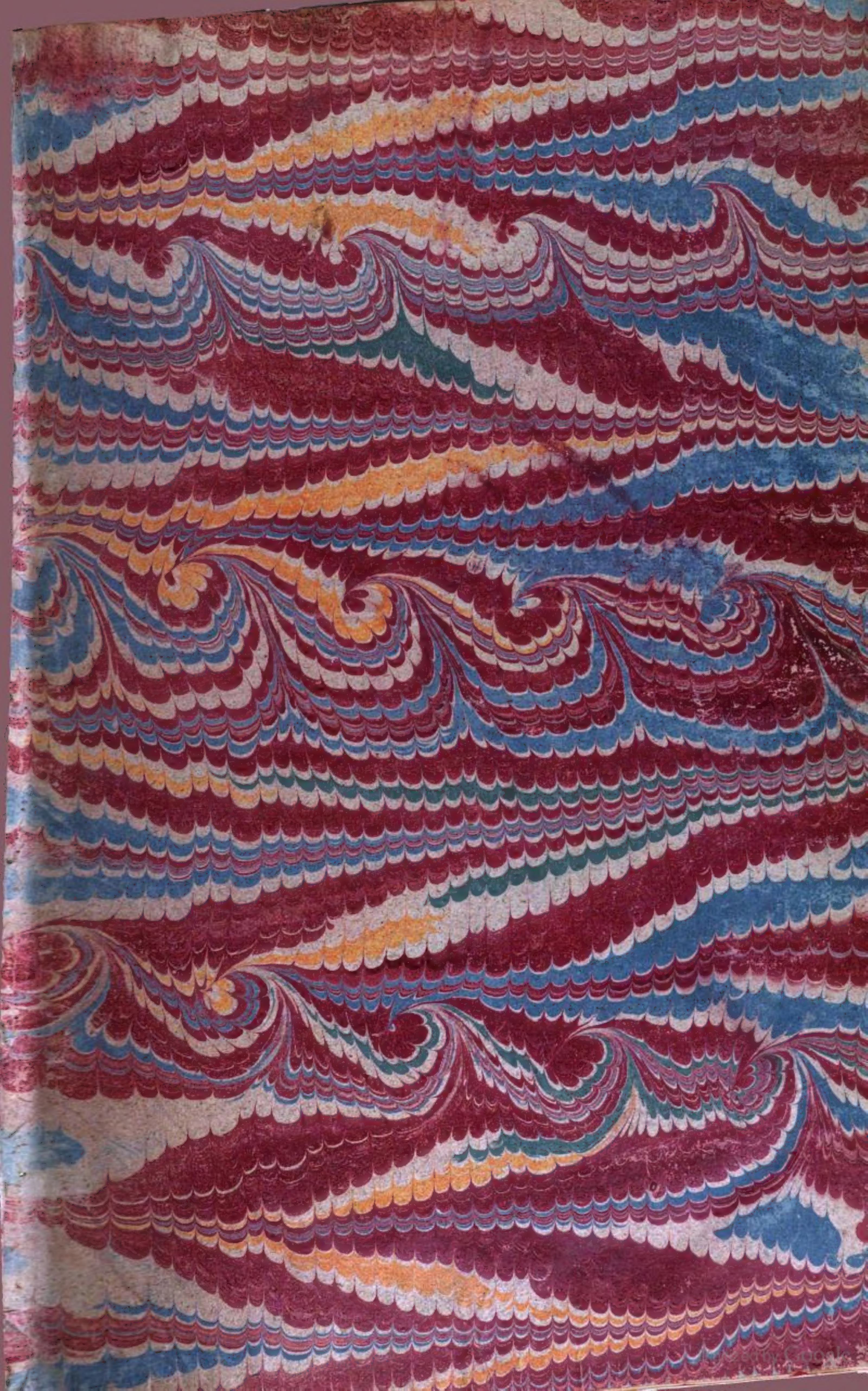
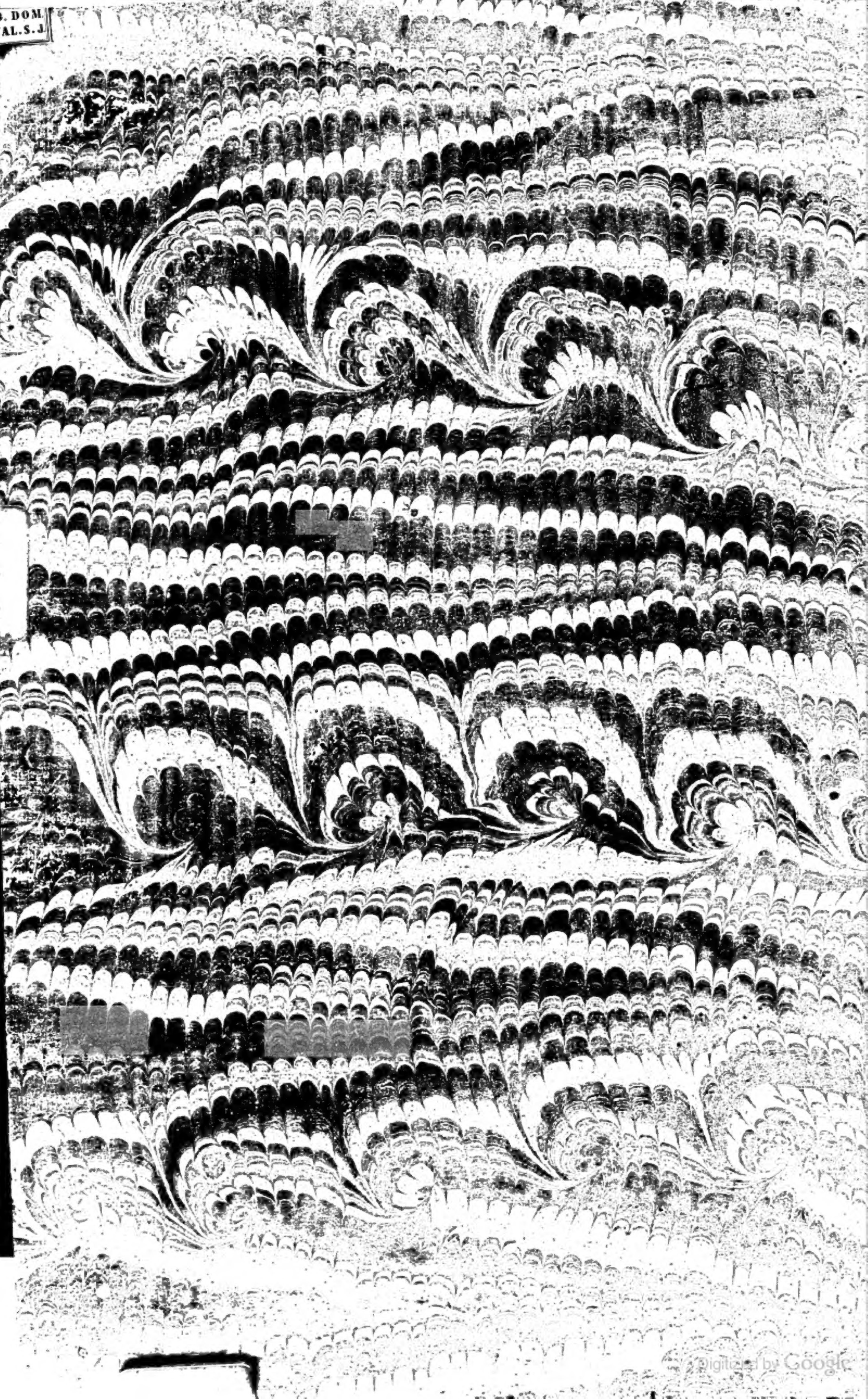

GALLIA
CHRISTIANA,
IN PROVINCIAS ECCLESIASTICAS DISTRIBUTA;
IN QUA SERIES ET HISTORIA
ARCHIEPISCOPORUM,
EPISCOPORUM
ET ABBATUM

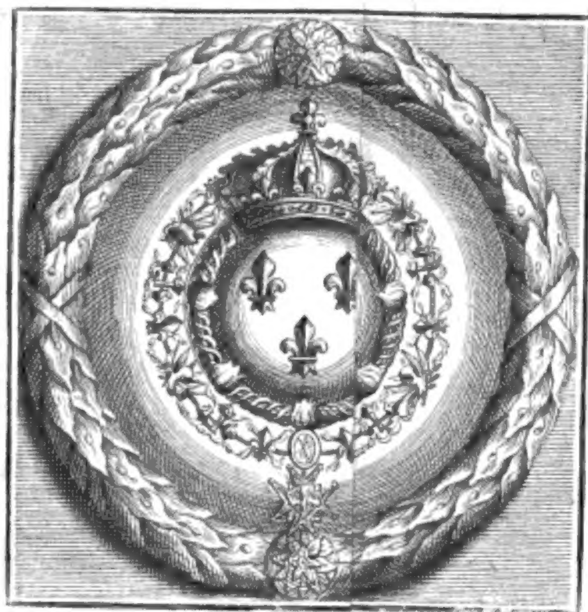
FRANCIÆ VICINARUMQUE DITIONUM
ab origine Ecclesiarum ad nostra tempora deducitur, & probatur
ex authenticis Instrumentis ad calcem appositis.

Opera & studio Monachorum Congregationis S. Mauri
Ordinis S. Benedicti.

TOMUS QUARTUS.

PARISIIS,
EX TYPOGRAPHIA REGIA.

M. DCCXXVIII.

ADMONITIO.

Cum propositum nobis sit Galliam Christianam, quam poterimus accuratissime, persequi, statuimus adjicere labori & operæ nostræ præsidium non mediocre, quod in Gallicanorum Præsulum humanitate positum habebamus. Rogavimus illustrissimos antistites, cum in proximis comitiis generalibus congregati essent, ut operi ad ecclesiæ Gallicanæ laudem & ornamentum suscepto, patrocinium suum impendant, & elucubrationes nostras, antequam prelo subjiciantur, vel relegere dignentur, vel relegendas in unaquaque diœcesi, & cum antiquis monumentis, ubi opus erit, conferendas committant. Benigne annuit illustrissimus cœtus, ejusque beneficio speramus plurimum huic operi accessurum, ut suis numeris absolvatur. Cum enim multa contineat, in quibus labi proclive est, summam rerum gestarum varietatem, dierum & annorum notationes, ac infinita propemodum gentilitia nomina; palam est ab iis, qui in unaquaque ecclesia degunt, facilius deprehendi posse, si quid in rebus ad ecclesiam suam pertinentibus erratum sit, quam ab aliis longe remotis. Hoc autem subsidio jam uti cœpimus in iis, quæ spectant ad ecclesiam Lingonensem, favente illustrissimo episcopo; nec in aliis ecclesiis, quæ hoc in volumine recensentur, eadem defuisset diligentia, si per tempus licuisset.

Hoc autem quarto volumine sola metropolis Lugdunensis continetur; tot enim abundat insignibus abbatiis, ut vix ulla alia, etiamsi plures habeat suffraganeos, cum Lugdunensi in hoc genere comparari possit, sive numerum spectes monasteriorum, sive dignitatem.

Hæc erant, Lector benevole, quæ te scire operæ pretium duximus; ut quid ex nostris conatibus sperandum sit, intelligas. Cetera vero, quæ instar appendicis solemus attexere, ut mutationes in clero, additiones seu emendationes, &c. eodem ordine prosequemur.

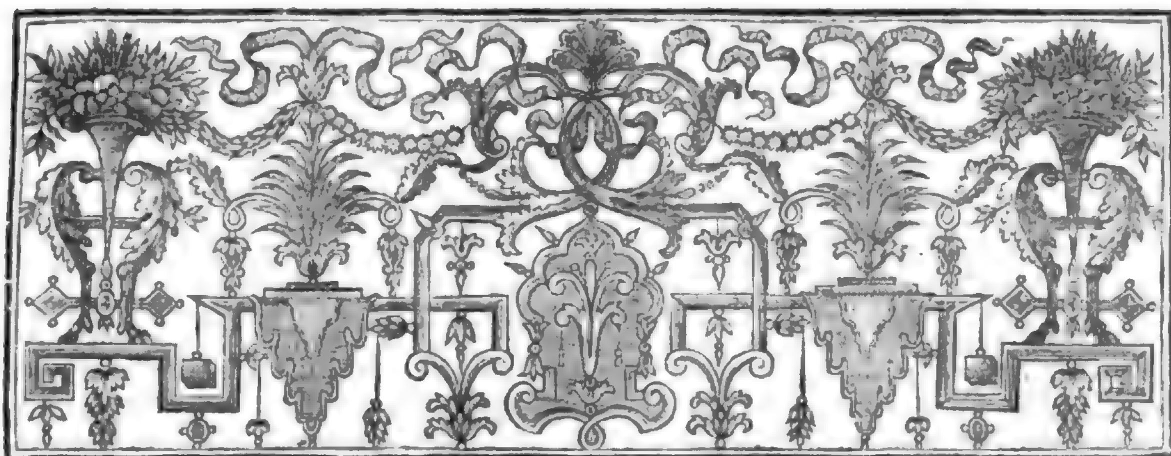

Cazes pinxit. P. Drevet sculpsit

DOM DENYS DE S.TE MARTHE.

Superieur Géneral de la Congrégation de S.t Maur.

né le 24. May 1650. decedé le 30. Mars 1725.

DOMNI DIONYSII DE SAINTE-MARTHE

VITÆ SYNOPSIS.

ALLIÆ NOSTRÆ CHRISTIANÆ tomus tertius vix absolutus erat, cum magno rei litterariæ & congregationis nostræ, ac præcipue studiorum nostrorum damno, e vivis ereptus est Reverendus admodum pater domnus DIONYSIUS DE SAINTE-MARTHE hujusce dux operis, & Congregationis S. Mauri superior generalis meritissimus. Is Lutetiæ Parisiorum natus erat 24. Maii anno reparatæ salutis 1650. ex nobili Sammarthanorum gente tot virorum eruditione & virtute insignium fœcunda nutrice. Patrem habuit Franciscum de Sainte-Marthe dominum de Chandoiseau in Pictonibus, matrem vero Mariam le Camus cum stirpis claritate, tum pietate spectabilem. Sortitus animam bonam, pulcher ac decorus aspectu, acer ingenio, & natura propensus ad studia, moribusque suavissimis ornatus, parentibus in amore & deliciis fuit, liberorum natu minimus : hincque effectum est, ut pater in provinciam reversus, ejus infantiæ educator & institutor esse voluerit.

Sub hoc magistro mirum in modum profecit, jamque annum decimum-quintum agens idoneus erat postremis gymnasii litterarii studiis. Cumque pater animadverteret mandata teneriori menti semina uberiores fructus habitura, si domesticam culturam exercitatio collegii roboraret, quæsito aliquo gymnasio, in quo pietas simul & litteræ docerentur, Pontilevienfe in tractu Blesensi, quod a patribus Congregationis S. Mauri regitur, elegit. Illic adolescens non solum noxios huic ætati scopulos effugit; non solum nulla prorsus aura vitiorum afflatus est, sed etiam concessis oblectamentis parum movebatur, gravitatem quamdam suavitate temperatam præ se ferens ; ita ut cum sodales vulgo pusillum senem cognominarent, nec tamen quemquam plus diligerent. Nec summa pietas litterarum studiis nocebat, sed ea potius adjuvabat, & vicissim adjuvabatur ; ita ut in utroque primas, omnium concessu, facile obtineret.

Absoluto Rhetoricæ cursu, subiit illius mentem mundi fastidium, & solitudinis amor ac Congregationis S. Mauri institutum amplecti statuit. Postquam ad pium illius consilium & conscientiæ moderatoris sententia & avunculi sacerdotis præstantissimi auctoritas & parentum consensus accesserunt; missus est Redones in monasterium S. Melanii, ubi maxima spe de se concitata, & emerito, non sine magno fervore, novitiatus anno, perhonorifice omnibus suffragiis congregationi nostræ adscriptus, vota nuncupavit 12. Augusti 1668.

Præter morem in eodem S. Melanii monasterio relictus, ut novitiis esset exemplo, duos ibi annos post emissam professionem in spirituali exercitatione consumsit. Inde Cenomanum missus, rhetoricæ, philosophiæ ac theologiæ, partim in S. Vincentii, partim in B. Mariæ de Cultura monasteriis operam dedit. Post studia litterarum, in quibus ejus ingenium mirifice enituit, cum in prævia sacerdotii meditatione annum de more insumsisset, sacram hanc dignitatem anno 1678. non sine tremore suscepit, ac eadem pietate semper exercuit, quotidianis sacris numquam abstinens, nisi morbo cogente.

Totus erat in ecclesiastica antiquitate investiganda Sammarthanus, sibique hunc in usum græcas hebraïcasque litteras comparaverat : cum anno 1679. philosophiam ac theologiam docere cogitur : quo munere per undecim annos in monasteriis S. Remigii Remensis, S. Germani a Pratis ac demum S. Dionysii, summa omnium admiratione, perfunctus est.

Relegatis enim ex utraque disciplina spinosis & inanibus quæstionibus, totus in veri indagatione versabatur; libenter quidem probans in philosophia & adoptans quidquid recentiorum commentatio reperit ; in theologia autem nova opinionum commenta non molli brachio refellens, seque purissimis proluens antiquitatis fontibus : ex quibus tantam doctrinæ copiam hauriebat, ut eodem tempore & discipulis in schola differendo, & toti ecclesiæ pluribus adversus hereses elucubrationibus in lucem editis, prodesset.

Collectæ tot laboribus eruditioni cum adjunctæ essent multæ magnæque virtutes, summa in regulæ observatione ac iis omnibus, quæ ad Dei cultum pertinent, religio, propensa & effusa in omnes caritas, mira quædam comitas & affabilitas, quam ne barbarus quidem potuisset non amare, cor rectum, ac non solum fraudis & mendacii inimica probitas, sed etiam astutiæ expers & nudæ prorsus amica veritatis: æquum erat, ut his gratiæ & naturæ donis, quæ in privata vita non tam utilia tamque actuosa exstitissent, latior quidam in aliis regendis campus aperiretur. Eximias ejus dotes prima omnium experta est S. Juliani Turonensis domus, cui Prior concessus est anno 1690. At triennio post, ut satis fieret magnis potestatibus, quibus in offensionem venerat, abrogata illi dignitas. Sed qui abrogabant, cum id facerent non libenter, ablatum munus aliis honoribus compensarunt, eumque Lutetiam accersitum bibliothecæ Sangermanensi, & parochiæ intra septa ejusdem monasterii sitæ præfecerunt. Nihil jucundius accidere poterat ingenio legendi ac scribendi studioso, jamque illius otii fructus exstiterat anno 1694. vita Cassiodori, cum eum necessitas congregationi suæ inserviendi Rothomagum eodem anno vocavit, ubi B. Mariæ de Bono-Nuntio usque ad annum 1699. ac deinde S. Audoëni monasterium usque ad annum 1705. cum summa omnium domi forisque approbatione gubernavit. Erat enim & iis carissimus, quos regendos susceperat, & primis urbis, ac præcipue illustrissimo senatus principi domino de Montholon, quem proxima cognatione attingebat, longe acceptissimus.

Videbatur Prioris munus in magno monasterio ac in magna urbe nihil prorsus loci eruditis Sammarthani laboribus reliquisse. Sed cum natus in litteris, vitam sine hoc mentis pabulo ingratam existimaret, novam invenit viam, qua posset, nihil prorsus de regulæ officiis, nihil de monasterii cura detrahendo, ecclesiasticam etiam utilitatem promovere. Cum enim diligenter lucro apponebat, quidquid a quotidianis muniis supererat otii : tum vero plurimam noctis partem somno eripiebat, lectulo se componens circa horam decimam, & post matutinas laudes, ad quas vegetus de more secunda post mediam noctem hora surgebat, vix semihoram reficiendo corpori insumens. His vigiliis, quas sic per annos 35. sustinuit, debemus vitam S. Gregorii Magni, quam in lucem edidit anno 1697. atque ipsam etiam ejusdem sancti doctoris operum editionem, quam Clementi XI. nuncupavit anno 1705. Intentum huic postremo operi interpellavit necessitas defendendæ editionis operum S. Augustini, qua nonnullis quorumdam libellis impugnata, stylum arripuit Sammarthanus, ac strenue profligavit fictitium in theologia doctorem, præcipue vero pseudonymum illum abbatem Germanum, non magis Augustino quam Augustini editoribus amicum, in quo damnando publicam indignationem sedis apostolicæ judicium confirmavit.

Consumtis in regendo S. Audoëni monasterio sex annis, Priorem illum habuit anno 1705. magno suo commodo Parisiensis Alborum-Mantellorum domus, quam ære alieno majorem in modum obstrictam, prudentia sua non parum levavit. Inde Assistens factus est Præpositi generalis anno 1708. Tum ei commissa anno 1711. S. Dionysii in Francia, & S. Germani a Pratis anno 1714. monasteria : sed rursus anno 1717. dolentibus Sangermanensibus ablatus, Sandionysianis redditus. In utroque monasterio, cum præcipuam curam in fovenda interiori pietate poneret, non tamen aliarum rerum negligens erat, ut continuata, illo curante & providente, S. Dionysii ædificia, exteriores ædes in monasterio Sangermanensi sub eo extructæ testantur.

At monumentum longe præstantius sibi ipse in omnium nostrum animo & memoria erexit. Non enim commissa auctoritate ad suum commodum, sed ad aliorum utilitatem utebatur. Nec metuebat, ne quid de observantia sibi debita decederet, si cum iis, quibus præerat, veluti cum paribus viveret, si se ad eorum ingenium & indolem accommodaret, si preces eorum anteverteret, si precantibus sic annueret, ut beneficium accepisse magis quam dedisse videretur. Atque hæc lenitas eo laudabilior, quo ipse sibi durior erat & austerior, virgineum pudorem, cujus erat custos cautissimus, pœnitentiæ operibus muniens, & acerrimis vigiliis cilicium & catenas ferreas ad extremum usque morbum adjungens. Aliorum valetudini paterno animo providebat, cum suæ nullam curam gereret. Pauperrimus in omni victu cultuque nihil deesse aliis volebat, sed præcipue in pauperibus sublevandis

prolixus erat. Horum nulli misericordiæ suæ viscera claudebat, & cum deesset largiendi facultas, sæpe detractis sibi vestibus, aut munusculis venditis caritatem suam explebat. Hunc illi usum præbuit numisma aureum, summi Pontificis CLEMENTIS XI. donum: dimittendi sine eleemosyna pauperis molestiam abstulit. Consentiente omnium de tam eximiis virtutibus fama, duo celeberrima sanctimonialium monasteria, Calense & Montis-martyrum, suum illum Visitatorem summo consensu elegere, tum cum S. Dionysii monasterio iterum præesset.

Jam præfuerat comitiis nostris generalibus Reverendus admodum pater domnus DIONYSIUS DE SAINTE-MARTHE anno 1714. Idem ei honos anno 1720. magno omnium plausu delatus. Sed communi lætitiæ cumulus accessit, cum eum præpositum generalem iisdem in comitiis creatum esse nuntiatum est. Nihil de vitæ austeritate detraxit nova dignitas, nihil de animi modestia, idem semper paupertatis amor, eadem in obeundis vitæ regularis exercitationibus diligentia. Hoc unum attulit honoris accessio, ut eximia bene de omnibus merendi voluntas, quæ antea unius monasterii finibus contineri videbatur, tunc multo latius pateret. Accrevit enim cum potestate liberalitas in pauperes: plurimi ex nostris paternum illius animum in remotissimis provinciis senserunt, indefessum laborem ac summum in fovenda pace, in pietate & litteris promovendis tota congregatio persensit.

Pacis ecclesiæ adeo studiosus fuit ut ejus conciliandæ gratia nihil non tentaverit, assiduis orationibus crebrisque suspiriis cœlum pulsaverit, pro ea obtinenda mori paratissimus, si illam hac via consequi potuisset, sed in tanti boni exspectatione rebus humanis ademtus est.

Plurimis pro gloria Dei & pro congregatione sua laboribus perfunctus, insenuerat vir sanctus, spesque erat omnibus nobis fore ut ejus præsentia diutius frueremur; longiorem quippe vitam polliceri videbantur hinc firma corporis valetudo, qua fere semper usus fuerat, inde summa in victu temperantia & eximius animi vigor, quo strenue muneris sui partes omnes implebat, cum ineunte anno 1725. gravi epiphora vexari cœpit. Cui malo ut aliquod lenimen afferret, vix adduci potuit; medicorum tamen consilio, ac seniorum assistentium precibus acquiescens carnium esum aliquantulum adhibuit, donec sacro adveniente Quadragesimæ-tempore, hoc pœnitentiæ stadium magno fervore ingressus est. At acrius vellicante humore, acutissima febre correptus lecto decumbere cogitur octavo idus Martii, paucisque inde elapsis diebus cum morbus ingravesceret, exomologesi facta, sacro prius infirmorum oleo, tum pretioso Dominici corporis viatico rite munitus est; quod erecta in Deum spe, summa fide ac pietate percepit, frequenti monachorum corona circumstante.

Quanto apud omnes in pretio esset vulgatus per urbem morbus ejus declaravit, nam statim ex omni parte accurrerunt plurimi nobiles ac primarii viri, qui carissimum sibi ægrotum inviserent, suamque de morbi ejus eventu anxietatem testarentur. At ille serena fronte omnes excipere, pro officiosis eorum obsequiis humillimas referre gratias, & tranquillitate sua tristitiam omnium lenire: securus sui, nostri vero sollicitus præsentes nos ac mœrentes blandis verbis solabatur, ac bono animo esse jubebat: nihil illo docilius, nihil obsequentius fuit, relicta medicis & aliis sibi ministrantibus valetudinis suæ curandæ libera potestate, dulcibus vel amaris, lenibus aut asperis medicamentis æque facilem se præbuit, soli Deo intentus psalmorum recitatione ac piorum lectione librorum spem suam in ipsum nutriebat, amorem accendebat ad cœlestem patriam anhelans, & si quando, invalescente febri, delirio tantisper teneretur, si de Deo loquentem quempiam audiret, continuo ad se redibat, & quanto ipso fruendi desiderio teneretur ostendebat, prolatis illis versiculis: *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. In te Domine speravi non confundar in æternum.*

Viribus sensim deficientibus, dissolutionem sui corporis imminere sentiens, sereno vultu, læta facie, tranquilla mente mortem aspexit, cupiens dissolvi & esse cum Christo, at prius purgata denuo conscientia, divinis epulis iterum refici voluit, quo confidentius ad supremi tribunal judicis se sisteret cum salutis suæ pignore, quod dum præstolatur, e lecto surgere, & vestes induere tentavit ut Christum ad se venientem pronus adoraret, at secus suadente morbo in sella saltem reponi voluit, ut quo decentiori poterat modo Deum ac dominum suum exciperet: cumque in tanti beneficii meditatione quievisset aliquantulum, animam placidissime, uti vixerat, exhalavit mane circa horam septimam mediatam, Martii die 30. feria sexta Parasceves, qua Christi pro nobis in cruce morientis Mysteria veneratur ecclesia anno 1725. ætatis suæ 75. regiminis 5.

Consternati animo præsentes illico in lachrymas erupere, & unusquisque patrem optimum, superiorem beneficentissimum, amicum fidissimum sibi ereptum ingemuit. Luxit universa

congregatio caput suum dignissimum exstinctum, decus & ornamentum sibi ablatum, porro virum de se optime meritum. Doluere tandem quotquot ejus familiaritate ac consuetudine usi fuerant. Exequiæ die sequenti ad vesperam, plurimorum nobilium ac procerum virorum tum secularium, tum ecclesiasticorum, cunctorum ordinum religiosorum cœtu, frequentique populi concursu celebratæ sunt. Cui insuper pleræque familiæ religiosæ in templis suis justa persolverunt. Corpus in choro sacelli interioris B. M. honorifice conditum jacet.

Plura scripsit tum Latino tum Gallico idiomate, quibus nomen suum ac famam posteritati consecravit.

Gallica opera sunt :

Traité de la Confession contre les erreurs des Calvinistes, imprimé à Paris en 1685.

Response aux plaintes des Protestans, touchant la prétendue persecution, en 1688.

Entretiens touchant l'entreprise du Prince d'Orange sur l'Angleterre, en 1689.

Oraison funebre de madame de Bethune, abbesse de Beaumont-lez-Tours, prononcée dans l'église de ce nom, lorsqu'il estoit prieur de S.t Julien.

La Vie de Cassiodore, Chancelier de Theodoric Roy d'Italie, & ensuite abbé de Viviers, en 1694.

La Vie de Saint Gregoire le Grand Pape, imprimée à Roüen en 1697.

Reflexions sur la lettre d'un abbé d'Allemagne aux RR. PP. Benedictins de la Congregation de S.t Maur, sur leur dernier tome de l'edition de S.t Augustin, in 12. 1699.

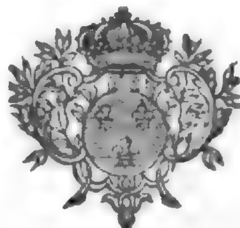
Lettre à un docteur de Sorbonne, touchant le Memoire d'un docteur en theologie, adressé à MM. les Prelats de France, contre les Benedictins, in 12. 1699.

Ipsi quoque 4. epistolæ adversus R. P. Armandum-Johannem le Bouthillier de Rancé Trappensem abbatem a pluribus adscriptæ sunt, acres quidem illæ & mordaces, sed polito & eleganti stylo conscriptæ: editæ sunt an. 1692. & alia quinta adversus eumdem anno seq. verum cum se earum negaverit auctorem, illas ipsi attribuere non audemus.

Latina :

S. Gregorii Magni opera omnia notis & dissertationibus illustrata, 4. vol. in folio an. 1705.

Demum Galliæ Christianæ *editio nova, seu historia omnium Galliæ ecclesiarum. Quod opus jamdiu a doctissimis sui nominis ac generis viris 4. tomis editum denuo hortante clero aggressus est.* Cujus operis volumen primum Parisiis in lucem prodiit an. 1715. tria sequentia pluribus aliis augenda typis regiis impressa fuere annis 1720. 1725. & 1728.

HOC

HOC IN TOMO CONTINENTUR

ARCHIEPISCOPATUS.

LUGDUNENSIS, *Lyon*, col. 1.

EPISCOPATUS, ordine alphabetico.

Augustodunensis, *Autun*, 314.
Cabilonensis, *Chalon*, 860.
Lingonensis, *Langres*, 508.
Matisconensis, *Mâcon*, 1038.

ABBATIÆ.

A

Albaripa, *Auberive*, ord. Cist. 833. D.
Ambroniacum, *Ambournay*, ord. Bened. 270. A.
S. Andochius, *S.t Andoche*, o. B. femin. 483. D.
Athanacum & Atheneum, *Aisnay*, o. B. 233. E.
S. Augendus, *S.t Oyan*, *vide* S. Claudius.

B

Barbarense monast. *vide* Insula Barbara.
Bebronense monast. *vide* S. Ragnebertus.
Bellavilla, *Belleville*, ord. Aug. 293. E.
Bellus-locus, *Beaulieu*, o. C. 845. B.
Bellus-mons, *Bemont*, o. C. fem. 851. E.
Benedictio-Dei, *la Benisson-Dieu*, o. C. fem. 305. C.
S.t Benignus Divionensis, *S.t Benigne de Dijon*, ord. Bened. 668. B.
Besua, *la Fontaine de Bese*, o. B. 703. D.
Bonus-locus, *Bon-lieu*, o. C. fem. 309. C.
Brienna, *Brienne-lez-Anse*, o. B. fem. 291. C.
Buxeria, *la Bussiere*, o. C. 495. C.

C

Caritas, *la Charité-lez-Lezines*, ord. Cist. 847. C.
Casale, *Chazaux*, ord. B. fem. 292. B.
Cassania, *la Chassaigne*, o. C. 299. B.
Castellio, *Chastillon*, o. A. 770. B.
Cistercium caput ord. *Citeaux chef d'Ordre*, 986. B.
Claravallis, *Clairvaux*, o. C. 796. A.
Clarissæ Burgi in Bressia, *les Clairettes de Bourg en Bresse*, 311. D.
Clarissæ Lugdunenses, *les Clairettes de Lyon*, 314. D.
Clarissæ Molinenses, *les Clairettes de Moulins*, 507. D.
Clarissæ Montis-Brisonis, *les Clairettes de Mont-Brison*, 312. D.
S. Claudius, *S.t Claude*, o. B. 241. D.
Cluniacum caput ord. *Cluny chef d'Ordre*, 1117. B.
Condatiscense, seu Condatisconense monast. *vide* S. Claudius.
Consolatio B. Mariæ, *le Reconfort*, o. C. fem. 505. A.
Corbiniacum, *Corbigny*, o. B. 475. E.
Crista, *la Creste*, o. C. 823. D.

D

Deserta, *N. Dame de la Deserte*, o. B. fem. 289. D.
Dulcis vallis, *vide* Vallis dulcis.

E

S. Eugendus, *S.t Oyan*, *vide* S. Claudius.

F

Firmitas, *la Ferté sur Grosne*, o. C. 1019. D.
Flaviniacum, *Flavigny*, o. B. 454. E.
Fontanetum, *Fontenay*, o. C. 492. A.

I

Insula Barbara, *l'Isle-Barbe*, o. B. 221. B.
Interamnense monast. *vide* Athanacum.
S. Johannes Eduensis, *S.t Jean d'Autun*, ord. Bened. femin. 479. C.
S. Johannes de Prato vel de Pratis, *vide* Reomaus.
Jugum-Dei, *le Joug-Dieu*, o. B. 281. C.
Jurense monast. *vide* S. Claudius.

L

de Lancharre, o. B. femin. 979. A.
Locus-Dei, *Lieu-Dieu*, o. C. femin. 504. A.
Locus nostræ Dominæ, *Lieu Nostre-Dame*, o. Cist. femin. 311. B.
Longum-vadum, *Longué*, o. C. 837. D.

M

Maceriæ, *Maizieres*, o. C. 1029. E.
Marciliacum, *Marcilly*, o. C. 502. C.
Marciniacum, *Marcigny*, prioratus o. Clun. femin. 486. B.
S. Margareta Belnensis, *S.te Marguerite de Beaune*, ord. Aug. 490. C.
B. Maria Cabilonensis, *vide* de Lancharre.
S. Martinus Eduensis, *S.t Martin d'Autun*, ord. B. 448. D.
Melundense monast. *vide* Molosmus.
S. Michael Tornod. *S.t Michel de Tonnerre*, o. B. 712. D.
Miratorium, *le Miroir*, o. C. 296. D.
Molesia, *Molese*, o. C. femin. 1035. D.
Molismus, *Molesme*, o. B. 729. C.
Molosmus, *Molosme*, o. B. 720. A.
Moræ, *Mores*, o. C. 842. A.
Morimundus, *Morimond*, o. C. 814. D.

O

Oigniacum, *vide* Ungiacum.
Orbiacum, *vide* Puteus-orbis.

P

S. Petrus Cabil. *S.t Pierre de Chalon*, o. B. 961. B.
S. Petrus Lugd. *S.t Pierre de Lyon*, o. B. fem. 283. C.
S. Philibertus, *vide* Tornutium.
Polongeyum, *Poulengy*, o. B. femin. 745. A.
Pratum-longum, *Praslon*, o. B. femin. 751. D.
Pultariæ, *Poutieres*, o. B. 724. A.
Puteus-orbis, *Puis-d'orbe*, o. B. fem. 749. C.

Q

Quinciacum, *Quincy*, o. C. 830. B.

R

S. Ragnebertus, *S.t Rambert*, o. B. 254. B.
S. Regimbertus, *idem* ac S. Ragnebertus.
Reomaus, *Moutier S.t Jean*, o. B. 658. B.
S. Rigaldus, *S.t Rigaud*, o. B. 1173. A.
Rubeus-mons, *Rougemont*, o. B. fem. 747. C.

S

Sacra Capella Divion. *la S.te Chapelle de Dijon*, 854. D.
Sanctus-locus, *vide* Septem-fontes, o. C.
Sapiniacum, idem ac
Saviniacum, *Savigny*, o. B. 259. A.
Segestrense monast. *vide* S. Sequanus.
Septem-fontes, *Sept-fons*, o. C. 499. B.
Septem-fontes, *Sept-fontaines*, o. Præm. 853. B.
S. Sequanus, *S.t Seine*, o. B. 695. D.
S. Stephanus Divion. *S.t Estienne de Dijon*, quondam o. Aug. 752. A.

T

Tartum, *le Tart*, o. C. femin. 848. D.
Theolocus, *vide* Tulleium.
Tornutium, *Tournus*, quondam o. B. 965. B.
Trenorchium, *vide* Tornutium.
Tulleium, *Tulley*, o. C. 825. C.

V

S. Valerianus, *vide* Tornutium.
Vallis absinthialis, modo claravallis, ubi vide.
Vallis-Benedicta, *Val-Benoite* ou *Vaulxbenite*, ord. C. 303. C.
Vallis caulium caput ord. *Val des choux*, *chef d'ordre*, 742. A.
Vallis-dulcis, *Vau-la-douce*, o. C. 840. A.
Vallis Scholarium, olim caput ord. *Val des Ecoliers* ou *Grand-val*, ord. Aug. 777. A.
Veziliacum, idem ac
Vizeliacum, *Vezelay*, o. B. 466. A.
Ungiacum, *Oigny*, o. A. 487. C.

INDEX VETERUM MONASTERIORUM
ad hanc metropolim ſpectantium.

S. AMATOR, 653. E.
Amberta S. Martini, *Ambierle*, 220. A.
S. Andochius de Sedeloco, *S.t Andoche de Saulieu*, 441. A.

Balmenſe puellarum, 212. B.
Bellum-fagum, *Beau-fay*, 655. E.

Campellenſe S. Leodegarii, 652. E.
Carus-locus, *Charlieu*, 1111. B.
Caſtrum cenſoris, *Chateau cenſoir*, 443. C.
Cervidunum S. Eptadii, *Cervon*, 445. C.
Clariſſæ Cabilon. 960. D.
S. Clemens, in ſuburbio Matiſcon. 1111. A.
Clementium-pratum, 654. B.
Coconvillenſe B. Mariæ, 653. D.
Colongiæ, *Coulonges*, 655. D.
Colticenſe S. Georgii, *Couches*, 441. D.
SS. Coſmas & Damianus, 956. C.

S. Eptadius, *vide* Cervidunum.
S. Eulalia ſeu S. Georgius Lugd. 213. C.

SS. Gemini, vulgo *S.t Jome*, 652. A.
Gigniacum, *Gigny*, 218. C.
Gurthonenſe monaſt. *Gourdon*, 956. A.

S. Hyppolitus in pago Belnenſi, 956. E.

S. Johannes in ſuburbio Matiſcon. 1111. A.
S. Irenæus Lugdun. 212. C.
Iſodrum, *Iſeure*, 447. C.
S. Juſtus extra muros Lugdun. 214. B.

Lariacum, *Laré*, 654. D.
Latona, 956. E.
Lauconnenſe S. Lupicini, 212. A.
Laumpna, *vide* Latona.
S. Laurentius Cabilon. 956. B.
S. Laurentius ſecus Matiſconem, 1109. E.
Lodona, *vide* Latona.

S. Lupicinus *vide* Lauconnenſe.

SS. Machabæi, *vide* S. Juſtus Lugd.
S. Marcellus in ſuburbio Cabilon. 957. D.
S. Maria de Latona, *vide* Latona.
S. Maria in ſuburbio Cabilon. 956. C.
S. Maria Lugdun. 213. E.
S. Martinus de Caſſiaco, 442. B.
S. Martinus in ſuburbio Matiſcon. 1110. E.
S. Martinus de Magavero ſeu de Magobrio, *vide* Megabrenſe.
S. Martinus in ſuburbio Belnenſi, 443. C.
S. Martinus de Chora, *S.t Martin de Cures*, 446. D.
Megabrenſe S. Martini, *Mevre*, 442. B.
S. Michael prope Divionem, 654. B.
Mormentum, 654. D.

Nantuacum, 215. B.
S. Nicetius Lugdun. *S.t Nizier*, 213. E.
S. Nicolaus in ſuburbio Barri ſuper Albam, 655. B.

Paredum, *Parois le monial*, 444. C.
S. Paulus Lugdun. 213. A.
S. Petrus ſeu S. Stephanus in ſuburbio civitatis Eduæ 441. C.
S. Petrus de Iſodro, vel de Iſoria, *vide* Iſodrum.
S. Petrus infra muros Lingon. 652. E.
Pulcra-vallis, 730. D.

Saxiacum, *S.t Benoiſt de Seyſſieu*, 217. D.
Saxonis-fons *Saxe-fontaine*, 653. B.
S. Stephanus Lugdun. 213. E.
S. Symphorianus in Ladiniaco, 652. D.
S. Symphorianus Eduenſis, modo ord. S. Aug. 436. D.

S. Valentinus, 653. E.
Valles-baonis, 656. C.
Valles-bona, 656. E.
Vallis-Vinearum, 656. E.
Vergiacenſe S. Viventii, 442. D.

MUTATIONES FACTÆ IN CLERO GALLICANO, post editum tom. IV.

COL. 291. C. abbatissis Desertæ addenda N. de Foudras de Chateautiers, præsens abbatissa.

Col. 305. C. abbatibus Vallis Bened. addendus N. de S.t Cyr major vicarius ecclesiæ Turon. nominatus abbas initio Septemb. 1726.

Col. 311. A. n. XXXII. N. de Chabanes, *lege* Jacquelina de, &c.

Ibid. D. abbatissis Loci Nostræ Dominæ addenda N. Reynier de Drouë, præsens abbatissa.

MUTATIONES FACTÆ IN CLERO GALLICANO, post editum tomum primum.

COL. 44. Diximus in mutationibus cleri Gallicani præfixis tomo 3. addendum archiepiscopis Albiensibus N. de Castries, *lege* Armandum Petrum de la Croix de Castries, qui Regi fidem obstrinxit die 24. Octob. 1722. in ecclesia S. Petri Remensis.

Col. 55. abbatibus Galliaci addendus N. de Coriolis, hodiernus abbas.

Col. 60. A. In mutationibus cleri tomo 3. præfixis, hodiernum Candelii abbatem diximus Johannem Marcum de Foucaud, &c. *adde* admissus est in consistorio Romano 26. Junii 1727.

Col. 84. n. XXIII. *adde* obiit 1700. quo anno, 15. Augusti Regina de Serezin designata fuit abbatissa. Nunc autem huic monasterio præesse dicitur N. de Relingue.

Col. 110. In mutationibus cleri Gallicani tomo tertio præfixis, diximus episcopum S. Papuli translatum fuisse ad ecclesiam Mimat. Is vocatur Gabriel Florentius de Choiseul Beaupré, inauguratus mense Octobri 1724. qui Regi fidem clientelarem promisit 31. ejusdem mensis & anni.

Col. 234. A. In mutationibus cleri Gallicani tomo 3. præfixis, diximus Armandum Johannem, &c. datum fuisse successorem Philippo, &c. *adde* 16. Maii ejusdem anni 1716.

Col. 267. A. abbatibus Loci-Dei addendus N. de Sorbs designatus 8. Aprilis 1727. &

N. Boucaud episcopus Alethensis nominatus abbas Loci-Dei in Ruthenis exeunte Augusto anni 1727 translatione superioris ad abbatiam Mansi Garnerii.

Col. 296. B. abbatissis Elnonencæ addenda N. de Saillant nominata 31. Martii 1725. cum prius esset abbatissa Boni-loci in diœcesi Lugdun.

Col. 373. In mutationibus cleri Gallicani tomo 3. præfixis, diximus hodiernum episcopum Aptensem esse Johannem Bapt. Vacon, *adde* antea canonicum Aptensem & sui avunculi decessoris Josephi Ignatii de Foresta vicarium generalem, qui fuit inauguratus die 1. Octob. 1724.

Col. 512. A. In mutationibus cleri tomo 2. præfixis, diximus Felicem de Castellane factum fuisse abbatem Luræ bulla data 10. Octob. *legimus alibi* XI. cal. Octob.

Ibid. N. de Valavoire, quem loco citato diximus creatum fuisse abbatem bulla pontificia data 10. Febr. an. 1696. *adde* filius erat N. de Valavoire Classium subpræfecti generalis, *Lieutenant general des armées navales*, a Rege nominatus 8. Septemb. 1695. & adhuc præerat 1710.

Col. 695. B. n. LXXVII. *adde :* Jam dudum exabbas hujus cœnobii obiit Lutetiæ 24. Jan. 1727. annos natus 71. cum quinque mensibus & uno die.

Ibid. Jacobus Goujon, &c. *adde* obiit Lutetiæ 15. Martii 1727. conditus in ecclesia S. Sulpitii.

Col. 700. A. lin. 5. Quanquam diximus abbatiam S. Pontii de Gemenoso unitam fuisse Almanaræ diœcesis Telonensis an. 1407. attamen in quodam libro nuper edito exhibetur N. d'Arcusia l'Esparon tanquam hodierna S. Pontii de Gemenoso abbatissa an. 1726. Verum in eo lapsus videtur auctor hujusce libri monachus Benedictinus, quod abbatiam sancti Pontii de Gemenoso posuerit pro abbatia Montis-Sion ejusdem diœcesis Massil. cujus revera Theresia d'Arcusia nominata fuit abbatissa an. 1696. uti diximus, col. 702.

Col. 702. A. nn. XXII. & XXIII. Negotium facessit quod legimus in codice MS. Bibliothecæ regiæ inscripto *folia beneficiorum ;* nimirum Theresiam d'Arcusia, cum diu vacasset abbatia, ad hanc fuisse promotam schedula regia, die 24. Dec. 1687. *Item*, N. de Rochechouard de Beauxondes abbatissam ejusdem loci obiisse 1696. ac denique Theresiam d'Arcusia nominatam fuisse 24. aut 25. Aprilis 1696. per obitum N. d'Espinassi.

Ceterum ibidem addenda est N. de Village la Salle loci alumna, designata an. 1725. per obitum N. d'Arcussia.

Col. 736. In mutationibus cleri Gallicani tomo 2. præfixis, diximus Claudium Josephum de Simiane consecratum fuisse die 21. Aug. *adde* an. 1718. Simul est abbas S. Petri supra Divam.

Col. 739. A. n. XXV. *adde* obiit simul episcopus Aniciensis 14. Martii 1725. in cujus locum nominatione regia suffectus est quoad abbatiam N. Durfort Deymé mense Aprili ejusdem anni. Admissus autem est in consistorio Romano 26. Junii 1727.

Col. 850. D. addendus vicelegatis Avenion. sub initium anni 1717. Alamanno Salviati antea nuncius extraordinarius in Francia, filius Johannis Vincentii Salviati marchionis de Montieri ex Laura Corsi.

Col. 1010. n. XCII. Jacobus, &c. *adde* obiit Parisiis 27. Nov. 1725. sepultus die 29. in ecclesia metropolitana Paris. cujus erat canonicus ad honores, necnon abbas Landesii in diœcesi Bituric.

Ibidem *adde* XCIII. Melchior de Polignac S. R. E. cardinalis successit nominatione regia, facta mense Novemb. ejusdem anni, dum Romæ negotiis Franciæ vacaret, ibique sacro inunctus est oleo in ecclesia nationali S. Ludovici Gallorum ab ipsomet papa Benedicto XIII. assistentibus cardinalibus Ottoboni & Gualterio, 19. Martii 1726. ac die 25. pallio donatus est ab eodem summo pontifice.

Col. 1014. n. XLIII. *adde* obiit simul episcopus Gratianopol. in sua diœcesi 22. Octob. 1725. successorem in abbatia sortitus N. Danés senatorem in curia suprema Paris. ac Sorbonæ professorem, nominatum a Rege mense Nov. ejusdem anni.

Col. 1026. A. abbatibus Portaglonii addendus est domnus. . . . . Gié abbas regularis 1726.

Ibid. D. abbatibus de Flarano addendus est Alanus de S.t Gery presbyter diœcesis Lactor. nominatus mense Sept. 1725. per obitum superioris.

Col. 1068. In mutationibus cleri Gallicani tomo 3. præfixis, adduximus N. de Navailles, *lege* Mespleix de Navailles.

Col. 1144. B. n. LXVI. *adde* obiit cum in suam diœcesim rediret an. 1725. mense Octob. successorem nactus N. Macheco de Premeaux antiquum cleri Gallicani syndicum, a Rege nominatum ineunte Aprili mense anni 1726. propositum in consistorio Romano die 9. Decemb. ejusdem anni, tandemque inauguratum 12. Januarii seq. in sacello seminarii S. Sulpitii Paris. ab archiep. Aquensi, collaborantibus Venciensi & Lactorensi episcopis. Regi fidem & obsequium juravit in castro Marliaco die 15. ejusdem anni 1727.

Col. 1146. D. abbatibus Combæ-longæ addendus N. de Mortaut proclamatus in consistorio Romano XI. Junii 1725.

Col. 1172. N. de Montmorin, quem in mutationibus cleri Gallicani tomo 3. præfixis diximus episcopum hodiernum Adurensem, vocatur Gilbertus.

Col. 1184. abbatibus Pontis-alti addendus est episcopus Oleronensis, designatus 29. Martii 1727.

Col. 1214. C. n. LX. *adde* obiit in sua diœcesi 9. Sept. 1724. cui successit Edmundus Mongin unus e 40. viris academiæ Franciæ, & antea preceptor ducis Borbonii & comitis Carolesii ipsius fratris, designatus episcopus eodem anno, ac inauguratus in æde sacra abbatiæ Vallis gratiæ apud Parisios ab archiepiscopo Tolos. assistentibus Sagiensi & Catalaunensi episcopis XI. Martii 1725. Regi sacramentum dixit 18. Martii ejusdem anni.

Col. 1222. E. abbatibus Fontis-Guillelmi addendus N. de Saujon nominatus a Rege initio Septembris an. 1726.

Col. 1246. D. abbatibus S. Severi de Rustano addendus N. d'Arboucave nominatus 30. Julii 1727.

Col. 1256. abbatibus S. Petri de Generoso, de quibus jam diximus in mutationibus cleri Gallicani tomis secundo & tertio præmissis, & in hoc quidem, articulo 2. addendus N. de Lons nominatus Aprili mense vel Maio 1725. per obitum superioris, & in consistorio pontificio proclamatus XI. Junii & iterum 23. Julii ejusdem anni.

Col. 1262. C. In mutationibus cleri Gallicani tomo 3. præfixis, successorem Stephani Bidal d'Asfeld in abbatia Scalæ-Dei diximus N. de Michel, *adde* propositum in consistorio pontificio XI. Maii 1723.

Col. 1302. A. In mutationibus cleri tomo 2. præfixis diximus Martinum de la Cassagne designatum fuisse successorem Dominici d'Esclaux, &c *adde* 7. Martii 1716.

Col. 1304. E. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis diximus Martinum de la Cassagne nominatum fuisse abb. S. Petri de Regula diœc. Lascurr. an. 1693. per cessionem præcedentis. Legimus tamen in codice MS. Biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum*, fuisse nominatum per obitum Gaspardi.

Col. 1325. B. abbatibus Leunsii addendus Michaël de Cassagnet de Tilladet episcopus Matiscon.

MUTATIONES FACTÆ IN CLERO GALLICANO, post editum tomum II.

COL. 174. B. abbatissis S. Laurentii addenda N. d'Angennes nominata XI. Decemb. 1725.

Col. 191. B. abbatibus Miseraii addendus N. de la Fleutrie.

Col. 204. A. n. XLI. *adde:* Obiit Parisiis 27. Nov. 1725. successorem nactus N. Herault fratrem locum-tenentis pro disciplina politica in urbe Parisiensi, nominatum mense Decembri an. 1725.

Col. 206. E. abbatibus Barzellæ addendus episcopus Bethleemitanus nominatus 13. Maii 1724.

Col. 218. B. abbatibus Alibiniaci addendus N. du Hamel senator clericus Rothomagensis.

Col. 360. D. In mutationibus cleri tomo 3. præfixis diximus addendum N. de Laire nominatum 12. Januarii 1721. *adde* admissus est in consistorio Romano 26. Junii 1727.

Col. 401. C. abbatibus Montis-petrosi addendus N. de Conros nominatus 1725. mense Aug. vel Sept.

Col. 449. B. In mutationibus cleri Gallicani tomo 3. præfixis, diximus N. de Fontenille nominatum fuisse, &c. *adde* hunc esse canonicum ecclesiæ Parif.

Col. 457. abbatissis de Fuxo addenda N. de Canillac.

Col. 575. B. abbatibus Solemniaci addendus N. de Monchy clericus capellæ regiæ, nominatus mense Decembri anni 1724. & admissus in consistorio Romano 26. Junii 1727.

Col. 601. C. abbatibus Meimaci addendus N. Ozenne nominatus 30. Julii 1727.

Col. 608. D. abbatibus Belli-loci diœc. Lemov. addendus N. de Boisfranc, quem dicunt abbatem hodiernum.

Col. 642. A. abbatibus Columbæ addendus domnus . . . Rachet quem volunt esset hodiernum abbatem.

Col. 644. E. addenda abbatia de Coiroux, cujus abbatissa dicitur an. 1726. N. du Percheir.

Col. 678. B. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis N. de Rastignac, *lege* Ludovicus Jacobus de Chapt de Rastignac nominatus 29. Decemb. 1720. inde translatus ad metropolim Turon.

Ibid. N. d'Argentré successit, *lege* Carolus du Plessis d'Argentré, antea Regi ab eleemosynis, proclamatus in consistorio Romano 27. Sept. 1724. inauguratur episc. Tutelensis in sacello seminarii S. Sulpitii Parif. ab archiepiscopo Tolosano, assistentibus Venciensi & Vasatensi episcopis X. Junii 1725. Regique fidem obstrinxit 17. Junii ejusdem anni & mensis in sacello castri de Chantilly.

Col. 684. E. abbatibus Valettæ addendus N. Neez clericus diœcesis Ebroicensis nominatus per obitum superioris mense Maio 1726.

Col. 740. E. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis, addidimus Godefridum Mauricium de Conflans episcopum Aniciensem & abbatem Aquæ-Bellæ *adde:* Obiit in sua diœcesi 14. Martii 1725. ætatis anno 41. habuitque successorem in episcopatu Franciscum de Beringhen abbatem S. Crucis Burdegal. & majorem vicarium Senonensis archiepiscopi, regii stabuli minoris magistri fratrem, nominatum episcopum die 31. Martii 1725. proclamatum in consistorio pontificio XI. Junii ejusdem anni, inauguratum 24. Martii 1726. in sacello Theatinorum Parif. ab archiepisc. Senonensi, assistentibus Mimat. & Catalaun. præsulibus, ac denique Regi fidem pollicitum 7. Apr. ejusdem anni, in sacello regio Versalliensi.

Col. 773. B. abbatibus sancti Jacobi de Doa addendus N. Irail Præmonstratensis alumnus, designatus abbas regularis mense Octob. 1726.

Col. 777. C. abbatissis Bellæ-cumbæ addenda N. Chastel de Londres coadjutrix hodierna.

Col. 781. C. abbatissis Clavassii addenda Anna de Montmorin coadjutrix an. 1722.

Col. 878. A. In mutationibus cleri tomo 3. præfixis, diximus addendum N. de Charpin de S. Romain, nominatum 17. Octob. 1723. *adde* per cessionem patrui; deinde admissus est in consistorio Romano 26. Junii 1727.

Col. 881. D. n. XIX. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis, diximus abdicasse, *adde* quando 8. Jan. 1721. abbas Victoriæ renuntiatus est.

Ibid. successorem diximus proclamatum in consistorio D. Papæ 30. Aug. 1723. *adde* cum jam ibidem propositus fuisset 12. Apr. ejusdem anni.

Col. 885. E. abbatibus Insulæ in Medulco addendus N. Basterot, quem dicunt hodiernum abbatem.

Col. 940. E. abbatibus Exienfibus addendus N. Salomon Regis capellanus, designatus 29. Martii 1727.

Col. 1038. E. In mutationibus cleri tomo 3. præfixis, diximus addendum N. de Longueval, &c. *dele* neque enim ad hanc sancti Amantii de Buxia abbatiam pertinet, sed ad S. Amandum de Coli, diœcesis Sarlatensis, ut ibidem videre est.

Ibid. In iisdem mutationibus diximus addendum N. Coignet de Marelop, *lege* Antonius Coignet de Marclop, &c. nominatus per cessionem precedentis 24. Decemb. 1700. ex cod. MS. Biblioth. regiæ sæpius laudato.

Col. 1047. A. abbatibus Coronæ addendus Ludovicus Jacobus de Chapt de Rastignac Turon. archiepiscopus die 23. Decemb. anno 1726. admissus Romæ in consistorio secreto.

Col. 1050. E. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis, meminimus Claudii Francisci Leoutre, &c. *adde* propositus est in consistorio pontificio XI. Maii 1723.

Col. 1052. In mutationibus cleri tomo 3. præfixis, diximus N. Jolyot designatum fuisse abbatem Borneti an. 1725. *adde* proclamatus est in consistorio pontificio XI. Junii ejusdem anni.

Col. 1088. A. n. LXXIV. *adde* obiit Parisiis 25. Apr. 1726. prius abbas Sparnacensis.

Col. 1116. C. abbatibus Vallium S. Stephani addendus N. Neret, quem dicunt hodiernum abbatem.

Col. 1131. D. abbatissis B. Mariæ extra muros urbis Santon. addenda N. de Duras monialis apud Constantium prope Parisios, nominata mense Novemb. 1725. per cessionem superioris.

Col. 1135. D. abbatibus Frenadæ addendus N. Savalette senator clericus in magno consilio, nominatus a Rege sub finem mensis Januarii 1727.

Col. 1211. E. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis, adduximus N. de Foudras, *lege* Hieronymus Ludovicus de Foudras de Courcenay.

Col. 1244. E. In mutationibus cleri tomo 3. præfixis, N. Poncet, *lege* Michaël Poncet.

Col. 1285. A. abbatibus Caroffi addendus N. de Crussol nominatus a Rege 30. Julii 1727.

Col. 1292. C. abbatibus Quinciaci addendus N. de Pigis, quem dicunt hodiernum abbatem.

Col. 1298. E. abbatibus B. Mariæ de Morellis, addendus N. de Maillé Carman clericus, nominatus 1725. mense Aug. vel Sept. per cessionem præcedentis, nunc episcopi Nannetensis.

Col. 1304. E. abbatissis S. Crucis Pictaviensis addenda est Maria Theresia Radegundis de Baudean de Parabere

loci alumna, a Rege nominata mense Maio 1726. per obitum præcedentis.

Col. 1337. C. In mutationibus cleri t. 3. abbatibus Cellæ S. Hilarii addidimus N. de Menou Charnizay, *adde* per cujus obitum Basilius Laurentius Barbier clericus diœcesis Parif. nominatus fuit mense Oct. 1724. deinde N. Peigne, designatus mense Martio 1726.

Col. 1379. C. n. XXVIII. *adde* obiit in sua diœcesi ætatis anno 80. mense Nov. vel Decemb. 1724. successorem nactus Johannem Bapt. de Brancas Regi ab eleemosynis & cleri Gallicani syndicum, nominatum mense Apr. 1725. proclamatum in consistorio pontificio 23. Julii & inauguratum 21. Octob. ejusdem anni in ecclesia Noviciatus Jesuitarum Parif. ab eminentissimo cardin. de Rohan collaborantibus Lexoviensi & Catalaun. præsulibus.

Col. 1395. E. abbatibus Niolii addendus N. Gautier de Montreüil, nominatus mense Martio 1726.

Col. 1400. C. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis, Renatus Trepagne, &c. *adde* mense Febr. anni 1722.

Col. 1403. B. n. XXXIV. De hoc abbate dubitandi locus est, quando legitur N. Martin de Gravelle dominus de Reverseaux, *al.* Marinus Gravelle de Reverseaux sedis apost. protonotarius, Regi quondam ab eleemosynis, ad hanc abbatiam promotus 5. Apr. 1692. per obitum Johannis Guillepin, ac deinde abbas Lisquensis & sancti Leonardi de Calmis obiisse Lutetiæ 1. Julii 1725. ætatis 78. successorem sortitus in abbatia S. Leonardi N. Rouault nominatum 21. Aug. ejusdem anni.

Col. 1417. E. N. de Buſſy, quem in mutationibus cleri tomo 3. præmissis, diximus hodiernum episcopum, vocatur Michael Celsus Rogerius de Rabutin Buſſy.

Col. 1433. A. abbatibus Insulæ Calveti addendus N. d'Aubusson nominatus mense Martio anni 1726.

Ibid. D. abbatibus Brolii-Herbaldi addendus N. du Solier, a Rege designatus 29. Martii 1727.

Col. 1437. E. abbatibus de Fontenellis addendus N. d'Audigné major vicarius Lucion. designatus mense Nov. 1726.

Ibid. C. abbatibus Angliæ addendus N. de Menou Charnizay a Rege designatus 29. Martii 1727.

Col. 1504. C. pro abbatibus Cancellatæ legimus reverendum patrem Valbrune de Belair nominatum fuisse abbatem mense Febr. 1724. num alius est ab N. le Gros de Beler, quem in mutationibus cleri tomo 3. præfixis. diximus proclamatum fuisse coadjutorem in consistorio D. Papæ 23. Septemb. 1722?

Col. 1506. C. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis, diximus addendum, XXV. Johannes-Franciscus de Montferrand, &c. *adde* admissus est in consistorio Romano 26. Junii 1727.

Col. 1507. E. abbatissis SS. Cosmæ & Damniani ord. S. Claræ diœc. Petragoric. addenda N. de Guynes, nominata 28. Julii 1720.

Col. 1531. B. In mutationibus cleri tomo 3. præmissis, diximus N. le Blanc designatum fuisse episcopum, *adde* vocatur Dionysius Alexander, ex canonico regulari S. Victoris Parif.

Col. 1534. D. abbatibus Terracini addendus videtur N. du Sault, quem dicunt abbatem hodiernum.

Col. 1538. C. abbatibus S. Amandi de Coli addendus N. Boucault, quem dicunt abbatem anno 1726 deinde N. de la Coste major vicarius ecclesiæ Vaurensis, nominatus 30. Julii 1727.

MUTATIONES FACTÆ IN CLERO GALLICANO, post editum tomum III.

COL. 106. B. abbatibus Crispinii addendus Leo Potier cardinalis de Gesvres, nominatus an. 1725.

Col. 137. B. abbatibus S. Salvii addendus N. Merez, quem volunt esse hodiernum abbatem.

Col. 144. A. n. XLIV. *adde* obiit Silvanecti 29. Martii 1726. successorem nactus N. Trudaine episcopum Silvanectensem, nominatum mense Maio ejusdem anni.

Col. 156. E. abbatibus S. Auberti addendus N. de la Bastie, quem volunt esse hodiernum abbatem.

Col. 163. C. abbatibus Cantiprati addendus N. de la Mothe, hodiernus abbas regularis.

Col. 183. E. abbatibus Vallis-cellæ addendus N. Wartelle abbas regularis ab anno 1723.

Col. 309. A. abbatibus Laudis addendus N. du Beron regularis abbas designatus a Rege ineunte Septemb. 1727.

Col. 353. E. n. LXI. *adde* sed cum bullas obtinere non potuisset, Franciscus Baglion de la Salle, cum gente nobilissima sanctissimi papæ nostri Benedicti XIII. affinitate conjunctus, primum presbyter Lugdunensis, deinde an. 1715. canonicus & archidiaconus ecclesiæ Mimatensis, quo anno ad comitia cleri Gallicani ex Albiensi provincia deputatus est, Sorbonicus doctor an. 1720. major vicarius episc. Mimat. sui patrui, mortui an. 1723. ac etiam capituli, sede vacante, quo tempore, peste grassante, se in sublevandis miseris strenuum præbuit, abbas etiam B. Mariæ de Bona-valle in diœcesi Pictav. demum a Rege præsul Atrebatensis designatus est 29. Octob. 1725. Romæ propositus in consistorio pontificio 19. Decemb. insequentis, ibique approbatus mense Decembri anni 1726. bullas accepit Parisiis 4. Jan. 1727. tandemque inauguratus est 26. Jan. ejusdem anni in ecclesia Parisiensi S. Martini de Campis ab archiepisc. Camerac. assistentibus Catalaun. & Conseran. episcopis, præsentibus etiam eminentissimo cardinale de Bissy, nuncio D. Papæ, archiepiscopis Senonensi & Rothomag. episc. Gratianopolit. Vabrensi, Grassensi, Agathensi, Trecensi, Valentinensi, Tullensi, Petragoric. Lactor. & coadjutore Quebecensi, cum duobus canonicis Atrebatensibus a capitulo delegatis; necnon adstantibus tribus principibus, plurimis ducibus, & regiorum ordinum equitibus. Regi fidem obstrinxit 9. Febr. ejusdem anni in sacello castri Marliaci, ac possessionem accepit per procuratorem eodem mense.

Col. 392. E. abbatibus S. Vedasti Atrebat. addendus Leo de Maulde seu Mauld de la Bussiere, loci alumnus, coadjutor proclamatus in consistorio Romano, die XI. Junii 1725.

Col. 438. D. abbatibus Arroasiæ addendus Leo Potier cardinalis de Gesvres hanc abbatiam primum assecutus, cujus loco paulo post, Crispinium obtinuit, uti supra diximus col. 106. habuitque successorem in Arroasia fratrem Philippum le Courcheult nominatum mense Aprili 1725.

Col. 549. A. n. XII. *adde* obiit 24. Aug. 1725. in sua urbe episcopali ætatis anno 73. præsulatus 28. simul præpositus S. Pauli Namurc. & abbas secularis B. Mariæ Namurc. Successorem habuit in episcopatu Thomam Johannem-Franciscum Strickland gente Anglica ortum, ab Imperatore nominatum precibus Angliæ Regis, exeunte an. 1725. ac propositum in consistorio Romano die 9. Decemb. an. 1726.

Col. 584. C. n. XXIII. *adde*, ut supra col. 549. obiit 24. Aug. 1725.

Col. 779. D. abbatissis Assendientibus addenda Christina Francisca de Sultzback ex abbatissa Thoræ, electa 15. Oct. 1726. præsentibus administris Imperatoris, Regis Prussiæ & & electorum Coloniæ & Palatini.

Col. 998. E. abbatissis Thoræ addenda est Christina Francisca de Sultzback, inde ad abbatiam Assendiensem traducta 1726. uti modo diximus.

Col. 1185. B. n. LXX. *adde* obiit 2. Martii 1726. in sua urbe episcopali, & habuit successorem N. d'Antelmy præpositum ecclesiæ Forojuliensis, a Rege nominatum ineunte Aprili ejusdem anni, deinde propositum in consistorio Romano, die 9. Decemb. tandemque inauguratum in sacello seminarii S. Sulpitii Parif. die 12. Jan. 1727. ab archiepiscopo Aquensi, collaborantibus Venciensi & Lactor. episcopis. Regi fidem obstrinxit die 15. ejusdem mensis in sacello castri Marliaci.

Col. 1208. C. n. C. Philippus de Vendosme, &c. *adde* obiit Lutetiæ 24. Jan. 1727. annos natus 71. menses quinque & diem unum.

Col. 1294. E. Niciensibus episcopis addendus Raimundus Recrosio clericus regularis congregationis S. Pauli, propositus in consistorio Romano die 30. Julii 1727. & inauguratus 20. Septemb. ejusdem anni in concilio Ebredunensi ab archiepisco metropolitano.

ANIMADVERSIONES IN TOMUM IV. PRÆSENTEM.

COL. 115. E. n. LXX. Petrus, &c. *adde* jam anno 1129. tanquam archiepiscopus Lugdun. testis est in charta G. episcopi Lingon. donum ecclesiæ S. Martini in suburbio Lingon. factum S. Sequano a decessore suo Roberto, in plenaria synodo confirmantis.

Col. 155. E. *aut ineunte 1289.* &c. usque ad vocem *referremus* inclusivè, *dele;* neque enim huic an. 1289. sed 1189. diploma Philippi consignandum est, uti revera consignavimus col. 132.

Col. 197. B. lin. ult. anno 1714. *adde* die 9. Junii.

Col. 200. n. XIII. Girinus, &c. *adde* an. 1106. indict. XIV. testis est in charta Hugonis archiepiscopi, loco Artensis ecclesiæ, quam Hugoni abbati Cluniacensi dederat, eidem concedentis ecclesiam de S. Germano, quæ sita est inter ecclesiam de Capella & ecclesiam de Martico, ex tabul. Clun.

Col. 231. n. LXXX. *adde:* Legitur Odoardus de Messie prior claustralis Cluniaci, deinde abbas Insulæ Barbaræ.

Col. 239. A. n. XXXIX. *adde* an. 1330. 19. Maii subjectionem promittit ecclesiæ Lugdunensi, coram G. archiepiscopo & H. decano, ex cod. MS. biblioth. Coislianæ inscripto *titres du Lionnois & Baujolois.*

Col. 240. A. n. XLIV. *adde* an. 1458. die ultima Octob. obsequium pollicitus est ecclesiæ Lugdunensi.

Col. 268. n. XLIX. *adde* an. 1357. fit consiliarius in curia parlamenti a Carolo Delphino Viennensi, filio Johannis, *ex lib. petit. artic. & concord. Parlamenti, fol.* 407.

Col. 291. C. Brienna, &c. *adde* sita est ad Ararim, una leuca a Villafrancha, & quatuor a Lugduno, &c. nunc Benedictinarum virginum, &c. *adde* sub constitutionibus B. Mariæ de Casali, volente Claudio de S.t George archipræsule.

Ibid. E. n. V. Christinam de Franc reperimus abbatissam, num eadem est ac Antonia?

Col. 292. B. n. IX. N. Mignot, *adde* de Bussy.

Ibid. n. X. N. de la Barge *lege* Claudia Maria Ovidia, nobilis Arverna, filia Christophori de la Barge cataphractorum equitum vexillarii & Carlottæ d'Albon, alumna B. M. de Marsac ord. Cluniac. prope Ricomagum.

Ibid. C. lin. 5. die 2. Martii *lege* 2. nonas Martii.

Col. 293. D. n. XVII. *adde* obiit ineunte Aprili anno 1722. ac proinde abbatiam dimiserat.

Ibid. n. XVIII. Margareta de Silvecane, &c. *adde* filia Constantis de Silvecanne Regi a consiliis, in curia monetalium judicum præsidis, & in eadem commissarii generalis pro urbe Lugduno & aliis provinciis, necnon antiqui urbis Lugduni præfecti, ex Magdalena Prost. *Prevôt des marchands.*

Col. 298. C. n. XXXV. *adde* erat simul hospitalarius & cellerarius cœnobii Trenorch. quorum officiorum nomine, an. 1547. de juribus sibi in eo monasterio competentibus transegit cum Francisco de Tournon cardinale & abbate Trenorchiensi.

Col. 384. n. XLVIII. C. lin. ult. *adde* Hagano ob simoniam ab Hugone Diensi episcopo deponendus rogabatur stolam reddere & annulum, teste Hugone Flavin. in chronico, pag. 258. & tomo 3. de ritibus eccles. D. Martenne, pag. 422.

Col. 393. C. lin. 3. mensemque Octobrem *lege* mensisque Octobris diem 20. *& infra* optime convenit, *adde* anno 1146.

Col. 396. E. n. LIV. lin. 3. episcopus, *adde* quo nomine jam an. 1170. per epistolam Ludovici VII. Francor. regis jubetur monasterium Caritatis defendere & illud de ecclesia de Ulmo *investire*, tom. 1. Anecdot. col. 476.

Col. 415. C. n. LXIX. Godefridus inducitur a nobis post Sammarthanos jam an. 1361. & adhuc 1365. 67. & 72. attamen in historia Castellanorum Insulæ in Flandria, lib. 1. pag. 112. legimus Petrum episcopum Eduensem cum Galterio domino de Chastillon & Arnaldo de Courbré missum fuisse legatum a Carolo Francorum rege ad Ludovicum Flandriæ comitem pro causa matrimonii Philippi Burgundiæ & Margaritæ dicti Ludovici Flandriæ comitis filiæ an. 1369. Vide etiam apud D. Duchesne probationes historiæ domus Castellionææ, pag. 254.

Col. 434. A. ante n. XXII. addendus Robertus, dein episcopus Clarom. ac tandem Lugdun. archiep. n. LXXIX. ubi vide.

Col. 441. A. S. Andochii cœnob. *adde* sub instituto Benedictino perseveravit usque ad annum saltem 1125. quo inita est societas hanc inter & S. Mansueti Tullensis abbatias. Verum in canonicos seculares defecisse videtur hoc seculo desinente, quo decani & canonicorum fit mentio. Porro istud capitulum regiæ fundationis nomine, etiamnum gaudet jure (ut vocant) *committimus*, quod ipsi placito privati consilii assertum est an. 1686. & litteris regiis an. 1692.

Ibid. quod constat decano, cantore, præposito, &c. omittitur præpositus in quibusdam commentariis. Ceterum decanus a capitulo nominandus (uti etiam cantor) sessionem habet cum uno canonico per capitulum delegato in comitiis Burgundiæ. Ceteri canonici ab Eduensi episc. nominantur.

Col. 443. C. Castrum censoris, &c. *adde* positum est in finibus diœcesis Eduensis, in provincia tamen Nivernensi, in colle ad cujus clivum labitur Icauna, quæ eo in loco diœceses Eduensem & Autissiodorensem dividit *& infra*, modo seculare collegium, *adde* & parœciale, sub patrocinio *adde:* olim S. Hilarii Pictav. episcopi cujus brachii os ibidem asservatur, modo S. Potentiani, cujus reliquiæ huc allatæ feruntur an. 1168. die 4. Nov. ex abbatia puellari vicina, tunc eversa, nomine *Lucy* ad Icaunam, & in eadem diœcesi, ad quam ex abbatia etiam tunc diruta, Jotrensi, quæ iisdem anno 800. nobilitata fuerat a Wenilone Senon. archiepisc. in gratiam abbatissæ ipsius consanguineæ, translatæ fuerant. Porro abbas gestat semper *rochetum* & humerale, & in pectore crucem; omnia quoque hujus ecclesiæ solus beneficia confert, sed ad curionatus ab ea dependentes canonici decem *al.* octo suffragantur.

Ibid. E. lin. 3. ante Siguinus, &c. addendus Stephanus, 1. abbas an. 1168.

Col. 444. A. lin. 5. ante Petrus, &c. addendus est B. Castri censorii dictus abbas 1235. X. cal. Apr.

Ibid. C. Renaudus de Fretoy *al.* de Frecoy 1338. quo anno prima hujus loci conflagratio accidit.

Nicolaus I. de Pollicis an. 1448. quo rursum flammis absumtus est locus.

Johannes I. de la Roichette *al.* de la Rochette.
Petrus II. de S.t Pierre.
Franciscus le Bourgoin.
Antonius I. de la Chaume.
Johannes II. de Veilland.
Nicolaus II. de Veilland.
Jacobus de la Boutiere *al.* de Bouterix.
Antonius II de Pomery.
Guillelmus I. le Bourgoin.
Andreas Figean.
Renatus Seguin.
Stephanus II. Pertuy.
Franciscus II. Pertuy.
Guillelmus II. Fernier.
Adrianus Boussuet.
Stephanus III. Fercadel.
Claudius Charier.
Guil. Gouault.
Alexander Galliart.

Col. 453. C. lin. ult. *adde* adfuit anno 1460. die 27. Aug. comitiis Burgundiæ.

Col. 462. D. n. XLIV. *adde* memoratur & an. 1237. mense Nov. in tabulario Castellionis.

Ibid. E. ante n. XLVIII. addendus Johannes 1256. mense Nov. & 1261. eodem mense, ex tabul. Castell.

Col. 465. E. n. LXXVII. lin. ult. *adde* admittitur in consistorio Romano 26. Junii 1727.

Col. 475. C. n. LII. *adde* fiduciarius abbas.

Col 488. D. n. IX. lin. 3. experitur, *adde* occurrit adhuc 1233. in charta S. Sequani.

Ibid. E. n. XI. lib. 6. an. 1246. *adde* memoratur & 1256. in tabul. Castellionis.

Col. 489. A. lin. 1. abbate *adde* reperitur etiam 1277. mense Febr. & 1278. mensibus Maio & Junio, in tabul. Castellionis.

Col. 491. A. ante n. XI. addendus est Guillelmus Margueron, qui Burgundiæ comitiis adfuit an. 1460. die 27. Augusti.

Col. 493. C. n. XV. Martinus, *adde* jam an. 1233. ex tabul. Castellionis.

Ibid. ante n. XVI. addendi Theobaldus 1257. mense Junio & 1260. eodem mense, ex tabul. Castellion. & Guillelmus 1261. mense Nov. *ibidem*.

Ibid. n. XVI. lin. ult. *adde* num idem ac Renaudus 1278. mensibus Maio, Junio & Novemb. ex tabulario Castellionis.

Col. 495. A. n. XXXII. lin. ult. *adde* quo anno 1584. G. Genebrardus theologus Parisiensis & regius professor chronicas notas, seu methodum ad chronologiam & historiam universalem ei nuncupavit, ubi Edmundus dicitur supremæ curiæ & sacri consistorii senator.

Col. 531. C. lin. ult. corepiscopum habuit, &c. *dele* has duas lineas tanquam inutiles.

Col. 610. C. lin. 4. chronicon Lingon. *adde* attamen memoratur 1267. in probationibus historiæ domus Castellionææ, pag. 278.

Col. 615. E. n. LXXII. Bertrandus, &c. *adde* hic an. 1305. tempus sibi prorogatum a Rege ad illi præstandum hominium pro sui episcopatus *temporalitate*, eidem Regi nequaquam in damnum verti debere confitetur.

Col. 617. E. lin. 8. confirmavit *adde*, reperitur adhuc episc. Lingon. an. 1318. feria v. post hyemale festum S. Nicolai, in tabul. Arremarensi.

Col. 643. D. in Beraldo II. *adde* memoratur etiam 1019. in charta XVII. nostræ appendicis col. 143. A.

Col. 645. D. n. XV. *adde* reperitur jam an. 1126. in charta XXXV. nostræ appendicis col. 159 A.

Col. 650. C. n. XXXVIII. Gerardus, &c. *adde* natione Gallus, professione vero primum canonicus Eduensis, postea decanus Lingon. ac demum Bonifacii papæ VIII. beneficio archiepiscopus Nicosiensis; qui cum in Galliam reversus, Philippi Pulcri regis contra ipsum pontificem partes secutus fuisset, ab eodem, nisi protinus ad suam sedem archiepiscopalem remearet, suspensionis sententia mulctatus est anno 1303. & anno seq. 1304. fato functus Parisiis, sepulturam accepit in choro ecclesiæ S. Genovefæ ad pedes Clodovei regis, sub tumba cuprea, cui incisi sunt hi versus:

. . . . venerabilis iste Girardus
Ardua qui gessit huc voto rite vocatus.
Hic fuit expertus, doctus, prudens & apertus.
Ipse Nicosiæ fuit archiepiscopus urbis,
Utilis ecclesiæ Cypri, miseris quoque turbis.
Mille trecenti currebant quatuor anni.

Ex quo maxime ultimo versu emendandus est annus 1315. assignatus a nobis post Sammarthanos pro ipsius obitu.

Col. 664. B. lin. 2. Odo II. &c. *adde* memoratur & 1274. mense Julio, in tabul. Castellionis.

Col. 697. C. n. XII. lin. 2. Erardo *lege* Airardo. *Ibid.* lin. 5. *adde* anno 1190. quondam abbas S. Sequani dictus, testis est donationis factæ S. Sequano, cujus monasterii tunc abbas erat Nivardus frater dicti Airardi quondam abbatis & Wauterii, & avunculus Warnerii de Fontanis & Bartholomæi fratris ejus.

Col. 698. C. n. XVI. Olivarius, &c. *adde* superstes erat 1228.

Ibid. E. n. XVIII. lin. 9. declarat *adde* memoratur adhuc 1239. mense Junio & 1240. mense Julio quo *infirmariæ* confirmat certos reditus eidem concessos ab Alardo Anglico.

Col. 745. A. n. XXVI. *adde* obiit die Mercurii 22. Decemb. 1723. cui subinde successerunt priores annuales generales reformationis, qui non indigent schedula regia: I. Petrus d'Entredeuxmonts post undecim menses depositus: II. Bruno Brande: III. Moyses Côte electus die 4. Maii 1725. IV. Josephus Coriez electus 4. Maii 1726.

Col. 748. C. n. XII. Anna II. de Ferrieres, *adde* filia Johannis domini de Presle de Champlenoy, monialis sancti Menulfi diœcesis Bituric. facta abbatissa cessione præcedentis, ad quam recipiendam certos procuratores, & maxime Johannem de Ferrieres presbyterum curionem de Nochesiis in diœc Eduensi, nominavit, cum assensu Johannis de Cussigniaco abbatis Reomaensis, cujus jurisdictioni subest monasterium de Rubeomonte, an. 1490. die 30. Maii.

Col. 801. D. lin. 9. XVII. cal. Nov. *lege* VII. idus Dec. ex martyrologio Cisterc.

Col. 803. B. lin. 3. spiritum exhalavit IV. cal. Novemb. *lege* XV. cal. Junii, ex eodem martyrologio.

Col. 806. A. n. XVIII. *adde* memoratur in martyrologio Cisterc. VI. idus Aprilis

Col. 816. B. lin. 10. XI. cal. Octob. *lege* VII. idus Sept. ex martyrologio. Cisterc.

Col. 843. A. n. II. *adde* is est profecto quem Medardum nominat martyrologium Cisterc. VI. idus Junii.

Col. 847. D. Duas offendimus abbatissas, *adde* tertiam, quæ prima nobis occurrit abbatissa Lesigniacensis in chartulario Molismensi, Mathildis nomine, an. 1245. Sabb. post festum beatæ Luciæ virg. quo abbatem & conventum Molism. de decimis in toto *finagio Lesignaux investivit*, in præsentia venerabilis viri Felicis decani Molism.

Col. 848. A. n. I. Thomas de Rouen, *adde* monachus Clarævallis, reperitur abbas, *adde* jam an. 1433.

Ibid. n. II. Claudius *al.* Jacobus Claude.

Ibid. B. n. VI. Johannes I. de Narteau *al.* de Namteau.

Ibid. n. VIII. Franciscus Dorge, *adde* jam an. 1556.

Ibid. C. Claudius II Taffard *al.* de Lussart.

Ibid. n. XI. *adde* anno 1622. campana ejus nomine insignita fuit.

Ibid. n. XV. Michael Turpin, *adde* jam an. 1671.

Ibid. n. XVI. *adde* obiit Parisiis, scripsit de privilegiis ord. Cisterc.

Ibid. D. n. XVII. N. de Requelaine *lege* Nicolaus de Requelene, prius abbati Cisterciensi a secretis & eleemosynis, præsentatur ab ipso abbate Cistercii ad hanc abbatiam ex concessione eidem facta placito sanctioris consilii, dato 3. Dec. 1714. deinde schedula regia munitus 2. Jan. 1715. ac pontificia XVI. cal. Martii ejusdem anni, possessionem adiit per procuratorem D. Petrum Calvairac priorem B. M. de Quinciaco, nunc abbatem Pontiniacensem, 29. Apr. 1715. tandemque munus benedictionis accepit in ecclesia monialium de Tart Divione ab Edmundo Perrot abbate Cistercii, assistentibus D. Antonio Bernardo Comeau priore Cistercii, doctore Sorbonico, & D. Elia Guerin cellerario ejusdem domus, Sorbonæ baccalaureo 28. Octob. 1717. Totum monasterium pene a fundamentis reædificavit.

Col. 920. lin. 3. exeunte an. 1345. *lege* reperitur jam an. 1344. quo, die 17. Aug. castrum de Paluello ab Odone Burg duce recuperavit.

Col. 921. C. in fine articuli LV. *adde* ejus anniversarium notatur XV. cal. Jan. in necrol. S. Capellæ Divion.

Col. 923. D. n. LVIII. *adde* sic habetur in necrologio S. Capellæ Divion. *V. cal. Junii anniversarium recolendæ memoriæ domini Johannis Germani, dum viveret, episcopi Cabilon. quod celebratur in majori altari, uti pro decanis; non jacet intus.*

Col. 959. E. n. XXVIII. 1385. *adde* quo anno, die 22. Maii Franciscus episcopus Gratianopol. Papæ camerarius in prioratu S. Marcelli vacante constituit vicarium pro domino Papa, qui sibi quædam beneficia reservaverat, reclamante episcopo Cabilon. quia scilicet ab ultimo priore nonnulla sibi deberi dicebat.

Col. 960. C. n. XXXIX. N. *lege* Alexander Antonius, &c.

Col. 963. B. n. XIII. Guillelmus, *adde* An. 1250. die Martis post Dominicam *Reminiscere* sibi a conventu data procuratione, compromisit cum Simone decano eccles. Cabilon. anno seq. ind. IX. cal. Apr. in J. tituli S. Laurentii in Lucina cardinalem super querela sua circa sepulturam mortuorum, quam abbas ad se solum pertinere dicebat.

Col. 978. E. n. LX. *adde* quod a nobis prætermissum mirari satis haud possumus; eum nempe primarium regni administrum esse & Romana purpura conspicuum, meritorum justa mercede.

Col. 1022. A. lin. 8. *adde* memoratur & calendis Julii in martyrologio Cisterc. titulo abbatis insignitus.

Instr. Col. 24. C. lin. 7. Si quando in illis dictus *lege* in illis diebus.

Col. 33. D. Ch. XLV. an. 1289. incaute a nobis consignata, revocanda est ad annum 1189. uti revera fecimus col. 93.

Col. 85. Ch. XLVIII. consignatur 1106. *legendum* 1116. indictione nova *lege* nona, ac delendum *Philippe* in margine.

Col. 284. B. Ch. XXX. an. 1096. perperam illigata, revocanda est ad an. 1131. vel etiam serius, Petrus enim Lugdun. archiepisc. ibidem memoratus ante hunc annum minime sedebat.

Col. 288. D. Ch. XXXVII. Petro cuidam episcopo perperam attributa, Pontio II. restitui debet.

ERRATA MINORA.

COL. 17. A. quærebant *lege* quererent, & lin. seq. adhærebant *lege* adhærerent. Col. 32. B. colilitur *lege* colitur. Col. 46. B. lin. 2. germaunm *lege* germanum. Col. 55. D. lin. 1. & in margine 914. *lege* 814. Col. 62. D. lin. 7. 955. *lege* 855. Col. 70. C. n. LV. in margine 626. *lege* 926. Col. 82. A. lin. 3. dicit *lege* dici. Col. 98. A. lin. 3. sequentem *lege* sequentes. Col. 131. D. lin. 12. Ivimontensium *lege* Inimontensium. Col. 133. D. lin. 9. Belli-joci *lege* Belli-loci. Col. 135. C. lin. 4. cum Hugone *lege* Galterio. Col. 145. in margine 1346. *lege* 1246. Col. 164. A. in margine 1335. *lege* 1333. Ibid. B. in margine 1333. *lege* 1335. Col. 165. D. lin. 11. absolutarias *lege* absolutorias. Col. 176. D. in margine 1354. *lege* 1444. Ibid. E. lin. 6. 1346. *lege* 1446. Col. 191. C. lin. 4. ejusdem anni *lege* 1618. Col. 201. A. lin. 6. de Calmeto *lege* Balmeto. Col. 203. E. lin. 6. 1241. *lege* 1240. vel col. 142. D. pro 1240. *lege* 1241. Col. 239. C. n. XXXIX. lin. antepenult. manasterii *lege* monasterii. Col. 264. A. in magine ch. XXXIV. col. 26. *lege* ch. XXXII. col. 25. Col. 314. & 315. D. in urbe *lege* in Urbe. Col. 336. lin. 3. luxuræ *lege* luxuriæ. Ibid. B. lin. 11. quadrenginti *lege* quadringenti. Col. 337. B. lin. 5. & 6. *æquiparari* uno verbo legendum. Col. 340. E. lin. 10. coram *lege* Coram vel Choram. Col. 342. lin. 7. inepistola *lege* in epistola. Col. 343. lin. 3. De hinc *lege* Dehinc. Col. 363. A. lin. XI. Exauditum *lege* exauditum. Col. 373. B. lin. 1. adhidendam *lege* adhibendam. Col. 388. B. lin. XI. Flaviniacensi *lege* Flaviniacensis. Col. 391. E. lin. 8. Guirin *lege* Buirin. Col. 418. A. lin. 5. in de *lege* inde. Col. 428. B. in margine ch. XXXVII. col. 74. *lege* LXXVI. col. 124. Col. 487. D. lin. 3. an. 1106. *lege* 1116. Ibid. E. lin. 1. an. 1106. *lege* 1116. Col. 522. E. n. XXI. lin. 1. seu Beroaldus, delenda videtur ista vox. Col. 596. C. Hugo *lege* Odo III. dux. Burg. Col. 600. C. lin. 8 Hugoni abbati *lege* Guidoni. Col. 601. D. lin. 12. & H. decanum *lege* N. decanum. Col. 615. A. lin. 6. de Huxeria, *forte* de Buxeria. Col. 691. B. lin. 3. & exstant vero *dele* &. Col. 701. D. n. XXXIV. lin. 5. absentibus *lege* absente. Col. 714. C. n. V. lin. 1. instrumenrum *lege* instrumentum. Col. 745. E. lin. antepenult, præfecto *lege* profecto. Col. 838. E. lin. penult. Pontio *lege* Petro. Col. 848. A. n. III. de Chassenay *forte* de Chastenay. Col. 889. A. lin. 5. Desiderio *lege* desiderio. Col. 890. C. lin. 4. decanu *lege* decanus. Col. 891. E. lin. penult. Robertum ego *lege* ergo. Col. 959. E. lin. 3. Belmensis *lege* Balmensis. Col. 991. E. lin. 5. observantione *lege* observatione. Col. 1022. E. lin. 8. Guidone *lege* Guillelmo. Col. 1032. lin. 1, Henrico *lege* Beraldo. Col. 1071. D. lin. 9. 1148. mense Dec. *lege* 1146 mense Oct. Col. 1082. B. lin. 6. decanatus, *lege* decanus. Col. 1152. C. lin. 5. sanctis *lege* sancti. Ibid. D. n. XXXIII. lin. 6. Buthen. *lege* Ruthen.

Instrum. Col. 5. D. lin. 10. Missaco *lege* Nisiaco. Col. 33. A. lin. 15. per mortem dicti Evrardi *lege* Gerardi. Col. 56. lin. 1. Hermæo *lege* Herveo. Col. 174. C. in finagio ejus patris *lege* partis. Col. 204. C. lin. 4. est apud Castell. *lege* esse. Col. 221. D. prædæ prædis foræ *lege* prædæ prædia fore. Col. 225. C. lin. 13. & monachi habeant *lege* ut monachi. Col. 239. A. In mine *lege* In nomine. Ibid. B. lin. 5. monachis *largitis*, legendum fortasse *largius*. Col. 279. E. lin. 4. Retinuit autem hac causa *lege* hæc. Ibid. lin. seq. tempore missionis *lege* messionis.

ANIMADVERSIONES IN TOMUM PRIMUM.

COL. 7. B. ante n. XIX. addendus videtur Agambertus episcopus Albiensis sub rege Carolo (Calvo) Baluz. tom. VI. Miscellan. pag. 431.

Col. 16. E. *1223. sed prorsus falluntur:* Erroris occasio fuisse videtur intrusio Bartholomæi cujusdam hæretici & hæresiarchæ Carcassona oriundi, contra quem exstant litteræ Conradi sedis apostolicæ legati ad archiepisc. Rothomagens. Theobaldum & Theobaldi ad suos suffraganeos, ut conveniant Senonas pro concilio adversus illum hæreticum. Has habes litteras tom. 1. Anecdot. col. 901. & 902. datas an. 1223.

Col. 34. E. in nota *adde* Ludovicus legitur episc. Albiensis & Regis locum tenens in Occitania 5. Septemb. 1470.

Col. 53. A. n. II. *adde* anno 1175. se dominium de Gaillac a Raimundo comite Tolosano habere profitetur.

Col. 55. C. ante n. XXIX. inserendi videntur Claudius de la Guiche & Sebastianus de la Guiche fratres; legimus enim in antiquitatibus Matiscon. Sanjul. pag. 337. Claudium de la Guiche filium Petri ex Francisca de Chaseron, qui nuptias contraxerant an. 1491. protonotarium apostolicum & administratorem Galliaci favore cardinalis de Ambasia in Francia legati & archiepiscopi Rothomag. tum etiam priorem de Latona, per obitum fratris sui Petri, item priorem commend. S. Petri Matiscon. cessione Raimundi de l'Espinasse domini de Sivignon, abbatemque Belli-Becci in Normannia, & aliquandiu Altæ-cumbæ in Sabaudia, episcopum Agathensem, ac deinde Mirapic. mortuum Romæ & ad S. Ludovici sepultum; & post hunc Sebastianum de la Guiche in utroque jure doctorem, qui obiit Galliaci, simul prior de Latona, ibid. pag. 339.

Col. 66. C. In animadversionibus tomo 3. præfixis, *ibidem C. n. XXXVIII.* lege XXXVII. & *adde* Ibidem n. XXXVIII. Bertrandus *adde* Berengarii.

Col. 72. B. n. XII. lin. 1. de Avilhano, legendum videtur Amilhano *Milhau* ut in margine.

Col. 93. D. n. XXVI. *adde* an. 1266. possessio cudendæ monetæ in urbe Mimatensi, quam illi abstulerat Arnulfus de Courserand senescallus Bellicadri, eidem restituitur edicto supremæ curiæ Paris.

Ibid. E. in nota, Stephanus Delmasaurio *al.* de Manso Aurico, ex necrol. B. M. Claromont.

Col. 97. D. n. XXXIII. P. *adde* Dominus Raybaud monet Baluzium docere hunc esse Petrum Gomez Hispanum cardinalem Toletanum, sed ubi hoc docetur, non indicat.

Col. 98. D. n. XXXVII. lin. ult. *adde*, & ex provisione Petri episcopi Ucetiensis de ecclesia Mimatensi, vacante per obitum Guillelmi, III. idus Aug. anno IV. pontificatus Urbani, ex libro provisionum ejusdem Papæ, inquit Baluzius.

Ibid. n. XXXVIII. lin. 4. ad Avenionensem, *adde* quæ vacabat translatione Anglici ad Albanensem.

Col. 102. C. lin. 1. Eodem anno translatus est *lege* an. 1426. quo Philippus des Essarts episc. Autissiodor. obiit, die 14. Octobris.

Col. 103. E. n. LIV. Johannes Petitdé vocatur *Parvi* seu Petit in hist. Segusiana, pag. 307. *Petitdé* vero in arresto parlamenti Paris. 18. Julii 1474. quo jubetur archiepiscopus Bituricensis electionem Johannis Petitdé confirmare.

Col. 105. C. n. LVIII. lin. 2. frater Antonii, *adde* alii dicunt, filius naturalis.

Col. 110. E. ante Bertrandum de Cenaret ponendus est Hugo de Mirebeau, qui simul vicarius generalis Guillelmi de Poitiers episcopi Lingon. Varingiis excitandi capellam facultatem dedit an. 1348. ex hist. S. Stephani Divionensis, pag. 295.

Col. 145. n. LIV. *adde* anno 1485. hic episcopus & successor de episcopatu contendebant, ex commentariis supremæ curiæ Paris.

Col. 147. n. LIX. Ludovicus de Carrel æmulum habuit Johannem Marlon electum se dicentem anno 1515. die 1. Decemb.

Col. 165. n. XXIII. Willelmus *adde* de quo plura in majoribus Cluniaci prioribus tom. IV. novæ Gall. Christianæ.

Ibid n. XXVI. *adde* de quo vide tom. 1. Anecdot. Martennii nostri, col. 464. & seq. ubi duæ leguntur epistolæ Stephani Cluniac. abbatis, altera ad Moissiacenses, qua illis abbatem præficit R. de Alba-rupe, & altera ad ipsum R. abbatem.

Col. 170. A. n. XXXVIII. *adde* nominatur Frezol an. 1368. in charta authentica collectionis D. de Ganieres.

Ibid. n. XLV. Antonius de Carman *al.* de Carmin, abbas commendatarius an. 1500. die 3. Febr. jure sibi devoluto abbatiam Lezati contulit fratri Francisco de Voisins.

Col. 171. C. n. LI. Franciscus, &c. alterius Francisci de Valette Cornusson episcopi Vabrensis, & Johannis summi magistri Melitensis ord. S. Johan. Jerosol. nepos; *Hæc sunt delenda:* monemur siquidem hunc esse primum suæ gentis episcopum Vabrensem, & fratrem Johannis summi equitum Melitensium magistri. Vide infra in episc. Vabr. n. XVI.

Col. 172. A. n. LI. Franciscus, *adde* de la Valette Parisot, superioris ex fratre Francisco equite torquato nepos, matre Gabrielide de Murat Lestang in lucem editus, de quo vide in episc. Vabr. n. XVIII.

Ibid. ante n. LIII. inserendus est Franciscus alter, cognomento de la Valette Cornusson, de quo vide infra in episc. Vabr. n. XIX. col. 282.

Ibid. C. In mutationibus cleri tomo 2. præfixis, diximus Jacobum Alanum de Biron filium ducis *al.* marchionis successisse

successisse Johanni Francisco d'Estrades, *adde* nominatum 20. Jan. 1716.

Col. 178. D. n. XVII. *adde* Hic esse videtur qui decessit mense Julio anni 1600. ex Choppino de Sacra politia, lib. 3. pag. 302.

Col. 179. D. n. I. *adde* Obiit 1107.

Col. 182. A. n. XXIX. In chartis Antimonasterii, quas evolvit D. de Ganieres, dicitur abbas Soliaci & prior commend. S. Leonardi 16. Nov. 1559. quo anno transigit pro *Essideüil* cum Germano Coussin domino de Chassaing & Gabriele de la Faye domino dicti loci, sed fortasse jam permutaverat abbatiam pro isto prioratu, retento abbatis nomine: nam

Ibid. n. XXX. legimus adfuisse an. 1557. comitiis regni generalibus Lutetiæ habitis.

Col. 184. C. n. XXVIII. *adde* Vocatur Helias Hallus *forte* Gallus, antea monachus Caduniensis in bibl. scriptorum ord. Cisterc. auctore Carolo de Visch. pag. 101.

Col. 186. C. ante n. XXVII. addendus videtur Johannes Porcueri 1433. die 7. Maii, ex charta Valettæ.

Col. 188. A. n. XL. Franciscus natalis, &c. *adde* clericus diœc. Trecensis, nominatus a Rege 20. Nov. 1672. tam per obitum ultimi possessoris, quam per cessionem N. Fautrier, *ex folio beneficiorum* in codice MS. biblioth. regiæ per D. de Ganieres.

Col. 203. C. n. XIX. *adde* Is esse videtur Arnulfus episc. Rotensis, qui cum Wifredo Carcasson. Amelio Albiensi, &c. Galliæ præsulibus adfuit an. 1038. conventui Rivipullensi, ex concil. card. de Aguire, pag. 202. & rursum an. 1045. conventui apud S. Michaëlem Fluvianensem in comitatu Empuritano, ibid. pag. 205.

Col. 232. n. LVI. translato, &c. *lege* cessione Harduini de Perefixe de Beaumont, neque enim prius archiepiscopus Paris. renunciatus est, quam 1. Julii 1662. cum jam esset tanquam antiquus episcopus Ruthenensis in Sorbonæ provisorem electus 17. Junii ejusdem anni.

Col. 262. ante n. XXXIV. inserendus est Henricus Claudius du Puymartin de la Planie presbyter diœc. Ruthen. a Rege nominatus 3. Aug. 1676. & iterum alia schedula regia confirmatus 21. Julii 1679. tanquam abbatia vacante per obitum ultimi commendatarii & Johannis Aimardi Fressinoux, qui jus in abbatiam sibi vindicabat, *ex folio beneficiorum* in bibl. regia. Memoratur adhuc Henricus 1692. & 1693.

Col. 267. D. abbatibus Belli-loci addendi sunt Johannes de la Valette Parisot eques Melitensis, filius Francisci torquati equitis, &c. ex Gabrielide de Murat Lestang, prioratum B. M. Desuratæ assecutus an. 1588. & adhuc superstes 1603. ex genealogia hujus gentis. Johannes de la Valette Cornusson frater Francisci III. episcopi Vabr. mortui 1644. fuit abbas Belli-loci, decanus de Varens & prior de Parisot ac de Floyrac, vivebatque adhuc an. 1692. ex genealogia prædicta, sed fortasse jam pridem cesserat in gratiam N. de Cornusson, de quo tamen nulla fit mentio in prædicta genealogia. N. de Cornusson, per cujus obitum (fortasse tamen falso nuntiatum) Ludovicus Gaboury clericus diœc. Paris. nominatur a Rege 10. Martii 1673. & Petrus Annas Dionis cessione Ludovici designatus 15. Aug. 1690. ex codice MS. bibl. regiæ, cujus titulus *folia beneficiorum*.

Col. 269. A. ante n. XIII. dandus est locus Magdalenæ de Glandieres de Brissac, quæ cessit in gratiam Christinæ de Noailles 29. Martii 1687.

Col. 274. abbatiis diœc. Ruthen. addenda est Oratio-Dei, *Oraison-Dieu de Murat* ord. Cist. femin. cujus abbatissa nominatur a Rege N. de Gaujelac 1. Nov. 1691 & N. Pins 7. Maii 1718.

Item addenda S. Clara Ruthen. cujus abbatissa designatur 7. Febr. 1721. N. de Rupe.

Col. 281. E. n. XVI. lin. 2. natus Francisco de Valette *lege* Guillelmo I. nobili cubiculario Regis ex Johanna de Castres filia Guillelmi domini de St Vauzille, &c. frater vero Johannis summi equitum Melitensium magistri, simul abbas Moissiac. adfuit concilio Tridentino an. 1563. & an. 1577. 9. Octob. secularem fieri suam ecclesiam Vabrensem obtinuit, fato functus 8. Maii 1585. Franciscus 8. Maii 1585. Franciscus vero quem diximus fratrem nostri Francisci, erat ipsius nepos ex fratre Guillelmo II. Ita D. de la Valette decanus ecclesiæ de Montpezat & vicarius generalis archiepiscopi Burdigalensis in genealogia suæ gentis, quam nuper accuravit.

Col. 282. A. n. XVII. Thomas, &c. *adde* Didicimus ex litteris Henrici IV. Franc. regis, datis in castris *de Gisors* die 22. Oct. anno Gratiæ 1590. regni ejus decimo, quas ad manum habemus, Thomam de Lauro, dictum simpliciter canonicum Ruthenensem, hostibus dicti regis favisse; quamobrem Rex omnia ejus bona fisco addicit, redituum episcopatus Vabrensis, quos dictus de Laura possidet, duas tertias partes attribuens pro anno solum 1591. Gabrieli d'Hebles domino de la Vacaresse in agro Ruthenensi, locum tenenti in centuria virorum armatorum domini de Chastillon, pro singularibus officiis sibi ab illo impensis, alteram vero partem sibi liberam & integram servans; idque Rex omnibus ærariorum quæstorum collegiis, Biterrensi maxime & senescallo Ruthenensis provinciæ vel locum ejus tenenti notum facit.

Ibid. B. n. XVIII. Franciscus de Valette Cornusson, *lege* de la Valette Parisot Francisci I. nepos ex fratre Francisco regiorum ordinum equite torquarto, matrem habuit Gabrielidem de Murat Lestang, simul etiam abbas Moissiac. ex prædicta genealogia.

Ibid. C. n. XIX. Franciscus de la Valette Cornusson, *adde* Præfuit concilio provinciali in absentia Bernardini de Corneilhan episcopi Ruthen. habito apud Villam-Francam in Ruthenis an. 1625. . . . . . . ad 20. diem Decemb. *lege* Novembris *&* *adde* in urbe Vabrensi, *ibid.*

Col. 290. D. n. XLI. *adde* & præpositus Alesiensis.

Ibid. n. XLII. Gregorius Cabane *lege* de Cabane, 1699. *adde* die 24. Decemb.

Col. 326. E. n. LVI. Aimo *al.* Avinio in bulla Martini V. ex qua discimus eum fuisse antea episcopum S. Pontii & alibi.

Col. 344. E. In abbate I. Sylvæ-canæ, *adde* Is est fortasse W. hoc est Wilabertus, qui nonnulla permutavit cum Pontio abbate S. Andreæ Avenion. an. 1173.

Col. 349. & 350. lin. XI. inter Segesteronem *lege* Avenionem.

Col. 354. E. n. XXV. *adde* Præerat jam an. 990. & adhuc 1008. post mensem Septemb.

Col. 355. C. n. XXVI. Hilbogus, &c. monemur a clarissimo viro de Remerville St Quentin hunc episcopum extra locum suum a nobis positum esse, in eo hallucinatis, quod annum 20. Rodulfi regis de Rodulfo III. interpretati fuerimus, cum potius intelligendus sit de Rodulfo II. cui Hugo transcripsit Provinciam an. 932. Itaque annus vigesimus Rodulfi regis computandus a regno Burgundico, quod an. 911. vel 912. auspicatus est, illigatur anno 931. vel 32. annus vero VI. Rodulfi regis Alamandorum concurrit cum anno Christi 937. ultimo vitæ Rodulfi. Id porro sic se habendum probatur ex eo maxime quod Hilbogus adhuc reperiatur in duabus tribusve chartis regnante Conrado, quem fuisse Rodulfi II. filium invicte probat annus 1022. quo sedisse legitur S. Stephanus n. XXVII. Proinde remittendus est Hilbogus ad numerum XX. col. 353.

Ibid. n. XXVII. *adde* De ipsius morte sic legitur apud auctorem supparem, qui scripsit illius vitam: *Anno ab Incarnati. . . . . mysterio 1046. ordinationis vero ipsius trigesimo sexto, plus minus diebus triginta quinque, totius autem vitæ suæ septuagesimo primo, &c.*

Col. 356. n. XXIX. præter ea quæ jam addidimus de hoc episcopo t. 2. *adde* memoratur 1057. in majori chartul. S. Vict. Massil. fol. 48.

Col. 373. D. n. LXXXII. *adde* antea theologus canonicus ecclesiæ Conseran.

Ibid. E. n. LXXXIII. lin. 7. die 14. *lege* 4. Martii, *& adde* Regi fidem obligavit 7. Martii ejusdem anni.

Col. 375. B. n. XXXII. Ludovicus Filleti *adde* frater natu minor Johannis episcopi Aptensis, ex hist. Seguf. pag. 395. fit autem præpositus an. 1408. *ibid.* pag. 333.

Ibid. E. n. XLVII. *adde* Interfuit an. 1615. pro Aquensi metropoli cœtui cleri Gallicani apud Parisios congregato.

Col. 383. E. n. XXXVII. Alfonsus, &c. *adde* Adscriptus fuit inter senatores curiæ supremæ Paris. 18. Febr. 1684.

Col. 387. A. ante n. XXI. deest una abbatissa, cujus ea quæ n. XXI. notatur, facta est coadjutrix.

Col. 399. lin. 8. chronicis notis, *adde* Legitur annus 1106. apud nostrum D. Cl. Estiennot, t. XII. Fragmentorum MSS. pag. 128.

Col. 403. C. n. XXXIV. lin. 1. Matthæus, *adde* de Puppio.

Col. 404. D. n. XXXIX. Petrus de Pratis, *adde* Franciscanus.

Ibid. E. n. XL. Franciscus Roffolinus, *adde* Franciscanus, creatus episcopus anno 1319. *adde* cal. Octob.

Col. 405. D. n. XLIV. Johannes Joffrevry, *adde* ordinis cujusdam religiosi alumnus.

Ibid. E. n. XLVI. Johannes de Maillac, *adde* ordinis cujusdam religiosi alumnus.

Col. 406. B. n. XLVIII. Michaël de Boulliers, *adde* ordinis cujusdam religiosi alumnus.

Col. 407. C. n. LIV. lin. penult. *adde* An. 1516. 14. Febr. gubernatoris Provinciæ locum tenentis munus adeptus est.

Col. 409. E. n. LXII. *adde* Obiisse dicitur an. 1568.

Col. 410. A. lin. 5. circa an. 1573. Alibi legimus sedem vacasse 4. Maii 1571.

Ibid. n. LXVI. lin. 4. circa an. 1585. *lege* possessionem adiit 8. Febr. 1578.

Col. 411. lin. 4. congregato. Istud concilium aliqui volunt coactum contra doctoris Richerii librum an. 1612. cui proinde non adfuerit Elziarius, sed Carolus successor.

Ibid. lin. 9. 1596. *al.* 1597. 28. Octobr.

Col. 416. B. n. LXXII. die 2. Sept. *lege* XI. *& adde* Obiit Sabb. in Albis 28. Apr. 1685.

Col. 417. B. n. LXXIV. *adde* filius Francisci domini d'Herbault senatoris in curia suprema Paris. ex Anna Lefel, *lin. 6.* die 3. Jan. 1714. *lege* 31. Decemb. 1713.

Col. 418. & 419. media pagina, in Alpensi, Augustiniani, *adde* excalceati.

Col. 449. E. *adde* Hoc monasterium Toronetum societatem habuit cum Cluniacensi, Parisiacensi, Divionensi, Virtutensi, Savinienfi, Trenorchiensi, de sancto Martino (f. Masciacensi) de S. Satyro, Magalonensi & canonicis S. Ambrosii Bituric. Ferrariensi, Beccensi, Gemeticensi, Cadomensi, & leprosis de Jerusalem, tam conversis quam clericis Fontis-ebraldi, Majori-monasterio, Eboraci, S. Gildasii de Castro-Radulfi, & S. Cypriani Pictav. quorum scilicet monachorum fit ibidem commemoratio XII. calend. Decembr.

Col. 450. C. ante n. VII. In animadversionibus tomo 3. præfixis inserendum diximus Petrum anno 1196. *adde* Ejusdem fit mentio tanquam primi abbatis Toroneti in hagiologio domestico, XVII. cal. Septemb. unde potest aliquatenus dignosci tempus, quo hæc abbatia dicta B. M. de Floregia (quæ jam exstabat an. 1124. ex dono Hugonis & Guillelmi de Baucio, apud nostrum D. Claud. Estiennot tom. XI. vel XII. fragm. pag. 8.) translata est Toronetum.

Ibid E. n. XII. Diximus in animadversionibus tom. 2. præfixis Guillelmum Martinum jam præfuisse an. 1228. *lege* 1218. uti diximus in animadversionibus tomo 3. præmissis.

Col. 451. E. ante n. XXXIII. addendus Honoratus de Baschi filius Bertholdi domini de St Esteve ex Catharina d'Allamanon tertia conjuge, natus 1454. monachum professus in cœnobio S. Victoris Massil. exeunte an. 1470. Abbas erat Toroneti 25. Maii 1487. quo ex testamento sui patris nonnulla exscribi curavit. Idem anno 1491. 26. Jan. interfuit matrimonio Margaretæ de Baschi suæ neptis cum Godefrido de Vacheres condomino de Venasque & de S. Desiderio. Abbatia que Tiraucii Saunæ fruebatur 6. Jan. 1498. quo adfuit matrimoniali pacto Gaspardi de Castellane domini d'Entrecasteaux cum Blancha Adhemar de Grignan & adhuc 1. Septembr. 1499.

Col. 453. A. ante n. XLII. addendus videtur N. de Comingens de Guitault.

Ibid. n. XLIII. lin. 4. ab anno 1698. *lege* a die Natali Domini 1697.

Col. 473. C. n. XXI. *adde* Vocatur Felicianus Bouyer, Regi a consiliis & eleemosynis, in comitiis cleri Gallicani an. 1625.

Ibid. C. n. XXIII. N. de Melve du Serre *lege* Ludovicus de Serres; per cujus obitum nominatur a Rege 15. Augusti 1687. Alexander, qui sequitur.

Ibid. E. *adde* De hac abbatia, vide S. Catharinam Dignensem tomo 3. nostræ Gall. Chr. col. 1142.

Ibid. In animadversionibus tomo 3. præfixis, hic omissam diximus abbatiam de Clozonne, cujus tres abbates recensuimus; iis præponendi sunt N. de Regusse, ejusque per obitum Carolus de Grimaldi de Regusse clericus diœcesis Massil. nominatus 13. Nov. 1682.

Col. 515. D. ante n. XIII inserenda est N. de Villebois, per cujus obitum Magdalena, quæ sequitur, &c.

Col. 579. lin. 5. Purpuram, &c. Legimus in historia S. Martini a Campis edita, pag. 234. factum fuisse cardin. an. 1383.

Col. 582. E. n. LXXX. lin. 3. Trenorchiensis quoque abbas *dele*, non enim ipse, sed Ludovicus de la Palu fuit abbas.

Col. 595. B. n. C. Jacobus de Forbin *adde* filius Laurentii marchionis de Janson ex Genovefa de Briançon.

Col. 606. D. lin. XI. memorati decreto, *lege* memorati pontificis decreto.

Col. 613. C. n. XXXIV. delendum in margine *al. Lambertus.*

Ibid. D. n. XXXVII. Petrus de Banhaco, *adde* de Baignac nepos cardinalis de Mortemar, ex nobili genere in marchia oriundus, &c. Obiit, &c. *adde* 28. Septemb. ex Francisco Duchesne in historia cardinalium Gallorum.

Col. 623. E. ante n. LX. addenda videtur N. des Halles, quæ permutavit cum sequenti N. Rose amita Angelicæ n. LX.

Ibid. lin. ult. S. Columbæ, *adde* Viennensis.

Col. 624. A. ante Ulmetum, addenda est abbatia S. Salvatoris de Fontibus ord. S. Bened. femin. prope Nemausum, nunc apud Bellicadrum diœc. Arelat. cujus erat abbatissa anno 1635. Armanda de Varaire monialis S. Petri Lugdun. Historiam hujus monasterii, & abbatissarum integram seriem dare conabimur, ubi agetur de ecclesia Nemausensi.

Col. 659. D. lin. ult. *forsitan quia Philippus rexit tantum vicaria auctoritate.* Contrarium evincit concilium Avenionense citatum a Baluzio, ubi Philippus dicitur patriarcha Jerosol & c. isc. Massil. in spiritualibus & temporalibus, episcopatus Avenion. vicarius generalis pro D. nostro papa an. 1367.

Col. 678. D. n. XXXI. *adde* Testamentum suum condidit an. 1510.

Col. 692. E. n. LIII. *adde* Hic esse videtur Stephanus infra n. LVI. commemoratus, inquiunt, anno 9. pontificatus Innoc. VI. sed, uti videtur, non quasi tunc esset abbas, sed qui fuerat. *Item* Raimundus infra n. LV. videtur hic reponendus.

Col. 693. A. lin. 1. referimus *adde* Attamen in quadam ipsius bulla pro cœnobio Montis-majoris Avenione data anno 1. pontificatus, ipse dicit hanc abbatiam S. Victoris carere nunc pastore.

Ibid. C. Forte is est Stephanus, &c. *lege alinea* Stephanus III. Alberti Lemovix nepos' Urbani V. *lege* Innoc. VI.

Col. 694. A. n. LXI. *adde* An. 1426. scripsit Johanni de Capreriis priori de Canonica super excessibus, quos quidam seculares presbyteri & commensales admittebant, corrigendis.

Col. 740. in ecclesia Telonensi lin. 19. triremibus *lege* navibus grandioribus

Col. 792. C. n. XX. Francisca de la Fare *adde* d'Alais, &c. Dicitur abbatissa B. M. de Planis 1726.

Col 795. lin. 2. viginti trium arcuum *adde* olim, nunc multo pauciorum.

Col 805. A. lin. 8. archicancellarii, *adde* Exstat ea charta apud Sebastianum Fantoni historiæ Avenion. scriptorem, itemque alia data XIV. calend. Novemb. anno VII. regni Ludovici piissimi Augusti indict. XI.

Col. 814. n. XLII. B. lin. 3. *subjiciunt Raimundum, &c.* Id confirmari potest ex permutatione facta R. episcopi Avenion. consilio an. 1173. inter Pontium abb. S. Andreæ & W. abbatem Silvæ-canæ.

Col. 819. B. n. LIII. lin. 1. cognomento de Vectia, *lege* de Uccia, secundus filiorum Bermondi III. domini d'Uzés ex Guiraud Adhemar de Rochemaure.

Col. 823. B. n. LXVI. lin. 8. Feliciam Monferrandam *lege* Amphelisiam de Sabran dominam Montisferrandi, sororem S. Elzeari. ex schedis hujusce gentis.

Ibid. E. lin. 3. 1364. Fantoni habet 1365. indict. III.

Col. 832. E. n. VI. Annibal de Bozzuto, *adde* ex familia Italica, ac proinde delendum est in margine *de Bossut.*

Col. 835. C. lin. 2. 1596. Ita Ciacconius, at Bailletus in vita P. Cæsaris de Bus XV. Apr. asserit id contigisse 1598.

Col. 841. B. n. XXV. ex vicecomitibus Asteriensibus, *legendum est* secundum du Bouchet in genealogia gentis Grandimontanæ, ex primaria linea vicecomitum de Larbouse.

Col. 892. D. n. XXI. Margareta IV. du Roure *lege* de Maugiron du Roure, monialis S. Petri Lugdun. &c. ab anno 1628. *al.* 1626.

Ibid. n. XXII. *adde* & ipsa monialis S. Petri Lugdun. &c. ab anno 1631. *al.* 1630.

Ibid. E. ante n. XXV. addenda seu inserenda Margareta de la Baume de Suze, filia Annæ comitis de Suze, ex Catharina de la Croix Chevrieres, quæ reperitur anno 1701. mense Augusto, fortasse per cessionem N. de Sidre, quam in animadversionibus tomo 3. præmissis nominatam fuisse diximus 29. Maii an. 1700. Obiit Margareta apud Tarasconem mense Jan. an. 1718.

Ibid. n. XXV. N. de Bressieu *lege* Anna de la Baume neptis superioris ex fratre Joachimo Gaspardo marchione de Bressieu, & Martha d'Albon-St Forgeuil.

Col. 925. A. lin. 6. Bertrandus, *adde* qui & Guillelmus Bertrandus dicitur, marchio Provinciæ *adde* superioris, intra quam erat urbs Forcalquerium, ubi erat ecclesia S. Promasii.

Ibid. B. lin. 5. natu minorem, *majorem* ex Ruffio.

Col. 926. C. sub annum 1109. *lege* 1160. ex ipsomet Columbo.

Col. 928. D. lin. 4. Tolosatum & Provinciæ *lege* Tolos. & marchione Provinciæ.

Col. 940. omissa est in diœc. Vasion. abbatia S. Andreæ de Ramieres ordin. S. Benedict. femin. quæ cum vitio tituli Gaspardæ de Moretton de S.t Gervais loci alumnæ vacaret, data est a Rege Christianissimo N. de Tressan sorori episcopi Cenomanensis 21. Julii 1679. Hæc autem erat abbatissa d'Azille ordin. S. Francisci 7. Martii 1681. quo novam ei schedulam Rex dedit pro abbatia S. Andreæ.

Col. 964. B. n. XXXVII. Tussanus Rose, *adde* designatur 20. Martii 1678. per obitum præcedentis.

Col. 988. C. *adde* Anno 1182. 7. calend. Decembris facta est concordia inter Gerardum archiepisc. Auscitanum & Petrum Cæsaraugustanum præsules eorumque ecclesias pro ecclesia Alagonensi. Vide concilia cardin. de Aguirre t. 3. pag. 397. subscripsit Bernardus episcopus Olorensis.

Col. 999. lin. ult. usque ad annum 1462. *adde* Sane contendebat adhuc 1461. 22. Jan. pro archiepiscopatu, ex commentariis supremæ curiæ Paris.

Col. 1016. B. n. XIX. lin. 1. *al.* de Bartha, *adde* & de Abbatia, &c. Montis sancti *adde* & S. Fidis de Morlanis, &c. an. 1434. *adde* mense Junio.

Col. 1018. D. n. XXXII. lin. 2. eodem anno, *adde* 24. Decemb.

Col. 1019. E. ante n. XVII. addendus Johannes Alberti factus doctor an. 1368. a Guillelmo de Agrifolio protonotario Urbani V. deinde abbas Mansi-Agenesii, ex 4. vita Urbani V. apud Baluz. pag. 419.

Ibid ante n. XIX. addendus Guillelmus de Sparrone prior S. Orientii Auxitanensis, a quo ad se abbas Cluniac. evocat controversiam, quæ vertebatur inter procuratorem & camerarium loci 1421. Memoratur autem jam an. 1419. 13. Nov. idemque antea prior erat de Elysona ejusdem diœc. an. 1417.

Col. 1020. A. n. XXI. Umbertus de Moissiaco, *adde* doctor in decretis, antea prior de Fontibus subtus Figiacum, jam an. 1449. die 9. Septemb. quo per ejus promotionem ad prioratum S. Orientii, prioratum de Fontibus Astorgio Figiaci abbate mortuo, contulit Odo Cluniacensis abbas fratri Aimerico de Casarpas.

Col. 1021. E. ante n. IX. inserendus fortasse M. abbas de Bardum, ex inita precum societate cum Bartholomæo abbate Floriaci, qui sedit ab an. 1216. ad 1234. ex chartul. Floriac. fol. 209.

Col. 1025. D. n. XXIII. *adde* adfuit an. 1531. 15. Octob. dedicationi ecclesiæ Condom.

Col. 1031. A. n. XLIX. Josephus, &c. *adde* designatus 15. Aug. 1685.

Ibid. n. LI. Paulus, &c. *adde* renuntiatus 24. Decemb. 1687. per obitum Julii Cæsaris, & superioris cessionem sub onere pensionis; rursumque 1. Nov. 1692. per obitum N. de Brenes.

Ibid. n. LII. Augustinus *lege* Henricus Ludov. Augustus &c. nominatus die 21. Martii, &c. per obitum N. de Brenes.

Ibid. n. LIII. *dele.*

Ibid. n. LIV. Stephanus du Bourg, &c. *adde* renuntiatus die 24. Dec. 1694. per obitum Henrici, &c. Hæc desumta sunt ex codice MS. Bibl. regiæ inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 1036. A. lin. 1. *adde* ordinis sancti Michaëlis præceptor.

Col. 1060. B. n. LV. lin. penult. anno seq. *adde* mense Maio.

Ibid. D. n. LVII. moritur mense Martio *lege* die 14. Martii.

Col. 1065. D. n. XLIX. Ludovicus, &c. *adde* nominatur an. 1682. 18. Martii per cessionem Antonii Alexandri de Canonville. Hiccine est idem ac N. de Raffetot?

Col. 1067. A. n. XVIII. *adde* filius naturalis marchionis de Poyanne equitis torquati, jam an. 1652.

Ibid. n. XX. N. de la Sales *lege* Philibertus de la Salle, &c. nominatus 28. Julii 1677.

Ibid. n. XXI. Johannes, &c. de la Sallette *lege* de Sallette, designatus 24. Decemb. 1685. per obitum præcedentis. *cetera dele.*

Ibid. n. XXII. *totum videtur delendum*; nam Alfonsus Legier nominatus legitur 17. Apr. 1688. per cessionem faciendam ab Olorensi episcopo: Ita MS. codex Bibl. regiæ inscriptus *folia beneficiorum.* Hic autem episcopus Olorensis nominatur infra col. 1280. Carolus de Sallette, & Franciscus Carolus col. 1284. n. XXXII. in abbatia de Luco.

Col. 1086. E. n. XLIX. Carolus, &c. de quo jam diximus in animadversionibus tomo 3. præfixis, ex episco Convenarum Lactorensis anno circiter 1569. *lege* ex episcopo Convenarum vix quindenni, designato anno saltem 1569. fit Lactorensis an. 1590.

Col. 1107. E. n. XLVII. *lin. penult.* ad sedem Lactorensem *adde* an. 1590. *lin. ult.* adeptus est, *adde* nominatus 1594. 5. Nov. bullisque munitus 26. Martii 1597. Cessit vero Rothomagensi cathedra an. 1604. obiitque in abbatia Majoris-monast. quam possidebat, an. 1610.

Col. 1115. n. VII. *dele* astericum cum notula marginali.

Col. 1116. n. XXIV. lin. 1. de Osson *fortasse* d'Osson, ut infra n. XXVIII.

Col. 1117. D. n. XLIX. lin. 2. Paulo de Narbonne, &c. Monemur a D. de Mazaugues Paulum non habuisse uxorem Angelicam de Roquelaure, sed Hectorem Johannem-Bapt. de Cassagnet Narbonne præfectum castrorum legionis Andegavensis; Paulum vero vocari Paulum Antonium de Cassagnet Narbonne castrorum item præfectum, non Chiliarchum, &c. Equidem non asserit quo parente natus sit, at certe mendum colligitur in alterutro parente. Ceterum Carolus &c. abbas, dicitur alicubi frater Pauli, qui duxerat uxorem Paulam Franciscam de Narbonne suam consanguineam, unde potius patrem habuisse Hectorem Johannem-Bapt. &c. dicendus est. *& infra* an. 1673. *adde* 17. Martii.

Col. 1146. D. n. XXXII. Gabriel, &c. *adde* nominatur 28. Martii 1682. per obitum præcedentis.

Col. 1172. C. n. XLI. *adde* Regi fidem clientelarem pollicitus est 23. Dec. ejusdem anni 1707.

Col. 1179. B. n. XXIV. Bernardus, &c. *adde* nominatur primus inter consiliarios regios *esquaquerii* in litteris Guillelmi Aquitaniæ senescalli 9. Martii 1383.

Col. 1181. D. n. L. lin. 3. ineunte, *lege* 21. Aprilis.

Col. 1184. B. n. X. N. du Terrail *lege* Jacobus Gilbert de Bayard, &c. 1692. per obitum præcedentis. Num idem ac Gilbertus de Bayard filius Petri baronis de Ferrieres ex Anna d'Hauteville de Vauvert? Deinde inducitur N. de la Valette Cornusson, quem dicunt mortuum mense Aprili 1709.

Ibid. n. XI. Franciscus *al.* Clemens.

Col. 1185. D. ante n. VII. inserendus est N. de Poudens nominatus a Rege 28. Julii 1677.

Col. 1213. n. LIX. lin. 3. matre Magdalena de Beaumanoir *dele* nullos enim habuisse liberos dicitur ex hoc altero marito. *Ibid. lin. penult.* die 22. Sept. *adde* 1684.

Col. 1216. E. ante vocem, (Abbatiæ) *adde* Arnaldus de Cantalupo cardin. & archiepisc. Burdegal. fuit prior hujus Regulæ, ex Baluzio in notis ad vitas Paparum Avenion. col. 636.

Col. 1217. B. ante n. IV. inserendus R. abbas Blavimontis 1217. in compositione inter monachos Cluniaci & Angeriaci, ex biblioth. Cluniac. col. 1506.

Ibid. C. n. XI. Bernardus II. d'Espiamont, *adde* eximius legum doctor, &c. ab anno 1504. *al.* præfuisse legitur abbas commend. jam an. 1499.

Ibid. n. XVII. . . . . Rol, &c. *lege* Vitalis Rol, &c.

Col. 1220. A. n. XI. Petrus de Verdelin, *adde* ejusdem ordinis alumnus, per obitum præcedentis itidem Cisterciensis ord. monachi, nominatus 6. Martii 1674.

Col. 1222. E. n. XXIX. *adde* Præerat jam anno saltem 1633.

Col. 1241. n. LII. filius *adde* ex legitimo matrimonio.

Col. 1252. n. XLII. Antonius, &c. *adde* nominatus 1. Nov. 1694. per cessionem præcedentis.

Col. 1258. E. n. XXIX. Gilbertus Flamant *al.* Flamen, &c. *adde* nominatur 20. Martii 1678. &c. Fontis-Moriniaci &c. *adde* simulque cedit abbatia Regulæ.

Col. 1266. C. Anno 1079. *adde* convocavit concilium Redonense, ubi actum est de pœnitentia, ex hist. Britann. tom. 1. pag. 102.

Col. 1274. n. XXXI. lin. XI. ad annum saltem 1414. quo adfuit ut orator comitis Fuxensis, *adde* concilio Constantiensi, in cujus sessione 25. deserto Petro de Luna, eidem concilio se conjunxit una cum Bernardo Adurensi, qui ambo erant oratores comitis Fuxensis ad an. 1416. die 14. Decemb.

Col. 1276. A. n. XXXVI. præter ea quæ jam addidimus in animadversionibus tom. 2. & 3. præfixis, *adde* memoratur una cum Manaldo Tarbiensi Bonifacio Lascurrensi, Bernardo Adurensi & Johanne Convenensi in excerpto pacti

matrimonialis inter Gastonem de Fuxo filium Johannis Stamparum comitis & Narbonæ vicecomitis cum Anna filia natu majore Johannis & Catharinæ Regis & Reginæ Navarræ 24. Apr. 1499. sed fortasse id excerptum posterius est ipsis pactis matrimonialibus, quæ dicimus col. 1105. B. inita fuisse an. 1497. die 7. Septemb.

Col. 1281. C. in abbatia S. Vincentii de Luco lin. 8. Ludovicus XIII. &c. legendum scribit (Henricus IV. anno 1609.) Guillelmus Morin hist. de Gastinois liv. 1. p. 47. Fortasse nimirum Henricus id mente conceperat, & Ludovicus exsecutioni demandavit.

Col. 1284. B. n. XXXII. &c. 12. Aprilis *al.* 17. per obitum præcedentis.

Col. 1297. D. n. XXXV. Bonifacius, &c. vide quæ supra dicimus, col. 1276. A.

Col. 1301. E. lin. ult. filia Gratiæ-Dei de Castella, *adde* cui nunc est unita.

Col. 1324. C. n. L. lin. 1. filius N. Druillet *lege* Jacobi Druillet.

Col. 1328. A. lin. 2. In animadversionibus tomo 3. præmissis diximus loco S. Basoli *legendum* Trenorchii, sed jam loco diœcesis Matiscon. *legendum* Cabilonensis..

ERRATA MINORA.

COL. 74. lin. 4. an. 1447. *lege* 1477. Col. 282. C. n. XIX. lin. 4. de Loubans *lege* de Loubens. Col. 406. C. n. XLIX. lin. 5. die 2. *al.* 11. Ibid. C. n. LI. Faccy *al.* Fassy. Col. 694. C. n. LXIII. lin. 7. Gabiellam *lege* Gabriellam. Col. 935. B. lin. 1. Raineri *lege* Rainerium. Col. 973. lin. 5. moniales Benedictinæ *lege* Ursulanæ. Col. 1023. n. XXXV. lin. 4. de Gozeria *lege* de Gozena. Col. 1232. A. lin. 7. necnon P. *lege* R. Col. 1252. n. XLI. cessit an. 1695. *lege* 1694.

ANIMADVERSIONES IN TOMUM II.

COL. 6. C. n. VI. Viator, &c. *adde* sepultus in mausoleo SS. Senecciani & Ætherii decessorum in eadem ecclesia S. Crucis, quæ tunc temporis erat monasterium celeberrimum, posteaque ad S. Sulpitium pertinuit.

Col. 41. B. n. LVI. Aimo de Bourbon, &c. *adde* vocatur de Soliaco in chronologia Johannis Chenutii.

Col. 50. n. LXII. lin. 5. eligitur, *adde* anno 1141. nam annus 1162. illigatur cum 22. præsulatus ejus, in chartario S. Sulpitii.

Col. 57. B. lin. 8. (1184.) attamen legimus in tabul. S. Sulpitii annum Christi 1185. illigari cum anno tertio ejus præsulatus; & in veteri chartulario ejusdem abbatiæ fol. 81. cap. 124. annum Christi 1184. concurrere cum anno 4. ejus pontificatus.

Ibid. C. lin. ult. consecratus est, *adde* an. 1183.

Col. 60. C. n. LXVII. *adde* Legimus in hist. MS. abbatiæ S. Antonii Paris. hunc Guillelmum factum fuisse archiepiscopum die 23. Nov. an. 1200. & hoc quidem anno memoratur in tabulario S. Sulpitii.

Col. 69. n. LXXI. Ph. &c. *adde*: An. 1259. S. Ludovico regi Francorum restitutiones ab ipso faciendas in diœcesi Bituric. si quibus fieri debeant ignoratur, permittit in opera pia commutare, ex tomo 1. recensionis thesauri chartarum, fol. 105.

Col. 86. C. lin. 6. adiit possessionem 18. Maii *al.* idibus Maii, ex chronologia Johannis Chenutii.

Col. 94. C. n. XCII. Antonius, &c. *adde* Ex instrumento subscripto a P. Peronneau & G. Saigneraut, dato Dominica *Esto Domine* 13. Febr. innotescit Antonium archiepiscopum in suo novo ingressu admissum fuisse ad prandium in abbatia S. Sulpitii, cum omni suo comitatu, loco cœnæ in vigilia ingressus.

Col. 100. lin. 10. moliebatur, *adde* Eodem anno 1581. 15. Oct. solemnem suum fecit ingressum in suam ecclesiam cathedralem.

Col. 120. D. Quæ hic diximus de ecclesia S. Austregisili, jungenda sunt iis quæ de eadem diximus col. 118.

Col. 127. D. n. XIX. *adde* memoratur anno 35. Philippi regis, quo ei datur ecclesia SS. Trinitatis, consentiente Guisone Magduni castri domino, mense Martio; ac proinde Theduinus, qui sequitur, non sedit ante annum 1094. vel 1095. Et certe idem Theduinus vocatur Tio an. 1097. apud Labbeum pag. 174.

Col. 128. A. n. XXII. lin. 4. *adde* Adhuc præerat 1126. ex tabul. domestico.

Ibid. n. XXIII. *adde* postea episcopus Aurelian. de quo vide Petri Venerab. lib. 1. epist. XI. & notas ad bibl. Clun. col. 108.

Ibid. C. n. XXX. (An. 1194.) Hæc transferenda sunt ad sequentem Hugonem, qui non solum hoc anno reperitur, verum etiam anno 1193. quo permutat quamdam terram apud Juhet cum monachis de Varennis. Stephanus autem occurrit annis 1190. & 1191.

Ibid. n. XXXII. *adde* & 1227.

Ibid. n. XXXIV. *adde* & 1244.

Ibid D. n. XXXVI. *adde* & 1273. quo dat procurationem ad transigendum cum Roberto Sacri-Cæsaris comite pro nemoribus de Meneston Sallonis, & adhuc 1274.

Ibid. E. n. XXXVIII. *adde* Adhuc præerat 1303.

Col. 129. A. n. XLI. lin. 3. *adde* sedebat adhuc 1320.

Ibid. n. XLII. *adde* Præerat jam an 1327.

Ibid. B. n. XLIV. *adde* & 1357.

Ibid. n. XLV. lin. 3. *adde* Eodem an. 1361. Regi obsequium præstitit. Memoratur adhuc 1371. & 1375.

Ibid. C. n. XLVI. *adde* 1383. 84. 86. ubi cognominatur de Podio, & 1387.

Ibid. n. XLVIII. Bernardus I. *adde* cognomento Perrin, sedebat annis 1305. 1398. 1402. 1405. quo anno ad ventum dedit plateam in qua nunc est sacellum Jesuitarum, & adhuc 1406.

Ibid. D. n. XLIX. *adde* jam an. 1409. & adhuc 1440.

Ibid. n. L. *adde* Regi fidem juravit 1447.

Ibid. n. LI. *adde* Jam anno 1454. permittit priori sui monasterii fundare suum anniversarium & testari. *circa an. 1461. (dele)* adhuc enim præerat 1462.

Ibid. E. n. LII. ad 1484. *lege* 1482. quo jam sedebat successor. An. 1464. Regi fidem juravit.

Ibid. n. LIII. *adde* sedebat 1482. quo regi Ludovico fidem & obsequium promisit, 1483. & 1486.

Ibid. n. LIV. *adde* eligitur 1497. mense Junio: Regi fidem juravit 1498. adhuc abbas 1500.

Col. 130. A. n. LV. *adde* electus 1505. 18. Apr. a capitulo generali.

Ibid. ante n. LVII. reponendus Petrus Leger XI. Jan. 1539. qui sui monasterii privilegia confirmanda obtulit Jacobo le Roy archiepiscopo Bituric. allegata cena, quam ei & sociis ejus dederat pro more in vigilia ejus solemnis ingressus.

Col. 139. B. n. XX. *adde* an. 1214. prima tantum littera G. connotatus disputat pro decimis cum priore de Migni ad S. Sulpitium pertinentis.

Col. 141. D. n. XLVIII. lin. 4. Hanc postea resignavit, &c. Legimus tamen in codice MS. biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum* Michaelem Poncet hanc abbatiam obtinuisse 9. Apr. 1689. per obitum Caroli l'Anglois.

Col. 143. C. n. XIV. *adde* Adhuc memoratur 1200. cum Guillelmo archiep. in tabulis S. Sulpitii, ac proinde n. XV. delenda hæc verba *finiente seculo XII. vel*

Col. 144. E. n. XXXV. lin. 1. *Bounet al.* dele.

Col. 145. A. n. XXXVIII. *adde* nominatur 9. Apr. 1689. per obitum Caroli Coquart, omisso Carolo Ranan, &c. ubi legitur *Ravaut*, ex codice MS. biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum*.

Col. 152. B. n. XXIX. *adde* Legitur tamen in chartulario Floriac. fol. CXI. verso Th. abbatem Dolensem una cum Matthæo abbate S. Dionysii in Francia litem diremisse inter abbatem S. Benedicti Floriac. & oppidanos ejusdem loci, ratione præstationis solvendæ pro exercitu regio. Actum Parisius an. 1283. mense Aug.

Ibid. E. n. XL. Johannes Loubet *al.* l'Obbé habuit æmulum Jacobum de Pontiville protonotarium apost. an. 1486. & adhuc 1500. ubi vocatur Petrus Loubes.

Col. 156. B. ante n. XV. addendus Johannes de Montlamber seu Montalambert ex priore S. Martini a Campis & abbate S. Gildasii electus ep. Montalbanensis an. 1470.

Ibid. n. XVII. *adde* Regi a consiliis & eleemosynis.

Col. 173. E. n. XXV. Angelica du Toé *al* du Toc.

Col. 179. D. n. XI. *adde* Præerat jam an. 1487. ex commentariis curiæ supremæ. Paris.

Col. 189. C. n. XXIII. In animadversionibus tomo 3. præmissis delendum diximus; attamen videtur N. de Mornay de Villetarre nominatus 24. Decemb. 1685. sed postea

cessisse Nicolao, qui sequitur, pro parochia S. Germani in Laya.

Ibid. n. XXIII. Vocatur Nicolaus Canier & Cagnyé parochus, &c. *in folio beneficiorum.*

Ibid. D. abbatibus S. Satyri addendus videtur Antonius Regi a consiliis & libellorum supplicum magister, incerto anno.

Col. 191. A. n. XXXI. *adde* per cujus cessionem nominatur Ludovicus, qui sequitur 13. Julii 1691.

Col 193. D. ante n. V. inserendus Elias an. 1172. ex hist. MS. Rigniaci. Fortasse tamen legendum est 1182.

Ibid. n. VIII. *adde* Memoratur & 1192. in tabul. domestico.

Col 195. E. n. III. *adde* vide librum inscriptum *illustre genus S. Bernardi* auctore R. P. Chiffletio pag. 306.

Col. 198. C. n. XXXIV. Obiit an. *1676. lege* 1686.

Ibid. n. XXXV. Cl. de Mauroy, &c. *adde* nominatur 26. Apr. 1686.

Col. 201. D. n. I. *adde* Ad hunc Hugonem spectare videtur epistola Philippi abbatis de Eleemosyna. Biblioth. Scriptorum ord Cisterc. pag. 341.

Col. 202. A. n. V. R. *adde* vocatur Renaudus in charta Landesii, quam exploravit D. de Ganieres. Fortasse tamen idem est cum sequenti Renaudo. n. VII.

Ibid. C. n. XIII. lin. 5. Roberto *lege* Rodoardo, ut in margine.

Ibid. E. n. XIX. *adde* memoratur 1318. & 1338. in tabulis domesticis, quas exploravit D. de Ganieres.

Col. 207. C. ante n. IV. inserendus Abraham an. 1165. in charta Henrici episcopi Eduensis pro Fontaneto, ex libro, cui titulus est. *Illustre S. Bernardi genus assertum.*

Col. 208. B. n. IX. Gotredus, *adde* ex priore Claraevallis.

Col. 212. D. n. XVI. de Bagailois *al.* de Bagollois & de Vagurlhoix, apud D. de Ganieres.

Col 213. A. n. XXIII. *lege* Johannes de Castagnieres de Chateauneuf diaconus dioec. Gratianop. designatus 24. Dec. 1692. per obitum praecedentis.

Ibid. B. ante seriem abbatum, *adde* Pene destructa est abbatia Loci-regii ab heterodoxis an. 1562. & an. 1660. fere tota exarsit. in porticu ecclesiae plurimi toparchae Soliaci sepulti jacent, & in ejus medio requiescit Albericus archiep. Bituric. Visitur quoque in eadem basilica tumulus Henrici de Soliaco archiepiscopi.

Ibid. in abbatum serie, Bliardus vel Bliliardus, *adde* Praeerat jam an. 1129. ex charta B. M. de Salis, unde colligas delendum esse *an. 1135.* quem assignavimus licet cum dubio pro fundationis anno.

Ibid. B. addendus forte A. 1239. at etiam fortasse error est in hoc apice vel sequenti P. eodem anno 1239.

Ibid. C. Henricus, *adde* Is est profecto H. qui reperitur an. 1255. in charta B. Mariae de Nemosio.

Ibid. addendus est Ricardus, qui 1287. transigit cum Simone archiep. super nemore S. Palladii.

Ibid. Stephanus, *adde* memoratur etiam 1466. in charta Bellivisus.

Ibid. ante Philippum de Cambray *addendus* Matthaeus *Macé* Berguer abbas Loci-regii commend. & cellerarius S. Sulpitii, 1480. ex charta d'Yvoy.

Ibid. ante Johannem de Montpezat addendus videtur Petrus de Pons presbyter & doctor theologus, Regi & Reginae a consiliis, abbas & dominus S. Crucis de Monte, itemque abbas & dominus de Lac-Rouy dioec. Claromont. *lege* Bituric. quem legimus an. 1665. modis omnibus tentasse bona & jura hujus abbatiae inquirere & recuperare.

Ibid. D. N. de Villetem, &c. *lege* de Mornay Villetertre & vide quae supra diximus col. 189. & hic etiam accommoda; nempe videtur & hanc obtinuisse abbatiam, sed statim permutasse cum prioratu & pastorali cura S. Germani in Laya.

Col. 215. E. n. I. *adde* Memoratur 1172. in tabul. Rigniaci, fato functus IV. idus Maii, ex tabulario domestico explorato per D. de Ganieres.

Col. 216. A. n. VI. Johannes, *adde* Obiit IV. idus Octob. sextus abbas nuncupatus *ibidem.*

Ibid. n. VIII. Bernardus, *adde* memoratur in schedis D. de Ganieres annis 1217. & 1221. idem fortasse qui obiit III. nonas Decemb. ex iisdem schedis.

Ibid. n. IX. Josselinus, *adde* Obiit VI. cal. Novemb. septimus abbas perperam nuncupatus *ibidem.*

Ibid. C. n. XXI. Petrus 1315. *adde* quo anno, idibus Junii dedicata fuit ecclesia B. M. de Petris à reverendo in Christo patre D. Martino Trapest Sovenensi episcopo, de ordine fratrum Eremitarum S. Augustini, in honore B. M. Virg. & in honore S. Crucis, *ibid.*

Ibid. n. XXII. Rogerius, *adde* Legitur abbas 1339. in schedis D. de Ganieres.

Ibid. n. XXIII. Hugo, *adde* Is est fortasse, qui decessit IX. cal. Octob. ibidem perperam dictus abbas XIV. uti etiam Andreas, qui sequitur, XV.

Ibid. D. n. XXVI. *adde* Adhuc praeerat 1453. & 1456. 18. Nov. *ibid.*

Ibid. n. XXIX. Guillel. de Albiria, vocatur de Altiria, *ibid.*

Ibid. E. n. XXXIII. Johannes, &c. *adde* Praeerat & anno 1541. *ibid.* quem proinde putamus eumdem esse ac Johannem de S. Avy n. XXVII. litteris numeralibus transpositis.

Col. 217. B. n. XXXIX. Johannes, &c. *adde* memoratur an. 1643.

Ibid. E. abbatibus de Petris addendi Humbaldus, qui obiit XIII. cal. Apr. dictus abbas IX. *ibid.* & Antonius absque nota temporis.

Col. 218. A. Franciscus Heldelin, *adde* An. 1650. 26. Octob. oratione funebri laudavit Josiam de Ranzau Franciae marescallum.

Ibid. B. N. Monsigot *lege* Jacobus Monsigot.

Col. 253. E. n. XLVI. *dele totum* seu transfer ad Adebertum I. n. XXXIX. Neque enim duo fuere Adeberti. Errori ansam praebuit quod Carolum regem in allatis inscriptionibus nominatum putaverimus esse Simplicem, cum sit Carolus Magnus, cujus annus XVIII. respondet anno 786. aut 787. & certe qua valebat actoritate Carolus Simplex in Italia & Bononia, ut exinde eo jubente Adebertus episcopus sanctorum reliquias impetraret. Hinc enim allatas invicte probat inscriptio tertia, non *ex Limania* uti perperam hoc verbum *ex elimonia* interpretati sumus, quod quidem explicare debuimus per verbum *ex eleemosina.* Ita nos monuit vir doctissimus D. Lancelot, qui rursum legit in tertia inscriptione *IV. idus* pro *IV. cal.*

Col. 279. C. De sepultura Guidonis monuit nos vir clar. D. le Beuf canonicus & succentor ecclesiae Autissidor. antiquitatum studiosissimus & indagator sagacissimus, haberi ejus epitaphium in tumba episcopum exhibente, in sanctuario ecclesiae S. Martini burgi d'*Ouzoir* dioecesis Autissiodor. sesqui-leuca a Ligeri, in haec verba: *Hic jacet D. D. Guido de Turre quondam episcopus Claromont.* Idem porro conjicit in eo fortasse loco, qui Arvernia Parisios petentibus pene obvius est, defunctum esse, primumque sepultum, deinde Claromontium fuisse translatum. Idque confirmari potest ex testamento ejusdem episcopi, quod noster D. Jacobus Boyer ita desinere testatur: *Datum & actum apud Oratorium* (Ouzoir) *in dioecesi Altissiodor. anno Domini MCCLXXXV. die Jovis post Cineres*, hoc est 1286 pro more nostro annum inchoandi.

Col. 281. A. lin. 2. anno 1290. *adde* Et certe hoc anno decernitur a suprema curia Paris. redditus Claromontensis episcopatus, sede vacante perceptos ab iis, qui regaliae curam habuerant, reddi debere episcopo, qui nunc est.

Col. 285. E. n. LXX. *adde* Arbertus episcopus in necrologio Celsiniarum habet officium X. cal. Maii, cui dedisse conventui legitur XX. libras Turonenses.

Col. 286. E. Raimundus de Pratis *al.* d'Espeleu, ex historia Segusiana pag. 300.

Col. 289. D. n. LXXVI. Johannes de Melloto *adde* sedebat jam an. 1363. die 13. Decemb. ut liquet ex quadam controversia orta inter quosdam ejus subditos, circa ripariam de Falsimania.

Col. 293. n. LXXXIX. Jabobus, &c. *adde* Memoratur 1446. 2. Maii, 1459. 5. Jan. & 1467. 3. Septemb. in chartis authenticis collectionis D. de Ganieres vol. 5. episcoporum. Ejus autem obitus notatur V. idus Jan. in codice MS. Glanderiensi.

Col. 302. A. lin. 5. die 4. Septemb. *lege* 21.

Ibid. D. n. XCIII. Claudius, &c. *adde* Nominatur 17. Julii 1682. per obitum Gilberti, ex codice MS. Biblioth. regiae inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 304. A. n. XCV. lin. 2. episc. Claromont. *adde* ineunte Febr. an. 1716.

Col. 308. A. lin. 7. Cluniacensis, *adde* & prior de Rivis, *cetera dele.*

Ibid. B. Praepositis Claromontensibus addendus Guillelmus comes ex necrol. S. Illidii Claromont. ante annos circiter 500. exscripto, ubi sic legitur ad calendas Januar. *Obiit Guillelmus comes praepositus Claromontensis*, nisi forte sit praepositus secularis.

Col. 312. B. lin. 8. Nil...... intus *lege* Nil in se penitus, &c.

Col. 313. A. n. XII. lin. 2. *dele hæc verba.* Vide in Stephano tertio præposito.

Col. 314. C. ante n. XXVI. dandus videtur locus Pontio de Langheac circa 1428. ex hist. Sebus. p. 3. pag. 112.

Col. 318. C. ante n. XV. addendus videtur Johannes de Vigenes decanus ecclesiæ collegiatæ Montis-Brisonis, deinde præcentor, atque etiam commendatarius abbas S. Genesii, circa 1393. ex hist. Segus. pag. 358.

Col. 326. D. n. XXV. lin. 2. al. Urbani V. *dele.*

Col. 338. B. n. XVI. Armandus, &c. *adde* vocatur Arnaudus 1224. 16. Apr. in ruderibus Insulæ Barbaræ pag. 138.

Col. 354. D. n. XX. Aimo Brum ex priore Rumbiaci *lege* Aimo Bruni ex priore Rubiaci.

Col. 355. E. n. XXX. *adde* Reperitur 15. Junii 1432. 38. & 43. in chartis authenticis collectionis D. de Ganieres.

Col. 362. C. n. XI. Arthaudus, &c. *adde* Memoratur adhuc 1239. in ruderibus Insulæ Barbaræ pag. 157.

Col. 363. A. ante n. XIX. inserendus videtur Goffridus de Doyac qui in quodam rotulo anni 1498. scribitur ut mortuus abbas Magni-loci.

Col. 364. D. n. VI. lin. 7. An idem est Hugo, &c. Definimus alium esse, nam an. 1296. Hugo prior Thiern. & conventus licentiam petunt ab abbate Cluniac. eligendi abbatem, post mortem Hugonis ejusdem loci abbatis.

Col. 368. B. n. XIX. *lege* XVIII. uti jam diximus in animadversionibus tomo 3. præfixis, *adde* Ei an. 1413. Raimundus abbas Cluniac. locavit decanatum d'Escuroles diœc. Claromont.

Ibid. E. ante n. XXIX. Inserendus videtur Paschalis de Ravillon presbyter diœc. Sarlat. nominatus 25. Mart. 1674. per obitum N. d'Aubusson, ex cod. MS. biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 370. D. n. XII. Stephanus, &c. *adde* Idem est fortasse qui prima sui nominis littera S. designatus reperitur 1217. in tabulario archiepiscopi Bituricensis.

Col. 372. A. n. XXXI. lin. 3. nominatus a Rege, *adde* 15. Aug. 1687. per obitum Petri de Combes, ex codice MS. Biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum ;* unde sequitur delendum esse numerum XXX.

Col. 373. C. n. XI. *adde* Obiit hoc anno 1272. die ante festum Magdalenæ.

Ibid. D. n. XXII. frater Hugonis, *lege* patruus, utpote frater Johannis n. XX.

Ibid. E. n. XXV. Jacobus, &c. *adde* decanus etiam commendat. de Escurolis ord. Cluniac. 1440. & 45. & episcopus S. Flori.

Ibid post. n. XXVI. addendus Guichardus de Montaigu, quem Hugo de Fitigny abbas Trenorchiensis die 4. Martii an. 1462. excommunicavit *tam in choro quam in capitulo.*

Ibid post n. XXVII. addendus Reginaldus II. de Coligny 7. Febr. 1471. fortasse disceptavit de prioratu cum Johanne de la Chastre & Johanne d'Harcourt.

Col. 374. A. lin. 1. Johannes *lege* Carolus.

Ibid. B. n. XXXVIII. Si fides litteris provisionis datis die 27. Febr. 1551. hoc est 1552. in gratiam Jacobi de Tournon tunc solum presbyteri, non Renatus de Crevant, sed Ludovicus de Crevaux appellandus est, & hic Jacobus de Tournon præponendus est Francisco simul abbati Trenorchiensi.

Ibid. C. ante n. XLV. addendi sunt Nicolaus Meschin monachus Trenorchiensis & hospitum magister an. 1609. & Franciscus card. de la Rochefoucaud abbas Trenorch. & prior S. Porciani 15. Martii 1639.

Ibid. n. XLV. Claudius Carolus *lege* Ludovicus, &c. prior annis 1645. & 1647. tum factus abbas Trenorch. suum S. Porciani prioratum dimisit Edmundo Menestrier presbytero diœc. Lingon. amboque, alter qua abbas, alter qua prior an. 1657. hunc prioratum domui Parisiensi S. Lazari uniri consenserunt.

Ibid. in monasterio Celsiniarum, *adde* sub patrocinio SS. apost. Petri & Pauli.

Col. 375. D. n. XLII. Petrus, &c. *adde* de quo vide Biblioth. Cluniac. col. 1412.

Col. 376. B. n. LXVIII. *adde* Præerat jam anno 1393.

Ibid. n. LXIX. *adde* doctor theologus, ex permutatione prioratus de Ynimonte.

Ibid. C. n. LXXIV. Johannes des Laurents *lege* Laurentii *du Laurent*, & *adde* juris utriusque doctor & vicarius generalis ad beneficia secularia durante absentia Jacobi d'Amboise abbatis Cluniac. 1488. superstes 1496. at mortuus paulo ante 1498. ex quodam rotulo.

Ibid. n. LXXVIII. Philibertus, &c. *adde* filius Claudii ex altera conjuge.

Ibid. D. n. LXXXI. Johannes, &c. *adde* filius Gabrielis equitis torquati ex Anna de Soreau.

Ibid. E. n. LXXXVIII. Henricus, &c. *adde* Reperitur prior Celsiniarum & sacrista Cluniaci annis 1665. & 1708. ac proinde qui sequitur Carolus-Franciscus non fuit prior titul.

Col. 378. n. I. Guido de Matiscone, *adde* seu comes Matiscon. uti legitur in Biblioth. Cluniac. col. 459. E.

Ibid. III. Pontius, &c. Hic dubitamus, utrum ille sit, qui postea fuit abbas Cluniac. nunc vero definimus eumdem esse, uti videre est tom. præsenti nostræ Gall. Christ.

Col. 379. C. ante n. XII. addendus est Hugo, qui cum Columbo domini Papæ subdiacono electus fuit arbiter ad cognoscendum de causa, quæ vertebatur inter Pontium episcopum Matisconensem & ipsius capitulum ex una parte, & inter abbatem Cluniac. ex altera, super procurationibus quorumdam decanatuum, an. 1215. mense Aug. ex chartul. Cluniac. Qua de re vide etiam in Biblioth. Cluniac. chartam Aimonis episcopi Matiscon. an. 1221. *Item* addendus Stephanus an. 1229. ex Biblioth. Sebus. pag. 447.

Ibid. C. n. XV. *adde* Jam an. 1347. die 22. Julii costam unam S. Odilonis abbatis datam esse canonicis ecclesiæ Carnotensis, fidem facit.

Ibid. ante n. XVI. *adde* Hugonem qui pepigit an. 1363 cum Simone abbate Cluniac.

Ibid. D. n. XVII. Henricus de Isserpano *al.* de Sarpano, *adde* an. 1380. die XI. Sept. anno 2. Clementis VIII. (hic est Robertus Clemens antipapa) apud Lurdunum coram Jacobo abbate Cluniac. se debitorem agnoscit pensionis annuæ 25. marcharum erga *pitantiariam* Cluniac.

Ibid. n. XVIII Guido de Nory, *adde* seu de Nourry prior Silviniaci, deinde S. Martini a Campis institutus an. 1417. ex historia edita hujus monast. pag. 240.

Ibid. E. n. XXI. *adde* Jam erat archiep. Lugd. & prior commend. Silviniaci an. 1469. 18. Jan. ex regesto cameræ rationum Divion.

Col. 380. A. n. XXXI. Philippus, &c. *adde* & 1632. prior commendatarius.

Col. 382. B. n. XXII. *adde* nominatur abbatissa Bellimontis 15. Aug. 1685.

Ibid. n. XXIII. lin. 2. ex abbatissa S. Ausonii, *adde* fit abbatissa Bellimontis 1686. 22. Martii. Deinde permutavit hanc abbatiam pro prioratu de Tournan diœc. Paris. cum N. de Ravenel 24. Decemb. 1699. verum, ut putamus, absque ullo effectu. Abbatia enim postea cessit sub pensione mille librarum in gratiam Mariæ Fr. de Lentillac 10. Apr. 1700.

Col. 388. lin. XI. ad an. 1548. *adde* vel 1550. uti legitur in ruderibus Insulæ Barb. pag. 253.

Col. 391. D. n. XXXVIII. *adde* Præerat jam an. 1551. ex hist. Sebus. p. 3. pag. 8.

Col. 393. D. n. IX. *adde* nominatus a Rege per obitum præcedentis 15. Aug. 1692.

Col. 395. C. n. XII. Mauziacus Gaselas *al.* Gazelli.

Col. 400. A. n. XI. Robertus Valette *lege* de la Valette filius Petri I. domicelli de Cuzoul, S.t Higne, Valette, &c. ex Algayetta de Levis filia Guidonis marescalli de la Foy domini de Mirepoix, ex genealogia gentis de la Valette nuper descripta ab N. de la Valette decano ecclesiæ de Montpezat & vicario generali archiepiscopi Burdigal.

Col. 401. A. n. XXIII. Johannes Dehu *al.* de Heu.

Col. 403. D. n. XVII. Johannes de Caylus, &c. fortasse hunc præcessit Gabriel de Morlon ex comitibus de Caylus, quem reperimus abbatem absque nota temporis.

Col. 406. C. n. XXX. Josephus *lege* Claudius, & *adde* per cessionem præcedentis.

Ibid. D. n. XXXI. *dele totum.*

Ibid. n. XXXII. Johannes, &c. ab anno 1690. *lege* nominatus per obitum præcedentis 24. Decemb. 1694. uti legitur in margine. Sedit ad annum, &c.

Col. 408. D. n. XV. lin. 5. 1692. *adde* 15. Aug.

Col. 409. B. ante n. III. addenda est Castellana abbatissa de la Vaissy an. 1302. die Veneris ante festum B. Fidis, professa se tenere monasterium cum ipsius pertinentiis a domino de Turre.

Ibid. D. n. XI. lin. 6. tandemque a Rege nominata, *adde* per obitum præcedentis 23. Apr. 1691.

Col. 410. C. ante n. II. addendi sunt Hector de Cremeaux nominatus abbas a Ludovico XIII. deinde Lugdunensis ecclesiæ decanus an. 1622. ex hist. Segus. pag. 340. Obiit 1639. & Marcus de Cremeaux, qui patruo successit.

Ibid. n. III. lin. 2. ac præpositus Matisc. *lege* S. Petri Matisc.

Ibid. D. abbatibus Medii-montis addendus Simon Dales Maignier presbyter diœcesis Albiensis, per cessionem Caroli Andrault, &c. nominatus 15. Aug. 1692.

Col. 414. C. n. XLIV. Gaspardus de Tourreil *al.* de Tournel.

Col. 420. in ecclesia S. Flori lin. 20. Stephanum, *adde* 1131. ex Biblioth. Sebus. pag. ultima.

Col. 424. D. n. V. *adde* An. 1365. 24. Febr. dicitur Regi a consiliis & locum tenens ducis Biturigum & Arvern. in montibus Arverniæ, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 6. episcoporum.

Col. 432. B. n. XXII. lin. 3. Reginæ ab eleemosynis *al.* Reginæ major eleemosynarius & primus Regis, ex hist. Sebus. p. 3. pag. 47.

Col. 444. C. n. XXII. Ranulfus, *adde* Is est profecto Radulfus Fulcherii, quo habente controversiam cum Petro S. Amantii abbate, habitum est placitum Ademari comitis Engolismensis, super eorum concordia & pace, cui Petrus abbas Cellæ-fruini interfuit, ex tabulario S. Amantii.

Ibid. E. n. XXV. Ademarus, *adde* cognomento de Balena.

Col. 445. n. XXXVI. *adde* An. 1424. erat abbas Auriliaci & vicarius commissariusque Hugonis abbatis Casæ-Dei, ex archivo Cantogilensi.

Ibid. E. n. XXXVII. *adde* Veneno extinctus est in castro de S. Stephano.

Col. 447. B. ante n. LIV. addendus est Petrus Reveilles 3. Febr. 1598. 1600. & 1606. ex chartis authenticis collectionis D. de Ganieres, unde sequitur decessorem ante obitum abdicasse.

Ibid. D. n. LVII. *adde* nominatur 21. Julii 1679. per obitum præcedentis.

Col 448. A. Primus locus inter abbates dandus videtur Eustorchio Mauriciensi abbati, testi an. 1203. mense Decembri in charta Rainaldi Lugdun. archiep. pro Cluniaco, ex Biblioth. Sebus. pag. 99.

Col. 451. C. n. XXXIV. *adde* Schedula regia transfertur ad abbatiam S. Saturnini Ruthen. 29. Martii 1687. quo die & anno Eleonora de Chateaugay nominatur abbatissa de Blasilia. Num isthæc eadem est ac Eleonora de la Queulhe n. XXXV!

Col. 456. A. n. X. lin. 4. XVIII. cal. *lege* XIV. cal.

Ibid. B. n. XIV. *adde* IV. nonas Augusti.

Ibid. C. n. IV. Petronilla, &c. *adde* filia Jordani I. domicelli de Cuzoul & de Valette ex Æsthere de Foix filia Raimundi Rogerii comitis de Foix, ex genealogia gentis de la Valette, nuper descripta ab N. de la Valette decano ecclesiæ de Montpezat, & vicario generali archiep. Burdegal.

Col. 459. D. n. V. Pontius I. de Monte-rubeo *Montroux* (adde) ex priore S. Petri de Billiaco prope Podomniacum.

Col. 466. D. n. XXXVII. Mortuum diximus 13. Jan. *lege* XI. Junii.

Ibid. n. XXXIX. Thomas Morin *al.* Marin, thesaurarius ecclesiæ Bajocensis.

Ibid. n. XL. *adde* nominatur abbas Pipetaci 1. Novemb. 1687.

Col. 467. A. in abbatia du Boisset lin 4. *lege* in hujus abbatiæ possessione conservatur Ludovica de Rilhac de S.t Paul monialis ord. Cisterc. &c. *adde* cui, anno 1687. 1. Nov. data est a Rege licentia aggregandi hoc monasterium ordini Cisterc. cum jam moniales Urbanistæ locum deseruissent. Utrum vero id suum sortitum fuerit effectum, ignoramus.

Col. 477. C. n. XXVI. *adde* Is est fortasse Radulfus de Langeac, qui obiit VI. idus Aug. ex MS. codice S. Petri de Casis.

Col. 478. E. n. XXX. *adde* Is etiam esse videtur Geraldus de Cailusio, qui obiit VI. cal. Octob. ex necrol. S. Juliani Brivat. per D. de Ganieres excerpto.

Col. 479. C. n. I. Astorgius, &c. V. cal. Maii *al.* IV. cal. Aprilis, ex MS. codice S. Petri de Casis.

Col. 526. D. lin. 2. II. cal. Apr. *al.* calendis. *Ibid.* lin. 6. XVI. cal. Apr. *al.* XVII. cal.

Col. 534. C. n. LXVIII. lin. 6. subsidiorum belli, *adde* an. 1411. 13. Apr. ex charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 7. episcoporum.

Ibid. E. in nota secunda ad calcem, *adde* Et certè in commentariis supremæ curiæ Paris. legimus Nicolaum Viaud episcopum Lemovicensem an. 1416.

Col. 538. n. LXXVIII. *adde* Philippus de Villers l'Isle-Adam consanguineus Caroli episcopi Lemovic. electus fuit in summum magistrum Rhodiensem anno 1520. die 20. Januarii.

Col. 539. A. lin. 5. 22. Decemb. *lege* 20. aut 21. hoc est sabbato quatuor temporum in hyeme, vel Dominica. *Ibid.* B. lin. 4. 25. Julii *al.* 28. ex hac vita decessit Paris. *lege* Parisiis, *Ibid.* lin. 6. in ecclesiam cathedralem *adde* Lemov.

Col. 543. n. LXXXIX. Ludovicus, &c. lin. 12. ejus successor, *adde* 3. Julii 1676.

Col. 544. C. n. XCI. lin. 3. designatur episc. Lemovic. *adde* 4. Apr. 1706. per cessionem præcedentis.

Ibid. E. n. XIII. *adde* fuit etiam præpositus ecclesiæ S. Juniani Comodoliacensis.

Col. 545. D. n. XXVII. *adde* decanus erat jam an. 1336. ex commentariis curiæ supremæ Parisiensis.

Col. 546. A. n. XXXII. fuit etiam officialis & vicarius gegeneralis episcopi.

Col. 551. E. ante n. XXXVIII. addendus est Antonius du Ru clericus diœc. Paris. nominatus die 15. Aug. 1685. cum diu vacasset titulus abbatialis. Addendus item Franciscus Gabriel Johannes Bapt. de Lagny clericus diœc. Paris. designatus 31. Decemb. 1686. revocatis a Rege schedulis antea datis, iterumque renuntiatus 1. Nov. 1688. ex MS. codice Biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 561. A. n. XXVI. *adde* an. 1175. instituit illam solemnem memoriam, quæ fit per singulos annos feria 2. post *Misericordia Domini.*

Ibid. n. XXVII. *adde* prior Duxi *de Du* & Roset, eligitur in abbatem an. 1198. nondum sepulto decessore, præsente Hugone de Clermont abbate Cluniac. *Adde insuper* An. 1206. adfuit translationi corporis S. Benedictini in novum feretrum, cujus pretium fuit 30000 2. solidorum, factæ per archiep. Senonensem. An. 1212. numerabat decimum-tertium regiminis. Cessit in vigilia SS. Simonis & Judæ, tandemque obiit in festo Inventionis S. Crucis, postquam rexisset annos 14. & 7. menses.

Col. 565. B. n. LI. Robertus de Lenoncourt, &c. *adde* Alii tribuunt hanc abbatiam Philippo Roberti nepoti.

Col. 572. E. n. XLIV. in animadversionibus tomo 3. præfixis, Bertrandum de Bergeraco *lege* Bertrandum priorem de Bergeraco.

Col. 575. B. n. LXII. *dele* quod est in margine.

Ibid. n. LXIII. N. du Belloy de la Feuillée, &c. Legimus in codice MS. biblioth. regiæ toties laudato, Ludovicus Duban vel du Ban de la Feuillée, *adde* Cessit an. 1697. 15. Aug. seu permutavit pro abbatia Pultariensi.

Ibid. n. LXIV. Guillelmus, &c. *adde* nominatus 15. Aug. 1697. ex permutatione cum præcedenti.

Col. 584. B. n. XIV. lin. 2. præpos. de Feytiac *al.* de Festiaco.

Ibid. D. n. XVIII. Geraldus, &c. ubi etiam habetur quod G. *adde* In chronico tamen hujus monasterii parte 2. fragm. hist. Aquitan. pag. 23. legitur Guillelmus.

Col. 585. B. n. XXXI. Albertus, &c. Hic tribus sequentibus postponendus videtur abbatibus, a qua nimirum sede translatus est ad abbatialem S. Martialis an. 1487.

Ibid. n. XXXII. Jacobus, &c. *adde* Cum jam esset abbas S. Martialis, obtinuit quoque Martinianam præfecturam 1456. quam deinde permutasse dicitur pro episcopatu Andegavensi; sed siquidem id cogitavit, certe rem ad effectum perduxisse non videtur.

Col. 605. A. n. XIII. *adde* Is esse Hugo miles videtur, de quo legitur in diplomate Urbani papæ, quod locum hunc in manibus Papæ dimiserit, quem eo ipso diplomate tradit an. 1072. Hugoni abbati Cluniac. ex Biblioth. Cluniac. col 525.

Col. 608. C. n. XLIX. *adde* per cujus obitum

Col. 614. B. abbatissis Regulæ addenda N. de Verthamont Lavaux, designata sub finem anni 1726.

Col. 620. A. n. VIII. *adde* per cujus obitum nominatur Johannes Bapt. de la Croix de S.t Vallier episc. Quebecensis, revocata seu commutata schedula regia Pauli Pelisson pro abbatia Gimundi, 24. Decemb. 1687. Deinde unitur hæc abbatia episcopatui Quebecensi, Rege volente 17. Apr. 1688. iterumque alia schedula 1. Nov. 1695. ex cod. MS. Bibloth. regiæ inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 630. A. n. XII. Reginaldus, *adde* filius Jordani I. domicelli de Cuzoul & de Valette ex Æsthere de Foix filia Raimundi Rogerii comitis de Foix, ex genealogia gentis de la Valette nuper descripta ab N. de la Valette decano ecclesiæ de Montpezat & vicario generali archiep. Burdigal.

Col. 631. C. n. XXXIII. N. Seicault *lege* Antonius, &c. *Ibid.* lin. 4. 1702. *lege* 1707. *cætera dele.* In animadversionibus tomo 3. præfixis diximus consecratum, &c. *adde* 31. Nov. 1711.

Col. 632. C. ante n. XV. inserendus est Ludovicus Melchior de Bessey de Luzignan clericus Pictavinus, nominatus a Rege per obitum præcedentis 24. Decemb. 1691. ex cod. MS. Biblioth. regiæ sæpius laudato.

Ibid. D. Pratum Benedictum, &c. lin. 2. filia Dalonarum *adde* e linea Pontiniaci.

Col. 634. B. ante n. XXXII. addendus N. Desnos a Rege nominatus 22. Apr. 1691. per obitum præcedentis.

Col. 639. B. n. XLIII. lin. 1. 1686. *adde* 26. Aprilis nominatus per cessionem præcedentis Clero valedicentis.

Col. 640. D. ante n. XXII. addendus N. Richart servatus in possessione abbatiæ Columbæ edicto supremæ curiæ Paris. an. 1402. contra Raimundum Bourdil Cistercii monachum.

Col. 642. D. n. III. Amelius, *adde* memoratur an. 1158. tom. 3. fragm. historic. Aquitaniæ nostri D. Cl. Estiennot.

Ibid. E. ante n. VIII. addendi sunt P. jam an. 1192. Geraldus de Gasmar 1199. Johannes paucis mensibus an. 1200. & Guido paucis annis, *ibid.*

Col. 643. A. n. XI. 1230. vocatur Thomas P. 1231. *ibid.*

Ibid. n. XIII. Guillelmus, *adde* cognominatur Nielli 1280. *ibid.*

Ibid. B. n. XIX. Johannes Biventi, &c. *al.* Servientis.

Ibid. C. n. XXIII. Johannes de Buxis *al.* de Bosco 1386. *ibid.*

Helias de Jo 1390. *ibid.* ac proinde Johannes decessor abdicasse videtur.

Col. 644. E. ante n. III. addendus Johannes de Pontevallibus provisor collegii S. Bernardi apud Parisios, exinde abbas de Albis-petris, qui novissime Claram Vallem repetiit, ubi & confessor sancte vitam finivit. Ita series MS. priorum Claræ vallis, inter quos recensetur.

Ibid. ante n. IV. inserendus est Ludovicus Josephus de Bray clericus diœc. Paris. nominatus XI. Martii 1675. per cujus cessionem Guillelmus, &c. 1686. *adde* & iterum 31. Decemb. ejusdem anni per obitum Johannis de S.t Maur, ex cod. MS. Biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 646. B. lin. 3. *Miloni Beneventano archiep.* Hic prævertitur tempus pontificiæ dignitatis Milonis; ex veteri siquidem instrumento de origine cellæ S. Florentii prope Dolum in Armorica, Milo decanus Paris. an. circiter 1075. archiepiscopus Beneventanus a Gregorio VII. ordinatus est. Vide Mabill. tom. V. annal. lib. LXIV. pag. 69.

Col. 655. E. n. II. *adde* Memoratur an. 1340. in charta authentica collectionis D. de Ganieres.

Col. 656. D. n. VII. *adde* Reperitur 1425. *ibid.*

Col. 707. C. n. XLIV. Diximus hunc non ante annum 1189. obiisse. Imo vero nonnisi an. 1191. decessit ex hist. MS. Cistercii, ubi sic legitur: Apud Cistercium sub eodem lapide, quatuor illustrissimorum ecclesiæ præsulum corpora condita sunt, quorum qui primus sub eo lapide & satis magnifico sarcophago jacet e terra tres pedes ad minus alto, & ultra hunc parietem sub arcu transvoluto & constructo, est fama celebris & illustrissimus DD. Petrus episc. Podiensis, qui quondam votum solemne exegit Ludovici VII. pro expeditione orientali ad loca sancta in amplissima Parisiensi basilica B. Virginis. Cum autem e vivis excessisset III. calend. Septemb. an. 1191. secundum propositum voluntatis suæ hic sepultus est.

Col. 715. A. lin. 12. *adde* Adhuc præerat 1248. quo anno exstat ipsius charta de Carandina in chartul. Cluniac.

Col. 718. D. n. LVI. Anno 1283. migravit. Legimus 1282. in vigilia S. Laurentii, in historia Seguf. pag. 296.

Col. 719. n. LVII. *adde* Vide hist. Seguf. pag. 296.

Col. 720. B. n. LIX. lin. 4. Guidonem de Novavilla *adde* præpositum de Massengeio in ecclesia Carnotensi, ac domini Papæ litterarum contradictoriarum auditorem anno 1. Nicolai papæ IV. ex instrumento fratrum Prædic. Clarom. quem assumtum ad cathedram Aniciensem idem Pontifex confirmavit.

Col. 734. D. n. LXVIII. Antonius Geffroy die 22. Octobris an. 1487. cedit pro duobus millibus *francis* duci Borbonii de successione Johannis de Borbonio ep. Aniciensis, ex registro vet. chartarum cameræ computorum apud Boiof.

Col. 735. C. n. LXXVIII. Testamento suo elegerat sepulturam, &c. *adde* Et revera habetur in ecclesia S. Pardulfi de Arnaco juxta Pompadorium castrum prope majus altare in tumulo cupreo impressa effigies antistitis vestibus sacris induti, & in circuitu hæc leguntur: *Cy gist reverend pere en Dieu messire Geoffroy de Pompedour evesque du Puy en Auvergne, comte de Velay, licentié en chescun droit, grand aumosnier de France, premier president des comptes, conseiller des Rois Loüis XI. Charles VIII. & Loüis XII. plein de prudence, science, & autres vertus; lequel apres avoir vescu* LXXXIV. *ans moins huit jours, trepassa le* VIII. *jour de May l'an* MDXIV. *Priez Dieu pour son ame.*

Col. 739. D. lin. 2. 25. Maii *lege* 12. Julii.

Col. 760. E. n. XXXI. Christophorus, *adde* canonicus Aniciensis & abbas Bonifontis diœc. Conven. ex hist. Seguf. pag. 338.

Col. 762. E. n. I. lin. 2. sub Maximo abbate *lege* Rigomiro.

Col. 766. B, n. XV. lin. 1. priore S. Enimiæ *al.* S. Eugeniæ.

Col. 768. C. n. XLIV. Vitalis Erail *al.* Cralli.

Col. 769. B. n. LII. Petrus de Bonzy, &c. *adde* Nominatur abbas Calmeliaci 16. Julii 1677. per obitum Henrici de Seneterre, ac proinde præponendus est Armando Petro n. LI. qui quidem haud alius esse videtur ab Armando Petro n. LIII. nominato ad hanc abbatiam 1. Nov. 1702. ex cod. MS. biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum.* Petrus autem de Bonzy obiit an. 1703. *al.* 1704.

Col. 775. B. ante n. XII. addenda videtur Beatrix de Castro-novo abbatissa Bonæ-combæ (seu potius Bellæ-cumbæ diœc. Podiensis, nam Bona-cumba virorum est) an. 1313. ex prob. genealogiæ Delphinorum Vienn. pag. 31. auctore Duchesne.

Col. 776. C. n. XXIII. Briansona de Laniaco *lege* de Laviaco, & *adde* filia Ludovici militis ex Catharina de l'Espinasse.

Col. 779. E. in nota lin. 1. D. de Rochefort *lege* Anna de Rochefort.

Col. 781. B. n. XXIII. *lege* Anna de Rochefort de la Voirette, eadem procul dubio, quam mox diximus designatam fuisse abbatissam Sylvæ Benedictæ. Nominata vero dicitur ad Clavassium per obitum N. de Roussillon 1. Nov. 1692. sed fortasse nuntium de morte N. de Roussillon confictus fuit; nam Anna de Montmorin n. XXIV. designata fertur 15. Aug. 1698. per cessionem N. de Roussillon, cui trecentæ libræ pensionis annuæ assignantur, ex codice MS. biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 787. A. in archiepiscopis Burdegal. n. II. S. Delphinus, *adde* ad eum scripsit S. Ambrosius epistolam 70. ex Tillemontio tom 6. pag. 428.

Col. 850. A. lin. 2. *adde* Memoratur præses cum P. d'Espinac archiep. Lugdun. in declaratione cleri Gallicani, facta in conventu Melodunensi translato Parisios, contra fiduciarios illicitos & Simoniacos, die 22. Decemb. 1579.

Col. 854. E. lin. 6. die 1. Oct. an. 1626. *al.* 1627. *ac paulo post*, designatus est Malleac. episc. *adde* 22. Martii 1629.

Col. 856. B. in mutationibus cleri tomo 3. præfixis, meminimus N. de Voyer de Paulmy d'Argenson, hic addimus vocari Heliam Franciscum.

Col. 862. D. n. XVIII. Gaillardus de Mota *al.* de Linhan.

Col. 866. B. n. XLI. Jacobus des Aigues, *adde* Regi a consiliis & eleemosynis.

Col. 881. C. n. XVIII. 8. Sept. 1687. *adde* per obitum præcedentis.

Col. 884. E. n. XX. N. de la Rochefoucault *lege* Hieronymus, &c. licentiatus in Sorbona, adhuc abbas de Belloportu & S. Romani de Blavia mense Aug. anni 1725.

Col. 886. D. n. X. N. Bloüin *lege* Franciscus, &c.

Col. 887. D. ante n. IX. seu potius ipsius loco, admittendus N. Girard, per cujus obitum Antonius Sabbatier presbyter diœcesis Tolos. nominatur abbas 10. Martii 1673. deinde Claudius Gallot, per cujus obitum designatur 26. Apr. 1686. Johannes qui sequitur n. X. in quo dele hæc verba *ex permutatione cum præcedente*, ex codice MS. biblioth. regiæ inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 891. C. n. XXXIII. Josephus Ælian *adde* nominatur die 6. Martii 1675.

Col. 912. D. Bertrandus, &c. *adde* vocatur Bernardus an. 1190. tom. 1. Anecdot. col. 637.

Col. 934. B. n. LXIX. lin. 5. Obiit 20. Nov. *al.* 16.

Ibid. C. n. LXX. lin. 3. anno 1703. *adde* 24. Dec.

Col. 938. B. n. XI. Geraldus *al.* Guillelmus.

Col. 940. C. lin. 7. 1626. *al.* 1631. quo anno, ut videtur, consummatum est negotium.

Col. 942. B. n. V. *adde* memoratur jam an. 1212. in litteris Simonis domini Montis-fortis pro Moissiaco.

Col. 943. B. ante n. XIV. admittendus est Johannes Mitte de Cuzieu abbas commendat. deinde metropolitanæ Lugdun. ecclesiæ decanus an. 1525. ex hist. Seguf. pag. 335. Obiit 1533.

Ibid. n. XIV. *adde* cognominatur Rufus, diciturque ep. Olorensis & abbas Clerac. 1540.

Col. 950. C. n. XXV. abbas commend. S. Maurini *adde* nominatus a Rege mense Octobri 1658.

Ibid. post n. XXVI. addendus N. de Catelan præses in parlamento Tolos. nominatus abbas desinente anno 1726.

Col. 952. n. XII. Moritur 1703. *lege* 1702. exeunte.

Ibid. n. XIII. Brossard *lege* Olivarius Brossard, &c. die 14. Augusti *lege* 1. Januarii.

Col. 953.

Col. 953. A. n. II. Guillelmus, &c. *adde* Reperitur etiam 1236. in charta Barbelli.

Col. 960. D. n. xv. Augerius, &c. *adde* testis est anno 1254. in sententia Willelmi episcopi Aginn. lata die 5. ab exitu mensis Octob. ejusdem anni.

Col. 966. A. lin. 4. anno 1454. *adde* quo anno, die 4. Junii possessionem adiit per procuratorem, cum prius fuisset nominatus a Nicolao V. Romano pont.

Ibid. lin. 6. Raimundum Torcular *lege* de Torcular, &c. & Antonium de Gersoles infirmarium ecclesiæ cathedralis.

Ibid B. n. IX. Guido, &c. *adde* Instituit suum vicarium generalem Antonium de Gersoles 8. Maii 1468.

Col. 967. E. migravit an. 1521. *adde* 13. Octob.

Col 968. A. n. XII. Erardus de Grossolles *al.* de Gersoles.

Ibid. lin. 9. an. 1521. *adde* 19. Octobr. ex infirmario Condomii & abbate Simorræ, fuæque assensit electioni die 21. qua confirmata 9. Novembris ejusdem anni per archiep. Burdeg sacro inunctus est oleo 18. Junii 1525. ab episcopo Lactorensi.

Ibid. lin. 17. Regis quondam præceptor *adde* quem Rex jubet frui reditibus, scriptis ad senescallum de Ambasia litteris 4. Decemb. 1523.

Ibid. lin. ult. *adde* Erardus episc. suum condidit testamentum 19. Febr. 1544. sepultus in sacello eccl. cathedralis, quod sub invocatione SS. XL. martyrum dedicaverat.

Ibid. n. XIII. lin. 2. de Contai filius, &c. *adde* frater ducissæ d'Estampes amicæ Francisci I. regis.

Col. 969. n. XVI. Johannes du Chemin, &c. *adde* Ei prohibetur a judice Condomii, ne priusquam Regi fidem juraverit, ullum actum episcopalem peragat in ecclesia Condom. 26. Aug. 1583. ex biblioth. Coisliana vol. 2. monumentorum pro libertatibus Gallicanis.

Col 973. B. lin. 6. an. 1672. *al.* 8. Junii 1671.

Ibid. D. & 974. D. *adde* De prima capituli dignitate, quæ fuit prior claustralis adhuc saltem an. 1533. hic locus esset disserendi, sed unus tantum nobis occurrit Bernardus de Gersoles vel Gorsoles frater Erardi episcopi, ante quem obiit, ut pote pro quo episcopus obitum fundavit.

Col. 1008. D. n. XLIV. lin 5. anno circiter 1255. *legendum* videtur, anno saltem 1252. quo R. episc. Engol. testis est Robertum abbatem S. Eparchii emisse successionem Petri de Chavanaco ab Hugone Barbosta herede, ex tabul. S. Eparchii. *adde* Adhuc præerat Robertus an. 1265. quo videlicet ejus sigillo & suo Gaufridus de Leziniaco dominus Castri-novi hominium quod Roberto abbati S. Eparchii exhibuerat, die Assumtionis B. Mariæ subsignavit, ex tabul. S. Eparchii. Hincque fortassis expungendi sunt Petrus & Raimundus n. XLV. & XLVI. ex fide Sammarthanorum inducti.

Col. 1020. n. LXIX lin. 7. die 26. Nov. *al.* 21. ex Roverio in hist. S. Johan. Reom. pag. 384.

Ibid. n. LXX. lin. 13. denatus 25. Jan. *al.* 26. ex eodem Roverio pag. 388.

Col. 1026. B. n. XXVIII. vocatur alicubi Johannes de l'Esmüe jurium ecclesiæ suæ defensor acerrimus, 1622.

Ibid. D. n. IV. Petrus, &c. *adde* decanus erat jam anno 1256. die Parasceves, quo pro duodecim libris capellæ S. Mariæ Magdalenæ legatis emit viginti solidos censuales reddendos apud Engolismam presbytero, qui pro tempore tenuerit dictam capellaniam.

Col. 1031. A. ante seriem abbatum, *adde instar notæ :* Alia monasteria sub ejusdem S. Eparchii titulo constructa vide apud Mabill. ad an. 581. nn. XI. & XII. Noster vero Claudius Estiennot ait, ex vulgo recepta traditione monasterium Inculismense S. Eparchii prius conditum fuisse ab Ariberto Francorum rege an. 579. Certe ante canonicalem ordinem, monasticum ibi fuisse institutum probat quod infra legitur, de restitutione ipsius facta a Guillelmo Sectoreferri & Bernardo*: Iterum restituerunt monasticum ordinem in ecclesia S. Eparchii.* Vide in abbate Mainardo n. IV.

Ibid. ante I. abbatem dandus est locus S. Eparchio, qui paucis monachis præfuit ex jam prolato col. 1030. C. Gregorii Turon. testimonio; ad quem locum vide notam nostri D. Theodorici Ruinart.

Ibid. E. n. V. *adde* sedebat Ademaro comite & Sancia comitissa Engolismensi.

Col. 1032. A. n. X. Grimoardus, *adde* datis muneribus abbatiam S. Eparchii a Willelmo comite obtinuit, quam expilavit, & per multos annos sine abbate fecit; quippe qui solum abbatis nomen habebat; imo fortasse nec sibi nomen vindicare curabat, modo reditibus potiretur. Eum fuisse omissum a Mabillonio observamus.

Ibid. E. n. XVI. Siguinus, &c. *adde* Præerat an. 1077. quo subscripsit litteris fundationis abbatiæ de Vallibus, factæ a Petro & Arnaldo toparchis de Mauritania. Hujus porro abbatis tempore, aut paulo post, Fulco Engolismensium comes S. Eparchii abbatiæ *domum & chartam* fecit *domno Hugoni Cluniacensi* abbati, ut notum est ex ejusdem litteris, asservatis in chartulario Angeriacensi. Postea eodem Hugone annuente, dictam abbatiam donavit in manu Odonis *congregationis Angeriac.* abbatis ejusque successoribus regulariter ordinandam; quod filius Fulconis Willelmus cognomento Sector-ferri, post mortem patris, confirmavit.

Col. 1033. B. n. XVII. *adde* vide tom. 9. Spicil. pag. 132.

Ibid. E. n. XX. Gaufredus, *adde* Paciscitur an. 1152. cum præposito de Gorvilla, ex tabul. domestico. Præfuit ad annum saltem 1159. nam eo rogante Petrus episc. Engolism. dictus de Sonavilla excommunicavit Itherium de Pendris *al.* de Peudix, ob rapinas quas faciebat in hominibus & bonis S. Eparchii apud Bellum-locum; hic tamen postea resipuit.

Col. 1034. D. n. XXVII. Helias Corel vel Carel *al.* Charelli.

Ibid. E. n. XXIX. lin. ult. *adde* sed postea fide sibi præstita restituit.

Col. 1035. D. n. XL. N. Dreux, &c. *lege* Jacobus-Josephus de Dreux.

Ibid E. in S. Amantio lin. 9. ab Arnaldo comite, *adde instar notæ :* Hic monachus factus est apud S. Eparchium, ubi sepulturam habuit IV. nonas Martii.

Col. 1036. C. n. V. consecravit, *cetera dele*, quorum loco *lege* memoratur tempore Bosonis episcopi Santon. & 1080.

Ibid. n. VII. Guillelmus I. *adde* jam anno 1100. indict. VIII. epacta VII. *Ibid.* lin. 4. Amberacensem ecclesiam, *adde* an. 1117. indict. X.

Ibid. D. n. VIII. Petrus, &c. *adde* Reperitur adhuc 1140. in charta Fontis-ebraldi, sed fortasse jam cesserat retento abbatis nomine; nam Grimoardus, qui sequitur, circa an. 1137. &c. *adde* Et certe huic compositioni subscripsit Helias abbas S. Eparchii, qui jam habebat successorem an. 1139.

Ibid. n. X. lin. 5. anno 1153. *adde* Qua de re legenda S. Bernardi epistola 299. cum notis Johan. Picardi; quidam tamen id contigisse putant sub Petro I. abbate n. VIII. Adhuc sedebat Petrus 1154. habuitque fratrem Tilmandum de la Mota, qui S. Amantio dedit in fine vitæ suæ partem suam de molendinis S. Eulaliæ.

Col. 1037. A. lin. 3. an. 1162. *legimus* Alexandri III. anno 2. hoc est 1160. *Ibid.* lin. 10. anno 1170. *adde* XVII. cal. Dec. *Ibid.* lin. 14. *adde* Ei Ademarus comes decimam de tota Buxia concedit an. 1186.

Ibid. B. n. XII. Petrus, &c. *adde* Nominatur an. 1200. in charta Petri præpositi de Vervant.

Ibid. n. XIII. Arnaldus, &c. *adde* Præerat jam an. 1212.

Col. 1038. C. n. XXXI. *adde* etiam abbas Cormeriaci & Villæ-lupæ; sed an. 1563. factus abbas Majoris-monast. jussusque a summo pontifice unum ex suis beneficiis seu sacerdotiis dimittere, abbatiam S. Amantii reliquit.

Ibid. E. n. XXXVI. lin. 2. ei successit *lege* ei cedenti successit an. 1613.

Col. 1039. B. lin. 3. contulit, *adde* circa annum 775. *Ibid.* D. lin. 8. an. 1568. *al.* 1563.

Ibid. E. n. I. *adde* Nonnulli vocant S. Caliagam sororem Garniti Engolism. præfecti.

Col. 1040. E. n. XXI. *adde* occurrit in chartis nonnullis authenticis an. 1489.

Col. 1042. D. n. XXIX. lin. 2. an. 1683. *al.* 1682. die 13. Novembris.

Col. 1043. A. lin. 7. VII. calend. Novembris *al.* 17. Decemb.

Col. 1046. A. n. XXIV. Petrus, *adde* hic vel alter ex sequentibus, cognominatus de Chalais dicitur ex abbate Coronæ factus episc. Montalban. in veteri Gall. Christ. t. 3. pag. 749.

Col. 1048. A. n. III. Petrus I. *adde* is fortasse qui cognominatur Coselinus.

Col. 1051. C. n. I. Willelmus I. *lege* Helias, ut sequitur, primus abbas, *adde* Benedictinus; unus autem & idem est Willelmus I. n. I. & Willelmus II. n. III. primus abbas nuncupatus, ex quo monasterium ordini Cisterc. aggregatum est. Hic autem Willelmus an. 1128. placitum fecit cum Hugone abbate S. Eparchii, ex tabul. S. Eparchii, fol. 96.

Col. 1060. A. n. XIII. *adde* hic sanctus cum S. Eutropio I. Sanctonensi episcopo alter est patronorum ecclesiæ Vindocinensis, ex charta ipsius consecrationis tom. 1. Anecdot. col. 198.

Ibid. E. ante n. XVI. addendus est Frotmundus, qui circa an. 850. cuidam chartæ Lamberti comitis & abbatis, de numero canonicorum S. Albini & eorum in claustro mansionibus subscripsit cum Actardo Nannetensi, Dodone Andegav. & Herimanno Nivern. episcopis, tom. 1. Anecdot. col. 37.

Col. 1067. n. XXIV. lin. antepenult. pag. 448. *adde* Hic error apud Guichenonem; neque enim Petrus abbas erat Cluniac. hoc anno 1110. neque hic annus erat primus ordinationis Petri episcopi Santon. ac denique hæc abbatia nominata de Braunia, appellanda erat S. Stephan. de Beania, ut infra videre est col. 1118.

Ibid. n. XXV. Rainaldus, *adde* vocatur Raginaudus anno 1112. in notitia fundationis abbatiæ Fontis-dulcis, ex t. 3. fragm. histor. Aquitan. pag. 10.

Col. 1080. n. LIX. *adde* Legimus in commentariis curiæ sopremæ Paris. N. de Bressuire episcopum Santonensem litem habuisse cum suo capitulo, pro qua incarceratum, ipsius frater an. 1486. 13. Julii sibi reddi postulat, pollicitus se, quando curiæ placuerit illum exhibiturum, quod quidem obtinuit.

Col. 1083. B. n. LXVI. lin. 5. an. 1550. *legitur* apud Miræum in chron. Cisterc. p. 289. an. 1557.

Ibid. E. n. LXVII. sede Santonensi vacante an. 1574. Nicolaus le Cornu nominatur a Rege, ex Pinssonii regalia, pag. 431. tom. 2.

Col. 1084. n. LXVIII. lin. 6. *adde* An. 1617. episcopus nuncupatus Regi fidem obstrinxit in camera rationum Armoricæ provinciæ pro prioratibus Magdalenæ supra pontes Nannetarum & S. Jovini de Maidon prope *Chateaubriant*.

Ibid. lin. 20. Anno seq. cessit episcopatu, *dele hæc verba, & eorum loco lege*, obiit eodem anno 1630. die 14 Sept. hora sexta post meridiem, sepultus in ecclesia Fratrum Prædicatorum.

Col. 1085. n. LXX. lin. 8. eccl. Olorensi, *adde* an. 1646.

Ibid. lin 12. 1649. *adde* 17. Jan qui quidem Philippo Andium duci fratri unico Regis primus ab eleemosynis fuerat.

Col. 1086. n. LXXI. Guillelmus, &c. vocatur Simon in scheda regia pro Alexandro de S.t Mauris 15. Aug. 1702.

Col. 1089. D. n. XIII. *adde* fuit postea Vienn. archiep. 1319. de quo vide hist. Segus. pag. 298.

Col 1090. E. n. XXVII. Guido I. de Tourestes *al.* de Torrelles.

Col. 1098. B. n. XI. Aimericus, *adde* quo sedente nobilis femina Actildis nomine, alodium suum situm in pago Alniensi *Aunis*, hoc est monasterium Carantiniacum tribuit Angeriacensi cœnobio. Vide Mabill. ad an. 1010. n. 41. Eodem pedum pastorale tenente anno circiter 1018. gravi orta seditione in oppido Angeriacensi, præpositus ducis Willelmi fuit occisus; ad quam injuriam ulciscendam plurimi ex aulicis destruendum *locum S. Johannis*, hoc est Angeriacum, censuerunt; sed ad hoc exhorruit consilium piissimus princeps, neque unquam consensit, ut ejectis inde monachis canonici substituerentur, ex Adhemari chronico.

Col. 1104. A. n. XXXIII. Hugo, &c. *adde* Is fortasse dividendus est in duos, in hunc scilicet ab an. 1327. ad 1331. vel etiam 32. & in alium cognominem, quem ex priore S. Gervasii diœc. Rothom. factum legimus abbatem S. Guillelmi de Deserto bulla Johannis papæ XXII. anno 16. ejus pontificatus, & eodem anno, scilicet 1332. bulla ejusdem Papæ translatum ad abbatiam S. Johannis Angeriac.

Ibid. D. n. XXXVIII. *adde* monachus Benedictinus ac etiam episc. Clarom. ex Baluzio.

Col. 1105. B. n. XLII. *adde* ex nobili apud Santones gente, antea prior S. Eutropii.

Col. 1106. B. n. XLVI. *adde* De ejus morte lege novissimam historiam Britanniæ lib. 19.

Col. 1112. D. n. XXVII. *adde* Obiit Lugduni 6. Martii 1721. sepultus in sacello sacristarum S. Annæ dicato.

Col. 1114. A. n. IV. Petrus I. *adde* cognomento sancti Salvatoris.

Col. 1116. A. n. XVI. Johannes II. Maillot. *al* Maillon.

Col. 1118. D. Diximus Beaniam subditam fuisse Cluniaco, idque abunde probatum est; verum paruisse quoque monasterio S. Martialis, si non proxime, saltem mediate, colligitur ex MS. codice ejusdem loci, ubi sic habetur: *Willelmus de Jaunac* circa 1226. *abbas S. Martialis Lemovic. vocavit & mandavit venire omnes præpositos & priores sibi subjectos, quos inter venere abbas de Beana, R. abbas Vosiensis, cum duobus monachis, &c.*

Col. 1119. A. ante primum abbatem de Beania dandus est locus Iterio, qui adfuit concilio Santonensi an. 1080.

Ibid. D. ante n. X. addendus videtur, Carolus de Levis abbas *de Bouhaine* & de Valetta, frater Francisci episcopi Tutelensis, qui decessit 1535. ex D. du Fourny.

Ibid. E. n. XII. *dele* hæc verba *al. de more*, & *adde* Præerat jam an. 1651.

Col. 1121. post n. XIII. *adde* frater Johannes Goman se dicit electum abbatem Fontis-dulcis contra Johannem Couseau se quoque dicentem electum 1503.

Col. 1127. n. IX. *adde* cum hoc supra tumbam epitaphio: *Cy gist reverend pere en Dieu messire Pierre de Maurisse, prestre, cy-devant chanoine & archidiacre d'Aulnis en cette église, abbé de Madion, prieur des Arenes, Mortaigne, Conac, Fontenay, Medi & du Val-Saint-Benoist, qui deceda le premier Aoust 1643. Priez Dieu pour son ame. Gloria & honore coronasti eum Domine.* Subtus vero cernitur scutum gentilitium, quod est arbor cum nonnullis Alpinis mustelis, & hac inferius inscriptione: *Et folium ejus non defluet.*

Col. 1133. C. ante n. VIII. addendus est N. Maniban per cessionem archiepiscopi Auscіensis (Henrici de la Mothe Houdancour) nominatus 1. Nov. 1673. ex cod. MS. bibl. regiæ, inscripto *folia beneficiorum*.

Ibid. E. Frenada, *adde* fundatur a toparchis de Cognaco, uti legitur in vita S. Stephani primi abbatis Obasinæ, qui Frenadam Obasinæ subjecit, Obasinam vero, &c. Dalonæ ac deinde Cistercio.

Col 1135. n. XXVIII. N. Moreau, *lege* Ludovicus Moreau.

Col. 1155. A. lin. 2. *adde* Hiccine est Eparchius, de quo sic legitur in martyrologio S. Stephani Autissiodorensis: *Calendis Julii Engolisma civitate depositio S. Ebarchii episc. & confess.*

Col. 1159. n. XLII. C. lin. 3. in charta anni 833. mendum est, ipsa est enim donatio anni 887. de qua paulo infra, ex Mabill. ad hunc annum.

Col. 1166. D. ante vocem *Malleacense*, *adde* Attamen ex Gregorii VII. epist. 32. lib. 1. colligitur Isembertum restitutum suis omnibus fuisse, gratiamque Gregorii antea infensi recepisse, quippe suas illi vices commisit Papa an. 1079. pro tutela & defensione cujusdam clerici nobilis, bonis paternis a fratre spoliati.

Col. 1195. C. n. LXII lin. 3. patriarcha Alexandrinus, *adde* creatus post Johannem de Cardaillaco, qui obiit die 7. Octob. 1390. ex Baluzio. Erat autem administrator ecclesiæ Carcasson. an. 1402. ex eodem Baluzio.

Col. 1197. n. LXXV. lin. 6. *est aperte falsum*, imo verum, nam se dicit episcopum Pictav. in testamento Guidonis domini de la Tremouille & de Sully an. 1393. cujus fuit alter executorum.

Col. 1201. n. LXXXIV. lin. 1. *dele* vel de Dugny.

Col. 1211. lin. 14. mense Martio *lege* mensis Apr. die 20.

Ibid. lin. 17. Pictaviensis, *adde* 29. Martii 1698. *Ibid.* lin. 20. 19. Octob. *adde* ac 22. ejusdem mensis Regi fidem obstrinxit. Condidit suum testamentum 30 Octob. 1701.

Col. 1215. n. XXI. *adde* Adhuc erat decanus ecclesiæ Pictav. 1158. ex veteri Gall. Christ. tom. 4. p. 3. col. I. B.

Col. 1218. A. ante n. XL. addendus est Johannes Haberge consiliarius Regis in parlamento Burg. & canonicus S. Capellæ Divion. qui decanus erat Pictaviensis an. 1469. ex prob. hist. S. Stephani Divion. pag. 334.

Col. 1223. B. Hæc vetustissima nobilissimaque, *adde* ordinis quondam Benedictini.

Col. 1225. C. n. XIII. lin. 10. *quam Roberti comitis nuper extincti filio abstulit* dele hæc verba, totumque similiter articulum XIV. quem ex prioribus verbis a Mabillonio allatis superinduximus; unde vero illa sumserit, nobis incompertum. Certe annales Bertiniani apud Franciscum Duchesne col. 230. de hoc Roberti filio tanquam abbate S. Hilarii contrarium proferunt, his verbis: *Ablatis denique a Roberto filio his, quæ post mortem patris de honoribus ipsius ei concesserat, & per alios divisis, sed & a filiis Ramnulfi tultis paternis honoribus, & data S. Hilarii abbatia, quam ipsdem habuit, Frotario Burdegalensi archiepiscopo.* Porro hic uterque, Ramnulfus & Robertus in prælio ceciderunt an. 866. *ibid.* pag. 226.

Col. 1229. lin. 3. *adde* Unum reperimus abbatem ecclesiæ collegiatæ S. Johan. Bapt. Pictav. Johannem d'Escorolles a Rege nominatum regaliæ jure 1. Nov. 1688. ex cod. MS. biblioth. regiæ, inscripto *folia beneficiorum*.

Col. 1236. E. n. XLVII. *adde* Adfuit an. 1457. solemni receptioni Johannis de Montlambert prioris S. Martini a Campis.

Col. 1239. n. IX. Godolenus postremus abbas Mariacensis, *adde instar notæ*. Eo tempore Mariacum reductum est in prioratum, qui labentibus annis in ecclesiam parœcialem conversus est vocabulo *Mairé l'Evescaut*, ut distinguatur ab alio vico ejusdem nominis, quem incolæ vocant *Mairé le Gaullier*.

Col. 1240. C. ante n. XVII. addendus est Gausbertus

ſubſcriptus cuidam chartæ S. Cypriani fol. CXVIII. anno VIII. Roberto regnante, hoc eſt 1003.

Col. 1241. n. XXIII. *adde* Subſcripſit judicio Hugonis archiep. Lugdun. pro monachis S. Cypriani contra S. Michaelis in Eremo abbatem nomine Willelmum & monachos eccleſiam quandam S. Laurentii ſibi vindicantes, quæ erat de jure S. Cypr. ex chart. S. Cypr. fol. 34.

Col. 1242. n. XXX. Raërius, *adde* An. 1226. compoſuit in manu capituli Pictav. cum Petro de Jabroillia milite, fratre Johannis de Jabroillia abbatis S. Cypriani, ſub quo monachus fuerat, nam non ſemel eum appellat ſuum abbatem, ex chartul. Nobiliac. Is autem Raërius non alius eſſe videtur a Radulfo, qui ſubſcripſit chartæ Arnaldi S. Severini abbatis pro ſancto Cypriano, cui etiam ſubſcribunt Willelmus ep. Pictav. Reginaldus abbas S. Cypr. & alii circa an. 1225. aut 1230. ex chartul. S. Cypr. fol. 115.

Col. 1244. E. n. L. Henricus, *adde* Pontius, &c. nominatur 2. Febr. 1680. per ceſſionem fratris Claudii an. 1669.

Col. 1262. D. lin. 2. Johannem de Hautefaye, *adde inſtar notæ.* Legimus in commentariis majoris-conſilii Petrum de Hautefaye vacante jam abbatia ab anno ſaltem 1590. per obitum ultimi poſſeſſoris, œconomum a Rege nominatum fuiſſe 21. Decemb. 1593. majori-conſilio approbante 26. Apr. 1594.

Col. 1263. E. n. LXXIII. N. de Grimaldi, *lege* Franciſcus Honoratus Grimaldi de Monaco poſtea nominatus archiep. Veſontion. 17. Octob. 1723.

Col. 1267. n. VIII. *adde* Obiit 1154.

Col. 1272. E. n. LIII. *adde* nominatur viſitator in provincia Pictav. in capitulis generalibus Cluniaci ann. 1693. 97. & 1701.

Ibid. n. LIV. Franciſcus, &c. *adde* monachus, ſola Chriſtianiſſimi Regis nominatione, *adde* 27. Maii 1708.

Col. 1275. n. XXI. *adde* jam an. 1275.

Col. 1277. n. XLIV. *adde* An. 1617. die 17. Maii epiſcopus Malleac. & abbas ſimul S. Jovini confert eleemoſynariam fratri Johannis Chiron & prioratum clauſtralem Malleaci fratri Henrico Moricet Fulienſi monacho.

Col. 1284. lin. penult. 1681. *adde* 21. Martii.

Col. 1285. A. n. LIII. lin. 3. nominatur a Rege, *adde* 9. Aprilis 1689.

Col. 1287. B. ante n. X. fortaſſe addendus Rigizo abbas S. Savini an. 1074. de quo exſtat epiſtola 27. Gregorii VII. lib. 2. ad monachos illius monaſterii: *Rigizonem abbatem veſtrum ad audientiam noſtram venientem ſuſcepimus, & tanta examinatione diſcuſſimus, ut monaſterium noſtris refutaret in manibus. Verum ne prælibatum monaſterium grave rerum ſuarum pateretur diſpendium, ſibi euſque commiſimus, quoad in prædicto monaſterio alter ſolemniter eligatur, qui Deo dignus & ſacris canonibus conveniens inveniatur. Quapropter præſentibus vos hortamur apicibus, ut neglecta omni neſandi pretii taxatione, poſthabita conſanguinitatis & amicitiæ gratia talem vobis eligere ſecundum regulam S. Benedicti ſtudeatis, cum quo Deo ſervire concorditer & ſincere valeatis.* Huc quoque ſpectat epiſtola Amati Olorenſis epiſcopi & S. R. E. legati, R. archiepiſcopum Turonenſem invitantis ad concilium Burdegalæ celebrandum in octavis S. Michaëlis, in qua dicit, *ſe in eccleſia S. Savini, quæ ſita eſt in pago Pictav. nuper fuiſſe, & ejuſdem eccleſiæ abbatem in capitulo monachorum ſimoniacum comprobaſſe, cui apoſtolica auctoritate præcepimus,* inquit, *ut Pictavum iret, quatenus in præſentia noſtra illius eccleſiæ Pictav. epiſcopo manifeſta fieret. Qui reatus ſui terrore percuſſus Pictavum ire renuit, & reverentia ſui ordinis atque officii poſtpoſita, acceptis quibuſdam eccleſiæ ſuæ reliquiis & ornamentis, more furis aufugit, &c.*

Col. 1290. E. ante n. XII. admittendi ſunt Aimericus & Giraudus abbates ante annum 1156. ut pote qui memorantur in rotulo Calonis epiſc. Pictav.

Col. 1291. A. n. XV. *adde* & 1236. ex tabul. Nobiliaci.

Col. 1292. n. XXXIV. Johannes *al.* Petrus, &c. *adde* Obiit 17. Aug. 1589. ſepultus in eccl. cathed. Santonenſi.

Ibid. n. XXXVII. *adde* Jam anno 1597. ſuos villicos coëgit ad ſolvendam penſionem ſex monachorum & unius novitii. Ceſſit an. 1626.

Ibid. n. XXXVIII. Paulus, &c. *adde* ſucceſſit an. 1626. & obiit 9. Maii 1668.

Ibid. n. XXXIX. Claudius, &c. *adde* nominatus 7. Julii 1668. poſſeſſionem adiit 6. Jan. 1669.

Ibid. n. XLI. *adde* nominatur menſe Nov. 1717.

Col. 1295. D. n. IX. *adde* Præerat 1466. 78. & 89. &c.

Col. 1296. C. n. V. *adde* & 1471.

Ibid. n. IX. Antonius de Seurs, *lege* de Feurs.

Col. 1297. A. ante n. XXIII. addendus Jacobus Baragues de Moiſſy, per cujus obitum, &c.

Ibid. B. n. II. *dele totum* Idem enim eſt ac Petrus n. I. reperiturque 1495. in charta S. Launi Thoarcenſis.

Ibid. poſt n. V. addendus eſt Rogerius du Tertre de Poy nominatus 22. Novemb. 1678. per obitum præcedentis & ceſſionem Petri Roberti a jure quod habebat.

Ibid. n. VI. *delendus videtur.*

Ibid n. VII. Franciſcus, &c. *adde* nominatur 21. April. 1685. per obitum d'Hay ſub penſione 1200. librarum pro Rogerio du Tertre de Poy, ſalva ſchedula regia prius eidem Pougeto conceſſa, ex cod. MS. bibl. regiæ, inſcripto *folia beneficiorum.*

Ibid. E. lin. 6. Guillelmo abbate Carpiniaci, *lege* Turpiniaci.

Col. 1298. B. ante n. III. addendi ſunt Renatus Lezineau nominatus 1. Nov. 1684. & N. de Lerat per cujus obitum nominatur 24. Decemb. 1694. Antonius &c. qui ſequitur.

Col. 1303. A. n. XXXII. *adde* eligitur 16. Martii 1484.

Ibid. n. XXXVII. Johanna, &c. *adde* benedicitur 24. Novemb. 1575. a cardinali de Bourbon Rothomagenſi archiepiſc. aſſiſtentibus epiſcopis Lucion. & Vaſat. ex permiſſione Romani pontificis, ex tabulario Jotri.

Col. 1319. C. n. III. *adde* memoratur an. 1155. in compoſitione facta hoc anno inter Petrum abb. Reomenſem & ſanctimoniales Fuſſei ord. Fontebr. ex hiſtoria Reom. p. 207.

Col. 1325. C. n. XXVI. *adde* obiit 9. Sept. 1491. ſimul abbatiſſa S. Crucis Pictav. ab an. 1485. uti ſupra diximus.

Col. 1344. n. XXXVIII. lin. 4. 1697. *adde* per obitum præcedentis.

Col. 1349. B. Beata Maria de Caſtellariis, *adde* auctorem agnoſcit, id eſt fundi collatorem, Ebbonem de Rupe-forti dominum d'Aubigny.

Ibid. C. n. I. *adde* Privilegium obtinuit ab Alexandro papa III. anno 1178. tandemque mortuus eſt in ſenectute bona virtutibus clarus.

Ibid. n. III. P. *lege* R. hoc eſt Reginaldus, & *adde* jam præerat 1219. & adhuc 1224. 27. & 30.

Ibid. nn. IV. & V. *dele* iiſque ſubſtitue Johannem 1236. & 1239. Arnaldum 1240. Johannem alterum, fortaſſe tamen eumdem 1241.

Ibid. E. ante n. VII. addendi ſunt Goffridus 1284. (non 1224.) 1293. 1294. & 1321. Hugo 1360. 69. & 70. Johannes 1379. Egidius Cordet 1398. & 1409. ac Petrus Bernard 1421. & 1437.

Ibid. n. VIII. Johannes I. *adde* cognomento Billard 1456. 72. & 75. Sponte ceſſit in manibus Sixti papæ IV. poſt quem addendi ſunt Ludovicus de Beaumont epiſc. Pariſ. 1478. Johannes du Chilleau benedictus an. 1492. adhuc abbas memoratus 1498. 1503. & 1504. quo æmulum habebat Franciſcum Rathaut ſedis apoſt. protonotarium, ex commentariis curiæ ſupremæ Pariſ. at ſua cauſa cecidit Franciſcus.

Ibid. n. IX. Natalis, &c. *adde* jam an. 1506. poſt quem addendi ſunt Guillelmus de la Croix ultimus regularium abbatum 1524. Johannes de la Croix præcedentis nepos 1528. 39. & 41.

Col. 1350. A. ante n. X. addendus videtur Carolus card. de Bourbon Rothomag. archiep. &c. dictus aliquando a fœderatis Carolus X. Franc. rex, mortuus 9. Maii 1590. ex hiſt. genealogica domus Franciæ tom. 1. pag. 329.

Ibid. n. X. *dele totum.*

Ibid. n. XI. Johannes Bapt. Terſelin vel Tiercelin, *adde* Præerat 1548. 52. & 61.

Ibid. n. XII. Renatus, &c. *adde* doctor in legibus, & dominus de Briançon 1564. 79. 91. & 1600.

Col. 1352. A. n. XXV. *adde* ſedebat jam anno, 1661.

Ibid. B. n. XXVI. lin. 2. doctor Sorbonicus, *adde* & collegii S. Bernardi Pariſ. proviſor.

Col. 1355. n. XLV. pedum Stellæ accepit an. 1648. *adde* Eum legimus abbatem 10. Julii 1646.

Ibid. n. XLVII. *adde* erat abbas jam anno 1679. die 24. Jan.

Ibid. lin. 6. N. Venois de Montjournal, *lege* Johannes Maria Vernois de Montjournal nominatus 1. Nov. 1702. &c. de quo vide abbatiam Firmitatis, in diœceſi Cabilon. tom. 4. novæ Gall. Chr.

Ibid. n. XLVIII. Franciſcus, *adde* nominatus 31. Dec. 1702.

Ibid. n. XLIX. *adde* abbas Stellæ deſignatur 9. Junii 1713.

Col. 1356. C. ante n. II. addendus eſt Garnerius, qui præerat tempore Galterii abbatis Loci-creſcentis, ex charta Theobaldi de Rubeo-monte pro Loco-creſcente.

Col. 1359. A. n. XXXIX. N. de Montbet, *lege* Rogerius de Montbel clericus diœceſis Turon. nominatus 1. Nov. 1683. per ceſſionem Johannis Bourgeois, ex codice MS. biblioth. regiæ, inſcripto *folia beneficiorum.* Ergo expungendus Carolus Bourgeois n. XXXVIII.

Ibid. C. ante n. IV. addendus videtur Guido de Calvomonte, prior Claræ-vallis, postea magister conversorum, ac deinde abbas de Valentia. Ita series MS. priorum Claræ-vallensium, inter quos recensetur post Johannem de Barro abbatem postea de Moris diœc. Lingon.

Col. 1360. D. n. XX. Carolus de Corbiere, *lege* de Juigné de la Corbiere.

Ibid. n. XXI. *adde* nominatur 17. Apr. 1688.

Col. 1363. A. ante n. XX. addendus est N. de Villautret per cujus obitum, Petrus de Baglion de la Salle nominatur 17. Julii 1693.

Ibid. n. XX. *dele totum*, hic enim pertinet ad abbatiam Bonæ vallis diœc. Vienn.

Col. 1373. D. n. XII. Guillelmus, &c. *adde* antea Carnotensis ecclesiæ canonicus, eligitur a capitulo monachorum, ac deinde a Martino V. Romano pont. anno ejus pontificatus tertio confirmatur, de quo in episcopum recipiendo scribit idem Pontifex capitulo eccl. Malleacensis anno prædicto XVII. cal. Nov. ex authentico.

Col. 1375. n. XVI. Fredericus, &c. *adde* sedis apost. protonotarius edicto curiæ supremæ Paris. confirmatur in episcopum Malleac. per modum provisionis die 25. Febr. 1484. contra Guillelmum le Roy, adeo ut fruatur episcopatu in eo quo statu erat, quando appellavit contra dictum Guillelmum se dicentem electum 2. Febr. 1483.

Col. 1378. post episcopos, *adde* frater Johannes Chiron eleemosynarius & infirmarius S. Jovini, &c. tanquam *graduatus* requirit prioratum claustralem, primamque eo nomine dignitatem ecclesiæ Malleac. vacantem per obitum, mense Aprili 1622. Verum episcopus Malleac. fratrem Henricum Moricet Fuliensem monachum an. 1624. ejusdem ecclesiæ priorem claustralem instituit, eo quod dictus Johannes Chiron non resideret, ex codice Sangermanensi n. 124. variorum monum. *Factums*.

Col. 1381. C. n. I. lin. 5. *de familia de Bant*, cognominatur *de Bant* in tabul. Absiæ, teste D. de Ganieres.

Col. 1383. D. ante n. XIV. addendus videtur Ludovicus des Roches canonicus Bituricensis, provisus in commendam de abbatia Absiæ ab Adriano papa circa an. 1523. ex commentariis cardinalis de Boüillon pro sua quam defendebat jurisdictione in monachos reformatos Cluniaci pag. 133. ubi laudatur Johannes Monachi super capitulo *nemo de electione*, bullam hujus Papæ dicto Ludovico inscriptam referens, qua ipsi omnimodam in monachos jurisdictionem confert.

Ibid. E. n. XIV. *adde* quo anno 1536. cessit in gratiam sequentis.

Adrianus Galterii è Majori-monasterio assumtus, doctor Sorbonicus & libris editis clarus, obiit in prioratu de Villa Belfordii die 16. Sept. 1548.

Col. 1384. n. XXII. Natalis *al.* Renatus.

Col. 1385. B. ante n. I. dandus est locus Petro, qui præfuit tempore Petronillæ abbatissæ Fontis-ebraldi.

Col. 1388. D. n. III. *adde* Præerat adhuc sub Mathilde abbatissa Fontis-ebraldi circa 1150.

Ibid. n. IV. *adde* & 1175.

Col. 1390. n. X. *adde* Habuit æmulum fratrem Andream Asse an. 1503.

Col. 1391. A. lin. I. Henricus II. Pichard *al.* Despichar &c. clericus diœc. Paris. nominatus abbas 5. Julii 1677. per obitum præcedentis.

Col. 1395. E. n. XIII. N. Phelyppeaux, *lege* Balthasar, &c. per cujus obitum N. Gautier de Montreüil licentiatus in Sorbona, presbyter diœc. Paris. nominatur ad abbatiam regularem de Niolio, unitam ecclesiæ cathedrali Rupell. ad secundariam sedem occupandam, mense Maio 1725.

Col. 1397. B. ante n. XV. addendus frater Mathurinus Tabuteau abbas de Maroles diœc. Malleac. an. 1507.

Ibid. C. n. XXIII. videtur expungendus, ut pote non abbas de Moroliis, sed B. M. de Morellis diœc. Pictav.

Ibid. D. ante n. XXV. admittendus est Ludov. Gasto Fleuriau d'Armenonville nominatus abbas mense Aprili 1687. Unde in sequenti n. XXV. delenda sunt hæc verba *jam an. 1685*.

Ibid. n. XXV. *adde* An. 1692. 5. Apr. Caladiam obtinuit ex permutatione cum sequenti, loco Moreliarum.

Col. 1398. C. n. VI. *adde* Is est fortasse Johannes Cantuariensis, qui ipso anno, quo prior Claræ-vallis effectus est, evasit abbas Fontisinorum, deinde reversus in Angliam præfuit abbatiæ de Diva, postea monachus Claræ-vallis, tandem factus est abbas Gratiæ-Dei, ex MS. serie priorum Claræ-vallis.

Ibid. D. n. IX. *adde* Is est etiam fortasse Johannes de Trecis, qui fuerat abbas Gratiæ-Dei in Pictavia, factusque portarius, obiit ætate maturus; ita series MS. priorum Claræ-vallis, inter quos recensetur.

Ibid. E. n. XI. Willelmus, &c. *adde* hunc esse credimus Willelmum de Yevres sepultum in capitulo Nigri lacus cum hoc epitaphio: *Hic jacet Willelmus de Yevres quondam abbas Gratiæ-Dei in Pictavia, qui obiit IV. nonas Octob. anno D. 1307.* Hoc autem posito admittendus est pro successore alter Willelmus, quem in animadversionibus tomo 3. præfixis diximus reperiri an. 1329. in charta authentica collectionis D. de Ganieres.

Col. 1400. C. in S. Leonardo de Calmis lin. 3. *diœcesis olim Santonensis*, Miræus habet *Pictaviensis* in chronico Cisterc. pag. 175.

Col. 1403. B. n. XXXIII. Johannes præponendus est Marino n. XXXII. legitur enim Marinus Gravelle de Reverseaux nominatus 5. Apr. 1692. per obitum Johannis Guillepin, ex cod. MS. biblioth. regiæ, inscripto *folia beneficiorum*.

Ibid. E. n. VII. *adde* Hilarion de Coste in fine vitæ D. Picart hunc abbatem inter præcipuos fidei Catholicæ propugnatores numerat. Deinde fit Carthusianus in monasterio Burgifontano, *Melanges pag. 299*.

Col. 1411. B. n. XVI. *adde* jam an. 1491. se dicit electum.

Col. 1422. A. n. XXVI. *adde* Obiit 1590. 9. Maii.

Col. 1423. E. ante n. IX. addendus Arnulfus de Parato laudatus an. 1201. in charta B. M. Regalis.

Col. 1424. D. n. XIV. Is est fortasse Johannes Boutin Petri, qui sequitur, decessor dictus in charta ejusdem Petri.

Ibid. ante n. XV. addendus videtur alter Petrus qui capitulum generale celebravit 3. Maii 1366. in quo, annuente Guillelmo episcopo Lucion. aquariatus officium instituit, multisque prædiis dotavit.

Col. 1425. D. n. XXXV. lin. 3. 1681. *adde* 21. Martii.

Ibid. E. abbatibus Talmundi addendi sunt abbates nonnulli ex necrologio, quorum tamen aliqui ad jam recensitos possunt revocari:

Johannes Pison ultima Novemb. Bernardus 12. Aug. Bertrandus 4 Septemb. Evrardus 22. Septemb. Girardus 20. Octob. Radulfus 10. Novemb. Johannes Billaud XI. Novemb. Johannes Curjay XII. Novemb.

Col. 1428. in Orbisterio lin. 12. præterre annum 1007. *legend.* 1107. ac proinde expungendi sunt duo primi abbates.

Col. 1432. E. n. XIII. Leo, &c. *lege* Ludovicus Leo, &c.

Col. 1444. D. n. VI. N. Garnier, *lege* Jacobus Garnier.

Col. 1445. A. n. II. Num idem Guillelmus, qui reperitur 1236. in charta Monasterii-novi?

Ibid. B. n. VI. Renatus, *adde* vocatur de la Tremblaye in rotulo mortuorum anni 1498.

Ibid. C. n. X. Henricus, &c. *adde* 1626. factus episc. Baionensis.

Ibid. n. XIII. *adde* abbatiam obtinuit cessione Gilberti die 3. Martii 1679.

Col. 1482. n. LX. lin. I. Guido de Torrelles decanus eccl. Santon. & Petrus de Rochechouart jam anno 1498. mense Maio litigabant de episcopatu.

Col. 1488. abbatibus Albæ-terræ addendi Raimundus de Vavera nominatus executor testamenti Johannis Doriol episcopi Montalban. 1518. 3. Febr. N. Chaban, per cujus obitum. Josephus de la Vergne major vicarius diœcesis Petragor. designatur abbas 1702. 1. Nov. *al* 31. Decemb.

Col. 1491. D. ante n. VIII. addendus Robertus abbas S. Sicarii Brantosm. qui cum Marchesio Monasterii-novi & Gaufrido Nobiliaci abbatibus testis est adjudicatæ ecclesiæ, S. Hilarii in medio insulæ Herio Aimerico abbati Casæ-Dei contra priorem insulæ Ays & ejus monachos Cluniac. tempore Petri Santon. episcopi, ineunte seculo XII.

Col. 1492. B. ante n. XII. addendus est Guillelmus testis in charta hominii exhibiti an. 1244. Roberto abbati S. Eparchii (cujus frater dicitur) pro domo de la Grausa, ex tabul. S. Eparchii fol. 57.

Col. 1505. C. n. I. Rogerius, &c. monachus, *adde* & prior, &c. Petrosæ, *adde* deinde Triumfontium.

Col. 1507. n. XIII. In animadversionibus in hunc tomum præmissis tomo 3 diximus obiisse 1705. *lege* 1710. Cessit autem abbatia Bosci-cavi anno 1705. Vocatur Imbertus seu Hubertus Jachiet.

Col. 1529. B. n. XXX. lin. 21. an. 1650. *adde* propositus in consistorio Romano die 9. Jan. anni sequentis.

Col. 1531. A. n. XXXIV. lin. 8 designatur, *adde* 1. Nov.

Col. 1537. D. n. XII. vel XIII. ad utrum enim Alanum, juniorem an seniorem pertineat annus 1540. tributus alterutri in charta authentica collectionis D. de Ganieres, ignoratur.

Col. 1540. E. n. XVII. *adde* An. 1357. fuit definitor capituli generalis.

Col. 1543. B. abbatibus Cadunii addendus N. de Biron nominatus abbas 17. Octob. 1723. cum jam esset Moissiacensis ab an. 1716.

Col. 189. D. abbatibus S. Satyri addendus est N. le Blanc episc. Abrincensis, nominatus a Rege mense Nov. 1727.

ERRATA MINORA.

COL. 129. E. n. LI. lin. 4. ad 1484. *lege* 1483. Col. 271. A. in margine 1286. & 1289. *lege* 1186. & 1189. Col. 289. C. lin. penult. 1250. *lege* 1350. Col. 374. B. lin. 4. ad an. 1510. *lege* 1550. vel 1551. quo prior esse desiit. Col. 379. A. lin. 2. 400. marchis *al.* 500. Col. 421. n. XXII. lin. 5. MCCCLXXXI. *lege* MCCCCLXXXI. Col. 601. A. n. XXXV. lin. 2. de Blafort *al.* de Bacfort. Col. 618. C. n. XXIII. lin. 6. Julii, *lege* Junii. Col. 621. D. n. VI. lin. 4. Jordanis, *lege* Jordani. Col. 633. E. n. XXI. de Ribinghes, *lege* de Rebinghes. Col. 646. A. n. 1. lin. 5. Arveniæ, *lege* Arverniæ. Col. 837. E. lin. ult. & l'autre pointe *lege* & l'autre en pointe. Col. 1003. C. in margine 1140. *dele.* Col. 1007. B. in margine 1012. *lege* 1212. Col. 1165. C. lin. 1. super se, *lege* super te. Col. 1171. C. lin. 4. 1221. & 1222. *lege* 1121. & 1122. Col. 1184. C. lin. 7. ex charta Malleacense monasterii, *lege* Malleacensis Col. 1203. B. in margine 1511. *lege* 1521. Col. 1264. B. n. 1. lin. 3. circa anno, *lege* annum. Col. 1423. D. lin. 4. circa anno, *lege* annum.

ANIMADVERSIONES IN TOMUM III.

IN animadversionibus in hunc tomum, eidem præfixis lin. 7. *col. 71. ante n. XXIX.* legendum *col. 67. A. ante n. XXXVI.*

Col. 40. B. lin. 13. Denique hoc ipso anno, *lege* 1292.

Col. 63. A. n. XII. lin. 8. Regi concessi, *adde* postquam die 30. Aug. 1682. ecclesiæ Camerac. capitulum jus suum in electione sui archiepiscopi in Regem transfuderat, senatu Tornacensi approbante die 7. Septemb. ejusdem anni.

Col. 64. In mutationibus cleri ad hunc tomum spectantibus & eidem præfixis, meminimus Caroli de S.t Albin hodierni archiepiscopi, *adde* Natus est 5. Aprilis 1698. salutatus doctor facultatis Paris. 23. Dec. 1720. designatus abbas S. Audoëni Rothomag. 1716. & S. Ebrulfi 1721. quibus titulis accesserunt prioratus S. Martini a Campis & episcopatus Laudunensis, ubi plura de illo. Ceterum quod ad rem nostram pertinet, pro nova sede Camerac. Christianissimo Regi fidem juravit die 12. Martii 1724. tum anno 1726. 19. Febr. Cameracum incredibili pompa & omnium ordinum, quos usque Perronam sibi obvios habuit, plausu, ingressus, ac postridie in ecclesiæ suæ possessionem solemniter inductus, totam subinde diœcesim perlustravit, interim Bruxellis a serenissima Archiducissa perhonorificentissime exceptus. Postremo sacellum palatii restauravit, pergitque hactenus in pace omnia servare, & utinam ad plures annos!

Col. 65. A. n. XIII. *adde* memoratur simul archidiac. an. 1119. in historia Mechliniæ, edita 1725. pag. 98. & adhuc erat præpos. an. 1134. *ibid.* pag. 44.

Col. 70. C. n. XVII. annus 1192. ipsi attributus, suspectus nobis videtur, ex dictis in animadversionibus tomo 3. præfixis.

Col. 75. C. n. III. Lutosa, &c. lin. 5. Burgundiæ comes, *lege* Provinciæ, &c. (circiter an. 742. Treuvaldo Atrebatum præsule) *hæc verba anfulis inclusa dele*; iidem enim sunt fundatores ac ii qui Vezeliacum fundavere an. 867. ac proinde Badilo, de quo lin. IX. non prius accercitus ad Lutosam regendam quam an. 880. quo reliquias S. Magdalenæ Jerosolymis Vezeliacum attulisse fertur.

Col. 78. D. lin. 7. de monasterio S. Martini diœc. Camerac. legimus in quodam MS. codice provisiones beneficiorum a summo pontifice factas continente, Matthæum Contarellum huic provisum fuisse tempore Pii V. Num id de hoc cœnobio intelligendum!

Col. 112. E. *adde* memoratur hoc monasterium in bulla Paschalis II. data 1109. ad Pontium Cluniaci abbatem, tanquam subditum Cluniaco jam sub Hugone abbate, ex biblioth. Cluniac. col. 569. & iterum in bulla Honorii papæ an. 1125. ad Petrum Venerab. *ibid.* col 1377.

Col. 118. A. n. XLII. *adde* Hanc abbatiam & Affligemiensem vacantes per obitum cardinalis de Croy obtinuit 6. Febr. 1521.

Col. 119. E. n. II. Rainerius, &c. *adde* Præerat jam anno 1090. ex tabul. S. Vedasti pag. 226. ergo vel citius obierat decessor, vel certe ante obitum cesserat.

Col. 121. B. n. XV. *adde* cognominatur de Bousies, diciturque præpositus B. M. de Capella 1251. ac deinde abbas S. Sepulcri 1262. ex hist. Mechliniæ, edita 1725. part. 2. pag. 28.

Col. 122. C. ante n. XXXVI. addendus videtur Raphaël Raesch provisus de monasterio tempore Clementis VIII.

Col. 123. A. n. XLIII. lin. 2. monachus, *adde* a Rege confirmatur 1. Nov. 1684.

Col. 131. n. XLV. lin. 1. de la Barre, *lege* Benedictus de la Barre.

Ibid. F. lin. 3. anno 1103. *adde* vide biblioth. Cluniac. col. 535.

Col. 133. A. lin. 5. *adde* Testis est concordiæ inter ecclesiam S. Augustini & priorem de Herly an. 1166.

Col. 134. B. n. XVII. Radulfus, &c. *adde* cognomento de Armiler prior erat S. Salvii Valencen. an. 1262. mense Martio, quo Petrus de Consiaco prior S. Lupi de Hesciento Visitator ordinis in illis partibus attulit e S. Salvio apud S. Lupum duas sanctissimas virgines & martyres de numero XI. millium virginum, ex prob. hist. Vergiaci pag. 399.

Col. 135. A. n. XXIX. lin. 5. Odone, *dele* Odone, qui nondum erat abbas.

Ibid. n. XXXV. lin. 1. Henrici Cluniac. abbatis, *dele* Henrici, qui tunc abbas non erat.

Ibid. E. n. XL. lin. 3. Everardi, *lege* Aimardi.

Col. 139. D. n. XL. lin. 2. quondam prior, *adde* providetur de abbatia per cessionem Petri de Brosche *al.* Bricquet 4. Decemb. 1525.

Ibid. E. ante n. XLII. dandus fortasse locus esset Carolo Borromæo, quem legimus in quodam MS. codice provisiones beneficiorum continente promotum fuisse tempore Pauli III. *legendum* Pii IV. (uti etiam in Antonio cardinali Granvellano pro abbatia S. Amandi, ubi error idem irrepsit in eodem codice) sed hæc tamen provisio suum sortita effectum minus videtur.

Col. 142. C. n. XXXVII. Legimus in codice MS. bibliothecæ D. de Coislin episcopi Metensis, cui titulus est *Titres concernans les duché & comté de Bourgogne*, Claudium de Gonnelieu jam an. 1542. bona monasterii *admodiasse*, iterumque an. 1560. mense Jan. ac insuper Natalem Sourdet abbatem Fidemii post Claudium an. 1588. a Rege Francorum jure clarigationis in Regem Hispaniæ, renuntiatum fuisse.

Col. 156. B. n. XXVIII. *adde* Is esse videtur Johannes Petrus (de Brinsens) cujus electionem via Spiritus S. factam primum rescidit Pontifex Romanus, tum vero illam probavit, retenta pensione centum denariorum pro familiari suo.

Ibid C. n. XXX. *adde* Adfuit concilio Cameracensi anno 1565.

Ibid. ante n. XXXII. dandus fortasse locus Ludovico archiepiscopo, qui commendatarius abbas laudatur tempore Gregorii XIII. & Didaco de Campo quem provisum legimus de monasterio tempore Clementis VIII.

Ibid. n. XXXVI. lin. 2. die 1. Nov. 1691. *adde* per obitum superioris, ac *dele* quod est in margine.

Col. 163. B. n. X. *adde* Adfuit concilio Camerac. 1565.

Ibid. C. ante n. XVI. addendi sunt Petrus Marolois abbas regularis, per cujus obitum, Josephus le Coche ejusdem ordinis alumnus, nominatus est XI. Julii 1681.

Ibid. n. XVI. . . . . . . Deglarge, *lege* Augustinus de Glargaes nominatus 26. Martii 1688.

Col. 178. n. XIV. lin. 10 abbas Cisterciensis, *lege* Claræ vallis.

Col. 182. n. XLVII. lin. 6. Interea vero Pius V. papa, *lege* Innocentius IX.

Col. 185. C. ante n. XXIX. addenda N. de Marbaix, eadem fortasse ac superior n. XXVIII. per cujus obitum, Anna du Fresne loci alumna designatur a Rege 1. Nov. 1687.

Col. 186. D. n. XXXI. lin. 2. ab an. 1697. *adde* 7. Aprilis, quo nominata fuit a Rege per obitum præcedentis.

Ibid. n. XXX. Francisca Franeau *al.* Frandeau.

Col. 190. C. ante n. XXIX. addenda N. de Sucet de Valois ex nobilissimo in Armorica genere, a Rege nominata mense Junio 1708. per cessionem, ut videtur, præcedentis.

Col. 191. C. abbatissis Refugii addenda Catharina circa 1660.

Col. 195. E. ante n. XXII. addendus est Christianus Guilleman coadjutor confirmatus tempore Gregorii XIII.

Col. 205. B. n. XLIII. Engelbertus Maghe, *adde* ejusdem loci alumnus, nominatione regia designatus, benedictionem percipit in ecclesia S. Johannis Vinearum ab episc. Suession. 8. Septemb. 1671.

Col. 215. B. ante n. IX. *adde* Id quondam epitaphium Petri cantoris legebatur in claustro Longi-pontis.

Hoc jacet in loculo Petrus venerabilis ille
Egregius cantor, Parisiense decus.

Hodie legitur sequens :

D. O. M.

Hic jacet PETRUS *cantor Parisiensis ; doctor celeberrimus qui in episcopum Tornacensem electus humiliter declinavit, & suis auditoribus scientiæ ac norma morum existens, assumto in hoc monasterio Cisterciensi habitu, vitam beato fine complevit* XIV. *cal. Junii an.* MCLXXX. *Corpus ejus emortuum mirificum ac suavissimum odorem exhalavit.*

Col. 221. n. XV. *adde* Hic est novus episc. Tornarensis, cui an. 1274 facta est restitutio denariorum, quos sede vacante Rex ad manum suum posuerat, ex commentariis supremæ curiæ Paris.

Col. 225. n. XIX. In animadversionibus in tom. 2 præmissis tomo 3. col. 743. n. XXXII. diximus fuisse postea episcopum Tornac. Id putamus referendum ad Heliam I. n. XXXI.

Col. 227. D. in ultimo versu epitaphii, *qui requiescit* al. *cui requies sit.*

Col. 230. n. XXVIII. lin. 6. *vel 1411.* dele; hæc enim translatio Johannis ab episcopatu Autissiodor. ad Tornacensem significata fuit capitulo Autissiodorensi 23. Octob. 1410. Et certe Johannes de Thoisy episc. Tornac. admittitur ad consilium Regis die 2. Decemb. 1410. sub annua pensione mille librarum Turon. quam quidem sibi solutam confitetur eodem anno 30. Martii ante Pascha & 1411. 22. Junii.

Col. 266. n. LXV. *adde* Hi duo competitores Philippus de Brimeux & Arnaldus d'Anglade sua causa ceciderunt Edicto supremæ curiæ Paris. an. 1485.

Col. 267. E. ante vel post n. LXX. addendus Philippus della-Combri vacanti monasterio per cessionem cardinalis de Bourbon provisus 9. Decemb. 1527. a Pontifice Romano.

Col. 296. D. ante n. XXXII. addendus frater Ubaldus Douchet, per cujus obitum Florentius de Bray loci alumnus a Rege nominatur 20. Julii 1676.

Col. 302. E n. XXVIII. Anna II. Hellinck, *adde* loci alumna a Rege nominata 5. Julii 1675.

Col. 318. A. ante n. XXV. addenda Cecilia Eghels circa 1660.

Col. 319. A. ante XXV. *lege* XXVI. addenda Lutgardis Hororée, per cujus obitum, Michaëlis, quæ sequitur, nominata fuit 21. Apr. 1696.

Col. 325. E. lin 2. anno 1142. *adde instar notæ*, In charta Alvisi episcopi hoc anno in gratiam Mariæ Strumensis abbatissæ, inter alios episcopos, qui subscripserunt, legitur Anselinus Atrebat. episcopus. Id obiter observamus, ne hoc effugiat, erit enim fortasse tempus, quo id elucidabitur.

Col. 326. B. n. VII. lin. 4. annum 1153. tertium sui præsulatus annum numerabat, *adde* alias tamen reperitur annus 1152. adaptari præsulatus primo, & annus 1164. calendis Octobris anno pontificatus decimo, in tabulario Strumensi.

Col. 329. n. XII. lin. 3. mense Octobri anni 1203. *adde* hoc anno, mense Febr. vocatus electus confirmat quandam compositionem, ex tabulario Strumensi ; imo jam anno 1200. mense Junio reperitur ibidem R. episcopus, sed legendum conjicimus P.

Ibid. E. lin. ult. de ejus cardinalatu, &c. Id quidem diximus ad fidem Sammarthanorum, sed id contrarium est auctoritati Ciaconii, qui diserte asserit ad an. 1198. t. 2. col. 39. cum ad purpuram assumtum fuisse ad Innocentio III.

Col. 352. D. n. LVIII. *lege* LVII. lin. I. antistes, *adde* an. 1640.

Col. 353. A. n. LVIII. lin. 6. an. 1651. *al.* 1652. mense Aprili.

Ibid. lin. 9. an. 1652. *adde* 26. Apr. ætatis 68.

Col. 390. B. n. LXX. lin. XI. coadjutor decernitur, *adde* x. Aprilis 1523.

Ibid. D. n. LXXII. lin. 8. vi bullæ pontificiæ, *adde* datæ 16. Decemb. 1573.

Col. 391. A. lin. XI. 1579. ex Locrio, *adde* quem sequi par est, hoc siquidem anno die 14. Octob. provisus a Papa legitur.

Ibid. B. n. LXXIV. lin. 6. Hispaniarum Rege, *adde* & Romano pontifice 24. Apr. 1600.

Col. 392. B. n. LXXV. lin. 12. die XI. Septemb. *adde* sepultus die 13. ejusdem mensis in ecclesia B Mariæ Alborum Mantellorum apud Parisios pone principem aram.

Col. 395. C. n. IX. *adde* Præerat adhuc an. 1090. ex tabul. S. Vedasti, pag. 226.

Col. 398. E. n. XLVII. *adde* Obiit ad Aquas Spadanas 24. Junii vel Julii 1614.

Col. 408. B. n. LXVII. lin. 2. prior de Machemont, *adde* a Rege nominatur abbas 1. Nov. 1685.

Col. 409. D. n. III. lin. 2. suffectus est, *adde* anno saltem 1090. quo reperitur in tabul. S. Vedasti pag. 226.

Col. 418. n. XLIII. *adde* ultimus abbas regularis jam anno saltem 1664.

Col. 419. B. post n. XLV. coadjutorem habet domnum, *adde* Franciscum, &c.

Col. 424. A. n. I. lin. I. cognomento de Waliers *al.* de Waziers

Ibid. B. n. IX. Aëlidis de Turtecomt *al.* de Turtencourt.

Ibid. n. XII. de Fournelle *al.* de Tournelle.

Ibid n. XIV Johanna I. Villers *al.* de Villers, *adde* 1350. qui videtur esse annus mortis ejus.

Ibid. D. n. XXI. Magdalena de Warluzel, *adde* Præfuisse dicitur jam an. 1536.

Ibid. E. n. XXIII. 1599. *adde* 3. Decemb.

Ibid. n. XXIV. Florida, *adde* Bayart dicta de, &c. 1605. *adde* 28. Octob.

Ibid. n. XXV. Adriana de Maurelle Taugry *al.* Morel de Tangry.

Ibid n. XXVI. Occubuit 1637. *adde* 23. Julii.

Ibid. n. XXVII. Gislena de France, *adde* a Rege nominata 26. Jan 1638.

Col. 425. A. lin. I. prope Atrebates, *adde* nominata 22. Jan. 1632. *Ibid.* moritur 1672. *adde* mense Aprili, *ac dele* al. 1673.

Ibid. n. XXIX. lin. 2 Obiit an. 1697. *adde* 9. Aug.

Ibid. n. XXX. Elisabeth *al* Maria Isabella, &c. *adde* nominata 3. Dec. 1697. & adhuc præerat 1723.

Col 428. lin penult. cum Benedicto, *lege* Bonifacio.

Col. 440 E n. XXXI. Jacobus III. le Vasseur, *adde* fortasse etiam cognominatus d'Antoing. legitur enim Johannes, qui sequitur, de hac abbatia provisus per obitum N. d'Antoing.

Col. 441. n. XXXII. lin. 5. anno circiter 1521. *lege* an. 1521. die 24 Aug. *& adde* jure sibi facto retinendi priorem sponsam Henniacum.

Col. 444. D. n. IX. lin. 2. consilio Johannis, *lege* Jacobi.

Col 450. E. n. XXVI. Maria Marg. Caullet, *adde* electa per obitum superioris 3. Nov. 1697.

Col 457. B. n. XXXI. Ernestina Obert, *adde* loci alumna, a Rege nominata, dum obsideret Montes Hannoniæ 3. Aprilis 1691.

Col 460. A. n. XXXVI. lin 3. abbatissæ Marquettæ, *adde* a Rege nominata 22. Apr. 1691.

Ibid. C. In mutationibus cleri tomo 3. præfixis abbatissarum Vivarii ampliorem catalogum contexuimus, cui hoc solum addimus, Florentiam Hoguet *forte* Roguet ejusdem loci alumnam per obitum Isabellæ Robert n. XXV. nominatam fuisse a Rege 7. Apr. 1697. sed non absolute, id est revocanda fortasse schedula, quæ revera fuit revocata.

Col. 468. C. n. XLI. lin. 2. cardinalis de Bouillon, *adde* eligitur a monachis & approbatur a Rege coadjutor 8. Nov. 1677.

Col. 469. in mutationibus cleri tom. 3. præfixis recensuimus Basilium Wery, *adde* qui fuit a Rege confirmatus 1. Nov. 1684.

Col. 475. B. Epitaphium hic allatum omitti poterat, utpote jam supra relatum col. 348.

Col. 480. C. in nota, *adde* Et certe in cod. MS. bibl. regiæ, inscripto *folia beneficiorum* Ludov. Alfonsus nominatur episc. Audomar. anno tantum 1689. 1. Novemb.

Col. 481. C. n. XVI. *adde* Obiit in sua diœcesi 17. Nov. 1727.

Col. 506. B. n. LXX. Vedastus Grenet, *adde* per obitum Gerardi providetur a D. Papa 29. Maii 1581.

Ibid. n. LXXI. lin. 3. in Belgio 1606. *adde* providetur a Romano pontifice per obitum Vedasti, 1. Dec. 1604.

Col. 507. E. n. LXXVII. lin. 7. de consensu Audomar. episcopi, *adde* haud necessario, ac petito quidem ab Iprensi episcopo, sed inscio abbate ; habent siquidem abbates Bertiniani licentiam accipiendi benedictionem a quocumque voluerint episcopo catholico, ex bulla Leonis X.

Col. 519. D. n. XXV. Antonius Tesson, *adde* monachus, a Rege catholico nominatus, &c. æmulum habuit Guillel-

mum Labbe monachum in abbatem electum, qui cum suo conventu appellavit a sententia Oliverii Benen præpositi ecclesiæ S. Martini Yprensis, se dicentis in hac parte judicem a sede apostolica delegatum, tanquam nulla. Sane curia Mechliniensis favebat Tessonio, sed curia Paris. favit Guillelmo Labbe an. 1520. abusumque declaravit in excommunicatione contra monachos lata per dictum præpositum, totumque negotium ad se evocavit, cujus quidem exitum ignoramus, sed tamen Tessonius de facto, si non de jure vicisse videtur.

Col. 527. E. ante n. XII. addendus Johannes de Aspra ex priore Claravallis sub abbate Laurentio, electus abbas Clari-marisci, sed mortuus eo ipso die, vel etiam pridie quam electus est, ex serie MS. priorum Claravallis.

Col. 539. C. abbatissis Belli-prati addenda Antonia Hypolita de Wasieres loci alumna, quam Rex nominavit 1. Nov. 1687. per obitum cujusdam.

Col. 542. B. n. XXXVII. lin. 2. die 30. Septemb. *al.* 3. an. 1677. *delenda vero putamus hæc verba*, al. sedisse jam an. 1675.

Col. 575. A. ante n. LI. addendus est domnus Victor Potelet, per cujus obitum Lambertus n. LII. nominatur 15. Aug. 1689. ac proinde videtur expungendus n. LI. Franciscus Wanson, nisi forte dicatur ipsius mentionem ideo non fieri in scheda regia pro Lamberto, quia breviori tempore sedit, vel quia pro abbate non habitus est a Rege.

Col. 578. E. ante n. XXIV. addenda est Isabella abbatissa secularis ecclesiæ Nivellensis 1267. ex prob. genealogiæ ducum Burgundiæ auctore Duchesne, pag. 109.

Col. 589. E. n. XXXIV. *adde* Nicolaus an. 1369. die 3. Apr. adsuit translationi reliquiarum S. Rumoldi patroni ecclesiæ Mechlin. ac proinde modica fides habenda epitaphiorum tum hujus abbatis tum decessoris.

Col. 599. A. lin. 1. Jacobus II. Maucourt, *adde* ex priore nominatur abbas 24. Decemb. 1695.

Col. 601. D. n. XV. Reinerus de Corbelle, *al.* domnus Remigius de Corpels, per cujus obitum, &c. uti habetur n. XVI. ex cod. MS. bibl. regiæ, inscripto *folia beneficiorum*.

Col. 611. E. n. IX. *adde* Is est J. qui societatem precum iniit cum Ricardo abbate Montis S. Eligii.

Col. 717. A. n. VII. *adde* Testis etiam est an. 1090. In charta Hermanni Colon. archiep. pacem inter canonicos S. Mariæ ad Gradus & monachos Brauvillarii restituentis, ex tomo 1. Veterum monum. nostri Martennii col. 531.

Col. 718. D. ante n. XXIII. addendus videtur Bindus præpos. & archid ac. ex statuto anni 1323. in quo dicti Bindi procurator & capellanus nominatur Johannes de Paparonibus rector ecclesiæ S. Pillegrimi Senensis.

Col. 719. D. Præpositis Colon. addendi sunt Ezzelinus & Berengarius, quorum ætas ignoratur.

Col. 720. A. lin. 2. an. 1170. vivente adhuc Rainaldo, &c. id contrarium est his quæ diximus in Philippo archiepisc. & in ipso Rainaldo.

Col. 721. D. n. XX. *adde* Adhuc præerat 1651.

Ibid. Decanis Colon. addendi sunt Windenkindus, Theodoricus de Bure, Conradus Renmberg decanus major, & Godefridus de Mulfort item decanus major appellatus, sed qua vixerint ætate, hactenus incompertum.

Col. 734. B. n. XXVIII. *adde* sedebat 1241. quo anno se munificum præbuit erga parthenonem Insulæ-ducis ord. Præm. ex nova editione operum Miræi, pag. 857.

Ibid. C. n. XXXII. *adde* Præerat jam an. 1272. mense Decembri, quo bona sita in parochia de Neerheembeke vendidit abbati Jettensi ord. Præm. *ibid.* pag. 1007.

Col. 761. C. n. XVII. lin. 5. Anno 1271. *adde instar notæ*. Nonnisi anno 1274. habitum est hoc Lugdunense concilium, sed fortasse de eo cogendo rumor percrebuerat. Vide tom. 1. Veterum monum. col. 1377.

Col. 767. C. abbatibus Sigeburgensibus addendi, Bernardus Gustavus cardinalis, postulatus abbas Fuldensis, marchio Badensis, coadjutor confirmatus Campidonensis, & Sigeburg. 22. Febr. 1672.

Henricus Melchior a Nuland, administrator Sigeburg.

Willelmus Rutgerus a Bellinhausen ex Aldenberns

Eugenius Theodosius ab Hoen de Chartils.

Franciscus Bernardus de Westrem ex Gottendorff, præerat 1717.

Col. 781. A. abbatissis Wilicæ addenda est Agnes Adriana de Bockholt ex præclara atque equestris ordinis apud Geldrios stirpe prognata, abbatissa 1719. ex historia ducatus Geldriæ, pag. 57.

Col. 786. E. n. XXXIX. *adde* Obiit Henricus an. 1644. die 4. Sept. in curia Veteris-montis apoplexia suffocatus. Jacet in parthenone Horti B. Mariæ.

Col. 787. A. lin. 2. *adde* Hic primus jure mitræ antecessoris opera obtento gavisus, cessit tandem sua dignitate an. 1664. post biennium Coloniæ defunctus in curia Campensi, tumulatusque in templo SS. Johannis & Cordulæ.

Ibid. ante n. XLI. addendi sunt Johannes Hoën Novesiensis, antea pastor seu parochus Geldriensis præfecturæ annos 24. demum in abbatem assumtus, quem utrobique sollicitum & providum mors calculi doloribus maturata intercepit die 2. Maii 1672. in curia Colon. Jacet in Horto Mariano.

Andreas Holtman Gelder successit; qui vix suscepta dignitate, bello inter Francorum Regem ejusque confœderatos, & fœderatas Belgii provincias erumpente, cum suis cedere coactus vix evasit. Post variam tamen belli aleam pace tandem Neomagi composita ex Rhenobercensi refugio conventum suum in Campum reduxit; jamque domum e suis ruderibus prope excitarat, cum recrudescente bello ad latebras Rhenobercensis refugii compulsus est, ubi lenta labe consumtus defecit Coloniæ, sepultus in Horto Mariano 17. Junii 1695.

Edmundus a Richterich cum esset a confessionibus in Fonte Mariano Coesfeldiæ in diœcesi Monasteriensi, Andreæ suffectus est die Commemorationis S. Pauli ejusdem anni 1695. statimque domum resarcire studuit, adeo feliciter, ut anno 1700. die festo S. Elisabeth conventum in eam reduxerit. Cessit vero 1705. die 14. Jan.

Ibid. n. XLI. *adde* subrogatus Edmundo cedenti, cum quo vivit hactenus in summa pace & mira concordia.

Col. 789. A. n. XXV. lin. 3. quo sedente, &c. *dele totum.*

Col. 791. D. n. XLVI. *adde* Adhuc præerat 23. Martii 1643. visitator generalis in principatibus Coloniæ, &c. nuncupatus. Obiit vero die 23. Aprilis ejusdem anni, cui successit Johannes, &c. *adde* Hic per inferiorem Rheni tractum vicarius generalis, uti & sequentes abbates usque ad L. exclusive, disciplinam regularem variis in monasteriis collapsam restituit, qui dum visitandi causa in monasterio Dernenburgensi diœcesis Hildesiensis occupatur, ibidem e vivis excessit 8. Julii 1662. magno sui omnibus relicto desiderio.

Ibid. n. XLVIII. *adde* Coloniensis, electus 17. Julii ejusdem anni, ecclesiam diversis altaribus ac pretiosis ornamentis ditavit. Decessit octogenarius Coloniæ an. 1679. in vigilia apostolorum Simonis & Judæ.

Ibid n. XLIX. Egidius Sipensius *al.* Sipenius, *adde* Coloniensis, in sacra Theologia licentiatus, electus 4. Nov. 1679. præmatura morte ablatus est an. 1686. 17. Sept.

Ibid. n. L. Jacobus, *lege* Johannes-Jacobus, &c. *adde* ex Mulheim, electus 1686. die 27. Decemb. obiit an. 1707. 25. Martii, de monasterio benemeritus.

Ibid. n. LI. Johannes VIII. Henning, *adde* Coloniensis, electus Aprilis ultima 1707. &c. an. 1712. *adde* & 1725.

Col. 793. D. n. XXX. Johan. VII. Bruschman *al.* Buschman, &c. *adde* Tam benemeritus est de monasterio, ut insigne prorsus ex ære monumentum in dextra capituli parte ipsi erectum fuerit, in quo, stilo ferreo leguntur hæc verba:

Vivit post funera virtus

Reverendissimus in Christo pater ac dominus dominus Johannes Buschman Marcoduranus, hujus monasterii ex hostili funere resuscitator, ex oppignoratibus redemtor, a turbine & pluvia contector, qui unus nobis religiose, simpliciter, & laboriose vivendo perditam restituit rem, postquam abbatisasset annos terdenos & ultra, in senectute bona Coloniæ infirmatus

In MonasterIo BVrboCensI pIe

DeVIXIt & obIIt 4. nonas Maii.

ubi corpus ejus quiescit in pulvere, anima vivat in optata requie, cui Reverendiss. D. Franciscus Schæfferus successor ejus meritissimum hoc monumentum posuit.

Ibid. n. XXXI. *adde* Obiit an. 1666. die 4. mensis Dec. ætatis anno 84. profess. 60. sacerdotii 57. Primus mitram gessit, plurimum commendatus in scheda funeraria.

Ibid. n. XXXII. Godefridus Brughausen *al.* Broichausen, &c. *adde* Cessit post annos regiminis 27.

Ibid. n. XXXIII. Robertus Copperus *al.* Cupperus, &c. *adde* Postquam hic annos quatuor præfuisset, abdicavit, vitæque suæ reliquos dies Hemmerodæ transigens, ibidem obiit ac sepultus est.

Ibid. n. XXXIV. Nivardus Vizotte *al.* Virotte 1692. 2. Aug. *al.* 25. eligitur. Obiit autem 29. Aug. 1704. cum ipso S. Bernardi festo appoplexia correptus fuisset.

Ibid. n. XXXV. Ferdinandus Hartiman *al.* Hartman, &c. *adde* electus ex priore 10. Sept. 1704.

Col. 794. lin. 3. *adde* assumtis aliquot fratribus ex Dusselana valle.

Ibid. C. n. V. *adde* per cujus spontaneam abdicationem

Johannes Casparus Plunger, Confluentinus, eligitur abbas XXXIX. an. 1658. cui successit post annos 30.

Benedictus Bach Marcoduranus, qui benedictionem percepit 29. Aug. 1688. Totus incumbit hactenus decorando monasterio & ordinando.

Col. 805. in addendis ad Colonienses præpositos n. XXXVI. *adde* Obiit 20. Aug. 1725.

Ibid in addendis ad Colonienses decanos n. XXXIV. *adde* Obiit 2. Maii 1724. ætatis 72.

Col. 881. n. LXVI. *adde* De ipsius electione confirmanda scripsit Otho imperator ad Innoc. III. epist. 53. inter epistolas Innoc. de negotio Imperii, pag. 711. editionis Baluz.

Col. 891. n. LXXIII. E lin. 3. *altera Guillelmum, &c. adde*, hic esse videtur W. præpositus Lovaniensis, quem tanquam electum in episcopum Leod. Rex Angliæ commendat Romano pontifici B. & M. sanctæ Mariæ in Porticu cardinali diacono. Datum 28. Apr. anno 23. Eduardi I. ex antiquis consuetudinibus regni Angliæ, pag. 634.

Col. 916. E. n. XXIII. *adde* Jam an. 1131. dictus archidiac. & præpos. subscribit chartæ Alexandri episcopi Leod. monasterii Parcensis fundationem confirmantis, ex nova editione operum Miræi, pag 93.

Col. 918. B. n. XXVII. *adde* An 1177. dicitur præpos. & archidiac. in nova editione operum Miræi, pag. 1182. Adhuc præerat 1178. ex t. 1. Veterum monum. col. 914.

Col 924. C. n. LXXVIII. *dele totum*; fuit enim solummodo præpositus S. Servatii Trajecti ad Mosam, & decanus ecclesiæ Leod. *ut infra.*

Col. 933. ante n. III. *adde* Quartum reperimus præpositum Fossensem, Henricum nomine an. 1192. in editione nova operum Miræi, pag. 1193.

Ibid. C. n. III. *adde* Guillelmus Gilbart huic monasterio S. Petri Leod. præfectus dicitur tempore Clementis VIII.

Col. 936. B. abbatibus S. Mariæ Leod. addendus est Henricus an. 1178. memoratus in charta Radulfi episcopi Leod. pro Valciodoro, ex t. 1. Veterum monum. col. 914. Eodemque anno dicitur etiam decanus S. Pauli, in editione nova operum Miræi, pag. 1183.

Ibid. C. n. II. Eicka, *adde* Ava abbatissa Susterensis eccles. lapideam construxit, in qua Franco episc. Leod qui an. 903. defunctus est, sacra virginum Relindis & Harlindis corpora honorifice levavit, ex historia ducatus Geldriæ, pag. 41.

Col. 937. B. n. III. *adde* Alter nobis occurrit Amaniensis abbas Alexander nomine, testis an. 1171. in charta Rodulfi episcopi Leod. pro S. Trudone, ex nova editione operum Miræi, pag 1175.

Col. 948. D. n. L. *adde* Præerat jam an. 1227. ex itinerario secundo Martennii an. 1724. edito pag. 164.

Col. 949. C. n. LIV. *adde* sedebat jam an. 1300. *ibid.* pag. 167.

Ibid. n. LV. *adde* Præerat jam an. 1309. *ibid.* pag. 166.

Col. 997. B. abbatissis Suesterensibus addenda Ava, quam supra diximus ecclesiam lapideam in Eika construxisse ante an. 881.

Ibid D. n. I. lin. 1. S. Hiersuinda filia, &c. *al.* uxor, vide historiam ducatus Geldriæ, pag. 58.

Col. 998. A. n. VIII. Guida & Guda, *adde* cognomento de Hennenbergh.

Ibid. C. n. XII. *adde* Obiit 23. Nov. 1459.

Ibid. D. ante n. XX. addenda est Josina II. Walbourgh de Lewenstein, quæ hoc ipso anno 1631. quo electa est, nupsit comiti de Bergh.

Ibid. n. XXI. Catharina, *lege* Anna Catharina, &c. electa 20. Junii 1646. cui successit Anna Salome de Manderscheit, Blanckenheim electa 3. Martii 1647. cum jam esset abbatissa Assendiensis.

Eleonora de Lewenstein Rochefort eligitur 9. Martii 1690.

Anna Juliana comitissa de Manderscheit, Blankenhem, &c. electa 1706. 7. Decemb. adhuc sedebat 1719.

Christina Francisca de Sultzback, dein electa 1726. abbatissa Essendiensis, ut supra diximus col. 779. in mutationibus cleri.

Col. 1017. E. (non 1117.) n. XV. *adde* Is esse videtur Jacobus de Juvencuria abbas Alnensis per duos annos, qui sponte cedens, fit prior Claræ vallis, tum rursus Alnensis abbas annis 30. unde assumtus Fusniaco præfuit; ita series MS. priorum Claræ vallis.

Col. 1040. A. n. XXIII. Catharina de Blamont, *adde* a Rege nominata 15. Aug. 1688.

Ibid. n. XXIV. Anna de Suray, *adde* nominata 24. Dec. 1701.

Col. 1041. D. n. XXXI. Maria-Anna de Fleron *al.* Maria Florentia Melyn vel de Flerin de Melin.

Col. 1050. in addendis provinciæ Colon. col. 912. *adde* Proponitur in consistorio pontificio 27. Sept. ejusdem anni 1724.

Col. 1067. A. lin. XI. *Theodulfum*, quem e catalogo archiepiscoporum minus caute diximus expungendum, ex ipsamet charta restitutionis Villæ-novæ (cujus meminimus) Remegario Valentinensi episc. & ipsius ecclesiæ factæ per Hugonem Provinciæ marchionem & ducem, qui postea rex Italiæ fuit, certo evincitur præsules inter Ebredunenses annumerandum. Chartam vero, quam Jacobus Petitus in appendice ad pœnitentiale Theodori Cantuariensis archiepisc. pag. 577. & Chorerius lib. 10. hist. Delphinatus sectione 13. recitant, sic explicit his subscriptionibus insignita:

Signum Isaac humilis Gratianop. eccles. episc. sign. Theodulphi S. Ebredunensis eccles. consecrati, sign. Hugonis inclyti ducis & marchionis, sign. Bosonis comitis, sign. Adelelmi comitis, sign. Bosonis filii ejus, sign. Goselmi. Teudo notarius hanc scripturam fecit jubente Alexandro Viennensi archiepisc. an. Incarn. Dominicæ 912. indict. 15. anno XI. regnante Ludovico imperatore. Actum Viennæ feliciter in Dei nomine: porro Ludovicus ille filius Bosonis regnare cœpit in Italia an. 900. Imperii insignia accepit sub initium anni sequentis mense Febr. Obcæcatus est Veronæ a Berengario ipsius æmulo an. 902. mense Julio vel Augusto. Postea nihilominus regnavit in Provincia retento Imperatoris nomine ad annum usque 924. Itaque ex his conficitur Theodulphum huic catalogo restituendum & ante S. Benedictum collocandum. Pagi tom. 3. Critic. in annales Baronii col. 778. & Bouche in supplem. ad hist. Provinciæ.

Col. 1101. in mutationibus cleri tom. 3. præmissis diximus Petrum de Tencin nominatum fuisse archiep. Ebredun. die 12. Maii 1724. *al.* 6. Maii.

Col. 1106. E. n. XXXVIII. lin. 1. *adde* Præcedentis ex sorore nepos.

Col. 1154. C. n. XXI. Fulco, &c. Isnardus tamen reperitur episc. Antipolitanus 1179 in charta Raimundi Provinciæ comitis pro Boscoduno, inquit D. Edm. Martenne, fortasse Isnardus erat cognomen Fulconis.

Col. 1182. C. n. LXVI. lin. 2. mense Decembri an. 1680. *al.* XI. Julii 1681.

Col. 1187. E. 21. Martii 1693. *adde* attamen data legitur præpositura regaliæ jure Jacobo Verite presbytero diœc. Paris. cum ipsa vacaret per promotionem Francisci Verjus ad episcopatum Grassensem, 3. Nov. 1697. ex cod. MS. bibl. regiæ, inscripto *folia beneficiorum.*

Col. 1193. A. in margine, S. Martini, *lege* S. Symphoriani.

Col. 1196. A. lin. 2. *adde* vide bibl. Cluniac. col. 333.

Col. 1248. B. n. XLVI. lin. 8. *dele verba ansulis inclusa.*

Col. 1249. A. n. XLVII. lin. 6. Glandavensis 1685. *adde* 9. Novemb.

Col. 1252. E. n. VI. *adde* erat filius Isnardi principis Calliani ex Odilia filia Mironis vicecomitis Sistaric. & alterius Odilæ filiæ Guillelmi I. comitis Provinciæ.

Col. 1253. n. VII. Hugo, *adde* superioris nepos more Britanniæ Armoricæ, filius Petri cognomento Albi plurium castrorum in comitatu urbis Aptensis domini. *Ita utrobique dominus Remerville S.t Quentin.*

Col. 1273. A. n. II. lin. 9. *Et quidem convenit tempus quo sedit.* Imo non satis convenit, ut palam fit ex comparatione hujus Auxanii cum Aptensi.

Col. 1290. n. LV. *adde* Cognominatur de Loriol in hist. Sebus. part. 2. pag. 27. ubi ad an. 1505. dicitur canonicus Genevensis & Viennensis, protonotarius apostolicus, abbas S. Pontii, prior commendatarius de Brou & episc. Niciensis.

Col. 1300. C n. XXVI. Vide quæ mox diximus, col. 1290. n. LV.

ERRATA MINORA IN TOMO III.

COL. 54. lin. ult. ante litt. D. an. 1695. *lege* 1595. Col. 136. n. XLIV. lin. 7. Gillelmum, *lege* Guillelmum. Col. 587. n. XII. lin. 2. an. 1137. *lege* 1237. Col. 1133. seu potius 1033. E. lin. ult. 1629. *lege* 1620.

In Instrum. Col. 179. B. confirmante Willelmo, Pertrando, *lege* confirmante Willelmo Bertrando.

SUPPLEMENTUM

SUPPLEMENTUM.

PRÆMONUIMUS in abbatia Vallis-Scholarium, col. 795. hujus præsentis voluminis, ea nos, quæ de illa diximus, debere in primis diligentiæ reverendi admodum patris C. Prevost Bibliothecæ S. Genovefæ Parisiensis eruditi custodis, plura, inquimus, subministraturum, si opportunius rogatus fuisset; Hæc ipsa sunt maxime, quæ dant occasionem huic supplemento; in quo tamen & alia, quæ nobis post editionem tam mutationum in clero, quam additionum occurrerunt adjiciemus; nec solum in præsenti volumine opera & studio DD. Johannis Thiroux, Josephi Duclou & Felicis Hodin confecto, sed etiam in tribus præcedentibus.

SUPPLEMENTUM AD TOMUM IV.

COL. 463. A. lin. 3. *adde* Sepultus est in superiori parte claustri a latere ecclesiæ, ubi hoc epitaphium legitur: *Hic jacet domnus GUILLELMUS DE FOSSETO quondam abbas Flaviniacensis. Obiit die 1. Novemb. 1276.*

Ibid. n. LI. *adde* Ejus obitus notatur mense Martio 1294.

Ibid. n. LIII. *adde* Obiisse legitur mense Martio 1332. ac sepultus in extrema parte subselliorum chori versus presbyterium; ejusque successor rexisse ab anno 1333. ad 1361.

Ibid. B. LVI. *adde* Rexit ad annum 1407. quo decessit 1. die Januarii conditus in medio superioris partis chori cum epitaphio.

Ibid. C. n. LVIII. Innocentius *al.* Johannes.

Col. 548. A. Guidricum episcopum Lingonensem fato functum dicimus an. 980. & quidem optime ut videtur, quem tamen col. 881. E. ut vivum exhibemus an. 986. sive anno XXXII. regni Lotharii in charta Natranni episc. Ling. quam habemus ad manum, quæque visa est a Mabillonio; at fortasse pro anno XXXII. legendum XXVII. facili utique mutatione.

Col. 632. D. n. LXXXIX. *adde* suffraganeo usus est Johanne le Genevois episcopo Hebronensi, qui an. 1496. ecclesiam Franchæ-villæ dedicavit, ex tabul. S. Sequani.

Col. 650. E. n. XL. Johannes, &c. vocatur Jacobus 14. Maii 1350. & hoc anno dicitur Normanniæ cancellarius a Quercetano, pag. 227.

Col. 775. A. n. XXII. lin. 5. dependentium, *adde* & an. 1404. cum majori Valle-Schol. die 25. Maii.

Col. 777. A. in Valle-Scholarium, *adde* Hunc ordinem, primum, ut videtur, episcoporum jurisdictioni obnoxium, jam an. 1400. ab ea prorsus liberum exstitisse; sua vero jam an. 1235. habuisse comitia generalia singulis annis cogenda, quibus omnes priores adesse tenebantur, plura quæ ad manum sunt documenta testantur. Scientia item inclaruisse jam ab incunabulis, palam fit ex multis, præter jam recensitos eximiis doctoribus, quos protulit, monasterium præsertim S. Catharinæ Parisiensis, quod erat veluti totius ordinis seminarium & schola scientiæ. Præit dux frater Guiartus primus ejusdem cœnobii prior, qui plures discipulos doctrina insignes informavit; qua ex schola brevi tempore prodierunt, Drogo primus S. Pauli Remensis prior, indefessus Gillo de Montmirail, Gerardus de Troyes, Laurentius de Dreux, Johannes de Bray prior B. Mariæ Leod. & Guillelmus du Trainel, qui primus Montium in Hannonia cœnobium gubernavit, necnon & Gauterius atque Egidius, de quibus R. P. Eschart tomo 1. suæ bibliothecæ Dominicanæ, pag. 270. Hincque effectum est, ut viri non pauci jam jam doctrina conspicui nomen huic congregationi darent, uti Nicolaus de Guise tradit in suo breviori tractatu, cui titulus, *Mons Hannoniæ metropolis*, cap. 47. quos inter non omittendus celebris doctor artis medicæ Guido de Corcelles, qui hoc institutum amplexus, in eo usque ad 1280. sui obitus annum perseveravit. Inde Johannes XXII. in sua bulla priori Vallis inscripta an. 1319. die 1. Aug. superiorum ordinis studium in promovendis litteris, suisque alumnis ad eas ediscendas in monasterio S. Catharinæ mittendis magnopere laudat; *ubi viguit hactenus* (ait) *& viget ad præsens studium theologicæ facultatis.*

Notandum vero priorem Vallis, etsi jurisdictione in totum ordinem gauderet, plenam tamen non habuisse nisi in filias proximas, priores autem aliorum monasteriorum hanc plenam exercuisse potestatem in suas itidem proximas filias, unde se patres, visitatores immediatos, correctores & reformatores illorum cœnobiorum prædicabant, quorum jus præcipuum erat electioni priorum illorum præesse vel per se vel per procuratorem, aut saltem illos confirmare & instituere. Quod quidem jus ad priores seu abbates commendatarios minime extensum est, sed in eo qui spiritualem domus primariæ seu matris curam gerebat, permansit, adeo ut etiam in commendatarium subditæ domus priorem, aut ex alio assumtum ordine jus illud exerceret. Hujusce rei exemplum habemus in fratris Francisci Petrart Minoritæ tunc episcopi Chalcedonensis ad prioratum de Montibus electione, quam anno 1591. Johannes Chaillou sacræ theologiæ professor, subprior monasterii seu prioratus B. Catharinæ Parisiensis, tanquam pater ac superior dicti prioratus B. M. Vallis-Schol. oppidi Montensis confirmavit.

Col. 778. A. n. III. lin. 2. fundata 1019. *adde* seu potius hoc anno ordini Vallis-Schol. aggregata, ut liquet ex litteris Guidonis episcopi Catalaunensis.

Ibid. C. n. VII. *adde* Hujus monasterii ascetis servatum est jus eligendi sui prioris, qui titularis est ac perpetuus, cujus electionem approbat & confirmat abbas S. Genovefæ tanquam ordinis Vallis-Schol. superior generalis; prior autem Belli-campi jus habet nominandi priorem de Dei-memoria, & abbas S. Genovefæ illum confirmandi.

Ibid. n. VIII. lin. 1. condita 1258. Mendum hic esse suadet inscriptio sepulcralis fundatorum Nicolai de Sailly decani Remensis & ejus fratris Theodorici ejusdem ecclesiæ cantoris, quæ annum exhibet 1239.

Et certe an. 1248. Ivellus Remensis archiepisc. domui Vallis hanc S. Pauli Remensis confirmavit, his verbis: *Ivellus Dei gratia Remensis archiepiscopus universis salutem. Noverit universitas vestra, quod nos de voluntate & consensu D. Papæ dedimus priori & fratribus Vallis-Schol. licentiam acquirendi locum B. Pauli in civitate Remensi, cum omnibus pertinentiis, qui fuerat quondam FF. ord. Prædicatorum, salvo tamen jure nostro, seu censiva, prout habere solebamus. Datum an. 1248. in octavis Innocentium.*

Ibid. D. lin. 3. illux, *lege* illuc.

Col. 779. D. lin. 2. S. Genovefæ *adde* ab anno 1671.

Ibid. E. lin. 8. Ecclesiam de Regali-loco fundatam diximus pro 21. Vallis alumnis, *lege* 12.

Col. 782. n. IV. *adde* Eo sedente Gauterius prior de Longo-jumello ejusdem ordinis, una cum episcopo Paris. fuit executor testamenti Petri Britanniæ ducis.

Ibid. B. n. V. lin. 1. occurrit 1270. *adde* mense Febr. in transactione cum priore S. Gengulfi.

Col. 784. E. n. IX. lin. 5. codicillum curavit, *adde* anno 1314. sua vero dignitate se abdicavit Galterius pro pastorali cura ecclesiæ parochialis de Poinsons soli natalis, quam illi Robertus successor contulit an. 1317.

Col. 785. A. n. XII. *adde* Adhuc præerat anno 1334. sed non excessit; hoc enim anno, mense Januario, Guido subprior, sede vacante, donationem accepit.

Ibid. n. XIII. Guido *adde* antea Vallis procurator sub Dionysio priore, & subprior sub Johanne, cui successit anno 1334. seu 1335. secundum hodiernam computandi rationem.

Ibid. n. XV. lin. 2. addendus Petro de Faiaco Johannes de Camberone doctor, qui defunctus est prior S. Catharinæ an. 1363.

Ibid. n. XVI. Laurentius, &c. *adde* antea prior monasterii *Fratris-Draconis, &c.* Adhuc autem Majori Valli præerat an. 1386. quo generale capitulum habuit; sed hoc anno e vivis excessit.

Ibid. n. XVII. Petrus, &c. *adde* antea prior Spinosæ-vallis, electus est in priorem Vallis an. 1386. cujus temporibus, anno scilicet 1389. Rohardus d'Estain prior S. Catharinæ & Johannes Læulier subprior exsecutores fuere testamenti Petri d'Orgemont Franciæ cancellarii, ejusdem ecclesiæ benefactoris, in qua & sepultus est.

Ibid. n. XIX. Nicolaus Perrot *adde* de Chamarante, &c. an. 1420. die 11. Maii ei permisit episcopus Lingon. ecclesiæ prædictæ de Cirey accipere possessionem. Præfuit ad annum 1436. ac proinde ad illum referenda capitula generalia annorum 1427. 28. & 30.

Ibid. n. XX. Petrus Secdier regere cœpit an. 1436. quo ei in possessionem prædictæ ecclesiæ de Cirey venire permissum est ab episcopo Lingon.

Col. 787. n. XXII. lin 7. Calvomontanum *adde* suum referendarium & familiarem, postea canonicum Cameracensem, ac tandem episcopum Vasionensem, sed non ante annum 1474. quo prioratus Vallis causam prosequebatur.

Ibid. lin. 8. cessisse videtur, *lege* cessit coactus Ludovici XI. regis Francorum litteris datis die 20. Dec. anni 1474.

Ibid. n. XXIII. lin. ult. *adde* die 3. Septembris.

Col. 788. A. n. I. lin. 4. electus, *adde* hoc est die Sabbati 22. Januarii, *lin. ult.* Obiit 3. Aug. 1541. *adde* Blessonvillæ, ubi sepultus est, corde ad Vallem delato.

Ibid. n. III. Bernardus du Chatel, *adde* commendatarius abbas jam an. 1541. ac proinde falsum est cardinalem de Givry fuisse abbatem, sed fuit solum ordinis protector.

Ibidem lin. 5. Stephano Daniot *al.* d'Amotthe. Obiit Bernardus du Chatel mense Septembri an. 1552.

Ibid. n. V. Philippus, &c. *adde* filius Philiberti domini de Lanques, Lingonum gubernat. & cambellani Regis Ludovici XII. ex Ludovica de Suilly, erat abbas 1563. cui titulo adjecit anno seq. munus eleemosynarii Regis. Cessit an. 1570.

Col. 789. A. n. VII. Christianus, &c. *adde* filius Renati de Choiseuil regii ordinis equitis, baronis de Beaupré ex Mathilde de Francieres, & Philippi de Choiseuil cognatus, obiitque 1593. relictis posteris.

Ibid. n. VIII. Michael, &c. *adde* Vallis alumnus anno saltem 1561. erat abbas jam an. 1579. die 19. Maii, quo tempore Christianus de Choiseuil pro sua professione rescindenda laborabat.

Ibid. n. IX. lin. I. cui puero, imo jam adulto & presbytero seculari diœcesis Tullensis.

Ibid. n. XI. lin. 3. ord. Vallis-Schol. *lege* Vallis-caulium. Obiit sub initium Septembris anno 1617. apud Barrum super Albam.

Col. 791. B. lin. 8. annos natus octoginta, *lege* octoginta quinque, professionis 64. sacerdotii 59. electionis in abbatem 40.

Col. 1019. C. n. LXI. *adde* Ei benedictionem impertivit episcopus Cabilon. in abbatiali ecclesia Cistercii, die 9. Nov. ejusdem anni 1727.

AD TOMUM PRIMUM.

COL. 598. D. ante n. XXXIX. addendus videtur Ludovicus de Forbin per cujus obitum extra Romanam curiam, Julius II. papa suo brevi apostolico inscripto curiæ supremæ Aquisextiensi significat se motu proprio contulisse præposituram ecclesiæ Arelat. *dignitatem inibi majorem dilecto filio magistro Fatio de Sanctoriis datario & scriptori nostro ac cameræ apostolicæ clerico. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die I. Julii 1504. pontificatus nostri anno primo*, ex commentariis D. de Moissac senatoris in curia suprema Aquisext. nuper editis de jure *annexarum*, pag. 26. Hic tamen Fatius habuit æmulum Johannem Ferrier nominatione sui patrui cognominis archiepisc. Arelat. (cujus deinde factus est coadjutor an. 1516.) ac regiis litteris suffultum, unde & curia Fatio denegavit *annexam*, & inde inter Franciam & Romanam curiam dissidium.

Verum nihilominus Fatius a Sanctoriis causam obtinuisse perhibetur ex altero brevi apostolico ejusdem pontificis, curiæ prædictæ Aquisextiensi commendantis dilectum filium Arziminum Chervet cubicularium nostrum secretum, inquit, & familiarem cui per obitum Fatii cardinalis S. Sabinæ, dum viveret, in commendam præpositi Arelat. commendam hujusmodi contulit. Datum Romæ apud S. Petrum, &c. die 23. Apr. 1510. pontificatus nostri anno septimo, ex iisdem commentariis, pag. 35.

Col. 964. A. ante n. XXXV. addendus est Johannes Bapt. du Laurens filius Honorati du Laurens Ebredunensis archiepiscopi, per cessionem præcedentis Gaspardi sui patrui, quando vocatus est ad regimen ecclesiæ Arelat.

Col. 1082. A. n. n. XXXIV. *Obiit anno 1406.* attamen jam an. 1405. 9. Octobr. sedes episcopalis Lactoræ vacabat, ex duabus chartis authenticis, quas exploravit noster D. Josephus Vaysset.

Ibid. C. n. XXXVI. *adde* Jam an. 1418. ultima mensis Maii se ipse prima sui nominis litteris G. connotatus dicit permissione divina episcopum Lactorensem, ex autographo.

Col. 1084. A. n. XLII. *adde* sedebat episcopus die 21. Decemb. an. 1500. ex autographo.

Col. 1180. E. n. XXXIX. *adde* obiit an. 1544.

Col. 1324. n. L. *adde* Obiit in sua diœcesi sub finem anni 1727.

AD TOMUM SECUNDUM.

COL. 217. B. n. XLI. *adde* Cessit anno circiter 1674. factus magister noviciorum Cistercii.

Col. 408. D. n. XV. lin. I. du Ronzet, *lege* du Rouzet.

Col. 1020. D. n. LXX. lin. XI. *Ad Altissiodor. episcopatum, &c.* Legimus in regestis sanctioris consilii hunc cardinalem, assentiente Rege, mense Septembri anni 1562. permutasse suam ecclesiam Engolism. pro Autissiodorensi, quam obtinebat Philippus de Lenoncourt Regi ab intimis consiliis; quod cum suo caruisset effectu, dictus cardinalis an. 1566. die 22. Julii abdicavit in gratiam Caroli de Bony abbatis Burneti, retenta pensione 2000. librarum ex reditibus sedis episcopalis; cumque dictus Carolus nondum bullas pontificias accepisset, anno seq. die 10. Junii, consilii judicio adeptus est præfatus cardin. sibi suam per œconomos episcopatus Engolismensis, pensionem solvi; Ita D. Jos. Vaysset.

Col. 1507. E. abbatissis S. Claræ addenda est Aremburgis soror Heliæ Talayrandi comitis Petragor. circa 1305. Vide notas Baluzii ad vitas Pap. Avenion. pag. 617.

AD TOMUM TERTIUM.

COL. 165. A. n. XV. lin. 2. *an. 1469.* legendum fortasse 1466. quo litteras habemus Caroli comitis Carolesii ad Johannem Maupoint priorem S. Catharinæ Parisiensis tanquam proprium visitatorem Vallis-Schol. apud Montes, quibus ipsum rogat ut Egidio de Pratis minus religioso dignitatem abroget & eam conferat Nicolao Desmaretz. *Datum 7. Aug. 1466.* Hic tamen Nicolaus haud proxime successit Egidio, sed Paulus Gaschiere (idem fortasse ac Paulus Giskier quem sedisse an. 1451. diximus) antea subprior, sedente Nicasio des Gauschions an. 1443. & obiit prioris munere fungens, die 4. Novemb. an. 1469. Jam vero quod spectat Nicolaum Desmaretz, post epistolam, de qua supra, evocatus est Parisios an. 1467. ac tandem an. 1469. prior Vallis-Schol. de Montibus nominatus est.

Ibid. E. n. XXVII. *adde* electionis suæ confirmationem accepit a Johanne Chaillou sacræ theologiæ professore, subpriore monasterii seu prioratus B. Catharinæ Parif. tanquam patre ac superiore dicti prioratus B. M. Vallis-Schol. oppidi Montensis an. 1591. chartam habemus ad manum.

Col. 353. n. LX. *adde* Obiit in sua diœcesi sub finem anni 1724.

Col. 413. D. lin. 2. An. 1207. *lege* 1204. *Ibid.* lin. 5. Interiit an. 1204. *forte* 1207.

Col. 414. lin. I. benedicendi, *adde* sibi.

Col. 581. B. Geroldisartum, &c. *adde* Jam florebat an. 1134. sub instituto canonicorum Regularium, quibus tunc temporis præerat quidam nomine Johannes. Deinde transiit ad ordinem Vallis-Scholar. an. 1225. (diximus in margine) certe an. 1221. die 16. mensis Junii id decretum fuit consilio Guillelmi Remensis archiepiscopi. An. 1439. Johannes de Yerpen prior Geroldisarti delegatus fuit a Johanne Maupoint priore S. Catharinæ ad ipsius vices supplendas pro visitatione cœnobii Montium. Adhuc præerat anno 1443. ac fortasse 1448. quo Johannes prior Geroldi-sarti fuit definitor capituli generalis. Annis 1501. & 1504. Jacobus de Thyon prioris officio fungebatur & an. 1597. Johannes Maubon, quo anno interfuit capitulo provinciali coacto Leodii.

Ibid. D. n. VI. Ignatius Charlier, *adde* designatus ab Imperatore litteris datis Viennæ die XI. Decembr. 1715. confirmatusque a Gabriele de Riberolles abbate S. Genovefæ Parif. superiore generali canonicorum Regularium congregationis Gallicanæ & ord. Vallis-Schol. in Flandria, feria V. 23. Jan. 1716. &c.

Col. 701. B. lin. 2. dissivit, *lege* dissipavit.

Col. 749. D. n. III. *adde* Obiit an. 1041. ex Trithemio in chronico Hirsaug.

Col. 937. B. abbatibus Amanii addendus Petrus, tempore Pontii abbatis Cluniac.

Col. 1013. B. seculo XIII. desinente vel ineunte XIV. addendus Johannes de Bray, de quo vide nostrum hunc tomum IV. in priore VII. magnæ Vallis-Schol. Hic fuit prior Vallis-Scholar. Leodii, unde reversus ad cœnobium S. Catharinæ Parif. ibidem defunctus est an. 1304. Sabb. ante festum S. Luciæ, uti notatur in necrol. S. Catharinæ,

his verbis : *anniversarium fr. Johannis de Braio prioris de Leodio & magistri in theologia.*

Col. 1049. E. in addendis provinciæ Coloniensi diximus Clementem Augustum a Bavaria successisse, *adde* Viterbii sacram inunctionem accepit a Benedicto XIII. summo pontifice, die 8. vel 9. Novembris an. 1727.

Col. 1096. n. LXXV. lin. 5. *quæ ipsi unicam peperit filiam :* monemur a D. de Moissac senatore meritissimo Aquisextiensi, cujus sæpius in hac appendice recurrit mentio, visam a se genealogiam hujusce gentis editam, in qua notatur & filius Johannes Bapt. nomine, qui fuit abbas Sinanquæ per cessionem Gasparis du Laurens sui patrui, quando fuit evectus ad sedem Arelat.

Col. 1138. B. n. LXI. *adde* Obiit an. 1728. exeunte Januario mense, aut ineunte Febr.

Col. 1174. A. lin. 8. *spoliatur an. 1524. adde* quibus ex parte ditatus est card. de Bourbon, ut infra dicimus in abbatia Lerinensi, & insuper liquet ex litteris Francisci regis Francorum datis an. 1531. relatis a D. de Moissac in prædictis commentariis, pag. 58.

Col. 1227. B. n. XLVII. lin. 5. Pauli III. *adde* Jam an. 1507. die 21. Apr. ante Pascha Ludovicus rex litteras dedit ad curiam Aquisextiensem, quibus significat suis precibus cardinalem Farnesium bullas accepisse a Romano pontifice pro Venciensi episcopatu vacante per obitum Aymari, ex commentariis prædictis D. de Moissac, pag. 27.

Ibid. D. n. XLIX. lin. 2. *an. 1511. in ejus gratiam abdicante Farnesio :* Legimus tamen in commentariis de jure *annexarum* nuper editis a D. de Moissac senatore in suprema curia Aquisextiensi, pag. 38. litteras Ludovici regis 19. Septembr. an. 1510. dictæ curiæ inscriptas, & ab ipsa receptas 7. Octob. ejusdem anni, in quibus ista cessio facta dicitur a cardinali d'Albi, & a Romano pontifice admissa. Numquid pro d'Albi, *legendum* d'Albe, sed nec inter hos episcopos Farnesius annumeratur. Fortasse Ludov. d'Amboise card. episc. Albiensis possedit episcopatum Venciensem in commendam.

Col. 1233. B. n. LXIII. *adde* Abdicavit exeunte anno 1727. aut ineunte 1728. successorem nactus N. Surian Oratorii Jesu in Gallia presbyterum, divini verbi eximium præconem mense Januario anni 1728.

Col. 1261. n. XXXIII. proxime subrogatur a nobis Nicolao de Fiesque ; attamen legimus in prædictis commentariis, pag. 36. Johannem Bapt. d'Oraison protonotarium obtinuisse hunc episcopatum per cessionem cardinalis de Clermont ; litteræ Ludovici regis datæ sunt 8. Aprilis ineunte anno 1510. vel exeunte 1509. pro diverso computandi more, uti conjicit dictus D. de Moissac.

GALLIA

GALLIÆ CHRISTIANÆ LUGDUNENSIS PRIMA PROVINCIA ECLESIASTICA LUGDUNENSIS

Continens Diœceses

Lugdunensem

Augustodunensem

Lingonensem

Cabilonensem

Matisconensem

Descripta a I.B. Nolin Geographo.

1728.

PARS PROVINCIÆ BITURICENSIS

Scalæ Leucarum

Leucæ maiores Gallicæ

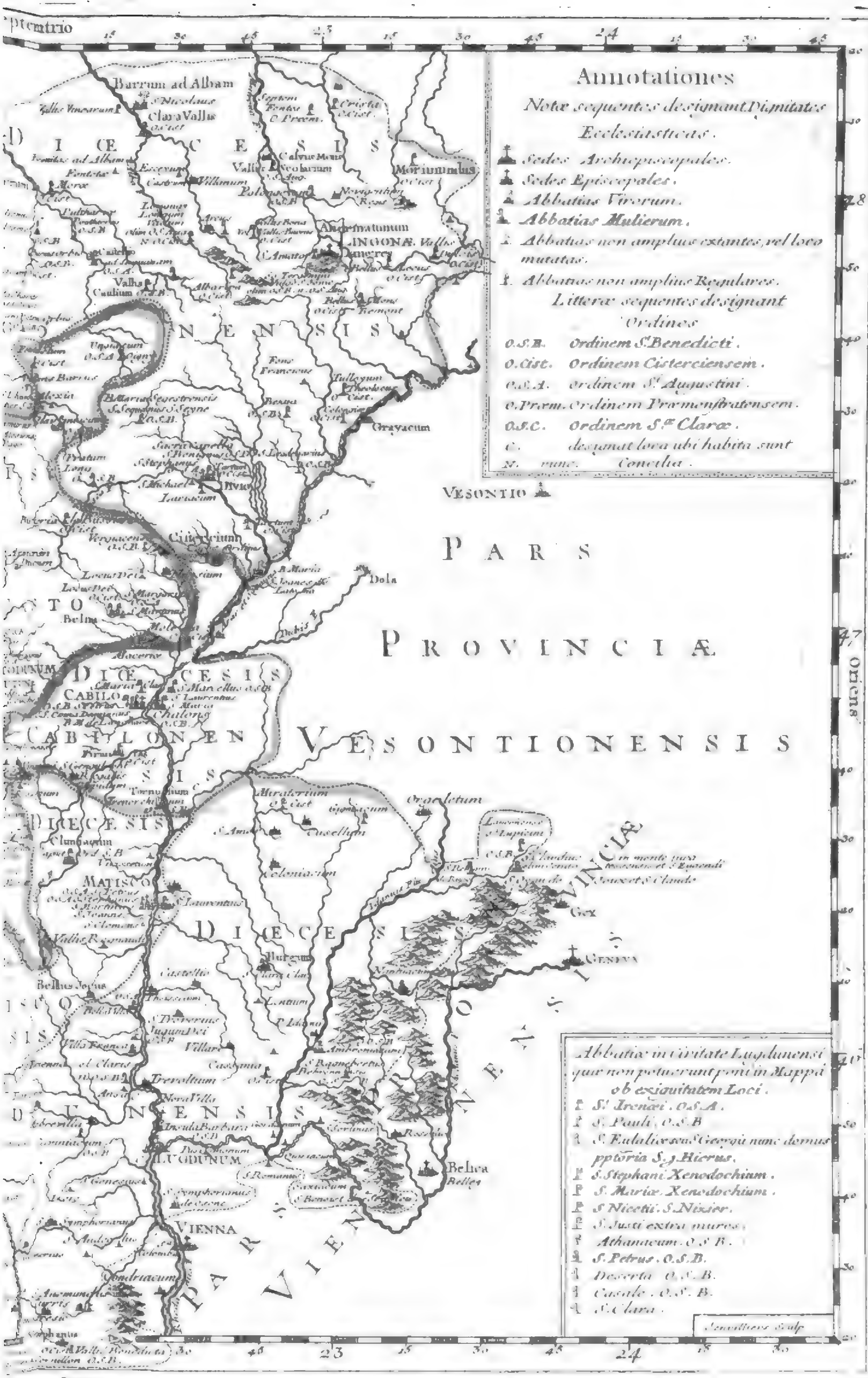
Leucæ communes Gallicæ

Milliaria Geometrica

Leucæ maximæ Gallicæ

Occidens

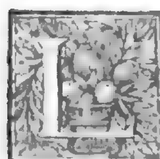

Annotationes
Notæ sequentes designant Dignitates Ecclesiasticas.
Sedes Archiepiscopales.
Sedes Episcopales.
Abbatias Virorum.
Abbatias Mulierum.
Abbatias non amplius extantes, vel loco mutatas.
Abbatias non amplius Regulares.
Litteræ sequentes designant Ordines
O.S.B. Ordinem S.t Benedicti.
O.Cist. Ordinem Cisterciensem.
O.S.A. Ordinem S.t Augustini.
O.Præm. Ordinem Præmonstratensem.
O.S.C. Ordinem S.æ Claræ.
C. designat loca ubi habita sunt
N. nunc. Concilia.
Abbatiæ in Civitate Lugdunensi quæ non potuerunt poni in Mappâ ob exiguitatem Loci.
S.t Irenæi. O.S.A.
S. Pauli. O.S.B
S. Eulaliæ seu S. Georgii nunc domus pptoria S. J. Hierus.
S. Stephani Xenodochium.
S. Mariæ Xenodochium.
S. Niceti. S. Nixier.
S. Justi extra muros.
Athanacum. O.S.B.
S. Petrus. O.S.B.
Deserta O.S.B.
Casale. O.S.B.
S. Clara.
PARS PROVINCIÆ VESONTIONENSIS
DIŒCESIS
DIŒCESIS CABILONENSIS
DIŒCESIS
PARS VIENNENSIS PROVINCIÆ
VESONTIO
Dola
Grayacum
LINGONÆ
Barrum ad Albam
Clara Vallis
Divio
CABILO
MATISCO
LUGDUNUM
VIENNA
GENEVA
Gex
Bellica
Belley
Oriens
Septentrio

GALLIA CHRISTIANA IN PROVINCIAS DISTRIBUTA.

PROVINCIA LUGDUNENSIS PRIMA, CUJUS METROPOLIS LUGDUNUM.

LUGDUNUM, multis veteribus tum inscriptionibus tum auctoribus *Lugudunum;* Tacito lib. 1. & Straboni lib. 4. *Lugdunum Segusianorum;* Dioni lib. 46. *Lugodunum;* Constantio Augusto in rescripto ad Coriolam *Lygdunum;* Sidonio *Rhodanusia*, & auctori vitæ S. Lupi *Araria*, ex duobus fluminibus quibus alluitur; denique Rubisio, sed falso, *Leo*, * Galliæ Celticæ urbs est celeberrima. Illius etymon a diversis diversè quæritur. De fine nominis convenit inter omnes; *Dunum* enim Celtis montem seu collem fuisse constat: de capite, non ita, illud enim a Lugdo Celtarum rege, primo, ut fabulantur, urbis conditore, quasi *Lugdidunum*, derivant. Alii *Corvimontem* interpretantur, quod ibi corvi plurimi circumvolitare visi sint, cum illius fundamenta jacta sunt. Alii *Lugdunum*, quasi *Lucidum montem;* alii quasi *Luctus montem;* alii *Lucdunum*, Latino-Celtico nomine, velut *Lucii montem*, a Lucio Munacio Planco, illius, ut putant, fundatore. Alii a *Logou Duno*, quasi *Sermonis montem asseras*, dictum contendunt, a celebri illo altari ad quod de eloquentiæ præmio certabant oratores; alii denique connaturalius Lugdunum a duabus Celticis vocibus *Lut* & *Dunum*, quasi Montis incolas, deducunt.

* *Hist. Lugd. lib. 1. cap. 30.*

De ejus initiis lis quoque nonnulla apud scriptores; quidam enim illa ad Celtarum reges, & remotissima antiquitatis tempora revocant; alii numero plures Lucium Plancum illius conditorem affirmant. Ingeniosa, & si non vera, certe vero simillima Claudii-Francisci Menestrier S. J. sententia in historia consulari Lugduni tria hæc profert. Primum est longe ante Plancum fuisse urbem Lugdunum dictam, in monte Forvierii, quod probat ex Plutarcho in libro de fluminibus hæc scribente: *juxta ipsum Rhodanum exstat mons dictus* Lugudunus; *qui hac de causa nominatus fuit. Cum* Momorus & Atepomarus è Cesseronæo regno *dejecti, in eo colle ex oraculi præcepto, urbem ædificare vellent, jactis prius fundamentis, corvi subito apparentes expansis alis arbores quæ circa erant replevere. Momorus autem augurii callentissimus, civitatem* Lugudunum *vocavit.* Lugum *enim dialecto sua corvum vocant;* Dunum *vero, montem aut locum eminentem, uti* refert Clitophon 13. de urbium ædificationibus. Quid porro sit Cessero elicit ex Plinio lib. 3. hist. cap. 4. ubi sic loquitur: *Narbo. Flumina, Araris, Liria. Oppida... Volcarum Tectosagum, Cessero;* ex Ptolem. Geogr. lib. 2. cap. 19. *Tenent maxime occidentalia Narbonensis* (ditionis) *Volcæ Tectosages, quorum civitates Mediterraneæ, Illiberis, Rhuscium, Tolosa, Colonia, Cessero;* ex Itinerario Antonini, quod inter Forum Domitii & Biterras, reponit Arauram seu Cesseronem; denique ex Adone in Martyrol. ad x. Novembr. ubi sic refert: *IV. Idus Nov. in territorio Agathensi, in Cesserone natale SS. Tiberii, &c.* Ex quibus infert oppidum S. Tiberii prope Agatham esse antiquum Cesseronem: ibi tunc principatum gessisse Momorum & Atepomarum, inde postea a Massiliensibus ejectos, ut patere ait ex Plinio, qui *Agatham Massiliensium nuncupat*, novas sedes quæsiisse, Rhodanum secutos,

& ad confluentem appulsos, cum locum commercio aptum vidissent, in monte sedem posuisse, Briguli nomen immutasse & Ararim nuncupasse, oppidum construxisse, ac Lugudunum dixisse. Secundum quod affirmat, est, alteram urbem a Planco, seu potius a Planci militibus conditam fuisse hac occasione. Viennenses ab Allobrogibus obsessi ac devicti, a patria sua extorres ad Araris & Rhodani confluentem se se receperant. Trucidato Cæsare, fugatoque Marco Antonio, cum timeret Senatus ne Lepidus, Silanus & Plancus legionum in Gallia duces, in partes illius transirent, jussit ut arma ponerent, & milites ad ædificandam Viennensibus, in loco, in quem perfugerant, urbem occuparent, quam ad S. Sebastiani collem consummatam Lugdunum nuncupasse asserit. Probat ex Plutarcho, qui in vita Annibalis hæc habet: *Annibal castra movit, & paucis diebus pervenit ad locum quem* Insulam *Galli vocant. Hanc Arar & Rhodanus amnes ex diversis montibus confluentes efficiunt, ibi nunc Lugdunum urbs a Planco condita.* Probat & ex Dione lib. 46. ubi ait: *Jussit ut illis qui quondam Vienna provinciæ Narbonensis oppido ab Allobrogibus erant expulsi, & intra fluvios Rhodanum & Ararim ad eorum confluentes consederant, urbem conderent. Et sic illi subsistentes in loco tunc* Lugudunum *dicto, eum condiderunt qui nunc* Lugdunum *vocatur.* Sed in Dionis interpretatione fallitur R. P. Xilandriana præstat. Unde facile putarem ex duobus illis locis unam urbem conflatam fuisse, duosque illos populos concives evasisse. Tertium quod affirmat Menestrerius, est, Lugdunum fuisse primo municipium favore Marci Antonii, Julii Cæsaris Quæstoris, qui milites constituit in Monte aureo & in valle Trionensi inter Rhodanum & Ararim. Secundo ex Italia colonos Lugdunum deductos a Planco, ut fert Gaïetana inscriptio: *Colonias deduxit Lugdunum & Rauracum:* non anno Romæ conditæ 711. sed circiter vicennio post, nempe cum de Rhætis triumphasset, ædem Saturni fecisset de manubiis, agros divisisset in Italia, Beneventi consulatum gessisset, & censuram exerceret, quam anno 731. exercuit. Tertio ex municipio Lugdunum factum coloniam Romanam a Claudio imperatore, dictumque *coloniam Claudiam, copiam Augustam.*

Ut ut hæc sunt, celeberrimum exhinc fuit Romanis emporium; in ea argentei aureique nummi percussi, cohors ejus nomine appellata ad præsidium constituta; Græci Latinique sermonis, grammaticæ & Rhetoricæ professores instituti; theatrum, amphiteatrum, forum, Deorum templa, aquæductus, palatia, aliaque id genus præclara monumenta erecta. Uno verbo, intra brevissimum tempus adeo crevit, ut inter maximas Imperii Romani urbes amplissima ac potentissima habita fuerit. Hinc Galliæ Celticæ proprie dictæ caput evasit; adeo ut inter Celticæ Galliæve provincias, regio quæ ab incolis *Celtica*, a Romanis vero *Gallia*, proprio nomine dicebatur, ibi condito postmodum Lugduno, *Gallia Lugdunensis* fuerit nuncupata. In duas subinde, ac demum in quatuor distincta provincias, earum præcipua dicta est absolute *Lugdunensis*, aliàs *provincia Lugdunensis prima*, in qua *Lugdunum metropolis:* altera *Lugdunensis secunda*, in qua *Rotomagus:* tum Lugdunensis tertia, in qua Turoni: postremo Lugdunensis Senonica, *alias* provincia *Lugdunensis quarta*, quæ & *Senonia*. Cum in Gallias venisset Augustus anno imperii vicesimo-septimo, Lugduni fere triennio moratus est; aram Romæ & Augusto a sexaginta populis ibidem in confluente duorum fluminum dedicavit Drusus Liviæ filius, Tiberii frater, ac pater Germanici; ad aræ celebritatem *Ludos Miscellos* instituit Caligula, *sed & certamen quoque græcæ latinæque facundiæ, quo certamine ferunt*, inquit Suetonius, *victoribus præmia victos contulisse, eorumdem & laudes componere coactos: eos autem qui maximè displicuissent, scripta sua spongia linguave delere jussos, nisi ferulis objurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.* Unde illud Juvenalis:

Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem Rethor dicturus ad aram.

Lugduni natus Claudius, eam urbem coloniæ titulo & suo suæque dignitatis nomine cohonestavit, asseruntque Lugdunenses apud se in duabus tabulis æreis servari orationem quam ad Senatum, hanc in rem habuit Imperator. Ibidem nati Caracalla & Geta imperatores; se propriis manibus obtruncavit Magnentius, alienis occubuit Gratianus.

Plures experta clades urbs illa in pristinum splendorem semper restituta est. *Anno ab origine sua centesimo*, inaudito incendio non vexata solùm, sed & penitus deleta fuit, adeo ut, teste Seneca epist. 91. una nox interfuerit inter urbem maximam & nullam. Casu non multum dissimili *maximam* ejus partem iterum exustam fuisse, regnante Guntchramno, discimus ex vita S. Nicetii, & ab Iterio seu Ætherio in homilia manuscripta. Cum Severus prope Lugdunum de Albino victoriam retulisset, quia victo persugium fuerat, crudelissimos victoris iræ effectus expertum est, militibus diripiendum datum, ab his expilatum, ac igne & cædibus vix non exstinctum. Non multum absimilia passum est a barbaris, qui tempore Theodosii Gallias inundarunt. Denique 1562. ab Heterodoxis direptum est, templa ejus ornamentis spoliata, eversa altaria, sanctorum reliquiæ & imagines prophanatæ. Sed his omnibus penitus deleri non potuit, imo clarior ex suis cineribus semper evasit: adeò ut & secunda Galliarum civitas, ac inter Europæ clarissimas etiamnum habeatur. In ea quippe civium ingens multitudo, magnifica ædificia, basilica operis sumptuosissimi, armamentarium rebus omnibus ad bellum necessariis abundans, emporium ab omnibus Europæ gentibus frequentatum, præsidialis, monetalium judicum, & questuræ præfectorum curiæ, supremum commercii tribunal, urbis præfectus, consulatus & ædilitas, ad quæ qui eveluntur in nobilium ordinem adscribuntur.

Segusianorum libertatis particeps effecta civitas, primum suis legibus usa est, Romanis deinde

paruit gubernata a præfecto, qui nunc legatus, alias proprætor, aliquando rector vocabatur. Fuit deinde sub Burgundionum imperio, integro fere seculo, legesque quibus & sui & externi regerentur, edidit rex eorum Gundebaldus annis 501. & 502. Ab his transiit ad Francos sub Clodoveo Magno; a Francis ad Transjuranæ Burgundiæ reges, quorum primus Boso in Regem electus est & inauguratus anno 879. his exstinctis sub dominio Germaniæ regum posita est; eorum jura pedetentim obtinuit ecclesia; non tamen sine jurgiis ac bellis a Foresii comitibus pro urbis dominio excitatis ad annum usque 1173. quo jus omne suum in Lugdunensem comitatum præsuli & capitulo cessit Guido secundus, unde ab eo tempore archiepiscopi & canonici se se Lugdunenses comites inscripserunt. Demum tumultibus inter cives & clericos sæpius excitatis, post varias tergiversationes variasque pactiones supremum Lugduni jus Franciæ regibus restitutum est.

Civitatis splendorem non tantum æquavit, verum & longe superavit ecclesia Lugdunensis. Nulla in Galliis antiquior, nulla nobilior & sanctior. Vix dum nata illustrissimum religioni Christianæ testimonium dedit; fidem, quam recens acceperat, tanta animi constantia, tam inaudita in sustinendis tormentis fortitudine, tanta sapientia & caritate propugnavit, ut vix quidquam in ecclesia illustrius visum fuerit; veritatem in ipsis, ut ita dicam, in cunabulis tanta mentis perspicacia tenuit, ut alias quoque, & quidem remotissimas suo lumine collustrarit, suo zelo confirmarit, & adversus nascentes hisce temporibus hæreses præmunierit. Nec a majorum gloria defecere successores, *epist. 174.* sic enim de Lugdunensi ecclesia suis temporibus loquitur S. Bernardus: *Inter ecclesias Galliæ constat profecto Lugdunensem hactenus præeminuisse, sicut dignitate sedis, sic honestis studiis & laudabilibus institutis. Ubi etenim æque viguit disciplinæ censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne... haud facile unquam repentinis visa est novitatibus adquiescere; nec aliquando juvenili passa est decolorari levitate ecclesia plena judicii.* Sic Innocentius IV. papa eam titulis nobilitatis insignem, fidei puritate pollentem, pacis unione concordem nominat. Tanta fuit illius novitatis nesciæ, celebritas, ut sacros ejus ritus Walterus Vratislaviensis episcopus in suam ecclesiam induxerit, teste Martino Cromero lib. 6. de Rebus Polonorum. Quod & Leodii dicitur factum ab Hugone de S. Charo sedis apostolicæ legato.

Triplex habet imperium ecclesiasticum Lugdunensis ecclesia, diœcesanum, metropolitanum, & primatiale. Diœcesanum protenditur in urbem, suburbia, ac octingentas parœcias in decem & octo archipresbyteratus divisas. Horum primus Lugdunensis nuncupatur, ab urbe & suburbiis quibus præest. Alii sunt Rodumnensis, Pomeriensis, Nigræundæ, Montbrisoniensis, Corsiacensis, Arbrellensis, Ansanus, Jareziensis, Morestellensis, Meysiacensis, Cælomontensis, Sandrensis, Dumbensis; Ambroniacensis, Treffortiensis, Coloniacensis, & Balgeacensis. Cathedralis ecclesia olim S. Stephani, nunc S. Johannis nomine insignita, (quanquam in publicis aliquibus actis vetus nomen conservat,) tribus sacris ædibus constat, S. Johannis, S. Stephani, & S. Crucis, sub uno campanili, ad cujus campanarum sonum in illis Divina officia celebrantur. Ministri in tres classes dividuntur. Prima complectitur canonicos duos supra triginta, quorum ordo primaria nobilitate constat; nec ullus in illum admittitur, nisi prius generis sui claritudinem certis demonstrarit argumentis: hincque effectum est ut honorarium canonicorum titulum non dedignentur Galliæ reges, & inter suos, baronum, comitum, ducum, regum, imperatorumque filios simul computarit, uti refert de Rubis hist. Lugd. lib. 3. cap. 37. fretus auctoritate Johannis de Masso, qui hæc scripserat: *Anno 1245. ex computorum Regiorum camera inito calculo visi sunt 74. canonici tunc simul florentes in ecclesia Lugdunensi. Nimirum unus Imperatoris filius, novem Regum filii, quatuordecim ducum, triginta comitum, & viginti baronum nati*, (quanquam id ut fabulam suggillant D. le Laboureur, & P. Menestrier in historia consulari Lugd. pag. 322.) canonicorum dignitates novem, decanus scilicet, archidiaconus, præcentor, cantor, camerarius, æditurus, magnus, ut aiunt, custos, præpositus, ac chori magister. Altera classis ministros proprie dictos exhibet: quatuor, ut dici solet, custodes, nempe duos S. Crucis custodes, æditurum S. Stephani, & thesaurarium, septem equites & Theologalem, ac viginti, ut nominant, perpetuos, quorum primus, chori vice magister; secundus vero, scholasticus appellatur. Tertia stabilitis sacerdotibus constat, numero circiter septuaginta duobus, cum aliis plurimis clericis, ac infantibus choro deservientibus. Præter cathedralem ecclesiam, sunt in urbe collegiata templa, S. Justi quod quatuor dignitatibus, obedientiario, ut aiunt, sacrista, cantore, & præposito, ac sexdecim canonicis constat; S. Pauli, quod habet camerarium, cantorem & sacristam, ac canonicos quindecim; S. Nicetii quod olim cathedrale fuit, primam dignitatem habet sacristam, deinde cantorem, ac canonicos septemdecim; S. Thomæ de Forverio, quod ut caput suum agnoscit ecclesiæ cathedralis præpositum, habetque insuper sacristam & cantorem, ac decem canonicos. Sunt insuper in urbe parochiæ quatuordecim, capellæ & Regularium ecclesiæ omnium fere ordinum reperiuntur ad quinquaginta, quarum plurimæ egregio structuræ artificio sunt conspicuæ.

Archiepiscopale seu metropolitanum Lugdunensis præsulis dominium in quatuor episcopatus; Eduensem, Cabilonensem, Lingonensem, & Matisconensem, Lugduni suffraganeos, protenditur, cum hac Eduensis antistitis prærogativa, quod archiepiscopatus regalia seu administrationem tam in temporalibus quam in spiritualibus habeat sede vacante, quam & vicissim habet archiepiscopus Augustoduni defuncto episcopo.

Jure denique primatus gaudet in quatuor provincias ecclesiasticas, in Turonensem seu tertiam

Lugdunensem; in quartam quoque seu Senonensem, & in Parisiensem, ac olim in Rotomagensem. In eo vero positum est jus illud, quod causas ob quas a metropolitanis provocatum est, definiat. De hoc vero primatu non levis difficultas, illum a multis retro seculis Senonensis & Rotomagensis metropolitani agnoscere detrectarunt, recens ab eo solutus est Rotomagensis. Tantas lites, jam ex parte decisas, nostrum non est definire; omnia quæ in gratiam Lugdunensis ecclesiæ proferri possunt hîc exscribere, esset actum agere, cum ea exhibeant supplices libelli a D. de Saint George primate, Ludovico Magno, lite cum Rotomag. archiepiscopo pendente, oblati: præcipua tamen referemus in serie archiepiscoporum.

ARCHIEPISCOPI LUGDUNENSES.

ANNI CHRISTI

I. S. Pothinus.

S. POTHINUS, * græcè Ποθεινός, id est amabilis, seu desiderabilis, Photinus quoque & Fotinus * male nuncupatus a nonnullis, natione Græcus, ut ex ejus nomine inferri posse videtur, Apostolorum principis discipulus in *homiliario* sancti Justi dicitur, at hoc nulla ratione admitti posse affirmat & evincit Theophilus Rainaud. * Sancti Johannis discipulum, & ab eo Lugdunum missum fuisse, ex Johanne Cabilonensi episcopo refert idem Theophilus. Primum credi potest, præcipue si mortem Johannis Evangelistæ anno 104. consignemus, at nullo certo fundamento nititur: alterum omnino improbabile, ne dicam impossibile, Pothini ætas commonstrat. A Polycarpo martyre eruditum, & Lugdunensem episcopum designatum fuisse affirmant D. du Saussay & P. Rainaud, quod mihi probabilissimum videtur, licet non omnino constans, nec Gregorii Turonensis auctoritate fultum. Sicque a quo, & quo præcise anno missus fuerit; atque adeo quandiu Lugdunensem ecclesiam rexerit, incompertum est. Id unum constat plurimos ab eo ad religionem Christianam adductos fuisse; tantaque pietate, tanta fide, ardore tanto flagrasse novellam illam plantationem, ut vera primorum Christi discipulorum fuerit effigies, & digna quæ celeberrimum Jesu-Christo testimonium, suorum penè omnium passione exhiberet. Filiis dux fuit Pothinus, ac quod toties prædicaverat, fortiter pro Christo moriendum, prior exemplo demonstravit. Ejus agonem his verbis Viennensium & Lugdunensium ecclesiarum narrat epistola apud Eusebium histor. l. 1. c. 5. *Beatus Pothinus, cui Lugdunensis episcopatus ministerium concreditum fuerat, nonagenario major, & corpore admodum infirmo, ob præsentem quidem corporis imbecillitatem ægre spiritum trahens, ceterum præ cupiditate imminentis martyrii mirabili alacritate animi firmatus, etiam ipse ad tribunal ferebatur: corpore quidem, partim ob senectutem, partim vi morbi, penitus exhausto ac soluto; animam vero adhuc retinens, ut per eam Christus triumpharet. Perlatus igitur a militibus ad tribunal, prosequentibus ipsum magistratibus civitatis & universa plebe variis eum acclamationibus impetente, tanquam ipse Christus esset. Interrogatus vero a præside quisnam esset Christianorum Deus, respondit:* Si dignus fueris cognosces. *Post hæc absque ullo humanitatis respectu raptus, atque innumeris plagis affectus est, cum ii quidem qui propius adstabant, calcibus & pugnis illum contumeliose appeterent, nec ullam ejus ætati reverentiam exhiberent: qui vero longius distabant, quidquid ad manum erat in ipsum conjicerent; omnes denique gravissimi delicti ac piaculi reos se existimarent, nisi pro sua quisque parte ei petulanter insultare studuissent... exinde vix adhuc spirans in carcerem projectus est, tandemque post biduum animam exhalavit.*

* Ita Græci omnes, & Hieronymus, aliique nonnulli melius legentes.
* Ita Greg. Tur. de Glor. Mart. lib. 1. cap. 49. & 50. Rufinus, & alii.
* Tom. 8. pag. 78.

Quo porro anno martyrium compleverit; non constat apud omnes. Blondellus & Doduellus illud ad septimum Marci Aurelii annum, Christi centesimum sexagesimum septimum referunt: at quæ profert argumenta Doduellus nullius sunt roboris, & pleraque sententiam ipsius evertunt. Paulo serius Pearsonius, ad annum scilicet 175. revocat, verum in hoc peccat quod & nihil habeat apud Eusebium sibi consentiens, & quod in una ludorum Lugdunensium epocha confidat, quam aut falsam, aut saltem incertam, ac ipsi repugnantem ostendunt viri doctissimi: dicamus ergo sanctum Pothinum martyrio coronatum anno 177. id docet Eusebius in prædicti libri proœmio: *Igitur*, inquit, *Sotere Romanæ urbis episcopo post octavum episcopatus annum vita functo, duodecimus ab apostolis Eleutherius in ejus locum successit. Annus tunc agebatur 17. imperii Antonini Veri.* Annum porro 17. illius Imperatoris esse Christi 177. patet inde quod hos annos simul conjungat in chronico; sub Eleutherii vero initia martyres Lugdunenses passos fuisse constat & ex Eusebii verbis, & ex ipsorummet martyrum epistola, in qua sic loquuntur: *te per omnia ac perpetuo optamus in Deo valere pater Eleuthere.* De B. Pothino agunt martyrologia, omnesque Ecclesiasticæ & Gallicanæ historiæ scriptores. 177.

II. S. Irenæus.

S. Irenæus natione Græcus, ut nomen indicat, & ipse significat cum in epistola ad Florinum ait, *se puerum adhuc & in prima sua ætate* Polycarpum jam omnino senem audiisse, & ab eo primis Christianæ religionis rudimentis imbutum. Smirnæ vero pontificatum gerebat Polycarpus: ibi ergo, aut in confinio, & quidem a parentibus, ut apparet, Christianis, anno plus minus 120. ut Tillemontio, aut 125. ut Doduello, aut denique 140. ut Dupinio, aliisque arridet, natus videtur Irenæus. Primum sub Poly-

ANNI CHRISTI

carpi disciplina educatus, tenera licet adhuc ætate, A ea tamen attentione, eoque ardore magistrum audiit, ut ejus formam, agendi rationem, sententias, sermones ad populum habitos, doctrinam, etiam senex, præsentes haberet & assidue revolveret, ut ipse testatur in epistola ad Florinum.* Papiam quoque Johannis Evangelistæ discipulum audiit, ut testatur sanctus Hieronymus*; nec desunt qui eum Johannis quoque apostoli auditorem fuisse asserant, Gregorii papæ V. auctoritate freti,* iis tamen repugnant & altum antiquorum omnium ea de re silentium, & ipse Irenæus, qui sæpe se a senioribus qui Apostolos audierant plura edoctum fuisse gloriatur, at de B Apostolis ipsis nusquam asserit, quanquam id ad revincendos hæreticos plurimum contulisset. Seniorem frequenter laudat, ut magistrum, at quis ille sit hactenus incompertum, nonnulli tamen sub hoc nomine Papiam Hierapolytanum episcopum intelligunt. Nec solum divinis, sed & humanioribus litteris animum excoluit, profanorum scriptorum libros evolvit, ut ex iis, quas passim refert, Poëtarum & Philosophorum sententiis evidens est: humiliter quidem ac submisse hanc in rem de se loquitur, nihilominus tamen eum *omnium doctrinarum curiosissimum exploratorem* nuncupat Tertullianus, & libros ejus *doctis-* C *simo & eloquentissimo sermone compositos*, asserit Hieronymus: nec minorem in pietate quam in doctrina sub tantis magistris progressum fecit, adeo ut non doctrinæ tantum sed & sanctitatis ejus splendor omnium antiquorum encomia meruerit. *Æmulator Testamenti Christi* a Lugdunensis ecclesiæ martyribus; *rectæ semper catholicæque doctrinæ propugnator, nomini suo correspondens, ac proposito pacificus* ab Eusebio; *optimus senex, vir omnino Spiritus Sancti donis instructissimus, ac cœlestibus ornamentis ad certamen peruncus, sinceræ fidei ac scientiæ præsidiis munitus*, ab Epiphanio; *lumen occidentalium Gallo-* D *rum qui Celticas gentes excoluit & illuminavit* a Theodoreto; *admirabili virtute nitens*, Pothino *merito & dignitate condignus* a Gregorio Turonensi nuncupatur.

* Eusеb. lib. 5. cap. 20.
* In catal. & ep. 53. al. 29. ad Theod.
* Paradin & Severt.
Cont. Valent. cap. 5.

Quandiu in Oriente, vir factus, substiterit, quid ibidem gesserit, an sacra munia obierit, silent antiqui omnes: eum ergo ad sacros ordines a Polycarpo evectum fuisse, asserere, divinare est. Illum in Gallias profectum, ac Lugdunum venisse constat: at quando, a quo, & qua occasione missus fuerit, incertum; id Polycarpo tribuit Gregorius Turon. *Eum Pothini episcopi, qui Lugdunensem in Gallia regebat ecclesiam, presbyterum* E nuncupat Hieronymus; & *presbyterum ecclesiæ Lugdunensis* Eusebius, quibus verbis ex antiquorum loquendi more a Pothino presbyterum ordinatum, & Lugdunensi ecclesiæ alligatum fuisse significatur; unde ruit commentum illud, ecclesiæ Thyatirensis in Lidia antistitem, in Apocalypsi designatum, fuisse Irenæum. Plurimum in excolenda Domini vinea laborasse, plurimamque in ecclesiæ novellæ administratione, sub nonagenario pontifice, partem habuisse indubium. Felices illius labores probat exorta anno 177.

Lib. 1. hist. cap. 29.

gravissima persecutio, quæ tot martyres ad cœlum evexit. Exstant apud Eusebium hist. lib. 5. cap. 1. & seq. ecclesiæ Lugdun. litterarum ad Asiæ & Phrygiæ ecclesias de horum martyrum passione fragmenta, tanta pietate, totque omnium virtutum exemplis referta, ut ea nemo legere possit, quin divino illo igne quem Christus venit mittere in terram, cor suum accendi præsentiat. Præter invictam martyrum fortitudinem, qua tormentis omnibus superiores effecti sunt, humilitatis, sapientiæ, caritatis ac misericordiæ plusquam humana exhibent monumenta; enim vero: *quamvis in tantum gloriæ culmen evecti essent, nec semel atque iterum, sed sæpius martyrium subiissent, & a bestiis denuo in carcerem relati essent, nec se ipsos martyres prædicabant, nec ita se appellari patiebantur; si quis aut per litteras, aut in familiari colloquio .... compellasset, objurgabant graviter, atque increpabant;* hanc appellationem Christo competere dicentes, iisque *quos in ipsa confessione Christus assumi voluisset, se vero viles atque abjectos esse confessores; ac simul profusis lachrymis obsecrabant fratres ut continuæ apud Deum preces fierent, quo tandem ipsi perfectum finem adipisci mererentur.* Quid his humilius? Quid vero benignius sequentibus? *Omnium defensionem suscipiebant, singulos absolvebant, neminem ligabant.... neque enim fastu & arrogantia intumuerunt adversus lapsos; sed ea quibus abundabant bona indigentibus liberaliter subministrabant, materna quædam misericordiæ viscera, magnamque vim lachrymarum pro illorum salute coram Deo patre fundentes..... Non dolorem matri, non fratribus dissidium ac bellum, sed gaudium, & pacem, & concordiam; caritatem omnibus relinquentes. Quin etiam pro illis a quibus acerbissime cruciati fuerant, exemplo perfectissimi martyris Stephani, Deum precabantur:* Domine ne illis imputes hoc peccatum. Nec Lugdunensis ecclesiæ limitibus concludebatur martyrum caritas, ad dissitas gentes protendebatur. Hinc ipsorum temporibus orta Cataphrygarum hæresi, dum adhuc in vinculis essent, non *ad fratres in Asia & Phrygia degentes* duntaxat, sed & *ad Eleutherum Romanæ urbis episcopum, pro pace ecclesiarum quasi legatione fungentes* scripserunt. Irenæum vero rogarunt, ut has postremas litteras deferret, in quarum postremis & hoc illustre de illo testimonium dabant: *Has litteras ut ad te perferret fratrem & collegam nostrum Irenæum hortati sumus, quem quidem ut commendatum habeas rogamus, ut pote æmulatorem testamenti Christi: quod si nobis compertum esset locum cuiquam conferre justitiæ; eum tanquam presbyterum ecclesiæ, hunc enim gradum obtinet, tibi in primis commendassemus.* Verum utrum hoc iter susceperit, non convenit inter scriptores. Henricus Valesius Irenæo designatam legationem fatetur, sed ab eo completam negat, & mortuo Pothino alteri demandatam contendit. Fevardentius & Halloixius putant S. Martyrem & ad Phrygas & Asianos & ad Eleutherum legatione functum fuisse. Alii cum Baronio ad Eleutherum missum & profectum, non vero

ad Asianos contendunt. Hæc ultima sententia magis arridet : de ejus enim in orientem executioni demandata legatione silent Eusebius & omnes antiqui scriptores ecclesiastici : Romam vero epistolam pertulisse asserit Hieronymus his verbis : *A martyribus ejusdem loci ; ob quasdam ecclesiæ quæstiones legatus Romam missus , honorificas super nomine suo ad Eleutherium episcopum perfert litteras.* Eo porro majorem fidem meretur hanc in rem Hieronymus, quod Romæ diu commoratus, scriniorumque apostolicorum particeps factus, hoc partim ex traditione urbis, partim ex monumentis tunc adhuc superstitibus ediscere potuerit Adde quod cum Hieronymo facere videatur Eusebius,qui demandatam Irenæo legationem effectu caruisse non significat, si caruisset procul dubio significaturus. At intempestiva videri posset eo tempore adimpleta legatio, tum quia sic persecutionem fugisse videri posset Irenæus , tum quia clericis fere omnibus in vincula conjectis,convenientissimum erat ut sanctus ille ecclesiæ decus ac columen, illam sua præsentia recrearet. Respondent tertiæ sententiæ fautores, nonnisi post martyrum stragem, ac defervescente persecutionis æstu Romam profectum fuisse S. Irenæum.

Lugdunensis episcopus effectus est, non ab ipso Pothino dum viveret, ut eum coadjutorem haberet, quemadmodum inanibus ratiunculis ductus asseruit Halloixius, adversus expressa Eusebii, Hieronymi, imo & epistolæ martyrum Lugdunensium testimonia ; sed post Pothini martyrium *Cum Pothinus*, inquit Eusebius, lib. 5. cap. 5. *anno ætatis nonagesimo una cum Gallicanis martyribus cæsus esset, episcopatum Lugdunensis ecclesiæ post illum suscepit Irenæus.* Hieron. in catalogo : *Postea Pothino prope nonagenario, ob Christum martyrio coronato, in locum ejus substituitur.* Sed a quo consecratus fuerit, incertum est. Postremus operum S. Leonis editor,asserit Romam hunc in finem profectum , cum aut rarissimi, inquit, aut nulli tunc forent in Galliis episcopi qui electum ordinare possent, necesse fuit illum Romam mittere, tum propter vicinitatem, tum propter *potiorem*, ut ait ipse Irenæus, *principalitatem* a pontifice manus impositionem acciperet. Alii vero viri doctissimi contendunt non ita raros, ne dum nullos fuisse in Galliis episcopos ; de eo fine nihil in epistola quam deferebat contineri, imo contrarium innui & conceptis terminis ab Hieronymo asseri, atque adeo in Galliis ordinatum fuisse ab aliquo provinciæ Lugdunensis antistite, circa annum 177.

Ad episcopales infulas evectus, se totum contulit ut illata ecclesiæ Lugdunensi præcedenti persecutione damna resarciret. Mortuas oves ad vitam revocavit, dispersas collegit, collectas fovit, & verbo ac exemplo in pristinum statum restituit, innumeraque gentilium multitudine mirum in modum auxit. Hinc illa Gregorii Turon. verba : *Beatissimus Irenæus hujus successor martyris* (Pothini) *admirabili virtute enituit, qui in modici temporis spatio, prædicatione sua maximè, in integro civitatem reddidit Christianam.* Hinc

A de altera persecutione, qua & Irenæus ipse coronatus est, loquens idem Gregorius asserit *tantam multitudinem Christianorum ob confessionem Dominici nominis esse jugulatam , ut per plateas flumina currerent de sanguine Christiano. Quorum*, ait, *nec numerum , nec nomina colligere potuimus.* Hinc Usuardi, aliorumque martyrologia affirmant eum *cum omni fere civitatis suæ populo coronatum fuisse glorioso martyrio.* Hinc denique in veteri Lugdun. ecclesiæ autographo refertur Lugduni interfecta *decem & novem virorum millia, exceptis parvulis & mulieribus.* Nec angustioribus Lugdunensis soli finibus se passus est coarce-

B tari immensus illius in Christianam religionem ardor: in totam Galliam diffusus est. In eas partes, quas novis apostolis indigere ratus est, discipulos misit, ut testantur sanctorum martyrum Ferreoli presbyteri, & Ferrutionis diaconi, Felicis sacerdotis ac Fortunati & Achillei diaconorum acta ; ex quibus duos priores Vesuntionem, tres vero posteriores Valentiam ab eo missos edocemur. Scimus ea acta talia non esse, quæ plenam ac integram fidem in omnibus mereantur : at nihil in illis contineri propugnamus, quibus nutare possit sanctorum illorum missio, ea præcipue ratione quod consentaneam habeant hanc in rem prædi-

C ctarum ecclesiarum traditionem, & non nisi hac de causa lumen *Gallorum occidentalium* a veteribus dici potuerit Irenæus, qui *Celticas gentes excoluit & illuminavit.*

Universam denique ecclesiam suis scriptis tutatus est, hostium domesticorum detectis artibus & fractis viribus. Serpebat ubique Valentinianorum, Marcosiorum, aliorumque Gnosticorum virus, jamque Lugdunensem regionem pervaserat; pluresque feminas , imbellem sexum, infecerat : illud cohibere aggressus S. doctor, scripsit : *Detectionis & eversionis falso cognominatæ agnitionis*, seu *contra hæreses* libros quinque. In

D primo hæreticorum fidem, seu potius deliramenta plane pleneque detegit. In secundo rectæ rationis principiis; in tertio apostolorum verbis; in quarto Christi sermonibus illos confutat; in quinto denique nonnullas Pauli sententias, quibus abuti solebant, exponit, & a pravo illorum sensu vendicat. Græce porro conscripti sunt, & alii, ut videtur, sub finem Eleutherii, alii sub Victoris initia. Scripsit & adversus Florinum epistolam: *De monarchia, sive quod Deus non sit conditor malorum ;* & alteram adversus Blastum *de schismate.* Alia denique nonnulla quorum meminit Eusebius. Nec veritatis tantum, sed & pa-

E cis in ecclesia tuendæ ac fovendæ studiosissimus fuit sanctus pontifex,nec magis unquam,quam in orta de die Paschatis celebrandi controversia. Asiæ Minoris ecclesiæ Pascha celebrabant,& finem jejuniis imponebant ipsa decima quarta Luna post æquinoxium vernum,in quamcumque hebdomadæ diem incideret ; Romana vero, ne Judaïcos mores imitari videretur, die Dominica quæ decimam quartam lunam sequebatur, illud celebrabat,ejusque morem ceteræ ferme ecclesiæ amplectebantur. Singulæ porro sententiæ suæ auctores proferebant apostolos, virosque apostolicos; nec

ANNI CHRISTI

ante Victorem ullum schismatis periculum hanc ob rem fuerat; singulis, servata concordia, suum morem observantibus. At Victor suis decessoribus acrior, Romanæ ecclesiæ institutum apud omnes ultro aut coacte introducere decrevit; atque in hunc finem scripsit ad præcipuos totius imperii præsules, mandans ut synodos cogerent, & in iis quæstionem disceptarent, ac pro ecclesiæ Romanæ moribus definirent: acerbiores erant litteræ Polycrati datæ, minas intentabant, & excommunicationis fulmen ostentabant in Asianos, ni parerent, vibrandum. Ubique præterquam in Asia, felicem eventum sortitæ sunt Victoris epistolæ, ubique pro ritu Romano definitum: exstat Lugdunense concilium ab Irenæo coactum, quo idem definitur. Longe aliter Polycrates Ephesi episcopus. Coacta suæ, vicinarumque provinciarum numerosa synodo, majorum suorum traditionem confirmavit, & posthabitis Victoris minis, se suosque pristinis moribus adhærere ipsi denuntiavit data epistola, cujus fragmentum refert Eusebius, lib. 5. cap. 24. Qua accepta *supra modum iracundia inflammatus* Victor, inquit Socrates, litteras direxit, quibus Quartodecimanos communione privavit. Adstipulatur Eusebius, lib. 5. cap. 24. *Victor*(post acceptas Polycratis litteras) .... *illico omnes Asiæ vicinarumque provinciarum ecclesias, tanquam contraria rectæ fidei sentientes, a communione abscindere conatur; datisque litteris universos qui illic erant fratres proscribit, & ab unitate ecclesiæ prorsus alienos esse pronuntiat.* Ita quoque Nicephorus, lib. 4. histor. cap. 58. Ita Nicolaus papa I. ep. IX. ad Mich. Imper. *Hos præsul meritis & nomine Victor a communione collegii separavit.* Huic excommunicationi *hi qui discrepabant ab illis*, Asianis, *Victori non dederunt manus*, inquit Hieronymus: *hæc non omnibus placebant episcopis*, ait Eusebius; imo plurimis displicuere, Asianorum quidem sententiam improbantibus, at tot ecclesias ob quæstionem ad fidem nequaquam pertinentem ab ecclesiæ corpore discindi impatienter ferentibus: unde plures epistolis eum *acerbius perstrinxerunt*, inter quos Irenæus, qui alteram Gallicanorum antistitum synodum coëgit, in qua, confirmata prioris synodi definitione, statutum est conservandam cum Asianis communionem, adhortandumque Victorem ad mitiora consilia: quod præstitit S. doctor *in epistola quam scripsit nomine fratrum quibus præerat in Gallia.* Nec hanc solum sed & plures alias hanc in rem scripsit ad Victorem. *Neque* etiam *ad ipsum duntaxat, sed ad multos alios ecclesiarum antistites de quæstione proposita litteras in eamdem sententiam misit.* Nec effectu caruit tantus pacis amor. Irenæi litteris commotus Victor gradum revocare non erubuit, ecclesiisque Orientalibus pacem restituit, ut disertis verbis asserunt Anatolius Laodicensis episcopus*, Sozomenus, lib. 7. histor. cap. 19. Tillemont. &c.

* *Apud Bucher. de Cyclo Pasch. pag. 445.*

Tot merita percelebri martyrio cumulavit Irenæus; orta statim Severi imperatoris persecutione, pro Christi fide cum omni fere sua plebe occubuit. *Veniente persecutione*, inquit Gregorius

ANNI CHRISTI

A Turonensis, *talia ibidem diabolus bella per tyrannum exercuit, & tanta ibi Christianorum multitudo ob confessionem Dominici nominis est jugulata, ut per plateas flumina currerent de sanguine Christiano; quorum nec numerum, nec nomina colligere potuimus... beatum Irenæum diversis in sua præsentia carnifex pœnis affectum Christo Domino per martyrium dedicavit.* Eum episcopum & martyrem dicit Hieronymus in cap. 64. Isaiæ & cum Hieronymo Justinus martyr, seu quivis alius antiquus scriptor in Quæstionibus ad Orthodoxos quæst. 115. Eodem titulo decoratur a vetustissimis quibusque martyrologiorum codicibus, B cum editis, tum manuscriptis, Hieronymiani, Bedæ, Usuardi, Adonis, Notkeri, &c. valeat ergo Dodwellus, qui Irenæum ex albo martyrum expungere conatur, non solidis rationibus, sed inanibus, ut solet, conjecturis, ac negantibus argumentis, quorum qui solidam confutationem requirit, nostros adeat DD. Theodoric. Ruinart. in Act. sincer. Martyr. & Renat. Massuet in præviis dissert. ad Irenæi opera. Ejus passionis acta sincera periere, quod jam suo tempore dolebat Gregorius Magnus; ea se reperisse gloriatus est Baronius, sed ea non edidit, ut pote mutila, integra Ruinartius noster invenit in codice manu- C scripto Cisterciensis monasterii, at cum ad Irenæi ætatem accedere non viderentur, ea inter sincera quæ edebat referre non ausus est: similia habet ecclesia Lugdunensis, sed satius nobis visum est quæ exhibent silentio prætermittere, quam fabulas & falsa proferre: qui iis gaudent, Severtium, Halloixium & Theophilum Renaud adeant, abunde sufficient. De anno quo passus est non convenit apud omnes. Acta passionis ejus eam consignant anno 197. quo Severus devicto Albino, Lugdunum victor ingressus est, & omnia ferro & igne vastavit, sed nihil tunc in Christianos privatim egit, imo illis favebat. Anno 208. neci D traditum affirmat Theophilus Rainaud, quo Lugdunum transiit profecturus in Angliam: verum primo præterquam quod nullus scriptorum, qui hoc iter retulere, Lugduno transiisse Severum asserit, consentiunt omnes illud iter adeo præcipitatum fuisse ut nullibi moram fecerit. Secundo cum post pacem Asianis Irenæi studio procuratam sub finem secundi seculi nulla in historia illius mentio habeatur, inde concludendum non diu post superstitem fuisse. Hinc viri nostrorum temporum doctissimi necem ejus illigant anno Christi 202. hoc fulti ratiocinio. Ex Eusebio persecutio, cujus initio passus est S. martyr, edicto Se- *lib. 6. cap. 2.* E veri jussa est an. ejus imperii decimo; imperium porro auspicatus est anno 193. ejus ergo decimus, & mors Irenæi cadit in an. 202. sed opponit pos- 202. tremus S. martyris vitæ scriptor, non videri a prima illa inauguratione qua ab exercitu suo renuntiatus est imperator sumi posse Severi initium; tunc enim Julianus Romæ agnoscebatur Imperator, & ejus electionem senatus confirmaverat; Niger dominabatur in Oriente, Severus rebellis audiebat & senatus consulto proscriptus fuerat. Id quidem optime, sed meminisse debuerat prædictus auctor quod antea scripserat, Severum

mense Aprili ab exercitu suo purpura indutum, A magnis itineribus profectum, non procul ab urbe advenisse, Julianum prima Junii ejusdem anni occisum fuisse, centumque senatores illico Severum adiisse, & supremæ potestatis illi concessæ detulisse decretum, statimque Romam solemniter ingressum, ac omnia Imperatoris munia obiisse. S. martyris festum Latini omnes assignant ad diem Junii vigesimum octavum, Græci vero Augusti 23. celebrant.

Sacrum ejus corpus, ut refert Ado, Zacharias presbyter sepelivit in crypta ecclesiæ sancti Johannis in colle constitutæ, quæ postea mutato nomine & in magnificum templum conversa B sancti Irenæi dicta est, in quo sacræ ejus exuviæ summo honore servatæ sunt maximisque miraculis claruerunt, donec anno 1562. Calvinianorum furore dissipatæ sunt: capta enim urbe, expilato thecarum auro, sanctissimi antistitis reliquiarum partem maximam in profluentem præcipitarunt, caput pedibus calcatum in rivulo reliquerunt, quod pie & clam suffuratus Catholicus apud se abdidit, donec urbe recuperata solemni pompa in basilicam relatum est. Plurima in eum jactarunt heterodoxi, plurima & nonnulli Catholici; ab illis ejus scripta velut erroribus, iisque gravissimis referta infamata sunt: sed in plerisque calumnian- C tur, falluntur in aliis, reliqua facile condonanda. Qui ejus apologiam requirit, Fevardentium, Massuetum, postremum ejus vitæ scriptorem & ejus operum editorem aliosque nostrorum temporum scriptores adeat, & adiisse non pœnitebit.[a]

III. Zacharias.

Zacharias, diversus ab altero ejusdem nominis qui in persecutione Marci Aurelii post Pothinum occubuit, sancti Irenæi presbyter, ac in cathedra successor exstitit, ut tradunt Ado in chronico & Lugdunensium episcoporum catalogi, quorum plures Adonis ætate superiores sunt. Ad hanc D porro dignitatem cœlesti voce designatum fuisse tradit vetus ecclesiæ Lugdunensis scriptura, in qua hæc habentur: *Postquam S. Irenæus noctem pervigil in oratione transegerat, supplicante secum beato Zacharia presbytero, medio fere noctis angelus Domini ingenti astitit claritate, & sancto sacerdoti locutus est: Zachariam presbyterum sollicite latere facito, qui post tuum abscessum tibi successor existens confirmet fratres in Christo.* Primum ejus studium fuit Irenæi ac plurimorum cum eo cæsorum corpora in crypta abditissima condere, ut docet eadem vetus scriptura. Nec dubium quin cœlesti decreto obsecutus, fratres tantæ persecu- E tionis procella jactatos confirmarit. Mirum tamen quod de ejus pontificatu sileat Gregorius Turonensis, sileat & Beda post ipsum. Sub sancti titulo ubique laudatur, imo a nonnullis, sed absque ullo fundamento, martyr quoque statuitur; quin nullibi notatum videmus ejus in ecclesia Lugdunensi memoriam fieri, quamvis D. du Saussaye ad Junii 28. diem ejus festum assignet.

IV. Ælius seu Helias.

Helius qui & Ælius & Helias scribitur, IV. est Lugdun. eccl. antistes. Cum Faustino confunditur a Theophil. Rainaud, sed perperam, nam in omnibus præsulum catalogis ab eo distinguitur, & ut Faustini decessor exhibetur. De veteri Insulæ Barbaræ scriptura, quam laudat Severtius, judicare non possumus; verum unam suppeditat D. le Laboureur ad caput historiæ illius monasterii, in qua clarissime distinguntur. Hunc titulum præfert: *Nomina episcoporum Lugdunensium, & abbatum Insulæ Barbaræ.* Sic porro habet: *Pothinus,* &c. *Irenæus,* &c. *Zacharias,* &c. *Helias aut Ælius episcopus, Faustinus, Verus episcopi. Sub his rectoribus B. Dorotheus Insulæ Barbarensis ecclesiam rexit,* &c. Helii vitæ acta perierunt, nihilque in antiquis monumentis de ejus gestis reperimus præter id quod de miraculo ad ejus sepulchrum refert Gregorius Turonensis de gloria confess. cap. 62. sub hoc titulo: *De sepulchro Helii ejusdem urbis episcopi,* quod hîc referendum censemus.

Dum quadam vice ad occursum supradicti pontificis Nicetii *ambulassem, & loca sancta Lugdunensis oppidi circuirem, vir ille qui nos præcedebat, ad cryptam B. Helii invitat ad orationem, dicens quia magnus sacerdos in hoc loco quiescit. Cumque oratione facta, sancti tumulum admirarer, & tacitus de meritis ejus aliquid interrogare cogitarem, aspicio in ostio esse scriptum qualiter sepulchri violator cadaver spoliarit exanime. Inquirens vero causam si hæc vera essent, quæ in ostio picta cernebantur, vir mihi talia detulit: S. Helius tempore paganorum in hac urbe fuit episcopus, qui defunctus sepultus est a fidelibus, nocte autem sequenti veniens quidam paganus, lapidem qui sarcophagum tegebat revolvit, erectumque contra se corpus sancti conatur spoliare: at ille extensis lacertis constrictum ad se hominem fortiter amplexatur, & usque mane populis spectantibus, tanquam constipatum loris, ita miserum brachiis detinebat. Igitur judex loci violatorem sepulchri jubet abstrahi, ac legali pœnæ sententia condemnari; sed non laxabatur a sancto, tunc intelligens voluntatem defuncti, facta judex de vita promissione, laxatur, & sic incolumis redditur.* Ad tantum vero prodigium exclamat Gregorius: *O vere sanctam ultionem pietate permixtam! retinuit hominem ut argueret, sed tradi non permisit supplicio, quem jam reddiderat emendatum.*

V. Faustinus.

Faustinus inter Lugdunenses præsules in omnibus antiquis indicibus recensetur: vix tamen de illo quidquam superest, nisi quod ex Cypriani epistola, quæ est in nova editione sexagesima octava

[a] Non possum hîc omittere, quæ refert author chronici S. Benigni Divion. *Peracto* (inquit) *martyrio, Irenæus cum multitudine martyrum apparuit B. Polycarpo, monuitque ut sanctos sacerdotes Benignum & Andochium, Tyrsum diaconum & Andeolum subdiaconum transmitteret in Galliam ad prædicandum. Qui missi a S. Polycarpo . . . . pervenerunt Lugdunum . . . . . Illic S. presbyterum Zachariam reperiunt, qui ob persecutionis procellam latenter in crypta inter martyrum latitabat corpora, fluctuantique ecclesiæ Divinum advenire precabatur auxilium. Hic denique post S. Irenæum præfatam rexit ecclesiam. (Qui) a B. Zacharia . . . . corroborati benedictione, etiam & potestate omnis ecclesiasticæ & Divini cultus peragendi ab eo accepta, ad Augustodunensem properant urbem.* Commentum illud alibi refellemus.

ANNI CHRISTI

octava discimus. Marcianus Arelatensis episcopus sese Novatio conjunxerat, & a Catholicæ ecclesiæ unitate, atque a corporis ecclesiastici & sacerdotii consensione discesserat, tenens hæreticæ presumptionis durissimam pravitatem, ut servis Dei pœnitentibus, & dolentibus, & ecclesiam lacrymis & gemitu pulsantibus divinæ pietatis & lenitatis paternæ solatia & subsidia clauderentur, nec ad fovenda vulnera admitterentur vulnerati, sed sine spe pacis & communicationis relicti ad prædam diaboli subjicerentur, adeo ut visi fuerint multi ex fratribus annis istis superioribus excessisse sine pace. Grave id fuit Gallicanis episcopis scandalum, diu tamen toleratum, ac tandem sic repressum. Depositionem, rem apud se inauditam, aggredi vix ausi, ad præcipuos illius temporis episcopos confugerunt, ac ab illis in tanta calamitate opem postularunt; Stephano summo pontifici scripsit Faustinus, scripsit & Cypriano: silente ac longius procrastinante Stephano, scripsit iterum Cypriano, rogans ut tanto malo remedium afferri curaret, & ad læsæ charitatis & unitatis vindictam tardiorem Papæ animum accenderet; nec illum concepta de S. martyre spes fefellit, scripsit ad Stephanum auream illam epistolam quæ ex antiquis hanc in rem monumentis sola superest. In ea sic loquitur: *Faustinus collega noster Lugduni consistens... semel atque iterum mihi scripsit, significans ea quæ etiam scio vobis utique nuntiata, tam ab eo, quam a ceteris coëpiscopis nostris in eadem provincia constitutis, quod Marcianus*, &c. rem totam exponit verbis a nobis supra relatis, ac demum duo postulat. Primum: *Facere te oportet plenissimas litteras ad coëpiscopos nostros in Galliis constitutos ne ultra Marcianum pervicacem & superbum, & divinæ pietatis ac fraternæ caritatis inimicum collegio nostro insultare patiantur... dirigantur in Provinciam, & ad plebem Arelate constitutam a te litteræ, quibus abstento Marciano, alius in locum ejus substituatur.* Alterum: *Significa plane nobis quis in locum Marciani Arelate fuerit substitutus, ut sciamus ad quem fratres nostros dirigere, & cui scribere debeamus.*

Nos minime latet hanc epistolam genuinum Cypriani opus non esse, & diu post ejus ætatem scriptam fuisse censere Launoium, & in suam hanc opinionem plurima congessisse argumenta. Sed ea doctrinæ quam ubique S. martyr inculcat adeò consentanea est, eumque ita sententiis, verbis, stilo, methodo, zelo ac vigore refert, ut illius esse nullatenus negare, imo nec suspicari possimus, nec potuerint viri doctissimi Pearson. Tillemont. Pagi, &c. Ad Launoii vero argumenta in contrarium allegata quod spectat, iis respondere facillimum foret, sed id instituti nostri non est. Qui eorum solutionem desiderat, adeat Pearson.
254. in Annalibus Cyprianicis ad an. 254. & Tillemontium, annot. ad hanc epistolam, & primam ad S. Dionysium. Quid ex hoc negotio evenerit ignoramus, probabilissimum tamen est depositum fuisse Marcianum, siquidem in pervetusto Arelatensium præsulum catalogo a Mabillonio edito Analect. tom. 3. ejus nomen non comparet.

VI. VERUS.

Verus in omnibus indicibus constanter hoc loco recensetur Lugduni episcopus. De eo nihil alibi hactenus compertum est.

VII. JULIUS.

Julium quoque hoc numero exhibent omnes antiquæ Lugdunensium episcoporum tabulæ: at de illo nihil omnino præter nomen ad nos pervenit. Quod suspicatur Severt eumdem esse cum Julio Leodiensi cive qui Leodii martyrium sub Diocletiano passus est, ut mitius loquar, hariolatio est. Illius mentio fit in veteri Insulæ Barbaræ membrana sub Phileto secundo illius cœnobii abbate.

VIII. PTOLOMEUS.

Ptolomeum quoque exhibent omnes indices; & vetus charta Insulæ Barbaræ. Nonnunquam Tolomeus, imo & Tomeus aliquando nuncupatur. De ejus gestis nihil omnino reperitur. Quæ de illo conjectat Severt. commenta sunt.

IX. VOCIUS.

Vocius, præter quam quod in omnibus Lugdunensis ecclesiæ indicibus hoc loco repræsentatur, inter episcopos qui Arelatensi primæ synodo
314. anno 314. interfuerunt in causa Ceciliani & Donatistarum, recensetur; tum in subscriptionibus, inter quas legitur: *Vocius episcopus, Petulinus exorcista de civitate Lugdunensium;* tum in capite synodalis epistolæ ad Silvestrum papam.

X. MAXIMUS.

De Maximo præter nomen nihil omnino comparet in antiquis monumentis, nihil in Lugdunensis ecclesiæ historiæ scriptoribus. Quæ de eo conjicit Severt, ea non sunt quæ hic referri merentur.

XI. TETRADUS.

XII. VERISSIMUS.

Verissimum Lugduni episcopum exhibent omnes catalogi. Præterea inter eos qui synodo Sardicensi anno 347. habitæ subscripsere, ex Gallia secundus recensetur Verissimus non nominata sede, sed eam exhibent Athanasius in apologia adversus Arianos, & Hilarius in fragmentis, his verbis *Verissimus a Gallia, de Lugduno.*

XIII. JUSTUS.

Mira sunt, sed omnino incerta, quæ de S. Justi natalibus referunt Severtius & de Lamure. Eum illustrissimi comitis Andegavensis filium dicit Severt. Ortum asserit de Mura ex nobili Turnonensium in Delphinatu familia, & natum in castro d'Anton prope Viennam, quod vulgo d'Anjou nuncupatur, & certe illum ut suum decus illustris ea familia sibi vindicat, & ejus nomen sibi assumunt illius natu majores. Addit uterque, cum præpositus seu præfectus Andegavi matrem ejus accusasset adulterii, ipsum vixdum natum articulata ac virili voce causam innocentis egisse;

digito dominum Andegavi præsentem monstrasse, ac dixisse verissime eum esse patrem suum, & postmodum solito parvulorum more conticuisse. Denique Severt. affirmat quo instanti unda sacra lotus fuit, columbam nivei coloris accessisse & super eum constitisse. Si quæras unde hæc habeant, ex traditione inquiunt, & veteri tabella in ecclesia sub ejus nomine dicata, in qua hi versus continentur :

Andegavi conjux comitis servatur adusque
Partum, præpositi crimine facta rea.
Infans, non infans vocali nascitur ore,
Liberet ut matrem suspicione suam.
Nomine Baptismi Justus veniente columba
Dicitur, & comitem nominat esse patrem, &c.

Verum hæc omnia testimonia recentiora sunt, ut fidem faciant. Præter id quod de ejus patria dicitur, ut ex sequentibus patebit.

Ex infantia vix egressus Paschasio Viennensium antistiti traditus est educandus, ac sub ejus disciplina in sacris ac profanis litteris, ac in pietate tantos progressus fecit, ut ab ejus successore Claudio ad diaconatus ordinem evectus fuerit, & postea vita functo Verissimo in Lugdunensem præsulem electus & consecratus. Hoc titulo interfuit
374. Valentinæ synodo anni 374. Ejus nomen habetur initio epistolæ synodicæ, in cujus subscriptionibus sic suam exprimit : *Ego Justus episcopus opto vos fratres in Domino bene valere.* Adsuit
381. & Aquileiensi concilio anno 381. inter Gallorum legatos. In eo cum S. Ambrosius adversus Palladium episcopum Arianum disputando addidisset *dicant ergo viri sancti legati Gallorum*, primus locutus est Constantius, deinde *Justus episcopus legatus Gallorum dixit, qui filium Dei coæternum cum Patre non confitetur, anathema habeatur.* Denique cum episcopi singuli suffragium ferrent in Palladium : *Justus episcopus dixit, Palladium qui blasphemias Arii damnare noluit, sed has confiteri videtur, censeo ulterius sacerdotem dici non posse, nec inter episcopos deputari.*

Vita ejus exstat in antiquo MS. in chronologia Lirinensi exarato. Illam compendiose delineatam exhibent Ado in chronico, & ejus epitaphium quod ab Andrea du Chesne editum est. Sic porro Ado : *Lugdunensis episcopus Justus, miræ sanctitatis vir, qui postmodum relicta sede episcopatus sui, inter sanctissimos patres anachoretas mira humilitate latens, moritur in Ægypto : cujus ossa pio amore soliciti Lugdunenses ad urbem suam reportant : ossa quoque Viatoris sanctissimi comministri ipsius. Constat autem hunc venerabilem episcopum Justum sub Paschasio Viennensi episcopo nutritum, Claudii ejusdem urbis episcopi diaconum, postmodum ad sanctam Lugdunensem ecclesiam regendam translatum.*

Ex his porro mutuati sunt ea quæ de eodem sancto commemorarunt Petrus Venerabilis, lib. 1. epist. 9. Petrus Damiani, aliique recentiores, quibus & nonnulla superstruxere. Sacrum ejus corpus Lugdunum ex Ægypto translatum extra muros sepultum est in ecclesia SS. Machabæorum, quæ postea nomen ejus accepit insignique viro-

A rum monasterio & tandem canonicorum collegio adaucta est ab Aridio seu Arigio episcopo, *Capacissima* erat, teste Sidonio, lib. 5. epist. 17. & ab ingenti populo in ejus festo frequentata : at novissimis hisce temporibus hæreticorum furore solo fuit æquata. Quatuor ejus festi dies celebrantur Lugduni, ut videre est in Gallicano martyrologio. 1. Ejus ordinatio pridie idus Julii. 2. Ejus natalis seu obitus dies quarto nonas Septembris. 3. Ejus reliquiarum ex Ægypto Lugdunum facta translatio. 4. Dedicatio ejus ecclesiæ, nonis Augusti. Ecclesiæ dedicationem omittunt alia martyrologia. Alia festa paulo aliter statuit
B vetus martyrol. Spicil. t. 4. *Pridie idus Julii*, inquit, *Lugduno Galliæ natalis S. Justi episcopi & confessoris.* Et, *pridie idus Octobris Lugduno Galliæ translatio confessoris S. Justi.*

XIV. ALPINUS seu ALBINUS.

S. Albinus uti vocatur a venerabili Beda, ac deinceps a recentioribus martyrologiis, seu potius Alpinus, uti legitur in omnibus antiquis Lugdunensium præsulum indicibus, sancto Justo successit; vita fuit integerrimus, doctrina præcellens, cultu pietatis præcipuus, inquit martyrologium Gallicanum. Quæ de ejus genere, variisque con-
C ditionibus refert Severtius, commenta sunt & meræ fabulæ. S. Stephani basilicam ædificasse dicitur, & in ea tumulatum fuisse prodit Leonardus Sarrazinus, sed, ut notat Theophilus Rainaud, prisca scriptura sacrorum pignorum ecclesiæ sancti Justi, cum ibidem conditum fuisse affirmat. Obdormivit in Domino 15. Septembr. qua die Bedæ, Romano & Gallicano martyrologiis adscribitur. In spicil. tom. 4. hæc legimus. *17. calend. Octobris Lugduno Galliæ depositio Albini episcopi.*

XV. S. MARTINUS.

D S. Martinum sancti Martini Turonensis episcopi discipulum fuisse affirmat D. le Laboureur, Maceriarum Insulæ Barbaræ cap. 3. atque a majori monasterio ubi degebat accersitum post obitum Antonii V. Barbarensis abbatis ut regiminis habenas teneret; tanta sapientia, tantaque pietate monasterium rexisse, ut dignus habitus sit qui Alpino in Lugdunensi cathedra succederet. Ait tamen pater Rainaud altissimum de eo in prædicta Insula silentium reperiri, verum id aperte repugnat veteri catalogo illius abbatum, in quo sexto loco legitur : *Martinus episc. discipulus B. Martini Turonensis.* Ut ut est, Martini ut decimi quinti
E Lugdunensium antistitum mentionem faciunt omnes antiqui illius ecclesiæ indices apud Demochar. & Chifflet. In magnis ecclesiæ Lugdunensis litaniis ut sanctus invocatur.

Hic Antherum omittimus quem solus induxit Sarrazinus a Severtio exscriptus absque ullo fundamento. Somniat Severtius cum eum vult esse Antidium a sede Lugdunensi translatum ad Vesuntionensem.

XVI. S. ANTIOCHUS.

Antiochi nomen primum in Andiochum im-

ANNI CHRISTI

mutatum, ac tandem a plebe in Anduellum omnino corruptum est, quem vulgo tradunt jam a S. Justi temporibus ecclesiæ Lugdunensis presbyterum fuisse, & antistitis sui studio incensum Ægypti eremum, in quam ille secesserat, petiisse, ac jam tum omnibus ob vitæ severitatem & sanctimoniam venerabilem fuisse, spectatumque dignum ut Justo succederet, nec tamen statim post ipsum, sed post Martinum ad hanc dignitatem evectum fuisse. Id unum constat, eum in omnibus catalogis hoc loco referri. In episcopatu ita se gessit ut in Sanctorum album referri meruerit, uti videre est in martyrologiis ad 15. Octobris, quo die obiit; corpus ejus in Machabæorum, nunc sancti Justi nuncupata basilica sepultum fuisse notat Ado.

XVII. S. Elpidius.

S. Elpidii seu Helpidii meminere martyrologia Bedæ, Adonis, Usuardi, Romanum & Gallicanum; in quorum ultimo sanctorum suorum decessorum præclaros actus pia æmulatione secutus dicitur, ac sanctitate, doctrina ac miraculis coruscasse, tandemque post felicem episcopatus administrationem Lugduni in pace quievisse 4. nonas Septembris. Sacrum ejus corpus sepultum est in ecclesia sanctorum septem Machabæorum ubi communi cum sancto Justo honorificentia recolitur. Male ergo Ferrarius asseruit quiescere apud Picenos in pago cui a S. præsule nomen inditum est, cum Lugduni in ecclesia sancti Justi jacere asserant quotquot habentur antiqua martyrologia. Non ab episcopo Lugdunensi, sed a S. Elpidio abbate appellatio loci illius in Piceno ducta est.

XVIII. S. Sicarius.

S. Sicarium Lugdunensium pontificum numero adscribere difficile. De illo nihil omnino habent tres catalogi a Chiffletio in Paulino illustrato editi. Illum, fatente etiam Severtio, prætermisere *homiliarium*, atque Sarrazinus apud Democharem. Altum de illo apud Bedam, Usuardum, *breviarium* Lugdunense pridem typis editum, Baronium, &c. silentium. Scio quid in contrarium opponant Severtius & de Lamure, Molanum in additamentis ad Usuardum, ubi sic loquitur: *Lugduno Sicarii episcopi tertio idus Aprilis;* deinde video hoc tempore, inquit Severt. in quibusdam breviariis, maxime sacerdotum & cleri ecclesiæ collegialis sancti Nicetii, manu adnotatum: *Sicarius confessor septimo cal. Aprilis:* denique ejus solemnia recolit clerus præsertim ejusdem ecclesiæ, in qua exstat sacellum ejus nomini dicatum. Verum quid hæc sunt? Quam auctoritatem habere possunt Molanus, Severtius, recentioraque breviaria, silentibus præcipue omnibus antiquis? Exstat quidem sacellum sancto Sicario dicatum: exstat & scriptura de reperto hujus tumulo anno 1308. Verum primo id cujus roboris est? Secundo quid fert ea scriptura? *Invenimus in quadam capella quæ vocatur sancti Sicarii ... quoddam altare, & contiguam retro ipsum altare quamdam tumbam, in* A *cujus fronte præcedente erat depicta quædam imago ad similitudinem archiepiscopi mitram habentis, circa quam imaginem erat scriptum hoc nomen, sanctus Sicarius.* Id porro quid significat? Episcopum fuisse? Significet, certe non evincit, ac longe minus probat Lugdun. fuisse antistitem.

De sanctis Senatore & Desiderio.

DUos post Sicarium antistites exhibent Paradin, Severt. &c. Senatorem habent tres Chiffletii indices, & quos profert Demochares; illum tamen expungit de Lamure, ob id præcipue, quod altum B de illo apud veteres silentium servetur, nullaque illius in ecclesia Lugdunensi memoria habeatur. Ad indices quod spectat, ait in eis reperiri, quia primum Eucherium cum secundo confuderunt: hincque cum secundus senator, ex eo quippe ordine erat, diceretur, Senatorem ab Eucherio distinxerunt, & nomen illud, quod adjectivum erat, pro proprio accipientes, episcopum Senatorem cognomine finxerunt illorum indicum auctores.

Desiderium omittit Severtius, inducit de Lamure his momentis nixus. Primum ex auctoritate Petri de Natalibus in catalogo Sanctorum lib. 11. cap. 119. num. 58. ubi Desiderium Lugdunen- C sem episcopum refert, & in aliis locis a duobus ejusdem nominis martyribus distinguit; verum hoc momentum nullius est apud doctos ponderis. Secundum ex D. du Saussay in martyrologio Gallicano ad diem 11. Novembr. ubi refert diploma Guillelmi de Sura Lugdunensis archiepiscopi, in quo commemorat in ecclesia sancti Nicetii asservari ossa 48. martyrum, necnon *Barbarini, Viventioli, Genesii, Aureliani, Rustici, Sicarii, Desiderii* sanctissimorum episcoporum primæ illius sedis. Verum hæc auctoritas non ea est quæ rem possit evincere, ut pote recentior. Tertium ex antiquis tum manuscriptis tum editis D missalibus & breviariis ecclesiæ Lugdunensis, quæ & in calendariis & in officiis sanctum Desiderium vocant episcopum & confessorem, quod ex diœcesis usu iis solum tribuitur qui Lugduni pedum tenuerunt; verum nec id omnino certum videtur. Quartum ex recentioribus missalibus & breviariis, quibus hæc ecclesia a centum circiter annis utitur; imo & in nonnullis antiquis sanctus Desiderius episcopus & confessor Lugdunensis expresse nuncupatur. Reponitur recentiores ejusmodi libros vim apud peritos nullam habere: quos vocat antiquos, cujus ævi sint non explicat, licet id operæ pretium fuerit. Postremum E ducitur ex Usuardo, qui in martyrologio 11. Februarii hæc habet: *apud Lugdunum natalis sancti Desiderii episcopi & confessoris.* Sed cum de sancto Desiderio Viennensi nunquam loquatur Usuardus, quidni dicamus hunc Desiderium esse Viennensem, qui cum in territorio Lugdunensi trucidatus fuerit, coli potuit Lugduni, & dies ejus natalis seu obitus Lugduni assignari; cum ergo nihil hic ineluctabile proferatur, cumque de sancto Desiderio Lugdunensi antistite nihil habeant antiqui tum indices tum auctores, locum in nostro hoc opere ei concedere non audemus.

ANNI CHRISTI

XIX. S. Eucherius I.

In præcedenti capite in salebris hæsimus, hîc in difficiliores incidimus, quas nos evasuros vix sperare audemus, adeundum tamen periculum, quid possumus experturi. Quæritur utrum unicus an duo Eucherii in Lugdunensium præsulum serie sint admittendi. Pugnant hinc & inde viri doctissimi, proferuntur non contemnenda in utramque partem argumenta.

Unicum admittunt Petrus Franciscus Chifflet in Paulino illustrato part. 1. cap. 19. & seq. Antelmius qui & id asserit in nova de symbolo Athanasiano disquitione, & id dissertatione peculiari probasse affirmat. D. le Nain de Tillemont tom. 15. commentar. in histor. Eccles. &c. Ad hujus sententiæ momenta quod spectat, ea vim maximam habere fatemur; primum est, quod duos viros supponere ejusdem nominis, paris dignitatis, senatoriæ scilicet, quorum uterque uxorem Gallam nomine duxerit, & duos liberos habuerit, alter duos pueros, duas alter puellas, qui denique ejusdem ecclesiæ pedum ambo tenuerint, aliquid adeo mirum, insolitum ac stupendum videatur, ut de eo non dubitare vix quisquam possit. Secundum ex eo ducitur quod primum duntaxat Eucherium exhibeant tres a Chiffletio relati Lugdunensium episcoporum indices, quorum unus Agobardo noni seculi antistite vetustior est, imo & omnes quotquot huc usque visi sunt, fatente Theophilo Rainaldo. Tertium denique tale est: unicum Eucherium exhibent omnia quæ exstant martyrologia, eumque qui in specu in qua latebat vi ablatus est, ut ad Lugdunensem cathedram abduceretur, quod cum secundo duntaxat convenire possit, hinc fieret ut de primo, scriptis & pietate apud omnes antiquos celeberrimo, nihil omnino haberent martyrologia.

Duos econtra admittendos Eucherios, eosque Lugdunenses episcopos affirmant Baronius tom. 7. annal. ad annum 529. qui priorem sententiam retractavit. Spondanus Appamiensis episcopus qui annales Baronii in epitomen collegit & id certum affirmat Severtius in histor. Lugdunensium episcoporum. Bollandiani mense Januario in notis ad vitam S. Hilarii Arelat. episc. & alibi. Theophil. Rainaud qui peculiare hanc in rem opus edidit. D. Johan. Mabillon tom. 1. Actor. sanct. ord. S. B. in notis ad vitam S. Consortiæ. de Lamure in hist. eccles. Lugd. &c. Hæc vero opinio plurimis iisque vix non invictis nititur argumentis. Primum ducitur ex vita S. Consortiæ, quæ si fidem mereatur, adversus primam sententiam conclamatum fatetur ipse Tillemontius: mereri porro constare videtur ex numero 11. ubi illius scriptor se coætaneum asserit, seque ea referre *quæ a sanctis fratribus Uranio presbytero & Celso subdiacono qui Consortiæ, dum viveret, adhæserunt; necnon & Aureliano presbytero, qui usque nunc ad sepulchrum ejus Deo servit, referentibus audivi.* Quo ergo pacto falsi id quod refert argui potest? Patrem, omniaque quæ ad illum pertinebant noverat Consortia, retulit iis qui cum ipsa vi-

A vebant, ab illis accepit vitæ scriptor: at mentitus ille est, *credat Judæus Appella, non ego:* ejus opus sincerum & pium illum exhibet. At multa habet quæ fabulam redolent? Redolere viris doctissimis nequaquam videntur; & certè pleraque quæ profert Tillemontius feminæ simplicitatem, aut ignorantiam magis quam fabulam indicant. Alterum argumentum subministrat epistola Eucherii episcopi scripta *venerabili fratri & compresbytero Philoni* quaque sic eum interpellat: *Te digneris fatigare usque ad monasterium Insulæ Barbaræ, & videas & exhorteris fratrem nostrum Maximum abbatem qui præest ipsi monasterio, quia*
B *pervenit ad nos quod velit ex eo discedere .... eo quod multi oblationes subtraxerint ...... sed si nos vivimus .... tantum illi vel monachis disponimus ministrare, ut nihil egere videantur. Hoc specialius peto a fratre nostro, ut domum pensilem, quam jussimus fieri nobis præparet & membranas, quia si Deus annuit Quadragesimam in insula cum ipso terere disponimus. Interim trecentos modios annonæ, & ducentos modios vini, & ducentas libras casei, & centum libras olei ordino ipsi dari. Ut cum per nostram oblatiunculam ipse una cum congregatione sua reficiatur, & nobis reditus cum sospitate, ipsis orantibus, a Domino retribuatur.* Hic
C episc. Lugdunensis certissime loquitur, cui enim alteri tantæ curæ esset Barbarense cœnobium? quis alter domum in eo ædificaret, & per totum Quadragesimæ tempus in eo permaneret: at vero primo Eucherio hæc epistola tribui nequit: consulantur ejus opera & quas scripsit epistolas, ubique in eis viget incorrupta linguæ Latinæ integritas, ubique lucent sermonis elegantia & veneres: hic vero ubique videre est styli barbariem, insolita verba, & a genuina latinitate abhorrentia: secundo ergo Eucherio tribuenda est. Non me latet quid opponi possit, Maximum de quo hîc, esse S. Maximum Cainonensem, qui certe vixit
D tempore Eucherii primi. Verum, fatente Tillemontio, Maximus S. Martini Turon. discipulus, nunquam fuit Barbarensis abbas; idque ex Gregorio eruitur. Tertium argumentum petitur ex vita S. Cæsarii Arelat. archiep. a Cypriano ejus discipulo conscripta, in cujus num. 25.* sic legitur: *Dum iter ageret circa Alpina loca, vir venerabilis S. Eucherius episcopus cum ipso erat..... in media strata.... mulier occurrit manibus & pedibus contractis... jam multis annis paralytica. Tunc B. Cæsarius dixit S. Eucherio, descende & signa eam...... descendit & signavit eam; cui rursus Cæsarius, mitte manum tuam & appre-*
E *hende manum illius, & erige eam. Ille respondit: faciam quidquid tu Eucherio jusseris, hanc vero rem aggredi non præsumam, sed istud fac tu cui dedit Deus & animas & corpora sanare languentium. Respondit ei Cæsarius: interim tu fac quod dico. Cumque ille fortiter & humiliter ac lachrymabiliter excusaret, dixit ad eum: in ignem tu propter obedientiam ingressurus eras, qui nec propter misericordiam es paratus facere quod caritas jubet! Mitte ergo manum in nomine Domini & erige eam. Tunc jussis obediens, mulierem porrecta manu levavit (&) pedibus suis atque*

ANNI CHRISTI

* Apud Mabillon. Act. tom. 1. pag. 666.

ANNI CHRISTI

omnibus membris recuperatis ad hospitiolum suum incolumis ambulavit. In quibusdam vero manuscriptis codicibus hic Eucherius dicitur Lugdunensis episcopus: de eo ergo hic locus intelligendus. Nec quemquam moveat quod Cæsarius hic Eucherio jubere videatur. Id enim potuit vir & in episcopatu senior, & majoris tunc, ut apparet sedis antistes, & jam miraculis ac sanctitate clarissimus; sed & insuper pugna hæc pugna est humilitatis, voluit Cæsarius sanitatis restitutæ gloriam tribui Eucherio, illam hic totis viribus a se amovere cupiebat.

Ad alterius vero sententiæ argumenta sic respondeti potest. Ad primum quidem, illud nullius momenti faciendum, si aliunde constet duos fuisse Eucherios. Deinde etsi in nonnullis conveniant, in pluribus differunt. Primo enim senior Eucherius duos duntaxat filios habuit, aut si filias genuit, illarum nullibi fit mentio: juniorem duas solum filias habuisse constat. Secundo Eucherius primus secessit in insulam Lero, nunc S. Margaritæ dictam prope Lirinum: secundus vero ad *Montem-Martium* *, *in agro suo, in territorio Aquensi fluvio Durantiæ* * *imminentem.* Tertio Magnus Eucherius solitariam quidem vitam egit, sed non *reclusi*, ut aiunt: secundus vero in specu se se inclusit, & *sic undique locum obstruxit, ut nullus ad eum valeret ingredi*, sola *beata Galla per fenestellam quotidie cibos ad vesperam ministrante.* Quarto primus Eucherius licet solitariam vitam ageret, commercium tamen habebat cum viris sanctissimis Honorato, Hilario, Paulino, &c. imo & quosdam ex suis ad illos misit: secundus vero nullum nisi cum uxore Galla habuit.

* Mont-Maur. * la Durance.

In vita S. Consortiæ num. 2.

Ad alia duo Fateor etiam ab antiquis & quidem seculo nono superioribus, hac in re erratum fuisse, sed error ex vetustioribus facile corrigi potest, & a recentioribus reipsa correctus est. Ex Hilario Arelatensi, Gennadio, Cassiano aliisque primus Eucherius facili negotio agnoscitur; nec difficilius alter ex vita Consortiæ, Cæsarii Arelat. Uterque etiam ex variis conciliis quibus adfuerunt, quæque suis locis annotabo. Videat nunc lector quid ex his sibi putet opinandum. Nos tot argumentis commoti de duobus Eucheriis agemus; atque hic quidem de antiquiore, nulli tamen sententiæ ob hanc agendi rationem præjudicium afferre intendentes.

Euseb. Emissen. hom. 49.

Eucherius I. natione Gallus; patria, ut videtur Lugdunensis; natalibus illustrissimus, præstantissimorum sui ævi virorum, Paulini Nolensis, Honorati & Hilarii Arelatensium præsulum, Salviani, Claudii Mamerti, S. Sidonii, Cassiani, &c. amicitia & elogio clarissimus, impense quoque a Gennadio, Isidoro Hispalensi & Adone laudatus; subtili ac sublimi ingenio, eminenti scientia; eloquentia maxima, sanctitateque summa percelebris fuit. Primùm cum Galla nobilissima ac ditissima matrona conjunctus matrimonio, duos ex ea liberos suscepit, Salonium & Veranum, utrumque in vivis superstite patre, episcopum. Postea, ut habet Claudius Mamertus, *viridis ævi, maturus animi, terræ despuens, cœli appetens*, mundi fastum ejuravit, ac cum uxore & liberis, se

A se ab omni seculi commercio subduxit; ac primum forte Lerinum, & in vicinam Lerino insulam, quæ nunc a S. Margareta nomen habet secessit circiter an. 412. Ibi non sibi solum, sed & liberis consulens eos Lerinum misit, ubi ab Honorato foti, in spiritualibus instructi ab Hilario, in omnibus litteris instituti fuerunt a viris celeberrimis Salviano & Vincentio. Ipse in eremo tantum in omni virtutum genere progressum fecit, ut & earum splendore, quasi sol, in universo orbe refulserit, & ipsis monachis Lirinensibus, ut perfectionis exemplum propositus fuerit, & sanctissimis illius ævi viris cogni-

B tus, & charus evaserit. Ipsi simul & Honorato postremas collationes dicavit Cassianus an. 425. aut 426.* Eodem postremo anno Honoratus ex abbate Lerinensi factus est Arelatensis episcopus, cumque ad urbem secutus est Hilarius, sed paulo post seculi tumultus pertæsus Lerini solitudinem repetiit, qua occasione scripsit Eucherius *de Laude eremi*, seu *de vita solitaria* libellum elegantissimum conceptuum eminentia, verborum ornatu, facili ac cum lenitate fluenti oratione præstantissimum. Scripsit & anno 427. aut 428. *Paræneticam epistolam de contemtu mundi & secularis philosophiæ ad Valerianum* cognatum suum vi-

* *collat. XI in proœm.*

C rum nobilissimum; de qua hæc Erasmus: *Si quid meo suffragio tribuis, nihil video profectum a nostræ religionis hominibus, qui eloquentiæ gloria floruerunt, quod cum hujus phrasi sit conferendum*, &c.

Quo anno ad sedem Lugdunensem evectus fuerit incertum est. Certe non anno 427. quo circiter ultimam manum suis collationibus apponens Cassianus, nullo alio titulo illum exornat, nisi *sancti Dei servi* quod nihil aliud indicat quam monachum, & quidem laïcum: verum ante 441. ut patet ex prima synodo Arausicana, cui subscribit *Eucherius episcopus sacerdotum comprovincialium expectaturus assensum*, quæ Eucherio

D nostro apprimè conveniunt. Episcopum fuisse anno 435. author est Sigebertus in chronico. In quibusdam Gennadii editionibus Lugdunensis presbyter nuncupatur, unde nonnulli post Baronium inferunt ex presbytero Lugdunensem episcopum renuntiatum fuisse, verum aliis Gennadii editionibus, in quibus episcopus appellatur standum omnino videtur, cum apertum sit ab eo significari quid fuerit cum obiit, non vero cum Valeriano scripsit. In episcopatu quid egerit hactenus incompertum. Id unum notasse sufficiat quod de eo scripsit Mamertus Claud. fuisse scilicet. *Magnorum sui seculi pontificum longe maximum*:

E quo nihil majus dici potest. Ad cœlestem vitam transiit, ex prospero Tirone illorum temporum chronologo, anno 449. eo scilicet qui Theodosii junioris obitum præcessit. Ex Gennadio vero in lib. de scriptor. ecclesiast. cap. 63. sub Marciano & Valentiniano imperatoribus, hoc est inter 450. quo iniit Marcianus & 455. quo vita functus est Valentinianus, ac ut videtur anno 451. cum ejus nomen non reperiatur inter Gallos antistites, qui Leoni magno pro ipsius ad Flavianum epistolæ approbatione scripserunt. Scio Marcellinum comitem in chronico ad annum 456. de Eucherio

449.

quasi tunc vixisset locutum fuisse: verum ejus authoritatem cum Gennadii testimonio comparari non posse scio. Dies felicis exitus certior est, consignatur 16. Novembris, ut videre est in martyrologiis Usuardi, Adonis, Rabani, &c. In indice S. Stephani Lugdun. a Chiffletio edito dicitur Eucherius ecclesiam apostolorum construxisse: S. Mariæ, & S. Christophori martyris oratoria consecrasse significatur in vita S. Domitiani cœnobii B. Ragniberti fundatoris.

Præter ejus opera superius annotata, exstant: *De formula spiritualis intelligentiæ liber ad Veranum filium. Instructionum* ad Salonium filium *libri duo*, quorum alter de difficilioribus sacræ scripturæ quæstionibus agit; alter Hebræorum nominum interpretationem subministrat. *Historia S. Mauritii & sociorum martyrum Thebeæ legionis. Cassiani compendium. Homiliæ* aliquot inter eas quæ sub Eusebii Emisseni episcopi Græci nomine circumferuntur. Feruntur sub ejus nomine *commentarii in Genesim, & in libros Regum* Verano & Salonio filiis inscripti, quos tamen illius non esse censent viri docti, eo quod in illis habeantur loca quæ apud Gregorium Magnum & Cassiodorum reperiuntur. Quidni dicamus hos ab illo hæc loca sibi assumsisse?

OBSERVATIO

DE SALONIO ET VERANO.

IN tribus catalogis a Chiffletio, in Paulino illustrato, editis, post Eucherium Salonius Veranus & Patiens referuntur uti illius sine medio successores. Hinc aliis Salonium & Veranum Eucherii filios sedem Lugdunensem post patrem tenuisse affirmant. Alii Salonium & Veranum distinguentes ab Eucherii filiis, eos Lugdunenses episcopos admittunt ante S. Patientem. Alii denique Patientem Eucherii sine medio successorem fuisse affirmant, ita Savaro in notis ad Sidonium, pag. 469. Bollandus ad diem tertiam Febr. pag. 360. P. Quesnel in notis ad S. Leonem pag. 864.

Ad primam sententiam quod spectat, eam admittunt Campegius, ac Sarazinus, qui suas tabellas & seriem depromserunt ex vetusto *homiliario* ecclesiæ S. Irenæi, vix errori obnoxio, inquit Severt. Admittit & Demochares lib. de divino Missæ sacrificio cap. 27. Verum ea sententia vero absimilis est: siquidem Salonium & Veranum Eucherii filios fuisse episcopos ex Gennadio manifestum est; & ad hanc dignitatem vivo adhuc parente evectos fuisse ex Salviani ad Eucherium epistola, aliisque ex antiquitate ductis monumentis constare videtur; & quidem non in civitate Lugduno, sed in provincia Alpium Maritimarum saltem de Verano, ut optime probat doctus S. Leonis editor. Quid reponi possit non ignoro; his scilicet omnibus admissis nequaquam sequi Salonium & Veranum a Lugdunensibus S. Eucherii amore ductis, ad paternum solium translatos fuisse. Verum hujusmodi translatio- A nes primis ac purioribus illis ecclesiæ seculis ignotæ fuerunt, nec puto vel unum earum exemplum in Galliis suppetere præterquam in episcopis a sua sede depulsis. Adde quod jam in Venciensibus episcopis Veranum Eucherii filium Venciæ episcopatum gessisse, & ex hac vita migrasse probavimus, idem de Salonio alibi præstituri.

Non est facilius Salonium & Veranum ab Eucherii filiis distinctos inducere tanquam Eucherii successores. Connaturalius videretur asserere Eucherii filios, amoris & reverentiæ causa in ecclesiæ Lugdunensis diptychis insertos fuisse. Sic enim B Cyrilli nomen in Mopsuestenis positum legimus; sic & etiamnum SS. Ambrosii Martini & Augustini nomina leguntur in Arelatensibus.

De Verano seu Veranto, quicumque tandem ille sit Eucherii filius, aut alter, longe major est difficultas. Jacobus Sirmundus & David Blondellus eum Lugdunensis ecclesiæ præsulem esse scripserunt teste P. Quesnello: eum uti talem exibent tres Chiffletii indices, quibus addenda martyrologia ad XI. Nov. Romanum, Usuardi, cujus licet edita varient, sibi tamen constant omnia manuscripta exemplaria quæ vidimus, imo & ipsum ejus authographum in nostra Sanger- C manensi bibliotheca asservatum, Adonis, Bedæ, & antiquissimum illud quod sub Hieronymi nomine circumfertur, vetus item Labbei Hagiologium, ut alia omittam.

Ad 1. respondet Quesnellus illis indicibus qui Veranum exhibent, ab eruditis fidem abrogari. Ad secundum & item ad primum dici posset, catalogorum & martyrologiorum auctores Lugdunensis ecclesiæ diptychis in errorem inductos fuisse, illique episcopum tribuisse, quem ut sanctum ab ea coli noverant, quemque Venciensem antistitem fuisse forte ignorabant. Idque inde confirmari potest, quod ii omnes qui Veranum Lug- D duni sedisse aiunt, Venciensem omittunt.

Hic Bollandi sententiam omittere non possum. Patientem Eucherio sine medio successisse propugnat: Veranum vero ab Eucherii filio distinctum, Stephanum inter & Viventiolum sedisse affirmat, S. Aviti Viennensis antistitis vitæ authoritate nixus, in qua sanctus ille præsul Veranum abbatem Lugdunensi ecclesiæ in episcopum dedisse pronuntiatur. Invictum sane argumentum si primigenia, & a scriptore coævo exarata foret hæc vita: at Adone & nono seculo posteriorem esse fatetur ipse Bollandus: minorem ergo fidem meretur, quam superius allata martyrologia, quo- E rum nonnulla sunt Adone antiquiora. Nostrum porro non est tantas lites componere; utriusque partis argumenta protulimus, judicium lectori permittimus.

5. Februar. pagg. 660. 668.

Ibid. pag. 662.

XX. S. PATIENS.

De S. Patientis origine, institutione, ejusque actis ante episcopatum nihil certi suppeditat historia. Incertum quoque illius ordinationis tempus, quod anno circiter 451. illigandum est, si magno Eucherio sine medio successit: longe serius

ANNI CHRISTI

pro numero ejus post Eucherium decessorum, pauciſſima quoque præclarorum ejus actorum in epiſcopatu nobis ſuppetunt, eaque debemus Sidonio Apollinari, a quo impenſe laudatur tanquam vir, *quamlibet magnis, par tamen laudibus; vir ſanctus & ſtrenuus; ſeverus & miſericors:* qui ſobrietatem cum urbanitate, abſtinentiam cum humanitate temperabat, ut indeſinenter Rex prandia ejus, Regina jejunia laudaret: qui denique per ſummam in pauperes munificentiam, effuſamque in omnes caritatem, non *minora bonæ* conſcientiæ, quam templorum culmina levaret. Mira ſunt quæ hanc in rem ad ipſum ſcribens refert Sidonius: *tibi*, inquit, *non ſufficit illis tantum neceſſitatibus opem ferre quas noveris, uſque in extimos terminos Galliarum, caritatis indage porrecta, prius ſoles indigentium reſpicere cauſas, quam inſpicere perſonas. Nullius obeſt tenuitati, debilitatique, ſi te expetere non poſſit, nam prævenis manibus illum qui non valuerit ad te pedibus pervenire. Tranſit in alienas provincias vigilantia tua... & hinc fit ut quia non crebo te non minus abſentum verecundia, quam præſentum querimonia movet, ſæpe terſeris eorum lachrymas quorum oculos non vidiſti. Poſt Gothicam depopulationem, poſt ſegetes incendio abſumtas, peculiari ſumtu inopiæ communi per deſolatas Gallias gratuita frumenta miſiſti, cum tabeſcentibus fame populis nimium contuliſſes, ſi commercio fuiſſet ſpecies iſta non munere. Vidimus anguſtas tuis frugibus vias. Vidimus per Araris & Rhodani ripas, non unum, quod unus impleveras, horreum....* (ac ſic) *ut de mediterranea taceam largitate, victum civitatibus Tyrrhenis mari erogaturus, granariis tuis duo potius flumina, quam duo navigia compleſti... Quapropter etſi ad integrum conjicere non poſſum, quantas tibi gratias Arelatenſis, Rejenſis, Avennicus, Arauſionenſis quoque & Albenſis, Valentinæque, necnon & Tricaſtinæ urbis poſſeſſor exſolvat; quia difficile eſt eorum ex aſſe vota metiri, quibus noveris alimoniam ſine aſſe collatam. Arverni tamen oppidi ego nomine uberes perquam gratias ago... ingentes per me referunt grates quibus obtigit per panis tui abundantiam ad ſui ſufficientiam pervenire..* (ſic tandem concludit) *Si mandati officii munia ſatis videor expleſſe, ex legato nuntius ero. Ilicet ſcias volo, per omnem fertur Aquitaniam gloria tua: amaris, laudaris, deſideraris, excoleris, omnium pectoribus, omnium votis. Inter hæc tempora mala bonus ſacerdos, bonus paſtor, bonus amans es.* Nec in viva ſolum, ſed & in inanima Dei templa Patientis munificentia celebratur. Omitto, *inquit Sidonius*, te tanto cultu eccleſiam tibi creditam convenuſtare, ut dubitet inſpector melius ne nova opera conſurgant, an vetuſta reparentur. Omitto per te plurimis locis baſilicarum fundamenta conſurgere, ornamenta duplicari. Nos vero omittere non poſſumus magnificentiſſimum illud templum Lugduni erectum, cui ſancti illius præſulis ſtudio ſummum coepti operis acceſſerat, cujus magnificentiam extollit idem Sidonius, lib. 2. epiſt. 10. eleganti epigrammate quod S. Patientis rogatu compoſuerat. Quod nam porro illud ſit? An S. Irenæi, an S. Stephani

lib. 4. epiſt. 25. lib. 2. epiſt. 10.

lib. 6. epiſt. 12.

A protomartyris, an S. Juſti, incertum. Completa & conſecrata videtur hæc baſilica anno 470.

Tanto fidei zelo æſtuabat Patiens ut ejus prædicatione novis incrementis quotidie creſceret religio, ſolus minueretur numerus hæreticorum; Phothini ſeu Arii ſectatores intelligit, quorum errores locorum illorum domini ſectabantur Burgundiones. Feroces illorum animos ſua lenitate ſibi devinciebat, quodam venatu apoſtolico mentes eorum, ſpiritualium prædicationum caſſibus ita implicabat, ut licet ejus verbo convicti, & convictione confuſi, non tantum non fugere & averſari quærebant, ſed ei divino caritatis illius B glutino adhærebant, donec eos a profundo gurgite erroris, feliciſſimus animarum piſcator extraxiſſet. Pari erga diſciplinam eccleſiaſticam ardore flagrabat, ut patuit in electione Johannis Cabilonenſis epiſcopi, de qua fuſius ubi de Cabilonenſibus epiſcopis agemus. Illius nomen reperitur inter alios epiſcopos qui Fauſti ad Lucidum epiſtolam approbaſſe, quique concilio Arelatenſi an. 475. interfuiſſe circumferuntur: imo & aliquod Lugduni, eadem de materia tractaturum coëgiſſe vulgo creditur. Hæc porro omnia ſola Fauſti Semipelagiani auctoritate nituntur. Ut ut hæc ſunt, abſit a nobis ut credamus Fauſti C libros & errores a Patiente, aliiſque ſynodi Arelatenſis epiſcopis approbatos fuiſſe, quod tamen, ſi non expreſſe aſſerit, clare tamen inſinuat epiſcopus ille Regienſis. Ejus hortatu vitam ſancti Germani Autiſſiodorenſis epiſcopi ſcripſit Conſtantius preſbyter, ac ſcriptam ipſi dicavit. Quo anno obierit S. præſul, incertum eſt: ejus mortem anno circiter 491. conſignat Baillet.; ejus feſtum notatur die 11. Septemb. in additamentis ad Adonis martyrologium, & inde tranſiit ad recentiora. Sacrum ejus corpus terræ mandatum eſt in eccleſia ſancti Juſti, aut ſaltem in illam tranſlatum eſt, donec in Calviniſtarum tu- D multibus, cum plurimis aliis ſanctorum reliquiis diſſipatum eſt.

ANNI CHRISTI

475.

De S. Affricano.

S. Africanus oppidi, ab ejus nomine in Ruthenenſi tractu nuncupati patronus, a recentioribus rerum Lugdunenſium ſcriptoribus ſancti Patientis ſucceſſor aſſeritur. Mira de illo prædicat Theophilus Raynaud, unde porro illa hauſerit non indicat; cum patre Sequanorum principe ortum affirmat, ex duce Burgundiæ genitum propugnat Ferrarius, quod fabulam redolet. De illius epiſcopatu ſilent Sammarthani fratres, plurimum E dubitat Bollandus, Convenarum potius ſexto ſeculo, quam Lugdunenſium quinto antiſtitem fuiſſe probabilius judicans. Certe in antiquis Lugdunenſis eccleſiæ præſulum indicibus omittitur, in quibus Lupicinus Patienti ſine medio ſufficitur. Quid quod eodem Bollando teſte in inſtrumento ante annum 1214. exarato vocatur *eximius doctor, & ſanctiſſimus confeſſor*: unde patet de illius epiſcopatu illis temporibus nondum cogitatum.

3. Februar. pag. 361. 1. Maj. pag. 67. 68.

ANNI CHRISTI

XXI. S. Lupicinus.

Lupicinum Lugdunensis ecclesiæ, ante Rusticum, præsulem exhibent antiqui illius ecclesiæ indices. Ejus festum celebratur 3. Febr. quanquam nulla ejus gesta conservarit antiquitas. Ejus corpus in basilica S. Justi jacere asseritur. Obiit ante annum 494. Falluntur, qui eum cum abbate Jurensi cognomine confundunt, qui martyrem fingunt, ac tandem qui Rustico juniorem asserunt.

XXII. S. Rusticus.

Rusticus seu Rusticius vir nobilis, qui primas in seculo dignitates obtinuit, quique, ut notat Ennodius Ticinensis episcopus, *& in secularis tituli præfiguratione sacerdotem semper exhibuit, & sub prætexta fori gubernatorem gessit ecclesiæ*, in Lugdunensem episcopum electus est circa an. 494. Gelasio Rom. pont. scripsit epistolam, qua se plurimum dolere testatur & de publicis ecclesiæ calamitatibus, & de privatis ipsius incommodis, ex bellis Odoacrum inter & Theodoricum in Italia exortis; non mediocrem argenti summam simul ei mittens ad suas aliorumque miserias sublevandas. Rescripsit Gelasius 22. Febr. an. 494. plurimas de accepto beneficio gratias agens, caritatem ejus extollens, obsecrans ut ab ea non recederet, sanctum Epiphanium Papiensem antistitem in Gallias proficiscentem, ut captos a Gondabaudo Burgundionum rege Italos redimeret, commendans: ac tandem Acacii Constantinopolitani negotium, turbarum in ecclesia causam narrans, rogansque ut suam, Gallicanorumque præsulum hac de re sententiam per Epiphanium renuntiaret. Cum hujus in urbem adventum rescisset, *spiritualis lætitiæ copia repletus, trans Rhodanum occurrit, causam commeationis inquirit, quæ esset astutia Regis edocuit; ac ne inopinantem objectionum aut responsionis calliditas inveniret, certaminum prolusione firmavit.* Denique quidquid valebat apud Regem gratia, totum ipsi valuit; sicque & sollicitationibus & suis suorumque eleemosynis egit, ut vix ullum Italum in vinculis reliquerit Epiphanius, & plusquam quatuor millia virorum secum abduxerit. Quot annis pedum tenuerit Rusticus, quove præcise anno è vivis abierit ignoramus. Ejus nomen in pluribus antiquis martyrologiis 25. Aprilis consignatur. Sacræ ejus exuviæ in SS. Apostolorum, nunc S. Nicetii basilica reconditæ fuerunt, pone cujus altare insculptum erat ejus epitaphium quod refert Severt. Illius tempore Lugduni florebat Syagria ditissima & illustrissima matrona, quam Lugdunensis *ecclesiæ thesaurum* vocat Ennodius. Hæc suasu profecto S. Rustici illud argenti pondus contulit quod in captivorum redemtionem necessarium fuit.

In vita S. Epiphan. Ticin. episc. edit. Sirm. tom. 1. pag. 1681.

494.

Spicil. t. 5. pag. 581.

XXIII. S. Stephanus.

Stephanus Rustico successit, illum exhibent indiculi omnes, sed & innotescit ex epistola Ennodii, quæ est 17. libri 3. quæ licet *Stephano episcopo* simpliciter inscribatur, haud dubium tamen quin ecclesiæ Lugdunensis, ut probat Sirmondus: in ea porro, quod legitur; *postquam meritis vestris dignitas vestra restituta est, & honor quem exigit vita collatus*, non de restitutione proprie dicta in sedem unde dejectus fuisset, sed de primaria constitutione, videtur intelligendum, adeo ut pro prava illius temporis latinitate, apud Ennodium *restituere* idem sit ac constituere. Hujus vero nostræ explicationis rationes sunt, 1.° quod de ea restitutione nullum omnino vestigium appareat; 2.° quod eam sequens phrasis innuere videatur, & *honor quem exigit vita collatus*. Si tamen propriam restitutionem significari quis velit, dicendum ab Arianis principibus Catholicorum persecutoribus sua sede pulsum antea fuisse Stephanum. Innotescit denique noster hic antistes ex epistola 24 Alcimi Aviti Viennensis episcopi, qua eum excitat ad Arianismi lolium exstirpandum: nec frustra fuit, ad hujus enim erroris destructionem, ac regis Burgundionum conversionem nihil non molitus est Stephanus. Tantum opus & per se & per vicinos præsules, Avitum præcipuè, adorsus est, & quamvis plenum perfectumque effectum non obtinuerit, id tamen effecit ut & Catholici in antiqua fide stabiles permanerent, & Arianorum plurimi ad illam redirent. Celebris inprimis est illa Arianos inter & orthodoxos episcopos facta collatio, quam Stephanus procuravit. At ne Catholicorum conventus dedita opera coactus videretur, *Stephanus scripsit ad multos, & invitavit illos ad festivitatem sancti Justi quæ instabat; venerunt Avitus Viennensis, de Arelate Æonius*, Valentinensis, Massiliensis, *& plures alii antistites*, quos *ad salutationem Regis* Sarbiniacum duxit Stephanus, collationemque cum Arianis episcopis postulavit, quam postridie Lugduni concessit. In ea Ariani, sapientia, eloquentia & argumentis, Aviti præcipue, confusi, prostrati & obruti, ne verbum quidem reponere potuerunt, Rex stupefactus, ac vix non persuasus, Stephanum & Avitum manu apprehensos duxit in cubiculum suum, ac ibi eos amplexus rogavit ut pro se orarent. Viri illi sanctissimi arrepta occasione tanta vi, tantaque sapientia eum adhortati sunt, ut obtulerit clam, ac insciis omnibus perfidiam Arianam ejurare & fidem catholicam amplecti. Verum quia non recte ambulabat in viis Domini, sibi relictus in hæresi periit.

Spicil. t. 5. pag. 110. 499.

Ejus ut confessoris ac pontificis memoriam 13. Sept. celebrat ecclesia Lugdunensis, ejus quoque sub eodem titulo meminere Beda, martyrologium Romanum, & Molanus in additamentis ad Usuardum. Male ergo Petrus Equilinus illum martyribus annumerat. Sacræ ejus reliquiæ in ecclesia S. Justi quiescunt. Mirum videtur nullam ejus mentionem haberi in vetustis Lugdunensium antistitum catalogis à Chiffletio editis.

XXIV. Viventiolus.

Hujus antistitis nomen apud antiquos diversum; a nonnullis Viventius; a Beda in martyrologio 12. Maii, imo & in nonnullis antiquis ecclesiæ Lugd. codicibus Juventiolus nuncupatur. Viventiolum tamen revera nuncupandum probant & plures ad-

cum

ANNI CHRISTI

cum scriptæ S. Aviti epistolæ, & quatuor antiqui Lugdun. antistitum indices, & ejus in conciliis subscriptiones. Primum in Jurensi eremo vixit, vitamque egit monasticam. Inde presbyter Lugdunum venit, ubi Apollinarem Aviti fratrem novum episcopum ægrotantem visitavit, Avitumque ipsum destinato nuntio consolari studuit: quo nomine, & simul pro transmissa sella gratias illi agit S. Avitus epistola 17. in qua pro sella data, cathedram, hoc est episcopatum præsagit & imprecatur, subjuncta adhortatione ut *scholam Eugendi..... præsule viduatam magisterio foveat*, idest ut ad cœnobii illius, quod postea S. Claudii nomen accepit, regimen se sineret admoveri.

Lugdunensem sedem postea adeptus est Viventiolus; ad quem jam episcopum exstant Aviti epistolæ 52. 58. 60. 64. exstat quoque, post quinquagesimam octavam, ipsius Viventioli epistola, Avitum ad B. Justi festivitatem invitantis. Interfuit concilio a 60. episcopis, totidemque comitibus Agauni habito sub Sigismundo Burgundionum rege, pro fundatione Agaunensis S. Mauricii monasterii: ejus acta habentur in Insulæ Barbaræ ruderibus cap. 7. Tempus a diversis diverso modo assignatur, videtur esse anni

515. 515. Adfuit & Epaonensi synodo anno 517.

516. sicque subscribit: *Viventiolus episcopus ecclesiæ Lugdunensis cum provincialibus meis constitutiones nostras relegi & subscripsi*. Coëgit eodem, ut videtur, anno concilium Lugdunense (quod vulgo primum dicitur) sub Sigismundo rege, adversus Stephanum quemdam, qui ausu nefario cum cognata sua matrimonium contraxerat. Eum doctissimum virum fuisse discimus ex Agobardo ita scribente; *Quantæ eruditionis fuerit S. Viventiolus, ipsa ejus, & aliorum de eo, scripta testatum faciunt*. Ejus meminere martyrol. IV. Idus Julii. Sepultus est in ecclesia S. Nicetii, ut patet ex inscriptione quam refert Severt. §. 8.

lib. de Judaica superstit.

XXV. S. Eucherius. II.

Agitatam supra de duplici Eucherio quæstionem prætermitto, hîcque secundi duntaxat vitam referam ex actis S. Consortiæ ab auctore anonymo coætaneo conscriptis. Eucherius, inquit, vir fuit ordinis Senatorii, habens uxorem nobilibus ortam natalibus nomine Gallam, ex qua duas (duntaxat) filias genuit, consortiam & Tulliam. Postea rerum mundanarum tædio affectus, totoque pectoris ardore ad cœlestem patriam anhelans, habito conjugis assensu, suisque omnibus, pauperibus, famulis, ac filiabus distributis, solitariam vitam amplexus est in specu territorii Aquensis, sita ad Montem-Martium, qui mons fluvio Durantiæ imminebat. Horrendum illum ingressus locum sic undique obstruxit, ut nullus ad eum posset ingredi, B. Galla ei per fenestellam quotidie cibos ad vesperam administrante, sicque Deo servivit jejuniis & orationibus vacans. Elapso non modico temporis spatio contigit ut Lugdunensis ecclesiæ pontifex migraret ad Dominum; cumque universa ecclesia juxta morem a se antiquitus observatum, tri-

A duanis jejuniis & obsecrationibus posceret sibi revelari quem Deus in antistitem elegisset, cuidam puero apparens in visu Angelus Domini: *Est*, inquit, *senator quidam Eucherius nomine super fluvium Durantiam reclusus in specu .... ad hunc deducendum pergite, & vobis pastorem illum constituite, quoniam a Deo electus est*. Quod cum puer senioribus diluculo retulisset, omnipotenti Deo, cunctis fratribus convocatis, gratias egerunt, missoque cum clericis ad præfatum locum archidiacono, qui tunc ecclesiæ curam gerebat, invenerunt eum sicut Dominus revelaverat; cumque illi archidiaconus rem propter quam

B venerat retulisset, cœpit cum juramento dicere se voluntarie de specu non egressurum, nec cum eo, nisi ligatus duceretur, iturum: cumque diu talia repeteret: archidiaconus effracto muro speluncæ eduxit eum, & juxta quod ipse juraverat vinctum perduxit Lugdunum: quem pari animo, unoque consensu clerus & populus sibi eligens sacerdotem, in pontificali cathedra solemniter collocavit. Hujus vero uxor Galla in sancto habitu Deo serviens; speluncam ejus ingressa, omne illic vitæ suæ tempus in studio religionis exegit. Ejus filiæ virginitatis gratia & signorum gloria claruerunt. Hactenus vita S. Consortiæ. His porro

C addenda quæ de illo ex vita S. Cæsarii Arelatensis episcopi supra in Eucherio I. relata sunt.

Quatuor conciliis subscripsisse videtur, Arelatensi IV. anno 524. Carpentoratensi anno 527. 524.

hac forma: *Eucherius consensi & subscripsi*. Arau- 527.

sicano secundo anno 529. *Eucherius in Christi* 529.

nomine episcopus consensi & subscripsi, cui & alter ejusdem nominis subscripsit. Ac tandem Vasensi secundo, eodem anno: *Eucherius peccator relegi & subscripsi*. Illi a nonnullis tribuitur historia SS. martyrum Thebæorum.

XXVI. S. Lupus.

D Lupi vitæ compendium exhibent ex veteri ecclesiæ Lugdunensis *breviario*, Severt. & D. le Laboureur. Ex ea vero patet genus ejus incompertum esse, patria Lugdunensem fuisse, ab ineunte ætate rebus divinis omnino deditum, Sigismundo regi notum, ab eoque & maximas laudes, & futuri episcopatus vaticinium accepisse. Ea narrante vitam duxit Anachoreticam, (& quidem in insula Barbara si Ruderum illius exscriptori aliisque fidem habeamus) verum *juxta Lugduni mœnia, secus plures fluminis Araris decursus, sicut multorum relatu compertum est*, inquit vetus Breviarium. Mirum quantis ibi vir-

E tutum ornamentis decoratus fuerit. Tantum splendorem vitæ ejus sanctitas emisit, ut & plurimos ad ejus magisterium adduxerit, inter quos præcipuus Leobinus, ut vitæ ipsius scriptor testatur his verbis: *audientes* * *B. Lupi famam longe lateque crebrescere, ad eum se humiliter contulerunt, in cujus cœnobio continuato quinquennio commoratus est* Leobinus, nec inde digressus est, nisi cum Franci Burgundionibus bellum inferentes, monachos inde in diversas regiones dispergi compulerunt.

* Ipse; & ipsius socius

Pastore viduata Lugdunensi ecclesia, clerus & populus cum antistitem unanimi consensu

ANNI CHRISTI

designarunt. Ad tantam dignitatem evectus, *caput urbis effectus, nulli pompæ pedem intulit, nec quod exstiterat esse desiit.* Quam vero prudenter in tantæ ecclesiæ regimine se gesserit, *possibile non est evolvere.... declinare nocua, & agere proficua subjectis sibi populis persuadebat.... justitiæ libramine cuncta ponderabat... Deum præ omnibus & super omnia diligendo, proximum æqua lance ut se ipsum amare procurabat... majoribus honoris reverentiam, paribus æquitatis exhibitionem, & subditis providentiæ impertiebatur vigilantiam*, &c. Concilio
538. Aurelianensi III. anno 538. præfuisse videtur, ut pote qui primus subscripsit, & solus metropolitani titulum accepit. His porro verbis exprimitur illius subscriptio *: Lupus in Christi nomine ecclesiæ Lugdunensis metropolitanus episcopus, juxta id quod omnibus sanctis coepiscopis meis, qui mecum subscripserunt, placuit, patrum statuta secutus, his constitutionibus subscripsi.* Obiit die 25. Septembr. quo die illius festum commemorant antiqua martyrologia. Sacrum ejus corpus aut primum in Insula Barbara terræ mandatum, aut in eam postmodum translatum est: hodie superest ejus calva duntaxat in argentea capsa inclusa, quæ frequenti populorum cœtu quotannis colilitur, & ad cujus præsentiam prodigia Deus sæpe ostendit.

XXVII. Licontius.

Licontius sic nuncupatus in tribus Chiffletii indicibus; Leontius vero apud Sarrazinum, vetus *homiliarium*, & recentiores Lugdunensium præsulum collectores, ex iisdem locis eruitur, & ex antiquis Insulæ Barbarensis monumentis, in quibus, teste D. le Laboureur, significatur Bligigarius abbas cœnobio præfuisse sub Leontio & Sacerdote Lugdunensium episcopis. Episcopatum anno 542. iniisse, & biennio tenuisse scribit Severt. De illo præter nomen nihil omnino suppetit.

XXVIII. S. Sacerdos.

* Gallice *S. Sardot*, aut *Serdot*, ac etiam *Sacerde*, & *Sadroc*.

S. Sacerdos* Nicetii successoris avunculus, atque adeo vir illustri genere natus, post Licontium ad sedem Lugdunensem evectus est. Ecclesiam summa cum prudentia rexit, omnibus carus, nulli non providus. Aurelianensi quintæ synodo interfuit, imo, & ut videtur, præfuit, etiam præsente Constituto Senonum archiepiscopo, Aureliarum metropolitano; ac primus subscripsit hac formula: *In Christi nomine Sacerdos episcopus ecclesiæ Lugdunensis constitutionem nostram relegi & subscripsi. Notavi sub die V. kal. Nov. anno 38. regni Domini nostri Childeberti Regis*,
539. idest anno Christi 549. In eo porro concilio mentio fit xenodochii a Childeberto, vel ab ipsius conjuge Ultrogotha Lugduni, Deo inspirante conditi ad curam ægrotorum, peregrinorumque exceptionem, & ut conjicere par est, sancti
551. præsulis suasione. Anno 551. sive ad res ecclesiæ suæ gerendas, sive ad Regem, cui carissimus erat, invisendum, sive ad synodum in causa Saffaraci Parisiorum episcopi celebrandam Parisios venit, ubi ante concilii celebrationem in morbum incidit, & ex hac luce sublatus est; sic ejus extrema refert Gregorius Turonens. *Ægrotante Sacerdote Lugdunensi antistite in urbe Parisiaca, cum a Childeberto seniore magno amore diligeretur, voluit Rex usque ad ejus lectulum proficisci ac visitare infirmum*, quem obsecravit præsul *ut Nicetius presbyter, nepos ipsius, ecclesiæ Lugdunensi substitueretur episcopus.* Res quidem nova, sed ob viri in antistitem postulati merita & virtutes, condonanda: ut enim moribundus asseruit, erat *amator castimoniæ, dilector ecclesiarum, in eleemosynis valde devotus, & quæcumque servos Dei decent & operibus gerebat & moribus... respondit Rex: fiat voluntas Dei.* Et sic in pace quievit, anno ætatis suæ, ut vulgo fertur, sexagesimo quinto, episcopatus hactenus incomperto; die vero duodecima Septembris, qua ut sanctus notatur in martyrologiis. Sacras ejus exuvias Parisiis Lugdunum translatas fuisse inde probatur, quod inscriptio in ecclesia S. Nicetii reperta fuerit, quamque se legisse testatur Severt. in antiquissimo marmore candido detecto ex effossa humo sepulchri, quod olim concavum madida terra & lapidibus Calvinistæ repleverant anno 1562. Eam refert idem Severt. sed corruptam, ipsum consule.

Vit. Patr. c. 8. n. 9.

In vetusto Hagiologio MS. olim monasterii S. Martini de Canali hæc leguntur: *II. Idus Sept. natalis & S. Sacerdotis, & dedicatio ecclesiæ S. Pauli, quam ipse mirabili opere construxit.* Quin & vulgo rerum Lugdunensium scriptores eum exhibent ut authorem sacræ ædis SS. Georgii & Eulaliæ quæ fuit primum monialium, & a Leydrado restaurata est ac tandem seculo XI. data est militibus Templi, & nunc est præceptoria ordinis S. Johannis Hierosolimitani

XXIX. S. Nicetius.

De Glor. Confess. cap. 61. & lib. 4. hist. cap. 36.

S. Nicetius Lugdunensis episcopus, *vir* fuit, ut ait Gregorius Turon. *totius sanctitatis, conversationis castissimæ, caritatis eximiæ.* Eum commemorant omnes Lugdunens. præsulum indices, martyrologia Bedæ, Adonis, Usuardi, &c. At nemo accuratius quam Gregor. Turonensis, qui eum matris suæ avunculum agnoscit, seque in ejus sinu educatum, ejusque convictu & familiaritate diu usum fuisse gloriatur, ac ejus vitæ libellum, ab authore anonymo sibi ignoto compositum laudat, quem è manuscripto codice monasterii Jurensis edidit Chiffletius in Paulino illustrato, & ex eo Bollandiani die secunda Aprilis: ex quibus, aliisque antiquis monumentis & nos ejus historiam texemus.

Natus est Florentio patre ordinis senatorii, matre Artemia, quæ eum, dum in utero gestaret, episcopum fore prædixit, ac *enixa, quasi victorem futurum mundi, Nicetium in baptismo vocitavit. Ab infantia religionis cultum non minus servavit in sensu, quam susceperit habitu.* Puerulus ab ulcere mortifero, invocato S. Martino, divinitus sanatus est. Sacris & prophanis litteris apprime excultus, defuncto patre, cum genitrice, jam clericus in domo paterna residens, orationi, studio, ac certis horis manuali cum famulis labori

ANNI CHRISTI

vacabat. Anno ætatis trigesimo sacerdotio initiatus est, & quidem ab Agricola Cabilonensi episcopo: in eaque dignitate constitutus pietatis opera auxit; *erat supra modum castus corpore, mundus corde, non in scurrilitate verba proferens, sed semper quæ Dei sunt loquens, matri subditus, famulis proficuus, omnium amans, omnibus placens.* Tandem a decessore postulatus, concessus a Rege, a clero & plebe unanimi consensu expetitus, Lug-
552. dunensis præsul ordinatur anno 552.

In ejus vita. Auctus honoribus, & virtutibus crevit. *Nocturni vel diurni cursus, quos in divinis officiis institutio vetusta sacræ religionis, fixis terminis certa lege constituit, nusquam omittebat. Eleemosynam tam prompta voluntate, tamque hilari liberalitate largiebatur, ut quidquid pauperibus conferret, hoc se adquirere judicaret. Hospitibus mansiones in vicinitate cubiculi sui studiosa sollicitudine præparavit, ad quos secretius nocturnis horis accedens, pedes eorum cum fideli famulatu lavabat. Quoties æstatis tempore contigit desperatio fructuum per siccitatis adventum, cum tanta compunctione unanimiter favente populo letanias studuit celebrare, ut illico pluviæ succederet ubertas.* Denique erat *castigator delinquentium*, inquit Greg. Turon. l. 4. cap. 26. *pænitentium remissor, eleemosynarius, atque strenuus in labore; ecclesias erigere, domos componere, serere agros, vineas pastinare diligentissime studebat, sed non hæ res ab oratione turbabant.* Ac ut cuncta verbo compleam, omnes optimi præsulis partes exquisitè adimplevit.

559. Anno 559. consecrationi ecclesiæ S. Vincentii Parisiis per S. Germanum episcopum factæ, interfuisse dicitur in vita S. Droctovei, seculo, ut videtur, nono conscripta. *Adminiculantibus*, inquit, *sibi sanctis præsulibus, videlicet Nicetio Lugdunensi archipræsule, &c.... anno Incarnati verbi 559. prædictam ecclesiam consecravit.* Jam anno 556. primus subscripserat immunitati, quam ejusdem S. Vincentii (nunc S. Germani) cœnobio concesserat Germanus: *Actum Parisius civitate sub die XII. calend. Septembr. Anno V. D. Chariberti regis. Germanus*, &c. *Nicetius Lugdun. episcopus in Christi nomine, Petente Apostolico domno, & fratre meo Germano, & D. Ultrogotha regina, atque domna Grodesinta, & Chroberta, constitutionem hanc, scilicet a præsenti tempore a successoribus D. Germani custodiendam, relegi, & manus meæ subscriptione corroboravi, notato die*, &c. Sub eo concilium Lugdunense, quod vulgo secundum dicitur, celebratum est
567. anno 567. in quo patriarchæ titulo decoratur, 21. conditi canones, Sagittarii & Salonii causa discussa, hi ab ipso instituti, ad diaconatum evecti, & ad eam doctrinæ & morum puritatem informati fuerant, ut episcopatus dignitatem adepti essent; sed postea in tantam vitæ corruptelam inciderant, ut & cædis & adulterii accusarentur: serio examinata causa, rei convicti a magistro spurii discipuli depositionis sententia mul-
a ctati sunt, teste Gregor. Turon. hist. l. 5. c. 21.[a]

[a] Nonnulla in caput illud opponit Cointius, quæ confutat noster D. Theodoricus Ruinart in præfatione operibus Gregorii præfixa, pag. 106. & seqq. *Vide & Thomassin, Disciplin. Eccles. parte 2. lib. 1. cap. 58. num. 11.*

ANNI CHRISTI

A Mundericum episcopum, & postea regis indignationem promeritum in quadam arcta *atque detecta turre* ad Rhodani ripam inclusum liberavit, & secum Lugduni servavit. Demum meritis plenior quam annis, *vigesimo secundo sui episcopatus anno, ætate sexagenaria migravit ad Christum*, anno reparatæ salutis 573. die, ut vi- 573.
detur, secunda Aprilis, qua in tabulis ecclesiasticis, & in martyrologiis ejus festum consignatur. Multis maximisque, dum viveret & post obitum, miraculis claruit, quæ referunt vitæ ejus scriptor, & Gregorius Turonensis. Sacrum *Histor. lib. 4. cap. 36. de Glor. Confess. cap. 61. vit. Patr. cap. 8. n. 5. &c.*
ejus corpus sepultum est in basilica Apostolorum,
B quæ postea ejus nomine fuit appellata. Ejus reliquiæ undique conquisitæ venerationi habentur ibidem. In chronologia præsulum Lugdunensium hoc epitaphio decoratur.

Ecce sacerdotum tenuit qui jura sacerdos,
Quo recubat tumulo nomine Nicetius.
Urbs Lugdune, tuum rexit per tempora clerum,
Ecclesiamque Dei cordis amore colens.
Quique Sacerdotis sanctus bis proximus hæres
Sanguine conjunctus, culmine, sede simul.
Vir bonus, indultus cunctis, famulisque benignus,
C *Quem duro læsit verbere quisque suo.*
Mansuetus, patiens, mitis, venerabilis, aptus,
Pauperibus promptus, simplicibusque pius.
Psallere præcepit, normamque tenere canendi
Primus, & alterutrum tendere voce chorum.
Noxia temnendi vitans discrimina mundi,
Inque Deum solum vivere novit opus.
Sic vigilis, sobrius, sic castus carnis ubique,
Quo nihil in clero dulcius esse potest.
Causarum sprevit strepitus, vanosque furores,
Et simplex mundo, sed sapiens Domino.
D *Jura potestatum verbi terrore coërcens;*
Jurgia despiciens, suspiciensque Deum.
At simul erectus, mitis, pietate serenus,
Transiit innocuus, regna superna tenet.
Illic & his patuit calcatis fortis amicis,
Jam Paradisiacas possidet aptus opes.

Obiit IV. nonas Aprilis seu XXIV.[b] *post Justinum & indict. VI.* b

XXX. S. Priscus.

Priscus primum matrimonio cum puella Susanna nomine conjunctus fuit, & ex ea liberos
E suscepit: exinde clero adscriptus fuit, S. Nicetii capellanus, ac tandem sancto præsule Nicetio ad cœlos evocato, Lugdunensis antistes effectus est. Dignitatis ejus initia vitiis infuscata fuere. Primo enim *cum diu multoque tempore observatum fuisset ab anterioribus pontificibus, ut mulier domum non ingrederetur ecclesiæ*, (idest domum episcopalem) uxor ejus *cum puellis, etiam in cellula, in qua viri beati quieverant, introibat.* Secundo *Greg. hist. lib. 4. cap. 36.*

[b] Quid id sibi velit ignoro. Quis ille Justinus? Quid per 24. intelligitur? Anni an dies? Quidquid sit nec Justino I. nec secundo convenire potest, apprime cum indictione convenit annus mortis Sacerdotis supra assignatus.

ANNI CHRISTI

Priscus ipse, una cum conjuge & tota familia contra S. Nicetium nefariis vocibus oblatrabat, de eo *multa blasphema declamabat, ipsum sibi esse amicum prædicabat, quicumque de eo improperia evomuisset*, ac tandem *persequi & interficere cœpit de his quos vir Dei familiares habuerat, non culpa aliqua victos, non in crimine comprobatos, non furto deprehensos, tantum inflammante malitia invidus cur ei fideles fuissent.* Criminis sæpe, etiam divinitus admonitus, ac semper incorrectus, tandem *Divina majestas ulta est in ejus familia. Conjux quippe dæmone arrepta dimissis crinibus per totam urbem insana vexabatur: & sanctum Dei, quem sana negaverat, amicum Christi confessa, ut sibi parceret declamabat. Filius, omnisque familia decolor esse videbatur ac stupida.* Priscus ipse *a typo quartanæ correptus tremorem incurrit*, ac etiam *cum typus ille recessisset, semper tremens habebatur ac stupidus;* ut *nulli sit dubium eos a sancti viri virtute percussos.* Hæc sane horrenda, si vera sunt. Vera porro non esse inde colligi posse videtur, quod licet nomen ejus non reperiatur in vetustioribus ecclesiæ Gallicanæ martyrologiis imo nec in recentioribus Saussayi & Castellani, sanctus tamen dicitur a dominis de la Mure, le Laboureur, Severtio, aliisque & a martyrologio MS. Bruxellensi apud Bollandianos append. ad diem 13. Junii, tom. 6. ejusdem mensis, part. 1. pag. 120. E. Quin & in instrumento de inquisitione facta plurium sanctorum, qui in ecclesia S. Nicetii credebantur tumulati fuisse, hæc habentur. *Item in altari quodam subsequenti... invenimus tumbam B. Prisci, prout per sequentes superpositas litteras in marmoreo lapide apparebat, quæ sunt tales:*

Qui nescit cujus hoc sit tam sublime sepulchrum.

(versus pentameter legi non potuit in marmore cui insculptum erat epitaph.)

Hoc tumulata loco Prisci pia membra recumbunt,
Qui retinet merito sidera celsa suo.
Progenie clarus, felix, generosus, opimus:
Mentis & arbitrio, justitiaque potens.
Indulsit prudens mixto moderamine causis:
Jurgia componens more sereniferi.
Concomis & dignus, Regisque domesticus; & sic
Promeruit summo mente placere Deo.

sequuntur plures versus qui legi non potuerunt. Deinde,

Eidibus ad cœlum terris migravit ab imis
Junii * *& mensis cultus honoris habet.*

* al. *Junii mensis.*

Ado denique Viennensis in chronico inter alios istorum temporum sanctos antistites *Priscum* quoque nominatim sanctum appellat. Ex quibus colligitur Priscum fuisse genere clarum, felicem, animo generosum, opibus abundantem, judicio acrem, æquitate conspicuum, causidicum prudentem, litium compositorem, Regi Guntramno carum, ac ejus domesticum, omnibus comem; atque ob hæc omnia ad cathedram Lugdunensem evectum. Colligitur 2.° jam a morte Beatum habitum & dictum. Unde ut tot flagitia ab eo propulsent Bollandiani, caput illud 36. libri quarti in dubium revocant ut pote quod abest ab omnibus codicibus tam ante Ruinartii editionem typis editis, quam manuscriptis, quodque solus habet codex Cassinensis; mirumque dicunt librum ab authore Gallo, in Gallia compositum, ibidemque identidem ab aliis descriptum, cujus exemplaria plurima & antiquissima ibi hodieque exstant, non habere caput illud 36. in illo codice; & velle credi idem caput a Gregorio auctore scriptum esse, quia reperitur in uno codice peregrino monasterii Cassinensis longe a Gallia dissiti, & cujus nec scriptor, nec vetustas, nec authoritas indicatur. Certe Priscum Nicetio infensum fuisse notat Gregor. de Vitis patrum cap. 8. his verbis n. v. *Novimus Priscum episcopum huic sancto semper fuisse adversum.* Scribere ergo potuit Gregorius ea quæ in sanctum virum commiserat, eaque ex ejus scriptis a plerisque in Gallia expungi pro Lugdunensis ecclesiæ honore, quæ in aliis iisque remotioribus locis conservata fuerint. Verum ut ut se res habet, ex iis quæ de ejus sanctitate retulimus conjici potest, Brixii Turonensis vestigiis inhæsisse Priscum, & sicut ille sancto Martino primum infensus fuerat, sed deinde conversus eum summopere coluerat, ita hunc tandem S. Nicetio debitam reverentiam exhibuisse.

Plurimis conciliis interfuit. Ac primo quidem Parisiensi IV. ipso suæ ordinationis anno, Christi 573. die tertia iduum Septembrium, in quo definita est causa Promoti, qui favore Sigeberti regis adversus Papolum Carnuti episcopum in castro Dunensi antistes fuerat ordinatus ab archiepiscopo Remensi. Jussum Papolo restitui castrum, & Promotum ad sacerdotum ordinem reverti sub pœna excommunicationis. Priscus & decretis concilii subscripsit, & litteris quibus episcopi Sigebertum obsecrabant, ut intrusi causam non defenderet. Secundo, Cabilonensi anno 579. de quo sic Gregor. Turon. *Anno IV. Childeberti qui fuit XVIII. Guntchramni & Chilperici Regum apud Cabillonum synodus acta est, discussisque diversis causis adversus Salonium & Sagittarium episcopos* accusatos *non solum de adulteriis & homicidiis* sed & *quod essent rei majestatis & patriæ proditores. Qua de causa ab episcopatu discincti* (apud S. Marcellum) *sub custodia detruduntur*, &c. Tertio, Matisconensi primo celebrato cal. Nov. anno 581. secundum Sirmundum; aut 583. ut probat Cointius ad hunc annum n. XI. Quarto, Lugdunensi tertio an. 3. Childeberti II. Regis, seu Christi 581. de quo Gregor. *Apud Lugdunum synodus episcoporum conjungitur, diversarum causarum altercationes incidens, negligentioresque judicio damnans.* Quinto, alteri item Lugdunensi anno 583. octo præsulum, & 12. clericorum ab episcopis absentibus deputatorum. Sexto, Valentino x. cal. Junii an. 584. aut 585. ut vult Cointius, in quo confirmata *quæcumque Guntramnus rex ipsiusque uxor & filiæ in diversas ecclesias vel alia pia loca contulerant.* Septimo denique, Matisconensi II.

573. 579. lib. 5. c. 28. 581. lib. 6. cap. 1. 583. 584.

ANNI CHRISTI

anno 585. ex 43. episcopis & 18. episcoporum missis coacto. In ea primus loquitur Priscus & Patriarcha nuncupatur, primus subscribit, eique jus datur canone ultimo concilium tertio quoque anno cogendi : *& hoc adimplere sollicitudinis sit metropolitani Lugdunensis episcopi, una cum dispositione..... Principis nostri..... siquis episcoporum contumax fuerit... usque ad concilium universale a communione & caritate fraterna maneat alienus.* In præfatione habetur : *Residentibus Prisco, Evantio* (Viennensi, *prætextato* Rotomagensi *Bertecranno* Burdegal. *Artemio* Senon. *Sulpitio* Bituric. *metropolitanis episcopis.... Priscus episcopus patriarcha dixit.*) Ex quibus omnibus Lugdunenses inferunt agnitam eo tempore fuisse primatus ejus dignitatem.

Quo præcise anno, 586. aut 588. vitam cum morte commutarit Priscus incertum. De eo quippe post secundam synodum Matisconensem nihil firma autoritate nixum occurrit ; deque Ætherio ejus successore nihil suppetit ante annum 589. at mense Junio obiisse docent acta Thabariensis episcopi & epitaphium Prisci quod marmori inscriptum repertum est. Quiescit in basilica S. Nicetii.

XXXI. Ætherius.

Ætherius qui & Etherius, & male in Lugdunensi homiliario Atermius nuncupatur, vir fuit nobilis, qui in Guntramni curia sanctissime vixit, ut ex vita S. Austregisili discimus. *Erat tunc* (circa annum 584. inquit) *in domo Regis inter cæteros senatores præstantissimus Ætherius nomine, vir prudentissimus, & singulari cautela præditus, cui Rex omnia tractatus sui arcana pandebat, qui jam tunc episcopatu dignus, postea Lugduno Galliæ nobilissimæ civitati antistes ordinatus est,* non

589. *Greg. Turon. lib. 11. cap. 41.* ante finem anni 585. & non post 589. primo quippe anno vivebat ejus decessor, ut ex concilio Matiscon. secundo palam est : posteriori vero, episcopis Gundegesilo & ceteris, qui ad se aliosque præsules in aula Guntramni congregatos, de turbis a Chrodielde aliisque monialibus adversus Leuboveram S. Radegundis parthenonis abbatissam, scripserant, respondet, cum Syagrio, Aunachario, Agricola, &c. antistitibus, & latam ab illis in rebelles excommunicationis sententiam confirmavit.

590. *Vit. S. Austreg. cap. 1. n. 7. apud Bolland.* Circa annum 590. reversum ad se Austregesilum, cui a Guntramno ordines suscipiendi licentiam obtinuerat, *benignissime cum ineffabili gaudio suscepit, presbyterumque & abbatem basilicæ B. Nicetii episcopi & confessoris ordinavit, & ob dilectionem perfectionis, dedit ei de rebus ecclesiæ coloniam Alsiacum usibus suis profuturam.* *Hist. lib. x. cap. 28.* Magna S. Nicetium pietate colebat ; hincque ut refert Gregor. Turon. *lectulus in quo sanctus quiescere erat solitus, sæpius miraculis adornatus illustribus, grandi studio ab Ætherio nunc episcopo fabricatus devotissime adoratur.* 594. *Greg. lib. x. cap. 28.* Anno 594. jussu Guntramni regis Parisios proficiscitur cum aliis episcopis, ac simul omnes Clotarii baptismo intersunt Nemptodori, quem è sacro fonte suscepit patruus Guntramnus.

ANNI CHRISTI

599. *lib. 7. ep. 110. indict. 2. lib. 9. epist. 50.*

A Ad ipsum & Syagrium aliosque episcopos scripsit Gregor. Magnus anno 599. adversus Simoniacos & Neophytos, ac vetita mulierum contubernia, atque ut synodi quotannis celebrentur. Scripsit eodem anno seorsim ad ipsum, ubi sic loquitur : *Quantus in vobis ecclesiastici ordinis amor eniteat, quanta sit dilectio disciplinæ, quantum observantiæ studium salubrium decretorum, ex illo quod nostram submisse & nihilominus libenter adhortationem accipitis, & servandam inviolabiliter prædicatis, ostenditis.* Proposuerat Ætherius aliquod ecclesiæ suæ ex antiqua consuetudine privilegium confirmandum. Respondet S. pontifex : B *de eo requiri fecimus in scrinio, & nihil inventum est.* Unde nobis *epistolas ipsas, quas vos dicitis habere, transmittite, ut ex eis quid concedendum est, colligamus.* De scriptis S. Irenæi quæ ab ipso postularat Ætherius, hæc subjungit : *Gesta vel scripta B. Irenæi jam diu est quod sollicite quæsivimus ; sed hactenus ex eis invenire aliquid non valuimus.* *lib. XI. epist. 7.* Denique scripsit & anno 602. mense Novembr. epistolam in qua definit qua ratione providendum sit ecclesiæ, cum illius episcopus in capitis infirmitatem cadit, & suo fungi nequit officio. Hoc anno, antequam postremas has Gregorii litteras accepisset, imo & priusquam illas C scripsisset S. pontifex, obierat Ætherius : *eo anno*, (Theodorici scilicet VII. qui est Christi 602. inquit Fredegarius in chronico) *Ætherius episcopus Lugdunensis obiit.* Fredegarium exscribit Aimoinus, lib. 3. cap. 90. Sed hic aperte fallitur, qui eum Lingonensem dicit archiepiscopum, ut & Beda, qui Arelatensem præsulem fuisse Ætherium scribit, lib. 1. hist. Inter sanctos antistites Lugdunenses nominatur in antiquis illius ecclesiæ Letaniis, ut Raynaudus & du Saussay testantur.

XXXII. Secundinus.

D Secundinus in demortui Ætherii locum eligitur, teste Fredegario in chronico, cap. 22. 602. *VII.° anno Theoderici*, inquit, *Ætherius episcopus Lugdunensis obiit, ordinatur loco ipsius Secundinus.* Id ipsum testantur chronicon Besuense, Aimonius lib. 3. cap. 90. (apud quem male legitur Lingonensis archiepiscopus Ætherius) *Apud Bolland. 16. Januar.* atque Hermannus Contractus. Brevi admodum tempore pedum gessit, ut ex dicendis de ejus successore patebit. Nihil de eo suppetit præter ea quæ habentur in vita S. Triverii de ipsius corporis translatione, qua facta, inquit vitæ scriptor : *Pontifex Secundinus Lugduni Galliæ urbis mox* E *sanctum altare illuc transmisit, quod ad pedes sancti sepulcri situm est, quo Christi hostiæ hodie libantur.* Obiit an. 603.

Hic observandum a Severt. & ab autore martyrologii Gallicani Chagnoaldum perperam repræsentari ut Secundini successorem, & Aridii decessorem : tum quia, ut ex mox dicendis patebit Aridius Secundino successit : tum quia Chagnoaldus Lugduni Clavati seu Lauduni in secunda Belgica sub metropoli Remensi, non Lugduni fuit antistes.

XXXIII. Aridius.

Aridius qui & Aredius & Arigius vir fuit, si vera sunt, quæ de eo proferunt scriptores ecclesiastici illi aut coævi aut suppares, scelestus, pluriumque criminum reus: si vero ecclesiæ Lugdunensis cultui, traditioni, & monumentis, cum recentioribus autoribus, sanctus, & in beatorum ordine collocatus. Hæc de eo habet Fredegarius vir sexti seculi in chronico cap. 24. *Anno VIII.*
603. *regni Theuderici* (Christi 603.) *synodus Cabillonio colligitur: Desiderium Viennensem episcopum dejiciunt, & instigante Aridio Lugdunensi episcopo & Brunichilde, subrogatus est loco ipsius in sacerdotali officio Domnolus; Desiderius vero in insulam quandam exsilio retruditur*, &
607. cap. 30. *anno XII. regni* (Christi 607.) *Theudericus Aridium episcopum Lugdunensem, Rocconem*, &c. *ad regem Spaniæ direxit, qui exinde Ermenbergam filiam ejus Theuderico matrimonio sociandam adducerent, ibique datis sacramentis, ut a Theuderico nunquam a regno degradaretur, ipsam accipiunt*, &c..... *Eo anno Theudericus consilio Aridii episcopi Lugdunensis perfidi utens, & persuasu aviæ suæ Brunichildæ, sanctum Desiderium de exsilio regressum lapidari præcepit.* Eadem habet Aimoin, l.3. cap. 90. *synodus etiam Cabilone collecta Desiderium.... dejecit; eoque factione Brunichildis & Aridii Lugdunensis pontificis, qui Secundino successerat, in exsilium acto, subrogatus est Domnilus*, &c. & cap. 93. *Theodoricus persuasionibus Aridii Lugdun. episcopi, ac aviæ suæ Brunichildis deceptus... Desiderium.... exsilio revocatum lapidari præcepit.* Denique in vita S. Romarici hæc leguntur: *Erat tunc temporis in palatio unus episcopus nomine Aridius, qui Brunichildæ Reginæ sedulo famulabatur alloquio. Illius pedibus prostratus* (Romaricus) *supplicat ut res* (bona bello perdita) *apud Reginam suo interventu recipere potuisset: ille ira sauciatus os viri pede excusso impie verberavit......... Inlucescente die crastina* (mortuo Theoderico) *accitus a Regina, vel ab episcopo Aridio Romaricus, reddito patrimonio, supplicatur ut saltem per ipsum eisdem de urbe Metensi fugiendi darentur spatia. Ille diligens inimicos suos, auxilium ipsis, ut tempus patuit, non negavit.*

Labb. bibl. t.1. p.781.

Aliunde vero sanctitate plurimum emicuisse nonnullis videtur, ac cultum, qui sanctis exhiberi solet, IV. idus Augusti in diœcesi Lugdunensi etiamnum obtinet. In duplici antistitum serie apud Democharem sancti titulo decoratur, eoque nomine in peculiaribus Lugdunensis ecclesiæ Letaniis invocatur, & calendario Lugdunensi adscriptus legitur IV. idus Augusti, qua etiam die Lugdunense martyrologium & aliud vetustissimum ecclesiæ collegialis Bellijocensis hæc verba habent: *Lugduni sancti Arigii episcopi & confessoris, qui rexit præfatam ecclesiam annos VIII. menses VI. obiitque LV. ætatis suæ anno.* Ad hæc in scripto justissimæ autoritatis ac fidei, quo sacræ reliquiæ in antiquo S. Justi templo conditæ recensentur, adscriptis gravibus octo Theologis... ad sacrorum loculorum resigna-

A tionem adhibitis a Guillelmo de Valentia archiepiscopo Viennensi, qui basilicæ illius reliquiis recognoscendis, rogatu canonicorum, dabat operam; in eo, inquam, scripto anno 1288. exarato, inter alias sanctorum capsulas, recensetur ea, qua *S. Arigii Lugdun. episcopi & confessoris* sacra ossa condita erant, & titulus sancti capsulæ inscriptus memoratur. Denique ejus ut beati, memoria, die superius annotato, ubivis in Lugdunensi diœcesi officio ecclesiastico recolitur; in prædicta autem S. Justi basilica, ritu duplici celebratur.

In tam contrariis de hoc episcopo sententiis
B quid sentiendum sit, nostrum non est definire, diversas scriptorum opiniones referemus. Prima est Cointii, qui Aridium plene purgat a crimine, & falsitatis arguit scriptores qui stylum in eum acuerunt. Præcipuum ejus argumentum ducitur a silentio Jonæ & Adonis, qui causas mortis Desiderii afferentes, Aridium silent; & Jonas quidem totum crimen in Brunichildem reginam ac Theodoricum regem; Ado in unam Brunichildem; neuter in Aridium episcopum rejicit. *Eo tempore*, inquit Jonas *Theodoricus atque Brunechildis non solum adversus Columbanum insaniebant, verum etiam & contra sanctissimum De-*
C *siderium Vienn. urbis episcopum adversabantur: quem primo exsilio damnatum; ad postremum glorioso martyrio coronarunt.* Ado vero in suis ad Viennensem ecclesiam litteris *Brunechildis*, ait *fœmina incomparabilis libidinis*, (quæ) *per diversorum juvenum libidines excanduit, turpissimum lupanar ipsa semetipsam turpissimis juvenibus exponens. Cujus inaudita flagitia Desiderius... reprimere & corrigere cupiens, tam privatim quam publice meliorem vitam arripere & pœnitudinem facti habere monebat.* (Unde) *S. virum cœpit detestari* (&) *exsilio deportari & relegari fecit.* Redux jubetur in palatium venire, ibique veri-
D tatem cum professus fuisset, capitur, *atque agentibus Bettone, Gasifredo, & Æphane comitibus impiissimi sceleris consiliatoribus, custodia mancipatur, atque in territorium usque Lugdunense perducitur super fluvium Calaronam*, occiditur. In chronico quoque: hic, *Brunichildem Reginam ex impietatibus suis arguens, a comitibus ejus, ipsa jubente.... perimitur.*

Hæc quidem ingeniose dicta sunt, verum an solide, judicet lector. Nescio an negans argumentum quidquam possit adversus expressum ejusdem temporis scriptorum testimonium! cædis Desiderii autores refert Jonas, non incento-
E res, id enim ad illius institutum nequaquam pertinebat; Jonæ intererat Brunechildis vitia proferre, Lugdunensis vero præsulis non ita. Ea Fredegarius refert & Aimoin. quia generalem historiam scribebant, cujus operæ erat omnes tam scelesti facinoris sive auctores sive instigatores propalare. Denique quo fine Arigii crimine nomen tanto infamasset Fredegarius? Nihil unquam illi cum Arigio. Deceptus est inquit Cointius, & Vapicensem Arigium cum Lugdunensi confudit. Confudisse falsum est, & licet verum foret, nihil in Vapincensi reperitur, quo tam atroci criminationi locus

suppetat. A testimonio scriptoris vitæ S. Romarici sese ad felicius extricat Cointius. Quod enim ille refert, actum pridie, & ipso die mortis Theodorici, aperte falsum est, obiit enim Aridius anno 611. sive sesquianno priusquam Theodoricus è vivis tolleretur. Unde Severt. duo alia reponit. Primum quod male deceptus fuerit Aridius quando insidias porrexit Desiderio Viennensi, ut peccatum ejusmodi excusatione dignum sit. Alterum quod è vestigio ad exitum usque vitæ acerbissimum pœnitentiæ genus in se susceperit, & exegerit ob perpetratum in fratrem crudele spectaculum. Ut ut hæc sunt, è vivis excessit Aridius anno Christi 611. IV. idus Augusti: episcopatum enim, ut supra retulimus an. 603. susceperat, & ex martyrologiis Bellijocensi & Lugdunensi *rexit ecclesiam annos VIII. menses sex*. Ædificatam ab eo ecclesiam S. Crucis, quæ S. Johannis basilicæ contigua est, instauratamque S. Justi ædem multi affirmant.

Observandum porro falli Severt, qui Arigium Vapincensem cum Lugdunensi confundit. Enim vero plures a Gregorio M. litteras accepit Arigius Vapincensis, vivente Ætherio Lugdunensi, cui non nisi post Secundinum successit Arigius noster. Hallucinari insuper qui S. Desiderium fuisse Lugdunensem episcopum fingunt cum catalogis quos Demochares a Campegio & Sarrazino acceptos edidit. Quod quantum a veritate abhorreat adeo clarum est, ut probatione non indigeat.

XXXIV. THEODORICUS.

Theodoricus, ab aliis Tetricus dictus, Aridio successit, ut docent tres a Chiffletio editi Lugdunensium præsulum indices. De illo id unum
625. suppetit, quod anno 625. Remensi concilio à Sonnatio celebrato interfuit teste Flodoardo, hist. lib. 2. cap. 5. *Sonnatius synodum celebrasse reperitur cum aliis quadraginta, vel eo amplius, Galliarum episcopis; ubi etiam S. Arnulphus Metensium præsul invenitur interfuisse, cum Theodorico Lugdunensi*, &c. Scio doctissimum Mabillonium Annal. tom. 1. pag. 425. Lugdunensem præsulem, qui Remensi synodo interfuit, Candericum seu Gandericum nominare. Qua porro ratione, quo fundamento, me latet; cum certum sit Theodoricum legi apud Flodoardum: ut doctissimi quique testantur, Sirmundus, Cointius, &c. Quot annos eidem synodo supervixerit Theodoricus, haud liquet: non diu tamen superstitem fuisse ex sequentibus patebit.

XXXV. GANDERICUS.

Gandericus, qui & Candericus, & Gaudericus, ac Gaudricus nuncupatur, in omnibus episcoporum Lugdunensium catalogis locum obtinet post Tetricum seu Theodoricum. Ex vita S. Boboleni, privilegio monasterii Fossatensis prope Parisios subscripsit *Gaudericus Lugdunen-*
642. *sis* anno 642. Duabus potissimum rebus pontificatum illustravit; ordinatione Baldomeri in subdiaconum, & subscriptione concilii Cabilonen-
* S. Galmi. sis. Baldomeris, * ut constat ex ejus vita apud Bolland. 27. Febr. monasticam vitam in S. Justi cœnobio sub Viventio professus, ac virtutibus clarus, *a sancto ac beatissimo Gaudrico jam dictæ urbis papa, licet invitus, ad subdiaconatus im-*
plendum officium est benedictus. Anno 644. sub 644.
Chlodoveo Rege concilio Cabilonensi III. præfuit & subscripsit. In eo conditi canones XX. scripta ad Theodosium Arelatensem præsulem epistola, qua Patres eum ab episcopali munere suspendebant. Quanto tempore Gandericus post prædictum concilium vixerit, nobis incompertum.

XXXVI. VIVENTIUS seu VIVENTIOLUS.

Hic omnia neoterici cum Severtio confundunt; sed ut acute notavit Cointius ex actis S. Baldomeris eos corrigere facillimum. Ex iis enim Tetrico seu Theoderico, quem Flodoardus Remensi synodo anno 625. interfuisse testatur, Gandericus sine medio successit, nec locus inter utrumque medius Viventio concedi potest; quippe qui monasterio sancti Justi præerat cum Gandericus Baldomerem subdiaconum ordinavit. Nec audiendus Severt. cum Viventium, quem Ganderici decessorem constituit, primum S. Justi abbatem, tum Lugdunensem episcopum fuisse, ac tandem, dimisso post biennium episcopatu, S. Justi cœnobii administrationem iterum suscepisse divinat; nullo enim fundamento nititur hoc ejus commentum, cum nullibi legatur Viventium S. Justi abbatem bis fuisse; & aliunde in omnibus indicibus post Aridium constanter recensentur, Tetricus, Gandericus, Viventius.

Viventius, qui & Viventiolus sæpe nuncupatur hoc nomine II. primum cœnobii S. Justi, ab Arigio aut fundati aut restaurati, secundus aut tertius abbas, *cum*, eo solo titulo ornatus *quodam tempore venisset ad orationem in vico qui Auditiacus vocatur, Baldomerem in vilissimo vestitu & calceamento ibidem orantem invenit.... in colloquio sensit per Spiritum sanctum Dei fidelem esse ministrum: sicque eum secum usque ad suam domum lætus adduxit; deinde in monasterio S. Justi Lugdunensis, in quo ipse positus erat abbas, permanere constituit.*

Ex abbate fit Lugdunensis antistes post concilium Cabilonense anni 644. colitur ut sanctus in ecclesiastica Lugdun. historia, quamvis in sanctorum Lugdunensium indiculo omittatur a Raynaudo, qui Viventium, quoties sanctus nuncupatur, pro Viventiolo primo sumi suspicatur.

XXXVII. S. ANNEMUNDUS.

Et hîc quoque, ut in præcedenti Viventio omnia, non a neotericis tantum, sed & ab antiquis permiscentur. Beda quippe venerabilis, Eddius, Stephanus, Fredegodus, & Villelmus Malmesburiensis; de Wilfrido Eboracensi antistite loquentes, quæ Annemundo conveniunt, Dalphino, qui Lugdunensis archiepiscopus fuerit, attribuunt. Sed inde confutantur primo quod in antiquis indicibus a Chiffletio editis, aliisque, nullus inscribatur Dalphinus, sed solus Anne-

ANNI CHRISTI

mundus : his porro domesticis testibus major A quam extraneis fides est habenda. Secundo, quod hæc Dalphini Lugdunensis episcopi obreptio, & Wilfridi, & ipsius Dalphini necis temporibus minime conveniat : qui enim Dalphinum admittunt, sub Brunechilde, & illius jussu interemtum affirmant, quod Wilfridi chronologiæ aperte repugnat; ex Beda quippe factus est Eboracensis antistes *cum esset annorum circiter triginta & post quadraginta & quinque annos accepti episcopatus diem clausit extremum, anno imperii Hosredi quarto.* Hosredus vero in regnum Alfridi patris ex eodem Beda successit *anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo quarto.* B Obiit ergo Wilfridus anno 709. a quibus si demas 75. quos vixit, natus dicendus est anno 634. Quo ergo pacto potuit interesse neci Dalphini jussu Brunechildis interemti, qui non nisi longe post illius Reginæ interitum natus est? Inferendum ergo, aut, quod jam diximus, hallucinatos fuisse extraneos illos autores : aut utrumque Dalphini & Annemundi nomen gestasse præsulem de quo hic agimus, & primum ab extraneis, alterum a nostris ut speciale usurpatum & uni eidemque attributum : nec vana putetur hæc nostra conjectura, siquidem in veteri breviario cameræ Lugdunensis apud Severtium hæc le- C guntur : *Igitur Dalphini, seu B. Annemundi martyris vitam exponam.* His prænotatis.

Aunemundus, qui & Aonemundus, & Annemundus, patre Sigonio Lugdunensium præfecto, matre Petronia natus est ; fratrem habuit Dalphinum, qui & ipse post patrem Lugdunensis urbis comitatum habuit ; sorores Petronillam & Luciam in cœnobio S. Petri professas. *In Dagoberti Regis prætoriis coalitus est.* Percharus fuit Sigiberto & Chlodoveo regibus Dagoberti filiis, ac regnante Chlodoveo Lugdunensem pontificatum obtinuit. *Vir fuit*, ut ex veteri jam citato cameræ Lugdunensis breviario refert Severt. D *affabilis, fortis, humilis, prudens, & instans; in objurgationibus mansuetus, in disputationibus victor, in judicio justus, in bonitate prælatus, in eleemosynis pius, in generositate conspicuus, & in facultatibus lætus : tantam denique in eum Dominus suam contulerat gratiam, ut egregie veneretur a populo, etiam ut gentes eum niterentur placare muneribus ; a Regibus tamen atque proceribus ita habebatur gratus, ut mox quidquid posceret impetraret, nullusque de aliquibus ad suum profectum quicquam volebat appetere, nisi sua suggestione principi portaret.*

653. Anno 653. subscripsit Chlodovei junioris E diplomati quo monasterii S. Dionysii libertatem confirmat. Ejus & aliorum præsulum subscriptiones eradere conatur Cointius, sed eas vindicat Mabillonius quem consule, De re diplom. lib. 6. cap. 7. Jam antea anno 650. juxta Cointii calculos, (seu eodem ut aliis placet) Benedictus Biscop. & Wilfridus iter ex Anglia Romam susceperant, *qui cum Lugdunum pervenissent*, inquit Beda, lib. 5. cap. 20. Wilfridus a Dalphino *civitatis episcopo ibi retentus est* quia *delectabatur prudentia verborum ejus, gratia venusti vultus, alacritate actionis, & constantia ac maturitate cogitationis. Unde & omnia quæ necesse habebat abundanter ipsi cum sociis suis donabat : imo offerebat ut si vellet partem Galliarum non minimam illi regendam committeret, ac filiam fratris sui virginem illi conjugem daret, eumque ipse loco adoptivi haberet. At ille gratias agens.... respondit se propositum alterius conversationis habere, & ideo relicta patria Romam iter agere cœpisse. Quibus auditis antistes misit eum Romam, dato duce itineris, & cuncta simul quæ necessitas poscebat itineris largiter subministravit, obsecrans ut cum in patriam reverteretur, per se iter facere meminisset.* Promisit Wilfridus & promissis stetit, ac post reditum *cum tres annos* Lugduni apud eum mansisset, *attonsus est ab eo, & in tanto habitus amore, ut hæredem sibi illum facere cogitaret : sed ne hoc fieri posset, antistes crudeli morte præreptus est.*

Beda, ibid.

Ibidem.

Causa necis Annemundi in breviario cameræ Lugdunensis sic refertur : *Dum sublimitatis gloria celsior videretur in cœtu, incidit cunctis in odium, qui tractare seditiose cœperunt sub clandestina accusatione, dicentes quasi regnum evertere moliretur occulte. Interea facta est conjunctio ex Regis imperio in suburbano Aurelianensis urbis..... in quam venerant proceres majores natu, ducesque cum plebibus. Huic loco solita vocatione B. antistitem cum fratribus crediderunt affuturum, sed hic adhuc fessus, quo nuper laboraverat tædio venire non valuit. Sic, quem adversus* (eum) *conceperant, revelarunt dolum, & ejus germanum quasi præfectum Lugduni, quæ est caput Galliæ, vehementer angebant pro falso infidelitatis crimine, Rex truncavit capite. Tunc vir Dei*, addit libellus monialium S. Petri Lugdun. *ex fratris interitu illico suæ didicit vitæ dispendium : & quia spiritus promtus est, & caro semper infirma, trepidans, paululum ab urbe declinavit præsentiam.* Sed postea *recordatus præmii, martyrio se cupiens munerari ad propriam reversus est civitatem..... Et jam tribus ducibus præceptum fuerat ut B. pontificem sub fida custodia Principi præsentarent, atque si resultasset, extinctum relinquerent. Ocius Lugdunum perveniunt.* Captus est & abductus; ac ut fert breviarii monialium antiphona, *Cabilone mulctatur ;* & ut legitur in lectione octava Dominicæ infra octavam : *Cum a præfecto & satellitibus ad locum S. Martialis civitati Aurelianensi vicinum regiis præsentandus conspectibus duceretur, in territorio Cabilonensi tentoria fixerunt. Ubi timentes ne gratiam apud Regem inveniret, eorumque machinamenta reducerentur ad nihilum, inito consilio eum nocte occiderunt.* Aderat Wilfridus, magistrum secutus *desiderans cum eo pariter occumbere : sed hunc ubi peregrinum, atque de natione Anglorum cognovere, neque eum trucidare cum suo voluere pontifice.*

Tempus ejus necis difficultatum seges est.... *Brunechildis regina*, inquit Beda, lib. 5. cap. 20. *missis militibus episcopum jussit interfici*, hoc est ante annum 616. quod stare nequit, ut jam initio hujus articuli demonstravimus. Unde viri doctissimi

doctissimi censent verba hæc *Brunichilda Regina*, niale in Bedæ textum irrepsisse. Alii sub Clotario tertio & Bathilde regina martyrio coronatum propugnant : ita vetus breviarium cameræ Lugdunensis : *quasi regnum Clotarii III. molireretur occulte* & infra : *conceptum quem adversus B. pontificem conceperant, revelarunt dolum, & ejus germanum. . . . . Rex & Bathildis regina truncaverat capite.* Verum, breviarium illud manifeste corruptum videtur, ut ipse Severtius fatetur. A primo ergo illius loco, hæc duo verba *Clotarii III.* sunt expungenda ; in altero vero, hæ delendæ voces barbaræ, *germanum ejus (Rex) & Bathildis regina truncaverat capite.* Ratio est quod in breviario monialium S. Petri, & libello cœnobii a Severtio citatis, nomina Clotarii, & Bathildis, imo & Ebroini omittantur. Sed & id palam est ex chronologia S. Wilfridi. Jam ostendimus eum natum fuisse anno 634. Cum solvit ex Britannia sexdecim circiter annorum erat, uti non obscure testatur Beda, lib. 5. cap. 20. dicens : *ubi quartum decimum ætatis contigit annum, monasticam seculari vitam prætulit... pater... annuit. Venit ergo in insulam Lindisfarnensem, ibique monachorum famulatui se contradens, diligenter ea quæ monasticæ castitatis erant, & discere curabat & agere.... didicit psalmos & aliquot codices, nec dum quidem attonsus.... in quo monasterio cum aliquot annos Deo serviret, animadvertit.... minime perfectam esse virtutis viam quæ tradebatur a Scottis, proposuitque animo venire Romam, & qui ad sedem Apostolicam ritus ecclesiastici, sive monasteriales servarentur, videre.* Hanc in rem adiit reginam Eanfledam, quæ misit eum ad regem Cantiæ Erconbertum, ut eum Romam honorifice transmitteret;ubi cum aliquandiu demoratus fuisset,Benedictus cognomento Biscop. cupiens & ipse Romam ire advenit, sicque ambo profecti sunt. Ex his liquet jam 14. annos natum monasterium adiisse, ad minus duos annos commoratum, conceptoque Romam adeundi consilio, Reginam, & Cantiæ regem adiisse & denique ut probabilissimum est, annos natum 17. Romanum iter aggressum fuisse, Lugdunum mari terraque petiisse, moram ibi aliquandiu fecisse, exinde Romam profectum, in ea civitate aliquo tempore, ut quæ decreverat exsequeretur, mansisse, Lugdunum reversum tres annos ibidem apud Annemundum mansisse, nec inde nisi post antistitis necem recessisse. Ex quibus evidens est S. Antistitem neci traditum sub Clodoveo anno 655. aut 656. Eum Lugdunenses ut martyrem colunt IV. calend. Octobris.

S. Antistitis corpus Lugdunum miraculo delatum fuisse videtur, nam ut habent veteres chartæ parthenonis S. Petri apud Severt. *positum in navicula Araris absque nauclero, seu quocumque ductore, Lugdunum directum fuit. Res mira, quacumque parte transiret, omnia cymbala quæ in his locis erant, absque agitante sonuerunt ; atque duo candelabra argentea divinitus desuper lucentibus, sancto corpori in navi continuo adhæserunt. Quod a clero Lugdunensi & civibus est receptum cum fletu maximo, gaudio tamen permixto. Et.... cum quisque* tantum *sibi vindicare vellet thesaurum, & ad propriam deferre ecclesiam, nullatenus de loco dimoveri potuit. Qua de re valde admirati sunt omnes, atque suspicati id causæ, quod nondum adesset processio monialium monasterii S. Petri. In eo enim erant duæ Deo dicatæ B. Annemundi sorores, quæ accersitæ devotè illuc accesserunt. Quo cum pervenissent sorores, corpus fratris sui esse cognoverunt. Tunc sanctum corpus divinitus motum ad eas appropinquavit, satis clare innotescens apud easdem velle sepeliri...... obsequiis itaque funeralibus ab omnibus qui convenerant viris ecclesiasticis solemniter & cum maximo honore peractis, sanctoque B. martyris corpore in dicta S. Petri ecclesia recenter tumulato..... adfuit quidam cæcus* visuque recepto, *duas lampades obtulit, perpetuoque cum olei liquore lucere ordinavit.* Idem testatur Leidradus in litteris ad Carolum Magnum dicens : *Monasterium puellarum in honorem sancti Petri dedicatum, ubi corpus S. Annemundi humatum est, quod ipse S. Martyr episcopus instituit, ego fundavi cum ecclesia, quam domum restauravi.* Non me latet S. Nicetii canonicos sacrum illud corpus in suis cryptis conditum affirmare. Nostrum non est has lites definire, utriusque partis argumenta qui voluerit perpendere, Severtium adeat, qui ea abundanter subministrat. Valet tamen apud me plurimum Leidradi testimonium.

Nescio quo fundamento nixus asseruerit Severt, Annemundum Clotarii, Clodoveo ex Bathilde regina anno ut videtur 651. nati patrinum fuisse ; cum & id nullus scriptor antiquus asserat, & S. Audoenus in vita S. Eligii notet eum Bathildi prædixisse masculam prolem in utero ejus gestari, addatque. *Hæc autem omnia sicut prædixit, ita demum rerum eventus probavit : nam & Regina filium protulit, & Eligius eum filiolum habuit; ac nomen ejus Clotarius, quod dudum indiderat, vocitavit.*

XXXVIII. S. Genesius.

S. Genesius ante pontificatum abbas fuit, non Fontanellensis ut perperam asseruere nonnulli, sed palatinus aut castrensis ut observat Mabillon. in notis ad vitam S. Ansberti. Fuit Clodoveo Dagoberti filio & Bathildi reginæ carissimus, & *in palatio assiduus*, ut habet vita Bathildis. Eum Rex, ut pote *suum fidelem famulum dedit Reginæ adjutorium : per ejus manus ministrans ipsa sacerdotibus & pauperibus, pascebat egenos & induebat vestibus nudos, studioseque sepelire ordinabat mortuos, dirigens per ipsum ad cœnobia virorum ac virginum auri & argenti largissima munera.* (Sec. 2. Bened. pag. 1051. ap. Mabill. Act. tom. 2. pag. 778.) Mortuo postea Annemundo, *Christo jubente ; Lugduno Galliæ ordinatus est episcopus.* At quo anno non omnino certum. Sexcentesimo quinquagesimo octavo affirmat Cointius, ex vita Bertilæ a scriptore coætaneo exarata, in qua sic loquitur : *Baltechildis regina præparato diligenter cœnobio* (Kalensi) Bertilam ad illud regendum ab abbatissa Jotrensi enixe postulavit, quæ illam

ANNI CHRISTI

cum quibusdam sanctis puellis cum summa diligentia & honore debito, per magnum sacerdotem dominum Genesium Kalam perducere præcepit. Hic Genesius non alia ratione dici potuit *magnus sacerdos*, quam quia Lugdunensis erat episcopus. Hoc porro anno id contigisse inde conficitur, quod dicatur perfectum tunc fuisse Kalense cœnobium, perfectum autem fuit ante obitum S. Eligii, qui anno 659. ex hac vita migravit.

Anno VII. Clotarii III. Christi 662. aut
663. 663. Bertefridus Ambianensium episcopus Corbeïensi monasterio parochiæ suæ privilegium immunitatis concessit, & inscripsit *Dominis sanctis*, &c. *Nivoni, Genesio, Ethoaldo*, &c. Cui & prænominati præsules cum Genesio subscripserunt. In S. Leodegarii persecutione Genesium quoque opprimere cupiens Ebroïnus, quia S. martyrem, dum Luxovio rediret, adversus tyranni conatus tutatus fuerat, missa militum manu, a Desiderato cognomento Didone, Bobone, & Adalrico seu Chaldarico ducta, post expilatum Augustodunum *perrexerunt usque Lugdunum ut ita exinde abducerent Genesium, ut de Augustoduno dudum expulerant Leodegarium.* Verum hic intra suam urbem se strenue deffendens, validaque populi undique collecti manu fretus, casum elusit, hostesque obsidionem solvere, ac vacuos & inglorios abire compulit. Subscripsit privilegio, quod S. Drausio Suessionensis antistes parthenoni beatæ Mariæ concessit anno
666. 666.

Eum non obiisse ante annum 678. compertum habemus ex litteris Theodorici III. ubi inter judices Chramlini Ebredunensis episcopi commemoratur. Datæ sunt enim hæ litteræ *anno V. Regis, medio Septembri*, qui annus illi-
678. gatur anno Christi 678. Eas habes, lib. VI. de re Diplom. n. XI. & inter instrumenta quibus nititur historia abbatiæ S. Dionysii prope Parisios. Idem confirmatur ex vita S. Condedi, cap. 8. ubi annus VII. regni Theodorici comparatur cum anno secundo Ansberti in regimine cœnobii Fontanellensis, quod post Lantbertum tenuit: ac proinde Lantbertus anno V. principatus Theodorici, Christi 678. Genesio successisse dicendus est. Lugdunense calendarium ejus obitum consignat calendis Novembris. Vita S. Bathildis narrat S. Genesium quondam amicum suum ipsi morienti cum Angelis obviam processisse. In Calense monasterium sacrum ejus corpus translatum est, ubi magna pietate colitur.

XXXIX. Lantbertus.

S. Lantbertus, uti vocat vitæ ejus scriptor Aigradus, seu Landebertus ut alii legunt, ac Lambertus ut jam vulgo nuncupatur, vir clarissimus & nobilissimi generis prosapia ortus, patriam habuit Tarvenicum seu Teroanense apud Morinos solum, patrem Erlebertum, avunculos Chrotbertum *summum* palatii referendarium, & Halbertum virum nobilitate pariter & potentia conspicuum. In aula juvenculi regis Clotarii sub seculari primum habitu militavit. Sed anno Regis

A ejusdem quinto Christi 660. abjecta mundi militia, ad Christi castra sub duce Vandregesilo convolavit, vestemque monasticam anno quarto antequam prædictus abbas ex hac vita discederet, accepit: tantosque in virtute progressus fecit, ut moriens piissimus pater eum sibi successorem designarit; unde monachorum omnium calculo electus an. 665. pedum illud tenuit annos 13. menses 8. *Erat*, inquit anonymus ejus vitæ scriptor, *opere castus, caritate diffusus, fide firmissimus, in consiliis providus, in bonitate conspicuus, in colloquiis affabilis, atque in omni re optima promptus; statura quoque procerus, adspectu de-*
B *corus, toto corpore elegantissimus.* Quibus omnino similia habet autor vitæ S. Ansberti, pag. 1052. Ejus prudentia in eo maxime enituit, quod exstincto Clotario rege, ortaque inter ejus fratres Childericum & Theodericum de regno Neustriæ simultate, quæ Francos in diversas partes distraxit, ita se cautum exhibuit, ut in neutram partem declinaret. Hincque effectum est ut apud Childericum Neustriæ tandem principatum adeptum tanto in honore habitus fuerit, ut quidquid ab eo postulasset statim obtineret.

Act. Sanct. ord. Bened. sec. 3. part. 2. pag. 464.

Tandem an. 678. desin. aut seq. ineunte, de- 678.
functo Genesio, Lugdunensis urbis antistes a Rege,
C unanimi cleri plebisque consensu, constituitur, ac quantumvis renitens pontifex consecratur. In tanto dignitatis gradu pristinam coluit humilitatem, pœnitentiam professus est, auxit caritatem; verboque pariter & exemplo pavit gregem sibi commissum. Ansbertum, suum in regimine Fontanellensis cœnobii successorem, Rotomagensium episcopum electum, cum aliis præsulibus
consecravit anno 689. Ac tandem meritis ple- 689.
nus terrenæ mortalitatis vinculis exutus est, & & ad supernæ felicitatis gaudia migravit. Ejus festivitas in vetusto breviario Fontanellensi rubeis litteris exprimitur 18. calend. Maias, quo
D die in martyrologiis recentioribus recolitur: consequenter obiisse videtur. Verum quo anno, non omnino certum: 685. inquit Baillet, sed fallitur. Certe non ante 689. ut & ex Ansberti consecratione palam est, & ex S. Audoeni ætate. Hic quippe 14. Maii, anno 646. ordinatus est, Rotomagensem ecclesiam rexit annis 43. mensibus 3. diebus 10. ex sinceris ejus actis, non ergo obiit ante annum 689. Vide notas in epistolam S. Gregorii papæ 58. libri XI. novæ editionis.

XL. Isaac.

E

XLI. Lebuinus.

Isaacum seu Isacharum hic inserunt catalogi a Demochare relati: eumdem hoc loco referunt Sammarthani fratres, Severt. Cointius & de Mura; & quidem circa annum 685. ex severtio; 687. ex eodem, ex quadripartita Gallia Christ. & Cointio. Sed ab hoc anno pedum gestasse non potuit cum ad 689. ad minimum, pervenerit Lambertus. Ejus ergo episcopatus initia an. 690. assignanda forent, & vix biennio sedisse dicendus esset. Sed ne id asseramus impediunt vetustissimi tres catalogi a Chiffletio editi, & quartus

non minoris antiquitatis in ecclesia cathedrali A Eduorum repertus, qui omnes & Isaacum & Lebuinum omittunt, & Gudinum Lamberto sine medio supponunt. Et quod maxime observandum, eorum unius scriptor vixit sub Carolo Magno, & in Leidrado desinit, non potuit ergo Isaaci pontificium ignorare si tenuit. Sed in homiliario reperitur inquiunt ? at quid homiliarium, cujus ætatis, quantæ authoritatis, inquam ego. Deinde ei librum obituum ecclesiæ Lugdunensis in quo Isaac omittitur, oppono.

Ad Lebuinum vero, seu Loboïnum ac Leboinum quod spectat, longe minor est difficultas, cum enim exhibent soli Campegius & Sar- B razinus, ab omnibus aliis, qua indiculis, qua auctoribus omittitur: imo eum supposititium & a Severtio confictum vocat de Mura. De illo nihil quoque habent Lugdunenses chartæ. Unde videbitur eum peperisse confusum nomen Leubonii, qui sub Remigio & Aureliano coëpiscopus exstitit.

XLII. Godwinus.

Godwinus a tribus Chiffletii indicibus, ut & ab Augustodunensi Gudinus, a nomenclatoribus Godinus & Gadinus dictus, in Lugdunensi ca-
693. thedra jam anno 693. sedebat, ut constat ex C Beda, lib. 5. cap. 9. qui de Bertwaldo Cantuariensi antistite loquens ait : *Electus est in episcopum anno Dominicæ Incarnationis 692.... ordinatus autem anno sequente 3. die cal. Jul. Dominica a Godwino metropolitano episcopo Galliarum.* Hic enim Godwinus, quem metropolitanum episcopum Galliarum Beda nuncupat, alius esse nequit ab hoc nostro antistite, ut notant harum rerum peritissimi Cointius & Mabillonius. Hic etiam forte est Godinus, qui eodem anno pridie calendas Martias adfuit placito Clodovei regis apud Valencenas. Alius tamen tunc erat Godinus Suessionensis episcopus: unde incertum D est uter eorum sit in hoc placito recensitus.

695. Anno circiter 695. exhibitum sibi a Ragnachario privilegium, quod olim Emmo Senonensis monasterio S. Columbæ concesserat, confir-
701. mavit cum pluribus aliis episcopis. Anno 701. Bonitum quondam Arvernorum episcopum Romam tendentem Lugduni excepit, & ab eo cum Burgundionum duce reconciliatus est. Godwini quidem nomen non exprimit vitæ scriptor, at ex dictis, & ex jamjam referendis, nullus alius præter Godwinum intelligi potest. Eumdem sanctum Roma reversum toto quadriennio retinuit & fovit ; ac tandem ibidem mortuum in ecclesia E
707. monialium S. Petri sepeliri curavit anno 707. Nordobertus Arvernensis episcopus anno 713. *Legationem ad virum beatissimum Godinum Lugdunensis urbis præsulem* direxit, rogans ut S. Boniti ante sexennium defuncti reliquias in Arverniam transferri permitteret, quod ille negavit dicens : *quod mihi a Deo commissum est, nequaquam me meosque tanti muneris pati permitto dispendium.* Quot annos deinceps Godinus sederit, haud liquet.

XLIII. Fulcoaldus.

Hujus pontificis nomen varium apud scriptores. In vita S. Boniti Fulcoaldus ; in duobus Chiffletii & in Eduensi catalogis Eoaldus ; in tertio Chiffletiano Boaldus ; in duobus Democharis indicibus, Fraldus ; in ecclesiæ S. Irenæi homiliario, Foaldus ; & alibi Faldus nuncupatur. Ejus episcopatus constat ex historia translationis S. Boniti. Proculus enim *post virum Dei* Bonitum *loco tertio* Arvernensis antistes, oratores Lugdunum misit, qui decessoris sui corpus iterum postularent : illi cum *ad industrium virum Fulcoaldum, qui eo tempore præsulatus officio erat præelectus*, pervenissent, ac quæ in mandatis habebant aperuissent, vir sapientissimus reposuit : *Voluntatem Dei implorate, cui nullus resistere neque obviare potest, & si ipse vestræ petitioni favens atque propitius esse voluerit, contraire non valeo.* Dictis paruerunt, & licet pro viribus reluctaret Dida S. Petri abbatissa, manifesta Dei voluntate, quod poscebant obtinuerunt : *Duo enim statim ab eodem præelecto* Lugd. præsule *missi sunt*, qui legatis dicerent : *ite, & sicut petistis, reliquias vel artus B. sacerdotis absque mora levate, quia ipsi ; quod voluntas omnipotentis Dei foret, per scriptas probaverant breves.* Hanc translationem anno vel 717. vel 722. consignandam affirmat Cointius.

Sub ejus pontificatu anno 732. Lugdunum capiunt Sarraceni, qui & Arabes, & Vandali, &c. eo tempore dicebantur. Sub eorum jugo aliquandiu gemuit, ut ex veteribus annalibus Metensibus ac Fuldensibus, & Burgundicis Guillelmi Paradini, necnon ex historia Claudii Rubii liquet. Recuperato a Francis Lugduno nihilo melior fuit sors ecclesiæ, ut ex Adonis verbis in chronico relatis colligitur : *Vastata*, inquit, *& dissipata Viennensi & Lugdunensi provincia, aliquot annis sine episcopis utraque ecclesia fuit ; laïcis sacrilege & barbare res sacras ecclesiarum obtinentibus.* Quod & exponit Paulus Æmilius dicens : *Decumarum sacrum jus militaribus viris adtribuisse, & adeo militibus suis omnia permisisse* (Martellum,) *ut dum hi magis quam hostes Visigothi sacra prophanaque diriperent, per aliquot annos Lugdunensis, Viennensisque sedes viduæ suis episcopis fuerint militaribus injuriis ; altero defuncto minime suffecto successore ; altero cœnobii portum ingresso.* Exinde vero tempus quo Fulcoaldus obierit facili negotio dignosci potest. Enim vero si decem duntaxat annis, ut affirmat Severtius, interpontificium Lugdunense duravit, cessavitque quando Pipinus cognomento Brevis iter per provinciam Lugdunensem habuit, vixit Fulcoaldus ad annum 744.

XLIV. Madalbertus.

Anno, ut videtur, 754. Lugdunum, cum illac in Italiam tenderent Stephanus Romanus pontifex & Pipinus Francorum rex, post aliquot annorum interpontificium, novum accepit episcopum Madalbertum nomine. Illius mentio fit in omnibus Lugdunensium præsulum indicibus, in homiliario, veteribusque martyrologiis in S. Irenæi

ANNI CHRISTI

tabulario repertis. Illius tamen gesta ob summam A temporum illorum calamitatem tradita sunt oblivioni. Obiit ante annum 769.

XLV. Ado.

Adonem seu Addonem, ut Lugdunensem antistitem, ac Madalberti successorem constanter exhibent omnes episcoporum indices, exhibet & Ado Viennensis sub annum 792. dicens: *Tunc temporis Ado Lugdunensem ecclesiam regebat.* Exhibet & historia Stephani Papæ III. secundum quam in exordio ordinationis suæ oratores misit ad Franciæ reges, rogans ut *aliquantos viros gnaros, & in omnibus divinis scripturis, at-* B *que sanctorum canonum institutionibus dirigerent.* Qui postulatis annuentes duodecim misere *nimis divinis scripturis & sanctorum canonum ceremoniis doctos, & probatissimos viros;* inter quos recensetur *Ado Lugdunensis:* cum quibus, aliisque Tusciæ, Campaniæ & Italiæ præsulibus concilium coëgit in basilica Lateranensi anno 769. 769.
mense Aprilis ind. VII. in quo discussa primum, deinde rescissa Constantini pseudopapæ acta fuerunt; ac tandem actum de cultu imaginum. Ad annum 798. pervenit Ado.

Observandum hic Eldoinum seu Ilduinum in omnibus antiquis præsulum catalogis, in tri- C bus a Chiffletio relatis, in Augustodunensi, &c. ut episcopum exhiberi: sed rem explicant Ado Viennensis in chronico, & Hugo Flaviniacensis in chronico Virdunensi. *Post Adonem*, inquit Viennensis antistes, *nepos ejus Ilduinus paululum Lugdunensem ecclesiam non episcopus tenuit, & abscedens Lirinis insulæ monasterio monachalem conversationem suscepit.* Hugo vero Adonis verba exscribit.

XLVI. Leidradus.

Leidradus tribus Chiffletii indicibus, Ludovico Pio, Alcuino in prefat. librorum adversus D Elipantum, & Adoni in martyrologio: Laidradus Theodulfo, Alcuino epist. 69. & Carolo Magno in testamento: Laidrachus Felici Urgellitano in confessione fidei: ac tandem Liobradus Alcuino in data ad ipsum epistola: fuit Caroli Magni bibliothecarius ut nonnullis placet. Anno 798.
798. Adoni datus est successor procurante inprimis Carolo, sic enim ipse in epistola: *olim me exiguissimum famulorum vestrorum ad regimen ecclesiæ Lugdunensis destinare voluistis, cum ego huic officio impar existerem, & indignus.* Sed non videtur statim ordinatus, siquidem eum *electum pontificem* vocat Alcuinus in epistola ad fratres E Lugdunenses, & in altera ad ipsum scripta. Statim post suam electionem cum Theodulfo Aurelianensi antistite missus Dominicus per Galliam Narbonensem dictus est. Clarum sane & maximæ autoritatis officium: missi enim Dominici *majores* dicebantur legati a latere probatæ fidei, quos princeps extra ordinem *ad justitias faciendas*, (sic loquebantur) cum amplissima potestate dirigebat in diversas regiones tractusque provinciarum. Eorum erat inprimis oppressis populis opem ferre, & in comitum ac judicum rapinas & violentias inquirere ac decernere, atque etiam nobiles ac sapientes judices, qui Deum timerent constituere. Hanc legationem describens Theodulfus Leidradum sic laudat:

Hæserat hac nobis Laidradus forte sodalis;
Cederet ut magnus hoc relevante labor.
Noricus hunc genuit, hunc, tu Lugdune, futurum
Pontificem speras religionis ope
Arte cluit, sensuque viget, virtute redundat
Cui vita ad superam transitus ista manet.

Laudat & Alcuinus epistola 89. gratias Deo agens quod ipsum nactus sit amicum, *in cujus fide veritas, in cujus bonitate benignitas, in cujus consilio salus semper inventa est.* Laudat & Ado Vienn. in chron. tanquam virum seculari dignitati intentissimum ac honori reipublicæ utilem.

Ordinatus est anno 799. Felix enim in epistola ad clerum populumque Urgellitanum hoc anno scripta, eum vocat episcopum. Urgellam ad Felicem hoc anno cum Nebridio Narbonensi præsule & Benedicto Anianensi abbate missus est; quo cum pervenissent synodum habuere cum episcopis & abbatibus provinciæ Gothiæ, inquit vir clar. D. de Marca, ut Felicis contumaciam blandis collocutionibus mollirent. A synodo conventus Felix, spopondit se ad Regis aulam venturum, & fidem catholicam amplexurum, si amica collocutione, vi omni remota, veterum patrum testimoniis ostenderetur assertiones suas esse a veritate alienas. Pollicitus est bona fide Leidradus, ac promissis stetisse agnovit Felix, qui veniens ad Aquisgranense palatium publice confutatus est ab episcopis, convictus *Deo dans gloriam, veramque confessus fidem, in pacem unanimitatis reversus est cum suis discipulis, qui ibi tunc temporis erant præsentes.* Quo non obstante, propter frequentes lapsus, ab episcopis ibidem depositus est, ut ipsemet innuit in confessione fidei ad Urgellitanos, cujus hoc est initium: *In Dei nomine Felix olim indignus episcopus;* innuit & Agobardus in libro adversus ipsum conscripto. *Post obitum*, inquit, *Felicis illius qui fuerat quondam episcopus in sede Orgelletana..... ab honore episcopatus depositus*, &c. Imo & teste Adone Viennensi, *perpetuo exsilio apud Lugdunum relegatus est.* Leidradus, quia Felici persuaserat ut se coram Rege sisteret, ob secutam ejus conversionem magnum sibi nomen comparavit: ideoque a Carolo, qui nihil studii remittebat ut hæresim penitus exstirparet, iterum missus est in Hispaniam, ut sanam illic doctrinam prædicaret, adjunctis cooperatoribus iisdem Nebridio & Benedicto, ut constare videtur ex Alcuino, qui ipsis suos adversus Elipantum libros inscribens ait: *Ad cujus piissimæ prædicationis venerabile opus, mandante gloriosissimo... & devotissimo..... Carolo rege, vos iterum ituros esse* (in Hispaniam) *audivimus.* Hoc porro alterum iter anno 800. susceptum est.

Exinde ad suæ ecclesiæ curam & institutionem se totum contulit. Nominatum ad tantam dignitatem admonuerat Carolus, ut *sollicitudinis curam*

Margin notes (right column): 799. — In Marca Hispan. pag. 270. — Alcuin. lib. I. adv. Elip. — 800.

gereret, ut negligentiæ quæ in ecclesia (Lugdun.) *perpetratæ noscebantur, emendarentur, & perpetrandæ vitarentur.* Monitis abunde paruit. Primum abalienatos reditus Imperatoris favore recuperavit: atque ex eis cantores conduxit, ac cantorum scholas erexit, qui abjecto veteri Gallicano ritu, Romanum in sacro palatio jam receptum, ac a se in ecclesiam invectum adhiberent, & alios edocerent. Scholas quoque lectorum instituit, in quibus clerici non solum officiorum lectionibus exercerentur, sed etiam in divinorum librorum meditatione spiritualis intelligentiæ fructus consequerentur. Libris ecclesiæ bibliothecam ornavit, templa decoravit, auxit ornamenta, collabentes ecclesias restauravit, dirutas erexit; S. Johannis nomine dicatam refecit, & *a novo* cooperuit; texit & S. Stephani basilicam, S. Nicetii, & S. Mariæ ecclesias reædificavit, domos episcopales resarcivit. Res quoque monachorum summo studio curavit. Insulæ Barbaræ monasterium a Sarracenis destructum instauravit jussu & subsidiis Caroli Magni, qui abbatem ei præfecit Benedictum Anianensem. Duo quoque alia puellarum cœnobia restruxit, S. Georgii scilicet, & S. Petri, in quorum postremo *sanctimoniales numero triginta secundum institutionem regularem* viventes inclusit. Hæc omnia discimus ex ejus epistola ad Carolum Magnum, infra referenda.

Chart. II. col. 1.

811. 814. Anno 811. Caroli imperatoris testamento testis adfuit & subscripsit. Anno 814. Initio imperii Ludovici, cum lis esset de teloneo in urbe Matiscone, Hildebaldus episcopus Imperatorem adiit, qui, ut fert ejus præceptum: *missum suum venerabilem Leidradum ad hanc rem investigandam & diligenter inquirendam* direxit: Et hoc ultimum vitæ ejus publicæ opus: hoc quippe eodem anno episcopatu se abdicavit, & in Suessionense S. Medardi cœnobium secessit, ibique ad mortem usque perseveravit. Quo præcise anno defunctus fuerit, incertum. Ejus obitus v. calendas Januarias notatur in necrologio Lugdunensis ecclesiæ. Ejus tempore ex Carthagine allata sunt SS. Cypriani, Pantaleonis, Sperati, aliorumque Scillitanorum martyrum corpora, primumque in urbe Arelatensi reposita sunt, deinde a Carolo concessa Leidrado, & ab eo *in majori ecclesia B. Johannis Baptistæ, ac S. Stephani martyris.... post venerabile & sacrum altare decentissima sepultura recondita.* Eam translationem insigni carmine celebravit Agobardus, eamque consignat anno 802. Plurimum se torquet Severtius ut hanc historiam cum Beda conciliet qui eam refert in suo martyrologio. Labori pepercisset si id in interpolato Bedæ martyrologio insertum, sed in sincero quem Henschenius ex codice Divionensi publicavit, de illa translatione nihil prorsus haberi animadvertisset. Præter epistolam ad Carolum Magnum jam a nobis recensitam, habemus alteram ad sororem de morte filii & fratris consolatoriam, quas edidit Balusius ad calcem operum Agobardi. Habemus & duo de baptismate opuscula ad Carolum imperat. & quidem ipsius jussu conscripta. Ea edidit Mabill. vet. analect. tom. 3.

Apud Severt. in episc. Matiscon. n. 47. §. IV.

Observandum hisce temporibus obtrudi Johannem quemdam Lugdunensem archiepiscopum: ac primo quidem in præcepto Caroli Magni pro Sandionysiano cœnobio. Secundo, in altero ejusdem principis pro eadem ecclesia, quod datum dicitur an. 813. sed præter quam quod in nullis indicibus aut aliis antiquis monumentis Lugdun. præsulum notatur hic Johannes, certe nullus ei locus suppetit, quo enim tempore recensetur, sedebat Leidradus, denique horum diplomatum falsitatem demonstrat Coint. Annal. tom. 7.

XLVII. Agobardus.

Agobardus sic apud omnes antiquos dictus est, quamvis a nonnullis recentioribus Agobaldus, & Agobertus, & a vulgo Lugduni S. Agobo nuncupetur. Natum in Gallia asserunt omnes fere auctores, quamquam id non satis constare affirmat Baluzius. Et certe si verum est quod profert Mabillon. in Bedæ martyrologio & in libro de sex mundi ætatibus, quæ habentur in MS. codice bibliothecæ Lugdunensis, quæque ad marginem cycli Paschalis conscripta sunt, *de Agobardo indubie interpretandum* esse, dicendus est in Hispania natus. Primo enim ad annum 779. ait Agobardus: *hoc anno natus sum.* Secundo ad an. 782. *Hoc anno ex Hispaniis in Galliam veni. Veni,* inquit, non *redii.* Deinde si *veni* hic pro *redii* sumendum, cum quadrimus tunc esset necesse foret antea in Hispaniam traductum fuisse, quod vix credibile est. Pietati & sacrarum litterarum studio operam dedit, tantumque in illis progressum fecit ut a Leidrado, ut videtur, in Galliam Narbonensem & in Hispaniam commeante Lugdunum adductus fuerit, ibique primum ab eodem ad presbyterii gradum evectus, & postea, in senectutis solatium & laborum ecclesiasticorum adjutorium, factus chorepiscopus inquit Hugo Flaviniacensis, seu coëpiscopus ut habet Ado. Denique anno 914. Leidrado in Suessionense monasterium secedenti substitutus est, *consentiente Imperatore & universa Gallorum episcoporum synodo,* inquiunt jam laudati Ado & Hugo: quod sane aut de consummato tandem negotio intelligendum est, aut non ad litteram accipiendum. Siquidem iidem scriptores statim innuunt id pluribus displicuisse, & a quibusdam tantum approbatum. *Quod quidam defendere volentes,* inquiunt, *dixerunt eumdem venerabilem Agobardum a tribus episcopis in sede Lugdunensi, jubente Leidrado, fuisse ordinatum. Sed canonica auctoritas est,* addit Ado, *in una civitate duos episcopos non esse, nec vivente episcopo successorem sibi debere eligere; ac idcirco ulla quacumque causa regulæ ecclesiæ præteriri in tanto ordine fixæ non debent.* Rem totam clarius exponit fragmentum ex breviario ecclesiæ Gratianopolitanæ apud Mabillon. ad calcem vitæ S. Bernardi tom. IV. Actor. pag. 585. *Leidradus,* inquit, *contulit se in monasterium.... electo in sede Agobardo coëpiscopo, jussione Regis, & consentientibus aliquantis episcopis, reddito annulo & pallio. Quamobrem grande cunctis Galliarum pontificibus adversus S. Bernardum odium exoritur,* objicientibus ei

Iter Ital. fol. 14. pag. 65.

914.

ANNI CHRISTI

immane crimen de ordinatione Agobardi, ac dicentibus quoniam contra canonem apostolicum fecisset, & non debere duos simul in uno episcopatu episcopos inesse. Cujus sententiam irrefragabilem cernentes, domno apostolico indicare student: quorum seditiones cum nec epistolis, nec missis sedari valuissent, Arelate devenit, & ad concilium universos episcopos convocari præcepit: in quo conventu... non aliter se excusasse S. Bernardus dicitur, nisi quod canones tantum & capitulum, in quo erat descriptum tradidit, quidquid archiepiscopo suo coëpiscopo in ecclesia sua præfecerit, liceat perficere, quod cum nullus interdicere posset, ne sub hac occasione alius error suboriretur; statuunt ut Leidrado ad suam ecclesiam reverso, Agobardo in quem habuerat gradu permanente, nihil amplius pro benedictione nuper percepta agere liceret. Sed & hoc censuerunt, ut in cunctis Galliarum episcopatibus, illis qui præsenti tempore aderant defunctis, nullus deinceps alius constitueretur coëpiscopus. Quod edictum usque in hodiernum permanet tempus. Verum prior illa definitio suum nequaquam sortita est effectum, nec enim ad suam sedem reversus est Leidradus, & procurante Imperatore, consentientibusque tandem episcopis ea potitus est Agobardus.

Ex lib. adv. Felic. cap. 5. Lugduni exsul agebat Felix olim Urgellitanus episcopus, & aliqua improbanda, ejuratoque ab ipso errori consentanea persuadere conabatur. Hoc ut cognovit Agobardus accessit ad eum coram iis quibus ista suadebat, & interrogavit utrum ita sentiret, fassumque vehementer objurgavit, & prolatis patrum sententiis commotus hæreticus promisit se pharmacum omnis emendationis sibimet adhibiturum, sed promissis non stetit, & in suo errore mortuus est, siquidem post ejus obitum quandam schedulam ab eo editam, quam catholicæ veritati contrariam scripserat, invenit Agobardus, & statim eam reprehendendam publicavit, & edito opere, cui titulus est: *liber adversus dogma Felicis, &c. ad Ludovicum Pium imperatorem confutavit.* In legem Gondabadam insurrexit, ut pote æquitati ac pietati, naturæ, legique divinæ repugnantem, in hoc præcipuè quod in rebus dubiis litigantes cogeret ad duellum: Ludovicoque imperatori oblato supplici libello, quo ejus iniquitas plane pleneque demonstratur, illius abrogationem petiit & obtinuit, eique substituta Caroli Magni capitularia cum Gallicanis canonibus. Scripsit & in hanc rem *librum de divinis sententiis digestum....... contra damnabilem opinionem putantium divini judicii veritatem igne, vel aquis, vel conflictu armorum patefieri.*

822. Anno 822. sub initium, adfuit electioni Tructesindi abbatis Anianensis, quam ex ipsius relatione confirmavit Ludovicus imperator, ut patet ex ejusdem principis epistola quam referunt Acherius & Mabillonius. Conventui Attiniacensi

823. eodem anno, mense Augusto interfuit, uti & anno sequenti Compendiensi. In eo actum de rerum ecclesiasticarum dispensatione unde & ipse de eadem materia opus conscripsit in quo multa conglobat non tantum adversus laïcos, sed etiam adversus ipsos clericos cujuscunque sint dignitatis, *qui aliud faciunt de sacris rebus quam quod faciendum est; aut aliter eas, quam a Deo & sanctis patribus ac rectoribus constitutum est, tractant.*

Orientis Imperatorum litteris motus Ludovicus conventum episcoporum Parisiis ad calendas Novembris anni 825. indixit, ut quod de imaginum cultu sentiret ecclesia Gallicana proferrent. In eo conditus liber ex Patrum ac ecclesiæ monumentorum sententiis concinnatus, ut ostenderetur retinendas quidem in basilicis imagines ad fidelium documentum, sed non adorandas, ullove superstitioso cultu honorandas. Hujus porro collectionis præcipuus autor censetur Agobardus, qui & suo nomine prolixum opus edidit sub hoc titulo: *Contra eorum superstitionem qui picturis & imaginibus sanctorum adorationis obsequium deferendum putant.* In eo vero si duriora sint nonnulla, certe contra fidem, si bene intelligantur, nihil contineri facile est ostendere. Anno 828. magna animi contentione egit adversus Judæos. Servam illius gentis, ac sub Judæorum potestate positam baptisarat: illi cuidam de aula Imperatoris, qui *Magister Judæorum* dicebatur, rem denuntiant, qui illis favens, *præceptum*, ut gloriabantur obtinuit, vetans ne *mancipium Judaïcum absque voluntate domini sui, quis baptisaret.* Indignatus præsul ad aulam profectus est, sed ab Imperatore repulsam passus, & Lugdunum reversus scripsit Adhalardo Corbeiensi abbati Imperatoris consanguineo, Walæ Adalhardi fratri, & Helisacaro cancellario: scripsit & postea *Hilduino sacri palatii antistiti, & Walæ abbati* litteras zelo, pietate ac doctrina plenas, sed frustra; missi quippe sunt recuperatores qui Judæis aperte favebant. Hinc tandem post concilium Lugdunense jussu Imperatoris habitum anno 829. scripsit Ludovico Augusto litteras: *De insolentia Judæorum.* Scripsit & alias *de Judaïcis superstitionibus*, ab ipso, a Bernardo Viennensi, & ab Eaof seu Faof, vel Faova Cabilonensi præsulibus subscriptas; sed, ut videtur, nihil obtinuit; atque hinc forte ortum ejus in Ludovicum odium. 825. 828. 829.

833. Annus 833. nigro notandus lapillo, & Franciæ dedecus, ut pote Ludovici imperatoris exautoratione infamis. Tanti facinoris historiam æterna oblivione delendam, ac vix ulli non notam hic retexere nec necessarium est nec congruum. Optandum sane tanti criminis participes non fuisse ecclesiæ Gallicanæ antistites: sed quod res est negare, piaculum historico. Præcipuus Lotharianæ factionis incentor Ebbo Remensium archiepiscopus; secundus ab illo Agobardus præsul Lugdunensis; vir sane magnus, sed qui hoc uno crimine illustria sua facinora, præclarasque virtutes commaculavit; in partes enim Lotharii transgressus, tanta animi contentione ac pertinacia eas tuitus est, ut editis opusculis tantum scelus agnoverit, ac vindicare conatus fuerit. Legantur ejus opuscula seu litteræ: *De divisione Imperii Francorum* inter filios Ludovici: *De comparatione utriusque regiminis ecclesiastici & politici.*

ANNI CHRISTI

Liber apologeticus pro filiis Ludovici.... adversus patrem & chartula porrecta Lothario in synodo Compendiensi, &c. & statim conspicietur viri cætera optimi factum pessimum nullo pacto excusandum. Hinc an. 834. restituto principe piissimo, fugatum in Italiam Lotharium sequi coactus est, debitas facinori pœnas pertimescens. Anno sequenti in conventu apud Theodonis villam habito, cum ad causam dicendam ter vocatus adesse recusasset gradu dejectus est. Retractata est illius causa anno 836. in conventu Stramiacensi * haud procul Lugduno, verum illius judicio supersederi placuit, quod nemo absens & inauditus sit damnandus. Tandem anno sequenti in Ludovici imperatoris gratiam receptus est, sedemque suam recuperavit, ut & Bernardus Viennensis, qui constructam a Lampteo vicedomino Lugdunensi ecclesiam in villa pagi Viennensis Agobardo dedicare permisit, scripta hac de re ad eum epistola. Dedicationem Agobardus demandavit *viro venerabili Audino ecclesiæ Lugdunensis coëpiscopo*. Hic est Audinus chorepiscopus, qui concilio Valentino III. subscripsit, notatus in Augiensi necrologio inter canonicos S. Pauli.

834.
935.
836.
* Cremieu.
V. Analect. tom 4. pag. 644.

Hoc fere tempore adversus Amalarium, qui Lugdunensis ecclesiæ cantum in suo libro de antiphonario reprehenderat, mordaciori stylo scripsit Agobardus in opusculis *de Divina psalmodia; de correctione antiphonarii, & contra libros IV. Amalarii abbatis*. Demum apud Santonas in expeditione Regia fato functus est VIII. idus Junii, anno 840. ut asserunt Baluzius, Mabillonius, & Cointius, post chronicon S. Benigni Divionensis a Labbeo editum; quanquam ejus obitum an. 841. consignat chronicon Virdunense Hugonis Flaviniac. Sed inde falli judicamus quod ejus obitum cum morte Ludovici componat autor annotationum marginalium ad Bedæ cyclum Paschalem appositarum. Ludovicum vero anno 840. è vivis ereptum omnes consentiunt. Ingenio pollebat Agobardus, vir pro suis temporibus apprime eruditus, theologiæ, patrumque doctrinæ ac traditionis peritus, disciplinæ ecclesiasticæ, antiquorumque canonum uti gnarus, sic & vindex acerrimus, superstitionum hostis capitalis, sententiæ quam semel imbiberat tenacissimus, scriptis acer & fortis, cætera timidus, & qui coram magnatibus vix loqui auderet: moribus integerrimus, ecclesiæ legum fidelis observator, divinorum officiorum cultor assiduus. Hinc ab autore chronici San-Benigniani *sanctæ memoriæ* dicitur. In martyrologio S. Claudii *VIII. idus Junii* celebratur *depositio beati Agobardi Lugdunensis episcopi*, & in martyrologio ecclesiæ Lugdunensis eodem die Natalis *Agobardi episcopi & confessoris*. Unde asserendum, reatum quem in Ludovicum imperatorem admisit ante obitum condignis pœnitentiæ lachrymis eluisse; idque facile suaderi inde potest, quod deinceps Ludovico Pio percarus, & in expeditione pro eodem suscepta defunctus fuerit. Vulgo creditur S. Medardi abbas fuisse, & certe in hujus cœnobii abbatum catalogo memoratur abbas tribus annis. Nempe Hilduino, primæ in Ludovicum

840.

A conspirationis reo in exilium deportato subrogatur anno 830. deponiturque anno 833. quo defecit ad partes Lotharii, restituto in Medardina abbatia Hilduino... Omnia Agobardi opera primus edidit Papirius Massonius anno 1605. Ea longe accuratius recudit Stephan. Baluzius anno 1666.

ANNI CHRISTI

XLVIII. Amolo.

Amolo, sic se ipse inscribit in duabus epistolis infra laudandis, & sic inscribitur in chronico breviori S. Benigni Divionensis; Amulo nuncupatur a Lupo Ferrariensi epist. 35. & 81. & ab B Hincmaro in epistola ad ipsum; a Trithemio Hamulus; a recentioribus Amalo, & Amularius. Fuit, ut videtur, gente Gallus, primum Lugdunensis diaconus sub Agobardo, quem *pium patrem & antecessorem* suum vocat, cuique se multum debere non semel protestatus est: deinde eo defuncto post interpontificium septem mensium, dierumque decem Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus ordinatus XVIII. calendas Februarias, juxta hodiernum inchoandi anni a Januario morem. Sic enim in annotatiunculis ad cyclum Paschalem, in vetustissimo codice Bedæ de sex mundi ætatibus, ad marginem legitur: anno 841. *Amolo* C *præfati episcopi* (Agobardi) *diaconus ordinatur XVII. cal. Febr.* Anno 844. Lupus Ferrariensis abbas epist. 80. laudat *constitutum* aliquod *synodi decretum metropolitani* Amuli de presbytero Godelgario, qui diuturnam infirmitatem patiebatur. Eodem anno consultus a Theotboldo Lingonensi episcopo per Ingelrannum de incertis sanctorum reliquiis in Divionensi S. Benigni basilica a quibusdam ignotis monachorum nomen præ se ferentibus repositis, & de prodigiis quæ illarum occasione dicebantur evenire, gravissime respondit, sibique videri asseruit, ut *ossa illa, quæ nulla ratione nulla authoritate* D *nescio cujus sancti esse dicuntur, omnino de sacris adytis, & de loco celebri tollantur; & nequaquam intra ecclesiam, sed foris in atrio, aut certe sub pariete, vel circa ipsum, secreto, in loco apto & mundo, sub paucorum conscientia sepeliantur: ut, quoniam, & sancta esse dicuntur, aliquid eis reverentiæ deferatur; & quia esse penitus nesciuntur, nequaquam rudibus populis occasio erroris & superstitionis existant.*

841.
844.

Cum Lothario I. Imperatori retulisset, *quod ex rebus ecclesiæ B. Stephani* (hoc est cathedralis) *pars esset ablata non modica, & in secularium hominum ditionem redacta; ac per hoc frequentem eos pati necessitatem, qui illic jugiter cul-* E *tibus famulantur divinis*, princeps dato præcepto anno 846. jubet ei restitui *in comitatu Lugdunensi villam quæ nuncupatur Aulanius; & in comitatu Scutingensi* (qui alias Scodingum & Scudingum dicitur, & est Burgundiæ Sequanorum tractus ab oppido Salinensi ad Sebusianos in longum & latum protensus, ac jam præfecturæ inferioris nomen habet, vulgo, *le baillage d'Aval*) *aliam villam quæ dicitur Morgas*, &c. Eadem & alia dato iterum præcepto anno 850. restitui jubet idem Imperator. In hoc porro notat inter

846.
850.

ANNI CHRISTI

se & Amolonem orta esse dissidia. Eodem anno 846. ab eo celebratam synodum colligit Mabill. ex capitular. Caroli Calvi titulo VII. Gratia & favore apud Carolum regem plurimum valuisse, idque S. Papæ Leoni non mediocriter profuisse testatur Hugo Flaviniacensis in historiæ suæ collectaneis, & ipse quoque Leo in epistola ad eum missa. Guenilo Senonensis archiepiscopus eum clarissimum præsulem nominat apud Lupum Ferrariensem epist. 81. Illius mentio fit apud Flodoardum, lib. 3. histor. Remens. cap. 21. in Caroli Calvi capitulis; & apud alios, sed nusquam illustrior quam apud Lugdunenses, a quibus sancti titulo exornatur in martyrologio, aliisque monumentis Irenæanæ basilicæ. De illo hæc Trithemius: *Vir in divinis scripturis studiosus, tam Hebraïca, quam Latina lingua clarus, scripsit non contemnendæ lectionis opuscula, de quibus insigne ad Carolum contra Judæos.* Trithemium sequuntur Sigebertus & Genebrardus.

Accepta *studio ecclesiasticorum virorum* quadam Gothescalci *scriptura*, & ab ipso *opella* quam scripserat *ad episcopos, vel contra episcopos* a quibus damnatus fuerat, rescripsit epistolam ad calcem editionis operum Agobardi numero secundam, sententiis gravem, caritate plenam, argumentis acerrimam, maximos de prædestinatione & gratia errores vi maxima proterentem. Quid vero sint duo illa Gothescalci scripta ab Amolone impugnata incompertum. Alia esse a duabus ejus confessionibus indubium: in utraque enim aperta est contraria de prædestinatione sententia; in utraque confitetur Deum, ut electos *ad vitam gratis æternam* sic diabolum & omnes reprobos *propter præscita certissime ipsorum propria futura mala prædestinasse pariter per justissimum judicium suum in mortem merito sempiternam:* seu ut habet posterior: *quos præscivit per ipsorum propriam miseriam in damnabilibus perseveraturos esse peccatis, illos tanquam justissimus judex prædestinavit ad interitum juste & merito,* quod Catholicæ veritati omnino consentaneum est. Deinde sub finem posterioris confessionis, obtestatur, ut quisquis hæc *non livore corvino*, sed *amore potius columbino* legerit, *Gothescalci peccatoris* coram Deo meminerit, cumque precetur, ut sibi gratuita pietate largiri dignetur *veræ humilitatis excellentiam, & sinceræ caritatis eminentiam*, quod aperte repugnat iis quæ exprobrat Amolo, *quod nullum omnino, hominum more bonorum*, pie & humiliter pro se deprecetur. Sint ne vero hæc duo scripta genuini illius fœtus, an ipsi suppositi, controversiæ materia, magna animorum contentione hinc & inde agitata. Amolonis epistolam legenti patebit ea ab illo impugnari, quæ tanquam catholicæ S. Augustini de prædestinatione & gratia doctrinæ consectaria objici solita sunt. Imo mirum est quod hanc Amolonis epistolam adversus Gothescalcum non proferat, qui Flori sermonem allegat, quique illam ignorare non poterat, cum ipsi ab Amolone directa fuisset. Hinc certe nonnihil suspicionis oriri posset an illa vere sit Amolonis. Ut ut est, Amolonis sensa tum in prædicta epistola, tum in duobus ejusdem argumenti opusculis datæ ad Gothescalcum epistolæ adjunctis in Trevirensi codice, S. Augustini placitis gratuitæ predestinationis & gratiæ ex se efficacis earumque appendicum dogmati plane, pleneque consentanea sunt. Hæc porro Amolonis scripta anno 852. edita fuisse probat clarissimus præses Mauguinus, consentit Mabillonius. 852. Non diu post hæc superstitem fuisse piissimum antistitem ex infra dicendis de Remigio constabit. Ex hac vita migravit *secundo*, idest, pridie *calendas Aprilis*, ex Severtio.

XLIX. Remigius I.

Remigius gente, ut videtur, Gallus, sacri palatii Lotharii imperatoris, & postea Caroli regis summus capellanus, ut liquet ex præcepto Spicil. t. 12. p. 123. & 126. relato. Ejusdem Lotharii favore, post Amolonis mortem Lugdunensis archiepiscopus anno 852. ut colligitur ex prædicti 852. Augusti diplomate a Johanne Maria de Mura in historia Lugdunensi edito, pag. 370. quo *agente venerabili, & celsitudini nostræ devotissimo pontifice Remigio*, cœnobium, *quod Saviniacus publice vocatur*, ecclesiæ Lugdunensi, ad damna ejus reparanda, subjicitur. *Actum villa Gherniaco, pridie idus Septembr. Anno Lotharii imperatoris in Italia 33. & in Francia 12. indict. XV.* ab ineunte Septembri inchoata. Lothario imperatori, Carolo, & Lothario regibus acceptissimus fuit, qui cum: *venerabilem*, *suæ celsitudinis devotissimum*, & *sibi carissimum* & *amantissimum* vocant. Ipsius precibus ac sollicitationibus inclinati, plurima Lugdunensi ecclesiæ bona restituerunt, aut largiti sunt. Exstant ea de re quinque Lotharii imperatoris præcepta, sex Caroli & quatuor Lotharii regum. Spicil. t. 12. pagg. 169. 110. 112. 113. 114.

Anno circiter 854. cœpit celeberrima Remigium & ejus ecclesiam inter ac Hincmarum ejusque symmistas de prædestinatione & gratia controversia; in qua inconcussam his de rebus sancti Augustini doctrinam propugnans Remigius, vim ingenii maximam, profundam in scripturis & SS. Patrum operibus eruditionem, miram in deffendenda veritate constantiam, summam in solvendis difficultatibus subtilitatem, & non mediocrem erga suos adversarios caritatem & æquitatem exhibuit. Occasionem dedit Hincmarus Remensis archiepiscopus. Hic, ex Amolonis ad Gothescalcum epistola, spe Lugdunensem ecclesiam ad suas partes trahendi concepta, tres ei direxit epistolas, primam suo nomine, secundam Parduli Laudunensis episcopi, tertiam Rabani ad Nothingum. Amolone defuncto, omnem respondendi provinciam in se suscepit Remigius illius successor: ac primo, quia cautus erat, & de re summi momenti agebatur, rem suæ ecclesiæ detulisse videtur, factoque conventu, epistolis illis perlectis, accuratoque examine ponderatis, quid illis respondendum foret, communi consensu definitum fuisse. Unde & Remigii esse librum *de tribus epistolis* inter doctos convenit; & nihilominus ecclesiæ Lugdunensis, uti fert titulus, merito dici potest. In eo porro libro in Gothescalci

ANNI CHRISTI

Gothescalci defensionem totus incumbere videtur Remigius. Incredibile putat eum *ad barbaras & paganas gentes* detulisse quæstiones de prædestinatione & gratia. *De flagellis & cædibus quibus* in conventu episcoporum & abbatum fuerat *adjudicatus & pene usque ad mortem dilaceratus* moderationi, pietati ecclesiasticæ & verecundiæ repugnare asserit. De ejus carcere sic loquitur: *Illa ejus tam longa & inhumana in ergastulum per tot annos damnatio, aliqua, ut credimus, compassionis benignitate & consolatione fuerat temperanda, vel etiam removenda.* Ad dogmata vero quod pertinet in universum hæc asserit: *Maxime cum illi sensus, qui ipso continebantur libello, excepto uno qui extremus ponitur;* (scilicet quod postquam primus homo libero arbitrio cecidit, nemo nostrum ad bene agendum, sed tantum ad male agendum libero potest uti arbitrio, quod eum sensisse, sibi non solum mirabile & inauditum, imo & etiam incredibile videri testatur) *non essent sui, sed ecclesiastici, nec ignibus damnandi, sed pia & pacifica fuerunt inquisitione tractandi.* Ad primum ejus capitulum de gemina prædestinatione in conventu Carisiaco damnatum, hæc habet: *Ignoscat nobis unusquisque lector, ignoscat etiam reverendus ille epistolæ scriptor* Hincmarus, *videtur nobis quod illa quæ dixit juxta regulam catholicæ fidei vera sint, & a veridicis patribus manifestissime confirmata; nec ab ullo penitus nostrum qui catholicus haberi vult, respuenda sive damnanda: & ideo in hac re dolemus, non illum miserabilem, sed ecclesiasticam veritatem esse damnatam.* Cætera tria ita tractat, ut ad catholicum sensum reducat, & a pravo Gothescalcum vindicet. Nec id solum, sed & Hincmari capitula Gothescalcanis opposita, & in conventu Carisiaco edita ubique suggillat & impugnat, quia *in eis*, inquit, *vidimus & scripturæ sanctæ certissimam veritatem, & beatissimorum patrum præcipueque S. Augustini reverendam & in omni ecclesia catholica receptissimam auctoritatem novo conatu & ausu nimis temerario impugnari & quantum in ipsis* (episcopis qui Hincmari sensa adoptarant) *fuit, improvide atque insolenter labefactari.* Denique coacta initio anni 955. Valentina synodo XIV. episcoporum ex Lugdunensi, Viennensi, & Arelatensi provinciis sua sensa confirmari curavit. In ea enim conditi sunt canones 23. quorum sex primis definita Lugdun. ecclesiæ dogmata, asserta gemina prædestinatio, confixa opinio de Christi morte pro impiis illis, qui a mundi exordio ad illum usque in sua impietate mortui, & damnati sunt; quatuor Carisiaci coetus capitula explosa *propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati.* Anno 859. Valentini canones in synodo Lingonensi confirmati, ac iterum verbo ad verbum sanciti: relecti tandem in concilio duodecim provinciarum celebrato in Tullensi suburbio apud Saponarias: hinc motus ab Hincmaro ejusque asseclis excitati, per Remigium compositi, & alteri synodo plenior totius controversiæ discussio reservata. Demum Valentinæ synodi canones a Nicolao primo papa comprobatos fuisse asserunt viri doctissimi, annalium S. Prudentii Trecensis episcopi, & Bertinianorum testimonio ducti. Sed jam ad annales Remigii.

Anno circiter 851. uti asserunt D. Lucas d'Acheri Spicil. tom. 12. & P. Menestrier in historia urbis Lugdun. Lotharius imperator, *ob Remigii devotissimum famulatum* Lucenacum & ecclesias SS. Gervasii & Desiderii, ab episcopatu Lugdunensi *per insolentiam & quorumdam cupiditatem* ablata restitui jubet. Anno 853. aut 854. eidem *sacræ & primæ Gallorum ecclesiæ* confirmat cœnobium Nantuacense in locis Jurensibus *ad petitionem Remigii..... reverendi pontificis.* Anno 855. Lentis villam & capellam in Ambariaco, atque villam Gianam eidem concedit *ob Remigii devotissimum famulatum.* Circa idem tempus Adonem, postea Viennens. episcopum, tunc Ferrariensem monachum, Roma revertentem, quo, cum suo Senonum antistite profectus fuerat, Lugduni eruditionis causa detinet Remigius, ut testatur Lupus Adonis abbas epist. 122. Ex breviario Romanensi discimus Remigium insuper ecclesiam S. Romani cum adjacentibus rebus Adoni delegasse, ut secretius orationi vacaret. Montem Aureum in pago Cabilonensi restitui jubet Carolus rex *ob benemeritum* Remigii sibi carissimi. Ab eodem Carolo anno circiter 856. obtinet Congiacum villam in Eduensi & Scopellanam in Cabilonensi pagis. Litteris Jonæ Augustodun. episcopi quædam parthenoni S. Andochii largientis anno 858. subscribit. Sequenti anno ad Saxiaci monasterii fundationem plurimum contulit, ut in ejus successore palam erit, & patet ex ipsius charta, seu testamento. Eodem anno in Tullensi synodo prolatus est a Carolo libellus adversus Wenilonem Senon. antistitem coram electis judicibus Remigio, &c. quo in jus vocatur Wenilo: sed tandem, ut placabilis erat animi Carolus, absque audientia episcoporum reconciliatus asseritur in annalibus Bertinianis. Anno 860. agente Remigio, Ado in Viennensem episcopum electus est, & ab ipso haud dubie consecratus. Anno 861. Carolus rex Lotharii imperatoris filius dato diplomate significat se Remigio sui palatii capellano summo largiri jure hereditario res quasdam sitas in comitatu Belicensi. Quo idem Rex antistite flagitante Insulæ Barbaræ privilegia confirmat. Idem ad ejusdem preces dat præceptum de Tornone pro ecclesia Lugdunensi an. 862. Dat quoque prædictus Rex anno sequenti S. Stephano Lugdunensi villam Pisiniacum in comitatu Tricastino *ad deprecationem*, inquit, *carissimi, satisque amantissimi Remigii.* Dat iterum eidem Liviam, Colonicas & Fischibannum. Anno 866. adfuit concilio Suessionensi in causa Wlfadi & clericorum Remensium, cujus actis subscripsit, uti & privilegio ibidem monasterio Solemniacensi concesso. Vermeriensi an. 869. ubi cum coepiscopis sua subscriptione confirmavit præceptum Caroli Calvi pro Carrofensi monasterio. Attiniacensi anno 870. in quo secundo accusatus Hincmarus Lauduni episcopus, iterum ad sedem Romanam appellavit. Duziacensi anno 871. in quo

ANNI CHRISTI

851.

853. Meneftr. hist. Lugd. instrum. pag. XXXIII. col. 1. init. Ibid. col. 1. ad fin.

855.

Ibid. pag. XXXIV. initio.

856.

859.

860.

861.

862.

863.

866.

869.

871.

ANNI CHRISTI

exautoratus est Hincmarus. Cabilonensi 873. cum Adone Viennensi archiepiscopo, episcopis Eduensi, Matisconensi & Cabilonensi, necnon & Leboino chorepiscopo Lugdunensi; in eo exarata est charta restitutionis ecclesiæ S. Laurentii Cabilonensis canonicis S. Marcelli. Denique anno 875. commemoratur in conventu Cabilonensi habito in ecclesia S. Marcelli ad ordinandum Adalgarium in Eduensem episcopum, in quo & conditæ synodicæ litteræ de confirmatione bonorum monasterii Threnorchiensis. Hic porro observandum his litteris subscripsisse, non præsentes tantum, sed & absentes, imo & posteros, quibus subscribendæ postea oblatæ sunt: ex metropolitanis enim subscribunt Remigius Lugdun. & Ado Viennensis, sed & simul subscriptus invenitur Aurelianus Remigii successor.

875. Hoc eodem an. 875. vitam cum morte commutavit Remigius, die Octobr. 28. *alias* 29. humatus in basilica S. Justi, ubi sacrum ejus corpus detectum est anno 1287. & postea translatum in cathed. eccles. die 16. Decemb. Ut sanctus colitur in Letaniis Lugdunensis ecclesiæ. Ex vetusto regesto notat Theoph. Rainaudus ecclesiam S. Justi ab Irenæana disjunctam ab eo fuisse, ita ut deinceps non essent unum corpus, ut antea, sed duplici capiti subjacerent: addit ecclesiam S. Justi abbati suppositam fuisse, eamque abbatiam successu temporis episcopo cessisse, unde census mensæ archiepiscopalis non modice auctus fuerit. In MS. illius ecclesiæ hæc lego: *abbatiæ S. Justi quædam prædia cessit anno circiter 866. S. Remigius Lugdunensis præsul ad alimoniam fratrum ibi Deo servientium, quos secundum regulam vivere decrevit & voluit.* De eo hæc Hugo Flaviniac. in chron. Virdunensi. *Remigius Adoni Viennensi episcopo Romanæ ecclesiæ vicario, & Nicolao Papæ pro Treverensi* (Teutgaudo) *& Coloniensi* (Gunthario) *episcopis depositis ob procuratum Lotharii a Teutberga divortium litteras misit, quæ habentur in catalogo. Sed.... nullatenus persuaderi Papa potuit ut restaurarentur.* Et: *Remigius Lugdunensis . . . . & Ado Viennensis miserunt litteras papæ Johanni pro Simonia, & quia per manum laïcam quilibet indigni ad episcopatum promovebantur.*

Præter jam supra laudata ejus opera; commentariorum quoque in S. Pauli epistolas, qui sub Ambrosii nomine circumferuntur, ipsum autorem fuisse arbitrantur Usserius & Maldonatus; sed Haymoni a plerisque eruditis jam attribuuntur. Duos habuit coëpiscopos, seu chorepiscopos, Audinum scilicet & Leuboinum. Audinus memoratur in obituario Lugdunensis ecclesiæ ad diem 23. Aprilis; cum Remigio subscripsit chartæ dotationis parthenonis sancti Andochii Eduensis, anno 18. regni Caroli Calvi, Christi 858. Leboïnus vero, seu Leubonius subscripsit synodo Cabilonensi anni 873.

Florum Lugdunensis ecclesiæ decus hic omittere nequaquam licet. Vir fuit doctissimus, ac pro sua eruditione *Magister* dictus. Sub Agobardo & Amolone claruit, ac primum diaconatus, postea presbyteratus ordinem adeptus est: presbyter enim nuncupatur a Ratperto in libro de casibus monasterii S. Galli, cap. x. Una cum Agobardo & Rodrado abbate laudatur in libro societatum Augiensium, & Walafridi Strabonis versibus celebratur. In Goteschalcana controversia duo edidit opuscula; sermonem videlicet *de Prædestinatione*, & librum *adversus* Johannem Scotum. Ad sermonem quod attinet, in eo sententia de gemina prædestatione recte explicatur: scriptus porro est, cum necdum Goteschalci sententia ipsi penitus comperta foret, ut notat D. Johannes Mabillon. & colligitur ex libro de tribus epistolis, & ex secundo Flori opere sub hoc titulo: libellus *ecclesiæ Lugdunensis adversus Johannem Scotum.* Dicitur ecclesiæ Lugdunensis, quia ejus nomine & jussu scriptus est, & ab ea adoptatus. Esse tamen Flori demonstrant, & communis omnium sententia, & Mathæi Westmonasteriensis testimonium in floribus historiæ ad annum 883. ac tandem vetustissimi codicis Corbeïensis inscriptio & hypographe, in quibus dicitur, *Flori libellus* opus egregium, in quo Augustini de prædestinatione, de gratia & libero arbitrio placita sequitur & confirmat. Scripsit & acerbissime in Amalarium opusculum nondum editum, cujus titulus in veteri codice sic refertur: *Incipit epistola Flori, totius veritatis plena, contra falsiloquas adinventiones Amalarii quondam Lugdunensis chorepiscopi, de corpore Domini tripartito.* Illius quoque sunt, 1. *Commentarius in omnes S. Pauli epistolas*, ex S. Augustini scriptis contextus: habetur inter opera vener. Bedæ, ei falso adscriptus ut probat Mabillonius. 2. *Expositio in canonem Missæ.* 3. *Poëmata IX.* quæ sub Drepenii Flori nomine sæpius prodierunt; & alia VI. quæ cum notis primus edidit Mabillon. 4. *Collectio ex lege & canonibus de coercitione Judæorum, & authoritate ac firmitate judicii, & testimonio episcoporum.* 5. *Collectio ex sententiis antiquorum Patrum de electionibus & officio episcoporum.* Et alia nonnulla opera aut incerta, aut nondum edita.

Analect. tom. 1. pag. 12. & tom. 14. pag. 630.

Ibid. tom. 1. pag. 388.

L. Aurelianus.

Aurelianus in provincia Lugdunensi natus est Aureliano patre, matre Adalsona, ut discimus ex ipsius Aureliani testamento, in quo parentum nomina, fratres, aliosque propinquos suos commemorat, varia quoque prædia largitur, quæ, cum in provincia Lugdunensi sita sint, donatoris patriam indicant. Adolescens in clericalem ordinem adlectus est. Postea *Augustodunensi ecclesiæ archidiaconus* datus, ut legitur in historia translationis SS. Florentini & Hilarii. Abbatiam quoque Athanacensem,* quæ Lugduni ad confluentes Araris & Rhodani sita est, in beneficium eo tempore accepit, quo monachis destituta erat. In utroque munere summa pietate ac sollicitudine se gessit. Archidiaconatus *loca singula sollicitudine ecclesiastica perlustrabat*, mores correcturus, sacras ædes reparaturus, & sanctorum reliquias honore debito vix non destitutas decoraturus. Sicque SS. martyrum Florentini & Hilarii corpora Pleuduno, ubi neglecta ac fere ignota jacebant,

* Aisnay.

ANNI CHRISTI

Lugdunum transtulit, ac in suo cœnobio reposuit, cujus incultum ac deformem statum deplorans, regularia loca restauravit, monachos strictioris observantiæ conquisivit, & ex monasterio Bonævallis in diœcesi Carnutensi tunc florente accersivit. Imo & ipsum monasticæ vitæ nomen dedisse probat Mabillonius.

Nec solum Athanacum rexit ut abbas, verum & S. Eugendi seu S. Claudii Jurense, & Nantuacense cœnobium. Cave tamen avaritiam in eo suspiceris: abbatias illas suscepit, ut eis, non sibi prodesset. Enim vero cum Nantuacum annis decem rexisset, tandem in suum locum Bertramnum substitui curavit; nec id solum, verum insuper, cum jam archiepiscopus diœcesim suam perlustraret, venissetque ad præfatum cœnobium Bertramni, illiusque monachorum calamitate, inopia, precibusque commotus, prædia & possessiones quibus fruerentur dato diplomate concessit, plurima iis a decessoribus suis ablata restituit, *cellam* scilicet *quæ dicitur Pomeirs, & S. Albanum cum omnibus appenditiis suis*, aliaque in episcopatu Lugdunensi sita; quin & jussit ut deinceps abbatis eligendi licentia monachis plena & integra permaneret. Atque ut hæc omnia in perpetuum rata forent, manu propria scriptum hac de re instrumentum roboravit, & pontificum ac nobilium manibus roborandum obtulit. Illud mutilum refert Mabillon. consignatum anno 891. Paulo post Saxiacum * monasterium in agro Lugdunensi condidit; fundum a parentibus suis postulavit & impetravit; atque ut totum hoc negotium firmius sanctiusque evaderet, Saxiacum aliaque prædia sibi dono concessa, Remigio Lugdunensi præsuli tradidit *in vice Christi*, eo pacto, ut præsul accepta in jus monachorum transferret.

Habetur charta t. 6. Fragment. pag. 340.

Annal. Benedict. tom. 3. append. n. 33. pag. 690.

* Sessieu.

875. Meritis plenus ac fama percelebris Aurelianus post Remigii obitum ad Lugdunensem sedem evectus est anno 875. ac paulo post subscripsit litteris patrum Cabilonensis synodi quibus Threnorchii bona confirmantur. Anno 878. monachos Fossatenses metu Normannorum agrum Parisiensem continuo infestantium, palabundos, & huc illucque vagantes in Saxiacense monasterium excepit, in eoque *perpetualiter manere* permisit, approbantibus suffraganeis episcopis.

878.

Variis conciliis subscripsit. Pontigonensi anno 876. & in eo Cariolocensis monasterii privilegio. Tricastino anno 878. in quo coram Johanne papa VIII. *adlocutionem habuit*, ut observat breviarium actorum hujus concilii ex codice S. Mariæ Virdunensis. Mantalensi in territorio
879. Viennensi 879. in quo Regis titulus Bosoni
880. contra jus adscriptus est. Cabilonensi, an. 880. In eo Geilo Lingon. antistes ecclesiam S. Martini de Luco vindicavit, & Ingelarius abbas Cariloci monasterii sui possessionum confirmationem
890. a patribus obtinuit. Valentino an. 890. pro coronatione Ludovici Bosonis filii cui datus fuerat moderator, & a quo Lugdunensis S. Stephani
892. mater ecclesia villas nonnullas accepit an. 892. *pro sincerissimo Aureliani Didascali obsequio.*

A Viennensi hoc eodem anno, ut habetur ex MS. codice monasterii Athanacensis. Cabilonensi denique anno 894. in causa Gerfredi diaconi & monachi Flaviniacensis, qui Adalgarium Eduorum episcopum anno superiore necasse dicebatur. Coram synodo se stitit, sed cum nullus accusator reclamatorve comparuisset, sancitum est a patribus, ut in proxima synodo quam Walo episcopus celebraturus erat, a crimine sibi imposito, se, accepto sacro-sanctæ Eucharistiæ sacramento, purgaret: in eo porro Cabilon. concilio Aurelianus dicitur, *Primas totius Galliæ*. Ultra annum 895. vitam non produxisse constat. Dies
B ejus transitus incertus, variant enim obituum libri, quorum in altero consignatur VIII. idus Februar; in altero IV. nonas Junii. Falluntur qui eum ad XVI. calendas Julias referunt.

ANNI CHRISTI 894.

Vir fuit eximiæ pietatis in quo tamen duo reprehendenda videntur. Primum quod Bosonis usurpationi faverit. Is nempe vix non omnia Galliæ regibus debebat, filiamque suam Carolomanno in matrimonium collocarat; mortuo Ludovico cognomento Balbo, in filios ejus insurrexit: ac se Burgundiæ regem eligi & inaugurari curavit. Electionis diploma mendaciis, falsisque scatet suppositionibus: & tamen ab Aureliano
C nostro, aliisque supra viginti episcopis subscriptum est anno 879. 15. Octob. & VI. idus Nov. ut probabilius videtur, ab eodem diademate redimitus est Lugduni. Alterum est Geilonis provectio ad Lingonenses infulas, quod sic refert Flodoardus: *Pro Teutboldo Lingonensi*, scribit Rom. Pontifex, *significans ad se Lingonensis ecclesiæ querimoniam pervenisse, quod obeunte Isaac episcopo, inconsulto clero & populo, Egilonem quondam monachum, nuper de seculo venientem episcopum ordinaverit, eisque vi illata præposuerit nolentibus, quod Divina vocatione hominem excedente, ne in idipsum incurrerent, concordi voto*
D *clerus & populus Teutboldum ipsius ecclesiæ diaconum eligentes, ab ipso Papa sibimet episcopum consecrari petierint: sed ille uniuscujusque ecclesiæ privilegium inconcussum servare volens, id agere distulerit, &* Aureliano scripserit, *ut si cleri populique vota in eum concordarent, & sacri canones illi non obviarent, manus huic imponere nequaquam differret, quod fieri si ratio prohiberet, & idipsum sibi rescriberet, interim tamen alterum inibi ordinare nullomodo præsumeret:* legatumque direxerit rei gerendæ testem futurum; *quem deludens Aurelianus ad Lingonensem præmiserit urbem, pollicitus se citissime subsecuturum, nec tamen*
E *promissis steterit. Unde clerus & populus, cum decreto manu omnium roborato, præfatum electum Romam miserunt, & obnixe sibimet illum consecrari petierunt.* Quod negans pontifex, iterum Aureliano mandaverit, *ut aut ipsum consecraret, aut quid in eo reprehensibile judicaret rescribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens utrumque omiserit; imo contra interdicta, & canonum sacrorum statuta, quemdam extraneum, & eidem ecclesiæ ignotum, in angulo ordinatum, illis ingerere præsumserit.* Circa tamen postremum eum excusat Severtius, asserens

Lib. 4. cap. 1.

aut causam sic præstandi habuisse, quam postea A *Stephano papæ prudenter notam fecerit, licet a Flodoardo prætermissam : vel de hoc* negotio *pœnitentiam egisse.* Prima Severtii conjectura inde confirmari potest, quod Geilo sedem servaverit, illamque nonnisi post ipsius mortem Teutboldus conscenderit, & quod falsum sit quod ait Falco in litteris ad Stephanum papam, *Geilonem nuper a seculo conversum*, jam enim ab annis minimum undecim Trenorchiense cœnobium abbas & monachus rexerat. Baluzius tamen in notis ad Lugdunenses antistites in *Gallia Christiana quadripartita,* Aurelianum a Stephano depositum fuisse affirmat : quod omniverisimili- B tudine caret ; imo nec in causam affert quod supra retulimus ex Flodoardo, sed quia, cum non haberet pallium, Walonem episcopum Eduensem ordinarat ; quod de Aureliano intelligi nequaquam posse videtur.

LI. Alwalo.

Alwalo seu Alwala, cum fuisset Ludovici regis Bosonis filii pædagogus & præceptor, post
895. obitum Aureliani, anno 895. cathedram Lugdunensem adeptus est, ut palam est ex litteris ejusdem Ludovici apud Severtium, in quibus sic loquitur princeps : *Pro sincerissimo Alwalone Di-* C *dascalo, contulimus ecclesiæ B. protomartyris Stephani Lugdun. cui Alwalo archiepiscopus præesse dignoscitur ecclesias in pago Lugdunensi........ Cis Ararim abbatiam S. Martini,* &c. *contulimus quoque ecclesiam S. Irenæi adstipendia canonicorum.... Actum apud Lugdunum anno 895.* &c. Ecclesiam de Mornanco, Autcario presbytero atque canonico, qui ei *adtitulatus ad presbyteratus officium erat*, cum suis appenditiis vindicavit. Litteras ea de re datas sua, suorumque suffraganeorum subscriptione firmavit. Datæ sunt *per*
Mabillon. tom 3. annal. p. 304. S. 25. *manum Audacii diaconi, VIII. idus Aprilis, anno VI. Ludovici imperatoris*, idest, *anno Dominicæ* D *Incarnationis 907.* Id tamen cum sequentibus vix conciliari potest. Obiisse refertur IV. idus Maii, postquam *Montem-aureum dedit fratribus*, ex potiore libro obituum, tametsi libellus alius scribat IV. idus Aprilis ; ubique anno incerto inquit Severtius.

LII. Bernardus.

Bernardum hic interserunt Sammarthani, *Homiliarium* Lugdunensis ecclesiæ, duo Lugdunensium antistitum indices a Chiffletio in Paulino illustrato editi, alter antiquus in Insula Barbara repertus, & Flaviniacense chronicon Hugonis E Flaviniac. a quo recensetur Alwalæ successor. Hæc quidem maximum pondus habere videntur. Verum cum nihil aliud de eo supersit, nullamque chartam, quæ illius mentionem faciat, reperire potuerimus, sed neque antecessores nostri, illum asserere non audemus, maxime cum nullum ei tempus suppetat ; enim vero chartam Alwalæ supra retulimus quæ data est an. 907. & aliunde constat Austerium jam ab anno eodem, aut forte 906. sedisse.

LIII. Austerius.

Austerius seu Ansterius Lugdunenses infulas anno 906. suscepisse videtur : hoc enim anno *Incarnationis Dominicæ*, ut ex vetustis titulis MS. ecclesiæ Matiscensis refert Severtius, habitus est episcoporum conventus in ecclesia S. Eugendi supra fluvium Borbontiam, ubi cum Austerius Lugdunensis & Gerardus Matisconensis præsules convenissent, orta est canonicorum S. Vincentii Matiscon. proclamatio adversus monachos S. Eugendi, qui capellam quandam sibi a Lamberto episcopo datam contendebant, quam contra canonici a Berterio in stipendia canonicorum concessam asserebant : causa cecidere monachi, & canonicis adjudicata capella. Idem probatur ex charta quæ exstat in collectione instrumentorum
ad historiam Burgund. qua *anno Dominicæ In-* *Pag. 551*
carnat. 906. indict IX. mense Septembri Argrinus Lingon. episcopus Ratherio archidiacono ecclesiam S. Vincentii Divionensis restaurandam committit ; ac litteris hac de re confectis subscribunt Austerius archiep. Lugdun. Walo Eduensis, Adratitius Cabilon. & Geraldus Matiscon. episcopi. Hæc porro si ita sunt, quo pacto subsistet quod supra de Alwala relatum est, anno 907. in vivis exstitisse?

Secunda charta hic a nobis relata negotium vix facesset : licet enim data sit anno 906. in synodo, Austerii tamen & aliorum episcoporum subscriptione non nisi post synodum munita est, & quidem *die IV. feriæ mense Julio.* Cum ergo charta scripta sit *mense Septembri,* non nisi anno sequenti ei subscribere potuerunt prædicti antistites. Dici ergo posset statim post idus Septembris obiisse Alwalam, & ante Julium ei successisse Austerium ; ac sic omnia constarent. At longe difficilius est primam chartam hoc numero relatam conciliare cum ea quæ secundo loco, num. 52. fuit exarata. Eam non vidimus, unde conjecturis tantum agere possumus. Forte mendum est in notis tempus indicantibus, & pro DCCCC. VII. legendum DCCCC. VI. in his characteribus errare facillimum, sive ex scribentium incuria, sive ex legentium oscitantia. His præmissis.

Ex archivis ecclesiæ Lugdunensis eruit Severtius privilegium Sergii papæ III. datum *Austerio episcopo*, &c. his verbis : *Quando metropolita Divino jussu obierit, liceat ecclesiæ Lugdunensi & suffraganeis ejus, quem Divina clementia providerit ex ipsa ecclesia eligere, & canonice sibi ordinare antistitem. Similiter & de suffraganeis statuimus ut eorum quolibet defuncto, qui a metropolita & viduata ecclesia electus fuerit canonice ordinetur,*
mense Maio ind. XIII. an. 910. Ejus mentio fit in 910.
antiquo instrumento S. Stephani Divionensis, una cum Argrino Lingonensi, & Geraldo Matisco-
nensi an. 912. Aliud ipsius instrumentum pro- 912.
fert Paradinus, ubi agit de comitibus Lugdunen-
sibus ad annum exactum nongentesimum deci- 913.
mum tertium, cap. 24. & 27. Anno 915. ad- 915.
fuit synodo Cabilonensi in ecclesia S. Marcelli, in qua, ut rerum Burgundicarum scriptores narrant, Roculfus Matisconensis comes res ecclesiæ

ANNI CHRISTI

illius vi ablatas, excommunicationis metu, restituere coactus est. Duos porro archiepiscopos & tres episcopos una cum Austerio synodo interfuisse affirmant. Exilavit animam idibus Nov. ex libro obituum: at quo anno incertum.

LIV. Remigius II.

Unicum Remigium Lugdunensem agnoscunt nonnulli autores & indices. Duos tamen admittendos esse propugnant viri doctissimi, Robertus in Gall. Christ. De Mura in historia ecclesiæ Lugdun. Sirmundus in notis ad tomum tertium conciliorum Galliæ, Sammarthani fratres in Gall. Christ. quadripartita, Mabillon. annal. tomo tertio, &c. Certe licet in nonnullis indicibus hic secundus prætermissus fuerit, illum exhibent duo quos refert Chiffletius in Paulino illustrato. Illum quoque enumerat Hugo Flaviniacensis abbas: sic enim ab eo recensentur præsules Lugdun. ecclesiæ in ipsius chronico: *Amulus, Remigius, Aurelianus, Alwala, Bernardus, Austerius, Remigius, Anschericus.* Denique, quod invictum est argumentum, in testamento Herivei Augustodunensis antistitis, quo quædam legat cathedrali S. Nazarii basilicæ, subscriptus legitur *Remigius S. Lugdunensis ecclesiæ humilis archiepiscopus.* Conditum dicitur *IX. calend. Maii, ind. VII. anno 24. Caroli regis post obitum Odonis quondam regis*, hoc est Christi 919. cui respondet indictio, at non convenit annus 24. Caroli post obitum Odonis, sed 22. Quo anno, quove die fato functus fuerit Remigius, nobis incompertum.

Spicil. t. 8. pag. 152.

LV. Anschericus.

Anschericus, ex tabulis Carilocensis monasterii, synodo eo in loco habitæ præfuit an. 926. Aderant Geraldus Matisconensis, & Odelardus Maurianensis antistites. In ea inquisitum *qualiter ecclesiis locisque sanctorum desolatis propter pravorum hominum nequissimam cupiditatem* subveniri posset; jussumque ecclesias decem, vi prædicto in quo aderant cœnobio ablatas restitui. Refert Paradinus supplicem libellum ipsi a canonicis S. Justi & S. Irenæi oblatum, in quo sic loquuntur. *Anno Incarnationis Dominicæ 926. domino Anscherico reverendissimo archipræsule sanctam Lugdunensem ecclesiam favorabiliter moderante*, &c. Eo porro postulant ut sibi nonnulla jura remittat, quod & concessit. Subscripsit donationi factæ a Gerbaldo nobili viro monasterio Cluniacensi, mense Maio, anno IV. regnante Radulpho rege, quem Mabillon. revocat ad annum 927. ipsum consule ad hunc annum num. 89. Mortuus est Anschericus 18. calendas Januarii, anno ignoto.

626.

Hist. Lugd. lib. 2. c. 28.

Chartar. Cluniac. primum, fol. XII. charta IX.

LVI. Wido seu Guido I.

Wido jam ab anno saltem 928. sedem Lugdunensem occupabat, ut constat ex epistola Johannis decimi papæ, paulo ante necem conscripta: *Dilecto filio Rodulpho regi Francorum, nec non & reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Widoni S. Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopo:* qua postulat ut, quod Berno abbas *de potestate Ginniacensis monasterii sub censu tenendum Cluniaco legaverat*, quodque ab eodem cœnobio vi abstulerat Guido Ginniacensis abbas, Bernonis successor, restitui curarent. Notis quidem chronicis caret hoc Papale diploma, ejus tamen tempus ex Guidonis abbatis consensus instrumento constat. Sic enim inscribitur: *Ego Rotgarius sacerdos rogatus subscripsi atque datavi XII. cal. Februar. anno VI. regnante Rodulfo rege*, idest 928. Johannes a Bosco in bibliotheca Floriacensi compendiose refert Leonis VIII. diploma inscriptum: *archiepiscopis, atque eorum suffraganeis, Widoni ecclesiæ Lugdunensis Tutoloni Turonensis*, &c. de quo Mabill. in annalibus ad annum 938. n. 90. Anno Conradi regis VI. Incarnat. Dominicæ 943. V. calend. Julii cum Viennensi archiepiscopo, aliisque subscribit ejusdem Regis placito pro Cluniacensibus, contra Carolum ejus consanguineum, cognomento Constantinum Ludovici Orbi filium. Subscribit eodem anno litteris Lamberti comitis, quibus una *cum Falectrude uxore sua ex rebus proprietatis suæ* nonnulla donat Oddoni & Duranno monachis. Præfuit Trenorchiensi concilio, in quo sedatum est hujus loci monachorum schisma, ex Guidonis intrusione ortum, & in pristinas sedes monachi, qui inde ad S. Porciani cellam se receperant, revocati sunt, sicque sedata publica calamitas. Quo tempore habitum sit non omnino constat. Anno 944. illud consignant Petrus a S. Juliano, Sirmondus, Severtius & Galliæ Christianæ scriptores: sed hanc sententiam non male impugnat Chiffletius, qui illud ad finem anni 948. illigat, quem sequitur & Mabillonius noster. Et certe id evincitur ex historia Trenorch. Hayminus enim illius cœnobii pedum adhuc tenebat an. 945. quo cal. Jun. Girfridus Vesontion. archiepiscopus quædam suæ ecclesiæ prædia ei contulit: post ejus obitum intrusus fuit a Gisleberto principe quidam Guido, unde indignabundi monachi Matisconem primo, deinde S. Porciani oppidum petierunt, in eoque, sibi præfecto Herveo III. *per trium annorum curricula optata pace potiti sunt*, inquit Falco. Obierat ergo hoc ipso anno 945. Hayminus, & nonnisi an. 948. ad finem vergente, aut ineunte sequenti in sua rediere Trenorchienses: atque adeo nonnisi hoc ipso tempore habitum est concilium quo Herveus & ipsius monachi revocati sunt ab exilio.

ANNI CHRISTI 928.

Pag. 240.

938.

943.

Guichen. bibl. Sebus. pag. 240.

In episcoporum serie, post Widonem, in catalogis confusio non modica. Illi Bernardum sine medio sufficit Severtius, sed absque fundamento, & repugnantibus omnibus præsulum indicibus. Bernardo quoque successorem assignat Sigisbertum, fretus autoritate Cornelii Lanceloti ex ordine Eremitarum sancti Augustini: verum hic, cum nullo fundamento nixus Sigisbertum Lugdunensem præsulem asseruerit, nullam fidem meretur. Rainaudum quoque obtrudit alter ex indicibus Chiffletianis; ab altero omissum, imo aliis omnibus qui de rebus ecclesiæ Lugdunensis scripserunt, ignotum, unde aut expungendus, aut paucis mensibus, imo diebus sedem tenuisse dicendus est.

ANNI CHRISTI

LVII. Burchardus I.

De Subdititiis Widonis successoribus non magna; sed de Burchardo & Amblardo maxima suboritur difficultas: turbata sunt, & inter se se confusa eorum tempora, ac intra octoginta annos ter, quaterve diversis spatiis sic notata nomina, ut ex his ambagibus se se extricare perarduum videatur. Severtius eas nequaquam vel suspicatus Amblardum Widoni sine medio successisse asserit (in hoc ultimum Chiffletii indiculum secutus) & unicum Amblardi successorem Burchardum admittit, cui Odolricum supponit: sed ab omnibus viris doctis exploditur. Dom. de Lamure plus æquo timidus nodum solvere volens, in alium difficiliorem incidit, duos Amblardos duosque Burchardos hoc induxit ordine. Post Widonem Amblardum primum; post hunc Burchardum alterum constituens absque fundamento, & contra historiæ veritatem, ut ex infra dicendis patebit. Alii denique cautius agentes Widoni Burchardum primum, huic Amblardum, Amblardo Burchardum secundum substituunt. Ita Chiffletius in historia Trenorch. & Mabillonius, quam illorum sententiam amplector, & ab omni scrupulo liberare tentabo.

949. Burchardus ergo, qui & Borchardus, & Brochardus nuncupatur, Widoni successit an. 949. uti patet ex diplomate quod hoc ipso anno, mense Augusto in gratiam Badini Saviniacensis abbatis edidit, quodque in historia Trenorch. refert Chiffletius, sic enim in illo loquitur: *Notum sit ecclesiæ filiis quod anno 949. indict. VII. XIX. calendar. Septembrium, die videlicet Assumptionis, cum residerem ego Burchardus, quanquam indignus episcopus, more solito in fratrum capitulo de publica utilitate tractantium, astitit cœnobii Saviniacensis........ a prædecessore nostro domno Widone subrogatus abbas Badinus*, &c. *Deinde eum in abbatiali dignitate confirmat, omnia abbatiæ bona rata haberi vult, plenamque monachis abbatis eligendi libertatem asserit.* Chartæ, post ipsum subscribunt Icterius archiepiscopus, &c. (Inter Probat. pag. 282.) Eodem anno, mense Februario, hoc est juxta

950. nostrum computandi modum an. 950. Aimardo Cluniacensi abbati remittit *servitium de duabus ecclesiis* quas in Rodanensi pago habebat. *Brochardus archiepiscopus Lugdunensis Herveo abbati, cui se dudum familiaritate sociaverat, concedit ecclesiam sitam in villa Corcellis, sub censu annuo septem solidorum in synodo hyemali persolvendorum.... Data per manus Ornadi & Brochardi, vice Johannis cancellarii, publice in curia nostra apud Ansam oppidum VI. idus Septembris, secunda feria, XII. anno Conradi regis Jurensis.* (Chartar. 2. Cluniac. fol. 95. ch. 31. — Hist. Trenorch. Probat. pag. 28.) Denique anno 956. præfuit electioni & institutioni Gausmari Saviniacensi cœnobio loco Badini præfecti. Sic enim loquitur in diplomate ea de re condito: *Ego Borchardus sanctæ sedis Lugdunensium archiepiscopus... quemdam fratrem nomine Gausmarum, una cum fratrum Saviniacensis monasterii consensu, præesse iisdem ipsis monachis delegavi, & abbatis officio fungi præcepi. . . . . Data. . . . . mense Februar. imperante Borchardo Lugdunensi archiepiscopo..... Anno XX. regni Conradi regis.* Scio Badini præfecturam ad annum 960. a recentioribus prorogari, sed in hoc eos falli palam est: tum quod Conradus Rodulfo II. patri successerit anno 937. atque adeo vicesimus annus fuerit Christi 956. tum etiam ex charta viri nobilis Alberti nomine qua Saviniaco & Gausmaro abbati dat ecclesiam S. Germani in diœcesi Matisconensi. *Anno secundo Lotharii regis*, cujus initium cum anno Christi 954. illigatur.

Adversus prænotatum a nobis ordinem nonnulla, eaque difficilia opponuntur.

Primum est synodus incerti in Burgundia loci. In ea quippe *Emblardus Lugdunensium sedis archiepiscopus, Rodmundus Eduens. Hermannus Senon. archiep. Hildeboldus Cabilon. Maimbodus Matiscon. Acardus Lingon. Ansegisus Trecass. Wido Autissiod. Guntherus Nevern.* episcopi scribunt Manassæ Arelat. archiepiscopo, & aliis Provinciæ præsulibus litteras quibus eos obsecrant, ut terrarum S. Symphoriani Eduensis invasores tam suo, quam Agapeti papæ nomine anathemate percellant. Habita porro est illa synodus anno circiter Christi 955. inquit Labbe in collect. concil. eoque ineunte obierat Agapetus II. Quo ergo pacto stare possunt quæ de Burchardo post hunc annum supra retulimus.

Verum id nihil est. Quod enim aiunt concilium illud habitum anno circiter 955. ad 956. imo & ad sequentem facili negotio revocatur. Quod additur de Agapeti II. morte nihilo difficilius est. Ante synodum illam Rodmundo Romæ constituto admonitorias de terra S. Symphoriani litteras dederat Papa. Iis obtentis forte non statim Augustodunum redierat Rodmundus, aliquanto tempore in reditu postea insumto: ad conconvocationem & celebrationem non modicum tempus necessarium fuit. Quid ergo mirum si conventum illum, atque adeo episcoporum commonitorium ad annum 956. aut 957. revocemus?

Sed quid ad diploma Berthæ reginæ de fundatione Paterniaci * monasterii? In eo sic loquitur: *Ego Bertha consentientibus filiis meis Conrado gloriosissimo rege, necnon & Rodolpho duce....... trado* (prædicto cœnobio) *ipsum oppidum Paterniacum*, &c.... *primum pro anima domini mei beati Rodulphi regis, & pro anima filii mei Burchardi episcopi, & eorum quorum debitores sumus & Othonis gloriosissimi regis: necnon pro anima filiæ meæ reginæ Adheleidæ, & filiorum meorum Conradi serenissimi regis & Rodolphi ducis, & pro me ipsa & pro salute animarum nostrarum & corpore.* Subscribunt Conradus rex, Rodolphus dux ejus filii. *Data in die Martis cal. Apr. anno XXIV. regnante Conrado rege.* Annus Conradi 24. est Christi ad minimum 960.

(* Gall. Payerne. Helvet. Peterlinghen.)

Reponere posset aliquis Burchardum Lugdunensem non eumdem esse cum cognomine Bertæ filio. Ut unum & eumdem a recentioribus quidem magno consensu, ast a nullo veterum scriptorum asseri... Illum non archiepiscopum, sed simpliciter episcopum vocari a Bertha. Duchesne Lausa-

ANNI CHRISTI

nensem duntaxat præsulem asserere; additum a Guichenon, *postea Lugdunensem archiepiscopum*, huncque ab aliis deinceps exscriptum; sed non videri quo fundamento quoad utrumque locum.* Sed ad has angustias non patiar redigi. Tunc temporis è vivis ereptum fuisse Burchardum episcopum assero, idque ex ipso Berthæ diplomate infertur. Primo enim loco post Rodulphum longe ante defunctum, eum statim nominat; deinde alios filios vivos & Othonem generum cum Adheleide ejus conjuge, pro quorum non anima solum, sed pro corpore etiam hanc donationem a se factam asserit, de Rodulphi vero & Burchardi anima duntaxat loquitur. Secundo, omnes ejus filii chartam sua subscriptione confirmant; non vero Burchardus, confirmaturus si superstes fuisset.

* Quoad Lausanam, *vide Chifflet. hist. Trenorc. cap. 29.*

Opponi tertio potest charta illa qua Burchardus Maïolo abbati Cluniacensi donavit altare S. Johannis Cavariacensis, cujus meminerunt, Sammarthani in Burchardo suo post Amblardum. Porro alicubi legi eam datam fuisse anno XXX. Conradi, idest Christi 966. aut etiam 970. pro diverso modo inchoandi illius imperii. Verum Sammarthani qui eam exscripserunt, sic eam exhibent: *Burchardus gratia Dei humilis archiepiscopus..... in sacra synodo nostra decrevimus....... per consilium præpositi Hugonis, ac abbatis Stephani & archidiaconi.....* concedere *altare S. Johan. Bapt. Cavariacensis ecclesiæ cum decimis S. Petro Cluniac.* & *D. Maïolo abbati..... Signum Burchardi, qui hoc donum dedit & scribere rogavit. S. Hugonis præpositi, Stephani archidiaconi, Lamberti decani, Eugendi præcentoris, Ranconis archiclaverii, Stephani diaconi. Data mense Maio, anno XX. Conradi regis.* Porro annus XX. Conradi incidit in annum 956. aut 957.

Omitto quæ referunt autores & veteres chartæ de beneficiis abbatiæ Athanacensis ab Amblardo collatis ut aiunt circa annum 954. æquivocum est illud *circa*, ac ad duos aut tres annos ante aut post prænotatum revocari possunt.

LVIII. Amblardus.

Amblardi patriam, genus & professionem ignoramus. Arvernicum fuisse, inde probabiliter inferri posse credit Baluzius, tum quod prædia omnia quæ in charta pro fundatione Nimfiaci infra referenda enumerat & Cluniaco largitur, sita sunt in Arvernia, & ab ipso illic acquisita: tum quod Amblardi nomen illis temporibus maximo in usu fuit in illa regione. Addit aliquid amplius D. du Bouchet patruelem fuisse Guidonis II. Arverniæ comitis, sed absque ullo fundamento, uti probat Baluz. in historia domus Arvernicæ, pag. 30. In brevi chronico abbatum Athanacensium, inter abbates recensetur *Amblardus*, & additur: hic reparavit abbatiam. Unde cum domno Claudio Estiennot, qui illud retulit fragmentorum t. VI. inferri posset hunc nostrum archiepiscopum, prius abbatem, imo & monachum fuisse; indeque confirmari, quod in charta infra referenda dicatur: *dilectus in Christo frater Amblardus Lugdun. archiepiscopus*, ille quippe titulus nonnisi monachis ad episcopatum evectis adscribi consuevit a laïcis.

ANNI CHRISTI

Ejus initium ad annum 956. aut 957. assignandum videtur, ut ex dictis de commonitorio præsulum Burgundiæ adversus Isnardum, in ejus decessore colligitur. Cum vero nihil profuisset ea comminatio, & Agapeto successisset Johannes XII. ab hoc sententiam excommunicationis adversus prædictum invasorem obtinuit Eduensis antistes. Dicitur porro transmissa ea sententia *anno Incarnat. Domin. 959. indict. 2..... Amblardo Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopo*, &c. In 959.
manuscripto codice Cluniacensi lego: Durannus & uxor ejus vendiderunt Amblardo archiepiscopo quæ habebant apud Ledracum, *anno 960.* (seu potius 961.) *Conrado rege regnante anno XXV.* Et iterum: *Anno 963. regnante Conrado rege, Pontius & uxor ejus* vendiderunt *dilecto in Christo fratri Amblardo Lugdunensi archiepiscopo, Ledracum cum omnibus pertinentiis suis.*

Anno 964. Lotharii regis decimo Maïolo 964.
& fratribus ejus dat ecclesiam S. Mariæ de Cantu-Merula *in pago Arvernico*, & in vicaria Randerensi; & vineam cum silva apud Vetreriam; & *in pago Claromontense* villam Luxiacum. Litteris ab eo exaratis subscribunt *Stephanus episcopus* Arvernorum *& Robertus abbas*, anno XI. Lotharii.

Anno 976. Saviniacensi cœnobio, & Gausmaro illius abbati Conradus rex, Amblardi precibus ac sollicitationibus privilegium concessit, quo omnia abbatiæ bona, ac potestatem sibi abbatem eligendi confirmat. *Datum nonis Octobris, anno scilicet Incarnati Christi 976. indict. II.* & anno 36. imperii D. Chuonradi serenissimi regis. Actum Lugduno publice.*[a] Gausmaro ejusdem cœnobii abbate de decimarum ecclesiæ Mornacensis invasoribus conquerente, sententiam excommunicationis tulit in ejusmodi sacrilegos. Hujus exemplar refert de Mura, sed nullo temporis charactere insignitum. Exstat ejus testamentum, quo bona a se acquisita in pago Arvernico, in agro Tiernensi, in vicaria Doratensi, concedit Cluniacensi cœnobio, ea conditione ut illius archicœnobii monachi *in Nimfiaco** *cellam Deo dicatam sibi constituant in honore S. Petri, sanctique Benedicti.* Addit id, *quod sæpe mente bonæ voluntatis habui, Deo opitulante in fine obitus libenter perfeci.* Unde & *Vadiatores*, seu testamenti executores nominat Andream præpositum, Ornodum decanum, &c. Videtur obiisse circa annum 978. In charta enim executorum ejus testamenti, qua significant se ejus voluntati satisfecisse, hi temporis characteres inscribuntur: *in mense Augusto, V. idus ipsius, in die Veneris, anno 978. Domini Incarnati, ind. V. Lothario piissimo rege regnante in Francia...* Et inter se optime conveniunt hi characteres. Chartam autem illam exhibet tabularium primum Cluniacense, fol.

976.

Bibl. Sebus. cent. 9. cap. 57.

* IV.

[a]

Hist. Lugd. pag. 378.

* al. *Nifiaco.* Ch. VI. col. 6.

[a] Hîc Conradi regis regnum ducitur non ab obitu Rodulfi patris qui anno 937. contigit: sed ab adepta per Conradum Burgundiæ pacifica possessione anno 940. Quam regni computandi rationem vix alibi observare est quam in isto Conradi regis præcepto. Alias fere semper ab anno 937. ejus imperium computatur.

ANNI CHRISTI

162. Charta I. eamque refert noster D. Estiennot t. VI. fragmentorum.

LIX. Burchardus II.

Paradin. lib. 2. cap. 31. fin.

Burchardus seu Borchardus & Brochardus, *regia proles*, nuncupatur ab Artaldo Lugdunensi comite in litteris quas edidit pro sua in basilica S. Irenæi sepultura, patrem habuit, non Aimonem Genevensem comitem, ut Blondello visum est, sed *Conradum gloriosum regem*, quem ipse genitorem suum appellat. At quis ille Conradus? Imperator cognomento Salicus, inquiunt Paradinus, Rubius & Severtius, verum aperte falluntur, ut invictis argumentis demonstrat D. le Laboureur in ruderibus Insulæ Barbaræ, cap. 21. pag. 103. Quis ergo? Conradus cognomento pacificus Burgundiæ rex, uti constat ex charta fundationis cœnobii S. Victoris Genevensis ab Hugone illius civitatis antistite, qui pium hoc opus se suscepisse ait, *permissione domini Rodulphi regis* Burgundiæ Transjuranæ, quem Conradi Pacifici filium fuisse palam est, & in confesso apud omnes, *consensu etiam fratris ejus Burchardi Lugdun. archiepiscopi*. Constat & ex præcepto ejusdem Rodulphi, de Talveriis, quam villam cœnobio Saviniacensi, *pro animæ nostræ remedio*, inquit, *& petitione Irmingardis reginæ conjugis nostræ dilectæ, & Burchardi archiepiscopi fratris nostri concedimus*. Constat denique ex donatione facta Agauno ab eodem Rodulpho, in cujus diplomate Burchardus eum rogat, ut *pro anima serenissimi patris nostri*, inquit, Pulliacum villam concedat. Quam matrem habuerit difficile est definire; duas enim uxores habuit Conradus, Adelaniam scilicet seu Adelaidem Saxonicam Othonis cognomento Magni sororem, & Mathildem Francicam, filiam Ludovici Transmarini regis. Ex hac secunda natum Burchardum asserunt omnes recentiores, Sammarthani, le Laboureur, de Mura, Mabillonius noster, Menestrier, qui eam solam Conradi uxorem agnoscit, & illius jure dominium in Lugdunum habuisse Burchardum asserit. Pro Adelania facit charta Conradi donationem Cluniaco factam exhibens, quam refert Guichenon ex tabulario ecclesiæ Cluniacensis, quam se vidisse testatur, cujus autographum unus è nostris se in eo cœnobio perlustrasse & exscerpsisse asserit. In ea enim dat illius loci monachis Croatum cum appenditiis; *pro remedio animæ nostræ*, inquit, *Adelaniæ videlicet reginæ & infantium nostrorum.... Data decimo calendas Aprilis, anno 26. regnante Conrado rege*. Qui annus est Christi saltem sexagesimus secundus supra nongentesimum. Inde porro sequitur Matildem non fuisse matrimonio conjunctam cum Conrado ante hunc annum, neque Conradum ex ea posteriore uxore sua suscipere potuisse Burchardum filium certe natu minorem, ante annum 964. aut 965. Quo ergo pacto potuit hic anno 979. ad Lugdunensem thronum evehi nondum adultus. Hæc difficultas nil moratur virum doctissimum dominum le Laboureur, qui pluribus probat ferreis illis seculis morem ecclesiæ præsulatus infantibus

Biblioth. Sebus. cent. 1. cap. 13.

Ibid. c. 44.

Ibid. cap. 3.

Ibid. c. 11.

conferendi viguisse, ac inprimis exemplo Hugonis filii Herberti Viromanduorum comitis, qui nondum sexennis Remorum archiepiscopus designatus est: exemplo item filii Theoderici Mosellanorum ducis cui *adhuc puero* Metensium præsulatum dedit pater, ut refert Sigebertus ad annum 1009. Sic porro actum de Burchardo docet Hugo Flaviniacensis cum de eo loquens, ait, *hic episcopatum Lugdunensem in infantia adeptus est*. Id quidem optime. Puer fuerit Burchardus cum anno 979. factus est episcopus, idque temporum corruptelæ & ignorantiæ tribuamus; verum quonam pacto fieri potuit ut biennio post hic puer Brunonem in Lingonensem antistitem consecrarit? Tanta ne fuit illius ætatis depravatio ut facinus nec antea, nec post auditum admiserit, & illud nemo reprehenderit, nemo posteris transmiserit. De Brunone vero sic lego in vita Garnerii præpositi S. Stephani Divionensis apud Peraldum: *Lotharius* rex *25. regni sui anno* comperiens defunctum Widricum Lingonensem episcopum, Brunoni *cognato suo adhuc adolescenti Lingonensis urbis dedit pontificatum: nam vicesimo quarto* ætatis suæ anno a Burchardo Lugdunensi *archiepiscopo in ecclesia S. Stephani sacratus..... cujus consecratio, & in Lingonensi cathedra receptio fuit ab Incarnatione Domini nongentesimo octogesimo uno*. Clarius si fieri potest, loquitur chronicon S. Benigni cum refert Brunonem ordinatum fuisse *per manum Burchardi Lugdunensis archiepiscopi*.

In collect. monum. ad histor. Burg. pag. 125.

Hinc porro inferendum existimo Burchardum hunc nostrum Conrado ex Adelania natum. Aut certe Mathildem longe ante quam vulgo dicitur matrimonio junctam fuisse: quod tamen vix asseri potest si vera sunt quæ de illius ortu referunt vulgo historiæ Francicæ autores. Omnem difficultatem auferre posset quod ait Hugo Flaviniac. cum nempe Conrado natum non ex legitima uxore, sed ex concubina. En ejus verba in chron. Virdun. *In Lugdunensi ecclesia promotus erat ad episcopatum Burchardus Rodulfi regis frater, Conradi ex concubina filius, a quo ordinatus est Bruno Lingon. episc. an. 981. ind. IX. Hic episcopatum in infantia adeptus est*. Manet tamen difficultas quia dicitur in infantia factus episcopus.

Ejus episcopatus initium anno 979. habemus ex ejus charta qua tam ipse quam canonici præstito sacramento, promittunt se nunquam permissuros ut quidquam de prædiis ecclesiæ enumeratis dematur vel minuatur; sic enim incipit: *anno ab Incarnatione Christi 984. indict. XII. præsulatus quoque domini Burchardi anno sexto..... collegium sub prætitulato S. Stephani, apud Lugdunum degens. . . . . Notum esse volumus*, &c. Idque inde confirmatur, quod hoc ipso an. 979. Klodoberto seu Eldeberto abbate postulante, prædia omnia & privilegia Insulæ Barbaræ confirmavit charta quæ sic incipit: *Anno 979. indict. VII. regnante Conrado glorioso rege. Cum ego Burchardus sanctæ Lugduni ecclesiæ humilis archiepiscopus..... cum Andrea præposito, & cum abbatibus & archidiaconibus, & cum clericorum & laïcorum fidelium nostrorum frequentia residerem, & dispositionibus*

ANNI CHRISTI

979. Ch. VII. col. 6.

Apud le Laboureur, in Macer. intul. Barb. cap. 14. pag. 67.

ANNI CHRISTI

& dispositionibus curæ pastoralis insudaremus, & *de statu ecclesiæ nostræ nobis a Deo commissæ.... tractaremus, obtulit se nostris obtutibus ex cœnobio S. Martini Insulæ Barbaræ abbas, præcepta ab imperatoribus vel regibus, Ludovico, Carolo, vel impræsentiarum regnante* Conrado glorioso nostro genitore rege... *precibus libenter annuentes*, cum fidelium nostrorum utriusque ordinis consensu...

984. *illis concessimus privilegium.* Anno 984. præter id quod supra relatum est, præfuit electioni Hugonis in abbatem Saviniacensem, & eodem anno, indict. XII. chartam edidit qua significat se permisisse hujus abbatis electionem, in locum Gausmari nuper defuncti. Exstat hæc charta apud Mabillon. (*Ex chartul. Savin.*) (*Annal. t. 4. lib. 49. num. 52.*) Eodem circiter tempore scriptum est instrumentum, quod habetur in Saviniacensi tabulario cum hoc titulo: *Notitia, sive Wirpitio inter Borchardum pontificem Conradi regis filium, & sancti Martini Saviniacensis congregationem.* Synodum provincialem habuit

990. anno 990. apud Ansam, ab altera, quam ibidem postea celebravit, distinctam: sic enim habent illius acta, quæ ex vetusto Cluniacensi MS. non ita pridem eruimus. *Noverit omnis Catholica sancta mater ecclesia, quia anno Incarnationis Domini nostri J. C. 990. indict. IV. in Lugdunensi territorio, quem* vocant Ansam, in basilica B. Romani, congregatam synodum vidimus, aggregatis ibi scilicet sanctis ac venerabilibus patribus, D. Burchardo S. Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopo, Teubaldo sanctæ sedis Viennensis archiepiscopo*, &c. Interfuere synodo utriusque suffraganei, qui jura & privilegia monasterii Cluniacensis solemni decreto rata esse sanxerunt, ac de fidelium moribus & de disciplina novem canones ediderunt, interminato anathemate in Cluniacensis cœnobii bonorum invasores, & privilegiorum violatores. Anno sequenti subscribit chartæ S. Maïoli, S. Odilonem in abbatem sibi substituentis. Hugo tamen Flaviniac. in chron. illius ordinationem remittit ad annum 994. uti & chronicum Cluniacense, post obitum scilicet decessoris, sed epocham nostram probat invicte Mabillon.

* S. locum.

992. Memoratur anno sequenti, seu 992. in charta Hicterii pro Athanaco, his verbis: *Ecclesiæ quæ est in insula quæ vocatur Athanacus... ubi D. Rainaldus abbas, sub regimine domini archipræsulis Burchardi præesse videtur...... Data Februar. mense, die Jovis, anno 52. Conrado regnante in Gallia.* (*Apud Menestr. histor. Lugd. instr. pag. 4. col. 2.*) Obtinuit a Rodulpho rege donum villæ Pulliaci pro Agaunensi monasterio. Præceptum datum dicitur: *Anno Incarnationis Do-*

993. *mini 993. regni vero domini Regis 1. pridie calend. Aprilis.* In eo sic Rex loquitur, *venerabilis archiepiscopus Lugdunensis, qui est Agaunensis abbatiæ præpositus.... rogavit suppliciter, ut pro anima serenissimi patris nostri Conradi Pulliacum* Agauno *concederemus.* Anno Christi 994. sui *regni primo* confirmat idem Rodulphus, quæ pater suus Conradus monasterio S. Andreæ Viennensis donaverat, per consilium *conjugis suæ Agildrudis reginæ & Burchardi fratris sui Lugdunensis archiepiscopi.* (*Spicil. t. 13. pag. 272.*) Præsens fuit donationi ab Artaldo

A Lugdunensi comite factæ anno 999. ecclesiæ S. Irenæi, in qua corpus suum humari decreverat; & in præcepto donationis Burchardus dicitur *regia proles.* Anno millesimo Hugoni abbati, ac Saviniacensibus monachis *Leidacum montem, cum ibidem sita silva* concedit *ad mensam fratrum perpetuo servitururm .... Dat. Lugduni, mense Martio, feria sexta, anno VII. regni Rodulphi.* Ejus nomen occurrit inter eos præsules qui anno 1006. subscripserunt litteris Johannis papæ Bambergensem ecclesiam in episcopalem erigentis. Anno 1007. Saviniaco monasterio præfecit Durantum. Præfecturæ in-

ANNI CHRISTI 999. 1000. De Mura, pag. 381. 1006. 1007.

B strumentum subministrat de Mura, quod sic explicit: *Anno ab Incarnatione D. N. J. C. millesimo septimo, sceptrum regni D. Rodulpho rege lucidissime exerente, atque archiepiscopatu sancti Stephani Lugdun. ecclesiæ, strenuissimi & mitissimi patris D. Burchardi prælibati baculo venustato.* Charta Humberti Gratianopolitani antistitis, qua cellam S. Laurentii attribuit monachis S. Theofredi, subscripsit anno 1012. A Rodulpho rege obtinuit restaurationem Agaunensis cœnobii an. 1014. ut refert Paradinus, histor. Lugd. lib. 2. cap. 31.

Pag. 384. Vid. diplom. lib. 6. pag. 580. 1012.

Tom. 13. Spicil. refertur præceptum Rodulphi

C regis, quo, petente *Irmingarde*, inquit, *regina conjuge nostra carissima, necnon Burchardo archiepiscopo fratre nostro dilectissimo*, confirmat, *quæ pater noster memoriæ bonæ Chuonradus, & mater nostra Mathildis*, monasterio S. Andreæ Viennensi concesserant. Dat. *pridie idus Aprilis, anno Incarnat. Domini 1015. regnante D. Rodulpho rege anno vicesimo.* Defuncto Duranto Saviniacensi abbate, monachi unanimi consensu, *jussu domni Burchardi sanctæ sedis Lugdunensium archiepiscopi*, Odilonem Cluniaci abbatem adiere, qui eorum precibus commotus, Icterium concessit, quem Burchardus amantissime complexus,

Spicil. t. 13. pag. 269. 1015.

D abbatem ordinavit, *cum consilio & consensu canonicorum & abbatum.* Chartam refert la Mure, sed sine die ac consule. Inde tamen infert datam anno saltem 1018. quia in Saviniacensi tabulario exstat instrumentum ab Icterio exaratum hoc ipso anno. Nominatur in litteris Hugonis Genevensis episcopi de fundatione abbatiæ S. Victoris anno 1019. uti conjicit D. Guichenon. Anno 1025. concilium alterum Ansæ celebravit, interfuere cum ipso Viennensis & Tarentasiensis archiepiscopi cum novem episcopis. In eo improbatus Burchardus Viennensis, qui sine Matisconensis episc. permissu, monachos apud

Pag. 385. 1018. Bibl. Sebus. Cent. 1. cap. 13. 1025. Severt. pag. 200.

E Cluniacum ejus diœcesis ordinaverat: prolatum in contrarium ab Odilone privilegium, irritum declaratum est, quod *canonicis non solum non concordaret, sed etiam contrairet sententiis.* Veniam petiit Viennensis præsul, & Matisconensi episcopo publice satisfecit. Sed non stetit hæc definitio, eaque libertas a summis pontificibus paulo post absque contradictione asserta anno 1026. indict. IX. mense Jun. fer. 2. Nominatur in diplomate Rodulphi fratris Burgundiæ regis pro restauratione monasterii S. Mauritii Agaunensis anno 1029. & in epistola Benedicti papæ ad

ANNI CHRISTI

Burgundiæ & Aquitaniæ antistites pro Cluniacensi cœnobio. In charta Aimonis Bellicensis episcopi, qua significat se a Berlione viro nobili quamdam ecclesiam S. Johannis dictam per *concambium* accepisse, nominatur Burchardus, his verbis: *Siquis huic mutuæ commutationi contrarius existere velit..... anathematisetur ex parte D. Burchardi archiepisc. Lugdunensis*, &c. *Data est anno*
1032. *Incarn. Dominicæ 1032. regnante rege Rodulpho.*
Fragment. tom. 6. Eam integram refert noster D. Estiennot.

Ex his porro quæ de Burchardo retulimus, colligitur, eum, licet forte contra canones in cathedram Lugdunensem invectum, omnia tamen boni pastoris munia sedulo obiisse; nihil inconsulto clero egisse, disciplinam restaurasse, ecclesiæ suæ bona pro viribus auxisse, prædia monasteriorum ampliasse, dignosque eis præsules procurasse. Id unum in eo ad vitæ finem vergente redarguit de Mura, quod Conradum imperatorem regno Burgundiæ a Rodulpho donatum renuerit agnoscere, &, ut strenuus & magni animi, cum eo pugnarit, frustra tamen, armis quippe inferior, deditionem cum multis aliis principibus tandem facere coactus est: unde eum pro episcopatu periisse asserit Hugo Flaviniac. Obiit XXII. Junii, ut habet Matiscon. obituum liber, at quo anno, difficile est definire. An. 1031. inquit Mabill. 1034. ait de Mura 1038. 1039. aut 1040. ut aliis placet. Duos videtur habuisse coëpiscopos Anselmum, qui sub ipso Agaunense cœnobium rexit, & Nizonem, qui inter ecclesiæ Bisuntinæ amicos nominatur in Vesuntione Chiffletii, his verbis: *Nizo Lugdunensis episcopus.*

Duo hîc veniunt observanda. Primum, quod ab omnibus vulgo rerum Lugdunensium recentioribus scriptoribus, Rubizio, lib. 3. cap. 31. le Laboureur in ruderibus Insulæ Barbaræ, cap. 21. de Mura in nostro Burchardo, Menestrier in histor. consular. urbis Lugdun. &c. asseritur Lugdunensem ecclesiam sub hoc ejus pontifice, & per ipsum cœpisse comitatum patriæ, urbis dominium, & jura fori possidere, cum hominii jure Burgundiæ regibus, eorumque hæredibus debito, & reddito. Negat tamen Severtius, cap. 67. §. 5. ubi eversis Rubizii argumentis concludit ex textibus a se allatis, verisimiliter quidem inferre licere ecclesiam Lugdunensem confusum aliquod temporale jus adeptam in civitate atque provincia, ex mera possessione, citra ullum rescriptum: at nondum tunc specialem comitatus prærogativam credendum sibi comparasse, saltem non totam, sed portionem quamdam ad summum. Addit notam totius comitatus attributi ecclesiæ dilucide apparere ab anno 1157. & sequenti decennio, sub archiepiscopis Eraclio & Guichardo. Nova adversus Severtii sententiam profert argumenta D. le Laboureur, ac primum ducit ab aurea Frederici imperatoris bulla, anno 1157. data, quam contendit nihil aliud continere quam missionem in possessionem clientelaris prædii jam acquisiti. Sic enim loquitur: *Venientem ad curiam nostram..... Eraclium archiepiscopum debita honorificentia suscepimus, &*

A *consueta benevolentia tractatum, sicut prædecessorum nostrorum pia ac veneranda sanxit auctoritas, & sicut sacra eorumdem informabant monimenta, de universo corpore civitatis Lugdunensis, & de omnibus regalibus, infra vel extra civitatem, per totum archiepiscopatum constitutis, quæ tam antiquo, quam moderno tempore visa est habere Lugdunensis ecclesia, plenarie eum investivimus.* Ecce investituram accipit *de omnibus regalibus*, hoc est de feudis regiis, quæ & in urbe & extra illam possidebat citra Ararim, quæque ad illam pertinebant, *tam antiquo, quam moderno tempore, sicut sacra Regum nos informabant monimenta*,
B inquit. His ergo omnibus, quæ statim enumerantur a Frederico, jam ante fruebatur, sacraque decessorum ejus ea de re instrumenta habebat, Chonradi nempe Pacifici, Conradi Salici, & Henrici III. imperat. Se porro nihil novi concedere, quoad beneficiaria prædia, satis innuit Fred. cum in exordio bullæ lectores præoccupat dicens: *In examine cuncta conspicientis Dei æquale meritum credimus fore dantis & coroborrantis.* Credere se ad Imperialem majestatem *pertinere ecclesiarum sub jure & dominio Romani imperii consistentium commoda considerare, & perpetuo valitura corroborationis suæ suffragia eis impendere.* Nihil ergo
C novi largitur, sed concessa confirmat.

Adde quod in præcepto pro Johanne de Bellis-Manibus archiepiscopo dato an. 1184. Eadem omnino concedit, iisdemque plene planeque terminis. Ut ergo nihil hîc novi conferebat, ita nec in bulla aurea. In illa ergo, ut in isto accipitur investitura jam possessorum post præstitum fidelitatis sacramentum. Secundum argumentum ducit D. le Laboureur ex charta Burchardi in gratiam Clodeberti seu Eldeberti Insulæ Barbaræ abbatis exarata, qua ea omnia illi confirmat quæ suo monasterio a regibus Franciæ, & novissime a Conrado Burgundiæ rege concessa fuerant, &
D in qua non jam intercessoris ac mediatoris officium agit, uti ejus antecessores egerant apud principes, sed se ipso suoque jure concedit & confirmat regum dona, idque *consilio suorum fidelium*, seu vassallorum, *utriusque ordinis*, nobilium scilicet & clericorum comitatus Lugdunensis. Ingeniosa quidem hæc sunt, sed ut mentem nostram aperiamus, non videntur invicta. Suos comites habuit Lugdunum post Burchardum, ut apud Paradinum & Severtium videre est. Nullus eorum novæ archiepiscoporum dignitati se opposuit, licet vis illis non deesset; ubi vero datum est a Friderico privilegium, Forenses
E comites qui Lugduni comitatu fruebantur, nihil non tentarunt ut novam Eraclii dignitatem everterent; ad arma convolarunt, provinciam ferro flammisque devastarunt, Lugdunum occuparunt, archiepiscopum fugarunt, nec de proposito destitere, donec eorum jus soluta pecunia comparatum est. Ad secundum argumentum domini le Laboureur quod spectat, qui chartam legerit, nihil hîc a Burchardo præstitum videbit, quod non præstiterint, aut præstare non potuerint ejus decessores. Ad primum si difficilius est respondere, certe non impossibile, quod in aurea

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

Friderici bulla videre recentiores, mirum eſt nec Severtium, nec ex antiquis quemquam vidiſſe. An non dicit poſſet, Imperatoribus alio diſtractis, ac Burgundiæ regno ſibi veluti permiſſo, magnates interim ſibi principatus providiſſe, comites loca ſibi commiſſa uſurpaſſe, epiſcopos ad eorum exemplum ſibi quoque non defuiſſe, hoſque ac illos ſibi mutuas tradidiſſe operas, ſicque comitem ac antiſtitem Lugdunenſem tum in urbe, tum in provincia jura, feuda, cæteraque ejuſmodi comparaſſe, donec Friderici privilegio Lugdunenſis comitatus uni epiſcopo addictus eſt!

Alterum hic obſervandum ſpectat ejus ſucceſſorem. Diſſentio maxima poſt mortem Burchardi orta eſt, inquit Glaber Rodulphus, de præſulatu ipſius ſedis, quam plures non juſtis appetebant meritis, ſed inſtinctu ſuperbæ elationis. Primus omnium prædicti Burchardi nepos, ejuſdemque æquivocus, ſupra modum ſuperbiſſimus, relicta ſede propria Auguſtanæ civitatis, procaciter Lugdunenſem arripuit, qui poſt multas perpetratas nequitias, captus a militibus Imperatoris, perpetuo eſt condemnatus exilio. Poſt ipſum vero, quidam comes Girardum filium ſuum adhuc puerulum, arroganter ibidem ſola præſumtione ductus ſubſtituit; & ipſe poſt modicum, non ut paſtor ovium, ſed veluti mercenarius in fugam verſus delituit. Quæ omnia dum perlata fuiſſent Romano pontifici, ſuggeſtum eſt ei a viris fidelibus, ut ſua autoritate patrem Odilonem Clunienſis monaſterii abbatem ibidem eligeret conſecrari pontificem: ſic enim totius cleri ac plebis optans acclamabat devotio; qui protinus mittens eidem patri pallium ſimul & annulum, imperavit eumdem prædictæ civitati fore archiepiſcopum: ſed vir religioſus ſuæ humilitatis attendens propoſitum, omnibus modis renuit fieri; pallium & annulum ſuſcipiens, illi qui Deo dignus exiſteret, reſervavit futuro pontifici. Hactenus Glaber. Idem fere habet Hugo Flaviniac. in chronico: *Fuit quoque in illis diebus*, inquit, *circa annum 1000.* (fallitur) *diſſentio maxima poſt mortem Burchardi Lugdun. archiepiſcopi, qui hoc ſolum fecit nobile, quod periit pro epiſcopatu*, &c. Scripſit Johannes papa acrem Odiloni epiſtolam, ejus pertinaciam redarguens, qua & injuriam ſanctæ plebi illatam aſſerit, & maximorum præſulum monentium & rogantium poſthabitam auctoritatem, obedientiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ denegatam; ac ſic concludit: *Niſi regimen, quod inobediendo uſque hactenus ſpreviſti, obedienter ſuſceperis, quid amaritudinis vel ſeveritatis erga meritos ſciat Romana eccleſia injicere, ſenties.* Vidimus Hugonem, quæ de Johanne papa diximus, a Gregorio facta fuiſſe ſcribere, & certe auctor chronici MS. Cluniac. Gregorium VI. nominat. Verum præterquamquod in MS. Johannis XIX. nomen præfert epiſtola, Gregorius nonniſi an. 1044. electus eſt in ſummum pontificem, quo tempore Odolricus, qui renuenti Odiloni ſuffectus eſt, Lugdunenſi eccleſiæ præerat. Deinde Hugo ipſe refert Odolricum ab Henrico imperatore Lugdunum cum ornamentis pontificalibus remiſſum fuiſſe, & conſtat ex quo

Lib. 5. c. 4.

A in epiſcopum aſſumtus eſt, ſedem nemine contradicente, tenuiſſe.

Hinc, ut res a Glabro interturbato ordine relatas, recta ſerie diſponamus. Primo credimus Burchardum II. è vivis emigraſſe anno 1031. & ſtatim ejus ſucceſſorem deſignatum Odilonem aſſerimus, idque duplici ratione. 1. Quod Johannes XIX. in epiſtola prædicto abbati inſcripta, acceptandi epiſcopatus exhortatoria, nihil habeat de prædatoriis illis præſulibus quos commemorat Glaber; non omiſſurus tamen, ſi reipſa tunc temporis exſtitiſſent; id enim urgens fuiſſet Odiloni acceptandæ dignitatis incitamentum
B 2. Quod Johannes papa a quo Odilo deſignatus eſt epiſcopus obierit anno 1033. unde conſequi videtur epiſtolam illam eſſe anni ſaltem præcedentis. Interea Burchardus defuncti nepos ſedem occupavit, & tenuit ad annum 1034. quo, cum imperator Conradus Burgundiam Jurenſem in poteſtatem redegiſſet, *Lugdunenſem archiepiſcopum Burchardum,* inquit Hermannus Contractus, *genere nobilem & ſtrenuum, ſed per omnia ſceleſtum & ſacrilegum, cum multis aliis principibus, in deditionem accepit, ſubjugatoque Burgundiæ regno rediit*, ac epiſcopum perpetuo mulctavit exilio. In uſurpatæ ſedis crimen ſucceſſit Gerardi filius,
C ſed haud magis felici eventu, in fugam enim verſus, delituit.

LX. ODOLRICUS.

Odolricus qui & Odalricus, & Odelricus, & Udalricus, ac Udulricus dicitur in variis monumentis, ſic electus eſt archiepiſcopus, ex vita Halinardi ejus ſucceſſoris, ex Glabro Rodulpho, & ex chronico S. Benigni, pag. 464. Henricus III. Cæſar & Burgundiæ rex, cum comperiſſet eccleſiæ Lugdunenſis diſſentionem, condoluit, & Halinardum S. Benigni Divion. abbatem, olim ſibi cognitum, & pro religioſa con-
D verſatione ac fama ſanctitatis valde dilectum, deſignavit antiſtitem, quod recuſavit, *obtendens ſe monachum ad tantum onus nequaquam fore idoneum*, & Odolricum Lingonenſem clericum imo & archidiaconum, *ætate pariter, & ſancta converſatione provectum, litteris apprime eruditum, qui tunc in palatio Regis aderat ſed tamen principi non plene cognitus, ſuaſit expetendum.* Id Regi dum Veſuntionem veniſſet relatum eſt, qui *miratus vel quod oblatum honorem ſacerdotii tam vilipenderet; vel quod in ſe denegabat, pro alio tam ſollicite expeteret, idemque poſtulantibus tam epiſcopis, quam omni plebe, Odolricum pontificem*
E *conſtituit, ac pretioſis adornatum indumentis ad præfatam illum deſtinavit ſedem.* an. 1041.[a] *Illico reſtituta eſt totius provinciæ requies, & pax diu optata, cum gaudio. Qui rexit Lugdunenſem eccleſiam per annos V. verbo & exemplo bonorum operum inſtruens animos ſubditorum. Poſtmodum a quibuſdam malevolis & invidis perpeſſus inſidias, quem ferro non potuerunt, veneno perimere*

Act. Bened. tom. 6. part. 2. pag. 37. lib. 5. cap. 4.

ANNI CHRISTI

[a] Idem ſcribit Hugo Flaviniac. in chron. his verbis. *Henricus comperta diſſentione condoluit, & apud Biſuntium anno ab Incarnatione Domini 1041. electione cleri & populi firmatum dominum Odelricum archidiaconum ſpecioſis ornatum indumentis ad Lugdunenſem deſtinavit ſedem.*

ANNI CHRISTI

non detrectaverunt. Sicque occisus, ceteris pontificibus ibidem quiescentibus est aggregatus.

Ad regim. ejus initium an. 1041. assignatum opponi potest quædam donatio facta Saviniacensi monasterio, in cujus fine legitur: *Actum mense Junio, feria II. indict. IX. M. XXVI. anno ab Incarnat. Domini. Hoc donum laudavit D. Udalricus archiepiscopus Lugdun. ecclesiæ, cum conventu canonicorum suorum.* At id nihil habet difficultatis; hinc enim erui duntaxat potest factam hanc donationem an. 1026. ac deinde ab Udalrico approbatam fuisse, sed non hoc ipso anno, imo multis post confectum instrumentum annis. Nec desunt hujusce agendi moris, in Lugdu- B nensibus etiam antistitibus, exempla. Subscripsit testamento Hugonis Vesuntionensis archiepiscopi, cum Walterio Matisconensi, & Hugone Lingonensi episcopis anno 1045. Refert de Mura instrumentum, quo Alchericus & Willelmus dant Saviniacensi cœnobio ecclesiam sanctæ Mariæ & B. Baldomeri: *Per laudem domini Udulrici archiepiscopi . . . . Facta est charta ista die Jovis, Luna I. anno ab Incarnat. Dom. M. XLVI. indict. VI.* regnante D. Henrico imperatore in Burgundia.... in præsentia D. Udulrici archiepiscopi.* Fallit in vulgatis indictio VI. C quæ hoc anno 14. erat. Paulo post exstinctus est Odolricus, IV. idus Julii * ex libris obituum ecclesiæ Lugdunensis. Refert Severtius instrumentum Gerardi cujusdam militis, qui Cluniacensibus *ante præsentiam D. Odulrici* de ipsorum juribus ab eo violatis conquerentibus, omnia quæ attentaverat dimisit, vetuitque ne quis hæredum suorum eadem requirere præsumeret. *Quod si quis præsumserit*, inquit, *præsentis D. archiepiscopi Odulrici anathematisatione colligatus fiat*, &c..... *Testes sunt Werpitionis domnus Odolricus archiepisc. D. Surannus decanus*, &c.

Editum est in Vesuntione Chifletii, pag. 199

1045.

* XIV.

* al. Junii, sic enim fert necrologium San-Benignianum, IV. Junii depositio D. Ulrici archiepisc. Lugdun.

LXI. Halinardus.

Halinardus qui & Helmardus & Almardus, nobili Burgundionum genere ortus est, patre Lingonensi, matre Æduensi, litteris apprime eruditus fuit, curante in primis Walterio Æduensi episcopo, cujus è sacro fonte filius erat. Factus adolescens Brunoni Lingonensium episcopo a patre traditus, in canonicorum cœtum cooptatur: ibique philosophos ac ecclesiasticos viros sacris studiis præpositos audivit, mirumque sub eorum disciplina profectum fecit. Præcipua tamen de moribus ei cura fuit, adeo ut jam tum monachi specimen exhiberet, sollicitus integrum se ac sincerum ab illis vitiis servare quibus illa ætas contaminari solet, bonorum contubernium ambire, malorum vitare. Tot ac tantis dotibus instructum, Lambertus episcopus Brunonis successor, ad ecclesiasticas dignitates voluit promovere; at longe alia mens pii adolescentis, mundum fugiens monasticum habitum in S. Benigni Divion. cœnobio induit, suaque perseverantia parentes & episcopum pio suo proposito consentire coëgit. In eo instituto, sub abbate Willelmo exultavit ut gigas ad currendam perfectionis A viam, unde paulo post a piissimo patre sub se monasterii præpositus renuntiatus est; ac tandem post ipsius obitum abbas instituitur.

ANNI CHRISTI

In ea dignitate tantum splendorem virtute ac scientia emisit, ut famam suam longe lateque proferret. Hinc Francorum regibus Roberto & Henrico acceptissimus fuit. Hinc Henrico III. cognomento Nigro episcopatu Lugdunensi dignus visus est jam an. 1041. quem, ut in Odolrico vidimus, mira humilitate effugit. Sed eo defuncto, una cleri & populi voce postulatur, mittuntur ad Imperatorem oratores, qui ejus assensum flagitent, annuit Cæsar, diploma concedit, B imo & præceptum emittit, sed frustra, invicto animo tantum onus sibi imponi detrectat. Tandem ad summum pontificem perfugiunt Lugdunenses, eorum votis obsecundans Gregorius VI. *misit ad eum, præcipiens autoritate pontificali, ut obediret precibus cleri & populi.* Ad tale mandatum tremens cessit vir piissimus, datoque consensu ad curiam Henrici profectus est, comitantibus *episcoporum suffraganeorum legatis archidiaconis*, ac Lugdunensis ecclesiæ clericis, ut ab eo *Regalia* acciperet. Non renuit Cæsar, sed jussit ut prius fidei sibi debitæ sacramentum præstaret. Id se facturum negavit Halinardus dicens: C *Si Regis æterni, & regulæ, quam jurejurando promisi, præcepta postposuero, quæ mihi fides erit, ut Imperatoris juramentum custodire debeam! Dominus enim dicit in evangelio:* non jurare omnino; *& regula patris Benedicti præcipit monacho*, non jurare, *&* a seculi actibus se facere alienum. Quæ res Teutonicos præsules non parum commovit, quod id præstare recusaret, quod ipsi ultro præstiterant, in hoc enim, si Menestrerio fides, si se pium in aula exhibuit, certe nec doctum theologum, nec juris canonici peritum, sacramentum præstare negans quod legi Dei nihil habet adversum, ut pote quod non exigitur D quantum ad ecclesiastica munia, sed quoad civilia quibus cohonestabantur antistites. Rex tamen ejus constantiam & pietatem admiratus, & nonnullorum præsulum precibus commotus, dixit: *Suadete illum, si non vult sacramentum facere*, ita se agat, *ut videatur fecisse, ne mos patriæ nostræ annuletur.* Respondit vir sincerus: *Tantumdem est si simulavero, ac si fecerim: absit hoc a me.* Unde Rex tandem ei juramentum remisit, verbo & promissis ejus contentus, *ac in sua præsentia fecit illum ordinari, dans ei quæcumque fuerunt sacerdotali benedictioni necessaria.* Ordinatus porro est ab Hugone Vesuntionensi episE copo apud Herbestein, *anno ab Incarnatione Domini 1046.*

Act. Bened. sæc. 6. parte 2. pagg. 37. 38.

Matth. 5. 34.

cap. 4.

Hist. Lugd. pag. 273.

Ita vitæ scriptor æqualis, & Alberic. ac Hugo in chron.

1041.

Factus apostolici compos & compar honoris, duxit apostolicam factis & nomine vitam, inquit San-Benignianum chronic. *Eadem virtus mansit humilitatis, opere multiplicato caritatis*, omnibusque quoad vixit verbo præluxit & exemplo: quanquam Divionensis monasterii regimen, pro more illorum temporum, ad obitum usque retinuit; & in episcopatu suo vix commoratus fuerit, alio, pro variis ecclesiæ negotiis, vocatus. Primo suæ ordinationis anno Imperatorem Ro-

ANNI CHRISTI

mam proficiscentem, cum Hugone ordinatore suo secutus, Gregorii VI. depositioni, & Clementis II. promotioni interfuit. Hoc defuncto, *Romani petierunt eum* (Halinardum) *ab Imperatore* in Romanum pontificem, inquit chronic.
1048. San-Benign. *Anno 1048.* inquit Albericus, *cum de summi pontificis electione inter Imperatorem & Romanos ageretur, postulatus est ab una parte in papatu Halinardus Lugdun. archiepisc. diligebant enim eum valde Romani propter facundiam oris sui & affabilitatem sermonis: ita enim proferebat vernaculum sonum loquelæ uniuscujusque gentis, quousque latina penetrat lingua, ac si eadem patria esset progenitus.* Sed *cognita voluntate principis & populi, vir humillimus dissimulavit ire ad curiam, donec tardante eo electus est Bruno Tullensis episcopus*, Leo IX. appellatus,
1049. anno 1049. Ab eo Romam evocatus Halinardus adfuit concilio contra Simoniacos. Hoc eodem anno papam Remos comitatus est, ac interfuit concilio in basilica S. Remigii habito, in quo, a Simonia alienus, tanti criminis reos suo suffragio damnavit. De Leonis Romam revertentis comitatu iterum fuit, ac ejus diploma in gratiam Milonis Dervensis abbatis sua subscriptione firmavit. Memoratur & in ejusdem privilegio monasterio sancti Mauritii Agaunensis concesso eodem anno. Romano concilio anno
1050. 1050. interfuit, in quo S. Geraldus in sanctorum numerum cooptatus est, & Berengariana hæresis damnata. Sub autumno proficiscentem in Gallias pontificem prosecutus est; ac Tulli Leucorum elevationi S. Geraldi adfuit; & Lingonas veniens, D. Arduinum episcopum in præsentia Papæ ordinavit.
1051. Anno 1051, egressum Urbe Leonem comitatus, cum illo Beneventum, Capuam, Salernum invisit, ad hoc assumptus, ut, quia *prapotens erat in verbis, & ad suadendum quodlibet lingua sufficiebat, legatus & mediator pacis inter Nortmannos* illarum partium dominos, & *ipsum*,
1052. existeret. Anno sequenti Roma discedens Leo in Hungariam profecturus, illic Halinardum reliquit in monasterio S. Gregorii ad clivum Scauri, quod ei pontifex ad manendum assignaverat. Dum vero illic moraretur S. antistes, die quadam discumbenti, a falso amico piscis oblatus est veneno infectus, ex quo ipse & duo monachi illius loci, cæterique qui comederunt, intra octo dies interiere. Obiit S. præsul IV. calendas Augusti anno 1052. pontificatus anno VII. regiminis monasterii Benigniani XX. Suam in prædicto S. Gregorii monasterio sepulturam elegerat: at nobiles Romani ejus corpus ad S. Pauli basilicam deferri curarunt, ubi ad lævam ecclesiæ partem, sub arcu super ejus tumulum erecto honorifice conditum est. Sacram omnem suppellectilem, qua ad Divina ministeria utebatur, cum vasis argenteis, & auri summa non modica transmisit Divionem ad suum monasterium, quod vivens multis ornamentis, libris & ædificiis decoraverat.

Ch. IX. col. 8. * Habetur in cartulario Athanacensi Halinardi instrumentum, quod ejus testamentum censeri A possit. Datum est *dominis Lugdunensibus canonicis.* In eo rogat primo, *ut indulgeant quidquid in ipsis negligentiæ contraxit.* Obtestatus, se, si Deus vitam produxerit *omne studium ipsorum profectui* daturum. 2.° De substituendo sibi pastore dat consilium; atque inprimis suadet ne, sicut hactenus fecerunt, hac de causa diversa & extera loca perlustrent, sed præmissis precibus atque jejuniis Deum obsecrent, ut ex ipsis se dignum præficiant antistitem. Huic porro officio secundum hujus temporis qualitatem idoneum sibi videri Um. præpositum. 3.° Pontium senescallum obsecrat, ut bonorum suorum partem B. Stephano, B partem Athanacensi monasterio tribuat. *Sum enim*, inquit, *illis multum debitor.* Locum in fastis sacris nondum invenit, sed *venerabilis* titulo donatur in menologio Benedictino die 29. Julii. Eum inter prætermissos memorant Bollandiani ad diem 26. April. In necrologio sancti Benigni Divion. hæc habentur, *IV. cal. Augusti depositio D. Alinardi archiepisc. Lugd. & hujus loci abbatis.*

LXII. Philippus I.

Philippum I. nomine, ut Halinardi successorem factum hic interserunt Sammarthani fratres, C Mabillon. & Baluz. in schedis de Gallia Christiana, in Lugdun. præsulibus, ducti autoritate Alberici in chronico, ubi hæc habet. *Romæ obiit Halinardus Lugdun. archiepiscopus, eique succedit Philippus antiquior, sive primus.* Præter id vero nihil prorsus de illo. Altum ubique, in præsulum indicibus, & in Lugdunensis ecclesiæ monumentis de illo silentium; unde D. de Mura contendit non Lugdunensem archiepiscopum, sed veluti procepiscopum, seu archipræsulis vicarium episcopum, &, ut vulgo aiunt, suffraganeum fuisse. Verum nihil habet Albericus quod ad hunc sensum detorqueri possit; de successore agit non de D vicario episcopo; non de eo qui, dum viveret ejus loco sacra munia obierit, sed de eo qui, post illius mortem, sedem Lugdunensem occuparit.

Mabillon. ad annum 1055. commemorat diploma Hildebrandi postea papæ, tunc *Victoris papæ vicarii*, ut ipse ait, quo possessiones omnes monasterii sancti Petri Viennensis confirmat: cui subscripsisse dicit Humbertum archiepiscopum Lugdunensem, cum plurimis aliis tum episcopis, tum abbatibus.

LXIII. Gaufredus.

Gaufredum, qui Gosfredus dicitur, & Gothe- E fredus, ac Godefridus, omittunt quidem præsulum indices, & antiqua, quæ hactenus vidimus, ecclesiæ Lugdunensis monumenta: verum ex aliis, & quidem certissimis, ejus præsulatus adeò constat, ut negari nequaquam possit. In vita sancti Hugonis Cluniacensis abbatis ab æquali scriptore exarata hæc referuntur: dux Burgundiæ Robertus Haganonem Heduorum episcopum dirè divexabat. Ea propter episcopi, Gaufredus Lugdunensis, Hugo Bisuntinus, Achardus Cabilonensis, & Drogo Matiscensis Heduam ad concilium convenerunt. At dux fastu maligno conventui

ANNI CHRISTI

intereſſe recuſavit. Unde zelo incenſus Hugo Cluniacenſis abbas qui ad ſynodum invitatus fuerat, ducem adiit, vehementiſſime increpavit, ac tandem cunctis mirantibus, tanquam ovem mitiſſimam adduxit; pro pace coram illo tanto fervore tamque felici eventu peroravit, ut Robertus eam ſtatim amplexus fuerit, ac illata damna ultro repararit. Variis temporibus conſignatur hoc concilium, ſed a plerifque male. Celebratum eſt medio illo tempore quod interceſſit annum inter 1063. quo Drogo dicitur ordinatus & 1070. aut 1072. quo idem Drogo & Achardus, ex hac vita migraſſe creduntur.

Guillelmus Buirin Archiclavus Cluniacenſis, in hiſtoria MS. majorum priorum Cluniac. hæc habet: *Godefridus de Vergy moritur Cluniaci an. 1069. relicto archiepiſcopatu Lugdunenſi monachus, & ſepelitur prope altare communionis ſub utraque ſpecie, illuc tranſlatus per Hugonem Magnum ejus nepotem abbatem Cluniacenſem.* Denique morti proximus S. Hugo: *ut & moriens oſtenderet quam vigil & ſollicitus fuerit circa commiſſarum ſibi vigilias ovium, quibus potuit ſermonibus anniverſarium archiepiſcopi Gaufridi & Guidonis abbatis adeſſe nuntiavit. ſignificans oportere defunctis fratribus debita ſolvi beneficia.*

LXIV. Humbertus I.

Humbertus I. qui forte is eſt de quo Halinardus in teſtamento, qui defunctis Philippo & Gaufredo ſucceſſerit, fundationis cœnobii S. Rigaldi in diœceſi Matiſconenſi particeps fuit cum Dro-
1065. gone Matiſcenſi præſule circa annum 1065. Anſæ ſynodum habuit cum Hugone Chryſopolitano, Aganone Heduenſi, Achardo Cabilo-
1070. nenſi & ſupra laudato Drogone an. 1070. In ea Achardus monaſterium S. Laurentii, olim a B. Grato ſedis ſuæ antiſtite conſtructum, & tunc ad nihilum pene redactum, abbatiæ Inſulæ Barbarenſi donavit aſſentientibus ſynodi patribus.
1072. Anno 1072. monachi ſancti Rigaldi, defuncto Euſtorgio ſuo abbate, in ejus ſucceſſorem eligunt Hugonem, illumque cum aſſenſu canonicorum Lingonenſium, ſede vacante, domno archiepiſcopo Lugdunenſi Humberto offerunt conſecrandum. Ad eum ſcripſit Gregorius VII. ut Landricum electum Matiſcon. epiſcopum, cujus electionem impedire velle putabatur Francorum Rex, per ſe aut per ſuffraganeos ſuos ordinare ſtuderet; ac ſi in hac cauſa negligens foret, indignationem apoſtolicæ ſedis procul dubio incurreret. Scribit, ſecundo, ut eumdem Matiſconenſem epiſcopum ei, ipſiuſque ſuffraganeis commendaret. Scribit, tertio ad eumdem & ad Heduenſem ac Matiſconenſem epiſcopos, jubens ut Lingonenſes clericos moneant, ut ab injuriis deſiſtant & ſatisfaciant pro damnis monaſterio Pultarienſi illatis; ac, ſi facere renuerint, eos ſubdant excommunicationi.

Chartam electionis, vide apud Mabillon. Act. tom V. pag. 628.

Lib. 1. epiſt. 36.

Ibid. epiſt. 76.

Lib. 2. epiſt. 15.

In donatione Petro Trenorchienſi abbati facta ab Hulrico, hæc in fine leguntur: *Hoc factum eſt ſub tempore domni Humberti Lugdunenſis archiepiſcopi, eodem favente.... 14. cal. Februarii,*
1075. *anno ab Incarnatione Domini 1075.* Hæc denique de eo referuntur in libro obituum eccleſiæ Lugdunenſis: *Humbertus Lugdunenſis archiepiſcopus monetam S. Stephano*, ideſt cathedrali eccleſiæ, *recuperavit;* quod de jure cudendæ monetæ intelligendum eſt, unde probabile videtur Meneſtrerio ab eo cuſam eam cujus hæc eſt inſcriptio: *Lugdunum prima ſedes Galliarum.* Addit prædictus liber, recuperavit *& conſuetudinem hujus villæ* (urbis Lugduni) *ad medietatem. necnon villam de Maximiaco, & domum epiſcopalem cum turribus ædificavit.* (Addere potuiſſet Ararim ponte ſtravit, id enim vulgo creditur.) Tandem cum Landricum ordinare renuiſſet, Gregorii ſeptimi indignationem in ſe commovit; ac, quod virum ab omni ſimoniæ ſuſpicione liberum conſecrare detrectaſſet, illius ipſe reus habitus eſt, ſicque epiſcopatum abdicare coactus, monaſticam veſtem induit in Jurenſi S. Eugendi, ſeu ſancti Claudii cœnobio circa annum 1076. Obiit 3. idus Junii.

LXV. Gebuinus.

Gebuinus, qui & Gibuinus, imo & Geboinus dictus eſt, ac ſucceſſu temporis mutata prima nominis littera in J. ejuſdem ſoni, Jebuinus appellatus, ut videre eſt in antiquo Lugdunenſium præſulum indice relato in antiquitatibus Inſulæ cap. 16.
Barbaræ. Denique per apocopen unius litteræ Jubinus nuncupatus, ut videre eſt in miſſalibus, breviariiſque ad uſum Lugdun. eccleſiæ: ex hoc vero poſtremo nomine manavit Gallicum, *ſaint Jubin*, quo a vulgo deſignatur. Fuit Hugonis III. comitis Divionenſis filius, fuit & poſtea Lingonenſis archidiaconus. Ejus ad epiſcopatum electionem ſic refert chronicon Virdunenſe: in ſynodo Heduenſi quam anno 1077. tenuit Hugo 1077.
Dienſis epiſcopus & legatus apoſtolicus, *quinta die, quia Lugdunenſis ſedes. Humberto Simoniaco expulſo* & in locis *Jurenſibus monacho facto, vacabat antiſtite, totius concilii aſſenſu electus Gebuinus archidiaconus vir morum probitate venuſtus.* Id ægre tulit Lingonenſis præſul, conqueſtus quod patres dextrum ſibi oculum eruiſſent, cui ſuum abſtuliſſent archidiaconum, *virum in eccleſiaſticis & ſecularibus negotiis perneceſſarium*, in quo ſuum ipſius conſilium, totiuſque diœceſis ſolatium reſidebat: *Sed prævaluit concors ſententia concilii, quia ſic erat præfinitum & placitum in oculis Domini.* Nec mora, uno die, id eſt Dominico, xv. calendas calend. Octob. Heduæ ſumma omnium exſultatione & tripudio a legato conſecratus eſt. Nec id tantum, ſed ſtatim pallium pro eo poſtulavit Hugo, his verbis: *Summopere poſcimus ut per dominum Valentinum epiſcopum pallium nobis mittatis ad confirmandam ordinationem religioſiſſimi Lugdun. eccleſiæ archiepiſcopi contra oblatrantes hæreticos, & de Regis indignatione adverſus ordinationem Dei carnaliter gloriantes; ipſe enim, poſtpoſitis omnibus incommodis & periculis penuriæ atque itineris ſanctitatis veſtræ conſpectui devotiſſime ſe præſentaret, ſi eccleſia illi commiſſa tandiu languida & paſtoris ſolatio deſtituta quoquo modo abſentiam ejus ſine magno detrimento pati potuiſſet. Valentino epiſcopo*

Tom. x. Concil pag. 365. C.

ANNI CHRISTI

præcipite......... quatinus circa festum sancti Johannis Baptistæ, prout nos cum eo condiximus, ecclesia sua ad celebrandum officium illum accipiat, quia valde opportunus videtur ad oppugnandam provincialium arrogantiam. Nihil negavit pontifex, tot præclaris novi antistitis dotibus commotus.

1078. Anno 1078. memoratur in charta Widelini Forensis comitis Saviniacensi cœnobio nonnulla concedentis, sic enim in ea temporis nota inscribitur: *domino Henrico IV. Augusto bellum cum Rodulpho rege gerente; sanctoque papa Hildebrando in apostolico solio residente; atque archiepiscopatu Lugdunensi sub regimine domini Gebuini quiescente: domino etiam Dalmatio Saviniensis baculum tenente...... mense Maio feria 2. & 15.* (die) *Anno Domini 1078. indict. 1. concurrente VI. epacta IV.* Eodem anno seu potius sequenti juxta hodiernum anni inchoandi modum, Petrus Albanensis episcopus, Romanæ ecclesiæ cardinalis, & Papæ legatus in partibus Burgundiæ, episcopo Matisconensi Landrico, & Gebuino archiepiscopo Lugdunensi significat, se ex parte domini Papæ eos excommunicaturum, nisi a molestiis quas Cluniacensibus monachis inferunt, abstineant. *Actum Ansæ apud S. Bernardum VIII. Februar. indict. 2.* Circa hoc ipsum tempus Gebuinus videtur Romam cum nonnullis ex suis canonicis petiisse; id enim significat Gregorius epistola 36. lib. VI. ex qua patet tunc regularem, communem, ac peculii expertem vitam duxisse cathedralis ecclesiæ canonicos: enim vero cum a Landrico Matisconensi episcopo, facto ad hanc causam pontificis cognitore, anathemate perculsi fuissent, quia communia ecclesiæ bona inter se partiti fuerant, ut privatim viverent; cumque nonnulli Romam profecti fuissent ut & absolutionem & dispensationem impetrarent, hanc non tantum non concessit pontifex, imo apostolica auctoritate præcepit, ut qui sic acquisierant omnino dimitterent, volens ut *nobilitatem, qua inter omnes Gallicanas ecclesias* Lugdunensis *resplenduit in religionis exemplo, nunc quoque vigilanter custodiat; & ut gloriam quam hactenus præ ceteris illis habuit in dignitate, nunc augere incipiat in forma religionis.*

Bibl. Sebus. pag. 436. & Cluniac. pag. 511.

1080. An. 1080. ab Hugone abbate Cluniacensi rogatus favit electioni Walterii Cabilonensis episcopi. Ecclesiæ Saviniacensi dedit basilicam S. Mariæ de Jo.... *apud Lugdunum in curia S. Nicetii, ipso pontifice ibi jacente in ægritudine.* Certe calculo laboravit, & acutos morbi illius paroxysmos tanta patientia pertulit, ut, in virtutis præmium, illius curandi vim maximam habere prædicetur, & ea ratione a Lugdunensibus & finitimis invocetur. In veteri Lugdunensis ecclesiæ martyrologio vitæ ipsius terminus consignatur decimo octavo Aprilis. In necrol. S. Benigni Divion. legitur: *XV. calend. Maii depositio D. Gibuini archiepisc. Lugdun.* Jacet in ecclesia S. Irenæi. Ejus tumulo superpositum est altare Deo sub ipsius nomine consecratum; & uti sanctus in sua ecclesia colitur.

Ad annum ejus obitus quod spectat, in antiquis A monumentis non exprimitur. Dominus de Lamure ejus vitam ad annum usque 1087. exeuntem protendit, & protendendam probat ex veteri MS. cœnobii Saviniacensis, in quo veteres illius tabulæ continentur, & tres chartæ referuntur, in quibus Gebuini adhuc viventis mentio fit annis 1086. & 1087. Prima continetur codicis folio 123. sub hoc titulo: *De ecclesia S. Mariæ de Diniciaco.* Ea *Umbertus filius Richoaræ* dat *S. Martino Saviniensi, & monachis qui ibi manent sub D. Iterio abbate secundo...... ecclesiam S. Mariæ de Diniciaco.. & ecclesiam de Comiaco.. necnon & capellam de Monte-lardo... Hoc donum* B *laudavit archiepiscopus Gebuinus in choro Lugdunensis ecclesiæ, teste Landrico Matisconensi episcopo, Bladino decano, &c.... Actum in capitulo Saviniacensi sexto nonas Februarii, sexto & decimo quinto, indict. nona, epacta tertia, cyclo decimo nono, regnante Henrico in Burgundia. Scripta manu Stephani Vicecancellarii anno Dom. 1086.* Secunda exstat codicis citati fol. 122. qua Agna cum filiis suis dat S. Martino Saviniensi *pro filio suo Renchone, quem tradit ordini monastico in eodem loco, dimidiam partem de ecclesia S. Johannis de Duerna cum decimis & appendiciis suis. Actum pago Lugduni cœnobio Saviniaco, lau-* C *dante archiepiscopo Gebuino mense Junio, feria quarta, Luna quinta. Regnante Philippo in Francia, Henrico in Burgundia. Anno Incarnat. Domini millesimo octogesimo septimo, ind. decima.* Tertia jacet ibidem, eodemque fol. Ea *S. Saviniensi ecclesiæ.... ubi D. Iterius secundus abbas præesse videtur, Ermengardis bona* dat pro sua sepultura, *ecclesiam S. Verani in Graziaco. Actum pago Lugdunensi, cœnobio Saviniacensi, cum laude archiepiscopi Gebuini, anno Domin. Incarnationis millesimo Octogesimo septimo, ind. septima, mense Junio, feria quarta, Luna quinta, regnante Philippo rege in Francia, Henrico in Burgundia.*

De Lamure, pagg. 395. 396.

Ibid. pagg. 393. 394.

Ibid. pagg. 394. 395.

D Hæc quidem Validissima videntur; imo indubia, si bene exscripsit D. de Lamure; si autographa sunt instrumenta quæ exhibet, non vero transsumpta. Hæreo tamen, imo in contrariam sententiam, vi veritatis abreptus, ire cogor. Non esse autographa quæ refert instrumenta, vel inde probabilissimum fit, quod cum innumeris aliis in uno eodemque codice continentur, quæ nisi ab uno eodemque exscriptore exarari nequaquam potuerunt. Atque adeo vel oscitantia vel inscitia amanuensis error potuit irrepere; vel deluso exscriptoris aspectu chronicæ notæ corrumpi potuere; & corruptas re ipsa fuisse inde patet, quod E in chartis anni 1087. indictionem decimam altera, altera septimam cum eo anno conjungat. Inde iterum quod in prima dies assignetur sextus ante nonas Februarii, qui talis numquam exstitit hoc mense. Inde demum, quod nec genuinum, nec intelligibile sit quod habet prima charta: *Actum VI. Februarii, sexto & decimo quinto.* Aliunde vero, si quid in ejusmodi rebus historicis constare potest, Hugonem Gebuini locum ante annum 1087. imo & ante 1086. obtinuisse demonstratur. Argumenta referre necesse est, non quidem omnia, sed præcipua.

ANNI CHRISTI

Primum ducitur ex S. Anselmo Lucensi episcopo, qui in epistola scripta Pontio, ex Casæ Dei monacho, abbati Fraxinensi, quam refert Mabillon. mentionem facit *venerabilis patris Hugonis Lugdunensis archiepiscopi* ; & ad cujus calcem jubet suo nomine salutari *domnum Lugdunensem archiepiscopum.* Cum ergo in ejusdem Anselmi vita ab uno ex suæ ecclesiæ canonicis scripta, dicatur : *anno Incarnationis Domini nostri J. C. 1086. episcopatus vero sui anno XIII. indict. IX. obdormivit in Domino, XV. calendas Aprilis.* Constat ante hunc annum Lugduni præsulem fuisse Hugonem. Secundum suppeditat Gregorius VII. papa, sic enim epist. XIX. lib. IX. inscribit: *Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri H..... Lugdunensi archiepiscopo.* H...... ille non potest alius esse ab Hugone Gebuini successore, tum quia H. prima est illius nominis littera ; tum quia is cui scribit, Romanæ sedis legatus erat, ut ex contextu patet, quam dignitatem numquam habuit Gebuinus. Sed & epistola 32. ejusdem libri data est *venerabili Lugdunensi archiepiscopo*, ac simul sedis apostolicæ legato, ut cuilibet eam legenti palam est. Porro constat obiisse Gregorium papam anno 1085. die 25. Maii. Ergo jam antea Lugdunensem sedem occupabat Hugo.

Tertium illudque invictum habemus ex vita ejusdem Gregorii VII. ab autore synchrono, Paulo scilicet Bernrediensi conscripta, in qua hæc leguntur: *Rogatus* (Gregorius papa in extremis positus) *ut in tanta fidelium perturbatione sibi successorem designaret....... trium edidit optionem, videlicet Desiderii cardinalis & abbatis cœnobii Cassinensis, atque reverendissimorum episcoporum Ottonis Ostiensis, & Hugonis Lugdunensis.* Additurque : *Verum quia... sua lustrans gubernacula procul aberat, suasit eligi vicinum Desiderium.* Idem confirmatur ex vita Desiderii, seu Victoris III. in qua hæc leguntur: *Anno Dom. Incarnat. 1085. indict. VIII. Gregorius VII. interrogatus ante diem tertium obitus sui ab episcopis & cardinalibus qui tunc una cum Desiderio præsentes erant, quid post suum obitum de Romanæ sedis ordinatione juberet, respondit ut, si unquam aliquo modo possent, eumdem Desiderium ad hoc officium promoverent; si vero hunc nullatenus flectere ad ista valerent, aut archiepiscopum Lugdunensem Ugonem, aut Ottonem Ostiensem, aut Lucensem episcopum, quem prius ex his habere possent, in Papam eligere post obitum suum quantocius festinarent.* Hæc adeo clara sunt & expressa, ut ab iis recedere vix possibile videatur. Hinc Bollandiani in append. ad diem 25. Maii, tom. V. ejusdem mensis part. I. pag. 195. aiunt eum obiisse 1082. 16. Apr. vel ut alii volunt 17. Maii.

In hujusce diœcesis historiæ proœmio de primatu Lugdunensis ecclesiæ nos, prout se offerret occasio acturos promisimus, promissis hoc loco standum, Gebuino quippe hanc dignitatem confirmavit Gregorius VII. anno 1079. bulla data quam inter instrumenta referemus & cujus hoc compendium : *Gregorius*, &c...... *dilectissime in Christo frater Gebuine, postulasti a nobis quatenus* Ch. x. col. 8. A *dignitatem ab antecessoribus nostris concessam ecclesiæ, cui deo auctore præesse dinosceris confirmaremus..... inclinati precibus tuis, confirmamus primatum super quatuor provincias Lugdunensi ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus* super *Lugdunensem* scilicet, *Rothomagensem, Turonensem, & Senonensem, ut hæ provinciæ condignam obedientiam Lugdunensi ecclesiæ exhibeant, & honorem, quem Romani pontifices reddendum esse scriptis propriis præfixerunt, humiliter & devote persolvant.* Nec id tantum sed data epistola Rothomagensi, Turonensi & Senonensi archiepiscopis, ait : Romanæ sedis *constitutione & auctoritate* B *Lugdunensem ecclesiam primatum super quatuor provincias, videlicet Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem & Senonensem per annorum longa curricula obtinuisse cognosci*, atque hinc concludit: *sanctorum igitur patrum... exempla sequi cupientes, ecclesiæ memoratæ primatum, quem ipsi decretis suis constituerunt atque sanxerunt eorum freti potestate confirmare studemus...... Quapropter apostolica vobis auctoritate præcipimus, ut sæpe dictæ Lugdunensi ecclesiæ honorem & reverentiam a majoribus nostris de ecclesiis vestris præfixam ita vos exhibere humiliter & devote procuretis, quemadmodum vobis a suffraganeis vestris reddi debere non* C *dubitatis.* Eadem dignitas ab Urbano II. Paschali item II. Calixto II. Adriano IV. Celestino II. Alexandro III. Martino V. & Gregorio XV. Lugdunensibus archiepiscopis asserta & confirmata fuit : adeo ut exinde auctorum ecclesiasticorum innumera multitudo primatum Lugdunensem prædicarit. Omnium testimonia referre immensi & inutilis laboris foret. Pauca duntaxat ex innumeris referemus.

S. Bernardus epist. 174. *Inter ecclesias Galliæ constat profecto Lugdunensem anteire: sicut dignitate sedis, sic honestis studiis,*&c. Quid hîc est *dignitate sedis*, nisi primatu? Petrus Venerabilis Cluniac. Bibl. Clun. pag. 715. D abbas epistola ad Vivariensem episcopum ad Lugdunensem sedem translatum. *De sublimi factus sublimior, inter episcopos non minimum, imo magnum & præcipuum, Dei dispositione obtines locum. Ita ut in omnibus Christiani populi spiritualibus principibus nullum omnino habeas majorem nisi sanctæ & summæ apostolicæ sedis præsulem........ Ad hoc non tantum episcopi sed primatis vel patriarchæ nomine insignitum, ut non tantum populo te majorem, sed etiam ipsorum principum te principem agnoscas*, &c. Ecce hîc Lugdunensis antistes primas vel patriarcha dicitur principum episcoporum, id est metropolitanorum princeps, E nullum præter Rom. pontificem, se majorem agnoscens. Id porro quid aliud esse potest, nisi veræ primatiæ dignitas.

Fredericus I. imperator bulla aurea, qua Lugdunensem præsulem Eraclium regni Burgundici exarchon, & consilii sui principem creat, sic loquitur. Ecclesia Lugdunensis *divina religione, & imperiali magnificentia latius præsidet, & inter omnes ecclesias Galliarum prima est, & primatus dignitate præfulget*, & in diplomate eamdem in rem dato Johanni archiepisc. apud Severt. ait : ecclesia Lugdun. *inter omnes ecclesias Galliarum prima est*,

prima est, & primatus dignitate præfulget & Johannem vocat *primatem* Robertus abbas S. Michaëlis in periculo maris, *Johannes Pictavensis* (episcopus) *electus ad archiepiscopatum Narbonensem, cum Romam perrexisset... annuente Papa clerici primæ Lugdun. ecclesiæ elegerunt eum in archiepiscopum. Quæ sedes habet primatum super tres archiepiscopatus. Prima enim Lugdunensis, id est Lugdunum, est super Rhodanum: secunda Lugdunensis super Sequanam, idest Rothomagus; tertia Lugdunen. super Ligerim, idest Turonis; quarta Lugdunensis, idest Senonis, super Icaunam.* Stephanus Tornacensis, epist. 75. *Pictaviensi cathedræ sacerdotem suum Narbonensis conatur eripere; religioso saltu præambula Narbonensem electum prima sedes Galliarum sibi vindicat Lugdunensis.... audito tandem quod Rhodanusia Sidonii vos vocaret, gavisus sum gaudio magno, & primatem nostrum in gloria videre desidero.* Willelmus Brito Philippidos, lib. 12. de nonnullis episcopis loquens.

Et Lugdunensis, quo Gallia tota solebat,
Ut fama est, primate regi, causasque referre
Difficiles: ut ibi lis ultima litibus esset;
Nec mittebatur Romam lis ulla, nisi quam
Lugdunense solum per se finire nequisset.
Cujus honoris adhuc memor est epigramma sigilli,
Quique monetatus ad commercia census:

Philippus denique cognomento *Pulcher* Francorum rex, Lugdunensis ecclesiæ primatum agnovit anno 1312. quo Lugdunum Gallicano imperio in perpetuum adjunxit. De eo sic illustrissimus Marca. *Tandem regia jurisdictio pleno jure Lugdunum amplexa est suffragante archiepiscopo & capitulo, iis conditionibus, quæ transactionis instrumento continentur, quod scriptum est anno 1312. Earum.... altera... primatus autoritas in regno stabilita est: eo enim instrumento Lugdunensis ecclesia regni primam sedem inter cæteras Galliarum ecclesias obtinere a Rege asseritur.* Falsum tamen quod hîc scribit vir ille doctissimus, primatiæ autoritatem in Galliis hoc pacto stabilitam fuisse. Jam enim antea usu receptam constat ex supra relatis, docet & rex Philippus, cum in diplomate anni 1307. sic loquitur: *Ad venerabilem igitur Lugdunensem ecclesiam regni nostri primam sedem inter cæteras Galliarum ecclesias obtinentem, nostræ mentis oculos convertentes,* &c. Imo docet & ipse Marca cum supra relatis verbis subjungit. *Regii præsidii is fuit effectus, ut Senonensis ecclesia primatum a Romanis pontificibus constitutum, quemadmodum duæ reliquæ provinciæ, non tamen sine controversia aliqua, deinceps agnoverit.*

Hæc omnia vera quidem esse fatentur primatus Lugdunensis hostes. At non nisi ab ætate Gregorii VII. seu ab XI. sæculo exeunte initium habuisse volunt, quo tempore Gebuinus (inquiunt) summo pontifici imponens, prætensi juris confirmationem obtinuit: cujus successores, vi, fraude & autoritate illud male partum conservarunt. Nihil ergo mirum si tot suppetant recentiorum sæculorum

A illud prædicantia testimonia, cum reipsa ante Gregorii pontificatum prorsus incognita fuerit fictitia illa dignitas.

Hujusmodi responsum his fere momentis oppugnant Lugdunenses.

1.° Quis ferat fraudis & imposturæ accusari Gebuinum, virum sapientia, morum honestate ac pietate adeo insignem ut in sanctorum numerum meruerit cooptari. Adde quod non solum fraudis & imposturæ accusandus foret Gebuinus, sed & impudentiæ plusquam humanæ; qua enim fronte vir, non dico pius, sed quoquomodo honestus, imo non perditus aut insa-
B nus, tanta fiducia, ac insolentia sui primatus antiquitatem adversariis suis & partibus quasi litigantibus loquens jactare ausus fuisset, si non credidisset? dicemus amplius, si de ea nihil unquam auditum fuisset, imo si publica notitia manifesta non fuisset: fecit tamen, & quidem sæpius, ac 1.° in epistola ad Radulphum Turon. archiepiscopum, in qua de Greg. VII. loquens: *Privilegio eo nobis facto.... confirmat cetera Lugdunensium dignitatum privilegia.* 2.° In altera ad eumdem & ejus suffraganeos epistola hæc habet: *Reverentiæ & subjectionis, quam... ecclesiæ Lugdun. non denegatis, imo matrem & dominam more*
C *bonæ sobolis vocatis..... D. papa Gregorius vobis gratias non minimas refert.* 3.° in 3.ª ad eumdem. *Hac itaque virtute* (humilitatis, ait) *vestram benignitatem plenam esse reperimus, cum S. Matri Lugdun. ecclesiæ, more prædecessorum vestrorum.... obsequium reddere non dedignamini.* 4.° Demum in quarta ad eumdem, & ad Eusebium Andegav. præsulem, de Greg. pontifice sermonem faciens, ait: *Ut pius pater, cum de multis merito nos corriperet, non tamen obmisit quin apostolica autoritate Lugdunensi ecclesiæ antiquam nobilitatem restauraret.* At demus falsum fuisse Gebuinum, quibus præstigiis Gregorium, virum certe ocula-
D tum, prudentem, & suspicacis animi, ac in ecclesiastica antiquitate non omnino peregrinum, adeo potuit fascinare, ut rem hactenus inauditam, solo illius testimonio nixam, inauditis partibus statim admiserit, ut quid antiquum proposuerit, & ea duntaxat ratione confirmarit? Hoc porro modo se gessisse patet ex bulla sua de primatu Lugdunensi in qua hæc duo habet. Primum: *Antiqua SS. PP. quibus, licet indigni & longe meritis impares, in administratione hujus sedis succedimus, vestigia... imitari desiderantes, jus quod unicuique ecclesiarum pro merito & dignitate sui, ipsi contulerunt, nos ex eorum successionis considera-*
E *tione decet illæsum & immutabile conservare, & munimine decretorum nostrorum ad perpetuam stabilitatem corroborare.* Alterum: *Quapropter quia... postulastis a nobis quatenus dignitatem ab antecessoribus nostris ecclesiæ cui.. præesse dinosceris confirmaremus, &.... apostolicæ sedis defensione tueremur, inclinati precibus tuis, confirmamus primatum super quatuor provincias Lugdunensi ecclesiæ tuæ,* &c.

2.° Lugdunensis ecclesiæ primatum Gregorii VII. bulla antiquiorem esse evincunt ea ipsa, quæ pro illis a quibus impugnatur conscripta fuere.

ANNI CHRISTI

Spicil. t. 13. pag. 148.

Calixto II. scripsit Ludovicus VI. pro Senonensi archiepiscopo adversus Lugdunensem primatum anno 1121. In epistola vero quid ait? *Si enim opponitur quod veterum institutio Lugdunensi ecclesiæ primatum contulerit, respondetur ex opposito, quod antiquæ libertatis possessio Senonensem ecclesiam ab ejus subjectione defendit.* Audis *veterum institutionem* dici summam illam Lugdun. ecclesiæ dignitatem? In concilio Rhemensi anno 1148. referente Sigeberti continuatore. *Archiepiscopus Lugdunensis ecclesiæ, quæ, sicut apud veteres historicos legitur, prima Galliarum sedes, protestatus est Rothomagensem, Senonensem & Turonensem archiepiscopos & provincias eorum sibi & ecclesiæ suæ debere, jure primatus, esse subjectos, Rothomagensem, ac Senonensem vendicans, nam Turonensis ei obedientiam exhibet; at illi præscriptionem longissimi temporis opposuerunt.* Quinam veteres illi de quibus Ludovicus? Urbanus II. & Gregorius VII. Id asserere ridiculum foret. Quis enim *veterum institutum* nuncupet quod a 42. duntaxat annis institutum est? Similiter quinam illi *veteres historici* de quibus apud Sigeberti continuatorem? Qui a 60. annis scripserant? Imo cordatis omnibus ii recentiores historici dicerentur. Quid porro veteribus illis opponunt adversarii? *Antiquam libertatis possessionem: longissimi temporis præscriptionem*, quæ certe 48. aut 64. annorum spatio nullatenus conveniunt. Falsum ergo Lugdunensis primatus dignitatem Gregorii VII. temporibus antiquiorem non esse. Falsum summo illi pontifici imposuisse Gebuinum. Falsum primam illius creationem Hildebrando deberi.

3.° Ad formam imperii ecclesiæ sunt ordinatæ, inquiunt, sicque metropoles ecclesiasticæ in civilibus fuerunt constitutæ; & civitates quæ sua dignitate, ac præfixo in republica ordine aliis superiores erant, aliquid etiam metropolitano jure præstantius accipiebant; atque hinc primatiæ & patriarchatus originem duxerunt. Id docet Nicænum concilium can. 6. ubi & antiquam consuetudinem vocat. Id Taurinense concilium ut certum principium adhibuit exeunte quarto seculo, aut quinto ineunte, cum de primatu, Arelatensi ac Viennensi præsulibus inter se se litigantibus, definiit *ut qui ex eis adprobaverit suam civitatem esse metropolim, is totius provinciæ honorem primatus obtineat.* Idem quoque ut indubitatum constitutarum ecclesiæ dignitatum & earum inter se graduum diversorum principium assumsere primorum pontificum decretales epistolæ, Clementis prima, Aniceti unica, Anacleti secunda, & Stephani quoque secunda; quas quidem suppositițias esse ultro prædicamus, quis enim id ignoret? sed ex iis inferimus jam ab VIII. seculo principium illud ut vere antiquum, & ab apostolis ipsis inductum spectatum fuisse; in quo & consentiunt, qui ea de materia seculis posterioribus scripserunt, Baronius, &c. Lugdunum porro Galliæ Celticæ caput ac præcipuam urbem & metropolim fuisse ex dictis initio evidenter patet. Primam insuper fidei Christianæ dogmata suscepisse in Pothino vidimus. Quis ergo dubitet primatus dignitate ab ipsis religionis

A exordiis potitam fuisse celebrem hanc ecclesiam? Atque exhinc iis titulis ornata est ab antiquis scriptoribus, qui primatiam aperte significant. Sic Eusebius, histor. lib. quinto, cap. 24. de Irenæi ad Victorem papam epistola loquens ait: *Epistola quoque ecclesiarum Galliæ exstat, quibus præerat Irenæus.* Quid porro est præesse ecclesiis, nisi super eas primatum obtinere? sic S. Nicetius *patriarcha* dicitur a Gregor. Turon. hist. l. 5. c. 20. Eodem titulo cohonestatur Priscus Nicetii successor in synodo Matiscon. an. 585. *Priscus patriarcha dixit,* &c. Observandum porro sedulo hunc illi titulum concessum in synodo B cui aderant Viennensis, Rothomag. Burdigalens. Senon. Bituric. Ausciens. Bisuntin. & Ebredunensis archiepisc. & 34. episcopi. Sic a V. Beda Goduinus *metropolitanus Galliarum episcopus* nuncupatur: *Successit Theodoro Berechtavaldus........ qui electus est in episcopum an. Domin. Incarnat. 692. ordinatus autem anno sequente a Goduvino metropolitano episcopo Galliarum.* Sic Lotarius I. in diplomate anni 834. apud Labb. t. x. concil. p. 562. dat cœnobium Saviniaci *sacræ & primæ Galliarum ecclesiæ.* Sic adeo certa fuit ea primatiæ dignitas ut Lugduni ea de re moneta cusa fuerit, in cujus altera parte impressum erat Lugduni C monogramma, L. scilicet, in cujus suprema parte transversa linea crucem exprimebat, cum hac inscriptione: *prima sedes*, in altera vero parte crux impressa cum hoc verbo circumscripto *Galliarum.* Hanc porro monetam inter eas recenset P. du Molinet, quæ in usu erant regnante Carolo Calvo. Sic in Cabilon. concilio an. 894. *primas totius Galliæ* appellatur Aurelianus Lugd. antistes. Sic denique S. Odilo in vita S. Maioli de eadem ecclesia sermonem habens, hæc profert. *Quæ totius Galliæ ex antiquo more, & ecclesiastico jure non immerito retinet arcem.*

Hæc sunt quæ a Lugdunensibus in suæ digni- D tatis confirmationem proferri solent. Ea bona fide, ut decet historicos, & secluso omni partium præjudicio retulimus; ecclesiarum, quæ hoc jugum sibi imponi ægre ferunt, momenta in contrarium opposita suis quoque locis relaturi, ut hinc & inde instructa causa lectores pronuntiare valeant; quamquam per antecessum jam pro Rothomagensi pronuntiatum est.

LXVI. HUGO.

Hugo vir fuit primæ nobilitatis, ut pote qui ex Burgundiæ ducum stirpe prodierat; prior S. Marcelli Cabilonensis, imo, ut videtur, mo- E nachus, neque enim ut observat noster Mabillon. verisimile est tunc temporis seculares monachorum priores exstitisse. Eum Lugdunensem camerarium vocat R. P. Pagi, quo fundamento nescio. Fuit deinde Diensis episcopus, sedis apostolicæ legatus, Lugdunensis archiepiscopus, & cardinalis. De eo Diensi episcopo alibi, hic de Lugdunensi archiepiscopo agendum. Jam ostendimus eum ad hanc sedem evectum ante annum 1086. at quo definite anno pedum illud susceperit; dictu difficile est. Annum 1080. assignant Baronius, & D. le Laboureur in Insulæ

Barbaræ ruderibus, cap. 17. octogesimum secundum supra millesimum Sammarthani fratres & Mabillonius noster, sequentem D. de Lamure. Prima sententia inde confutatur, quod ubique annis 1080. 1081. imo & 1082. Diensis episcopus constanter appelletur. Sic Gregorius VII. lib. 7. epist. 12. quæ data est *III. nonas Januar. indict. III.* id est anno 1080. scribens Manassi Remensi archiepiscopo, ait: *Volumus te coram vicario nostro, Diensi videlicet episcopo* in concilio Lugdunensi sisti; & in vigesima data *XV. calend. Maii, indict. III. sciat fraternitas tua quod depositionis sententiam a legato nostro Diensi episcopo in Lugdunensi concilio prolatam, nos in Romana synodo apostolica autoritate firmavimus.* Eadem habet, lib. 8. epistolis 17. 18. 19. Sic etiam in historia S. Arnulphi, Theobaldus de Petra-fonte Suession. episcopus, obiit anno 1080. Episcopatum favore Regis obtinuit Ursio, sed cum in eo aliquid reprehensione dignum esse Gregorio relatum fuisset, datis litteris *ad Hugonem Diensem episcopum, & tunc Galliarum legatum* ut de ejus vita inquireret, hic concilium indixit Meldis, cui cum se sistere renuisset Ursio, depositus est, & in præsulem electus Arnulphus, ac post electionem venit ad *Hugonem Diensem, a quo* Diæ, ut videtur, *consecratus est Dominica ante Natalem Domini quæ accidit 14. calendas Januar.* Sic in collectione conciliorum Labbeana, Hugo Diensis episcopus S. R. E. legatus concilium Avenionense celebravit anno 1080. Sic in charta electionis Walterii in Cabilonensem episcopum, factæ *anno Incarnati Unigeniti Verbi 1080.* inter fautores illius electionis recensetur *domnus Gibuinus archipræsul eximius sacro-sanctæ cathedræ Lugdunensis.* Vivebat ergo tunc & Lugduni præerat; Diensis ergo præsul erat Hugo noster. Sic in chronico S. Petri Vivi Senonensis auctore Clario monacho, t. 2. Spicil. pag. 747. *Anno 1082. 14. calendas Novemb. obiit Walterius Meldensis episcopus, & in sequenti septimana Hugo Diensis episcopus Romanæ ecclesiæ legatus congregavit concilium in eadem urbe, & ordinavit episcopum in eadem urbe Rotbertum abbatem ecclesiæ Resbacensis.* Mabillonii sententiam tradit vir coætaneus, & legato nostro familiaris Hugo Flaviniac. in chronico Virdunensi, his verbis: *defuncto per id temporis Lugdunensi archiepiscopo Gebuino, cum varia quorumdam esset electio; dominus Hugo Diensis episcopus, electione cleri & populi, auctoritate & præcepto Romani pontificis, in archiepiscopum Lugdunensem promotus est anno Jesu Domini 1082.* Si tamen verum est, quod fert vetus ecclesiæ instrumentum a Severtio relatum, sedem eum tenuisse annis XXIII. mensibus VIII. diebus VII. cum constet eum vita functum fuisse nonis Octobris anno 1106. inisse anno 1083. cum de Mura dicendum est. Ad eum scripta videtur Gregorii epistola 18, libri IX. quæ caret titulo, & in qua sic loquitur: *Summopere procurandum tibi est, ut in magna sede Lugdunensi non diu differatur ordinari episcopus... Quod si cito non potest reperiri, ex apostolica tibi præcipimus auctoritate, ut rogatus a fratribus tuis, & electus ab ejusdem*

Acta SS. ord. Bened. sec. 6. part. 2. pag. 531. & 556.

A *ecclesiæ filiis, indubitanter præsumens de adjutorio cælesti ad regimen prædictæ Lugdunensis accedas ecclesiæ, imitando... B. Petrum, qui de minori ecclesia Antiochena translatus est in Romanam.* Scribit ad eum Gregorius VII. *Dilecto*, inquit, *fratri & coepiscopo H... Lugdun. archiepiscopo Sal. Abbas præsentium lator retulit nobis officium sibi ecclesiæque suæ a fraternitate tua fuisse interdictum* quod loco statuto ad dirimendam ejus cum abbate Casæ-Dei litem se sistere contempsisset, jubetque ut ei officium restituat, & litem componat.

Anselmus Lucensis antistes ad finem epistolæ Pontio Fraxineti abbati data ante annum 1086.
B quo decessit, suo nomine salutari jubet domnum Lugdunensem archiepiscopum, *si tamen rationabilis necessitas a totius orbis necessitate excusat. Si enim aut timore, aut negligentia, aut quietis noxiæ amore matrem suam* Romanam ecclesiam *visitare & liberare de manu mortis distulerit, reus erit judicio nisi sine mora venire, & in omnibus auxiliari studuerit.* Tanta tunc temporis erat ejus fama, tantaque de eo concepta a Gregorio existimatio, ut instante obitu rogatus pontifex, ut in tanta rerum perturbatione successorem designaret, trium dederit optionem, quorum unus Hugo Lugdunensis archiepisc. Sed quæ postea
C gessit de ejus fama plurimum detraxere; & electo Desiderio abbate Cassinensi, aliquid humani passus est, imo animum invidia exulceratum & odio tabescentem ostendit in epistola ad Mathildem comitissam, apud Hugonem Flaviniacensem in chron. Virdun. Scribit enim Cassinensem abbatem, antequam ipse Romam advenisset, electum fuisse in pontificem, seque ut & ceteros fratres, hominum magis quam Dei respectu, ejus electioni assensum præbuisse. Ast ubi Cassini eum convenisset, tam nefanda ex ejus ore se audivisse, ut statim deprehenderit quam intolerabiliter Deum in ipsius electione offendissent. Eum
D quippe dixisse quod, nisi ex ipsius ore audiisset, nequaquam crederet, se Henrico dicto regi fidem dedisse, quod ad obtinendam Romani imperii coronam fideliter eum adjuvaret; eumdemque suo ipsius consilio & persuasione adductum fuisse ad B. Petri terras invadendas. Ad hæc in sui suorumque audientia addidisse, Romanum electum, quisquis tandem futurus esset, excommunicatum fore, nisi Attonem cardinalem, Mediolanensem electum, quamvis a Gregorio papa, ipso subscribente, publice excommunicatum & sine pœnitentia defunctum, beatum esse pronuntiaret; seque non in alia, nisi in qua ipse est, gloria futurum orare.
E Addit se horum omnium testes advocare H... & B... qui vel ipsi de ejus ore audierunt, vel bonis viris quibus indubitanter credunt referentibus, se audivisse dixerunt. Denique eumdem abbatem decreta domini sui papæ Gregorii, aliorumque sanctorum patrum palam improbare ac destruere. Sæpissime electionem suam non secundum Deum, sed tumultuarie factam asseruisse. Quæ omnia cum ipsum pontificatu indignum probarent, sibi, aliisque visum fuisse, ut electione, toties ab eo refutata, ecclesiæ reddita, sub prætextu designandi episcopi, Capuam adeundum, ibique

ANNI CHRISTI

Romanum pontificem eligendum; seque revera cum abbate Massiliensi, Aquensi archiepiscopo, aliisque Salerno illuc venisse, Cassinensem vero abbatem suos asseclas perpulisse, ut se ad sumendum pontificatum quasi cogerent; at se cum episcopo Ostiensi & Witmundo monacho, ac aliis ejus institutioni obstitisse, nisi de quibusdam quæ contra ejus famam vulgabantur se purgaret: eum vero negasse se id facturum, iterumque electionem suam refutasse, sicque conventum solutum fuisse. Desiderium interea consecratione Alfani in Salernitanum episcopum, ducem sibi conciliasse, ejusque favore fultum, & pluviali sibi imposito, Romam iter instituisse, Ostiensi, seque ac suis inconsultis & prorsus ignorantibus. Verum hunc, qui ei hactenus restiterat, veritum ne si ab ab alio consecraretur, sua dignitate privaretur, propositi & factæ sponsionis immemorem abbati reconciliatum, reverentiam ei per omnia, uti Papæ exhibuisse. Addit Hugo Flaviniacensis tantum crimen non diu inultum mansisse, consecratum Victorem cum Missas apud S. Petrum diceret, infra actionem judicio Dei percussum fuisse, & quamvis tarde, cognoscentem se errasse, se ipsum deposuisse, & accitis fratribus de Monte Cassino, qui secum aderant, præcepisse se illo deferri, & & in capitulo non ut Papam, sed ut abbatem sepeliri.

Hæc quo horribiliora, eo minus fide digna sunt, certe relatis a scriptoribus coætaneis contraria, & etiam a verisimilitudine omnino aliena videntur, unde ut falsa, ut mendacia saltem in plerisque rejicienda: fuere tamen semina schismatis illius, quod Hugo una cum Richardo Massiliensi abbate excitavit; ob id ambobus in Beneventano conventu a communione
1087. remotis anno 1087. Schismatis tamen infamiam a se repellere nititur in epistola ad eamdem Mathildem scripta an. 1088. post Urbani pontificis electionem, in qua sic loquitur: *Et nos quidem licet de recuperatione electionis D. abbatis Montis-Casini a quibusdam S. R. ecclesiæ episcopis & cardinalibus presbyteris dissenserimus; unde aliquibus illorum cur nobis aliter videretur, etiam apud Capuam palam rationes reddidimus, tamen scire vos volumus ab unitate eorum, in corpore sanctæ ecclesiæ ad serviendum B. Petro divina dignatione compacti sumus, nec discessisse, nec in perpetuum Deo miserante discessuros, imo habere propositum apostolicæ sedis profectibus modis omnibus deservire.* Tum in eadem de Hugone abbate & monachis Cluniacensibus conqueritur sibi tantas ab eis injurias inferri, ut eas pati non possit, nempe se ab illis ut schismaticum & schismatis auctorem & uti excommunicatum vitari, allegatis quibusdam Urbani papæ litteris, quas suspectas reddere conatur, &c. Si in illum commotus est Urbanus, statim sedatus est, statim ei ab ipso sedis apostolicæ legati dignitas restituta: hoc eodem quippe anno absolutionem in extremis Theoderico Virdunensi episcopo, qui Henrico imperatori præfracte adhæserat a duobus monachis concessam approbavit synodus *cui præsidebat legatus apostolicæ sedis Hugo, quondam præsul Diensis, tunc*

Spicil. t. 2. pag. 405. & seq.

Spicil. t. 2. pag. 289.

Lugdunensis episcopus, inquit, hist. episc. Virdun. a Laurentio de Leodio conscripta. Idem testatur Petrus Venerabilis, lib. 1. Miracul. cap. 22. his verbis: *Erat tunc forte in loco Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus venerabilis Hugo multa morum probitate & religiosa conversatione, a D. papa Urbano cunctarum ferme Galliarum constitutus legatus.* Idem probat quod anno 1090. cum Salmurii esset, 1090.
lis quædam de Campiniaco jam diu agitata inter monachos S. Sergii & S. Albini Andegavenses delata est ad ipsum *virum spectandæ virtutis & totius Galliæ primatem*, inquiunt, qui eam episcopis provinciæ definiendam commisit.

Anno 1092. Poppo Trevirensis clericus ele- 1092.
ctus est in Mettensem episcopum, & quia eum a Trevirensi antistite schismaticorum communione contaminato ordinari timebat Jarento abbas Divionensis, Hugonem Lugdun. archiepiscopum cum duobus suis suffraganeis Matisconensi & Lingonensi præsulibus, *per bella & gladios, cum omnia mortem intentare viderentur, Mettim usque deduxit*, a quo Poppo consecratus est *prima hebdomada Quadragesimæ. Sequenti anno Richerius pro consecratione sua Lugdunum veniens, cum sacramento se de Simonia purgasset, in die sancto Paschæ consecratus est.* Ita Hugo Flaviniensis. Aliter Laurentius de Leodio in historia episcoporum Virdunensium qui de Richerio sic loquitur. *Anno Incarnat. 1088. Richerius electus est* Virduni episcopus, sed *quia Romanæ* ecclesiæ offensam incurrerat, septem annis sine episcopali *benedictione permansit:* donec a Rodulfo S. Vitoni abbate, *anno* quo *Urbanus papa apud Clarummontem synodum celebravit, Lugdunum ductus est* ubi cum *Hugo archipræsul post abjurationem Henricianæ partis in S. Paschali Sabbato in presbyterum, in die autem festo in antistitem* consecravit. *Reversus, a coëpiscopis suis Poppone Metensi & Pibone Tullensi, & a tota urbe decentissime susceptus est.* Anno 1093. cum Lambertus electus 1093.
Atrebatensis antistes a metropolitano suo pro consecratione sua deluderetur, Romam profectus est, & in itinere ab Hugone *lucerna ardente & lucente in domo Domini, laudabiliter honorabili, & honorabiliter laudabili, Lugdunensi primate, & apostolicæ sedis legato* exceptus est, & *apud Lugdunum per sex dies pro nimia aquarum inundantia & hiemis asperitate detentus*, & omnibus ad iter necessariis instructus; cui & ex itinere reverso dedit epistolam ad Robertum Flandriæ comitem commendatitiam. Anno 1094. habitum est con- 1094.
cilium Augustodunense, quod Bertholdus ex vulgari vocabulo *Autun* Ostionense nuncupat, præfuit Hugo noster, adfuere 32. episcopi, abbatesque quamplurimi. In eo inter alia renovatur excommunicatio Henrici imperatoris, Guiberti antipapæ, & Philippi Franciæ regis qui rejecta Bertha conjuge Bertradam induxerat. Extat Hugonis epistola qua Lambertum Atrebatensem episcopum ad hanc synodum invitat. Præfuit & alteri Eduensi hoc eodem anno, ut & Brivatensi, & Dolensi colloquio. Eodem anno dedit Cluniacensibus monachis ecclesiam S. Desiderii in Bressia; & in festo S. Johannis Bapt.

ANNI CHRISTI
Ch. XII. col. 10,

jubente Urbano II. Fulconem Andegavi comitem in monasterio S. Florentii absolvit ab excommunicatione qua innodatus erat. Litteras absolutionis exhibent Sirmondus in elogio Gosfridi Vindocinensis, & tom. 1. Gall. Christ. pag. 3. Circa id tempus prodigium illud accidit quod describit Petrus Venerabilis de Miraculis, lib. 1. cap. 22. Ingenti flamma Marciacensis parthenonis omnia devastante, *erat tunc forte in loco Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus..... cursim monialium claustrum ingreditur, omnes summa instantia, ut periculo cedant, hortatur; cumque illæ omnino renuerent, & prius se posse mori quam propositum infringere constanter affirmarent*, ait: *ex auctoritate B. Petri & D. Papæ, atque abbatis vestri obedientia vobis præcipio ut ad præsens hinc exeatis..... Ad hæc quædam magnæ nobilitatis: noli*, inquit, *hoc nobis injungere, quod nobis agere non licet; sed sicut nos ignem præcipis fugere, ita magis igni ut a nobis fugiat virtute Christi armatus injunge. Ad quam mulieris fidem stupefactus archiepiscopus, ac subito & ipse fide repletus*, ait: *in nomine Domini, & per virtutem fidei hujus quæ nunc locuta est, recede ignis pestifer ab ancillarum Dei habitaculis..... His a pontifice verbis prolatis, repente immensitas flammarum invisibili virtute repressa... ultra procedere non potuit, & absque ullo humano subsidio, absque aliqua pluviæ gutta, incredibili celeritate semetipsam extinxit.* Eodem denique anno indict. 2. dedit Hugoni Cluniacensi altare de Reortorio cum ecclesia S. Pauli infra ejusdem castri munitionem, sub annuali censu v. solidorum, cujus media pars solvenda foret in festo sancti Martini, media in Purificatione B. M. ex chartario secundo Cluniac. fol. 212. charta 339.

1095. Anno 1095. ad Placentinam in Longobardia synodum vocatus, cum non venisset, nec legatum cum canonica excusatione pro se direxisset, ab officio suspensus est, inquit Bertholdus Constantiensis; haud diu tamen stetit pontificis indignatio, plena satisfactione accepta. Eodem anno *II. nonas Aprilis* iter arripuit ad S. Jacobum, honesto clericorum & laïcorum comitatu decoratus, & apud Anicium tribus diebus remoratus, cum maxima difficultate ab eis avulsus est. Venit ad S. Jacobum imminente vigilia Pentecostes, & in die sancto Missarum solemnia ad altare sancti publice celebravit, astante episcopo & clero populoque infinito. In crastinum reversus est, & Lugdunum intravit die tertia ante nativitatem S. Johannis Bapt. Eodem anno sed die incerto subscripsit præcepto Philippi I. Francorum regis de subjectione Mausiaci cœnobio Cluniacensi. Urbanum papam in Gallias ingressum comitatus est, & cum eo Cluniacum venit, & altare in nova basilica consecravit. Adsuit concilio Arvernensi cui præsidebat summus pontifex. In eo cum Bituricensi archiepiscopo electus arbiter litis Hugonem Cluniaci abbatem inter & Pontium Casæ-Dei archimandritam, de cella Boortensi motam, eam definiit, & cellam Cluniacensibus asseruit calendis Decembris. Vidimus supra confirmatum Lugdunensibus archiepiscopis

Ex autographo Cluniac. & chartario 2. ejusdem loci, fol. 264. charta 703.

ANNI CHRISTI

A in quatuor Lugdunenses provincias primatum a Gregorio VII. Cum illarum archiepiscopis in hac synodo expostulavit Hugo, quod illum qua data occasione minuere, imo & non agnoscere conarentur. Hinc Urbano jubente lecta sunt omnia ad illum pertinentia monumenta. Deinde in jus vocatus Richerius Senonensis antistes, cum judicium variis dilationibus & induciis eludere tentaret, tandem *ex totius synodi favore & judicio sancitum est Senonensem archiepiscopum Lugdunensi tanquam primati subjectionem obedientiamque debere. Cui profecto sententiæ se humiliter obedituros*, ut data fide promiserant, *Senonensis ecclesiæ suf-* B *fraganei propria quisque voce professus est. Id ipsum* insuper *de Rothomagensi ecclesia confirmatum est. De Turonensi enim, quia jam a retroactis temporibus sine refragatione obedierat, nulla jam quæstio movebatur.* Nec sic acquiescente Richerio, Urbanus *toto consentiente concilio*, ei pallii usum & suffraganeorum obedientiam, donec ipse obediret interdixit. Repetita fuit & iterum confirmata sententia in Turonensi & Nemausensi synodis: sed nec sic vinci potuit Richerii pervicacia. De his omnibus sententiis conquestus est apud Ivonem, a quo consilium retulit sapientia plenum; scilicet ut rei judicatæ interim pareret, donec au- C thenticis instrumentis, si quando reperiri possent ecclesiæ suæ libertatem posset demonstrare. Consilium respuit Senonensis antistes, sicque Ivonem coëgit a reverentia Senonensis ecclesiæ sibi papæ decreto interdicta, recedere: unde cum pro Sancionis electi Aureliarum episcopi ordinatione evocatus fuisset a Richerio ad castrum Nantonense, mandato parere recusavit, *propter primatum Lugdunensis ecclesiæ quem irrationabiliter refutabat.* Et ipse cum aliis provinciæ suffraganeis manum imposuit Sancioni. Quid quod ob ejus inobedientiam, eadem causa agente Hugone nostro repetita est in Turonensi pariter & Nemausensi concilio, D & simili modo definita, ut patet ex altera Urbani bulla ad Lugdunensem archiepiscopum. Nihil his commotus Richerius maluit *interdictus* obire, quam ecclesiæ suæ dignitati tantisper derogare. Non me latet quid reponant Lugdunensis primatus adversarii, falsam esse & supposititiam Urbani bullam. Verum si id admittitur, ruunt omnia antiquitatis monumenta, vix enim ullum est quod majoribus nixum sit testimoniis. Illam edidit D. de Marca ex vetusto codice Lugdunensi. Deinde ejus, ut aiunt, *Vidimus*, Lugdunensis in rebus ecclesiasticis judex publice ac in solemni foro exaravit anno 1409. & a quatuor notariis subscribi E curavit, quo nihil in hisce rebus solemnius haberi potest. Tertio Martinus V. in diplomate dato Genevæ 1. Augusti primo sui pontificatus anno, Christi 1418. utramque Urbani bullam refert. Quarto in MS. Centii camerarii canone VII. sic legitur: *Lugdunensis ecclesiæ primatus restitutus est super Lugdunensem, Senonensem & Rothomagensem provincias*: quæ eadem verba se in pervetusto codice Ananiensis abbatiæ vidisse asserit Baluzius in notis ad lib. de concordia sacerdotii & imperii tom. 2. pag. 286. Denique ea omnia quæ in bulla continentur, ab Ivone Carnotensi

Ch. XIII. col. 11,

ANNI CHRISTI

præsule qui Claromontensi concilio adfuerat, referuntur, ut ex jam dictis, & ex infra dicendis palam est. Ut vero quæ ad hanc controversiam pertinent, simul & semel exponam, Richerio Senonensi archiepiscopo è vivis sublato, in ejus locum electus est Daimbertus: occasionem nactus Lugdunensis antistes vetuit ne ei prius manus imponeretur, quam debitam Lugdunensi ecclesiæ obedientiam professus fuisset; ut docet Ivonis ad ipsum epistola sexagesima. In ea primo significat se suosque comprovinciales episcopos *manus a consecratione Senonensis electi continuisse*, ex ejus imperio. Mirari se tamen asserit eum præcepisse ut *Senonensis electus ante consecrationem suam sibi præsentaretur, & jure primatus* sui *subjectionem & obedientiam profiteretur, quod hactenus nec in Senonensi provincia nec in aliis antiquitas instituit, nec consuetudo servavit.* Unde obtestatur ut si nihil in eo, quod sacris canonibus obviet, repertum fuerit, secundum antiquum morem consecrari permittat. *Quod si huic petitioni nostræ adquieveritis*, inquit, *consecrato omni studio persuadebimus ut primatum Lugdun. ecclesiæ vobis sicut primati suo deferat, & omnem debitam reverentiam secundum traditiones patrum exhibeat. Qui si adquiescere noluerit persuasionibus, nos tamen ab his quæ præceperit apostolica sedes non recedemus.* Rescripsit Lugd. antistes epistolam quam videre est in Misc. Baluz. t. 6. p. 426. Scripsit & ad Urbanum epistolam sexagesimam quintam idem Ivo: *De Senonensi electo, cujus consecratio a legato vestro Lugdunensi archiepiscopo ob hoc impeditur, quia ei jure primatus sui, ante consecrationem suam, obedientiam non profitetur, quid nobis agendum sit rescribat vestra paternitas.* In Ivonem commotus fuit Urbanus, & ut ipse putabat, agente Hugone legato, de quo sic in epistola 67. ad eum pontificem, quia in ea epistola nonnulla *verba secus quam vellet sonuerant, maxime de primatu Lugdunensi... secundum quod affectus fuit, participem vos,* inquit, *suæ amaritudinis fieri voluit.* Demum cum nihil proficeret Daimbertus, Romam profectus est, & a pontifice conditione apposita consecratus. Postea tamen Romam iterum profectus tum pro causæ primatus actione, tum *pro communi synodica vocatione*, præsentibus Hugonis legatis Ismione Diensi episcopo, Girino decano, &c. sedis apostolicæ cogente judicio, omni demum tergiversatione posita, in manibus Urbani professus est se & Lugdunensis ecclesiæ primatum agnoscere, & Hugoni ejusque successoribus tanquam primatibus obsecuturum, protestatus insuper, statuto a pontifice tempore se Lugdunum venturum, & in conspectu Lugdunensis ecclesiæ id ipsum ore proprio professurum. Promissis vero stetisse inde manifestum est, quod ipsi rescribens Hugonis successor, hæc habeat: *Meminisse potes, quia ex quo amicitiam & familiaritatem ecclesiæ Lugdunensis recuperasti, gratulanter te vidit, exultanter recepit, & quanta potuit affectione honoravit.* Id ipsum testatur Goffridus Vindocinensis abbas epistol. 18. lib. 2. *Roma cum rediissem*, inquit, *& Lugduni a domino primate........ honorifice susceptus fuissem, audivi ab* A *ipso archiepiscopo......... domnum Senonensem cum illo fecisse pacem; & omnem obedientiam illi, tanquam suo primati, promisisse.*

Ch. XIV. col. 12.

ANNI CHRISTI

Anno 1096. Urbanum Turonos comitatus est, ibique adfuit concilio a pontifice celebrato, subscripsit & compositioni litis inter Cormeriacenses monachos & ecclesiam S. Martini Turonensis; definitioni Papæ, qua S. Crucis & sancti Nicolai de Lausduno ecclesiæ monasterio Trenorchiensi adjudicatæ sunt adversus abbatem S. Florentii; ac tandem ecclesiæ Majoris monasterii consecrationi. Hoc eodem anno Guillelmus Forensis comes ecclesiam S. Juliani de B Mondonio, quam *comites Forenses per multa tempora in fevo* ab ecclesia S. Stephani Lugdunensis tenuerant, in manus Hugonis archiepiscopi restituit: Hugo vero dedit *eam in manu Pontii* abbatis Casæ-Dei, hocque donum confirmavit Lugduni in conventu canonicorum. 1096.

Mirum quanta benignitate, qua reverentia, quali munificentia Anselmum exsulem apud se receperit, & quanta mutuo devincti sint amicitia. Inita jam fuerat priusquam Anselmus Cantuarienses infulas induisset, ut patet ex ipsius epistolis XI. & XVII. libri secundi. Hinc cum anno 1095. turbata omnia forent in Anglia, quia C Urbanum pro legitimo pontifice, adversus Regis propositum, se habere professus fuerat, scripsit Hugoni nostro consulens num inter tot turbas satius non esset episcopatum abdicare quam sine fructu retinere (lib. 3. epist. 34.) Anno sequenti cum in Galliam venisset, ac Lugdunum profecturus nuntium præmisisset ad archiepiscopum, hic magno se illius videndi desiderio teneri per digniores ex suis familiaribus significavit, & ut quantocius ad se veniret exoravit: ubi vero Lugdunum attigit vir sanctus, incredibile dictu est quanta cum veneratione exceptus fuerit. Anno 1099. Roma Lugdunum reversus, ibi non sicut D hospes aut peregrinus, sed vere sicut indigena & loci dominus habitus est, episcopalia munia, non secus ac in propria ecclesia exercens, sacramenta conferens, omnique jure vel invitus gaudens. Tanta in eum Hugonis reverentia, ut Missas celebranti suffraganei loco serviret; ubicumque sermonem facienti ad pedes sederet. Unde in epistola ad Hugonem Cantuariensem archidiaconum, quæ nona est in Spicil. tom. IX. in qua refert quam benigne ubique ab episcopis exceptus fuerit, hæc habet: *inter quos venerabilis archiepiscopus Lugdunensis, gaudet ad præsens se suam mihi munificentiam copiose & honorifice* E *exhibere, & desiderat me semper secum, quandiu exsul ero ab ecclesia nostra, manere.* Anno 1103. cum iterum ex Anglia egredi cogeretur sanctus pontifex, Roma Lugdunum repetiit, ubi ab archiepiscopo, pro more solito, summo honore exceptus, apud eum anno integro & mensibus quatuor hospitatus est. Exstat inter Anselmi litteras, Hugonis ad ipsum epistola, qua significat se incolumem Jerosolymis rediisse, eumque invitat, ut, si a rege Anglorum divexetur, ad se declinare non dedignetur, *& ad domum vestram*, inquit, *quæ vestra fuit, & quæ modo vestra est, &*

ANNI CHRISTI

de die in diem semper melius vestra erit. Sed jam ad Hugonis annales.

1097. Anno 1097. Berardum Lugdunensem archidiaconum consecravit in episcopum Matisconensem; Hugonem monachum San-Benignianum concessit Flaviniacensibus in abbatem, cumque ad se profectum, ad Haganonem Eduensem remisit consecrandum, scriptis ad episcopum litteris quas ipse Hugo refert in chronico. Litem quoque quam habebant monachi Trenorchienses cum Cluniacensibus ad sedem Romanam perlatam, remisit Urbanus ad pontificem nostrum, qui eam statim composuit.

1099. Anno 1099. rem fecit æterna memoria dignam, Cisterciensis monasterii & ordinis primordia fovens, cum enim S. Robertus Molismensis abbas cum nonnullis monachis regulam S. Benedicti absque ulla mitigatione servare decrevisset, timens Lingonensis episcopi autoritatem, qua jam a Vivico revocatus fuerat, Molismo cum sex sociis profectus, Lugdunum petit, atque Hugoni archiepiscopo suum suorumque propositum exponit, præsidium & favorem postulat: ille non statim acquiescit, jubet ut Deum consulant, ac sibi rescribant: morem gerunt, constantem in proposito voluntatem significant: quibus in hunc modum respondet. *Hugo Lugdunensis episcopus, & A. S. legatus, Roberto Molismensi abbati & fratribus cum eo secundum regulam S. Benedicti Deo servire cupientibus. Notum sit omnibus de S. matris ecclesiæ profectu gaudentibus, vos & quosdam filios vestros Molismensis cœnobii fratres, Lugduni in nostra præsentia adstitisse, ac regulæ... quam illuc usque tepide ac negligenter in eodem monasterio tenueratis, arctius deinceps ac perfectius velle professos fuisse. Quod quia in loco prædicto, pluribus impedientibus causis constat adimpleri non posse: nos utriusque partis saluti. . . . . providentes, in locum alium, quem vobis divina largitas designaverit, declinare, ibique salubrius ac quietius Domino famulari utile duximus fore. Vobis ergo tunc præsentibus Roberto abbati, fratribusque Alberico, Odoni, Johanni, Stephano, Letaldo & Petro. sed & omnibus quos regulariter & communi consilio vobis sociare decreveritis, hoc sanctum propositum servare ex tunc consulimus, & autoritate apostolica per sigilli nostri impressionem in perpetuum confirmamus.* Nec id solum, sed & solitariorum Cisterciensium sanctimoniam commendavit Odoni Burgundiæ duci, a quo plurima acceperunt. Interea Romam profecti Molismenses, abbatem suum in concilio Molismo restitui maximo deposcunt ardore. Eorum questibus commotus Urbanus scribit Hugoni, his verbis: *Coacti, dilectioni tuæ per præsentia scripta mandamus, significantes gratum nobis existere, ut, si fieri possit, abbas ille ab eremo ad monasterium reducatur. Quod si implere nequiveris, curæ tibi sit ut & qui eremum incolunt conquiescant, & qui in cœnobio sunt regularibus disciplinis inserviant.* Acceptis his litteris concilium coegit Hugo, cujus suasu jussit, licet invitus, Molismum regredi Robertum & de synodi decreto Lingonensem antistitem monuit, ut illud executioni demandari curaret.

Exord. mag. Cisterc. cap. 12.

A Anno eodem 1099. concilium provinciale indixit apud Petram-Incisam; & Daimbertum Senonensem ad illud invitavit, quod cum Ivoni videretur contra jus, mordaces ad illum scripsit epistolas, in quarum una non id duntaxat arguit, sed & eum carpere videtur, quod facilior esset in excommunicationibus, interdictisque decernendis, nullo sui, multo autem aliorum periculo. Circa hoc tempus Paschalis Urbano suffectus, morem decessorum suorum deserens, vices suas in Galliis, non Hugoni, alii ve Gallo commisit, ut illi fecerant; sed legatos misit ex Italia, quorum immoderatione fatigati nostrates, ipsos ægre tulerunt.
B Hinc Ivo Carnotensis, suo, collegarumque, nomine Papam rogavit ut alicui Cisalpino legationem injungeret; *cui sollicitudini*, inquit, *nullum cognovimus magis idoneum* quam D. Lugdun. archiepiscopum *qui & in eodem officio jam diu ministravit, & ut experimento cognovimus tam Romanæ ecclesiæ, quam Transalpinis mirabiliter profuit.* Stetit nihilominus in proposito Paschalis, misitque legatos Johannem & Benedictum, qui concilium indixere Augustoduni & habuere Valentiæ anno 1100. 2. cal. Octobr. ad illud 1100.
invitarunt Hugonem, qui tamen non accessit, quia infirmabatur, inquit chronic. Virdun. sed
C misit legatos suos, quin nec adfuere ejus suffraganei Lingonensis & Cabilonensis episcopi, *prohibiti ut dicebatur ab eodem Lugdunensi*, inquit idem chron. Imo & quod adversus Norgaudum Eduensem episcopum in hoc & postea in Pictaviensi concilio sanxerant legati palam improbavit, & ita tandem egit ut infringeretur; scilicet ingens & excelsus animus suetus imperio, inferius nunc gravitate & dignitate sua arbitrabatur subjici & parere minoribus, atque ut videtur ea omnia vitandi causa Hierosolymitanum iter animo concepit, legatos Romam misit qui Papam ea de re consulerent: annuente Paschali, lega-
D tionemque apostolicæ sedis in Asia offerente, iter aggressus Romam petiit anno 1101. ubi autori- 1101.
tate qua plurimum valebat in curia Romana, Norgaudum absolvi curavit.[a]

Antea, anno scilicet 1100. novam Cistercii plantationem semper fovens, Johanni & Ildebodo Romam ab Alberico missis, commendatitias ad Paschalem papam litteras dedit, in quibus: *Sciatis*, inquit, *eos esse de quodam loco qui Novum-monasterium vocatur*, (sic tunc Cistercium appellabant,) *ad quem de Molismensi ecclesia cum abbate suo exeuntes, propter arctiorem & secretiorem vitam secundum regulam B. Benedicti te-*
E *nendam habitandum venerunt. Unde Molismensis ecclesiæ fratres, & quidam alii adjacentes monachi eos infestare & inquietare non desinunt, æstimantes se viliores & despectiores haberi, si isti quasi singulares & novi monachi inter eos habitare*

[a] Tempus hujusce peregrinationis eruitur ex charta donationis ecclesiæ B. Mariæ de Foro factæ monasterio Savigniacensi: *Eo anno quo Hugo archiepisc. Lugdun. Jerosolymam petiit . . . . . fecit conventum ecclesiæ suæ . . . . tractaturus de utilitate ecclesiæ suæ, & de suo itinere, & hoc III. Idus Martii, die quarta feriæ hebdomada Quadragesimæ. In quo conventu fecit hoc donum ecclesiæ de Foro conventui nostro, &c.* Si enim III. Idus seu 13. Martii erat feria IV. hebdomadæ primæ in Quadragesima, dies Cinerum fuit dies sexta ejusdem mensis · atque adeo Pascha incidit in diem 21. Aprilis, quod anno 1101. convenit.

De Mura pag. 394.

ANNI CHRISTI

videantur. Quapropter desideratissimam nobis paternitatem vestram humiliter & cum fiducia deprecamur, quatenus fratres istos, totam spem in nobis post Deum ponentes, & ideo ad apostolatus vestri autoritatem confugientes, benigne pro amore nostro recipiatis, & eos & locum ipsorum ab hac infestatione & inquietudine liberando, autoritatis vestræ privilegio muniatis. Nec effectu caruit archiepiscopi postulatio, cum privilegio Rom. pontificis ad suos reversi sunt novæ reformationis alumni.

Milo cardinalis & Prænestinus episcopus in Galliam a Paschali missus, conventum habuit apud Massiliam in quo jura & immunitas Cluniacensium confirmata sunt. Acta sunt hæc apud
1103. Massilias anno 1103. præsente Berardo Matisconsi episcopo, *qui tunc cum episcopatu suo Lugdunensis archiepiscopi domni Hugonis vices agebat.* Circa idem tempus Bego abbas Conchense apud Ruthenos monasterium regebat, cui Hugo noster ecclesias S. Fidei de Castelleto, & S. Victoris ad fluvium Ligeris positas sub annuo censu concessit. Chartam exhibet de Mura, pag. 298. Gumtramnus rex dederat cœnobio S. Marcelli Cabilonensis Floriacum villam in pago Divionensi, ubi postea cella monachorum erecta est; illius servos contra jus Otto Burgundiæ dux usurparat, & retinebat Hugo ipsius filius, donec prioris S. Marcelli dignitas devenit *ad domnum Hugonem venerandum Lugdunensem archiepiscopum, Hugonis nepotem.* Qui aliquando in ea villa ducem hospitio excepit, & rogavit ut eam a tali servitute liberaret. Concessit Hugo dux, & ea de re chartam postea conscripsit *in camera Divionensis abbatis nomine Jarentonis, & posuit in manu venerabilis Hugonis archiepiscopi Lugdunensis supra*
1104. *nominati.... anno ab Incarnatione Domini 1104. indict. XII.* Eodem anno scripsit Daimberto Senonensi de multis eum arguens, & citans ad concilium Trecense. Anno sequenti idem archiepiscopus, Norgaudus Æduensis & Walterius Ca-
1105. bilonensis episcopi, domno Hugoni Cluniacensi abbati monasterium S. Magdalenæ de Quadrella * confirmarunt ejusdemque pagi ecclesias de quibus litem movebant Leotbaldus Digoniensis & filius
1106. ejus cognominis. Denique an. 1106. cum quererentur cathedralis ecclesiæ canonici quod ecclesiam Artensem quæ ad B. Stephanum ab antiquis temporibus pertinebat, Hugoni Cluniacensi donasset, eam illis restituit, & pro ea Cluniaco dedit aliam de S. Germano nuncupatam. Cum lis orta fuisset inter San-Benignianos monachos & clericos Bisuntinenses pro ecclesiis Salinensibus, eam amice composuit *Hugo Dei gratia Lugdunensis archiepiscopus, S. Apost. sedis legatus........ Actum Lugduni publice, anno Incarnat. Dominicæ 1106. pridie cal. Aprilis, Sabbato in Albis.* Paulo ante obitum ecclesiam S. Treverii Aimerico Casæ-Dei abbati concessit: Paschalis enim II. id testatur in diplomate quo monasteria & cellas eidem cœnobio subjectas, & inter alias Treverianam, quam inquit, *Venerabilis memoriæ* Hugo Lugdun. archiepiscopus recens contulit.

* le Charolois.

Collect. ad histor. Burgund. pag. 209. 210.

Diem clausit extremum hoc ipso an. 1106.

A & quidem nonis Octobr. si fides adhibenda necrolog. San-Benigniano Segusii * ad Alpium radices, dum ad concilium Guastallense, ex mandato pontificis proficisceretur, ac in eadem urbe sepultus est in abbatia S. Justi. Ut docet Hugo Cluniacensis abbas in epistola ad Anselmum Cantuariensem sic loquens: *Quoniam noveramus quanta inter vos & D. Hugonem Lugdun. archiepiscopum, Deo volente, exstiterit familiaritas, dignum duximus vobis significare ejusdem obitum nobis & omnibus viris bonis gravem & irrecuperabiliter dolendum; quatenus & per vos & per*
B *vestros, veram quam vivens exhibuit dilectionem, nunc ei defuncto rependere studeatis. Obiit enim in pace nonis Octobris apud Seusiam, dum iret ad apostolicæ vocationis concilium, sepultusque est ibidem satis honeste in abbatia sancti Justi, &c.*

* Suse.

Hoc ejus epitaphium scripsit Baldricus Burguliensis abbas.

Tom. 4. hist. Franc. Duchesne. pag. 258.

Post Lugdunensis præsul, prius Hugo Diensis,
Magnus Romanæ filius ecclesiæ.
Quem sibi legatum Romanus papa rogavit,
Ad synodum veniens, proh dolor! occubuit.
Virtutum cellam, Divini pectoris aulam,
C *Hac tumulavit humo Segusiensis homo.*
Lætatus Justus, hospes bonus, hospite tanto;
Quem Deus eximius misit ei socium.
Lugdunum luge, solemnia conciliorum
Occubitu patris occubuere tibi.

Ex antiquo monumento hæc refert Severt. *Hugo bonæ & fidelis memoriæ archiepiscopus eidem ecclesiæ utiliter providit. Reliquit cappas IX. cum aurifrisio, casulas 4. dalmaticas 6.* &c. hoc est omnia & singula ornamenta quibus opus est pontifici sacrificanti, aut ordines conferenti. *Insuper parietem ecclesiæ & quinque vitreas ad-*
D *ornavit, majus altare construxit, cameras episcopales cum parte turrium & atriis ædificavit, capellam episcopalem picturis & pavimento decoravit, cellaria domus plena reliquit.* Dedit & plurimos libros. *Rexit autem hanc ecclesiam Lugdun. annis 23. mensibus 8. diebus 7. Apud S. Irenæum canonicos regulariter viventes instituit, quibus terras quæ quondam juris ejusdem sancti fuerant, multo pretio a laïcis redemtas in communes usus traduxit,* &c. In primo instrumento, quod inter probationes historiæ Lugdun. refert Menestrier, S. Stephano seu cathedrali ecclesiæ dicitur dedisse ecclesiam de Sandrens cum appenditiis, ecclesiam
E S. Mariæ de Cherers, & S. Stephani de Coisia, & de Castello S. Symphoriani, & S. Martini de Pomey, & S. Martini de Noaillis.

LXVII. JOCERANNUS.

Jocerannus, qui & Jaucerannus & Gaucerannus nuncupatur, fuit primum Athanacensis abbas, ac postmodum Lugdunensis antistes. De ejus episcopatu convenit apud omnes. Verum an fuerit Hugonis successor sine medio, gravis quæstio. Fuisse, receptissima erat ante annum 1610. omnium sententia: hanc immutavit vir doctissimus Jacobus

ANNI CHRISTI

Jacobus Sirmondus, qui in notis ad epistolas Gofridi Vindocinensis abbatis, inter Hugonem & Jocerannum interposuit Johannem; ac in argumentum profert duas Ivonis Carnotensis epistolas, nimirum 236. & 237. quarum altera *Johanni Lugdunensis primæ sedis archiepiscopo* inscripta est; alteram scribit Daimberto ipse *Johannes primæ Lugdunensis sedis archiepiscopus.* Adest ergo Johannes Lugdun. archiepiscopus, & quidem anno 1112. quo has epistolas scriptas esse constat, postquam scilicet Henricus V. imperator investiturarum privilegium a Paschali captivo extorsisset.

Verum nisi duos simul Lugduni episcopos admittamus, quod & rationi repugnare videtur, & nullo veterum testimonio confirmari potest, unicus Josceramus agnoscendus est, & ex antistitum catalogo Johannes expungendus; siquidem Jocerannus Hugoni successit, & toto eo tempore quod Johanni tribuitur, pedum Lugdunense tenuit, ut variis argumentis demonstramus.

I. Exstat Anselmi Cantuariens. epistola cum hac epigraphe: *Jotseranno domino, atque cum dilectione reverendo, & cum reverentia diligendo, archiepiscopo Lugdunensi.* Nullam quidem habet inscriptam temporis notam hæc epistola; verum ante finem mensis Aprilis anni 1109. quo mense & anno defunctus est Anselmus, scriptam fuisse constat. Imo scripta videtur, Anselmo in sede Cantuariensi recens restituto, atque adeo anno 1107. Ratio est quod Jotserannus jam archiepiscopus gratulatus ei fuerat, quod Deus pro diebus quibus eum humiliaverat, sua eum consolatione lætificasset; qua de re gratias hac in epistola eidem agit Anselmus, simulque condolet quod novus archiepiscopus *multis & immensis tribulationibus* pulsaretur ab iis ipsis a quibus auxilium & consolationem sperare debuerat. Quæ si ita sint Josceranum Hugoni proxime successisse indubium est.

II. Sedebat adhuc idem Jocerannus an. 1113. ut patet tum ex decreto Gauceranni Lingonensis episcopi ad instituendos canonicos regulares in ecclesia S. Stephani Divionensis, dato *anno ab Incarnatione Domini 1113. ind. 1.* Paschali apostolicæ sedis pontificium gubernante....... Acta sunt hæc etiam per manum domni Goceranni Lugdunensis episcopi, in præsentia ejusdem Lugdunensis ecclesiæ capituli.*

Apud Perard. in Collect. ad hist. Burgund. pag. 213. & seq.

* *lege 6.*

1113.

III. Vivebat archiepiscopus anno 1115. quo Guido Viennensis antistes, & apost. sedis legatus concilium celebravit Trenorchii ad dirimendam litem ecclesiarum S. Johannis & sancti Stephani Vesontionensis de principatu, seu ut loquebantur *de maternitate.* Ejus acta refert ipse Guido, postquam ad Romanam sedem evectus est sub Calixti II. nomine in epistola ad Ansericum Bisont. præsulem: *Nos,* inquit, *adhibitis fratribus nostris coëpiscopis Gauceranno Lugdunensi,* &c. *apud Trenorcium utramque partem convenimus.* Eodem anno Carthusiæ Portarum benefactor evasit, ut patet ex ejusdem Carthusiæ tabulario, in quo illius eremi donatio eo verborum tenore inscripta est, referente Severt. ex D. Polycarpo de la Riviere:

A *In ipso anno ingressionis nostræ,* verba sunt Bernardi Portarum prioris, *in eam eremum, scilicet 1115. visitante nos charissimo ac venerabili patre nostro Gauceranno Lugdunensi archiepiscopo.... presbyter Petrus de Briort.... ibidem ejus auribus intimavit locum istum ex antiquitatis traditione antiquitus regalis juris fuisse, atque ob id ad Lugdun. ecclesiam, sicut & cætera sui episcopatus regalia, jure regio pertinere; quod cum...... ita esse constaret, confestim præfatus archiepiscopus, Divina inspirante gratia locum eumdem cum adjacenti jure sibi, &.... nobis ac successoribus nostris in perpetuum possidendum concessit,* &c.

Ann. 761 num. 4. pag. 215.

B Vivebat adhuc antistes anno 1116. quo, ut ex archiv. MSS. Portarum refert Severtius, Humbertus de Villa Hierosolymitanum iter aggrediens, interventu dom. Gauceranni Lugdunensis archiepiscopi & quorumdam suorum canonicorum, huic cœnobio partem decimarum remittit, quam ex jure suæ ecclesiæ ibidem possidebat. Denique in vivis superstes erat anno sequenti, quo *Girbaldus Savigniaci abbas petiit a D. Gauzeranno metropolitano & primate, ut ecclesiæ Saviniac. concedere dignaretur ecclesiam de Auriliaco, qui libentissime annuens .... illam* concessit, *faventibus sibi in hoc majoribus eccles.*

C *Lugd. canonicis, Girino videlicet decano, Rostagno archidiacono,* &c.... *Actum Lugduni anno ab Incarnatione Domini 1117.* ex *Pancarta* Saviniac. fol. 132. apud D. de Lamure, pag. 398.

Nullus ergo locus Johanni superest, cum ex his constet ab anno 1107. ad annum 1116. sedisse Jocerannum; nisi forte aut duos simul hunc episcopatum tenuisse dicatur, quod supra confutavimus; aut Gaucerannum Hugoni successisse; atque ad annum 1110. Lugdunensem ecclesiam rexisse, successoremque habuisse alium cognominem ab anno 1112. quod & nullo fundamento nititur, & omnibus præsulum indicibus

D repugnat, & rationi contrarium esse videtur. Expungendus ergo Johannes ille recens invectus.

At quid ad duas Ivonis epistolas quæ Johannem nominant anno 1111? Quod Mabillon. noster reposuit in tractatiuncula quam hac de re scripsit annal. Bened. tom. v. Mendosas esse earum inscriptiones, ac Jocceranno, non Johanni tribuendas. Idque maxime confirmari ex eo quod ad oram posterioris, quam prætensus ille Johannes scripsisse dicitur, D. Souchet notaverit in quibusdam manuscriptis codicibus legi *Joscemnos* non *Johannes.* Ubi nemo non videt mendose scriptum *Joscemnos* pro *Josceramus,* cui in

Pag. 884 & seq.

E nonnullis codicibus hæc epistola adscripta erat.

Verum quo tandem pacto Johannes pro Josceranno, seu Joceranno potuit intrudi? Facili profecto. Nemo quippe, qui vetera legerit instrumenta, nescit in antiquis non modo transsumptis, sed etiam autographis propria nomina sæpe prima duntaxat littera designari solere: atque adeo cum Joceranni nomen prima tantum littera, J. duabus illis Ivonianis epistolis designatum foret, factum est ut amanuenses, proprium illud nomen integrum describere volentes, Johannis nomen loco Joceranni scripserint. Suspicionem

ANNI CHRISTI

confirmat Souchetus, cum ad epistolam 237. A notat ejus inscriptionem in MSS. codicibus varie legi: *Imo, & in alio prisco libro*, inquit, *prima nominis littera tantum designata habetur: J. primæ Lugdunensis*, &c.

Baluzius, qui in schedis de Lugdun. episcopis ad Sirmondi sententiam accedit, in illius confirmationem profert epistolam quam invenisse se dicit in codice 5336. biblioth. Colbertinæ sub hoc titulo *Johannis Lugdunensis epistola*, in qua habetur: *Anacletus papa in sua decretali Lugdunensem ecclesiam primam inter occidentales ecclesias nominat; secundam, metropolim Rotomagensem; tertiam, Turonensem; quartam, Senonensium:* B Addit, *in concilio Claromont. cui præsedit Urbanus, firmissime statutum, ut Senonensis Lugdunensem ecclesiam tanquam matrem suam agnosceret, & ei omnimodam obedientiam & reverentiam exhiberet. Cujus tempore Hugo tunc Rotomag. archiepiscopus ad preces regis Henrici I. personalem obtinet exemptionem.* Verum primo falsis scatet hæc epistola: falsum quippe est Anacletum scripsisse quod refert, nihil enim hujusmodi reperitur in epistolis quæ Anacleto tribuuntur vel in ipsa Isidori mercatoris collectione: falsum Hugonem tunc Rothomagensem archiepiscopum ad preces regis Henrici I. personalem exemtionem obti- C nuisse, hanc enim nusquam allegarunt Rothomag. præsules, sed possessionem suam. Secundo quis ille Johannes? Cur hic potius fictitius quam quivis alius! Denique quis asseruit Baluzio Amanuensem Colbertinum non eodem modo se gessisse, quo Ivonis exscriptores, & cum in autographo primam duntaxat litteram, J. reperiret, ab eo positum Johannem pro Joceranno?

Denique unus è nostris hæc in schedis suis retulit: Johannes I. ipse cum canonicis suis Lugdun. fœdus iniit cum Hugone I. abbate & monachis Cluniac. quo abbas deinceps frater & canonicus ecclesiæ Lugdun. haberetur, *procuratio-* D *nem acciperet in refectorio* ejusdem ecclesiæ, & pro eo defuncto eadem fierent quæ pro canonico fieri solent; vicissim hæc ipsa pro canonicis Cluniaci agerentur, &c. circa annum, inquit, 1107. aut 1108. ex cod. MS. Clun. fol. 1011. Verum chartam non refert, & J. solum legit, primam nominis episcopi litteram, quam, præoccupatus recentiorum catalogorum ordine, de Johanne interpretatus est, cum Josceranno conveniret. Donec ergo nova pro illo Johanne suppetant argumenta, ex albo Lugdunensium præsulum expunctus maneat. Ad Jocerannum porro ut revertar. E

1112. Anno 1112. concilium indixit apud Ansam ad damnandas beneficiorum ecclesiasticorum investituras, quas vi coactus Paschalis II. permiserat Imperatori, & ad illud *jure primatus sui* invitavit Daimbertum Senonensem, ejusque suffraganeos: sed adesse recusarunt, scripta per Ivonem, omnium nomine, epistola 226. qua etiam Jocerannum deterret a damnandis præpostere investituris, quas hæresim appellare non patitur. Reponit Jocerannus epistola 237. In eaque primo solvit quod dixerant non licere episcopos extra suam provinciam trahere. *Cum prima Lugdunensis provincia sit, nihilominus secunda & tertia Lugdunensis provincia est: cumque primæ sedis Lugdunensis præsul... secundæ vel tertiæ provinciæ præsules vocat, non ad alienam provinciam trahit, sed inferiora membra ad caput revocat.* Addit quoslibet metropolitas provinciales ad concilia intra suos fines evocandi jus habere. Qua autem habitudine ad suos metropolitas se habent, eadem metropolitas ad suos primates se habere. Profitetur se non ea mente illos evocasse ut de Paschalis facto secum judicarent, quod objecerant. Denique fatetur cum illis investituras in se se spectatas hæreses non esse, sed illis consentire, illasque propugnare ut licitas, *eas fieri debere* asserere, contendit hæresim esse indubitatam. Obtinuit a Paschali II. diploma datum 2. idus Martii an. 1116. quo ejus primatus, & ecclesiæ bona sub Romanæ sedis protectione ponuntur.

In tabulario sancti Petri Lugdunensis habetur charta qua notatur Agnes illius parthenonis abbatissa ad preces domini Joceranni Lugdun. archiepiscopi cessisse *calumniam quam habebat cum fratribus Carthusianis Portarum apud Villebois.* Sed absque ulla temporis nota; ex circumstantiis tamen, circa annum 1115. id accidisse conjicimus.

LXVIII. Humbaldus.

Humbaldus, qui & Umbaldus & Umbaudus, Hubaldus, Unibaldus, atque etiam Umbertus dicitur, fuit primo Eduensis archidiaconus, ac tandem Lugdunensis archiepiscopus. Initio ejus pontificatus *dominus Bonus Par* dedit. . . . . *sanctimonialibus Fontis-Ebraudi montem Protardum qui* Pulcher locus *sententia D. Umbaldi archiepiscopi cognominatus est, laudante & approbante prædicto præsule*, &c. (Lamure, pag. 299.) quod a Calixto II. dato diplomate anno 1120. confirmari curavit. Concilio Remensi a Calixto II. coacto interfuit anno 1119. in quo cum suis 1119.
suffraganeis consurgens, de Cluniacensibus monachis ac Pontio eorum abbate plurimum conquestus est, quod Matisconensem ecclesiam damnis & multis injuriis affecissent; sed in fumum abiere querelæ. Anno 1120. ad eum scripsit 1120.
idem Calixtus, mandans ut *parochianos suos* vastatores villæ de Monte-Godino ad Matisconensem ecclesiam pertinentis, aut ad saniora revocaret, aut tanquam sacrilegos gravissime plecteret. Primatum Lugdunensem confirmavit pontifex bulla data Laterani non. Januar. indict. XIV. Incarnat. Dom. anno 1121. pontificatus an. 2. *Anno 1123. indict. 1. regnante Henrico gloriosissimo Romanor. Imperat. anno V. pontificatus D. Calisti papæ secundi*, orta subita & vehementi fame, decretum in capitulo unanimi archiepiscopi & canonicorum consensu editum est & omnium sacramento confirmatum, quo jubebatur, *ut quicumque honores ecclesiæ, quod obedientia appellatur, vel tunc habebant, vel in futuro habituri erant, quot diebus in refectorio ex obedientiæ debito refectionem deberent, certas siliginis mensuras... elemosynario persolverent* servandas pro famis tempore.

Labb. Conc. tom. X. col. 852.

Menestr. hist. Lugd. Instrum. pag. XXIII.

ANNI CHRISTI

Severt. 137.

Memoratur in chartis Carthusiæ Portarum an. 1125. *Die consecrationis ecclesiæ* (Portarum) *in auribus venerabilium patrum episcoporum Humbaldi Lugdunensis & Humberti Gebennensis renovata est calumnia* de terminis cœnobii. Memoratur & in charta historiæ reformationis canonicorum S. Stephani Divionensis, his verbis: *A prioribus Arnulpho, & postea Galone ecclesia ista gubernata est usque ad annum 1125. Tunc quippe D. Erbertus positus est abbas, præsentibus & laudantibus Hubaudo Lugdunensi archiepiscopo, Stephano Eduensi episcopo,* &c. Factus est sedis apostolicæ legatus, anno 1126. quippe ea nondum dignitate potiebatur an. 1125. uti patet ex charta S. Stephani Divionensis, in qua simpliciter archiepiscopus nuncupatur; gaudebat vero anno

Perard. pag. 87.

1126. 1126. ut palam est ex concessione præbendæ in ecclesia Bellovacensi canonicis regularibus S. Quintini ejusdem civitatis a Petro episcopo facta, in cujus diplomatis fine legitur: *Ego Humbaldus Lugdunensis ecclesiæ episcopus & apostolicæ sedis legatus hujus donationis sententiam firmam & inconcussam servari apostolica autoritate præcipio. Actum Incarnat. Domini anno 1126. indict. 4.* Unde S. Bernardus epistolam suam 22. circa hoc tempus exaratam sic inscribit: *Reverendissimo domino & Patri suo Humbaldo Lugdunensi archiepiscopo, Romanæ sedis legato.* In ea supplex orat pro Meldensi episcopo. In legationis porro munere Petro Fontanensi cardinali adjunctus est ab Honorio II. non vero a Calixto ut habet Severtius ad coërcendam inprimis Pontii Cluniacensis nuper abbatis insolentiam, quod & præstitere, Pontio anathemate perculso, ut videre est apud Petrum Venerabilem, lib. 2. Miracul.

1128. cap. 13. Anno 1128. ut habet charta Portarum. *Idem archiepiscopus jam apostolicæ sedis legatus, cum inferiorem quoque basilicam comitantibus episcopis Hugone Gratianop. & Pontio Bellicensi..... consecrasset, sermonem perbrevem, Romam si quidem properabat, ad populum habuit.* Hinc reipsa Romam profectus est, nec amplius ad suam ecclesiam inde rediit, fato functus III. nonas Novembr. & quidem hoc ipso anno ut docet charta D. Aimonis de Lay, de villa de Vindreu; sic enim explicit: *Acta sunt hæc apud castrum de Lay, in domo Aimonis.... fer. V. primæ hebdomadæ Quadragesimæ, anno ab Incarnat. Domini 1128. indict. VI. epacta XVII. regnante in Francia piissimo rege Ludovico, apud Lugdunum, post Umbaldum archiepisc. præsulem, clericis de archiepiscopatu contentiose vacillantibus.* Plurima tam in rebus moventibus quam in non moventibus ecclesiæ suæ contulit, ut videre est in antiquo, ut aiunt, obituario, a Severtio relato.

LXIX. RAINALDUS I.

Rainaldus vir primæ nobilitatis, Dalmatii Sinemuri in Burgundia domini & Arembergæ de Vergeio filius; Hugonis Cluniacensis abbatis non frater, ut Sammarthanis placuit, sed nepos, uti ubique in bibliotheca Cluniac. & a Petro Venerabili, epist. 2. lib. 3. conceptis terminis asseritur, fuit primum Cluniaci monachus; deinde

ANNI CHRISTI 1128.

A Vizeliacensis abbas hujusque cœnobii reparator insignis; tandemque Lugdunensis archiepiscopus an. 1128. ac ecclesiæ Romanæ legatus. Sedem tenuit ad 7. Augusti anni sequentis, quo præmatura morte exstinctus est, magna apud omnes sanctitatis fama illustris, unde in Gallicano martyrologio *Beatus* nuncupatur.

In instrumento a Guilenco episcopo Lingonensi edito, quo lis monachorum sancti Sequani cum S. Stephani Divionensis canonicis de duabus ecclesiis, & sententia contra monachos lata refertur, mentio fit Rainaldi, his verbis: *Post hoc monachorum studio & opera factum est ut res*
B *in notitiam quoque venerabilis Raynaldi metropolitani nostri perveniret. Cæterum vir prudens & rectus rei gestæ seriem diligenter auscultans, nihil quod æquitati adversari videretur, advertit, ita ut & judicium approbaret, & investituram sigilli sui munimine confirmaret. Facta sunt hæc hoc anno ab Incarnatione Domini 1129.* &c. Apud Perardum. Ibidem refertur epistola Guilenci ex qua compertum est abbatem Sequanensem de judicio lato apud Rainaldum conquestum fuisse; ea porro sic inscribitur: *Reverentissimo patri suo & domino Rainaudo Dei gratia primæ sedis Lugdunensis archiepiscopo, & totius Galliæ primati Guillencus.*

Collect. ad histor. Burgund. pag. 102.

1129.

C Rescribit archiepiscopus, ac re examinata sic pronuntiat. *Judicium* illud *confirmamus, & juste tenendum decernimus, investituram quoque consilio religiosorum virorum a vobis factam, ratam esse concedimus.*

Nescimus quo pacto ab *Homiliario* Lugdunensi dicatur quiescere in ecclesia S. Irenæi a parte sinistra: constat enim jacere Cluniaci in templo majori juxta majorem columnam a cornu evangelii prope altare præcipuum, unde nuper ejus corpus amotum est: hanc inscriptionem habebat: *Hic requiescit domnus Rainaldus quondam abbas & reparator Vizeliacensis, & postea ar-*
D *chiepiscopus Lugdunensis.* Idem notat Petrus Venerabilis, qui ejus memoriam hoc perhonorifico celebravit epitaphio:

Gloria pontificum jacet hic præsul Raïnaldus,
Magnus in exiguo conditus hospitio.
Vizeliacensis prius abbas, post patriarcha
Lugduni, fulsit factus honoris honor.
Prædia, thesauri, fastigia celsa loquuntur,
Quo studio primo præfuit ille loco.
Lugdunensis apex junxisset cornua cœlo
Ni celer occasus surripuisset eum.
Cujus erat monachus, prope cujus ab ubere natus,
E *Accubat in gremio nunc, Cluniace, tuo.*
Quem tibi commissum numero conjunge piorum,
Cumque tuis precibus fac penetrare polum.

LXX. PETRUS. I.

Petrus I. natione Burgundus, cum Alberto Uzeticensi Nemausensi episcopo propinquitatis vinculis conjunctus, fuit primo Cluniacensis monachus, exinde Vivariensis episcopus, ac tandem ad Lugdunensem metropolim translatus anno 1131. cui de hac promotione gratulatur 1131.
Petrus Cluniac. abbas, epist. 2. lib. 2. cum hac

ANNI CHRISTI

inscriptione : *Venerabili & in Christi corporis membris præcellenti D. Petro S. Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopo.* In ea porro sic loquitur : *Ex quo venerabilis & dilecte mi excellentiam sublimitatis tuæ mea humilitas agnoscere meruit, tenacissimo dilectionis glutino ..... mea anima tibi adhæsit ... dilexi in te non antistitis dignitatem*, &c. *sed animi puritatem erga divina, erga humana morum honestatem, amorem veræ sapientiæ, in episcopali fastigio sinceræ mediocritatem vitæ.* Notat eum inter episcopos *non minimum, imo magnum & præcipuum obtinere locum ; ita ut in omnibus spiritualibus principibus nullum omnino habeat majorem, nisi sanctæ & summæ sedis apostolicæ præsulem.* Dat deinde monita salutis circa suæ dignitatis onera, ac tandem rogat ut totus incumbat ad reformandos suæ provinciæ monachos quorum vitia exaggerat. Scribit ad illum & epistolam 18. ejusdem libri cum hoc titulo, *domino Venerabili & Deo digno pontifici, Petro Lugdunensis ecclesiæ patriarchæ :* In eo suum erga illum testatur amorem ; petit colloquii locum & diem, ut coram agat cum illo ; monet se annulum aureum mittere pretiosi & ignoti generis lapidem continentem, qui omnem sanguinis fluxum exsiccare dicitur ; rogat ut a pontificali dextera non recedat in sui memoriam.

1136. Anno 1136. sua subscriptione confirmavit compositionem factam inter Robertum III. Alverniæ comitem & Brivatense collegium, ut patet ex charta, his verbis concepta : *Ego Petrus Lugdunensis archiepiscopus, & sacro-sanctæ Romanæ sedis legatus interfui concordiæ, quæ a Jauberto Artmanni inter ecclesiam Brivatensem & comitem Robertum hoc modo facta est..... Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. 1136. Luna V. feria 5. regnante Ludovico rege.* Quo eodem anno idem *Petrus S. Lugdunensis ecclesiæ minister, apostolicæ sedis legatus, venerabili fratri Petro Trinorciensi abbati* tradit *ecclesiam de Moncello cum possessionibus suis ; salvo in omnibus,* inquit, *nostro jure pontificali, & censu quinque solidorum singulis annis domui nostræ in synodo Dominici adventus a vobis solvendo*, &c. Refert Severt. ejusdem diploma hoc ipso anno editum in gratiam Carthusianorum, ac excerptum ex *Constantia MS. Carthusiana* in quo sic loquitur : *Petrus S. Lugdun. ecclesiæ minister sedisque apostolicæ legatus, a piæ memoriæ Umbaldo tertius, vestræ utilitati ac necessitati providens, cellarium extra terminos vestræ domus incaute prætermissum, ter-*

1138. *minis addo,* &c. Anno 1138. Innocentius papa jubet monasterium SS. Domitiani & Ragneberti sub jure Petri Cluniac. abbatis stare *quemadmodum,* inquit, *a venerabili fratre nostro Petro Lugdun. archiepiscopo apostolicæ sedis legato noscitur institutum*, & suo scripto ac sigillo munitum.

Ch. XVIII. col. 15.

Eodem anno arbiter eligitur inter Aribertum episcopum Taurinensem & Amedeum Sabaudiæ comitem, Pedemontii principem ; *sed eas controversias plene sedare non potuit.* Romam profectus est, ut testatur S. Bernardus epist. 164. his verbis : *Dum Romæ essemus contigit illo venire dominum archiepiscopum Lugdunensem ; &*

A *cum eo Robertum decanum ecclesiæ Lingonensis*, &c. *quærentes licere sibi & capitulo Lingonensi eligere sibi episcopum.* Addit se ab ipsis consultum requisivisse ut bonam idoneamque personam eligerent : eos promisisse, cumque promissis eorum parum fideret, *accessisse ad persuadendum archiepiscopum*, pollicitum se si secus agerent, *minime confirmaturum, nec ratum habiturum.* Roma prius profectum antistitem, se vero paulo post ; cumque *transalpinasset* audiisse instare diem, *qua foret consecrandus in episcopum Lingonensem, homo* qui apud se male audiebat. Seque ideo Lugdunum divertisse, archiepisco-

B pum convenisse, *super facto quod fecerat, & super mandato quod acceperat ab* Innocentio papa ; causam prævaricationis in Hugonem filium Odonis Burgundiæ ducis retulisse, qui a constituto resilierat, seque consensisse *pacis intuitu* ; sed quidquid hactenus egisset, jam pro Bernardi deinceps arbitrio se facturum. Dimisso Cluniacensi monacho qui erat consecrandus, mandasse per litteras Lingonis electionem fieri, sed alias addidisse illis per omnia contrarias, asserentes consecrationem dilatam, non dimissam, assignantes diem & locum ad causam decidendam, quam litteræ priores nuntiabant decisam. *Putares,* in-

C quit, *in litteris non modo diversas, sed & adversas sibi loquentes personas, nisi quod una eademque imago impressa ceris unum idemque* (Petri) *nomen* præsignabant. Epistola 166. queritur apud Innocentium, quod Cluniacensem illum monachum consecrarint, seu ut ipse loquitur exsecrarint Lugdunensis, Æduensis, Matisconensisque, antistites. Qualis hic exhibetur Petrus noster ! Aut hic exaggerat S. Bernardus, aut admittenda antistitis excusatio quam supra retulit S. Doctor : siquidem ipsemet eum *piæ memoriæ* virum appellat, epist. 172. Eum iterum arguit Bernardus, epist. 394. ob sententiam depositionis in abbatem Atha-

D nacensem præcipitanter latam : ubi & hæc pro eo habet : *Si suavis opinio, & odor bonus, quem de vobis habuit hactenus mater ecclesia, in cujus horto germinastis sicut lilium, fuerit immutatus, non potero non dolere. Sicut cedrus in Libano exaltata est, sic estis hodie in ecclesia Dei, amabilis, laudabilis, & carus omnibus. Magna sunt quæ jam de vobis habemus, sed adhuc exspectamus majora.*

Emisit animam 4. calendas Junii an. 1139. in expeditione maritima. De quo Willelmus Tyrius Belli sacri, lib. 15. capp. 11. & 15. Oborta controversia inter patriarcham Antiochenum ejusque canonicos, ac præcipuè Lamber-

E tum & Arnulphum, ad eam dirimendam *legatus ecclesiæ Romanæ Petrus, natione Burgundio, Lugdunensis archiepiscopus missus a D. Innocentio papa, venit in Syriam, apud Accon applicans. Erat autem vir vitæ venerabilis, simplex ac timens Deum, longævus, & jam in senium vergens, qui statim ex quo Syriam ingressus est, Jerosolymam devotionis gratia profectus est : unde sub compendio digressus, urgentibus Lamberto & Arnulpho, ut Antiochiam, uti finem* (tantæ discordiæ) *impositurus acceleraret, Accon iterum pervenit, ubi gravi correptus ægritudine, antequam procederet, veneno,*

ANNI CHRISTI

ut dicitur, in potu ministrato, subito deficiens in fata concessit.

LXXI. Falco.

Falco fuit primùm Lugdunensis decanus, quo titulo laudatur a S. Bernardo, epistola 164. quod consecrationi monachi Cluniacensis in Lingonensem præsulem, cum maxima parte Lugdunensium canonicorum se se opposuerit, imo & adversus eam appellaverit ad sedem apostolicam; sed & impensius laudatur in epistola ad ipsum & ad *Guidonem Thesaurarium Lugdunensem*, ubi cum Phinées comparat. Electum deinde in Lugdunensem archiepiscopum anno 1139. Innocentio papæ commendat epistola 171. rogatque ut ejus electionem confirmet, & in electi laudes effusus, ait eum non sibi assumsisse honorem, sed tanquam Aaronem a Deo vocatum fuisse; nec enim ab alio factum se credere, quod vota tot hominum tam facile convenerint in unum, ut nedum contradictio, sed nec cunctatio ulla fuerit; ac merito quidem, ut pote in virum illustrem non minus mentis generositate quam sanguinis, ac simul scientia ac vitæ honestate conspicuum, tantæ denique famæ & integritatis, ut nec inimici dentem vereatur. In sequenti ad eumdem epistola ait eum virum optimum in omni pace Petro substitutum fuisse, rogatque summum pontificem ut qui a suis concorditer est electus, utiliter promotus, rite consecratus, ab ipso honoris sui officiique plenitudinem consequatur. Denique in 173. ad ipsum scripta, hortatur ut fidem a se de ipso datam liberet, eique monachos de Benedictione Dei commendat.

Multa pro ordine Carthusiano, multa pro illius ordinis cœnobio Portarum dicto præstitit. Ad ordinem quod spectat, hæc habet chartul. Portarum apud nostrum D. Estiennot, fragment. tom. 6. pag. 21. *Falco Lugd. ecclesiæ minister, Antelmo priori, cæterisque prioribus..... domum Portarum & domum Maïorevi, vestræ religionis æmulas, pro voto & petitione sua.... concedimus ac tradimus vobis & successoribus vestris in perpetuum corrigendas.* Recensetur inter præcipuos domus Portarum benefactores: dicitur enim in chartulario hujus cœnobii: *Falco Lugdunensis archiepiscopus inter præcipuos benefactores nostros eximios, frequenti visitatione & dulci affabilitate, largitate beneficiorum, & autoritate privilegiorum perpetuam sui memoriam nobis reliquit.* Id porro constat ex plurimis monumentis. Unum exhibet Severt. ex MS. Constantiæ Chartusianopoliticæ, his verbis: *Falco sanctæ Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus..... prædecessores mei...... primum, ac deinde venerabilis papa Innocentius II..... statuerunt, ut sicut fratres Portarum.... licentiam acquirendi sibi & posteris suis amputaverant, ita nulli omnino religiosorum vel secularium liceret infra eosdem terminos acquirere. Quæ igitur illi statuerunt, nos quoque pontificali autoritate roboramus.* Successores suos obsecrat ut debitum eis ferant patrocinium. *Hæc gesta sunt die kal. Sept. Luna XXVII. ind. IV. Incarnat. Domini anno 1141. pontificatus Innocentii II. anno 12.* 1141.

Ch. XIX. col. 16.

nostri autem episcopatus secundo. Cum Bellicensi episcopo & Ismione Ambroniacensi abbate judex fuit controversiæ inter Portarum fratres & canonicos regulares sancti Rufi motæ pro limitibus prioratus Dordonas in Bugeio, cujus rei hoc loco vetus habetur instrumentum anni ejusdem. Obiit Falco v. cal. Febr. ex antiquo Lugdunensis ecclesiæ obituario.

Eo pedum tenente scripta est percelebris illa de Conceptione B. V. M. epistola S. Bernardi ad Lugdunenses canonicos quæ est num. 174. In ea laudata primum Lugdunensis ecclesiæ integritate novitatum nescia, miratur a quibusdam illorum novam inductam celebritatem, *quam ritus ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio.* Addit num. 1. nunquid patribus doctiores aut devotiores sumus? Periculose præsumimus quicquid ipsorum in talibus prudentia præterivit. At honoranda mater Dei, inquis, bene, sed honor Reginæ judicium diligit. Virgo regia falso non eget honore, veris cumulata honorum titulis. Deinde ubi probavit sanctificationem ante ortum ex utero, improbavit in conceptione, tandem concludit: si ita videbatur, *consulenda erat prius apostolica sedis autoritas, & non ita præcipitanter atque inconsulte paucorum sequenda simplicitas imperitorum. Ante quidem apud aliquos errorem repereram sed dissimulabam parcens devotioni, quæ de simplici corde & amore Virginis veniebat. Verum apud sapientes, atque in famosa nobilique ecclesia....? superstitione deprehensa, nescio an sine gravi offensa....... dissimulare potuerim.* Sub eo insuper scripta est Petri Venerabilis de pace & concordia ad ecclesiæ Lugdunensis canonicos epistola sexta libri quarti, in qua ait se concordiam temporibus reverendæ memoriæ Hubaldi, Rainaldi, Petri archiepiscoporum devote conservare studuisse. Se itaque mirari quod pactum pacis, in quod per manus sapientum & religiosarum personarum, nondum expleto anno convenerant, quidam illorum dissolverint, & ne apud Villamfrancam D. Lugdunensis archiepiscopus secundum placiti tenorem cœmeterium dedicaret, etiam publice prohibuerint: se tamen pro bono pacis illis dimittere.

LXXII. Amedeus I.

Amedeus I. Falconi successit. Bullam a Celestino II. summo pontifice obtinuit, datam 13. cal. Martii anno, secundum præsentem computandi morem, 1144. Rothomagensi, Turonensi, 1144. & Senonensi archiepiscopis, in qua sic loquitur: *Per apostolica vobis scripta mandamus, ut venerabilem fratrem nostrum Amedæum Lugdunensem archiepiscopum, primatem vestrum sine aliqua refragatione cognoscatis, & canonicam ei obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeatis.* Eodem tempore terram de Jurciaco ecclesiæ Fontisebraldi, ad prioratus fundationem largiuntur Petrus de Ronins, & Palatinus, *consilio domini archiepiscopi Amedæi Lugdunensis.* Anno 1145. ab Eugenio III. sedis apostolicæ legatus creatus est. 1145.
In veteri abbatiæ Athanacensis missali legitur:

De Mure, hist. Lugd. pag. 303.

ANNI CHRISTI

Ecclesia S. Petri Athanatensis cum altari suo consecrata fuit a D. Amedeo Lugdun. archiepiscopo, sedisque apostolicæ legato anno ab Incarn. Dom.
1146. *1146. VII. idus Junii.* In Matisconensis ecclesiæ monumentis hæc ejus charta reperitur: *Ego*
apud Sammart. pag. 243. *Amedeus Dei gratia Lugd. archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus notum facio.... quod me præsenti in Lugdunensi capitulo Vicardus de Antone donavit Matiscensi ecclesiæ quidquid apud montem Guidinum & in appendiciis ejus habebat.... anno*
1147. *Dom. 1147.* In alio instrumento quod sic incipit:
Bibl. Sebus. pag. 367. *Ego Amedeus Lugdun. archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, domini Papæ urgente mandato,* sententiam fert de dissidiis ecclesiæ Cluniacensis cum domino Branceduni, illud refert chartarium tertium Cluniac. fol. 93. Obiit anno 1147. ex D. le Laboureur, in Ruder. Insul. Barb. pag. 82. 1148. inquit de Mura, XI. calend. Augusti vel Octobris ex diversis obituum libris.

De Bugey.

LXXIII. HUMBERTUS II.

Humbertus II. de Balgiaco antiqua & nobili stirpe natus Ulrico Balgiaci & Bressiæ domino ex filia Amedei I. Sabaudiæ & Mauriennæ comitis; clero adscriptus Augustodunum, cujus episcopatum tenebat patruus Stephanus nomine, missus est; ibique primum in canonicum cooptatur, & renuntiatur archidiaconus; deinde Roberto defuncto ejusdem civitatis antistes, ac tandem ad metropolitanam sedem Lugdunensem
1148. translatus est anno 1148. cum esset genere clarissimus morumque honestate ac pietate decen-
Spicil. t. 3. tissimus inquit chronicon Vizeliacense. Quo eodem anno consecravit ecclesiam Carthusiæ Portarum, quæ vehementi terræ motu pene eversa a Theobaldo Campaniæ comite iterum constructa est. Ferunt tunc auditum mirabilem in aëre dæ-
1149. monum ululatum. Cum anno 1149. Sugerius sancti Dionysii prope Parisios, regnum regens, clerum coëgisset ad subsidia obtinenda, & Humbertum ad comitia Carnuti habenda invitasset, sic respondit epistola quam refert D. Duchesne:
Tom. 4. pag. 515. hist. Franc. *Sciat charitas vestra, quod, donec Senonensis archiepiscopus in causa primatus nobis derogare non veretur; & apostolicis mandatis contumax & rebellis existit, pudor nobis est ad illas progredi partes, ubi domino Papæ contradicitur, & Lugdunensis ecclesia debito honore privatur.* Ubi sedulo observandum, quod ad hæc verba notavit illustr. D. de Marca: *Querela de solius ecclesiæ Senonensis contumacia satis probat Rothomagensem & Turonensem officio suo non defuisse.* Addit: *mittimus ad vos hunc venerabilem fratrem nostrum & dilectum ecclesiæ nostræ filium Stephanum quondam Viennensem archiepiscopum, virum utique religiosum & in maximis exercitatum.* Eodem anno edita est charta Odonis de Roorterio significans donum factum *in manu D. Humberti Lugdun. archiepiscopi*, anno Incarnat. Dom. 1149. pridie nonas Novembris.

Paradinus, Severtius, & alii fundationem Carthusiarum Seillionis & Montismerulæ Humberto nostro perperam adscribunt, ut fuse probat. V. Cl. Samuel Guichenon in historia Bressiæ: verum constat eum rerum humanarum pertæsum, abdicato pontificatu, Carthusian. regulam professum, prioremque Seillionis juxta Burgum Bressiæ extitisse: at quo anno non omnino certum. Pedum Lugdunense adhuc tenebat anno 1151. sic enim 1151.
in tabulario Trenorciensi legitur: Anno Christi 1151. epacta XX. concurrente VI. indict. XIII. Humbertus Lugdunensis archiepisc. Petro Trenorciensi abbati & ejus monasterio concedit ecclesiam de Moncellis, retento nonnullo censu. Quod donum confirmat Eugenius papa III. data Instrum. ad hist. Trenorc. pag. 449.
bulla Romæ VIII. idus Junii, in qua ait ecclesiam illam datam fuisse Trenorciensibus a Petro bonæ memoriæ & Uberto Lugdunensibus archiepiscopis. Vitam cum morte commutasse in cœnobio Seillionensi cum sanctimoniæ fama, ibique tumulatum fuisse fert traditio. Vetus Eduensis ecclesiæ martyrologium seu necrologium de ejus obitu hæc habet: *IV. idus Octobr. obiit Humbertus humilis Eduensis episcopus, postea Lugdunensis archiepiscopus, ad ultimum Carthusiensis ordinis heremita.* Nonnulla ecclesiæ suæ concessit ut habetur in martyrologio Lugdunensi, his verbis: *IV. idus Humbertus Vallis S. Mariæ monachus, & quondam Lugdunensis archiepiscopus, qui dedit S. Stephano unam casulam & duas tunicas, & duo candelabra quinque marcarum, & in eleemosyna cyphum argenteum cum cochleari!*

De Montboissier.

LXXIV. HERACLIUS.

Heraclius seu Eraclius dominorum de Monte-Buxerio tam antiquo tamque nobili in Arvernia genere ortus est, ut de ejus fratre Petro Venerabili Cluniaci abbate canens Petrus Pictaviensis monachus, hæc scribat:

Hunc Latiæ gentes Regum de stirpe potentes
Arverni populi progenuere duces.

Mirum est hanc illi originem tribuere non ausum fuisse Andream Duchesne, cum illam aperte asserant coævi autores. In historia conditi cœnobii Clusini, & in bullis pontificum Romanorum ejus bona & privilegia confirmantium dicitur: *ab illustri viro Hugone nomine Dissuto Arvernensis regionis indigena in Taurinensi parochia, intuitu devotionis fundatum, & in monte Picarino, quem ipse ab Harduino marchione, statuto pretio compararat, constructum.* Verba sunt Innocentii III. pro Clusæ S. Michaëlis abbatia. Hugonem porro hunc quem Guillelmus Clusensis monachus *virum illustrem* vocat, *in armis strenuum*, sed in Dei rebus circa finem magis devotum, fuisse de stirpe Montis-Buxerii, & ab eo Petrum Venerabilem, atque adeo Heraclium nostrum originem duxisse testatur inprimis Gaufridus prior Vosiensis in chron. cap. 42. his verbis: *Hi* (Petrus & ejus fratres) *fuerunt de viris nobilibus de Montboissier, quod est castrum in Arvernia*, & de Petro addit: *qui descendit de stirpe* illius Hugonis, cognomento *Descousut*, idest Dissuti, *qui cœnobium S. Michaëlis de Clusa condidit primus.* Ejusdem Hugonis filius Mauricius, a Willelmo monacho laudatur, quem cum tota ejus familia testem rerum a se dictarum profert. Quid quod exstant

ANNI CHRISTI litteræ abbatis Clusensis an. 1414. datæ Ludovico A de Monte-Buxerio, quibus asseritur, quod *sequens progenitorum vestigia, & præsertim gloriosæ memoriæ Domini quondam Montis-Buxerii fundatoris nostri, cujus clara progenie noscitur genus traxisse, donavit nobis octies centum aureos.* Denique Radulphus Petri discipulus in libello de ejus vita ait proavum ejus fuisse eum qui revelatione divina ecclesiam S. Michaëlis de Clusa ædificavit. Proavum ergo habuit Hugonem Dissutum cujus uxor erat Isengarda; avum Mauricium; Patrem Mauricium alterum, matrem Raingardam pari cum viro nobilitate claram. Fratres ejus germani fuere Petrus Venerabilis abbas Cluniacensis, Jordanus Casæ-Dei, Pontius Vizeliacensis, & Armanus prior Cluniaci, postmodum abbas Magni-loci: Hugo, qui duas filias habuit Marciniaci cum avia sanctimoniales, & Eustachium generis propagatorem.

In Lugdunensium S. Stephani canonicorum collegium a prima adolescentia adscitus est Heraclius; quo vero pacto se in eo munere gesserit, exponit Petrus Venerabilis epistola quinta libri quarti, qua eum Innocentio papæ commendat: domnum Heraclium Lugdunensem canonicum, nostrum carne germanum pietati apostolicæ commendo; cui nulla alia urbem adeundi causa exstitit, quam ut patrem viseret.... sibique arctius conciliaret. Rogo pro eo, nec rogare erubesco: quoniam testimonium præteritæ juventutis, usus, maxime inter seculares, ut dicitur, canonicos, nec in precibus confundit, nec aures vestras ab his exaudiendis avertit. Ad archidiaconi ejusdem ecclesiæ dignitatem postea evectus est, & sub hoc titulo dono Hugonis de Calvomonte facto Cluniacensibus de villis Lurciaco, Lierans, &c. cum Huberto archiepiscopo subscripsit, quod donum confirmatum est in capitulo Lugdunensi a Malleno decano, Girino præcentore, &c. pridie nonas Novembr. anno 1149. *Maximam & diuturnam guerram* cum Eustachio fratre; pro paterna, ut videtur, hæreditate habuerat, quam suo studio, sua cura, & inquietudine, utroque in perpetuum fœdus amicitiamque inviolabilibus sacramentis obstricto, compressam asserit Petrus, & Pontio fratri abbati Vizeliacensi significat, epist. 4. lib. 3. Demum

Ex chartar. 3. Cluniac. fol. 60. & bibl. Sebus. Cent. 2. cap. 43.

1153. Lugdunensis archiepiscopus electus est an. 1153. ac statim germano suo Petro & Cluniacensi cœnobio succurrit, coacto enim suffraganeorum suorum ac Burgundiæ procerum apud Matisconem cœtu, cui præerat Oddo cardinalis, Cluniacensium personas & prædia in publicam fidem ac tutelam adversus grassatores quos *Ruptarios* vocabant, recipi procuravit. Circa illud tempus, referente S. Bernardo, iter aggressus est cum multa pecunia & honorabili comitatu, prout decebat tantum archiepiscopum: & ecce undique in ipso pene procinctu insidiæ inimicorum. Quid faceret vir desiderii? Progredi non licebat, & desistere a proposito sibi gravius omni captivitate judicabat. Comites suos partim remisit, partim dispersit; massa pecuniæ se exoneravit, modicum retinens unde cum paucis posset perficere viam.

Epist. 307.

Quid plura? venit cum tribus aut quatuor ministris; ipse nihilominus in habitu ministrantis; sicque strata publica cum turba promiscua peregrinorum, tanquam unus ex illis pervenit ad S. Ægidium, cumque infirmaretur, pertransiit ad Montem-pessulanum: ibi aliquandiu commoratus, cum medicis expendit quod habebat, & quod non habebat.

Anno 1154. indict. 3. 7. calend. Jan. pontificatus primo Adrianus papa diploma conscripsit, in quo de Lugdunensis ecclesiæ primatu sic loquitur: *Tibi frater Eracli archiepiscope, tuis precibus annuentes, primatus honorem super qua-* B *tuor Galliarum provincias, videlicet super Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem & Senonensem, ad exemplar prædecessorum nostrorum..... Gregorii VII. Urbani, Calixti, Paschalis, & aliorum Romanorum pontificum, tibi & per te Lugdunensi ecclesiæ confirmamus.* Erat jam apostolicæ sedis legatus an. 1155. ut patet ex charta concordiæ inter monasteria Miratorii * & Gigniaci initæ. Facta dicitur *mediantibus dominis Eraclio Lugdunensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, & Henrico Wintoniensi episcopo.* Ad calcem vero: *Hoc factum est laudantibus & confirmantibus dominis E. Lugdunensi archiepiscopo, apo-* C *stolicæ sedis legato, &c..... anno ab Incarnat. Dom. 1155. non. Mart.* Hoc eodem anno arbiter fuit litigii comitis Genevensis cum episcopo, compositi apud S. Sigismundum, autoritate Adriani papæ, testibus Stephano Viennensi, Petro Tarentasiensi, Stephano Gratianopolitano, & Guillelmo Bellicensi præsulibus.

1154. 1155. * le Miroir.

Celebris est annus 1157. consensione ac conjunctione Heraclii cum Friderico Ænobarbo imperatore. A nonnullis hic occupationis comitatus Burgundiæ & ditionis Lugdunensis; ille perfidiæ ob præstitam Friderico fidem insimulatur. Sed quam inique, demonstrat dominus le Laboureur D Ruderum Insulæ Barbaræ, cap. 21. jus Friderici in has provincias invicte probans. Illum ergo Arbosiam in comitatu Burgundiæ convenit Heraclius, sacramento fidelitatis ad illum se se obligavit, & ab illo vice versa nonnulla, eaque amplissima recepit, confirmationem scilicet comitatus Lugdunensis, & Exarchi titulum. Primum sic exprimit Imperatoris diploma. Heraclium, sicut prædecessorum nostrorum sanxit autoritas, & sacra eorumdem informabant monimenta, de universo corpore civitatis Lugdunensis, & de omnibus regalibus, infra vel extra civitatem, per totum archiepiscopatum citra Ararim constitutis, E quæ tam antiquo quam moderno tempore visa est habere Lugdunensis ecclesia, plenarie eum investivimus. Alterum vero sic: ut Lugdunensis ecclesia dominum suum Imperatorem recognovisse se semper exsultet & gaudeat, archiepiscopum ejus ampliori & eminentiori prærogativa, quæ a nostra imperiali excellentia esse possit, nova & gratuita pietate investivimus, ut sit semper videlicet sacri palatii nostri Burgundiæ gloriosissimus exarchon, & summus princeps consilii nostri & in omnibus faciendis agendisque nostris, præcipimus. Porro utrum hoc diplomate

1157. Ch. xx. col. 17.

ANNI CHRISTI

jus aliquod novum in urbe & ditione Lugdunensi acceperint archiepiscopi; an jam diu ante possessi confirmationem obtinuerint, jam expendimus in Burchardo secundo. Quid sit hæc Exarchi dignitas, diversæ sunt autorum sententiæ. Alii censent esse primi eleemosynarii dignitatem; alii supremam vice Imperatoris super recens creatos principes, & jam diu exortos comites potestatem. Quidcunque fuerit, eo non quiete potitus est Heraclius: id enim ægre ferens Forensis comes Guido II. jus suum, quod inique violatum contendebat, armis vindicare aggressus est, eoque tandem provectus est, ut Lugdunum dolo ceperit, captum vastarit, diripiens omnia, ac præcipuè B clericorum ædes. Tanto periculo subductus Eraclius, subductique cum illo magnæ dignitatis viri, haud secus ac profugi & proscripti, ad Portarum Carthusiam advolarunt, ubi ab Anthelmo priore magna cum reverentia, nec minore cum munificentia excepti sunt; omnibus illis abunde subministratis, donec diu post non sine grandi miraculo profligatis hostibus ad sua reversi sunt. Habita pro pace colloquia, (unum refert de Mura anni 1158. fer. IV. 15. cal. Augusti) sed frustra sub Heraclio.

In actis S. Anthelmi apud Sur.

Pag. 307.

1157. An. 1157. litem inter Godefridum episcopum & canonicos ecclesiæ Lingonensis motam *amicabiliter componit Eraclius Lugdun. archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus.* Componit & alteram inter eosdem exortam *pro ecclesiis de Anceio, de S. Hilario, de Provencheriis & de Buxeriis,* ac pro canonicis pronuntiat. Exstat ejus charta de 40. solidis per Henricum Campaniæ comitem datis ecclesiæ Lingonensi ad mensam canonicorum, & apud Barrum super Albam, *in pertusagio nundinarum* percipiendis. Litteris protectionis, immunitatis, & confirmationis privilegiorum Carthusiæ Majorevi a Friderico imperatore concessis subscripsit ut testis apud Guichen. bibli. Sebus. Centur. 1. cap. 81. Cum Humbertus II. comes Belli-joci uxorem ac filios deseruisset, ut Templariorum votis adstrictus, in Oriente contra Christiani nominis hostes pugnaret, cumque a vicinis, contemtis pueris, spretaque mulieris infirmitate, pupillorum ac viduæ jura prædiaque usurparentur, hæc Heraclium ac Petrum Cluniacensem oravit ut sibi maritum a summo pontifice reddi obtinerent; quo facto, reverso principi suasit Heraclius ut in voti compensationem cœnobium canonicorum regularium Bellævillæ institueret, quod pius princeps executioni mandavit, & ædificatam ecclesiam jussu archiepiscopi consecravit Matisconensis episcopus anno

Ch. XXII. col. 18.

Ch. XXI. col. 18.

1158. 1158. Fuisse S. Justi Lugdunensis abbatem patet diplomate, quod refert Andreas Duchesne in notis ad bibl. Cluniac. pag. 141. quo uti talis concessit domui de Charisiaco, interventu archiepiscopi Tarentasiensis, decimas quasdam terrarum in parochia Villarii, retento sibi & ecclesiæ S. Justi annuo censu. Si fides habeatur Radevico, lib. 4. de gestis Frederici, pseudosynodo Papiensi in qua, agente Frederico rejectus est Alexander, & Octavianus, Victor nuncupatus, agnitus est pro

1160. legitimo pontifice, subscripsit an. 1160. Verum A ut, quam hac in re fidem mereatur Radevicus agnoscas, consule, t. 1. novæ Galliæ Christianæ in Silvio Arelatensi. Scio Heraclium a Frederico jussum convenire ad colloquium inter ipsum & Francorum regem ad pontem Sagonæ inter Divionem & Dolam habendum, ubi *divina gratia* (inquit) *promovente super ecclesiæ Dei restituenda unitate, & super domini papæ Victoris confirmatione finem imponemus.* Sed tamen constat Alexandrum ab archiepisc. ut Romanum pontificem agnitum: ad ipsum enim, & quidem sedis apostolicæ legatum scribit Alexander, Petrumque S. Chrisogoni cardinalem legatum suum ei commendat. In antiquo monumento legi: *Anno Dominicæ Incarnationis 1161. regnante in Italia *Fredelando victoriosissimo imperatore, in Francia vero Ludovico rege, Eraclio Lugdunensem archiepiscopatum regente, ipsoque cum clericis a comite Forensi discordante, D. Milo Saviniensis abbas constituit ut teloneariorum lucra ad fratrum refectionem restituantur.* Plura suæ ecclesiæ concessit Heraclius. In obituariis dicitur fato functus tertio idus Novembr. Ad annum quod pertinet, millesimum centesimum sexagesimum tertium assignat Robertus de Monte. Certe an. 1162. ejus interventu Fredericus imperator confirmat Saviniacensibus monachis omnia prædia & possessiones quibus fruebantur. Chartam inter instrumenta retulimus. Jacet in ecclesia Cluniacensi ex illius cœnobii archiviis.

Tom X. Conc. pag. 1292. & 1294.

** Frederico.*

Ch. XXIII. col. 18.

LXXV. Drogo.

Drogo ecclesiæ Lugdunensis primum archidiaconus, tum archiepiscopus electus est. Ejus electionem capitulum Ludovico VII. Francorum regi scripta epistola denuntiavit; eam *pari voto & communi omnium consensu* factam, a Rom. pontifice ratam habitam & scripti sui munimine roboratam asserit: sex tamen è fratribus privatis D odiis accensos in tantam insaniam prorupisse, ut inconsultis cæteris, imo penitus ignorantibus, ad alterius electionem processerint; unde postulant, ut non sinat prævalere violentiam, præcipue jam altero præsidente, quem nec reatus sui propria confessio dejecit, nec ordo judiciarius legitime condemnavit, nec tam catholicæ electioni, sicut falso asseverant contumaces, nuntium remiserit. Scripsit & ipse Drogo ad eundem Regem in scopum pariter eundem, iisdemque rationibus. Id unum habet speciale, quod Guichardum Pontiniacensem abbatem eum esse asserat, qui a nonnullis, ut ait, conspiratoribus electus fuerat. Duo E ergo jam tantæ dignitatis competitores. Tertium addit Robertus de Monte in appendice ad Sigebertum, ubi sic loquitur: 1163. *archiepiscopo Lugdunensi deficiente, clerus & populus, conniventia Frederici imperatoris, elegerunt Guillelmum filium comitis Theobaldi senioris, quod etiam papa Alexander concessit.* Causa destitit Guillelmus, & anno sequenti factus est Carnotensis episcopus. Alii duo, si, quod de Guichardo refert Drogo, verum est, diu pro tanto beneficio inter se concertarunt; & aliquandiu prævaluisse Drogonem nonnullis visum est, tum quod eum in indice episcoporum

Ch. XXV. col. 20.

Ch. XXIV. col. 19.

ANNI CHRISTI

episcoporum reponant omnes recentiores, de Mura, Severt. Campegius, Demochares, Paradinus, Homiliarium; tum quod qui de Guichardo scripsere, ejus initium anno 1165. constanter illigent; tum denique quod electus archiepiscopus dicatur in diplomate de Bellæ-villæ abbatia. Rem exponit Paradinus: postquam Humbertus Belli-joci princeps construxit basilicam Bellæ-villæ, & opera Heraclii consecravit, Lugdunum profectus an. 1164. præsente Drogone tunc electo archiepiscopo, in capitulo cathedralis ecclesiæ obtinuit erectionem fundatæ ecclesiæ in abbatiæ dignitatem, & Stephanus S. Irenæi prior primus abbas designatus est. Imo Drogo archiepiscopus simpliciter nuncupatur in diplomate Frederici imperatoris, quo Viennensis antistes princeps & archicancellarius consilii regni Burgundiæ constituitur; quodque datum dicitur anno 1166. *testibus Ilberto* (idest Herberto) *Bisuntino & Drogone Lugdunensi archiepiscopis, Petro Tullensi, Arducio Gebennensi episcopis, Hugone Cluniacensi abbate.*

Lib. 3. pag. 406. in Drogon. n. 4. §. 1. — 1164.

In contrarium tamen nonnulla proferri possunt. Primum est, quod ejus nomen non exhibeat antiquus ille catalogus editus a Chiffletio, descriptus ex veteri codice manuscripto S. Stephani Lugdunensis, in quo Guichardus, qui eorum quos refert penultimus est & Heraclio proxime sufficitur. Secundum, quod & in omnibus obituum libris omittatur. Quid ergo? forte electus quidem fuit, at nunquam consecratus, imo nec Lugduni commoratus, sed ex urbe fugatus titulum duntaxat sine re gessit. Forte apud Henricum imperatorem perfugium nactus, ejus opera in episcopum unctus est, sed absque tanti muneris exercitio, saltem Lugduni. Imo potius confirmata fuit initio ejus electio ab Alexandro papa, & sua dignitate potitus est; sed postea ab eodem pontifice *cassata* est eadem electio, & quidem non semel, ut testatur Stephanus abbas Cluniacensis: & ideo *cassata*, quia, ut conjicit Menestrier, post electionem abiit ad Fredericum in Burgundia tunc degentem cum suo antipapa, a quo & suæ dignitatis confirmationem accepit; quamobrem exacerbati metropolis suffraganei, duoque ex iis a quibus electus fuerat, ad Alexandrum cui adhærebant, scripsere, Drogonis electionem abrogari postulantes, quod præstitit Pontifex, cui cum faveret Ludovicus Francorum rex, nihil ab eo pro Drogone tentatum est.

Paul. illustr. pag. 51. & seqq.

LXXVI. GUICHARDUS.

Guichardus qui & Wicardus & Vicardus nuncupatur, fuit primum ordinis Cisterciensis monachus, tum abbas Pontiniacensis, ubi S. Thomam Cantuariensem archiepiscopum suscepit, habitu induit monastico, & intima cum eo amicitia conjunctus est. Demum electus Lugdunensis archiepiscopus adversus Drogonem, & quidem jam anno 1164. si Drogonis ipsius, & canonicorum Lugdunensium epistolæ ad Ludovicum regem adhibenda fides. Imo in monumentis ad histor. Burgund. a Perardo collectis hæc charta refertur. *Anno ab Incarnat. Domini millesimo centesimo quinquagesimo nono... consecratum est altare in cryptis S. Stephani a domno Guichardo Lugdunensi archiepiscopo. Eodem die idus Septembris consecratum est cimiterium ab eodem archiepiscopo*, &c. Verum id stare nequit; nondum enim viam universæ carnis ingressus fuerat Heraclius; erravit ergo aut in nomine archiepiscopi, aut quod facilius est in temporis nota, & pro 1169. male legit 1159. Videtur is aliquandiu cum Drogone colluctatus fuisse; uterque archiepiscopi nomen assumsisse, & ut poterat munia obiisse; ac demum vicisse Guichardus, irrita declarata Drogonis electione, & quidem non una vice. Nec sane mirum, cum tandem in Guichardum omnium vota conspirarint teste S. Thoma Cantuariensi, qui asserit eum *communi assensu cleri & populi in archiepiscopum fuisse promotum*, quodque illi faverent, &, ut videtur, causæ æquitas & magnatum favor: de causæ æquitate, ex Papæ definitione, & ex eventu præsumendum: magnatum favorem demonstrant S. Thomæ, & abbatis Cluniacensis litteræ in ejus gratiam conscriptæ, imo & Ludovici regis, ut videre est in epistola Humberti Belli-jocensis, in qua sic Regem alloquitur: *Præceptis vestris obedire volentes, petitionem vestram factam de domino Lugdunensi archiepiscopo, ut debitam obedientiam ac reverentiam exhibeamus, ut decet, læti recipimus: nondum tamen eum vidimus, nondum terram nostram intravit; verum in brevi cum eo colloquia habituri, voluntati suæ satisfaciemus.* Denique ab ipso Romano pontifice inauguratus est, ut ex epistola S. Thomæ jam laudata discimus: *Fidelis vester abbas Pontiniacensis promotus est communi assensu cleri & populi in archiepiscopum Lugdunensis ecclesiæ, consecratusque a domino Papa die Dominica ante instans festum B. Laurentii apud Montempessulanum. De quo profecto confidimus.... tanquam de carissimo amico nostro, quia ipse tum pro amore vestro, tum pro nostro semper quoad vixerit fidelis vobis erit, civitatemque suam & partes illas, sicut justum est, vobis & regno vestro pro viribus subjiciet.* Quo vero anno sacra fuerit unctione delibutus, quove ejus pontificatus initium sit illigandum, non ita facile est definire. Annum 1165. assignant Severt. & alii, tum quod hoc anno in ea urbe commoratus fuerit Alexander: tum quia in diplomate Constantiæ Carthusianæ a Severtio relato hæc leguntur: *Regnante D. N. J. Christo, anno ab Incarnatione ejus millesimo centesimo septuagesimo primo, D. Alexandri PP. III. episcopatus decimo tertio; D. Guichardi Lugdunensis archiepiscopi septimo, indict. v. sexto idus Novembr. per mandatum ejusdem Romani pontificis ab ipso archiepiscopo S. R. E. legato, renovata est limitatio eremi Portarum.* Si annus 1171. est Guichardi septimus iniit an. 1165. Nec ab hoc calculo longe abest antiquus sancti Mariani monachus, qui apud Nicolaum Camusæum, referente Severtio, asserit Guichardum anno 1166. in Lugdunensem archiepiscopum assumtum fuisse; uti nec Guichenon. qui eodem anno illud consignat, hist. Bress. 4. part. licet

Pag. 135. — *Hist. Franc. t. 4. p. 666.* — 1165. — *Cap. 85. §. 4.*

ANNI CHRISTI

secunda parte dicat circa annum 1165. cum A præsentem fuisse donationi Stephani II. de Villars factæ Utfredo primo Cassaniæ abbati, quod tamen facile conciliari potest. Ita quoque Ægidius, his verbis: *Anno 1165. Guichardus abbas Pontigniacensis fit archiepiscopus Lugdunensis.* Consentit chronicon Autissiodorense, quod refert Miræus. Ejus tamen initium biennio serius assignat pater Menestrier anno scilicet 1167. quo nullus videtur fuisse Lugduni archiepiscopus, siquidem mense Octobri coram archiepiscopo Tarentasiensi de archiepiscopatus Lugdun. & comitum Forensium juribus transigitur, in eaque transactione nominantur Guigo comes, & plu- B rimi è capitulo; altum vero ubique de antistite silentium, quod, nisi sede vacante, aut nondum admisso episcopo, fieri nequaquam potuit. Certe Johannes Sarisberiensis epistola 225. scripta an. 1167. scribit eum contradictionem passum & ab ingressu civitatis toto biennio exclusum fuisse; sed tandem hoc ipso anno *ecclesiam & civitatem suam cum honore & lætitia omnium recepisse in festo B. Martini.*

1168. Memoratur anno 1168. in charta concordiæ de decimis ecclesiæ de Chaluas inter Hugonem Insulæ Barbaræ abbatem, & cognominem Bonævallis archimandritam. *Hoc factum est*, inquit, C *anno 1168.... chartam istam dupliciter scriptam alphabeti per medium divisi certiorem reddit interpositio: simul venerabilis G. Lugdunensis archiepiscopi, ejusdem loci capituli.... sigillis roboratam.* Conventionem quoque & concordiam inter abbatem sancti Martini Eduensis & ecclesiam de Fontenetis fecit cum Henrico Eduensi episcopo,

Rud. Insulæ Barbaræ, pag. 111.

Perard. pag. 399.

1169. & Hugone Burgundiæ duce, anno 1169. Nec quemquam moveat quod in hoc instrumento pro Guichardo legatur Guillermus: error is est aut typographi, aut exscriptoris, ut palam est ex sequenti charta abbatis Fontenetensis, eandem concordiam referentis & confirmantis, in ea enim D Guichardus nominatur. *Factum est in capitulo S. Martini per manum Guichardi archiepiscopi,*

1170. *apostolicæ sedis legati*, &c. Anno 1170. dato diplomate significat Stephanum de Villars plura donasse abbatiæ Cassaniæ. Eodem anno Burgundiæ ducem in capitulum generale Cisterciense introducit, in quo socius & precum particeps admittitur & privilegium illis ipse concedit. Pacem & concordiam procuravit eodem anno inter Hugonem Burgundiæ ducem & canonicos Lingonenses. Anno sequenti, jussu Alexandri papæ, limitationem eremi Portarum renovavit: diploma refert Severt. cujus initium supra exscripsi- E mus. Eodem anno data charta notum facit Philippum abbatem S. Benigni concessisse ecclesiæ Cisterc. domum quæ dicitur *Ducissæ*, &c. Notat Johannes Dlugloslus, lib. 5. histor. Polonicæ, pag. 462. Walterum Wratislaudensem episco-

Ch. xxv. col. 20.

Ch. xxvi. col. 21.

1171. pum, qui anno 1171. è vivis excessit, Lugdun. primæ Galliarum ecclesiæ cæremonias, ordinem, & cantum in ecclesiam suam introduxisse.

1173. Percelebris est annus 1173. concordia inita inter Guichardum ac Lugdunensem ecclesiam, & Guidonem Foresii comitem. Vidimus hunc contendisse de comitatu Lugdunensi, nec donationibus factis aut confirmatis ab Imperatoribus cessisse, jura de facto Lugduni habuisse & exercuisse; hincque ortas lites gravissimas, bello divexatam ecclesiam, fugatos episcopum & canonicos, expilatam urbem. At tandem studio, pietate, ac munificentia Guichardi pax redintegrata est; comitis jura, quæcumque tandem illa fuissent, cum pluribus castris quæ in comitatu Forensi tenebat ecclesia, redemta fuere, additis insuper mille & centum marcis argenti. *Quam transactionem*, inquit Alexander papa in diplomate, *sicut de communi assensu partium factam, ratam habemus & firmam, eamque autoritate apostolica confirmantes, præsentis scripti patrocinio communimus.* Transactionem & Bullam refert Paradin. & post eum P. Menestrier, qui contendit hac concordia Lugdunensis ecclesiæ canonicos, Lugduni comites evasisse, iisdem juribus, titulis, & prærogativis quibus hanc dignitatem habuerant Foresii comites; eam quippe, inquit, acquirunt datis in compensationem pluribus prædiis & non modica argenti summa. Bernardus Saviniacensis abbas nonnulla adquisivit apud Arbravillam a Petro des Estolz, uti narrant ipsius acquisitionis litteræ scriptæ *apud S. Leodegarium, regnante Ludovico rege Francorum. Anno ab Incarnat. Dom. millesimo centesimo septuagesimo tertio, residente Lugduni Guichardo archiepiscopo, apostolicæ sedis legato.* Præsens fuit ecclesiæ Clarævallensis dedicationi anno 1174. 1174.
Interfuit Albigensi synodo adversus hæreticos ab ea urbe nuncupatos, Oliverium errantium caput confutavit, eamque contra illos an. 1176. pronuntiavit sententiam, quam refert Baronius, qui 1176.
in hoc erravit, quod Gillebertum eum vocaverit, non Guichardum. Errasse porro constat, tum ex eo quod nullum hujus nominis exhibeant præsulum catalogi, aliave antiqua monumenta; tum etiam quia ante & post hunc annum pedum tenuit Guichardus, qui an. 1178. sancti 1178.
Bernardi corpus è terra levavit, ac populi venerationi exposuit, & abbatialem Bellæ-villæ basilicam consecravit anno 1179. Idem *Guichardus* 1179.
Dei gratia Lugdun. archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus notum fieri vult, quod Uldricus de Villariis Lugdunensis decanus dedit per manum suam... fratribus de Chassania usum pascuorum per totam terram suam Meria, & per terram quæ apellatur Bressia... Factum in camera Cistercii. Hæc quidem concessio est sine die & consule; collatis tamen temporibus quibus Guichardus sedere cœpit, ut & Petrus Tarentas. *ad cujus preces hæc donatio facta est*, & Utfredus cui facta est, illam scriptam fuisse an. 1174. 1175. aut sequenti asserit D. Guichenon. Exstat aliud instrumentum in historia abbatiæ Trenorciensis, qua Guichardus Lebaldo abbati iterum concedit ecclesiam de Moncellis novo censu retento, sed sine ulla temporis nota. Plurima bona moventia & non moventia suæ ecclesiæ concessit quæ Severtius enumerat. Obiit anno circiter 1180. 28. Julii, quo die celebratur ejus memoria in Cisterciensi menologio. Aliis constat obiisse 14.

Bibl. Sebus. pag. 350.

Hist. Tren. inter instr. pag. 451

Pag. 233.

ANNI CHRISTI

Junii ut fert martyrologium Pontiniacense. Jussit corpus suum sepeliri ante majus altare castri Retortorii * ad Ararim fluvium siti, quod ecclesiæ suæ acquisierat a Johanne Brennensi Matisconis comite, pretio sexdecim millium librarum argenti : at tanto ardore illud ut suum reclamarunt Pontiniacenses, ut tandem obtinuerint, & ante præcipuam cœnobii aram terræ mandaverint a latere epistolæ, cum brevi hoc epitaphio : *Hîc jacet dominus Guicardus, archiepiscopus Lugdunensis, secundus abbas hujus monasterii.*

* Poitier.

Chrysostomus Henriquez in fasciculo sanctorum ordinis Cisterciensis refert Henricum Albanensem sedis apostolicæ legatum *duos archiepiscopos, Lugdunensem scilicet & Narbonensem, quia inutiles & reprehensibiles esse videbantur in spiritu vehementi velociter deposuisse anno 1181.* Quod difficillimum est cum earumdem ecclesiarum historiis conciliare ; siquidem nec Guichardo, nec Johanni a Bellis-manibus convenire potest, qui soli tamen pedum illis temporibus tenuisse memorantur. Conjicit Manriquez in annal. Cisterc. ad an. 1182. cap. 2. n. 5. Guichardum inter & Johannem mediasse alium in sede Lugd. qui ab Henrico legato depositus fuerit, quique & quod indignus, & quod brevis temporis pontifex, nequaquam inter alios memoretur, & in depositi locum subrogatum fuisse Johannem. Baluzius vero in schedis quæ Lugdun. præsules spectant, putat eum qui primus id asseruit, ad Henrici legati tempora transtulisse historiam superioris seculi, & quæ per errorem de Lugdunensi archiepiscopo dixit, referenda esse ad Arelatensem ; porro constare Arelatensem & Narbonensem archiepiscopos excommunicatos & depositos fuisse an. 1080. in synodo quam Avenione celebrarunt Hugo Diensis & Amatus Oleronensis, sedis apostolicæ legati. Erant porro illi præsules Petrus Narbonensis & Achardus Arelatensis. Fiteriensis in suis ad Exordium magnum notis, lib. 2. cap. 31. hoc Henrici factum refert ad annum 1188. quo a Clemente papa III. missus est in Gallias. Quod si verum est, non de alio quam de Johanne qui sequitur intelligi potest, qui cum eodem anno & Narbonensis & Lugdunensis antistes fuerit electus, conjectari posset non duos ab Henrico, sed unum tantum de sede dejectum, qui quod utrique ecclesiæ præfuisset, ex utraque etiam cognominatus fuerit. Verum hæc ad libitum efficta nullo fundamento nituntur, & variis argumentis iisque invictis confutantur.

AUX BELLEMAINS seu DE BELLESMES.

LXXVII. JOHANNES II.

De Johanne a Bellis-manibus jam egimus in Pictaviensibus episcopis, ea solum hîc referemus quæ ad eum ut Lugdunensem archiepiscopum pertinent. Anno 1181. designatus Narbonensis archipræsul, nondum ad hanc sedem a Romano pontifice confirmatus, mox ad Lugdunensem traducitur, ut docet Robertus de Monte ad hunc annum : *Johannes episcopus Pictavensis*, inquit, *vir magnæ litteraturæ & eloquentiæ, electus ad archiepiscopatum Narbonensem, cum Romam perrexisset propter prædictam benedictionem, annuente*

In appendice Guiberti ad an. 1178.

A *papa Lucio clerici primæ Lugdunensis elegerunt eum in archiepiscopum Lugdunensem, quæ sedes habet primatum super tres archiepiscopatus.* Idem tradit Galterus de Brugis in catalogo Pictavensium episcoporum MS. qui dicitur *Galteri codex*, nisi quod absolute dicit : *A Lucio factus est archiepiscopus & primas Lugdunensis*, & addit : *& ob ejus eximiam eruditionem ab eodem in regno Franciæ creatus est apostolicæ sedis legatus.* Ei de sua ad hanc dignitatem promotione gratulatur Stephanus Tornaci episcopus epistola olim 92. nunc 75. his verbis : *Jucundum mihi theatrum proponit recordatio vestra..... concertant in* B *idem caput provinciarum pontificales infulæ ; & dum Pictaviensi cathedræ sacerdotem suum Narbonensis conatur eripere..... Narbonensem electum prima sedes Galliarum sibi vendicat Lugdunensis........ absit a mansuetudine vestra, ut ad Gothorum barbariem, ad levitatem Wasconum, ad crudeles & efferos mores Septimaniæ declinetis, ubi supra fidem infidelitas, supra famam fames, dolus & dolor plusquam valeat æstimari...... contremui fateor & expavi, cum ad ea loca vos invitari audirem, in quibus & si contingeret vos præesse, facile esset non prodesse. Audito tamen quod Rodanusia Sidonii vos vocaret, gavisus sum* C *gaudio magno, & primatem nostrum in gloria videre desidero, quem prius affectione patrem, liberalitate benevolum simul & beneficum sum expertus. Nepoti vestro archidiacono bonæ indolis adolescenti, sicut mandavistis, paratus sum & consilio, & auxilio providere.* Plures alias ad eumdem epistolas scripsit idem Stephanus. Ejusdem quoque iterum mentio habetur in pluribus litteris quas ad ipsum direxit Johannes Sarisburiensis Carnotensis episcopus ; & in Guillelmo Neubrigensi, lib. 5. cap. 3. de rebus Anglicis.

Lucius papa permutationem Guigonis comitis factam cum ecclesia Lugdunensi ratam habuit, D bulla data *Velleterani per manum Alberti S. R. E. presbyteri cardinalis anno 1182. pontificatus anno 1.* At postea, cum idem comes pactum nihilominus contemneret, ejusque conditiones minime servaret, Johannes Philippum Augustum Francorum regem comitis dominum adiit, & ab eo concordiæ confirmationem obtinuit, præstito prius ei sacramento fidelitatis : unde in regio diplomate a Philippo dicitur *fidelis noster.* Anno supra memorato aut circiter, idem Lucius pontifex decreto quod refert Severtius, causam Carthusiæ Portarum adversus molestias Ivimontensium monachorum judicandam tuendamque committit, E *venerabilibus fratribus Johanni Lugdunensi archiepiscopo .... Datum Anagniæ 13. cal. Martii.* Denique idem Papa bullam ad ipsum & ad Oliv. decanum direxit, qua præsertim jussit aboleri pravam consuetudinem cessationis divini officii in primario templo quoties thesaurarius cessaret in refectorio manuales distributiones tradere ; *Data Veronæ idibus Aprilis 3. pontificatus*, idest Christi 1183. Fridericus imperator accepto Johan. hominio, omnia comitatus Lugdunensis jura, exarchique ac principis consilii in Burgundia ei confirmat an. 1184. bulla aurea eodem tenore,

ANNI CHRISTI 1182. 1184.

ANNI CHRISTI

iisdemque verbis exarata, quibus scripta fuerat ea, A quam iisdem de rebus acceperat Heraclius. Eodem anno Guigo comes Forensis ejusque filius cognominis coram D. Johanne archiepiscopo Lugdunensi plura concedunt monasterio Vallis-benedictæ.

de Mura, pag. 313. ch. XXVIII. col. 22.

1186. Anno 1186. charta, quam referunt D. le Laboureur & D. Guichenon, *Johannes Dei gratia humilis sacerdos, apostolicæ sedis legatus, & capitulum primæ Lugdunensis ecclesiæ* testantur virum nobilem Stephanum de Villars in Insula Barbara monachum receptum ac beneficio monacho debito tam in temporalibus quam in spiritualibus donatum, eidem cœnobio plura contulisse.

Rud. Insulæ Barbaræ, pag. 123. Bibl. Sebus. pag. 258.

1189. Anno 1189. defuncto Stephano Eduensi antistite, illius ecclesiæ regalia sibi attribuit Franciæ rex Philippus Augustus: quo audito Johannes Parisios profectus, de illata sibi injuria cum Rege expostulavit, hic re examinata diploma edidit in hæc verba: *legitimorum hominum testimonio Lugdunensis ecclesiæ jus esse didicimus, ut quoties Eduensis sedes vacaverit, toties Lugdunensis archiepiscopus & regalia nostra Eduensis, & alia quæ ad episcopatum Eduensem pertinent in manu sua habeat: & vice versa quoties Lugdunensem sedem vacare contigerit, toties episcopus Eduensis in manu sua habeat &* C *custodiat universa ad episcopatum Lugdunensem pertinentia: quocirca præcepimus ac decrevimus quatenus utraque ecclesia jus suum integre habeat .... ita quod ecclesiarum non cedat ad præjudicium quod regalia episcopatus Eduensis ex ignorantia occupavimus post decessum Stephani Eduensis episcopi. Unde fideli nostro Johanni tunc archiepiscopo Lugdunensi regalia restituimus, & per ipsum successoribus suis ipso episcopatu vacante concessimus. Actum Parisiis an. 1189. regni decimo.* Eodem anno Philippus Augustus Franciæ & Richardus Angliæ reges ad sacrum bellum profecti cum exercitibus suis Lugdunum veniunt, ubi cum ipsi & maxima D pars exercitus pontem Rhodani pertransiissent, pons ille corruit, & multos utriusque sexus submersit, inquit Math. Paris sub Richardo. Præsens fuerat an. 1184. chartæ fundationis Vallis-Benedictæ a Guigone Forensi comite: & anno 1187. ut *apostolicæ sedis legatus* dona eidem cœnobio a Girino de Bonofonte & a Pontio de Petrasicla facta autoritate domini Papæ confirmavit.

Spicil. t. 8. pag. 203.

de Mura, pag. 312. & 314.

1190. Anno 1190. tam ipse quam S. decanus & universum capitulum concedunt monasterio Benedictionis-Dei quidquid reclusa quædam, donante ecclesia Lugdun. possidebat circa S. Epipodium; eandemque abbatiam sub sua clientela assu- E mit apud D. de Mura.

Pag. 314. & 315.

1192. Anno 1192. *Johannes Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ sacerdos humilis, & Stephanus ejusdem ecclesiæ decanus cum universo capitulo ... capellam de Forverio ab Oliverio bonæ memoriæ quondam decano in fundo nostro in honore B. Mariæ virginis, & S. Thomæ Cantuariensis archiepisc. & mártyris inchoatam ... restituimus*, &c. *Datum Lugduni, Celestino papa III. imperante Henrico I. & regnante Philippo rege. Anno a passione memorati martyris vigesimo, & salutis 1192.* Transfretavit in Angliam an. 1194. teste Guillelmo Neubrigensi, lib. 5. cap. 3. de rebus Anglicis.

Ch. XXIX. col. 23.

ANNI CHRISTI 1194.

Demum seculi negotiorum pertæsus & ad vitam contemplativam anhelans, abdicato sponte episcopatu, monasticam vitam anno saltem 1195. in abbatia Claræ-vallensi amplexus est, ubi ad mortem usque cum maxima pietate & devotione perseveravit teste Rogerio Hovedeno. Secessionis suæ causam aperit in epistola ad Glascuensem episcopum, quæ sic inscribitur: *Venerabili domino & consacerdoti G. Dei gratia Glasc. episcopo, J. primæ Lugdunensis ecclesiæ quondam archiepiscopus, nunc autem sacerdotum Christi minimus.* B In ea vero sic loquitur: *Illud modicum vitæ quæ mihi Deo autore præbetur, in pœnitentia & lachrymis transigere, & vitæ contemplativæ. . . . . .* dulcedinem *prægustare* decrevi: *necesse enim habui* dum *Lugdunensis archiepiscopatus honore fungebar, militiæ secularis honore implicari. Raptores & sacrilegos, & stratarum publicarum violatores prosequi, & eorum munitiones demoliri; in quorum persecutione, non solum ipsorum malefactorum, sed etiam illorum quos deducebamus mortes aliquando contingebant. Unde........ suppliciter exoro quatinus pro reatuum meorum venia intervenire dignemini.* Illum visitavit Hugo Lincolniensis episcopus dum Franciam peragraret, quod his verbis refert illius vitæ perantiquus codex: *Claram-vallem quoque visitavit:* miserat siquidem *Johannes Lugdunensis quondam archiepiscopus in occursum ejus venerabiles viros, obnixe supplicans .... ut olim desideratam præsentiæ suæ copiam exhiberet. Qui jam ævo gravis officio curæ pastoralis renuntiaverat, retentisque duntaxat jussu summi pontificis insignibus pristinis* (imo ut alibi legi, reservata annua 13. librarum pensione) *in illo cœnobio sacræ contemplationi sedulus vacabat. Sciscitanti autem episcopo, quibusnam scripturis meditationis suæ negotia devovisset, respondit: Psalmorum meditatio sola jam penitus totum sibi me vindicavit.* Anno 1201. per ipsum Innocentio papæ suggesserunt Claræ-vallenses, ut orationes in Missa decantandas in honorem S. Bernardi præscriberet. Consensit pontifex, & eas misit cum epistola *Johanni quondam Lugdunensi archiepisc. scripta*, lib. 5. epist. 160. ex qua sumtum est caput: *Cum Marthæ-Extr. de celebratione Missarum.* In charta Belli-joci diœcesis Trecensis, ex tabulario Claræ-vallis, Johannes dicitur *quondam archiepiscopus* Lugd. & notatur ut superstes anno 1197.

LXXVIII. Rainaldus.

DE FORIS.

Hujus episcopi nomen in actis diversimode exprimitur; aliquando Rainaldus seu Raynaldus, alias Rainardus & Rainaudus; alicubi Rainodus; alibi etiam Reginaldus nuncupatur. Fuit Guidonis II. Forensis & Lugdunensis comitis, ac Villelmæ filius; Guidonis III. comitis frater, Guidonis IV. patruus. Clero addictus, statim post decessoris abdicationem Lugdunensis primas designatus est. Notatu digna sunt quæ de ejus electione tradit Ostiensis in cap. *Constitutis.* Extra *de appellationibus*: *Vacante*, inquit, *ecclesia*

ANNI CHRISTI

Lugdunensi, fuit data potestas quibusdam canonicis juratis, quod secundum Deum & secundum conscientiam suam de meliori qui esset in ecclesia providerent; & cum concordassent in dominum Rainaldum filium comitis Foresii, dicit unus: bene mihi placet quod eligamus ipsum, dummodo a juramento quod fecimus per capitulum absolvamur, alioquin non consentirem, quia in isto nihil est de Deo: & sic absolutione obtenta a capitulo, fuit electus Rainaldus, non secundum Deum, sed non sine Deo, quia bene rexit, & sicut probatur per opera, ipsam ecclesiam multipliciter augmentavit: unde nec papelardia *sola semper est omnibus aliis præferenda.* Non omnino immerito sic censuisse videtur ille canonicus, ut enim notat P. Menestrier, generis dignitate & amplitudine, fratris sui ambitione, suorum ex fratre nepotum tutela, eorumque bonorum procuratione elatus, omnia pro imperio sibi sumsit, fastu superbo quidquid placebat sibi arrogavit, ejusque agendi modus secularem magis principem quam superiorem ecclesiasticum redolebat. Eum esse videri asserit idem scriptor qui primus bona & prædia prius in solidum ab episcopo & capitulo possessa separare incœpit; primumque iis jurgiis ac bellis intestinis, quibus supremum ecclesiæ in civitatem dominium tandem exstinctum est, occasionem dedisse. Jus habebat ecclesia tributa exigendi ab omni annona quæ in urbem inferebatur, illud sibi onerosum ac molestissimum redemere cives, persoluta viginti millium assium Lugdunensium summa: quo facto, dato diplomate: *Rainaudus Lugdunensis ecclesiæ electus, & Stephanus decanus cum universo capitulo* declararunt se se sacramento obstrinxisse nihil amplius a civibus pro annona exacturos, donec summam pecuniæ acceptam rependerent. Verum hæc omnia cives nihil juverunt: ecclesiæ ministri pecuniæ avidi nihil non tentarunt ut eos vexarent; hi Rainaldi potentiam veriti, nec murmurare ausi sunt dum vixit, sed sub ejus successore in apertam rebellionem abierunt. Quo porro anno ad archiepiscopatum vocatus fuerit non omnino constat. Jam an. 1193. si non fallitur Paradinus cum histor. Lugdun. lib. 2. cap. 39. diploma mox relatum sic inscriptum refert: *Actum est hoc anno ab In-*
1193. *carnatione Domini 1193. Celestino papa tertio Romanæ ecclesiæ præsidente, Henrico Romanorum imperatore semper Augusto, Philippo rege Francorum regnante.*

1195. Anno 1195. institutionem capellæ Divitum Divionensis confirmavit cum Garnerio Lingonensi episcopo. Eodem anno dato diplomate ipse & pater ejus Guido II. comes Forensis notum
Ch. xx. col. 24. faciunt Willelmam de Rossilione dedisse cœnobio Bonæ-vallis quidquid habebat in campo de
1196. Ulmo. Anno sequenti *Raynaldus Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ minister humilis, & totum ejusdem ecclesiæ capitulum* ordini Carthusiensi concedunt in urbe sua immunitatem ab omni pedagio & exactione. Chartam habet Se-
Hist. Trenorc. prob. pag. 455. vertius, pag. 262. fin. Pactum inter G. Trenorciensem abbatem & Otgerium de Spinos capellanum ipsius confirmant & sigillo suo muniunt,

A R. Lugdun. archiepisc. & R. episc. Matisconensis ANNI CHRISTI
an. 1197. *Rainaldus primæ Lugdunensium ecclesiæ* 1197.
minister, Stephanus ejusdem ecclesiæ decanus, & Jocerannus abbas Insulæ Barbaræ anno 1198. 1198.
designantur a Rom. pontifice cognitores causæ quæ inter Nantelinum Gebennensem episcopum ex una parte, & monachos Cluniaci, S. Eugendi, Chartar. 3. Cluniac. fol. 3.
Nantuaci, Paterniaci, S. Victoris Gebennensis, & de Condamina ex altera vertebatur circa jus patronatus in pluribus ecclesiis. Eorum sententiam habet bibliotheca Sebusiana, Centur. 2. cap. 24. Bibl. Sebus. pag. 309.
Guichardus de Anthone *pedagii exemptionem* tribuit ordini Carthusiensi anno 1200. de con- 1200.
B sensu Guichardi filii sui sub sigillo Rainaudi archiepiscopi Lugdun. Chartæ qua caducariam servitutem, seu *manum mortuam* Trenorchiensibus Hist. Trenorch. in probat. pag. 457.
oppidanis, certis conditionibus remittunt monachi S. Philiberti, sigillum suum appendit anno
1202. Sequenti totam decimam villæ de Nerviaco dat conventui Cluniacensi *pro decem libris* 1202.
Lugdunensis monetæ, quas *debitales* singulis annis 1203.
de mandato fratris sui Guidonis comitis eis assignare tenebatur. Refert Perardus chartam hæc con- Ch. XXXI. col. 25.
tinentem: *Ego Rainaldus Dei gratia primæ Lug-* Pag. 311.
dunensis archiepiscopus, & ego Robertus ..... Cabilonensis episcopus, notum facimus ....
C *quod Beatrix comitissa Cabilonensis anno ab Incarnat. Domini 1204. villæ de Buxiaco eam li-* 1204.
bertatem donavit, quam sequens pagina declarabit. Hoc eodem anno cum Hugone Eduensi episcopo memoratur in litteris Odonis Burgundiæ ducis, datis Belnæ 8. calend. Maii. Exstat illius charta apud dom. de la Mure qua testatur Guillelmum de Charoem coram patre suo Guigone comite Pag. 311.
Forensi, quidquid sui juris erat a Marchie usque ad Garnier, &c. dedisse domui Benedictionis
Dei anno 1206. Anno 1208. graves adversus 1208.
eum accusationes delatæ sunt ad papam Innocentium III. qui lib. 10. epist. 194. earum examen Ch. XXXIII. col. 26.
D & judicium commisit archiepiscopo Viennensi & Gebennensi episcopo: sed quidquid adversus eum tentatum est in fumum abiit, siquidem anno sequenti idem Romanus pontifex ei & W. decano commisit examen causæ, quam ad ipsum detulerant abbas & monachi Cluniacenses adversus cœnobium Menatense in Arvernia, ratione subjectionis & obedientiæ quam sibi ab eo cœnobio Innoc. III. lib. 16. epist. 183.
deberi contendebant Cluniacenses; illiusque statum & momenta rescripserunt pontifici. *Actum* Chartar. 3. Cluniac. fol. 16. & 17.
Lugduni in domo archiepiscopi mense Octob. an. 1208. testibus P. Matisconensi & B. Bellicensi episcopis, P. de Balma abbate Ambroniac.
E P. præcentore, & V. cantore Lugdun. &c. Hoc ipso anno 18. cal. Jul. litem inter abbatem Athanacensem & priorem de Riolgiis ex una parte, & priorissam Belliloci ex altera motam componit. Exstat & Philippi regis diploma pro concessis pedagiis eodem anno exaratum, cujus hanc periodum refert Severtius: *Nos carissimo consanguineo & fideli nostro Rainaldo, &c. apud Compendium.*
Anno 1209. mense Julio, præsente Rainaldo 1209.
archiepiscopo Lugdunensi, Guillelmus decanus & canonici, quod domum de jure Cluniacen- Chartar. 3. Cluniac. pag. 13. & 14.
sium claustro suo contiguam evertissent, aliam

ANNI CHRISTI

ipsis concesserunt. Eodem anno significat Rainaudus & suo sigillo roborat donum Hugonis d'Escotay factum conventui Benedictionis Dei. Eodem denique significat Willelmum de Marchamp accepisse in feudum ab ecclesia Lugdun. quidquid ipse suo vel Hugonis fratris sui jam defuncti nomine possidebat in parochia S. Germani de Curis & de Poleymieux, & inde fecisse *hominium ligium*, addit: *Nos ad majorem totius rei securitatem præsentem chartam per alphabetum divisam inde fieri sigillo nostro jussimus roborari.*

La Mure, pag. 318.

1210. Anno 1210. litem ecclesiæ Belli-joci motam a potenti domicella Petronilla de bonis a patruo Bernardo Andiliaci prædictæ ecclesiæ venditis compescuit. Petronilla & filius ejus polliciti sunt se contractum perpetuo observaturos: *præsentibus Rainaudo Lugdun. archiepisc. atque Aimerico Athanatensi abbate*, utroque a sede Romana ad hoc nominato. Abbatiæ monialium de Bono-loco ad Ligonem fluvium sitæ dedit an. 1212. quadraginta lampades olei in sua *granateria* Lugdunensi. Exstat apud D. de la Mure charta qua testatur bonæ memoriæ patrem suum Guidonem comitem Forensem dedisse domum Willelmo de Vauris, hunc vero illam commutasse, & commutatam monasterio de Benedictione-Dei contulisse, idque factum assensu & voluntate sua, qui tunc temporis curam & regimen comitatus Forensis gerebat.

Severt. pag. 262.

1212.

Fragm. 5. pag. 154.

1213. Anno 1213. MS. codex S. Thomæ hæc habet: *Ad notitiam præsentium pariter & futurorum volumus pervenire, quod anno Domini Jesu 1213. mense Augusti dom. Raynaudus Lugd. ecclesiæ archiepiscopus accedens ad ecclesiam S. Thomæ in Foresio, & convocatis D. Johanne abbate Athanacensi, & Arberto priore S. Romani de Podio, multisque aliis religiosis & nobilibus ac prudentibus viris, cum eorum consilio hæc ordinavit; in primis ut ecclesia S. Thomæ deinceps esset conventualis*, & haberet priorissam & conventum 19. monialium, *quarum 12. erunt litteratæ* (idest choro addictæ & in choro legentes) *& septem conversæ, quæ ibidem secundum regulam B. Benedicti & statuta D. abbatis Athanacensis & prioris S. Romani de Podio Deo serviant. Inde vero jussit litteras confici, easque jussit suo sigillo muniri.* Eas refert V. C. Johan. de la Mure, pag. 231. Eodem tempore patronatus ecclesiæ S. Justi in Jaresio mediam partem, sibi a Bertranno d'Escotay restitutam, dedit iisdem monialibus.

1214. An. 1214. mense Decembri monasterii Belliloci ordinis Fontisebraldi in Roannesio bona & jura omnia confirmavit: & pacem restituit inter W. Lingonensem episcopum & ejus capitulum. Hanc illius chartam anni 1215. refert de Mura: *Nos qui tunc curam comitatus Forensis gerebamus, de voluntate & consensu Guigonis nepotis nostri, dedimus in eleemosynam domui hospitalis Jerusalem de Montebrisone x. demencos siliginis apud Sarvent, in illa parte quam dominus Guigo pater noster acquisivit*, &c. *Propter quæ domus dicti hospitalis tenetur facere singulis annis anniversarium fratris nostri Guigonis comitis Foresii in die obitus sui, qui sepultus fuit apud Accon in ecclesia hospitalis.* Eodem anno mense Augusto composuit capitulum Lugdunense cum Arthaudo de Rossilione, Pontio Charpinelli, & Hugone de Talaru: compositionis litteras refert V. C. D. le Laboureur in probat. nobilit. monachorum Insulæ Barbaræ, pag. 528.

Mura, pag. 323.

Instrum. A. pag. 25.

1215.

Pag. 24.

Hospitali de Montebrisone terram illam quam habebat juxta Chalme concessit anno 1216. & litem Bellæcumbæ & Boni-loci de visitatione hujusce cœnobii sopivit. 1216.

Anno sequenti dato diplomate significat Guigonem abbatem Insulæ Barbaræ a filiis Guidonis de S. Triverio *medietatem Guardæ apud sanctam Euphemiam*, datato pretio comparasse; & Bernardus Ebredunensis antistes illius vice & nomine ecclesiam B. Stephani de Escotayo consecravit. Hoc instrumentum edidit anno circiter 1220. *Rainaudus Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ minister humilis ..... noverint universi quod cum controversia verteretur inter domum Carthusiensem .... & domum de Jugo-Dei super domo Montismerulæ, tandem ..... in hoc unanimiter convenerunt, ut quidquid juris in dictam domum habebant* Aimo abbas & conventus Jugi-Dei *in nos transferrent. Facta igitur ab utraque parte juris sui & possessionis in* nos translatione, nos de consilio *vener. fratr. nostri Duranni Cabilonensis episcopi, Willelmi & Johannis Saviniacensis & Bellævillæ abbatum, taliter divisimus inter illos*, &c.

Labour. Rud. cap. 26.

Anno 1221. Arnulpho de Boczonella clerico suo decimam parochiæ de S. Cirico, propter devotionem & dilectionem quam erga ipsum habebat, concessit. 1221.

Mura, pag. 324. & 325.

Anno 1222. in mense Aprili Humbertus V. Bellijoci dominus *obligavit pro ducentis marcis argenti domino Renaudo archiepiscopo & ecclesiæ omnia feuda & fidelitates quæ ei debebantur, & a quoque nobili vel ignobili inter castrum Iconii usque ad Sagonam tenebantur*, &c. præterea sacramento firmavit se jura ecclesiæ defensurum adversus illos qui talia auferre præsumerent, & archiepiscopum, canonicos, eorumque homines salvos recepturum. Guidonem IV. Foresii comitem & Humbertum Bellijoci dominum reconciliat VI. cal. April. Jus regaliorum & aliorum quæ ad episcopatum Eduensem pertinent ei renovavit rex Francorum; & certe constat prædicti episcopatus administratorem fuisse anno sequenti. *D... enim Cabil. episc.* se dicit *vacantis sedis Eduensis procuratorem autoritate domini archiep. Lugd.* 1222.

Sever. pag. 261.

Alixia Vergiacensis Burgundiæ ducissa, uxor Odonis III. ducis ei hominium præstat & fidem promittit pro Pomartio prope Belnam & Nuiz in Burgundia. Actum Cabilon. I. Sept. anno 1223. Eo item anno arbiter factus cum Cabilonensi episcopo & domino Bellijoci sententiam fert, qua litem inter Burgundiæ ducissam & Guidonem IV. Foresii comitem exortam definit. *Apud S. Germanum in Roaneis... mense Martio.* 1223.

Eo iterum, mense Julio idem Guigo IV. *de assensu diocesani venerabilis in Christo patris Lugd. archiepiscopi patrui sui*, collegiatam Montisbrisonis ecclesiam construxit, & in ea tredecim canonicos instituit.

Ch. XXXVI. col. 17.

Anno 1224. XVI. cal. Maii comes Forensis transigit de juribus villæ S. Ragneberti, & *chartam*, inquit, *tam nostri, quam venerabilis patris, patrui & dom. nostri Rainaudi*

Rud. Insulæ Barbaræ, pag. 136.

ANNI CHRISTI

archiepiscopi Lugdun. sigilli munimine fecimus roborari. In pacto pacis inter ecclesiam Cluniacensem & dominam Branceduni inito, consentit comitissa Cabilonensis, quod si Branceduni domina *resilire niteretur, quod dominus R.* (Rainaudus) *archiep. Lugdun. & D. R. episc. Cabilonensis, personam ipsius comitissæ, & totam terram ejus... sub interdicto ponerent & tenerent.* Ex biblioth. Sebus. pag. 357. At sine die & consule. Plura de illo refert Severtius, ex tabulis Carthusianis, pag. 263. Denique charta scripta confirmat donationem factam a Guidone domino de Saux pro fundatione canonicorum in ecclesia B. M. Salionis. *Pro suo anniversario reliquit conventibus trium ecclesiarum centum marcas argenti, cum quibusdam terris apud Coindriacum. Ad opus majoris ecclesiæ centum marcas; & in memoriam eleemosynæ quingentos Monantesios siliginis*, cum pluribus ornamentis ad sacra celebranda. Plurimas ecclesiæ munitiones, muris aggeribusque instruxit, dominium castri de Rochefort ac *multas terras dominicaturas* suis sumtibus acquisivit; aliaque innumera beneficia contulit, quæ suse describit Severt. ex libris obituum. Vivebat adhuc an. 1225. ut constat ex MS. codice Carthusiæ Portarum in quo sic lego, tom. 6. Fragment. nostri D. Estiennot. *Anno 1225. VII. idus Aprilis Rainaudus Lugdun. archiepiscopus & Johannes Viennensis archiepisc. ac Soffredus episcopus Gratianopolitanus fuere in hospitio Portarum suscepti, & coram eis nobiles viri Willelmus de Balma & frater ejus Guido dominus de Benuntia, & Ambrosia ac Agnes uxores eorum dederunt domui Portarum terram de Benuntia quam habebant sitam intra terminos dictæ domus Portarum.* In altero obituum libro hæc de ejus fine habentur: *Obiit XI.* calendas Novembris Rainaldus venerabilis archiepiscopus Lugdunensis, bonæ & fidelis memoriæ, qui feliciter 33. annis Lugdunensem ecclesiam rexit, & eidem utiliter prævidit.* Unde sequitur eum ex hac vita migrasse anno 1226. quo pactum inierat cum Hugone de Coligny, ea conditione ut Coloniaci dominus hominium pro hac terra archiepiscopo præstaret. In necrologio Nantuacensi hæc lego, VII. idus Augusti depositio domni Rainaudi Lugdun. archiepiscopi. Jacet in æde sacra S. Irenæi.

* *In necrologio S. Roberti Cornilionis prope Gratianopolim, in mense Octobr. habetur, X. calendas Novembris.*

LXXIX. ROBERTUS.

Vide Alberic. in chron. epist. Odonis Burgund. ducis apud Perard. pag. 314. & 281. chartæ apud Baluz. probat histor. domus Arv. pag. 77. & seqq.

Robertus ex celsissima Arverniæ comitum familia natus, patrem habuit Robertum IV. *al.* V. Arverniæ comitem, matrem Mathildem Burgundiæ, filiam Odonis II. Burgundiæ ducis, fratres Guillelmum & Guidonem Arverniæ comites. Fuit primum ecclesiæ Eduensis decanus, postea Claromontensis episc. ac tandem Lugd. primas. De eo jam plura diximus in Claromont. præsulibus, hic ea duntaxat referemus quæ gessit
1227. Lugduni. Ad hanc sedem evectus est an. 1227. quo anno exstat ejus charta declarans concordiam factam inter Hugonem de Rhodumna & Rosellum a Cabilone. Ea porro sic incipit: *Nos Robertus Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ archiepisc.* Sic vero explicit: *Ad quorum preces præsentem cartam sigillo nostro, & sigillo abbatis de Benedictione-Dei fecimus consignari. Actum anno Domini M. CC. XXVII. 15. calendas Januarii apud domum de Benedictione-Dei.* Albertus III. de Turre scripta charta significat se a Roberto archiepiscopo & ab ecclesia Lugdunensi accepisse *in feodum & casamentum* castrum S. Andreæ, *cum mandamento & pertinentiis ejus:* seque vicissim teneri illud eis reddere cum petierint; ob hoc insuper debere *hominium & fidelitatem ligiam*, excepta tamen fidelitate & hominio ligio ecclesiæ Viennensis, & comitis Sabaudiæ, &c. Actum
anno Domini 1228. mense Junii. Vide bibl. 1228.
Sebus. cent. 1. cap. 43. Eodem anno mense Februario data charta significat se apud Broilleyum vidisse & audivisse *quod Odo dom. Montis-acuti accepit Montem-acutum ab Odone duce Burgundiæ in feodum ligium jurabile & reddibile.* Eo mediante, Hugo Burgundiæ dux Jolandam Roberti de Brana comitis Drocarum filiam uxo-
rem duxit anno 1229. ut docet Albericus, ad 1229.
hunc annum: quod in suum præjudicium & gravamen factum ratus Campaniæ comes, archiepiscopum in suis ditionibus transeuntem cepit, *& de castro in castrum, nocturno tempore, velatis oculis deduxit, sed per probitatem & constantiam comitis Barri, ante quam scandalum ingravesceret, liberatus est. Unde ab hoc tempore simultas & discordia est inter Barri & Campaniæ comitem.* Quo eodem anno laudarat donum sororis suæ Mariæ comitissæ de Turre factum Carthusiæ Portarum. Ex prob. domus de Turre du Pin, pag. 10.

Ex archivo Benedictionis-Dei apud Mura, pag. 332.

Perard. pag. 411.

Mense Januario anni 1230. juxta veterem 1230.
computandi modum, 1231. juxta præsentem calculum, Delphinus Viennensis castrorum d'Annonay & d'Argenteau feudatarius, de his fidem clientelæ præstitit. Instrumentum referemus. Subscripsit confirmationi privilegiorum urbis Dion. ab Hugone duce Burgundiæ concessorum
14. Jan. 1231. seque pro illo sponsorem fecit, 1231.
ubi ducem amatum & fidelem consanguineum
suum vocat. Id ipsum eidem præstitit anno se- 1232.
quenti erga homines villæ Belnensis, spopónditque, si dux a pacto resiliret, se illius terras districto suppositurum interdicto. Mense Junio condidit testamentum, ecclesiæque ducentas argenti marcas legavit pro duobus anniversariis annuatim celebrandis pro se & pro Odone Burgundiæ duce suo consanguineo; exsecutoribus nominatis Hugone Claromontensi episcopo & Guidone de Turre, ut est in archivis Lugdunensibus. Denique autor fuit pacti initi inter Athanatensem & Insulæ Barbaræ abbates de custodia terræ de Cuyres. Vidimus in Rainaldo initium discordiarum clerum inter & cives, causa sub Roberto perseveravit; sed cum hic non eadem qua decessor autoritate polleret, de excutiendo aut saltem allevando jugo, de erigenda *communitate*, de statuendo urbis consilio, & deligendis quinquaginta viris qui illud componerent, sedulo cogitarunt cives. Unde cum Gaudemarus de Jarez cleri senescallus novum de vino tributum exigere tentasset, illud iniquum declarare ac tollere coactus fuit archiepiscopus, his verbis: *Robertus Dei*

C XXXVIII col. 29.

Perard. pag. 363.

Ibid. pag. 281.

ANNI CHRISTI

gratia primæ Lugdun. ecclesiæ archiepiscopus & Petrus decanus cum universo capitulo significant, quod senescallus *asserebat quoties aliquis civium... Lugduni pretium vini vendendi augmentabat, senescallus habebat unum brochum... pro pretio vini augmentato...* contendebant econtra cives nihil proejus modi pretio vel senescallo, vel cuivis alteri deberi, *& super hoc testes legitimos & omni exceptione majores producebant.* Unde pronuntiat clerus cives ab omni hujusmodi exactione liberos esse. *Actum anno Dom. 1233. nonis Martii.* Tribus aliis monumentis memoratur hoc eodem anno. Primum est Hugonis Burgundiæ ducis, quo testatur se & episcopum Lingonensem, *super communiam Castellionis litigantes, compromisisse in venerabilem patrem & dominum & avunculum nostrum Robertum archiepisc. Lugdunensem. Actum 1233. in crastino Ascensionis Domini.* Duo posteriora sunt ipsius Roberti. Priori declarat factum ab illis hac de re compromissum. Posteriori probat pactum Petri de Paluello Burgundiæ marescalli cum R. Lingonensi episcopo. Denique hoc ipso anno sublatis de Monteverduno canonicis omnino dissolutis, eorum sedes, tam Foresii comitis quam ipsorum consensu, transtulit in dominium Casæ-Dei, cujus abbas ad regularis disciplinæ securiorem observantiam ibidem viginti monachos instituit. Duplex hujusce translationis instrumentum exhibent Sammarthani fratres & de Mura, datum mense Julio. Ex hac vita migravit 6. Januarii: at quo anno! Hoc eodem 1233. asserit Berardus Trenorciensis abbas in Diario, his verbis: *Anno 1233. facta est mirabilis tempestas feria quarta ante Pentecosten... Eodem anno obiit Robertus archiepiscopus Lugd.* coævum vero se fuisse ipse abbas significat, cum statim addit: *Item eodem anno acquisivi Insulam B. Mariæ apud Matisconem.* Sed & Guillelmus abbas autor & ipse synchronus, in chronico Andrensis monasterii, tom. IX. Spicil. pag. 670. ait: *Multi potentes in Francia moriuntur: inprimis Lugdunensis archiepiscopus,* &c. Albericus tamen, quem de Mura sequitur, illius mortem consignat anno sequenti 1234. Sepultus est in sacello basilicæ S. Johannis.

Menestr. hist. Lugd. pag. 365. & instrum. pag. 99. col. 1. fin.

1233.

Prob. genealog. ducum Burgund. pag. 67.

Ibid.

Ibid.

DE LA TOUR.

LXXX. GUIDO II.

Guido de Turre, Roberti ex sorore nepos, parente natus Alberto II. domino de Turre, matre Maria de Arvernia, ex canonico & archidiacono Lugdunensis archiepiscopus electus est an. 1234. postquam Thomas de Sabaudia Valentinensis archidiaconus, comitis Sabaudiæ filius, è Lausanensi ecclesia dejectus, repulsam quoque pro Lugdunensi sede passus fuit. Guidonis notitiam debemus cuidam chartæ, quam Christoforus Justellus, lib. 4. hist. Arvern. citat & refert inter instrumenta, pag. 169. ex archivis cameræ rationum Delphinatus, quæque est donatio Siboudi de Bellovidere pro castro ejusdem nominis facta Willelmo filio, quam ejus petitione sigilli sui minimine roboravit, *Guido electus Lugdun. anno Domini 1234.* Nusquam tamen legitur hic Guido absolute dictus Lugdunensis archi-

1234.

A episcopus, nec in antistitem consecratus, nec electi titulo plusquam uno anno potitus. Certe charta Stephani de Thoire, domini de Villars, qua quædam remittit cœnobio Insulæ Barbaræ, sic clauditur: *Actum anno Domini 1236. kal. Aprilis, vacante sede Lugdunensi*, ut videre est apud D. le Laboureur, in Ruder. Insulæ Barbaræ, cap. 28. pag. 141.

ANNI CHRISTI

DE PEYRINIS, seu DE PINIS, aut forte verius DE RUPE,

LXXXI. RADULFUS.

Radulfus de Peyrinis aut de Pinis vulgo cognominatur, quanquam verum ejus nomen esse videatur de Rupe, ut pote qui filius fuit Eustorgii B de Rupe-Aimonis * in finibus Arvernorum & Lemovicum, ut docet Albericus in chronico ad annum 1210. *De uxore hujus Guidonis Alverniæ comitis, quæ fuit soror abbatis Radulfi hæc est brevis narratio*, inquit. *Filiam cujuspiam de Alvernia, Dalmatiam nomine, duxit Amelius de Cambonio, de qua genuit filiam unicam Cambonìam, quæ dicto comiti comitem Guillelmum peperit. Eandem vero Dalmatiam post mortem Amelii duxit Eustorgius de Rupe, & ex ea genuit dominum abbatem Radulfum & fratres ejus. Hoc modo junior comes Alverniæ Guillelmus filius est sororis domini Radulfi supra dicti abbatis Claræ-* C *vallensis.* Fuit primum monachus Cisterciensis, deinde abbas Igniacensis, postea Claræ-vallensis, exhinc Agennensis episcopus, ac demum ad hanc metropolitanam ecclesiam ascendit anno 1235. opera Gregorii IX. pontificis maximi, ad cujus jura devoluta erat nominatio divisis capituli suffragiis, parte altera archidiaconum, altera ecclesiæ Valentinensis procuratorem postulante. Anno sequenti III. nonas Martii cum magna devotione, inquit Albericus, ad meliorem vitam transiit, tumulatus in Claravalle ad altare Salvatoris, juxta B. Aleidem, seu Aletham S. Bernardi matrem, illuc ex monasterio San-Benigniano D translatam ab Eskilo Lundensi archiepiscopo.

* la Roche-Aimon.

LXXXII. AIMERICUS.

Aimericus, qui apud Robertum & D. de la Mure cognominatur de Ripis, ex monumentis, ut primus ait, cœnobii Grandimontensis, quanquam in istis, ut Baluzius se vidisse testatur manu Andreæ Duchesne illarum litterarum peritissimi exaratum, non scribitur a *Ripis* sed *Arips*. Ejus patria incerta. Cenomani natum fuisse affirmat de Mura, ejusque sententia inde confirmatur quod in epitaphio dicitur *laus Cenomanensis & gloria Lemovicensis*, quod interpretatur Baluzius E de ipsius patria, & de secessu Grandimontensi apud Lemovices. Minoris est ponderis quod refertur in historia episcoporum Cenomanensium, reperiri virum clarum sanguine Gaufridum de Loduno Cenomanensem præsulem filium fuisse Gaufridi domini de Loduno apud Cenomanos & Beatricis ejus uxoris, ac fratrem habuisse Aimericum virum militarem. Hinc quidem Aimerici nostri nomen habetur, sed aperte repugnat militaris professio, quæ antistiti nostro viro litterato, doctori Parisiensi, & ejusdem civitatis archidiacono, ut de eo affirmat de Mura, convenire nequaquam

nequaquam potest. Arvernensem fuisse affirmat Severtius: *Erat Aimericus ex cognomine & familia de Turri oriundus in Arvernia, nepos Roberti archiflaminis.* Descendebat, inquit Baluzius, ex filia nobis ignota Roberti IV. comitis Arvernensis & Mathildis de Burgundia ejus uxoris. Ex libro obituum anniversaria fundavit pro Roberto archipræsule ipsius avunculo, inquit Severtius, & pro Guidone archidiacono ejusdem fratre. Unus è nostris hæc legit in MS. cod. fundationis fratrum Prædicat. Lemovic. *Aimericus Guerrat de Villa S. Juniani oriundus, quondam archiepiscopus Lugdun. circa annum 1257. obiit apud Grandimontem.* Ut ut est.

Ex Parisiensi archidiacono electus est Lugdu-
1236. nensis antistes anno 1236. ex Alberico, a quo tamen male Henricus appellatur. Certe Guichenon in hist. Bressiæ & Bugeii, p. 54. refert Raynaldum Bressiæ & Bugeii dominum pactum iniisse pro obedientiis Longicampi & sancti Martini de Castello, &c. ex charta anni 1236. sigillis Aimerici nostri, Aimonis Matisc. episc. &c. munita. In charta pactorum inter Rainaldum Balgiaci dynastam & Aimonem Matisconensem episcopum initorum, Rainaldus sic loquitur: *Volo ut si præmissa, quod absit, non servaverim, venerabilis A...* (idest Aimericus,) *successoresque sui, quorum jurisdictioni me suppono in hac parte, ad requisitionem D. episcopi..... me possint compellere per censuram ecclesiasticam*, &c. *Actum Matiscone...*

Bibl. Sebus. Cent. 2. cap. 61.

1237. *Anno Domini 1237. mense Octobri, in festo B. Leodegarii.* Mathæus Paris scribit an. 1239. ejus tempore habitum celeberrimum conventum Cruce signatorum ad expeditionem terræ Sanctæ. Refert Severtius chartam illius qua declarat se denuo fundasse capellam sui palatii sub invocatione S. Mamerti Viennensis episcopi, seu verius anteriorem sacelli redditum adauxisse *decem libris fortium:* sed & capellanum suum Girardum *capellanis ad ipsam capellam intitulatis domum suam ac universam suppellectilem*, &c. reliquisse. Quod se approbasse testantur *Arnoudus decanus, capitulum Lugduni, & Guido de Turre archidiaconus Lugd.* ac sigilla sua una cum sigillo R. Patris Aimerici archiepiscopi sui impressisse. *Datum*
1240. *anno Domini 1240. mense Decembri.* Eodem anno Adelais de Vergi Burgundiæ ducissa ei fidem promisit propter terram de Nuis. Anno 1243. cum domus de Merlot jussu Guillelmi Cabilon. episc. 13. canonicos accepisset, hujus institutionis confirmationem petitam concessit eodem anno. Innocentius IV. Lugdunensis olim canonicus, Friderici imperatoris vexationes fugiens Lugdunum venit anno 1244. in prima Adventus hebdomada, sexennioque & amplius ibi remansit degens in claustro S. Justi. Anno 1245. celebravit concilium quod decimumtertium œcumenicum nuncupatur. Aimericus hoc ipso tempore, archiepiscopatu in manibus Pontificis resignato, secessit Grandimontem, cui cœnobio plurima contulisse dicitur, & in eo per aliquot annos in monachorum exercitiis, haud mutata veste vivens, tandem obdormivit in Domino anno 1257. Jacet in medio chori ecclesiæ

Ch. XL. col. 30.

A sub lamina cuprea, cui incisum est hoc epitaphium:

Laus Cenomanensis & gloria Lemovicensis
Quo doctore prius, & justo judice fulsit,
Inclita Parisius, & quo pastore reluxit
Lugdunum, patriæ decus & arca Sophiæ;
Largus, famosus, subtilis & ingeniosus,
Hic Aimericus jacet, ordinis hujus amicus;
Et quoniam voluit in Grandimonte locari,
Fac Deus illius animam super astra levari.

A Mathæo Paris dicitur: *vir sine querela & pa-*
B *cificus.* In chronico Grandimontensi hæc leguntur: *Hic amator paupertatis, juris canonici doctor, studiosus studiosorumque amator præclarus fuit, qui tandem obiit & Grandimonte sepelitur anno 1257.*

Abdicante Aimerico, in archiepiscopum electus seu postulatus est Hugo, sed Innocentius, qui Philippum tanto beneficio cohonestare volebat, Hugonem cardinalitia purpura statim induit. Porro hujus cognomen & patria non omnino certa. Ad cognomen quod spectat dicitur: *De S. Caro, & de S. Theodorico,* tum *de S. Jacobo*, ac denique *de Celidorio.* Ad patriam vero quod atti-
C net, ab aliis Hispanus & Barcinone natus dicitur; ab aliis vero Barchinonensis in Niciensi comitatu ac ditione Sabaudiæ ducis; ab his vero Burgundus; ab illis Delphinas. Rem sic definit Chifflet. Contendit S. Theuderium in pago Viennensi abbatiam fundasse & successu temporis oppidum prope abbatiam, ab eo sancto nominatum excrevisse: nomen porro Theuderii Gallice mutatum in *S. Cher,* ut ex Theofredo factum est *S. Chafre,* ex S. Annemundo *S. Chamond*, & ex Gallico corrupto emersisse latinum *de S. Caro.* In eo oppido natum Hugonem, atque inde cognominatum *de S. Caro* & *de S. Theuderio*, non vero de
D S. Theoderico. Sed quid ad nomen de Barcinona? quia in hujus nominis pago prope Ebredunum, sui ordinis conventum aut erexit, aut plurimum fovit. Denique ad nomen *de Celidorio,* quod gentilitium esse nonnulli putant, contendit inscriptionem, quæ hujus cognominationis unicum est fundamentum, mendosam esse, & in ea legendum *de sancto Theuderio.* Burgundum vero dici, quia ejus ætate Delphinatus omnis, imo & Sabaudia, spectabantur quasi ad Burgundiam pertinerent. Adolescens Parisios venit, ibique tum prophanis, tum sacris litteris cum dedisset operam, baccalaureus evasit. Inde S. Dominici ordinem pro-
E fessus anno 1227. hos in pietate ac theologia progressus fecit, ut laurea doctoratus insignitus fuerit, & theologiam in academia Parisiensi docuerit, & exinde ad primas ordinis dignitates, licet invitus, fuerit evectus; ac tandem electus Lugdunensis archiepiscopus, mox ab Innocentio IV. in concilio Lugdunensi S. R. E. cardinalis sub titulo S. Sabinæ creatus; ac finito concilio in Germaniam missus, principibus persuasurus ut Guillelmi Hollandiæ comitis in Romanorum regem assumti electionem ratam haberent. Obiit Urbe veteri anno 1262. aut 1264.

K

ANNI CHRISTI

In hoc enim variant ipsa ejus epitaphia: ibidem sepultus est, indeque translatum est ejus corpus Lugdunum, & iterum conditum apud suos.

In probat. genealogiæ dominorum de Turre du Pin exstat charta Nicolai primæ Lugd. ecclesiæ archiepiscopi anni 1242. mense Aug. qua testatur Willelmum de Bello-visu vendidisse Hugoni Claromont. episcopo castrum de Talaverio pro 1500. libris Viennensibus. Quod quid sit mihi incompertum omnino est, nisi Nicolaus ille forte fuerit episcopus Aimerici vicarius seu suffraganeus, qui per abusum dictus sit Lugdun. archiepiscopus.

LXXXIII. Philippus.

Hîc de nomine hujus electi se se offert difficultas enodanda, quem enim hîc *Philippum Sabaudiæ* nuncupamus, *Stephanum de Sabaudia* appellat Petrus a Tarentasia hujus electi proximus successor, in sacramento fidelitatis quod præstat Francorum regi, quodque refertur t. 8. pag. 250. Spicilegii. Verum error est amanuensis aut exscriptoris, ut constat tum quia Aimarus ibidem, pag. 254. meminit Philippi, non Stephani de Sabaudia sui antecessoris: tum quia Philippum habent omnes indices, omniaque illorum temporum monumenta, chartæ, historiæ. Ergo.

Philippus de Sabaudia, Thoma Sabaudiæ comite, & Margarita de Foucigni an. 1207. natus est; Amedei comitis, Thomæ, Guillelmi, Amedei Maurianensis episcopi, ac Bonifacii Cantuariensis in Anglia præsulis frater, a juventute suis ingratiis a patre liberis onusto clero destinatus est, fuitque primum canonicus & primicerius ecclesiæ Metensis, deinde S. Donatiani Brugensis præpositus, Viennensis decanus, Valentiæ episcopus an. 1245. quo Innocentio IV. concilium generale Lugdunense primum celebranti charissimus, *custos pacis* constitutus est, & in præcipuum consiliarium assumtus. Hinc *cum*, ut habet Mathæus Paris ad hunc annum, *vellet D. Papa quibusdam præbendis vacantibus quosdam alienigenas consanguineos vel affines suos, inconsulto capitulo, intrudere*, & *in facie ei restitissent canonici*, nihil non tentavit ut eos ad pontificis voluntatem inflecteret, sed incassum, imo *comminati sunt & cum juramento obtestati, quod si tales apud Lugdunum apparerent, non possent eos vel archiepiscopus vel canonici protegere quin in Rhodanum mergerentur*. Hincque factum est, indignante licet Papa, ut *nec ipsi qui beneficium accepturi fuerant ultra usquam comparuerint*. Deinde cum ostiarius Papæ civem male habuisset, hicque in vindictam manum illi abscidisset, pœnamque rei postularet Innocentius, per se vix quidquam obtinuit, nec nisi Philippi motibus effectum est ut *quali modo honor Papalis saltem superficialiter salvaretur*, inquit idem Mathæus. Hinc cum dignitate sponte cessisset Aimericus, Hugonemque de S. Charo postulasset capitulum, huic Papa cardinalis dignitatem contulit, & Philippum Lugdunensem archiepiscopum dixit an. 1246. De cujus electione sic scribit idem Mathæus. *Anni sub illius curriculo consecratus est a Papa Lugduni in archiepiscopum Cantuariensem Bonifacius, plus genere quam scientia coruscus; plus armis Martialibus quam spiritualibus formidabilis.... Hujus frater Philippus, electus Valentiæ ipsis diebus ad archiepiscopatus Lugdunensis promotus est possessionem, priore cedente ob causas dicendas. Qui tantam a Papa meruit obtinere dispensationem, ut archiepiscopatus retenta cum suis commodis potestate, episcopatus Valentini proventus perciperet, uberrimorumque redituum quos in Anglia & Flandria possederat: quod plus, ut videtur, ob quasdam causas seculares fiebat quam spirituales, libere ac licenter asportaret, & præposituram Brugensem obtineret. Hic igitur elegans corpore, & armorum peritia præpollens, copiosisque redditibus saginatus, factus est quasi princeps Papalis militiæ.* Sicque nobile illud sacerdotium tenuit annis plusquam XX. non episcopus, sed episcopatus fruens emolumentis; non primas, sed primatis munia suo qualicumque modo exercens; non pastor verus, sed pastoris honoribus decoratus: quippe qui plus castris quibus natus erat quam claustris delectatus, ad sacros ordines se promoveri nunquam permisit. Mos non est meros electos, nec ultra provectos, in episcoporum seriem referre: verum quia Philippus hic noster cathedram diutissime ac pacifice possedit, illum omittere nequaquam potuimus.

Exstat in bibl. Sebus. diploma quo *Bonifacius, Cantuar. archiepiscopus, rector prioratus Nantuaci & conventus Nantuaci ex una parte, & Stephanus dominus de Thoire & de Villars ex altera... compromittunt alte & basse... in venerabilem patrem Philippum Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ electum, supra dissentione de Brion, & supra guarda Nanci.... Actum cal. Martii anno Domini 1246.* 1346. Amedeus a Sabaudia Maurienæ episcopus ejus frater hominium ab Hugone Burgundiæ duce, ipsius nomine excepit an. 1248. 1248. Dissidia inter Petrum a Sabaudia fratrem suum, & Guillelmum comitem Gebennensem Radulphumque ac Henricum filios ejus exorta componit anno 1250. Quo eodem anno Johannes 1250. Viennæ archiepisc. significat quod cum Albertus de Turre, Philippo electo Lugdun. multa damna intulisset, ei tandem se mediatore satisfecerit, ac inprimis hominium & fidem præstiterit, pro castro S. Andreæ, &c. Actum Viennæ in die S. Michaëlis. Statuta jam olim exarata comprobavit *anno Domini 1251. mense Junii*. Hoc di- 1251. plomate: *Nos Philippus Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ electus notum facimus quod oblatis nobis a decano & capitulo quibusdam statutis seu constitutionibus ejusdem ecclesiæ, cum easdem pias & laudabiles invenimus... eas approbamus*, &c. Eodem anno Innocentium papam in Italiam revertentem comitatus est, & cum numerosa militum manu deduxit. In MS. codice Portarum hæc leguntur: *Fratribus domus Portarum & fratribus Carthusiensis ordinis liberum transitum & pedagium per totam terram suam concessit anno 1252.* 1252. *Philippus Lugdunensis ecclesiæ electus, & procurator ecclesiæ Valentinensis.* Factus est Nantuæ prior, illudque beneficium possedit anno 1253. ad

Cent. 2. cap. 98.

Fragm. t. 2. pag. 42.

1266. quo clerum ejuravit. Sub ejus qualicumque pontificatu confirmatus est Girardus 1254. episcopus Eduensis anno 1254. Eodem anno 14. Martii a nepote Bonifacio Sabaudiæ comite castra de Tornon, de Verron, & de Bochesel, sub hominii conditione, in partem hæreditatis paternæ accepit. An. 1255. mense Sept. Alberto de Turre dedit facultatem redimendi castrum S. Andreæ (prob. geneal. domus de Turre du Pin, pag. 21.) Matisconensis episcopatus 1262. confirmationem sub eo obtinet an. 1262. Johannes Dalmatius. Commemoratur in testamento fratris sui Bonifacii Cantuariensis archiepiscopi condito 1264. anno *1264. die Sabbati proxima post festum B. Dionysii, E littera Dominicali currente, V. idus* 1266. *Octobr.* Refert Clemens papa, anno 1266. vacante sede Viennensi, *votis omnium electorum in Philippum Lugdunensem electum, ejusdem Viennensis ecclesiæ decanum, unanimi voluntate transfusis, concessum ab omnibus & promissum, quod illum reciperent in pastorem, quem ipse duceret eligendum*; elegisse vero Guidonem de Alvernia, quam electionem ratam habuit idem pontifex. Eodem anno fratrem suum Thomam, & Amedeum ac Ludovicum nepotes juvit in bello adversus Astenses, & adfuit adverso prælio quod fecerunt. Eodem anno, cum Guido Delphinus castra d'Annonai & d'Argentel usurpasset, duo alia illius ditionis occupavit Philippus, hincque bellum exarsit inter utrumque; sed statim sancita pax IV. idus Aprilis, servatis utrinque quæ ceperant, promissaque pro suis ecclesiæ clientela a Guidone. Eodem insuper an. Alexander de Balgiaco, fratris Raynaldi hæres, ac dominus Burgi, S. Triverii, Cuserii & Sagii Philippum nostrum hæredem suum instituit testamento condito mense Novembri. Demum an. 1267. quo absque prole masculina decessit Petrus Sabaudiæ comes, nobili illo sacerdotio cum suis aliis beneficiis dimisso, uxorem duxit comitis Burgundiæ filiam & hæredem Alexiam: ac dehinc, quamvis ad principatus administrationem perquam idoneus visus fuisset uti asserunt Spondanus annal. t. 1. & Sabaudiæ historici, omnia tamen illi in pejus ruere cœperunt, perpetuoque appetitus fuit ab hostibus suis, & adversa valetudine, hydropisisque morbo, quo ad mortem usque toto fere decennio cruciatus interiit mense Dec. an. 1284. al. 1285. Quod frequenter in aliis præsulibus tristi experimento confirmatum in historiis legitur. Depositus est in abbatia Altæ-cumbæ serenissimæ familiæ Sabaudæ sepulcro gentilitio. Coëpiscopum, seu, ut vulgo aiunt, suffraganeum sibi delegit Guillelmum Perardum Dominicanum, virum doctum & piissimum, qui toto decennio munia episcopalia obiit Lugduni, cujus se episcopum inscribere solebat, ut videre est ad caput ejus operum.

Quantum in urbem civesque Lugdunenses propensus fuerit Innocentius, hîc non observare piaculum videretur: *Nullo tempore*, inquit, *ab apostolicæ sedis memoria excidere poterit, cum quanta nos civitas vestra veneratione susceperit, & cum quanta studuerit diligentia honorare. Volentes*

A *itaque affectum paternum, quem ad vos pro tantis acceptis obsequiis gerimus, demonstrare, personas vestras, cum famulis & omnibus bonis* (vestris) *sub B. Petri & nostra protectione suscipimus*, &c. *Datum Lugduni XVI. cal. Martii pontificatus nostri anno octavo*, idest anno 1250. In alio diplomate ejusdem anni Id. Februar. Laudat Lugdunum tanquam civitatem titulo nobilitatis insignem, fidei puritate pollentem, pacis unione concordem, rerum affluentia locupletem, & situ loci communiter habilem universis: cives vero vocat peculiares apostolicæ sedis filios, humilitate tractabiles, mansuetudine lenes, affectione bene-B volos, & modestia compositos; unde mandat universis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, &c. ut si ad terras vel loca ipsorum jurisdictionis, aliquando accedant, tanquam optime meritos sedis apostolicæ filios eos in personis & rebus favorabiliter protegant, non permittant a quoquam molestari, & si justitiam sibi fieri petiverint plenam & sine mora & difficultate qualibet exhibeant. In tertio ejusdem temporis instrum. vetat ne ulla ecclesia seu parochia civitatis ecclesiastico possit subjici interdicto. In quarto concedit ut quandocunque pro civitatis negotiis nuntium ad apostolicam sedem miserint, quandiu ibi perman-C serit, Papæ familiaris existat, & sicut unus de ipsius familia habeatur. Dedit & in gratiam capituli bullam qua cavet ne ullus in perpetuum delegatus, vel subdelegatus, conservator, aut etiam exsecutor a sede apostolica deputatus in illud excommunicationis vel suspensionis, seu in ecclesiam Lugdunensem interdicti sententiam promulget absque mandato sedis prædictæ speciali, faciente plenam & de verbo ad verbum de præsenti indulgentia & de Lugdunensi ecclesia mentionem. Datum Perusii VIII. cal. Maii, pontificatus anno nono. Dedit & aliam qua indulget ut canonici extra civitatem Lugdunensem in causam D trahi per litteras apostolicas minime de cetero possint.

Observandus hîc insuper ac corrigendus error Severtii, qui proximum Philippi successorem assignat Guidonem de Bello-joco. Refert ex charta archivi Lugdunensis ecclesiæ quod *a mense Septembri anni 1268. vacabat sedes Lugdunensis.* Idem habet MS. codex Carthusiæ Portarum: *An. 1268. vacabat Lugdunensis sedes, & illam Eduensis præsul regebat.* Addit Severtius ex recordatione bullæ Clementis papæ IV. quod *cum pars canonicorum Lugdunensium Milonem* decanum elegisset, pars episcopum Claromontensem* * De Vaux.
E (Guidonem de Turre Hugonis ecclesiæ Lugd. seneschalli nepotem) *postulasset, ipse Papa G.* episcopum Altissiodorensem eccl. Lugdun. præfecit.* *Guidonem de Melloto.
Hunceque Guidonem Autissiodorensem pedum Lugdunense de facto tenuisse probat ex tabulis Carthusiæ Portarum in quibus non semel laudatur ac nominatur *Guido Lugdunensis minister humilis annis 1270. mense Octobri, & 1271. mense Junio.* Quod habet de suffragiorum divisione, & de Guidonis Autissiodorensis designatione, verum est. At virum illum piissimum sedem hanc occupasse negamus; quippe quibus compertum

ANNI CHRISTI

est illum vita functum Autissiodorensem adhuc episcopum vigesima die Julii anni 1270. ejusque corpus in medio cathedralis ecclesiæ sepultum fuisse. Sed quid ad chartas quas profert Severtius? Eas falsas pronuntiamus; & quidem ex notis chronologicis quas eis affingit. Quo enim pacto illas potuit scribere an. 1271. aut 1270. mense Octobri, qui hoc ipso anno jam a Julio decesserat? Adde a Petro de Tarentasia in sacramento fidelitatis regi Philippo exhibito anno 1272. Stephanum, imo Philippum, de Sabaudia nuncupari suum proximum, seu sine medio decessorem: *Respondimus*, inquit, *quod proximus prædecessor noster Stephanus de Sabaudia quondam ecclesiæ Lugdun. electus* &c. (Spicil. t. 8. pag. 250.) Adverte porro errare Severtium cum Guidonem illum Autissiodorensem cognominat de Bello joco; nam Guido de Melloto vocabatur, ut alibi dicemus. Adverte insuper nullum ab eo referri chartarum illarum, quas laudat, verbum quo de illis judicare possimus: urget, non esse arbitrandum illo tam pio seculo Lugdun. sedem orbam luxisse & vacuam remansisse ab an. 1268. ad 1271. aut etiam sequentem, quod esset portenti simile. Et hic fallitur doctus ille vir: aliud portentum pio seculo non minus indignum jam jam mirati sumus in Philippo. Sed illud, si portentum est, non minus verum: constat quippe post Philippi cessionem diu vacasse Lugdunensem sedem: sic enim loquitur Aimarus infra commemorandus: *Et nos ipsi vidimus R. P. bonæ memoriæ Geraldum quondam episcopum Eduensem, consanguineum nostrum carissimum uti isto jure pluribus annis vacante sede Lugdunensi per resignationem Philippi de Saubadia*, idest de Sabaudia, *tunc electi Lugdunensis, nomine ecclesiæ Lugdunensis*; (Spicil. t. 8. pag. 254.) nec id portentum dici potest, ut pote quod connaturaliter effectum est, ut ex historia constat. Paulo post Philippi abdicationem canonici Lugdunenses ad electionem convenerunt, sed bifariam divisis eorum suffragiis, ad Romanum pontificem jus electionis devolutum est pro moribus illorum temporum, quo utens Clemens IV. Guidonem de Melloto nominavit, & obiit an. 1268. 29. Octob. vacavitque sedes Romana usque ad 1. Septembris anni 1271. quo Gregor. X. in papam electus est. Interea Lugdunensem cathedram acceptare noluit Guido Autissiodor. episcopus. Hoc ergo tanto intervallo ob devolutam nominationem, necesse fuit vacare Lugdunensem cathedram.

Observandum denique durante interpontificio cives in clerum aperte rebellasse. Hi privilegiis sibi ab Innocentio IV. collatis freti: irritati ob diversas tum episcopi, tum cleri curias, quibus distrahebantur, & variis gravabantur incommodis, & ob provocationes, quibus extra Lugdunum, sæpe etiam extra Gallias, magno suo damno cursitare cogebantur, jugum ecclesiæ excutere decreverunt. A canonicis vero primum intentatæ minæ, dehinc in claustrum inducti plurimi nobiles amici aut affines ut rebelles ad officium revocarent; sed evoluti omnis simulationis integumento cives, Bressiæ & Sabaudiæ nobiles advocant, urbis claves arripiunt, turrim in ponte Araris sitam occupant, se se armis accingunt, & aperto marte claustrum obsident, vi capiunt, omnia diripiunt, canonicos fugere cogunt, & apud S. Justum præsidium quærere; ubi diversis velitationibus, imo & præliis ac assultibus hinc inde lacessiti, nihil non tentarunt utriusque ecclesiæ canonici, ut hos tumultus compescerent. Ac primo vicinorum principum & nobilium opera usi sunt, sed frustra. Deinde Girardum Eduensem episcopum, Lugdunensis archiepiscopatus, sede vacante, administratorem advocant. Expositæ hinc & inde querelarum causæ, propositæ pacis conditiones, electi sæpius arbitri, dataque sunt compromissa: sed his omnibus incassum tentatis, tandem in concilio provinciali Bellæ-villæ anno 1269. calendis Decembris coacto, sententia interdicti ecclesiastici in civitatem, & excommunicationis in cives lata est. 1269. Hincque cum cives Eduensem episcopum ejurassent, utpote qui aperte capitulo faveret, S. Ludovicus in jurisdictionis secularis possessionem se se immisit, & judicem declaravit Matisconis ballivum.

LXXXIV. Petrus II.

DE TARENTASIA

Petrus de Tarentasia cognominatus a loco originis in Alpinis scopulis, non procul a Maurienna valle, flumineque Isara. In Annalibus Prædicatorum Burgundus vulgo nominatur, sive a loco professionis quam Lugduni, in urbe tunc ad Burgundiam pertinente emiserit; sive ex eo quod provincia in qua natus est, ut & Sabaudia & Delphinatus sub regno Burgundiæ continerentur, quod innuunt Bernardus Guidonis in MS. cod. biblioth. Colbert. cum ait: *Innocentius V. natione Burgundus de Tarentasia Sabaudiæ*, & Nicol. Trivet Dominicanus in chronic. 1276. Spicil. t. 8. pag. 638. qui eadem habet verba. Prædicatorum ordinem a pueritia ingressus, magnum in studiis & pietate progressum fecit. Magistrum sententiarum legit, & doctoris lauream in facultate theologica Parisiensi consecutus est: evasit etiam in Francia præfectus provincialis, deinde totius sui ordinis superior generalis, postmodum an. 1272. uti asserit Bernardus Guidonis in catalogo provincialium Franciæ in Lugdunensem archiepiscopum & Galliæ primatem electus est, & fidelitatem Regi exhibuit nondum consecratus, sed tantum electus, ut patet ex ejus charta infra referenda. 1272. Quo eodem anno, seu sequenti juxta præsentem computandi modum, XIV. calendas Martii duo nuntii regis Francorum, cum inquisivissent *utrum Eduensis episcopus ratione administrationis sedis Lugdunensis, tenuisset curiam secularem Lugduni, & exercitium jurisdictionis & justitiæ exercuisset*; (Ch. XLIII. col. 32. 1273.) cumque tenuisse & exercuisse compertum habuissent, *ex parte domini Regis tenutam & saisivam totius justitiæ meri & mixti imperii & jurisdictionis secularis Lugduni ipsi domino electo restituerunt*, *D. Roberto seu Riverio ballivo Matisconensi* jusserunt ut *infra mensem unum a civitate Lugdunensi removeret gentes domini Regis, videlicet judicem, vigerium, badellos, & alios exercentes jurisdictionem nomine dicti Regis in civitate Lugduni*.

ANNI CHRISTI

Item inhibuerunt domino electo per fidelitatem A *quam domino Regi fecerat ne quid de prædicta jurisdictione communicet; nec eam in alium majorem vel minorem dominum vel dominos transferat, quousque ipse dominus electus cum domino Rege locutus fuerit viva voce. Item præceperunt dicto ballivo Matisconensi, quod omnia jura quæ de ipso capitulo nomine dicti domini Regis tenebat occupata tam in civitate Lugduni quam extra restitueret incontinenter capitulo memorato. Actum Lugduni.* Utrum ad hanc sedem Lugdunensem consecratus fuerit Petrus, non mihi omnino compertum est: sic enim de eo loquitur Bartholomæus, vulgo dictus Ptolomæus Lucensis historiæ eccl. lib. 23. cap. 17. *In eodem anno per Gregorium* (X. papam) *factus fuit archiepiscopus Lugdunensis, & nondum consecratus in ea dignitate, factus est per eundem episcopus Ostiensis*, & Velitrensis, ac cardinalis; at quanto post? non convenit inter scriptores; ipso anno 1272. inquiunt doctissimi fratres Galliæ Christ. quadripartitæ autores & D. Cave. Anno 1273. infra octavas Pentecostes, ut asserit Salanhacus in elencho cardinalium ordinis Dominicani; circa mensem Novembrem, ut aliis videtur. Certe ante initum concilium Lugdunense; siquidem in prima illius sessione, anno 1274. mense Maio: *A latere dextro pontificis*, cum aliis cardinalibus sedebant *frater Petrus Ostiensis & Velletrensis... episcopi cardinales.* Et in quarta sessione VI. Julii. *Frater Petrus Ostiensis prædicavit*: & eodem mense, die Dominico, XV. ejusdem: *Obiit frater Bonaventura Albanensis episcopus... cujus exsequiis interfuit Papa cum omnibus prælatis, & frater Petrus Ostiensis celebravit Missam, & prædicavit.* Denique die XVI. *ejusdem mensis in V. sessione frater Petrus Ostiensis episcopus præsentibus omnibus prælatis baptizavit unum ex nuntiis Tartarorum cum duobus sociis.* Major etiam ecclesiæ Romanæ pœnitentiarius constitutus est. Ac tandem primus ex suo ordine ad summum pontificatum promotus XIII. cal. Febr. 1276. Innocentii V. nomen assumsit, ac Romam veniens 22. Febr. in basilica principis Apostolorum ornamenta dignitatis suscepit, statimque animum ad præclara quæ mente versabat pro ecclesiæ bono adjecit, sed mors conatibus obstitit. Romæ defunctus 22. Junii ejusdem anni sepelitur in basilica Lateranensi. Exstant multæ nobilis ingenii lucubrationes ante pontificatum exaratæ, & typis mandatæ Tolosæ opera viri doctissimi R. P. F. Antonini Reginaldi.

LXXXV. AIMARDUS.

DE ROUSSILLON.

Aimarus, alias Aimardus, imo & Ademarus de Roussillon nobilissima gente Viennensi natus, filius Artaldi IV. domini de Rossillione, frater Amedei Valentinensis & Diensis episcopi, Sabaudiæ, Burgundiæ & Genevæ comitum consanguineus [a], fuit primum Cluniacensis monachus, Gregorio X. familiaris & carissimus, a quo

[a] Thomas Sabaudiæ comes in testamento Guiam Burgundiæ uxorem suam, & *consanguineum suum R. P. D. Aymarum archiepiscopum Lugdun. & illustrem virum D. Othonem comitem Burgundiæ dictæ dominæ Guiæ germanum*, filiorum suorum tutores nominat, ut refert Guichen. hist. Sabaud. instrum. pag. 102.

A translato ad sedem Ostiensem & purpura induto P. de Tarentasia, factus est Lugdunensis præsul an. 1274. [b] & statim concilii Lugdunensis custos & pacis conservator ab eodem constitutus est. Exorta nonnulla inter ipsum & capitulum pro jurisdictione simultate & controversia, sic pars utraque compromittit: *Nos Aimarus... primæ Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus, & etiam Hugo decanus & capitulum Lugduni..... promittimus fide præstita hinc inde stare ac parere, voluntati... ordinationi vel sententiæ, quas sanctissimus papa Gregorius X. super querelis vel quæstionibus quas habemus.... ad invicem.... Actum Lugduni in* B *Octavis B. Laurentii anno Domini 1274.* Vi 1274.
cujus compromissi Papa declarat *jurisdictionem temporalem in civitate Lugdunensi spectare ad archiepiscopum, & pro aliqua parte ad capitulum, ratione juris, quod idem capitulum a quondam comite Foresii acquisivit, & comitatum apellant: sed quia* ex diversis curiis institutis plurima incommoda, civium damna, & gravamina orta sunt, atque exhinc scandala, bella, cædes & strages; statuit *quod una sola sit curia secularis in civitate, & exercitium jurisdictionis ejusdem sit archiepiscopi Lugdunensis*; ea tamen ratione ut *archiepiscopus rectorem illius quoquo nomine vocetur* C & judices *instituat in capitulo*, de ejusdem capituli consensu, qui *officia sibi commissa eorumdem archiepiscopi & capituli nomine ac pro ipsis exerceant. Datum Lugduni III. idus Novemb. pontificatus nostri anno 3.* Composuit idem Roman. pontifex inter cives & archiepiscopum ac clerum; & primo omnes injurias in præcedentibus motibus illatas abolet, ita ut nemo de cetero ratione illarum molestari possit; 2.° omnes excommunicationis, interdicti & privationis sententias prædictorum tumultuum occasione latas relaxat; 3.° vetat muniones a civibus in urbe constructas, & jussu suo dirutas, unquam restitui nisi de archiepiscopi & D capituli voluntate; 4.° prohibet ne cives sigillum habeant, ne in urbe catenas, aliudve viarum impedimentum, absque simili licentia ponant; 5.° pro damnis clero illatis damnat cives ad septem millia librarum Viennensium certis terminis persolvenda. Aymarus Lugdun. archiepisc. dat litteras Stephano abbati Saviniac. quibus agnoscit se ab illo auxilium accepisse contra D. de Villars, non ex debito, sed ex mera gratia. Datum die Jovis post Assumtionem B. M. V. anno Domini 1277.

Anno 1280. cum Johanne Foresii comite ad 1280.
justitiæ reformationem missus est a Philippo Audace Francorum rege; huncque titulum habent E statuta hanc in rem ab eis exarata: *Per episcopum Lugdunensem & comitem Foresii reformatores justitiæ patriæ Occitanæ. Anno 1281. XVI.*

[b] Tumultum aliquem in ejus electione exortum discimus ex concilio Bituric. a cardinali S. Ceciliæ coacto, ubi hæc habentur apud Johan. Maan, histor. Turon. ecclesiæ, pag. 105. secundæ partis. *Quando electiones pastorum imminent celebrandæ, populi multitudine per filios iniquitatis concitata in electores impetum faciente, ipsæ in nonnullis ecclesiis impediuntur totaliter, aut ipsæ in locis actenus consuetis nequeunt celebrari. Prout in Lugdunensi, Burdegalensi, & Carnotensi ecclesiis nuper dignoscitur esse factum.* Hoc porro concilium habitum est anno 1276. aut 1277. sic tumultus de quo in canone, neminem alium spectare potest, nisi Aymarum nostrum. De eo vero altum ubique silentium apud ecclesiæ Lugd. historiæ scriptores.

ANNI CHRISTI

calend. Mart. inquit vetus monumentum : *Aimo* (idest, Aimarus) *Lugd. archiepiscopus pactum init cum Guillelmo de Claromonte Viennensi decano pro conservatione jurium utriusque ecclesiæ.* Exstat Spicil. t. 8. pag. 253. ex minori chartulario Eduensi Aymari diploma in quo asserit primo constare vacante sede metropolitana Lugdunensi episcopum Eduensem, *debere de antiqua & approbata consuetudine metropolitanam sedem tenere, & omnem administrationem tam in temporalibus, quam in spiritualibus habere, & omnia castra... villas & domus prædictæ sedis tenere, & fructus levare, & suos integre facere; sicut econtra idem jus per omnia, de antiqua similiter & approbata consuetudine archiepiscopus Lugdunensis, sede Eduensi vacante, obtinet in prædictis.* Testatur 2.° vidisse se *R. P. bonæ memoriæ Geraldum quondam episcopum Eduensem, consanguineum suum charissimum uti isto jure pluribus annis in ecclesia Lugdunensi nomine ecclesiæ Lugdunensis, sede vacante per resignationem Philippi de Sabaudia. Seque vice versa usum, & in præsenti uti per mortem Gerardi ejusdem.* Unde tertio ne perire possit vel lædi jus ecclesiæ Eduensis, præcipit omnibus ministris Lugd. ecclesiæ sub vinculo juramenti super hoc sibi specialiter præstito, ut si contingat Lugdun. sedem vacare, episc. vel suos in possessionem jurisdictionis spiritualis & temporalis inducant ubi primum requisiti fuerint. *Datum anno Domini 1282. mense Decemb.* 1282.

Ch. XLIV. col. 32.

Quo ipso anno vel sequenti vitam cum morte commutavit; siquidem ex chartophylacio Lugdunensi liquet an. 1283. nonis Octobris Lugdunensem sedem pontifice orbatam fuisse, quo & *R. Jacobus episcopus LX. Eduensis ... recognovit se habuisse administrationem archiepiscopatus .... a capitulo Lugdunensi, & eandem administrationem debere reddere ..... dicto capitulo Lugdun. nomine & ad opus electi archiepiscopi ... quotiescumque tempus & locus se obtulerit*, &c. *Pontificatus D. Martini papæ IV. anno tertio*, Christi 1283.

Vir clar. D. de Lamure asserit ab eo concessum anno 1279. religiosis S. Antonii xenodochium Lugdunense vacuum, quod dicebatur *domus contractoria*, & *S. Andreæ* nomen gerebat. Secundo duos, ut aiunt, suffraganeos habuisse. Primum, monachum quemdam Johannem nomine, cujus hic erat titulus : *Frater Johannes episcopus Tiriensis, & familiaris domini Aimari archiepisc. Lugdunensis*, sub quo Franciscanorum Montis-Brisonis cœmeterium benedixit an. 1275. Alterum, cujus nominis prima littera erat R... de quo Catellus in historia Occitaniæ, ubi dicitur *Lugdunensis episcopus*, anno 1280.

LXXXVI. RODULPHUS.

DE LA TORRETE.

Rodulphi electionem discimus ex Brevi Martini papæ IV. dato populo civitatis & diœcesis Lugdunensis, apud Menestr. inter instrumenta histor. Lugduni, pag. 31. col. 1. in quo sic loquitur : *Dum ecclesia Lugdunensis per obitum bonæ memoriæ Ademari* vacaret, *pro substitutione pastoris* adunati canonici, cum inter se convenire non possent, decreverunt *in electionis negotio per viam procedere compromissi in sex ex canonicis.* Data eis potestate archiepiscopum designandi, factaque solemni promissione illum quem designarent intra tempus exstinctionis accensæ candelæ admittendi. Hi intra illud tempus Durgellum præcentorem elegerunt & proclamarunt, qui *electioni de se factæ consensit ad instantiam capituli, & ad sedem apostolicam accessit* : cumque interea Reginaldus aliique canonici nonnulli se se hujusmodi electioni opposuissent, *tandem, Durgellus quod sibi ex electione competebat in manibus nostris libere resignavit. Nos considerando dilecti filii nostri Rodolphi de Torreta conversationis merita, vitæ munditiam, honestatem morum, dona scientiæ, aliasque virtutes multiplices quibus personam suam altissimus decoravit, de eodem Rodolpho, canonico Virdunensi, eidem ecclesiæ de fratrum nostrorum consilio providemus. Qua propter* vobis *per apostolica scripta mandamus* ut præfatum electum devote recipiatis, &c. *Datum apud Urbem veterem die quarta idus Junii pontificatus nostri anno......*

Rodulphus ergo, qui & Rodolphus, & Radulphus nuncupatur, cognomen habet de Torreta, *de la Torrete*, uti cum Martino papa eum nominant quotquot de rebus ecclesiæ Lugdunensis scripsere; non vero de Torota, ut habent Sammarthani fratres. Fuit Virdunensis canonicus, & in ea urbe tantopere floruit ut ejus fama commotus Martinus IV. Lugdunensem archiepiscopum designarit. Possessionem iniit an. 1283. 1283.
die Julii vigesima secunda per suos procuratores Guillemum d'Argenteüil canonicum Virdunensem & Henricum de Sartines item S. Justi canonicum; qui ab Eduensis episcopi archiepiscopatus administratoris ministris postularunt electo restitui temporalia, quod illi sub prætextu præsulis sui absentiæ, sed instinctu capituli S. Stephani, cui mens erat de suæ jurisdictionis redintegratione cum designato prius agere, recusarunt. Quod odorati cives Radulpho scripsere, mala & incommoda postulatæ a capitulo restitutionis exaggerantes. Interea realem archiepiscopatus possessionem iniit die Lunæ post Natalem Domini anno 1284. Anno sequenti reformationem ju- 1284.
stitiæ in provincia Occitana cum Foresii comite consummavit, & decretum edidit quod sic orditur : *Nos Radulphus miseratione Divina Lugdunensis episcopus & Johannes comes Forensis ad partes linguæ Occitanæ pro reformatione patriæ & correctione curialium destinati per dominum nostrum regem Franciæ & Navarræ*, &c. Eodem anno, *mense Julii*, relaxat 40. dies de injunctis pœnitentiis omnibus ecclesiæ B. Mariæ Montis-Brisonis benefactoribus. Eodem denique idibus Septembr. Gaudemarum dominum de Jarcsio domicellum suum in civitate Lugdunensi & in suburbiis vicarium instituit ad defendendum & manutenendum dictam civitatem, cives ac res & bona eorum. Metropolitico jure Hugonis Eduensis episcopi obedientiam recepit. Anno 1286. 1286.
mense Martio seu juxta præsentem annum inchoandi modum 1287. cum eodem Hugone

De Mura, pag. 334.

De Mura, pag. 334.

Menestr. Instrum. pag. XXXIII.

ANNI CHRISTI

celebrem illum contractum fecit, quem videre A est tom. 8. Spicileg. pag. 255. Eodem anno Matisconensem synodum provincialem habuit die Jovis post festum B. Petri & Pauli cujus acta refert D. de Lamure. In eo edita statuta *ad reformationem morum quorumdam, & expellendas fraudes & malitias perversorum.* Cum civibus Lugdunensibus circa ecclesiæ suæ temporalia jura pluribus contendit, quia capitulo suo plus æquo favere ipsis videbatur. Hanc ob causam Parisios profectus ibidem è vita decessit septima die Aprilis anni 1287. ut habetur in obituario, & asserit Menestrerius.

Hist. pag. 336.

1287.

Non me latet quid in contrarium proferri B possit, instrumentum videlicet a Patre Menestrier relatum in tractatu de bellis & induciis inter canonicos & cives Lugdun. in scripto appellationis, quod sic incipit: *Anno 1290. indict. 3. mensis Septembr. die V. pontificatus Nicolai papæ IV. anno 3. coram venerabili & R. in Christo patre Rodolpho Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo, in mea & testium... præsentia... civium procuratores... legi fecerunt appellationem... in hæc verba: Vobis R. P. domino Rodolpho.... archiepiscopo supplicando significant cives*, ne restitutioni multiplicium in urbe curiarum consensum detis, alioquin *appellamus... Facta sunt* C *hæc in vico Gallandiæ Parisiensi, in qua tunc hospitabatur Lugdunensis archiepiscopus memoratus, circa horam tertiam, præsentibus venerabilibus Beraudo de Gotho Agennensi*, &c. *Et ego Aubertus de Matouvilla apostolicæ sedis publicus notarius prædictæ interpositioni, dictis die, hora & loco lectæ coram dicto archiepiscopo, & ab ipso & contra ipsum interpositæ, una cum testibus supra scriptis præsens fui.* Id quidem agnosco, sed mendum esse in chronicis aut autographi aut exempli notis contendo, tum ob obituarii autoritatem jam a me relatam; tum quia in libro compositionum comitatus Foresii an. 1288. mense Maio refertur D charta qua Hugo de Vaudrey dicitur *Lugdunensis curiæ officialis pro Eduensi antistite*, tunc archiepiscopatum, *sede vacante* administrante: tum ex historia Petri de Augusta statim referenda. Sub Rodulpho suffraganei munus obiit vir percelebris Hugo Seguin Claromontensis, ordinis Prædicatorum, quem Romana purpura, postulantibus meritis induit Nicolaus papa an. 1288. unde & more aliorum suffraganeorum, *episcopus Lugdunensis* nuncupatur a Stephano d'Estampay ejus ordinis scriptore.

DE GOTH seu DE GOUTH.

LXXXVII. BERALDUS.

Post Rodolphi de Torreta transitum Petrus de Augusta (d'Aoust) Lugdunensis ecclesiæ archidiaconus electus est in ejus successorem, sic enim de eo acta capituli: *XIII. cal. Julii obiit Petrus de Augusta archidiaconus ecclesiæ Lugdun. qui in eadem basilica fuerat concorditer in archiepiscopum electus, & per electionem scrutinio de se factam tenuerat administrationem sedis dictæ ecclesiæ. Sed antequam ei provisum esset in ecclesia Romana, quæ tempore illo vacabat, ipse migravit ad Christum anno 1287.*

Samm. & de Mura.

Refert Menestrerius litteras Honorii papæ IV. missas populo Lugdunensi, in quibus sic loquitur: *Dudum Lugdunensis ecclesia, per obitum Rodolphi... pastoris solatio destituta, duæ in ea electiones, una de... Percevallo de Lavania subdiacono & capellano nostro, reliqua vero de... Henrico Burdegalensi electo, tunc archidiacono Tornodorensi...* fuerunt *a decano & capitulo... per viam scrutinii ad electiones hujusmodi procedentibus in discordia celebratæ. Henrico autem pro* (suæ) *electionis prosequendo negotio ad apostolicam sedem personaliter accedente, Percevallus* (suam)... *prosequi non curavit, propter quod secundum constitutionem Nicolai papæ prædecessoris nostri, ab omni jure, si quod sibi electione sua acquisitum fuerat, noscitur cecidisse. Henricus vero volens ecclesiam Lugduni a dispendiis quæ per... instantiam & prolixiorem vacationem incurrere poterat præservari, omne jus* (suum) *nobis sponte & libere resignavit. Nos igitur resignatione recepta, cupientes* illi *ecclesiæ personam præsidere per quam salubriter valeat gubernari, ad Beraldum tunc archidiaconum in ecclesia Agennensi, virum litterarum scientia præditum, vitæ munditia morumque maturitate præclarum, prudentia spiritualium, ac temporalium providentia, fide digno testimonio commendatum, ipsumque B. præfecimus ecclesiæ Lugdunensi... Quo circa universitati vestræ mandamus, quatenus eumdem electum, tanquam patrem & pastorem* (vestrum) *suscipientes ipsius monitis & mandatis fideliter intendatis... Datum Reate decimo calendas Augusti, pontificatus nostri anno secundo.* Idest anno Christi 1289.

ANNI CHRISTI

Histor. Lugd. instr. pag. 31.

Valeant ergo Paradinus, Robertus, Severtius, Sammarthani fratres & de Mura qui hîc archiepiscopum inserunt Johannem III. Ex allatis enim Martini & Honorii bullis evidens est post Aimarum nullum fuisse Lugdunensem archiepiscopum præter Rodolphum & Beraldum: quod & confirmatur ex indice archiepiscoporum ad calcem antiquissimi martyrologii, scripto tempore Ludovici de Villars in quo desinit. Sic autem numerantur antistites *Aimericus, Philippus, Petrus Aimarus, Rodulphus, Beraldus, Henricus, Ludovicus*, absque ulla fictitii illius Johannis commemoratione. Paradinus quidem asserit Johannem II. Lugd. episcopum transegisse cum Guichardo Bellijocensi dynasta an. 1289. Asserit, sed transactionis instrumentum non refert; atque adeo nihil inde certi inferri potest. Nisi forte dicatur prætensum hunc Johannem non alium esse a Durgello præcentore electo archiepiscopo, sed E cujus nomen non exprimitur in bulla Martini IV.

Itaque, Beraldus seu Berardus de Gotho origine Burdigalensis pago de Villandran, patrem habuit Beraldum de Gouth equitem, dominum de Villandran, fratrem germanum Bertrandum Burdigalensem archiepiscopum & postea summum pontificem Clementem V. Infulas Lugdunenses obtinuit sub finem anni 1288. aut ineunte 1289. quo postremo diploma edidit Philippus Rex pro jure administrationis Eduensis & Lugdun. ecclesiarum sede alterutra vacante. Illud infra referemus. Cum in territorio Lugdunensi

1289.

Ch. XLV. col. 33.

ANNI CHRISTI

Menestr. instrum. hist. pag. 33.

omnia vicinorum principum bellis commoverentur, A Ballivus Matisconensis nomine Regis decano, capitulo ac civibus prohibet *ne per districtus eorum & jurisdictiones transmittant vel afferri permittant victualia, armaturas & alia de regno in imperium, in damnum & præjudicium Regis* ipsius *& domini Belli-joci*, &c. Cum audivissent cives nuper factam Parisiis compositionem seu ordinationem & archiepiscopum ejusmodi ordinationi, decretum Gregorii X. de unica Lugduni constituenda præsulis curia, abroganti consensisse, *ab archiepiscopo, & a dicta ordinatione* ipsius, seu ab

Idem ibid. pag. 25.

ipso acceptata, dato scripto *ad serenissimum regem Francorum, tanquam ad superiorem in temporali-* B *bus ratione ressorti... provocant & appellant... ipsi inhibentes ex parte dicti domini Regis ne pendente provocatione aliquid attentet vel attentari permittat. Actum Lugduni in Petrascissa in camera archiepiscopi. Anno Incarn. Domini 1290. die*

1290. *Mercurii post octavas B. Michaëlis, indict. IV.* Quam civium provocationem approbavit Philippus rex, jussitque Ballivo Matisconensi, ut omni modo impediret ne pendente appellatione a quoquam gravarentur. Præceptum datum est Parisiis eodem anno *die Lunæ ante festum Nativitatis B. M. V.* Demum facto ab archiepiscopo Beraldo, & G... decano instrumento, quo ar- C bitri & supremi judices electi sunt duo Papæ legati Gerardus Sabinensis episcopus, & Benedictus S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis, ab his definitum servandam esse Gregorii sententiam, unicamque in civitate curiam esse debere, servatis tamen, per appositas conditiones, capituli juribus. *Datum Parisiis apud monasterium S. Germani a Pratis sub anno Domini 1290. indict. 3.* Duobus abhinc annis Philippus cognomento Pulcher dato præcepto sic loquitur: *Cum ex officii nostri debito subditos nos-*

Ibid. p. 99.

tros & incolas regni nostri ab oppressionibus defendere teneamur, & in pace ac tranquillitate fo- D *vere, supplicationibus civium Lugduni, civitatis de regno nostro existentis favorabiliter annuentes, eosdem sub nostra speciali gardia & protectione suscipimus... Actum apud regalem abbatiam* (du Lis)

1292. *prope Melledunum anno 1292.* unde & *Gardiatorem* instituit; & cum Beraldus archiepiscopus prohibuisset hoc ipso anno, *ne ullus de civitate Lugduni faceret aliquam taxationem seu impositionem equorum vel armorum vel aliquam collectam* in urbe & *ne ullus auderet habere & tenere arma seu equos in dicta civitate sine licentia sua, sub pœna aris & corporis*, id iniquum rati cives per procuratorem suum appellarunt ad re- E cens institutum *Garderium*, & si necesse est ad Regem. *Actum & datum Lugduni in aula archiepiscopali, die Veneris ante festum Nativitatis B. Mariæ V. anno Dom. M. CC. XCII.*

In collegium cardinalium deinde cooptatus est a S. Celestino V. & episcopatu Albano cohone-

1294. status, Neapoli an. 1294. mense Sept. In Gallia legatum egit sub Bonifacio VIII. an. 1295. una cum Simone episcopo Prænestino ad pacem inter Franciæ & Angliæ reges componendam, qua legatione functus, in Galliis obiit an. 1297. Julii 27.

ANNI CHRISTI

Odoricus Rainaldus ad annum 1294. in appendice, pag. 633. col. 1. affirmat post assumtionem Beraldi ad cardinalatum & Albanensem episcopatum, Lugdunensis archiepiscopatus administrationem tam in spiritualibus quam in temporalibus ab eodem Celestino papa collatam fuisse Ludovico filio Caroli Siciliæ regis qui in fratrum Minorum ordine religiosam vitam professus fuerat, licet nondum ad tonsuram aut minores ordines promotus fuisset: bullamque datam esse Sulmonæ VII. idus Octobr. anno primo pontificatus, Christi 1294. In ea porro sic loquitur: *Dilecto filio nato carissimi in Christo filii Caroli regis Siciliæ..... cum desideres in clericali habitu Domino famulari, ad tuæ supplicationis instantiam, qui apud hostes ecclesiæ detineris obses, fratri Francisco de Apta ord. Minor. per alias litteras concessimus facultatem, quod tibi primam tonsuram & omnes minores ordines conferre valeat. . . .* (Insuper) *procurationem Lugdun. ecclesiæ vacantis tunc per promotionem venerab. F.N.* * *Remundi* * Berald. *Albanensis episcopi, nuper ad apicem cardinalatus assumti, olim illius ecclesiæ archiepiscopi, & administrationem in spiritualibus, & in temporalibus*, &c. Papamque sanctissimum in hoc negotio attendisse, *claritatem excellentis generis ejus, eminentiam luminosæ scientiæ, venustatem morum & multiplicia dona virtutum, depressum quoque ac laceratum statum majoris ecclesiæ Lugdunensis, quæ vicinorum potentum injurias... gravem diminutionem jurium suorum ac facultatum amaris fletibus ingemiscebat.* Bullam se eruisse dicit ex codice MS. Vatic. sign. 539. epist. 12. Addit hæc postea a Bonifacio VIII. rescissa fuisse. Scrupulum tamen hîc movere posset, quod de his altum sit apud Vadinghum eruditum alias ac diligentem scriptorem, silentium.

Nova quoque hîc exurgit difficultas de Hugone Aycelini Dominicano, cujus epitaphium in ecclesia Prædicatorum prope Claromontem habetur, his verbis: *Hîc jacet venerabilis P. D. Hugo Aycelini ordinis Fr. Prædic. Ostiensium & Veletrensium episcopus cardinalis, qui obiit die XXIX. mensis Dec. anno Dom. 1297.* Hæc quidem plana, sed difficultatem facit tabella, quæ est prope tumulum ad superius limen portæ sacrarii, in qua effigies Hugonis exprimitur cum hac epigraphe litteris Gothicis exarata: *Frater Hugo Aycelini nobilis Gallus, Arvernus, de Billomo dictus, vir pietate & doctrina celeberrimus, qui doctor Parisinus Romam missus, sacri palatii magister electus, regi Galliæ charus, S. R. E. cardinalis creatus, Lugdunensis mox archiepiscopus, Ostiensis & Veliternus pastor factus, posteritati relictis ingenii sui, & piæ prodigalitatis monumentis, obiit 3. calend. Jan. an. 1297. Requiescat in pace.* Notat unus è nostris sodalibus, qui locum inspexit, tabellam eodem tempore factam quo tumulus conditus est. Unde subdubitabundus ait id unum inferri posse, paucis solum mensibus Hugonem ecclesiam Lugdunensem rexisse post Beraldum de Gout. Mihi tamen persuadere non possum eum ad hanc dignitatem evectum unquam fuisse. Primo quia de illo ejus titulo altum in ipsius testamentis, & in epitaphio

ANNI CHRISTI

& in epitaphio silentium. Secundo quod nec inter episcopos Lugdunenses a quoquam hucusque recensitus fuerit. Error ergo est in epigraphe, quæ id unum epitaphio addidit quæque illo posterior est, quidquid sodali nostro in contrarium videatur.

DE VILLARS.

LXXXVIII. Henricus I.

Henricus I. de Villars Stephani II. domini de Thoire & de Villars ex Beatrice de Foucigny filius, abbas Cassaniæ, Lugdunensis ecclesiæ canonicus & comes an. 1270. ut patet ex bibliot. Sebus. Cent. 2. cap. 100. deinde camerarii dignitatem & Forverii præposituram obtinuit. B Ut camerarius variis de juribus compromisit cum archiepiscopo Rodulpho & Hugone de Turre senescallo Lugdunensi, itemque cum Beraldo præsule; ac tandem cum avitum familiæ decus præstantibus meritis tueretur, Lugdunensem pon-

1296. tificatum adeptus est anno 1296. post festum Pentecostes. Post suam electionem Romam profectus est, ut a Bonifacio papa VIII. confirmationem acciperet: ubi an. 1297. interfuit *canonisationi S. Ludovici*. Maximam cum Bonifacio contraxit amicitiam, ejusque animum adversus Philippum cognomento *Pulchrum* pro juribus ecclesiæ suæ accendit, & adfuit synodo ab eodem Papa C habitæ contra nobiles vectigalia ecclesiæ imponentes, ut testatur Polydorus Virgilius, lib. 17. histor. Anglicæ.

1298. *Anno 1298. die Martis ante carnis-privium novum, videlicet VI. calendas Martii apud Aurelianum, Rex dicebat quod archiepiscopus debebat sibi homagium, archiepiscopo contrarium dicente. Tandem* (præsul) *fecit ... fidelitatem, cum protestatione quod si reperiretur homagium, quod jus Regis sibi salvum super homagium remanet.* (Ergo) *archiepiscopus recognovit Regi regaliam Eduensem, & abbatiæ Saviniaci. Rex autem nolebat quod hæc nominaret, sed quod faceret fidelitatem pro* D *rebus quibus prædecessores sui consueverunt fidelitatem facere;* (sed præsul) *dixit ante & post dictam fidelitatem, quod non debebat nisi regaliam Eduensem & abbatiæ Saviniaci.* Fecit tamen absolutam. Ipse vero hoc eodem anno hominium accepit a Guichardo Belli-jocensi. *Actum præsentibus Guillelmo decano, Ludovico archidiacono, Johanne camerario*, &c. *anno IV. Bonifacii papæ VIII.* Cum eodem Guichardo graves habuit controversias circa hominium Guidonis de sancto Triverio pro castro de *Beauregard*, quæ tandem finitæ sunt arbitrio Guillelmi Viennensis archiepiscopi, Humberti comitis Albonis ac Vien- E nensis Dalphini, Humberti de Villars fratris archiepiscopi, &c. Clientelare sacramentum ei quoque præstitit Humbertus de Villars nepos pro

1299. castro de Chastellard anno 1299. Eodem anno concilium Ansæ celebravit, cui suffraganei per se aut per deputatos interfuere cum abbatibus & aliis secundi ordinis ecclesiasticis. Illud integrum

Hist. Lugd. pag. 342. edidit V. C. dominus de Lamure. Cum abbas Insulæ Barbaræ Dego nomine regulam non observaret, nec a suis monachis observari curaret, zelo pietatis incensus, Athanacensem abbatem, &

Lugdunensis curiæ officialem designavit, qui de re veritate inquirerent, & congrua tantis malis remedia apponerent: quod summo studio executi sunt, in abbatem animadvertentes, ac congrua reparandæ observantiæ regulari statuta sancientes. Sub ejus regimine fundatur Carthusia *Saletarum* dicta pro monialibus Carthus. ordinis & septem monachis ab Humberto Delphino, qui Henricum rogavit ut fundationem ratam haberet, quod & præstitit an. 1299. mense Octob. Cum ferre non posset a suis judicibus ad regios appellationes, Bonifacio papæ significavit libertatem inde ecclesiasticam violari, & pontificiam autoritatem labefactari; unde Graves illæ Papæ ad Regem litteræ, quibus irritatus prohibuit ne quis subditorum quidquam pecuniæ ferret extra regni limites. Urbem suam interea supposuit interdicto Henricus, nisi a solitis provocationibus abstinerent cives, atque ut videtur justam Regis iram pertimescens Romam profectus est. Testamentum condidit an. 1301. mense Julio, quo ea suæ ecclesiæ jura impertitus est quæ sequuntur: *Præcipimus quod castrum Trevoltianum cum suis pertinentiis ab archiepiscopo & capitulo teneatur perpetuo in feudum; mandantes hæredibus nostris, quod hominium faciant archiepiscopis & capitulo, &c.* Ex hac mortali vita discessit hoc eodem anno XV. calendas Augusti, ex magno obituum libro, fol. 14. non Romæ, sed Anagniæ, uti docet Ughellus in indice præsulum Anagniorum, & sepultus est in ecclesia S. Jacobi extra muros cum effigie stemmatibus familiæ adornata, & rudi hoc epitaphio: Severt. pag. 311. sec.

Immaculata caro procerum de sanguine claro
Hic jacet Henrici de Villariis, benedici
Debet virtutum vas, ecclesiæque. . . . . . .
. . . . . . ornatus animi gravitate probatus, &c.
Octavo decimo Julii post mille trecentos
Annos, in primo moriens est traditus humo.

DE VILLARS.

LXXXIX. Ludovicus I.

Ludovicus de Villars filius Humberti IV. domini de Thoire & de Villars; ex archidiacono successor Henrici propatrui creatur suffragiis canonicorum anno 1301. mense Septembri, & a Bonifacio papa confirmatus inauguratur a Viennensi archipræsule anno 1302. Henrici decessoris vestigiis inhærens, dominium Philippi regis in 1302. urbem Lugdunum pro viribus impugnat, Bonifaciumque papam ad suas partes facile adducit: adeo ut in mandatis cardinali le Moine datis, cum legatus in Franciam mitteretur, non minimum locum obtineret negotium Lugdunense; denuntiaretque Papa sibi ut testi oculato constare Regi nullum, archiepiscopo omne jus in urbem competere. Anno 1303. Carmelitis ædes sibi in civitate construendi facultatem concedit. Post multas discordias, lites ac bella circa hominium pro Trevoltio exhibendum, consentiunt archiepiscopus cum decano & capitulo, & Humbertus Villarii dominus; hicque anno 1304. die Lunæ, in festo sancti Laurentii indict. 2. Romana sede vacante per obitum Benedicti, in capitulo apud

ANNI CHRISTI

ecclesiam Lugdunensem clientelam professus est. Eodem anno, mense Januarii, id est an. 1305. civium Lugdun. privilegia confirmat. Eo sedente Clemens V. Lugduni solemniter coronatus est

1305. XI. Novemb. 1305. & eodem anno prima die Martii apud Petram-scissam archiepisc. constituit Johannem Dalphini comitem Vapincensem & Guidonem ejus fratrem custodes domus fortis de Bechevillein. Ecclesiam Lugdunensem primum a sanctis apostolis, deinde a S. Nicetio nuncupatam, quæ huc usque paroecialis fuerat, in collegiatam erexit *die Veneris ante Ramos Palmarum anno 1305.* diploma inter instrumenta

Ch. XLVII. col. 35. referemus. Rex Philippus cognomento Pulcher rescripto dato Pontisaræ 1307. mense Septemb. multa archiepiscopatui, ecclesiæ, & canonicis contulit privilegia. Ac in primis, *civitatem villam Lugdunensem, & omnia & singula castra, villas, possessiones, & loca, jurisdictiones, temporalitates quascumque, pedagia tam per terram, quam per aquam, Telonea, monetas, homines, retrofeda, census, servitia,* &c. *laudat, vult, & concedit gratiose.* Remittit ea quibus *tenebantur pro injuriis, inobedientiis, excessibus, rebellionibus, contumaciis, pacis fractionibus, feloniis, & aliis transgressionibus, tam per L....* (Ludovicum) *archiepiscopum... capituli ministros,* &c. *adversus nos & gentes nostras multipliciter perpetratis.... salvo in aliis jure nostro,* inquit, *& in omnibus quolibet alieno.* In altero diplomate ibidem eodemque tempore dato ad *pacis concordiæque tractatum* cum Ludovico archiepiscopo & capitulo se Clementis papæ precibus inclinatum *descendere* profitetur. Deinde confitetur *merum & mixtum imperium, omnimodam jurisdictionem altam & bassam in tota civitate, villa Lugduni, sub nostris,* inquit, *garda & ressorto, & superioritate, ad archiepiscopum & capitulum... immediate, integre & in solidum pertinere; quibus ressorto, superioritate & garda utemur nos & successores nostri... modo, forma & modificationibus quæ inferius exprimuntur;* quasque deinde fuse prosequitur. Verum quia in hoc diplomate restitutioni duarum jurisdictionum præsulis & capituli, contra id quod a Gregorio X. definitum fuerat, Rex consentire videbatur, intercessere cives eodem anno, die Sabbati ante festum S. Vincentii, & intercessionem admittens Philippus illius publicationem cohibuit, pactumque in suspenso teneri voluit, quod deposuit apud Prædicatores Parisienses.

Severt. pag. 416. Eodem anno *Guichardus dominus Bellijoci* profitetur se *esse Vassallum D. archiepiscopi Lugdun. & ecclesiæ, propter villas de Maximiaco, de Chalomoute, & eorum territoriis.* Eodem denique, mense Aug. Guidonem Dalphinum *Garderium Lugdunensem instituit cum pensione mille librarum,* hist. Delphinat. tom. 2. pag. 136. Fato eripitur Ludovicus anno 1308. Julii IV. sic fert obituarium Cassaniæ & asserit Lamure. IV. idus ejusdem mensis, uti ex homiliario & archivis refert Severtius.

Exstat instrumentum capituli sede vacante, in quo, hæc habentur: *Nos G. decanus & capitulum primæ Lugdun. ecclesiæ, notum facimus, quod cum nuper sede vacante per mortem D. Ludovici quondam archiepiscopi, gentes seu procuratores D. episcopi Eduensis tenuerint ad manum suam dictam sedem & ejus administrationem. Deinde dicto episcopo sublato de medio dicta sede Lugdunensi vacante. Adeoque per mortem dictorum archiepiscopi & episcopi utraque sedes vacet ad præsens; nosque prædicti decanus & capitulum secundum antiquas consuetudines, conventiones & statuta, consuevimus in casu prædicto tenere & gubernare dictam sedem Lugdunensem, & vice versa capitulum Eduense sedem Eduensem; nolumus quod propter tenutam præsentem jus nobis aliquod in jurisdictione Lugdunensi acquiratur, neque propter hoc aliquod præjudicium civitati & civibus & sedi & capitulo Lugdunensi generetur..... Datum secundo nonas Augusti anno Domini 1308.* Exstat & aliud quo constat iterum sedem vacasse eodem mense: *Anno 1308. die Veneris ante festum B. Bartholomæi apostol. D. Clementis papæ V. anno 3. per præsens publicum instrumentum cunctis appareat evidenter, quod nos Hugo Dei gratia Thabariensis episcopus.* Reliqua vide apud Severt in S. Annemundo, §. 7. pag. 155. ad art. 6.

XC. PETRUS III.

DE SAVOYE.

Petrus de Sabaudia, Thoma Pedemontii principe ex Guieta Burgunda matre natus, Philippi Pedemontii Achaiæ & Moreæ principis frater. Fuit primum Sarisberiensis in Anglia decanus, postea canonicus ac comes Lugdunensis, dehinc ejusdem ecclesiæ decanus anno 1304 inquit de Mura, ac tandem Lugdunensis antistes creatus an. 1308. mense Decembri. Pontificatus initia 1308.
consecravit confirmatione statutorum editorum de mandato Philippi, quem, *Lugdunensem electum patruum suum* appellat, quibus & alia de suo adjecit. Parisiis cum degeret conventus est a Nogareto regni cancellario, ac monitus ut pacto secundo Regis diplomate supra relato, quod secundam *Philippinam* vocant, subscriberet, supremumque ejus in urbem Lugdunum dominium agnosceret; quod cum ille recusaret, Nogaretus, ut erat ardentis animi, nonnulla protulit, quæ in personæ, generis & dignitatis suæ ignominiam traxit Petrus, quod & ille negavit, & falsum esse coram testibus comprobavit: at nec sic adduci potuit præsul ut postulata concederet, tempusque petiit ut de his cum suis consuleret. Acta sunt hæc *anno 1309. Januarii die septima,* id est anno 1310. secundum hodiernum annos inchoandi modum. *Anno* sequenti *1311. XIV. cal. Nov.* 1311.
Lugdunum reversus, clerum utrumque, magnates & plebem eo impulit, ut pacto intercederent; intercessionis instrumentum refert Menestr. pag. 50. Nec id solum, sed jus appellationum ad regios judices pro viribus cohibuit, imo, ut habet Robertus Gaguinus in rerum Gallicanarum annalibus, *non satis prudens blasphemias regiæ majestati irrogavit.* Unde *anno 1310. atrox inter utrumque bellum exarsit,* ait Oldoinus, cujus eventum pertimescens Clemens papa *die VIII. calend. Julii Stephanum & Landulfum cardinales legatos misit ad Regem intercessores, ut Lugdunenses*

ANNI CHRISTI

pristinæ restitueret gratiæ, omnemque injuriam Deo ac sedi apostolicæ donaret... jussitque *ut parte sua archiepiscopum Lugdunensem, canonicorum collegium & cives ad pacem alendam, præstanda Regi debita officia, & injurias illatas expiandas cohortarentur.* Verum his omnibus nihil efficientibus obsidione cinctus est in sua civitate archiepiscopus a Ludovico Navarræ rege cognomento Hutino Philippi filio, captus archiep. & ad Philippum Parisios deductus est, ac post longam custodiam satisfactione exhibita tandem suæ libertati permissus est: Verba sunt Gaguini. Hinc tandem scripto diplomate *Viennæ die Lunæ post* Misericordiam Domini, *mense Aprilis, anno Domini*

Menestr. instrum. pag. 51.

1312. *1312. Petrus archiepiscopus* significat se *totam & omnimodam jurisdictionem* Lugdunensem *altam & bassam, merum mixtumque imperium, ex permutationis causa in Regem transferre* sibique *in recompensationem* dandam a Rege *terram sibi ecclesiæque suæ hæreditariam, cum mero & mixto imperio, & omnimoda jurisdictione alta & bassa, emolumentis & juribus pertinentibus ad eamdem.* ad proborum & prudentum virorum æstimationem, &c. Hinc Philippus abrogavit diploma anni 1307. quod *Philippinam* dicunt.

Interea defuncto Clemente papa, longoque interpontificio vexata atque offensa ecclesia, Philippus Pictaviæ comes regnique administrator, cardinales qui convenire non poterant Lugdunum adduxit & in conclavi inclusit donec Papam

1316. eligerent. Post 40. dies, die 7. Aug. an. 1316. Jacobum d'Ossa Cadurcensem, cardinalem Portuensem, summum pontificem designarunt, qui ibidem ad portam basilicæ S. Johannis solemni pompa coronam accepit v. Sept. Cum Petrus pensionem annuam a Ludovico de Villars Guidoni Delphino assignatam non solveret, jussus est a Ludovico rege cognomento Hutino ei satisfacere, anno 1315. Ipsi quoque scribit idem Philippus Franciæ & Navarræ rex, ceterisque archiepiscopis pro congregandis per Galliam con-

1319. ciliis, VII. Junii 1319. ut ferunt chartæ regii thesauri. Eodem anno die Sabbati ante Rogationes, videlicet 13. die mens. Maii, procuratores Henrici Dalphini, tutoris Guigonis Dalphini Vienn. offerunt hominium D. P. de Sabaudia Ludun. eccles. archiep. ut patet ex instrumento in chartario Viennensi. Anno sequenti archiepiscopus parum sibi constans initam cum Rege concordiam mutare voluit; dolebat sibi vix quidquam dominii Lugduni superesse, unde conciliatis sibi clero & populo, Regem enixe rogavit ut jurisdictionem sibi restitueret, quam ab eo in feudum reciperet, præstito prius clientelæ sacramento, & agnito ejus supremo dominio, cum jure provocationis ad regios judices, &c. postulatis assensit Rex dato diplomate die Veneris post

1320. Pascha, die 4. Aprilis anni 1320. Sed postea rursum novis emergentibus dissidiis, a successoribus Regibus in perpetuum recepta est omnimoda in Lugdunum jurisdictio & *temporalitas.* Nomi-

1321. natur Petrus archiepiscopus an. 1321. Novembris 23. in scheda pro monialibus S. Petri. Anno sequenti *ex certis causis & justis eum moventibus*

A *& in jure expressis, univit & annexavit prioratum de Noiost pertinentem ad* Insulæ Barbaræ *monasterium officio camerariæ*, chartam refert D. le Laboureur in Ruderibus, pag. 201. Anno 1322. *die 2. mensis Maii, videlicet die Dominica post festum apostolorum Philippi & Jacobi*, cum decano Stephano de Balma aliisque canonicis de juribus, & debitis a Rege, jurisdictionis causa, composuit. Anno 1325. die 5. Junii declarat quod *licet propter importunitatem petentium, legata* pauperibus, ad alios pios usus converterit & mandaverit applicari, suæ tamen intentionis non esse quod legata hujusmodi in alios usus

B applicentur, quam per testatores fuerit ordinatum, &c. Menestr. instrum. pag. 107. Franciscanorum ecclesiam dedicavit, diemque clausit extremum anno 1329. ætatis suæ 57. conditus 1329.

Lugduni in majori basilica, teste Pingonio in arbore gentilitia principum Sabaudiæ. Severtius tamen & de Mura ex obituario ecclesiæ produnt vita privatum mense Novembri 1332. & in ecclesia S. Justi jacere. Quo eodem anno fundationem domus Casalis a domina de Bello-prandio factam in Forezio acceptarat & sua autoritate firmarat, vi Bullæ Johannis XXII. datæ hoc ipso anno 2. Martii.

C Sub eo imminutus ac determinatus est canonicorum numerus hac charta: *Nos Stephanus decanus & capitulum primæ Lugdun. ecclesiæ . . . cum propter multitudinem canonicorum ... receptorum ... & exiguitatem redituum .... ac propter guerrarum discrimina, oppressiones baronum & principum vicinorum .... multi ex canonicis in magna indigentia persliterunt, hospitalitatem, eleemosynas, & alia onera honesta & consueta persequi non poterant, ut debebant: & ... frequentissime plures ex ipsis canonicis ob causas prædictas oportebat absentare, ex quo divinus cultus & hospitalitas erant multipliciter diminuti ... idcirco ...*

D *unanimi voluntate & consensu ... ordinamus certum numerum canonicorum in dicta ecclesia Lugd. perpetuo firmiter & inviolabiliter observandum, videlicet 32. canonicorum, & non ultra, octo canonicis personatus seu dignitates in eadem ecclesia habentibus in dicto numero inclusis, cum 4. custodibus & 7. militibus, ac 12. capellanis in dicta ecclesia haberi consuetis*, &c. Decretum juramento confirmant, & a recipiendis confirmari decernunt. *Actum & datum in capitulo nostro generali die 2. Novembr. anno 1321.* Quod decretum hactenus observatur. Petro nonnulli substituunt Petrum de Chalant Augustanæ eccle-

E siæ præpositum, Ebali vicecomitis Augustæ filium, sed immerito: solam enim decessoris, cui charissimus erat, resignationem habuit, quam quidem statim admitti curavit, ac Lugdunum se contulit, verum nondum accepto provisionis, ut aiunt, diplomate, subitanea morte exstinctus est, non sine veneni suspicione, ut habent Severtius & Guichenon. Unde, nunquam inita possessione, archiepiscopus haberi nequit.

XCI. GUILLELMUS I.

De Sure.

Guillelmus de Sura, alterius Guillelmi domini

ANNI CHRISTI

de Sura filius, Lugdunensis canonicus & comes, ac primum cum his titulis cantoris etiam dignitatem obtinebat anno 1308. ut patet ex instrumento capitulari canonicorum hujus ecclesiæ, deinde archidiaconi munere functus est, ut habetur ex simili monumento anni 1327. Demum vita functo Petro de Sabaudia, a capitulo archiepiscopus electus est, ac statim a Romana sede confirmatus, ut ex antiquis Vaticani registris evin-
1335. citur, inauguratur anno 1333. mense Januario. Anno sequenti die XVI. Februarii testis nominatur in responso Humberti Delphini ad requisitionem factam nomine Philippi regis Francorum. Anno 1335. publicæ hospitalis pauperum domus ad pontem Rhodani sitæ bona regenda dedit quibusdam civibus, administrationem vero & curam pauperum duobus Chassaniæ mona-
1333. chis. Anno eodem ind. 3. mense Octobr. memoratur ut præsens & testis in instrumento, quo Petrus Gebenn. episcopus Amedeo Gebenn. comiti dimittit ea quibus erga se tenebatur pro pluribus castris & villis in Gebennesio sitis. Anno
1336. 1336. 14. Dec. civium Lugdun. libertates, *franchisias*, consuetudines & privilegia confirmat ob eorum fidelitatem inquit, & quia *a tempore promotionis nostræ nobis in arduis & periculosis negotiis contra impugnatores sedis nostræ persecutores viriliter & fideliter astiterunt.* Petrus de Castellione abbas monasterii Bellæ-villæ ordinis S. Augustini fecit juramentum ecclesiæ & sedi Lugdunensi in præsentia Johannis decani, &c. Idem præstat abbas Athanacensis die 20. Maii an. 1338. in præsentia R. D. G. archiepiscopi Lugdun. Idem denique agit Sibylla de Varenis abbatissa S. Petri an. 1339. die 25. Jan. Ejus autoritate edita sunt acta synodalia a Guillelmo du Bourg Matisconensi canonico ipsius officiali; edidit & ipse plura in synodo Lugduni habita in die S. Lucæ anno 1337. Denique ejus nomine exarata sunt & alia a Chaberto Hugon legum doctore, S. Justi obedientiario, & ipsius post Guillelmum officiali. In archivis legitur eum viam universæ carnis ingressum fuisse an. 1340. Jacet in sacello B. V. M. nuncupato *de alto dono* ad majorem S. Johannis basilicam, & aliunde inquit Severt. legimus in magno obituum libro eum obiisse XII. cal. Octob.

V. Menestr. inter instrum. pag. XXII.

XCII. GUIDO III.

DE BOULOGNE ou D'AUVERGNE.

Guido de Alvernia, vulgo de Bolonia dictus, quem Petrarcha *regia stirpe progenitum* asserit, Roberti VII. Alverniæ & Boloniæ comitis ex Maria Flandrensi filius, vir fuit acris ingenii, maximisque animi dotibus præditus, ut habet Innocentius VI. papa; eum, ac Petrocoriensem cardinalem, sacri collegii maximos vocat Froissart, & Petrarcha, *duos thesauros validissimos lateque Christi regnantes in pascuis.* Ad statum clericalem destinatus Parisios studiorum causa missus est, ubi se totum Theologiæ dedit, rarus apud seculares, frequens apud clericos, ac maxime apud fratres Prædicatores in quorum conventu se in juventute sua multum conversatum fuisse affirmat: unde & 50. florenos eis suo testamento

Epist. ad Johan. Regem.

A legavit. Anno 1339. nullo adhuc gaudens beneficio, ac uno clerici titulo honestatus, coram Philippo Valesio Francorum rege cum Catalaunensi episcopo, & Guillelmo Flote cancellario arbiter electus est pro sedanda lite inter Beraldum Dalphinum de Mercorio, aliosque mota, ratione terræ Mercorii. Paulo post & adhuc *in juventute sua* Ambianensis canonicus effectus est, deinde archidiaconus Flandrensis in ecclesia Morinensi. Tandem non Tornacensis, Cameracensis, aut Bononiensis præsul, sed Lugdunensis archiepiscopus, *in minoribus ordinibus & in vicesimo ætatis suæ anno vel circiter constitutus*, a Benedicto XII.
B anno 1340. v. idus Octobr. designatus. In bulla Philippo regi directa pronuntiat pontifex Guidonem *virum esse litterarum scientia eruditum, insignitum elegantia morum, decorum honestate, vitæ munditia nitidum, in spiritualibus providum, & in temporalibus circumspectum, ac aliarum multiplicium virtutum meritis, &c.* Nominatur in actis fundationis collegii Eduensis Lutetiæ anno 1341. 1341.
Sequenti anno v. idus Octobris a Clemente VI, 1342.
cardinalis presbyter titulo S. Ceciliæ creatus est, & ecclesiam sancti Chrysogoni in commendam simul accepit, ac, ut solebant primæ nobilitatis cardinales, familiæ cognomen retinuit, dictus car-
C dinalis de Bolonia. Suum archiepiscopatum in manibus capituli abdicavit.

Exinde Romanæ sedis ministerio se totum devovit. Avenione Papæ assidebat an. 1346. cum Carolus Moraviæ princeps solemni sacramento promisit se jura ecclesiæ Romanæ conservaturum. Ad Ludovicum Hungariæ regem fratris occisi mortem crudeliter ulciscentem, legatus a Clemente VI. missus, ejus animum leniit ac mitiorem reddidit. Anno 1350. Patavii S. Antonii translationi interfuit, Romam inde ad Jubileum reversus, piæ matri occurrit, ac Roma Patavium redux, generalem suæ legationis synodum ibidem
D celebravit mense Maio. Demum Avenioni redditus sub finem ejusdem anni, aut paulo ante, Portuensis episcopus renuntiatus est. Ab Innocentio VI. funestum bellum quod diuturno tempore Francorum & Anglorum animos & arma exercuerat, exstinguere cupiente missus est anno 1353. ut industria sua pacis consilia promoveret; verum irriti fuere omnes ejus conatus. Anno 1354. non parum contulit ad obtinendas Carolo II. Navarræ regi cædis Caroli Hispani reo tabulas absolutarias, illumque prius oratione habita graviter arguit. Succurrit & Petro d'Aigrefeüille Claromontensi episcopo, cujus prædia in
E manum Regis merito tradita fuerant, obtinuitque ut caducorum jure manus injectio solveretur, dato prius a præsule scripto, quo profitebatur se pro temporalibus in Regis verba jurasse. Parisiis degens Carmelitarum ecclesiam a Johanna regina rogatus dicavit. Ad Reges Castellæ & Arragoniæ missus anno 1359. triennioque commoratus, quamvis ægre admodum, pacem tandem inter eos procuravit. Idem præstitit & an. 1372. Castellanum inter & Lusitanum; ac sequenti 1373. Arragonicum & Navarrum cum Castellano conciliavit pactis utrinque liberorum nuptiis,

ANNI CHRISTI

mense Junio: ac deinde Ilerdæ * fato functum eodem anno die 23. Nov. asserunt Onuphrius & Contelori. ex antiquis Avenionensibus registris, nunc Romæ repositis: quod tamen stare nequaquam potest, quia *die 27.* ejusdem *mensis codicillos conscribi jussit in castro de Casp Cæsaraugustanensis diœcesis*, quod Ilerda decem leucis aut circiter dissitum est, in quo & obiisse eodem die videtur, cum obitus dies 27. Novembris assignetur in archivo S. Capellæ * Vici-comitis, & in obituario Ambianensi. Illum autem veneno sublatum a Carolo Navarræ rege increbuit rumor. Testamentum condiderat an. 1372. die 16. Maii, quo sepulturam elegit in monasterio Vallis-lucidæ; sive de Boscheto Cisterciensis ordinis, diœcesis Claromontensis, ubi & jacere constat ex testamento Johannis I. Alverniæ & Boloniæ comitis ipsius fratris, quo declarat se velle corpus suum condi in ecclesia Boscheti prope D. cardinalem fratrem suum.

* Lerida.

* Vic le Comte.

DE VILLARS.

XCIII. HENRICUS II.

Henricus de Villars Humberti IV. domini de Thoire & de Villars & Leonoræ de Bellojoco filius, Ludovici archiepiscopi nepos, fuit primum ecclesiæ Lugdunensis canonicus, deinde sacrista, postea camerarius, inde Vivariensis episcopus an. 1333. Ab Humberto Delphino Viennensi in Alverniam profecturo omnium ipsius terrarum præfectura generali donatur an. 1335. die 14. Maii ut habetur in archivis cameræ rationum regiarum Delphinatus. Alias ad idem ministerium litteras eidem concedit hoc ipso anno 12. Julii. Postea fit antistes Valentiæ & Diæ an. 1336. permutatione facta cum Aimaro de Vouta. Demum ob eximias dotes a Lugdunensi capitulo in præsulem postulatur an. 1342. die septima Novemb. Diploma Romanum obtinuit die 24. Decembris proxime sequentis, possessionem realem adeptus

Prob. hist. Delphinat. pag. 294.

Ibid. pag. 299.

1343. est ineunte anno 1343. secundum præsentem anni inchoandi modum. Obtenta hac dignitate, non destitit esse prædicti Delphini principis administer præcipuus, vocaturque ejus locum tenens in computo anni 1347. ubi quædam expensæ ejus mandato factæ anno 1346. referuntur, ut videre est in monumentis ad historiam Delphinatus, pag. 84. Ibidem pag. 538. referuntur litteræ Humberti Delphini, quibus Henrico assignat pro *Vadiis* * sex florenos auri quotidie, quandiu foret ejus *vicarius* in Delphinatu. Eo etiam titulo anno 1346. jubet Aimardo de la Tour & Odoberto de Castro-novo destruere fortalitia in confiniis terrarum suarum erecta. Quo titulo an. 1345. 9. Dec. mandat Ballivo & officialibus Viennensibus ut compellant Judæos hujus regionis ad solutionem partis sibi contingentis de mille florenis, quos eorum contribules in toto Delphinatu degentes dare tenebantur pro *passagio* ultramarino; veniam quoque & pœnam criminibus dedit: quod postremum ut secure præstaret, bullam exemtionis ab irregularitate obtinuit a Clemente VI. an. 1346. In hujus provinciæ ac omnium toparchiarum Delphini cessione, inter pacta legitur, Henricum Lugd. archiepiscopum locum tenentis

* Gages.

A officio semper functurum, etiam post Humberti abdicationem. Certe non parum profuit, ut ditionem suam Delphinus Philippo Francorum regi transmitteret, cum enim in generalibus trium statuum comitiis deliberaret Humbertus an Papæ, an duci Sabaudiæ, an Regi traderet, clerus suffragia detulit ad Pontificem, nobilitas ad Regem, populus ad Sabaudiæ comitem, ipse se nobilibus adjungens, principis animum in Regem inclinavit; demumque subscripsit diplomati, quo idem Humbertus pactionem cessionis hujus provinciæ confirmavit, & dominio se se penitus exuit in conventu Prædicatorum an. 1349. Non ergo mirum B si a Rege institutus est Delphinatus gubernator, seu principis locum tenens, quo nomine, anno 1354. *quingentos florenos auri de Florentia magni ponderis accepit, pro gentibus in armis positis in garnisione castri de Varei*, ut fidem facit ejus chirographum a nobis visum.

Nominatur ut præsens anno 1343. in transactione inter Humbertum Delphinum & Philippum de Vienna dominum de Pymont; & in charta qua idem Delphinus Francisco de Fredulfis dat castrum de Asperomonte diœcesis Vapincensis anno 1345. ac tandem in donatione Castri-Villani facta ab eodem principe nepoti suo notho C Johanni, anno 1349. Quo eodem anno Carolus filius Johannis Regis & Delphinus Henrico ejusque capitulo hominium præstat pro castris *d'Anonay & d'Argent*. Quo insuper exsecutioni demandavit Clementis papæ VI. bullam qua licentiam dabat Carolo Franciæ Delphino uxorem ducendi Johannam filiam Petri Borbonii ducis. Quo denique fecit concordiam cum Bartholomæo & conventu Athanacensi super dominio & regimine dictæ, abbatiæ quod contendebat præsul, & negabant monachi. An. 1350. monachos & abbatem Insulæ Barbaræ reformavit. Anno sequenti a rege Francorum in gratiam D officiorum plurima dominia obtinuit apud Rupem-scissam. Pacem inter Delphinum & Sabaudiæ comitem procuravit an. 1352. de quo vide Guichen. tom. 3. hist. Sabaud. pag. 187. Videtur singulari affectu S. Mariam Magdalenam coluisse; unde forte Philippus Cabassole Cavallionensis episcopus & postea cardinalis, ei dicavit a se exaratos de illius vita & miraculis libros, qui habentur in bibliotheca S. Victoris Paris. Certe fundator exstitit capellæ illius nomine dicatæ in metropolitana sua ecclesia anno 1355. institutis 12. capellanis, quibus hodie totum officii pondus incumbit. Diem clausit extremum E Henricus anno 1354. 25. Novembris inquiunt de Mura & Menestrerius 1357. inquiunt Sammarthani fratres, at sibi contradicunt, cum aiunt Raimundum ejus successorem iniisse an. 1355. nec enim abdicasse legitur Henricus. Certe non obiit ante annum 1355. hæc enim ex extremo pene libro MS. fundationis ecclesiæ Lugdunensis refert Seyvertius *G. P. abbas monasterii Insulæ Barbaræ Lugdun. diœcesis in præsentia D. Henrici archiepisc. G. decani, & aliorum 4. canonicorum præstitit juramentum secundum formam superius annotatam, die 20. Maii anno 1355.*

ANNI CHRISTI

1343.

1349.

1351.

1355.

1355.

ANNI CHRISTI

Ab aliis dicitur è vivis ereptus 3. die Maii, quod fi ita eft, non nifi an. 1356. obiiffe dicendus eft ex hoc loco in quo obedientiam fufcepiffe fertur 20. ejufdem menfis. Humatus eft in facello B. Magdalenæ.

SAQUET.

XCIV. Raimundus.

Raimundus Sacheti, aliis Sequeti, ac etiam de Saquella, fed verius Saquet ut habetur in litteris Philippi Valefiii anno 1333. datis in gratiam Philippi *de Chauvirei* Matifconis Ballivi, pro unione hujus muneris cum officio *Gardiatoris* Lugduni. Fuit primum in fupremo fenatu confiliarius; poftea Morinenfis feu Tarvanenfis præful, eoque epifcopatu fruebatur an. 1346. Incenfa ab Anglis urbe fua epifcopali, Lugdunum fecesfit, ac Henrico de Villars defuncto fuffectus eft anno 4. Innocentii VI. papæ, qui eft Chrifti
1356. 1356. poffeffionemque iniit 27. Aprilis. Humbertus dominus de Villars clientelam ei reddidit pro caftris *de Beauvoir* & *de Chaftellard* in Sebufianis, quemadmodum habet regiftrum baroniæ
1357. Belli-jocenfis. Anno 1357. civium privilegia confirmavit, diploma edidit Meneftr. qui teftatur infuper fe in tabulario S. Eugendi, feu S. Claudii
Inter inftrum. pag. 121. vidiffe inftrumentum ipfius hoc ipfo anno fcrip-
1358. tum. Orta an. 1358. graviffima feditione Parifiis, Stephano Marcello mercatorum præpofito tumultus autore, tot calamitatibus commotus Innocentius, tres legatos mifit Lutetiam ut pacem reftituere tentarent, fcripfitque ad univerfitatem Parifienfem, monens ut prædictos legatos, quantum poffent, in hoc pio opere adjuvarent. Bulla data eft apud Villam-novam Avenion. diœcefis 14. Julii, pontificatus anno VI. Inter hos vero legatos, primum locum tenebat *Raimundus archiepifcopus Lugdunenfis*. Sedit fere triennio. Scio P. Meneftrier ejus obitum illigare anno 1357. fed fallitur.

DE TUREY.

XCV. Guillelmus II.

Guillelmus II. ex nobili familia de Tureyo ortus, fuit primum Lugdunenfis ecclefiæ decanus, qua in dignitate conftitutus Guidonem VII. Forefii comitem in canonicum honorarium cum capitulo admifit, ut refertur in antiqua Forenfis tabularii recenfione; demum canonica electione factus eft ejufdem ecclefiæ archiepifcopus anno
1358. 1358. Sequenti diploma confcripfit ad colligendas fidelium eleemofynas pro reclufis. Novum erat genus anachoretarum utriufque fexus, qui & prope urbem, & intra illius muros, in privata oratoria fecedebant. Cum circa id tempus Matifconenfis comitatus datus fuiffet Johanni Franciæ, & Paris dignitate fuiffet honoratus: cumque novus comes fibi omnia jura quæ Matifconenfium dominis competebant, arrogaret, quia Philippus Valefius officio Ballivi ejufdem urbis adjunxerat dignitatem fenefcalli Lugdun. & *Gardiatoris* civium, contendit jus illud cuftodiæ fibi competere. Hinc commoti archiepifcopus, canonici & cives, Carolo V. tunc regnum regenti expofuere, in pacto cum Philippo Valefio rege inito, ftatutum, jura *fuperioritatis*, *refforti*,

A *gardæ*, &c. quæ Regibus, Lugduni competebant non poffe per quemcumque *extra manum regiam a corona Franciæ quovis titulo alienari*. Hic dato diplomate declaravit *nunquam fuiffe nec effe fuæ intentionis hujufmodi jura* per conceffionem comitatus Matifconenfis fuo germano factam *comprehendi*, eique aut ejus miniftris prohibet ne quid in contrarium præfumant. *Datum apud Meledunum anno Domini 1359. menfe Decembris.* 1359.
Ad eum fcripfit Innocentius VI. epiftolam datam calend. Februar. anno 9. fui pontificatus, hoc eft Chrifti 1361. in qua hæc ait: *Cæterum ex litteris dilecti filii nobilis viri Girardi militis tui ......*
B *didicimus qualiter tua & ipfius exftiterat deliberatione provifum, quod ipfe tuis & ipfius fumtibus cum decenti gentis armigeræ comitiva incæpti per nos negotii fubfidium adveniret.* Tunc Papa conabatur ejicere adverfarios, qui locum S. Spiritus occuparant. Orta eft illis temporibus inter antiftitem & capitulum gravis controverfia de bonis mobilibus defunctorum clericorum, & ex ea fluxere plurima fcandala, quæ clero invidiæ, plebi vero offenfionis caufa fuerunt. Unde Guillelmus & capitulum ut hæc a fe amoverent, in hunc modum pacti funt: *Quod D. archiepifcopus & ejus fucceffores habeant perpetuo pro lectis dignita-*
C *tum, canonicorum, & incorporatorum, quoties ipfos decedere contigerit, 15. florenos auri boni. Item pro lecto & aliis prædictis cujuflibet canonici fimplicis dignitatem non habentis, decem florenos auri; & cujuflibet capellani perpetui, 6. florenos auri .... die 26. menfis Junii, anno 1363.* Quo eodem 1363.
anno mandatum dedit capitulum, *quod fiat moneta*. Viam univerfæ carnis ingreffus eft IV. Idus
Maii anno falutis 1365. fepultus in choro cathe- 1365.
dralis ecclefiæ, in qua anniverfarium fundavit pro animæ fuæ falute.

D'ALENÇON.

XCVI. Carolus I.

D

Defuncto Guillelmo, tribus electionibus intra breviffimum tempus habitis, tres diverfi fucceffores defignati funt. Prima, Maii XX. octavo ab ejus obitu die, archiepifcopus nominatus eft Jacobus de Coligni. Secunda, Johannes de Talaru decanus, ineunte Julio. Tertia denique Carolus d'Alençon die 13. ejufdem menfis. Hæc porro fola, flagitante Rege ab Urbano papa V. duabus aliis irritatis, fortita eft effectum. Qua propter.

Carolus I. d'Alençon regio Francorum fanguine ortus, Caroli comitis filius natu maximus, frater Petri ipfius in comitatu fucceſſoris, &
E Philippi cardinalis, religionis zelo & turbarum quæ poft obitum parentis in Gallia fervebant, pertæfus, habitum S. Dominici fufcepit in conventu Parifienfi, abdicata comitis dignitate & ampla hæreditate. Qua de re apud Innocentium VI. pluribus conquefta eft ejus mater Maria Hifpanica: hinc Johanni marchioni Montisferrati mandatum a Pontifice ut Caroli propofitum diligentius indagaret, & fi inveniret feculum conftanti & matura voluntate fugiffe, eum in propofito confirmaret, fin autem juvenili levitate hoc fibi primum perfuafiffet, vel deinceps ignota fibi prius religionis

ANNI CHRISTI

asperitate commoveretur, a statuto professionis ter-
mino interdiceret. Eum a Deo vocatum, & perse-
verandi proposito præditum reperisse marchionem
Montisferrati inde conficitur, quod professionem
emisisse constat. Postea a capitulo Lugdunensi in
archiepiscopum electus, vicit competitores,& in-
1365. auguratus est 3. idus Julii 1365. Interfuit baptis-
mo Caroli Delphini, deinde Regis hujus nomi-
1368. nis sexti, Lutetiæ in æde Paulina anno 1368. &
ipse Johannem comitem Nivernensem, postea
Burgundiæ ducem è fonte sacro suscepit Divione
1471. an. 1371. Inter ipsum & Regis ministros magna
sunt exorta dissidia, & ex dissidiis nata scandala,
seditiones, vexationes & similia, adeo ut tempo-
rali reditu exclusus archiepiscopus, ballivum præ-
cipuum suum adversarium, ac civitatem, quandiu
in ea remaneret, ecclesiastico supposuerit inter-
dicto, quod perseveravit a die 4. Decembris anni
1372. ad 17. Julii anni sequentis, quodque ab
omni clero observatum est præterquam a cano-
nicis regularibus de Plateria, qui eam ob rem a
Carolo excommunicati, absolutionem ea condi-
tione obtinuerunt ut tres ex illis cum face accensa
in basilica S. Johannis ignominiosa traductione
infamarentur,& veniam ab episcopo postularent.
Lis tandem ad Regem ejusque curiam delata est,
& ægre finita, obitu archiepiscopi, qui in episco-
pali Petræ-Incisæ castro animam exhalavit die 5.
Julii an. 1375. An. 1372. Regis nomine postu-
latum fuerat fidelitatis sacramentum, & a populo
ac clero præstitum,& ab omnibus jurata observa-
tio contractus acquisitionis *dominii temporalitatis*
Lugdunensis comitatus.

DE TALARU.

XCVII. JOHANNES III.

Johannes de Talaru ex antiqua & illustri fami-
lia ortus, filius Mathæi I. domini de Talaru ve-
tusti in pago Lugdunensi castelli. Fuit primo
pluribus annis canonicus in ecclesia S. Justi,
ex ejus testamento; secundo canonicus & comes
Lugdunensis, tertio major custos an. 1353. ex-
inde decanus an. 1360. ex decano electus archi-
episcopus, sed abrogata electione Carolo Alen-
çonio cedere coactus, eidem defuncto suffectus
Pag. 513. est, non anno 1376. ut asserit Menestrer. sed
1375. 1375. ut notavit V. C. D. Duchesne, &
Le Labou-reur, Ruder. Insul. Barb. t.2.p.666. ipsemet scripsit in suo testamento, his verbis:
Volens ac ordinans............ quod quandiu
erit in humanis singulis annis die consecrationis
suæ, qua in archiepiscopum Lugdunensem fuit
consecratus, quæ fuit vigesima nona mensis Julii,
anno Dom. M.CCC LXXV. fiat in dicta ecclesia,
&c. In manualibus ecclesiæ statutis, fol. 113.
Severt pag. 340. S. 2. hæc leguntur: *Anno 1376. die 3. Martii ce-*
lebratum fuit concilium provinciale in ecclesia majori
Lugdunensi per reverend. D. Johannem de Talaru
decanum Lugdunensem, tunc archiep. Lugd. Sed
1483. nondum luce donati sunt canones. Anno 1483.
die XX. Aprilis, *omnibus & singulis vere pœniten-*
tibus & confessis, qui in certis anni festivitatibus
De Mura, pag. 363. ecclesiam S. Mariæ Montisbrisonis *causa devo-*
tionis visitaverint, reliquias honoraverint, & ad
fabricam ipsius de bonis suis erogaverint... qua-
draginta dies de injunctis sibi pœnitentiis relaxat.

A Quo eodem anno Antonium de Talaru, Mathæi
filium cum Alexia d'Albon matrimonio conjun- ANNI CHRISTI
git. Anno 1387. die Mercurii post Purificatio- 1387.
nem B. M. V. concordiam init cum capitulo
S. Justi pro jurisdictione ejusdem loci, pro qua
gravis orta fuerat controversia: rem totam fuse
narrat Paradinus, hist. Lugd. lib. 2. cap. 88.
Anno 1388. cum cives enormibus pecunia- 1388.
rum exactionibus etiam pro sacrorum adminis-
tratione, ac præcipue pro defunctorum sepul-
tura, ab urbis pastoribus gravarentur, inter
eos gravissima exorta est controversia, quam ut
compesceret Johannes archiepiscopus, curavit
B partem utramque compromissum facere, & ar-
bitros eligere, qui parochorum jura definirent;
quod & præstitum est anno 1389. Octobr. 14.
Definitum,defuncti successorem transacturum pro
jure sepulturæ & lumine, pro cujusque statu, ita
tamen ut pro civitatis primoribus summa X. libras
non excedat; transactionemque non nisi triduo
post funera factum iri, &c. Eodem anno rex
Carolus Lugdunum ingressus,cum maximo lætitiæ
testimonio exceptus est. Consule Menestr.
hist. Lugd. pag. 507. & seq. Qui inde Avenio-
nem appulit *penultima die mensis ejusdem: die*
autem festi omnium Sanctorum fudit aquam mani-
C *bus Papæ Missarum solemnia celebrantis; ob cujus*
honorem & reverentiam, suisque precibus inclina-
tus Clemens papa VII. die 3. nonas assumsit in
presbyterum cardinalem Johannem de Talaru tunc
archiepiscopum Lugdunensem virum utique, licet
grandevum, tamen admodum virtuosum & littera-
tum, qui etiam pro juribus ecclesiæ multa & magna
fuerat operatus. Exstant illius litteræ eodem anno
conscriptæ quibus jam S. Romanæ ecclesiæ car-
dinalis, nonnulla legat cœnobio monialium beatæ
Mariæ de la Chana. Refert D. Duchesne centum
libras argenti ab eo concessas an. 1391. ad for-
nicem ecclesiæ perficiendam. Litem a decessore
D intentatam in curia Parisiensi, eo fine ut ab urbe
omnes regiæ jurisdictionis ministri excluderen-
tur acri animo ursit. Stephanum de Guiri aut de
Givry recuperatorem litisque relatorem sibi to-
tum devinxit, cujus opera decretum obtinuit,
quo in detrimentum regiæ jurisdictionis,ab urbe
Lugduno exclusi sunt provocationis judices, il-
ludque tanta vi executioni mandatum est, ut il-
lud resciderit & contrarium ediderit Carolus VI.
rex 5. Octobr. an. 1390. Bulla data Avenioni 1390.
a Clemente VII. 13. calendas Augusti, pontifi-
catus anno 12. facultatem accipit condendi testa-
mentum & *disponendi de omnibus bonis & rebus*
E *ad ipsum pertinentibus... etiamsi illa ex proventi-*
bus ecclesiasticis & ecclesiis sibi commissis, vel alias
personæ ipsius vel ejus cardinalatus intuitu ad ip-
sum pervenerint. Et illud condidit *anno 1392. in* 1392.
castro Petræ-scissæ & camera sua. In eo plura
fundat anniversaria, plurima religiosis qua viris,
qua mulieribus,& ecclesiis largitur ac præcipue ca-
thedrali, unde capitulum post ejus obitum missam
de defunctis pro ejus animæ requie fundavit. An.
1385. capellam S. Petri in basilica metropoli-
tana fundaverat in qua sepulturam elegit & sortitus
est. Fundavit & festa SS. Blasii & Annemundi,

ANNI CHRISTI

suo quolibet die celebranda. Dicitur a D. Duchesne & capellam fundasse, quæ est ad introitum chori, ejusque collationem decano commisisse an. 1395. *Ecclesiam monialium de Canali de propriis suis denariis* erexit & construxit ac etiam consecravit. Verba sunt ipsius testamenti. Sub ejus pontificatu multi principes ambierunt admitti in canonicos & comites oneris, aut honoris simpliciter; & plura suppetunt eo tempore probatæ a candidatis stirpis nobilitatis exempla. Sic receptus Jacobus Gebennensis, jubente Gregorio papa XI. litteris datis anno 1376. Ita quoque Robertus de Gebennis ejusdem Papæ mandato. Sic & Nicolaus presbyter, qui & cardinalis fuit, postulante Clemente VII. qui in bulla se ipsum præbet fidejussorem nobilis illius generis ad quartum usque gradum, his verbis: *Quod esset ab utroque latere ex nobili prosapia, & genere militari procreatus, suique avi & proavi, ex utroque parente, & alii progenitores*, &c. Sic denique *illustris & serenissimus princeps D. Johannes, dux Bituricensis, qui petiit se recipi in canonicum* (honoris scilicet) *ad modum illustriss. & sereniss. D. Philippi ejus fratris, ducis Burgundiæ.* Quod & illi concessum est sub Philippo de Tureyo.

Quando Johannes mortalitatem expleverit, non undequaque certum. Annum 1292. octavumque ante calendas Octobris diem assignant Severtius & de Mura, forte quia hoc anno testamentum condidit; verum id stare nequit cum iis quæ de eo ex D. Duchesne supra retulimus. An cardinalitia dignitate accepta archiepiscopatum abdicarit non convenit inter autores. De Mura utrumque conservasse affirmat. Sed aut plurimum fallor, aut allucinatur vir clarissimus. Sic enim loquitur notarius qui ejus testamentum excepit: *Anno Incarnat. Domini 1292. die 23. mensis Septembris*, acceptis Clementis VII. *bullis* (quibus Johanni testamentum condere permittitur) *per R. in Christo patrem & dominum Johannem de Talaru, miseratione divina sacro sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem, olim archiepiscopum Lugdunensem*, &c. Sic & ipse in suo testamento loquitur. *Hujus suæ ultimæ voluntatis... constituit exsecutores suos... Johannem .... episcopum Tusculanum, & Petrum tituli S. Petri ad Vincula... cardinales. Reverendum in Christo patrem D. Philippum de Tureio archiepiscopum Lugduni & comitem.*

DE TUREY.

XCVIII. PHILIPPUS II.

Philippus de Tureyo, Guillelmi Lugdunensis archiepiscopi nepos, Petri cardinalis & sedis apostolicæ legati a latere, ac Reginaldi præcentoris & postea decani frater, fuit sanctioris consilii Caroli VI. regis consiliarius, deinde Lugdunensis comes & canonicus, ac tandem ejusdem ecclesiæ archiepiscopus. De ejus initio difficultas non mediocris. Illud assignat D. Duchesne anno 1395. quod ex dictis in decessore & ex mox dicendis stare nequit. Alii anno 1392. post mortem decessoris. Alii denique illud ab obtenta a decessore cardinalitia dignitate an. 1389. desumunt, quod

A probabilissimum fit, tum quia id in aliquo gazophilacii rescripto haberi affirmat Severtius; tum quia Johan. testamentum condens, illius exsecutorem nominat *Philippum de Tureyo Lugdunensem archiepiscopum.* Unde sequitur jam ante Johan. mortem, Philippum hoc archiepiscopatu potitum; & quidem jam ab aliquot annis, siquidem notarius testamenti scriptor, Johannem de Talaru *vocat olim archiepiscopum.* Eadem quoque phrasi utitur Clemens in epistola qua illi testamentum condendi licentiam concedit: *Dilecto filio*, inquit, *Johanni S. R. ecclesiæ presbytero cardinali, olim archiepiscopo Lugdunensi salutem.* Data porro est B ea epistola *Avenioni 13. calend. Augusti, pontificatus nostri anno XII.* qui est Christi 1390. Anno 1392. suscepit re ipsa in canonicum honoris Johannem Franciæ Bituricensem ducem. 1392.
Anno 1396. controversiam habuit cum suo capitulo, ratione portarum claustri, quas canonici claudebant hora octava serotina, hincque fiebat ut malefactores in carcerem in claustro positum detrudi non possent, sed cesserunt canonici liberumque ministris archiepiscopi in claustrum ingressum permiserunt. Milonem de Grancé, ex Eduensi decano in sedis ejusdem episcopum electum confirmavit in suo palatio, præsentibus de- C cano & cantore Lugdunensi deputatis ad hoc a capitulo, & fidelitatis sacramentum ab abbate Bellævillæ recens electo accepit anno 1401. Fidem clientelarem ei exhibuit Ludovicus Borbonii dux an. 1402. Festum *mirabilium* pio religiosoque animo cœptum, sed successu temporum ex populari abusu in deterius collapsum abolevit. 1396. 1401.

An. 1408. gesta res est, qua primatum Lugdunensem certo constare affirmant illius patroni: eam porro sic referunt. Defuncto Guillelmo de Vienna Rothomagensi archiepiscopo, Ludovicus de Harcuria per viam compromissi postulatus est in successorem, licet 26. duntaxat annos natus; D cumque non pateret ad Papam accessus, quia licet duo essent hunc titulum sibi arrogantes, utrique contendentium obedientia per ecclesiam Gallicanam subtracta fuerat, ad Lugdunensem primatem confugerunt Rothomagenses, ac libellum supplicem obtulerunt, rogantes *ut nominationem & postulationem per se de D. Ludovico factam, quanto citius poterit dignetur admittere, roborare & confirmare juxta formam & tenorem prærogativarum ecclesiæ suæ. Die 20. mensis Julii anno Domini 1408.* His acceptis 1.° *Philippus de Tureio miseratione Divina primæ sedis Lugdunensis archiepiscopus, & comes Lugduni*; pri- E mas seu patriarcha super Lugdunensi, Rothomagensi, Senonensi ac Turonensi provinciis, Galliarum primas, & autoritate primatis seu patriarchæ fungens in hac parte (ad nos) tanquam ad primatem ecclesiarum ante dictarum recurrentes (eligentes & electus) *nobis humiliter supplicatum fuit, ut autoritate nostra primatiali juridice & debite procedere vellemus*, jubet ut *postulatio prædicta quibus debet intimetur, ac principaliter Johanni de Armaniaco Auxitanensis ecclesiæ, ut fertur, archiepiscopo, ut si quid habeant objiciendum objiciant.* 2.° In alio diplomate ait electores & electum 1408.

ANNI CHRISTI

& electum *ad nos revertentes tanquam ad primatem dictarum ecclesiarum*, idem postulasse, & commissarios nominat tres episcopos, & quatuor secundi ordinis ecclesiasticos ad inquisitionem faciendam, & oppositiones, si quæ sint, recipiendas. 3.° Denique sententiam pronuntiat; atque quod *pro majori & pleniori deliberatione & consultatione, præfatæ postulationis materia in concilio ecclesiæ Gallicanæ novissime Parisius pro unione S. matris ecclesiæ celebrato exposita fuerit; in quo archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, in sacraque theologia, & juris canonici ac civilis aliarumque facultatum doctorum & magistrorum aderat multitudo copiosa, qui dixerunt & consuluerunt dictas postulationem, & ætatis postulati dispensationem fore merito & rationibiliter fiendam.* Unde tandem Ludovici electionem confirmat, & cum eo super defectu ætatis quem patitur dispensat. *Datum Lugduni die 22. mensis Martii anno 1408.* Nos minime latet quid ad hæc omnia reponant Rothomagenses sed ea referre non est præsentis instituti.

1409. Anno 1409. interest concilio Pisano Philippus noster. Sequenti Petrus de Tureyo ejus frater, titulo S. Susannæ presbyter cardinalis, in Lugdunensi ac quibusdam aliis regni Franciæ provinciis cum plena potestate legatus a latere controversiam de corporibus SS. Irenæi, Epipodii & Alexandri in Irenæana aut S. Justi basilica sepultis terminavit: coactis enim Philippo fratre, Petro de Saluciis Mimatensi, Jacobo de Crepigniaco Damascensi episcopis, cum quinque abbatibus, Lugdunensi decano, aliisque quamplurimis, diligenter perspectis crypta, sepulcris, inscriptionibus & antiquis libris, vocatis etiam S. Justi canonicis, in S. Irenæi templo præfata corpora jacere invenit, solemniter confirmavit, & eadem in capsis reposuit. *Datum Lugduni apud S. Irenæum VIII. idus Aprilis, pontificatus domini nostri Alexandri papæ V. anno 1.* Uno tamen antea seculo, octo doctores ad ejusdem rei inquisitionem a Viennensi archipræsule designati affirmarant eadem corpora in S. Justi basilica condita jacere. Publicum volumen octavum actorum capitularium refert abbatem Savigniaci Guillelmum d'Albon recens creatum, & in dignitate confirmatum suæ fidei sacramentum Philippo primati suo ægrotanti obtulisse die IV. cal. Aug. anno 1415. Quo eodem anno ad vitam migravit æternam die 28. Novembr. Quanquam in libro magno obituum ad superos evolasse dicitur die 17. Augusti 1412. sed, uti notat Severtius, hic a privato quodam ecclesiæ Lugd. anonymo conscriptus est; alterum vero supra citatum a capituli scriba palam conscriptum est, atque inde majorem fidem meretur.

Ch. XLVIII. col. 36.

Non video quo pacto cum dictis conciliari possit, quod habet noster D. Claud. Estiennot, t. IX. Fragm. de quodam Petro Geraldi card. & episc. Tusculano, pag. 417. ubi hæc ipsius verba refert. *Item donamus & legamus & concedimus capitulo ecclesiæ Lugdunensis, pro usu & servitio dictæ ecclesiæ, cui præfuimus in episcopum, & de qua plura bona habuimus, unam bonam & pul-* A *chram capellam cum armis nostris.* Conditum porro fuit hoc testamentum die 8. Nov. anni 1410. quo tempore & longe antea nullus locus vacare videtur, qui huic cardinali assignetur in Lugdunensi ecclesia. Forte pro *Lugdunensis ecclesiæ*, legendum *Ludovensis ecclesiæ*, nam fuerat episcopus Ludovensis seu Lodovensis in Occitania.

XCIX. Amedeus II.

DE TALARU.

Amedeus de Talaru Johannis archiepiscopi nepos, natus est patre Mathæo dynasta de Talaru, domino de Noailli, matre Beatrice de Marcilli domina de Chalmazel. Fuit primum S. Justi B canonicus & decretorum doctor, qua ratione a suo capitulo deputatus est an. 1410. ad S. Irenæi & sociorum corporum elevationem ex Irenæana basilica. Deinde comes & canonicus Lugdunensis, ac cantor & archidiaconus, ad Constantiense concilium, uti vulgo creditur, deputatus est: ubi cum esset, a capitulo ad archiepiscopatum loco demortui Philippi electus est die 9. Decembris anno 1415. ex lib. 8. Actorum ecclesiæ, fol. 59. Lugduni consecratur in metropol. eccles. 16. Januar. anni sequentis, a Carolo de Pictavia Lingonensi, Johanne Matisconensi & Hugone Cabilonensi præsulibus. Ejus etiam C extant epistolæ ad patres Constantienses hoc anno conscriptæ. Bullam primatiæ confirmatricem an. 1417. obtinuit a Martino V. 1. Augusti. 1417.
Permittit anno 1423. 17. Martii domum parochi ecclesiæ Rodannæ transferri & in platea oppidi reædificari, & ob rectoris securitatem, & quia ecclesiæ vicinior ea ratione futura est. Cardinalem S. Crucis, Eugenii IV. legatum an. 1431. die 27. Julii Lugduni excepit. Anno 1432. delectus est a præsulibus Gallicanis conventus Bituric. ut una cum oratoribus regiis apud Eugenium IV. ageret, ut pro fidei & religionis Christianæ utilitate concilium Basileæ continuaretur: D de quo conventu, ut ait Spondanus tom. 1. ex appendice hujus concilii, legitur epistola prædicti archiep. ad synodum, aliaque ad Lausannæ præsulem, qua res Bituricis tractatas, aliaque recitat, vehementissimum præ se ferens concilii studium, ac nihilominus monens, ut cum Papa ageretur multa mansuetudine, quippe qui caput est ecclesiæ & cujus vita commendabilis erat. Lugduni maxima solemnitate Carolum VII. regem eandem urbem ingressum anno 1434. excepit.

Adfuit concilio Basileensi ubi tria in illius gratiam seu honorem gesta sunt hic annotanda. Primo concilii nomine dispensavit in gradibus E matrimonii contracti, 9. Julii 1438. Secundo coram eadem synodo acta fuit causa illius cum Philippo Borbonio domino Belli-joci ratione castrorum de Chalamont, de Beauregard & aliorum feudorum, & prædicto Philippo scripsere patres, monentes & requirentes ut de feudis illis nemini nisi prædicto archiep. respondeat. *Data fuit Basileæ 15. April. anno 1436.* Tertio Hugo Cabilonensis episcopus ad Rothomagensem sedem translatus, *pallium sibi* ab Eugenio *tradi debita cum instantia postularat.* Repulsam passus quia, ut ipse aiebat *integram annatam*

ANNI CHRISTI

nondum persolverat, & recusarat aliam summam pro pallio dare, quam solvere districtius prohibuerat synodus, concilium adiit, supplicans ut pallium sibi tribuere dignaretur. Annuit synodus & ad rem exsequendam Amedeum delegavit, his verbis: *Tibi qui palliatus existis ac Galliarum primas, cum patriarchis eandem formam tenens, nomine differens, ut sicut illis palliatis ex Lateranensis concilii permissione suos licet metropolitanos palliare, hac vice ad te ex causis præmissis extendentes committimus & mandamus* (ut) *præfato archiepiscopo pallium tradas.* Quod præ-
1435. stitit an. 1435. die Dominica, undecima mensis Decembris infra Missarum solemnia, assistente Martiali Ebroïcensi episcopo, una cum duobus canonicis ecclesiæ Rothomag. In purpuratorum cœtum ab antipapa Felice V. Basileæ adlectus est 12. Novembr. 1440. nec inde tamen archiepiscopatum deseruit, sapienter econtra rexit ad
1443. triennium, an. quippe 1443. condito testamento 19. Julii, è vivis exemtus est 3. idus Februar. anni sequentis. Jacet in sacello S. Petri in majori basilica.

Amedeo sedente Johannes Gerson doctor theologus insignis, ecclesiæ & academiæ Parisiensis cancellarius, qui synodo Constantiensi peracta, propter cruentas Anglorum & Burgundionum molitiones Lutetia discedens, Lugduni sedem fixerat, ibidem animam Deo reddidit an. 1429. Julii 12. ætatis 66. sepultusque est in templo S. Pauli cum epitaphio. Post Amedei obitum duplex in capitulo facta est successoris electio, utraque irrita. Prima designatus est archiepiscopus Rainaldus d'Albon camerarius, rejectus ob ætatis defectum, ut inde conjicitur, quod adhuc viveret & archidiaconi munere fungeretur an. 1490. Altera nominatus est Johannes Borbonius, qui mense Aprili ejusdem anni liberrime *electioni dissensit.* Ac sic ad Papam nominatione devoluta, is qui sequitur designatus est.

VASSALI.

C. GAUFRIDUS II.

Gaufridus Vassali in seculo supremi senatus Parisiensis præses, exinde clero addictus ad Viennensem archiepiscopatum evectus est, a quo ad Lugdunensem traducitur, nominatus ab Eugenio
1354. IV. 20. April. 1444. uti produnt acta consistorialia Vaticani. Exstat charta nomine & autori-
1445. tate Gaufridi exarata anno 1445. Quo eodem anno 17. Mart. testis occurrit in tabulis matrimonialibus inter Johan. Jambes equitem & primum magistrum hospitii regii, & Johannam Chabot, filiam Theobaldi equitis & domini de la Greves & de Monsoreau. Ex qua constat vicarium ipsius generalem fuisse Antonium du Terrail Atanacensem abbatem. Testamenti codicillis multa legavit ecclesiæ Viennensi, & fato concessit anno 1346. Octobris 18. ut constat ex ipsius epitaphio in ecclesia Viennensi in qua sepeliri voluit. De eo nulla ad nostra usque tempora mentio in catalogis antistitum Lugdunensium.

ANNI CHRISTI

DE BOURBON.

CI. CAROLUS II.

Carolus de Bourbon ex augustissima Borboniorum principum stirpe, filius Caroli Borbonii & Arverniæ ducis ex Agnete Burgunda, frater Johannis ac Petri ducum, ecclesiæ Lugdunensis præcentor, prior Caritatis, Silviniaci, S. Crucis de Volta, &c. abbas Floriaci, S. Vedasti Atrebat. & Insulæ Barbaræ, Lugdunensis archiepiscopus, Claromontensis ecclesiæ administrator, cardinalis & legatus Avenionensis. Defuncto Gaufrido ab Eugenio IV. nominatus est Lugdun. præsul, eamque ecclesiam obtinuit in commendam donec ætatem haberet, XI. enim annum vixdum attigerat, eodemque tempore creatus est protonotarius apostolicus. Prius electus fuerat Johannes Borbonius episcopus Aniciensis pridie Idus Februar. anno 1444. & a capitulo oblatus Eugenio IV. papæ, literis in quibus hæc continentur: *Inspirante gratia, nemine penitus discrepante, vota nostra perlata sunt, in generosum, venerabilem & magnæ religionis virum D. Johannem de Borbonio . . . electum Aniciensem episcopum, providum moribus virtuosis . . . in spiritualibus & temporalibus eruditum, & ex illustri prosapia ortum, in nostrum archiepiscopum . . . supplicamus quatenus postulationem canonice factam recipere & admittere ac confirmare & postulato munus consecrationis impertiri benigne dignemini. Datum in capit. ultima Febr.* Verum hæc omnia irrita fecit Johannes, cum mense Aprili *electioni dissensit & eidem penitus renuntiavit procuratorio nomine M. Petri Balarim.* Qua porro ratione sic egerit incompertum; forte ut nepoti faveret; certe non ut labori parceret, si quidem archiepiscopatus vices gerentis & administratoris onus ad multos annos sibi imponi permisit, creato episcopo abbate Bellævillæ, qui suffraganei, ut aiunt, munia obiret, & generali in spiritualibus vicario instituto Johanne d'Amanzé camerario.

Hic porro, ut de illo primum sermonem faciam, primatiam sapientissime rexit, & pro ea magno ardore decertavit. In ipsis administrationis initiis, sacramentum dixit, his fere verbis: *Ego Johannes Borbonius vicarius & administrator Lugd. ecclesiæ.&c. Deinceps Deo dante non tollam de vestra communi possessione, me sciente, abbatias canoniales, quas nunc canonici tenent,* &c. Illud exceperunt canonici, contestando denuntiantes se per hujusmodi juramentum acceptum non intendere *derogare neque renuntiare juramento per dominum postulatum præstando in sua receptione, dum ad ætatem pervenerit.* Anno 1449. synodum celebrari curavit pro abdicatione summi ecclesiæ pontificatus, quem Felix antipapa per decennium sibi arrogarat. Fundata est an. 1450. collegialis ecclesia Varembonii in Bressia ejus permissione & autoritate. Præcipuus ejus labor fuit in propugnandis & vindicandis ecclesiæ Lugdunensis juribus. 1449.

De primatu cum Ludovico Senonensi archiepiscopo litem habuit apud Parisiensem libellorum supplicum curiam, in qua secundum illum datæ sunt vindiciæ. De sententia ad supremum

ANNI CHRISTI

senatum provocavit Senonensis antistes; sed & ibi causa cecidit, ac judicio auditis partibus constituto, prior sententia confirmata est 2. Martii an. 1457. Similem habuit cum Rothomag. præsule controversiam. Mota lite episcopum Abrincensem inter & capitulum S. Firmati de Moritoinio,* ampliata causa est & interlocutio decreta per officialem Rothomagensem. Cum ad curiam primatialem Lugdunensem provocasset capitulum, cardinalis d'Estouteville Rothom. archiepisc. veritus ne si res ad consueta tribunalia deferretur, eamdem cum Senonensi præsule fortunam experiretur, rem alio detulit, spretisque & sanctione pragmatica, & antiquis regni legibus & ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, primam causæ actionem ad Calixtum III. papam, apud quem nihil non poterat, retulit, & effecit ut Michael de Prato procurator causarum fisci curiæ cameræ apostolicæ, de ea, tanquam de attentata in jura Romanæ sedis molitione quereretur. Hic Calixto imposuit publica notitia pervulgatum esse Rothomagensem ecclesiam sanctæ sedi sine medio subjacere, & prædicta ad sedem Lugdunensem provocatione jus illud violatum; unde postulavit ut cardinalis judex designaretur. Datus est Dominicus Capranica cardinalis tituli S. Crucis, qui juris regulis nequaquam servatis sententiam dixit, quâ quæcunque gesserat Lugdunensis officialis invalida & nulla declarantur: Datum Romæ anno 1455. Contendit Lugdunensis administrator nullam & abusivam esse cardinalis illius sententiam, & de illa apud regium in suprema curia procuratorem conquestus est, quo requirente illius executio regio Caroli VII. diplomate prohibita est: nihilominus tamen eam confirmavit Calixtus anno 1457. XI. calendas Junii, & iterum 8. Julii 1458. declaravit sedi Romanæ sine medio subjectam esse Rothomagensem ecclesiam, Lugdunensibusque præsulibus prohibuit ne, sub primatiæ prætextu, Rothomagensibus ullam molestiam inferre præsumerent. De quibus omnibus 13. Jul. ejusdem anni *ad S. futurum concilium generale proxime celebrandum, & ad dominum Regem in suæ Gallicanæ ecclesiæ congregatione generali & solemni præsidentem*, &c. *provocavit & appellavit D. Carolus de Borbonio sanctæ sedis apostolicæ protonotarius, ecclesiæ & sedis primatialis Lugdunensis commendatarius... apostolos signanter & expresse petiit a Johanne abbate monasterii S. Launomari Blesensis*, quos & obtinuit. Deinceps tamen jus primatiale agnoscere detrectavit Rothomagensis antistes.

* Mortain.

Ad Carolum quod spectat, solemnem in urbem suam ingressum fecit anno 1466. viris illustrissimis stipatus; eodem anno consecrata fuit ecclesia Montis-Brisonis per R. P. suffraganeum illius episcopum abbatem Bellæ-villæ; eodem denique statuta edidit pro sua diœcesi. An. 1469. die 23. Februar. ad eum scribit Paulus II. papa denuntians excommunicationem in die Cœnæ Domini publice atque solemniter prolatam fuisse in Georgium de Pogiebrat Hussitarum hæresim totis viribus propugnantem; addensque hæc verba. *Cum autem non mirum sit nonnullos esse in provincia tua eisdem criminibus in prædicta bulla* (Cœnæ Domini) *& publicatione contentis irretitos... litteras excommunicationis & publicationis originales, cum præsentibus, ad fraternitatem tuam transmittimus, eidem committentes, & in virtute S. obedientiæ mandates, ut ter singulis annis, tribus festivis diebus infra Missarum solemnia, dum populus ad divina concurrerit, non solum in metropolitana & aliis locis civitatis & diœcesis tuæ, sed etiam a singulis suffraganeis tuis in cathedralibus civitatum & diœcesium suarum ecclesiis per universam provinciam tuam, palam & solemniter, alta & intelligibili voce, non tantum in Latino, sed etiam in materno ac vulgari sermone*, &c. Consecratus est antistes a Johanne Cœur Bituricensi archiepiscopo anno 1470. Eo tempore electus est a Ludovico XI. qui Carolum ejus filium Delphinum è sacro fonte levaret; & ab eodem missus pro pace cum Carolo Burgundiæ & Francisco II. Britanniæ ducibus concilianda. A Sixto IV. papa nominatur episcopatus Claromontensis perpetuus administrator anno 1476. & simul ob egregia merita creatur cardinalis sub titulo sancti Martini de Montibus, ac legatione Avenionensi cohonestatur. Ex veteri registro liquet Johannem Borbonii ducem ejus fratrem, toparchiam de Boisson, decimas de Chambon & S. Marcellini, aliaque dominia ipsi contulisse pro dotatione capellæ, quam pro salute principum Borboniorum statuere decreverat. Charta Molinii Boiorum exarata est mense Februarii 1485. Sublato vero præfato duce Johanne, maximam animi moderationem præ se tulit, cum enim sibi, ut pote natu majori, competeret hæreditas, eam fratri suo Petro totam dimisit, reservato sibi usufructu Belli-joci, cum annua viginti millium librarum pensione. Mortuus est Lugduni 17. Septembr. an. 1488. ætatis circiter 54. In sacello basilicæ S. Johannis, quod cum palatio archiepiscopali condiderat, tumulum habet marmoreum.

1466. 1469. — Spicil. t. 4. pag. 417. — 1470. 1476. 1485. 1488.

CII. HUGO II.

DE TALARU.

Hugo de Talaru Mathæi ex Johanna de la Palu filius, fuit primum Lugdunensis ecclesiæ canonicus & comes, dehinc an. 1473. archidiaconus ac simul collegiatæ Montis-Brisonis ecclesiæ canonicus, uti ex chartis illius capituli ad annum 1380. colligitur, abbas Compendii, præpositus S. Benedicti de Saltu, & Lugdunensis archiepiscopus anno 1388. 20. Sept. ex actis capitularibus comitum. Ejus electio describitur in veteri manuscripto cui titulus est: *De fundatione primatialis ecclesiæ Lugdunensis*, a Severtio relato: *die Martis sequenti post mortem Domini Caroli Borbonii* (inquit,) *quæ fuit 17. mensis Septembr. omnes DD. canonici celebrato Missæ sacrificio, sumptaque Eucharistia, cantatoque hymno* Veni Creator, *egregium virum D. Hugonem de Talaru archidiaconum elegerunt via S. Spiritus illuminati, & ipsum receperunt, & in possessionem processionaliter in æde archiepiscopali posuerunt; ac in crastinum terram suam diviserunt.* Ex quibus colligit Severtius, ab eo non tantum initam possessionem, sed

ANNI CHRISTI

& sacram unctionem acceptam, quod quomodo A sequatur non video & expresse negant Sammarthani fratres, de Mura, aliique. Certe in magno volumine obituum S. Johannis ubi de ejus morte fit mentio, de episcopatu ne verbum quidem. *Obiit D. Hugo de Talaru archidiaconus ecclesiæ Lugdunensis.*

Sua porro electi dignitate undecim annis utcunque potitus est, turbatus a cardinali d'Espinay tum Romæ, tum Parisiis, qui etiam fretus favore ac gratia Caroli VIII. cui Annæ Britannicæ nuptias conciliarat, eo Hugonem adegit ut tandem anno 1499. sibi cedere & abdicare compulerit. Exstat in archetypis majoris ecclesiæ Lugdunensis compositio inter eos facta Aureliis, præ- B sentibus Rege Christianissimo, Georgio de Ambasia cardinali, aliisque plurimis regni proceribus, qua D. de Talaru renuntiat juri quod habebat, seu contendere poterat ratione electionis de se factæ, & litibus omnibus ob eam causam motis ac pendentibus tum in curia Romana, tum in senatu Parisiensi; consentitque ut sententia a Papa in gratiam cardinalis pronuntiata suum sortiatur effectum, sub certis tamen reservationibus in dicto compositionis instrumento expressis. Sic dejectus, Compend. abbatiam S. Cornelii a Rege in speciem compensationis obtinuit, & archidia- C conatum a fratre suo Mathæo de Talaru recepit. Ex hac vita migravit anno 1517. 22. Dec. ac, *ut constat per testamentum, fundavit suum anniversarium honorifice faciendum*, legatis ecclesiæ muneribus.

D'ESPINAY.

CIII. ANDREAS.

Andreas d'Espinay nobilis Brito Aremoricus, Richardi domini d'Espinay, Francisci I. Britanniæ ducis cubiculi custodis, ex Beatrice de Monte-Albano filius fuit; fratres habuit Robertum Nannetensem & Johannem Mirapicens. deinde Nannetensem episcopos. Fuit prior S. Martini D a Campis, & abbas S. Crucis Burdigalensis, ejusdem civitatis archiepiscopus, cardinalis tituli S. Martini de Montibus 1489. 14. Martii. Post decessum Caroli Borbonii quibusdam ejus actis in sui gratiam exaratis munitus, de Lugdunensi cathedra cum Hugone de Talaru diu disputavit, & tandem post maximas litium ambages, Regis favore & benevolentia, procurata Hugonis ces-
1499. sione, solus archiepiscopatu fruitur anno 1499. retento simul Burdigalensi præsulatu: at tam ambitiosa dignitatum multitudine non diu potitus est, ut pote qui diem supremum explevit Lutetiæ 10. Novembr. 1500. Ibidem apud Celestinos hu- E matus. Plura de illo in Burdigalensibus episcopis. Porro ab obitu cardinalis Borbonii in hac dioecesi conditur Clarissarum parthenon in civitate Montis-Brisonis, fundatore Petro d'Urfé anno 1497. a quo pariter erigitur conventus Minorum Bastiæ apud Segusianos: & an. 1494. 25. Mart. Carolus VIII. Franciæ rex cum Anna uxore primarium lapidem posuit construendo conventui Observantiæ Lugduni.

ANNI CHRISTI DE ROHAN.

CIV. FRANCISCUS. I.

Franciscus de Rohan Petri de Rohan domini de Gié, Franciæ marescalli, ducis Nemorosii, vice-comitis Fronsaci, ex Francisca de Penhoët filius, abbas S. Albini Andegavensis. Juvenis, & cum ætatis dispensatione, postulante Ludovico XII. perpetuus Andegavensis administrator ab Alexandro VI. creatus est anno 1499. A Lugdunensi capitulo primas electus est 13. Februar. 1501. Consecratus est anno 1504. utroque 1504. beneficio retento. Solemnem ingressum fecit Andegavis septimo Septembr. 1505. Lugduni vero 14. Augusti 1506. In muniis episcopalibus vicarium habuit Lugduni primo Guichardum de Lessart Augustinianum eremitam, theologiæ doctorem & in sacra facultate Parisiensi professorem Hierapolitanum in partibus episcopum: deinde Bartholomæum Portalenqui seu de Luco Carmelitam Troadis antistitem.

Præfuit concilio nationali præsulum Gallicanorum in civitate Turonensi, jubente Ludovico XII. an. 1510. Biennio ante publicationi con- 1510. suetudinum Andegavensium interfuerat, & 15. Febr. 1513. in æde Sandionysiana præsens fuit 1513. exsequiis Annæ Britannicæ Francorum reginæ. Anno 1525. Vicarios generales Rolinum de *Rimer. t. 14. pag. 106.* Sinemuro sacristam & Stephanum Faye officialem instituit. Synodum provincialem Lugduni coëgit per procuratorem Claudium de Longovico Matisconensem antistitem an. 1527. cujus 1527. acta in editione conciliorum Galliæ & generalium desiderantur. Anno sequenti mense Decembri adfuit conventui Parisiis habito, cui præsidebat Franciscus rex, adstantibus principibus, legato pontificio & aliis magnatibus, ubi in palatio Parisiensi auditus est fecialis Caroli V. imperatoris, qui Regem ad singulare certamen provocavit, uti notat Arnoldus Ferronus, lib. 8. rerum Gallicanarum. Tandem migravit a seculo anno 1536. Cumque senatus Parisiensis a defuncti 1536. propinquis invitatus fuisset, in consessu publico respondit *quod curia pro meritis marescalli Giensis, hunc ultro honorem ei deferret, quem principibus viris & proceribus solebat reddere*, quemadmodum legitur in tabulariis ejusdem senatus. Tumulatur plana tumba in navi majoris basilicæ Lugdunensis.

Sub ejus regimine nonnulla evenere notatu digna. Primo, die Dominica ultima mensis Augusti anno 1511. Carolus dux Sabaudiæ in canonicum honorarium adlectus est, habitumque recepit *superpellicio & cappa indutus.* Secundo, ecclesia B. M. de Burgo in Bressia, sollicitante Sabaudiæ duce, cathedralis dignitate cohonestata fuit diplomate anni 1515. mense Julio a Leone X. papa. Sed paulo post suppressus est novus episcopatus exigente Francisco I. Francorum rege, peremtoria bulla Pauli III. postquam hanc sedem rexissent duo tantum pontifices, Ludovicus de Gorrevod cardinalis, & Johannes Philibertus de Chales ambo Maurianenses episcopi. Tertio de novo constabilitum est decretum de solis ingenuis ac nobilibus viris ad vacantes ecclesiæ

ANNI CHRISTI

Lugdunensis canonicatus assumendis. Clemens A VII. bullam ea de re a Martino V. concessam confirmavit an. 1532. In sigillo autem papalis ipsius bullæ, inquit Severtius, ex perspectis ecclesiæ archivis, attexuntur quoque approbatrices litteræ Francisci I. regis in eam geniturae rationem datæ 29. Aug. 1535. Qua etiam de re promulgatum est decretum in suprema curia Parisiensi, idque registris illius insertum 4. Octobr. eodem anno. Quarto denique, facta est ejus generis compositio in capitulo, qua nihil aut fere nihil concessum est simplicibus, seu recens inductis canonicis, quos baccalaureos nuncupant; longe plura, convivantibus canonicis, quos *hostellarios* B dicunt: at totum aut vix non totum antiquis, & dignitatibus præcipuè. Verum ut jus aliquod juniores acciperent, in basilicæ constitutionibus, jubentur qui dignitates possident, ac in primis decanus, hospitio excipere, & in mensa sua alere baccalaureos nondum familiam enutrientes, neque libras, ut aiunt, habentes.

DE LORRAINE

CV. Johannes IV.

Johannes a Lotharingia filius Renati II. Lotharingiæ & Calabriæ ducis, Jerusalem, Siciliæ & Arragoniæ regis, ex Philippa de Gueldres. Ab ineunte ætate clero destinatus, beneficiis onustus C fuit: cum Lugdunensi Narbonensem quoque pontificatum habuit; fuit etiam episcopus, seu administrator Metensis, Virdunensis, Morinensis, Lucionensis, Albiensis, ac Valentinensis; cardinalis quoque S. Onuphrii a Leone X. creatus est, & apostolicæ sedis legatus a latere in Lotharingia. Francisco I. Francorum regi gratissimus exstitit, ob id præcipuè quod ipse & Antonius dux Lotharingiæ ejus frater post Maximiliani Cæsaris mortem, omnem operam adhibuissent apud Septemviros, seu electores, ut imperator designaretur. Primus, Regis illius, post concordata cum Leone X. nominatione factus est Lug- D
1537. dunensis archiepiscopus anno 1537. ac ejusdem anni die 13. Augusti possessionem adeptus est per procuratorem. Sedem tenuit biennio circiter,
1539. eamque Hyppolito d'Este an. 1539. transcripsit. Archiepiscopus Lugdunensis missus est a Francisco rege ad Carolum imperatorem, ut paci inter ipsos consummandæ extremam manum apponeret. Roma rediens in Gallias apoplexia periit Nivernii 10. Maii an. 1550. Jacet Nanceii in templo Franciscanorum.

D'ESTE.

CVI. Hyppolitus.

Hyppolitus d'Este cardinalis Ferrariensis, E Alphonso I. Ferrariæ duce Lucretiaque Borgia natus, alterius Hyppoliti d'Este cardinalis tituli S. Luciæ nepos fuit & successor in episcopatu Ferrariensi, junior & accepta ætatis dispensatione: fuit etiam Athanacensis & Flaviniacensis abbas, itemque archiepiscopus, seu administrator Ausciensis, Narbonensis & Mediolanensis, Eduensis & Trecorensis antistes. Anno 1539. cessione Johannis a Lotharingia factus est Lugdunensis primas, sacramentum capitulo præstitit, quod inter instrumenta referemus, & a Paulo

Ch. XLIX. col. 38.

III. Romanam purpuram accepit in ordine diaconorum sub titulo S. Mariæ Novæ, seu de Aquiro. Gallicæ coronæ in curia Romana protector sub eodem pontifice. Excepit Henricum II. solemni pompa Lugdunum ingredientem anno 1548. Eo sedente, Lugduni Santes Pagninus Lucensis, ordinis Prædicatorum interiit 1541. vir Latinæ, Grecæ, Hebraicæ & Chaldaicæ linguarum peritus. Ejus autoritate Lugduni typis iterum mandatum est breviarium diœcesis anno 1548. Ad obeunda episcopalia munia suffraganeum, ut aiunt, habuit Lugduni Johannem Botheanum doctorem Franciscanum, episcopum Damascenum anno 1550. a Paschate more Gallicano sumto, 21. Februar. ex archiv. S. Illidii Clarom. An. 1551. sedem cum cardinali Turnonio permutavit, ab eo vicissim Ausciensi archiepiscopatu accepto. Se se pro viribus opposuit *secularisationi* monachorum Insulæ Barbaræ, omnesque causas hujus mutationis quas proferebant, protrivit, uti videre est apud D. le Laboureur in Ruder. illius cœnobii, cap. 52. n. 2. 1548. 1551.

DE TOURNON

CVII. Franciscus II.

Franciscus de Tournon cardinalis Ostiensis, ex vetustissima clarissimaque Turnonia gente editus 1489. Jacobi XI. domini de Tournon, & Johannæ de Polignac filius; ab ineunte ætate religiosus S. Antonii Viennensis, præceptor generalis Foresii, totiusque Ordinis generalis, amplissimas deinde ecclesiæ Gallicanæ dignitates promeruit; variis enim temporibus archiepiscopus Ebredunensis fuit, dein Bituricensis, Ausciensis, Lugdunensis, (cujus pontificatus regimen sumpsit 13. cal. Aug. 1551.) sacri purpuratorum senatus princeps, cancellarius ordinis S. Michaëlis, & plurimorum monasteriorum abbas, scilicet S. Germani de Pratis, Tornusii, Casæ-Dei, Athanaci, S. Florentii Salmuriensis, Ferrariarum, Candelii, Portus-Dei, S. Johannis Reomensis, S. Juliani Turonensis, & S. Launomari, cœnobiarcha item S. Portiani, Silviniaci, magister capellæ regiæ, præfectus provinciarum Lugdunensis, Foresii, Arverniæ, Belli-joci & aliarum. Primum quidem ex abbate S. Antonii & canonico Avenionensi, metropolim Ebredunensem rexit 1517. eamque per annos novem administravit; quo etiam tempore multas legationes gravissimas prudenter obivit; nam ejus sapientia singulari apud Carolum V. in Hispania pax sancita est Madriti, pro liberatione Francisci I. nec minori solertia versatus est apud alios Europæ principes, Clementem VII. ut exorta sedaretur tempestas inter Pontificem & Henricum VIII. regem Angliæ, qui misero consilio a fide defecerat, ad quem etiam profectus est, ipsum ut ad ecclesiæ gremium revocaret; deinde Paulum III. & IV. Rom. pont. A Clemente vero ob insignes animi dotes postulante Francisco I. cui in primis gratus erat, cardinalis creatur sub tit. sanct. Marcellini & Petri 1530. 16. cal. Jan. uti volunt Ciacconius & Cabrera: Julius III. episcopum Sabinum ipsum constituit 1550. Pius IV. Ostiensem ac Veliternum an. 1560. At cum esset vir summæ peritiæ,

tum ut omnibus prudenter consuleret, tum ut A deliberata naviter perageret, relegato Anna de Montmorency magistro equitum Franciæ, a Francisco I. fit particeps gravissimorum regni negotiorum usque ad Regis obitum 1547. cujus exsequiis ipse cum purpuratis aliis novem interfuit apud S. Dionysium. Exinde cum Claudio Annebaldo maris præfecto aula pulsus, cum quo res publicas administraverat, Romam amandatus, inter socios cardinales famam latius propagavit, & rem Gallicam patrocinio suo strenuè tutatus est, cum amplissima ibi negotiorum Gallicæ coronæ præfectura potiretur, ubi & electioni Marcelli II. pont. interfuit; sed ab Italia revocatur B 1559. a Catharina regina matre & Francisco II. ut sanctiori Regis consilio interesset. Adfuit etiam 1560. comitiis Aurelianensibus, ac celebrationi insignis colloquii Pissiacensis 1561. cum sex aliis cardin. & quadraginta circiter episcopis, ubi ejus constantia pro fidei Catholicæ conservandæ zelo inclaruit, usque adeò semper & acriter impugnavit hæreticos. Hic autem ingenti ad res præclaras & dignas artes amplectendas animo præditus, litteras & litteratos summo amore & benevolentia prosecutus est, cum homines eruditione præstantes domesticos secum, in aula regia, in Italia, & peregrinationibus comites duceret, C quos inter Petrus Danesius episcopus Vaurensis, Arnoldus Ferrerius, Johan. Vincentius Laureus, Dionysius Lambinus, Marc. Anton. Muretus, & alii quibus, ejus beneficio renascentibus apud Gallos scientiis, favit; quo factum, ut viri docti passim opera sua ei dicent, & illius laudes celebrent. Statuta synodalia edidit anno 1560. fato functus 1562. Aprilis 22. de cujus obitu proferre juvat elogium celeberrimi historici Jacobi, Aug. Thuani, lib. 34.

Franciscus Turnonius cardinalis, mortalitatem exuit, cum fere octuagesimum ætatis annum attigisset, vir profunda prudentia, rerum agendarum peritia, & singulari erga patriam pietate cum D paucis comparandus, a Francisco I. summæ negotiorum præpositus, dein post ejus mortem invidia ex aula pulsus, sed semper maximo in honore etiam ab æmulis habitus: in causa religionis eo visus Protestantibus iniquior, quod in ea quidquam immutari aut innovari posse citra publicæ tranquillitatis perniciem negaret; alioqui a factionibus quæ miserè hoc regnum postea lacerarunt, alienus, ideoque Regibus merito carus, ut qui in publica regni administratione, in qua triginta amplius annos summa cum laude versatus est, ad unum Regis obsequium & publicam utilitatem semper collimaverit; ad hæc, litterarum E & litteratorum fautor eximius exstitit, quas ut magis promoveret, Ignacii Loiolæ sequaces, quos in juventute ad pietatem & studia instituenda majorem curam ac solertiam adhibere intellexerat, insueto favore prosecutus est, auctorque fuit, ut eorum ordo tanquam rei litterariæ utilis in Gallia certis conditionibus reciperetur, instaurata in Vivariensi pago Turnonii, unde nobilissimæ familiæ gentile cognomen, famosissima schola, & amplissimis redditibus ab eo dotata, cujus curam illius ordinis patribus attribuit. Sepultus est in ecclesia collegii Turnonensis Societ. Jesu, addito sequenti epitaphio quo summatim res ejus gestæ indicantur:

Deo Opt. Max.

Æternæ memoriæ Francisci a Turnone episcopi Ostiensis, sacri cardinalium collegii decani, ecclesiæ Lugdunensis antistitis, Galliarum primi, qui post impensam Christianissimis regibus Francisco I. Henrico II. alteri quoque Francisco, postremo Carolo IX. maximis in rebus annis L. fælicem ac memorabilem operam, post procuratas singulari fide, & non mediocriter auctas regni populique Gallici maximas utilitates; post sæpe compositos, pacificatosque gravissimos & periculosissimos bellicorum dissidiorum æstus; post conciliatos quoties res tulit, summorum Pontificum, & magnorum principum animos; post assertam invicta animi constantia adversus hæreticorum tumultus catholicæ doctrinæ veritatem: denique post exhibitum in omni vita partæ præclarum integerrimi ac pientissimi pontificis specimen, exstructo hoc quadrato lapide gymnasio, sapientiæ pietatisque academia instituta & Societat. Jesu curæ perpetuo tradita, Deo Opt. Max. ut bonorum auctori, animam pie commendavit ac reddidit an. Christ. M. D. LXII. 10. cal. Maii ætatis suæ 73. apud S. Germanum in Laya.

Cæterum ejusdem cardinalis laudes, pietatem, doctrinam, morumque candorem egregiè Jacobus card. Sadoletus, lib. 6. & 14. epist. Thuanus in historia passim, Petramellarius, Ciacconius, Ughellus, tomo 1. Michaël Hospitalis Franciæ cancellarius, Genebrardus in chronologia, Spondanus in annalib. Aymarus Falco in compendio historiæ Antonianæ, Petrus Rouyer in hist. monasterii S. Johan. Reomensis, aliique fusè scriptores celebrarunt.

CVIII. Hyppolitus I.

Hyppolitus Atteftinus, seu d'Este, cardinalis Ferrariensis, iterum archiepiscopatum via regressus adeptus est an. 1562. post mortem Turnonii; sed modico tempore tenuit, eodem quippe 1562. anno, facta cum Antonio d'Albon permutatione, pro eo Arelatensem obtinuit. Obiit Romæ 5. Decembr. an. 1572. Jacet Tibure. De illo in Auscienfib. præsulibus plura diximus.

CIX. Antonius. D'Albon.

Antonius d'Albon perillustri genere natus in castro S. Ferreoli anno 1507. patre Guillelmo d'Albon S. Ferreoli dynasta, matre Gabrielide de S. Prieste de S. Chamond. Duodennis a parentibus, licet filiorum natu major, claustro destinatur. Monasticum habitum induit an. 1519. ac S. Benedicti regulam in cœnobio Saviniacensi profitetur anno sequenti. Vix professus avunculi abdicatione abbatiam illam obtinet, possessionem tamen inivit anno duntaxat 1521. Dehinc studio litterarum addictus, magnos in eis progressus fecit. Quo temporis intervallo Insulæ Barbaræ abbatiam insuper adeptus est an. 1525.

ANNI CHRISTI

Ut erat præclaris tum corporis, tum animi doti- A
bus instructus, Jacobus d'Albon de S. André Franciæ marescallus illum in Regis aulam inducere decrevit: at obstante, uti videbatur, cucullo, fecit ut illum exueret, obtenta per monachos disciplinæ regularis impatientes, a Paulo III. an. 1549. bulla, qua monachis & abbati Insulæ Barbaræ habitum secularem induere permittebatur, suumque statum in canonicalem immutare.

Hoc pacto Saviniacensis abbas (sic enim vocabatur) in aulam inductus, brevi quid posset ostendit. Hinc capto in Sanquintiniano prælio cognato tunc Lugdunensi agro præfecto; eique interim suffecto domino de Grignan, ac paulo B
post defuncto, urbis ac provinciæ præfecturam accepit, donec ab hostibus liberaretur Andreas. Hujus muneris ipsi collati litteræ datæ sunt ab Henrico II. rege die 8. Dec. anni 1558. tanto sane ministerio dignum se præstitit. Vigebant tunc temporis civilia inter hæreticos & catholicos bella; ille animo ac prudentia non mediocri præditus, nihil non molitus est ut Lugdunum heterodoxorum insidiis subduceret, & sane domini de Maligni conjurationem dissipavit, cumque urbem jam cum copiis ingressum, virtute & exemplo vicit ac fugavit, conceptam ab illo spem delusit, sociorum plurimos extremo sup- C
plicio affecit, urbemque Regi conservavit.

Tantæ operæ merces non respondit. Catharina Henrici II. vidua regni avida, pertimescens triumviratum (sic vocabant unionem inter Guisiæ ducem: comitem stabuli Montmorancium, ac Andream d'Albon marefchallum initam) in hæreticos plus æquo propensa, Antonium invictum Lugduni munimentum propulsare decrevit; quæsitus tamen operi color, ac sub præmii specie datus ei Arelatensis archiepiscopatus anno 1561. & in præfectura suffectus Franciscus d'Agoust comes de Sault, quo favente imo & agente captum est ab hæreticis Lugdunum die ultima D
Aprilis anni 1562. Eaque in urbe sacrilegia & alia id genus, quæ ejusmodi viros decent, perpetrata.[a] Statim tamen illuc revocatus est Antonius, abjecto enim triumviratus a Regina concepto timore, facta cum Hyppolito Arelatensis ecclesiæ permutatione, transiit ad Lugdunensem
1562. anno 1562. Possessionem accepit in ecclesia S. Symphoriani de Auzone, quo pestem Lugduni grassantem fugientes ecclesiæ cathedralis comites secesserant.

Carolum IX. regem solemni pompa Lugdu-
1564. num ingredientem excepit anno 1564. & speciali Dei providentia sacrosanctum Eucharistiæ E
sacramentum per urbem gestans, mortem evasit. Religionis acerrimus propugnator mala a Calvinistis perpetrata reparare curavit; S. Irenæi caput ab ipsis prophanatum, & a catholico eorum furori subductum & absconditum è terra levavit, ac in S. Johannis basilicam solemni ritu intulit; novum ecclesiæ S. Justi ædificium, veteri ab iisdem solo æquato, consecravit; piissima pro sua diœcesi statuta conscripsit, atque in diœcesana synodo publicavit anno 1565. quo tempore in 1565.
muniis episcopalibus suffraganeum habebat Johannem Henrici, Damascenum in partibus episcopum, theologicæ facultatis Parisiensis doctorem. Commentaria Rufini in psalmos suis sumtibus in vulgus prodiere, eaque Pio IV. dicavit & obtulit Romæ, a Pontifice humanissime exceptus, ac pluribus beneficiis donatus est. Ausonii quoque poëtæ opera in Insula Barbara integra reperta, edi curavit. Testamenti tabulas scripsit 6. Novembr. 1568. ac lucis usuram anno sequenti 1669.
die 24. Septembris amisisse vulgo creditur: quanquam non per ipsius obitum, sed per voluntariam abdicationem Petrum Espinacium factum fuisse Lugdunensem archiepiscopum constare videtur; eo quod Anton. jam esset ætate gravis, & adversa valetudine laboraret, uti scriptum est in bulla provisionis Petri, data Romæ apud S. Marcum VI. cal. Sept. anno 2. pontificatus Gregorii XIII. idest 1574. unde & reperitur adhuc archiepiscopus & primas Galliæ an. 1571. 3. Aug. & 1573. 3. April. in chartis authenticis D. de Ganieres, vol. 7. de episcopis.

CX. PETRUS IV.

D'ESPINAC

Petrus d'Espinac quoddam veluti portentum, optimis ac pessimis subinde nominibus percelebris, generis claritudine, ingenii acumine, virtute animi, doctrina non mediocri, in pertractandis negotiis dexteritate singulari, vehementi facundia enituit: sed tot illustres animi dotes obscuravit ambitio, conceptus pro Henotica factione furor fœdavit, ingrati in Regem animi parumque sibi constantis vitium corrupit. Hinc Thuanus, lib. 81. & 122. ait: *Petrus Espinacus vir nobilitate, eruditione & vehementi eloquentia clarus, sed qui præclaras animi dotes pene perdidit impotenti ambitione; & aulicum æstum tota vita consectatus, cumque res ex voto non succederet, injuriis, ut aiebat, Espernonii in Regis gratia tunc florentis exacerbatus, ad Guisianorum partes se applicuit, atque adeo Henoticam factionem toto pectore amplexus est*, &c. ut ex ejus historia palam erit.

Natus est anno 1540. Maii 10. patre Petro d'Espinac, ejus loci dynasta, torquato regii ordinis equite; matre Guicharda Albonia decessoris Antonii sorore. Decem duntaxat annos natus Lugdunensis comes, in ejus gratiam abdicante Sacconeo, effectus est. Exinde tantum in omni studiorum genere progressum fecit, ut rebus omnibus agendis par visus fuerit. Hinc an. 1566. cum 26. duntaxat ætatis annos attigisset, ad aulam regiam a capitulo deputatus est, ut synodi Tridentinæ publicationi suo nomine se opponeret. Ad Reginam iterum missus est ut jurium civitatis Lugdunensis cum aliis a diœcesi remotis permutationem, quam illa postulabat, impediret, quod

[a] Id & sequentia exhibent chartæ S. Justi, his verbis: *Calvinistæ . . . . anno a partu Virginis 1562. die 29. April. Lugdunum occupaverunt, & die 30. templa vastarunt. Primo Maii & die subsequenti basilicas D. Irenæi & Justi ingrediuntur ac tenent, in quibus vivus jam . . . . . . spurgere conati sunt adversus sacrosanctam Eucharistiam, res Deo sacras, templa, monasteria, calices, & id genus alia. Reliquiæ, memoriæ, præclara SS. Irenæi & Justi ossa . . . . pigmentaque religiosis capsis & elaboratis mausoleis, iisque marmoreis columnis suffultis, perfracta, defossa, protrita, & in cineres conversa fuerunt. Atque ut intactum nihil relinquerent, antiquissima & splendidissima B. Irenæi & Justi,* ædificia susdeque verterunt.

ANNI CHRISTI

& effecit. Tantam hisce negotiis felici eventu A
tractatis apud suos existimationem consecutus est,
ut decanus effectus fuerit: quo titulo heterodoxos
Calvini sectatores, decreto supremi senatus Parisiensis quod obtinuerat, ejecit ab oppido ad capitulum pertinente an. 1570. Deinde ab Henrico III. è Polonia revertente nominatus est Lug-
1574. dunensis archiepiscopus anno 1574. ac sequenti inauguratus est a Petro de Villars Viennensi antistite. An. 1576. primis generalibus comitiis ab Henrico III. Blesis indictis interfuit, imo & clero inibi coacto præfuit, incassum reclamante Ebredunensi archiepiscopo & jus antiquitatis suæ ordi-
nationis prætexente. Cœtus ad Regem orator B
electus, tanta vi ac eloquentia locutus est, ut omnium admirationem excitarit; principi usque adeo gratus, ut in sanctius consilium illum adlegerit. Factus est abbas Athanacensis, Insulæ Barbaræ, Benedictionis-Dei, Jugi-Dei &
1575. prior S. Ramberti. Anno 1575. statuta synodalia in plenario diœcesis conventu promulgavit. Biennio post cœtui cleri Gallicani Meloduni præfectus est una cum Burdigalensi præsule, deinde a sacro ordine delegatus ut Regi codices hujus conventus deferret. Primarium ecclesiæ Lugdunensis altare ab hæreticis prophanatum ac dirutum
1579. reparavit, & benedixit anno 1579. C

Circa illa tempora in rebellionis crimen delapsus, gloria excidit. Carus erat Henrico regi, a quo maximi momenti negotia tractaturus in Angliam missus est: datus quoque comes Catharinæ Mediceæ cum Lansaco & Brularto, ut ad fœderatos Borbonium cardinalem & Guisium proficisceretur, pacis conciliandæ gratia: sed jam animum mutaverat. Mutationis causæ nimius in ducem a Guisia amor a parentibus haustus, indignatio concepta pro rubeo galero a Rege promisso sed non obtento, spes, ut sibi videbatur certissima, illius Guisianorum sollicitationibus
consequendi: prætextus injuriæ sibi illatæ a duce D
Espernonio Regis gratia tunc pollente, religionis amor, & similia. Hinc prima factionis Henoticæ ab illo conceptæ, uti fert opinio communis, jacta fundamenta, quam semper fovit, nec,
Espernon. vita, t. 1. pag. 128. licet exstinctam deserere potuit. Hinc vox illa post victoriam Alnensem a Guisio reportatam tam impudenter emissa, subditos a sacramento fidelitatis principi præstito absolvi posse. Hinc illi attributum fama publica insolens illud monitum Regi illis temporibus oblatum, ab illius tamen ingenio & dicendi modo prorsus alienum. In secundis comitiis Blesensibus cum aliis præsulibus
& principibus primas partes tenuit & peroravit E
1588. anno 1588. Enecato duce Guisio, cum cardinali ducis fratre comprehensus in arcta custodia detinetur, amboque precibus ad Deum, & mutuis exhortationibus, atque etiam sacramentali confessione ad mortem animum obfirmarunt; sed postridie de medio sublato cardinali, intercedente Edmundo Malinio Luxio, ex Margarita sorore Espinaci nepote, a Rege vita ipsi concessa est. Tanto periculo nequaquam commotus, a judicibus delegatis interrogatus, respondere audacter recusavit, se archiepiscopum esse prætendens, de cujus causa regii judices cognoscere non possent, seque præterea Galliarum primatis titulo gaudere, atque adeo de se quæstionem haberi, aut sententiam ferri nisi aut a Romano pontifice, aut a delegatis ab eo judicibus non posse: quæ Rex indigne ferens rursus ad eum misit Nicolaum Fumæum episcopum Bellovacensem cum Martino Rusæo, qui nihil ab eo obtinere potuerunt, proinde ipsos rogavit ut Regi renuntiarent non æquum esse ut qui ipsi vitæ gratiam fecisset, vim conscientiæ, quæ vita carior est, afferri pateretur. Itaque Ambasiam amandatus est sub arcis præfecti custodia, unde post aliquot annos redemtionis pretio liberatus est.

Liber factus, præteriti periculi immemor, nec vitæ sibi a Rege concessæ gratus, sed ultionem spirans, ac veterum fœderum tenax, iterum ad unionis partes se recepit, totumque se Meduano duci, illius, post Guisii obitum, capiti tradidit, a quo benigne exceptus, factionis cancellarius, ac ejusdem consilii princeps renuntiatus est. An. 1590. 1590.
cum cardinali Gondio ad Regem legatus est pro pace inter eumdem & Meduanium ducem facienda. Biennio post ad comitia Parisiensia profectus est. In iis vero actum præcipue de Rege creando, qua re nihil magis formidabat Meduanius, quippe qui dignitatem, quam ipse habere non poterat, alteri conferri nollet: Unde & illam creationem impedivit, agente in primis archiepiscopo Lugdunensi. Sequenti anno, nomine legatorum pontificiorum ad conventum Suresnæ ad Sequanam mittitur, utque erat ingenio & facundia non mediocri prædìtus, cum Bituricensi archiepiscopo Reginaldo de Beaune plura colloquia habuit, ut fœderatorum causam justam esse demonstraret. Ea habes hinc inde agitata apud Thuanum, lib. 106. Porro sincere non egit, ut pote qui Meduanii, non regni res agere satagebat. Proposito Henrici IV. ad catholicam religionem reditu, se suosque de eo plurimum gaudere testificatus est; verum non suum esse, nec cujusquam nisi Pontificis maximi judicare utrum sincerus ille foret, an non. Interea proposita ab Hispanis Franciæ corona cum filia Philippi regis pro Guisiano duce, indignatus Meduanius, id impediendi rationem quærit, quam statim subministrat archiepiscopus, rem scilicet ad supremum senatum Parisiensem deferendam, qui cito solemni lato decreto sanxit ad Regis electionem, non nisi servatis fundamentalibus regni legibus procedendum. Nec id postremum Meduanio duci præstitum ab illo est officium. Pertimescebat ne Nemorosii dux Lugdunum occuparet, prævertendi provinciam in se suscepit Espinacus, Lugdunum venit, ibique captata plebis benevolentia urbe potitus, dedita etiam arce Petræ-incisæ, Carolum-Colinium Andelotum ibi detentum libertate donat, & Nemorosium eodem loco captivum dolo includit; tum ab ipsis civibus urbis præfectus creatus, a Meduanio confirmatur. Tandem toto regno ad Regem converso, resipiscentibus ipsis Lugdunensibus, pace facta, ipse solus permansit in proposito obfirmatus, ac tædio pudoreque tabescens, gravissimis arthritidis doloribus divexatus, ultimum

ANNI CHRISTI 1599. ultimum diem clausit 1599. v. idus Januarii Lugduni. Conditus in facello B. Magdalenæ in primaria basilica, in qua legitur ejus epitaphium.

Hujus archiepiscopi gesta vide apud Thuanum, Henric. Catherin. Avilam in historia bellorum civilium Franciæ, Spondanum in annalibus, le Laboureur in histor. Insulæ Barbaræ, &c. Vicarium in sacris muniis habuit Jacobum Maistret Carmelitam, facultatis theologicæ Parisiensis doctorem, episcopum titulo Damascenum: generales vero sui in archiepiscopatus regimine vicarios, primo Stephanum de la Barge archidiaconum & comitem Lugdun. deinde Antonium-Emmanuelem Chalon, qui sub duobus ejus successoribus eodem munere functus est.

DE BELLIEVRE.

CXI. Albertus.

Albertus de Bellievre, ex nobili Belle-vræorum familia, Pomponii Franciæ cancellarii & Mariæ Prunier filius, nepos Claudii Gratianopolitani senatus primi præsidis, Juris utriusque doctor, abbas Joyaci, & sanctioris consilii consiliarius. Henrici IV. nominatione a Clemente VIII. pontificatus Lugdunensis bullas accepit 4. calend.
1599. Aprilis anno 1599. Inde consecratus Lutetiæ nonis Julii in facello reginæ Catharinæ Mediceæ prope S. Eustachium, canonicam ac realem pos-
1600. sessionem accepit calend. Augusti 1600. quo interfuit cum Nivernensi, Castrensi & Bellovacensi episcopis provocationi disputationis Jacobi Perronii Ebroïcensis præsulis cum Philippo Mornæo apud Fontem-Bliaudi, præsente Rege pro discussione errorum libri de Missæ abusibus, & antiquo sacræ Eucharistiæ usu. Ejus tempore
1601. Clarissæ fundantur Lugduni 1601. ac paulo post ob imbecillitatem, inquit du Fourni, episcopatum in gratiam fratris abdicavit anno 1604. Ex hac vita discessit an. 1621. Ei anno 1601. *summam omnium excommunicationum & casuum reservatorum* dicaverat Severtius.

DE BELLIEVRE.

CXII. Claudius.

Claudius de Bellievre frater superioris natu minor, ex senatore Parisiensi, fratris abdicatione Lugdun. antistes nominatus, bullas ab eodem Clemente papa impetravit scriptas Romæ 4. cal. Octobr. pontificatus 13. Lutetiæ consecratus a Petro Gondio cardinali episcopo Parisiensi pri-
1604. die idus Dec. 1604. in possessionem admittitur 3. calend. Januar. sequentis, procuratorio nomine Antonii de Gilbertes canonici Lugdun. Tum ad urbem profectus, solemniter basilicam ingressus a capitulo receptus est 16. calend. Maii. Præfuit generalibus cleri Gallicani comitiis Lu-
1606. tetiæ 1606. nequicquam reclamante Reginaldo de Beaune Senonensi antistite, secundum consecrationis tempus longe seniore. Exinde palatio archiepiscopali magnis sumtibus instaurato, cathedrali undequaque exornata, tota diœcesi sæpe perlustrata, probitate morum insignis, in orationibus, jejuniis, ac solitudine transacta Quadragesima, vitam cum morte commutavit Lugduni, feria v. majoris hebdomadæ, Aprilis 19. anno
1612. 1612. sepultus juxta Petrum d'Espinac. At vero inter alios ejus fratres claruit Nicolaus Bellevræus paternæ virtutis hæres, in suprema Galliarum curia præses, parens Pomponii ejusdem quoque Parisiensis senatus principis, qui legationes apud Italos, Anglos, & Batavos magna cum laude feliciter obivit.

DE MARQUEMONT

CXIII. Dionysius.

Dionysius-Simon de Marquemont Parisinus, natus est patre Dionysio de Marquemont Regi a secretis, & Maria Roüillard. Adolescens juris scientiam professus, adeo singulare ingenii sui specimen dedit, ut a rege Christianissimo Henrico IV. sub regni primordia cum Jacobo Perronio tunc Ebroïcensi præsule Romam missus, inter camerarios pontificis primum fuerit adscriptus, tum Rotæ, ut aiunt, seu causarum sacri palatii apostolici auditor pro Gallia renuntiatur, quo munere per multos annos summo cum honore perfunctus est. Regis inde negotiorum procuratione cohonestatus, Florentiam adiit, ut cum Nicolao Brularto Sillerio legato ejusdem Henrici, nuptiale fœdus proponeret cum Maria principe Medicæa. Exinde post rite administratum Auditoriatum, a Ludovico 13. sedem Lugdunensem propter merita consequitur, bulla Pauli V. Non. Novembris confirmatus an. 1612. possessionem accepit per 1612.
Thomam de Mechatin la Faye cantorem, canonicum & comitem ecclesiæ metropol. 1. Febr. 1613. & per se 9. Martii ejusdem anni.

Mirum quanta fuerit ejus abstinentia, vixit abstemius vinum nunquam degustans extra augustissimum Missæ sacrificium, & certis in quaque hebdomada diebus jejunans acerrime. Insignis erat illius pietas, assidua animarum cura erga concreditum gregem, urbanus erat in colloquio, gravis in gestu, pro rebus ecclesiasticis sollicitus, in oberrantibus increpandis prudens, verborum austeritati indulgentiam ut plurimum conjungens, frequens ad populum pro religionis tutamine concionator. Lugduni consistens nihil magis in votis habebat quam ut diligenti cura visitationem ecclesiarum suæ diœcesis absolveret. Et quia nihil ad commovendam plebem efficacius est quam religiose viventium exempla, eo curante plura virorum ac mulierum cœnobia in urbe fuerunt instituta, videlicet sorores Visitationis B. Mariæ & Carmelinæ an. 1615. domus probationis Jesuitarum, Ursulanæ, moniales S. Elisabethæ tertii ord. S. Francisci, Cœlestes sorores, hospitalis domus caritatis in Bella-curia, Capucinorum alter conventus 1622. primordia Carthusiæ cujus ecclesiam benedixit 1616. Patres Oratorii 1614. Carmelitæ-Discalceati, Fulienses, Recollecti, & Eremitæ Augustiniani reformati 1624. Conventus Capucinorum Burgi in Bressia, Minimorum in oppido de S. Chaumond a Gabrielide de Gadagne domina de Chevrieres, & collegium patrum Jesuitarum Rodanæ.

Severtius, pag. 425.

In generalibus regni comitiis 1614. Lutetiæ habitis, cleri nomine die 27. Octobris coram Rege peroravit; in conventu autem cleri Gallicani eodem anno, cum archiep. Turonensis primum locum jure antiquitatis postularet, obtinuit illum 1614.

ANNI CHRISTI

Dionysius Lugdunensis, tum jure primatiæ, tum suffragiis coëpiscoporum: eodem item anno, 2. Sept. patrum Societatis Burgi in Bressia ecclesiam consecravit. Paulo post, defuncto Petro Saunier, multis annis jure regaliæ vacantem ecclesiam Eduensem rexit; quo titulo licentiam concessit construendi conventum Augustinianorum Molini Boiorum an. 1617. aut circiter, cujus templum sub nomine S. Agnetis dedicatum est an. 1618. a Roberto Berthelot Carmelita, episcopo Damasceno ejus, ut aiunt, suffraganeo. A Rege Christianissimo ad Paulum V. pontif. max. orator legatus est primum 1617. pro variis maximique
1617. momenti negotiis; qua legatione cum fungeretur Romæ anno 1620. Henricum Spondanum Apamiensem episcopum unxit ibidem in templo S. Ludovici, cooperantibus Attilio Athenarum episcopo, & Antonio Provana Dirrachii archiepiscopo, præsentibus quatuor supra viginti cardinalibus. Denique ad Urbanum VIII. a quo cardinalis presbyter tit. S. Trinitatis in Monte
1626. Pincio 1626. Januar. 19. creatus est, quippe qui pietate, doctrina prudentia, longoque rerum usu commendabilem Marquemontium sciret, quibus etiam animi dotibus Clementi VIII. Paulo V. & Gregorio XV. pontif. fuerat acceptus. Ab ipso Urbano præfectus est tribus congregationibus, S. Officii, de propaganda fide, & interpretum concilii Tridentini. Tandem octo mensibus purpuræ honoribus potitus, vir omni laude dignus, post acerbos stranguriæ cruciatus, quos mira patientia & pietate sustinuit, supremum diem ex-
1626. plevit Romæ 16. Septembris an. 1626. ætatis 54. Magni pretii sacram suppellectilem Lugdunensi hospitali legavit. Romæ sepelitur in æde tituli sui S. Trinitatis patrum Minimorum, in qua hoc epitaphium legitur:

DEO OPT. MAX.

Immortali memoriæ Dionysii Simonis sanctæ Romanæ ecclesiæ, titulo hujus ecclesiæ cardinalis de Marquemont, Roma, quem judicem Rota integerrimum, Lugdunum pastorem incomparabilem, Rex Christianissimus Nestorem fidelissimum, Gallia pietatis exemplar purissimum, ecclesiæ decus & ornamentum, boni omnes tutelare præsidium, sibi, totique mundo ereptum lugent; lugeas & tu, qui legis & tantum virum imitare, si nequeas, admirare. Vixit annos 59. menses 11. dies 16. obiit XVI. cal. Octobr. anno M. DC. XXVI. Hæredes fratri amantissimo posuere.

Illi Andreas Quercetanus dicavit summorum pontificum historiam.

MIRON.

CXIV. CAROLUS III.

Carolus Miron Cormeriaci & Aureæ-vallis abbas, Marci toparchæ de l'Hermitage, equitis, comitis consistoriani & Regis archiatri, ex Maria Gentian filius; quæ familia licet plurimis iisque insignibus togæ magistratibus nobilitata fuerit, eo tamen in primis gloriatur, quod id munus a Carolo VIII. rege susceperit, velut gratitudinis & benevolentiæ pignus, ex eo quod (uti domesticæ tabulæ produnt) Mirones è Catalanensium nobili stirpe progeniti, Gallorum se se partibus addixerant, dum pro Ruscinonensi comitatu sævum bellum Francos inter & Hispanos exarsisset: a quo tempore quasi per successionem usque ad Marcum, archiatrorum comitis officio fideliter defuncti sunt. Carolus autem junior annorum scilicet 18. duntaxat, prudentia tamen & eruditione ætatem antevertens, pastoralem ecclesiæ Andegavensis curam, accepta dispensatione suscepit an. 1588. quam sedem primum per annos 27. administravit, tum eam permutationis jure sub annum 1616. Guillelmo Fouquet transmisit, eoque mortuo, iterum accepit anno 1621. Demum defuncto Romæ cardinali Marquemontio Urbanus VIII. Carolum nominavit Lugdunensem archiepiscopum, nominationemque suam Regi significavit. Bulla Carolo perhonorifica data est die 2. Decembris
1626. putabat Rom. pontifex archiepiscopatus 1626.
vacantis per mortem antistitis in curia defuncti, provisionem & omnimodam dispositionem ad se pertinere; at non erat ea mens Gallorum, & ne quid inde detrimenti pateretur jus regium, intercessit Talæus generalis in suprema curia procurator, & testato reclamavit contra id omne quod factum fuerat. Permansit tamen archiep. Carolus
& anno 1627. Febr. 12. possessionem adeptus 1627.
est per Hectorem de Cremeaux metropolitanæ eccles. decanum, Regi prius præstito fidei sacramento, & abdicato Andegavensi episcopatu. In-
teriit 1628. Dominica die VI. Augusti, episco- 1628.
porum Galliæ antiquissimus. Funebrem Henrici IV. orationem in ecclesia S. Dionysii prope Parisios pronunciarat.

DU PLESSIS DE RICHELIEU

CXV. ALPHONSUS-LUDOVICUS.

Alphonsus-Ludovicus du Plessis de Richelieu, cardinalis Lugdunensis, magnus Franciæ eleemosynarius, ordinis S. Spiritus præceptor, abbas S. Victoris Massiliensis, S. Stephani Cadomensis, S. Pauli de Cormeriaco & Casæ-Dei, decanus B. Martini Turonensis, Sorbonæ provisor; Armandi-Johannis cardinalis ducis Richelii frater natu major, patrem habuit Franciscum du Plessis, Richelii in Pictonibus dominum, matrem Susannam de la Porte. Post patruum Jacobum antistes Lucionensis designatus ab Henrico IV. nondum consecratus eam dignitatem cessit Armando fratri an. 1605. & per 21. post modum annos Carthusianorum institutum professus vitam solitariam duxit, & ad primas illius ordinis dignitates evectus est, visitatoris officio perfunctus. Inde vero a rege Ludovico XIII. ad archiepiscopatum Aquensem assumtus, inauguratur apud Carthusianos Parisienses die Dominica 21. Junii 1626. a Guillelmo d'Hugues archiepisc. Ebredunensi, assistentibus Claudio de Rueil Baïonensi, & Nicolao Sanguin Silvanectensi episcopis. Ad hanc demum Lugdunensem primatiam traducitur an. 1628. possessionem cepit per procuratorem Antonium de Gilbertes archidiaconum 15. Martii
1629. solemni pompa urbem ingressus 19. 1629.

ANNI CHRISTI

Julii sequentis, & 27. Sept. ejusdem anni Regi sacramentum fidelitatis præstat pro temporali. Paulo post vero, XII. cal. Sept. ab Urbano papa VIII. creatur cardinalis, & dispensatur ab eo Sixti V. pontificis decreto, quo prohibentur germani fratres simul purpura cohonestari, significatque Urbanus, id a se datum merito cardinalis Richelii, tum etiam quod Alphonsi pietatem, & fidei ac disciplinæ zelum eximium perspectum haberet. Postea magnus Franciæ eleemosynarius, cedente Francisco cardinali Rupifucaldo, renun-
1632. tiatur anno 1632. Martii 24. ac primus a Rege inter antistites ordinis S. Spiritus præceptores apud Fontem-Bliaudi 14. Maii 1633. admissus est.

1635. Anno 1635. a Ludovico XIII. Romam ad pontificem Urbanum missus est pro gravissimis regni negotiis, eoque loco donatur galero, tituloque S. Trinitatis in monte Pincio. In Galliam reversus cum Lugduni immanis pestilentia grassaretur, quæ multa hominum millia absumsit, non solum bona sua profudit in egenos, sed ut bonus pastor, vitam pro ovibus suis exposuit, ægros visitans, eisque ecclesiæ sacramenta admi-
1638. nistrans anno 1638. quo *Galliam suam purpuratam* eidem & Armando Richelio cardinali fratri dicavit Petrus Frisonius doctor theologus Parisiensis. Domus Sorbonæ electus est provisor post
1642. fratris decessum anno 1642. Sequenti, ut magnus Franciæ eleemosynarius solemne funus Ludovici XIII. celebravit in basilica S. Dionysii. Romam iterum profectus interfuit comitiis quibus Innocentius X. ad summum pontificatum evectus est mense Septembri 1644. Reversus
1645. anno sequenti præfuit cœtui generali cleri Gallicani Lutetiæ congregato. Vicarios generales habuit primo Thomam de Mechatin la Faye camerarium & comitem ecclesiæ Lugdun. secundo Hectorem de Cremeau, ejusdem ecclesiæ decanum, tertio Johannem-Claudium de Ville.

Plures ecclesiæ ac monasteria Lugduni, necnon in diœcesi eo sedente stabilita sunt; conventus scilicet monialium Cœlestium ab Annuntiatione V. M. nuncupatarum, 6. Septemb. 1629. Minores urbis de S. Galmier in Foresio, 22. Octobr. 1630. S. Ursulæ moniales Rodanæ ad Ligerim 14. Jan. 1631. An. 1632. Oct. 26. confirmatur fundatio capituli & ecclesiæ collegiatæ oppidi de Sancto-Amore in comitatu Burgundiæ. Conventus alter Ursulanarum Lugduni 1633. 1. Februarii. Die 25. Martii sequentis sorores Visitationis S. Mariæ in eodem oppido S. Amoris. Moniales Ursulanæ in urbe de Chastillon, in principatu Dumbarum 16. Martii 1634. & B. Elisabethæ in jam dicta urbe Rodanensi Aprilis 28. Approbat vero ultima Sept. 1643. fundationem basilicæ collegiatæ S. Johannis Baptistæ de S. Chamond factam a Melchiore Mitte de Chevrier marchione de S. Chamond, qui ecclesiam multis sumtibus ædificavit, reliquiis & variis donis exornavit, uti patet ex actis fundationis 9. & 10. Oct. 1634. Præterea Ursulanæ S. Symphoriani de Castro 21. Febr. 1635. & conventus religiosarum de Blye in Bugeio ordinis

ANNI CHRISTI

A Benedictini ædificatur Lugduni; Annuntiatæ S. Amoris in urbem translatæ sunt 1637. Apr. 9. S. Catharinæ Senensis, in oppido S. Stephani de Furan 1638. Sept. 23. Ursulanæ Trevoltii eodem anno 1. Junii. Moniales B. Mariæ in oppido Nantuaci anno 1650. 8. Octobris. Alter conventus Ursulanarum Lugduni 1651. April. 11. Et ejusdem ordinis in oppidis S. Galmier & Mont-Brison.

Diuturno tandem hydropisis morbo correptus, ut saluti attentius consuleret, deliberatis quæ ad diœceseos administrationem spectabant, testamentum condit, quo plurima piis operibus im-
B pendi committit; deinde perceptis ecclesiæ sacramentis migravit ad Dominum 23. Martii 1653. manu propria scripto epitaphio, in hospitali pauperum a se magnifice condito, uti habet *du Fourni*, apponendo, apud quos sine ullo fastu sepeliri voluit.

Pauper natus sum, paupertatem Vovi, pauper morior, inter pauperes sepeliri volo. Exstat & aliud ex schedis domini de la Vallete nobis suppeditatum.

HIC JACET.

C *Dives & pauper,*
Humilis & sublimis,
Mortuus & vivus,
Alphonsus Richelius
Cardinalis Lugdunensis.
Natura fecerat divitem Richelium,
Fortuna pauperem Alphonsum,
Religio humilem & pauperem.
Natura mortalem fecerat, virtus immortalem,
Ecclesia sublimem & divitem,
D *Natura mortalem fecerat, virtus immortalem.*
Cessit naturæ jure suo virtus,
Ut, cui prius debebat, prius redderet.
Moritur
Ut vitam sibi creditam referat.
Pauper
Ut nihil fortunæ debeat:
Dives meritis
Ut semper beatus vivat,
Hunc pauperes socium receperunt, caritas alumnum.

CXVI. CAMILLUS. DE NEUFVILLE.

E Camillus de Neufville de Villeroy abbas Athanacensis, Insulæ Barbaræ, Latiniaci & Fusniaci, prorex vicarius Lugdunensis, Forensis, Belli-jocensis provinciarum, regiorum ordinum commendator; frater Nicolai ducis de Villeroy, Franciæ marescalli, & Ferdinandi episc. primum Maclovienfis, deinde Carnotensis. Romæ nascitur 22. Aug. 1606. patre Carolo de Nova-villa Alincurtii toparcha, Villa-regii marchione, comite Buriensi, præfecto & senescallo Lugdunensium, Henrici IV. tunc ad curiam Romanam regio

ANNI CHRISTI

oratore; matre Jacoba, ex illustri Harlæorum familia quæ belli togæque studiis floruit. Sacro fonte levatur a Paulo V. & Camilli nomen accipit. Fatis cedente Alphonso cardinale Lugdunensi, a rege Ludovico XIV. nominatur 28. Maii an. 1653. ad celeberrimam Galliarum metropolim gubernandam; tum ut Lugdunensium votis obsecundaret, tum quia se fidelissimum Regi difficillimis in temporibus præbuisset, denique ut testatum relinqueret Nicolao duci de Villeroy Franciæ pari, quantum acceptas haberet curas & labores, quos suis moribus & ingenio ad virtutem informandis impendebat. Consecratur Lugduni in basilica
1654. metropolitana 29. Junii 1654. a Jacobo de Nucheze Cabilonensi episcopo, cooperantibus Johanne de Lingendes Matisconensi & Ferdinando fratre San-Macloviensi præsulibus.

Sic igitur tum in spiritualibus, tum in temporalibus Lugdunensium rebus præfectus, sicut postremis non defuit, sic & priores non neglexit; utriusque dignitatis munia exercens, & ubique gerens insignia. Tria clericorum seminaria instituit, illius jussu statuta ecclesiasticæ disciplinæ aptissima fuerunt edita, constructa domus puellarum pœnitentium, fundatum monialium de Verbo incarnato dictarum cœnobium. Pro regni utilitate nihil non tentavit, cives in officio semper retinuit, Regis mandatis obedire coëgit, seditiones
1693. imo & quoslibet motus coërcuit. Obiit ætatis suæ anno 87. Christi 1693. die 3. Junii. Terræ mandatus est in ecclesia S. Johannis. Porro Camillo sedente ac consentiente, imo & satagente, cœnobium Athanacense statum mutavit, monachis in canonicos conversis.

DE SAINT-GEORGES.

CXVII. Claudius.

Claudius de Saint-Georges comes & præcentor ecclesiæ Lugdunensis, cleri Gallicani agens generalis, designatus fuit, 1.° Matisconensis episcopus anno 1682. 2.° Claromontens. 1684. 3.° Turonensis archiepiscopus, quam ecclesiam aliquandiu tenuit sed non consecratus, nec enim bullas a Romano pontifice potuit obtinere, quia tunc inter illum ac Regem & clerum vigebant illa dissidia, quæ non nisi quibusdam post annis sedata sunt, & quorum pars aliqua fuerat D. de Saint-Georges prædicta agentis cleri dignitate usus in comitiis anni 1682. Sed pace restituta, defuncto Camillo a Rege suffectus est 5. Septembris 1693. consecratus 28. Novembris in sacello seminarii S. Sulpitii Parisiensis ab Albiensi archiepiscopo, cooperantibus Cabilonensi & Ruthenensi præsulibus. Pro ecclesiæ suæ primatu per 6. annos totis viribus decertavit, plurima conquisivit ac conscripsit, eaque exquisita adversus Rothomagensem archiepiscopum Jacobum Nicolaum Colbert: sed tandem causa cecidit, decreto enim privati consilii sancitum est nullo jure primatiæ Lugdunensi subjectam esse Rothomagensem ecclesiam. Datum illud est an. 1702. Mirum porro istud horologium an. 1598. compositum sed temporis lapsu adeo corruptum, ut jam sine motu prorsus inutile foret, reparari curavit, tanto successu, ut longe perfectius evaserit. Obiit vir pius, doctus ac fervens ecclesiasticæ disciplinæ observator anno 1714.

DE VILLEROY

CXVIII. Franciscus-Paulus.

Franciscus-Paulus de Neufville de Villeroy natus est anno 1677. patre Francisco duce de Villeroy Franciæ pari & marescallo, matre Maria de Cossé. Fuit primum abbas Fiscanni an. 1698. deinde Lugdunensis archiep. designatus a Rege in festo B. Mariæ virginis Assumtæ an. 1714.
De eo actum Romæ in sacro consistorio habito 1714.
die 1. Oct. sequentis. Inauguratus est 30. Nov. in ecclesia domus professæ Jesuitarum Parisiensium, sacra faciente cardinali de Rohan, cooperantibus Noviomensi & Lemovicensi præsulibus, concesso a Papa pallio 19. ejusdem mensis & anni. Sacramentum fidelitatis Regi præstitit 1. Decembris eodem anno.

DE PRIMA POST EPISCOPUM LUGDUNENSIS ECCLESIÆ DIGNITATE.

INITIO ecclesiæ cum pauci forent clerici, ab episcopo, sine medio regebantur, sed aucto eorum ac fidelium numero, crescentibusque ecclesiæ negotiis, ejusmodi regiminis cura in aliquem è clero translata est. Ex quorum porro clericorum ordine primum & deinceps ejusmodi secundarii præsules educti fuerint, quove nomine vocarentur difficile est certo definire.

Ad ordinem quod spectat, tanta fuit primis ecclesiæ seculis presbyterorum dignitas, ut in sacrario, quod & presbyterium dicebatur, circa eminentiorem episcopi thronum sedes haberent: in commune cum episcopo regerent ecclesiam, eoque absente aut infirmo, unus ex eis sacra perficeret, ac diœcesi præesset. Sic in hac nostra Lugdunensi ecclesia Irenæus S. Pothini presbyter, & dum hic viveret, & post ejus transitum primas post ipsum tenuisse, & sub eo curam fidelium habuisse videtur. Sic & Irenæo martyrio coronato, curam dispersi & afflicti ovilis Zachariæ, etiam priusquam sacro episcopi charactere insigniretur, commissam fuisse docet historia.

Sed successu temporis, diaconi, tum ob eorum multis in locis paucitatem, tum ex eo quod ubique summa pollerent gratia apud episcopos, ad quos omnia per eos referrentur, & quorum essent quasi oculi, aures, os, cor & anima, sensim ac sine sensu presbyteris se coæquare, imo & supra illos consessum arrogare præsumserunt: nec in cassum, progrediente quippe tempore unus eorum, qui archidiaconus dicebatur in omnem diœcesim, in presbyteros ut & in alios seu ruri, seu in urbe positos jus,

concedente episcopo, obtinuit, & pluribus seculis hæc immensa ejus auctoritas perseveravit. Hinc in antiquis episcoporum diplomatibus primi omnium post antistitem subscripti leguntur archidiaconi. His prænotatis.

Sentimus primam Lugdunensis ecclesiæ dignitatem & curam penes presbyterum seu archipresbyterum fuisse. Pauca nobis suppetunt hanc in rem argumenta, sed quæ de Irenæo & Zacharia diximus id probare videntur. Ex presbyteris transiit ad archidiaconos, unde in antiquis diplomatibus primi omnium post archiepiscopum subscribunt: id quoque evinci videtur ex iis quæ de Eucherio secundo diximus. Sed tandem post institutas clericorum congregationes ac communis vitæ societatem, potestas archidiaconis in omnes unius ecclesiæ clericos commendata, divisa est, ut esset penes præpositum jurisdictio in omne capitulum cathedrale, penes archidiaconum antiqua in alios omnes totius diœcesis clericos. Hinc præpositi nomen quod ex se se generale est, omnes qui præsunt comprehendens, & quandam sibi dignitatem annexam habens, speciale evasit, iisque præcipue attributum est qui cathedralium ecclesiarum canonicorum, aliorumque clericorum regimini præficiebantur, primasque post episcopum tum in consessu, tum in subscriptionibus, aliisque omnibus occasionibus tenebant. Verum, ut sunt res humanæ, cum & temporalium & spiritualium pariter curam haberent præpositi, hancque negligerent ut alteri toti incumberent, in tantum horrorem inciderunt, ut paulatim pluribus in locis aboliti fuerint, & ad decanos omnis transierit auctoritas. Exemplum præpositi corrupti subministrat ecclesiæ Leodiensis historia in Wazone. Ille Johannes nomine, claustri negotia domi, sine decani fratrumque consilio dispensabat; cum cæteri canonici chorum, dormitorium, refectorium frequentarent, illum licet sanum & validum plerumque otiosum, non pudebat a mane usque ad vesperam secularibus insudare, & semel per hebdomadam aut mensem choro erubescebat interesse, presbyteros judicare aut etiam verberare præsumendo. Primum locum tenuisse præpositum aperte significant antiqua monumenta. In charta Burchardi episcopi, qua concedit *altare S. Johan. Bapt. Cavariensis ecclesiæ cum decimis. S. Petro Cluniensi & D. Mayolo abbati*, &c. sic annotantur subscriptiones. *S. Burchardi archiepiscopi, S. Hugonis præpositi, S. Stephani archidiaconi, S. Lamberti decani*, &c. Vides hic Hugonem præpositum post Burchardum sine medio, & ante archidiaconum & decanum, locum habere. Idem evincitur ex charta alia Burchardi: *Anno Incarnat. Dom.* DCCCC. LXXIX. . . . . *cum ego Burchardus in consistorio S. Stephani cum Andrea præposito*, &c. Alios suppeditabit historia nostra episcoporum. Verum brevi exolevit ea prima capituli dignitas & sequenti saltem seculo primas decano delatas fuisse constat.

Decani nomen a monachis ad clerum transiisse videtur. Ii apud illos erant, qui, cum magna foret congregatio, inquit S. Benedictus, decem monachis præerant & eorum actis ac necessitatibus invigilabant. Inde, & nomen & officium transiere ad clericos, quanquam paulo serius. De illis quippe silet concilium Aquisgranense anni 816. In auxilium primo dati sunt præpositis decani. Sed illis arrogantia tumidis, officiique sui vix curam habentibus, imo eo abutentibus, plerisque in locis suffecti sunt decani, & prima, post episcopum, dignitate cohonestati. Unde de decanis hic præcipua nostra cura.

DECANI LUGDUNENSES.

I. AINARDUS decanus nominatur in charta Burcharchi anni 984. & dicitur vineam dedisse S. Stephano. At quo præcise tempore vixerit, non indicatur.

II. Ornatus seu Hornatus memoratur in charta Burchardi Lugdun. archiepiscopi pro monasterio Savigniacensi data anno 14. Conradi Regis, idest anno circiter 950. aut 954. de hujus quippe principis exordio non convenit apud auctores.

III. Evrardus anno 25. Conradi regis, Christi circiter 962. quædam prædia donat Gausmaro abbati Saviniensi. In diplomate Burcharchi II. an. 984. S. Stephano vineam juxta canalem dedisse dicitur.

IV. Lambertus nominatur cum Hugone præposito, Stephano archidiacono, & Eugendo præcentore in charta donationis altaris Cavariacensis a Burchardo Lugdun. præsule factæ monasterio Cluniacensi. Verum an ante, an post Evrardum, & quo præcise anno, incertum: eam enim hic ad annum Conradi regis vigesimum referunt Sammarthani fratres. Alii ad tricesimum. Vide quæ dicta sunt in Burchardo I. & in Amblardo. Hic porro noster Lambertus, aut alius cognominis in charta Burchardi II. arch. data an. 984. vineam aliquam tenuisse dicitur.

V. Ornodus decanus, & Andreas præpositus qui primo loco nominatur, *anno 978. V. idus Augusti, die Veneris, ind. 6. regnante Lothario in Francia*, statuuntur *vadiatores*, seu testamentarii executores *Amblardi pontificis*, ex chartario primo Cluniac. fol. 162. charta prima.

VI. Fulcherius subscripsit donationi Saviniaco factæ a Burchardo II. anno 1000. charta sic explicit, *S. Borchardi archiepiscopi, S. Renconis præpositi & archiclavi, S. Fulcherii decani, S. Rotlanni præcentoris*. Subscripsit etiam cum Duranno Saviniacensi & Bernardo Insulæ Barbaræ abbatibus in charta ejusdem præsulis pro Athanaco.

VII. Durannus Iterio abbati Saviniacensi donum facit anno circiter 1020.

VIII. Surannus, qui forte idem est ac Durannus, testis est in charta quam refert Severt. pag. 206. his verbis: *Ego Girardus miles notum esse volo cunctis*, &c. *quod in præsentia D. Odolrici Lugdun. archiep. . . . werpitionem feci super altare*

S. Stephani de omnibus consuetudinibus & executionibus quas pater meus non habuit, sed ego allevavi... ut ab hac die & deinceps, neque ego, neque alius pro me exigam qualicumque occasione omnibus diebus vitæ meæ... Testes sunt werpitionis D. Odolricus archiep. D. Surannus decanus, Rolannus frater ejus. Annus quidem non notatur, sed scripta est inter annos 1041. & 1046.

IX. Richo subscribit donationi ab ecclesia Lugdunensi factæ Dalmatio abbati Savigniensi.

X. Bladinus electioni Hugonis abbatis S. Rigaldi subscribit anno 1072. Hic ipse esse videtur de quo Gregorius VII. lib. 6. epist. 36. qua jubet ut canonici qui beneficia vel *pretii pactione, vel contra excommunicationem Landerici Matiscon. episcopi obtinuerunt, iis in manibus episcopi sui renuntient*, sicut, inquit, *filius noster vestræque ecclesiæ decanus B..... prudenti ac salubri consilio ductus, obedientias ecclesiæ, cæteraque beneficia, quæ sine communi consensu fratrum acquisiverat, in manus nostras renuntiavit*, &c. *Data Romæ XII. calend. Maii, indict. 2. idest anno 1079.* In charta qua Adrardus de Barbares, &c. dant aliquid de sua hæreditate *S. Martino Saviniacensis cænobii, cui Dalmatius abbas præesse videtur*, donum fieri dicitur *per laudationem D. Umberti Lugdun. archiepiscopi, & Bernonis archidiaconi nepotis sui & Bladini decani.* Actum *in villa de Tazins ad quoddam placitum quod fuit inter D. Umbertum Lugdun. archiepisc. & Artaldum comitem.*

XI. Petrus memoratur ut decanus an. 1084. apud Guichenon hist. Bressiæ, pag. 92. instrum. in charta Hugonis archiepisc. de limitibus terminorum decimarum prioratus de Brou, quæ sic explicit: *Datum Lugduni in domo nostra archiepiscopali, præsentibus P.... decano, & Ja.... archidiacono dictæ Lugdunensis ecclesiæ, anno gratiæ 1084.*

XII. Bladinus II. memoratur in charta qua Umbertus Richoaræ dat monasterio Saviniensi ecclesiam S. Mariæ de Diniaco: sic enim clauditur: *Hoc donum laudavit archiepisc. Gibuinus... teste Landrico Matiscon. episcopo, Bladino decano*, &c. *Actum VI. nonas Febr. sexto & decimo quinto.... anno Domini 1086.* Vide in Gebuino. In libro obituum legitur: *Bladinus decanus bonæ memoriæ obiit III. idus Octobr. qui dedit B. Stephano ecclesiam de Villars cum cemeterio & decimis.*

XIII. Girinus Calvus patrem habuit Girinum matrem Gerundam, fratres Arnulphum Calvum Rotlannum & Artaldum Calvos. Fuit primum canonicus, quo titulo memoratur a fratre suo Arnulpho dante Saviniaco monasterio capellam S. Albani de Donziaco, quod donum factum est Hugone sedem Lugdun. tenente. Erat decanus sub finem XI. seculi ut patet ex charta Hugonis archiep. ecclesiam de Foro concedentis Saviniacensi cœnobio cum Hierosolymam profecturus esset, quod an. 1101. evenisse probavimus cum de eo egimus. In ea porro charta, apponuntur signa *D. Hugonis archiep. Beraldi episcopi Matiscon. Girini decani*, &c.

De Mura, pag. 396.

Ibid. pag. 112.

XIV. Guillelmus decanus an. 1116. & quidem ex charta quam refert Guichenon in histor. Bress. & Buges. inter instrumenta, pag. 200. sic enim in ea legitur: *Guillemus primæ Lugdun. ecclesiæ decanus, universumque capitulum, noverit*, &c. *quod dominus Pontius de Calmeto Lugdun. ecclesiæ magister, & pœnitentialis atque canonicus, vallem Majorevum.... libere concessit fratribus ordinis Carthusiensis, & omnia in prædicta valle nemora, prata*, &c. *cum omni jure proprietatis domunii alti & bassi*, &c... *Garnerius de Balmeto, & Willelmus dominus Dorchiæ milites prædicti Pontii fratres prædictam donationem approbarunt & laudaverunt. Actum in capitulo nostro anno Domini 1116. cum appositione nostrorum sigillorum.* Eodem anno memoratur in charta Casæ-Dei, qua Stephanus abbas *excambit* quasdam ecclesias cum capitulo Lugdunensi VII. idus Jan.

XV. Pontium quoque alicubi vidi decanum anno 1116. Quod si verum est, eodem anno & Pontius & Guillelmus fato functi dicendi sunt siquidem.

XVI. Girinus II. cognomento Calvus memoratur annis 1117. & 1120. in chartis abbatiæ Saviniacensis. Certe in charta Pontii illius loci abbatis pro ecclesia de Duerna nominatur, apud dom. de Lamure, pag. 398. & 399.

XVII. Stephanus decanatum obtinebat anno 1128. ut patet ex chartulario Cluniacensi. Memoratur & in vetustis monumentis Carthusiensium prope vallem Balmeti, quibus unam cellam construxit.

XVIII. Falco, de quo inter Lugdunenses archiepiscopos, prius fuerat ejusdem ecclesiæ decanus. De eo S. Bernardus in pluribus epistolis. In 164. notat decanum & maximam canonicorum partem constanter aperteque contradixisse consecrationi Lingonensis episcopi, cui contrarius erat ille sanctus: imo & appellatum *a Falcone Lugdun. ecclesiæ decano de ea consecratione.* 165. scribit *ad Falconem decanum & Guidonem thesaurarium Lugd. ecclesiæ*, gratulaturque quod ejusmodi consecrationi se se opposuerint, & ut in oppositione perseverent adhortatur. Hinc amicitia cum Fulcone nostro conjunctus, eum Lugd. archiepiscopum electum Innocentio papæ commendat epist. 171. & 172. nomine Gaufredi Lingonensis episcopi tanquam virum optimum. Ad ipsum denique scribit 173. epistolam.

XIX. Mallenus an. 1149. pridie nonas Novembr. donum Hugonis de Calvomonte factum Cluniaco in capitulo confirmavit. Vide in Heraclio. Anno 1151. XVI. cal. Sept. memoratur ut præsens in charta qua Stephanus de Villars: *Podestiicum de Roccataillia misit* Girino senescallo & Lugd. ecclesiæ *in gageriam* pro decem millibus solidorum Lugdunensis monetæ. Una cum capitulo Lugd. coram Amedeo archiepiscopo transegit cum ecclesia S. Fidis, subscribente Gauselino S. Fidis abbate. Superstes adhuc erat anno 1153. Defunctus est 12. Martii. In lib. obit. lego: *IV. idus Martii anniversarium Malleni decani, obedientia S. Genesii-vallis debet.*

XX. Ulricus de Villars, Ulrici domini de

Villars & Ponciæ de Insula filius, decanus, notus ex charta Guichardi Lugd. antistitis, qua testatur *quod Ulricus de Villars Lugdun. decanus dedit per manum suam.... fratribus de Cassania usum pascuorum per totam terram suam, quæ appellatur Meria.* Testes sunt Petrus Tarentasiensis archiepisc. Utfredus abbas, &c. Est quidem charta sine die & consule, sed collatis temporibus quibus Guichardus Lugduni sedere cœpit, & Petrus Tarentas. ac Utfredus primus Cassaniæ abbas vivebant, Guichenoni videtur scripta anno 1174. aut 1175. aut denique 1176. Eum consule biblioth. Sebuz. pag. 350. & hist. Bressiæ, parte 3. sub fin.

Pag. 171.

XXI. Stephanus de Roccatallia tempore Johannis archiep. decanus circa annum (uti conjicimus) 1175. de quo hæc refert Severtius. *In capitulo Lugdunensi, præsentibus Johanne archiepiscopo, Stephano de Rochetallia decano, & multis aliis canonicis.... recitata ista distincte in synodo..... item tunc authenticata sunt ea quæ habentur in libro Primæ, & charta quæ vocatur,* &c. *Anno Domini 1176. in capitulo generali præsidente Johanne archiepiscopo, Stephano de Rochitallia decano, ordinatio facta est officii per totum in ecclesia Lugdun.* eam habet ditissima Coisliana bibl. in cod. cui titulus est: *titres du Lyonnois & Baujolois, pag. 65.* Nescio an hic ipse sit de quo in libro obituum: *XIV. cal. Sept. obiit Stephanus de Rupecesa sacerdos & decanus, qui dedit 100. libras fortium pro anniversario tribus conventibus trium ecclesiarum, & in eleemosyna, 200.*

XXII. Oliverius de Chavanes ad quem exstat Lucii papæ III. rescriptum an. 1183. Sacellum in honorem S. Thomæ Cantuariensis archiepiscopi construxit. De eo in lib. obit. dicitur: *Pridie nonas Septemb. obiit Oliverius de Chavannes bonæ memoriæ, hujus ecclesiæ decanus, qui dedit B. Stephano casulam optimam, & baculum argento super indutum valente unam marcam; atque 50. libras reliquit ad emendam terram unde refectorium a die sui anniversarii solemniter procuretur; ad opus majoris ecclesiæ 30. libras,* &c.

XXIII. Stephanus de Saintamour. An. 1190. Johannes archiepiscopus, & ipse ac universum capitulum concedunt monasterio Benedictionis-Dei quidquid *reclusa* quædam possederat circa sanctum Epipodium. An. 1192. idem decanus & Johannes archiepiscopus dato diplomate significant quod capellam de Forverio sub S. Thomæ Cantuar. nomine dicatam restituerunt & dotarunt. Anno 1193. refert Paradinus diploma quod sic incipit: *Rainaudus Lugdun. ecclesiæ electus, & Stephanus decanus cum toto capitulo, omnibus in perpetuum,* quo pro summa 2000. solidorum jus aliquid ab omni annonæ genere exigendi civibus oppignerant, seque sacramento adstringunt incolas nullo modo deinceps a se hanc ob rem vexandos. Sacramentum dicunt *Stephanus decanus, R. archidiaconus,* cum aliis 40. canonicis. *Actum est hoc anno ab Incarnat. Domini 1193. Celestino papa III. Romanæ ecclesiæ præsidente, imperatore Henrico, Philippo rege Francorum.* Demum anno 1198. cum Rainaldo archiepisc. & Josse-

A ranno Insulæ Barbaræ abbate judex fuit ab apostolica sede delegatus in dissidio inter Gevenensem episcopum, & monachos Cluniaci, S. Eugendi & Nantuæ exorto pro præsentatione & nominatione ecclesiæ Brehodii. Sententiam refert Guichenon, bibliot. Sebuz. pag. 198.

XXIV. Amalricus qui anno 1193. sacristæ dignitatem obtinebat, factus postea decanus, multa in gratiam ecclesiæ suæ præstitisse legitur in magno libro obituum, ubi sic legitur: *Apud Rochetalliam turrim sumtuose ædificavit, multa ecclesiæ majori reliquit, apud Ansam turres & portas castri levavit, aliaque præstitit, ac obiit II. idus* B *Augusti.*

XXV. Guillelmus de Colongiis filius Arnulphi domini de Colonges, decanus jam an. 1208. quo sub eo titulo electus cum aliis arbiter, litem ortam inter archiepiscopum & capitulum Lugduni, ac nonnulos nobiles definit, ex indice thesauri chartarum, fol. 152. Anno 1209. transigit cum Cluniacensibus. Testis est *anno Domini 1217. calend. Maii,* in instrumento quo Gaudemarus de Jarez *recognoscit se habere & tenere in feudum a...... Renaudo archiep. & ecclesia Lugdunensi quidquid habebat ad Condreux,* &c. Anno 1226. approbat confirmationem dona- C tionis Stephani domini de Villars factæ Insulæ Barbaræ. Sic enim illius charta clauditur: *Nos Willelmus decanus & capitulum Lugdunense ad preces partium præsentem chartam sigillo nostro duximus roborandam. Actum anno Dom. 1226. cal. April. vacante sede Lugdunensi.* Obiit ut videtur 13. calend. Martii anno incerto, ut refert Severt. qui & addit ex antiquo monumento: *Acquisivit anniversarium incorporatum in obedientia de Charnay.* In alio obituum libro reperit Severt. *III. nonas Novembr. obiit Arnulphus de Colongiis miles, & Willelmus Lugdun. decanus acquisivit anniversarium incorporatum in obedientia* D *de Charnay.*

Apud le Laboureur, tom. 2. hist. Insul. Barb. pag. 372.

Labour. Rud. pag. 141. Guichen. histor. Sebuz. instr. pag. 250.

Severt. num. 101. §. 3. pag. 313.

XXVI. Petrus Berard seu Berardi, cum Roberto archiepiscopo dat diploma quo cives declarantur immunes a tributo quod Gaudemarus de Jarez senescallus de vino exigebat: *Actum anno Domini 1233. nonas Martii.* Sigillum suum apposuit litteris hominii quod episcopo & ecclesiæ Lugdun. reddidit Dalphinus Viennensis & Albonensis comes. Plurima ecclesiæ largitus est, animamque Deo restituit 8. idus Augusti.

Vide in Roberto archiepisc.

XXVII. Arnulphus, qui & Arnoudus & Arnaudus de Colongiis decanus recensetur in veteri documento fundationis ab Aimerico ar- E chiepiscopo factæ, quam approbat, his verbis: *Nos Arnoudus decanus, capitulum Lugduni,* &c. *ea quantum in nobis est approbantes, sigilla nostra, una cum sigillo R. P. Aimerici Dei gratia archiepiscopi nostri præsentibus duximus imprimenda. Datum anno Domini 1241. mense Decembri.* Ejus obitus consignatur 13. Oct. in libro obituum, in quo dicitur: *Qui reliquit B. Stephano septies viginti & septem libras pro anniversario suo. Item pro patre & matre sexaginta libras fortes, & 70. libras fortes ad emendos reditus deputandos duobus sacerdotibus, qui deserviunt altari.*

XXVIII. Andreas de quo in Ruder. Insulæ Barb.* circa annum 1243. ubi asseritur, Fulcherio Insulæ abbate sollicitante, Stephanum dominum de Villars quidquid possidebat in parochiis S. Desiderii & ceteris in feudum denuo assumsisse ab Andrea decano.

* C. 33. pag. 162.

XXIX. Bartholomæus Richard 1250.

XXX. Anselmus Rigaud statuta ecclesiæ Lugdunensis archiepiscopo suo approbanda obtulit anno 1251. Exstant, t. 9. Spicil. pag. 71. & seq. reperitur etiam an 1252. Ejus anniversarium notatur III. idus Januarii.

Labour. t. 2. hist. Insulæ Barbaræ, pag. 375.

XXXI. Milo de Vallibus *de Vaux* fuit decanus jam an. 1258. quo sententiam ab arbitris dictam in gratiam Josserandi d'Urgel admisit præsidens in capitulo mense Octobri. Memoratur & anno 1260. mense Jun. in registro comitatus Campaniæ Johannis comitis Brennæ. Anno 1263. mense Maio. Hugo de Marze nonnulla ab eo accepit in feodum. An. 1268. Clemens papa IV. dedit diploma ex quo apparet quod *cum pars canonicorum Lugdunensium Milonem decanum elegisset, pars episcopum Claromontensem postulasset, ipse Papa Guidonem ecclesiæ Lugdun. præfecit.* Exortis ejus tempore gravissimis cum civibus discordiis & bellis, eorum pars magna fuit. Habentur litteræ quibus ipse & capitulum, inducias civibus concedunt, *datæ sunt anno 1269. die jovis post festum B. Johannis Bapt.* At eas statim retractavit Milo, nempe die Veneris post festum S. Mathæi ejusdem anni. Deinde una cum civibus ac canonicis compromittit & arbitros controversiarum elegit Yvonem Cluniaci abbatem, aliosque præstito super evangelia sacramento, & oppigneratis omnibus capituli bonis, datoque fidejussore comite Forensi. A rege Franciæ cujus vice & nomine prædicti arbitri agebant, jubentur partes ab omni hostilitate cessare, & in ejus litteris nominatur Milo decanus. Datæ sunt anno juxta præsentem computandi modum 1270. *mense Februar.* Ejus mors sic consignatur in libris capituli: *III. nonas Julii obiit Milo de Vallibus decanus, qui reliquit ecclesiæ Lugdunensi multa ab eo acquisita in obedientia de Chazellis. Item quæ sibi comparavit in paroecia de Chatens in villa Daignon a Guillelmo de Pisais milite pro anniversario suo: ac domum de Quinciaco quam accepit in francum feodum ab archiepisc. & capitulo.*

Meneslr. instrum. p. 2. & seqq.

XXXII. Hugo de Piseis de Pisey aut de Pisai, primum canonicus, deinde decanus jam ab anno 1273. quo anno memoratur *in quadam ordinatione facta per quosdam nuntios domini regis Francorum,* apud Menestr. instrum. pag. 17. In controversia archiepiscopum inter & capitulum exorta supremum arbitrum ac judicem eligit utraque pars Gregorium papam. *Actum Lugduni in octavis B. Laurentii anno Domini 1274.* Testis etiam reperitur in charta donationis Ludovici de Bello-joco scripta apud Villam-francam anno 1275. mense Octobri.

XXXIII. Chatardus seu Chotardus de Chamaremi primum cantor, postea decanus, quo titulo an. 1276. die Veneris ante festum B. Petri ad vincula, convocato capitulo, accitis civibus denuntiat ut solvant summam 7. millium librarum quibus erga ecclesiam Lugdunensem tenebantur vi sententiæ Gregorii X. papæ.

XXXIV. Guido ut decanus præsens fuit sacramento obedientiæ Hugonis electi Eduensis episcopi an. 1286. mense Martio. Vide in Rodulpho II. apud Severt. pag. 300. Idem Guido *decanus & capitulum*, significant duos cardinales controversiam cum archiepiscopo motam pro *jurisdictione curiæ secularis Lugdun. amicabiliter composuisse... Datum die Dominica in crastinum festi nativitatis B. Johannis B. anno Dom. 1290.* Anno sequenti ipse & capitulum Carmelitis religiosis facultatem concedunt cœnobiticam domum in urbe construendi, quam confirmavit Ludovicus de Villars archiepiscopus an. 1303.

XXXV. Guillelmus de Franchelins primo canonicus & comes, quo titulo memoratur in charta anni 1290. die 12. Sept. apud Severt. n. 101. §. 4. Deinde decanus, quo titulo cum aliis canonicis in capitulo Lugdunensi præsens fuit hominio Guichardi domini Belli-joci. *Actum præsente Guillelmo decano, Ludovico archidiacono, Johanne camerario, Humberto custode, Guichardo præposito Forverii & pluribus aliis canonicis Lugduni...... pontificatus D. Bonifacii papæ VIII. anno IV.* idest an. 1298. In veteri instrumento hæc reperio: *Anno Domini 1299. die Veneris post festum apost. Petri & Pauli, videlicet V. nonas Jul. indict. XII. pontificatus D. Bonifacii papæ VIII.* anno quinto, capitulo generali præsidente Guillelmo decano, statutum est: *Quod quilibet canonicus habens obedientiam a dicta ecclesia, seu redditus.... decesserit a festo B. Martini hyemalis usque ad festum B. Sperati subsequens, ejus exsecutores vel hæredes.... anniversarias distributiones pro obedientiis sic decedentium ecclesiæ Lugdunensi librent per totum annum a tempore mortis dicti canonici usque ad festum B. Sperati.* Refert & Menestr. hist. Lugd. pag. 355. monumentum pacis initæ inter Humbertum dominum de Thoire & de Villars ac Ludovicum archiepiscopum & capitulum, ubi dicitur id factum *anno 1304. die Lunæ in festo S. Laurentii, ind. 2. sede Romana vacante per obitum Benedicti XI.* in capitulo ubi aderant *Guillelmus decanus*, &c.

XXXVI. Petrus de Savoye filius Thomæ Sabaudiæ principis & Guiæ Burgundiæ, decanus Lugd. memoratur apud Guichenon in hist. Sabaud. an. 1304. qua dignitate cessit ut decanatum Sarisberiensis ecclesiæ quem antea possidebat retineret. Electus nihilominus est archiep. Lugdun. 1308.

XXXVII. Johannes d'Amanzé primum decanus Montis-Brisonis; tum canonicus, & postmodum decanus Lugdunensis. In lib. obit. lego: *Johannes de Amanziaco decanus fundavit unum anniversarium.*

XXXVIII. Guillelmus de Rochefort decanus. Cum *servitium* Ludovicus archiepisc. Philippo regi exhibuisset, litteras dedit serenissimus princeps quibus declarat illud esse *gratiosum & de speciali gratia factum nolleque se quod per illud jus aliquod sibi contra ipsum vel ecclesiam suam acquiratur*, &c.

acquiratur, &c. lectæ vero sunt anno 1305. *in capitulo præsentibus Ludovico archiep. Guillelmo de Rupeforti decano*, &c. *Anno 1307. in octavis Purificationis B. M.* erectionem ecclesiæ S. Nicetii in collegiatam, ratam habet cum capitulo. Chartam refert Severt. pag. 315. Anno 1308. & ipse cum capitulo chartam scribit, quam retulimus in Ludovico de Villars archiepisc. Eodem anno nominatur in Philippi Pulchri præcepto Philippinas, ut aiunt, revocante.

XXXIX. Guigo de Butoliis anno 1311. a Stephano Savigniacensi abbate recipit quamdam domum infra claustrum canonicorum Lugdun.

Grands Maistres des Arbalestriers.

XL. Stephanus de la Baume filius Petri de Balma domini de Volusan ex Margarita de Vassalieu, ut notat D. du Fourni, memoratur ut decanus an. 1318. in instrumento publico de præstatione fidei Regi Francorum ab archiepiscopo. Eodem anno 11. Jul. domus de Laye annexa est obedientiæ S. Genesii & *concessa D. Stephano decano ad vitam tenenda.* Eodem denique, 20. Octob. ab eodem decano & capitulo editum est *statutum super reparatione domorum.* Memoratur an. 1320. in instrum. creationis procuratorum civium Lugduni ad approbandam permutationem factam inter Petrum de Sabaudia & Philippum Franc. regem. Vide Menestr. pag. 465. Præfuit imminutioni numeri canonicorum majoris basilicæ, cujus instrumentum refert Severt. pag. 320. *Nos Stephanus decanus & capitulum . . . . congregati. . . . . deliberatione diligenti & tractatu solenni præhabitis . . . . cum propter multitudinem canonicorum . . . . & exiguitatem redituum . . . . ac . . . . guerrarum discrimina, oppressiones baronum & principum vicinorum. . . . . multi ex canonicis in magna indigentia perstiterunt . . . . idcirco unanimi voluntate fecimus & ordinamus numerum, videlicet 32. canonicorum & non ultra. Octo canonicis personatus seu dignitates in eadem ecclesia habentibus in dicto numero inclusis, cum 4. custodibus & 7. militibus ac 12. capellanis in dicta ecclesia ab antiquo haberi consuetis.* Quod & juramento confirmant. *Actum & datum in capitulo nostro generali die 2. Nov. anno 1321.* An. 1322. componit pro capitulo cum archiepiscopo 2. Martii. Memoratur & annis 1323. & 1328.

V. Menestr. instr. p. L.

XLI. Henricus de Rochefort occurrit anno 1329. In libro obituum legitur: *IV. nonas Nov. Obiit venerabilis & discretus vir D. Henricus de Rupeforti bonæ memoriæ decanus hujus ecclesiæ & doctor decretorum, qui anniversarium suum super domum suam in claustro & super pratum suum apud Ansam reliquit celebrandum.*

XLII. Johannes de Marziaco decanus. *Anno 1336. die 6. Novembr. Petrus de Castellione abbas monasterii Bellæ-villæ ord. S. Aug. Lugd. diœcesis fecit juramentum ecclesiæ & sedi Lugdunensi in præsentia DD. Johannis decani, Ludovici de Villariis archidiaconi & Guillelmi de Tureyo canonicorum Lugdun.* &c. *Anno 1339. die 25. Januar. Sibilla de Varenis abbatissa S. Petri monialium Lugdun. ord. S. Benedicti comparens personaliter in ecclesia Lugdun. ante magnum altare, juravit subjectionem & reverentiam a SS. patribus institutam, & obedientiam secundum præceptum S. Benedicti, S. Lugdun. ecclesiæ & sedi in præsentia DD. Johannis decani, Ludovici archidiaconi*, &c. In libro obituum legitur: *XI. calendas Junii anniversarium Johannis de Marziaco senioris, decani.*

XLIII. Guillelmus de Turey ut decanus præsens fuit an. 1349. hominio Henrico de Villars archiepiscopo præstito a Carolo, primo ex Francis principibus Delphino. Constitutioni factæ de canonicis, capellanis, &c. Lugd. ecclesiæ consensum præbuit, his verbis: *Nos Guillel. de Thureyo decanus & capit. Lugdun. nostro in capitulo generali existentes, habita inter nos matura deliberatione, unanimi consensu omnes ordinationes supradictas, per D. Henricum de Villars archiepisc. factas laudamus, approbamus & ratificamus*, &c. Anno 1354. die 14. Aug. Petrus abbas monasterii de Jugo-Dei fidem promisit ecclesiæ Lugdunensi in præsentia G. decani. Idem præstitit G. P. abbas monasterii Insulæ Barbaræ coram ipso 20. Maii 1355.

XLIV. Emilius Bastet filius Geraudi Bastet, domini de Crussol, de Baudiner, &c. & Beatricis de Poitiers, erat decanus 1358. obiit 1360.

XLV. Amedeum Bassu reperio memoratum in antiquo instrumento, his verbis: *Guillelmo primæ Lugdun. ecclesiæ archiepiscopo, Amadeo Bassu decano, factum est recens statutum de modo incedendi in Rogationibus & in processionibus generalibus, die Lunæ quæ fuit 26. Maii anno Incarnat. Dominicæ 1359.* Quod quo pacto cum præcedenti Emilio Bastet conciliari possit non video, nisi forte dixeris Emilium transcripsisse decanatum Amedeo.

XLVI. Ludovicus de Villars filius Humberti V. domini de Thoire & de Villars hic inseritur a Guichenon in historia Bressiæ & Bugesii ultima parte, pag. 227. ait enim cum fuisse primo canonicum, tum archidiaconum, ac tandem decanum ecclesiæ Lugd. exinde etiam episcopum & comitem Valentinensem & Diensem. Erat tantum archidiaconus anno 1348. Demum legi in monumentis eccl. Lugd. ipsum creatum fuisse cardinalem, terramque ejus a capitulo post promotionem divisam fuisse 7. Jan. 1363. Quod si ita est, & si vera sunt quæ de Emilio retulimus, ejus initium ab anno 1360. desumendum est, asserendumque nonnisi triennio hac dignitate potitum fuisse. Forsan & ipse decanatum abdicaverat.

XLVII. Johannes de Talaru primum major custos Lugd. ecclesiæ an. 1353. postea decanus. An. 1362. coram Amedeo archiep. & Johanne de Talaru decano, Guillel. Athanac. Petrus Amboniac. & Hugo S. Ragneberti Jurensis abbates sacramentum fidelitatis præstant in capitulo die 2. mensis Junii. In libro cui titulus *Statuta ecclesiæ Lugdunensis*, refertur compositio facta *inter Guillelmum archiepiscopum ex una parte, & venerabiles ac circumspectos viros D. Johannem de*

Talaru decanum & comitem ecclesiæ Lugdun. &c. *ex altera, circa spolia defunctorum .... 26. mensis Junii anno 1363.* Fuit unus ex delectis ad colligendam pecuniam pro liberatione Johannis regis, ut constat ex ejusdem litteris authenticis datis die 3. Martii an. 1364. quibus appensum sigillum insignia gentilitia exhibet. An. 1374. post varias tergiversationes, tandem suo & capituli nomine fidelitatis sacramentum Regi præstitit. Vide Menestr. instrum. pag. 369. Plura consecutus est suffragia in electione archiep. Lugdun. an. 1365. & eam dignitatem tandem obtinuit 1375.

XLVIII. Johannes de Saintamour memoratur in instrumento quo Lugdunenses canonici suis monetariis privilegia concesserunt anno 1375. quod instrumentum sic incipit : *Nos Johannes de Sancto-amore decanus*, &c. Et in decreto capituli de domo quæ dicebatur *de Cantorberio* apud Severt. in Johanne II. §. 4.

XLIX. Reinaldus de Tureyo in repertorio anniversariorum, fol. 30. recensetur inter eos qui 1. Jul. 1387. aderant in capitulo generali : *Reinaldus de Tureyo decanus*, *Simon d'Andelot camerarius*, &c. Obiit 1388. 1. Julii. Dederat prius *super bonis a se acquisitis in paroecia S. Genes. Vallis, x. bichetos frumenti, 7. rasos avenæ, 16. gallinas, & 7. solidos Viennenses perpetui reditus, ad hoc ut quolibet festo S. Catharinæ virginis solemniter celebretur officium.*

L. Guichardus de Lespinace primum præpositus, postea decanus. Fuit præsens an. 1390. 10. Oct. hominio Humberti domini de Villars præstito Philippo de Tureyo archiepisc. Exstant acta capituli exarata mense Julio anni 1392. quæ sic incipiunt : *Guichardus de Espinacia decanus*, &c. quibus apparet Johannem ducem Biturigum dedisse Lugdun. ecclesiæ maxillam S. Johannis Bapt. & optasse admitti in comitem & canonicum honoris ultra 32. consuetos, paulo ante definitos. Anno 1398. die Martii post *Quasimodo Guichardus dom. Bell-joci fecit homagium in capitulo Lugduni D. Henrico de Villars archiepiscopo, nomine ecclesiæ Lugduni secundum quod prædecessores ejus fecerant .... præsentibus Gui ... decano*, &c. Obiit anno seq. 26. Nov.

LI. Petrus de Monte-joco electus an. 1399. possessionem adipiscitur mense Decembr. *Anno 1400. commissi sunt Villam-Francam* D. decanus & D. sacrista *ad Ludovicum III. ducem Borbonium, ut hominium redderet pro terris quas tenebat* ab ecclesia Lugdunensi ex libro 6. actorum. Anno 1401. præsens fuit sacramento præstito a Milone Eduensi episcopo, & ejus confirmationi : interfuit quoque inquisitioni factæ de veritate reliquiarum S. Irenæi, Epipodii & Alexandri martyrum in ecclesia D. Irenæo dicata, VI. idus Aprilis 1410. Anno sequenti scripsit ad Cantuariensem archiepiscopum *pro facto domus & aulæ Quinciaci, quæ domus fuit antiquitus data per capitulum Lugdunense B. Thomæ ..... qui fuerat per Anglicos ex Anglia expulsus.*

LII. Gaufridus de Montecanuto (Montchenu,) quem Girardum vocant Sammarthani, decretorum doctor, renuntiatur decanus anno 1416.

A Subscribit actis juramenti Petri abbatis de Jugo-Dei 25. Martii anno 1429. & præsens adest sacramento quod præstitit Margarita de Villars monialis & priorissa monasterii de Canali Lugduni iisdem die & anno. Præfuit electioni Johannis a Borbonio in archiepiscopum Lugdunensem an. 1444. cumque electioni renuntiasset, & administratoris officio fungeretur, illius sacramentum excepit. Obiit 1450. sepultus in sacello S. Sepulcri. Fratrem habuit Philibertum de Montchenu qui ob bella, quibus regio infestabatur an. 1428. ballivus terrarum capituli creatus est.

B LIII. Henricus de Saconay filius Guichardi domini de Saconay, obiit 1454.

LIV. Daninus Gasco in decretis licentiatus, Lugdun. ecclesiæ decanus excepit fidei sacramentum a D. Humberto de Grolez ejusdem ecclesiæ sacrista præstito anno 1465. die Mercur. 29. Julii. Sic porro legitur in instrumento. *Anno 1465. Humbertus de Grolea sacrista Lugdun. ecclesiæ juramentum juxta decessorum suorum morem dixit in manibus venerabilis & egregii viri domini Gasconis in decretis licentiati & decani, ad hoc specialiter a capitulo deputati.*

LV. Claudius Gaste Ludovici XI. regis orator
C apud Rom. pontificem, decanus erat an. 1468. Ad comitia Blesensia deputatus est anno 1483. & ad Turonensia 1485. quo eodem anno hæc de illo referuntur in MS. codice, cui titulus : *Magnus liber obituum ecclesiæ S. Johannis Lugd. D. & R. pater Claudius Gaste decanus Lugduni penultima Junii 1485. construi fecit in ecclesi. Lugdun. sumtuosam capellam a parte sinistra, sub vocabulo B. Johannis, & Dionysii martyris & Austregisili confessoris : quam dotavit, & universalem hæredem instituit de omnibus bonis suis. In qualibet die perpetuo duas Missas celebrari ordinavit ..... per 4. sacerdotes a se nominatos*
D *ac uno clerico pro ipsis inserviendo, præsentandos per DD. successores decanos.* Obiit 5. Julii 1495. Apud D. le Laboureur in prob. nobilitatis monach. Insulæ Barb. pag. 345. reperio Claud. de Feugeres electum decanum Lugdun. an. 1485.

LVI. Claudius de S. Marcel electioni de se factæ, & per sedem apostolicam confirmatæ an. 1496. restitit.

LVII. Guillelmus de Vinay electus est anno 1498. defunctus anno sequenti.

LVIII. Antonius de Feurs Johannis de Feurs in Matisconensi territorio & Antoniæ de Sachins filius, protonotarius apostolicus, prior d'Iregny,
E abbas S. Leonardi Ferrariensis, præses cameræ Inquisitionum Parlamenti Parisiensis, magnus archidiaconus Nannetensis, ac Lugdunensis decanus, demum Nivernensis* episcopus, qua dignitate potitus decanatu cessit.

* *Ex hist. Bressiæ & Bage. comr. 3. p. pag. 28.*

LIX. Claudius de Feugeriis, seu de Fougeriis, utroque enim modo legitur ejus cognomen, nobiles habuit progenitores, ut ipse affirmat in suo testamento, quod refert Severtius, pag. 374. & sequenti. Fuit primum chori magister, tum præcentor Lugdunensis, postea sacrista S. Nicetii, tandem majoris ecclesiæ decanus. Dignitate cesserat

anno 1506. in suo quippe testamento dicitur: *Claudius de Feugeriis canonicus, olim decanus ecclesiæ Lugdun. Obiit 1507. 12. Sept. Dotavit honorifice capellam S. Raphaëlis archangeli, in ea sex præbendarios constituit, ut quotidie tres missas celebrent, suumque anniversarium die sui obitus libernt de 8. libris Turonensibus*, &c.

LX. Godefridus de Pompadour episcopus Podiensis, fuerat aut etiam adhuc erat decanus Lugd. obiit 1514. Vide in Podiensibus episcopis.

LXI. Antonius de Stagno (d'Estain) episcopus Engolismensis, frater Francisci Ruthenensis antistitis, electus est decanus 1516.

LXII. Antonius d'Albon filius Henrici domini de S. Forgeux & de Curis ex Anna de Montmorin, canonicus & comes Lugdunensis, ac ejusdem ecclesiæ præpositus & decanus, abbas commendatarius Insulæ Barbaræ. Decanus instituitur anno 1523. qua dignitate non diu potitus est, è vivis enim excessit apud S. Ferreolum, ibique tumulatus est anno 1525.

LXIII. Johannes Mitte Johanne domino de Chevrieres & Johanna de Layre parentibus ortus, decretorum doctor, decanus ecclesiæ Lugdun. ex MSS. concilii Lugdunensis habiti anno 1527. In quibusdam schedis archiepiscopatus Viennensis coadjutor nuncupatur. E vivis excessit an. 1533. Jacet in templo oppidi de Chevrieres.

LXIV. Claudius d'Amanzé prior S. Romani in Jaresio, Johannis domini de Amanziaco apud Matisconenses filius ex Beatrice Mitte Johannis decani sorore, electus est decanus an. 1533. Memoratur in actis capituli 7. Julii 1536.

LXV. Jacobus de Tournon hîc inseritur a Sammarthanis fratribus, a quibus dicitur electus an. 1539. Quod si ita est, falsum quod alicubi legi, Claudium d'Amanzé obiisse an. 1540. aut priusquam è vita discederet, dignitate cessit.

LXVI. Theodorus de Vichi quamdam fundationem excipit cum aliis de capitulo die 16. Jan. 1550. Obiit ex domino le Laboureur 18. Jan. 1569. abdicato prius decanatu in gratiam Rolini de Semure antiqui canonici & comitis. Verum hic sive ob graviorem ætatem, sive ex benevolentia in Petrum d'Espinac, in illum jus omne suum, consentiente capitulo, transmisit.

Severt. num. 123. §. 6.

LXVII. Petrus d'Espinac decanus an. 1569. annos duntaxat 29. natus, cum eam dignitatem obtineret, a capitulo Parisios missus est, ut Calvinianos qui urbem S. Genesii ad ecclesiam pertinentem occuparant, inde detruderet, quod & obtento Regis decreto consecutus est an. 1570. Fuit postea Lugdun. archiepiscopus.

LXVIII. Gabriel de Saconai ex præcentore electus decanus anno 1573. præfuit ad 1581. quo obiit. Scripsit apologiam pro urbe Lugdunensi contra hæreticos.

LXIX. Claudius de Talaru de Chalmazel, plures jam dignitates consecutus, ad decanatum evectus est anno 1581. Adfuit comitiis generalibus cleri Gallicani Parisiis habitis anno 1606. Ex hac vita migravit anno 1611. *Vir pius, divini cultus recognitor & observator*, inquit Severt. qui se ab eo plurimum in sua historia adjutum profitetur, plurimaque ab eo antiquitatis monumenta accepisse. Jacet in navi majoris basilicæ in exitu chori, cum hoc epitaphio: *Claudius de Talaru de Chalmazel vixit ad alias dignitates ecclesiæ triginta annos, in decanatu totidem. Obiit XV. Februar. 1611. ætatis anno 74.*

LXX. Johannes Meslet de la Besnerie fuit primum præpositus, deinde successit decanatui an. 1611. medio. Dionysium de Marquemont possessionem per se se archiepiscopatus ineuntem excepit, ipsique hominium præstitit, ac fidem promisit, ab eo vicissim accepto comitum nomine sacramento 9. Mart. 1618. non 1613. ut irrepsit in archiep. Obiit 9. Sept. 1620.

LXXI. Hector de Cremeaux de Chamosset Regi a consiliis, abbas Medii-montis. Fuit primum præcentor, deinde decanus an. 1620. Ludovicum XIII. regem Lugduni excepit an. 1622. & Carolum archiepiscopum an. 1627. qui prius per procuratorem possessionem archiepiscopatus adeptus fuerat. Memoratur an. 1628. in charta pro hominibus Villulæ & de S. Ciro, & an. 1630. pro iisdem. E vita sublatus est an. 1639.

LXXII. Hadrianus de Saluces decanus electus est anno 1639. E vita discessit 1640.

LXXIII. Amatus de Fauquier de Vitri decanus renuntiatus est 1642.

LXXIV. Guillelmus d'Albon decanatum consecutus est an. 1644. illumque cum vita dimisit 1645. uti vult dominus le Laboureur; at profecto serius: quis enim credat vacasse hanc dignitatem ab an. 1645. ad 1650. quo per ipsius obitum

LXXV. Carolus de Besserel filius Francisci domini de Marillat ex Huguetta Doncieu eandem vacuam occupasse legitur electione capituli 31. Martii an. 1650. *lib. 93. actorum capituli eccles. Lugdun. fol. 115.*

LXXVI. Rogerius-Josephus Damas de Marillat du Rousset filius Claudii Damas & Huguettæ de Besserel avunculi cessione electus est decanus an. 1676. 25. Apr. *lib. CXI. act. cap. fol. 120.* Fuit etiam vicarius generalis D. de St George archiepiscopi Lugd. obiitque an. 1713. 21. Martii.

LXXVII. Ludovicus-Josephus de Chateauneuf de Rochebonne filius Caroli ex Theresia de Grignan electus est 23. Martii 1713. *ex lib. 139. act. cap. fol. 36.* tum designatus episcopi Carcasson. coadjutor an. 1718.

LXXVIII. Annas-Ludovicus-Franciscus de la Baume de Suse Regi ab eleemosynis filius Gaspardi Joachimi marchionis de Breslieu & Marthæ d'Albon de St Forgeuil renuntiatur decanus 12. Martii 1722. per promotionem superioris ad sedem Carcasson. *ex lib. 146. act. cap. fol. 45.*

Nescio quis ille sit de quo S. Bernardus, epist. 2. n. 7. in qua Fulconem adolescentem, qui inter canonicos, ut aiunt, regulares, emissa professione suasu avunculi decani ad seculum reversus fuerat, graviter objurgat, & hæc inter alia addit: *Sic Lugdunum olim studio similiter & industria sui decani, nepotem suum canonicum quem bene perdiderat male recuperavit. Sicut ille Fulconem B. Augustino, sic Othbertum iste S. Benedicto subripuit.*

DE ABBATIIS DIOECESIS LUGDUNENSIS.

PLurima quondam in hac diœcesi floruerunt monasteria, quæ, proh dolor! maxima ex parte a sua exciderunt dignitate. De his primum nobis agendum, tum de iis, quæ constanter illibata ad nostra usque tempora permanserunt.

I. Primum occurrit Lauconnense S. Lupicini in locis Jurensibus (nunc tantum ecclesia parochialis) quod quidem hunc sanctum cum suo fratre S. Romano primum auctorem, primumque abbatem centum viginti, *al.* 150. monachorum agnoscit. Deinde fuit etiam abbas Condatescensis,* sed Lauconnensi tamen haud longe dissito peculiarius invigilabat; & in ipso diem clausit ultimum ac sepultus est. Cum vero successu temporis Lauconnense monasterium mensæ conventuali Condatescensi adjunctum fuisset, inde corpus S. Lupicini, excepta capitis parte, quæ ibidem relicta est, Condatisconem translatum fuisse traditur.

* Hodie S. Claudii hoc cœnobium appellatur.

S. Lupicinus, cum per annos amplius viginti Lauconnensibus præfuisset, successorem quemdam designavit, cujus nequidem nomen ad nos pervenit. Jam autem Caroli Magni tempore suam dignitatem amiserat abbatia Lauconnensis, ut pote quam non nisi *cellam S. Lupicini* appellat Princeps in suo diplomate pro Roberto abbate Jurensi (hodie S. Claudii) cui eam subjicit & successoribus.

II. Secundum Balmense puellarum monasterium a S. Romano conditum in locis Jurensibus, non procul a S. Augendi *S. Oyan, modo S. Claudii*, & Lauconnensi cœnobiis. Ibi centum quinque virginibus soror ipsius germana præfuit, ubi & ipse conditus in communi virginum cœmeterio, circiter ann. 460. Locus vero paulo post incultus ac sanctimonialibus vacuus, redactus est in cellam seu prioratum S. Romani de Rupe vulgo appellatum.

III. Tertium S. Irenæi in civitate Lugduno conditum fertur a S. Patiente Lugdunensi præsule seculo V. finiente, & a S. Remigio instauratum seculo IX. cui nonnulla cessit anno circiter 868. ad stipendia fratrum ibidem Deo servientium, quos secundum regulam vivere statuit. Item Anschericus archiepiscopus an. 926. quædam servitia S. Irenæo dimisit; in quo postmodum cœnobio, Hugone archiepiscopo volente, sub initium seculi XII. monachorum munia obiere canonici regulares, qui deinde facti seculares, iterum in regulares conversi sunt, nunc quidem addicti congregationi Gallicanæ S. Genovefæ.

Duo nobis occurerunt abbates, Guillelmus de Bassia episc. Claromont. circa an. 1096. de quo vide t. 2. novæ Gall. Christ. pag. 264. & 332. Alter fuit Humbertus de Forez filius Guidonis II. comitis Foresii, fraterque Renaudi archiepisc. Lugdun. qui ex camerario S. Pauli Lugd. factus canonicus regularis in ecclesia S. Irenæi, ejusdem postea, collegarum suffragiis evasit abbas circa an. 1200. favente in primis Rainaldo archiepiscopo, qui ibidem una cum aliis plurimis Foresii comitibus majoribus suis sepultus est an. 1226.

IV. Quartus videtur deberi locus S. Pauli Lugdunensis ecclesiæ, a S. Sacerdote Lugdunensi archiepiscopo fundatæ; de quo sic habetur in veteri charta: *Anno circiter 545. hic regi Francorum Childeberto carus, faventibus & opem ferentibus ipsomet Childeberto & Ultrogotha regina ipsius conjuge, xenodochium Lugduni B. Mariæ sacrum, item cœnobia S. Pauli monachorum & S. Eulaliæ monialium construxit, & amplis possessionibus ditavit.* Porro utrumque locum instauravit Leidradus archiepiscopus, uti ipse testatur in epistola ad Carolum Magnum: *In eadem civitate Lugdunensi alias restauravi ecclesias, unam in honore S. Eulaliæ, ubi fuit monasterium puellarum in honore S. Georgii, quam de novo operui ex parte, & macerias ejus a fundamentis erexi. Alia quoque domus in honore S. Pauli operta est.* Quod autem aliquando pertinuerit ad ordinem S. Benedicti, hinc potissimum probatur, quod seculo XI. conditum cœnobium de Blya dicti ordinis monialium, dicto S. Pauli asceterio fuerit subjectum; quippe majoribus nostris in more positum fuit cœnobia sanctimonialium ordinis nostri commendare & subjicere alicujus abbatis & asceterii ejusdem ordinis regimini. Denique cum jam ista ecclesia in collegiatam defecisset, prioratus beatæ Mariæ seu S. Martini de Canali *de la Chana*, in civitate Lugdunensi fundatus anno 1389. a Johanne de Talaru archiepiscopo Lugdunensi, unitur eidem ecclesiæ anno 1488. annuente Carolo de Bourbon Lugdunensi archipræsule & cardinali.

Porro antequam regnaret Robertus in Francia, Poncio comes Lugdunensis cum uxore sua Tetberga hanc abbatiam tenuit in commendam.

V. Quintum, S. Eulaliæ seu S. Georgii parthenon in civitate Lugdunensi fundatus ante Leidradum archiepiscopum; ut pote quem ex dictis superius pius pontifex instauravit. Fortasse vero successu temporis conversus est in abbatiam canonicorum; legitur enim tom. 4. Analectorum Mabillonii, pag. 644. & 646. S. Georgii canonicorum Lugdunensium abbas Motuinus circa 815. postea, uti videtur, episcopus Eduensis. Sane postmodum cessit militibus Templi, estque ab an. saltem 1527. præceptoria domus ordinis S. Johannis Jerosolymitani, ex tom. Anecdot. 4. col. 404.

VI. & VII. Sexto & septimo loco reponimus ecclesias S. Stephani & S. Mariæ apud Lugdunum, quas scilicet instauravit etiam Leidradus archiepiscopus, ut in prædicta ejusdem epistola ad Carolum Magnum videre est.

VIII. Octavum S. Nicetii, *S. Nizier* Lugdunense monasterium exstabat seculo VI. desinente, incertis auctoribus. Hanc quoque inter alias Leidradus archiep. ecclesiam instauravit; quæ quidem

jam Innocentii II. temporibus parochum habuit A rectorem, ut liquet ex ipsius Pontificis epistola inscripta *Rectori & clericis ecclesiæ S. Nicetii.* Tandem vero erigitur in collegiatam a Ludovico de Villars Lugdun. archipræsule an. 1305. ex Severtio, pag. 314. & 315. & appendice nostra chart. XLVII. pag. 35. cujus ecclesiæ prima dignitas est sacrista.

Tres tantum deprehendimus abbates. Primus est S. Austregisilus sub Ætherio archipræsule Lugdunensi, postea Bituricensis archiepiscopus, de quo vide tom. 2. novæ Gall. Christ. pag. 16. & Patriarchium Bituricense tom. 2. novæ bibliot. Labb. pag. 37. Secundus fuit Marculfus, qui B lector tantum Austregisili abbatis temporibus, ejusdem postmodum basilicæ abbas evasit; tom. 2. novæ biblioth. Labb. pag. 352. Tertius abbas S. Nicetii fuit Adalardus, qui Geraldo abbati & monachis Athanaci undecimo seculo nonnulla cessit, ex probat. hist. Lugdun. auctore R. P. Menestrier, pag. 6.

IX. Nonum, S. Justi extra muros Lugdunenses ecclesia, id nominis suscepit a quo tempore hic sanctus ea in basilica, prius SS. Machabæorum dicta, sepultus fuit. Insigni virorum monasterio adaucta est ab Aridio sive Arigio præsule, qui & in ea postmodum sepulturam accepit. Eidem cœnobio C circiter annum 866. nonnulla prædia cessit S. Remigius Lugdun. antistes, ad alimoniam fratrum ibidem Deo servientium, quos secundum regulam vivere decrevit; eumque locum tanti faciebat, ut suum ibidem corpus terræ mandari voluerit. Ipsi quoque se munificum præbuit Anscherius ecclesiæ Lugdun. archiepiscopus, debita sibi quædam servitia dimittens an. 926. Ad hæc Rosam auream in Dominica *Lætare* a summo pontifice benedici solitam, Innocentius IV. tum Lugduni degens in claustro S. Justi (hic egit septennium) concessit eidem ecclesiæ, indulgentiis quibusdam attributis, quas Alexander eo no- D mine quartus anno primo sui pontificatus, v. idus Septembris confirmavit. At vero nihil magis hanc basilicam commendat, quam quod inibi Clemens V. anno 1305. in summum pontificem inauguratus fuerit, adstantibus Regibus Francorum & Anglorum & Arragonum, ducibus quoque Burgundiæ & Britanniæ, aliisque pene innumeris proceribus & prælatis. Denique Petrus de Sabaudia Lugdun. archiepisc. an. 1332. hac in ecclesia modo collegiata & quidem primaria urbis, conditus est,

Septem abbates nobis occurrerunt. Primus S. Viventius, qui regebat S. Justi monasterium E seculo septimo ex actis S. Baldomari apud Bolland. die 27. Febr. Hunc scilicet S. Viventius in monachum suscepit, quem deinde Gandericus archiepiscopus subdiaconum ordinavit. Post hæc S. Viventius Lugdunensem pontificatum assecutus est.

Secundus, Ademarus regnante Rodulfo rege, ex MS. codice Saviniac. ubi legitur res quasdam sui juris, hoc est montem, qui dicitur Algodius, ecclesiæ S. Martini Saviniac. tradidisse. *Actum mense Martio feria VI. regnante Rodulpho rege.*

Tertius, Leobonius, deinde abbas Insulæ Barbaræ, ex ipsius Ruderibus auctore D. le Laboureur, pag. 90.

Quartus, Hugo de Bello-joco frater Guichardi militis, abbas an. 1121. ex MS. codice D. Guichenon; itemque temporibus Gauceranni archiepiscopi Lugdun.

Quintus, Hilio, tempore Petri archiepiscopi Lugdunensis circa an. 1130. ex charta Matiscon. in appendice nostra, n. XXX. col. 284. vide etiam in Ambroniaco ad an. 1132.

Sextus, Heraclius de Montboissier circa annum 1150. inquiunt D. la Mure, pag. 163. & R. P. Menestrier in probat. histor. Lugdun. consularis. Vide etiam notas ad biblioth. Cluniac. p. 141.

Septimus, Girinus an. 1168. ex Ruderibus Insulæ Barbaræ, pag. CXI. Modo ea in ecclesia Lugdunensis archiepiscopus titulo abbatis gaudet.

Decimum est Nantuacum S. Petri apud Sebusianos, monast. quod jam octavo seculo florebat, X. sed quo auctore prorsus ignoratur. Etenim quod aiunt de S. Amando Trajectensi episc. *Mastrech*, tanquam de ipsius parente & patrono, merum est commentum, etsi antiquis loci monumentis & martyrologiis consignatum. Sane in vetustioribus pro Nantuacensi monasterio documentis, nulla fit mentio sancti Amandi, sed solum *B. Dei genitricis Mariæ & S. Petri apostoli vel ceterorum apostolorum*, ut in diplomate Pipini regis pro immunitate cœnobii, rogatu Syagrii abbatis, vel *S. Petri apostolorum principis & S. Dei genitricis Mariæ & S. Michaëlis archangeli*, ut in charta cujusdam Ansmundi & uxoris ejus Ceciliæ, tempore Godelsadi abbatis. Nobis vero dubium nullum est, Nantuacenses, vocum affinitate deceptos, pro Nantensi pagi Vabrensis monasterio, quod a S. Amando institutum fuisse constat, Nantuacense usurpavisse, uti errore haud absimili Elnonem fluvium Belgii in montem Hilnonem Nantuaco proximum, & Elnonense Galliæ Belgicæ monasterium (St Amand) in Nantuacense, ubi S. Amandum sepultum fuisse, ejusque corpus asservari comminiscuntur. Ceterum Nantuadis monasterium inter illa recensetur, quæ tantum dona sine militia dare debebant tempore Ludovici Augusti, quod argumento est locum hunc non incelebrem tunc exstitisse. Verum circiter annum 960. ab honore pristino plurimum defecerat, quando rex Lotharius petenti Gerbergæ matri benigne annuit, *ut monasterium, quod est situm in comitatu Trahesino* in honore S. Amandi dicatum* (jam tum erat opinio S. Amandum hujus loci esse fundatorem) *eo quod absque rectoribus esset, veluti in inhabitabilibus locis*, monasterio Cluniacensi, ejusque rectoribus subderetur, præcepitque ut, quoad facultas Cluniacensibus competeret, monasterium illud conservarent & habitationi aptum redderent, ut Deus ibi jugiter laudaretur. *Datum IX. cal. Decembr. regnante gloriosissimo Lothario rege anno V. indict. III. Actum in Divioni palatio.* Imo vero jam fortasse nono seculo mediante sublabi cœperat hoc monasterium, quod videlicet Lotharius ecclesiæ tribuit Lugdunensi VII. cal. Julii an. 853. Spicil.

* *al.* Vausino, ex charta ipsius Lotharii in appendice, col. 5. B.

tom. XII. pag. 112. Prioratus tandem efficitur A bulla Paschalis II. data pontificatus anno secundo, Christi 1100. de quo vide biblioth. Cluniac. pag. 1706. Sequuntur abbates nonnulli.

I. PONTIUS abbas obiit 6. Martii ex martyrologio Nantuacensi; qui quidem, si fides habenda histor. Sebus. contin. 2. part. pag. 78. S. Amandum excepit.

II. Teto nominatur in eodem necrologio, idibus Augusti.

III. Syagrius an. 754. Pipini regis inunctioni a Stephano II. celebratæ interfuisse legitur; a quo etiam principe immunitatis privilegium obtinuit B IV. idus Augusti, anno regni ejusdem sexto. Syagrii depositionis dies memoratur V. calend. Martii.

IV. Petrus, &

V. Godelsadus Syagrio abbati successisse dicuntur unus post alterum. Sane Godelsado Ansmundus quidam & Cecilia ipsius conjux quædam prædia contulere anno 4. Ludovici Augusti, sub hac inscriptione: *Domino & sacrosanctæ ecclesiæ in honore S. Petri principis apostolorum & S. Dei genitricis Mariæ & S. Michaëlis archangeli, quæ sunt constructæ in pago Lugdunensi, cui vocabulum est Nantoacis monasterii, ubi vir venerabilis Godelsadus abba sive diaconus, una cum* C *norma monachorum, ibidem Deo deservire videtur.* (Ex quo intelligitur tres illic fuisse ecclesias) *Actum anno quarto regnante & imperante domino nostro Hludovico*, hoc est 817. ex prob. histor. Sebus. pag. 213. & 214.

VI. Adalramnus I. non multo post successit, a quo nimirum iidem Ansmundus & Cecilia conjuges, prædia quæ dederant, ad vitam precario receperunt. Hujus abbatis ea de re litteræ ita sunt inscriptæ: *Adalrannus in Dei nomine sacerdos & abba, qui monasterio Nantoaco præest ad regendos fratres, secundum normam sanctorum* D *patrum, una cum ipsa congregatione, dilecto filio Ansmundo & uxori suæ Ceciliæ.* In his litteris Adalramnus *sacerdos* dicitur, id est episcopus, Matisconensis scilicet, ejus nominis primus. Certe *episcopi* titulo afficitur in præclaro instrumento Guichenonis in hist. Sebus. loco citato, pag. 215. ubi Alrannus, truncato, ut fit, vocabulo, appellatur.

VII. Guiffardus, &

VIII. Ermoldus erant abbates Nantoaci sub principatu Ludovici & Lotharii imperatorum, qui monachis ejusdem loci immunitatem ab omnibus teloneis concesserunt. Caret chronicis no- E tis hoc præceptum, sed in ejus fine hæc leguntur in chartario Nantuacensi: *Illis temporibus præfuerunt Guiffardus & Ermoldus cœnobio Nantuacensi.* Certe hoc diploma editum est ante Lotharii defectionem a Ludovico parente, ac proinde ante annum 833. Fortasse vero is est Ermoldus abbas, per quem Ludovicus Augustus anno sequenti, id est tricesimo-quarto supra octingentesimum, mandavit filio suo Pippino, ut res ecclesiasticas, quas vel suis tribuerat, vel ipse suis usibus præripuerat, absque cunctatione ecclesiis restitueret.

IX. Fulgerius sedebat quo tempore Lotharius imperator supplicantibus monachis, ut sibi libera eligendi abbatis facultas redderetur, assensit, dato præcepto, quod apud Guichenonem legere est, hist. Sebus. pag. 214. Postea tamen idem Lotharius hanc abbatiam tribuit ecclesiæ Lugdunensi, agente Remigio pontifice, uti supra diximus.

X. S. Remigius Lugdunensis antistes eo jure inter abbates accensendus videtur, quo iisdem annumeratur Aurelianus archiepiscopus.

XI. S. Aurelianus archipræsul ecclesiæ Lugdunensis Nantuaco cœnobio annis decem, *al.* undecim præfuisse dicitur, sub quo proinde corpus Caroli-Calvi apud Nantuacum depositum sepultumque est ad septem annos. Deinde vero S. Aurelianus in suum locum substitui curavit Bertramnum, qui sequitur.

XII. Bertramnus qui & Bertherius Severtio, præfuit ad annum saltem 891. quo, ipsi roganti Aurelianum archiepiscopum, ut quasdam possessiones sibi a superioribus archiepiscopis subtractas restitueret, libenter annuit pius Pontifex, addita etiam ex propriis aliarum villarum donatione. *Mabill. t. 3. Annal. in appendic. pag. 690.*

XIII. Adalrannus II. & ipse, sicut prior, Matisconensis episc. primum ab Aureliano evectus ad ordinem sacerdotii, ejusdem jussu ecclesiam S. Stephani Girisiaci * regendam accepit; cumque sibi creditam plebem sedulo erudiret, in locum Geraldi Matisconensis episcopi defuncti post multas turbas cælitus designatus subrogatur. Dein seculi pertæsus, ad Nantoadis monasterium se recepit, ubi, postquam in obedientia strenue se exercuit, denuo præfecturam ejus loci subire coactus est.

* Jusurieu en Bugey.

XIV. Syagrius II. ex vita prædicti Adalranni, eumdem habuit tum decessorem, tum successorem.

XV. Adalrannus, idem qui supra. Tum vero Cluniacensi monasterio attributum est Nantuacum anno, ut diximus, circiter 960. tandemque ad simplicis prioratus conditionem redactum bulla Paschalis II. data Anagniæ per manum Johannis S. R. E. diaconi cardinalis, XVII. cal. Decembr. indict. VIII. Incarn. Dominicæ 1100.

Hic subsistimus, intacto priorum indice, quem vide-sis apud Guichenonem in bibl. Sebus. ne forte justi operis metas excedamus.

XL Undecimum monast. est Saxiacum S. Benedicti & SS. Florentini atque Hilarii, vulgo *S.t Benoist de Seyssieu*, apud Sebusianos, ad fluvium Rhodanum. Auctorem habuit S. Aurelianum tunc Athanaci abbatem, qui deinde thronum ecclesiæ Lugdunensis conscendit. Sed cum ad id exsequendum satis facultatum ei non suppeteret, fundum loci Saxiacum, aliaque prædia obtinuit a parentibus; quæ omnia Remigio Lugdunensi præsuli tradidit *in vice Christi*, eo pacto *ut jam a se cœptum monasterium perficeret.* Exstat ea de re secul. IV. Bened. p. 2. pag. 498. Aureliani testamentum, factum anno Incarnationis Dominicæ D. CCC. LIX. ind. VII. regnante Carolo rege filio quondam Lotharii imperatoris anno 3. Ratam habuit Remigius hanc Aureliani traditionem, sibi in vice Christi factam, Saxiacumque & alia omnia,

rogatu ipsius Aureliani abbatis, iterum vice Christi A Badiloni, qui loco abbatis prodesse & præesse deberet, & monachis ibidem servientibus sub regula pii patris Benedicti, contulit, ea scilicet ratione, ut idem Badilo abbas & monachi in prædictis rebus in pago Lugdunensi, in loco, qui vocatur Saxiacus, non longe a Rhodano fluvio monasterium monachorum in honore omnipotentis Dei, & veneratione egregii confessoris Benedicti, & martyrum Florentini & Hilarii ædificarent. Rem totam confirmavit Carolus Burgundiæ rex, approbarunt & episcopi decem apud Sistaricum congregati, anno & indictione præmissis. Sub annum vero 878. idem Aurelianus B jam archiep. Lugd. Fossatenses monachos metu Normannorum Parisiensem agrum infestantium hinc inde jactatos & palabundos, in monasterium Saxiacense excepit, ibique *perpetualiter manere* concessit (quanquam ad propria remeasse leguntur.) Denique successu temporis hæc abbatia in simplicem, ut vocant, prioratum redacta fuit. Ipsius in utroque statu rectores referuntur in hist. Sebus. Sat nobis est de abbatibus loqui.

I. Badilo, de quo jam plura diximus, videtur assumtus ex Athanacensi monasterio, cui præerat Aurelianus. Idem Badilo abbas laudatur tum in diplomate Caroli regis, tum in litteris synodalibus C episcoporum Sistarici congregatorum. Quandiu rexerit, vixeritve prorsus incertum.

II. Adalbodus, quo denato Saxiacum in prioratum defecit.

XII.

* Lion-le-Saunier.

Duodecimum, Gigniacum (Gigny) positum est in Burgundia Jurensi inter Ledonem * oppidum Sequanorum & oppidum S. Amoris, in diœcesi Lugdunensi. Verum quo tempore hujus cœnobii a Bernone jacta sint fundamenta, non omnino compertum. Sane conditum erat ante annum 895. quo Formosus papa Bernoni jam abbati Gigniacensi litteras pontificias concessit. In his porro litteris D Gigniacum monasterium ab ipso Bernone, ejusque consobrino, Laifino nomine, ex propriis rebus constructum dicitur in honorem B. Petri apostolorum principis in territorio Lugdunensi. Exstat quidem tomo IX. concil. Labb. c. 423. placitum apud Varennas, ad annum 889. relatum, in quo Bernardus quidam, vassallus Ermengardis reginæ, Balmam cellam, quam Berno abbas, ejusque monachi a Rodulfo rege *per præceptum acquisierant*, Gigniacensibus restituere cogitur. At hujus placiti chronicas notas vitiosas esse constat ex Rodulfi regis præcepto, quo Balmam cellam Bernoni abbati contulit anno Domini 904. ejusdem Rodulfi sexto-decimo; E atque adeo prius illud placitum post hunc annum datum est, id est an. 905. indictione VIII. prædito, quæ in illo placito notatur. Ceterum Berno morti proximus quasdam res Gigniaci, quas in testamento suo exprimit, Cluniaco attribuit, ac tandem Gregorio VII. pontifice, cum Gigniaci religio & temporales facultates in pejus ruerent, iste locus Hugoni Cluniacensi abbati piissimo emendandus & restituendus commissus est, & Cluniaco subjectus, ut nullus ibidem abbas eligatur aut ordinetur, nisi vel ipse abbas

Baluz. t. 2. Miscell. & Mabil. secul. V. Bened. pag. 72.

Cluniensis adfuerit, eumque approbaverit, vel per legatum suum assensum præbuerit. Hoc diploma pontificium legitur in archivo Cluniacensi, datum Laterani V. idus Decembris per manus Petri S. R. E. cardinalis ac bibliothecarii anno IV. pontificatus domni Gregorii papæ VII. indict. XIV. id est anno 1076. Hincque in rescripto Paschalis II. ad Hugonem Cluniac. abbatem an. 1100. pontificatus anno I. ind. VIII. die XVII. cal. Decemb. inter cœnobia Cluniaco subjecta recensentur Ginniacus, Nantoacus, &c. Postea vero in prioratum conventualem redactum est Gigniacum, anno saltem 1155. ex biblioth. Sebus. pag. 114. in quo primum erant, computato priore, triginta duo monachi; sed per definitionem factam anno Christi 1266. fuerunt reducti ad viginti quinque (qui numerus hoc tempore multum imminutus est) & debebant *ibi celebrari tres missæ continue cum nota*, & erant *ibi decem officiarii claustrales perpetui*. Prioratus quoque Gigniaco proxime subditi numero sexdecim recensentur; cujus monasterii meminit Petrus Venerabilis epist. 33. lib. I. ad Innoc. papam. Duo nobis abbates occurrerunt.

Bibl. Clun. pag. 1706.

Ibid. pag. 1708.

I. S. Berno hujus loci conditor & primus moderator, erat è comitibus Burgundiæ, ut ait Franciscus de Rivo in chronico Cluniac. quem Sigebertus in chronico ex comite abbatem factum dicit. Hinc verisimilius est Mabillonio, eum in ipso Gigniacensi monasterio vitæ monasticæ nomen dedisse, quam in Æduensi S. Martini cœnobio, ut tradit auctor vitæ S. Hugonis monachi Æduensis. An. 895. Berno jam abbas Gigniacensis Romam profectus est, & a Formoso papa privilegium obtinuit, quod vide-sis seculo V. Benedict. pag. 72. Eidem Rodulfus rex anno regni sui decimo-sexto, Christi 904. IV. idus Dec. ind. VI. *lege* VII. cellam nomine Balmam attribuit; denique archicœnobii Cluniacensis primus abbas effectus est, ubi vide.

II. Wido Bernonis consanguineus, ejusdem successor in cœnobiis Gigniacensi, Balmensi atque Æthicensi, necnon in cella S. Lauteni designatus est ipsius Bernonis testamento, his verbis: *Duos ex nostris fratribus, Widonem scilicet meum consanguineum, atque Odonem æque dilectum, una cum fratrum consensu, mihi succedere delegavi....... ita scilicet, ut dilectus noster prædictus Wido cœnobio Gigniacensi, &c. cum omnibus rebus ad prædicta monasteria pertinentibus regulariter præsit, præter villam, quæ dicitur Alafracta.* Huic testamento, quod anno IV. Rodulfi Francorum regis, Christi 926. conditum est, subscribunt post Bernonem *Wido modernus abbas*, &c. Paulo post vero, idibus scilicet Januarii sequentis, defuncto Bernone, Wido abbas refutare voluit donationem villæ Alafractæ, &c. Factam Cluniaco, sed frustra; obstitit enim Johannes papa X. litteris ad Rodulfum regem, episcopos & proceres scriptis, quibus demum acquiescens Wido donationem sub annuo censu valere concessit edicto scripto XII. cal. Febr. anno VI. regnante Rodulpho rege, Christi 928. quod ex autographo Cluniacensi descripsit Mabillonius seculo V. Bened. pag. 73.

XIII. Decimum tertium est Amberta S. Martini, vulgo *Ambierle* in pago Rodanensi ad Ligerim *le Roannois*, diœcesis Lugdunensis. Quo ævo, quove auctore primum constiterit, hactenus incompertum. Imo neque ulla ipsius habetur memoria ante annum circiter 902. quo Ludovicus III. imperator eum locum fidelibus suis Bernardo ac Theutberto, rogatu Willelmi inclyti ducis & marchionis concessit. *Actum Viennæ III. idus Novembr. indict. II.* lege v. *anno secundo imperante domno Ludovico imperatore.* Discimus autem ex charta Ludovici Francorum regis data anno 1166. dictos Bernardum ac Theodebertum fratres Ambertam subjecisse ditioni Cluniacensi; quod quidem Rex præfato diplomate ratum habet, ex biblioth. Cluniac. pag. 1429. Istud, inquam, monasterium S. Odoni Cluniacensi abbati concessum est an. 938. probante Ludovico rege anno sequenti regni sui quarto, *ibid.* pag. 265. Idemque confirmatur in concilio Ansano an. 990. ex tom. 4. Anecdot. col. 74. Tandem vero a S. Hugone Cluniacensi abbate in cellam redactum est, obtento in hanc rem pontificio Paschalis II. rescripto, ejusdem pontificatus anno secundo, Christi 1100. quam quidem cellam Ludovicus Francorum rex in suam tutelam suscepit an. 1169. ex biblioth. Sebus. pag. 78. Inibi vero degebant adhuc seculo decimo quinto viginti monachi sub prioris seu præpositi regimine, uti notatur in regesto beneficiorum, ordin. Cluniac. bibl. Cluniac. pag. 1707. & 1708.

Unum abbatem reperimus S. Odilonem abb. Cluniac. an. 1038. quo necdum Amberta titulo abbatiæ spoliata erat, ex D. la Mure in hist. Lugdun. pag. 147.

ELENCHUS ABBATIARUM.

Quæ hactenus suam retinuere dignitatem, quanquam ex iis nonnullæ a suo statu regulari defecerunt.

ORDINIS S. BENEDICTI.

Insula Barbara, *l'Isle Barbe.*
Athanacum, *Aisnay.*
S. Claudius in monte Jura, *le grand S. Claude.*
S. Ragnebertus, *S. Rambert.*
Savigniacum, *Savigny.*
Ambroniacum, *Ambournay.*
Jugum-Dei, *le Joug-Dieu.*

S. Petrus Lugdun. *S. Pierre de Lyon*, feminarum.
Deserta, *Nostre-Dame de la Deserte*, feminarum.
Brienna, *Brienne-lez-Anse*, feminarum.
Casale, *Chazeaux-lez-Cornillon en Forez*, feminarum.

ORD. S. AUGUST.

Bella-villa, *Belle-ville.*

ORD. CISTERC.

Miratorium, *le Miroir.*
A Cassania, *la Chassaigne.*
Vallis-Benedicta, *Val-Benoite.*

Benedictio-Dei, *la Benisson-Dieu*, feminarum.
Bonus-locus, *Bon-lieu*, feminarum.
Locus Nostræ-Dominæ, *Lieu Nostre-Dame*, feminarum.

ORD. S. CLARÆ.

S. Clara Burgi in Bressia, *S.te Claire de Bourg en Bresse.*
S. Clara Montis-Brisonis, *S.te Claire de Mont-Brison.*
B S. Clara Lugdunensis.

INSULA BARBARA.

L'ISLE BARBE.

BARBARENSE monasterium paulo supra Lugdunum in medio Araris * fluvii situm, fundatur in honorem S. Andreæ, reliquorumque apostolorum eodem ferme tempore, quo pax ecclesiæ parta est sub Christianis Imperatoribus, ait Cointius. Sane jam exstabat seculo quarto, ut palam fit ex abbatum catalogo, sed utrum ante Martini, Turonensis postea præsulis in Galliam adventum exstiterit, Mabillonius hæret, rem in- C quiens non satis exploratam. Sub qua porro militaverit regula, antequam Benedictina promulgaretur in Galliis, æque incertum; at exinde dubium non est hanc sibi propositam habuisse, donec ab ea monachi deficientes, medio seculo decimo-sexto in canonicos seculares conversi sunt. De hoc cœnobio audiendus in primis Leidradus archiepisc. Lugd. in epistola ad Carolum imperatorem, his verbis....... *monasterium regale Insulæ Barbaræ (situm in medio Araris fluvii, quod antiquitus est dedicatum in honorem S. Andreæ apostoli & omnium apostolorum, nunc autem in honorem S. Martini, recens videtur esse fundatum* D *jussu domini Caroli imperatoris, qui ibidem præfecit dominum Benedictum abbatem, cum quo simul direxit ibi suos codices) ita restauravi, ut tecta de novo fecerim & aliqua de maceriis a fundamentis erecta, ubi nunc monachi secundum regularem disciplinam numero nonaginta habitare videntur: cui etiam abbati tradidimus potestatem ligandi & solvendi, uti habuerunt prædecessores sui, scilicet Ambrosius, Maximinus, Licinius, clarissimi viri, qui ipsum locum rexerunt: quos Eucherius, Lupus atque Genesius, ceterique episcopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant cognituros, utrum catholica fides recte crede-* E *retur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis in tantum erat commissa cura, ut si ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio patrono, ipsi in cunctis adessent rectores & consolatores, quousque a Domino, dignissimo illustraretur pastore. Nos similiter posteris illorum hanc potestatem tradidimus*, &c. Quid plura? hic docetur antiquitas loci, magnifica ejusdem tum instauratio, tum dotatio per Carolum-Magnum, necnon dedicatio ecclesiæ in honorem S. Martini, cum antea S. Andream patronum haberet; ac denique mira ipsius rectorum existimatio, quos scilicet moris erat pontificum Lugdunensium ad munus

* la Saone.

ad munus episcopale vicaria potestate exercendum adhibere. Abbatum catalogum contexuimus ex libro præsertim, cui titulus est *les Mazures de l'Isle Barbe* auctore D. le Laboureur, cui jam olim Sammarthani suum indicem gratanter acceptum retulerunt.

Abbatum nomenclatura.

De quinque prioribus tanta est incertitudo, ut nec Cointius nec Mabillonius vel eos appellare dignati sint. Sic autem habentur in codice MS. D. le Laboureur, ex quo, anno 1677. noster D. Claud. Estiennot excerpta collegit.

I. S. Dorotheus sub Ælio, Faustino & Vero episcopis rexit, hoc est seculo III. desinente; & hic quidem alibi dicitur Barbarensium anachoretarum ad cœnobiticam vitam aliquo pacto revocatorum primus superior effectus.

II. Philetus præfuit temporibus Julii, Ptolomei & Votii episcoporum Lugdunensium. Fuit hic abbas gloria monachorum, regulæ cultor ac forma juniorum, inquit MS. codex. Ejus elogium Severtius refert, in quo dicitur obiisse anno ætatis suæ LXVIII. idibus Novemb.

III. Julianus fuit vir clarissimus, ait codex MS.

IV. Christophorus.

V. Antonius. Hunc non alium putamus, quam qui seculo X. auditorem habuit ac discipulum Maiolum, postea Cluniacensem abbatem, ac proinde hîc extra ordinem positum suspicamur.

VI. Martinus, qui sancti Martini Turonensis episcopi discipulus traditur, ex abbate factus fuit episc. Lugdunensis.

VII. Aigobertus solum innotescit ex vulgatis indicibus, uti etiam Maximus; Neutrum quidem inficiamur fuisse abbatem; at hic saltem videtur eo in loco perperam positus, quippequi uno propemodum seculo serius vixit. Neque enim eum esse putamus Maximum B. Martini discipulum, contra Mabillonii mentem, *qui occulere quod erat cupiens, apud Insulam Barbaram monasterii Lugdunensis peregrinari expetiit*, inquit Gregor. Turon. lib. de Glor. Confess. cap. 22. *manifestatus autem & ibi, ad patriam redire disposuit, tandemque ad castrum Cainonense* urbis Turonicæ veniens, monasterium collocavit*, ubi & ipse obiit plenus dierum, ac sepultus miraculis claruit. Quid porro ea in narratione inducere potuit Mabillonium vel alios, si qui sint, ut crederent hunc S. Maximum fuisse abbatem Insulæ Barbaræ, conjicere non valemus, nisi forte quod epistolam * Eucherii episcopi Lugdunensis Philoni compresbytero suo inscriptam tribuit Eucherio I. cum alteri, uti jam diximus agendo de præsulibus, adscribenda sit. Hac autem in epistola rogat eum ut se conferat ad monasterium Insulæ Barbaræ & hortetur Maximum hujus loci abbatem, ne ex eo discedat ob inopiam, certus Eucherium necessaria monachis provisurum.

* Chinon.

* Les Mazures de l'Isle Barbe, chap. 5. pag. 20.

VIII. Asterius I. non aliunde itidem noscitur, quam ex indicibus vulgatis.

IX. Maximus floruit sub Eucherio II. ex dictis superius.

A X. Ambrosius memoratur in superiori Leidradi epistola, ex qua rexisse videtur sub eodem Eucherio II. Exinde vero translatus est ad Agaunensis cœnobii regimen recens a Sigismundo rege constructi, ut observat Ado Viennensis in suo martyrologio, his verbis: *IV. nonas Nov. natale S. Ambrosii abbatis monasterii Agaunensis, qui prius apud Lugdunum monasterii Insulæ Barbaræ pater & magnis virtutibus clarus, illuc ob egregiæ religionis normam translatus, beato fine in Domino requievit.* In aliis quoque martyrologiis, Romano, Bedæ, Usuardi, &c. consignatur.

XI. S. Lupus in nomenclaturis hactenus editis B inter abbates Insulæ Barbaræ loco privatus, videtur nobis post Cointium & Mabillonium iis annumerandus, ex vita scilicet Leobini monachi, postea Carnutensis episcopi, *qui audiens B. Lupi famam longe lateque crebrescere, ad eum se humiliter contulit, & continuato quinquennio in eodem commoratus est cœnobio. Interea dum Francorum dura ferocitas contra Burgundiones bella concitaret, & ejusdem cellæ monachi eorum metu huc illucque diffugerent, prædictus sanctus* (Leobinus) *cum altero sene illic remansit intrepidus.* Denique post aliquot annos S. Lupus obtinuit episcopatum Lugdunensem, quem regebat anno Christi 534. C cum Lugdunum, Insula Barbara, ceteræque Burgundionum ditiones in potestatem Francorum devenerunt.

XII. Maximinus ex epistola Leidradi sæpius memorata, sub Lupo episcopo vicariam potestatem in ecclesia Lugdunensi exercuisse videtur.

XIII. Bligigarius rexisse monasterium dicitur sub episcopis Leontio, Sacerdote & Nicetio.

XIV. Vinfridus Bligigario successit, eoque tempore præfuit, quo Nicetius & Priscus episcopi in cathedra Lugdunensi sederunt.

XV. Rotfredus regimen obtinuit, cum episcopatum Lugdunensem administrabant Priscus, D Ætherius, Secundinus & Aridius ex Cointio.

XVI. Garlandus Rotfredi successor, titulum abbatialem gerebat, quando gestabant episcopales infulas Aridius, Theodoricus & Gandericus.

XVII. Licinius præfecturam monasterii Barbarensis post Garlandum suscepisse dicitur; at certe ad Genesii pontificatum pervenit, sub quo inquisitoris, visitatoris, ac veluti coadjutoris munia in amplissima illa diœcesi implevit, ex epistola Leidradi jam toties laudata. Exstat quoque Licinii abbatis mentio in diplomate Clodovei II. regis, quod quidem interpolationis expers affirmare non audemus. Datum est ejusdem abbatis & mo- E nachorum ibidem sub B. Benedicti regula Deo famulantium precibus, anno tertio regnante Clodoveo, V. cal. Martii, hoc est Christi 650. inquit D. le Laboureur, ex quo discimus ea saltem ætate illic viguisse regulam Benedictinam. De successoribus autem ad sanctum usque Benedictum Anianensem altum est silentium, nisi forte admittatur Arivaldus, ex vita S. Boniti, ubi legitur quod Arvernorum relicta ecclesia, in monasterio Insulæ Barbaræ supra Lugdunum aliquandiu substiterit, tumque Romanum iter, quod animo conceperat, persecutus fuerit, comitantibus

Ibid. cap. 8. pag. 35.

Tom. 2. annal. Bened. pag. 12.

Arivaldo abbate & Adelphio levita, qui postea Magnilocensis monasterii rector exstitit.

XVIII. S. Benedictus Anianensis huic monasterio jam in temporalibus restituto, restituendo etiam in spiritualibus præficitur a Carolo-Magno, uti legitur in citata Leidradi epistola; quam etsi non undequaque genuinam existimemus, falsam tamen quis ideo temere dixerit, cum sit consona Indensium monachorum epistolæ, post ejusdem magistri sui Benedicti mortem scriptæ, in hæc verba: *Hic habuit sub regimine suo monasteria duodecim, id est Anianam, Gellonem, Casam novam, Insulam Barbaram...... Indam*, &c. *in* quibus *omnibus ex doctrina sua monachos & rectores misit.*

XIX. Campio, ad alia sibi commissa monasteria Benedicto recedente, in ejus locum subrogatur, haud tamen seclusa omni subjectione. Ei Ludovicus Pius tres naves habere concessit importandis cœnobii commeatibus *per Sagonam, Rhodanum & Dubim*, easque immunes statuit ab omni teloneo, aut quovis alio censu, charta data *Aquisgrani in palatio regio III. idus Nov. indict. IX. anno tertio, Christo propitio, imperii domini Ludovici serenissimi Aug.* Hoc est 816. In ea vero dicitur Campio *abbas ex monasterio S. Martini, quod dicitur Insula Barbara, situm super flumen Sagonæ, non procul ab urbe Lugduni.*

XX. Alaricus, de quo Paradinus, inquiunt Sammarthani.

XXI. Bartholomæus notatur in catalogo societatum Augiensium, his verbis: *Ex monasterio B. Martini Insulæ Barbaræ Bartholomæus abba.* *Tom. 4. Analect. pag. 644.*

XXII. Argericus cognomento Britannicus, fortasse a patria.

XXIII. Herbertus.

XXIV. Gundramnus successit, quo postulante Carolus Provinciæ rex privilegia Insulæ Barbaræ confirmavit, Remigii Lugdunensis archiepiscopi rogatu. Data est charta XI. cal. Septembr. anno, Christo propitio, Caroli regis quinto, indict. IX. hoc est 861. secundum Mabillonium. Notatur in obituario libro ecclesiæ Lugd. die 12. Maii, his verbis: *Obiit Gondramnus abbas, qui dedit fratribus medium plantum in Luciniaco, & S. Stephano duos annulos aureos & triginta modios vini.* *Prob. hist. Lugdun. pag. 41.*

XXV. Norbertus, post quem Romualdus inducitur in Ruderibus Insulæ Barbaræ D. le Laboureur, melius tamen infra reponendus ex codice MS. quem ab eodem viro clar. noster D. Estiennot mutuatus est an. 1677.

XXVI. Varengadus.

XXVII. Garlarinus.

XXVIII. Leobonius seu Leuboinus prius abbas S. Justi, inquit D. le Laboureur,* fuit postea chorepiscopus Lugdunensis, quo nomine subscripsit concilio Cabilonensi v. & chartæ fundationis abbatiæ Caroli-loci *Charlieu* anno 876. Recensetur etiam in obituario libro S. Pauli die Junii 19. sed nullibi fit mentio dignitatis abbatialis Barbarensis. *Ibid. pag. 133.*

*Les Mazures de l'Isle Barbe, p. 9.

XXIX. Asterius II. ex citato MS. codice præfuit sub Alwala seu Alwalone Lugdun. præsule.

XXX. Stephanus, sub episc. Bernardo, *ibid.*

XXXI. Eldegisus seu Heldegisus tempore Austerii antistitis, *ibid.*

XXXII. Antonius abbas erat celeberrimus Insulæ Barbaræ ante medium X. seculum, cujus, Maiolus, postea sanctissimus abbas Cluniacensis, ob singularem doctrinam, auditor & discipulus fuit. Docebat vero Antonius in schola famosa Lugdunensi, vide acta S. Maioli, seculo V. Bened.

XXXIII. Halinardus florebat sub Anscherico episcopo, ex laudato cod. MS. sub quod tempus cœnobium destruitur, ex MS. chronico Saviniaci.

XXXIV. Romualdus sub Guidone episcopo, inquit MS. codex.

XXXV. Odo temporibus Amblardi episc. Lugdunensis, *ibid.*

XXXVI. Cumanus sub eodem episcopo, *ibid.*

XXXVII. Heldebertus & aliquando Klodebertus dignoscitur ex privilegio Conradi regis Burgundiæ Jurensis, dato hujus abbatis precibus XIII. cal. Septembr. anno Incarn. Christi 971. indict. XIV. anno XXIX. imperii Conradi invictissimi regis. *Actum apud Viennam civitatem publicè.* Obtinuit etiam privilegium a Burchardo Lugdunensi antistite prædicti Regis filio an. 979. indict. VII. *Sed statuto tempore, hoc est tempore synodi, abbas ipse juxta archiepiscopum residens, hi duo synodum teneant*, &c. Idem abbas & Gausmarus Saviniacensis commutationem inter se fecerunt de rebus suis apud Ischiriacum & Floriacum sitis. An. 984. interfuit electioni Hugonis abbatis Saviniacensis, ac insequenti fundamenta ecclesiæ Insulensis, qualis etiamnum perseverat, posuit. Vocatur autem Aldebertus in concilio Ansano anni 994. cui interfuit. *Prob. hist. Lugdun. pag. 51.* *Ibid.*

XXXVIII. Benedictus II. solo nomine notus.

XXXIX. Bernardus subscribit chartæ Burchardi archiep. Lugdun. pro Athanaco, regnante Rodulpho rege, annoque 1007. interfuit electioni Durandi I. abb. Saviniacensis. Idem quoque est haud dubie, cujus mentio fit in litteris Burchardi archiepiscopi pro electione Iterii abb. Saviniac. circa an. 1018. his verbis: *cum consilio & consensu canonicorum & abbatum domni Bernardi modesti patris Insulæ Barbaræ, atque domni Arnulfi patris Athanacensium religiosi ac sapientissimi.*

XL. Warnerius seu Garnerius.

XLI. Rodolfus, cui successit anno circiter 1032.

XLII. Umbertus *egregius pater*, vir *per omnia affabilis & discretus*, qui multa bonitatis exempla dedisse traditur, & *per sex lustra* pastoris curam peregisse. Is est profecto Hubertus, qui circa an. 1055. subscripsit litteris Hildebrandi legati Victoris papæ II. pro recens instaurato apud Viennam S. Petri cœnobio. Sepultus est in veteri capitulo, cujus hæc sola verba D. le Laboureur se potuisse legere confitetur.

Hic pater Umbertus monachorum gloria....:
Vixit qui sobrius.....

XLIII. Ogerius præerat anno saltem 1070. quo Achardus Cabilonensis antistes antiquum

S. Laurentii monasterium ei tradidit restituendum, cum assensu patrum Ansanæ synodi. *Vir per omnia clarissimus*, inquit MS. codex, sacellum B. M. exstruxit, quod an. 1562. ab hæreticis vastatum Camillus de Neuville abbas, uti etiam alia Insulæ templa, restauravit.

XLIV. Clemens.

XLV. Guido I. & Guigo testis est donationis ecclesiæ S. Juliani de Mondonio factæ IV. idus Decembris *al.* Novemb. an. 1096. ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo, Pontio abbati Casæ-Dei & monachis, ex charta authentica in tabulario Casæ-Dei asservata. Paulo post naturæ concessit, ut ex dicendis in successore patebit.

XLVI. Girinus I. insigni donatur encomio in veteri catalogo, his verbis: *Hic in quantum prævaluit, charitatem obtinuit; Deum amando timuit, atque timendo coluit; iste amorem omnibus exibuit devotum, bonis erat pia mater, & perversis severus pater. Hic per trium decadarum & unius anni curricula pastoris curam peregit. Millesimo centesimo vigesimo octavo Domini anno, feria VI. octavo idus Octobris in pace reddidit oves Domino.* Hinc certo colligitur eum esse G. abbatem Insulæ Barbaræ, qui chartæ cuidam Casæ-Dei datæ VII. idus Januar. anno 1116. inter ceteros nomen apposuit.

XLVII. Josserannus anno 1128. ex veteri Gall. Christ. tom. 1. pag. 314. col. 2.

XLVIII. Hugo I.

XLIX. Uldericus.

L. Guillelmus I.

LI. Girinus II. anno 1150. XIV. cal. Nov. dedit in feodum Stephano de Villars quidquid juris vel *usagii* habebat in *pedestico de Rochetailla*, Fontanis, &c. sub certis conditionibus; quæ jura cum anno seq. XVI. cal. Sept. dictus Stephanus Girino senescallo & Lugdunensi ecclesiæ *in gageriam misisset*, iste Girinus ecclesiæ Lugdunensis senescallus fecit homagium & fidelitatem Girino abbati Insulæ Barbaræ, pro castro & districtu *de Rochetailla*, an. 1152. *Bibl. Sebus. pag. 350.*

LII. Saturninus rogatu abbatis S. Egidii dioec. Nemausensis precum iniit societatem cum ipsius conventu, veteremque familiaritatem cum nobili ecclesia S. Justi, jam pene oblivioni traditam renovavit, ex chartulario domestico, quod *liber Rubeus* nuncupatur, inquit D. le Laboureur in suis Ruderibus, pag. 88.

LIII. Vicardus.

LIV. Hugo II. in pacto cum Hugone abbate Bonæ-vallis ordin. Cisterc. pro decima de Chaluaz an. 1168. die S. Martini, nomen assumit electi abbatis Insulæ Barbaræ; at paulo post in societate precum inter utrumque abbatem & monachos utriusque conventus inita non amplius fit mentio *electi*. Eidem abbati similis tribuitur societas cum Petro abbate Novem Fontium in Arvernia ordin. Præm. & cum abbate & monachis S. Petri Vienn.

LV. Guichardus privilegiorum omnium confirmationem obtinuit a Lucio III. papa anno 1183. Is est G. abbas Insulæ Barbaræ, (non Girinus, uti legitur in biblioth. Sebus. pag. 259.) memoratus in charta Johannis archiep. Lugdun. ratam habentis an. 1186. donationem Stephani de Villars factam eidem monasterio, quando eum prædictus G. abbas bonorum ejusdem cœnobii tam spiritualium quam & temporalium participem effecit. Idem Guichardus precum societatem iniisse dicitur cum Josserando abbate Trenorchiensi. Denique in tabulario Casæ-Dei bulla Cœlestini papæ data idibus Decemb. an. 1193. inscripta legitur Guichardo abbati Insulæ Barbaræ & Pontio de Rochebaron canonico Podiensi & præcentori Lugdunensi, quibus dat potestatem rescindendi quemdam contractum venditionis vinearum prioratus de Modoeno in comitatu Foresiano.

LVI. Gaucerandus seu Jausserandus anno 1198. cum Rainaudo de Forez archiep. Lugd. & Stephano ejusdem ecclesiæ decano judex a summo pontifice delegatur pro concordia inter Cluniaci & S. Eugendi monachos ex una parte, & Nantuellinum * episcopum Genevensem ex altera, ratione quarumdam parochiarum juris monachorum Nantuaci & S. Eugendi, quas episcopus pleno jure, & inexpectata eorumdem electione seu præsentatione conferre volebat, eas vicissim monachis quandoque inconsulto episcopo conferentibus. An. 1200. idem Gaucerandus sodalitatem renovavit cum Bernardo abbate Trenorchiensi; idipsumque primùm sancivit cum toto Cisterciensi ordine ac Petro abbate de Bellavilla annis incertis. Hoc autem an. 1200. paulo ante Quadragesimam electus fuisse dicitur episc. Tricastinensis: de quo marmor antiquum in basilica Insulæ Barbaræ hanc inscriptionem habet: *VI. idus Maii depositio domni Gauceranni Tricastinensis episcopi & abbatis Insulæ Barbaræ; cujus anima requiescat in pace.*

* *al.* Nantelmum.

LVII. Guido seu Guigo II. hoc eodem anno 1200. successit, quo scilicet, & quidem die Dominica, qua cantatur *Lætare Jerusalem* 19. Martii *vassallis* omnibus Visiniaci (Visiny) convocatis, de hac villa mœnibus cingenda cum iisdem convenit, & statim exsecutioni mandavit. Hic paulo post, nempe 19. Apr. ejusdem anni dedit ecclesiam Beatæ Mariæ de Plano appendicem prioratus de Boleine ad erectionem parthenonis pro tredecim monialibus, quæ regulam Insulæ Barbaræ tenerentur observare. Ita quidem D. le Laboureur in suis Ruderibus, pag. 131. quem sequimur; oscitantia enim amanuensis scriptum putamus Guillermum pro Guidone, seu potius pro littera G. quam nudam invenit, nomen Guillermi temere usurpasse, in charta fundationis S. Petri de Podio in urbe Avenion. seu B. M. de Planis an. 1200. ac proinde in appendice, tomi I. novæ Gall. Christ. pag. 136. chart. X. lin. 4. legendus Guido, non Guillelmus. Ceterum Guido paciscitur an. 1217. mense Maio cum Stephano de Thoire domino de Villars, ac insequenti mense Septembri emit a filiis Guidonis de S. Triverio *medietatem guardæ*, quam ex materna hereditate apud S Euphemiam habebant. Insuper an. 1222. quandam sopivit controversiam cum domino de Beaujeu ratione prioratus de Miribel. Denique obiit

cal. Martii, ex necrol. S. Roberti de Cornilione.

LVIII. Bermondus.

LIX. Guillelmus II. de Jarez, *vir per omnia commendabilis*, inquit vetus catalogus, memoratur an. 1224. mense Febr. in charta Rainaudi de Forez archiepiscopi Lugd. sigillo munita. Eodem anno, die 16. Aprilis in ejus gratiam Guido Forensis comes prædicti archipræsulis nepos scripto declarat se nihil habere in villa S. Ragneberti, *præter bonam custodiam sive guardam*, & ejus nomine triginta solidos, in villa vero de Clambla tres tantum solidos, ac idcirco teneri se ad hominium Insulæ Barbaræ præstandum. Biennio post, ipsis* calendis Apr. cum Stephanus de Villars filius Humberti de Thoire donationem castri de Ligneio seu de Ligniaco *Lignieu*, &c. factam G. abbati anno 1186. ab altero Stephano de Villars socero suo, sæpius impugnasset, sicque plurima damna Guigoni & Guillelmo abbatibus intulisset, tandem pœnitentia motus, amicabili compositione querelam dimisit, *clauso* de Villars apud Raireu & aliis nonnullis in parochia de Ranceys, de Limandas, de Toccio & de Miseriaco in feodum acceptis, pro quibus, abbati, die & anno prædictis hominium fecit & fidelitatem juravit. An. 1229. transigit cum Falcone abbate Bonarum vallium; quo etiam anno, mense Julio initam cum domino de Beaujeu compositionem ratione prioratus de Miribel, eo pacto confirmari ab ejus conjuge Margareta de Baugey curavit, ut ipsa castrum de Miribel ex dote sibi proprium, se ab abbate Insulæ Barbaræ in feudum tenere agnoverit. Plura similia Guillelmi abbatis suppetunt monumenta ann. 1228. 29. 30. 31. 33. 34. 35. & 39. Et certe anno 1231. x. cal. Febr. fraternitatem cum ecclesia Cabilonensi, & anno præcedente cum Gaufredo abbate S. Rigaudi instituit. Anno 1234. mense Maio Hugonem de Fontanis militem & Willelmum filium ejus ex una parte & Jaucerandum Lamberti de Condriaco militem ex altera, ad firmam pacem & veram concordiam revocavit. Denique anno 1236. XIII. cal. Aug. subscripsit testamento Humberti domini Montis-lupelli. Cujus abbatis gloriæ id maxime vertitur, quod, quamdiu vixit, disciplina regularis illibata permansit, eo vero mortuo, deficere cœpit.

* III. cal. ex probat. hist. Sebus. pag. 250.

LX. Fulcherius seu Folquerius præfuisse dicitur temporibus Aimerici Lugdunensis archiep. hoc est anno circiter 1243. Ejus obitus notatur in necrologio Canonicæ *la Canourge*, XI. calend. Junii.

LXI. Omarus an. 1245. mense Jan. quasdam de victu monachorum controversias, duos inter fratres rei cibariæ provisores, cellerarium videlicet & alium Gallicè *communier* composuit, ex quo discimus instrumento etiam tunc temporis abstinentiam a carnibus viguisse.

LXII. Petrus I. eodem an. 1245. post octavas Paschæ hominium excipit Dragoneti Montis-Albani domini; quod etiam eidem præstitit an. 1251. die Sabbato post Ascensionem Domini Raimundus dominus de Medullione, & an. 1254. Guido de Montdor domicellus filius Rainaldi de Montdor. An. 1252. testamentum Humberti de Montluel, quod Humbertus ipse an. 1236. Guillelmo abbati crediderat, petentibus ejusdem Humberti defuncti heredibus Petrus abbas exhibuit mense Febr. Sedit ad annum 1268. obtenta interim bulla ab Innocentio IV. pontificatus ejusdem anno XI. qua suos subditos immunes præstare posset a statutis & præceptis, *quæ de substantia regulæ non existunt*. Ceterum putamus mendum in apice R. apud Severtium, pag. 275. archiep Lugdun. pro littera initiali abbatis Insulæ Barbaræ ad annum 1261.

LXIII. Gaufridus de Vertelay *al.* de Vertolay, aliquot mensibus præfuit.

LXIV. Petrus II. de Vertelay Gaufridi germanus, Casæ-Dei monachus professus, fit anno 1250. prior S. Crucis Savigniacensis *Savigneux* prope Montem-Brisonem, cui monasterio plurima comparavit anno 1259. a Gaudemaro d'Escotay milite. Tandem an. 1268. fratri suo Gaufredo successit in regimine Insulæ Barbaræ, defunctus anno seq. ex archivo Casæ-Dei & Savigniaci, & quidem VIII. cal Julii ex necrol. S. Roberti de Cornilione, ubi dicitur *quondam abbas Insulæ Barbaræ*.

LXV. Girinus III. de Sartines nobili exortus genere in pago Segusiano * regimen auspicatur anno circiter 1270. Hic 1272. mense Nov. antiquam super decimis de Chaluas controversiam inter priorem de Chavanost & Adamum Bonæ-vallis abbatem sopivit; quo etiam anno & 1278. memoratur in Ruderibus Insulæ Barbaræ, pag. 168. Porro ejus ætate abbatialem mensam a conventuali discretam esse, inde probatur, quod hospitalarii munus suæ unierit mensæ & id quidem rite toto vitæ suæ tempore administraverit. An. 1279. monachorum numerum ad quadraginta restrinxit; item an. 1284. antiqua ecclesiæ suæ statuta renovavit; ac denique memoratur an. 1289. mense Jan. superstes ad annum circiter 1296. Sepultus est in claustro juxta majorem portam ecclesiæ S. Martini, ubi postmodum consanguineus ejus Johannes de Ronchivol monachus ac deinde cellerarius ejusdem monasterii, hoc ipsi monumentum erexit: *Hic jacet dominus Girinus de Sartines abbas Insulæ, & Hugo de Porta obedientiarius de Collungiis & Johannes de Ronchivol monachus, qui elegit istam sepulturam & fecit pro se & suis. Actum mense Martii anno Domini M. CCC. XLVII. Animæ eorum requiescant in pace.*

* le Forez.

LXVI. Andreas de Marzé ex nobili & antiqua Lugdunensi familia de Marziaco satus, Girino successit circa annum 1296. Memoratur 1299. feria 2. post festum S. Martini, & an. 1304. indict. III. die 20. Octob. quo ei plures nobiles hominium præstiterunt. An. 1308. conditiones pacti cum comite Provinciæ super possessionibus, quas in Provincia monasterium habebat, ratas haberi curavit. Insequenti paciscitur cum monachis rei temporariæ monasterii dispensatoribus. Idem anno 1312. compositionem iniit cum domino de Beaujeu ratione custodiæ oppidi Visiniaci & aliorum locorum adjacentium. Anno

Baluz. prob. hist. domus Arvern. pag. 335.

1314. Beraudus de Mercorio eum exsecutorem sui testamenti constituit die Dominica Pentecostes cum Arberto Clarom. Guillelmo Mimat. episcopis, &c. Deinde an. 1322. litem sopivit inter majorem priorem & conventum ex una parte & camerarium ex altera. Denique ex bullis a successore obtentis colligitur Andream pervenisse ad annum 1329.

LXVII. Pontius de Guizeu ex abbate S. Andreæ Vienn. fit abbas Insulæ Barbaræ bulla Johannis papæ XXII. anno pontificatus ejus decimo-tertio, die 29. Maii hoc est 1329. Reperitur etiam 1334. die 4. Septembris, qua Johanni de Ronchivol cellerario & successoribus ejus castrum Insulæ contulit.

LXVIII. Raimundus de Beaufort decem duntaxat mensibus sedit, fato functus sub Guillelmo de Sure archiep. Lugdunensi.

LXIX. Beraldus de la Baume florebat temporibus Guidonis de Boulogne archiep. Lugd.

LXX. Galbaldus P. *fortasse* Palatini, uti conjicit D. le Laboureur, obiit anno circiter 1345.

LXXI. Simon de Gillans nobilis Burgundus innotescit ex solo suo epitaphio, quod habetur Lutetiæ Parisiorum in ecclesia collegii Cluniac. in hæc verba: *Hic jacet bonæ memoriæ reverendus Simon de Gillans abbas Insulæ Barbaræ, quondam prior prioratuum ordinis Cluniac. de Longoponte, & de S. Eutropio, Parisiensis & Xantonensis diœcesis, qui obiit anno Dom. M.CCC.XLIX. VI. die mensis Septembris. Anima ejus requiescat in pace, amen.*

LXXII. Dego *fortasse* Bego, *al.* Rigo de Brossana id unum gessit laude dignum, quod terrarium Biriaci renovari curaverit.* De cetero carpitur, tanquam qui neglexit non modo rem temporalem, sed etiam spiritualem. Sane ipsius desidiam inquisitores delegati ab Henrico de Villars Lugdunensi archiep. Bartholomæus abbas Athanaci & officialis ejusdem præsulis acriter corripuerunt.

** an. 1351. ex Sammarth.*

LXXIII. Johannes Pilus fortis de Rabastens provisus est ab Innoc. VI. die 15. Maii 1350. *lege* 1352. quo anno benedictionem percepit a Guidone cardinali de Bolonia Portuensi episcopo, Avenione apud Villam novam, ubi remansit abbas usque ad mensem Novembrem ejusdem anni; tunc enim jussus a summo pontifice ad abbatiam suam se contulit; nec multo post inde transfertur ad abbatiam Mansi-Azilis in diœcesi Rivensi an. 1354.

Baluz. in hist. domus Arvern. pag. 224.

LXXIV. Guillelmus III. de Landore prior Villæ-novæ diœcesis Montalbanensis promovetur ad abbatiam Insulæ Barbaræ bulla data 2. Febr. 1354. Rexit, inquiunt, per vicarios suos usque ad annum circiter 1372. Unde conjicimus hunc esse G. P. hoc est fortasse Guill. Petrum memoratum a Severtio an. 1355. 20. Maii in archiepisc. Lugdun. n. CVII. § 4. pag. 335.

LXXV. Petrus III. de Villette ex priore de Biricu, eligitur 1372. quo anno, mense Decembri Franciscus de Rasalle civis de Montluel ei fidem obstrinxit pro manso de Breignais. An. 1374. cum Henrico de Juys & Gaufredo de Vaugreigneuse litem composuit inter ecclesiam Lugdunensem & dominum de Villars ratione castri de Trevoux ac terrarum S. Bernardi & de Rupe-scissa. Insequenti anno prioratum de Miribel univit officio majoris prioris, annuentibus tum archiepiscopo, tum capitulo Lugdunensi. Denique an. 1376. cum sibi prædictum capitulum pro terra de Rupe-scissa hominium denegaret, comiti Sabaudiæ feodum illud vendidit.

LXXVI. Johannes I. de Sonhetto vel de Souheto olim prior de Aspesiis nunc abbas Insulæ Barbaræ dicitur (altera vice) an. 1394. in charta Molismensi. Cessit enim in gratiam sequentis, cujus deinde vicaria cessione iterum abbas efficitur, in Allemannia defunctus.

LXXVII. Petrus IV. de Thurey episc. Malleac. frater Philippi archiepiscopi & Rainaudi præcentoris Lugd. cum postea cardinalis ac sedis apost. legatus sub Alexandro V. summo pontifice evasisset, ei qui sibi possessionem transcripserat Johanni & ipse transcripsit.

LXXVIII. Aynardus de Cordon nobili & vetusta gente d'Evieu in Sebusianis ortus, patre Rodolpho de Cordon milite, matre Maria de Duyn, mortuo Johanne de Sonhetto electus in abbatem confirmatur an. 1393. seu potius 1394. Eo adduxit Guidonem de Montbel dominum d'Entremont an. 1400. ut de illatis injuriis ecclesiæ Lugdunensi faceret satis. An. 1410. mense Aprili, male a Severtio nuncupatus Girardus, interfuit elevationi corporum SS. Irenæi, Alexandri & Epipodii in ecclesia prioratus S. Irenæi. Idem an. 1414. prioratum S. Fidis in Forezio Berardo de Corliaco majori sacristæ, ejusque in perpetuum successoribus contulit. Mansum quoque des Escharolieres Petro Sevo tradidit sub *servitio* trium solidorum Viennensium an. 1424. Attigit annum saltem 1428.

LXXIX. Claudius de Sotizon *al.* de Sontizon abbas ex camerario, paciscitur an. 1436. cum Percevali de l'Oriol super redditibus prioratus de Rillieu, quos ei tradit ad vitam sub obligatione viginti quinque florenos supra consuetum redditum solvendi. Eodem anno legatione fungitur ad Sabaudiæ ducem pro ecclesia Lugdun. Vixit ad an. 1468. sed ante annos decem nepoti suo pedum dimiserat, retenta pensione ducentorum auri scutorum, ad cujus cautionem prioratum de Turins in diœcesi Lugdunensi usque ad obitum servavit.

LXXX. Eduardus de Messey prior S. Martini de Alciriaco diœcesis Condom. & juris canonici doctor, cedenti avunculo subrogatur an. 1458. Præfuit usque ad obitum, qui contigit an. 1480.

LXXXI. Carolus cardin. Borbonius archiep. Lugdun. & abbas commendat. Insulæ Barbaræ an. 1485. prioratum S. Ragneberti in Forezio suæ abbatiæ univit. Defunctus est an. 1488. die 13.* Septembr.

** al. 17.*

LXXXII. Henricus Seylacii, de quo sic habet unum chartularium: *Die 15. mensis Septemb. anno 1488. fuit electus in abbatem monasterii Insularis, vacantis tunc per mortem Caroli cardinalis Borbonii & archiepiscopi Lugdun. Henricus Seylacii doctor juris canonici, prior major ipsius*

monasterii in abbatem assumtus, illud post plures controversias cum certis competitoribus per papam Innocentium & per Regem Francorum sibi datis, tandem cum omnibus pacatus feliciter obtinuit & statuta juravit. An. 1495. decimas S. Petri de Avancia capitulo S. Pauli dimisit, tribus annuatim frumenti ac totidem siliginis sibi & monasterio servatis asinariis sarcinis. Insequenti confirmationem privilegiorum ab Innoc. VIII. obtinuit. An. 1497. compositionem de re vestiaria non pannis sed nummis subministranda, inter majorem priorem, priorem claustralem, cantorem, &c. ac inter camerarium approbavit.

LXXXIII. Antonius I. d'Albon de S.t André filius Egidii ex Johanna de la Palisse, frater Caroli summi copiarum ducis, ac patruus Jacobi Franciæ polemarchi occisi in prælio Drocensi, ex camerario Saviniaci electus abbas regularis circa 1500. refectorium nescio quo casu destructum magnifice restituit an. 1507. Transigit an. 1509. cum abbate Boscodun. Fuit etiam abbas S. Johannis in monte diœcesis olim Tarvan. nunc Iprensis, superstes ad annum circiter 1514. inquit D. le Laboureur; sed hunc Sammarthani post Severtium hoc anno 1. Novembris abdicasse tradunt, diemque postremum obiisse 1515. 13. Aprilis.

LXXXIV. Antonius II. d'Albon de S.t Forgeul filius Henrici & Annæ de Montmorin, præcedentis nepos, canonicus & præpositus ecclesiæ Lugdun. obtinuit a Rege perpetuam Insulæ Barbaræ administrationem. Deinde factus ecclesiæ Lugdun. decanus obiit 1525. die 6. Aug. ex Sammarthanis.

LXXXV. Antonius III. d'Albon filius Guillelmi domini de S.t Forgeul ex Gabrielide de S.t Chamond, monachus Benedictinus apud Saviniacum, eoque nomine abbas Savigniacensis ab anno ætatis quarto-decimo per cessionem propatrui Francisci d'Albon, fit etiam Insulæ Barbaræ commendatarius abbas an. 1525. per obitum* patrui, unde reperitur abbas monasteriorum Savigniaci & Insulæ Barbaræ commendatarius in actis concilii Lugdunensis an. 1527. simul administrator perpetuus S. Ragneberti in Forezio, quanquam vulgarius se ipse nuncupabat Savigniaci abbatem. Rexit utramque abbatiam ad an. 1573. clarus quidem bellica virtute, cujus egregium specimen dedit an. 1561. tutando urbem Lugdunum tanquam Regius præfectus contra vim & artes heterodoxorum, at probri non expers quod Insulam Barbaram ad statum secularem migrare permiserit, bulla obtenta a Paulo III. summo pontifice an. 1549. pridie idus Aprilis, quam a Julio III. ratam habitam, tandemque ad effectum perductam die 14.* Octob. an. 1551. nonnullis tamen immutatis, a cardinali Ferrariensi Lugdunensi archiepiscopo, vide-sis p. 254. Ruderum Insulæ Barbaræ. Porro ea bulla abbati nomen servatum est cum decani vocabulo; majori priori & cellerario, præpositi & archidiaconi cum titulo dignitatis respective denominatio accessit. Reliqui vero claustralia officia possidentes numero decem canonici vocati sunt, necnon etiam monachi claustrales, sed hi ad vitam solummodo, quibus decedentibus eorum numerus ad septemdecim restringi deberet, qui capellani perpetui forent. Ceterum eo abbate decano adhuc sedente, direptum ab hæreticis monasterium ac funditus eversum, innumeraque venerandæ antiquitatis monumenta igne & ferro vastata sunt an. 1562. quo circiter jam archiepiscopus Arelatensis ad primatum ecclesiæ Lugdunensis evectus est. Obiit 1574. die 24. Septemb.

* Per cessionem, ex D. Lamure.

* al. 15.

LXXXVI. Petrus d'Espinac Antonii superioris nepos ex sorore successit, simul archiep. Lugd. abbas Athanaci, Jugi-Dei, &c. necnon prior S. Ragneberti, de quo pluribus egimus in archiepiscopis. Obiit 1599. die 9. Jan.

LXXXVII. Johannes II. Huguet presbyter diœc. Lugdun. designatus est abbas, ex cessione præcedentis Regi probata die ultima Nov. 1598. sed nunquam possessionem accepit, barone de Lux, Petri d'Espinac nepote intercedente ac reditus percipiente.

LXXXVIII. Petrus V. de Chastillon, filius nobilis viri Hieronymi de Chastillon præsidis in curia præsidiali Lugd. ex Helena de Villars sorore Petri archiep. Vienn. prior hospitalis sub Ruperforti in Forezio, cum per annos aliquot Insulæ Barbaræ reddituum administrator seu œconomus exstitisset, demum abbatiam possedit usque ad annum 1609. quo decessit die 5. Junii.

LXXXIX. Claudius de Nerestang filius Philiberti marchionis de Nerestang occisi ad Pontem-Cæsaris* *Pont de Cé*, & Catharinæ d'Arenes, etsi admodum juvenis nominatus abbas 1609. fatoque abreptus 1613. fratri naturali, qui sequitur, abbatiam reliquit. Erat etiam abbas Mediimontis & prior de Firmigny, &c.

* al. ad Pontem Taurini.

XC. Antonius IV. de Nerestang bullis acceptis 21. Septemb. ejusdem anni 1613. possessionem adeptus est 20. Febr. 1614. ac post annos quatuor cessit in gratiam sequentis.

XCI. Camillus de Neufville cum jam esset abbas Athanaci, Insulam quoque Barbaram cessione Antonii regendam suscepit, cujus majorem ecclesiam ab an. 1562. in suis jacentem ruderibus instauravit an. 1620. Rexit ad annum, ut videtur, 1693. quo simul archiepisc. Lugdunensis die 3. Junii defunctus est.

XCII. Antonius V. de Thelis de Valorge presbyter, ac primus Athanacensis præpositus, nominatur abbas Insulæ Barbaræ anno 1693. mense Septembri, superstes adhuc 26. Februar. 1720. aliquando abbas Vallium Ornesii diœcesis Tullensis.

ATHANACUM.

AISNAY.

CŒNOBIUM ATHANACENSE sive ATHANATENSE vel ATHENEUM ad confluentes Araris & Rhodani, ob id etiam *Interamne* appellatum, olim extra Lugduni muros, nunc ipsis inclusum, jam florebat, quando Burgundiæ regnum an. 534. in potestatem Francorum devenit. Eo in loco martyrium passi sunt martyres illi Lugdunenses, exinde apud Gregorium

Lib. 1. de Gl. mart. cap. 49. Turon. dicti Athanacenses, quorum exustis corporibus, sacros cineres in profluentem Rhodanum tyrannus spargi præcepit; sed a fidelibus collecti, miræ magnitudinis basilica in eorum honorem ædificata, sub altari collocati sunt. Basilicæ postea nobile ordinis S. Benedicti monasterium sub patrocinio S. Martini adjunctum est, quod a barbaris male actum, Salonius episcopus Eucherii Lugdunensis filius & post eum Brunechildis regina instaurasse perhibentur. Idem seculo IX. restituit Aurelianus, factus postea episc. Lugdunensis, ac denique Amblardus ejusdem sedis antistes seculo insequenti.* Porro mancipatum ordini Benedictino & congregationi Cluniac. permansit usque ad finem elapsi proxime seculi, an. 1684. ex commentariis diœcetarum,* quo monachi cucullæ tædio affecti, eam cum superpelliceo facti seculares canonici commutarunt.

* an. 956. ex veteri.

* Intendants

SERIES ABBATUM.

I. S. BADULPHUS vulgo censetur primus abbas Athanacensis, quanquam non constat quo vixerit tempore. Ejus memoria celebratur in fastis ecclesiæ Lugdun. 19. Aug.

II. Sabinus præerat seculo quinto, uti colligitur ex vita S. Romani Jurensis abbatis, *qui priusquam religionis professionem arriperet, quemdam venerabilem virum, Sabinum nomine, Lugdunensis Interamnis abbatem viderat, ejusque strenua instituta & monachorum illius vitam, & quasi quædam florigera apis, decerptis ab unoquoque perfectionum flosculis, repedarat ad pristina.* Ut enim optime conjiciunt Mabillonius & Cointius, nulla alia præter Athanacum abbatia dici posse videtur *Lugdunensis Interamnis;* & sæpius hoc nomen habuit Athanacum.

III. S. Anselmus in chronico abbatum Athanacensium a variis scriptoribus variis temporibus aucto, quod compilavit vir clar. D. de Lamure, & ex biblioth. dom. Falconnet medici doctissimi noster D. Claud. Estiennot excerpsit, numeratur abbas XII. de quo additur: *Hic fundavit monasterium Lemense* (Mabillonius legit *Leucense*) *& rexit monasterium Athanaci, quod restauraverat S. Salonius episc. Genevensis.** Ejusdem meminit Severtius in chronologia Lugdunensium archiepiscoporum, pag. 243. & Theophilus Rainaudus in indiculo sanctorum Lugdunensium, eumque vixisse tradunt an. 546. quo, inquiunt, prædictum S. Petri Lemensis cœnobium fundavit, uti legitur ad calcem missalis Athanacensis ante annos circiter 200. typis mandati.

* Gennensis seu Genuensis, ex Mabill. in append. t. V. pag. 672.

IV. S. Aurelianus Athanacensis abbas & restitutor exstitit, tum quoad ædes, tum quoad ordinem monasticum, quippe qui, annuente Gausmaro abbate, illhuc ex Bona valle diœc. Carnutensis coloniam deduxit duodecim fratribus constantem. Cœnobium quoque de Saxiaco fundavit an. 859. ut patet ex ipsius testamento apud Guichenonem probat. histor. Bressiæ & Bugeii, pag. 225. Idem postea Lugdunensis archiepiscopus evasit, simul etiam abbas Condatescensis & Nantuacensis. Hi porro sunt antiquiores abbates, quibus Rodulphum quemdam Sammarthani accensent, sed qua ratione, nullam proferunt, qui nec inter alios ordinem chronologicum servant.

V. Utubaldus in variis chartis temporis nota destitutis recensitus, in una consignatur anno 18. Rodulfi regis, quem interpretamur hujus nominis secundum, nam de tertio tempus non vacat.

VI. Amblardus ex, Athanacensi, uti legitur in brevi chronico laudato Lugdunensis præsul, hoc ipsum monasterium circa an. 937. ab Hunnis & Hungaris destructum atque incendio deformatum, restauravit.

VII. Eilbertus & Egilbertus, sive Edelbertus & Gislebertus in chronico laudato, multoties reperitur in chartis domesticis, maxime in chartario, quod nobiscum vir clarissimus D. de la Vallete communicavit. Anno 26. regnante Conrado rege Jurensi, donum accipit a quodam Thwardo, anno seq. ab Ingelardo levita, anno 30. ejusdem Regis a quodam Arnulfo, ac denique anno 40. ab Ansterio sacerdote.

VIII. Ansterius & Asterius præerat annis 40. & 50. regnante Conrado rege, itemque florebat Burchardo cathedram obtinente.

IX. Durandus occurrit in veteri charta anni 50. Conradi regis Jurensis; idemque est haud dubie, quem Dayvannum vocat laudatum chronicon, sed perperam collocat duos inter Rainaldos.

X. Rainaldus memoratur abbas sub regimine Burchardi archipræsulis, annis 50. & 52. regnante Conrado rege; item anno sexto Roberti Francorum regis & annis 1. 9. 10. 13. 15. & 20. Rodulphi regis, ex probat. histor. Lugdun. R. P. Menestrier, pag. 5. col. 1. Verumtamen cessisse videtur anno saltem 15. ejusdem Regis, ex dicendis in Arnulfo, qui sequitur. Ceterum Rainaldus fundavit monasterium S. Romani de Podio, idemque anno 1007. interfuit electioni Duranti in abbatem Saviniacensem.

XI. Arnulfus circa an. 1018. interfuit electioni Iterii abbatis Saviniacensis. Memoratur etiam anno 1022. indict. V. & annis 15. 18. 20. 25. 29. & 30. regnante Rodulpho rege. Et certe anno 20. prædicti Regis se vocat monachum indignum & sacerdotem, in prob. hist. Lugdun. loco citato. At vero & hic quoque ante obitum cessisse videtur, ex dicendis in Gerardo. Nam quod ad Hugonem fratrem Artaudi comitis Forensis attinet, quem laudatum chronicon Arnulfo proxime subjicit, quemque D. de Lamure in hist. Segus. pag. 422. recenset ad annum 993. ei locus non suppetit.

XII. Girardus I. an. 1022. commutationem fecit cum S. Odilone Cluniac. abbate. Recensetur & annis 30. 34. & 40. regnante Rodulfo rege; sub cujus abbatis regimine, Azeneus, Amblardus & Ugo fratres pro sepultura fratris sui Arnulfi dant unum curtile in villa Clipiaco; idemque Amblardus filium suum Girardum offert, ut sub monachatus habitu, quandiu anima corpori juncta fuerit, Deo pro peccatis suis sub regula S. Benedicti serviat, anno 37. Rodulfi regis.

XIII. Adalardus memoratur abbas Lugdunensis

(fortasse tamen S. Nicetii) in charta Leodegarii archiepiscopi Viennensis ecclesiam sancti Ferreoli Massiliensi cœnobio S. Victoris in plena synodo anni 1036. conferentis, ex tomo 1. veterum monum. Martennii nostri, col. 404.

XIV. Girardus II. circiter annum 1055. subscripsit litteris Hildebrandi legati Victoris II. papæ pro Viennensi sancti Petri cœnobio recens instaurato, ac insuper confirmationi possessionum S. Andreæ Viennensis sub idem tempus. Addit chronicon: *Et erat abbas an. 1071.* sed fallitur ex dicendis, vel certe jam cesserat, retento abbatis nomine.

De Germano hîc a Sammarthanis inducto, nihil omnino dicendum suppetit, neque ex chronico, neque aliunde.

XV. Wicardus I. synodo Ansanæ an. 1070. interfuit. Is est Guichardus in veteri Gallia Christ. memoratus 1071. quique anno seq. testis est confirmatæ electionis Hugonis abbatis S. Rigaldi ab Humberto Lugdun. archiepiscopo. Denique in necrologio Nantuaci depositio Guichardi abbatis Athanaci consignatur v. idus Febr. utrum tamen istius an alterius seculo sequenti, non constat. Sed interim miramur in chronico laudato ne minimam quidem hujus abbatis fieri mentionem.

XVI. Guarnerius.

XVII. Humbertus I. &

XVIII. Artaudus, qui suum monasterium reædificasse fertur, ex solo chronico innotescunt.

XIX. Gaucerannus & Jaucerannus an. 1102. cœpit ecclesiam construere, quam 1106. IV. cal. Febr. Paschalis papa II. S. Martino dedicavit, ut discimus ex bulla ejusdem Romani pontificis data hoc anno, quam inter instrumenta legere est. Hinc est quod juxta majus altare Paschalis ipse musivo opere depictus cernitur, cum hac inscriptione: *Altare sacrum Paschalis papa dedicavit.* Ad cornu autem Evangelii leguntur hi versus:

Ch. XV. col. 13.

Huc huc flecte genu, veniam quicumque precaris.
Hîc pax est, hîc vita, salus, hîc sanctificaris.
Et ad latus epistolæ:
Hîc vinum sanguis, hîc panis fit caro Christi.
Huc expande manus, quisquis reus ante fuisti.

Idem vero Gaucerannus paulo post archiepiscopalem Lugdunensis ecclesiæ thronum conscendit.

XX. Bernardus de Chambernaco seu de Tallario fuit abbas post Gaucerannum, & præfuit quinque annis. Ita laudatum breve chronicon, quod in appendice tomi v. annalium, pag. 672. edidit Mabillonius.

XXI. Pontius Athanacense monasterium regebat 1115. tempore Jaucerandi archiep. Lugd. ex charta Matiscon. n. XXX. inter instr. col. 284. ac sedente Humbaldo in cathedra Lugdunensi, ut docet nos charta ejusdem præsulis, & alia charta Sibillæ comitissæ Belli-joci. Occurrit etiam anno 1120. in prob. hist. Lugdun. pag. 300. idemque est haud dubie ac P. qui VII. idus Jan. anno 1116. subscribit chartæ cujusdam permutationis inter Stephanum Casæ-Dei abbatem & capitulum Lugdunense. Nec alius est fortasse a Pontio

A qui 2. Septembris memoratur in necrologio parthenonis S. Thomæ in Forezio.

XXII. Otgerius & Augerius temporibus Petri archiepiscopi sedebat; cujus obitus notatur VII. cal. Junii. Ch. Matisc. n. XXX. col. 284.

XXIII. De Berardo Augerii successore, ex brevi chronico, nihil ad nos pervenit, nisi quod in necrologio S. Benigni Divion. memoratur III. cal. Decembris.

XXIV. Hugo I. reperitur anno 1135. in charta Petri archiepiscopi, cui subscribunt etiam Pontius Saviniacensis & Isimido Ambroniacensis abbates. Incertum est utrum de hoc abbate an de

B sequenti loquatur S. Bernardus in epist. 394. ad archiepisc. Lugdun. in qua graviter conqueritur abbatem Athanacensem injustè ab illo damnatum fuisse.

XXV. Guichardus II. in chronico prætermissus, bullam protectionis obtinuit ab Eugenio III. papa an. 1152.

XXVI. Stephanus concordiam iniit cum R. episcopo Matisconensi an. 1186. secundum veterem calculum, ut videtur, hoc est 1185. Occurrit etiam Stephanus calendis Aprilis in necrol. parthenonis S. Thomæ.

XXVII. Humbertus II. reperitur in charta

C Johannis archiepiscopi an. 1185. & in variis aliis instrumentis. Contendit vero 1197. adversus Templi milites, coram Rainaldo archiepiscopo; constructorque sacelli abbatialis dicitur a Sammarthanis. Is autem est fortasse, qui memoratur in necrologio parthenonis sanctæ Thomæ, VIII. idus April.

XXVIII. Ermendricus seu Aymendricus an. 1200. duas *vercherias* accepit a Rainaldo archiep. ad ecclesiam & cœmeterium facienda. Occurrit etiam an. 1208. in prob. hist. Lugdun. D. de Lamure, pag. 318. An. 1210. cum Rainaldo archiepiscopi Lugdunensis ac Willelmo ejusdem

D ecclesiæ decano, ex delegatione sedis apost. quandam litem dirimit inter ecclesiam de Bello-joco & Petronillam mulierem, ex Severtio in episc. Matiscon. pag. 150. Deinde onus abbatiale deposuit, factus prior S. Juliani, quo nomine insignitur in duabus chartis annorum 1212. & 1215. Forsitan is est Aymericus abbas recensitus in necrologio parthenonis S. Thomæ, IV. idus* Sept. * al. nonas.

XXIX. Johannes I. quem Rufum appellat chronicon, electumque abbatem tradit an. 1213. & oriundum de Isarone, concordat hoc anno cum militibus Templi coram Rainaldo archie-

E piscopo, uti constat ex probat. histor. Lugdun. pag. 321. ubi quoque, pag. 331. reperitur an. 1224. Idem, inquiunt Sammarthani, castrum de Vernaysone ædificavit, & ex chronico laudato interiit pridie nonas Maii.

XXX. Willelmus I. cui cognomen de Sartinis chronicon affingit, occurrit annis 1225. 1226. calendis Aprilis, & 1227. ac fortasse 1229. littera G. connotatus, hoc est Guillelmus, aut certe Girinus, qui sequitur.

XXXI. Girinus 1230. 1231. & 1232. quo anno societatem iniit cum cœnobio S. Eugendi. Subscribit

Subscribit eodem anno mense Maio litteris *Vidimus* bullæ Lucii papæ pro Casæ-Dei monasterio, asservatis in archivo Cantogilensi. Attigit annum saltem 1243. cognominatus de Claromonte in chronico sæpius laudato; sed unde Sammarthani eruerint hunc primo Claromontensem ac deinde Neapolitanum præsulem exstitisse, non comparet.

XXXII. Ayglerius nonnulla emit an. 1253. & in variis chartis reperitur ann. 1260. 1261. & 1263. in quibus domini Papæ capellanus dicitur. Sedebat adhuc an. 1265. Obiisse dicitur archiepisc. Neapolit. VI. idus Nov. in obituario parthenonis S. Thomæ in Forezio.

XXXIII. Gaudemarus, omissus in chronico, recensetur 1267. & 1269. quo anno pactum fecit cum Thoma abbate S. Sulpitii, & adhuc 1270.

XXXIV. Jocerandus vel Josserannus de Laviaco *de Lavieu* an. 1274. societatis fœdus iniit cum Leone Cavensi abbate, tempore Lugdunensis concilii sub Gregorio X. An. seq. hominium excipit a Guichardo de Marziaco domicello, ac sub idem tempus quædam permutat cum Isoardo de Bron domicello. Fuit alter exsecutorum testamenti Sibillæ comitissæ Sabaudiæ an. 1294. Paciscitur etiam cum Briando domino de Rochebaron, &c. 1295. & cum Henrico domino de Montiniaco 1299. Obiit XV. cal. Martii, ex chronico, XIV. cal. ex necrologio monialium S. Thomæ juxta Montem-Brisonis.

Hist. Sebus. part. 1. pag. 59.

XXXV. Anthelmus Rigaudi *al.* Anchelinus & Ancelinus, eligitur abbas, inquit chronicon, an. 1300. & fuit septem annis. Sane memoratur an. 1301. mense Februario.

XXXVI. Humbertus III. de Vareyo & de Vergeyo, sic enim varie appellatur ab eodem Severtio, præerat 1307. 1308. & 1309. quo anno Johannes de Fontanellis, de Chaseto ei clientelam professus est. Hic, ait chronicon, visitavit reliquias S. Aunemundi, & obiit anno Domini 1313. III. idus Maii. Ergo ante obitum cesserat, ex dicendis; & certe totum illius regimen quinque annis circumscribunt Sammarthani.

XXXVII. Johannes II. de Palude *de la Palu* an. 1311. hominium recipit a Milone de Chainai, & 1313. a Guichardo de Marziaco. Eodem anno 2. Aug. vocatur electus confirmatus, in charta de senescallia Bellicadri & Matisconensi balliviatu jungendis senescalliæ Lugduni. Idem an. 1320. quædam permutat cum Catharina abbatissa B. Mariæ de Brienna prope Ansam. Memoratur adhuc 1323. & 1326. ac proinde non audiendum chronicon, in quo sic legitur: *Fuit abbas ad annum 1320. Dicebatur Granus. Bartholomæus fuit abbas post eum, deinde Johannes de Palude, & post Guillelmus de Aura, cui successit Bartholomæus de Cuino.* Occurrit Johannes abbas III. nonas Martii in necrologio parthenonis S. Thomæ Athanaco subjecti.

XXXVIII. Guillelmus II. de Aura sedebat annis 1326. 28. 29. & 1330. quo Hugo de Marziaco miles ei hominium præstitit.

XXXIX. Bartholomæus de Cuino vel de Civino seu de Civinis, Gallicé *de Civins*, (ita si quidem clare in variis chartis legitur) novus abbas dicitur in charta anni 1333. Hic a certis legibus monasticis eximi postulavit a Rom. pontifice an. 1345. Ei Guido Forensis comes anno 1340. & Robertus de Chavanes miles 1349. hominium exhibuerunt; quo etiam anno paciscitur cum Henrico de Villars archiepisc. Lugdunensi super dominio & regimine hujus abbatiæ, quod habere se præsul contendebat, ex schedis D. Guichenon. An. 1359. indict. XII. concordiam iniit cum illustri ac potenti viro Hugone de Gebennis domino de Anthone S. Laurentii in Villerio. De eo sic habet chronicon: *Bartholomæus de Cuino, qui erat doctor decretorum, & fuit abbas XXIX. annis, sepultus est autem ad ostium claustri eundo ad capitulum, & scripta sunt hæc super tumulum ejus: Hic jacet venerabilis dominus D. Bartholomæus de Cuino, abbas hujus monasterii, qui rexit XXIX. annis & obiit anno Domini M. CCC. LXI. cujus anima requiescat in pace, amen.* Ex quibus mendum colligere est apud Severtium in archiepisc. Lugdun. pag. 325. ubi sic legitur: *Gor. B. abbas monast.* Athanatensis Lugdun. juravit subjectionem, &c. die 20. Maii 1338. Tot vero momentis pro vero nomine Bartholomæi de Civino vel de Civinis fulti, miramur tantum esse discrimen in epitaphio, quod, inquit noster D. Cl. Estiennot, tom. V. Fragment. legitur in lapide sepulcrali ad cornu Evangelii in basilica Athanacensi, his verbis: *Hic jacet venerabilis in Christo pater & dominus D. Hildebaldinus de Tivera abbas hujus manasterii, qui rexit XXXIX. annis, & obiit anno Domini M. CCC. LXI.*

XL. Guillelmus III. de Onciato *al.* de Unciaco, Gallicé *Doncieu*, anno 1362. die 2. mensis Junii sacramentum fidelitatis præstat ecclesiæ Lugdun. quo etiam anno contulit capellaniam S. Mariæ in castro Castellionis Dombarum. Reperitur adhuc 1363. & 1376. absque cognomine, quo anno paciscitur cum Petro de Molario Ambroniacensi abbate. Abeat igitur Johannes de Palude inductus a Sammarthanis an. 1370. qui quidem, inquiunt, Johannis domini de Chastillon & Beatricis de Grolée filius, prior de Cusance, cameram abbatialem condidit; ut ut est enim de parentibus ejus, non alius esse videtur a superiore sub initium hujus seculi.

XLI. Adam vel Adamus de Monte ex chronico, reperitur annis 1383. & 1398. de quo proinde perperam habet idem chronicon fuisse abbatem usque ad an. 1382.

XLII. Antonius I. de Brauna vel de Brona *al.* de Uzrena societatem iniit cum Guillelmo abbate Besuensi. Reperitur autem annis 1402. 1408. & 1410. quo interfuit revelationi SS. martyrum Irenæi, &c. De eo sic habet chronicon: *Antonius de Brona ei* (Adamo) *successit, & fuit abbas usque ad annum 1410.* (non inficiamur) *& post eum fuit abbas Guillelmus de Unciaco*, Id falsum est ex dictis superius.

XLIII. Antonius II. Terralii *du Terrail*

Delphinas diœcesis Gratianopolitanæ, Petri domini de Bayart in pugna Azincuria cæsi filius, prior de Alamone, reperitur abbas anno 1438. Fuit vicarius generalis archiepiscopi Lugdun. an. 1445. Bullam obtinuit a Calixto III. papa an. 1455. Dotavit capellam S. Sebastiani Athanacensis, ubi humatur 1457. (chronicon habet 1456.) adduntque Sammarthani per eum & Theodorum, qui sequitur, egregiè aucta fuisse monasterii bona.

XLIV. Theodorus du Terrail vetustissima domo Terraliorum in Delphinatu prognatus, parente Petro Antonii nepote, studiis liberalibus & divinis apprime imbutus a decessore, in iis præstantis ingenii adolescens adeo profecit, ut præpositus cœnobio Athanatensi, per octo & quadraginta annos suis Lugdunensibus acceptus laudabiliter præfuerit, ac per maxima rerum pericula constanti animo suum munus egregie obiverit. Juris canonici insuper peritus, & doctorum hominum amantissimus, tandem ætatis anno 70. ægritudine correptus apud Athanacum diem extremum clausit 1505. funeratus ad propatrui tumulum in basilica sua juxta altare S. Sebastiani, sub marmorei tumuli hac brevi epigraphe:

Theodorus natione Allobrogus, patria Gratianopolitanus, gentilibus Terralinis, loci hujus summus antistes hic situs est. Præfuit annis IIL. mensibus IV. diebus IIXX. Decessit anno salutis MDV. pridie nonas Maii ætatis vero suæ LXXIII. Vivat Deo. Epitaphium ejus quoque contexuit Symphorianus Campegius, ipsius Theodori ex sorore nepos, lib. 3. de regno Allobrogum, cap. 6. sic scribens: *Theodorus Terralli, Athanacensis abbas, natione Gallus, patria Delphinensis, gente Terralliorum, rexit annis 48. ingens gloria fuit: oppugnatoribus Athanacensis ecclesiæ intra atque extra Lugdunum restitit: rem ecclesiæ auxit, cultor justitiæ & religionis amator, admirabilis eloquio: domum abbatialem etiam multis ædificiis exornavit; Chasetum, castrum de Polieu cum sua capella, atque abbatialem capellam exstruxit. Qui multa alia acquisivit, construxit, & reparavit, multasque compositiones fecit utilissimas.* Hunc certe reperimus abbatem annis 1461. & 1497. Vide historiam Petri Terralii Delphinatis strenuissimi equitis Bayardi ipsius nepotis, cap. 6. & 7. a clarissimo viro Theodoro Godefrido, Dionysii filio, regio Historico editam.

Sammarth.

XLV. Philibertus Naturel ex dominis de la Plainne, creatus abbas commendatarius an. 1505. ex chronico, nobis occurrit 1508. Idem fuit præpositus Trajectensis ad Rhenum, abbas Villariensis, cancellarius ordinis velleris aurei, legatus Maximiliani & Caroli V. imperatorum ad Regem Franciæ. Nepotem habuit Petrum cantorem & canonicum Cabilonensem, eique dicat Symphorianus Campegius Sixti Pithagorici enchiridion.

XLVI. Ludovicus I. de Borbonio cardinalis, abbatiam obtinebat an. 1532.

XLVII. Antonius III. de Talaru filius Antonii ex Francisca du Bois, canonicus, archidiaconus & comes Lugdunensis, successit Ludovico.

XLVIII. Nicolaus cardinalis de Gaddi 1543. Obiit episc. Sarlatensis 1552. cui dominus de Lamure dat successorem Ludovicum de Borbonio, qui supra.

XLIX. Franciscus I. cardinalis de Tournon archiepisc. Lugdun. 1554. Defecit 1562.

L. Hippolytus d'Est cardinalis Ferrariensis, & archiep. Lugdun. moritur an. 1572.

LI. Vespasianus Gribaldi archiep. Viennensis 1567. cujus cessione

LII. Petrus d'Espinac archiepisc. Lugdun. circa 1580. Obiit 1599. post quem D. le Laboureur baronem de Lux redditùum abbatiæ possessorem statuit nomine cujusdam cognomento *Chevalier*, idemque tradit post aliquot annos abbatiam transcripsisse Guillelmo Fouquet.

LIII. Ludovicus II. de la Chambre 1586. omittitur cum sequenti a D. de Lamure; quia fortasse non nisi vicarius erat in absentia Petri tempore ejus rebellionis. Memoratur abbas Athanaci & S. Maxentii an. 1609. in charta S. Maxentii.

LIV. Guillelmus IV. Fouquet de la Varenne. Postea fuit episc. Andegavensis, obiitque Andegavi mense Januario 1621. simul abbas Floriacensis, &c.

LV. Camillus de Neuville de Villeroy, abbas Insulæ Barbaræ & S. Justi-Bellovac. necnon archiep. Lugdunensis Athanaco præfuisse dicitur ab an. 1611. ad 1693. quo decessit, die 3. Junii, ætatis anno 87. Ejus tempore hæc abbatia transiit ad canonicos seculares anno 1684.* ex commentariis diœcetarum; a quo tempore capitulum constat abbate simul decano, præposito, & viginti canonicis, cum sex aliis ad honores. * al. 1685.

LVI. Franciscus Henricus de Nettancourt de Haussonville filius Nicolai de Vaubecourt prætorii pro Rege legati, ex Clara Guillaume secunda conjuge, Regi ab eleemosynis, ex abbate Cassaniæ, Athanacensis evasit schedula regia designatus 8. Sept. 1693. Hanc autem abbatiam cum episcopatu Montalbanensi obtinebat adhuc anno 1710.

His adde Petrum, XV. cal. Junii, ex necrol. parthenonis S. Thomæ.

ABBATIA S. CLAUDII IN MONTE JURA.

LE GRAND SAINT CLAUDE.

SIC hodie nuncupatur antiquissimum ac nobilissimum, ordin. Bened. in comitatu Burgundiæ asceterium, cum primitus, SS. apostolis Petro, Paulo & Andreæ dicata basilica, Jurense a Monte Jura, in quo situm est, vocatum fuerit, Condatescense seu Condatisconense a situ pariter, nempe a confluente Biennæ* & Elaveriæ; (veteribus enim Gallis Condatus idem erat ac Latinis confluens.) Deinde vero S. Eugendi,* Augendi vel Augentii nomen obtinuit, ac postremo S. Claudii Vesontionensis episcopi. Primum utique fuit ac facile princeps trium monasteriorum in locis Jurensibus a S. Romano exstructorum, quorum aliud Lauconnense pro viris, tertium Balmense in sororis suæ gratiam pro sanctimonialibus conditum, quod utrumque jam pridem

* la Bienne & l'Aliere.

* S. Oyan de Joux.

in cellas redactum principi monasterio Condatescensi subest. Porro conditionem monasterii ad annum 380. perperam retulit chronicon * rythmicum seculo undecimo scriptum, cum vix ante annum 430. ejus primordia collocari possint, uti ex dicendis patebit. Abbatum catalogum & alia hanc ad abbatiam spectantia hausimus præsertim ex chronico Condatescensi, quod publici juris fecit R. P. Petrus Franciscus Chifflet Societatis Jesu presbyter eruditione clarissimus. Notatu vero dignum est abbatem S. Claudii inter cetera quibus olim gaudebat, privilegia, jus habuisse in partem bonorum paternorum adscribendi spurios, plebeios inter nobiles allegendi, ac denique scelus condonandi. Quod quidem privilegium Philippus Bonus ratum habuit anno 1436. ac deinde Philippus archidux Austriacus post patrem Maximilianum. Singuli autem monachi crucem gerunt in pectore haud secus ac episcopi vel abbates benedicti.

* Secul. 1. Bened. pag. 677.

Abbatum nomenclatura.

I. S. Romanus cœnobii auctor ac primus abbas a B. Hilario Arelatensi episcopo [a] tunc per provinciam Sequanorum primatis jus sibi vendicante, ordinatus est sacerdos, quando scilicet *antedictus Hilarius venerabilem Celedonium Vesontionensis metropolis patriarcham a sede episcopali, nulla existente causa, dejecit*, ait vitæ S. Romani scriptor anonymus, apud Bolland. die ultima Febr. hoc est an. 444. Obitus ejus consignatur anno circiter 460. Sepultusque est in Balmensium virginum conditorio extra parthenonis muros, exinde S. Romani de Rupe appellati (Balma enim veteri Gallica lingua rupem Sonat) super cujus sepulcrum, teste Gregorio Turon. lib. de vitis Patrum, cap. 1. *magnum templum ædificatum est*, ingenti populorum concursu postea frequentatum. Hinc tamen sacra illius ossa, capite duntaxat apud Balmam relicto, ad monasterium Condatescense relata fuere. Ejusdem meminit calendis Martii necrologium seu martyrologium S. Stephani Autissiodorensis.

II. S. Lupicinus mortuis patre ac uxore, quam duxerat invitus, Romano fratri natu grandiori [b] adjunctus in pio proposito, tantos ex ejus consuetudine hausit spiritus, ut post superatas varias dæmonum infestationes, quasi coabbas tum huic monasterio, tum etiam Lauconnensi, duobus a Condatiscone passuum millibus ad Boream structo præesset. Lauconnensi tamen, ubi centum quinquaginta fratres versabantur, Lupicinum pecularius invigilasse, ac veluti monarcham fuisse tradit Gregorius Turonicus loco citato. Et certe hoc in monasterio, modo ex ejus nomine cella S. Lupicini appellato, sepultus est, cum post Romanum fratrem, *absque sacerdotali eminentia*

A annis 20. præfuisset. Inde sacrum corpus, parte duntaxat capitis ibidem relicta, ad monasterium Condatescense relatum fuit. Vitam ipsius habes apud Bolland. 21. Martii, qua etiam die memoratur in martyrologio sancti Stephani Autissiod. Legimus autem apud Mabillonium tom. 1. suorum annal. Benedict. pag. 223. Chilpericum Gundiuchi regis filium, fratrem Gundobadi, patrem S. Chlotildis, qui partem tantum regni Burgundiæ obtinebat, & Genevæ sedem fixerat, Lupicino abbati Jurensi, ejusque fratribus regium diploma dedisse *apud Janubam urbem* (Geneve) ut annis singulis 300. modios tritici, ejusdem-
B que mensuræ numero vinum acciperent, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta, quod usque nunc, ait Gregor. Turon. a fisci ditionibus capere referuntur.

III. S. Minausius Lupicino successit quoad regimen cœnobii Condatescensis, ex chronico rythmico supra laudato. At ipsius nomen nec in vita S. Eugendi, n. 8. 9. & 10. nec alibi reperitur.

Secul. 1. Bened. pag. 571. & seq.

IV. S. Eugendus, qui & antiquis plerisque Augendus, septennis S. Romano traditus est instituendus. Dehinc a decessore ob infirmam corporis affectionem coadjutor adscitus, nequidem hac futuræ successionis specie adduci potuit, ut
C ad sacerdotium promoveri consentiret, quanquam Latine & Græce doctus. Insuper autem ab ingressu in monasterium, quod ejus tempore conflagravit, numquam inde pedem extulit, usque ad sexagesimum, quo fere decessit, annum, quem Mabillonius & Bailletus esse quingentesimum decimum putant, non 521. uti prius legebatur. Animam Deo reddidit calendis Januarii, vir admirandæ sanctitatis, de cujus nomine sequentibus seculis monasterium appellatum est, *Schola Eugendi* Avito Viennensi epist. 17.[c] idque nomen perseveravit saltem usque ad sancti Bernardi tempora, ut liquet ex ipsius epistola 291. Porro
D iste est, qui cœnobiticam vitam eremiticæ loco, quam hactenus agebant divisis cellulis monachi Condatescenses, instituit. Sic enim habet ipsius vita secul. 1. Bened. pag. 570. n. 21. Iste etiam *refutato archimandritarum orientalium more, omnes univit in medium, & destructis mansionum ædiculis, uno cunctos xenodochio quiescere fecit, ut quos causa unitæ refectionis una claudebat ædicula, discretisque lectulis una ambiret & mansio.*

V. S. Antidiolus post S. Eugendum Condatescensis monasterii regimen suscepit, presbyter sanctus in actis sancti Eugendi appellatus, hic ipse, qui post incendium monasterii *ampullam*
E *cum oleo B. Martini, quæ salutis gratia ad lectuli sui capitium dependebat, plenam clausamque, ut fuerat, post vasta incendia* reperit. Idem quoque, ut ex chronico rythmico discimus, ecclesiam super decessoris sui tumulum construi, &

[a] Postquam Honorius destructa Treverensi civitate sedem præfecti prætorio Galliarum transtulit Arelatem, Arelatenses episcopi primatum sibi Galliarum arrogarunt, maxime in Sequanos; faverantque Romani pontifices, qui suas eis vices delegarant.

[b] Ita quidem docet scriptor anonymus seculi sexti apud Mabill. secul. 1. Bened. & Bolland. a quo Lupicinus dicitur *germanitate minor* Romano, verum Gregorius Turonicus, lib. de vitis Patrum, cap. 1. videtur Lupicinum natu grandiorem agnoscere & Romanum adolescentiorem.

[c] Hæc epistola nos potissimum coëgit, ut S. Eugendum diu ante annum vulgatum 521. mortuum crederemus. Cum enim eo defuncto, de successore deligendo turbas inter monachos excitatas audiisset Avitus Viennensis, scripsit ad Viventiolum, *ut mutantem scholam cari communis Eugendi, præsule viduatam, spiritali solatio & sacerdotali magisterio foveret.* Tunc vero nondum ad cathedram Lugdunensem pervenerat Viventiolus; quam cum assecutus fuisset anno saltem 515. quo dedicationi Agaunensis basilicæ interfuit, hinc merito colligimus S. Eugendum saltem paulo ante hunc annum è vivis excessisse.

in ea divinum officium celebrari curavit. Rexisse dicitur annis 13. vel 14.

VI. S. Olympius dici potest villæ S. Claudii fundator, ut pote qui seculares admisit in locum Condatescensem, eisque fundos sub annuo censu, data facultate domos ædificandi, concessit. Ad annos 33. ipsius regimen Sammarthani producunt.

VII. B. Sapientius abbas, inquiunt, per decem & septem annos, S. Stephani oratorium, ubi sacramenta prædictis accolis ministrarentur, construxit.

VIII. B. Thalasius nonnisi mensibus octo præfuisse memoratur.

IX. S. Dagamundus, vel Dagamodus Sammarthanis vetus chronicon citantibus, præerat anno 4. Childeberti & anno 6. Clotarii Burgundiæ regum, hoc est annis Christi 596. & 620. Cointius eum rexisse tradit ab an. 593. ad 628. quo viam universæ carnis ingressus est.

X. S. Andericus vel Audericus *humilis supra modum & sanctus*, rexisse fertur annis duobus & mensibus octo.

XI. B. Injuriosus sub annum 640. corpora SS. Romani & Lupicini primorum ejusdem monasterii abbatum, illud ex Romano sive Balmensi alterum ex Lauconnensi monasteriis, ubi humata fuerant, in Condatescensem basilicam transtulisse memoratur, & juxta quam erexerat aram reposuisse. Nihilominus proxime elapso desinente seculo, dum majus altare ecclesiæ Lauconnensis seu S. Lupicini ad amplificandum chori spatium summoveretur, egerenda humo inventus est loculus ex polito lapide, longus tres circiter pedes, in quo caput & ossa quædam reperta sunt cum plumbea lamina, cui hæc verba Carolini ævi litteris majusculis inscripta erant: *Hic requiescit B. Lupicinus abbas.* Fortasse illusus est Injuriosus, & pro sancti Lupicini corpore aliud effodit. Ceterum laudatur Injuriosus uti vir magnæ sanctitatis & prudentiæ in vita S. Claudii successoris.

XII. S. Claudius nobili toparcharum * Salinensium genere ortus anno 603. uti colligitur ex ipsius vita; * anno ætatis vigesimo, clero Vesontionensi adscriptus est. Post annos 12. ad vitam perfectiorem anhelans, Jurensi S. Eugendi monasterio se addixit, ubi exactis quinque annis Injurioso abbati defuncto subrogatus est Johanne papa IV. sedem Romanam tenente, cum jam antea sibi ob sanctitatem ab eodem abbate oblatum regimen detrectasset. Vacante interim per obitum Gervasii episcopi sede Vesontionensi, jam tum grandævus magno omnium ordinum consensu successor eligitur. At post septem annos dignitatem abdicavit, suamque in eremum se recepit, cui continuo possessiones Lupicino quondam traditas reddi a Clodoveo rege III. impetravit; cumque ibidem annis 55. qua abbas, qua episcopus præfuisset, sanctissime obiit VIII. idus Junii, Childeberti regis anno quarto, Christi 696. nonagenario tribus annis major. Sacrum ejus corpus hactenus incorruptum & integrum visitur supra majus altare ad cornu Evangelii in theca argentea auro obducta, gemmisque ac lapidibus

* de Salins.

* secul. 2. Benedict. pag. 1095.

A pretiosis ornata, quam an. 1243. Humbertus de Buenco abbas elaborari fecit, corpus vero S. Eugendi ad cornu epistolæ. Exinde tantus ad venerandas sancti pontificis exsuvias populorum concursus, tanta ipsi monasterio celebritas accessit, ut S. Claudii nomen jam dudum obtinuerit.

XIII. S. Rusticus successit in monasterii regimen, cum antea prioris seu præpositi officio sub S. abbate Claudio functus fuisset, uti legitur in hujus vita. Rexisse vero annos triginta quinque vetus chronicon tradit, inquiunt Sammarthani.

XIV. S. Autfredus post S. Rusticum sedisse dicitur annis septem cum mensibus sex; legen-B dum fortasse annis septemdecim, ut habeantur anni 26. regimini successoris tributi, ab anno circiter 750. ad 776. quem utique assecutus est.

XV. S. Hippolytus, cum jam esset abbas, episcopatum Bellicensem invitus regendum suscepit circa annum 755. Ejus tempore Pippinus rex Cassonam, aliaque nonnulla monasterio contulisse reperitur, cum facultate cudendæ monetæ, a Carolo-Magno confirmata, qui eidem loco Quintiniacum donavit atque Hippolyti rogatu cœnobii privilegia renovavit. Idem abbas anno 765. concilio Attiniacensi subscripsit inter episcopos, in editis sic *Hippolytus de monasterio* C *Eugendi.* Condatescensi autem monasterio annis sex ac viginti præfuisse traditur, ibidem sepultus ac pro sancto habitus, qui quidem notatur in vetustis tabulis funerariis XII. calend. Decembris. Ceterum in veteri Gallia Christiana produntur de S. Hippolyto Pippini regis ann. 4. 7. & 12. diplomata, hoc est 754. 57. & 63. Itemque Caroli regis anno sexto, X. cal. Septemb. feria sexta, Luna secunda, qui omnes characteres conveniunt anno Christi 776. qui fuit sextus Caroli-Magni in Burgundia regnantis post Carolomannum fratrem vita functum 771. pridie nonas Decembris.

D XVI. B. Vulfredus I. S. Hippolytum excepit ex chronico rythmico, alias ignotus.

XVII. Richertus omissus in prædicto chronico, innotescit maxime ex controversia, quam habuit cum Gedeone Vesontionensi archiepiscopo de cella S. Lupicini, qua quidem delata ad Carolum-Magnum Remis degentem, cellam hanc æquissimus princeps Jurensi monasterio asseruit, dato diplomate XI. cal. Octobr. anno regni 22. hoc est Christi 793. si, ut par est, regnum ejus Burgundicum hic intelligatur. Sane hæc est sententia communis de illo præcepto, quam primum secutus Mabillonius, postremo tamen impugnavit, E tributo hoc diplomate non Carolo-Magno sed Calvo, an. 862. quod & nos ipsi fecimus in appendice nostra, col. 3. D. Sed de his alias, nempe in Gedeone archiep. Vesontion. Ceterum in chronico a quingentis fere annis conscripto Richertus dicitur abbas fuisse annis novem, & in alio centum annis vetustiore, episcopus & abbas scribitur.

XVIII. Berthardus, qui Bertrandus in chronico laudato, memoratur anno quarto Caroli regis Francorum & patricii Romanorum, Christi 803.

XIX. Antelmus anno quinto Caroli imperatoris, Christi 804. & anno 1. Ludovici imperatoris indict. VIII. hoc est 815. quo sedente, Quelto reperitur præpositus *anno sexto Carolo rege inuncto ad imperatorem*, & Manno monachus. Defecit Quelto v. cal. Julii.

XX. Achivus vel Achinus annis 2. 15. & 18. Ludovici Pii imperatoris, hoc est Christi 815. 829. & 832. per annos sexdecim & menses sex.

XXI. Agilmarus fuit abbas post Achivum, ac deinde simul archiepiscopus Viennensis ab anno quinto Lotharii imperatoris, cujus archicancellarius erat. Anno ejusdem octavo, Christi 847. Otto comes & Adalsinda ejus uxor ei dederunt Borbontiam, de quibus sic necrologium habet: *Pridie idus Martii*, *al.* idibus, *Otto comes & uxor ejus Adalsinda, & Amblardus eorum filius monachus, qui dederunt S. Eugendo cellam Borbontiæ atque Salegiæ.* Obiisse notatur III. nonas Julii anno XIII. Lotharii imperatoris.

XXII. S. Remigius archiep. Lugdunensis, statim ut abbatia cum archicancellarii munere donatus est a Lothario, regiæ tutelæ diploma ab eodem accepit anno imperii ejus in Italia 35. & in Francia 15. indict. XV. hoc est an. 852. XI. cal. Nov. Porro tunc temporis, jamque sub Agilmaro decessore, nempe ann. V. XI. & XV. Lotharii, ac primo post obitum ejus, itemque primo ac secundo Ludovici imperatoris, regularem disciplinam procurabat Manno præpositus, qui quosdam codices, in his Flori carmen de divisione Imperii, ad sepulcrum S. Eugendi obtulisse memoratur. Hic Manno defunctus est an. 880. indict. XIII. die mensis Augusti 16.

XXIII. Ildebertus S. Remigio successisse videtur, non autem Aureliano, uti hactenus scriptum est, nam reperitur annis 26. & 27. Ludovici 2. post Lotharium patrem imperantis seu regnantis, hoc est 869. & 870.

XXIV. Bertrannus, & hic quoque præponendus est Aureliano, occurrit enim an. 1. Carlomanni, Christi 879. & adhuc 881.

XXV. Aurelianus consecratur in archiepiscopum Lugdunensem an. 876. indict. IX. Simul vero exstitit abbas an. 5. & 6. Caroli (III.) imperatoris. Rexit quoque Nantuacum cœnobium, idemque pius pontifex Saxiaci, uti jam diximus, auctor celebratur.

XXVI. Vulfredus II. anno septimo Caroli imperatoris, nisi forte hujus Caroli cognomen Sammarthanos fefellerit, & pro Carolo Crasso intelligendus sit Carolus-Magnus (vide supra) certe enim in indicibus MSS. quibus utimur, nulla hoc tempore Vulfredi mentio.

XXVII. Bernardus præerat anno 8. Ludovici filii Bosonis, & anno 12. Rodulfi I. Burgundiæ regum, qui cum annis Christi 897.* & 899. componuntur. Hujus tempore Rotfredus erat abbatiæ rector, & Gipperius præpositus.

* vel 895.

XXVIII. Bertaldus II. memoratur in tabulis ab anno Caroli Simplicis octavo (circiter 900.) ad annum ejusdem 27. Hujus abbatis notatur obitus XIV. cal. Nov. sub quo ad annum Caroli

A Simplicis 19. Christi 911. primam reperimus mentionem regulæ S. Benedicti in monasterio S. Eugendi observatæ. Eodem sedente, inquit chronicum ab annis fere quingentis conscriptum, Richerius miles, deposito militiæ cingulo, in dicto cœnobio ordinem suscepit monasticum, & contulit ipsi cœnobio castrum Jasseronis. Fuit hic Richerius ex illustri genere dominorum de Coloniaco; non ille quidem filius Manassis, cujus mentio in tabulis Gigniacensibus ad an. 974. sed Manassis, ut opinamur, pater, avus autem Richerii junioris.

XXIX. Gipperius antea præpositus, recensetur abbas annis decimo & quinto-decimo Rodulfi II. duodecimo Conradi filii Rodulfi, primo, quarto & octavo Ludovici Transmarini, & Hugonis Italiæ regis tertio; qui regnorum anni ab anno 921. ad 948. fere excurrunt. Obiit XI. cal. Novemb.

XXX. Guido I.

XXXI. Boso reperitur anno decimo-sexto Conradi Burgundiæ regis, Christi 952. vel 953. Vitam cum morte commutavit pridie idus Januarii.

XXXII. Achinardus & Archenardus occurrit annis 20. & 30. Conradi regis, Christi 956. & & 966. Obiit III. nonas Febr. ex necrolog. ubi vocatur Archinignadus.

XXXIII. Norbaldus anno 50. Conradi regis, & 15. & 16. Rodulfi regis, filii Conradi; quo anno Stephanus abbas incerti loci, petentibus Norbaldo abbate & monachis S. Eugendi curtem de Nova-villa, ubi est sita ecclesia in honorem S. Mauricii juxta silvam Lusciam restituit. Vita orbatur X. cal. Febr.

XXXIV. Gaucerannus, de quo in vita S. Odilonis abb. Cluniac. secul. VI. Benedict. part. 1. pag. 704. rexit per annos Christi circiter 1015. & 1020. usque ad annum 30. Rodulphi Pii Burgundiæ regis, sublatus è vivis VIII. idus Decembris.

XXXV. Odericus anno Christi 1026. ind. X. item annis 30. & 36. Rodulfi Burgundiæ regis, & Rodulfo mortuo 1032. cum esset Burgundia sine Rege. Vocatur Hodricus in charta Leodegarii Vienn. archiep. ecclesiam S. Ferreoli in plena synodo S. Victori concedentis an. 1036. Fatis concessit VIII. idus Martii.

Tom. 1. veterum monum. col. 404.

XXXVI. Jotsaldus *al.* Volsaldus legitur abbas XI. cal. Febr. feria IV. Luna XVII. anno XII. Henrici regis, Christi 1052.

XXXVII. Leutaldus, qui & Leutoldus & Leotaldus anno XIV. Henrici regis, nonis Junii, Luna XXV. item annis Christi 1054. & 1063. indictione 1. sub Humberto archiepiscopo, Alexandro papa & Philippo rege. Transiit ad meliorem vitam VIII. cal. Octobris.

XXXVIII. Odo I. anno XXII. Henrici regis Junioris, Christi 1073. Item ad illum scribit Gibuinus archiepisc. Lugdun. an. 1079. ind. 2. Cujus etiam tempore S. Simon ex comite Calvimontis* Vulcassinorum & Barri super Albam monachus ad S. Eugendum factus est, mortuus die ultima Sept. 1082. Odo vero è vivis excessit VIII. idus Maii 1084.

* Crespiacensi in Valesia, ex hist. eccles. D. Fleury, tom. 13.

XXXIX. Hunaldus I. regere cœpit an. 1084. seu 33. Henrici Junioris, cujus etiam regis an. 38. hoc est 1089. memoratur. Item anno 1090. Aymonem Genevensem comitem & 1091. indict. XIII. Widonem episcopum Genevensem beneficos expertus est. Reperitur adhuc eodem anno 1091. Urbani papæ II. tertio, indict. XIV. & 1093. multa beneficia consecutus ab Hugone Lugdunensi & Widone Viennensi archiepisc. a Roberto Lingonensi episcopo & a Philippo Cathalaunensi, ejusque fratre Hugone Campaniæ comite, ac eorum matre Alaide. Postea cessit Hunaldus, iterum regimini admovendus; de quo vide probationes hist. Vergiaci, pag. 406. ad annum 1088.

Bibl. Sebus. pag. 229. & 325.

XL. Humbertus I. societatem precum iniit cum Jarentone abbate S. Benigni Divionensis & Constantino abbate S. Petri....... Privilegium quoque accepit a Paschali II. anno Christi 1100. quo ex tempore cum annis quinque præfuisset, iterum ei succedit.

XLI. Hunaldus II. qui præfuisse dicitur ab an. 1106. ad an. 1112. Certe anno circiter 1110. monachos stabilivit in cœnobio S. Eugendi & S. Catharinæ de Bello-monte in Valle Romanorum, vulgo *Belmont en Val-Romey*. Ejus autem obitus sic notatur in necrologio: *Pridie nonas Augusti obiit Hunaldus nostri cœnobii abbas, plenarium officium fiat, signa pulsentur & XIII. pauperes reficiantur in pane, vino & coquina, & detur pulmentum.*

Ibid. pag. 182.

XLII. Ado I. regimen auspicatur 1112. quo quidem anno Jaucerannus archiep. Lugdunensis ecclesiam de Nova-villa in pago Lugdunensi ei concessit. Idem abbas sacram iniit societatem cum Aimone S. Andreæ Viennensis, Petro Cluniacensi, & Garino Alpium abbatibus. Testis est an. 1129. in sententia inter San-Benignianos & Luxovienses monachos, apud Perard. p. 225. An. 1121. ind. XIV. regnante Ludovico Francorum rege, jus suum decimæ in parochia S. Eusebii dimisit Bernardo abbati Claræ-vallensi, ex charta quam legere est inter instrumenta, vide ad annum 1141. librum cui titulus est, *illustre genus S. Bernardi*, pag. 630. Moritur 1146. pridie idus Aprilis *al.* idibus, hoc est 1147. ante Pascha, quo anno reperitur adhuc in charta Claræ-vallis.

Ch. XVIII. col. 15.

XLIII. Humbertus II. præfecturam iniit 1146. vel potius 1147. V. idus Julii ordinatus, præfuitque annis duobus & mensibus sex; quo proinde sedente Eugenius papa confirmavit omnia bona monasterio collata anno 1148. uti ex authentico instrumento habemus.

XLIV. Girardus I. ad cujus abbatis tempora vel circiter referenda sunt quæ legimus in epist. S. Bernardi 291. *S. Eugendi nobile monasterium, olim divitiis & religione famosum...... prope interitum est................ domus vicinas nobis, vobis notas, pertinentes ad ipsum, partim jam destructas, partim in dies destrui cernimus & dolemus.*

XLV. Ado II. ordinatus est an. 1149. Dominica in Ramis Palmarum inquiunt Sammarthani. An. 1157. indict. V. decimo tertio cal.

Ch. XX. col. 18. ex prob. hist. Lugdun. consularis, pag. 35.

A Decemb. subscribit privilegio Friderici I. imperatoris pro Eraclio archiepisc. Lugdun. Idem an. seq. indict. VI. Adriano existente papa, archiep. Lugdun. Eraclio, episcopo Gebennensi Ardutio, tempore Frederici imperatoris, concordiam fecit cum Ulrico priore & conventu Nantuaci. An. 1162.[a] ecclesiam Latrisce monachis Albæ-ripæ concessit, ex tabulario Claræ-vallis. Insuper memoratur 1166. & 1173. quo anno assensum præbuit compositioni suos inter Sarmasienses & Cheminonis ascetas. Denique an. 1175. Fredericus Romanorum imperator Augustus ei cudendæ monetæ privilegium indulsit, quod vide inter B instrumenta.

a

Ch. XXVII. col. 21.

XLVI. Aimo, de quo liber miraculorum S. Claudii, memoratur an. 1182. in charta Claræ-vallis. Ejus meminit necrologium XVI. cal. Maii.

XLVII. Willelmus I. a Friderico imperatore amplissimum accepit privilegium datum Vicentiæ XVI. cal. Decemb. an. 1183. Deinde an. 1185. ratam habuit compositionem factam olim inter Sarmasienses & Cheminonenses monachos, insimulque societatem iniit cum hoc Cisterciensis ordinis cœnobio.

XLVIII. Bernardus II. præerat 1185. & 1187. quo anno prædictam compositionem C denuo roboravit, ac insuper Henrico Trecensi comiti justitiam de Sarmaise concessit, ita tamen ut medietas fori ibidem existentis ad abbatem pertineret, ex chartul. Campaniæ. Viam universæ carnis ingreditur idibus Januarii.

XLIX. Bernardus III. de Thoire, quem alii Berardum vocant, Pontii episcopi Bellicensis nepos ex fratre Guillelmo domino de Thoire, antea monachus ac deinde prior Nantuacensis, jam abbas erat 1204. ex indice MS. nostri D. Cl. Estiennot, nisi forte melius hoc tribuendum superiori; etenim Guichenon in hist. Sebus. in continuatione, p. 2. pag. 26. diserte asserit eum D fuisse electum abbatem, cum jam esset episcopus Bellicensis, ac proinde non ante 1210. exinde vero episcopatum abdicasse, retento nihilominus titulo episcopi Bellicensis, uti probant tum charta anni 1215. in biblioth Sebus. p. 63. tum documenta carthusiæ Majorævi * ann. 1217. & 1229. Item inscribitur episcopus & abbas in charta Jurensi die 6. Jan. 1219. qua cum Humberto abbate Lacus transigit; in alia similiter anni 1226. qua testatur Petrum abb. sancti Benigni fratri Willelmo de Tramelay monacho S. Eugendi & priori de Sarmasia diœc. Catalaun. prioratum S. Mariæ Magd. de Salins cum appenditiis E suis ad vitam certis conditionibus contulisse; ac denique in altera anni 1230.[b] ubi meminit Amedei de Castillione nepotis sui. Regere desiit circa hunc an. 1230. ut liquet ex charta anni sequentis mense Jan. ubi dicitur *tunc temporis*

**de Meyria.*

C. XXXVIII col. 29.

b

Ch. XXXIX. col. 30.

[a] Circa hunc annum vir doctissimus Samuel Guichenon inducit Pontium de Thoire Bellicensem episcopum ex abbate sancti Eugendi; & certe Sammarthani Adonem exauctoratum tradunt circa annum 1160. Veruntamen quemadmodum illud primum Chifflettius impugnat, ita & nos secundum improbamus, maxime quod Aymo duos inter Adones medius admissus, extra locum sit.

[b] Hic interseritur a Samuele Guichenon Benedictus de Langiis ex episcopo Bellicensi abbas S. Eugendi, circa 1225. merito reprobatus a Chifflettio.

Bellicensis episcopus & abbas S. Eugendi, ac A *postea Hugo abbas ejusdem ecclesiæ, &c.* Denique mortuus est anno 1232. III. nonas Martii, qua die necrologium sancti Eugendi sic habet : *Obiit Bernardus episc. Bellicensis & abbas S. Eugendi, signa pulsantur, fit plenarium officium :* Sic autem legitur in tabulis funerariis Nantuaci : *Nonis Martii obiit Bernardus episc. Bellicensis & prior Nantuaci, officium plenum fiat.* Levissimum quidem est inter hoc utrumque necrologium discrimen, paulo gravius suppeditat calendarium antiqui missalis ad usum ecclesiæ Bellicensis, ubi notatur ejus obitus *VI. cal. Martii.*

L. Hugo I. de Nancusia 1230. ex charta su- B perius laudata, 1231. & 1234.

LI. Humbertus III. de Buenco præerat jam an. 1234. Paciscitur an. 1240. mense Janu. cum Alberto de Turre super jure custodiæ prioratus Monstrolii ad dictum Albertum pertinente. Tempore hujus abbatis, anno scilicet 1243. mense Februario, uti fert inscriptio, fabrefactæ sunt capsæ argenteæ pro sacris pignoribus SS. Eugendi & Claudii recondendis ; nec multo post Innocentius IV. pontifex fidelibus vere pœnitentibus & confessis, qui causa devotionis ad dictum monasterium in festo S. Claudii accederent, viginti dies de injuncta sibi pœnitentia relaxavit, bulla C data Lugduni VII. idus Junii pontificatus anno secundo, non autem undecimo, uti legitur in appendice nostra, ch. XLII. col. 31. An. 1244. mense Nov. pacto cum Johanne abbate Abundantiæ inito, abbatiam quondam Grandis-vallis suo jurensi monasterio subjugavit. Tum vero S. Eugendi corpus in propriam lipsanothecam translatum est anno 1249. die Dominica 10. Octob. Innocentii papæ IV. anno septimo, quo anno idem pontifex iis omnibus, qui prædictæ translationi adessent, vel ejus anniversario quot annis recurrenti, quadraginta dies injunctæ sibi pœnitentiæ condonavit. *Datum Lugduni XV.* D *cal. Septembr. pontificatus nostri anno VII.* Rexit ad annum saltem 1255. quo reperitur in charta Claræ vallis.

Hist. Delph.

Ch. XLI. col. 31.

LII. Guido II. 1255.

LIII. Humbertus IV. 1256. & 1260. quo anno, mense Aprili obtinet a Theobaldo comite Barri, cum amicorum auxilio decimam de Remenoncourt, ex tabul. Lothar. arcula *Bar, Fiefs & dénombrement, n. 25.*

LIV. Guido III. 1260. & 1262.

LV. Humbertus V. 1262.

LVI. Guido IV. 1263. & 1266. quo decessorum statuta pro cœnobii regimine innova- E vit & auxit. An. 1271. mense Febr. antiquam societatem renovat cum Johanne abbate Trenorchii. Ei verro 1274. Stephanus de Coloniaco suum castrum & villam de Jasseron obligavit. Guido tandem suum anniversarium fundavit an. 1282. mense Octobri, ac paulo post obiit IV. idus Decembris ; de quo necrologium ad hanc diem : *Obiit Guido abbas, qui ædificavit castrum de Turre.* Ceterum suspicantur Sammarthani, nec immerito, sex postremos, quos recensuimus abbates, revera duos tantum fuisse, unicum nempe Humbertum & Guidonem similiter.

LVII. Guillelmus II. 1283. mense Aug. & 1284. mense Martio, quo circiter tempore quasdam immunitates incolis de Jasseron cessit. Codex MS. D. Guichenon ei parentes tribuit Humbertum de Villars dominum de Thoire & Beatricem de Bourgoigne dominam de Montreal.

Prob. hist. Sebus. fol. 105.

LVIII. Guido V. 1284. ex Sammarthanis.

LIX. Humbertus VI. 1285.

LX. Guillelmus III. è gente de Balme oriundus, patre Humberto de Balma ex Margareta.... conjuge, monachum induit in Ambroniacensi cœnobio, deinde Jurensis abbas eligitur anno 1293.* seditque ad an. 1298. quo regimen Ambroniacense consecutus est, ex codice D. Guichenon. Vix autem credimus eum unquam sedisse pacifice in cathedra Jurensi.

* *jam an. 1281. ex hist. Sebus. contin. 3. p. pag. 222. cognominatus de Villars.*

LXI. Stephanus I. de Villars filius Umberti, per cessionem Guillelmi, inquiunt Sammarthani, quam putamus coactam, possessionem iniit anno 1. Bonifacii papæ octavi, Christi 1295. Patri suo commendat an. 1299. montes S. Surgii & castrum Jurense, uti fusius refertur in codice MS. D. Guich. & hist. Sebus. contin. p. 3. pag. 223. Moritur Stephanus an. 1303. pridie cal. Octobr.

LXII. Guiffredus decessit vel certe cessit an. 1304.

LXIII. Odo II. de Vaudrey nobili familia ejusdem nominis in comitatu Burgundiæ natus, an. 1304. quædam in monte Jurensi dimisit monachis de Bonomonte ordin. Cisterc. ex laudato codice MS. An. 1313. terram de Mucya vendit, defunctus IX. cal. Febr.

LXIV. Stephanus II. 1317.

LXV. Odo III. de Vaudrey, idem fortasse qui superior, reperitur ab an. 1317. ad 1320.

LXVI. Franciscus I. anno quarto Johannis papæ XXII. Christi 1320. ex Sammarth.

LXVII. Johannes I. 1321.

LXVIII. Hugo II. an. 1321. in festo Annunciationis B. M. Virg. sacramentum dixit ecclesiæ Lugdunensi, ex Severtio. Memoratur etiam 1322. & 1324.

LXIX. Johannes II. de Roussillon rexit ab anno saltem 1328. ad 1348. quo transiit ad meliorem vitam 18. Augusti. Sane occurrit an. 1339. in hist. Delphin. p. 2. pag. 385. ac iterum eodem anno ultima Julii ind. VIII. utrobique absque cognomine in sententia lata inter Ainardum de Turre & Odobertum de Castro-novo super limitibus eorumdem terrarum. Idem anno 1345. nominatur in tabulis sponsionis factæ a pluribus Delphinatus nobilibus se ad bellum sacrum profecturos, servaturosque pacta Regem inter ac Delphinum inita. Exstant vero inter adversaria pro Delphinatus historia, pag. 402. conventiones inter Humbertum Dalphinum & hunc Johannem de Rossilone abbatem S. Eugendi, quibus abbas *promittit gentes & homines Delphini in burgis & villis suis receptare.*

Inventaire du thresor des chartes, fol. 196. Dauphiné.

LXX. Guillelmus IV. de Bello-respectu sedit ab an. 1348. ad 1380. quo pepigit cum Humberto de Dorlans milite, ex MS. codice. D. Guichenon. Obiit IV. cal. Aprilis.

LXXI. Guido VI. 1380.

LXXII. Guillelmus V. de Balma filius Amblardi ex Margareta de Sales, 1384. 85. & 86. quo anno Sedunensis creatur episcopus a Clemente VII. ex Sammarthanis, qui tamen omittunt eum in serie episc. Sedun. Adhuc reperitur abbas annis 1390. 96. 1400. & 1404. ex genealogia MS. domus de Balma; unde videtur expungendus Guillelmus alter inductus a Sammarthanis, quem ex priore de Arbosio præfuisse volunt ab anno 1397. ad 1411.

LXXIII. Franciscus II. 1412. 17. & 24. quo anno, die ultima Septembr. præsens fuit ac testis cum Johanne archiepisc. Rothomagensi, quando cardinalis Vivariensis a Papa delegatus pronuntiavit dispensandum esse cum Philippo duce Burgundiæ ad uxorem ducendam Bonnam de Artesia viduam comitis Nivernensis, cujus erat nepos, ex camera rationum Divion. arcula 3. lib. 7. c. 27. Idipsumque refert Fr. Quercetanus in hist. cardinalium Gall. pag. 696. Idem abbas ex mandato Martini papæ V. die 18. Apr. an. 1424. dat facultatem interpellandi Hugonem episcopum Pictaviensem antea Biterrensem, pro solvenda pensione annua mille librarum, quam Ludovicus cardinalis de Bar episc. Portuensis cum licentia Papæ sibi retinuerat super alterutro illorum episcopatuum ex tabul. Lothar.

LXXIV. Stephanus III. 1425. ex Sammarth.

LXXV. Franciscus III. 1426. haud alius fortasse a superiore.

LXXVI. Johannes III. è gente de Vincelles inter Sebusianas nobili satus, præfuit ab an. 1429. ad 1436.

LXXVII. Guido VII. de Usiaco 1439. & 1441.

LXXVIII. Petrus I. Morelli sepelitur in media navi basilicæ S. Claudii, mortuus die XI. Febr. 1443.

LXXIX. Stephanus IV. Faulquier sedit ab anno 1444. ad 1465.

LXXX. Giraldus II. de Chauvirey pro abbate se gessit adversus Guidonem de Usiaco, Petrum Morelli, & Stephanum Faulquier, uti constat ex multis tabulis ab anno 1441. ad 1447.

LXXXI. Augustinus Eistensis de Lugniana *al.* de Luguana præfuisse dicitur ab anno 1468. ad 1479.

LXXXII. Johannes Ludovicus de Sabaudia frater Sabaudiæ ducis, protonotarius apostolicus abbas Ambroniaci, prior Nantuaci commend. & administrator episcopatus Gebennensis, præest ab anno 1479. ad 1482.

LXXXIII. Petrus II. de Viry, non autem Morelli, sedebat an. 1494. die 29. Junii, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres, vol. 4. abbatiarum.

LXXXIV. Petrus III. Morelli licentiatus in decretis, memoratur an. 1500. 18. Maii in charta authentica ejusdem collectionis. E medio sublatus est IV. nonas Febr. an. 1509. vel 1510. pro vario more annos computandi.

LXXXV. Petrus IV. de la Baume primus abbas commendatarius 1510. & 1515. quo anno interest concilio Lateranensi. An. 1517.
A die 20. Novembris præsens memoratur partitioni bonorum inter dominos de la Baume de Montrevel, ubi solum dicitur abbas commendatarius perpetuus S. Claudii, abbas de Suze* & comes S. Johannis Lugd. ex camera rationum Divion. An. 1521. die 28. Januarii erat coadjutor Gevenensis, ex hist. Sebus. part. 2. pag. 93. Idem anno 1526. fuit alter exsecutorum testamenti Marci de la Baume conditi hoc anno 19. Nov. *ibid.* part. 3. pag. 43. Deinde fuit episcopus Gevenensis, ac tandem Bisontinus antistes & cardinalis, sub quo abbate ecclesiæ SS. Eugendi & Claudii conflagrarunt. Vide part. 3. hist. Sebus.
B pag. 40. & 41. Ceterum legimus in codice MS. Villariensi dioec. Namurc. circa an. 1525. secularem ducem militiæ Gallicanæ abbatis Jurensis locum tenuisse *ex commenda* Francisci I. Regis Francorum.

* ex gentis cognomine.

LXXXVI. Claudius de la Baume annos natus 16. fit coadjutor Bisuntinus, simul abbas S. Claudii an. 1583. deinde cardinalis & abbas Cariloci, itemque prior Nantuaci, cujus possessionem nactus est an. 1577. *ibid. pag. 41.*

LXXXVII. Ludovicus I. de Rye episc. Gevenensis 1546. & 1549.

LXXXVIII. Philibertus de Rye episc. Gene-
C vensis 1550. & 1556.

LXXXIX. Marcus de Rye 1561. & 1577.

XC. Joachimus de Rye filius Girardi domini de Balançon ex Loysia de Longvic, marchio de Treffort & Bressiæ gubernator, præfuit ab anno saltem 1582. ad 1589. quo cessit in gratiam sequentis die 5. Febr. Obiit vero apud Forum-Sebusianorum *Bourg en Bresse* mense Martio 1595. sepultus in ecclesia S. Claræ.

XCI. Ferdinandus de Longvic dictus de Rye frater præcedentis, cum jam esset archiep. Bisontinus, hanc abbatiam obtinuit ab anno 1589. ad 1636. vide hist. Sebus. part. 2. pag. 102.

D XCII. Johannes IV. d'Austriche filius naturalis Philippi IV. Hispaniæ regis, Siciliæ prorex, fatis concessit die 17. Sept. an. 1679.

XCIII. Cæsar d'Estrées cardinalis, antiquus episc. Laudunensis, ordinis S. Spiritus præceptor successit Johanni d'Austriche ab anno 1679. ad 1701. quo in gratiam nepotis abbatiæ nuntium remisit.

XCIV. Johannes V. d'Estrées Victoris Mariæ Franciæ marescalli frater, matrem habuit Mariam Margaretam Morin. Is doctor facultatis Parisiensis anno 1692. pro rege Christianissimo legatione functus est ad Lusitaniæ Regem & anno 1702.
E ad Regem Hispaniæ. An. 1701. die 26. Martii designatur abbas S. Claudii. Fit quoque Regiorum ordinum præceptor, & quadraginta viris academiæ Francicæ adscribitur die 25. Junii anno 1711. Denique obiit 3. Martii 1718. simul abbas Ebronii, & de Pratellis, necnon designatus archiepisc. & dux Cameracensis.

XCV. Ludovicus II. de Bourbon Condé, dictus comes de Clermont frater serenissimi principis ac ducis Borbonii, regni primarii administri, nominatur abbas mense Maio an. 1718.

MAJORES

MAJORES ALIQUOT PRIORES SUBJICIMUS.

I. HENRICUS Deschallon simul infirmarius an. 1502. die 14. Aug. ex charta authentica collectionis D. de Ganieres, vol. 4. abbatiarum.

II. Carolus de Civria simul cantor, 1506. 12. Aprilis, 1509. 19. Aprilis, 1510. 24. Junii & 1515. 22. Decemb. quo anno dicitur etiam prior de Cussino, *ibid.*

III. Petrus de la Mar 1510. legendum fortasse 1520.

IV. Ludovicus Daretel 1569.

V. Johannes de S.t Moris 1619. de quo vide in ultimo Miratorii abbate.

VI. Franciscus de la Rochelle 1627.

VII. Claudius Antonius de S.t Mauris 1652.

VIII. Gaspar Amedeus Dandelot 1678.

IX. Jacobus Franciscus d'Angeville doctor theologus, major prior nominatur anno 1700. curio totius urbis S. Claudii 1687. abbatis vicarius generalis 1703. & 1717. Vivit hactenus vir optimus, litterarum studiosus, regularisque disciplinæ amantissimus.

SAINT RAMBERT

S. RAGNEBERTUS.

BEBRONNENSE ordinis S. Benedicti monasterium, situm in locis Jurensibus apud Sebusianos,* tribus paulo plus ab Ambroniaco milliaribus, ac medium quasi inter Burgum * & Bellicensem civitatem, initium habuit seculo quinto sub titulo S. Genesii martyris, a S. Domitiano abbate, fundum præbente Latino quodam viro præpotente & nobilissimo, quem ab Ariana hæresi pius abbas ad fidem catholicam adduxerat. Deinde tamen sancti Ragneberti[a] nomen obtinuit, postquam hic jussu Ebroini non longe abhinc lancea confossus, ibidem conditus est. Ceterum de hoc monasterio altum apud Veteres silentium seculis octavo, nono & decimo, præterquam in testamento S. Ansegisi Fontanellensis abbatis an. 831. *Ad sanctum Reginbertum, ubi prima elementa didicerat litterarum, &c.* quod de S. Ragneberto Mabillonius & Cointius interpretantur. At vero cum jam ab exordio sedi Romanæ proxime subditum foret, an. 1138. congregationi Cluniacensi adjunctum fuisse, sed paulo post ab eadem avulsum traditur.

* le Bugé. * Bourg en Bresse. a Ch. XVIII. col. 15.

* Non confundendus hic locus cum oppido S. Ragneberti, quod in pago Forensi superiore positum est.

SERIES ABBATUM.

I. S. DOMITIANUS abbas & auctor monasterii Bebronnensis, Romæ natus dicitur ex nobilibus parentibus Philippo & Marcianilla, atque inde in Lirinense monasterium se recepisse. Istic uno tantum anno conversatus, vitæ postea eremiticæ studio in quemdam locum pagi Lugdunensis secessit ad torrentem Bebronnam, haud longe a montibus Jurensibus, ubi oratoria duo, alterum in honorem S. Dei genitricis Mariæ, alterum sub titulo S. Christophori construxit, jussu Eucherii episc. Lugdun. dedicata. Tertium denique secus viam erexit, propter frequentiam transeuntium, quod itidem S. Eucherius in honorem S. Genesii consecravit. Ejus porro ita meminit pervetustum S. Ragneberti hagiologium: *Calendis Julii in territorio Lugdunensi, loco, qui Vallis-Vebronna* nuncupatur, depositio viri beatissimi Domitiani abbatis, qui primus illic eremiticam vitam exercuit, & plurimos ibi in Dei servitio aggregans, monasterium instituit, magnisque virtutibus & gloriosis miraculis valde clarus, collectus est ad patres in senectute bona.* Sic etiam habet necrologium S. Stephani Autissiodorensis.

Prob. hist. Sebus. pag. 228. * le Val de Breuvon.

II. Johannes viventi adhuc & volenti S. Domitiano subrogatur, uti legitur in vita ipsius sancti, & in codice MS. Vallebronnensi, his verbis: *B. Domitianus plurimos nobiles eorumque filios ad habitum religionis suscipiens, oratorio consummato & a B. Eucherio pontifice dedicato, viginti quoque fratres aggregavit, quibus patrem constituit prudentissimum fratrem nomine Johannem.*

Ibid. pag. 232.

III. Stephanus, omisso Nanthario II. Sithiensi abbate, quem Mabillonius[b] non satis apte (tanti viri sodalis nostri ac magistri bona venia dixerim) huic etiam sancti Ragneberti cœnobio præfuisse conjicit, eo loci reponendus videtur, ut pote qui in veterrimo Augiensi necrologio memoratur post Bartholomæum abbatem Insulæ, qui Campioni Benedicti successori, aut potius vicario suffectus fuit ineunte seculo IX.

IV. Ricardus occurrit an. 1037. in privilegio Leodegarii Viennensis archiepiscopi pro Romano-monasterio.* Idem Richardus numeratur inter præsules & abbates, qui Leonem pontificem è Gallia Romam revertentem secuti sunt anno 1050. nomenque suum apposuit synodo Lateranensi, in qua Berengarius scholasticus Turonensis communione ecclesiæ privatus est, ac Gerardus episcopus Tullensis sanctorum albo adscriptus. Hunc etiam putamus esse Ricardum abbatem Jurensem, qui subscripsit litteris Hildebrandi legati Victoris II. papæ pro recens instaurato S. Petri Viennensis cœnobio, ex annalibus Mabillonii ad hunc annum, n. 68.

* Romans. Tom. 4. annal. Benedict. pag. 739.

V. Rainerius an. 1096. castri Cornilionis custodiam cessit Thomæ comiti Mauriennæ & Sabaudiæ, ex tab. S. Ragneberti.

VI. G. abbas S. Ragneberti an. 1116. VII. idus Januarii subscribit cuidam *excambio* inter Stephanum Casæ-Dei abbatem & capitulum Lugdunense.

VII. Hubertus reperitur abbas an. 1130. sub quo vel successore monasterium S. Ragneberti religione & omni bono spirituali destitutum, a Petro Lugdunensi archiep. traditur ordinandum Petro Cluniacensi abbati an. 1138. ex chartario tertio Cluniac. fol. 13. Qua de re vide in bullario Cluniac. pag 48. epistolam Innocentii II.

b Innititur litteris cujusdam Erlharii, quæ exstant in chartario Folcuini levitæ, incipiuntque ab his verbis: *Domino venerabili in Christo patri Nanthario abbati de monasterio Sithiu, sive de cella, quæ dicitur Bebrona, ubi Ebrogerus præpositus esse videtur;* Sic vero desinunt: *Actum Bebrona in mense Octobrio, anno 39. regnante Carolo rege, anno VI. imperii ipsius,* hoc est 806. Quasi vero Bebrona tam longe dissita Sithiensi monasterio aliquando paruisset. Felicius itaque si non verius, auguratur Cointius, cum ait Hebronam, non Bebronam, fuisse anachoreticum domicilium, quo se Sitivenses monachi recipiebant, exercitationibus spiritualibus vacaturi.

VIII. Ado præerat 1140.

IX. Humbertus an. 1191. privilegium protectionis obtinuit a Cœlestino papa III.

X. Bernardus 1223. 1230. & 1238. ex tabulis carthusiæ Portarum.

XI. Petrus I. 1247. 56. & 59. quo anno concordiam fecit cum Carthusiensibus Majorævi & Portarum.

XII. Guillelmus 1263. & 1273. quo anno paciscitur cum Philippo Sabaudiæ comite super castro Cornilionis. Præfuit ad an. 1280.

XIII. Petrus II. de Mugneto 1295. & 1298. quo anno sequester pacis cum Petro Bellicensi episcopo & Amedeo Sabaudiæ comite exstitit inter abbatem ac oppidanos Ambroniaci.

XIV. Johannes I. de Briord frater Amblardi abbatis Ambroniacensis, memoratur abbas sancti Ragneberti annis 1299. 1301. & 1302. de quo sic habet necrologium: *IV. nonas Julii obiit D. Johannes de Briort abbas.*

XV. Petrus III. de Luyriaco parentes habuit Stephanum de Luyrieux militem & Agatham de la Baume ex MS. codice D. de Guichenon. Jacet in medio capitulo cum hac inscriptione: *Anno Domini 1327.* die Mercurii post Epiphaniam Domini, obiit Fr. Petrus de Luyriaco abbas, cujus anima requiescat in pace, amen.* Item memoratur in necrologio, his verbis: *XIII. cal. Febr. obiit D. Petrus de Luyriaco, qui nobis acquisivit avenariam Montis-Ferrandi.*

* *1320. ex hist. Sebus. contin. partis 2. pag. 98.*

XVI. Anselmus an. 1328. 15. Aprilis promisit obedientiam archiepiscopo Lugdunensi, ex Severtio; Insequenti vero, die 7. Maii pactum fecit cum Eduardo comite Sabaudiæ.

XVII. Johannes II. de Gigniaco recensetur 1336. & 1337. quo anno electus fuit cum Agouto de Baucio & quibusdam aliis in administratorem hospitii Delphini. Eodem anno testis est hominii præstiti episcopo Diensi a Bertrando de Agouto domicello. Defunctus est 1341.

Mem. sur l'hist. de Dauphiné, pag. 356.

XVIII. Anthelmus de Miolans d'Urtieres ex priore de Chamosiaco eligitur abbas 1341. 16. Junii, præsente Amedeo abbate Ambroniaci. Anno seq. *al.* 1344.* 15. Junii comes Sabaudiæ ab eo se tenere castrum Cornilionis confitetur. Peste sublatus est 22. Junii 1361. statimque eligitur Johannes de Rubeo-monte monachus Trenorchiensis, vir magnæ prosapiæ, qui oblatam dignitatem deprecatus est.

* *hist. Sebus. loco citato.*

XIX. Hugo I. de Monte-majori *de Mont-mayeur* ex priore S. Bardulfi in Sabaudia electus est abbas S. Ragneberti 27. Septembris 1361. Anno seq. die 2. mensis Junii obsequium juravit ecclesiæ Lugd. de quo necrologium sic habet: *III. nonas Febr. obiit Hugo de Monte-majori abbas, qui dedit nobis decem Francos.* Item *XIV. cal. Aug. anniversarium D. Hugonis de Monte-majori abbatis, qui dedit nobis Decretales pro duobus anniversariis:* ac tandem, *IX. cal. Apr. anno Dom. 1389. obiit D. Hugo de Monte-majori abbas;* Fortasse tamen legendum 1380. uti habetur in hist. Sebus. loco citato, vel ante obitum abdicasse dicendum; nam

XX. G. abbas die 28. Nov. an. 1381. transigit cum Sabaudiæ comite, ex histor. Sebus. loco
A citato; nisi forte sit error typographi, legendumque sit H. non G.

XXI. Petrus 1391.

XXII. Hugo II. denatus dicitur anno XII. Benedicti papæ XIII.* hoc est circiter 1404.

* *al.* Petri de Luna.

XXIII. Claudius I. de Monte-majori Hugonis primi nepos, bullas accepit a Benedicto XIII. pontificatus ejus anno duodecimo, morte sublatus an. 1411.

XXIV. Amblardus de Burgo nobili ex prosapia dominorum d'Argit & de Montgillet ortus, ex priore de Luys, via Spiritus sancti electus est an. 1411. 3. Nov. confirmatusque a Johanne
B papa XXIII. bullis datis Romæ x. cal. Januarii, anno pontificatus ejusdem secundo. Die 14. Aprilis anno 1420. inquit necrologium, dedit ducentos florenos pro duabus orationibus die quolibet dicendis ab illo, qui ad majus altare celebraret; annoque 1433. nonis Julii sex-viginti solidos dedit pro duodecim anniversariis. Denique obiit 7. Julii an. 1438.

XXV. Ludovicus I. Marescalli, filius Humberti ex Johanna de Menthon, vir bonis moribus, & ex utroque parente nobilis, anno ætatis 24. Christi 1438. die 8. Julii abbatiam obtinuit. Idem anno. 1449. decretorum doctor
C nuncupatus, suis sumtibus & expensis fecit fieri aream existentem in prato Viverii, ex codice MS. cœnobii, ubi leguntur & ista: *Annis 1457. & 58. idem reverendus abbas suis sumtibus fecit fieri chorum ecclesiæ cum verreriis, legendaria chori, quæ, proh dolor! maxima ex parte excidere. Anno 1476. idem reverendus pater fecit fieri suis sumtibus & expensis propriis formas seu sedilia chori ecclesiæ.* Adhuc præerat an. 1480. de quo necrologium pridie idus Februar. ac III. idus Aprilis, *obiit D. Ludovicus Marescalli, qui fundavit unam missam quolibet die Dominico.*

XXVI. Georgius Marescalli filius Antonii
D domini de la Tour de Deaul ex Catharina de Corveyssia ac nepos Ludovici decessoris, renuntiatur abbas 1481. a Sixto papa, quo anno, III. idus Nov. duas majores missas fundavit. Reperitur adhuc 1502. & 1504. Post hunc inducitur a Samuele Guichenon, hist. Sebus. loco citato Urbanus de Miolans abbas S. Michaëlis de Clusa, sancti Stephani Vercell. & Caramanniæ, deinde episc. Valentin. & Diensis, pauperum pater appellatus, at si forte aliquando jus in hanc abbatiam prætendit, id certe litigiosum fuit.

XXVII. Johannes III. Marescalli occurrit an. 1503. in tabulis Ambroniaci, per cessionem, ut
E videtur præcedentis.

XXVIII. Hugo III. de Saxo *de Saix* Johanne de Saxo milite & Catharina de Varax parentibus natus, fuit canonicus Lausanensis, deinde archidiaconus & comes Lugdunensis, protonotarius apostolicus & præceptor S. Antonii de Burgo, necnon abbas sancti Ragneberti annis 1504. & 1512. ex hist. Sebus. loco citato.

XXIX. Claudius II. de Burgo electus tantum legitur annis 1518. 1522. & 1530.* bullas, uti videtur, negante Rom. Pontifice, qui duobus sequentibus abbatiam contulit.

* *non 1430. ut legitur in hist. Sebus. loco citato.*

XXX. Antonius de Monte cardinalis episc. A Portuensis jure suo cessit in manu papæ Clementis VII. an. 1528.

XXXI. Johannes Maria de Monte Sipontinus archiepiscopus, cessione patrui bullas obtinuit eodem anno, sed nunquam hi duo sederunt pacifice.

XXXII. Franciscus de Bachod præerat jam an. 1538. quo privilegia monasterii confirmari obtinuit a Paulo III. pontifice Romano, bulla data hoc anno, pontificatus quinto, x. cal. Jan. quæ sic incipit: *Dilectis filiis Francisco Bachodi cubiculario de numero participantium, familiari continuo, commensali nostro, perpetuo commendatario & conventui monasterii S. Ragneberti Jurensis, &c.* Idem memoratur annis 1549. 1550. & 1556. de quo sic habet necrologium: *Calendis Julii anno Domini 1568. obiit reverendus D. Franciscus Bachodi abbas S. Ragneberti, qui pitanciæ univit prioratum de Chamoz.* Fuit etiam episc. Gebennensis & abbas Ambroniaci.

Bibl. Sebus. pag. 138.

XXXIII. Johannes IV. de Bachod successit ex hist. Sebus. loco citato.

XXXIV. Stephanus de la Couz prior de Neuville an. 1583. legitur abbas S. Ragneberti 1584. cujus ita meminit necrologium: *Anno 1595. die 24. Septembris reverendus domnus Stephanus de la Couz abbas hujus monasterii obiit Chamberiaci & sepultus est in ecclesia monialium S. Claræ.*

XXXV. Ludovicus II. Buynand ex oppido S. Ragneberti, assumtus est in abbatem an. 1596. Adhuc præerat 1610. imo longe postea, deinde cessit in gratiam Johannis de Vignon ejusdem cœnobii monachi. Jacet ad ostium inferius chori sub odeo.

XXXVI. Johannes IV. de Vignon, cessione Ludovici, factus est abbas regularis de consensu fratrum anno 1630. seditque ad annum 1638.

XXXVII. Henricus de Savoye Nemours D dux Albæ-marlæ & marchio de S.t Sorlin præest annis 1639. 1650. & aliis, designatus interim archiepiscopus Remensis an. 1651. Verum an. 1657. uxorem duxit Mariam d'Orleans de Longueville.

XXXVIII. Jacobus de Savoye Nemours Henrici filius naturalis, dictus abbas *de Beauregard*, sedebat adhuc anno 1677. quo tempore basilica cœnobii erat inculta, claustrum, aliaque ædificia fere solo æquata, sacra supellex neglecta, &c.

XXXIX. Claudius III. Preud'homme per cujus obitum.

XL. Reginaldus Danaise nominatur a Rege Christianissimo die 31. Dec. an. 1702.

Præter istos abbates, occurrunt hi duo ætatis incertæ;

Aimo de Rubeomonte, ex necrologio, &

Berlio abbas S. Ragneberti Jurensis in valle Bebrona, cujus, inquiunt, exstat epistola ad B. priorem & fratres carthusiæ Portarum, qua cedit eis decimas laborum.

SAVINIACUM.

Savigny.

SAVINIACENSE S. MARTINI monasterium in agro Lugdunensi ad Brevillam fluviolum, tribus a Lugduno leucis, tempore Caroli-Magni exstitisse constat; sed quis conditor ejusdem fuerit, incertum omnino est. Antiqua siquidem fert traditio initium habere a S. Mauro, cujus adventus in Gallias audita fama, sex solitarii in loco Sapiniensi reclusi obviam ei fuerint, habitumque Benedictinum ab eo postularint & acceperint; idipsumque confirmari volunt ex veteri S. Leo- B degarii sacello extra cœnobii ambitum posito, quod hactenus perseverat, ubi solitarios illos Deo vota sua obtulisse aiunt. Verum hæc, ut mitius dicam, nonnisi dubiam fidem habent, ac proinde inquirenda sunt certiora. Sane incomperta jam erat origo cœnobii seculo XII. ineunte, * quando Pontius abbas veterum diplomatum reliquias in unum corpus colligi, & abbatum nomina, seriemque describi per unum è suis curavit. Librum chartarum appellat auctor, qui in prologo scribit, *Sapiniacense* cœnobium jam dudum *ab antiquis patribus instructum* claruisse, donec Hunnorum bestiali feritate, occulto Dei C judicio, eversum & in solitudinem redactum fuit,* monachis effugatis, aut occisis. Porro domnus Benedictus Maillard decretorum doctor, hujusque cœnobii major prior, qui an. 1462. ex antiquis monumentis historiam accuravit, haud altius repetit monasterii fundationem, quam a Carolo-Magno: *Tenemus*, inquit, *quod Carolus-Magnus rex hoc fundavit monasterium.* Ut ut est, in censu monasteriorum Aquisgrani facto an. 817. Saviniacum iis annumeratur, quæ Regi solas debebant preces. Deinde hoc monasterium Lotharius Augustus, petente Remigio archiepiscopo, tribuit ecclesiæ Lugdunensi, tametsi abbatum regimen D ibidem perseveravit sub providentia præsulis Lugdunensis. Datum est diploma 2. idus Septembris anno, Christo propitio, Lotharii imperatoris in Italia 33, & in Francia 12. indict. xv. in villa Gerniaco. Hinc epistolam scripsit Gebuinus Lugdunensis antistes ad Radulfum Turonensem, a quo monachum ex majori monasterio petit ad regendum Saviniacum, quod his verbis commendat: *Est enim nobis abbatia quædam, Sabiniacus nomine, locus ab antiquo nobilissimus, antiquam, Deo gratias, adhuc servans nobilitatem, qui suo jam diu est orbatus pastore.* Ea inter Hincmari epistolas reperitur. Quamvis E autem hæc abbatia tum a Barbaris, tum a Segregibus nostris plurimum passa fuerit, clarior tamen nunquam non evasit, suasque clades in decus vertit. Septemdecim claustralibus officiis constat, necnon viginti quatuor prioratus sibi subditos habet. Tria quoque sanctimonialium cœnobia eidem parent, centumque sexaginta & amplius ecclesiæ dominium ejus, aut prioratuum ab eo dependentium agnoscunt. Denique nostris temporibus pauperum nobilium perfugium effecta videtur, in qua nullus admittitur, qui suam quatuor ex utroque parente generationibus nobilitatem

* anno 1120.

Ch. XVI. col. 14.

* anno 934.

non prius comprobarit. Abbatum historiam depromsimus ex chartulario Saviniacensi & aliis instrumentis, nulla inter eos servati ordinis a Pontio [a] habita ratione, ut pote nullo innixi fundamento.

SERIES ABBATUM.

I. AUSTERIUS vel Asterius I. anno sexto Ludovici imperatoris, hoc est 819. commemoratur & in necrologio, III. cal. Septembris.

II. Justus annis X. & XI. Ludovici imperatoris. Ejus memoria recolitur in necrologio, V. cal. Febr.

III. Stephanus I. anno 13. imperii Ludovici præstariam fecit Adalborno clerico & Severo ejus germano, de curtili & agris sitis in territorio Saviniacensi. Occurrit etiam anno 18. imperii ejusdem Ludovici. Ipsius meminit necrologium 2. nonas Novembris.

IV. Asterius II. hoc ipso anno, 18. imperii Ludovici memoratur, & in necrol. nonis Julii.

V. David anno 2. Caroli (Calvi) quoddam mansum emit pretio centum solidorum. Recensetur adhuc annis 1. & 3. ejusdem Caroli, itemque anno 2. post obitum Lotharii imperatoris, & anno 2. Ludovici (II.) imperatoris; de quo necrologium sic habet: *V. cal. Junii obiit David abbas X.*

VI. Christophorus annis 1. & 3. Caroli (regis Burgundiæ filii Lotharii imperatoris, qui regnavit in Burgundia ab an. 860.) Ejus ita meminit necrologium: *XIV. cal. Augusti obiit Christophorus abbas XI.*

VII. Adalbertus I. anno 4. regnante Carolo imperatore post obitum Carolomanni regis, (id est anno 888.) cum Wandalberto quodam & ipsius uxore Hundrada mutuam præstariam fecit de prædiis apud Noliacum & Bibosceum sitis. Rexisse dicitur per quindecim annos, cujus obitus in necrologio notatur 2. cal. Octobris.

VIII. Anasteus vel Analteus præstariam itidem fecit quibusdam nobilibus Constantio & Alavergæ ejus conjugi, de quibusdam rebus apud Grisiniacum sitis in territorio ipso Saviniacensi, anno sexto post obitum Carolomanni. Sedisse fertur octo annos, & obiisse XI. cal. Maii.

IX. Sigefridus I. variis in chartis reperitur anno 12. post obitum Carolomanni. Notatur in necrol. V. cal. Apr.

X. Adalbertus II. donum accepit a nobili viro Audefredo & Racburge ipsius conjuge anno quinto advocati domini Ludovici regis filii Bosonis regis, die Sabbati in mense Maio. Nuncupatur abbas XII. in necrol.

XI. Sigefridus II. inducitur a Mabillonio præter auctoritatem operis Pontii, quia scilicet subscripsit litteris Alwalæ archiepiscopi Lugdunensis, de Mornanco, cujus ecclesiam Autcario presbytero atque canonico, qui ei *attitulatus ad presbyteratus officium erat*, cum suis appendicibus vindicavit, *VIII. idus Aprilis anno VI. Ludovici imperatoris*, id est anno Dominicæ Incarnationis D. CCCC. VIII. ut in contextu legitur. Saviniaco præfuisse dicitur annis 25. & obiisse 2. nonas Novembris ex MS. codice, quo usus est noster D. Claud. Estiennot.

XII. Arnulphus I. sedebat annis 13. 17. 24. & 28. Ludovici imperatoris (filii Bosonis regis) quo ultimo anno Landricus vir nobilis & uxor ejus Adalgardis ecclesiam S. Mariæ de Alta-nicorla *al.* de Alta-riveria cum suo presbyteratu ei dederunt. Decessit hoc anno, VII. idus Martii.

XIII. Ingelardus annis 28. & 29. Ludovici imperatoris (filii Bosonis) Locum habet in necrologio XVIII. cal. Febr.

XIV. Benedictus anno 15. Rodulfi II. regis, quo sedente Saviniacense monasterium ab Hunnis & Hungaris destructum atque incendio deformatum fuisse legitur, monachis partim occisis, partim hinc inde dispersis. Ejus depositionis dies notatur in necrol. X. cal. Sept.

XV. Badinus seu Baldinus a Widone Lugdunensi præsule abbas institutus cœnobium ex integro resarcivit. Ejus tempore, anno quinto Conradi regis matrona quædam Raingundis nomine, ejusque filii obtulerunt monasterio, quidquid possidebant a Ligeri usque ad Ararim, pro Dalmatio puero, quem monachum ibidem futurum vovebant. Anno 14. regni ejusdem Conradi quem illigant an. 949. privilegium accepit a Burchardo Lugdun. archiep. quo licitum est Saviniacensibus monachis uti libere bonis, quæ monasterio collata vel conferenda essent, sibique abbatem eligere, quotiescumque expedierit. Memoratur etiam annis 7. 15. & 19. ejusdem Conradi, itemque anno, quo Ludovicus (Transmarinus) rex Francorum cœpit regnare, ac denique anno vigesimo ejusdem Ludovici. Moritur XV. cal. Julii, sepultus in capella S. Leodegarii, & habet anniversarium in Quadragesima.

XVI. Gausmarus pro sancto habitus, hoc ipso anno, mense Febr. Conradi regis vigesimo electus est in abbatem, uti probat instrumentum electionis, cui præsedit Burchardus archiepisc. Eodem anno, sive Lotharii regis secundo, ei per virum nobilem Albertum nomine facta fuit donatio ecclesiæ S. Germani diœcesis Matisconensis. Mitto plures similes donationes ann. 20. 30. 35. & 40. prædicti Conradi regis; qui quidem ipse privilegium indulsit, quo monasterii bona omnia confirmantur, eligendique abbatis facultas, ac immunitas a tributorum solutione conceditur. *Actum Lugduni publice anno Incarnationis D. CCCC. LXXVI.* (lege D. CCCC. LXXIV.) *indict. 2. & anno 36. imperii domini Conradi serenissimi regis.* Porro hic abbas multas sanctorum reliquias ab Ierosolymis retulisse dicitur, quarum partem in cruce argentea, quæ tunc in medio ecclesiæ pendebat, reponi curavit, ceteras in capsa ante majus altare posita collocavit. Ad hæc coronam auream & argenteam, quæ ante prædictam crucem pendebat; item magnum calicem argenteum, & quinque tabulas argenteas deauratas fabricari fecit. Insuper prioratum de

Hist. eccl. Lugdun. D. de Lamure, pag. 177.

Bibl. Sebus. pag. 122.

[a] Sic eos disponit; Adalbertum I. Anasteum vel Analteum, Sigefridum, Arnulfum, Ingelardum, Austerium vel Asterium I. Justum, Stephanum, Asterium II. Davidem, Christophorum, Adalbertum II.

Mornanco & alium apud Randans acquisivisse fertur; tandemque mortem oppetiit anno 984. III. nonas Junii, primum sepultus in capella S. Leodegarii, deinde in capella S. Nicolai in tumulo elevato.

XVII. Hugo I. successit electione fratrum, juvenis quidem ætate, sed moribus gravis, quem Gausmarus in extremis positus successorem designaverat. De hac electione exstat apud Mabillonium, tom. 3. annal. p. 22. & D. Lamure, histor. eccles. Lugdun. pag. 379. Burchardi Lugdun. archiepiscopi decretum, datum anno D. CCCC. LXXXIV. indict. XII. Idem Burchardus, venerabilium ecclesiæ suæ fratrum adstante B caterva, Hugoni Saviniacensi abbati petenti cedit montem Ledaicum, situm in pago Lugdunensi, agroque Tarnatensi, in finibus villæ, quæ Conziacus vocatur, ut pote triticeæ utilem sationi. Datum Lugduni publice per manum Waltherii monachi, mense Martio, feria sexta, anno VII. regni Rodulfi regis, hoc est anno millesimo Dominicæ Incarnationis. Hugo vero abbas mense Febr. anni 988. fundavit *obedientiam* S. Nicetii de Azelgo in pago Matisconensi. Obiit XVIII. cal. Julii, circiter annum 1007. sepultus in cœmeterio juxta fenestram capituli.

XVIII. Durantus I. vel Durandus electus fuit C abbas archimonasterii Saviniac. an. 1007. assensu Burchardi Lugdun. archipræsulis, ejusque sedis canonicorum, atque illustrium virorum & abbatum, uti fusius legitur in instrumento ejus electionis, apud D. Lamure, pag. 183. Eodem anno Gerardus comes Foresii Durando abbati Saviniac. dedit villam Conziacum & alia in agro Tarnatensi. In chartario Pontii abbatis Durantus eo nomine primus monasterio suo quinquaginta prædia & quasdam ecclesias acquisivisse dicitur. In his Evrardus Maurianæ episc. ecclesiam S. Verani diœcesis Gratianop. Saviniaco tribuit anno XVII. Rodulfi regis, hoc est 1010. quo etiam anno D Durantus ipse ejusque conventus *curtilos* septem in Chassiaco villa Stephano clerico valde amantissimo contulerunt. Fato functus est III. nonas Julii.

XIX. Iterius I. seu Icterius Cluniacensis monachus, cum fratres Saviniacenses consilio Burchardi Lugdunensium archiepiscopi Odilonem abbatem Cluniacensem, ut ipsis quemdam è suis in abbatem concederet, obnixe rogassent, ab eodem venerabili patre nolens ac repugnans delectus est anno saltem 1018. quem idem Burchardus ordinavit, *cum consilio & consensu canonicorum & abbatum*, scilicet *domni Bernardi mo-* E *desti patris Insulæ Barbaræ, atque domni Arnulfi patris Athanacensium religiosi ac sapientissimi*, uti legitur in litteris Burchardi archiep. de hac electione, apud D. Lamure p. 385. Hujus abbatis tempore Girinus quidam Deo & S. Martino contulit ecclesiam S. Juliani, quæ dicitur *Sal*, cum decimis & adjunctis suis, sitam in pago Forensi, juxta fluvium Adoisii an. 1018. Item Saviniaco datur ecclesia sancti Saturnini de Arnaco dioec. Lugdun. an. 1022. teste Adzelena seu Adhelina abbatissa. Insuper Rodulphus rex Burgundiæ A Transjuranæ, eo nomine tertius, petente Irmingarde regina conjuge sua, necnon Burchardo Lugdun. archiep. fratre suo & Burchardo itidem Vienn. archipræsule, eidem monasterio donat in pago Albanensi villam Taluerias *Taloires*, cum ecclesia B. M. & SS. Petri ac Mauritii, *ad regimen & subjectionem Iterii abbatis & successorum ejus, & utilitatem fratrum Talueriis monastice Deo famulantium*, sub tuitione regia. (Hoc est Talueriense monasterium dioec. Gebennensis prope Anneciacum, Saviniaco subductum ab Urbano VIII. nunc abbatia sub Benedictina congregatione S. Justinæ.) Ad hæc Gaufredus cum uxore sua Petronilla ecclesiam S. Pauli, sitam in territorio Santonensi, subter castrum, quod vocatur Botavilla, fretus consilio Willelmi comitis Engolismensis, ejusque uxoris domnæ Gerbergæ parentum suorum, Alduini fratris sui, necnon Islì episcopi Santonensis, donat Saviniacensi S. Martini cœnobio, id est domno abbati Iterio & monachis sub eo degentibus, *quamdiu ipsum monasterium in regula patris Benedicti steterit. Data per manum Duranti monachi, mense Junio, feria III. regnante Roberto in Francia, & Rodulfo in Gallia*, & quidem ante annum 1028. quo Willelmus comes decessit. Iterius autem vivere desiit an. 1044. VI. idus Martii * sepultus in capella B. Leodegarii, & habet anniversarium commune Baldino XV. abbati in Quadragesima.

Bibl. Sebus. pag. 97.

* *al.* VII. *id. Maii.*

XX. Lento seu Leuto Sabaudus patria, Saviniaci professionem emisit sub Iterio abbate, eique tandem successit ob honorem parentum, qui consentiente domno Frederico Gebennensi episcopo, quidquid habebant in ecclesia B. Mariæ Lovaniaci & B. Georii, id est, decimas, dotalitium & capellas, Saviniacensi monasterio contulerant. Sed cum postea factus esset inutilis, turpiter dejectus est an. 1046. Obiit vero V. cal. Octob.

XXI. Durantus II. an. 1046. subrogatur in locum Lentonis, cujus & similem casum experitur post annos circiter quindecim. Ejus mentio fit in necrol. VI. cal. Martii.

XXII. Dalmatius an. 1064. donum ecclesiæ S. Boniti in Marciaco accepit a Falcone. Item ecclesiam Ampli-putei quidam Fredelanus an. 1066. & Guillelmus Forensis comes ecclesiam S. Paulæ an. 1078. eidem abbati contulerunt. Ipse vero Arbrevillam *la Bresle* monasterii prædium propter imminentia bella muris cinxit ac turribus munivit. Ad hæc Saviniaci ecclesiam, qualis hodieque cernitur, ædificavit; de quo, ejusque monasterii religione præclarum testimonium tulit ecclesiæ Lugdun. capitulum, quando ei concessit hospitalem in suo claustro domum (*ut decet tanti ordinis viros*) in qua si quando negotiorum causa Lugdunum adiret, cum suis hospitari posset, *quem, inquiunt, quasi intimum, immo canonici loco habemus.* Hujusce concessionis instrumentum exstat in historia eccl. Lugdun. D. Lamure p. 401. Subscripsit Dalmatius circiter an. 1055. litteris Hildebrandi legati Victoris papæ II. pro recens instaurato apud Viennam S. Petri cœnobio, ubi legitur Dalmatius *Sapiniensis* abbas.

Adest etiam synodo Ansanæ anno 1070. Tum an. 1078. indict. I. munificum experitur Widelinum Foresii comitem, biblioth. Sebus. pag. 109. Denique fatis concessit an. 1080. idibus Julii *al.* VIII. idus, annis viginti in abbatiali dignitate exactis, humatusque est in claustro ad limen capituli, apposito epitaphio, in quo *sapiens & moderator bonorum** dicitur.

* *bonorum.*

XXIII. Wido tres tantum annos, etiam non integros, abbatiam rexit. Is esse videtur G. seu Guido tempore Philippi regis, de quo vide inter instrumenta. Reperitur in necrol IV. idus Jan.

Ch. XXXIV. col. 26.

XXIV. Bernardus I. & aliquando Berardus uno vix anno præfuit, & quidem ætate Philippi regis, ex charta mox laudata, sive sequenti, de quo, ut conjicimus, hæc verba in claustro Saviniaci, in tabula marmorea parieti affixa leguntur: *VII. idus Novemb. obiit D. Bernardus abbas.*

XXV. Iterius II. de Talaru vir piissimus an. 1084. privilegium a Gregorio VII. consecutus est. An. 1088. *al.* 1098. præcepto Henrici imperatoris bona prioratus Lustriaci, quæ nonnulli optimates invaserant, ei restituuntur. Ranulfus episc. Santon. ecclesiam S. Martini de Bonito eidem concessit an. 1096. & sequenti prioratum S. Martini de Niorto. Guido quoque episc. Gebennensis an. 1107. dat ecclesiæ sancti Martini *Sapiniacensis* monasterii & domno Iterio abbati, ejusque monachis ecclesias Anasseti, &c. Insuper Gebuinus & Hugo Lugdunenses archiepiscopi plurima ei contulerunt, dequibus vide Johannem de Lamure, hist. eccl. Lugdun. pag. 389. usque ad 399. Demum Iterius post annos triginta regiminis è vivis excessit an. 1114.

XXVI. Beraldus innotescit ex charta nomen ipsius præferente, inquit Johan. Lamure. Notatur in necrol. VIII. cal. Martii.

XXVII. Girbardus & Girbaudus in charta Gauceranni Lugdun. archiepiscopi ecclesiam de Auliaco ei & successoribus anno 1117. concedentis, noviter cœnobii Saviniacensis regimen suscepisse dicitur, ex *pancharta* seu chronico Pontii fol. 132. Postea vero partim sponte, partim coactus abbatiam dimisit, de quo necrologium IV. cal. Aprilis.

XXVIII. Pontius filius viri nobilis Aimoini de Lay electus est in abbatem an. saltem 1121. quo sibi ecclesiam de Duerna testium sacramento asseruit; eique Petrus Santon. episcopus dedit ecclesiam S. Dizentii in pago Cosniacensi. Anno 1123. Calixtus papa Pontium abbatem, ejusque monachos, ac omnia illorum bona in fidem ac tutelam sedis apostolicæ suscepit, bulla data XIII. cal. Martii indict. I. pontificatus anno quinto. Pontii frater Aymo de Lay villam de Vinereu contulit an. 1128. ind. VI. regnante in Francia Ludovico, apud Lugdunum, post Umbaldum archipræsulem clericis de archiepiscopatu contentiose vacillantibus. Idem abbas subscribit chartæ Petri archiepisc. Lugdun. pro cœnobio Athanacensi an. 1135. Porro is est, ut jam diximus, qui gesta superiorum abbatum describi curavit. Ejus obitus notatur VI. idus Maii, postquam præfuisset annos quindecim, inquit Benedictus Maillard ejusdem loci major prior, qui ex chartis domesticis indicem abbatum Saviniacensium prosecutus est.

Lamure, pag. 398.

Ch. XVI. col. 14.

XXIX. Iterius III. de quo Mabillonius in nota ad epist. 173. S. Bernardi, hunc sanctum abbatem dicit conquestum esse, quod Cisterciensibus monasterii Benedictionis-Dei vicini minime faveret. Hic quidem omittitur in serie Benedicti Maillard, quod non mirum, cum vel ipsorum abbatum ordinem se ignorare fateatur. Aliunde vero certum est id non posse intelligi de Iterio supra commemorato, cum necdum ejus tempore monasterium Benedictionis-Dei fundatum esset.

XXX. Odilo ætate incerta vixit. Jacet in capitulo defunctus calendis Jan. abbas piissimus ex necrologio.

XXXI. Milo præerat an. 1161. rege Galliæ Ludovico & Heraclio archiep. Lugd. ex quodam instrumento super telonio de Sambel, in quo Pontius & Odilo antecessores Milonis nominantur. Anno seq. Fredericus Romanorum imperator monasterii possessiones confirmavit litteris datis VIII. idus Sept. quas vide inter instrumenta. Obiit VIII. idus Julii, * ex necrologio tum Legniaci, tum Saviniaci, in claustro sepultus juxta superius ostium ecclesiæ, cum hoc epitaphio tabulæ marmoreæ inciso.

Ch. XXIII. col. 18.

* Aprilis. *Lfliciensor.*

Abbas heu! Milo sceptri gravitate relicta,
Inlustris sensu, patria migravit ab ista.
Ah quam præclarus fuerat, vita comitante,
Nunc demum jacet hic, illum jam morte vocante.
Ergo Deus, fratres, quibus est hoc tempore carus,
Hunc orate, precor, ne sit sibi Christus amarus.

XXXII. Bernardus II. an. 1173. nonnulla acquisivit apud Arbravillam a Petro des Estols, uti narrant ipsius acquisitionis litteræ hoc anno apud S. Leodegarium datæ, residente Lugduni Guichardo archiepisc. sedis apost. legato, quas leges in hist. eccl. Lugdun. D. de Lamure, fol. 400. E vita migravit VII. idus Novembris, & in claustro Saviniaci juxta Milonem abbatem sepultus est cum hoc epitaphio tabulæ marmoreæ parieti affixæ inscripto:

Abbas Bernardus. . . . .
Moribus inclytus atque bonis, vir ad mala tardus,
Proh dolor! excessit, ora ut quæ mala gessit
In mundo, Christi pietas indulgeat isti.
Sit pius indultor factorum, non gravis ultor,
Ac prece sanctorum recipe istum in arce polorum.
Hunc superes tu, qui superes successor honoris,
Degener es, si degeneres a laude prioris.

XXXIII. Richardus Saviniaci curam gerebat, Rainaldi archiepiscopi temporibus, inter quos videlicet fuit contentio de jure regio ex concessione Regum, sed hæc postmodum ex concessione inclyti regis Francorum Philippi sopita est 1204. Eos insuper una vixisse probant transactio inter Johannem *obedientiarium* Merulæ & Petrum archiepiscopi vicarium an. 1193. itemque compositio inter Petrum de Chavannis camerarium & Stephanum de Varennis an. 1200,

Ch. XXXII. col. 25.

Unde suspicamur errorem in apice B. quem abbatem Saviniacensem noster D. Jacobus Boyer composuisse reperit cum Petro abbate Mansiadæ & fratribus ejusdem loci pro castro de Torenchia in diœcesi Lugdun. anno 1196. legendumque putamus R. hoc est Richardum, nisi forte jam cesserat Richardus.

XXXIV. Bernardus III. reperitur abbas an. 1202. idemque forsitan est ac B. 1196. ut supra.

XXXV. Richardus iterum abbas, iterum quoque cessit in gratiam Petri de Chamariis anno 1204.

XXXVI. Petrus I. de Chamariis, cujus tempore, uti videtur, monasterium Saviniac. ab archiepiscopo Lugd. destructum est, de quo scilicet conqueritur Innnoc. III. lib. x. epist. 194.

XXXVII. Willelmus cum Rainaldo archiep. Lugd. & Johanne abbate Bellæ-villæ, an. 1222. litem componit Carthusianos inter Montis-Merulæ & monachos de Jugo-Dei, ex Severtio. Subscribit etiam compositioni factæ inter Guidonem comitem Forensem Rainaldi archiepisc. nepotem & Guillelmum abbatem Insulæ Barbaræ an. 1224. ex probat. hist. Lugd. D. Lamure, page 330.

XXXVIII. Zacharias dilapidationis accusatus apud Romanum Pontificem, quando Angli villam Ansæ tenebant, ab eodem licentiam obtinuit in patriam remeandi ad tempus, quo transacto, cum non compareret, dejectus est anno 1234. potestatem faciente Papa eligendi alterius abbatis.

XXXIX. Atanulfus societatem iniit cum Roberto abbate S. Illidii Claromontani an. 1249. mense Martio, ex charta authentica.

XL. Robertus idem præstitit cum Bernardo Lirinensis monasterii abbate & capellano Papæ calendis Martii 1256.

XLI. Amedeus de Rossilione nobilis Delphinas ex monacho S. Eugendi Jurensis an. 1270. electus in abbatem Saviniaci, die Sabb. post festum B. Vincentii venit ad monasterium Jurense, & in capitulo, præsente domno Guidone abbate S. Eugendi & aliis fratribus societatem iniit inter cœnobia Saviniaci & S. Eugendi. *Hic*, uti legitur in ipsius vita MS. *nobilis genere, sed nobilior animi probitate, factus abbas Saviniaci, sua prudentia abbatiam creditorum fœnore aggravatam quam plurimum relevavit; bona monasterii antecessorum suorum incuria & longævis distracta temporibus, sollicite & efficaciter requisivit; castrum, quod dicitur* Chasseu, *de novo ædificavit, fundum emit & feudum d'Aliny in mandamento prædicti castri acquisivit; fortalitium de Venerali a domino Belli-joci usurpatum obtinuit; prioratum claustralem Lustriaci in episcopio Lausanensi suæ abbatiæ restitui fecit; vagabunda & externa monachorum solatia ad claustralem & intrinsecam honestatem reduxit: sicque monasterium suum tam in spiritualibus quam in temporalibus prudentissime reformavit.* Anno 1274. cum Gregorius X. papa concilii Lugdunensis custodiam Aimardo Lugdunensi archiepiscopo demandasset, Amedeus abbas Saviniaci huic archipræsuli postulanti copias suppeditavit; iterumque mense Nov. ejusdem anni, cum hic antistes adversus dominum de Villars bellum appararet, auxilium petenti equites pedites que subministravit, hac prius tamen ab eo in scriptis accepta declaratione id abbatem sponte & amice, non ex debito aut servitute præstitisse. Hoc autem anno electus est episc. Valentinensis & Diensis, obiitque an. 1281. die 17. Sept.

XLII. Arnaldus de Roussillon dicitur abbas Saviniaci post suum fratrem, a D. le Laboureur, tom. 2. Maceriarum Insulæ Barbaræ, pag. 533.

XLIII. Stephanus II. de Varennis jam anno 1277. subsidia militaria contulit Aimaro Lugdunensi archiep. adversus dominum de Villars, prævia recognitione ut supra, data hoc anno die Jovis post Assumtionem B. M. Idem Stephanus cum H. S. Theuderii diœcesis Viennensis electo subscribit chartæ Beatricis de Turre viduæ Guillelmi de Roussillon medietatem terræ de Versieu ordini Carthusiano concedentis anno 1280. in festo S. Matthiæ apostoli. Anno seq. Cabilone capituli generalis præses una cum Hugone S. Benigni Divion. abbate statuta quædam edidit, ex codice MS. Jurensi, in quibus decernit, *ut abbates singulis annis computum requirant a prioribus & administratoribus suis per juramentum suum.* Ratam habet 1288. fundationem factam a priore Talueriæ. Sequester pacis electus est inter Amedeum IV. Sabaudiæ comitem & Dalphinum Viennensem anno 1293. ut fuse narrat Samuel Guichenon, hist. Sebus. p. 1. pag. 58. Societatem iniit cum Moissiacensi abbate anno 1297. vel 98. & an. 1299. interfuit concilio Ansæ ab Henrico de Villars archiepisc. Lugdun. coacto, die Veneris ante Dominicam mediam Quadragesimæ: die vero 23. Aprilis sequentis Guidonem primogenitum Johannis comitis Forensis salutaribus aquis abluit apud *Sury-le-Comtal.* Obiit an. 1300. VI. idus Martii ex necrologio, impense laudatus a Benedicto Maillard, tum quod multa contulerit ad ornatum & reparationem ecclesiæ, tum quod festum Conceptionis, & processionem generalem mortuorum instituerit. Jacet ante altare S. Bartholomæi, ejusque anniversarium celebratur in Quadragesima.

XLIV. Johannes I. reperitur abbas an. 1307. quo Rex dominium hujus abbatiæ ad se pertinens in archiepiscopum Lugdun. transfert ex codice MS. biblioth. Coislinianæ, *Bourgogne, Lionnois, &c. tit. Lion.* Occurrit adhuc 1308.

XLV. Stephanus III. anno 1311. in charta Guigonis de Besolio vel de Bussoliis decani Lugdunensis.

XLVI. Hugo II. Aybrandi an. 1317. confert prioratum S. Jorii. Paciscitur anno 1319. cum Guichardo de Bello-joco super limitibus jurisdictionis suæ in terris Saviniaci & Belli-joci. Jacet in magno tumulo ad portam ecclesiæ eundo ad claustrum, & habet anniversarium in Quadragesima.

XLVII. Johannes II. de Lustriaco, gente Sabaudus successit Hugoni, vir sapientissimus ac zelo religionis ferventissimus, qui sacellum BB. Johannis & Pauli fundavit, nec unquam de suo

benemereri cessavit monasterio, donec, inquiunt, illius regimen dimisit an. 1333. obtento prioratu de Tallueriis in diœcesi Gebennensi. Attamen memoratur annis 1334. & 1350. in chartis Tallueriarum, & 1349. confert prioratum S. Jorii. Ut ut est, notatur in necrolog. VII. cal. Decembris.

XLVIII. Petrus II. ex priore de Lauda diœc. Pictav. creatur abbas Saviniaci a Clemente papa anno ejus pontificatus decimo, IV. cal. Octobris, solitumque juramentum præstat an. 1354.

XLIX. Leobardus *al.* Leodobaldus an. 1361. Petro de Cletis priori S. Jorii facultatem tribuit eligendi sibi confessoris. Ipsius meminit necrologium, VII. idus Julii.

L. Stephanus IV. de S. Justo, vir doctus, cum esset officialis Cabilonensis, satagente suo avunculo Johanne episcopo Biterrenti Clementis VII. papæ referendario, Avenione nominatus est abbas Saviniaci. Hic novum dormitorium, novum item capitulum exstruxit, multaque alia ad rem sacram pertinentia præclare gessit. Litem quoque gravissimam sustinuit propter occisum a monacho famulum regium in Arbrella, eaque cecidit, ingenti pecuniæ summa mulctatus, cujus tamen partem non mediocrem Regina condonari fecit abbati, scuta videlicet 400. pro sui anniversarii fundatione. Reperitur adhuc 1399. sed obiit anno seq. idibus Octobris ex necrologio. Jacet ante altare capituli, & habet anniversarium in Quadragesima.

LI. Johannes III. de Apcherio, Gallice, inquiunt, d'*Apchon* summæ inertiæ reus, sedit annis decem, tempore Guidonis episcopi Pictav. testis an. 1410. ultimo sui regiminis, in revelatione reliquiarum sanctorum Irenæi, Epipodii &c. quiescentium in ecclesia S. Irenæi Lugdun. (Ch. XLVIII. col. 36.)

LII. Guillelmus I. d'Albon ex dominis sancti Ferreoli *de S.t Forgeux*, juris canonici peritissimus, Guillelmi d'Albon & Aleydis de l'Epinasse filius, ex priore de Montrotier electus abbas Saviniaci 1415. eodem anno solemnem accepit benedictionem a Philippo de Thurey archiepisc. Lugdun. Idem memoratus 1426. ædes abbatiales de novo construxit, & alia bene multa feliciter exsecutus, hanc vitam cum æterna commutavit 12. mensis Januarii *al.* idibus an. 1455. In necrologio Legniaci titulo pii abbatis condecoratur, cujus & sequentis abbatis in capella S. Stephani sepultorum dies anniversaria celebratur in Quadragesima.

LIII. Johannes IV. d'Albon filius Johannis dynastæ S. Andreæ & S. Ferreoli ex Guillelmeta de Laire è dominis de Cuzieu vel Cerzieu in Foresio, eligitur abbas 1455. Vir memoria dignus ob eleemosynas tempore famis an. 1480. collatas, obiit an. 1492. die ultima mensis Augusti,* post annos 30. & menses quatuor regiminis, ibidem sepultus.

* 1. Sept. ex Severtio.

LIV. Franciscus I. d'Albon Guillelmi toparchæ S. Ferreoli & Mariæ de la Palisse filius, camerarium Saviniaci agebat, quando in abbatem electus est anno 1493. Ecclesiæ campanile fieri curavit; ejusque fit mentio an. 1512. ultima die Augusti & 1517. 5. Decembris, qua die Franciscus rex ei reddi jubet 925. libras, quas aliquando Regi mutuo dederat, ex chartis authenticis collectionis D. de Ganieres, vol. 9. abbatiarum. Mortuus est an. 1520. die 28. Martii, postquam præfuisset annis 28. Sane in bulla restitutionis episcopatus Burgensis data 1521. 13. Nov. dicitur quondam abbas, subdelegatus ad exsecutionem bullæ revocationis ejusdem episcopatus. Hîc quidem tacetur nomen, sed innotescit ex bulla suppressionis, prob. hist. Sebus. pag. 83. & 86.

LV. Antonius d'Albon Saviniaci monachus, Francisci nepos ex fratre Guillelmo *al.* pronepos, matrem habuit Gabrielidem de S.t Chamond. Hic annos tantum quatuordecim natus, agente in primis apud Regem Franciscum domino de S.t Chamond ecclesiæ Lugdunensis comite, an. 1520. Saviniacensem abbatiam consecutus est ex cessione præcedentis eodem anno, ut ait Severtius, cujus possessionem apprehendit die XI. Maii anni seq. Fuit etiam abbas Insulæ Barbaræ, & administrator perpetuus prioratus conventualis S. Regnoberti ex actis concilii Lugdun. habiti an. 1527. mense Martio. Deinde archiepiscopus Arelatensis evasit, tum Lugdunensis antistes, & prorex in Lugdunensi ac Borboniensi pagis. Testamenti sui tabulas scripsit an. 1568. tandemque vivendi finem fecit anno 1573. die 7. Septembr. *al.* 1574. 24 Septemb. cum annis 53. Saviniacensi abbatia potitus fuisset. Jacet in ecclesia S. Ferreoli, cujus frater & hæres Bertrandus d'Albon Saviniaco dedit duos pannos sericos & calicem argenteum.

LVI. Johannes V. Durand rector ecclesiæ parochialis S. Romani de Popes, & ejusdem burgi indigena, fuit abbas, sed fiduciarius tantum, ab an. 1574. ad 1581. quo decessit die Octobris penultima. Jacet in ecclesia B. Mariæ Cliniaci.

LVII. Claudius I. Rondi ex parochia S. Marcelli prope Ulfiacum præerat an. 1582. sed non aliter, ut putamus, ac antecessor.

LVIII. Franciscus II. d'Albon filius Bertrandi toparchæ S. Ferreoli ex Antonia de Galles reperitur abbas an. 1623. & in pactis cujusdam matrimonii 8. Julii 1630. dicitur comes ecclesiæ Lugdunensis, abbas & baro Saviniaci

LIX. Claudius II. d'Albon canonicus comes & archidiac. Lugdunensis, filius Petri equitis torquati, domini S. Ferreoli ex Martha de Sassenage, per cujus obitum.

LX. Jacobus Benignus Bossuet a Rege nominatus die natali Domini an. 1691. sedebat an. 1698. ex commentariis diœcetarum. Decessit Parisiis an. 1704. die 12 Aprilis, simul episc. Meldensis & abbas S. Luciani Bellovacensis.

LXI. Renatus-Ludovicus de Froulay de Tessé designatur abbas die XI. Maii 1704.

LXII. Johannes VIII. de Fuligny comes Lugdunensis.

LXIII. N. de Damas renuntiatur abbas Saviniacensis an. 1711. in festo Paschæ.

AMBRONIACUM

AMBOURNAY ou AMBRONAY.

AMBRONIACUM.

IN aperta, gratissimaque Sebusianorum Orientalium, seu pagi Baugiaci * planitie surgit Ambroniacum, illustre Benedictini ordinis è congregatione S. Mauri cœnobium, cum oppido circumposito subjectoque, cui nomen proprium indidit, non longe ab Idanio * fluvio, millibus Gallicis decem a Lugduno, tribus paulo plus a monasterio S. Ragneberti, novem a Belica * civitate discretum, ac denique positum in ipso aggere publico, quo Gebennenses, Alamanni, Sequanorumque maxima pars Lugdunum contendunt. Auctorem habuit sub finem octavi seculi S. Barnardum, ut loquuntur indigenæ, seu Bernardum, qui postea factus est archiepisc. Viennensis. Hic ex illustri prosapia in diœcesi Lugdunensi, Bernardo & Helioda parentibus natus, uti legitur in breviario monasterii S. Antonii apud Allobroges, imo secundum Gratianopolitanum, Ludovico Augusto affinitate conjunctus, in primæva ætate liberalibus studiis animum adjecit, innocentisque vitæ primitias in ecclesiasticorum contubernio delibavit. Mortuis fratribus, ejus parentes ipsum heredem habere cupientes, è scholis extractum, militiæ exercitiis in castris Regis Caroli addixerunt, moxque conjugio alligarunt, in quo septem annos, tanquam sine conjuge cælebs, & inter liberos tanquam sine liberis vixit. At vero post patris obitum sui juris omnino factus, de condendo monasterio cogitavit, nec ab eo proposito, liberorum amore retrahi valuit. *Considerata igitur cujusdam loci aptitudine, cui vocabulum erat Ambroniacus, adquisivit ab abbate Luxoviensi, permutatione hereditatis paternæ, ubi renovata quadam ecclesia in honore Dei genitricis olim constructa, sed a paganis postmodum eversa, in ipso loco abbatiam construxit, abbate & monachis collocatis ibidem, quam bonis amplissimis sublimavit.* Quo autem anno id factum fuerit, ex vitæ ipsius fine sic eruitur: *Transiit vita sua anno 64.* Christi secundum Mabillonium 842. *episcopatus vero 32.* * *nam 18. annorum scholis abstrahitur, septem annis conjugium sustinuit, 4. annis sub abbate monasticam vitam duxit, tribus vero annis abbas præfuit.* Atque adeo circiter anno 797. cœnobii fundatio consignanda est. Porro vir sanctus haud satis habuit condidisse monasterium, amplisque dotasse redditibus, nisi quoque liberum ab omni alia jurisdictione, præterquam sedis apostolicæ haberetur. Nec solum vacat omni subjectione, sed etiam in Ambroniaci loco, aliisque pluribus dominium habet. Ex eo quippe ortum duxerunt ecclesiæ plures collegiatæ, Carthusiæ Portarum, ac Sellionis, inquiunt, necnon Benedictini ordinis prioratus. Hæ sunt ecclesiæ collegiatæ, *de Maximieux, de Lagneux, de Varembon, de Cusery,* imo & ipsa collegiata ecclesia Burgi in Bressia, unione præsertim prioratus S. Petri Brocensis *de Brou*, surrexit. Quare abbas Ambroniacensis primum ubique locum hac in ecclesia olim obtinebat, & in capitulo præsidendi, corrigendique pollebat facultate, ut liquet ex bulla

* Bugey. * Ains. * Belay. * al. 34.

A unionis prædictæ a Julio XI. data an. 1505. in qua sic decernit summus Pontifex: *Ipseque Ludovicus* (tunc temporis abbas) *& pro tempore existens ejusdem monasterii Ambroniacensis abbas, seu commendatarius, in dicta ecclesia B. Mariæ, inter eosdem viginti octo incorporatos primum locum obtineat & illis præsit corrigatque, & corrigere possit & debeat crimina incorporatorum prædictorum & habituatorum dictæ ecclesiæ B. Mariæ; tam in choro, quam extra chorum, dum ibidem præsens fuerit.* Quinimo prior ipse Ambroniacensis decanum Burgi ubique præcedebat. Ceterum ex quo cœnobium istud congregationi S. Mauri B accessit, numquam non alicui monachorum docendi juventutem humaniores litteras impositum est negotium, ingenti patriæ bono.

Prob. hist. Sebus. pag. 75.

INDEX ABBATUM.

PRimus abbas, cujus nomen hominum notitiæ subduxit D. O. M. qui *claudit stellas quasi sub signaculo*, è Luxovio accitus, ut creditur, a Bernardo fundatore collocatis in Ambroniaco fratribus præfectus est. Maxima tanti viri laus est sanctum hunc Bernardum vitam spiritualem edocuisse & ad tantum perfectionis apicem evexisse. Annis septem ex vita ejusdem sancti Am- C broniacum rexisse consequitur.

II. S. Bernardus, de quo tanquam fundatore plura jam diximus, *prole conjuge, familia, & omnibus aliis derelictis* (sic habet auctor ipsius vitæ) *in eo quod ipse fecerat monasterio sub abbatis disciplina se tradidit mancipandum; ubi tantam jejuniorum frequentiam, vestium asperitatem; orationum instantiam, vigiliarum prolixitatem, ceterarumque virtutum perfectionem attigit, ut humanæ naturæ vires transilire videretur; & licet omnia cœnobii bona ex ejus beneficio defluxissent, tamen ut servus inutilis victitabat. Hinc post quatuor annos ejusmodi conversationis, defuncto abbati* D *fratrum omnium calculis subrogatur invitus, tribusque annis præest, sub quo* (prosequitur vitæ ipsius auctor) *quantum ille monachorum chorus creverit, quantum illa ecclesia facultatibus dilatata, ornamentis decorata, religione sublimata, fama exaltata conscenderit, pluribus antiquorum monumentis continetur, quæ omnia, proh dolor! perierunt. Humilis erat incessu, suavis aspectu, alloquio mitis. Sic humana gerebat, ut divina non desereret; prior siquidem divinis laudibus adsurgebat, primus surgendi tempora notabat. Inter agenda mens a contemplatione, lingua ab oratione, manus a misericordia nequaquam cessabat, &c.* E Tantarum virtutum splendore commota Viennensis ecclesia eum in archiepiscopum elegit post tres annos regiminis abbatialis, & summo dolore affectum, totisque viribus reluctantem collum jugo submittere per summum Pontificem coëgit. Apud Ambroniacum ejus dies festus celebratur 23. Januarii. Cetera in præsulibus Viennæ.

III. S. Hugo I. cujus ætas ignoratur, in breviario MS. sed anno duntaxat 1519. cura fratris Urbini de Antiochia eleemosynarii Ambroniaci compilato, memoratur abbas ex monacho, genere, scientia, vitæ sanctimonia clarus. Item in

calendario tum ejusdem breviarii, tum veteri S. Ragneberti legitur XII. calend. Novembris: *Transitus S. Hugonis*. Ejus reliquiæ in Ambroniacensi basilica asservantur & coluntur, ejusque festum solemni ritu agitur die 10. Maii.

IV. Dudo innotescit ex bulla Leonis papæ IX. ad eum data pridie cal. Maii indict. III. pontificatus anno secundo, hoc est anno 1050. qua tum fundationem cœnobii, tum privilegia eidem concessa a Sergio papa confirmat, eosque ferit anathemate, qui ei damnum aliquod inferre præsumserint.

V. Desiderius anno 1100. sequestro Gausserano Bressiæ & Baugiaci domino concordiam iniit cum Hugone Cluniaci & Nantuaci abbate; cujus pacti litteras D. Guichenon inseruit historiæ Bressiæ & Baugiaci part. 1. pag. 46. Ejusdem abbatis consensu & opera Bernardus & Pontius Ambroniacenses monachi anachoreticæ vitæ studio accensi domui Portarum Carthusiensis ordinis initium dedere, uti ex hac chartula liquet: *Ego Desiderius Ambroniacensis cœnobii abbas notitiæ præsentium, memoriæque sequentium per præsentem scripturam trado, quod duo de fratribus ac filiis nostris, scilicet Bernardus & Pontius licentia nostra ac totius capituli ad eremum transiere Portarum, quos complures clerici & laïci secuti sunt, eandem devotionem habentes. Qui timentes ne sub specie obedientiæ ab abbatibus nostræ ecclesiæ propositum everteretur ipsorum, petente Gauceranno Lugdunensi archiepiscopo cum clericis suis, & B. Hugone Gratianopolitano episcopo, cum compluribus nostræ ecclesiæ familiaribus solutionem obedientiæ a nobis obtinuerunt, necnon & terram, quam in eadem eremo habere videbamur, eis absque ulla exceptione sive retentione donavimus. Si quis autem contra hoc facere præsumpserit, contra suam se sciat fecisse salutem. Hæc autem facta sunt in capitulo nostro Ambroniacensi, communi consensu omnium, qui aderant, monachorum, &c.* (an. 1115.)

Prob. hist. Sebus. pag. 222.

VI. Ismio & Hismio seu Ismido ex priore, ut palam fit ex charta mox relata, quæ sic explicit: monachorum *ista sunt nomina; Hismio prior, Boso, Constantinus, &c.* abbas erat an. 1129. quo, ut refert D. Guichenon ex S. Benigni Divion. tabulario, Stephano Viennensi archipræsuli & Pontio Bellicensi episcopo ab Honorio papa datus est adsessor ad finiendas lites inter Luxovienses & San-Benignianos monachos; quod quidem prospere actum est. Anno seq. Carthusiæ Portarum fundationem ratam habuit hoc diplomate: *Ego Hismio Ambroniacensis cœnobii abbas vocatus, præsenti scripto ad notitiam tam præsentium, quam futurorum transmitto, quod cum carissimi nostri Bernardus & Pontius, nostræ congregationis fratres ad eremum Portarum transiissent, eodem anno venerabilis Desiderius, qui me in regimine nostri monasterii præcessit, donavit eis cum consensu & laude capituli nostri terram, quæ infra eamdem eremum ad jus nostræ ecclesiæ pertinere videbatur: cui donationi ego interfui. . . . . . sed quia charta minime sigillata est, eo quod supradictus prædecessor meus non haberet sigillum, ego præsentem donationem præsentis scripti attestatione & sigilli mei impressione confirmo.* Haud multo post, anno scilicet secundo pontificatus Innocentii II. Christi 1132. cum idem abbas & Petrus Venerabilis Cluniacensis pro ecclesia de Prins litigarent, electo arbitro Ilione S. Justi abbate, coram prædicto summo Pontifice ad concordiam revocati sunt. Hujus rei testes fuerunt D. Ilio, per cujus manum facta est, Matthæus Albanensis episcopus, Stephanus de Candeo, Willelmus de Marcieu miles & multi alii. Occurrit etiam 1135. in charta Petri archiepisc. Lugdunensis pro Athanacensi cœnobio; quo insuper anno, ut autumat D. Guichenon, scripta est illa charta, qua *idem Hismio dilecto fratri Stephano priori Carthusiæ Majoravi*. . . . . pro voto & petitione Carthusiensium in facie nostri capituli* (inquit) *omni favente conventu, solemniter & gratanter. . . . omnia pascua vestra, a fonte, ubi oritur Cosantia, donec idem rivus labitur in fluvium, qui Equis dicitur, & inde usque ad heremum vestram, vobis ac successoribus vestris in perpetuum concedimus, quandiu in statu & ordine Carthusiensi domus vestra manserit, &c.* An. 1141. cum Falcone Lugd. archiepisc. & Guillelmo Bellicensi præsule judex fuit in causa controversiæ prioratus d'Ordonas in Bugeio inter Carthusianos Portarum & canonicos Regulares S. Rufi; cujus rei vetus exstat documentum in historia Sebus. editum, nostraque in appendice recusum. Cessit vero nonnullas decimas Ainardo abbati S. Sulpitii an. 1150. ac sub idem tempus precum societatem iniit cum Humberto Jurensi abbate.

Ibid. pag. 223.

Bibl. Clun. pag. 1394.

Bibl. Sebus. Cent. 2. cap. 26.

*de Meyria.

Ch. XIX. col. 16.

VII. Aimundus seu Aimo pedum Ambroniaci gerebat an. 1171. quo ab Alexandro II. papa delegatus est cum Guichardo Lugdunensi præsule ad componendas lites inter Carthusienses Portarum & canonicos de Ordonas congregationis S. Rufi, circa utriusque conventus limites. Chartam ea de re habes apud Severtium in archiep. Lugdun. §. 4. pag. 252.

VIII. Boso anno 1187. XII. cal. Decembris transigit cum Johanne archiepisc. Lugdunensi. Anno circiter 1190. Utfredo Cassaniæ abbati cessit decimas intra cœnobium sitas, ex tabulis Cassaniæ. Denique is esse videtur, qui Carthusiæ Sellionis manum ultimam apposuit. Rem ab ovo deducimus, ut pote quæ ad Ambroniaci laudem plurimum facit. *Anno 1168. Otho sacerdos & monachus ecclesiæ Ambroniac. cupiens locum anachoretanæ conversationis apprehendere, & secundum hujusmodi sanctæ institutionis rationem conversari. . . . . . . exiit de dicta Ambroniaci ecclesia, & accessit ad Silvam Sellionis. . . . . & in ipso loco prope Fontem a Domino sibi præparatum. . . . oratorium in honorem B. Mariæ. . . . erigere cœpit, & juxta oratorium cellam suam construxit: in quo loco per plures annos sedit, & quamvis infirmitatem podagræ per longum tempus sustinuerit, adeo ut etiam summitates manuum & pedum. . . . . amiserit, tamen in iis, quæ sunt hujusmodi anachoretanæ conversationis, sedulo institit, & . . . . cursum præsentis vitæ in hujusmodi sancto proposito laudabiliter finivit. Post cujus decessum, vir quidam, Martinus nomine, sacerdos &*

religiosus intravit locum prædictum. . . . . . & obtinuit præfici in abbatem ipsius loci Clementem monachum Ambroniaci; qui quidem Clemens ritu ordinis Carthusiæ & fixa conversatione ejusdem delectatus, se & fratres de Sellione anno Incarnationis 1187. transtulit ad prædictum Carthusiæ ordinem, obtenta facultate abbatis & monachorum Ambroniacensium, ut liquet ex eadem notitia in probationibus hist. Sebus. pag. 141. his verbis: Nos B. (quem putamus esse Bosonem) *abbas Ambroniaci & J. prior Sellionis tenore præsentium litterarum ad præsentium & futurorum notitiam deducimus, quod......... translatione facta ad Carthusiensem ordinem, quia dicti Otho & Clemens fuerant monachi Ambroniaci, & locus de Sellione erat situatus infra terminos ecclesiæ S. Petri de Brou, Ambroniacensis ecclesia petebat ipsum locum de Sellione..... cujus quidem petitionis per prædictum abbatem de consensu capituli, & prædictum priorem de mandato D. prioris majoris Carthusiæ & totius generalis capituli dicti ordinis terminata fuit in hunc modum: videlicet quod talia suffragia ecclesiastica fiant in domo Sellionis pro monachis ecclesiæ Ambroniaci defunctis, qualia fient in ipsa domo pro fratribus ipsius domus* (& vice versa) *& quod si in dicto loco de Sellione deficerent personæ ordinis Carthusiæ, locus ipse revertatur ad jus & proprietatem ecclesiæ Ambroniaci.... kal. Junii anno Incarn. 1193. Sig. B. abbatis. Sign. J. prioris.* Verumtamen hæc omnia non immerito exsufflantur a D. Guichenon, quem consule, hist. Sebus. part. 2. pag. 107.

IX. Manasses de Buenc ex nobilissima & antiquissima gente in Bressia ortus, sedit ab anno saltem 1198. ad annum, minimum, 1200. quo nonnulla Carthusiæ Majorævi *de Meyria* cessit.

X. Petrus I. de Balma Manassi datus est successor. Certe an. 1208. mense Octobri interfuit sententiæ archiepiscopi Lugdun. in gratiam Cluniacensis abbatis adversus Menatensem. Sedebat adhuc an. 1211.

Bibl. Sebus. pag. 444. & histor. Sebus.

XI Guido de Sure nobili apud Segusianos genere satus, testis est an. 1220. in charta donationis Carthusiæ Portarum factæ ab Hugone dynasta Colliniaci.

XII. Petrus II. de Balma parentem habuit Anselmum militem dominum de Balma & de Fromentes, ex MS. codice D. de Guichenon. Occurrit abbas Ambroniaci an. 1227. quo Willelmus de Coloniaco *werpivit Deo & B. Mariæ Ambroniac. omnes tallias & omnes injurias, & omnia mala usagia, quæ in* (ea) *ecclesia, tam in villis, quam in agris & hominibus adinvenerat, &c. Actum anno Dom. 1227. VIII. idus Sept.* Quædam insuper acquisivit an. 1229. de quo, ut putamus, necrologium sic habet: *XI. cal. Nov. obiit Petrus de Balma abbas. Jacet in tumulo capellæ B. Johannis, qui dedit nobis 65. solidos annuales.*

XIII. Berno, Bernus & Borno memoratur abbas Ambroniaci anno 1230. in tabulario Cassaniæ, fortasse idem est ac Boso, qui sequitur, quem reperimus eodem anno in codice MS. Portarum.

XIV. Boso II. litem habuit cum Carthusia Portarum super decimis vinearum atque terrarum apud Gemel, quam an. 1234. Guido de Turre Lugdun. archiepisc. definivit. Reperitur & anno 1237. in tabulario prædictæ domus Portarum.

XV. Hugo II. cum Guillelmo priore S. Saturnini *S.t Sorlin* a cœnobio Ambroniac. dependentis, recensetur in tabulis Carthusiæ Montismerulæ *Montmerle* an. 1247. Eidem priorissa B. Mariæ de Brueria obedientiam ac reverentiam pollicita est.

XVI. Guillelmus ex priore S. Saturnini creatus abbas Ambroniac. subscribit litteris priorissæ de Bertaud Ambroniaco subjacentis, quibus dat fratribus & famulis domus Portarum jus hospitii in domo sua de Romans an. 1247. Insequenti, mense Febr. Albertum de Turre munificum experitur, ex prob. geneal. domus de Turre, pag. 14. Occurrit etiam 1254. & 1258. mense Febr. quo paciscitur cum nobili domino A. de Turre pro manso de Berte in parochia Latiniaci, sequestro D. Willelmo capellano Ambroniacensi. An. 1267. feria 2. post festum S. Luciæ in urbe Lugduno Jacoba priorissa Bruerïæ in tractu Bellijocensi, eidem Guillelmo tanquam superiori proximo exhibuit obedientiam, præsentibus nobilissimis equitibus Guillelmo de Lissieux & Guillelmo de Chiel, necnon Clementia de Vassalieu, Simona de Molone & Isabella de Lissieux monialibus de Brueria ord. S. Benedicti.

XVII. Johannes I. Ambroniacum regebat an. 1270. ex tabulario Charthusiæ Majorævi. Pactum iniit an. 1282. cum Sabaudiæ comite, ea lege ut comes monasterium in suam tutulam susciperet, monachi vero certos redditus eidem constituerent. Fortasse is est de quo sic habetur in necrologio: *VIII. idus Novemb. obiit Johannes de Corent abbas. Non jacet intus; dedit 40. solidos annuales.*

Hist. Sebus. contin. p. 2. pag. 2.

XVIII. Petrus III. de Balma sedebat an. 1283. inquiunt Sammarthani.

XIX. Johannes II. de Balma pactum Johannis decessoris cum Philippo Sabaudiæ comite, renovavit an. 1285. cum Amedeo IV. comite, præcipuis scilicet juribus in sua prædia ei concessis, sub ea tamen cautione: *Reservamus*, inquit, *nobis successoribus nostris in dicta villa & parochia Ambron. merum & mixtum imperium & omnimodam jurisdictionem, necnon jura & usagia universa & singula, &c.* Actum mense Nov. an. 1285. testibus & confirmantibus Bellicensi & Augustensi episcopis. Eodem anno, die Veneris in crastino Assumtionis B. M. V. subscripsit treugis inter Amedeum Sabaudiæ comitem & Humbertum Dalphinum; iterumque an. 1291. die Lunæ in crastinum festi B. Catharinæ. Porro præfatum cum Amedeo Sabaudiæ comite pactum Paradinus * tradit, tribus Ambroniaci monachis, patria Delphinatibus tantopere stomachum movisse, ut abbatem in propria domo clathris ferreis suspensum interimere non dubitarint circa an. 1294. quem tamen alii nonnulli [a] post diutinum Ambroniaci

Tom. 2. hist. Delphinatus pagg. 29. & 41.

* *Chron. Sabaudiæ, lib. 2. a cap. 85. ad 108.*

[a] Vir clar. Samuel Guichenon cædem hanc differt in annum 1316. proinde non in Johannem, sed in Amblardum perpetratam. *Hist. Sebus. part. 1. pag. 59.*

regimen ad Bellicensem cathedram sublimatum fuisse propugnant.

XX. Guillelmus II. de Balma, quem superioris fratrem, ac prius abbatem Jurensem nonnulli asserunt, notus est ex clientelari fide, quam ei juravit 1298. Johannes præpositus Varembonii; quo etiam anno transactionem iniit cum oppidanis Ambroniaci de libertatibus atque immunitatibus, quibus gaudere deberent, agentibus & præsentibus Amedeo comite Sabaudiæ, Petro Bellicensi episcopo, Petro S. Ragneberti abbate & aliis. De eo sic legitur in fragmento necrologii: *XVIII. cal. Decembris obiit Guillelmus de Balma abbas Ambroniac. Jacet in tumulo suo in capella B. Johannis.*

XXI. Amblardus de Briord è nobili gente de la Serra in Baugiaco natus, patrem habuit cognominem militem, fratrem vero Johannem de Briord abbatem S. Ragneberti, ex MS. codice D. de Guichenon. Primum fuit prior de Chamou an. 1302. tum abbas Ambroniac. an. 1310. usque ad an. 1317. seu potius 1316. quo fertur interemtus a tribus è suis monachis.

Hist. Sebus. part. 1. pag. 59.

XXII. Johannes III. de Balma ex genere dominorum de Perez præfuisse dicitur ab anno 1317. ad 1336. qui quidem censetur auctor unionis quorumdam prioratuum officiis claustralibus factæ.

XXIII. Amedeus de Balma, Johannis consanguinei *al.* patrui cessione fit abbas Ambroniacensis an. 1336. Idem biennio post societatis fœdus cum Athanacensi conventu sancivit. Rexisse vero dicitur usque ad annum 1341. quo præsens memoratur electioni Anthelmi de Miolans in abbatem S. Ragneberti. Verum hoc ipso anno S. Vincentii Bisontinensis abbatiam consecutus est, quam & obtinebat 1350. & 1351. Aimo de Balma nuncupatus.

XXIV. Stephanus I. de Mugneto Amedei successor dicitur in pacto cum monachis anno 1341. ac proinde non audiendus Guichenonus, quando id pacti adscribit Petro de Mugneto vere fictitio abbati. Memoratur etiam anno 1345 in chartario ecclesiæ Cabilonensis. Idem anno seq. XI. Julii paciscitur cum Stephano d'Oncieux super justitia terræ de Douvres. Insuper an. 1358. hominium Petri de Sala militis excepit; superstes ad annum saltem 1360. quo regente, an. 1349. Amedeus Sabaudiæ comes incolas Ambroniaci in libertatem asseruit, adeo ut in posterum bona parentum hereditario jure possidere valerent, modo centum florenos refectioni murorum impenderent. Fragmentum necrologii de eo sic habet: *II. nonas Octobris obiit D. Stephanus de Mugneto, qui multa bona fecit. Intus jacet in capitulo ante pedes Crucifixi.*

XXV. Petrus V. de Molario *du Molard* ecclesiæ Lugdunensi fidelitatis obsequium præstitit anno 1362. die 2. mensis Junii. Precum iniit societatem anno 1376. cum Guillelmo abbate Athanacensi. An. 1388. die 7. Febr. prioratum de Merlan univit officio correrii in gratiam Francisci de Balma. Pervenisse dicitur ad an. 1399. de quo sic legitur in fragmento necrologii: *IV. idus Octobris obiit D. Petrus de Molario abbas Ambroniaci, qui dedit nobis 400. florenos & decem libras de reditibus, pro una missa quotidiana, & pro anniversario suo faciendo die obitus sui.* Fundavit quoque unam missam qualibet feria secunda in sacello S. Bernardi cœnobii fundatoris dicendam.

XXVI. Ludovicus I. de la Palu de Varembon vir fuit undequaque illustrissimus, cujus nobilitatem generis Amedeus VII. dux Sabaudiæ, quantumvis ei infensus, litteris ad concilium Basileense datis agnovit his verbis: *Super hoc quod in præsentia vestra clamigerat se ex parentibus magnis.... traxisse originem, fateor verum esse quod dicit.... In hoc autem quod allegat magnitudinem parentum, allegat veritatem, &c.* Patrem scilicet habuit Amedeum de la Palu dominum de Varembonio, matrem Alixiam de Courgenon. Utendi mitra ceterisque pontificalibus ornamentis ei privilegium indulsit Benedictus XIII. anno sui pontificatus XI. Adfuit Ludovicus elevationi corporum SS. Irenæi, Epipodii & Alexandri in ecclesia S. Irenæi Lugdun. an. 1410. ex Severtio, non 1395. ut habent Sammarthani. Anno 1443. dimisso jam pridem regimine cardinalis tit. S. Anastasiæ nuncupatur in hist. Sebus. p. 1. pag. 34. ex cujus sane testamento condito 1449. discimus eum fuisse Trenorchiensem abbatem 18. annis, in hoc Trenorch. cœnobio monasticum habitum induisse, quatuor annis camerarium exstitisse apud Ambroniacum, ac decennio abbatem Ambroniacensem; quam quidem abbatiam merito contendit Chiffletius prius obtinuisse, quam Trenorchiensem. De eo pluribus aliàs.

XXVII. Jacobus I. Mitte de Caprariis *de Chevrieres* parentibus Johanne *al.* Jacobo Mitte domino de Chevrieres & Agnete Allemand filia Guichardi domini de Vaudragon & Beatricis de Roussillon natus, Ambroniacum regebat annis 1415. & 1419. Cassaniæ quoque archimandrita.

XXVIII. Jacobus II. de Malo-vicino *de Mauvoisin* abbas reperitur ab anno 1425. ad 1437. quo testamenti codicillos scripsit. Hic majorem Ambroniaci basilicam, qualis etiamnum superest, a fundamentis excitavit, & in ea sancti Jacobi ac S. Catharinæ sacellum, in quo humatus jacet. Obiit 1439.

XXIX. Petrus VI. de Saxo *de Saix* decretorum doctor parentes habuit Claudium de Saxo militem dominum de Rivoir & Margaretam de Juys. Totum ejus reginen circumscribitur annis 1438. & 1455. quem interim legimus in tabulis Talueriæ & in bullario Felicis V. anno 1440. interfuisse synodo Basileensi, missum fuisse legatum una cum episcopo Gebennensi ab Amedeo Sabaudiæ duce ad Sigismundum imperatorem, cujus coronationi adfuit Aquisgrani; ac denique partem decimarum prioratus de Ceysiriaco in gratiam gentilium suorum dominorum de Rivoir & de Reina seu Rigna in Bressia distraxisse. Sepultus est in superiori parte chori sub tumba cuprea cum hac inscriptione: *Hic jacet R. P. D. Petrus de Saxo decretorum doctor,*

abbas Ambroniaci, qui obiit anno gratiæ 1455. *die* 3. *Febr. cujus anima requiescat in pace, Amen.*

XXX. Theodorus de Monte-ferrato protonotarius apostolicus, erat abbas fere commendatarius an. 1456. ac deinceps per quinque circiter annos, usus vicario generali in administratione cœnobii D. Bertrando de Loras hujus loci monacho. Dedit in feudum turrim de Monteviridi *Montvert* & alia nonnulla.

XXXI. Antonius Alamanni nobilis Delphinas fuit ultimus abbas regularis annis 1460. & 1463. cujus, inquiunt, temporibus Johannes de Varax monachus Ambroniacensis, sub Sixto IV. referendarius apostolicus, Bellicensis episcopus creatus est.

XXXII. Ricardus Olivier cardinalis & episc. Constantiensis in Normannia, fuit abbas commendatarius annis 1469. & 1470. sub quo disciplina regularis plurimum dispendii passa est.

XXXIII. Johannes Ludovicus de Sabaudia Ludovici Sabaudiæ ducis ex Anna Cypria filius, protonotarius apostolicus, episcopus & princeps Gebennensis, prior seu abbas de Paternis *de Payerne*, prior de Romano-monasterio, de Nantuaco & Condamina, decanus S. Antonii Taurinensis, ac S. Claudii Jurensis abbas, jam anno 1474. die 19. Novembris Ambroniaci reditus septingentis florenis monetæ Sabaudiæ elocavit. Anno seq. 23. Maii suum majorem vicarium instituit fratrem Petrum de la Garda Ambroniacensis abbatiæ camerarium, qui quidem an. 1476. fratri Petro de S. Columba eleemosynario & monacho dicti cœnobii licentiam dedit fundandi sacelli, cujus præsentatio ad dictum vicarium pertineret, collatio vero ad abbatem; illudque peractum est in honorem S. Virginis & S. Antonii an. 1477. 2. Febr. ea lege, ut monachi rectores ejusdem sacelli essent, ac ibidem quatuor missæ per hebdomadam submissa voce dicerentur. Idem abbas an. 1481. 15. Maii suum vicarium generalem Johannem Teste Marbosii priorem creavit. Denatus est an. 1482. die XI. Julii, decemque post diebus prædictus frater de S. Columba ex concessione dicti fratris de la Garda hujus abbatiæ administratoris, quatenus camerarii, per decessum abbatis, duas iterum missas singulis hebdomadis in dicto sacello fundavit, alteram B. Virginis feria quinta, & alteram pro defunctis feria quarta.

XXXIV. Stephanus II. Morelli *de Morel* ex nobili familia de Virechatel in comitatu Burgundiæ, Lugdunensis canonicus & præsul Maurianensis, an. 1483. die 10. Octob. dum adhuc Romæ versaretur, litteras suo vicario generali Philiberto de Charmes direxit, quibus hic munitus facultatem dicto fratri de S. Columba dedit fundandi rursus alteram missam S. Sebastiani qualibet feria tertia in sacello S. Antonii dicendam, quod ipse præstitit an. 1484. 22. Martii. Hic abbas claustra, dormitorium & capitulum aut a fundamentis erexit, aut farta tecta servavit, non tamen ex suis aut abbatiæ sumtibus, sed ex alienatione præbendæ & præposituræ Castelani. Idem annis 1493. & 1495. legitur in hist. Sebus. p. 2. pag. 25. prior commendatarius de la Boisse ordinis S. Rufi, ac proinde ipsius obitus male consignatur anno 1493. tom. IV. veteris Gall. Christ. melius 1499. uti legitur tom. III. ejusdem operis. Conditus est in superiori parte chori Ambroniac. sub tumba cuprea quæ non amplius apparet, cum hoc epitaphio: *Hic jacet in Christo frater venerabilis Stephanus Morelli decretorum doctor, episcopus Mauriennensis & commendatarius abbas S. Petri Bernæi* (de Berne) *& S. Mariæ Ambroniacensis ecclesiæ abbatialis administrator, qui obiit* 24. *Julii* 1499. *cujus anima requiescat in pace, Amen.* Quæ sit autem hæc abbatia S. Petri Bernæi, seu Bernensis, ut vocant Sammarthani, nobis hactenus incompertum.

XXXV. Ludovicus II. de Gorrevod episcopus Mauriennæ & oppidi Sebusianorum sive Burgi in Bressia, S. R. E. cardinalis, ac summi pontificis legatus a latere ad serenissimum Sabaudiæ ducem, post obitum Stephani Morelli Ambroniacum obtinuit in commendam; quo regente, an. 1505. prioratus S. Petri de Brou, tunc cella monasterii Ambroniacensis, ubi postmodum institutus est conventus Eremitarum S. Augustini, ecclesiæ B. Mariæ Burgensis in Bressia sub certis conditionibus unitur. Rexisse dicitur ad annum 1527. ac obiisse 1537. ex hist. Sebus. parte 2. pag. 21. seu potius 1535. ut ex serie verborum ejusdem histor. loco citato colligitur, vel etiam 1533. uti legimus in quadam serie MS. episcoporum Maurienn.

XXXVI. Johannes Philibertus de Chales toparcha de Chales, & de Corgenon, superioris consanguinei seu avunculi cessione creatus abbas commendatarius dicitur, ejusdem obitu præsul Maurianensis & Burgensis, ac demum fato functus 1544. *al.* 1554. & 1555.

XXXVII. Franciscus I. de Tournon cardinalis, eligitur a monachis die 22. Julii 1544.

XXXVIII. Marcellus cardinalis Crescentius, abbas an. 1550. episcopus Marsicanus, Bononiæ & Ravennæ perpetuus legatus, decessit Veronæ calendis Junii an. 1552. Romæ tumulatus ad S. Mariam majorem.

XXXIX. Franciscus II. de Bachod è nobili gente de Verdatiere in Baugiaco, Romani pontificis magnus datarius, abbas Ambroniaci 1555. item abbas S. Ragneberti, Gebennensis episcopus & ad serenissimum Sabaudiæ ducem legatus a latere, cujus legationis acta exstant in tabulario domestico, unde nonnulla tomo sexto fragmentorum suorum de re nostra meritissimus noster D. Claudius Estiennot inseruit. Obiit 1568. Taurini, ætatis anno 67. sepultus in ecclesia S. Johannis cum epitaphio, quod vide in continuatione tertiæ partis, hist. Sebus. pag. 16.

XL. Johannes III. de Bachod prior commendatarius de la Boisse an. 1558. cedenti patruo subrogatur anno saltem 1560. Deinde cessit & ipse in gratiam nepotis, Romæ defunctus, hist. Sebus. p. 2. pag. 25.

XLI. Claudius de la Cour de Chenavel Sabaudiæ duci a sanctioribus consiliis, prior commendatar. de la Boisse per cessionem avunculi,

Ambroniaco præfuit triginta & amplius annis, A qui utinam haud præfuisset. Jacet in superiori parte chori cum hac epigraphe: *D. O. M. nobili ac reverendissimo domino Claudio de la Cour abbati Ambroniaci, domino de Chenavel & de Genod, in senatu Sabaudiæ senatori, nobilis Renatus de la Cour nepos hoc monumentum in perpetuam illius memoriam dedicavit. Obiit 4. Febr. an. 1624. ætatis suæ 83.* hist. Sebus. contin. p. 2. pag. 6.

XLII. Johannes IV. de Cussigny Philippi Saladin baronis de Vianges ex Antonia de Marcossey filius, generis nobilitatem pravitate morum dedecoravit. Pleraque authentica instrumenta ad monasterium spectantia igne combussit, imo nec B breviario ad usum ecclesiæ pepercit, ipsamque mensam abbatialem ecclesiæ Burgensi unire modis omnibus tentavit. Qui tandem misere conversatus, misere periit 29. Maii 1634. juxta Faverneyum a sicariis occisus.

XLIII. Franciscus III. de Livron Erardi de Livron domini de Bourbone & de Vauvillars ex Gabrielide de Bassompierre filius regere cœpit an. 1634. Is, cum nihil antiquius haberet, quam ut collapsa in Ambroniacensi cœnobio reviviscceret disciplina regularis, jam an. 1637. de eo congregationi S. Mauri uniendo cum ejusdem patribus reformatis egit. Sed antequam ea res ad C exitum suum perducta fuisset, cessit & obiit summo bonorum omnium dolore an. 1643.* etiam abbas Caladiæ.

* 1647. ex schedis Caladiæ.

XLIV. Franciscus IV. de Livron præcedentis ex fratre Carolo marchione de Bourbone torquato equite nepos, matrem habuit Annam d'Anglure de Savigny. Mirum sane quam longe alius a patruo fuerit, qui nedum favit inceptæ ab eo reformationi, sed etiam totis viribus obstitit; frustra tamen, siquidem an. 1651. pridie calend. Aug. prædictæ S. Mauri congregationis patres in hoc monasterium inducti sunt. Obiit Franciscus an. 1664. circa mensem Maium.

XXXV. Carolus de Livron superioris frater, D dominus de Torcenay, deinde marchio de Bourbonne, sua conjuge Claudia de Sallenove, quam duxerat 1650. defuncta, clericali militiæ adscribi voluit circa annum 1663. ac tandem per obitum fratris sui natu majoris, schedulis tum regia, tum apostolica munitus, abbatiæ possessionem adiit prima die Sept. anno 1664. Sub eo viro pacis amantissimo, imo & ejus ac monachorum expensis dormitorium pene a fundamentis excitatur, coquina, refectorium, duæ pro hospitibus cameræ & bibliotheca exstruuntur, hortus mœnibus cingitur & organa conflantur. Viam uni- E versæ carnis ingressus est anno 1691. in choro sepultus cum epitaphio:

D. O. M.

Carolo de Livron de Bourbonne
Hujus cœnobii antistiti beneficentissimo;
Hic jacenti.
Fuit procerum filius;
Et pauperum pater.
Mortuum lugeant
Nobiles, quibus fuit in amore;
Plebeii, quibus fuit in præsidio.

Omnes una voce quietem æternam illi deprecentur. Vixit annos LXIV. Obiit anno M. DC. XCI. die XXVIII. Aug.

Hæc autem in circuitu tumbæ leguntur: *M.re Charles de Livron marquis de Bourbonne, souverain de Vauvillars, chevalier des Ordres du Roy & son lieutenant en la province de Champagne, &c.*

XLVI. Antonius d'Aix de la Chaise reverendi patris de la Chaise Jesuitæ Regi a confessionibus frater, filius Georgii comitis de la Chaise ex Renata de Rochefort, dimissa abbatia Cassaniæ, Ambroniacensem obtinuit die 1. Nov. 1691. cujus possessionem adeptus est per procuratorem 17. Nov. 1692. Obiit apud Montem-Brisonem mense Januario 1694.

XLVII. Claudius Bouchu filius Claudii Regi a sanctioribus consiliis, a Rege nominatus 10. April. in festo Paschæ an. 1694. possessionem apprehendit per procuratorem 2. Julii ejusdem anni.

JUGUM-DEI.

LE JOUG-DIEU.

CŒNOBIUM B. MARIÆ DE JUGO-DEI, ordin. S. Benedicti, non longe a Villa-Franca in tractu Belli-jocensi, conditur a Guichardo de Bello-joco & Luciana ipsius conjuge, circiter annum 1110. sed profecto ante 1116. ut pote adhuc vivente, imo curante Bernardo Tyroniensi abbate, qui non nisi hoc anno in cœlum evolavit. Non ignoramus quidem aliis fundatum fuisse 18. Junii an. 1118. & Severtio an. 1129. Sed hæc præponderare primæ sententiæ nostræ nullatenus possunt; utique vero conciliari, adeo ut fortasse charta fundationis exarata non sit ante annum 1118. & quæ primo tantum sex monachorum cellula Brolio Benedicto, uti parenti, subjecta erat, ex vita S. Bernardi Tyroniensis, processu temporis in abbatiam excreverit an. 1129. Ceterum pius fundator jacet Cluniaci, ubi factus monachus, feliciter obiit anno 1137. At vero fratres de Jugo-Dei sedem mutandi ob aëris intemperiem licentiam postularunt an. 1681. ex commentariis diœcetarum, qua tandem obtenta, anno 1688. mense Martio in unum corpus cum Villæ-Francæ canonicis coaluerunt Rege permittente, istamque unionem confirmante domino de Moranges Lugdunensis archiepiscopi vicario generali.

INDEX ABBATUM.

I. GAUCERIUS vel GAUCERANNUS, quem tradunt primum abbatem aut superiorem a S. Bernardo Tyroniensi institutum fuisse, Cistercii postea mortuus est. Cujus obitus notatur III. idus Decembris.

II. Engelbertus itidem S. Bernardi Tyroniensis discipulus Gaucerio successit, mortuus IV. nonas Aprilis.

III. Guido I. de Quinciaco præerat an. 1182. A quo circiter tempore, anno videlicet 1178. prioratus Sellionis a Jugo-Dei dependens ordini Carthusiensi adscriptus est.

IV. Rainaldus 1186. quo anno Carthusiæ Sellionis ascetæ prioratum vallis S. Stephani seu de Monte-merulæ, juris adhuc abbatiæ de Jugo-Dei, sub Sellione, compensationis nomine eidem abbati reliquerunt, ut ex eodem fieret abbatia quindecim monachorum Tyroniensis professionis, ex tabulario Montis-merulæ, unde has litteras in probationibus hist. Sebus. descripsit vir clar. Samuel Guichenon, pag. 120. eaque cessio vim habuit usque ad annum 1212.* quo antedictum prioratum ad ordinem Carthusiensem translatum, summus pontifex Innocentius non amplius subjectum abbatiæ de Jugo-Dei, sed potius ad obedientiam Sellionis reverti debere declaravit; ex tabulario Montis-merulæ & ex chron. MS. D. Dumoulin. Exinde tamen facta est compositio inter abbatem & conventum de Jugo-Dei & priorem ac fratres de Carthusia Sellionis, quam Honorius papa ratam habuit VI. nonas Octob. an. 1220.* Vide prob. hist. Sebus. pag. 121.

*1210. ex libr. Sebus. part. 2. pag. 82.

*1221. Ibid.

V. Aimo abbas & Johannes prior de Jugo-Dei præfatæ compositionis anni 1220. cum priore & conventu Montis-merulæ auctores fuere. Vide hist. Sebus. p. 2. pag. 82. & Severtium p. 263. Fatis concessit Aimo V. idus Januarii.

VI. Johannes I. de Cariloco in ecclesia de Jugo-Dei hoc epitaphium habet, inquiunt Sammarthani: *Hic jacet Johannes de Cariloco abbas de Jugo-Dei, qui obiit millesimo trecentesimo-trigesimo, die Veneris post......*

VII. Lancelottus de Cariloco prior S. Irenæi, anno 1339. obsequium juravit archiepiscopo Lugdunensi.

VIII. Petrus I. anno 1354. die 14. Aug. Lugdunensi capitulo subjectionem debitam pollicitus est.

IX. Guido II. Tremblais 1375.

X. Franciscus de Tremblais eodem an. 1375.

XI. Hugo de Bufferiis admissus 17. Decemb. 1417. obedientiam promisit archiepiscopo Lugdunensi.

XII. Antonius I. de Pastorelli monachus de Jugo-Dei & prior Jamesiaci, eligitur abbas mense Aprili anni 1425. per obitum Hugonis.

XIII. Petrus II. Lugdunensi capitulo pollicetur obsequium an. 1429. 25. Martii. Vide Severtium p. 354.

XIV. N. abbas electus confirmatur a capitulo Lugdunensi an. 1447. ex lib. 18. actorum capitularium.

XV. Guillelmus des Ayeux *forte* des Aies electus an. 1466. confirmatur eodem anno per Carolum Borbonium archiepisc. Lugdunensem, ex lib. 22. actorum capituli. Æmulum passus est Guillelmum Achier.

XVI. Antonius II. des Aies 1476. Obierat 1477.

XVII. Claudius I. du.... 1483.

XVIII. Johannes II. du Perac filius Johannis proregis agri Lugdun. ex Claudia Laurencin.

XIX. Laurentius *al.* Mauricius du Perac frater Johannis præcedentis.

XX. Ogerius de Chembray filius Jacobi * domini de Thaveray, ballivii Ebroicensis, ex Johanna d'Anfreville, frater vero Nicolai baronis de Chembray, Johannæ abbatissæ Montivillarii, &c. fuit abbas commend. Corneliarum in diœcesi Lexov. & Jugi-Dei ac prior de Charolles; quem auctor Neustriæ Piæ nonnulla cœnobio Falesiæ tradidisse notat, sub abbate Johanne de Glatigny, qui rexit ab anno 1521. ad 1540.

XXI. Simon de Petra-viva 1564. ex Sammarthanis.

XXII. Aimo II. seu Amedeus de Baronat 1590. etiam abbas Cassaniæ.

XXIII. Petrus III. d'Espinac per obitum præcedentis, archiep. Lugdun.

XXIV. Claudius II. de Ponceton filius Alexandri militis domini de Franchelins & Johannæ de Grandris præerat an. 1600. ex Sammarth.

XXV. Antonius III. Larrige 1610. & 1617. ex Sammarth.

XXVI. Rogerius de Nagu 1624. ex Samm. filius Francisci de Nagu marchionis de Varennes, regiorum ordinum equitis & proregis Aquarum-mortuarum ex Eleonora du Blé d'Huxelles.

XXVII. Alexander de Nagu de Varennes 1640. frater præcedentis, comes Lugdunensis, prior S. Marcelli Cabilon. & abbas B. Mariæ de Jugo-Dei.

XXVIII. Angelicus d'Entragues adhuc 1698. ex commentariis diœcesetarum.

* Hic Jacobus cum aliis regni proceribus congregatis in aula regii palatii castri civitatis Nannetensis in ducatu Britanniæ, ratam habet pacem initam Reges inter Franc. & Angl. anno 1498. Rimerii tom. XII. pag. 707.

S. PETRUS LUGDUNENSIS.

S. PIERRE DE LYON.

HAud satis certa est origo hujus sacri parthenonis ord. S. Benedicti. Equidem si genuinum esset S. Aunemundi Lugdun. episcopi testamentum*, quod in archivo S. Petri servatur, illius auctor agnoscendus foret Albertus, vir nobilissimus, qui unus ex primis conversis exstitit non diu post passionem S. Irenæi ejusque sociorum, qui quidem Albertus fundum ad construendum monasterium cum prædiis contulisse, & duas ibi filias suas, quarum una Radegundis, Aldegundis altera, consecrasse dicitur, uti & Pernetam, fratris sui Silvini filiam, cognomento Sibillam. Verum exstat in eodem archivo vetus instrumentum melioris notæ, quod exscripsimus, datum anno Guntchramni regis vicesimo-sexto, quo Girartus quidam cum uxore sua Gimbergia res suas eidem parthenoni tradit propter Adaltrudem filiam suam, sponsam Christi benedictam in monasterio, quod est dedicatum in honorem S. Petri, situm in Lugdunensi civitate inter Rhodanum & Ararim, substructum a rege Gaudisello & a regina Theudelinda sponsa sua piissima, quæ ineunte seculo VI. Genevæ, ubi regnabant, magnificentissimam basilicam ædificasse & S. Victoris reliquias in eam Soloduro transtulisse perhibetur; favetque S. Petri Lugdunensis traditio, quæ

* Editum est tom. 1. Annal. Bened. pag. 690.

Ch. 1, col. 1.

Valef. rerum Francic. lib. 16. pag. 512.

Godefilum primum suum conditorem agnoscit. Ceterum is esse videtur parthenon Lugdunensis, ex quo quidam Eulalius puellam rapuerat & sibi copularat, ut tradit Gregor. Turon. lib. x. hist. cap. VIII. Idem porro S. Petri monasterium seculo septimo instauravit Aunemundus * Lugdunensis antistes, & post eum Leydradus episcopus labente seculo VIII. *ubi nunc, inquit epistola ad Carolum-magnum, sanctimoniales triginta duæ secundum institutionem regularem habitant.* Floret hactenus nobilium virginum frequentia, necnon magnifico ædificiorum apparatu.

* S. Chaumond.

Abbatissarum catalogus.

I. Raimundia filia Radulfi &

II. Wadamodia filia Constantini virorum nobilium, si qua fides prædicto S. Aunemundi testamento, primæ hujus loci exstiterunt abbatissæ.

III. Radegundis &

IV. Animonia florebant tempore ejusdem Aunemundi, hoc est circa annum 654. ex ejusdem S. Martyris testamento.

V. Lucia &

VI. Petronilla ejusdem S. Aunemundi sorores, una post alteram successisse traduntur.

VII. Dida præerat tempore Fulcoaldi episcopi Lugd. quo annuente Proculus Arvernensis præsul corpus S. Boniti antecessoris sui ab ecclesia hujus S. Petri parthenonis Arvernos, per suos legatos transtulit, primum quidem resistente Dida, at postmodum consentiente, retenta parte amphibali, quo viri sancti caput tegebatur.

VIII. Adalaisia memoratur in veteri necrologio S. Petri anno circiter 780. qua sedente, hanc abbatiam a fundamentis restauravit Leydradus archiepisc. Lugdunensis, & in ea triginta duas moniales secundum institutionem regularem viventes habitare constituit.

IX. Agnes I. de qua laudatum vetus necrologium sic habet: *Domina Agnes abbatissa S. Petri puellarum, magnæ fuit probitatis & sanctitatis, quæ obiit anno Domini 800.*

X. Deidona abbatissa ex monasterio S. Petri puellari memoratur in pervetusto necrologio Augiensi, post Bartholomæum abbatem Insulæ Barbaræ, qui Campioni Benedicti successori aut potius vicario suffectus fuit, ac Stephanum abbatem ex monasterio S. Ragneberti.

Analect. Mabill. tom. IV. pag. 645.

XI. Noëmy I. obiit anno 832. ex prædicto necrologio.

XII. Pontia defecit an. 850. *Ibid.*

XIII. Oda I. successit Pontiæ & annis 45. bene de suo cœnobio merita præfuit; de qua sic habetur in necrologio: *Anno Dom. Incarnationis 895. obiit bonæ memoriæ Oda abbatissa S. Petri.* Ejus vero temporibus Lotharius rex, dum Lugduni versaretur, orationis causa divertit ad puellare monasterium S. Petri, eique cellam S. Maximini in comitatu Mauricienti contulit pro anima parentum suorum, necnon dilecti fratris sui Ludovici imperatoris, fratris quoque sui Caroli quondam piissimi regis, cujus ibidem corpus an. 863. sepulturæ traditum est, &c. *Dat. XV. cal. Junii anno, Christo propitio, regni dom. Hlotarii gloriosi regis octavo, ind. XII.* (hoc est 864.) *Actum civitate Lugduni in Dei nomine feliciter, Amen.*

Ch. IV. col. 4.

XIV. Berarda I. sive Bernarda vivere desiit an. 900. ex necrologio.

XV. Garamburgis I. seu Haramburgis & Eremburgis interiit an. 925. *Ibid.*

XVI. Elisabetha moritur an. 936. *Ibid.*

XVII. Rolindia I. memoratur in necrologio his verbis: *Obiit anno Domini 988. bonæ memoriæ Rolindia abbatissa, quæ reparari fecit hanc domum.*

XVIII. Aycelina an. 993. ratam habuit donationem factam ecclesiæ S. Irenæi Lugdun. ab Artaldo Forezii comite. Vide Paradinum, lib. 2. capp. 24. & 25. Ejus quoque fit mentio idibus Apr. in necrologio parthenonis Legniacensis *Legneux-les-Boüin*, quem condidisse fertur.

XIX. Berarda II. recensetur in veteri necrologio his verbis: *Anno Incarn. Dom. 1016. obiit bonæ memoriæ Berarda abbatissa S. Petri.*

XX. Adelais seu Alix Artaudi memoratur ibidem an. 1044. quo dicitur obiisse. Fortasse vero ea est Adzelena seu Adhelina quæ tacito, cujus abbatissa erat, monasterio testis an. 1022. memoratur in charta Saviniacensi.

XXI. Alisia reperitur in veteri charta anni 1070. quæ quidem in scuto gentilitio tria lilia aurea prætulisse fertur.

XXII. Noëmia II. de Vanoc obiit 1090. ex eodem necrologio. Porro in iis, quæ hactenus diximus, fere sola nobis præluxit authoritas nostri D. Cl. Estiennot.

XXIII. Agnes II. præerat temporibus Gauceranni archiepiscopi Lugdun. & Hugonis de Beaujeu abbatis S. Justi Lugdun. qui scilicet ingressi capitulum sanctimonialium, Agnetem abbatissimam & ceteras ancillas Dei deprecati sunt, ut servis Dei eremitis commorantibus in montanis super parochia, quæ vocatur Villa-bosci, perpetuo calumniam dimitterent, quam in decimis laborum ipsorum habere se asserebant, quæ tantorum virorum petitionem spernere erubescentes concesserunt eis quæ petebant, &c. Sub hæc vero tempora restitutam fuisse in hoc cœnobio disciplinam regularem discimus ex epist. 2. Bernardi primi prioris Portarum, quam Chiffletius edidit in manuali solitariorum. Inscribitur scilicet sanctimonialibus Lugdunensibus, haud dubie S. Petri, quas hortatur ad servandam magno animo, quam recens excitaverant, regularem disciplinam.

XXIV. Oda II. Johanni I. abbati Bonarum-Vallium liberum omnium rerum transitum in portu Lugdunensi super Rhodanum, concedit per manum Stephani Vienn. archiepiscopi.

XXV. Rolanda seu Rolindis memoratur circa medium secul. XII. in chartis Bonarum-Vallium; & certe occurrit an. 1157. in schedis Samuelis Guichenon apud dominum de la Vallette.

XXVI. Garamburgis II. 1195. *Ibid.*

XXVII. Agnes III. de Guines 1198. ex hist. Seguf. pag. 448.

XXVIII. N. de Berrarde 1215. in schedis Samuelis Guichenon apud D. de la Vallette.

XXIX.

XXIX. Elisabeth II. 1220. *Ibid.*

XXX. Beatrix I. de Maurienne * 1223. *Ibid.*

XXXI. Willelma I. de Forez comitis Forezii soror 1236. *Ibid.*

XXXII. Willelma II. de Monferrand 1244. *Ibid.*

XXXIII. Agnes III. de Chalon 1246. *Ibid.* Ea vero fortasse est H. id est Hagnes, quæ anno 1253. nonnulla cedit priori & fratribus Portarum apud Villeboys, cujus cessionis litteras refert domnus Estiennot, t. VI. Fragmentorum pag. 27.

XXXIV. Alix I. seu Adelais de Savoye Thomæ comitis Sabaudiæ & Margaretæ de Faucigny filia 1254. ex schedis D. Guichenon.

XXXV. Beatrix II. d'Artois 1260. apud Guichenonem.

XXXVI. Bruna-Bona de Grammont 1266. duobus auctoribus laudatis in eamdem conspirantibus sententiam.

XXXVII. Agatha de Savoye 1279. secundum Guichenonem, cujus loco D. Estiennot Beatricem d'Artois iterato reponit annis 1269. & 1280. Ceterum eadem est fortasse quæ Agatha Gebennensis dicta memoratur in necrologio Talueriæ VI. cal. Decembris.

XXXVIII. Agnes IV. de Beaujeu 1280. ex eodem Guichenone.

XXXIX. Agnes V. de Charving 1292. *Ibid.* Vacabat autem abbatia 1298.

X L. Margareta de Solignac exorta nobili quondam gente in tractu Vellavorum, quæ nunc amisso nomine transiit ad gentem de Polignac, occurrit an. 1336. tum apud Guichenonem, tum apud Estiennot, de qua sic habet necrologium S. Petri de Casis: *IV. Januarii* al. *XVI. calend. Febr. obiit Margareta de Soloniaco monialis hujus monasterii, quæ fuit abbatissa S. Petri Lugdunensis.*

XLI. Sibilla I. de Varennes dicta de Rhenny *al.* Rapetour 1337. & 1339. quo anno die 25. Jan. in majori basilica S. Johannis Lugdun. debitum obsequium archiepiscopo juravit, ex codice MS. statutorum. Obiit an. 1348.

XLII. Agnes VI. de Guines 1357.

XLIII. Huguetta * de Thurey 1370. 73. & 74. quo anno prioratus *Morence*, de consensu capituli majoris ecclesiæ, abbatiali mensæ unitus est, ex archivo capituli. Legimus autem in chartis Bonarum Vallium Huguettam de Chivreyo an. 1378. legendum putamus de Thureyo.

* *al.* Agnha.

XLIV. Ricarda de Saluces 1386. & 1388. ex tabul. de Villa-nova.

XLV. Antonia I. de la Rochette 1390. ex eodem tabul. 1394. ex Guichenone & 1398. in testamento Ainardi de Villeneuve, cujus cognata dicitur.

XLVI. Petronilla seu Petrona d'Albon 1435. ad quam spectare conjicimus id quod legitur in actis capituli S. Johannis Lugdun. lib. XIV. fol.

* Noster D. Cl. Estiennot ab ista abbatissa longe aliter seriem deducit. Eam scilicet rexisse tradit ab an. 1090. ad 1125. Willelmam I. de Forez ab an. 1125. ad 1151. Aloysiam sive *Lonz* de Forez per duos circiter annos, Guillelmam II. de Monferrand ab an. 1153. ad 1198. Agnetem de Chalon ab an. 1198 ad 1229. Adelaidem de Savoye ab an. 1229. ad 1254. Agatham de Savoye ad an. 1258.

A 185. & 193. his verbis: *Anno Christi 1434. cum defuncta abbatissa, in eligenda & substituenda altera spatio mensium trium non convenirent moniales, Archiepiscopi vicarius & officialis, de consensu capituli majoris ecclesiæ, abbatissam elegere novam, quam Romæ auctoritate apostolica per bullam confirmatam obtinuerunt.* Parentes vero habuisse dicitur in genealogia marescall. Franciæ Guillelmum d'Albon & Alcidem de l'Espinasse.

XLVII. Alix II. de Vassail *al.* de Vassalieu 1443. ex eodem Guichenone; de qua etiam interpretari licet quod legitur lib. 19. actorum capituli S. Johannis fol. 198. Anno scilicet 1453. valde
B conquestas fuisse religiosas monasterii S. Petri, quod ab abbatissa durius tractarentur, nec multo post communi consensu omnes moniales de injusta vexatione provocasse ad capitulum majoris ecclesiæ, cujus nomine scriptum est ad ducem Borbonium patrem Caroli archiepiscopi electi & ad Johannem Borbonium episcopum Aniciensem, archiepiscopatus Lugdun. administratorem, qui privatas illas querelas & domesticas discordias facile composuerunt. Ceterum ea videtur esse Alissandra de Vassello, quæ tam fortiter ac religiose pugnavit contra canonicos S. Nicetii pro sacris reliquiis S. Aunemundi, an. 1456. vide Sever-
C tium in archiep. Lugdun. n. 45. §. 5. p. 152.

XLVIII. Maria I. d'Amanzé de Chaufaille successisse videtur an. 1456. ex instrumento hujus anni inter acta capituli majoris ecclesiæ, quo deputantur quidam canonici pro inquisitione in novam S. Petri abbatissam; quo tempore & illud plane memoria dignum accidit, quod cum in eodem cœnobio decem & septem virgines absque sacro velamine essent, hoc est non professæ, sacrum velamen, annuente capitulo, in basilica S. Johannis susceperint. Porro Maria d'Amanzé memoratur apud Guichenonem an. 1473.

XLIX. Sibilla II. d'Albon recensetur in genea-
D logia hujusce gentis apud Severtium in arch. Lugd. n. 122. pag. 395. circa an. 1477. sed omittitur tum a Guichenone, tum a nostro Cl. Estiennot.

L. Maria II. d'Albon memoratur apud eumdem Severtium, quam tradit antea fuisse priorissam de Poüilly.

LI. Guicharda d'Albon soror Johannis abbatis Saviniac. neptisque, ut aiunt, Petronillæ superioris, præerat an. 1487.

LII. Guillelma III. d'Albon soror *al.* neptis præcedentis, nata 1447. ex laudata genealogia, regimen suscepit an. 1493. ex bulla Alexandri VI. papæ pro sacro pignore S. Aunemundi reli-
E quiarum, apud Severtium n. 45. §. 6. art. 24. Defuncta vero 1503. jacet cum fratre suo Robineto d'Albon coram altari B. Mariæ ad latus dextrum principis aræ, cum hac inscriptione: *Cy gist venerable & religieuse dame madame Guillemette d'Albon, en son vivant abbesse de ceans, & prioresse de S. Symphorien & de Nolly* * *de l'ordre S. Benoist, qui trespassa le X. jour de Juillet* * *l'an 1503. & frere Robinet d'Albon hostelier de Montferrand, frere germain de ladite dame, qui trespassa le X. Septembre 1492. Priez Dieu qu'il ait mercy de leurs ames.*

* *al.* de Poüilly, ex D. le Laboureur, *tom.* 2. Maceriarum Insulæ Barbaræ, *pag.* 153.

* *Juin*, ex Severtio.

LIII. Francisca I. d'Albon S.t André neptis superioris, abbatiæ realem accepit possessionem die 2. Novemb. an. 1503. Memoratur & an. 1506. a Guichenone.

LIV. Antonia II. d'Armagnac vel d'Armignac, ut habet Guichenon, reperitur annis 1510. 18. 28. & 29. quo anno transigit cum capitulo S. Justi; ac proinde ipsa regente, anno 1513.* 22. Aprilis datum est placitum Ludovici Francorum regis in parlamento Parisiensi pro reformatione S. Petri Lugdunensis, ad quod accessit bulla Leonis X. papæ pro uniendo illo monasterio Gazalinæ congregationi, data Romæ apud S. Petrum an. 1516. v. idus Junii, pontificatus anno quarto ex archivo S. Illidii Claromontensis; cui congregationi adhæsit usque ad annum circiter 1635. Memoratur in necrologio S. Laurentii Bituric. cujus alumna prius exstiterat, die 14. Martii *al.* 12. Vide Severtium in archiep. Lugdun. n. 45. §. 5. art. 13.

* Id attribuitur præcedenti abbatissæ in hist. Segus. D. de Lamure, *pag.* 457.

LV. Johanna de Touzelles gente nobilissima in Arvernis nata, ex moniali S. Laurentii Bituricensis abbatissa S. Petri Lugdunensis, varias iniit compositiones annis 1540. 44. 45. & 46.

LVI. Francisca II.a de Clermont innotescit ex epitaphio, quod legitur in capitulo his verbis: *D. O. M. & perenni memoriæ Franciscæ de Clermont virginis prudentissimæ, hujus cœnobii antistitis dignissimæ, genere æque ac pietate clarissimæ, quæ superatis in divini cultus assiduitate, monasticæ disciplinæ integritate, & pervigili sacrarum virginum custodia, vitæ laboribus, inter omnium lachrymas diem obiit extremum pridie nonas Novembris anno ætatis suæ* LXXXII. *sacræ præfecturæ* XLVIII. *Reparatæ salutis* M. D. XCIX. *Requiescat in pace.*

LVII. Francisca III. de Beauvilliers de Fresne Claudii comitis de S.t Aignan proregis Andium ex Maria Babou de la Bourdaisiere filia, cujus sorores Maria Montis-martyrum juxta Parisios & Claudia Pontis Dominarum abbatissæ, ex moniali Belli-montis prope Turones, nominatur abbatissa S. Petri Lugdun. 3. Januarii an. 1600. Hæc, anno 1605. sacras B. Gabini reliquias ab Urbe allatas & collegio Societatis Jesu traditas, theca argentea inclusit. Ea quoque frequentiorem monasterii aditum Eleonoræ Robertæ viduæ Francisci de Maudelot regii quondam in agro Lugdun. gubernatoris, atque adeo primariis urbis matronis interdixit. Denique posito hujus parthenonis regimine, Avennaci diœc. Remensis administrationem suscepit, secum abducta N. d'Arbouze pietatis eximiæ sanctimoniali.

LVIII. Maria III. de Levis de Ventadour filia Annæ ducis de Ventadour & Margaretæ de Montmorency, soror autem Annæ Bituricensis archiepiscopi & Ludovici Herculis præsulis Mirapicensis, primum fuit sanctimonialis apud Calam,* tum coadjutrix Avennaci, ac deinde sancti Petri Lugdunensis abbatissa ex permutatione cum præcedenti, quam Paulus V. approbavit bulla data v. idus Martii anno 1610. Rexit ad annum 1632. quo circiter tempore ablata cura monasterii patribus S. Illidii, Lugdunensi archiepiscopo cessit. Obiit an. 1649. vel 1650. cum jam pridem abbatiam pro prioratu de Poüillé commutasset.

* Chelles.

a Ea est procul dubio, quam D. du Fourny in hist. Silvis & aquis præfectorum Margaretam vocat, filiam, inquit, Antonii II. hujus nominis, baronis & vicecomitis de Clermont, ex Johanna de Poitiers, sorore ducissæ Valentinensis, quam duxerat uxorem an. 1516.

LIX. Carola de Guise de Lorraine ex Jotrensi* monasterio assumta, præfuit ab anno 1632. ad 1635. quod defunctam autumamus, siquidem præmaturo fato sublata dicitur.

* Jouarre.

LX. Elisabeth d'Espinac Johannis equitis, Burgundiæ proregis & Magdalenæ de Chambellan d'Oisilly filia, neptis vero Petri d'Espinac Lugdunensis archiepiscopi, adhuc tenerrima an. 1583. in hoc monasterio Deo dicata, cum esset sacræ supellectilis custos, tumulum Caroli regis Burgundiæ seu Provinciæ mortui an. 863. ante majus altare locatum reperit. Abbatissa autem nominatur an. 1635. plenaque dierum ac bonorum operum obiit feliciter an. 1648.

LXI. Anna d'Ailly de Chaulnes filia Honorati d'Albert ducis de Chaulnes paris Franciæ & polemarchi, necnon equitis torquati ex Carlotta d'Ailly, renuntiatur abbatissa S. Petri Lugdunensis an. 1649. cujus pene totius cœnobii ædificia magnifice instauravit, sacramque supellectilem mire exornavit & auxit. Diem supremum obiit 4. Febr. 1672.

LXII. Antonia d'Ailly de Pequigny de Chaulnes monialis Liberæ abbatiæ *aux Bois* in suburbio S. Germani apud Parisios, soror præcedentis, ei successit mense Martio an. 1672. tum die 9. Maii habitum Benedictinum suscepit ab episc. Tutelensi, in sacello monialium S. Sacramenti. Deinde possessionem adiit 5. Junii 1672. E vivis egressa est 1708. mense Maio.

LXIII. Guyonna Francisca Judith de Cossé de Brissac filia Timoleonis comitis de Cossé, regiorum ordinum equitis ac regii panarii curatoris ex Maria Chavron domina d'Ormeilles, prius ordinis Cisterc. alumna, cum tunc esset Calensis abbatiæ sanctimonialis, abbatissa S. Petri Lugdunensis a Rege Christianissimo designata fuit 2. Julii 1708. Possessionem adepta 2. Maii 1709. benedictionem percepit 17. Martii 1710. ab archiepiscopo Lugdunensi. Præest hactenus feliciter & utinam ad plures annos.

DESERTA.

N. DAME DE LA DESERTE.

BLANCHA DE CHALON Bellæ villæ domina, uxor Guichardi toparchæ de Bellojoco an. 1304. (non 1269. uti legitur in hist. Cabilon. pag. 196. auctore Claudio Perry Soc. Jesu presbytero) in suis ædibus de Deserta Lugduni positis in parochia Plateriæ, de consensu Ludovici de Villars archiepisc. monialium S. Claræ cœnobium instituit, multisque prædiis ac possessionibus auxit, ut non mendicarent. Eo in statu permansit hæc familia ab anno prædicto ad 1503. quo Julii papæ II. rescripto, Benedictino deinceps ordini adscripta fuit & hactenus adhæret.

ABBATISSÆ ORDINIS S. CLARÆ.

I. MATHEVA vel MATHIA.

II. Johanna I. 1315.

III. Yolendis de Bello-joco Guichardi * & Blanchæ fundatorum filia, primum nupsit Guichardo de Marzé, quo defuncto sponsum sibi Christum delegit, facta sanctimonialis in hoc cœnobio, cui postmodum præficitur anno circiter 1318.

*al Bernuderii de Mercœur domini d'Ussel.

IV. Beatrix I. de Segrens an. 1326. quædam comparavit.

V. Jacquelina de Cré *al.* de Laire reperitur an. 1331.

VI. Guillelma innotescit ex testamento solemni Johannis Bonæ-diei thesaurarii Lugdunensis an. 1336. 25. Septembr. in quo sic legitur: *Item sorori Guillelmæ filiæ quondam Petri Buerii, nunc abbatissæ Desertæ Lugduni consanguineæ meæ tres solidos grossorum Lugdunensium argenti, pro suis necessitatibus relevandis, semel do, lego.*

VII. Catharina I. de Vassalieu 1351.

VIII. Richella de Varey 1359.

IX. Isabella I. Duys 1371.

X. Isabella II. Jofferi *de Jofray* rexit ab anno 1382. ad 1406.

XI. Stephana de Chalantin 1406.

XII. Amphelisia Burlé sedit ab anno 1406. ad 1413.

XIII. Bernarda Barral ab an. 1413. ad 1425.

XIV. Beatrix II. Thimote *al.* Teimele curam habet cœnobii ab an. 1425. ad 1436.

XV. Catharina II. Carroniere. 1436.

XVI. Antonia I. d'Aunaire *al.* de Turnaire rexit per aliquot menses anni 1480.

XVII. Antonia II. de Lupercieu 1481. ad tres annos.

XVIII. Margareta I. de Varey 1484.

XIX. Antonia III. de Birieux eodem anno.

XX. Catharina III. Garin 1493.

XXI. Catharina IV. de Vallieu præest ab anno 1501. ad 1507. qua sedente monasterium ordini S. Claræ hactenus addictum, Benedictino attribuitur bulla Julii papæ II. anno pontificatus primo.

ABBATISSÆ ORD. S. BENEDICTI.

I. PETRONILLA DE LA POEPE pedum gerit ab anno 1507. ad 1513.

II. Johanna II. de Gramont 1513.

III. Catharina V. de Gramont ab an. 1514. ad 1521.

IV. Antonia IV. de S.t Amour ab an. 1521. ad 1545.

V. Catharina VI. *al.* Claudia, de Clerat præficitur Desertæ anno 1545. sedetque ad annum 1566.

VI. Ludovica du Mas ab an. 1566. ad 1585.

VII. Laurentia Bernarda du Bourg 1585. per aliquot menses.

VIII. Guidona de Chapponay filia Nicolai domini de l'Isle & de Faisin ex Helena d'Albice, Jursiaci in Forezio sanctimonialis *Jourzé*, bulla Sixti papæ V. abbatiam Desertæ consequitur an. 1585. eique præfuit in sollicitudine ac profuit

A annis 31. Jacet in oratorio Desertæ cum hac inscriptione:

En repos sous cette lame
Gissent les cendres d'une dame;
Dont le renom vivra toujours.
Elle a à la fin de ses jours
A nos cœurs sa vertu remise,
Nous son corps au chœur de l'eglise.

IX. Margareta II. de Quibly primum coadjutrix anno 1613. deinde abbatissa 1618. post obitum Guidoniæ, munus suum rite administra-
B vit. Enim vero gregem suum non minus factis quam verbis ad emendatioris vitæ semitam reduxit, sive quæ privata erant communia efficiendo, solitudinem ac silentium inducendo, septa regularia claudendo, ac demum statuta pro cœnobii regimine condita, Urbani VIII. auctoritate pontificatus anno secundo firmari curando. Anno 1669. coadjutricem habebat Mariam de Terreneuve suam neptem, quæ, uti videtur, ante amitam decessit. Margareta denique virtutibus gravior quam annis migravit ad Dominum anno 1675. die XII. Junii, elogio funebri ac historico celebrata, quod typis Lugdunensibus editum est.
C X. Margareta III. de Quibly amitæ cognomini successit anno 1675.

XI. Antonia V. de Chastillon monialis S. Petri Lugdunensis, a Rege nominata legitur 14. Aug. 1701. ac benedicta 17. Febr. in sua ecclesia ab episcopo Cabilonensi.

BRIENNA.

BRIENNE lez ANSE.

B. MARIA DE BRIENNA juxta oppidum Ansam in agro Lugdun. fuit olim Clarissarum, nunc Benedictinarum virginum ab anno 1697. ex commentariis diœcetarum. Hunc vero
D parthenonem fundavit anno 1304. Blancha de Cabilone, ipsamet quæ Desertam ejusdem instituti cœnobium eodem anno condidit.

SERIES ABBATISSARUM.

I. CATHARINA abbatissa B. Mariæ de Brienna prope Ansam quædam permutat an. 1320. cum Johanne de Palude Athanacensi abbate.

II. Johanna Guyot abbatissa Briennæ prope Ansam in tractu Belli-jocensi filia Claudii advocati-fiscalis Bressiæ, post annos viginti regiminis obiit, sepulta in claustro cum hoc epitaphio: *Icy gist le corps de sœur Jane Guyot, laquelle a esté*
E *abbesse du convent de ceans l'espace de 20. ans & trespassa l'11. de Mars 1491.*

III. Magdalena I. de Garadeur nominatur ab Henrico III. rege Francorum an. 1579.

IV. Magdalena II. d'Ars de la Raffiniere cessione superioris, cujus erat neptis, sub annua pensione sexaginta librarum, designatur ab Henrico IV. die ultima Januarii an. 1609.

V. Antonia I. de Franc ordinis S. Benedicti alumna, nominatione Ludovici XIII. Magdalenæ d'Ars denatæ successit die 4 Martii 1632.

VI. Antonia II. de Rossillon dicta de Combes

eligitur a sororibus circiter annum 1663. & præest usque ad annum 1675. quo demum cedere coacta est. A

VII. Claudia de Bessac de Grand-maison a Rege Ludovico XIV. nominata 6. Julii anno 1663. diu litigavit cum præcedente, quam demum vicit tum supremi consili edicto 30. Junii 1665. tum sanctimonialium declaratione, quod nunquam aliæ sibi præfuissent abbatissæ, præterquam a Regibus nominatæ, die 25. Maii 1675. ex quodam excerpto commentariorum supremi consilii apud Franciscum Pinsson, Regaliæ suæ, tom. 2. pag. 671.

VIII. Johanna Rousselet de Rouville cedente Claudia nominatur a Rege 15. Aug. 1696. Præerat sex monialibus an. 1698. ex commentariis diœcetarum. B

IX. N. Mignot designatur 14. Augusti 1704.

X. N. de la Barge schedula regia hujus loci abbatissa renuntiatur 8. Septembris 1706.

Chazaux lez Cornillon en Forez.

CASALE.

PArthenon B. Mariæ de Casali, olim clarissarum virginum in Forezio & in parochia de Firmigny, modo Benedictinarum in urbe Lugduno, fundatur an. 1332. 19. Sept. *al.* 1331. a Lucia de Bello-prandio *de Beaudisner*, pro sororibus octo & duobus sacerdotibus, obtenta prius permissione a Johanne papa XXII. die 2. Martii anno pontificatus decimo-sexto, subjiciturque guardiano Fratrum-Minorum conventus Montis-Brisonis. Chartam fundationis habes in hist. Lugdunensis ecclesiæ D. de Lamure pag. 360. quam quidem an. 1332. mense Oct. laudavit Petrus de Sabaudia Lugdunensis antistes. Cum autem postea in bellicis tumultibus dirutus fuisset, Lugdunum transfertur 8. Aprilis anno 1623. Sequuntur abbatissæ ex schedis viri clar. D. de la Vallette. C

Series abbatissarum.

I. LUcia vel Luqua de Beaudisner fundatrix, legitur abbatissa in schedis prædictis ad an. 1332. Verum in ipsius testamento quod condidit an. 1337. die 14. Aug. cujusque apud nos asservatur exemplar, nihil penitus innuit hac eam dignitate ornatam fuisse.

Tom. 5. fragm. historic. nostri D. Claud. Estiennot, pag. 135.

II. Alizia sive Adelais de Pierre-Gourde neptis fundatricis.

III. Jaquemetta de Chateauvieux paciscitur an. 1360. cum Guillelmo de Pictavia domino *baroniarum* Crucioli, Belli-prandii, & Cornilhonis, filio fundatricis.

IV. Margareta I. de Rochebaron.

V. Catharina I. Vigere abbatissa memoratur in instrumento anni 1431.

VI. Gabrielis I. Vigere *al.* de Layre filia Ludovici militis domini de Cuzieu in Forezio, ex Agnete de Chaluz.

VII. Catharina II. de Laur reperitur an. 1470. die 16. Aprilis.

VIII. Gabrielis II. de Layre, eadem fortasse ac prima ejusdem nominis, præfuisse dicitur annis 1489. & 1493.

IX. Benigna Mitte de Chevrieres filia Johannis militis ex Johanna de Laire domina de Cuzieu, antea monialis & priorissa B. Mariæ de Coyse in Argenteria, amita cedente facta est abbatissa Casalis anno 1507. Obiit 1537. postquam ipsius tempore hic parthenon ab ordine S. Claræ ad Benedictinum transiisset.

X. Margareta II. d'Amanzé filia Johannis ex Beatrice Mitte de Chevrieres, per amitæ quoque cessionem evasit abbatissa, eoque adhuc titulo gaudebat annis 1542. & 1548.

XI. Antonia de Chalançon *al.* de Rochebaron, cui successit

XII. Catharina III. de Brosses, quæ bullas obtinuit datas Romæ III. nonas Martii an. 1573.

XIII. Cecilia d'Amanzé nominatur a rege Christianissimo Henrico III. die 20. Septembris 1574. bullisque acceptis eodem anno, die 9. Octobris, benedicitur 24. Januarii 1576. Abdicavit postea in gratiam sequentis

XIV. Gilberta Francisca d'Amanzé de Chauffailles S. Petri Lugdunensis alumna, designatur abbatissa 1618. bullisque donatur a Paulo V. 1619. III. idus Junii, pontificatus ejusdem anno decimo-quinto. Ea vero sedente & curante conventus è Forezio Lugdunum transfertur anno 1623.

XV. Maria-Antonia de Varennes a Rege nominata 20. Januarii 1651. bullas accepit nonis Martii 1654. Obiit 30. Maii 1666. quo anno de ipsius vita & morte, Lugduni edita fuit encyclica epistola. Exstat quoque ejus elogium tom. 2. virorum ac feminarum illustrium ord. S. Bened. proximis seculis defunctorum, pag. 289. opera & studio Jacquelinæ de Blemur.

XVI. Maria Magdalena de Nagu de Varennes superioris soror ac itidem S. Petri Lugdunensis sanctimonialis, possessionem adepta est 13. Julii 1667. defuncta 2. Octob. 1696.

D XVII. Johanna-Maria de Rostaing regia schedula designatur abbatissa die 1. Novemb. 1696. Deinde bullas obtinuit idibus Januarii, ac possessionem die XI. Aprilis 1697. tandemque benedictionem percepit die 25. Aug. 1704.

XVIII. Margareta III. de Silvecane ex priorissa in locum defunctæ superioris successit mense Aprili an. 1721. Ipsa vero coadjutricem accepit Magdalenam de Silvecane priorissam mense Novembri 1723.

XIX. Magdalena de Silvecane ex priorissa in coadjutricem assumitur mense Novembri anno 1723.

E

* Apud D. le Laboureur tom. 2. Maceriarum Insulæ Barbæ pag. 514. legimus abbatissam Margaretam de Rochefort filiam Johannis II. domini de la Vallette ex Isabella de Faïn.

BELLA-VILLA.

Belle-ville.

FUndatur ad Ararim in tractu Belli-jocensi *le Beaujollois* ab Humberto dynasta Belli-joci an. 1159.* ind. VIII. decimo-sexto cal. Nov. sub titulo tantum prioratus, nec multo post Heraclii Lugdun. archiepiscopi decreto, consecratur a Pontio præsule Matisconensi. Deinde vero idem

* *al.* 1158.

Humbertus prædictam ecclesiam ad abbatiæ dignitatem provehi cupiens, an. 1164. ind. XIII. Drogone archiepiscopatum regente, coram capitulo Lugdunensi concordiam iniit cum Stephano priore S. Irenæi & successoribus ejus, quatenus ecclesia Bellæ-villæ, licet abbatialis, ecclesiæ nihilominus S. Irenæi subjecta permaneret, neque ulla unquam in illa electio fieret absque consensu prioris S. Irenæi; Unde ab ipso domus Bellæ-villæ fundationis primordio de fundatoris voluntate, statutum erat ut fratribus S. Irenæi procurationem unam annis singulis liberaliter exhiberet, a qua liberat eam Innocentius III. epist. 135. pontific. anno 1. Demum acta est dedicatio novæ basilicæ in honorem B. Mariæ virginis an. 1179. indict. XII. decimo-sexto calend. Augusti a Guichardo Lugdunensi antistite, non Gilberto, uti Severtius habet in hist. episc. Matisconens. pag. 144.

Abbatum indiculus.

I. STEPHANUS I. ex priore S. Irenæi, volente Humberto fundatore assumitur in primum Bellæ-villæ abbatem an. 1164. quem, inquiunt, Stephanus Matisconensis episcopus, rogatu Drogonis archiepiscopi, benedixit.

II. Petrus I. de Pomeriis electus tempore Guichardi archiepiscopi, sexdecim mensibus gubernavit.

III. Landricus Matisconensis canonicus, XII. cal. Octobris, consilio & voluntate dicti Humberti fundatoris & Guichardi Lugdun. archiepiscopi, successor datus, regimen suscepit XIII. cal. Decembris anni 1167. Anno seq. diebus 6. & 7. Julii novæ basilicæ fundamenta jecit, cujus exædificationi sumtus de suo præbere constituit Humbertus an. 1168.

IV. Pontius instante media Quadragesima, præsentibus Humberto fundatore & Guichardo Lugdunensi archiepiscopo, omnium assensu, in abbatem electus est, ac Dominica Passionis Lugduni consecratus. Sub eo perficitur ecclesia, quam Guichardus Lugdunensis archiepisc. cum Stephano Matiscon. & Jocio Acconensi præsulibus consecravit XVI. cal. Aug. an. 1179.

V. Petrus II. societatem precum iniit cum Jausserando abbate Insulæ Barbaræ seculo XII. desinente. Deinde anonymi cujusdam irrita fit electio an. 1201. quod non fuerit facta præsente priore S. Irenæi.

VI. Humbertus olim canonicus Belli-joci, bullam sibi & abbati de Jugo-Dei ab Honorio papa directam circa an. 1217. accepit. Obiit V. idus Aprilis anno incerto.

VII. Johannes I. reperitur 1220. & 1222. quo anno, cum Rainaldo Lugd. archiepiscopo, & Guillelmo Savigniacensi abbate controversiam inter Carthusianos Montis-merulæ & monachos de Jugo Dei composuit.

VIII. Stephanus II. obiit calendis Octobris circa annum 1234. sub quo Humbertus II. de Bello-joco Bellæ-villæ canonicos Regulares magnis auxit privilegiis.

IX. Guichardus Ruffi eligitur an. 1261.

X. Johannes II. Julien successit, cujus electionis & receptionis exstant litteræ an. 1266.

XI. Ludovicus I. de Juyeu electus fuit anno 1267. quo quidem anno prior Bellæ-villæ rogat priorem S. Irænei ut adesse velit electioni abbatis. Tum vero anonymus quidam electus abbas, sed needum benedictus ecclesiæ Lugdunensi obsequium & reverentiam exhibuit an. 1270. Dehinc anno seq. novi abbatis electio facta est, ad quam prior S. Irenæi a priore Bellæ-villæ invitatur. Item anno 1274. novi abbatis electio & receptio facta memoratur. Forasse vero alter ex illis fuit

XII. Guido, de quo necrologium S. Stephani Divion. *VIII. idus Julii depositio Guidonis abbatis Belle-villæ, canonici nostri.*

XIII. Petrus II. de Chastillon fidem obstrinxit Guillelmo Lugdun. archiepiscopo die 6. Nov. an. 1337. *al.* 1336. ex Severtio.

XIV. Hugo Ber promisit obedientiam Lugdunensi archipræsuli an. 1348.

XV. Stephanus III. Muleta fuit exsecutor testamenti dominæ Catharinæ de Varennes viduæ Hugonis Marchant equitis an. 1391.

XVI. Rolandus 1397.

XVII. Michaël Petit-Martin Rolandum excepit an. 1401. quo anno fidelitatis sacramentum præstitit archiepiscopo Lugdun. Obiit mense Septembri 1420. cum paulo ante, ut videtur, abdicasset.

XVIII. Guillelmus Bicheti fidem pollicitus est ecclesiæ Lugdunensi 9. Oct. 1420. quem, cum esse novum abbatem conjicimus confirmatum a capitulo Lugdunensi anno præcedenti, ex lib. XI. statutorum eccl. Lugdun.

XIX. Petrus III. Berlionis recipitur abbas 1429. cui capitulum ecclesiæ Lugdun. quatuor argenti marchas annuæ pensionis sibi debitæ ab abbatibus ultro dimisit an. 1430. propterea quod Arausicanus princeps & dux Sabaudiæ Bellam-villam deprædati fuissent, ex lib. XIII. statutorum capituli fol. 44.

XX. Stephanus IV. de la Chassaigne debitum fidelitatis obsequium juravit Carolo de Bourbon Lugdun. archiepiscopo, præsente Athanacensi abbate ipsius vicario, ac deinde capitulo 15. Junii 1454. Consecratur episcopus *in partibus* petente capitulo eccl. Lugd. ut vices ageret Caroli electi & confirmati, sed necdum oleo sacro perfecti sacerdotis an. 1465. die XI. Septemb. Reperitur abbas 1475. 76. & 77.

XXI. Johannes III. Guichardi ex priore & *correario modernus* abbas legitur in archivis cœnobii 1478. 84. 87. & 1490.

XXII. Bartholomæus Carlat sacrista, cooptatur in abbatem 12. Nov. 1498.

XXIII. Antonius Foudras filius Antonii domini de Courcenay ex Antonietta des Serpents *forte* de Saupans, cum tunc esset infirmarius S. Irenæi, electus fuit & confirmatus abbas Bellæ-villæ an. 1517. ex lib. XIII. statutorum capituli Lugdun. fol. 44. seque Antonium de Capella electum quoque a suis sodalibus vicit.

XXIV. Claudius I. de Capella 1524. is est

haud dubie Claudius, qui post obitum Francisci A abbatis Saviniaci an. 1520. subdelegatus est ad exsecutionem bullæ revocationis episcopatus Burgensis, ex prob. hist. Sebus. pag. 89.

XXV. Philippus I. de Chiel eligitur an. 1526.

XXVI. Philibertus de Chiel die 12. Junii 1535. delegatur ad exsecutionem bullæ suppressionis episcopatus Burgi in Bressia, ex hist. Sebus. part. 2. pag. 21.

XXVII. Philippus II. de la Granerie præpositus Massiliensis.

XXVIII. Petrus IV. d'Elbene 1566. per cujus obitum abbatia vacante, Rex nominavit œconomum in spiritualibus fratrem Johannem B Testenoire dicti monasterii priorem, 18. Julii 1595. idque magnum consilium in suos retulit commentarios 14. Septembris ejusdem anni.

XXIX. Claudius II. de Rebé præfuisse dicitur anno 1590. Nimirum fortasse post obitum Petri, hanc dignitatem ambivit; sed frustra: unde anno 1595. abbatia dicitur vacare per obitum Petri.

XXX. Franciscus de Rebé canonicus & comes Lugdun. itemque præpos. S. Petri Matiscon. & abbas 1599. obiit Matiscone 1642.

XXXI. Petrus V. Henry nobili & antiquo Henricorum genere satus, præerat 1614. 1620. C & 1626. quo Lugduni fortuito casu interemtus est.

XXXII. Ferdinandus de Neufville episcopus Macloviensis, deinde Carnotensis, abbas erat 1654. 76. & 80. Obiit 2. Jan. 1690.

XXXIII. Ludovicus II. le Prestre renuntiatur abbas 25. Martii 1690. Adhuc præerat 1698. simul abbas Brantolmiensis.

XXXIV. N. Terray nominatur a Rege mense Novembri 1717.

LE MIROIR.

MIRATORIUM.

CISTERCIENSIS ordinis abbatia virorum conditur an. 1131. ab Humberto de Coloniaco *de Coligny*, cujus nobilissimæ gentis multi proceres in ea sepulti jacent; conditur, inquam, non longe a Cusello oppido in Sebusianis, Ararim inter & Rhodanum fluvios, in vicecomitatu Burgundiæ & in jurisdictione * prætoris Cabilonensis. Chartam fundationis habes tom. XIII. Spicil. pag. 311. de qua etiam vide historiam Vastinensem Guillelmi Morin, lib. 1. pag. 227. Porro hunc locum, qui jam pridem quoad mensam abbatialem unitus fuit Cistercio, *fratres, nepotes & pene tota consanguinitatis meæ linea*, inquit Petrus E Venerabilis epist. 26. lib. IV. *a primo fundationis lapide, multo affectu coluerunt.*

* le baillage.

SERIES ABBATUM.

I. ROBERTUS subscripsit cum Engelerio Maceriarum primo abbate dono terræ de Glennon, quam Balmenses monachi an. 1146. Burchardo Balernensi abbati cesserunt. Ceterum is esse videtur, quem Rainaldus abbas Cistercii, invito Miratorii conventu exauctoravit, pro quo restituendo intercessit Petrus Venerabilis epist. 26. lib. IV. In schedis D. de Ganieres in bibliotheca regia asservatis omittitur.

II. Eustorgius emit duos mansos a Willelmo de Thurium an. 1151. idemque prima tantum sui nominis littera E. designatus concordiam fecit an. 1155. cum G. priore Gigniaci, hoc est cum Guidone de Mugnet; ex biblioth. Sebus. pag. 113. Qua de re exstat epistola Anastasii papæ IV. data XIV. cal. Martii indict. 2. anno 1154. pontific. anno 1. in bullario Cluniac. ubi Eustorgius expresse legitur. Fortasse etiam is est abbas Miratorii mirandus & admirabilis, quem Petrus Venerabilis epist. 47. lib. VI. suum consanguineum vocat.

III. Hugo I. successit Eustorgio.

IV. Galo excepit Hugonem. Uterque notus est ex schedis R. patris Andreæ Carmelitæ; nobis tamen haud mediocriter suspectus. Sane omittuntur hi duo in schedis D. de Ganieres.

V. Guido I. cognominatus Bordet in schedis D. de Ganieres, testis habetur anno 1158. in charta Guirrici filii Humberti fundatoris, t. XIII. Spicil. pag. 312. Idem an. 1167. vel 68. initam compositionem Hugonem inter Insulæ Barbaræ & Hugonem Bonæ-vallis abbates pro decima de Chaluas suo chirographo firmavit, ex Rude-ribus Insulæ Barbaræ auctore D. le Laboureur, pag. CXI.

VI. Hugo II. testis est in compositione anni 1188. inter Willelmum abbatem Cistercii & Stephanum de Monte S. Johannis, ex prob. hist. Vergiaci, pag. 167. Adhuc præerat 1191.

VII. Nicolaus 1193. & 1194.

VIII. Morannus 1199. ex schedis D. de Ganieres.

IX. R. 1216. in charta Balernæ, omittitur in serie D. de Ganieres.

X. Johannes 1220. in schedis D. de Ganieres.

XI. C. 1222.

D XII. B. 1224. Omittuntur hi duo in serie D. de Ganieres.

XIII. Johannes I. 1238. & 1232. in serie D. de Ganieres.

XIV. Vincentius 1243. mense Januario & 1247.

XV. Amedeus I. 1260. ex biblioth. Sebus.

XVI. Petrus I. abbas *del Mirour* ord. Cisterc. mense Maio anni 1264. testis fuit hominii, quod Humbertus de Buenc comiti Burgundiæ præstitit, pro feudo de Veyrie. Memoratur 1269. in serie D. de Ganieres; sed fortasse tunc abdicaverat.

XVII. Amedeus II. 1268. & 1270.

XVIII. Parisius 1274. & 1283. ex serie D. de Ganieres.

XIX. Hugo III. 1288. & 1289.

XX. Petrus II. 1305. cognominatur de Talent 1312. utrobique ex catalogo D. de Ganieres.

XXI. Simon de Pascua *du Pasquier* 1332. & 1339. *ibid.* Obiit anno 1348. XI. cal. Sept. sub lapide sepulcrali depresso conditus cum suo fratre Petro de Pascua milite, juxta chorum a parte dextra prope januam claustri.

XXII. Guido II. du Tartre 1361. *ibid.*

XXIII. Johannes II. de Chilley 1374. & 1378.

XXIV. Sthephanus I. de S.t Laurent de la Roche 1385. & 1390.

XXV. Stephanus II. de Sagey 1404. *ibid.*

XXVI. Johannes III. de Sagey 1435. *fortasse* 1433. cujus vel superioris tempore. Johannes de Graneria abbas intrusus triennali carceri addicitur a capitulo generali an. 1426.

XXVII. Reginaldus de Saupans vel Sampans nominatur in testamento Guillelmi de Vienne militis domini de S.t Georges, eique tum sigillum, tum signum manuale apponit die 14. Martii 1434. ex tabular. Lothar. arcula *Contracts de Mariages des Ducs*. Occurrit 1441. in serie D. de Ganieres.

XXVIII. Johannes IV. Crotier 1448. *ibid.*

XXIX. Petrus III. de Sagey 1459. *ibid.*

XXX. Claudius de Frangey 1498. *ibid.*

XXXI. Antonius de Vienne 1507. *ibid.*

XXXII. Amedeus de Pichangis 1511. *ibid.*

XXXIII. Guillelmus I. le Faulconnier doctor in sacra theologia, ex priore Mortui maris in abbatem Miratorii promovetur, & a Miratorio ad Cistercium sublimatur, ubi obiit sacra Christo patienti die an. 1539. ab Incarnato Verbo; uti habetur in chronico brevi Mortui maris, tom. 3. Anecdoct. col. 1447. Omittitur in serie D. de Ganieres.

XXXIV. Petrus IV. de S.t Jehan de Losne 1522. & 1530.

XXXV. Geraldus de Haraulcourt vel d'Haraucourt adest pactis matrimonialibus inter Guillelmum de Vienne baronem de Chevreaul & Christianam de Vergy die 26. Junii an. 1544. ex prob. hist. Vergiaci, pag. 361. Praeerat jam an. 1535. ex serie D. de Ganieres.

XXXVI. Johannes V. de Ciry 1557. ultimus abbas regularis, ex schedis D. de Ganieres, quas etiam inter habentur litteræ Odeti de Selve Regis Francorum in curia Romana oratoris ad ipsum Regem datæ hoc ipso anno, die 16. Octobris ex quibus patet eodem anno cuipiam a Rege datam fuisse hanc abbatiam, statimque ablatam, sive alteri concessam.

XXXVII. Guillelmus II. de Vauxtravers abbas etiam Montis B. Mariæ, an. 1587. pedum dimisit.

XXXVIII. Prosper de la Baume Francisci & Franciscæ de la Baume filius, protonotarius apostolicus, prior de Joux, de Talissieu & de Marbos 1584. canonicus & major decanus Vesontionensis, abbas S. Pauli ejusdem urbis & Caroli-loci, Miratorium quoque obtinuit anno 1587. per cessionem præcedentis, hist. Sebus. p. 3. pag. 49. & 51. Obiit 1599. die 7. Junii, sepultus in navi ecclesiæ S. Stephani, in conditorio majorum decanorum, cum epitaphio, quod vide in hist. Sebus. p. 3. pag. 49.

XXXIX. Johannes IV. de S. Mauricio *de S.t Moris* nominatus a Rege, bullas obtinuit an. 1601. Fuit ultimus abbas; etenim Nicolaus Boucherat Cistercii abbas generalis, loco Buxeriæ dioecesis Eduensis, quam primo vacaturam a Paulo V. uniri monasterio Cistercienſi obtinuerat, id de Miratorio quoad mensam, uti diximus, abbatialem, impetravit a Rege litteris datis an. 1610. & ab eodem summo pontifice 1613. quas tum Regias tum Pontificias litteras in suos retulit commentarios majus consilium 5. Febr. 1618. Id tamen absolutum non est ante 12. Nov. anni 1619. quo Johanni de S.t Moris tunc priori majori S. Claudii pacta fuit annua pensio 1200. librarum.

CASSANIA.

LA CHASSAIGNE.

ABBATIA S. M. DE CASSANIA ord. Cisterciensis, filia S. Sulpitii Belgiacensis, seu Bellicensis, è linea Pontiniaci, conditorem agnoscit Stephanum de Villars hujus nominis secundum, qui an. 1145. accepta cruce contra infideles profecturus, Ainardo S. Sulpitii abbati dedit mansum de Chassania & alia plura, ea lege, ut inibi abbatia exædificaretur. At cum Ainardus hanc donationis clausulam neglexisset, ipsius exsecutio longe post reditum Stephani dilata est, qui multum exinde commotus, domum S. Sulpitii pro grangia de Cassania diu vexavit, donec pœnitentia ductus sanctum adiit Sulpitium & in manu Petri abbatis coram capitulo, universas de facienda abbatia, & de omnibus, quas sibi videbatur habere querelas deposuit, imo & pratum quoddam primæ donationi adjecit anno 1158. Tunc enim Petrus abbas eo munere captus abbatiæ de Cassania fundamenta jecit anno 1162.* cal. Nov. ex Jongelino & Annalista ord. Cisterc. quam certe fundationem Guichardus Lugdunensis antistes ratam habuit litteris datis circiter an. 1170. quas vide inter instrumenta. Porro ibidem sepelitur anno 1194. Rogerius comes Carcassonæ & vicecomes Biterræ, qui testamento condito die 17. Martii anni præcedentis, quod adhuc in archivo servatur, præter alia cœnobio legavit tabulam auream multis lapidibus pretiosis refertam. Censentur etiam inter præcipuos hujus loci benefactores domini de Palude *de la Palu*.

Prob. hist. Sebus. p. 94.

* *an. 1170. ex hist. Sebus. p. 2. pag. 34. cujus auctor non sibi constat.* Ch. XXV. col. 20.

Abbatum indicem exhibet D. Guichenon hist. Sebus. p. 2. pagg. 33. & 35. Nos alium ex MS. codice Cassaniæ nacti, primum illum corrigemus, ubi opportunum videbitur.

SERIES ABBATUM.

I. **W**IFREDUS I. & UTFREDUS ac etiam aliquando Atfredus & Itfredus S. Sulpitii Bellicensis monachus cum nonnullis sodalibus a suo abbate Cassaniam missus, iisdem præesse jubetur circa an. 1165. quo tempore donum Stephani de Villars de pascuis Cassaniæ & exemtione omnium pedagiorum excipit. An. 1177. Guidonem S. Triverii dominum munificum experitur. Idem quoque cum Bosone Ambroniaci abbate disceptavit, ac deinde convenit circiter an. 1190.

II. Guido I. præerat hoc anno 1190. quo videlicet Stephanus de Palude ei pascua in terris suis de Varembonio concessit.

III. Petrus 1197.

IV. Guido II. vel Guigo anno 1198. adest compositioni inter Isardum abbatem S. Sulpitii & Carthusienses de Arveriis*, sequestro B. episcopo Bellicensi. Præerat adhuc an. 1202. quo Guichardum de Anthone militem beneficum expertus est.

Hist. Sebus. contin. p. 2. pag. 103.

* Carthusia non longe a Bellica civitate in montibus asperrimis sita.

V. Amedeus I. vel Aimo an. 1206. grangiam de Champremont accepit a Guidone de Palude pro remedio animarum patris & matris ejusdem, Petri scilicet de la Palu & Clementiæ.

VI. Durandus I. an. 1212. ultimo sui regiminis pepigit cum priore Portarum, arbitris Guidone abbate Altæ-cumbæ, Guidone priore Arveriarum & Umberto canonico Bellicensi super pascuis de Myra.

VII. Guibertus & Gilbertus occurrit 1213. 14. 15. & 19. quo anno paciscitur cum Guidone domino de Palude & de Varembonio, pro manso de Rossay, coram Bernardo seu Berardo Bellicensi episcopo & aliis.

VIII. Galtherus 1220.

IX. Johannes I. donationis Alardi, Guillelmi & Stephani de Chalamont fratrum confirmationem accepit ab Humberto Belli-joci toparcha an. 1228.

X. Thomas I. pepigit an. 1230. cum Bernone seu Bernonio Ambroniaci abbate super decima quadam apud Monthugon. Anno seq. mansum & alodium de Charliaco ab Hugone & Berardo de Balma militibus accepit. Jacet in capitulo Cassaniæ.

XI. Guido III. an. 1232. mense Martio convenit cum Berlione de Chalamont pro pascuis de Chalamont, quæ mater ejus Margareta dederat. Memoratur adhuc 1239. & 1242.

XII. Stephanus I. 1250. & 1257. quo anno testatur Bartholomæum de Vaudrenes, quando Jerosolymam profectus est tanquam miles de Templo, Berlionem de Bronna militem suorum bonorum heredem instituisse. Eodem anno stagnum de Brenone acquisivit; isque putatur esse Stephanus, cujus obitus notatur VI. calend. Julii in pervetusto necrol. S. Sulpitii Bellicensis.

XIII. Johannes II. sedebat 1260. quo anno, die 3. Januarii Humbertus de Thoire & de Villars abbatiæ homines ab omnibus exactionibus, usibus & aliis pro terra sua de Villars debitis liberos declaravit.

XIV. Galtherus II. de Asneriis jam an. 1264. ex hist. Sebus. p. 2. pag. 133. an. 1268. obtinuit a Rainaudo comite Forensi & Isabella de Bello-joco ejus uxore, ut abbatiæ homines a pedagio & leyda aliisque usibus apud Chalamont essent immunes.

XV. Pontius I. transigit an. 1269. cum Humberto de Thoire de Villars & Henrico de Villars canonico Lugdun. Insequenti concordiam iniit cum eodem Humberto de Thoire & Humberto ejus filio Gebennensi comite, pro justitia de Chassania & pro pedagio portus de Loya.

XVI. Bernardus reperitur an. 1272. in charta Athanacensi.

XVII. Pontius II. anno 1274. die 4. Maii quandam silvam pro *lignatione* acquisivit a Gerardo de Palude domino de Varembon.

XVIII. Nicolaus I. partem decimæ de Joyaco comparavit. Præerat autem annis 1280. & 85. ex hist. Sebus.

XIX. Henricus I. de Villars claruit an. 1290. postea Lugdunensis archiep. quem D. de Lamure tradit pag. 183. abbatiam sibi transcriptam, Hugoni qui sequitur transcripsisse an. 1290.

XX. Hugo sive Hugoninus de Cucurre memoratur 1292. & 1299. quo anno synodo Ansanæ ab Henrico de Villars coactæ interfuit.

XXI. Guillelmus I. electus 1300. reperitur 1301. in hist. Sebus.

XXII. Durannus II. sedit ab anno 1303. ad annum saltem 1309. quo a Joffredo de Joyaco census quosdam in molendino de Domno-petro acquisivit.

XXIII. Rainaldus pedum gerebat 1314.

XXIV. Johannes III. de Braissy ex oppido de Loye 1316. & 1328. ex chartario Athanacensi, & adhuc 1329. qui fieri curavit amplum stagnum de Longo-prato nuncupatum.

XXV. Guillelmus II. de Fetans 1331.

XXVI. Johannes IV. anno 1334. die 4. Octob. paciscitur cum urbis Lugduni consulibus. Occurrit etiam 1340. in hist. Sebus. quem autumamus eum esse de quo legitur in actis capituli generalis Cisterc. an. 1344. *Cum abbas Altæcumbæ. . . . . . nonno Johanni de Lac quondam abbati de Cassennia grangiam de Cultilibus in comitatu de Forezio. . . . . . pro pensione sua assignasset. . . . . . sub certis punctis & conditionibus. . . . . . . nonnus prædictus Johannes dictam grangiam vi armata. . . . . . occupavit. . . . . . conditionis non impleudo, &c. Ea de causa jubetur excommunicari, nisi pæniteat.*

Prob. hist. Lugd. R. P. Menestrier, pag. 23.

XXVII. Georgius Chavent 1345. & 1347.

XXVIII. Thomas II. 1352.

XXIX. Antonius de Rupe an. 1387. plurimos abbatiæ homines apud Montem Hugonis a tallia fecit immunes.

XXX. Stephanus II. de Boves vel de Bovet pacem iniit cum Eduardo de Bello-joco an. 1389. ex hist. Sebus. Ei quoque toparchæ de Thoire de Villars *altam justitiam* in homines Cassaniæ largiti sunt, necnon arcis exstruendæ in ipso monasterio ad ejus securitatem licentiam dederunt. Ejus obitus consignatur in necrologio S. Sulpitii, IV. nonas Augusti.

XXXI. Henricus II. de Turno *du Tour* 1390. & 1393.

XXXII. Johannes V. Juliani 1394. & 1405. quo anno mercatum habendi die S. Catharinæ facultatem obtinuit ab Humberto de Thoire de Villars. An. 1412. quingentos florenos ab Isabella de Harcourt Humberti VII. de Thoire uxore accepit. Idem an. 1422. homines Cassaniæ in libertatem vindicavit, & anno seq. suum monasterium esse sub custodia ducis Sabaudiæ recognovit.

XXXIII. Jacobus I. Mitte de Chevrieres filius Johannis ex Agnete Aleman, jam abbas Ambroniaci, Cassaniæ quoque præerat anno 1423.

XXXIV. Johannes VI. Rivier vel Riviere 1431. & 1436.

XXXV.

XXXV. Guillelmus III. Riviere natus Castellioneti, ad concilium Basileense deputatus fuit. Sedit autem ab anno 1441. ad 1451.

XXXVI. Benedictus Dinier electus anno 1451. suum regimen produxit ad annum saltem 1470. quo dimisisse in gratiam sequentis dicitur. Attamen memoratur adhuc 3. Sept. 1472. in hist. Sebus. p. 2. pag. 93.

XXXVII. Ludovicus de Chandée filius Odonis ex Margareta de Tournon 1475. 77. & 78. quo anno, die 28. Maii ecclesiæ Cassaniæ libertates, Antonius de Levis comes de Villars, &c. huic abbati confirmavit. Eodem anno 21. Julii compositionem iniit cum urbis Lugdun. consulibus, ex prob. hist. Lugdun. R. patris Menestrier, pag. 26. quo etiam anno, penultima Julii hospitale pontis Rhodani a Cassania dependens scabinis Lugdunensibus dimisit ea lege ut tam monachi quam ipsorum coloni & *servitores* a *pedagio* dicti pontis in posterum essent immunes, ex hist. Sebus. p. 2. pag. 35.

XXXVIII. Johannes VII. Pioche patria Burgensis an. 1484. die 3. Januarii domum quandam juris Cassaniæ, apud Burgum sitam ad ædificandum monasterium sororum S. Claræ cessit Carolo Sabaudiæ duci. Obiit Lugduni de suo cœnobio bene meritus an. 1513. sepultus in ecclesia Fratrum Minorum S. Bonaventuræ.

XXXIX. Johannes VIII. de Francia Burgi Sebusianorum natus, præfuisse dicitur usque ad annum 1535.

XL. Donatus Pioche sedit annis quatuor.

XLI. Claudius Guinet ultimus abbas regularis, electus est an. 1539. mense Septembri.

XLII. Jacobus II. Raudet 1545. & 1547. ex hist. Sebus.

XLIII. Petrus I. de Gondy filius Antonii domini du Perron ex Maria de Pierrevive, 1548. & 1569. postea Parisiensis episc. & cardinalis.

XLIV. Johannes IX. Imbert 1571. & 1572. ex hist. Sebus. p. 2. pag. 35. cum tamen Carolus, qui sequitur, abbatiam obtinuisse dicatur cessione Petri de Gondy, *ibid. p. 3. pag. 207.*

XLV. Carolus Maximilianus de Grillet Nicolai ex Maria de Gondy filius, ac Petri cardinalis de Gondy nepos, abbas etiam S. Johannis Bapt. de Vineis in urbe Suessionensi, abdicavit postmodum, comes effectus S. Triverii, uxore ducta Anna de la Baume die ultima Septembris 1582.

XLVI. Amedeus II. vel Aimo *Aymé* de Baronnat 1590. abbas quoque de Jugo-Dei.

XLVII. Nicolaus II. de Bregeat 1592.

XLVIII. Albertus de Grillet ex comitibus de S.t Trivier, Caroli Maximiliani & Annæ de la Baume filius, canonicus ecclesiæ Paris. & prior Inimontis, &c. abbas fuit ab anno 1595. ad 1638. quo clericatu abjecto, uxorem duxit 1642. 17. Aug. Petronillam Claudiam d'Albon.

XLIX. Carolus d'Anglure de Bourlemont filius Josiæ baronis d'Autricourt ex Philiberta du Chastelet, Alberti cessione factus abbas, possessionem adiit an. 1638. Idem occurrit anno 1645. die 14. Nov. simul etiam prior de Villars ad Ararim in quodam pacto matrimoniali, ex camera comput. Divion.

L. Henricus de Migneux per cujus obitum

LI. Antonius de la Chaize d'Aix presbyter diœc. Lugdun. designatur 8. Novembr. 1677. ex cod. MS. D. de Ganieres cui titulus *folia beneficiorum.* Alibi tamen renuntiatum lego 1690. 1. Nov. de quo vide in Ambroniaco. At fortasse duo ejusdem gentis fuerunt abbates; idque eo vero similius videtur, quod aliquando Claudius vel Franciscus & Antonius aliquando vocetur.

LII. Franciscus de Nettancourt de Haussonville filius Nicolai comitis de Vaubécourt prætorii legati pro Rege ex Clara Guillaume secunda conjuge, Regi ab eleemosynis Cassaniam obtinuit 1. Nov. 1691. Athanacum 8. Septemb. 1693. quo tempore Cassaniam dimisit. Deinde fuit episc. Montalbanensis, adhuc superstes.

LIII. Nicolaus III.* Pajot senator Parisiensis, cum jam esset abbas Vallis-Sanctæ diœc. Aptensis, etiam Cassaniæ factus est 8. Sept. 1693. deinde S. Jacobi Pruvinensis 26. Martii 1712. facta tunc cessione Cassaniæ.

* Alphonsus

LIV. N. de Vallavoire de Montlaur designatur a Rege 26. Martii in vigilia Paschæ an. 1712. per cujus obitum

LV. Petrus II. de Borsat presbyter diœcesis Genevensis & doctor Sorbonicus nominatur an. 1724. mense Martio.

Præter hos abbates certo tempore circumscriptos, vir clar. D. de Guichenon duos alios reperit ætatis incertæ, Isartum & Ainardum. hist. Sebus. p. 2. pag. 35.

VALLIS-BENEDICTA.

VAL-BENOITE ou VAULX-BENITE.

FILIA BONÆ-VALLIS in Delphinatu è linea Cistercii, sita est uno quadrante leucæ ab oppido S. Stephani Furaniæ in amoena valle ad fluvium *Furan* diœcesis Lugdun. Hoc cœnobium fundavit Guigo Forensis comes an. 1184.* IV. cal. Octobris, vel paulo citius, ut liquet ex charta Guigonis prædicti hunc locum in suam fidem accipientis, edita in hist. Lugdun. D. de Lamure, pag. 312. & in appendice nostra ch. XXVIII. col. 22. Vide-sis quoque histor. Sebus. part. 2. pag. 118. tit. *du Tremblay.* Ceterum an. 1698. quinque ibi duntaxat monachi degebant, ex commentariis diœcetarum.

* Apud D. le Laboureur, tom. 2. Maceriarum Insulæ-Barbaræ, pag. 374. legimus fundatorem Pontium de Urgello circa annum 1150.

SERIES ABBATUM.

I. JOHANNES I. MARET primus abbas nominatur anno 1184. in charta superius memorata, quæ in archivo domestico hunc titulum præfert : *Salva garda perpetua a domino comite Forensi concessa domino abbati & conventui Vallis-benedictæ, & fundatio conventus.*

II. Hugo I. innotescit ex litteris G. comitis Forensis & Rainaldi Lugdunensis archiepiscopi, quibus anno 1195 testatum faciunt matronam Willelmam de Rossilione sororem Jauserandi de Piseys jure perpetuo dedisse Hugoni abbati Bonævallis & Hugoni abbati Vallis-benedictæ, quidquid habebat in campo de Ulmo, qui situs est in

parochia S. Stephani de Furanis, juxta grangiam A de Beus. Editæ sunt in hist. eccles. Lugd. D. de Lamure pag. 316. & in appendice nostra ch. XXX. col. 24. Florebat etiam Hugo tempore Amedei Bonarum-vallium abbatis.

III. Geraldus *al.* Heraldus, cujus tempore, anno 1222. Guigo Forensis comes primum in ecclesia monasterii Vallis-benedictæ lapidem posuit, ex charta XXXV. col. 27. nostra inter instrumenta.

IV. Bernardus subscribit chartæ Aimari toparchæ d'Annonay in gratiam monasterii Mansiadæ an. 1244.

V. R. 1337. B

VI. Hugo II. Torenchiæ vivebat an. 1377. ex hist. Segus. D. de Lamure, pag. 435.

VII. Theobaldus de Barris ex monacho Firmitatis factus abbas Vallis-benedictæ, libros secum abstulit, quos repetiit abbas Firmitatis in capitulo generali anni 1394. ex t. 4. Anecd. col. 1528.

VIII. Stephanus de Furno 1420.

IX. Guillelmus Mastini de la Merlu decretorum doctor, se ipse nuncupat commendatarium perpetuum abbatiæ Vallis-benedictæ & priorem prioratus hospitalis de Rupeforti ord. S. Benedicti a Casæ-Dei monast. pendentis, diœcesis Lugdun. Actum in claustro dicti prioratus, 6. mensis Jan. C anno Domini 1484. ex archivo Casæ-Dei.

X. Petrus I. de Angeriaco vel de Augeriaco die 8. Maii excepit professionem cujusdam sanctimonialis, quæ postmodum fuit abbatissa Silvæ-benedictæ, vi commissionis Caroli de Balma Mansiadæ abbatis commendatarii. Memoratur an. 1499. in charta Bonarum-vallium; idemque forsitan est Petrus, qui an. 1506. reperitur in instrumento parthenonis de Aiis.

XI. Johannes II. Laurencin filius Claudii ex Sibilla Buillon, occurrit an. 1541. Obiit vero in hac abbatia die 8. Octobris.

XII. Antonius I. de S.t Priest adest concilio D Lugdunensi an. 1527. ubi dicitur commendatarius & administrator perpetuus Vallis-Benedictæ, necnon prior prioratus de Candiaco *Chandieu* in Segusianis Magnilocensi in Arvernis monasterio subditi, de quo vide Biblioth. Cluniac. pag. 1708. Sepelitur in media navi ecclesiæ Candiacensis, cum hac inscriptione: *Cy gist R. P. en Dieu Messire Antoine de S.t Priest, abbé de Valbenoite, & prieur de Firmigny & de ceans, qui trespassa l'an mil cinq cens cinquante. Priez Dieu pour son ame.*

XIII. Antonius II. de Rochefort nobilis Segusianus, filius Antonii, regii ordinis equitis, fit E abbas anno 1551. simul prior sancti Albini in Forezio.

XIV. Johannes III. de Masso protonotarius apostolicus eques S. Johannis Lugdun. & officialis excessuum Lugduni 1550. abbas erat 1566.

XV. Petrus II. de Masso præcedentis ex fratre nepos, Regi ab eleemosynis, præpositus & dominus S. Justi Lugdunensis, de quo supra majorem portam monasterii hæc inscriptio lapidi quadrato incisa legitur uncialibus litteris:

Anno Domini M. D. LXXVI.

Hanc ædem civilibus discordiis eversam, ferro flammaque solo æquatam R. in Christo P. Petrus de Masso hujus cœnobii humilis abbas a fundamentis restituit. Domum etiam ex adverso stantem restauravit. Templum & sacra, eadem injuria polluta in pristinum statum reposuit. Faxit D. Opt. Max. ut secundum vota, meliora persequi, & feliciter exsequi valeat.

Initium sapientiæ timor Domini. *Psalm. cx. vers. 10.*

XVI. Humbertus Antonius de Masso præpositus & dominus S. Justi Lugdunensis, Petri nepos ex fratre, occurrit abbas an. 1611.

XVII. Franciscus d'Albon 1650.

XVIII. Josephus Elian per cujus cessionem

XIX. Jacobus de Fourcyeux vel de Forcieux de Rochetaillée* filius Hugonis ordinarii cubicularii Regis ex Catharina de Bardonenche, nominatur abbas mense Novembri an. 1680. Hic magnis sumtibus ecclesiam, claustrum & septa regularia instauravit. Qui pius admodum, fieri monachus voluit in monasterio Septem fontium, ut suum deinde facilius reformare posset; Verum id semper negavit abbas Cistercii. Pium tamen propositum suis in pauperes largitionibus conatur in dies compensare. Ita noster D. Jacobus Boyer.

* Castrum de Rochetaillée non longe distat ab hoc monasterio.

BENEDICTIO-DEI.

LA BENISSON-DIEU.

HÆc ordinis Císterc. abbatia, filia Claræ-vallis, sita est in valle ad rivulum *la Tessonne*, qui ex montibus Foresii & Arverniæ profluens in Ligerim labitur, tribus circiter a *Rhodumna leucis. Fuit olim monachorum, nunc sanctimonialium ab anno circiter 1612. quo permutatione facta Medii-montis*, ubi tum virgines morabantur, ad Benedictionem-Dei accesserunt, & vicissim monachi ab hoc cœnobio ad Medium-montem diœcesis Claromontensis, uti jam olim diximus tom. 2. Ceterum Ludovici VII. Francorum regis pietate inchoatur anno 1138. uti notant hi veteres rythmi januæ monasterii incisi.

* Roanne.

* Megemont.

Hic scribitur numerata
*Procul dubio vera data**
Benedictionis-Dei fundatio,
Quæ fuit kal. Octobris tertio
Mille centum currentibus
Triginta octo sequentibus.

* al. dicta.

In eam primum induxit monachos è Claravalle S. Bernardus, iisque abbatem præfecit Albericum. Dehinc adaucta est ista congregatio, Guidonis & Mathildis Foresii comitum, Iterii vicecomitis Matisconensis, aliorumque procerum liberalitate. Processu vero temporis, ac bellorum cladibus, necnon abbatum commendatariorum incuria, extremæ ruinæ proxima, ex cœnobio virorum in monialium societatem commutatur. De abbatibus & abbatissis nunc dicendum post Sammarthanos fratres, qui se catalogum beneficio Ludovici Jacob a S. Carolo Carmelitæ Cabilonensis Regique ab eleemosynis tradidisse confitentur.

ABBATES.

I. ALBERICUS fuit primus abbas, quem se unice diligere testatur S. Bernardus in epist. num. 173. ad Falconem Lugdunensem archiepisc. qua ei pauperem domum Benedictionis Dei a Saviniacensibus monachis vexatam commendat. An. 1140. Ludovicus rex cœnobium istud in suam tutelam suscipit, dato diplomate, cui se illius fundatorem inscribit. Idem quoque præstitit Alexander papa III. an. 1164. VI. cal. Julii necnon Humbertus Æduensis antistes.

II. Odo successit Alberico.

III. Hugo I. cujus tempore Guido Forensis comes multa bona cœnobio elargitur, speciatim vero toparchiam de Ligni cum omnimoda justitia, ex actis anni 1190. Memoratur etiam an. 1203. mense Decembri in charta Rainaldi archiepiscopi Lugdun. pro ecclesia Cluniacensi; & anno 1205. in instrumento * Hugonis comitis Forensis.

Bibl. Sebus. pag. 99.

* *f.* Guigonis.

IV. Guido I. comitem Foresii cognominem beneficum expertus est an. 1209.

V. Johannes I. prudenti sua rerum temporalium administratione plura dominia comparavit 1211.

VI. Zacharias pro decimarum possessione turbatus, an. 1219. cum prioribus Caroli-loci & de Noaly pacto componere cogitur. Eo sedente Guido Foresii comes dotationes decessorum parentisque Guidonis abbatiæ factas approbavit. An. 1224. die 16. Aprilis subscripsit concordatis inter Foresii comitem Guigonem & Willelmum Insulæ Barbaræ abbatem super dominio oppidi S. Ragneberti in Forezio.

Masures de l'Isle Barbe, *pag. 138. & histor. Lugdun.* de Lamure, *pag. 330.*

VII. Guichardus anno 1232. transigit cum Mathilde comitissa Forezii in negotio controversiæ pro justitia de Montagnet. An. 1239. alter exsecutorum testamenti Guidonis V. Nivernensis & Forensis comitis institutus est.

Masures de l'Isle Barbe, *pag. 157.*

VIII. Bernardus concordiam iniit an. 1250. cum Guidone comite, super jurisdictione toparchiarum abbatiæ.

IX. Raimundus 1275. cui dominus Bonifontis hominium præstitit, pro feudis quæ ab abbatia possidebat.

X. Robertus transigit cum barone de Sinemuro pro limitibus terrarum an. 1277.

XI. Guillelmus disceptavit pro justitia de Tousiars in Carolesio, de qua controversia paciscitur codicillis annorum 1279. & 1298. Attamen reperitur H. abbas Benedictionis-Dei an. 1280. in charta Ungiaci, sed errorem suspicamur in hoc apice H.

XII. Guido II. varia dominia comparavit an. 1301.

XIII. Aymo litem habuit an. 1322. cum dynasta de Castel le Peron in tractu Borboniensi pro terra de Montagnet; necnon 1332. cum priore Fontebraldensis ordinis in pago * Rhodumnensi

* le Roanois

XIV. Johannes II. an. 1336. paciscitur cum duce Borbonii super justitia dominiorum in loco de Montagnet. Memoratur insuper in tabulis an-

A norum 1339. & 1340. cui fidem clientelarem *vassalli* abbatiæ exhibuerunt. Denique an. 1357. transegit cum priore Cari loci de justitia S. Nicetii subtus Carum-locum.

XV. Thomas præfuisse legitur ab an. 1369. ad 1380.

XVI. Petrus I. de Longueval nominatur in chartis ab an. 1399. ad 1408. qui certe occurrit in computo Reginaldi Thosy pro anno exeunte ultima Oct. 1406. ex camera comput. Divion.

XVII. Hugo II. de Longueval pepigit anno 1413. cum priore de Noaly, pro quibusdam decimis, adhucque memoratur an. 1425.

B XVIII. Hugo III. Fournier sedit usque ad annum 1440.

XIX. Hugo IV. Tardinat, cui defuncto successit

XX. Petrus II. de la Fin nobilis Burgundus, monachus primum Benedictionis-Dei, tum an. 1460. ejusdem monasterii abbas electus, pluribus annis præfuit, donec a Pontiniacensibus adoptatus, primam abbatiam in commendam, alteram ut abbas regularis tenuit usque ad annum 1504. quo è vivis excessit, terræ mandatus in ecclesia castri de Montagnet. Sub ejus porro regimine a dominis de la Fin ipsius fratribus fun-

Tom. 1. Anecdot. col. 12613

C datur capitulum de Montagnet, decano, sacrista, aliisve ecclesiasticis & clericis constans; ipse vero castrum ipsum de Montagnet cum majori suæ abbatiæ campanili, ædesque abbatiales construxit.

XXI. Gilbertus de la Fin superioris frater eligitur die 20. Januarii anni 1506. præsidente Johanne de Heu abbate Montis-petrosi, ex archivo B. Mariæ de Cussiaco. Memoratur in necrologio ecclesiæ regalis & collegiatæ B. Mariæ de Monte-Brisonis in Forezio, his verbis: *XVIII. cal. Junii anniversarium panis & vini reverendi patris domini Gilberti de la Fin abbatis Benedictionis-Dei, & canonici hujus ecclesiæ*

D XXII. Antonius I. Levis dominus de Chateaumorant, canonicus & comes Lugdun. archiepisc. & princeps Ebredunensis, Gilbertum excepit.

XXIII. Antonius II. de Seneterre episc. Claromontensis, recensetur abbas in documentis annorum 1568. 77. & 81.

XXIV. Petrus III. d'Espinac archiepisc. & comes Lugdunensis post Antonium præfuit. Hic an. 1587. plurima bona oppigneravit, ac territoria montium in Forezio divendidit.

XXV. Claudius de Nerestang abbatiam consecutus est an. 1609.* cum ab Espinacii obitu ad hunc usque annum Jacobus Vignier œconomatus titulo illius redditibus potitus fuisset. Haud

* *al.* 1610, 8. Octob.

E multo post Henrico IV. rege Francorum annuente, Paulo V. papa concedente, abbatum quoque Cistercii & Claræ-vallis, imo totius ordinis capituli generalis decreto, quæ omnia suo ingenti studio ac labore promovit Claudius abbas, mutua permutatione facta hujus abbatiæ cum puellari Medii-montis in Arvernia, monachi & moniales suas vicissim sedes commutarunt.

ABBATISSÆ.

I. FRANCISCA I. DE NERESTANG CLAUDII soror, cum tunc esset abbatissa Medii-montis, quam abbatiam pluribus ædificiis auxerat, & ab anno 1605. strictiori addictam disciplinæ regebat, an. 1612.* ad Benedictionem-Dei accessit, statimque hoc cœnobium cum aliis, quæ ejus membra dicuntur, reædificari, ampliari, distractos redditus recuperari magnis sumtibus curavit, freta in primis auctoritate, solertique vigilantia patris sui Philiberti marchionis de Nerestang equitis, ordinumque militarium B. Mariæ de Monte-Carmelo & S. Lazari supremi magistri, Regi a consiliis, ac centum equitum cataphractorum ducis, necnon fratris Johannis Claudii de Nerestang, honorum, dignitatum, virtutumque patris heredis, arcis, civitatisque Casalis ac Montis-ferrati pro Ludovico XIII. rege gubernatoris. Sacram quoque Deiparæ virgini ædem magnificam una cum fratre suo Johanne Claudio exstruxit, uti palam fit ex hac inscriptione:

* al. 1611. mensis Julii die 3.

Deo Optimo Maximo providentissimoque Servatori, Deiparæ virgini Mariæ potentissimæ protectrici, Johannes Claudius, & Francisca de Nerestang soror ejus carissima, prima hujus regalis monasterii abbatissa, ob immensas sibi misericorditer collatas gratias, sacram ædem hanc extruxerunt, ornaverunt, pretiosa suppellectili ad sacros usus ditaverunt, dotaverunt, & prostratis cordibus dedicaverunt, anno Domini 1639. in æternum suæ gratitudinis monimentum. Visitur etiam hoc breve epitaphium.

Hic tria generosa corda illustrissimorum heroum Philiberti, Johannis-Claudii & Caroli de Nerestang patris, fratris, & nepotis, qui pro Regum & regni gloria strenue certantes obierunt. Soror Francisca de Nerestang hujus regalis monasterii prima abbatissa in unum collegit, & ad pedes virginis Mariæ cum suo corde & corpore deponi curavit, in æternum, publicumque devoti obsequii totius familiæ de Nerestang erga potentissimam protectricem Dei matrem monimentum. Horum corpora in ecclesia patrum Carmelitarum excalceatorum conventus Lugdunensis, cujus liberalissimi fundatores extiterunt, tumulata jacent. Ut eorum animæ in cœlo quiescant precare, & vale. Ejusdem Franciscæ legitur quoque hæc inscriptio.

Soror Francisca de Nerestang sanguine & religione clara, sub hujus sacelli fornice, quod vivens in honorem Dei & B. virginis Mariæ ex voto illustrissimi Johannis-Claudii marchionis de Nerestang carissimi fratris exstruxit, Domini adventum expectat. Hæc ultima monasterii Medii-montis, & prima hujus Benedictionis-Dei abbatissa fuit, utriusque verò morum & murorum eximia restauratrix, vitam crucibus sparsam, constantia insignem, religionis zelo præclaram, usque ad 71. annum produxit. Ut pie & religiose Dei gratia vixerat, sic diem extremum clausit anno Domini 1652. præfecturæ vero suæ 47. mensis Martii die 16. hora 10. matutina. Ora & plora si cor habes, & si te movet pietas, nulla unquam justius preces & lachrymas pietate, bonitate, beneficentia, cæterisque virtutibus promeruit.*

* al. 15.

II. Adhemara-Catharina de Nerestang in coadjutricem a sorore allecta est 1614.* Interiit autem 1652. cujus signum pectore tenus efformatum hoc decoratur titulo. *Piissima Adhemara-Catharina de Nerestang Franciscæ abbatissæ origine & religione dilectissima soror, eidemque in abbatiæ Benedictionis-Dei regimine fidissima coadjutrix, hic sub eodem tumulo cum ea sepulta jacet; ut quæ in regulæ professione, religionis zelo, morum consensu, virtutum studio & cordium affectu fuerunt conjunctissimæ, etiam & in corporum sepultura pares simul cœlestis sponsi ultimum adventum cum sapientibus virginibus expectent: & quomodo in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sint separatæ. Obiit in Domino, anno 1652. die 21. mensis Martii in æternum victura.*

* al. 1615.

III. Francisca II. de Nerestang duarum superiorum neptis, a Ludovico XIV. rege nominatur abbatissa anno saltem 1654. E vivis excessit 1695.

IV. N. Hoüel de Morainville per cujus obitum

V. Anna de Rochefort de la Voirette designata 3. Apr. 1695. adhuc præerat viginti novem monialibus 1698. ex commentariis diœcetarum.*

* Intendants.

VI. Maria de Thyard Bragny cessione præcedentis nominatur abbatissa 30. Dec. 1701.

BONUS-LOCUS.

BON-LIEU.

ABBATIA B. MARIÆ DE BONO-LOCO ord. Cisterciensis feminarum è linea Claræ-vallis, sita in Segusianis ad ripam Lignoni * fluvioli, juxta Montem Verduni, castrum Bastidæ * & oppidum de Bouyn, duabusque leucis a Monte-Brisonis, inchoatur anno 1199. a Guidone II. Forensi comite & Willelma conjuge, qui quidem eo in loco anniversaria duo fundarunt an. 1211. eidemque Rainaudus archiep. Lugd. an. seq. mense Octobri quadraginta lampades olei in sua *granateria* Lugdun. concessit. Illuc porro sanctimoniales è Bellacumba Vellavorum advocasse dicuntur Hugo & Guido Benedictionis-Dei abbates; unde & Boni-loci aliquando mater nuncupata est Bellacumba, donec an. 1216. volente abbate Mansiadæ, cui proxime subest, jus illud paternum dimisit, abbati scilicet Benedictionis-Dei. Abbatissarum catalogum hactenus ineditum è tabulario domus per sodalem nostrum D. Gilbertum Palerne explorato ita exhibemus.

* al. Ligonis.
* la Bastie.

SERIES ABBATISSARUM.

I. CLEMENTIA DE RIVOIRE novam hanc familiam gubernavit tamquam priorissa tantum, ab anno 1200. ad 1259. ac deinde ut abbatissa usque ad obitum, qui contigit an. 1263.

II. Cecilia de Fieux ab anno 1263. ad 1284.

III. Alamanda 1284.

IV. Isabella I. de Charboniers 1285.

V. Margareta I. de Vallier 1287.

VI. Andrena 1289.

VII. Margareta II. de Marclop 1294. 1297. & 1300. quo feudum de Crintilhieu ab Henrico de Sartines acquisivit, & alia nonnulla 1309.

VIII. Beatrix de la Porte 1320. & 1330. quo Lora Guidonis VI. comitis Forezii filia ex Johanna de Monteforti ac Johannis comitis Forezii soror in hoc cœnobio sanctimonialis effecta est.

IX. Catharina I. d'Angerieux d'Urfé 1335.

X. Isabella II. du Breüil de Geneteys 1355.

XI. Antonia I. de Vernay 1367.

XII. Agnes I. de Chalmasel 1370.

XIII. Catharina II. d'Urfé *al.* de Ulphiaco 1385. 88. & 1390.

XIV. Simonea de Buffardans filia Guillelmi militis 1402.

XV. Agnes II. de Salemard de Ressis 1410. 1428. 1430. & aliis.

XVI. Johanna I. de Salemard soror præcedentis 1448.

XVII. Ludovica de Salemard 1469.

XVIII. Johanna II. de Corsenay de Foudras jam abbatissa an. 1480. pepigit cum abbate Benedictionis-Dei, adeo ut dictæ abbatissæ eidemque successuris puellas suscipere ad habitum religionis & ad professionem, de consensu sororum liceret. Præerat adhuc anno 1487. Hanc omissam a nostro D. Gilberto Palerne, debemus deligentiæ nostri D. Cl. Estiennot.

XIX. Gabrielis I. de Polignac 1497. Cessit an. 1500. superstes ad initium anni 1520.

XX. Claudia de Thenay 1500.

XXI. Antonia de Foudras de Corsenay vel de Courcenay 1519. quæ in gratiam sequentis nuntium remisit an. 1534. æmulam passa Antoniam de la Baume de Montrevel.

XXII. Johanna III. de la Roche de la Mothemergon 1534. quæ cessit an. 1551.

XXIII. Gabrielis II. de la Roche 1551.

XXIV. Ludovica I. de la Roche 1560. quæ abdicavit 1571.

XXV. Ludovica II. de la Roche sororis abdicatione, abbatiam suscepit regendam an. 1571.

XXVI. Maria Anna de Fredeville stirpe nobili apud Arvernos nata, regere cœpit an. 1611. ad annum saltem 1642.

XXVII. Ludovica III. de Lescouet 1643. & 1654. quo anno sibi coadjutricem allegit. Moritur vero 1657. ac in basilica Boni-loci juxta altare B. Mariæ sepelitur.

XXVIII. Ludovica-Maria de Rieux de Sourdeac filia Alexandri marchionis de Sourdeac ex Helena de Clerc, cum jam esset coadjutrix ab an. 1654. denatæ Ludovicæ successit. Hæc anno 1666. sibi coadjutricem adscivit Magdalenam d'Apchon de S.t André filiam Jacobi d'Apchon marchionis de S.t André & Eleonoræ de Saux de Tavannes monialem professam in parthenone B. Mariæ de Coyse in Argenteria, cui cœnobio præerat Catharina d'Apchon de S.t André soror Magdalenæ. Etsi vero nulla mentio fit de ista coadjutrice in indice D. Gilberti Palerne, non idcirco tamen supposititiam credimus, nec credere par est, id affirmante D. Cl. Estiennot, qui se beneficio Ludovicæ abbatissæ hoc anno, inquit, 1677. chartas monasterii evolvisse confitetur. Ceterum nihilominus ad abbatialem dignitatem pervenisse haud videtur, sive ante Ludovicam A excesserit, sive quidpiam aliud obstiterit. Ludovica vero attigit annum 1684.

XXIX. Magdalena I. de Fouquerolle *al.* de Feuquerolles de Montmort ex priorissa, nominata 25. Decemb. 1684. rexit ad 1705.

XXX. Magdalena II. de la Richardie de Besse antea monialis de Esclasia diœc. Claromont. præfuit ab an. 1705. ad 1713.

XXXI. Carlotta d'Estain de Saillans Esclasiæ itidem alumna nominatur abbatissa Boni-loci 31. Octob. anno 1713. superstes ad annum saltem 1723.

XXXII. N. de Chabanes renuntiatur abbatissa B mense Junio 1725. per translationem præcedentis ad abbatiam de Elnonenca diœcesis Vabrensis.

LOCUS NOSTRÆ DOMINÆ.

LIEU NOSTRE-DAME.

ORdinis Cisterciensis feminarum in diœcesi Lugdunensi, de quo cœnobio nihil omnino ad nos pervenit, nisi dubitatio utrum existat vel etiam exstiterit. Neque enim compertum est utrum ad hunc, an ad cognominem diœcesis Aurelianensis parthenonem spectet quod legitur, tom. 4. Anecdot. col. 1595. A. in hæc verba, C si non expresse, saltem idem significantia: Anno 1439. in capitulo generali ord. Cisterc. abbatibus de Claritate & de Campania & eorum cuilibet in solidum datur provincia ad monasterium de Loco nostræ Dominæ accedendi, & inquirendi an cessio regiminis, quam intendit facere soror Margareta de Clinay abbatissa dicti monasterii in manu sororis suæ Ludovicæ de Clinay dicti cœnobii monialis, eidem profutura sit necne.

Ceterum in schedis nonnullis ab Aurelianensi patrono suppeditatis occurrunt duæ abbatissæ hujus cœnobii.

D ANNA DE BEAUVILLIERS DE S.t AIGNAN soror abbatissæ Loci nostræ Dominæ Aurelianensis, quam quidem scribit è vita migrasse anno 1669. &

N. d'Estampes.

CLARISSÆ BURGI IN BRESSIA.

LES CLAIRETTES DE BOURG EN BRESSE.

HIc parthenon ex instituto B. Colettæ, primo fundatore gloriatur Amedeo I. Sabaudiæ duce an. 1412. qui suum S. Georgii sacellum pro ejusdem incunabulis concessit; idque ratum habuit longe postea Philippus a Sabaudia Baugiaci E comes & Bressiæ dominus; summusque pontifex Sixtus IV. anno 1480. suis litteris approbavit. Neque tamen absolutum fuit cœnobium ante annum 1484. auctoritate scilicet Caroli V. Sabaudiæ ducis, cui hoc ipso anno Caroli de Bourbon archiepiscopi Lugdunensis accedente permissu, illud tandem sanctimoniales è Camberiaco accitæ inhabitare cœperunt. Vide hist. Sebus. D. Guichenon p. 2. pag. 19.

Hist. Sebus. part. 3. pag. 57. & prob. pag. 74.

SERIES ABBATISSARUM.

I. PHILIBERTA DE VIENNE præfuit annis circiter viginti.

II. Petronilla de Gramond.

III. Catharina I. Seigneurette obiit 26. Julii 1559.

IV. Johanna I. Thomacin vivere desiit 2. Decemb. 1562.

V. Francisca Myod rexit decennio.

VI. Claudia de Monceau sedit annis octo.

VII. Huguetta de Nanthon novem circiter annis.

VIII. Thomasia Hugand pedum gessit totidem circiter annis.

IX. Catharina II. de Marbos abbatissæ munus exercuit decem & novem annis, defuncta 27. Aug. 1607.

X. Catharina III. de Grand-champ confirmata 12. Octob. 1607. cessit post annos quinque, & obiit 16. Aug. 1616. Ea est Catharina quam in historia Sebus.* legimus cognominatam de Belouses, filiam Amedei domini de Grand-champ ex Guillelma de Montjouvent prima conjuge quam duxerat 7. Januarii 1571.

* *parte 3. pag. 57.*

XI. Maria Rulliat electa 1612. cessit anno 1627. obiitque 1637.

XII. Clara Porte electa 1627. dignitatem abdicavit 1640. tandemque è vivis excessit 13. Jan. 1658.

XIII. Johanna II. de Sabran eligitur 15. Dec. 1640. præfecturam abjicit 1660. moriturque cum fama sanctitatis 25. Maii 1677.

XIV. Martha de Moncel præfuit a die 17. Septemb. 1660. ad annos duodecim, fato functa 24. Julii an. 1700.

XV. Johanna Gabrielis de la Tour Paulat regere cœpit 12. Nov. 1672. ad annos 18. tum cessit, obiitque 14. Aug. 1699.

XVI. Maria Francisca de Landrat sedit ab anno 1690. 19. Aug. usque ad obitum, qui contigit 4. Octob. an. 1700.

XVII. Elisabeth Pitre electa 22. Octob. an. 1700. moritur 17. Nov. 1706.

XVIII. Johanna III. du S.t Esprit de Franc d'Anglure electa 20. Martii 1707. hactenus feliciter præest plusquam octogenaria.

SAINTE CLAIRE DE MONT-BRISON.

S. CLARA MONTIS-BRISONIS.

ABBATIA S. CLARÆ MONTIS-BRISONIS fundationem suam debet Petro d'Urfé supremo regii stabuli magistro, institutionem vero bullæ Alexandri papæ VI. inscriptæ commissario apostolico Claudio de S. Marcello comiti canonico & officiali Lugdun. an. 1496. 15.* Nov. Dehinc anno 1500. calendis Julii undecim moniales ex conventibus Molinensi, Aniciensi, Genevensi, Camberiensi, Bellæ-gardæ, & Aquarum Sparsarum accitæ per Ludovicum de Blot conventuum reformationis S. Claræ visitatorem, in urbem Montis-Brisonis ac in conventum prædictum, ipsas deducente Petro d'Urfé fundatore cum Anna de Beauveau sua conjuge, totoque clero ejusdem urbis obviam facto inducuntur. Denique A an. 1501. ecclesia dedicatur sub titulo B. Mariæ Angelorum. In ea jacent *Anna de Beauveau fundatrix in habitu religionis, Jacobus d'Urfé fundatoris nepos, regiorum ordinum eques, ordinarius Regis cubicularius & provinciæ Segusianorum prorex, in suo castro *de Mare* defunctus die Sabbati 23. Oct. 1574. cujus egregium cenotaphium marmoreum cernitur in medio ecclesiæ; itemque visitur ibi tumulus Johannis de Paultrieu regiorum ordinum equitis in obsidione Montis-albani die 22. Sept. 1521. interfecti. Porro hic parthenon ab Hæreticis direptus fuit anno 1562. ac triplici fœdatus incendio annis B 1520. 1524. & 1699.

* *al. 1. Dec.*

* *al. Antonia conjux altera Petri d'Urfé fundatoris.*

SERIES ABBATISSARUM.

I. ANTONIA CHEVALIER an. 1500.

II. Maria Fromentine.

III. Francisca de Blot.

IV. Johanna de la Riviere.

V. Margareta de Neufville.

VI. Soubeyrana *Souveraine* de Coumalque eligitur anno 1532.

VII. Ludovica I. de Peloux obiit 17. Nov. 1581.

VIII. Ludovica II. de Vaux.

C IX. Juliana de Boisvert seu de Boisvair Segusiana recepta in sanctimonialem hujus parthenonis die 1. Maii 1534. in abbatissam cooptatur 2. Junii 1588. sub cujus regimine Annas d'Urfé fundatoris nepos ecclesiam concameravit, necnon campanile ac sacellum S. Antonii ædificavit; die vero Julii 1592. ecclesia cum tribus altaribus, Rosarii, S. Annæ & S. Antonii consecratur curante piissima abbatissa, quæ obiit 12. Martii 1615. anno ætatis suæ 95.

X. Philiberta de Fontanez Segusiana cum jam ab anno ætatis quinto in hoc parthenone degeret, ab anni scilicet 1575. die 9. Octob. electa fuit D abbatissa mense Martio 1615. Decessit autem 15. Maii 1629.

XI. Renata de Lay *ab Incarnatione* nuncupata annum agens decimum quartum 25. Martii 1584. admittitur in monasterio, cujus deinde abbatissa eligitur mense Maio 1629. Viam universæ carnis ingressa est XI. Febr. 1640.

XII. Anna-Maria d'Urfé, dicta *ab Assumtione*, filia Jacobi ex Maria de Neufville, annos decem duntaxat nata sacris virginibus sociatur 4. Nov. 1610. Solemnem emisit professionem 15. Aug. 1618. fit magistra novitiarum an. 1635. & abbatissa 1640. Denique postquam abdicasset 8. E Martii 1673. felicem animam Deo reddidit octogenaria 23. Octob. 1680.

XIII. Anna de Bordes religionis cognomen *ab Omnibus sanctis* sortita, anno ætatis suæ 14. Christi 1650. 24. Aprilis choro virginum adjungitur, eique præficitur abbatissa die 8. Martii 1673. E vivis excessit 19. Novemb. 1709. maximo sui relicto desiderio.

XIV. Maria Theresia d'Urfé *ab Omnibus sanctis* nuncupata, octennis Deo consecratur 23. Octobr. 1662. Invita postmodum eligitur in abbatissam 3. Decemb. 1709. cujus præclaris

exemplis & patrum Recollectorum pia directione sacræ virgines in tota Segusianorum provincia bonus odor Christi sponsi sunt. Hæc collegit noster D. Jacobus Boyer ex libris authenticis R. patris Floresii ordinis Fratrum Minorum Recollectorum superioris, monialibus S. Claræ Montis-Brisonis a sacris confessionibus an. 1610.

CLARISSÆ LUGDUNENSES.

HIc parthenon suam originem debet septem monialibus è monasterio Clarissarum Fori Sebusianorum, de quo supra, obtenta superiorum licentia egressis an. 1598. Hæ nimirum piæ ac fortes feminæ, cum non potuissent apud Matisconem sedem obtinere, Lugdunum accesserunt 15. Martii ejusdem anni, tandemque post sex menses in hospitio sibi a Guidone Lucensi accomodato pie ac religiose transactos, dominus de Villars præses in curia Lugdunensi civium obtinuit consensum pro novi Clarissarum cœnobii constructione; ejusque fundationis titulum ambiens, quingentas supra mille argenti libras in fundi coëmendi pretium insumendas concessit; itemque dominus Bardet pius sacerdos eis domum exiguam cum sacello S. Magdalenæ dicato, cujus erat rector, in vico *Gourguillon* suppeditavit. Nec multo post sanctimoniales prope hoc sacellum emerunt fundum & domunculam, in qua usque ad annum 1617. permanserunt. Cum vero jam illustrissimus D. de Marquemont archiep. Lugdunensis solemni ritu crucem in recenti cœnobio defixisset, atque Camillus de Villeroy tunc abbas A Athanaci primarium lapidem posuisset, dominusque de Villars cum suis impensis, tum diversis collectis eleemosynis dormitorium exstrui curasset, omnibus tandem rite apparatis, sacræ virgines die 7. Novemb. ejusdem anni ad hocce novum monasterium juxta ripam Araris ubi in fluvium Rhodanum influit, in ipsa civitate Lugdunensi, accesserunt. Adhuc tamen deerat ecclesia, sed brevi tempore constructa fuit, demumque ab illustrissimo D. de Marquemont sub titulo S Claræ consecrata anno salutis 1622. die 1. Maii.

SERIES ABBATISSARUM.

B I. ANTONIA DE LA MOTONIERE vota sua Deo nuncupaverat in cœnobio Clarissarum Foti Sebusianorum, unde egressa cum sex aliis, prima novi cœnobii Lugdunensis curam meruit obtinere. Ad sponsum Christum evolavit 3. Septemb. 1625. virtutum omnium dotibus cumulata.

II. Anna Bonadies animam suam Deo reddidit 8. Nov. 1632.

III. Maria Elisabeth obdormivit in Domino 21. Aprilis 1648.

IV. Laurentia Catharina Faure nata in suburbio Lugduni nuncupato *de la Guillotiere* ultimum C diem clausit feria sexta Parasceves 1652.

V. Carlota Combet Lugdunensis, habitum religionis in hoc monasterio assumsit die 25. Aprilis an. 1611. ubi cum singulis muniis ritè perfuncta ad supremam dignitatem pervenisset, è vita migravit 28. Febr. an. 1666.

ECCLESIA AUGUSTODUNENSIS.

ÆDUI antiquissimi & celeberrimi Celtarum populi, quorum regio ducatus Burgundiæ partem, Bressiam, Foresium, Lugdunense, Belli-jocense, Dombarum & Nivernense solum complectebatur. Tanta virtute, prudentia, armorumque vi pollebant, ut omni tempore totius Galliæ principatum tenuerint, prius etiam quam amicitia cum Romanis conjuncti fuissent. Primi omnium, & soli, non metu territi nec adulatione corrupti, sed ingenua & simplici caritate, ac virtutis admiratione commoti cum populo Romano fœdus inierunt, ac id totum quod Oceano, Rheno, Pirenæis & Alpibus continetur ejus imperio tradiderunt, hybernis hospitaliter præbitis, suppeditatis largiter commeatibus, armis fabricatis, peditum equitumque copiis auxiliaribus adjunctis, inquit Eumenius post Cæsarem. Hinc non amici tantum & fœderati, verum etiam consanguinei, imo & fratres Romanorum apud veteres asseruntur. Hinc Cæsar lib. 1. cap. 10. pluribus docet quam veteres, quamque justæ causæ necessitudinis Romanis cum Æduis intercederent. Hinc Tacito teste primi Ædui senatorum in urbe jus adepti sunt, datumque id fœderi antiquo, & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano usurparunt.

Civitatis Æduorum, ut Cæsaris loquendi formulam usurpem, oppida plurima, in quibus præcipua Matisco, Cabillonum, Noviodunum ad Ligerim seu Nivernum. Sed omnium caput & metropolim variis nominibus indigitarunt. Primum omnium est *Bibracte*, vel ut Strabo scribit, *Bibracta*. Hinc Julius Cæsar, lib. 1. comment. *Bibracte oppidum Æduorum longe maximum ac copiosissimum* nuncupat, & lib. 7. ait *Bibracte* esse *oppidum apud Æduos maximæ auctoritatis*. Quid porro Bibracte! Augustodunum profecto; qui enim Belnam interpretantur, aut somniant, aut nugantur: qui vero Bibracte quærunt in *Beuvray* consentientem quodammodo sibi nominis appellationem habent, at certe invictis confutantur rationibus, ac vel ipsa loci inspectione falli convincuntur. Secundum urbis nomen *Augustodunum*, nonnunquam *Augustoduna*; aliis, at recentioribus, *Augustidunum*, &c. quæ omnia Montem-Augusti sonant, a Monte ad cujus radices eminet, Dunum enim veteribus Gallis montem significat; & ab Augusto, a quo, ut conjicere licet civitas beneficiis cumulata fuerat. A Latino, Augustodunum, Gallicum nomen *Augustun*, *Austun*, *Autun* efformatum

est; ac rursus ex Gallico Latinum, *Ostionem* fecere nonnulli, ut Bertoldus in gestis Urbani II. &c. Tertium *Flavia*, a Flavio Constantio, Flavianoque Constantino Augustis, ejus instauratoribus ac veluti alteris conditoribus, Augustodunum decreto senatus Æduorum dictum est *Flavia Æduorum*, imo & simpliciter ac absolute *Flavia* imperante Constantino Magno.* Haud diu tamen hoc nomen tulit civitas, post Constantini enim obitum, aut saltem defuncto Constantio Constantini filio Flaviæ appellatio exolevit, & urbs, modo civitas Augustodunensium, modo civitas Æduorum dicta est. Civitatem Æduorum dixere Eumenius civis, ac veteres Notitiæ provinciarum ac urbium Galliæ. Unde & a nostris historicis *Ædua*, seu *Edua*, & *Hedua* non raro nuncupata civitas, incolæ Æduenses.* Sita est in radice montium Cinisiorum, ex qua protendebatur ad fluvium Arotium qui labitur in Ligerim non longe a portu Digonio.

* *Vid. Eumen. orat. pro restaur. schol. & in panegyr. Constantio Cæsari, ac in Gratiar. act. Constantino Aug. Flaviensium nomine.*

* *Vid. Audoen. lib. 1. vita S. Elig. Ursinum Audoeni æqualem in vita S. Leodegar. Ermo. &c.*

Urbis celebritati ex æquo respondebat magnificentia. Murorum ambitus & elegantia, portæ ac fortalitia quæ de cœlo pendere videbantur, theatra amplissima, Deorum gentilitiorum delubra, aliaque innumera publica ædificia, tanta mole, tamque miro artificio constructa, ejus amplitudinem, vim, antiquitatem, ac potentiam per se se clamabant. Bellicosum quoque gentis animum testabantur armamentarium amplissimum, fabrica loricaria centum millibus virorum arma subministrans, acquisitum ac conservatum in plerosque Celtarum imperium. Hinque illud Errici

Verum nulla viros tellus magis extulit armis
Præcipuos, animique magis ad prælia lecti.

Militiæ peritiam temperabant & religionis cultus a Druidis Augustoduni senatum tenentibus, institutus, & litterarum amœnitas, quarum ibidem præcipua sedes, & legum æquitas, quibus præsidebat summus magistratus vitæ mortisque jus in subditos obtinens, quique *Vergobretus* dicebatur, quasi virga fretus ut nonnullis placet, seu potius a duabus Celticis dictionibus *Verg* & *Brest*, quæ summum exsecutorem significant, ut Paradino visum est, vel a virga quæ apud priscos Gallos purpuram denotat, a veste qua induebatur, juxta illud Strabonis Geogr. lib. 4. *Qui honores gestant, vestes tinctas atque auro variegatas gestant.* Hic porro magistratus etiamnum corrupto nomine *Vierg* nuncupatur.

Verum pro rerum mortalium sorte, tot cladibus afflicta est percelebris illa civitas, ut tandem sola superfuerit tanti nominis umbra, ac Augustodunum in Augustoduno merito quis inquirat. Primo suis legibus usa, maximo suo damno, Romanis se se adjunxit, ac iis, quibus tot Galliarum populos subjecerat, ipsa demum colla subdere coacta est, cum maximo suæ gloriæ, potentiæ, ac virium dispendio. Postea exeunte tertio Christianæ religionis seculo *Latrocinio Bacaudicæ rebellionis obsessa, omniaque inopiæ miserandæ septem mensibus perpessa*, portas, quas jam observare non poterat aperire coacta, gravissima clade percussa est, templa diruta, loca operaque publica solo æquata, domus incendio confectæ, ut refert Eumenius. Ab Attila anno 451. iterum expugnata spoliataque est. Burgundis deinceps ac Francis paruit, sub quibus *a Rollone Norvego* Normanorum duce *eversam fuisse, & in nihilum prorsus redactam, vix ut vestigia restent* refert Guillelm. Brito Philippid. lib. 1. adeo ut cum suis etiamnum ruderibus certare, atque ex iis quoquo modo exsurgere videatur.

Felicior in ecclesiasticis quam in temporalibus Ædua. Conversionis antiquitate, pallii, &, in reliquos metropolis suffraganeos præeminentia; Lugdunensis sedis omnimodo, sede vacante, regimine, nati præsidis in generalibus Burgundiæ comitiis prærogativa, diœceseos amplitudine & abbatiis ita præfulget episcopatus, ut vix alius in toto Galliarum regno cum ipso æquiparari possit.

Augustodunensis ecclesiæ antiquitas inde vulgo probatur, quod a sanctis Benigno, Andochio & Tyrso in urbe prima fidei semina jacta fuerint: illis vero, si Lugdunensem Pothinum excipias, vix quidquam in Gallia Christiana antiquius, ut pote qui a S. Polycarpo, anno saltem post Christum natum CLX. in has partes missi sunt, quemadmodum in eorum actis constanter asseritur, & in vita S. Andeoli, ac historia beatorum Tergeminorum. Non me latet quid contra ejusmodi acta opponi possit, ea nempe a viris doctissimis ut minime archetypa, seu primigenia, ac in pluribus suspectæ fidei haberi. Id quidem lubens agnosco: sed illa in omnibus errare nullus eorum asseruit. Unde & ego cum illis ea solum affirmabo quæ probabiliora videbuntur, quæque aliorum monumentorum autoritate fulciuntur. A Polycarpo vero missos Eduenses apostolos, non ea solum acta, sed & omnia etiam antiquiora martyrologia, constansque ac vix non perpetua, non Augustodunensis solum, sed & Vivariensis & Lingonensis pagi traditio. Verum in actis SS. Andochii & Andeoli constanter asseritur eos a Polycarpo missos admonente in visu S. Irenæo jam è vivis ob Christi fidem sublato; quod aperte falsum est, cum Polycarpus martyrii coronam adeptus anno 166. Irenæus vero nonnisi currente seculo tertio. Id quidem verum, sed actis additum contendo; indeque probabilissimum efficitur, quod Irenæum, ejusque visionem sileant omnia, etiam antiquissima martyrologia, sileat & Augustodunensis ecclesiæ traditio. Quid id est, inquies, in ipsis martyrologiis & in prælaudatis actis Andochius & Tyrsus passi dicuntur sub Aureliano imperatore; Aurelianus vero ad imperium evectus est centum annis post Aurelium, sub quo passus est sanctus Polycarpus. Verum pro *Aureliano* legendum *Aurelio* inquiunt Baronius, Bosquetus, Ruinart. & alii. Idque vero simillimum inde redditur, quod hæc duo nomina, MSS. præcipuè, facile confundantur. His positis fundamentis jam ad Augustodunensium apostolorum historiam, ut vulgo refertur, procedendum.

Benignus, Andochius, Tyrsus & Andeolus a S. Polycarpo Smyrna missi in Galliam, Massiliam brevi

brevi appulerunt, inde Lugdunum profecti, ab Andeolo divisi, Augustodunum usque perveniunt, ibique reperto Fausto viro nobilissimo, *senatoria dignitate conspicuo, & praetorianis fascibus sublimato gratissime ab eodem hospitio sunt recepti, quos cum reperisset esse presbyteros, postulavit ut amicos & familiam suam per ablutionem baptismatis efficerent Christianos, ille vero Christum colebat*, sed *occulte propter imminentem persecutionem. Obtulit etiam & filium suum, ut a S. baptisaretur Benigno, & de sacro fontis lavacro a S. susciperetur Andochio attentius deprecatus est.* S. Benigno alio digresso, S. Andochius & Tyrsus, in urbe Eduorum fide plurimum dilatata, Selocum, seu Solis locum, vel Sedelocum, vulgo *Saulieux*, profecti & a Felice jam Christiano excepti, apud ipsum capti, prædicationem suam felici martyrio cum ipso coronarunt die 24. Septembris; ibidemque sacræ eorum exuviæ diu permanserunt, sed tandem Augustodunum translatæ, & in S. Andochii parthenone reconditæ sunt.

Nefas esset hic Christianorum Eduensium primitias ac summum decus S. Symphorianum omittere. Fausto, de quo supra, natus & a Benigno unda sacra ablutus, ad tantam fidei perfectionem evectus est, ut, vix adolescentiæ ætatem assecutus, ad martyrii coronam pervenire meruerit. Cum Berecinthiæ simulacrum per urbis vicos & compita tralatum, & ab ethnicis adoratum irrisisset, blasphemiasque, ut putabant, in illud pronuntiasset, statim comprehensus ac judici oblatus, cum nec blanditiis, nec promissis, nec minis flecti potuisset, capite plexus mortalem hanc vitam cum immortali commutavit. Ejus acta, ut sincera edidit Ruinartius noster. Primigenia non esse contendunt eruditissimi viri, pluribusque probat Tillemontius, cujus auctoritati ac momentis plurimum defero: verum nec ille, nec quivis alius,quod sciam, ea falsa pronuntiavit,imo eis (quoad ea quæ retuli) fidem faciunt omnium fere seculorum traditio, martyrologia, auctores vetustissimi, ac perpetuus illi cultus delatus in urbe.

Hac primum antiquitatis prærogativa decorata Eduorum ecclesia, pluribus aliis deinceps aucta est. Prima est pallii usus, & jus alias omnes Lugd. metropolis ecclesias antecedendi. Utrumque concessit Gregorius-Magnus papa Syagrio antistiti, ut patet ex lib. IX. epist. 108. in qua primo gaudet quod sit ea caritate præditus, ut & ipse quæ sacerdotis sunt decenter exhibeat, & aliis se laudabiliter imitandum ostendat; laudat deinde quod Augustini in Angliam missi se sollicitum atque devotum, adjutoremque in omnibus præbuerit, ac demum inquit: *Proinde secundum postulationis tuæ desiderium, pallii te usu, quod intra ecclesiam tuam habere debeas, ad sacra tantum Missarum solemnia celebranda, Deo auctore, prævidimus honorandum. . . . . Cujus ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut metropolitæ suo per omnia loco & honore servato, ecclesia civitatis Augustodunæ, cui omnipotens Deus praeesse te voluit, post Lugdunensem ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum & ordinem ex nostræ auctoritatis indulgentia vendicare. Ceteros vero episcopos secundum ordinationis suæ tempus, sive ad consedendum in concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam ordinum vendicare: quia omnino rationis ordo nos admonet, ut cum usu pallii, aliqua simul largiri privilegia debeamus.* Secunda est administratio ecclesiæ Lugdunensis sede vacante. Hanc prærogativam pluribus exponit vir eruditus P. Menestrier, imo & pro viribus imminuit. Illius originem ducit ex laudata Gregorii-Magni epistola, qua Syagrio Eduensi episcopo pallium & primas inter suffraganeos concedit. Nempe, inquit, ut metropolitani erat sedem suffraganei è vivis erepti procurare, donec eam successor occuparet, sic cum Syagrium primum suffraganeorum declaravit sanctus ille pontifex, simul ei concessit jus administrandi Lugdunensem ecclesiam post obitum archiepiscopi. Quo posito fundamento, contendit primo trium quæ ecclesia Lugdunensis complectitur, particularem scilicet diœcesim, archiepiscopatum & primatiam, nec primi, nec tertii, sed medii duntaxat, seu archiepiscopatus solius vicariatum seu administrationem Eduensi episcopo concessam, solumque jus habuisse provinciæ synodos, sede vacante, convocare, iisque coactis præesse. Contendit secundo non vi jurium regalium hanc in Lugdun. ecclesia potestatem habuisse Eduorum antistitem, eoque præcipue fundamento nititur, quod ante Philippum cognomento Pulcrum a Regibus nostris in nullo dependebat Lugdunum, quod pluribus probare aggreditur.

Guillelmus de Nogaret, & alter cognominis du Plessis in libello supplici oblato Clementi V. adversus memoriam Bonifacii VIII. contendunt econtra *certum, notorium, & indubitatum esse postquam Lugdunum in manus infidelium devenisset, a Rege Franciæ qui tunc erat vi armorum* abreptum, ac postea ab illo *fundatam cathedralem ecclesiam, castris, villis, terris & possessionibus, quas obtinet, dotatam; ac jura regalia*, quæ *regalia* in singulari appellantur, *data & concessa in feudum episcopo & ecclesiæ Eduensi. Et è converso regalia dictæ Eduensis ecclesiæ data & concessa in feudum archiepiscopo & ecclesiæ Lugdunensi. . . fidelitate ab utroque, eorumque successoribus sibi, suisque successoribus præstanda pro temporalitatibus prædictis. Item certum & indubitatum quod archiepiscopi Lugdunenses qui fuerunt pro tempore quotiens vacavit ecclesia Eduensis; & vicissim Eduenses episcopi, quoties vacavit ecclesia Lugdunensis, usi ad invicem & vicissim regalibus temporalitatum ipsarum.*

Probabilissimum videtur quod hic asserunt viri illi nobiles, primæ quippe ac secundæ Regum Francorum stirpi Lugdunum & Augustodunum paruisse in confesso est. Quidni ergo eos asseramus & cathedrales ecclesias utriusque loci ædificasse, aut eorum constructioni plurimum contulisse, totque prædiis, juribus ac beneficiis cumulasse, ut fundatores merito haberi potuerint? Quidni temporalium usum & administrationem alterutrius sedis vacantis alteri concesserint, idque jure suo, hoc est

regio? Esto, diu suo jure potitum sit Lugdunum, suis episcopis, aliisve quam nostris Regibus paruerit, ut probat Menestrerius, id nihilominus mihi certum est ac indubium, eadem ubique tribui Eduensi præsuli in Lugdunensem ecclesiam sede vacante, quæ Lugdunensi archiepiscopo in Eduensem tribuuntur: atque adeo jura regalia utrique communia fuisse, licet suo forte cuique modo. Id enim plene planeque significat Philippus Augustus in diplomate anno 1189. conscripto, quod refert Menestr. histor. Consul. pag. 299. *Cum ex testibus fide dignis didicerimus*, inquit, *quoties vacat sedes Augustodunensis, jus ecclesiæ Lugdunensi competere ut archiepiscopus ejus manu sua teneat Regalia nostra, aliaque omnia quæ ad eam pertinent, & vicissim quoties vacat sedes Lugdunensis, Eduensis præsul manu teneat quidquid ad ecclesiam Lugdun. pertinet, volumus & mandamus utramque ecclesiam suo jure plene ac perfecte frui.* Idem quoque constat ex charta Aimari Lugdun. archiepiscopi an. 1282. in qua sic loquitur: *Officiali Lugdunensi & omnibus judicibus temporalem & spiritualem jurisdictionem exercentibus tam in civitate Lugdun. quam in castris & villis ad sedem metropolitanam spectantibus & omnibus castellanis seu deputatis vel deputandis ad custodiam* ejus *castrorum seu fortalitiorum..... Cum nobis constet vacante sede metropolitana Lugdunensi episcopum Eduensem qui pro tempore fuerit, debere de antiqua & approbata consuetudine dictam metropolitanam tenere, & omnem administrationem, tam in temporalibus quam in spiritualibus habere, & omnia castra, fortalitia, villas & domos prædictæ sedis tenere, & fructus levare & suos integre facere: sicut econtra idem jus per omnia de antiqua similiter & approbata consuetudine archiepiscopus Lugdunensis qui pro tempore fuerit, sede Eduensi vacante, obtinet in prædictis: & nos ipsi viderimus R. P. bonæ memoriæ Geraldum quondam episcopum Eduensem consanguineum nostrum* carissimum uti isto jure pluribus annis in ecclesia Lugdunensi..... vacante sede Lugdun. per resignationem Philippi de Sabaudia electi..... & nos vice versa usi sumus, & in præsenti utimur eodem jure in ecclesia Eduensi vacante per mortem D. Gerardi quondam episcopi.... & hoc sit per rei evidentiam adeo notorium, quod non potest aliqua tergiversatione celari. Idcirco ne pro defectu nostro vel negligentia pereat, seu perire possit, vel lædi in aliquo jus quod in prædictis ex prædicta consuetudine competit ecclesiæ Eduensi, vobis præcipiendo mandamus sub vinculo juramenti nobis specialiter præstito, quatinus si contingat nostram metropolitanam ecclesiam quoquo casu, quod absit, vacare, vos officialis & judices prædicti omnem jurisdictionem prædictam spiritualem & temporalem episcopo Eduensi... vel suis deliberetis, & ipsum vel suos in possessionem jurisdictionis *spiritualis vel temporalis inducatis, sigilla ad eas pertinentia... eidem vel suis tradatis; & vos castellani*, &c. omnia castra, fortalitia, villas & domos ad dictam sedem *pertinentia.... tradatis & deliberetis pacifice & quiete.... Hæcque omnia.... faciatis* quam cito a dicto episcopo, vel ab *aliquo.... mandatum super hoc habente fueritis requisiti*, &c. Idem evidens est tertio ex charta ordinationum pro administratione archiepiscopatus & episcopatus sede vacante, conscripta a Radulfo Lugdunensi, Hugone Augustodunensi, ac utriusque ecclesiæ decano & capitulo. In ea sic loquuntur: *Cum archiepiscopus Lugdunensis gerat administrationem episcopatus Eduensis ipsius sede vacante; & versa vice episcopus Eduensis gerat administrationem archiepiscopatus Lugdunensis vacante sede ipsius, nos pro communi utilitate... diligenti deliberatione inter nos habita, ordinavimus in hunc modum. Primo quod sede Eduensi vacante archiepisc. Lugdun. qui pro tempore fuerit habeat administrationem in temporalibus & spiritualibus civitatis & diœcesis Eduensis; & è converso sede Lugdunensi vacante, episcopus Eduensis qui pro tempore fuerit, habeat administrationem in temporalibus & spiritualibus civitatis & diœcesis Lugdunensis: quia hactenus ita de longa & approbata consuetudine exstitit observatum, salvo jure capitulorum & canonicorum & aliorum qui habent jurisdictionem in civitate & diœcesi supradictis.* Patet 4.° ex decreto supremæ curiæ Parisiensis lato 11. Maii 1630. Sacræ capellæ Paris. Thesaurarius & capitulum, quorum præcipui redditus ex Regaliis ecclesiarum, ipsis titulo fundationis a Regibus concessis, postulabant Lugdunensem ecclesiam eidem juri ac oneri subjici: pronuntiat senatus, se nulla habita ratione accessionis ad causam & litterarum dicti capituli, Eduensem episcopum retinere & conservare in possessione administrationis & dispositionis spiritualium & temporalium archiepiscopatus Lugdunensis, sede ipsius vacante, adeo ut ipse, ejusque successores fruantur emolumentis & reditibus ejusdem sedis, ac collatione beneficiorum ex ea pendentium, quoties sedes vacaverit, eodem jure quo vicissim in ecclesia Augustod. pastore viduata fruitur Lugdunensis antistes. Denique ne prolixior fiam, patet ex tractatu de bellis & induciis inter canonicos S. Johannis Lugdunensis, &c. ac cives Lugdunenses, apud Menestr. pag. 1. *Anno 1269. die post festum apostolorum Petri & Pauli....... cives Lugdunenses præsentaverunt, domino Gerardo episc. Eduensi gerente administrationem episcopatus Lugdunensis ipsius sede vacante, quod parati erant coram ipso, tanquam coram eo qui ratione sedis archiepiscopalis debet Lugduni jurisdictionem temporalem obtinere, & etiam spiritualem*, &c. In articulis traditis ex parte universitatis civium Regi & legato, tertius est hic. *Quod populi & Burgenses ceperunt præceptum a D. senescallo Lugduni suo & episcopi nomine tunc absentis, cujus etiam vices in custodia dictæ civitatis senescallus gerebat.* In compositione facta inter episcopum Eduensem & cives Lugduni, dicitur: *Cum venerab.... Gerardus episcopus Eduensis* gerens administrationem episcopatus Lugdunensis tam in spiritualibus quam in temporalibus ipsius sede vacante, sententias excommunicationis tulisset *auctoritate ordinaria* competente in cives... Lugduni, necnon ipsam civitatem *ecclesiastico supposuisset interdicto*, quia *cives claves portarum urbis* tenebant ad dictæ sedis jurisdictionem pertinentium, & per ejus vicos catenas, pontes & *barras* posuerant, munitiones novas & *fossata* in locis non consuetis fecerant, per quæ impediebatur

iter publicum ad civitatem & per civitatem, propter quæ D. episcopus Eduensis in pedagiis suis, & mercatis damni non modicum sustinebat; propter quæ etiam jurisdictio ipsius in civitate Lugdunensi tam spiritualis quam temporalis diminuebatur, & quasi annihilabatur, cum venientes, ad curiam suam Lugduni liberum non haberent ingressum & regressum, propter quod etiam plures excommunicati benedictionem absolutionis obtinere non poterant; & ecclesiam *de Magdalena Lugduni incastellaverant.* Certe non video quid amplius Augustoduni habere potuerit Lugdun. antistes, quam quod hîc Eduensi episcopo tribuitur. In sententia lata in Bella-villa an.º 1269. dicitur *cives* ita *succensos desiderio dominandi*, ut civitatis dominium, quod ad nos ratione administrationis quam gerimus, & ad capitulum Lugduni, cum jurisdictione temporali & spirituali pertinere dignoscitur pleno jure, quæ diuturnus usus, antiqua civium subjectio, & nostra & capituli Lugduni pacifica possessio sic faciunt manifesta ut nullus inficiationi locus *relinquatur . . . . . sibi appropriare præsumunt . . . . . per quod* factum est quod nos & capitulum Lugdunense per ballivos *& officiales nostros, homicidas & adulteros, sacrilegos*, &c. *punire non valeamus, sicut hactenus exstitit observatum.* In ordinatione facta per nuntios Regis Francorum, petunt hi nuntii *si tempore* quo episcopus Eduensis ratione administrationis sedis Lugdunensis tenebat curiam secularem Lugduni, & exercitium jurisdictionis, & justitiæ exercebat, capitulum Lugdunense erat *saisitum* de tenenda & habenda aliqua curia, justitia, vel jurisdictione in civitate. . . . *Responderunt quod non;* salvo tamen canonicorum jure, qui contendebant *medietatem* jurisdictionis secularis Lugduni ad capitulum pertinere debere. Unde dicti nuntii electum archiepiscopum *in quasi possessionem inducunt, & investiunt in eumdem statum in quo erat Eduensis episcopus tempore quo gerebat administrationem sedis Lugduni quoad possessionem meri & mixti imperii & jurisdictionis.* Audis? id solum conceditur archiepiscopo Lugdunensi, quod habuerat administrator, id ergo omne possidebat, quod archiepiscopo ratione sui archiepiscopatus competebat.

Alterum quod intendit Menestrerius est Eduensem episcopum administratorem, seu, ut loquitur vicarium fuisse solius metropoleos, non vero diœcesis & primatiæ, illudque falsum esse contendimus. Ac primo ad diœcesim quod attinet, quid est, *tenere quidquid ad ecclesiam Lugdunensem pertinet!* quid est *temporalis & spiritualis jurisdictio!* Quid omnis administratio tam in temporalibus quam in spiritualibus? Quid *omnia castra, fortalitia*, villas, & domos sedis Lugdunensis tenere, & fructus levare, & suos integros facere! Quid *habere administrationem in temporalibus & spiritualibus civitatis & diœcesis Lugdunensis!* Frui *emolumentis & reditibus sedis Lugdunensis, ac collatione beneficiorum ex ea dependentium, quoties sedes vacaverit! sententias excommunicationis auctoritate ordinaria ferre in cives Lugduni, & civitatem ecclesiastico interdicto supponere*, habere pedagia & mercatus, dare benedictionem absolutionis ab excommunicatione, criminis reos punire, nihil archiepiscopo electo a Rege concedi quam quod habuerat Eduensis episcopus administrationis tempore! quid inquam hæc omnia nisi plenam diœcesis administrationem habere? Ea porro Eduensi episcopo competere ex jam jam dictis palam est.

Ad primatiam quod spectat, illius administrationem sede Lugdunensi vacante, habuisse Augustoduni præsulem, negat quidem R. P. Menestrier; sed affirmat illustrissimus dominus de S.t George Lugduni archiepiscopus, vir suæ dignitatis propugnator acerrimus, qui in lite quam habuit cum D. Colbert Rothomag. archipræsule, ea omnia attente perlustravit quæ ad eam rem pertinebant. Nonnulla quoque exempla profert, quæ Rothomagensem ecclesiam spectant, plura profecto relaturus si de aliis provinciis sibi subjectis actum fuisset. Unum seligo ex negotio Johannis Gonaut monachi Benedictini. Hic an. 1441. die 6. Septemb. electus abbas monasterii Montis S. Michaëlis, confirmationem petiit ab Abrincensi episcopo, quo denegante, quamvis canonice electum agnosceret, Rothomagensem præsulem adiit, a quo repulsam passus, curiam adiit, ac de ejusmodi juris denegatione questus est: tuncque Ludovicus XI. Delphinus dictus, Regis nomine Eduensi episcopo Lugduni administratori scripsit epistolam, in qua rei gestæ facta narratione, addit Gonaltum, ipsum quoque aut ejus vicarios, sede vacante convenisse, tanquam habentem spiritualem & temporalem administrationem Lugdun. archiepiscopatus, qui est primatus Rothomagensis ecclesiæ: queritur illum necdum confirmationem obtinuisse, ac petit etiam minis intentatis, ut quantocius eam tribuat.[a] Quod & præstiterunt ejus vicarii, his verbis: Vicarii generales R. D. Johannis Rolin. . . Æduensis episcopi, habentis regimen & administrationem in spiritualibus & temporalibus sedis archiepiscopalis Lugdunensis super quatuor, videlicet Lugdunensi, Rothomagensi, Turonensi, & Senonensi provinciis Galliarum primatis, sede ipsa pastoris solatio destituta & vacante, pro nunc absentis & in remotis notorie residentis (referunt quæ jam protulimus de electione Gonalti, de denegata a præsulibus Abrinc. & Rothomag. confirmatione, tum addunt) *demum ipse Johannes & procuratores eligentium* ad nos vicarios. . . episcopi Æduensis, tanquam sedem archiepiscopalem Lugdunensem, Galliarum primatem

[a] *Ludovici XI. verba hæc sunt:* Gonaut a canoniquement esté eslu en abbé dudit monastere, & a fait les diligences necesseres & requises d'avoir & obtenir de qui il apartient confirmation de son election, & mesmement envers vous ou vos vicaires, comme ayant le gouvernement & administration en spirituel & temporel de l'archeveschie de Lyon, primatiale de l'archeveschie de Roüen, quand l'eglise de Lyon vaque, ou qu'elle est en procez & litige, laquelle confirmation ledit esleu n'a encor de vous ou de vos dits vicaires obtenu, qui est ou tres grand prejudice de l'interest que monsieur a en ce grief, & vilipension & mepris des ordonnances royaulx fondées en droit divin & humain. . . . vous prions tres a certes, que s'il vous appert ladite canonique election, vous icelle tous delais & dissimulation cessans & rejettées, vueillez incontinent confermer, ainsi qu'il est a raison de faire. Et vous ferez vostre devoir, & à nous tres agreable plaisir. Saichans certainement que si autrement le faittes, mon dit sieur, nous qui entention avons de soustenir en son bon droit ledit esleu. . . . . . & en vostre refus ou deffaut se donnera sur ce briefvement telle & si convenable provision qu'il sera a faire par justice & raison. Et pour ce n'en veuillez aucunement faillir, mais y monstrer par effet le vouloir que tenons vous avoir de volontiers nous complaire.

sic vacantem regentis...... recurrentes (requisierunt ut perpensis omnibus electionem confirmaremus. Nos servatis juris legibus, omnibusque examinatis nomine prædicti Eduensis episcopi) *prædictam electionem* F. Johannis Goneau canonice celebratam pronuntiamus, eamdemque laudamus, confirmamus & approbamus.... eumdemque Johannem Goneau in abbatem verum & proprium dicti monasterii Montis S. Michaëlis præficimus, confirmamus, & confirmatum promovemus... & de abbatiali dignitate.... investimus (eique concedimus) potestatem & licentiam munus benedictionis a quocumque maluerit domino episcopo.... assumendi & obtinendi.... demum his omnibus peractis præfatus Johannes Goneau.... juramentum & fidelitatem a jure introducta dicto Domino nostro Æduensi episcopo regenti, licet absenti præstitit. (Unde omnibus abbatibus, decanis, archidiaconis, notariis, aliisque ecclesiasticis ministris, quos prolixe enumerant, sub pœna excommunicationis præcipiunt ut) præfatum Johannem confirmatum seu procuratorem suum pro eo in realem corporalem & actualem possessionem dictæ abbatiæ (omniumque ad eam pertinentium) ponant & inducant : præcipientes sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus & singulis religiosis, ceterisque subditis dicti monasterii, quatenus eidem Johanni abbati, tanquam eorum vero & proprio prælato pareant & obediant.... in quorum omnium fidem & testimonium nos vicarii antefati sigillum curiæ officialatus Æduensis, in absentia sigilli dictæ Regaliæ, & quo uti consuevimus... litteris præsentibus duximus apponendum. Actum & datum in domo episcopali Æduensi die 25. mensis Octobris anno Domini 1445. Non me latet quid in contrarium protulerit Rothomagensis antistes, manuscriptum scilicet codicem S. Michaëlis in quo tota hæc historia continetur. Sed mihi constat nihil in illo codice contineri quod huic nostræ assertioni contrarium existat. Primo enim notatur Gonaltum ad omnia ecclesiæ tribunalia provocasse. 2.° Papam sollicitationibus cardinalis d'Estouteville illi abbatiam contulisse, ac Gonaltum actione sua exclusisse, imo & eum ejusque fautores anathemate perculisse, nisi intra 20. dies jus omne præsumtum dimitteret. 3.° cum his omnibus non obstantibus supremo senatui Parisiensi causam detulisse, in eoque, ut ex negotii cursu conjectabatur, & pluribus videbatur, litem obtinuisset, nisi sollicitationibus, minis ac promissis victus, cum cardinali transegisset & sub pacto annuæ pensionis ab eadem lite ac jure suo destitisset. Unde concludunt monachi S. Michaëlis : *Sicque ille Esau sua primogenita vendidit pretio boni temporalis.* Sua ergo erat abbatia, at quo jure sua, nisi ex confirmatione administratoris ecclesiæ Lugdunensis!

Tertia ecclesiæ Augustodunensis prærogativa inde ducitur quod ejus episcopus generalium Burgundiæ comitiorum præses est natus ac perpetuus, in iisque primum locum obtinet etiam supra symmistas suos, quantumvis consecratione antiquiores. Hanc quidem illi sæpe conati sunt eripere ejusdem provinciæ antistites, sed irrito semper conatu. Sic anno 1658. cum Jacobus de Neuchezes Cabilonensis episcopus supplicem libellum obtulisset, postulans ut comitiorum Burgundiæ præsidis titulum dimitteret, utque ex quatuor episcopis qui ad ea vocantur, qui consecratione primus esset primam præ aliis sedem obtineret ; re in sanctiori Regis consilio, auditis partibus, propositis rationibus & utriusque partis dictis & contradictis, mature ponderata, hoc decretum tandem editum est : Rex in suo consilio, nulla habita ratione supplicis libelli Cabilonensis episcopi, Eduensem præsulem retinet in jure, possessione & usu præsidendi prædictis Burgundiæ comitiis, & dictum Cabilonensem & alios omnes episcopos qui illis intersunt, quantumvis ipso consecratione antiquiores præcedendi. Vetat ne Cabilonensis antistites, aliive ulli Eduensem in hoc exerceant aut perturbent, neve Cabilonensis sibi titulum præsidis comitiorum arroget. Idem etiam iterum definitum est cura & diligentia illius episcopi qui hodie pedum tenet.

Postrema denique Eduorum ecclesiæ prærogativa, est diœceseos amplitudo. Præter Augustodunum plurimas alias urbes sub sese continet, Molinum scilicet, Borbonium-Anselmium, Semurium, Belnam, Flaviniacum, Sedelocum, Avallonem, Arnæum-Ducium, &c. Septingentas parœcias, canonicorum collegia, virorum ac mulierum omnis generis plurima monasteria, abbatias plus quam quindecim. Quatuor amplissimas habet Augustodunum ; habet & duas cathedrales basilicas, quarum antiquior, data Christianis pace, sub S. Nazarii nomine magnificentissime constructa, hactenus perseverat ; altera recentior, S. Lazari nuncupatur, in qua lapideum eminet campanile acuminatum altitudinis stupendæ, & miræ structuræ.

AUGUSTODUNENSES EPISCOPI.

ANNI CHRISTI

EPISCOPORUM initia in hac ecclesia, ut in A omnibus aliis, adeo sunt tenebris involuta ac difficultatibus intricata, totque lacunis referti indices, ut de iis vix quidquam certi definiri possit. Primum Augustoduni episcopum sedisse Amatorem, tradunt indices omnes, fert constans & antiquissima illius ecclesiæ traditio: at quo præcise tempore non adeo facile est definire. Si SS. Andochius, Simphorianus, aliique supra nominati martyres sub Aureliano passi fuissent, ut in B martyrologiis, aliisque monumentis perpetuo asseritur, vix dubium superesset, Retitii enim, vel nullo, vel unico intermedio antistite decessorem diceremus Amatorem, sicque plana forent omnia, & probabiliora. Verum si, quod prius diximus, Heduorum martyres secundo seculo passi sunt, cum statim ab eorum obitu in tam ampla civitate Christianam religionem exstinctam omnino fuisse nequaquam sit probabile, aut eo tempore, aut certe paulo post datum fidelibus episcopum, qui superstites confirmaret, Christi fidem propagaret, & illius gregis curam gereret, & eum fuisse S. Ama- C torem, cum Augustodunensibus supponendum. Ab eo ergo catalogum exordiamur; in aliis quæ dicenda erunt, è variis tum scriptoribus tum indicibus, tum undequaque collectis antiquitatis monumentis assumemus.

I. S. AMATOR.

S. AMATOR reperitur in omnibus Augustodunensium episcoporum indicibus. In antiquissimo martyrologio quod refert Acherius noster, tom. 4. Spicil. quod laudant venerabilis Beda & Gregor. Magnus, quodque Hieronymo vulgo tribuitur *ad VI. cal. Decemb.* commemoratur D his verbis: *Augustiduno depositio S. Amatoris episcopi*, quo die ejus festum celebrat Eduensis ecclesia. Illum deinceps exhibent alia vulgo martyrologia. Hæc porro de eo circumferuntur: Natum Augustoduni, morum sanctitate, ac generis splendore nobilissimum, Andochio defuncto electum episcopum; a libera prædicatione persecutionis incendio præpeditum, clanculum tamen Christum annuntiasse, ac plurimos suis miraculis & virtutibus ad illum adduxisse, demum in pace quievisse, sepultumque fuisse in Polyandro, ubi nunc sita est B. Stephani ecclesia in Strata, hoc E est in vico lapidibus strato.

Scio ad verba martyrologii Romani die 26. Novemb. quæ eadem sunt ac ea quæ ex Hieronimiano protuli, hæc annotare Baronium: *Fortasse hic est ille qui Sylverium papam exulem litteris est consolatus & adjuvit pecuniis, ad quem ejusdem Sylverii exstat reddita de his epistola.* Certe eas refert Labbe, tom v. conciliorum, sed quæ suspectæ sunt fidei, imo & ab eruditis viris falsæ judicantur & tum ex falsa consulum nota, tum ex aliis plurimis inter Isidori merces amandantur.

At nulli videntur S. Amatoris successores ad Retitium usque, inquiunt nonnulli. Forte ab eo ad Retitium usque nulli deinceps antistites in Augustodunensi cathedra sederunt; nec id mirum, quia non insolitum. Forte fuere, & quidem plurimi, sed pereuntibus illorum temporum monumentis, periit & eorum memoria.

II. S. MARTINUS.

S. Martinus S. Amatoris successor dicitur in *legenda* beati Simplicii. Quod si ita foret, stare non posset quod ibidem additur, obiisse tempore Constantini magni. Unde si traditioni Augustodunensis ecclesiæ adhæreamus, aut ante aut post ipsum nonnulli admittendi sunt episcopi, quorum nomina exciderint. Unum subministrat Baronius ad annum 273. §. x. sanctum scilicet Reverianum. Passi sunt, inquit, in urbe August. & persecutione Aureliani urgente, civitatis ejusdem episcopus Reverianus & Paulus presbyter cum aliis decem die kalendarum Junii. In ejus actis a P. F. Chiffletio ex veteri MS. erutis, hæc leguntur: cum Aurelianus in Galliarum usque venisset partes, Reverianus episcopus, cum sociis suis, ordine scilicet episcopali pro fide Christi, dimicare cupiens, ab urbe Roma egressus, intra Augustodunense territorium, mox verbum Christi omnibus annuntiare cœpit. Captus Aureliani jussu, ab eo jussus Diis sacrificare, ac constanter detrectans, post multa tormenta capite plexus est cum sociis. Usuardus sic loquitur, Augustoduni SS. Reveriani episcopi, & Pauli presbyteri, cum aliis decem, qui sub Aureliano principe martyrio coronati sunt. Usuardum exscribunt Bellinus, Grevenus, Maurolycus, Felicius, Molanus, Galesinius & Martyrologium Romanum hodiernum. Petrus de Natalibus de illis loquens ait: coronam passionis a Domino perceperunt, ut dicit Ado ex Hieronymo. Verum in sinceris Adonis & Hieronymi martyrologiis hæc postrema non reperiuntur: sed in nonnullis MS. Adonis addita sunt. Ex quibus omnibus non video, quo pacto S. Reverianus Augustodunensium episcopus certo affirmari possit.

III. S. RHETICIUS.

S. Rheticius qui & Riticius a Greg. Turon. & Reticus imo & corrupte Retius in Adonis chronico, &c. Aricius in MS. Colbertino libri de gloria Confessorum nuncupatur, vir fuit suo ævo undequaque celeberrimus. *Fuit*, inquit Gregor. loco citato, *nobilissimis parentibus & litterarum acumine clarus. Transacta adolescentia, uxorem simili morum honestate præclaram sortitus est, cum qua spiritalis dilectionis conhibentia, non luxuria copulatur. Concurrunt eleemosynæ, vigiliæ celebrantur, & opus Dei per eos incessabiliter exercetur. Igitur longa post tempora mulier declinans caput ad lectulum, B. viri auribus extrema profert verba,* Cap. 75.

ANNI CHRISTI

dicens : deprecor piissime frater, ut post discessum meum, percurso ævi tempore, in illo quo ego collocor sepulcro ponaris, ut quos unius castitatis dilectio uno conservavit in thoro, unius retineat sepulcri consortium. Hæc effata spiritum emisit. At Riticius episcopatum Augustodunensis urbis populo eligente sortitur, qui talem se præbuit in religione, ut morum bonitas pontificatus gratiæ æquaretur, & ad diem obitus per diversos gratiarum spiritualium gradus plena perfectione consummationeque veniret; quo abluto & super feretrum posito, movere ipsum non queunt officia famulantium.... Tunc audiunt a quodam sene, virum dominam conjurasse ut eos unius sepulcri amplitudo susciperet..... confestim sustollitur feretrum, adlatoque eo prope sepulcrum, resumit sacerdos spiritum; adloquitur sociam dicens: nunc suscipe expectatum diu fratrem, & conjungere artubus impollutis, quos non luxuria polluit, sed castitas vera mundavit. Hæc eo dicente, mirum in modum commotum sepulcrum, uno in loco ossa virginis conglobantur: beatus vero sacerdos receptus in pacis somno, hujus sepulcri tectus est opertorio.

De eo quoque Hieronymus in catalogo: *Rhæticius Eduorum, id est Augustodunensis episcopus sub Constantino celeberrimæ famæ habitus est in Galliis. Leguntur ejus commentarii* in Cantica canticorum; *& aliud grande volumen*, adversus Novatianum: *nec præter hæc quidquam ejus operum reperi.* In epistola ad Florentium: *Petas quæso ut tibi beati Reticii Augustodunensis episcopi commentarios ad describendum largiatur, in quibus Canticum canticorum sublimiore disseruit stilo.* Illos obtinuit, legit, ac de illis sic judicat. *Est quidem sermo compositus & Gallicano cothurno fluens. Sed mihi in illis displicent multo plura quam placeant*, &c. Consonat S. Augustinus, lib. 1. contra Julianum Pelagianum, cap. 3. n. 7. tom. x. col. 500. E. *Reticium ab Augustoduno magnæ fuisse auctoritatis in ecclesia tempore episcopatus sui, gesta illa ecclesiastica nobis indicant, quando in urbe Roma, Melchiade apostolicæ sedis episcopo præsidente, cum aliis judex interfuit.... Is cum de Baptismo ageret ita locutus est*, &c. Eumdem illius locum profert, lib. 1. Operis imperf. num. 55. ubi ait: *Audi fideliter quod ait homo Dei Reticius ab Augustoduno episcopus.*

In negotio Donatistarum cum Cæciliano jussit Constantinus hunc cum x. suarum partium episcopis, totidemque Donatistis accusatoribus Romam proficisci, ut ibi *coram* Miltiade, & coram Retitio, Materno, ac Marino Galliarum præsulibus, aliisque 15. aliarum provinciarum posset
313. audiri. Quod & actum est anno 313. ibique pro Cæciliano contra Donatum pronuntiatum est. Conquerentibus Donatistis ac calumniantibus, quod omnis eorum causa non fuisset audita, sed potius episcopi judices quodam loco se clausissent & prout aptum ipsis fuerat judicassent, concilium priore longe numerosius indixit Arelate celebrandum. Adfuit Reticius & iterum contra Donatistas
314. pronuntiavit an. 314 mense Augusto. Morinus congreg. Oratorii D. Jesu presbyter in libro de liberatione ecclesiæ, pag. 2. cap. 2. scribit Reticium

A fuisse protocatechistam Constantini imperatoris. Secundum ea quæ de tribus sequentibus præsulibus mox dicenda sunt, ejus obitus consignandus videtur anno Christi 334.

Juxta cœmeterium, Polyandron dictum, exstat parochialis ecclesia S. Petri de Strata, vulgo de l'*Estrié* dicta, in qua visitur sepulcrum sancti antistitis sub fornice parvo in muro ecclesiæ cavatum, cum hac recenti inscriptione SANCTUS RHETITIUS EPISCOPUS ÆDUENSIS CCC. XIV. Ejus nomen non reperitur in martyrologiis, constat tamen ejus sanctitas ex SS. Hieronym. & Aug. atque ex traditione eccles.
B Eduensis, in qua semper celebrata ejus festivitas.

In vita S. Amatoris de Retitio hæc habentur: *Tres leprosi se se* SS. Amatoris & Simplicii a S. Symphoriano in urbem redeuntium *conspectui præsentarunt. Antistes vero ex fluento Jordanis latices sumit, qui Retitio quondam episcopo jubente ad Æduam civitatem allati fuerant. Ex his in ora leprosorum irrorans* & *oleo benedictionis omne corpus eorum crucis facto signaculo illinivit, & statim omnis morbus obsessos penitus dereliquit.* Unde inferunt Bollandiani de S. Retitii suscepta in Palestinam peregrinatione conjecturam haud absurdam formari posse. Aliis inde videri posset hanc
C vitæ S. Amatoris circonstantiam a Constantio non relatam falsam esse. Quis enim sibi persuadeat tantam, ut ad tot usus sufficeret, aquæ quantitatem a Jordane Augustodunum usque tralatam fuisse, & per 70. annos permansisse & quidem puram & integram.

Priusquam ultra progrediamur observandum circa sequentes tres episcopos non contemnendas hîc exsurgere difficultates.

Prima est quod in vita S. Cassiani soluta & stricta oratione conscripta Reticio Egemonius, huic Simplicius, Simplicio Cassianus, successisse dicantur. Quam sententiam amplectuntur noster
D D. Theodoricus Ruinart, & Fontaninus abbas in lib. 2. de Hortensibus antiquitatibus. Gregoriumque Turonensem emendandum affirmant: quanquam non ita constanter Ruinartius, quin addat ibidem se non refragari si quis maluerit Cassiani vitam ex Gregorio reformare. Hic quippe de gloria Confess. capp. 75. & 76. sic loquitur: *Huic* (Rheticio) *Cassianus cujus supra meminimus successit. Post hunc Egemonius cathedram pontificatus adsumsit. Quo decedente B. Simplicius ecclesiæ ipsi præponitur.* Gregorio adhærent & adhærendum indubie pronuntiant Sammarthani fratres & Tillemontius, tum quia historiæ nostræ parentis Gre-
E gorii summa apud omnes Gallos auctoritas, maximam fidem a nobis exigit: tum quia nullam meretur ea Cassiani vita. Citatur hæc quidem a Molano in secunda editione annotationum in Usuardum ad v. Augusti: exstat & in MS. codice S. Michaëlis Belvacensis: denique & Cassianum Simplicii successorem asserit martyrologium sancti Savini in diœcesi Tarbeiensi. Verum hæc omnia nullius sunt momenti. Cassiani quippe vita, qua nituntur, tot nugis rebusque improbabilibus referta est, ut nullam omnino fidem mereatur, eamque sequacibus suis omnino detrahat.

ANNI CHRISTI

Altera tamen, eaque maxima ex hac sententia quam sequimur difficultas exoritur. Enim vero Simplicius numeratur inter episcopos qui Coloniensi adversus Euphratam concilio anno 346. Sardicensi anno sequenti, ac denique Valentinensi 12. Julii anno 374. interfuerunt. Aliunde vero in vita sancti Germani Autissiodorensis refertur Amatorem Autissiodori antistit. paulo ante obitum Augustodunum venisse, ibique a Simplicio urbis episcopo exceptum fuisse. Porro Amator vitam temporalem cum æterna commutavit anno 421. uti fert Baronii Martyrologium, aut 405. ex ipso Baronio in Annalibus, seu potius 418. ut demonstrat vir doctissimus dominus de Tillemont. Ex quibus omnibus sequeretur Simplicium ab anno 346. ad annum 418. annis scilicet ad minimum 76. pedum tenuisse; quod quis sibi persuadeat?

Triplici modo nodus hic dissolvi potest, cum enim hic non memorabo qui tam longævum episcopatum & episcopum admitteret.

Primus est negare Simplicium aut Coloniensi, aut Sardicensi synodo adfuisse. Et quidem ad primam quod spectat, licet ejus acta plurima præ se ferant veritatis indicia, tot tamen difficultatibus implicantur ut nonnisi ardue admodum propugnari possint. Vide quæ dicta sunt in Euphrata Coloniensi episcopo. Ad Sardicensem quod pertinet, in ejus subscriptionibus nudum Simplicii nomen reperitur; nec ullo argumento evinci potest eum esse Augustodunensem præsulem. Idem omnino de Valentina dicendum. Sicque Simplicium nostrum initio quinti seculi facile esset illigare, nisi duo obstarent. Alterum quod Gregorius duos duntaxat episcopos Egemonium & Cassianum numeret Simplicium inter & Rheticium, qui vivebat anno 314 imo qui eo anno vivere desiisse indicatur in inscriptione ejus tumulo affixa. Alterum est quod adhuc viguerint, & publico ritu cultuque paganismi sacra exhibita fuerint Augustoduni, quod medio duntaxat, non fini quarti seculi convenire potest. Theodosii enim legibus anno 391. prohibita sunt sacrificia, imo & ante Theodosium nonnisi Romæ & Alexandriæ tolerata fuisse testatur Libanius, quin & a Valentiniano & Valente sub finem imperii vetita fuisse. Hæc tamen nequaquam Tillemontium ab hac solutione deterruerunt. Rheticii vitam ad annum usque 334. producit. Cassianum simul & Egemonium per 40. annos pedum tenuisse asseverat, atque hinc infert Simplicium pontificatum iniisse anno 374. paulo ante Valentinam synodum, & episcopatum per 44. annos ad quadringentesimum decimum octavum occupasse, quo posito evanescunt argumenta proposita.

Tom. III. nov. edit.

Secundus prædicti nodi dissolvendi modus est, Constantium S. Germani vitæ auctorem deserere, palamque profiteri ab eo male nominatum Eduensem antistitem. Nec mirum videri debere virum, alioquin peritum, sed qui 50. aut 60. postea annis scripsit, in ejusmodi re hallucinatum fuisse; cum id viris doctissimis in historiarum circumstantiis sæpius evenerit. Sic quippe Severus Martinum sub Juliano militasse; authenticæ vitæ Pachomii auctor, sanctum sub Constantino militiæ cingulum accepisse; S. Porphirii historia, eum Jerosolymis sacerdotio potitum asserit.

Tertius tandem est duos Simplicios distinguere, alterum sub annum 346. alterum sexaginta ab hinc annis, huncque incognitum permansisse, quia cum primo commixtus est. Hisque rationibus innititur. Primo duos Simplicios distinguit vetus illud martyrologium, quod habetur, tom. 4. Spicil. quodque Hieronymo tribuitur: sic enim habet ad *VIII. calend. Julii Augustiduno depositio S. Simplicii episcopi*, & ad *XIII. cal. Dec. Augustiduno Simplicii episcopi.* Quod Saussaius advertit: Ipso die (scilicet 13. cal. Dec. inquit) Augustoduni Æduorum S. Simplicii ejusdem sedis episcopi & confessoris, qui cum alius sit ab eo quem eadem ecclesia die 25. Junii colit, meritis tamen non impar, eosdem debitæ venerationis sanctitati qua claruit, hodie ab ipsa pridem decretos recipit honores. 2.° Catalogi quos Severtius & Saunier referunt, cum eo qui in sacrario continetur duos quoque Simplicios exhibent.

His expositis Gregorium Turonensem sequamur, liberum cuique permittentes alium ordinem, ut libuerit, assumere.

IV. S. Cassianus.

S. Cassiani vitam habemus soluta strictaque oratione scriptam X. vel IX. seculo. Utrumque opus typis edidit V. Cl. abbas Fontanini, lib. 2. de antiquitatibus Hortæ in Etruscis. In utroque dicitur cum *nobilibus ac locupletibus parentibus Alexandriæ ortum*, in adolescentia *Zonis* seu *Zenonis* disciplinæ traditum; *Hilarino* postea se adjunxisse, & plurima caritatis officia per eum & cum eo exercuisse, dehinc ecclesiam Ortæ erexisse & divinitus a S. Laurentio admonitum sub ejus nomine dicari curasse; aliquanto post præsente, consentiente, imo adhortante Joviano imperatore illius urbis episcopum creatum fuisse, & a cognomine episcopo, qui ex Asia cum Cæsare venerat, consecratum; non diu tamen in ea urbe perseverasse, jussum ire *in Gallias & prædicare verbum Dei*; nullis suorum precibus & lamentis commotum itineri se commisisse cum *duobus presbyteris, totidem diaconibus, tribus lectoribus, subdiaconis quatuor*; post iter sex mensium Massiliam appulisse, indeque facto sibi divinitus mandato Eduam petiisse, ibi a S. Simplicio maxima cum humanitate & honorificentia exceptum, ab Africano itinere avocatum, sicque apud eum triennio mansisse; eo post id temporis defuncto, *post unum annum ab omni clero omnique* populo una voce delectum in ejus successorem; ecclesiam Eduensem miraculis clarum sanctaque vita percelebrem XX. annis rexisse, ac iis elapsis ad cœlum evolasse.

Hæc quidem expressa pro Simplicio Rheticii sine medio successore. Verum cui potius adhibenda fides, hujus historiæ auctori ætate longe juniori, utpote X. aut IX. ad summum seculi, & autoritate plurimum inferiori, an Gregorio Turonensi? judicet quivis cordatus: deinde in Cassiani vita tot menda sunt, tot falsa, ab illorum

ANNI CHRISTI

temporum moribus aliena, tamque parum sibi cohærentia, ut nullam omnino fidem mereatur, nihilque certi de illius patria & gestis possit affirmari.

Alio nos vocat vir doctissimus abbas Fontaninus qui loco supra laudato cum Ughello contendit Cassianum ex Ægypto non in Galliam, sed in Italiam profectum, & Hortæ episcopum renuntiatum fuisse regnante Joviano, sed illorum pace dixerim nullo fundamento nititur hæc eorum conjectura. Aperte repugnat historiæ S. Cassiani modo relatæ. Ex ea quippe constat Ortam, ex qua profectus est, non Italiæ, sed Ægypti urbem fuisse. Jam enim accinctus ad iter, coepiscopis & omni clero dixit: *Volo juxta præceptum Dei terram & cognationem vel patriam meam deserere & in Gallias proficisci.* Respondentibus illis: te terra tua non pascit? &c. *ut deseras regionem in qua natus & nutritus es?* reponit: *Dominus monet:* omnis qui reliquerit domos, aut agros, aut parentes propter nomen meum centuplum accipiet, &c. Patria erat Ægyptus, cum ergo Ortam in Gallias profecturus relinquit, non Ortam Italiæ, sed Ægypti dimittit. Idem ex altera vita, stricta oratione conscripta pariter evincitur. Quæris cujus Ortæ fuerit episcopus, docet, hæc de Joviano proferens.

Is quoque Tapheos cum transmigrasset ad agros,
Ortensis populus sacro pastore carebat.

Addit eum ab omnibus Ortensibus postulatum episcopum, & a Cæsare concessum

Id siquidem Augustus Cæsar fieri haud refragatur,
Insuper hortatur, mandat, favet, atque precatur.

Unde vero egreditur, ex Italia aut Ægypto? Audi

Occurrit summa potestas
Mandans Ægypti gentes & rura pacisci,
Atque Sicambrigenum vastum per æquora regnum
Expetere.

Quod cum populo aperuisset, Deique voluntatem esse probasset

Tandem Memphea juventus
Respondet verbo. . . .
Incipe, jam volumus jussit quod ab æthere Jesus.

Sicque statim

Linquens Ægyptum petiturus res Eduorum

Sequuntur populi clamantes

Cui nos commendas Ægypti mystica lampas.

Tot tamque aperta argumenta nos cogunt vel invitos a doctissimi & clarissimi viri de nobis optime meriti, & de quo bene mereri peroptamus, sententia discedere. Laudat quidem Vincentium Bellovacensem, S. Antoninum, & Volaterranum. Sed quid id est? nihil omnino. Unde id hauserunt? Ex S. Cassiani actis. Verum ea

A profert vir doctissimus, & in eis nihil est quod ipsius opinationi faveat, nihil quod illam non evertat.

Iis ergo omnibus prætermissis, ea solum referemus quæ nobis Gregorius subministrat. *Rheticio successit Cassianus*, inquit de glor. Confess. c. 75. Pietatis ejus ac sanctæ administrationis invictum argumentum præbet gloria qua post obitum a Deo cohonestatus est. De eo enim loquens Gregor. ibidem cap. 74. *In hoc cœmeterio vidi B. Cassiani sacerdotis magni sepulcrum a multis infirmis erasum, quod pene transforatum eo tempore putabatur. Abluuntur enim ex hoc pulvere ægroti, sed protinus virtutis*

B *magnitudinem sentiunt.* Ad ejus tumulum S. Germanus Romam proficiscens orasse legitur apud Constantium in vita illius Autissiodor. episcopi, apud Surium 31. Jul. edit. Colon. 1616. pag. 367. n. 6. in cujus tumulo, *ita divina virtus apparuit, ut in pario lapide contrarius color crucem exprimeret, & salutare signum varietas distincta monstraret. Quod cum Germanus fuisset intuitus, fusis ex more Christo precibus, ait: Quid hic agis frater gloriose? At ille statim è tumulo, cunctis qui aderant audientibus, dulci*, inquit, *in pace quiete potior, & adventum redemptoris expecto. Cui Germanus mutua sermonis vice dixit: quiesce*

C *per longum in Christo frater tempus. Ut autem divinæ tubæ cantum, & exoptati clangoris sonum, ac sacræ resurrectionis gaudia obtinere mereamur, & pro nobis & pro hac plebe attentius intercede ad Dominum N. J. C.* Anno Dominicæ Incarn. 840. præsidente Augustodunensium cathedræ Moduino venerabili episcopo, abbas monasterii S. Quintini, mittens ad eum legatos suos, S. Cassiani corpus enixe postulavit & obtinuit, ac in abbatiam suam intulit; quinquennioque ab ejus susceptione cum diversis in locis basilicæ conditum fuisset, modo in aperto, modo in occulto, frequentius tamen incongruo, Carolus Calvus

D rex anno 845. Christi Incarnationis, sui regni quinto, indictione VIII. die nonas Martii, ejus corpus cum præsulibus a loco in quo jacebat extulit, infra cryptam basilicæ S. Quintini optime & pulcherrime tumulavit. Verba sunt historiæ ejus translationis apud Fontaninum loco supra laudato & Himer. in Augusta Veromand. c. 20. & seq. Nihilominus tamen ejus cenotaphio Robertus Francorum rex elegans sacellum superstruxit, testibus Paulo Æmilio & Gaguino. Sub ejus nomine parochialis ecclesia in vico Saviniaco prope Belnam dedicata est.

E

V. EGEMONIUS.

Egemonius qui & Ægemonius & Igonomus, vocitatur, post Cassianum *cathedram* Eduensis *pontificatus* suscepit inquit Gregor. de glor. Confessor. cap. 75. De eo nihil præterea occurrit in historiis, ejus tamen meminit vetus Hieronymianum Martyrologium Spicil. tom. 4. his verbis, *VI. idus Januarii. Augustiduni depositio B. Ægemonii episcopi.* Cui Saussaius addit: *& confessoris, qui religione & doctrina florentissimus S. Cassiano hac in cathedra succedens, omni episcopali virtute, & pastoralis officii exemplis gregi sibi credito præfuit.*

A nonnullis

ANNI CHRISTI

A nonnullis cum S. Eugeniano martyre Augustodunensi, qui hoc ipso die commemoratur in Martyrologio Romano, confunditur. Eorum fundamentum est, quod antiquum MS. S. Martini Trevir. hæc habeat *VI. Id.* Januar. *in Augustoduno Eugenii episcopi & martyris*, idemque exhibeat MS. S. Mariæ Ultrajecti. Porro cum nullus in catalogo episcoporum reperiatur Eugenianus vel Eugenius, inferri posset eumdem esse ac Eugensonium, maxime cum Carthusiani Colonienses in additionibus ad Usuardum hæc referant: *Egemonii, alias Egenionis Augustodunensis episcopi & confessoris, alias martyris.* Sed quid hæc sunt? cujus auctoritatis! inhærendum Gregorii vestigiis. Secundum nostrum computandi
374. modum obiit anno 374.

VI. SIMPLICIUS.

Simplicii nomen insertum reperitur in omnibus passim Latinis, recentioribus & antiquis, martyrologiis. In Hieronymiano, his verbis: *In civitate Augustoduno depositio S. Simplicii episcopi.* Eadem, aut similia legere est apud Rabanum, Usuardum, Notkerum, &c. In breviario Jacobi Hurault Eduens. episcopi auctoritate edito, ejus festum in crastinum B. Johannis Baptistæ transfertur & aliqua ejus vita exaratur, sed in hoc aperte falsa est, quod asserat eum sub Aureliano imperatore episc. dignitate floruisse.

Quo tempore sederit, magna inter auctores controversia & sententiarum diversitas. Si tamen SS. Germani & Amatoris Autissiodorensium præsulum vitas consulamus rem certo definiemus. In vita S. Germani a Constantio presbytero auctore æquali conscripta, apud Surium 31. Jul. pag. 358. edit. anni 1618. hæc referuntur: Amator iram Germani primum Autissiodori magistratum exercentis fugiens *Heduam profectus est. Tunc Simplicius vir summæ simplicitatis atque charitatis, ejusdem civitatis episcopus ei cum clericatu & cum Julio præfecto ...... ire obvius non neglexit.....* Postera die ad prætorium Julii *se velle ingredi asseruit:* quo cum venisset, dixit: *Finem meum, Domino mihi innotescente, cognovi; & quia non est alter qui regimen ecclesiæ suscipiat nisi........ Germanus, sicut mihi Deus revelare dignatus est, posco ut licentiam tribuas mihi.... eumdem tonsurare*, qua sibi concessa, *cum lætitia suæ est iterum redditus civitati:* statimque congregato populo dixit: *Deo revelante diem transitus mei de seculo evidentissime scio atque cognovi, propterea hortor* vos *virum fortissimum eligatis qui speculator sit domui Dei;* statimque *basilicam ingressus, Germanum apprehendit, cæsariem ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis secularibus ornamentis, cum promotionis honore induit. Deinde vero incipiens obitus sui incitamentis urgeri,* iterumque convocato populo dixit: *obsecro* ut *fratrem Germanum loci mei faciatis officium adipisci,* promittente conventu, statim additur: *igitur kalendarum Maiarum IV. feria acrius cœpit corporis dissolutione fatigari....... Hoc dicens........* venit in *ecclesiam, pontificalem thronum ascendens, fere hora diei tertia emisit spiritum.* Idem habet vita S. Amatoris Autissiodorensis.

Ad vitam ergo immortalem evolavit S. Amator die prima Maii quæ erat feria quarta seu dies Mercurii. Aliunde in confesso est apud omnes Germanum Autissiodorensem Amatoris successorem, pedum illud gestasse annos 30. & dies 25. Jam vero hi duo characteres, prima Maii, & quarta hebdomadæ feria, ineunte v. seculo, non nisi annis 401. 407. 412. 418. & 429. convenire possunt. Non conveniunt anno 429. inde quippe sequeretur Germanum è vivis excessisse anno 459. quadriennio post Valentinianum III. & novennio post Placidiam imperatricem, sub quibus tamen spiritum emisisse constat. Nec etiam conveniunt anno 412. sic enim debuisset occumbere anno 442. attamen Quelidonii condemnationi præsens fuit an. 444. & post eum pluribus annis vixit. Conveniunt ergo anno 418. quo proinde Eduensem ecclesiam 418.
regebat Simplicius noster.

Non me latet quid in contrarium opponi possit, sed & mihi compertum est nihil proponi posse quod Constantii vitæ S. Germani scriptoris æqualis auctoritati æquivaleat. Deinde ad ea omnia quæ in contrarium referri possunt jam supra abunde cum domino de Tillemont respondimus. His præsuppositis jam ad Simplicii vitam.

Beatus Simplicius vir summæ simplicitatis atque caritatis uti nuncupatur a Constantio in vita sancti Germani, genere nobilis & seculi opibus cumulatus, conjugem nihilo inferiorem duxit. [His fuit (verba sunt Gregorii Turon. de glor. Confess. cap. 76.) castissima obtegente seculo vita, soli Deo cognita, mortalibus tamen ignota. Erant enim ambo justi, & in eleemosynarum semina, ac vigiliarum tolerantiam valde promptissimi. Interea propter illam seculi dignitatem Simplicius decedente Egemonio a populis eligitur; sed a Deo pro castitatis & sanctitatis gloria destinatur. Accepto pontificatus ordine, beata soror, quæ prius fuerat non libidine sed castitate viro conjuncta, non passa est a stratu pontificis submoveri, sed in illa puritatis castitate, qua prius viri castissimi thorum adibat, secura de conscientia mentis sanctæ, sciens se uri non posse ab incentivi ignis ardore. Nihilominus tamen sæva dæmonis invidia contra sanctos Dei probrosa excitat bella, & quæ instinctu suo destruere non potuit, nititur verbis subdolis infamare. Quid plura! in illo Dominici natalis die commoventur cives in scandalum, & ad beatam virginem rapido cursu concurrunt dicentes: incredibile est mulierem viro junctam pollui non posse, sed nec vir poterit artubus mulieris junctus a coïtu abstinere..... Ergo videmus vos uno in thoro recumbere, & suspicare aliud non possumus nisi misceamini simul. His commota virgo sanctissima, aggreditur pontificem simili castitate pollentem, replicatisque coram omni populo sermonibus quos audierat..... expanso pallio prunas ardentes suscipit, & fere horæ unius spatio tenens, sacerdotem evocat dicens: accipe mitiorem solito

ignem, nequaquam tuis velaminibus nociturum, ut ostendant in nobis hæ flammæ exstinctas flammas esse luxuræ. Suscipiente vero pontifice, nihil nocitum est velamen ejus ab igne. Hoc miraculo populus qui erat tunc incredulus credidit Deo, & inter septem dies amplius quam mille homines sacri innovatione lavacri sunt renati.]

Aliud portentum cap. sequenti narrat idem Gregorius. Berecynthiam, hoc est ejus simulacrum, [cum in carpento pro salvatione agrorum ac vinearum suarum misero gentilitatis more deferrent populi, adfuit Simplicius episcopus, haud procul adspiciens cantantes atque saltantes ante hoc simulacrum: gemitumque pro stultitia plebis ad Deum mittens, ait: illumina, quæso Domine, oculos hujus populi, ut cognoscat quia simulacrum Berecynthiæ nihil est; & facto signo crucis contra, protinus simulacrum in terram ruit, ac defixa solo animalia, quæ plaustrum quo hoc vehebatur, trahebant, moveri non poterant. Stupet vulgus innumerus, & Deam Læsam omnis caterva conclamat: immolantur victimæ, animalia verberantur, sed moveri non possunt: tunc quadrenginti de illa stulta multitudine viri conjuncti simul, aiunt ad invicem: si virtus est ulla Deitatis, erigatur sponte jubeatque boves qui telluri sunt stabiliti procedere. Certe si moveri nequit, manifestum est nihil esse. Tunc accedentes & immolantes unum de pecoribus, cum viderent Deam suam nullatenus posse moveri, relicto gentilitatis errore, inquisitoque antistite loci, conversi ad unitatem ecclesiæ, cognoscentes viri Dei magnitudinem, sancto sunt baptismate consecrati.]

Denique S. Amatori Autissiodorensi præsuli Augustodunum advenienti cum omni cleri orordine ivit obviam, ac cum magna venerationis exhibitione in urbem induxit. Die sequenti parvum S. Symphoriani martyris oratorium simul adeunt, & quia illud, licet jam diu constructum, nondum tamen fuerat canonico more pontificis invocationibus dedicatum, Amatorem rogat Simplicius ut suarum precum puritate consecret. Hæc quidem postrema non habet Constantius vitæ S. Germani scriptor, licet illud S. Amatoris iter retulerit; sed fatetur se plurima ejus acta omisisse, unde & hæc ab eo omissa supplere potuit Stephanus in vita S. Amatoris.

Prius quam ultra progrediamur, observandum primo in veteri martyrologio quod exstat, t. 4. Spicilegii, quodque ut sæpe jam monuimus, Hieronymianum nuncupatur, hæc in auctario legi: *Augustiduno Galliæ depositio S. Primi episcopi*, & in ejusdem MS. Atverpiensi: *Augustoduno Primini episcopi.* Idem legi in martyrolog. Corbeiensi & in appendice ad Adonem. Ejus loco in cod. D. le Marc signato A. habetur: *Augustoduno S. Pigmenii episcopi & confessoris.* In Richenoviensi: *Augustiduno S. Pinminii episcopi.* Prolixius Andr. du Saussay in supplemento ad hanc ipsam diem: *Augustoduni S. Primi episcopi Æduensis*, cujus cum memoria apud suos exciderit, tamen apud Græcos propagata (ita vir divinus orbem universum exploratæ sanctitatis celebritate impleverat) ad nostros usque dies pullulavit, ex quorum fastis vindicata in lucem... tandem aliquando rediit opera Petri Galesinii.... qui..... hujus præsulis nomen ex Græcorum monimentis in Latinæ ecclesiæ tabulas retulit. Unde vero id hausit Saussayus? ex Galesinio inquit: at ne verbum quidem de his habet ille. Sic enim *Alexandriæ S. Primi episcopi, qui ab apostolis successione quartus ministerium illius ecclesiæ capescens, cum duodecim annos ei præfuisset, quievit in Domino*, & in annotationibus ait id erui *ex tabulis Græcis*. Ad martyrologia quod spectat nullum vetus Primum ut Eduensem episcopum exhibet, sed assumentis illis additis & quidem a recentioribus, hæc ejus memoria debetur. Qui cum antiquissimis episcoporum indicibus, qui Primo locum nullibi assignant, nullo modo æqui parari possint, fidem non merentur, & dicendi sunt Alexandrinum antistitem in Eduensem errore commutasse.

Observandum 2.° S. Placidum episcopum Augustoduni reperiri in martyrologiis Tolosano, S. Sabini de Levitania, in quo legitur: *VI. Maii depositio S. Placidi episcopi*, in MSS. Atrebatensi ecclesiæ cathedralis, Tornacensi S. Martini, & sub Placiti nomine apud Notkerum, & in MSS. Trevirensi S. Maximini, & Leodiensi duplici S. Lamberti & S. Laurentii: item in Florario Sanctorum & in Auctario Usuardi per Grevenum & Molanum in prima editione: denique apud Canisium, Ferrarium Galesinium & Saussayum. Sed quid hæc sunt? recentiorum errores. Nullum siquidem Placitum seu Placidum Augustodunensem episcopum agnoscunt quotquot huc usque visa sunt antiqua monumenta, catalogi, scriptoresque qui de hujusce urbis antistitibus egerunt. Quid quod in multis non dicitur episcopus. Sic in Augustano: *Augustiduno Placidi, Macrobii, Flavii.* Sic & in Labbeano. In aliis presbyter & abbas nuncupatur. In Reginæ Sueciæ martyrologio: *Pridie nonas Maii depositio B. Placidi presbyteri & abbatis S. Symphoriani martyris: presbyterum* etiam appellant 4. apographa martyrologii Hieronymiani, etiam Epternacense ante mille fere annos conscriptum, in quo legitur: *Augustoduno depositio Placiti presbyteri.* MS. Corbeiense Parisiis excusum, Lucense a Florentino editum, MS. Blumianum atque Rabanus in suo martyrologio hæc referunt: *Augustoduno depositio B. Placidi presbyteri.*

Observandum 3.° in Tolosano ad diem 13. Sept. hæc haberi *Augustiduno S. Victorii episcopi.* & in Sabinensi die 4. Nov. legi: *Augustiduno S. Genesi episcopi & confessoris, & S. Quarti, & S. Proculi episcopi.* Ad quæ reponenda quæ superioribus a me sunt reposita.

VII. Evantius.

S. Evantius, qui in vulgatis catalogis Eminthius, aut Evultius male nuncupatur, in omnibus fere martyrologiis exhibetur. In Hieronymiano, tom. 4. Spicileg. 2. Idus Septembris,

ANNI CHRISTI

Augustiduno depositio B. Evantii episcopi & confessoris, quamquam in Florentinii editione in Auctario duntaxat reperiatur, sub nomine *B. Eventi.* In Augustano martyrologio: *2. Idus Septembr. Augustoduni Evanti.* Idem habet Labbeanum. Idem & auctarium Adonis. Quibus plurima addit Saussaius in martyrol. Gallic. sed nullo fundamento nixa, sibi minime cohærentia, & indicibus aperte contraria. Satius est fateri, quod res est, nihil præter nomen, ordinem, ac sanctitatem, de illo nobis suppetere. Addam tamen illius sacellum vetustate pene collapsum, etiamnum videri in Eduorum Polyandro. Illum vulgus ignarum male nuncupat *S.t Oüan.*

VIII. Leontius.

Leontius, qui & Legontius, & Leonus, &c. dictus est in Hieronymiano Martyrologio, his verbis: *Augustiduno depositio Leoni episcopi*, pro quo Richenoviense habet: *kal. Jul. Augustiduno Leontii episcopi. Sed & pridie nonas Jul. Augustiduno Legunti episcopi*, Augustanum vero: *Augustoduno Leonti episcopi*, & pridie nonas Jul. *August. Legonti* (*al.* Legontii) *episcopi.* Labbeanum *cal. Julii Augustiduno Leonti*, & pridie nonas *Augustod. Leganti episcopi.* Denique Martyrol. reginæ Sueciæ, *kal. Julii Augustiduno depositio Leontii episcopi.* Sed & idem pridie nonas Julii inquit: *Lugduni depositio B. Leontii episcopi*, Barberianum acephalum, die calendarum *Augustiduno depositio Leontii episcopi*, quod idem omnino repetit pridie nonas. Ex his habemus Leontium episcopum Eduensem in sanctorum album relatum; & ex indicibus ejus hunc ordinem. Cætera mihi penitus incomperta. Si non falluntur hagiologia laudata duos festos dies habet. Quod unde evenerit incertum.

IX. Euphronius.

Euphronius primum Eduensis presbyter, quo tempore S. Symphoriani basilicam ædificavit: deinde civitatis episcopus, ut docet Gregorius Turon. hist. lib. 2. cap. 15. *Eo tempore*, inquit, *& basilica S. Symphoriani Augustodunensis martyris ab Euphronio presbytero ædificata est: & ipse Euphronius hujus deinceps urbis episcopatum sortitus est. Hic etiam marmor quod super sanctum sepulcrum B. Martini habetur, cum grandi devotione transmisit.* Vir fuit sanctitate admirabili, prudentia singulari, doctrina non mediocri, famaque præclara percelebris. In patrum Origenis, Hieronymi, Augustini, &c. lectione versatissimus; in regulis morum, & disciplinæ vigore sancto etiam Lupo Trecensi episcopo rigidior. Unde a viris sui seculi præstantissimis ac præcipue ab Apollinari Sidonio impense laudatus est. Hic enim epistol. lib. 7. ep. 8. quæ inscribitur *domino papæ Euphronio*, ait: [Quando quidem me clericalis officii vincula ligant, felicissimum mediocritatis meæ statum pronuntiarem, si nobis haberentur quam territoria vicina, tam mœnia. De minimis videlicet rebus coronam tuam maximisque consulerem; fieretque actionum mearum quasi cujuspiam fluvii placidissimus cursus atque inoffen-

A sus, si è tractatu tuo, veluti è saluberrimo fonte, manaret. Procul dubio tunc ille non esset aut spumosus per jactantiam, aut turbidus per superbiam, aut cœnosus per conscientiam, aut præceps per juventutem. Quin potius in illo squalidum si quid ac putre sorderet, totum id admixta consilii tui vena dilueret.] Dehinc illum obsecrat ut de eligendo in Bituricensem præsulem sententiam suam aperiat, dicens: [Precor...... quid super tanto debeam negotio facere, decernas. Hujus es namque vel erga me dignationis, vel erga reliquos auctoritatis, ut si quid fieri voles (voles autem quidquid æquissimum est) non suadere tam
B debeas, quam jubere.... omnia ex vestro nutu, arbitrio, litterisque disponentur. Neque enim ita desipimus, ut evocandum te primum, si venire possibile est; deinde si quid secus, certe consulendum decerneremus, nisi in omnibus obsecuturi.] Et lib. 9. epist. 2. ait: [Albiso antistes Proculusque levites, ideo nobis morum magistri pronuntiandi, quia vestri merentur esse discipuli.]

Quo anno præcise episcopatum adeptus fuerit non omnino certum. Anno 470. aut circiter, quo Johannes in Cabilonensem episcopum electus est, hæc de eo habet Apollinaris Sidonius, lib. 4. epist. ult. In ea electione *fecit Euphronius quod*
C *conveniret non senectuti modo suæ, verum etiam dignitatis longævitati.* Certe nemo dicitur longævus in episcopatu nisi a 30. circiter annis illum possederit; sedisse an. 453. probat ejus responsum ad quæstiones sibi a Talasio Andegavensi propositas; hic enim circa 4. Oct. anno 453. adeptus fuerat episcopatum. Sed & ad Eduenses infulas an. 452. promotum jam fuisse constat & chronico Idatii, qui ad annum eundem, ut docent viri doctissimi, hæc habet: *In diebus sequentis Paschæ visa quædam in cælo regionibus Galliarum. Epistola de his Eufronii Augustodun. episc. ad Agrippinum comitem facta evidenter ostendit.* Initit ergo saltem 452.
D ante annum 450. Jam ad ejus acta quæ super sunt.

Anno circiter 453. cum Talasius episcopus eum consuluisset de solemnitatibus, de Bigamis clericis, & de iis qui conjugati assumuntur, respondet cum S. Lupo epistola quam inter instrumenta reperies. Ubi id unum observandum quod suæ ecclesiæ erat peculiare. *In Augustodunensi ecclesia, vel ostiarius in imo constitutus, si uxorem aliquam acceperit ab officio penitus abdicatur*, &: *si illius amentiæ fuerit vel exorcista vel subdiaconus, vel etiam, sicut supra memoratum est, ostiarius, ut secundis se nuptiis illigarit, non solum ab officio, sed etiam a communione penitus arcetur.* Anno circa 453. Ch. 1. pag. 39.
E 470. plurimum contulit ad electionem Johannis in Cabilonensem episcopum & una cum S. Patiente factiosorum & ambientium impetum fregit: *consilio cum coepiscopis prius clam communicato, quam palam prodito, strepituque despecto furentis turbæ, jactis repente manibus arreptum... collegam sibi consecravere*, inquit Appollinar. l. 4. ep. ult. unde addit. *Illius nomine exulta, quem creaverunt Euphronius testimonio, Patiens manu, ambo judicio.* Anno 472. cum similis tempestas orta fuisset Biturigibus de archiepiscopo substituendo, Apollinaris qui fere solus cœtum hunc 470. 472.

moderabatur, rogavit Euphronium ut aut accederet, aut consilium daret, eaque illi tribuit elogia quæ supra sunt polita. Apollinarem & ipse rogavit per Albizonem episcopum & Proculum diaconum ut aliquam sacrarum litterarum partem exponeret: sed id modestissime deprecatur humilis antistes epistola 2. lib. 9. Euphronii nomen reperitur inter eos episcopos qui Arelatensi synodo circa
475. annum 475. in negotio Lucidi presbyteri coactæ interfuerunt. Imo contendunt nonnulli ab illo subscriptam semipelagianam Fausti ad Lucidum epistolam; verum hoc posterius omnino falsum videtur inquit Tillemontius, præterquam quod in hoc & in primo sedes Euphronii illius non notatur. Quid quod vir clar. D. Mauguin; Arelatense & Lugdunense concilia, ut Lucidi retractationem commenta esse contendit a Fausto conficta, ut aliquod inde suis adversus gratiam operibus pondus conciliaret, hancque suam assertionem pluribus argumentis persuadere conatur; sed iis omnibus respondet D. de Tillemont. Quantum S. Perpetuo Turonensi præsuli amicus ac in pretio fuerit, patet ex illius testamento hoc ipso anno condito, in quo sic loquitur: *Tibi fratri & consacerdoti dilectissimo Euphronio thecam ex argento de reliquiis sanctorum do, lego. Illam intelligo quam deferre solebam... Evangeliorum librum quem scripsit Hilarius quondam Pictaviensis sacerdos tibi* quoque *Euphronio fratri & consacerdoti dilectissimo, cum præfata theca do, lego, volo, statuo. Memor esto mei, amen.* Episcopum profecto designat sub nomine consacerdotis: cum ergo nullum anno 475. in tota Gallia sciamus floruisse episcopum Euphronii nomine præter nostrum Augustodunensem, de illo id intelligendum esse constat. Certe cum Perpetuo & Turonensibus commercium habuisse Euphronium, probant verba Gregorii de marmore ad sancti Martini sepulcrum ab eo misso, initio hujus articuli relata. Sed vereor ut hoc dono potitus fuerit, cum enim saltem ad finem anni 490. vixerit Perpetuus, videtur Euphronius prior ad cœlum evolasse, sed quo præcise anno incompertum. Jacet in æde S. Symphoriani quam ædificaverat. Ut sanctus descriptus est in Martyrologiis Hieronymiano in Auctario: *In Augustiduno depositio Eufroni episcopi.* Romano, Notkeriano, Labbeano ubi legitur: *Augustoduni Eufronti*, & reginæ Succiæ.

X. Flavichonus.

Flavichonum inter Euphronium & Pragmatium nobis subministrat vita S. Eptadii, in qua de eo cive Augustodunensi dicitur tantam ejus scientiæ ac pietatis famam viguisse, ut *hunc sanctæ recordationis Flavichonus pontifex presbyterii voluerit honore provehere. Cujus fama audita sacerdotii dignitatem ita ille respuerit ut nullus ei omnino exinde ullo sermone loqui auderet.* Id porro ante annum 500. contigisse evincitur ex eo quod in ejusdem sancti vita legitur: *Eodem tempore quo se ad fluvium quorumdam* (forte *coram*) *pacis mediante concordia duorum Regum Burgundionum gentis & Francorum,* (nempe anno 500.) *a rege Gundodabo rex Francorum Clodoveus suppliciter exoravit, ut.... Eptadium civitatis suæ Autissiodorensis* præstaret antistitem ordinandum. Ille autem licet invitus, *propter præsentis concordiam pacis...... negare non potuit.* Sed sanctus fuga elapsus hanc a se dignitatem avertit. Hinc Flavichonum hic inserendum censet doctissimus Cointius; non ita Labbeus qui ad Flavichoni nomen hæc habet: *Euphronium forte intelligit.* Sed adeo diversa sunt hæc duo nomina, ut ab auctore coævo vix simul confundi potuisse videamur. Scio nullum præsulem inter Euphronium & Pragmatium vulgo recenseri: verum ut optime observat Tillemontius, unus saltem necessario reponendus videtur.

Labbe novæ bibl. MSS. t. 2. in fine appendicis.

XI. Pragmatius.

De Pragmatio nihil habemus nisi quod Epaonensi concilio subscripsit, his verbis: *Pragmatius in Christi nomine episcopus civitatis Augustodunensis subscripsi, die & consule supra scripto*, idest *XVII. calendas mensis octavi, Agapito viro clarissimo consule*, seu anno Christi 517. Nonnulli 517.
conjiciunt ipsum esse Pragmatium illum cui scribit Appollinaris Sidonius, lib. 6. epist. 2. de negotio Eutropiæ matronæ; verum Tillemontius & Sirmondus asserunt & probant huic nostro hanc epistolam convenire non posse. Ejus nomen occurrit in Martyrologiis Romano, Usuardino, & quod majus est in Hieronymiano, in Labbeano, &c. Jacet in S. Stephani sacello prope S. Petrum de Strata.

Tres hic episcopos subministrant vulgares indices, quos omnes Pragmatio successisse vix credibile, & de quibus saltem duobus postremis præter nomen nihil omnino suppetit: quia tamen indicibus episcoporum contradicere vix solemus, eos hic suo ordine referemus.

XII. Proculus.

S. Proculum Augustoduni pontificatum gessisse videtur indubium: verum an unicus fuerit, an duo sint distinguendi, controversum. Duos assignant catalogus qui in majoris basilicæ sacrario servatur, Sammarthani quoque in Gallia Christiana, in Eduensibus episcopis, Saunier in Edua Christiana, qui cum ab Attila morti traditum affirmat cum pro plebe sibi commissa apud ipsum intercederet, unde & Proculum Euphronio præponit, illiusque martyrium anno 451. assignat. Saussaius vero passum statim post S. Andochium asserit. Verum unde id hauserunt? unde secum invicem pugnant! Denique omnia fere, ac præcipue antiqua monumenta unum duntaxat Proculum, non martyrem, sed episcopum exhibent. Hieronymianum quarto seu *pridie nonas Novembris* hæc, sive ad primam manum pertineant, sive ad secundam, habet: *Augustiduno Galliæ depositio S. Proculi episcopi.* Usuardinum ex editione Sollerii & nostra: *Augustiduni S. Proculi episcopi.* Rabbaninum, Adonis appendix, Richenoviense, Labbeanum, Sabinianum de Levitania *Augustoduno depositio S. Proculi episcopi*, &c. Habent quidem Proculum martyrem Petrus de

ANNI CHRISTI

Natalibus, Baronius & Martyrologium Romanum, sed cum eum eodem ipso die antiquissima, & plurima episcoporum solummodo inscribant, martyrium illud ab recentioribus sine fundamento additum censendum est. Falluntur qui conjiciunt eum esse qui a S. Hieronymo doctissimus pontifex vocatur in epistola ad Rusticum, tempus enim repugnat, & de Proculo Massiliensi intelligendum videtur. A

XIII. Valeolus.

XIV. Proculus. II.

Ut hic, sic & in sequentibus episcopis permixta omnia & confusa. Antiquus index qui in sacrario majoris ecclesiæ Eduens. asservatur sic eos exhibet: Racho, Nectarius, Eupardus, Remigius, S. Agrippinus, Auspicius, Lefastus, Flavinianus, Odolricus, Syagrius. Verum hic ordo subsistere nequit, ut ex dicendis patebit. Eum qui ex antiquis monumentis connaturalior videbitur, hic exprimam; B

XV. Agrippinus.

De Agrippini initiis dubitare quis posset ex historia S. Germani, in qua dicitur: *intra terni lustri spatium a B. Agrippino diaconus instituitur, & sequente triennio presbyter ordinatur.* Hinc quippe inferre quis posset Germanum diaconum creatum anno ætatis 15.° atque adeo ante annum 517. sed aperte falleretur. Germanus enim ex Fortunato num. 76. anno Domini D. LXXVI. *fere octogenarius evolavit ad cælum.* Unde sequitur natum anno fere 496. Atque adeo si anno ætatis 15. ordinatus est, diaconi officium anno 510. aut 511. & presbyteri characterem assumsit anno 513. aut 514. quod & ab illorum temporum disciplina abhorret, & historiæ aperte repugnat, siquidem anno 517. Agrippinus nondum erat Augustodunensis antistes, eo quippe ejus decessor Pragmatius subscripsit decretis concilii Epaonensis. Quid ergo ad Fortunati verba? Terni lustri spatium intra quod ab Agrippino diaconus ordinatus est Germanus, non ab ejus ortu, sed a tempore quo Scopilionis curæ traditus est instituendus, dimetiendum esse repono. Nec obstat Fortunati contextus, hunc enim sensum connaturaliter admittit: cap. 1. ortum ejus invita matre refert: cap. 2. addit Avallone castro simul cum Stratidio propinquo puerum adhuc scholas frequentasse, quindennis aut duodennis profecto tunc erat: cap. sequenti: *hinc ad parentem* (id est propinquum) *Scopilionem Lausiam* * *profectum. & moribus honestis* ab eo *alitum & institutum;* ac statim addit verba quæ hic expendimus. Trium ergo lustrorum initium a tempore quo apud Scopilionem mansit desumendum. Atque adeo videtur sacerdos consecratus circa an. 530. C D E

* Lusy.

Pauca admodum de Agrippino suppetunt. Interfuit synodo Aurelianensi secundæ, & ejus
533. decreta sua subscriptione firmavit anno 533.
538. Id etiam præstitit in tertia synodo ibidem congregata anno 538.

XVI. Nectarius.

Nectarius seu Netharius initium episcopatus decoravit ordinatione S. Germani in abbatem S. Symphoriani circa annum 540. *De hinc,* inquit Fortunatus in vita S. Germani, cap. 3. 540.
a venerabili pontifice Nectario abbas ad S. Symphorianum prope Augustodunum *merito dignus adsciscitur.* Sed priorem gloriam suam posteriore facinore fœdavit, si vera sunt quæ de eo in nonnullis MSS. codicibus referuntur. Cum enim S. abbas omnia pauperibus erogaret, id ægre ferentes monachi, cum ut dissipatorem substantiæ monasterii detulerunt ad episcopum, qui *bonis* ejus *operibus inflammatus, sanctum virum, quem etiam prædicabant dæmonia in custodiam trusit. Cui fateor nutu Divino aperiebatur ergastulum, sed non hinc egrediebatur, nisi supplex & episcopalis daretur præceptio.* Hæc si fecit Nectarius, monachorum querelis deceptus fecisse dicendus est: non fecisse vero suadet episcopi sanctitas, suadet & quod notat Mabillonius, quæ de retrusione in ergastulum habent Surius & nonnulla apographa, in antiquioribus sincerioribusque membranis non legi: unde & ea è textu sustulit, & ad marginem amandavit. Suadet denique & Fortunati contextus, qui iis sublatis planus est, positis, interturbatur & durus efficitur: *Cum rebus reliquis pauperibus erogatis, nec panis ipse resideret, quatenus fratres reficerentur. Qua de re insurgentibus adversum se monachis, retrudens se in cellula, amare flevit & doluit. Inter hæc ipso orante Anna matrona duorum Saumariorum cum pane dirigit onera. Sequenti etiam die cum annona destinavit plena carpenti vehicula: ita ut exinde monachi cum saturarentur cibo, terrerentur miraculo.*

Circa annum 542. *Venerandus Netharius Mediolanum adiit ut sanctum Nazarium suæ ecclesiæ patronum coram veneraretur.* Ibi positus virum Dei Emaum & reperit, & secum Augustodunum adduxit. Redux concilio Aurelianensi subscripsit anno 547. ut volunt Bollandiani, 549. ut asserunt alii, die v. calend. Novembr. his verbis: *In Christi nomine Nectarius episcopus ecclesiæ Augustidunensis subscripsi.* Festum ejus celebrant Æduenses die XIII. Septembris. Unde translatum est in Auctarium Martyrologii S. Hieronymi Idibus Sept. & in San-Savinianum de Levitania. 542. 547.

XVII. Eupardus.

De Eupardo nihil omnino suppetit. Illum exhibent Sammarthani, Cointius & Saunier, sed suo quisque modo: ante Syagrium Cointius, ante Nectarium Saunier, post Syagrium Sammarthani. Ex S. Germani Parisiensis historia Nectarium Agrippino sine medio successisse constare videtur; male ergo ante Nectarium collocatur Eupardus; illius locum sumsisse cum Cointio probabilius judicamus.

XVIII. Remigius seu Benignus.

Et hic Remigium, seu ut alii volunt, Benignum inserendum putamus, quamquam de eo solum nomen habemus. Ejus obitum an. 560. consignat Cointius. 560.

ANNI CHRISTI

XIX. Syagrius.

Syagrium Brunichildis reginæ germanum fratrem fuisse asserunt recentiores nullo fundamento nixi, in contrarium enim multa suppetunt argumenta. Primo auctores coætanei qui de utroque multa narraverunt eorum consanguinitatem ne verbo quidem indicarunt. Deinde episcopatum iniit priusquam Brunichildis in uxorem a rege Sigiberto expeteretur; illumque obtinuit non in Sigiberti, sed in Clotarii ac deinde Guntramni ditione, quæ omnia alio, imo & opposito modo evenire debuissent, si Brunichildis frater fuisset. Verum inquiunt, S. Gregorius lib. 9. epist. 109. ad Brunichildem scribens, ait: *Curam synodi quam fiendam decrevimus fratri coepiscopoque nostro Syagrio, quem vestrum proprium novimus, specialiter delegare studuimus.* Respondet Cointius ad an. 560. n. 5. Gregorii textum interpolatum fuisse, insertamque vocem, *proprium*, quam recentiores, *fratrem* interpetati sunt. Ea porro sublata nihil aliud phrasim illam innuere, quam Syagrium Brunichildi percharum fuisse. Id quidem optime, si verum: at verum non probat vir doctissimus, utpote qui nullum codicem profert a quo absit vox prædicta; nec ullum indicaverunt postremi operum Gregorii editores: unde respondendum ea Gregorii verba, ut sunt, fratrem aut cognatum minime, sed tantum familiarem, percharum, addictissimum, & ab intimis, significare. Videtur potius fuisse civis Eduensis, cujus urbis episcopus ordinatus est
560. anno, ut vulgo creditur, circiter 560. & quidem a B. Germano Parisiensi antistite, ut significat Fortunatus in hujus vita dicens: *Pergens Augustodunum pro ordinatione Syagrii episcopi.*

Sub exitum anni 561. Rusticula quæ vix quintum ætatis annum expleverat a Cheroanio rapta est, quod cum didicisset Liliola abbatissa monasterii S. Cæsarii Arelatensis, petiit *a venerabili Syagrio qualiter agere deberet apud Gonderannum regem, ut intra septa monasterii faceret eam introire.* Quo audito Cheroanius multis precibus, oblatisque muneribus egit ut illa sibi concederetur in matrimonium, sed his nihil commotus episcopus effecit apud Regem ut ad S. Liliolam
562. mitteretur anno sequenti. Synodo Lugdunensi 2. sub Nicetio archiepiscopo celebratæ
567. interfuit anno VI. Guntramni, Christi 567. Aunacharius *genere nobilis cum adolescens in palatio Guntramni regis moraretur, postposita seculari pompa clericatus assumsit officium, & inde Syagrium expetit Augustodunensem episcopum virum sanctitate & doctrina præclarum. Hujus eruditione & exemplo adprime informatus, tandem crescentibus meritis ad Autissiodorensis ecclesiæ regimen est assum-*
571. *tus*, circa annum 571. Adfuit & Parisiensi concilio pro causis publicis, & privatorum querelis coacto *anno regum* Guntramni, Chilperici, ac
573. Sigeberti duodecimo, Christi 573. Ex eo scripserunt episcopi litteras Ægidio Remensi, eum objurgantes quod contra jus omne Promotum in Dunensem episcopum ordinasset adversus Pappolum Carnotensem præsulem, significantes Promotum, si quod episcopale munus peragere dein-

A ceps auderet, ab omni cœtu episcoporum & a communionis consortio, perpetuo anathemate feriendum. Scripserunt & ad Sigebertum regem ut Promoti causam non defenderet. Adfuit & Matisconensi I. anno 581. ex Sirmundo seu 583. ut vult Cointius, & Lugdunensi eodem hoc anno 583. Matisconensi II. 585. In illo tu- 583.
multu qui in monasterio S. Radegundis a Crodielde & Basina regum natis excitatus est, Desiderius diaconus Syagrii præsens fuit cum male habiti sunt episcopi in basilica S. Hilarii in cujus atrio se rebelles illæ munierant, tantoque pavore correptus est, ut statim conscenso equo tanta
B præcipitatione fugerit, ut *non inquisito Cleni fluminis vado, quo primum littus attigit, ingressus fuerit & natante equo, ripæ ulterioris campo evectus fuerit.* Hinc excommunicatæ moniales a Gondegesilo Burdegalensi aliisque suffraganeis, qui Pictavis aderant, & lata excommunicatio præsulibus Guntramni significata. Hi receptis litteris responderunt, latumque anathema confirmarunt. Rescripto subscripserunt Ætherius Lugdun. metropolita, Syagrius noster, aliique octo antistites. Hæc porro gesta sunt anno 589. 589.

Hoc eodem circiter tempore piorum Brunichildis in urbe Edua operum ejus auctor & adjutor
C exstitit. In his censetur ea, S. Martini cœnobium, virginum asceterium S. Mariæ, & S. Johannis-Bapt. ac Xenodochium ejusdem urbis, ut testantur Gregorii magni litteræ. Magno in pretio fuit apud hunc sanctissimum pontificem, qui & eum summaque in regno Francorum auctoritate præditum fuisse significat. Hinc ipsi & Desiderio Viennensi scribit, lib. 6. epist. 54. per Augustinum Angliæ apostolum, rogans ut ei modis omnibus in quibus causa poposcerit impendant solatia, *ut bona*, inquit, *quæ de vobis opinione narrante didicimus*, vera esse *opere comprobemus.* Scribit & centesimam sextam ad Syagrium, Ætherium,
D Virgilium, & Desiderium episcopos contra Simoniacos & Neophytos, & vetita mulierum contubernia, ac de synodis quotannis celebrandis. Jubet concilium cogi per Syagrium, & ut de omnibus *reverendissimus frater noster Syagrius episcopus... nobis quæ acta fuerint studeat renuntiare.* Similiter epist. 109. ad Brunichildem iterum curam synodi Syagrio imponit. In epistola 113. de Menate diœcesis Romanæ episcopo, qui in Gallias missus maxima cum levitate agebat, loquens, hæc Syagrio mandat: *Fraternitas vestra eum illic immorari amplius non permittat, sed ad nos quantocius reverti compellat, ac magis inventa*
E *per omnia occasione transmittat.* Idem quoque postulat circa Theodorum quemdam Mediolanensis provinciæ præsulem. Centesimam decimam quartam dat Virgilio & Syagrio, utrumque increpans quod Syagriam vitam religiosam professam, & postea marito violenter sociatam non juvissent. Epistola 115. conqueritur quod Taurinensi episcopo Ursicino ablatæ fuissent plurimæ parochiæ, & ex iis conflatus episcopatus Mauriennensis, Syagriumque hortatur, ut parochiarum restitutionem, & novi episcopatus abolitionem suis precibus, & pro ea qua apud Reges pollet auctoritate

ANNI CHRISTI

procuret. Sed sua spe frustratus est pontifex, Mauriennensis enim episcopatus ad hunc usque diem stetit.

Pro eo cum pallium a Gregorio Magno postulasset Brunechildis regina, respondet sanctus pontifex sibi studium illud in Dei sacerdotes placuisse, se illud Syagrio dirigere voluisse, licentiam id præstandi ab imperatore postulasse & impetrasse; sed multis de causis cohibitum fuisse. Ac primo quidem, quia is qui pallium ipsum venerat accepturus schismaticorum teneretur errore implicitus. Secundo quod nec is, qui eo uti desiderat directa ad se epistola hoc sibi concedi speciali petitione postulasset, maxime quia & prisca consuetudo obtinuit ut honor pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti, dari non debeat. Quæ cum exsecutus fuisset noster antistes, illud tandem obtinuit anno 599. ut videre est in epistola 108. libri IX. quam inter instrumenta referemus, & cujus verba quæ huc spectant, hujusce episcopatus initio jam exscripsimus, quæ consule.

Ch. XI. col. 40.

Ex his porro omnibus palam est Syagrium Regibus ac Brunechildi imprimis gratissimum fuisse; nec inde tamen inferas, eorum quoque vitiis ac pravis affectibus favisse ac subservisse: id enim credere nefas de viro qui ab omnium temporum scriptoribus pietatis ac fidei sinceræ testimonium accepit. A Gregorio M. vir *sinceræ caritatis*, & *sacerdotis nomen etiam operibus implens*; ab Adone vir *summæ sanctitatis*; a Fortunato: *dominus sanctus, & apostolica sede dignissimus papa*. Sanctus a concilio Matiscon. nuncupatur. Quin & officio publico colitur in ecclesia Augustodunensi die 27. Augusti; & nomen ejus inter sanctos recensetur a Beda, Usuardo & Martyrologio Romano, imo & translatum est in vetus illud Hieronymianum quod habetur Spicil, tom. 4. *VI. cal. Sept.* inquit, *Augustiduno Syagrii episcopi*. Quo præcise anno ad cœlos migrarit, non ita constat. Certe ante secundum supra sexcentesimum, ut evinci videtur ex epistolis quas hoc ipso anno Senatori & Luppino archimandritis ac Thessaliæ abbatissæ scripsit Gregorius, in quibus eum *reverendæ memoriæ episcopum* vocat. Imo jam anno 600. ex hac luce sublatum inde inferunt viri doctissimi, quod inter litteras quas anno sequenti 601. S. Pontifex diversis Galliarum episcopis ad Simoniacam hæresim exstirpandam direxit, nulla Syagrio reperiatur inscripta, ad quem tamen scribere non omisisset, tum propter vices apostolicæ sedis ipsi ad hoc demandatas, tum ob gratiam qua pollebat apud reges Francorum, & Brunechildem præcipue.

XX. Lefastus.

Lefastum seu Leifastum Syagrio successorem cum Cointio assignamus. De eo cum nihil præter nomen haberi affirmat vir doctissimus aperte fallitur, ejus enim meminit Baudonivia sanctimonialis in vita S. Radegundis magistræ suæ, his verbis: *De Burgundia cum viro apostolico Leifasto episcopo veniens ejus abbas nomine Abbo, dum esset Pictavis in civitate dentis incurrit validum dolorem*, &c. Deinceps narrat quomodo ad sanctæ tumulum sanatus est. Scripsisse autem fertur exeunte VI. seculo.

In tribus sequentibus incerta fere omnia, ordo, tempus, nomen, &c. nec suppetunt monumenta, quibus plana fieri possint. Cointium sequemur, quanquam quæ profert nihil minus quam certa nobis videantur, unde & quæ in illius sententiam militant proferemus.

XXI. Flavianus.

Flavianus, qui alias Flavinianus, & Flavignianus nuncupatur, quo tempore sederit incertum, variant enim indices & auctores. Hic eum, Cointium secuti, reponimus, quanquam ut verum fateamur, nullo certo fundamento nixi. Quod enim profert de itinere S. Columbani Luxovio Nannetas, non magis Flavianum denotat quam quemlibet alium. Nec in eo felicior est quod refert ad annum 614. ad electionem episcopi Constantiæ advocatum *Augustodunensem ac Verdunensem episcopos*: ibi enim nullius eorum nomen apponitur. Quod denique profertur ex vita sancti Audoeni, quod *quidam* Monothelitani *impii dogmatis assertor ex Asia pulsus in Galliarum civitatem Heduam perfidus apostata pervenit. Cumque in aula regis Francorum relatum esset virus suum horrendum in ea civitate late vibrasse, multosque ibidem infecisse, illico synodalem conventum indicasse apud Aurelianensem urbem aduuari. Ubi beati viri Audoënus & Eligius illius hæretici versutiis objectionibus validissimis restitere, cunctisque ejusque argumentis*, &c. Sed nec hic episcopus Eduensis nominatur, & Auspicio magis convenire videretur, ut pote quod ante Audoëni episcopatum evenit.

Id unum de Flaviano constat nomen ejus tabulis ecclesiasticis inscribi. In Martyrologio Romano *X. cal. Septembr. Augustiduni S. Flaviani episcopi*. In Auctario Hieronymiani *Augustiduno Flaviniani episcopi*. In Richenoviensi altero, in Augustano, Labbeano, in eo qui fuit Reginæ Sueciæ: *Augustiduno depositio S. Flaviniani episcopi*. Apud Molanum, Galesinium, &c.

XXII. Auspicius.

Auspicium anno 630. seu potius 625. cathedram Eduensem tenuisse constat ex concilio Remensi sub archiepiscopo Sonnatio alterutro horum annorum celebrato, cui intefuit, & ad cujus canonum caput ejus nomen & sedes legitur apud Flodoardum, lib. 2. cap. 5. & in conciliorum collectionibus.

XXIII. Racho.

Racho in omnibus indicibus occurrit. Ejus depositio V. calendas Februarii, translatio nonis Decembris solemni festivitate colitur Augustoduni. Exstat adhuc ejus sepulcrum in veteri basilica ipsius nomine dedicata, quam vulgo vocant S. Roch, corrupto sane vocabulo, hanc enim basilicam ante mille annos fuisse constructam, ex opere, nemo non judicabit. Inde translatum ejus corpus in basilicam S. Nazarii retro

majorem aram a Jacobo Huralto episcopo, ut fidem facit processus verbalis ejusdem translationis, qui paucis abhinc annis repertus est cum ejusdem sancti reliquiis, casu effracto ipsius tumulo. Ejus exuviæ quotannis solemni pompa in prædictam ecclesiam deferuntur. Sed quo tempore floruerit, quid in vita gesserit nobis omnino incompertum.

Quidam Rachonem cum Rachnacario confundunt. Quo jure nescio. Nec etiam constat an Rachnacarius fuerit Eduensis episcopus. Id quidem propugnant Cointius & Bollandistæ, at negat Mabillonius, negant & alii. Tota quæstio vertitur de textu Jonæ abbatis in vita sancti Eustasii Luxoviensis abbatis. Sic enim apud Surium & Bedam legitur: *Fuit autem hoc illi studio ut multos sua facundia erudiret. Et quidem complures ex eis postea ecclesiarum præsules exstiterunt. Chagnoaldus Lugduni* (Lauduni) *Acharius Viromanduorum & Noviomensis ac Tornacensis episcopus Rachnarius Augustoduni & Basileæ*, &c. Id quidem optime, si vere: at monet Mabillon. in MS. legi: *Augustæ*, & Basileæ. Unde censet Rachnacarium Augustæ Rauracorum & Basileæ quo sedes episcopalis ab Augusta urbe translata videtur, fuisse episcopum, non Augustoduni. Et certe difficile videtur eumdem præsulem duarum diœceseon tanto a se invicem intervallo dissitarum curam habuisse. Reponi forte posset in MS. quos habuere Bollandiani (quatuor recensent) *Augustodunum* legi illudque haberi apud Surium, &c. Sed multos quoque vidit Mabillon. in quibus legit Augustæ. Cum ergo nullatenus probabile sit hos duos episcopatus ab eodem episcopo simul occupatos fuisse, longe connaturalius est sentire imperitos Amanuenses, ubi scriptum erat *Augustæ*, substituisse Augustodunum, putantes primam illam vocem cujus postrema littera ipsis O pro æ videtur, Eduam significare. Reponi 2.° posset non simul ac semel hæc duo beneficia possedisse Rachnacarium. Verum id quonam stat fundamento? nullo profecto. An primum Augustoduni, an Augustæ sedit? Hæc omnia ad libitum efficta, & sibi invicem non cohærentia.

XXIV. Ferreolus.

Ferreolus memoratur in gestis Dagoberti I. histor. Francorum Quercetano collectore tom. 1. pag. 583. ubi postquam num. 36. dixit: *Anno denique XIV. regni*, &c. addit num. sequenti: *Eodem tempore devotissimus rex Dagobertus ecclesiam Christi martyrum Dionysii ac sociorum ejus de Tibernione*, quæ sita est in pago Aurelianensi, idem Rex cum sancto Ferreolo Augustodunensi episcopo commutaverat.* Quod idem refert Doubletus in historia S. Dionysii. Memoratur in charta ejusdem Regis qua Sarclitas villam pagi Stampensis, quam legitur comparasse a D. Ferreolo Augustod. episcopo & a Deodato S. Symphoriani abbate, assignat S. Dionysii Matriculariis. Concilio Cabilonensi circa annum 650. subscripsit his verbis: *Ferreolus episcopus ecclesiæ Augustodunensis subscripsi.* Obiit anno 657. ut demonstrare facile est: vacavit enim episcopatus *fere biennio*, inquit anonymus in vita S. Leodegarii., & hunc sanctum ad illam sedem anno Clotarii regis quarto evectum indicat, dum asserit Clotarium, a quo promotus fuerat Leodegarius, è vita migrasse postquam S. ille pontifex episcopale munus per annos decem strenue obiisset, nam Clotarius annos regnavit 14. inquit Cointius. Eo durante interpontificio quam misera fuerit Eduensis ecclesiæ conditio docet vita S. Leodegarii ab Anonymo conscripta: *Inter duos*, inquit, *contentio de eodem episcopatu exorta fuerat, & usque ad sanguinis effusionem certatum; cumque unus ibidem occubuisset in morte, alter pro perpetrato scelere datus est in exilii trusionem.*

* Tivernon.

XXV. Leodegarius.

S. Leodegarii seu Leutgarii vitam litteris consignarunt tres antiqui auctores. Primus est Anonymus Augustodunensis, episcopo coætaneus, qui libellum suum impolite quidem, sed graviter scriptum, Hermenario Eduensi episcopo nuncupavit. Secundus est Ursinus, qui paulo post hortatu Audulfi S. Maxentii abbatis aliam de sancto præsule lucubrationem exaravit, & Ansoaldo Pictavorum antistiti inscripsit. Tertius monachus natione Alamannus opus suum dicavit abbati Murbacensis in Alsatia monasterii. Denique Audulfus San-Maxentianus abbas de miraculis in ejus translatione patratis libellum edidit. Ex his porro sed præcipue è duobus primis, qui fidem omnem merentur, quæ deinceps exscribemus mutuati sumus.

Leodegarius nobilissimo inter Francos genere ortus est. Patris ejus nomen litteris non fuit consignatum; matrem habuit Sigradam, quæ post mariti funus in puellari S. Mariæ apud Suessionas cœnobio monacha facta tam sanctissime vixit, ut in veteri illius parthenonis calendario, quod nunc in Longi-pontis asceterio visitur, quodque a quingentis annis scriptum est, illius mentio fiat nonis Augusti cum officio duodecim lectionum; & XVI. kal. Aprilis legatur: *Sigradæ commemoratio.* Hæc porro sororem habuit Berswindam Athici, Leutharii ducis Alamannorum filii uxorem, ut Mabillonio visum est.

Primis ætatis initiis, a parentibus in regis Clotarii palatium adductus est, ac paulo post, cum decem annorum esset, ut vult Cointius, ab eodem rege Didoni Pictavorum præsuli avunculo suo litterarum studiis imbuendus traditur. Ejus cura tantos in studiis ac pietate progressus fecit, ut humaniorum litterarum callentissimus, divinarum scripturarum sacræque theologiæ peritissimus, canonum ecclesiasticorum ac juris civilis scientia celeberrimus, virtutum denique omnium ac castimoniæ in primis decore ornatissimus evaserit. Hinc ab avunculo *infra viginti annos ad officium electus diaconatus & consecratus. Deinde non multo elapso tempore archidiaconus effectus, omnibus diœcesis ecclesiis præfectus est.* Hic exurgit difficultas, an viginti anni infra quos Leodegarius ad diaconatum evectus est, ad ejus ætatem, an ad mansionem quam apud Didonem episcopum egit

ANNI CHRISTI

egit referri debeant. Ad ætatem refert Mabillon. cum ait : *Intra vicesimum ætatis annum*, &c. ad mansionem vero Cointius, & quidem maxima cum probabilitate : tum quia canonibus vetitum erat ante viginti quinque annos diaconum ordinari, quos transgressum fuisse Didonem difficile est sibi persuadere : tum quia multiplici tunc eruditione ceteris antecellebat Leodegarius cum diaconus consecratus est, uti vitæ scriptores testantur ; tot enim scientiarum capax non videtur ætas vicenaria minor : tum denique quia eodem sensu cum Mabillonio Fortunati verba de S. Germano Parisiensi episcopo, his omnino similia, a doctis intelliguntur. Quanquam his omnibus respondere non est arduum, nec sua caret similitudine sententia contraria. Ut ut est, in archidiaconi munere tanta fortitudinis & sapientiæ præbuit argumenta, ut antecessores suos, quot quot exstiterant longe superaret, moestos lætitia afficeret, criminibus obnoxios ad disciplinæ studium revocaret, omnes in officio contineret. Postea *cum pater monasterii in S. Maxentii honorem conditi obiisset*, jussu avunculi *illud regendum suscepit, quod sex fere annis gubernavit, & magnis opibus ditavit*, teste Ursino. Unde infert Mabillonius habitum mutasse & monastica vota fecisse ; siquidem prohibuerat Gregorius Magnus, & jam ante ipsum vetitum erat, ne clerici monasteriis præponerentur. Ejus sapientiæ ac virtutum fama commoti rex Clotarius & ejus uxor Bathildis a Didone postularunt, *ut ei faceret copiam cum ipsis in palatio manendi, qui statim jussa complens, magnis rebus instructum & sapientiæ floribus redimitum misit :* perhonorifice exceptus, *intra paucos dies* virtute & integritate morum, verborum comitate, maximaque in agendo urbanitate & sapientia id consecutus est, ut Rex & Regina, plerique pontifices ac magnates, eum præcipue carum, & summo in pretio haberent, consensuque omnium, maxime Francorum, episcopatu dignus existimaretur. Unde Augustodunensis ecclesiæ tunc temporis a biennio fere vacantis & afflictæ episcopus creatus est
659. anno 659. ut ex Ursino palam est : *Quo munere*, inquit, *decem annis strenue functus cum esset, Clotarius rex, qui eum promoverat excessit è vivis.* Obiit enim Clotarius cum annum in regno decimumquartum ageret anno 669.

Ecclesia Eduensis factionibus dilacerata, tumultibus oppressa, bonis spoliata novum sub ejus regimine splendorem accepit. Sic enim habet anonymus. In adventu ejus territi sunt omnes ecclesiæ vel urbis adversarii ; necnon & hi qui inter se odiis & homicidiis incessanter certabant, ut memoriam transacti scandali nollent audire, quia quos prædicatio ad concordiam non adduxerat, justitia & terror cogebat. Quantum in alimoniam pauperum ejus excreverit præcipua cura & in sacrorum decorem, testantur opera vel matricula, quæ ab eodem instituta residet ad ecclesiæ januam, vel specierum pulcritudo, quæ aureo fulgore rutilant in ecclesiæ ministerio, vel baptisterii ornamenta miris operibus fabricata... ecclesiæ pavimenta, vel laquearia, & atrii constructio nova, murorum restauratio,
661. domorum reparatio, &c. Anno 661. concilium
A habuit Augustoduni, in quo conditi sunt multi canones ad sanciendam farciendamque monasticam Benedictinæ regulæ disciplinam. Anno decimo

ANNI CHRISTI

Clotarii regis, Christi 666. VI. calendas Julii Drausius Suessionum episcopus B. Mariæ parthenoni, qui ea in urbe ab Ebroino constructus fuerat, privilegium concessit, quod in illius monasterii historia edidit noster domnus Michaël Germain. 666. Pag. 421.
Illi porro, præter comprovinciales subscripserunt Genesius Lugdunensis. . . . . . Leutgarius Augustodunensis. . . . . Desideratus Cabilonensis, Leudeboldus, &c. episcopi.

B Dum sic in pace Augustoduni degeret sanctus pontifex, dum omnia ei pro voluntate succederent, quidam invidia ducti, constantiamque ejus pertimescentes, Ebroïnum Clotarii majorem-domus adeunt, eumque apud ipsum traducunt quasi dum omnes ei dicto obediunt, ille solus ejus jussa contemnat. Excanduit ille ac in furorem actus est, cum animadvertit sanctum antistitem a se in verbo superari non posse, nec adulationis sibi, omnium more, impendere obsequium, imo contra minas suas semper intrepidum permansisse, verba sunt anonymi. Sed tunc nihil potuit tyrannus, idque unum præstitit, edictum scilicet dedit, *ne quis de*
C *Burgundiæ partibus præsumeret adire palatium, nisi qui ejus accepisset mandatum.* Inanis sane tunc temporis vindicta, mortuo quippe improle Clotario an. 669. imperio ac libertate cecidit. Cum enim Theodoricum loco demortui fratris Regem imponere constituisset, ut ipse, sicut ante Clotarii, sic adolescentis regnum procuraret, aliter visum est Austrasiis & Burgundionibus, qui Childericum, quem sapienter regere fama ferebat, ex Austria evocarunt, auctore ac incentore in primis Leodegario ; advolat ille, ac Rex salutatur ab omnibus. Ebroïnus ab omnibus desertus confugit in ecclesiam, mortemque, deprecante Leo-
D degario tandem evadit, & in monasterium Luxoviense relegatur. Leodegarius econtra summos honores consequitur, in palatio retinetur, Regi est a consiliis, tantumque potest apud illum, ut major-domus habeatur : sic enim loquitur Ursinus ; *Leodegarium* Rex *omni domui suæ præfecit, & in omnibus majorem-domus esse voluit. Is vero ea accepta potestate, quidquid adversus priscorum Regum, & magnorum procerum leges comperit inepte introductum. . . . . ad pristinum reduxit statum. Usque adeo vero totum Francorum regnum restituit, ut omnes se gratularentur regem habere Childericum, ac rectorem palatii Leodegarium.*
E Nec ideo tamen existimandum reipsa majorem palatii fuisse S. episcopum : tum quia ea dignitas, ut pote laïca, pontifici minime convenit : tum quia de ea auctor anonymus Ursino præferendus omnino silet, imo notat Wlfoaldum totius monarchiæ majorem-domus fuisse. Apud Ursinum ergo, majorem-domus, seu palatii rectorem minus proprie dictum interpretor eum, cujus consiliis Rex quam plurimum deferre consueverat, & a quo totus pendere videbatur. Quanquam dici forte posset initio Leodegarium majoris palatii dignitatem sibi commissam brevissimo tempore

ANNI CHRISTI

tenuisse, & optimatum, ac in primis Wlfoaldi sollicitationibus ab eo statim ablatam, & in Wlfoaldum translatam fuisse. Sic enim secum invicem conciliari possent duo vitæ Leodegarii auctores, &
672. plana forent omnia. Anno 672. Regium diploma pro Dervensi monasterio, faventibus Leodegario, Nivardo & Atelano, episcopis Bercharius obtinuit datum IV. nonas Julii, Compendio palatio, anno III. Childerici regis. Subscribunt post Regem jam nominati præsules, deinde Wlfoaldus major-domus, &c. Sed & ipse Bercharius instrumentum edidit, quo, monasterio, cujus nomen est *Puteolus*, dat omnia bona sua tam hereditaria, quam acquisita. Actum Remis civitate
673. III. kalendas Septembris, præsente domno & glorioso Childerico rege, anno quarto regni ejus. Subscribunt post Nivardum, Atelanus Laudunensis, Leodegarius, &c.

Quam lubrica est fortuna! quam incertum aulæ pelagus! vix *annis tribus* Childerici gratiam & amicitiam servavit Leodegarius. Offensæ ac odii causæ, invidia, calumniæ, monita justa quidem sed molesta. Multa sapienter initio egerat princeps, sed impellente ætate, malesanis quorumdam aulicorum consiliis plus æquo deferens, multa perperam agere cœpit, quæ cum ægre ferret antistes, eum sæpe de violatis patriis legibus, & de incestis cum filia avunculi sui nuptiis arguit, Dei vindictam minitans nisi prave gesta corrigeret. Hinc aversum a se sentiens illius animum, relicta aula ad ecclesiam suam secessit. Paulo post imminente Paschali festivitate, Childericum, qui tunc non longe ab Augustoduno versabatur, rogavit ut in urbem suam Resurrectionis Christi mysteria celebraturus accederet; adfuit, sed inde præsulis exitium. Eodem venerat Hector Massiliæ patricius, ut causam suam adversus Præjectum, prædia nonnulla ab ipso repetentem tutaretur. Hectori favebat Leodegarius, eumque apud se hospitio receperat: atque hinc aulicorum calumniæ. Regi suadent ambos ideo convenisse ut scelesta in Regem & regnum consilia molirentur; quibus quasi in rabiem efferatus, ea dixit, egit & minitatus est, quibus actum de se, nisi discederet, persuasum est Leodegario. Aufugit, sed fugientem assequuntur missi milites, & comprehensum significant, ac statim jussu Regis in Luxoviense cœnobium perpetuo mulctandum exsilio abducunt. Ebroïnum ibi reperit, amice salutat, se in eum aliquid peccasse fatetur, rogatque ut, data invicem venia mutua, inter se se concordia jungantur.

Interemto paulo post Childerico, simul Luxovio egrediuntur, & Augustodunum versus tendunt: in itinere Ebroinus in Leodegarium, cui dextram porrexerat, manus injecisset, nisi Genesius Lugdunensis antistes prohibuisset. Leodegarius summa cum lætitia & cum aliqua triumphi specie a suis exceptus est. Postridie ambo urbe pariter egrediuntur, ut ad Theodoricum una pergant; at Ebroïnus in medio itinere a Leodegarii comitatu recedit, & ad sua properat. Acceptus Regi Leodegarius, eidem auctor fuit ut Leudesium, Erchinoaldi quondam majoris-domus sub

A Clodoveo filium, palatii præfectum institueret. Inde reversus diœcesim suam pacifice rexit. Ebroïnus Theoderico negotium facessere cupiens, pseudoregem Clodoveum objicit, quem Clotarii filium esse asserebat, interfectoque Leudesio, cogit exercitum, & perdendi Leodegarii consilium cepit, utpote quem suæ tyrannidis adversarium esse non dubitabat. Waymeri Campaniæ ducis, Desiderati cognomento Didonis Cabilonensis, & Bobonis Valentiæ episcoporum, virorum perditorum, opera utitur. Hi acceptis ab eo copiis, Augustodunum advolant. Publicam suorum desolationem miseratus sanctus pontifex, quidquid
B habebat, lances argenteas, & omnem suppellectilem, monasteriis utriusque sexus tam in civitate quam in pago Eduensi, & egenis distribuit, ac tandem sponte se dedidit inimicis, a quibus ad Waimerum adductus, crudeliter, ut jusserat Ebroïnus, luminibus orbatur; quod dum fieret, pius ac animo invictus antistes, nec se vinciri passus est, nec modo non gemuit, sed etiam Dei laudes psalmosque cecinit. Sic mutilatum Waimerus in domum suam abducit, adeoque sacris ejus colloquiis emollitus est, ut argentum ecclesiæ, quod paulo ante pro Eduensium redemtione acceperat, lubens restituerit. Exinde S. Antistes in quod-
C dam cœnobium perducitur, ubi fere biennio latuit, eximiaque patientiæ & humilitatis exempla præbuit.

Summa rerum, apud Theodericum potitus Ebroïnus, jubet Leodegarium cum Gairino fratre coram Rege sisti anno 676. ibique multis contumeliis & opprobriis a Tyranno uterque afficitur, quibus his uterque verbis respondet: *Nos quidem digne hæc patimur, quia peccavimus Domino: Tu vero miser Ebroïne, qui tantam injuriam irrogas Francorum genti, teipsum potius ulciseris dum aliis vitam auferre cupis. Multos quidem decepisti, & paterno solo exsulare compulisti; at tu ipse*
D *magis exsul eris, quando quidem temporalem & æternam gloriam cito perdes: dum enim totius Franciæ homines excellere cupis, tuam, qua indignus præditus es, gloriam amittis.* Ad hæc verba in furorem actus Ebroïnus alterum ab altero separari, & Gairinum statim occidi jubet: Leodegarium vero, ut lento supplicio in desperationem impelleret, conscissis pedibus, abscissa lingua, mutilatis labiis Waningo acerba custodia servandum tradit. Sed quid contra Deum potest sæva malitia! Leodegarius stupendo prodigio elinguis distincte loquitur, curatis pro virili a Winoberto & Ermenario vulneribus, labia & lingua recrescunt. Unde
E commotus Waningus cum martyre mitius agit, eumque in monasterium Fiscanum, quod ipse condiderat, perducit, & ibi custodiri quidem, sed humanius tractari jubet. Ibi *per biennium fere* commoratus, *magnum doctrinæ suæ semen ostendit in populo, quandoque inter virginum* ibi Deo militantium *accedebat catervam, tanta, ut fertur, eloquentia, ut mirarentur quicumque audientes quanta Dei operabatur clementia. Denique ibidem quotidianum immolare studuit sacrificium.* Jam antea consolatoriam ad matrem in parthenone Suessionensi monacham effectam scripserat epistolam,

ANNI CHRISTI

676

ANNI CHRISTI Ch. II. col. 41. primis ecclesiæ seculis, martyre & apostolo dig- A nam, quam inter instrumenta referemus.

Tandem anno 678. martyrium consummavit S. antistes. Rex & Ebroïnus cum in palatium, ubi tunc magnatum & episcoporum conventus agebatur, sisti jubent, & ne insons puniri videretur, Theodorico suadet Ebroïnus eum Childerici necis conscium esse, instant ut hanc ipse culpam agnoscat, sed se tanti facinoris expertem constanter asseverat; nihilominus in synodo tanquam reus in ordinem reducitur, ejus sacerdotali tunica a capite conscissa, dehinc Chrodoberto traditur in vastæ silvæ loco occidendus, jussum ut mortui corpus in puteum projiciatur, osque putei sedulo B obturetur, ne quis mortuo honos deferatur. Ille viri sanctitate commotus provinciam ægre suscipit, sed Ebroïni tyrannidem pertimescens quatuor ministris ab Ebroïno submissis eam exsequendam permittit, lugente ipsius uxore, quod tam atrox facinus viro suo mandatum fuisset. Hanc vero consolatur Leodegarius, promittitque necem suam nequaquam ei in maledictionem, sed potius in benedictionem convertendam, modo ipsa corpus suum sepulturæ tradi curaret. Tum in designatam silvam a prædictis satellitibus abducitur, ex quibus tres ad ejus pedes provoluti veniam & indulgentiam petunt. Is vero omnibus, C qui se divexarant, bene precatus, gratiis Deo actis, quod ad ultimum hunc diem pervenisset, implorata Christi misericordia, cervicem obtulit, quam quartus ex ministris præcidit, sicque martyrium
678. consummavit VI. nonas Octobris.[a] an. 678. Silva
[a] in qua vitam finivit sita est in pago Atrebatensi, & etiam nunc S. Leodegarii nomine insignitur. Corpus ejus jubente Chrodoberti uxore Sarcinium a suis clam deportatur, & in villæ oratorio sepelitur. Ibi fere triennio jacuit S. martyr, totque miraculis inclaruit, ut quantumvis ea Ebroïnus occultari ac silentio premi curaret, per universas Gallias diffamata fuerint, & interemto Ebroïno in D aulam Theoderici perlata, *qui*, inquit anonymus, *cum admiratione credidit factum, & cœpit venerari martyrem, quem per accusationem tyranni crediderat prius fuisse culpabilem.* Hinc de sacri ejus corporis translatione cogitatum, sed de loco in quem inferretur non mediocris orta contentio, Ansoaldo Pictav. Hermenario Augustodunensi, Vindiciano Atrebatensi episcopis tantum thesaurum suæ ecclesiæ vindicantibus. Indictis jejunio & precibus, tres schedulæ super pallam altaris positæ, & post Missarum solemnia a ministro Ansoaldi scheda producitur, sicque B. martyris corpus ei hac sorte adjudicatur, & ad Maxentianum cœnobium in Pictav. E diœcesi situm transfertur, tot miraculis in itinere editis, ut quisquis, quavis infirmitate detentus, feretrum aut pannum quo tegebatur manu tangere potuit, illico sanitatem recuperaverit. In nonnullis Martyrologiis hujus translationis solemnitas XVII. cal. Aprilis annotatur, teste Godefrido Henschenio in diatriba de tribus Dagobertis. Normannis

[a] Annus ex anonymo & ex Ursino colligitur. Uterque enim Ebroïnum obtruncatum fuisse asserit *transacto* a passione S. Leodegarii *spatio trium pene annorum*: Ebroïnus porro exstinctus est anno regni Theodorici nono ex Sigeberto, Christi 681. ergo S. Martyr capite truncatus est anno 678.

per Pictavense solum grassantibus, sacras ejus exuvias primum in Armoricam, deinde ad Arvernos, postea Autissiodorum detulerunt monachi, tandem ædificato in ejus honorem monasterio Ebrolio in Arvernis, ibidem majorem earum & Guarini fratris partem reliquerunt, *præter manus & caput*, quæ Bernardus Guido Lutevensis episcopus apud monasterium Maimacum coli asseverat. Nihilominus tamen ejus caput in suo cœnobio asservari contendunt monachi Murbacenses, Gemeticenses, & Pratellenses. Brachium quoque alterum Fiscamnenses, alterum Basolenses, ac unum ex effossis oculis, minutas quoque corporis partes Maxentiani se habere gloriantur.

Ejus testamentum retulit Perardus, in quo sic loquitur S. Martyr: *Hæredem statuo ecclesiam B. Nazarii, titulum mei præsulatus, de rebus meis, hoc est de Mariniaco villa super Stantiam fluvium, quam mihi regina Valdechildis de proprio suo in proprium meum delegavit...... de Tiliniaco villa, quam de jure materno ab avis & proavis michi competit: necnon de Olega & de Canavis villa, quam de Bodilone & Sigrada Deo devota conquisivi*, &c. Non me latet in editis vitiosos esse characteres chronologicos, sed ipsam testamenti substantiam genuinam esse contendo. Tum quia Jonas episcopus illud aperte indicat in litteris pro canonicis Eduensibus, quibus prædium ea conditione legat, ut non solum pro principibus, ut *sanctus instituit Leodegarius*, sed pro rectoribus totius ecclesiæ & universo grege Dei misericordiam implorent. Tum secundo quia Johannes VIII. papa in diplomate asserit villam Tiliniacum proprietatis jure ad S. Leodegarium pertinuisse, & S. Nazario ab eodem fuisse collatam.

Nicolaus Imblot Augustodunensis ecclesiæ *De Div. miss. sacrif. cap. 28.* præfectus in indice, quem Demochari suppeditavit S. Leodegarii successores sic recenset:

PROJECTUS seu PRÆJECTUS.
HERMINARIUS.
AUBERTUS.

Eosdem & eodem ordine enumerant Chenutius & Robertus. Severtius ordinem immutat, Hermenarium Præjecto seu Projecto præponit, huic vero Aubertum subrogat. Hic postremus est Ansebertus de quo infra. Ad Præjectum vero quod spectat, ex ejus vita constat eum Arvernensem, non Augustodunensem præsulem & vixisse & mortuum fuisse; inde porro error videtur exortus, quod in vigilia Paschæ S. ille episcopus missarum solemnia celebravit in S. Symphoriani æde, Rege, proceribusque assistentibus; ac ipso sacratissimo die, Leodegario ac Hectore fuga dilapsis, rogantibus episcopis, qui tunc Eduæ erant plurimi, reliquum peregit officium. Aliquid vero similius dixissent si Bobonem in Leodegarii locum intrusum fuisse asseruissent: De eo enim sic Anonymus num. 10. Waimerus & Dido *cuidam Boboni, qui nuper cum anathemate fuerat de episcopatu Valentinæ urbis dejectus, Augustodunum assignaverunt in dominium. immo potius devastandum. Cives vero oppressi receperunt adversarium, qui jam pastorem amiserant suum*

ANNI CHRISTI

XXVI. Ermenarius.

Ermenarius qui & Hermenarius, & Herminarius, *vir venerabilis*, inquit anonymus vitæ S. Leodegarii scriptor, fuit primum abbas S. Symphoriani, virtute clarus & in aula plurimum commendatus. Concilio a rege Childerico coacto, & cujus sententia fuerat, *ut si Leodegario vitam concederet, sub perpetuo exsilio eum in Luxovio permanere juberet.................. aderat Hermenarius* (inquit Anonymus num. 6.) *cui, post discessum viri Dei, Rex petitionibus populi Augustodunam commendavit urbem.* Hic, *cum jussisset Childericus S. virum de Luxovio adduci, ut ad voluntatem causantium cum irrisione depositum, prout voluissent redderet interfectum....... cum immensis precibus crebro Regis pedibus est provolutus, ut eum in Luxovio residere permitteret, ne ad expectationem crudelium juberet adduci.* Inde opinabantur nonnulli, quasi ideo Regis habitacula frequentaret, ut accusantium primus esset, quo facilius ei episcopatum illius tenere liceret. Sed *falso*, addit Anonymus, *nam longe aliter exstitit & testes ei postea exstiterunt illius opera, quia quousque præsenti superfuit vitæ, ejus necessitatibus, in quo valuit, caritate ministravit devota.* Et certe cum Winobertus abbas S. martyrem, lingua, labiisque mutilatum adiisset, & invenisset jacentem in stramine, vetustoque tentorii panno indutum, concitoque gradu Hermenario episcopo nuntiasset, hic *Waningum adiens* licentiam visendi martyrem postulat, eaque concessa, *idem bonæ memoriæ Hermenarius, qui post eum episcopatus honore sublimatus est, vulnera ejus studuit curare, & arte qua valuit potu ciboque reficere, vestemque quam habuit meliorem induere.* Denique in disceptatione de sacris ejus exsuviis aderat *Hermenarius pontifex, qui ei successerat in episcopatu Augustodunensis urbis, qui & ait: jure mihi datur hujus viri corpus, quoniam justum est ibi eum requiescere ubi fuit episcopus.* Opus suum ei inscripsit Anonymus, his verbis: *Domino vere sancto, & apostolica veneratione colendo Ermenario Augustodunensis urbis episcopo.* Tum addit: *Persæpe a vobis jussus*, &c. Atque hæc duntaxat de Ermenario nobis suppetunt. Unde sumendum ejus exordium, quandiu sederit, quo anno vitam cum morte commutavit, incertum.

XXVII. Ansebertus.

Ansebertus qui & Ansebertus, Ausbertus sive Aubertus, imo & Amalbertus, in Augustodunensi cathedra Ermenario successit. Anno circiter 692. baptisavit Eucherium, qui pontificatum
692. Aurelianensem postea suscepit; sic enim in ejus vita: eum pater *episcopo cuidam nomine Autberto, qui tunc temporis in Augustodunensi urbe sanctitatis officii gratia fungebatur, regenerandum Domino sacris-fontibus obtulit. At ille cum gratulatione accipiens eum regeneravit, atque propriis manibus de sacra unda suscepit, septiformi spiritu imbuit, ipsumque cum honore, ut dignum fuit maximo, remeare ad genitores permisit.* Hoc ipso anno Ansebertus episcopus Eduensis memoratur in litteris

A Clodovei III. Francorum regis pro monasterio S. Dionysii, vid. Mabillon. de re diplom. p. 473. Anno 693. Clodoveus rex placitum habuit Valencianis, cui adfuerunt apostolici viri Ansoaldus, Godinus, Ansebercthus, Protadius, &c. episcopi, & illustres primates. Hic enim Ausebercthus Mabillonio nostro videtur esse Ausbertus Eduensis potius quam Rothomagensis, qui tunc temporis apud Altum-montem exsulabat jussu Pipini, penes quem tum rerum summa erat sub Rege minorenni. ANNI CHRISTI 693.

Anno 695. Childeberti regis primo, Ragnacarius abbas monasterii S. Columbæ & S. Lupi 695.
B in suburbio Senonensi, privilegium ab Emmone præsule concessum renovari & confirmari curavit a multis episcopis, quibus Emmonis exemplar obtulit. Subscripsere Godinus Lugdunensis, Ansebertus Augustodunensis, &c. Ipse quoque esse videtur, qui privilegio ab Agirardo Carnutensi episcopo monasterio S. Mariæ ad Ligerim concesso subscripsit sub hac formula: *Ansebertus servus Jesu Christi. Actum die VI. Martii anno secundo regni Childeberti regis gloriosissimi.* Id est Christi 696. Quo eodem anno testamentum 696.
condidit, eoque omnia bona sua ecclesiæ S. Nazarii martyris, & suburbanæ S. Symphoriani ab-
C batiæ, ac oratorio S. Leodegarii largitur, illud inter instrumenta referemus. Ex eo discimus fratrem illi fuisse Auctarium nomine, sororem Sigobrandam sanctimonialem: discimus insuper ab illo sepulturæ locum electum oratorium S. Leodegarii. Ch. IV. col. 43.

XXVIII. Vasco.

Vasco seu Vasconius is forte est, cujus tempore Augustodunum in Saracenorum irruptione dirutum est; id enim contigit anno circiter 732. In sequentibus maximæ tenebræ, nullumque monumentum unde lux affulgeat. In tanta vastatione
D turbata omnia. Forte nullus per aliquod tempus substitutus episcopus, forte non omnes & nec suo omnes ordine annotati. Horum nomen unum indicant veteres catalogi, & quinque enumerant Vasconium, Amatorem II. Reginaldum, Martinum II. Aldericum, paucos certe pro tanto temporis intervallo. Tres alios interserunt recentiores, & omnes hoc ordine Cointius enumerat, Vasconium, Amatorem, Moderannum, Gaironem, Hiddonem, Reginaldum, Martinum II. Aldericum. Fateor, a receptorum indicum mutatione plurimum abhorremus, nisi valida suppetant argumenta, & in his rebus non ii sumus qui
E solis conjecturis indulgere aveamus. Audiendi tamen omnes, referenda argumenta, ut quid sentire debeat lector eruditus, judicare possit. Hanc itaque ob rem, ordinem ab erudito viro Carolo Cointio institutum hic sequemur & ad singulos quos sufficit mentem nostram aperiemus.

XXIX. Amator II.

Hunc exhibent indices, sed præter nomen nihil omnino de illo suppeditant.

ANNI CHRISTI

XXX. Moderannus.

Moderanni inter Eduenses episcopos annumerandi ratio ducitur ex posteriori Widradi cœnobii Flaviniacensis fundatoris testamento, Childerici, non Chilperici anno IV. Christi 744. condito, quod sic explicit : *In Christi nomine Widradus abba hanc donationem a me factam cum bona voluntate relegi & subscripsi. Moderannus Christi dono vocatus episcopus consensi. Chebroaldus quamvis peccator episcopus subscripsi. Ridelenus in Dei nomine, Donatus episcopus subscripsi.* Ad quæ Mabillonius Actor. Benedict. tom. 2. part. 1. pag. 691. hæc annotat. De subscriptionibus nihil occurrit dicendum, nisi quod Moderannus ecclesiæ Æduensis episcopus fuisse videtur, Donatus Nivernensis : & in annal. ad annum 747. n. 22. subscripsere post Widradum, Moderannus episcopus forte Æduensis. Paulo confidentius Cointius ad eumdem an. n. 32. & seqq. ubi de iisdem subscriptionibus loquens ait. Diœcesim Augustodunensem in qua situm Flaviniacum dubio procul regebat unus ex his tribus episcopis, quia Augustoduni conditum est testamentum. Moderannum vero fuisse probat his argumentis, tum quod primus omnium nominatur, tum quod non solum subscribit, ut alii duo, sed etiam consentit, quod diœcesano præsuli competit : nec officiunt indices, qui illum non exhibent, eos enim, inquit, per hæc tempora mutilos fuisse facile est ostendere. Certe quinque tantum episcopos Ansebertum inter & Modoinum numerant, inter eos vero effluxere anni circiter viginti supra centum. Quid igitur obest quo minus hic & duo sequentes episcopi interserantur.

XXXI. Gairo.

Gaironem Flaviniaci abbatem fuisse constat. Eumdem Augustodunenses infulas gestasse, Moderanno successisse, & anno 755. è vivis exemtum fuisse asserit Cointius, fretus auctoritate Hugonis Flaviniacensis, qui in chronico Virdunensi ait primo : *Obiit D. Widradus abbas....... & successit ei anno Dom. Incarnat. 663. Gaironius episcopus ; cujus tempore contulit eidem ecclesiæ Glennonem cum appenditiis. Hic in expeditione imperatoris obiit pridie nonas Julii. Ejus tempore dedit Baro S. Præjecto Polliniacum*, &c. *& uxor ejus Puteolos*, &c. *anno VII. Childerici.* Ait secundo : *Anno 755. post Gaironem episcopum Flaviniacensis ecclesiæ abbatem, Manasses ordinatus est abbas tempore Pipini quondam majoris-domus, tunc autem regis Francorum.*

Verum confusa hæc sunt, salebrosa, & vix, prout referuntur, admitti possunt. Enim vero Gairo sive in episcopatu, sive in abbatia per 92. annos sedere nequaquam potuit : sederit vero necesse est, si anno 663. abbas fuit aut episcopus. Scio optime reponere Cointium mendum esse in primo contextu, ibique loco 663. restituendum annum 747. Nec sic tamen intentum evincet vir doctissimus. Hugo enim nequaquam asserit episcopum Augustodunensem fuisse Gaironium, nec id aliunde huc usque pro-

A bari potuit. Et certe Mabillon. noster ait per *episcopum* hic forte chorepiscopum intelligendum esse. Unde donec lux major affulserit, non audemus eum in Æduensium episcoporum numerum referre.

XXXII. Hiddo.

Hiddo in omnibus catalogis tum recentioribus, tum antiquis omittitur ; sed vel inde conjicitur eos per hæc tempora mancos esse ; constat enim Hiddonem anno 765. Augustodunensem episcopum fuisse, utpote qui interfuit placito Attiniacensi a Pipino pro causa religionis 765.
B & salute animarum indicto, sic enim subscribit *Hiddo episcopus civit. Augustoduni.* De eo nihil præterea.

XXXIII. Reginaldus.

XXXIV. Martinus II.

XXXV. Aldericus.

XXXVI. Modoinus.

Modoinus, qui & Moduinus & Muatwinus nuncupatur, quemque Walafridus Strabo Galliæ *Proretam* vocat, fuit primum Lugdunensium ca-
C nonicorum S. Georgii abbas, ex libro fratrum conscriptorum monasterii Augiensis; unde Florus eum ecclesiæ Lugdunensis alumnum appellat. Factus est Augustodunensis episcopus ante annum 815. quo Ludovicus Augustus, ipso rogante, res 815.
omnes S. Nazarii, seu matris ecclesiæ sub regio *Mandeburno* ponit apud Paderbornam mense Julio. Diploma referemus inter instrumenta. Anno Ch. VI. col. 45.
824. aut 825. de eo sic episcopi sententiarum 825.
circa imagines collectores ad eumdem Imperatorem scribunt : *Moduinus namque infirmitate, in qua diutissime laborat, detentus, venire nequivit.* Chartæ Alberici Lingonensis episcopi pro Be-
D suensibus una cum Agobardo Lugdunensi, Fova Cabilonensi, &c. subscripsit anno 830. In ne- 830.
gotio vindictæ de Ludovici Pii exauctoratoribus merito defuntæ pars ille magna fuit. Carolus Calvus in epistola ad Nicolaum I. papam : *Ebo*, inquit, *comperta inevitabili sui discriminis causa, protulit tres testes, tanquam suos confessores, Aiulfum videlicet archiepiscopum, Moduinum, & Badoradum episcopos, qui vicem illius obtinentes dicerent, si ita verum est, ut ipse Ebo eis confitebatur, consilium ei darent ut a pontificali ministerio abstineret.* Clarius Hincmarus in posteriori opere contra Gothescalcum : *Ebo accusatus ab ipso Augusto*
E *in synodo...... secundum canonicam institutionem elegit sibi per consensum synodi episcopos judices peccatorum suorum, quos canones, electos appellant. De quibus scriptum est in concilio Africano cap. 63. ut ab electis judicibus provocari non liceat : & dedit libellum synodo hæc continentem. Ego Ebo indignus episcopus testes confessores meos Aiulfum, Moduinum*, &c. *constitui mihi judices delictorum meorum ; & puram ipsis confessionem dedi..... ut recederem ab officio...... pontificali, quo me recognosco esse indignum.* Sed & ipsi testes eodem Ebone poscente & coram astante, in conspectu omnium viva voce

ANNI CHRISTI

testificati sunt : quia tale peccatum eis confessus A *fuerat pro quo dignus non erat episcopale ministerium jam agere, & quod, si idem peccatum ante ordinationem admisisset, nullo modo episcopus ordinari debuisset.* Subscripsit chartæ Aldrici Cœnomanensis episcopi, quam edidit pro monasterio S. Karilephi anno Incarnationis Dominicæ 838.

Aquitania Pipino erepta, Carolus Calvus tres ejus nobiles civitates, Clarum-montem, Lemovicas & Engolismam munivit & Claromonti præposuit Modoinum nostrum & Autbertum Avalensium comitem, teste Lupo Ferrariensi epistola 28. ad Jonam Aurelianensem. Quo porro anno hæc ei præfectura obtigerit, non ita facile est de- B

838. finire. Non nisi anno 832. aut 838. id potuit evenire. Evenisse vero postremo hoc anno non contemnendis rationibus probat Roverius in hist. Reom. illustr. pag. 549. Laudatur a suo successore Jona ob impensam sollicitudinem in parthenium S. Andochii. Theodulfus Aurelianensis in conjuratione Bernardi Italiæ regis involutus, episcopatu spoliatus in monasterium relegatus est apud Andegavos : sciens vero quantum apud principem gratia polleret Modoinus, ad ipsum metro scripsit opusculum quod est in ejus carminum, lib. 4. n. 5. 6. 7. & 8. quod sic exorditur :

Hoc Modoine tibi Teudulfus dirigit exul
Summo pontifici cernuus ecce melos.
Ito Thalia celer, celeri transcurre volatu,
Nec mora, nec tibi sit ulla in eundo quies
Donec pervenias Modoini ad tecta beati
Præsulis eximii, pontificisque pii......
Obsecro frater amans nostri memor esse memento,
Frater pars animi portio magna mei.

Se in illis insontem affirmat, de suo queritur exsilio, rogatque Modoinum ut ab eo se revocari procuret. Modoinus prolixo carmine, quod inter Thodulfi opera cusum reperitur, mox respondit. In eo se in carminibus componendis Theodulfo D adfatetur inferiorem, ejus calamitatem deflet, addit ex rumore in aula sparso spem affulgere proximi sui reditus ed ecclesiam Aurelianensem, modo tamen se criminis reum fateatur.

Ad Moduinum & Florus Lugdunensis tria opera scripsit. In primo dicitur *Augusti Montis pastor in arce potens*, & forte illud ipsum est quod exstabat in codice Petaviano. Tertium habetur in collectione variorum epigrammatum a Morellio edita anno 1550. quod ab his versibus incipit :

Solvo, pater, profluas hilari de pectore grates,
Quod referas Floro libra benigna tuo.

In eo porro totus est in hortando Modoino ad studium sacrarum litterarum. Secundum edidit Mabillonius noster Vet. anal. tom. I. In eo Modoinum acriter vellicat.

*Quid, quæso sacrosancta tibi nutricula nostra,**
Atque eadem genitrix ecclesia hæc meruit,
Ut furiale odium ferali pectore versans,
Moliri hanc contra talia non metuas.
Discindis leges, canonum sacra jura revellis,
Dum materna modo viscera proh! subigis.

* Lugdunensis ecclesia.

Sic deinceps conquerentem ecclesiam Lugdunensem inducit.

O fili Moduine tibi (nam pignus & ipse
Es nostrum, nostro fotus & in gremio)
Quid rogo commerui, tanto quod tempore tuta,
Sedibus è placidis pignora nostra fugas....
Te gemitus noster peperit, te parvulus ortum
Nidulus excepit, te calor hic aluit
In lucemque trahens, tenebrosa ergastula rupit :
Atque dedit vita, luce, salute frui.

Postea addit :

Semper distinctus duplex hic ordo cucurrit*
Judicibusque suis utraque pars viguit....
Cur veteres fines nostro convellere fundo
Niteris, & cunctis pervia rura facis!....
Nempe etiamsi nulla usquam hæc jura vetarent,
Num gessisse decet talia pontificem
Dicere, nullus honos debetur (credite) sacris
Ordinibus, cunctos pulset ubique forum :
Nam nisi cœnobium mater muliebre gubernans
Et sacer antistes, cetera pulvis erunt.

* Sacer & secularis.

Hîc tria Modoino exprobrat Florus, Primum quod ecclesiam Lugdunensem subigere seu sibi subjicere vellet. Secundum quod ejus filios, hoc est clericos è propriis sedibus fugaret. Postremum C quod contenderet, præter episcopos & abbatissas, ceteros omnes clericos & presbyteros laïcum forum agnoscere debere. Sed quid id sit incertum. Miratur Mabillonius quid juris fuerit Moduino Lugdunensis ecclesiæ suffraganeo in metropolim suam. Conjicit, quia magna ejus erat apud Ludovicum Pium auctoritas, facile ipsi fuisse, exsulante Agobardo in jura illius ecclesiæ invadere, verum in quæ jura, difficile est asserere. Contendit Menestrerius eum vicarii Metropolitani munus suum, non in provinciam duntaxat, sed & in ipsam diœcesin Lugdunensem exercere voluisse, quod cum ferre non posset clerus Lugdunensis : hinc ortam sævitiam quam in illum adhibuit. Vide quæ hanc in rem retulimus in proloquio. In diplomate Caroli Calvi Alteo concesso, dicitur *Modoinus Ludovico* Pio repræsentasse *qualiter olim a Saracenis* basilica *S. Nazarii igne cremata fuisset, & omnia instrumenta chartarum in eodem incendio exusta* : quod a Regibus *pleniter* exinde restaurata fuisset, quodque Ludov. Augustus *decretum edidit & jussit ut villæ & monasteria ad prædictam ecclesiam pertinentia, tam intra urbem*, quam extra, ei *sua defensione ac tuitione in perpetuum remanerent integra.* Memoratur a Jona successore tanquam beneficus in E Parthenium S. Andochii, & ob collapsæ regularis disciplinæ ibidem restitutionem. Eum fuisse Reomaensem abbatem docent J. Columbi in noctibus Blancaland. & Roverius.

XXXVII. BERNUS.

De Berno seu Bernone duo hîc sunt inquirenda. Primum est, utrum sit Bernardus abbas sancti Johannis Reomensis, qui fuerit episcopus Augustodunensis. Alterum, utrum Bernus ille de quo Lupus epist. 81. ejusdem urbis sedem occuparit. Ad primum quod spectat. Roverius in historia

ANNI CHRISTI

Reomen. coenobii asserit Bernardum illius coenobii abbatem infulas Eduenses gestasse, & quidem auctoritate antiqui abbatum catalogi in quo hæc habentur : *Bernardus I. postea Augustodunensis episcopus ;* & in historia ait, *Bernardus Augustodunensis episcopus præsidebat Reomaensibus circa annum Domini 846.* Nec obstat apparens nominis diversitas : Berni enim seu Bernonis ac Bernardi nomen idem esse patet ex similibus, Berno quippe Augiensis Bernardus etiam promiscue dictus est : Nivo quoque Nivardus, & sic de aliis ejusdem formæ nominibus. Verum primo nullus Bernardus in Augustodunensium episcoporum indicibus reperitur. Secundo nullus ei locus, B nullum tempus suppetit. Certe non annus 856. quo eum præfuisse Reomaensibus testatur abbatum catalogus, jam enim ab anno saltem 853. episcopus erat Jonas, & fuit decennio post. Sed nec anno 846. ut opinatur Roverius, siquidem Alteus eam ecclesiam rexit ab an. 843. ad 852. Reperitur quidem *Bernardus abbas S. Johannis* Reomaensis subscriptus in privilegio Hererico abbati Corbionensi an. 843. concesso : At episcopi nomen non refert, non omittendum tamen, si hanc dignitatem obtinuisset. Proferri denique posset Aureliani monachi auctoritas, qui librum de musica Bernardo abbati suo, antistiti futuro, C inscribit. Verum nihil id est. Inscribit enim non qualicumque antistiti, sed archiepiscopo futuro, quod de Eduensi antistite intelligi non posse nemo non videt. Hæc sunt Aureliani verba : *Bernardo archicantori, ut opto, totius S. ecclesiæ vocato & futuro archiepiscopo.* Et infra : *domno & abbati meo reverentissimo Bernardo, futuro vero archiepiscopo.*

Ad alterum quod pertinet. De Berno nihil omnino suppetit nisi quod legitur in epistola Guenilonis & Gherardi ad Amolonem, inter Lupi litteras 81. *Recens incommodum*, inquiunt, *Augustodunensis ecclesiæ, & prolixa perturbatio,* D *flexit ejus*, Imperatoris *pietatem, ut sua largitate vestraque promotione, talem ei præficiat, qui ruinas illius & spiritualiter, & seculariter strenue sarcire sufficiat. Est autem, quem benignitati vestræ plurimum commendat, propinquus ejus Bernus, a B. memoriæ glorioso imperatore Hludovico tenere educatus, & claris ornatus honoribus ; quem & ipse hoc suo tempore multis experimentis invenit idoneum, & opitulante gratia Dei tanto negotio credit aptissimum...... Proinde* petit *ut a vobis nulla injuria*, hoc ejus jus effectum *consequatur. Quod si in hac parte spretus non fuerit, facturum se ut in regno ejus vestrum ministerium debitam* E *semper venerationem & optatum exitum sortiatur.* Ex his quidem patet ecclesiæ Eduensi Bernum a Carolo destinatum, oratumque ab eodem Amolonem ut illum ordinaret. Utrum vero quod postulabat princeps concesserit Amolo, nec ex hac epistola, nec aliunde certo erui potest. Recusasse aiunt Sammarthani fratres, & Pery in hist. Cabilon. forte quia Bernus nullibi memoratur episcopus Augustodunensis, nec in vulgatis indicibus, nec in antiquis monumentis ; & quia vix ullum tempus ei suppetit. Hæc vero omnia meras

A esse conjecturas affirmat Baluzius, ordinatumque ab Amolone Bernum contendit. Quis enim sibi persuadeat, inquit, repulsam passum Regem pro propinquo suo, viro alioquin peridoneo. Et certe in eadem epistola Wenilo & Gherardus regis favorem Amoloni pollicentur, si quod ab eo postulat obtinuerit : eum vero habuit, & quidem maximum ; sic enim Hugo Flaviniac. in chronico : Amolonis *auctoritas*, & amor Caroli erga *eum multum valuit S. Leoni papæ.* Regis ergo postulata complevit. Quis in animum inducat Exauditum pro Godesaldo Cabilonensi episcopo, pro Berno vero rejectum ? Sed & id meris conjecturis nititur, & fieri potuit, ut ante consecrationem ab Amolone permissam aut factam, ex hoc seculo Bernus ereptus fuerit. Unde non audemus eum in catalogo nostro recensere.

XXXVIII. Alteus.

Alteus Augustodunensem sedem occupabat jam anno 843. Eo enim, mense Julio, Caroli Calvi diploma obtinuit datum in Attiniaco palatio, quo Rex S. Nazarii ecclesiæ asserit subjectionem quorumdam monasteriorum, ad eamdem sedem, tam intra quam extra urbem pertinentium. Illud referemus inter instrumenta correctum : indictionem quippe octavam posuere Sammarthani, cum sexta fuerit apponenda, ut reipsa habet chartarium Augustodunense, quod oculis perlustravimus, & exigit chronologia. Leo IV. pontif. Maxim. sub annum 849. rescripto ad Lotharium Augustum, de quo Yvo parte IV. cap. CCX. significat cur pallium Alteo denegaverit, cum ait : *Mandastis ut privilegium & pallium Alteo concederemus, unde poscimus ut vestra super hoc magnitudo non indignetur : quoniam quod ab ipso papa Gregorio usque ad hæc tempora nostra factum minime recordamur, facere non potuimus, neque præfixos patrum terminos immutare.* Wenilo Senonensis antistes privilegium ab Aldrico monasterio S. Remigii concessum, in concilio confirmavit, & confirmationi subscripsit Altheus hac formula : *Altheus præveniente gratia Dei episcopus relegi & subscripsi.* Circa annum 850. datum hoc privilegium notant conciliorum editores, sed quo præcise anno vix quisquam asserere potest. Certe non videntur simul & semel appositæ subscriptiones, nullus siquidem in illis ordo servatur, prius apposita sunt episcoporum nomina, postea vero archiepiscoporum. Subscribit Ruricius Rothomagensis antistes, at nullus comparet hujus nominis illis temporibus. Subscribit Adalbertus Trecensis, & ejus successor S. Prudentius adfuit synodo Parisiensi anno 846. Subscribit Simeon Laudunensis, qui diem extremum clauserat ante annum 848. siquidem ejus successor Pardulus hoc ipso anno interfuit Carisiacæ synodo. Denique Ragenarius obierat anno 849. quo Hilmeradus, qui in ejus locum evectus est adfuit concilio Turonensi ejusdem anni adversus Nomenoium Britanniæ ducem. Ex his conjicerem datum fuisse hoc diploma circa annum 845. a quibusdam hoc ipso tempore subscriptum, aliis vero deinceps oblatum ad subscribendum.

ANNI CHRISTI

843.

Ch. VIII. col. 46.

849.

ANNI CHRISTI

XXXIX. Jonas.

Jonæ genus, acta ante episcopatum, imo &
privata in episcopatu nobis incomperta. Aliunde
vero ex actis publicis, synodis videlicet quibus
interfuit, & beneficiis ecclesiæ suæ collatis no-
tissimus est. Sedebat jam anno 850. ut patet ex
Caroli Calvi regis præcepto omnia ecclesiæ Au-
gustod. bona & prædia confirmantis, hoc anno
conscripto, seu VII. idus August. anno XI. reg-
Ch. IX. nante Carolo..... rege indict. XIII. illud inter
col. 47. instrumenta referemus. Adfuit synodo Suessio-
853. nensi secundæ anno 853. in qua de clericis ab
Ebbone Remensi post depositionem ordinatis,
aliisque gravibus causis ecclesiasticis actum est;
hacque formula subscripsit: *Jonas Eduorum epi-
scopus interfui, consensi, decrevi, & subscripsi.*
Adfuit & mense Aug. ejusdem anni Vermeriensi
item secundæ, in qua prohibitum ne monasterium
Lebraha, quod juris erat abbatiæ S. Dionysii in
precariam Conrado cuidam daretur. Bonogilensi
anno 855. ubi concessum Anisolensibus mona-
chis privilegium. Lingonensi quoque in mona-
858. sterio SS. Geminorum anno 858. Tullensi ad
859. Saponarias anno 859. & subscripsit synodicæ
Patrum epistolæ ad Wenilonem Senonensem an-
tistitem, quem pleno in concilio criminis læsæ-
majestatis accusarat Carolus rex, & de ejus per-
fidia & perduellione episcoporum judicium po-
860. poscerat. Tullensi II. anno 860. ubi & subscrip-
sit privilegio ab episcopis S. Martino Turonensi
concesso. Placito simul & synodo Pistensi in Nor-
862. mannia an. 862. circa Junii calendas, inquiunt
Annales Bertiniani; deinde Suessionas eodem
anno translati patres synodum iterum celebra-
runt, in qua depositus est Rothadus illius civita-
tis antistes, aliusque subrogatus. Datum præterea
San-Dionysianis monachis privilegium postu-
lante Ludovico abbate. Huic inter alios subscrip-
sit Jonas. Exstat & alterum privilegium ibidem
exaratum, quod primo a Doubleto, deinde ab
Acherio, tom. 6. Spicil. ac tandem inter sup-
plementa conciliorum antiquorum Galliæ editum
est; cui & subscriptus legitur Jonas noster.

Ecclesiæ suæ bona spiritualia procurasse nemini
dubium, temporalia vero & per se se, & per
Francorum reges providisse docent & ipsius &
principum diplomata. An. 853. postulante Re-
migio Lugdunensi præsule præceptum obtinuit
Ch. X. a Lothario imperatore, villam de Volnay in pago
col. 49. Scudingis, quam olim Aldericus comes temere
invaserat, restitui jubente. Anno sequenti *Carolus
gratia Dei rex ad deprecationem & admonitio-
nem reverendi viri Jonæ* Ed. episcopi, *pro pec-
catorum* suorum *absolutione, basilicam S. Crucis
negligentia rectorum eversam, cum terris ipsi ad-
hærentibus*, ecclesiæ cathedrali restituit. Præcep-
Ch. XI. tum inter instrumenta referemus. Anno 858.
col. 49. aut 859. canonicorum suorum inopiæ misertus,
dolensque ipsorum officinarum habitum incom-
modum esse ac pene nullum, claustra illis con-
struxit, officinasque congruentiores & aptiores
ædificavit; villas insuper contulit, ut illarum re-
ditibus facilius & commodius vivere, ac sic Deo
A liberius ac ferventius deservire possent; indeque
diploma conscripsit in territorio Lingonensi, in
monasterio SS. Geminorum, atque ab antistitibus Ch. XII.
ibidem in synodum coactis subscribi curavit. Cum col. 51.
S. Andochii in urbe moniales regulari observan-
tia illustres victui necessariis carerent, eis plurima
prædia & altaria de suorum clericorum consensu
largitus est: liberam eis sibi de gremio suo abba- Ch. XIII.
tissam eligendi facultatem concessit, vetuit ne col. 51.
sexaginta numerum supergrederentur: indeque
in eodem loco confectum est instrumentum, &
ab iisdem episcopis subscriptum. An. 859. do- Ch. XIV.
num canonicis a se factum confirmari curavit col. 54.
B præcepto Caroli Calvi quod infra exhibemus.
Denique ibidem chartam conscripsit de Simpo- Ch. XV.
niaco, in qua sic loquitur: *Perpendens pastoris* col. 55.
*officium esse gregibus sibi creditis geminam impende-
re pastionem, spiritualem videlicet & carnalem; quia
dum carnalis impenditur, spiritualis uberius crescit...
Quare licet jam antea quædam res ad canonico-
rum victum administrandum* sint *collatæ, Simpo-
niacum villam cum omni integritate sua ad quoti-
dianum eorum potum administrandum concessi, be-
neficium superaddens quod ex eodem fundo Rago-
pedus habebat....... quatenus ad supplementum
sui suffulti, in Christi militia devotiores existant:
C nec solum pro principibus, ut S. instituit Leodega-
rius, sed pro rectoribus totius ecclesiæ & universo
grege jugiter Divinam exorent misericordiam.* Eam
cum coepiscopis suis subscripsit, & a Carolo con-
firmari curavit *Tusiaci* 18. calend. Julii eodem Ch. XVII.
anno quo facta est. Anno 860. Carolus dato col. 57.
diplomate Tiliniacum villam ad Jonæ depreca-
tionem restituit. Reperio & aliam Caroli char-
tam in inquisitionibus Munerii ad historiam Eduæ
2. part. pag. 48. in qua ad petitionem Adalardi
comitis Augustodunensis ac abbatis S. Sympho-
riani, & *reverendissimi Jonæ ejusdem urbis præ-
sulis*, confirmat illius abbatiæ prædia, possessio-
D nes, &c. sed negotium facessit temporis inscriptio:
Datum, inquit *notarius*, *6. cal. Julii, indict. 3.
Actum Pontigoni palatio, regnante Carolo glorio-
sissimo Rege, anno 25. regni ejus.* Primo indictio
non convenit cum anno Christi 865. qui est vi-
gesimus quintus Caroli. Secundo pedum non te-
nuit Jonas usque ad annum 865. ut in ejus suc-
cessore videbitur.

Ejus permissione anno 864. sacras S. Reginæ
martyris exsuvias transtulit Egil Flaviniacensis
abbas. Ecclesiam de Lanoscla fundatam, sub no- Ch. XIX.
mine S. Cirici dedicavit. Coëpiscopum habuit col. 59.
Saloconem, seu Salaconem, Dolensem primum
E seu Aleisensem in Britannia episcopum, deinde è
cathedra dejectum facinore Nomenoii Britonum
ducis, qui expulsus in Flaviniacense cœnobium
secessit, ubi & monachus fuisse asseritur ab Hu-
gone Flaviniacensi, ac tandem a Jona Eduensi
episcopo in partem sollicitudinis adscitus est: cujus
nomine reliquiarum S. Reginæ translationi inter-
fuit an. 864. quo eodem anno fatis cessisse scribit
prædictus Hugo. Verum cum tempore concilii
Suessionensis post biduum habiti superstitem fuisse
constat ex Patrum synodica altera Nicolao papæ
scripta ubi dicitur: *De Salacone Dolensi, adhuc
quidem, licet expulso, superstite.*

XL.

ANNI CHRISTI

XL. Liudo.

Liudo Æduorum episcopus subscribit epistolæ synodicæ concilii Suessionensis III. an. 866. xv. cal. Sept. scriptæ Nicolao papæ, circa restitutionem Wlfadi aliorumque, qui ab Ebbone ordinati a suis ordinibus pulsi fuerant: ac etiam privilegio monasterio Solemniacensi ab eadem synodo concesso. Adfuit Vermeriensi synodo circa eumdem annum 866. seu ut mavult Labbeus 869. ac subscripsit privilegio monasterio S. Vedasti Atrebatensis concesso. Scio in subscriptionibus sic legi *Bodo Augustodunensis episcopus subscripsi*: Sed palam est mendum esse & legendum *Liudo*. Tricassinæ quoque an. 867. subscripsit ac epistolæ synodicæ ad Nicolaum I. In actis quæ ad negotium utriusque Hincmari, Laudunensis & Remensis spectant, habetur Laudunensis protestatio de sua tum Regi, tum metropolitano subjectione
870. & obedientia exarata anno 870. VII. cal. Julii, ab episcopis plurimis & inter alios a Liudone nostro subscripta. Ad synodum Duziacensem, in qua miser ille episcopus tertium accusatus, episcopali gradu dejectus est, legatum misit suo nomine, qui sic ejus actis subscripsit. *Eudo ad vicem Liudonis S. Æduensis ecclesiæ præsulis.* Adfuit Cabilonensi in ecclesia sancti Laurentii coactæ an. 873. in qua subscripsit chartæ restitutionis ejusdem ecclesiæ factæ cœnobio S. Marcelli. Videtur obiisse anno 874.

XLI. Adalgarius.

Adalgarius, qui & Adalgerius, imo & Adalgisus nuncupatur, vir & in seculo & in ecclesia percelebris, rerum tractandarum peritia præditus & a Carolo Calvo ad maxima negotia deputatus, absque ullo tamen pietatis dispendio, utpote qui ab Heriveo successore *sanctæ* recordationis episcopus appellatur, quemque adhuc in seculo positum sanctissimum episcopum pronuntiat Johannes VIII. Rom. P. epist. 24. Dicitur a Sammarthanis ex vetusta stirpe Pictavensi prognatus, Landerici militis frater, cujus nepos Landricus primus comes Nivernensis, parens Rainaldi I. itidem comitis, qui uxorem duxit Alcïdem Hugonis Capeti filiam, ex quibus ceteri comites Nivernenses propagati fuerint. Addunt iidem scriptores eum ante episcopatum fuisse Caroli Calvi capellanum. Verum hæc omnia nullo indubitato fundamento nituntur. Nec certiora sunt quæ de ejus patria refert Franciscus Chifflet, asserens eum natum in Vallaviorum tractu in loco *Illasara valle* dicto. Quod enim profert Caroli Calvi diploma anni 860. quo donationem cujusdam Desiderii factam monachis S. Philiberti confirmat, id nequaquam probat. In eo quidem ad calcem dicitur: *Ego Adalgarius notarius ad vicem Gosleni recognovi & subscripsi*: & in corpore: *Illasara vallem, ubi Adalgarius manet.* Sed unde constat hunc Adalgarium eumdem esse cum Eduensi præsule? imo & hoc quoque concesso, ex domicilio non certo infertur natale solum. Videtur Sinemuri dominus fuisse: Petrus siquidem Roverius in Reomao, in gestis S. Jo-

A hannis, lib. 5. cap. 4. pag. 60. de translatione ejusdem sancti ad prædictum castrum facta metu Normannorum, hæc auctoris æqualis verba refert: *Idem oppidulum* a quodam viro nomine Gozberto, antistite tunc temporis Adalgario illius dominante, regebatur. Eum annis 853. & 856. Missi regii munere illis temporibus illustrissimo functum fuisse conjicit Chifflet. Ut ut est.

Post Liudonem factus est Eduensis episcopus & consecratus anno 875. Sic enim legitur in Cabilonensi synodo: *Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi 875. regnante piissimo rege* 875.
B *Carolo filio Hludovici quondam serenissimi anno 36. factus est in suburbio Cabilonensi, sancto Marcello, conventus venerabilium episcoporum, Remigii, Hisaac, Gerbaldi, & Fulcualdi archidiaconi ad vicem Lamberti Matisconensis episcopi, causa ordinationis Adalgerii. Quæ canonice peracta* est. In ea porro statim recens unctus sacerdos, *ex parte Caroli regis*, postulavit ut Tornusium abbatiam, omniaque ad illam pertinentia privilegio suæ auctoritatis patres confirmarent: quod & illico præstitere dato ibidem diplomate, cui primus post Remigium subscripsit Adalgarius.

C Cum Carolus rex a Johanne VIII. pontifice in Imperatorem electus fuisset, ejusque electio in Ticinensi concilio confirmata fuisset, eam iterum confirmari curavit novus Augustus in Pontigonensi synodo, cui interfuit & subscripsit 876.
Adalgarius. Finita synodo Missus imperialis in Italiam una cum Ansegiso Senonensi archiepiscopo, ac cum Papæ Legatis ad Johannem VIII. allegatus est, a quo benigne & maximo cum favore exceptus pallium accepit, & statim cum commendatitiis litteris remissus est. Eas exhibet Labbeana conciliorum collectio, in quarum altera quæ est numero 23. ipsum & Ansegisum *viros*
D *apprime eruditos & Deum timentes* nuncupat. In altera numero 24. ait: *Impedivit nos Sathanas. Qualiter autem......... Adalgarius sanctissimus episcopus, quem nos vestri amoris causa, ipsiusque morum probitate non immerito moti, palliatum ad vos ecce remisimus, a majestate vestra interrogatus, & per fidem quam vobis se illæsam servaturum pollicitus est, adjuratus, edicet.......... adhæsit animæ nostræ salutis filius: idcirco inter pontificium nostrum & imperium vestrum mediatorem illum fore decrevimus, ut quasi vocis utriusque sit organum, & quæ nostra sunt vobis annuntiet.* Reversus Adalgarius, ab Imperatore tantis Papæ testimoniis
E exhilarato, duo præcepta facile obtinuit: altero dato 23. Februar. 877. Flaviniacensis abbatia 877.
cathedrali S. Nazarii ecclesiæ in perpetuum unitur: altero Tiliniacum villa eidem olim a S. Leodegario concessa, & tyrannica pravorum hominum vi dudum erepta restituitur. Quæ restitutio a Johanne VIII. papa confirmata est anno 879. confirmationis diploma inter instrumenta referemus. Ch. XXIII, col. 62.
Paulo post in Italiam iterum mittitur Adalgarius, ut præsulibus Italis gratam & acceptam redderet Caroli promotionem ad imperium, ac novam illius confirmationem procuraret. Quod

abunde præstitit, Romæ enim coacta synodo A
confirmata fuit & anathema in illius perturbatores pronuntiatum, decrevitque Pontifex novo Augusto obviam ire. Verum hæc omnia, fato functo Carolo, in fumum abierunt. Sua nihilominus curavit Adalgarius, & possessionis abbatiæ Flaviniacensis & Tiliniaci confirmationem accepit. Diploma datum est in concilio Ravennensi, & a summo pontifice ac patribus quinquaginta & amplius subscriptum VI. cal. Dec. ind. X.

Roma fugere coactus Johannes papa, perfugit
878. in Franciam ubi anno 878. concilium celebravit
Trecis in majori S. Petri basilica. Ad illud venere
Frotarius & Adalgarius, Caroli testamentum, B
quo filio Ludovico Balbo regnum tradiderat, obtulerunt, illudque ratum haberi postularunt. Unde novus Rex ejus, ac Theodorici comitis precibus
Ch. XX. col. 61. Beliniacum restituit sancto Nazario. Mantalensi
synodo anni 879. in qua Boso rex dictus est, interfuisse dicitur, quanquam ejus nomen in vulgato in Labbeana conciliorum collectione indiculo, cum aliis subscriptum non reperiatur. Paradinus in annalibus Burgundiæ loquens de episcopis illius conventus, de Adalgario hæc habet: & vice ac nomine Adalgarii Augustodunensis episcopi adfuit dominus de Tournus; hunc porro fuisse Geilonem Trenorchii abbatem censet Chifflet; certe C
Ch. XXI. col. 61. Boso vix regnum inierat, cum privilegia Eduensis
ecclesiæ confirmavit VI. Idus Nov. dato Lugduni diplomate, quod Elibertus cancellarius ad vicem Aureliani archiepiscopi recognovit. Carolomannus rex ad deprecationem Richardi comitis, Taniacum villam sancto Nazario & Adalgario episcopo restituit an. 880. Præceptum dabimus
Ch. XXIV. col. 63. inter instrumenta. Anno 886. Caroli Crassi im-
peratoris in Gallia imperantis secundo, habitum est concilium in ecclesia S. Marcelli in suburbio Cabilonensi, cui subscripsit Adalgarius, ut & privilegio ibidem a patribus concesso Cariloensi cœnobio. Perardus in collectione monumento- D
rum ad historiam Burgund. refert diploma patrum ejusdem concilii, quo precante Geilone Lingonensi episcopo confirmantur prædia, aliæque pos-
886. seu 887. sessiones canonicorum S. Stephani Divionensis.
Eodem imperatoris Caroli anno datum dicitur,
sed annus Christi 887. numeratur, cui anno convenit indictio, sed non annus Caroli in Francia qui erat tertius anno 887. unde standum videtur editioni Besuensis chronici, & corrigenda ex Sirmondi sententia indictio. Odonem regem adiit, & ab eo petiit ut Tiliniacum villam, quam ipse jure proprietatis possidere videbatur, quamque S. Leodegarius ex suo proprio S. Nazario *æter-* E
naliter contulerat, suæ ecclesiæ restitueret, quod & libentissime concessit, *per consilium*, inquit, *atque consensum fratris nostri Roberti illustrissimi marchionis.* Diploma habemus, quod est sine die & consule, sed anno 888. aut sequenti prius esse nequit. Obtinuit ab eodem Odone rege restitutionem villarum Cuniaci, & Silviniaci, ut liquet ex diplomate, quod Mabillonius noster legit in archivo S. Nazarii, quodque datum est X. calendas
890. Julii, indict. VIII. anno Incarnat. Domini 890.
Anno sequenti, synodo Magdunensi Odonis regis jussu coactæ interfuit, & cum aliis patribus, deprecante Walterio Senonensi præsule, subscripsit privilegio, quo prohibetur ne quis in posterum abbas ordinetur in cœnobio S. Petri Senonensis, nisi quem ipsi monachi elegerint.

Postremum, quod de eo referunt antiqui, habetur in historia manuscripta abbatum Flaviniacensium: *Post hæc*, inquit, *Adalgarius episcopus Edu. a Carolo Simplice, primo anno regni ejus* (893.) *sub ditione abbatiam* (Flaviniac.) *requisivit & obtinuit, & ob hoc a Papa Romam invitatus, in itinere obiit Trenorchii* anno 893. Et in annotatione de abbatibus Flaviniaci, quam edidit Labbeus, tom. I. bibl. MS. pag. 791. Posthæc, inquit, Adalgarius Eduensis episc. a Carolo Simplice, primo anno regni ejus, sub Odone abbatiam perquisivit & obtinuit, & ob hoc a Papa Romam invitatus, in itinere obiit Trenorchii an. 893. Nescio an itineris causa fuerit, quam hi scriptores referunt, nec mihi persuadere possum citatum Romæ Adalgarium ob obtentam ecclesiæ suæ abbatiam Flaviniacensem, quam jam a Carolo Calvo a pluribus annis obtinuerat, & cujus possessionem ei confirmarat Johannes VIII. toto Ravennatensi approbante concilio: unde magis crediderim Hugoni Flaviniacensi, qui eadem fere referens in chronico, causam itineris sic refert: *Et quia res ecclesiæ premebant, Romam evocatus, Trenorchii obiit anno 893.* Propinati ei 893.
veneni insimulatus est monachus Flaviniacensis, de quo infra. Sepultus est Trenorchii, ubi & ejus tumulus in ecclesia hactenus cernitur. Hugo Flaviniac. duabus lineis post verba jam jam relata, ait: *Adalgarius episcopus fit anno DCCC. LVI. præfuit annis XXXIII.* quod stare nequaquam potest.

XLII. WALO.

Walo qui & Gualo, & Valo vir fuit primæ in Francia nobilitatis, frater Manassis seu Manasserii capitis familiæ Vergiacensis, Alexiensis, Cabilonensis, Belnensis, & Divionensis comitis, Vergiaci domini; filius Theodorici Eduensis, Matisconensis & Cabilon. comitis; Gisleberti Avalonensis, Augustodun. Cabilon. ac Belnensis comitis, Burgundiæ ducis patruus. Adalgario anno 893. è vivis erepto: *Aquinus*, Flaviniacensis sub eo præpositus *electus fuit & petitus episcopus Eduensis*, inquit historia abbatiæ Flaviniac. *Sed Richardus dux & Ingelbertus Walonem fratrem Manasserii comitis, successorem jusserunt ordinari: quem ordinavit Argrimus a Stephano papa de Lingonensi episcopatu depositus, sed a Formoso restauratus in Lugdunensi, cum non haberet pallium, nec restitutam dignitatem qua posset episcopum consecrare, & contradiceret ordinationi ex parte Papæ Tetbadus Lingonensis episcopus. Quamobrem Argrimum Formosus irrecuperabiliter deposuit, & Walonem cum fautoribus suis, id est Richardo, Manasse & reliquis, pro invasione ecclesiæ Flaviniacensis excommunicavit. Walo tamen secularis episcopatum diu ante consecrationem obtinuit, & abbas Flaviniacensis factus a se ipso casamenta in sua retinuit, & sub se Otbertum præpositum constituit.* Similia habet Hugo Flavin.

ANNI CHRISTI

in chronico Virdun. Walo episcopus, inquit, a A
Silvestro* papa excommunicatus est propter invasionem ecclesiæ Flaviniacensis, sicut in litteris Aquini ante Walonem electi episcopi invenitur. Et iterum: Stephano succedens Formosus papa Walonem episcopatum Eduensem sibi vendicantem, excommunicavit, quod ordinator archiepiscopus Lugdunensis urbis a Stephano papa depositus, a Formoso restauratus, suum non haberet pallium. Invenitur hoc in litteris Aquini contra Walonem petiti & electi Eduensis episcopi. Hæc quidem pessima sunt, si vera: sed undequaque vera haberi non possunt: tum quia uno Flaviniacensium auctorum, Waloni aliisque episcopis B Eduensibus, qui eorum abbatiam obtinuerant, infensorum, imo unius Aquini testimonio nituntur: tum quia sibi contradicunt ii scriptores; alii enim Walonem ob invasionem abbatiæ, alii ob consecrationem ab Argrimo nondum *Palliato* acceptam, excommunicatum asserunt: tum quia aperte falsum est quod a primo auctore dicitur, Walonem secularem episcopatum diu ante consecrationem obtinuisse: tum denique quia Aquinus nusquam, Walo semper ut episcopus habitus est, uti ex iis quæ de Girfredo dicturi sumus palam erit.

* lege Formoso.

Anno 893. Girfredus diaconus & monachus C Flaviniaci Adalgarium veneno necasse suspectus, & infra paucos menses ubique de tanto crimine infamatus, ad tantam calumniam perhorrescens, a *glorioso præsule D. Gualone illius successore* consilium postulat. Hic primo crimen ut confiteatur plurimum hortatur, ac cum se insontem omnimode profiteretur, ad provinciale judicium rem hanc, *majorem causam*, dimittit: coacta ergo Cabiloni die 1. Maii anno 894. synodo, Aureliani metropolitani omniumque suffraganeorum præter Teutbaldum Lingonensem, qui per legatos adfuit, Girfredus a patribus interrogatus, imo & adjuratus est ut crimen fateretur, cum in negando D facinore constans esset, imo & offerret quocumque placeret modo innocentiæ suæ probationem, cumque nec accusator, nec alicujus certitudinis proclamator appareret, statutum ut a Gualone in diœcesana synodo sacro Eucharistiæ examine, quo nullum terribilius, purgaretur; quod ab eo in Flaviniac. cœnobio peractum est. Ibi celebrato Missæ sacrificio, sumtam Eucharistiam Girfredo obtulit, monens ut sicut sibi conscientia dictaret, aut sumeret aut recusaret, quam ille nullatenus hæsitans, Deumque, & redemtionis pretium, quod percepturus erat in suæ innocentiæ testimonium invocans accepit. Purgationis instrumentum referemus E inter instrumenta. Ex ea porro patet jam tum episcopum fuisse, ab omnibus comprovincialibus, imo & a Tetbaldo Lingonensi per legatos agnitum ut *gloriosum præsulem*, ut *tantum tamque præcelsum pontificem*, ut *Divinorum necnon & humanorum* apprime callentem, ut *antistitem omni reverentia dignum*, ut *pastorem piissimum*. Quæ cum iis, quæ in suis litteris scripsit Aquinus conciliari nullatenus possunt.

894.

Ch. xxv. col. 64.

Ejus consilio Manasses frater monasterium in territorio Eduensi sub monte Vergiaci castri condidit, ibique S. Viventii ossa reposuit, & multas possessiones contulit. Nunc redactum est in cellam seu decanatum monasterii Cluniacensis. Precibus Richardi ducis obtinuit a Carolo rege, cognomento Simplice, castrum situm in latere Eduæ civitatis, in quo mater ecclesia sub nomine sancti Nazarii sacrata est, & jus cudendæ monetæ. Diploma inter instrumenta reperies. Datum est pridie calend. Jul. indict. III. anno 8. regnante, & redintegrante III. Carolo glorioso rege, hoc est Christi 890. Anno sequenti a Richardo comite ejusque filiis rerum quarumdam ad Tiliniacum pertinentium restitutionem obtinet. Subscripsit litteris Alwalæ Lugdun. archiepiscopi de Mornanco, cujus ecclesiam Autcario presbytero atque canonico, qui ei *adtitulatus ad presbyteratus officium erat*, cum suis appenditiis vindicavit an. 907. Idem præstitit in charta ejusdem archiepiscopi pro Saviniacensi cœnobio, anno eodem. Scripto, quo restauratam fuisse S. Vincentii Divionensis ecclesiam, seque mansum unum cum mancipiis aliisque rebus ad ipsum pertinentibus eidem conferre testatur Argrimus Lingon. episc. cum Ansterio Lugd. Ardrado Cabil. & Geraldo Matiscon. præsulibus, consensit & subscripsit an. 909. Subscripserat pariter cum Ansterio Lugdunensi & Argrimo Lingon. præsulib. chartæ in favorem S. Stephani Divionensis anno 906. Anno 918. chartam edidit, qua Tilionacum villam ad usum congregationis majoris basilicæ largitus est, pro fratris Manassis absolutione, qui illicita temeritate eam usurparat. Instrumentum infra exhibemus: ex eo porro evidens est Walonem è vivis ereptum non an. 913. ut scribunt historicus abbatum Flaviniacensium & Hugo Flaviniac. in chronic. sed 919. aut exeunte 918. Erroris occasio, ut docet D. Duchesne, inde orta est, quod anno 913. cessit Heriveo nepoti abbatiam illam, suo contentus episcopatu: unde scriptores illi novum abbatem hoc anno reperientes, cessionem præcedentis in mortem commutarunt.

Ch. xxvii. col. 66.

890.

C. xxviii. col. 67.

907.

909.

Ch. xxix. col. 67.

Waloni Remigius monachus epistolam scripsit de altercatione S. Michaëlis cum diabolo super Mosis corpore, & de Behemot. Subscriptus legitur in charta confirmationis prædiorum a Geilone Lingon. episcopo, collegio S. Stephani Divionensis concessæ; sed non ipso anno quo edita est. In prima enim ejus editione subscripta fuit ab Adalgario & Aureliano Lugdun. archiepiscopo, in secunda vero ab Ansterio primate, & a Walone.

XLIII. Herveus seu Heriveus.

Herveus Walonis ex fratre nepos, natus est patre Manasse Cabilonensi, Divionensi, Eduensi ac Belnensi comite, matre Ermengarde matrona nobilissima. Patruo defuncto successit, & Cabiloni ab archiepiscopo Lugdunensi Remigio II. inauguratus est, sacro cooperantibus Ardrado Cabilon. Adalardo Podiensi & Gerardo Matiscon. præsulibus. Die ordinationis suæ S. Nazarii Augustodun. capitulo plurima contulit, Ruilliacum scilicet villam cum ecclesia & omnibus ad eam

ANNI CHRISTI

pertinentibus, ecclesiam S. Eptadii in territorio Augustod. in villa quæ vocatur Monstholomus sitam restituit, oratorium quoque S. Leodegarii, jusque cudendæ monetæ, quod Walo obtinuerat confirmavit, ad id eum exhortantibus Ermingarde matre, Walone, Gilleberto & Manasse fratribus, ut fert ejus charta a Chiffletio inter instrumenta historiæ Trenorch. pag. 255. relata. Data est *anno 23. post obitum D. Odonis* regis, indict. VIII. regnante Carolo rege glorioso; qui

920. characteres in annum 920. conveniunt. Aliud

Ch. XXX. col. 68. instrumentum infra exhibemus, quo idem Eriveus dat ecclesiæ suæ Mariniacum villam in comitatu Nivernensi, aliaque plurima, de matris suæ & canonicorum consilio, largitus est S. Nazario & canonicis ejus. Datum dicitur IX. calendas Maii, indict. VII.* Anno 24. Caroli regis post obitum domni Odonis quondam regis. Nescio quid obscuri ac confusi in his duabus chartis reperitur. Huic secundæ iidem omnino episcopi, proceres & testes subscribunt, qui primæ sex ab hinc mensibus subscripserant; quod sane mirum. Ut ut est, si non fallunt characteres data dicenda est anno 921. Chartam Jonæ decessoris Sempiniacum suis canonicis concedentis a Johanne X. pontifice Romano confirmari procuravit, Papæ di-

* IX.

Ch. XXXI. col. 70. ploma inter instrumenta referetur. Flaviniacense monasterium, more antecessorum suorum, sub abbatis nomine retinuit, ac Gausatum ad monachorum regimen sub se præpositum, seu proabbatem constituit. Gravi morbo Sedeloci detentus, chartam conscribi curavit, qua anniversarium

C. XXXIV. col. 72. suum fundavit, & pro eo quatuor terræ mansos ecclesiæ cathedrali legavit. Ejus mortem 30. Junii an. 925. consignat Quercetanus in historia Vergiaci. Eodem die anni 924. Sammarthani. Sed de ejus fine nihil certum definire possumus, nisi prius de Ansegiso pronuntiaverimus.

Ansegisum Eduensem episcopum, Heriveum inter & Rotmundum, inserunt recentiores fere omnes, Paradinus, Severtius, utraque Gallia Christiana Roberti & Sammarthanorum, Saunier, &c. Nituntur unico diplomate Rodulphi regis hîc, quantum ad ea quæ nostrum institutum spectant, referendo: *Rodulfus misericordia Dei Rex....... Venit ad nos Hermoldus præpositus S. Symphoriani in suburbio Eduæ civitatis...... ostendens nobis qualiter....... ecclesia S. Symphoriani sita in comitatu Belnensi, in villa Alciaco, canonicorum usibus destinata, quorumdam pravitate ab eorum generalitate fuerat olim injuste subtracta, & legali ducum judicio sæpe reddita, pro quo nostris diebus inter eos & milites qui prænominatæ villæ beneficium tenebant crebra habebatur discussio. Quod diligenter nos inquirere jubentes, justam querelam supra scriptos canonicos habere liquido perspicientes, ob amorem Dei, & ad precationem Ansigisi venerabilis episcopi. . . . juxta quas præscriptiones præ manibus habebant, per hoc nostræ restitutionis præceptum illis reddidimus. Actum apud Augustodunensem civitatem. . . . . pridie calendas Maii, ind. XII. anno 1. regnante Rodulpho rege glorioso.*

Video quidem hîc Ansigisum episcopum, sed non video Augustodunensem dici. Non dicitur quidem inquiunt, sed aperte innuitur: enim vero cum de ecclesia urbis Eduensis agatur, cumque Eduæ datum sit diploma, qui in eo episcopus absolute nuncupatur, Eduensis episcopus censeri debet. Verum nec id evincit, videmus enim quotidie in magnis civitatibus acta publica conscribi, & in iis nominari episcopum, qui non est proprius civitatis antistes. Quod autem Æduæ non sederit, variis probatur argumentis. Primum ducitur ex testimonio Hugonis Flaviniac. in chronico, ubi hæc habet; *Eriveo episcopo Eduensi decedente, Romundus sub Rodulpho rege substituitur.* Reponunt non omnimodam fidem Hugoni adhidendam. Verum hac in re majorem ille, utpote longe antiquior, & vix non subæqualis meretur quam illi Neoterici. Imo in hoc eum non falli, & hoc est secundum nostræ assertionis argumentum, inde constare debet, quod consentientes habeat antiquos codices & præsulum Augustodunensium catalogos, qui omnes Ansigisum omittunt. Tertium illudque invictum. Constat Herveum, qui testamentum condidit anno 22. regnantis Caroli Simplicis post obitum Odonis, adeoque longe ante concessam Rodulpho regiam dignitatem, adhuc superstitem fuisse anno 7. ejusdem Rodulphi; nullus ergo superest Ansigiso locus. Id vero inde conficitur quod hoc anno prædictus Rex, ad deprecationem Erivei Æduensis episcopi præcepta superiorum Regum parthenoni S. Andochii renovavit; diploma vulgavere Labbeus & Musnier a D. Cl. Thiroux vulgatus. In eo vero sic loquitur princeps: cum *ex consuetudine loca sancta quadragesimali* tempore causa orationis Augustoduno residentes circumiremus, ventum est ad cœnobium S. Andochii, quo grex sanctimonialium Deo famulari cernitur, quæ cum proprio episcopo cognomento Herineo*...... nostram sublimitatem * *lege* Heriveo. precatæ sunt, ut decreta & præcepta (antecessorum nostrorum Regum) renovaremus. Nos ad exhortationem...... jam dicti Herivei *præsulis.... jussimus tale præceptum fieri, &c. Datum X. kal. Aprilis indict. 1. Anno VII. regnante Rodulpho gloriosissimo rege*, id est Christi 928. aut 29.

Sed quis ille ergo Ansigisus. Quid ad nos? quot sunt episcopi, quorum solum nomen exhibetur nulla sede designata! sed haud dubie est Ansegisus Trecensis antistes, inquit Mabillonius noster, is ipse qui in chronico Frodoardi memoratur anno 925. quo vulneratus est in conflictu cum Normannis. Ex his porro & ex mox dicendis inferendum Heriveum non anno 924. ut vulgo asseritur, sed decennio post, aut circiter, ex hac vita migrasse.

XLIV. Rotmundus.

Rotmundus, qui & Romundus, primum matrimonio copulatus genuit filios & filias, deinde clero cooptatus Herveo in episcopatu successit & quidem anno 935. ut patet ex diplomate Ludovici Ultramarini Regis quod ita incipit: *Anno ab Incarnat. Domini N. J. C. 937. ind. VII.** * *lege* X. 937. *anno 2. Ludovici regis, anno 3. ordinationis Rodmundi episcopi invenerunt Bernardus decanus, &*

ANNI CHRISTI

primates canonicorum S. Nazarii in villa Tiliniaco, &c. Fuit simul, pro suorum more decessorum, Flaviniacensis abbas, sed quam bonus! ex his Hugonis verbis judica: *Colticensem abbatiam destruens, Colticas castrum ædificavit, & filiis & filiabus suis bona ecclesiarum, & castra, quæ fecerat dedit.*

Ecclesiam S. Leodegarii in villa Blanciaco Cluniacensi cœnobio concessit anno 2. Ludovici regis, Christi 938. Bernardo existente decano.
944. Anno 944. Aymardum electum Cluniaci abbatem consecrat. Adest concilio Trenorchiensi cum Guidone Lugdun. Gerfrido Vesunt. Gotescaldo Lausan. Hildeboldo Cabilon. & Maimbodo Matiscon. præsulibus, non hoc eodem anno, uti asserit Petrus a S. Juliano, sed 948. aut inter Pascha & Ascensionem anni 949. Romam profectus est ante annum 955. sic enim in commonitorio de rebus sancti Symphoriani loquuntur Burgundiæ episcopi: *dominus Rodmundus nuper a Roma veniens detulit litteras ex parte D. Agapiti papæ in primis admonitorias de terra sancti Symphoriani Æduensis, quæ conjacet in partibus Provinciæ, scilicet in circuitu Arelatensi & Avenionensi, quam tenent Isnardus & socii ejus, sine voluntate eorum qui S. Martyris corpus custodiunt & venerantur.* Unde & ipse cum aliis pluribus episcopis prædicto commonitorio subscripsit. Datum est Manassi Arelatensi episcopo, & aliis Provinciæ præsulibus. Quo porro anno datum sit, consule historiam nostram Lugdunensium archiepiscoporum in Amblardo & Burchardo.

Flaviniacensis cœnobii procurationem sub se commisit Rainoni abbati Megabrensi: sed illud pessime habuit ut jam observavimus. Unde inquit Hugo, *post multa mala perpetrata, a S. Georgio flagellatus interiit.* Non subito sane, longo enim languore afflictatus fuit, ut testatur Walterius ejus successor in charta pro Flaviniaco, quam refert Mabillon. annal. t. 4. p. 702. Quoniam inquit Rotmundus præsul languore corporis diu detentus, potestati secularium non adeo resistere potuit quin multa Flaviniacense cœnobium amiserit. De ejus obitus anno sic Hugo in chronico: *Anno 968. obiit Remundus Æduorum episcopus.* Romundum designat, sed id cum annis Gerardi successoris convenire nequit. Quanquam & idem habeat series abbatum Flaviniacensium.

XLV. Gerardus.

Gerardi patria, genus & acta ante episcopatum nobis prorsus incomperta. Prima ejus in episcopatu sollicitudo fuit terrarum S. Symphoriani restitutionem hactenus frustra tentatam ad exitum perducere: hanc ob rem Romam profectus est, Johannem XII. pontificem adiit, & ab eo quidquid voluit obtinuit, quod ille testatur in rescripto pro excommunicatione Isnardi,
C. XXXVI. col. 74. his verbis: *Johannes papa....... notum volo fieri qualiter veniens quidam episcopus a partibus Galliarum nomine Girardus, Augustodunensis civitatis præsul egregius............ nostram honorifice adgressus præsentiam. Qui dum nobis pro sua industria & honoris magnificentia acceptabilis, & gratus existeret, dum de pluribus sermo inter nos haberetur........ reclamavit de quibusdam hominibus, qui terram de suo episcopatu præsumtuose & violenter tenere videntur. Insuper deprecatus est ut eos excommunicaremus....... cujus petitionem benevole suscipiens, jussi talem excommunicationem..... fieri, scriptam manu propria Benedicti archiepiscopi nostri.* Illud refert Labbeus, tom. 9. concil. col. 643. Sed quæ postea addit nullatenus concipio. Quo pacto enim de hac Johannis excommunicatione intelligi potest quod subdit: *Transmissio excommunicationis,* &, *anno 959. Johanne apostolico Romæ præsidente transmissa est hæc excommunicatio archiepiscopis Franciæ & Burgundiæ & subjectis sibi episcopis, Amblardo Lugdun. ecclesiæ archiepiscopo, Rotmundo Eduensis ecclesiæ episcopo,* &c. Quo pacto ad Rotmundum transmitti potuit excommunicatio, quam obtinuit Gerardus ejus successor! aut ergo id mendum est: aut potius hæc excommunicatio alia est ab ea quam vibravit Johannes papa Gerardi precibus commotus, & forte ea quam Arelatensis provinciæ antistites in usurpatores tulerunt, quamque Burgundiæ, &c. episcopis transmiserunt: Johannis ergo anathema latum videtur anno 962. Vibrato fulmine, non statim resipuit Isnardus, sed tandem ad se reversus, cum Gerardo composuit. Charta, quam inter instrumenta referemus, C. XXXVIII. col. 74.
data est anno 972. Eodem aut sequenti anno 972.
diploma conscripsit, quo Rodulfo cuidam, ac cognomini nepoti ad vitam concedit ecclesiam in pago Augustodunensi, sub nomine S. Leodegarii dedicatam, ea conditione ut synodalia servitia persolvat, & singulis annis solidos v. ad mensam fratrum persolvat. Vide instrumenta. Ch. XXXV. col. 71.

Obiit aut anno 976. ineunte aut 975. ut ex dicendis in ejus successore patebit. Ejus obitus his verbis consignatur in necrologio: *XVIII. kal. Maii obiit bonæ memoriæ Gerardus episcopus Eduensis, qui corpus B. Lazari quatriduani mortui, quem Dominus suscitavit a mortuis, pro quo lachrimatus est dicens:* Lazare veni foras, *magna veneratione apud Eduenses attulit, pro cujus anniversario thesaurarius B. Lazari tenetur solvere centum solidos Parisienses. Jacet in ecclesia B. Lazari retro altaris S. Johannis Evangelistæ.*

Quod de translatione reliquiarum S. Lazari dicitur in necrologio, paulo fusius exponendum. In martyrologio Gallicano 26. Octob. hæc habentur: Augustoduni...... susceptio S. Lazari Christi discipuli, cujus sacratissimum corpus è Massilia a Geraldo episcopo, regnante Lothario rege circa annum 957. tralatum, in dextera parte altaris majoris repositum est. Idem habet Robertus in Gallia Christiana: idem Cassanæus in Aquensi senatu decuriæ præses, in catalogo gloriæ mundi part. 3. consid. 32. Idem Moroges Eduensis causidicus in epistola anni 1642. ad R. P. Johannem-Jacobum Augustin. Aquis, qua illi significat ex fastis ecclesiæ Eduensis constare Gerardum de Rupe episcopum a rege Francorum ad tractanda quædam negotia missum, iisque feliciter peractis integrum B. Lazari corpus, excepta inferiori mandibula, ex dono Massiliensium

ANNI CHRISTI

Augustodunum transtulisse. Occasionem vero postulati corporis fuisse ecclesiam in honorem Lazari in civitate Eduensi inchoatam, quæ non alia esse videtur a recentiori cathedrali basilica. Idem docet cultus ab illo tempore ejus reliquiis publice Augustoduni exhibitus. Quin & idem fatentur omnes rerum Massiliensium scriptores, Bouche in Vindiciis fidei, &c. §. 4. sect. x. & §. 14. & in histor. Massil. t. 1. p. 780. & Ruffi in annal. ecclesiast. Massil. anno 957. & in historia Massil. l. x. p. 6. sibi tamen aliquid reservasse vulgo asserunt, mandibulam alii, alii cranium, alii totum caput dolo è munere ereptum, cuique aliud suppositum fuerit. Non est nostri instituti has & Avalonensium cum Eduensibus controversias expendere, & frustra laborem impenderemus in rem, quæ ab ovo, ut mitius loquamur, undequaque incerta est.

XLVI. Walterius.

Walterius qui & Walterus, seu quod idem est Gualterius & Gualterus, imo & Vauterus in antiquis monumentis nominatur, vir quantum ad genus & similia hucusque ignotus, vere tamen magnus, qui pedum diutissime tenuit, & omne vitæ suæ tempus insumsit in procurandis ecclesiarum utilitatibus. Cathedralis suæ commodis continuo inserviit, suæ, quin & alienarum diœceseon abbatiarum prædia auxit, regularem disciplinam fovit aut restauravit, Halinardum fautorem illius præcipuum, quem è sacro fonte levaverat, educavit, litteris imbuit, & pietatem ita edocuit, ut primis ecclesiæ cathedris dignum effecerit.

Illius initium anno 978. consignatur apud Labbeum, tom. 1. bibl. MS. pag. 792. Verum
977. paulo serius; exstat enim illius charta anni 977. qua petente Arlebaudo Sinemuri domino parochiam S. Genesii in oppido Flaviniaco cum decimis abbatiæ ejusdem loci concedit. Data quippe dicitur *die Lunæ, in mense Januario, anno 23. Lotharii regis.* S. Mayolo ecclesias S. Mariæ de Monte-Melardi, & S. Mariæ in villa Vallis, alios quoque proventus, & decimas ecclesiæ S. Germani villæ Tyrinaci concessit anno XXIX. Lo-
983. tharii regis, Christi 983. An. 991. adfuit synodo Remensi apud S. Basolum, in qua Arnulphus Remorum antistes exauctoratus est, & in ejus locum suffectus Gerbertus. Habetur illius diploma, qua abbatiæ Flaviniacensi *suæ sedi decenter adnexæ dat decimas ex capellis, quarum beneficium est ex ipsa abbatia. Actum Augustoduno anno Incarnationis Dominicæ 992.* Subscribunt Anschericus archidiaconus, & alii multi. Subscripsit diplomati, quo anno 993. Henricus Burgundiæ dux ecclesias de Mastiniaco & de Bassiaco reddit S. Symphoriano Eduensi. Subscripsit & electioni Odilonis, quæ facta est vivente & procurante Mayolo, atque adeo vel ineunte 994. vel 993. Scio id pati difficultatem, de qua consulendus noster Mabillonius in elogio Odilonis Act. sec. VI. part. 1. pag. 637. Eodem anno Hugonis regis VI. mense Maio chartam edidit, in qua *cœnobium Cluniacense sibi præ cæteris amore conjunctum* dicit, *ubi pollet religio*, &c. quaque

A ei dimittit quidquid ad se vel ad archidiaconos spectare posset in ecclesiis ad illud pertinentibus, exceptis tamen synodalibus eulogiis. Ecclesiæ vero illæ sunt de Algaio-monte, de Tresela, S. Leodegarii, &c. Post ipsum subscribunt Elinardus abbas, tum præpositi, cantor, Erpertus abbas, Ugo abbas, denique archipresbyteri, & canonici. Circa idem tempus chartam alteram pro Cluniaco scripsit, cujus hîc compendium referre operæ pretium duximus: *Walterius gratia Dei Eduorum episcopus, de rebus ecclesiæ mihi commissæ cogitans........ necessarium duxi adire consilium domni Odilonis abbatis Cluniac........... de*
B *quodam monasterio, vocabulo Megabrense**..... *quod antecessorum nostrorum temporibus, non solum regulari ordine, sed etiam pene omni utilitate destitutum, restaurare cupiens......* illud Odilonis *tradidi dominationi gubernandum.......... per consilium nostrorum clericorum, & ceterorum nobis a Deo commissæ ecclesiæ filiorum.* Ea conditione, *ut societas nostri loci & Cluniacensis cœnobii semper sit caritatis vinculo conjuncta; atque ibi omni tempore tam vivorum quam defunctorum ecclesiæ nobis commissæ clericorum agatur memoria digna. Similiterque eorum memoria in nostra celebretur ecclesia.* Nec per hoc *dictum monasterium a potestate suc-*
C *cessorum meorum aufero; sed potius ita ordinare disposui, ut* Cluniacenses......... *per consilium nostrorum successorum episcoporum & canonicorum* illud *regulariter ordinent, teneant, & possideant;* nec tamen *aliquem ibi abbatem* aut præpositum ordinare præsumant sine licentia & *voluntate abbatis Cluniacensis.* Hanc *nostram descriptionem disposuimus roborare, & Romanæ auctoritatis privilegio, & regali præcepto. Walterius peccator episcopus.* Humbaldus abbas, Hemericus abbas. Auctus præcentor, Anscherius archidiaconus.

Anno 2. regnante Roberto rege, id est Christi 998. novem-decim altaria confert abbati & mo- 998.
D nachis Flaviniacensis monasterii, quod per Heldricum S. Germani Autissiodorensis abbatem ad pristinum regularis disciplinæ statum restitui curavit. Annum Roberti quintum legit Roverius, sed male. Anno sequenti chartam edidit inter in- C. XXXVIII
strumenta referendam, qua Werico abbati (forte col. 75.
sancti Symphoriani) ad vitam concedit decimas Blanziaci, post ejus obitum canonicis illius remansuras. Donum ecclesiæ prope Belnæ castrum constructæ, quamque Odo & Hingola ejus uxor a centum & amplius annis solo æquatam reparaverant, confirmat monasterio S. Benigni Divion. Chartæ hac de re editæ post Walterium subscri-
E bunt: *Hubboldus abbas, Hermuinus abbas, Gerardus abbas, Richardus archidiaconus, Ansesus cantor*, &c. *Actum Belnæ anno 1004. ind. 2.* 1004.
regnante Roberto rege anno 17. Hîc anni Roberti numerantur non ab anno quo post patris obitum, sed ab anno quo cum eo regiam dignitatem obtinuit. Oddo vicecomes plurima dedit S. Benigno Divionensi, ac inter alia *in Pomarco mansum ad manendum, vineas & prata. Et ut donatio ista perpetualiter maneret, Rotberti regis Francorum, interveniente D. Walterio episcopo, in cujus diœcesi erat memoratus locus......... petiit*

* Mevre.

ANNI CHRISTI

regali præcepto firmari. Quod *præceptum* factum A est 1005. Eodem anno 25. Augusti Robertus rex interventu Ottonis comitis Belnensis & Walterii Augustodunensis episcopi, villam *Empillies* sitam infra comitatum Dumensem, aliaque ab Odone vicecomite concessa confirmat S. Benigno, ac Willelmo abbati, eique subjectis monachis: diploma refert D. Duchesne inter instrumenta Vergiacensis historiæ, pag 52. Anno
1006. 1006. ind. IV. supra Mosam apud regale colloquium, idem Robertus iisdem intercedentibus laudat Willelmo abbati S. Benigni locum Puteolum, quem Letbaldus miles concesserat ad monachos ibidem constituendos. Heldricus abbas Fla- B viniacensis duobus Gerardi militis filiis, *consentiente domno Walterio serenissimo Eduæ civitatis pontifice*, concedit potestatem quamdam ad cœnobium pertinentem. *Actum Flaviniaco VIII. anno regnante rege Roberto.* Anno 1012.
1012. Willelmus Divionensis & Amadeus Flaviniacensis archimandritæ quasdam terras inter sese commutant, *per laudem & assensum D. Brunonis Lingonensis atque D. Walterii episcopi Heduorum, ad quorum diœceses pertinebant præfatæ ecclesiæ.* Post illud tempus Benedictus VIII. papa scripsit epistolam ad episcopos Burgundiæ, Aquitaniæ, & Provinciæ, mandans ut invasores bo- C norum Cluniacensium, nisi satisfecerint, excommunicent. In titulo 19. episcopos suis suarumque sedium nominibus appellat, solumque Walterium distinguit his verbis: *Walterio summæ religionis episcopo Augustodunensi.* Quo significat quanto & quam ubique cognita ejus sanctitas.

Mabillonius in appendice ad tom. 4. annal. Bened. num. 29. refert & nostri Walterii diploma eodem anno conscriptum, quo Flaviniacensi cœnobio a se ad regularem vivendi normam, antea omnino obliteratam redacto, concedit *quarumdam salvamenta villarum* quæ tempore *Rotmundi antistitis qui langore corporis diu detentus* D *potestati secularium non adeo resistere potuit*, ab eo ablata fuerant, quæque ipse *sub sua dominatione* a secularibus *revocaverat & tenebat.* Idque præstat *precatibus* Brunonis Lingonic. pontificis, Fulconis Suession. episcopi & fratris ejus comitis Notcherii. *Actum Flaviniaco anno XV. regnante Rotberto rege.* Memoratur denique in Roberti regis præcepto, quo capellam S. Johannis Evangelistæ in Edua civitate sitam confert monachis Flaviniacensibus, & quod sic desinit: *Actum Eduæ anno Dominicæ Incarnat. M. XXIII. indict. I. regni vero gloriosissimi regis Rotberti XXX. 3. kal. Martias.* Ego in *nomine Christi Galterus cathe-* E *dra Augustodunensis urbis episcopus assensi, & propria manu firmavi.* Excessit è vivis VI. Idus Maii, inquiunt Sammarthani, seu potius 7. Sic enim legitur in veteri Martyrologio Eduensi. *VII. idus Maii obiit Gauterius bonæ memoriæ humilis episcopus Eduensis, qui dedit nobis pro anniversario suo ecclesias de Ansiaco, de Brecis, de S. Symphoriano apud Marmayque, & de Dompna-petra versus Flaviniacum, & apud Fusciacum, grangiam* cum appenditiis suis acquisitis a Lurentio.

Quidam è nostris asserit Walteri successorem fuisse Hugonem, quem omittunt Sammarthani, quique etiam vivente Walterio Eduæ pedum tenuerit; idque patere affirmat ex charta Hugonis canonici, cui subscribunt. Verum fallitur bonus ille vir. Hugo, Walterius & Hugo cujus hîc fit mentio nec fuit, nec dicitur episcopus Augustodunensis. In chartæ corpore Hugo canonicus testamentum condit, *præsente domno Hugone comite pariter & episcopo.* Ad calcem exstant signa Walterii episcopi, Ugonis episcopi. Hic Hugo est Autissiodorensis antistes, qui & comes Cabilonensis erat. Atque ut id pateat chartam referemus. C. XXXIX. col. 75.

XLVII. HELMUINUS.

Helmuinus, qui & Helminus & Helmoinus, ac etiam Ermuinus, quantum ad genus, patriam, actaque ante episcopatum nobis omnino ignotus, nisi is ipse sit qui anno 999. subscribit chartæ Walteri episcopi de decimis Blanziaci hoc pacto Elmoinus archidiaconus; & anno 1014. testamento Hugonis, *signum Elmuini archiclavi.* Successit Walterio, at quo præcise anno incompertum. Prima illius mentio fit in charta qua Gibaldus quidam dat Odiloni Cluniaci abbati silvas, prata, terras, & molendinum super fluvium Absonum, in diœcesi Augustodunensi, in comitatu Avalensi, in villa Martiniaco. Datum est *anno 36. Roberti regis*, qui ab initio cum patre regno intelligi debet, nec enim tamdiu solus regnavit, proindeque anno 1023. *mense Junio. ind. VIII.** quæ tamen cum hoc anno non convenit. Subscripsere *Ermuinus episcopus* (Augusto dun.) *Landricus comes*, &c. Interfuit Ansanæ synodo anno 1025. 1025. coactæ in qua Gauslenus Matisc. episcopus conquestus est de Burchardo Viennensi archiepiscopo, qui aderat, quod sine licentia & assensu suo, contra canonum instituta, ordinationes de monachis fecerat in episcopatu suo, scilicet in Cluniacensi cœnobio. In causam vocatus Odilo privilegium ostendit, quo sibi licitum erat, quemcumque vellet adducere episcopum, qui faceret ordinationes in suo monasterio. Nihil inde commoti præsules ad sacros canones provocarunt, ac definierunt chartam non esse ratam, quæ canonicis non solum non concordaret, sed etiam contrairet sententiis: atque adeo satisfecit Viennensis antistes. Illius diploma refert Mabillon. in append. t. 4. annal. In eo testatur Helmuinus Walterium decessorem suum monasteria sui episcopatus ditioni subdita...cum regulari B. Benedicti institutione imbuere, tum etiam bonorum præsentium stipendiis sagaci industria, quantum valebat studuisse augmentare: inter cetera vero animadvertisse quoddam cœnobiolum Cholcas nuncupatum...... ita penitus eversum, ut nullus ibi monachorum, nullus maneret canonicorum, præter unum, qui ibidem missam celebrare erat solitus, presbyterum. Illud reformare agressum sed morte præveniente non potuisse. Addit se illius incœpta velle executioni mandare, nec meliori modo posse quam illud uniendo Flaviniacensi abbatiæ, ut scilicet tam abbas quam monachi illud sub sui regiminis potestate ac dominatione habeant, restructionemque Ch. XL. col. 76.

*melius VI.

ANNI CHRISTI

aut restaurationem ejus agere summo studio procurent. Id porro se præstare ait favore Hugonis comitis & episcopi, cum laude canonicorum S. Nazarii, & ad preces Amedei abbatis Flavin. Actum Augustiduno anno regis Rotberti trigesimo. Utque majorem vim ex subscribentium auctoritate reciperet hoc diploma, nomen apponunt Rotbertus gratia Dei rex Francorum, filiusque ejus Enricus, Hugo episc. Autissiodor. Lambertus episc. Lingon. Gauffredus episc. Cabilon. Beraldus Suession. Gauslinus Matiscon. Hugo Nevernensis præsules. Aganus abbas, Erbertus abbas, Aynaldus archid. Ansleisus decanus, Gaufredus abbas, Albuinus præpositus, Guido abbas, Richardus archidiaconus, &c. *Actum Augustiduno anno regis Roberti XXX.* Christi 1025. aut sequenti. Subscripsit & donationi abbatiæ S. Hippoliti factæ ab eodem rege Roberto.

1032. An. 1032. Enzelinus Parisiensium Dei gratia episcopus, Vergiacensium vero patronus, & hæreditario jure dominus, infra prælibati oppidi septa monasteriolum a se constructum & in honorem S. Dionysii martyris dedicatum testatur, sed quia adminiculo illud indigere cognoscit, illud inquirit in S. Nazarii Eduensis veneranda fratrum congregatione: tum quia prædicta S. Dionysii ecclesia sita est in diœcesi: tum quia præfata canonicorum congregatio in regularibus institutis nulli inferior inveniri potest. Ea porro lege ad prædictam congregationem hanc suam vult pertinere, ut nihil inibi S. Nazarii episcopus potestatis seu dispositionis exerceat. Decanus autem prælationis officium, præbendasque Vergiacensium fratrum det, vel sicut usus, imo abusus est, vendat, pretiumque in fratrum Eduensium usum... convertat; locusque Vergiacensis situ tantummodo positionis, sed non firmitatis unitate ab illo S. Nazarii loco distet. Huic porro testamento subscribit Helmuinus episcopus. Corbiniacum, cella olim Flaviniacensibus monachis subjecta, jugum excusserat, seseque in abbatiam erexerat; mortuo ejus loci abbate, Amadeus Flaviniaci abbas Helmuinum adiit, rogavitque ut Corbiniacum in pristinum subjectionis statum revocaret: non statim assensit vir prudens, Regum præcepta, ac summorum pontificum hac de re privilegia sibi exhiberi præcepit, ac tandem comperta subjectionis veritate, quod petebatur minime recusari posse censuit, *maxime cum ordinis rigore laxati monachi Corbiniacenses, communia bona in proprios usus transfudissent, & generalis stipendii summa in particulas divisa, gravem loco & infamem pauperiem induxissent.* Quapropter Corbiniacum Flaviniaco restituit. Actum Augustoduno
1034. civitate anno *Verbi Incarnati 1034.* Subscribit chartæ Roberti Burgundiæ ducis de villa quæ dicitur Galliacus ad S. Germanum Parif. pertinente, quæ scripta est apud castrum Divionem reg-
1042. nante Henrico rege anno x. Christi 1042. Subscripsit & codicillis testamenti Hugonis Veson-
1044. tionensis archiepiscopi anno 1044. & præcepto Henrici regis pro Casa-Dei *anno ab Incarnatione*
1052. *Dom. 1052. regni domini & invictissimi Henrici*
1055. *regis XXI.* Anno 1055. seu anno 24. regnante Henrico rege litteras dedit Humberto militi, quibus illi certis conditionibus confirmat possessionem terræ in pago Genevensi sitæ, quæ ad S. Symphoriani cœnobium pertinebat. Inter instrumenta referemus chartam, qua *Belmuinus*, id est Helmuinus *Hæduensis ecclesiæ præsul* significat se ex consensu Hugonis S. Symphoriani abbatis quamdam terram in pago Genevensi sitam sub censu Umberto militi concessisse. Scripta est *die Veneris in penultima Aprilis, die festo sancti Vitalis, anno 24. regnante Henrico rege.* Recensetur inter amicos ecclesiæ Vesuntion. quorum nomina referuntur in veteri Missali codice basilicæ S. Stephani, his verbis: *Nomina amicorum nostrorum defunctorum, Walterius Eduensis episcopus*, &c.

ANNI CHRISTI Ch. XLIII. col. 79.

XLVIII. Agano.

Agano seu Hagano, imo & corruptè ut videtur, Aginus, fuit primo Eduensis ecclesiæ abbas, (alicujus earum abbatiarum quæ capitulo unitæ fuerant, & quarum titulum præcipui è canonicis assumebant,) ut patet ex charta Helmoini episcopi, quam refert Mabill. annal. t. 4. append. pag. 711. imo in altero ejusdem præsulis diplomate ibidem, pag. 730. dicitur abbas & præpositus. Fuit deinde episcopus, verum quo præcise anno pedum acceperit, nobis incompertum; anno 1055. inquiunt Sammarthani non improbabiliter, quamvis falso fundamento. Contendunt enim hoc ipso anno habitam synodum Augustodunensem de qua hæc habet Hugo monachus Cluniacensis in vita Hugonis abbatis sui: dux Burgundiæ Rotbertus Haganonem Æduorum episcopum nimia infestatione gravabat, variisque prædonum incursibus passim Burgundia laborabat. Ea propter episcopi Gaufredus Lugdunensis, Hugo Bisuntinensis, Achardus Cabilonensis, & Drogo Matiscensis, Æduam convenerunt, magnique patrem consilii Hugonem Cluniacensem abbatem venire rogaverunt. Venit & dux, sed fastu maligno interesse conventui recusavit. Inde commotus Hugo ipsum adiit, & vehementer objurgatum, mirantibus omnibus, tanquam ovem mitissimam secum adduxit: ibique coram celeberrimo cœtu de pace locutus, mox discordiæ auctor in specie hominis proceri, facie truculenti è conventu egredi visus est, statimque candidissima columba capiti abbatis insidere, quod portentum ducem ad concordiam flexit, & ad condonandam filii sui necem, iis qui illius auctores fuerant. Ex his evidens est non anno 1055. habitam fuisse hanc synodum: in ea quippe Robertus parcit iis qui filium suum occiderant: at non anno assignato, sed 1057. interfectus est, ut discimus ex chronico sancti Stephani Autissiodorensis apud D. Duchesne probat. geneal. ducum Burgundiæ, pag. 14. his verbis: *Anno 1057. Hugo filius Roberti ducis incendio tradidit villam S. Briccii, & perierunt infra ecclesiam CX.* (homines) *& eodem anno ipse interfectus est.* Hunc eventum alii consignant anno 1073. alii 1063. aut 66. quorum sententiam in Cabilonensibus & Matisconen. episc. examinabimus. An. 1059. augustæ 1059.
illi ceremoniæ

ANNI CHRISTI

illi ceremoniæ præsens fuit, qua Henricus Fran-
corum rex Philippum filium suum natu majorem
in regni solium consortiumque sublimari, & con-
secrari curavit. Subscripsit privilegio Leodegarii
Viennensis archiepiscopi, quo S. Juliani suæ urbis
abbatiam fere vix non destructam Brivatensibus
canonicis tradidit. Datum dicitur *III. calend.
Martii, feria VII. anno ab Incarnat. M. LXVI.
& XXXV. Leodegarii archiepiscopi.* Non con-
veniunt inter se chronicæ notæ; anno quippe
1066. 1066. feria VII. seu Sabbatum non in III. sed in
V. cal. Martii incidebat. *Quo eodem anno, Ind. 4.
regnante Philippo rege Francorum anno 7. regni
ejus* subscribit diplomati, quo Robertus dux Bur-
gundiæ agnoscit *bannum* abbatiæ sancti Benigni
Divionensis. Ex Sammarthanis nominatur in
diplomate dato anno sequenti, inquiunt, ind. 4.
anno 7. Philippi regis, Odone Flaviniacensi &
Herminio S. Sequani abbatibus: verum hic idem
annus est 1066.

1070. An. 1070. habitum est concilium Ansanum
II. ex cujus actis nihil superest, quodque solum
novimus ex instrumento Achardi Cabilonensis
episcopi, quo antiquum S. Laurentii monaste-
rium ad nihilum pene redactum dat monasterio
Insulæ-Barbaræ, ut restituatur. Ei subscribunt
Hugo Vesontion. Agano Æduensis præsul &
Drogo Matiscensis. Anno 12. Philippi regis,
Christi 1072. dat sacellum S. Hilarii cœnobio
Cluniac. Eodem anno occurrit in instrum. elec-
tionis Hugonis in abbatem S. Rigaldi, quæ facta
*Aganonis. dicitur, *cum magna opitulatione domini Hugonis**
Æduensis præsulis. Præsens fuit actui, quo idem
Philippus rex antiqua Trenorciensis abbatiæ pri-
1075. vilegia confirmavit anno 1075. cujus & diplo-
ma sua subscriptione munivit. Eodem, ind. 13.
tertio idus Nov. ad ipsum sub nomine Agini Au-
gustod. episc. exstat epistola Gregorii VII. papæ,
Burgundiæ præsulibus scripta pro Pultariensibus
monachis a Lingonensi clero divexatis. Suburbana
apud Eduam S. Symphoriani ecclesia hisce tem-
poribus in solitudinem vix non redacta erat: unde
illam in pristinum monastici ordinis statum resti-
tui jussit Gregorius papa, quod ut exsequeretur
Pontius de Glana illius loci advocatus, eam Flo-
riacensi cœnobio, consentiente Aganone episcopo
in melius reformandam concessit. Idque Philip-
pus rex suis litteris confirmavit, quibus idem
1077. Agano subscripsit anno 1077. Memoratur cum
Valtero decano, Norgaudo præcentore, & Hu-
gone de Monte sancti Johannis 13. cal. Octob.
1078. 1078. Roberto cancellario. In diplomate Phi-
lippi regis primus subscripsit anno sequenti, quo
ecclesia S. Martini Parisiensis, quæ tunc canoni-
corum erat, Hugoni abbati Cluniacensi, ejusque
successoribus in melius, & in monasticum statum
restituenda donatur. *Actum publice apud S. Be-
nedictum de Floriaco, anno Incarnationis Verbi
1079. regni nostri XIX.* Præsens fuit electioni
Walterii in Cabilonensem episcopum, & illius
1080. instrumento subscripsit an. 1080. Quo eodem
* Nogent-le-Rotrou. cellam sancti Dionysii de Novigento* a Carnu-
tensibus sancti Petri monachis abstulit Gaufridus
comes, & Cluniacensibus attribuit; instrumento

A hanc in rem confecto subscripta sunt signa Aga-
nonis nostri, Hugonis Lingon. Walteri Cabilo-
nensis & Landrici Matisconensis antistitum. Quo
denique adfuit & Meldensi concilio. Anno 1081.
in ecclesia Turonensi graves exortæ sunt turbæ; 1081.
Fulco Rechinus comes Andecavorum, suadente
Philippo rege, Radulphum archiepiscopum è sua
sede dejecit: quocirca *A.*.... Augustodunensis* * Agano.
episcopus, R...... Lingonensis, G.*......* *Rainaldus.
Cabilonensis, L.... Matisconensis vice primatis* * Gualterius.
curam gerens ecclesiæ Lugdunensis..... omnibus * Landricus
provinciæ Turonensis episcopis, abbatibus, &c.
scribunt ac significant se Fulconem comitem,
B Gaufridum Andecavi præsulem, qui nihil pro af-
flicto archiepiscopo egerat, & Majoris monasterii
monachos, ad sanctæ sedis Lugdunensis examen
invitasse, quibus ad diem statutum judicium per
absentiam fugientibus, episcopum quidem ab epi-
scopali & sacerdotali officio ad tempus removent:
Fulconem vero cum monachis jam dictis aucto-
ritate B. Petri, atque domini Hugonis primatis
& Romanæ ecclesiæ legati, excommunicationis
gladio percutiunt, &c. Eodem anno adfuit Exol-
dunensi concilio & subscripsit chartæ, qua Ri-
chardus Bituric. archiepiscopus ecclesiam S. Mar-
tini de Briva Majori monasterio concedit.
C Anno 1082. die 14. cal. Novembris, inquit 1082.
Clarius monachus in chronico Senonensi, obiit
Walterius Meldensis episcopus, & in sequenti
septimana Hugo Diensis episcopus congregavit
concilium in eadem urbe, & ordinavit ibi epi-
scopum Rotbertum Resbaci abbatem. Adfuit
Agano, qui cum aliis præsulibus subscripsit
Hugonis legati decreto de pravis consuetudini-
bus, quibus Breonensis comes Dervense monaste-
rium divexabat. Subscripsit & chartæ Guarini
comitis Rosniacensis pro eodem monasterio. Gra-
vissimum habuit cum fratre suo Raginardo ne-
gotium. Hic homines Belmiaci *novis & inaudi-*
D *tis legibus, nimiis redditionibus, iniquis exactioni-
bus, malis consuetudinibus* aliisque intolerandis
gravaminibus torquebat, de quibus monitus epi-
scopus, nihil carni & sanguini dedit, quinimo
auctoritate Rocleni Cabilonensis episcopi & Hu-
gonis Burgundiæ ducis usus, fratris sui facinora
compescuit, eaque omnia, quibus opprimebantur
miseri, abrogavit. Obedire primo renuit Ragi-
nardus, sed tandem resipuit conscripta charta,
quam inter instrumenta referemus, quæ sic ex- Ch. XLIV. col. 80.
plicit: *Actum apud Æduam urbem publice in
mense Maio, in ipsa die Pentecostes prima feria,
indictione V. Aganone præsule, Philippo rege,*
E *Gregorio universali præsule.* De anno non conve-
nit inter auctores: verum nullus alius, mea qui-
dem sententia, præter 1082. assignari potest,
quia ab initio pontificatus Gregorii, quod fuit
1073. ad ejus obitum, nulli alteri convenit in-
dictio V. Philippus rex Raginaldo abbati & mo-
nasterio Flaviniacensi plures ecclesias confirmavit
diplomate, quod refert D. Duchesne, quod sic Prob. hist. general. burgund. ducum p. 27. 28.
clauditur: *Affuit ibi Agano episcopus qui fieri
postulavit, & factum laudavit. Actum Aurelianis
anno Incarnati Verbi M. LXXXV. anno vero* 1085.
Philippi regis XXIII. Anno 1094. habitum est

ANNI CHRISTI

Augustoduni concilium 17. cal. Novembris, in A
quo renovata est excommunicatio in Henricum regem, qui vivente uxore sua alteram superinduxerat, & in Guibertum sedis apostolicæ invasorem. Eodem anno *Frogerius de Murassalt* dedit Cluniaco ecclesiam S. Nicolai in ipso castello, de consilio & consensu domni Aganonis episcopi Eduensis, in cujus parochia dicta ecclesia sita erat. Videtur & Claromontano conc. adfuisse Agano anno 1095. Certe cum Durannus illius civitatis episcopus Mauziacense cœnobium potestati & ordinationi Hugonis abbatis Cluniacensis ejusque successorum commisisset, cumque Philippus regio diplomate id confirmasset, huic rei inter B
alios subscripsit Agano; idemque paulo post,
Ch. XLVI. col. 83. Urbanum II. papam Augustoduni excepit, qui ab eo & a S. Nazarii collegio obsecratus, ea omnia confirmavit, quæ vel ipse, vel decessores canonicis concesserant. Fundavit etiam Agano colle-
Ch. XLV. col. 82. gium canonicorum in ecclesia S. Germani de Planesia, uti probatur ex charta in appendice relata. Cum autem Flaviniacense cœnobium jam septem annis pastore careret, accidit, ut tunc temporis Hugo Lugdunensis antistes consecrationi Berardi Matiscon. episcopi incumberet, assistentibus Aganone Eduensi & Walterio Cabilon. præsulibus; quam occasionem opportunam ratus Agano, con- C
queritur de prædictæ ecclesiæ desolatione, rogat ut Hugo monachus chronico notissimus illic abbas præficiatur; id quidem ægre, sed tandem obtinet ab Hugone Lugdunensi, cujus ea de re ad Aganonem epistola exstat in chronico Virdun. moxque prædictum Hugonem monachum Flaviniaci
1097. consecrat die x. cal. Decemb. an. 1097. quo ipso anno idem Agano dedit Jarentoni abbati Benigniano ecclesiam de Arneto-Ducis *Arnay-le-Duc*. E vivis ereptus est an. 1098. VII. calendas Julii, inquit Hugo; in necrol. tamen San-Benigniano legimus: *VI. cal. Julii Agano episcopus.*

Aganoni subjungit Helneum vetus index, in- D
quit unus è nostris, illum tamen omisit Gallia Christiana quadripartita, illum quoque refert Saunier in histor. Eduensis ecclesiæ, qui ait ejus tempore habitum Augustoduni concilium sub Gregor. VII. cui præfuit Hugo Diensis, postea Lugdunensis antistes. Verum Hugo, qui abbas in diœcesi Eduensi hoc ipso tempore degebat, ubi Aganonis obitum retulit, statim addit: *Regimen ecclesiæ Eduensis post venerabilem Aganonem Norgaudus suscepit, in eadem ecclesia præcentoris functus officio.*

XLIX. NORGAUDUS. E

Norgaudus seu Norgaldus, Nargodus & Narjodus, imo & Merigaudus apud Saunier, & Merigaldus in concilio Lugdunensi. Si vera sunt quæ de illo refert Hugo Flaviniacensis abbas in chronico, vir fuisse videtur nimium vehemens, feroxque natura, gloriæ & honorum appetens, vel minimæ contemtus speciei impatientissimus, ac ultionis avidior. Omnis fere ejus vita turbatione ac tumultibus plena fuit, omnes provocavit, & ab omnibus lacessitus fuit, nullum unquam dilexit, nemini non invisus, nulli in se peccanti ignovit, nulli post iram remissionem tribuit, in sola pecuniæ aggregatione spem suam omnem constituens; simoniæ aliorumque vitiorum accusatus, etiam a suis canonicis, a sua sede interclusus, imo & depositus est in concilio; sed tandem jure aut fortuna vicit, & episcopus obiit: nolo tamen in Hugonis sententiam omnino abire, nec omnimodam ejus testimonio fidem adhibere; timeo exulcerati, & pessime habiti scriptoris bilem excitatam, nimiam relatorum auxesim, auræ vulgaris ac popularis rumoris avide arrepti affectatam narrationem. Unde & quæ adversus illum profert prædictus Hugo, & quæ ad illius apologiam conferre possunt, hîc referam.

Fuit Eduensis ecclesiæ præcentor & archidiaconus, Lingonensis item archidiaconus, ac insuper canonicus Autissiodorensis, ac tandem Aganoni defuncto suffectus an. 1098. Ejus tamen 1098.
electio sine concione non fuit, unde & sæpius agitata & impugnata est. Ad illam Augustodunum sæpe adiit Hugo Flaviniacensis abbas, qui primas in ea partes habere debebat; sed quia ad ejus coronidem in die Ascensionis sequentis, gravibus negotiis impeditus adesse non potuit, uno è suis, qui vices suas suppleret, misso, in electi offensionem incurrit; hincque effectum est, ut licet eum solus ex abbatibus Lugdunum comitatus fuerit, ipsius consecrationi a metropolitano factæ interfuerit, ac ipsum apud Colticas Flaviniacensium cellam perhonorifice exceperit, vix tamen reversus, abbatem divexaverit, ac *Christianitatem ei abstulerit*, id est, rebus sacris ipsum interdixerit, quasi insultationis sibi Flaviniaci factæ auctor fuisset, quod falsum esse protestatur abbas. Nec quicquam ei profuere sacramentum ab ipso præstitum, quod illius seditionis auctor non fuisset, Eduensis præpositi preces, & Cabilonensis episcopi repetita sollicitatio, sicque Romam profectus est Norgaudus: reverso occurrit abbas apud Sedelocum, & ab eo benigne exceptus, osculo & gratiis donatus est. Interea ut verus episcopus
agnitus est Norgaudus & sic an. 1099. interfuit 1099.
cum Hugone archiepisc. Gualterio Cabilonensi, Berardo Matisconensi, Pontio Bellicensi, &c. conventui apud Petram-scissam Lugduni habito, quo S. Robertus Molismensis abbas, qui fratres suos deseruerat, ut novellam Cistercii plantationem foveret, Molismum remeare jussus est. Imo & Paschalis II. XVIII. cal. Maii, anno Dominicæ
Incarnationis 1100. pontificatus primo scribit: 1100.
Dilecto fratri Norigaudo Eduensi episcopo, &c. epistolam numero trigesimam octavam, in qua sic loquitur: *tibi, dilecte frater Norigaude, omnibusque tibi canonice successuris confirmamus omnia. quæ ad Eduensem ecclesiam, in qua te canonice credimus ordinatum, pertinere videntur, tam in ecclesiis, parochiis, cimiteriis, presbyteriis, cunctisque ecclesiasticis ordinibus, quam etiam prædiis, aliisque omnibus possessionibus mobilibus & immobilibus, quæ acquisita sunt, vel juste acquiri poterunt*, &c.

Verum nec sic sors ejus melior aut pacatior. In eum insurgunt Eduenses canonici, tanquam in multorum criminum reum, insurgit & Hugo

ANNI CHRISTI

Flaviniacensis, quem a suis monachis falso accusatum deposuerat; ac inde in civitate turbata omnia. Hinc cum Johannes & Benedictus Romanæ ecclesiæ cardinales a Paschali papa in Galliam sedis apostolicæ legati missi fuissent, eos adiit, plurimumque hortatus est ac obnixe rogavit, ut pacem ecclesiæ suæ procurarent. Unde illi *Eduam in festo S. Nazarii venerunt, & audita partis utriusque sententia, tanto favore prosecuti sunt & tuebantur vices episcopi, quanquam justitia parti canonicorum faveret, ut de maxima dissentione ad pacis unionem rediretur, & talis eos concordia sociaret, cui quamvis ægre a canonicis assensum esset*, perfecta tamen videretur. Sed cum ea *tandem obstinatione* episcopi *in irritum deducta fuisset*, a legatis, *post capitulo abnegatam justitiam, ad audientiam metropolitani & judicium ejus, de communitatis dilapidatione, unde agebatur, vocatus est. Quod respuit, & de priori benignitate cardinalium confidens, ad designatum Valentinense concilium eos ibidem responsurus & satisfacturus invitavit, & nolentes ire coëgit imitatione sua.* Habitum est anno 1100. pridie calendas Octobris. Adfuerunt abbates numero quatuor supra viginti, aderant & Hugonis Lugdunensis legati, quia ipse
1100. corporis infirmitate correptus venire non poterat. Sed non venerant Lingonensis & Cabilonensis antistites prohibiti, ut dicebatur, a metropolitano; se stitit Norgaudus, stiterunt & canonici numero 13. de primoribus ecclesiæ, iique digniores, archidiaconi duo, præpositus, cantor, & alii nobilitate & scientia, honestateque præcellentes illius accusatores. In eo porro acerrime utrinque decertatum. Referebant illi in primis, quod Walterio archidiacono, præsente Stephano cantore, in dormitorio Eduensi promisisset, si adjuvare vellet & impedire ne mater ipsius vel fratres, penes quos maxima potestas erat, sibi in ambitu & adeptione episcopatus adversarentur, se ipsi in ecclesia quidquid vellet habere, concessurum. Atque hoc simoniæ crimen non illi solum, sed & capituli legati, Hugo etiam, qui in eodem concilio in suum abbatis gradum restitutus, & in cœtu residere jussus fuerat; imo & abbas Cluniacensis per legatos suos, & Divionensis S. Benigni archimandrita eo enixius illud urgebant, quo inclementius tyrannidem ipsius qui accusabatur, experti fuerant. Ab ejus propugnatoribus repositum, ejus adversarios non esse idoneas ad accusandum personas: tum quia ovium non est pastorem reprehendere aut accusare: tum quia vix non omnes electioni ejus consenserant & faverant consecrationi, audierant quoque anathema latum in eos qui electionem reprobandam scirent, & non manifestarent, quod ante consecrationem non fecerant: tum quia accusator ipse, diaconi officium locumque promotionis; & testis accusationis, officium cantoris ab eo susceperant, & ambo hominium ei præstiterant; tum denique quia non est sufficiens accusatio, in qua alter accusator, alter est testis idemque accusator. Verum respondere legati præsides, in causa simoniæ nullum omnino quanquam infamem, quanquam subditum removeri ab accusatione, idque & auctoritate & exemplo Gregorii VII. confirmarunt: sufficientem quoque esse in uno accusatore & uno teste accusationem: quidquod uterque, accusator scilicet & testis affirmabant & sacramento probare offerebant, se, quia juniores tunc erant & non adeo in canonibus exercitati, ignorasse quod esset in promisso illo pestis simoniæ, & ut resciverunt, prodidisse, sicque se non habendos ut excommunicatos. Addebant electionem ejus in ipso exordio infirmatam & omnino reprobatam a metropolitano fuisse, eo quod anno & die in excommunicatione permansisset, quia archidiaconi officium in cathedrali Lingonensi obtinuerat, itemque archidiaconi & cantoris, cum non esset diaconus, in ecclesia Eduensi, contra interdictum ejusdem primatis, & in ipsis officiis simoniace egisset. Fatebantur quidem post prædictam illius electionem rejectam, ordinatum eum fuisse a metropolitano, sed absque conscientia capituli Lugduni. Nec sic finita quæstio: dixerunt episcopi ei, qui confirmatus erat in concilio Claromontensi præsente Urbano papa, itemque in conciliis habitis a domno Lugdunensi, tametsi accusato, cononicam solum purgationem imponendam. Responderunt legati & canonica assertione firmarunt accusatorum esse probare quod objecerint, si legitimi sunt, vel in causa simoniæ, ubi nulla requiritur *legalitas*. Romanam sedem appellavit Norgaudus, sed appellationi non assensere legati, hoc fundamento nixi, quod curam, quam alii in parte sollicitudinis habebant, ipsi in plenitudine potestatis possiderent, quippe qui Romana ecclesia, & judices essent in eadem ecclesia. Sicque ad noctem usque protracta concertatione, in crastinum remissa est definitio. Interea Norgaudus per se & per suos munera episcopis obtulit, quæ a quibusdam suscepta, ab aliis reprobata fuerunt. Postera die iterum disputatum, nihilque finitum, ac petentibus episcopis de judicio, diffidentibus induciæ datæ sunt usque ad Pictavense concilium, Norgaudo tamen a pontificali & sacerdotali officio suspenso.

Peracta synodo, Eduensis ecclesiæ legati Romam profecti sunt, coram Pontifice de suo episcopo expostulationem fecerunt, gesta concilii retulerunt & litteras legatorum obtulerunt. Aderat & Matisconensis episcopus, qui pro Eduensi symmista suo vehementer orabat, sed repulsam passus est, cardinalibusque rescripsit Papa ut justi rectique tenaces essent, pollicitus apud se ratum fore judicium æquitate Petri prolatum. Sicque & missi Eduenses & episcopus ablegati sunt. Exinde eodem anno Pictavis concilium habitum est in ecclesia S. Petri, die octavarum S. Martini: aderant episcopi & abbates 80. affuit & Eduensis cum Cabilonensi, Diensis quoque missus a Lugdunensi, ut accusati partes sua vice tueretur. Advenerunt & adversus eum canonici quinque supra triginta. In eo iterum totis animis concertatur; ea omnia repetuntur, quæ in Valentinensi dicta fuerant. Usum Gallicanæ ecclesiæ prætendunt episcopi, rejiciunt cardinales, auctoritatem suam in nullo infringi

volentes, nec appellationem a Norgaudo factam admittentes; accusato tamen se se purgandi facultatem concedunt, sed neque Cabilonensem episc. quem secum adduxerat, neque Diensem, quem miserat archiepiscopus, ad purgationem admittere voluerunt; sicque inauditus Norgaudus, episcopis frustra sedem apostolicam appellantibus, jussus est stolam & annulum reddere; quod cum facere noluisset, ab episcopali & sacerdotali officio omnino dejectus est, & nisi obediret a liminibus sanctæ ecclesiæ segregatus, omnesque qui ei ulterius ut episcopo obedirent, vel faverent, æterna maledictione mulctantur. Verum his nequaquam obstantibus stolam & annulum retinuit, bona tamen episcopii clerici providebant & disponebant: quod usque nunc faciunt, omnimodis id ægre ferente archiepiscopo, quod extra voluntatem suam & accusatus & judicatus depositus foret a se sacratus episcopus, querimonia extra provinciam ventilata per manus legatorum, nec ad se qui metropolitanus erat & primas provinciæ, infra provinciam relata secundum scita canonum. Hactenus Hugo Flaviniacensi in chronico, qui licet totus adversus Norgaudum incumbat, ea tamen refert, quibus ejus depositionis sententia valeat infirmari. Unde nec ea vim habuit, & rescissa paulo post fuit, & in episcopatus officio quietus obiit. Imo & in Ansana synodo locum habuit cum Hugone metropolitano, Cantuariensi, Turonensi & Bituricensi archiepiscopis, Matisconensi, Cabilonensi, Autissiodorensi, Parisiensi, Diensi, & duobus aliis præsulibus.

Animum tamen despondisse videtur Norgaudus, cum statim post concilium, Hugonem Lugdunensem Jerosolymam euntem comitatus est. Verum quod vulgo dicitur: qui a lusione discedit victus est, in eo falsum fuit, discessus enim ejus victoriam peperit. Johannes quippe Tusculanus cardinalis, qui per Galliam in Angliam legatus an.
1101. 1101. a Paschali missus est, in via occurrens, metropolitani precibus, qui cum Cabilonensi episc. sacramentum pro vindicanda ejus innocentia dederat, commotus, eum secum Eduam usque reduxit, cum eo apud S. Martinum hospitatus est, ejus patrocinium suscepit, & Papæ gratia fretus in pristinum statum restituit, contra judicium cardinalium qui eum deponendum statuerant. Quod factum illi improbarunt, utpote non canonicum & a Petri æquitate alienum; & ob id a familiaritate & consilio Papæ se subtraxerunt: & *Johannes* quidem, inquit Hugo Flaviniac. *Roma relicta Papiæ etiam nunc remoratur, regulariter degens cum fratribus in ecclesia, de qua ad palatium raptus erat.* Tot periculis ereptus Norgaudus nec cautior, nec mitior evasit, & nova sibi negotia facessivit. In Flaviniacense cœnobium Hugonis loco Girardum priorem, abbatem intrusit, quod tamen in levi habitum fuisset, si Cluniacensium privilegia cum Berardo Matisconensi non oppugnasset, & professionem ac obedientiam ab abbate Vizeliacensi non exegisset. Litteris enim & querimoniis Cluniacensium commotus Papa, Milonem cardinalem & Prænestinum episcopum misit in Galliam ad hanc præsertim controversiam dirimendam. Hic primo Cluniacum accessit, indeque jussit partes condicto die Massiliæ adesse: ibique an. 1103. illis præsentibus, aliisque nonnullis episcopis, quæ adversus Cluniacensium privilegia 1103.
protulerant Norgaudus & Berardus, conditionesque quas illis apponere tentaverant, reprobata sunt, & privilegia ex integro confirmata. Statutum insuper ut Eduensis episcopus a Vizeliacensi abbate professionem vel obedientiam non exigeret; fratres vero illius cœnobii sacros ordines ab eo susciperent, si is canonice ordinatus esset; si vero eos nollet ordinare, a quocumque legitime ordinato antistite eos recipere possent. Cum iis omnibus acquievisset Norgaudus, & tum Massiliæ tum Cluniaci Milonis se comitem præbuisset, ab eo cum Eduensis ecclesiæ canonicis reconciliatus est, & effectum ut in urbem reciperetur, imo & ut in capitulo Cluniacensi, in quo ejus causa agitata fuerat, uti episcopus susciperetur & acclamaretur, facta aliquot ecclesiarum monasterio Cluniacensi cessione, inquit Hugo Flavin. Adfuit synodo Trecensi & privilegio Molismensibus concesso & in eadem recitato & confirmato subscripsit an. 1104. v. nonas Apr. Anno 1105. Roma rediens venit Cluniacum, 1105.
ubi accepto Hugonis abbatis baculo, S. Juliani ecclesiam in Briennensi territorio sitam contulit Marciniacensi cœnobio XVIII. cal. Sept. Eodem quoque anno, cum Hugone metropolitano & Waltero Cabilon. episc. domno Hugoni Cluniaci abbati in gratiam monasterii S. Magdalenæ de Quadrella* confirmavit ejusdem pagi ecclesias, * Charoles.
de quibus Leotbaldus Digonensis & filius ejus cognominis litem movebant. *Anno Dominicæ Incarnationis 1106. 14. calend. Martii*, id est, an. 1107. secundum præsentem calculum, cum 1107.
Divioni esset Paschalis papa, S. Benigni ecclesiam consecravit, adhærentibus & ministrantibus Richardo Albanensi episcopo, Roberto Lingonensi, Norgaudo Eduensi, &c. Aliquid iterum egit adversus Cluniacenses vir quietis impatiens, sic enim lego in MS. illius cœnobii: *Anno 1109. querelæ quæ erant inter D. Nargodum episcopum Eduensem & monachos Cluniacenses sopitæ fuerunt per manum Richardi Albanensis episcopi apostolicæ sedis legati, mediantibus Erveo Nivernensi, Humbalbo Autissiodorensi, & Willelmo comite Nivernensi.* Reperitur ejus nomen in tabulis annorum 1111. & 1112. inquiunt Sammarthani, hunc postremum non excessit. In Necrologio Autissiodorensi lego: *VI. nonas Maii obiit Norgaudus Eduensis episcopus, hujus ecclesiæ canonicus, qui per manus Umbaldi episcopi dedit ecclesiæ nostræ V. marcas argenti ad mensam altaris exornandam.*

L. STEPHANUS. — DE BAUGÉ.

Stephanus de Balgiaco Gauceranni domini Balgiaci filius, patruus Humberti Eduorum pontificis & Lugdunensis archiepiscopi, cathedram conscenderat jam an. 1112. ut constat ex charta Widonis de Monte-Falconis, qua consuetudinem hospitalitatis ecclesiæ Augustodunensi dimittit in

ANNI CHRISTI 1112. manu Seguini decani; sic enim explicit charta: A Anno 1112. *Stephano Eduorum pontifice, Ludovico Francorum rege, Hugone Burgundionum duce, ind. V. epacta I. concurrente I. anno bissextili.* In chartulario Flaviniac. hoc diploma reperitur: Anno Domini 1113. præsente domno Stephano, a monachis Flaviniacensibus Hugo de Merlenniaco poscebat feodum, quod a patre suo receperant; respondebant illi datum quidem feodum, sed ea conditione ut, post Tetbaldi Hugonis patris obitum, rediret ex integro ad mensam fratrum. Auditis partibus placuit episcopo, ut Hugo feodo frui monachis permitteret, & quamdam summam illi persolverent. *Testes, episcopus domnus Stephanus, Ansericus Augustodunensis præpositus,* &c. Eodem anno Hugonem Burgundiæ ducem induxit ut malas consuetudines in villa Canavis, &c. S. Nazario & Eduensi ecclesiæ dimitteret, ut docet instrumentum hac de re confectum, cujus testes sunt *Sevinus decanus, Ansericus præpositus Eduensis,* &c. Reperitur ejus charta in tabulario Ungiacensi, quæ illius cœnobii fundationem sequitur, quæque nulla temporis nota signatur, qua prohibet ne monachi *in causas ducantur forenses,* & jubet ut *si quis adversus eos aliquam suscitaverit calumniam, in suam veniatur audientiam, quatenus in ipsius præsentia judicio ecclesiæ orta in ecclesiam querimonia sopiatur.* In altera quæ in Besuensi chronico refertur, cum Josceranno Lugdun. archiepiscopo, & Walterio Cabilon. præsule sua subscriptione confirmat donum Besuensi monasterio factum a dominis Montis-Salionis. In tertia quam refert D. Mabill. tom. V. in append. num. 72. scribit Stephano Cisterciensi abbati, se religionis illius bono odore plurimum delectatum, dare ecclesiam Combusii liberam, &c. Adfuit Trenorchiensi synodo anno 1115. Exstat ad eum Paschalis papæ II. epistola, qua sub sua tutela Eduensem ecclesiam suscipit, omniaque ejus bona confirmat. Data est Laterani D II. idus Martii, Incarnat. Dominicæ anno 1116. eam inter instrumenta reposuimus. *Anno 1125. Erbertus positus est abbas** præsentibus & laudantibus Hubaudo Lugdun. archiepiscopo, Stephano Eduensi, & Gauceranno Lingonensi. Perardus refert illius chartam, qua judex a summo pontifice delegatus, villam Dianetum adjudicat abbati S. Benigni Divionensis, quam *Guido comes Salicus calumniabatur.* Ad eum scripsit Ludovicus rex mandans ut ecclesiam de Charitate, ex præcepto domini Papæ, *de ecclesia de Ulmo investiat.* Præsens fuit sacro Philippi filii Ludovici VI. regis an. 1129. quo etiam anno subscripsit E præcepto ejusdem Regis pro restitutione monasterii Argentoliensis facienda abbatiæ S. Dionysii. An. 1134. Herberto S. Sequani abbati septem ecclesias, quas enumerat, ab ejus monasterio, tam suo, *quam decessoris sui sanctæ recordationis Norigaudi episcopi* tempore possessas concedit & confirmat. Subscribunt post ipsum *Guillermus decanus, Gerardus archidiaconus,* &c. Memoratur in chartis Ungiacensis cœnobii annis 1134. & 1135. An. 1136. approbat donationem Constantino illius cœnobii abbati factam a Gaudino

Marginal notes (left): 1113. — Ch. LI. col. 86. — Ch. LII. col. 87. — 1115. — Ch. LIII. col. 88. — * S. Steph. Divion. — 1129. — Ch. LV. col. 89. — 1134. — 1136.

ANNI CHRISTI de Bruismo. Inter excerpta ex prima charta Fontanetensi id lego: *Ego Stephanus Eduensis episcopus & nostræ ecclesiæ conventus, domno Bernardo abbati de Claris-vallibus locum, quem vulgo Fontanetum appellant, in abbatiam construendam dedimus,* &c. Exstat & alia ejusdem charta in gratiam ejusdem cœnobii: *Stephanus Eduensis episcopus fratri Willermo abbati Fontaneti..... tuis postulationibus annuentes, monasterium ipsum..... sub sanctæ Eduensis ecclesiæ & nostræ dignitatis tutela & protectione suscipimus...... statuentes, ut quæcumque bona...... monasterium impræsentiarum possidet...... & quæ in futurum poterit* B *adipisci, firma tibi tuisque successoribus & illibata permaneant,* &c. *Ego Stephanus episcopus subscripsi, ego Willermus decanus, Galterius præcentor,* &c. *Actum est hoc Eduæ anno ab Incarn. Domini 1136. ind. XIV.* Ejus tempore, & 1136. ut videtur studio & opera clerici S. Symphoriani prope Augustodunum, *regularem vitam non solum habitu susceperunt, sed & corde eam secuti sunt.* Unde suæ erga eos benevolentiæ signa plurima reliquit. In primis dedit ecclesias de Draciaco, de Benciis & de Anulcio, ut patet ex charta, quam apud nos asservamus. Non mediocrem litem inter ipsos & Hugonem de Giscio ac cog- C nominem de Saphra milites ortam diremit, & sua jura canonicis conservavit. Denique Gebennensem episcopum cum ipsis adiit, suisque precibus effecit, ut sex ecclesias cum earum appenditiis ipsis tribueret. Chartam habemus, quæ sic desinit: *Facta est charta ista apud civitatem Gebennarum, præcipiente domno V........ ejusdem civitatis episcopo, anno Incarnationis Dominicæ MC. XV. pontificatus autem domni papæ Paschalis II. nono decimo. S. W. episcopi,* &c. In characteribus annorum Christi mendum irrepsit, ex annis Papæ facile corrigendum. Ad eum scribit Innocent. II. mandans ut Al. subpriori Cluniaci, quem Vizeliaci monachis abbatem dederat, vice sua consecret.

Tandem Stephanus mundanarum rerum tædio affectus, abdicato episcopatu, vitam religiosam in cœnobio Cluniacensi amplexus est, ac postea inter Petri Venerabilis manus animam Deo reddidit, quam rem testatur pius abbas epist. 6. libri quinti, his verbis. Venerabilis & cum honore nominandus D. Stephanus Eduensis episcopus... spretis parentibus, nobilitate, fastu, divitiis, ipsis etiam episcopatus infulis, pauperem Christum pauper secutus est, & in sancta devotione toto mentis affectu perdurans, atque inter manus meas Deo spiritum reddens, cum veneratione tanto sacerdoti congrua, tam a me, quam a fratribus Cluniaci conditus est, retro chorum a parte prioris majoris, ubi habet Mausoleum notatum n. 22. & epitaphium pictum in pariete, quod habetur in historia Bressiæ & Bugeii Samuelis Guichenon, quo vocatur: *Ecclesiæ pax & pater pauperum.* Verba sunt Guillelmi Guirin archiclavi Cluniaci, in historia manuscripta magnorum priorum. De hoc Stephano videtur intelligendum, quod in veteri martyrologio Eduensis ecclesiæ lectum a se testatur quidam è nostris: *VII. idus*

ANNI CHRISTI

Januarii obiit dominus Stephanus venerandæ memoriæ episcopus, qui inter innumera beneficia quæ contulit Eduensi ecclesiæ, dedit etiam ecclesiam Colomellæ ad mensam fratrum.

Non possum hîc omittere Honorium non mediocre Augustodunensis ecclesiæ lumen, cujus fuit presbyter & scholasticus. Claruit sub annum 1120. Refert Mabillon. noster libellum ejus de Gemma animæ in codice Ambrosiano annorum 500. *Honorii solitarii* nomen præferre. A nonnullis dicitur Augustodunensis episcopus, sed falso: hanc dignitatem sibi oblatam deprecatum asserit Munier in sua Eduorum historia, pergratum fecisset vir clarissimus, si aliquod asserti fundamentum protulisset. Addit eum Ludovicum VII. ad bellum sacrum secutum, viderique in eo itinere è vivis ereptum fuisse: certe ejus obitus ac sepulturæ locus & tempus hucusque prorsus incomperta sunt. Plura scripsit quorum pars typis mandata est, pars latet in bibliothecis. Edita hæc sunt: *Liber de luminaribus ecclesiæ sive de scriptoribus ecclesiasticis*, Coloniæ 1580. ex Hieronymo, Gennadio, Isidoro, & Beda fere contextus, quanquam non paucos scriptores, qui apud illos desiderantur partim intexuit, partim subtexuit; aliquaque sæpe admiscuit, quæ non parum lucis afferunt. *Commentarii in libros Salomonis, Inevitabile* seu *dialogus de prædestinatione & libero arbitrio. Gemma animæ, de officio Missæ ejusque cæremoniis*, &c. quæ referunt bibliothecarii.

LI. ROBERTUS.

DE BOURGOGNE.

Robertus de Burgundia Hugoni II. Burgundiæ duci quarto filiorum loco natus ex Mathilde filia, aut Bosonis I. Turenæ vicecomitis, aut Raimundi Tolosani comitis. Stephano abdicanti
1140. suffectus est Eduorum pontifex anno 1140. ut docet breve chronicon sancti Benigni, in quo sic legitur: *MC. XL. hoc anno ordinatus fuit dominus Robertus, filius ducis, Augustodunensis episcopus.* Nonnullis tantum mensibus pedum tenuit, sic enim ibidem: *Et eodem anno XV. cal. Augusti defunctus* est. Eamdem mensis diem assignat vetus martyrologium Eduense, his verbis: *XV. cal. Augusti obiit dompnus Robertus humilis & pius episcopus, pro cujus anniversario Henricus frater suus Eduensis episcopus dedit capitulo Eduensi ecclesiam de Maërs.*

LII. HUMBERTUS.

DE BAUGÉ.

Humbertus de Balgiaco Ulrici Bressiæ & Balgiaci domini ex N..... filia Amedei Sabaudiæ comitis filius, Augustodunum a patruo Stephano episcopo evocatus, fuit primum cathedralis ecclesiæ canonicus, tum archidiaconus, qua in dignitate constitutus de induendo Benedictino, & quidem Cluniaci, habitu cogitasse videtur, hoc enim innuit Petri Venerabilis ad eum epistola 6. libri v. directa, qua illum ad propositum exsecutioni mandandum adhortatur; illud tamen mutasse videtur, ac majoribus destinatus, tandem
1140. anno 1140. Augustodunensis episcopus renuntiatus est, quo & pallium accepit Avenioni ab Innocentio II. 12. cal. Febr. 1140. secundum antiquum anni inchoandi modum, 1141. secundum hodiernum. Approbavit donationem factam monasterio B. M. de Buxeria an. 1145. Ecclesiæ suæ privilegiorum confirmationem obtinuit a Lucio II. papa an. 1146. Ecclesiam alteram cathedralem recens ædificatam Deo sub nomine S. Lazari consecravit, ac paulo post capsam in qua sacræ illius reliquiæ Massilia Augustodunum translatæ fuerant a Girardo primo suo decessore, aperuit, adstantibus Galterio Cabilonensi, Pontio Matisconensi, Gaudefrido Nivernensi episcopis; Rainaldo Cisterciensi, Pontio Vizeliacensi, Petro S. Petri Cabilon. Bartholomeo Firmitatis, Guillelmo Fontaneti, Petro Buxeriæ abbatibus; Odone duce Burgundiæ, Guillelmo comite, aliisque quamplurimis proceribus, & immensa fidelium multitudine. Solemnitatis initium a precibus, Dei laudes per noctem decantatæ; facto dehinc sacro ab episcopo, reserataque postmodum capsa, corpus B. Lazari repertum est, & ex eo suavissimus odor exhalavit, hinc ex sancti Nazarii basilica, in recens consecratum templum translatum est. Quo vero anno hæc acta fuerint non convenit inter auctores; annus 1148. assignatur a Claudio Roberto mensisque October ac dies Dominica post festum S. Luciæ: sed aperte fallitur, festum enim S. Luciæ non in Octobrem, sed in Decembrem incidit. Annum eumdem assignat Saunier, mensemque Octobrem, ac Dominicam post festum S. Lucæ evangelistæ, quod optime convenit, ut perpendenti patebit. Memoratur in chartis Ungiacensis cœnobii, regnante Ludovico Juniore Francorum rege, anno 1147. 1147.

ANNI CHRISTI 1145.

Primus Vezeliacensis abbatiæ privilegia impugnavit, cujus controversiæ historiam scripsit illius loci monachus, hanc ob rem non sine cautione legendus; sic porro habet initio libri 2. hist. Vezeliac. Post annorum plura centena, Humbertus quidam Eduensi præsidens ecclesiæ pulcritudini libertatis illius nævum maculosæ servitutis inferre molitus est. (Hæc porro occasio) abbas Pontius de more libertatis Aurelianensem episcopum Heliam invitavit, & ut sibi sacros ordines celebraret humiliter petivit: ille perspectis Romanæ auctoritatis privilegiis, monachorum nonnullos, ac clericorum aliquos in basilica Vizeliac. ad ordines promovit. Quo facto indignatus Eduensis, quos adepti fuerant ordines, clericis interdixit. Quam vesanam ejus temeritatem corripiens Innocentius pontifex, suspensos ab eo clericos suis reddidit ordinibus; & ne jura Romanæ ecclesiæ amplius temerare præsumeret, denuntiavit. Eduensis, accepto gustu apostolicæ indignationis, pœnituit cœpti, sed cœpta dissimulare puduit, nec destitit abbatem lacessere, donec suis frustratus conatibus, tandem in manu Cluniacensis abbatis & aliarum honestarum personarum propositæ liti renuntiavit, atque inter utramque ecclesiam pristinæ pacis statum reformavit.

Hanc ad ipsum scripserat epistolam Innocentius II. *Venerabili fratri H. Eduensi episcopo.... Vizeliacum monasterium.... Petri juris existit.... unde tibi est injuncta necessitas.... ipsum defensare & manutenere...... Quocirca per præsentia tibi*

ANNI CHRISTI

scripta mandamus..... quatenus dilectum nostrum P. & fratres suos in nullo gravare, vel infestare præsumas.... clericos vero eorum, quos contra tenorem privilegiorum sedis apostolicæ diceris ab ordinibus suspendisse, in officiis & ordinibus restituimus. Cave ex his inferas Humbertum monachis infensum fuisse: sua jura propugnans, aliena non violavit, imo plurima iis beneficia gratuito contulit. Sic paupertati fratrum Ungiaci compatiens, eis *totius laboris quod sive bobus, sive manu propria laboraverint* decimas concedit. *Actum Flaviniaci*, fer. 2. cal. Septemb. *regnante Ludovico juniore, Aganone abbate Flaviniaci.* Quin & ejus tempore Arnulfus de Arneto dedit Deo & S. Benigno decimum panem trium furnorum, quos habebat apud Arnetum, statuitque quod quicumque furnerius erit, se Deo & ecclesiæ sancti Jacobi fidelem servabit, & in fine chartæ notatur, omnes illos ex parte domni Humberti Ed. episcopi excommunicatos esse, qui hanc eleemosynam auferre voluerint. Denique anno 1148. ad Lugdunensem sedem translatus est, & ejus electionem sic refert historia Vizeliac. lib. 2. *Cum esset genere clarissimus, morum honestate ac pietate decentissimus, ecclesia Lugdunensis antistite suo destituta, archipræsulem sibi eum petebat.* Cætera vide in Lugduni præsulibus.

DE BOURGOGNE.

LIII. HENRICUS.

Henricus a Burgundia, Hugonis II. Burgundiæ ducis ex Mathilde filius, Roberti supra relati, Galteri Lingonensis episcopi, & Odonis II. ducis frater. Illius mentio fit in charta donationis factæ ab Hugone duce cum filiam suam, Henrici sororem, Aremburgem in monasterio Lariacensi monialem fecit; occurrit & in altera charta qua idem Hugo monachis Vergiaci nonnulla contulit. Fuit primum archidiaconus, tum episcopus Eduensis, assumto ad Lugdunensem cathedram Humberto. Ejus electionem Sugerio S. Dionysii abbati regni habenas moderanti, his verbis suggerunt Eduenses canonici: *W. Eduensis ecclesiæ decanus, cum universo conventu. Regiæ excellentiæ per omnia debitum honorem. . . . . conservantes, vobis, cui. . . . . Rex. . . . . vices suas commisit, electionem nostram juste & canonice factam præsentamus. Elegimus Henricum fratrem ducis Burgundiæ archidiaconum nostrum, de regia stirpe ortum. . . . . Obsecramus itaque excellentiam vestram quatenus huic electioni nostræ assensum præbeatis, & litteris vestris personam electi domino*
1148. *Papæ commendetis.* Apud Cistercium pallio donatus est ab Eugenio III. anno 1148. dum capitulo generali præesset.

Statim post suam ordinationem, veteris discordiæ incensores illum alloquuntur, & ab Humberto intentatam Vizeliaco litem renovare suadent, inquit hist. Vizeliacensis auctor libro 2. Pontium ergo abbatem *de synodali executione, de clericali seu sacerdotali examinatione, & de sacramentorum ecclesiasticorum* dispensatione compellavit. Respondit ille nihil se pro hac re inscio Papa causæ habiturum. Indignatus præsul vim adhibuit,

A cœpitque ecclesiam infestare, illius homines opprimere, possessiones diripere, & quidquid poterat in illius detrimentum adhibuit: quin & fratrem suum ducem, aliosque adversus illam incitavit. De his a Pontio monitus Eugenius III. papa, Henricum scriptis litteris graviter arguit, jussit ut monasterio a suis ablata ex integro restituat, & de damnis & injuriis illatis satisfactionem congruam exhiberi satagat, & de gradus sui periculo, nisi resipisceret admonuit. Concedens tamen ut si quid contra monachos *super pecuniaria causa* habeat, episcopum Autissiodorensem, quem ad hoc judicem constituit, adeat; ac tan-
B dem declarans velle se, si de statu monasterii agatur, controversiam in sua præsentia pertractari. Hinc Romam profectus episcopus, in sacro Papæ & cardinalium consistorio, de Pontio expostulavit, quod, quædam quæ in illius monasterio adhæc usque tempora pacifice habuit, ei contra jus auferre moliretur, ac postulanti viva voce respondisset se pro eo nihil omnino facturum. Diem utrique parti indixit Eugenius, eamque abbati significavit. Se stitit uterque cum non modico testium comitatu, quibus auditis, cum judicium litis instaret, illud differri petiit antistes, asserens sibi suppetere efficacissimos causæ suæ compro-
C batores, qui languore & ætate confecti laborem tanti itineris aggredi non potuerant, se eos exhibiturum, si intra Gallias competens & loco & die sibi præstaretur actio. Id ei, reclamante licet Pontio, concessum, vicarii testium auditores designati Godefridus Lingon. episcopus, Petrus Trenorchii & Stephanus Regniaci abbates: ad sua reversus Henricus, tempus ducere, procrastinare, & litis definitionem vitare studuit; sed Pontius defuncto Eugenio, Anastasio successori scripsit, supplicans ut diem episcopo denuntiaret. Renovationem causæ mandat pontifex, & decimum quintum diem post Pascha utrique præscri-
D bit. Eventum pertimescens præsul, pacem sollicitante fratre duce, mediatoribus Cisterciensi abbate & pluribus aliis ejusdem ordinis, iniit: ita ut *in bona pace*, inquit, *& concordia tam ego quam Pontius abbas permaneamus, salvo jure in vita mea, & privilegiis utriusque ecclesiæ.* Eo porro pacto causa cecidit Henricus, & ea omnia quæ cohibere tentaverat, libere præstitit Vizeliacensis abbas. Ea pax sancita est circa annum 1153. jam ad episcopi gesta describenda veniamus.

Cum quidam in res Cluniacenses horrendum in modum desævirent, precibus Petri venerabilis, Odo legatus apostolicæ sedis, Eraclius
E cum Henrico Eduensi, aliisque suffraganeis, cum comite etiam Burgundionum Willelmo, &c. convenerunt apud Matisconem in ecclesia S. Vincentii anno 1153. & decreverunt, omnia quæ 1153.
ad Cluniacum pertinebant infra terminos Araris, Ligeris & Rhodani fluminum intacta conservare, &c. Anno 1154. notum facit omnibus, *quod* 1154.
Bartholomæus de Fontanis, (&c.) *Deo & ecclesiæ B. Mariæ Moloniensis, pro remedio animarum suarum, terragium de Curcellis perpetuo libere possidendum contulerunt.* Eodem insuper Trenorchiensi ecclesiæ & Petro abbati, ejusque successoribus

ANNI CHRISTI

concedit ecclesiam de Petra-ficta cum omnibus ad eam pertinentibus. Subscribit chartæ Eraclii Lugdun. archiepiscopi, qua Godefridum Lingon. præsulem & ejus canonicos inter se litigantes conciliat & ad plenam concordiam adducit. Data est anno ab Incarn. 1157. Ungiaci fratribus dat ec-
1158. clesiam sancti Martini de Billeriaco an. 1158. ecclesias quoque de Beligniaco & de Marcilcio ca-
1160. nonicis Belnensibus 1160. An. 1165. querelam, quam adversus ecclesiam Fontaneti movebat Odo de Issodun, compescuit, ut ex ejus charta hac de re conscripta, patet. Recensetur & in veteri tabula pro ecclesia S. Trinitatis de Castellione ad Sequanam 1166. Chartam qua quidquid habebat apud Desteng Cisterciensibus dimittit Erveius Vergiaci dominus *sigillo pastoris* sui *Henrici Eduensis episcopi consignari* facit *anno ab Incarnatione Domini 1167.* Testis subscribit chartæ
1168. Petri Cabilonensis episcopi pro Cistercio 1168. Sequenti prioratus de Saligniaco & de Pinu in sua diœcesi confert cœnobio S. Martini Nivernensis. Quo eodem anno Guidonis Vergiaci domini diplomati pro Cistercio sic subscribit:
1169. *Ego Henricus Dei gratia Eduens. episcopus, ad petitionem ipsius Guidonis de Vergiaco eleemosynam hanc in manu mea suscepi, & sigillo meo firmavi, & manu tenendam promisi.*

Guillelmus Lugdun. archiepisc. & Henricus Eduens. episcopus per se & per Hugonem Burgundiæ ducem, Augustodunenses & Fontanetenses monachos in concordiam revocant: Willermus abbas & monachi S. Martini Eduens. dant & concedunt ecclesiæ Fontanetensi quidquid habent in villa quæ dicitur Estormer & in terris circumjacentibus, &c. Fratres vero Fontaneti propter hoc ecclesiæ S. Martini in cellario suo persolvent singulis annis ab Augusto mense ad festum Omnium Sanctorum, quatuor modios frumenti & dimidium ad mensuram fori Eduensis, &c. Actum apud Eduam in capitulo S. Martini, anno Incarnat. 1169.

Quo præcise anno vitam cum morte commutarit non omnino certum, quanquam ex successoris initio constet aut anno 1170. aut 1171. Dies notatur cal. Martii in Martyrologiis Eduensi & Belnensi, inquiunt Sammarthani fratres: at in veteri Eduensis ecclesiæ martyrologio sic a se lectum testatur quidam è nostris: *Nonis Martii obiit Henricus Eduensis episcopus, qui dedit ecclesiæ B. Nazarii ecclesiam de Maers pro anniversario sui fratris Roberti, & pro anniversario suo ecclesiam de Genolaco.* Cum Petro Cabilon. præsule epitaphium habet in basilica ad parietem, qua parte ad dormitorium ascenditur:

Hic duo pontifices, servi veri Salomonis,
Pausant, Henricus Eduæ, Petrus Cabilonis.

LIV. Stephanus II.

Stephanus Autissiodorensis canonicus, & sancti Lupi in eadem urbe rector primo fuit, postea Augustodunensis episcopus. Ejus initium
Ch. LVII. col. 91. novimus ex charta Hugonis Burgundiæ ducis inter instrumenta referenda. Qua *Herbagiarum*
A redemtionem ecclesiæ Eduensi *ex toto dimittit*, & *tres dies in revelatione B. Lazari ...... liberos* & absolutos ab omni justitia sua, eo modo quo habent tres dies canonici in festo prædicti martyris, & duos in octava in mense Septembri, quos prædecessores ejus ecclesiæ dederunt, donat in perpetuum *memoratæ ecclesiæ*. Dat insuper *ad luminaria altaris sancti Nazarii 20. solidos* perpetuo solvendos. Ea porro sic explicit. *Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini 1171.* 1171.
Alexandro III. in cathedra Romana sedente, Ludovico rege regnante, primo anno Stephani Eduensis episcopi. Asserunt Sammarthani cum hoc eodem
B anno nominari in instrumento S. Dionysii de Vergeyo: sequenti vero in Belnensi: & in San-Benigniano cum Manasse Lingonensi episc. pro villa de Dianeto. Stephanus Eduensis, Theobaldus Nivernensis episcopi, & Seguinus Corbiniacensis abbas, memorantur in charta Hugonis de Chateau-Chinon & Aremburgæ uxoris ejus pro Rigniaco anno 1177. Item in tabulario ejusdem Rigniaci 1177.
an. 1180. cum Hugone domino Montis S. Jo- 1180.
hannis. Chartam de Soceis & de Martroi, quam penes nos habemus, suo sigillo confirmavit, *anno ab Incarnatione Domini 1181.* Memoratur in 1181.
tabulario Regniaci cum Rainerio dynasta de Chas-
C telus anno 1186. necnon cum Johanne abbate 1186.
Benigniano, Guidone comite Salicum, Hugone decano Eduensi in donatione decimarum de Thenissëio facta S. Sthephano Divionensi. Charta Hugonis Vergiaci domini, qua dat Cluniaco homines suos quos habebat apud villam Givriacum, data dicitur *anno 1187. regnante Philippo rege Franciæ, Hugone duce Burgundiæ, Stephano Eduensi episcopo.* Recensetur in instrumento anni Ch. LX. col. 93.
1188. cum Johanne archiepiscopo Lugdunensi. 1188.
Jam obierat anno 1189. ut patet ex Philippi II. Francorum regis diplomate, quo, a se usurpata sedis Eduensis, post decessum Stephani, regalia
D archiepiscopo Lugdunensi restituit. Actum Parisiis anno Domini 1189. E vivis excessit 4. calend. Junii ex Saunier & quadripartita Gallia Christ. Apud Perardum legitur ex antiquo monumento: *Quarto decimo calendas Junii obiit Stephanus episcopus Heduensis, qui dedit huic ecclesiæ parochiam do Quinceyo.*

LV. Galterius II.

Galterius qui & Gauthierus & Gauterius nuncupatur, electus est episcopus anno 1189. ac 1189.
magna cum pietate 33. annis pedum tenuit. Anno 1190. recensetur in chartulario Rigniaci, quo
E ipso anno Alcïdis regina & Guillelmus Remensis archiepiscopus professi sunt Flaviniacum villam se ab eo clientelari jure possidere: quo insuper Henricus Grossus remisit quæ habebat apud Rochetam, præsentibus episcopis G. (id est Galtero) Dei gratia Eduensi, R. Cabilonensi, R. Matisconensi episcopis, *coram rege Francorum Philippo,* qui jam iter Jerosolymitanum aggressus fuerat. *Actum est hoc anno ab Incarn. Domini MC. XX.* qui numerus ex antiquarii hallucinatione irrepsit pro MC. XC. ut demonstrat historia, qua constat Philippum Augustum iter illud suscepisse anno 1190.

ANNI CHRISTI

1190. Hoc ipso denique recensetur in charta Buxeriæ; & sequenti in Cluniacensi tabula, qua Tornodorensis comitissa dat Cluniaco quartam partem villæ de Hys pro suo anniversario. Nominatur sub littera G. in confirmatione privilegiorum Divio-
1194. nensium 1194. Cum Galcherus de Salinis M. de Borbonio duxisset, & ab illo male haberetur, perfugit ad suos, qui illius patrocinium suscipientes, divortium ejus apud summum pontificem Celestinum III. sollicitarunt, ea ratione fulti, *quod vir ejus ipsam in ea linea consanguinitatis attingeret, infra quam nec matrimonium contrahi potest, nec contractum subsistere secundum....... canonum instituta.* Cum autem Papæ *de substantia veritatis* non constaret, Galtero nostro, simulque Garnerio Trecensi præsuli, & Argonensi abbati causæ examen & litis delegationem commisit: qui cum comperissent *ipsos esse consanguineos in quarto & quinto gradu* sententiam divortii inter ipsos juxta formam canonicam solemniter pronuntia-
1195. runt anno 1195. Refert Guichenon, hist. Sebus. Cent. 1. cap. 29. diploma Odonis Burgundiæ ducis, quo testatur Regnaldum *viarium* suum Eduensem ad voluntatem & instantiam suam dedisse ecclesiæ sancti Andochii Eduens. Galterum Goisso, & hæredes ejus in perpetuum pacifice possidendos, & in fine addit: *Huic facto interfuit venerabilis Galterius Eduensis episcopus, & præsentem chartulam sigilli sui munimine roboravit.... anno 1195.* Litem ortam inter abbatem S. Sequani & nonnullos nobiles *super his, quæ habebant in territorio finagii de Villeta & de Belum* composuit, & compositionis chartam exaravit anno ab Incarnatione Dom. 1198. pridie nonas Aprilis.

Ch. LXI. col. 93.

Ch. LXII. col. 95.

1200. Anno 1200. ipso postulante abbates Claræ-vallis & Regniaci scripta charta testantur Eduensem episcopum idem jus habere in monasterio Regniacensi, quod habet Autissiodorensis antistes, præter consecrationem majoris altaris & benedictionem ac professionem abbatis. Recentem fidei præstationem pro Lugniaco percepit a Bertha
1208. Cabilonis comitissa an. 1208. Numeratur inter præsules qui Lugduni convenerunt an. 1209. ad expeditionem adversus Albigenses, cui & adfuit cum Odone Burgundiæ duce. Eodem anno comes Nivernensis fidem ei exhibuit pro plurimis castris & villis in Borboniensi & Eduensi tractibus, & dato instrumento sua manu subscripto professus est se illa ab eo in feudum habere. Inter ipsum & Willelmum Autissiodorensem antistitem orto dissidio pro sacello, domo & burgo de Bethleem apud Clameciacum, cuinam ipsorum jure diœcesano subessent, tandem facto compromisso, delecti judices definierunt illa omnia Autissiodorensi præsuli pleno jure subesse, & Eduensem nihil ibi juris penitus habere; qui statim judicio paruit, ac fratribus, & omnibus in prædicto burgo manentibus assensum suum significavit instrumento, quod sic explicit: Datum anno gratiæ 1211. mense Octobri, IV. cal. Nov. Hominium Th... comitis Campaniæ excepit anno 1214. mense Januario. H.... Flaviniaci abbas litteras dedit, quibus significat se abbatiæ S. Sequani quidquid

Ch. LXIII. col. 95.

Ex chartul. Campaniæ.

A habebat in villis illius ad censum concedere *pro 15. sextariis bladi* priori de Cancellis singulis annis persolvendis: *Actum publice apud Flaviniacum in capitulo, anno gratiæ 1216. indict. IV.*
mense Januario, in die S. Præjecti præsentibus cathedrali sede G. Eduensi, & W. Lingonensi episcopis, &c. Anno 1217. interfuit sacro adversus Saracenos bello. *XVII. cal. Januarii* anno circiter 1220. *obiit Mathildis comitissa Grinonis*, inquit charta S. Nazarii, *quæ dedit ecclesiæ Eduensi 60. solidos Divionensis monetæ, in villa quæ dicitur Dumpetra. . . . . & furnum ejusdem villæ. . . . . ne vero a quoquam. . . .*
B *. . . ista donatio possit irritari, ad id testificandum litteras nobis tradidit sigillo suo & sigillo Galtheri domini episcopi Eduensis sigillatas, qui omnes illos excommunicavit, qui istam eleemosynam retinerent, vel in quocumque minuerent.* Memoratur
hoc ipso anno in instrumento clientelæ Hugonis 1220.
de Castro pro his, quæ tenebat in feodum ab Archembaldo Borbonii domino. Anno sequenti mense Febr. dat fratribus Buxeriæ vaccas triginta. Anno 1222. confirmat numerum triginta canonicorum in ecclesia Belnensi constitutum.

ANNI CHRISTI 1216.

Ad ipsum & ad priorem sancti Symphoriani Eduensis scribit Innocentius III. *De eo qui mittitur*
C *in possessionem causa rei servandæ, de causa Claræ-vallensium contra Divionenses*, ut habetur III. compilat. & libro 1. epistolarum. Ipsi quoque, & Ungiaci, ac sanctæ Margaretæ abbatibus scribit Honorius III. mandans ut abbatiam monialium sancti Johannis Eduensis in magnam religionis dissolutionem & morum corruptelam collapsam, cito reformari modis omnibus curent, quod & præstiterunt. De eo Necrologium Eduense: *Kal. Maii anno gratiæ 1222. obiit bonæ memoriæ Galterus episcopus Eduensis, pro cujus anniversario tenemur solvere annuatim decem & septem solidos Parisienses. Jacet in monasterio sancti Symphoriani.*
D In antiquo chartularii fragmento apud Perardum lego: (VI.* idus Maii obiit Galterius episcopus qui dedit huic ecclesiæ parochiam de Quemigneyo.) Annum mortis ejus cum anno Christi 1223. illigat Saunier, illigant & Sammarthani fratres. Certe D. de Lamure in histor. Lugdun. chartam refert, pag. 327. in qua dicitur sedes Augustodunensis vacasse 1223. morte Galterii.
Et apud Perardum extat charta Guidonis Bressans Pag. 333.
Burgensis de Belna decem libras Divionensium censuales ecclesiæ S. Stephani Belnensis concedentis, quæ sic explicit: *Præsentes litteras tradidi sigillis domini Durandi Cabil. episc. vacante sede Eduensi,*
E *tunc gerentis vices archiepiscopi Lugdunensis*, &c.

LVI. GUIDO I.

DE VERGY.

Guido de Vergiaco ex primæ nobilitatis familia in Burgundia natus, patrem habuit Hugonem Vergiaci dominum, matrem Gillam de Trainel, sororem Alixiam, quæ Odoni III. Burgundiæ duci nupsit, genuitque Hugonem IV. cæterorum ducum stirpem. Galterio successit in

* XVI. cal. Junii & III. cal. Octobr. ex necrol. S. Benigni, & IV. cal. Octobr. ex martyrol. S. Steph. Autissiodor. ex quibus notis chronici aliæ profecto conveniunt Walterio I. aliæ II.

ANNI CHRISTI

1224. Eduensi pontificatu, anno, ut videtur, 1224. quo eodem anno chartam edidit, quam apud nos habemus, in qua sic loquitur: *Guido Dei gratia Eduensis episcopus notum facimus quod D. Lambertus de Castellione in præsentia nostra recognovit se servare omnino indemnes Oliverium abbatem S. Sequani & ecclesiam suam supra 100. marcis argenti, quas in iis præsentibus nundinis Trecarum pro domina ducissa mutuo acceperunt......... in cujus rei testimonium ad petitionem partium præsentes litteras sigilli nostri munimine duximus roborandas. Actum anno Domini 1224. in die Lunæ proxima post festum S. Martini hyemalis.* Anno, ut conjicio, sequenti pallium accepit ab Honorio III. cum hoc diplomate: *Honorius,* &c. *episcopo Eduensi,* &c. *cum palleum quod est plenitudinis officii pontificalis insigne.... a nobis per nuntios tuos fuerit......postulatum, eisdem tribuimus deferendum....... episcopo Lingonensi, & tibi per eum, vel per..... Cabilon. episcopum assignandum. Cum itaque honor pallei humilitas sit atque justitia......... te convenit exhibere in prosperis humilem, in adversis erectum; amicum bonis, & perversis adversum,* &c. *Datum Laterani VI. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno nono.* Data charta notum facit, *quod in caducis seu successionibus presbyterorum qui canonici S. Symphoriani sunt, & immorati sunt vel erunt in ecclesiis parochialibus, quarum jus patronatus ad ecclesiam S. Symphoriani spectat, & qui decesserunt intestati vel decedent...... nichil juris habemus, & nichil de cætero possumus vel poterimus reclamare. Datum Eduæ anno gratiæ 1227. in crastinum*

1228. *Nativitatis Domini.* Cum an. 1228. orta fuisset discordia inter Alixiam ducissam Burgundiæ & capitulum Lingonense, & utraque pars Lingonensem episcopum arbitrum elegisset, imposita resilienti centum librarum persolvendarum pœna, Guido se pro ducissa sponsorem præstitit. Scripto diplomate anno 1231. significat se ad preces Hugonis Burgundiæ ducis, promisisse Divionensibus, quod si idem dux per se vel per alium resilierit a libertate marcharum argenti, quam dedit & concessit iisdem hominibus, ipse, donec ad libertatem prædictam tenendam redierit dux, terram & homines illius, ubicumque fuerint in sua diœcesi, districto supponet interdicto. Recensetur quoque in confirmatione

1232. privilegiorum Belnensium anno 1232. Anno sequenti, mense Augusto chartam conscribit, qua Guido præpositus quædam dimittit monachis S. Sequani, & insuper promittit se præpositum illum excommunicaturum, si desit promissis. Refert biblioth. Sebus. pag. 439. compendium chartæ, his verbis: *De feodo Joceranni de S. Alban de rebus quas habebat in parochiis de Triviaco & de Curtilibus, sub sigillis G. episcopi Eduens. & H. episc. Matiscon. 1234. mense Maio.*

1235. An. 1235. confirmat fundationem Carthusiæ S. Mariæ Vallis S. Georgii: confirmationis in-

Ch. LXV. col. 98. strumentum in appendice refertur. An. 1239.

1239. mense Julio Hugo dux Burgundiæ in terræ sanctæ subsidium jam profectus, & in ipso itinere apud Eduam in ecclesia B. Lazari, *ad requisitionem venerabilis patris domini & avunculi sui reverendissimi G........ Eduensis episcopi & capituli,* dato scripto fatetur *se tenere ab ipso in feodum quidquid habet apud Eduam & in finagio Eduensi mansa, censivas, & quidquid in posterum acquirere poterit circa Montcenis;* se quoque *tenere* ab eadem *ecclesia Avalonem castrum suum,* &c. Sub eo Franciscani Belnæ stabiliuntur pia civium largitate anno 1240. bulla tamen fundationis conventus nonnisi anno 1248. concessa est ab Innocentio papa IV. Cum orta fuisset discordia inter abbatem S. Sequani & Milonem dominum de Frolois, quod hic sibi, *cum feodum suum ab abbate recipiebat, deberi palefredum* contenderet, negaret vero abbas, decem tantum libras a se tunc persolvendas asserens; composita lis est, & quod affirmabat abbas Miloni gratum fuit; quod ut firmum & stabile permaneret, dato instrumento ad preces utriusque partis, confirmavit & sigillo suo munivit Guido noster anno gratiæ 1242. 1242.
Penes nos est instrumentum. De ipso vetus martyrologium Eduense: *XIII. cal. Novemb. anno Domini 1245. obiit venerabilis memoriæ Guido de Vergeio episcopus Eduensis, qui tot & tanta huic ecclesiæ impendit beneficia. Unde de communibus bonis capituli nostri Eduensis tenemur facere anniversarium ejus in distributione X. librarum Divionensium singulis annis de bursa capituli nostri........... Jacet ante altare B. Marthæ.* In necrologio vero sic: *XI. cal. Decembris anno 1245. obiit venerabilis memoriæ de Vergeiis Eduensis episcopus qui impendit nobis & ecclesiæ tantum, quod nos tenemur solvere annuatim.... S. Parisienses pro anniversario suo quolibet anno faciendo. Jacet in ecclesia B. Lazari, ante altare B. Marthæ.*

LVII. Ansellus. DE POMARCO

Ansellus de Pomarco, qui & Anselmus & Anselinus dictus reperitur, fuit primum decanus, tum defuncto Guidone electus episcopus, octennio Eduensem rexit ecclesiam. Pauca de eo nobis suppetunt. Ejus chartam anni 1250. mensis 1250.
Martii refert bibl. Cluniacensis, quæ sic incipit: *Universis præsentes litteras inspecturis Ansellus Dei gratia Eduensis episcopus.* Porro in ea significat exorta inter Guillelmum III. abbatem Cluniacensem & Odonem dominum de Castellione *en Bazois* lite pro prioratus de Simulay dominio & gardia, eos coram se sub certis pactis concordasse, quæ se servaturum tactis sacrosanctis Evangeliis juravit Castellionensis, omnem suam ditionem episcopo subjecit, ut si vel ipse, vel successores fidem violarent, eam interdicto supponeret, & in dominos sententiam excommunicationis proferret. Memoratur & in charta Buxeriæ anno 1252.

De eo sic Eduense Necrologium: [kal. Aprilis anno Domini 1253. obiit bonæ memoriæ Ansellus episc. Eduensis, pro cujus anniversario capitulum tenetur solvere 50. solidos de bursa communi.] Fusius in veteri libro, qui inscribitur Martyrologium: [kalendis Aprilis anno Domini 1253. obiit bonæ memoriæ Ansellus quondam

ANNI CHRISTI

episcopus Eduensis, qui acquisivit nobis pro anniversario suo in ecclesia nostra singulis annis faciendo 100. solidos annui reditus apud Echeverone, quos persolvere tenemur singulis annis de bursa nostra in die anniversarii sui. Item legavit nobis in testamento suo 400. libras Divionenses pro reditibus emendis ad augmentationem dicti anniversarii sui faciendam, quas 400. libras exsecutores testamenti ipsius Anselli de voluntate & assensu nostro tradiderunt Girardo episcopo nostro Eduensi, pro acquirendis *feodo & gageria* villæ de Brin, quam idem Girardus episcopus acquisivit & accepit a Galtero domino Rochæ-Vannelli, propter quod idem Girardus assedit nobis super dictam villam de Brin 25. libras Divionenses annui reditus, quos ipse & successores sui, qui pro tempore fuerint episcopi Eduenses, nobis reddere tenentur singulis annis in die præfati anniversarii, quandiu dictam villam de Brin possidebunt: & ad hoc se & successores suos tanquam pro *censa* juxta consuetudinem ecclesiæ nostræ obligavit. Quod si contingeret quod præfatus Galterus dictam villam de Brin redimeret a præfato G. vel ab aliquo successorum ejus, ipsi reddere nobis tenebuntur dictas 400. libras integre & sine diminutione aliqua pro reditibus ad opus dicti anniversarii acquirendis.] Denique in chartul. Vergiac. ecclesiæ, [*kalendis April.* obiit Anxellus episc. Ed. qui dedit huic ecclesiæ 40. libras Divionenses pro quibus assedit capitulum 40. solidos censuales in pedagio de Belna pro anniversario suo faciendo inter præsentes.]

LVIII. GIRARDUS.

DE BELLOVISU aut DE ROCCA

Girardus, quem de Rupe cognominant Sammarthani fratres, Saunier vero de Beauregard, & quidem melius; in tabulario enim regii thesauri Parisiensis refertur epistola statim post ejus electionem a capitulo Eduensi scripta Pictavensi & Tolosano comitibus, *in qua Gerardus de Bellovisu* nuncupatur. Monet D. de Clerambaut Guidonem de Vergeio Eduensem episcopum de quo supra, a Girardo nostro avunculum suum appellari. Et certe in historia Vergiaci reperio Hugonem de Vergy filium Guillelmi fratris Aleidis Burgundiæ ducissæ, uxorem duxisse *Simonetam dominam de Belvoir*, quam *Gilla domina Aultreii mater ducissæ Burgundiæ* vocat *filiam suam*, id est nurum. Unde probabilissimum videtur Girardum nostrum fratrem fuisse illius Simonetæ, qua ratione, more Burgundico Guidonem vocavit avunculum suum. Pater Menestrier in hist. Lugdun. asserit eum fuisse familiæ Rossilionis, quia Aimarus de Roussillon Lugdun. archiepiscopus in convento de administratione utriusque ecclesiæ, sede vacante, Gerardum hunc consanguineum suum vocat. Aliud argumentum profert Roverius in histor. Reom. se nempe vidisse Gerardi diploma cum ipsius sigillo, in quo picta erat aquila, quod erat gentilitium Rossilionum insigne. Verum hæc nullatenus id evincunt. Ut ut est in episcopum Eduensem electus est an. 1253. quo in ejus gratiam scripsit capitulum comitibus, quos supra memoravi; quo etiam Hugo Burgundiæ dux ejusdem ecclesiæ canonicis concessit *usuarium* in suo nemore prope urbem. Episcopatus confirmationem a Philippo Lugdunensi electo accepit anno 1254. quo capitulum datis litteris postulat a Blancha regina ut in gratiam illius jam confirmati manus injectio in regalia solvatur, & ea a sequestro abeant. Hugo dux Burgundiæ prioratum Paluelli acceperat ad vitam suam duntaxat a Stephano S. Benigni abbate, quam donationem sub certis conditionibus a P. ejus successore confirmari curavit, quidquid in diœcesi Augustodunensi possidebat subdens excommunicationi & interdicto si aut ipse, aut successor promissis discederet, & in charta hac de re confecta, quam inter instrumenta referemus, sic concluditur: *Et nos Girardus Ed. episc. promittimus ad requisitionem dicti ducis....... prædicta facere & tenere quotiescumque ab abbate & conventu super hoc fuerimus requisiti. In cujus rei testimonium sigillum nostrum cum sigillo ipsius ducis... apposuimus: actum anno Domini 1255. mense Septembri.* Enuntiatur in *documento* Carthusiæ Portarum an. 1257. Acquisitionem terræ quam domini de Lambroio fratres a monachis S. Sequani, sub conditione *homagii ligii* comparaverant, charta describit, ac suo sigillo confirmat an. 1258. mense Octobri. Eodem anno, die Veneris post festum S. Barnabæ aliam ediderat, qua significat Arbericum rectorem domus de Naclio in sua præsentia constitutum professum fuisse se nihil juris posse reclamare in *pasturis* abbatiæ S. Sequani, nisi de permissione & voluntate abbatis. Has ambas chartas habemus. Scriptum quoque edidit, quo testatur Hugonem Burgundiæ ducem ab Henrico domino Branciduni soluto pretio acquisiisse Brancidunum, &c. anno Domini 1259. mense Augusto.

Ch. LXXI col. 105.

Sub eo corpus S. Flocelli Belnæ in honestiorem locum elevatur per Simonem cardinalem sanctæ Ceciliæ legatum, v. idus Nov. 1265. In authentico quo fratres, Odo Nivernensis comes, Johannes Borboniensis comes, & Robertus laudant & approbant quidquid Hugo Burgundiæ dux eorum parens de sua hæreditate inter ipsos dividenda definierit, *testes interfuerunt vocati & rogati venerabilis in Christo pater Girardus Dei gratia Eduensis episc.* &c. *Actum apud Maërs in castro, in vigilia B. Mariæ Magdalenæ anno Domini 1265.* Monasterium S. Martini prope Eduam, olim antistitis jurisdictioni subditum conventione facta, ab ea exemit anno 1266. Fidem clientelarem ei præstitit Johannes S. Ludovici filius an. 1267. & Guillelmus dominus de Dormecy, qui ibidem sacellum S. Leodegarii fundavit, & ejus patronatum Girardo ejusque successoribus transcripsit. An. 1268. suo sigillo muniit instrumentum seu litteras matrimonii inter Johannem de Cabilone & Aleidem filiam Odonis comitis Nivernensis. Cum Philippus a Sabaudia Lugdunensis electus abdicasset ut uxorem duceret, archiepiscopatus administrationem suscepit Girardus anno 1269. & ad 1272. tenuit. Vigebat tunc inter comites & cives discordia maxima, unde & bella, prædæ, cædes

1254. 1257. 1259. 1265. 1267.

ANNI CHRISTI

aliaque ejusmodi; Lugdunum venit administrator, pacem, si fieri posset, restituturus: officialem suum primo designavit Hugonem de Vergiaco, qui ipsius nomine civibus denuntiavit ut gravamina sibi a canonicis illata, armorum susceptorum & vis comitibus factæ causas exhiberent, excommunicationisque ac interdicti minas intentavit nisi satisfacerent. Hinc eodem anno, *die post festum apostolorum Petri & Pauli...... dixerunt & præsentaverunt domino Gerardo......... quod parati erant coram ipso, tanquam coram eo, qui ratione sedis archiepiscopalis debet Lugduni jurisdictionem temporalem obtinere & etiam spiritualem...... partibus exhibere justitiæ complementum & fide jubere...... hocque idem obtulerunt facere coram Domino legato aut coram Domino rege Francorum, aut coram alio judice competente.* Hinc facta compromissa, sed statim abolita; cives urbem occupant, claves arripiunt, *fortalitia* condunt, &c. His ut mederetur Girardus, suffraganeorum synodum cogit apud Bellam villam, cui adsunt Guichardus Matiscon. & Pontius Cabilon. episcopi, *se* vero *litteratorie excusavit G. Lingonensis super impotentia veniendi*, omnes inquit, *auctoritate nostra convocati*, adsuerunt & G. Viennensis archiepiscopus & Girardus Aniciensis antistes. Ibique perpensis omnibus tandem sententiam pronuntiat Eduensis præsul: *Anno Domini 1269. cal. Decembris, nos Gerardus.....* gerentes administrationem archiepiscopatus Lugdunensis.... apud Bellam-villam & assistentibus præsentibus nobis (supra memoratis episcopis) contra cives Lugd. sententiam proferimus definitivam.... *civitatem supponimus ecclesiastico interdicto* ipsosque civitatenses....... a corpore S. matris *ecclesiæ & unitate fidelium* perstringimus. Rationes vero sententiæ profert, quod cives urbis dominium sibi affectarent, *quod ad nos*, inquit, *ratione administrationis*, & ad capitulum Lugduni, cum jurisdictione temporali & spirituali pertinere dignoscitur pleno *jure*, &c. quæ fuse refert, propter quæ, ut alibi dicitur, ipse in *pedagiis suis & mercatis* damnum non modicum sustinebat, & ipsius jurisdictio tam spiritualis quam temporalis annihilabatur, cum venientes ad curiam suam non haberent ingressum & regressum, propter quod etiam plures excommunicati benedictionem absolutionis suæ obtinere non poterant, &c. appellarunt cives, & arbitros elegerunt Rodulphum legatum sedis apostolicæ & S. Ludovicum Francorum regem, sed nec sic sedari potuere tumultus, donec tandem regnante Philippo Audaci pax civium cum Girardo sancita est, lataque a se adversus illos censura amota est anno Domini 1270. cal. Augusti, seu potius 1271. uti probat Menestrier. Cætera ad præsens institutum non pertinent.

Augustodunum reversus Girardus scripto significat *Girardum de Semuro* in sua præsentia Hugoni duci Burgundiæ vendidisse *tertiam partem quam habebat in pedagio de Paredo Moinali.... & hoc pro pretio quater viginti librarum Viennensium....*
1271. *Actum anno Domini 1271. die Martii post festum S. Dionysii.* Testamento Hugonis

A Burgundiæ ducis ut testis adsuit *anno 1272. apud Vilanas en Dumois die Lunæ ante festum S. Michaëlis.* Hanc illius chartam refert Perard. *Nos Girardus episcopus Eduens. notum facimus quod........ Hugo dux Burgundiæ confessus est coram nobis in jure, se donasse Roberto filio suo, militi, emancipato, donatione irrevocabili inter vivos, ducatum Burgundiæ, &c. in cujus testimonium, sigillum nostrum præsentibus litteris apposuimus ad requisitionem dicti ducis*, eodem anno *die Lunæ ante festum apostolorum Simonis & Judæ........* Hanc denique idem refert eodem anno scriptam *mense Martio*; id est 1273. 1273.
B prout nunc annum inchoamus. *Nos Girardus... Ed. episcopus, notum facimus quod, in præsentia Petri de Edua canonici & archipresbyteri nostri, propter hoc constituti, nobilis Mabilla domina de Charneio & Droco domicellus filius suus recognoverunt.... se vendidisse Roberto duci Burgundiæ villam Runce.......... pro qua confessi sunt se recepisse 1300. libras Turonenses a dicto Roberto solutas*, &c. An. 1274. capitulum S. Hilarii apud 1274.
Sinemurum fundavit una cum Johanne domino Castri-Villani, Sinemuri & Luziaci. Guillelmus Cabilon. episcopus plura prædia emit an. 1275. quod noster Girardus exarata charta testatur.
C Eodem anno instrumentum venditionis castri Paluelli a Durando Eduensi cantore factæ eidem Guillelmo Cabilonensi episcopo significat & suo sigillo munit. Quo anno fato functus fuerit mihi incompertum; anno 1276. inquiunt Saunier & Sammarthani fratres; quod probabilissimum videtur, sed assensum retinet, quod in quadam schedula reperi: *Anno 1282. sedes Eduensis vacabat* quanquam, ut verum fatear, ejusmodi schedis nulla auctoritate fretis haud facile fides est adhibenda. Certe in eadem scheda dicitur quoque sedes Eduensis vacasse an. 1292. quod aperte falsum est. In recensione thesauri chartarum in Miscellaneis,
D fol. 221. hæc habentur: Gerardus Eduensis episc. vectigalis hominis professione agnoscit omnia episcopatus sui prædia, a Rege *de regali ipsius Regis* primariæ clientelæ jure tenere. Sepulcrum habet in sacello B. Mariæ pone aram principem basilicæ S. Lazari, ubi obitus ejus notatur 18. cal. Maii.

LIX. JACOBUS I. DE LA ROCHE.

Jacobus sine cognomine apud Saunier, cognominatur de la Roche apud Menestrier, & nepos Gerardi decessoris dicitur, pag. 301. hist. Lugdun. a Sammarthanis vero, *Gerardi superioris ex fratre Firmino nepos.* Electus vulgo dicitur, anno 1277. sed vide quæ in Girardo dixi. Clientelam
E ei præstitit Robertus Burgundiæ dux Augustoduni in palatio episcopali an. 1283. his verbis: *Recognovimus & recognoscimus quæ tenemus a R. Patre ac domino consanguineo nostro carissimo Jacobo Eduensi episcopo, nomine ipsius & ecclesiæ Eduensis quidquid habemus apud Eduam & Montcenis........ tenemus etiam ab ipso & ab ecclesia Avalonem castrum nostrum*, &c. Actum apud Eduam in domo episcopali die Mercurii in festo Conceptionis B. Mariæ V. anno Domini 1283. Quo eodem anno archiepiscopatus Lug- 1283.
dunensis pastore orbati suscepit ordinationem.

ANNI CHRISTI

Refert ex Severtio Menestrerius hanc ejus in eam rem declarationem: *R. Jacobus episcopus Eduensis confessus fuit & recognovit se habuisse ac recepisse administrationem archiepiscopatus Lugdunensis a capitulo Lugdunensi, & eamdem administrationem debere reddere, restituere & tradere dicto capitulo Lugdunensi, nomine, & ad opus electi archiepiscopi, qui praerit in ecclesia Lugdunensi prædicta, quotiescumque casus, tempus & locus*

Severt. in Amatho, pag. 299.

1284. *se obtulerit.* Anno 1284. in conventu procerum & episcoporum Burgundiæ, cui intererat Jacobus noster cum episcopis Lingonum & Cabilonensium, &c. supplicatum fuit Roberto duci ut abstineret *a mutatione frequenti monetæ, quæ omnibus damnosa est, & monetam immutabilem forma*, lege & pondere cudi curaret, & *in recompensationem* prælati, capitula, abbates, conventus, & aliæ ducatus ecclesiasticæ personæ polliciti sunt se daturos *decimam per biennium de omnibus proventibus, redditibus & obventionibus ecclesiasticis*, &c. Quod promittit dux, & ita ut si in *aliquo defraudaverit, consentiat ut dicti episcopi, seu alter ipsorum, se, successores suos*, &c. *possint sine strepitu judiciario excommunicationis vinculo innodare, & terram eorum supponere ecclesiastico interdicto.* Imo & ita ut *potestatem cudendi monetam, ac ipsam monetam amittat, & ad Regem Franciæ devolvatur. Datum Parisiis, die Jovis post Assumtionem B. M. V.* Eodem anno sacramentum fidelitatis accepit a Guillelmo abbate Flaviniacensi. Denique Odo dominus de Fovens se clientem fatetur Roberti Burgundiæ ducis, & fidem ei promittit; chartamque ea de re conscriptam manu Jacobi Eduensis episcopi subscribi curat. Datum Parisiis die Jovis ante Purificationem B. M. anno Christi 1285. Decessit calendis Octobris 1286. sic enim in veteri Martyrologio Eduensi: *Kalendis Octobris anno Domini 1286. obiit bonæ memoriæ Jacobus de Rocha episcopus Eduensis.* Jacet in ecclesia S. Lazari ante altare beatæ Marthæ. Quotannis anniversarium ejus celebratur.

D'ARCY.

LX. HUGO.

Hugo d'Arcy electus est in episcopum anno
1286. 1286. & a Rodulpho Lugdunensi archiepiscopo confirmatus, cui postea obedientiam promisit, his verbis: *Ego Hugo S. Eduensis ecclesiæ electus & confirmatus subjectionem ac reverentiam a sanctis Patribus constitutam, & obedientiam sanctæ sedi Lugdunensis ecclesiæ, rectoribus ejus, in præsentia venerabilium virorum domni Radulfi Dei gratia archiepiscopi, Guidonis decani ac capituli, perpetuo me exhibiturum promitto.* Pallium quoque ab Honorio IV. eodem, ut videtur, anno accepit. Fidem etiam clientelarem Robertus Burgundiæ dux ei præstitit apud Belnam, die Mercurii post
1287. *focos.* Hoc denique, mense Februario, seu potius sequenti anno secundum præsentem calculum, supremi senatus Parisiensis decretum coram Philippo V. auditis partibus latum est, quo canonici Eduenses adversus eumdem ducem firmantur in possessione duarum civitatis portarum, & in auctoritate justitiæ per omnem anni cursum

ANNI CHRISTI

A exercendæ, in utroque suo claustro, & in omni civitate ac suburbanis per dies septemdecim, & insuper in jure nundinarum cogendarum stipendiorumque ex illis colligendorum in festis SS. Nazarii 7. Septembr. & S. Lazari 20. Octobr. Quod decretum, consentiente duce, deinceps exsecutioni mandatum est. Eodem, mense Martio, seu anno sequenti, prout nunc computamus, inter ipsum & Radulfum Lugdunensem archiepiscopum & utriusque diœcesis decanos & capitula conflata est celebris illa pactio pro administratione utriusque sedis, defuncto alterutrius antistite, in qua paria utrinque omnia, nec quid amplius
B archiepiscopo quam episcopo concessum est. De ea jam egimus in Lugdunensibus, unde hic summatim ejus capita referemus. Primo, altero defuncto alter habeat pontificatus administrationem in temporalibus & spiritualibus civitatis & diœcesis, quia hactenus ita de longa & approbata consuetudine exstitit observatum. 2.° Sigilla curiæ, castra, fortalitia & domus civitatis & diœcesis statim post mortem tradantur superstiti. 3.° Si alter eorum testatus obierit, ejus ordinatio servetur; si vero intestatus, solvantur ejus debita, &c. 4.° præsul administrator durante administratione jura præsulatus deffendat, aliaque illi propria con-
C servet. 5.° Si ambos præsules eodem tempore ex hac vita migrare contingat, procuratores ad hoc per capitula deputandi recipient fructus, & fideliter conservabunt, reddendos proximo successori. Eodem denique an. 1287. post Radulphi decessum Lugdunensem ecclesiam administravit.

Instituit canonicos Aquæ-Sparsæ an. 1288. 1288.
& circa idem tempus fundavit capitulum S. Nicolai de la Prée, cum Guidone fratre canonico Eduensi, & cum Johanne d'Arcy utriusque nepote, sacri ducum Burgundiæ cubiculi præposito.
Nominatur in instrumento anni 1290. mense 1290.
Februar pro monachis Silviniacensibus, & in
D fundatione xenodochii S. Juliani Molinis per Robertum comitem Claromontanum, dominum Borbonii, S. Ludovici filium. Eodem anno mense Septembri litteras dedit quibus rector Eduensis xenodochii leprosorum, nomine Johan. de Vaux spondet se Missam semel in hebdomada celebraturum in illius loci oratorio pro intentione Roberti Burgundiæ ducis. Hoc ipso anno mense Octobri Gerardus de Thoisi ipsi vendit quidquid in castellania de Thoisi prædiorum & jurium possidebat. Jus patronatus parochiæ de Baleurre cum simili jure curionatus de Monthelie cum abbate S. Margaritæ permutavit an. 1291. Eodem 1291.
E denique anno memoratur in charta comitissæ Tornodorensis. Margarita Siciliæ regina chartam donationis domus & castelli de Brunf edidit an. 1292. mense Junio, quam ait se sigillo suo, necnon Hugonis Eduensis & Guillelmi Ambianensis episcoporum chirographis roborasse. Lugdunensem ecclesiam, Berardo cardinali creato, iterum rexit an. 1294.
1294. quo scribit Regi se confirmasse electionem Guillelmi de Bellaveura in episcopum Cabilon. sede Lugdunensi vacante: hoc ipso anno dato diplomate significat concordiam initam inter ducem Burgundiæ & Philippum de Vienna, eamque

ANNI CHRISTI

suo sigillo confirmat. Anno 1297. Burgundiæ dux Robertus testamentum condidit, & illius exsecutorem inter alios primo loco recenset Hugonem Eduensem episcopum, charissimum dominum & amicum meum, inquit.

Plurima ecclesiæ suæ contulit beneficia, illam ex propriis ære alieno liberavit, castrum Luceniacum muris ac turribus munivit, domum episcopalem vix non integram construxit, quatuor anniversaria quotannis in quinta *quatuor temporum* feria celebranda fundavit. Fato functus est
1298. anno 1298. 3. cal. Octob. ac sepultus in templo S. Lazari *in medio capitis chori, ad finem graduum*, ut loquitur necrologium.

LXI. Bartholomæus.

Bartholomæus Hugoni successit 1298. Eum ad hanc sedem a se promotum Regi commendat Bonifacius VIII. anno v. sui pontificatus. Anno 1299. synodis Lugdunensi, Matisconensi & Ansanæ interfuit. Eo insuper, defuncto Johanne II. metropolita, Lugdunensis ecclesiæ administrationem obtinuit; se quoque ut administrum gessit
1301. post mortem Henrici de Villars 1301. In archivo Carmelitarum Divionensium exstat diploma au-
1306. tographum anni 1306. de facie Christi Domini in testaceo fragmento divinitus expressa, cum è sacro calice stilla pretiosi sanguinis forte in illud
Ch. LXXIII. col 107. decidisset. Illud inter instrumenta referemus. Me-
1308. moratur an. 1308. in indice thesauri regii chartarum, tanquam procurator Aimari a Valencia comitis de Pembrock, adversus Guillelmum regis cognitorem, in negotio litis ab Aimaro intentatæ Guiardo de la Marche, ratione comitatus Marchiæ.

LXII. Helias.

Helias in locum Bartholomæi evectus adfuit
1311. concilio generali Viennensi anno 1311. ut ex actis illius patet. Pallium accepit a Clemente V. per Matisconensem & Cabilonensem episcopos
1312. 4. cal. Aprilis 1312. Avenioni. Illius fit mentio in litteris Mariæ Burgundiæ, anno 1309. his verbis: *Rogavi etiam & supplicavi ego prædicta Maria reverendo in Christo patri ac domino Heliæ Dei gratia Eduensi episcopo.* Item in emancipatione ejusdem dominæ. Afferunt Sammarthani eum mortalitatem explevisse an. 1325. sed eos falli palam est, incœpit enim *Regalia* a Dominica ante S. Georgium 1323. & permansit usque ad Sabbatum ante S. Laurentium, ex registro Roberti Mignon, apud D. du Fourny.

LXIII. Petrus I.

Bertrandi.

Petrus Bertrandi Annoniaci in tractu Vivariensi natus est, patre Mathæo Bertrandi medico, inquit Franciscus du Chesne, matre Agnete cognomento Imperatrice: sororem habuit Margaritam nuptam Bartholomæo Maletonis de Columbario, qui Bertrandi cognomen, suo abjecto suscepit, quia, ut putat Baluzius, id conventum fuerat pactis matrimonialibus, deinceps quippe omnes ex ea gente solum Bertrandi nomen habuerunt. Ex eo porro matrimonio nepotes habuit Guil-A lelmum Bertrandi castri S. Romani, in diœcesi S. Flori, dominum, Petrum cardinalem Ostiensem, & Guillelmum episcopum Suessionensem. Quidam ipsi fratrem assignant Guillelmum Bertrandi Noviomensem antistitem: quanquam Baluzius sibi constare asserit non ex ea gente hunc, sed ex Normannica prognatum, quam tum illustrabat Robertus Bertrandi dominus de Briquebec Franciæ senescallus seu marescallus, quod duplici probat argumento. Primum inde ducitur, quod in regesto 56. archivi regii Parisiensis, cap. 323. Guillelmus Bertrandi canonicus Belnensis dicitur frater Roberti Bertrandi domini de Briquebec in B tractatu matrimonii ejusdem Roberti inito anno 1318. mense Maio cum Maria filia Henrici de Silvanecto Franciæ buticularii: alterum ducit ex Nangii continuatore ad annum 1330. ubi hoc emendatum scribit: *Dignitatem episcopatus Noviomensis*, quam sibi oblatam acceptare renuerat D. Guillermus de S. Maura Franciæ cancellarius, *dominus Papa contulit Guillelmo fratri Roberti dicti Bertrandi Normanno.*

Juri utrique, pontificio & Cæsareo totum se dedit Petrus noster, & doctoratus lauream Aurelianis obtinuit, ut constat tum ex codice 2672. bibliothecæ Colbertinæ, qui est *de ecclesiastica & C seculari potestate*, ad cujus calcem adnotatur Petrum Bertrandi doctorem Aurelianensem esse illius auctorem; tum ex litteris Philippi regis cognomento Longi datis in nemore Vicennarum die Lunæ in crastinum nativit. B. Johannis Bapt. anno 1319. in quibus inter testes numeratur *Magister P. Bertrandi:* quanquam Franciscus du Chesne ait, doctorem illum apud montem Pessulum fuisse renuntiatum, adstante Bertrando de Bordes Albiensi episcopo postea cardinali, cujus erat concionator & bibliothecarius. Hinc ad præcipuas dignitates gestis ac scriptis sibi gradum fecit. Fuit Aniciensis canonicus & postea decanus; in nu-D merum causarum patronorum adlegitur Parisiis in suprema curia, ubi coram Ludovico X. rege peroravit pro Ludovico Nivern. comite adversus Robertum d'Artois Flandriæ comitatum contendente; inde senatus Parisiensis consiliarius clericus, ac mox in sacrum Regis consistorium adscitus est; functus item munere cancellarii Johannæ Francorum reginæ & Burgundionum comitissæ, ac illius testamenti codicillorum exsecutor cum Thoma de Sabaudia, Petro de Palude, & Nicolao de Lira Minorum in Burgundia provinciali constituitur. Episcopatu primo Nivernensi donatur, quo titulo an. 1320. sacra unctione delibutus est E in templo S. Germani Autissiodor. Parisiis ab episcopis Aurelianensi & Carnotensi, deinde Augustodunensis præsul ac tandem cardinalis evasit.

Episcopatum Eduensem post Eliam obtinuit, at quo definite anno non omnino certum; non ante 1319. Eo quippe in mox laudatis Philippi regis litteris magister P. Bertrandi nude vocatur, episcopus, si fuisset, profecto nuncupandus: non post 1323. siquidem in probationibus historiæ Delphinatus pag. 195. cap. 1. Petrus Eduensis episcopus testis legitur *super constitutione dotis ac solemnisatione nuptiarum Guigonis Dalphini &*

ANNI CHRISTI 1323. 1327.

Isabellæ Franciæ anno 1323. die Martis post A *festum Pentecostes*. Philippus Corbiniacensis abbas benedicendus obedientiam, salvo ordinis jure, ei professus est anno 1327.

Gravissima his temporibus inter judices ecclesiasticos & seculares orta est controversia. Hinc & inde de gravaminibus illatis, de jurisdictionis invasione, de jurium occupatione latæ querelæ, atque ex his, jurgia, scandala, seditiones, quæ ut exstinguerentur, a Philippo Valesio rege scriptæ ad episcopos epistolæ, (quarum exemplum a Labbeo relatum, ad Petrum nostrum missum est) quibus illis dabat in mandatis ut Parisiis adessent ad diem octa-
1329. vam festi S. Andreæ an. 1329. ut cum ipsis ac cum B baronibus suis finem, seu modum aliquem jurgiis imponeret. Constituta die coram Rege, omnique aula Petrus de Cugneriis miles, Regi a consiliis, & regius advocatus, pluribus invectus est in clerum ejusque continuas, ut aiebat, usurpationes, ac tandem hoc præcipue postulavit, spiritualia a temporalibus esse distinguenda, illa ad prælatos, hæc ad Regem & barones pertinere: prælatos spiritualibus contentos esse debere, ac temporalia Regi permittere. Tempus deliberandi postularunt antistites, concessum ad diem Veneris sequentis: interea duos ex se se eligunt, Rogerium Senonensem electum & Petrum Augustodunensem, qui C Cugnerii momenta convellerent. Egit primo Rogerius apud Vicennas. Deinde die 22. Dec. subsequente Petrus noster dixit in palatio Regis Parisiis, & sexaginta articulis a Cugnerio objectis sigillatim respondit. Hujus suæ responsionis testis est in lectura super sextum librum decretalium Clementis V. & Johannis XXII. quam composuit sub Benedicto XII. ubi notat se decrevisse scribere de potestate temporali & spirituali, quibus regitur populus *ut si in posterum*, inquit, *aliqua altercatio oriatur, sicut temporibus meis, dum eram episcopus Æduensis, orta fuit in regno Franciæ possit veritas clarius apparere*. Deinde D in fine operis addit: *Istas rationes proposui ego coram domino rege Philippo qui nunc est, in illa prosecutione quam habuit ecclesia Gallicana, quæ per Dei gratiam fuit sopita sine scandalo.* Mirum quot laudes, quantos plausus, acclamationes a clero & populo exceperint hi duo oratores; quot econtra vituperationibus, cachinnis, injuriis ac indignis modis exceptus fuerit regius advocatus, quo jure, quave injuria, judicent alii. Sane utrinque male peroratum, ecclesiæ causam hinc & inde perperam tum impugnatam, tum defensam fuisse pronuntiat vir doctissimus D. Fleuri historiæ ecclesiasticæ scriptor novissimus, quia utrobique E non mediocris regnabat quæstionis inscitia, & falsa pro veris assumebantur principia. Ut ut est, palmam præripere visi sunt antistites, tantaque vi peroravit Petrus noster, ut in reportatæ victoriæ præmium, stemmate liliorum Franciæ Rex scutum ejus ornaverit, uti testibus Sammarthanis, habet MS. codex in quo ejus oratio recensetur. Sane sua ecclesiæ jura tunc temporis integra permanserunt; imo Regem secundum ecclesiasticos pronuntiasse infertur vulgo ex Papæ litteris ad ipsum hanc in rem scriptis, quas videre est apud Ordericum Raynaldum ad hunc annum.

Anno 1331. feria VI. quatuor temporum Decembris Johannes papa XXII. *fecit cardinalem dominum Petrum tunc Æduensem, & nullum alium illa vice, nec postea*, inquit tertia illius pontificis vita. Idque interventu ac precibus Regis & Reginæ, ut patet ex datis litteris tum ad ipsum XIII. calendas Januarii, tum ad protectores ejus, quibus ipsos voti compotes factos gratulatur. Titulum habuit S. Clementis, & ut a nepote postea ad eamdem dignitatem evecto distingueretur, dictus est *Petrus cardinalis senior*, & cardinalis Eduensis, quanquam iisdem litteris quibus Romana purpura decoratus est, ab Eduensis ecclesiæ onere simul exsolutus sit, & incœperit *Regalia* a 19. Decembr. anni 1331. usque ad nonam Februarii sequentis. Eodem anno Jana seu Johanna Franciæ regina, comitissa Atrebatensis & Burgundiæ Palatina, ei, ac Nicolao de Lira, &c. commendavit fundationem collegii Parisiensis, vulgo dicti *de Burgundia*, quam ipsa fundaverat, sed morte interveniente perficere non potuit. Anno 1334. die III. Decembris interfuit solemni declarationi, quam Johannes XXII. papa morti proximus edidit circa opinionem de visione beatifica ad ultimum judicium non differenda. An. 1337. domum suam prope S. Andræam de Arcubus in collegium convertit, quod suo nomine, *collegium cardinalis Bertrandi*, aut *Æduense* dictum est; & reditibus auxit an. 1343. in alimentum 15. scholarium partim philosophiæ, partim theologiæ, partim juri canonico operam navantium, è diœcesi Viennensi, aut Aniciensi, aut Claromontensi. Quo eodem anno nepos ejus Petrus Bertrandi Atrebatensis episcopus in numerum purpuratorum adlectus est a Clemente VI. & titulo S. Suzannæ decoratus non suorum duntaxat, sed & patrui meritorum intuitu, & Reginæ Franciæ sollicitationibus. Sic enim Pontifex in collatione prævia. *Secunda causa de promotione istius Atrebatensis, est ex parte avunculi sui, qui pro nunc patenter & certe bene promeruit habere nepotem cardinalem; si esset præsens non diceremus, nunc istud collegium multum honoratur ex sua præsentia, propter suam experientiam, prudentiam, scientiam & vitam.* Anno 1340. condidit monasterium Montis-alti prope Villam-novam Avenionensis diœc. An. 1341. Julii 29. Guigo de S. Germano Casinensis episcopus, olim canonicus Aniciensis, sic in suo testamento scribit: *Confiteor me teneri ex causa veri & puri mutui reverendissimo patri & domino meo Petro titulo S. Clementis presbytero cardinali in centum florenis auri de Florentia.* Anno 1347. permittente Clemente VI. in castro Annoniaci originis suæ loco & fundo proprio monasterium monialium sanctæ Claræ ædificavit & fundavit: prius ibidem ptochotrophium exstruxerat & dotaverat sub titulo *Nostræ Dominæ Bellæ*, ad recipiendos peregrinos ac milites, qui Jerosolymam peterent, aut inde redirent. Eum cum aliis quibusdam cardinalibus in carcerem eodem anno conjectum fuisse refert Vadingus, & se id in regesto Clementis papæ invenisse pronuntiat, ubi & vidit instrumenta legationis Pastori de Sarescuderio Ebredunensi

ANNI CHRISTI 1331.

ANNI CHRISTI

archiepiscopo & Guillelmo Carnotensi præsuli commissæ ad Philippum Galliæ regem pro sollicitanda libertate Petri cardinalis tituli S. Clementis, aliorumque purpuratorum, & eorum familiarium, qui omnes in custodia tenebantur. Quod & ut certum refert Spondanus. Negat tamen Baluzius hoc præcipue fundamento, quod prædictam legationem referat Ordericus Raynaldus an. 1347. §. 24. nulla carceris cardinalium facta mentione, nusquam pro eo quo erga Francos affectus erat animo, omissurus, si quid istius modi reperisset in regesto Clementis: unde suspicatur Vadingum, quamvis eruditissimum & optimæ fidei scriptorem, hîc hallucinatum, & historiam alterius cujuspiam loci & temporis per incogitantiam huc transtulisse. Obiit Petrus noster an. 1348. die 23. Julii, ut ex libro obligationum scribit Contelorius. In veteri vero inscriptione collegii Eduensis adnotatur decessisse in prioratu Montis-alti 24. Junii 1349. Plura scripsit, *Evangelium & Apostolicum imperium* adversus Bavarorum sectam. *Responsorum libros plures. De origine jurisdictionis*, seu, *de duabus potestatibus, temporali nempe & spirituali. Orationes multas. Librum adversus Petrum de Cugneriis. Plures tomos in decretum.* Duo volumina *in VI. Decretalium.* Quæ omnia conservabantur in suo collegio, sed inde furto ablata sunt anno 1575. nec tamen periere saltem omnia.

D'ARCY.

LXIV. JOHANNES I.

Johannes de Arceis primum episcopus & comes Mimatensis, ad sedem Eduensem an. 1331. sub finem Decembris vacantem per Petri Bertrandi promotionem ad cardinalatus dignitatem tran-
1332. slatus est a Johanne XXII. papa, & quidem absens, ut opinatur Baluzius, eo quod promissio de solvendis communibus servitiis cameræ Papæ & collegio cardinalium exacta sit ab Alberto electo Mimatensi die 23. Decembris, Johannes autem de Arceis eam fecerit die tantum undecima Januarii anni sequentis: quod non nisi Johannis absentiæ tribui posse videtur. Fuit vir vitæ sanctitate adeo conspicuus, ut Buriensis comes ad eum pro uxoris suæ violenta febri oppressæ levamine confugerit, nec spes illum fefellit, adhibitis quippe ab episcopo oratione & aquæ lustralis subsidio incolumis evasit. Solemnem in urbem ingressum
1333. fecit anno duntaxat 1333. receptus a Theobaldo de Sinemuro decano, quo eodem anno ei fidelitatem juravit Guido de Frolesio Flaviniacensis abbas, & ejus frater dominus de Molinot hominium præstitit. Lugdunensem metropolim anno 1346. jure *Regaliæ*, post obitum Henrici de Villars administrasse asserit Saunier, qui & addit villicos ei prædiorum redditus dare jussos fuisse a decano & capitulo, quod falsum asserunt Sammarthani & merito, nulli enim ex Villariis archiepiscopis id convenire potest, uti historiam ecclesiæ Lugdunensis legenti patebit: sed & notant iidem Sammarthani Johannem nostrum ex hac vita migrasse ante eum annum, de quo in Lingonensibus episcopis sententiam feremus: ad eam quippe ecclesiam ab Eduensi translatus est.

A Sic de eo Eduense necrologium nonis Septembris: *Hic fit anniversarium bonæ memoriæ R. patris Johannis de Arceio quondam episcopi Eduensis, & postmodum Lingonensis.*

ANNI CHRISTI

D'AUXONNE.

LXV. GUILLELMUS.

Guillelmus d'Auxone, de quo in Cameracensibus episcopis, ab ea ecclesia translatus est ad Eduensem. De eo necrologium Eduense: *Tertio calendas Aprilis obiit bonæ memoriæ R. P. D. Guillelmus de Auxonia quondam episcopus Eduensis, jacet juxta Aquarium, ante horologium S. Lazari.* Ipse cum Hugone de Pomarco in diœcesi B Eduensi nato, Lingonensi episcopo, & Hugone de Arceio Remensi archiepiscopo fundavit collegium *Cameracense* seu *trium episcoporum* nuncupatum, ac domum suam è regione S. Johannis Lateranensis sitam, quam Parisiis acquisierat, ad illud concessit: verum fundationis exsecutionem morte præventus non vidit, idque præstiterunt procuratores, seu eorum testamenti exsecutores anno 1348. a quibus collegii leges conditæ sunt eodem anno & a Johanne cardinali episcopo Prænestino apostolicæ sedis legato approbatæ 9. Julii 1379. Jubetur porro ut ad collegium admissi studentes ex parte Hugonis de Pomarco è C diœcesi Eduensi assumantur; ex parte vero Guillelmi nostri, ex ejus natali solo, seu ex Avesniensi tractu diœcesis Cameracensis.

DE LA CHAUME.

LXVI. GUIDO II.

Guidonem de Calma confirmatum Eduensem episcopum Regi a Clemente VI. reperimus commendatum, pontificatus anno III. Christi 1345. Ei Odo Burgundiæ dux hominium exhibuit de terris, quas tenebat ab ecclesia Eduensi 21. Mart. 1347. præsentibus Cabilonensi episcopo, abbate S. Stephani Divionensis & Gaufrido de Blascio. *Cum fructus reditus & proventus* D *qui ad decanum pertinent tam tenues sint & exiles, ut ad onera quæ pro statu tenendo & honores ecclesiæ conservando erant supportanda non sufficerent, Guido Eduorum episcopus parochialem ecclesiam de Sampigneio cum suis juribus & proventibus universis præfato decanatui auctoritate ordinaria univit & perpetuo uniendam duxit an. 1350.* 1350.
venerabilium canonicorum consensu, ad quos jus patronatus dictæ ecclesiæ pertinebat, salva tamen & reservata fructuum, redituum & proventuum..... congrua portione pro vicario perpetuo, qui curam animarum exerceat. Ita scribitur in charta, quæ penes nos est. Habemus insuper ejusdem episcopi Ch. LXXIV; col. 108.
E hanc in rem diploma iisdem pene verbis conceptum: *Guido permissione Divina episcopus Eduensis........ honorem & statum decanatus tenemur augere, cum major dignitas, post episcopalem, existat....* Idcirco *parochialem ecclesiam de Sempigneio.....præfato decanatui auctoritate nostra ordinaria unimus voluntate & consensu....* capituli nostri. Rogatus *per nobilem & discretum virum dominum Johannem de Borbonio decanum Eduensem*, vicarium perpetuum in eodem curionatu creat, eique portionem congruam assignat. *Acta fuerunt hæc apud Lucenaium castrum nostrum*

Veneris

ANNI CHRISTI

Veneris post festum B. Andreæ apostoli, die tertia A *mensis Decembris anno Domini 1350. præsentibus D. Johanne Borbonio memorato decano*, &c.

Obiit Guido x. calendas Julii ex charta capituli Carthusiæ. In Martyrologio Belnensi dicitur *vir bonæ memoriæ* qui dedit Deo & B. Mariæ Belnensi x. libras Divionenses percipiendas in censu ecclesiæ de Pomarco. Anniversarium suum in ecclesia cathedrali fundavit.

DE THUREY.

LXVII. GUILLELMUS II.

Guillelmus de Thureio, de quo pluribus in archiepiscopis Lugdunensibus egimus, fuit pri-
1351. mum Augustodunensis episcopus an. 1351. & B
in hac ecclesia solemni pompa receptus an. 1356. mense Octobri, quo eodem anno prioratum de Sarigny mensæ abbatis sancti Sequani univit. A Raimundo suo in Lugdunensi sede decessore epi-
1358. stolam accepit an. 1358. qua mandabat ut in eos suæ diœcesis inquireret qui ea tributa quæ Johanni Francorum regi permiserat Innocentius VI. solvere detrectarent. Sedebat adhuc an. 1359. deinde translatus est ad thronum Lugdunensem.

DE MAUBERNARD.

LXVIII. REGINALDUS.

Reginaldus natione Gallus erat, ut patet ex necrologio Eduensi infra referendo, & cogno- C
men habuit de Maubernard. Fuit primo Innocentii VI. thesaurarius, a quo deinde factus est episcopus Palentiæ in Hispania, deinde Ulisipponensis antistes: de eo sub his titulis agunt Ægidius Gonçales de Avila in Theatro ecclesiastico ecclesiarum Hispaniæ, tom. 2. pag. 161. & Rodericus a Cunha in historia ecclesiæ Ulisipponensis, fol. 256. verso; sed primus quo præcise anno primæ sedis designatus fuerit episcopus non notat, asseritque tantum ecclesiam Palentinam rexisse anno 1356. Verum uno aut altero prius ad eam evectum fuisse in ejus decessore significat, cum hunc asserit ad ecclesiam Toletanam transla- D
tum fuisse anno 1354. Rodericus ejus initium in Ulisipponensi cathedra alligat anno 1356. & probat ex illius ecclesiæ calendario, & ex eo quod decessor Theobaldus è vivis excesserat 28. Maii illius anni, tum ex eo denique quod 25. Octobris ejusdem anni suum jam vicarium generalem habebat Ulisypponæ Astorgum de Albimarco. Notat eum a Rege *Dom Pedro* licentiam obtinuisse domos in urbe sibi comparandi pretio ducentorum florenorum ad anniversarii fundationem 23. Jul. 1358. vixque in sua utraque hac ecclesia moratum fuisse. Ex hac denique sede 25. Augusti hujus anni ad sedem Augustodunensem, quam E
male nuncupat Avenionensem, a Pontifice traducitur; quo circiter tempore Johanni Regi & Carolo ejus filio fidei sacramentum dixit.

De illo vix quicquam suppeditant specialia episcopatus monumenta; nonnulla subministrant Innocentii VI. epistolæ a Martennio nostro relatæ tom. 2. Veter. monum. In prima, pag. 874. quæ est ad archiepiscopum Lugdunensem, Reginaldum episcopum Æduensem thesaurarium suum vocat. In secunda, cum a prædonibus incendio pene consumta fuisset urbs Sede-locum, petierat a pontifice, ut & sibi & eidem villæ ac ecclesiæ super hoc providere de benignitate apostolica dignaretur: respondet Innocentius his verbis: tuis supplicationibus inclinati, tibi do- Pag. 937.
nandi libere ac vendendi incolis villæ præfatæ de nemoribus ecclesiæ de pretio de quo tibi videtur ut incolæ remanere in dicta villa, & habitationes in ea reparare valeant, juramento per te præstito de non alienandis bonis ecclesiæ nequaquam obstante, plenam auctoritate præsentium concedimus facultatem. In tertia data anno pontificatus IX. Christi 1361. VIII. idus Junii, 1361.
Johannem Ferdinandum de Heredia absolvit a Pag. 995.
quatuordecim millibus & quingentis florenis auri, quos Reginaldus episcopus Æduensis thesaurarius noster, inquit, de pecuniis cameræ de mandato nostro manualiter tradiderat. In quarta ad Ægidium Vicentinum episcopum; & in quinta ad Carolum Imperatorem, eum commemorat. Paulo post è vivis ereptus est in curia Romana eodem anno nono Papæ; scribit enim in quinta ad Petrum de Cuysiaco S. Justi Lugdunensis ca- Pag. 1013.
nonicum, jubens ut bonæ memoriæ Reginaldi episcopi Æduensis, qui die datæ præsentium in Romana curia diem suum clausit, bona quæ haberet, vel ad eum pertinerent quomodolibet tempore suæ mortis, sibi eo adhuc in humanis agente reservata, exigat & reservet. Data est hæc epistola XII. calend. Augusti.

DAVID; alias PAUTEIX.

LXIX. GAUDEFRIDUS.

Godefridus, seu Gaufridus David, *alias* Pauteix Reginaldi ex sorore nepos, avunculo successit, ex canonico Eduensis episcopus anno 1361. quo 1361.
Castellanas ditiones Glennæ & Flaviniaci pro terris de Grosne & de Lucenay cum Johanne Francorum rege commutavit. Lugdunensem ecclesiam rexit post obitum Guillelmi de Thureio archiepiscopi an. 1365. Controversiam habuit 1365.
cum duce Burgundiæ an. 1372. pro testamen- 1372.
torum codicillis sigillo ducis aut episcopi subsignandis, ut docent acta curiæ Parisiensis. Peronne de Lée dominus de Montelon hominium ei præstitit pro nemore domui suæ adjacente an. 1377. 1377.
Quo eodem anno litigavit cum Philippo Audaci de protectione & *advocatia* parthenonis Andochiani, ex regestis cameræ computorum Divionensium. Ejus tempore Augustodunense capitulum trium cardinalium societate cohonestatum est, Anduini scilicet sub titulo S. Marcelli, archidiaconi; cardinalis Vercellensis item archidiaconi; & cardinalis de Cluniaco Avalonensis etiam archidiaconi.

De eo hæc leguntur in Eduensi necrologio: XII. calendas Februarii in festo B. Vincentii obiit bonæ memoriæ Gaufridus Davidis, pro cujus, & bonæ memoriæ D. Reginaldi Malbernardi ejus prædecessoris & avunculi, & domini Papæ thesaurarii anniversariis in ecclesia Eduensi perpetuo celebrandis idem Gaufridus in testamento suo legavit domino decano & capitulo Eduensi novem bichetos frumenti, novem avenæ ad mensuram de Lucenaio episcopi, & quoscumque alios reditus & possessiones ejus nomine & pro ipsis

ANNI CHRISTI

acquisitos a D. Guillelmo de Marchia milite & ejus uxore, ut in litteris acquisitionis hujusmodi, quas dictus Gaufridus penes se habet, plenius continetur. Et quia prædicti reditus non sufficiebant pro dictis anniversariis faciendis, Gaufridus canonicus dictæ ecclesiæ, nepos & exsecutor dicti Gaufridi episcopi, tradidit & realiter assignavit eisdem dominis decano & capitulo unam capellam rubram, munitam de duabus cappis, tunica, dalmatica, casula, paramento cathedræ & sandalibus pro episcopo, tunica & dalmatica pro diacono & subdiacono, albis, zonis, amictis, stolis; & ulterius promisit exinde eisdem. . . . . . . 120. francos boni auri & ponderis.

De Barriere.

LXX. Petrus II.

Petrus de Bareria, seu de Vareriis ut in nonnullis tabulis apud Sammarthanos legitur, quem tamen de Mirapisce* cognominat Nangii continuator, fuit primo legum doctor, ut ipse se vocat in capite tractatus de schismate adversus Johannem de Lignano: postea ad sedem Augustodunensem evectus est anno 1377. quo 23. Decembris solemnem ingressum fecit, receptus ab Oliverio de Martrolio decano. Anno sequenti a Bartholomæo de Prinhano papa Urbano VI. nuncupato cardinalis creatus est, sed tantum honorem ab eo detrectavit accipere, quem nec libere nec canonice electum fuisse censebat: admisit autem delatum die 18. Dec. a Clemente VII. quem ut verum papam agnoscebat. Pileo donatus est Parisiis die quarta Maii a Johanne de Crosso cardinali Lemovicensi, adstantibus Rege, duobus aliis cardinalibus, &c. Hæc omnia refert Nangii continuator, totque Barrerium laudibus effert, ut ejus verba referre operæ pretium duxerim.[a] Exinde profectus est Avenionem, quo advenit die tertia Octobris ut annotatur in libro obligationum, ibique insignitur titulo sanctorum Marcellini & Petri, quanquam vulgo dictus est cardinalis Eduensis.

* Mirepoix.

1377.

Diuturnam cum suo capitulo de immunitate, aliisque ejus privilegiis controversiam habuit, sed tandem hoc ipso anno 1378. seu potius 1379. ineunte pacifice terminata est, facta transactione qua canonicis sua privilegia conservantur. Ea porro transactio primum a Johanne Prænestino episcopo, Clementis in Francia legato, deinde ab ipso Clemente anno secundo pontificatus, tertio nonas Martias confirmata est. E vita migravit Avenioni Idibus Junii 1383. ac ibidem in ecclesia cathedrali sepulturæ mandatus est. Uti jam monuimus, scripsit tractatum de schismate adversum Johannem de Lignano pro Clemente contra Urbanum. Qui tractatus exstat in bibl. Colbertina, codice 812. & 814. & in San-Victorina, codice 842. ex quo typis mandatus est in tom. 4. hist.

1378.

[a] *Il nomma* (loquitur de Urbano VI.) *cardinal, l'evesque qui se nommoit de Mirepoix, & qui est ut evesque d'Ostun, lequel ne l'accepta pas. . . . . & depuis le pape Clement fit ledit evesque d'Ostun cardinal, lequel l'accepta. Et en verité c'estoit des bons clercs que l'on sçût en la Chrestienté, lequel avoit fait grande diligence de sçavoir & enquerir comment ledit Barthelemi avoit esté esleu: & quand il avoit sçû la verité, il avoit refusé le chapel rouge de luy, & depuis le prinst dudit pape Clement. . . . . si estoit grande approbation du fait dudit pape Clement, consideré le grand clergié & souffisance dudit cardinal.*

A universit. Paris. pag. 529. Quo tempore Augustodunensem regebat ecclesiam, trium purpuratorum consortio cohonestabatur canonicorum collegium, in illud enim adlecti erant Johannes de Nova-Castello canonicus, ut & Nicolaus de Cusa, cum uno ex his, quos supra recensuimus.

De Vienne.

LXXI. Guillelmus III.

Guillelmus a Vienna è nobilissima stirpe oriundus, quæ originem trahebat a Philippo domino d'Antigni, de Pagni, & de Sainte-Croix, qui vivebat an. 1180. & cujus filius Hugo donum fecit abbatiæ Cisterciensi anno 1208. Natus est patre
B Guillelmo de Vienne domino de Rollans & de Bettencourt, matre Claudia domina de Chandenay, fratrem habuit Johannem a Vienna Franciæ Thalassiarcham. In quibusdam Rothomagensis ecclesiæ codicibus manu exaratis notatur, ejus familiam gente Normannicam prope Bajocas eo tempore constitisse. Verum quo id pacto asseri possit non video: Burgundicam enim fuisse constanter asserunt quotquot de ea mentionem fecerunt, indicant prædia omnia quæ possedit, affinitates quas ante & post Guillelmum nostrum contraxit, munia ac dignitates quibus functus est, indicant & nostri præsulis initia, fuit enim primo
C ut videtur monachus Benedictinus, deinde abbas S. Sequani Lingonensis diœcesis, cui plurima beneficia vivens contulit, & moriens suo testamento legavit. Augustodunensis antistes renuntiatur an. 1379. 25. Junii ex libro obligationum Vaticani. Eo titulo cum duce Burgundiæ pro juribus suis diu concertavit, sed tandem anno 1382. jurgia omnia pacifica concordia, si non omnino sublata, saltem sopita sunt. Primum illorum caput, hoc erat. Cum Divionis ballivus, aliique quemdam nomine Maillezais trudissent in carcerem, denuntiati sunt anathemati subjecti, quod in clericum manus injicere præsumsissent; reponebant
D ducis ministri virum illum matrimonio junctum esse, & nullam cum captus fuerat tonsuram habuisse, sicque cleri privilegio frui non potuisse; circa quod spondet episcopus, se, quidquid ab officiali contra prædictos ministros attentatum fuerat, revocaturum & nullum esse declaraturum. Secundum: defuncta Margarita de Montaigu S. Andochii Augustodunensis abbatissa, in ejus locum a majori sanctimonialium parte, electa Alis de S. Franchemer, se suumque monasterium ac ejus bona custodienda tradiderat duci ejusque Ballivo Augustodunensi, ac in hujus rei signum Burgundiæ scutum ad valvas apposuerat:
E at officialis aliique episcopi ministri hæc omnia violarant, monasterii portas effregerant, suæque ac Regis custodiæ illud commiserant: Respondebat antistes palam esse parthenonem sub episcoporum custodia semper fuisse. Conventum est tres illas custodias, absque ullius partis dispendio seu præjudicio tollendas, monasteriumque electæ abbatissæ omnino permittendum ad diem usque Nativitatis Domini, eoque temporis intervallo juris utriusque partis a nominatis judicibus inquisitio facienda decernitur, ut ea lis terminari queat. Sunt & alia hujusmodi capita, quorum quædam sibi

ANNI CHRISTI

viciſſim condonant dux & antiſtes, alia maturiori judicio reſervantur. Hæc porro omnia dato publico inſtrumento hoc eodem anno uterque comprobat. Fuit poſtea Guillelmus tranſlatus ad ſedem Bellovacenſem, & inde ad Rothomagenſem, ubi, quæ de eo ſuperſunt referemus.

DE TOULON.

LXXII. Nicolaus.

Nicolaus, a loco Caroleſii in quo ortus eſt, de Toulon cognominatus, obſcuro genere natus, in eccleſia Auguſtodunenſi educatus eſt, in eaque primum capellanus an. 1362. dehinc canonicus 1365. poſtea præcentor; tum, fama creſcente conſiliarius in parlamento, ac Burgundiæ cancellarius, tandem Conſtantienſis in Normannia,
1386. & exhinc Auguſtodunenſis epiſcopus an. 1386. vir fuit ſcientia & pietate percelebris. Ei Philippus Audax Burgundiæ dux clientelarem fidem
1390. juravit Divioni 3. Aprilis 1390. de quibuſdam prædiis in Eduenſi diœceſi conſtitutis. Ei quoque ſacramentum exhibuit Guido de Arciaco cum reciperetur ad officium prætoris ſeu ballivi Auguſtodunenſis. Ejus tempore 1386. collegialis eccleſia S. Mariæ Molinenſis Boiorum, a Ludovico Borbonio duce fundata eſt, conſtitutis ibi duodecim canonicis & decano, inſtante Mauritio Nivernenſi pontifice. Anno 1394. ſeu 1395. fuit unus ex epiſcopis juſſu Regis Pariſiis congregatis, qui illi horrendo ſchiſmati terminando, viam ceſſionis Paparum, breviorem & expeditiorem eſſe propugnarunt. E vivis ereptus eſt anno 1400. tumulatus ſub monumento cupreo in capella, quam condiderat in eccleſia S. Lazari, cum hoc epitaphio; *Hic jacet quondam bonæ memoriæ dominus Nicolaus de Tolonio quondam Conſtantienſis, & deinde Æduenſis epiſcopus, cujus anima requieſcat in pace, amen. Qui obiit die XX. menſis Decembris anno Domini 1400.*

Hîc annotandum quod reperimus in camera computorum Divion. in capſula partitionum, faſciculo 1. cap. 20. & 21. epiſtolam ſcilicet Beatricis viduæ Hugonis Burgundiæ de commutatione Caſtellionis, in qua ſic legitur: *Et avons requis que honourable pere en J. C. Hugue par la grace de Dieu eveſque d'Oſtun qu'il mette ſon ſeaul. Donné a Mahule ſoʒ Vergé, le Samedis après l'octave de la S.t Martin d'hyver, l'an de grace 1394.* Quis ille Hugo! an noſter Nicolaus, qui utrumque nomen geſſerit! an male lectum, & confuſum H. pro N. ut in antiquis monumentis fieri facillimum eſſe nemo ignorat? certe eo tempore, quo conſignatur inſtrumentum, non alius quam Nicolaus Eduenſem eccleſiam rexit.

DE GRANCÉ.

LXXIII. Milo.

Milo de Granceio perilluſtri genere ortus patrem habuit Guillelmum, matrem Johannam de Arceiis, ut eſt in Belnenſi martyrologio: decanus Auguſtodunenſis anno 1394. inde electus a capitulo 14. Febr. anno 1400. ſecundum veterem anni inchoandi modum, 1401. ſecundum præſentem, a Philippo de Tureio confirmatur eodem anno 23. Martii, ſolemni ritu exceptus in eccleſia cathedrali prima Auguſti. Neſcio quo A pacto in concilio Piſano, Spicil. tom. VI. pag. 352. memoratur Jacobus Eduenſis, & poſtea pag. 363. nominatur *Milo Eduenſis* inter eos qui ad illud *ſuos ambaſſiatores & procuratores* miſerunt. Mendum eſt in prima citatione. Eo ſedente unita fuit eccleſia de Pernaco eccleſiæ Belnenſi, & baſilica S. Johannis de Crypta, quæ jacet ſub antiqua S. Nazarii cathedrali, decanatui Eduenſi, Gaufrido de Thuiſiaco decano. Habuit adminiſtrationem primæ ſedis Lugdunenſis per obitum Philippi de Thureio, anno 1413. Vivere deſiit 27. Septembris 1414. ſepultus juxta ſedem pauperum in ingreſſu templi. Proepiſcopum habuit Antonium B Buiſſon Carmelitam, Theologiæ doctorem, Bethleemitanum epiſcopum, qui an. 1406. Cabilonenſium Carmelitarum, permittente Johanne de la Coſte epiſc. Cabilon. eccleſiam conſecravit.

DE GRANCÉ.

LXXIV. Ferricus.

Ferricus ſeu Federicus de Grancé, Milonis nepos, in decretis licentiatus, ex archidiacono Eduenſi & priore S. Saturnini de nemore electus eſt antiſtes 14. Januarii 1414. (pro noſtro computandi modo 1415.) Confirmavit Hu- 1415.
gonem d'Orges electum Cabilonenſem epiſcopum 1416. ſede Lugdunenſi vacante, quam C tunc adminiſtrabat. Sub ejus pontificatu Clariſſæ Molinis anno 1421. fundantur a Maria Bitu- 1421.
ricenſi Johannis Borbonii ducis uxore. Obiit 2. Aug. 1436. in caſtro de Thorſcio. Jacet Sede- 1436.
loci in eccleſia S. Andochii.

ROLIN.

LXXV. Johannes II.

Johannes Rolin cardinalis Eduenſis ſeu Burgundiæ, tituli ſancti Stephani in Cœlio monte, Auguſtoduni natus eſt, patrem habuit Nicolaum Philippi Burgundiæ ducis cancellarium, fundatorem magnificentiſſimi ptochotrophii Belnenſis anno 1433. & collegiatæ ædis B. Mariæ apud D Eduam, inſtitutis ibidem 12. canonicis una cum præpoſito & 24. capellanis (quanquam non ab ipſo, ſed ab ejus filio Johannis fratre conditam affirmat Perry.) Matre prognatus eſt Johanna de la Landes prima Nicolai uxore. Johannes poſt egregiam in ſtudiis navatam operam, ſacris addictus, legum ac decretorum doctor renuntiatus eſt, protonotarius apoſtolicus, abbas commendatarius & perpetuus adminiſtrator monaſterii ſancti Martini Auguſtod. prior S. Marcelli Cabilonenſis cujus capſam reſtituit, Eduenſis archidiaconus, Ludovico Delphino, poſtea Regi hujus nominis XI. a confeſſionibus, tandem ex epiſcopo Cabi- E lonenſi tranſlatus eſt ad hanc ſedem 1436. menſe Octobri, cui ſacerdotio ſumma cum laude præfuit annis 47.

Mirum quanta fuerit in ſuam, aliaſque eccleſias ipſius liberalitas. Templum majus Eduenſe incendio conſumtum renovavit & munificentiſſime ornavit, campanam majorem dono dedit, æreas columnas ad majus altare, & aquilam in choro erexit. Feſtum S. Lazari in ſancta capella Divionenſi fundavit, ubi ejus memoriæ ſignum viſitur. Multa etiam bona contulit eccleſiæ ſanctæ Genovefæ Pariſiis, uti notat illius abbatiæ calen-

ANNI CHRISTI

darium: construxit & capitulum Carmelitarum A plateæ Maubertinæ, ubi conspicitur hoc ejus symbolum, *Deum time*. Lugdunensem ecclesiam jure (ut aiunt) *Regaliæ* post obitum Amedei de Talaru
1443. an. 1443. administravit per Bartholomæum du Fresne suum generalem vicarium. In sua cathedrali ecclesia festum omnium Sanctorum Eduensium episcoporum quotannis die Dominica post festum sancti Dionysii celebrandum instituit. Virtutibus ac meritis clarus pallio donatus est, &, purpuræ Romanæ decorem a Nicolao V. pontifice die
1449. 13. Januarii anno 1449. obtinuit deprecante Philippo Burgundiæ duce. Idem Nicolaus pontificatus anno octavo, Oloronensi antistiti ac officialibus Eduensi & Cabilonensi mandat ut iis quos Johannes cardinalis S. Stephani in Cœliomonte ad visitanda monasteria & ecclesias sui juris committeret, procurationes solvi curarent.
1457. Anno 1457. perstringitur a Calixto III. papa, quod Antonio quæstore pontificio ad pendendas decimas urgente, ad Pontificem appellasset, imo & concilium futurum, si in exigendis decimis ille institeret. Tandem morti debitum exsolvit Autissiodori, Parisiis ad sua rediens, x. calendas Julias anno 1483. Inde translatus est Augustodunum, ab omni clero extra urbem magno apparatu exceptus, ac maxima pompa tumulatus ad latus sinistrum principis aræ cum hoc epitaphio:

Hic subtus jacet cadaver domini
Johannis Rolin titulo sancti Stephani cardinalis, & hujus sanctæ ecclesiæ episcopi, cui præsedit per annos 47.
Anima ejus, requiescat in pace.

De eo sic Necrologium S. Dionysii de Vergiaco: *III. nonas Augusti anniversarium Reverendi in Christo patris & Domini domini Johannis Rolini cardinalis & episcopi Eduensis, qui dedit huic ecclesiæ sexaginta libras Turonenses pro dicto anniversario, in quo capitulum tenetur distribuere tres francos.* Hujus vicarius in spiritualibus fuit Bartholomæus de Fraxino; officialis, Ferricus de Cluniaco apud Eduos ortus, postea episcopus Tornacensis, ac tandem cardinalis; suffraganeus vero seu propontifex, Antonius Buisso episcopus Bethleemitanus. Alterum ei suffraganeum assignat Saunier episcopum d'Avennes, quem in ejus funere unam missam celebrasse asserit; quod quo pacto cum sequentibus conciliari possit, non video.

Circa ejus successorem non mediocris oritur difficultas. In schedis reperio Philibertum cardinalem tituli Sanctorum Johannis & Pauli episcopum Eduensem designatum fuisse a Sixto IV. papa xv. calendas Augusti an. 1483. Scribunt Sammarthani fratres in schedis anni 1483. iterum reperiri Olivarium de Vienne episcopum Eduensem, forte tantum designatum: Imo du Fourny in Franciæ thalassiarchis hæc habet: Olivarius filius Guillelmi de Vienne de Montbis, &c. ex Beatrice de Cusance canonicus & comes Lugdunensis penultima die Julii 1483. postea episcopus Eduensis. Addunt in actis consistorialibus Vaticani recenseri an. 1486. die 18. Sept. Johannem cardinalem Andegavensem electum Eduensem per obitum Philiberti supra memorati. Denique scribit Saunier Carolum Borbonium cardinalem, & Matisconensem episcopum cathedram etiam Eduensem in curia Romana obtinuisse vi factæ in ejus gratiam a Johanne Rolino abdicationis, litemque Antonio qui sequitur in parlamento movisse, sed de sua spe solemni decreto excidisse. Hæc tamen conciliari possunt. Forte enim audita morte Rolini Sixtus canonicos voluit prævenire, & Philibertum designavit episcopum, qui se uti talem gesserit, & Johanni resignarit: forte major & sanior pars canoni- B corum Antonium designavit, & alii nonnulli Oliverium nominarunt, qui jus illud quodcumque prætendit. Ad cardinalem Borbonium quod spectat causa cecidit: unde nullus illorum cum Antonio contendentium locum habet in nostro catalogo.

LXXVI. Antonius.

DE CHALON.

Antonius de Cabilone Johannis domini de Viteaux comitum Jovigniacensium stirpis, & Johannæ de la Trimoüille, dominæ de Brignon, Ludovici Jovigniaci comitis sororis, filius. Illustrissima sane familia Cabilonensium comitum, C Palatinorum Burgundiæ, ex qua orti sunt Autissiodorenses & Tornodorenses comites, ac Arausicani principes. Clero addictus, fuit primo decanus, & ex decano episcopus Augustodunensis electus x. Julii 1483. Ex dictis æmulos in hac dignitate passus est, sed omnes superavit, & pacifice tandem sua dignitate potitus est. Confirmatus Regi fidem clientelæ professus est pro temporali episcopatus, Genabi ad Ligerim 21. Novembr. 1484. ex titulo cameræ regiæ computorum Parif. Petronillam de Vienne in possessione abbatiæ S. Johannis constituit an. 1496.

D Ex hac vita migravit 8. Maii an. 1500. sepultus ante altare capellæ B. M. V. sub hoc epitaphio: *Hic jacet quondam bonæ memoriæ dominus Antonius de Cabilone olim decanus & deinde Æduensis episcopus. qui obiit anno Domini 1500. die VIII. mensis Maii.*

Hic bonus antistes proavis Antonius ortus
Nobilibus, stirps & de Cabilone domus.

Fundavit anniversarium quod singulis mensibus in capella ad quam jacet, celebratur.

LXXVII. Johannes III.

ROLIN.

E Antonius morti proximus (inquit Saunier) Oliverio de Vienna episcopatum suum in curia Romana transtulerat, hicque deinceps bullas ab Alexandro VI. papa obtinuerat: sed illum in possessionem mittere recusavit capitulum, jus electionis sibi proprium, perperam violatum fuisse contendens; unde concessæ bullæ ab eodem Pontifice rescissæ sunt, postulante Ludovico XII. Francorum rege: qui deinde capitulo scripsit, Johannem nostrum in episcopum eligendum commendans, quod tanto principi concessit, & post ejus electionem Oliverio concessus est decanatus.

ANNI CHRISTI

Johannes ergo Rolin, Johannis cardinalis nepos, apostolicæ sedis protonotarius, prior sancti Marcelli Cabilonensis, S. Martini Augustodunensis abbas, in senatu Parisiensi & Burgundico, sanctiorique consistorio Ludovici XII. consiliarius, & in camera inquisitionum Lutetiæ præses, ex decano episcopus confirmatur an. 1501. & pallium a Romano pontifice missum accepit a Johanne Cabilonensi episcopo, adstantibus pluribus abbatibus. Eodem anno 14. Aprilis dicavit Augustodunensium Franciscanorum ecclesiam, quo & diem clausit extremum post primum sedis annum, humatus in suo sacello.

D'AMBOISE.

LXXVIII. Ludovicus I.

Ludovicus ab Ambasia nobili ac illustri genere ortus, patrem habuit Carolum d'Amboise Campaniæ ac Burgundiæ præfectum, matrem Catharinam de Chauvigny. Ad sedem Augustodunensem promotus est anno 1501. bulla data v. idus Augusti, pontificatus Alexandri VI. anno IX. in qua sic loquitur: *Ad te presbyterum Carnot. diœcesis, notarium nostrum, in artibus magistrum & in theologia Baccalarium formatum, ac de nobili baronum & militum genere, ex utroque parente procreatum; vitæ munditia, honestate morum, spiritualium providentia & temporalium circumspectione, &c. præditum direximus oculos*, & te illi præficimus in episcopum & pastorem. In ea dicitur insuper tunc *in vigesimo secundo ætatis anno ac in presbyteratus ordine constitutus.* Additur eum *in decimo octavo dictæ ætatis anno constitutum ecclesiam Albiensem, cum illam per cessum vel decessum seu quamvis aliam demissionem fratris nostri Ludovici Albiensis vacare contingeret. . . . . administratorem in spiritualibus & temporalibus ejusdem ecclesiæ Albiensis (cum vacaret) donec 24.um ætatis annum attigisses. . . . . tunc de persona tua eidem ecclesiæ providimus, & postquam dictum 24.um annum attigisses, illi in episcopum præesse, & munus consecrationis suscipere libere ac licite valeres dispensavimus, prout in diversis litteris nostris desuper confectis plenius continetur.* Ita tamen ut *post 4. menses ecclesiam Eduensem dimittere tenearis.* Pallium ex eodem accepit diplomate (quod apud nos exstat) in quo solum electus Eduensis nuncupatur Ludovicus, ac deinde: *Cum nuper ecclesiæ Eduensi tunc vacanti, cui pallium ex episcopali apostolicæ sedis privilegio est concessum, de persona tua nobis & fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum . . . . . . duxerimus providendum. . . . . .* cum *postmodum pallium ex parte tua fuisset a nobis per. . . . . Licinium Cheminart decanum ecclesiæ Cenomanensis nuntium tuum, cum ea qua decuit instantia postulatum, nos tuis supplicationibus annuentes. . . . . . pallium. . . . . . . per fratres nostros Albiensem & Lingonensem episcopos assignandum tibi, per præfatum Licinium decanum duximus destinandum:* ita tamen, *ut fidelitatis debitæ solitum recipiant juramentum*, &c. *Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1501. nono calendas Octobris pontificatus nostri anno X.* Archidiaconatui Belnensi præbendam univit an. 1502. In tabulario episcopatus Albiensis hæc leguntur: Ludovico d'Amboise episcopo Augustodunensi v. idus Junii 1502. collatam quæstoris dignitatem in sancta capella Bituricensi a Johanna ducissa, confirmavit Georgius d'Amboise cardinalis Rothomagensis legatus in Francia, ac cum eo dispensavit ut eam dignitatem cum episcopatu Eduensi retinere posset. Ad Albiensem ecclesiam transiit an. 1503. De eo plura ibi jam diximus.

1501.

DE CLEVES.

LXXIX. Philippus.

Philippus de Cleves ex principibus Cliviæ, Johanne duce & Elisabetha Burgunda parentibus ortus, frater Engelberti Nivernensis comitis; Ludovico XII. sanguinis vinculo conjunctus per amitam Mariam de Cleves Ludovici matrem, opima beneficia facile obtinuit: fuit abbas sancti Martini Nivern. Ad episcopatum Ambianensem primo evectus est, inde transiit ad Nivernensem, ac tandem ad Augustodunensem abdicatione Ludovici ab Ambasia an. 1503. Verum his honoribus paucissimo tempore potitus est, defunctus v. Martii 1504. inquit Saunier: in camera tamen computorum Divion. hæc repeciuntur vulgari idiomate 4. *Avril 1505. La Chambre ayant eu avis du decez de Messire Othes de Cleves evesque d'Authun.* Sed nihil hîc difficile, obiit v. Martii, at ejus mortem non nisi elapso mense audierunt cameræ magistri: nescio tamen cur hic Otho nominatur; vita functus est 1505. juxta præsentem anni inchoandi modum, 1504. juxta veterem.

HURAULT.

LXXX. Jacobus II.

Jacobus patre Jacobo Hurault Chevernii toparcha, comitatus Blesensis gubernatore, ac ærarii præfecto sub rege Ludovico XII. matre autem Maria Garendeau natus est. Habuit nepotem ex fratre Philippum Chevernium togæ principem. Ejusdem familiæ fuere Paulus & Guido Aquenses archiepiscopi, Philippus Carnotensis antistes; Johannes & Robertus S. Martini Augustodunensis, Philippus Majoris monasterii prope Turones, Burgolii & S. Nicolai Andegavensis abbates. Clero adscriptus, evasit abbas S. Launomari Blesensis & S. Stephani Divionensis. Fuit ultimus electorum a capitulo, designatus Eduensis episcopus post obitum Philippi a Clivia, octava Aprilis die, an. 1505. annos 24. natus, in ordine duntaxat diaconatus constitutus. Bullas accepit eodem anno Julii II. pontificatus anno secundo, 18. calendas Maii, quo & in ecclesia exceptus est ultima die Novembris. 1505.

De eo hæc refert Rymer, tom. XIII. p. 289. *Jacobus Eduensis episc. subscribit Ludovici Regis obligationi 745000. coronarum Anglis solvendarum.* Anno 1512. orator mittitur ad Magnum Etruriæ ducem, sibique ex felici tractatorum negotiorum eventu famam non mediocrem comparavit. Franciscum primum Franciæ regem an. 1521. & Navarræ regem cum conjuge an. 1534. Augustoduni splendidissime excepit. An. 1523. in suspicionem venit quasi particeps & conscius fuisset

1510. 1521. 1523.

ANNI CHRISTI

defectionis Caroli Borbonii ducis, ac regii stabuli comitis: inde porro venit, quod ei familiarissimus, omnibus illius domus negotiis præfectus, ac consiliorum caput esset: quod Montem-Brisonis ubi decreta fuerat ea defectio venisset ad ducem, & secretioribus deliberationibus adhibitus fuisset: denique quod a testibus ac reis incarceratis accusaretur. Unde in eum jussu Regis injectæ manus, sæpiusque ex ipso de crimine a delegatis judicibus inquisitum. Interea fuga elapsus, Mediolanum secessit, ac illius ducatus cancellarius a Carolo V. imperatore institutus est, munusque
1527. illud exercuit ad mensem Martium anni 1527. quo absolutoriis tabulis obtentis in patriam reversus est.

1534. Anno 1534. ei dicat interpretationem librorum S. Johannis Chrysostomi de Sacerdotio Johannes Brixius Autissiodorensis, canonicus Parisiensis; & Johannes Blondellus officialis, statuta curiæ episcopalis Eduensis eodem anno. Ejus tempore & auctoritate capitulum ecclesiæ collegiatæ sancti Nicetii Carolensis a domno Johanne de la Magdelaine magno Cluniaci priore fundatum est. Hæretici sancti Johannis de Crypta valvas suffoderunt, tabernaculum violarunt, consecratas hostias minutatim confregerunt, ac sacrilege in terram projecerunt: ad tanti sceleris reparationem, Jacobus pontificalibus indutus, canonici cappis supervestiti, universusque civitatis populus cum cereis accensis, magna cum pietate in illud templum ingressi, precibus, gemitibus, aliisque quibus potuerunt modis læsæ majestati Divinæ satisfacere conati sunt. Ecclesiam rexit 43. annis, ac tandem ex hac vita migravit Blesis in sua abbatia mense Junio 1546.

D'EST.

LXXXI. Hyppolitus.

Hyppolytus Estensis Alphonso I. Ferrariæ duci natus est ex Lucrecia Borgia. Missus in Gallias Francisco I. Regi carus fuit, a quo in sanctius consilium accitus, ac opibus cumulatus est: inde purpuratorum collegio adscriptus 1539. tum Augustodunensibus infulis donatus 1546. demum evasit archiepiscopus Lugdunensis, Arelatensis, & Ausciensis. De eo plura suis locis, hîc de eo duntaxat ut Eduensi episcopo dicendum: eam ecclesiam quadriennio circiter rexit, & facta permutatione eam transcripsit Philiberto, qui sequitur. Obiit Romæ 2. Decembris 1572.

DUGNY.

LXXXII. Philibertus.

Philibertus Dugny ex familia de Courgengoux Philippi Dugny & Margaritæ de Barbesieres filius, fuit primum monachus, dehinc abbas Flaviniacensis, ac prior sancti Viventii, quorum beneficiorum permutatione facta cum Hyppolito d'Est episcopatum Augustodunensem obtinuit in curia, possessionem apprehendit tertia Septembris
1550. anno 1550. seditque ad 1557. Ut erat morosis & difficillimis moribus, vix quemquam dilexit & a nullo dilectus est. Profluvio sanguinis efflavit
1557. animam an. 1557. pridie festi sancti Michaëlis apud sanctum Dionysium de Vallibus, quod castrum juris erat episcopatus, & in ecclesia Demeniaci loci natalis ante majus altare sepultus est sub hoc epitaphio:

Reverendissimo Dom. Philiberto episc. Eduensi, ex antiqua & nobili familia d'Ugny, decanus ecclesiæ S. Georgii Cabilonensis, qui eidem per 30. continuos annos a consiliis fuit, vicariam ejus in Flaviniacensi, Vandoperensi & S. Viventii monasteriis, ac demum in ecclesia Eduensi gerens voto posuit. Obiit apud villam S. Dionysii Vallium 2. calend. Octobr. M. DLVII. non sine cleri & populi planctu. Hoc postremum non ita verum. Certe quia violento morbo paroxismisque acerrimis exstinctus est, veneno periisse vulgo creditum fuit. Ejus præcordia jacent in ecclesia ejusdem villæ S. Dionysii.

LXXXIII. Petrus III.

DE MARCILLY

Petrus de Marcilliaco Blasii domini de Breuilli & de Cippieres ex Alexia de Saintamour filius, frater Philiberti domini de Cippieres, equitis torquati, Caroli regis IX. educationi præpositus. Fuit primum canonicus & cantor Eduensis ecclesiæ, prior S. Symphoriani, abbas Mortuimaris, &c. Fratris patrocinio designatus episcopus ab Henrico II. an. 1557. possessionem iniit 28. Junii 1558. Anno 1562. hæretici qui Augustoduni residebant subito terrore correpti ab urbe recesserunt & Lugdunum fugerunt. Capituli consensum obtinuit an. 1567. ut prædium Thoisiacum abalienaret. An. 1571. plurimis damnis affectum est 1571.
Augustodunense solum ab exercitu D. de Coligni maris præfecti, omnia circumquaque vastavit, sancti Symphoriani prioratum flammis destruxit, sancti Martini abbatiam expilavit, sed urbem reliquit intactam, quam ne quidem oppugnavit, quod Divinæ bonitati a civibus tributum, & in tanti favoris memoriam institutæ sunt gratiarum actiones quotannis in ecclesia Franciscanorum, a clero & populo exhibendæ. Decessit Petrus 16. Augusti 1572. humatus a latere principis altaris inter germanos suos Philibertum, & Philippum decanum Eduensem. Singulis annis celebratur ejus anniversarium ab ipso fundatum.

LXXXIV. Carolus.

D'AILLIBOUST.

Carolus d'Ailliboust Petri medici Francisci I. regis & .... de Messey filius, prophanis ac sacris studiis continuam navavit operam, vir optimæ indolis, summæ urbanitatis, necnon gravitatis benignitate temperatæ; juris utriusque, philosophiæ ac Mathesis peritissimus evasit, fuit primum canonicus Eduensis & capituli procurator, abbas Septemfontium hujus diœcesis ordinis Cisterciensis, cleri Gallicani procurator generalis, demum Augustoduni patriæ suæ antistes designatus 1572. mittitur in possessionem 24. Januarii 1572.
1574. comitiis regni Blesis habitis interfuit anno
1577. episcopatus bona injuriis temporum plurimum labefactata restituit. Antiquitates Burgundiæ ipsi dicavit Petrus San-Julianus Cabilonensis 1577.
decanus. E vita migravit 29. Aprilis 1585. post 1585.
cujus mortem Carolus Martel abbas S. Antonii in Delphinatu episcopus a Rege designatus est; sed ei, dum pontificium diploma sollicitaret, defuncto, sequens substitutus est.

ANNI CHRISTI

LXXXV. Petrus IV.

SAULNIER *Charolois.

Petrus Saulnier patria Quadrellensis,* theologiæ doctor, ex monacho & priore claustrali Cari-loci diœcesis Matisconensis, ab Henrico III. rege episcopus nominatus est ineunte Martio 1588. Romam statim profectus bullas a Sixto V. impetravit mense Julio ejusdem anni : & consecratur ibidem in ecclesia Minimorum Trinitatis de Monte 17. ejusdem mensis a Francisco de Joyeuse cardinali Galliæ protectore & archiepiscopo Tolosano. Reversus in Galliam Regi se se fidelitatis sacramento obstrinxit Blesis, dum generalia regni comitia haberentur. Episcopatus possessionem iniit mense Martio 1589. & interfuit comitiis regni generalibus Lutetiæ habitis an. 1593. Capucinos Augustodunum & Belnam induxit ; Minimos Semurium & Avalonem ; Jesuitas & Capucinos Molinas. Obiit 24. De-
1612. cembris 1612. ut docet necrologium S. Symphoriani, his verbis, ad x. cal. Jan. [Obiit isto die R. P. D. Petrus Saulnier Benedictini ordinis alumnus, urbe Quadrellensi oriundus & nobilissima gente, in utroque jure peritissimus : postea Eduorum per viginti & tres annos meritissimus antistes, necnon designatus arctioris in Galliis consilii particeps & comes, anno post Christum natum 1612.] Sepultus est ante majus altare suæ basilicæ. Archiepiscopatum Lugdunensem administraverat a ix. Januar. 1599. quo denatus est Petrus Despinac ad initam possessionem ab Alberto de Bellievre. Vice-versa ab ipsius morte vacantem sedem Eduensem plures annos rexit, eodem *Regaliæ* jure, Dionysius de Marquemont Lugdunensis præsul, vicario generali constituto Nicolao Janino decano Eduensi. Coadjutorem habuisse videtur : sic enim legitur apud du Fourny : Nicolaus de Balsac coadjutor Eduensis, abbas Ebronii qui obiit 1611.

DE LA MAGDELAINE.

LXXXVI. Claudius.

Claudius de la Magdelaine Francisci marchionis de Ragni, Nivernensium proregis, equitis ordinis sancti Spiritus & Catharinæ de Marcilly filius, Petri de Marciliaco decessoris pronepos erat. In eo generis nobilitatem æquabat forma, nam statura elegans, specie pulcher, placidus moribus, benignus in omnes, ac in pauperes præcipue beneficentissimus erat, firmus tamen animo, fortis & animosus ubi se dabat occasio. Clero addictus, fuit prior sancti Symphoriani prope Augustodunum ordinis sancti Augustini & Cari-loci ordinis Benedictini, Regi a sanctioribus consiliis : demum Augustodunensis episcopus designatus est anno 1621. consecratus Matisconi die sancti Matthæi apostoli, 21. Septembris a Ciro Thiardeo Cabi-
1622. lonensi præsule, possessionem apprehendit 1622. mense Aprili.

Deformis erat illius ecclesiæ species, pluribus in locis vigebat hæresis, depravati catholicorum mores, imo & clerus ipse ignorantia & vitæ corruptela dehonestabatur. Tot malis mederi decrevit ; & ut erat natura & ingenio lenis ac benignus, non vi aperta, sed quasi per cuniculos vitia A expugnavit. Heterodoxos legibus sibi licita prætergredientes, & catholicum cultum enormiter offendentes totis viribus coercebat : hinc cum ex illis quatuor Colchis ecclesiæ fores vi noctu aperuissent, sacrum Christi corpus violassent, disruptis hostiis ac in terra effossis, velut alter Phinees tanti sacrilegii vindictam, si per se non egit, apud judices acerrime prosecutus est. Capti illi ac extremo acerbissimoque supplicio damnati sunt ; statimque commota sunt antistitis viscera, nihilque non tentavit ut pœna illis verteretur in præmium : tanta vi & caritate, tot lachrimis ac rationibus invictis apud eos egit, ut tres fidem am- B plexi sint, omniaque catholicorum munia obierint, quos ipse duxit ad supplicium, ac pietatis & caritatis maximæ specimen omnibus exhibuit. Nec apud ipsum erat acceptio personarum, ipsos etiam clericos enormiter peccantes justam pœnam subire compulit : hinc duos sacerdotes magiæ, aliorumque flagitiorum ac scelerum reos pœnis ab ecclesia permissis mulctavit, & ex ordine clericorum maxima pompa depulsos brachio tradidit seculari, cujus decreto igni traditi sunt.

De cetero lenibus medicamentis ecclesiæ vulnera curavit : ut ad pietatem ac scientiam clericos accenderet, eos duntaxat dignitatibus, locis emi- C nentioribus, ac pinguioribus beneficiis honorabat, quorum vita & mores erant ad exemplum, & ingenium litterarum studio cultius ; inter quos enituit cathedralis ecclesiæ scholasticus Andreas Guyion, vir non minus pietate quam scientia celebris, qui verbo & exemplo præluxit omnibus, plurimos ad sui imitationem adduxit, & cujus etiamnum memoria in benedictione est. Externum quoque auxilium undique conquisivit : Religiosarum scilicet familiarum congregationes, quæ vitæ odore, & continuis precibus Dei gratiam in sibi subditas oves adducerent. Eam ob rem patres Capucinos induxit Arnetum-ducis, Borbonium D Lancii, Sinemurum, Sedelocum, Corbiniacum, &c. Moniales a Maria visitante nuncupatas Augustodunum, Belnam, Sinemurum in Alisiensi tractu, Avalonem, Quadrellam, Paredum, &c. Ursulanas, Belnam, Flaviniacum, Sinemurum, Paredum, Marciniacum, Corbiniacum, &c. Religiosos tertii ordinis S. Francisci Quadrellam, Patres Recollectos, Marciniacum. Franciscanos in oppidum a sancta Regina cognominatum. Carthusianos, Minimos, & fratres a Charitate dictos Molinas, Patres Societatis Jesu Paredum.

Duobus cleri Gallicani comitiis generalibus interfuit, Pictavii an. 1623. & 1641. Meduntæ 1623.
E agri Vulcassini convocatis. Anno 1633. Brunechildis reginæ tumulum aperuit coram monachorum, clericorum ac optimatum non mediocri numero, in eoque ossa & cineres reperit. Benedictini ordinis disciplinam in urbis abbatiis restituit : in S. Andochii parthenone an. 1642. in monast. 1642.
S. Martini an. 1643. ac tandem in sanctimonialium abbatia S. Johannis Magni, ut aiunt 1645. 1645.
Demum Lucenaii vitam cum morte commutavit 21. Aprilis 1652. sepulturæ traditus in primaria 1652.
urbis ecclesia, a latere majoris altaris, pluribus suo testamento ecclesiæ suæ legatis.

ANNI CHRISTI

DONI D'ATTICHY.

LXXXVII. LUDOVICUS II.

Ludovicus Doni d'Attichy Octaviani Attichii dynastæ ex Valentia de Marillac filius, adolescens Minimorum regulam professus est, ad cujus ordinis primas dignitates admotus, ex provinciali tandem inferioris Burgundiæ in episcopum Regiensem a Rege sublectus est an. 1628. & 7. mensis Apr. anni 1630. Parisiis a Johanne-Francisco Gondio primo Parisiorum archiepiscopo inauguratus est, quam diœcesim per quatuor supra viginti annos rexit, deinde ad sedem Augustodunensem translatus est litteris datis apud sanctum Germanum in Laïa anno 1652. mense Maio, & B post aliquot mensium spatium a Romano pontifice Innocentio X. confirmatus, sacramentum fidelitatis præstitit Regi Ludovico XIV. quarta die Decembris ejusdem anni, possessionemque iniit
1653. 18. Januar. anni sequentis. Civitatem suam ingressus, a quatuor primariis diœcesis baronibus ad majorem basilicam S. Nazarii primum, deinde divi Lazari in sede portatur solemniter more majorum, cujus ingressus narrationem fuse descriptam inter instrumenta referemus.
C.XXXVII. col. 74. Exhinc post breve duorum mensium intervallum ad comitia provinciæ accedens, iisdem præfuit, nequicquam renitente Jacobo de Neucheses Cabilon. episcopo C primam sedem ob sui ordinis antiquitatem contendente, jusque Eduensium antistitum sanctioris consilii decreto auditis partibus confirmatum est 3. Aprilis, anno 1658. In eorum comitiorum aditu, præsente duce Espernonio Burgundiæ prorege, necnon ejusdem provinciæ primoribus peroravit. Alphonso Ludovico du Plessis de Richelieu cardinali & archiepiscopo Lugdunensi vita functo, jure antiquo Lugdunensem archiepiscopatum in temporalibus & spiritualibus administravit, ac Lugduni in feriis Pentecostes sacros ordines in ecclesia Celestinorum contulit, ædemque Minimorum in colle martyrum sitam ritu so- D lemni consecravit Porro cum lis mota fuisset occasione diplomatis Ludovici XIV. quo præficiebat œconomum regimini fructuum archiepiscopatus, in detrimentum jurium Eduensium præsulum, curia Parisiensis illud, de partium, ipsiusque Regis cognitoris consensu rescidit, vetuitque ne quis in posterum illo uteretur, neve judices illud reciperent; decreto lato 17. Julii 1654.
1654. Quo facto Ludovicus noster de ecclesia sua optime meritus omnem de re tanta disceptandi prætextum in perpetuum sustulit. Paulo ante Antonia d'Estrades soror Godefridi Franciæ marescalli è Valle-gratiæ Parisiis translata est Augu- E stodunum, parthenonem S. Johannis majoris reformatura; quod feliciter perfecit, se suumque cœnobium juri episcopi sine medio subdendo, illeque vicissim editas ab ea constitutiones, & recens inductum vivendi genus approbavit. Capituli sui
1656. immunitates impetivit, sed facta anno 1656. transactione sopita lis est, & episcopo assignatus prope principem aram thronus, ejus decessoribus nunquam hactenus concessus: verum recruduit rixa anno 1660. sanctiorisque consilii sententia sublatum capituli jus dimissorias canonicis A ac capellanis suis litteras concedendi, quibus a quolibet episcopo possent ordinari. Anno 1658. 1658.
6. Octobris Henricæ des Ursins ducis Montismorancii viduæ ac monasterii Visitationis Molinensis fundatricis professionem excepit, & nona ejusdem mensis novam ab illa constructam ecclesiam dedicavit. Mense Octobri sequenti Mariam de Carbonniere de la Capelle-Biron S. Johannis majoris Augustoduni, & Johannam de Chauvigny de Saint-Agoulin Putei orbis prope Castellionem abbatissas benedixit, præstito prius ab illis obedientiæ sacramento. Intentatam a decessore, sed nondum finitam litem cum Margarita de la Baume S. Andochii abbatissa, circa illius a jurisdictione aliisque episcopalibus muniis immunitatem renovavit, quæ tandem compositione sedata est an. 1662. ea conditione ut moniales in om- 1662.
nibus episcopo subderentur. Eo episcopatum gubernante ac consentiente prioratus sanctimonialium Benedictinarum a S. Juliano nuncupatarum Augustodunum translatus est, requirente Carola de Rabutin priorissa. Prioratus quoque S. Symphoriani Eduensis a canonicis regularibus Gallicanis arctiorem vivendi regulam accepit. Clerici qui a Doctrina-Christiana nominantur Avaloni instituti fuere. Annales Minimorum, dum apud eos ageret, & cardinalium Gallorum historiam, dum esset episcopus, conscripsit. Obiit ultima Junii 1664. jacet Belnæ in ecclesia Minimorum, quibus 1664.
suam bibliothecam, & quatuor librarum millia testamento reliquit. Cetera vide in episcopis Regiensibus.

DE ROQUETTE.

LXXXVIII. GABRIEL.

Gabriel de Roquette abbas Grandis-silvæ ordinis Cisterc. diœcesis Tolosanæ, prior Cari loci ordinis Cluniacensis, & S. Dionysii in Vallibus diœcesis Pictav. Armandi Borbonii principis de Conti abbatis Cluniac. generalis tam in temporalibus quam in spiritualibus vicarius, Eduensis episcopus a Rege Ludovico Magno designatur
1. Maii 1666. postea ab Alexandro VII. papa 1666.
confirmatus, solemni & sacro ritu consecratur mense Aprili 1667. in oratorio monialium a 1667.
sancta Cruce nuncupatarum in suburbio Parisiensi sancti Antonii, a Ludovico Henrico de Gondrin Senonensium archiepiscopo, cooperantibus episcopis Cabilonensi & Matisconensi; eodem mense fidelitatis sacramentum Regi præstitit, & maxima pompa in ecclesiam suam inductus fuit 18. Augusti. Jus pallii intermissum recuperavit, hocque dignitatis pontificalis insigne recepit ab Innocentio XI. cum brevi apostolico an. 1678. v. nonas Octobris, pontificatus secundo scripto.

Quæ pro suæ dignitatis amplitudine, pro fide catholica, pro disciplina ecclesiastica, pro pauperum & infirmorum levamine egit, tot publicis monumentis emicant, ut in dubium revocari nullatenus possint Ac primo suæ ditioni vix non omnia subjecit. Visiliacense capitulum immunitatibus gaudebat omni hominum memoria antiquioribus, a pontificibus Romanis concessis, a Regibus confirmatis, jam olim ab episcopo Eduensi ducis Burgundiæ filio incassum oppugnatis: iis omnibus illud spoliavit sententia privati consilii data v.

ANNI CHRISTI

data v. Januarii 1678. Cum Maria de la Baume S. Andochii abbatissa apud ipsum agere voluisset coram judicibus nomine transactionis cum Ludovico d'Attichi initæ, ipsam ipsiusque parthenonem, obtento supremæ curiæ Parisiensis decreto, suæ jurisdictioni subjecit 8. Aprilis 1683. Quin & capitulo suo actionem intendit apud Regis consilium, postulans in primis ut illius comitiis omnibus præsideret, & per accessionem, ut canonici aliique primariæ ecclesiæ suo juri, foro ac potestati subderentur: sed amicabili compositione decisa lis est; servata fuit collegio immunitas, sancitumque, decanum præesse debere omnibus capituli cœtibus, eo duntaxat excepto, qui habetur die Martis post festum S. Johannis Baptistæ, in quo de moribus & officio Divino dirigendis agitur & cujus directio præsuli conceditur; eo insuper addito, quod provocationes a capituli officialis sententiis ad ecclesiasticum episcopi judicem deferantur. Hæreticis statim ab adepto episcopatu bellum intulit; decreto Regii consilii templorum Paredi, Colcharum, & Vallium eversionem obtinuit: aliud insuper impetravit ibidem an. 1683. quo iidem jubentur è civitate egredi, ac quibuscumque vetatur ne deinceps in ea domicilium ponant.

1683.

Synodalia statuta cleri moribus informandis aptissima condidit. Clericorum seminarium situ gratissimum, ædium multitudine amplissimum, fronte ac dispositione magnificentissimum, copiosis reditibus auctum extra urbem construxit, ac S. Sulpitii Parisiensis sacerdotibus regendum tradidit, eique prioratum S. Dionysii in Valle univit. Publicam quoque pauperum hospitalem domum magnificentia vix minori a fundamentis exstruxit, ad cujus sustentationem præter veteres reditus, eleemosynas ab ecclesia cathedrali, & abbatiis urbis ac suburbiorum illo transtulit. Supplicante Agnete de Rouville cum clero, consensum dedit unioni prioratus S. Juliani cum abbatia Rubei montis, illiusque congregationis sic unitæ translationi in urbem Divionem an. 1682. tandem dimisit episcopatum in gratiam sequentis, & fato functus est anno 1707. 23. Febr. ætatis 84.

LXXXIX. BERNARDUS.

DE SENAUX.

Bernardus de Senaux filius supremæ curiæ Tolosanæ senatoris, decessoris consanguineus ac ejus vicarius generalis, primum designatus Santonensis episcopus, dein abdicanti Gabrieli a Rege suf-
1702. fectus 15. Augusti 1702. consecratur a decessore 1704. Obiit mense Maio 1709. magnum sui desiderium relinquens ob eximia virtutum omnium argumenta, quæ paucis regiminis annis exhibuit. Fulgebant in eo morum integritas cum continuis corporis afflictationibus conjuncta; effusa in omnes benignitas, ardens vitiorum odium, flagrans fovendæ aut restituendæ disciplinæ studium; tanta in sua diœcesi assiduitas, ut ex ea nunquam egressus fuerit, tantus denique pauperum amor, ut ipsis sua omnia legaverit. Jacet in seminario. Pallium quod ei miserat Clemens papa XI. undecimo ab ipsius obitu die Augustoduni receptum est.

Post ejus decessum Carolus Andrault de Langeron de Maulevrier comes & canonicus Lugdunensis, Reginæ Mariæ Theresiæ primum, postea Regi ipsi Christianissimo ab eleemosynis, abbas sancti Petri Cabilonensis, per multos annos cleri Gallicani syndicus generalis, designatur Augustodunensis antistes 18. Maii anni 1709. Sed cum per assiduas infirmitates ei non liceret amplissimæ diœcesis curam gerere, vir sapientissimus & modestissimus episcopali dignitati nuntium remisit sub finem comitiorum cleri Gallicani anno 1710. habitorum, in quibus promotoris partes egerat, eique subrogatur.

XC. CAROLUS-FRANCISCUS.

DE DROSMENIL.

Carolus-Franciscus d'Hallencourt de Drosmenil Regi ab eleemosynis, ad comitia cleri generalia anni 1710. pro Remensi provincia deputatus, hoc ipso anno, abdicante domino de Langeron designatus est episcopus 19. Julii. Ei licet nondum consecrato pallium in consistorio Papa concessit die 23. Februarii 1711. Unctionem sacram die 22. Martii, Dominica Passionis percepit Parisiis in templo sancti Ludovici S. J. in vico S. Antonii ab eminentissimo cardinali de Noailles archiepiscopo Parisiensi, assistentibus Trecensi & Lingonensi præsulibus. Eodem anno die IV. Aprilis Regi sacramentum fidelitatis præstitit, & generalibus cleri comitiis extra tempus convocatis interfuit. Inde ad Virdunensem ecclesiam translatus est anno 1721. 8. Jan.

1711.

XCI. ANTONIUS-FRANCISCUS.

DE MONTCLEY.

Antonius-Franciscus de Blitersvich de Montcley è comitatu Burgundiæ, archiepiscopi Vesuntionensis vicarius generalis, illius ecclesiæ canonicus & cantor, quæ beneficia, Romani pontificis permissu, cum episcopatu servavit. Designatus est episcopus 8. Januarii 1721. proclamatus in consistorio pontificio 14. Januar. 1722. 1721.
ungitur in episcopum v. Martii 1724. in ecclesia novitiatus Jesuitarum sacra faciente eminentissimo cardinali de Rohan, cooperantibus Catalaunensi & Mimatensi episcopis, solemniter in urbem ingressus est & ecclesiæ possessionem iniit 9. Aprilis; pallium accepit Cabiloni, ab illius urbis antistite 9. Augusti eodem anno. Cum veterem controversiam Burgundici episc. movissent, jusque alios præcedendi [& comitiis præsidendi] sibi pro ordinationis antiquitate vindicarent; causa ceciderunt decreto sanctioris consilii dato 1725. die 17. Junii.[a] Hactenus præest. 1724.

[a] Le Roy en son Conseil faisant droit sur l'instance, sans avoir égard a la requeste signifiée de la part des S.rs evesques de Mascon & de Chalon, & des syndics de leurs dioceses du 19. Janvier 1709. dont elle les a deboutez, a maintenu & maintient le S.r evesque d'Authun & le syndic du clergé de son diocese, d'avoir dans toutes les assemblées, soit provinciales, ou de la chambre superieure ecclesiastique de Lyon, la premiere place; Sçavoir, a l'esgard du S.r evesque d'Authun après le S.r archevesque de Lyon, & a l'esgard des deputez du diocese d'Authun, aprés ceux de l'eglise de Lyon. A declaré & declare les deffauts levez au greffe du Conseil par l'evesque d'Authun le 27. Juin 1711. & 8. Fevrier 1716. contre les deputez de la chambre superieure ecclesiastique de Lyon, & contre les S.rs evesques de Macon & de Chalon, & les syndics de leurs dioceses, en constitution de nouveaux avocats, bien & dûëment obtenus, & adjugeant le profit d'iceux, ordonne que le present arrest sera executé selon sa forme & teneur. Condamne Sa Majesté les S.rs evesques de Macon & de Chalon, & les syndics & deputez de leurs dioceses, chacun a leur esgard, aux despens de ladite instance: mesme les deputez de la chambre superieure ecclesiastique de Lyon, & lesdits S.rs evesques de Macon & de Chalon, & les syndics de leurs dioceses, en ceux des deffauts levez contre eux. Fait au Conseil d'Estat privé du Roy, tenu a Paris le 17. Juin 1725.

DECANI EDUENSES.

UT in metropoli, sic & hic cleri capita post episcopum fuisse videntur archipresbyter, archidiaconus, præpositus & decanus: in testamento S. Leodegarii recensetur Bercharius seu Rectarius ut canonicorum caput: quæ omnia, inquit, prædia & alia prius enumerata, matriculæ S. Nazarii delegamus, &c. ea ratione ut tam a præposito ejusdem matriculæ Rectario, quam a successoribus ejus, quos nostri successores pontifices ordinaverint, 40. fratres cotidiana diaria & stipendia omni tempore accipiant, ut liberius pro salute.... totius orbis Dominici deprecari possint. Non me latet suppositum esse ac mendis refertum ejusmodi testamentum: sed saltem hinc inferri potest eo quo confictum est tempore, præpositum fuisse primam capituli dignitatem & eum qui nominatur in testamento putatum fuisse hanc ætate S. Leodegarii obtinuisse. Verum quia pauci admodum suppetunt præpositi, & modico tempore primas obtinuerunt, quæ ad decanum translatæ sunt, ideo de solis decanis hic agendum nobis est.

DECANORUM SERIES.

DECANORUM quorumdam seriem exhibent Sammarth. fratres & Saunier, sed mutilam, interturbatam, & in plerisque incertam; Nos hic magis accuratam ac in multis certiorem texemus.

I. Ingelramnus, qui *humilis sacerdos & decanus* subscribit anno 24. post obitum Odonis regis, id est Christi 921. in charta Herivei episc. confirmantis cessionem Gerboldo abbati & archidiacono factam a Theotboldo abbate Colticensi. Imo jam decanus erat anno præcedenti ex alia charta.

II. Bernardus decanus memoratur in diplomate Ludovici Ultra-marini regis an. 937. cum Rodmundo episcopo, & adhuc 938.

III. Aidardus decanus occurrit in duabus chartis ejusdem Rodmundi præsulis, sed sine die & consule. Forte idem est ac Bernardus supra relatus, cujus nominis exscriptor male in Aidardum commutavit.

IV. Volmannus in charta Rodmundi episcopi scripta anno primo regnante Lothario rege, seu Christi 954.

V. Rodmundus in charta Gerardi antistitis anno 19. regnante Lothario rege, Christi 972.

VI. Unericus anno 18. Rotberti regis, æræ Christianæ 1014. cum Walterio episcopo subscribit testamento Hugonis canonici, quo plura legat S. Nazarii capitulo.

VII. Anseisum decanum lego nominatum in diplomate, quo an. 1025. Helmuinus monasterium Colchas unit cum abbatia Flaviniacensi, consule Helmuini episcopi articulum.

VIII. Wido erat decanus anno 1032. quo Enzelinus Vergiacensis dominus, & Parisiensis episcopus sacrum S. Dionysii canonicorum collegium Vergiaci fundavit, & ecclesiæ Eduensi cathedrali ac præcipue illius decano regendum tradidit. Chartam refert D. du Chesne in probat histor. Vergiac. cui subscribit Wido decanus.

IX. Walterius 1055. vide chartam XLIII. col. 79.

X. Guiduardum hic inserit Saunier, qui Giruardus dicitur in charta Reginardi restituentis bona ecclesiæ Augustodunensis, sub Aganone episcopo & Rocleno Cabilonensi coram Hugone Burgundiæ duce, qui chartæ subscribit cum Odone fratre suo anno circiter 1076. certe ex chartæ contextu videtur exhiberi ut decanus.

XI. Edmundum quemdam hic inducit Saunier, sed nihil profert unde probetur.

XII. Walterius testis in diplomate Aganonis episcopi 13. calend. Octobris, 1078.

XIII. Norgaudus seu Norigaldus ex decano factus episcopus an. 1098. hunc omittit Saunier & ejus loco substituit eum, qui sequitur.

XIV. Sevinus seu Seguinus I. memoratur in quibusdam chartis annorum 1107. 1111. & 1112. Certe in ejus manu consuetudinem hospitalitatis Eduensi ecclesiæ dimittit Wido de Monte-falconis an. 1111. & anno 1113. testis est in diplomate Hugonis Burgundiæ ducis, quo malas consuetudines capitulo dimittit. Vide in Stephano I. episcopo.

XV. Guillelmus I. cujus nomen occurrit in duabus chartis annorum 1114. & 1122.

XVI. Abbo recensetur in charta Willelmi Nivernensis comitis, qua quædam commutat cum Stephano episcopo anno 1128.

XVII. Guillermus II. an. 1134. Vide ch. LV. col. 90. Idem sub initiali littera W. scribit Sugerio abbati pro Henrico a Burgundia an. 1148. significans eum canonice electum episcopum Eduensem, & rogans ut electioni assensum præbeat & electum Papæ commendet. Sic incipit epistola: *Sugerio Dei gratia S. Dionysii reverendo abbati, patri & domino W. Eduensis ecclesiæ decanus cum universo conventu*, &c. Memoratur & anno 1136. in charta Stephani episc. pro sancto Sequano.

XVIII. Seguinus II. decanus memoratur in confirmatione concordiæ & pacti initi inter Fontenetenses & San-Martinianos Heduæ monachos, facta anno 1169. a Bernardo Fonteneti abbate. Memoratur insuper in charta Stephani episcopi an. 1170. & in diplomate Hugonis Burgundiæ ducis 1171.

XIX. Hugo I. decanus testis restitutionis factæ ecclesiæ S. Nazarii ab Hugone Burgundiæ duce an. 1178. Memoratur an. 1186. cum Stephano episcopo Eduens. Gilboldo Cabilon. &c. & an. 1188. in donatione decimarum de Thenisseio facta sancto Stephano Divionensi. Vide in Stephano II. episcopo.

XX. Guido I. testis donationis pedagii nundinarum S. Lazari factæ ab Hugone Burgundiæ duce an. 1190.

XXI. Hugo II. reperitur in chartis annorum 1201. 1202. 1217.

XXII. Ansellus seu Anselinus de Pomarco 1233. 1234. 1238. ex decano episc. 1245. se fidejussorem præstitit pro Artaudo milite, ut patet ex charta Hugonis Lingon. episc. quam penes nos habemus, quæque data est 1224. die Mercurii post festum B. Mathiæ. A

XXIII. Willelmus III. decanus Eduen. & Petrus abbas S. Benigni dato scripto an. 1245. mense Martio, id est 1246. significant se, cum de certis terminis pro jure piscandi in Oschara contenderent, arbitros elegisse, quorum sententiæ spondent se obsecuturos sub pœna 50. librar. Parisiensium.

XXIV. Petrus de Seygreio inscribitur in necrologio 6. idus Aprilis. Jacet in ecclesia S. Lazari ante altare S. Johannis Evangelistæ. Quo tempore vixerit incompertum est. B

XXV. Guillelmus IV. de Verduno decanus Eduensis & cantor Cabilonensis memoratur an. 1266. in charta Ungiaci. Moritur 4. nonas Mart. 1276. jacet in cryptis ante altare S. Johannis Baptistæ.

XXVI. Clarembaldus de Capis & de Castronovo frater Isabel. de Capis, dominæ Castri novi, composuit cum Hugone episcopo an. 1286.

XXVII. Johannes I. de Valentino consignatur in necrologio x. cal. Febr. sed quo tempore vixerit non annotatur. C

XXVIII. Guido II. de Belna de quo in necrol. IV. idus Maii, sed absque ulla anni nota.

XXIX. Guido III. de Perrolio jacet in capitulo, consignatus in necrologio nonis Junii absque anni charactere.

XXX. Hugo III. de Vergis, de quo in veteri libro inscripto, martyrologium Eduensis ecclesiæ, *XVII. calend. Sept.* obiit *Hugo de Vergeio decanus Eduensis, qui dedit nobis unde fieret distributio 12. denariorum in die anniversarii sui.*

XXXI. Johannes II. de S. Valeriano 1322. cum Odone duce Burgundiæ componit. De eo in necrologio: *Tertio nonas Octobris anno Domini 1327. obiit bonæ memoriæ dom. Johannes de sancto Valeriano quondam decanus Eduensis, qui construxit & ædificavit de suis propriis tria stagia contigua granario & cellario capituli, de voluntate & assensu ipsius capituli, pro anniversario suo faciendo. Jacet es marbres.* D

XXXII. Johannes III. de Borbonio ita commemoratur in necrolog. *Anno Dom. 1330. 19. die mensis Augusti obiit ultra mare in insula Cypri apud Nicossiam bonæ memoriæ magister Johannes de Borbonio, alias de Tresiaus juris utriusque professor, quondam decanus Eduensis, qui dedit ecclesiæ Eduensi pro anniversario suo faciendo in dicta ecclesia Eduensi mansum unum*, &c. E

XXXIII. Theobaldus de Sinemuro Burgundiæ cancellarius, anno 1333. mense Novembri excepit Johan. d'Arcy episcopum Eduam solemniter ingredientem. Jacet in porticu ecclesiæ sancti Lazari, ubi hoc habet epitaphium: *Hic jacet bonæ memoriæ magister Theobaldus de Sinemuro qui obiit anno Domini 1342. x. die Maii*, &c. Capsam argenteam in qua B. Lazari corpus repositum est fabricari fecit & dono concessit ecclesiæ.

XXXIV. Guido IV. de Maileyo, *de Mailly*, sic enim legitur in camera comput. Divion. in prima arcula fundationum, fasciculo 26. 27. *Guy de Mailly Dyens de l'eglise d'Ostun, le 15. Avril 1343.* His verbis consignatur in necrol. *IX. cal. Aug. an. Dom. 1349. obiit bonæ memoriæ dom. Guido de Maleyo quondam decanus Eduensis.*

XXXV. Johannes IV. de Borbonio dominus de Montperroux Guidonem episcopum in solemni suo ingressu in Eduensem ecclesiam excepit. Ipso decano ob mediocritatem redituum requirente, idem Guido ecclesias de Sempigneio & de Desisia huic primæ dignitati annexuit an. 1350. ut fert charta, quæ habetur inter instrumenta. Ch. LXXIV, col. 108.

XXXVI. Oliverius I. de Martrolio an. 1358. decani dignitatem adeptus est. Eo nomine Petrum de Barrieres in suo solemni ingressu excepit an. 1377. Præfuit capitulo generali 1383.

XXXVII. Milo de Grancé decanus Eduensis 1385. 1394. postea episcopus 1400. seu 1401.

XXXVIII. Gaufridus seu Godefridus de Thoisi duci Burgundiæ a consiliis Miloni decano suffectus est, cumque episcopum in solemni in urbem ingressu suscepit 1. Aug. 1401. Anno 1414. fuit unus ex consiliariis comitiorum congregatorum pro servanda pace inter Burgundiæ comitatum & ducatum Borbonii. Nomine capituli ad concilium Constantiense deputatus est an. 1416. In necrologio consignatur his verbis, x. calend. Novembris: [Anno Domini 1418. die 17. mensis Octobris obiit magister Gaufridus de Thoisiaco in legibus licentiatus, decanus ecclesiæ Eduensis, pro quo Rainaudus de Thoiseio ejus frater & cohæres, & alii sui cohæredes tradiderunt & transtulerunt ecclesiæ Eduensi terram de Preaus, &c. Jacet ante portam capellæ domini Nicolai de Tholon Eduensis episcopi.]

XXXIX. Johannes V. Hue, quem Saunier vocat Antonium Huet, Burgundiæ duci a consiliis, anno 1428. Transfigurationis festum in ecclesia Eduensi celebrari fategit. Reperitur in variis actis ann. 1420. 1421. 1428. 1430. Obiit 1433.

XL. Antonius, seu ut habet Saunier, Johannes des Noyers electus 1433. memoratur in instrumentis 1436. 1439. Vitam cum morte commutavit 1440.

XLI. Bartholomæus de Fraxino (de Fresne) decanus & vicarius generalis sub cardinali Rolin, designatur 1440. reperitur in actis annorum 1445. 1448.

XLII. Antonius I. Juie, seu Juis & Juif fuit Eduensis ecclesiæ officialis, in suprema curia Divionensi consiliarius, & capituli sui decanus anno 1454. interfuerat concilio Basileensi delegatus capituli Augustodunensis.

XLIII. Johannes VI. de Vienne Johannis de Mont-bis, &c. marescalli Burgundiæ & Annæ de Vienne dominæ de Listenois filius. Hic tamen a Saunier omittitur, qui Antonio de Juis sine medio successorem assignat eum, qui sequitur.

XLIV. Antonius II. de Chalon decanus, & postea episcopus 1483.

XLV. Johannes VII. Rolin, cardinalis cog- A minonis nepos, decanus 1496. & ex decano episcopus anno 1501.

XLVI. Oliverius II. de Vienne, in cujus gratiam Antonius de Chalon episcopatum in curia Romana abdicaverat, & ejusmodi abdicationis vi bullas ipse obtinuerat: verum capituli oppositione, & rogante Ludovico XII. rege, bullas rescidit Pontifex: sicque episcopatum Johannes Rolin obtinuit: at ne totum amitteret Oliverius, concessus ei decanatus anno 1501.

XLVII. Marquisius de Montboissier electus post decessoris abdicationem 1506.

XLVIII. Franciscus I. de la Guiche abbas B S. Satyri dioecesis Bituricensis.

XLIX. Franciscus II. des Molins, alias de Molin, Jacobi Huralti nepos, per cessionem praecedentis decanus anno 1543. & 1545.

L. Johannes VIII. Hurault Johannis episcopi nepos.

LI. Hector de Montmorin filius Jacobi ex Anna de Montboissier decanus Eduensis 1552. asserente du Fourny in *luporum venationi praefectis.*

LII. Philippus I. de Marcilly frater Petri episc. abbas Cheriaci electus est decanus 1559. Cum anno 1562. in provincia Lugdunensi fama per- C crebuisset de abolendis capitulorum etiam cathedralium privilegiis, ut omnia ad jus commune revocarentur, habita sunt Augustoduni comitia, quibus Lingon. Cabilon. & Matiscon. capitulorum legati astitere; in his statutum cleri Gallicani procuratoribus scribendum, ut ad id impediendum secum agerent; missus est deinde ad concilium Petrus Feau Augustodun. ecclesiae scholasticus, ut ipsorum nomine cleri jura tueretur. Obiit 22. Febr. 1570.

LIII. Philibertus I. de Dio praeses in suprema curia Parisiensi Philippo successit 1570.

LIV. Franciscus III. de la Guiche per spontaneam Philiberti cessionem decanus electus est.

LV. Philibertus II. de Dio abdicante Francisco, decanus iterum creatur.

LVI. Philippus II. de la Fosse obeunte Philiberto de Dio in decanum assumtus est anno 1580.

LVII. Jacobus de Vintimille ex comitibus Vintimilliae, senator in parlamento Burgund. an. 1581.

LVIII. Guido IV. de la Tournelle electus 1582.

LIX. Nicolaus I. Jannin frater percelebris praesidis Jannini, abbas S. Benigni Divionensis & Buxeriae, electus est anno 1604.

LX. Erardus de Rochefort abbas Vizeliaci & S. Leonardi de Corbiniaco meritis non minus quam generis nobilitate clarus, electus est decanus post obitum Nicolai Jannin, 21. Maii 1625.

LXI. Nicolaus II. Vaussin canonicus Lingon. prior de Frolois, frater uterinus Johannis Bouchu primi in suprema curia Divionensi praesidis, Gabrielem de Roquette urbem adeuntem excepit an. 1667. & ab eo consuetum sacramentum accepit. Missus fuit ad generalia cleri comitia ut secundi ordinis legatus. Obiit Senonis 28 Sept. 1677.

LXII. Erardus-Anna de la Madeleine de Ragni, abbas B. Mariae de Tironello ord. Cist. dioec. Cenoman. electus 29. Octobr. 1677. sponte dignitatem deposuit 23. Martii 1682.

LXIII. Gilbertus de Rostaing, Christophori ex Johanna-Maria de Pelissac de Luzy filius, prior de Pommier Ord. Clun. dioec. Lugdun. electus est 9. April. 1682. obiit Lugduni 7. April alias 30. Martii 1703.

LXIV. Antonius III. du Feu electus 8. Maii 1703. abdicavit an. 1722. 25. Junii. Obiit 17. Julii 1724.

LXV. Antonius IV. Bouhier de Lantenay S. Stephani Divionensis canonicus & decanus, in suprema Burgundiae curia consiliarius, a capitulo Eduensi in decanum electus est 6. Julii 1722.

DE ABBATIIS DIOECESIS AUGUSTODUNENSIS.

NOstrae scribendi rationi constanter inhaerentes, primum disseremus de abbatiis non exstantibus, sive quae statum suum mutarunt, tum vero de perseverantibus in primaevo statu regulari.

S. SYMPHORIANUS EDUENSIS.

I. EDUENSIS S. Symphoriani basilica conditur ab Euphronio sacerdote, post Eduensi D episcopo, in qua primum exstitere monachi, *juxta normam SS. patrum Antonii & Basilii*, tum clerici sub finem seculi VII. seculares an monachi, non ita liquet; deinde post medium seculum decimum canonici, indeque Floriacensibus monachis tradita est seculo XI. procedente in melius reformanda; sed hi clerici seu canonici appellarunt ad Gregorium VII. ut liquet ex ipsius epistola 31. lib. 9. Et certe hac in ecclesia erant prior & canonici an. 1288. ex Perardo p. 569. Tandem vero ea cessit canonicis Regularibus congregationis Gallicanae a S. Genovefa nuncupatae, qui huc inducti sunt an. 1656. curante imprimis Claudio de la Magdelaine fratre & tutore Francisci tunc prioris.

ALIQUOT ABBATES, PRAEPOSITI, DECANI ET PRIORES.

I. SANCTUS GERMANUS antiquissimus est abbatum, quorum ad nos pervenit notitia. Hic a sancto Nectario praefectus est, uti Fortunatus ait in ejus vita, his verbis: *Intra terni lustri spatium a B. Agrippino diaconus instituitur, & sequenti triennio presbyter ordinatur. Dehinc a pontifice Nectario abba ad S. Symphorianum merito dignus adsciscitur.* In vita quoque S. Droctovei Pratensis abbatis, nono, ut aiunt seculo scripta sic legitur: *Est in eadem urbe* (Edua) *Christi testis Symphoriani monasterium insigne, qui olim sub persecutionis rabie martyrium passus est sub Aureliano principe . . . . jugiter turba fratrum monastici ordinis ante ejus mausoleum concinit aeterno Regi*

dulcisflua carmina laudis. Horum itaque fratrum a A *præsule jam dicto* (Nectario) *Germanus præficitur pastor, sacraturque abbas nomine dignus & merito..... qui inter reliquos, quos hortatu simul & exemplo Christi mancipavit tyrocinio, beatum Droctoveum insignire studuit schemate monastico, atque adscivit discipulatui suo, quem pie, ut vere piissimus, aluit, & juxta normam SS. patrum Antonii scilicet & Basilii vivere instituit.* Idem S. Germanus interfuit abbas cum Nectario suo episcopo Eduensi, v. concilio Aurelianensi an. 552. Postea vero evasit Parisiorum episcopus, ubi cum cœnobium sub titulo sancti Vincentii ædificasset, ex Eduensi sancti Symphoriani monachis accersitis, alterum B eorum nomine Droctoveum eidem præfecit abbatem. Exstat vita sancti Germani secul. 1. Bened. pag. 234.

II. Virgilius, quem Gregorius Turon. lib. 9. hist. c. 23. Licerio Arelatensi episcopo suffectum tradit, prius abbas Augustodunensis ab eodem Gregorio dicitur, quod de S. Symphoriani monasterio intelligendum putamus.

III. Deodatus S. Symphoriani abbas notus est ex diplomate Dagoberti regis, quo Sarclitas villam pagi Stampensis, quam a Ferreolo Augustodunensi episcopo & a Deodato basilicæ S. Symphoriani abbate, facta commutatione comparaverat, dat C S. Dionysii matricularis. Vide Dubletum pag. 669. & consule abbatum S. Martini Eduensis seriem, in qua tres maxime dubii.

IV. Hermenarius Augustodun. abbas, deinde post sanctum Leodegarium episcopus. Ei solum abbati, quando S. Leodegarius in monasterium Luxoviense amandatus est, rex Childericus petente populo, Augustodunensem ecclesiam commendavit; cumque paulo post, Leodegarii æmulorum suasu, Childericus eum Luxovio abduci & sacerdotio privari decrevisset, intercessit Hermenarius abbas, qui Regis pedibus sæpius advolutus, tandem obtinuit, ut Leodegarius in Luxovio quie- D tus ac securus remaneret, eique necessaria, quoad vixit, pro facultate sua subministravit. Sub finem hujus seculi VII. Ansebertus episcopus Eduensis testamentum suum condidit, quo res suas omnes matri ecclesiæ sancti Nazarii martyris, & suburbanæ sancti Symphoriani basilicæ, atque oratorio S. Leodegarii subtus eamdem basilicam exstructo legavit. In hoc vero testamento sancti Symphoriani basilicæ clericos vel fratres semper vocat, nusquam monachos, tametsi tunc monastici adhuc instituti erant, ut patet ex actis sancti Leodegarii, in quibus non solum Hermenarius abbas S. Symphoriani basilicæ memoratur, sed etiam E Marcolmus reclusus, qui *sub religionis habitu* ad monasterium S. Symphoriani martyris degebat.

Secul. 2. Bened. pag. 679. & 684.

V. B. Placidus, de quo in animadversis Holstenii ad martyrologium Romanum ex MS. codice reginæ Succiæ: *Pridie nonas Maii, Augustiduno depositio B. Placidi presbyteri & abbatis basilicæ S. Symphoriani martyris.*

VI. Gotbertus S. Symphoriani (abbas) memoratur in necrol. sancti Benigni III. nonas Jan. In eo autem nonnisi præsules aut abbates commemorantur.

VII. Constantinus abbas sancti Symphoriani memoratur v. idus Septembris in necrologio Benigniano.

VIII. Gauterius abbas S. Symphoriani, tempore Hugonis abbatis S. Stephani Eduensis.

IX. Adelardus comes Eduensis abbatem agebat temporibus Caroli Calvi; hic enim princeps in diplomate, quo confirmat supplementum datum in usus fratrum, id factum dicit rogante carissimo Adelardo comite, *qui & abbas cœnobii S. Symphoriani eximii martyris Christi. Datum XVI. cal. Julii indictione III. apud Pontionis palatium, regnante Karolo gloriosissimo rege anno XXVI.* regni ejus.*

* al. XXV.

X. Theodericus itidem comes beneficio Ludovici Balbi creatus an. 878.

XI. Ricardus etiam comes, postea primus Burgundiæ dux, qui mortuus est an. 922. vel 921. trigesimo octavo a sua institutione in comitem & abbatem.

XII. Hermoldus præpositus S. Symphoriani cum clericis suæ ecclesiæ villam Alciacum in comitatu Belnensi sibi restitui curavit, judicio Rodulfi regis anno I. indictione XII. prima die cal. Martii, hoc est 924. Item memoratur Ermaldus præpositus anno 3. regnante Rodulfo rege.

XIII. Theudo S. Symphoriani Eduensis abbas & præpositus dicitur in charta Hugonis comitis & marchionis, filii Ricardi prædicti comitis & Adheleidis nonnulla monasterio tradentis die 1. Septembris anno I. regnante Lohodico rege, ex tabulario S. Nazarii Eduensis excerpto per D. de Ganieres. Edita est hæc charta in prob. hist. Vergiaci pag. 32. & in commentariis pro historia civitatis Eduensis, auctore viro clar. D. Thiroux, pag. 126. hist. comitum Eduensium.

XIV. Rodulfus S. Symphoriani prælatus dicitur, seu potius se ipse prælatum nominat in litteris, quibus res quasdam S. Symphoriani in beneficium sub annuo censu concedit canonicis ecclesiæ S. Cyrici Nivernensis, interventu Natranni hujus urbis episcopi, post medium seculum X. ex Mabillonio.

XV. Hugo decanus ecclesiæ S. Symphoriani in charta Desiderii episcopi Cavellicensis ei & clericis sub eo servientibus restituentis seu restitui facientis ecclesiam S. Symphoriani in episcopatu Cavellicensi an. 972.

XVI. Salomon præpositus S. Symphoriani in charta Heindrici ducis (Burgundiæ) pro restituenda S. Symphoriano capella sancti Vierani in fine Caldiniaco pagi Cabilonensis.

XVII. Andreas abbas S. Symphoriani prædictam capellam obtinet ab eodem Heindrico duce, ad deprecationem canonicorum, regnante Ludovico rege & Walterio Eduensi episcopo existente sub finem X. seculi.

XVIII. Wericus sola conjectatione nostra innititur, quem scilicet eum esse putamus, cui, rogatu Walterii abbatis æque nobis incogniti, Walterius Eduensis episcopus an. 999. decimas unius ecclesiæ, quæ sita est in pago Alsinse, in villa Blanziaco nuncupata, & hæc præfata ecclesia est dedicata in honore S. Symphoriani martyris, tra-

dit. Illic autem tunc erant canonici: hoc instrumentum jacet in appendice nostra, ch. XXXVIII. col. 75.

XIX. Rodulfus abbas rogatu viri nobilis Aganonis & uxoris ejus Ingelæ, uni ex eorum filiis clerico & alteri eorum heredi precariam fecit de quadam terra S. Symphoriani sita in comitatu Altissiodorensi, in villa quæ dicitur Mons-Corbonus, & de capella una in Corvello, anno v. regnante Henrico rege.

XX. Hugo abbas tradit Hugoni cuidam militi & duobus heredibus ejus, jure beneficiario ad vitam, curtem Marculfi cum omnibus ad eam pertinentibus in pago Augustodunensi, anno tricesimo regnante Henrico. Idem memoratur anno
Ch. XLIII. col. 79. ejusdem Regis 24. in charta Helmuini episcopi, pro monast. S. Symphoriani.

XXI. Obertus prior S. Symphoriani subscribit chartæ Stephani episcopi Eduensis pro Reomaensi cœnobio an. 1139. ex Roverio in hist. Reom. pag. 191.

XXII. Johannes I. prior sancti Symphoriani tempore Eugenii papæ III. & Humberti episcopi Eduensis, Spicil. tom. 3. pag. 515. Idem reperitur cum Erveo Ungiacensi abbate & Sevino Eduensis ecclesiæ decano.

XXIII. Guido prior S. Symphoriani testis in charta Odonis Burgundiæ ducis pro ecclesia sancti Andochii an. 1195. ex biblioth. Sebus. p. 69.

XXIV. Johannes II. prior S. Symphoriani antiquam precum renovat societatem cum sancti Stephani Divionensis conventu anno 1253. mense Augusto, ex histor. sancti Stephani prob. pag. 135.

XXV. Johannes III. de Marigny prior sancti Symphoriani medio circiter seculo XIV. deinde S. Pauli Vesontion. abbas, ac tandem S. Stephani Divion. ubi vide.

XXVI. Cardinalis d'Argretville prior S. Symphoriani Eduensis dicitur in redditione rationum Guillelmi Bataille, die ultima Octobris 1388. ex camera comput. Divion.

XXVII. Antonius prior S. Symphoriani ord. S. Augustini an. 1443. die 22. Julii societatem spiritualem iniit cum Bertrando abbate S. Martini Nivern.

XXVIII. Petrus I. de Marxelly prior regularis S. Symphoriani secus & extra Eduam adest concilio Lugdunensi anno 1527. ex tomo 4. Anecdot. col. 407.

XXIX. Petrus II. de Marcilly anno 1554. die 9. Octob. dicitur abbas Mortuimaris & prior S. Symphoriani, in quodam pacto matrimoniali, ex camera comput. Divion. ubi etiam reperitur 4. Septemb. 1567. simul abbas Mortuimaris & episc. Eduensis.

XXX. Johannes de Bourgdieu permutavit cum sequenti pro abbatia Boni radii.

XXXI. Claudius de la Magdelaine episc. Ed. abbas Boni radii 1623. fit prior S. Symphoriani ex permutatione cum præcedenti.

XXXII. Franciscus de la Magdelaine frater Erardi decani Eduensis, nepos Claudii episcopi Eduensis, ac filius Claudii comitis de Ragny ex Elisabetha de Nicey, S. Symphoriano Eduensi præerat an. 1656. non quidem ut abbas, sed ut prior commendatarius. Jampridem enim hæc abbatia in prioratum defecit. Obiit 10. Januar. 1704. regiminis 48.

XXXIII. Annas-Franciscus de Senevoy nominatur prior S. Symphoriani 25. Martii 1704. Obiit XI. Apr. 1724.

XXXIV. Ludovicus Nugues nominatur mense Maio 1724.

S. Andochii cœnob. in Sedeloco seu Salvo-loco II.
Saulieu jam exstabat anno 722. quo Wideradus in suo testamento seu fundationis Flaviniaci documento abbatem se hujus monasterii nuncupat. Deinde vero Augustodunensi sancti Nazarii ecclesiæ subjicitur Caroli Calvi diplomate an. 843. quod vide inter instrumenta; ac denique duodecimo seculo exeunte convertitur in collegium canonicorum secularium, quod constat decano, cantore, præposito, duodecim præbendis & pluribus capellanis; eodemque tempore abbatialis mensa episcopali Eduensi annectitur. Unde Gualterius episcopus anno 1202. in quadam cum suo capitulo transactione titulum abbatis assumit, itemque Girardus episc. an. 1278. mense Novembri in confirmatione hujus transactionis. Ch. VIII. col. 47.

S. Petri seu S. Stephani monasterium in suburbio civitatis Eduæ inter ea recensetur, quorum III. ibid.
subjectionem Carolus Cal. Augustodunensi sancti Nazarii ecclesiæ asseruit, dato diplomate in Attiniaco palatio III. nonas Julii anno 843. Duos ejusdem loci deprehendimus abbates: Hugonem sancti Stephani in charta Gauterii abbatis sancti Symphoriani incerta ætate, & Gauterium dapiferum abbatem quoque sancti Stephani in charta Stephani Eduensis episcopi pro Fontaneto anno 1136. ex libro, cui titulus *genus illustre S. Bernardi assertum*, auctore Chiffletio societatis Jesu presbytero. Verum ex hoc monasterio nihil superesse videtur præter abbatis titulum sine re, in ipsa ecclesia Eduensi: sic enim legitur in actis concilii Lugdunensis habiti anno 1527. mense Martio: *comparuit pro capitulo & decano Georgius Guy canonicus ejusdem ecclesiæ & abbas sancti Stephani in ipsa ecclesia Eduensi.*

Colticense sancti Georgii monasterium in oppido Colticis *Couches* Eduam inter & Cabilonem IV.
situm, florebat anno 830. quo Winitarius *al.* Winctarius, *indignus abbas Calticensis* lege *Colticensis*, subscripsit privilegio Alberici Lingonum Spicil. t. 1. pag. 511.
episcopi pro monasterio Besuensi. Vide secul. 3. Bened. p. 1. pag. 692. Idem quoque cœnobium commemoratur in prædicto Caroli Calvi diplomate an. 843. tanquam dudum ab ipsa sede Augustodunensi subtractum, cui rursum subjicitur, summo loci detrimento, utpote quem seculo X. Rotmundus episcopus Eduensis delevit atque in castrum convertit, uti legitur apud Hugonem Flaviniac. chron. p. 1. Postea tamen ipsum in cellam redactum Amadeus Flaviniacensis abbas ineunte seculo XI. acquisivit, uti narrat idem Hugo Flaviniac. p. 159. quæ cella demum cessit patribus S. Jesu Eduensis collegii, ex Edua Christiana Vide inter instrumenta, Ch. XL. col. 76.

pag. 123. & Claudio Perry in hist. urbis Cabilon. quam econtra Mabillonius Divionensi collegio attribuit.

Tres ipsius loci reperimus abbates, Winitarium supra memoratum an. 830. Theotboldum anno 921. ut supra in decanis, col. 432. & Hugonem comitem Cabilonensem an. 992. ex histor. Cabilon. R. P. Claudii Perry Societatis Jesu presbyteri, pag. 90. qui postea Hugo jam episcopus Autissiodorensis an. 1017. rogatus ab Helmuino Augustodunensi episcopo hanc abbatiam pene dirutam Amedeo Flaviniacensi abbati resarciendam tradidit; *ibid.* pag. 93.

V. Monasterium S. Martini de Cassiiaco memoratur in prædicto Caroli-calvi diplomate an. 843. B

I. Megabrense sancti Martini asceterium, sive S. Martinus de Magavero vel Magobrio *Mevre*, situm ad amnem cognominem duabus ab Edua leucis, itemque de Circiniaco dictum, innotescit ex memorato Caroli-calvi diplomate an. 843. quo princeps hujus cœnobii & quorumdam aliorum ejusdem diœcesis subjectionem asserit Augustodunensi S. Nazarii ecclesiæ. Processu vero temporis, Walterius episc. Eduensis eum locum subjecit S. Odiloni abbati Cluniac. cujus ordinis hactenus est præpositura seu prioratus, de quo vide biblioth. Cluniac. pag. 1707. Duo nobis occurrerunt abbates, ac totidem priores. C

Secul. VI. Bened. p. 1. pag. 650.

Raino, cui Rothmundus episc. Eduensis abbatiæ Flaviniacensis, quam præsul retinebat, procurationem commisit; &

Milo sub eodem Rothmundo Megabrensis abbas & præpositus Flaviniacensis.

Guillelmus Humiler prior tantum, an. 1311. paciscitur cum Johanne de Chateauvillain domino de Luzy & du Chon.

Antonius de Chalon decanus Eduensis ecclesiæ, tum episcopus, anno 1480. primus hunc prioratum obtinuit *in commendam*, uti loquuntur.

VII. Vergiacense seu Verziacense S. Viventii monasterium in territorio Eduensi, ad radices montis Vergiaci, non longe a Nuisio & oppido sancti Johannis de Latona *St Jean de Laune* conditur a Manasse Burgundiæ comite, cum consilio uxoris ejus Hermengardis, fratrisque Walonis seu Walæ Eduorum episcopi, sub annum 890. ex tom. 3. annal. Bened. pag. 277. vel 924. ex prob. histor. Vergiaci, pag. 11. Hujus porro condendi cœnobii occasio fuisse videtur, Amausensis in Burgundia monasterii, quod Agilmarus Arvernorum præsul ad excipiendas S. Viventii reliquias fundaverat, destructio. Enim vero Manasses hoc in suo Vergiacensi cœnobio S. Viventii ossa reposuit, collatis eidem multis possessionibus, ipsumque ab omni seculari subjectione liberum, solius Romani pontificis providentiæ commisit. Jacet ibidem fundator cum sua conjuge, in quo deinde monasterio B. Guillelmus Divionensis abbas disciplinam resarcivit; at illud tandem in cellam seu prioratum cœnobii Cluniac. redactum est, de quo vide biblioth. Cluniac. pag. 1706. Sequuntur abbates quidam & priores.

Prob. hist. Vergiaci, pag. 35.

Ingelbaldus in vetustissimo S. Germani a Pratis necrologio, his verbis: *XVI. cal. Nov. depositio* A *Ingelbaldi piissimi abbatis Verziacensis monasterii.*

Humbertus legitur quondam abbas Verziacensis in necrologio S. Benigni Divion. die v. nonas Octob.

Tebaldus abbas Viridiacensis, fortasse Virziacensis subscribit chartæ Hugonis episc. Niverni approbatæ in concilio Cabilon. an. 1064.

Burcardus prior Vergiaci 1131. *Ibid. pag. 135.*

Robertus prior 1173. *Ibid. pag. 140.*

Herveus abbas Vergiacensis 1175. Nominatur Arveius tempore Herberti abbatis S. Stephani Divionensis ac etiam ætate Hugonis ducis, cum Simone abbate de S. Margareta; in chartulario S. Benigni excerpto per D. de Ganieres. *Ibid. pag. 144.*

Stephanus prior S. Viventii testis est an. 1196. in charta Stephani de monte S. Johannis pro ecclesia collegiata S. Dionysii de Vergeyo. *Ibid. pag. 169.*

Galterus prior S. Viventii Vergiensis Cluniacensis ordin. 1233. mense Decembri, ex tabul. S. Sequani.

Guillelmus an. 1272. subscripsit testamento Hugonis IV. Burgundiæ ducis, ex Roverio.

Philibertus Dugny simul abbas Flaviniaci, deinde episc. Ed.

Claudius de Magdalena prior S. Viventii adest concilio Lugdunensi, an. 1527.

Nicolaus Jannin Regi a consiliis & eleemosynis, abbas S. Benigni & Buxeriæ, necnon decanus ecclesiæ cathedralis Eduensis, an. 1660.

VIII. In suburbio Belnensis castri fuit olim abbatia S. Martino sacra, ordinis, ut videtur Benedictini, utpote quam omnino destructam Robertus Francorum rex precibus Guillelmi comitis & tunc quasi ipsius abbatis Fructuariensi monasterio concessit anno Christi 1023. regni sui 37. Vide biblioth. Sebus. pag. 175. & pag. 1. seculi VI. Bened. pag. 349.

IX. Castrum-Censoris seu Censorii *Chateau-Censoir* ad Icaunam * fluvium fuit aliquando abbatia Benedictina, ut inferre licet ex ædificiorum similitudine, modo seculare collegium canonicorum, sub patrocinio sancti Potentiani, in diœcesi Augustodunensi, de quo sic habet chronicon sancti Stephani Autissiodorensis. *Anno 1157. Castrum-Censurii direptum est a consule Nivernensi nonas Martii.* Hujus porro capituli primaria dignitas abbatis nomen sibi vindicat, quanquam decanus tantum appellatur an. 1527. in concilio Lugdunensi, tom 4. Anecdot. col. 406. Præter abbatem constat hoc capitulum (quod est membrum Vezeliaci) cantore, sacrista & decem canonicis, qui omnes suum eligunt abbatem ab Eduensi præsule confirmandum; sequuntur aliquot abbates seculares.

* Anguiscor.

Siguinus Dei gratia humilis abbas ecclesiæ Castri-Censorii cum ejusdem ecclesiæ capitulo præbendam dictæ ecclesiæ, quoquomodo vacare contigerit, concedit in perpetuum ecclesiæ beatæ Mariæ de Crisenone, adeo ut a prima die cognitæ vacationis usque ad anni exitum, præbendæ vacantis fructus ecclesia de Crisenone integre percipiat, nullo ab hac in ecclesia Castri-Censorii exhibito servitio, præterquam hebdomadali, quod annuo vacationis cursu solito canonicorum persolvet.

Ch. LIX. col. 92.

Actum anno Dominicæ incarnationis 1182. ex tabulario Crisenonis. [A]

Hugo 1193. ex chartulario S. Mariani Autissiodorensis.

Petrus abbas secularis dicitur annis 1262. & 1269. in tabulis B. Mariæ de Crisenone, ubi reperitur adhuc anno 1274. designatus per litteram P. quo scilicet anno feria II. post octavas nativitatis S. Johannis Baptistæ pepigit cum abbatissa & conventu B. Mariæ Crisenonis, super donatione memorata in Siguino abbate; adeo ut quoquomodo præbendam vacare contigerit in ecclesia Castri-Censorii, non jam moniales, seu ipsarum procuratores, sed ipsi canonici pro hebdomadali servitio deservire in perpetuum teneantur, [B] nullo prorsus servitio ab ipsis monialibus in ecclesia Castri-Censorii de cetero faciendo; sed illud servitium dictæ sanctimoniales teneantur facere in ecclesia de Crisenone pro canonicis Castri-Censorii, secundum quod facere consueverant temporibus retroactis, a tempore quo vacare præbendam

Ch. LXXII. col. 106.

cognoverint. Quibus ita compositis, fidem obligant canonici se pro qualibet vacante præbenda soluturos dictis monialibus vel earum certo mandato centum & decem solidos Turonenses annis singulis, quibus ipsam præbendam vacare contigerit.

Renaudus de Bretoy 1342. ex Baluzio laudante promptuarium antiquitatum Tricassinensium fol. 205. verso & 206. [C]

Johannes de la Roichette abbas *de Chastelsançoy*, dicitur procurator generalis Johannis Rolin cardinalis & episcopi Eduensis, in regesto cameræ rationum Divion. *tit. des amortissemens fol. 16.*

Jacobus de la Boutiere, simul abbas S. Margaretæ apud Belnam anno 1490.

X.
* la Brebince.
* le Charolois.
* Parois le Monial.

Paredum locus est diœcesis Augustodunensis ad Burbunciam * amnem in pago * Quadrilensi, cella Cluniacensium monachorum, unde Paredum monachorum * appellatur. Hoc monasterium cooperante sancto Maiolo abbate, in proprio solo construxit Lambertus Cabilonensis comes, cujus prima fundamenta anno 973. jacta, [D] ejusque dedicationem anno ejusdem seculi septuagesimo septimo in honorem sanctæ Mariæ virginis, sanctique Johannis Baptistæ & sancti Grati episcopi & confessoris factam fuisse discimus ex historia ejusdem loci chartario præmissa, ubi locus

* le Val d'or.

Aureavallis * cognominatus dicitur. Porro idem Lambertus *decrevit eumdem locum liberum esse ab omni cujuspiam loci subjectione ac seculari dominatione, ita ut liceret monachis inibi degentibus Deo servire sub proprio pastore &c.* quem etiam ut amplius honoraret, illuc prædicti S. Grati episcopi [E] corpus, annuente Hugone ejusdem sedis Cabilon. antistite, theca inclusum argentea transferri curavit, ipseque ibidem humari voluit post obitum, qui contigit VIII. cal. Martii an. 988. ex Mabillonio, non autem 12. Martii anno 970. uti legitur apud Claudium Perry societatis Jesu presbyterum in historia urbis Cabilonensis. Verum Hugo filius ejus præsul Autissiodorensis & Cabilonensis comes ratus hoc monasterium in eo statu omnino per se stare non posse, consultu Rotberti regis & Henrici ducis, illud subjicit Cluniacensi monasterio, cui domnus Odilo tum præerat, ut ipse suique successores eumdem locum omnimoda auctoritate administrarent: quod quidem præsul fecit pro anima patris sui Lamberti ac matris suæ Adeleidis, Rotberti regis & Henrici ducis. *Actum suburbio Cabilonensi, cœnobio beati Marcelli, in præsentia regis Rotberti. Data mense Maio indict. XII. anno incarnationis Dominicæ 999. Rotberto rege anno IV. regni ejus.*

Primus Paredi monachorum prior videtur fuisse Andraldus, qui eum locum regebat tempore Hugonis comitis & episcopi.

Aymardus bonæ memoriæ prior, &

Guntherius ejus successores tempore S. Odilonis abbatis.

Hugo sub sancto Hugone abbate.

Artaldus tempore Pontii abbatis.

Bernardus & Gerardus tempore Petri Venerabilis, uti ex chartario colligere licuit.

Johannes quoque prior Paredi tempore Theobaldi abbatis, qui ambo inierunt compositionem cum Guillelmo Cabilon. comite super juribus in hunc prioratum, an. 1180. ex hist. Burgund. lib. 3. cap. LVIII. auctore Andrea Quercetano. Hactenus paret Cluniaco hic prioratus, & est unitus abbatiali mensæ.

XI. CERVON.
* le Morvan.

S. Eptadii de Cerviduno seu de Cerduno monasterium, ordinis quondam sancti Benedicti una leuca Corbiniaco in pago * Morvinensi, iis accensetur cœnobiis, quorum subjectionem Carolus Calvus rex asseruit Augustodunensi sancti Nazarii ecclesiæ, dato diplomate in Attiniaco palatio III. nonas Julii anno 843. quod in appendice nostra legere est. Jampridem ad canonicos seculares deflexit, qui numero decem pleno jure suum abbatem eligunt, & hic quidem paucis abhinc annis postulare bullas aut episcopi schedulam accipere non tenetur. Ipse vero præbendas seu canonicatus confert, quorum fructus annuales centum nummos duntaxat conficiunt.

Ch. VIII. col. 47.

Abbates seculares.

I. Hugo de Faucoigneio abbas secularis ecclesiæ Cerviduni 1266. mense Decem.

II. Guillelmus Mace 1458. & 1468. quo anno dicitur abbas secularis Cerviduni, Canonicus Eduensis & Autissiodor. necnon vicarius generalis in spiritualibus & temporalibus Johannis Rolin cardinalis & episcopi Eduensis. tom. 4. Anecdot. col. 504.

III. Johannes I. de Nivernis 1480.

IV. Johannes II. Saulnier canonicus & officialis Eduensis, necnon senator clericus in parlamento Burgundiæ, 1482. & 88.

V. Nicolaus I. de Beze 1507.

VI. Carolus I. de Montsaulnin 1534. & 1555. quo ejus transactionem nomine conventus Crisenonis factam cum capitulo ecclesiæ Autissiodorensis Claudia de Fontenay abbatissa comprobavit.

VII. Philippus Arnoux 1563.

VIII. Carolus II. de Montsaulnin 1570.

IX. Johannes III. de Rochery 1578.

X. Johannes IV. Genest doctor theologus facultatis Paris. sedis apostolicæ protonotarius, præpositus de Tannay, necnon canonicus & archidiaconus

archidiaconus major eccl. Nivern. ac officialis A ejusdem diœcesis, 1615. & 1623. die 2. Aug. quo vice Theobaldi Henin promoti ad abbatiam S. Martini Nivernensis, ejusdem accepit possessionem.

XI. Erardus I. de Rochefort 1628.

XII. Erardus II. de Mocquor 1632.

XIII. Claudius I. de la Magdelaine episcopus Eduensis 1645.

XIV. Jacobus Foucher 1645.

XV. Petrus le Paige mortalitatem exuit anno 1651. in ecclesia Cerviduni sepultus, cum hoc epitaphio : *Cy gist reverend P. en Dieu messire Pierre le Paige, natif de la ville de Corbigny* B *de S.t Leonard, en son vivant conseiller & aumonier ordinaire de Sa Majesté, abbé de ce lieu, decedé en la maison abbatiale de cette eglise de Cervon, le 29. jour d'Octobre de l'année 1651. agé de 50. ans, lequel ayant bien vécu pendant sa vie a trouvé son repos en sa fin. Priez Dieu pour son ame.*

XVI. Claudius II. le Paige 1652.

XVII. Nicolaus II. Chevalier 1660.

XVIII. Rochus du Verdier 1674. Jacet in ecclesia, cum hoc epitaphio : *Cy gist R. P. en Dieu messire Roch du Verdier, vivant abbé de Cervon, decedé en sa maison abbatiale de Cervon, le* C *17. May 1707. agé de 58. ans, dont la mort a esté aussi sainte que la vie, lequel par humilité a voulu estre inhumé devant la porte du chœur du chapitre, dans la nef de la paroisse, auprès de messire Roch du Verdier gentilhomme ordinaire de la chambre du Roy, & de dame Marie Madot ses pere & mere. Priez Dieu pour luy.*

XIX. Johannes V. de Barraud, curio Cerviduni & canonicus, 1707. Augustodunensis episcopi nominatione, contra duos electos a capitulo N. Bernard & N. Michard, ante litis exitum decessit.

XX. Claudius III. Feuillet cum tunc esset curio D de Courancy, designatus est abbas 13. Jan. 1708. ab Eduensi episcopo. Inceptam litem persecutus est adversus prædictum Bernard, & eo mortuo adversus Petrum Antonium de Mesgrigny electum a capitulo ; ac denique suam causam obtinuit. Obiit autem die 10. Martii 1723. cui successit prædictus

XXI. Petrus Antonius de Mesgrigny Sorbonæ baccalaureus, electione capituli.

XII. S Martini de Chora cœnobium *S.t Martin de Cores ou de Cures*, ordinis sancti Benedicti diœc. Eduensis, sic dictum est, uti videtur a Chora E fluvio, ad quem stat Vezeliacum. Spicil. t. 3. pag. 527. Abbatiæ *de Cures* fit mentio in probationibus historiæ Vergiaci anno 1314. cujus aliquot subjicimus abbates.

I. G. abbas de Chora innotescit ex duabus epistolis Egenii papæ numero 24. & 25. t. 3. Spicil. pag. 491. De quo videlicet Pontius abbas Vezeliacensis conqueritur, quod quandam decimam usurpasset. Porro is est fortasse Guillelmus in charta Crisenonis commemoratus.

II. Durannus abbas Chorensis anno 1220. testis est in charta pro monasterio Rigniacensi, ex tabul. hujus loci diœc. Autissiodor.

III. Johannes I. abbas de Chora 1248. die Jovis post festum B. Nicolai, ex Roverio in hist. edita Reomaensis cœnobii, pag. 270.

IV. Gualterius abbas de Chora 1316. *ibid.* pag. 307.

In actis concilii Lugdunensis habiti mense Martio anni 1527. occurrit abbas sancti Martini de Chora ord. S. Bened. tom. 4. Anecdot. col. 405. sed nomen ejus reticetur ; pro quo videlicet comparuit in eo concilio Georgius Guy canonicus Eduensis, tanquam ad hoc abbatis procurator.

V. Amabilis de Bourzeis vir undequaque præstantissimus obiit Parisiis Francicæ academiæ decanus, die 2. Aug. an. 1672. ætatis anno 66.

VI. Johannes II. Galloys unus è quadraginta viris academiæ Francicæ, itemque adscriptus academiæ scientiarum, ac Regius professor linguæ Græcæ apud Parisios, vivere desiit hac in urbe 19. Aprilis 1707. ætatis anno 75.

VII. Johannes III. Barault presbyter diœcesis Nivernensis, superioris cessione fit abbas 24. Dec. 1696. Fortasse idem est qui fuit abbas S. Eptadii de Cerviduno an. 1707. vide supra.

VIII. Nicolaus Moran canonicus Suessionensis nominatur 8. Aprilis 1708.

IX. Carolus Costes de Champeron 19. Maii 1714.

Parthenonem S. Petri de Isodro vel de Isoria XIII. *d'Iseure* extra urbem Molinas, in quo viget hactenus disciplina regularis, fuisse aliquando abbatiam invictè probat breve diploma Childebramni comitis filii Dibilungi comitis, quo tradit sacrosancto monasterio regulari in pago Augustidunensi a vicaria Isodro, ubi venerabilis à Deo dilecta Amalberga abbatissa præesse videtur, quidquid in ipsa vicaria Isodro *in Fiessum* habet, tam in campis, vineis, &c. *totum ad integrum Isodro ad jam dictam abbatiam religiosarum* cedit & transfundit. *Datum IV. cal. Aprilis indict. X. anno imperii Ludovici Augusti, Augustiduno civitate, in Dei nomine feliciter, amen ;* hoc est anno 817. vel 832. chartam integram habes inter instrumenta Nec minus id evincit documentum Ch. VII. col. 46. Willelmi comitis Nivernensis, ecclesiæ S. Cyrici, cui Emmenus præsidet episcopus dantis *abbatiam de Isodro* & cellam S. Reveriani.* *Datum XV.* * Bibl. Clun. pag. 1714. VI. V. *cal. Sept.* anno V.* regnante domno Karolo imperatore in Francia, in Italia IV. ind. VI.* feliciter. Hanc chartam legere est in veteri Gall. Christ. tom. 3. pag. 795. in hist. Nivernensium episcoporum. Deinde hoc monasterium Ermengardi abbatissæ & parthenoni S. Menulfi, tanquam prioratus, subditum est ab Henrico Eduensi episcopo an. 1150. vel 1154. litteris datis, quas habemus in codice 3. MS. Fragm. hist. Aquitan. pag. 226. Sed jugum tandem illud excussit, quando patribus congregationis Cazalinæ, postea S. Mauri parere cœpit.

Tomus IV. Ff

XIV. B. Maria apud Molinas in agro Borbonio ord. Cisterciensis feminarum, non est abbatia, sed prioratus, quanquam D. du Fourny in hist. regii stabuli magistrorum, hujus cœnobii abbatissam vocat N. de Bigny filiam Johannis dom. d'Aisnay-le-vieil, ex Anna Popillon domina de Boucix, qui nuptias contraxere an. 1593.

Tom. 2. de l'hist. geneal. des grands officiers de la Couronne, pag. 1284.

XV. De abbatia Fontisini ejusdem diœcesis, ordinis S. Benedicti seu potius anachoretici, quæ paulo post suam fundationem Cisterciensi addicta fuit, & cum Regniaco diœcesis Autissiodor. coaluit, dicemus in serie abbatiarum hujus diœcesis sub metropoli Senonensi.

Elenchus abbatiarum diœcesis Augustodunensis quæ adhuc in suo statu perseverant.

Ordinis S. Benedicti.

S. Martinus apud Eduam, *S.t Martin lez Autun.*
Flaviniacum, *Flavigny.*
Vezeliacum, *Vezelay.*
Corbiniacum, *S.t Leonard de Corbigny.*
S. Johannes Eduensis, *S.t Jean le Grand d'Autun*, feminarum.
S. Andochius Eduensis, *S.t Andoche d'Autun*, feminarum.
Marciniacum, *Marcigny lez Nonnins*, prioratus femin. ordin. Cluniac.

Ord. S. August.

Ungiacum sive Oigniacum, *Oigny.*
S. Margareta, *S.te Marguerite de Baune.*

Ord. Cisterc.

Fontanetum, *Fontenay.*
Buxeria, *la Bussiere.*
Septem fontes, *Sept-font.*
Marciliacum, *Marcilly.*
Locus-Dei, *Lieu-Dieu*, feminarum.
B. Maria de Consolatione, *Nostre-Dame du Reconfort*, feminarum.

Ord. S. Claræ.

S. Clara Molinensis, *S.te Claire de Moulins.*

S. MARTINUS EDUENSIS.

SAINT MARTIN lez AUTUN.

Benedictinum S. Martini monasterium prope Eduam suam debet constructionem Brunichildi Francorum reginæ exeunte seculo VI. sicuti observatur in epistola X. lib. XIII. novæ editionis S. Gregorii Magni papæ, ad primum abbatem Lupum sive Lupponem. Quæ quidem fundatrix anno 614. condita est in hujus cœnobii basilica secus portam sacristiæ sub tumulo nigri marmoris. Instauratur vero cœnobium a Badilone comite, favente Carolo Calvo. Vide Aimoinum lib. IV. c. I. & Chassanæum in catalogo Gloriæ mundi. Jamdudum subest congregationi S. Mauri.

Abbatum nomenclatura.

I. Lupus vel Luppo, de quo vita S. Hugonis Ed. monachi: *Lupponi quoque primo ejusdem loci abbati propriam direxit epistolam* sanctus Gregorius, *hortans illum, qualiter religiositatem gregis sibi commissi custodiret, atque tam Deo, quam hominibus iter justitiæ gradiens placere studeret*, &c. Exstat hæc epistola n. X. apud sanctum Gregorium lib. XIII. Consignatur in necrolog. Martiniano his verbis: *idibus Octobris depositio domni Lupi abbatis.*

II. Abbo, cujus mentio fit in vita S. Radegundis per Baudoniviam scripta, ad cujus sanctæ tumulum gravi dentium dolore liberatus fertur. Vide sub Leifasto episcopo Eduensi. Attamen non satis constat cujus loci Abbo fuerit abbas, an sancti Martini, an potius S. Symphoriani; quod etiam dicendum est de Meroaldo abbate, quem sanctus Leodegarius luminibus proxime orbandus ad Didonem Ebroini satellitem misit, petiturum, ut accepta quantumcumque vellet pecunia, discederet; itemque de Gauderamno [a] abbate monasterii Ed. subscripto in posteriore testamento sancti Widradi Flaviniaci conditoris anno 744.

III. Winobertus abbas florebat tempore sancti Leodegarii episcopi Eduensis, cujus vitam scripsit anonymus monachus, qui sub Winoberto abbate vitam religiosam ducebat, & quidem, uti existimat Mabillonius, in Martiniano monasterio.

IV. S. Medericus in Æduæ civitatis pago nobilibus genitus parentibus, annos tredecim natus ad monasterium hujusce civitatis, invitis parentibus, confugit, ubi abstinentiæ & carnis castigationi operam dedit, asperrimo sub vulgaribus vestibus accinctus cilicio. Abbas factus ministrum se & famulum fratrum suorum constitutum fuisse certissime credens, prodesse sollicitus fuit, non præesse. Gregem suum tamen deserere coactus est, ut auram popularem & gloriam ob patrata plurima miracula declinaret; itaque desertum petiit, ubi latitare posset, sed cum miracula continua prodiderunt, sicque ab episcopo revocatur. Tum vero invitante Frodulfo miræ sanctitatis viro, Parisios venire decrevit orationis causa, quo pergens diu ægrotavit in monasterio Campellis *Champeaux*. Inde profectus Parisios, multis patratis miraculis, omnium in se oculos convertit. Tandem in suburbana sancti Petri cellula, quæ nunc est celebris ecclesia collegiata & parochialis sancti Mederici, transactis duobus annis & novem mensibus cursum consummavit die 29. Augusti. Etsi vero incertus sit annus ejus mortis, eum fuisse septingentesimum circiter putat noster Mabillonius in observationibus præviis ad ejus vitam secul. 3. Bened. p. 1. pag. 8. & seq. seriusque vix differri posse inde probat, quod S. Medericus inscribatur martyrologio MS. San-Germanensi Usuardi, in quo nullus fere inscriptus legitur, qui post annum 720. devixerit. Porro quo in cœnobio Eduensi fuerit monachus & abbas, sancti Symphoriani an sancti Martini, incertum, huic postremo tamen addicendus

[a] Huic, si constaret fuisse abbatem S. Martini, dandus esset locus post S. Medericum.

potius videtur, quod Martiniani cœnobitæ ex A antiquo jure hactenus cellæ sancti Mederici curionem nominant, inquit Mabillonius, loco citato.

Postea destructum a barbaris an. 731. monasterium diu sub ruinis jacuit, donec circa annum 870. restauratum fuit a Badilone comite, qui, eductis e sancti Savini in agro Pictav. cœnobio monachis, disciplinam regularem in eo restituit.

V. Arnulphus, primus ab instauratione monasterii eidem præfuit, de quo consule vitam sancti Hugonis, qui ejus tempore in Eduensi sancti Martini cœnobio sanctitate florebat, uti & Oddo monachus atque [a] Berno, postea Gigniacensis abbas, tum Cluniacensis, aliique multi. Arnulfus vero postquam monasterium sanctissime gubernavit, migravit ad Dominum circa an. 876. B

Secul. v. Bened. pag. 90.

VI. Badilo seu Baidilo, is forte comes, quem mox diximus instaurasse monasterium, successit Arnulfo, tempore Caroli Calvi, qui anno 877. quandam commutationem factam inter canonicos S. Martini Turon. & Arnulfum quondam abbatem ac monachos sancti Martini Eduensis confirmavit. Badilonis nomen consignatur in necrol. 19. Martii.

VII. Gregorius I. anno 894. societatem iniit cum Flaviniac. monachis, quibus tunc præerat C Gilfridus seu Geofridus præpositus sub episcopo Eduensi, qui Flaviniacensem abbatiam obtinebat. Idem a Carolo Francorum rege privilegium obtinuit anno regni ejus octavo, hoc est 900. quod vide inter instrumenta.

Ch. xxvi. col. 65.

VIII. David notatur in necrologio III. nonas Februar.

IX. Aymo I. subscripsit commutationi factæ ab Hugone priore Anziaci cum Lamberto Floriacensi abbate, anno XVI. regnante Carolo rege hoc est 913. apud Perardum, pag. 37. Idem suum apposuit chirographum testamento Herivei episcopi Eduensis an. 920. Insuper anno circiter D 923. privilegium obtinuit a Rodulfo rege, datum Cabilono civitate anno I. regni ipsius. Hoc ipsum edidit Mabillonius, lib. VI. Diplom. n. 130. pag. 564. quod nos etiam recudimus in appendice nostra. Præterea consensit Aymo commutationi factæ inter ecclesiam Viennensem & suum monasterium, de Villa Tortiliano, vide Mabillonium *ibid.* pag. 566. Ejus obitus notatur in necrolog. Benigniano VIII. cal. Julii.

Spicil. tom. VIII. pag. 151.

Ch. xxxii. col. 71.

X. Hugo I. Aimone superstite quando ipse obierit designatur abbas a Rege, ipsius Aimonis aliorumque suasu, litteris superius memoratis an. I. regni ejus. Utrum tamen præfuerit abbas, E omnino incertum; at profecto iste Hugo non est, cujus & Bernonis consilio Guillelmus cognomento Pius, comes & dux Aquitanorum, in Burgundia princeps Cluniacum fundavit, uti probatur tum ex ipsa chronologia, tum ex eo quod, licet Hugonis vitæ titulus in MS. codice præfert abbatem, ipsa orationis series monachum duntaxat vixisse satis evincat. Vide secul. v. Bened. pag. 90. & seq. Ceterum is esse videtur Hugo

[a] Incertum est utrum hoc in monasterio vitam egerit monasticam.

abbas Eduensis memoratus in necrolog. Divion. S. Benigni IV. idus Junii.

XI. Humbertus eligitur abbas anno 949. ex charta Ludovici regis, quam habes inter instrumenta. C. xxxiii. col. 72.

XII. Odidoardus locum habet in necrologio XII. cal. Novemb.

XIII. Simon notatur ibidem VIII. idus Dec.

XIV. Giso, VIII. idus Septembris, *ibid.*

XV. Walterius I. is est fortasse Walterius abbas (cujus loci non patet) memoratus in charta Walterii episcopi Eduensis, pro quodam Werico abbate anno 999. C. xxxviii col. 75.

XVI. Andreas.

XVII. Hildegrimus an. 1001. curavit translationem corporis S. Hugonis Eduensis monachi, de quo supra in Hugone abbate,

XVIII. Osaldus subscripsit chartæ Helmuini episcopi Eduensis pro Flaviniaco, datæ an. 1034. quam lege, tom. 4. Annal. Bened. pag. 729. & in appendice nostra, ch. XLII. col. 79. Idem anno quinto regnante Henrico rege, hoc est 1035. testis est in restitutione Corbiniacensis cœnobii facta Flaviniacensi.

XIX. Gaufridus notatur in necrologio X. cal. Novembris.

XX. Aimo II. anno circiter 1055. subscribit litteris Hildebrandi legati Victoris papæ II. pro monasterio S. Petri Viennensis. Vide Mabillonium ad an. 1055. n. 68.

XXI. Theotardus.

XXII. Gregorius II. anno 1058. insigne privilegium obtinuit a Nicolao papa II.

XXIII. Aimo III. subscripsit chartæ Hugonis Nivernensis episcopi in concilio Cabilon. anno 1064.

XXIV. Hugo II. tempore Norigaudi Eduensis episcopi, cujus primum electionem improbavit, tum vero ei se addixit & professionem fecit, atque ad Martinianum monasterium confugientem excepit, mortuus est an. 1099. De quo sic legitur in chronico Virdunensi: Hugo abbas S. Martini Eduensis ad hanc ecclesiam in pristinum statum ordinis & religionis restituendam de ecclesia Divionensi raptus, & ibi pastor institutus, cum multa adversa passus fuisset, & nec nocte, nec die requiesceret; cum etiam de monasterio expelli ad horam quos secum adduxerat a Divione vidisset, & post securi percussus pene cerebro vacuatus esset; indefessus perstitit, & novissime, ut dicitur, veneno vitam finivit, bravium beatæ perennitatis adeptus. In cujus obitu omnis illa religiositas cœpta deperiit.

Tom. I. nova bibl. Labb. pag. 264.

XXV. Bernardus I. ad quem, ut videtur, spectat quod in eodem chronico Virdunensi legitur: Norigaudus episcopus S. Martini religionem exturbavit, & secularitatem introduxit, cum ibi ordinans, quem nomine tenus archiepiscopus interdixit.

Ibid.

XXVI. Lambertus notatur in necrologio XII. cal. Martii.

XXVII. Nicolaus I.

XXVIII. Philippus.

XXIX. Seguinus.

XXX. Walterius II.

XXXI. Bernardus II.

XXXII. Guillelmus I. anno 1164. bullam obtinuit ab Alexandro papa III. Anno sequenti villam, quæ Monasterium dicitur, *S.t Pierre le Moustier en Nivernois*, sub patrocinio Ludovici regis posuit, eidem concessa medietate justitiæ. Denique transegit an. 1169. cum abbate Fontaneti.

XXXIII. Othardus.

XXXIV. Gaufridus I. an. 1191.

XXXV. Hugo III. sedebat an. 1198. Idem paciscitur an. 1210. cum Odone duce Burgundiæ, a quo 1215. privilegium tutelæ obtinuit. Reperitur adhuc in variis chartis annorum 1221. & 1223. Obiit III. nonas Martii.

XXXVI. Guido I. 1225.

XXXVII. Guillelmus II. inter præcipuos hujus cœnobii abbates annumeratus, præerat an. 1225. Is judex electus annis 1233. & 1234. sententiam protulit pro monachis S. Stephani Nivernensis adversus Rodulfum episc. Nivernensem. Occurrit etiam 1235. 36. & 54. quo anno usum mitræ & pontificalium obtinuit ab Alexandro IV. An. 1264. testis fuit venditionis factæ Gerardo episcopo Eduensi, & insequenti mortuus est. Jacet in ecclesiæ navi ante altare S. Christophori. Matrem habuit Eremburgam nomine, ut discimus ex veteri instrumento S. Martini.

XXXVIII. Michaël de Merussel fratrem habuit Nicolaum de Merussel canonicum ecclesiæ Cabilonensis. Societatem iniit cum Elia abbate & monachis Floriacensibus, an. 1266. quo etiam anno mitræ & pontificalium usus confirmationem obtinuit a Clemente papa IV. bulla data III. cal. Januar. Hoc insuper anno inita conventione hunc inter abbatem & Girardum de Beauregard episcopum Eduensem monasterium ab episcopali jurisdictione liberum declaratur. Vivebat adhuc Michaël an. 1277.

XXXIX. Petrus I. an. 1280. decessoris sui decretum confirmat, de præbenda monachorum decedentium sacerdoti quotidie pro defuncto sacrum facienti per annum concedenda. Delegatus fuit a sede apostolica ad excommunicationem Johanni capellano de Combs infligendam, quod hujusce loci monialibus Casæ-Dei rebellibus missam celebraret. *Actum nonis Martii 1283.* Reperitur adhuc in quibusdam chartis an. 1290. Jacet in ecclesia.

a XL. Hugo IV. de Communes[a] piissimus abbas an. 1292. societatem iniit cum Pultariensibus monachis & 1308. cum Raimundo abbate S. Johannis Reom. Ejus tempore Odo de Rossilione miles condito testamento 1298. suam eligit sepulturam in hoc cœnobio. Anno 1316. ratam habet acquisitionem factam ab Hugone de Chora priore claustrali. Sepultus est in capella B. Mariæ subterranea.

XLI. Reginaldus seu Regnaudus occurrit 1317. 21. & 23. quo anno, mense Jan. ipse A cum suo conventu duci Burgundiæ centum solidos annui redditus, sibi a Roberto Burgundiæ duce pro suo anniversario legatos dimisit, accepto in compensationem prato non longe ab Avalone, prato stagni appellato, ex camera computorum Divionensi. Memoratur adhuc annis 1324. & 1326. Sepulturam accepit ante altare S. Bened.

XLII. Johannes I. de Marigny 1328. & 1329. Jacet ante altare S. Margaretæ in tumulo elevato.

XLIII. Gaufridus II. de Calvo-monte 1342. 47. & 54. quo anno ita ejus meminit necrologium: *Gaufridus de Calvo-monte, qui obiit anno* B *Domini 1354. die 9. mensis Junii.*

XLIV. Johannes II. Brusley.

XLV. Alexander 1368. & 1372.

XLVI. Guido II. d'Agland 1383. & 1388.

XLVII. Johannes III. de Gomen 1392. 1408. & 1411. Diem clausit ultimum anno 1420. sepultus in ecclesiæ navi prope odeum.

XLVIII. Guillelmus III. de Bosco, *al.* Dubos defecit an. 1432. vel seq.

XLIX. Johannes IV. Petit-Jean ex illustri gente dominorum de Chamilly natus apud Anziacum ducis in diœcesi Nivernensi, ex eleemosynario C S. Sequani electus est abbas S. Martini an. 1433. crastina die festi S. Martini hyemalis. In redditione rationum Stephani Joinguot anno 1435. vocatur electus super subsidio decies mille librarum, ex camera computorum Divion. ubi etiam anno præcedente, mense Febr. dicitur a clero electus ad comitia Burgundiæ. In capitulis generalibus, quæ frequens celebravit, statuta edidit pro disciplina regulari. Anno 1446. legationem obivit ad Burgundiæ ducem in Belgio. Idem anno 1451. 10. Maii prioratum de Anziaco Johanni Rolin episcopo Eduensi sub certis conditionibus contulit. Tandem vero abbatia vi spo- D liatus est, ut daretur sequenti. Jacet in sacello B. Mariæ, ubi toto corpore nudus exhibetur, cum mitra, qua injuste privatus fuerat, a capite nonnihil semota.

L. Johannes V. Rolin episcopus Eduensis ac S. R. E. cardinalis, primus commendatarius, adiit possessionem 10. Sept. 1462. ea lege ut triginta monachos in cœnobio sustentaret. Tumulum Brunechildis reginæ fundatricis è subterranea B. Mariæ capella in majorem basilicam transtulit. Obiit 1483. in medio chori sepultus cum hoc epitaphio: *Cy gist monseigneur Jean Rolin, qui fut cardinal, evesque d'Autun, & abbé de cette* E *eglise de S.t Martin lez ledit Autun, qui trespassa.... l'an mil quatre cens quatre-vingt-trois. Priez Dieu pour luy; amen.*

LI. Johannes VI. Rolin prior S. Marcelli Cabilon, ac præses inquisitionum in senatu Parisiensi, cessione patrui cardinalis abbatiam obtinuit 1481. Anno 1488. ducentarum librarum quotannis congiarium a duce Burgundiæ accipiebat, & an. 1493. trecentarum, ex camera comput. Divion. Reperitur adhuc an. 1494. deinde episc. Eduensis.

LII. Tristandus de Salazard Senonensis

[a] Fortasse de Cummines, quali cognomine donatum legimus Raimundum abb. S. Johan. Reom. in hist. Roverii, pag. 308. unde conjicere licet consanguineos fuisse.

archiepiscopus, postulatur abbas sancti Martini Eduensis 9. Augusti 1501. dieque 10. Januar. anni sequentis solemniter excipitur. An. 1508. 3. Febr. capitulum generale celebravit. Sedebat adhuc 1510. & 1513.

LIII. Johannes VII. de Salazard Tristandi nepos, simul abbas S. Remigii & S. Columbæ prope Senonas, obiit 1518.

LIV. Johannes VIII. Hurault, sub quo primus indultarius Robertus Hurault a patre suo Nicolao senatore Parisiensi nominatur.

LV. Robertus Hurault cancellarius & pædagogus Margaretæ Navarræ reginæ, necnon major archidiac. Eduensis possessionem adeptus est 13. Maii 1529. Occurrit 1541. 50. 63. & 67. quo anno testamento condito sepulturam elegit in ecclesia sancti Martini. Obiit eodem anno 9. Martii in sua domo canonicali Eduæ.

LVI. Nicolaus II. Brulart Parisinus, filius Natalis Brulart in senatu Parisiensi procuratoris generalis, reperitur anno 1596. defunctus anno sequenti 13. Nov. simul abbas Gaudii-vallis.

LVII. Petrus II. Brulart Petri domini de Crosne filius & Nicolai superioris nepos, senator in majori consilio, memoratur abbas 1600. 1601. & 1618. Cessit in gratiam sequentis an. 1623.

LVIII. Nicolaus III. Jannin de Castille Parisinus, frater domini de Castille summi ærarii præfecti sub Ludovico XIII. fit abbas 6. Febr. 1524. Paciscitur an. 1652.* pro inducenda in suum monasterium sancti Mauri congregatione. Abbatias quoque sancti Benigni Divionensis & Buxeriæ possedit.

* al. 1650. ex Edua Christ. pag. 113.

LIX. Henricus Jannin de Castille Regi a consiliis & eleemosynis Nicolao consanguineo successit anno saltem 1654. sub quo abbate patres congregationis S. Mauri in hoc monasterium inducti sunt die 1. Julii 1655. Hic autem abbas stalla chori eleganti opere construi curavit.

LX. Renatus Bonneau Regi a consiliis & eleemosynis, necnon canonicus Turonensis vacantem abbatiam per obitum Henrici de Castille obtinuit, cumque bullas accepisset datas Romæ 1670. possessionem adiit 16. Aprilis 1671. Obiit vir optimus & suis alumnis gratissimus 23. Jan. 1711.

LXI. Edmundus Mongin unus è quadraginta viris academiæ Francicæ, præceptor serenissimorum principum ducis de Bourbon primarii regni administri & comitis Carolesii, a Rege nominatur abbas anno 1711. 4. April. in festo Paschæ. Nunc est episcopus Vasatensis renuntiatus mense Sept. 1724.

FLAVIGNY

FLAVINIACUM.

OPpidum est seu castrum in Burgundiæ ducatu, impositum monti, quod habet monasterium antiquum & celebre ordinis sancti Benedicti, sub tutela sancti Petri apostoli & B. Præjecti martyris. Nempe ex monasterio S. Petri Flaviniacensis fundato a Clodoveo I. cui pene diruto Magnoaldus præerat, & ex novo cœnobio, quod in A honorem sancti Præjecti episcopi Claromont. & martyris Wideradus Corbonis viri inclyti filius condidit anno 1. Theoderici [a] regis, Christi 722. unicum factum est. Laudatur hoc cœnobium a Johanne VIII. papa, qui secundam hujus ecclesiæ dedicationem fecit, anno circiter 877. a qua S. Petri nomen prævaluisse credimus, cum antea S. Præjecti potius diceretur, & ab Innocentio III. anno 1. pontificatus lib. 1. *cum dilectus* &c. Ceterum Wideradus, cujus altera soror Decia *fecisse* monasterium Flaviniaci dicitur in necrologio XII. cal. Novemb. hoc est dotem ejus auxisse, in suo posteriori testamento edito secul. III. Bened. p. 1. B pag. 688. sibi licere ait, consentientibus episcopis, monasterium a se conditum in fundo proprio, a cujusvis dominatione ecclesiastica immune præstare, præterquam in dando chrismate, in consecrandis altaribus, aut sacris ordinibus conferendis; quæ omnia diœcesano episcopo reservata erant. Ea quippe facultas ab ecclesia facile concedebatur conditoribus ecclesiarum ac monasteriorum, ut ad condenda monasteria viri nobiles facilius allicerentur. Illic beatæ Reginæ coluntur reliquiæ, celebris ex fonte in vico Alexiæ * qui variis quotidie medetur morbis. Nunc de abbatibus dicendum, qui quidem olim prima voce C gaudebant in electione Eduensis episcopi, necnon jure cum mitra & baculo celebrandi.

* Vicus d'Alize modo nuncupatus, S.te Rein.

SERIES ABBATUM.

I. MAGOALDUS, rectius Magnoaldus, jam abbas, uti diximus monasterii sancti Petri Flaviniacensis a Clodoveo I. conditi, cum id tunc ruinam minaretur, novo S. Præjecti unitum, seu potius ex utroque unicum factum, volente Widrado hujus auctore, rexit ab an. 722.* ad 745. quo fertur exstinctus die 25. Julii.

* 720. ad 746 secul. III. Bened. p. 1. pag. 688.

II. S. Widradus *S.t Waré*, quem venerabilem præstat dicere quam sanctum, ex Mabillonio, ut- D pote cujus anniversarius dies quotannis solitis precationibus peragitur in monasterio Flaviniacensi, excepto, quod non lugubri sed festivo ritu campanæ pulsantur, S. Widradus, inquam, fundator, successit ex Hugone Flaviniacensi tom. 1. bibl. Labb. pag. 102. at siquidem fuit abbas, inquit idem Mabillonius, nonnisi honorarius exstitit, uti erat aliorum monasteriorum seu basilicarum, sancti Andochii de Saulieu, S. Reginæ d'Alise & S. Ferreoli Vesontionensis aut Arvernensis, de quibus loquitur in suo priori testamento, quorum videlicet non tam erat rector, quam dominus. Addit Mabillonius secul. III. Bened. p. 1. pag 688. E *Quia vero Gaironus* (de quo proxime dicendi locus est) *episcopus,* * *seu potius chorepiscopus erat, nec monasterii & ecclesiæ rebus sufficere solus poterat, arbitror ei socium regiminis datum Widradum, qui antea honorario nomine, postquam scilicet monachus factus est, abbas dicebatur . . . . Certe Widradus in testamento secundo dicitur a notario* pater;

* Eduensis, uti existimat Cointius ad an 747. n. 33. & seq.

[a] Cognomento Calensis, non vero Theoderici II. Sigiberti ac Brunichildis ex Childeberto nepotis; idque probatur contra Hugonem Flaviniac. tom. 1. bibl. Labb. pag. 85 eo maxime argumento, quod monasterium constructum sit ad honorem S. Præjecti, qui nonnisi seculo septimo inclinante martyrio est allectus. Quæ sane tempora Theodericus II. Childeberti filius minime attigit.

A *quod vocabulum abbati tantum regulari tribui solet. Fuerit ergo in regimine socius tum Magnoaldi tum Gaironi abbatum*, per me licet. Obiisse dicitur v. nonas Octobr. anno 747. (serius ex Mabillonio) sepultus in ecclesia Flaviniacensi, ubi ejus reliquiæ asservantur. Legendum ipsius elogium secul. III. Bened. p. 1. pag. 682.

III. Gaironus abbatiam Flaviniacensem assecutus est anno 748. quo tempore circiter ad eum & ad congregationem beati Petri & S. Præjecti Flaviniac. exstat epistola Pippini majoris domus piscinam nomine Glennonem dantis. In aliis donationibus Gaguinus appellatur, uti observat Mabillonius ad annum 747. n. 22. Et certe anno 7. B Childerici regis eo nomine donatur in charta donationis Bajonis & Cyliniæ ipsius matronæ, hoc est uxoris. Eum fuisse postea episcopum Eduensem autumat Cointius ad an. 747. n. 33. Ipsius obitus consignatur anno 755. pridie nonas Julii cum tunc esset in expeditione Imperatoris.

IV. Manasses cognomento Magnus, ordinatus est favore Pippini regis an. 755. in cujus gratiam idem princeps sancti Præjecti reliquias e Volvicensi apud Arvernos monasterio an. 764.* die 6. Novembr. transferri curavit. Eidem Carolus Francorum rex confirmat privilegium immunitatis ab omnibus teloneis, ut produnt litteræ datæ C v. nonas Maii apud Theodonis villam an. 7. Caroli. Alia ejusdem Caroli ad Manassem profertur epistola, pro condenda cella Corbiniaco, sed datam esse an. 8. ejus regni minime concedi potest; nam in ea meminit Theodulfi Aurelianensis episcopi, qui diu postea pervenit ad episcopatum. Anno denique 765. subscripsit placito Attiniacensi, cum aliis plurimis tum episcopis, tum abbatibus. Obiisse legitur 5.* Novembr. anno 788.

al. 763.

Ch. V. col. 44.

* *al.* nonis Oct. 787. ordinationis suæ an. 33.

V. Adalbertus excepit Manassem anno 21. Caroli regis, & 5. suæ ordinationis an. decessit.

VI. Zacho sedit post Adalbertum, ordinatus calendis Maii, defecitque anno regiminis quarto. D

VII. Alduinus obiit anno septimo postquam regimen capessivit, ex Hugonis Flaviniac. chronico; verum in catalogo abbatum Flaviniacensium, quem Labbeus antiquiorem Hugone putat, vocatur Alcuinus Caroli Magni præceptor, defunctus an. 804. indict. XII. anno 36. regnante domno Carolo, XIV.* cal. Junii, feria 1. Pentecostes, tom. 2. bibl. Labb. pag. 736.

* *f.* VII.

VIII. Apollinaris seu Apollinarius ordinatur abbas dono Imperatoris, inquit Hugo Flaviniac. Is cooperator Benedicto abbati Anianensi in reformandis monasteriis, Reomaensem * quoque abbatiam rexisse dicitur ac possessionibus ditasse. E Interfuit autem synodo Aquisgranensi anno IV. Ludovici imperatoris, Christi 817. E vita migravit pridie cal. Aprilis anno 12. imperii Ludovici, hoc est 825.* vel 826.

* Divionensem S. Benigni addit Hugo Flaviniac.

* *al.* 821.

IX. Vigilius simul etiam abbas Reomaensis & Flaviniac. efficitur anno 14. Ludovici imperatoris ad annos quatuordecim, *al.* ad an. 839. indictione 2. uti habent chronica; melius tamen ad annum 834. quo mortuum tradit catalogus ms.

X. Adevaldus sive Areuvaldus a nonnullis Flaviaco, non Flaviniaco vindicatus, anno 835. mittitur in Italiam a Ludovico Pio imperatore, cum Fulcone Fontanellensi, ad Lotharium filium & ad Gregorium papam, cujus pontificis epistolam retulit ad Ludovicum. Idem recensetur inter missos dominicos Imperatoris, cum Bonifacio & Donato comitibus in Septimaniam missis Bernardo duce anno 837. ut testatur auctor vitæ Ludovici Pii. Conjicit autem Mabillonius eum esse Adrevaldum, qui concilio Senonensi & privilegio pro Remigianis monachis ibidem dato subscripsit anno circiter 833. quanquam legitur *Adrevaldus ex Noviacensi monast.* Mortuus dicitur an. 840.

Sammarth.

XI. Marianus floruit anno 1. Caroli (Calvi) ex chronico. Obiisse creditur an. 845. indict. VIII. Porro hunc abbatem cum quatuor sequentibus Mabillonius & Cointius ignorarunt, vel certe eorum non meminerunt. Vide prob. hist. Vergiaci pag. 10.

XII. Vulphadus I. anno ejusdem Caroli octavo memoratur in chronico, & alibi 849.

XIII. Warinus comes Cabilon. & Matiscon. dono Imperatoris abbatiam consequitur an. 850. cujus certe principis anno decimo memoratur in chronico, & sub eo Sarulfus decanus. Porro iste Warinus a Carolo rege præceptum impetravit pro Flaviniaco, ut sub tuitione Regis, quiete illius loci habitatores permanerent. Datum VII. cal. Julii apud Osenivillam, cujus apographum in archivo Flaviniaci asservatur, editumque est in prob. hist. Vergiaci pag. 9.

XIV. Gotzerus vel Gotfirus obiit anno 15. Caroli regis, ex chronico.

XV. Hugo I. successit an. 16. ejusdem Caroli.

XVI. S. Eigil sive Eigilus & Eigilo post dimissam sponte abbatiam Prumiensem, accersitur *stabiliendæ religionis gratia*, in monasterio Flaviniacensi an. circiter 860. sive 863. indict. XI. ex chron. Eo abbate translatum est corpus sanctæ Reginæ virginis & martyris anno 864. ut ait chronicon Flaviniacense, fortasse tamen serius aliquot annis, nam Saloco Dolensis episcopus ex monacho Flaviniac. dicitur obiisse anno 1. translationis sanctæ Reginæ, qui tamen subscripsit concilio III. Suession. an. 866. Idem abbas construxit cellam apud Corbiniacum, usus licentia, quam Manassæ abbati Carolus Magnus quondam dederat, ibique duodecim monachos instituit, quibus præfecit decanum. Fuit postea Senonensis archiepiscopus, quem obiisse tradunt 29. Maii an. 871. Ei porro a chronographo in abbatia successor datur Geylo anno 26. Caroli regis, qui postea fuit episcopus Lingonensis; sed repugnant Chiffletius in historia Trenorchiensi & Mabillonius, qui putant Trenorchii abbatem fuisse Geylonem, deinde ad sedem Lingon. sublimatum.

Ch. XVIII. col. 58.

XVII. Sigardus locum habet in chronico ad annum 30. Caroli regis. Desiit regere an 875.

XVIII. Vulfardus II. seu Wilfridus antea primus Corbiniaci decanus, Ludovici imperatoris cognomento Balbi sororius, Pontigonensi concilio subscripsit anno 876. Biennio post, vel circiter* consecrationem ecclesiæ Flavin. a Johanne papa VIII. & octodecim episcopis fieri obtinuit, quæ dedicatio celebratur v. cal. Nov. Notarium

* 880. ind. XIII. ex chronico.

regium sub Gozlino archicancellario Vulfardum fuisse, multa probant instrumenta, maxime vero præceptum pro ecclesia Tullensi datum Compendio palatio v. idus Decemb. anno secundo unctionis Ludovici in regem Franciæ, scilicet anno 878. quod laudat Mabillonius ad hunc annum. Vixisse creditur usque ad annum 889. aut 890. sub quo proinde facta est a Normannis an. 887. cruenta monachorum ac famulorum cædes.

XIX. Adalgarius episcopus Eduensis jam anno 877. cum tunc Romæ degeret pro Carolo Calvo, unionem abbatiæ Flaviniac. cum suo episcopatu, quasi jam factam a temporibus S. Leodegarii, & a Carolo Calvo renovatam, imo quasi jam obtineret, confirmari a Johanne VIII. papa & a concilio petiit & obtinuit. Quod tamen effectu caruit, quandiu superstes fuit Vulfardus. Verum ipso mortuo, beneficio Caroli * regis anno 1. ejus regni abbatiam impetravit, quam & possidebat anno ejusdem tertio, ex tomo 1. novæ bibl. Labb. pag. 271. Tum vero eam ob rem vocatus Romam, in via decessit Trenorchii anno 893. sub quo Aquinus præpositus brevi tempore gubernavit. Hæc narrat brevis historia Flaviniaci; sed videnda quæ supra diximus in hoc episc.

* Simplicis.

XX. Walo Aquini præpositi Flaviniacensis in episcopum Eduensem electioni adversatus est, seque non solum in præsulem, sed etiam in abbatem eligi curavit, Otberto præposito ad abbatiæ regimen creato, & post ipsum Girfredo, *cui successit Raingus vir magnæ utilitatis & honestatis.* Verum, uti memorat Hugo in suo chronico, Walo propter invasionem hujus cœnobii excommunicatus est. Condidit suum testamentum anno 918. pridie calendas Julii, dictus ibidem solummodo episcopus; unde probat Mabillonius ad an. 919. cum non ante hoc tempus obiisse, quanquam ipsius mors consignatur an. 913. ind. xv. tom 1. novæ bibl. Labb. pag. 792.

Vide prob. hist. Vergiaci pag. 21.

XXI. Herveus Walonis ex fratre nepos eidem successit tam in episcopatu quam in abbatia, in qua sub se Gausatum seu Gausarium abbatem aut proabbatem instituit. In martyrologio Flaviniacensi legitur; *pridie calend. Julii Arveus episc. Eduensis & abbas Flaviniac.* Sic autem notatur in necrologio Benigniano: *calendis Augusti Herveus abbas Flaviniac.*

XXII. Rothmundus episcopus Eduensis, sub quo Raino Magabrensis abbas Flaviniacum rexit, & post eum Wichardus, tum Fulcherius ab anno 2. Ludovici Transmarini, rector etiam, ut fertur, Divionensis per annos 15. qui sacris ex Jerosolymitana peregrinatione allatis reliquiis Flaviniacum ditavit; tandemque ei defuncto IV. cal. Maii an. 955. successit Milo Magabrensis abbas, vocatus prælatus & præpositus in charta Walterii Eduensis episcopi pro Flaviniaco,* qui Romam profectus privilegium a Benedicto papa V. impetravit. Rotmundus vero ex hac vita migravit an. 968. indict. XI.

** Prob. hist. Vergiaci, pag. 47. tom. 1. bibl. Labb. pag. 792.*

XXIII. Gerardus I. etiam Eduensis episcopus, cui successit

Ibid.

XXIV. Walterius itidem episc. Eduensis. Sub

A ejus autem præfectura Milo ut diximus, tanquam prælatus & præpositus rexit anno 23. Lotharii regis, eoque mortuo Robertus Nivernensis locum pessundaturus, nisi ab officio [illegible] fuisset. Qui tamen Landrici comitis Niv[illegible]is, cujus propinquus erat, ope fultus cellam Corbiniaci obtinuit sub titulo abbatis. Porro ex hac prava Roberti administratione id accidit boni, quod Walterius abbatiali dignitati nuntium remiserit, data in posterum monachis eligendi abbatis facultate, quibus interim Heldricum reformatorem dedit.

XXV. Heldricus Cluniacensis monachus, tum
B sancti Germani Autissiodorensis abbas Flaviniacum regere cœpit anno 990. ad cujus deprecationem Walterus Eduensis præsul fratribus sub norma Benedictina degentibus decimas ex capellis episcopali auctoritate concessit Eduæ anno 992. Ipse vero Heldricus an. 8. * regnante Rotberto rege potestatem quandam S. Petri ad ipsum locum pertinentem, Fontanas nuncupatam cessit duobus filiis Girardi cujusdam militis. Sub ejusdem regimine anno 1004. Aymo comitatus Alsinsis & Dusmensis administrator plura hæreditatis suæ largitus est, ex tabul. Flaviniacensi. Postquam vero Heldricus simul abbas sancti Johannis Reomaensis,
C Flaviniaci rem familiarem ac spiritualem restituit, ad suum sancti Germani monasterium regressus est, ubi decessit XIX. cal. Jan. an. 1009. *al.* 1010.

Prob. hist. Vergiaci, pag. 44. Ibid p 50. 7. ex. t. 1. bibl. Labb. pag. 272.

XXVI. Amadeus commutationem fecit an. 1012. cum Willelmo abbate Divionensi, ut patet ex chronico sancti Benigni & prob. hist. Vergiaci pag. 53. Anno 1018. obtinuit a Roberto rege sacellum sancti Johannis Baptistæ apud Eduam in usum hospitii pro suo monasterio. Eidem ac successoribus ejus an. 1027. Roberti regis 30. non 1017. uti legitur errore typographico in prob. hist. Vergiaci pag. 60. Helmuinus Ed. episcopus
D Colticensem abbatiam restituendam & instruendam monachis concessit; itemque anno 1034. Corbiniacense monasterium in *obedientiam* Flaviniacensis, Amedeo deprecante reduxit. Ei quoque Reginaldus comes ad supplementum victus monachorum Flaviniaco famulantium caldarium salinarum apud Sequanorum * Salinas contulit, dato diplomate XV. cal. Junias anno 1037. Ejus obitus notatur an. 1038. XIV. cal. Aprilis; de quo hæc habet Hugonis chronicon: *Hic abbatia dimissa Cluniacum ivit & post reversus, Colticensem cellam acquisivit, & Sinemurensem & Bellilocensem & Corbiniacum recuperavit,* &c.

Ch. XLII. col. 87.

Prob. hist. Vergiaci, pag. 77.

** Salinis.*

E XXVII. Aimo de simonia culpatus suam abbatiam in manibus Papæ dimisit an. 1049. Ipsius meminit necrologium Benignianum VIII. cal. Novembris.

XXVIII. Odo I. monachus Arremarensis, memoratur in chartis annorum 1049. & 1050. cum Herminio sancti Sequani abbate. Rexisse dicitur annis duobus, cujus & successoris necrologium Benignianum meminit VI. idus Aug. & VIII. cal. Septembris.

XXIX. Odo II. jam an. 1051. ex Samm. subscripsit anno circiter 1055. litteris Hildebrandi

legati Victoris II. papæ pro cœnobio sancti Petri Vienn. recens instaurato. An. 1064. suum apposuit chirographum chartæ Hugonis Nivernensis episcopi pro sancto Stephano ejusdem urbis, in concilio Cabilon. Attamen Henricus abbas memoratur tom. 1. bibl. Labb. pag. 792. quasi curiam Regis adierit de cella Corbiniaco sibi restituenda per Aganonem episcopum Eduensem proxime electum. Verum putamus amanuensis oscitantia vel incuria typographi nomen Regis inditum esse abbati. Ceterum Odo memoratur anno 1066. in prob. hist. Burgund. auctore Andrea du Chesne, pag. 13.

XXX. Rainaldus I. de Bourgogne e stirpe regia, parentibus Henrico Roberti I. Burgundiæ ducis filio, matre Sybilla Burgunda progenitus, fratres habuit Hugonem ceterorum ducum propagatorem, Henricum comitem Portugalliæ, Alphonsi regis parentem, a quo hodieque Lusitaniæ Reges orti sunt, Robertum denique Lingonensem præsulem. Hic religionem vovit apud Flaviniacum, cujus regimen, Odone mortuo suscepit. Audiendus ea de re veteris catalogi abbatum sancti Petri Flaviniac. scriptor: *Odone igitur decedente, Rainaldus ducis frater, ejusdem loci monachus substitutus est. Hic corpus sancti Prajecti recondidit in loculo auro, gemmis & argento, suo studio & labore composito, & ad transmutationem ipsam invitavit domnum Hugonem Cluniacensem abbatem. Ecclesiam quoque sibi creditam honestavit palliis & cappis & ornamentis diversis. Strenuitatem tamen animi sui infirmitate præpediente, ut voluit, exsequi non potuit; mortuus enim est in primævo flore juventutis, necdum septem annis in prælatione perexpletis. Et post hæc fere septem annis absque rectore fuit ecclesia, nisi quod Elmuinus solis duobus præfuit mensibus.* Habetur in tabulario Flaviniacensi diploma, quo rex Philippus I. rerum, possessionum ac ecclesiarum confirmationem monasterio concedit, ejus, inquit, amore, qui nobis carnis junctus est affinitate; præceptum datum est Aurelianis an. 1085. Denique memoratur Rainaldus abbas Flaviniacensis tempore Begonis abbatis Conchensis, ex tabulario Conch.

XXXI Elmuinus de quo supra, duobus mensibus sedit, anno 1092. ex Samm.

XXXII. Hugo, Flaviniacensis vulgo nuncupatus, ex imperatorio stemmate, Othonis III. nepos, ut ipse affirmat in historia, prius fuit sancti Vitoni apud Virdunum monachus, unde cum abbate suo & quadraginta circiter fratribus, tyrannide Theoderici episcopi, fugere coactus, se recepit in Benignianum asceterium. Auctor est chronici a Christo nato ad an. 1102. quod aliquando Virdunense dictum a prima Hugonis mansione, Labbeus edidit ex auctoris autographo, tom. 1. Biblioth. pag. 75. &c. hoc in opere pietatem summam, ubi locus datur, legentibus afflat, & instillat. Legendum inprimis quod de seipso ait in Benigniano monasterio novam emittente professionem sub Jarentone abbate; suam vero electionem in hunc modum profert ad an. 1097. *Domnus Eduensis episcopus Hagano conquestus plurimum desolationem Flaviniacensis ecclesiæ, cum jam post obitum domni Rainaldi fratris ducis septem annis ecclesia eadem pastore viduata mansisset, me, eo quod quasi essem notus archiepiscopo, quod etiam persæpe fecerat, requisivit ab eo in abbatem.* Ubi notandum omitti Elmuinum, quod breviori tempore sederit. Neque diu quoque præfuit Hugo, quem Flaviniaci consecratum ab Aganone, x. cal. Decemb. an. 1097. nonnisi an. 1098. reperimus abbatem. Pulsus siquidem a suis monachis, adiit synodum Valentinam, cujus auctoritate an. 1100. restitutus est, jubentibus sedis apostolicæ legatis Johanne & Benedicto, qui *illum investiverunt de abbatia*, dato præcepto monachis eum recipiendi. Sed parere jussis pervicaces monachi noluerunt, ut ipsemet in chronico testatur; sicque inhonoratus ad Pictavense concilium se conferre cogitavit.

XXXIII. Gerardus II. aliquando prior Colticensis, a Norigaudo episcopo Eduensi, contra interdictum ejusdem ecclesiæ capituli, Flaviniacensis abbas constituitur, circa an. 1101. Sane hoc anno memoratur a Sammarthanis & 1113. in prob. hist. Vergiaci pag. 112. & in hist. Sebus. p. 1. pag. 46.

Tom. 1. bibl. Labb. pag. 262.

XXXIV. Radulfus vixit anno 1120.

XXXV. Agano recensetur 1130. ac insuper circa 1140. in charta scilicet Humberti Eduensis episcopi pro Ungiaco, regnante Ludovico rege juniore.

XXXVI. Reginaldus seu Rainaudus II. reperitur 1149. in veteri Gall. Christiana & 1152. in tabulario Ungiaci. Ei summus Pontifex Anastasius IV. enumerata bona confirmavit an. 1154. indict. 2. VIII. cal. Maii, apud Perard. pag. 236. Occurrit etiam 1160. in charta ecclesiæ cathedralis Eduensis. Eum vero putamus esse R. cui, cum lubens abbatiam dimisisset, eique alter subrogatus fuisset, reclamanti postea W. tituli sancti Petri ad Vincula presbyter card. sedis apostolicæ legatus abbatiam adjudicavit, Alexandro III. papa sententiam confirmante.

Tom. 1. Vet. monum. col. 655. & 656.

XXXVII. Guido I. de Saucys claruit 1156. inquiunt Sammarthani, nec inficiamur, is enim videtur esse qui cedenti Rainaudo substitutus fuerat, quique postea eidem cedere coactus est.

XXXVIII. Galtherus, Galcherus & Gaucherius testis est cujusdam compositionis inter abbatem Reomaensem & abbatissam Rubei Montis an. 1173. arbitris Stephano Eduensi & Bernardo Nivernensi episcopis. Idem est, qui legitur in chronico San-medardensi ex monacho Cluniacensi & abbate Flaviniacensi, S. Medardi abbas effectus an. 1185.

XXXIX. Rainaldus III. successit, ad cujus & totius ecclesiæ Flaviniacensis petitionem, villam ejusdem ecclesiæ, quæ dicitur Coltica, Philippus Francorum rex in manu sua & regia protectione & in suo *salvamento* suscepit. *Actum apud Fontem-Blaaldi anno ab Incarn. Dom. M C. LXXX. sexto regni nostri octavo*, &c. Haud dubie vero is est R. quem Cœlestinus III. papa deponi præcepit; uti colligitur ex epistola 299. Innocentii III.

XL. G. antea canonicus regularis, tunc autem Virziliacensis

Virziliacensis *hostalarius* a novem tantum mona- A
chis electus, contra viginti duos, qui alium ele-
Epist. 299. gerant, nihilominus a Cœlestino III. confirma-
tom. p. 159. tur & ab episcopo benedictus in possessionem inducitur; atque revera se gessit pro abbate usque ad primum saltem pontificatus Innocentii III. annum, quo inter ipsum & episcopum Eduensem initam compositionem idem summus pontifex approbavit, ut liquet ex ipsius epist. 188. t. 1. p. 103. Porro is esse videtur Gilibertus ab Innocentio III. postea depositus, quod ejus essent ad damnationem opera manifesta, epist. 90. t. 2. p. 50. inscripta episc. Autissiodor. & Trecensi atque abbati S. Benigni.

XLI. Herveus II. & Arveus Gilonem de Si- B
nemuro suum procuratorem constituit an. 1214. pro componenda discordia inter ipsum Herveum & abbatem de Alba-ripa super *pasturis* de Champabain. Quo etiam anno, mense Febr. paciscitur cum Odone duce, ex camera comput. Divion. *arcula de donis & donationibus*. Idem memoratur in charta Pontiniaci an. 1212. & in tabulis Ungiaci 1193. 1221. 1223. & 1228. Fortasse vero is est Herveus, cujus meminit necrologium Benignianum calendis Augusti. Imo is esse videtur A. hoc est Arveus, Rainaldi consanguineus, prior de Sinemuro, & monachus Flaviniacensis, qui electus a viginti duobus monachis, C
nihiloque minus a Cœlestino rejectus, demum ad Innocentii III. judicium recurrit, in quo quidem vicisse comprobatur, tum ex dictis superius, tum ex tempore quo superstes abbatem egit.

XLII. Seguinus habuit querelam adversus conventum xenodochii de Nallaio, quam Reginaldus abbas S. Germani Autissiodor. a Gregorio IX. summo pont. delegatus diremit anno 1228. ex hist. MS. S. Germani Autissiodor.

XLIII. Milo, quem Sammarthani *de Frolois* cognominant, & nobilem Burgundum ex dominis de Rupeforti prædicant, reperitur an. 1231. in charta Ungiaci, & 1233. in charta S. Sequani. D

XLIV. Nicolaus I. 1235. ex Sammarth.

XLV. Guillelmus I. 1240. & 1241. mense Februar. ex MS. codice bibliothecæ domini de Coislin inscripto, *Bourgogne, Lyonnois*, &c. tit. *Nevers* n. 24.

XLVI. Johannes I. 1242. ex Sammarthanis, an. 1246. mense Junio custodiam prioratus de Couches duci Burgundiæ confirmat, ex Perardo, pag. 467.

XLVII. Nicolaus II. occurrit anno 1247. mense Jan. in camera comput. Divion. *arcula de donis*, ubi legitur incolas Flaviniacenses libertate donasse. Ad hunc porro Nicolaum referenda E
videtur tumbæ cujusdam inscriptio in ecclesia Divionensi, his verbis: *Hic jacet domnus Nicolaus monachus Divion. quondam abbas Flaviniac. Anima ejus requiescat in pace.* Deinde additur, *Armanz me fist.* Idem quoque Nicolaus ita notatur in necrol. S. Benigni Divion. *Septimo idus Octobris depositio domni Nicolai condam abb. Flaviniac. & istius loci monachi.*

XLVIII. Guillelmus II. de Fossato 1262. 1265. & 1271. quo, mense Sept. cum aliis duobus fuit exsecutor testamenti Emaniardis dictæ Blanchæ, dominæ de Sombernon & d'Estez. An. 1272. subscripsit testamento Hugonis IV. Burgundiæ ducis, ex hist. Reom. pag. 282.

XLIX. Gibaudus præfuit ad an. 1278.

L. Guillelmus III. 1283. & 1284. fortasse idem, qui abbreviato nomine & corrupto *Gal.** legitur 1280. in charta Ungiaci. * *f.* Gail.

LI. Guido II. de Frolois 1289.

LII. Guido III. de Turceio an. 1306.

LIII. Guido IV. de Monte S. Johannis, cujus cognomines nobiles dynastæ Vergiaci proceribus affinitate juncti sunt, rexit an. 1321.

LIV. Guido V. reperitur an. 1330. cognominatus de Frolois a Sammarth. in episc. Eduens. & 1333. quo Johanni episc. Eduensi obsequium juravit. Occurrit etiam & 1337. die 20. Julii in capitulo generali abbatum Burgundiæ, pro reformatione ordinis.

LV. Alexander de Monte-acuto, ex sanguine principum Burgundiæ & ramo dominorum de Colchis, Hugonis & Isabellis de Saillenay filius, fuit abbas Flaviniaci 1361. inde sancti Benigni Divion.

LVI. Eudo de Dubio *de Doubs* 1379.

LVII. Simon de Alba-spina *de Laubespin* 1407.

LVIII. Innocentius de Novavilla *al.* de Villeneuve 1411.

LIX. Guido VI. Bouchet 1437.

LX. Bernardus de Bourbon ex monacho S. Dionysii in Francia eligitur in abbatem Flaviniacensem die 15. Jan. an. 1442. Biennio post obtinuit ab Eugenio IV. summo pontifice usum mitræ, &c. Obiit 17. Nov. 1469. in medio * chori sepultus, cum hoc epitaphio: *Hic jacet reverendus in Christo pater Bernardus de Borbonio quondam abbas hujus venerabilis cœnobii, primus mitratus, qui obiit 17. Nov. anno Dom. 1469. Anima ejus requiescat in pace, amen.* * *al.* in infima parte.

LXI. Johannes II. Rolin card. episc. Eduensis post annum regiminis cessit in gratiam sequentis.

LXII. Ferricus de Cluny anno 1470. inde episc. Tornac. & cardin. ac plurimarum abbatiarum commendatarius, Flaviniacensi per triennium potitus se se abdicavit, libera monachis data eligendi facultate.

LXIII. Gaufridus de Creciaco præfuit ab an. 1473. ad 1508. quo viam universæ carnis ingressus est, Sabbato 16.* Martii, conditus in media navi ecclesiæ. * *f.* 18.

LXIV. Renatus I. de Bresches non Reginaldus, ex gente Tremolia, monachus Flaviniacensis, abbatiam consequitur an. 1508. Tum simul abbas S. Stephani Divion. memoratur in redditione rationum * Johannis Saumaire an. 1518. quo ipso legitur ad episcopatum Constantiensem in Normannia suffragiis canonicorum evectus. Moritur 1529. die 19. Novemb. ac sepelitur in ecclesia Flaviniac. ante januam chori. * *ex camera computorum Divion.*

LXV. Bertrandus de Keringuen *al.* de Kneringuen scotus * abbatiam Flaviniacensem adeptus est schedula Francisci I. Francorum regis. Deinde fuit abbas S. Satyri in provincia Bituricensi, prior de Partheniaco-veteri ac decanus Pictav. quibus * *al.* Germanus.

ornatus dignitatibus, non amplius tamen abbatiali Flaviniaci, è vivis excessit an. 1548. ultima die Februar.

A

LXVI. Philibertus Dugny Burgundus, 1545. etiam prior S. Viventii de Vergiaco, & Cariloci *Charlieu*, quæ beneficia permutavit cum Eduensi episcopatu, defunctus an. 1557.

LXVII. Hippolytus d'Est cardin. Ferrariensis & episcopus Eduensis, hanc abbatiam ex permutatione possedit absque bullis ab anno 1551. ad 1555.

LXVIII. Rainaldus sive Reginaldus IV. Clutin Petri præsidis in senatu Par. filius, & Henrici Oiselii toparchæ, Scotica legatione militari insignis frater, egregius poëta latinus, abbas an. 1555. Lugduni senex mense Nov. an. 1574. animam emisit; cui brevi elogio parentavere Jacobus Augustus Thuanus & Scevola Sammarthanus lib. 2. quod æquum duximus apponere: *Reginaldus Clutinius patricius Parisiensis a patre. senatus præside in spem successionis educatus, fœcundis jurisconsultorum latifundiis amæna musarum viridaria prætulit: cum Oiselius quoque frater natu major neglecto litterarum otio ad bellicas artes & reipublicæ munia se contulisset. Neque sane improspere: hic enim & in Scotia Francisci II. legatus Anglorum arma fortissime repulit, & Romæ Caroli successoris orator multa magni momenti negotia fidelissime procuravit. Hinc fiebat ut ex ejus commendatione, principes, apud quos virtutis nomine gratiosus erat, Clutinium fratrem plurimis & opimis sacerdotiis ornarent. Ille igitur hac fortunæ indulgentia usus, vitam cælibem egit inter honesta studia carminis præcipue latini curiosus artifex, & Matonianæ majestatis mirificus imitator. Cujus generis pauca quidem emisit, sed numeris omnibus absoluta: Quale est imprimis poëma illud Epicum, quod non multo ante extremum diem de victoria Christianæ classis adversus Turcas ad Naupactum parta publicavit. Cum aliquot ante annis Oiselius frater natu major in Romana legatione periisset.*

B

C

D

LXIX. Renatus II. de Birague cardinalis, Franciæ cancellarius, nobilis Mediolanensis Galeatio Birago Pataviæ gubernatore ex Antonia Trivultia nascitur die XI. Febr. 1507. A teneris annis studia cœpit excolere, jurisque scientiam edoctus, Taurini præsidis munere cohonestatur, ac rerum usu præditus, in aula Regum famam extulit; cujus præsidio Lugdunensis provinciæ præfecturam bellicam assequitur; tum sacri sigilli custodia donatus, mortua conjuge Valentina Balbiana inter purpuratos patres cooptatur Henrici III. regis commendatione 1578. a Gregorio XIII. pontifice. Lutetiæ in sacello ecclesiæ S. Catharinæ Vallis-Scholarium a se constructo, cujus & prior fuerat, abbasque Flaviniaci ab an. 1574. sepelitur ea epigraphe donatus.

E

Renato Birago.

Patritio Mediolanensi, multis & summis dignitatibus functo. tum Franciæ cancellario, ac demum S. R. E. cardinali, Francisca filia unica & Cæsar Biragus agnatus mæstissimi, non memoriæ, sed desiderii perpetui monumentum hoc P. C. Vixit annos 60. dies 20. obiit VII. cal. Dec. 1583.

LXX. Ludovicus de Birague Salutiensis, Renati affinis,* frater Pompeii abbatis S. Vincentii de Mediolano, Regi ab eleemosynis, abbatiæ Flaviniacensis possessionem nactus est ineunte an. 1585. Obiit autem Flaviniaci 13. Maii 1592. sepultus in ecclesiæ navi ante januam chori.

* al. nepos.

LXXI. Johannes III. Alix an. 1592. voluit se abbatem haberi, renuentibus monachis. Verum postquam Henricus IV. Francorum rex heterodoxam fidem ejuravit, susceptum negotium deposuit Johannes; statimque Rex comitem de Cypiere matrimonii vinculis irretitum, abbatem nominavit; qui vi litterarum œconomatus, quas Guillelmo du Montet suo famulo dari curavit, abbatiæ redditus aliquandiu percepit; tandemque pro dicto Guillelmo schedulam tum Regiam, tum Pontificiam obtinuit an. 1598.

LXXII. Guillelmus IV. du Montet, de quo supra, anno 1595. nonnisi titulum œconomi assumebat, sed anno 1598. nomen abbatis sibi vindicavit. Obiit an. 1614. superstite comite de Cypiere.

LXXIII Edmundus de Griselle Reginæ Anglorum ab eleemosynis, & S. Honorati apud Parisios canonicus, favore dicti comitis, a Rege nominatur abbas Flaviniac. & a summo pontifice confirmatur bullis datis an. 1616. die 20. Aug. Memoratur 18. Febr. 1621. in quodam placito cameræ comp. Divion. Cessit in gratiam sequentis anno 1629. consentientibus Papa & Rege.

LXXIV. Philippus Riollan sacræ capellæ nemoris Vincennarum thesaurarius, abbatiæ possessionem iniit die Natali Domini an. 1630. Is facta compositione cum patribus congregationis sancti Mauri, eos die Maii ultima an. 1644. in suum monasterium induxit. Reperitur an. 1658. die 31. Dec. in quodam placito cameræ comput. Divion. Denique cum assensu Regis & Papæ abbatiam commutavit an. 1670. pro prioratu de Cherre, ord. S. Bened. diœc. Cenoman. schedula tamen regia quam vocant (*Brevet*) nonnisi 13. Martii an. 1672. data est.

LXXV. Antonius Sabbatier subdiaconus diœc. Tolos. vi schedulæ Regiæ & placiti majoris consilii dati 29. Aug. 1670. adiit possessionem, iterumque vi bullæ Pontificiæ 27. Nov. 1672. Vivere desiit an. 1693.

LXXVI. Franciscus de Mailly nominatus abbas 1693. die 24 Dec. ac deinde bullis donatus, possessionem accepit 28. Martii an. 1700. Postea fit archiep. Arelat. tandemque Remensis & card. Obiit 13. Sept. 1721. non amplius Flaviniac. abbas sed Masciacensis & S. Stephani Cadom.

LXXVII. Michaël Celsus Rogerius de Rabutin comes de Bussy, sacræ capellæ Vincennarum officialis & abbas B. M. de Bellis-vallibus, diœcesis Nivern. possessionem accepit an. 1720. Filius est Rogerii de Rabutin comitis de Bussy subpræfecti regiorum exercituum, & equitatus Gallici & externi castrorum præfecti ex Ludovica de Rouville. Nunc est episc. & baro Lucionensis.

Unum præter istos reperimus abbatem incertæ ætatis, Petrum nomine, qui memoratur in necrol. S. Vitoni III. cal. Septemb.

A

VEZELAY.

VEZELIACUM.

VIZELIACUS apud Petrum Venerabilem, Veziliacus in epistola Johannis Sarisberiensis, & Virzeliacus in diplomate Paschalis II. oppidum est non infimæ sortis in monte situm, in pago Avalensi, in Burgundiæ finibus; suam imprimis mutuatum est gloriam ab ecclesia quondam abbatiali, modo collegiata, aliquando monialium, inde monachorum ordinis sancti Benedicti, sub patrocinio primum sanctæ Mariæ, tum S. Petri, ac denique sanctæ Magdalenes. Conditur autem hoc cœnobium a Gerardo comite Provinciæ [a] & B a Bertha ipsius conjuge, non tamen 838. uti legitur in Edua Christiana, cum in charta fundationis seu testamento fundatoris fiat mentio Ludovici Augusti tanquam mortui, multo minus circa an. 821. ut scribit auctor novissimæ editionis operum sancti Bernardi tom. 1. nota 125. sed temporibus Caroli Calvi, *qui nunc superest regnans*, ait fundator in suo testamento, & quidem circa annum 867. uti colligitur ex epistola fundatorum ad Nicolaum I. papam, qua eum rogant ut tam istud monasterium, quam Pultariense, quod item fundaverant, in sedis apostolicæ tutelam suscipiat; in cujus protectionis argumentum duæ ar- C genti libræ ab utroque cœnobio, una scilicet a singulis Papæ quotannis persolvantur. Annuit Pontifex dato privilegio ibidem excuso, quod Carolus Calvus anno sui regni vigesimo octavo indictione 1. septimo idus Januarii ratum habuit, confirmavitque inter alios ejusdem Pontificis successores Innocentius III. & auxit. Modo tamen Vezeliacum Eduensi episcopo subditum est decretorio senatus Parisiensis judicio an. 1673. Porro isthuc Ierosolymis corpus sanctæ Mariæ Magdalenæ an. 880. attulisse fertur venerabilis Badilo, qui in Lutosa abbatia Belgii, modo canonicorum quiescit, non vero circa an. 742. ut habet Johan- D nes Iperius in chronico sancti Bertini, quem inconsulto secuti sumus loquendo de Lutosa *Leuse* tom. 3. novæ Galliæ Christ. pag. 75. Ceterum de Vezeliaco agunt Petrus Venerabilis lib. 4. epist. 28. Godefridus Vindocinensis lib. 1. epist. 15. & 18. chronicon Autissiodorense, Johannes Sarisberiensis, Vincentius, Rogerius de Hoveden, Amalricus Augerius Biterrensis in actibus Romanorum pontificum, & nonnulli alii scriptores. Nunc de abbatibus dicendum, quos ex historia [b] monasterii auctore Hugone monacho seculi XII. edita tom. 3. Spicil. pag. 446. & seqq. ita exhibemus. E

Spicil. t. 3. pag. 446.

Ibid. pag. 452.

Lib. 1. epist.

Spicil. t. 3. pag. 640.

Tom. 3. Anecdot. col. 483.

[a] Nivernensi, ex charta conversionis abbatiæ a statu regulari in secularem, apud Pinsonium, tom. 1. Regaliæ, pag. 1308. Adhuc autem fundatores erant superstites an. 871. ex annalibus Bertinianis, quo scilicet Gerardus, Vienna Carolo Calvo relicta, inde cum Bertha discessit. Imo Gerardus saltem attigit annum 880. vel etiam excessit, si Badilonem ad Lutosam abbatiam Belgii nuper a se instauratam non prius evocavit, quam, ut videtur, S. Mariæ Magdalenæ corpus Vezeliacum attulisset. Ambo conjuges sepulti sunt in Pultariensi basilica, quam, itidem fundaverant, ut infra dicemus.

[b] Exstat ejusdem historiæ Fragmentum, tom. IV. collectionis scriptorum histor. Franc. Quercetani, pag. 424.

ABBATUM SERIES.

ABbatissarum enim, seu potius abbatissæ tacitum nomen, tum in privilegio Nicolai I. tum in præcepto Caroli Calvi, dato, ut diximus, an. 868. ex quo inferre obiter licet, mendosum esse chronicon Vezeliacense editum tom. 1. bibl. Labb. pag. 394. quando Eudonem primum abbatem consignat an. 866. quo necdum moniales loco cesserant. Verum non multo post id factum est, volente ipso fundatore, quia *ibidem*, ut loquitur Johannes VIII. papa in suo diplomate mox laudando, *pro crebris infestationibus seculi nunc ordinabiliter manere nequeunt*. Quod & alibi repetitur ab Hugone monacho: *sed cum*, inquit, *propter crebras irruptiones Sarracenorum præfatum monasterium supra Choram fluvium pene fuisset subversum, ne piis studiis hostilis prævaleret invidia, reædificatum est illud ab eodem comite in adjacenti monte, sive castello Virzeliacensi ac femineo sexu commutato, servorum Dei primus effectus est abbas Eudo*. Spicil. t. 3. pag. 462. Ibid. pag. 527.

I. Eudo seu Odo primus abbas Vizeliacensis privilegium accepit a Johanne papa VIII. datum anno ejus pontificatus sexto, III. cal. Octobris indictione XII. hoc est anno 878. nam etsi indictio XI. pertineat ad hunc annum, attamen indictio XII. inceperat a mense Septembri. Regebat adhuc anno 897. quo simile privilegium obtinuit a Stephano papa eo nomine VI. mense Januario, indictione XV. Ibid. pag. 462. Ibid. pag. 463.

II. Aimo præerat anno 907. ex brevi chronico apud Labbeum tom. 1. novæ biblioth. & adhuc 933. quo anno Johannes papa XI. sui pontificatus anno tertio, indictione VI. mense Januario, eidem abbati privilegium impertivit. Ejus denique temporibus vel circiter Vizeliacum in cineres redactum fuit ex lib. 2. collationum S. Odonis abbatis Cluniac. col. 213. biblioth. Cluniac. Ibid.

III. Guido 941. ex chronico laudato, cui Marinus papa privilegium indulsit anno primo sui pontificatus, ind. 1. mense Februario, hoc est 943. Ibid. pag. 464.

IV. Gerardus 956. ex chronico.

V. Eldradus, omissus in chronico, innotescit ex privilegio Benedicti papæ VI. eidem inscripto, anno 1. pontificatus, indictione secunda, IV. cal. Decemb. id est 974. Ex hoc autem instrumento, quod a Benedicto VII. anno 976. & a Johanne XV. anno 986. renovari curavit, colligitur Eldradum obtinuisse a Gerardo Eduensi episcopo decimas quatuor ecclesiarum, SS. scilicet Petri, Christophori, Germani & Leodegarii. Ibid. Ibid. pag. 465.

VI. Robertus I. in chronico laudato perperam notatus anno 965. nominatur in privilegio Silvestri II. quod legere est tom. 9. concil. Labb. pag. 779. & spicil. tom. 3. pag. 465.

VII. Evrardus 1008. ex chronico, cujus aut successoris temporibus abbatiam Virzeliacensem pene ad nihilum redactam Henricus dux Burgundiæ Willelmo sancti Maioli Cluniacensis abbatis discipulo, tuncque S. Benigni Divionensis abbati commisit, ut ab ipso restitueretur in pristinum statum; quod & fecit auxiliante Deo, ex chronico S. Benigni Divionensis.

VIII. Ermannus 1011. ex eodem chronico.

IX. Gaufridus I. 1037. ex chronico. Adest concilio Remensi 1049. cui Leo papa IX. privilegium contulit, datum v. cal. Maii, anno pontificatus secundo, ind. III. hoc est 1050. in quo primum inter patronos monasterii legitur S. Maria Magdalena, post B. virginem Mariam, & sanctos apostolos Petrum & Paulum. *Ibid. pag. 468.*

X. Bonifacius recensetur an. 1052. in instrumento donationis quorumdam jurium super terram Argentolii secus Tornodorum. Vivebat etiam tempore Alinardi Lugdun. Leodegarii Vienn. & Hugonis Bisontin. archiepiscoporum, ac etiam Walerandi S. Vitoni & Ricardi S. Ragneberti abbatum. Notatur ejus obitus in necrologio Benigniano, secundo idus Septembris. *Tom. 3. Anecdot. col. 1052.*

XI. Berno 1074. ex chronico. Privilegio donatur a Gregorio papa VII. anno ipsius pontificatus tertio, hoc est 1075.

XII. Stephanus 1083. ex chronico.

XIII. Joscerannus 1087. *ibid.*

XIV. Arnaldus 1096. ibid. circa cujus tempora abbatiam Verzeliacensem sanctus Hugo Cluniacensis abbas iterum reformavit, ut hæc anonymi, qui vitam ejus scripsit, verba testantur: *Quis*, inquit, *beatæ Mariæ Magdalenæ Vizeliacensem ecclesiam ad ordinis regularis pristinum reduxit statum, nisi iste vir beatus!* Unde Paschalis II. litteris Artaldo (sive Arnaldo) abbati Vizeliacensi scriptis anno 1103. mense Novembri, postquam hujus ecclesiæ bona recensuit & confirmavit, illam Cluniacensibus abbatibus committit. Editæ sunt hæ litteræ in biblioth. Cluniac. col. 133. in bullario Cluniacensi p. 33. & inter epistolas hujus Papæ numero 51. tom. x. concil. col. 672. Idem Pontifex eo abbate sedente solvit interdictum ab Eduensi episcopo latum; pluresque scripsit epistolas tum ad Guillelmum Nivernensium comitem, ne molestiam Vizeliacensibus monachis afferret, tum ad episcopos, ut eis auxilium impenderent. Deinde Arnaldus dedicationem ecclesiæ Vezeliacensis a se ædificatæ curavit fieri an. 1104. Quem demum a suis subditis occisum fuisse intelligimus ex epistola Paschalis II. ad episcopos Galliarum, qua eis præcipit, ut interfectores Vizeliacensis abbatis in exilium detrudant, & si noluerint obedire, excommunicationi subjiciant, &c. Eamdem quoque sententiam renovat Lucius papa II. epist. 8. ad Pontium abb. Vizeliacensem. Ceterum de hoc Arnaldo sic habet MS. codex Cluniacensis: *Hic zelo succensus divino & de animæ suæ salute sollicitus, multa bona de sibi a Deo collata facultate contulit Cluniaco, multaque ac multiplicia beneficia & servitia reddidit, ideo & a domno Hugone Cluniacensi abbate præceptum est, ut memoria ejus in hoc loco specialiter habeatur.* *Bibl. Clun. col. 455.* *Spicil. t. 3. pag. 469.* *Ibid. pag. 470.* *Ibid. pag. 545.* *Ibid. pag. 471.* *Ibid. pag. 473. & t. x. concil. col. 1041.*

XV. Robertus abbas Vizeliaci in tutelam sedis apostolicæ suscipitur epistola 53. Paschalis II. papæ, in qua dicitur *dudum Romanæ ecclesiæ familiaris ac domesticus comprobatus.* *Ibid. pag. 469.*

XVI. Rainaldus de Semur filius fratris S. Hugonis Cluniacensis abbatis, cum tunc esset Cluniacensis monachus, in abbatem electus est comite Nivernensi frustra intercedente, atque ab A ipso Paschali II. in concilio quod habuit Guarestallæ an. 1106. benedictionem percepit. Anno circiter 1108. societatem iniisse dicitur cum Hugone patruo abbate Cluniacensi, cujus vitam postea scripsit. Eidem Rainaldo Ludovicus VI. Francorum rex antiqua privilegia confirmavit anno regni XI. hoc est 1119. inquit Mabillonius, non 1112. ut apud Perardum, pag. 212. Deinde factus est archiepisc. Lugdun. an. 1128. ubi de illo plura. Jacet Cluniaci cum hoc brevi epitaphio: *Hic requiescit dominus Rainaldus quondam abbas & reparator monasterii Vezeliacensis, & postea archiepisc. Lugdunensis*, fato functus 7. B Aug. 1129. Hinc amandamus Balduinum consignatum in brevi chronico * an. 1124. *Ibid. pag. 510.* *Tom. 1. Anecdot. col. 322.* ** Tom. 1. bibl. Labb. pag. 397.*

XVII. Albericus 1130. ex chronico laudato, & alibi 1131. antea subprior Cluniac. de quo Innocentius II. epist. 20. scribit ad Stephanum Eduensem episcopum, ut ei, quem ipse Vezeliacensibus monachis in abbatem dederat, vice sua manum benedictionis imponat: Quoniam, inquit, *monasterium pro pastoris absentia tam in temporalibus quam in spiritualibus maximum sustinuit detrimentum.* Hinc durius invehitur in Cluniacenses monachos & in ipsum Albericum auctor historiæ Vezeliacensis, maxime lib. 4. Certe vero Albericus C Altissiodori benedictionem percepit a Stephano Eduensi episc. An. 1135. quædam prædia dimisit Albericus Frigido monti, ex charta hujusce monasterii. Idem an. 1137. cum *burgensibus* pepigit de variis consuetudinibus. Eum Matthæus prior S. Martini de Campis ac deinde episcopus Albanensis brevi moriturus salutat; eumdem putamus esse, quem ne retrahat Innocentius II. a Vezeliacensi regimine, ut ad ecclesiam evehat Lingonensem enixe rogat Petrus Venerabilis, epist. 28. lib. 2. Sane ipsius meminit Ordericus Vitalis, lib. 13. hist. eccles. pag. 896. cujus item fit mentio lib. 3. de vita S. Bernardi n. 17. & in epist. I. D Guigonis majoris Carthusiæ prioris. Æqualis autem erat Hugonis abbatis Longi-pontis in diœc. Suession. ac Petri Venerabilis abbatis Cluniacensis, quem in reformatione sui ordinis adjuvit. Denique annumeratur Albericus inter cardinales ab Innocentio II. creatos, fit ab eodem episcopus Ostiensis, variisque legationibus in Anglia & Syria necnon in Gallia pro ipso defunctus est; at nullibi legimus hunc Albericum fuisse abbatem Vizeliacensem; eamque tesseram gentilitiam *d'or à la croix bourdonnée de sable* ei gratis a Francisco Quercetano conjicimus accommodatam. *Tom. 3. Spicil. pag. 471.* *Ibid. pag. 570.* *Ibid. pag. 515.* *Bibl. Clun. col. 1316.* *Ibid. pag. 766.*

XVIII. Pontius *de Montboissier* Arvernensis, E frater [a] junior Petri Venerabilis Cluniacensis abbatis & Jordani Casæ-Dei, an. 1138. translato Alberico, assumtus de Clusino [b] monasterio, ait chronicon, Vezeliacensis abbas ordinatur a Stephano Eduensi præsule. An. 1146. die Dominica post festum S. Lucæ adfuit consecrationi Eduensis ecclesiæ S. Lazari ab Humberto episc. peractæ; *Tom. 3. Spicil. pag. 512.*

[a] Uterinus, inquit Hugo historiæ Vezeliacensis scriptor æqualis, tom. 3. Spicil. pag. 507. unde dubitari posset utrum sortiri debeat cognomen de Montboissier.

[b] Hæc olim abbatia S. Michaëli sacra in diœcesi Taurinensi, modo collegium est perpaucorum canonicorum secularium.

itemque memoratur 1149. in tabulis Crisenonis. Scripsit ad eum Innocentius II. epist. 22. de quadam ejus controversia cum Stephano Altissiodorensi canonico; eundemque epist. 21. commendavit H. (Humberto) episcopo Eduensi, sed frustra. Quare idem summus pontifex Pontii & monachorum Vezeliacensium defensionem palam suscepit adversus dictum episcopum (quanquam pro ipso Rainardus abbas Cistercii scripsit contra Vezeliacenses) & suspensos ab Humberto *monachorum & clericorum nonnullos*, quos ordinarat Helias Aurelianensis, suis officiis ac ordinibus restituit, uti legitur in histor. Vezeliac. lib. 2.

Tom. 1. Anecdot. col. 392.

Tom. 3. Spicil. pag. 507.

B Translato dehinc ad sedem Lugdun. Humberto, cum prius fœdera pacis colligasset, successor Henricus ducis Burgundiæ frater nihil intentatum reliquit, ut sibi jus in Vezeliacenses vindicaret. Causa apud Eugenium III. agitata, prolatisque hinc inde variis testimoniis, cum episcopus litis exitum metueret, nec abbas esset sine formidine (mortuo enim Eugenio timebat, ne tanta potentia fretus episcopus Anastasium Eugenii successorem circumveniret) pax inter utramque ecclesiam est inita tempore Anastasii papæ. Hæc fuse prosequitur Hugo Pictavinus, qui jussu Pontii Vezeliacensem historiam scripsit collegitque varia diplomata & litteras jam supra laudatorum Pontificum, necnon Lucii, Eugenii, Anastasii & Adriani, quibus hostium Vezeliacensis monasterii, præsertim Eduensium episcoporum & Nivernensium comitum reprimerentur consilia. Et quidem de his implacabilioribus exstant ibidem litteræ Lucii II. ad G. (Guillelmum) comitem Nivernensem, qui postmodum Carthusiæ effectus est monachus an. 1147. & aliæ in rem eamdem ad abbatem S. Germani Autissiodorensis, quibus eum graviter increpat, quod homines Vezeliacensis abbatis tradidisset *servientibus* comitis Nivernensis; a quo interim vel a filio adeo vexatus est Pontius ut etiam exsulare coactus sit. Eapropter D Eugenius III. scripsit ad Petrum Venerabilem Pontii fratrem epist. 55. ut ipsi cœnobium Silviniacense, *quousque ejus exulatio duraret*, vellet concedere. Unde, ut conjicimus, hæc leguntur in libro anniversariorum Silviniaci: *IV. nonas Novembris constitutum est a D. Poncio, tunc hujus loci priore, postea vero abbate Vezeliacensi, ut sicut in hac die pro omnibus fidelibus defunctis fit commemoratio, ita refectio de operatoriis Johannis de Castello, quæ sunt ante portam, fiat conventui. Ad hanc refectionem quicumque tenuerit prædicta operatoria, debet 80. sepias & 7. sextaria de bono vino, & sacrista debet unam libram incensi.* E Plurimæ sunt aliæ hujus papæ Eugenii III. epistolæ ad varios scriptæ pro ejusdem Pontii causa cum Guillelmo (patre & filio) Nivernensi comite, quas vide tom. x. concil. Labb. & Spicil. tom. 3. a pag. 475. ad 480. itemque 489. & 492. Discimus tamen ex epistola M. (Macharii) Floriacensis abbatis ad Pontium Vezeliacensem abbatem, sua comitem litigiosa cum dicto abbate, arbitrio fratris ejus, Petri scilicet Venerabilis Cluniacensis abbatis voluisse committere, sed Pontium vix acquievisse, imo restitisse. Tandem

Ibid. pag. 522

Tom. 3. Spicil. a pag. 446. ad 645.

Ibid pag. 529. & 534.

Ibid. pag. 473. 74. & 93.

Ibid. pag. 490. & 550. tempore filii cognominis patre adhuc infensioris, licet Pontio affinitate conjuncti; vide a pag. 534. ad 560.

Ibid. pag. 500. & 552.

A anno 1155. vel sequenti ecclesia Vezeliacensis suam judicio Regis obtinuit libertatem. Hic obiit Pontius an. 1161. feria VI. die 14. Oct. an. 24. ordinationis suæ, conditus ante sepulcrum B. M. Magdalenæ, cum de ipsius translatione ad abbatiam Cluniacensem cogitaretur, in locum scilicet Hugonis, qui cum suis nonnullis Alexandrum III. pro legitimo habere Papa detrectabat, & idcirco fuerat excommunicatus. De Pontio legendæ Petri Venerabilis epist. 4. & 6. lib. 3. epist. 16. lib. 1. & epist. 17. lib. 2. ex quibus postremis colligitur Pontium tunc fuisse Cluniaci monachum sub S. Petro Venerabili, fuisse inquam ad minimum per decem annos, & tunc demum a fratre suo recessisse, & a monachis vel ad clericos vel ad laïcos transiisse. Quibus etiam addenda epist. 27. lib. 1. in qua Vezeliacensis abbas innominatus, nobis esse Pontius videtur, non Petrus, uti conjicit Andreas Quercetanus in notis ad biblioth. Cluniac. col. 115. cujus, inquit, ad Sugerium S. Dionysii abbatem epistola reperitur. Est autem numero 149. inter epistolas Sugerii, tom. 4. scriptorum historiæ Franc. pag. 540. auctore Francisco Duchesne, sed in illa non Petrus legitur, sed solum P. abbas Vezeliacensis.

Ibid. pag. 564.

Ibid. pag. 568.

C XIX. Guillelmus I. de Mello & de Melloto, sive de Merloto primum Vezeliacensis monachus, deinde Cluniac. demum ab annis 15. abbatiam S. Martini Pontisarensis prudentissime regebat, quando ad Vezeliacensem vocatus est ipso die obitus Pontii, ut est in historia Vezeliacensi, ubi & strenua Caroli Magni de Rupe Merloti prole editus legitur. Statim vero ut audivit Guillelmus comes, ultimi cognominis filius & Carthusiensis nepos, quod Vizeliacenses abbatem sibi elegissent, impugnavit electionem tanquam se absente & inconsulto patre suo factam; accersitur nihilominus electus, qui cum venisset, neque prius introire monasterium vellet, quam sua de monasterio ad monasterium translatio a Romano pontifice confirmaretur, idque demum ab Ottone cardinali & sedis apostolicæ legato impetrasset, ingressus est Vezeliacum, totius populi favore & fratrum solemni processione susceptus, habens secum Macharium Floriac. Theobaldum S. Germani a Pratis & Stephanum Rigniacensem, abbates. Inde mox mittit ad Alexandrum papam cum litteris capituli sui decretum electionis suæ continentibus, itemque litteris Franciæ & Angliæ Regum, necnon prædictorum abbatum, ipsum electum & modum electionis commendantium: ab eoque non solum ipsius electio, sed & privilegia monasterii confirmantur, quorum inter alia fuit exemtio a Cluniacensium potestate. Anno 1162. Guillelmus abbas Ludovicum VII. Francorum regem pergentem ad colloquium cum Frederico imperatore habendum apud S. Johannem de Latona *Saint Jean de Laune*, ratione duorum, qui sibi tunc Romanum pontificatum vindicabant, comitatus est; quem & Rex paulo post misit ad Cæsarem de re eadem, cum Joscio Turonensi archiepiscopo & Mauricio Parisiensi antistite. Adfuit etiam an. sequenti concilio Turonis habito per Alexandrum papam; tot ac tantas interea passus molestias a

Ibid. & 575.

Ibid. pag. 571.

Duchesne, tom. 4. collect. script. hist. Franc. pag. 424. & D. Fleury hist. ecclef. tom. 15. pag. 139

Guillelmo Nivernensi comite, ut fidem vix mereantur, nisi coævus auctor eas litteris commendasset; fundavit autem Guillelmus abbas prioratum de Mello, vulgo *de Merlon* ord. S. Francisci feminarum, tribus leucis a Claromonte in agro Bellovacorum, *en Beauvaisis*, indeque judicium tulit an. 1167. (ad quem annum Hugonis producitur historia,) de Poplicanis hæreticis apud Vezeliacum detectis, e quibus septem igni traditi sunt; jam tum enim abbas cum suo conventu sexaginta fere monachis constante a suo exsilio reversus fuerat. Denique mortuus est anno 1171.

Ibid. pag. 576. &c.

XX. Girardus eodem anno subrogatus, ratum habet 1175. pactum inter priorem de Bullis & monachos Britolii, ex tabulario hujus loci. Subscribit anno seq. chartæ Mathildis comitissæ Nivernensis pro parthenone Crisenonis. An. 1179. vocanti se Guillelmo Autissiodorensi episcopo, cujus erat consanguineus, ut esset testis ipsius testamenti, adsuit, cujus deinde funus anno 1181. prosecutus dicitur, in historia MS. Autissiodorensium episcoporum. Reperitur an. 1180. in charta Rigniacensis monasterii, Gaufridus perperam dictus in charta Crisenonis ejusdem anni. Idem sola littera G. connotatus an. 1181. declarat se nullum jus habere in quadam nemoris parte, quam Galterius de Monchavam Barbelli fratribus vendiderat, ex tabulario Barbelli. An. 1182. Lucius III. pontifex Romanus ei sua privilegia confirmavit, cujus etiam meminit Innocentius III. in epistolis 137. 139. 140. 141. & 150. Obiit VI. idus Aprilis ex necrologio Artigiæ, anno 1198.

Tom. 1. Anecdot. col. 587.

Tom. 1. novæ bibl. Labb. pag. 469.

XXI. Hugo I. electus e gremio, unanimi fratrum omnium voto, per obitum præcedentis, confirmatusque ab Innocentio III. anno ejus pontificatus primo, XI. cal. Junii, hoc est 1198. memoratur 1199. in charta Rigniaci. Cessit anno 1206. ex chronico apud Labbeum, seu potius a regimine amotus est per Innocentium III. anno decimo ejus pontificatus, quod monasterium in obitu decessoris ab omni onere debitorum liberum, imo ditatum triginta millibus solidorum præter argentea vasa sexaginta marcharum, hic duorum millium, ducentarum & viginti librarum debitis onerasset. Id constat ex epistola 89. Innocentii III. inscripta Autissiodorensi ac Trecensi episcopis & abbati sancti Benigni, XIV. cal. Aug. pontificatus anno X. tom. 2. pag. 49.

XXII. Galterius præfuisse dicitur ab an. 1206. ad 1216. in chronico laudato, verum ex jam dictis serius incœpisse liquet, & hoc iterum probatur ex epist. 126. Innocentii III. lib. XIV. cujus pontificatus annus decimus-quartus illigatur quarto regiminis Gualterii. Reperitur anno 1209. in tabulis episcopi Lingon. per solam litteram G. designatus, uti etiam 1216. & 1217. in chartis Crisenonis, quanquam cessisse dicitur an. 1216. in chronico laudato; quod utique non repugnat.

XXIII. Petrus I. 1216. mortuus 1226. ex chronico.

XXIV. Savericus 1226. & 1229. quo anno memoratur in litteris Romani cardinalis de concordia inter comitem Campaniæ & comitem Nivernensem.

A

XXV. Guichardus 1230. 1233. & 1243. quo anno, mense Junio societatem iniit cum Hamelino abbate Culturæ. Eum quoque putamus esse G. memoratum in charta Crisenonis anno 1244. Cessit anno seq. ex chronico laudato, cui nihilominus privilegia monasterii ab Innocentio IV. confirmata fuisse legimus anno 1249.

XXVI. Hugo II. abbas de Capella, Vezeliacensis evasit anno 1245. Confirmavit anno seq. mense Januario societatem initam a decessore cum Hamelino abbate de Cultura. Memoratur etiam anno 1248. in tabulario Campaniæ; idemque tulit sententiam in totam villam Vezeliaci, quam Innocentius IV. ratam haberi voluit.

B

XXVII. Johannes I. Autissiodorensis, Hugoni mortuo successit anno 1252. Subscribit anno 1264. mense Aprili cum Gilbaudo decano quibusdam litteris de acquisitione sexaginta solidorum annui redditus ab episcopo Lingonensi facta, ex lib. feodali eccl. Lingon. An. seq. Clemens IV. pontifex Romanus inquiri mandat Simoni cardinali sedis apost. legato de statu Vizeliacensis monasterii, quod in spiritualibus & temporalibus graviter collapsum ferebatur. Vocatur abbas S. Magdalenæ Vezeliacensis in chartario sancti Eligii Noviomensis. an. 1266. sub quod tempus revelatur corpus beatæ Magdalenæ Vezeliaci, *& tunc rex Ludovicus fecit poni in auro brachium & mentonem dictæ beatæ Mariæ Magdalenes cum angelo argenteo*, 1267. ex chronico Vezeliacensi. Anno seq. in festo S. Michaelis archangeli se vidisse testatur litteras Clementis papæ Bonetam de Virziliaco abbatissæ Crisenonis commendantis, ut eam in monialem reciperet. Scripsit quoque an. 1269. ad Theobaldum Navarræ regem & comitem Campaniæ & Briæ, cui & Reginæ suffragiorum & precum societatem concedit. Incertum tamen est ad utrum Johannem, hunc, vel sequentem ista sint referenda.

Tom. 2. Anecdot. col. 194.

C

XXVIII. Johannes II. obiit in concilio Lugdunensi 1274. & fuit provisum dicto monasterio per Gregorium papam & cardinales, de Milone, qui sequitur.

D

XXIX. Milo de Columba vel de Columbariis, prior de Lutra *al.* Libbensis cœnobium pene omnibus bonis spoliatum, debitorumque onere prægravatum reperit an. 1274. Transigit 1278. cum Stephano abbate Rigniaci pro pascuis sancti Leodegarii & Freolini; obiitque 1281.

XXX. Gaufridus II. hujus ecclesiæ *conestabulus*, eligitur abbas 1281. quem a se confirmatum Martinus IV. papa anno sui pontificatus secundo Regi commendavit. Cessit an. 1287.

E

XXXI. Guillelmus II. ex ecclesiæ decano subrogatus an. 1287. memoratur an. 1290. in charta Crisenonis.

XXXII. Hugo III. de Auxeio 1295. suam ecclesiam cum laude rexit per 26. annos.

XXXIII. Blenetus via Spiritus sancti electus 1316. moritur ante suam confirmationem.

XXXIV. Guillelmus III. provisus ab ecclesia Romana, transfertur, unde vocatus fuerat, Molismum, ex chronico Vezeliacensi.

XXXV. Johannes III. de Constantio permutasse dicitur cum sequenti.

XXXVI. Artaldus Flotte filius Petri Flotte A regni administri & Franciæ cancellarii sub Philippo IV. ex nobili genere in Arvernia, monachus Benedictinus ord. Cluniac. prior de.......... & abbas Vezeliacensis fuit an. 1316. Fuit etiam Ludovico juniori Flandriæ comiti a consiliis. Memoratur anno 1338. *forte* 1328. in tabulis Rigniaci. Porro eum dicunt antea fuisse abbatem S. Medardi, permutasse cum Johanne de Conflantio, & utrumque monasterium tenuisse, quando discessit; sed neuter hactenus locum habet in catalogo abbatum S. Medardi.

Fr. Gemal. Cancell. Fran.

Tom. I. Hist. Abb. pag. 398.

XXXVII. Johannes IV. d'Arsy 1335. ex Sammarthanis. Hic pactum fecit cum abbate & B conventu Rigniaci.

XXXVIII. Nicolaus I. de Meldun Regi a consiliis.

XXXIX. Hugo IV. de Maisoncomte paciscitur an. 1377. Dominica post natalem Domini cum abbate Rigniaci, ex tabular. hujus monast. excerpto per D. de Ganieres.

XL. Josserandus de Pomeroy vel de Pomiers 1408.

XLI. Petrus II. de Modon recensetur inter abbates, qui adfuere Pisano concilio an. 1409. ex actis ejusdem synodi, tom. VI. Spicil. pag. 356. editis. C

XLII. Alexander reperitur abbas Vergiliacensis VIII. idus Aug. 1433. quo die & anno sacra synodus Basileensis litteras in forma brevis Nicolao Rolin domino d'Authune inscribit, quibus eum monet de dilatione rerum difficillimarum cum illo agendarum per episcopum *de Viseuil*, Alexandrum abbatem Vergiliacensem & alios, ex camera computor. Divion. *arula de conciliis c. XI.* Quinimo Basileam accessisse Alexandrum die 4. Martii an. 1431. asserit auctor continuationis hist. eccles. D. de Fleury. In veteri Gallia Christ. nominatur etiam 1437.

XLIII. Guillelmus IV. de Malestroit 1442. D

XLIV. Aubertus de la Chasse, cognomento *Bonus abbas*, anno 1457. die 16. Maii edidit 75. constitutiones in capitulo generali, pro bono regimine monasterii.

XLV. Petrus III. de Balzac vel de Balsac 1485. in comitiis Turonensibus, 1486. 88. 90. & 94. quo anno fundationem duodecim anniversariorum ab Antonio de Chalon episcopo Eduensi factam confirmavit.

XLVI. Petrus IV. l'Usurier monachus & procurator abbatiæ Vezeliacensis, ac prior d'Anglos in Flandria, electione monachorum successit Auberto de la Chasse, sed per vim ejectus est ab E Aginnensi senescallo, qui Balsacium in abbatiæ moderamine tutatus est. Postea cessit.

XLVII. Deodatus de Beduer ultimus abbas regularis ex canonico Regulari S. Antonii Viennensis, bullas accepit datas Idibus Nov. 1495. An. 1537. III. idus Januarii bullam obtinuit a Paulo III. qua status regularis monasterii & ecclesiæ suæ, *in qua corpus B. M. Magdalenæ honorifice conservatur*, in statum secularem commutatus est; eaque promulgata fuit anno sequenti die 16. Aprilis a Philiberto de Beaujeu episcopo Bethlehemitano. Jam autem an. 1531. id negotii de excutiendo regularis disciplinæ jugo incœperat; etenim hoc anno, die 1. Dec. Franciscus I. rex Christianissimus scripsit ad Franciscum de Dinteville Autissiod. episcopum, in curia Romana suum oratorem, abbatem & conventum Vezeliacensem maxime optare, ut abjecto statu regulari ecclesia sua in episcopalem erigeretur, cujus consilii hunc episcopum adjutorem esse apud summum Pontificem jubet. Porro ea bulla instituuntur ibidem quatuor dignitates seculares, abbas scilicet, decanus, archidiaconus & thesaurarius, loco regularium, abbatis, camerarii, infirmarii & cellerarii; tres quoque personatus, sacrista, *Hostellarius* & cantor, quibus tum dignitatibus, tum personatibus seu officiis, canonicatus & præbendæ ejusdem ecclesiæ annexi sunt, quos vel quas duodecim in posterum fore decernitur, cum prius hoc ipso tempore triginta monachi essent; Regemque & abbatem vicibus alternis decanatum, &c. collaturos. Vide Pinsonium, tom. 2. Regaliæ a pagina 1308. ad 1334. Dordenecii tandem exstinctus est Deodatus an. 1542. sub quo primus indultarius fuit Franciscus de Montholon præses in curia parlamenti.

Ch. LXXV. col. 110.

XLVIII. Antonius Sanguin card. de Meudon.

XLIX. Odo seu Odetus de Coligny cardinalis de Chastillon 1560. & 1561. Sub quo forsitan corpora S. Magdalenæ & S. Andeoli cremata sunt ab hæreticis an. 1569.

L. Carolus* de Lorraine cardinalis de Guise 1573. 75. & 80.

**Ludovicus ex Samm.*

LI. Nicolaus II. Jannin 1587. & 1592.

LII. Johannes V. Jurain 1593.

LIII. Erardus de Rochefort decanus ecclesiarum Eduensis & Autissiod. Joachimi baronis de Pluvault ex Francisca de Livron filius, 1601. & 1614. quo anno interfuit pro clero Autissiodor. comitiis regni generalibus Lutetiæ habitis. Hic instauravit ecclesiam & ædes.

LIV. Franciscus de Rochefort 1630. 37. 44. & 58. quem proinde minus apposite mortuum tradunt mense Nov. 1644. nisi forte duo fuerint cognomines abbates

Hist. Geneal. Cancell. Franciæ.

LV. Ludovicus Fouquet episcopus Agathensis 1658. Obiit Agathæ 1702.

LVI. Petrus V. Guerin de Tencin archidiaconus Senonensis, nominatur abbas 15. Aprilis 1702. Nunc est archiep. Ebredunensis.

Præter hos abbates reperitur Guillelmus Lauverjat in necrologio parthenonis Beatæ Mariæ Nivernensis.

CORBINIACUM seu CORBINIACUS.

CORBIGNY

CORBINIACENSE S. PETRI, tum S. Leonardi monasterium ordinis sancti Benedicti e congregatione S. Mauri, ad Icaunam * fluvium in pago Burgundiæ * Morvinensi, a Corbone viro inclyto, parente Guideradi seu Widradi Flaviniaci conditoris nomen accepit. Hoc enim in prima sui origine cella fuit tantum Flaviniacensis abbatiæ; quam quidem Manasses Flaviniacensis abbas tempore Caroli Magni, precibus Theodulfi Aurelia-

**Anguison.*

**le Morvan*

nensis episcopi exstruere cogitaverat, sed nescio quo fato executioni non demandavit. Hæc Ægilem abbatem gloria manebat, qui revera an. 864. cellam elegantem constructam duodecim monachis Flaviniacensibus sibi suisque successoribus subjectis instruxit, iisque Wilfridum decanum præfecit, ea lege imposita, ut singuli semel singulis annis Flaviniacum accederent hebdomadarii vices acturi. Verum quam citius hoc jugum excutere tentaverunt Corbiniacenses, excusserantque omnino tempore Helmuini Eduensis episcopi, qui denuo ipsis in plena synodo jugum idem imposuit. Attamen Corbiniacenses tantæ servitutis impatientes ad Hugonem & Amatum sedis apostolicæ legatos confugère, quorum auctoritate in concilio Exoldunensi sese ab ea exemerunt, exemtionemque suam a Paschali II. papa confirmari curarunt. Hæc omnia constant ex instrumentis ad calcem editis. Decanorum seu abbatum nomina hæc sunt.

Ch. XVIII. col. 58.

Ch. XLII. col. 78.

Ch. XLIX. col. 85.

SERIES DECANORUM seu ABBATUM.

I. WILFRIDUS Adelaidis Ludovici Balbi postea conjugis germanus frater, ab Ægile abbate Flaviniacensi, cellæ Corbiniacensis conditore primus decanus instituitur, unde postmodum Flaviniacum revocatus, & a suis abbas electus, sanctissime & utiliter præfuit.

II. Robertus, Landrici comitis Nivernensis propinquus, ex priore seu præposito Flaviniacensi decanus Corbiniacensis favore prædicti Landrici efficitur; immo se hujus monasterii abbatem vocari fecit circa 987. qui quidem ob pravum utrobique regimen Diaboli cognomen sortitus est. Devixisse dicitur anno 1030.

III. Lambertus abbatis titulo gaudet, annuente Aganone Augustodunensi præsule, ac favente Nicolao papa II.

IV. Hugo I. an. 1107. privilegium obtinuit a Paschali papa II. quo monasterii Corbiniacensis exemtio a jurisdictione Flaviniacensis confirmatur. Ejus tempore * corpus S. Leonardi abbatis Vendoperensis ex pago Cenomanensi illatum Corbiniacum, monasterio suum nomen indidit.

* circa 230 ex Edua Christiana.

V. Henricus an. 1139. divina officia tempore interdicti submissis vocibus celebrandi privilegium accepit ab Innocentio II.

VI. Galo seu Gallus 1146. vide infra in Firmitate. Anno 1150. de ipsius consilio Henricus episcopus Eduensis ecclesiam Isoriæ dedit Ermengardi abbatissæ S. Menulfi. Ante annum 1157. obiisse dicendus est ex rotulo Galonis Pictavensis episcopi, in quo memoratur.

VII. Hugo II. omni ope atque opera enixus est, etiam adhibita Hadriani papæ auctoritate, ut monachorum animos ad meliora studia revocaret.

Ch. LVI. col. 90.

VIII. Seguinus reperitur abbas 1173. quo anno Rainaudus de Barcis miles, dato cum uxoris & filiorum assensu, nemore de Eschira monachum induit apud Corbiniacum. Sedebat adhuc 1180. cujus anni mense Aprili totum monasterium cum maxima villæ Corbiniaci parte combustum est, ex martyrologio S. Stephani Autissiodorensis.

IX. Galterius I. an. 1220. suos in disciplina regulari continebat.

X. Savaricus an. 1224. in compositione inter abbatem & conventum Floriacensem cum Walterio archiepiscopo Senonensi, spondet pro centum marcis argenti nomine Floriacensium persolvendis, ex tabul. Floriac.

XI. Galterius II. anno 1228. Guidone Augustodunensi episcopo existente, de quibusdam consuetudinibus transigit cum burgensibus Corbiniaci.

XII. Simon I. 1233. & 1243.

XIII. Guillelmus I. an. 1254. occasione relaxatæ disciplinæ geminum ab Innocentio IV. rescriptum obtinuit, alterum abbati S. Germani Autissiodor. inscriptum, quo facultas illi datur absolvendi Corbiniacensem abbatem ab excommunicatione & suspensione, quas ob infractionem statutorum a decessoribus editorum incurrerat; alterum ipsimet Guillelmo ad monachos suos a simili vinculo solvendos, indulta etiam statutorum remissione, modo non sint de regulæ substantia.

XIV. Guido I. occurrit annis 1260. & 1261. in tabulis Carthusiæ Vallis S. Georgii, 1266. in charta abbatiæ B. M. de Consolatione, ubi tamen littera tantum G. connotatur; ac tandem Guido abbas Nicolao archidiacono vendit, quidquid apud Eduam possidebat an. 1286.

XV. Stephanus 1290.

XVI. Bertrandus I. de May ab aliquibus Stephano subrogatur, tametsi tempus ejus præfecturæ incertum sit.

XVII. Reginaudus 1305. & 1307.

XVIII. H. an. 1317. fuit alter visitatorum auctoritate capituli generalis abbatum provinciæ Lugdunensis, qui monachos S. Michaëlis Tornodorensis ad tricenarium numerum reduxerunt.

XIX. Philippus anno 1327. benedicendus promisit obedientiam episcopo Eduensi. Anno seq. transigit cum Mauricio domini Credoniensis primogenito de quibusdam decimis. Memoratur & 1332. in tabul. carthusiæ Vallis S. Georgii.

XX. Johannes I. an. 1337. Ludovici Flandrorum & Nivernensium comitis litteras accepit, quibus princeps officiales suos, ne monasterii jurisdictionem invadant, coërcet.

XXI. Simon II. 1348.

XXII. Alexander I. Digoins, *al.* de Goine 1350. & 1364. quo anno Caroli Francorum regis protectione munitus, Johannem toparcham de Chableis, qui monachos infestabat, repressit. Reperitur etiam Alexander an. 1386. sed uter sit, hic, an sequens, ignoramus.

XXIII. Alexander II. Dorsi *forte* d'Arcy recensetur annis 1392. 1398. die 6. Februarii & 1400.

XXIV. Hugo III. de Domo-comite *de Maison-comte* *, genere nobilis ac in decretis doctor an. 1405. dignitatem assecutus est. Exacto biennio burgenses cum rogarunt, ut ob frequentes bellorum tumultus, Corbiniacum mœnibus cingi permitteret; quod in annum 1437. dilatum perniciem intulit monasterio; exustum est enim an. 1413. utcumque tamen ab Hugone resartum 1424.

* al. de Mesencontre.

XXV. Alexander III.

XXV. Alexander III. de Digoins, *al.* de Goine A Junior, in variis actis reperitur abbas ab an. 1435. ad 1451.

XXVI. Guillelmus II. des Riaux jam anno 1451. die 27. Julii præsens memoratur in quodam pacto matrimoniali, ex camera computorum Divion. Instauravit monasterium, beneficio præsertim Johannis Rolin Eduensis episcopi, superstes ad annum saltem 1475.

XXVII. Bertrandus II. de Teillaye in legibus licentiatus, non electione, sed vel Papæ vel Regis rescripto fultus abbatiam occupavit anno 1477. quod ægre ferentes monachi elegerunt sequentem. B

XXVIII. Johannes II. Bongards occurrit ab anno saltem 1479. ad 1494. cui Sammarthani subrogant

XXIX. Guillelmum Pouere *al.* Povere,

XXX. Benedictum de Grancy,

XXXI. Johannem de Gentils, &

XXXII. Claudium de Seneterre, quos quidem potius inter litium anfractus de dignitate contendentes, quam veros loci possessores dixerimus.

XXXIII. Alexander IV. Bongards Johannis ex fratre nepos an. 1495. Corbiniacense oppidum, quod prius cis fluvium erat, ad alteram C ripam, ubi nunc visitur, transtulit.

XXXIV. Paulus de la Platriere in decretis licentiatus, præfuit ab an. 1501. ad 1525.

XXXV. Franciscus de Cleves ex principibus Cliviæ, abbas commendatarius 1526. & 1530.

XXXVI. Guido II. de Baudreüil *al.* Bandereul jam an. 1530. dicitur antiquus abbas in quodam computo ejusdem anni, cui etiam Jacobus, qui sequitur, subscripsit. Reperitur adhuc 1533. adduntque Sammarthani 1536. qui etiam recte scribunt Guidonem suo nepoti abbatiam transcripsisse sub certa pensione.

XXXVII. Jacobus de Baudreüil *al.* Bandereul D nomen abbatis obtinebat jam an. 1530. ex dictis; occurrit etiam an. 1531. & in variis actis ab an. 1540. ad 1548. imo 1554. nisi falluntur Sammarthani. At fortasse ante aliquot annos abbatiam dimiserat, nomine retento.

XXXVIII. Carolus I. de Seneterre legitur abbas jam an. 1542. deinde annis 1551. 1573. die 3. Aprilis in instrumento capitulari monasterii Casæ-Dei, cujus major sacrista dicitur, 1578. & 1580. quem etiam aiunt præfuisse usque ad an. 1601. Sane ipsius temporibus anno 1562. hæretici devastarunt ecclesiam & monasterium, sanctasque reliquias combusserunt.. E

XXXIX. Nicolaus de Choiseul de Praslin hæresi Calviniana infectus, abbatiam invasit anno 1602. quam per œconomum rexit.

XL. Martinus de Couvet monachus, filius Johannis baronis & domini de Montiblon, regebat an. 1604. inquiunt Sammarthani, 1609. & 1624.

XLI. Erardus I. de Rochefort 1626. & 1630. etiam abbas commendatarius Vezeliaci.

XLII. Erardus* II. de Rochefort superioris cognominis nepos, 1633. & 1634.

* *al.* Gerardus.

XLIII. Carolus II. de Rochefort necdum inita possessione mortuus est.

XLIV. Erardus III. de Rochefort iterum abbas 1637. iterum cessit in gratiam sequentis.

XLV. Erardus IV. de Rochefort tertio post acceptam possessionem, mense fato sublatus est.

XLVI. Henricus Spondanus annalium ecclesiæ scriptor & episc. Appam. an. 1640. Deinde abbatiam transcripsit nepoti.

XLVII. Johannes Spondanus, Henrici nepos & successor tam in abbatia, quam in episcopatu, sexto post initam dignitatem abbatialem mense, interiit an. 1643. ultima Martii.

XLVIII. Henricus Spondanus iterum, obiit 1643. 18. Maii.

XLIX. Erardus* de Rochefort tertio jam abbas, decessit an. 1644. sepultus apud Capucinos, quos ex abbatiæ redditibus fundaverat.

* *al.* Nicolaus.

L. Armandus de Bourbon princeps de Conty 1644. 1647. & 1648. quo anno vel præced. patres congregationis S. Mauri in suum admisit monasterium. Deinde ad nuptias convolavit an. 1654.

LI. Melchior Arod *al.* de Haros de Senevas, *de S.t Romain en Jarez*, Regi a sanctioribus consiliis occurrit abbas an. 1651. Repentina morte Parisiis corripitur die 14. Julii 1694. ætatis an. 83. etiam abbas Longi vadi & de Pratellis.

LII. Renatus Pucelle nepos inclyti polemarchi de Catinat, senator clericus Parisiensis, regia schedula designatus abbas 24. Decemb. 1694. possessionem apprehendit anno sequenti mense Maio; a quo tempore suo monasterio benefacere nunquam destitit. Diu vivat reipublicæ bono maxime.

S. JOHANNES EDUENSIS.

S.t JEAN LE GRAND D'AUTUN.

ISta virginum Benedictinarum abbatia, titulo S. Mariæ primitus decorata, ad muros urbis posita est eo in loco, ubi quondam Berecinthiæ matri Deorum fanum erat. Porro conditores agnoscit Syagrium episcopum Eduensem & Brunichildem reginam sub finem seculi sexti, & quidem ante annum 589. si nostra non fallit conjectatio, idipsum est Augustodunense monasterium, ubi Chrodieldis monacha Pictavensis, ad Guntchramnum regem cum suis sequacibus profectura hoc anno, unam ex his Constantiam nomine, Burgolini filiam reliquit. Sane hunc parthenonem mater S. Odilonis vita ibidem religiose transacta non mediocriter commendavit.

Greg. Turon. l. 9. c. 40.

INDEX ABBATISSARUM.

I. THESSALIA seu THALASSIA privilegium obtinuit a S. Gregorio Magno, quod habetur tom. 5. miscellan. Baluz. pag. 474. & inter epist. hujus sancti doctoris epist. IX. lib. XIII. novæ editionis, ubi *monasterium S. Mariæ* appellatur, prætermisso nomine S. Johannis, cujus modo solum nomen retinet, vulgo S. Johannis Majoris, ut distinguatur ab alia ejusdem urbis ecclesia, quæ itidem sancto Johanni Baptistæ sacrata est.

II. Fausta innotescit ex veteri codice novi

testamenti, in cujus fine legitur Gundohini antiquarii subscriptio, testantis se hunc codicem exarasse jussu *almæ matris familiæ Faustæ, quæ hoc opus in honore S. Johannis & S. Mariæ matris D. N. J. Christi fieri rogavit, poscente Fulculfo* [a] *monacho*, quod opus a se perfectum dicit antiquarius *in mense Julio anno tertio, regnante domino nostro Pippino rege.*

III. Eremburgis notatur his verbis in necrologio S. Benigni Divionensis: *secundo idus Febr. Eremburgis Eduensis abbatissa nostræ congregationis.* Utrum tamen ad hoc S. Johannis, an ad sancti Andochii monasterium pertineat, dubitamus.

IV. Dannis an. 1197. instituit anniversarium pro Elisabetha uxore Renaudi Vigerii celebrandum. Anno sequenti hæc abbatia in magnam dissolutionem religionis & ordinis collapsa exhibetur in epist. 234. Innoc. III. pontificatus anno 1. qua ipsius emendationem commendat episc. Eduensi, & Ungiaci ac S. Margaretæ abbatibus.

V. Richoldis anno 1212. subscripsit chartæ S. Symphoriani. Ejus vero temporibus vix ulla vigebat disciplina, pro qua restituenda Honorius III. Galterium episcopum Eduensem cum abbatibus Ungiaci & S. Margaretæ delegavit.

VI. Nicolaa 1229. 1263. & 1271.

VII. Stephana de la Roche filia domini de la Roche equitis, toparchæ de Nolay, electa 1275. moritur 1278. mense Septembri.

VIII. Bonna de la Roche eligitur an. 1278. ac vivere desiit 1294.

IX. Blancha de Marigny solum administratricis titulum assumsit ab an. 1294. ad 1300. Deinde vero nomen ac dignitatem abbatissæ induit usque ad obitum, qui contigit an. 1304. feria VI. post octavam S. Johannis.

X. Johanna I. Doigny ex nobili gente dominorum de Dornay, electa 1304. defecit 1323.

XI. Egidia de Marigny an. 1324. obtinuit ab, Odone duce Burgundiæ reddituum abbatiæ possessionem. Obiit 1332. cujus tempore anno 1331. Guido de Edua dominus de Dracy sancti Lupi miles, & Johanna des Barres ejus uxor suam eligunt in monasterio sepulturam.

XII. Johanna II. de Braisiers vel de Brasiers, *al.* de Braisons & de Vesigneux, electa 1332. decessit an. 1360. cujus epitaphii sola hæc verba supersunt. . . . . . *Brasiers quondam abbatissa S. Johannis. . . . . anno* M. CCCL. . . . . *Anima ejus requiescat in pace.*

XIII. Beatrix de Chastillon 1369. & 1373.

XIV. Elisendis, *Ellesen* 1377. ex probationibus hist. Vergiaci, pag. 269.

X V. Johanna III. de Montagu dicta de Sombernon, vel de Couches, Philippi Burgundiæ ducis consanguinea, eidem hominium fecit an. 1378. Memoratur etiam in camera comput. Divion. ann. 1383. & 1385. & adhuc 1399. & 1400. Num eadem est ac Johanna de Montagny, cujus, inquit D. de Ganieres, dies anniversarius recurrit in Annunciatione B. Mariæ, quæ dederat capsam argenteam includendo capiti

[a] Unus erat ex iis, qui sanctimonialibus sacra ministrabant.

A S. Fiacrii, ex necrologio seu calendario S. Andochii.

XVI. Alips & Alix de Braisiers *al.* de Brazey hominium præstitit duci Burgundiæ an. 1407. Reperitur etiam in variis chartis annorum 1403. 1424. 28. 29. 32. & 1437.

XVII. Margareta de la Buissiere *al.* de Buxiere electa 1439. animam exhalavit 1451. cujus tumulo tale inscriptum est epitaphium: *Cy gist noble religieuse & venerable dame, dame Marguerite de la Buissiere humble abbesse du monastere de S.t Jean au bourg d'Ostun, qui trespassa le* XXVIII. *jour du mois de May* M. CCCCLI.
B *Priez Dieu pour elle.*

XVIII. Antonia I. de Marcilly Cypierre electa 1452. æmulam habuit Catharinam de Vaudray ejusdem loci alumnam, sed eam vicit; ac denique fato concessit 1474.

XIX. Ludovica I. de Bernault electa 1474. morte corripitur post aliquot menses.

XX. Hugueta de Bernault ex priorissa eligitur in abbatissam an. 1475. Cessit 1480. in gratiam sequentis.

XXI. Claudia I. de Bernault neptis superioris, in sua monasterii possessione impugnata fuit ab Antonia de Trezettes loci alumna, sed incas-
C sum, quanquam bullis & ipsa donata fuisset. Obiit Claudia 1493. die 1. Septembris, uti hoc ipsius epitaphium docet: *Cy gist noble & religieuse dame, madame Claude de Bernault jadis abbesse de ceans, laquelle trespassa le premier jour de Septembre, l'an* M. CCCC. *nonante & trois. Priez Dieu pour elle.*

XXII. Maria I. de Marcilly Cypierre electa 1493. mortem oppetiit 1496. die 7. Septembris.

XXIII. Petronilla de Vienne filia nobilis viri Johannis de Vienne equitis, domini de Listenois &c. electa 1496. possessionem accepit die
D 29. Novemb. ejusdem anni, præsente Antonio de Chalon Eduensi episcopo. Ipsam nihilominus interpellavit Johanna de Tenarre *al.* Sana de Tonarre ejusdem loci sanctimonialis, electa quidem coram dicto episcopo, sed minime confirmata, imo rejecta. Obiit Petronilla an. 1510. mense Octobri.

XXIV. Claudia II. de Rabutin, antea S. Juliani priorissa, an. 1510. suffragiis decem abbatissa S. Johannis Majoris eligitur, & Anna de Montagu septem. Quibus disceptantibus Johanna de Damoncourt Balmensis in comitatu Burgundiæ sanctimonialis, abbatiam obtinere visa est,
E quasi utriusque caduca esset electio, & jus conferendi ad archiepiscopum Lugdunensem pertineret. Attamen stetit electio Claudiæ tum sententia officialis Eduensis, tum Lugdunensis data 1511. die 4. Nov. Præfuit autem usque ad an. 1521. quo propter vitam licentiorem, jubente rege Francisco I. traducitur ad prioratum de Marcigny, ubi noxis diutina pœnitentia deletis, vivendi finem fecit anno 1533. mense Septembri.

XXV. Johanna IV. de Chateaumorand priorissa, postquam recessit Claudia de Rabutin, electa fuit & confirmata cœnobii administratrix,

quo nomine rexit uno circiter anno, donec scilicet Adriana de la Palu, dicta de Varax, priorissa de Marcigny, jussu Regis & superiorum ad monasterium accessit.

XXVI. Adriana de la Palu priorissa de Marcigny filia Hugonis ex Antonia de Polignac comitissa de Varax, secunda conjuge, sub finem anni 1521. curam omnimodam cœnobii suscepit tanquam administratrix usque ad obitum Claudiæ de Rabutin; tunc enim bullis obtentis pridie idus Octobris an. 1533. abbatialis dignitatis possessionem accepit 1. Julii 1534. Æmulam patitur Franciscam de Pitoix dictam de Chaudenay ejusdem cœnobii sanctimonialem, sibi a domina de Rabutin transmissa possessione suffultam; sed quia id actum citra beneplacitum Regis, caruit effectu. Adriana vero meliori vivendi norma in suo monasterio instituta, è vivis excessit feria 2. 21. Aug. 1559. Nihil amplius ejus epitaphium docet.

XXVII. Benedicta de la Rochefoucault filia Antonii domini de Barbezieux ex Antonia d'Amboise, neptis & coadjutrix præcedentis ab anno circiter 1550. obiit 5. Aprilis 1573.

XXVIII. Joachina de Sully amita marescalli d'Aumont, designata 1573. ac possessionem nacta 1574. migravit a seculo 1587.*

XXIX. Ludovica II. de la Magdelaine de Ragny Regia schedula obtinet abbatiam an. 1587. cujus possessionem accepit per procuratorem 20. Julii ejusdem anni, ac per semetipsam 8. Jan. 1588. fatis concessit die 7. Sept. an. 1605.

XXX. Anna de la Magdelaine de Ragny, cum jam esset amitæ coadjutrix, ei successit an. 1605. Hæc annis 1611. & 1615. scripsit ad suum patrem marchionem de Ragny ut apud nuncium domini Papæ in Francia, observantiam regularem in suo restitui monasterio impetraret. Defecit an. 1657. die 1. Aprilis, ætatis anno circiter 80.

XXXI. Antonia II. d'Estrades Vallis-gratiæ apud Parisios sanctimonialis, soror Godefridi Franciæ marescalli, equitis torquati, ac Johannis episcopi Condomiensis, Annæ de Ragny data est coadjutrix an. 1645. quo ipso exeunte labentem in suo monasterio disciplinam ad primigenia instituta revocavit. Ejus epitaphium placet addere:

Celle que cete tombe icy cache à nos sens
merite nos respects & l'honneur de l'encens
Antoinette d'Estrades
est son nom de naissance,
fille du Val de Grace, inhumée en ce lieu
de sang illustre & sœur
d'un mareschal de France,
nostre reformatrice, a present devant Dieu
1645. decedée le 18. Aous 1653. agée de*
48. ans, de profession XXVII.

* al. 22.

Ejus elogium scripsit Jacquelina de Blemur, t. 2. anni Benedictini.

* Legimus in hist. MS. parthenonis S. Juliani Autissiodor. Mariam de Nevers hanc abbatiam circa 1585. pro abbatia S. Johannis Eduensis permutasse cum Johanna de la Magdelaine.

XXXII. Maria II. de Carbonieres de la Capelle Biron hujus cœnobii alumna, filia Johannis de Carbonieres equitis, marchionis de la Capelle, &c. ex Henrica d'Estrades sorore marescalli, post decessum materteræ suæ Antoniæ, primum ut priorissa rei tum familiaris tum spiritualis curam gessit, deinde coadjutrix Annæ nominatur, qua demum è vivis egressa, possessionem abbatiæ cepit 22. Septembris 1658. Eam præclaris ædibus exornavit, ejusque tabularium rite & ordinate composuit. Diem & annum ejus obitus prodit epitaphium:

Sous ce mesme tombeau repose une Marie
du nom de Carboniere & Capelle Biron
Abbesse de cette maison,
Qui par un saint trespas a terminé sa vie
le 12. Decembre 1700. agée de 65. ans;
de profession XLVIII.

XXXIII. Catharina Blancha Roussel de Medavi de Marcy designatur abbatissa S. Johannis Eduensis 24. Decembris an. 1700. obiit paulo post necdum bullas consecuta, in parthenone B. Mariæ Trecensis, ubi legitur hoc epitaphium: *Icy repose en attendant la resurrection, dame Catherine Blanche de Roussel de Medavi, religieuse professe de cette abbaye, & nommée par le Roy a l'abbaye de S.t Jean d'Autun, decedée le 13. Janvier 1701. agée de 54. ans, de profession 37. Requiescat in pace.*

XXXIV. Claudia Magdalena d'Illiers d'Entragues Montis Martyrum sanctimonialis, abbatissa renuntiatur die 26. Martii an. 1701. Bullas accepit eodem anno XIV. cal. Junii, die 7. Febr. an. 1702. possessionem, ac tandem benedictionem 3. Martii 1715. Hæc monasterii septa longius protendit, ipsumque novis ædificiis plurimum auxit & adornavit.

Præter istas abbatissas, D. Claudius Saulnier in sua Edua Christiana recenset Johannam de l'Ardisiere & Johannam de Vesigneux, quam distinguit a Johanna de Brazey.

S. ANDOCHIUS.

SAINT ANDOCHE D'AUTUN.

FUisse olim monasterium virorum simul & xenodochium a Siagrio episcopo, Brunechilde fundum præbente, in ipsa urbe Augustoduno conditum, satis innuit privilegium Gregorii Magni indultum Senatori abbati. Restitutum vero a Decia Widradi fundatoris Flaviniaci sorore docet necrologium Flaviniacense his verbis: *XII. cal. Nov. obiit Decia soror sancti Widradi, quæ fecit*, id est restituit, *monasterium sancti Andochii.* Jam vero tempore Mothoini episcopi sanctimoniales locum inhabitasse, cujus labantem disciplinam resarcierit, auctor est Jonas ejusdem præsulis, medio Alteo, successor in suo diplomate anni 858. quo monasterii facultates ex regni divisione aliisque calamitatibus nimium attritas de suis bonis adauxit, ea prohibitione subjuncta, ne plures quam sexaginta essent moniales, donec ipsarum bona excrevissent. Hanc Jonæ chartam cum litteris Caroli regis eam

Ch. XIII. col. 51. & Ch. XVI. col. 56. confirmantis, utrumque documentum ex authenticis cœnobii tabulis depromtum habes inter instrumenta.

SERIES ABBATISSARUM.

POst Senatorem abbatem S. Andochii notum ex privilegio Gregorii Magni epist. VIII. lib. XIII. novæ editionis, nullus occurrit, imo nec ulla abbatissa ante finem XII. seculi, præter duas ex necrologio, quarum ætas ignoratur.

I. Ermentrudis consignatur in necrologio XV. cal. Martii.

II. Elisabeth notatur ibidem IV. idus Aprilis.

Bibl. Sebus. pag. 68. III. Adelina reperitur 1192. in instrumento Galterii Eduensis episcopi pro sancto Andochio. An. 1195. Odonem Burgundiæ ducem munificum experta, paciscitur anno 1203. cum abbate Firmitatis.

IV. Jacoba I. 1211. & 1216. in charta Maceriarum, ubi Jaqua nuncupatur.

V. Felicia 1229. 34. 35. & 36. quo anno iniit compositionem cum abbate Quinciaci.

VI. Egidia de Vergy soror Guidonis viri nobilissimi, 1241. 45. 64. 72. & 74. quo anno testamentum suum condidit, in quo meminit Jacobæ quondam abbatissæ sancti Andochii. Obiit mense Aprili.

VII. Luca seu Luqueta 1274. 75. 76. 77. 80. & 1285.

VIII. Dannona 1290. 1296. 1303. & 1305. cujus meminit necrologium IV. idus Jan.

IX. Guieta 1310.

X. Margareta I. an. 1311. quædam acquirit a Nivernensi comite.

XI. Guia seu Guieta de Dreés *al.* de Drée 1315. 19. 21. 33. 34. & 1335.

XII. Agnes 1337. notatur in necrologio V. cal. Martii.

XIII. Margareta II. de Monte-acuto 1340. 47. 48. 66. 74. & 1377. quo anno promisit singulis annis duas *missas*, alteram pro rege Johanne, & alteram pro duce Philippo, feria 2. post festum sanctæ Magdalenæ. Qua de re exstant litteræ Divioni in camera comput. *arcula 1. de fundationibus*, *fasce 2. cap. 20.*

XIV. Alipdis seu Aleydis & Alix de S.te Franchise *al.* de S.t Franchise, de S.t Franchemer & de S.t François eligitur post obitum Margaretæ anno 1382.

XV. Jacoba II. de Vienne ex clarissima stirpe Viennensi, præerat annis 1384. 88. 95. & 1406.

XVI. Guillelma Doisselet vel d'Osselet 1410. & 1419. Locum habet in necrologio V. idus Februarii & mense Decembri, ubi dicitur scyphum ex argento inaurato reliquisse pro suo anniversario.

XVII. Hugueta I. de Manges 1424. Cognomen habet Damaniches & Damalis in computo Johannis Pucelle an. 1427. *ex camera computor. Divion.*

XVIII. Henrica de Vienne 1437. & 1442. Obiit abbatissa Romaricensis an. 1451. die sancti Valentini.

XIX. Maria I. de Vienne 1446. 50. 53. 57. 63. & 1464. Fit ejus anniversarium mense Decembri.

A XX. Ludovica Dalonne de Clugny soror Damiani de Clugny domini de Villars, filia Guillelmi ex Philiberta de Buseul, 1476. Cessit anno circiter 1486. in gratiam sequentis, postquam ædificiis ecclesiam suam mirifice adornasset.

XXI. Anna Dalonne de Clugny 1486. 91. 92. 97. 1502. & 1503. Campanile exstruxit & ecclesiam decoravit.

XXII. Margareta III. de Salins 1503.

XXIII. Hugueta II. de Boutau 1506. 1510. 1512. 1526. & 1538.

XXIV. Antonia de Tournon Justo I. dynasta de Tournon, & Johanna de Vissac parentibus B nata, neptisque Francisci cardinalis, memoratur an. 1543. die Jovis 5. Julii in charta sancti Symphoriani Thiernensis. Occurrit etiam annis 1546. 54. 63. 75. & 76. Postea cessit in gratiam sequentis.

XXV. Claudia de la Baume filia Guidonis comitis de Montrevel & Johannæ de Longvy, soror Marci comitis & Petri cardinalis Vesontionensis archiepiscopi, suam emisit professionem in parthenone Castri-carnonis, unde transiit ad regimen sancti Andochii anno saltem 1588. quo, die 10. Aprilis cum Prospero de la Baume abbate Cariloci obtulit baptizandam Claudiam Prosperam de C la Baume. Præfuit autem ad annum 1606. quo & ipsa regimen transcripsit pronepti, quæ sequitur, retenta sibi pensione.

XXVI. Margareta IV. de la Baume edita est in lucem die 20. Augusti 1590. patre Antonio comite de Montrevel, matre Nicolaa de Monmartin. Præesse cœpit anno 1606. ingenti bono monasterii, quod quidem anno 1642. adhibitis quatuor ex Desertæ apud Lugdunum monasterio sanctimonialibus ad meliorem vivendi normam revocavit, bonisque temporalibus amplificavit. Mortalitatem exuit die 25. vel 26. Junii 1675. cum jam anno 1649. coadjutricem sibi allegisset.

D XXVII. Maria II. de la Baume superioris ex Ferdinando comite de Montrevel torquato equite proneptis, sororque Nicolai marescalli de Montrevel, matrem habuit Mariam Olier de Nointel. An. 1644. die 15. Aug. sua vota nuncupavit in manibus Margaretæ, cui data est coadjutrix anno 1649. Hæc cum diutius adversus dominum de Roquette super dicti episcopi in monasterium jurisdictione contendisset, illud sedi apostolicæ proxime subditum propugnans, neque decretis vellet acquiescere, jussoriis tandem litteris a Rege datis, vi abducta est ad prioratum d'Iseure, ubi vivere desiit die sancti Andreæ anno 1709. Dum vero E sic exsularet, curam egit monasterii, primum œconoma, tum duæ sanctimoniales Vallis-gratiæ, deinde ipsius cœnobii alumnæ usque ad annum 1705. quo cum Margareta de Pernes d'Espinac monialis sancti Petri Lugdunensis, priorissa sancti Andochii designata fuisset, ad hoc se monasterium contulit eodem anno cum sua nepte Dionysia de Pernes d'Espinac itidem moniali sancti Petri Lugdunensis, ipsumque rexit ad obitum, qui contigit mense Augusto anni 1707.

XXVIII. Dionysia de Pernes d'Espinac soror comitis d'Espinac, ipso an. 1705. quo cum amita

priorissa ad sancti Andochii monasterium accessit, ejusdem coadjutrix a Rege designata fuit, statimque ac defecit amita, dignitatis suæ munia obivit usque ad obitum Mariæ de la Baume exsulantis; tunc siquidem nova schedula regia obtenta mense Januario 1710. bullisque a summo pontifice donata, mense Septembri ejusdem anni possessionem adepta est, cum prius Mariæ de la Baume grandi apparatu justa solvisset. Ei plurimum debet monasterium, quod apprime fovit in spiritualibus, ac in temporalibus non parum auxit. Defecit 21. Novemb. 1721.

XXIX. Maria Theresia de Saulx de Tavannes nominatur abbatissa die 2. Decemb. anni 1721. per obitum præcedentis, adepta possessionem 31. Maii 1722. Nondum accepit benedictionem.

MARCIGNY.

MARCINIACUM.

HOc cœnobium B. Mariæ a sua fundatione ad nostra usque tempora duplex, virorum scilicet ac mulierum e congregatione Cluniacensi, situm est in partibus Burgundiæ, in territorio Castri antiquitus de Sinemuro nuncupati prope alveum Ligeris in diœcesi Augustodunensi. Quanquam vero nonnisi prioratus est, ac proinde quasi extra metam operis nostri, adeo tamen ipsius fama diffusa est, ut si præsto fuissent monumenta, ejus historiam cum quadam animi lætitia percurrissemus. Rogavimus quidem opportuno tempore ea ad nos transmitti, promissa sunt, sed tardius differuntur. Id unum ergo dicendum nobis suppetit, quod ex variis editis libris collegimus, ac inprimis ex bibl. Cluniacensi. Illic fundator dignoscitur sanctus Hugo Cluniacensis abbas seculo XI. procedente, uti narrat Hildebertus Cenomanensis episcopus in vita ipsius S. Hugonis col. 420. biblioth. Cluniac. ad quam legendæ sunt etiam Andreæ Quercetani notæ col. 85. Hujus porro cœnobii haud minima laus est, Petri Venerabilis matrem viginti ferme annos in eo transegisse, cellerariæ munere functam, mortuam ac sepultam fuisse, ubi tunc cum ingressa est, erant fere centum sorores, uti liquet ex ejusdem Petri epist XVII. lib. 2. ad suos fratres, biblioth. Cluniac. col. 735. Mitto plurima ejusdem promtuarii loca, ex quibus hoc monasterium haud mediocriter commendatur. Nec dubium est quoque eidem maximum tum ex suis moderatoribus, tum ex moderatricibus advenisse decorem, sive nobilitatem generis spectes, sive regularis disciplinæ mirabilem observantiam, quæ pio hactenus reformatæ Cluniacensis congregationis Patrum studio ibidem feliciter illibata perseverat. Virorum numerus ex antiqua fundatione fuit duodenarius cum uno priore & duobus procuratoribus, quem numerum Jacobus de Ambasia Cluniacensis abbas ad octonarium reduxit præter priorem; modo tamen pauciores sunt. Jam vero locus esset differendi de prioribus & priorissis; sed heu! nonnisi quinque priores occurrerunt, tresque duntaxat priorissæ.

PRIORES.

I. Rencho *consummati monachus testimonii, qui noverat & devotionem provocare misericordia & excessus arcere disciplina*, primus a sancto fundatore eruditioni sororum Marciniaci deputatus, ut loquitur Hildebertus Cenomanensis episcopus scriptor vitæ sancti Hugonis, bibl. Cluniac. col. 420.

II. Gaufredus de Semur frater sancti Hugonis abbatis Cluniacensis & ejusdem adjutor in fundatione Marciniaci, ex notis ad biblioth. Cluniac. col. 85. fuit prior Marciniacensium sororum, de quo vide Petri Venerabilis lib. 1. Miracul. cap. 26. & notas Andreæ Quercetani ad bibliothecam Cluniac. col. 131. Fuit etiam alter Gofridus de Sinemuro alterius nepos, qui se beneficum præbuit ancillis Dei Marciniacensibus, ut ibidem legere est.

III. Turquillus Marciniacensium sororum prior constitutus est a Petro Venerabili Cluniacensi abbate, de quo vide ejusdem S. Petri librum 1. de Miraculis cap. XXI. bibl. Cluniac. col. 1280.

IV. Hugo erat prior Marciniaci, quando mater S. Petri venerabilis illuc ad conversionem venit, paulopost mortem Roberti de Arbrissello, ut liquet ex biblioth. Cluniac. col. 742. & notis col. 131.

V. Claudius de Magdalena nominatur prior Marciniaci anno 1527. in concilio Lugdunensi cui adfuit.

PRIORISSÆ.

I. Adriana de la Palu, postmodum abbatissa S. Johannis Eduensis.

II. N. du Blé circa idem tempus, ex antiquitatibus Matiscon. auctore Sanjuliano pag. 331.

III. N. de la Guiche filia Claudii ex Claudia de la Baume, circa 1550. *Ibid.*

OIGNY.

UNGIACUM vel OIGNIACUM.

DUGNIACUM vocat Guillelmus Nangius, quò ait S. Ludovicum accessisse an. 1269. idemque videtur esse ac Oynigacum cujus fit mentio in synodo Ansana diœcesis Lugdunensis. Monasterium est ord. S. Augustini, non longe a fonte Sequanæ, fundatum anno 1106. sub invocatione Deiparæ, S. Laurentii & S. Nicolai, a nobili viro Gaudino de Bruismo & uxore ejus Adelina, uti docet vetus exemplar sumtum ex necrologio cœnobii, quod vide-sis inter instrumenta. Id porro addictum est congregationi reformatæ canonicorum Regularium a S. Genovefa nuncupatæ an. 1644. Ex tabulario loci exhibemus abbates. C. XLVIII. col. 85.

SERIES ABBATUM.

I. CHRISTOPHORUS anno 1106. monasterii fundationem excepit.

II. Constantinus præerat anno 1134. quo Agano abbas & monachi Flaviniacenses ei cesserunt *telonium* apud Flaviniacum, Stephano episcopo in Eduensi cathedra residente. Eodem anno Milo de Spinosa se Deo militaturum apud Ungiacum tradit Constantino abbati, cum medietate territorii de Spinosa & aliis possessionibus. Eidem etiam hoc anno Gaudinus de Bruismo monasterii fundator tradidit territorium de Masiaco. Anno seq. Hugo dux Burgundiæ, laudante

uxore sua Mathilde, cum filiis suis Odone, Roberto, Henrico, Hugone Ruso, Raimundo & Guntero, dat Constantino abbati territorium d'Horrest. Idem abbas compromisit anno 1142. cum Willelmo abbate Fontaneti, tempore Humberti Eduensis episcopi, qui loci paupertati compatiens abbati Constantino & fratribus ejus decimas omnium terrarum, quas excoluerint sive bobus, sive manu in parochia Venerii, concedit feria 2. calendis Septembris, Luna 8. regnante Ludovico rege Juniore, & Aganone abbate Flaviniacensi existente. Consignatur in necrologio, 9. cal. Aprilis.

III. Ulricus abbas Ungiaci memoratur feria sexta, VI. cal. Martii, regnante Ludovico Francorum rege Juniore, & Humberto Eduensi praesule. Notatur in necrol. III. cal. Aprilis.

IV. Herveus seu Arveus aut Arverius anno 1147. acquirit territorium de Cremo, Humberto Eduensi episcopo laudante. Paciscitur anno seq. cum priore Barri. Eidem anno 1158. Henricus episcopus Eduensis concedit ecclesiam S. Martini de Belleiaco. Testis est an. 1171. in charta Guichardi Lugdunensis archiepiscopi, quam vide inter instr. col. 121. Anno 1177. excipit donum Mathildis comitissae Nivernensis pro suo & maritorum anniversario, dato instrumento, quod vide inter instrum. Componit an. seq. cum Josberto Damasii; adhucque reperitur 1187. 93 & 95. Ipsius denique nomen inscribitur necrologio XI. cal. Junii.

Ch. LVIII. col. 91.

V. Bartholomeus antea prior Ungiaci memoratus in variis chartis, abbatialem dignitatem non multo tempore tenuit; locum habet in necrolog. XIII. cal. Maii.

VI. Petrus I. de Dola reperitur 1198. in charta Galterii episcopi, in qua subscribit Bartholomaeus quondam abbas. Memoratur etiam in aliis chartis annorum 1199. & 1202.

VII. Guillelmus I. testis est 1206. in instrum. donationis factae monasterio Vallis-caulium.

VIII. Robertus 1210.

IX. Humbertus 1221. 24. 28. & 30. quo anno Pontium de Lugneio & Renaudum fratrem ejus milites beneficos experitur. Ejus obitus dies notatur in necrologio, IV. cal. Aprilis.

X. Hugo I. abbas Ungiaci mense Julio anni 1243. *pariagium* facit cum Hugone duce Burgundiae ex Perard. p. 453. & 454. Is est fortasse H. recensitus alibi 1241. & 1243. Ceterum hunc autumamus ante obitum abdicasse.

XI. Renerius an. 1242. mense Jan. hoc est 1243. pro nostro computandi more, componit querelam inter abbatem S. Sequani & Gertrudem de Turce, &c. Occurrit etiam 1254. in charta Maceriarum, & 1256. in tabulis Albaeripae, unde suspicamur errorem in apice B. loco R. an. 1246. Ceterum Renerius memoratur in necrol. XIII. cal. Decembris.

XII. Guillelmus II. cum Hugone duce Burgundiae an. 1259. quasdam immunitates incolis de Baignes concedit. Idem est fortasse ac G. abbas Oigniaci, qui an. 1272. testis fuit traditionis clavium factae G. episcopo Eduensi a G. Flaviniac.

A abbate. Guillelmi hujus vel alterius necrologium meminit XI. cal. Martii.

XIII. Renaudus de Vaux-busin anno 1311. quaedam vendit Hugoni abbati sancti Martini Augustodunensis. Is vero postquam Ungiaci fuerat canonicus regularis annis 24. ac deinde abbas, postulatus in abbatem S. Stephani Divionensis Ungiaco cessit, ex historia edita sancti Stephani pag. 156.

XIV. Pontius anno 1335.* feria 2. post apparitionem Domini promittit anniversarium singulis annis Odoni Burgundiae duci, ratione decem librarum annui redditus. Notatur in necrol. XVI. cal. Martii.

al. 1355. Ex camera rationum Divion. arcula 1. de fundationibus, fasc. 1. c. 32.

XV. Odo reperitur in necrol. IV. idus Julii.

XVI. Johannes I. de Buxo *al.* de Buze notatur ibidem XVI. cal. Octobris.

XVII. Johannes II. de Bosco, fortasse idem qui supra.

XVIII. Petrus II. Azey, IV. cal. Januarii.

XIX. Guillelmus III. de Mongongis *al.* de Mangon, V. idus Octob.

XX. Guillelmus IV. de Vallebussin.

XXI. Hugo II. Bovis *al.* Bonnis, IV. cal. Novemb.

XXII. Guido de Leriaco anno 1409. misit procuratorem cum plena potestate ad synodum Pisanam pro schismatis exstinctione congregatam, ex actis ejusdem synodi editis tom. 6. spicil. pag. 368. sedebat adhuc 1434. ex schedis camerae comput. Divion. Notatur in necrol. XVIII. cal. Januarii.

XXIII. Theobaldus Viard, deinde abbas sancti Stephani Divionensis, ubi vide. In necrologio Ungiaci fit ejus mentio, VI. idus Novemb.

XXIV. Hugo III. Fillandrier abbas regularis anno 1467. 12. Maii in causam adducitur, quod absque licentia sal quod in oppido Salinarum-Sequanorum pro fundatione accipiebat, in ducatum Burgundiae introduxisset, ex camera computorum Divion. Memoratur in necrol. III. cal. Maii.

XXV. Johannes III. Rolin archidiaconus Cabilonensis, postea Eduensis, deinde episcopus ejusdem urbis & cardinalis, obiit plenus dierum 22. Junii 1483.

XXVI. Stephanus de sancto Mauricio *de S.t Moris* anno 1495. die Dominica 8. Nov. adfuit benedictioni Jacobi Langley abbatis sancti Stephani Divion. in ecclesia S. Florentii de Tilecastro peractae. Memoratur & an. 1498. in schedis camerae comput. Divion. & in necrol. die 7. Julii.

XXVII. Christianus Gondran vel Godran *al.* Gendron abbas regularis 1517. 19. Decembris & 1524. in redditione rationum Johannis Saumaire, ex camera comput. Divion. Obiit die 8. Novembris.

XXVIII. Andreas de Laval an. 1535. die 27. Julii in quodam pacto matrimoniali dicitur Regiae capellae Divion. decanus & abbas commendatarius Ungiaci. Idem Regi a consiliis & doctor, in redditione rationum Nicolai Raviet an. 1536. dicitur electus ex parte cleri ad partiendas 500000. libras, sibi ad honorarium electi ducentis libris

assignatis, ex camera computorum Divionen. A

XXIX. Philippus de Lenoncourt Remensis archiepiscopus cardinalis creatus a Sixto V. anno 1586. Obiit mense Decembri 1592. ætatis an. 65.

XXX. Oliverius de Guedon *al.* Gandius ex cessione D. de Lenoncourt sub pensione mille librarum, quam suo judicio curia Parisiensis approbavit 21. Aprilis 1575.

XXXI. Nicolaus de Vienne.

XXXII. Johannes IV. de Habenville.

XXXIII. Johannes V. Chaudiot, v. cal. Maii 1602.

XXXIV. Laurentius Chretel 1605. & B 1607.

XXXV. Guillelmus IV. de Regny vel de Rigny.

XXXVI. Claudius Blondeau cleri Franciæ syndicus ac Regis eleemosynarius, patruelis Baptistæ in parlamento Mettensi præsidis, abbas erat 1611. & 1625. quo dicitur promotor comitiorum cleri Gallicani.

XXXVII. Johannes VI. Bouthillier obiisse fertur anno 1644.

XXXVIII. Johannes VII. Bouthillier 1644. superstes anno 1694.

XXXIX. Franciscus le Bouthillier de Chavigny episcopus Trecensis & abbas de Selleriis ord. Cisterc. in diœc. Trecensi, Ungiacum & episcopatum dimisit nepoti anno 1697. C

XL. Dionysius Franciscus le Bouthillier de Chavigny episcopus Trecensis & abbas Ungiaci, cedente patruo, designatur mense Aprili 1697. abbas simul Bassifontis & Mortui-Maris. Nunc est archiepiscopus Senonensis.

S.te MARGUERITE DE BEAUNE.

S. MARGARETA.

HÆc ordinis S. Augustini abbatia haud procul a Belna, & quidem in archipresbyteratu D Belnensi, hodie canonicis omnino destituta est, quia commendatarius abbas tenues redditus facile consumit, adhibito presbytero, qui ecclesiæ deservit.

SERIES ABBATUM.

I. OTBERTUS sivé OLBERTUS subscribit compositioni pacis inter Henricum episc. Eduensem ac Pontium Vezeliacensem abbatem tempore Anastasii successoris Eugenii papæ III. Memoratur adhuc in charta ejusdem Henrici conferentis ecclesiam Isoriæ, abbatiæ S. Menulfi & abbatissæ Ermengardi an. 1150. & rursum in E chartis Henrici Trecensis episcopi pro Ungiaco ann. 1152. & 1155. — *Spicil. t. 3. pag. 523.*

II. Simon abbas de S. Margareta præerat tempore Hugonis ducis & Hervei abbatis Vergiacensis, an. 1175. ex prob. hist. Vergiac. p. 144. & Perardo, pag. 248.

III. Durannus occurrit 1180. 82. & 95. in chartis Ungiaci, 1187. & 1194. in tabulis Buxeriæ.

IV. Vivantius testis est in charta Hugonis domini S. Dionysii de Vergeyo, ex prob. hist. Vergiac. pag. 149.

V. Hugo tempore Seguini de Edua.

VI. B. 1221. in instrumento Buxeriæ.

VII. Johannes I. 1223. 24. & 30. in chartis Buxeriæ & 1225. in documento Maceriarum.

VIII. Renerius 1244. in charta Maceriarum & 1248. in tabulis Buxeriæ.

IX. Johannes II. 1250. in charta Buxeriæ.

X. Marcellus de Veure 1430. in redditione rationum Stephani Joinguot, in camera comput. Divion.

XI. Jacobus de Bouteria *de la Boutiere*, in utroque jure licentiatus, sedis apostol. protonotarius, abbas memoratur abbatiarum de Chasteaul-Sançoy, & S. Magaretæ, &c. anno 1490. 19. Decemb. in quodam pacto matrimoniali, ex camera computorum Divionensi. Occurrit etiam an. 1500. in charta Eduensis ecclesiæ, & 1505. in instrumento Maceriarum, simul canonicus Eduensis.

XII. Georgius Guy canonicus Eduensis, abbas S. Stephani in eadem ecclesia & S. Margaretæ, canonicus ecclesiæ collegiatæ B. Mariæ de Belna, collegiatæ Vergeii, necnon canonicus & sacrista collegiatæ Sinemuri Brionensis, suo nomine comparuit in concilio Lugdunensi an. 1527. & procuratorio Eduensis capituli & abbatis sancti Martini de Chora ordinis S. Benedicti diœcesis Eduensis. — *Tom. 4. Anecdot. col. 405. &c.*

XIII. Antonius de Gouzoles circa 1542. etiam abbas Gardæ seu Custodiæ-Dei in diœcesi Cadurcensi.

XIV. Petrus Soyve innotescit ex necrologio sacræ capellæ Divionensis, ubi sic habetur: *Die XXI. anniversarium magistri Petri Soyve jurium doctoris, decani hujus ecclesiæ & abbatis abbatiæ S. Margaretæ Eduensis diœcesis. Jacet in choro ecclesiæ.* Obiit 1570. 19. Decembris.

XV. Odinetus Godran jurium doctor, abbas commendatarius 8. Decemb. 1574.

XVI. Carolus Boiraut *al.* Boivaux rector ecclesiæ parochialis de la Marche, 1587. & 1592. in camera comput. Divion. Obiit 25. Septemb. 1605. ipsius epitaphio teste.

XVII. Melchior de Saulx de Tavannes 1630. etiam abbas Albæ-ripæ.

XVIII. Gaspardus de Saulx filius Jacobi comitis de Buzençois ex Ludovica Henrica Potier de Tresmes.

XIX. Henricus de Saulx de Tavannes clericus diœc. Paris. cessione fratris sui Gaspardi obtinuit hanc abbatiam schedula regia 19. Martii 1675.

XX. Renatus Carteron 1682. mortuus an. 1697.

XXI. Hubertus & Humbertus Jachiet Regis capellanus, nominatur abbas 1697. 24. Dec. Moritur anno 1710. die 18. Nov. simul abbas de Bosco-cavo, & Dei loci.

XXII. Paulus-Franciscus de Macheco de Premeaux ad generalia cleri Gallicani comitia deputatus an. 1719. designatur eodem anno 1711. in solemnitate natalis Domini abbas S. Margaretæ, abbas etiam S. Pauli Narbonensis.

FONTENAY.

FONTANETUM.

* 1119. ex chr. Cisterc. apud Miræum, pag. 36.

Filia secunda Claræ-vallis, conditur an. 1118.* a Rainardo Montis-barri domino, S. Bernardi avunculo, eo in loco, quem prius incolebat Martinus eremita, haud procul a Monte-barro oppido, favente dicto Martino, qui locum ipsum sancto Bernardo petenti ultro concessit, annuente Stephano episcopo Eduensi & suæ ecclesiæ capitulo, necnon G. Molismensi abbate. Vide librum cui titulus est. *Illustre S. Bernardi genus assertum*, auctore R. P. Chiffletio Jesuita, p. 540. & 563. Illic amplissimum templum exstruxit Ebrardus Norvicensis episcopus, cujus tumulus ante principem aram conspicitur; illudque cum altari præcipuo consecravit Eugenius papa III. an. 1147. (non autem 1141. in festo S. Matthæi, ut habent Sammarthani) adstantibus sibi cardinalibus decem, episcopis octo, & S. Bernardo cum abbatum frequenti caterva. In vestibulo ecclesiæ jacet Eustachia de Melloto, cum hoc epitaphio: *Hic jacet illustris mulier Eustachia uxor quondam domini Drogonis de Melloto, Edoardi illustris Anglorum regis consanguinea, quæ apud Cartaginem migravit ad Dominum anno Domini M.CCLXX.* Habentur etiam in claustro sepulturæ dominorum de Frolois.

SERIES ABBATUM.

I. GODEFRIDUS S. BERNARDI consanguineus ac discipulus, primus fuit abbas Fontaneti, deinde ad suum prius monasterium Claramvallem rediit, ubi fuit tertius prior, hinc postmodum ad episcopatum Lingonensem assumtus. Tum vero ea dignitate abjecta, è vivis excessit in Claravalle, ubi conditus est cum hoc epitaphio: *Hic jacet Dom. Godefridus tertius prior Claræ-vallis, primus abbas Fontaneti, dein episc. Lingon. Obiit an. M.CLXV.*

II. Willelmus seu Guillelmus I. præerat an. 1135. ex instrumento Ungiaci. Anno sequenti Stephanus Eduensis episc. ei possessiones omnes confirmavit, quas Fontanetum obtinebat. Occurrit etiam 1140. in charta Roberti Eduensis episcopi pro monasterio Regniaci, ex tabul. hujus monast. & 1147. in charta Humberti ejusdem sedis episcopi pro Reomaensi cœnobio. Memoratur insuper anno 1152. in tabulis Ungiaci; & in prob. hist. S. Stephani Divion. pag. 106. cum Nicolao abbate Castellionis; ac denique testis est in compositione pacis inter Henricum episcopum Eduensem ac Pontium abbatem Vezeliacensem, tempore Anastasii papæ successoris Eugenii III.

Tom. 3. Spicil. pag. 523.

III. Arnaudus frater Henrici Eduensis episcopi reperitur in charta ejusdem Henrici an. 1154. & in alia Godefridi episc. Lingon. pro Fontaneto.

IV. Radulfus I. 1163. in charta Alani episcopi Autissiodor. pro Rigniacensi monasterio, ex tabul. Rigniaci. Notatur VII. abbas *lege* IV. in necrologio ad XVI. cal. Decemb.

V. Hugo recensetur anno 1165. in charta Henrici Eduensis episcopi pro Fontaneto, & in altera Galterii episcopi Lingon. pro Alba-ripa.

VI. Willelmus II. jacet in capitulo, cum hoc epitaphio: *Hic jacet piæ memoriæ domnus Guillermus, sextus abbas Fontaneti, & antea Sancti-loci.*

VII. Bernardus I. an. 1169. paciscitur cum Willelmo abbate S. Martini Eduensis. Memoratur & 1173. in charta Ungiaci, atque 1175. in tabulis Buxeriæ.

VIII. Justinus seu Gobertus frater Milonis de Grancey abbatis S. Stephani Divion. testis est an. 1186. in charta Ugonis Burgundiæ ducis pro ecclesia Cluniac. ex biblioth. Sebus. p. 262. Reperitur & an. 1191. in charta Galterii Eduensis episcopi.

IX. Johannes I. 1194. in chartis Quinciaci & Tornodori.

X. Hubertus 1196. in charta Mathildis comitissæ Grinionis.

XI. Bernardus II. an. 1202. in instrumento Claræ-vallis, 1202. in charta Ungiaci, & 1206. in charta Odonis Burgundiæ ducis pro Buxeria.

XII. Petrus I. dicitur abbas duodecimus in necrologio pridie idus Martii.

XIII. Willelmus III. 1210. in charta Odonis Burgundiæ ducis pro Buxeria, & 1214. in tabulis Ungiaci.

XIV. Haimo nominatur cum Arveo abbate Flaviniacensi anno 1219. in charta Galterii de Sulleyo militis & Odæ uxoris, filiæ Milonis domini de Lentilly, qua concedunt eleemosynam abbatiæ Albæ-ripæ. Occurrit etiam 1225. in charta Molismi & 1229. in tabulis Triumfontium.

XV. Martinus 1234. in charta Castellionis; paciscitur an. 1237. cum Johanne abbate S. Sequani super divisione cujusdam nemoris. Occurrit etiam 1244. in charta Molismi & 1246. in tabulis Claræ-vallis.

XVI. Radulfus II. jam an. 1265. ex regesto cameræ comput. Divion. 1271. & 1272. in testamento Hugonis IV. Burgundiæ ducis, ex Roverio in hist. Reomaensis cœnobii, pag. 282. Idem an. 1277. testis est in donatione facta G. episcopo Eduensi.

XVII. Odo legitur procurator Eduensis episc. in instrumento publico de decima Philippo regi concessa a clero Gallicano Parisiis coacto anno 1296. Ejus fit mentio in necrologio, XII. cal. Februar.

Tom. 1. Anecdot. col. 1278.

XVIII. Petrus II. an. 1305.

XIX. Guillelmus 1328.

XX. Evrardus florebat an. 1350.

XXI. Guillelmus IV. de Montbar abbas regularis, litteris Reginæ datis 4. Februar. 1357. regiarum rationum tribunus instituitur, stipendio donandus quadraginta solidorum singulis diebus, quibus aderit redditioni rationum, ex camera computorum Divion. ubi adhuc nominatur an. 1361.

XXII. Johannes II. de Laigues innotescit ex ipsiusmet litteris datis 29. Maii 1415. quibus profitetur se a duce Borbonii toparchiæ de Lorme ex parte dynasta excepisse quinquaginta libras pro medietate exstinctionis redditus decem librarum, quas

quas suo monasterio legaverat Drogo de Melloto dominus Castri-Cainonis pro fundatione anniversarii. Porro hunc esse Johannem putamus, qui ducem de Betford cum Anna Burgunda matrimonio rite conjunxit an. 1423. qua de re sic legitur in camera comput. Divion. arcula 3. fasce 7. c. III. *Anno a Nativitate Domini 1423. indict. 1. die vero 13. mensis Aprilis, pontificatus SS. in Christo patris & domini nostri D. Martini divina providentia papæ V. anno VI. de mane circa horam decimam dictæ diei. . . . . post decantationem missæ solemnis de Spiritu sancto, per venerabilem in Christo patrem dominum Johannem abbatem de Fontenayo ordinis Cisterciensis Lingonensis* * *diœcesis, in capella castri de Montebarro dictæ diœcesis, devote alta-voce celebratæ coram eodem domino abbate sacris vestibus cum mitra & baculo pastorali ibidem existente, assistentibus sibi aliquibus religiosis etiam sacris vestibus indutis, &c.*

* lege Eduensis.

XXIII. Guillelmus IV. 1433. vel 35. in charta Landesii.

XXIV. Johannes III. abbas B. M. de Fontaneto ord. Cisterc. die 3. Julii 1438. ex camera comput. Divion.

XXV. Johannes IV. Frouard de Courcelle hujus loci monachus confirmatur abbas Fontaneti per Himbertum Cistercii abbatem & capitulum generale, contra Johannem de Baigneux *al.* Baqueux, cui eadem auctoritate interdictum fuit litem ea de causa movere; datum Divione 14. Maii an. 1466. Idem memoratur an. 1472. vir nunquam laudandus satis, qui tandem obiit 1492.

XXVI. Johannes V. Foucault doctor theologus prius abbas Rigniaci an. 1493. interfuit comitiis generalibus sui ordinis. Deinde fuit abbas Claræ-vallis.

XXVII. Philibertus Foucault monachus Benedictinus vi cessionis patrui tunc abbatis Claræ-vallensis, provisionem accepit a summo pontifice contra domnum Marcum d'Illiers provisum a Cisterciensi abbate 1498. Reperitur & in instrumento Claræ-vallis an. 1500. Conditus est in ecclesia cum hoc epitaphio: *Hic jacet frater Philibertus Foucault quondam abbas Fonteneti, qui octodecim annis abbatizavit, & ut ipse ejusque successores abbates mitra & annulo & ceteris insigniis pontificalibus uti, necnon benedictionem solemnem elargiri posset obtinuit. Tandem animam devote exhalavit die quinta mensis Augusti anno Domini M. DXVI.*

XXVIII. Carolus I. de Baissey legitur abbas Fontaneti 28. Junii 1521. in camera comput. Divion. Ejus meminit necrologium, XIV. cal. Decemb.

XXIX. Renatus de Bresche episc. Constantiensis in Normannia, abbas Flavin. S. Steph. Divion. & Fonteneti, memoratur in necrol. hujus cœnobii XII. cal. Dec. quem Sammarthani in episcopis. Constant. mortuum dicunt 18. Nov. 1530. *al.* 1529. 19. Nov.

XXX. Jacobus de Jaucour sepultus est ante altare cum hoc epitaphio: *Hic jacet venerabilis vitæ vir frater Jacobus de Jaucour quondam abbas Fonteneti, qui obiit IV. cal. Maii 1547. Anima ejus requiescat in pace.*

XXXI. Johannes VI. de la Brosse archiepiscopus Viennensis, primus abbas commendatarius, in sua abbatia mortuus.

XXXII. Edmundus de Lage dicitur consiliarius in senatu Parisiensi & abbas Fontaneti die 25. Aug. an. 1584. ex camera comput. Divion.

XXXIII. Cardinalis de Lorraine.

XXXIV. Claudius de Longvic card. de Givry.

XXXV. Dominus d'Espernon.

XXXVI. Dominus de Sinese.

XXXVII. Carolus II. d'Escars episc. Lingonensis, obiit 1614. postquam, ut videtur, hanc abbatiam sequenti ex sorore nepoti transcripsisset.

XXXVIII. Carolus III. de Ferrieres de Saufbeuf præfuisse dicitur ab anno 1612. ad 1672. etiam abbas Besuæ & S. Amandi de Coli diœcesis Sarlat.

XXXIX. Annas de Coustin de Manasdau sub initium anni 1692. a clero comitiorum Burgundiæ delegatur, ubi *Menardeau* cognomen habet. Obiit an. 1709. mense Aug. apud Divionem.

XL. Johannes Marcus de Coustin de Manasdau, superioris frater, doctor theologus in facultate Parisiensi, & missionarius insignis, abbas designatur die 9. Nov. an. 1709. Obiit 1722. die 21. Septemb. ad Aquas Borbonias*, ibidem sepultus.

* de Bourbone.

XLI. Franciscus Sanguin de Livry nominatur abbas 17. Octob. 1723.

BUXERIA.

LA BUSSIERE.

ORdinis Cisterciensis monasterium ad Oscam fluvium l'*Ousche* fundatur primum anno 1130. die 13.* Martii, sive 1131. secundum hodiernum computandi morem in loco nuncupato *Aseraule* a Garnerio de Sombernon, qui quidem *in primo capitulo, quod ibi fuit, per manum venerabilis Stephani Cisterciensis abbatis secundi, dedit monachis & omnibus successoribus eorum, quidquid habebat in toto territorio & appenditiis ejus, quod* Tres-valles *nuncupatur.* Unde falsi suspicionem incurrit vocabulum Trium montium, quod huic monasterio post Jongelinum Sammarthani affingunt. Deinde vero cum non multo post cœnobium fuisset combustum, nomen pariter & locum mutavit, appellatumque est Buxeria, cujus ecclesiam dedicavit 10. Septemb. 1172. Petrus Tarentasiæ archiepiscopus, ac privilegia confirmavit Nicolaus IV. 1290. anno pontificatus tertio, IV. idus Aprilis, litteris datis per manum Johannis decani Bajocensis S. R. E. vicecancellarii. Sequuntur abbates, eruti maxime ex tabulario Buxeriensi, quod Divione nobiscum perhumaniter communicavit vir clarissimus D. Bouhier in senatu Burgundiæ præses.

al. 16.

Ch. LIV. col. 89.

ABBATUM SERIES.

I. WILLELMUS I. memoratur in instrumento fundationis, quod in appendice legere est. Eodem an. 1131 ei plurima donantur apud Cistercium a Burchardo Verziaci priore,

Ibid.

cui viciſſim non pauca in compenſationem retribuit Hugo dux Burgundiæ, laudante Mathilde conjuge cum filiis Odone, Hugone, Roberto, Henrico, Raimundo & Walterio. Unde conjicias Burgundiæ duces, ſin minus fundatores, præcipuos ſaltem benefactores cenſendos eſſe Buxeriæ.

II. Petrus I. 1145. quo anno Hugo de Safro ei conceſſit, annuente Humberto Eduenſi epiſcopo, quidquid habebat in territorio Stempevillæ. Anno ſeq. die 20. Octobris adfuit ſolemni capſæ reliquiarum ſancti Lazari apertioni Auguſtoduni factæ ab Humberto de Baugé Eduenſi epiſcopo. Dicitur adhuc ſuperſtes anno 1162. at profecto tunc non amplius regebat; etenim

III. Hugo I. teſtis occurrit in compoſitione pacis inter Henricum epiſcopum Eduenſem & Pontium abbatem Vezeliacenſem, tempore Anaſtaſii IV. ſucceſſoris Eugenii III. *Spicil. t. 3. pag. 523.*

IV. Galo oriundus de Monte-regio anno 1164. quædam acquirit a Guidone de Calciaco; quo etiam anno VII. idus Junii teſtis eſt revelationis corporis S. Viventii in Vergiaco monaſterio. Memoratur inſuper annis 1167. 69. 70. & 73.

V. Robertus ſedebat anno 1175 quo Ciſtercienſes inter monachos & Buxerienſes facta eſt paſcuorum diviſio ab Henrico Morimundi, Bernardo Fontaneti & Willelmo Albæripæ abbatibus per capitulum generale ad hoc delegatis, idque præſente Willelmo Firmitatis abbate. An. 1176. donum excepit Mathildis comitiſſæ Nivernenſis pro anima Hugonis ducis Burgundiæ avi ſui.

VI. Conſtantinus I. vinea quadam donatus eſt a Roberto de Monz præpoſito Belnenſi anno 1179. Teſtis eſt anno ſeq. in charta Stephani Eduenſis epiſcopi pro Firmitate. Denique Lucius III. papa ei confirmavit quidquid Garnerius toparcha de Sombernon monaſterio contulerat.

VII. Anſericus 1185. & 1186. quo anno Harluinus de Chaſſeyo dat ei quidquid habebat in territorio Saſerienſi. Reperitur etiam an. 1187. & 1188.

VIII. Conſtantinus II. Hugoni duci Burgundiæ anniverſarium perpetuum pollicetur an. 1190. in quo celebratis miſſarum ſolemniis conventus albo pane & vino cum *pitantia* caſei aut ovorum ſive piſcium reficiatur.

IX. Guido I. ſucceſſit hoc ipſo anno 1190. quo Johannes Pomart domum apud Belnam ei conceſſit. Anno 1193. ſententiam obtinuit adverſus Guidonem Tilii dominum. Eidem Herveius de Safris eleemoſynam Sequini de Safris laudavit; itemque Rainerius Succeii dominus querelas dimiſit.

X. Humbertus 1196. forte idem ac Albertus abbas Buxeriæ, quem reperimus in charta quadam nota temporis deſtituta, vel etiam Herbertus in inſtrumento Maceriarum tempore Manaſſis ex decano epiſcopi Lingonenſis.

XI. Nicolaus I. 1200. & 1201. in charta Guidonis Maceriarum abbatis.

XII. Hugo II. in donatione ſibi facta annum 1202. vocat ſuæ *prælationis* ſecundum. Præerat adhuc an. 1210. ex charta Maceriarum.

XIII. Henricus paciſcitur cum priore & conventu ſancti Viventii an. 1215. cujus etiam temporibus Johannes de Boccio in cœmeterio Buxeriæ ſepulturam elegit.

XIV. Willelmus II. 1218. in charta Ungiaci.

XV. M. componit an. 1232. cum Garnerio de Giſſey.

XVI. Petrus II. anno 1264. menſe Maio paciſcitur cum abbate & conventu ſancti Benigni ſuper *piſcaria ripariæ* de Oſcara.

XVII. B. reperitur anno 1268. in charta Albæ-ripæ.

XVIII. Odo ſive Odetus 1272. in charta parthenonis de Tarto ſive Tardo.

XIX. Johannes I. an. 1290. auctoritate capituli generalis imperat Iſabelli abbatiſſæ Tartenſi, ut ſibi ſubdita puellarum cœnobia viſitet. Is eſt profecto Johannes Deſpinay cujus tumba cum epitaphio cernitur in medio capituli: *Anno Dom. M. CCCXXVII. die beati Leodegarii epiſcopi & martyris obiit domnus Johannes de Spinaio monachus hujus loci, qui fuerat abbas domus iſtius per ſpatium XV. annorum; cujus anima requieſcat in pace, amen.*

XX. Guido II. anno 1302. nomine Ciſtercienſis abbatis præeſt capitulo generali Tartenſi.

XXI. Simon de Tylicaſtro jacet in medio capituli ſub tumba, circa quam legitur hoc epitaphium: *Anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo ſeptimo die Lunæ poſt Inventionem ſanctæ Crucis obiit domnus Symon de Tylicaſtro abbas hujus loci, cujus anima, &c.*

XXII. Guido III. de Caſtro-novo an. 1338. una cum ſuo conventu cameræ comput. Divion. fidem facit ſibi ab Odone Burgundiæ duce datam eſſe partem cœmeterii Judæorum Divionenſium, eamque jure morticinii donatam fuiſſe; quamobrem eodem, uti conjicimus, anno die 26. Febr. promiſit anniverſarium pro Roberto Burgundiæ duce & Agnete ejus uxore, ex camera comput. Divion. Sequens epitaphium habet in capitulo: *Anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo VII. die beatæ Mariæ Magdalene obiit domnus Guido de Caſtro-novo, qui fuit abbas hujus loci per ſpatium triginta annorum & trium menſium, cujus anima, &c.*

XXIII. Egidius de Plomberiis, quo ſedente, ut videtur, attrito ab hoſtibus per partes Burgundiæ diſcurrentibus monaſterio, Johannes Francorum rex donationem fecit anno 1362. menſe Octobri. Jacet Egidius in capitulo cum hac ſepulcrali inſcriptione: *Hic jacet frater Egidius de Plombieriis nonus abbas hujus loci Buxerie, qui obiit & quievit in Domino anno ejuſdem M. CCC. LXXVIII. 29. die menſis Maii, &c.*

XXIV. Richerius apud Sammarthanos ſolo nomine notus, amplius dignoſcitur ex epitaphio quod habet in capitulo, his verbis: *Hic jacet incineratus & in pulvere. . . . . redactus Fr. Richerus de Alta-curia hujus monaſterii Buxerie abbas decimus, qui abſolutus ab onere carnis ac mundi periculis obiit in ſenectute bona ac quievit in Domino M. CCCC. XIV. die XIII. menſis Januarii. Anima ejus, &c.*

XXV. Guido IV. innotescit ex chartis Stamedii annis 1432. & 1434. ex tabulario Landesii 1438. & 1441. iterumque hoc anno ex charta Boscheti.

XXVI. Johannes II. reperitur anno 1466. 14. Aug. in charta authentica collectionis D. de Ganieres.

XXVII. Claudius de Dinteville, etiam abbas Belli-loci in Argona, Rigniaci, Vallis S. Mariæ & Firmitatis ad Gronam ubi vide. Obiit mense Octobri anni 1507.

XXVIII. Renatus de Bresche abbas Buxeriæ 1510. S. Benigni & S. Stephani Divion. necnon Flaviniaci, ubi plura de eo.

XXIX. Ambrosius de Bresche dictus de la Tremoille.

XXX. Stephanus le Prince decanus sacræ capellæ Divion. fuit princeps legationis ad Regem pro confirmatione privilegiorum provinciæ Burgundiæ obtinenda, uti notatur in redditione rationum Johannis Saumaire an. 1514. ex camera comput. Divion.

XXXI. Carolus cardinalis de Lorraine.

XXXII. Girardus de Sayve cantor sacræ capellæ Divion. an. 1558. dicitur non ita pridem generalis exactor *de la Foraine*, hoc est fortasse tributorum ex mercibus ultra fines provinciæ exportandis.

XXXIII. Andreas Bonnote cantor sacræ capellæ Divion. 1598. 26. Maii & 1603. die 4. Nov. in duobus pactis matrimonialibus dicitur vir nobilis ex camera computorum Divion. Præerat adhuc 1613. defunctus ex Sammarthanis an. 1615. Sub hoc abbate Nicolaus Boucherat Cistercii abbas generalis suo archicœnobio uniri Buxeriam, quando vacaret, obtinuerat a Paulo V. summo pontifice, sed postea consilium mutavit, idque pro Miratorio diœcesis Lugdun. impetravit.

XXXIV. Nicolaus II. Jannin, etiam abbas S. Benigni Divion. & Vezeliaci an. 1614. per cessionem præcedentis Buxeriam obtinuit.

XXXV. Nicolaus III. de Castille, item abbas S. Benigni Divionensis, S. Martini Eduensis, & S. Mariani Autissiodor. mortem obiit 1. Martii 1658.

XXXVI. Nicolaus IV. du Blé primum fuit abbas Buxeriæ, at mortuo fratre suo primogenito, militarem vitam amplexus est, marchio d'Uxelles appellatus, tum Franciæ marescallus & præfectus Cabilonensis urbis & arcis an. 1669. *Du Fourny marêchaux de France.*

XXXVII. Jacobus Baragnes de Moissy presbyter diœc. Paris. hanc a Rege abbatiam obtinet 20. Nov. 1672. cessione tum præcedentis, tum Melchioris de S.t Romain, cui Rex eam dederat.

XXXVIII. Armandus de Quincé per cujus obitum.

XXXIX. Johannes-Franciscus de Brizay d'Enonville, major vicarius & officialis Carnotensis postea episc. Convenensis, designatur abbas 1. *al.* 29. Nov. 1686. Deinde cessit donatus abbatia de Juncellis 24. Decemb. 1693. per obitum N. de Thesan Pujol. Ipse obiit 22. Maii 1710.

XL. Franciscus Batailler episc. Bethleemiticus, A ex permutatione cum præcedenti obtinuit abbatiam Buxeriæ an. 1693. mense Maio. Defecit 20. Junii 1701. ætatis an. 84.

XLI. Thomas Dandin Cenomanensi ducissæ ab eleemosynis & abbas Vadi-alneti, fit abbas Buxeriæ an. 1701. die 14. Aug. Defunctus est mense Julio anni 1708.

XLII. Petrus III. Guyet decanus ecclesiæ collegiatæ S. Stephani Divionensis, renuntiatur abbas Buxeriæ in festo Omnium SS. 1708.

XLIII. Petrus IV. de Morey doctor facultatis Parisiensis, Regis capellanus & abbas Turpeniaci, Buxeriam adeptus est regia schedula die 24. De- B cemb. an. 1709.

In hac serie omissus est Gaufridus, qui tumulum habet in capitulo cum hac circum lapidem inscriptione: *Abbas Gaufridus jacet istic: qui quasi in celis fulgescat & semper in pace quiescat, amen.*

SEPTEM FONTES.

Sept-Font.

HÆc abbatia dicta olim Sanctus Locus, quod nomen hodieque illi maxime convenit ob piorum incolarum sanctitatem, filia Fontaneti sub Clara-valle, ordinis Cisterciensis, sita est in parochia S. Cyrici de Dio, vulgo *Dyon*, diœcesis Eduensis, in finibus Borbonii, ad ripam rivuli C de Besbre, qui quadrante abhinc leucæ in Ligerim influit, quinque leucis ab urbe Molino. Fundatur vero an. 1132. XV. cal. Febr.* a Wicardo & Willelmo de Bourbon, uti constat ex bullis Adriani IV. anno 1156. & Alexandri III. anno 1164. quæ sunt ad manum. Porro tutela hujus cœnobii, quod nostris temporibus floret singularis observantiæ laude, spectabat olim ad dominos de Dompierre *sur Besbre*.

* *al.* Nov.

SERIES ABBATUM.

I. RICHARDUS abbas Septem-Fontium, de cujus consilio Henricus episc. Eduo- D rum donat Ermengardi abbatissæ sancti Menulfi quandam ecclesiam anno 1150. Dicitur abbas Sancti-loci in bulla Adriani papæ IV. qua monasterium in suam & sanctæ sedis protectionem suscipit, data Laterani per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis XIV. cal. Jan. indict. VII. incarnationis Dominicæ anno 1158. pontificatus anno quinto.

II. Stephanus secundo loco recensetur inter abbates, in pervetusto martyrologio.

III. Azelinus innotescit ex bulla Alexandri papæ III. qua præcipitur, ut ordo monasticus, qui secundum Dominum & beati Benedicti re- E gulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in monasterio noscitur institutus, perpetuis temporibus inviolabiliter ibidem observetur. In eadem bulla refertur, quod Wicardus de Bourbon & Hudignus de Jaligny & Elisabeth mater ejus locum abbatiæ Septem-Fontium donaverint. Data est Senonis per manum Hermentii S. R. E. subdiaconi & notarii, III. nonas Febr. indict. XII. incarnat. Dominicæ 1164. pontificatus anno VI.

IV. Guillelmus I. postea sextus abbas Fontaneti, ubi vide

V. Petrus I dicitur quondam abbas Sancti-loci

in charta Mariæ fororis ducis Burgundiæ testa- A mentum mariti sui Simonis de Sinemuro in gratiam dicti abbatis factum confirmantis an. 1219. ex biblioth. Sebus. pag. 33.

VI. Pontius I. nominatur anno 1226. in litteris Roberti episcopi Claromontensis.

VII. Guillelmus II.

VIII. Johannes I.

IX. Garinus 1243. in charta Claræ-vallis.

X. Pontius II. 1264.

XI. Hugo I. 1278.

XII. Guido abbas Sancti-loci testis est pactorum sponsalium inter Robertum comitem Claromontensem Delphinum Alverniæ & Isabellam B dominam Jalentriaci & Luziaci, die Veneris ante festum Pentecostes anno 1289. Præerat adhuc 1291.

XIII. Aimo 1313. 1319. & 1320.

XIV. Rainaudus 1325.

XV. Guillelmus III. 1340.

XVI. Johannes II. ab anno 1349. ad 1376. quo obiit.

XVII. Herardus de Vallibus *des Vaux* 1396.

XVIII. Johannes III. Pelletier 1399. & 1403.

XIX. Jacobus Bouet 1404. & 1407.

XX. Durandus 1407. & 1415. C

XXI. Ludovicus le Long. 1419.

XXII. Hugo II. Motard 1424. & 1435.

XXIII. Petrus II. Longi *le Long* 1438. Defecit 1463. ob duos codices agrorum vectigalium indices, quos fieri curavit, commendatus.

XXIV. Guillelmus IV. Regis *le Roy* dictus de Chagi *al.* de Sagiaco electus est & confirmatus a capitulo generali anno 1463. summo abbatiæ detrimento, quam tum pravis moribus tum dilapidatione bonorum dedecoravit, uti probat perscriptus visitationis actus per Johannem abbatem Fontaneti. Quare depositus est an. 1487. vel 88.

XXV. Johannes IV. de Ramilly in locum D Guillelmi subrogatus eodem anno, nonnisi tamen circiter annum 1493. pacifice sedit, detestore ipsum turbante, ut liquet ex litteris Caroli regis anni 1494. Interiit anno 1512. postquam resarciendis damnis abbatiæ illatis sedulo incubuisset.

XXVI. Nicolaus I. de Ramilly possessionem adeptus 1513. nominatur 22. Aug. 1524. in regestis cameræ computorum Divion.

XXVII. Nicolaus II. de Summery 1. Aprilis 1537. *Ibid.* Obiit 1565.

XXVIII. Carolus Ailliboust nominatus anno 1566. plurima bona olim distracta recuperavit. Anno 1572. Augustodunensi cathedræ imponi- E tur, mortuus 29. Aprilis 1585.

XXIX. Stephanus II. Polette Caroli successor obiit 1593.

XXX. Petrus III. Voisin designatus an. 1593. decubuit 1601. vel 1602.

XXXI. Claudius de Bonay vir eruditus, filius Francisci de Bonay equitis, domini de Vomas, ex Maria Damas, electus an. 1602. bullas accepit 1606. quo ipso anno per procuratorem adiit possessionem. Cetera ejus epitaphium docet in choro ecclesiæ.

Memento finis tui.
Hic jacet reverendus pater
Frater Claudius de Bonnay hujus Sancti-loci abbas,
Totius Cisterciensis ordinis in Gallia procurator generalis,
Qui & multo tempore in Alvernia vicarius fuit:
Et hac in domo 45. annis magna cum regularitate abbatisavit,
Usque ad sextum Octob. 1649. quo die quiescere cœpit.
Pro eo dicite
Requiescat in pace.

Ibidem quoque in sacello beatæ Mariæ legitur epitaphium matris in hunc modum: *Cy gist damoiselle Marie Damas, femme de Fançois de Bonay, escuyer seigneur de Vomas & de Augeres, gentilhomme ordinaire du Roy, capitaine de cent hommes d'armes & mareschal de camp ez armées du Poictou, qui conserva ce lieu durant la ligue, empescha qu'il ne tombât en commande, & y destina le puisné de ses enfans, qui en a esté religieux & abbé. Ladite damoiselle deceda le 4. d'Aoust 1629. Dites, comme elle souloit, requiescant in pace.*

XXXII. Petrus IV. Bouchu ex abbate Septem-Fontium factus est abbas Firmitatis an. 1655. ac deinde Claræ-vallensis 1677.

XXXIII. Vincentius de Beaufort nominatus an. 1655. morte præripitur anno sequenti.

XXXIV. Eustachius de Beaufort Parisinus, cum ætatis annum circiter vigesimum ageret, obtinuit abbatiam an. 1656. cujus nonnisi emissa professione apud Claram-vallem 1657. nactus est possessionem. Paucis vero post annis scilicet 1663. opus sane arduum ac difficillimum strictioris in suum monasterium inducendæ observantiæ aggressus est, idque tandem adeo feliciter ac firmiter absolvit, ut non secus ac cœnobium B. Mariæ de Trappa, quod uno tempore eademque forma instituit Armandus Johannes Bouteiller de Rancé, suavissimum hodieque in ecclesiæ totius campo afflet odorem. Quibus duobus viris hæc verba scripturæ verissime accommodari queant: *Hi sunt duæ olivæ & duo candelabra lucentia ante Dominum.* Apocal. Quis porro non miretur virum, qui pro tribus quatuorve monachis, quos primum in suo monasterio victitantes reperit, centum & viginti sive monachos, sive conversos ibidem moriens reliquit. Mitto alia innumera præclare gesta, ut quem laudare satis non sufficio, hac saltem silentii ratione, de viro semper latendi cupido valeam benemereri. Obdormivit in Domino 20. Septemb. die suo patrono sacra an. 1709. sepultus in cœmeterio, prout ipse decreverat. Conditorium tamen ibidem postea exstructum est, ubi corpus ejus requiescit; parvumque sacellum successor dignissimus eidem superimposuit, in quo tumulus ejus cernitur, cum hoc epitaphio:

D. O. M.

Hic jacet R. P. D. D. Eustachius de Beaufort,
Hujus monasterii abbas ac reformator.
Hunc stupuit humana sapientia, tam ardua aggressum;
Pergentem irrisit;
Victorem miratur; imo & laudat:
Quidni!
Prope temerarium ostenderat urgens caritas;
Pie sapientem testatur invicta fides.
Vixit annis 73. præfuit 53. a reformatione 46.
Obiit anno M. DCCIX. XII. cal. Octobris.
Quibus arctam cœli viam monitis & exemplo aperuit,
Monachi lugentes patri amabili nimis posuere.

XXXV. Josephus Magdalena de Forbin d'Oppede filius principis senatus Provinciæ, antea commendatarius abbas S. Leodegarii dioec. Santon. tum ea dignitate abjecta in abbatiam Septem-Fontium profitendi causa se recepit, cujus prior effectus, ac deinde abbas nominatus mense Octobri 1709. cum id primarium munus deprecatus esset, in secundario mansit & pie defunctus est.

XXXVI. Josephus Hargenvilliers electus abbas & a Rege confirmatus 4. Apr. 1710. possessionem adipiscitur anno sequenti. Decessorem in cunctis æmulatur.

MARCILLY

MARCILIACUM.

HOc cœnobium prope Avalonem, aliquando dictum Nostræ Dominæ Requies, seu Nostra Domina de Requie, fundatur a Bureto de Preis milite domino de Marcilly & Maria d'Anglure ipsius conjuge, non autem a Milone de Noyers, qui solummodo hanc fundationem laudavit; & quidem non anno 1130. sed 1239. uti constat ex instrumento fundationis ad calcem apposito, jam edito apud Perard. pag. 444. ex quo etiam discimus fundum ipsum ab auctoribus collatum fuisse *abbatissæ & conventui de Insulis prope* * *Autissiodorum, ad fundandam abbatiam monialium Cisterciensis ordinis.* Et certe fundator obiit 8. Martii anno 1244. ac post biduum ejusdem conjux ex necrologio. Tum vero erga hunc parthenonem se munificam præbuit Regina de Marcilly uxor Guidonis de Gissy equitis, cujus donum sive eleemosynam Milo dominus de Noyers, prædicti Milonis filius confirmavit an. 1276. mense Septembri. Consule Perardum p. 445. Tandem viris ejusdem ordinis cessit (quorum abbas jure pontificalium gaudet) an. 1451. *al.* 1460. Guidone Cistercii abbate & Philippo Burgundiæ duce probantibus.

Ch. LXVII. col. 100.

* nunc intra urbem.

ABBATISSÆ.

I. BEATRIX de Noyers filia domini Milonis de Noyers prima hujus loci abbatissa, obiit 20. Martii 1246. ex necrologio.

II. Elisabeth I. de Raygney *al.* de Raigny quarta abbatissa, obiit 14. Jan. 1313. ex necrol.

III. Elisabeth II. de Brasigny obiit XI. cal. Jan. *ibid.*

IV. Johanna I. de la Souche *al.* de la Fauche reperitur anno 1347. feria v. ante Purificationem beatæ Mariæ, in camera comput. Divion.

V. Johanna II. de Rugny, Ruigny vel Rigny 1397. *Ibid.* Obiit x. cal. Junii.

VI. Eremburgis d'Avone vel d'Avont, undecima abbatissa.

VII. Jolendis d'Estables duodecima abbatissa obiit XI. Febr.

VIII. Margareta I. de Ragny decima-tertia abbatissa, 27. Decembr.

IX. Johanna III. de Vaux decima-quarta abbatissa, 30. Decembr.

X. Petronilla de Gelongny decima-quinta abbatissa, 26. Feb.

XI. Margareta II. d'Arcy decima-sexta abbatissa obiit VI. nonas Maii.

XII. Johanna IV. de Lugnes *al.* du Pinet, IV. cal. Junii.

XIII Agnes de sancto Petro decima-octava & ultima abbatissa, XV. cal. Junii.

ABBATES.

I. AMATUS d'Autrey vi cessionis sibi per abbatissam nuperam factæ, ex monacho Fontaneti instituitur abbas Marciliaci ab abbate Cistercii totius ordinis reformatore, uti plenius continetur in litteris Burgundiæ ducis hanc mutationem approbantis; Dat. Bruxellis 18. Decemb. 1460. ex camera comp. Divion. arcula *Auxois.* Is est Edmundus, primus abbas nuncupatus in necrol. ad diem 4. Febr.

II. Jacobus Bertin de Semur 1468. ex camera comput. Divion. Anno 1473. via Spiritus sancti electus est abbas Quinciaci. Obiit IX. cal. Maii.

III. Ogerius Froment, IX. cal Decemb.

IV. Blasius Larget ex abbate Marciliaci factus est Cisterciensis anno 1516.

V. Ludovicus I. de Meyre nominatur a Francisco I. Francorum rege.

VI. Felix de Masle Autissiodorensis, in utroque jure licentiatus, prior claustralis S. Stephani Divionensis, ac vicarius generalis Jacobi du Tillet abbatis ejusdem ecclesiæ S. Stephani, fuit abbas Marciliaci post an. 1571. Obiit 1580. I. Julii, ex necrologio S. Stephani Divionensis.

VII. Guillelmus Marie 1581.

VIII. Desiderius Goust 1596. adeptus possessionem 26. Martii 1597.

IX. Renatus Barbe 1598.

X. Carolus de Chaugy 1601. possessionem adeptus x. cal. Febr. 1602.

XI. Johannes Petit 1615.

XII. Henricus Laveau 1623.

XIII. Petrus Nicot 1624.

XIV. Alexander d'Houdreville ordinis alumnus a Rege designatur abbas 27. Maii an. 1708.

XV. Ludovicus II. Sauvat ejusdem ordinis monachus hactenus præest.

LIEU-DIEU.

LOCUS-DEI.

PUellare ordinis Cisterc. è linea Pontiniaci cœnobium, olim prope Vergeyum sive sub Vergeyo, non longe a Nuisio oppido, nunc apud Belnam, conditorem agnoscit circa medium seculum XII. Burgundiæ ducem, ac singularem benefactricem Alcydem de Vergeyo Hugonis IV. ducis Burgundiæ matrem.

SERIES ABBATISSARUM.

I. MARGARETA I. filia Johannis militis domini de Fontanis prope Divionem, prima nobis occurrit abbatissa in charta vetustissima, nota temporis destituta.

II. P. reperitur 1259. & 1260.

III. Simona de Bieche 1280.

IV. Sibilla de la Rochette 1290.

V. Alix seu Helissendis *Alixant*, de Blaisey, 1332. die Dominica ante festum beatæ Mariæ Magdalenæ, in camera computorum Divion. *tit. extrait de la franchise de la commune de Pollans.*

VI. Johanna I. de Chalon 1336.

VII. Jolandis de Frolois 1350. & 1365.

VIII. Guillelma I. de Ruilly 1371. & 1376. die 14 Febr. ex camera comput. Divion.

IX. Margareta II. de Villars la Faye 1391.

X. Maria I. de Clavienges 1406.

XI. Maria II. de Vichy 1428. & 1430. in camera comput. Divion.

XII. Anathoria de la Baume 1467.

XIII. Johanna II. de Bessey 1479.

XIV. Johanna III. de Margerot 1482.

XV. Anna Petit 1494.

XVI. Carola de Rouvray 1497.

XVII. Girarda Rebourg 1531.

XVIII. Bernardina de Meroges 1538.

XIX. Guillelma II. de Layrey 1551.

XX. Ludovica Destamville 1556.

XXI. Antonia I. Dorge 1561.

XXII. Philiberta Dorge 1565.

XXIII. Margareta III. de S.t Belin 1624.

XXIV. Ludovica-Maria Davennes vel d'Aveine 1636. quo anno, mense Junio sanctimoniales in urbem Belnam transmigrarunt.

XXV. Maria III. Suyreau alumna Portus-regii, quæ cum disciplinam regularem Argensolæ restituisset, idem præstitit in hoc cœnobio, indeque transiit ad Malodunum * prope Pontisaram, ubi plura de illa.

* Maubuisson.

XXVI. Susanna de Hennin Lietard sanctimonialis etiam Portus regii, Mariæ Suyreau hac in administratione successit an. 1641. Memoratur 16. Nov. 1643. in camera comput. Divion. Ipsa vero incœptum reformationis opus impigre prosecuta est, donec an. 1648. Malodunum migrare coacta est.

XXVII. Antonia II. de la Rochette 1648.

XXVIII. Claudia Damas de Marcilly cœnobii de Lancharre ord. S. Benedicti sanctimonialis, ex cessione præcedentis Regi probata, fit abbatissa 1668. Deinde post biennium ad suum monasterium accedit. Obiit die 10. Octob. 1710.

A XXIX. Maria Petronilla Damas de Marcilly neptis superioris designatur abbatissa die 1. Nov. an. 1710. Vivit hactenus.

B. MARIA DE CONSOLATIONE.

N. DAME DU RECONFORT.

PArthenon B. Mariæ de Consolatione seu Consolationis B. M. ord. Cisterc. situs est in finibus Eduensis diœcesis, prope Nivernensem & Autissiodorensem, non longe a castro Moncellis, duabus leucis ab oppido de Lorme. Fundatricem agnoscit Mathildem Nivernensem Forensemque * comitissam, quæ cum tenui reditu prima B ipsius fundamenta jecit circa an. 1235. unde cum sufficientes ad construendum cœnobium monialibus non suppeterent facultates, Gregorius papa IX. datis indulgentiis, fideles Lugdunensis provinciæ hortatus est, ut effusis largis eleemosynis tribuerent unde incœpta perficerentur ædificia, & habitantes illic Deo sacræ virgines sustentarentur. Summi pontificis hortatu mota forte piissima Mathildis, pinguiorem monialibus tribuit fundationem an. 1244. quam biennio post Innocentius papa IV. confirmavit. Chartam Mathildis comitissæ, uti bullas Gregorii IX. & Innocentii IV inter instrumenta require. Hoc in mo- C nasterio pia comitissa suo testamento anni 1258. sepulturam elegit, tom. 1. Anecdot. col. 1089. in claustro condita, ac deinde ante majus altare translata. Sequuntur abbatissæ ex chartis domesticis ut plurimum erutæ.

Ch. LXVI. LXVIII. & LXIX. col. 99. 101. & 105.

SERIES ABBATISSARUM.

I. AGNES I. 1247.

II. Melania.

III. Jolandis I. 1308.

IV. Johanna I. de Soleriis *de Selliers* vel *de Scellieres*, 1316. 1328. & 1332. quo anno Hugonis de Scellieres militis patris sui, matris & D suum instituit anniversarium, ad id certa pecuniæ summa, quam idem pater suus contulerat, assignata. Præerat adhuc an. 1336.

V. Johanna II. de Baisarie *al.* de Baiserne reperitur in variis chartis ab an. 1347. ad 1357.

VI. Jolandis II. de Ruigny 1363. & 1376.

VII. Agnes II. du Plessis 1388. 1391. & 1395.

VIII. Philippa I. de la Celle 1396. & 1401.

IX. Philippa II. Blancharde 1402.

X. Maria I. des Champs 1418.

XI. Catharina I. de Billy 1425. in redditione rationum Stephani Baudoin quæstoris in co- E mitatu Autissiodor. ex camera comput. Divion. ubi reperitur etiam 1436. & alibi 1427.

XII. Agnes III. de Sygilly *al.* de Serilli, 1440. 1447. & 1458. quæ quidem annis triginta præfuisse legitur.

XIII. Catharina II. Boutillac *al.* de Boutillat præerat an. 1465. Verum anno sequenti postulatur abbatissa B. Mariæ Nivernensis, ad quod cœnobium, annuente Ymberto Cistercii abbate, transfertur.

* Tunc scilicet uxor erat Guidonis comitis Nivern. & Forensis; postea vero nupsit Herveo Autissiodorensi ac Tornodor. comiti.

XIV. Aalix I. sive Alizia de la Fin 1467. & adhuc 1491.

XV. Aalix II. de Serilli, *al.* de Sygilly 1493. 1497. & 1498.

* al. Johanna.

XVI. Agnes * IV. Bongards 1500. In quodam catalogo ad nos trasmisso bis reperitur abbatissa, hoc anno & 1507. media inter ipsam Philiberta, quæ sequitur, an. 1503.

XVII. Philiberta Berthelon parthenonis B. M. Nivernensis alumna, post obitum Johannæ Bongards, eligitur a majori parte conventus & a sedis apostolicæ legato confirmatur. Sed cum tamen nescio quis defectus in ejus electione occurrisset, Anna de Viry & Johanna de Certaines se etiam abbatissas eligi curarunt. Tandem vero tribus his electionibus judicio doctorum nullis & irritis declaratis, Philiberta Berthelon abbatiam postulavit a summo pontifice, & impetravit, quam adhuc possidebat an. 1520.

XVIII. Johanna III. de Certaines, ex priorissa & æmula Philibertæ, demum fit abbatissa anno saltem 1525. Præerat 1526. & 1527.

XIX. Johanna IV. d'Arcy *al.* Darcis præfuit ab an. 1527. ad 1535. quo cedere coacta fuit sequenti.

XX. Francisca de Brisay *al.* de Brasay ab an. 1535. ad 1540.

XXI. Johanna V. Dupré 1541. & 1543. quo sibi retenta pensione abbatiam dimisit.

XXII. Avia *Avoye* de Blondeaux vel Blondeau ab an. 1543. ad 1578. Ex hac una duas cognomines facit catalogus ad nos transmissus.

XXIII. Anna I. de Blondeau anno 1578. munus benedictionis accepit a Carolo Ailliboust episcopo Eduensi.

XXIV. Hugueta de Blondeau in variis actis reperitur ab an. 1580. ad 1591.

XXV. Guillelma Veillan *al.* de Veilland 1591. & 1592.

XXVI. Anna II. de Blondeau 1598. fortasse eadem est quæ supra.

* al. Anna.

XXVII. * Maria II. de la Riviere ex moniali B. M. Nivern. præfuit ab an. 1602. ad 1615. quo defuncta est.

XXVIII. Johanna VI. de la Magdelaine de Ragny soror Claudii episcopi Eduensis, ab anno 1615. ad 1633.

XXIX. Angelica de Vievres de Launay annos nata sexdecim vota monastica nuncupavit in

A Faræmonasterio Meldensis diœcesis an. 1617. Tum anno 1632. designatur abbatissa Boni-loci in diœcesi Cœnomanensi, nec multo post, die scilicet 15. Septemb. an. 1633. a Rege Christianissimo in castris Nanceiis existente, abbatissa B. M. de Consolatione nominatur. Bullas obtinuit eodem anno mense Novemb. possessionem adepta 8. Sept. 1634. Sanctissime obiit 9. Sept. 1651. sepulta prope majus altare, ubi hoc habet epitaphium: *Cygist dame Angelique de Vievre de Launay religieuse professe de Faremoustier, qui fut abbesse de ceans, l'an 1634. laquelle ayant trouvé cette maison en ruine totale, la releva depuis les fon-*B *demens, avec assistance des bienfaits de monsieur de Launay son pere, y retablit le service Divin, & n'ayant trouvé aucune religieuse, en reçut nombre suffisant pour le continuer, & aprés avoir vescu avec beaucoup d'exemple, pleine de vertu, fit choix de madame Elisabeth de S.t Aubin sa religieuse & parente, pour lui succeder, & rendit saintement son ame a Dieu le 9. Septembre 1651.*

XXX. Elisabeth de S.t Aubin bullas obtinet ab Innocentio X. III. nonas Julii 1652. & 12. Dec. ejusdem anni possessionem adipiscitur.

XXXI. Maria III. le Bourgeois d'Origny a Rege designata 4. Januarii 1656. bullas accepit C VI. idus April. ejusdem anni, ac possessionem 5. Novembris insequentis. Ea vestigiis Angelicæ de Vievre inhærens pie & laudabiliter rexit, ac tandem felici morte ad superos evolavit an. 1685.

XXXII. Magdalena Hurault de l'Hospital de Belesbat filia Henrici Regi ab sanctioribus commentariis ex Renata de Flessel, monialis Pontis Dominarum diœcesis Meldensis, a Rege nominata 10. Maii, *al.* 21. Apr. 1685. bullas obtinet XVII. cal. Junii ejusdem anni, & 30. Septembris insequentis possessionem apprehendit.

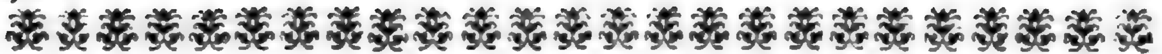
XXXIII. N. d'Estampes ordinis S. Bernardi mitioris observantiæ alumna, nominatur abbaD tissa per obitum præcedentis an. 1724.

S. CLARA MOLINENSIS.

Sainte Claire de Moulins.

Hic parthenon fundatur an. 1421. a Maria Bituricensi Johannis Borbonii ducis uxore: cujus unam abbatissam reperimus, Johannam de Caramonne anno 1495. 18. Septemb. in charta authentica collectionis D. de Ganieres, vol. 4. abbatiarum.

ECCLESIA LINGONENSIS.

LINGONES Galliarum antiquissimi populi, *Longones* seu *Longiones* a Ptolomæo, imo & corrupto nomine *Lincasii* a Strabone nuncupantur. Utrum Celticæ vel Belgicæ provinciæ sint adscribendi non convenit inter auctores; utrique pro diversis pagi partibus accensendi. Primum suis legibus usi sunt, deinde Romanis, Burgundionibus, ac Francorum regibus paruerunt. Non opibus & fama, non origine & vetustate, non virtute & vi bellica, ceterisque rebus unde gentium spectatur nobilitas & splendor quibusquam Gallorum cesserunt. Tanta erat eorum copia, tantaque animi virtus, ut sedes non semel mutasse & novas armis sibi comparasse legantur. Certe Livius testatur Boijos, Lingonesque transgressos (Alpes) non Hetruscos modo, sed etiam Umbros pepulisse. A Cæsare sæpe laudantur, cui plura contulere beneficia: ejus precibus fugientes Helvetios nullâ re juvarunt, ejus exercitui frumentum subministrarunt. Hinc, ut Ædui Romanis fœdere devincti sunt, & à Plinio Fœderati nuncupantur. Amicorum imperio tandem subditi, pristini tamen splendoris nonnihil servarunt, quippe in notitia imperii legitur: *Præfectus Lætorum Lingonensium per diversa Belgicæ primæ dispersorum*; & in Romanorum nummorum inscriptionibus: *Cohors secunda Lingonum: Cohors quarta Lingonum: Cohors XXIX. Lingonum in Armenia.* Eorum urbs præcipua *Andematunum*, seu forte rectius *Andomadunum*, nunc *Lingonæ*, quam in extrema parte occidentis montis Vogesi, prope fontem Matronæ constituunt Geographi, plures alias in sua ditione continet: a Vandalis expugnata, dira passa est sed non diruta: a Geilone antistite refecta, reparata ac munita est.

Decad. 1. lib. 5.

Lib. 4. c. 17.

Quod primi splendoris amisisse visa est Lingonensis civitas, abunde reparavit ecclesia. Conversionis antiquitas, præsulum genus & sanctitas, episcopatus amplitudo ac prærogativæ illustrissimam reddidere. Benignus Polycarpi discipulus imperante Aurelio, ut fert antiqua traditio, illam fundavit, cum Divionem petens, Andomaduni *Tergeminos* fratres sacro baptismate lustravit, & oratorium in S. Johannis honorem construxit. Diœcesis plusquam DC. curionatus, sub sex archidiaconatibus ac 17. ruralibus, ut aiunt, decanatibus, triginta circiter abbatias, prioratus XC. collegiata capitula XVI. innumeras religiosorum domos, plurima nosocomia, pauperum hospitia, &c. sub se se continet. In urbe præter cathedralem ecclesiam, quatuor sunt prioratus, tres parochiæ, Melitensium equitum beneficium de sancto Nicolao dictum, Dominicanorum prioratus conventualis, Patrum Oratorii & Jesuitarum domus, Carmelitarum discalceatorum, Capucinorum, monialium a S. Ursula, ab Annuntiatione, a Visitatione B. V. M. & a S. Dominico nuncupatarum conventus. Princeps ecclesia, primùm sub S. Johannis Evangelistæ, deinde sub S. Mammetis nomine Deo dicata, capitulum habet olim celeberrimum, de quo Petrus Venerablis abbas Cluniac. ad summum pontificem scribens hæc loquitur: *Rogamus ut paterna pietas nobilis filiæ preces exaudiat, & eam eligendi libertatem, quam minoris nominis, inferioris dignitatis episcopatus, abbatiæ canonico & communi jure obtinent, nobili, magnæ, famosæ Lingonensi ecclesiæ conservari jubeat.* Constat IX. dignitatibus, decano capituli primicerio, thesaurario, VI. archidiaconis, magno scilicet, seu Lingonensi absolute dicto, Divionensi, Tornodorensi, Barrensi, Latiscensi, & Bassineii, ac cantore; XLII. canonicis, præfecto musices, aliisque magno numero inferioris chori clericis & ministris. Episcopus magnis fulget honorum titulis. Castri Divionensis dominium olim habuit, Lingonum primum comes fuit, tum dux & par Franciæ, jus habet in suprema Parisiensi curia sedendi; ibique, ut & in Regum unctione, præcedit metropolitam suum, etiam in præsulatu antiquiorem, ut ejusdem curiæ decreto cautum fuit XVII. cal. Febr. MD. XXVI. Hic etiam ratione episcopatus sui coronæ Franciæ feudatarius est immediatus, ac comes Montis-Salionis, marchio de Coublanc, baro Lusiaci, Gurgiaci de Castro, & Musseii, pluriumque castellaniarum supremus toparcha.

Lib. 2. epist. 36.

Lingonensium episcoporum catalogum exhibemus ex diversis scriptoribus, antiquis indicibus, ac documentis manuscriptis fide dignis concinnatum. Sed antea de Christianæ religionis in eo tractu initiis agendum. Ea pendent ex actis SS. Speusippi, Elasippi seu Eleusippi, & Melasippi seu Meleusippi. Hæc a Warnaharo conscripta, aut ex antiquioribus exscripta sunt ineunte VII. seculo, ut ad S. Ceraunium Parisiorum antistitem mitterentur. In his porro refertur S. Benignum hortatu Fausti sanctorum avunculi, quem Eduæ baptisarat, Lingonas petiisse ut illos ad Christianam fidem perduceret, idque auxiliante Leonilla eorum avia præstitisse, conversosque fratres sacris undis expiasse: illos statim Nemesis, quam antea colebant statuas comminuisse ac templa diruisse. Re divulgata apud loci præsides Palmatium, Quadratum & Hermogenem ut læsæ Deorum majestatis reos accusatos, ac post diversi generis tormenta, mediis in ignibus intactos animas Deo reddidisse die XVII. Januarii. Defunctorum corpora Orbatum seu Urbatum duobus milliariis Lingonis distans delata, ibidem terræ tradita fuisse. Ea porro acta *germana* agnoscit Baronius*: supponunt plerique hæc ipsa esse acta, quæ primitus a S. Neone conscripta sunt: at nullus huc usque probavit; imo nec illa, nec ea quæ exscripsit Rosveydus Neonis esse possunt: Hic enim *exceptor* erat, & scripto mandabat quæ in quæstione de sanctis habita dicebantur: Acta ergo martyris scripsit, atque adeo de eorum conversione

* *an. 179. §. 17.*

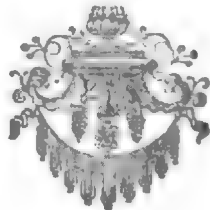
conversione nihil exaravit. At forte actis postea addidit! imo nec finem passionis sanctorum litteris mandavit, sed eorum fide commotus, *claudens codices suos*, in quibus exceperat, collegæ suo Turboni consignavit, ac statim occisus est.

Non sint acta Neonis tempore martyrii conscripta, ut falso supponunt recentiores, id unum quæritur an sint sincera, vera & genuina. Subdititia ac falsa affirmat Florentinius, in cujus sententiam abire videntur Bollandiani & Tillemontius viri doctissimi. Quam & variis probant argumentis.

Primo, inquiunt falsis & contradictionibus scatent ea Warnaharii acta. Aiunt enim S. Polycarpum Ephesi episcopum fuisse, cum Smyrnæ sederit. Aiunt insuper sub Aureliano passos Tergeminos, atque prædicante sancto Benigno a Polycarpo in Gallias misso conversos fuisse, quod aperte repugnat. Anno quippe 166. è medio sublatus est Polycarpus, Aurelianus vero nonnisi 270. imperium adeptus est. Nec quicquam hic præstat quod vulgo reponi solet, legendum non *Aurelianum*, sed *Aurelium*, mendumque amanuensium incuria irrepsisse: id enim non patitur actorum contextus: *Audiens* Polycarpus *Aurelianum imperatorem post discessum Severi impii persecutoris crudelissimam denuo resuscitasse persecutionem.....* per *Galliarum provincias.....* *sanctos Andochium, Benignum & Thyrsum illuc prædicationis causa destinavit.* Deinde factam per eumdem sanctum Martyrem Tergeminorum conversionem narrant. At nullus post Severum Aurelius, nullus Aurelianus, quam qui ad Imperium pervenit anno 270. Aiunt denique de igne in quem projecti sunt martyres: *O beatus ignis qui tantum originale purgavit peccatum, & nullum in sanctorum membris diminutionis incendio intulit detrimentum!* Quonam pacto *purgavit originale peccatum*, si antea fuerant a sancto Benigno baptisati! Fuerant vero, cum supra dictum sit: sanctus Benignus ut cognovit eos fidem recepisse, ipsos *baptismatis pariter gratiâ consecravit.*

Secundo, habent eorumdem Tergeminorum acta Bollandiani ex MS. codice Velseri, Rosveydi manu descripta, habent & sua Græci in Menæis in quibus coluntur 17. Januarii, sub iisdem nominibus, iisdemque omnino in præcipuis articulis, circumstantiis: Hæc porro a Warnaharianis, & Latinis martyrologiis in pluribus differunt. Primo enim nec in Rosveydi MS. nec in Menæis ulla fit mentio vel Polycarpi, vel Benigni, vel Aureliani, vel Aurelii. Secundo non in Galliis nati sunt, sed in Cappadocia: *Fuerunt hi*, inquit Velseri MS. *ex Cappadocia, uno editi partu*, habent & idem Menæa. Tertio, conversi sunt non a S. Benigno, sed a Macario Anthiocheno, non in Galliis, sed in Cappadocia. Sic enim Velseri MS. cap. 2. n. 7. *Tunc perrexit* Leonilla *ad S. Macarium confessorem, qui erat in exilio ab Antiochia missus in ergastulo Cappadociæ, in monte Athar, qui est in suburbio Nazianzæ civitatis....... Hos nepotes suos perduxit ad eum, isque eos docuit omnia catholicæ fidei mysteria*, &c. Quarto, non solum non a sancto Benigno, sed nec omnino aquæ baptismate loti sunt. Ut patet ex MS. Rosveydi, cap. 4. n. 15. ubi rogant aviam suam ut pro ipsis oret, *quia*, inquiunt, *super faciem terræ non sumus loti ut de mensa Domini gustemus panem*: quibus Leonilla: *Securi estote, quia sanguis vester vos lavabit, & confessio vestra candidis vos induet vestimentis, & statim ad mensam Regis vestri...... accumbetis. Ex illo enim die baptisati estis, ex quo idola confregistis, & credentes Deo, sermonem vitæ intus in animo recepistis. Sicut enim si quis baptisetur & non credat ex toto corde, aqua baptismatis non solum non tollit peccata quæ habuit, sed incipit ei addere incredulitatis suæ reatum &* crimen: *ita qui ex toto corde crediderit, si illi defuerit baptismus, non eum excludit a numero fidelium.*

Quid tandem concludemus! Græcine sunt Tergemini, an Galli? Græcos esse videntur indicare nomina: & si ea ratio non evincit; certe cum aut Græcos a Latinis, aut hos ab illis cultum sanctorum illorum accepisse necesse sit, longe probabilius viris doctissimis videtur, illum nos a Græcis mutuatos fuisse. Cur enim, inquiunt illi, Lingonenses martyres, non adeo celebres, coluissent & suos effecissent! id certe apud illos, si non inauditum, profecto rarissimum esse vix quisquam eruditus negabit. Connaturalius videtur Lingonenses clericos aut in Cappadociam a Constantio imperatore ablegatos, aut Orientis iter, pietatis causa aggressos, cineres aut alias martyrum nostrorum exsuvias inde retulisse, eaque occasione templum sub eorum nomine, aut intra urbem, aut in ejus confinio constructum fuisse: ac successu temporis Barbarorum irruptione, ineunte quinto seculo, confusis ac perturbatis omnibus, apud imperitos illorum temporum populos, Tergeminos pro Lingonensibus habitos, & ex nonnullis eorum actis, homiliis, aut *lectionariis*, historiam qualem refert Warnaharius fuisse confictam. Hæc quidem a nobis vel invitis amor veritatis & summorum virorum auctoritas extorquet; nihil tamen exinde Lingonensium traditioni detractum volumus, eam libenter admissuri, si lux major nobis affulserit.

EPISCOPI LINGONENSES.

ANNI CHRISTI

ANNotandum, quod omnibus fere Gallicanis ecclesiis commune est, hoc inprimis Lingonensi convenire. Quis primus, quove præcise tempore pedum illius tenuerit, quos successores habuerit, & quo ordine, nequaquam constare, necnisi populari traditione, indiculis recentiori ætate exaratis, ac auctoribus nec coævis, nec supparibus innotescere. Unde quæ de illis hic referemus, ut indubia & calculo nostro confirmata nullatenus ingerimus.

I. SENATOR.

SENATOR Lingonensium præsulum indiculis primus inscribitur, inquiunt Sammarthani. In episcoporum catalogo bibliothecæ Colbertinæ, in codice qui inscribitur, *Varia*, & numeratur 765. pag. 86. dicitur *temporibus Valentiniani* imperatoris sedem episcopalem tenuisse circa annum Domini 366. Additur inde sequi a tempore sanctorum Tergeminorum usque ad tempus quo pontifices præesse cœperunt, fluxisse 90. vel 100. annos. Denique notatur ob temporis antiquitatem vel scriptorum negligentiam, sancti Senatoris originem, merita, tempus & genus ac sepulcri locum penitus ignorari. Vignerius sedisse asserit ab anno salutis circiter 200. ad 220. Quæ sibi contradicunt, & nullo fundamento nituntur.

II. S. JUSTUS.

Justi solum nomen legitur in indiculis, de eo nihil alibi. Vignerius tamen asserit eum Lingonensem ecclesiam prudenter administrasse, ab anno circiter 220. ad 240. vel 250. Verum unde id hausit?

III. S. DESIDERIUS.

Sanctum Desiderium fuisse Lingonensem episcopum, & a barbaris trucidatum constat: id enim asserunt omnia illius ecclesiæ monumenta, Breviaria, antistitum catalogi, & traditio plurimarum ecclesiarum sub ejus nomine Deo dicatarum testimonio fulta; Adonis insuper, Usuardi, aliaque martyrologia; auctores, qui de Vandalica persecutione scripserunt, ac præcipue Varnaharius, qui ad sanctum Ceraunum Parisiensem episcopum, ab ipso rogatus, illius acta transmisit ineunte septimo seculo; Acta S. Antidii Vesuntionensis præsulis, Sigebertus in chronico, aliique recentiores innumeri. Cætera omnia incerta. Genuenses popularem suum eum prædicant, ejusque tunc temporis indocti, rustici, terram aratro scindentis, electionem miraculo procuratam fuisse affirmant: sed id alii omnes auctores silent, vereturque vir doctissimus D. de Tillemont ne sanctum aliquem ex hominum memoria deletum cum episcopo Lingonensi commiscuerint.

Ejus acta scripsit Varnaharius, sed vix quidquam aliud habet quam quod ejus necem spectat; pietatem, & nonnullam pro illis temporibus A eloquentiam præ se fert, sed magnam quoque indicat historiæ imperitiam, cum Crochi, qui Gallias circa annum 265. diripuit, ætatem confundit cum illius tempore, qui Vandalis præfectus idem præstitit anno 407. & sequentibus. In illis vero hæc habet: *Cum Wandalorum barbara & gentilis ferocitas* venisset in Gallias, & *devictis Gallis urbes etiam bellica infestatione devastaret, nutus* B *Dei .... gentem ipsam nefandam cum rege eorum Crosco ad civitatem Lingonas usque perduxit. Tunc vero beatissimus Desiderius in eadem urbe pontificali officio fungebatur sacerdos virtutibus præstantissimus.* Urbs obsidetur undique. Desiderius *cum suis sacerdotibus & cæteris civibus de muro clamabat dicens, Christi servi sumus, Christum Dominum nostrum Deum vivum & verum colimus, qui universum mundum constituit. Nolite in nobis crudele scelus admittere per quod Dei potentiam, contra vos in iracundiam provocetis.* Verum surdis loquebatur sanctus pontifex: capta urbe, ferro flammisque omnia devastantur. Regi oblatus De- C siderius *pro se rogare noluit, sed ut pereuntibus civibus subveniret attentius exoravit ......* Verum *nulla rector impius permotus est pietate, sed crudelitatis perseverantia inflammatus, caput amputari præcepit sacerdotis*: sed Dei ira statim exarsit; qui illum trucidarat in furorem actus, per mœnia *horribilibus vocibus clamans, cursu concito caput in portam civitatis impulit, & crebra percussione evacuatus cerebro, exanimis ibidem a paventibus sociis contemplatur ....* Croscus ipse non post multum temporis in Arelatensi urbe hostibus traditur, ac *tamdiu diversis tormentis affligitur, quousque per crudelissimam assiduamque cædem ad mortis inte-* D *ritum perveniret.* Interea in urbe sua cum sociis sepelitur sanctus martyr, & ad ejus sepulcrum innumera patrantur miracula. Addit, quod ex monumentis Genuensibus multo clarius exponit Ferrarius: *Liber quoque, in quo Desiderius preces recitare consueverat suo sanguine ita aspersus fuit, ut cum plura folia tincta fuissent, characteres tamen illæsi remanerent.* Addit Vignerius eum truncatum caput ambabus manibus excepisse, & intra fundatam a se B. Magdalenes basilicam detulisse. Verum hujus postremi miraculi nulla mentio apud antiquos, nullum fundamentum: ejusmodi famæ seu fabulæ, inquiunt Bollandiani, ansa arrepta est E ex variis sanctis eo supplicio affectis, quod solerent statuæ eorum cum capite ante pectus depingi, quo solum martyrii genus indicabatur. Sigebertus in chronico notat cum eo passum Vincentium Lingonensis ecclesiæ archidiaconum. *Valerium* eum nominant acta S. Antidii, S. Desiderii *discipulum, quem ad archilevitæ delegarat officium.* Colitur sanctus antistes Genuæ, & in multis Italiæ urbibus, inquit Ferrarius, colitur & in plurimis Galliarum civitatibus. In diœcesi Lingonensi octo saltem exstant parochiæ Deo sub ejus nomine consecratæ. In Elwanga celebri

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

Sueviæ monasterio tanto cultu honoratur, ut in Laudibus, & in Missis privatis fiat quotidie illius commemoratio.

Superest hic gravissima quæstio magna animi contentione agitata, utrum sub Gallieno imperatore, tertio seculo, anno salutis 264. an sub Honorio, quinto seculo martyrium passus sit. Bollandiani in prævio commentario ad acta Varnaharii, Vignerium socium suum secuti pro prima temporis epocha aperte militant, quorum sententiam vir doctus dominus Henriot Lingonensis canonicus hoc seculo confirmare conatus est, scripta de hocce argumento dissertatione, quam manuscriptam legimus. In alteram abiere alii fere omnes teste Tillemontio *, qui & adversæ sententiæ momenta diluit, & pro sua laudat Adrianum Valesium.* Ita quoque Sigebertus ad annum 411. Petrus de Natalibus, Robertus in sua Gallia Christiana vir eruditus & pro Lingonensis ecclesiæ matris suæ gloria studiosissimus, Dionysius Gaultherot & ipse Lingonensis in suæ civitatis Anastasi p. 295. Sammarthani fratres in Gall. Christ. quadripartita, aliique scriptores viri emunctæ naris. Catalogus bibl. Colbertinæ, fol. 85. verso ejus passionem illigat anno 416.

* Tom. XI. pag 540. & in notis præcipuè, pag. 468.

* Rer. Francic. l. 3, pag. 103.

Hæc porro secunda sententia probatur tum ex veteri catalogo Lingonensium antistitum posito ante carthularium ecclesiæ sancti Stephani Divionensis a Roberto & Sammarthanis citato, in quo sanctus Desiderius passus dicitur a Wandalis an. 407. Ex Usuardo qui in martyrologio ad diem 23. Maii hæc habet. [Apud Lingones passio S. Desiderii episcopi. Hic cum plebem suam ab exercitu Vandalorum vexari cerneret, pro ea supplicaturus exiens, statim jugulari est jussus, quique pro ovibus sibi creditis cervicem libenter tetendit,& percussus gladio migravit ad Christum. Passi sunt cum eo & alii plures de numero gregis sui, & apud eamdem urbem conditi.] Ex illis etiam scriptoribus qui Crocum seu Croscum nominant, qui omnes cum Vandalorum ducem asserunt, quorum in Galliis flagitia ante v. seculum inaudita. Ita Warnaharius, cujus verba jam retulimus. Ita acta sancti Antidii ad diem 25. Junii, quæ hæc referunt. [Honorio magni Theodosii filio. . . . summam imperii moderante, Crocus rex Wandalorum, cum Suevis & Alemannis de finibus suis egressus Galliam appetens, omnia ferro, rapinis & igne vastavit, impiæ matris consilium hoc secutus: si cupis tibi nomen omnium maximum acquirere, Christianæ legis esto destructor, cunctarumque ecclesiarum eversor, instituta præcessorum annihila, ædificia subverte & conculca.] Exinde narrat quomodo B. Desiderium & Valerium ejus archilevitam, quia ipsorum numinibus noluit libare vanissimis, occiderint. Refert denique quo pacto apud Arelatem captus a Mario præside, & catenis vinctus per plures, quas vastaverat urbes ad improperium reductus, post multorum cruciatuum tormenta, impiam vitam misero finierit obitu. Fredegarius in fragmentis num. v. eadem fere habet, nisi quod de consilio matris, de lege Christiana abolenda templisque solo æquandis omnino silet; addit: [Post hæc cunctas Gallias Chrocus cum Wandalis, Suevis & Alanis pervagans, alias obsidione delevit, alias ingeniose rumpens vastavit, nec ulla civitas aut castrum, ab eis in Galliis liberata est. Tandem a Mario captus, &c.] ut in vita S. Antidii. Sigebertus ad annum 411. Wandali duce Croco Gallias pervagati, multas urbes & ecclesias subvertunt, Croscus tandem a Mariano Arelate captus, & per victas urbes ignominiose retractus, ad mortem tormentatur. Sub hoc turbine inter multos martyrisantur Desiderius Lingonensis cum Vincentio archidiacono, &c.

Non contemnenda tamen pro prima sententia proferuntur argumenta. Primum est. Desiderius, inquiunt, passus est sub Croco Galliarum vastatore, qui pernicioso matris consilio vetera ædificia, urbesque funditus evertit, ac tandem Arelate comprehensus, post varia ludibria gladio transverberatus interiit: hic porro non quinto, sed tertio seculo exercitum in expeditionem eduxit, Valeriani scilicet & Gallieni temporibus, ut diserte & passim asserit Gregorius Turonensis lib. 1. hist. Francorum, capitibus 30. & 32. Respondetur primo Crocum non Vandalorum sed Alamannorum regem a Gregorio appellari, & Alamannicam non Vandalicam persecutionem nuncupari, nec de sancto Desiderio, sed de B. Privato Gabalitanorum præsule sub eo passo duntaxat sermonem fieri. Alios vero scriptores supra relatos, Crocum ut Vandalorum, imo & nonnullos ut Alanorum & Suevorum insuper ducem, & Desiderium non Alamannica sed Vandalica feritate trucidatum exhibere. Nihil ergo mirum si Desiderius alio quam Gallieni tempore passus asseratur. Hinc duplici via incedunt hujus sententiæ fautores. Alii duos Crocos distingunt, alterum Alamannorum ducem, qui tertio seculo Gallias ferro & incendio vastarit, atque sanctum Privatum, de quo Gregorius, occiderit: alterum qui quinto seculo unus è Vandalorum ducibus Gallias infestarit, Lingonas obsederit, ac S. Desiderium trucidarit, dum alter eorum exercitus imperator Gondericus nomine, alias regionis partes deprædaretur. Id quidem optime, si qua distinctionis ratio aliunde suppeteret: verum eas Croci historiæ circumstantias, eaque adjuncta recensent & Gregorius & Warnaharius, aliique deinceps, quæ unum eumdemque aperte demonstrant. Unde alii, ut Tillemontius, dicunt illorum scriptorum oscitantia duo illa tempora secum invicem permixta & confusa fuisse, eosque in hoc hallucinatos, non quod a Wandalis trucidatum Desiderium dixerint, sed quod Crocum Alamannorum duobus fere ante seculis Regem, ipsis ducem ac principem dederint. Unde Usuardus qui S. Martyris passionem Vandalis attribuit, de Croco omnino silet.

Secundum argumentum. Ex Warnahario, S. Desiderius ab infidelibus martyrio consummatus fuit, quippe qui Vandalos hoc epitheto infamat. *Wandalorum barbara & gentilis ferocitas.* Addit capta urbe, *in Christi confessione perseverantes eadem die diversa sunt passim cæde prostrati.* Et: *de cultu religionis interrogati, quicumque Christum confessus*

se dixit credere, nusquam in tota urbe potuit evadere. Id quidem verum, inquiunt, sed venia dignum pro illorum temporum inscitia, quamquam in bonum sensum detorqueri possint Warnaharii verba, ut vox *gentilis* nihil aliud sonet, quam ferocitatem, qua majore gentilis non saeviret; caetera vero verba significent eos, qui Christum verum Deum Patri coaeternum & coaequalem confessi fuissent, a Vandalis Arianis trucidatos fuisse. Nec mirum si in hunc sensum illius verba sumantur, cum aperte satis indicet Christianos fuisse Vandalos, ubi refert S. Desiderium, ut eorum animos flecteret, de muro clamasse: *Christi servi sumus, Christum Dominum nostrum Deum vivum & verum colimus,* qui universum mundum constituit; nolite in nobis *crudele scelus admittere*. Bellum sane humanitatis ac lenitatis incentivum, si gentiles fuere Vandali. Quidquod cum gladio percussus est, librum evangeliorum tenebat apertum, illis quasi clypeum offerens, eodem profecto consilio, quo Vandali idem erga Romanos praestitisse dicuntur apud Salvianum, lib. 7. pag. 166. Dici etiam posset inter tot diversas gentes plures esse potuisse religiones, Gundericum aliosque longe plurimos Christianam fidem cum Arii erroribus amplexos esse, alios nec parvo numero adhuc idololatriae superstitionibus inquinatos, quibus Crocus, seu quivis alius qui Lingonas obsedit, praepositus fuerit.

Tertium, si Desiderius tertius in indicibus Lingonensibus episcopus initio quinti seculi martyrium passus est, quomodo duo tantum ante illum numerantur episcopi? Reponunt plures ecclesias statim a conversione quorumdam fidelium, proprios episcopos non habuisse, sed aut a presbyteris aut a vicinis episcopis rectas fuisse; sic Turonensem ecclesiam post sanctum Gatianum per 37. annos successore caruisse, etiam sub Constantino Magno. Deinde ex his quae diximus supra, incertum est quo praecise tempore in ecclesiam coaluerint Lingonenses. Quis fuerit primus illius episcopus & quo vixerit tempore: qui fuerint illius successores, an omnes annotati, an plures in tanta temporum antiquitate non fuerint omissi.

Quartum: si anno tantum 411. trucidatus est S. Desiderius, cum Aprunculus an. 491. vitam cum morte commutarit, inter utrumque annos 80. intercessisse necesse est, qui ad sex episcoporum recensitorum vitam nequaquam sufficiunt. Verum, inquiunt, vestram sententiam hoc telum gravius impetit quam nostram; si enim an. 265. mortem oppetiit Desiderius, sex duntaxat episcopos per duo secula & amplius sedisse sequetur, quod fidem omnem longe magis superat. Insuper a fide non abhorret sex episcopos sibi intra 70. aut 80. annos successisse, cum plures episcopi annum seu biennium non excedant.

Quintum ducitur ex Coloniensi & Sardicensi conciliis quibus interfuit & subscripsit Desiderius Lingonensis episcopus annis 346. & 347. Et id telum est, quod si nos tangit, inquiunt, adversarios transverberat. Respondent Vignerius & Bollandiani, aut Urbanum scribi oportuisse: aut de altero Desiderio intelligendum. Addunt nonnullos è suis, ut hunc nodum solvant asserere sanctum Desiderium sexaginta & amplius annos pedum Lingonense tenuisse; verum his omnibus nullo fundamento nixis nequaquam opus esse, cum de Coloniensi concilio vix quidquam certi habeatur, & in subscriptionibus multo minus quam in aliis. Ad Sardicense vero quod spectat, in eo ex Galliis Desiderius episcopus subscriptus legitur, at cum illius episcopatus locus non assignetur, negotium facessere nequit.

Haec sunt quae pro utraque sententia afferri possunt, judicet aequus & eruditus lector, nos, donec major lux affulserit, veterem de S. Desiderio sententiam sequemur.

IV. Martinus.

V. Honoratus.

Hos episcopos ut Desiderii successores exhibent Lingonensium episcoporum indiculi: sed de illis nihil omnino referunt, uti nec rerum Lingonicarum scriptores.

VI. S. Urbanus.

Sanctum Urbanum in vico adjacente Castro Granciacensi, cui nomen est Columerius, patre Senatorio, matre Gisliarda, stirpe generosis & Christiana religione praeclaris natum fuisse, & sororem Leodegariam perpetua virginitate conspicuam habuisse asserunt ejus vitae scriptor X. aut XI. secul. Claudius Robertus, Demochares, Chenut, Saussaius & Sammarthani fratres. Sed haec omnia, ne quid amplius dicam, omnino incerta, & nullo fundamento nixa sunt, siquidem ex vitae scriptore monacho Sanbenigniano: *quamvis ejus vita omnigenis virtutibus plena fuerit, nullo tamen illius temporis hominum studio est tradita litterarum monimento, eo quod usque ad tempora Caroli-Magni, propter persecutiones Gentium & intestina etiam bella Regum, vix possent in Galliis inveniri qui grammatica essent sufficienter instructi.*

Pedum Lingonense suscipere potuit circa annum CCCCXXX. Lingonis colitur 23. Januarii: at in martyrologio Romano & in aliis recentioribus ejus nomen inscribitur secunda Aprilis, qua, ut nonnulli conjiciunt, in episcopum ordinatus est. Divione in ecclesia sancti Johannis sepultus est, sive quia illuc, ut in locum arce & turribus validiorem secesserant Lingonenses episcopi, barbarorum ferocitatem declinantes; sive quia illuc corpus suum transferri vivens praeceperat, ut ait illius vitae scriptor. Postea e terra levatum corpus in capsa argentea repositum fuit. Vitae & miraculorum scriptor indicat corpus ejus Marcenniaco in praedio ab abbatia sancti Benigni dependente asservatum fuisse. Fertur inde translatum in supra nominatam ecclesiam anno 1524.

Plura alia de eo narrant recentiores quae omnino incerta sunt aut aperte falsa. Sic Vignerius in chronico Lingonensi pag. 22. asserit eum duas basilicas cum adjuncto cleri domicilio Divione construxisse; alteram quidem extra muros sub sancti Johannis nomine; alteram infra urbem sub protomartyris Stephani invocatione, ab ipso consecratam anno, ut notare dicuntur Stephanienses

ANNI CHRISTI

chartæ, 343. hujus postremi falsitas ex dictis in sancto Desiderio evidens est: nec magis verum est quod de Stephaniensibus chartis asserit, si enim id vel indicarent, eas profecto non omisisset vir clariss. dominus Fiot in conscripta illius cœnobii historia, quod non tantum non præstitit, imo unico Vignerii testimonio fultus idem asserit. Secundo vulgo creditur subscripsisse synodo Valentinæ anno 374. quandoquidem nulli alteri sedi vindicatus reperitur Urbanus episcopus qui ei interfuit. Verum cum sedes illius Urbani non notetur, cur non alterius quam Lingonensis dicatur? maxime cum ejus decessor Desiderius longe postea pro ovibus suis animam posuerit, & insuper ad tempus Valentinæ synodi non potuisse pervenire videatur, si anno 264. passus sit idem Desiderius. Denique contendit Molanus Urbanum qui a vinitoribus colitur, cumque vite & uvis pingitur, non esse Urbanum primum papam & martyrem, sed nostrum, quia circa vineas varia præstitit miracula, seu, ut habet Saussaius, vineas sæpius a pruina & ruina deffendit.

VII. Paulinus I.

VIII. Fraternus I.

IX. Fraternus II.

Horum episcoporum solum nomen exstat in indiculis, nec nobis compertum est qua ratione Fraternos hic duos distinguant.

X. Apruncilus.

Apruncilus, qui in manuscriptis codicibus Abronculus & Patrunculus nuncupatur, a Gregorio Turonensi *Divionensis* appellatur, aut quia in eo castro natus erat, aut ex assidua eodem in loco commoratione, quod probabilius videtur, quia longe satius videbatur sedem ibi figere quam Lingonis a ruina recenti per Attilam facta, minime tutis. Quo præcise tempore ecclesiam rexerit non constat. De illo, ut videtur, Sidonius loquitur, lib. 9. epist. x. cum notat Injuriosum, suum, aut suæ ecclesiæ ministrum apud Apruncilum antistitem secessisse, ab eoque rogatum se per Celestium, ut eum retinere permitteret, quod & præstitit Sidonius. Tandem crescente in dies Francorum fama, multisque Gallorum eos dominos habere summo desiderio cupientibus, *apud Burgundiones* ejusdem desiderii *suspectus haberi* cœpit Apruncilus; *cumque odium de die in diem cresceret*, ab eorum Rege missus est qui eum trucidaret. Cognitis insidiis, nocte per murum demissus Divione fugit antistes, Arverniam se recipit, ibique secundum prophetiam S. Sidonii morientis, in ejus locum, omnium calculis electus est. Obiit an. 491. Exstant Ruricii Lemov. episcopi litteræ duobus libris contentæ, ex quibus quinque sancto Apruncilo inscribuntur. Prima est libri secundi 48. aliæ sunt num. 54. 55. 56. 57. quarum pleræque continent indicia caritatis, duæ vero causam cujusdam Eparchii, quem S. Sidonius lapsum dejecerat. Utrum vero Apruncilo Lingonensi an Claromontensi datæ sint non indicant; probabilius tamen est scriptas fuisse Claromontensi.

Sequentium episcoporum sola fere suppetunt nomina, catalogorum duntaxat auctoritate nota; cætera vero, acta scilicet, ordo, tempus, &c. omnino ignota; quinetiam tot intra 40. annos sedisse probabile nullatenus videtur. Ut ut est, pro more nostro, hic indiculos exscribemus, nonnulla tamen, ut se dabit occasio, annotaturi.

XI. Armentarius.

Armentarium Apruncilo ad sedem Claromontensem translato suffectum exhibent vulgati indices. In duobus indiculis bibliothecæ Colbertinæ vocatur Ermentarius.

XII. Venantius.

XIII. Paulinus II.

XIV. Patientius.

Patientius de quo hæc scribunt Sammarthani fratres: ejus tempore, ut notatur in catalogo Stephaniensi, Hilarius & Quieta dederunt locum, qui dicitur Reomaus ad construendam abbatiam pro filio suo Johanne, a quo nunc denominatur vulgo monasterium S. Johannis, in Burgundiæ ducatu & diœcesi Lingonensi.

XV. Albiso.

Albiso, qui & Albissonus & Abbiso, fuisse dicitur comes Augustodunensis in codice MS. Colbertino 3969. in catalogo qui desinit in Valterio II. de quo ait: *qui modo vivit*. Hoc quidem incertum, sed in omnibus indicibus ejus nomen reperitur. Sidonius Apollinaris, lib. 9. epist. 2. meminit antistitis Albissoni & Proculi diaconi, qui S. Euphronii Eduensis episcopi litteras ad ipsum detulerant.

XVI. S. Gregorius.

S. Gregorius vir genere, rebus gestis, prudentia, auctoritate, vitæ sanctimonia celeberrimus, ex senatoribus primis ortus est, teste Gregorio Turonensi; hinc cum sanctus Euphronius Clotario regi proponeretur ad Turonensem episcopatum, petiit cujus generis esset: dicentibus *eum nepotem esse beati Gregorii*, reposuit: *prima hæc est & magna generatio, fiat voluntas Dei.* Rexit primo comitatum Augustodunensem annis 40. tanta in bonos æquitate & clementia, ut omnium animos sibi conciliaret; tanta in facinorosos diligentia & severitate, ut vix quisquam eorum debitas pœnas evadere posset. Conjugem accepit Armentariam senatorio item genere prognatam, ex qua filios Deo largiente suscepit Tetricum suum in episcopatu successorem, & Gregorium patrem Armentariæ, cujus ex Florentio filius fuit Gregorius Turonensis episcopus. Nepotem habuit Attalum nomine, qui datus obses, ac rupto inter reges Theodericum & Childebertum fœdere, captivatus est, & vilissimo adstrictus ministerio, sed ab episcopo nostro missus vir industrius eum liberavit & ad suos reduxit. Fuit vero post hæc Attalus comes Eduensis. Alium insuper

ANNI CHRISTI

habuit nepotem Euphronium nomine, Turonensem archiepiscopum. Vita functa uxore in Lingonensem episcopum electus est ineunte sexto seculo, anno 506. inquit Cointius.
506.

Consecratus, maximam vitæ suæ partem Divione egit. Tantæ fuit abstinentiæ, ut hordeaceo tantum pane & aqua victitaret: tantæ humilitatis, ut præter fidelem servum, cujus opera utebatur, omnibus occulta fuerit ejus abstinentia. Pietatis exercitationibus totus addictus tantæ fuit solitudinis, ut in seculo positus novus effulgeret Eremita. Tanto ardore orationi vacabat, ut præter solitas & communes preces, integras fere noctes in baptisterio domui suæ vicino solus absque socio sedulus exigeret. Ea caritate sibi subditas oves fovebat, ut omnibus verbum Dei assidue prædicaret, & pauperibus non ecclesiæ duntaxat, sed & suæ hæreditatis bona largiretur. Tanta denique fuit ejus sanctitas, tantaque apud Deum gratia valebat, ut plurimis, etiam vivens miraculis effulserit. Hinc Gregorius Turon. *Erat tunc B. Gregorius apud urbem Lingonicam magnus Dei sacerdos, & virtutibus clarus.* Sed jam ad ejus annales.

Cum a Reomaensi cœnobio Lirinum secessisset S. Johannes primus illius abbas, & ab exploratore detectus fuisset, *pontifex noster Gregorius*, inquit anonymus illius vitæ scriptor ..... *qui tunc temporis Lingonicæ ecclesiæ gubernacula retinebat, electis duobus fratribus duo paria epistolarum scripsit; unam ad patrem ejusdem monasterii; alteram,* ipsi Johanni, *deprecans ut rediret,* ac insuper denuntians, *quod si differret, sciret se ante tribunal Christi, & pro desolatione loci prædicti, & pro fratrum dispersione secum causas esse dicturum.* Quas epistolas datas an. 507. & effectum sortitas asserit Cointius. Sub hæc circiter tempora detectum est S. Benigni corpus. Erat locus ubi rustici vota, precesque solvebant, & quæ postulabant velociter impetrabant, inquit Greg. lib. de gloria Martyrum c. 51. imo & miraculis fulgebat. Unde plebi persuasum erat ibi sepultum fuisse S. martyrem. Verum quia amplum & ornatum erat sarcophagum, *putabant*, ut Gregor. addit, *nostri temporis homines, & præsertim beatus Gregorius episcopus, ibi aliquem positum fuisse gentilem:* unde & nullam patratis miraculis fidem habebat, & a cultu ibidem præstito fideles totis viribus avertebat: *tandem aliquando Dei martyr beato se confessori revelat & dicit.* Quid agis? *non me despicis, verum etiam honorantes me spernis; ne facias quæso, sed tegmen super me velocius præpara.* Visione motus & immutatus, sepulcrum illico adit, *ibique diutissime pro ignorantia cum fletu veniam deprecatur.* Merebatur certe, quia de S. Benigno vix quidquam certi tunc temporis habebatur, acta quippe illius prorsus ignota Burgundionibus, post paucos annos a viris profectis in Italiam ad ipsum allata sunt. Inventum sacrum corpus in decentiorem locum transtulit, & super ipsius tumulum basilicam ædificavit, ibique multos ex diversis partibus aggregavit monachos, quibus Eustadium, ipsius, ut quibusdam, sed absque fundamento visum est, filium,
507.

A sed virum sanctum, abbatem ordinavit; ecclesiam S. Johannis, totius urbis & locorum adjacentium commune conditorium eis adtribuit, constituitque ne quis alibi quam in Benigniano cœmeterio conderetur, plurima quoque prædia contulit quæ enumerat Benignianus chronographus, tom. 1. Spicil. pag. 357. & seqq. qui tempus quo hæc acta sunt sic definit: *Anno Dominicæ Incarnationis 485. indict. VIII. præsidente S. Romanæ ecclesiæ Symmacho papa, Zenone vero Cæsare imperante. . . . Clodoveo I. regnante in Francia, & Gundebaudo in Burgundia, &c.* Verum hi characteres inter se non consentiunt: anno quippe B 485. Symmachus nondum Romæ sedebat, & Gregorius Lingonensem episcopatum nondum obtinebat: omnia vero sibi apprime conveniunt, si eo quo notavimus tempore acta hæc fuisse affirmentur.

Interfuit concilio Epaonensi anno 517. Arvernensi 525. & per Evantium presbyterum suum Aurelianensi tertio, anno 538. Pium ejus excessum memoriæ commendavit hoc elogio Gregorius Turonensis: sanctus Gregorius *cum per* (id est propter) *diem sanctam Epiphaniorum ad civitatem Lingonas ambulasset, a modica febre pulsatus, relicto seculo migravit ad Christum: cujus* C *beata facies ita erat glorificata post transitum, ut rosis similis cerneretur; hæc enim apparebat rubea, reliquum vero corpus tanquam candens lilium refulgebat, ut æstimares eum jam tunc ad futuræ resurrectionis gloriam præparatum: quod deferentes ad castrum Divionense, ubi se jusserat tumulari, in Campania illa quæ a parte Aquilonis habetur, haud procul a castro aggravat* (id est aggravatur.) *Gestatores non sustinentes feretrum solo deposuerunt, ibique parumper resumentes vires & paulum elevantes ad intramuraneam ecclesiam detulerunt. Advenientibus autem quinto die episcopis, ab ecclesia ad basilicam sancti Johannis deferebatur.* D *Obiit trigesimo tertio sui episcopatus anno, ætate nonagenarius.* At quo præcise anno! 545. inquiunt Roverius in vita S. Johannis Reomaens. 539. ut volunt Mabillonius & Cointius, quod posterior sic evincit. Gregorius anno priori per Evantium subscripsit concilio Aurelianensi III. mense Maio: Tetricus ejus successor, cui 33. annos pontificatus tribuit Fortunatus, non prætergressus est annum Christi 572. Papolus enim qui Tetrico post aliquot altercationes successit, synodo Parisiensi IV. interfuit anno 573. Ejus memoria colitur ab ecclesia IV. Jan. & VI. Novembris in martyrologio Romano & breviario E Lingon. Ei tale epitaphium cecinit Fortunatus, lib. 4. carm. 2. quod a Dungalo citatur adversus Claudium Taurinensem. Refertur ab interpolatore Bollandiano, & a Baronio sub annum 541.

517.
525.
538.

Postquam sidereus disrupit tartara Princeps,
Sub pedibus justi mors inimica jacet:
Hoc veneranda sacri testatur vita Gregori,
Qui modo post tumulos intrat honore polos.
Nobilis antiquâ decurrens prole parentum,
Nobilior gestis nunc super astra manet:
Arbiter ante ferox, dehinc pius ipse sacerdos,

ANNI CHRISTI

Quos domuit judex, fovit amore pater.
Triginta & geminos direxit ovile per annos,
Et grege de Christi gaudia pastor habet.
Si quæras meritum, produnt miracula rerum,
Per quem debilibus fertur amica salus.

De ejus corporis elevatione & translatione in sequenti episcopo agemus.

XVII. S. Tetricus.

539. Tetricus patri in episcopatum Lingonensem successit an. 539. Decennio post subscripsit concilio Aurelianensi quinto. Adfuit synodo Tullensi anno circiter 550. habitæ à S. Nicetio Trevirensi, ut notat pater Benoist Capucinus in hist. Tullensi pag. 247. In concilio Parisiensi secundo, quod Childeberto rege invitante celebratum fuit, & exauctorationi Saffaraci jam factæ subscripsit,
551. anno, ut Cointius affirmat 551. circa 555. ut postremæ collectionis editori visum est. Cum Chramnus in patrem conjurasset, & cum exercitu in Burgundiam & Divionem die Dominica venisset, atque a Tetrico exceptus fuisset in ecclesia, clerici tribus libris super altare, id est prophetiæ, apostoli, atque Evangeliorum, positis oraverunt ad Dominum, ut Chramno quid eveniret, si felicem eventum haberet, & si regnare posset Divina potentia declararet, sed miserandæ suæ sortis vaticinium accepit princeps infelicissimus. Concilio Lugdunensi, quod vulgo secundum dicunt, per Piolum presbyterum a se directum subscripsit
567. an. 567.

Patris sui corpus magna pompa, sed majori pietate transtulit, quod his verbis narrat Gregorius in lib. de vitis patrum, cap. 7. Cum beatus pontifex in angulo fuisset sepultus, & parvus esset locus ille, nec ibi populi sic possent accedere, ut devotio postulabat, sanctus Tetricus filius & successor ejus hæc cernens, & virtutes ibidem assidue operari prospiciens, ante altare basilicæ fundamenta jecit, erectaque absida miro opere construxit & transvolvit, qua transvoluta, disruptoque pariete, arcum ædificavit: quod opus perfectum atque exornatum, ut in medio absidæ loculum fodit, quo corpus beati patris transferre volens, convocat presbyteros & abbates ad illud officium, qui vigilantes orabant, ut se beatus confessor ad hanc præparatam habitationem transferri permitteret. Mane autem facto cum choris psallentium apprehensum sarcophagum ante altare in præparatam absidam transtulerunt. Interea subito, &, ut credo, ad Dei jussum, opertorium sarcophagi motum est in una parte: & ecce apparuit beata facies ejus ita integra & illæsa, ut putares eum non mortuum esse, sed dormientem: sed nec de ipso vestimento, quod cum eo positum fuit, aliquid offensum est aut diminutum; unde non immerito apparuit gloriosus post transitum, cujus caro non fuit corrupta ludibrio. Obiit an. 572. juxta Cointii computum, cum sedisset annis 33. ut in ejus epitaphio docet Fortunatus lib. 4. c. 3. his verbis:

Palma sacerdotii venerando Tetrice cultu;
Te patriæ sedes, nos peregrina tenet.
Te custode pio nunquam lupus abstulit agnum,
Nec de fure timens pascua carpsit ovis.
Sex qui lustra gerens, & per tres insuper annos
Rexisti placito pastor amore gregem.
Summus amor Regum, populi decus, arma parentum,
Ecclesiæ cultor, nobilitatis honor,
Esca inopum, tutor viduarum, cura minorum,
Omnibus officiis omnia pastor eras.

De Tetrici successoribus hæc refert Gregorius lib. 5. cap. 5. Jam senex B. Tetricus *a sanguine sauciatur*, id est apoplexia sanguinis corripitur, eique *cum nulla medicorum fomenta proficerent, conturbati clerici & a pastore destituti, Mondericum virum primæ nobilitatis*, filium Ansberti famosissimi, sancti Arnulfi Metensis episcopi fratrem *expetunt; qui a Rege indultus, ac tonsuratus, episcopus ordinatur, sub ea quidem specie, ut dum B. Tetricus viveret, hic Tornodorense castrum, ut archipresbyter regeret, atque in eo commoraretur: migrante vero decessore, succederet.* Sed *in eo castro dum habitaret iram Regis incurrit*, accusabatur enim *quod Sigiberto regi adversus fratrem suum Guntchramnum venienti alimenta & munera præbuisset*, quapropter *extractus a castro in exilium super ripam Rhodani in turre quadam arcta atque detecta retruditur, in qua per duos fere annos cum grandi cruciatu commoratur. Obtinente vero B. Nicetio episcopo Lugdunum regreditur, habitavitque cum eo per duos menses.* Sed *cum obtinere non posset a Rege, ut in locum unde dejectus fuerat restitueretur, nocte per fugam lapsus ad Sigibertum regem transiit, & apud Arisitensem vicum episcopus instituitur, habens sub se plus minus diæceses* (id est parœcias) *quindecim, quas primum Gothi quidam tenuerant, nunc vero Dalmatius Ruthenensis episcopus vindicabat.*

Abeunte Monderico iterum Lingonici Silvestrum, propinquum vel nostrum vel beati Tetrici, episcopum expetunt, instinctu fratris mei, inquit Gregorius Turon. *Interea transeunte B. Tetrico, hic tonso capite presbyter ordinatur, accepta omni potestate de rebus ecclesiæ*, ac statim, *ut benedictionem episcopalem Lugduni accipiat, iter parat. Quæ dum aguntur, ipse, quia jam diu epilepticus erat, ab hoc morbo correptus asperius, extra sensum factus, & per dies duos assidue dans mugitum, tertio spiritum exhalavit.* Ejus mortis maleficiis procuratæ accusatur a defuncti filio Petrus diaconus Gregorii Turon. frater, qui se de tanti facinoris labe purgavit; quo non obstante a Monderici filio meditate trucidatus est.

XVIII. Pappolus.

Pappoli electionem, pravam conversationem, & funestam mortem sic refert Gregor. l. 5. c. 5. *Post transitum Silvestri, Lingonici iterum episcopum flagitantes, Pappolum, qui quondam archidiaconus Augustodunensis fuerat, accipiunt, qui multa, ut adserunt multi, egit iniqua, quæ a nobis*

ANNI CHRISTI

prætermittuntur, ne detractores fratrum esse videamur: tamen qualem is habuerit exitum non omittam. Anno octavo episcopatus sui, dum diœceses (id est parœcias) *ac villas ecclesiæ circumiret, quadam nocte apparuit illi B. Tetricus vultu minaci, cui ita dicit: Quid tu hic Pappole! Ut quid sedem meam polluis! Ut quid ecclesiam pervadis! Ut quid oves mihi creditas sic dispergis! Cede loco, relinque sedem, abscede longius a regione. Et hæc dicens, virgam quam habebat in manu, pectori ejus cum ictu valido impulit. In quo ille evigilans, dum cogitat quid hoc esset, fixa in loco illo defigitur, ac dolore maximo cruciatur. In hoc igitur angore manens, abhorret cibum potumque.... & tertia die, cum sanguinem ore projiceret, exspiravit: exinde elatus Lingonas, sepultus est.*

Pappoli initium Cointius illigat an. 572. & finem anno 580. siquidem octo ann. pedum tenuit. Convenit ad synodum Parisiensem anno 573.

XIX. Mummolus.

Mummolus qui in veteri catalogo biblioth. Colbert. codice 3969. Bumbolus nuncupatur, primum Reomaensis abbatiæ post sanctum Silvestrum archimandrita, defuncto Pappolo successit in sede Lingonensi, quod sic refert Gregorius Turon. *In cujus locum Mummolus abbas, quem Bonum cognomento vocant, episcopus substituitur, quem multi magnis laudibus prosequuntur, esse eum castum, sobrium, moderatum, ac in omni bonitate promptissimum; amantem justitiam, caritatem omni intentione diligentem. Qui accepto episcopatu cognoscens quod Lampadius multum de rebus fraudasset ecclesiæ, ac de spoliis pauperum agros, vineas, vel mancipia congregasset, eum ab omni re nudatum a præsentia sua jussit abigi.* Subscripsit primæ synodo

581. Matisconensi anno 581. Lugdunensi 583.
588. Matisconensi secundæ 585. & tertiæ 588.

XX. Mietius.

Mietius, quem variis nominibus Micetium, Migetium, Migerdum, Migerium & Mitium efferunt antiqui scriptores & mss. codices, ex sorore nepotem habuit Eustasium Columbani discipulum ejusque in Luxoviensi regimine succes-
609. sorem; illius mentionem facit circa annum 609. chronicon Benignianum: *per idem tempus*, inquit, *præsidebat Lingonensi ecclesiæ Mitius episcopus.*
610. Anno sequenti sanctum Columbanum videtur Augustoduni excepisse, qua transibat sanctus exsul Nannetas petiturus. Ejus etiam meminit Eustasius cum illud sancti exsilium refert, ac describit quo pacto ab ipso avulsi sint ejus discipuli, inter quos præcipuus erat Eustasius, *intendente super eum Migetio avunculo, qui Lingonicæ ecclesiæ pontifex erat.* Obiisse videtur circa annum 617.

XXI. Modoaldus.

Modoaldus, seu Beroaldus, aut denique, ut habetur in chronico Benigniano, & in Colbertino codice 3969. Dodoaldus *defuncto Mietio successit in pontificatum*, & sub initium adeptæ dignitatis *Massiacum villam*, quam, *facta ex propriis rebus* commutatione, acquisierat, tradidit monasterio sancti Benigni, cujus administrationem Bobolenus abbas tunc obtinebat, ut notat illius cœnobii chronicon ad annum Dagoberti quintum, in quo nuncupatur *Edovaldus*. Anno 625. in- 625.
terfuit synodo Remensi sub Sonnatio archiepiscopo celebratæ. Obiit superstite in vivis Clotario II. cujus obitus in annum Christi 628. incidit.

XXII. Bertoaldus.

Bertoaldus, qui & Beroaldus dicitur, Modoaldo successit nondum fatis functo Clotario rege hujus nominis secundo, id est ante annum 628. Illum quippe laudat hic princeps in diplomate quo S. Benigno confirmat donationem quam Guntramnus fecerat, & in quo sic de Bertoaldo loquitur; *Apostolicus vir domnus Bertoaldus episcopus.* Memoratur in vita Frodoberti, & quidem, si Cointio fides est adhibenda, anno circiter 631. his verbis: *Quo tempore beatus Frodobertus* Luxovii *morabatur, vir apostolicus Berthoaldus Lingonicæ urbis episcopus quemdam ex cænobio sancti Sequani abbatem Teudolenum nomine, eruditionis gratia illuc destinare curavit.* Memoratur insuper in fragmento privilegii monasterio, olim a sancta Cruce, nunc a S. Farone conditore nuncupato concessi a Johanne papa, cui cum aliis plurimis subscribit hoc modo: *Bertuoldus per misericordiam Dei Lingonicæ urbis episcopus, injungente dompno B. . .* Forte Burgundofaro. Datum dicitur *idus Maias, indictione XII. impp. DD. NN. piissimis Constantino 26. P.C. ejus anno 6... anno XI. scilicet.* Quæ omnia nec inter se, nec cum chronologia imperatorum conveniunt. Adfuit concilio Cabilonensi anno circiter 650. aiunt recentiores conciliorum collectores, 644. asserit Cointius, & probat ex vita sancti Tillonis.

Hic difficultas exurgit de Leudeboldo seu Leoboldo, quem ut Lingonensem antistitem habent Mabillonius & Michaël Germain socii nostri, ex duobus privilegiis circa hæc tempora concessis; altero S. Petri monasterio in suburbio urbis Senonicæ; altero a Drausio Suessionensium episcopo parthenoni S. Mariæ ejusdem civitatis concesso. Additur & tertium Bertefridi pro Corbeiensi abbatia, cui subscriptus est hoc modo: *Leudeboldus peccator episcopus hoc privilegium subscripsi.* Verum in omnibus legitur quidem Leoboldi episcopi nomen, sed innominata sede. Quapropter cum in nullo antiquo Lingonensium præsulum catalogo reperiatur inscriptus, cumque desit in duobus indicibus bibl. Colbert. quorum alter quidem recentior est; alter vero antiquitate veneranda insignis; qui ambo Bertoaldo Sigoaldum, & Wlfranno Godinum sine medio substituunt, in nostrum indicem inferre non audemus.

XXIII. Sigoaldus.

Sigoaldus memoratur in charta Guilenci Lingonensis episcopi, qua privilegia ab antecessoribus suis Reomaensi monasterio concessa confirmat, in qua

ANNI CHRISTI

in qua sic loquitur : *Privilegium Sigoaldi episcopi de consecratione abbatis , de fraterna dilectione , de caritativa fratrum castigatione & emendatione, sed & de omnibus , quæcumque episcopaliter præcepit & confirmavit , laudamus & confirmamus.*

XXIV. Wlfrannus.

Catalogus Lingonensium episcoporum a Sigoaldo ad Eronum quatuor exhibet antistites, Wlfrannum, Godinum , Adoinum & Garobaldum , quorum sola supersunt hodie nomina , gestis, quæ chronologos juvare possent, alta oblivione consepultis , inquit Cointius, nos æque infelices, nihil omnino reperire potuimus.

XXV. Godinus.

XXVI. Adoinus.

Adoinus dicitur & Adonius.

XXVII. Garobaldus.

Garobaldus alias nuncupatur Gaarbaldus & Gairbaldus.

XXVIII. Eronus.

Eroni epocha ex chronico San-Benigniano eruitur. *Tempore Wulfecranni abbatis* , inquit , *præsidebat Lingonum ecclesiæ Eronus venerabilis episcopus, qui inter cætera beneficia quæ huic contulit loco, a summo pontifice, vel verius Romanis pontificibus Johanne & Sergio petiit fieri decretum, in quo continetur, ut nullus præsumat constituere cimiterium , vel sacrare , præter hunc , qui ad istam S. Benigni ecclesiam pertinet, &c.* Obiit porro Johannes papa an. 686. IV. nonas Augusti. Ab hoc ergo ad minimum anno sedebat jam Eronus. Ibidem refertur diploma pontificium ad Heronem Lingonensem a Sergio datum anno pontificatus X. quo jus cœmeterii San-Benignianis monachis asseritur. Annus porro Sergii decimus est Christi 697. Scio diploma illud suppositItium haberi a Cointio ; sed vana sunt ejus argumenta. Ejus obitum consignat Cointius anno circiter 713.

Spicil. t. 1. pag. 391.

XXIX. Astoricus.

Hunc episcopum Astoricum a vulgo male nuncupari, ejusque verum nomen esse Eustorgium asserit Roverius in historia Reom. his verbis : *Astoricum ex Eustorgio fecit vulgaris vocum corruptela, quæ etiam in catalogos episcoporum Lingonensium irrepsit.* Sed præter consuetos catalogos, illud nomen exhibet San-Benignianum chronicon ; exhibet & Ermenoaræ donatio simillimum, cum eum vocat Assoricum , ut & vetus catalogus bibl. Colbert. 3969. & recentior num. 765. Ex abbate Reomaensi factus est episcopus circa annum 713. Certe chronicon S. Benigni ubi dixit Pipinum* defunctum fuisse an. 714. statim subdit : *Eo tempore Astoricus erat episcopus Lingonum.* Illius mentio fit in Ermenoaræ donatione, quam refert Perardus, & cui annum 735. adscribit in margine; Cointius vero annum 715. hac ductus ratione, quod data dicatur *ante* calendas Maias, *defuncto domno Theoderico, & electo Carolo majore domus* ; hanc enim dignitatem hoc præcise anno obtinuit Carolus. Denique Mabillon. noster annum 737. ex apposita altera nota, ante calendas Maias defuncto Theoderico, hic porro mortuus est anno 737. ut probatur, 1.° ex genealogiis quæ Theodericum annis 17. regnasse asserunt , 2.° ex antiquo MS. in quo hæc leguntur : *A Nativitate Domini usque ad præsentem annum, in quo Theudericus R. F. 737. in quo anno ind. V. Pascha 9. Aprilis*, &c. 3.° ex Fredegario cujus opus chronologicum explicit an. 736. in vivis superstite Theodorico. Item ex Aimoinii continuatore , l. 4. c. 54. &c. 4.° ex charta San-Benigniana data feria VI. mense Martio, anno 17. Theoderici. Respondet Cointius suspicari se mendum in chartam supra scriptam irrepsisse, & expuncto Theoderico reponendum Theudoaldum , post cujus mortem plerique Burgundionum, qui viciniores erant Austrasiæ, Carolum majorem domus elegerint. Sed vana ejus suspicio, cum aliunde constet Theodericum annis 17. regnasse , unde mors ejus in annum 737. præcise incidit. Urget, Carolus dicitur electus tunc Major-domus : verum longe antea electus fuerat ad hanc dignitatem. Reponit Mabill. verbis illis significari Carolum principem, qui Theoderico regnante , Major-domus erat , in locum ejus a Francis electum fuisse , tametsi regium nomen nusquam usurparit.

713.

* Qui Heristallius & senior dictus, pater Caroli Martelli fuit.

XXX. Remigius.

De Remigio hæc leguntur in chron. Besuensi : *Pipinus rex habuit quemdam fratrem , nomine Remigium , cui in Burgundia plurima loca concessit : inter quæ etiam res ad episcopatum ecclesiæ Lingonensis pertinentes , quas sicut sibi visum est , suis asseclis dimisit. . . . . . Postea autem remoto Remigio, episcopatus Lingonensis episcopis legitimis cessit.* Verum nescio utrum inde inferri possit episcopum fuisse , an solum illi concessi fuerint plerique Lingonensis ecclesiæ reditus, pro illorum temporum corruptela. Ut ut est, anno ut notat Mabillon. 755. ad Rothomagensem sedem promotus est, & Lingonensem legitimis episcopis cessit.

XXXI. Vandrarius.

Vandrarius qui & Vanderius, & Vandrerius scriptus legitur in indiculo Colbert. cod. 3969. imo & Vanclaricus ut ibidem legitur in cod. 765. Astorico subjicitur , & Lingonensem ecclesiam rexisse dicitur sub Pipino & Carolo-Magno. Ejus gesta periisse fama est. Nec sane mirum , hoc quippe seculo episcopatum Lingonensem vastarunt Saraceni.

XXXII. Chedroaldus.

Chedroaldus seu Cheroaldus hîc a pluribus interseritur, etiam a Cointio ; ab aliis tamen etiam venerandæ antiquitatis monumentis omittitur, ut in indiculis Colbertinis cod. 3969. & 765. qui Herulfum Vandrario sine medio supponunt; quo vero fundamento nituntur, qui illum

ANNI CHRISTI

admittunt? Id unum, quod non apposito sedis A nomine episcopum se dicit, subscribens testamento secundo Widradi Flaviniaci fundatoris. Leve porro illud est, nec in eo stare possumus.

XXXIII. Herulfus.

Herulfus, qui & Hariolfus, Erlulfus, & Arlulfus, ut habetur in cod. Colbert. 3969. natione Germanus, ex ducibus Sueviæ, & gente comitum Elwangiæ procreatus, atque olim cum junioribus clericis monachos inter educatus, Lingon. episcopatum post Vandrarium adeptus est. Cum aliis a Carolo-Magno missus est ad synodum Romanam Stephani III. papæ in basilica Lateranensi B
769. celebratam anno 769. ubi de veneratione sacrarum imaginum actum est. Illam refert Anastasius in Stephano, in quo episcoporum nomina exciderunt, sed a Jacobo Sirmondo è schedis Panvinianis hoc modo suppleta sunt. *Willicarius Senonensis, Lullus Moguntinensis, Gavienus Turon. Addo Lugdun. Herminardus Bituricensis, Daniel Narbon. Tilpinus Remensis, Herulfus Lingon.* &c. Eum teste Bruschio, *Pipinus & Carolus-Magnus Galliarum reges charissimum habuere, & patrem salutare soliti erant.* Anno 764, condiderat Elwacense* monasterium, quod & Elwangense, & Elephancense, seu Elephantiacum nuncupatur, C quod in Augustana diœcesi collocatur a Mabillonio, situm in Viragrundio (Virngrundt) seu Virguna, duobus a Dunckelpulsa (Dinkelspuhel) milliaribus, ad Jagistam seu Jaxtum (le Jaxt) amnem, qui dextram Nicri (le Necre) ripam in hodierno Palatinatu Rheni subit, cujus & primum abbatem fuisse affirmat Cointius. Paulo post Romanum concilium, suæ solitudinis accensus desiderio, in prædictum monasterium secessit, ubi & abbatis munus suscepisse dicitur. De eo Bruschius in chronologia monasteriorum Germaniæ: *Consecutus est Hariolfus fundator privilegia & corpora sanctorum Sulpitii & Serviliani martyrum a papa* D *Adriano.* Beati titulo decoratur a Bucelino in Germaniæ sacræ parte secunda, his verbis: *Elwacensis abbas B. Hariolphus.* En ejus epitaphium integrum, ut in Elwacensi templo legitur.

* Elwangen.

Clauduntur tumulo hoc Hariolphi antistitis ossa,
Hunc qui fundavit jure locum proprio,
Pluribus & rexit felix feliciter annis,
Victerboque pius liquit honoris onus.
Sic postquam templi structuras istius almi,
Atque ut cernendum struxerat ad placitum.
Idibus Augusti resolutus somata plasti,
Commendans urano, sarxea sicque sablo. E

V. Clar. Claudius Vaussin abbas Cisterciensis in itinerario suo ait eum ibi jacere in tumulo elevato, lamina cuprea cooperto, in qua repræsentantur duo episcopi pontificalibus vestimentis ornati, cum hac inscriptione, *Anno Dom. Incarn. DCC. LXIV. regnantibus Carolo-Magno & Philippo* * *constructum est hoc monasterium Elwangen a B. Hariolpho & Erlopho fratre ejus Lingonicæ urbis episcopo, hujus loci fundatoribus, in tumulo hoc quiescentibus.* Optandum sane ut notasset vir cl. utrum antiqua sit hæc inscriptio. Ejus obitum notat Mabillon. ad annum 780.

* lege Pippino.

XXXIV. Arwulfus.

Arwlfo seu Ariolfo, aut Ariulfo seu fratri, seu nepoti episcopatum suum resignasse Erlulfum affirmat Vignerius in chronico Lingonensi, idque unum inter cetera præstitisse in gratiam prioratus apud Suevos a se constructi, quod ex abbatia S. Benigni Divion. partem reliquiarum hujus beati titularis eo transtulerit, quo & ipse se recepit sub annum 780. In Elwacensi monasterio cum fratre tumulatus jacet teste Bucelino.

XXXV. Waldricus.

Waldricus, qui & Gualdricus & Valdricus ac Vidricus & Baldricus nuncupatur, Vignerio in chronico Lingon. videtur fuisse primum abbas S. Benigni, eamque administrationem cum episcopali retinuisse atque exercuisse. Certe in chron. sancti Benigni hæc lego: *Tempore illo quo rex Magnus-Carolus accepit regni curam, abbas nomine Waldricus regebat hanc abbatiam*, cui *Leotadus* quidam prædium dedit per chartam, in qua *vocatur pontifex idem Waldricus*, his verbis: *basilicæ S. Benigni. . . . . . . ubi venerabilis vir domnus Waldricus praeesse videtur pontifex, & David presbyter*, &c. Pedum porro Lingon. sub annum 780. suscepisse scribit Vignerius. At citius ad hanc dignitatem assumtum fuisse necesse est ex instrumento jamjam laudato, quod integrum refert Perardus in monumentis ad historiam Burgund. pag. 11. & 12. quodque sic desinit: *Die Lunis proximo post kal. Nov. anno decimo regni domini nostri Caroli imperatoris* [a] hoc est an. 778. Illius insuper mentio eodem omnino modo fit in charta Wlfrici omnia quæ habebat in villa Dusmensi sancto Benigno concedentis, apud Perard. p. 12. quæ hæc habet in capite: *Ecclesiæ S. Benigni. . . . . ubi. . . . . . venerabilis domnus Waldricus episcopus praeesse videtur pontifex*, & David *presbyter custos*, &c. Ad calcem vero: *Data post kal. Junias anno XV. regnante domino nostro Carolo rege*, id est anno Christi 783. Primus è Lingonensibus episcopis Valdoni Reomaensi abbati quasdam ecclesias ad monachorum sustentationem addixit, quod magnum monasticæ rei familiari attulit incrementum, ut constat ex charta Guilenci anni 1126. qua privilegia antecessorum suorum Lingonensium episcoporum confirmat, & secundo loco recenset: *Privilegium Guidrici episcopi de tribus ecclesiis, videlicet de Asiaco, de Similiaco, & de vineis*, quas easdem refert Roverius Reomaensi cœnobio concessas. Ex duobus indiculis biblioth. Colbert. recentior hunc Valdricum recenset, antiquior omittit, & Betonem sine medio Arwlfo supponit.

XXXVI. Beto.

Beto, Betto & Batto, Becco, Becto, Bicto & Berto, nuncupatur hic episcopus; Becconis

[a] Eradenda ea vox, quam recentiori manu ab imperito quopiam male additam suspicamur, qui primigeniam chartam post adeptam a Carolo imperii dignitatem, exscripsit.

ANNI CHRISTI

tamen nomen retinendum ait Roverius; tum quia in Reom. monum. sic vocatur; tum quia per hæc tempora Becconis nomen usitatum, quod duobus probat exemplis. Fuisse primo S. Stephani Divionensis canonicum, seu ut habet D. Fiot abbatem, seu præpositum asserit Vigner. in chron. his verbis: *Assumptus fuit ex abbatia S. Stephani ad præsulatum Lingon. Betto.* Quod & hac ratione confirmat D. Fiot in hist. illius cœnobii cap. XI. quod in charta canonicos illius ecclesiæ nuncupet: *Venerabiles in Christo confratres nostros,* quæ compellatio iis tantum tribuitur, qui unum idemque societatis corpus efficiunt, Deoque in eadem ecclesia deserviunt, juxta illud: *Collegæ dicuntur ii qui ejusdem sunt sodalitii, corporis, aut collegii.* Alioquin eos *filios* appellasset, eo modo quo & olim & etiamnum, suæ diœceseos clericos vocant episcopi. Ut ut est, ecclesiæ Ling. cathed. conscendit post Waldricum. *Carolo-Magno regi atque Imperatori percharus*, inquit Vigner. *cujus & ille usus est in multis opera atque consilio. Plurima sunt ab utroque, sive in ecclesiasticis rebus, sive in politicis reformata; institutæ cùm litterarum tùm armorum scholæ, pontes refecti, viæ munitæ, constructa peregrinis & invalidis ac senio languentibus, multis in locis hospitia.*

Chartam pro S. Stephani canonicis edidit, quam ex autographo Stephaniensi inter instrumenta ad historiam illius cœnobii retulit D. Fiot, his verbis: *Venerabiles in Christo confratres nostros, cunctamque congregationem S. Stephani Divionensis, canonicos scilicet, ego Betto, licet indignus, Lingonensis tamen episcopus. . . . . . videtur mihi multa vobis deesse. Ideo tactus compassione miseriæ vestræ, dono a die præsente, & ut permaneat, cunctos successores meos exposco, ecclesias cum decimis in villis Copiaco, Tremoleto, Nobiliaco, Neïrone, S. Martino Campaniensi, Quintiniaco & Darilla, & castris Tilecastello & Blasiaco, tam in villa quam in castello. Et ut apud vos litteræ nostræ melius credantur, manu propria roboravimus, & ecclesiæ nostræ firmare rogavi. Testes, ego Betto episcopus, Rimbaldus archidiaconus, Girardus archidiac.* &c. Verum hîc non mediocris occurrit de illius chartæ tempore difficultas. Sic enim explicit in append. ad histor. Stephaniensem. *Acta sunt hæc in mense Maio anno 33. imperii Caroli imperatoris.* Econtra Robertus in Gall. Christ. in Lingon. episcopis num. 34. legit: mense Maio regnante domino nostro Carolo, an. 23. quem sequitur Cointius ad an. 791. n. 53. Utri credendum? Si Robertum sequamur data est an. 791. si vero historiæ S. Stephani hæreamus, illiganda est anno 801. Ejusdem fere tenoris chartam aliam ibidem refert vir cl. D. Fiot qua iisdem concedit *omnia altaria S. Stephani de ratione, de villis nuncupatis Cupiaco, vel Tremoledo, Nobiliaco, Neïrone, seu in ipso Divione, vel in circuitu ipsius, id est sancto Germano de Cortarno, seu sancto Martino Campaniensi, necnon sancto Martino de Quintiniaco, necnon de aliis villis, unde nonas & decimas domini homines reddere debent. . . . . In Dei nomine ego Betto has litteras a me factas*

791.

relegi; & ego Raimbaldus archidiaconus, Girardus archidiac. &c. . . . . *In mense Maio, in anno XXXIII. regnante domno nostro Carolo imperatore.* Perardus & hîc quoque habet: *anno 23. regnante domno nostro Carolo imperatore;* & ad margin. apponit annum 791.

In histor. Reomaensi a Roverio scripta, lib. 4. cap. 2. hæc leguntur: *Post annos aliquot ab episcopo urbis Lingonicæ, cui Becco nomen erat, Johannis sepulcrum ab eo loco in quo primo conditum fuerat, in alium cognoscitur esse* translatum. . . . . *Gerardus* ejus *archidiaconus cum juxta illud sepulcrum, videndi causa, incautius accederet, genuque flexo ora sarcophagi irreverenter teneret, coperculum sarcophagi. . . . . validissime corruit, digitos ipsius maxima confractione contrivit. . . . . . .* sed *cum tota die ad sepulcrum resideret. . . . . . subito virtute omnipotentis Dei sanus effectus est*, id vero consignat Roverius anno circiter 792. Anno 794. scripta charta canonicis S. Stephani Divion. plura largitur, eam consule inter instrumenta. Besuensis monasterii providentiam, exclusis a Pippini tempore monachis, solus habebat, ut patet ex duobus instrumentis annis Ludovici imperatoris secundo & quarto, id est Christi 815. & 817. consignatis, in quorum primo coram Hildegario comite novem legitimos testes obtulit, qui de prædicti monasterii limitibus testimonium ferrent: in altero vero tredecim protulit ad fines quarumdam possessionum disterminandos. Utrumque exhibet Besuense chronicon. Exstat Ludovici Pii præceptum ad eum directum an. 815. indict. VIII. quo, quia in Saracenorum irruptione perierant omnia Lingonensis ecclesiæ chartarum instrumenta, quæ tunc possidebat, munitionem scilicet Lingonicæ civitatis, castrum Divionense, San-Benignianum, Melundense, S. Symphoriani in Landiniaco, S. Petri Lingonensis abbatias, Besuense, ac sanctorum Geminorum monasterium, castrum Tornodorense &c. confirmat. Præceptum in appendice exhibemus.

792. Ch. I. col. 128. 815. 817. Spicil. t. 1. pag. 504. Ch. II. col. 129.

XXXVII. Albericus.

Albericum virum episcopatu dignum, Bettone defuncto, ecclesiæ Lingonensi præposuit Ludovicus imperator, inquit chronicon Besuense, idque sub annum 820. inquit Vignerius in chronico. Hic monastico ordini quoad vixit suppetias tulit. Ac primum defuncto Herlegaudo sancti Benigni Divionensis abbate, omnibus in pejus ruentibus, monasterii curam suscepit, illique Erlebertum, sub se corepiscopum, dedit pastorem ac multa bona eidem procuravit, plurimæ enim commutationes, vel coëmtiones terrarum, tam ab ipso, quam a rectoribus illius loci factæ sunt, quarum nonnullas refert monasterii chron. sed præcipuæ ejus curæ Besuense cœnobium spectaverunt. Res ejus dissipatæ fuerant, dispersi monachi sub Pippino rege, ab Angla cui traditum fuerat. Ea porro resipiscente splendori pristino reddi non potuit, quia Lingonenses episcopi monachis suffecerunt canonicos, quos modo canonicis abba-

Spicil. t. 1. pag 506.

ANNI CHRISTI

tibus subesse, modo sibi servire voluerunt, verum omnia reparavit Albericus. Unde auctor illius chronici hæc habet: *Non est nostræ possibilitatis verbis ostendere, quantæ devotionis erga hunc locum exstiterit, quantumque eum dilexerit. Verum* (Ibid. pag. 513.) *si verba nostra ad hoc non sufficiunt, opera ipsius & beneficia clamant & ostendunt .... quæcumque potuit, & undecumque huic loco attrahere non omisit.* Qua vero ratione ad hanc benevolentiam adductus fuerit, exponit idem chronicon Besuæ: cum esset sanus & hilaris, subito gravissimo dolore intestino correptus fuit, cumque nullum tanto malo remedium suppeteret, inanis esset omnium medicorum diligentia, & salus ejus desperaretur, somno paulisper recreatus, vidit virum veneranda canitie reverendum, qui petiit quam mercedem illi tribueret, qui ei a Domino vitam & quidem diuturnam impetraret; reposuit, quantum posset & ab illo imperaretur se repensurum. Tum ille senex, monasterium hoc sub meo & Pauli nomine consecratum, nunc omnino desolatum restaura & monasticum ordinem restitue. Quæ sub jurejurando promisit, ac expergefactus se ita sanum reperit ut statim surrexerit ita omnis doloris expers, ac si nullum expertus fuisset: visum ac promissa retulit, omnesque precatus est ut implendi voti adjutores existerent. Nec mora monasterium restauravit, templum decoravit, officinas in pristinum statum restituit, monachos ex diversis cœnobiis selectos in eo constituit, eisque abbatem, virum sapientissimum nomine Seraphim præfecit: bona omnia quæ ad monasterium pertinebant lubens restituit, alia plurima & a diversis illi procuravit, & de episcopatu suo avulsit, & ei attribuit confirmante synodo provinciali, & consentientibus canonicis. Chartam a comprovincialibus Agobardo Lugdun. Fova Cabilonensi, Moduino Eduensi, Hiltibaldo Matisconensi, &c. subscriptam exhibet Chron. Bes. Quin & chartam hanc suam, & dona a se facta, ne iis per pravam successorum invasionem monasterium spoliaretur, regali Ludovici imperatoris ac filii ejus Lotharii præcepto confirmari curavit, quod ibidem descriptum legere est. Utrumque instrumentum datum est anno 830.

Memoratur anno octavo Ludovici imperatoris,
821. Christi 821. in charta qua Acheus diaconus plura dat ecclesiæ sancti Stephani Divionensis, apud Perardum, quæ sic incipit: *Ecclesiæ sancti Stephani martyris quæ est constructa in Castro Divionensi, ubi venerabilis vir domnus Albericus epi-*
825. *scopus præesse videtur.* Anno 825. Missus dominicus in provinciis Lugdunensi, Viennensi & Tarentasiensi, cum Richardo comite, a Ludovico Augusto constitutus est. Sed & postea ad idem officium ab eodem electus est in Aquisgranensi palatio. Anno 13. ejusdem Imperatoris, id est
826. Christi 826. memoratur arbiter in commutatione prædiorum inter Seraphim Besuæ & Theu-
827. tonem sancti Leodegarii abbates. Anno sequenti similis permutationis inter eumdem Seraphim & Erlebertum corepiscopum conciliator & arbiter constituitur. Terram quamdam emit anno 828. & alia multa anno sequenti, ut & anno 831.

A Ludovicum & filium ejus natu maximum Lotharium magnifice Lingonis excepit an. 830. quo anno in eorum conspectu celebratum est provinciale concilium, de quo jam diximus in Besuæ restauratione. Maxima pro ecclesia sancti Mammetis egit, tecta reparavit, claustra & officinas exstruxit, canonicos temporum injuria & præpositorum incuria a disciplinæ rigore deviantes sanctis regulis & institutionibus ad primum statum revocavit, eisque tanta bona procuravit, ut ab omnibus curis liberi Deo soli facilius vacare possent. Quæ omnia præcepto Ludovici imperatoris confirmari curavit. Actum Lingonis civi-
B tate 14. calendas Septembr. anno 21. Imperii, 834.
indict. 12. Christi anno 834. diploma referemus in appendice. (Ch. v. col. 130.) Adfuit concilio Metis & apud Theodonis villam habito, ubi Ebbo ab episcopatu dejectus est anno 835. In Aquisgranensi conventu Aldricus Cenomanensis episcopus judicio magnatum recepit monasterium Anisolense seu S. Karilephi an. Incar. Dom. 838. indict. 2. (legendum 1.) cui judicio interfuere & subscripsere quatuor archiepiscopi, & tredecim episcopi inter quos Albericus Lingon. Aliquanto post, morbum, quem persentiscebat, sibi postremum fore auguratus, Besuam se deferri voluit, ibique
C sepeliri: *quod & factum est. Jacet namque benedictum corpus ipsius*, inquit Besuense chronic. *ad dexteram partem altaris S. Mariæ.* Obiit porro
12. calend. Jan. hoc ipso an. 838. ut affirmat 838.
J. Columbi, & conceptis terminis narrat breve chronicon sancti Benigni apud Labbeum bibliot. novæ tom. 2. pag. 293. *838. Albertus*, id est Albericus, *episcopus Lingonensis obiit 12. calend. Januarii.*

Corepiscopum habuit Erlebertum, quem San-Benignianis monachis pastorem dedit.

XXXVIII. Teutbaldus.

D Obeunte Alberico, Teutbaldus, qui & Teutboldus, Teobaldus, Teotbaldus, Theubaldus & Theobaudus inscribitur, cathedram Lingonensem adeptus est, inquiunt San-Benignianum & Besuense chronica. Hic, addunt, sicut antecessor suus studiosus utriusque loci cultor, in eorum gratiam plura commutavit. Primo cum Ailberto pro S. Benigno *6. calendas Augustas, anno secundo regnante. . . . Carolo rege*, id est anno
842. si ejus initium sumamus a morte patris. 842.
Secundo cum Erlerio, *4. cal. Januar. anno V. regnante. . . Carolo rege* Christi 845. aut 846. 845.
Tertio cum Udelgerio, in beneficium ejusdem
E cœnobii, *nonis Novembris anno VIII.* Christi 848. Quarto *cum Samsone in partem S. Benigni 2. idus Junii anno 12.* Christi 852. Similia pro Besuensibus præstitit, ut videre est in chronico, cujus auctor addit: *Ubicumque potuit Theutbaldus hunc locum nostrum immeliorari curavit.* Habita
est anno 849. synodus Carisiaca, in qua damna- 849.
tus est Gothescalcus, & reprobata ejus capitula. Illi porro sic subscripsisse episcopum nostrum notat Hincmarus: *Theuboldus provinciæ Lugdunensis & Lingonicæ civitatis episcopus.* Eodem anno vir venerabilis Theuboldus suo nomine

ANNI CHRISTI 853.

acceptat commutationem factam inter canonicos S. Stephani Divionensis & quemdam nomine Elderalem. Subscripsit Suessionensi II. synodo anno. 853. x. seu VI. calendas Maias, & Vermeriensi item II. eodem anno mense Augusto, ut & epistolæ a patribus scriptæ Herimanno Nivernensi præsuli, qua ei postquam convaluit, ecclesiæ suæ dispositio restituitur: ac alteri, qua vetatur ne monasterium Lebraha, quod juris erat S. Dionysii, Conrado cuidam detur in *precariam.* Quo eodem anno a Carolo rege donationum canonicis suis ab Alberico decessore factarum confirmationem obtinuit, datis litteris in Verno palatio.

Illius mentio fit in epistola 81. Lupi Ferrariensis ad Amulum Lugdunensem archiepiscopum nomine Guenilonis Senonensis antistitis & Gherardi comitis, in cujus fine de Godesaldi Cabilon. episcopi consecratione agens, ait: *Quod si per absentiam Theotbaldi episcopi visum fuerit impossibile, quocumque tempore constitueritis, congruum vobis curabimus ex episcopis nostris facere supplementum.* Hanc epistolam scriptam anno saltem 844. probat Baluzius. Exstant & ad illum graves Amolonis litteræ adversus impostores quosdam, qui sanctorum martyrum reliquias obtrudebant, nullis legitimis testimoniis earum veritatem comprobantes. Eum missum dominicum fuisse asserit chronicon Lingonense delectum cum variis comitibus atque abbatibus ad causas graviores definiendas. Quo præcise anno obierit incertum, certe ante annum 859. forte anno 856. aut sequenti, ut ex mox dicendis palam erit.

Gravis pro successore orta est controversia: Gerardus cognomine Rossilioneus, multorum comitatuum administrator & 12. abbatiarum advocatus, Wlfadum Remensem olim clericum, tunc autem ordinatum episcopum intrudi satagebat, tanquam cui sedes solum deesset. Hic primus dignitatem hanc adiit, nec eam dimisit, donec ad Bituricensem cathedram a Rege nominaretur. Anscharium Amedei comitis filium sibi delegerunt clerici, nobiles, cives; sed & ipse, cum paucissimo tempore suffectus fuisset, tandem spe Genevensis episcopatus, locum cessit. Isaacum denique rex Carolus ad id muneris evehendum curavit, qui & tandem prævaluit. De Wlfado hæc habet Hincmarus Remensis in schedula synodo Suessionensi oblata, quæ habetur operum ejus t. 2. opusc. 21. pag. 279. *Post omnia quæ de sua & collegarum suorum adjudicatione a synodo episcoporum quinque provinciarum definita, & a sedis apostolicæ auctoritate sub anathematis interpositione sunt confirmata, sine audientia & consilio episcopalis consilii sacerdotum, qui eum judicarunt, sineque auctoritate Romani pontificis, qui ipsa judicia confirmavit, inconsulta etiam Remensi ecclesia. . . . Lingonensem ecclesiam pastore viduatam, ut ibi ordinaretur episcopus, sub nomine vocati episcopi usurpare præsumpsit, ejusque facultates, quæ secundum Chalcedonense concilium penes œconomum futuro debuerant reservari episcopo, suis suorumque usibus arrogavit.* De Anschario vero hæc legere est in canone v. concilii Tullensis ad Saponarias anni 859. *De quodam subdiacono Anschario, qui vivo & incolumi episcopo civitatis Lingonum sedem pervasit, simili est sententia definitum: sed, intervenientibus legatis ejusdem subdiaconi, humanior est prolata sententia, videlicet ut sacramentum* hoc præstet. *Ego Anscharius subdiaconus confiteor contra canonica statuta temere me fecisse in Isaac venerabilem pontificem, usurpando sedem ecclesiæ sanctæ sibi commissæ, & sollicitando clericos & vassallos ejus, omnemque familiam: atque ideo pro tantæ præsumptionis excessu veniam mihi pœnitenti largiri suppliciter deprecor. Deinceps vero, nec in eumdem antistitem, nec in illa, nec in alia ecclesia hujusmodi præsumptionem facere tentabo: & neque illi, nec alicui suorum clericorum aut laïcorum in aliqua re impedimentum faciam pro hac causa. . . . . . neque insidias eis ullius inquietudinis parabo, neque per me, neque per aliquem meorum propinquorum. . . . sed potius adjutor pro viribus & intelligentia, ipsi, suisque ero, prout sibi placuerit; & qui sibi pro hoc ipso inimici sunt, quos ipse, si voluerit, si potuero, eidem conciliari procurabo,* &c. *Statuit præterea synodus, ut nunquam ad eamdem Lingonensem ecclesiam. . . . . debeat aspirare.* De Isaac vero sic loquitur Hincmarus Hilduino abbati, Caroli regis archicapellano, in epistola cum episcopis synodi Carisiacæ scripta: *Pro ecclesia Lingonica quam Wlfadus. . . . . occupavit. Unde suggesserat eadem synodus Regi, ut alterum ad eam regendam constitueret; & Rex jusserat ut episcopi quærerent talem, qui posset in episcopali ministerio ei proficere, eorumque vota in Isaac ipsius Hilduini discipulum convenerant, obsecrantes in hoc Hilduini consensum, & deprecationem ipsius pro eo apud Regem.* Flodoard lib. 3. c. 4. Quin & *Gerardo comiti scribit pro Isaac Lingonicæ sedis electo, ut per ejus hortamen ordinaretur episcopus, quia Wlfadus, qui ipsam occupaverat ecclesiam, canonice non potuit ordinari.*

XXXIX. Isaac.

Isaac Laudunensis ecclesiæ clericus, ut Parduli diaconus anno 849. adfuit primæ synodo Carisiacensi, & Suessionensi secundæ anno 853. ut Remensis ecclesiæ diaconus, nisi forte sit cognominis aliquis ab eo diversus. Caroli Calvi auctoritate designatus est Lingonensis antistes, & post longas altercationes & controversias cum Wlfado & Anschario sedem ambientibus, tandem vicit, & pacifice pedum gessit. Hincque factum est ut, aliis pro nihilo ductis, Theutbaldi sine medio successor habitus sit. Sic chronicon Besuense: *Post Theutbaldi obitum domnus Isaac suscepit præsulatum.* Sic & San-Benignianum. Boni cognomen ob indolis benignitatem & effusam in omnes beneficentiam consecutus est. *Hic,* inquit vetus martyrologium ecclesiæ S. Benigni, *mirandæ sanctitatis refulgens gratia, & sequacibus vitæ factus est forma, & auctoritate fultus regia, commissum sibi a Deo episcopatum sapienti dilatavit industria, nonnullaque in eo sanctorum extruxit loca. Inter quæ hoc Divionense monasterium. . . . . infesta paganorum vastatione destructum, in qualem valuit, non vero sicut voluit, hora mortis dies ejus termi-*

ANNI CHRISTI

nante, reformavit statum. In cujus nova reædifica-
tione adeo tota incubuit mentis devotione, ut non
solum terris, seu ornamentis regali dono concessis,
verumetiam abbatem secundum regulam S. Patris
Benedicti monastico gregi ordinaret, sepulturæque
suæ locum ibidem destinaret. Eadem refert ejusdem
ecclesiæ chronicon, quod addit: *Hæc autem*
omnia, adhortante pariter & adjuvante præcelso
rege Carolo, perfecit. Simili modo chron. Besuense:
Hic prædecessorum bonum sequens exemplum, multa
bona huic monasterio contulit.
859. Anno 859. interfuit concilio Lingonensi in
quo conditi sunt canones seu capitula numero
XVI. & Tullensi ad Saponarias, in quo Anscha-
rius jussus est nihil in episcopatu Lingonensi con-
tendere, confirmata sunt capitula Lingonensis
synodi, subscripsit epistolæ patrum ad Wenilo-
nem Senonensem archiepiscopum. Quo eodem
anno ipse una cum pluribus episcopis & Lothario
Caroli-Calvi nepote ecclesiæ suæ restitutionem
Umbiliaci villæ obtinuit. Subscripsit & cano-
nibus synodi Tullensis secundæ ad Tusiacum
860. villam anno 860. & postulante Hilduino abba-
te, confirmationi privilegiorum monasterii sancti
Martini Turonensis. Adfuit & Pistensi conci-
lio, exinde Suessionem in urbem translato, ubi
& sua subscriptione confirmavit privilegium
ab Hilduino abbate, & Carolo rege monachis
862. Sandionysianis concessum anno 862. Carolus-
Calvus diploma conscripsit, quo, quia, inquit,
Carissimus nobis Isaac Lingonensis ecclesiæ reveren-
dus antistes postulavit, ecclesiis sancti Mammetis
& sancti Stephani Divionensis jus cudendæ mo-
netæ & mercatus concedit. Sed in temporis an-
notatione difficultas exurgit. Illud refert Perardus,
& sic concludit: *Datum duodecimo kalend. Sept.*
indictione secunda, anno XXXIV. regnante Karolo
gloriosissimo Rege, & ad marginem scribit annum
Christi 863. Quod stare nequit: annus enim
34. Caroli respondet anno æræ Christianæ 873.
sed repugnat indictio quæ anno 873. non erat
secunda, sed sexta. Si vero indictionem sequa-
mur, datum fuisse anno 863. dicendum est, sed
tunc an. regni Caroli 24. apponendus est. Ipse,
rogante Jona Eduensi præsule, Eigiloni abbati,
postea Senonensi archiepiscopo, & cœnobio Fla-
865. viniacensi duo altaria concedit an. 865. Suessio-
nensi tertiæ synodo adfuit an. 866. & epistolæ
synodicæ ad Nicolaum I. ecclesiæ Romanæ ponti-
ficem, de causa Wlfadi cum aliis episcopis subscri-
psit, ut & alteri ad eumdem Papam de Britonum
infestationibus, &c. ac tandem privilegio Solem-
niacensi monasterio a synodo concesso. Adfuit
866. & concilio Vermeriensi eodem anno, ubi & cum
aliis patribus privilegium cœnobio S. Vedasti
Atrebatensi concessum sua subscriptione munivit.
Corpus S. Varioli, Veroli seu Vorli ex Marcien-
nico vico, ubi a tempore Guntramni regis hacte-
nus jacuerat, Castellionem ad Sequanam transtulit
868. an. 868. In concilio Pistensi præsente Carolo-
Calvo anno 869. celebrato subscripsit privile-
gio Egili Senonensis archiepiscopi pro cœnobio
S. Petri. In Duziacensi nomen apposuit professio-
ni obedientiæ Regi & metropolitano Remensi

A ab Hincmaro Laudunensi factæ an. 870. Eodem
anno erat missus dominicus, ut patet ex charta
quam refert Perardus, in qua hæc referuntur:
Veniens Alcaudus in mallo publico in villa quæ di-
citur Curtanonus, ante Isaac episcopum, & Odonem
comitem, sive Bertramnum missos dominicos, &c.
Jus sancti Benigni adversus Hildebertum quem-
dam vindicavit *anno XXX. regnante domino nostro*
Carolo rege, hoc est 870. Eodem anno *in synodo* 870.
generali in villa Basiaco, cuidam querelæ finem
imponit. Anno 871. cum Carolus rex Lingo-
nas venisset, ab eo litteras obtinuit quibus bona
omnia sancti Mammetis ecclesiæ hactenus con- 875.
B cessa asseruntur, & ab omni humanæ servitutis
onere libera declarantur. An. 875. adfuit con-
cilio Cabilonensi, in quo, post Adalgisi seu
Adalgarii ordinationem, cum collegis confirmavit
quæ ad monasterium Trenorchiense pertinebant.
Domnus Isaac episcopus & Bertilo corepiscopus in
Siliciaco villa interpellaverunt Andesualdum presby-
terum, quod res sancti Benigni injuste teneret, quas
tandem restituit. *Datum die Mercoris, mense*
Martio anno 36. regni D. N. Caroli, imperii 876.
vero secundo. Christi 876.* Eodem anno ad- * id est 877.
fuit concilio Pontigonensi, & ejus canones sua
subscriptione roboravit, ut & fundationem ab-
C batiæ Cariloci. *Decimo kal. Novemb. anno 36.*
regnante Karolo rege, imperii autem primo Gisle-
bertus quidam, ante Isaac. . . . . præsulem
ecclesiam suam villæ Saviniaci, &c. dedit sancto
Benigno & Bertiloni abbati. Alia etiam eidem
cœnobio restitui jussit hoc eodem anno. Johan-
nes VIII. papa, cum in Gallias venisset, ad ipsum
scripsit, rogans ut sibi missos Cabilonem dirigere
studeret, qui iter ipsius recto tramite Trecas di-
rigant, & per propriam diœcesim sibi congruas
mansionaticas præpararet: quod & præstitit, ac
anno 878. Trecis interfuit concilio cui prædic-
tus Papa præsidebat, & in quo inter alia multa
D quæ definita fuere, sopita est querela Trecensem
inter & Lingonensem ecclesiam, ob Vandoperæ
curam exorta, quam utraque sibi vindicabat, quæ
Lingonensi episcopatui adjudicata est.

Tandem multis ac præclaris functus operibus
pius præsul, Remos profectus, Catalauni subito
decubuit & ibidem *XV. kal. Augusti quievit in*
Christo, XXV. annis in episcopali regimine tran-
sactis. Remos translatus, ibidemque sepultus, exinde
permissione regis Caroli, cognomento Simplicis,
studio quoque præsulis Argrimi successoris sui,
Divionem relatus est, & in ecclesia S. Benigni,
ut vivens præceperat, IV. nonas Febr. reconditus,
E ut docet martyrologium ejusdem ecclesiæ initio
hujus articuli jam citatum: sub annum 880. in-
quit chronicon Lingonense. Quod si ita est,
ejus initium, non ab anno 859. quo episcopatu
pacifice potitus est, sed anno circiter 856. ducen-
dum est. Anniversarium ejus quotannis celebra-
tur VII. cal. Augusti & hanc in rem assignati
sunt reditus de Viciniis, Gallico sermone vocatis
Voisines, inquit Colbertinus codex 765. Com-
posuit librum qui dicitur *canones Isaac*, eo quod
ex libris *canonum utiliora quæque eligendo in unum*
volumen coarctaverit. Verba sunt chronici sancti

ANNI CHRISTI

Benigni. Opus illud publici juris fecit Jacobus Sirmondus ad calcem tomi III. conciliorum; exstat & tomo VIII. conciliorum Labbe, p. 698. & tom. II. capitularium Baluzii. Ei quoque tribuitur epistola de canone Missæ, quam edidit noster D. Lucas d'Achery tom. I. Spicil. verum eam non esse Isaaci Lingon. episcopi, sed alterius cognominis abbatis Pictav. ordin. Cisterc. probat Baluzius, & agnoscit ipse Acherius tom. 13. Spicil. in indice auctorum & tractatuum, &c. pag. 33. Ad eum scripsit Hincmarus pro quodam milite, quem anathemate ferierat, suadens ut mitius erga eum ageret, propter instantem de infestatione paganorum necessitatem. Quia illud anathema non durat amplius, nisi quandiu homo perseverat in peccato. Item pro nepotibus ipsius, qui apud eumdem dominum Hincmarum nutriti fuerant, & alia quædam, uti refert Flodoardus.

XL. Geilo.

De Geilonis nomine & origine hæc habet Falco in chronico Trenorchiensi: *Geilonis cujusdam comitis filius, patris sui vocabulo nuncupatus fuit.* Addit eum Bernoni sancti Philiberti abbati *sub regulari norma sese Deo serviturum commisisse*, ac post annos aliquot, quo dignus erat, abbatis officio sublimatum fuisse, eo titulo, destructa Hero insula, obtinuisse primo abbatiolam sancti Portiani, & postea Trenorchium. Fallitur ergo Hugo Flaviniacensis, inquit Chifflet. in historia Trenorchiensi, cum in chronico Virdunensi ait, Geilonem in abbatia Flaviniacensi Eigyli facto Senonensium archiepiscopo successisse, & quadriennio post, anno scilicet 870. in episcopum Lingonensem promotum fuisse. Primo enim non videtur duabus hisce abbatiis præfuisse, id quippe illis temporibus insolitum. Secundo, Berno non videtur Ermentario successisse, nisi anno 865. quo ergo pacto Geilo vix non novitius in abbatem eligi potuit? Tertio nec fuit ad sedem Lingonensem electus anno 870. cum viderimus Isaacum ejus decessorem illam tenuisse annis 871. 875. ad 880.

Illius ad episcopatum ingressum sic exhibet Fulco Remensis archiepiscopus apud Flodoardum, in epistola qua significat; *ad se Lingonensis ecclesiæ querimoniam pervenisse, quod obeunte Isaac episcopo, inconsulto clero & populo Egilonem* (leg. Geilonem) *quemdam monachum nuper de seculo venientem, in episcopum Aurelianus Lugdunensis ordinaverit, eisque illata vi præposuerit nolentibus.* Econtra Falco in chron. Trenorc. *contigit iisdem temporibus, hunc virum acclamante clero cum illius provinciæ proceribus Lingonicæ civitatis cathedra promoveri.* Ut ut est, episcopatum adeptus est anno 880. utpote qui in charta sancti Benigni jam episcopus nominatur *XV. cal. Augusti, indict. 14. anno tertio regnante Karlomanno*, id est anno Christi 881. Unde cum eodem die, XVIII. scilicet Julii, Isaaci obitus in antiquis necrologiis consignetur, dicendum facto functum fuisse Isaacum anno 880. quo ei successit Geilo, vir *inter præcipuos egregius*, inquit chronicon San-Benign. *præclari stemmatis linea pollens, sed illustrior animi virtutibus, quibus admodum divinis præeminuit in rebus*, ut legitur in tractatu de translatione & miraculis S. Prudentii.

An. 881. cum licentia Carlomanni quædam cum Baldrico commutavit, ut patet ex diplomate a Perardo relato, quod datum dicitur apud Cauciacum villam XV. cal. Aug. indict. 14. anno 3. regnante Carlomanno. Anno 882. consentiente Helgaudo sancti Stephani Divionensis præposito, parentibus ac fratribus Bettonis secundi Herlegaudi decessoris sub titulo census ea omnia concedit, quæ ipse dum viveret beato Stephano concesserat. Dehinc, forte quia Lingonensibus parum acceptus erat, Compostellanam ad sancti Jacobi reliquias peregrinationem adorsus est, unde beati apostoli brachium, episcopi & capituli liberalitate concessum retulit, & in reditu in villa quadam Aquitaniæ ossa beati Prudentii martyris ibidem neglecta furatus est, ac reversus, Besuensibus monachis, cum aliis multis sanctorum pignoribus largitus est, & ad eorum honorem ac reverentiam quædam de episcopatu suo ad luminaria obtulit exhibenda, inquit chron. illius monasterii, ac publicum ea de re scriptum edidit in synodali conventu, quod ibidem refertur, & datum dicitur: *Anno ab incarnatione Domini 883. indict. I. regnante Carolo Magno* (Carlomanno) *VIII. idus Octobris.* Res quasdam a sancto Benigno ablatas Carolus Crassus ei restituit, & postulante Geilone regali præcepto restitutionem confirmavit: quod editum est *an. ab incarnatione Domini 885. Imperii vero ipsius Caroli in Italia quinto, in Orientali Francia quarto, in Gallia primo, post obitum Caroli Calvi decimo*, inquit illius cœnobii chronicon. Eidem Geiloni ipsiusque ecclesiæ prædictus Imperator abbatiam sanctæ Mariæ & sancti Johannis confessoris qui Reumaii nuncupatur, restituit præcepto dato: *V. cal. Septembr. anno Incarnationis Domini 885. indict. 3. anno vero imperii Caroli quinto.* Ejusdem precibus sancti Mammetis ecclesiæ, sanctæ Mariæ & sancti Sequani abbatiam in Magnimontensi tractu sitam restituit. Sed & ejus interventu Dusera cœnobium a Carolo concessum est Blitgario abbati & monasterio Trenorchiensi eodem anno. Hæc denique leguntur in collect. Conc. & in Besuensi chron. *Anno incarnat. Domini 886.... Caroli* (Crassi) *in Gallia imperantis secundo, indictione 5. XV. cal. Junii sacer episcoporum conventus* in ecclesia sancti Marcelli in suburbio Cabilonensi... *coadunatus est*, in eo præsul noster ecclesiam S. Martini de Luco, quod Isaac ejus decessor jam fecerat, *evindicavit*, & *notitiam evindicationis* roborarunt præsules; Verum annus 886. cum ind. v. non cohæret. Unde aut castiganda indictio, & quarta notanda; aut si ea servetur apponendus est annus 887. In eo subscripsit Geilo privilegio a patribus Cariloceensi cœnobio concesso.

Selestadium ad Imperatorem profectus, ei exposuit Lingonensem civitatem a paganis destructam, a se *prope jam reædificatam sine alicujus comitis vel ducis juvamine*, se totis in ea perficienda viribus incumbere. *Hujus rei causa nonnulla*, ac in primis jus cudendæ monetæ postulare, quæ

881.

883.

885.

Ch. IX. col. 133.

Ch. X. col. 134.

Princeps concessit diplomate a Perardo relato, apud quem sic concluditur: *Datum 18. calendas Februarias, anno incarnationis D. N. J. C. 887. indict. V.* &c. Refert chronic. Ling. eum animadvertentem clericos, sive canonicos in cœnobio sanctorum Geminorum constitutos haud satis laudabiliter supremo Numini deservire, alios alio transtulisse, & in eorum locum monachos Benedictinos sub Eutherio abbate, auctis reditibus collocasse. Addit post mortem Caroli Crassi anno 888. dum ejus ditiones a variis principibus occuparentur, Guidonem ducem Spoletanum, Crassi generum, ratum Franciam possessionem Imperatorum esse, primo se Augustum acclamari, Regem inde coronari voluisse, & quidem Lingonis, Geilone ad hoc, ministerium suum, maximo infidelitatis crimine, præbente.

Quo anno obierit incertum. Fato functum fuisse anno 891. innuere videtur sancti Benigni chronicon, ubi enim retulit Odonem in Regem assumtum, ac Carolo regnum restituisse, ait: *his temporibus Incarnat. Christi 891. volvebatur annus,* ac statim addit: *Eo tempore defuncto Geilone Teudbaldus Lingonicam regebat ecclesiam.* Lingonense vero chronicon eum sub exitum anni 888. hominem exuisse affirmat. Eumdem annum seu sequentem assignat Anastasis Lingon. Chifflet. in historia Trenorch. c. 22. ejus obitum consignat 29. Junii anno 887. Necrolog. sancti Benigni hæc habet *IV. cal. Julii depositio D. Geilonis Lingonensis episcopi.* Locum sepulturæ sic exhibet Besuense chronicon. Veniens ad obitum venerabilis Geilo, multa in seipso purganda cognoscens, quibus in vita deservierat, in morte non solum animam, sed etiam corpus commendavit, præcepitque corpus suum ad hoc Besuense monasterium deferri, & se coram Deo & sanctis ejus apostolis, aliisque nostris patronis commendans, cum decessore suo Alberico sepultus est. Addit: circa idem fere tempus hoc monasterium penitus desolatum est a Normannis. Atque ex his transitus Egilonis certo haberi potest; obiit enim ante Besuensis cœnobii eversionem. Ea porro contigit
888. anno 888. De ea quippe loquens ait plerosque monachos e cœnobio fugisse, & qui remanserant gladio interfectos fuisse anno ab incarnat. Domini 888.

XLI. TEUTBOLDUS II.

Geilone defuncto, ne in idipsum quod ejus occasione evenerat, incurrerent; concordi voto clerus & populus Teutboldum, seu Teutbaldum, & Teutbaudum, imo & Thebaldum suæ ecclesiæ diaconum elegerunt, electum Romam miserunt, & a Stephano papa postularunt consecrari, inquit Fulco Remensis antistes. Verum Pontifex, uniuscujusque ecclesiæ jura inconcussa servari cupiens, eum Aureliano Lugdunensi direxit, scribens, ut si cleri populique vota in eum conspirassent, & sacri canones illi non obviarent, manus imponere nequaquam differret. Quod si fieri ratio prohiberet, & idipsum sibi rescriberet: interim tamen alterum ordinare nullo modo, se inconsulto, præsumeret: simulque & Oiranum Senogalliensem episcopum a suo latere direxit exsecutorem; quem deludens Aurelianus ad Lingonensem præmisit urbem, pollicitus se statim subsecuturum. Quo, cum diu expectaretur, nec ipse advenit, nec moræ suæ causam significare, nec Papæ remandare curavit. Quapropter iterum clerus & populus, cum decreto omnium subscriptionibus roborato, præfatum electum Romam miserunt, obnixe sibi illum consecrari petentes: sed nec tunc id agere acquievit Papa, volens Lugdunensi ecclesiæ collatum privilegium immutilatum consistere, ideoque ejus antistiti rursum scribens, mandavit, ut aut electum diaconum consecraret, aut quid in eo reprehensibile judicaret, rescribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens, non solum rescribere contemsit; verumetiam contra interdicta, & canonum statuta, quemdam extraneum, & eidem ecclesiæ ignotum, Argrinum nomine in angulo ordinatum, illis obtrudere præsumsit. His exacerbati Lingonenses Teutboldum Romam tertio mittunt, de sedis apostolicæ contemtu, de illata vi, de violato ab Aureliano jure plurimum conquerentes, ac in electi sui gratiam Fulconis commendatitias litteras offerentes. Quid porro tandem egerit pontifex Romanus, ex ipsius ad eumdem Fulconem epistola discimus.

Nos autem, inquit... scientes inter episcopos non haberi eum, qui neque a clero, neque a populo est expetitus, Teutboldum, ipsorum lamentabilibus precibus inclinati, Lingonensi ecclesiæ episcopum consecravimus..... Quapropter tuæ injungimus sanctimoniæ... ut his litteris nostris perceptis, postposita omni dilatione, ad Lingonensem accedas ecclesiam, & Teutboldum a nobis solemniter consecratum episcopum exinde revestias.... Quidquid autem idem venerabilis episcopus Teutboldus vobis ex nostra parte retulerit, credite, & effectui mancipare nullo modo ambigite. Rescribens Fulco significat se præceptionem de Teutboldo episcopo explere sine mora voluisse, sed Odonis regis sui consultu interim distulisse, dum Rex suos legatos Romam ad ipsum dirigeret, ac per eos jussionem ipsius certissime cognosceret. Quid consequenter actum sit, incertum, inter utrumque competitorem videtur diu de sacro imperio decertatum, sua utrumque munia prout potuit exercuisse, usque ad interitum Teutboldi, qui a coætaneis scriptoribus famosus a miseria nuncupatur; de eo sic chronicon Besuense: *Defuncto Geilone Teutbaudus successit.* Spic. t. 1: pag. 529.
San-Benignianum vero: *Eo tempore, defuncto Geilone, Teutbaldus Lingonicam regebat ecclesiam.* Et Ibid. pag. 411.
post Hildebrannum, abbatis officium suscepit Godefridus tempore Teudebaldi episcopi. Et tertio: *Richardus Burgundiæ dux tradidit sancto Benigno mansum unum, cum vineis & terris, situm in proximo pago Belnense, in villa Givriaco. Huic rei interfuit Theudebaldus episcopus.* Ex quibus, & ex infra referendis patet illis temporibus Teutboldum ut verum Geilonis successorem, & episcopum habitum fuisse.

Exstat tom. 4. annal. Benedictin. initio appendicis, illius charta, qua monasterio S. Miachaëlis Tornodorensi

ANNI CHRISTI

Tornodorensi concedit ecclesiam S. Stephani in Espinolio ad luminaria. Alteram laudat chronicon Lingonense, qua lubens admisit donum possessionum quarumdam, quas Humbertus vir nobilis, & Bava ejus uxor, filiusque eorum Bernardus, ecclesiæ Lingonensi certis conditionibus concesserunt anno 893. Legatos misit ad Cabilonensem synodum anno 894. calendis Maii congregatam, in qua Girfredus monachus Flaviniacensis accusatus quod Adalgarium Eduorum episcopum veneno necasset, se purgavit. Vide in Adalgario. Nec tamen ecclesia Lingonensi pacifice potitus est, reperiuntur enim Argrimi ejus æmuli diplomata, jam ab anno 889. & deinceps edita, imo ea lite pendente misere periit, quod ita factum est. Formosus papa Stephani successor, suggerente Fulcone Remensi archiepiscopo, cui Teutbaldus cognatione conjunctus erat, Argrimum cedere jubet; quem tamen postea ad sedem Lugdunensem, defuncto Aureliano præsule, destinavit: sed antequam ad eam canonice promotus fuisset, & pallium accepisset, metropolitani potestatem & munus usurpavit, Walonem ad sedem Augustodunensem, ut Richardo Burgundiæ duci, & Manassi comiti gratum faceret, ordinavit, quamvis Papæ nomine Teutboldus contradiceret. Ea præsumtione offensus Formosus, Argrimum depositum pronuntiat, ipsumque ac Walonem, & quotquot ei suffragati fuerant anathemate ferit: verum id magno Teutboldi detrimento: proceres quippe, qui Argrimo patrocinabantur, miserum episcopum quærunt ad necem, ac comprehensum, per summum nefas luminibus orbant. Tanti sceleris auctores denuo feriuntur Romano fulmine: sed non inde sublevata Teutboldi miseria, qui mœrore ac dolore consumtus brevi mortalitatem exuit.

XLII. Agrinus.

De Agrini, qui Agrimus, & Argrinus ac Argrimus, imo & Aygrinus legitur inscriptus, in ecclesia Lingonensi fortuna, sibi non constant veterum testimonia. Quasi omnia plana, & pro consueto ecclesiarum more acta fuissent, Geiloni Teutboldum, & Argrinum successisse absolute pronuntiant S. Benigni & Besuæ chronica; ut vi & dolo eum adversus Teutboldum intrusum exhibent apud Flodoardum Fulco Remensis, & papa Stephanus. Denique communi calculo electum, sede sua biennio potitum, ac postea vi dejectum fuisse asserunt Johannes IX. & Benedictus IV. summi pontifices: quorum verba hic referre operæ pretium duxi. Johannes epistola III. quæ est ad clerum & populum Lingonensem sic loquitur: *Litteris dilectionis vestræ. . . . quas non solum semel, & bis, & ter misistis, libenter suscepimus* (quibus denuntiastis) *quod ecclesia vestra multis attrita calamitatibus, omni pastorali sit destituta solatio, ex quo Argrinus venerabilis episcopus ab ipsa per subreptionem quorumdam recessit, quem omnes concorditer vos elegisse, excepisse, & acclamasse testificamini, nullumque post ipsum alium sponte recepistis episcopum, sicut libello vestræ reclamationis plenius continetur. . . . Nos ergo. . . compatientes vestræ fraternitati. . . . Argrinum venerabilem episcopum vobis canonice restituimus, suæque ecclesiæ reformandæ intromittimus: non sententiam prædecessoris nostri Stephani VI. reprehendentes, sed utilitatis ac necessitatis causa canonice in melius commutantes*, &c. *mense Maio, indict. II.* quæ non convenit. Quod & repetit in sequenti epistola, quæ est ad Carolum Simplicem. Benedictus vero Argrimi causam clarius explicat epistola ad Galliarum episcopos & principes, cum ait: *Post decessum Gerlonis* (lege Geilonis) *unanimiter expetitus*, (Argrimus) *concorditer electus & acclamatus, necnon a proprio metropolitano Aureliano, & ab ejus suffraganeis, & a Bernuino Viennensi archiepiscopo canonice consecratus, & in ipsa sede Lingonica communi voto ac desiderio inthronisatus exstitit, & per spatium duorum annorum & trium mensium eam, prout potuit, pastorali moderamine rexit ecclesiam; sed postea per quorumdam hominum insolentiam & subreptionem, a propria sequestratus fuit ecclesia tempore Widonis imperatoris. Peractis autem liquidius annis, cum frequenter hanc sanctam Romanam ecclesiam infortunii sui causa visitaret, & semper lacrymabiliter, ut ei sinum misericordiæ hæc aperire dignaretur, deposceret. . . . pervenit ad prædecessoris nostri Johannis præsentiam cum ecclesiæ suæ lacrymosis querimoniis, qui ejus absentiam & voce & litteris condolebant, scilicet quod post ejus discessum, variis & nimiis attriti incommoditatibus, omni pastorali destituti fuissent solatio, adeo ut nec chrisma confectum, nec infantes consignati in ipsa Lingonensi ecclesia fuerint. Unde* (idem Johannes) *canonice definivit, quatenus ei apostolica auctoritate sua redderetur ecclesia. . . . . Nos vero* (coacta synodo) *omnia ista vera esse comprobantes, jura ei indulsimus ecclesiastica, scilicet ut quia injusto sua ecclesia privatus fuerat ordine, justo redderetur moderamine*, nostroque *apostolico privilegio solemniter munitus, Lingonensem deinceps canonice absque alicujus contradictione teneret ecclesiam. . . . . non sententiam prædecessoris nostri Stephani reprehendentes, sed canonice causa necessitatis & utilitatis in melius commutantes. Quamobrem auctoritatis nostræ privilegium* ei fieri jussimus, in quo *pallii usum ad Missarum solemnia sacratis diebus illi concessimus, quod olim a sancto prædecessore nostro Formoso papa acceperat*, &c. *Scriptum in mense Augusto Benedicti anno I. anno II. post obitum Landeberti imperatoris, indict. III.*

Hæc quo tandem modo secum invicem conciliari possint non video. Ex illis tamen, quantumvis intricatis, ac contradictionum plenis, videre mihi videor vera esse quæ de Argrimi ordinatione refert Fulco Remensis, quæ de utriusque æmuli contentione, & capta, prout quisque potuit, possessione supra diximus. Dehinc mortuo Theutboldo forte approbata fuit a nonnullis cleri & populi facta ab Aureliano Argrini in Lingonensem episcopum electio, pluribus aliis contradicentibus, illamque falso expositam decepti Johannes & Benedictus Romani pontifices confirmarunt tanquam legitimam. Jam ut

ANNI CHRISTI

episcopum se gerebat an. 889. uti patet ex charta A quam refert chronicon Besuense, in qua sic loquitur : *Agrinus Divina dispensante clementia humilis episcopus. . . . . Geilo episcopus, praedecessor meus, sanctum Prudentium de Aquitania transferens in Besua monasterio solemniter collocavit, & dedit Pontiliacum villam*, &c. Quae post ejus mortem ablata, *consilio & consensu totius ecclesiae nostrae*, iterum concedimus. Subscribunt *Otbertus praepositus & archidiaconus Bernardus, Isaac, Emmaricus archidiaconi... 2. id. Apr. indict. VIII. anno secundo regnante Odone rege*,
889. Christi 889. Aliam insuper ab eodem Rege, eodem anno Lauduni obtinuit in confirmationem temporalium ecclesiae Lingonensis. Eam
Ch. x. col. 135. inter instrumenta referemus. De eo etiam in historia S. Stephani Divionensis : *Anno Dominicae*
901. *Incarnationis 901. indict. IV. in mense Maio: Benedicto divina providentia papa quarto, regnante in Galliis Carolo cognominato Simplice, Argrimo vero bonae memoriae Lingonensem cathedram pastorali dignitate feliciter regente, S. Medardi corpus Divionem in ecclesiam S. Stephani Suessione translatum est.* Anno 902. dioecesim visitans consecrat capellam sub nomine S. Mariae & sancti Desiderii ad preces Isaac archidiaconi, praesente Geroldo Matisconensi episcopo. Hanc omnem historiam inter fabulas amandant Sammedardenses nostri, sacras patroni sui reliquias semper penes se remansisse, &, si quando barbarorum metu efferri contigisset, in pristinum locum revectas fuisse contendunt. Et certe fabulam redolet historiae narratio, quam vide-sis in prob. hist. S. Stephani Divion. pag. 50. Sed nec Benedicti pontificatus convenit cum anno 901. Verum meum non est has lites definire, plura transcribo quam credo, nec affirmare sustineo de quibus dubito, nec subducere, quae accepi, ut cum antiquo scriptore post Mabillonium nostrum loquar.

Ejus chartam refert Perardus, in qua sic lo-
903. quitur : Anno Dominicae Incarnationis 903. indict. 6. mense Septembr. cum ego Argrimus, gratia & misericordia Dei, humilis sanctae Lingonensis ecclesiae episcopus, Divione residens castello, in ecclesia sancti Stephani, publica synodo, una cum fidelibus ecclesiae nostrae, &c. In ea litem de decimis inter presbyteros sancti Johannis, & S. Stephani canonicos componit. An. VI. regnante Carolo rege, ind. VII. 8. idus Junii,
904. Christi 904. Argrimus Lingonensis episcopus, canonicis S. Stephani Divionensis decimas ecclesiae S. Stephani prope Divionem, olim ab Isaac episcopo concessas, restituit, vide apud Perar-
906. dum. Anno Dominicae Incarnationis 906. ind. 9. mense Septembri, in sua ecclesia residens, cum abbatibus archidiaconis, sacerdotibus, monachis & aliis totius ordinis, & ecclesiae fidelibus, restaurationem ecclesiae sancti Vincentii martyris suo studio, suaque liberalitate procurat. An. 907. Regem adiit, adjunctis sibi Richardo & Manasse Vergiacensi, ab eoque facile obtinuit quae optabat, in gratiam Otberti praepositi & ecclesiae suae. Charta haec insignibus temporum characteribus annotatur, inquit Vignerius, pridie scilicet nonas Aprilis (Paschatis pervigilio,) indict. X. anno 15. regnante Carolo rege gloriosissimo (coronato scilicet die 28. Januarii, 893.) redintegrante (post mortem Odonis, exstincti an. 898. Januarii tertio,) ac proinde salutis 907. Actum compendio palatio. Anno XI. regnante Carolo rege, mense Maio datis litteris revocat donum molendini super Oscaram a se factum Syrbaldo cuidam, & illud restituit S. Stephano Divionensi. Alia exstat ejus charta, qua praedia quaedam canonicorum suorum congregationi confert, Warnario, quem alii omnes Austerium vocant, ar- B chiepiscopo Lugdunensi comprobante, Apr. 25. regni vero Caroli, uti Siredius notarius scribit, XI. nempe a morte Odonis, indict. pariter XI. male XII. Christi 908. inquit chron. Lingonense. Denique antequam abdicaret, Isaaci decessoris sui corpus Remis Divionem reduxit, ac in ea Benignianae ecclesiae parte collocavit, ubi paraverat ipse sibi sepulcrum.

Demum factorum poenitens, *relicto episcopatus honore*, monachus est effectus in San-Benigniano coenobio, cui beneficus fuerat : *ac post biennium defunctus, honorificae traditus est sepulturae intra septa ecclesiae*, ut refert chronographus C Benignianus. Ejus abdicatio, teste Mabillonio contigit sub annum 911. seu potius 910 siquidem post duos annos è vivis ereptus est. In novae basilicae Benignianae constructione per Willelmum abbatem facta ineunte seculo XI. reperta sunt corpora sanctorum multorum : *similiter & domni Argrimi pontificis ac monachi, sacerdotalia cum cucullo, necnon interiore cilicio, vestimenta, in testimonium ipsius sanctimoniae, incorrupta sunt reperta.* In necrologii Benigniani fragmentis apud Labbeum, tom. 1. bibl. novae MSS. pag. 656. & seq. haec de Argrimo absque die & consule leguntur : [depositio domni Argrimi Lingonicae D sedis episcopi atque hujus ecclesiae monachi, qui inter plurima quae huic monasterio contulit beneficia, hoc quoque ex suo superaddidit, medietatem scilicet annui mercati, quod est in festivitate omnium sanctorum, ad vestimenta fratrum. Adjecit (&) abbatiolam sancti Johannis (quae nunc paroecia est) ipsi loco contiguam cum omnibus appenditiis suis, ad exceptionem hospitum. Prunedum quoque villam cum ecclesia & adjacente silva, ad ministrandum hiberno tempore infirmis fratribus focum : duarum quoque decimas & paratas ecclesiarum in Arisiaco & in Longo-vico consistentium, ob diem anniversa- E rium depositionis sui corporis, & cunctorum Lingonensis ecclesiae praesulum eleemosynario & solemni officio celebrandum.] In chronico vero : [Argrinus laude dignus episcopus donavit (nobis) ad communem utilitatem fratrum abbatiam sancti Johannis, quam quidam Fulbertus monachus beneficiario jure tenebat ; concessit & mercatum annuale ad vestimenta fratrum emenda, medietatem quae ad se pertinebat. . . . . . Reddidit insuper mansa 19. in diversis locis, quae tempore Teubaldi episcopi antecessoris ejus ablata fuerant, & in beneficium data cuidam Vidoni. . . . . .

Fecit & cum abbate Lanterio commutationem terræ infra castrum Divion. Ejus depositio in quodam necrol. notatur 8. cal. Febr. In Lingonensi: 9. cal. Febr. obiit Argrimus venerabilis Lingon. episcopus. Anniversarium agitur apud Stephanienses 8. calen. Aug. & in cathedrali IX. calen. Junii.

XLIII. Warnerius.

Warnerius seu Garnerius, imo & Walnerius, in codice Colbertino 3969. scribitur [Agrino successit in cura pastorali, inquit chronic. Benig-
912. nianum, & ipse augmentator bonorum hujus loci devotus. Hic primo anno suæ ordinationis, nongentesimo duodecimo, videlicet Incarnati verbi, indict. XV. residens in synodo in gremio matris ecclesiæ S. Mammetis coram archidiaconibus & abbatibus, atque omni clero, interpellatus est a Godrado abbate & monachis patroni nostri sancti Benigni, de quadam ecclesia infra muros castri Divion. sita, S. Vincentii honore ac nomine sacrata; quam domnus Geilo episcopus ad locum refugii & custodiam corporis sæpius dicti S. Benigni perpetualiter eis habendam concesserat, & de qua cum longo tempore ea usi fuissent, repulsi erant a Ratherio archidiacono, & abbate canonico S. Mammetis, ac præposito abbatiæ S. Stephani. Considerans ergo memoratus episcopus causas periculorum, quæ tunc frequentes imminebant Normannorum incursionibus, cum consilio & laude ipsius Ratherii, ac totius synodi reddidit ipsi abbati Godrado & monachis prædictam ecclesiam S. Vincentii, cum habitaculis ad ipsam ecclesiam atrii loco pertinentibus, quæ ipsi monachi olim ibi ad refugii locum construxerant. De qua ecclesia fecit eis privilegium episcopali auctoritate, ut nullus succedentium deinceps aliquam vim aut calumniam S. Benigno & monachis eidem servientibus inferret. Dicto anno celebrata est ab eo Synodus in ecclesia Stephaniensi Divione, mense Octobri, in qua actum est de non dividendis parochialibus ecclesiis propter novas capellas, præsente Ratherio archidiacono, ejusdemque ecclesiæ præposito, & Manasse comite.

In eadem synodo, inquit chronicon Ling. per Manassem comitem a Richardo duce impetravit ut S. Mammeti ea redderet, quæ apud Leceyum jure successionis possidere se putabat, cum re ipsa essent ecclesiæ Lingonensis. S. Prudentii corpus
922. ante annos aliquot Besua Divionem delatum, Besuam solemni pompa retulit anno 922. 23. Septembris, ut refert Besuense chronicon. Exstat ejus charta absque die & consule, qua, ipso consulente, Ratherius archidiaconus & præpositus ecclesiæ sancti Stephani quædam remittit incolis aquæductus villæ.

Ejus finem sic narrat chronicon S. Benigni: [Warnerius appropinquante sui obitus die petiit tumulari in ecclesia sancti patroni sui Benigni; vocatoque ad se Suavo abbate, dedit ei vice S. Benigni pratum unum in Aziriaco, ubi possunt secari fœni carra centum quinquaginta. . . . . ut anniversaria dies obitus ejus celebriter agatur a fratribus, & refectio congrua eis præparetur ab abbate, aut ab illo cui obedientiam illam providendam commiserit. Obiens autem sepultus est in hac basilica, ante altare sancti Benigni.] Fato porro functus est XIV. calendas Augusti, ex necrologio Benigniano, anno 923. ex chronico Lingonensi.

XLIV. Gotzelinus.

Gotzelinus, qui & Goselinus & Gotselmus inscriptus legitur, fuit primo, ut videtur, *canonicus & abbas sanctæ Lingonensis ecclesiæ*, quo titulo dedit in eadem civitate mansum unum juxta ecclesiam sancti Desiderii. Ex archidiacono in Warnerii locum subrogatus est *anno X. regni Roberti*, inquit chronicon S. Benigni, verum errore manifesto, & contra ipsius chronographi mentem & verba, utpote qui decem lineis infra, ait Robertum, *postquam regnavit an. uno, Suessionicis in campis trucidatum fuisse:* Unde in primo chronographi loco legendum videtur *an. I. regni Roberti*, & asserendum in eo loco, X. pro I. exscriptoris inscitia aut incuria repositum: anno Christi 923. inquit Vignerius in chron. Lingon. an. 922. inquam ego, & mihi suffragatur chronographus Besuensis, cum ait: *Obeunte Warnerio Lingonensi episcopo successit Gotselmus in episcopatus honore, anno I. regni Roberti.* Succinit & chron. sancti Benigni, cum Gotzelini electionem factam ait superstite Roberto rege, qui, & ex ipso, uno tantum anno regnavit, & reipsa anno 922. cæsus est. Scio aliquid in contrarium opponi posse, verum id non invictum, & cum hac mea sententia facile conciliari potest.

Perinde ac decessor sancto Benigno addictus fuit. Rodulfum regem adiit, una cum Manasse comite, & ab eo, non solum veterum illius loci privilegiorum confirmationem, sed etiam villam Saciacum, abbatiam sancti Johannis, mercatum quoque in burgo, *die Saturni*, & alia obtinuit. *Actum 3. calendas Junii, Artiaco villa supra fluvium Ararim, ind. 13. anno IV. regnante domno Rodulfo rege gloriosissimo*, Christi 925. quem 925.
exprimit chronographus S. Benigni. Albericum ejusdem cœnobii archimandritam, Suavi successorem, ordinavit. Eidem monasterio liberam eligendi abbatis facultatem a Lingonensi episcopo restitutam fuisse discimus ex veteri ejus temporis membrana, sed absque nominibus tum episcopi, tum abbatis electi: sed id procul dubio a Gotzelino episcopo factum est, ut tempus exigit, & suadet maximum ejus in illud cœnobium studium. Ea porro membrana annum 928. cum indict. I. præfert. Exstinctus est anno 931. inquit chronicon Lingon. idibus Maii, ex necrologio Benigniano. *Quoad vixit, huic loco studuit prodesse pro posse, quod utinam fecissent ejus successores.* Verba sunt chronici illius abbatiæ.

XLV. Letericus.

Letericus defuncto Gotzelino successit in episcopatus honore, post hunc Ericus, deinde Achardus, atque postea Widricus. Transierunt sub his Pontificibus anni ferme 40. & amplius, sub quibus semper in deterius processit hujus loci

ANNI CHRISTI

ſtatus, epiſcopis & abbatibus alia magis quam id A curantibus, inquiunt S. Benigni & Beſuæ chronica. Refertur & in omnibus indicibus quos vidi, Letericus. De eo nihil aliud ſuppetit.

XLVI. Ericus.

Ericus, qui & Hericus, & Heyricus, Hyricus, Airicus, Henicus ſeu Henricus ſcriptus legitur, Leterico e vivis ſublato ad Lingonenſem cathedram evectus eſt. Richardum quemdam fidelem ſuum canonicis eccleſiæ ſancti Stephani Divionenſis, decimas abbatiolæ S. Martini reſtituere coëgit. Chartam hac de re ſcriptam referunt Perardus & vir cl. Fiot: data eſt *6. id. Apr. an. XI.* B
934. *regnante Rodulfo rege,* hoc eſt anno Chriſti 934. Cum eo ſubſcribunt *Albertus præpoſitus, Arnaldus decanus... Arnaudus, Amorlannus archidiaconi.* Anno ſequenti, Rodulfi duodecimo, vir il-
935. luſtris Albericus Lingonenſis eccleſiæ primicerius liberum quoddam prædium in Barralbulenſi comitatu, quod hereditario jure a parentibus acceperat, ſancto Mammeti obtulit. Poſtulante Alberico *papa* cum Ratherio archidiacono, *eccleſiam ſancti Michaëlis, quæ eſt juxta mœnia Tornodori oppidoli,* Teutoni militi ac fideli ſuo, & uxori ejus, filioque Racherio in beneficium conceſſit, ea lege, ut congruum illi divini cultus officium C celebrari curarent, cenſum trium ſolidorum annuatim ſibi ſuiſque ſucceſſoribus perſolverent, ac poſt eorum mortem ad jus & dominium eccleſiæ ſuæ, aut ipſe aut ſucceſſores revocandi licentiam haberent. Charta hanc in rem confecta eſt, & data *VIII. calendas Maii, anno ſecundo Ludovico rege regnante,* Chriſti 937. aut 38. Illam refert Mabillonius Annal. tom. 4. in appendice pag. 686.

Videtur fuiſſe Ludovici regis, cognomento Tranſmarini cancellarius, ex nonnullis ejus diplomatibus. Primum eſt ipſius Ludovici, quo confirmat Cantogilenſis cœnobii fundationem factam D a Cuneberto Brivatenſi præpoſito, *datum nonis Decembris, indictione XV. anno Ludovici ſexto,*
942. Chriſti 942. ad preces Herici Ling. & Goteſcalci Anicienſis epiſcoporum, recognoſcente Odilone cancellario, ad vicem Herici epiſcopi, ſummique cancellarii. Alterum refert Chiffletius inter inſtrumenta hiſtoriæ Trenorchienſis, quo Ludovicus rex Francorum, denuntiante Hainino abbate, deprecantibus Heirico Lingon. eccleſiæ epiſcopo & Rotgerio comite, abbatiam ſancti Valeriani, Caſtrum Trenorchium, &c. abbati monachiſque S. Philiberti confirmat; *Odilo notarius ad vicem Heirici epiſcopi ſummique cancellarii recognovit VI.* E *idus Novembris, indictione XV. an. VI.* Papalem quæ cum annis Chriſti incipit & deſinit, non vulgarem quæ menſi Septembri quoad initium & finem illigatur, hîc intelligendam eſſe contendit Chiffletius. Alia etiam ſuppetunt, licet ab hoc noſtro inſtituto aliena. Primum Pictavis datum in gratiam S. Johannis Angeriac. *ſeptimo idus Januarii, indictione X.* ſic clauditur *Odilo notarius ad vicem Eirici epiſcopi;* alterum, quod privilegium *ſancto Hilario Pictavienſi conceſſum exhibet,* ſic clauditur: *Signum Ludovici glorioſiſſimi regis. Odilo cancellarius ad vicem Eirici epiſcopi recognovit.* Actum Pictavis civitate, 17. Januar. anno Domini 942. indict. XV. anno regni VI.

XLVII. Achardus.

Achardus ſedem Lingonenſem jam occupabat anno 948. Si verum ſit quod referunt Sammar- 948.
thani, exſtare in veteribus ſchedis illius decretum manuſcriptum in ſynodo ſeu congregatione fratrum hujus anni, quo ad preces Archembaldi abbatis ſancti Benedicti Floriacenſis, eccleſia ſita in prædio ejuſdem monaſterii, in villa Dieſia, in honore ſancti Petri dicata, cum decimis & paratis ac omni obſequio, exceptis Lingonenſis eccleſiæ eulogiis, cœnobio Floriacenſi conceſſa eſt. In charta Guilenci epiſcopi res ſancti Johannis Reomaenſis confirmantis hæc lego: *Privilegium Achardi epiſcopi de eccleſia corpus Sancti, de eccleſia Montis Bertaldi, Berſontis & Aſneriis, Riccii & Nuidis.* Unde patet has omnes eccleſias huic monaſterio ab eo fuiſſe conceſſas. Exſtat illius charta, in qua ſic loquitur: *Achardus ſanctæ Lingonenſis eccleſiæ humilis epiſcopus ... dum in gremio matris eccleſiæ reſiderem, & de* ejus *ſtatu, cum conſilio & voluntate noſtrorum fidelium, ſinceriter inveſtigando perquirerem... adiit ſerenitatis noſtræ obtutus..Teudo abbas & archidiaconus,* petens ut *eam partem de eccleſia Villæ-Neronis,* quæ juris eſt *eccleſiæ ſancti Stephani Divionenſis caſtri, Roberto ſancti Mammetis canonico, ſuoque nepoti Unenco, cum conſilio & voluntate canonicorum... concedere non dedignaremur ... cujus voluntatem juſtæ petitionis ad effectum perducere ſtuduimus,* poſtulata concedentes. *Datum XIII. calendas Junii, regnante Lotario rege.*

Anno ejuſdem Regis XIV. Chriſti 949. No- 949.
vembris 18. nobili cuidam fideli ſuo Dagoberto, velut ex indulgentia conceſſit, ut prædia quædam ex iis quæ apud Fontetas & Eſceyum poſſidebat, horum locorum dominus, tranſmitteret in dominium abbatiæ beatæ Mariæ Coconvillenſis, reſervato tamen ſibi & liberis quamdiu viverent, per precariam, eorum fructu, inquit chronicon Lingonenſe. Cum aliis Burgundiæ epiſcopis, Arelatenſi & Avenionenſi præſulibus ſcripſit commonitorium adverſus Iſuardum bonorum ſancti Symphoriani invaſorem, & unus fuit ex antiſtitibus ad quos tranſmiſſa eſt ejuſdem Iſuardi excommunicatio. Lotharium ſupplex exoravit ut chartam generalem, omnia, quæ hucuſque a deceſſoribus ſuis eccleſiæ conceſſa fuerant confirmantem edere dignaretur: quod pius Rex lubens conceſſit, imo & de ſuo addidit telonium, & Lingonenſis urbis comitatum. Præceptum ea de re conſcriptum eſt anno Lotharii 13. indictione X. die menſis Auguſti 30. anno Domini 967. inquit Vignerius, quanquam in apographo, nota exuberante, legatur 977. Ex necrologio Lingonenſi: *VI. calendas Januarii obiit Achardus Lingon. epiſcopus, qui tranſtulit corpus B. Gengulphi martyris apud Lingonas.*

XLVIII. Widricus.

Widricus ſeu Guidricus Achardum proximo

ANNI CHRISTI subsecutus est circa annum 970. inquit chronic. Lingonense. Anno 975. Lotharii regis 21. duarum parochiarum proventus, capitulo Lingonensi, ad augendos reditus, applicuit. Una cum Milone Tornodorensi comite cœnobium sancti Michaëlis ejusdem loci desolatum, imo & dirutum, in pristinum statum restituendum suscepit, & de suis rebus dotavit, ut fusius legere est in litteris quas in appendice referimus. Datæ sunt *mense Julio, indictione VIII. anno ab incarnatione 980. anno 26. regnante Lothario rege.* Quo eodem anno obiit Widricus XIII. calend. Sept. ut refert necrolog. Lingon. quod & addit: *qui dedit fratribus ecclesias Gibriaci & Montilandonis, cum eorum appenditiis, & multa alia bona.*

970. 975. Ch. XII. col. 157.

XLIX. Bruno.

DE ROUCI.

Bruno de Rouci natus anno 957. patrem habuit Ragenaldum Rociaci dominum ac Remorum comitem; de matre dissident scriptores. Golluto est Iva, Hugonis Burgundiæ Sequanicæ comitis sub Conrado rege Transjurano, filia; Vignerio in chronico Lingon. non est Albrada, aliis omnibus ipsa est. Sed & inter eos de Albradæ genere non omnino convenit. Quercetano in prima Burgundiæ historia, Sammarthanis in Gallia Christiana, Mabillonio, & aliis plerisque est Ludovici Transmarini Francorum regis, & Gerbergæ Saxonicæ filia, ac Lotharii regis germana; doctissimis fratribus, in historia domus Franciæ, Lotharii quidem soror est, sed uterina duntaxat, ex Gerberga quidem nata, at non ex Ludovico rege, verum ex Gisleberto Lotharingiæ duce, cui primum nupserat. Ut ut est, frater fuit Ermentrudis, Othonis Guillelmi Burgundiæ ducis ac comitis uxoris, nepotemque habuit cognominem, Lingonensis ecclesiæ archidiaconum.

A teneris clero destinatus, humanis ac sacris litteris operam navavit, canonicus Remensis postea effectus est, ac tandem Lingonensis episcopus, quod his verbis exprimunt Benignianum, Besuense, ac Alberici chronica: [Anno incarnationis dominicæ 980. indict. VIII. regni Lotharii regis XXV. dedit idem rex Brunoni Remensis ecclesiæ clerico, suo parenti propinquitate consanguinitatis existenti, Lingonicæ civitatis episcopatum. Ordinatus est autem per manus Burchardi Lugdun. archiepiscopi, in ecclesia sancti Stephani, viginti quatuor annos gerens ætatis: & eodem anno a clero Lingonicæ urbis susceptus est, ab incarnatione videlicet Christi 981.] Assecutus episcopatum, (addunt duo prima cronica) omni quo potuit nisu sequi studuit exemplum boni pastoris. Fuit in eleemosynis largus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in caritate perfectus, in humanitate profusus, in sermone paratus, in conversatione sanctissimus. Fuit irreverentibus terribilis aspectu, metuendus severitate, reverendus incessu, venerandus benignitate; censuram auctoritatis reparabat mansuetudo humilitatis, non personæ potentiam, sed morum elegantiam attendebat in singulis, & tanto eminentius unumquemque honorabat, quanto sanctius vivere didicisset, clericorum ac monachorum, sanctimonialium quoque, viduarum ac pupillorum pater erat; inter divites & pauperes ita medius, ut pauperes illum quasi patrem aspicerent, divites vero quasi superiorem sibi timerent. Quandiu vixit ita Burgundiam protexit atque defendit, non clypeo & lancea, sed consilii prudentia, (unde) sibi omnes patriæ principes devinxit, ut cum rex Francorum Robertus cum exercitu maximo hanc sæpe intrans, incendiis & rapinis plurima loca vastasset, nihil in ea retinere potuit, quandiu Bruno vixit.] Synodis pluribus habitis, ait Lingonense chronicon, varia sanxit ad reformationem morum, instaurationem scholarum, templorum ac monasteriorum reparationem, & nosocomiorum curam. Hic, ut habetur in nonnullorum pontificum Lingon. elogiis a Labbeo relatis, [postquam divina favente gratia, & unanimi omnium laudante concordia, episcopali sublimatus est in cathedra, sic apparuit strenuus in pastorali regimine, ut nulli antecessorum suorum secundus fuerit. Namque cum esset tam generis nobilitate, quam morum probitate insignis, magis spem suam posuit in virtute Dei, quam in potentia seculari.]

980.

Primum ejus studium Benedictinum ordinem spectavit. Illum reperit incultum, & ad nihilum vix non redactum: in tota diœcesi monachorum mores erant dissoluti, exstincta regularis disciplina, rara pietas, & vix ulla virtutis species: hincque monasteriorum imminuta temporalia, direpta prædia, ædes ruinosæ, inclinata templa, dissipata ornamenta. Quodnam tantis malis remedium! Regularis observantia. Hanc ut resarciret, primum in abbatiarum capite S. Benigni cœnobio, amovit Manassem abbatem officio indignum, eique substituit Azonem Dervensem monachum, religione præstantem, ac paulo post eo incorrectos deserente, Cluniacum profectus est Bruno & a Mayolo abbate 12. ex suis monachos, & Guillelmum abbatem obtinuit, quorum studio & exemplo correcti mores, restaurata disciplina, tantusque religionis invectus ardor, ut monachos non homines sed angelos diceres: hincque, ut fieri solet, auctus in immensum ascetarum numerus, ad tantum pietatis exemplar innumera virorum multitudine undique confluente. Hinc aucta temporalia a Brunone præcipue; a pravis hominibus distracta & direpta restituit, plura de suo addidit, plurima ab alienis procuravit. Basilicam mira amplitudine, opere stupendo, ornatu maximam cum Willelmo erexit, expensas tribuit, columnas marmoreas, lapides, &c. undequaque adduci curavit. Nec in solo sancti Benigni asceterio hæsit Brunonis pietas: Willelmi fervore, monachorum ejus pietate commotus, omnia suæ diœceseos monasteria ipsius curæ mandavit, ac auctoritati subjecit, Besuense scilicet, Reomaense, Tornodorense, Melundense, &c. in quibus, quæcumque in Benigniano, tum quoad spiritualia, tum quoad temporalia, eodem omnino modo exsecutus est. Sed jam ad ejus annales.

Anno 990. Guillelmum ordinavit abbatem sancti Benigni. Sequenti, adfuit synodo Remensi 990.

ANNI CHRISTI

in monasterio S. Basoli coactæ; in qua Arnulphus Remorum archiepiscopus, sollicitante Hugone rege exauctoratus est. Guillelmum, anno sexto suæ ordinationis in abbatem, sacerdotio initiavit. Tres ecclesias Beraldo, seu Letbaldo, ex monacho Divionensi, abbati S. Michaëlis
998. Tornodorensis, concessit an. 998. S. Benigni
1001. basilica an. 1001. inchoata est, suppetias ferente
1003. nostro antistite. Anno 1003. Achedeus Lingon. canonicus filius Letbaldi de quo mox diximus in præsentia domni Brunonis episcopi & Othonis comitis dedit ecclesiam S. Albini monasterio S. Benigni. Circa id temporis incoepit Fructuariensis abbatiæ fundatio a fratribus Willelmi Divionensis abbatis: verum quia volebant illam a quacumque potestate liberam reddere, timentes ne quia Willelmi dispositioni permittebatur, idem jus in illam sibi vindicarent ejus in S. Benigno successores, aut episcopi Lingonenses, *insigniora ornamenta ab ea*, quasi in compensationem accepit Bruno episcopus, *scilicet textum unum, auro, gemmis, & mire ornatum; casulam auro decoratam, & duas stolas deauratas*, &c. Hoc ipso anno signum apposuit diplomati Rotberti regis, quo immunitatem omnium exactionum indulsit Milidunensi S. Petri monasterio. *Actum Parisius*
1005. *palatio*. Anno 1005. III. idus Junii Bertoldus Leucorum præsul a venerabili Lingonum pontifice domino Brunone, ac Willelmo Burgundionum comite interpellatus, oratorio S. Benigni Bertiniacæ curtis duo altaria Algisi-villæ & Businiacæ curtis concedit. Cum resideret Bruno apud castrum Divion. intra claustra Protomartyris, Teudo abbas & canonici ipsius loci conquesti sunt terram sitam in Acellis villa, & capellam quæ est in Vadrava, cum omnibus earum appenditiis sibi ablatas fuisse & hucusque cœca cupiditate retineri, sibique restitui postularunt: quod ipse jussit charta data idibus Novembris anno X. regnante Rotberto rege, hoc est 1006. aut 1007. In ea porro majestatis titulum sibi assumit: *Qui prædictus abbas*, inquit, *nostram adiens majestatem.*

De dominio in Divionem jam nonnulla superius diximus. Multis ex chartis constare ait Vignerius in chron. Divionensem urbem pluribus ante Carolum magnum seculis juris episcoporum fuisse. Utinam doctus ille vir quædam instrumenta hanc in rem protulisset. Nulla vidimus, nulla vir. cl. D. Fiot, qui tamen plurima perlustravit. Illud tamen habuisse, & a Regibus Francorum accepisse constat ex charta Odonis regis, an. 889. in qua scribit Aygrimum Lingonensis ecclesiæ reverendum antistitem, suis obtutibus obtulisse præcepta & auctoritatem Regum & Imperatorum, suorum antecessorum, Ludovici scilicet Imperatoris, filii ejus Caroli itidem Imperatoris, necnon & Caroli nepotis illius similiter Imperatoris, qualiter abbatias, castra, &c. ecclesiæ Lingonensi delegaverunt, & ablata restituerunt, atque ut ibi perpetuo permanerent sua auctoritate confirmarunt: munitionem videlicet Lingonicæ civitatis, & castrum Divionense, in quo sita est ecclesia sancti Stephani, &c. quæ eidem episcopo confirmat. Hinc de Manasse

A Vergiaci domino loquens D. Duchesne asserit in Normannorum irruptione anni 888. cum in Burgundia omnia ferro & igne vastarent, ab illorum impetu servasse Divionem, ubi sub titulo comitis imperabat, Lingonensis episcopi nomine & auctoritate. Sed hoc in castrum Divionense dominium evidens est sub nostro Brunone: sic enim legitur in vita Garnerii præpositi S. Stephani: Humbertus de Malleio custodiam Divionensis castri & regimen terræ a comite Bellimontis Hugone tenebat, principante secum suo consanguineo Guidone cognominato Divite, Divionensi vicecomite. *Ipse enim Hugo comes*
B dominium terræ ab episcopo Lingonensi tenebat, quod præfatis viris nobilibus tradiderat: quod in tanta vivacitate tenuerunt, ut cum rex Robertus provinciam hanc sæpius attereret, impetum omnino nihili penderent: Brunone namque episcopo superstite, in Divionensi potestate Rex nihil unquam habuit. An. 1008. cum censu tenue & 1008.
exiguum foret Besuense monasterium ad ejus sublevandam inopiam Bruno cum consilio totius sui capituli dat instrumentum, quo statuit ut *de ecclesiis a sex Leugis vel infra a Besua*, tam viri quam mulieres tempore Rogationum *ad sanctorum Petri & Pauli limina*, id est ad Besuensem
C ecclesiam, cum oblationibus convenirent; & quia eodem tempore Lingonas, ut debebant, ad verbum Domini audiendum & peccata confitenda, multis de causis accedere non poterant, eos Besuam ejus rei causa adire jubet, peccatorum veniam postulaturi ab eis *quorum linguæ claves cæli factæ* sunt, & absolutionem a monachis percepturi. Chartam in appendice referemus. Hoc Ch. XIV. col. 138.
circiter tempore habitum est concilium episcoporum, in quo libertas quorumdam hominum Besuensis monasterii asserta est, præsidente Hectore Vesuntionensi archiepiscopo, cui concilio Bruno Lingonensis, Walterius Eduensis, &
D Gosslenus Matiscon. episcopi interfuerunt. Anno 1010. seu XV. regnante Roberto rege Walterius Eduensis episcopus Flaviniaco, ejusque abbati Amedeo villas quasdam restitui curavit, cujus beneficii promotor singularis fuit *domnus ac venerabilis Bruno pontifex Lingonensis*. Benedictus VIII. duas ad eum scripsit epistolas, quas refert Perardus. In prima sic loquitur: *Benedictus.... Brunoni Lingonum præsuli..... privilegia* (monasterii S. Benigni) *a te vel a* (Guillelmo abbate) *michi transmissa relegi, atque, ut tua poscebat bonitas corroboranda statui.... & quia novimus te, & eumdem locum a te construi & ama-*
E *ri, & successores tuos timemus non agere proposito religionis monasticæ favore; ideo prohibemus a te vel a tuis successoribus divinum officium interdici. Pridie calendas Decembris, indictione X.* ac proinde anno 1011. In altera sic loquitur: *Monasterii S. Benigni.......... privilegia prædecessorum meorum, præcepta etiam Regum Franciæ a te & ab abbate* (Guillelmo) *transmissa relegi, atque ut tua poscebat bonitas, corroboranda statui.... Pridie cal. Decembr. ind. X.* Anno 1012. Willelmus S. Benigni & Amedeus Flaviniaci abbates quasdam terras inter se se

commutant, *per laudem & assensum domni Brunonis Lingonensis atque domni Walterii Heduorum episcopi.* Ipsi Halinardus, vir postea maximus, a patre traditus est adolescens educandus, a quo in canonicorum collegium cooptatus est, & sacris ac prophanis litteris instructus. Circa annum 1014. parochialem ecclesiam S. Stephani canonicis a Bettone episcopo concessam, & postea a laïcis occupatam restituit, ut refertur in vita Garnerii: *adhuc Brunone episcopo vivente, proclamantibus hujus ecclesiæ canonicis, reddi fecerat ecclesiam Mirebelli cum appenditiis suis, & ne ultra falleretur, sub anathemate interdixerat.*

Quo anno ex hac vita migrarit, non convenit inter auctores. An. 1014. inquit Duchesne, quod confirmari posset ex charta Warnerii S. Stephano Divionensi concedentis *alodum in villa quæ dicitur Villula*, & aliud *in villa Arceis.* Sic enim clauditur, *Actum publice Divioni, 30. anno regni Roberti, episcopatus vero Lamberti IV. indictione XV. anno ab incarnat. Domini 1017.* ubi cum annus quartus Lamberti cum Christi 1017. connectatur, iniisse anno 1014. necesse est. Certe sibi in hac temporis inscriptione constant omnia, Si Roberti initium, ab eo tempore desumamus, quo vivente patre Rex denuntiatus & coronatus est. *Anno ab incarnatione Domini 1016. domnus episcopus Bruno obiit secundo calen. Februarii, peractis in episcopatu annis 35.* inquit chronicon sancti Benigni, quæ totidem verba repetit chronographus Besuensis, quibus & succinit Albericus in chronico. Magnæ sane auctoritates, sed quibus aliæ non contemnendæ opponi possunt. Sic primo in brevi chronico apud Labbeum dicitur: Anno 1015. obiit *Bruno Lingonensis præsul eximius & pauperum Christi tutor & defensor.* Secundo, dato præcepto Rotbertus rex præstationes quasdam, quæ *salvamenta* dicebantur, sancto Benigno remittit, vetatque ne deinceps a quoquam exigantur. Quod donum laudaverunt Regina, & filii Henricus atque Robertus. Post eos in authentico apponuntur signa *Lamberti episcopi*, scilicet Lingonensis, *Gotfredi* Cabilonensis, &c. Datum *8. kal. Febr. anno ab Incarn. Domini M. XV. ind. XIII. regnante Rotberto XXVIII. anno Actum Divioni feliciter.* Quidquod in chronico Benigniano hic annus aperte significatur: *Rotbertus rex*, inquit, *interveniente domno Lamberto episcopo, & Hugone Autissiodorensi episcopo provisore hujus loci perdonavit salvamentum villarum quæ pertinebant ad jus S. Benigni* (eas longa serie enumerat, tum addit) *ut amplius non exigeretur a quoquam..... & hoc donum annulo suo jussit insigniri* & *episcopis* (&c.) *qui aderant........ corroborare jussit. Interfuerunt autem Lambertus Lingon. episcopus, Hugo Autissiodor. episc.* &c. *Actum anno 1015. ipsius autem regni 28.* ubi notandum hîc annos regni ejus sumi ab an. 987. secundum veterem computandi modum, quo coronatus est Aurelianis 1. Jan. vivente ac jubente patre.

L. LAMBERTUS.

Lambertus natione Lingonicus ex nobili prosapia ortus, sapientia & virtutibus admodum ornatus, frater nobilis *matronæ Letgardis nomine*, quæ dedit S. Benigno ecclesiam sitam in villa dicta Isso super Mosam fluvium in comitatu Bassiniacensi. Fuit primum Lingonicæ ecclesiæ præpositus, quo tempore, cum Romam profectus, Vesuntione iter haberet, S. Stephani illius ecclesiæ patroni ope, quam imploraverat, fœdo manus tumore, acerbissimoque dolore, Divina virtute liberatus est, ut ex antiquo manuscripto refert Chiffletius. Defuncto Brunoni statim suffectus est. Hanc ejus ad tantam dignitatem promotionis rationem affert auctor vitæ Garnerii S. Stephani Divionensis præpositi: *Brunone episcopo superstite rex* (Robertus) *in Divionensi potestate nichil habebat; quam successor ipsius Lambertus, ut fertur, pro adeptione episcopatus Regi concessit: sicque ad detrimentum cleri & ecclesiarum, sicut de Jerusalem dicitur, quæ erat libera, facta est ancilla.* In hoc sane graviter arguendus, quod vago & incerto duntaxat rumore nixus, tantum crimen venerando antistiti ausus fuerit impingere, quod commissum non fuisse vel sola Roberti regis pietas persuadere debuisset. Id ergo absit ut credamus, & ob id præcipue quod nullus alius illorum temporum scriptor id tradiderit. Constat quidem Divionensis castri dominium a Lamberto acquisiisse Robertum regem, & quidem ut videtur, primo illius episcopatus anno. Hinc ab eo tempore Divio Burgundiæ caput evasit, & cessarunt comites Divionenses, ut patet ex instrumento Gebuini, Hugonis de Baumont filii, in quo patrem suum eo titulo donat, nec tamen sibi arrogat, assumturus sane, nisi abolitus fuisset. Verum quo pacto dominium illud acquisierit, non notant scriptores. Certe non simonia: commutatione, inquit dominus Duchesne, timidius chronicon Lingonense, venditione, commutatione, seu donatione, quia scilicet nullum illius publicum instrumentum se vidisse asserit. Ad tempus quod attinet, suspicatur factam illam cessionem non initio, sed sub finem regiminis Lamberti, illo videlicet ipso anno, nempe 1028. quo veniens in hasce partes Robertus, Henricum filium in regni socium & successorem sibi adscivit, & Roberto filio natu minori Burgundiæ ducatum contradidit.

In episcopum electus est Lambertus anno, secundum veterem illius inchoandi modum, 1015. 1016.
secundum præsentem, 1016. ut ex dictis de morte decessoris probabilius videtur. Ea vir prudentia, ea liberalitate, ea sanctimonia, ut illum decessor, si chronologis fides est, & vero cur denegetur? non obscuraverit, verba sunt chronici Lingon. Ut primum consecratus est, inquit Vignerius, publicæ utilitatis causa, interfuit conventui episcoporum & procerum Burgundiæ, Virduni secus Ararim congregato, in quo *pax Dei*, ut aiunt, indicta est. Quanquam a nonnullis, non initio pontificatus Lamberti, sed anno circiter 1025. consignatur hic conventus. Unus est ex episcopis quibus inscriptæ leguntur apostolicæ litteræ Benedicti VIII. papæ ad episcopos Burgundiæ, Aquitaniæ & Provinciæ pro Cluniaco,

ANNI CHRISTI
1016. quæ datæ dicuntur calendis Septembris & quidem an. 1016. ut probat Mabillonius : qui & chartam refert datam apud Divionem tertio idus Januarii, anni 1017. secundum veterem stilum,
1018. 1018. secundum præsentem, qua S. Benigni, seu ut corrupte aiunt S.t *Barin* Fructuariæ a loco in quo situm est monasterium, subjectionis a Lingonensi præsule, & ab abbate Divionensi immunitatem, quam a Brunone Guillelmus impetraverat, confirmavit in plenaria synodo. Profert & aliam Besuense chronicon, qua Henricus miles Novam-villam & alia nonnulla Besuensibus monachis restituit, ad cujus calcem hæc habentur : *Ego quoque Lambertus Lingonicæ sedis episcopus hujus redditionis testis adsisto*, &c. *Acta sunt hæc Tilecastro publicè, præsente domno Lamberto episcopo, anno ab Incarnatione D. N. J. C. 1017. indictione 15. mense Februario.* Monasterium *in honore & memoria S. Sepulcri & sanctæ Mariæ* ante castrum Fontis-Vennæ fundavit Girardus & Gertrudis uxor ejus castri domini, sed quia quod ad fundationem conferebatur, erat *de Casamento* Lingonensis episcopi, in redemtionem, terram Arcionis curtis ei rependunt ; ac fundationem approbat : *Ego Lambertus Lingonicæ sedis episcopus, ut sit memoriale seculis, hanc chartam fieri jussi & signavi. . . . . Acta publice*
1019. *Lingonas, anno ab Incarnatione Domini 1019. ind. 2. mense Maio.* Eodem anno diploma
Ch. xv. col. 139. scripsit de fundatione S. Valentini, quam inter instrumenta referemus. Scripsit & aliud quo abbatiam Saxonis-fontis laïcis sub quibusdam con-
Ch. xvii. col. 141. ditionibus permittit. Ei subscribunt post Lambertum Berardus præpositus, Bruno archiclavus, Beraldus archidiac. Girardus Levita, Odo decanus, &c. Ipso assistente, cum quatuor ejus archidiaconis, quidam clericus nobilis nomine Henricus, Prisceiam villam suam, & ecclesiam in
1020. ea sitam dedit S. Benigno. Actum an. 1020.
1021. Sequenti anno in clericorum & piorum laïcorum conventu Lingonis positus, nonnulli Besuenses monachi in ejus conspectum venere, enixe precantes, ut ipsorum inopiam sublevaret, & ad supplementum ecclesiam Helprici curtis concederet, quod & præstitit, consentientibus quotquot in conventu aderant. Abbatiolas S. Amatoris, & sanctorum Ferreoli & Ferrucii, sitas in suburbio Lingonensi, divo Benigno, ad usum
1024. monachorum transtulit, sub annum 1024. cum essent antea secularium seu canonicorum ; assensum præbentibus Umberto archidiacono, Odone archidiac. Brunone thesaurario, Theobaldo Lingon. decano. Chartam, qua Jocelinus & Wido cum monachis Sarmasiensibus commutant *unum terræ jornale* suo sigillo roboravit eodem anno.
1025. Sequenti, subscripsit chartæ Helmoini Eduensis episcopi monasteriolum Cholcas Flaviniacensi abbatiæ tribuentis. Cum multis aliis episcopis, Henrici primi, Rotberti filii, coronationi Remis jussu
1027. patris, ipso die Pentecostes an. 1027. factæ interfuit, ut patet ex præcepto Roberti regis, quo Dervensibus monachis quasdam ecclesias, quas Stephanus de Junci-villa invaserat, restitui jubet. Illud integrum refert noster Mabillon. in Annal.

A Benedictinis. *Aymo* vir nobilis *per consilium & laudem Lamberti sanctæ Lingonensis ecclesiæ episcopi*, Guillelmo S. Benigni abbati, cellam S. Flaviani ad se pertinentem, in qua regularis ordo quondam viguerat, tunc vero perierat subjicit, ut illum restitueret, anno Incarnationis Dominicæ 1030. Demum obiit anno 1031. ut asse- 1030.
runt Alberici, sancti Benigni & Besuæ chronica Duo posteriora : *Obiit Willelmus abbas Divionensis anno ab Incarnatione Domini 1031. & in ipso anno defunctus est domnus Lambertus Lingonum episcopus, decimo calendas Septembris*, antequam prædictus abbas *finiretur.* Albericus B vero ad hunc ipsum annum : *Obiit episcopus Lingonensis Lambertus.* Benignianum chronicon ejus transitum illigat x. cal. Septemb. In veteri tamen ejusdem cœnobii necrologio, quod apud nos asservatur, hæc lego, *IX. cal. Sept. depositio domni Lamberti Lingonensis episcopi.* Quindecim annos sedisse dicitur in vita Garnerii præpositi S. Stephani Divionensis.

Tanto amore Halinardum juvenem prosequebatur, ut illum collatis ecclesiasticis honoribus exaltare cuperet, verum postea nonnihil iniqui in eum commisit : cum enim ille gloriam mundi aspernatus, sanctæ conversationis habitum in San-Benign. C cœnobio induisset, inde vi & contumelia, consentiente Lamberto a consanguineis abstractus est, veste monachi spoliatus, ac vix non nudus per urbis vicos deductus : quem iterum fugientem, iterum insequuntur, & ad episcopum reducunt ; qui quidquid potuit ut eum a proposito revocaret adhibuit. Verum ubi inflexum ejus animum expertus est, ad se reversus, ei tandem, licet non sine maximo dolore, propositum adimplere permisit.

LI. Richardus.

De Richardo hæc San-Benignianum chroni- D con : *In Lamberti locum substituit Robertus rex episcopum Richardum vocatum ; clericum litteris optime eruditum, & bonis moribus ornatum : tamen contra voluntatem cleri & plebis totius. Quapropter post menses quinque adepti episcopatus, captus ac pulsus civitate, non multis post diebus veneno vitam finivit.* Albericus quoque ad annum 1031. *Obiit* 1031.
Lambertus, cui Richardus succedit mensibus quinque. In vita Garnerii hæc lego inter Brunonem & Harduinum episcopum, *Lambertus 15. annis, Richardus quinque mensibus*, &c. *episcopatum tenuerunt.* De illo nihil amplius superest.

LII. Hugo. DE BRETEUIL.

E Hugo de Breteüil, Gilduini Britogili, seu Britolii in finibus Bellovacorum comitis filius, frater Valerani, qui in prælio apud Barrum commisso vulneratus in geniculo, postea monasticam vitam professus est in cœnobio S. Vitoni, & ibidem post Richardum constitutus abbas, ut refert Hugo Flaviniac. in chronico Virdunensi. Fuit canonicus Carnotensis, deinde Lingonensis antistes. Ejus ad hoc munus evectionem sic refert chronicon S. Benigni : [Morte Richardi Rex consiliis Reginæ ad iram animatus, iterum dedit episcopatum

ANNI CHRISTI

episcopatum cuidam clerico Carnotensis ecclesiæ. Hugo hic erat dictus, fuissetque utile vas in domo Domini, si juvenilia desideria evitare, & superbiam calcare curasset. Sed is adjecta crudelitate, eundo per fas & nefas, ad ultimum postquam octodecim per annos Lingonicum tribulavit clerum & populum, pulsus fuit a sede.] Consonat Besuensis chronographus: *Cum cepisset episcopatum, non fuit, ut decuisset, circa Dei ecclesias sollicitus augmentator, sed è contrario negligens & distractor.* Et suum cœnobium speciatim queritur multis vexationibus attritum fuisse, repugnantem Ulgerium abbatem, male habitum, depositum, & cum pluribus è suis monachis captivum ductum Divionem apud sanctum Benignum. Ei sedem Lingonensem petenti, ne qua vis, ut decessori, inferretur, Henrico principi coëtaneo placuit adesse præsentia, & Richardi sortem reformidantem in cathedra collocare, inquit Lingon. chronicon post Besuense. Interim efflavit animam Robertus rex, unde præcipiti cursu rediit Henricus: nihil tamen hinc Hugoni derogatum, qui & defuncti, & novi Regis patrocinio fultus, pacifice rexit.

De illo quid sentiendum sit difficile est definire: non ita malum initio fuisse, vel ipsi chronographi jam relati innuunt. Multa multis religiosis beneficia contulit, Divionensibus potissimum, & sanctorum Geminorum canonicis, Polongiacensibus sanctimonialibus, ac etiam Besuensibus monachis, quibus attribuit Lingonensem S. Gengulfi capellam in prioratum; effecit ut B. Marcello Cabilonensi, in cœtu publico procerum Burgundiæ apud Paluellum, bona in pago Floriaci ad Oscaram fluvium sita restituerentur: dedit & eidem ecclesiam S. Georgii ejusdem Floriaci, Alvisio priore. Nescio cur Besuense cœnobium, ejusque abbatem Ulgerium male habuerit: verum scio socium & cooperatorem habuisse Halinardum tunc S. Benigni moderatorem, postea Lugdunensem archiepiscopum, virum ubique spectatum ut sanctissimum. Ad tribulationem cleri & populi Lingonensis quod spectat, dici posset id meritos fuisse, idque illi a Regibus jussum, ut infaustam & non meritam Richardi sortem & necem ulciscerentur. Addi etiam posset in ejus apologiam, cum a quibus tantopere vituperatus est, impense nonnunquam laudatum: sic enim de eo loquitur Besuen. chronographus: *Hugone pontificali in cathedra feliciter præsidente ecclesiamque Lingonicæ sedis pie regente.* Verum calamum cohibet ejus depositio, & horrendorum criminum accusatio.

Sub ejus episcopatus initia, cum Robertus Burgundiæ dux, sibi feodum nomine Vivarium super Oscaram fluvium vindicasset, ac Benigniani monachi illud repeterent, ut sibi a Willermo comite pro Henrici ducis animæ salute collatum, eis restituit, & restitutionis chartam edidit ab Hugone nostro subscriptam, in qua sic loquitur: *Ego Hugo subjectam excommunicationis sententiam subtexui, per quam. . . . . excommunicans anathematiso, anathematisansque excommunico, ut nullius. . . . . . persona Regis, ducis, præsulis,*

A *abbatis, comitis,* &c. *ulla occasione* in prædicto Vivario *quicquam possessionis aut consuetudinis audeat accipere. Largitione famosi Hugonis præsulis Lingonensis ecclesiæ, Besuensi attributa est ecclesia sancti Gengulfi: Sed & villa quæ vocatur Bannus jure perpetuo concessa,* inquit Harduinus in charta anni 1059. Refert Perardus chartam, in qua sic loquitur Hugo: [Dum quodam tempore de stabilienda ecclesiæ (Lingon.) republica diligenter tractaremus (ut) Christi suffragio ad sublimiora meliorando proveheremur, venit ante nostræ magnitudinis præsentiam noster fidelis Wido, postulans ut sibi liceret per nostræ auctoritatis mi-
B nisterium, in quadam ecclesia in honore B. Stephani dedicata tales clericos mittere, qui ibi communiter vivendo canonicæ regulæ se devote submitterent. . . . . . . cujus desiderio satisfecimus (&) tradidimus supra scriptis canonicis altare ejusdem ecclesiæ, cum omnibus, quæ nobis antea solitum erat persolvere, præter subjectionem, & trium solidorum censum, quos quibusque annis sedi nostræ reddi constituimus. . . . . Actum Lingonis publicè, anno Incarnationis Dominicæ 1032. indict. XV. an. I. Henrici 1032.
Francorum regis, & pontificatus Hugonis.] Anno sequenti, indict. I. quamdam ecclesiam 1033.
C sancti Florentini, quam miles Aymo nomine de se beneficiali jure tenebat, ipso milite postulante dat Warnerio S. Stephani præposito, cum servis, mercato, teloneo, &c. ad usum clericorum illic residentium, ea tamen conditione, ut subjectionem abbatiæ S. Stephani prælatis exhibere non negligant. Deprecante Haimone comite fideli suo reddit ecclesiam S. Petri sitam in *Villa Mora,* monasterio cognomento *Pulchrada,* vel *Saxonis Fontanæ,* sancto Benigno, ejusque abbati Halinardo, regnante Henrico rege, anno VIII. actum Lingonis publice. Si initium Henrici sumamus a prima ejus coronatione, datum est hoc diplo-
D ma an. 1034. si a morte patris, an. 1038. Ad annum 1042. refert Mabillon. præceptum, quo Robertus Burgundiæ dux onerosas consuetudines in villa Gilliaco sancto Germano Pratensi remittit, cuique subscribit Hugo noster. Verum in temporis annotatione non mediocris est difficultas. Sic eam refert Duchesne: *Regnante Henrico Francorum rege anno X. Hugone Lingon. præsule episcopali cathedræ præsidente anno quinto.* Idem est initium regni & episcopatus eorum: cum patris mortem acceperit Henricus Lingonis positus & Hugonem in sedis possessionem immittens. Atque adeo amborum decimus an. simul currat
E necesse est, si Henrici initium a morte patris sumatur. Si vero ab an. 1027. quo in vivis agente patre coronatus est, ut probat Mabillon. ejus decimus an. non erit 1042. sed 1036. qui fuit 1036.
etiam quintus pontificatus Hugonis. Scio hic nos supponere Robertum regem è vivis ereptum fuisse an. 1032. quod quidem asserit Helgaudus, sed negant viri doctissimi, ejus mortem consignantes, alii an. 1031. alii 1033. sed hic a nostratibus monumentis recedere non possumus. Obiit Guillelmus * an. 1031. ipso Circumcisionis festo (hoc est prima die anni 1032. pro

* abbas S. Benigni.

ANNI CHRISTI

nostro anni computandi modo.) Eodem porro anno 1031. mense Augusto obierat Lambertus, cui a Roberto substitutus est Richardus; qui aliquot diebus supra quinque menses sedit. Ergo jam inchoato (prout numeramus) mense Februario anni 1032. veneno sublatus est. Cum ergo non nisi postea ab eodem Rege designatus fuerit episcopus Hugo, ex hac profecto vita nonnisi an. 1032. migravit. Memoratur eodem an. 1036. ind. IV. in instrumento, quo Richardus miles dat *mansum unum* in loco qui vocatur Fontanellas.

1037. An. 1037. subscribit chartæ, qua Reginaldus comes dat Flaviniacensi cœnobio *apud Salinum villam aream unam cum caldaria.* Rainaldus Castellionensis comes monasticum habitum in cœnobio Benigniano induens, ei nonnulla concedit, & concessionis testis est Hugo, *an. 1038. indict. VI. mense Septembri, die secunda mensis, feria 7. regnante Henrico Francorum rege, fratre Roberti ducis Burgundiæ, anno XI. regni ejus.* Hoc ipso anno chartam edit qua significat se, cum sæpe visitaret Divionense cœnobium, cœtui monachorum interesset, Deique servitium assidue ab eis fieri cerneret, pietate motum dedisse sancto Benigno *ecclesiam in villa vocabulo Itzium constitutam*, &c. Hanc porro chartam habemus. Appositum est illius signum diplomati, quo Robertus Burgundiæ dux *salvamenta trium villarum* S. Benigno remittit *anno ab Incarnat. 1043. indict. XI. secunda hebdomada Quadragesimæ, feria tertia, prima die mensis Martii, regnante Henrico Franc. rege, anno 13. ipsius monarchiæ.* Charta, qua Gibuinus clericus dat S. Petro Besuensi hæreditatem suam in villa Blaniaco nuncupata, sic explicit. *Actum anno ab Incarnat.*
1044. *Dom. 1044. ind. XII. 3. idus Junii, die festivitatis sancti Barnabæ apostoli, Henrico regnum Franciæ tenente, Roberto fratre ejus Burgundiam imperante; & Hugone, qui postea repulsam meruit in præsulatu sanctæ Lingonensis ecclesiæ, nunc vero pastoris nomine præsidente.* Quo eodem anno subscripsit diplomati institutionis canonicæ sancti Pauli, quod ejus testamentum vocat Chiffletius. Scripsit tractatum *de corpore & sanguine Christi contra Berengarium*, quem ex duplici MS. bibl. Regiæ & Corbeiensi edidit noster D. Lucas d'Acherius ad calcem operum Lanfranci, qui sic incipit: *Hugo Lingonensis episcoporum minimus, Berengario, in quibusdam reverentissimo sacerdoti Deum sapere.* unde discimus sacerdotem fuisse Berengarium. Acta quoque sancti Victoris stricta oratione descripsit.

Demum an. 1049. Remis celebratum est a Leone IX. papa concilium 20. antistitum cum 50. fere abbatibus, & aliis ecclesiastici ordinis quamplurimis. Adfuit Hugo noster, qui in prima sessione plurium criminum accusavit Pultariensem abbatem, de quibus cum se purgare non potuisset, depositus est. In secunda sessione ex accusatore reus proclamatus est; a Petro Romanæ ecclesiæ diacono accusatus de episcopatu simoniace comparato, de simoniaca sacrorum ordinum collatione, de telorum gestatione, de homicidiis, adulteriis, de tyrannide in clericos, de populi oppressione, aliisque criminibus, quibus verbis, inquit historia concilii, fidem præbebant plurimi delatores qui aderant. Plurimum commotus episcopus postulat, ut aliquos adhibere liceat in consilium, & Lugdun. ac Vesuntionensem archiep. elegit, rogatque secundum ut pro se caussam dicere velit, quod ille aggressus, sese statim Divina virtute elinguem expertus est, unde perorare coactus est Lugdunensis antistes, Hugonem a se venditos ordines, extortam a presbytero pecuniam confessum, cetera crimina penitus denegare asserit. Judicio in crastinum dilato, ipsa nocte se subducit episcopus, unde ab universo cœtu excommunicatus & sacerdotio depositus est. Verum postea pœnitens, rediit ad Leonem, & cum ingentibus lacrymis publice crimina confessus spontaneam suscepit pœnitentiam; deinde Pontificem Romam reversum secutus est nudis pedibus iter faciens, synodum, quæ tum habebatur nudus & excalceatus ingressus est, lacrymis ora perfusus, manu deferens virgas, quibus cæderetur, veniam & misericordiam lamentabili voce implorans. Ad tale spectaculum flere omnes, suspiria emittere & veniam precari; commotus Pontifex, indulgentiam supplici concedit, atque pius pater pœnitenti filio stolam primam & annulum amissi episcopatus cum sandaliis restituit, atque adeo & ipsum pontificatum, dummodo Lingonensis ecclesia, vel quælibet alia eum in episcopum vellet accipere. In patriam rediens in morbum incidit, & habitum monachi, sub nomine cœnobii S. Vitoni, cui Valerannus ipsius frater præerat, a quibusdam Cluniacensibus monachis viæ comitibus petiit & accepit, pieque decessit *apud Biternam*, inquit auctor vitæ Garnerii S. Stephani Divionensis præpositi, ac catalogo fratrum S. Vitoni adscriptus est, ut testatur Laurentius de Leodio illius loci alumnus. Videtur ergo obiisse non Virduni, ut plerisque placet, non Biterris ut domino Fiot visum fuisse ex ejus verbis in notis ad vitam Garnerii inferri potest. Non hic quidem, quia ex hac vita decessit redeundo in patriam, ad quam sane per urbem Biterras iter non erat Roma redeunti: Non Virduni, nec enim ibi vestem monachicam a Cluniacensibus, sed ab abbate S. Vitoni aut a monachis ejusdem cœnobii accepisset. Obiit ergo in itinere in quadam villa *Biterna* nomine. Narrat Wibertus in vita Leonis, eum in redeundo, nimis attritum jejuniis, aliisque pœnitentiæ operibus exhaustum in bona perseverantia vitam reliquisse præsentem. Ejus anniversarium celebratur VII. idus Februar.

LIII. HARDUINUS.

Arduinus & Harduinus, olim Noviomensis archidiaconus, ut legitur in veteri charta cœnobii S. Eligii, cui factus episcopus quandam vineam contulisse dicitur, Hugoni deposito suffectus est an. 1050. & Lingonis præsente Leone IX. ordinatus ab Halinardo Lugdunensi archiepiscopo. Videtur initio pontificatus infensum Roberti Burgundiæ ducis animum expertus fuisse; quippe qui

ANNI CHRISTI

Achardum Cabilonensem episcopum rogavit ut ecclesiam de Celiciaco dedicaret, quia ipse ad has partes non audebat propter ducis infestationem accedere, inquit charta Stephaniensis. Decretum obtinuit a supra laudato summo pontifice, quo jura omnia Besuensis cœnobii vindicantur; datum est anno 1052. & relatum in chronico Besuensi.

Roberti Burgundiæ ducis ministris novas consuetudines in Gilliaco villa juris monachorum S. Germani a Pratis exigentibus, eas iterum remisit pius princeps, *regnante Henrico Francorum rege anno 33. Arduino autem Lingonensium præsule episcopali cathedræ præsidente anno 3. Christi*
1053. *1053. Actum die Purificationis sanctæ Mariæ.*
1057. Anno 1057. Dinetum S. Benigni Divionensis villam ab exactionibus, & injustis consuetudinibus, quibus illam Guido Salicum dominus vexabat, exemit: chartam inter instrumenta referemus, (Ch. xx. col. 144.) cui subscribunt Girardus, Warnerius, & Hellerius archidiaconi, Gibuinus, Amalricus, Galterius decanus, &c. Eodem *anno Christi, indict. XII. regnante Henrico Francorum rege anno 34.* Harduinus dato diplomate significat, *Girardum archidiaconum Divionensem, & Warnerium* (III.) *archidiaconum Bassiniacensem, & abbatem S. Stephani* suæ *serenitatis adiisse obtutus*, & suæ ecclesiæ postulasse *altare in Darilla villa*, quod ea conditione concedit, *ut tempore synodi debita persolvat. Signum Girardi archidiaconi, Warnerii abbatis, Heuvrardi decani, Herlerii archid. Roberti*, &c. Cum aliis plurimis regni antistitibus ac proceribus Philippi regis coronationi, præsente ac procurante patre Henrico factæ Remis inter-
1060. fuit anno Christi 1060. Eodem denique, cum ab Hugone episcopo concessa Besuensibus ecclesia S. Gengulfi usurpata fuisset, & eis ablata, egit Arduinus, ut duas saltem præbendas, quantum accipitur a duobus canonicis, acciperent monachi. Benedixit templum Vangionis rivi in decanatu Calvi montis, quod Guido loci dominus fundaverat. Demum anniversario funebri constituto, è vivis excessit 29. Septembris, anno, ut Sammarthanis & Vignerio videtur, 1065.

LIV. RAINARDUS.

DE BAR.

Rainardus cognomento Hugo qui, sub alterutro horum nominum indiscriminatim inscriptus reperitur, ex antiqua clarissimaque comitum Barrosequanensium familia ortus est. Jam designatus episcopus, defuncto Arduino, vacantem cathedram adiit sub finem anni 1065. De eo perhonorifice loquuntur illius ævi scriptores: *vir erat*, inquit Hugo Flaviniacensis in chronico, *apprime rhetoricis imbutus studiis, clarus ingenio, sermone facundus, non Latinarum modo, sed & Græcarum litterarum minime rudis*, (addit chronicon Lingonense) *scientia præditus, affabilis alloquio, & prudens consilio, satis clare & gloriose Lingonensem rexit ecclesiam*, verba sunt chronici Besuensis. Denique Gregorius septimus lib. IV. epist. XXII. ad Diensem episcopum legatum suum: *Hoc*, ait, *cum consilio & prudenti dispositione fratris nostri Lingonensis episcopi faciās: sciens quoniam in omnibus fidelem adjutorem & cooperatorem non solum nobis, sed & tibi & omnibus legatis nostris se deinceps fore promisit; & nos in eo multam spem habemus & fiduciam.* In ipso præsulatus initio, cum sancti Benigni Divionensis immunitatem violare tentassent Roberti Burgundiæ ducis ministri, & vindicare aggressi fuissent cœnobii homines, res eo devenit ut ad mutuam cædem utrinque proruperint; unde commotus princeps Adalberonem abbatem in jus ad se vocavit, & ut sibi pro læso honore satisfaceret mandavit. Abbas sancti Benigni juri suo detrahere omnino detrectans, professusque malle se e cœnobio exire, quam ejus libertatem perimi sinere, vale dixit fratribus, Hugonem nostrum adiit, eique rem gestam exposuit: Ducis consilia graviter ferens episcopus, diem causæ examinandæ in cœnobio Besuensi indixit, convocati Hugo Vesuntionensis archiepiscopus, Agano Eduensis præsul cum multis proceribus, lectisque ac ponderatis sancti Benigni privilegiis, monasterii jus assertum est, quod dux ipse confirmavit. *Actum Besuæ, feria sexta hebdomadæ, II. calendas, anno ab incarnatione Domini 1066. indictione IV.* 1066.
regnante Philippo rege francorum, anno septimo regni ejus.

Anno 1068. ecclesiam in Tornodorensi comitatu sitam, in honore sanctæ Columbæ virginis consecratam, cum omnibus appenditiis suis, Tornodorensibus monachis perpetuo possidendam tradit, ea conditione ut singulis annis anniversarium suum celebrent, ut patet ex charta in appendice ex primo chartulario Tornodorensi referenda. In ea sic referuntur subscriptiones: *Sig. Evrardi decani, Gibuini archidiaconi, Amalrici arch.* &c. (Ch. XXI. col. 145.) Quo eodem anno parœcialem Barri-Sequanensis ecclesiam a progenitoribus suis olim fundatam, sed jam fere ad nihilum redactam, restauravit, consecratam in prioratum erexit, iisdem Tornodorensibus monachis regendam tradidit, quos & bonis ad victus necessaria cumulavit. Subscribunt Evrardus decanus, iidemque fere archidiaconi, quorum signa in jam relata charta reperiuntur: Vide inter Instrum. (Ch. XXII. col. 146.) Pultariensi abbatiæ plura concessit, sed posteriora facta priora macularunt. Erat illa a prima sua fundatione apostolicæ sedi sine medio subjecta, immunitatem illam ægre tulere nonnulli Lingon. episcopi, abolendam suscepit Rainardus; &, ut tunc geminos Barro-Sequanensem & Tornodorensem comitatus, pro nepotibus suis nondum adultis administrabat, monachos forte protervius reluctantes vi cogere aggressus est: hinc collecta militum manu, fores occlusas effregit, obvios quosque cecidit, &, quod fortasse prius non statuerat, monasterium atque oppidum incendit. Tanta & a sacerdotis moribus tam aliena violentia commotus Alexander II. papa, illum anathemate, aliisque censuris terret. Pœnitenti compassus abbas, injuriæ immemor, pro ipso apud Pontificem deprecator accessit, a quo demum facinoris veniam & anathematis relaxationem extorsit. Offendisse quoque Philippi regis animum, & ab eo in turre Noviomensi aliquandiu detentus fuisse

ANNI CHRISTI

asseritur, ibique non fractum adversitate, sed erecta ad Deum mente, hymnum, *gloria, laus*, &c. composuisse ac modulatis vocibus decantasse refert liber de translat. reliq. S. Mammetis. Regi, reconciliatus ejus aulam postmodum frequentavit; & diplomati, quo donum ecclesiæ sanctæ Savinæ, a Theobaldo Trecensium comite factum Cellensi monasterio confirmavit, cum aliis præsulibus subscripsit in urbe Senonum, anno Verbi
1071. incarnati 1071. Anno sequenti ad preces Brunonis abbatis mediam partem Epotemunti seu Eputeilmunt, Walterii Breonensis * comitis, heredis sui, ejusque uxoris episcopi sororis, ac filiorum nutu & assensu, Dervensi monasterio concessit ad mensam fratrum. Solemni procerum Burgundiæ conventui anno 1075. coram duce celebrato interfuisse memoratur. Constantinopolim & Orientales plagas devotionis causa illum adiisse constat; at quo an. incompertum, 1076. inquit chronicon Lingon. Ut ut est, inde sancti Mammetis martyris brachium, sibi ab Imperatore concessum Lingonas attulit. Quod sic narrat liber de translatione reliquiarum S. Mammetis c. 3. *Venit Constantinopolim, & cum multos haberet secum milites in armis, & vernaculos expeditos, in negotiis imperii strenuus & fidelis inventus, ab Imperatore & satrapis ejus plurimum amabatur. Unde & cum Imperator vellet eum honorare muneribus .... petiit brachium B. martyris, quod in capella Imperatoris honorifice servabatur; quod tandem ad instantiam curialium, qui eum diligebant vix potuit obtinere.* Prædicti martyris passionem prosa & heroïco carmine, ex Græcis commentariis Latine descripsit: alia item nonnulla, etiam pro sanctissimo corporis Dominici sacramento edidit.

* de Brienne.

Infestum fuisse clericis conjugatis inde infertur, quod male habeatur in epistola clericorum Cameracensium ad Remenses in gratiam uxorum suarum, quibus nuntium remittere detrectabant. Aiunt se sibique similes exagitari *per quosdam impostores*, denominant *Hugonem Lingonensem, cujus vita & mores satis omnibus innotuerunt; Hugonem episcopum Diensem, cujus præter nomen nulla ipsis est cognitio.* Eam epistolam refert Mabillon. ad annum 1076. Ecclesiæ beati Stephani Divionensis pro remedio animæ suæ, & pro anniversario post obitum quolibet anno celebrando, *thesaurariam*, quæ a multis temporibus in manu abbatis ejusdem loci fuerat, postulante abbate, canonicis attribuit, *Gregorio papa existente, Phi-*
1073. *lippo regnante*, id est post annum 1073. Clerici Lingonenses, non territi lato in episcopum suum anathemate, in Pultariensium monachorum privilegia insurgunt, & gravibus monasterium vexationibus conturbant. Re ab Humberto abbate, qui tunc Romæ degebat, ad Gregorium VII. delata, scripsit Pontifex ad Humbertum Lugdun. archiepiscopum jubens ut, si vera sunt quæ abbas exposuit, clericos ad emendationem & satisfactionem suo nomine compellat: si renuerint, ab introitu ecclesiæ arceat, si nec sic resipuerint, anathemate feriat, & ab ecclesiæ communione sejungat. Datum *Romæ 3. idus Novemb. indictione*

A *13.* id est anno 1075. Tot nascenti cœnobio Molismensi beneficia contulit Raynardus, ut a Guilenco successore dictus sit *ipsius abbatiæ primus constructor & fundator gloriosissimus.* Anno 1077. Augustodunensi concilio interfuit. In eo Gebuinum ecclesiæ suæ archidiaconum in Lugdunensem antistitem electum sibi eripi vix pati potuit, questus dextrum sibi oculum erui, ac suum ipsius consilium & totius diœcesis solatium auferri; Jarentonem Casæ-Dei priorem, qui concilio aderat, sancto Benigno Divionensi in abbatem ordinari postulavit, obtinuit & consecravit coram patribus. Hic est Hugo Lingonensis epi-
B scopus, qui Robertum Flandriæ comitem excommunicarat, cujus sententiam & judicium iterum examinari ab Hugone Diensi legato suo præcipit Gregorius VII. lib. 6. epist. VII. quæ data est indict. 2. id est an. 1079. In Meldensi synodo chartam, qua Gaufridus castri Mauritaniæ comes monasterium sancti Dionysii Cluniaco tradidit, sua subscriptione munivit anno 1080. Adfuit & eodem anno Santonensi concilio, in quo monasterium Regulæ Floriacensi sancti Benedicti cœnobio assertum est adversus Raimundum Vasatensem episcopum illud sibi vindicantem. Habuit & ipse diœcesanam in sua cathedrali ecclesia sy-
C nodum, in qua Besuensi cœnobio fecit liberam sancti Remigii ecclesiam ab omnibus consuetudinibus, &c. An. 1081. cum aliis ecclesiæ Lugdunensis suffraganeis episcopis scripsit omnibus provinciæ Turonensis præsulibus, abbatibus, clericis, monachis, &c. pro Radulpho metropolitano adversus Fulconem comitem & episcopum Andecavorum. Eodem anno aut sequenti Reomaense S. Johannis monasterium reditibus auxit. In altero Meldensi concilio anno 1082. cum aliis præsulibus subscripsit duobus actis pro Dervensi monasterio. Anno 1083. datis litteris omnes parochiæ suæ clericos adhortatus est ad ferenda sub-
D sidia Molismensi cœnobio. Cum ejus assensu Tecelinus de Maliaco in eodem monasterio professionem emissurus, ei ecclesiam Campaniolæ, necnon & possessiones sibi hereditario jure competentes contulit anno 1084. Ac tandem post annos pontificatus XX. an. reparatæ salutis 1085. tertio vel quinto mensis Aprilis diem clausit extremum.

ANNI CHRISTI 1077. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084.

De S. Mammete hîc paulo fusius agendum, tum ob maximam martyris celebritatem, tum ob summam erga illum ecclesiæ Lingonensis venerationem.

De eo agunt Gregorius Nazianzenus orat. 43. & Basilius Cesareæ in Gappadocia archiepisco-
E pus tom. 1. homil. 26. sed paucis admodum: longe fusius ejus acta apud Surium 17. Aug. & Monbritium tom. 2. pag. 70. Suriana, quæ de eo commentatus est Metaphrastes, exhibent: Monbritiana in nonnullis a Metaphraste paulo diversa, in aliis similia. Metaphrastem e Græco sermone in Latinum convertit Rainaldus noster episc. Cujus vero auctoritatis illa sint acta, ex his judicet lector. Apud Metaphrastem Mamas (sic enim a Græcis nuncupatur, apud nostrates vero Mammes appellatur) Gangris in Paphlagonia natus est parentibus sancto Theodosio & beata Rufina, qui ambo

ANNI CHRISTI

in carcere pro Christo positi, ex hac vita migra- A runt. Mamas in eo ærumnoso loco natus, ab Ammia matrona Christiana educatus est. Quindecim annos cum ageret, fidem coram Democrito Cappadociæ præfecto confessus, Ægas Ciliciæ ad Aurelianum imperatorem mittitur, a quo multa passus, demum, ingenti plumbi massa ad collum alligata, in mare projectus est; ac inde ab Angelo ereptus in Cappadociam rediit, & in monte vicino solitariam vitam aliquandiu egit. In actis vero Monbritii dicitur: *Erat in Cæsarea Cappadociæ puer nobilis annorum duodecim nomine Mames*, pie a parentibus educatus, quibus mortuis, derelictis omnibus, secessit in montem, solo gre- B gis, quem pascebat, lacte pastus. Post hæc initia sibi invicem tantopere opposita, cetera satis conveniunt, si tamen genus mortis excipias. Apud Metaphrast. judex in furorem actus, quod nullo tormentorum genere Mamam vincere posset, jubet quemdam astantium, virum fortissimum, tridentem ferreum quem manu tenebat, in viscera martyris infigere: exta tanto ictu diffluentia manu colligentem, ac stringentem Mamantem e theatro & urbe egressum, & ad duo stadia declinantem in spelunca animam Deo reddidisse. Apud Monbritium vero, post eadem pene supplicia, plebs stridens dentibus lapidibus impetiit, nec cessavit, C donec saxis coopertus mortuus pro certo haberetur: verum illæsus, liber ac lubens emisit spiritum. Quo porro pacto hæc secum conciliari possunt, nisi duo Mamantes admittantur? Quo vero pacto admitti possunt in tot adeo similibus, imo in iisdem omnino circumstantiis? Quidquod utraque acta vix aliud referunt quam farraginem rerum stupendarum ac prodigiorum, quæ fidem omnem superant, ne minimam quidem veri speciem præ se ferunt, & de quibus a Gregorio & Basilio ne verbum quidem legere est in panegyricis orationibus. Denique cum sanctis illis patribus aperte pugnant. In actis enim *nobilis* est D Mamas, *præclarus secundum generis nobilitatem*: parentes ejus *excelsi ambo, utpote patritiis progeniti*; sed & dives fuit, ei enim Ammia nobilis matrona, sua omnia legavit: ex Basilio vero pauper erat, & ex fide ac pietate suam omnem gloriam ducebat: *Non possumus*, inquit, *ex prophanorum encomiorum lege laudare. Non possumus parentes ac proavos ejus illustres in medium proferre. Nihil magnum, neque exquisitum vitæ genus præ se fert. Pastor est: veritatis ne nos pudeat.* His ergo dimissis, in his hæreamus, quæ nobis suppeditant certa antiquitatis monumenta. Pastor fuit sanctus Mamas, Christi fidem magno animo E professus est, & pro ea multa passus palmam martyrii adeptus est. Magna populorum frequentia ejus festivitas quotannis Cæsareæ & in tota Cappadocia celebrabatur. Hinc ejus cultus Constantinopolim, Romam & in Gallias translatus est: auctus maxime ex eo miraculo quod refert Gregorius Naz. cum Gallus ac Julianus postea imperator & apostata cognominatus, ab aula exules in Cappadocia morarentur, templum in honorem sancti martyris construendum aggressi sunt; opere inter sese partito, quod Gallo obtigit felici successu in dies crescebat; quod vero Juliano, perfici nunquam potuit, quod diu erigebatur, noctu ruebat, Mammante hoc prodigio significante nolle se ab apostata futuro honorem accipere.

Cathedralis Lingonensium ecclesia olim sub nomine sancti Johannis Evangelistæ Deo consecrata, jam a multis retro seculis S. Mammantis seu Mammetis nomen habet: id porro qua ratione? non alia certe quam quia sacrarum ejus exuviarum partem accepit; & certe se non modicam habere gloriatur, caput scilicet, brachium, cruris & colli magnum os. Caput Constantinopoli, quo ejus corpus metu barbarorum undique in imperium irrumpentium tralatum fuerat, Lingonas allatum est an. 1209. a Gualone de Dampierre, qui omnia providerat, præcaveratque ut de eo constaret. Brachium secum detulit Rainaldus e sacris locis, ac ex eadem urbe rediens anno circiter 1176. illudque ab Imperatore, in cujus sacello religiose colebatur, universa aula postulante obtinuit, ut videre est in anonymi decimi tertii seculi viri libro de Translationibus reliquiarum sancti Mamantis cap. 3. De duabus aliis corporis ejus partibus dubitant scriptores eruditissimi. Et quidem ad os cruris quod spectat, dubitandi ansam præbet laudatus ille scriptor, inquiunt, cum hæc refert: De eo *quomodo ad nos venerit* sub silentio *pertransivi, quia non est multum auctenticum, licet sub multorum nobilium & bonorum virorum testimonio fuerit allatum.* Nec de *Oschia*, seu Osse *quod caput humeris continuare solet* magis constat, inquiunt, utpote quod non alio nititur argumento, quam plebis rumore! *dicunt;* & aliunde circumstantiæ quibus ea translatio narratur, nec fidem merentur, nec veritatem ac pietatem spirare videntur. Undenam ergo Mammetis nomen templo principi impositum? Non a reliquiis a Rainaldo, nedum a Gualone, allatis, quandoquidem plus quam tribus antea seculis illud jam habebat. Sic anno 885. Carolus Crassus abbatiam sancti Johannis Geiloni restituit, *ob amorem Dei & sancti Mammetis, in cujus honore hæc eadem ecclesia celeberrime dicata habetur.* Sic in diplomate, quo Lotharius II. Austrasiæ rex Umbiliacum villam Isaaco Lingonensi episcopo anno 859. concedit, id se facere testatur: *ob reverentiam ecclesiæ beati Mammetis.* Sic præceptum Ludovici Pii anni 814. scriptum est pro Bettone episcopo Lingonicæ civitatis, *ubi habetur ecclesia sancti Mammetis eximii martyris, anno imperii primo*, id est Christi 814. aut 815. seculo ergo saltem octavo jam titulum & reliquias Mammetis obtinebat princeps illa ecclesia. Lego in vita sancti Annonis Coloniæ præsulis apud Surium IV. Decembris lib. 1. c. 48. fundatorem cellæ sancti Viti, seu Elwangensis cœnobii in Suevia, Alamannorum atque Burgundionum ducem Divione redeuntem, sancti Benigni, Tergeminorum fratrum, ac *sancti Mamerti civitatis illius episcopi* corpora secum asportasse, quæ suæ ecclesiæ consignavit: nullus suppetit episcopus Lingonensis Mammertus nomine. Quidni ergo dicamus cum Tergeminorum reliquiis in Cappadocia, ut proba-

Ch. ix. c. 133.
Ch. vii. col. 131.

bilissimum videtur, natorum & martyrio coronatorum, simul aliquid corporis B. Mammetis allatum, quod synecdochice corpus nuncupatum fuerit; & successu temporis Mammes mar. in Mamertum episcopum ab imperitis commutatus fuerit. Quidni & translationem ossis cruris primo factam admittamus. Quanquam enim illius circumstantiæ fabulam spirare videantur, non inde tamen sequitur, nec illius substantiam admittendam esse, frequenti enim experientia compertum est, facta plurima sese verissima, ejusmodi fabulis obscurata fuisse, quæ criterio quidem indigent, sed non ideo omnino neganda sunt.

De Bourgogne.

LV. ROBERTUS I.

Robertus I. a Burgundia, regia Burgundiæ ducum stirpe satus, filius nempe Henrici filii Roberti a Francia ducis, & Sibyllæ, quam Reginaldi Burgundiæ comitis & Alexiæ Normannicæ filiam asserit & probat dominus Duchesne, frater Hugonis ac Odonis cognomento Borel Burgundiæ ducum; & Henrici Portugalliæ comitis, a quo, seu stipite, Regum Lusitaniæ series propagata est. Remis sub Brunone magistro, postea Carthusianorum patre, sacris litteris operam dedit, hinc Lingonensis archidiaconus, ac tandem defuncto Rainardo episcopus evasit. Verum quo anno, non convenit inter auctores: anno 1077. inquit Franc. Chifflet. de illustri genere sancti Bernardi, qui in hanc sententiam laudat chronicon Benignianum ad cyclos paschales: anno 1083. ut ex Besuensi chronico infertur, in quo legitur diploma Pontii Bellijoci domini *capellam & honorem sancti Valeriani*, sancto Petro Besuensi tradentis, quod sic explicit: *Actum publice Bellojoco vigilia Ascensionis Domini anno ab incarnatione Dom. 1083. Hugone ex notario archiepiscopatum Bisontic. ecclesiæ gubernante, Philippo Francorum rege existente, Odone ducatum Burgundiæ regente, Roberto fratre ejus Lingonensis ecclesiæ præsulatum moderante.* Prima sententia hac posteriori expugnatur: utraque vero ex iis quæ in Rainaldo decessore conscripsimus: unde ad mox relatam chartam dicendum in eam temporis inscriptionem mendum irrepsisse videri. Ejus electionem & personam his verbis describit chronicon Besuense: [Postquam Rainardus episcopus hujus diei lucem clausit .... necessarium fuit loco ipsius alium substituere. Et quoniam ipse Rainardus satis clare & gloriose Lingonensem rexerat sedem, omnium, quotquot eum pastorem habuerant, animos in desiderium & æmulationem hanc accenderat, ut Deo favente, imo Deo donante, talis sibi constitueretur pastor, qui domni Rainardi sicut successor, ita foret etiam imitator. Quid plura? Domnus Robertus eligitur, satis & ipse clarus in omnibus, ex Francorum regum prosapia editus, frater autem ducis Odonis cognomento Borel. Fuit statura non nimium longus, nec tamen brevi, sed medie temperata: & quamvis geminæ scientiæ eloquentia floreret, verba ejus rarissima, nisi forent necessaria. Ut ergo dignum erat, communi voto tam cleri quam populi eligitur.]

A Mirum quanta benevolentia & liberalitate suæ diœceseos monasteria prosecutus fuerit, ac inprimis San-Benignianum, Besuense & Molismense. [Antecessorum suorum, inquit San-Benignianum martyrologium, qui hanc ecclesiam materno semper coluerunt affectu, ita se studuit informare exemplo ... ut quoad vixit miro semper amore hunc locum dilexerit, & liberalitate munifica donis ingentibus ampliare studuerit. Denique sancti Benigni amore succensus, & abbatis Jarentonis frequenti exhortatione commonitus, dedit nobis ecclesiam de Noant... ecclesias de Claromonte, de Magnomonte, de Icio, de Casnedo, de Spa-
B niaco, de Vareso, de sancto Lupo, de Germani Villare, de Viriaco, de Auxeio, & de pago Adeleni curtis.] Besuense vero chronicon sic loquitur: *Ingrati videremur, si eorum, quæ huic ecclesiæ contulit, beneficiorum immemores silentio contegi pateremur.* Tum plurima enumerat prædia, ecclesias, aliaque beneficia ab ipso collata. Anno circiter 1086. ecclesiam Siccæ-Fontanæ * consecravit in honore B. Mariæ semper virginis, & atrium benedixit. Anno 1088. indictione XI. statum 1088.
hujus cœnobii deformatum non ferens, ei virum strenuum ac religiosissimum Stephanum nomine, sancti Eugendi monachum, ac cellæ sancti Ste-
C phani diœcesis Lingonensis, in monte qui Barrus dicitur, ad Sequanam positæ, priorem, præfecit. Post hunc annum, Urbano Romanam sedem occupante, collegiatæ Castellionensis ecclesiæ, a decessore suo Brunone erectæ, bona & privilegia confirmavit; chartam habemus. S. Benigno & Jarentoni abbati ea fere omnia, quæ superius enumeravimus, contulit ad suum anniversarium. Chartam habet Perard. Data est an. 1092. eique subscribunt *Amalricus decanus* & quatuor archidiaconi. Alpensi cella condita & S. Roberto Mol. abbati concessa, fratres ibi commorantes a Molismensibus abbatem postularunt, qui eorum ar-
D chimandritæ correctioni obnoxius esset, quod concessum, a Roberto nostro confirmatum est, litteris ea de re conscriptis *anno 1097. indict. IV. pontificatus domni Urbani secundi papæ anno IX.* Præsentes fuerunt *Amalricus decanus*, &c. Eas refert Mabillonius noster. Sancto Stephano Divionensi pene ad nihilum redacto plurima largitus est in synodo diœcesana anno 1098. *Odo senior* Montis Salionis postquam *suscepit honorem suum a Roberto episcopo, reddidit ei ecclesiam de Albiniaco, tali modo ut eam suo rogatu traderet S. Petro Besuensis ecclesiæ perpetualiter possidendam;* quod præstitit pius antistes anno. 1099. 1099.
E Ad reditum sancti Roberti Molismum plurimum contulit, Molismensibus monachis patrem repetentibus commendatitias litteras ad Hugonem legatum apostolicum dedit, quæ sortitæ sunt effectum. Memoratur in charta de Picangiis anno 1100. Sequenti anno, dato diplomate Roberto 1100.
Molismensi abbati confirmat prædia, villas, ecclesias, capellas, decimas, &c. quæ Rainardus ejus decessor, viri fideles, & ipse hucusque concesserant, subscribunt Amauricus decan. & nonnulli archidiaconi. Confirmat & altero ejusdem anni præcepto omnem justitiam cœmeterii & burgi Molis-

* Saisse-Fontaine.

ANNI CHRISTI

mensis, ecclesiam de Poliaco Senonensi, & omnia ejus jura patronalia. Quin & diplomate in capitulo Lingonensi die sancti Mammetis festivo iterum confirmat omnia ejusdem abbatiæ bona, ac simul dona recens facta a Briniæ & Barri comitibus, atque a Milone Chacennaci domino collata.
1101. Eodem an. 1101. ad celestem vitam migravit sanctus Bruno Carthusiensis ordinis pater, ad cujus vitæ calcem exstant variarum ecclesiarum lugubres versus, quos *Titulos* vocabant. In titulo Lingonensis ecclesiæ Robertus noster ait se rogaturum clericos suos, monachos & eremitas, *ut orent pro anima charissimi magistri sui Brunonis, & eleemosynas largiantur.* Recensetur anno
1102. 1102. 8. idus Julii cum Leodegario Bituricensi archiepiscopo & Roberto Molismensi abbate in *pancarta* beatæ Mariæ de Salis Bituric. Interfuit concilio Trecensi anno
1104. 1104. a Richardo Alban. episcopo & Paschalis papæ legato coacto, & diplomati Hugonis Campaniæ comitis pro Molismensibus subscripsit. Quo eodem anno præsens fuit dono Hugonis Burgundiæ ducis Floriacum sancto Marcello dimittentis. Sequenti adfuit eidem Hugoni confirmanti donationem ab Anserico milite de Avalone & Widone de Nuceriis factam Girardo & Warino presbyteris & eremitis ad fundationem monasterii Fontis-humidi (Fontemoi.) Ex chartulario sancti Benigni: *anno dominicæ Incarnat. 1106. XIV. calend. Martii*
1106. *Paschalis papa* Divionensem sancti Benigni ecclesiam *consecravit, adhærentibus & obsequentibus sibi Leodegario Vivariensi, domino Roberto Lingonensi, & Norgaudo Eduensi præsidibus.* Ibidemque Roberto nostro, bulla data, omnia ipsius ecclesiæ bona confirmavit, *civitatem* scilicet *Lingon. cum omnibus quæ ad eam pertinent ... sive in ecclesiis, sive in comitatu, sive in abbatiis, quas enu-*
C. XXVIII. col. 153. *merat.* Eodem anno habitum est placitum de ecclesia sanctæ Columbæ, quam canonici Milidunenses Tornodorensibus monachis, vi & summa iniquitate abstulerant, ac monachis, judicio capituli Lingonensis, & jussu Papæ restituta est.
C. XXIX. col. 153. Eodem, ut videtur, anno abbati & monachis sancti Benigni concedit ecclesias sancti Johannis Baptistæ & sancti Philiberti, jusque concedit presbyteros in illis ad nutum instituendi & removendi, eosque eximit ab omnibus expensis & *paratis* episcoporum. Chartæ, quam refert Perardus,* subscribunt *Wilencus archidiac. de cujus*
* Pagg. 208. 209. *ministerio præfatæ ecclesiæ sunt & Paganus deca-*
1107. *nus.* Anno 1107. Paschalem papam Besuam usque comitatus est. Sequenti anno dotationem ecclesiæ Vangionis-rivi factam a Widone illius loci domino confirmat in gratiam monachorum sancti Benigni. Decertantes inter se Besuenses & Autissiodorenses monachos de decimis aliisque nonnullis ad concordiam revocat anno ab Incarna-
1109. tione 1109. die 28. mensis Octobris.

Tandem cum per multorum annorum curricula Lingonensem ecclesiam rexisset, inquit chronicon Besuense, gravissimo correptus morbo apud Castellionem, *ad extrema propinquans,* abbates suos, Stephanum Besuensem, Widonem Molismensem, & cognominem Tornodorensem accersiri jussit, iisque præsentibus, *humiliter se in conspectu Dei accusans, & veniam peccatorum exposcens, a Widone Molismensi monachilem habitum suscepit. Deinde non post multum, viaticum ipsum corpus Christi accipiens, vitam finivit, sepultusque est apud Molismense monasterium in capitulo decenter, ut decuit,* anno 1110. 14. calendas Novembres. 1110.
Ipsius exsequiis interfuit ejus soror, conjux Widonis Wangionis-rivi* domini, deditque Molis- * Vignay.
mensi ecclesiæ pro anima fratris sui duas ecclesias, scilicet sancti Marcelli de Monte-Lasconis, & sancti Desiderii de Monte-Leulsi.

LVI. Jocerannus.

Jocerannus, Gaucerannus, Gosserannus, Josserannus & Jocerandus inscriptus legitur in variis monumentis. Gauceranni Lugdun. archiepiscopi nepotem eum fuisse mera est conjectura. Ex Cabilonensi, seu potius Matisconensi (ut notat D. de Gagniere post Sammarthanos) canonico electus est in episcopum, at quo præcise tempore, non omnino certum. Johannes Columbi hæc de Roberti fine habet. *Anno 1110. moritur. Post vacationem biennii eligitur Jocerannus.* Econtra membrana Molismensis tabularii, quæ longe majorem fidem meretur, hæc habet: *domina Beatrix domni Widonis Vangionis-rivi venit ad exsequias fratris sui Roberti Lingonensis episcopi ... ac expleto sepulturæ officio in capitulo cum suis adfuit, & dedit,* &c. ut in fine præcedentis articuli. *Josserannus Lingonensis ecclesiæ electus, & Wilencus decanus laudaverunt hoc donum.* Aliquid habet chronicon Lingonense, quo hæc conciliari facile possent: Gaucerannus, inquit, huc evocatus decedentis suffragio & renuntiatione; haud tamen obstaculis caruit ex parte canonicorum ad eam quoque dignitatem aspirantium. De illo nihil ante annum 1113. reperitur. Statim a morte decessoris, & in ipsa ejus sepultura dicitur electus, non a capitulo Lingonensi, atque adeo a solo defuncto designatus est successor: designationi sese opposuere multi canonici, illam sustinebat electus, & sic in hac concertatione elabi potuit biennium.

Priusquam ejus acta annuatim perstringamus, duo hic referenda. Primum est canonicorum sancti Stephani Divionensis reformatio, *Jocerano episcopo Lingonensi cum Dei adjutorio elaborante,* facta, quam sic exhibet illius cœnobii carthularium. Quidam canonici .... Jocerannum adierunt, enixe postulantes ut sibi liceret regulariter vivere, quorum justæ petitioni, libenter annuens, consilio Garnerii abbatis & Lingonensis archidiaconi, & Guilenci archidiaconi simul & decani, communi etiam assensu utriusque capituli Lingonensis atque Divionensis ecclesiæ, concessit ut Quintiniacum secederent, ut ibi remoti ab omni seculi tumultu regularem vitam profiterentur; donec multiplicato saltem ad duodecim numero, ad fratres suos reverterentur. Reversi regularem ordinem in ecclesia sancti Stephani observarent, ea conditione, ut mortuo non regulari, nullus nisi reformatus admitteretur, nisi regulam professus & secundum scita canonum vivere pollicitus. *Acta sunt hæc per manum Jocerannі*

ANNI CHRISTI

1113. *in præsentia totius ipsius capituli, anno ab Incarnatione Domini 1113. indict. VI..... Acta sunt hæc etiam per manum domni Jocéranni Lugdunensis archiep.... in præsentia Ismionis Diensis, Berardi Matiscon. Guidonis Gebennensis episcoporum.* Quod exsecutioni, reversis a Quintiniaco canonicis mandatum est *anno 1116. indictione IX. in die cathedræ sancti Petri.* Alterum præsuli nostro minus gloriosum, est lis de Pauliaco, quam refert auctor chronici sancti Petri suburbii Senonensis. Anno 1113. Molismensis abbas villam nomine Pauliacum 150. libris denariorum emerat a Milone filio Bernardi de Monte Barro, quam ab eo usurpatam, utpote olim suo monasterio concessam ab Ingoara & Leotheria sancti Ebbonis sororibus, atque adeo male emtam a Molismensibus contendebat Arnaldus S. Petri abbas. Hic cum adversam partem ad æquum & bonum adducere non posset, ad Josceranum, qui pro quibusdam Hludovici regis negotiis Senonas venerat

1114. an. 1114. rem detulit, cui se jus dicturum promisit episcopus, sed variis dilationibus & tergiversationibus abbatem elusit. Hic Cononem legatum apostolicum induxit ad scribendum episcopo; hanc ergo misit epistolam: *Jam bis diem placiti ei constituistis, sed neque vos, neque partes venire voluistis: & quia injuriam hujus rei penes vos esse sentimus, mandamus & obsecramus ut ei inde plenariam justitiam faciatis;* alioqui *querimoniam ejus ad dominum Papam me sciatis perlaturum, & causam ejus, quantumcumque potero, prosecuturum.* Scripsit & Callixtus papa, ejus *fraternitati præcipiens, ut longa dilatione seposita canonicam justitiam faceret.* At quid inde consecutum fuerit ignoramus.

An. 1113. præter id quod jam retulimus, Cabiloni cum esset, loci antistiti adsuit primum (ut aiunt) lapidem cœnobio Firmitatis ad Gronam fluvium primæ Cistercii filiæ apponenti: eidemque post quatuor duntaxat dies ecclesiam dedicanti. Quod quo pacto fieri potuerit non intelligo. Memoratur in charta Joffredi domini Bellimontis pro sancto Petro Besuensi anno 1114. Sequenti ecclesiam de sancto Lupo a decessore suo Roberto sancto Benigno concessam confirmavit,

Ch. XXX. col. 154. ut patet ex charta in appendice referenda, cui subscribunt Guilencus decanus & archidiaconus,

1115. & quatuor alii archidiaconi. Eodem anno ante mensem Augustum interfuit synodo Trenorchiensi, in qua ventilata est lis sancti Johannis & sancti Stephani Vesuntion. ecclesiarum de cathedrali titulo, & pro sancto Johanne pronuntiatum. Eo denique locum largiente fundata est Clara-vallis in pago seu diœcesi Lingonensi, haud longe a

* l'Aube fluvio * Alba, ejusque primus abbas sanctus Bernardus ordinatur a Guillelmo de Campellis episcopo Catalaunensi; quod sede Lingonensi, ad cujus præsulem pertinebat hæc ordinatio, vacante factum asserunt Guillelmus abbas & Alanus: at in hoc aperte falluntur, ut ex jam dictis de Joceranno palam est. Eo ergo absente, vel alias occupato, ac permittente id factum est. Eodem fere tempore fundata est Morimundi abbatia in pago Bassiniacensi in diœcesi Lingon. Affirmat

A Yepez duodecim monachos illuc a Stephano missos hospitio exceptos & ad locum ductos fuisse a Josceranno nostro. Illis temporibus prædones in tota Gallia, ac præcipue in Lingonensi pago grassabantur, omnia, ac inprimis monasteria devastabant: tantis malis ut occurrerent episcopi, *placitum Dei*, ut tum vocabant, habendum censuere. *Anno* itaque *a conceptu celeberrimo Virginis* 1117.
intemeratæ millesimo centesimo decimo septimo, ut loquitur Theobaudus Besuensis monachus lib. 3. Miracul. sancti Prudentii, *promoto cathedra religiosi nominis viro Joceranno, ejusdem præsulis pervolat edictum, omnes invitans ad concilium VI. idus*
B *Junii*, Habitum est sub dio in amœnissima planitie, juxta villulam *Lucum* nuncupatam. Adsuere Guido Viennensis archiepiscopus, sedis apostolicæ legatus, Jocerannus noster, abbates ac proceres plurimi, populi pene innumerabilis multitudo, expositæ variorum sanctorum reliquiæ, ac, Deo favente, adstantium animi ita flexi sunt, ut jurata pace, a vexationibus & rapinis abstinere omnes constituerint. Prioratum monialium instituit Juliaci, Milone comite Barri ad Sequanam fundatore. Humbertus de Lissey quidquid in ea villa possidebat Deo & sancto Petro Besuensi concessit, *eo die quo ecclesia consecrata est a domno Joceranno*
C *Lingonensi episcopo, anno ab Incarnat. Verbi Dei 1119. indict. XII. calendis Junii, die dominico* 1119.
inquit Besuense chronicon, quod & addit anno sequenti ab eodem pontifice concessa deserta cujusdam solitudinis in territorio Attoarensium juxta flumen Ararim posita. Subscribunt Guilencus, Garnerius, & Ayrardus archidiaconi. Testes Jotzaudus Cabil. decanus, &c. Anno 1120. indictio- 1120.
ne 13. S. Stephani reformatis canon. eorumque priori Galoni ecclesiam sancti Martini de Prato, seu de Campis, cum capella sua; ecclesiam quoque de Gemellis, cum capella sua, quæ est in villa de Picangis, & ecclesiam de Ormentiaco, cum
D duabus capellis suis, de Roseriis & de Mardoo, salvis nihilominus Lingonensis ecclesiæ consuetudinibus, donat & perpetuo jure confirmat. Eo- C. XXXII. c. 155.
dem anno dato diplomate significat, sua ac Guilenci petitione, capitulum Lingonense hospitali domui Grossæ-Silvæ nonnulla concessisse, quæ, & alia confirmat. An. 1121. notum facit omni- 1121.
bus Bernardum Claræ-val. abbatem, cum ipse ac ejus archidiaconi multæque aliæ religiosæ personæ, imo & Umbaldus Lugdun. archiepiscopus in gremio matris basilicæ residerent, postulasse ut suæ abbatiæ fundationem confirmaret, quod libentissime præstitit, *salva tamen Lingonensis epi-*
E *scopi canonica obedientia & subjectione.* Chartam Ch. XXV. col. 255.
exhibent instrumenta nostra, Ad institutionem primæ monialium Cisterciensium apud Tardum abbatiæ plurimum contulit sub annum fere 1124. 1124.
loci quippe, in quo condenda erat, determinatio, & suis finibus definita designatio, imo & agrorum, silvarumque, & aliorum in dotem monasterii concessorum recognitio ab ipso, sive a Christophoro, monacho fortasse Cisterciensi, ipsius vice & mandato facta est, ut ex autographo monasterii illius infert vir cl. D. Fiot. Cum vellet Jocerannus abbatialem S. Stephani dignitatem a canonicis

ANNI CHRISTI

canonicis regularibus possideri, illius abdicationem in horum gratiam postulavit a Garnerio, quo concedente, ut res gesta celebrior, atque hinc firmior evaderet, plenariam habuit synodum non Divione, ut habet chronicon Lingonense; sed Lingonis, ut asserit S. Bernardus epist. LIX. qui & ipse aderat, sub finem Quadragesimæ anni
1125. 1124. secundum veterem morem, 1125. vero juxta præsentem anni inchoandi modum. In ea cum abdicasset Garnerius, ei omnium consensu suffectus est vir eximius Herbertus, & ipso die Paschatis ab episcopo inauguratus est. Paulopost Joceramnus de salute sua serio cogitans, præsulatum abdicare constituit, quod & præstitit hoc ipso anno, die decima mensis Octobris, Divionemque apud suos regulares canonicos secessit, mortem continuo ob oculos habiturus; quæ illum ex hac vita transtulit anno 1126. die 17. mensis Aprilis; sic enim habet necrolog. Stephaniense, *XV. calend. Maii depositio domni Jocerandi Lingonensis episcopi.* Sepultus est in ecclesia S. Stephani cum hac epigraphe: *Hic jacet R. in Christo pater Jocerannus episcopus Lingonensis, qui zelo religionis anno Domini 1116. canonicos hujus ecclesiæ ex secularibus regulares effecit*, &c. Legebatur porro hæc epigraphe incisa lapidi sepulcrali: at inde amotus est lapis, ut novo restituti templi pavimento decentius sternendo daret locum, anno 1681. inquit D. Fiot.

J. Columbi docet eum anno 1121. episcopatum dimisisse, ac successisse Guillelmum, ut loquuntur parva chronica S. Benigni.

LVII. GUILLENCUS.

Guillencus seu Willencus ex gente nobilissima dynastarum, seu Granciacensium, seu Saliensium ortus, ut asserit Lingonense chronicon, patrem habuit Fulconem, fratrem Odolricum nomine. Fuit primum archidiaconus, tum decanus, ac tandem abdicatione Joceranni, Lingonensis episco-
1125. pus an. 1125. uti patet ex ejus charta de ecclesia de Pimella, quam de consensu suorum archidiaconorum dat abbatiæ sancti Michaëlis Tornodorensis, quæque sic clauditur: *Anno ab Incarnatione Verbi Dei 1127. Guilenco Lingonensi episcopo existente, anno episcopatus ejus secundo.* An.
1126. 1126. synodum habuit, inquit chronicon Lingonense; parochialem ecclesiam apud Besuam sub nomine S. Remigii dedicavit; ac denique procurator & testis fuit restitutionis juris fori, Besuensibus ab Hugone Belli-montis factæ. Eodem anno abbatiæ Morimundi fundationem approbat
C. XXXVI. col. 159. & confirmat instrumento in appendice referendo. Denique diploma condit pro Reomaensi monasterio, hinc notatu dignissimum, quod omnia describit quæ eidem contulere sui decessores, ea sigillatim refert & confirmat, & inviolata permanere præcipit. Ipse vero jubet ut Putei-orbis atque Rubei-montis moniales debitum honorem & reverentiam abbati & suis exhibeant, nec enim licet aliis monachis subintrare, inquit, &c. *Acta sunt hæc Lingonis in plenaria synodo, anno ab Incarnatione Dom. 1126.* Subscribunt *Lambertus archiclavus, Ayrardus decanus, Gocelinus, Guido,*

A *Garnerius, Fulco archidiaconi.* Illud exhibet Roverius in Reomaen. An. 1128. cum lis orta fuisset *de pastura & nemore per usuarium* inter homines Aquæ-ductus villæ S. Stephani, qui ea contendebant, & dominos Altæ-villæ, qui illud inficiabantur, primi duellum in juris sui argumentum obtulerunt, detrectarunt alii, & Divioni in præsentia domni Vilenci Lingonensis episcopi, Hugonis Burgundiæ ducis, & Mathildis uxoris ejus, jus quod prætendebant dimiserunt. Testes sunt Garnerius præpositus sancti Stephani, Ayrardus Lingonensis ecclesiæ decanus, &c. Plurima sunt quæ egit anno sequenti. Subscripsit præ-
B cepto Ludovici Grossi regis, quo Argentolium restituit S. Dionysio & Sugerio abbati. *Actum* inquit apud sanctum Germanum a Pratis, in concilio Parisiensi, & postea subdit *datum & confirmatum in curia Paschæ, in unctione domni Philippi gloriosissimi regis anno incarnati Verbi. 1129.* cui coronationi adsuit & Guilencus. Gravissima tunc temporis exorta est controversia Herbertum Stephaniensem inter & cognominem Sansequanensem abbates. Quæstio vertebatur de duabus ecclesiis, *Stabulis* scilicet & *Dalreis*, quas quilibet illorum suo cœnobio vindicabat; lis ad Lingonensis diœcesis tribunal delata est, accurato examine
C coram Guilenco præsule, Gualterio Cabilonis antistite, Girardo Besuensi abbate, Ayrardo Lingonensi decano, duobus archidiaconis, aliisque nonnullis clericis, ponderata, pro Stephaniensibus pronuntiatum est hoc anno 1129. verum ab episcopo ad Lugdunensem archiepiscopum a monachis provocatum; sed & ibi causa ceciderunt, ut Wilenco scribit Rainardus archiepiscopus: *Nos episcopali judicio, & amori vestro justitiæ, quam in judicio illo recognovimus, dignam referentes reverentiam, illud confirmamus & juste tenendum decernimus*, &c. Sed nec sic acquiescentes monachi, ad sedem apostolicam provocant: hinc Inno-
D centius II. papa datis litteris, Stephano abbati Cisterciensi & Bernardo Claravallensi litem terminandam committit: hi ad pacem resarciendam, rem controversam ex æquo dividunt, partem monachis, alteram canonicis adjudicantes. Sententiam confirmat Innocentius, sed frustra: rebelles monachi, patrocinio ducis Burgundiæ freti, vim adhibent, multaque damna canonicis inferunt, sed anathematis fulmine territi colla submittunt & prolato judicio obtemperant. Similis orta est inter Luxovienses & San-Benignianos monachos controversia, quæ post innumerabilia rerum dispendia, post duras & laboriosas Romam
E eundi vel redeundi difficultates, post frequentata varia tribunalia, tandem hoc anno a Stephano Viennensi, Guilenco nostro, Gualterio episcopo Cabilonensi, aliisque claris viris sopita est. Dedit canonicis Divionensibus ecclesias de *Colummerio* & *de Bruxeroleis*, cum appenditiis. *Hæc donatio facta est anno ab Incar. Domini anno 1129. in natali sancti Mammetis in domo episcopali Lingonis, præsente G. Cabilon. episcopo & Gocelino Ling. archidiacono.* Eodem anno, cum in sua ecclesia cœtum haberet, postulante Garnerio sancti Sequani abbate, donum ecclesiæ sancti Martini

ANNI CHRISTI 1128. 1129.

ANNI CHRISTI

suo cœnobio factum a Roberto *piæ memoriæ* episcopo confirmavit; chartæ confirmationis, quæ penes nos est subscribunt Ayrardus, Rocelinus, Fulco, Garnerius & Guido archidiaconi. Eodem insuper Agnes Putei-orbis abbatissa Lingonas venit, postulans ut suam abbatiam episcopali auctoritate confirmaret, quod libenter concessit, vetans ne sanctimonialium ordo mutaretur, jubens electionem abbatissæ canonice factam Lingonensi capitulo præsentari, & electam ab episcopo benedici. Subscribunt post Guilencum Ayrardus decanus & archidiaconus, Lambertus thesaurarius & alii tres archidiaconi. Quin & illius parthenonis templum sacra unctione dedicavit, & nonnulla ei facta dona confirmavit. Ei frater Bernardus Claræuallis abbas scribit epistolam LIX. qua rogat, ut res, quas Garnerius post abdicationem tenebat a sancti Stephani canonicis, sibi non retineat, ut jure potest, sed canonicis conferre dignetur, quod concessit vir piissimus.

C. XXXVIII. col. 160.
Ch. XXXIX. col. 161.

1130. Circa annum 1130. cum *Bonifilius* quidam *famulus Petri abbatis Divionensis vineam in terra S. Benigni plantasset, ad medietatem*, postulavit *ut ei ad quartum sextarium concederetur*. Concessumque est sub certis conditionibus. *Huic conventioni*, inquit charta, *ego Willencus episcopus interfui*, eam *laudavi, & chartam scribi rogavi*. Tartense monasterium prima sua initia accepit anno

1132. 1125. sub Goceranno, sed an. duntaxat 1132. ædificiis perfectum & bonis (quod satis esset) locupletatum fuit. Unde in autographo archivi illius dicitur: *Tempore Guilenci Lingon. episcopi.. sanctimoniales* (ibi) *congregatæ sunt* . . . . .

. . . .

anno 1132. Sciant etiam omnes quod Gualterius de Tartvilla ipsius loci decimas prædictæ ecclesiæ sanctimonialibus dedit, laudante & jubente Gui-

1135. *lenco episcopo*. Anno 1135. chartam edidit de fundatione Albæ-ripæ, quam de suis propriis dotaverat; chartæ subscribunt Ulricus nepos ejus, &c. Eam inter instrumenta referemus, necnon ejus testamentum, in quo sic loquitur: Ecclesiam de sancto Memmio, quæ de jure patrimonii mei erat, Deo, & ecclesiæ beati Mammetis ad mensam fratrum concedo pro anima patris mei Fulconis, & venerabilis fratris mei Odolrici, quatenus certus eorum anniversarius dies memoriter agatur; insuper ecclesiam de Bonacurte præfatæ ecclesiæ Lingonensi concedo, ut similiter dies anniversarii mei annuatim agatur. Acta sunt

Ch. XLII. col. 166.
Ch. XLIII. col. 168.

1136. hæc anno ab Incarnatione Domini 1136. Ludovico rege regnante. Testes sunt Robertus decanus, Gocelinus, Fulco, Pontius, Garnerius archidiaconi, Odolricus præpositus, &c. Exstat alia ejus charta, qua eodem anno Dervensi cœnobio, & ejus abbati Guillermo concedit ecclesiam Ambonis villæ. Obiit hoc eodem anno, tertio nonas Augusti ex necrologio Lingonensi, ex San-Benigniano vero calendis ejusdem mensis, quod & habet chronicon Lingonense.

Ch. XLIV. col. 168.

LVIII. GUILLELMUS.

Guilenco Willelmum de Sabrano substituunt tabulæ Stephanienses & Thuaneæ, ac indiculi

A duo Colbertini sæpe jam a nobis laudati, & quidem ex abbate Vizeliacensi, ut probabile fit ex Petro Venerabili abbate Cluniacensi lib. 2. epist. XXVIII. ad Innocentium II. qua significat rumorem ad se pervenisse abbatem Vizeliacensem importunis quorumdam precibus ad episcopatum Lingonensem transferri; quod & impedire nititur, contestatus abbatiam illam nulli, post Cluniacensem, secundam, in pejus ruituram. Videtur tamen ad hanc sedem evectus anno 1136. post calendas Augusti. An. 1138. e vivis ereptus dicitur Mabillonio, anno ipso 1136. Johanni Columbi, qui hanc in rem laudat chronicon Di-

B vionense sancti Benigni.

LIX. GODEFRIDUS seu GOTEFRIDUS.

E vivis sublato Guillelmo gravissimæ de ejus successore lites exortæ sunt. Petrus archiepiscopus Lugdun. & Hugo Burgundiæ princeps, postea dux, cujusdam monachi Cluniacensis electionem fieri curarunt. Rem sic narrat Petrus Venerabilis lib. 1. epist. XXIX. ad sanctum Bernardum: [Revertenti mihi nuper de Pictaviensi pago, Lingonenses canonici occurrerunt, &, nihil tale suspicanti, unum ex fratribus nostris, cum universo clero & populo ecclesiæ suæ, se in episcopum

C concorditer & canonice elegisse, Lugdunensi metropolitano id consulente & confirmante, dixerunt. Institerunt toto nisu, tam precibus suis, quam mandatis & litteris domini Lugdunensis, ut, quia monachus noster erat, quod de eo fecerant, & ipse confirmarem. Hæsi aliquandiu, nolens carere utilitate personæ: concessi ad ultimum, cedens importunitati rogantium. Sic a me quod petierant impetrantes, præterito beatæ Dei genitricis festo apud Anicium regalem curiam, cui ipse necessitate non voluntate interfui, adierunt, & a domino Rege Francorum, electum suum, quantum in ipso erat confirmari rogaverunt, &

D obtinuerunt. Nam audita Rex electione, & visa, quæ forte tum ad me venerat, persona, quod de ea Lingonensis ecclesia fecerat, collaudavit, & de regalibus, sicut solet fieri, manu propria solemniter investivit. Sicque cleri, populi, metropolitani, ipsiusque, ut dixi, principis in hanc unam sententiam, in hunc unum electum vota convenerunt. Rem aliter narrat Bernardus epist. CLXIV. nempe dum adhuc Romæ degeret illo venisse Lugdunensem archiepiscopum, & cum eo Robertum Lingonensis ecclesiæ decanum, ac Olricum canonicum, quærentes capitulo licentiam eligendi episcopum, certisque conditionibus ob-

E tinuisse. Se deinde, cum transalpinaret, comperisse instare diem, qua foret sacrandus homo, de quo utinam meliora atque honestiora dicerentur. Se per Lugdunum divertisse & invenisse parari illa non festa, sed infausta solemnia: decanum tamen, & maximam, *ni fallor*, inquit, partem Lugdunensium canonicorum constanter aperteque inaugurationi contradixisse, rumoremque pudendum ac dolendum, passim crebrescentem & invalescentem, civitatem replevisse. Conventum a se episcopum, causam prævaricationis in filium ducis retulisse, pollicitumque fuisse, quidquid

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

hactenus egisset, jam pro suo (Bernardi) arbitrio se deinceps facturum. Nuntiatum interim ordinandum vespere VI. feriæ venisse, sabbato mane recessisse. Hinc archiepiscopum (novam) electionem fieri mandasse per quosdam Lingonenses canonicos tunc præsentes, & per litteras, quæ adhuc exstant: per alias vero significasse consecrationem dilatam non dimissam, assignantes diem & locum ad causam decidendam. Interim Cluniacensem monachum ordinandum a Rege regalium investituram obtinuisse, ac tandem consecratum, seu ut habet, exsecratum fuisse ab antistitibus Lugdunensi, Eduensi, Matisconensi Cluniacensium amicis: sed appellatum a Falcone Lugdunensi decano, a Pontio archidiacono Lingonensi, a Bonoamico presbytero & canonico ejusdem ecclesiæ, & a duobus ex monachis suis Brunone & Gaufrido. Horrenda in illum monachum conjicit, ea tamen generalia, ejusque electione ait non sponsum, sed monstrum ecclesiæ Lingonicæ datum, pudorem non pati ut ea dicat, quæ publica fama de eo nuntiat; hominem episcopum esse & bonos horrere, & malos ridere.

Ep. 165.

His valde commotus Petrus Venerabilis data ad Bernardum epistola, reponit quosdam Lugdunenses ejus voluntatem a communi omnium proposito nescio quibus rumoribus avertisse, & contra id quod factum fuerat irritasse. Non mirari se si bono viro mala audita displicuerint: sed considerandum fuisse quia sicut vera, sic & falsa esse potuerint, unde priusquam id plene planeque cognosceretur, non fuisse ea vel tribunalibus judicum, vel cathedris pontificum referenda. Attendendum fuisse personas illas, a quibus, id, quo commotus est, Bernardus accepit, jurata adversus Cluniacum bella, tanta animositate ex aliquanto tempore suscepisse, ut nec linguas ab injuriis, nec manus a sacrilegiis continere potuerint, tantis, tamque manifestis inimicis credere, nec Bernardi, nec bonorum aliquorum esse. Sibi credere debere Bernardum, utpote qui & domestici, & noti, & amici apud ipsum nomine glorietur; qui etsi a communi mendacio, quo omnis homo mendax est, immunis esse non possit, absit tamen ut ibi non caveat mendacium ubi cavere potest. Addit convenisse se hominem audito tali rumore, & propositis quæ dicebantur, ne veritatem diffiteretur paterne rogasse, admonuisse, adjurasse, ipsum se innocentem esse respondisse & sacramento confirmare voluisse. Eum vocat religiosæ ecclesiæ religiosum, sapientem, litteratum monachum. Verum nihil profuit Cluniacensis abbatis reclamatio, vicit Bernardi auctoritas, repetitis ad Innocentium papam, ad episcopos & cardinales Romanæ curiæ litteris & clamoribus effecit, ut irrita monachi Cluniacensis declararetur electio, & nova fieret. De hac loquitur Petrus Venerabilis lib. 2. epist. XXXVI. ad Innocentium papam: Rogatus rogans, ut nobilis filiæ preces exaudiat, & eam eligendi libertatem, quam minoris nominis, inferioris dignitatis episcopatus, abbatiæ canonico & communi jure obtinent, nobili, magnæ, famosæ Lingonensi ecclesiæ conservari jubeat. Habita sunt comitia, & in his electus an. 1138.

A Godefridus prior Claræval. præter spem, inquit Bernardus epistola CLXX. præter intentionem episcoporum & meam. Ei tamen Rex primum adversatus est, hincque ad ejus majestatem scribit sanctus Bernardus, rogans ut non amplius differat Regalium concessionem, tum quia terra prædæ & direptioni datur, tum quia electio libera fuit, tum denique quia electus ipsi fidelis est, qui necdum civitatem Lingonensem ingressus est, necdum prorsus se intromisit de aliquo, quanquam invitatio cleri & populi, ac oppressio afflictorum, & vota bonorum id ab eo vehementissime flagitarent. Bernardus eum vocat imbecillitatis suæ

B baculum, lumen oculorum suorum, & dextrum brachium. His non obstantibus ejus electio plenum effectum nonnisi anno 1139. sortita est, 1139.
quando ejus annus secundus cum anno 1141. componitur.

Vir erat nobili genere ortus, *sapiens, constans, & Bernardi propinquus*, inquit Guillelm. lib. 1. de vita sancti Bernardi cap. 9. Idem habet Ernaldus lib. 2. c. 5. *Godefridus prior, propinquus ejus in carne & spiritu, vir sapiens & constans, qui etiam religionis & prudentiæ merito postea in ecclesia Lingonensi factus episcopus, & sanctitatis formam retinens, & dignitatis in qua est honorem non*

C *minuens, usque hodie ingrediens & egrediens laudabiliter perseverat.* Ecce propinquus Bernardi dicitur, at quo propinquitatis genere & gradu, incertum, frater erat Rainerii militis, qui memoratur in charta sancti Eugendi. Unus fuit ex triginta qui duce Bernardo Cistercium profecti, ibidem arctioris disciplinæ professionem emisere: Claramvallem cum aliis fundavit, cujus & tertius prior exstitit, unde ad Lingonensem cathedram, eo quo diximus modo evectus est anno 1139. Circa annum 1140. laudat donum factum beatæ 1140.
M. Magdalenæ de Montagnaco a domino Raynardo de Caseolis. Eodem anno litem inter Her-

D bertum sancti Sequani archimandritam, & sancti Eugendi abbatem de ecclesia, quæ *Roccataillata* dicitur, diremit, & pro Herberto pronuntiavit. Diploma referemus, quia in eo significat se Romam hoc eodem anno profectum, ac inde reversum, his verbis: *distulimus investire Sansequanensem abbatem, quia Romani itineris sollicitudine arctabamur.. post reditum vero nostrum investivimus.* Ch. XLVII, col. 170.
Dedit canonicis sancti Stephani Divionensis *ecclesiam villæ Tartensis cum capellis de Marlyns & de Heschegeio.* Facta sunt hæc in capitulo Lingonensi... *Signum Humberti decani, Gocelini, Widonis, &c. archidiaconorum... Anno ab Incarna-*

E *tione Domini 1141. indict. IV. pontificatus domini Go. an. 3. regnante in Gallia Ludovico.* Cum 1141.
an. 1137. castrum Divionense combustum fuisset, altare sancti Stephani, ciborio, quod inerat, ardente, confractum est: sed Dei propitiatione & multorum collatione eadem ecclesia cum officinis restaurata a *domno Gotefrido Lingonensi episcopo, episcopatus ejus anno secundo... consecrata est, indict. IV. anno 1141. quinto calend. Maii.* Orta lite inter sancti Eugendi & Melundenses monachos, pro ecclesiis Barrensibus, judex ad eam decidendam cum Hugone Autissiodorensi

ANNI CHRISTI

præsule a Papa delegatus, sibi etiam Bernardum A Claræuallensem abbatem in judicem cooptavit uterque, & ab illis simul accurato examine, auditis partibus, ponderata quæstione, eas ecclesias sancti Eugendi monachis in perpetuum possidendas adjudicarunt. Acta sunt hæc an. 1141. Testis inter alios *Raynerius miles, frater Lingonensis episcopi.*
1142. Anno 1142. cum sancto Bernardo filias Andreæ de Baldimento, ipso supplicante, sanctimoniales excepit Juliaci : confirmat insuper pactum initum inter Jocerannum decessorem suum
1145. & Hugonem Burgundiæ ducem. Anno 1145. quinto cal. Maias testis fuit donationis ecclesiæ Comborniacensis Pontio abbati Bellævallis factæ B ab Humberto Vesuntionensi archiepiscopo, apud Chifflet. Dato diplomate Reom. ecclesiæ ejusque abbati Petro concedit in perpetuum ecclesiam de Asneriis, & ecclesiam de Nuid, ac præsentationem presbyteri in iisdem ecclesiis, eodem anno.

In Godefrido nihil illustrius, quam assumtum iter Terræ Sanctæ. In eo enim summum fidei ardorem, vim animi maximam, singularem in agendo prudentiam, miram in consiliis sagacitatem, sublime in sua agendi ratione ingenium, constantiam denique in periculis & in adversis stupendam. Sub Ludovico juniore rege omnes fere nationes contra paganorum infidelitatem C commotæ sunt. Initium a conventu Bituricensi. Eo convenerant Rex, optimates ac episcopi plurimi. In eo de Rohes sive Edessæ depopulatione, de oppressione Christianorum, de insolentia paganorum, de periculo locorum sacrorum tanta facundia & eloquentia, cum tanta misericordia totque fletibus peroravit, ut astantium animos commoverit, ab omnibus lacrymas expresserit, ardoremque ad Christianis subveniendum in omnium mentes invexerit an. 1145. in Natali Domini, sed nihil ibi conclusum. Habitus est alter conventus Regis & Reginæ, omnium fere regni baronum, præsulum & abbatum, adstante innu- D mera populi multitudine, Vezeliaci, die Paschæ 31. Martii anni 1146. in quo adhortante Bernardo expeditio in Terram Sanctam decreta est, crux a Rege ejusque conjuge assumta, deinde ab infinita tum procerum, tum militum multitudine, imo & ab abbatibus & episcopis, inter quos præcipuus Godefridus noster. Datus solidus annus apparatui bellico. Profectus Rex, per Virdunum Alethas venit ad Pentecosten, quo temporis intervallo episcopus, ut ad perficiendum iter sufficientes haberet expensas, multa vasa aurea & argentea, de ecclesia Lingonensi tulit, sub certa promissione restitutionis. Ratisponæ Regem expec- E tabant Imperatoris Constatinopoleos legati, a quibus tot indignis blanditiis, ac inhonestis assentationibus Regem provocarunt, ut animosus & religiosus vir Godefridus dixerit : *Nolite gloriam, majestatem, sapientiam ejus tam frequenter iterare, se ipse novit, & nos bene novimus eum. Quod vultis celerius & liberius intimate.* Cum Constantinopolim venisset Rex, oculatus Godefridus *Græcorum fidem improbans, contemnens obsequia, prophetans mala, quæ postea sensimus, urbem capi suadebat, muros fragiles, quorum magna pars ante nostros corruit, inertem populum,* &c. asserebat. *Dicebat vir prudens animo, religione sacer, quod capta illa civitate non esset necessarium alias expugnare.* Addebat quod ipsa rem Christianitatis non habet, sed nomen.. sit vestri judicii utrum illi parcere debeatis, qua regnante Christi cruci & sepulcro nihil tutum, qua destructa nihil contrarium : aliquibus placuit quod dicebat, pluribus displicuit ; pessimo sane consilio, hinc enim Græcorum perfidia, annonæ inopia, Turcarum armis confectus exercitus, re infecta, imo vix tentata, inglorii reversi sunt, qui ex tot malis incolumes servari potuerunt. Priusquam ad illam expeditionem proficisceretur, insigne privilegium dedit Reomaensibus monachis, quo jam concessa a Sigoaldo, Guidrico, Acchardo, Brunone, Hugone, Arduino, Raynardo, Joceranno, Roberto & Guilenco enumerat & confirmat ; & ipse addit subjectionem abbatiarum Orbiaci & Rubei-montis, ecclesiam de Spissia cum appenditiis suis, aliasque nonnullas, *Acta hæc sunt anno ab Incarnatione 1147.* eo scilicet tempore, quod ab anni initio ad Pentecosten intercessit. Ab Oriente rediit anno 1148. non longe post Pentecosten, inquit Roverius, & auctores laudat Anselmum Gemblacensem in additionibus ad Sigebertum, & Sugerium in vita Ludovici. Memoratur quidem hoc ipso an. 1148. in charta Odonis Burgundiæ ducis confirmantis donum monialibus sanctæ Mariæ de Moolonia factum a Guidone de Sumbernone, sed memoratur in universum, *regnante Ludovico rege, & Godefrido Ling. episc. vivente.* Et videtur nonnisi
anno 1149. e Syria reversus. Certe apud Perar- 1149.
dum habetur instrumentum Hurrici canonici Lingonensis cognoscentis ac sententiam ferentis de controversia inter Theobaldum militem de sancto Lupo & monachos Lingon. S. Amatoris, quod sic clauditur : *Acta sunt hæc anno 1149. indict. XII. G. Lingon. episcopo in profectione Hierosolymitana cum Lud. rege Franc. existente.* Quidquod Rex Hierosolymis profectus in Calabriam classe appulit die 29. Julii anni 1149. Demum Parisios advenit aliquot diebus ante festum S. Martini ejusdem anni post biennium & quatuor menses absentiæ. Opponi potest quod in Eduen. episcopis retulimus, eum adfuisse encæniis & translationi reliquiarum B. Lazari anno 1148. Verum etiam si id concedamus, in assignato anno falli videtur Saunier, ut vel ex ipso facile est ostendere. Ait enim hanc solemnitatem factam fuisse die dominica post festum S. Lucæ, & quidem die 20. Octobris, ut patet ex annua illius festi commemoratione, quam hac die fieri notat. Verum id anno 1148. nequaquam convenit, optime vero anno 1146. priori quippe anno littera dominicalis erat C. quæ in diem 20. Octob. non incidit : anno vero 1146. erat F. quæ in diem illam cadit. Ex quibus sequitur encænia illa an. 1146. celebrata fuisse : illisque adesse potuisse Godefridum, qui nonnisi an. seq. profectionem sacram adorsus est. Atque ex his corrigenda, quæ ea de re in August. episcopis, vel alibi dicere potuimus.

Ejus & Bernardi Claræuallensis abbatis consilio Henricus Catalaunensibus omnium Sanctorum
canonicis confirmat ecclesiam de Lustra *an. 1149.* Ch. LI. col. 172.
Ludovico rege Franc. an. reversionis ejus ab Hie-

Odo de Diogilo de Ludovic. profectione in Orientem l. 1.

ANNI CHRISTI

rosolyma. Circa id temporis invectionem Cisterciensium in Longum-vadum approbavit. In diplomate Odonis Burgundiæ ducis, decimas Agnaii & Bernæ, ecclesiæ beatæ Mariæ Putei-orbis
1150. concedentis, donum factum dicitur anno 1150. per manum Godefridi Lingonensis episcopi. Bal-
1151. genciaci concilio interfuit anno 1151. in quo divortium inter Ludovicum regem & Alienordem ejus conjugem parentelæ causa sancitum est. Quo eodem anno dedit Petro abbati Reomaensi
Ch. LII. col. 173. duas ecclesias. Chartæ subscribunt Pontius archidiaconus, Nicolaus abbas Castellionis, Seguinus
1152. decanus, Achardus præpositus. An. 1152. monialibus Polengii dat ecclesiam Aurei-montis. Eodem insuper memoratur in duabus chartis cœnobii sancti Sequani. Eodem denique dat Guidoni abbati Arremarensi ecclesias de Landrevilla & de
1153. Lochis. Nominatur anno 1153. cum Hugone Engolismensi, in diplomate S. Bernardi de monasterio Buxiensi. Data charta hoc saltem an. significat D. Vernerium de Sumbernone cum filiis suis nonnulla concessisse domui de Pralon, in eleemosynam per manum venerabilis abbatis Bernardi de Claravalle, & suam. Mense Augusto ejusdem anni, defuncto eodem Bernardo, in capitulo Clarevallensi, de communi electorum consilio, nominavit illius cœnobii abbatem Robertum de Dunis. Charta de dono Hugonis Ravenelli & Guidonis de Vallibus, scripta dicitur *anno ab In-*
1154. *carnatione Domini 1154. domini vero Godefridi episcopi Lingonensis XXI.* quod profecto stare nequit: nec ideo tamen hanc chartam, ut & alias plurimas ejusmodi erroribus corruptas, quorumdam imperitorum more, falsas & suppositas clamitamus, sed errorem exscribenti tribuimus, qui pro XVI. XXI. legerit. Eodem anno plura a sese invicem postulabant Odo Burgundiæ dux, & Godefridus noster. Ea postea coram Rege exposuere, judicium in certum diem dilatum, cui se stitit episcopus, non comparuit dux: quod cum usque tertio factum fuisset, *Rex abdicavit duci querelas suas, episcopo suas reddi* debere judicavit. Actum Moreti, *anno Dominicæ incarn. 1158*. ut habet Regis præceptum ab uno ex sociis nostris exscriptum. Sententiam a Rege latam diplomate confirmavit Adrianus papa, quod apud nos asservatur. Habentur tres ejus chartæ in tabul. Grossæ-Sylvæ, num. 142. 143. 154. Duæ priores quædam dona huic domui facta continent, absque ulla temporis nota. Posteriore testatur Girardum de Fonvent querelas suas in manu sua deposuisse, & magistro Rodolpho non solum remisisse quidquid *calumniabatur*, sed alia insuper dona contulisse: data est anno eodem 1154. Testes sunt *Humbertus Lingonensis ecclesiæ decanus*, &c. Diutina lis inter monachos sancti Johannis Reomaensis & sanctimoniales Fussei circa hæc tempora exorta est. Illi ab his *decimas grangiæ cujusdam, terram intra curtem ejusdem grangiæ*, & *molendinum quod factum dicebant in aqua ipsorum, postulabant.* Hanc composuit Godefridus cum utriusque par-
1155. tis assensu anno 1155. In schedis sancti Stephani apud Perardum hæc leguntur: Incipiente
1157. anno 1157. indict. 5. feria sexta, pridie nonas

A Januarii Donnus Gotefridus episcopus sacravit altare sancti Laurentii in ecclesia sancti Stephani Divion. &c. Idem in die Epiphaniæ, in eadem ecclesia sacravit altare Dei genitricis, quod est retro majus altare. Addit, eodem anno cal. Jun. consecratum est altare sancti Martini in eadem ecclesia, a donno Gotefredo Lingonensi episcopo. Hoc eodem anno scriptum edidit, quo lites inter Vidonem dominum de Sumbernon & Philippum sancti Benigni abbatem de terra & juribus Magnimontis exortæ, illius interventu compescuntur: Ch. LV. col. 175.
illud in appendice exscribemus. Litem & ipse habuit cum suis canonicis pro ecclesiis de Anceio,
B & de sancto Hilario, de Provencheriis & de Buxeriis, quarum duas ipse Godefridus concesserat, & tunc omnes repetebat; sed pro canonicis ab Eraclio Lugdunensi metropolita electo arbitro pronuntiatum est. Memoratur in charta fundationis ecclesiæ collegiatæ sancti Machuti in castro Barri super Albam, anno 1159. Et dato diplo- 1159.
mate in appendice relato, omnia ecclesiæ Mo- Ch. LVI. col. 175.
lismensis beneficia, prædia, villas, ecclesias, capellas, decimas, præbendas & quascumque possessiones, postulante Guilenco abbate confirmat eodem anno. Chartam edit anno 1160. qua Phi- 1160.
lippus S. Benigni abbas *per ipsius manum, laude*
C *capituli sui incommunicat Odoni Burgundiæ duci, & heredibus ejus, qui in ducatus honorem ei succedent*, locum qui dicitur *Magnus mons, gratia ædificandi*, sub certis conditionibus ibi designatis. Airardo abbati & monachis sancti Sequani, eodem anno, concedit ut in ecclesiis de Lentenaio & Paseis 20. solidos ab Odone, qui nunc est capellanus, pro redditibus earumdem ecclesiarum singulis annis recipiant. Ab Alexandro III. destinatus est legatus ad Ludovic. Francorum regem anno 1162. ut intelligimus ex hujus Pontificis epistola XXXVII.

Demum rerum secularium pertæsus, abdicandi
D facultate, ægre admodum, ab eodem Alexandro impetrata, ad suam Claramvallem regressus est anno 1163. ut habet breve chronicon sancti Benigni: *Anno 1163. dimisit episcopatum Godefredus, & Galterus filius Hugonis episcopus factus est.* Liber sepulcrorum Claræ-vallis econtra: *In episcopatu suo usque ad transitum beati Bernardi, & post eum per octo circiter annos quievit, postea vero* anno scilicet 1161. *ad Alexandrum papam accedens cessionem petiit, quam vix, tamen instantissimis precibus impetravit. Rediens igitur cum litteris apostolicis cathedræ valefecit, & iterum ad suam Claramvallem se contulit.* Idem habet chronicon
E Clarevallense: *Anno 1161. episcopus Lingonensis Godefridus episcopatum dimisit, & Claramvallem est reversus, ad amplexus suæ Rachelis:* ibique cellam sibi prope Bernardi domunculam ædificavit, ac tandem ad cœlum evolavit VI. idus Novembr. At quo anno? 1164. inquit chronicon Claræ-vallis: liber vero sepulcrorum: *Annos tres & menses circiter novem domum sancti Bernardi inhabitans, circa annum Domini 1165. in Domino quievit.* Jacet cum quatuor aliis episcopis ante altare omnium Sanctorum. De eo supplementum Sigeberti, auctor vitæ sancti Bernardi lib. 1. c. 9.

ANNI CHRISTI

lib. 2. c. 5. & 8. & lib. 4. c. 3. & 4. Aimonius l. 5. c. 1. Henricus in fasciculo sanctorum Cisterc. Liber de translation. reliquiarum S. Mamantis, qui de eo hæc refert: [Quintus a Reinaldo sedet Lingonis bonæ memoriæ Godefridus episcopus, de cujus commendatione taceo, quia multi adhuc exstant ex vobis, qui viderunt eum, & mores ejus, & religionem ac vitam pleniuscognoverunt.] An. 1164. privatus degens, controversiam inter Alanum episcopum & Willelmum comitem Autissiodori pro juribus recrudescentem composuit, voluitque inprimis ut *salva & approbata* permaneret *charta, quam inter* Alani *prædecessorem dominum Hugonem, & avum istius comitis, comitem scilicet & de Carthusia, sanctæ memoriæ Bernardus Clarevallis abbas composuit.* Notat vero factam hanc compositionem *per manum suam, & Wichardi Pontiniacensis, & Gaufredi Clarevallis abbatum.* Refertur in historia Reom. hæc charta: *Ego Godefridus quondam episcopus Lingonensis* testificor de concordia Petri abbatis cum Aglentina abbatissa Putei-orbis de molendino subtus Courtange. *Actum anno ab Incarnat. Domini 1165.*

Videntur hic referendæ illius chartæ, quæ chronicis characteribus destitutæ sunt. Prima significat & confirmat donum Guidonis Confluentis domini, quo terram de Vernuel, cum omnibus appenditiis suis, terris, pratis, nemoribus, hominibus, canonicis sancti Mammetis in eleemosynam largitur. Secunda, rogante Urbano abbate omnes Quinciaci possessiones confirmat. Tertia significat controversiam, quam habebant San-Benigniani monachi cum Guillelmo Tilecastri domino, ob terras & alia, quæ illis vendiderat Guido de Cornicula, quæque ille repetebat, eo quod de *casamento suo* erant, a se definitam fuisse, & Guillelmum, quidquid juris habere contendebat, sancto Benigno dimisisse. Testes nominantur Fulco archidiaconus, Robertus decanus, &c. Eidem sancti Benigni monasterio ad sustentationem fratrum infirmorum dedit ecclesiam de Brasiaco. Charta subscribitur ab Humberto decano & quatuor archidiaconis. Quarta litem jam olim inter Sansequanenses monachos & Albertum dominum villæ de Drees habitam pro ejusdem villæ capella, quam ad se pertinere contendebant monachi, ita definit, ut Stephanus filius Alberti capellam possideat quandiu vixerit, post ejus obitum vero ad monachos redeat. Subscribunt ipsius mandato Geraldus abbas Molismensis, Hubertus decanus Lingonensis, tres archidiaconi, &c. Quo in pretio fuerit apud Romanos pontifices probant & epistolæ, quas ab eis accepit, & negotia quæ ipsi commiserunt. Sic cum quidam Vizeliacenses Artaldum abbatem occidissent, ac ea de causa variis pœnis afflicti fuissent, Stephanus quidam canonicus Autissiodorensis in Pontium abbatem insurrexit, unde Innocentius II. *venerabilibus fratribus Godefrido Lingonensi episcopo & Bernardo Clarevallensi abbati* mandavit, ut canonici *querimoniam audirent & fine debito terminarent;* quod ita præstiterunt, ut hic a causa ceciderit. Sic cum abbas sancti Germani Autissiodorensis aliqua adversus eumdem Pontium egisset, Lucius papa eum reprehendit, male acta reparare jussit, tum addit: *Postmodum vero, si quam adversus ipsum te confidis habere justitiam, in præsentia venerabilis fratris nostri Godefridi Lingonensis episcopi, quod justitia dictaverit, obtineas.* Sic in negotio Vizeliacensis cœnobii, quod Pontio illius abbati facessebant Guillelmus comes Nivernensis, & Vizeliaci incolæ, Eugenius II. in epistola ad Ludovicum regem vult illud negotium in conspectu venerabilium S. Remensis archiepiscopi, G. Lingonensis episcopi & B. Claræval. abbatis discuti: scribit & ad ipsum & ad Hugonem Autissiodor. præsulem, & ad sanctum Bernardum, ut commoneant comitem, ut Vizeliacenses non perturbet: Godefr. soli mandat, ut post commonitionem, si comes non resipiscat, excommunicatum denuntiet, *quia*, inquit, *de religionis tuæ prudentia valde confidimus.* Ipsi insuper, Hugoni Senon. T. Parisiensi & He. Trecensi mandat ut perfidos Vizeliaci burgenses, perjuros & proditores excommunicatos, in nundinis & mercatis suarum parochiarum recipi prohibeant, &c. Godefrido scribens notat sibi significatum archipresbyterum de Avalone, & alios quosdam presbyteros cum excomunicatis de Vizeliaco scienter communicare & divina officia celebrare, quapropter jubet, ut de hoc diligenter inquirat, & si ita sit, presbyteros illos ab officiis suis suspensos ad se mittat. Idem Eugenius cum relatu accepisset Henricum Eduæ episcopum idem cœnobium per se & per alios vexare, ad eum scribit tot gravaminum cognitionem G. Lingonensi episcopo se decrevisse committendam, jubetque ut cum ab illo fuerit evocatus, præsentiam suam ei exhibeat, inquisitioni ejus plenam rationem redditurus.

LX. GALTERUS.

DE BOURGOGNE.

Galterus, seu Gauterius Hugonis II. Burgundiæ ducis, ex Mathilde aut Tolosana, aut Turennica filius: Odonis postea ducis, Roberti & Henrici Augustodunensium episcoporum germanus, a teneris clero destinatus est, isque videtur esse de quo Petrus Venerabilis Innocentio papæ scribens, ait: *Filium ducis Burgundiæ nostræ, majestatis vestræ clementiam nunc primum adeuntem, vobis attentius commendamus, ut eo a vobis amore & honore suscipiatur, quatenus & bonæ spei filius bonum patrem se adiisse glorietur, & vestro obsequio multo magis in posterum obnoxius reddatur.* Lingonensis, non Lugdunensis, ut male habet Albericus, ecclesiæ fuit primum archidiaconus, quo titulo testis est in diplomate quo Odo Burgundiæ dux dat sancto Benigno villam de Villariis: deinde, Godefrido sponte abdicante, episcopus anno 1163. ut refert breve chronicon sancti Benigni. Asserunt Sammarthani fratres primum ex decano sancti Stephani Vesuntionensis electum reperiri archiepiscopum hujus sedis, exstincto Humberto, anno 1161. quo nomine quandam Bellæ-villæ controversiam composuit, anno 1162. in cujus instrumento se Bisonticensem electum inscribit. Paulo post vero, ne schismatico Imperatori subjectus esset, maluisse archiepiscopatui nuntium mittere, & sedis Lingon. regimen assumere. Certe inter Humbertum & Herbertum, quemdam Walterum, aliis Vauterium & Gaulterium Bisontinum 1161. 1162.

ANNI CHRISTI

electum exstitisse probat charta, quam refert Chifflet. Vesontionis parte secunda n. 56. At utrum noster sit, utrum prius decanatus hujusce ecclesiæ dignitatem habuerit, non omnino nobis compertum. Rem definiemus in Vesontion. antistitibus.

Memoratur in diplomate Hugonis Burgundiæ ducis, quo *dimidium molendinum* de Faënay concedit ecclesiæ sancti Mammetis: sic enim explicit: *Actum est hoc in præsentia domni Galteri episcopi Lingonensis anno ab Incarnat. Domini 1163.* Eodem anno in Natali apostolorum Petri & Pauli, Philippi abbatis sancti Benigni litem cum Auvino de Fossato finivit, & chartam inde conscripsit, quam habemus. Ecclesiæ S. Sequani, quam velut filiam suam dicit se paterna devotione complecti, & ampliare velle, confirmat ecclesias de Lentenaio & de Paseis, quas antecessor ei contulerat. Ecclesiam de Villa-morina dat monachis Reomaen. hoc ipso anno aut anno sequenti; siquidem Alexander papa illam enumerat inter ea, quæ huic monasterio confirmat an. 1164. indictione XIII. die tertia ante calendas Novemb.

1164. Anno 1164. dato diplomate notum facit omnibus Olricum Lingonensem canonicum, & SS. Geminorum præpositum dare ecclesiæ de Sarcouz & monachis ibidem Deo servientibus vivarium suum cum pratis, &c. & quidquid habebat in ecclesiis de Fraisneto, de Meillan, & de Donno Benigno. Sequenti an. scripto notum facit Odonem Burgundiæ ducem terram prope Divionem, quæ Pascua dicitur, assensu abbatis & monachorum sancti Benigni excoluisse, sed morti proximum eamdem illis *guerpivisse*, & successorem ejus Hugonem ad agriculturam in perpetuum cœnobio tradidisse, ea conditione ut *ipsi & antecessoribus suis quotidianam præbendam cum annuo*

1168. *anniversario rependerent.* Idem Hugo anno 1168. tam præsentibus, quam futuris significat se cum Galtero Lingonensi episcopo patruo suo pactionem fecisse, *cum sibi munitionem murorum de Castellione faciendam concessit.* Sub ejusdem testificatione Fridericus Conflenti dominus contraxit cum Galtero, *& tactis sacrosanctis reliquiis Lingonis in revestiario ecclesiæ propria manu firmavit, quod castrum Conflenti,* cum tota munitione episcopo Lingonensi, quicumque erit, reddet, quoties episcopus ab eo requiret, &c. Ludovicus VII. Franciæ rex attendens flagrans studium ac sinceram fidem, quæ sibi suisque decessoribus Lingonenses, tam clerus quam populus, circa fines regni constituti, a multis retro seculis exhibuerant, petente Gautero episcopo concessit, ut nec a se, nec ab aliquo successorum suorum civitas Lingonensis, vel aliquid eorum quæ tenet episcopus, *de se, de manu sua & de dominio* possit dimitti, nec in alterius dominationem quoquomodo transferri. Confectum ea de re præceptum datum est *anno*

1169. *1169. vacante cancellaria.* In libro obituum ecclesiæ Lingonensis hæc leguntur: *v. cal. Octobr. commemoratio obitus Hugonis ducis & uxoris suæ, Henrici Eduensis episcopi, Odonis ducis, & fratrum ejus Raimundi & Hugonis* (Rufi) *pro quorum anniversario Gauterus episcopus dedit ad mensam ca-*

A *nonicorum ecclesiam de Noirot, & medietatem molendini de Faanai, & quatuor Bisantios in ecclesia de Villeines, pro quibus debet bursa centum solidos.* Hoc ipso, ut videtur, anno diploma accepit ab Alexandro III. papa, quo omnia episcopatus bona confirmantur, & epistolam, duodecimam videlicet tertiæ partis appendicis, de vexatione Vizeliacensium monachorum per Guillelmum comitem Nivernensem, interdicto comprimenda. Ei quoque rescribit idem Pontifex cap. VI. *conquerente, de clericis non residentibus:* & cap. 1. *de renuntiatione*, in secunda collectione. Ipse hoc eodem anno, in charta quam, habemus, Manassi decano &

t. x. Con. col. 1372.

B universo capitulo Lingonensi dat ecclesias sanctæ Mariæ infra turres, de Barium, de Ageio, de Coium, de Giseio, de Barbire, de Nuisse, de Nerone, & alias plurimas. Altera charta iisdem decano & capitulo concedit in matrice ecclesia altaria sancti Mammetis, & omnia alia cum oblationibus & beneficiis, quæ ibidem collata fuerint, Tertia declarat se Lingonicæ civitatis consuetudines, *Portarii* scilicet, *Telonei*, & similium capitulo oppignerasse, retenta tamen sibi *venta salis & justitia forisfactorum.* Postrema Manassi decano & capitulo parochiam sanctæ Crucis in matrice ecclesia constitutam, cum omnibus ejus appenditiis

C concedit.

Anno 1170. Hugo Burgundiæ dux, postulantibus Guichardo Lugdunensi archiepiscopo & ecclesiæ Romanæ legato, ac Galtero, quem patruum suum appellat, jus sancti Mammetis in territorio Divionensi agnoscit, eique ablata restitui jubet. Illius chartam exhibet Stephaniense tabularium, qua ecclesiæ sancti Stephani Divionensis dat ecclesiam de *Cusseio*, & de *Granceio*, libere & perpetuo possidendam; ita ut abbas & ejus successores in eis ordinare & substituere presbyterum sive canonicum, sive alium, & substitutum *investire* cura illius parochiæ possint. Actum an. 1171. 1170.

D Quo insuper eidem ecclesiæ consentientibus *Hugone de Riveria*, & Divionensi ac Besuensi decanis quorum intererat, dedit quidquid habebat in ecclesiis *sancti Petri de Miribello, sancti Martini de Quintiniaco, sancti Mauritii de Siliciaco, sancti Aniani de Aquæductu*, &c. statuens ut abbas omnia earum beneficia, & omnes redditus integre possideat, curam earum habeat, & quibuscumque voluerit sacerdotibus curam & administrationem committat; eas quoque & earum capellanos a synodo, & a qualibet exactione immunes deinceps esse decernit. Quæ omnia dato diplomate confirmat G. Lugdunensis archiepiscopus apo- Ibidem.

E stolicæ sedis legatus. Scripta charta anno 1173. 1173.
indict. VI. notum facit omnibus Guidonem de Vergiaco dedisse Deo & sanctæ Mariæ Theoloci omnimodam *usitationem in aquis, in agris, in silvis per omnem terram suam.* Anno 1174. facta est a 1174.
Galtero nostro dedicatio Clarevallensis ecclesiæ; lis quoque ab eo dirimitur inter ecclesias *beati Sequani* & *Bassifontis*, exorta pro loco, qui dicitur *cella S. Ægidii* in Brenensi territorio. Testis quoque fuit pacis inter Hugonem Burgundiæ ducem & Guidonem Niverni comitem initæ.

Hugo Burgundiæ dux anno 1177. *medietatem* 1177.

ANNI CHRISTI

monetæ, quam Odo ipsius atavus ecclesiæ sancti Benigni concesserat, laudat, approbat, ac insuper de novo concedit, *ut absque abbatis aut monachorum permissione augmentari non valeat, aut minui;* Chartamque inde conscriptam episcopo Lingonensi patruo suo signandam tradit. Idem Galterus eodem anno pro suæ & decessorum animæ salute Lucigniacensem Carthusiam fundat, solo hospitio sibi retento, in quo etiam testatur se carnibus quoquomodo uti nolle. Fundationis diploma exhibent Perardus & Acherius noster. Exorta discordia pro hominibus Castellionis, hæc inter episcopum nostrum & Hugonem pactio facta est: *Si qui homines Castellionem venerint infra ambitum duarum portarum de Chamonte mansuri, ibi solummodo ducis erunt, modo tamen non sint homines de dominio ecclesiæ Lingonensis, aut de casamento episcopi de Barro super Sequanam, aut ejus castellania. Alii omnes qui Castellione retinebuntur mansuri extra prædictarum portarum ambitum... omnes erunt episcopo & duci communes,*

1178. &c. *Anno ab Incarnatione Domini 1178. actum est hoc Castellione mense Decem. sub testimonio... Manassis decani Lingon.* &c. Lingonensem episcopatum plurimum illustravit, comparato ei & comitatu, quem de Hugonis ducis munificentia consecutus est hoc diplomate: *Hugo dux Burg. comitatum Lingonensem, quem a Guidone de Sauz per commutationem accepi, ecclesiæ Lingonensis episcopo videlicet patruo meo Galtero & ejus in episcopatu successoribus in eleemosynam dedi, & eum in manu ejusdem Galteri guerpivi. Laudantibus filiis meis Odone & Alexandro, Henrico etiam comite Barri consanguineo meo, qui præfatum comitatum a me acceperat in feodum; & fratribus ejus Theobaldo, Rainaldo & Hugone confirmantibus & approbantibus; &, si quod jus in comitatu illo a suis prædecessoribus habebant, præfatæ ecclesiæ in eleemosynam concedentibus, & omnem inde calumniam deponentibus. Necnon etiam laudantibus hanc eamdem donationem Guidone de Sauz, & filiis ejus Othone, & Henrico, & liberis ejusdem Othonis. Testes sunt Manasserus Lingonensis decanus...:*

1179. *Actum est hoc anno ab Incar. Dom. 1179.* Henricus quoque Barri comes eumdem comitatum, quem ab Hugone prædicto in feodum se recepisse asserit, episcopo nostro, ejusque successoribus in perpetuum cedit, in eleemosynam, hoc ipso anno 1179. Quænam porro sit hæc eleemosyna me latet. Certe non puram fuisse evincit hoc Hug. Burgundiæ ducis rescriptum: *Notum facio quod Lingonensis episcopus avunculus meus quittus est cum suis omnibus fidejussoribus de omnibus nummis quos debuit comiti Barri, pro querela, quæ habebatur inter eos de comitatu Lingonensi, & ultimam pactionem fecit Petrus major Castellionis.* Hoc ipso anno post diutinas lites de dominio Castellionis inter se componunt Hugo dux & Galterus noster, & compositionis instrumentum, quod penes nos est, exarat dux. Galterus Dei gratia Lingonensis episcopus, significat *quod Henricus filius Guidonis comitis de Sauz guerpivit atque laudavit per manum suam domui Dei Albæ-ripæ quidquid prædictus pater ejus donaverat atque laudaverat...*

A *Actum Castellioni anno Domini MCLXXIX.*

Exinde solitudinis amans, & ad patriam cælestem anhelans secessit in Carthusiam Lucigniacensem, ubi sancti Brunonis habitum suscepit, & in pace quievit, ut patet ex ejus epitaphio in illius Carthusiæ ecclesia posito; quod hæc habet;

Præsul Lingonicus sapiens ac mente pudicus,
Nomine Galtherus patiens, humilis quoque, verus,
Zelator cultus Christi, manet hicque sepultus.
Hic nos fundavit, pariter templum dedicavit.
Fastum calcavit, mundum stercus reputavit.
B *Noster & inde fuit factus, terrestria sprevit,*
Ac habitum tenuit, in quo cum pace quievit;
Anno milleno centeno septuageno
Octavo pleno, migravit corde sereno.

Hæc, ad annum mortis quod spectat, si ad illum referantur, quo pacto stare possint non video. Plurima egit anno 1179. episcopatum dimisit, secessit in Carthusiam, habitum suscepit; quæ vix uno anno fieri potuere, fallitur & breve chronicon sancti Benigni ad cyclos paschales cum ait: *MCXXCIX. obiit Walterus Lingonensis episcopus VI. id. Julii, & successit Manasses.* Constat enim longe ante id tempus pedum tenuisse Ma-
C nassem. Nec magis sibi constant scriptores in die obitus; illum asserit Benignian. chronicon fuisse 6. idus Jul. Lucigniacense vero necrologium: 7. *Januarii obiit reverendus in Christo frater & dominus, dominus Galterus Ling. episcopus fundator noster & frater, sepultus a latere majoris altaris in ecclesia nostra.* Anniversarium ejus notatur *VII. idus Januarii* in calendario sancti Stephani Divionensis. In necrologio Lingonensi vero, *VIII. idus Januarii obiit Galterus episcopus vir piæ memoriæ, qui dedit fratribus omnia altaria ecclesiæ sancti Mammetis, & cruces, & alias ecclesias, cum multis aliis bonis.* Eum ut primum, qui ex
D episcopis Lingonensibus Paris dignitatem adeptus fuerit & exercuerit, exhibent scriptores historiæ genealog-chronologicæ domus Franciæ, &c. tom. 2. sed quo fundamento, ipsi viderint.

LXI. MANASSES.

DE BAR-SUR-SEINE.

Manasses qui & Manasserus dicitur, Guidonis Barri ad Sequanam comitis ex Petronilla filius, Milonis sororis filii Hugone de Puteaco nati, Barri post ipsum comitis avunculus, cui & comitatum legavit, quemque de summa pecuniæ modica, sibi & successoribus obstrinxit: unde Barro-Sequanenses comites feudatarii fuere epi-
E scopatus. Fuit etiam Girardi domini de Risnello, & Manassis Trecensis episcopi consanguineus; Lingonensis ecclesiæ decanus erat ab anno, ut minimum 1169. ad 1179. quo legitima suffragatione ad episcopatum electus est, ut palam fit ex ejus charta, *de portione quam in comitatu Lingonensi habet capitulum*, in qua episcopum se dicit. Hoc anno scriptam præ manibus habemus; idque in cartulario Lingonensi ad 13. Februarii & 30. Augusti, quibus Guidonis & Petronillæ anniversaria referuntur conceptis terminis haberi inquit Anastasis Lingonensis. Quo ipso 1179.
anno

ANNI CHRISTI
anno *Manasses Dei gratia Lingonensis electus*
notum facit *Milonem abbatem S. Stephani Di-*
vionensis in præsentia sua venisse, & domum quam-
dam, quæ est Lingonis Miloni canonico Lingonensi,
cognomine Mala-manus, precibus suis concessisse.
1180. Anno sequenti dato diplomate significat, velle se,
ut si quando Montigneium pro 313. libris op-
pigneratum, soluto pretio recipiatur, eamdem pe-
cuniæ summam ex ipsius dono percipiant cano-
nici. Hugo Burgundiæ dux & Albonii comes,
venditis Mathildi Tornodorensi comitissæ non-
nullis prædiis, sartam ac tectam venditionem præ-
stitit, sub hac, suo & filiorum nomine, contestata
denuntiatione: *dominum Lingon. episcopum exora-*
vimus, & exorando præcepimus, quatenus prælibа-
tam pactionem ex parte nostra taliter manu caperet,
quod si ab ea erga memoratam comitissam ego vel
filii mei resiliremus, in personas nostras & terras,
quæ in suo essent episcopatu . . . ecclesiasticam pro-
mulgaret sententiam, &c. Milo quoque Barri co-
mes dato scripto testatur Manassem sibi nepoti
suo dedisse 220. libras ad terram emendam,
quam ipse aut successor ejus ab episcopo Lingo-
nensi in fiduciarium prædium tenebit. *Ego Ma-*
nasses Dei gratia Lingonensis episcopus notum facio,
inquit charta Stephaniensis *Josbertum de Grancio*
concessisse ecclesiæ sancti Stephani decimam de Te-
nixiaco, Theobaldum quoque fratrem meum ad cujus
casamentum præfata pertinebat decima, & uxorem
ejus Margaritam, de cujus patrimonio erat, dona-
tionem hanc laudasse, anno 1180. Eidem ecclesiæ
1181. anno 1181. concedit ecclesias de Pontalleio &
1182. de Autreio in comitatu Burgundiæ. An. 1182.
mediatore Hugone Burgundiæ duce componit
cum Wichardo de Claro-monte pro villa, quæ
Bona-curtis nuncupatur. Scripto diplomate testa-
tur factam fuisse compositionem inter Rainerium
Noianti dominum ac Lingonense capitulum, de
damnis, quæ canonicis irrogaverat apud Relam-
pont. Concordiam facit inter abbatem Divio-
nensem & Othonem dominum de Sauz, de villa
Dianeto litigantes. Concedit Aimoni sancti Se-
quani abbati ecclesiam de Meelano: collegiatam
minorem Divionensem, sive capellam, a *divitibus*
fundatoribus dictam approbat & diplomate con-
firmat, inquit chronicon Lingonense.
1183. Anno 1183. concedit sancti Benigni cœno-
bio libertatem ecclesiarum de *Longo-vico*, de
Plumbariis, & de *Villariis*: abbati vel vicariis
ejusdem concedit ut sacerdotes in prædictis ec-
clesiis instituant, qui eis de omni beneficio &
reditu ecclesiarum debeant omnino respondere.
1184. Hugo Burgundiæ dux anno 1184. septem libras
Lingonensi ecclesiæ in perpetuum assignat, ea con-
ditione ut tam ipsius quam patris anniversarium
singulis annis celebretur. *Hoc factum est per ma-*
num domini Manassis Lingonensis episcopi. Publico
quoque instrumento testatur Rainerium Noianti
dominum magistro Felici Lingonensi canonico,
& post ipsum abbati & fratribus *de Belli-loco*,
qui sunt albi monachi, dedisse partem decimarum de
Nuilleio. Manassi nostro Hugo Burgundiæ dux
1185. an. 1185. promittit se monetas absque ipsius con-
sensu nequaquam mutaturum. Ipse vero Rainal-

A dum Reomaensem abbatem donat ecclesia de Pi-
seio. Anno 1186. hanc chartam edidit Trecensis ANNI CHRISTI 1186.
episcopus: *Ego Manasses Dei gratia Trec. episco-*
pus notum facio, quod ad preces venerabilis domini
& consanguinei nostri Manassis Lingonensis episcopi
eidem mutuo præstiti mille ducentas libras Provi-
niensium, super castrum Gurgei . . . . si vero mone-
tam illam alienari in lege vel pondere contigerit,
pro quinquaginta solidis marcha persolvetur: &
quandocumque dominus Lingonensis episcopus, vel
Lingonense capitulum voluerit, prædictam gageriam
redimere poterit, &c. actum anno Incarnati verbi
1186. Testis fuit donationis centum solidorum
B Tornodorensium hoc anno factæ ecclesiæ sancti
Mammetis a Mathilde Tornod. comitissa, pro
anniversario suo quotannis celebrando; litem
quoque inter ecclesiam sancti Sequani & Rainau-
dum *de Rochatallia* exortam composuit. Notum
insuper facit scripto diplomate Hugonem Bur-
gundiæ ducem, pro gravaminibus, quæ ecclesiæ
Divionensi intulerat, laude Beatricis uxoris, &
filiorum, Odonis jam militis & Alexandri, mo-
nasterio sancti Benigni dedisse quingentos solidos
Divionensis monetæ annuatim percipiendos in
pedagio Divionensi. *Actum est hoc anno 1186.*
mense Jul. &c. An. 1187. idem Hugo dux scripto 1187.
C *promittit & assecurat* se domino Manassi episcopo
Lingonensi, tanquam domino suo ligio, post do-
minum Regem Franciæ usque ad instantis Nata-
lis Domini octavas redditurum ei feodum suum
de castro Fontis-vennæ & dominium in ea li-
bertate, in qua tenuit illud de episcopo Lingo-
nensi Girardus dominus Fontis-vennæ. Scripto
ipse significat Othonem de Sauz ecclesiæ sancti
Benigni Divionensis ad resarcienda damna ei il-
lata, 15. solidos annuatim persolvendos conces-
sisse. Diu litigavit cum Amideo de Acellis pro
castro Montis-Salionis, sed tandem vicit coram
Hugone duce Burgundiæ, & Amideus agnovit
D se nihil juris habere in omnibus, quæ tunc epi-
scopus in prædicto castro possidebat. Actum anno
Incarnationis 1188. Eodem anno benedixit Pe- 1188.
trum abbatem sancti Benigni, ex ejusdem loci
chronico laudato a Johanne Colombi: insuper
hoc anno data charta significat se paupertatis ca-
nonicorum S. Stephani misertum, eis concessisse
quidquid tenebat in ecclesia *de Faverneio*, & ca-
pellam *de Magneio*.
Anno 1189. Girardus *de Risnello* notum facit 1189.
omnibus venerabilem dominum & consangui-
neum suum Manassem Lingonensem episcopum
sibi omnia plene persolvisse, quæ debebat nomine
E Gilleberti *de Risnello*. Ipse conscripto diplomate
declarat nosocomium a Dominico *Divite* Di- C.LXXXI. col. 193.
vioni constructum ac fundatum juris esse sancti
Benigni. Actum apud Lingonas publice in gene-
rali synodo nono cal. Junii. Cum Hugo Bur- C.LXXXIII col. 194.
gundiæ dux, Cluniacensi ecclesiæ quædam bene-
ficia apud Castellionem contulisset, Manasses ab
eo rogatus donationem diplomate confirmavit.
Habemus & ejusdem anni chartam, qua dat Mi-
loni concanonico & collaterali suo plures eccle-
sias. Aliam quoque, qua Guiardus *de Risnello* ag-
noscit Manassem sibi *reddidisse trecentas libras*

ANNI CHRISTI

Provinienſium pro redemtione Morelli *de Riſnello*. Tertiam, qua Theobaldus Riſnelli dominus laudat & concedit *acquitationem, quam pater ſuus fecit domino Manaſſi Lingon. epiſcopo ſuper univerſo debito Gileberti de Riſnello*. Quartam, qua Hugo Burgundiæ dux pacem & concordiam cum San-Sequanenſibus monachis init. Reperimus
1190. quoque chartas anni 1190. unam, qua Manaſſes Dei gratia Lingon. epiſcopus notum facit, quod Jocerinus miles *de ſancto Cyriaco* per manum ſuam dedit Deo, & eccleſiæ ſancti Mammetis, in eleemoſynam, terram quam ipſe & frater ſuus Bartholomæus tenebant in dominio ſuo, in territorio *Relempontis*. Alteram, qua ſignificat Simonem Moriers dediſſe Theobaldo canonico tertiam partem decimarum & oblationum, quas in eccleſia de *Occo* ſe habere dicebat. Tertiam, qua jubet ut quicumque prædictam decimarum & oblationum partem habebit, 20. ſolidos annuatim ſolvat canonicis Lingonenſibus pro anniverſario Theobaldi. Quartam, qua Hugo dux Petrum de Chovoini *aſſecurat* domino Manaſſi epiſcopo, ab omni exactione, tallia, & captione liberum & quietum: *quod factum eſt*, inquit, *laudantibus filiis meis Odone & Alexandro* an. 1190. Quintam, qua Hugo Brecarum dominus notum facit Aimonem de Roure militem, titulo pignoris obligaſſe ſibi quidquid habebat apud *Rouram*. Quod factum eſt laude & aſſenſu domini Manaſſis Lingonenſis epiſcopi, de cujus feodo eſt. Sextam, qua Petrus abbas ſancti Benigni, epiſcopi vicarius, declarat Petrum majorem Caſtellionis dediſſe capitulo Lingonenſi x. ſolidos annuatim ſolvendos in cathedra ſancti Petri, in molendino ſuo, quod eſt apud Caſtellionem, ut in die anniverſarii ſui fratribus diſtribuantur. Factum eſt hoc laudante Manaſſerio epiſcopo, an. 1190. Septimam, qua Henricus de Fonvento ſignificat ſe pro remedio animæ ſuæ, & gratia venerabilis domini Manaſſis Lingonenſis epiſcopi, dediſſe in eleemoſynam eccleſiæ B. Mammetis, & conceſſiſſe in perpetuum, ut moneta Lingonenſis apud Fonventum & in tota terra ſua de cetero liberius currat. Cum Philippo rege, & Hugone Burgundiæ duce crucem aſſumſit Manaſſes, eodem an. 1190. menſe Junio uti patet ex charta, quam dux conſcripſit in gratiam ſancti Benigni Divionenſis, atque cum illis in Syriam profectus eſt; & interim epiſcopatum adminiſtravit Petrus ſancti Benigni abbas, inquit chronicon Lingonenſe, quod & addit, affectis haud parum viribus a ſacra expeditione reverſum Manaſſem, pauca admodum geſſiſſe, & paulo poſt exſtinctum fuiſſe anno 1193. poſt Paſcha, *ſecundo nonas Aprilis*, inquit necrologium S. Stephani, atque apud Claramvallem ſepultum ex ultima ejus diſpoſitione. Mortuum vero anno 1192. affirmant Sammarthani. In bulla Celeſtini III. omnia prædia & privilegia ſancti Benigni confirmantis & enumerantis *XVI. calend. Maii, indict. XI. Incar. Domini 1193. pontificatus vero D. Celeſtini papæ III. anno tertio*, habetur, *domum hoſpitalem, quam Dominicus cognomento Dives, eccleſiæ veſtræ perpetuo poſſidendam contulit, & bonæ memoriæ*

A *M. Lingonenſis epiſcopus confirmavit*. Hinc conſtare videtur obiiſſe ante 16. Aprilis. Quidquod in chronico Claraevallis hæc occurrunt: *Anno 1192. Lingonenſis epiſcopus Manaſſes a partibus Tranſmarinis cum Rege Franciæ reverſus, eodem anno moritur & apud Claramvallem ſepelitur, & abbas Claraevallis Garnerius in epiſcopum Lingonenſem eligitur.*

LXII. Garnerius.

DE ROCHEFORT.

Garnerius & Garnerus de Rochefort, Simonis de Rupeforti frater, alterius Simonis nepos, ex monacho Longivadi, primum Albæ-ripæ,
B tum Claraevallis nonus abbas, Manaſſi ſucceſſit: verum quo anno? 1195. inquiunt annales Ciſtercienſes. Sic enim in catalogo abbatum Claraevallis, *Garnerius abbas Albæ-ripæ abbatiſavit hic*, id eſt in Claravalle, *annis novem. Poſtea factus eſt epiſcopus Lingonenſis*. Electus vero eſt an. 1187. ut notat idem catalogus; atque adeo, ut minimum, in ſui monaſterii adminiſtratione pervenit ad annum 1195. Id quidem grave, ſed catalogo chronicon opponimus, in quo & Manaſſis obitus & electio Garnerii ad 1193. referuntur; opponimus & inſtrumenta jamjam referenda, ex quibus pedum ante 1195. geſſiſſe palam eſt. Anno
C 1193. *Dilectis filiis ſuis, capitulo Lingonenſi* concedit ut decimæ, *quas habent apud Perigné villam ſuam numerentur eis ad carrum, vel ad quodcumque aliud vehiculum tempore meſſionis*. An. 1194. 1193.
1195. & 1196. dona Groſſæ-ſilvæ facta approbat. Sic porro incipiunt litteræ anni 1194. *Ego Garnerius divina miſeratione Lingonenſis eccleſiæ miniſter, notifico, &c.* Ipſe & Rainaudus Lugdunenſis archiepiſcopus, ac G. Eduenſis præſul ſubſcribunt quibuſdam privilegiis ab Odone Burgundiæ duce Divioni urbi conceſſis. Anno ſequenti 1194.
1195. iidem confirmarunt inſtitutionem capellæ Divitum Divione, quam & Garnerius bene- 1195.
D dixit 26. Novemb. & data charta teſtatur canonicos ejuſdem capellæ coram ſe ſuper ſancta evangelia juraſſe, quod nullum omnino de parochianis S. Stephani reciperent. Hoc eodem anno Celeſtinus papa dato diplomate confirmat capituli ſtatutum, vetans ne quis canonicorum præbendæ fructum præſumat accipere, niſi annuatim per ſedecim ſeptimanas in eccleſia moram fecerit continue vel *interpolatim*, ita ut uni principalium horarum matutini, vel majoris miſſæ, ſive veſperarum interſit officio. Ex charta Rainaudi Lugdunenſis antiſtitis patet: *dominum Garnerium noſtrum Miloni abbati & eccleſiæ ſancti Stephani do-* Charta LXXXIV. col. 194.
E *naſſe eccleſiam de Tile-caſtro libere & integre*, quam hoc ipſo anno confirmat. Circa idem tempus multa largitur prioratui Vallis-caulium, ut fidem facit charta illius cœnobii, in qua vocatur epiſcopus & dux. Ratam quoque habet inſtitutionem canonicorum ſecularium B. Mariæ Salionis * a nobili viro Guidone ejuſdem caſtri domino factam anno 1197. cujus inſtrumentum exhibebit appendix. Habemus & aliud, quo ſignificat tranſactionem inter ipſum & capitulum factam *de quibuſdam rebus ad ſanctorum Geminorum eccleſiam pertinentibus .... nullum* * de Saus 1197. Charta LXXXV. col. 195.

ANNI CHRISTI

præjudicium vel impedimentum in appellando, vel alio modo allaturam capitulo, si non steterit illa transactio, omnia super quibus inita fuerat compositio, ad pristinum statum reversura. Actum Lin-
1197. *gonis 18. cal. Septemb. an. Verbi incarnati 1197. sedente papa Celestino.* Scripta charta declarat se donationem ecclesiarum S. Johannis & sancti Philiberti Divionensis, quam bonæ memoriæ Robertus decessor fecerat sancto Benigno, laudare, approbare, & sigilli sui appensione confirmare, jubereque ut San-Benignianus abbas ea libertate eas possideat, qua a supradicto Roberto
1198. concessæ sunt. *Anno ab Incarnat. Domini 1198. mense Maio, regnante Philippo rege Francorum.*

Infaustus fuit ejus exitus, illum exhibent tres Innocentii tertii papæ epistolæ. Prima, quæ est editionis Baluzii numero 182. libri primi, data 17. calendas Junii, Incarnationis Dominicæ anno 1198. pontificatus primo, significat tantam ipsum inter ac decanum & capitulum Lingonense subortam esse discordiam, ut canonicis ipsum coram Lugdunensi archiepiscopo *dilapidationis & insufficientiæ* accusantibus, apostolicæ sedis audientiam appellaverit: unde ipsi indicit ut hinc ad festum beati Michaëlis archangeli proxime futurum apostolico se conspectui repræsentet, responsurus objectis, & quæ voluerit adversus ipsos objecturus, ei interim gravissime inhibens, ne occasione hujus discordiæ bona ecclesiæ suæ dilapidare præsumat. Secunda epistola, quæ est ejusdem libri 504. subiratus significat primo, se ipsi sine dolore & pudore scribere non posse, cum sedes apostolica, quod olim in ipso dignoscitur approbasse, nunc peccatis exigentibus cogatur improbare. Secundo, ab ipso illius promotionis principio inter ipsum & canonicos Lingonenses multas pullulasse quæstiones, nec unquam, postquam ipsius commissa fuit regimini, pacem habuisse ecclesiam Lingonensem: *sicut*, inquit, *fama refert publica, & quamplurium prælatorum & religiosorum ipsarum partium litteris nostro est apostolatui suggestum.* Tertio, non solum mobilia, sed etiam immobilia ipsius ecclesiæ ab ipso adeo distracta, ut quæ olim inter Gallicanas ecclesias nobilis fuerat & famosa, nunc habeatur ab his, qui in circuitu ejus sunt in opprobrium & contemtum. Quarto, ægre admodum se ferre, quod cum canonici Lingonenses, & illi præsertim, quos ad petitionem ipsius litteris apostolicis fecisset evocari, sese Romæ stitissent, ipse non comparuisset, sed post longam dilationem duos nuntios misisset, ac per litteras significasset, se in Cisterciensi capitulo in multorum religiosorum & aliorum præsentia, crucem, quæ prædicabatur accepisse, vovisseque pro amore Jesu-Christi ad partes accedere Transmarinas. Unde sic concludit, quantumcumque nobis molestum sit te in aliquo molestari, quia tamen nobis incumbit corrigenda corrigere, & reformare in melius quæ circa ecclesiarum statum noscuntur minus licite attentata, habito cum fratribus nostris super hoc negotio consilio, te pro contumacia manifesta, & dilapidatione vulgata, ab administratione totius Lingonensis episcopatus, tam in spiritualibus quam in temporalibus, omnino suspendimus, auctoritate tibi præsentium injungentes districtius, ut suspensionem procures inviolabiliter observare. Denique velle se declarat (*nisi forte*, inquit, *cedere potius malueris, quod saluti tuæ magis credimus expedire*) causam, quæ inter ipsum & decanum Lingon. pro ecclesia vertitur, super dilapidatione & insufficientia, & aliis multis injuriis & gravaminibus per eum ipsi ecclesiæ irrogatis, examinari celerius & canonico fine decidi, ne si fuerit diutius prorogata, cadat irreparabiliter ecclesia Lingonensis, quæ jam videtur ex parte maxima cecidisse: committereque Parisiensi episcopo ut utriusque partis allegata reciperet, & vel inter utrosque causam componeret, vel lato judicio canonice definiret; vel alioquin gesta utriusque partis redacta in scriptis & sigilli sui munimine roborata ad se transmitteret, partes Romam intra præfixum terminum mitteret judicium papale recepturas. Jubet interim per prædictum Parisiensem episcopum de procuratore idoneo Lingonensis ecclesiæ provideri. Ex tertia vero epistola, quæ est 553. numero ejusdem libri, patet inter tot adversarios habuisse, qui causam ejus ageret. Cum enim, inquit Papa, decanus & socii ejus cum commissionis Parisiensi episcopo datæ litteris Roma recessissent, E. archidiaconus Lingonensis advenit, & instituit, ut Petrum de Corbolio, tunc Parisiensem canonicum, mox Senonensem archiepiscopum futurum, virum perecelebrem collegam episcopo Parisiensi daret, & impetravit facile. Illum ergo hac epistola nominat, & utrique mandat ut si Garnerium invenerint innocentem, ipsum non solum ab interdicti sententia, verum etiam ab impetitione decani & capituli super objectis, appellatione postposita, penitus absolvant: personales autem quæstiones, si quas idem episcopus, & major archidiaconus adversus decanum, vel aliquos canonicorum habuerint, audiant, & sublato appellationis obstaculo curent terminare, &c. Summi pontificis consilium secutus Garnenerius cessisse videtur, &, forte post confectum iter Transmarinum, Claramvallem petiisse, ubi & obiit, & jacet, cum hoc brevi titulo: *Hic jacet dominus Garnerius* primo Albæ-ripæ, deinde *hujus monasterii nonus abbas, postea Lingonensis episcopus.* Is porro esse videtur de quo Innocentius anno tertio pontificatus, 2. idus Maii, in epistola ad Lingonense capitulum ait: *cum episcopus vester ipsum episcopatum in manibus nostris resignavit, nos ei pro sustentatione sua de quibusdam ipsius ecclesiæ possessionibus fecimus provideri. Verum ei auctoritate præsentium inhibemus ne quidquam de assignatis infeodare, seu alienare, vel quoquo pacto distrahere, &c. præsumat, alias factum irritum decernimus.* Refert chronicon Lingonense post ejus suspensionem, rem interim totam, seu sacram, seu profanam ad episcopos pertinentem administrasse Hugonem de Nuceriis seu Noeriis *Autissiodorensem antistitem, cujus impulsu in locum suspensi nominatus fuerit Hilduinus, qui postmodum fuerit rejectus, iterumque admissus. Hoc postremum legitur, inquit,

*de Noyers.

ANNI CHRISTI

Pergratum fecisset, si nobis ubi legatur indicasset.

LXIII. Hilduinus.

DE VANDEUVRE.

Hilduinus, qui & Hoduinus & Ailduinus nuncupatus reperitur, cognomen habuit de Vandeuvre, filius Laurentii domini de Vandopera in Campania, inquiunt Sammarthani fratres. Fuit primum Lingonensis ecclesiæ decanus, ut ex multis chartis palam est: imo & is fuit de quo ait Innocentius III. qui Garnerium insecutus est, nec a proposito destitit, donec episcopatum eo abdicante, spolia ejusdem obtinuerit; in ejus enim lo-
1200. cum electus est an. 1200. ut videre est in tabulis Albæ-ripæ pro terra sancti Martini scriptis; & in ea, quam fecit, concordia inter monachos illius cœnobii & Regnaudum de Rupe-scissa. Habemus & ejus diploma, quo *electus, post suæ electionis confirmationem & regalium receptionem*, capitulo Lingonensi 25. libras in perpetuum concedit pro centum libris, quas piæ recordationis Manasses episcopus ipsis debebat pro Lamberto
Charta LXXXVIII. col. 196. de Barro archidiacono ... & pro damnis, quæ G. quondam Lingonensis episcopus ipsis intulerat. Sic porro in illo tempus annotatur. *Actum anno dominicæ Incarnationis 1200.* Aliud etiam
Charta LXXXVII. col. 196. habemus quo *Hilduinus Dei gratia Lingonensis ecclesiæ electus dat domum Dei de Espissia ∴ ecclesiæ Reomaensi, quia donatio & dispositio ejusdem domus ad nos de jure pertinet. Actum anno 1200.* Denique tabularium Grossæ-silvæ hanc ejus chartam exhibet num. 44. *Ego Hilduinus Dei gratia Lingon. electus notum volo fieri omnibus, quod domina Sibylla de Roseto dedit .... in eleemosynam Deo & domui Grossæ-silvæ quamdam terram, &c. Et ego post electionis meæ confirmationem, in hujus rei testimonium, præsentem chartam sigilli mei muniminе roboravi. Actum Lingonis anno 1200.* In charta anni sequentis exhibente compositionem initam inter Petrum de Besua & S. Sequani monachos pro campo sancti Sequani extra portam Divionensem, a Willelmo nuncupatam, sic tempus inscribitur: *Anno ab In-*
1201. *carnatione Domini 1201. Odone existente duce*
Charta LXXXIX. col. 196. *Burgundiæ, Hoduino tunc noviter in presbyterum & episcopum Lingonensem consecrato, primo die Junii.*
1202. Anno 1202. 17. calend. Julii scripto diplomate significat D. Guidonem de Castellione canonicum Lingonensem fratri suo Colino concessisse quidquid habebat in furno & molendino de Montigneiaco, usque ad tres annos possidendum, ut ad vitam obtinuerat a capitulo. Altero testatur Lambertum Calvi-montis præpositum nonnulla solvisse pro sanctorum Geminorum ecclesia. Eodem anno mense Novembri sigillum apponit donationi factæ monasterio Arremarensi per Gaufridum domicellum filium Gaufredi de Vandopera defuncti. Eodem idem præstat donationi factæ eidem cœnobio per Guidonem de Maneio Cathalaunensem canonicum, Godefridum militem, & Rocelinum armigerum fratres. Anno
1203. 1203. Luniacensem ecclesiam dedicasse dicitur in chronico Lingonensi, pridie nonas Octobris; chartam quoque hoc ipso anno edidit, qua testatur D. Odonem de Lentis sibi dedisse, &

A acquitavisse medietatem decimæ de Perrenceio, quam emerat a D. Bartholomæo de Saint Argue. Hoc anno præceptum edidit Philippus Francorum rex, quo concedit ut decanus & capitulum Lingonensis ecclesiæ, regalia episcopatus Lingonensis, vacante sede eadem, quotiens & quamdiu vacaverit, libere teneant & conservent ad opus episcopi successoris. Quia etiam prædicta ecclesia a nobis remota est, & in confinio regni & imperii sita, ad periculum evitandum, & pro utilitate ejusdem & nostra concedimus eidem ecclesiæ quoties vacaverit, ut decanus & capitulum, non petita a nobis licentia, episcopum sibi eligant, & Ch. XC. col. 197.
B in continenti regalia nobis repræsentent. Ex his, patere videtur hoc anno sedem vacasse; at quo pacto? an morte an abdicatione Hilduini, nobis non constat. Sammarthani fratres asserunt eo sedente 1204. fundatum hospitale sancti Spiritus in suburbiis Divionensibus, nec enim ad eum annum pervenit. Iidem scribunt ejus anniversarium fieri in ecclesia cathedrali die tertia Augusti, cum tamen in chartulario S. Victoris Parisiensis, cujus canonicum ipsum fuisse asserit reverendus P. Simplicianus, recenseatur ipsius obitus 15. cal. Septembris, & XI. Augusti. *Gautherot.*

LXIV. Robertus. II.

C DE CHASTILLON.

Robertus de Castellione cognominatus, & ut asserit chronicon Lingonense, probabiliter frater Lamberti de Castellione ad Sequanam militis, avunculus autem Hugonis Tilecastrensis dynastæ, fuit primum thesaurarius & decanus, tum, defuncto Hilduino, Lingonensis ecclesiæ antistes. Pluribus in chartis, quas habemus memoratur anno 1204. Prima litem de *Banno* cum canoni- 1204.
cis exortam componit. Secunda pratum capitulo concedit. Tertia donum a suo decessore factum confirmat. Quarta componit inter monachos sancti Sequani & eorum capellanum in ecclesia
D S. Martini apud Lingonas, pro parte redituum & fructuum, quæ cuique illorum convenit. An.
1205. scripto diplomate ratam habet, laudat & 1205.
confirmat libertatem, quam habet ecclesia sancti Benigni Divionensis in electione abbatis, & ne aliquis successorum suorum, ob hoc quod sibi, causa sopiendæ dissensionis inter ipsos obortæ, electionem suam tradiderant, valeat contra illos reclamare, in testimonium ejusdem conservandæ libertatis, litteras sigillo suo roboratas eisdem monachis tradit. Robertus Dei gratia Lingonensis episcopus significat Guidonem & monachos Reomaenses Guidoni domino de Capis concessisse ut
E in nova capella sua, quam fecit apud *Julleium*, habeat proprium capellanum, eo tamen pacto ut juramento promittat capellanus se omnes oblationes & proventus, qui venient ad altare dictæ capellæ, per manum suam capellano vel priori ejusdem villæ integre redditurum; & ut insuper capellanus & prior in ea capella, tanquam in sua, licite pro sua voluntate divina officia celebrent.
Actum anno gratiæ 1206. Quo eodem anno de 1206.
jure & dominio urbis Castellionis ipse & Odo Burgundiæ dux inter se conveniunt sub his pactis: *Omnia magna forefacta, sicuti mulcta, homicidia,*

ANNI CHRISTI

furta, adulteria, violenti concubitus feminarum, falsæ mensuræ, &c. *communiter ad dominum episcopum & ad me spectant*, inquit dux, *nec præpositus* (judex ejusdem principis) *Castellionis potest taxare forefactum sine villico* (episcopi magistratu) *nec villicus sine præposito*. Secundo *omnes curvatæ Castellionis sunt episcopi: quicumque vero habet aratrum apud Castellionem, etiamsi haberem*, verba ducis sunt, *debet episcopo curvatam*. Tertio, *episcopus quolibet anno tres habet bannos infra Castellionem, per tres septimanas singulos: ego duos tantum, quindecim dierum, utrumque*. Quarto, *non possum elevare novas coustumias ad Castellionem, vel infra banni leugam sine episcopo, nec episcopus sine me*. Quinto, *Quoniam dux Burgundiæ debet accipere feodum Castellionis ab episcopo, jurare tenetur, & assecurare, & facere milites & servientes suos de Castellione jurare, quod manum non ponent in rebus episcopi infra Castellionem &*
1207. *in appenditiis ejus*, &c. Anno 1207. sæpe memoratur in chartis, quæ apud nos sunt. In una confirmat venditionem factam ab abbate sancti Benigni; in altera narrat & componit discordiam cum Lamberto Castellionis. Habemus & alias plures anni 1208. de caduco d'Eschoet, de donatione Henrici; de dono Walonis Colombi; de viginti solidis a se capitulo concessis, & de centum aliis, quos eidem largitus est. Hugo Burgundiæ pro damnis a suis ministris sancto Benigno illatis, & pro anniversario suo concedit illius monachis mille libras Divionensium, *de quibus eos acquitaturum se promittit erga unum de creditoribus eorum*, & facturum ut *episcopus Lingonensis* Robertus *hanc acquitationem manu teneat*, mense
1208. Novembri anno Domini 1208. Ejus tempore, Galo de Dampetra vir nobilis & canonicus Lingonensis ac Damascensis episcopus caput sancti Mammetis martyris ex capta Constantinopolitana civitate, Lingonas attulit, & in propria basilica constituit. *Quanto vero honore, quanta reverentia, cum quantis muneribus sacras exuvias amplexatus fuerit bonæ memoriæ, qui nuper in fata concessit, Robertus episcopus, transeundum censui*, inquit auctor libri de translationibus sancti Mamantis, *quia quilibet vestrûm hoc vidit*. Insigne deinde miraculum refert hoc ipso tempore Sancti meritis patratum, quod se & vidisse & testari affirmat. Hoc eodem anno Robertus noster cum Milone Barrosequanensi comite, & magna nobilium armatorum manu profectus adversus Albigenses, paulo post de vita migravit, zelo fidei Catholicæ plurimum commendatus, inquit chronicon Lingonense. Reperio in indice thesauri chartarum fol. 72. recto & verso, tit. *Campania*, ejus diploma, quo promittit se nulli aures præbiturum, qui ea violare vellet, quæ Philippus Augustus Theobaldo Campaniæ comiti, ejusque matri Blanchæ promisit, nempe ob ea, quæ pater ejus possidebat, in litem nequaquam trahendum, donec ad ætatem legitimam venerit.

DE JOINVILLE

LXV. GUILLELMUS I.

Guillelmus de Joinvilla, seu, ut in variis instrumentis legitur, de *Jovis-villa*, de *Junci-villa*, A de *Joingni-villa* & de *Joni-villa* oppido ad Matronam fluvium, quod ad Lotharingos principes transiit, & in eorum gratiam principatus nomine fuit insignitum, nobilissima Campaniæ prosapia ortus, Godefridi IV. Campaniæ senescalli, domini de Joinville, & Helwidæ ex illustri familia de Dampierre dominæ de *Malle* & de *Romignicourt*, seu ut aliis placet *Johannæ Rinellæ*, quam alii vocant Felicitatem, filius; Simonis domini de Joinville germanus, nepos Guidonis Catalaunensis episcopi, patruus Johannis illius de Joinville percelebris tempore sancti Ludovici, cujus vitam conscripsit. Fuit primum B Remensis, sive ut alii volunt Catalaunensis archidiaconus, ac postea Lingonensis episcopus: sic enim habet Alberici chronicon ad annum 1208. *Episcopus Robertus Lingonensis, qui post Hilduinum præfuit, moritur, eique succedit Guillelmus de Jove-villa*. Idque inde confirmari potest, quod chartas habemus, quibus Guillelmus episcopus anno 1208. XV. calend. Aprilis, viginti-quinque libras assignat pro suo anniversario. Quamvis vulgo cum chronico Lingonensi dicatur pedum assumsisse 1209. secundum veterem anni inchoandi modum, 1210. secundum præsentem. Aliunde reperitur Roberti donatio eleemosynæ C in decimis de Masiaco anno 1216. ex chartulario Lingonensi. Verum haud dubie irrepsit mendum in anni designatione, ut ex mox dicendis patebit.

Anno 1209. testis est priorem & capitulum sanctorum Geminorum dedisse capitulo Lingon. *medietatem Brenæ sancti Valerii & sancti Mauritii cum appenditiis*. Ipso anno paciscitur cum capitulo de quibusdam *gistiis*. Eodem, mense Julio Willelmus Lingonensis electus confirmat hominium, quod fecit comiti Campaniæ Simon de Passavant *de Monasteriolo* & ejus finagio. Eodem anno, mense Januario, hoc est 1210. datis litte- 1209. 1210. *Ind. thes. char. fol. 72. & verso.*
D ris promittit se nequaquam auditurum eos, qui contra Regis placitum, Theobaldum Campaniæ comitem, pro hereditate paterna in jus & causam trahere vellent, priusquam 21. annorum ætatem attigerit, ut præscribunt Franciæ instituta. Hoc anno 1210. Wido Claræ vallis abbas, octavo calendas Martias componit cum sancti Benigni cœnobio, sequestro Willelmo Lingonensi episcopo. Controversiam, quam cum Agnete de Castellione ipse habebat, composuit Blancha Campaniæ comitissa. Anno sequenti, mense Maio a fratre suo Simone Jonvillæ domino emit quid- 1211.
quid habebat in proventibus apud sanctum Ger-
E manum, & Manvileium (forte Maurellum) pro 50. libris monetæ Provinensis. Ego W. miseratione divina Lingonensis episcopus, inquit dato diplomate, notum facio, quod H. dominus de Escoz in præsentia mea *quittavit priori & ecclesiæ Bertiniacæ-curtis omnes gagerias, quas dicta ecclesia tenebat .... & ei contulit quidquid habebat apud Simulegum & ad Chazaux. Actum anno gratiæ 1211. mense Maio*. Eodem anno doctores quatuor facultatis Parisiensis posuere fundamenta ordinis canonicorum, a Valle-Scholarium nuncupati, in angustissima valle, Calvomontem inter &

ANNI CHRISTI

Lingonas, quibus se socium adjunxit Fridericus, A recusata sui in episcopum Catalaunensem electione. Nuntium mittit Romam, & petit inquisitionem contra Guidonem Reomaensem abbatem, & impetravit, sed locum non habuit. Innocent. III. dato diplomate districtius inhibet ne Lugdunensis archiepiscopus, & episcopus Lingon. procurationes aut exactiones indebitas a Reomaensibus extorquere præsumant: & hujus privilegii exsecutionem committit sanctæ Columbæ Senonensis,* & sancti Germani Autissiodor. abbatibus, ac de-
1212. cano Autissiodor. An. 1212. scripto significat se dedisse fratri Guillelmo & sociis ejus capellam in
Ch. XCIII. col. 199. valle Barbillorum a se fundatam, quæ nunc Vallis- B Scholarium dicitur; vallem cum declivis lateribus, ac stagno; *usuarium in omnibus nemoribus, & omnes asantias suas in eadem valle*; ducentos insuper solidos duobus terminis annuatim solvendos; decem modios vini in vinea sua de Chatcillonet, & decem sextarios frumenti in novo molendino suo de Luceio. Hoc etiam anno memoratur in præcepto Philippi regis de quadam querela inter ipsum & abbatem Besuensem, mense Julio. Componit cum comitissa Trecensi & ejus filio Theobaldo. An. 1213. ut nunc computamus, 1212. mense Februar. compromissum, & arbitrium in ducem Burgundiæ, de lite, quæ inter ipsum & C comitissam Campaniæ mota fuerat, libens acceptat. Pontificalem annulum ad ecclesiam S. Mammetis pertinere, nec posse se illum abalienare
1213. litteris testatur eodem anno; sed & insuper, G. Eduensis, W. Lingonensis, & W. Autissiodor. litem inter abbatem & monachos Fonteneti, & nobilem virum Andream dominum Espissiæ, de terris, &c. apud Marmaniam existentibus, & de trecentis marcis argenti, exortam, sic componunt, ut mediam marcharum partem utraque pars habeat: res vero Marmaniæ Guido frater Andreæ canonicus Lingonensis teneat quandiu vixerit, post mortem vero ipsius ad ecclesiam Fonteneti D libere & absque omni contradictione revertantur. Actum anno gratiæ 1213. mense Octobri. Memoratur in chartis Albæ-ripæ annis 1211. &
1214. 1214. quo postremo charta de discordia inter illos monachos & Simonem militem de Villars data est sub ejus sigillo. Eodem anno, mense Augusto accepit homagium a Blancha comitissa Palatina Trecensi nomine filii sui Theobaldi apud Trecas, etsi Lingonis deberetur. R. archiepiscopus Lugdunensis controversiam inter ipsum & capitulum Lingonense componit. Disciplinam in Valle-scholarium observandam definit, ad modum fratrum
Ch. XCIV. col. 199. S. Victoris Parisiensis, instrumento dato an. 1215. E
1215. In litteris J. Lexoviensis episcopi, quod Erardus de Brena non debet recipi in hominem de feodo Campaniæ, judices in sua causa nominat Pares ecclesiasticos, A. Remensem archiepiscopum, W. Lingon. W. Cathalaun. Philippum Bellovac. & Stephanum Noviom. episcopos, eodem anno mense Julio.

Parthenonem de Valbeon ad nihilum pene redactum restituerunt decanus & capitulum Lingonense, plurimis & magnis præstitis auxiliis, quod significat & confirmat Guillelmus noster dato anno 1216. diplomate, quod inter instrumenta referemus. Eodem anno, mense Januario, hoc est, ut nunc annum inchoamus, 1216.
1217. coram ipso dominus Hugo de Acelez, Ch. XCV. col. 201. iter Jerosol. arripiens remittit abbati sancti Benigni calumniam, quam inferebat de rebus, quas possidebat apud Orgelz, & chartam hac de re conscripsit. Eodem insuper, cum Blancha comitissa & filio ejus Theobaldo comite litem 1217. composuit de iis, quæ se habere dicebat apud Choigne & apud Albam petram : ac ipse pro bono pacis cessit quidquid apud Choigne repetebat, & comitissa dimisit, quod apud Albam-petram *in finagio suo tam in feodis, quam in donariis* & rebus aliis jure possidebat, mense Aug. Montiniacum, Bassiniacense dictum, inquit chron. Ling. idem præsul a S. Benigni monasterio, non tam sibi quam comiti Campaniæ comparavit. Idem antistes an. 1218. Mussei canonicos instituit, qui officia Divina persolverent, & curam animarum gererent. Eodem anno inquit idem chron. 1218. scripto significat, approbat & sigilli sui munimine confirmat donum Galteri de Sombernione, eorum omnium quæ habebat in tota decima de Maelin, factum domui Buxeriæ. Cum Simon ejus frater ad partes Lotharingiæ ducis transiisset adversus Blancham comitissam & ejus filium Theobaldum annis minorem, quia in dignitatis senescalli possessione turbatus fuerat, pax tandem sancita est ea conditione, ut Simon ejusque successores senescalliam hæreditario jure possiderent : ipse vero promitteret redire ad hominium comitatus Campaniæ, & comites juvaret adversus Erardum Briennæ comitem, ac in promissorum securitatem (inter alia) castrum Joinvillæ fratri suo Guillelmo Lingonensi episcopo dimitteret, consentiens, ut, si a pactis resiliret, illud comiti traderet. Actum die Jovis post Pentecosten an. 1218. Testis est an. 1219. A....
.... Bellimontis abbatissam nonnulla vendidisse capitulo Lingonensi. Ei hoc anno * * al. 1217.
Gilbertus S. Benigni abbas ac monachi vendunt Montigniacum prope Calvum montem in Bassgneio, nonnullis tamen sibi reservatis, inquit P. Simplicianus, qui & addit ipsum eodem anno uti Parem adfuisse comitiis Melodunensibus pro judicio homagii comitatus Campaniæ. Eo ipso denique anno vocatus est ad archiepiscopatum Remensem, in quo, quæ de eo deinceps dicenda sunt requirat lector.

LXVI. Hugo II.

DE MONT-REAL.

Hugo de Montreal illustrissimo genere natus, celsamque Burgundiæ ducum familiam consanguinitate attingens, natus est patre Anserico Montisregalis domino, Burgundiæ senescallo, matre Sibylla Burgunda, filia Hugonis Rufi Cabilonensis castelluli domini, fratris Odonis Burgundiæ ducis. Lingonensem cathedram an. 1219. conscendisse videtur : eo quippe anno ut episcopus memoratur in chartulario Vergiacensi. Anno sequenti 1220. scripto dip'omate notum facit 1220. omnibus Guidonem filium Bernardi de Spissia canonicum Lingonensem & Autissiodorensem

ANNI CHRISTI

dimisisse fratribus Fonteneti quidquid habebat apud Marmaniam, tam in hominibus, quam in terris, redditibus & aliis omnibus pro decem & octo libris Pruviniensium. Altero insuper testatur Pontium de Odincourt militem, laudante omni sua familia, Grossæ-silvæ in eleemosynam dedisse quidquid habebat apud Pontem Waym, & quidquid pertinet ad ejusdem loci feodum, & quamcunque partem habebat in decima de Mocherem. Hominium excipit a Galtero Vangionis-rivi domino, an. 1221. mense Aprili. Dato diplomate testatur Aalidem Burgundiæ ducissam a se postulasse, ut, si aliquando a pactis cum Divionensibus initis resiliret, terram ipsius, ubicumque sit in suo episcopatu, & villam Divionensem, districto supponeret interdicto, nisi intra quadraginta dies admonita corrigeretur; quod se facturum promittit. Jus patronatus in ecclesiam de Chassigneio apud capitulum Lingonense tanquam apud clientelarem dominum residere subscribit an. 1221. mense Martio, hoc est, ut numeramus
1222. 1222. Eodem, mense Februario sibi prædem constituerat Blancham Campaniæ comitissam in manu Petri de Lugduno, & Pontii ac Duranni fratrum ejus pro septingentis sexaginta quinque libris Pruviniensibus in proximis Barri nundinis reddendis apud Barrum. Testatur, scripta charta, Willelmum Asperimontis dominum pacem iniisse cum abbate sancti Benigni de rebus, quas injuste ceperat apud Saxium, & decem solidos censuales dedisse in eleemosynam. In tabulario Reomaensi exstat illius charta, qua testatur Johannem Rubeum militem de Merlegniaco vendidisse Hugoni abbati quidquid habebat *in salvamento de Estiveio. Anno 1222. mense Septembri.* Hoc ipso anno Mathildis comitissa Nivernensis ei jurat fidem clientelarem apud Latiniacum: & ipse suo capitulo concedit quidquid habebat apud sanctum Germanum, Rochetum, & Manvilleum.

Anno 1223. Simonem dominum Claridmontis absolvit *super emenda, quam fecit capitulo Lingonensi*, pro eo quod Andream dominum de Nongento, qui ecclesiæ Lingonensi plurima damna intulerat, apud se excepisset. Sed & mense Junio
1224. ejusdem anni memoratur, & sacræ Ludovici VIII. unctioni, ut Franciæ Par interfuisse dicitur. Sequenti confirmat quidquid fratres Grossæ-silvæ apud Montem-Salionem acquisierant, eo pacto, ut nihil deinceps ibidem possint acquirere, nisi assensu Lingonensis episcopi prius requisito & obtento. Hugo Dei gratia Lingon. episcopus. . . . Noveritis quod cum prior totusque conventus sancti Benigni Divionensis in nos unanimiter & concorditer transtulissent vota sua super electione & aliis, quæ ad provisionem monasterii pertinebant, ut in litteris eorum super hoc confectis plenius continetur. Nos eis promisimus, quod per hoc nolebamus ipsis vel ecclesiæ suæ in posterum aliquod præjudicium generari. In cujus rei testimonium præsentes litteras sigillo nostro & sigillo abbatis Cistercii, qui præsens erat fecimus communiri. Datum an. 1224. die Martis ante Na-
1225. tivitatem B. M. V. Anno 1225. quod fratres domus Dei de Monte-Salione, se, sua & domum suam magistro & domui de Grossa-silva contulerint & supposuerint, dato diplomate, laudat & approbat: necnon & dona quædam, tam Oliverii de Jusseio militis, ad cujus feodum pertinebat prædium *de Firmitate* nuncupatum, quam Mariæ de Domarien quæ ibi jure decimarum *tam bladi quam* vini gaudebat. Mota controversia de jure patronatus ecclesiæ de Franca-villa; illud ad se pertinere contendentibus abbate & monachis S. Sequani, venerabilis pater Hugo Dei gratia Ling. episc. mihi, inquit Nicolaus archidiaconus Divionensis, ad hoc inquirendum vices suas commisit. Hic porro re attente inquisita monachos in juris illius possessione esse declaravit: & Hugo perlustratis hanc in rem prolatis testimoniis agnovit, hoc ipso anno, die S. Dionysii. Reverendo domino suo Hugoni Dei gratia episcopo Lingonensi Henricus dominus Fontis-Vennæ, salutem & se totum. Reverentiam vestram exoramus, inquit, ut litteras, in quibus pactiones inter nos & abbatem ac conventum S. Benigni Divionensis, de prioratu S. Marcelli continentur, sigillo vestro roboretis: & ut in nos vel heredes nostros, si a pactis initis resilire aliquando contigerit, districto supponatis interdicto, anno gratiæ
1226. mense Maio. Mense vero Septembri in 1226.
crastino S. Matthæi, ipse dato diplomate significat Petrum S. Benigni abbatem sibi reddidisse centum marcas argenti, pro quibus fidem suam interposuerat in manibus Zachariæ Burgensis Vezeliaci. Item sibi persolvisse 200. libras Pruvinienses, quas abbas sancti Benigni sibi ipsi debebat: reddidisse insuper 60. libras pro magistro Willelmo Chapum, quas Romæ expendit in curia pro negotiis ecclesiæ S. Benigni. Quin & inaugurationi S. Ludovici regis præsens fuisse dicitur, ut Franciæ Par. An. 1227. mense Augusto, accipit & omnibus notam facit donationem domui Grossæ-silvæ factam ab Odone milite de Campo Cervino, ut & alias multas. Ipse assignat centum solidos annui reditus pro suo anniversario.

Petrus S. Benigni abbas an. 1228. ipso præ- 1228.
sente & consentiente, promittit capitulo Lingonensi, se deinceps nullam in diœcesi accepturum aut acquisiturum ecclesiam absque prædicti capituli consensu. In illum & in decanum Rainerius Nogenti dominus & capitulum inter sese litigantes compromisere, mense Decembri. Quo ipso anno componit litem inter A. ducissam Burgundiæ & H. decanum & capitulum Lingon. exortam. Eodem insuper, orta controversia de collatione præbendarum fundatarum in capella comitis Tornodorensis, inter G. comitem Nivernensem & Hugonem nostrum, post multas ambages, tandem in Durannum Cabilon. præsulem compromisere partes, qui præsul mense Julio, partem collationis comiti, partem episcopo adjudicavit. Denique a priore hospitalariorum in Gallia mille libras mutuo accepit ad expeditionem contra Albigenses. Hanc chartam Hugonis IV. habemus: Ego Hugo dux Burgundiæ notum facio universis præsentes litteras inspecturis, quod ego sum homo ligius episcopi Lingonum post Regem

ANNI CHRISTI

Franciæ : teneo ab ipso episcopo in feudo quidquid habeo apud Castellionem, & in appendicibus tam in feudis, quam in dominio, & castrum Montis-Barri cum appendiciis, excepta domo mea, quam habeo in eodem castro, quam teneo ab abbate Reomaensi. Actum an. 1228. mense
1229. Januario : hoc est 1229. Hoc ipso anno, seu sui pontificatus tertio Gregorius IX. ei scribit, rogans ut sinat Margaritam Siciliæ reginam sibi sacramentum & hominium pro comitatu Tornodorensi reddere per procuratorem, cum personaliter id præstare non possit, quod ipsi non liceat a viro suo rege Siciliæ abesse. Ita chartularium de feodis a nobis visum. Testis est & confirmator concessionis nonnullorum a Guidone abbate Reomaensi, administratore S. Benigni Divionensis, & G. priore factæ Aymoni de Assere. Quercetanus in probationibus historiæ genealogicæ gentis Castellioneæ ex chartulario Lingon. hoc diploma refert : Ego Hugo dux Burgundiæ..... notum facio, quod dominus Lambertus de Castellione in præsentia mea constitutus obligavit pignore venerabili patri & domino H. (Hugoni) episcopo Lingon. pro 500. libris Pruvin. totum feodum suum quod tenebat ab ipso. Actum an.
1230. 1229. mense Februario : id est 1230. Quo ultimo excipit homagium Aimonis Foucigniaci domini pro eo, quod tenebat in episcopatibus Lausannensi & Gebennensi. Mense Oct. componit cum Ewrardo abbate Longivadi : & in translatione S. Nicolai, apud G. decanum & capitulum Lingonense se excusat, quod ad diem comitiorum ipsorum se non contulerit, impeditus ob publica negotia, quæ suam præsentiam postula-
Ch. c. col. 204. bant. Vide appendicem. Jus patronatus in ecclesiam S. Johannis de Laudona abbatiæ S. Benigni competere, seque nullum in eamdem habere pro-
1231. Ch. xcix. col. 201. fitetur, an. 1231. dato diplomate inter instrumenta referendo. Quo eodem anno scripta charta, quæ est in tabulario sancti Sequani, declarat magistrum Brictium canonicum .... coram se protestatum fuisse, quod *hereditas illa, quam emit pro 30. libris Turonensibus*, post decessum suum redibit ad ecclesiam sancti Sequani libere & absolute, prout in instrumento quod dictus magister B. habet ab abbate & conventu S. Sequani
1231. plenius continetur. Anno 1231. fratres Prædicatores constituti sunt Lingonis, inquit chron. Lingon. coemtis prius ab Hugone præsule diversorum civium ædibus; eosdem ipse fovit, aluitque. Verum, pergit chron. anno sequenti, præviis multis operibus optimis, fundatoque sibi funebri servitio apud ædem S. Mammetis, ad cœlestem patriam evolavit. Certe illum reperimus commemoratum an. 1231. mense Januario, id est ineunte 1232.

LXVII. ROBERTUS III.

DE TOROTE.

De Roberto de Torota jam egimus in Leodiensibus episcopis. De ejus familia hîc addendum, in Campania & Bria sedem habuisse videri : siquidem in hominio Henrici regis Navarræ, comitis Campaniæ & Briæ, quod fecit an. 1271. testes nominantur Galcherus, ac Radulphus, uterque de Torota, Gallice : *Monseigneur Gaucher de*
A *Torote, & Monseigneur Raoul de Torote thresorier de Meaux ;* Gallico enim idiomate conscriptum est hominium in chartulario. Matrem ejus sic commemorat necrolog. Lingon. *nonas Aprilis obiit domina de Thoreta, mater venerabilis patris Roberti episcopi Lingonensis.* Defuncto Hugoni subrogatus est anno 1232. sic enim hoc anno Albericus : *Obiit episcopus Lingonensis magister Hugo de Monteregali, & factus est episcopus post eum Robertus de Torota, frater Radulphi Virdunensis episcopi.* Vir, inquit chronicon Lingonense, cujus fortitudo, vigilantia, beneficentia in multis enituit. Festum sanctæ Barbaræ, inquiunt Sam-
B marthani, instituit in sua ecclesia, cui triginta heminas frumenti in distributionem panis quotidiani legavit. Ei Guido de Forest, per Mathildem uxorem suam, Petri de Courtenay imperatoris filiam, comes Tornodor. clientelam jurat de dicto comitatu Senonis 1232. Eo insuper anniversarium 1232.
decessoris sui Hugonis fundat in Claravalle, & ea ratione monachis legat quidquid habebat in redditibus & proventibus ecclesiarum de Malenvilla & de Rouvra, ac insuper jus patronatus in prima ecclesia. Ipso anno suis litteris significat, Theobaldum Campaniæ comitem, se, ipsius & Trecensis episcopi anathemati subjicere, si pacta infringat,
C quæ cum Archembaldo Borbonii domino iniit in contractu matrimonii sui cum Margarita Archembaldi filia. Eo insuper, dato diplomate significat quemdam Broissoz de sancto Memino, assensu abbatis sancti Sequani molendinum construxisse, ea conditione ut quotannis censualiter duos *quartallos bladi* persolvat. Hugo dux Burgundiæ scripto diplomate significat, quod lite mota inter se & venerabilem patrem & D. R. episcopum Lingonensem maxime super *communiam*, quam fecerant apud Castellionem, quamque conquerebatur episcopus in suum præjudicium factam esse, tandem in archiepiscopum
D Lugdunensem compromiserint, sub pœna 200. marcharum, promittentes se firmiter observaturos quidquid super hoc, pace vel judicio definiret. Actum an. Dom. 1233. Eodem, mense Maio 1233.
Robertus Lugdunensis primas testatur D. Petrum de Paluel Marescallum Burgundiæ, & D. Guillelmum de Frites in sua præsentia venisse in homagium reverendi episcopi Lingonensis : ac propterea episcopum promisisse eis se redditurum, utrique eorum centum libras Divionenses. Cum diu de subjectione monasterii *de Poulangy* inter se decertassent Robertus episcopus & conventus *de Tard*, tandem de arbitris convenere, qui Tar-
E densi abbatissæ jus Poulengeii abbatissam ad capitulum generale apud se convocandi, & parthenonem illum visitandi concedunt; sed ita tamen Ch. ci. col. 205.
ut nihilominus Lingon. episcopus plenam habeat jurisdictionem in illum, statuta abbatissæ de Thard possit immutare, si viderit expedire, vacante sede abbatiali Poulengeii, moniales eligendi facultatem petant, & electioni adsit Tardensis abbatissa, ac confirmatio ad episcopum pertineat. Actum anno 1233. mense Junio. Cum Hugo Burgundiæ dux, quædam ad ecclesiam S. Stephani Divionensis pertinentia usurpasset, Robertus noster

ANNI CHRISTI noster vexatæ ecclesiæ patrocinium suscepit, ducemque adegit arbitrum assumere Robertum Lugdunensem archiepiscopum, & promittere judicium ejus se servaturum. Hic porro jus dixit, & parti utrique satisfecit.

1234. Anno 1234. mense Novembri scripto annuntiat dominum de Saux cessisse jura inter se & Ch. CIII. col. 205. & abbatem S. Benigni controversa apud Ville. Eodem anno mense Decembri hanc chartam edidit. Notum sit omnibus quod dominus Hugo Boiche & domina Petronilla uxor ejus. . . . dederunt quidquid juris habebant in furno de Marmemaus, in media parte decimæ de Vasseio, & in media parte *tertiarum* de Glenon in perpetuam eleemosynam ecclesiæ Reomaensi. In cujus rei testimonium ego Robertus Dei gratia Ling. episcopus præsentibus litteris sigillum nostrum fecimus apponi. Reverendo in Christo patri ac domino Roberto Dei gratia Lingon. episcopo Herveus dominus Sombernonis salutem dicit & debitam in omnibus reverentiam, ac significat se vendidisse Odoni abbati S. Sequani *quartam partem, quam habebat in omnibus decimis de villa Blazei & in omni finagio dictæ villæ. Datum anno 1234. mense Martio*, hoc est, ut nunc
1235. annos inchoamus 1235. Quo postremo, charta significat universas discordias, quæ inter abbatem & conventum Reomaensem ex una parte, & dominum Iterium de Brocia militem ex altera, occasione villæ de Riceio, & de juribus in ea percipiendis, pacificatas fuisse mense Junio. Eodem anno Petro Stephaniensi abbati hoc instrumentum tradidit: Noveritis quod licet Petrus abbas S. Stephani Divion. nos apud Asnerias & Aheuz aliquotiens hospitaliter in domibus suis receperit, plenissime confitemur, quod in eisdem locis jus aliquod procurationis non habemus. . . . . . Ne autem super hoc quæstio oriatur in posterum, præsentes litteras eidem tradidimus. Tradidit & aliud Odoni abbati S. Sequani, quo notum facit Herveum dominum Sombernonis sibi vendidisse quidquid habebat & percipiebat in omnibus decimis de villa Blazeii. Datum an. 1235. mense Aprili; hoc est 1236. Tertium edidit, quo significat Guidonem dominum Villæcomitis agnovisse abbatiæ S. Benigni competere *jus usagii* in nemoribus illius loci, ad omne opus domus de Chesne. Anno vero 1236. mandante Ludovico rege, Hugo Burgundiæ dux declarat abbatem, monachos & homines Besuæ esse de jurisdictione temporali episcopi Lingonensis. Monasterium Vallis-Scholarium apud Veterem-villam aquarum inundatione perditum, reædificavit alibi, ubi nunc est, scilicet in *fermagio de Luzeio, juxta Calvum montem in Bassigneio*, & illud capituli sui consensu unanimi a sua jurisdictione temporali perpetuo eximit, sibi intra septa domus
Ch. CV. col. 207. nihil juris & dominii retinens: chartam habes in appendice. Recensetur in instrumento pro Franciscanis Castellione stabilitis 10. Sept. 1237. Eodem anno, mense Martio secundum veterem anni inchoandi modum, 1238. secundum præsentem, dato diplomate significat Johannem domicellum de Turceio in sua præsentia constitutum agnovisse *se tenere in feodum & casamentum* ab abbate & ecclesia S. Sequani, omnia quæ habet apud Turceium, ac in primis domum suam. Ipse hominium excipit ab Hugone de Vergeio Burgundiæ senescallo pro prædio de Fontanis. Anno 1238. (ANNI CHRISTI)
1239. mense Januario notum facit Johannem de Riceio capellanum dedisse in perpetuam eleemosynam monasterio Reomaensi domos suas sitas apud Riceium. Testatur & mense Junio Milonem de Lania militem, & Johannam uxorem ejus quidquid habent & possident in villa Estive cepisse in feodum ex Guillelmo abbate Reomaensi, & eidem abbati in sua præsentia de rebus dictis hominium præstitisse, profitentes se dicto abbati feodum prædictorum, quæ in alodium tenebant pro 40. libris Divionensibus vendidisse. Hugo dux Burgundiæ scripto significat se in præsentia venerabilis ac dom. sui Roberti Dei gratia Ling. episcopi professum fuisse, se successoresque suos duces Burgundiæ, & totam ducatus terram ad hoc obligasse, ut, si contra chartas privilegiorum abbatiæ S. Benigni venerint, interdicto subjiciantur, donec ad statum debitum redeat, quidquid contra chartas aut litteras antedictas attentatum fuerit. *Actum anno Domini 1239. mense Junio, in vigilia Nativitatis B. Johannis Baptistæ. Eodem anno die Veneris ante octavas Pentecostes*, probat acta T. decani Reomaensis de villa Suentiaci, quam Johannes de Espicia, dictus de Vineis, vendidit ecclesiæ Reomaensi. In chartario Lingonensi hæc habentur: *Nos Theobaldus Dei gratia rex Navarræ, Campaniæ & Briæ comes Palatinus, notum facimus universis, quod confitemur & dicimus nos tenere a venerab. P. R. Dei gratia Ling. episcopo & successoribus ejus Barrum super Albam, Barrum super Sequanam, Firmitatem super Albam, Calvum-montem, Nogentum in Bassigneio, & custodiam Molismarum, cum omnibus illis, quæ ad nos pertinent in dictis castris, & castellaniis eorumdem. Si vero episcopus Ling. vel alius moverit contra nos querelam super aliquo prædictorum, nos & de ipsis non tenemur placitare nisi in marchia. Actum anno 1239. mense Julio.* Ex Alberico in chron. hoc ipso anno *Rex Francorum misit Romam episcopum Lingon. Robertum, & D. Adam militem de consilio suo ad temperandum summi pontificis animum, & animum Imperatoris, si aliqua posset inter eos reperiri pacis & concordiæ forma.* Addit, in anno isto, hebdomada ante Pentecosten, VI. feria 183. Bulgros, seu Bulgaros combustos fuisse in præsentia Regis Navarræ & baronum Campaniæ, apud montem Wodemari; tantæque carnificinæ affuisse inter plurimos episcopos, Rodulphum de Torata (*lege* de Torota) & fratrem ejus Lingon. episcopum Robertum.

Anno 1237. domos, loca & prædia Divione emit Alix ducissa Burgundiæ, *pro ædificandis ibidem fratribus ex ordine Prædicatorum.* Statimque eos in fundorum possessionem misit, & scripsit ea de re provinciali capitulo. Verum quia ex mandato Romano prohibitum erat, ne

ANNI CHRISTI

quis cœmeterium institueret in S. Stephani curionatibus sine episcopi & abbatis consensu, illum ab abbate obtinuit Robertus noster, sub hac duplici conditione 1. quod ad domum fratrum nullus abbatis parochianus ad sepulturam deferri possit, donec canonicus seu sacerdos parochialis defunctum ad parochiale monasterium præsentarit, pro illo Missam celebrarit, & ad domum Prædicatorum duxerit, & in ejus introitu mediam cereorum & candelarum partem acceperit. 2. Ut pro aliis oblationibus & pro loco, in quo sita est Prædicatorum domus, teneantur abbati annuatim 40. solidos solvere. In cujus pacti firmitatem Robertus chartam edidit, cui sigillum suum fecit apponi. *Datum Belnæ, anno Dom. 1239. mense Aug.* Reperitur memoratus cum Christophoro Molismensi abbate, mense Januario 1239. id est 1240. Hoc ipso anno, cum Johannes Sansequanensis abbas pedum abdicasset in gratiam Pontii, & plurima ei ad victum providisset Robertus noster, iis non contentus monachos conturbavit; sed episcopi opera sedata sunt omnia. Cum hoc ipso anno, magno cum honore, in domo de Longovico ab abbate sancti Benigni exceptus fuisset, ne id in abbatiæ damnum postea cederet, scripto testatur se in ea domo nullum jus procurationis habere. In litteris datis hoc anno, mense Augusto, quibus eligitur judex & arbiter dissidiorum inter Radulphum episcopum Virdunensem fratrem suum & Theobaldum comitem Barrensem, appellatur episcopus Lingonensis tantum, non Leodiensis. In chartulario Rigniaci eodem anno 1240. referentibus Sammarthanis memoratur, & illius cœnobii monachis concedit, ut in domo sua de Chabliis voce submissa possint recitare officium divinum, salvo jure parochiali. Ab ecclesia Lingonensi translatus est ad Leodiensem hoc ipso anno, ut patet ex historia Leodiensium episcoporum.

1240.

Ch. CVI. col. 207.

De Roberti in ecclesia Lingonensi fine medio successore non mediocris difficultas. Nescio an non cum Hugone, qui sequitur Guido vir nobilissimus de episcopatu contenderit: habentur enim hujus Guidonis litteræ pro parthenone de Vicinis, quæ sic incipiunt: *Nos Guido miseratione Divina Lingonensis episcopus, dominus Puiseti, & vicecomes Carnotensis;* desinunt autem in hæc verba: *Datum apud Puisetum anno Domini 1241. mense Julio*, ex nostro domno Estiennot in antiquitatibus manuscriptis diœcesis Aurelianensis. Eædem litteræ nos docent Guidonem habuisse fratrem nomine Johannem, qui erat canonicus Lingonensis, cujus forte auctoritate electus fuerat a nonnullis Lingonensis ecclesiæ canonicis. Aliunde in bibliotheca Cluniacensi in abbatum chronologia dicitur: *Anno 1244. domnus Hugo abbas in Lingonensem episcopum assumtus est, & domnus Guillelmus prior de Charitate* abbas *electus est.* Et certe in eadem bibliotheca referuntur tres chartæ, quarum prima est Hugonis ducis Burgundiæ, qua *in præsentia venerabilis patris Hugonis Dei gratia* abbatis Clun. jurat se servaturum chartas antecessorum suorum comitum Cabilonensium concessas ecclesiis Clun. de Paredo & de Tolon. Secunda est Aimonis Matiscon. episcopi, qua testatur nobilem virum Renaudum Buxeriæ dominum, coram se accepisse *in feodum, homagium & casamentum a venerabili Hugone abbate Cluniacensi, & per ipsum a successoribus ejus quidquid habet in valle & villa de Dardre, &c.* Ambæ vero datæ sunt anno 1243. illa *mense Decembri die IV. ante Nativitatem Domini.* Hæc vero *mense Januarii*, id est anno 1244. In tertia Johannes prior de Volta significat *quod reverendus pater domnus Hugo abbas Cluniacensis*, & ejusdem *loci conventus*, quædam cum suo monasterio commutarunt. Data porro est *anno Domini 1244. mense Septembri.*

LXVIII. HUGO III.

DE ROCHECORBON,

Hugo numero quartus, si Rainardum cognomento Hugonem inter Hugones cum multis scriptoribus recenseamus: tertius vero, si Rainardo dati cognominis rationem non habeamus. Fuit ortu Carnotensis, genere nobilis, frater Guillelmi de Rochecorbon, professione monachus, dignitate, primo Majoris monasterii, secundo Cluniaci abbas; denique Lingonensis antistes. Verum quo anno? 1243. ex Guillelmo Nangio ad hunc annum, ubi hæc habet: *Abbas Cluniacensis fit episcopus Lingonensis:* Non ante 1244. inquiunt bibliotheca Cluniacensis, chronicon Lingonense, &c. & demonstrant diplomata, quæ in bibliotheca jam nominata referuntur, quæque supra exscripsimus. Non me latet quid in contrarium referri possit, nempe Sammarthanos referre eum cum Barrensi comite pactum iniisse anno 1240. & in pactionis litteris dici episcopum & ducem Lingonensem. Verum cum chartam non referant, nec unde eam habuerint indicent, id tot auctoritatibus a nobis relatis prævalere nequaquam potest; nisi forte plures candidati hoc nomen simul assumserint. Fuit vir miræ probitatis atque humilitatis, qui factus & ordinatus episcopus fratris prænomen a se nunquam amoveri passus est, inquit chronicon Lingon. Quæ utrum sint undequaque vera, non ita certum: ejus enim in episcopatum ingressum iis coloribus depingit Mathæus Paris, qui pietatem non ita spirare videntur. Sic enim de Innocentio loquitur, hist. Anglic. tom. 1. edit. Lond. 1640. pag. 662. Cum Papa paupertatem suam exposuisset, multi prælati suæ obtulerunt munera paternitati.. Ex quibus abbas Cluniac. suam ecclesiam depauperans, & suis prioratibus spoliatis, tantam pecuniæ quantitatem præsentavit, quod audientibus admirationem magnam non immerito generavit; unde in Lingonensis episcopatus dignitatem a domino Papa meruit sublimari. Dedit ei quater viginti elegantissimos *palafridos* decentissime phaleratos, & cuilibet cardinalium unum *palafridum* optimum & unum *summarium* elegantissimum, & erant cardinales circiter duodecim... contulit quoque domino Papæ in pecunia numerata & vasis pretiosis, thesaurum non minimæ quantitatis.

ANNI CHRISTI

Interfuit concilio Lugdunensi 1245. ab Innocentio IV. celebrato: a quo reversus, quædam decessoris sui debita exsolvit, quo tempore fundatur Divione conventus Franciscanorum, inquiunt Sammarthani fratres. Ipso anno dedicat Lingonis parochialem ecclesiam sanctorum Petri & Pauli positam sub cura canonicorum sancti Mammetis. Eidem præsuli Mathildis de Courtenay homagium facit anno 1246. de suo comitatu Tornodorensi; quod idem præstat Simon Castrovillanus de suo castro de Corcellis. Una cum capitulo sexdecim chori clericos in principe basilica instituit, modicisque proventibus dotavit, quorum mediam partem solvendam in se B

Ch. CVIII. col. 208. suscepit: fundationis diploma reperiet lector inter instrumenta nostra. *Reverendo patri ac domino Hugoni Dei gratia Lingon. episcopo Radulphus prior & conventus S. Stephani Divionensis tam paratam, quam debitam in omnibus reverentiam cum salute* promittunt, significant abbatem suum viam universæ carnis ingressum esse, petuntque licentiam eligendi pastorem. *Datum Divioni an. Domini*

1246. *1246. in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ.* Mense Septembri dato diplomate significat Willelmum *de Seinceigne* promisisse, si, quæ vendiderat, redimere non posset, se totidem prædia clientelaris juris a duce Burgundiæ accepturum. C Mense Decembri Johannes dominus Caseoli recognovit se castrum illud in feudum & homagium tenere ab ipso præsule Hugone: quod fecit de assensu Alpidis uxoris suæ, ut constat ex actis feudorum episcopalium Lingon. ecclesiæ. Jam antea mense Augusto Henricus de Vergeio scripto diplomate annuntiat, se, cum pecunia indigeret, rogasse venerabilem patrem & dominum suum episcopum Lingonensem, ut pro se mutuo contraheret usque ad trecenas libras Lingonenses, &c. seque hanc in rem eidem obligasse, ac tradidisse domum suam de Fontanis, cum villa & omnibus pertinentiis & appendiciis, proventibus & D redditibus, quam ab ipso episcopo tenet jurabilem *ad magnam fortiam & ad parvam.* Aliud edit, quo testatur se eidem Hugoni episcopo reddidisse domum suam de Fontanis *jurabilem & reddibilem ei ad magnam fortiam & ad parvam... ad voluntatem suam faciendam, & de ea sicut placuerit ordinandum. Ballivus vero meus & homines dictæ villæ fidelitatem ei fecerunt & juraverunt sicut domino suo.* Ad eum sancti Stephani Divionensis canonici scribunt epistolam, subsidia nonnulla ab eo postulantes, quibus sic respondet diplomate a domino Fiot relato.

Frater Hugo miseratione Divina Lingonensis E *ecclesiæ minister humilis, abbati & conventui sancti Stephani Divionensis, cum ecclesia vestra innumerosa transeuntium multitudine sit gravata, nec ad sustentationem eorum propriæ suppetant facultates, ecclesiam de Nulleio... quam cito vacare contigerit, in proprios usus, auctoritate præsentium vobis con-*

1248. *cedimus. Actum Cabilone* anno Domini 1248. Idem *frater Hugo Dei miseratione Lingonensis ecclesiæ minister humilis* ea omnia confirmat, quæ monachis Molismensibus a suis decessoribus concessa fuerant. Quo ipso anno adest dedicationi

A S. Capellæ Parisiensis. Zelo demum divini cultus & studio salutis animarum procurandæ, inquit chronicon Lingonense, crucem assumsit, sanctissimumque regem Ludovicum hoc ipso anno 1248.15. Augusti secutus est, & anno sequenti, idibus Aprilis Damiatæ in Ægypto vita perfunctus est. Antequam iter susciperet episcopatus sui secularia, ut conservarentur Johanni domino Tilecastri militari viro, sed admodum probo commendavit, ex chronico Lingonensi. Ejus anniversarium celebratur 15. calendas Aprilis. Celebrantur & alia duo pro ejus patre, matre, fratribus, aliisque cognatis.

ANNI CHRISTI Ch. CIX. col. 208.

LXIX. GUIDO I.

DE ROCHEFORT.

Guido I. de Rochefort nobili genere in Burgundiæ ducatu ortus, in Lingonensi sede Hugoni successor datus est, statimque cum Johanne Tilecastri domino contentionem nonnullam habuit de administratione temporalium episcopatus, sed quæ mox an. scilicet 1250. sopita est. Mul- 1250. torum jurium ac redditaum, ad augendas ecclesiæ suæ facultates, non armis, sed nummis adhibitis, comparator fuisse dicitur in chronico Lingonensi. Memoratur in instrumento Lingonensi anno 1251. & cum eo Theobaldus officialis cu- 1251. riæ Lingonensis. Henricus de Vergeio dominus Miribelli, & senescallus Burgundiæ hanc chartam edidit: *cum mater mea Clementia domina Fontisvennæ recognoverit me præsente... se tenere Fontisvennæ castrum suum jurabile & reddibile, ad magnam fortiam & ad parvam ab episcopo Lingonensi, & ego eidem episcopo omnia supra dicta recognosco... Actum anno Domini 1252. mense Aprili,* hoc est, ut computamus 1253. Quo eodem idibus Septemb. ecclesiam Morimundi Deo, sub nomine matris Virginis dedicavit: ac mense Novembri edito instrumento agnoscit, quod licet exceptus fuerit *à la Margelle* in domo abbatis sancti Sequani *non tamen ex debito suo,* inquit, *nostræ procurationis, sed ex pura gratia & liberalitate ibidem fuimus recepti.* Hugo Burgundiæ dux, *reverendi patris Guidonis Dei gratia episcopi Lingonensis diœcesani nostri interveniente voluntate pariter & consensu,* nonnulla cum Amideo sancti Stephani Divion. abbate commutat anno 1254. mense Junio. Pluries memoratur anno 1255. 1255. Ei Margareta Navarræ regina & Campaniæ comitissa homagium profitetur de multis, quæ recensentur in charta data mense Julio. Cum Henricus de Vergeio supra memoratus castrum in loco dicto *Moncierge* supra Perceyum-magnum construxisset, litem ei coram Rege intentavit, contendens illud in dispendium & contra jus ecclesiæ Lingonensis erectum fuisse: dato scripto eodem mense, Henricus professus est, se id male attentasse, nec exsequi potuisse nisi de consensu & voluntate episcopi Lingonensis. Mense Augusto scripta charta notum facit se ad præsentationem Odonis abbatis Reomaensis Miletum de Lingonis clericum ad ecclesiam de Belaun vacantem admisisse.

Memoratur in scheda Rigniacensi an. 1257. 1257. mense Augusto: & in amicabili compositione

ANNI CHRISTI

Ch. cx. col. 209.

inter Johannem Tilicastri dominum & Amideum S. Stephani abbatem pro juribus illius loci, quam ipse confirmavit. Hoc ipso anno statutum est in capitulo generali nullum canonicum ad susceptionem sacerdotalis officii cogendum, nisi unam ex octo præbendis presbyteralibus possideat: quoties aliqua earum vacare contigerit, nulli conferendam, nisi jam presbytero, vel intra annum promovendo, ad quod exsequendum sacramento compellatur: duodecim ad minus de cetero fore diaconos in cathedrali, & quoties minor fuerit eorum numerus, per subdiaconos supplendum. Statutum approbant Guido episcopus, Otho decanus & totum capitulum. Ejus tempore, & ipso consentiente ecclesia S. Johannis Evangelistæ cum 13. canonicis in Castro-villano fundatur
1260. circa annum 1260. mense Julio, a Johanne ejusdem loci domino, post reditum è peregrinatione Jerosolymitana; a quo etiam ibidem instituuntur Franciscani, & prioratus Vallis-Claræ ordinis Valliscaulium, ac prioratus beatæ Mariæ ordinis Grandimontensis, in suo castro. Nominatur an.
1262. 1262. cum Lamberto de Castellione, Guillelmo de Vergeio, & Jacobo Castellionis abbate. Hoc ipso anno testis est compositionis factæ inter C. abbatem Morimundi & R. abbatem S. Benigni. In vivis superstes erat an. 1263. die Jovis ante festum B. Magdelenæ, ut patet ex chartulario
1266. Campaniæ, fol. 209. Ejus obitum an. 1266. Junii 18. consignat chronicon Lingonense: chartam tamen ab illo editam exhibet chartular. Lingon. pag. 300. quæ data est die Martis 29. Apr. 1270. Jacet in cathed. ecclesia retro majus altare S. Mammetis sub tumulo æreo, cum hoc epitaphio, quod suppeditant Sammarthani.

Hæc lege qui vivis, mortem contemnere si vis.
Nil est majestasve, genus, vel forma, potestas.
Guido Lingonicus præsul, quoque carne pudicus
De Saxo natus forti, jacet hic tumulatus:
Propitietur ei gratia magna Dei.

Habet anniversarium 16. calendas Junias in calendario Stephaniensi, in quo insuper memorantur Galterus canonicus regularis, & Aimo archidiaconus Lingonensis, ambo de Rupeforti cognominati.

DE GENEVE.

LXX. GUIDO II.

Guido de Geneve, quem male Monodus Guillelmum nuncupat, nobilissima gente dominorum illius civitatis oriundus, Philippi IV. Francorum regis, cognomento Pulchri, consanguineus, filius Guillelmi comitis Gebevensis ex Alasia de la Tour-du-Pin domina Cornilionis & Borneti, Guidoni de Rochefort successit. Initio prælaturæ suæ, inquit chronicon Lingonense, rem aggressus est sibi, successoribusque perutilem, cum clientelas omnes, & clientes fiduciarios episcopatus in codicem redigi curavit. Ad clientelarem fidem propter ejusmodi beneficia, seu feuda inter præcipuos accessit Hugo IV. Burgundiæ dux: eoque paulo post è vivis sublato, Robertus filius & Thessalonicæ rex idem præstitit ob Castellionis ad Sequanam mediam partem,

ANNI CHRISTI

A Montem-Barrum, Ecclesiolam, seu Grisoleias, Lareium, ac Pultheriarum custodiam. Verum nihil in eo genere majus, quam quod præstitit Theobaldus Navarræ rex, ac Campaniæ & Briæ comes, [is enim in propatulo, atque in medio campo, Luseium inter & Vallem-Scholarium, astantibus magnatibus, ex parte præsulis canonicis & archidiaconis quibusdam, ac Guillelmo Granciacensi domino; ex parte vero principis, Eustachio ejus marescallo, Johanne de Joinvilla senescallo, pluribusque aliis hujus notæ, aperto capite, ad pedes Pontificis accidit, ac professus est, se episcopi gratia tenere ea ipsa, quæ pater olim
B enumeraverat, ambos scilicet comitatus Barrenses, Firmitatem, &c. quibus Cosseium castrum addidit. Paucis ab inde annis, idem innovavit frater ejus Henricus rex comesque.] Hactenus chronicon, quod & hæc addit: [Quibus enarratis facilius patietur lector prætermitti ceteros minorum gentium proceres, dominos scilicet Arboti, Blenei, Carennaci, Conflenti, Fontisvennæ, Montis-Salionis, Talemcii, Tillecastri, Ventosi, & similes.]

Cum inter Andream de Brocia militem & Odonem Reomaensis cœnobii abbatem pro rebus & juribus Riccii, orta lis gravissima, ad officia-
C lem Lingonensem deducta fuisset, hic secundum abbatem pronuntiavit: sed cum latæ sententiæ acquiescere renueret Brociacensis, mediatorem ac arbitrum se obtulit antistes, cujus tandem judicio morem gerens, pacta ab episcopo apposita se servaturum, præstito super evangelia sacramento, promisit: se hanc ob rem episcopi jurisdictioni subjecit, plenamque potestatem dedit, se, si promissis non staret, anathemate feriendi, & terram suam districto interdicto supponendi. Qua de re ad preces dicti militis conscriptis litteris sigillum suum apposuit Guido. *Datum anno Domini 1267. mense Februario,*
D hoc est 1268. Anno sequenti sigillum apposuit 1268.
chartæ, qua Willelmus dominus de Pontaillier, vice-comes Divionensis testatur se nonnulla prædia fiduciario beneficio ab Hugone Burgundiæ duce tenere. Eodem anno ad concilium Bellævillæ a Gerardo Eduensi antistite, ecclesiæ Lugdunensis administrationem gerente, vocatus, se per litteras excusavit, obtendens impedimentum.
Anno 1270. die v. Dec. dato publico instru- 1270.
mento significat, se, cum fratribus Prædicatoribus & Minoribus commisit potestatem audiendi confessiones & pœnitentias injungendi in sua diœcesi, non intendisse hanc ipsis dare apud
E Divionem in ecclesiis abbati S. Stephani subjectis, nisi solum in casibus in quibus absolutio sibi specialiter reservatur, & nisi ista de prædicti abbatis licentia ac voluntate fecerint. Denique dato diplomate omnia privilegia a suis decessoribus monasterio Albæ-ripæ concessa renovat & Ch. cii. col. 210.
rata haberi vult. Anno 1272. supra relatum 1272.
Roberti Burgundiæ ducis homagium excipit, in cujus instrumento eum consanguineum suum princeps appellat. Eodem anno, cum a Philippo rege jussus fuisset *ad se venire paratus in equis & armis* ad subsidium exercitus, adhibitis suationibus, Ch. cxiii. col. 211.

ANNI CHRISTI

ab hoc onere solutus est. In generalibus canonicorum comitiis anni 1274. statuitur quod quicumque de cetero recipietur ad sacerdotalem præbendam in canonicum, jurare tenebitur, quod, ex quo præbendæ fructus percipiet, integre per 6. menses, singulis annis in ecclesia Lingon. personaliter residebit. Quod statutum, ratum & firmum habet Guido noster. Dato scripto anno 1275. agnoscit & significat se nullum jus habere curionatus a Molisino dependentes, sede etiam abbatiali vacante, conferendi. Fundavit 1276. festa duplicia S. Eligii & sanctæ Margaritæ. *Odo decanus & capitulum Lingonense ac frater Girardus abbas S. Stephani in Divione* totusque ejusdem loci conventus, jura quædam inter se se commutant; jus patronatus ecclesiæ de Nulleio Stephaniensibus permittunt Lingonenses canonici; & his alii jus simile in ecclesiam de Brochone concedunt. Cum homines Johannis de Vergeio domini Fontis-vennæ, in prædiis episcopi nostri immoderate egissent, portarum effractione, violenta hominum abreptione, aliorumque damnorum illatione, gravissima lis orta est, quam composuit dux Burgundiæ, jubens ut in reparationem, beneficiaria lege plura sua prædia mancipet ecclesiæ Lingonensi, & hac de re chartam ipse edidit
1278. 1277. mense Martio, seu 1278.

Ch. cxv. col. 212.

Ch. cxvi. col. 212.

Galterus miles cognomento, *pauper homo*, an. 1278. morbo impeditus ne iter Hierosolymitanum, quod voverat aggrederetur, trecentas argenti libras dedit, ut quis vel consanguineus, vel extraneus illud susciperet, plurimamque tum auream, tum argenteam suppellectilem, in vasa conflari curavit, & in calices 25. redigi, ruralibus subditorum suorum sacellis, aliisque ecclesiis per manus Guidonis nostri distribuendos. Quo eodem tempore, veteres Lingonensium immunitates novo diplomate sancivit & confirmavit antistes. Sanctorum Gengulfi martyris & Gregorii Lingonum præsulis sacras exuvias, in paratam & pretiosam capsam magna pompa transtulit, & retro majus principis ecclesiæ altare reposuit,
1282. an. 1282. 13. Maii. Interfuit anno sequenti parlamento Omnium Sanctorum, quo adjudicatus fuit comitatus Pictaviensis Philippo Audaci Franciæ regi contra patruum Carolum Siciliæ & Neapolis regem, S. Ludovici fratrem. Defuncto Henrico Navarræ rege, comite Campaniæ, relicta herede Johanna Campaniæ comitissa decenni, magnum & percelebre exortum est negotium. Contendit Hugo noster principem in pupillari ætate constitutam, in possessionem fiduciariam feudorum illius provinciæ, episcopatui Lingonensi fidei ac professionis functione obnoxiorum, venire non posse: eaque consequenter & fructus inde provenientes ab episcopo servari debere, donec per ætatem sui juris evaderet. Principis econtra tutores ac curatores, ex jure moribus Campaniæ constituto, propugnabant nobilem puellam duodecim annorum initorum, qua ætate gaudebat comitissa, capacem esse feudi tenendi & hominium præstandi. Re ad Philippum regem cognomento Audacem delata, quia episcopus, se ut superiorem feudi dominum, judicem, etiam in propria causa esse debere

A contendebat, ei Robertum II. Burgundiæ ducem, Guillelmum Autissiodori præsulem, & Matthæum S. Dionysii abbatem adjunxit Rex; sed quia de Campaniensium institutis inquirere nominatis judicibus per tempus non licebat, id aliis commissum est. Facta inquisitione anno 1283. definitum pro 1283.
principe Campaniæ; sicque causa cecidit episcopus. Postea cum hanc Johannam Campaniæ comitissam sibi matrimonio junxisset Philippus Philippi Audacis filius, eidem præsuli professus est anno 1284. se feudatarium esse pro beneficiario præ- 1284.
dio, quod uxoris nomine possidebat: sed ea tamen conditione, ut si aliquando regno Franciæ suc-
B cederet, hæc clientelaris professio nulla & irrita foret hoc ipso, & suo loco alium clientem beneficiarium (hominem vocant) præstaret, qui fidem exhiberet, & voluit ut id in codicillis suis apponeret episcopus, ut patet ex charta regii thesauri, in theca VI. Campaniæ, num. 127. Hoc ipso anno seu potius sequenti, a Philippo Audace sui testamenti exsecutor institutus est. Exstant in chartophylacio S. Mauricii Silvanectensis litteræ Guidonis datæ anno 1286. in quibus fit mentio 1286.
Honorii papæ, & Philippi regis, tertii scilicet, a quo Guido datus est consiliarius liberis regalibus. Hoc ipso anno interfuit synodo Matiscon. per
C legatum suum, Petrum nomine, Lingon. ecclesiæ archidiaconum. Eodem denique, mense Octobri Philippus rex coronatus, ob obsequia sibi patrique collata, eidem Guidoni de Gebennis dilecto consanguineo & fideli suo concedit donatione perpetua, quidquid habet aut habere potest in villa de Humus subtus Lingonas, cum omnibus appendiciis, excepto *ressorto*, quod reservat. Memoratur & in scheda San-Benigniana 1287. Ejus permissu ecclesia Franciscanorum Barri super Albam dedicata fuit sub nomine sancti Johannis Baptistæ, 1289. per Christophorum episcopum 1289.
Malvasiensem, cui primum lapidem apposuerat
D vir nobilis Jacobus du Monstier. De ejus fine hæc habet chronic. Lingonense: tandem Guido post annos 25. rei bene gestæ, decreto sibi & Elisabethæ de Arragonia Francorum olim reginæ funebri servitio, de canonicorum consensu, beatiorem ad vitam demigravit anno 1290. aut 1291. vel in duobus primis anni 1292. mensibus. Duas enim chartas reperimus anni 1291. datas, vacante sede. Prima est, ut aiunt, *vidimus* diplomatis Johannis de Vergeio domini de Fonvens, dati anno 1253. sic porro illud incipit. *Universis præsentes litteras inspecturis, officialis capituli Lingonensis, sede vacante, salu-*
E *tem in Domino. Noveritis nos litteras infra scriptas vidisse & de Verbo ad verbum legisse.* iisque relatis, sic concludit: *nos vero, quod vidimus & legimus testamur. Actum anno Domini 1290. post Bourdas.* Bourdæ erant foci, qui in plateis accendebantur Dominica prima Quadragesimæ, quæ hoc anno erat 19. Februarii, & erat annus 1291. ut nunc annum inchoamus. Refert & dominus Fiot in historia S. Stephani Divionensis, majus altare ecclesiæ Quintiniaci consecratum fuisse die Martis post Annuntiationem B. V. M. an. 1290. per Bonaventuram episcopum,

Ch. cxvii. col. 213.

C. cxviii. col. 213.

ANNI CHRISTI

de licentia capituli Lingonensis, sede vacante, A hoc est 27. Martii 1291. Ejus depositio agitur Nonis Maii Lingonis, alibi 3. Nonas ejusdem mensis. Vacabat sedes an. 1293. mense Octobri, ex charta recognitionis feudalis Stephani d'Oisole militis domini de Nova-villa; factæ episcopatui Lingonensi, hoc est *guardianis episcopatus:* & ex multis aliis similibus homagiis. Quo anno, die Lunæ post kal. Maii sede vacante, Margarita regina Siciliæ suis litteris ad procuratores episcopatus, *se devestit comitatu Tornodorensi*, & iisdem investit Guillelmum de Cabilone comitem Autissiodorensem. Imo etiam an. 1292. obiisse Guidonem episcopum probat charta Vallis- B Scholarium.

LXXI. Johannes I.

DE ROCHEFORT.

Johannes de Rupeforti nobilissimo genere ortus Guidoni suffectus est, vir, inquit chronicon Lingonense, a caritate præsertim commendabilis, & a miseratione adversus egenos & afflictos. Nominatur in quodam diplomate privilegiorum Divionensium 1294. tunc tamen verisimile est ipsum nondum ordinatum fuisse, nam in tabulis ecclesiæ Lingonensis exstat charta Guillelmi de Pontaillier armigeri, & Agnetis uxoris ejus, super debito 60. librarum *guardianis episcopatus Lingon.* sede vacante, facta post festum C apostolorum Philippi & Jacobi, mense Maio, anno 1296. Item mense Augusto ejusdem anni; ergo nondum tunc præerat cum pontificali auctoritate Johannes. Hanc ejus chartam exhibet tabularium Reomaense: *Johannes miseratione Divina Lingonensis episcopus... Noveritis quod constituimus nostros procuratores viros venerabiles ac discretos... Johannem de Safris canonicum & sacristam Lingonensem, carissimum nepotem nostrum, &c. ad resignandum pure & libere in manibus religiosorum conventus Reomaensis, proventus & exitus, quos habemus & tenemus ab eisdem ad vitam* D *nostram, in villa de Chamonce... Actum apud Rupemfortem post festum beati Barnabæ apostoli, anno*
1296. *Domini 1296.* Eidem hoc ipso anno juravit ligium homagium de Tornodor. comitatu, & de honoribus ex eo pendentibus, Willelmus comes Autissiodorensis, Castellione in palatio præfecti episcopi Lingonensis, die Dominica post festum B. Lucæ Evangelistæ, uti in suo hac de re diplomate testantur Christophorus episcopus Malvasiensis, Andræas abbas Melundensis, Johannes decanus & Petrus archidiaconus Lingonensis, iis tamen exceptis, quæ tenebat in feudum ab episcopo Cabilonensi, & a duce Burgundiæ: idem E
1297. etiam facit Guillelmus de Cabilone 1297. & Johannes de Vergeyo senescallus Burgun. mense Novembri. Plurium aliorum homagiorum occurrit mentio in chartul. Lingon. Dominus quoque Fontis-vennæ eodem anno, die Lunæ post festum Omnium Sanctorum juravit fidem Johanni in capella *de la Romaine*, pro quibusdam, quæ de novo recepit in augmentum feudi, quod prius ab eo tenebat, & in compensationem illius accessionis sexcentas libras Turonenses parv. ab episcopo re-
1298. cepit. Anno 1298. 19. Jan. Johannes dominus Castri-Villani, episcopum, quem cognatum suum appellat, rogat ut, vice sua, a Johanne filio hominium recipiat, de iis quæ ab ipso apud Corcellas tenebat.

Synodo Ansanæ non per se, sed per Simonem de Huxeria suum procuratorem, & archidiaconum Divionensem in ecclesia Lingonensi, interfuit anno 1299. Publica pauperum domus 1299. de Brocone, quæ vulgo creditur a Carolo-Magno fundata, constitutis ibi decem presbyteris & viginti mulieribus conversis ad recipiendos pauperes ex omnibus mundi partibus confluentes, cum sub quibusdam statutis nequaquam firmis, imo continuæ mutationi obnoxiis regeretur, tam viri quam mulieres in ea ad pauperum obsequium deputati, oblato libello supplici postularunt a Johanne episcopo ut regulam sancti Augustini, uti apud Stephanienses canonicos observabatur, sibi imponere dignaretur; domum suam cum eorum abbatia conjungere, ac jubere ut eorum duntaxat arbitrio deinceps agerent. Episcopus, re canonicis matris ecclesiæ proposita, eorum consensu postulatis annuit, dato diplomate 6. Dec. an. 1300. Idem omnino præstitit anno sequenti die 27. Maii pro hospitali domo Tillecastri. An. 1300.
1304. Elienordis relicta Guillelmi comitis Au- 1304. tissiodorensis & Tornod. ei præstat hominium, uti patet ex chartulario Lingonensi, pag. 183. Moritur anno 1305. (quanquam 1304. habet 1305. chronicon Lingonense) & quidem v. Septembris ex R. P. Simpliciano: sepelitur retro majus altare sub eleganti lamina, aut imagine cuprea cum hoc epitaphio.

M. C. ter, anno cum quinto vita Johannis
Nonis finitur Septembris, hic sepelitur
Præsul Lingonicus, largus, pietatis amicus;
Inclytus & lenis, sua semper sparsit egenis
De Saxoforti, cæli Deus adde cohorti.

Paulo aliter illud referunt Sammarthani. Duo prima carmina, quæ hic in capite ponuntur, in calce describunt, & primum sic legunt:

M. C. ter in annis, cum quinto, &c.

Post ejus obitum sedem aliquandiu vacasse docet chartularium Grossæ-Silvæ numero 17. ubi refertur instrum. sub hoc initio: *Universis præsentes litteras inspecturis officialis capituli Lingonensis, sede vacante, salutem in Domino.* Sic vero explicit: *Datum die Lunæ ante festum apostolorum Simonis & Judæ, anno Domini 1305.*

LXXII. Bertrandus.

DE GOT.

De Bertrando de Got jam pluribus egimus in episcopis Aginnensibus. Genus ejus retulimus, gesta in episcopatu Aginnensi, translationem ad Lingonensem cathedram opera Clementis V. papæ, cujus datas hanc in rem litteras 1306. pon- 1306. tificatus ipsius anno primo exscripsimus; reditum quoque ad priorem sponsam ejusdem Clementis imperio, anno secundo pontificatus, mense Novembri. Nihil ergo hic addendum superest nisi ea, quæ gessit apud Lingonenses: pauca porro ea

ANNI CHRISTI

sunt, nec mirum, siquidem vix duobus mensibus intra biennium pedum illud tenuit; Philippus rex in epistola ad summum pontificem de translatione capitis sancti Ludovici in Sanctam Capellam Parisiensem, data anno 1306. inter episcopos, qui ei interfuerunt, recenset *Bertrandum Lingonensem*. Clientelarem fidem excepit a Johanne Caseoli & Acrimontis dynasta, & ab alio Johanne a Coublento nuncupato, aliisque nonnullis. Asserit chronicon Lingonense, cum satis cessisse anno 1310. appositumque fuisse corpore ad suos antecessores retro altare sancti Mammetis, in quo aperte fallitur, ut in Aginnensibus episcopis videre est. Hoc ejus epitaphium B refert Gallia Christiana quadripartita, refert & codex 765. bibliothecæ Colbertinæ, his verbis:

Qui jacet hic, lætus semper fuit, atque quietus.
Per varios inopes distribuebat opes;
Unde velut vates pro præsule Bartholomæo
Offerri moneo vota precesque Deo.

Verum id Bertrando convenire nequit, tum quia Bartholomæi nomen nullibi legitur habuisse; scio quod utroque nomine compellatum reperiri affirmet chronicon Lingonense; sed pergratum C fecisset, si monuisset ubi reperiatur, certe nullibi reperimus, tum etiam quia non videtur Lingonis mortalitatem exuisse, sed Aginni. Suspicatur V. C. Baluzius Bartholomæum de quo epitaphium, eum esse, qui his temporibus Eduensem ecclesiam regebat. Conjectura est, quæ nullo, quod sciamus, fundamento nititur, quæque ad hunc quem tractamus locum nostra nihil interest.

DE DURFORT

LXXIII. GUILLELMUS II.

Guillelmus de Duroforti ex nobili familia de Duras Burdigalensi, nepotem habuit Bernardum de Duroforti militem, dominum de Deyme in D diœcesi Tolosana, ut patet ex tom. 2. monumentorum cameræ computorum Parisiensis fol. 1. Ibidem fol. 24. verso memoratur *vir nobilis Aimericus de Durefort miles, dominus curiæ senescalliæ Aginnensis, 15. Februar. 1331. id est* 1332. Ex abbate Moissiacensi, Bertrando subrogatus est a Clemente V. ipsius vel consanguineo vel affini, ut videre est in epistola ejusdem Papæ ad Philippum Francorum regem, in qua sic loquitur: *vacante nuper apud sedem apostolicam ecclesia Lingonensi pastore, per translationem Bertrandi episcopi Aginnensis olim episcopi Lingonensis per nos factam de ipso ad Aginnensem* E *ecclesiam, tunc pastore carentem, nos... cupientes eidem Lingonensi ecclesiæ pontificem præsidere, de quo certam haberemus notitiam, quod ipsum clara meritorum suorum insignia redimirent, &c.... ad personam venerabilis fratris nostri Guillelmi, genere nobilem, litterarum scientia præditam, ac providam in spiritualibus, & in temporalibus circumspectam, cujus laudabilia merita nobis sunt per familiarem experientiam non ignota, direximus oculos mentis nostræ... ac de ipso Guillelmo tunc abbate mona-* A *sterii Moissiacensis... de fratrum nostrorum consilio... eidem Lingonensi ecclesiæ duximus providendum.... ipsique per venerabilem Leonardum episcopum Albanensem munus fecimus consecrationis impendi... Datum Burdegalis 17. calendas Decembris, pontificatus nostri anno secundo*, hoc est anno 1306.

ANNI CHRISTI

Multa homagia ipsi præstita legimus, annis 1308. 1309. 1310. &c. Anno 1309. a Ludovico primogenito Regis Franciæ, rege Navarræ, Campaniæ & Briæ comite, ratione comitatus Campaniæ, cum his conditionibus: prima, quod si regno Franciæ eum potiri contingeret, jam non teneretur illud homagium per se præstare: altera, quod licet illud in abbatia *du Lis* præstitisset, id, ex gratia factum, nullum præjudicium juri episcopi afferre posset. Eum cum suo metropolitano & Eduensi episcopo convocat ad concilium Viennense Clemens V. epistola data secundo idus Augusti, pontificatus anno tertio; & iterum aliis litteris Avenione scriptis secundo nonas Aprilis, anno 5. cui & adfuit anno 1311. 1311.
uti patet ex epistola, quam ad eum scripsit Papa, quæque data est in prioratu Gizuil IX. calend. Julii, an. 7. Quin & ei facultatem dat concedendi auctoritate sua tabellionatus officium duabus personis, quas ad illud idoneas repererit. Permittit insuper ut aliquem idoneum sacerdotem secularem, vel religiosum in confessorem suum eligat, qui hac vice a quibuscumque sententiis generalibus, vel specialibus, canonis vel hominis, auctoritate sua valeat absolvere, &c. Asserunt Sammarthani fratres illum summi pontificis vicarium generalem in spiritualibus & temporalibus constitutum fuisse anno 1313. Lute- 1313.
tiæ anno 1315. sedit judex inter Pares, pro de- 1315.
finienda gravissima lite de adeptione comitatus Flandrensis. Eodem anno 19. Januar. ad preces Stephani de Noceriis prioris, reliquias corporis sancti Desiderii Lingonensis episcopi transtulit in novum feretrum argenteum, & paulo post sub beati martyris nomine & tutela instituta est celebris sodalitas, quæ etiamnum perseverat, inquit chronic. Lingon. Ejus tempore comitia Dominicanorum generalia habita sunt Divione. Hanc ejus chartam refert vir cl. Fiot. *Guillelmus miseratione Divina Lingonensis episcopus.... abbati Besuensi salutem.* Ex parte (canonicorum sancti Stephani Divionensis) *nobis exstitit humiliter supplicatum ut electionem per ipsos concorditer celebratam de fratre Ponsardo* (seu Poncio de Courbeton) *in abbatem prædicti monasterii... confirmare auctoritate ordinaria dignaremur. Nos quia aliis negotiis impediti, in negotio confirmationis vel infirmationis ad præsens vacare non possumus, vobis in dicto negotio hac vice committimus vices nostras. Datum apud Castellionem ad Sequanam, die Dominica, qua cantatur* Reminiscere, *anno Domini 1316.* quam electionem abbas mature examinatam, nomine episcopi confirmavit. Exinde translatus est ad ecclesiam Rothom. cum paulo ante pro anniversario suo, quod celebratur IV. calendas Decembris, quædam Lingonensi capitulo de redditibus episcopalibus cessisset.

ANNI CHRISTI

DE POICTIERS

LXXIV. Ludovicus I.

A Moderato pastori, inquit chronic. Lingon. suffectus est turbulentus dominus Ludovicus a Pictavia, ex vetusto Pictaviensium comitum genere ortus. Patrem habuit Aimarum III. Valentinensem & Diensem comitem, matrem Polyam, seu Hippolytam a Burgundia filiam Hugonis Burgundiæ Palatini comitis, quæ in dotem præter alia castrum & oppidum *de Saint-Vallier* marito suo attulit. Fama est eum armis tractandis quam gerendæ curæ sacrorum aptiorem fuisse. Vix audemus referre, quæ de illo scribuntur in indice episcoporum Lingonensium, qui asservatur in
B bibliotheca Colbertina, codice 765. sed vincit veritas, quæ in historico præcipue requiritur.
1318. Consequutus episcopatum anno 1318. canonicis suis iratus, eorum, *præbendariorum ac capellanorum* bona summa vi rapuit, perditis hominibus stipatus, claustrum, domos, officinas disrupit, & ex eorum ruderibus muros civitatis, qui *muri fracti* nuncupantur, fieri curavit: *confregit quoque ecclesiæ portas, & templum Domini per concubitum meretricum polluit.* Vi & *violentia ingressus cellarium capituli, vinum rapuit & in suos usus convertit; & in horreo capituli frumentum & alia grana abstulit; quæ omnia fecit ut*
C *canonicos è civitate fugaret, quibus ejectis jussit presbyteros extraneos officium ecclesiasticum & sacra celebrare in ecclesia polluta. Si quos autem de ministris ecclesiæ reperisset, carceribus mancipabat, & unum ita carcere, ac variis suppliciis affecit, ut moreretur. Canonici adversus hanc iniquitatem Regis auxilium impetrarunt, missi ab eo commissarii, qui canonicos introducerent in ecclesiam, sed opponunt se episcopi ministri, & quidem non sine homicidio.* Sed tandem senatusconsultum impetrant canonici anno 1322. die 17. Julii, quo ad integram capituli restitutionem cogitur, & propter fractam a suis militibus ecclesiam, mulctatus est
D summa 56. millium librarum, tam Regi, quam capitulo solvenda. Anno 1319. die Sabbati post festum S. Mariæ Magdalenæ dedit litteras de præsentatione & institutione capellanorum cujusdam oratorii, ex lib. feodor. eccles. Ling. fol. 267. Exstant etiam litteræ hoc ipso anno datæ sub ejus sigillo, de institutione capellæ in ecclesia de
1323. Thorn, datæ Burgi. Anno 1323. mense Aprili fecit permutationem cum Girardo de Mareio, ex litteris Caroli regis Franciæ & Navarræ, ut videre est in l. feod. Lingon. Eodem anno extra suam diœcesim positum fuisse docet instrumentum domini Aubri Divionensis, ejus vicarii ge-
E neralis, datum 23. Januarii anno 1323. id est 1324. Anno Dominicæ Incarnat. 1324. tertia die mensis Aprilis adfuit patri suo Aymaro testamentum condenti; ipsi autem ac aliis præsentibus injunxit pater ut jurarent, se pro posse suo curaturos, ut ultima suæ voluntatis dispositio inter suos liberos semper & inviolabiliter firma remaneat.
1325. Exinde an. 1325. magno omnium gaudio translatus est ad Metensem cathedram. De eo ibi.

ANNI CHRISTI

DE ROCHEFORT.

LXXV. Petrus.

Petrus de Rupeforti Guillelmi decessoris, ut nobis videtur, nepos, applaudentibus omnibus in translati Ludovici sedem evectus est an. 1325. sed ejus tanto brevior exstitit administratio, quanto diuturnior desiderabatur. Nominatur in instrumentis anni 1325. Sabbato ante Ramos Palma- 1325.
rum (id est 1326.) inquiunt Sammarthani fratres; nempe invitatus ab Othone sancti Benigni abbate, Dianetum venit, ubi pernoctavit & laute exceptus est, quod ne in jus traheretur a successoribus, declarat id ex gratia & mera abbatis liberalitate factum fuisse: occurrit & an. 1329. ut C. xix. col. 215.
exsecutor testamenti Beatricis de Navarra seu de Campania, secundæ uxoris Hugonis IV. Burgundiæ ducis. Quo ipso anno, vel initio sequentis, inquit Ling. chronicon, debitum mortis exsolvit. Hoc postremum quod referunt Sammarthani, quodque nos nullibi potuimus invenire, dubium facit, quod in libro feodorum ecclesiæ Lingon. scripto circa hæc tempora legitur fol. 86. *Homagia facta reverendo patri J. . . Lingon. episcopo anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo octavo & vigesimo nono.*

DE CHALON.

LXXVI. Johannes II.

Johannes de Cabilone, avo paterno Cabilonensi comite, materno Burgundiæ duce progenitus, patrem habuit Johannem dominum d'Arley, matrem Margaritam filiam Hugonis IV. Burgundiæ ducis. Jam sedebat an. 1328. quo homagia a clientibus excepit. An. 1329. curavit transcribi 1329.
episcopatus chartas, ex quarum collectione confectum est chartarium ecclesiæ, quod etiamnum perseverat. Paciscitur cum Odone Burgundiæ duce de feudo & homagio ecclesiæ Lingonensi debito, ratione castri de Salione 1331. Hoc ipso anno hospitale Tilicastri univit ecclesiæ sancti Stephani Divionensis. Hujus tempore capitulum generale Dominicanorum Divione celebratur 1333. Ecclesia Beatæ Mariæ Divionensis, ad- 1333.
sistente Poncicardo, seu Pontio abbate S. Stephani, a quo eadem ecclesia dependebat, ab Hugone episcopo Tabariensi Johannis vicario dedicatur 8. Maii, Dominica post Ascensionem Domini, anno 1334. In chartulario ab ipso collecto & 1334.
in unum volumen compacto (quod alio nomine vocatur *liber feodorum*,) duo sunt annotanda. Primum est, quod fol. 86. quo describuntur homagia ipsi reddita, vocatur: *Dei & apostolicæ sedis gratia Lingon. episcopus.* Quod primus usurpasse nobis hactenus videtur, quodque in multis aliis ejus instrumentis legitur. Alterum est, quod habetur fol. 90. quodque has continet notas chronologicas hoc pacto: *Anno Dom. currente 1338. more Gallicano, 12. die mensis Februarii.* Ex Lingonensi sede translatus est ad Basileensem & in fata concessit 10. calendas Julias. Vide in Basileensibus episcopis. In ejus gratiam, ut verisimile nobis videtur, datum est 25. Febr. 1334. senatusconsultum supremæ curiæ Paris. quo Lingon. episcopo jus confirmatur tabellionis Lingonis, alisque

ANNI CHRISTI

aliisque suæ ditionis locis per se solum constituendi, ut videre est apud Chopin de Dominio lib. 6. tit. 7. n. 4.

BAUDET.

LXXVII. GUIDO III.

Guidonis Baudeti patria & genus nobis huc usque incomperta. Credi posset oriundus è Normannia, si solam cognominis rationem haberemus, in *antiquis enim historiæ Normannorum scriptoribus*, *reperitur Guillelmus Baudet* miles circa annum 1200. Sed ab illo prognatum fuisse nullo certo argumento nobis constat. Scimus in additamentis ad librum de victoriis & trophæis Normannorum, reperiri catalogum plurium antiquarum illius provinciæ familiarum, in quibus refertur *Robinus Baudet eques*. Verum an noster Guido ex hac stirpe provenerit, incertum. Denique non nos latet etiamnum in ea provincia nobilem domum permanere ab anno 1430. multorum prædiorum dominam; verum nobis non constat utrum eadem sit ac Guidonis episcopi, licet eadem gerat insignia, nec id probare possumus. Ut ut est, fuit juris professor, canonicus ecclesiæ Parisiensis imo & decanus ex Sammarthanis fratribus, quanquam id negat Gerardus du Bois, hist. Paris. lib. 18. c. 7. p. 678. Regi a consiliis anno 1331. ut docet dominus du Tillet, ac tandem Franciæ cancellarius jam anno 1324. 3. Martii, ut patet ex regist. 69. thesauri chartarum Regis, ac etiam 1335. ex memoriali B. cameræ computorum, fol. 59. quo anno nondum erat episcopus, siquidem homagio a comite Barri comiti Retellensi præstito præsentes fuisse dicuntur Johannes Remensis archiepiscopus & Guido Baudet Franciæ cancellarius, episcopus profecto nominandus, si fuisset. Orto de funeralibus cereis & funebri apparatu dissidio inter Guillelmum Parisiensem episcopum & canonicos illius ecclesiæ, & lite ad senatum Parisiensem super his deducta, Rex haud æquo animo ejusmodi controversias tulit, datisque hoc ipso anno litteris, jussit causam ex judicio Guidonis definiri.

1336. Erat Lingonensis episcopus anno 1336. quo prima Decembris litem ecclesiæ Parisiensis arbiter terminavit. Die 27. ejusdem mensis pacta Philippi Valesii cum Alphonso Castellæ rege inita sunt *præsentibus Johanne de Vienna Remensi archiepiscopo*, *Guidone Baudeti episc. Ling. domini regis Franciæ cancellario*, *&c.* An. 1337. mense Februario interfuit quibusdam comitiis Vaticani consistorialibus, quod vulgo nonnisi viris singularis meriti & probitatis conceditur. Eodem anno præsens fuit pactis matrimonialibus in tractatu conjugii ineundi inter Carolum Blesensem & Johannam Britanniæ, & aliorum plurimorum, quæ ad publicam rem pertinebant, negotiorum fuit particeps. Eodem denique, mense Augusto dato diplomate Malodumi prope Pontisaram Rex ad preces dilecti & fidelis sui cancellarii Guidonis episcopi Lingonensis, decano & capitulo Lingonensi permittit ut se se ab obligatione annui census viginti librarum exonerent. Hoc ipso anno, aut ineunte sequenti è vita migravit. De eo hæc habet obituarium MS. Lingonense, quod apud se

Du Bois hist. eccl. Paris. loco citato.

1337.

A exstare asserit D. Duchesne: *Anniversarium pro domino Guidone Baudeti olim episcopo Lingonensi, pro quo distribuuntur decem libræ Turonenses*, Item, *dedit adhuc decem libras Turon. quæ distribuendæ sunt annuatim in processionibus vespertinis festorum solemnium B. Mariæ Virginis*, quæ sunt: *Assumtio*, *Nativitas*, *Conceptio*, *Purificatio*, *Annunciatio.* Gautherot in Anastasi eum male nuncupat Boudetum; asserit vero Lingonensem ecclesiam ab eo sancte administratam.

Operæ pretium videtur hoc loco formulam juramenti episc. Lingonensis in primo adventu in suam ecclesiam, qualem emisit Baudetus, inserere B descriptam ex chartulario. *Juramus fidelitatem ecclesiæ sancti Mammetis Lingon. Juramus nos servaturos consuetudines & statuta Lingon. ecclesiæ antiqua & approbata, quas & quæ prædecessores nostri juraverunt. Juramus etiam specialiter nos defensuros terram capituli, manu armata, si necesse fuerit. Juramus etiam quod sententias latas in prædones & malefactores Lingon. ecclesiæ non relaxabimus, nisi restituatur capitulo pro quo lata fuerit. Juramus etiam quod non consentiemus, nec permittemus pro posse nostro promoveri in eccles. Ling. usque ad quartam generationem descendentes ab illo qui canonicum Lingon. mala captione ceperit,* C *mulctaverit*, *vel occiderit. Juramus etiam quod non utemur gratia facta dom. Roberto prædecessori nostro*, *super collatione præbendarum*, Addit: *jure tamen nostro & episcopatus nostri in omnibus salvo.*

LXXVIII. JOHANNES III.

DES PREZ.

Johannes de Pratis natus in vico Artesiæ dicto de Bellovisu*; eligitur an. 1338. 12. Maii ex libris provisionum episcoporum Vaticani, aiunt Sammarthani; & accedens ad ecclesiam suam juramentum præstat die quinta Octobris. 1338.
Anno 1339. mense Septembri dat litteras pro 1339.
D confirmatione *franchisiæ* de Luseyo, & declarat onera quibus tenetur; his in litteris sic orditur: *Johannes miseratione Divina* Lingonensis episcopus. Eodem anno, 2. Decembris Philippus a Valesia rex notum facit Johannem ad se pro regni defensione cum armis & equis venisse, ac diutius quam tenebatur, in exercitu remansisse, idque nullum præjudicium afferre posse ecclesiæ Lingonensi. Anno 1342. facta est certis conditionibus concordia inter ipsum & abbatem Besuensem, die Sabbati ante festum sanctæ Mariæ Magdalenæ, ex libro feodorum Lingon. ecclesiæ, fol. 109. Ibidem legimus Johannem d'Aigue E armigerum, pro patre suo Johanne, qui multis injuriis lacesserat Bertrandum de Goth episcopum, cum Johanne de Pratis compositionem fecisse; at desunt chronicæ notæ. Concessit indulgentias ecclesiæ sancti Vorlii Castellionensis, inquiunt Sammarthani fratres. Scriptas ab eo vitas Ludovici X. Caroli IV. & Philippi VI. regum Franciæ asserit catalogus scriptorum Artesiensium, ad calcem chronici Belgici a Locrio editi. Anno 1342. 8. Aprilis ipsi Odo dux Burg. hominium præstat in castro S. Germani in Laya, de his quæ ab illo habebat apud Castellionem ad Sequanam, &c.

* Beauvoir, al. in pago Bellovacensi.

ANNI CHRISTI

ac dato diplomate profitetur, quod si in loco indebito præstitit, in damnum episcopi trahi nullatenus possit. Eodem anno a Lingonensi ecclesia ad Tornacensem translatus est per papam Clementem VI. quo ipso anno ante discessum è Burgundia publicum actum emisit, Burgi obsignatum die IV. Julii.

DE ARCEIS.

LXXIX. JOHANNES IV.

Johannes de Arceis, de quo jam egimus in Mimatensibus & Eduensibus episcopis, fuit primo Mimat. Deinde Eduæ antistes & ab hac posteriori sede ad Lingonensem translatus est anno
1343. 1342. 13. Januarii (id est 1343.) uti docent acta consistorialia. Dicitur sub titulo Eduensis episcopi Lugdunensem ecclesiam Regaliæ jure administrasse anno 1346. Sed id aperte falsum, tum quia hoc anno nequaquam vacavit Lugdunensis ecclesia, quam Henricus de Villars tenuit ab anno 1342. ad 1355. tum quia ex ejus epitaphio discimus eum è vivis sublatum an. 1344. festo die sancti Hippolyti, seu 13. mensis Augusti. Sub tumulo marmoreo conditum est ejus corpus in choro sancti Mammetis a latere sinistro D. Ivonis cum hac inscriptione :

Dictus ab Arceis hic J. tegitur tumulatus,
Dum vixit variis virtutibus irradiatus.
Primo Mimatensis præsul fuit, hinc Eduensis,
Præsentemque chorum decoravit dogmate morum,
Corde pius, fastus expers, & corpore castus,
Mitis, discretus, prudens, verboque facetus.
Hippoliti festo rapit hunc nox turbida letho,
M. C. ter, Xque quater, duo bis, Deus huic pius esto.

In chronico Lingon. dicitur consummatus in brevi explesse tempora multa.

DE POMARC.

LXXX. HUGO IV.

Hugo de Pomarco diœcesis Augustodunensis, è vico Pomarco prope Belnam, de cujus familia nihil nobis compertum est, nisi quod quidam Jacobus de Pomarco Ballivi dignitatem obtinebat Divione anno 1270. Memoratur ut canonicus Trecensis an. 1342. Fuit præses cameræ computorum Parisiis. Electus Lingonensis nuncupatur anno 1344. in Regis litteris ea de re conscriptis in 2.° vol. libr. memorialium cameræ computorum, fol. 181.[a] De illo consecrato in episcopum nulla a nobis aliisve reperta sunt monumenta, præter fundationem collegii Cameracensis Lutetiæ.

Obiit Parisiis anno 1345. conditus in æde sanctæ Genovefæ prope altare, sub ea epigraphe : *Hic jacet bonæ memoriæ Hugo de Pomarco quondam episcopus Lingonensis, qui obiit*
A *anno Domini 1345. 27. Aprilis cujus anima Dei misericordia requiescat in pace.* Et certe in camera computorum Divion. arcula *partitionum*, fasciculo 3, c. 66. habetur transactio facta inter heredes Hugonis de Pomarc, præsente Johanne Cabilonensi antistite, 26. Januarii 1346. Quin etiam Perardus refert ejus successoris diploma sic incipiens: *Nos Guillelmus miseratione Divina Lingonensis episcop. omnibus notum facimus quod nos litteras sigillo bonæ memoriæ domini Gualteri quondam Lingonensis episcopi sigillatas inspeximus sub hac forma,* (refert chartam fundat. Chartusiæ Lunigniaci, tum ad calcem sic loquitur:) *Nos*
B *vero tanquam bonus successor in honore, esse volentes consimiliter in onere, ut participes simus boni inchoati ac suffragiorum dicti ordinis, & specialiter servitorum dictæ domus Lunigniaci, omnia & singula prædicta laudamus, approbamus, & perpetuo confirmamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo quinto, mensis Januarii quinto.* Hoc est 1346. secundum præsentem computandi morem, vel etiam si placet exeunte 1345. quo ineunte, pro veteri calculo, viam universæ carnis ingressus est, Hugo decessor.

C

DE POICTIERS

LXXXI. GUILLELMUS III.

Guillelmus a Pictavia, filius Aymari IV. Valentinensis & Diensis comitis ex Sibylla de Baucio, fratres habuit Othonem Virdunensem, & Henricum Trecensem episcopos. Fuit primo monachus ordinis Cluniacensis, tum prior Caritatis ad Ligerim, ut patet ex Aimari testamento anno 1339. die 22. Augusti, cujus hic est nonus articulus: *Item religioso viro filio suo monacho Cluniacensi priorique de Caritate, reliquit jure institutionis, & ejus monasterio centum libras Turonenses reddituales ad vitam suam tantum, quem & dicti*
D *testamenti, cum aliis nonnullis constituit exsecutorem.* Denique fatis functo Hugoni de Pomarc suffectus est in cathedra Lingonensi, ut patet ex charta supra relata in Hugone decessore, & ex alia 16. Septembris, Sabbato post festum Exaltationis sanctæ Crucis anno 1346. qua Nicolaus 1346.
Hugo clericus, qui pro episcopo Lingonensi percipiebat jus procurationis & visitationis, testatur se percepisse x. libras Turonenses a priore Vangionis-rivi pro Guillelmo episcopo, cui titulum ducis non addit. Pauca de eo nobis suppetunt, licet 28. annis ecclesiam suam rexerit.

Eum fuisse in comitatu & exercitu Johannis
E Francorum regis, an. 1353. refert chronicon 1353.
Lingonense, & constare asserit ex ratione proventuum, quam reversus an. 1354. reddi sibi voluit exactissime. Quod si ita est, nihilominus cum quidam nobiles Burgundi, quorum præcipui Johannes & Theobaldus de Chauffour fratres, temeraria eodem anno in urbem Lingonensem irruptione, captam eam, & quidem ab Anglis, lymphatice clamarent & a civibus armatis ipso momento repulsi fuissent, in suspicionem venit Guillelmus noster quasi facinoris illorum conscius fuisset, eique favisset. Unde regia-

[a] Sic loquitur Rex : *Nos gens des comptes, nous qui tres especialement nous fions & attendons en nostre amé & feal conseilier l'esleu de Langres des faits & besoignes de nostre Chambre des Comptes, vous faisons sçavoir que il nous plait & volons que il soit & demeure des premiers & souverains de nostredite Chambre, en la maniere & en l'estat que les autres prelats mis par nous ou par nos predecesseurs en icelle chambre, y ont esté ou temps passé. Ecrit au Moncel lez le Pont-sainte-Maixence, le IV. jour de Novembre M. CCC. XLIV.*

ANNI CHRISTI

rum causarum summus cognitor tanti criminis A
ipsum accusavit, ac post longam & acerrimam objurgationem, postulavit ut rebellionis & læsæ majestatis reus haberetur, atque ex albo parium Franciæ deleretur. Causam suam egit antistes, multisque argumentis probavit se tanti facinoris participem nullatenus fuisse, quibus commotus Rex Jacobum de Mussi equitem sibi a consiliis misit Lingonas ut de rei veritate inquireret; facta vero inquisitione & in magno Regis consilio relata & examinata, criminis accusatio ab ipso excussa est, eique fuere restituta episcopatus temporalia decreto coram Rege lato XI. Maii, an. 1354. Vetera
1354. civium Lingonensium privilegia confirmavit, & B
1358. nova adjecit an. 1358. dato diplomate in quo *ducis & paris* titulo decoratur. Recensetur in charta pro Franciscanis Divionensibus 1363. die 15. Junii. Paris munere functus est, & sceptrum tulit in Caroli V. inauguratione an. 1364. Indulgentias sancti Vorlii de Castellione confirmavit an. 1367. Cum suo capitulo transegit 8. Martii 1371. & ex transactione patet ejus tempore jam distinctam fuisse jurisdictionem & mensam episcopi ac capituli. Decimas quasdam pro anniversario suo eccl. suæ donavit. Ex actis publicis cancellariæ Franciæ hæc refert D. Duchesne in hist. comitum Valentinensium, probat. p. 47. *Litteræ* C
Caroli regis Francorum, quibus legitimat dominum Guillelmum de Pictavia militem, & Margaritam ejus sororem, qui ex domino Guillelmo de Pictavia monacho, nunc episcopo Lingonensi, soluto, & Margarita dissoluta geniti erant, anno 1373. mense Junii. Hic Guillelmus vulgo dictus est *Nothus Lingonensis*, vir in historia celeberrimus, qui virtute bellica, redditisque Regi officiis magnam sibi gloriam comparavit, factus est dominus de Soyans, Calvi-montis Ballivus a Rege constitutus & Delphinatus marescallus. Guillelmus episcopus animam Creatori reddidit die VI. Sept. an. 1374. humatus est ad ingressum chori ante D
altare omnium sanctorum, sub tumulo Marmoreo his versibus inscripto:

Valentinorum comitum genere procreatus
G. Lingonarum pastor fuit hic tumulatus.
Anno milleno, ter centum, septuageno
Quarto, septeni mensis pariter die seno.

DE LA TOUR.

LXXXII. BERNARDUS.

Bernardus de Turre in Arvernia, non Bertrandus, parentes habuit Bertrandum de Turre & Elisabetham de Levis de Mirepoix, ex qua illu- E
strissima gente recensentur Robertus archiepiscopus Lugdunensis, Humbertus Remensis, Hugo, Guido & Henricus Claromontani præsules. Benedictinam regulam professus, fuit primum prior Perciaci & Silviniaci, dehinc Trenorchiensis abbas, ac demum Lingonensis episcopus anno
1374. 1374. quo ipso anno notatur in tabulis Franciscanorum Divionensium. Inquisitioni juridicæ in suprema Parisiensi curia factæ in Johannem de Montfort Britanniæ ducem interfuit anno
1378. 1378. 4. Decembris. Præsens quoque fuit

ANNI CHRISTI

cum adversus eundem ducem Carolus V. rex judiciarium tribunal in eadem curia conscendit, die nona ejusdem mensis. Inaugurationi Caroli VI. regis ut par Franciæ interfuit anno 1380. Laniis Lingonensibus statuta præscripsit 22. & 24. Maii, 1381. litteris Caroli 1381.
confirmata mense Julio sequenti. A Johanne Franciæ Bituricensi & Arvernensi duce in sui consilii membrum assumitur, cum stipendio 20. Francorum aureorum quolibet die: datæ sunt litteræ 3. Octobris ejusdem anni, & in illis Bernardum cognatum suum princeps appellat. Petente Philippo duce cognomento Audace an. 1384. cuilibet episcopo orthodoxo permisit consecrare templum Carthusianorum Divionensium, quod factum est an. 1388. Illius quippe monasterii fundamenta jacta fuerant die 20. Aug. 1383. splendidum sane ædificium ac principe dignum, ac lautissime dotatum. In templo jacet Philippus cum Johanne filio & Philippo nepote ducibus, in mausoleis marmore & alabastro superbis. In apocha data 26. Maii 1386. se episcopum & ducem Lingonensem inscribit. Anno sequenti a Rege missus est in Britanniam, ut duci persuaderet cum D. de Clisson stabuli comite, quem captivum tenebat, mitius agere. Templi dedicationem ipsi attribuit Vir clar. Fiot in historia S. Stephani, quem tamen male nuncupat Bertrandum.

Fuit Regi ab intimis consiliis, & ut facilius Parisiis remanere posset, accepit ab eodem principe 2000. libras, quibus domum emit ab heredibus Guillelmi Flote Franciæ cancellarii, quæ domus postea Lingonense palatium nuncupata est. Cum Rex in Flandriam profectus fuisset ut populos domino suo rebelles puniret an. 1390. Bernardus noster vir magnanimis, *qui fut moult vaillant homme*; inquit Ludovici III. Borbonii ducis historiæ scriptor, venit in castra cum non modica militum caterva. Ædificavit magnam turrim domus episcopalis Lingonicæ & multa largitus est ecclesiæ suæ. Ornamenta, inquit tractatus MS. de pontificibus Lingonicis, ad cultum Divinum pertinentia amplissime reparavit, cappas sericas, albas, casulas, aliasque vestes, sive pannos auro textos abundanter contulit: unde quinque anniversaria solemniter celebranda habere meruit. Adfuit an. 1392. elevationi sacrarum sancti Ludovici regis exuviarum in templo S. Dionysii. Missus iterum est in Britanniam anno 1394. pro domino de 1394.
Clisson, ut ei offensum ducis animum mitiorem redderet. Anno sequenti, secundum nostrum anni inchoandi modum, 12. Januarii Parisiis testamentum condidit, quo sepeliri vult in sua cathedrali eccl. ante majorem aram, & fieri unam capellam perpetuam duodecim presbyterorum pro celebratione Eucharistici sacrificii. Nonnulla legat capitulo suo, ac cœnobiis Trenorchiensi & Silviniaci. Heredem ex asse constituit Guidonem; suum ex fratre nepotem, ea tamen conditione ut statum clericalem amplecteretur. Executores nominat cancellarium Franciæ, episcopum Bajocensem, & alios. Mortalitatem exuit 16. ejusdem mensis. Sepulcrum habet ex ære sub tumba

ANNI CHRISTI

cuprea prope imaginem Moïsis in medio chori. Ejus depositio in calendario Benigniano notatur 12. calendas Februarii. In libro anniversariorum Silviniaci hæc leguntur : *XVII. cal. Februarii officium fit solemne pro R. P. domno Bernardo de Turre condam Lingonensi episcopo, & pro parentibus suis, qui dedit conventui pro anniversario suo anno quolibet hac die faciendo, centum libras Turonenses.*

DE BAR.

LXXXIII. Ludovicus II.

Ludovicus de Barro filius Roberti I. ducis Barri ex Maria Johannis Franciæ regis filia, clero destinatus, episcopatibus onustus fuit. Pictavensem enim, Lingonensem, Catalaunensem, Virdunensem ac Portuensem qua episcopus, qua administrator possedit, & ad cardinalitiam dignitatem evectus est. Ex Pictavensi cathedra tran-
1395. slatus est ad Lingonensem anno 1395. creatus cardinalis diaconus titulo sanctæ Agathæ a Benedicto XIII. 21. Decembris 1397. qua dignitate potiebatur cum Lingonas ingressus est habitu
1398. pontificio & cum splendido comitatu an. 1398. & apud Hugonem Gardon consulem urbis juravit se servaturum immunitates civium a decessoribus suis indultas, quo eodem anno; mense Octobri Augustinensium conventus fundatur Champliti a Johanne de Vergy ejus loci domino, uti voverat, si salvum & incolumem Johannem Nivernensem comitem postea Burgundiæ ducem in pa-
1404. triam reduceret. Sexto post anno nempe 1404. synodum habuit amplissimam ex sibi subditis abbatibus, archidiaconis & curionibus, quibus statuta præscripsit utilia, & consignata litteris ad memoriam tradidit. Quo ipso anno interfuit conventui ad Tumbam prope Monasteriolum cum Henrico de Savoisy archiepiscopo Senonensi pro pace firmanda inter Burgundum & Aurelianensem duces.

1409. Anno 1409. legatus a Carolo VI. Francorum rege interfuit concilio Pisis celebrato, ubi ab Alexandro V. presbyter cardinalis basilicæ sanctorum duodecim Apostolorum dictus est: quo tempore primum in aulam Romanam inducta est permutandorum titulorum ratio, antea inaudita, uti notat Ciaconius. Ibidem legationem in Galliam & Germaniam accepit, ut eas provincias ad obedientiam ex schismate revocaret. Reversus, ecclesiæ suæ contulit reliquias sanctarum Florinæ & Valeriæ multo auro argentoque ornatas, & in ea fundavit anniversarium pro Iolanda sorore sua, Johannis Aragonum regis uxore. Concesserat antea facultatem erigendi capellam ad præsepe in ecclesia sanctæ Mariæ Divion. 1407. x. Aprilis. Cardinalis episcopus Portuensis factus est a Johanne XXIII. Demum facta cum Carolo de Poitiers permutatione ad ecclesiam Catalaunensem transiit an. 1413. Quæ de eo dicenda supersunt, referemus in Catalaunensibus & Virdunensibus episcopis. Observandum, eum de testamento decessoris sui contendisse cum Guidone de Turre illius ex asse herede. Propugnabat Bernardum professione religiosum testamentum condere non potuisse : Lingonense palatium ideo ipsi a Rege concessum; quia id illi ut Franciæ pari necessarium erat : unde inferebat Lingonensibus episcopis attribuendum. Re ad supremam curiam delata, decreto solemni de sua actione exclusus est Ludovicus anno 1408. 24. Novembris : sicque hac domo potiti sunt domini de Turre, sed postea ob prætensam eorum rebellionem fisco addicta est ab Henrico V. Angliæ rege, qui se etiam Franciæ regem gerebat, & ab eo data Carolo a Pictavia Lingon. episcopo. Successu temporis a patribus Jesuitis pretio comparata est, & in collegium mutata.

DE POICTIERS

LXXXIV. Carolus.

Carolus a Pictavia Caroli domini S. Valerii & de Clerieu ex Simona de Mery filius secundo genitus, ac eorum, qui patri superstites fuere natu major. Fuit primo S. Audomari præpositus, inquiunt Sammarthani fratres, tum Catalaunensis episcopus, ac demum facta cum Ludovico de Bar permutatione, episcopus & dux Lingonensis ac par Franciæ an. 1413. Acceptus a capitulo 17. Novembris, & solemni pompa urbem ingressus jusjurandum præstitit civibus 1414. 1414.
die 19. Februarii, quo ipso anno 12. Novembris in indice supremæ curiæ Parisiensis nominatur ut Franciæ par. Male consultus partes oppositas Carolo tunc Delphino postea Regi hujus nominis septimo secutus est, & se totum Burgundiæ duci, imo & Anglis regni invasoribus dedit; ideoque inquit chron. Lingonense, raro Lingonas frequentavit. Hinc apud cameram computorum Divion. in computo annorum 1415. 1416. 1417. hæc leguntur : reverendo in 1416.
Christo patri domino Carolo de Poitiers Lingonensi episcopo & duci, cognato & consiliario ducis 112. Francos cum dimidio ad equum sibi comparandum. Hoc ejus diploma refert D. Duchesne : *Carolus de Pictavia Dei gratia episcopus & dux Lingonensis, notum facimus* Carolum patrem nostrum heredem sibi instituisse universalem dominum Ludovicum de Pictavia germanum nostrum, nosque per jusjurandum, tactis evangeliis, adegisse, ut hanc suam ultimam voluntatem inviolabiliter observaremus. Hinc est quod, si ratione primogenituræ, seu prioris ætatis jus aliquod nobis competat, illud, & omnem actionem & causam in ipsum dominum Ludovicum transferimus per præsentes, &c. *Datum in castro nostro Burgi nostræ Lingon. diœc. sub sigillo nostro die 22. mensis Septembris anno Domini 1416.* Jubente concilio Constantiensi Lugdunum venit, ibique Amedeum archiep. sacravit in metropolitana ecclesia 17. Januarii an. 1416. seu ut nunc computamus 1417. Totus erat Johanni 1417.
Burgundiæ duci addictus & duobus colloquiis Monasterioli habitis adfuit annis 1418. & 1419. quorum postremum Johannis ducis cæde cruentissimo & diuturno bello portam aperuit. Scripto instrumento 2. Aug. 1419. Aimaro de Poitiers omne jus cedit, quod habere poterat in comitatus Valentinensem & Diensem, & in patris ac fratris bona.

ANNI CHRISTI 1420. Hominium Philippi Burgundiæ ducis pro Castellione ad Sequanam admittit 1420. die 22. Maii, ex chartophylacio episcopali. Edidit statuta synodalia 1421. inter quæ cavetur illud, ne Salvatoris nomen, & signum Crucis in tumbis, seu tabulis sepulcrorum humi depressis insculpatur, adeoque insculptum deleatur & eradatur, ne contingat illud pedibus calcari: quod confirmavit Johannes* 1491. quodque antea longe exorasse fieri a religiosis sanctum Ludovicum regem testatur ipsius legenda in codice MS. Stephaniensi. Celebravit matrimonium inter Arturum de Britannia, Richemontis comitem, Franciæ connestabilem seu utriusque militiæ magistrum, postea Britanniæ ducem, & Margaritam Philippi II. cognomento Boni Burgundiæ ducis sororem, in capella ducali,
1423. Dominica die 10. Octobris 1423. Nuptiis interfuere Betfordiensis dux aliique Anglorum proceres. Ab eorum Rege Lingonense palatium dono accepit litteris datis 4. Novembris 1424.
1428. Nominatur in instrumento anni 1428. de non habendo hospitio ab episcopis apud sanctum Stephanum Divionensem. Legitur dedicasse ecclesiam arcis Talentinæ Dominica die 7. Julii 1430. cui olim dux Odo jus civitatis dederat, & cui mœnia ablata fuerunt 1607. Recensetur & cum Roberto de Salione decano capellæ ducum Divione an. 1433. Quo eodem anno cessit è vivis in eadem urbe 7. Decembris, ibique sepultus est in ecclesia sancti Stephani.

* de Ambasia episc. Lingon.

GOBILLON

LXXXV. Johannes V.

Defuncto Carolo, de ejus cathedra concertarunt canonici primæ nobilitatis. Johannes Gobillonius Gaufridi Barro-Sequanensis civis opulenti frater pluralitate suffragiorum iis anteponitur. At cum electorum nonnulli Philippo de Vienna viro nobilissimo votis suis favissent; atque is protectione principis, & Eugenii papæ gratia nixus summa animi contentione qualecumque jus suum tueretur; Gobillonius non minori constantia præditus litem ad supremum regni senatum detulit, eamque contra æmulum acerrime vindicavit, sed tandem multis artibus, auctoritateque ac gratia fatigatus in gravem morbum incidit, quo & ipse sublatus est, & lis omnis diremta. Nescio an rite inter præsules recenseatur a Sammarthanis & ab indice Colbertino codice 765. Aiunt priores illius fieri mentionem in actis anni 1433. at in his ad summum forte memorabitur ut electus; sed cum nullibi reperiatur consecratus, nullaque suppetant ejus acta, satius videretur eum inter episcopos non annumerare. Porro ipsum adhuc vixisse an. 1435. 21. Oct. asserit Baluzius in notis MS. ad Gall. Chr. quadripartitam.

DE VIENNE.

LXXXVI. Philippus.

Philippus de Vienna filius Jacobi domini de Ruffeyo & Longovico ex Maria Baufremontia, professus monachum, fuit prior S. Marcelli; quo pacto episcopatum adeptus fuerit, in Gobillonio vidimus. Consecratum & urbem suam solemni pompa ingressum fuisse asserit R.P. Simplicianus, paulo aliter chronicon Lingonense, his verbis: Fuerat anno 1436. admissus in ecclesiam Lingonensem, nondum tamen pacificus possessor: iterum hanc solemni ritu ingressus est anno 1438. seque tum episcopum ducem ac parem Franciæ jure nuncupavit. Ut ut sit, sponsionem fide interposita præstitit, se fori tribunal, officialitatem vocant, Divione, quo decessor ejus illud transtulerat Lingonas revocaturum, & revocatum numquam Lingonibus detracturum. Synodum habuit 1441. in qua vetera statuta renovavit, & alia recentia decrevit perutilia, quæ decennio post 1451. iterum habita synodo confirmavit. Concessit indulgentias visitantibus hospitale sancti Spiritus prope muros Divionenses an. 1444. Orta est ejus tempore gravissima controversia. Ecclesia sancti Stephani juribus plenæ collationis & jurisdictionis quasi episcopalis gaudebat, ita ut in prioratibus & curionatibus sibi subditis clericos illorum curæ destinatos ad nutum instituere posset & destituere; nec ulli alteri præterquam abbati eos visitare, corrigere, &c. liceret. Circa annum 1440. possessionem hanc turbavit Gerardus Travaillot archidiaconus Divionensis: jus visitationis prioratuum-curatorum sibi arrogavit: hincque lis intentata: sed tandem cura Philippi nostri pacata sunt omnia: hic enim perlectis omnibus diplomatibus suorum antecessorum, iisque magna attentione ponderatis, ac genuinis & sinceris inventis, Stephaniensibus ea omnia confirmavit, quæ supra recensuimus. Datum Divione, inquit, 18. mensis Augusti an. 1445. Denique in eadem urbe fato functus est non quidem an. 1466. ut Roberto placet, nec anno 1456. ut Sammarthani scribunt, sed 1452. Tumulum habet apud Franciscanos Minoritas.

ANNI CHRISTI 1438.

1444.

D'AUXI.

LXXXVII. Johannes VI.

Johannem d'Auxi seu d'Aussi diœcesis Bellovacensis collegii Choletani bursarium primo fuisse innuere videtur Brulius noster in antiquitatibus Parisiens. Fuit deinde sacræ theologiæ solemnis professor; tertio Caroli VII. regis confessarius, & eleemosynarius major, ac tandem ob præcellentiam meritorum a capitulo Lingonensi electus antistes & inauguratus anno 1452. Consuetum civibus de eorum privilegiis conservandis præstitit juramentum per procuratores suos Johannem de Chamon Lingonens. ecclesiæ canonicum, & Mathæum d'Aussi fratrem suum armigerum. Intra biennium sublatus est.

Monet vir clar. Baluzius in notis MS. ad Gall. Christianam anno 1453. 16. calendas Januar. Nicolaum V. papam Ambrosio de Cameraco contulisse episcopatum Lingonensem vacantem per obitum Johannis d'Aussi, seque bullam habere dicit: verum, ut monet, & res per se se clamat, hæc provisio non sortita est effectum.

BERNARD.

LXXXVIII. Guido IV.

Guido Bernard patria Turonensis, natus patre Stephano Bernard dicto *Moreau*, vectigalium recens impositorum exactore generali, rationali & procuratore Reginæ Caroli VII. uxoris, ejusdemque Regis consiliario. Fuit primum cathedralis

ANNI CHRISTI

Turonensis archidiaconus, abbas S. Remigii Remensis, Carolo VII. a supplicibus libellis, abdicatione patrui sui Johannis Bernard Turonensis arhiepiscopi, unus ex Regis oratoribus missis ad filialem obedientiam Nicolao V. papæ exhibendam, quique in reditu Amedeum Sabaudiæ ducem, Felicem papam dictum, adierunt, eique ut abdicaret persuaserunt, demum electus
1453. antistes a capitulo Lingonensi an. 1453. sacratus anno sequenti, ac in urbem & ecclesiam solemni pompa ingressus mense Augusto. Lingonensium episcoporum nullus frequentiores synodos habuit, nullus in temporalibus regendis acutior aut vigilantior fuit, abbates pene omnes ex veteri institutione sibi subjectos esse voluit, dynastias seu potestates seculares episcopatus ad ultimam investigavit, regique Ludovico descriptas in commentario tradidit anno 1463. verba sunt chronici Lingonensis. Civitati & ecclesiæ perpetuo proficuus fuit; civitati debita quædam remisit, & inopiam ejus sublevavit: ecclesiæ reditus ampliavit & sacram supellectilem auxit & exornavit; unde capitulum, gratum animum testandi causa, jussit ut singulis Dominicis inter suos benefactores nominaretur.

1455. Anno 1455. lis sub Philippo de Vienne sopita recruduit, & ecclesiæ suæ ministris adjunxit se Guido; causa primum ad judices Senonenses ex Regis præcepto delata est, verum episcopus ut Franciæ par eam ad libellorum supplicum palatii tribunal transtulit, in quo pro canonicis sancti Stephani pronuntiatum est 27. Oct. 1459. inde ad supremam curiam provocavit antistes, sed & in ea jam latum decretum confirmatum est, & in omnium suorum jurium posses-
1458. sione firmati sunt Stephanienses. Anno 1458. ut Franciæ par litis ordinationi, & judicio ducis Alençonii interfuit; ut & inaugurationi Ludovici XI. 1461. Cum Johannes de Cussigny monachus quasdam preces & laudes ad B. V. Mariam in ecclesia monasterii Reomaënsis instituisset, *Guido miseratione Divina episcopus, dux Lingonensis & par Franciæ* eas probat, confirmat, & *de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, Mammetisque patroni nostri precibus & meritis in Domino confisi, omnibus & singulis utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus & confessis, qui iis in præfato monasterio interfuerint intenta mente........ quoties id fecerint, toties 40. dies de injunctis sibi pœnitentiis, vel quæ merito injungi deberent in Domino relaxamus, aliarum* totidem *dierum indulgentiarum....* per D. *cardinalem & episcopum Eduensem pro præmissis factæ concessioni consensum nostrum præbentes pariter & assensum. Datum in castro nostro de Musseio die 24. Januarii anno 1463.* Ordinis sancti Michaëlis cancellarius in prima illius institutione a rege Ludovico creatus
1469. est an. 1469. Interfecto ad Nanceyum Carolo Burgundiæ duce an. 1477. nihil non tentavit ut illius provinciæ seu comitatus seu ducatus ad Regis obsequium revocaretur. Subscripsit litteris erectionis ecclesiæ paroch. S. Johan. Bapt. de Calvomonte in collegiatam, a burgensibus an. 1478. sibi oblatis, & biennio post cum canonicis dictæ eccl. transegit die 3. Maii. Demum ex hac vita sublatus est 28. Aprilis an. 1481. sepultus in choro, non longe a pontificali cathedra sub lamina cuprea.

Eo demortuo, regius Senonensis prætor cum fisci vindice, administrationem temporalium & spiritualium vacantis episcopatus, prætextu regiæ auctoritatis eo in casu adstruendæ, nisus est extorquere, & de facto sub Regis custodia, positis sequestris, omnia episcopalia vindicavit: querimoniam ad Regis æquitatem detulit capitulum, qua audita, ministrorum suorum acta reprobavit & rescidit Rex, integram capitulo restitui jussit vacantis episcopatus cum in spiritualibus tum in temporalibus administrationem: cumque nihilominus ob perpessam injuriam a magistratu Senonensi provocatum fuisset ad supremum senatum Parisiensem, Rex regia & plena sua auctoritate, quidquid ab eo magistratu attentatum fuerat, nullum ac inane pronuntiavit, actori suo generali perenne super hac re silentium indixit, Senonensique prætori injunxit, ut illata damna improvida sua impetitione in integrum restitueret; aliis quibusque suis judicibus & ministris præcipit ut Lingonenses canonicos jure regalium, ipsis a se suisque decessoribus collato, recentique hoc suo diplomate confirmato frui & gaudere sinerent.

LXXXIX. JOHANNES VII.

D'AMBOISE.

Johannes d'Amboise generis nobilitate & antiquitate, mentis præstantia, seculari potestate atque auctoritate celeberrimus, patrem habuit Petrum dominum de Chaumont, matrem Annam de Bueil Sancerranam; fratres, Ludovicum episcopum Albiensem, Petrum Pictaviensem, Jacobum Claromontensem, Georgium Montalbanensem postea Rothomagensem & cardinalem in Francia legatum, antistites, Aimericum magistrum militum Rhodiensium; nepotes ex fratre Johannem suum in episcopatu Lingonensi successorem, Georgium alterum Rothomagensem archiepiscopum & cardinalem, Gofredum abbatem Cluniacensem, Ludovicum alterum episcopum Albiensem. Fuit prorex, seu gubernator utriusque Burgundiæ, necnon & pagorum Autissiodorensis & Matisconensis sub regibus Ludovico XI. Carolo VIII. & Ludovico XII. inquit ejus epitaphium, ac sigillifer cancellariæ Burgundiæ. A sede Mallecacensi ad Lingonensem translatus est anno 1481. fuisse enim Malleacensem episcopum probant litteræ Ludovici XI. regis, datæ 5. Octobr. ejusdem anni, quas refert Andreas du Saussay lib. de Episcop. monogamia, pag. 388. 1481.
Primus ejus solemnis in urbem ingressus non præsulis, sed Regis potentissimi fuit, ut vereri potuerint Lingonenses, ne sibi aliquando gravis esset impensis, & necessario conjunctis exactionibus, inquit chron. Ling. Sed vanus fuit ille timor, utpote qui gestis suis titulos meruit patris patriæ, protectoris ecclesiæ, amatoris justitiæ, & nutritoris pauperum. Habuit & aliunde titulos excellentissimi oratorum, observantissimi religionis, multarum ecclesiarum & domorum suæ diœcesis reparatoris & plurimarum facultatum in pios usus

ANNI CHRISTI

largitoris. Bellis ac vetustate labantes domos & collapsas villas episcopales resarcivit ac reparavit, Mussеium oppidum fossâ & muro cinxit, & castro, seu palatio decoravit, pauperes ubique tutatus est & aluit: ædes clericalis justitiæ secundarias in urbe Divionensi nummis suis coemptas adornavit. Festum S. Hilarii amplissimis stipendiis, & missam quotidianam in ecclesia Lingonensi hora sexta celebrandam fundavit: alia eidem ecclesiæ donaria ad supellectilem & bibliothecam spectantia, eaque non modica largitus est.

Sigillorum Burgundiæ custos creatus est 23.
1483. Octobr. 1483. sub mercede 6000. librarum quotannis percipiendarum. *Johannes d'Amboise Dei & sanctæ sedis apostolicæ gratia episcopus, dux Lingonensis, ac par Franciæ, christianissimique principis domini nostri Francorum regis in ducatu & comitatu Burgundiæ, ac partibus illis adjacentibus locum tenens*, dato diplomate notum facit quosdam suos ministros, vim in homines Carthusiæ Lunigniacensis exercuisse, & ad suum tribunal venire coëgisse, contra antecessorum suorum privilegia, se vero, ut particeps fiat orationum domus illius, & universi ordinis, prædicta privilegia *laudare, ratificare & approbare*, quidquid adversus ea actum fuerat revocare, & ne in posterum fiat prohibere. *Datum*, inquit, *in castro nostro de Muxeio episcopi*, die ultima men-
1487. sis Octobris, anno Domini 1487. Memoratur in tabulario Reomaensi in charta electionis Petri
1491. d'Aligny in abbatem anno 1491. Quo ipso anno edidit statuta synodalia. Denique cum ob infirmitates corpus suum brevi dissolvendum sentiret, episcopatu se abdicavit in sui nepotis gratiam anno 1497. ac Divionem secessit, ubi multis ac præclaris per plures menses editis patientiæ monimentis, vitam cum morte commutavit an. 1498. 28. Maii. Humo tradita sunt ejus viscera in ecclesia Franciscanorum Divionensium, corpus Lingonas translatum, ac in majori basilica sub lamina cuprea sepultum est.

D'AMBOISE.

XC. JOHANNES VIII.

Johannes ab Ambasia superioris ex fratre nepos, filius scilicet Johannis domini de Bucy in Normannia proregis & Catharinæ de Saint Belin, ex decano, per patrui abdicationem, episcopus Lingonensis anno 1497. 3. Decembris effectus est, decessori animi magnanimitate, munificentia in pauperes, facundia, morum probitate, ac æquitate nequaquam inferior. Pauca admodum de illo nobis supersunt monumenta, quia fere continuis morbis, & acutissimis doloribus divexatus, vix agere potuit. Rogantibus & suadentibus civibus tribunal ecclesiasticum Divioni constitutum, officialitatem vocant, revocavit, ac pollicitus est judices illius tribunalis in urbe Lingonensi perpetuo sessuros, litteris hanc in rem scriptis 18. Maii 1502. quæ sic incipiunt: *Johannes d'Amboisse episcopus & dux Ling. par Franciæ, comes Montis-salionis.* Tandem in morbis Jobi patientiam imitatus, vitæ hujus pertæsus, sacramentis munitus in cælestem patriam migravit 6. calend. Octobris 1512. sepultus in choro ante

A sedem episcopi sub tumulo cupreo, ubi legitur hoc carmen:

Cui dedit ingenuum felix Ambasia nomen
Johannes isto conditur in tumulo.

Infirmi præsulis vices gessit Johannes Genevensis seu Gebennensis, patria Lingonensis, professione Dominicanus, dignitate Hebronensis episcopus consecratus.

XCI. MICHAEL.

BOUDET.

Michael Boudet patria Blesensis, parentibus
B natus Johanne Boudet ærarii regii summo inspectore in Britannia, & Jacoba de Garendeau anno 1479. fuit clericus in senatu Parisiensi consiliarius anno 1500. in curia libellorum supplicum præses 1508. Claudiæ uxori Francisci I. regis ab eleemosynis, canonicus, decanus, ac tandem episcopus Lingonensis electus anno 1512. quo in urbem & in ecclesiam solemniter ingressus est; sic illum laudat chronicon Lingonense, Vir eximie pius ac prudens, jurium suorum tenacissimus, in petulantes clericos severus, erga pauperes, miseros & ægrotos humanus, orphanorum, viduarum defensor, consolator afflictorum,
C sibi durissimus, cilicinis indusiis, jejuniis frequentibus, aliisque asperitatibus corpus suum afflictans: ad omnia episcopatus munia assiduus ordines contulit, consecravit altaria, ecclesias dedicavit, diœcesim sedulo lustravit, oves non exemplo solum sed & verbo pavit.

Ejus tempore Divio obsessa a 45000. Helvetiorum, singulari Dei beneficio, præsertim Deiparæ patrocinio, ac Ludovici Tremollii astu liberata est anno 1513. Inaugurationi Francisci I. 1513.
regis, ut Franciæ par interfuit anno sequenti 1514. In instauratione templi S. Victoris Parisiis ea forma, qua nunc visitur, primarium lapi-
D dem apposuit, & quingentos nummos aureos canonicis ad opus largitus est anno 1517. unde 1517.
in grati animi monumentum ipsius effigies in vitrea fenestra capellæ sancti Michaëlis depicta conspicitur. Judiciario tribunali Regis ut par Franciæ interfuit annis 1523. & 1527. Interfuit & sy- 1523.
nodo provinciali hoc ultimo anno per procuratores Johannem Blanchet canonicum Lingonensem, & Johannem Guioust Jurium licentiatum. Anno superiori cum Franciscus de Rohan-Gié archiepiscopus Lugdunensis eum præcedere voluisset in æde cathedrali, in qua hymnus *Te Deum* in gratiarum actionem cantabatur, re ad supre-
E mum senatum delata, solemni decreto sancitum est, Lingonensi episcopo, utpote Franciæ pari, & senatus membro in ejusmodi cæremoniis primum locum deberi, & decreto se obsecuturum promisit archiepiscopus. Novam ipsi, quam adornarat Johannes de Monte, operum Gregorii Magni editionem dicavit, eumque sic alloquitur per comparationem cum Gregorio:

Hic studiosus erat, studiis intendis & ardes:
Pervigil ille pecus, pervigil ipse regis.

ANNI CHRISTI

Dicitur Guillelmo Budæo viro doctissimo l. 4. de Asse vir singularis ac multiplicis eruditionis, & ad priscam normam continentiæ pontificiæ exactus; sub ejus quoque tutela in lucem prodierunt opera Petri Blesensis edita studio & labore Jacobi Merlini anno 1519. Item opera Hugonis a sancto Victore 1526. ubi dicitur in præfatione a Johanne Borderio abbate, omnium scientiarum cultor præcipuus: inseruntur etiam carmina digna, quæ huc transferantur:

Fulgida Francorum, periumque, ducumque lucerna
Lingonicæ antistes nihil hoc indignus honoris
Culmine, qui qualem præscribit apostolus, aut es,
Aut nullus toto reperitur episcopus orbe;
Scilicet haud pompis turges, fastuque superbo,
Non iracundus, luxuve solutus, amator
Non furiosus opum, aut auræ sectator inanis,
Nec ventrem faciens, ut plurima turba, sepulcrum:
Sed simplex, animoque humili, sed pectore miti,
Sobrius, & lumbos præcinctus, lege severa
Ipse tuum corpus castigans, largus ad omnes,
Tutela & custos alieni, prodigus æris
Es proprii, & fratrum semper sincerus amator
Victorinorum, quorum quia plurima debet
Sancta domus, nec habet quod digne exsolvere possit:
Hugonem ipsa suum tibi dedicat, accipe donum,
Quo nihil ipsa potest majus præstare, nec ipse
Plurima cum dederis, plura aut majora reposcas.

Decessit Mussëii die 22. Julii 1529. ætatis 50. ut indicant hi versus in epicedio illius positi.

Tum Quintilis erat septenæ crastina ternæ
Ter centum & tria bis lustra, sed annus abest.
Annus abest, quem si natura dedisset, habebat
Ter septem annorum tempora, terque decem.

Nicolaus vero Borbonius Vandoperanus, l. 2. Carm. 5. hoc ei condidit epitaphium.

Hic situs est heu! heu! venerabilis ille Bodetus,
Præsule quo felix Lingonis ora fuit.
Relligio & pietas lugent, charitesque sorores
Flent musæ, & laceris mæsta Minerva comis.
Ora rigat populus lacrymis, juvenesque senesque
Et patriæ clamant occubuisse patrem.
Quod mortale fuit parva requiescit in urnâ
Corpus, mens vivit, perfruiturque Deo.

Ex præcipua corporis parte Lingonas relatus est, inquit chronicon Ling. atque in cathedrali eccl. amarissimo bonorum mœrore conditus. Sede autem vacante Philibertus de Bello-joco, Bethleemiticus episcopus dedicavit Divione parœcialem sancti Michaëlis ecclesiam.

XCII. Claudius.

De Longvy.

Claudius de Longovico, dictus cardinalis de Givry, origine Sequanus (aiunt Sammarthani) ex nobili prosapia oriundus, patrem habuit Philippum de Longvy dominum de Pagni, de Givri & de Longe-pierre; matrem Johannam de Bauffremont & ut asserit R. P, Simplicianus, eorum primogenitus fuit. Clero addictus, fuit primo canonicus, archidiaconus, & abdicante patruo, episcopus Matisconensis an. 1513. abbas Pultariensis 1517. S. Stephani Divionensis 1529. S. Benigni in eadem civitate 1541. Thesaurarius S. Martini Turonensis, administrator episcopatuum Petragoricensis 1540. Ambianensis eodem anno, & Pictaviensis, cujus urbem ingressus est 1541. A Clemente VII. papa creatus anno 1533. 7. Novembris cardinalis tituli S. Agnetis in Agone, ac sanctæ Romanæ ecclesiæ archipresbyter, apud Onuphrium, Ciaconium, & Petramellarium: qui titulus S. Agnetis in circo agonali a Leone X. fuit institutus, de quo Pancirolus in thesauro urbis Romæ. Interfuit exsequiis Francisci I. regis cum aliis novem cardinalibus & 40. cum archiepiscopis, tum episcopis 1547. quo anno paulo post præsens adfuit sacro Henrici II. qui Rex anno seq. Lingonas solemniter ingreditur. E vivis excessit apud Mussëium octogenarius 5. idus Aug. anno 1561. male 1560. apud Ciaconium & Petramellarium. Sepultus fuit ad cornu epist. majoris altaris basilicæ cathedralis, in monumento marmoreo, quod sibi vivens posuerat. In libro anniversariorum præclarum habet elogium, in quo dicitur pro sui annuali commemoratione bis mille aureos solid. testamento legasse. Pacis studiosissimus lites plurimas & dissidia antecessoris in capitulum commota summa æquitate & prudentia sedavit, Mussiaci, Lusiaci, & Gurgei castella restauravit aut ornavit. Ambonem apud S. Mammetem ex candido lapide magnificum, instar arcus triumphalis erexit: & aulæa in choro, quæ beati patroni Mammetis historiam textili pictura exquisitissima continebant, dono dedit.

XCIII. Jacobus.

De Heluis et de la Roche-sur-yon.

Jacobi cognomen, genus, regiminis tempus, & gesta incerta. Hucusque Heluis cognominatus est, quanquam notarunt Sammarthani fratres alias cognominari de la Roche-sur-yon: natus dictus est in vico Tillar diœcesis Bellovacensis, patre agricola, sed a Carolo Borbonio principe Rochæ super Oyonam fotus, educatus & ad episcopatum promotus: jam vero constat cognomen habuisse de la Roche-sur-yon, &, si non omnino certum, certe probabilissimum est nothum fuisse Caroli ducis de Beaupreau: præterquam quod enim id indicat cognomen, quod habuit, notatur insuper in monumentis ecclesiæ Lingon. latine conscriptis, & satis aperte innuitur in tabulis domus principum de la Roche-sur-yon. Forte a principe genitus, datus est agricolæ Johanni Heluis alendus, a quo, cum pater ignoraretur, cognomen primum acceperit, quod postea agnitus a principe in nomen de la Roche-sur-yon commutarit. Post mortem cardinalis de Givry, cum jam annum vacasset cathedra Lingonensis, veriti sunt clerus & populus ne libertas eligendi successoris eriperetur ob concordata

Francisci I.

ANNI CHRISTI

Francisci I. regis cum Leone X. papa : conservata est tamen ejus aliqualis species, convocati primas Lugdunensis ejusque suffraganei, qui minime convenere, quid enim acturi contra decretum consilii Regii? Verba sunt chronici Ling. quod & addit, duodecim inde primæ nobilitatis viri, totidemque cives invitati, qui plaudentes adfuere cum clero suffragium daturi, sed priusquam vota rogarentur ad tres personas reducenda, significatum est unum, Jacobum scilicet placere supremis regni capitibus. Sicque unus ille quanquam ignotus, pluralitate suffragiorum duos alios singularis alioqui meriti viros vicit. Eo modo
1562. designatur episcopus anno 1562. ac paulo post omnis fere S. Mammetis basilica incendio consumta est. Eodem quoque tempore instituta est Lingonis sedes regalis judiciaria sub ballivi Senonensis præfectura : & viri ecclesiastici jussi sunt ærario Regis exhausto per fundorum abalienationem subvenire. Hactenus chronicon.

A sua diœcesi semper absuisse, & post annos 4. è vivis ereptum, anno scilicet 1565. asserit Vignerius ; post unum tantum annum & tres menses volunt Sammarthani, sed falso, ut probat P. Simplicianus, primo enim 21. Januar. anni
1563. 1562. pro veteri 1563. pro præsenti calculo diploma edidit, quod sic incipit. *Jacobus de la Roche-sur-yon episcopus & dux Lingonensis, domini Caroli de Bourbon ducis de Beaupreau, & principis Rochæ super Oyonam procurator*, in quo prædia nonnulla principis sub certis conditionibus abalienat. Aliud insuper profert vir ille doctus, cum hoc initio *Jacobus de la Roche-sur-yon episcopus & dux Lingonensis*, procurator *domini Francisci de Bourbon principis Delphini Alverniæ*, &c. Datum est 20. Oct. 1568. Decessit Belloprati apud Andegavos.

DE GONDY.

XCIV. Petrus II.

Petrus de Gondy patre Antonio domino du Perron, matre Maria-Catharina Petraviva natus Lugduni an. 1532. sed stirpe nobili & antiqua Florentiæ apud Etruscos oriundus, Elisabethæ Austriacæ Maximiliani imperatoris filiæ & Caroli IX. regis Franciæ uxoris eleemosynarius, Jacobo subrogatus est ab aula regia, & magna pompa, splendidoque comitatu deductus in urbem anno 1562. inquiunt Sammarthani, 1565. scribit chron. Ling. sed nonnisi post 20. Oct. 1568. ut ex dictis in decessore palam est, eoque haud multo diutius apud Lingonenses commoratus, inde traducitur ad sedem Parisiens. 1570. ubi de eo plura.

XCV. Carolus II.

Carolus d'Escars natus est patre Jacobo de Perusse, dicto d'Escars, domino d'Escars, Juillac, & Segure, ex Anna Jourdain-de-l'Isle, fratres habuit Franciscum comitem d'Escars, torquatum ordinis sancti Spiritus equitem in prima institutione, & Annam d'Escars cardinalem de Givri Lexoviensem episcopum. Fuit abbas Galliaci, Besuæ & Cristæ, dehinc Pictaviensis episcopus, atque inde translatus ad Lingonensem cathedram. Verum quo anno? 1571. ex chronico Lingon.

ANNI CHRISTI

A 1574. inquiunt Sammarth. fratres, 1569. inquit novus editor historiæ genealogicæ & chronologicæ magnorum coronæ Franciæ ministrorum, in paribus, t. 2. p. 227. Certe in Pictaviensibus episcopis notavit nusquam sine laude nominandus R. P. Dionysius de Sainte-Marthe, ejus in Pictav. sede successorem, eam jam an. 1568. occupasse, quod tamen cum iis quæ de ejus decessoris translatione ad episcopatum Parisiensem diximus, non cohæret. Ut ut est, nonnisi anno 1574. die 4. Julii personalem, ut aiunt, possessionem iniit, & juravit in manibus Johannis Javernaut urbis-majoris, civium privilegia se servaturum.
B Aiunt Sammarthani illum clericos ordinasse Divione Dominica die 19. Oct. 1572. quod 1572.
quomodo conveniat cum ipsorum de ejus episcopatus initio sententia non videmus. Anno seq. 8. 1573.
Augusti excepit Divoduri Medio-matricum luculenta oratione, quæ postea edita est, legatos regni Poloniæ, qui nuntiatum veniebant electionem Henrici Andium ducis in regem Poloniæ; eumdem Galliæ regem è Polonia revertentem Lingonis excepit, & Remos usque comitatus est, ubi in ejus inauguratione paris munia gessit.
Blesensibus deinde comitiis interfuit an. 1576. 1576.
Primum his temporibus novi episcopatus Divione
C erigendi factum est tentamen. Anno 1578. sibi 1578.
comparatis trium Burgundiæ ordinum suffragiis, in sua civitate Divionenses novum episcopatum erigi, novam ecclesiam cathedralem ex abbatiali S. Benigni institui, monachos a regula absolvi, & in canonicos seculares transmutari a rege Henrico III. supplici libello poposcerunt. Hic ad summum pontificem rem totam referendam edixit. Illi apud Gregorium XIII. ut novam, quam ambiebant dignitatem sibi conciliarent, nihil non tentarunt. Verum ex adverso stetit Carolus d'Escars, stetere & cathedralis ecclesiæ Lingonensis canonici : datisque ad Papam litteris, probarunt
D Divionensium postulatum sacris canonibus, pontificiis decretis repugnare, ecclesiæ suæ, imo & Gallicanæ in universum noxium esse : quibus commotus Pontifex, novæ cathedræ episcopalis erectionem prorsus denegavit. Decani & canonicorum litteras refert Andreas du Saussay in opere *de episcopali monogamia*, pag. 397.

Vacantis episcopatus Pictaviensis administrationem iterum sumsit anno 1578. quam & iterum dimisit ante annum 1582. Henricus rex illum inter præceptores ordinis sancti Spiritus,
quem recens instituerat 1579. calendis Januarii 1579.
adscripsit. Eo præsule fundatur Divione collegium
E patrum Societatis Jesu ab Odineto Godrano in senatu Burgundiæ præside. Ipse cupiens Lingonas accersere sanæ doctrinæ magistros, prioratum S. Gengulfi, a se ut abbate Besuensi pendentem ejusque reditus, primario ac urbis collegii præceptoribus attribuit ; quod munus auxit de suo vir præstantissimus Annas du Châtelet generalis episcopi vicarius. Conventus patrum Capucinorum Divione constituitur 1602. 4. Oct. quorum ædem dedicavit Carolus 1610. Sabbato, 19. Julii : & ecclesiam sancti Nicolai in ea civitate consecravit, compluresque in hac diœcesi paulo

ANNI CHRISTI

post exstructi fuere conventus, ut Lingonis & A
Calvomonte; item Carmelitanarum excalceatarum sodalitium Divionem inducitur, qui tertius est conventus Franciæ; Ursulinarum quoque congregatio stabilita ibidem 1514. & Lingonis; sed & Minimi ibidem, ac Tornodori instituti; fuerunt præterea sorores Dominicanæ Avenione Divionem adductæ 1612. die 12. Novemb. Fulienses etiam 1614. post Dominicam Passionis stabiliuntur Fontanis, loco sancti Bernardi natalibus claro.

1588. Interfuit comitiis regni generalibus an. 1588. Cum sacro Henrici IV. regis non adfuisset Car-
1594. nuti an. 1594. vices ejus egit Henricus le Mei- B
gnem Diniensis episcopus. Reformat Breviarium an. 1604. Delphinum postea regem Lud. XIII. jam sacro lavacro initiatum, ritibus consuetis adhibitis, ad nomen induendum vocavit, quod ei sum-
1606. mus pontifex imposuit ex recordatione gestorum S. Ludovici an. 1606. Mutationi canonicorum regularium S. Stephani Divionensis in seculares eum consensisse asserunt iidem canonici in actis capitularibus de ea mutatione conscriptis. Inaugurationi ejusdem Regis interfuit mense Oct. 1610. Quarto post anno, nempe 1614. inquit chron. Ling. ipso (Besuæ quo secesserat) languente, mortemque præstolante, dolo obtinuerunt Calvinismi C
ut templum suos ad usus, sin Lingonis, saltem in suburbio subjecto construerent. Verum cum errore vocabuli *Brevoniæ*, quod & suburbium, & vicum at remotum significat, delusam se curia didicisset, cœptum opus contrario decreto dejectum est. Hoc ipso anno Carolus Besuæ decessit, ibique sepultus est in ecclesia sancti Petri abbatiali, qua 64. annos potitus fuerat, omnium Galliæ antistitum, & præceptorum ordinis sancti Spiritus antiquissimus. De eo chronicon Lingon. vacabat impigre rei bene gerendæ, diœcesim circumeundo, sacros ordines conferendo, nova consecrando multis in locis altaria, inopiam miserorum suble- D
vando. Sed & canonici in epistola ad summum pontificem de non erigendo Divione episcopatu, aiunt: noster Carolus hodie tam probe sui muneris partes exsequitur; nusquam ab episcopatu suo discedit, civitatem ac diœcesim lustrat, Divionenses ipsos visitationis suæ frequentia honorat.

ZAMET. XCVI. SEBASTIANUS.

Sebastianus Zamet filius Sebastiani Itali Lucensis, jure incolarum regni donati anno 1581. baronis de Murato & de Billy, Regi a consiliis, Fontisbliaudi & domus Mariæ Mediceæ reginæ præfecti, frater vero Johannis baronis de E
Murat, regalibus castris præfecti, qui in Monspessulana obsidione occubuit, fuit primum abbas Juliaci in diœcesi Meldensi & Regi ab eleemosynis. Designatus episcopus, sacram unctionem Parisiis accepit, dehinc episcopatus possessionem per dominum Nicolaum Facenet ipsius ecclesiæ canonicum & majorem archidiaconum, 28. Julii anni
1615. 1615. nactus est, ipse vero per se se die penultima Octobris ejusdem anni, solitumque jusjurandum civibus præstitit & capitulo die Dominica, prima Novembris, manu super caput S. Mammetis po-

sita. Quo ipso anno comitiis cleri Gallicani Parisiensibus interfuerat. An. 1617. probavit institutionem Fuliensium apud Fontanas, & Ursulinarum Divionensium. Ecclesiam collegii Jesuitarum Divione dedicavit an. 1619. inquit chron. 1619.
Lingon. Triennio post inibi constituit sacerdotes Oratorii, cum jam alios ex eadem sodalitate Lingonis collocasset, iisque prioratum & curam S. Amatoris attribuisset. Rursus animum adjecit ut in eandem urbem Lingonensem Jesuitas induceret, quod tandem perfecit an. 1622. iis domicilium propriis pecuniis comparans, victumque & vestitum suppeditans, donec alias ædes, publicum videlicet collegium, & fixos reditus aliunde sibi procurarent. Plures alias sanctimonialium familias, illius tempore in varia diœcesis loca inductas commemorat idem chronicon, quod & addit reformata & ad pristinum statum revocata sub hoc præsule vetera generis omnis virorum & mulierum monasteria, quæ recensere longum esset ac molestum. Id unum tamen haud silendum Tardenses moniales ab agro vicino Divionensem in urbem fuisse traductas, certisque legibus addictas, & suscitato veteri fervore velut innovatas.

Circa hæc tempora ut episcopale decus civitati suæ procurarent Divionenses, novos adhibuere conatus, & quia negotium sub suo nomine tentatum minus prospere processerat, alia perrexerunt via. Episcopum Lingonensem specie pietatis, qua maxime flagrabat, ad suas partes induxerunt, asserentes nolle se episcopatum a Lingonensi distinctum Divione constitui, id enim ipsi maximo fore dispendio; idque unum a se postulari, ut servata illibata Lingonensi ecclesiæ matrici honoris prærogativa, Divionensi civitati pontificalis dignitatis consortium concederetur, erecta in aliqua ejus spectabili æde collegiata, vel abbatiali, cathedra episcopali, cui unus idemque præsul, Lingonensis scilicet, qui & Divionensis nuncuparetur, uti unicæ pontificiæ præfecturæ solio insideret, hacque ex gemina specula pastorali, universi gregis saluti æquis obtutibus prospiceret. Sic rem exponit Andreas du Saussay, placuit episcopo, ejusque gerendæ & promovendæ se auctorem & actorem præbuit: supplicem libellum Regiæ majestati obtulit, binam cathedram episcopalem in sua diœcesi instituere sibi licere efflagitans, & vota sua apud Pontificem persequi, ac Regiam capellam Divionensem in cathedralem alteram eligere. Rex petitionis ejusmodi summam ad sacri sui consistorii examen referri jussit; hoc autem, placito edito Parisiis die 19. Februarii an. 1630. pronuntiavit nil obstare quo minus episcopo permittatur, quod votis conceperat apud sedem apostolicam sollicitare. Quæ cum fama pervenissent ad Lingonensem ecclesiam, canonicæ oppositionis remedio in curia Romana usa est; quin etiam petente decano & capitulo Andreas du Saussay tunc sanctorum Lupi & Ægidii Lutetiæ pastor, postea Tullensis præsul ad oppositionis fulcimentum magnæ molis volumen typis editum Parisiis anno 1632. vulgavit sub hoc titulo: *De episcopali monogamia & unitate*

ANNI CHRISTI

dissertatio: Seu, insignis ecclesiæ Lingonensis divortium & scissuram detrectantis pia ac necessaria defensio. Ad sanctissimum patrem & D. N. dominum Urbanum VIII. pontificem maximum. Opus multa eruditione refertum, quo ejusmodi innnovationis causæ tanta vi obtritæ sunt, ut propositum etiam hac vice non sint assecuti Divionenses. Obiit Sebastianus episcopus apud
1655. Musseyum 2. Febr. 1655. In codice Lingonensis ecclesiæ hæc de eo leguntur: [Sebastianus Zamet 93. episcopus Lingon. Franciæ par ut primum episcopatus sui possessionem adeptus est, in excolenda augendaque pietate viribus totis incubuit, eaque de causa amplius quam 20. utriusque sexus monasteriorum erectioni in diœcesi sua impense favit...... largus erga pauperes fuit, quibus, & maxime viduis, ac pro natalium suorum honestate stipem corrogare erubescentibus, per menses singulos annonam certam constituit. Xenodochii caritatis civitatis hujus institutionem studiose curavit, eique vestiaria altaris luculenta testamento reliquit. Sacrarii sui supellectilem argenteam, auro probe illitam, opus ingentis pretii, toreuma miro artificio elaboratum, sacras vestes serico & auro intextas, scilicet casulas duas, pluvialia duo, pallasque totidem, cum mitra pretiosa, lituo & annulo pastorali huic ecclesiæ donavit. Festum solemne S. Sebastiani martyris, mille aureis, similique summa officia funeris sui anniversaria dotavit. Pro vitæ integritate, morum comitate, multaque animi suavitate omnibus carissimus & desideratissimus pius pastor, ipso, quem prædixerat acceptaveratque, die festo Purificationis immaculatæ virginis, quam ardenti mentis affectu semper coluit, Musleii summam diem clausit anno salutis 1655. pontificatus 41. Jacet in navi ecclesiæ ad pedes sanctissimi Brunonis, ad quos testamenti tabulis sepulturam elegit.] Similia habet ejus epitaphium; sic etiam de eo loquitur Andreas du Saussay: sibi jugiter (inquit) gratulatur ac plurimum gloriatur Lingon. ecclesia, quod talem sortita sit his temporibus antistitem, cujus virtus & pietas priscorum sanctissimorum præsulum meritis, si non anteferri, jure saltem coæquari possit: talis enim ac tantus est, ut de eo nemo bonus silere, nemo malus obloqui queat. Unde merito quidam modernus sapiens .... insigni hac apostrophe congruenter ipsum compellat.

Æthereum munus nobis per secula missum,

Virtutis specimen, cœlestis regula vitæ.

XCVII. LUDOVICUS III.

Ludovicus Barbier nuncupatus de la Riviere, filius Antonii ex villa de Vandelincourt prope Compendium, & Ceciliæ le Maire, Lingonensis episcopus dux & par Franciæ, abbas Silvæ Majoris, S. Benedicti ad Ligerim, S. Petri Carnutensis, Crassiæ & Liræ, Margaritæ de Lorraine ducissæ Aurelianensis primus eleemosynarius, summus deinde Reginæ, necnon cancellarius regiorum ordinum 1645. designatur quoque sed absque effectu ad purpuram Romanam an. 1648. quas dignitates debuit favori & gratiæ Gastonis Aurelianensium ducis, Ludovici XIII. regis germani, quanquam illi, si hujus temporis historicos audiamus, fidem non semper servavit. Nominatus est episcopus Lingonensis a Rege mense Februario 1655. sacra unctione delibutus 2. Januarii 1656. in abbatia de Lilio prope Melodunum ab archiepiscopo Bituricensi, cooperantibus Matisconensi & Ambianensi præsulibus, fidelitatem Regi juravit XI. ejusdem mensis. An. 1664. sua subscriptione munivit, cum aliis Franciæ paribus libellos Regi mensibus Januario & Martio oblatos, quibus contendebant sibi jus competere ante supremi senatus præsides sententiam dicendi, cum in regio suo tribunali Rex sedet. An. 1668. mense Maio coadjutorem habuit Carolum-Mauricium le Tellier sacelli regii magistrum; sed habuit paucis duntaxat diebus, in coadjutorem enim Remensis ecclesiæ admissus est a cardinali Antonio archiepiscopo die 8. Jul. Obiit Ludovicus Parisiis die 30. Januar. anno 1670. ætatis 77. jacet in templo Minimorum Parisiensium; dedit ecclesiæ Lingonensi decies mille libras, pro quibus officia funeris anniversaria celebrantur die ejus obitus, dedit insuper peristromata in choro historiam patriarchæ Jobi textili pictura exhibentia. Nosocomio Parisiensi 140. millia librarum legavit; majorem bonorum residuorum partem pauperibus & ecclesiis Lutetiæ, suæ diœcesis, locorumque a suis abbatiis dependentium.

Franciscus Rouxel-de Medavy-de Grancé jam Sagiensis episcopus, successor Ludovico nominatur, sed ante possessionem & bullas acceptas designatus est Rothomag. archiepiscopus 1671. mense Januario.

XCVIII. LUDOVICUS-MARIA-ARMANDUS.

DE SIMIANE DE GORDES.

Ludovicus IV. Maria-Armandus de Simiane natus Guillelmo marchione de Gordes, Regi a consiliis, regiorum ordinum equite torquato, prætorianorum præfecto in Scotorum cohorte, Pontis sancti Spiritus gubernatore, & Gabrielide de Pontevez de Carces, fuit abbas Rotæ & sancti Vincentii Silvanectensis, canonicus & comes sancti Johannis Lugdunensis, primus reginæ Mariæ-Theresiæ eleemosynarius, ac episcopus & dux Lingonensis 1671. mense Januario, sacro charactere insignitur 30. die Novembris sequentis apud sanctum Germanum in Laia, in oratorio patrum Recollectorum, adstante Regina, consecrante Remensi archiepiscopo, juvantibus Uceticensi & Eduensi præsulibus; fidem Regi adstrinxit prima Decembris ejusdem anni. Ex hac vita migravit Lutetiæ Parisiorum (ubi comitiis cleri Gallicani interfuerat) 21. Novembris 1695. nonagenarius, jacet in basilica sancti Sulpitii.

XCIX. FRANCISCUS.

DE CLERMONT-TONNERRE.

Franciscus-Ludovicus de Clermont-Tonnerre antiquissimo & nobilissimo genere satus, patrem habuit Jacobum Clarimontis & Tornodori comitem, primum Delphinatus baronem, matrem

ANNI CHRISTI

Franciscam Bonam Virginiam de Fleard de Pressins. Fuit abbas Thenoliæ in diœcesi Laudun. generalis patrui sui Francisci episc. Noviomensis vicarius, Regi ab eleemosynis ab an. 1693. designatus Lingon. episcopus 24. Decemb. 1695.
1696. inauguratur 14. Octobris anni sequentis in ecclesia tirocinii Jesuitarum Parisiis, sacris operante patruo, cooperantibus Eduensi & Laudunensi antistitibus, Regique fidem juravit die 18. ejusdem mensis. Postea obtinuit abbatiam Besuensem 15. Augusti an. 1706. loco Bonæ-cumbæ qua donatus fuerat eodem anno. Interfuit autem cleri Gallicani comitiis an. 1701. in quorum prima sessione peroravit; dumque hæc habentur, die 23. Julii mortuo Philippo fratri unico Francorum regis parentavit oratione funebri in ecclesia S. Dionysii prope Parisios. Adfuit etiam cleri comitiis ann. 1707. 1710. in quo cœtu peroravit & 1715. ac tandem obiit in sua diœc. 12. Martii an. 1724.

C. PETRUS III.

ANNI CHRISTI. DE PARDAILLAN-DE-GONDRIN-D'ANTIN.

Petrus de Pardaillan-de Gondrin - d'Antin, filius Ludovici-Antonii de-Pardaillan-de-Gondrin ducis d'Antin, Franciæ paris, ordinis S. Spiritus equitis torquati, &c. ac Juliæ-Franciscæ de Crussol-d'Uzés fuit canonicus Parisiensis, & Argentinensis è numero capitulantium, abbas Arremari 1711. & Liræ 1713. Dehinc laurea doctoris in facultate theologica Parisiensi donatus 6. Julii 1718. demum consecratur episc. & dux Lingon. die 27. Dec. 1724. Sedit ut Franciæ par in supremo senatu Parisiensi 22. Jan. 1725. inter Academiæ Franciceæ membra cooptatus 30. Junii ejusdem anni, quo circiter etiam inscriptionum Academiæ aggregatus ut honorarius. Eodem legatus fuit ad comitia Parisiis habita, ad quorum coronidem, Regem nomine cleri salutans peroravit: vivat ad plurimos annos præsul humanissimus.

DE PRIMA POST EPISCOPUM DIGNITATE IN ECCLESIA LINGONENSI.

QUatuor ordinum, archipresbyterorum, scilicet archidiaconorum, præpositorum & decanorum, quos in Lugdunensi præsulatu diximus primas aliquando post antistitem tenuisse, paucissima nobis in Lingonensi suppetunt. De archipresbyteris nihil omnino reperimus, nec mirum sane, nulla enim temporum illorum nascentis ecclesiæ supersunt monumenta.

Ad archidiaconos quod spectat, hos Lingonis primum locum post episcopum tenuisse inferri posse videtur ex historia S. Desiderii, in qua de sancto Valeriano, qui cum ipso martyrium passus est, ut de præcipuo post episcopum sermo fit. Quin immo id constat ex aliis antiquitatis monumentis, in quibus post antistitem nominatur archidiaconus ante alios omnes ejusdem collegii socios; sic in charta Bettonis episcopi Lingonensis pro clericis S. Stephani Divionensis primus subscribit Reembaldus archidiaconus. (Ch. IV. col. 129.)

Archidiaconi loco principi successere præpositi, quos inter Otbertus anno 904. commemoratur in charta Argrimi episcopi, decimas sancti Martini canonicis sancti Stephani Divionensis tribuentis: cui post antistitem subscribunt *Obertus præpositus* primo loco, secundo, *Bernardus archiclavus*, tertio, archidiaconi tres. In altero ejusdem episcopi instrumento de restauratione ecclesiæ sancti Vincentii Divionensis, post ipsum subscribunt primo *Obertus præpositus & archidiaconus*, deinde tres archidiaconi, tertio, *Bernardus archiclavus*, quarto, *Ursinus decanus, anno XIII. regnante domino Carolo Francorum rege;* denique synodo ab Argrimo celebratæ adfuerunt Alwala Lugdun. archiepisc. cum suffraganeis, Otbertus præpositus, Gotzelinus archidiaconus, Elgaudus decanus, Isaac archidiaconus & alii, ex chron. Lingon. p. 68.

Albertus præpositus sub Herico episcopo, in charta, qua canonicis S. Stephani confirmat decimas & abbatiolam S. Martini Divion. Cui subscribunt *Albertus præpositus*, & post eum duo archidiaconi & decanus: *III. idus Aprilis anno XI. regnante Rodulpho rege.* Sic porro in syngraphis, *Hyricus episc. Albertus præpositus, Arnaldus decanus, Arnaudus archid. Amarlanus archid.*

Beraldus I. præpositus memoratur in charta Widrici episc. parochiarum duarum patrocinium & proventus, augendis redditibus capituli, transferentis ad canonicos Lingonenses, Beraldo præposito, Arnaldo decano anno 975. ex chron. Lingon. p. 78. & in charta ejusdem episcopi de fundatione S. Michaëlis Tornod. an. 980. Vide Instr. ch. XIII. col. 138.

Lambertus præpositus, primus testis nominatur in charta anni 1008. qua Bruno episcopus nonnulla concedit Besuensi cœnobio.

Beraldus II. memoratur in charta Lamberti ep. de fundatione monasterii S. Valentini an. 1018. Post episcopum sine medio subscribit *Beraldus præpositus*, & post ipsum, *Beraldus archidiaconus, Bruno archiclavus, Milo & Odo archidiac.* Ejusdem episcopi diplomati de abbatia Saxonis-fontis, subscribunt *Beraldus præpositus, Bruno archiclavus, Beraldus archidiaconus, Odo decanus.*

Gerardus. In charta Rotgerii domini Vangionis-rivi S. Benigni monasterio concedentis cellam S. Stephani, & capellam S. Stephani Vangionis-rivi; subscribunt *Harduinus episcopus, Gerardus præpositus & archidiaconus, Herleus, Willencus, Warnerius, Gerardus de Monte-salvis archidiac.* tum *Evrardus decanus:* charta refertur a Perardo sine die & consule, sed data est sedem episcopalem possidente Harduino, cujus initium incidit in 1050.

Reperiuntur deinceps alii præpositi, sed jam è loco dejecti, ut patet in Amalrico decano & Gerardo præposito, de quibus infra.

Decanorum series.

SEriem hanc ordiemur a decanis primum locum nondum obtinentibus : eam vero non perfectam quidem, ſed longe ampliorem, quam hactenus vulgata eſt, contexemus.

I. Evrardus I. decanus reperitur Argrimo pontifice anno XI. regnante Carolo rege, hoc eſt 907.

II. Urſinus decanus ſubſcriptus legitur in charta Argrimi epiſcopi de reſtauratione S. Vincentii Divion. an. 909. inquit Perard. p. 56. Reperitur etiam Elgaudus decanus tempore ejuſdem epiſcopi & Otberti præpoſiti, qui tunc erat prima capituli dignitas.

III. Arnaldus decanus in charta, qua Hericus Lingon. epiſc. S. Stephano reſtituit decimas abbatiolæ S. Martini, ſubſcriptus legitur poſt præpoſitum VI. idus Aprilis, an. XI. regnante Rodulfo rege : & iterum an. 975. ut ſupra in Beraldo I. præpoſito.

IV. Odo I. ſubſcripſit chartæ Brunonis epiſc. pro Tornodoro.

V. Odo II. repertus eſt a noſtro Martennio an. 1019. & nos in Lamberto epiſcopo chartam ejus hoc anno datam laudavimus, qua abbatiam Saxonis-fontis, ſub quibuſdam conditionibus, laïcis permittit, eique ſubſcribunt Berardus præpoſitus, Bruno archiclavus & Odo decanus. Forte idem eſt, qui ſupra memoratur.

VI. Girardus I. Lingonenſis præpoſitus & decanus, notus ex compoſitione inter Odilonem Cluniaci abbatem, & Eliſabetham abbatiſſam Balmenſem.

VII. Teutbaldus qui & Theobaldus dec. 1023. ſubſcripſit chartæ Lamberti epiſc pro Tornodoro. Sub an. 1024. idem Lambertus abbatiolas S. Amatoris & SS. Ferreoli ac Ferrucii in S. Benignum tranſtulit aſſentientibus tribus archidiaconis, Brunone theſaurario, Theobaldo decano, & aliis è gremio S. Mammetis.

VIII. Rocelinum de ſancto Juliano exhibet chartarium S. Stephani cap. 81. his verbis: *D. Achardus Cabilon. epiſcopus, ſuaſu domini Arduini Ling. epiſc. & Rocelini de ſancto Juliano ejus decani*, eccleſiam de Ciliciaco dedicavit : quippe D. Arduinus ad has partes non audebat, propter infeſtationem Roberti ducis accedere.

IX. Galterus memoratus an. 1057. in charta Harduini epiſcopi de compoſitione facta inter Adalberonem abbatem S. Benigni & Guidonem comitem de caſtro Salicum; ei quippe ſubſcribunt ut teſtes tres archidiaconi, deinde Gibuinus & Amarricus, poſtea Galterus decanus. Charta penes nos eſt.

X. Evrardus II. ſive Heuvrardus in charta Harduini epiſc. an. 1059. S. Stephano Divion. altare S. Geneſii in Darilla villa concedentis : ſic enim referuntur ſubſcriptiones: *S. Girardi archid. S. Warnerii abbatis, S. Heuvrardi decani, S. Herlerii archidiaconi, &c.* Anno 1068. in charta Rainardi epiſcopi de donatione S. Columbæ ſubſcribunt primo Evrardus decanus, deinde VI. archidiaconi. Eodem anno in altera ejuſdem charta
A de eccleſia Barrenſi, ſubſcribunt Evrardus decanus, deinde VI. iidem archidiaconi. An. 1072. chartæ, qua idem præſul dat monaſterio in quo quieſcit S. Berchariu, Eſpulteimontem cum appenditiis ſuis, poſt Rainardum ſubſcribunt. *Evrardus decanus*, & poſt eum archidiaconi.

XI. Amalricus I. 1080. in electione Walterii epiſcopi Cabilon. & in charta Roberti epiſcopi, qua eccleſiam de Arcu donat Cluniaco ſub Gregorio papa VII. Item in charta ejuſdem epiſcopi an. 1092. dantis 9. eccleſias monaſterio S. Benigni, apud Perard. p. 197. ſubſcribunt enim primo loco Amalricus decanus, deinde 4. archi-
B diaconi. Quin & Rainardus epiſc. an. 1084. concedit eccleſiam B. Petri apoſtoli & S. Gengulfi martyris, eccleſiæ S. Mariæ de Molis, *al.* de Moris, & teſtis ſubſcribit *Amalricus decanus*.

XII. Giſlebertus memoratur in charta monaſterii Tornodorenſis anno 1096.

XIII. Amalricus II. ſeu Amauricus an. 1097. teſtis eſt conventionis initæ inter Moliſmenſes & Alpenſes monachos. Nominatur ut teſtis in charta Roberti epiſcopi pro Moliſmo an. 1101. in altera ejuſdem antiſtitis pro eodem cœnobio, data anno 1103. & anno 1106. in diplomate ejuſdem pro Tornodorenſi monaſterio adverſus
C Melundenſes canonicos.

XIV. Guilencus, poſtea epiſcopus, memoratur ut decanus in charta Roberti epiſcopi, nonnullas eccleſias, precante Jarentone, S. Benigno concedentis; illam habemus. Teſtis notatur, in diplomate Hugonis Burgundiæ ducis, Plumberias & Longum-vicum in priſtinam libertatem reſtituentis an. 1102.* apud Perardum, p 204. * l. 1112.
ſic & in altero ejuſdem principis Longum-vicum S. Benigno concedentis, ibidem p. 221. Anno inſuper 1115. in charta Joceranni epiſcopi, qua eccleſiam de S. Lupo concedit S. Benigno Divionenſi, teſtis eſt Guilencus decanus & archidiaconus, ac de-
D nique an. 1121. in altero ejuſdem epiſcopi inſtrumento fundationem Claræ-vallis confirmantis.

XV. Airardus & forte Hairardus; reperimus enim in duabus chartis, quæ penes nos ſunt H. decanum. Prima eſt G. domini Vangionis-rivi, qui ſub ſuo juramento compromittit in H. decanum, R. theſaurarium, & magiſtrum G. ſuper querela, quæ inter ipſum & eccleſiam Lingonenſem vertebatur ratione villæ de Prahelles. Actum anno 1127. & eorumdem conſilio dat H. decano & capitulo 30. ſolidos pro damnis illatis. Hic vero H. nobis eſſe videtur Airardus
E cum aſpiratione ſcriptus : quippe qui in chartis Wilenci epiſcopi ante & poſt hunc annum nominatur ut decanus. Sic in prima, quæ inter inſtrumenta noſtra eſt num. XXXV. qua Reomaenſi cœnobio dat Ricceium & alias villas, an. 1126. ſubſcripti leguntur Lambertus archiclavus. Airardus decan. &c. ſic in charta apud Perardum data anno 1128. teſtis ponitur : *dominus Airardus Lingon. eccleſiæ decanus.* ſic in XXXVIII. de confirmatione abbatiæ Putei-orbis an. 1129. legitur *S. Guilenci, S. Airardi decani & archidiaconi, S. Lamberti theſaurarii, &c.* Sic & in XXXIX.

scripta eodem anno, & apud Perardum, pag. A 101. & 102.

XVI. Durannus decanus subscriptus legitur in charta Guilenci episc. de fundatione Albæ-ripæ an. 1135. ex chartul. ecclesiæ Lingon.

XVII. Robertus decanus reperitur in charta Wilenci episcopi, qua an. 1136. canonicis suis dedit ecclesias S. Memmii & de Bonacurte. Sub annum 1138. Robertus decanus Romam petiit cum Lugdun. archiepiscopo licentiam rogaturus episcopum Lingonensem eligendi, ad quam obtinendam, sancti Bernardi, qui tunc in Urbe morabatur, patrocinium ambiit, sed hic negavit, nisi certo sciret idoneum aliquem electum iri: B spopondit Robertus se suosque nihil facturos nisi quod ipse consuleret, quod pactum dominus Papa immutabiliter observari præcepit, inquit S. Bernardus epist. 164. n. 1. quid postea hac in causa egerit incompertum. Annon fortasse in sententiam Lugdunensis archiepiscopi abiit? appellantes enim ab electione monachi Cluniacensis recenset Bernardus, sed Robertum non nominat, nequaquam omissurus, si ipse appellasset. An vero his temporibus fato suo functus fuerit, nos latet. Quid porro sibi velit chron. Ling. cum ait: sub annum 1138. Godefridus infulatus est, decano quodam famoso, quisquis ille fuerit, Rober- C tus aut alius, Guillelmoque Vezeliacensi abbate, æqualiter exclusis, ignoramus.

XVIII. Humbertus, ut testis nominatur anno 1140. in charta Godefridi episcopi, qua Roccamtaillatam a Jurensibus usurpatam S. Sequano restituit. Item 1142. in confirmatione pacti initi inter Joceranuum & Hugonem Burgundiæ ducem ac filium ejus Odonem, & 1147. in charta Godefridi pro unione ecclesiarum S. Stephani Divion. & SS. Geminorum Lingon. Eodem anno confirmat donum ab eodem episcopo de ecclesia de Vitreio factum canonicis sancti Stephani Divion. Memoratur an. 1148. in charta Mori- D mundi, 1158. in charta Albæ-ripæ, & 1159. in charta Molismi, quam retulimus inter instrumenta, ch. LVII. col. 177.

XIX. Arnaudus seu Hernaudus decanus sub his nominibus reperitur in duabus chartis inter instrumenta relatis. Altera est num. LIV. col. 175. de dono Hugonis Ravinelli, cujus testes sic enumerantur: *Canonici isti sunt testes Pontius archidiaconus, Arnaudus decanus, &c.* Altera est anni 1163. num. LXII. col. 181. de concordia inter Philippum abbatem sancti Benigni Divion. & Auvinum de Fossato, facta a Galtero episcopo, cujus testes enuntiantur: *Fulco, Pontius,* E *Varnerius archidiaconi, Milo de Sauz, Hernaudus decanus.*

XX. Jofredus occurrit decanus 1168. in charta H. ducis Burgundiæ de conventione inter ipsum & Galterum Ling. episcopum, ipsius avunculum. Sed de hoc anno dubitatur. Vid. p. 44. fin. & 46. med.

XXI. Manasses de quo pluribus inter episcopos, fuit decanus sub Galtero episcopo, quam dignitatem obtinebat jam anno 1166. quo ipse scripto diplomate dat prædium ad condendam abbatiam Belli-loci Cisterc. ord. An. 1168. testis est donationis factæ monialibus ord. Fontebraldensis. Memoratur anno 1170. in charta, qua dat capitulo suo parochiam S. Crucis cum appenditiis suis; quo ipso anno diploma recipit ab Alexandro pontifice Romano, quo capitulum sub S. Petri & suo patrocinio suscipit, & omnes ecclesias, quas canonici tenent, confirmat. Memoratur decanus an. 1178. ut testis doni comitatus Lingonensis ab Hugone Burgundiæ duce facti Gualtero episcopo & ejus successoribus. Ad episcopatum evectus est anno 1179. quo tamen anno testis fuit doni comitatus Lingonici facti ab Henrico comite Barri, apud Perard. pag. 254.

XXII. Girardus II. memoratur an. 1182. in charta Manassis episcopi de controversia inter abbatem Divionensem & Ottonem dominum de Sauz; anno 1184. in charta Hugonis ducis Burgundiæ de anniversario suo in ecclesia Lingonensi faciendo, & in donatione ab eodem duce facta eidem episcopo, hoc ipso anno. Ipso teste Manasses concessit canonicis suis quidquid habebat in omnibus emolumentis, villæ quæ dicitur Chamerois an. 1185. charta penes nos est.

XXIII. Hilduinus seu Oduinus & Holduinus, postea episcopus, sua subscriptione munit chartam Manassis antistitis de hospitali Dominici Divitis an. 1189. quo etiam anno testis est in ejusdem episcopi charta, de donatione Andreæ de Sauvisio facta Molismensi cœnobio. Memoratur anno seq. in charta, qua testatur Hugo Burgundiæ dux Simonem de Brecons domino M. Lingon. episcopo concessisse quidquid habebat in villa de Leugler. Item subscribit hoc anno chartæ Manassis episcopi asserentis jus præsentationis ecclesiæ de Viriaco pertinere ad ecclesiam B. M. Trecensis. Eodem anno, ipse, Vido Claræ-vallis & Benignus Albæ-ripæ abbates componunt litem inter ecclesiam Lingon. & monachos Albæ-ripæ. Ipse anno 1197. chartam edidit, qua significat se & capitulum composuisse cum Henrico de Nogento milite de quatuor hominibus servis & eorum familiis. Bullam de residentia canonicorum acceperat anno præcedenti a Celestino Romano pontifice, quam inter instrumenta referimus. Memoratur & annis 1198. & 1199. quo postremo testis est in charta Roberti ecclesiæ Lingon. thesaurarii & procuratoris.

XXIV. Robertus de Castellione, postea episcopus, ut decanus litem inter capitulum suum & dominum Vangionis-rivi exortam de finibus & nemoribus de Prael, amice componit anno 1201. Chartam ea de re conscriptam habemus.

XXV. Evrardus III. qui & Ebrardus, anno 1204. decem *minas bladi* magistro Girardo canonico, pro tempore vitæ ejus, concedit de capituli consensu. Anno 1206. Ebrardus decanus & capitulum litem habebant cum Elisabeth domina Castri-Villani, quam componit Robertus episcopus. Ego Evrardus decanus, inquit in charta quam habemus, totumque capitulum Lingon. ecclesiæ, notum facimus nos teneri reddere Bartholomæo presbytero præbendario nostro, de redditibus capituli 50. solidos Lingon. monetæ

singulis annis in Pascha. Actum anno Dominicæ Incarnat. 1207. quo ipso anno memoratur in charta Arremarensi. Ipsum esse opinatur chron. Lingon. qui spretis & præsentibus & speratis titulis, etiam oblato episcopatu, sub S. Dominici regula militare voluit. Sed fallitur cum ait id evenisse sub finem præsulatus Guillelmi de Joinvilla. Ebrardus quondam decanus dicitur in charta Hugonis episcopi anno 1221. mense Martio.

XXVI. Nicolaus memoratur in charta Gylonis præpositi Lingonensis de judicio pro quadam vinea apud Besseyum, quæ sic explicit: *In cujus rei testimonium ego magister Nicolaus decanus Lingonensis, sigilla nostra præsentibus litteris apposuimus ad petitionem eorum. Actum anno 1212. mense Aprili.*

XXVII. Jacobus I. decanus totumque capitulum Ling. laudant & confirmant fundationem Vallis-Scholarium anno 1218. Testamentum condit anno 1222. mense Augusto, die Sabbati proxima post festum S. Mammetis, quod exstat in nostris MSS. cod. Eum esse putamus qui littera J. designatur in charta anni 1220. *de venditione, quam fecit Galterus frater militis de Gie, domino Nicolao de Granceio, &c.* & in charta anni 1215. qua ipse J. decanus totumque capitulum constituunt J. presbyterum præbendarium de prima præbenda canoniali vacante, ex mandato Papæ providendum. In charta Hugonis episcopi anno 1224. die Mercurii post festum B. Matthiæ, Jacobus dicitur decanus quondam Lingonensis.

XXVIII. Ansericus decanus & capitulum Lingonense, inquit charta quam habemus, notum facimus, quod cum inter nos ex una parte, & fratres monasterii Albæ-ripæ ex altera, super eo quod iidem fratres quasdam decimas de Chast-Monet & de Corcellis, & quædam alia, videlicet feoda, & res alias immobiles ad ecclesiam Lingonensem pertinentes, sine consensu nostro, quinimo etiam nobis contradicentibus, in præjudicium nostrum adquisivisse dicebantur, coram decano Senonensi, suisque conjudicibus auctoritate apostolica quæstio verteretur; demum in præsentia venerabilium virorum G. Cistercii & L. Clarævallis abbatum, inter nos & præfatos fratres fuit compositum in hunc modum; referuntur compositionis conditiones, & sic explicit charta: *Actum anno Dom. 1223.* Memoratur eodem anno in chartulario Albæ-ripæ. In altera charta reperitur *A... decanus, qui anno 1225. quittavit magistro & fratribus hospitalis de Brachon quidquid acquisierant in terra sua pro sexdecim minis bladi.* Testis est Hugo episcopus, A.. decanus: inscribitur etiam chartæ S.M. Trecensis anno 1226. mense Januar.

XXIX. Nicolaus II. de Flavigny postea Vesontionensis archiepiscopus anno 1228. apud Sammarthanos. Exstant apud nos chartæ, quibus anno 1228. memoratur N. decanus. Prima, quæ data est mense Junio significatur, quod cum lis esset inter capitulum & Renaudum dom. Nogenti pro turre & *fossatis*, quæ in terra de Cheus, in prædio capituli construxerat & pro damnis hominibus ejusdem capituli ab eo illatis, utraque pars arbitros eligit H. episcopum, & N. decanum Lingonensem, ac illorum judicio stare prolato sacramento, & sub pœna trecentarum librarum pollicetur; secunda, cum in vigilia sancti Remigii nondum pronuntiare possent electi arbitri, utraque pars judicii ferendi tempus prorogat ad Natale Domini. *Actum in vigilia sancti Remigii anno Domini 1228.* Tertia, electi arbitri H. episcopus & N. decanus Lingonensis pronuntiant, & Renerium damnant. *Actum Lingonis anno D. 1228. mense Decembri.* Hunc vero esse Nicolaum de Flavigni hinc infero, quod eumdem in charta Albæ-ripæ memoratum, ut decanum se reperisse asserat Martennius noster. Quin & in schedis ad nos perlatis dicitur nominari in charta hoc ipso anno, mense Julio exarata. Hinc non fuit Bisontinensis archiepiscopus anno 1228. sed 1229. ut asserit chronicon Lingonense, nisi annum sumamus secundum veterem calculum, quo finem habebat in Paschate.

XXX. Guido Nicolao successit, memoratus anno 1230. aut sequenti in epistola, qua Hugo episcopus se excusat apud ipsum quod ad capitulum non venerit, eam inter instrumenta retulimus, ch. XCIX. col. 204. Memoratur & an. 1231. in charta, quam habemus, quaque H. decanus S. Wimerii significat quod venerabilis & dominus G. decanus totumque capitulum Lingonense dederunt sibi vineam suam de Chabl. ad vitam possidendam, sub conditione vigintiquinque solidorum persolvendorum. Actum an. Dom. 1231. mense Apr. & eodem anno, mense Martio tam ipse, quam capitulum cœnobio Belliloci dimittunt *sex minas bladi* sibi quotannis debitas. Robertus episcopus scripto testatur dominum Guidonem decanum & universum Ling. capitulum Stephano dicto de Calvomonte, civi Lingon. concessisse *tres suas corvatas apud Lingonas, cum appenditiis earum,* sub certis oneribus. *Actum anno Domini 1236. mense Junio.*

XXXI. Johannes I. ut decanus recensetur anno 1242. a Sammarthanis, & a Martennio nostro, necnon 1244. 1246. & 1248. chartam habemus, qua anno 1248. mense Julio, Johannes decanus & capitulum Lingonense ex una parte, ac Martinus prior & conventus sanctorum Geminorum ex altera, societatem ineunt de villa ædificanda apud Monteignon. An. 1244. die Martis post festum sancti Petri ad vincula urbane exceptus apud Eschiriacum a Stephano abbate sancti Benigni, chartam edit, qua significat id actum ab abbate non jure & debito, sed mera liberalitate.

XXXII. Guerardus decanus, ut alicubi reperimus, scripta charta notum facit, Hugonem Morcher fratrem suum dedisse Deo, & domui Claræv. in perpetuam eleemosynam 15. *jornalia* terræ, &c. anno ab Incarnatione Dom. 1250.

XXXIII. Otto decanus 1258. & 1264. ex actis capituli inquiunt Sammarthani: imo & 1255. mense Julio, quo Otto decanus recognoscit se nullum ex hominibus Regis retinere

posse, nec Regem aliquem e suis in his locis, quæ ab invicem feodaliter possident. Habemus chartam inter instrumenta numero CX. col. 209. quæ est statutum capituli de octo præbendis presbyteralibus, &c. in quo memoratur Otho decanus anno 1257. & alteram, qua *Guido divina permissione Lingon. episcopus, Otho decanus universumque capitulum ejusdem loci, frater Girardus prior totusque conventus SS. Geminorum* nonnulla decernunt pro scindendis & custodiendis nemoribus, *anno Domini 1267. mense Martio,* id est *1268*, Anno 1270. ipse & Guido episcopus confirmant fundationem eccles. collegiatæ Castri-Villani. Eodem anno facta transactione & scripto diplomate profitetur Guido episcopus homines Othonis decani & capituli, in suburbio Lingonensi *non debere ventam nisi sicut alii homines Lingon.* Denique an. 1274. statutum edit de residentia presbyterorum præbendatorum.

XXXIV. Odo III. decanus reperitur in auctographo Stephaniensi probat. hist. pag. 139. in quo sic legitur: *Odo decanus & capitulum Lingonense, frater Girardus abbas S. Stephani totusque conventus.* Deinde significant se ecclesias de Nulleio & de Brochone inter sese permutasse. *Datum die Mercurii post festum beati Nicolai, anno Domini 1276.* Fortasse idem est ac Otho decessor.

XXXV. Girardus III. 1287. testis est hominii præstiti episc. Lingonensi a Margarita Siciliæ & Jerusalem regina. Forte idem qui per litteram G. designatur in litteris officialis Lingonensis cum Guidone episcopo, &c. datis 1280. sabbato post *Brandones* ex tabul. Lothar. arcula Tull. episcopatus, n. 44.

XXXVI. Guido d'Epoisse.

XXXVII. Johannes II. 1296. apud Sammarthanos fratres & Martennium.

XXXVIII. Girardus IV. archiepiscopus Nicosiensis, decanus Lingonen. & canonicus Eduensis decessit 1315. ex martyrologio sancti Lazari, in quo hæc legimus: IV. cal. Martii obiit bonæ recordationis & venerabilis memoriæ Nicosiensis archiepiscopus, quondam decanus Lingonensis & senescallus Eduensis... jacet Parisius in choro monasterii sanctæ Genovefæ, juxta Regem primum Franciæ Christianum, ad dexteram, prope gradus per quos ascenditur ad altare.

XXXIX. Johannes III. de Safris vir antiquæ nobilitatis, primum canonicus Lingonensis, quo titulo anno 1318. familiæ bona dividit cum nepotibus suis. Memoratur & anno 1327. fuit postea decanus, quo item titulo condit testamentum IV. Septembr. 1349. sepelitur sequenti IX. Septembr. die Mercurii.

XL. Johannes IV. d'Andelaincourt 1350. præsens hominio præstito abbati S. Benigni pro duce Burgundiæ.

Decanorum series, qui 13. & 14. seculo vixerunt plerumque mutila est. Indices enim illorum temporum fulmine tacti consumti sunt, ut ad nos scripsere clarissimi viri abbas Capisucchius de Boulogne decanus & D. d'Haut-Monté thesauri chartarum custos, qui nobiscum decanorum posteriorum seculorum nomina & tempus humanissime communicarunt.

XLI. Johannes V. Mollis ab anno 1394. ad 1400.

XLII. Henricus de Savoisi decanus ab anno 1400. ad 1416. quo archiepiscopus Senonensis effectus est.

XLIII. Johannes VI. d'Argentouse (de Argentoriis) ab anno 1417. *al.* 1418. ad 1433.

XLIV. Reperimus Philippum de Luxembourg, qui dicitur in matricula annotari his verbis, *decanus postulatus*, creatus cardinalis 1498. forte postulatus tantum fuit, nec ea dignitate potitus est.

XLV. Simon de Brouille ab anno 1434. ad 1463.

XLVI. Petrus I. Tradeti, *alias* Fradeti ab anno 1464. ad 1470.

XLVII. Nicolaus III. de Foro ab an. 1470. ad 1482.

XLVIII. Petrus II. de Sacierge 1482. ad 1488.

XLIX. Renatus Maidon 1488. ad 1494.

L. Johannes VII. d'Amboise 1495. ad 1496. frater Georgii Ambasii. Fuit primo canonicus Regii sacelli Divionensis, & tandem episcopus.

LI. Guillelmus Machecot ab an. 1496. ad 1504. fuit simul decanus sanctæ capellæ Divionensis, & abbas commendatarius S. Johannis Reomaensis.

LII. Johannes VIII. Travaillot ab an. 1505. ad 1509. ei Sammarthani fratrem tribuunt Guidonem * archidiaconum Divionensem. * *al.* Gerardum.

LIII. Michael Boudet ab anno 1509. ad 1510. postea episcopus, ubi vide.

LIV. Johannes IX. Jouard ab an. 1511. ad 1512.

LV. Jacobus II. d'Albret ab anno 1513. ad 1519.

LVI. Johannes X. Pignard ab an. 1519. ad 1549.

LVII. Gabriel le Genevois, dominus de Boussencourt, abbas de Moris, procurator generalis cleri Gallicani in comitiis anni 1585. fuit decanus ab an. 1550. ad 1598.

LVIII. Jacobus III. Gillot ab an. 1599. ad 1618. consiliarius in parlamento Parisiensi. Fuit etiam canonicus sacri sacelli Paris. De eo videnda elogia Scevolæ Sammarthani. Plures ejus epistolæ inter Scaligeranas editæ fuerunt.

LIX. Franciscus de Livron ab anno 1619. ad 1620.

LX. Renatus Gillot in suprema curia Paris. consiliarius, decanus ab an. 1621. ad 1650.

LXI. Seraphinus le Maistre de S.t Agnan ab an. 1651. ad 1652.

LXII. Petrus III. Gaillard doctor & socius Sorbonicus, decanus ab anno 1653. ad 1699.

LXIII. N... de Vivier de la Roche Jacquelin ab an. 1700. ad 1705.

LXIV Joachimus Dreux doctor & socius Sorbonicus frater marchionis Dreux maximi Franciæ designatoris*, decanus ab an. 1705. ad 1722. * Grand maistre des ceremonies.

LXV. Julius-Armandus Capisucchi de Boulogne nunc sedet decanus 1727.

DE ABBATIIS

DE ABBATIIS DIOECESIS LINGONENSIS.

Ac primum quidem de iis, quæ primigenium suum statum amiserunt; tum de illis, quæ eumdem retinuerunt.

I. MOnasterium SS. Geminorum Speusippi, Eleusippi & Meleusippi, vulgo *S.t Jome*, uno milliario vel paulo plus a Lingonum civitate, exstabat jam an. 716. quo ibidem Ceolfridus abbas Wiremuthensis in Anglia, dum Romam pergeret, obiit & conditus est; sed cujus instituti, non satis liquet. Canonicorum erat circa an. 830. ut liquet ex catalogo monasteriorum, cum quibus societatem habuit Augiense seculo IX. ex tomo IV. Analect. Mabillonii, p. 645. ita enim ibidem legitur: *Ex sanctis Geminis* (apud Lingonas) *nomina canonicorum, Oltolgerio præpositus.* Subinde vero an. 886. Geilo episc. Lingon. animadvertens clericos seu canonicos haud satis laudabiliter inibi deservire, illos alio transtulit, & in eorum loco monachos ex S. Benedicti regula viventes, Eutherio abbate, auctis reditibus, collocavit. Asseritur quoque sub medium seculum X. ibidem floruisse Gotzelinum abbatem, filium Hugonis comitis Bassiniacensis ac Gertrudis ejus conjugis, qui in hunc locum benefici fuere. Ceterum ad canonicorum institutum redierat tempore Paschalis II. ut patet ex ipsius bulla pro Lingon. ecclesiæ canonicis nostra inter instr. ubi abbatia dicitur. (Charta XXVIII. col. 153.) Quinetiam haud multo post idem monasterium omnis regulæ jugum excusserat, ut pote quod an. 1147. ind. X. mense Jan. Gotefridus episc. Ling. informandum religione tradit Herberto abbati S. Stephani Divionensis, adeo ut fratres SS. Geminorum priorem sibi de ecclesia B. Stephani, vel de sua, cum consilio tamen abbatis S. Stephani eligere tenerentur; (Perard. pag. 122.) ex quibus ad prioratum defecisse colligas, cum nihilominus tanquam abbatia canonicorum recenseatur in rescripto Alexandri papæ III. ad Walterium episcopum Lingonensem. At vero nunc est prioratus conventualis canonicorum Regul. ord. S. Aug. cujus prior Nicolaus de Gie an. 1527. interfuit concilio Lugdunensi, ex tom. IV. Anecdot. col. 416. Hodiernus prior est N. Heron.

II. Abbatiola S. Symphoriani in Ladiniaco dioecesis Lingonensis recensetur in præcepto Ludovici Pii imperatoris pro Bettone episcopo Lingonensi, Imperii ejusdem anno I. hoc est 814. vel 815. (Charta V. col. 129.) Itemque memoratur in charta Odonis regis, Lingonensis ecclesiæ, precibus Argrimi episcopi, prædia confirmantis. *Actum XIX. cal. Jan. ind. VII. an. 889. anno secundo regnante domno Odone gloriosissimo rege. Actum Lugduno clavato.* (Charta XI. col. 135.) Vide inter instrum. ch. V. col. 129. & ch. XI. col. 135.

III. Abbatia S. Petri infra muros Lingonum civitatis memoratur in duabus chartis supra laudatis.

IV. S. Leodegarii Campellense monasterium, olim amplissimum & antiquissimum, ut scribit Jacobus Vignerius in chronico Lingon. itemque chronographus Besuensis Spicil. tom. I. pag. 537. quod quidem instauravit Theodrada Caroli-magni filia; situm est ultra Tilam, *le Til ou la Tille*, in pago * Atoariorum dioecesis Lingonensis; (* le Païs de la Beze.) abbatiæ titulo gloriabatur anno saltem 826. quo inter abbatem hujus loci Theutonem & Seraphim Besuensem facta est quarumdam rerum commutatio, coram Alberico Lingonensi præsule, ex chron. Besuensi, Spic. t. I. p. 512. Deinde vero Gersendis, Henrici Burgundiæ ducis piissima conjux hoc monasterium tradidit Heldrico abbati S. Germani Autissiodor. sub finem decimi seculi, quod postmodum dux ipse eidem monasterio in perpetuum concessit, ea conditione, ut in eo essent octo monachi, subjecti abbati S. Germani. *Datum V. idus Octobris, anno regum Hugonis atque Rotberti octavo. Actum in monast. S. Dionysii feliciter.* (Diplom. pag. 578.) In hoc autem diplomate monasterium S. Leodegarii *abbatiola* tantummodo nuncupatur; quod nihilominus *abbatia* dicitur an. 1216. in charta compositionis inter Odonem Burgundiæ ducem & Hugonem dominum Vergeii, & adhuc 1228. in instrumento hominii præstiti Hugoni Burgundiæ duci a Willelmo de Vergy; (Prob. hist. Verg. pag. 151. & 179. & Perard. pag. 410.) quanquam revera solum fuit prioratus ab eo tempore, cujus quidem prior, Rotbertus nomine, subscribit compositioni factæ inter Stephanum Besuensem & Hugonem Autissiodor. abbates an. 1109. Spicil. tom. I. pag. 634. idemque solum prioratus nomen obtinebat an. 1314. ex prob. hist. Verg. pag. 234.

V. Seculo decimo mediante exstabat abbatia B. Mariæ Coconvillensis, in cujus scilicet dominium Achardus episc. Lingon. Henrici successor prædia quædam apud Fontetas & Esceyum transferri ex indulgentia concessit, ex chron. Ling. p. 73.

VI. Saxonis-Fons *Saxe-Fontaine* fuit olim abbatia B. Mariæ dicata, quam sub initium undecimi seculi Aimo comes, laudante episcopo Lamberto, obtulit S. Benigno in perpetuum possidendam & abbati Willelmo, quatenus ordo monasticus, qui ibi quondam fuerat institutus, ipsius repararetur studio. Dicta est autem Saxonis-Fons a castro prædicti Aimonis eo nomine donato, ante quod erat posita, ex chronico S. Benigni Divionensis t. I. Spicil. pag. 456. vide in appendice nostra chartam XVII. col. 142.

VII. Monasterium S. Valentini monachorum incerti ordinis conditur apud villam Ecclesiolas nuncupatam an. 1018. ab Ermengarde Veromandensium comitissa, favente Lamberto episc. Lingon. cujus chartam consule inter instrumenta. (Ch. XV. col. 139.)

VIII. Sub idem tempus, hoc est circiter annum 1024. quidam archidiaconus Lingonensis ecclesiæ, Parisiorum postea episcopus, Humbertus, sive Imbertus nomine, abbatiam S. Amatoris sitam ante moenia ipsius Lingonum urbis, quam

ex dono Brunonis episcopi beneficii jure tenebat ab episcopo Lingonensi, contulit S. Benigno per donum & laudem episcopi Lamberti, quatenus ibi monachi sisterentur, qui Deo hymnis & laudibus die noctuque deservirent, cum tunc ea ecclesia secularium clericorum seu canonicorum esset, ex chronico S. Benigni Divion. t. 1. Spicil. pag. 456. & prob. hist. Verg. pag. 57. Deinde sub medium insequentis seculi Gotefridus episcopus altare quoddam in prædicto cœnobio, jam tum in prioratum redacto (ab anno saltem 1115.) consecravit, tempore Gisleberti abbatis S. Stephani Divion. ex probationibus hist. ejusdem S. Stephani.

IX. Tempore Roberti regis, desinente videlicet seculo x. vel ineunte xi. habebatur monasterium in honorem S. Michaëlis constitutum honorifice prope muros Divionis castri, ex Perardo, p. 73.

X. Clementinum pratum innotescit ex libro, cui titulus *Genus illustre S. Bernardi* auctore R. P. Chiffletio, p. 117. & 118. & ex vita S. Bernardi auctore Johanne Eremita, lib. 2. n. 4. editionis primæ Benedictinæ, vol. 2. pag. 1286. Nempe hic legitur, quod quidam de Clementini prati fratribus adveniens Claramvallem visitandi gratia novellam Christi plantationem, ibidem honorifice susceptus fuerit, prout fieri potuit; cui tamen nonnisi dimidius panis avenaceus oblatus est. Quo suscepto cum magna admiratione, quia de tali viverent pane, & reportato ad Clementinum pratum, omnibus inibi habitantibus nunciavit servorum Christi voluntariam in maxima paupertate abstinentiam, &c. statimque vehementer compuncti, in eorum subsidium communiter assenserunt. Tunc magister loci illius, Odo nomine, venerabilis, dilectus Deo & hominibus, oneratis equis & asinis panes & cibaria in quadrigis detulit. Tunc vero a die illo fuit quam maxima fraternitatis communio inter Claramvallem & Clementinum pratum, &c.

XI. De Lariaco prope Divionem puellari quondam abbatia, vide infra in S. Benigno.

XII. Mormentum, quod idem esse conjicimus ac Molmentum, cujus fundator Hugo subscribit 1120. chartæ Joceranni episcopi Lingon. pro hospitali Grossæ-silvæ, inter instr. ch. XXXII. col. 156. abbatia nominatur in libro feodali ecclesiæ Lingonensis, fol. 255. ubi legitur Amedeus abbas Mormenti cum suo conventu pacem & concordiam fecisse cum domino de Maresco an. 1276. mense Febr. Cujus etiam abbatis exstant ibidem paulo post litteræ datæ mense Junio anni 1277. ubi constanter monasterium appellatur Mormentum. Haud dubie vero idem est A. Mormenti abbas, qui, toto suo annuente conventu, vendit nonnullas possessiones, pro evidenti utilitate & necessitate solvendorum debitorum, abbati & monachis Albæ-ripæ an. 1266. mense Augusto, quam venditionem confirmat Guido de Geneve Lingonensis electus episcopus eodem anno, mense Septembri, ex chartulario Albæ-ripæ, lib. 4. titulo 114. in quo certe chartulario vocatur Mormentum abbatia diœcesis Lingonensis. Discimus autem ex chronico Lingo-

A nensi, pag. c. xi. Mormentum, xenodochium exstitisse, in quo fratres sororesque magno numero ministrabant, tantæ quidem amplitudinis & opulentiæ, ut etiam titulum abbatiæ nonnunquam obtinuerit; cujus restitutor & rector Herbertus duodecimo seculo sancto fine quievit. Item Mormenti magister Wiardus cum suo capellano subscribit duabus chartis tempore Galteri episcopi Ling. seculo XII. procedente, ex prob. hist. S. Stephani Divion. pag. 116. & 117. ac insuper in appendice nostra, ch. XLII. col. 168. data an. 1135. testis memoratur Guido conversus de Mormento & Gormundus famulus ejus.

B Denique circa an. 1230. ipsum Mormentum xenodochium & præceptoriam Hugo de Montreal episcopus Lingon. tradidit Guerino militum hospitalariorum in Francia magistro.

Circa an. 1170. constructum est, aut certe reparatum cœnobium & hospitale a S. Nicolao dictum, in suburbio Barri super Albam, viris primo, feminis postea in eo collocatis, adjuncto abbatiæ titulo, qui degeneravit in prioratum, ex chronico Lingon. pag. 117. Sane Gregorius IX. in quadam bulla meminit alterius, qua locus in abbatiam erectus est, cum prius esset domus Dei, seu hospitium pauperum. Tres abbatissas C deprehendimus, Elisabetham 1252. cum Claravalle transigentem: Catharinam 1271. in charta Arremarensi & Jolendem, quæ Bertrando episcopo promisit obedientiam circa annum 1306. Postea tamen, anno scilicet 1401. in capitulo generali Vallis-Scholarium, accedente episcopi & Papæ consensu hæc abbatia Valli-Scholarium aggregata fuit, cujus hactenus est virorum prioratus. Fortasse vero illud ipsum est S. Nicolai monast. ordinis... diœcesis Lingonensis, pro cujus abbate seu priore nullus comparuisse dicitur in concilio Lugdun. anni 1527. ex t. IV. Anecdot. col. 415. Hodie prioratum hunc obtinet N. Vaucocourt. XIII.

D Colongiarum parthenon *Coulonges* è linea Cistercii fundatur a Gaufrido episcopo Lingonensi an. 1142. sesquileuca a Graciaco oppido, in decanatu Besuensi diœcesis Lingonensis. Iis autem puellaribus Cisterciensis familiæ monasteriis annumeratur, quorum abbatissæ singulis annis ad Tartense pro capitulo generali conveniebant. At vero jam dudum coaluit cum abbatia de Ulnens sive d'Onans ejusdem ordinis Dolam in comitatu Burgundiæ translata. Sequuntur aliquot abbatissæ. XIV. Charta XXXIV. col. 157.

I. B. memoratur præsens in charta pro prioratu S. Marcelli sub Amedeo archiepiscopo Ve-E sontionensi 1217. apud Perard. pag. 321. Vacabat autem abbatia 1250.

II. Anna de Mandre abdicavit in gratiam sequentis.

III. Huguetta de Montbis *al.* de Montargis cessione præcedentis, cujus erat neptis, nominatur ab archiducibus Flandriæ 3. Maii 1611.

Bellum fagum seu Bellum fagetum & Bellum failum, sic enim diversimode legitur, uti Gallicé *Belfail*, *Belfay & Beaufaës*, ordinis Cisterc. feminarum è linea Morimundi, situm in decanatu Bassigneii, exstabat ante annum 1172. uti XV.

docet nos charta Galterii episcopi Lingonensis A de dono Balduini de Mornai facto ecclesiæ & sanctimonialibus de Belfail ; & huic abbatissa præerat anno 1208. *Hodoiart* nomine : sub quod tempus hic parthenon Tartensi, nunc apud Divionem, subjacebat. Porro Bellum fagum nonnulli existimant idem esse cum proximo de Casuis monasterio, quod sub Hariprando II. abbate, Morimundo se dedit. Subjicimus ea de re litteras Cathalanæ abbatissæ de Casuis, in hæc verba : *Cathalana humilis Christi ancilla olim in Casuis abbatissa & quæ nunc est ejusdem cœnobii abbatissa eodem nomine intitulata, universis sanctæ Ecclesiæ fidelibus sinceram integræ veritatis cognitionem.* B *Quia mundi status variis mutationibus & inconstantia fluctuat miserabili, idcirco præsentibus & futuris duximus memoriter insinuandum, quod domum de Casuis & de Burbugana ecclesiæ Morimundensi tempore venerabilis domini Ha. abbatis solemniter contulimus, quatinus nos & nostræ sorores præsentes & futuræ debitam secundum ordinem Cisterciensem obedientiam domino abbati de Morimundo in perpetuum persolvamus. Nos vero in testimonium inconvulsæ donationis chartulam istam sigillis nostris munire curavimus.* Ceterum nostra inter instrumenta edidimus decretum capituli generalis, quo Belli-fagi C monasterium Morimundo unitum fuit anno 1393. Verum dubitamus utrum ad hanc abbatiam pertineat Simon abbas Belli fageti subscriptus anno 1308. litteris Johannæ de Vaudemont abbatissæ Romarici-montis, in tabular. Lothar. arcula 1. *Remiremont* n. 61. utrumve ad abbatiam Bonifageti diœc. Tullensis, uti Romaricus-mons.

Charta CXXIII. col. 126.

XVI. Vallis Baonis sive Baionis, ordinis Cisterc. puellare quondam monasterium fundatur anno circiter 1181. a Theobaldo de S. Lupo, qui locum ipsum, in quo condita fuit abbatia, dedit pro Lucia filia sua ibidem sanctimoniali. D Anno 1216. moniales hujus cœnobii incolæ suas omnes possessiones Lingonensi capitulo ad perpetuam *firmam* dederunt, quo tempore duodenarium numerum, præter abbatissam decimam tertiam & presbyterum excedere non debebant, ut liquet ex charta nostræ appendicis n. XCV. col. 201. Recensetur autem illa inter monasteria, quorum abbatissæ singulis annis Tartum convenire tenebantur ad capitulum generale celebrandum, ex charta XXXIV. col. 157. Denique ex decreto capituli generalis anno 1394. unitur Albæ-ripæ ejusdem ordinis ac diœcesis monasterio. Vide t. 4. Anecdot. col. 1526. E

XVII. Vallis-bona ordinis Cisterciensis abbatia virorum in diœcesi Lingonensi, cujus abbas, tacito nomine, adfuit concilio Lugdunensi an. 1527. ex tomo IV. Anecdot. col. 414. Ea vero putatur esse Vallis-bona, contra cujus abbatem querelam habuit abbas de Crista pro abbatia de Metaplena, in capitulo generali an. 1205. ex t. IV. Anecdot. col. 1303.

XVIII. Vallis-vinearum *Val des Vignes* abbatia virginum ordinis Cisterciensis prope Barrum super Albam diœcesis Lingonensis, abbati Claræ-vallis tanquam proximo patri subjacebat ; utpote ex cujus decreto viginti debebant in eo cœnobio degere moniales ; quibus tandem deficientibus unitur Claræ-valli ex decreto capituli generalis an. 1399. tametsi post hunc annum duæ reperiuntur abbatissæ, & aliquot priores seu abbates nimirum an. 1519. die 1. Julii Leo X. papa bullam indulsit Francisco I. Francorum Regi, qua jus nominationis ad hanc & alias nonnullas abbatias, quæ ob incursionem Anglorum a monialibus desertæ in prioratus defecerant, concedit. Vide hanc bullam apud Pinsonium t. 2. Regaliæ pag. 915. ubi hæc abbatia diœcesi Trecensi perperâm vindicatur.

Tom. IV. Anecdot. col. 1536.

I. Sibilla mense Junio anni 1252. declaratur nihil posse acquirere in feodo Regis, absque ejusdem consensu.

II. Margareta I. 1275.

III. Aëlidis an. 1288. vineam dedit ad perpetuum censum.

IV. Margareta II. 1314.

V. Margareta III. 1403.

VI. Johanna de Luyeres 1436. ultima monialium abbatissa, post quam reperitur an. 1445. Petrus François prior Vallis-vinearum. Deinde in concilio Lugdunensi anno 1527. de abbate Vallis-vinearum dicitur quod non comparuerit. Imo vero Ludovicus Guirand presbyter canonicus & archidiaconus ecclesiæ cathedralis Arausicanæ schedulam regiam accepisse legitur die 6. Maii an. 1678. pro abbatia Vallis-vinearum vacante a die 15. Febr. an. 1675. ejusque possessionem apprehendisse 19. Aug. 1679. at vero rescissa fuit hæc nominatio edicto regio 1681. adeo ut hodie nequidem prioratus hæc abbatia censeatur, in simplicem grangiam redacta.

Ibid. col. 415.

INDEX ABBATIARUM DIOEC. LINGON.

Quarum hactenus titulus abbatialis perseverat, quibus additur sacra capella Divionensis.

ORDINIS S. BENEDICTI.

Reomaus, vulgo *Moutier S.t Jean.*
S. Benignus Divion. *S.t Benigne de Dijon.*
S. Sequanus, *S.t Seine.*
Besua, *la Fontaine de Beze.*
S.tus Michael Tornod. *S. Michel de Tonnerre.*
Molosmus, *Molosme.*
Pultariæ, *Pouthieres.*
Molisinus, *Molesme.*
Vallis-caulium, *Val des Choux*, caput ord. etsi tantummodo prioratus.
Polongeyum, *Poulengy*, femin.
Rubeus-mons, *Rougemont*, femin.
Puteus Orbis, *Puis d'Orbe*, femin.
Pratumlongum, *Praslon*, femin.

ORD. S. AUGUST.

Castellio, *Chastillon.*
Vallis-Scholarium, *Val des Ecoliers*, caput ord.

ORD. CISTERC.

Clara vallis, *Clervaux.*

Morimundus, *Morimond.*
Crista, *la Creste.*
Tulleyum, *Tulley.*
Quinciacum, *Quincy.*
Alba-ripa, *Auberive.*
Longum-vadum, *Longué.*
Vallis dulcis, *Vau-la douce.*
Moræ, *Mores.*
Bellus locus, *Beaulieu.*
Caritas, *la Charité-lez-Lesines.*
Tartum, *le Tart*, femin.
Bellus-mons, *Bemont*, femin.

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

Septemfontes, *Sept-fontaines.*

S. Stephanus Divion. *S.t Estienne de Dijon*, olim abbatia regularis ordin. S. Aug. modo secularis.

Sacra capella Divion. *la S.te Chapelle de Dijon.*

MOUTIER S.t JEAN.

REOMAUS ET REOMUS.

FUndatur circiter an. 440. a S. Johanne in archidiaconatu Tornodorensi diœcesis Ling. triginta passuum millibus a castro seu oppido Tornodoro, quinque leucis a Flaviniaco, ad C amnem Reomaum, unde nomen assumsit. Vocatum etiam fuisse monasterium S. Johannis de Prato & de Pratis docet nos chronicon S. Petri Vivi, t. 2. Spicil. pag. 766. & seq. ad annum 1114. ubi agitur de lite inter Arnaldum abbatem S. Petri Vivi & Bernardum Reomaensem. Ceterum Sanctus fundator, qui jam pridem cœnobii patronus audit, cum antea B. Mariæ dicatum fuisse innuat pervetustum ejusdem necrologium, modo in biblioth. Lerinensi asservatum, ubi sic legere est: *XI. cal. Septemb. dedicatio ecclesiæ B. genitricis Dei Mariæ:* Sanctus, inquam, Johannes suis primum tradidit S. Macarii regu- D lam, ut liquet ex diplomate Clodovei I. Francorum regis inter instrumenta, quæ in Benedictinam successu temporis commutatur. Habemus historiam hujus monasterii editam a reverendo patre Roverio è societate Jesu an. 1637. ex qua inter alia discimus hanc olim abbatiam duas sanctimonialium sibi subditas habuisse, Orbiacum scilicet ac Rubeum montem, ut palam fit ex privilegio Guileneci episcopi Lingon. dato an. 1126. & ex altero Gotefridi sedis ejusdem præsulis an. 1147. Utrumque juris publici factum est in historia prædicta, pag. 187. & 197.

Ch. I. col. 125.

SERIES ABBATUM.

I. S. JOHANNES, cujus pater Hilarius ex senatoribus, mater Quitta, ambo a Gregorio Turon. laudati, amboque sepulti Divione ad tumulum S. Benigni, solitudinis amore ductus, secessit in desertum locum diœcesis Lingon. ibique monasterium exstruxit, Reomaense ab amne Reomao appellatum. Postea *prælationis* impatiens Lirinum petiit, unde redire coactus est, ut discipulis jam a regula deflectentibus medelam ferret. Eos in labore manuum exercens, a secu- A larium consortio penitus arcebat, quos intra monasterii oratorium sacris interesse non permittebat. Vixit Johannes annos centum & viginti, sicque obiit tantum anno circiter 540. natus enim dicitur anno vicesimo supra quadringentesimum. Alii, qui ejus ortum differunt ad an. 450. de ejus obitu aliter sentiunt. Mabillonium sequimur ad annum 525. n. 22. Johannis memoria celebris est in antiquis martyrologiis ad quintum cal. Febr. Ipsius vitam scripsit Jonas S. Columbani discipulus, hortatu Hunnæ abbatis & fratrum Reomaensium. Consule seculum 1. Bened. pag. 637.

B II. S. Silvester discipulus S. Johannis decessoris, quem ipse vivens successorem suum designaverat, longo tempore floruit, regibus Clotario, & Childeberto acceptissimus *ob meritum sanctitatis.* Sane memoratur in diplomate fundationem monasterii approbante anno 5. Clotarii, Roverio 536. VIII cal. Martii, Suessionis civitate, quod vide inter instrumenta. Hunc etiam laudat Jonas in fine vitæ S. Johannis; qui tandem vivere desiit septimo decimo cal. Maii, sepultus in basilica monasterii. Ch. II. col. 127.

III. Mummolus cognomento Bonus S. Johannis etiam discipulus, tempore Clotarii regis, postea Lingonensis episcopus.

IV. Leopardinus circa annum 580. primam S. Johannis translationem fieri curavit. Incertum utrum ea sit, cujus mentio fit in martyrologio S. Stephani Autissiodor. x. cal. Octobris.

V. Sicarius.

VI. Bobo.

VII. Hunna præerat anno 659. quo Jonas discipulus S. Columbani Cabilonem jussu Clotarii III. regis & matris ejus Batildis proficiscens, & in Reomaensi monasterio hospitatus, rogatu ejusdem Hunnæ abbatis & fratrum ejus loci, libellum de vita S. Johannis Reomaensis abbatis primi recognovit, adjecto brevi de ejus miraculis dialogo. Hunnam vero è Luxovio eductum Luxoviensem normam Reomaensibus tradidisse auctor est Petrus Roverius in historia Reomaensi. Cujus sane temporibus Sigoaldus Lingonum episcopus Reomaensibus privilegium de consecratione abbatis, de fraterna dilectione & fratrum emendatione aliisque rebus concessit: quod Guilencus antistes seculo XII. confirmavit.

VIII. Maschara.

IX. Deodatus.

X. Samuel *custos regius* appellatur circa annum 691. forte quod Regis mandato monasterium E procuraret, non legitima electione & auctoritate.

XI. Astoricus, non Eustorgius, inquit Roverius, ex abbate in sedem Lingonensem evehitur post annum Christi 710.

XII. Christianus, item ex abbate episcopus, Roverio incompertæ sedis, Ambianensis Cointio.

XIII. Maurellus.

XIV. Valdo, cui primus è Lingonensibus episcopis Waldricus, quasdam ecclesias ad monachorum sustentationem addixit, quod magnum monasticæ rei familiari attulit incrementum. Ejus

nomen subscriptum legitur placito Attiniacensi A anno 765.

XV. Heirardus filius Adalardi ducis principatu Caroli-Magni, circa an. 796. ex Roverio.

XVI. Cammundus.

XVII. Apollinaris synodo Aquisgranensi anni 817. sub Ludovico Augusto interfuit, simul abbas Flaviniacensis. Obiit anno duodecimo imperii ejusdem Ludovici, hoc est 825. pridie cal Aprilis.

XVIII. Vigilius successit Apollinari in utroque loco, Flaviniacensi nimirum & Reomaensi.

XIX. Deidonus subscripsit privilegio S. Aldrici pro monasterio S. Remigii Senonensis dato B in synodo Vormatiensi an. 833.

XX. Modoinus fit abbas, cum jam esset episcopus Eduensis.

XXI. Maximinus.

XXII. Bernus seu Bernardus I. chirographum suum apposuit conventui Germiniaci in territorio Aurelianensi an. 843. in quo privilegium concessum est Corbionensi S. Launomari monasterio. Non sibi constant Sammarthani, cum eum dicunt, post Roverium, episcopum Eduensem, ubi de illo tanquam abbate loquuntur, rejectam vero Caroli-Calvi postulationem pro ejusdem Berni in episcopum ordinatione, ubi de C praesulibus Eduorum agunt. Vide Martennium nostrum, tom. 1. veterum monumentorum col. 121. & seqq.

XXIII. Christianus ex abbate S. Germani Autissiodorensis fit Reomaensis circiter an. 846. ac deinde episcopus Autissiodor. anno 860.

XXIV. Lotarius filius Caroli Calvi, cum esset claudus, a patre anno 861. ex veteri chronico *in monasterio S. Johannis*, nempe Reomaensi clericus fieri jussus est; tum fit abbas ejusdem monasterii, simul & sancti Germani Autissiodoren. quem Ericus hujus loci monachus summopere laudat. Obiit anno 865. aetatis circiter vicesimo. D

XXV. Hincmarus Laudun. episcopus Reomaensem praefecturam obtinebat anno 867. a qua dejectus est ob rebellionem contra Carolum regem circa annum 868.

XXVI. Carlomannus filius itidem Caroli Calvi, de quo jam in Elnonensi & Laubiensi monasteriis t. 3. dictum est, ob defectionem a patre hac etiam Reomaensi abbatia privatur an. 870. Obiit Epternaci anno 886.

XXVII. Vulpo.

XXVIII. Vulfardus seu Vulfridus frater Adelaidis posterioris conjugis Ludovici Balbi, etiam abbas Flaviniacensis; post quem monasterium E Reomaus venisse in manus laicorum videtur, primum scilicet in manus Ludovici Balbi, quem jam ab an. 876. viam sibi parasse ad regnum paternum retinendum per concessionem abbatiarum tradit Aimonius lib. 5. cap. 36. deinde in manus Bosonis regnum Burgundiae ambientis an. 879. quem idem auctor cap. 39. scribit convenisse cum Theoderico Augustodunensi comite, ut sibi comitatu cederet, in cujus vicem abbatiis, quas Boso in illis partibus possidebat, frueretur. Vide etiam in appendice nostra chartam n. IX. p. 133.

XXIX. Ingelrannus in catalogo Reomaensium abbatum memoratur ad annum 956. cujus etiam vel successoris tempore Achardus episcopus Lingonensis Reomaensibus dedit ecclesiam de Scotis, uti refert Guilencus episc. in alio privilegio.

XXX. Aurelianus.

XXXI. S. Maiolus abbas Cluniacensis circa annum 984. volente episcopo Lingon. Brunone, Reomaense monasterium gubernandum suscepit.

XXXII. Heldricus ex monacho Cluniacensi fit abbas sancti Germani Autissiodorensis, deinde sancti Petri Flaviniacensis, ac demum sancti Johannis Reomaensis. Obiit XIX. calend. Januarii anno 1009.

XXXIII. B. Guillelmus, quem Roverius Heldrico praeponit, cum jam esset abbas Divionensis & Fiscannensis, Reomaensi quoque coenobio a Brunone episc. Lingonensi praeesse jussus est. At vero circa an. 1015. haec ipsi ablata est praefectura a Roberto rege, quod Brunonis episcopi & Ottonis, qui Willelmum cognatione attingebat, partibus faveret.

XXXIV. Guido I.

XXXV. Azelinus a Roverio praetermissus subscripsit instrumento Roberti ducis pro sancti Germani Pratensis monasterio, anno decimo regnante Henrico, Hugone vero Lingonensium episcopo anno 5. hoc est 1042. ex Mabillonio ad hunc annum.

XXXVI. Odo I. simul abbas Autissiodorensis.

XXXVII. Milo.

XXXVIII. Hugo I.

XXXIX. Hugo II. ecclesiam Barrensis oppidi ad Sequanam in tractu Tornodorensi accepit a Rainardo, alio nomine Hugone, episcopo Lingonensi circa annum 1080.

XL. Theodericus Robertum episc. Lingonensem munificum expertus est.

XLI. Godefridus, etsi primo Besuae monachus non fuerit, inde tamen assumtus est anno circiter 1098. uti legitur in chronico Besuensi. Jacet in capitulo Reomai, in cujus tabulis funerariis dicitur *pacis amicus*.

XLII. Bernardus II. testis memoratur anno 1106. in placito Roberti episcopi Lingonensis inter canonicos sanctae Mariae Milidunensis, & S. Michaëlis Tornodorensis super ecclesia sanctae Columbae. Idem Bernardus ecclesiam de Rictiaco, quam diu Rainardus de Monte-barro censualem tenuerat a coenobio sancti Petri Vivi, obtinuit anno 1115. sententia Joceranni episcopi Lingonensis pro suo monasterio sancti Johannis de Prato. Qua de re fuit gravis controversia inter abbatem sancti Petri Vivi Arnaldum & abbatem Reomaensem Bernardum, uti refert Clarius in chronico S. Petri Vivi, Spicil. tom. 2. p. 766. & seq. Idem Bernardus memoratur in charta Tornodorensi data anno sexto episcopatus ejusdem Joceranni Lingonum antistitis; societatem insuper constituit cum Rainaldo abbate & monachis sancti Mansueti in dioecesi Tullensi, eique Rictiacum & alias ecclesias Guilencus episcopus Lingonensis confirmavit anno 1126. Denique in Ch. XXXV. col. 158.

veteri abbatum Reomaensium catalogo præfuisse dicitur ab anno 1109. ad 1133. quo tempore ecclesiam Reomaensem a fundamentis renovavit. In claustro sepultus est sub tumulo marmoreo, cum hac inscriptione:

Pastor Bernardus Reomensis, ut optima nardus,
Hac tegitur petra, sed flamine vivit in æthra;
Cuique calendarum Jani duodecima præbet
Lux obitum, claram sed Christus in æthere sedem.

XLIII. Petrus I. confirmationem plurium ecclesiarum accepit a Stephano Eduensi episcopo an. 1139. VIII. cal. Julii. Biennio post Godefridus episc. Lingon. litem, quæ vertebatur inter Petrum abbatem & abbatissam Rubei-montis composuit. Ad hæc idem antistes Petro abbati ecclesias de Asneriis & de Nuid confirmavit an. 1145. quibus addidit 1147. privilegium de omnibus, quæ antecessores episcopi largiti fuerant; quo etiam anno simile privilegium abbati Petro concessit Eugenius III. Anno 1150. faventem habuit compositorem cujusdam controversiæ eumdem Godefridum episcopum; ac insequenti benefactorem; iterumque arbitrum querelæ inter se & sanctimoniales Fussei an. 1155. Alexander quoque papa III. ei privilegium indulsit anno 1164. pontificatus sui anno sexto. Tandem Petrus Reomaensi monasterio præfuisse dicitur ab an. 1139. ad 1168. & ultra. Fortasse tamen hic Petrus in duos dividendus est, inter quos admittendus Bernardus, testis in charta Heraclii Lugdun. archiepiscopi querelam inter Godefridum & ejusdem ecclesiæ capitulum componentis anno 1157. ex codice MS. notato A. pag. 10. quem ad manum habemus. Sane Petrus testis habetur an. 1160. in charta *pariagii* villæ Magni-montis inter Odonem Burgundiæ ducem & Philippum abbatem S. Benigni.

Ch. LII. col. 173.

XLIV. Rainaldus paciscitur an. 1182. cum Lamberto priore domus S. Bernardi de Alpium jugis super quibusdam decimis. Ipsum an. 1185. Manasses episc. Lingonensis donavit ecclesia de Pisceio; ac vicissim ei Rainaldus concessit quidquid suum monasterium habebat in omnibus *commodis* apud Chamerois.

XLV. Hugo III. plura recipit ab Hugone III. Burgundiæ duce, laude & assensu Odonis & Alexandri filiorum, pro suo anniversario, anno 1189. IV. cal. Augusti. Testes sunt Manasses episc. Ling. & Guillelmus abbas Cistercii Quo etiam anno virum nobilem Clarembaudum de Noers munificum experitur, ejus donationis chartam sigillo suo roborantibus Hugone Autissiodorensi episcopo, & Guidone ipsius fratre. Anno seq. canonici Belnenses Hugoni abbati & ecclesiæ Reomaensi dimiserunt per manum Galterii Eduensis episcopi, quidquid juris habebant in ecclesia Cherriaci. Idem an. 1192. mense Junio quædam permutavit cum nobili viro Hugone de Vergeio. An. 1194. Odo III. dux Burgundiæ jus hospitii quod habebat in villis, Vineis, Barro & Ateis, ultro dimisit Hugoni abbati & ecclesiæ Reomaensi.

A XLVI. Hugo IV. præerat an. 1198. quo inter alios subscripsit actis Mathildis repudiatæ ab Odone III. Burgundiæ duce.

XLVII. Guillelmus II. seu Willelmus jam anno 1198. ex Roverio, reperitur anno seq. & 1201. in chartis Claræ-vallis. Anno 1202. de novo acquirit villam de Suence.

XLVIII. Guido II. 1203. & 1206. quo anno Guidoni de Capis proprium habere capellanum in sua nova capella, quam fecit apud Juleium, permisit. Anno seq. quasdam decimas oppigneratas soluto pretio redimit, testibus Guidone abbate S. Michaelis Tornodor. ac Theobaudo decano Montis-Barri. Idem abbas Guido testis est anno 1209. mense Maio in quadam compositione inter Rollandum abbatem Arremari & Guidonem dominum de Melligniaco, ex tabul. Arremar. Anno 1211. privilegium obtinuit ab Innocentio III. Transigit anno 1215. cum Guidone domino Julei super oblationibus capellæ Juliacensis. An. 1222. mense Septembri redimit a Johanne Rubeo milite de Merlegniaco quidquid habebat in *salvamento* de Estiveio, teste Hugone episcopo Lingonensi. Eidem Raimundus S. Benigni Divionensis abbas concessit an. 1234. mense Martio, quidquid juris prioratus suus de Salmasia habebat apud Visarné & apud Vilennes, &c. pro quinquaginta solidis Divionensibus annuatim reddendis priori de Salmasia & quidem apud Salmasiam infra octavas Dominicæ Annuntiationis. Quo etiam anno 1234. XIII. cal. Junii societatem antiquam renovavit cum Willelmo abbate & conventu ecclesiæ sancti Mansueti Tullensis. Denique an. 1236. mense Febr. Guido societatem iniit cum Letrico abbate S. Petri de Cella & conventu ejusdem loci. Is esse Guido videtur, qui nonis Julii memoratur in necrol. Benigniano.

XLIX. Guillelmus III. an. 1238. mense Januario beneficum experitur Johannem de Riceio capellanum, teste Roberto Lingon. episcopo. Anno seq. mense Junio ei Milo de Lania miles & Johanna uxor ejus jus dominii feudalis in allodia quædam Estiventia pro quadraginta libris Divionensibus vendiderunt, statimque de dictis allodiis eidem abbati hominium præstiterunt. Eodem anno, mense Decembri censum duorum solidorum Divionensium in tria nemora, de Valeres, de Dorso asini, & de Booloy monasterio restituit; ac insuper societatem iniit cum Joceranno abbate S. Rigaudi an. 1240.

L. Rainaldus II. Andreæ Rubei-montis domini satisfactionem excipit pro injuriis hominibus de Estiveio illatis an. 1243. mense Febr. Memoratur an. 1245. in chartulario Campaniæ, adhuc superstes 1248. die Jovis post festum B. Nicolai.

LI. Guillelmus IV. an. 1250. mense Junio quidquid juris Adelina relicta Andreæ de Espissia habebat in villa de Suence & in appenditiis ac finagio ejusdem villæ, necnon in villa de Cordoes, ab ipsamet dono accepit. Anno seq. mense Octobri quandam ipsius controversiam cum Petro decano de Vineis Gaufridus Espissiæ decanus tanquam sequester diremit. Vacavit sedes

abbatialis hoc ipso anno, die Martis post *octavas* SS. apost. Petri & Pauli, quo missi sunt ad episcopum Lingonensem Guido & Odo monachi Reomaenses & sacerdotes, ut peterent eligendi abbatis licentiam, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon.

LII. Odo II. scriptis litteris an. 1252. mense Junio testimonium perhibet de quadam donatione fratribus Vallis-caulium facta. An. 1255. mense Aug. patronatum ecclesiæ de Belaun ad eumdem Odonem pertinere agnoscit Guido episcopus Lingon. Idem an. 1257. mense Martio *pariagium* fecit cum Hugone Burgundiæ duce apud Perard. p. 486. Subscribit etiam an. 1272. testamento Hugonis IV. Burgundiæ ducis, die Lunæ ante festum B. Michaelis.

LIII. Gaudricus an. 1279. societatem renovavit cum Felisio abbate cellæ Trecensis. Statuta condit anno 1285. mense Junio de camerario monasterii, in quibus meminit Odonis bonæ memoriæ quondam abbatis, tanquam qui redditus prædicti officii adauxerit. An. 1289. Hugo Eduensis episcopus cum assensu Gaudrici abbatis ecclesias S. Germani de Mundaum & Suenciaci unit, rectorisque stipendia definit. Idem Gaudricus an. 1291. mense Januario commutationem jurium Belaonis cum duce Roberto factam a camerario approbat, magistratu Sinemuri fidejubente. Memoratur eodem anno in charta sancti Stephani Trecensis. An. 1296. post festum B. Barnabæ apostoli, procuratio datur a Johanne Lingonensi episcopo ad cedendos pure & libere in manibus Gaudrici abbatis proventus & exitus, quos ad vitam ab eodem tenebat, in villa de Chamonce dioec. Lingon.

LIV. Raimundus de Cummines eodem anno 1296. die Dominica post festum sancti Barnabæ apostoli Johannem de Safris canonicum & sacristam Lingonensem sibi consiliarium adsciscit, concesso illi ad vitam proventu Camedonensi *de Chamonce*. Biennio post, mense Aprili libertatem concedit Hugoni de Fonteneto; itemque mense Novembri Roberto duci Burgundiæ protectionis titulo dedit ad vitam proventus sui prioratus de Joux Eduensis dioecesis. An. 1308. societatem instituit cum Hugone abbate & conventu sancti Martini Eduensis. Eidem anno 1315. die Lunæ in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ, Johannes de Cabilone, Autissiodorensis & Tornodorensis comes, alicujus domus immunitatem concessit.

LV. Guillelmus V. anno 1316. die festo beati Remigii in capite Octobris Guidoni de Salmasia priori Tisiaci suo monacho, ejusque successoribus jus erigendi patibuli infra metas justitiæ dicti prioratus concedit. Paciscitur anno 1318. mense Julio cum Guillelmo abbate Rigniacensi. Idem annis 1321. 22. 34. 39. 41. & 47. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate. Denique anno 1346. Reomaenses monachos ad tricenarium numerum redegit, eosque admittendi sibi jus vindicavit.

LVI. Stephanus de Chitriaco, quem Roverius cognominat de Varennis, anno 1351. die Lunæ post festum B. Matthæi apostoli Thomam Bertheri, dictum Garnon de Reomo & Johan-

A netam uxorem ejus liberat a quocumque servitutis genere. Idem Stephanus de Chitriaco dictus, juramentum præstitit episcopo Lingonensi anno 1353. hunc postea Autissiodorensem fuisse abbatem tradit antiquus monasterii Reom. catalogus: verum id negat scriptor historiæ manuscriptæ S. Germani Autissiodorensis, asseritque Johannem de Chamesson ex ipsismet Reomai monimentis, Stephano proxime successisse.

LVII. Guido III. de Jacuria *de Jaucour* an. 1363. die Lunæ post festum B. Martini hyemalis transigit de officio *apparituræ* hereditario cum Guidone Macuars de Barro. Anno 1369.
B excusatum se rogat, quod non interfuerit sancti Mamantis apud Lingonas festivitati. Idem paciscitur cum Visarnensibus incolis super custodia castri Reomaensis anno 1383. die 27. Martii. Reperitur & 1386. in charta Vallis-caulium.

LVIII. Ludovicus de Jacuria in jure licentiatus præerat 1404. quo anno, die 2. Octobr. Guillelmus Damax dominus de Sisery villam suam de Vignes pertinere ad feodum dicti abbatis recognoscit.

LIX. Simon de Salione *de Saulx* an. 1394. erat monachus & *pitanciarius* S. Benigni Divionensis. Anno 1406. III. idus Septembris, cum
C jam esset abbas, uniri monasterio prioratum Tisiacensem dioecesis Eduensis obtinet ab Antonio cardinali de Chalanc vel Chalant sedis apostolicæ nuntio, anno pontificatus Benedicti XIII. antea vocati Petri de Luna, duodecimo. Idem ex computo anni 1414. fol. 92. in camera rationum Divion. trecentos annuæ pensionis francos a duce Burgundiæ percipiebat. Obiit Divioni decretorum doctor, & de mane antea legens *Parisius* in facultate decretorum, die 27. mensis Octobris anno Domini 1416. sepultus in veteri capitulo S. Benigni.

LX. Hugo V. de Alta-ripa an. 1422. suam
D excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate. Romæ fato functus est in carcere ex tabulis funerariis, Roverio teste, qui quidem eum minus apposite postponit Guidoni.

LXI. Andreas de Haulteville a Roverio prætermissus, memoratur abbas regularis in computo Johannis Villecessey ad annum 1430. ex camera rationum Divionensi.

LXII. Guido IV. de Lugniaco reperitur abbas regularis in computo Guidonis Jaquin an. 1439. ex camera rationum Divionensi. Idem an. 1445. fratrum defunctorum nomina per Philippum Macé suum commonachum deferri jussit ad om-
E nia loca, quibuscum societatem habebat suum monasterium. Denique annis 1441. 47. 50. & 69.* excusatum se rogavit pro absentia sua a sancti Mamantis apud Lingonas solemnitate.

LXIII. Philibertus I. Hugonetus cardinalis, episcopus Matisconensis, nepos Stephani sedis ejusdem antistitis, ac frater Guillelmi cancellarii Burgundiæ ducis, an. 1476. dictus abbas commendatarius, prioratum de Tisy ordinis S. Bened.

* *Forte* 1459. vel alter est Guido, legitur enim in regesto episcopi Lingon. licentia a priore petita eligendi abbatis hoc anno 12. Martii, *Langres chrestienne, pag.* 416.

cujus *commendæ* eo ipso tempore Johannes de A Cuffigniaco Balmenfis monachus nuntium remittebat in manibus Sixti IV. papæ, uniri fuo monafterio ab eodem fummo pontifice impetravit, bulla data Romæ apud S. Petrum, anno prædicto, ejufdem pontificatus quinto, XV. cal. Junii. Rebus humanis exceffit Romæ die 4. Septemb. an. 1484. ex San-Juliano hift. Matifcon. cap. 1. tertio idus Septembris ex Ciaconio, fepultus ad S. Mariam de Populo.

LXIV. Johannes II. de Cuffigniaco in jure canonico licentiatus, antea monachus de Balma diœcefis Bifuntinenfis, & prior commendatarius de Tify, jam an. 1463. cum tunc folum effet B prior de Braigniaco, quafdam preces ad honorem B. Mariæ fundavit in cœnobio S. Johannis Reomaenfis, quam tunc fundationem Johannes Rolin presbyter cardinalis, epifcopus Eduenfis confirmavit die 26. Decembris, tum Guido Lingon. epifc. die 24. Jan. an. 1463. hoc eft 1464. Jam autem an. 1476. in redditione rationum Johannis Courret pro hoc anno finiente ultima Septembris fic legitur : *Frere Jehan de Cuffigny à prefent abbé de l'abbaye de Mouftier S.t Jean, & auparavant tres R. P. en Dieu monfeigneur le cardinal de Mafcon, adminiftrateur perpetuel de l'abbaye dudit Mouftier S.t Jean.* Eodem anno, C 27. Decembr. excipit donationem Johannæ viduæ Johannis Bauldot, omnia fua bona, tam mobilia quam immobilia ei tradentis, adftantibus Hugone Tiard abbate fancti Martini Autiffiodorenfis, & magiftro Guillelmo d'Aubenton in legibus licentiato. Idem annis 1486. & 1491. fuam excufavit abfentiam a fancti Mamantis apud Lingonas feftivitate. Ceterum ad partes Romanorum tranfiiffe videtur, utpote quem legimus in capite XII. fœderis Caroli VIII. regis Franciæ cum Maximiliano Romanorum rege, rogatu legatorum dicti Regis Romanorum an. 1489. fuo monafterio reftitutum. Ei vero Johannes abbas D Ciftercii anno 1490. die 13. menfis Septemb. fuffragia ordinis in vita & poft mortem conceffit. Obiit anno feq. ut probat electio fucceſſoris.

LXV. Petrus II. d'Aligny eligitur e gremio poft obitum Johannis de Cuffigniaco, die 24. Septembris anni 1491. æmulum tamen paffus videtur Johannem Amedeum Bonnardi decretorum doctorem, & fedis apoftolicæ protonotarium, quem legimus annis 1493. 94. & 95. fuam excufaffe abfentiam a fancti Mamantis apud Ling. celebritate : idipfum vero præftitit Petrus d'Aligny annis 1496. & 1500. recenfitus adhuc anno feq. in redditione rationum Jacobi Teftart E pro anno 1501. definente ultima Septembris.

LXVI. Guillelmus VI. de Machecol abbas commendatarius S. Johannis Reomaenfis, decanus fanctæ capellæ Divionenfis & ecclefiæ Lingonenfis, memoratur in redditione rationum Johannis Saumaire annô 1502. ex camera rationum Divionenfi ; cui tanquam electo ex parte cleri pro diftributione triginta millium librarum Regi conceffarum affignantur ad honorarium ducentæ libræ. Fuit etiam canonicus Eduenfis & confiliarius in parlamento Burgundiæ. Lingonis obiit die 14. Septemb. an. 1505. fepultus tamen ad S. Mariam Divionenfem.

LXVII. Sebaftianus de Rabutin, quem Roverius præmittit Guillelmo de Machecol, annis 1509. & 1522. fefe excufat quod ad S. Mamantis apud Lingonas folemnitatem non acceffferit. Idem anno 1511. dictus *R. pere en Dieu frere*, &c. in jus vocatus eft ex camera rationum Divionenfi, fortaffe a Georgio d'Amboife fratre Johannis epifcopi Lingonenfis, poftea cardinali ; quem teftantur Rabutinorum monumenta diu litigaffe pro hac abbatia, quam a Romano pontifice impetrarat, fed perviciffe tandem Sebaftiani electionem canonicam.

LXVIII. Petrus III. de Balma epifcopus Gebennenfis anno 1527. abbatiæ reditus Miloni de Genay elocavit. Anno 1530. fuam excufat abfentiam a fancti Mamantis apud Lingonas folemnitate. Obiit cardinalis & archiepifcopus Vefuntinus, necnon abbas Jurenfis &c. Arbofii in Burgundia anno 1545. pontificatus Pauli III. decimo, ex Ciaconio ad annum 1539.

LXIX. Hieronymus de Capite-ferreo Nicienfis epifcopus cardinalis, ac deinde præful Morinenfis, diem fuum obiit cal. Dec. an. 1559.

LXX. Francifcus I. de Tournon cardinalis anno 1559. renuntiatur abbas a Pio V. fummo pontifice. Obiit X. calen. Aprilis 1562. de quo plura in archiep. Lugd. in abbatia Trenorchienfi & alibi.

LXXI. Philibertus II. Babous cardinalis Bordeferius fucceffit, defunctus 1570. de quo vide in epifcopis Engolifmen. tom. 2. noftræ Galliæ Chriftianæ.

LXXII. Philippus de Lenoncour cardinalis ; primum fuit prior Caritatis ad Ligerim ex ceffione propatrui cardinalis, tum abbas Ungiaci & Refbaci, ejufdem abdicatione, deinde epifcopus Catalaunenfis an. 1556. Autiffiodorenfis 1560. ac denique Reomaenfis abbas 1570. Naturæ debitum folvit menfe Decembri, an. 1592. ætatis 65. Exinde vero annis haud minus duodecim abbatia per œconomum gubernatur.

LXXIII. Guillelmus VII. Fouquet de la Varenne abbas primum Athanacenfis, deinde S. Nicolai apud Andegavos, poftea Reom. an. 1607. dehinc Floriac. ac Launomarenfis apud Blefas, tandemque epifcopus Andegavenfis ex permutatione cum Carolo Miron an. 1616.

LXXIV. Carolus Miron epifcopus Andegavenfis ab an. 1587. ea dignitate ceffit an. 1616. pro abbatia Reomaenfi, ad quam fedem epifcopalem fexto poft anno per obitum Guillelmi regreffus eft, demumque anno 1626. ad ecclefiæ Lugdunenfis thronum fublimatur.

LXXV. Ludovicus II. Goufier de Boify Caroli Miron ex nepte pronepos, filius fcilicet Claudii comitis de Caravas & Mariæ Miron, præfectura primum Cormeriacenfi, deinde etiam Reomaenfi ex Caroli Miron ceffione fuit cohoneftatus. Utraque vero poftea fefe abdicavit ut nuptias contraheret.

LXXVI. Armandus Johannes cardinalis de Richelieu hanc abbatiam obtinuit anno 1629.

XLXVII.

LXXVII. Alfonsus du Plessis cardinalis archiepisc. Lugdunensis, Armandi decessoris frater natu major, eidem cedenti subrogatur.

LXXVIII. Franciscus II. cardinalis de la Rochefoucaud hanc abbatiam cessione Alfonsi consequitur an. 1631. statimque hoc ipso anno univit eam congregationi S. Mauri. Eidem abbati meritissimo Petrus Roverius è Societate Jesu presbyter historiam hujus cœnobii editam 1637. nuncupavit. Fuit primum sacelli regii magister, Regi a sanctioribus consiliis, ordinis S. Spiritus præceptor, major Franciæ eleemosynarius, consilii primas regnique administer, episc. Claromont. denique Silvanectensis. Obiit Parisiis in sua S. Genovefæ abbatia, sacri collegii subdecanus, 14. Febr. 1645. ætatis an. 88.

LXXIX. Ludovicus III. de Rochechouard filius Johannis Ludovici vicecomitis de Champdenier & Ludovicæ de Montberon, propatrui coadjutor jam an. 1635. eidem postea successit; ac postmodum cessione fratris Caroli obtinuit abbatias Tornusii & Eleemosynæ, de quo plura in Tornusio sive Trenorchio.

LXXX. Claudius-Carolus de Rochechouard de Champdenier superioris frater obiit 18. Maii an. 1710. optimus abbas, de monasterio & oppido benemeritus ob insignia dona illis collata.

LXXXI. Carolus Andrault de Maulevrier Langeron Regi ab eleemosynis, diuque syndicus generalis cleri Gallicani, & abbas Medii-montis, cum ab anno fuisset designatus episc. Eduensis, & ob infirmam valetudinem oblatæ dignitati nuntium remisisset, nominatus fuit abbas S. Johannis Reomaensis an. 1710. die 17. Aug.

LXXXII. Ludovicus IV. de Thesut Philippo duci Aurelianensi a mandatis designatur abbas S. Johannis Reomaensis per obitum præcedentis, die 8. Januarii an. 1721. tum 28. Maii ejusdem anni proponitur in consistorio pontificio. Hactenus feliciter præest, & utinam ad multos annos, simul abbas S. Petri in Valle & sancti Martini Pontisarensis.

Saint Benigne de Dijon.

S. BENIGNUS DIVIONENSIS.

NObile & antiquum monasterium, olim extra muros urbis Divionis fundatur regnante super Francos Clodoveo & apud Burgundiones Gundobaldo, ac proinde non 529. ut scribit Albericus Trium-Fontium monachus in suo chronico, sed citius annis circiter viginti. Conditor fuit Gregorius episcopus Lingon. qui S. Benigni martyris corpus inventum in decentiorem locum transtulit, & super ipsius tumulum basilicam ædificavit, & consecravit an. 535. ex chron. Lingon. ibique multos aggregavit monachos, ex vicino, ut verisimillimum est, Reomaensi monasterio. Tum vero hunc locum eodem seculo sexto procedente Guntchramnus rex Elariaci* dominio ad Oscaram fluvium l'*Ouche* cum agris & servis plurimis ditavit. Deinde Albericus præsul Lingonensis labentem in eo cœnobio disciplinam resarcire studuit, sed pene incassum, firmius tandem

* Laré.

A ac felicius instaurandam ab Isaaco ejusdem sedis episcopo, an. 869. ex Alberici chronico, paulo ante ex dicendis. Quinetiam hic antistes basilicam jam pene dirutam in pristinum statum restituit, possessionesque ad victum monachorum addidit, suppetias ferente Carolo-Calvo. Verum neque ista reformatio fuit adeo stabilis, quin & alia vergente ad finem seculo decimo necessaria fuerit. Hæc auctorem habuit Brunonem Lingonensem episcopum, adjutorem Majolum Cluniacensem archimandritam, ac denique B. Guillelmum ejus discipulum strenuum exsecutorem; qui quidem novæ basilicæ fabricam inceepit an. 1001.
B tum absolutam 1016. benedici curavit a Lamberto episcopo, III. cal. Novembris, tandemque an. 1106. Paschalis II. consecravit. Ea est autem primaria urbis ac facile princeps, quam S. Bernardus scribens ad Honorium papam epist. 14. appellat simpliciter ecclesiam Divionensem; cujus abbas consiliarius est in senatu Burgundiæ ad honores, sedet in comitiis Burgundicis proxime post abbates generales Cistercii & Cluniaci, olimque privilegio cudendæ monetæ gaudebat. Insuper plurima quondam ipsius parebant jurisdictioni cœnobia sanctimonialium, in his S. Johannes Divionensis, cujus sacræ incolæ Lariacum[a]
C seu Elariacum postea translatæ sunt, monasterium de Rupt in diœcesi Tullensi, de Ulmeto in diœcesi Catalaunensi, & Pratum-longum diœcesis Lingon. cujus sanctimoniales in libello supplici oblato Regi se dicunt *ordinis S. Benigni Divion. &c.* Ceterum exstat chronicon Benignianum, tom. 1. Spicil. ex quo maxime tum dicta, tum dicenda depromsimus.

[a] Hic locus vulgo appellatus *Laré* ad muros urbis Divionis, juris erat S. Benigni, ex dono, ut diximus, Guntchramni regis, sed processu temporis traditus fuit virginibus Deo sacratis, quæ istic sub S. Benigni abbatis jurisdictione degebant pontificatu Gregorii VII. cujus loci abbatissa fuit seculo sequenti duodecimo uxor Guidonis, primogeniti fratris S. Bernardi, tom. 2. operum
D S. Bernardi edit. Bened. in folio col. 1276. Erat autem prioratus virorum jam anno saltem 1314. ex proh. hist. Vergiaci, idemque postea cessit in usum monachorum S. Benigni, cujus non ita pridem conventuali mensæ unitus est.

INDEX ABBATUM.

I. S. EUSTADIUS a S. Gregorio fundatore primus abbas novellæ congregationi præfectus est, qui deinde juxta corpus S. Benigni sepulturam accepit, uti legitur apud chronographum Benignianum.

II. S. Tranquillus Eustadium excepisse dicitur ab eodem chronographo, qui quidem hunc ipsum putat esse Tranquillum, virum sanctum,
E cujus miracula narrat Gregorius episc. Turon. lib. de Gl. confess. cap. 44. Humatus fertur ad dextram S. Benigni.

III. Apollinaris in chronico S. Benigni laudatur abbas tempore Guntchramni regis, qui princeps multis prædiis S. Benigno attributis, voluit ut adinstar monasterii Agaunensis, die noctuque in S. Benigni ecclesia sacrum officium, quod vocant laudem perennem, ageretur. Hunc quidem chronographus fingit abbatem simul Agaunensis & S. Apri Tullensis monasteriorum, sed absque ullo,

A uti hactenus videtur, fundamento. Ejus depositio recolitur calendis Aprilis *al.* pridie cal.[a]

IV. Boloneus omissus in chronico, reperitur in charta Godini cujusdam & Lantrudis uxoris ejus nonnullas sui juris possessiones in vico Albiniaco tradentium S. Benigno, anno septimo-decimo Chilperici regis, hoc est secundum Mabillonium Christi 579. apud Perard. p. 5. de quo vide Cointium ad an. 671. n. 16. & 17.

V. Gudinus vel Godinus I. in chronico dicitur coætaneus Mietio episcopo Lingonensi.

VI. Bobolenus I. sedebat tempore Modoaldi episc. Ling. an. v. Dagoberti regis, Christi 632. ex charta cujusdam donationis Ermemberti & uxoris B ejus Emenoaræ S. Benigno factæ, apud Perard. p. 7.

Ganieres, diversa ecclesiæ.

VII. Richimarus Bobolenum sequitur in chronico, cujus scilicet opera Elariacus vicus S. Benigno dudum a Guntchramno rege concessus, contra vicinorum molestias & rixas eidem monasterio assertus est, sedente in cathedra Lingon. Bertoaldo præsule.

Post Richimarum in chronico leguntur abbates hoc ordine: Ætherius, Vidradus, Hugo, Odoleus & Maurinus, de quibus nihil ad nos pervenit, præterquam de Ætherio, quem hic putamus extra ordinem collocatum; & Maurino, cujus depositio notatur in necrol. x. cal. Junii. C

VIII. Wlsechramnus Divionensi monasterio præerat anno octavo regni Clotarii III. ex charta ejusdem Regis Elariacum S. Benigno confirmantis hoc anno, agente Wlsechramno abbate, cujus antecessor Richimarus ibidem appellatur; apud Perardum. Memoratur etiam in rescripto Sergii papæ ad Heronem episcopum Lingonensem dato ind. xi. pontificatus domni Sergii anno decimo, de jure cœmeterii, quo litteræ Johannis papæ V. in rem eamdem confirmantur.

IX. Agilbertus locum habet in chronico post Wlsechramnum, deinde

X. Bobolenus II. tempore Astorici episc. Ling. D

XI. Godinus vel Gudinus II. idem ac primus secundum chronographum, qui notam chronicam chartæ mox afferendæ interpretatus est de Theoderico Clodovei secundi filio, ideo a nobis in duos dividitur, quod viri docti Mabillonius & Cointius censeant esse Calensem, qui longe post Mietium episcopum regnavit. Charta hæc est Goylæ piæ & nobilis feminæ, quæ consentiente viro suo Bonvaso res suas in pago Atoariorum seu Besuensi positas, Godino abbati contulit, Sabbato proximo ante medium mensem Aprilem anno quarto-decimo Theoderici regis, hoc est 670. ex Perardo, seu potius 733. ad Mabillonii & Cointii mentem, ei- E que subscribit idem Godinus.

XII. Ætherius, in quodam indice chartarum S. Benigni n. 33. legitur[b] *donatio villæ Ruffiaci in pago Atoariorum, mortuo domino Theoderico, & electo Carolo majore domus, sub Ætherio abbate S. Benigni*, hoc est secundum Perardum 735. Vocatur Euterius in necrol. iv. nonas Aug.

XIII. Thanotardus sedebat anno 762. quo scilicet, sive anno xi. regni domni Pipini regis, die sabbato proximo post medium mensem Junium Bago presbyter prædia quædam ei concessit in Oscarensi pago, apud Perardum pag. 10.

XIV. Waldricus seu Baldricus regebat eo tempore, quo Carolus Magnus regni curam suscepit, ex chronico; deinde fuit etiam episcopus Lingon. Arwlfi cessione. Ei vero cum adhuc solum abbas esset, quidam Ansegaudus res suas in pago Atoariorum positas contulit, die Dominico proximo post calendas Martias, anno septimo regni domni Caroli regis, hoc est 774. vel 75. Dicitur abbas & pontifex in chartis annorum decimi & decimi quinti ejusdem Caroli, apud Perard. pag. 10. & seqq.

Aridius & Hildebrannus sequuntur in chronico, sed ordine, uti videtur, præpostero, de quibus infra.

XV. Erlegaudus seu Herlegaudus successit ex chronographo, cujus sane temporibus multa monasterio facta prædiorum accessio, quorum instrumenta exstant apud Perardum. Unum datum die Dominico proximo calendis Augusti, anno secundo Ludovici imperatoris; alterum Sabbato proximo in mense Octobri; tertium, die Jovis post mensem Februarium, anno tertio Ludovici Augusti, id est anno 816. quartum, est donatio Witgarii presbyteri Bargas in pago Atoariorum sancto Benigno conferentis, die Veneris iii. idus Febr. anno 6. regnante domino nostro Ludovico imperatore. Quo etiam anno, die Dominico, nonis Febr. ipsemet abbas Erlegaudus confert *ad ipsum sanctum locum, hoc est presbyteris, diaconibus, lectoribus vel cantoribus*, aliquid de rebus suis sitis *in Centena Oscarensi, in villa Curmulnensi*, quas per instrumenta chartarum acquisierat. Ceterum, inquit Mabillonius, quod in hac charta Erlegaudus nullam faciat monachorum mentionem, sed tantum presbyterorum, &c. cave ne inferas monachos tunc temporis ad statum clericorum secularium descivisse; sed nimirum, imminuta sub hoc abbate disciplina, suppudebat eos monachi nomen & forte institutum, quod utrumque Albericus episcopus, Erlegaudo abbate mortuo, in pristinum decus restituit; tametsi vero hic abbas nimium laxari monasticam disciplinam passus est, non tamen domus Dei curam penitus abjecerat, quippequi basilicam resarturus, subsidium legitur a Ludovico Augusto in pium opus postulasse & obtinuisse, in cujus principis diplomate Erlegaudus vocatur tantum diaconus.

XVI. Erlebertus volente Alberico episcopo Lingon. cujus erat chorepiscopus, Benigniano monasterio præfectus est anno saltem 827. seu quarto-decimo Ludovici imperatoris, quo Erlebertum inter & Seraphim abbatem Besuensem quarumdam rerum permutatio facta est, *die Sabb.*

[a] Ceterum hiccine est H. abbas Benignianus, quem auctor historiæ S. Stephani Divion. ad Johannem III. Romanum pont. litteras præmonitorias scripsisse refert, ne in sui monasterii Benigniani detrimentum quidpiam decerneret pro clericis intra castrum Divionense constitutis, quos vicinos suos vocat canonicos. *Prob. hist. pag. 287. & 288.*

[b] Apud Perardum, pag. 9. ubi hæc donatio legitur, nequidem verbulum est de Ætherio, sed ita incipit: *Domino sacrosanctæ basilicæ S. Benigni martyris sub oppido Divione constructæ, quo apostolicus vir Astericus tenet regimen, &c.*

VI. cal. Aug. apud Perard. pag. 16. Aliæ subinde commutationes de rebus S. Benigni factæ sunt non ab Erleberto, sed vel a fratribus S. Benigni, vel ab episcopo Alberico, annis 23.* & 24. Ludovici Augusti, sive tum obiisset Erlebertus, sive rerum administratio penes eum amplius non esset.

* Legimus apud Perard. annis XV. XVI. XXIII. & XXIV.

XVII. Ingelramnus episcopus & abbas terras quasdam S. Benigni cum Madalgerio commutavit IX. cal. Decemb. an. I. Lotharii imperatoris, qui fuit Christi 840. Idem solum chorepiscopus vocatus memoratur anno sexto regnante Karolo (Calvo) rege, apud Perard. pag. 144.

XVIII. Wido, cujus depositionis dies notatur in necrologio, IV. nonas Septembris.

XIX. Theobaldus, de quo sic habetur in indice chartarum S. Benigni: *Charta CXI. Donatio Leotaldi presbyteri mansi siti in pago Divionensi infra vicum S. Benigni, &c. ecclesiæ S. Benigni, ubi Theobaldus præesse videtur episcopus, &c. Lotharii imperatoris anno secundo.*

XX. Frodinus congregationis clericorum monasterii S. Benigni erat præpositus annis 23. & 24. regnante Carolo rege, ex hist. S. Stephani Divion. prob. pag. 294.

XXI. Bertilo, seu Bertolo ex chronico Alberici, chorepiscopus & abbas dicitur sub Isaaco episcopo Lingonensi, qui disciplinam monasticam denuo restituit in cœnobio S. Benigni, quod *pessumdatum*, uti Carolus rex in suo diplomate loquitur, *ac pene adnullatum erat.* Illic itaque Isaac monachos adunavit, qui regulariter viverent sub Bertilone chorepiscopo & abbate, indulto eis privilegio liberæ electionis secundum regulam S. Benedicti. Prima vero sub Bertilone charta an. 28. Caroli regis, hoc est 867. data est; quo tempore Aldo quidam & uxor ejus Ermenrada aliqua prædia conferunt *sacrosanctæ basilicæ sancti Benigni martyris, sub oppido Divionis constructæ, ubi venerabilis vir Isaac præesse videtur pontifex, & Bertilo chorepiscopus abba, cum omni congregatione monachorum;* apud Perardum, pag. 148. ubi etiam plures tum donationes tum permutationes exstant factæ sub Bertilone abbate, pag. 151. & seqq. Attigit annum primum Ludovici regis cognomento Balbi, sed vix prætergressus est. In necrologio Benigniano adscripta legitur *septimo cal. Aprilis depositio domni Bertilonis chorepiscopi atque abbatis hujus loci.* Sepelitur in basilica Benigniana inter sepulcra sanctorum ad introitum cryptæ S. Benigni; unde cum an. 1045. sepulcrum ejus amovendum esset, aperto tumulo, ex quo mira odoris fragrantia spirasse traditur, repertum est ejus *corpus monachili habitu indutum, stola sacerdotali auro texta ornatum, caput vero ejus, quod abscissum* fuerat, corpori adjunctum cum sanguine coagulato. Ex quo licet conjicere caput ei a paganis seu Normannis amputatum fuisse.

XXII. Saro vel Saron abbas Pultariensis Bertiloni adhuc viventi datus est coadjutor ab Isaaco episcopo Lingon. ut dum Bertilo ecclesiasticis vacaret muniis, Saro spiritali fratrum profectui invigilaret. Idque patet ex charta Fuscardi præpositi, qua prædium quoddam in Aziriacensi

A territorio pagi Oscarensis confert *Domino sacrosanctæ ecclesiæ sancti Benigni, ubi Saron præesse videtur, Bertiloque chorepiscopus. Actum Aziriaco villa publice.* Bertiloni Saro non diu supervixit, aut certe mox abscessit in suum Pultariense monasterium, ubi & sepultus est. Notatur in necrologio Benigniano *VII. calend. Martii depositio domni Saronis abbatis istius loci.*

XXIII. Ingo seu Hingo innotescit ex charta cujusdam Salamanni ei campum tradentis apud Aziriacum die Veneris *in mense Maio, in anno primo regnante Carlomanno rege*, Ludovici Balbi filio ac successore; cujus item anno secundo, die
B Martis proximo in mense Januario memoratur. Brevi tempore, triennio scilicet, locum rexit, *agri Dominici cultor devotus.* Assignatur in necrologio domestico, *XVI. cal. Aprilis depositio domni Ingonis abbatis.* Porro in schedis D. de Ganieres erutis ex tabulario S. Benigni legitur, *Hugo abbas, filius Roberti Andegavensis comitis*, qui viro erudito videtur esse *Hugo abbas gloriosus*, cujus suggestione Ludovicus rex pro remedio animæ genitoris sui Caroli (Calvi) imperatoris, ac genitricis suæ Irmintrudis reginæ, concedit Widrado monacho, qui S. Flaviani locum exstruxerat, res quasdam sitas in pago Benoviensi, ex
C tabulario S. Benigni.

XXIV. Hildebrannus occurrit anno primo Caroli regis, quem putamus *Crassum*, non *Magnum*, quia nimirum Hildebrannus coætaneus memoratur Geiloni episcopo Lingonensi. Paucis post annis decessit.

XXV. Godefridus florebat ætate Theudebaldi episcopi & Odonis regis.

XXVI. Walo regnante item Odone, cujus exstat memoria in necrologio, VI. nonas Martii.

XXVII. Lanterius seu Leuterius, qui & Lantho, Gallice *Lothier* ex probationibus hist. Vergiaci pag. 26. Waloni successit, quo *suppli-*
D *cante* Argrinus episcopus Lingonensis *abbatiam S. Johannis*, modo parœcialem ecclesiam prope basilicam sancti Benigni, *quam quidam Fulbertus monachus beneficiario jure tenebat*, ad communem fratrum utilitatem, additis aliis redditibus transtulit; idque Carolus rex, petente Richardo duce & Manasse comite, regali præcepto confirmavit. Sub idem fere tempus Ademarus vir nobilis & uxor ejus Lampegia capellam suam mobilem & specialem cum reliquiis Sanctorum, crucibusque tam aureis, quam argenteis, & capsis variisque ornamentis, necnon mansum unum in villa Russiaco, & ecclesiam S. Gregorii in villa
E Escoriaco sitam, contulere *sacrosancto monasterio ecclesiæ sancti Benigni, quod est constructum in pago Divionensi, juxta ipsos muros Divionis castri, ubi ipse venerabilis martyr in corpore requiescit, & ubi Lanterius abba una cum congregatione monachorum, Deo servire, & ipsum pretiosum corpus, aliaque corpora Sanctorum venerari & custodire videntur. Actum Divione castello publice die Veneris, in mense Madio, indict. IV. anno quarto regnante Carolo rege, scilicet post obitum Odonis, Christi 901.* Ceterum Lanterius abbas in actis sancti Urbani episcopi Lingonensis, multum laborasse

dicitur in vinea Domini; ejus autem depositionis dies notatur in necrologio, VIII. cal. Novembris, & pridie idus Septembris.

XXVIII. Fulbertus post unum annum pastoralis curæ, eam in sequentis humeros rejecit an. 912. sive anno 17. Caroli Simplicis, quem alii anno Christi 909. illigant.

XXIX. Godradus seu Godrardus præerat 912. quo anno Warnerius episc. Lingonensis suæ ordinationis primo, indict. XV. ei restituit ecclesiam S. Vincentii, intra muros castri Divionis sitam, cum ædificiis ad illam spectantibus. Idem Godradus abbas, & Ratherius S. Stephani Divionensis præpositus quædam mancipia inter se commutarunt. Denique annis septem in abbatiali regimine feliciter expletis, ad Christum migravit.

XXX. Gozuinus post biennium defunctus est. Ejus depositio notatur in necrol. XII. calend. Aprilis.

XXXI. Panto successit ad quatuor annos, mortuus pridie cal. Octobris.

XXXII. Suavus Warnerium Lingonum antistitem in basilica S. Benigni, uti vivens postulaverat, sepelivit ante altare S. Benigni, eique pius pontifex quoddam pratum in villa Aziriaco ad anniversarium suum celebrandum legavit, eo pacto, ut fratribus ea die refectio congrua exhiberetur. Sub ejusdem regimine Rodulfus rex, rogatu Gotzelini Lingonensis episcopi & Manassis comitis, non modo antiqua ejus loci privilegia roboravit, sed etiam villam Saciacum, abbatiam S. Johannis, mercatum quoque in burgo *die Saturni*, id est Sabbato, aliaque monachis restituit. Insuper idem princeps eis laudavit, favente eodem comite Manasse, octo mansos in villa Nermedis, in comitatu Alsensi, quos dudum ipsis dederat, & in Gibriaco villa comitatus Belnensis mansum unum, quem Juranus cum Amadeo comite *de abbatia S. Cosmetis*, quam in alodum tenebat, permutaverat & S. Benigno dederat. *Actum Artiaco villa super fluvium Ararim, III. cal. Junii indictione XIII. anno IV. regnante Rodulfo rege gloriosissimo.* Obiit Suavus post decem annos regiminis.

XXXIII. Albericus in locum Suavi circiter an. 928. subrogatus, ordinatur a Gotzelino episcopo Lingonensi. Item memoratur *anno secundo post obitum Rodulfi regis Francorum, Hugone principatum tenente*, scilicet Hugone Nigro, ipsius Rodulfi fratre, qui tunc Burgundiæ principatum tenebat, ex Mabillonio. Notatur in necrologio pridie calendas vel ipsis calendis Decembris depositio domni Alberici abbatis hujus monasterii.

XXXIV. Fulcherius excepit Albericum anno Ludovici Transmarini secundo, idemque fuit abbas Flaviniacensis, qui toto præfecturæ suæ tempore annorum quindecim nihil boni gessit.

XXXV. Aridius abbas legitur anno 14. ejusdem Regis, hoc est 949. quo tempore ibi degebant clerici, uti nos edocet charta cujusdam Dodoleni sive Dodonis, qui illic ab adolescentia nutritus & tonsus, cum stabilitatem eo in loco professurus esset, res suas in villa Bargis Aridio abbati & congregationi clericorum ejusdem loci contulit præter *meritos*, id est proventus, quos sibi retinuit; apud Perard. pag. 165.

Mabill. t. 3. Annal.

XXXVI. Manasses regimen obtinebat anno saltem 966. ex ipsius breviori charta in appendice relata, qua familiarem quemdam emancipat, ut ad sacros ordines promoveri possit. Imo refert chronicon Alberici Trium-fontium monachi ad an. 958. Hugonem comitem Divionensem eo sedente petiisse tumulari in atrio sancti Benigni. Deinde a Brunone episcopo depositus est, sed postea restitutus.

Ch. XII. col. 137.

XXXVII. Azo vel Adso Aquitanicus, bonis moribus ornatus & religiosa conversatione, post Manassem depositum è Dervensi monasterio accersitur a Brunone episcopo, sed eo post duos annos ad suum revertente monasterium

XXXVIII. Manasses suam pristinam dignitatem recuperavit, donec Bruno episcopus a sancto Mayolo Cluniacensi abbate duodecim obtinuit monachos, quos in superiorem S. Benigni basilicam primum induxit die 24. Novembris, ejusdem S. Martyris translationi sacra, ante S. Mauricii primarium altare nocturnum officium decantaturos.

XXXIX. B. Guillelmus I. Roberti filius Vulpiani in Pedemontio comitis ex Heldemia, cujus fit mentio in necrol. S. Benigni Divion. III. cal. Martii. Fratres habuit fundatores abbatiæ S. Benigni Fructuariensis vulgo *S.t Balain* in diœcesi Eporedienſi conditæ an. 1003. cujus & ipsemet fundator audit in bulla Johannis papæ XVIII. hoc monasterium in suam & sedis apostolicæ tuitionem suscipientis. Idem propinquus erat Ottonis comitis cognomento Willelmi, qui filius erat adoptivus Henrici Burgundiæ ducis, fratris Hugonis Capeti, qui Otho matrem sortitus est Gerbergam, viduam Alberti Longobardorum ducis; isque Otto vel Otho processu temporis, petente Willelmo abbate, dedit monasterio S. Benigni sedem unius caldariæ in Salinis. Porro Guillelmus primum fuit monachus cœnobii S. Michaelis de Lucedio in Pedemontio, tum discipulus S. Mayoli Cluniacensis abbatis, qui ejus opera usus est ad reformandum cœnobium S. Saturnini *S.t Saurin* ad Rhodanum; inde vero nondum biennio exacto, Divionem mittitur ab eodem S. Mayolo ad monasterium Benignianum in regulari disciplina renovandum anno circiter 990. petente Brunone Lingonum episcopo, qui *virum Dei* Guillelmum, ut ipse loquitur, *ob sanctitatem & venerabilem religionem locis in sua diœcesi manentibus, Divionensi & Besuensi amabiliter* præfecit; & postmodum sacerdotio initiavit, anno ejus ordinationis sexto, Christi 995. Glaber Rodulphus de eo sic habet hist. lib. 3. cap. 5. *Claruit eo in tempore in domorum Dei melioratione venerabilis abbas Willermus, a beato siquidem Mayolo primitus ecclesiæ S. martyris Benigni pater constitutus, quam videlicet ecclesiam illico tam mira locatione permutavit, ut hujusmodi alter difficile queat inveniri. Regulari etiam distinctione non minus effloruit, atque incomparabilis hujus ordinis suo tempore propagator exstitit. Fuit ex Italia ortus, nobilem*

Prob. hist. Vergiai, pag. 54.

Besly. pag. 34. 2. alphab.

ducens a parentibus prosapiam, nobilior tamen illustrem per assecutam scientiam. Nam in eodem territorio, scilicet in fundo, qui ei parentum jure debebatur, prius vocato Vulpiano, construxit monasterium totius gratiæ abundantissimum, postea ab ipso mutato nomine Fructuariense cognominatum. Quod cum multigenis locupletasset beneficiis, constituit ibi monachorum patrem, per omnia se imitantem, nomine Johannem. Erat enim prædictus Willermus acer ingenio & insignis prudentia, idcirco summum in palatiis Regum ac ceterorum principum obtinebat locum. Quodcumque denique monasterium proprio viduabatur pastore, statim compellebatur tam a Regibus vel comitibus, quam a pontificibus, ut meliorandi gratia illud ad regendum susciperet, quoniam ultra cetera, divitiis & sanctitate ipsius patrocinio assumta cernebantur excellere monasteria. Idem etiam Glaber Rodulfus conversionem Odilonis, abbatis postea Cluniacensis, tribuit Willelmo tum abbati Divionensi, quem & ipse Odilo in encomio S. Mayoli ait, ex omnibus, qui in spirituali domus Dei fabrica insudarunt, plus omnibus laboravisse. Et certe præter hoc S. Benigni monasterium, cujus disciplinam restauravit, ædesque cum basilica restituere cœpit an. 1001. vel 1002. ex Hugone Flaviniac. reformavit etiam abbatias, S. Viventii apud Verziacum, Besuensem, Melundensem, Reomaensem, Tornodorensem, Tullensem S. Apri, Mettensem S. Arnulfi (de qua tamen nulla mentio est in actis Adalberonis episcopi Mettensis, a quo evocatus dicitur ad hanc emendandam abbatiam; verum ejus rei testis est Glaber Rodulfus in ipsius Guillelmi vita & chronographus S. Benigni) Gemeticensem, Vezeliacensem, Parisiensem S. Germani, Meldensem S. Faronis, Fiscannensem, &c. Anno 1005. VII. cal. Septembris accepit Guillelmus a Roberto rege litteras apud Avalonem in obsidione datas, quibus ad preces Odonis vicecomitis Belnæ & Walterii Eduensis episcopi donatio ecclesiæ S. Stephani Belnensis S. Benigno confirmatur. Quo etiam anno Bertauldus episc. Tullensis, quando placitum fuit inter ipsum & Brunonem Lingonicæ urbis episcopum ac Willelmum comitem, pro abbatia Pulinciaca *al.* Poloniacensi, in Dadonis curte juxta Quercus, tradit S. Benigno Bertiniacæ curtis ac Divionensi congregationi, per manum Willelmi abbatis, duo altaria, scilicet Buzinciacæ curtis & Algisivillæ, ea conditione, ut idem locus a domno Jacob hujus quondam sedis episcopo, monachis S. Benigni Divion. ex proprio jure olim traditus, ab eodem abbate monastica religione insigniatur. Deinde hoc in plena synodo corroborat omnium clericorum assensu, III. idus Junii anno Dominicæ Incarnationis 1005. Idem Guillelmus commutationem fecit cum Amadeo Flaviniacensi abbate, assensu tum Brunonis episcopi Lingon. tum Walterii episcopi Eduensis an. 1012. & anno 1020. III. nonas Febr. cum Gerardo comite. Benedictus VIII. papa bullis quatuor datis pridie vel ipsis calendis Decembris indictione x. quæ respondet anno 1012. rogatu Brunonis Lingonensis episcopi & Guillelmi abbatis S. Benigni, dona & privilegia huic abbatiæ concessa laudavit; quarum in altera Guillelmo gratulatur, quod suum cœnobium in meliorem formam restituerit, eique jubet licentiam dare Benigno episcopo, qui tunc erat monachus Divionensis, contra bonorum monasterii raptores anathema vibrandi. Exstant vero tom. 9. concil. Labbei, pag. 855. & in chronico Virdun. t. 1. biblioth. ejusdem Labbei, pag. 174. epistola Guillelmi ad Johannem papam, fratrem & successorem Benedicti VIII. in qua sancti abbatis studium pro Romana ecclesia elucet. Eidem Rodulfus rex anno 1026. III. idus Julii indict. IX. congruam salis portionem annuatim percipiendam concessit. Insuper Guillelmus abbas Henricum I. regem, ac principem Robertum Burgundiæ ducem cum patre suo Roberto rege discordes ad pacem & concordiam revocavit, an. 1028. ut ait Glaber Rodulfus hist. lib. 3. cap. 9. Quo etiam anno fame grassante vasa sacra argentea comminuit ad solamen egenorum. Biennio post ind. XIII. Haymo quidam consilio & laude Lamberti episc. Lingon. adiit *virum venerabilem Willelmum Divionensis cœnobii abbatem, qui nostris,* inquit, *temporibus, in nostro pollebat religiosior ordine, devota postulans prece, quatenus locum quemdam a prædecessoribus meis, in honore Dei genitricis, sanctique Flaviani constructum, in quo olim ordo regularis floruerat, sed malorum pravitate hominum deperierat, gubernandum susciperet, ordinemque in eo monasticum repararet, &c. Actum Saxonis Fontana monasterio publicè,* anno ut supra, &c. Obiit Guillelmus *a rigore ferventioris propositi* cognomento *supra regulam* donatus, uti docet Hugo Flaviniacensis; ac inter paucos sancto Henrico imperatori carus, calendis Januarii imminente anno Dominicæ Incarnat. 1031. ind. XIV. apud monasterium Fiscannense, ubi & sepultus est. De eo legendus Aimoin. lib. 5. cap. 46. Vincent. lib. 26. cap. 14. Sigebert. 1027. Fasciculus temporum, Vion in martyrologio monastico, Genebrardus & auctor vitæ S. Bercharii, chronicon MS. collegii Navarræi, Trithemius lib. 3. cap. 240. de viris illustribus ordinis Bened. *Florebat,* inquit, *religio per famosos abbates, sanctitate præstantes in Burgundia, per Odilonem Cluniacensem & Gullelmum Divionensem.* Unde in necrologio Benigniano calendis Januarii scribitur: *Depositio duorum & præcipuorum abbatum Guillelmi atque Odilonis.* Eumdem Guillelmum Ordericus, lib. 4. virum sapientem & in religione ferventissimum nuncupat. Hinc Fulbertus Carnotensis epist. 44. hoc monasterium Benignianum vocat *paradisum,* cujus antiquam religionem commendat S. Bernardus epist. 15, & 16. Sed præcipue notanda sunt, quæ habet chronicon hujus cœnobii de Guillelmo, cum inquit: *Fuit ordinis ferventissimus exsecutor, & totius nobilitatis lampade præfulgidus, atque in vera humilitate & fraternæ caritatis dilectione, necnon summæ dilectionis honestate laudabiliter radicatus & fundatus, alto satus genere & nobili prosapia editus in Italia, & Ottoni Guillelmo propinquitate conjunctus, necnon discipulus S. Mayoli Cluniacensis abbatis & æqualis*

S. Romualdi Ravennatis, corpore castus, mente devotus, affabilis eloquio, prudentia præditus, temperantia clarus, interna fortitudine firmus, censura justitiæ stabilis, patientia robustus, Christum vero totis visceribus diligens.

XL. Halynardus patre Lingonensi, matre Eduensi nobiliter genitus, ac filius spiritualis in baptismate Waltheri episcopi Eduensis, primum ab episc. Lingonensi Brunone in canonicorum collegium cooptatur, deinde cum Lambertus Brunonis successor eum ad ecclesiasticas dignitates promovere vellet, ipse, invitis parentibus, monasticen amplexus est in cœnobio sancti Benigni Divionensis, cujus postea ob eximias dotes quatuor ante Willelmi obitum annis præpositus seu prior effectus, tandem abbas ab ipsomet Willelmo brevi morituro designatur. Scripsit paulo post ad Johannem papam XIX. ejus implorans auxilium contra vicinos quosdam canonicos: hanc epistolam edidit Mabillonius tom. IV. annalium in appendice pag. 729. & aliam ejusdem Alynardi ad *vestararium* sacri palatii: sane jam anno 1033. Gerardus quidam vir nobilis hortatu Halynardi villam Vulferii curtis in comitatu Solecensi supra flumen, quod dicitur *Mosuna*, cœnobio S. Benigni concessit, ex Perardo p. 182. & Mir. notit. eccl. Belgii pag. 151. Ei Bruno Tullensis episcopus rogatu Widrici abbatis sancti Apri concessit duas ecclesias, scilicet de Solinimonte & Wolferei-curte: signum Brunonis pontificis, sig. domni abbatis Halinardi, sig. Widrici abbatis, sig. Hunaldi abbatis, sig. Notberti abbatis, sig. Rainardi ejusdem civitatis comitis, sig. Hugonis fratris domni episcopi. *Acta sunt hæc Tulli in plenaria synodo habita VIII. idus Octobris, luna XIII. epacta I. concurrente IV. bissexto, anno Incarnat. Domin. 1036. indict. V. an. regni Chuonradi XIII. imperii vero X. lege imperii 13. regni. 5.* Biennio post idem Halinardus quædam accepit a Rainaldo Castellionensi domino, eo die, quo ipsum fecit monachum; testes Hugo Lingonensis episcopus & Beraldus Suessionensis anno 1038. indictione VI. epacta XII. die 2. Septemb. feria septima, ex tabulis S. Benigni per D. de Ganieres exploratis & excerptis. Ipsius elogium litteris mandavit Johannes monachus, sancti Benigni chronographus, qui se ab eo institutum dicit, in quo laudatur maxime a sua benignitate, qua nemini gravis, prodesse omnibus studebat, & ab eruditione, quæ tanta erat, ut ex tempore de quovis argumento facile sermonem institueret. Hinc regibus Francorum Rotberto & Henrico acceptissimus, atque etiam Conrado & filio ejus Henrico, visus est Lugdunensi cathedra dignus, quam semel quidem, alio, qui sibi dignior videbatur, proposito, effugit, sed tandem eo mortuo suscipere coactus est; sub quod tempus egit cum Hugone Autissiodorensi episcopo & altero Hugone Lingonensi apud Robertum Burgundiæ ducem, pro restituendo Cluniacensibus Juliaco. Ordinatus autem, volente Gregorio VI. ab Hugone Vesontion. archiepiscopo 1046. abbatiam pro more illorum temporum retinuit usque ad obitum, qui contigit Romæ an. 1052. IV. cal. Aug. in S. Gregorii monasterio, eaque ipsa die sic memoratur in necrolog. Benigniano: *depositio D. Allinardi archiepiscopi Lugdunensis, & hujus loci abbatis.*

XLI. Johannes I. monachus sancti Benigni & abbas Fiscamnensis successit Halinardo in abbatia Benigniana, sed non multo post rejecit hanc sarcinam in Adalberonem, cui supervixit. Hunc autem esse putamus Johannem, qui notatur in necrologio Benigniano XVII. cal. Augusti.

XLII. Adalbero vix in abbatem ordinatus est 1056. VI. idus Aprilis ab Harduino episcopo Lingonensi cum apud eumdem præsulem conquestus est Guidonem comitem de castro Salicum quandam villam monasterii sui, Dinetum nomine, exactionibus plurimis & injustis consuetudinibus violentissime vexare. Qua de re suis episcopus litteris testatur dictum comitem ante præsentiam suam constitutum de illatis injuriis satisfecisse. *Actum Lingonis publice anno Incarnat. Dom. 1057. indictione X. epacta XIII. regnante Henrico Francorum rege*, ex chron. S. Benigni per D. de Ganieres explorato, in quo etiam memoratur tempore Hugonis Burgundiæ ducis, post decessum Roberti ducis, patris Henrici, qui fuit genitor dicti Hugonis. An. 1066. statutum bannum S. Benigni in vini venditione strenue defendit contra Constantium, cognomento Rufinum, servitio ducis Roberti addictum, infractorem, quod quidem jus ipse dux confirmavit, apud Perardum pag. 192. Eumdem vero Hugonem Burgundiæ ducem cum Willelmo Nivernensi comite excepit Adalbero, ex eodem chartulario. Interfuit etiam sacro Philippi regis Francorum cum Harduino episc. Lingonensi 1059. & anno 1070. a Pibone Tullensi præsule donationum a decessoribus sancto Benigno factarum confirmationem accepit. Ejus depositio notatur IX. cal. Febr. an. 1077. ex Hugone Flaviniac.

XLIII. Jarento & Jerunto Arnaldo & Agnete parentibus in territorio Viennensi natus est, quorum exstat memoria in necrologio Benigniano, his verbis, *nonis Februar. Arnaldus miles pater D. abbatis Jarentonis: XVI. calend. Maii Agnes sanctimonialis, mater D. abbatis Jarentonis.* Hic die 1. Novemb. an. 1073. monachus Casæ-Dei apud Arvernos factus, tempore Durandi secundi abbatis, & postea prior ejusdem cœnobii, in Eduensi concilio, cui aderat anno 1077. non 1078. ut diximus in abb. Casæ-Dei t. 2. novæ Gall. Christ. col. 329. petente flexis genibus episcopo Lingonensi, cui ante conversionem notus fuerat, creatur abbas Divionensis. Repugnabat primum Hugo Diensis episcopus, sedis apostolicæ legatus, qui eum Casæ-Dei necessarium judicabat, sed maxime reclamabant Casæ-Dei monachi, qui cum priore suo intererant synodo; nec minus prior ipse resistebat, jamque fugam clanculum parabat, cum patrum jussu, Lingonensi traditus est episcopo; quem legatus monuit, ut Deo de concesso tali viro grates rependeret. ipsumque ea caritate foveret, qua olim Bruno episcopus Willelmum ejusdem loci abbatem prosecutus fuerat, quod

Ch. XX. col. 144.

ille dignitatis suæ periculo pollicitus est. Ut autem hæc electio Divionen. monachis nuntiata fuit, & eidem consensere, statim Jarento Eduæ consecratus est in abbatem ab episcopo Lingonensi; ex Hugone Flaviniacensi tom. 1. biblioth. Labb. pag. 197. & sequenti per manum vero Hugonis Diensis episcopi, ex tomo x. concil. pag. 359. Consecratur, inquam, die xv. calen. Octobris, moxque Divionem pergens, die 21. Septemb. apud sanctum Benignum excipitur. Quo in statu abbatiam repererit, quidve pro ea gesserit, necrologium docet. Anno 1078. Gregorius papa VII. scripta ad Jarentonem epistola ei confirmavit ecclesiam S. Germani *de Laré*, ubi tunc sanctimoniales consistebant; quem postea summum pontificem circiter an. 1084. abire coactum Roma Jarento inter alios comitatus est, ut scribit Hugo Flaviniac. tom. 1. biblioth. Labb. pag. 229. Idem abbas præceptor Hugonis Burgundiæ ducis, jussus ab Hugone Diensi Herimannum Mettensem episcop. absolvere, Metas profectus, eum absolvit in pervigilio Natalis Domini anno 1080. Ei Guntardus Valentinensis episcopus, quas in territorio Valentinensi possidebat, ecclesias concessit, Robertusque Lingonum antistes ecclesias S. Philiberti & S. Johannis infra Divionem sitas quiete possidendas contulit, seu potius confirmavit. Nominatur Gerontus in charta Roberti episcopi Lingonensis pro Molismo anno 1103. Occurrit etiam Jarento cum eodem Roberto Lingon. & Bernardo Matiscon. episcopis, necnon Hugone Autissiodor. abbate in charta anni 1104. indict. XII. concurrente v. cum Bissexto & epacta XXII. Insuper Robertus Lingon. episc. an. 1108. ad preces Guidonis domini Wangionis-rivi *Vignory* confirmat donationem, quam S. Benigno Divionensis cœnobii & S. Stephano Wangionis-rivi, *in manu domni beatæ memoriæ Gerentonis abbatis Divion. fecerat.* Ubi notanda hæc verba *beatæ memoriæ* de Gerentone abbate adhuc superstite, ut probant sequentia ejusdem chartæ apud Perard. pag. 210. ubi idem Guido ait se eadem denuo donare *in manu domni Jarentonis abbatis.* Porro hic abbas, cujus tempore an. 1106. XIV. cal. Martii Paschalis II. ecclesiam dedicavit, laudatur imprimis a Laurentio de Leodio in historia episcoporum Virdunensium, [Spic. t. XII. pag. 288. & 304.] quod ejectos monachos S. Vitoni, qui partes Romani pontificis adversus Henricianos tuebantur, bis hospitio humanissime excepisset. Exstat vero in appendice tomi v. annal. Bened. p. 669. ejusdem abbatis epistola ad Theodericum abbatem & monachos S. Huberti in Arduenna silva, contra Otbertum suum episcopum Leodiensem, [Ch. Cabil. XVIII. col. 237.] quem paulo durius perstringit. Jarento pervenit ad annum saltem M. CXI. quo pactum societatis iniit cum Walterio episcopo & ecclesia Cabilonensi, in qua episcopus eidem abbati & successoribus ejus *unam canonicalem præbendam integram & cottidianam contulit, quam idem domnus abbas concessit monacho Divionensi apud sanctam Mariam commanenti* (Cella est diœcesis Cabilon. Benignianæ abbatiæ subjecta) *& ut monachus ipse apud S. Vincentium*, qui cathedralis ec-

A clesiæ patronus est, *septimanam faciat*, apud Perard. pag. 211. Porro is esse videtur Gerannus, qui corpus Aalidis matris S. Bernardi, postquam defuncta est, petiit & obtinuit, qua de re vide tom. 2. operum S. Bernardi editionis Bened. col. 1284. quique *Verento* mendose dicitur in charta dominorum Salionis quasdam ecclesias Besuensi monasterio restituentium tempore Joceranni archiepiscopi Lugdun. Stephani Besuensis abbatis & alterius Stephani Novi monasterii abbatis, hoc est Cistercii, Spicil. tom. 1. p. 644. Obitum Jarentonis consignat Mabillonius initio anni 1112. breve chronicon anno 1113. cujus
B sane depositio notatur in necrologio Benigniano IV. idus Febr. & pridie cal. Octobris, quinto vero idus Februar. in necrologio S. Leonis Tullensis. Sepultus est in veteri capitulo, cujus tumulo inscriptum legitur hoc distychon:

Dormit Jarento venerandus in hoc monumento;
Qui tibi tam digne servivit sancte Benigne.

XLIV. Ademarus successit ex chronographo, a quo inter benefactores memoratur. Hic anno [Ch. XXX. col. 154.] 1115. indict. VII. ecclesiæ de S. Lupo confirmationem obtinuit a Goceranno episcopo Lin-
C gonensi. Obiisse dicitur anno sequenti XIV. cal. Octobr.

XLV. Henricus I. excepit Ademarum ex eodem chronico; sub cujus præfectura fuit concilium Divione celebratum anno Christi 1117. præsidente Guidone Viennensi archiepiscopo sedis apost. legato; quo in concilio clamorem fecerunt Benigniani monachi adversus Humbertum filium Gualcheri Salinensis, *quod unum michium cum caldaria apud villam Salinis eis injuste atque violenter eripiebat.* Verba sunt Anserici Bisontini archiepiscopi, qui soluta synodo, de mandato Guidonis legati, citatis partibus eam causam Ve-
D sontione diremit. Reperitur 1119. in charta apud Perardum relata, pag. 214. itemque Joceranni episcopi Lingon. & Guillenci ejusdem ecclesiæ decani temporibus. Pervenit ad annum 1122. quo Riquinus episc. Tullensis ei cellam Bertiniacæ curtis sitam in diœcesi Tullensi concessit, apud Perard. pag. 222. Ejus obitus dies notatur in necrologio idibus Januarii.

XLVI. Hugo I. cognomento Beraldus memoratur an. 1123. in charta Hugonis & Petri Beraldi nepotum ejus pro Cluniaco. Testis est cum Stephano Cistercii, Bernardo Claræ-vallis, atque Herberto S. Stephani Divion. abbatibus
E in instrumento Hugonis Burgundiæ ducis S. Benigno Divionensi ac monialibus de Lariaco tradentis omnem justitiam, cum omnibus exactionibus & consuetudinibus, quas ipse dux apud Lariacum habebat vel se habere debere dicebat, ita ut monachi, qui eidem loco præessent, jure quieto in perpetuum illas haberent. Acta sunt hæc ab Hugone duce, quando filiam suam Aremburgem tradidit in monasterio Lariacensi Deo servituram, cum laude uxoris suæ Mathildis, ac filiorum suorum Odonis, Roberti, Henrici atque Hugonis. Eidem abbati Calixtus II. confirmat

omnia; quæ juste possidebat cœnobium istud; ac inter cetera, ecclesias quæ in burgo monasterii hujus sitæ sunt, id est S. Johannis & S. Philiberti; eam quoque libertatem, quam Robertus Lingon. episcopus contulisse dignoscitur, & cellam sanctæ Mariæ apud Saxonis-fontem, cellam S. Stephani apud Vangionis-rivum in diœcesi Lingon. cellam de Arneto, cellam Belnensem, cellam de Sarmasia, cellam de Curte Bertaldi in diœcesi Eduensi, cellam de Paluel in Cabilonensi episcopatu, cellam S. Vigoris in Bajocensi, cellam S. Benigni in Senonensi apud Vulnonem, villam Hispaniacum seu Spaniacum, Norgias, Plumberias, Magnum-montem, Dianetum, Saciacum, Prunedum, &c. Datum Laterani per manum Haymerici Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis & cancellarii, IV. cal. Novemb. ind. III. anno Domin. Incarn. 1124. pontificatus quarto. Eodem anno scribit S. Bernardus Honorio II. epist. 18. pro monachis Divionensibus apud Baronium. Legitur in necrologio, *VIII. idus Febr. depositio domni Hugonis abbatis quondam hujus loci*; sed utrum id ad hunc Hugonem pertineat, ignoramus.

XLVII. Petrus I. renovat societatem cum ecclesia Fiscannensi, sub Rogerio abbate. Hunc vero Petrum non hujus nominis quartum credimus esse, quem virum sanctum & justum Hugo dux Burgundiæ secum venire ad sanctum Jacobum in Hispaniam rogavit, vixque tandem obtinuit. Idem una cum Stephano Cistercii & sancto Bernardo Clarævallis abbatibus ad concilium Trecense accessit; isque videtur esse qui recensetur apud Perard. pag. 183. tempore Guilenci episc. Lingonensis, Oddonis abbatis Pullacensis, *lege* Pultariensis, Joceranni olim episcopi & Herberti abbatis sancti Stephani Divion. vide etiam p. 226. ubi exstant Innocentii papæ litteræ Petro abbati inscriptæ anno pontificatus 2. indictione x. hoc est 1132. cujus etiam fortasse depositionis dies habetur in necrologio, XII. cal. Aprilis.

XLVIII. Petrus II. Belnensis dimisit abbatiam anno 1145. ex chronographo; eumque Petrum esse conjicimus, cui Odo dux Burgundiæ donationes antecessorum suorum confirmavit, non MCXIII. ut scribit Mabillonius, tom. 5. annal. pag. 568. post Perardum pag. 215. quo anno necdum Burgundiæ imperabat Odo, sed anno MCXLIII. quæ quidem nota chronica apicum similitudine plurimum accedit ad MCXIII. In necrologio sic legitur: *III. idus Septembris obiit Petrus Belnensis.* Ad finem vero vetustioris chronologii hæc habentur: *Petro Belnensi concessum est a domno Philippo abbate, omnique capitulo, ut anniversarius ejus fiat, sicut de abbatibus nostris, officium scilicet, missaque cum pulsatione signorum.*

XLIX. Philippus in locum Petri subrogatus est 1145. ex chronographo, sub quo Divionensis ecclesia consecratur ab Eugenio papa 1147. vel 1148. die Martii ultima. Sub hoc tempus Divionensis abbas Philippus coram S. Bernardo Clarævallis abbate terram de Audomonte monasterio Trium-Fontium concessit. Rex vero

A Ludovicus VII. Divione anno 1146. sui regni decimo, præsentibus Rodulpho Viromanduorum comite dapifero, Guillelmo buticulario, Matthæo camerario & Matthæo constabulario, approbavit omnia, quæ Robertus antea dederat. Anno 1154. Philippus abbas nonnulla contulit Buxeriæ; nec multo post dedit Hugoni Burgundiæ duci villam prope Divionem, quæ dicitur *Longus-vicus*, & quidquid ecclesia sancti Benigni possidebat apud Canobas, pro centum solidis annuatim solvendis infra nundinas Divionenses Omnium Sanctorum. Recensetur etiam anno 1158. in charta Godefridi episcopi Lingonensis B querelam de villa Magnimontis inter ipsum & & Widonem de Sumbernone componentis. Edita est hæc compositio in appendice nostra ch. LV. col. 175. Tumque biennio post idem Philippus memoratæ villæ *pariagium* fecit cum Odone duce Burgundiæ, *ibid.* ch. LX. Insuper Galterus episcopus Lingonensis anno 1163. controversiam diu agitatam inter ipsum & Auvinum de Fossato composuit. Anno 1174. iniit Philippus precum societatem cum abbate Petro & monachis sancti Remigii Remensis, ex tom. 3. analect. Mabill. pag. 484. Denique memoratur anno 1177. in charta Galteri episcopi Lingonensis; sed jam cesC serat biennio ante hunc annum ex chronographo, XIII. cal. Januarii; cujus obitus notatur IX. Maii.

Ch. LVIII. col. 181.

L. Johannes II. præerat sedente Galthero episcopo. Illi Alexander papa III. confirmat omnia, quæ monasterium canonice possidebat, concessione Pontificum, largitione Principum & oblatione fidelium, bulla data Ferrariæ per manum Gratiani S. R. E. subdiaconi & notarii, V. cal. Maii indict. X. an. 1177. pontificatus decimo octavo, cui ceteros inter subscribit Humbaldus cardinalis Ostiensis, ac postea summus pontifex Lucius III. Abdicavit Johannes an. 1182. pridie D cal. Julii, ex chronographo, biennio citius ex dicendis, postmodum prior S. Stephani Belnensis ex charta Theobaldi episcopi Nivernensis, asserentis se ab Urbano papa nominatum esse judicem controversiæ inter Johannem priorem S. Stephani Belnensis, quondam abbatem S. Benigni Divion. & monachos ex una parte, ac fratres hospitalis Jerosolymitani ex altera, super loco apud Belnam constituto, anno 1187. regnante Philippo Francorum rege.

Perard. pag. 248.

LI. Aymo I. successor Johannis tempore Manassis episcopi Lingonensis, memoratur anno 1180. in charta Hugonis ducis de feodis ab eo E emtis a Mathilde comitissa Autissiodorensi; quo etiam circiter anno renovat societatem cum ecclesia Fiscannensi, tempore Henrici abbatis. Ad eum exstat bulla Lucii papæ, qua possessiones & privilegia monasterii confirmantur; data est anno pontific. III. indict. 2. pridie calend. Aug. apud Perard. pag. 259. Reperitur quoque in instrumento anni 1185. cum Nicolao, primo decano sacræ capellæ Divion. & Garnerio abbate Albæripæ; idemque prima sui nominis littera designatus an. 1187. procuratorem instituit suum decessorem, tunc priorem S. Stephani Belnensis ad agendum

agendum in controversia, de qua in Johanne supra A diximus. Obiit anno seq. XII. calend. Aprilis ex chronographo.

LII. Petrus III. de Granceio ipso die obitus Aimonis electus in abbatem, quinto post die consecratur apud Trecas a Manasse Lingonensi episcopo, præsente alio Manasse Trecensi pontifice, ex chronographo. An. 1189. Hugo dux Burg. donum de terra S. Hippolyti, quod Petrus abbas fecerat Johanni priori S. Stephani Belnensis, confirmavit. Ejusdem Manassis Lingonum episc. ad terram sanctam profecti fuit vicarius annis 1190. & 1191. ex chartulario Alba-ripæ. Ei Cœlestinus papa anno pontific. III. hoc est 1193. B omnia privilegia laudavit, ex Perardo pag. 267. Vixit etiam sub Garnerio episcopo anno 1195. idemque sigillum apposuit litteris Hugonis sive Huguenini d'Aceaux domini d'Acelet agnoscentis hoc prædium pertinere ad ecclesiam Lingonensem, an. 1203. mense Dec. in quibus dicti Huguenini avunculus dicitur, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. fol. 39. Ejus proinde temporibus an. 1200. concilium Divione in ecclesia S. Benigni habitum est a domino Petro Capuensi, S. Mariæ in via lata diacono cardinale, sedis apost. legato, & interfuerunt ibi Lugdunensis, Remensis, Bisontinensis & Viennensis archiepiscopi, & cum C eis 18. episcopi, atque abbates Cluniacensis, Verzeliacensis, S. Remigii Remensis, S. Dionysii Parisiensis, &c. Onus pastorale abdicavit anno 1204. ex chronographo, initio anni sumto a calendis Januarii.

LIII. Nivardus, prius abbas S. Sequani, quo nomine an. 1190. societatis fœdus sanxit cum Petro abbate Divionensi, eidem cedenti successor datus 1203. (initio anni ducto a Paschate) eodem anno, XII. cal. Aprilis a monachis recipitur. Ipso anno 1203. & 1204. laudat compositionem inter moniales de Ulmeto & cœnobium Cheminonis; itemque an. 1204. testatur Gui- D donem de Blaseyo ecclesiæ Lingonensi & canonicis obligasse pro 140. libris, quidquid habebat in decima de Noirum; ex tabul. Lingon. Cessit an. 1206. ex chronographo: seu potius an. 1205. quo R. Ling. episc. electionem sibi traditam, eo quod inter se dissentirent fratres, nullum ecclesiæ libertati damnum allaturam in posterum profitetur, apud Perard. pag. 297. unde suspicari licet errorem in amanuensi, qui scripsit ex chartulario Campaniæ Gilebertum abbatem S. Benigni Divionensis assumsisse comitem in societatem omnium quæ habebat in territorio de Rosincort, modo comes ibi novam villam construeret, an. E 1203. mense Junio, legendumque putamus an. 1213. In necrologio legitur: *VI. calend. Maii obiit Nivardus abbas S. Sequani & S. Benigni.*

LIV. Galterius & Walterius loco Nivardi sufficitur an. 1206. & abdicat sequenti. Sic enim ad annum 1207. chronicon ad cyclos Paschales habet: *Hoc anno factus fuit dom. Walterius abbas Vezeliacensis, & D. Adam fit abbas hujus loci.* Necrologium vero: *IV. nonas Febr. depositio domni Galteri abbatis istius loci, post Vezeliacensis, post S. Germani Parisiensis.*

LV. Adam vendidit Blanchæ Trecensi comitissæ domum de Morans pretio 1700. librarum Pruvinensis monetæ, cum usuris earum per undecim annos, unaquaque libra tres denarios lucrante per hebdomadam, in manu Vallini Judæi; quam venditionem pro solutione debitorum S. Benigni factam laudaverunt Robertus episcopus Lingon. & Arnaldus abbas Cistercii an. 1207. mense Febr. ex chartulario Campaniæ Colbertino. Eodem anno vendit magistro Girardo archidiacono Bassigneii per manum R. episcopi Lingon. & A. abbatis Cistercii, qui plenam habebant super reformatione ecclesiæ S. Benigni, tam in capite quam in membris, ex auctoritate apostolica potestatem, illa vineæ *jornalia*, quæ fuerunt de infirmaria & sita sunt prope pontem de Chanterogne, mense Febr. Ejus memoria recolitur in obituario, III. nonas Augusti. Porro circa hæc tempora Innocentius III. papa anno pontificatus XIII. Salutis 1211. scribit episcopo Lingonensi & duci Burgundiæ, ut reformationi Benigniani monasterii sedulo incumbant.

LVI. Gilbertus I. unus ex præcipuis hujus abbatiæ benefactoribus, reperitur anno 1212. mense Aug. prima nominis tantum littera G. designatus cum P. abbate S. Stephani & R. decano capellæ ducis Divion. An. 1217. Montigniacum in Bassigneio vendit Willelmo episc. Ling. ex lib. feod. eccl. Ling. fol. 152. verso. Reperitur adhuc 1218. & 1222. in chartis Claræ-vallis & 1223. mense Junio apud Perard. pag. 330. Cessisse vero aut obiisse an. 1224. colligitur ex Hugonis episc. Lingon. rescripto, dato hoc anno, die Martis ante *Nativitatem* B. Mariæ Virginis, quo *cum prior totusque conventus sancti Benigni Divion. in nos* (inquit episcopus) *unanimiter & concorditer transtulissent vota sua, super electione & aliis, quæ ad provisionem dicti monasterii pertinebant, prout in litteris eorum super hoc confectis plenius continetur, nos eis promisimus, quod per hoc nolebamus ipsis vel ecclesiæ suæ aliquod præjudicium generari.*

LVII. Petrus IV. an. 1226. duobus civibus, alteri Lugdunensi, alteri Vezeliacensi debita solvit; ad quem etiam annum vide inter instrum. ecclesiæ Lugd. ch. XXXVII. col. 29. & apud Perardum, p. 407. & 409. P. abbas S. Benigni Divion. promittit capitulo Ling. se deinceps nullam in diœcesi ecclesiam accepturum vel acquisiturum absque consensu prædicti capituli mense Martio anni 1228. præsente & annuente Hugone episcopo Lingon. Occurrit adhuc 1230. mense Febr. in chartulario Campaniæ. Is est Petrus quem Chiffletius putat electum fuisse in locum Johannis Bisontinensis archiepiscopi ad Sabinensem episcopatum translati 1227. cujus tamen electio irrita declaratur a Gregorio IX. cap. 2. *cum veteri lege de election.* non quidem electi, sed electionis vitio. Dumque hæc discutiuntur, idem Chiffletius tradit Guidonem Reomaensem abbatem an. 1229. mense Jan. & 1230.* mense Augusto, monasterii S. Benigni vacante sede, reperiri administratorem. Et certe sic legimus in tabulario S. Benigni; *Hugo episcopus Lingon. & Petrus abbas*

* *Perard. pag. 416.*

S. Stephani Divion. testantur Guidonem abbatem Reomaensem, amministratorem S. Benigni Divion. & G. priorem ejus loci Aimoni de Aisere quædam contulisse, quæ jam eidem contulerat Gillebertus abbas, 1229. mense Januario. Ceterum is esse videtur Petrus, qui cum successore ita memoratur in necrologio: *III. cal. Septembris depositio DD. abbatum Petri atque Gilleberti istius loci.*

LVIII. Gilbertus II. concordiam iniit 1232. cum Guidone domino de Saulx. Idem est fortasse ac Gilbertus I.

LIX. Raimundus occurrit abbas 1233. in crastino octavarum apparitionis Domini, & 1234. in tabul. Claræ-vallis; quo etiam anno paciscitur cum domino de Paleau ex probationibus, hist. Cabilon. pag. 62. An. 1238, die 2. mensis Novembris cum Nicolao abbate & Flaviniacensibus monachis societatem firmavit. Memoratur adhuc mense Decembri 1240. obiitque 1241. pridie cal. Sept. qua die Raimundi depositio notatur in necrologio.

LX. Stephanus I. meminit bonæ memoriæ decessoris sui, fratris Raimundi anno Domini 1241. mense Febr. qui hodierno computandi more annus est Christi 1242. Illi plurima ejusque monasterio contulere Aalys ducissa, ejusque filius Burgundiæ dux Hugo IV. annis maxime 1243. 44. & 45. quibus etiam his duobus annis cum Amadeo abbate Stephaniensi reperitur in chartario Buxeriæ. Anno 1247. anniversarium suum fundavit, diu tamen postea superstes; nam an. 1250. occurrit in chartul. Campaniæ, & an. 1251. XVII. cal. Maii societatem iniit cum Amadeo abbate S. Stephani Divion. itemque an. 1252. mense Martio cum eodem Amadeo memoratur apud Perardum pag. 477. Quinetiam pervenisse legitur ad mensem Maium anni 1253. & incœpisse 1241. Ejus depositio notatur in necrologio, V. cal. Martias, cujus certe tanquam defuncti fit mentio in tabulis Henrici de Vergeyo Burgundiæ senescalli, 1254. die Martis ante festum apostolorum Philippi & Jacobi, ex prob. hist. Vergiaci, pag. 194. Itemque in charta anni 1255. vocatur Stephanus quondam abbas.

Charta Eduensis n. LXX. col. 105.

LXI. Petrus V. legitur abbas 1253. mense Martio, 1254. & 1255. quo anno, mense Julio statuit, ut de cetero sint tantum viginti quinque moniales in Lariaco, triginta in prioratu de Ulmeto, & sexdecim in prioratu de Ruz *al.* de Rupt. Eodem anno concessionem redditũum prioratus de Paluello factam Hugoni Burgundiæ duci ad vitam sub certis conditionibus a Stephano quondam abbate, laudavit; quo insuper anno, mense Novembri instituit anniversarium pro Bartholomæo episcopo singulis annis celebrandum, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. Sub idem tempus absolvi se fecit a juramento, quo se alligaverat de non recipiendis monachis certo temporis spatio, data bulla ab Alexandro IV. sexto idus Aprilis, anno pontificatus primo. Anno 1259. mense Octobri statuta condit pro capella Divitum Divionensi, ad quem annum vide Perard. p. 495. & 498. Ejus quoque fit mentio an. 1260. in tabular. Lothar. arcula *Barnicey n. 5.* & adhuc

A 1261. mense Febr. Verum an. 1262. mense Martio dicitur quondam abbas, itemque 1263. die Resurrectionis Dominicæ, qua scribit ad Amadeum (abbatem S. Stephani Divion.) *Petrus de Fossato quondam abbas S. Benigni Divion.* apud Chiffletium in præfatione ad officia ecclesiæ S. Stephani Divion. pag. XIX.

LXII. Richardus an. 1262. quædam prædia in Villa comitis comparasse legitur, composuisse cum Johanne domino Tilecastri, cujus in litteris vocatur Richardus, religiosus baro & honorabilis dominus *Monseignor*, fundationem quoque anniversarii Bertrandi Pelerin camerarii ducis Burgundiæ admisisse, & cum C. abbate Morimundi quidpiam negotii pertractasse. Memoratur etiam 1263. mense Febr. ac insequenti, mense Junio apud Perard. p. 505. & in necrol. III. cal. Nov.

B

LXIII. Aymo II. 1264. mense Febr. hoc est 1265. apud Perard. pag. 506. & 1266. quo anno approbat compositionem factam inter priorem de Antolio & abbatem Buxeriæ. Rexisse dicitur usque ad an. 1269. memoratus in necrologio, XV. cal. Maii.

LXIV. Hugo II. cognomento de Arcu d'*Arc* super Tiliam fluvium in diœcesi Cabilonensi, non longe tamen ab urbe Divione, cujus haud dubie consanguineus alter Hugo de Arcu super Tiliam electus est an. 1305. in abbatem Casæ Dei, recensetur 1269. 70. & 71. quo anno compromisit cum P. episc. Cabilon. super procurationibus prioratuum S. Mariæ Cabilonensis, de Chivres & de Corbetal. Eodem an. 1271. die 14. Febr. mediæ turris inopino lapsu, antiqua ecclesia, Brunonis episcopi & Guillelmi abbatis opus, pene integra corruit, quam an. 1280. die 7. Febr. Hugo abbas instaurare cœpit a fundamentis, ea forma, qua hodie amplissima cernitur. Interim an. 1272. subscribit testamento Hugonis IV. Burgundiæ ducis, eique an. 1273. medietatem monetæ Divion. ad S. Benignum pertinentem ad vitam elocat, ex Perardo pag. 525. Anno 1274. laudat permutationem factam inter priorem S. Benigni de Bertiniaca curte & Galterium S. Michaelis abbatem. Anno sequenti societatem antiquam renovat cum Cluniac. monasterio, ad ipsum per se accedens, ex tabulis Mauziacensibus & Perardo pag. 528. Idem an. 1276. se a Roberto Burgundiæ duce accepisse ducentas libras pro anniversario Hugonis ducis Burgundiæ ipsius patris confitetur, ex camera computorum Divion. arcula *de fundationibus*. Insuper Hugo abbas suo & sui conventus nomine scribit ad Robertum Burgundiæ ducem super monetæ immutabilitate & aliis negotiis, mense Febr. anni 1282. *ibidem arcula de moneta Burgundiæ n. 7.* Qua de re exstant litteræ Roberti ducis datæ iisdem anno & mense. Anno 1278. mense Octobri memoratur in charta Johannis de Blenosco domini Ussellarum militis, die Sabb. post festum B. Lucæ Evangelistæ. Testis est quoque an. 1281. mense Octobri declarationis feodi, quam fecit episcopo Lingonensi Guillelmus dominus de Salione, ex lib. feod. eccles. Lingon. Ad hæc nonnulla commutavit cum Buxeria an. 1286. ac 1287. Dominica *Jubilate*

C D E

27. Aprilis novam ecclesiam donari benedictione curavit, in quam postmodum, die scilicet XIV.* cal. Novembris crastina S. Lucæ, corpus S. martyris Benigni relevatum & argentea capsa reconditum transtulit anno sequenti; ad cujus festi anniversariam celebritatem suo constituit conventui decem libras Viennenses annuatim percipiendas an. 1299. mense Augusto, certosque redditus ad ecclesiæ consummationem assignavit. Idem an. 1287. mense Decembri medietatem Villæcomitis acquisivit, ex lib. feod. eccles. Lingon. fol. 175. qui rursum memoratur 1293. in tabul. Lothar. arcula *Barnicey n. 5.* Orta vero gravi controversia inter abbatem S. Benigni & Claramvallem pro hominibus prioratus Vangionis-rivi & cœnobii Claræ-vall. idem abbas ejusque conventus amicabilem fecerunt compositionem cum Claræ-vallensibus an. 1296. mense Oct. quam a se visam & penes se habitam testatus est Stephanus abbas Claræ-vallis an. 1395. die 21. Aug. ex chartario Vangionis-rivi. Denique an. 1300. die 12. Junii Hugo sepelitur ante majus altare novæ basilicæ, cum hac inscriptione:

*IV. calend. ex chronico, Spicil. t. 1. pag. 478.

Hugo suis arcus, Cato sensu, dogmate Marcus,
Nec meritis parcus, jacet hic, quem protulit Arcus.
Mille C. ter Domini dic annos, luce Cyrini
Traditur, ut memini, cineri corpus, caro fini.
Basilicam simul & capsæ fabricam fabricavit.
Angelicam .... curiam, qui cuncta creavit.

Quibus concordant, quæ in veteri codice habentur lect. 8. matutinorum hujus translationis: *Suscitavit nobis Deus pastorem in medio nostri de fratribus nostris, honestæ conversationis, bonis moribus adornatum, qui errantes reduceret, viam prudentiæ ostendendo ad dirigendos pedes nostros in viam pacis, scilicet Hugonem bonæ memoriæ, venerabilem patrem hujus cœnobii, & inspiravit in faciem ejus, id est in cordis affectum, spiraculum vitæ, sanctum nempe propositum, quod esset pluribus vita gratiæ.*

LXV. Giraldus an. 1301. se excusat quod Lingonis non adfuerit S. Mamantis festivitati. Depositionis diem habet in necrol. XII. vel XIII. cal. Oct. Circa hæc tempora ædificata est turris dextra ingredientibus hoc templum a priore Johanne de Villariis, ibidem sepulto 1310. qui quidem reperitur 1300. in monumentis urbis Divionis.

LXVI. Henricus II. de quo nihil comperimus præter nomen & ordinem in abbatum serie, Giraldum inter & Milonem.

LXVII. Milo innotescit ex bulla Clementis papæ V. huic abbati & ipsius conventui facultatem concedentis obligandi abbatiæ bona pro florenis auri bis mille; quos cum ille a quibusdam mercatoribus Florentiæ mutuo accepisset, jubetur a Pontifice sub pœna excommunicationis ferendæ sententiæ eos condicto loco & termino restituere. Datum Pictavis IV. idus Julii pontificatus anno secundo. Memoratur & an. 1308. in quodam catalogo, post quem habetur in chronico

A LXVIII. Johannes III. qui procurationem in die sui anniversarii fecit.

LXIX. Otho vel Odo de Enegret an. 1317. die Martis ante *nativitatem* beati Johannis, prioribus, obedientiariis & aliis subditis suis, qui pecuniam ad opus ecclesiæ sibi per capitulum generale nuper habitum imperatam non solverent, excommunicationem interminatur. Anno 1325. die sabb. ante *Ramos Palmarum* Petrum Lingonensem episcop. perhumaniter excepit in domo sua de Dianeto, quod episcopus conscriptis tabulis testatus est, non ex debito factum esse, sed ex gratia & mera liberalitate ipsius abbatis. Eodem Ch. cxix. col. 213.
B anno Agnes filia S. Ludovici, ducissa Burgundiæ condidit testamentum, cujus testem voluit esse hunc abbatem, ex camera comput. Divionensi, arcula *de testamentis, fasce 2. n. 19.* Idem annis 1326. 34. 38. 39. 40. & 41. suam excusavit absentiam a sancti Mamantis apud Lingonas celebritate. Obiit hoc anno, ut liquet ex litteris Stephani prioris claustralis & totius conventus, qui hoc anno postularunt a Johanne episcopo Lingonensi licentiam abbatis eligendi, post obitum Othonis, die 28. mensis Novembris, ex lib. feod. eccles. Lingon. Ejus epitaphium tale est in ingressu capituli, *anno Dom. millesimo tre-*
C *centesimo quadragesimo primo, die vigesima prima mensis Novembris, obiit venerabilis pater, frater Otho de Enegreto, abbas istius monasterii, cujus anima requiescat in pace.*

LXX. Petrus VI. cognomento de Rainzeville, si fides habenda historiæ cuidam manuscriptæ hujusce monasterii p. 426. idem fortasse est ac Petrus, qui sequitur, cui laudatus catalogus attribuit compositionem cum Reginaldo abbate S. Stephani Divion. mense Apr. anni 1342.

LXXI. Petrus VII. sacramentum præstat anno 1344. seseque excusat annis 1347. 48. 53. & 55. quod S. Mamantis apud Lingonas
D non adfuerit festivitati; componit anno 1345. mense Martio cum Guillelmo decano Eduensis ecclesiæ. Porro hunc esse putamus Petrum, qui ab Innocentio VI. datus fuit comes Guidoni de Bolonia cardinali Portuensi, misso in Hispaniam ad finiendam discordiam inter Castellæ & Arragoniæ Reges an. 1354. uti narrat Surita lib. 9. annal. Arragon. capp. 21. & 23. Additus etiam iis socius Johannes de Grangia Fiscannen. abbas, qui postea fuit episcopus Ambianensis & cardinalis. Hoc autem an. 1359.ª mœnibus Urbis inclusa est ecclesia S. Benigni, quo tunc Petrus abbas agebat in remotis, ut discimus ex litteris a
E fratris Poincardi de Arbosio ipsius vicarii generalis in spiritualibus & temporalibus, quibus in discordia Regem inter Anglorum & Burgundiæ ducem suo & sui monasterii nomine procuratores instituit generales dilectos fratres Milonem .... sancti Apollinaris, Fourcaudum eleemosynarium & Guillelmum cellerarium dicti monasterii. *Datum die 6. Martii anno 1359.* Vivebat adhuc Petrus anno 1365.

ª In codice Bibl. S. Germani a Pratis n. 123. monumentorum eccles. quæ vulgo nuncupant *factums*, p. 302. id factum legimus an. 1137.

LXXII. Johannes IV. de Vaux consiliarius in senatu Burgundiæ, an. 1368. suam excusat absentiam a sancti Mamantis apud Lingonas solemnitate. Memoratur etiam tempore Roberti episcopi Lingonensis & 1370. Obiit vero 18. Junii 1374.

LXXIII. Guillelmus II. frater Petri de Giac primi Regis camerarii & cancellarii Franciæ, abbas erat 1376. ex D. du Fourny hist. Franciæ cancellariorum. Imo jam an. 1375. mense Aprili vendit Vladislao de Polonia monacho S. Benigni Divionensis unam præbendam monachalem cum duabus *pitanciis*, pretio sex viginti florenorum de Florentia boni auri, ut constat ex ipsius litteris inter instrumenta, in quarum deinde facta exploratione 5. Martii an. 1382. *quondam abbas* vocatur.

Ch. cxx. col. 214.

LXXIV. Petrus VIII. de Courbeton doctor theologus de quo vide Perardum, pag. 368 & seqq. jacet in capitulo cum epitaphio, ex quo discimus fuisse mortuum 1379. XIV. cal. Maii, ex necrologio Junias. Et certe die prima Junii an. 1379. prior claustralis & conventus tum per monachos deputatos, tum per litteras petierunt post ejus obitum ab episcopo Lingonensi facultatem eligendi abbatis, ex lib. feod. eccl. Lingon.

LXXV. Alexander de Montagu prius abbas de Flaviniaco, filius Hugonis domini de Couches, ex regali stirpe dominorum de Monte-acuto, e Burgundiæ ducibus, & Isabellis de Saillenay, electus die 30. Novembris 1379. an. sequenti, die 24. Novem. a Burgundiæ ducissa pro duce absente Burgundiam moderante mittitur ad ipsum ducem, consensu tum ipsius ducis, tum etiam totius provinciæ, eique assignantur quotidie quinque *franci* per dies 23. ex redditione rationum N. Juliot in camera computorum Divionensi. Idem anno 1382. cognominatur de Sombernon, nepos que dicitur Hugonis de Monte-acuto, cujus testamenti fuit exsecutor, ex archivo Maceriarum. An. seq. se excusat de absentia sua a sancti Mamantis apud Lingonas celebritate. Pepigit cum civibus Divionis anno 1386. regnante Carolo rege anno sexto. Interfuit anno 1390. cœtui convocato adversus archiepiscopum & capitulum Bisontinum, ex computo hujus anni fol. 34. in camera rationum Divion. Item 1391. nomen ejus inscribitur chartæ de prioratu S. Benigni in curte Bertiniaca diœc. Tullensis, ubi fit mentio sexdecim florenorum Florentiæ boni auri & justi ponderis, quos debere se fatetur monasterio Divionensi prior Bertiniacensis, annuatim persolvendos die *Ascensionis*, uno floreno computato pro sexdecim solidis & octo denariis Turonensibus monetæ currentis in ducatu Burgundiæ. Verum id maxime commendat hunc abbatem, quod variis domum suam decoraverit donis, disciplinam ibidem restituerit, & ecclesiæ dedicationem curaverit an. 1393. V. idus Aprilis, quæ sola hodie ex omnibus annuatim celebratur die 27. April. ob concursum officiorum ad hanc diem translata. In choro ejusdem sepultus est 5. Septembris, anno 1417. cujus abbatis tempore conditus fuit in navi ejusdem ecclesiæ Voladislaus monachus Divionensis, cujus tumbæ lapideæ inscriptum legitur cum Regis coronati effigie hoc epitaphium: *Hic jacet vir illustris & devotus dominus Voladislaus, quondam dux Albus Poloniæ, monachus hujus monasterii per plures annos existens, postmodum dispensatus per Papam pro successione regni Poloniæ. Obiit in civitate Argentina, hic eligens sepeliri anno M. CCC. XXCVIII. X. calend. Mart. Anima ejus requiescat in pace, amen.* Contulit vero hic Princeps 2500. florenos pro duobus anniversariis annuatim celebrandis. De cetero bullam Clementis papæ, qua eum a voto religionis eximit, vide inter instrumenta, uti etiam ejusdem litteras, quibus hic Princeps Avenionem evocatur, & exstant vero hæc diplomata tom. VII. Spicil. p. 236. & seq. De Alexandro abbate legendi Quercetanus in historia domus Burgundiæ, & Sammarthani lib. 39. cap. 14. hist. genealog.

Ch. cxxI. &c. col. 214. & 216.

LXXVI. Johannes V. de la Marche antea sancti Petri Cabilonensis abbas, Divionensi monasterio præerat 18. Septembris 1417. Interiit X. cal. Octobris 1421.

LXXVII. Stephanus II. de la Feuillée Philippo duci Burgundiæ commendatur a Martino V. qui se illum præfecisse dicit, V. cal. Decemb. pontificatus sui anno IV. hoc est 1421. Anno seq. die 4. Julii Philippus Burgundiæ dux disposuit ordines in supplicationibus publicis observandos, in cujus constitutione primus ubique locus abbati sancti Benigni assignatur. Idem Stephanus annis 1423. & 1424. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Anno 1429. societatem iniit cum decano & capitulo Eduensi, hac inter ceteras conditione adhibita, quod *S. Lazari episcopi & martyris, amici Dei, pro quo Christus flevit, & cujus sanctum corpus in eadem ecclesia Eduensi requiescit, festum in posterum 1. die Septemb. in S. Benigni ecclesia in duplicibus celebraretur.* Denique dicitur abbas regularis in computo anni 1430. fol 47. ex camera comput. Divion. Sepultus est in capitulo 10. Aug. 1434.

Charta CXXIV. col. 217.

LXXVIII. Petrus IX. Brenot occurrit abbas regularis in computo anni 1435. Idem pro duce Burgundiæ legationem obivit Basileæ 1437. cui Principi legitur a consiliis 1438. in regesto cameræ comput. Divion. Defecit vero 7. Dec. anni seq. ex Chiffletio.

LXXIX. Hugo III. de Montecuniculo *de Momonis* electus die 14. Jan. 1438. hoc est 1439. memoratur apud Chiffletium 1440. Hic annis 1448. & 49. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Adest vero Burgundiæ comitiis die 27. Aug. 1460. sepultus in choro 1467. cum hoc epitaphio: *Hic jacet frater Hugo de Montecuniculo, quondam abbas hujus insignis & venerabilis monasterii, qui obiit anno Domini millesimo CCCC. sexagesimo septimo, die vicesima secunda mensis Febr. cujus anima requiescat in pace, amen.*

LXXX. Humbertus de Saubiez an. 1469. excusatum se precatur propter absentiam suam a

S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Humatur in capitulo 1470. 18. Junii.

LXXXI. Walterius de Faleranco, ex qua gente, uti notat Golutus lib. 10. cap. 81. in domo Philippi Boni Burgundiæ ducis recensentur officiales quatuor, ex quibus Stephanus Falerans in voto Phasiani Insulis, & Henricus abbas S. Pauli Vesontion. ac Johannes decanus Cabilon. vicarius Johannis de Poupet episcopi. Apud S. Benignum in medio choro habet hoc epitaphium : *Hic jacet fr. Walterius de Faleranco quondam abbas hujus insignis & venerabilis monasterii, qui obiit die VI. mensis Maii anno Domini M. CCCC. LXXVI. Anima ejus per misericordiam Dei requiescat in pace, amen.*

LXXXII. Ludovicus de Dinteville filius Claudii ærarii Burgundiæ ducis præfecti, ex Johanna de la Baume, an. 1480. die 10. Febr. consuetum excepit sacramentum Dionysii Baudot presbyteri canonici capellæ Divitis Divion. Reperitur abbas regularis in computo anni 1483. ex camera comput. Divion. Anno sequenti se excusat quod non adfuerit S. Mamantis apud Lingonas celebritati. Moritur Hagæ in Batavia 23. Sept. 1500. ex domino du Fourny hist. magnorum Franciæ venatorum, qui docet etiam ipsum fuisse abbatem S. Memmii, *St Mange*. Legimus tamen alias obiisse in Italia, vexatum ab episcopo Petragoric, & a cardinale Matisconensi ; qua fortasse de causa ante obitum abdicavit. Porro ejusdem gentis patruus & nepos episcopi Autissiodorenses fuere, ac Petrus Nivernensis.

LXXXIII. Claudius I. de Charmes nobilis Divionæus, ac S. Benigni monachus, eligitur 7. Octob. an. 1488. Certe annis 1492. 1500. 1505. & 1506. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Construxit campanile plumbeum, quod an. 1506. die 22. Junii fulmine percussum fuerat ; majorem campanam iterato liquavit, æreasque columnas ad majus altare, necnon capsam argenteam S. Urbani fudit, Michaele tunc episcopo Lingonensi, multisque aliis rebus dotem ecclesiæ adauxit. Anno 1508. signum pectore tenus efformatum ex argento conflari fecit, gemmisque ornari, in quo S. Radegundis reginæ Franciæ caput inclusit. Præterea fuit electus abbas S. Germani Autissiodor. anno saltem 1495. quam dignitatem transcripsit Francisco de Bello-joco consanguineo ; oblatamque per electionem fratrum abbatiam Reomaensem & S. Sequani modestissime deprecatus est. Cessit etiam Divionensem abbatiam Carolo nepoti an. 1510. qui quidem Carolus Claudium avunculum suum vocat antiquum S. Benigni abbatem, & Paludelli priorem in quadam anni 1515. transactione cum Johanne de Poupet episcopo Cabilonensi *de Exclusis*, ex chartul. Cabilon. Claudius tandem in necrologio depositionem habet XII. vel XIII. cal. Octob. & in choro sepulturam, ubi etiam jacet Philibertus de Charmes S. Sequani cœnobiarcha. Epitaphium Claudii tale est : *Hic jacet venerandus pater dominus Claudius de Charmes, qui hujus loci & monachus & abbas electus lustris quinque exstitit : qui inter præcipuos hujus cœnobii patres haberi debet, ex multis donariis, quæ huic ecclesiæ contulit, ut sua ubique sparsa monstrant insignia, vocarique potest ærarii conventualis maximus benefactor. Qui obiit anno Domini 1519. die 21. Septembris. Requiescat in pace, amen.*

LXXXIV. Carolus de Bessey filius Johannis ducatus Burgundiæ saltibus cum jurisdictione præfecti, nepos vero Claudii de Charmes, quomodo vocant Armorici, primus abbas commend. Cari-loci diœc. Bisont. annis 1510. & 1512. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Præerat adhuc 1515. uti mox diximus, imo 1519. ex quodam catalogo, sed hoc anno id oneris excussisse dicitur, Claudio adhuc superstite, cum sibi conscius esset & ferendo se imparem esse & ingratum subditis. Ex eadem familia ortum duxerunt Ludovicus abbas Cistercii, Claudius abbas Prateæ, Maceriarum, & de Jardo in Pictonibus, ac Margareta abbatissa de Tardo. Ita Sammarthani, sed hæc abbatissa non de Bessey sed de Chissey cognominatur.

LXXXV. Renatus de Bresche la Tremoille ordinem Benedictinum professus, sedebat 13. Febr. 1520. & 1525. Idem etiam abbas sancti Stephani Divion. Flaviniaci, Buxeriæ & Fontaneti, auctoritate Jacobi abbatis Cistercii confirmavit Stephanum le Prince in decanum sanctæ capellæ Divionensis. Moritur Flaviniaci episcopus Constantiensis in Normannia, postquam abdicasset abbatiam Divionensem S. Benigni, an. 1530. feria VI. die 18. Novembris hora octava serotina. In hoc desinunt abbates regulares.

LXXXVI. Fredericus Fregose Genuensis, Augustini ex Gentili Montefeltria filius, frater Octaviani principis Genuæ, archiepiscopus Salernitanus, jam an. 1525. die 14. Octob. erat abbas commendatarius seu perpetuus administrator S. Benigni Divion. quo nomine adfuit synodo Lugdunensi an. 1527. ex ejusdem actis tom. 4. Anecdot. col. 412. Tandem creatus cardinalis presbyter an. 1539. XIV. cal. Jan. a Paulo papa III. vivere desiit Eugubii XI. vel XIII. cal. Aug. an. 1540. *al.* 41. cujus etiam urbis episcopatum administrabat, ibidemque in ecclesia cathedrali sepultus est. Hujus abbatis vicarius fuit Perpetuus de Henriotis prior commendatarius Lariaci, ubi conditus est 1565. Ceterum in historia MS. sacræ capellæ Parisiensis legimus Antonium Sanguin cardinalem de Meudonio dictum fuisse abbatem S. Benigni Divionensis. Quod si constet, debet Fredericum antecedere, aut proxime ipsi succedere. Obiit 1559.

LXXXVII. Claudius II. de Longvic patre natus Philippo domino de Givry, unde Claudius nuncupatus cardinalis de Givry, episcopus Matisconensis, Lingonensis, Pictaviensis & Ambianensis, abbas etiam S. Stephani Divionensis & Pulteriarum, reperitur abbas sancti Benigni 1541. & 1553. Mortem oppetiit V. idus April. 1561.

LXXXVIII. Odetus de Coligny cardinalis de Chastillon, episcopus Bellovacensis & archiepiscopus Tolosanus Benignianam dicitur abbatiam

obtinuisse per cessionem præcedentis ab anno A 1553. ad 1568. Verum Chiffletius monet eum an. 1562. primo vel altero post acceptam abbatiam, ejurata fide Catholica, abbatia hac ceterisque beneficiis spoliatum fuisse, tandemque an. 1567. Cantuariæ in Anglia infelicem animam efflavisse XVI. cal. Maii die sabb. anno ætatis 46. a paucis diebus inchoato.

LXXXIX. Annas d'Escars cardinalis de Givry Lutetiæ Parisiorum natus est an. 1546. III. cal. Aprilis matre Francisca de Longovico sorore Claudii cardinalis de Givry, octavum agens ætatis annum susceptus est in novitium a Claudio du Fay priore majore sancti Benigni, VIII. idus B Decemb. an. 1553. Inde abbas sancti Benigni, Pulteriarum & Molismi, tum episcopus Lexoviensis an. 1584. postea cardinalis mense Junio 1596. Romæ *cardinalis sanctus* vulgo appellatus, ac multorum studiis & publicis acclamationibus in Papam expetitus; tandem vero episcopus Metensis per obitum cardinalis Lotharingi an. 1608. Denique probis omnibus magnum sui desiderium relinquens, obiit apud Vicum in Germaniæ finibus die 19. Aprilis an. 1612. sepultus in sua Metensi ecclesia sub magnifico ex marmore mausolæo. Ejus tempore hæc ecclesia Benigniana uti cœpit officio concilii Tridentini, C cum antea Cluniacensem ritum observasset; obiitque Johannes Fremyot hujus cœnobii infirmarius, Andreæ archiepiscopi Bituric. patruus.

XC. Nicolaus I. Jannin Petri præsidis in senatu Burgundiæ frater, Regi a consiliis & eleemosynis, decanus Eduensis, prior S. Viventii, abbas Buxeriæ & vicarius generalis Dionysii archiepiscopi Lugdun. in administratione episcopatus Eduensis per obitum Petri Saulnier vacantis, hujus inclyti cœnobii possessionem adiit per procuratorem die 16. Januarii 1613. in quo pleraque vetustate collabentia restauravit. Ei & successoribus ejus Ludovicus XIII. regio diplomate D dato 21. Sept. 1618. senatoris munere fungi in suprema curia Divionensi concessit; quam tamen gratiam ad successores minime derivandam ejusdem curiæ placito anni 1619. 1. Martii decretum est. Obiit 1625. mense Maio.

XCI. Nicolaus II. de Castille ex proavunculi cessione hanc abbatiam adipiscitur; fuit etiam abbas S. Martini Eduensis & Buxeriæ; cujus tempore an. 1625. mense Febr. in vigilia S. Matthiæ, circa horam octavam serotinam, fulmine percussum campanile in cineres redigitur, cum magna tecti ecclesiæ parte; illuc autem secularem togam inducere cogitatum est an. 1634. ut liquet ex E litteris tum Regis scriptis hoc anno 25. Febr. ad comitem de Noalliis regiorum ordinum equitem, &c. in curia Romana suum legatum; tum Henrici de Bourbon scriptis ad eumdem XI. Sept. ejusdem anni, 4. Jan. & 6. Junii 1635. Verum ea sententia in meliorem versa est, quando huc an. 1651. 18. Nov. patres congregationis S. Mauri inducti fuerunt. Obtinuit vero 1632. diploma regium, quo sibi & successoribus senatoria dignitas in parlamento Divionensi conceditur. Hoc ipsi appositum est epitaphium:

Tresor de Noailles.

C. CXXVI. col. 220.

D. O. M.

Sta viator, ubi toti naturæ standum est.
Hic jacet Nicolaus de Castille;
Neque enim avita parentum gloria,
Ipse flos ætatis, aut ingenita virtus inter vivos retinuit.
Septem supra quadraginta annos vixit, ut pauci, mortuus, ut omnes.
Quas opes neglexit in seculo, assecutus in tabernaculo.
Abbas commendatarius primum sancti Benigni Divionensis,
Demum Eduensis S. Martini, & B. Mariæ de Buxeria.
Has dignitates reipsa possedit, omnes merito consecuturus,
Nisi mors, dum præfecti comitiorum Burgundiæ munus obiret,
Et gloriæ & virtutis invida rapuisset.
Obiit V. nonas Martii anno 1658.
Hunc fixere lapidem fratres Nicolaus & Henricus de Castille,
Cum amantissima sorore Carolina.
Mortuo adprecare, ut inter Divos adscitus tibi morituro adsit.
Vale & disce vivere ab eo, qui mori docuit.
Requiescat in pace.

Tresor de Noailles.

XCII. Julius cardinalis Mazarini nominatus a Rege calendis Octobris 1658. obiit 1661.

XCIII. Carolus Mauricius le Tellier archiepiscopus Remensis, a Rege designatus 10. Martii 1661. possessionemque adeptus 27. Febr. anni sequentis moritur die 22. Febr. 1710. anno ætatis 67.

XCIV. Petrus des Marets filius regni administri & ærarii præfecti ex Magdalena de Bechamel, nominatur a Rege an. 1710. die 25. Julii. Hactenus feliciter præest, simul abbas S. Nicolai de Nemore in diœc. Laud.

S. SEQUANUS.

S.t SEINE.

BENedictinum monasterium, olim B. Maria Segestrensis seu Sestrensis *Sestre* nuncupatum, quod nomen adhuc retinet vicus proximus eundo Divionem, a sancto suo fundatore, S. Sequani nomen sortitum est. Conditur, inquam, Cointio an. 534. Mabillonio serius, a S. Sequano, non longe a Fonte-Sequanæ, in valle umbrosa & angusta pagi Magnimontensis *Maimont* paterni juris, appellata Segestrensi, ubi nunc oppidum est S. Sequani dictum, quinque leucis infra Divionem. Primum vero hic locus addictus fuit regulæ S. Macharii, quam a Johanne Reomaensi suo magistro sanctus fundator acceperat, deinde Benedictinæ; tam insignis quidem aliquando, ut eum *specialem suam filiam & cameram* vocarent episcopi Lingonenses. At circiter annum 731. locum illum invaserunt Sarraceni seu Arabes, qui ex Hispania prorumpentes Galliam fere omnem suis deprædationibus fœdarunt & spoliarunt. Vide seculum III. Benedictinum parte 1. pag. 527. ubi de duobus monachis agitur, quos Sarraceni

occiderunt. Ceterum an. 817. memoratur ea inter monasteria, quæ Regi pecuniam absque militibus dabant. Tandem vero accessit ad congregationem S. Mauri an. 1648. sub qua in dies cum interius tum exterius refloreſcit. Sequuntur abbates, qui quidem jus ſeſſionis habent in comitiis Burgundiæ generalibus.

SERIES ABBATUM.

I. S. SEQUANUS fundator & primus abbas monaſterii, erat unigenitus comitis cujuſdam Magnimontenſis in ducatu Burgundiæ, haud procul ab urbe Divione, ut legitur in ipſius vita ſeculo 1. Bened. pag. 263. cujus ſcriptor anonymus ſynchronum ſe profitetur, cum refert a ſe viſum miracula patrantem. Habetur quoque illius vita in hiſtoria monaſterii S. Johannis Reomaenſis cap. 3. lib. 3. pag. 31. edita a Petro Roverio è Societate Jeſu. Migravit ad Dominum anno circiter 580. die feſto quotannis celebratus in toto territorio 19. Septembris, ex martyrologio Benedictino. Dies vero tranſlationis ejus recolitur 2. Januarii. Hactenus reliquiæ S. Sequani, de quo Gregorius Turonicus lib. de gloria Confeſſ. cap. 88. aſſervantur in Segeſtrenſi monaſterio, quod ejus nomine jam inſignitum erat, cum eo ſeceſſit Benedictus, ille celebris ordinis monaſtici reformator & abbas Anianenſis, qui locum illum ſeculo VIII. maxime illuſtravit.

II. Teudelenus innoteſcit ex vita Flodoberti Cellæ apud Trecas primi abbatis, in qua dicitur cum jam eſſet abbas S. Sequani, a Bertoaldo epiſcopo Lingonenſi miſſus ad monaſterium Luxovienſe, cujus tunc erat monachus Flodobertus ſub Walberto abbate, ut ibi regularia exercitia ediſceret ſub annum 650. ex Camuſati promtuario antiquit. Tricaſſ.

Ignoratur nomen abbatis, ſub quo Benedictus poſtmodum Anianenſis abbas ſacræ militiæ nomen dedit in hoc monaſterio anno 774. poſtque duos annos & dimidium cellerarii officium ſuſcepit ad quinque annos & octo menſes; cui tandem mortuo ſubrogatus eſt, ſed aufugit.

III. Warembertus memoratur in privilegio Ludovici Pii imperatoris huic abbatiæ conceſſo circa annum 830.

IV. Robertus occurrit V. cal. Martii in necrologio Benigniano,

V. Bonifacius anno 886. a Carolo Craſſo omnium ejus loci poſſeſſionum confirmationem accepit; quo tempore idem Carolus abbatiam S. Mariæ & S. Sequani tradidit Geiloni epiſcopo Lingonenſi. Vide hoc inſtrumentum in appendice.

Ch. x. col. 134.

VI. Helmuinus an. 1066. adfuit placito inter Burgundiæ ducem & abbatem ſancti Benigni in cœtu apud Beſuam congregato. Num idem ac Herminius, qui legitur abbas an. 1050. in charta Flaviniacenſi?

VII. Gregorius ab Odone I. duce Burgundiæ privilegium obtinuit an. 1093.

VIII. Henricus ex monacho Beſuenſi factus abbas S. Sequani, recenſetur inter epiſcopos & abbates, qui adfuerunt Paſchali papæ II. quando an. 1107. inviſit monaſterium Beſuenſe.

Spicil. t. 1. pag. 607. & 639.

IX. Garnerius occurrit an. 1127. in charta Guillenci epiſcopi pro S. Michaele Tornodorenſi, & 1129. in inſtrumento ejuſdem præſulis eccleſiam S. Martini in ſuburbio Lingonum urbis a deceſſore ſuo Roberto huic abbatiæ datam confirmantis, cui ſubſcripſit Petrus archiep. Lugdunenſis, ex tabulario domeſtico, pag. 17. Denique rogatu Garnerii abbatis Petrus Viennenſis archiepiſcopus ſedis apoſt. legatus decimas *de Curtils*, &c. monaſterio S. Sequani laudavit, contra canonicos S. Stephani Divion.

X. Herbertus ex monacho S. Germani a Pratis innoteſcit abbas S. Sequani ex querela quam habuit circa an. 1129. cum Herberto abbate ſancti Stephani Divion. ſuper eccleſiis de Darois & d'Eſtaules. Anno 1134. ei Stephanus Eduenſis epiſc. plures eccleſias a Norigaudo deceſſore collatas firmavit, addita ſponſione ſe ad illas regendas admiſſurum ſacerdotem, quem offerrent Herbertus abbas & ſucceſſores. Hæc autem omnia laudavit Petrus archiepiſc. Lugd. Eidem abbati Godefridus epiſc. Lingon. eccleſiam, quæ *Roccataillata* dicitur, reſtituit an. 1140. litteris datis, quas vide inter inſtrum. Attigit annum 1150. quo molendinum de Pellevey *al.* de Peleeis cum ſtagno elocavit.

Ex tab. monaſt. p. 12. Charta Eduenſis n. LV. col. 89.

Ch. XLVII. col. 170.

Ibid. pag. 106.

XI. Ricardus legitur abbas an. 1152. ind. XV. die XVI. cal. Januarii, 1155. in charta Septem-Fontium, & 1157. in charta compoſitionis inter epiſcopum Lingonenſem & ipſius capitulum. Ceſſit 1160. ſuperſtes ad 1168. quo reperitur in charta Ungiaci, imo ad 1190. quo ſubſcripſit cuidam inſtrumento *quondam abbas S. Sequani.*

Ibid p. 18. 47. 69. & 96.

XII. Airardus reperitur 1160 & 1164 quo anno ceſſit Erardo abbati Ungiacenſi quidquid habebat in territorio de Larfond pro tribus ſextariis *bladi & avenæ* in feſto S. Andreæ perſolvendis, teſte Richardo deceſſore.

XIII. Aimo occurrit 1173. & 1174. in charta Galterii epiſcopi Lingon. querelam inter ipſum & Guiterum abbatem Baſſi-fontis componentis, teſte Ricardo quondam abbate. Quo etiam anno ad ejuſdem abbatis preces Ludovicus Francorum rex monaſterii poſſeſſiones confirmavit. An. 1177. privilegio donatur ab Henrico Trecenſi comite Palatino; ac inſequenti bullam protectionis obtinet ab Alexandro III. Ei quoque anno incerto Galterius epiſcopus Lingon. laudavit eccleſiam de Turcy; ac denique an. 1181. pepigit cum Regnerio & Roberto dominis de Socei, ſuper quibuſdam litigioſis. Quo etiam anno molendinum atque furnum de Paſcis accepit ab Hugone duce Burgundiæ, teſte inter alios Nicolao, quem dux vocat ſuum capellanum; idque Odo prædicti Hugonis filius anno ſequenti 1182. eidem Aimoni confirmavit.

Ibid. p. 15.

XIV. Halinardus 1186. ex veteri Gall. Chriſt. fortaſſe Monardus tempore Petri abbatis S. Benigni, qui ambo mutuam ſuffragiorum ſocietatem inierunt, ex Perardo, p. 364.

XV. Nivardus ex nobili familia dominorum de Fontaines, loci natalis S. Bernardi, ortus, Garnerium de Fontaines ex fratre nepotem munificum expertus eſt, quem viciſſim precum ac ſuffragiorum monaſterii participem fecit. Anno

Ibid. p. 68.

1186. mense Julio testis est in charta Manassis A episcopi Lingon. de donatione quingentorum solidorum Divionensis monetæ annuatim percipiendorum in pedagio Divionensi, ab Hugone duce facta monasterio S. Benigni, ex Perardo p. 261. Ei capellanus de Champigny, præsente Rainaudo Lugdunensi archiepiscopo, id totum dimisit quod in altari de Beligny se habere contendebat. Idem an. 1190. ind. VIII. die 2. Nov. societatem iniit cum Petro S. Benigni abbate & cum Pontio abbate Besuensi. Anno sequenti ad terram sanctam peregrinatur, è qua redux quasdam ecclesias a Garino seu Garnerio Ling. episcopo accepit. an. 1197. Insuper anno seq. compositionem iniit cum hominibus de Tullio. Chartam B habes inter instrumenta Eduensis ecclesiæ n. LXII. col. 95. An. 1199. quandam vineam sacristæ contulit ad ecclesiæ luminare; pepigit an. 1202. cum capitulo Lingonensi super solutione annuæ procurationis ecclesiæ S. Martini Ling. Denique an. 1224. (legendum 1204.) Sabbato ante clausum Pascha litteras scripsit de satisfactione sibi facta die & anno præfatis a Galtero de Sumbernone. Hoc anno fit abbas sancti Benigni Divionensis.

Ibid. p. 15. *Ibid. p. 14. 125. & 99.* *MS. B. pag. 417.*

XVI. Olivarius reperitur annis 1205. 1206. 1209. 1220. mense Feb. 1222. mense Maio, C 1224. die Lunæ proxima post festum S. Martini hyemalis in charta Guidonis episcopi Lingon. 1225. mense Julio, & 1226. in litteris Durandi episc. Cabilon. Sepelitur in ecclesia S. Sequani juxta gradus altaris S. Andreæ & S. Theobaldi, cujus tumulus a terra elevatus exstabat adhuc an. 1630.

Tab. monast. pag. 63. *Pag. 104.*

XVII. Odo I. sedebat 1228. mense Februar. 1229. mense Maio, & 1230. quo anno statuit non recipiendos monachos, donec ad viginti decrevissent, ut, inquit, reditus tum ruinis ædificiorum reparandis, tum æri alieno, quo tunc gravabatur monasterium, solvendo sufficere possent. D Reperitur etiam 1231. 32. & 33. quo anno redditus prioratus de Sarrigny duci Burgundiæ & Aëlidi ejus uxori ad vitam concessit. Præerat adhuc 1234. mensibus Julio & Octobri, ac 1235. mense Aprili.

Pag. 160.

XVIII. Johannes I. successit anno saltem 1236. quo *Auberioz* dictus Billon & Ermeniardis uxor ejus illi vendiderunt quandam vineam juxta sylvam de Fontanis, &c. teste Raimundo abbate S. Benigni, qui hanc ipse chartam exaravit. Eodem anno, mense Maio plura contulit officio camerarii, itemque an. 1238. nonnulla cessit monasterii coco certis conditionibus. E Memoratur & an. 1237. mense Martio & 1239. Verum putamus mendum esse in nota chronica 1228. chartæ Hugonis Burg. ducis, pro qua legendum 1238. mense Aprili, quo hic princeps Johannem abbatem S. Sequani sexcentas libras, quas in subsidium peregrinationis ab Hugone ad terras transmarinas suscipiendæ promiserat, sibi solvisse declarat. Denique abdicavit Johannes in manibus Roberti Lingonensis episcopi, qui ei redditus Franchæ-villæ assignavit.

Pag. 23. & 121.

XIX. Petrus an. 1240. loco Franchæ-villæ dedit Johanni decessori prioratum de Lery cum appendititiis. Anno sequenti jurejurando affirmavit se bona quædam, in quibus *la Margelle, Thurcey* & prioratus S. Martini Lingonensis, non alienaturum. Adhuc memoratur 1243. mense Septembri cum priore SS. Geminorum in lib. feod. ecclesiæ Lingon. fol. 144. ac mense Decembri ejusdem anni in chartario Albæ-ripæ, lib. 2. tit. 89. *Pag. 123.*

XX. Hugo I. de la Porte an. 1248. iniit societatem cum Milone abbate Tornodorensi. Memoratur an. 1250. in charta Buxeriæ; itemque anno 1255. quo ecclesia cum monasterio combusta, Alexander papa IV. bulla commendatitia, iis qui ferrent opem, centum dies pœnitentiæ relaxavit; quod etiam præstitit Clemens IV. an. 1266. Reperitur adhuc 1261. 62. & 63. quo anno judex fuit inter episcopum Cabilonensem & Guillelmum de Monte-acuto, pro Villa-lupi. Porro is est fortasse Hugo notatus in necrologio Benigniano nonis Januarii.

XXI. Johannes II. prior Nantuaci ab anno 1270. ad 1275. assumtus dicitur in abbatem S. Sequani an. 1270. in codice MS. D. Guichenon. Adhuc præerat an. 1273. superstes 1276. in octava natalis B. Mariæ. *Pag. 161.*

XXII. Guillelmus I. an. 1286. prioratui S. Maximini univit domum *des Martrois* juxta dictum prioratum sitam, sub certis conditionibus. Idem an. 1298. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate. *Pag. 138.*

XXIII. Hugo II. 1309. & 1314. quo anno, die lunæ post festum nat. S. Mariæ virginis rogatus sigillum suum apposuit litteris Stephani militis domini de Musseyo hominium præstantis episcopo Lingon. ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. quo etiam an. memoratur in testamento Hugonis Burgundiæ ducis, ex camera comput. Divion. arcula de testamentis, fasce 1. cap. 2. Obiit die 4. Febr. sepultus in monasterio S. Richarii.

XXIV. Johannes III. de Jacuria, Gallicè *Jaucour* an. 1321. juramento se obligat laïcis clericis præbendas non daturum, nisi propriis bonis nuntium remittant. Quo etiam anno & sequentibus 1328. 35. 38. & 39. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Consanguineum habuit Richardum de Jaucour militem, qui defunctus 17. Nov. 1340. jacet in parte meridionali ecclesiæ sancti Sequani. *Pag. 113.*

XXV. Andruinus de Rupe sive de Roca *de la Roche* an. 1348. cambellani officium viro cuidam nomine Johanni & heredibus concessit; quo etiam anno & 1350. excusatum se rogavit quod non interfuisset S. Mamantis apud Lingonas celebritati. Anno sequenti factus est Cluniacensis monachus, ac non multo post abbas per novem annos, deinde cardinalis, ac minister generalis ordinis servorum B. Mariæ, cujus, ut ait Glaber, habitum assumsit; tandemque Viterbii feliciter obiit, unde corpus ejus ad monasterium Cluniacense delatum, jacet in sacello S. Dionysii. *Pag. 136.*

XXVI. Philippus an. 1351. ratam habuit institutionem cambellani. Annis vero 1353. 54. 55. & 56.

55. & 56. se se excusavit propter absentiam a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Ejus tempore Guillelmus Eduensis episcopus prioratum de Sarrigny prope Belnas auctoritate apostolica univit mensæ abbatiali, tum ut ruinæ monasterii reficerentur, tum ut fieret satis frequenti hospitum concursui. Sub quod etiam tempus, cum inter hunc abbatem & Androinum decessorem, tuncque abbatem Cluniacensem orta esset controversia, Innocentius VI. eam commisit sopiendam Petro de Pratis cardinali & episcopo Prænestino, ex bullario Cluniac. p. 179.

XXVII. Hugo III. de Monte-acuto an. 1362. muniendæ abbatiæ facultatem obtinuit a Johanne Francorum rege. Annis 1363. 66. 69. & 72. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Pag. 133.

XXVIII. Guillelmus II. de Vienne reperitur an. 1375. mense Julio; idemque 1376. eamdem ac decessor attulit excusationem. Inde anno 1388. electus est in archiepiscopum Rothomagensem; quo circiter tempore in ecclesia S. Sequani fundavit sacellum in honorem S. Mariæ, SS. apostolorum & maxime S. Johannis Evangelistæ, quam an. 1398. sacra supellectile exornavit. Ecclesiam insuper, qualis hodie subsistit, elegantis operis cœperat ædificare, sed Lutetiæ fato præreptus, suo testamento plura legavit ad eam perficiendam, ibidemque sepulturam elegit.

XXIX. Odo II. de Roigny vel de Roigney *al.* de Rovigney 1379. & 1389. quo tempore missus est ad Burgundiæ ducem, sibi quotidie tribus *francis* ad expensas itineris assignatis, ex redditione rationum magistri Juliot in camera computorum Divionensi.

XXX. Odo III. de Monte-acuto an. 1390. hominium excepit a Perrino de Valle-traversa, pro feodo apud Turceyum.

XXXI. Johannes IV. de Blaisy electus abbas an. 1398. recensetur inter exsecutores testamenti Guillelmi de Vienne, de quo supra, an. 1406. 18. Febr. & iterum 5. Aug. 1407. Idem an. 1418. nominatur a consiliis ducissæ, ex camera comput. Divion. fol. 117. ubi etiam fol. 96. missus Trecas dicitur an. 1419. ut adesset consilio Regis, & ibi negotia ducis usque ad ipsius adventum pertractaret. Ad hæc an. 1430. doctor in decretis & abbas S. Sequani memoratur in redditione rationum Stephani Joinguot, *ibid.* Præerat adhuc 1439. quo anno Eugenius papa IV. abbates S. Petri Cabil. S. Petri Flavin. ac S. Stephani Divion. inquisituros delegavit, super eo quod Johannes abbas & conventus S. Sequani bona sui monasterii usurpari conquererentur. Decessit hoc anno abbas optimus, teste ipsius epitaphio, quod sic se habet: *Cy gist frere Jean de Blaisy docteur en droit, éleu abbé de l'abbaye de S.t Seine l'an 1398. lequel a employé de tout son pouvoir son temps à la réedification de cette église, qui trespassa l'an 1439. en May. Priez Dieu pour luy.*

XXXII. Petrus I. de Fonteites licentiatus in jure & prior commendatarius de Laré, occurrit etiam abbas S. Sequani 1439. & 1441. quo anno ab Eugenio IV. rogatu Philippi Burgundiæ ducis, uti pontificalibus impetravit. Hoc etiam anno & 1450. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate. Anno 1454. lampadem auream ponderis semilibræ Francicæ seu bessis traditam B. Mariæ du Chemin a Burgundiæ duce, suæ curæ demandatam esse profitetur in camera rationum Divionensi. Is quoque Claustra, campanile, castrum de la Margelle & cantoris turrim exstruxit, duasque majores campanas & maximam ex quatuor minimis conflavit. An. 1482. abdicavit in gratiam Petri cognominis, sui ex fratre nepotis, seu potius eum adscivit in coadjutorem de consensu Regis & Papæ, necnon monachorum, centum libris annui redditus eidem assignatis. Dehinc nonnisi duobus annis supervixit, fato functus an. 1484. ætatis 68. cum præfuisset annis 45. Jacet in choro cum hoc epitaphio:

Marmore in hoc tegitur illustri ex sanguine natus
Istius ecclesiæ quondam venerabilis abbas
P. de Fonteis toto memorandus in ævo:
Relligionis honos, Benedicti plantula sancti;
Per quadragenos......... hac claustra regentem
Mille quadringenti decies octo, quaterque regentem
Septima Augusti superna hunc ad astra tulere.

XXXIII. Petrus II. de Fonteites in jure licentiatus, prior commendatarius S. Maximini & cocus S. Sequani, patruo successit, cum jam esset ipsius coadjutor. Annis 1491. & 1493. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Idem anno 1495. in cujusdam litis excerpto dicitur abbas sancti Sequani, commendatarius & administrator perpetuus prioratus de Laré. Divione spiritum emisit die 2. Febr. an. 1498. sepultus in navi ecclesiæ S. Benigni ante Crucifixum, sub tumba, circa quam hæc verba leguntur; *Cy gist reverend pere en Dieu frere Pierre de Fonteites licentié en droit, abbé de S.t Seine & prieur commandataire de Larrey, lequel trespassa le 2.* Febvrier 1498. Dieu en ait l'ame.* * al. 5.

XXXIV. Johannes V. de Comblant major prior & infirmarius S. Sequani in abbatem assumitur die 7. Febr. 1498. electione facta in sacello S. Johannis Baptistæ a latere dextro principis aræ, absentibus fratre Philiberto de Charmes coco, qui hanc electionem cum aliis quibusdam impugnavit, sed frustra. Obiit die 3. Maii 1499.

XXXV. Philibertus de Charmes S. Benigni monachus & eleemosynarius, necnon antea S. Sequani cocus, quod officium suo consanguineo Claudio de Charmes transcripserat initio Febr. anno 1498. eligitur in abbatem ante majorem portam ecclesiæ S. Johannis Baptistæ de Moloy an. 1499. eo quod scilicet Rex abbatiam pro alterius electione clausam teneret. Hic fortasse fuit Guillelmus de Dinteville simul abbas Arremarensis, frater Ludovici abbatis S. Benigni Divionensis, & Claudii Firmitatis ad Gronam, qui obiit 25. Junii 1501. ex D. du Fourny hist. magnorum Franciæ venatorum. Philibertus autem annis 1501. 1504. & 1506. suam excusavit absentiam

a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Denique hoc anno sepultus est infra presbyterium S. Benigni Divion. a septentrione, juxta Claudium de Charmes consanguineum, ubi hoc legitur epitaphium: *Hic jacet....... frater Philibertus de Charmes quondam abbas S. Sequani, prior prioratus S. Leodegarii, eleemosynarius hujus insignis monasterii, qui obiit decima mensis Septembris 1506. Requiescat in pace, amen.* Hactenus abbates regulares.

XXXVI. Claudius de Bessey, quem tradunt regiarum copiarum subpræfectum fuisse, an. 1506. ad sacramentum fidelitatis præstandum Regi pro re temporali abbatiæ S. Sequani (jus regaliæ vocant) adactus est, ex regesto cameræ computor. Divion.

XXXVII. Antonius de Vienne abbas regularis Firmitatis & Balernæ ordinis Cisterc. abbatiam quoque S. Sequani obtinebat in commendam, ut vocant, an. 1508. inde similiter prioratum S. Stephani de Balma, & postea Molismum. Hic annis 1512. & 1516. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate. Demum fuit episcopus Cabilonensis an. 1532. superstes ad 1551. quo, mense Febr. apoplexia correptus apud Molismum suffocatur.

XXXVIII. Gilbertus de Beaufort de Canillac Jacobi marchionis de Canillac ex Carlotta de Vienne de Ruffey filius an. 1552. quædam statuta condidit pro regulari observantia; quo etiam anno ejus nomen inscribitur tertiæ ex minoribus campanis, quam, ut videtur, organa certe, conflari jussit. Vivere desiit an. 1609. die 12. Junii, sepultus in tumulo Guillelmi de Vienne abbatis olim S. Sequani & archiepiscopi Rothomagensis.

XXXIX. Franciscus I. de Beaufort de Canillac Gilberti nepos haud ante annum 1614. possessionem apprehendit. Porro quam infelix ejus tempore monasterii status fuerit, plusquam satis indicant placita curiæ supremæ Divionensis: primum an. 1613. die 20. Novembris, quo monasterii reformatio decernitur; secundum anno 1622. die 4. Maii, quo singulis ad illam curiam pertinentibus monasteriis imperatum est, ut cuipiam sui ordinis congregationi intra regni limites unirentur. Sed econtra monachi Sansequanenses suam togam monachalem pro seculari commutandi licentiam a Rege postularunt an. 1629. incassum tamen. Verum & abbas haud minorem ansam reprehensionis tribuebat, de quo nimirum an. 1634. duobus S. Sequani monachis, tanquam ab eo percussis, conquerentibus, anno sequenti curante Henrico de Bourbon Burgundiæ prorege, omni beneficio ecclesiastico ineptus edicto Burgundiæ senatus declaratur; qui tandem profugus ac tædio confectus occubuit an. 1636.

XL. Armandus de Bourbon serenissimus princeps de Conty ab anno 1636. ad 1654. quo nuptias contraxit, bono semper monasterii consuluit, cujus non solum collabentia ædificia restauravit, verum etiam fatiscentem disciplinam regularem, illuc inductis congregationis S. Mauri patribus resarcivit. Qua de re pactionem cum illis egit an. 1647. die 14. Septembris.

XLI. Julius cardinalis Mazarini; primarius regni administer, de monasterio satis benemeritus est ab an. 1655. ad 1661. quo diem clausit extremum.

XLII. Franciscus Timoleo de Choisi filius Johannis cancellarii Gastonis unici fratris Ludovici XIII. Francorum regis, præesse & prodesse cœpit an. 1662. *al.* 1. Januarii 1663. utpote qui ecclesiam & dormitorium instauravit. Permutavit an. 1675. 19. Novemb. pro prioratu S. Laudi apud Rothomagum, cum sequente. An. 1687. viris quadraginta Franciccæ academiæ adscriptus est. Obiit Parisiis 2. Octob. 1724. ætatis 80. olim decanus Bajocensis ab an. 1696.

XLIII. Ludovicus-Maria-Armandus de Simiane de Gordes episcopus & dux Lingonensis, antea prior S. Laudi, ex permutatione probata Regi 19. Nov. 1675. fit abbas S. Sequani. Lutetiæ Parisiorum decessit 20. vel 21. Novembris an. 1695.

XLIV. Carolus Marion de Druys filius Eustachii comitis de Druys subcenturionis primæ cohortis stipatorum corporis, a Rege nominatur die 24. Decembris an. 1695. cum jam esset abbas Rigniaci, & postea Belli-fontis in diœcesi *Malleacensi; possessionem apprehendit anno sequenti ac mortuus est Lutetiæ Parisiorum 1709.

* *al.* Rupellensi.

XLV. Johannes Franciscus Motier de la Fayette, dictus abbas de Vissac, doctor Sorbonicus & comes Brivatensis, designatur abbas S. Sequani in festo Natalis Domini an. 1709. Possessionem nactus 30. Aug. 1710. obiit 10. Oct. 1721.

XLVI. Ludovicus de Corberon ecclesiæ Parisiensis canonicus, a Rege nominatus 1721. proclamatusque in consistorio domini Papæ, 14. Januarii an. 1722. & iterum 2. Martii ejusdem anni in altero consistorio, possessionem adiit hoc ipso anno 1722.

BESUA.

LA FONTAINE DE BESE.

OLim Atornum seu Atornense castrum in ducatu Burgundiæ, quatuor ab urbe Divione leucis, nomen sortitur a Fonte Besua, qui in Ararim influit. Illic conditum fuit ordinis Benedictini monasterium sub patrocinio S. Petri ab Amalgario duce palatii regalis & uxore ejus Aquilina, anno, inquit loci chronographus, Christi 600. indict. III. Gregorio papa, & Mauricio imperatore; sed falli quoad annum hunc auctorem, Johannem scilicet monachum sub finem seculi VIII. Mabillonius exinde probare nititur, quod Waldalenus haud ante annum ætatis tricesimum factus abbas, adhuc sanus & incolumis staret anno quarto regni Theoderici, Clodovei junioris, & Batildis reginæ filii, id est an. 677. Qui si anno sexcentesimo Besuense monasterium regere cœperat, annos tunc ætatis septem supra centum excessisset. Id etiam Cointius in chronographo reprehendit; sed in hoc differunt Mabillonius & Cointius, quod hic anno sexcentesimo decimosexto, ille sexcentesimo tricesimo hujus cœnobii originem consignent. Ceterum amplissimis possessionibus ditatum fuit hoc monasterium a Lin-

gonensibus episcopis; & anno quidem 883. reliquiis S. Prudentii martyris nobilitatum. Illic primum observata legitur B. Columbani regula, tum S. Benedicti, si non ab ipsis primordiis, certe Clotarii III. principatu, uti adstruit ejusdem principis diploma a chronographo relatum. Nunc vero militat sub reformata S. Mauri congregatione. Exstat laudatum chronicon, tom. 1. Spicil. pag. 489. & seqq. unde pro charta fundationis narrationem primordiorum cœnobii visum est repetere & in appendice nostra recudere. Leguntur ibidem plurimæ clades, quas passum est monasterium a Vandalis & Sarracenis, qui forte iidem sunt & a Normannis.

Ch. III. col. 128.

Prima tamen destructio facta est ab ipsis Francis *per bella intestina*, cum scilicet Theodericus Clodovei junioris filius cum Dagoberto secundo Austrasiorum rege de finibus regni decertaret. Secunda a Vandalis perfidis paganis, tertia a Sarracenis, quando Augustodunum civitatem destruxerunt: quarta per Anglam pessimam feminam, quæ hoc monasterium principatu Pippini regis invasit & in solitudinem redegit, quæ solitudo ad pontificatum Alberici episcopi, monasterii reparatoris perserveravit. Quinta clades ob ingruentem pestem, quæ monachos locum deserere coëgit. Sexta prætermissa, septimam ad an. 888. refert chronographus, quando Normanni, vastata late Burgundia, etiam in Besuense monasterium irruerunt, ibique septem monachos præcipiti furore trucidarunt, ceteris fuga elapsis. Octavam denique vastationem memorat chronographus an. 937. adeo validam, ut per quinquaginta & unum annos pene in solitudinem redactum fuerit monasterium, donec Bruno episcopus illud per S. Mayolum instaurandum curavit. Sequuntur abbates, primi ex chronico desumti, ceteri ex historia MS. recentiori.

SERIES ABBATUM.

I. WALDALENUS, AMALGARII ducis & Aquilinæ fundatorum filius, ex monacho apud Luxovium, primus abbas Fontis Besuæ instituitur. De eo tamen nihil occurrit ante annum 652. quo ejus soror Adalsinda Dornatiaci prope Vesontionem abbatissa, cum improborum hominum injuriis & vexationibus nimium exagitaretur, monasterium suum resignavit in manu fratris sui Waldaleni abbatis cœnobii sancti Petri Besuensis, ea conditione, ut in ipso S. Petri monasterio *sub regula vel ordine* sibi habitare liceret. Verum haud multo post, ipsum Besuense monasterium omnino direptum est, cunctisque rebus spoliatum, insuperque tabulæ donationum sublatæ ac deperditæ. Quamobrem Waldalenus abbas a Sichelmo duce accepit epistolam ad Rudebertum, Chrodebertum, & Emerulfum majores palatii, id est aulæ regiæ proceres, datam calendis Septembris anno septimo domni Clotarii regis, multorum subscriptionibus confirmatam; qua orabat, ut Regem calamitatis direptionisque Besuensium certiorem facerent, peterentque ab eo, ut omnia prædia eidem loco legata liceret ipsis monachis quiete possidere:

Spicil. t. 1. pag. 495.

Ibid. pag. 497.

A hanc suggestionem Regi obtulerunt prædicti majores palatii, & cum eis Waldalenus abbas, qui præceptum a Clotario impetravit, ut quidquid monasterio collatum fuisse constaret, id totum ad integrum Besuenses haberent ac possiderent. Datum mense Aug. anno Clotarii regis octavo apud Nemausum. Ad hæc quinto-decimo cal. Septembris, Clotarius anno regni sui decimo Gengulfum, virum illustrem, defensorem & advocatum monasterii, quandiu abbas & monachi voluissent, constituit, ut res eorum & causas omnes tueretur ac procuraret. Adhuc superstes erat Waldalenus abbas anno quarto Theoderici regis, B Christi 677. quo hic princeps Adalrici cujusdam, Provinciæ *patriciatum* ambientis bona regio fisco adjudicata, Besuensi Burgundiæ monasterio attribuit, dato diplomate in gratiam Waldaleni abbatis anno præfato, mense Septembri.

Ib. p. 498.

Ib. p. 501.

II. Bercandus seu Bercangus,

III. Ferreolus &

IV. Syrannus regulari institutione floruerunt; sed iis mortuis, ea rerum facta est conversio, ut monasterium perditæ cuidam feminæ Anglæ, non custodiendum, sed diripiendum traderetur. Id contigit circiter annum 752. postquam a Sarracenis ante viginti circiter annos funditus ever- C sum fuisset. Post Anglam vero Besuense monasterium episcopis Lingonensibus commissum fuit; sed nulla eis cura, ut pristinam religionem illic repararent, donec ad piissimi Ludovici Augusti tempus ventum est, cujus principatu restituta Besuæ monastica disciplina.

V. Seraphim huic loco tandem monachis restituto præficitur abbas ab Alberico episcopo Lingonensi, haud serius anno 826. ut probat charta commutationis, quæ inter Seraphim Besuensem & Theutonem Campellensem[a] S. Leodegarii abbatem de quibusdam rebus, probante Alberico episc. transacta est anno tertio-decimo D Ludovici Augusti. Hic vero princeps an. 830. rogatu ejusdem Alberici hanc monastici ordinis restitutionem imperiali diplomate confirmavit. Qua etiam de re ipse Albericus propriam fecit conscriptionem. Idemquoque Seraphim quarumdam rerum permutationem fecit cum Erleberto abbate S. Benigni Divion. *die Sabb. VI. cal. Aug. anno 44. regnante domino nostro Ludovico imperatore*, hoc est 827. Denique hic abbas in catalogo monasteriorum, quæ cum Augiensi societatem inierant, scripto, ut censet Mabillonius tom. IV. Analect. pag. 646. sub an. 815. sed paulo serius, uti colligitur ex ætate Alberici epi- E scopi, ita memoratur: *Ex monasterio Fontis Besu Seraphin abba.*

Ib. p. 512. a

Ib. p. 507.

Ib. p. 509.

Ib. p. 511. & Perard. pag. 16.

VI. Walcaudus & Galcadus præerat tempore vastationis sui monasterii per Normannos, circa an. 888. quæ septima ejus loci clades a chronographo *desolatio desolationum* emphatice appellatur. Ei porro Argrimus episcopus anno sequenti 889. res a Geilone episcopo concessas restitui curavit.

Ib. p. 529.

VII. Warinus.

[a] Hoc monasterium olim non incelebre, nunc prioratus est abbat æ S. Germani Autissiodor.

VIII. Teutbertus.

IX. Milo, postmodum episc. Matisconensis. Sub hoc tempus, anno circiter 988. Besuense monasterium commendatur S. Mayolo abbati Cluniacensi, volente Henrico Burgundiæ duce & Brunone episcopo Lingonensi procurante, ex chronico pag. 533. in cujus tamen S. Mayoli vita nulla hujus rei memoria exstat.

X. B. Guillelmus I. ab eodem Brunone Lingonensi præsule fertur ob sanctitatem & venerabilem religionem locis in diœcesi Lingonica manentibus, Divionensi atque Besuensi præfectus. Memoratur vero in charta ejusdem Brunonis, statuentis cum totius capituli consilio, ut circumpositarum a sex leucis ecclesiarum tam viri quam mulieres tempore Rogationum *ad SS. Petri & Pauli limina*, id est ad Besuensem ecclesiam, cum oblationibus conveniant; & quia eodem tempore Lingonas, uti decebat, ob longitudinem viæ ad verbum Dei audiendum & peccata confitenda accedere non valebant, illos Besuam ejus rei gratia jubet adire, peccatorum veniam & absolutionem postulaturos ab eis, *quorum linguæ claves cæli factæ sunt*, a monachis scilicet illic Deo servientibus. Data est hæc charta an. 1008. indict. VI. &c. Habitum etiam est per id tempus consilium episcoporum, ad quod monachi Besuenses cum suo abbate Willelmo accesserunt, deprecantes, ut libertatem quorumdam hominum Besuensis monasterii assererent; quod ipsi libenter concesserunt, Hector scilicet Vesontionensis archiepiscopus hujus concilii præses, Bruno Ling. Walterius Eduensis & Gosslenus Matisconensis episcopi. Obiit Willelmus an. 1031. sub quo Rodulfus Albus antea vicecomes Divionensis, tunc vero major prior Besuæ, tam in interioribus quam in exterioribus abbatiam strenuissime gubernavit. Vide plura de Guillelmo in abbatia S. Benigni Divionensis.

(Ib. p. 536. & nostra inter instr. Ch. XIV. col. 138.) (Ib. p. 540.)

XI. Ulgerius seu Olgerius successit Guillelmo; de quo sic habet chronicon Besuense: *Nuntius advenit patrem Willelmum abbatem ab hac vita decessisse. Nolens itaque Robertus rex locum istum diu sine pastore manere, ne lupi rapaces gregem invaderent, Ulgerium, qui tunc vicem prioris sub abbate Willelmo tenebat, huic loco abbatem substituit.* Is regulari observantia & jurium monasterii defensione sollicitum se præbuit; adeo ut Hugo Lingonensis episcopus constantiæ ipsius impatiens, Halinardum Divionensem abbatem in ejus locum subinduxerit, Ulgerio abbate cum quibusdam monachis Divionem abducto. Hinc tamen postea prudenter aufugiens, Divionenses monachos, qui Besuense monasterium invaserant, ad propria redire coëgit; sicque victor pravitatis, ecclesiæ suæ reditus & locum istum diu bene ac regulariter gubernavit; superstes scilicet ad annum saltem 1052. quo ipsi Leo IX. papa privilegium indulsit. Obiit Ulgerius dum rediret a Jerosolymitana peregrinatione.

(Ib. p. 556.) (Ib. p. 572.)

XII. Odo excepit Ulgerium anno saltem 1059. quo Arduinus episcopus Lingonensis duas illi præbendas ecclesiæ suæ contulit, laudante capitulo universo & Evrardo decano. Commemoratur Odo V. idus Maii in necrologio S. Benigni Divion.

(Ib. p. 585.)

XIII. Wido seu Guido I. ex Arremarensibus monachis electus, non diu præfuit, sed ad suos rediit paulo post, relicto & abjecto pastorali onere.

XIV. Gausbertus post Widonem præficitur ex priore S. Benigni Divion. Huic Rainardus episc. Lingon. an. 1080. dedit ecclesiam S. Remigii ab omni consuetudine liberam. Idem est ac Josbertus vir magnæ simplicitatis ac religionis, qui subscripsit chartæ Hugonis (qui & Rainardus) episcopi Lingon. pro S. Marcello Cabilonensi; de quo etiam legitur in chronico Besuensi, quod pacis & quietis amator regimen abdicarit & Cluniacum se receperit; non tamen ante annum 1083. quo memoratur in instrumento Pontii castelli Belli-joci domini, ecclesiam S. Valeriani cum villa eidem & monachis Besuensibus conferentis. Imo attigit tempora præsulatus Roberti episcopi Lingon. ex chronico laudato. Notatur Josbertus in necrol. S. Benigni Divion. XIII. cal. Martii.

(Ib. p. 600.) (Ib. p. 604.) (Ib. p. 611.) (Ib. p. 648.)

XV. Stephanus patre & avo consulibus, id est comitibus parisque nobilitatis matre, filia scilicet Arnulfi comitis *de Risnel* natus est. Hic ex milite monachus apud S. Eugendum factus sub Hunaudo abbate, postea Cluniacum migravit. Tum anno illic transacto, Widonem avunculum suum ex majore Cluniacensi priore electum abbatem monasterii novi apud Pictavos secutus est. Inde ad S. Eugendum rediit, tandemque ad cellam Barri super Sequanam missus est, unde pro suarum virtutum fama educitur a Roberto episcopo Lingon. ad restaurandum Besuense monasterium anno circiter 1088. Adfuit autem Stephanus abbas cum Widrico S. Apri & Odelrico S. Urbani abbatibus translationi secundæ S. Mansueti an. 1104. de qua vide tractatum, tom. 3. Anecdot. col. 1087. Romam petiit eodem anno ubi a Paschali II. papa privilegium accepit inter epistolas hujus Pontificis n. 62. datum cal. Jan. an. 1105. Dehinc anno circiter 1110. accersitus cum aliis abbatibus a Roberto Lingonensi episcopo eidem adfuit morienti. Mitto plura eximia, quæ de nostro Stephano narrat chronographus; sed tacere non possum ipsum pervenisse ad annum saltem 1119. quo Jocerannus episc. Lingon. superioribus annis collapsam, instauratamque subinde Besuensem ecclesiam de novo consecravit calendis Junii, ex chron. Lingon. unde vanum id totum evincitur, quod de Gausberto proferunt Sammarthani, tandemque cum sanctitatis opinione defunctum jacere sub ara principe, quam Paschalis II. papa consecraverat an. 1107. Legendum ipsius encomium cum laudibus Johannis chronographi permixtum, in chronico laudato, p. 658. Legenda sunt & acta translationis S. Prudentii, tom. 2. novæ biblioth. Labb. pag. 607 & 619. Ipsius denique exstat memoria X. cal. Martii in necrologio S. Benigni Divionensis.

(Ib. p. 605.) (Ib. p. 641.) (Ib. p. 606.) (Ib. p. 662.)

XVI. Gerardus I. ex priore monasterii assumtus in abbatem anno saltem 1125. ex Perardo

apud quem hoc anno memoratur, tempore Guillenci episcopi, ipso die dedicationis ecclesiæ beati Remigii apud Besuam, Hugonis Belli-montis domini satisfactionem accepit, de foro quod Besuensibus monachis abstulerat. Idem Gerardus audiens, neminem, ex quo venerabilis Johannes cantor (is est chronographus) ex hac vita migravit, monimenta librorum condidisse, instituit, ut quolibet anno ex singulis obedientiis hemina frumenti cantori tribueretur. An. 1127. testis est donationis ecclesiæ Pimellæ factæ monasterio Tornodorensi a Guillenco Lingonensi præsule; & iterum in instrumento ejusdem Willenci pro Divionensibus monachis contra Luxovienses, qui judicium declinabant, ex chartario Benigniano pro cella Vangionis-rivi, sed hæc charta nullas habet temporis notas. Hugonem vero de Bellomonte munificum experitur an. 1134. cujus etiam consanguineum Aimonem filium Ricardi domini Belli-montis monastico habitu induit. Insuper an. 1136. testis occurrit in charta Guillenci episcopi pro Dervensi monasterio; a quo etiam præsule quibusdam ecclesiis donatus est. Denique memoratur an. 1137. uti aliquando videbimus in Stephano Metensi episcopo.

B. p. 664.

XVII. Guidricus & Widricus prior Fontis-vennæ *de Fonvenz* præfuit post Gerardum tempore Godefridi episcopi Lingon. Petri abbatis S. Benigni, & Hugonis Burgundiæ ducis, qui obiit an. 1142. Curæ pastoralis sarcinam deposuisse videtur, nam in quadam charta Hugonis de Bello-monte reperitur cum Widone abbate, qui sequitur.

B. p. 686.

XVIII. Guido II. an. 1157. interfuit compositioni factæ inter Godefridum episcopum & capitulum eccl. Lingonensis. Abdicavit postea factus prior Fontis-vennæ, adhuc superstes anno 1174. De Odilone vero & Johanne in veteri Gallia Christiana commemoratis nihil ad nos pervenit.

XIX. Hugo I. testis est cum Gisleberto abbate sancti Stephani Divion. in charta Godefridi episcopi Lingon. querelam dirimentis inter Philippum abbatem S. Benigni & dominum Widonem de Sumbernone an. 1158. cal. Aug. Is est autem fortasse Hugo, qui memoratur in necrologio S. Benigni XVI. cal. Decembris.

XX. Gautfredus reperitur an. 1161. in quadam charta hist. S. Stephani Divion. prob. pag. 108.

XXI. Petrus Besuensis abbas occurrit anno 1174. in charta Galteri Lingonensis episcopi, pro prioratu Fontis-vennæ, quo anno vivebat adhuc Guido quondam abbas Besuæ & prior Fontis-vennæ. Anno sequenti testis est in charta pro Theoloco, hist. Vergiaci prob. pag. 142. Denique an. 1190. memoratur in quadam compositione inter Othonem dominum de Saux & Petrum S. Benigni abbatem, præsente Manasse episc. Lingon. ex Perardo, p. 263.

XXII. Albertus, cui scribit Innocentius III. lib. 1. epistolarum decretalium,* ubi inter cetera sic loquitur: *Quia Besuensis ecclesia, pro incendio quod sustinuit, ad tantam devenit inopiam, ut monachis & confratribus tuis ad obedientias Cluniacensis pro vita sustentatione transmittere, & aliquot de monachis Cluniacensibus ad ecclesiam tuam pro reformatione & conservatione ordinis convocare, donec ecclesia tua reformetur.*

** epist. 216.*

XXIII. Olgerius II. componit cum monachis Belli-loci an. 1213. idemque reperitur an. 1215. in charta ejusdem monasterii.

XXIV. H. fortasse Huo sive Hugo, qui sequitur Olgerium in quadam abbatum serie, occurrit an. 1219. in chartario ecclesiæ Lingonensis sede episcopali vacante. Sub hoc vero tempus in chartis episcoporum Lingonensium legimus, Portuensem episcopum sedis apostolicæ legatum omnes Besuenses monachos, culpis eorum exigentibus è suo monasterio duxisse amovendos, ejusque administrationem commisisse Hugoni episcopo Lingonensi. Datum Viennæ v. idus Octobris an. 1223.

XXV. Guido III. episcopus Eduensis 1226.

XXVI. Simon ex abbate Luxovii 1229. &c. obiisse dicitur abbas Besuensis, successor Guidonis in quadam serie MS. notatur autem in necrol. S. Benigni XVIII. cal. Febr.

XXVII. Richardus 1237.

XXVIII. Pontius anno 1239. mense Septembri Roberto Lingonensi episcopo concedit quidquid habebat apud Orcas, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 170. verso. Memoratur adhuc 1251. & 1253. notatus in necrologio Stephaniensi idibus Julii, *al.* v. idus.

XXIX. Joffredus abbas vocatur *religieux baron* in charta Guillelmi de Vergeyo pro Belli-loci abbatia an. 1253. mense Aprili, ex prob. hist. Vergiaci pag. 199. Idem anno sequenti paciscitur cum Johanne domino de Trichastel. An. 1255. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate; quo etiam anno, mense Augusto reperitur cum Othone decano Lingonensi in charta cujusdam acquisitionis, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 143. verso; ac rursus mense Julio ejusdem anni & mense Octobri, quo testis est compositionis inter G. Lingonensem episcopum & Gerardum de Montigneio.

XXX. Gerardus II. occurrit littera G. connotatus annis 1255. 1257. & 1259. quo quidem anno societatem iniit cum S. Michaele, hoc est, uti videtur, cum cœnobio S. Michaelis Tornodor. Idem reperitur annis 1256. 66. & 72. in chartis Albæ-ripæ; 1270. mense Febr. 1274. & 1275. die Jovis post festum SS. apostolorum Petri & Pauli in libro feod. eccl. Lingon. fol. 37. & 46. ac proinde is male per S. a Sammarthanis expressus, qui subscripsit actis testimonii professionis emissæ ab Henrico filio Henrici ducis Brabantiæ, apud S. Benignum Divionensem anno 1269.

XXXI. Guido IV. emit an. 1276. a Guidone domino de Trichastel *pasturam* in territorio de Bourberain pro incolis Besuæ.

XXXII. Simon I. Guidonis successor in quadam serie, notatur in necrol. S. Benigni XVIII. cal. Febr.

XXXIII. Gerardus III. an. 1281. mense

Octobri testis est hominii, quod Guillelmus dominus Salionis præstitit Guidoni episc. Ling. ex lib. feod. ecclesiæ Lingonensis. An. 1287. mense Octobri prima tantum sui nominis littera G. designatus paciscitur cum G. abbate S. Stephani Divion. super decima *finagii* de Saigne. Quo etiam anno, mense Junio Geraldus abbas Besuæ cum suo conventu & fratre Johanne priore Fontis-vennæ permutationem fecit cum fratre Stephano magistro domus Dei Grossæ-silvæ, ex chartul. Grossæ-silvæ n. 202. Obiit 1293. die 31. Octob. sepultus in ecclesiæ navi, cum hoc epitaphio:

Abbas Girardus pro jure suo Leopardus,
Sobrius ac humilis, justus fuit ac sibi vilis;
Quem semel M. C. ter septem minus arduus æther
Quintini festo sumsit, Deus huic pius esto.

XXXIV. Hugo II. vel III. transigit anno 1293. cum Guidone domino de Trichastel; ac 1297. testis est obsequii præstiti episcopo Lingonensi ab hominibus Besuæ die Lunæ ante festum S. Thomæ, & die Martis post natalem Domini, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. Denique an. 1303. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate.

XXXV. Galterius de Ray defecit an. 1313. sepultus in choro, cum hoc epitaphio:

Cives angelici Galtero, qui jacet icy;
. . . . dent loca pontifici.
. . . . concludunt festa Mathæi
Cujus in ore Dei laus fuit ac fidei.
Anno milleno ter centeno duodeno
I. simul adde, scies quæ sit amara dies.

XXXVI. Johannes I. annis 1320. 21. & 22. excusat se apud capitulum. Lingonense quod interesse nequeat S. Mamantis apud Lingonas festivitati.

XXXVII. Henricus ab an. 1330. ad 1351. frequenter eandem affert excusationem. Idem an. 1342. concordiam iniit cum Johanne episc. Lingonensi, *super certis articulis in traditione clavium portarum villæ Besuensis.*

XXXVIII. Guillelmus II. de Chenat *al.* de Chanac similem profert excusationem an. 1352. Hunc Sammarthani dicunt episcopum Carnotensem & cardinalem.

XXXIX. Dalmatius suam pariter excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate anno 1372.

XL. Johannes II. de Rochette 1379. & 1380.

XLI. Theodericus de Charmes 1389. & 1399. die 8. Julii, ex probat. histor. Vergiaci pag. 260.

XLII. Guillelmus III. societatem iniit cum Antonio de Bronna Athanacensi abbate, qui præerat 1402.

XLIII. Johannes III. de Torcenay 1414. & 1421.

XLIV. Simon II. de Torcenay præerat an. A 1423. hic ædificia reparavit, multumque nec infructuose pro monasterio laboravit. Obiit 1444. die 30. Jan. sepultus in choro cum hac inscriptione: *Abbas Simon honoratus de Torcenayo natus præsentis monasterii ibi jacet tumulatus in terra cimiterii religiosus devotus. Vos omnes Angeli Dei venite obviam ei. Amen. XXX. die mensis Januarii anno Domini M. CCCCXLIV.*

XLV. Claudius I. de Rye electus an. 1444. memoratur 1445. 50. & 51. in regestis cameræ computorum Divionensis, ubi dicitur nobilis & religiosus vir, & adhuc 1452.

XLVI. Elyonus de Lantona *al.* Lenthené B annis 1462. 63. & 71. suam excusat absentiam a sancti Mamantis apud Lingonas festivitate. Reperitur anno 1473. in computo desinente ultima die Septemb. hujus anni, ex camera rationum Divion. Jacet in choro prope Simonem qui sequitur, hoc epitaphio donatus: *Cy gist reverend pere en dieu frere Elyon de Lanthanna, jadis abbé de ceans, qui trespassa le 29. d'Aoust 1473. Dieu en ait l'ame, amen.*

XLVII. Simon III. de Saulx tumulum habet in choro, cui hoc inscriptum est epitaphium: *Cy gist reverend pere en Dieu frere Simon de Saulx, jadis abbé de ceans, qui trespassa le IX.** * al. XI.
C *Fevrier 1473.* (hoc est 1474. uti hodie computamus) *Priez Dieu pour luy, amen.*

XLVIII. Simon IV. de St Seine annis 1476. 80. & 82. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Sepultus jacet in navi abbatialis ecclesiæ, cum hoc epitaphio: *Cy gist frere Simon de St Saigne abbé de Favernay & paravant abbé de Beze, & fonda à sa darriere volenté pour le remede de son ame quatre anniversaires, qui se diront aux Quatretemps de l'Av. & qui trespassa, &c.*

XLIX. Stephanus II. Morel decretorum doctor, decanus Matisconensis, datarius & refe- D rendarius domini Papæ, ac deinde episc. Mauriennensis, annis 1483. & 86. excusatum se rogat de sua absentia a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Nonnulla edidit statuta anno 1491. cujus vices tantum egisse videtur Johannes de Toulonjon abbas Trenorchiensis anno 1490. quanquam hoc anno præfuisse dicitur.

L. Claudius II. de Louvain major Franciæ eleemosynarius & episcopus Suessionensis dicitur anno 1513. episcopus vero Sistaricensis 1517. Per ejus obitum sedes abbatialis vacabat an. 1520.

LI. Johannes IV. de Fay annis 1526. & E 29. excusat se quod S. Mamantis apud Lingonas haud interfuerit festivitati. Habuit consanguineum cognominem episcopum Pictaviensem qui mortuus die 5. Novembris 1595. in ecclesia Besuensi sepulturam accepit; noster vero Johannes è vivis excessit 1541. sepultus in ecclesia prope majus altare cum hoc epitaphio: *Pretiosa mortuis exstruuntur monumenta, eaque temporum lapsu peritura. At Johannes de Fay hujusce monasterii quondam abbas, pietate, fide integra, religione, suaque probitate unicum fulgentius sibi suisque posteris in æternum peperit. Obiit annum agens*

sexagesimum quintum, pridie nonas Decemb. anno A *Salutis 1541. Requiescat in pace, amen.*

LII. Cardinalis de Givry, quem primum hujus nominis putamus, Claudius scilicet de Longvic, præfuit aliquot annis usque ad 1547.

LIII. Carolus I. de Perusse d'Escars episcopus Lingonensis anno 1547. Besuensem abbatiam obtinuit, in qua plurima suæ munificentiæ monimenta reliquit; adhuc præerat 23. Martii 1587.

LIV. Carolus II. de Ferrieres de Sauvebeuf præcedentis ex sorore nepos, abbatiæ possessionem iniit die 5. Januarii 1615. quam an. 1636. Galeatius ductor Imperatorii exercitus funditus B diruit. Eaque propemodum in suis ruderibus jacuit donec an. 1662. unita congregationi sancti Mauri pristinum splendorem recuperare cœpit, in dies crescentem, adeo ut etiam licet tenuioris census, nova haud inelegantis structuræ decorata sit ecclesia. Cessit Carolus anno 1677. obiitque 6. Novembris 1679.

LV. Johannes V. de Ferrieres de Sauvebeuf præcedentis nepos possessionem adipiscitur 1677. mortuus 30. Julii 1706.

LVI. Franciscus-Ludovicus de Clermont Tonnerre episcopus & dux Lingonensis, a Rege nominatus 15. Augusti 1706. possessionem ap- C prehendit 17. Januarii 1707. Obiit in sua diœcesi 12. Martii 1724. etiam abbas Tenalliæ, de quo plura in episcopis Lingonensibus. Exinde vero ad 17. Januarii anni 1726. titulo œconomatus abbatia fuit possessa, seu administrata

LVII. Johannes Bouhier cognatus præsidis in senatu Burgundiæ, litterarum atque litteratorum amantissimi, designatus primus episcopus [a] Divionensis ineunte anno 1726. in partem dotis episcopatus hanc abbatiam impetravit.

[a] De hoc episcopatu erigendo negotium nondum confectum est.

SAINT MICHEL DE TONNERRE

S. MICHAEL TORNODORENSIS. D

HUjus exordia monasterii, quanquam antiquissima, non satis constant, veterum tamen ipsius codicum fides ea tribuit eremitæ cuidam circa Clodovei-Magni tempora. Sane medio seculo IX. Teutboldus Ling. episcopus in quibusdam litteris testatur se reperisse ecclesiam S. Michaelis juxta Tornodorum, ubi monachi Deo famulabantur, sed rebus necessariis fere destitutam, cui succurrendum existimavit, ne religio *antiquitus* ibidem instituta penitus deficeret. Attamen vix tunc ibi restituta religio, vel brevi decidit, legimus enim apud Mabill. t. 4. annal. Heyricum E episcopum Lingon. hanc S. Michaelis ecclesiam Teutoni militi, uxori ejus, &c. in beneficium concessisse ea lege, ut illi congruum divini cultus officium celebrari curarent. Tandem vero cum religione sarcivit ædes an. 980. Milo comes (Ch. XIII. col. 137.) Tornodorensis, cooperante Widrico diœcesano, id est Lingonensi episcopo, ibidemque habitum religionis sub Dodone abbate induit labente seculo decimo. Porro cœnobium istud ordinis Benedictini situm est in monte Voluto, unde vocabulum aliquando ei tributum, imminente urbi Tornodoro ad fluvium Armensionem, in Campaniæ Burgundiæque finibus, adeo quondam celebre, etiam procedente seculo XV. ut inter nobilissima duodecim Tornodorensis tractus monasteria, imo & totius Galliæ connumeretur ab Alano cardinali Calixti III. legato. Etsi vero jam ex imminutis redditibus utcumque imminuta videatur ejus celebritas, primatum nihilominus servat in supplicationibus publicis, gaudetque hactenus cœmeterii jure exclusis ceteris ecclesiis Tornodorensis oppidi, adeo ut quicumque *ab intestato*, ut loquuntur, decedit, ibidem sepeliri teneatur. Vide hac de re bullam Alexandri III. inter instrumenta. Est autem monasterium omni quidem ex parte amœnissimum, sed (Ch. II. col. 127.) ex fonte præsertim in hujus cacumine montis tam largiter scaturiente, ut per cuncta monasterii loca jugiter æstivo non minus quam hyemali tempore variis canalibus aquas suas limpidissimas diffundat, ingenti monachorum solatio. Nunc subest congregationi S. Mauri jamque a longo tempore S. Theoderici episcopi Aurelianensis corpore decoratur.

SERIES ABBATUM.

I. DODO, primus abbas innotescit an. 980. assumtus, ut quidem videtur, ex Divionensi S. Benigni monasterio; cujus tempore Milo I. comes Tornodorensis, instaurator hujus loci monasticen ibidem amplexus est, ut patet ex charta Milonis III. inter instrumenta loco citato.

II. Ildefredus seu Eldefredus sub Dodone abbate monasterii præpositus, eidem successerat anno sexto regnante Hugone rege, quo Umbertus quidam pro benevolentia Eldefredi abbatis S. Michaelis, & divini amoris affectu alodium de Curte-secreta seu Curte-sacra *Cous-segré* monasterio dedit; quam quidem donationem ratam habuit Milo II. comes Tornodorensis filius Milonis I.

III. Beraldus, seu Letbaldus ex Mabillonio, Divionensis monachus, jam an. 998. erat abbas Tornodorensis, quo scilicet Bruno Lingonum episcopus ei tres ecclesias concessit. Fortasse tamen nonnisi proabbas seu vicarius S. Guillelmi Divionensis abbatis censendus est, de quo hæc habet chronographus S. Benigni, t. 1. Spicil. p. 433. *Domnus autem Bruno* Lingonensis episcopus *considerans patrem Willelmum ita ferventem in religione ac monastica institutione, & loca ei concessa de die in diem melius proficere, omnia in suo episcopio monasteria ipsius delegavit providentiæ, abbatiam scilicet Besuensem, monasterium S. Johannis, quod Reomaus dicitur, locum S. Michaelis archangeli juxta castrum Tornodorum, &c.* Porro ejusdem Guillelmi abbatis & Roberti regis temporibus Milo II. comes Tornodorensis annuentibus Ermengarde de Monstrolio conjuge sua & filiis suis Achardo, Rainaldo & Alberico, medietatem alodii de Curte-secreta contulit monasterio pro suo anniversario, quam donationem laudavit Bruno Lingonensis episc. rogatu Achardi archidiaconi filii Milonis. Similiter Rainaldus comes Tornodorensis filius Milonis anno septimo Ro-

berti regis hoc est anno 1004. dedit terram *de charu*, & alteram *de chappe*. Adhuc autem florebat Guillelmus, quando S. Theodericus episcopus Aurelianensis Romana peregrinatione suscepta, in castro Tornodorensi viam universæ carnis ingressus est, cujus corpus in monasterio S. Michaelis sepultum, ibidem hactenus religiose asservatur & colitur, demtis aliquot partibus, quæ varias in basilicas ex fidelium votis transmissæ sunt: nempe an. 1507. pars brachii data fratribus S. Petri Melundensis seu Molosmensis, recepta vicissim parte reliquiarum S. Valerii levitæ & martyris; itemque an. 1660. os brachii sinistri Aurelias deportatum est in ecclesia cathedrali S. Crucis reponendum, &c. De Guillelmo plura vide in Divionensi S. Benigni cœnobio.

IV. Hunaldus I. successit, de quo S. Benigni chronicon, tom. 1. Spicil. p. 440. *Cum primum abbatis suscepit officium venerabilis Willelmus, inter monachos in hoc loco degentes fuit quidam juvenculus, vocatus Hunaldus, quem prædictus pater videns solertis ingenii, retinuit sibi, ceteris abeuntibus. Hunc præcipue omni studio doctrinæ imbutum in domo Dei constituit vas electum; ad omnia quippe, quæ erant sibi necessaria, prædicti fratris juvabatur solertia. Denique injunxit illi curam hujus sacri periboli, quam tanta prosecutus est cura, ut pene totum quidquid fuit ornamentorum in hac basilica, ejus studio sit aggregatum. Ad ultimum, post obitum prædicti patris abbatiam Tornodorensem assecutus, ibidem quievit, annis 27. in regimine transactis*, ac proinde anno circiter 1058. Hic vel successor notatur in necrologio Benigniano, VI. cal. Aprilis.

Ch. XIX. col. 143. V. Hunaldus II. cujus electionis instrumenrum habetur in appendice, an. 1060. emit alodium de Euvrutiaco. Tetmarus & Hugo fratres ei dederunt quidquid habebant in villa Floniensi anno quinto regnante Philippo rege. Eidem quoque an. 1068. Rainardus episc. Ling. contulit prioratum Barri super Sequanam a se fundatum, cum ecclesia S. Columbæ,

VI. Sanctus Robertus ex monacho & priore Cellensi apud Trecas, in abbatem S. Michaelis Tornodorensis cooptatur; sed cum ejus loci monachos à recto tramite deflexisse, nec facile ad eum revocari posse animadverteret, ad Cellense monasterium remeavit, unde non multo post in priorem sancti Aigulfi apud Pruvinum electus est, ac denique anno 1075. abbas & institutor Molismensis cœnobii, tum Cisterciensis ordinis patriarcha, ubi vide, sed maxime in Molismo.

VII. Ingelbertus Robertum quemdam clericum de Meisi beneficum expertus est. Ejus sic meminit necrologium Benignianum: *pridie cal. Febr. Ingelbertus olim abbas Tornodorensis.*

VIII. Rodulphus abbas S. Michaelis, ibidem IV. cal. Aug.

IX. Manegaudus abbas sancti Michaelis memoratur ibidem pridie cal. Novemb.

X. Wido seu Guido I. e monasterio S. Petri de Besua evocatus, an. 1096. a Roberto Lingonensi episcopo, præsente Roberto Molismensi abbate Tornodorensis abbas institutus est. Interfuit concilio Trecensi sub Paschali papa II. in quo judicium obtinuit adversus canonicos sanctæ Mariæ Milidunensis super ecclesia S. Columbæ, qua de re vide instrumenta. In chronico Besuensi mentio fit *Widonis abbatis S. Michaelis*, qui Paschalem papam comitabatur, quando Besuense invisit cœnobium an. 1107. Idem quoque chronographus refert Robertum Lingonensem episcopum in extremis positum accersivisse *suos abbates* Stephanum Besuensem.... Widonem Molismensem, a quo monachalem habitum susceperat, & Widonem Tornodor. ac paulo post obiisse. An. 1127. Guilencus Ling. præsul ei concessit ecclesiam Pimellæ, & capellam S. Winemari, cujus donationis litteras inter instrumenta retulimus. Porro hic abbas tum seculi principibus, tum Lingonum episcopis carissimus, ac S. Bernardo Claræallensi abbati familiaris, cum audiisset Bernardum abbatem & monachos Tironienses penuriam pati, aureum vas sublevandæ paupertatis gratia ad eos misit. Facundia singulari præditus permultos ad seculi fugam pellexit, quos inter Radulfus Aurelianensis & Joffredus dictus Jarento frater Milonis domini de Nuceriis. Quinetiam nobilissimæ mulieres abjectis mundi oblectamentis, sub Christi suavissimo jugo, ejus se disciplinæ submiserunt. In his enituit Ermentrudis neptis Ebrardi vicecomitis de Firmitate, quæ veniens ad conversionem, juxta ecclesiam Domino deservivit in bono proposito usque ad suum exitum. Anno 1131. privilegium tuitionis obtinuit ab Innocentio papa II. superstes adhuc anno 1134. quo Guillelmus Nivernensis comes, filius natæ Lancelini de Balgentiaco quasdam ei consuetudines relaxavit. Demum præfecturam abjecit.

Ch. XXIX. col. 153. Charta XXXVII. col. 160.

XI. Petrus I. genere Arvernicus ex monacho & priore Vezeliaci, occurrit abbas 1143. & 1144. quo anno Guillelmus Nivernensis comes annuente filio suo Rainaldo dedit ei campum Rocfredi. Eodem anno Godefridus Lingonum præsul ei cœmeterii privilegium laudavit, & 1157. ecclesias de Caniato largitus est. Præfuisse dicitur ad annum 1159. quo tempore sui monasterii chartas in unum codicem transcribi per Arnulfum priorem curavit. Deinde vero a cura regiminis canonico judicio remotus Vezeliacum rediit, Pontio abbate superstite. Spicil. t 3. pag. 603.

XII. Rainaldus pactum iniisse fertur cum Nivilone Molismensi abbate de suis hominibus & feminis an. 1164. ex tabul. Molism.

XIII. Guillelmus I. memoratur 1172. in charta Galterii episcopi Lingonensis sub Alexandro papa III.

XIV. Stephanus I. anno 1179. ab eodem summo pontifice bullam accepit, quam vide inter instrumenta. Ipse vero quædam contulit monasterio Claræallis anno sequenti. Ch. LXIV. col. 189.

XV. Agano, cujus tempore an. 1181. Willelmus filius unicus Guidonis & Mathildis Nivernensium comitum, apud Tornodorum ægritudine pressus, cessit monasterio quidquid habebat in burgo S. Michaelis. Idem Agano privilegium obtinuit an. 1184. a Lucio papa III.

XVI. Guillelmus II. bullam protectionis seu confirmationis

confirmationis accepit ab Urbano papa III. cujus etiam fit mentio in charta anni 1186.

XVII. Guido II. præerat 1188. & 1189. quo anno Manasses episc. Lingon. omnia bona Tornodorensi monasterio concessa ei laudavit. An. 1207. quandam partem decimæ de Cheneto redemit a Guillelmo de Tanlayo. Pepigit an. 1210. cum Iterio milite de Racines, bullisque protectionis donatus est a Clemente papa III. an. 1190. & ab Innocentio III. 1211. Denique societatis fœdus iniisse dicitur cum canonicis B. M. Tornodor. an. 1224. itemque sigillum apposuisse cuidam chartæ Molismensi, sed legendum putamus 1214. quo quidem anno reperimus P. abbatem Tornodorensem cum R. episcopo Cabilonensi &...... abbate S. Memmii, verum itidem legendum arbitramur *G.* loco *P.* nisi quis malit Guidonem hunc in duos scindere, itemque Stephanum, qui sequitur.

XVIII. Stephanus II. reperitur annis 1216. & 1220. in chartis Pontiniac. An. 1219. fuit judex controversiæ fratrum de Moris & Odonis de Vendopera. Idem reperitur annis 1220. & 1221. in chartis B. M. de Moris, 1223. mense Septembri, in chartario Arremarensi, & in quibusdam aliis instrumentis 1224. 1227. 1229. & 1230.

XIX. Bartholomæus asceta Molismensis & prior de Planciaco, de cujus electione in abbatem S. Michaelis confirmanda exstant litteræ Molismensis abbatis ad episcopum Lingonensem an. 1234. in lib. feod. eccl. Lingon. fol. 267. verso; & revera hoc ipso anno absolvitur ab obedientia debita Molismensi abbati, quo etiam anno Robertus de Torotta Lingonum præsul cœmeterii S. Michaelis privilegium roboravit. Memoratur adhuc anno sequenti.

XX. Milo I. an. 1238. paciscitur cum monachis Quinciaci. An. 1244. ratam habet commutationem factam inter priorem de Jassent & Simonem de Castro-villano. Reperitur etiam 1247. 49. & 58. quo anno, mense Aprili sigillum apposuit litteris recognitionis factæ episcopo Lingonensi ab Hugone domino de Argilleyo, ex lib. feod. eccles. Ligonensis fol. 178. Sedebat adhuc 1260. cujus vel alterius cognominis exstat memoria in necrol. Benigniano idibus Decembris.

XXI. Guido III. componit an. 1265. cum Ammarrico de Rupe domorum militiæ Templi in Francia præceptore, annoque 1267. nonnulla infirmario assignavit.

XXII. Milo II. de Foussato, *al.* de Fossatis jam an. 1270. die 7. Aprilis ex regestis comitatus Tornodor. in camera rationum Divionensi, & 1275. in recognitione Guillelmi de Salione *de Saulx* factæ episcopo Ling. an. 1276. mense Januario bona quædam assignat infirmario. Idem an. 1279. ratam habet emtionem quandam a Milone infirmario factam. Fuit is Milo de Niceyo ex illustri dominorum de Nicey genere in Campaniæ finibus ortus, qui an. 1278. altare SS. Theoderici & Nicolai fundavit. Ipse vero abbas Milo quædam annis 1282. & 86. acquirit; adhuc

A memoratus an. 1287. in charta recognitionis factæ per reginam Siciliæ de comitatu Tornodor. ex chart. Lingon.

XXIII. Petrus II. an. 1292.* mense Maio paciscitur cum Tornodorensi comitissa. Occurrit etiam 1294. mense Junio, utrobique in regestis cameræ rationum Divionensis; idemque videtur esse, qui prima tantum sui nominis littera connotatus P. anno 1296. suam excusat absentiam a sancti Mamantis apud Lingonas celebritate. * Perard. p. 563.

XXIV. Stephanus III. 1297. & 1298. quo anno domum Trecis positam comparavit a Johanne milite domino de Domno-Petro & sancti

B Desiderii. Recensetur etiam 1300. 1304. 1305. 1312. 1317. & 1319. quo nonnulla pro victu fratrum decrevit; sub ejus proinde regimine an. 1317. auctoritate capituli generalis abbatum provinciæ Lugdunensis monachi sancti Michaëlis ad tricenarium numerum redacti sunt.

XXV. Gerardus de villa Franconis anno 1321. componit cum Johanne milite domino de Tyl & de Marigny, anno sequenti cum Ludovico episc. Lingonensi, & 1329. cum incolis villæ Pimellæ. Idem annis 1330. 31. 32. & 34. excusatum se rogat quod non adfuerit sancti Mamantis apud Lingonas festivitati. Denique pa-

C ciscitur anno 1332. cum Johanne abbate Melundensi super quodam nemore.

XXVI. Henricus annis 1335. 37. & 38. suam excusat absentiam a sancti Mamantis apud Lingonas solemnitate. Idem litteras anni 1321. Johannis domini de Tyl &c. pro incolis de Vesines ad rationem archetypi expendisse dicitur, in regesto comitatus Tornodor. cameræ computorum Divionensis.

XXVII. Guillelmus III. de Gisseo annis 1343. 46. & 48. eamdem excusationem affert, ac insuper anno 1347. chartas omnes monasterii in unum codicem transcribi curavit.

D XXVIII. Philippus de Fossatis *alias du Fossé* an. 1349. componit cum Johanna de Cabilone comitissa Tornodorensi super quibusdam juribus, ex camera rationum Divionensi, arcula de donationibus lib. 1. cap. 11. Idem annis 1353. 54. 55. & 62. suam excusavit absentiam a sancti Mamantis apud Lingonas celebritate.

XXIX. Hugo annis 1368. & 69. eamdem affert excusationem. Cognominatur de Chassigne in sacramento quod exhibuit episcopo Lingon. 1375. cur vero id præstare tamdiu distulerit, nisi forte duo sunt Hugones, ignoratur. Ceterum reperitur adhuc sine addito 1380. & 1381.

E cum cognomento *de Sachins.*

XXX. Bertrandus de Draci præerat anno 1389. & 1406. ex charta Pultariensi. Jacet in ecclesia cum epitaphio sequenti: *Frere Bertrand de Draci abbé de S.t Michel Cy gist, qui trespassa environ l'an M. CCCC. IX.* Ipsius vero tumba adhibita est ad constructionem majoris altaris novæ basilicæ.

XXXI. Johannes I. Bugnot 1410. & 1411.

XXXII. Johannes II. de Laignes 1428. 30. & 35. die 22. Aug. quem Stephanus de Nicey alter successorum summis laudibus effert.

Nominatur adhuc 1448. legendum fortasse 1438. vel certe prius abdicaverat.

XXXIII. Johannes III. de Lorrois annis 1440. 41. 43. & 45. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate.

XXXIV. Steph. Abram IV. 1456. & 1460. cujus tempore concessa est facultas mitræ, annuli, baculi pastoralis & aliorum pontificalium ab Alano cardinali legato Calixti papæ III. Missam instituit de B. Maria singulis diebus alta voce celebrandam. *Erat*, inquit Stephanus de Nicey, *vir litteratus, eloquens & alias peritus. Monasterium amplissimis reparationibus decoravit, & demum præfecturam abdicavit an.* 1467. Sepelitur in ecclesia cum hoc epitaphio: *Hic jacet frater Stephanus Abram abbas, qui habitum monachalem dedit fratri Stephano de Niceyo abbati hujus cœnobii, cujus cura condita est hæc ecclesia cum claustro, orate pro ipsis.*

XXXV. Georgius Pot nobili toparcharum de Rochepot & de Noslay familia natus in Stephani locum successit. Reperitur 1480. annisque 1481. 87. & 92. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Anno 1487. episc. Lingonensis visitationem Regio decreto recipere compellitur; ac denique an. 1493. composuit cum episc. Trecensi priore commendatario S. Aniani, super quibusdam decimis.

XXXVI. Stephanus V. de Niceyo *Boni abbatis* cognomento celebris præfecturam iniit an. 1494. De quo sic habetur initio chartariorum, quæ summis expensis describi curavit: *Tempore, quo serenissimi principes Carolus VIII. Ludovicus XII. & Franciscus hujus nominis primus Christianissimi Francorum regni sceptra rexerunt, reverendis in Christo patribus Johanne de Ambasia seniore, necnon Johanne etiam de Ambasia ejus nepote, Michaele Boudet & Claudio de Longo-vico episcopalem Lingonensem sedem successive moderantibus, huic sacrosancti Michaelis Montis-Voluti prope Tornodorum præfuit cœnobio reverendus pater dominus Stephanus de Niceyo, venerabilis & benemeritus abbas, cui si magis præesse quam prodesse studuerit, ejus virtuosa testantur gesta. Ipse namque vetustate collapsam divi Michaelis archangeli cæli satrapæ basilicam, claustris prius per eum magnifice compositis, a fundatione restauravit; quam idem piæ memoriæ Lingonensis præsul Michael, cum altaribus, capitulo, claustris, polyandris, dum viveret, consecravit, & honorifice eodem domino Stephano procurante, benedixit* 8. Maii 1519. *Qui venerabilis abbas jam dictum insigne S. Michaelis cœnobium quamplurimis sumtuosis structuris decoravit, signisque magnificis & ecclesiasticis ornamentis insignivit. Sed & ne ejusdem monasterii jura rodens devoraret oblivio, dignum duxit plura chartularia de eis docentia componere, ut scripturæ ministerio servarentur, quæ regni firmavit auctoritas.* Neque vero a suis tantum meruit laudes, imo etiam ab exteris; quem scilicet Johannes d'Amboise episc. Lingon. vocat virum providum, probum, discretum, approbatum & in regula B. Benedicti a puerilibus annis exercitatum & imbutum, moribus gravem, litterarum scientia edoctum, vitaque, moribus, & virtuosis actibus merito commendandum, ... nobili genere procreatum, in spiritualibus providum, & in temporalibus quamplurimum circumspectum, aliasque sufficientem & idoneum, ac eidem monasterio membrisque & suppositis utilem & necessarium. Hæc ille. Fuit etiam divina inspiratione electus abbas Melundensis, ac prior titularis de Jarsains; verum ne diu bigamiæ spiritualis macula fœdaretur Melundensem abbatiam dimisit. Præerat autem abbatiæ Tornodorensi an. 1527. quo per procuratorem Johannem Ferlat notarium civem Lugdunensem comparuit in synodo provinciali Lugdunensi habita mense Martio hujus anni, ex ejusdem synodi actis manu exaratis, nunc editis, tom. 4. Anecdotorum.

XXXVII. Guillelmus IV. Raguyer dominus de Soligni, Regi ab eleemosynis, primus fuit abbas commendatarius ab anno circiter 1536. ad 1546. cujus tempore, die 5. Julii an. 1544. sacræ reliquiæ Altissiodorum translatæ fuerunt. Plurimas vero sustinuisse lites dicitur ad monasterii utilitatem.

XXXVIII. Marinus de Dinteville filius naturalis Ludovici de Dinteville Rhodii equitis sedebat annis 1557. 58. & 67. Interemtus est Parisiis ictu sclopeti an. 1574. sepultus ad sancti Severini.

XXXIX. Carolus de Lorraine cardinalis tit. S. Apollinaris potitur abbatia 1572. ex bulla Gregorii papæ XIII.

XL. Johannes IV. Brunel Lemovix suas litteras in acta misit apud Lingonas anno 1577. Obiit 1586.

XLI. Nicolaus Fleury incœpit 1587. ac desiit anno circiter 1618.

XLII. Franciscus I. de Choiseul Praslain. Caroli marescalli Franciæ domini de Praslain ex Claudia de Cazillac filius, uxorem duxit die 3. Febr. 1653. Carlottam de Hautefort, cum diu ante abdicasset.

XLIII. Octavius de Bellegarde archiepiscopus Senon. ea potiebatur abbatia die 6. Julii 1645.

XLIV. Jacobus de Souvré major Franciæ prior an. 1666. *al.* 68. univit suum monasterium congregationi S. Mauri. Defunctus est 22. Maii 1670. ordinis sui legatus in aula Regis Franciæ, vir multis terra marique præclare gestis pro Rege & regno clarissimus, simul abbas S. Michaelis de Monte & de Ulteriori portu.

XLV. Fabius Brulart de Sillery filius marchionis de Sillery, clericus diœc. Parisiensis, an. 1670. hanc abbatiam obtinet, quam permutavit pro Spallensi apud Cenomanos an. 1675.

XLVI. Franciscus Nicolaus Brulart de Sillery presbyter diœcesis Parisiensis, permutatione facta cum nepote, Regi approbata ultima Septemb. 1675. Tornodorensem abbatiam consecutus est, quam dimisit anno 1689. 15. Julii, seu permutavit pro prioratu S. Eulaliæ de Benet diœc. Rupell.

XLVII. Franciscus II. du Pré doctor Sorbonicus & in suprema decimarum curia consiliarius, regia schedula nominatur abbas mense Julio anni

1689. Tum bullis donatus possessionem adipiscitur 19. Sept. 1690. Defecit 27. Dec. 1717. A

XLVIII. Hiacynthus Chevalier canonicus ecclesiæ Parisiensis, renuntiatur abbas die 31. Dec. 1717. sive 2. Jan. 1718.

XLIX. Franciscus III. du Trousset d'Hericourt cessione præcedentis sub pensionis onere, designatur abbas die 1. Aprilis 1719. Hactenus feliciter præest.

MOLOSMUS seu MOLOSMUM.

Molosme

NOmen est corruptum haud ignobilis cœnobii, quod a vico Melundis in valle angusta B posito, ubi primum fuit conditum, Melundense olim appellatum est. Imo retinuit hoc nomen etiam postquam ad Armentionem fluvium tribus circiter a priori situ leucis, prope vicum sancti Martini translatum est, unde aliquando sancti Martini nuncupatum, quanquam sit sub patrocinio S. Petri. Loci sedem clarius exhibere juvat: Situs est in Burgundia sesquileuca fere ab urbe Tornodoro, in decanatu sancti Vinemerii seu Vilmari & archidiaconatu Tornodor. proxime Tanlayum castrum. Prima ejus initia Clodoveo Magno auctori tribuunt recentiores; cujus certe monasterii fit mentio in testamento Ansegisi ab- C batis Fontanellensis anni 831. *Ad Melundas libram unam*. Sacras vero inter reliquias, quibus hoc ditatur cœnobium Benedictinum, præcellit corpus sancti Valerii archidiaconi Lingonensis. Id quidem olim sanctus Guillelmus abbas Divionensis circa annum 1004. ad meliorem frugem revocavit; sed lapsu temporis tam interius quam exterius debilitatum, tandem sub congregatione sancti Mauri, quæ illuc invecta est 23. Junii 1667. novas utrimque vires cœpit resumere: etenim, ut quod statum interiorem spectat sileamus, mutata pene tota facies soli, refectis jam ab ipsis fundamentis dormitorio, capitulo, re- D fectorio, hospitum & ægrotorum cellis & claustro, necnon ornatis & dilatatis hortis, adeo ut sola vetus ecclesia supersit haud inelegantis decoris.

SERIES ABBATUM.

I. BERTFREDUS, primus abbas innotescit ex chirographo apposito cuidam *precariæ* factæ mense Octob. anno secundo regni domni Ludovici regis seu imperatoris, quam vide tom. 2. annal. Bened. in appendice pag. 722. Inter monachos autem, qui subscribunt huic instrumento, sunt *Epplenus monachus & presbyter*, fortasse idem qui Bertfredo successit, *& Jonas mo-* E *nachus & levita*.

II. Epplenus vel Epelenus locum habet in libro societatum Augiensis monasterii, scripto, inquit Mabillonius ante annos octingentos, ubi sic legitur: *Ex monasterio Melundis Eppelenus abba, ex monasterio Fontis Besuu Seraphim abba*. Uterque vivebat sub Ludovico Pio imperatore. Vide Mabillonium ad an. 817. num. 74.

III. Bernardus *abbas Melundensis monasterii* subscripsisse legitur Jonæ Eduensis episcopi litteris an. 858. pro ecclesiæ suæ canonicis, tom. VIII. Spicil. pag. 145. apud Perard. pag. 147. & in appendice nostra ch. XII. col. 51. Interfuit anno 859. synodo Lingonensi de qua tom. VIII. concil. col. 673.

IV. Wido Melundensis abbas memoratur in necrologio Flaviniac. VII. idus Martii.

V. Hugo I. reperitur in necrol. Benigniano & Flaviniacensi his verbis: *3. nonas Julii Hugo abbas Melundensis, Flaviniac. monachus*, quem nescio an idem sit, qui rursus eodem modo inscribitur necrolog. Flaviniacensi III. idus Octob.

Circa finem seculi X. aut initium XI. Guillelmus celeberrimus abbas Divionen. reformationi & restaurationi hujus monasterii operam suam contulit, cui ut ceteris monasteriis, quæ reformare curavit, abbatem præposuit; sed quis ille fuerit, divinare non audemus; fortasse tamen

VI. Hato, quem reperimus anno sexto Joceranni episcopi Lingon. in charta Tornodor. memoratur jam anno 1103. in charta Roberti episcopi Lingonensis pro Molismensi cœnobio. Ch. XXVII. col. 152.

VII. Adalardus sive Adelardus præerat jam an. 1141. ex libro cui titulus est *Illustre genus sancti Bernardi* auctore Chiffletio pag. 630. Idem an. 1146. sub annuo censu dedit Urbano abbati Quinciacensi, quidquid habebat in territorio de Semunt. Porro is est Adelardus abbas Melundensis tempore Petri Venerabilis abbatis Cluniac. cujus consilio an. 1132. de reformatione Cluniacensis ordinis favit, ex Orderico Vitali lib. 13. pag. 896. Vide etiam epist. 27. Petri Venerabilis, lib. 1.

VIII. Nivardus occurrit an. 1157. tempore Godefridi episcopi Lingonensis, in charta monasterii Tornodorensis.

IX. Nicolaus anno 1167. *al.* ordine apicum immutato 1176. in charta Quinciaci.

X. Willelmus 1180. & 1181. in chartis S. Michaëlis Tornodorensis.

XI. Goduinus 1204.

XII. Hugo II. 1208. & 1211. in chartis Tornodorens. & adhuc 1220. in instrumento Molismi.

XIII. Theobaldus reperitur eodem an. 1220. in charta Quinciaci. Idem anno 1222. sigillum suum apponit fundationi capellæ de Tanlayo factæ a Guillelmo de Corteniaco domino de Tanlay & Adelina conjuge, sorore Milonis de Noëriis, annuente Roberto milite eorum filio, ex charta Tornodorensi. Subscribit quoque recognitioni cuidam factæ Arremarensi monasterio a Duranno de Chaorsia sacerdote, anno 1223. mense Septemb. ex tabul. Arremarensi. Is etiam est procul dubio Th. qui reperitur anno 1214. in tabulis Tornodor. legendum forte 1224. vel dicendum Hugonem ante obitum cessisse, retento abbatis nomine.

XIV. Agano recensetur annis 1228. & 29. in chartis Tornodor.

XV. Iterius abbas sancti Petri Melundensis, post cujus obitum postulat conventus ab R. episcopo Lingonensi facultatem eligendi abbatis an. 1233. ex lib. feod. ecclesiæ Lingon.

XVI. Petrus I. 1247. in charta Tornodor.

XVII. H. 1270. ibidem.

XVIII. Regnaudus, quo defuncto die Dominica post festum sancti Barnabæ, Andreas prior & conventus an. 1277. in crastino hujus diei postularunt a G. episcopo Lingon. eligendi abbatis facultatem, ex lib. feod. eccles. Lingon.

XIX. Andreas prior monasterii, uti conjicitur ex dictis, anno 1287. sabbato post Assumtionem B. M. virginis, testis est recognitionis, quam de toto comitatu Tornodorensi Margareta regina Jerusalem & Siciliæ fecit episcopo Lingonensi, ex chartul. Lingon. Adhuc memoratur 1294. mense Junio & 1296. Dominica post festum S. Lucæ, qua testis est hominii præstiti Johanni episcopo Lingonensi a Willelmo comite Autissiodorensi & Tornodorensi pro comitatu Tornodorensi, ex codice manuscripto feudorum ecclesiæ Lingonensis.

XX. Johannes I. 1313. in charta Tornod. & 1316. in histor. cœnobii Reomaen. a Roverio edita pag. 307.

XXI. Hugo III. annis 1326. & 28. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate.

XXII. Johannes II. 1329. in charta Quinciaci.

XXIII. Robertus an. 1332. componit cum Girardo abbate Tornodor. pro quodam nemore.

XXIV. Aubertus de Meso annis 1343. 48. 49. & 51. excusatum se rogat quod non interfuerit S. Mamantis apud Lingonas solemnitati.

XXV. Arnulfus annis 1355. & 56. eamdem affert excusationem.

XXVI. Aimo 1362. idem excusat.

XXVII. Jacobus I. de Vaudreyo annis 1365. 68. & 72. similiter.

XXVIII. Hugo IV. 1376. itidem.

XXIX. Petrus II. an. 1380. parem affert excusationem.

XXX. Johannes III. de Maligniaco 1420. suam item absentiam excusat a S. Mamantis apud Lingonas festivitate.

XXXI. Matthæus de Lagniis annis 1422. 29. 41. 49. & 51. eamdem profert excusationem. Fato concessit 1457. claustri & aliorum locorum regularium conditor appellatus, sed frustra dictus præfuisse 1407. nisi forte sit alter cognominis.

XXXII. Stephanus I. de Niceyo ordinandus abbas die 25. Octob. 1457. Guidoni episcopo promittit obedientiam, & 1462. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate.

XXXIII. Johannes IV. de Niceyo similem absentiam excusat annis 1481. 82. & 95.

XXXIV. Petrus III. de Niceyo superioris nepos, ex infirmario abbas, majus campanile construxit.

XXXV. Stephanus II. de Niceyo abbas regularis Tornod. Melundensem quoque in commendam obtinuit, in qua disciplinam regularem & bona temporalia non solum conservavit, sed etiam auxit. Ea vero se se postmodum abdicavit, ne bigamiæ spiritualis notam incurreret.

A XXXVI. Ludovicus d'Armanville, in jure canonico licentiatus, annis 1524. 31. 32. & 1533. excusatum se rogat, quod non interfuit S. Mamantis apud Lingonas solemnitati. Anno 1527. mense Martio comparuit in concilio provinciæ Lugdun. ex actis hujus synodi, tom. 4. Anecdot. Obiisse dicitur an. 1533. & prospexisse conservationi chartarum.

XXXVII. Claudius de Aisienvilla seu de Antiqua villa, religiosus & miles S. Johannis Jerosolymitani, annis 1535. 36. & 37. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Optimi abbatis munere functus per- B hibetur.

XXXVIII. Johannes V. de Antiqua villa hæreticorum fautor bona diripuit, mortuus circa an. 1585. Jam vero ab anno 1576. disceptatum fuerat de abbatia sancti Petri Molosmensis inter Antonium Caillat & Jacobum Acagnya jurium doctorem, a Johanne de Antiqua villa intrusum, ex una parte petitores, ac inter Jacobum Bechefer ex altera defensorem; sed tandem

XXXIX. Jacobus II. Acagnya edicto curiæ parlamenti dato 26. Aug. 1581. abbatiam obtinuit, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres.

C XL. Georgius de Mandeloto monachus, & abbas Caritatis, Papæ, Regisque auctoritate promotus, vix per triennium præfuit, cedere coactus sequenti.

XLI. Jacobus III. de Becco Ferreo canonicus S. Stephani Cabilon. de quo supra, piissime, ut vixerat, obiit anno circiter 1593. sed jam pridem vi aut sponte cesserat.

XLII. Jacobus IV. Arnaldus monachus & sacrista, assumtus in abbatem legitur anno 1584. mortuus 1606.

XLIII. Carolus Quintinus, Regi ab eleemosynis, quanquam monachus, obiit 1613.

D XLIV. Carolus Henricus de Claromonte comitis Tornodorensis frater, cessit fratri suo, qui sequitur.

XLV. Antonius de Claromonte abdicavit etiam, ut uxorem duceret.

XLVI. Jacobus de Claromonte duorum superiorum abbatum nepos.

XLVII. Franciscus I. de Clermont Tonnerre natus an. 1630. patre cognomine, matre Maria Vignier, ex cessione fratris, abbas erat 1648. deinde episc. Noviom. 1661. Regi a sanctioribus consiliis 1691. unus è quadraginta viris academiæ Francicæ allectis 13. Dec. 1694. Obiit E Lutetiæ Parisiorum 15. Februar. 1701. ætatis circiter 72.

XLVIII. Franciscus II. Philippus Morel frater abbatis S. Arnulfi, Regi ab eleemosynis & consiliis in senatu Parisiensi, doctor etiam in theologia domus Navarræ & canonicus ecclesiæ Parisiensis, regia schedula designatur abbas an. 1701. in vigilia Paschæ. Vivit hactenus abbas simul Caziaci, de utroque monasterio benemeritus.

POUTHIERES.

PULTARIÆ ET PULTERIÆ.

Locus est in regno Burgundiæ, diœcesis Lingon. in pago Laticensi *Laussois* ad Sequanam, duabus circiter a Molismo leucis, nec longe a Musseio seu Mussiaco episcoporum Lingonensium castro, ubi Gerardus[a] de Rossilione, Provinciæ comes & Bertha uxor ejus, filia Pipini I. Aquitaniæ ducis, neptisque Ludovici Pii haud procul a suo castro Rossilionis Benedictini ordinis cœnobium in honorem SS. apost. Petri & Pauli condiderunt ante annum 868. & in eodem sepulti sunt cum filio suo Theoderico in cunis mortuo; ille IV. nonas Martii ex necrologio S. Mariæ & S. Lazari Avalensis, illa VJ. idus Novembris (an. 874.) ex fragmento necrologii Pultariensis; & hic denique 5. Octobris, ex epitaphio, quod integrum superest, tabulæ marmoreæ insculptum in basilica Pultariensi. Legendum prædicti Gerardi testamentum, tom. 3. Spicil. pag. 447. & inter notas ad opera Guiberti de Novigento, pag. 653. & seq. ubi meminit fundationis hujus cœnobii; de qua nos etiam veteres ejusdem Gerardi tabulas hunc locum Nicolao I. papæ & successoribus ejus subjicientis in appendice retulimus ex chronico Vezeliacensi. (Ch. VIII. col. 132.) Hanc basilicam Johannes VIII. papa veniens ad concilium Trecense anno 878. dedicavit, carum habens eum locum, quod S. Petro traditus esset a fundatoribus, ut ipse Johannes VIII. docet in epist. 210. ad ipsosmet Pultarienses, cum hac inscriptione: *Sanctæ congregationi summi apostolorum principis Petri cœnobii nostri Pultariensis*: Hac in epistola dolet pontifex de Pultariensium calamitatibus, indicatque se eorum causa Bosoni principi & Hugoni abbati scripsisse, epistolas scilicet 211. 212. & 213. Vide etiam ejusdem summi pontificis epistolam 256. ad Mediolanensem archiepiscopum, qui duos Pultarienses monachos Roma ad suum monasterium revertentes carceri mancipatos detinebat. Eidem cœnobio litteras exemtionis ab episcopi Lingonensis jurisdictione Parisiis concessas tradunt per Innocentium papam, IV. nonas Junii, sui pontificatus anno decimo nono; quas quidem legimus in libro feodorum ecclesiæ Lingon. ubi expresse habetur, monasterium nulli præterquam Romano pontifici subjectum esse in spiritualibus & temporalibus, sub hoc tantum onere solvendi novem libras episcopo Lingonensi nomine procurationis. Hic autem Innocentius fuit III. qui sedit ab anno 1198. ad 1216. qui annus erat ejus pontificatus decimus nonus. Nunc unitum est monasterium reformatæ congregationi S. Vitoni.

[a] Vixit temporibus Caroli-Magni, Ludovici Pii, & Caroli-Calvi, quorum scilicet beneficiis auctum se gloriatur in suo testamento mox laudando.

SERIES ABBATUM.

I. SARO *al.* HAIRO Pultariensi monasterio primus abbas præfectus fuisse videtur, uti colligitur ex chronico S. Benigni Spicil. tom. 1. pag. 417. & 418. cujus monasterii & ipse rector fuit aliquandiu sub Bertilone chorepiscopo & abbate. Jacet in Pultariensi cœnobio.

II. Bovo I. cum Odone a nobis infra commemorando, notatur in antiquiore necrologio die 7. Junii.

III. Bovo II. ibidem consignatur XI. Maii.

IV. Norgaudus 19. Maii, *ibid.*

V. Fulcordus 17. Junii, *ibid.*

VI. Burchardus 12. Octob. *ibid.*

VII. Arvalo, 19. Octob. *ibid.*

VIII. Arnoldus & Arnaldus an. 1049. de variis criminibus in concilio Remensi accusatus & convictus deponitur. (Secul. VI. Bened. p. 1. pag. 721.) Adsuit tamen, aut certe alius cognominis inaugurationi Philippi regis an. 1059.

IX. Humbertus multa gravia passus est a clericis Lingonensibus. Quapropter Gregorius VII. papa scribit epist. 15. lib. 2. ad Humbertum archiepiscopum Lugdunensem, & ad Augustodunensem atque Matisconensem præsules, ut moneant prædictos clericos cessare ab injuriis, & pro damnis illis satisfacere; quod si facere abnuant, excommunicari præcipit. Data est epistola III. idus Novembris indict. XIII. proindeque anno tertio pontificatus Gregorii VII. Christi 1075. Jam vero episcopus ipse Rainardus, cognomento Hugo, Pultariensibus infensum se maxime præbuerat: eorum quippe immunitatem infringere molitus, dum illos repugnantes experitur, rem vi conficere aggressus est. Ergo sibi adjunctis Barro-Sequanensium & Tornodorensium copiis, quorum comitatus pro nepotibus suis nondum adultis administrabat, monasterii fores occlusas effringit, obvios quosque cædit, ac demum ipsum monasterium atque oppidum incendit. Id contigit pontificatu Alexandri II. qui facti indignitate commotus, ecclesiasticas præsuli censuras minatur, nisi damna quamprimum resarciat. Pœnitenti compassus abbas, pro ipso apud Pontificem deprecator accessit, a quo demum facinoris veniam & anathematis relaxationem extorsit. Dum vero Humbertus abbas Romæ versaretur, in societatem admissus est Sublacensium nostrorum, cum Burchardo priore inscriptus libro sacramentorum Johannis abbatis Sublacensis, qui modo in Vallicellana bibliotheca servatur. Ejus obitus dies consignatur in necrologio 20. Julii.

X. Guido I. an. 1094. interest translationi reliquiarum S. Florentini martyris in monasterio Latiniacensi diœc. Paris. (Secul. VI. Bened. p. 2. pag. 807.)

XI. Lambertus memoratur 1103. in charta Roberti episcopi Lingon. pro Molismo. Anno 1104. adfuit concilio Trecensi, & 1110. præsens memoratur in concordia inita Alpensem inter & Balernensem abbates, arbitro & judice S. Roberto Molismensi abbate. Idem in chronico Besuensi recensetur inter præsules & abbates, qui Paschalem papam comitabantur, quando Besuense monasterium invisit an. 1107. Occurrit etiam 1114. in hist. MS. S. Germ. Autissiod. Denique in veteri Gallia Christ. tom. 2. pag. 659. se magistri eximii Brunonis Carthusianorum auctoris discipulum profitetur. Notatur in necrologio 28. Aprilis.

XII. Gerardus, ad quem exstat epistola 81. S. Bernardi, ex qua intelligimus, hoc abbate sedente, pacem cœnobii fuisse turbatam, & quædam emendatione digna ibidem accidisse; quamobrem S. Bernardus ad comitem Nivernensem, qui in jus successerat Gerardi comitis, Pulteriarum fundatoris, scripsit, ut monasterium adiret, & iis mederetur malis. Scripta est S. Bernardi epistola circa an. 1130.

XIII. Odo reperitur in charta Atonis episcopi Trecensis pro cœnobio Arremarensi, & in alia Guilenci episcopi Lingon. pro Divionensi sancti Benigni; ac insuper 1143. in instrumento Molismi. Ad eum exstat Nicolai Claræval. monachi epist. XXVII. t. 2. bibl. Patrum; cujus denique, uti jam diximus, nomen inscribitur necr. die 7. Junii.

XIV. Walo reperitur anno 1155. in charta Dei-loci, quo etiam anno vocatur Avivialo in charta compositionis inter Petrum abbatem Reomaensem & sanctimoniales Fussei ordinis Fontebraldensis, ex hist. Reomaensi pag. 208.

XV. Rainaudus I. sedebat tempore Godefridi episcopi Lingonensis, idemque an. 1168. nonnulla apud Landrevillam cedit Mainardo abbati de Moris. Occurrit adhuc 1170. & 1173.

XVI. Agano tempore Galterii episcopi Lingonensis, qui quidem omnia bona Pultariensis cœnobii confirmavit.

XVII. Landricus memoratur 1183. in charta sancti Jacobi Pruvinensis, isque anno 1193. quædam Claræuallensi monasterio dimisit. Notatur in necrol. 13. Decembris.

XVIII. Rainaudus II. anno 1203. dicitur frater Petri de Raveriis in charta Ungiaci. Reperitur anno 1204. in instrumento Albæ-ripæ, & 1199. 1206. ac 1213. in tabulis Claræuallensibus, atque insuper in variis chartis annorum 1216. & 1220. Ejusdem meminit necrologium 28. Octob. ipsumque esse conjicimus R. abbatem, qui jam anno 1197. concessit fratribus Albæ-ripæ *teneturam, la tenure*, Viardi filii Varini de Vaure.

XIX. Hugo I. de Maslingey reperitur annis 1222. 24. 34. & 41. in chartis Castellionis & mense Augusto in litteris, quæ sic incipiunt: *Ego Hugo . . . . . . Lingonensis episcopus & ego Hugo abbas Pulteriarum*, ex lib. feod. ecclesiæ Lingonensis. Idem anno 1238. transigit cum Nicolao abbate de Moris; adhuc superstes 1250. ex schedis nostri domni Martennii chartam Molismensem laudantis, fortasse tamen legendum 1230. aut certe jam cesserat: nam

XX. Milo I. legitur abbas 1243. in charta Castellionis & 1247. mense Julio, in chartularii comitatus Tornod. excerpto, in camera rationum Divionensi exstante apud Perardum pag. 468. Occurrit adhuc 1257. in schedis D. Martennii, ubi forte legendum 1247. vel dicendum quod supra. Milonis nomen inscribitur necrologio 29. Oct. & 7. Dec. pro utroque scilicet Milone.

XXI. Johannes I. anno 1255. permutat vineam quamdam cum Claravalle. Reperitur 1257. in charta Albæ-ripæ, 1260. & 63. in tabulis Castellionis, ac rursum 1267. in instrumento Albæ-ripæ. Unde suspicamur perperam lectum vel scriptum R. abbatem Pultariensem annis 1262. & 1272. in chartis, inquiunt, episcopi Trecensis, putamusque legendum J. quoad priorem annum & M. quoad posteriorem.

XXII. Milo II. Gallicè *Miles* anno 1269. mense Aprili permutat quæ suum habebat monasterium apud Musseium, cum iis quæ possidebat episc. Lingon. apud Buxum, &c. Reperitur anno seq. in charta Castellionis, 1272. mense Maio, in lib. feod. eccl. Lingonensis, 1275. in tabulis S. Columbæ Senonensis, & adhuc 1279.

XXIII. Petrus anno 1284. die Dominica post octavam *Nativitatis* B. M. invitat Guillelmum d'Autum agri Tornodor. baillivium ad veniendum in domum de Villars, quæ juris erat monasterii, ut illam vi retentam sibi restituendam curaret, ex camera rationum Divion. & Perardo p. 557.

XXIV. Raimundus 1294.

XXV. Guido II. de Villaribus *de Villers* 1297. & 1298. quo transigit anno cum Claravalle. Idem occurrit 1323. & 1326. quo scilicet anno præbendam Gerardi comitis univit *pittantiariæ*, cum jam, uti legitur in hac charta, præesset ab annis circiter 30. Vivebat adhuc 1327. quem, ut videtur, minime prætergressus est. Ejus obitus dies notatur in necrologio 25. Novemb.

XXVI. Aymo 1327. 28. & 37. de quo sic habetur in necrologio 2. Junii *depositio domni Aymonis abbatis istius loci, qui dedit vineam ès Ecuyers pro anniversario suo, & dedit nobis 13. libratas perpetui redditus pro tribus missis & officio diei in capella beatæ Mariæ Ægyptiacæ qualibet hebdomada celebrandis, capiendas super tallias & redditus terræ d'Arbetrées die festi S. Remigii.* Is autem an. 1331. in remotis agebat, uti conjicimus ex charta Johannis prioris monasterii Pulteriarum ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, hoc anno suscipientis anniversarium Agnetis ducissæ Burgundiæ, ex camera rationum Divionen. arcula de fundationibus lib. 2. c. 127. Ceterum in recentiori necrologio recensetur Aymo die 14. Febr. num idem, num alter! ignoramus.

XXVII. Petrus I. de Drace proximus Aymonis successor, transigit anno 1345. cum abbatia de Moris. Reperitur & annis 1351. & 53.

XXVIII. Stephanus anno 1370. die 9. Sept. se frustra conquestum apud comitem Tornodor, de injuriis suo monasterio illatis per Johannem de S.te Croix & Mathildem ipsius conjugem, dicti comitis filiam, significat se vi documenti anni 1215. decrevisse in tutelam Philippi regis Francorum filii transire; ex regesto comitatus Tornodorensis in camera computorum Divion. ubi etiam exstat prædictum documentum anni 1215. Præfuit ad annum 1373. antiquo inscriptus necrologio die XI. Januarii.

XXIX. Hugo II. de Balloret *al.* de Ballorte vel de Ballora, recensetur annis 1373. & 76. de quo hæc leguntur in necrol. *VI. cal. Oct. obiit Hugo de Ballora abbas S. Germani Autissiodorensis, quondam abbas hujus loci, qui hanc ecclesiam fortificavit, & alia multa beneficia nobis contulit, qui etiam dedit nobis pulcram mitram novam.*

XXX. Johannes II. d'Esponne vel d'Espoigne reperitur abbas 1386. 89. 91. 96. 97. 1405. & 1410.

XXXI. Petrus II. 1418. 21. & 37. idem fortasse qui cognominatus Piqueron notatur in necrologio recentiori XI. Martii.

XXXII. Hugo III. de Melan 1443. 51. 54. & 61. quo anno vigesimum quartum sui regiminis numerabat.

XXXIII. Guillelmus I. de Gentelles jacet in medio chori cum hoc epitaphio: *Hic jacet reverendus in Christo pater dominus Guillelmus Gentelles de Senonis, quondam episcopus Ebronensis, ac abbas hujus insignis ecclesiæ, qui spatio 38. annorum* (forte legendum 28.) *laudabiliter & fructuose rexit . . . . atque gubernavit. Obiit autem penultima mensis Martii an. D. 1492.* (al. 1491. pro vario scilicet more annos computandi) *anima ejus requiescat in pace, amen.*

XXXIV. Johannes III. d'Amboise episcopus & dux Lingonensis, primus fuit abbas commendatarius 1493.

XXXV. Johannes IV. d'Amboise superioris nepos & successor tam in episcopatu quam in abbatia, 1497. & 1510. quo viam universæ carnis ingressus est.

XXXVI. Simon de Villa-nova ex solo notus est epitaphio, quod ipsi appositum est in sacello collegii Cluniacensis Lutetiæ Parisiorum, his verbis: *Hoc mausoleo conditur corpus fratris Simonis de Villa-nova Edui Burgundi, Pultariensis cœnobii, Lingonensis diœcesis, dum superstes ageret, abbatis eximii, theologalis sapientiæ Parisiis proprofessoris & hujus domus quondam bursarii, qui corporeo solutus ergastulo animam efflavit die 12. mensis Maii, anno autem Christi natalis sextodecimo & quingentesimo supra millesimum. Qui quiescit, quiescat in pace, amen.*

XXXVII. Euvandelinus vel Emandelinus & Emadolinus de Cusance an. 1517. die 20. Nov. dictus etiam prior de Maximieux, adest divisioni bonorum factæ a dominis de la Baume de Montrevel, ex camera rationum Divionensi. Memoratur etiam 1519. 1525. 33. & 35.

XXXVIII. Hugo IV. dicitur abbas regularis an. 1539. 8. Junii in actu publico Andreæ Milot.

XXXIX. Claudius de Longvic cardin. episc. Lingon. 1547. 50. 55. & 1560. 31. Junii. Obiit 9. Aug. anni sequentis.

XL. Annas de Perusse d'Escars cardinalis de Givry episcopus Metensis, abbas S. Benigni Divionensis, Molismi, Barberii & Campaniæ, titulum etiam abbatis Pultariensis præferebat annis 1563. & 64. usque ad obitum, qui contigit 1612. Abbatis optimi testamentum penes monachos Pultarienses asservatur.

XLI. Octavius de Bellegarde archiepiscopus Senonensis, Pultariensi monasterio præerat annis 1613. 37. & 41. die 3. Aug.

XLII. Franciscus I. de Choiseul Praslain 1641. 12. Septemb.

XLIII. Rogerius d'Estampes canonicus & comes Lugdun. filius Jacobi marchionis de la Ferté-Imbaut Franciæ marescalli, ex Catharina Blancha de Choiseul Praslain, sedebat an. 1643. 12. Julii & 1655. quo suum univit monasterium reformatæ S. Vitoni congregationi. Obiit 1686. simul abbas Balgentiaci.

XLIV. Claudius Maurus d'Aubigny nominatur abbas 1686. 26. Apr. Præerat 1689. Decessit archiepiscopus Rothomagensis & abbas Victoriæ prope Silvanectum, postquam Pultariensem abbatiam dimisisset an. 1693.

XLV. Guillelmus II. Bitault socius Sorbonicus, designatur abbas 31. Maii an. 1693.

XLVI. Franciscus II. du Ban de la Feüillée filius primarii prætoris & gubernatoris Castellionis super Sequanam, cessione superioris fit abbas 15. Aug. 1697. Adhuc præerat 1698.

XLVII. Armandus de Bethune d'Orval filius Francisci ducis de Bethune d'Orval equitis torquati, ex Anna de Harville secunda ipsius conjuge, filia Antonii marchionis de Palaiseau, cum jam esset abbas Sinanquæ an. 1680. Pultariensis quoque factus est 1. Nov. 1699.

Præter hos abbates, unum reperimus non satis certæ temporis notæ, nempe Legualdum de Chambloy, cujus lapis sepulcralis in capitulo abbatiæ S. Martini de Saviniaco, effigiem abbatis sacris vestibus induti & manu pedum gerentis exhibet, & in circuitu ejus hæc verba lectu difficiliora: *Hic jacet domnus Legualdus de Chambloy abbas Pulterinus, qui obiit anno Domini* M C C . . . . . *cujus anima per misericordiam Dei requiescat in pace, amen.*

MOLISMUS.

MOLESME

Celebre monasterium ordinis Benedictini, positum in finibus Lingonum Montem-Barrum inter & Mussiacum, in declivi colle ad dextram Lagnis fluvioli, conditur aliis 1066.* aliis 1074.* ac denique 1075. ut probat hoc distychon:

Anno milleno quinto cum septuageno,
Sub patre Roberto crevit domus hæc in aperto.

Conditur, inquam, in honorem B. Mariæ per sanctum virum Robertum, die Dominica 20. decembris (id convenit an. 1075.) in territorio S. Petri Vivi prope Riciacum, in parochia Polliaci, quæ erat de donationibus S. Petro Vivo factis a sororibus S. Ebbonis, quam villam postea emisse ferebatur Annas Molismensis an. 1113. a Milone filio Bernardi de Monte-Barro & Amburgi de Riciaco, apud chronicon Senonense MS. Attamen Rainaldum etiam episcopum Lingonensem fuisse hujus loci fundatorem colligitur ex charta Wilenci episcopi an. 1129. qua Widoni abbati concessa monasterio a decessoribus suis, *Rainaldo videlicet ipsius abbatiæ primo constructore & fundatore gloriosissimo, & piæ memoriæ Roberto tandem monacho facto, & in ejusdem loci requiescente capitulo, domino etiam Joceranno religiosissimo viro*, confirmat. Quinimo fundatoribus Molismi accensendus videtur Hugo de Merlennaco, qui locum ipsum ab omni dominio solutum *B. Mariæ & fratribus ejus in loco illo servituris concessit*, *Philippo rege Franco-*

* Breve chron. Andegav. t. 3. Anecdot. col. 1381.
* Chronicon S. Petri Vivi, Spicil. t. 2. pag. 746.

rum regnante; *Roberto vero ducatui Burgundiæ præsidente*, *Rainardo autem diœcesim Lingonensem gubernante*. Chartam integram nostra inter instrumenta retulimus. A

Charta XXIV. col. 147.

Porro sanctum Robertum præter monachos, etiam monialium congregationem apud Molism. instituisse patet ex donatione quadam Hugonis de Villenosa seu de Villenessa, multa S. Roberto & cœnobio Molism. apud Granceium conferentis, *ea conditione*, *ut si mater prædicti Hugonis aliquando divina inspiratione compuncta*, *relicto seculari habitu*, *Molismum habitare voluerit*, *ibique vitam suam cum ceteris religiosis mulieribus emendare elegerit*, *gratis pro supradicto beneficio recipiatur*. B Non solum autem Molismenses moniales, sed alia etiam plura virginum cœnobia abbati & monasterio Molismensi suberant; in his Juliacensis[a] abbatia in diœcesi Lingon. à Milone Barri comite circa annum 1115. fundata, in qua S. Bernardi soror Humbelina, abjectis seculi pompis, vitam monasticam amplexa, pie defuncta est; Crisenonensis in diœcesi Autissiodorensi; Andecisiensis prope Sezanam in diœcesi Catalaunensi, de qua vide tom. 1. Anecdot. col. 1041. quæ deinde ex prioratu in abbatiam conversa, habuit M. abbatissam an. 1259. ex charta Molismi. Item abbatia *Vineti* incertæ diœcesis; Franchæ-vallis in C diœcesi Senonensi fundata an. 1159. a Petronilla Barri ducissa; de Pratella an. 1212. a Mathilde de Villaribus in diœcesi Remensi excitata; ac denique prioratus *de Valdosne*, nunc apud vicum Carentonium prope Parisios, uti legimus in codice Miscellaneorum edito, n. 123. in biblioth. S. Germani a Pratis. His adde præter prioratus non paucos, abbatias virorum nonnullas; Alpensem in diœcesi Genevensi an. 1097. a S. Roberto erectam, cui non multo post Balernensis subdita fuit, ordini Cisterciensi postmodum aggregata; Radonis Villaris in diœcesi Trecensi, quæ hodie prioratus est Molismo adhuc subjectus; Castaneti D in diœcesi Tullensi; Vallis-coloris, Pulchræ-vallis[b] & Nanceii.

[a] Adhuc exstabat abbatiæ titulo decorata an. 1225. mense Junio, quo scilicet Philippus Planceii dominus, ejusdem custodiam se in feodum accepisse a Guidone comite S. Pauli profitetur. Nunc solum est prioratus simplex virorum.

[b] Id patet ex charta fundationis, quam in appendice prætermissam istic subjicere visum est:

Fundatio abbatiæ Pulchræ-vallis.

Ex Chartario Molismensi.

QUANDOQUIDEM mortalis institutio occasionibus supervenientibus moriendi seu obliviscendi celerius disperditur, per litterarum Longævitatem ratum præsentibus atque futuris tradimus, quod domnus Girardus dominus Alingiæ, assentientibus Laodicio Turemberto, atque Pagano, cujus donatio bene prælata suis in judicio & justitia sine querela declaratur. Clarissimis enim in genere, sed multo magis in E *consideratione constat monasterium cum suis appenditiis præsentibus atque futuris, quod cognominatur Pulchra-vallis, quod amminiculo ejus, fideliumque terræ hujus virtute, venerabilis Petrus heremita construxit, domno Roberto abbati, abbatibusque Molismensibus subjugavit, tali sane conditione, ut quamsque secundum sanctiones beatissimi Benedicti fratribus prædicti loci conversari assenserint præsentibus & futuris eisque auxilium delegaverint, eorum ditioni subdantur; sin autem, seu supradictus abbas, sive aliquis successorum ejus monachos suprascripti loci, qui dicitur Pulchra-vallis, eis nolentibus contra regulam sancti Benedicti, sicut diximus, per alias institutiones ire compulerit, seu prava intentione auxilium ad hunc tenendum ordinem denegarit, libertate concessa eorum definitioni subjacebit, quod melius sequi decreverunt, abbatem scilicet secundum regulam elegerunt. Hujus rei testes sunt multi ex parte domni Roberti abbatis, Godrannus, Hugo de Alto villare, David de Cacena, Richardus de sancto Florentino, Hugo de Erviaco, Petrus Heremita; ex parte domni Giraudi, Giraudus de Serviente, Tetmarus de Urbeia, Anselmus de Cocimaco ✠ S. Giraudi.*

Molismi, qui locus tandem in oppidum accrevit, meminit Cæsarius Heisterbacensis, lib. 1. miracul. cap. 1. *In episcopatu Lingonensi situm est cœnobium nomine Molismus*, *fama celeberrimum*, *religione perspicuum*, *viris illustribus nobilitatum*, *possessionibus amplum*, *virtutibus clarum*. Et Ordericus, lib. 8. hist. *In Burgundia locus est*, *qui dicitur Molismus*, *ibi tempore Philippi regis Francorum*, *venerabilis Robertus abbas cœnobium condidit*, *& inspirante gratia Spiritus S. discipulos magnæ religionis aggregavit*, *studioque virtutum in sanctis paupertate*, *juxta usum aliorum cœnobiorum*, *comiter instruxit*. Dehinc in fine refert eximiam Roberti ad fratres suos hortationem, ut eos ad accuratiorem regulæ Benedictinæ observantiam, & ad multa, quæ monachi sibi licere putabant, respuenda provocaret, sed ii assensum minime præbuerunt.

Exinde vero potiorem mutuatur laudem Molismus, quod Cisterciensi familiæ, atque adeo toti ordini Cisterciensi originem dederit. Cum enim strictiorem regulam discipuli aliquot minus sedulo observarent,[c] viginti unus monachi cum præfato patre Roberto, puriori zelo accensi in vastæ solitudinis eremum Cistercium venerunt, ubi fama celeberrimum cœnobium, opitulante Odone duce Burgundiæ exstruere cœperunt. De Molismo S. Bernardus epist. 80. ad Guidonem abbatem, & epist. 60. ad Guilencum episcopum Lingonensem, Yvo Carnotensis epist. 22. Petrus Cellensis,[d] & alii auctores meminere.

[c] Robertus de Monte, tractatu de immutatione ordinis monachorum cap. 1. contendit causam dissidii inter abbatem & monachos Molism. fuisse, quod ille voluit *persuadere discipulis suis, ut labore manuum viverent, decimas & oblationes clericis, qui diœcesi deservirent, relinquerent, femoralibus flammineis, pelliceisque abstinerent. At illi econtra nitentes consuetudinibus, quæ in Occidui orbis monasteriis observabantur, quas constat esse institutas a B. Mauro discipulo S. Benedicti, & a B. Columbano & ut ad modernos veniam, a S. Odone abbate Cluniacensi, dicebant se ab eis non recedere. Hæc Robertus audiens & in sua sententia permanens, recessit ab eis cum viginti & uno sibi assentientibus.*

[d] Elegans est istud Petri Cellensis dictum in lib. 7. epist. 14. ad Molismenses: *Gallina illa Molismensis plena plumis & bene pennata, quos & quales de utero suo fœtus produxit, dum ex se collegium Cisterciense originario germine pullulavit.*

ABBATUM SERIES.

I. SANCTUS ROBERTUS natus an. 1018. fit primo Cellæ, seu S. Petri de cella Trecensi monachus, inde abbas S. Michaelis Tornodor. tum relicta hac abbatia, prior S. Aygulfi, quæ sancti Petri Trecensis cella est apud Pruvinum, postea Molismensis abbas[e] ac tandem primus ordinis Cisterciensis institutor & moderator anno 1098. sed hic per Molismenses monachos obnixe repetitus, Urbani II. jussu e Cistercio ad Molismum regreditur: antequam vero ad Cistercium properaret, ei Odo dux Burgundiæ Marcennarum villam contulit, annuentibus fratribus suis & sororibus, Roberto, Henrico, Beatrice & Helia circa an. 1082. ut recentior manus in margine chartularii scripsit. An. 1095. Hugo comes de

[e] Chrysostomus Henriquez in suo fasciculo sanctorum ordin. Cisterc. Robertum bis Molismum reliquisse tradit, ac primo quidem ad locum, qui vocatur *Haur*, in quo audierat habitare fratres, accessisse, a quibus non multo post electus est in abbatem. Sed quis sit locus iste, vel unde hic auctor factum illud hauserit, ignoratur.

sancto Paulo

sancto Paulo, collaudantibus uxore sua Helisende & filiis suis Ingelranno & Hugone, coram Lamberto Atrebatensi episcopo ejusdem præsulatus anno secundo, & Johanne abbate Montis sancti Eligii, plura confert S. Roberto apud Lenchodium. Subscribit Robertus jam tum molismum reversus, anno 1101. XVII. calend. Novembris privilegio ejusdem Lamberti episc. pro cœnobio Aquæcurtensi, ut videre est tom. V. Miscellan. Baluzii p. 388. ad quem etiam annum & 1104. vide tom. 4. Spicil. pag. 237. & seq. Eodem an. 1101. Robertus de Burgundia episcopus Ling. ei cunctas monasterii possessiones confirmavit, litteris datis in plenaria synodo, quas vide inter instrum. ubi & aliæ sunt ejusdem episcopi eodem anno, atque 1103. An. 1102. Hugo Trecensis comes & uxor ejus Constantia Philippi regis Francorum filia villam Attiniacum sibi a prædicto Rege collatam Roberto abbati tradiderunt, laudante Manasse Remorum archiepiscopo sui præsulatus anno septimo. Subinde an. 1103. in vigilia apostolorum Philippi & Jacobi Hugo dux Burgundiæ & frater ejus Henricus audita morte patris sui Odonis, Molismum accesserunt in capitulum, precum suffragia pro se & anima patris enixe postulantes. Idem Robertus abbas interfuit concilio Trecensi an. 1104. Insequenti beneficium fundationis Gilæ dominæ castri Planciaci de monasterio ad Ulmos abbatiæ Molismensi subdito excepit; idemque factum est de Pulchra-valle sub hoc tempus. An. 1109. Theobaldus Trecensis comes, deprecante Roberto venerabili abbate, statuit & concedit ut ecclesiæ Molismensis homines in tota sua dominatione Trecensi libere uxores ducere & quiete secum abducere in perpetuum possint. Robertus vero Molismensis & Lambertus Pultariensis abbates pacem inter Widonem Alpensem & Davidem Balernensem abbates sanxerunt anno 1110. ex tomo V. annal. Bened. in appendice, pag. 679. Migravit ad Dominum hoc anno die 21. Martii, licet ejus festivitas celebretur penultima Aprilis, post regimen 35. annorum, 18. hebdomadarum & trium dierum, humatus in ecclesia Molismensi. Notatur tamen ejus obitus in necrologio Benigniano, XV. cal. Maii; sed hic est profecto S. Robertus Casæ-Dei abbas. Legitur autem ad calcem martyrologii domestici: *Sub eo fuit frater Gaufridus uno anno, dum ipse S. Robertus apud Cistercium moraretur, & eo redeunte cessit, & inde cum processu temporis evolventibus annis, apud dictum Molismum XVI. cal. Aprilis obiit, & ut pie creditur, in pace coram Deo ambulavit.* Ceterum, quia post obitum Robertus inter beatos collocari meruit, acta ipsius canonisationem spectantia edere inter instrumenta nostra operæ pretium duximus. Plura de S. Roberto legi possunt apud Chrystomum Henriquez in fasciculo & in Menologio Cisterciensi.

Ch. XXV. col. 149. & Ch. XXVI. col. 150. & Ch. XXVII. col. 151.

Charta XCVIII. col. 203. & seq.

II. Gaufridus uno præfuit anno, quandiu scilicet Robertus apud Cistercium moratus est, uti supra diximus.

III. Wido I. seu Guido filius Witerii de Castro censorii militis, qui Molismo Nantriacum villam dedit, matrem habuit Reginam, & fratres Acelinum atque Hugonem, quorum ultimus natu minor Clamiciaci graviter vulneratus, tempore domni Widonis secundi Molismensis cœnobii abbatis religionis habitum in eo suscepit. Is autem videtur esse Wido, qui in charta de Nantriaco prior Molismensis sub S. Roberto fuisse reperitur. Porro idem abbas B. Petrum Juliacensi ecclesiæ priorem præfecit, ex libro, cui titulus est *Genus S. Bernardi illustre*, pag. 145. Adfuit Wido morienti Roberto episcopo Lingonensi, eique tunc monasticum habitum contulit ac paulo post sepelivit in capitulo Molismensi, ex chronico Besuensi, tom. 1. Spicil. pag. 641. Ei Manasses episc. Meldensis donationem ecclesiæ S. Panthusii laudavit an. 1112. quo etiam anno ipsius rogatu, Philippus Trecensis præsul compositionem fecit monachos inter Molismenses Pompeiaci degentes & canonicos Brecenses. Item Guillelmus episc. Catalaunensis ecclesias suæ diœcesis a Molismensibus possessas laudavit an. 1114. Testis est Wido an. 1119. in dono Adelæ comitissæ Blesensis pro suo anniversario, eique anno sequ. villam Polliacum tradit Arnaudus abbas S. Petri Vivi. Sub hæc etiam tempora Hugo præsul Autissiodorensis quidquid in suo episcopatu Molismus habebat ratum habuit, idemque præstiterunt hujus ecclesiæ canonici an. 1126. An. 1128. Hato Trecensis episc. ecclesias suæ diœcesis eidem confirmavit, & insequenti Wilencus Lingonensis decessorum suorum Rainaldi, Roberti & Joceranni dona Molismensibus collata roboravit litteris in appendice relatis. Exstant plures S. Bernardi epistolæ ad Widonem abbatem Molismensem, 43. 44. & 60. super controversia inter ecclesiam Senoinam diœcesis Senonensis & monachos Molismenses; sed maxime legenda est ejusdem epistola 80. ad Vidum abbatem Molismensem; itemque Yvonis Carnotensis ad eumdem Guidonem 224. & 225. De quo tandem sic legimus in veteri Molismensium abbatum indice: *Guido I. successit post B. Robertum, & rexit annis XXII. & tribus hebdomadis, & obiit anno M. C. XXXII.* (nonis Maii, ex necrologio Benigniano.)

Charta XXXIX. col. 164.

IV. Evrardus seu Ebrardus an. 1136. privilegium confirmationis prædiorum & protectionis obtinuit ab Innocentio papa II. De eo sic habet vetus abbatum catalogus: *Evrardus successit & rexit post Guidonem annis octo, septem mensibus & tribus hebdomadis, & obiit anno M. C. XL.*

V. Girardus an. 1142. litem componit cum Hugone de Bar. Eidem satisfacit 1144. Hugo Brecarum dominus pro damnis & injuriis Molismo illatis. Anno sequenti privilegium tuitionis & confirmationis obtinuit ab Eugenio III. in quo inter alia donum Juliaci a Milone comite Barri Molismensibus factum comprobatur. Idem concordiam fecit cum Samsone archiepiscopo Remensi, teste Josleno Suessionensi præsule. Testis quoque memoratur in compositione facta inter abbatem & conventum S. Sequani & Albertum dominum villæ, quæ dicitur *Brees* tempore Godefridi episcopi & Huberti decani

ecclesiæ Lingonensis. Sic ejus meminit laudatus index : *Gerardus successit & rexit post Evrardum annis octo, mensibus septem & diebus tribus, & obiit anno M. C. XLVIII.*

VI. Stephanus I. an. 1153. rogatu Petri abbatis Cellensis, ab Henrico Trecensi episc. liberam sacerdotis electionem in ecclesia Villaris-ursi obtinuit. Eodem sedente, Godefridus episc. Lingon. altare parochialis ecclesiæ in cœmeterio Molismensis cœnobii constructæ dicavit an. 1154. quo etiam anno Hugo Senonensis ecclesiæ antistes decessorum suorum Richerii, Raimberti & Henrici dona Molismensibus collata suis litteris approbavit. In veteri abbatum indice ita commemoratur : *Stephanus I. successit & rexit post Giraudum annis octo, minus tribus septimanis & duobus diebus, & obiit anno M. C. LVI.* quo anno reperitur in charta B. Mariæ de Moris.

VII. Guillencus [a] & Willencus testis est anno 1159. in privilegio monialium Juliacensium ; quo etiam anno ipse privilegium accepit a Godefrido Lingonensi episcopo pro confirmatione omnium beneficiorum cœnobii Molismensis in episcopatu Lingonensi consistentium. (Ch. LVII. col. 177.) Insuper eodem anno fundatum est Franchæ-vallis puellare monasterium sub regimine Willenci abbatis, ex charta veteris Galliæ Christ. in archiep. Senon. relata tom. 1. pag. 633. Eidem Willenco abbati Willelmus Nivernensis comitis filius cessit terram Cassaneam dictam anno 1160. ad cujus itidem Willenci preces Henricus comes Palatinus Rumiliacum a jure procurationis eximit an. 1162. De eo index abbatum sic habet : *Guillencus successit & rexit post Stephanum annis septem, & inde depositus cessit anno M. C. LXIII.* Ejus obitus dies consignatur in necrologio III. idus Martii.

VIII. Nivelo seu Nivilo de Basoches frater Haicii de Planciaco dedit ecclesiæ de Moris quidquid habebat in parochia de Villenesse an. 1164. Sub hoc tempus cum Rainaudo S. Michaelis abbate paciscitur, de quo hæc leguntur in veteri abbatum indice : *Nivelo successit & rexit post Guillencum annis quatuor & inde depositus cessit anno M. C. LXVI.*

IX. Theobaldus de Chastillon Basoches, Spicil. tom. 3. pag. 643. *prior Cluniacensis successit & rexit post Nivelonem annis V. mensibus novem, diebus quatuor, & obiit peregrinus anno M. C. LXXI.* Ita vetus index abbatum : cujus tempore 1170. Guido comes Nivernensis decimas Crusiaci Molismensibus firmat. Ad eum scripsit Petrus Cellensis, epist. 13. lib. 6.

X. Thomas, ad quem exstat Petri Cellensis epist. 13. lib. 2. is enim esse videtur, qui prior erat Molismensis an. 1162. Nominatur 1173. in charta Clarembaldi de Cappis pro monialibus Capellæ super Ansam, & 1174. in charta Ripatorii ; quo circiter tempore dissidium movit Andreæ militi de Brena super hominibus Molismi : *Rexit post Theobaldum annis quatuor & inde depositus cessit an. M. C. LXXV.* ex veteri catalogo ; superstes anno 1177. quo prior S. Quintini dicitur in charta Henrici Trecensis episcopi.

XI. Stephanus II. innotescit ex charta Guidonis Nivernensis comitis, qui an. 1175. dedit & concessit in perpetuam eleemosynam ecclesiæ Molismensi & prioratui S. Gervasii quadraginta septem solidos censuales cum *ventis & laudationibus* inde provenientibus apud S. Gervasium, & duos solidos similiter censuales cum *laudationibus & ventis*, quas habebat annuatim *de teneura* illa, quam antea donaverat Simoni de Sovegny ; abbas vero Molismensis & conventus ejusdem ecclesiæ *quittaverunt* ei quadraginta solidos, quos eis debebat annuatim de Castro Autissiodori, ex tabul. Crisenonis.

XII. Engelbertus an. 1176. Haicio de Planciaco, qui viginti libras sibi dederat pro solvendis monasterii debitis, concessit ad vitam, nisi forte in episcopum promoveretur, quidquid in villa de Peteia Molismensis ecclesia possidebat. Eodem anno reperitur in charta Albæ-ripæ, qua, consentientibus monachis, concessit per manum Gualterii Lingonensis episcopi, Willelmo abbati & fratribus Albæ-ripæ, terram, in qua vineam plantaverant. Præsens quoque memoratur anno seq. in donatione Henrici comitis Campaniæ de ecclesia Mariaci. De ipso ita vetus index : *Engelbertus successit & rexit post Thomam annis tribus, inde electus in episcopum anno M. C. LXXVIII.* & quidem, ut autumant, Cabilonensem, qui postea professionis memor, episcopatum dimisit, & ad Carthusienses monachos se recepit.

XIII. Stephanus III. an. 1180. privilegium obtinuit protectionis & confirmationis ab Alexandro papa III. In veteri abbatum indice commemoratur hoc modo : *Stephanus II. successit & rexit post Engelbertum annis quinque, depositus cessit anno M. C. LXXXII.* sed postea fuit restitutus.

XIV. Regnaudus I. idem fortasse qui prior Molism. occurrit an. 1174. aut prior S. Aniani 1178. titulo abbatis insignitur an. 1184. in charta Manassis episcopi Lingonensis : cesserat an. 1187. quo subscribit litteris Theoberti* episc. Nivernensis : *Testes Raimundus decanus Bituricensis, Johannes decanus Nivernensis, Renaldus capellanus noster*, hoc est abbatis Divionensis, *prior sancti Stephani Nivernensis, quondam abbas Molismensis.* Obiit vero 1188. ita commemoratus in necrologio : *V. calend. Novemb. domnus Regnaudus piæ memoriæ Molismensis abbas. Pro abbate isto vigilia duplex, & missa in albis celebratur, XII. pauperes reficiuntur, & tricenarium incipitur.*

(* al. Theobaldi.)

XV. Gaucherus I. an. 1190. emit ab Andrea priore & canonicis B. Mariæ de Salis quidquid in terra de Marcennaco & Brisseio possidebant. *Rexit post Regnaudum quinque annis, inde depositus cessit anno M. C. XCI.* inquit vetus abbatum index. Postea factus est prior S. Quintini, ac deinde iterum abbas.

XVI. Bruno reperitur in charta anni 1192. quem ita commemorat vetus index laudatus : *Bruno successit & rexit post Gaucherum annis*

[a] Exstat inter epistolas Petri Cellensis, VII. libri 2. inscripta A. Molism. abbati qui ex priore nuper creatus erat, sed legendum nobis videtur G. vel W.

duobus & sex mensibus. Inde cessit anno M. C. XCIII. Ejus obitus dies notatur in necrologio xv. calendas Febr.

XVII. Stephanus supradictus an. 1194. munificum se præbuit ecclesiæ B. Mariæ de Moris. *Rexit post Brunonem annis duobus cum dimidio. Iterum depositus cessit anno M. C. XCV.* ex veteri catalogo.

XVIII. Odo I. an. 1196. quasdam vineas vendit Guidoni abbati Claravallensi. *Rexit post Stephanum duobus annis cum dimidio, & obiit M. C. XCVII.* ex veteri catalogo. Ejus obitus dies consignatur in necrologio calendis Febr.

XIX. Galcherus supradictus iterum post Odonem suffectus, an. 1200. Petri comitis Tornodorensis pro illatis injuriis satisfactionem excepit. An. 1203. dedit Blanchæ comitissæ unam feminam in *excambium* ex chartulario Campaniæ, annoque 1205. memoratur in tabulario S. Quiriaci Pruvinensis. Pepigit anno sequenti cum Herberto abbate Sigilleriarum coram Ansello episcopo Meldensi, appellaturque Waucherus an. 1208. in charta Lingonensi. Idem quoque pontificium diploma obtinuit ab Innocentio III. adversus injustos bonorum monasterii detentores. *Rexit post Odonem annis 12. & tribus mensibus & cessit anno M. CC. IX.* ex indice veteri, legendum forte 1208. ante Pascha.

XX. Giraudus seu Girardus II. occurrit annis 1208. 1209. & 1213. in tabulis episc. Trecensis. Transigit an. 1210. cum Arnaldo abbate Longivadi; quo etiam fuit pacis sequester inter R. abbatem Arremarensem & Nicolaum priorem de Gaya. Anno 1211. Petrum comitem Tornodorensem ad satisfaciendum pro illatis injuriis apostolica compulit auctoritate. Cessit anno seq. Guillelmo episcopo Lingonensi patronatum ecclesiarum de Calvomonte & de Agnevilla, ex ejusdem litteris in lib. feod. ecclesiæ Lingon. Memoratur eodem an. 1212. in tabulario Campaniæ, quo scilicet Aaliz domina Venesii Molismense capitulum & abbatem Giroldum de quibusdam allodiis pro anima sui mariti Andreæ de Brena investivit. Hoc itidem anno Mathildis domina de Villaribus puellare monasterium apud Pratellam fundavit sub regimine Molismensis eccl. Idem abbas composuit anno sequenti cum abbatia Claravallensi, demumque reperitur 1214. in chartulario Campaniæ. *Rexit post Gaucherum annis quinque, inde electus in abbatem Cluniacensem anno M. CC. XIV.* ex indice memorato; cui concinit quod alibi legimus, ipsum nempe, abbatia in manu Guillelmi episcopi Lingonensis dimissâ, simul postulasse eligendi abbatis Molism. facultatem an. 1215. ex lib. feod. eccl. Lingon. Deinde vero anno 1220. factus est episcopus Valentinensis, ac post decem annos patriarcha Jerosolymitanus.

XXI. Odo II. an. 1218. transigit cum Richero abbate S. Arnulfi Metensis, ex archivo S. Arnulfi, annoque 1219. reperitur in chartulario Campaniæ. Hic primus omnium miraculis S. Roberti testimonium perhibuit in inquisitione facta summi pontificis auctoritate; vi cujus anno

A sequenti 1222. idem S. Robertus catalogo sanctorum adscriptus est. Anno 1226. Odoni abbati Milo de Obtricuria miles oppigneravit partem, quam habebat in molendino de Granceio. *Rexit post Giraudum annis 13. & novem mensibus, & obiit anno M. CC. XXVII.* Hoc autem modo ejus obitus notatur in necrologio: *XIV. calend. Apr. Odo Molismensis abbas; vigilia duplex agitur, XII. pauperes reficiuntur.*

XXII. Isambardus vel Isembardus an. 1233. spondet apud Insulas unam *missam* de Spiritu sancto quotidie celebrandam pro Rege & post ipsius obitum *missam* defunctorum; quo etiam

B anno, mense Febr. Campaniæ comitem in societatem eorum, quæ apud Essoiam, Vaupillerias & Poligniacum habebat, admisit, ex chartul. Campaniæ. Anno sequenti 1234. rogatus a Tornodorensibus, eis concedit Bartholomæum monachum, quem in abbatem elegerant, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. ubi quoque legitur *excambium* fecisse cum Roberto episc. Lingon. an. 1238. Decessit eodem, post undecim annos, septem septimanas & tres dies; cujus obitus dies notatur in necrologio x. cal. Januarii. Statim vero missi duo monachi litteras conventus datas in crastino Natalis Domini an. 1238. obtulerunt episcopo

C Lingon. ad postulandam eligendi facultatem, ex lib. feod. ecclesiæ Ling. Jacet in capitulo, ubi hoc habet epitaphium:

Hic Isambardus fragrans jacet ut bona nardus,
Dogmate facundus, nulli pietate secundus,
Justus, honoratus, mitis, rigidus, moderatus;
Pacis formator, humilis, virtutis amator.
Anno milleno ducenteno atque triceno
Octavo, mensis Jani bis quinque calendis,
Mortuus est mundo, non Christo, corpore mundo
Transiit ad Christum, tumulum qui dedicat istum.
Multa patronus emit. . . . .

D XXIII. Christophorus frater Petri de Essoya, ex charta Castellionis, anno 1239. mense Januario annuente Ling. episc. sub custodia regis Franciæ villam posuit Molismens. Eodem anno, mense Junio præsentat ad curionatum de Riocort; quo etiam anno, mense Octobri Parisiis domos comparavit in *censiva* S. Germani a Pratis, ex tabul. AB. Pratensi. Exstant ejusdem litteræ de controversia inter ipsum & Eschardum militem de Monceaux an. 1240. Insequenti quadringentas libras Pruvinenses Ansello de Cremona militi oppignerat, pro *servitio* sibi ab eodem impenso & impendendo. Idem an. 1250. mense Julio

E *pareagium* fecit cum Theobaldo Campaniæ comite, de tota justitia sua, quam habebat in hominibus & feminis in bosco & plano apud Rumiliacum &c. ex chartulario Campaniæ. Jacet in capitulo, de quo sic habet vetus abbatum indiculus: *Christophorus prior S. Hilarii successit & rexit post Isambardum annis 13. & mensibus 3. & obiit anno M. CC. LI.*

XXIV. Guillelmus I. camerarius Molismensis, vir bene religiosus an. 1253. 28. Septemb. corporis S. Roberti translationem curavit. An. 1256. probavit cessionem Egidii domini de

Marigneio militis factam cœnobio de Moris, A pro parte quam habebat in terris apud Riceium, ex tabul. Claraevallis. Testis fuit anno sequenti, mense Septembri cum Jacobo Castellionis abbate venditionis cujusdam factæ G. episcopo Lingonensi, ex lib. feod. ecclesiæ Ling. fol. 246. Paciscitur an. 1261. cum Hugone duce Burg. de prioratu de S.t Berein, ex Perardo, pag. 502. & an. 1262. cum episc. Ling. pro quibusdam procurationibus, annoque 1267. suos hortatur homines, ut domino Regi ad subsidium terræ-sanctæ proficiscenti de bonis suis liberaliter opitulentur. Præfuit 19. annis & mensibus septem, mortuus 1270.

XXV. Droco successit, cujus electionem a nonnullis impugnatam Gregorius X. papa sui pontificatus anno quarto, id est 1274. per legatum sedis apostolicæ in Francia confirmari jussit, eique munus benedictionis impendi. Titulum abbatis præfert an. 1275. in charta Guidonis episc. Ling. Quo circiter tempore Galchero de Mercenaio militi & Ermengardi uxori ejus quædam prædia contulit in *feodum ligium*. Obiit anno 1290. ex indice veteri, die 1. Januarii, ex necrologio.

Ch. CXVI. col. 213.

XXVI. Stephanus IV. per summum pontificem ad abbatiam promotus, pro communibus servitiis duo millia florenorum cameræ apostolicæ solvit an. 1299. Bonifacii papæ VIII. anno quinto; ac proinde vetus index emendandus, cum ait: *Rexit post Droconem annis 15. & mensibus 4. & obiit anno M. CC. XCV.*

XXVII. Regnaudus II. de la Bonne-Fontaine memoratur an. 1303. in duabus chartis, quarum in altera suum instituit anniversarium. Fallitur ergo & in hoc abbate vetus index, cum ejus obitum consignat 1301.

XXVIII. Guido II. de Grangia an. 1309. emit a Johanne domino d'Ancy & Iterio ipsius fratre, quidquid juris habebant in villa de Leignes. Ejus obitus notatur in indice laudato an. 1314. Et certe adhuc vacabat sedes an. 1316. quo tempore, uti conjicimus, pro abbatia litigarunt tres sequentes.

XXIX. Simon, cujus obitus in indice veteri consignatur an. 1319.

XXX. Stephanus V. *cellerarius Molismensis successit per electionem, sed electione pendente non confirmata, obiit anno 1320. & non rexit.* Ita vetus abbatum index.

XXXI. Guillelmus II. de Champermoy è Molismo translatus Vezeliacum Romani pontificis auctoritate, minuendi gratia, uti videtur, de Molismo contendentium numeri, cum paulo post alii duo mortui essent, seu potius ante obitum cessissent, Molismo restitutus est. Jam enim an. 1318. mense Augusto bona omnia prioratus de Fulcheriis suo monasterio subjacentis permutavit cum omnibus bonis pertinentibus ad prioratum de Cappis, pendentem a cœnobio Arremarensi, ex tab. Arrem. An. seq. mense Aug. in Avenion. curia degens, Martino priori Molismensi ceterisque prioribus indixit capitulum ad proximum diem festum natalis B. Mariæ. Idem an. 1321. prioratum de Villa Lupi, quem hactenus possidebant cardinales, mensæ abbatiali univit. Anno 1330. moniales Juliaci visitavit; quo etiam anno Galcherus de Villa-Dei & anno seq. Johannes Biaupoix de Bisseio ei hominium exhibuerunt. Memoratur adhuc an. 1334. quem vetus index hominem probum & multum religiosum vocat, traditque monasterium rexisse annis triginta, mensibus quinque, & obiisse an. 1349. Certè hoc anno & aliis anterioribus 1321. & 1333. suam absentiam excusavit a sancti Mamantis apud Lingonas celebritate.

XXXII. Petrus de S. Fidolo præerat anno B 1351. Obiit Trecis 1362. XIII. cal. Aprilis.

XXXIII. Guido III. Brecons defunctus est an. 1364. expletis in regimine duobus annis & mensibus quinque. Anno 1366. die 14. mensis Martii Guido prior & monachi Molismenses petierunt licentiam eligendi abbatis a Guillelmo Lingonensi episcopo, quam concessit. Quid porro causæ fuerit, cur tamdiu dilata fuerit electio, ignoramus.

XXXIV. Guido IV. haud dubie prior monasterii, de quo supra, annis 1368. & 69. excusatum se rogat, quod non adfuerit S. Mamantis apud Lingonas festivitati.

C XXXV. Johannes I. de Bellonodo usum mitræ & annuli aliorumque pontificalium pro se & successoribus impetravit a Gregorio XI. an. 1372. quo etiam anno & 1376. eamdem excusationem attulit quam decessor pro S. Mamantis celebritate. Explevit mortalitatem an. 1378. post regiminis annos 14. cum dimidio, *al.* 1376. sed utrobique idem error in diuturnitate præfecturæ.

XXXVI. Johannes II. de Ponteville *al.* de Pontevic, cessit an. 1380.

XXXVII. Guido V. de Chalario jurium sui monasterii strenuus defensor, domum Dei in Bria D procuravit. Rexit annis quindecim, mensibus novem, & obiit Trecis XI. cal. Febr. 1395.

XXXVIII. Bartholomæus de Matiscone doctor & professor in sacra facultate Parisiensi, an. 1409. interfuit concilio Pisano. Idem annis 1423. & 1424. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas solemnitate. Signum majus æneum conflari curavit, ac post regiminis annos 32. menses 10. & dies 2. exstinctus est apud Molismum an. 1427.

XXXIX. Guillelmus III. d'Amoncourt prior de Varennis, annis 1446. & 51. scripsit litteras excusationis quod S. Mamantis apud Lingonas E festivitati non adfuisset. Tempore sui regiminis, bello fremente, suum Molismense monasterium egregie tutatus est, ac post annos 27. obiit Trecis an. 1454.

XL. Gaucherus II. sive Galcherius de Coussy ex priore S. Quintini factus abbas, rexit annis tribus, mensibus octo, Trecisque animam exhalavit an. 1458.

XLI. Jacobus I. de Jussieio prior de Varennis successit & rexit post Galcherum sexdecim annis, cum quatuor mensibus, cujus tempore, anno scilicet 1472. monasterium fuit destruc-

tum, cunctisque bonis mobilibus ecclesiasticis & aliis spoliatum, cum pluribus aliis cœnobiis, villis & castris in comitatu Tornodorensi, & alibi in partibus istis, bello tunc flagrante inter Ludovicum Francorum regem & Carolum Burgundiæ ducem. Moritur Jacobus an. 1474. die 15. mensis Januarii,

XLII. Mauricius de Platea, *de la Place*, patria Meldensis, ex priore S. Aygulfi Pruvinensis, non electione, sed auctoritate apostolica evasit abbas Molismensis. Hic annis 1476. 1489. & 90. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate. Rexit vero usque ad annum 1492. quo è vivis ereptus est mense Novembri.

XLIII. Philippus de Bournant vel Bournaut dictus *Franquelance* Trecensis, ex cellerario, vir utique bonus, & sicut Abraham justorum, ita & ipse monachorum pater nuncupatus; quippequi pro introitu via Spiritus sancti electus an. 1492. die 16. mensis Novembris, factusque pastor, sic suos pavit, ut omnibus dilectus, venerationi simul esset ac timori. Primum & ante omnia divinum officium rectè agi sollicitus fuit. Ecclesiam pretiosis exornavit donariis, & vestimentis mirum in modum pulchris; ædificavit & turrim in abbatiali domo præcellentem; ipsamque majorem ecclesiam, si supervixisset, reædificaturus. Is se rogavit excusatum, quod non adfuisset S. Mamantis apud Lingonas solemnitati annis 1500. & 1504. Fato denique præreptus animam Deo reddidit die 5. mensis Aug. an. 1508. Jacet in capitulo.

XLIV. Guillelmus IV. d'Ailloncourt vel d'Aillaucour Calvimontensis, an. 1511. excusationem attulit pro sua absentia a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Obiit hoc anno, die 27. Novemb. in suo prioratu de Varennis, postquam tres circiter annos abbatiam rexisset.

XLV. Antonius de Vienne, cum jam esset abbas Firmitatis ordinis Cisterciensis, ad preces Ludovici XII. regis postulatus fuit abbas Molismensis, & a sede apostolica confirmatus. Hic ecclesiæ forma elegantiori construendæ quam maximam operam navavit, cujus primum lapidem eo instante posuit an. 1534. Claudius de Nicey abbas Cari-loci & cellerarius Molismi. Idem Antonius abbas Molism. & episc. Cabilon. Johanni Valtier ejusdem abbatiæ monacho contulit prioratum de Caseolo *Choiseul*, ex tabul. Lotharingiæ, arcula *Choiseul*. Quamvis autem postea Molismensem abbatiam nepoti suo transcripserit, ejus tamen sibi retinuit administrationem usque ad obitum, qui contigit apud *Artonnay* ex apoplexia. Sepelitur in capitulo Molismensi, ubi breve hoc epitaphium habet: *Hic jacet Antonius a Vienna episcopus Cabilon. & abbas Molismensis. Obiit octavo Februarii 1551.*

XLVI. Antonius II. de Vienne præcedentis abnepos ex Severtio, Regi ab eleemosynis & protonotarius apostolicus, patrui cessione abbatiam obtinebat jam anno saltem 1545. & adhuc 1566. & 71. quo sedente monasterium ab hæreticis patitur incendium.

XLVII. Annas de Perusse d'Escars cardinalis

A de Givry, abbas S. Benigni Divion. & Pulteriarum, præerat Molismo per cessionem præcedentis annis 1575. & 1577.

XLVIII. Jacobus II. d'Avrili ex infima plebe natus, primum beneficio Francisci Valesii ducis Alençonii, Majoris monasterii abbatiam consequitur; sed cum mortuo patrono eam cardinali de Joyeuse cedere jussus fuisset, Molismensi donatus est, quam quidem obtinebat annis 1586. & 1589. Hæreticis favisse dicitur.

XLIX. Reginaldus de Beaune archiep. Bituricensis, vi decreti magni consilii 26. Februar. 1591. cum bellis intestinis præpedientibus Mo-

B lismum accedere non posset, hujus abbatiæ possessionem adiit in ecclesia Turonensi S. Gatiani die 16. Martii ejusdem anni. Cumque postea Rex litteris datis 19. Martii 1593. ei gaudere iisdem juribus permisisset, ac si bullis donatus fuisset, iterum apud Molisinum possessionem adeptus est die 9. Julii ejusdem anni. Tandem vero ad Senonensem cathedram traductus, tertio, Molismensis abbatiæ possessionem apprehendit 2. Aprilis anno 1602. Parisiis decessit 1606. posteaque vacavit abbatia usque ad annum 1615.

L. Franciscus de Montmorency Anna Marchione de Tury & Maria de Beaune nepte Regi-

C naldi decessoris & Martini episcopi Aniciensis natus, dominus de Charsonville & de Chasteaubrun in Biturigibus, postquam bullas obtinuit Romæ datas v. idus Januarii 1615. possessionem nactus est 18. Febr. ejusdem anni. Fuit etiam abbas Troncheti, sed postea duxit uxorem Catharinam Roger.

LI. Armandus princeps de Conty, cessione præcedentis, bullas accepit ab Urbano VIII. datas Romæ pridie calendas Aprilis 1637. eodemque anno, die 16. Decemb. possessionem apprehendit. Deinde nuptias contraxit, cum prius monasterium an. 1648. congregationi S. Mauri ag-

D gregasset.

LII. Carolus de la Rochefoucaud de Marcillac natus 29. Septemb. 1635. patre Francisco VI. duce de la Rochefoucaud pare Franciæ & principe de Marcillac, matre vero Andrea de Vivonne, vi decreti magni consilii possessionem iniit 3. Sept. 1652. tum bullis obtentis 4. Januarii 1653. iterum accepit possessionem 18. Januarii 1656. Ejus tempore nova basilica elegantissimi decoris, quam nemo non admiratur exstructa fuit. Cessit an. 1689. 18. Julii obiitque 19. Nov. 1692. ex D. du Fourny histor. magnorum Franciæ Venatorum.

E LIII. Alexander de la Rochefoucaud de Verteüil doctor theologus frater Caroli, iisdemque parentibus natus mense Apr. 1655. prior Portus Dei a Casa-Dei pendentis, Molismo præfuit ab anno 1689. ad diem 16. Maii an. 1722. quo mortem oppetiit Parisiis. Simul abbas erat Belliportus & prior B. Mariæ de Bono-nuntio apud Rothomagum.

LIV. Ludovicus Guido Guerapin de Vaureal Regii oratorii magister, nominatur abbas 17. Octob. 1723.

VAL DES CHOUX CHEF D'ORDRE.

VALLIS-CAULIUM.

PRioratus tantum titulo gaudet, quanquam sui ordinis caput, sub regula, inquiunt, sancti Benedicti & constitutionibus Cistercii, quibus multa ex Carthusianorum instituto petita accesserunt, auctore Viardo viro religiosissimo, qui ex proximo Luvigniaci Carthusiano monasterio, in quo frater conversus degebat ad Vallem-Caulium se recipiens, primus aggregatis discipulis certam vivendi rationem tradidisse perhibetur, quam Innocentius papa III. ex relatu Guidonis archiepiscopi Remensis, approbavit; pontificias litteras in appendice retulimus. Situm est hoc monasterium haud longe a Castellione Burgundiæ oppido ad Sequanam, in diœcesi Lingonensi, Divionem inter & Eduam, cujus fundator audit circiter annum 1193. Odo dux Burgundiæ, uti testatur necrologium Sancti Loci de Divione ejusdem ordinis, in hæc verba: *nonis Julii commemoratio Odonis ducis Burgundiæ, fundatoris Vallis-Caulium.* Annum quidem conditi monasterii non tradunt vetera ipsius monumenta, verum id post an. 1192. quo Burgundiæ principatum assumsit Odo, & ante an. 1195. quo Garnerius Lingon. episc. fratribus de Valle-Olerum unum modium frumenti & sex modios vini in decimis de Musseio tradidit, id contigisse necesse est. De hoc ordine seu congregatione legendi Vitriacus historiæ Occidentalis c. 17. Chassanæus catalogi Gloriæ mundi parte IV. considerat. 58. Miræus in Originibus ordin. sancti Benedicti cap. 9. in chronico ordin. S. Benedicti c. 64. & in chron. Cister. pag. 249. Sunt autem in Burgundia ordinis Vallis-Caulium prioratus circiter triginta; in his Vallis Benedicti juxta Augustodunum, Vallis crescens prope Sedelocum & alii, ex quibus alter apud Divionem *minor Vallis-Caulium* appellatus, cessit Patribus Oratorii Divionensibus.

An. 1193. ex chronic. Lingonensi pag. 120.

Ch. CXI. col. 197.

SERIES PRIORUM

qui simul totius ordinis sunt præpositi Generales.

I. GUIDO I. seu Viardus, ut quidem putamus, antea Carthusianus in proximo Luvigniaci cœnobio *Lugny* nominatur in charta Guidonis archiep. Remensis fundationem Vallis-Caulium confirmantis anno 1204. Præerat adhuc 1213.

II. Humbertus anno 1220. fuit sequester concordiæ inter monachos Bellilocenses & priorem de Failo. Memoratur anno sequenti in charta Aalidis ducissæ Burgun. & in altera anni 1230. ubi dicitur Humbertus prior frater comitissæ & avunculus Lamberti Pelliparii, & Hugonis clerici comitissæ liberorum. An. 1232. excipit eleemosynam Nicoletæ dominæ de Maingny, quam laudant Andreas de Monte-Regali & Robertus de Tanlayo filii ejus, & uxores eorum Gilla & Margareta. Vivebat adhuc 1243. ex charta Pultariensi; sed jamdudum abdicaverat. Jacet in ecclesia prope altare, ubi cum Guidone decessore tumulum habet elevatum cum hac epigraphe.

Hic duo sunt fratres caput ordinis & protopatres
Guido ac Humbertus, sit Christus utrisque misertus.

A In necrologio sancti Stehani Divionensis sic memoratur; *III. nonas Octobris obiit Humbertus prior Vallis-Caulium.*

III. Manasserius anno 1236. fuit exsecutor testamenti Hugonis episcopi Lingonensis.

IV. Johannes I. an. 1245. recognoscit omnes possessiones, quas in comitatu Campaniæ habet domus Clari-loci, esse sub custodia comitis, ex tabulario Campaniæ, ubi etiam reperitur 1246. & alibi 1248.

V. Renaudus 1251. 1255. & 1257. mense Octobri in chartis Castellionis.

B VI. Henricus anno 1262. eligitur ex priore Vallis Claræ, uti nos docent litteræ Theobaldi subprioris Vallis-Caulium hanc electionem confirmari petentis ab G. episcopo Lingonensi mense Februario ejusdem anni, ex lib. feod. ecclesiæ Lingonensis. Occurrit etiam 1265. 66. & 69. in instrumento Castellionis; quo itidem anno sigillum apponit litteris Johannis militis domini de Passavant pro Ungiaco; eodemque insuper anno, mense Maio constitutus in capitulo generali, statuit ut tot sint in domo Lachiaci fratres, quot poterunt sustentari, tom. 1. Anecdot. col. 1129. unde non immerito suspicamur errorem in anno 1267. quo Guido prior Vallis-Caulium C dicitur in chartul. Campaniæ; aut fortasse non tanquam qui præsit actu, sed qui præfuerit olim, hoc anno memoratur.

VII. Laurentius præerat an. 1283. ex charta monasterii Castellionensis. Anno 1295. permutationem fecit cum Beatrice regina Romanorum uxore Hugonis Burgundiæ ducis. Reperitur adhuc 1311. 1314. & 1317. quo anno mortalitatem explevit, sepultus in capitulo cum hoc epitaphio,

M C ter, ut scribis, quindenis addis & I. bis,
Introitu Jani prior hujus denique fani,
Qui vir discretus, qui fratrum semper amator,
D *Dapsilis & lætus, pius & pacis reparator,*
Conditur in busto domnus Laurentius isto;
Vivat cum Christo seclorum judice justo.

VIII. Lambertus anno 1322. dicitur prior Vallis-Caulium, *ubi nunc horror & confusio*, in charta Pultariensi. Recensetur adhuc 1323.

IX. Bartholomæus 1341. & 1345.

X. Johannes II. de Poigni 1367.

XI. Petrus de Castro-villano an. 1370. precum iniit societatem cum abbatia Castellionis. Anno 1373. die 1. Junii fundationem duarum *Missarum* singulis hebdomadis pro Philippo filio regis Franciæ, Burgundiæ duce, in prioratu Sancti- E Loci de Divione ordinis Vallis-Caulium ratam habet, ex camera computorum Divionensi, arcula I. fasce I. cap. VIII. de fundationibus. Cognominatur autem de Chastel-villain annis 1376. 80. & 88.

XII. Johannes III. de Longavilla 1401. 1412. 1416. & 1423.

XIII. Guido II. Pastelli Gallicè *Pasté* memoratur in computo Johannis Villecessey desinente ultima Decemb. anno 1430. in camera rationum Divionensi. Occurrit adhuc 1435. 36. 37. 46. 50. & 55.

XIV. Perrealis de Gois 1460. & 1467.

XV. Jacobus Courtois 1472. 89. 96. 97. & 1502.

XVI. Vincentius le Merlet seu Marlet 1508. in regestis cameræ rationum Divion. & 1509. deinde abbas Bullionis in diœcesi Bisontina ab anno saltem 1514. Cistercii jacet cum epitaphio, ubi dicitur *prior commendatarius magnæ Vallis-caulium*.

XVII. Johannes IV. Malion cessione præcedentis prioratum Vallis-caulium obtinet *in commendam* an. 1521. Is capitula generalia celebravit annis 1525. 26. 27. 29. 33. 36. & 41. Adest quoque concilio Lugdunensi an. 1527. ex actis ejusdem tom. 4. Anecdot. Dicitur prior Vallis-caulium & coadjutor Vincentii decessoris in abbatia Bullionis anno 1537. cui concinit ejus epitaphium, quod in ecclesia* presbyterorum Oratorii Divionensium legitur, his verbis: *Cy gist reverend pere en Dieu frere Jean Malyon de son vivant abbé de Buillon ou diocese de Besançon, prieur de Grands-vaux des Choux ou diocese de Langres, chef dudit ordre, lequel trepassa le XXIV. de Janvier M. D. XLVII. Dieu ait son ame, amen.*

XVIII. Antonius Nepveu 1548. 54. & 56.

XIX. Johannes V. Thomassin 1577.

XX. Guillelmus Garnier 1584.

XXI. Johannes VI. Fremiot frater præsidis in senatu Burgundiæ, ex infirmario Flaviniacensis abbatiæ hunc prioratum facta permutatione impetravit a summo pontifice anno 1585. Obiit 1595. ex Choppino.

XXII. Egidius Bassinet vel Bazinet monachus S. Benigni Divion. prior institutus fratrum electione Regi probata 1595. celebrat capitulum generale 1601. cessit vero an. 1606.

XXIII. Franciscus Rabutin ex monacho S. Benigni Divionens. prioratum Vallis-caulium adeptus est cessione præcedentis, bulla data idibus Martii 1606. cujus possessionem apprehendit anno seq.

XXIV. Guido III. de Rabutin filius Francisci domini d'Epiry & Heliæ Damas, Regi a consiliis & eleemosynis, prior erat Vallis-caulium annis 1614. 1619. 1620. 27. & 31. Obiit 1651.

XXV. Philippus Lenet Divionæus, patre senatore & avo præside, qui suam ad Paulum Lenet, virum Philippo Bono Burgundiæ duci a secretis, posteaque Ludovico XI. originem referebant, matrem habuit N. Fyot Gaspardæ Montholeneæ filiam, fratrem vero Ludovicum dominum de la Marguene Burgundiæ senatus principem, mortuum cum Regi esset ab arcanis consiliis *conseiller d'Estat ordinaire*. Is ex asceta Molismensi eligitur a Vallis-caulensibus die 13. Junii an. 1651. In ecclesia sua tumulum habet cum hoc epitaphio: *Hic jacet frater Philippus Lenet prior major generalis hujus domus & totius ordinis Vallis-caulium, qui rexit fratrum omnium laudibus per 46. annos. Obiit suspiriis omnium & fletibus die 1. Julii 1697.*

* Erat quondam prioratus ordinis Vallis-caulium, uti supra diximus.

A XXVI. Claudius le Grand filius nobilis Petri le Grand dom. de Marnay, ex priore de la Genevroye eligitur prior Vallis caulium 13. Nov. 1697. possessionem adeptus die 2. Decemb. 1698.

POLONGEYUM.

POLENGY.

PUELLARE S. PETRI, ordinis S. Benedicti monasterium est in decanatu Bassigneii diœc. Lingon. quod quidem nonnulli conditum volunt a S. Salaberga Laudunensi abbatissa, innixi auctoritate anonymi veteris ipsius vitæ scriptoris, qui disertis verbis asserit eam virginum monasterium B *in suburbio Lingonicæ urbis* construxisse; quod de Polengiensi cœnobio interpretantur. Verum id perperam colligi, probe demonstrat Mabillonius tom. 1. Annal. p. 350. Et certe si S. Salaberga Polengiensis monasterii fuit fundatrix, mirari subit nullam hactenus ejus memoriam in divinis officiis ibidem celebrari. De cetero fatendum est hujus primordia cœnobii omnino latere; de quo id solum asseri potest, floruisse anno septimo regnante Henrico Francorum rege, quo Hugo I. Lingon. episcopus medietatem villæ Polengiaci sanctimonialibus ablatam restituit, litteris datis, quas ad manum habemus. Item memoratur hoc cœno- C bium in instrumento Paschalis II. circiter annum C. XXVIII. col. 155. 1105. pro Lingonensis ecclesiæ canonicis. At vero hoc ipso seculo novum institutum, novum habitum, albo nigroque colore permixtum (hoc est Cisterciense) inductum fuisse in Polongiacensium virginum coetum, procurante S. Bernardo Claræyallensi, tempore Godefridi episcopi Lingon. constans est traditio scriptis apicibus firmata, inquit chronicon Lingonense; ipsaque ex eo potissimum confirmatur, quod sub annum 1200. Polongiacense Tartensi subesset cœnobio, ut liquet ex charta Guidonis abbatis Cistercii inter instrumenta n. XXXIV. col. 157.

D

SERIES ABBATISSARUM.

I. GERTRUDIS reperitur abbatissa Polengiaci in charta Herberti abbatis sancti Stephani Divion. qui quidem ordinatus 1125. devixit an. 1157.

II. Adelina I. Godefridi episcopi Lingon. & S. Bernardi * Claræyallensis consanguinea, de qua vide genus illustre S. Bernardi, pag. 88. novo inducto in cœnobium instituto abbatissa constituitur, sub qua ipsius neptis B. Ascelina pietatem didicit, quam ad fastigium usque sanctitatis perduxit. Insuper innotescit ex dono, quod illi fecit E Galterius episc. Lingon. an. 1164. Paciscitur anno seq. cum Simone comite Clarimontis.

* neptis ex fratre.

III. G. 1200. in charta Claræyallis.

IV. Elisabeth I. 1215. mense Septemb. in tabulario Lingon. quo ipso anno & mense reperitur Adelina in eodem chartario Lingon. ecclesiæ de feodis fol. 164. Itaque

V. Adelina II. sive Aalina eadem est fortasse ac superior Elisabeth. Adelina vero præfuisse dicitur an. 1200. & adhuc 1225. at præfecto reperitur in chartis domesticis an. 1220.

VI. Aalidis an. 1229. Richardino cuidam

clerico præbendam unam contulit secundum con- A suetudinem abbatiæ de Polongiaco.

VII. Elisabeth II. an. 1230. mense Martio se cum suo conventu custodiæ Lingonensis episc. sua vero prædia custodiæ comitis Campaniæ commisit ex lib. feod. ecclesiæ Lingonensis. Quod quidem fecisse videtur, ut Tartensis abbatissæ, cui tunc Polengiacum suberat, jugum excutere posset. Hinc orta contentio Lingonensem inter episcopum & abbatissam Tartensem, quæ arbitrorum judicio finita fuit an. 1233. mense Junio, uti videre est in appendice. (Ch. CII. col. 206.) Eadem Elisabeth transigit an. 1249. cum Girardo de Marnaio milite, ejusque nomen variis inscriptum chartis B reperitur annis 1257. & 1263.

VIII. Mathildis præerat an. 1264. & 1265. quo transigit cum Clara-valle. Item an. 1267. paciscitur cum Goffrido de Claromonte, ac 1268. nonnulla permutat cum Odeto de Courtpuron milite. Reperitur etiam in variis chartis annorum 1276. 81. 83. 89. 93 & 1302. die Veneris in festo B. Matthæi, ex chartulario Grossæ silvæ num. 262.

IX. Margareta I. electa in abbatissam anno 1313. confert ecclesiam parochialem de Marboville.

X. Simona de la Roche 1321. 22. 23. 26. C 27. & 1328.

XI. Margareta II. de Fischa, gallicè *de la Fache* vel *de la Fauche*, reperitur 1334. 35. 36. 37. 41. 43. & 1345.

XII. Aalips de Deulleio 1352. 1358. & 1361.

XIII. Beatrix de Vaudenay 1369. 1371. & 1380.

XIV. Guietta de Bricons 1385. 1391. 1402. & 1405.

XV. Johanna I. de Monstrent 1413. & 1419.

XVI. Johanna II. d'Aignay 1445. & 1446. D

XVII. Isabellis I. de Montbourchet 1452.

XVIII. Margareta III. de Julli sedebat paulo ante an. 1460.

XIX. Isabellis II. de Drouant 1469. 1470. 1472. 1484. & 1490.

XX. Isabellis III. Daigreville post obitum Isabellis de Drouant eligitur abbatissa mense Febr. anni 1495. Cessit 1518. in gratiam sequentis.

XXI. Isabellis IV. de Saillant monialis Marcigniaci, annos duntaxat tredecim nata, vi cessionis admissæ a summo pontifice abbatiam in commendam accepit anno 1518. donec tamen annum vigesimum quartum attigisset, animarum E saluti interim consulente ac providente Isabelle Daigreville; tumque hujus administratio cessavit, & alterius commenda. Præerat adhuc an. 1534.

XXII. Prudentia de Mailli abbatissa Vallis-benedictæ, auctoritate cardinalis de Givry episc. Lingon. monasterii suscepit administrationem & reformationem; sedebat vero annis 1538. & 1541.

XXIII. Renata de Lorraine 1543. hinc abbatissa S. Petri Remensis ex permutatione cum sequenti.

XXIV. Margareta IV. de Salazar prius electa S. Petri Remensis abbatissa, vi permutationis seu cessionis factæ a Renata de Lorraine bullas obtinuit pro Polengiaco datas Romæ III. nonas Novembris 1547. Abdicavit an. 1560.

XXV. Claudia de Roucy monialis S. Petri Remensis vi cessionis a Rege Christianissimo approbatæ, necnon a summo pontifice, possessionem adipiscitur 4. Octobris 1561.

XXVI. Ludovica de Roucy 1585.

XXVII. Johanna III. de Mailli vel de Mailley bullas obtinuit per obitum Ludovicæ an. 1586. de qua sic legitur in scheda quadam cameræ computorum Divionensis: *Extrait d'assignal de pension : Jehanne de Mailley abbesse de l'abbaye monsieur S.t Pierre de Poullangey, laquelle ayant pris devotion de se rendre religieuse en ladite abbaye, auroit esté reçuë par ladite dame abbesse, qui luy auroit donné l'habit de religieuse, par le moyen dequoy le 10. jour de Fevrier 1593. noble homme François de Tenarre S.r de Sousterain & damoiselle Hilaire de Tenarre ses frere & sœur, luy auroient constitué une pension annuelle sa vie durante de 33. escus, ce 29. Avril 1598.*

XXVIII. Francisca Damas de S.t Riran vel Reran, primum ut coadjutrix, deinde ut abbatissa possessionem adiit 1618. superstes ad annum 1678.

XXIX. Maria de Choiseul Franciere soror Claudii Franciæ marescalli, primum coadjutrix an. 1657. dehinc abbatissa ab an. 1678. ad annum saltem 1710.

XXX. N. de Pra de Peseux designatur a Rege 20. Aprilis 1715.

RUBEUS-MONS.*

ROUGE-MONT. a

BEnedictina feminarum abbatia beatæ Mariæ in lucem editæ sacra, olim in decanatu & pago Tornodorensi, atque abbati Reomaensi subjecta, (Ch. XXXV. col. 158.) sua primordia nescit, nisi quod fert traditio fundatam fuisse a Burgundiæ duce. Primum certe nobis occurrit in bulla Paschalis II. pro canonicis ecclesiæ Lingonensis inter instrumenta. (Charta XXVIII. col. 153.) Deinde circa annum 1308. post inquisitionem factam decernitur in supremo regni senatu hanc abbatiam esse in *garda* comitis Autissiodorensis ratione sui comitatus Tornodorensis ex commentariis supremæ curiæ Parisiensis; sed neque major habetur notitia de prioratu S. Juliani ordinis S. Benedicti in Carolesio, diœcesis Eduen. in urbem Eduam anno 1656. translato, qui cum abbatia Rubei-Montis coaluit 27. Octob. 1667. at vero certum est hanc utramque familiam ex duabus unam sub titulo S. Juliani de Rubeo-Monte vi schedulæ Regiæ 10. Martii 1673. Divionem transmigrasse anno 1682. ubi hactenus perseverat. Duas reperimus priorissas sancti Juliani, Antoniettam de Dio antea monialem S. Andochii, & Claudiam de Rabutin, quæ deinde fuit abbatissa S. Johannis Eduensis.

* Est alia cognominis abbatia ejusdem ordinis & sexus in diœcesi Constantiensi, tom. 4. Anecdot. col. 1381.

SERIES

SERIES ABBATISSARUM.

I. ISABELLIS de Mellan reperitur abbatissa Rubei-montis an. 1127.

II. Damnuis memoratur abbatissa in sententia Godefridi episcopi Lingon. super controversia inter eam mota & inter Petrum abbatem Reomaensem an. 1141. ex historia Reomai p. 194. quam quidem sententiam seu concordiam Eugenius papa III. confirmavit anno 1147.

III. Maria I. de Raigny Meirie 1227. Ea est profecto M. (alias tamen A.*) quæ anno 1231. mense Novembri in festo S. Clementis se cum suo conventu Guidoni comiti Nivernensi & Foresii in clientelam commendavit, ex regesto comitatus Tornodor. in camera rationum Divion.

* Præd., pag. 418.

IV. Margareta I. de Mellot 1281.

V. Maria II. de Castres 1330.

VI. Maria III. de Ligniere 1384.

VII. Anna I. de la Roberte 1400.

VIII. Margareta II. de Mongeul 1405. 1412. & 1413. fortasse æmulam passa Catharinam Darcy, quæ reperitur 1407. Margareta vero iterum occurrit 1417.

IX. Maria IV. de Raigny 1423.

X. Johanna I. de la Roberte 1453. 58. 59. & 1466.

XI. Stephaneta de Crux 1469. 83. & 89. quo anno bullam obtinuit ab Innocentio VIII. adversus detentores bonorum sui monasterii. Reperitur adhuc 1494. Stephaneta de la Croix, tametsi jam an. 1490. regimen transcripsisse legitur sequenti, ut liquet, ex instrumento tabularii dato die 30. Maii ejusdem anni, quo significat Johannem de Cussigniaco abbatem Reomaensem, qui *monasterii de Rubeomonte pater abbas existit*, huic cessioni assensum præbuisse.

XII. Anna II. de Ferrieres filia Johannis domini de Presle, de Champlenoy, &c. monialis S. Menulfi diœcesis Bituric. jam an. 1490. ex cessione prædicta & adhuc 1503. 1506. 1517. 27. & 28. quo anno cessit in gratiam sequentis.

XIII. Catharina de Rabutin ex moniali S. Johannis Eduensis, annos nata 21. abbatiam Rubei-montis obtinuit per cessionem præcedentis, adhuc abbatissa 1565.

XIV. Ludovica d'Amoncourt an 1573. placito magni consilii 16. Oct. causam evicita sororibus electa, contra Mariam de Castres Polongiaci monialem, a Rege nominatam. Memoratur & annis 1575. 77. 81. & 85. sed jam fortasse abdicaverat.

XV. Johanna II. de Sanciere Tenance 1580.

XVI. Anna III. de la Magdelaine 1604.

XVII. Carola de Rochefort abbatissa Rubei-montis ineunte seculo XVII. ex D. du Fourny.

XVIII. Lucretia Magdalena de Rochefort 1612. & 1625. quo anno Amatam de Gaucour sanctimonialem Fontisebraldi* coadjutricem obtinuit ba Urbano VIII. & iterum ab Innocentio X. 1653.

* de Blessac in Arvernis, D. du Fourny.

XIX. Amata de Gaucour filia Caroli IV. hujusce nominis, domini Villæ-Dei, &c. ex Carola de Rochefort, qui nuptias contraxerant 1604. haud dubie fuit coadjutrix, sed utrum abbatissa, dubitatur, tametsi D. du Fourny id asserit hist. regii palatii magistrorum.

XX. Anna Agnes de Rouville filia Jacobi ex Elisabetha de Longueval secunda conjuge, primum sanctimonialis Origniaci in Picardia, tum vero priorissa monast. S. Juliani-sur-d'Heurc *al.* ad amnem de Deune ab an. 1662. ex agresti loco diœcesis Eduensis in ipsam urbem Eduam, curante Carola de Rabutin priorissa,* translati & reformati 1656. demum cessione Lucretiæ de Rochefort obtinuit abbatiam Rubei-montis bullis datis 1667. seu stilo Romano, 1666. 18. Febr. statimque 27. Octob. ex his duobus beneficiis unum effici curavit, cujus sedem Divione fixit 1682. postquam 10. Julii an. 1677. a Ludovico de Lorraine ædes d'Elbeuf ad constructionem cœnobii comparaverat. Obiit an. 1683. die 28. Julii oratione funebri laudata a Johanne Baptista Junot Minorita de Chastillon, edita *in quarto* Divione apud Ressayre eodem anno, ubi vocatur Maria Agnes.

* Obiit 1662. 24. Junii, ætatis anno 59.

XXI. Maria Anna de Damas filia Antonii de Marsilli Damas vicecomitis Cabilonensis, baronis de Marsilli, &c. ex Magdalena d'Arimont, cum tunc esset priorissa monasterii, a Rege nominata fuit abbatissa in festo Assumtionis B. M. an. 1683. cujus dignitatis possessionem accepit 18. vel 19. Martii 1684. Rexit annis 31. quibus domum integram ædificavit.

XXII. Ludovica Francisca de Rabutin designatur abbatissa 31. Octob. 1714.

PUTEUS ORBIS sive ORBIACUM.

PUIS D'ORBE.

VIrginum ordinis S. Benedicti monasterium, modo strictioris observantiæ ab an. 1643. qualis in regio Vallis-gratiæ parthenone apud Parisios servatur, fundatum est a Rainardo Montisbarri domino, ætate, ut videtur Joceranni episc. idque ratum habuit Guilencus sedis ejusdem antistes an. 1129. quando ecclesiam recenter absolutam sub titulo B. Mariæ consecravit, ut patet ex duabus chartis nostra inter instrumenta relatis. Jam octavo seculo procedente fundatam fuisse abbatiam conjicit R. P. Vignerius Societatis Jesu presbyt. fundamento inquit, probabili nixus, quod utinam aperuisset. Nunc vero situm est in urbe Castellione super Sequanam, in decanatu Molismensi, cum antea positum esset in agro monasterii Reomaensis, qua ratione illi subditum erat, uti docet instrumentum Guilenci episcopi Lingon. in historia Reomai edita a Petro Roverio Societatis Jesu presbytero, pag. 189. quod in appendice nostra recudimus, ubi hoc monasterium Orbiacum appellatur.

Charta XXXVIII. col. 160.

Ch. XXXV. col. 158.

SERIES ABBATISSARUM.

I. AGNES I. memoratur in charta Guilenci episcopi Lingon. monasterii fundationem confirmantis an. 1129. & in alia ejusdem præsulis ecclesiam de Monte-forti Agneti abbatissæ concedentis an. 1136.

II. Aleta, cujus in gratiam Odo Burgundiæ dux, quas habebat apud Agneium decimas dono dedit monasterio Putei-orbis an. 1150. retenta loci custodia, quam Renerius de Rupe Senescallus hereditariam, tanquam feudum, ipsius indulgentia possidebat, ex chron. Lingon. pag. 114.

III. Aglentina controversiam habuit cum Petro A abbate Reomaensi, quam Godefridus quondam episcopus Lingon. composuit an. 1165. ex hist. Reomai, pag. 213. Reperitur & an. 1195. in charta donationis Willelmi de Riceio.

IV. Elisabeth an. 1223. componit cum Haimone abbate Fontaneti super nemore, quod vocatur desertum de Fontanis. Eadem est fortasse Elisabeth, quæ transigit 1243. cum Ungiaco.

V. Margareta I. 1311.

VI. Agnes II. quædam commutat 1328. cum Guillelmo abbate Fontaneti.

VII. Isabellis I. de Grignon 1337.

VIII. Aalix de la Grange 1349. & 1359. B ex camera comput. Divion.

IX. Isabellis II. de Grignon 1363. & 1381.

X. Jacoba de Rochefort 1397. & 1404.

XI. Margareta II. de Juilly 1444. & 1450.

XII. Guillelmeta de Servande 1476.

XIII, Anna de Mailly 1483. 86. 88. 93. & 1504. quo anno decessit.

XIV. Johanna de Saigny antea sacrarii custos, eligitur 25. Junii 1504. confirmaturque 9. Julii per vicarium generalem Johannis d'Amboise episcopi Lingonensis. Occurrit etiam die 14. Aug. 1518. in schedis cameræ comput. Divion. & in variis chartis usque ad annum 1535. C

XV. Francisca de Jaulcour 1553. 56. & 74.

XVI. Philiberta de Coligny 1583.

XVII. Claudia Mandelot 1584. 85. & 88.

XVIII. Rosa le Bourgeois præerat 1601. & 1619.* quo anno, sancti Francisci Salesii consilio, cujus ad eam plures exstant epistolæ, monasterium a primæva sede transfertur Castellionem ad Sequanam. Certe hoc anno die 21. Decemb. sacellum fuit benedictum, sacrum in eo celebratum & sacratissima Eucharistia fuit reposita. Ejus quoque temporibus an. 1643. reformatio inducitur ad normam sanctimonialium Vallis-gratiæ, strictam regulæ observantiam enixe pos- D tulantibus novem Putei-orbis monialibus, quarum, ad perpetuam rei memoriam, nomina hîc referre placuit. Sunt videlicet Jacoba de Serecey, Dionysia Fiot, Rosa de Voine, Anna & Francisca Seyve, Maria Espiart, Maria Vaussin, Carola & Maria de Havart, quibus paulo post se se adjunxit Magdalena de Saulx de Tavanne; quarum in gratiam Christianissimus rex Ludovicus XIV. cum de sua felici in Burgundia expeditione, ubi rebelles ac seditiosos paucis diebus ad officium reduxerat, gratias Deo acturus ad monasterium B. M. Putei-orbis divertisset, quatuor eidem salis modios annuatim percipiendos in suo E Castellionis urbis ad Sequanam salario horreo concessit. Datum Compendii mense Junio anni 1650. regni octavo. Denique Rosa le Bourgeois annis gravis defecit an. 1657.

*al. 1616.

XIX. Johanna-Margareta de Chauvigny de S.t Agoulin filia Gilberti de Chauvigny domini de S.t Agoulin & Guichardæ de Veny d'Arbouze, neptis quoque felicis ac piæ memoriæ Margaretæ d'Arbouze abbatissæ Vallis-gratiæ, eligitur a sororibus, Rege approbante, 14. Aprilis 1657. ac summo pontifice confirmante 8. cal. Junii ejusdem anni. Pie rexit sex annis, quibus evolutis pia morte vitam finivit an. 1663. die 20. Maii.

XX. Ludovica le Gay a S. Anna nuncupata ex moniali Vallis-gratiæ accessit ad regimen haud inexperta regendi, utpote quæ jam cum titulo priorissæ, vivente adhuc Rosa le Bourgeois abbatissa non reformata, locum hunc gubernaverat. Tandem vero post obitum Johannæ-Margaretæ de S.t Agoulin schedulam regiam accepit 17. Aug. 1663. ac pontificiam XVIII. cal. Oct. 1664. possessionem adepta 27. Jan. 1665. Abdicavit 1684. & obiit 22. Maii 1689.

XXI. Nicolaa Philippe, dicta a Verbo Incarnato, Vallis-gratiæ alumna, a Rege nominatur abbatissa 25. Decemb. 1684. bullisque pontificiis confirmatur calendis Martii 1685. Moritur 9. Aprilis an. 1695.

XXII. Maria-Anna-Angelica d'Estrade filia Ludovici Godefridi Franciæ marescalli ex Maria de Laillier du Pin de Pontac, monialis primum in Parisiensi monasterio Misericordiæ, deinde professa in regio Vallis-gratiæ, tandem a Rege nominata fuit abbatissa mense Maio anni 1695. bullisque donata calendis Julii ejusdem anni. Sponte cessit an. 1710. seque in Vallis-gratiæ sanctuarium recepit.

XXIII. Gabrielis de Boudernaut de l'Abadie, a S. Benedicto nuncupata, prius alumna Cisterciensis ordinis, abbatissa designatur a Rege in festo Omnium Sanctorum an. 1710. Mortua est 20. Maii 1715.

XXIV. Margareta Riel filia civis Castellionensis; ejusdem monasterii professa & a Conceptione dicta, nominatur abbatissa 8. Junii 1715. mortua 19. Nov. 1724.

XXV. Anna-Johanna de Migieux S. Genovefæ nomen sortita, beneficio Christianissimi regis abbatiam obtinuit anno 1725. in festo Assumtionis.

PRATUM-LONGUM. PRASLON.

Benedictina strictioris observantiæ abbatia feminarum, in decanatu S. Sequani, quatuor admodum leucis horariis ab urbe Divione, Sombernionem versus, fundatur an. 1149. a Guidone de Sombernon, agente sancto Bernardo, qui illuc frequens accedebat: chartam fundationis nullis precibus impetrare potuimus, sed hujus defectum supplere utcumque potest charta Odonis Burgundiæ ducis, quam refert Chiffletius in libro de genere illustri S. Bernardi pag. 461. vide etiam libri ejusdem paginam 442. Ceterum hujus parthenonis sanctimoniales fuisse olim subjectas Divionensi S. Benigni monasterio, probare videtur earum supplex libellus ad Regem pro recuperanda villa Changeio, tunc alienata, in quo se esse ordinis S. Benigni Divionensis profitentur.

Series Abbatissarum.

Primæ & aliarum usque ad an. 1235. nomina exciderunt; neque enim vacat primam admittere Humbelinam sororem sancti Bernardi

Lib. de illustri sancti Bernardi genere, pag. 148.

germanam, quam constat ex vita B. Petri Juliac. prioris longe ante conditum Pratum-Longum obiisse in monasterio Juliacensi a Molismo pendente; sed neque etiam sat probatum esse videtur fratriam ejusdem S. Bernardi, uxorem videlicet Guidonis ipsius fratris, assumtam ex Juliaco, fuisse primam hujus loci abbatissam.

I. Emeniardis an. 1235. mense Julio vineam subtus Fontanas sitam Claraevallensibus vendit.

II. Aalix I. de Bermando 1246. Ea est fortasse Aalidis, quae notatur in necrol. Benigniano, III. nonas Augusti.

III. Pernetta 1260.

IV. Aalix II. anno 1265. mense Octobri subscribit litteris Alexandri de Montaigu domini de Maalin pro Buxeria.

V. Alexandrina 1300.

VI. Sibylla.

VII. Johanna I. de Chamrobert 1346.

VIII. Guillelmeta I. de Montelon 1378.

IX. Margareta de Jully 1420.

X. Elisabeth de Dronibant 1451.

XI. Guillelmeta II. de Biard 1473.

XII. Johanna II. de Villers Sussex 1492.

XIII. Anna Boton hoc epitaphium habet in ecclesia: *Cy gist Madame Anne Boton abbesse de ceant, qui trespassa le 18. d'Aoust 1513. Requiescat in pace.*

XIV. Druina Boisseau 1540.

XV. Jacoba I. de Courcelles 28. Februarii 1572. & 1582.

XVI. Ludovica Dagey 1644.

XVII. Johanna Judith Dagey 1651. Jacet in ecclesia cum hoc epitaphio: *Cy gist dame Jeanne Judith Dagey abbesse de ce monastere de nostre Dame de Praslon, qui deceda le 27. Septembre 1673. & de son âge 70.*

XVIII. Helena de Fontet *al.* de Fontette instituta in parthenone S. Johannis Eduensis, ibidem hausit spiritum reformationis, quem in suum postea monasterium induxit; habet in ecclesia epitaphium sequens: *Cy gist dame Helene de Fontet cy-devant abbesse de Pralon la premiere de la reforme, decedée le 4. d'Aoust 1704. âgée de 84. ans, après la soixante-huitiéme de religion, & 24. de gouvernement.* Ergo vacua remansit sedes aliquot annis inter Johannam & Helenam, seu potius aliqua inter illas media desideratur.

XIX. Jacoba II. de Fontet successit.

XX. Carola de Bussy Rabutin soror abbatissae Rubei-montis, & ejusdem parthenonis alumna, designatur a Rege christianissimo 25. Decemb. 1711.

Saint Estienne de Dijon.

S. STEPHANUS DIVIONENSIS.

VEtus ecclesia secularis S. Stephani Divion. in dioecesi Ling. sua propriè nescit exordia. Si fides historiae hujus ecclesiae editori, pag. 288. jam exstabat seculo VI. Haud altius ea repetemus quam ab ineunte seculo IX. quo scilicet primum ejus rectoris seu praepositi mentio habetur. Ea porro sancti Augustini regulam amplectitur an. 1113. ut ex veteri codice ejusdem ecclesiae n. 1. colligitur. Jocerannus autem episc. Lingon. primus auctor ac institutor hujusce regularis observantiae, abjecta pontificia dignitate, eo se recepit, sui obitus diem quietè praestolaturus. Jacet in hujus monasterii choro, cui donaverat an. 1120. ecclesias de Fontanis, de Gemellis & de Ormanceio, ex chartulario rubeo. Denique ista ecclesia an. 1611. a statu regulari ad secularem reversa est, annuente Paulo V. summo pontifice, in qua sunt hactenus abbas, qui honorarius est in senatu Burgundiae consiliarius, decanus, cantor, praepositus, thesaurarius & duodecim canonici. Exstat hujus ecclesiae simul abbatialis & collegiatae historia auctore Andrea de S.[t] Nicolas Carmelita, edita curis Claudii Fiot abbatis ejusdem ecclesiae 1696. ex qua potissimum a nobis dicenda hausimus.

SERIES PRAEPOSIT. PRIORUM ET ABBATUM.

I. BETTO I. memoratur an. 801. in charta Stephaniensi; fuit etiam episc. Ling. de quo vide supra in praesulibus ejusdem ecclesiae col. 527.

II. Agenus erat praepositus circa an. 815. ex charta Augiae Divitis *Richenou*, quae docet fuisse tunc temporis precum societatem inter utramque ecclesiam.

III. Baldo praepositus ejusque clerici apud Divionem quoddam *excambium* fecerunt Alberico Lingonis sedente an. 820. ex chronico Divionensi sancti Benigni. Exstat vero in chartario 1. S. Stephani, parte 1. cap. 2. charta donationis, quae sic incipit: *Ecclesiae S. Stephani martyris, quae est constructa in castro Divion. ubi venerabilis vir domnus Albericus episc. praeesse videtur;* sic autem desinit: *Datum die Jovis in anno VIII. regnante domno nostro Ludovico imperatore.* Ex quibus prioribus verbis colligas, primas obtinuisse regiminis in hac ecclesia episcopum Lingonensem. *Perard. pag. 47.*

IV. Helgaudus[a] reperitur annis 881. & 882.

V. Betto II. de quo sic legitur in chartulario ad hunc ipsum annum 882. *Betto praepositus S. Stephani Divion. res juris sui, quae sunt in pago Oscarensi, & in villa, quae Siliciacus vocatur, fratribus S. Stephani moriens delegavit.*

VI. Helias praepositus S. Stephani & archidiaconus ecclesiae Divionensis occurrit anno circiter 895.

VII. Garnerius I. praepositum agebat an. 901. quo Aimarus Divionensis comes, S. Medardi corpus ecclesiae S. Stephani contulisse dicitur.

VIII. Ratherius ecclesiae Lingonensis archidiaconus & abbas canonicus S. Mammetis reperitur cum titulo praepositi S. Stephani an. 902. die 30. Octobris. Adfuit mense Septembri anni seq. synodo Lingonensi, itemque aliis duabus 6. Junii an. 904. & mense Septembri an. 906. Denique annum Christi 954. assecutus est.

IX. Theudo abbas S. Stephani & archidiac. Lingonensis memoratur in variis chartis ab anno 959. ad 1005. seu decimum Roberti regis. Sic

[a] Hic in historia S. Stephani edita postponitur Bettoni II. qui quidem Betto in quadam charta anni 882. vocatur decessor Herlegaudi; sed ea vix conciliari potest cum alia charta anni 881. tempore Helgaudi praepositi, quam ibidem legere est.

autem legitur in charta anni 991. *Superni arbitri divina miseratione Teudo abbas cœnobii S. Stephani Divionensis.* A

X. Beraldus subscripsit ut abbas S. Stephani chartæ Lamberti episcopi Lingon. Fructuariense monasterium a Divionensis S. Benigni jurisdictione liberum declarantis an. 1017. indict. xv. Sedebat adhuc 1019. quo anno, mense Maio fundationem prioratus Fontis-vennæ *Fonvent* Besuensi monasterio subjecti chirographo suo roboravit, his verbis: *Beraldus veteranus archidiaconus & abbas signavit*

Secul. VI. Bened. p. 1. pag. 350.

XI. Garnerius II. de Mailly filius Humberti ex Anna de Sombernon, S. Odilonis Cluniacensis abbatis amicissimus, a puero traditus est in ecclesia Stephaniensi educandus, cujus deinde factus canonicus, regimen postmodum assecutus est, anno saltem 1032. sive XXX. Roberti regis, episcopatus Lamberti IV. ind. XV. apud Perard. pag. 69. Sane Mabillonius ipsum laudat præpositum & abbatem S. Stephani ad annos 1038. & 1050. quem ultimum non excessit, nisi fortasse undecim diebus; obiit enim die XI. Januarii an. 1050. vel 1051. pro diverso computandi more. Sepultus est autem in ecclesia S. Michaelis, quia S. Stephani ecclesia, quam innovare cœperat, nondum erat absoluta: unde in necrologio sic habetur: *III. idus Januarii depositio domni Garnerii præpositi & fundatoris hujus ecclesiæ.* Edita est ipsius vita in collatione D. Perardi, p. 124. ejusque epitaphium ibidem exstat, pag. 141. B C

XII. Garnerius III. le Riche filius Guidonis vicecomitis Divionensis, erat simul archidiaconus ecclesiæ Lingonensis in Bassigneio, & abbas seu præpositus S. Stephani annis 1059. 1066. & 1077. cujus anni die 30. Junii ecclesiam suis tandem curis perfectam consecrari fecit a Guarmondo Viennensi archipræsule. Attamen sub hoc tempus Rainardus episc. Lingon. hanc ecclesiam dolet tyrannorum persecutione vastatam, & pastorum incuria, a pristina divitiarum opulentia dejectam, cui subveniendi gratia, thesaurariam, quæ a multis temporibus in manu abbatis ejusdem loci fuerat, intercedente Garnerio abbate, in communes sumtus canonicis præmissæ ecclesiæ tradidit habendam. Acta sunt hæc Gregorio papa existente, Philippo regnante, &c. apud Perard. pag. 75. D

XIII. Garnerius IV. de Blaisy canonicus & archidiaconus ecclesiæ Lingon. reperitur & abbas S. Stephani 1081. 1098. & 1100. quo anno concordiam iniit cum Jarentone S. Benigni abbate super terra *de Savigni le Sec.* Memoratur & anno saltem 1103. cum Galone abbate Latonensi, in charta Hugonis Burgundiæ ducis, filii Odonis ducis in exercitu Jerosolymitano mortui; & adhuc 1120. in charta Joceranni episc. Lingon. pro hospitali domo Grossæ-silvæ. Abdicavit postea in gratiam observantiæ regularis hanc in ecclesiam inductæ. De eo legenda S. Bernardi epist. 59. Ipsum ita memorat necrologium sancti Stephani: *VIII. cal. Novembris obiit Garnerius hujus ecclesiæ abbas, qui suam abbatiam guerpivit Joceranno Lingon. episc.* E

XIV. Arnulfus alter ex quatuor S. Stephani canonicis, qui vitam regularem amplexi sunt apud Cutigniacum*, annuente Garnerio abbate Divioni remanente, prior agnitus est a sodalibus, cum permissu Joceranni episcopi Lingonensis. Illic vero tam suavem virtutum omnium spargere odorem cœperunt, ut infra tres annos completo canonicorum duodenario numero, idem episcopus, prout statutum fuerat in cœtu Lingonis habito an. 1113. eosdem redire Divionem procuraverit; quod quidem non mediocri plausu & apparatu peractum est die 22. Februar. an. 1116. Neque vero hîc priorem agere desiit Arnulfus, imo volente Garnerio abbate adhuc superstite & longe postea, præcipuam cœnobii curam suscepit usque ad obitum, qui contigit hoc anno desinente, vel ineunte 1117.

* S. Martinus de Quetigny, una leuca a Divione, juris S. Stephani.

XV. Valo seu Galo nobilis Divionæus jam pridem erat canonicus Stephaniensis, utpote quem suum capitulum Lingonas delegavit pro constituendis novi instituti conditionibus anno 1113. Nec tamen continuo iis quatuor vitam regularem aggressis se se adjunxit, sed brevi eos secutus est, uti probat ipsius chirographum in omnibus chartis apud Cutigniacum seu Quintiniacum Arnulfi prioris auctoritate confectis Huic porro successit, prior memoratus an. 1120. indictione XIII. in charta Joceranni episcopi Lingonensis ei quasdam ecclesias restituentis. At vero Galonis præcipua laus est, quod ipso deprecante Calixtus papa II. bulla eidem inscripta pontificatus anno sexto, *vitæ canonicæ ordinem, quem*, inquit, *secundum B. Augustini regulam in vestra ecclesia professi estis, confirmaverit, statueritque, ut defunctis nunc abbate Garnerio & Garnerio præposito, nullus ibi abbas secularis vel præpositus substituatur, sed ille omnibus præponatur, quem regularem regulares fratres, vel fratrum pars sanioris consilii secundum Dei timorem & B. Augustini regulam providerint eligendum.* Præcipit etiam, ut *decedentibus istis, qui supersunt, clericis secularibus, nullus in ecclesia vestra, eorum loco, nisi regularis substituatur canonicus.* Ceterum post hanc rem gestam, nihil aliud Valo cogitavit, quam ut abdicato munere in solitudinem secederet, unde aliquando jussu Guilenci episcopi Ling. eductus, ut solemni apud Lingonas cœtui interesset an. 1128. hanc laudem consecutus est: *Viri religiosi Valonis, qui prælationem ecclesiasticam fugiens, remotiorem sibi vitam delegerat.* Exinde vero non amplius habuit ecclesia Stephaniensis priores titulares, sed claustrales tantum sub abbatum regimine.

XVI. Herbertus, & aliquando Humbertus, vivente adhuc Garnerio de Blaisy abbate seculari, sed consentiente per abdicationem dignitatis, primus abbas regularis electus est in cœtu Lingonis celebrato sub finem Quadragesimæ anni 1125. qua de re legenda est epistola 50. S. Bernardi ad Guillencum episc. Lingonensem. Die vero Paschæ ejusdem anni solemnem apud Lingonas benedictionem percepit a Joceranno episc. Lingonensi, qui paulo post, uti jam diximus, die scilicet decima Octobris ejusdem anni, relicto episcopali

fastigio, ad ecclesiam S. Stephani secessit, in qua (A) & obiit 16. Aprilis sequentis. Herbertus autem memoratur 1127. in charta Guilenci episcopi Lingon. pro Tornodoro; quo etiam anno interest concilio Trecensi, in quo probati sunt Templarii. Vocatur Humbertus circa an. 1131. in hist. Vergiaci, lib. 3. pag. 94. & Albertus in charta Godefridi episc. Lingon. pro Prato-longo, ex libro cui titulus, *illustre S. Bernardi genus*, pag. 443. An. 1137. die 28. Junii incendium generale urbis Divionensis in eamdem secum traxit calamitatem ecclesiam S. Stephani cum ceteris ædibus, cui renovandæ Herbertus tanto ardore adlaboravit, ut an. 1141. v. cal. Maii ipsius (B) dedicationem perfici curaverit per Godefridum episc. Lingonensem, qui tunc Herberto ecclesiam de Tardo concessit. Testis quoque memoratur in privilegio ejusdem Godefridi pro Reomaensi cœnobio an. 1147. Ceterum ex antiquo ecclesiæ S. Stephani rotulo ante annos plus minùs sexcentos conscripto colligitur, hoc idem monasterium societatem precum habuisse hujus abbatis tempore cum pluribus cœnobiis, S. Andreæ, S. Mariæ de Asneriis, S. Mariæ Magdalenæ Fontis-ebraldi, Glannafoliensi sancti Mauri, S. Mariæ Ungiaci, S. Salvatoris Figiacensis, S. Mariæ & S. Victoris de Fontibus, S. Petri Carennacensis, S. Petri (C) Belli-loci, Obasinæ, S. Marini martyris Brivensis, S. Mariæ de Nucariis, S. Michaelis de Celio, &c. item cum ecclesia Lugdunensi, Tornusii, Suessionensi & sancti Eligii Noviomensis. Obiit Herbertus 30. Martii 1157. postquam anno præcedenti bullam ab Adriano IV. accepisset. Hac ipsa die anniversarium habet, notatus tamen die præcedenti in necrologio Benigniano; cujus quidem monumentum lapideum è medio ecclesiæ translatum fuit ad parietem juxta cathedram concionatoriam.

XVII. Gilbertus seu Gislebertus de Grancey filius Hugonis pincernæ ducis Burgundiæ, in (D) canonicum regularem admissus tempore Valonis prioris, Herberto in regimen successit anno saltem 1158. quo pacem & concordiam iniit cum Gileberto de Gresigni ratione decimarum de Chalmey, sponsoribus adhibitis Jausberto vicecomite Divionensi & Jausberto de Grancey equite, suo germano. Reperitur adhuc 1159. 1161. & 62. de quo sic habet necrologium: *VI. idus Febr. depositio venerabilis patris Gisleberti hujus ecclesiæ secundi abbatis.*

XVIII. Herveus seu Arveius & Arverius de Fauverney Humberti filius ex Elisabetha de Vergy, de qua sic legitur in necrologio S. Stephani: (E) *V. idus Octob. obiit Elisabeth sanctimonialis de Tart, mater domini Arveii abbatis*, subscripsit tanquam canonicus S. Stephani instrumento Mariæ ducissæ Burgundiæ nonnulla eidem ecclesiæ restituentis an. 1162. Jam autem 1165. memoratur abbas in charta Galteri episc. Lingon. ex tabul. Albæ-ripæ. An. 1170. paciscitur cum Petro & Guidone de Cucey ratione quartæ partis decimarum de Cucey. Insequenti Galterus idem episcopus parochialem ecclesiam de Cusseyo & de Granceio ei tradidit libere & perpetuo possidendam. Hunc porro Herveius Castri-censorii dominus nepotem vocat in charta Cistercii data hoc anno 1171. ac sub idem tempus Guiardus de Fauverney ipsum germanum suum appellat. Anno 1172. bullam confirmationis ac tuitionis obtinuit ab Alexandro papa III. Idem subscribit chartæ Hugonis III. Burgundiæ ducis pro Divionensi S. Benigni monasterio an. 1175. ex hist. Vergiaci lib. 3. pag. 95. Postea ex abbate hujus loci fit monachus Cistercii, indeque abbas Firmitatis ad Graonam, ubi decessit XIV. cal. Aprilis, sepultus ante aram S. Laurentii.

XIX. Milo de Grancey filius Josberti & Ermengardis, frater Odonis & Josberti abbatis Fonteneti, ac nepos Gisleberti abbatis sancti Stephani, electus videtur an. 1178. quo eligendi abbatis facultatem concessit Gauterius episc. Ling. An. 1181. Engelbertus Cabilonensis præsul ei jus patronatus ecclesiæ de Pruneriis* contulit. Cujus etiam abbatis tempore Stephanus Eduorum antistes decimas de Tenissëio ecclesiæ S. Stephani perpetuo possidendas dedit. Testes sunt Hugo decanus Eduensis & alii. Is est M. abbas S. Stephani, cui & ejus canonicis Lucius papa bullam inscribit, qua capellam ducis, modo sacram Divionis capellam nuncupatam iisdem tradit, adeo ut secularibus canonicis decedentibus succedant regulares S. Stephani, ex voto & mente Hugonis Burgundiæ ducis. Insuper occurrit Milo in charta Manassis episcopi Lingon. domus apud Lingonas donationem factam Miloni canonico a Milone S. Stephani abbate comprobantis. Item an. 1185. in quadam concordia inter ecclesiæ suæ conventum & canonicos capellæ ducis Divione, atque 1195. in charta Rainaudi Lugdunensis archiepiscopi, qua donum ecclesiæ de Tilicastro factum Miloni abbati S. Stephani a Garnerio episcopo confirmatur. Annum denique attigit 1198. commemoratus in necrol. pridie nonas Augusti.

* al. de Pruniers.

XX. Stephanus I. (de Vergy*) abbas & Huo de Vergeyo anno 1200. septimo idus Decembris ratam habent societatem, quam Huo prædictus inierat cum Milone abbate S. Stephani decessore, ex autographo Stephaniensi.

* Samm. t. 2. Gall. Christian. pag. 48.

XXI. Petrus Barbotte prima sui nominis littera P. designatus, an. 1204. quandam domum apud Lingonas, quam ex dono ecclesiæ S. Stephani Hitterius archidiac. Divionensis *in vita sua tenebat*, dedit & concessit Theobaldo, ejusdem Hitterii consanguineo in perpetuum hereditario possidendam. Idem Petrus anno 1208. IV. cal. Martii querelam sopit Cistercii monachos inter & S. Benigni Divionensis, quo etiam anno, & 1223. 24. 30. & 34. reperitur in tabulis domus Claraevallis Divione, seu ipsius cœnobii Claraevallensis. Ad eum insuper exstat Innocentii III. epistola 203. regest. 13. necnon bulla Gregorii IX. anno ejusdem pontificatus XII. qua ipsi laudat quinque parochiales ecclesias Divionenses, S. Medardi, S. Mariæ, S. Nicolai, S. Michaelis & S. Petri. Testis fuit an. 1228. mense Nov. venditionis feodi de Roseto factæ Hugoni episc. Lingonensi, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. fol. 42. Ipse vero Petrus villam de Asneriis emit ab

Hugone duce Burgundiæ pretio mille trecentarum librarum Stephaniensium * an. 1232. mense Januario, ex autographo Stephaniensi. Idem occurrit in instrumento de sepultura canonicorum capellæ Ducalis anno 1233. & in altero anni seq. de justitia Altæ villæ, vici prope Divionem. Fundavit quoque S. Martini hospitale ad ædem B. Mariæ Divione circa an. 1238. & anno seq. mense Febr. tertias omnes *finagii* Mirebelli accepit a Guillelmo de Vergy Burgundiæ senescallo, cujus obitus notatur in necrologio hujus ecclesiæ XIV. calend. Febr. Petrus vero decessit 3. Decemb. 1240. sepultus in capitulo; de quo sic necrologium ad diem prædictam: *III. nonas Decemb. depositio domni Petri Barbotte abbatis hujus ecclesiæ, qui multa bona ecclesiæ acquisivit, & totam ecclesiam reædificavit, &c.* Notatur autem calendis Decembris in necrologio San-Benigniano.

* Estevenans, moneta S. Stephani Vesontion.

XXII. Stephanus II. Michotte memoratur abbas 1241. mense Maio, 1242. mense Junio, & 1243. mense Aprili, quo anno molendinum *de Laische* vulgo dictum *de Limpré* comparavit. Obiit 23. Junii ex necrologio Benigniano, seu X. cal. Julii ex necrol. Stephaniensi.

XXIII. Gilbertus II. reperitur 1243. mense Nov. 1244. mensibus April. & Novemb. & 1245. mense Septembri. Cessit è vita 1246. ut discimus ex litteris Radulfi prioris & conventus petentium ab Hugone episc. Lingon. facultatem eligendi abbatis post Gilleberti mortem, quæ litteræ datæ sunt hoc anno in vigilia B. M. Magdalenæ, ex lib. feod. eccl. Lingon. Sic ejus meminit necrologium: *XII. calend. Aug. depositio domni Gileberti abbatis hujus ecclesiæ.*

XXIV. Amedeus legitur abbas jam anno 1235. apud Perard. pag. 265. sed mendum est, ut liquet ex dictis. At vere occurrit 1247. mense Junio, & 1251. mense Aprili, quo societatem precum iniit cum Stephano abbate & conventu S. Benigni Divion. Sub idem tempus Amedeo & successoribus conceditur ab Innocentio IV. facultas consecrandi calices, benedicendi corporalia, pallas & vestes sacerdotales, sed in ipso tantum S. Stephani monasterio, ac dummodo iis manus Episcopi imposita fuerit. Datum Lugduni anno pontificatus octavo, IV. idus Martii. An. 1254. mense Junio assensu Guidonis episc. Ling. permutationem fecit cum Hugone duce Burgundiæ. Testis est an. 1259. mense Maio solutæ pecuniæ N. militi de Blondofonte, qui quædam vendiderat episcopo Lingonensi, uti testantur ejusdem litteræ in lib. feod. eccles. Lingon. fol. 163. Anno 1269. in festo BB. Remigii & Germani in capite Octobris Henricum de Brabant primogenitum Henrici III. Brabantiæ ducis & Alaidis sororis Roberti II. Burgundiæ ducis ad solemnem in suo monasterio professionem admisit, qui quidem necdum acolythi gradum prætergressus, in choro sepulturam accepit, cum anniversario die 16. Octobris. De quo vide Miræum 1267. Molanum cap. 62. de militia sacra Ducum Brabantiæ & Vionem, lib. 4. cap. 36. ubi videtur eum reponere inter principes

A ordinem Benedictinum professos. Dehinc Amedeus compositionem iniit an. 1272. mense Julio cum Egidio priore de Granceio castro super decima quarumdam novalium; idemque 1274. mense Aprili sigillum suum rogatus apposuit recognitioni feodi Clementiæ dominæ de la Borde, quam dedit Guillelmo Pontis-scissi domino, ex lib. feod. eccl. Lingon. Quo etiam anno, die 5. Dec. suo conventui fructus omnes ex anniversariis obvenientes dimisit ad refectionem serotinam insumendos, eo pacto, ut tam ipse, quam successores liberi essent ab omni serotina refectione suppeditanda. Denique memoratur an. 1275.

B in instrumento de justitia S. Benigni in mansis & hominibus apud Ycium. Obiisse dicitur hoc anno 15. Decembris, postquam viginti novem annis præfuisset.

XXV. Girardus I. jam anno 1275. mense Februario, hoc est 1276. reperitur in litteris Galtheri de Vangione-rivo *de Vignory* domini Firmitatis super Amantiam, quibus recognoscit debere se homagium Guidoni episcopo Lingon. cui multas intulerat injurias. Paciscitur eodem an. 1276. die Mercurii post festum B. Nicolai, seu permutat ecclesiam S. Symphoriani de Brochone pro ecclesia S. Victoris de Nulleio, cum

C Odone decano, & toto capitulo Ling. ecclesiæ, Guidone episc. consentiente. An. 1277. mense Junio subscripsit litteris Guidonis domini de Tilicastro pro recognitione hujus feodi data episcopo Lingonensi. Idem an. 1279. mense Aug. ducentas libras sibi ab Hugone duce Burgundiæ legatas, se insumsisse fundando ejus anniversario &c. profitetur, ex camera computor. Divionensi. Recensetur etiam in litteris Roberti Burgundiæ ducis & Guidonis episcopi Lingon. datis anno 1282. mense Octobri, quibus consentiunt, ut dissidium inter se motum pro cursu monetæ ducis in urbe Castellione de plano dirimatur & sine

D strepitu a dicto abbate & a domino de Granceio, ex lib. feod. eccl. Lingon. & hoc quidem habetur etiam in regestis cameræ comput. Divionensis, arcula *moneta Burgundiæ*, n. 6. sed paulo aliter. Robertus scilicet dux Burgundiæ Guidoni episcopo pollicetur se nihil exacturum in diœcesi Lingonensi tam a clericis quam etiam a laicis, ubi probaret episcopus monetam Divionensem in usu non esse. An. 1283. sabbato post *Reminiscere* subdelegatus cum Johanne domino de Falcin quondam comite Pontivi, & Guillelmo de Poilly præposito Insulensi ad inquirendum super ætate J. (Johannæ) heredis Campaniæ, &

E super consuetudine Campaniæ ad quam ætatem domicella possit hominium præstare, hanc inquisitionem Parisiis fecit anno ac die prædictis. Fuit quoque arbiter cum Hugone episcopo Eduensi in quadam controversia inter archiepiscopum & capitulum ecclesiæ Lugdunensis circa an. 1285. Cujus adhuc in præsentia, Margareta regina Jerusalem & Siciliæ, necnon comitissa Tornodor. recognitionem dedit totius comitatus Tornodorensis episcopo Lingonensi, anno 1287. sabbato post *Assumptionem beatæ Mariæ* ex libro feod. ecclesiæ Lingonensis. Eodem anno in festo Paf-

chæ suum & Amedei decessoris anniversarium fundavit, superstes ad mensem Octobrem anni 1288. quo in ipsius gratiam Robertus dux Burgundiæ sententiam dixit adversus Richardum de Montmorot ballivium Divionensem. Quo etiam anno, die Veneris post octavas *Trinitatis* eligitur compromissarius cum Lamberto Accoroisse canonico Capellæ-Ducis Divione, super variis querelis inter utrumque capitulum motis. Vocatur autem *bonæ memoriæ* in compositione facta inter archiepiscopum Lugdunens. & ejusdem ecclesiæ capitulum, an. 1290. die XI. mensis Septembris, quam ut judex cum Hugone episcopo Eduensi jam inchoaverat. Ejus sic meminit necrologium: *V. cal. Decembris depositio domni Gerardi abbatis hujus ecclesiæ.*

XXVI. Hugo de Aceyo suum anniversarium fundat anno 1289. mense Martio. Idem anno sequenti, die Martis post *Annuntiationem Dominicam*, in sacello beatæ Margaretæ virginis de novo in ecclesia parochiali B. Michaelis Divion. constructo, & in ecclesia B. Martini de Cutigneio altaria duo, illic in honorem sanctæ Margaretæ, hic sub patrocinio sancti Martini consecrari fecit, per fratrem Bonaventuram episcopum Ensensem vicarium capituli Lingonensis, sede vacante. An. 1291. die Veneris post Dominicam, qua cantatur *Jubilate*, cum a temporibus retroactis singuli ecclesiæ sancti Stephani canonici sexaginta solidos Viennenses perciperent pro vestimentis & aliis sibi necessariis, nec ea summa omnino sufficeret, viginti solidos addidit Hugo. Idem anno 1293. quædam accipit a suo conventu, eique vicissim nonnulla tradit. An. 1300. decimas de Thenysseio accepit ab Eduorum episcopo, quo etiam anno, die Jovis post festum hyemale S. Nicolai unioni domus hospitalis de Brochone cum suo capitulo assensum præbuit, idipsumque præstitit anno sequenti, sabbato post *quindenam* festi Pentecostes pro unione hospitalis Tilicastri, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 257. & seq. Sub idem tempus ei Robertus Cabilonensis episcopus jus patronatus ecclesiæ de Pruneriis confirmavit; quem & Bonifacius VIII. conservatorem privilegiorum apostolicorum Cisterciensibus dedit an. 1302. Laudatur insuper in quadam compositione cum Petro decano Capellæ-ducalis facta per arbitros 1311. tandemque sepelitur in capitulo XV. calen. Februarias, cum hac brevi epigraphe: *Hugo de Aceyo quondam abbas hujus ecclesiæ, qui obiit decima octava die Januarii, anno Domini millesimo trecentesimo sexto decimo.*

XXVII. Pontius & aliquando Ponsardus, Ponchardus & Pontzardus de Courbeton prior S. Petri de Mirebello, ac deinde S. Florentii de Tilicastro, electus est abbas per viam compromissi, ut liquet ex provincia abbati Besuensi data a Guillelmo episcopo Lingonensi inquirendi de hac electione &c. an. 1316. die Dominica, qua cantatur *Reminiscere*. Nominatur an. 1325. cal. Februar. in compositione inter canonicos Stephanienses & Ducales, & in bulla Johannis papæ hanc firmantis compositionem an. pontificatus 9. decimo cal. Januarii. Eodem anno, mense Julio

A pacíscitur cum Hugone de Montmorot domicello, super dominio sancti Stephani de Janly, quod sibi retinuit. Idem an. 1328. sabbato ante *Ramos palmarum* redditus omnes anniversariorum conventui suo dimisit, seu potius dimissos confirmavit ad refectionem serotinam in perpetuum. An. 1331. quandam iniit compositionem cum incolis d'Ahuy. Porro ejusdem gentis fuerunt Johannes & Hugo priores claustrales hujus ecclesiæ, quorum iste mortuus est 1361. & Petrus abbas Benignianus. Denique Ponchardus diem claussisse dicitur sabbato post festum sancti Lucæ 1341. idque confirmant litteræ prioris & conventus, B quibus hac ipsa die, *al.* 24. Octobris petierunt a Johanne episcopo Lingonensi facultatem eligendi abbatis in locum Ponticardi nuper viam universæ carnis ingressi, ex l. feod. eccl. Lingonensis. Sic autem memoratur in necrologio: *XIII. cal. Novembris depositio venerabilis patris domini domni Ponsardi de Corbetone, hujus ecclesiæ abbatis, qui temporibus suis controversias existentes inter ecclesias S. Benigni, Capellæ ducis Burgundiæ & habitantes de Aquæductu* (d'Ahuy) *& plures alias sedavit & pacificavit, & alia multa bona & commoda huic ecclesiæ acquisivit, fecit & procuravit.*

XXVIII. Reginaldus vel Regnaudus de C Vauxbusin an. 1343. mense Aprili pepigit cum Petro abbate Benigniano, & 1345. 20. Febr. cum majore & scabinis urbis Divionis. Memoratur anno sequenti 22. Febr. in charta Odonis IV. ducis Burgundiæ pactum ultimum confirmantis, a quo vocatur suus fidelis consiliarius. Idem annis 1347. 48. & 51. suam excusat absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate. Anno sequenti, die XI. Octobris fundationem unius capellæ sub titulo sancti Desiderii factam in sua S. Stephani ecclesia ab Hugone de Carmantrand cive Divionensi accepit. Decessit hoc an. 2. Januarii, seu 1353. secundum hodiernum D calculum, in capitulo depositus, cujus sic meminit necrologium: *IV. nonas Januarii depositio venerabilis patris Regnaudi de Vauxbusin abbatis hujus ecclesiæ.*

XXIX. Gerardus II. de Tivez hujus abbatiæ possessionem accepit diebus undecim post obitum decessoris, hoc est 13. Januarii 1352. vel 53. cujus abhinc non nisi semel habetur memoria, 2. scilicet Maii an. 1353. Obitus ejus notatur 12. Julii.

XXX. Johannes I. de Vallibus possessionem adiit XI. Maii anno 1353. per cessionem præcedentis, ex Chiffletio superstitis ultra IX. annos. E Occurrit anno sequenti, die 1. Novemb. cujus obitus dies notatur in necrologio die 14. Martii, & quidem hujus anni, nam die 29. ejusdem mensis sedes vacasse probatur ex charta procurationis data quibusdam concanonicis a Johanne de Courbeton priore totoque conventu sancti Stephani Divionensis ad gerenda quæcumque monasterii negotia pastore vacantis, *per obitum bonæ memoriæ fratris Johannis nuper defuncti, quondam abbatis dicti monasterii nostri.*

XXXI. Gerardus III. postquam diu vacavit sedes, uti legitur in pluribus chartis, 29. Martii

1354. mense Febr. 1356. 2. Junii & 2. Aug. 1357. ac denique 28. Maii 1358. se demum abbatem vocat sanctæ sedis Romanæ gratia die 30. Junii 1361. quo fundationem aliquot *missarum* submissa voce dicendarum in sacello sancti Vincentii, ex voto Guidonis de Nanteuil equitis, admittit. Hunc autem esse putamus Gerardum, qui an. 1300. *lege* 1360. die Lunæ ante festum S. Matthæi apostoli litteras dedit de recognitione facta ab Alardo de Vallibus, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. fol. 60.

XXXII. Johannes II. de Campo-Roberti anno 1361. die Martis post festum beatæ Mariæ Magdalenæ prædia nonnulla seu redditus assignat conventui pro refectione; ubi notandum feria 2. & 4. nisi festum duplex occurreret, abstinentiam a carnibus viguisse. Obiit duodecim post diebus, nempe v. Aug. ex necrolog. sepultusque est in capitulo cum hac inscriptione: *Hic jacet venerabilis in Christo pater Johannes de Campo-Roberti electus & confirmatus hujus ecclesiæ abbas, qui obiit anno Domini M. CCC. LXI.*

XXXIII. Theobaldus I. de Nant electus a sodalibus & a Guillelmo Lingonensi episcopo confirmatus, eodem anno 1361. die sabb. 21. mensis Augusti abbatiæ possessionem adeptus est, quam deinde permutavit an. 1363. mense Novembri pro abbatia S. Pauli Vesontionensis.

XXXIV. Johannes III. de Marigny decretorum doctor, consiliarius in senatu Burgundiæ, ac prior sancti Symphoriani Eduensis an. 1354. postea fuit abbas sancti Pauli Vesontionensis, ac tandem vi permutationis abbas sancti Stephani Divionensis, quo nomine reperitur jam anno 1363. desinente. Idem annis 1366. 72. & 85. se se excusavit quod non interfuisset S. Mamantis apud Lingonas festivitati. An. 1374. die sabb. post Dominicam qua cantatur in sancta Dei ecclesia *Oculi mei*, ultima mensis Martii, hoc est 1375. secundum hodiernum computandi modum, conventui cessit, ac in perpetuam hereditatem transtulit, Jocerando de Capella tunc priore claustrali, omnia *hereditagia*, census, redditus & alia bona sita in villa & *finagio* de Verrangiis, pro scutellis & scissoriis de fuste in posterum habendis, ad quod prius tenebantur abbates. An. 1383. 19. Aprilis dat *Vidimus* litterarum Theobaldi comitis Barrensis, in quibus mentio fit Stephani abbatis sancti Benigni Divionensis ex tabulario Lotharin. arcula *abb. de Charlieu* &c. Obiit anno 1387. 8. Decemb. ex necrologio, ubi sic legitur: *VI. idus Decemb. depositio venerabilis patris Johannis de Marigneyo quondam abbatis hujus ecclesiæ, cujus sepultura situatur subtus altare Crucis & ante altare B. Symphoriani martyris.* Die vero 27. Febr. sic habetur in eodem necrolog. *III. cal. Martii anniversarium domini Johannis de Marigneyo quondam abbatis hujus ecclesiæ, qui dedit nobis quandam domum cum pertinentiis in villa de Verrangiis.*

XXXV. Robertus de Baubigny, aliquando nuncupatus de Courbeton, decretorum doctor ac professor in alma Parisiensi facultate, absens a capitulo, renuntiatur abbas, dignitatis possessionem adeptus die 20. Martii an. 1387. sive 1388. Jocerando de Capella adhuc priore claustrali. An. 1392. prima die mensis Maii scripsit ad ecclesias suæ confœderatas epistolam encyclicam pro commendandis animabus Johannis de Marigneyo abbatis, Jocerandi prioris claustralis, Jacobi de Ycio, Hugueti de Rouvre, Roberti de Chaneto & Henrici de Varins suæ ecclesiæ canonicorum nuper defunctorum. Eodem anno, die Veneris vigilia inventionis B. Stephani protomartyris 2. Augusti capsam reliquiarum sancti Medardi supra majus altare collocavit, quæ sacra pignora Divionem allata fuerant è suburbano Suessionensi monasterio tempore Algrimi episcopi Lingonensis. An. 1401. in octavis B. Catharinæ precum & hospitalitatis societatem iniit cum Lamberto abbate & conventu S. Bartholomæi Brugensis. Ei Benedictus papa XIII. an. 1394. III. nonas Decemb. mitra, annulo, ceterisque pontificalibus insigniis libere uti in omnibus locis eidem subjectis permisit. An. 1404. Dominica die *Quasimodo* Gerardum & Henricum de Saux pro suo feodo in villa d'Ahuy ad hominium excepit. Denique memoratur adhuc an. 1408. die ultima Aug. sed insequenti, permutatione facta transiit ad abbatiam S. Pauli Vesontion. ubi decessit an. 1428. die 24. Febr. ex necrologiis tum S. Stephani tum S. Pauli.

XXXVI. Johannes IV. Suhard vel Souhard in utroque jure licentiatus, ex canonico S. Stephani Divion. eligitur abbas S. Pauli Vesontion. circiter an. 1407. quam postea dignitatem pro Stephaniensi commutavit anno saltem 1409. sub initium Septembris. An. 1413. die 15. Dec. duobus è suis canonicis sua per sententiam abstulit officia claustralia, quorum etiam alterum inhabilem declaravit per biennium possidendo cuilibet officio. Ei Martinus V. jus dandi quadraginta dierum indulgentias post *missarum* solemnia concessit an. 1418. sui pontificatus primo, idibus Januarii, apud Constantiam, ubi hoc anno finitum est concilium generale. Anno 1421. dissidium habuit cum suo conventu super tributo cuilibet civium indicto pro munienda urbe Divione, utrum scilicet abbas an conventus ad solvendum teneretur. Qua de re conventus Carolo episcopo & duci Lingonensi tanquam patri superiori & supremo judici supplicavit die Martis post festum Translationis S. Benedicti XV. Julii. Ceterum audita morte Roberti in hac abbatia decessoris, in Pauliana vero successoris, qui ex illa in hanc plurimam secum tum librorum tum aliarum rerum supellectilem adsportaverat, relicta syngraphe, qua successor in Pauliana Stephaniensi totum restituere deberet, cum per legationem, sive etiam per jussionem juridicam vix quicquam profecisset, per se ipse tandem Vesontionem accessit mense Martio anni 1429. sive 1430. ubi mortuus 5. Aprilis sequentis, sepultus est juxta decessorem.

XXXVII. Alexander de Ponte-scisso *de Pontalier* hujus ecclesiæ alumnus ac prior de Tilicastro post obitum Johannis, indicta successoris electione a Petro Chinon priore claustrali ad diem

Mercurii

Mercurii 26. Aprilis anno 1430. concorditer electus est, ut liquet ex bulla Martini V. summi pontificis hanc primum electionem, quippe quam sibi jam dudum ea vice retinuerat, irritam declarantis, deinde tamen ipsummet electum confirmantis. Data est Romæ nonis Julii, pontificatus anno decimo tertio. Tum vero die Dominica, tertia mensis Septembris ejusdem anni in realem hujus ecclesiæ possessionem inductus est per Carolum episcopum & ducem Lingonensem, cum tunc Nicolaus Briffaut prior esset claustralis. Inde Alexander annis 1441. 45. 46. & 48. suam excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas festivitate. Cessit tandem in manibus Papæ B die 7. Novembris 1453. in favorem Theobaldi Viard tunc abbatis Ungiaci, cujus olim exceperat vota 9. Decemb. 1442. Bullamque nihilominus seu privilegium Alexander accepit a Nicolao papa V. datum Romæ XV. cal. Maii 1454. anno pontificatus VIII. quo datur ei facultas parochianos ecclesiarum Stephaniensi pleno jure subditarum absolvendi a casibus reservatis &c. ubi hic annus revocari debet ad 1453. pro veteri more computandi, quo nondum anno cessio ejus admissa erat. Deinde vitam produxit ad an. 1464. quo sepultus est intra suam ecclesiam in sacello sancti Laurentii, prope suorum gentilium conditorium, C hoc ipsi apposito epitaphio: *Hic jacet reverendus in Christo pater Alexander de Ponte-scisso condam humilis abbas hujus monasterii, & filius condam nobilis domini Hugonis de Ponte-scisso militis & domini de Magneio super Tillam, juxta sepulturam suorum progenitorum. Obiit die XVII. Martii, an. Domini M. CCCC. LXIV. anima ejus requiescat in pace, amen.* Duplici gaudet anniversario, altero nonis Februarii, altero VI. idus Martii, pro quibus annuatim celebrandis suo conventui ducentos *francos* legavit.

XXXVIII. Theobaldus II. Viard Divionæus, in decretis licentiatus, ex canonico S. Stephani D & Ungiaci abbate, vi cessionis Alexandri, a Nicolao V. admissæ 24. Jan. 1454. possessionem adipiscitur 29. Martii ejusdem anni, cum tunc esset prior claustralis Petrus Basseti in sacra pagina baccalaureus. Attamen Johannes Rolin episcopus Eduensis & cardinalis opposuit litteras ejusdem Papæ, quas vocant *reservationis*, datas in sui gratiam, sed Carolus rex earum & similium haberi vetuit rationem litteris datis 3. Octob. 1454. cumque nihilominus alteram ejusdem abbatiæ provisionem prædictus cardinalis obtinuisset a Calixto Nicolai successore, perrexit Romam Theobaldus jus suum ibidem prosecuturus, quod tam E prospere exsecutus est, ut iterum vicerit die 30. Maii 1456. cum jam aliquot ante diebus, 25. nimirum ejusdem mensis & anni, humeralis & *rocheti* ad instar episcoporum usus confirmationem impetrasset. Dehinc annis 1458. & 1470. suam excusavit absentiam a sancti Mamantis apud Ling. celebritate. Idem vero non minus pietatis cultor, quam jurium suorum defensor, societatem precum iniit cum priore & conventu Carthusiæ Divionensis anno 1460. 28. Augusti, & 1468. 3. Septembris cum Philippo Cournaud ex canonico sancti Stephani abbate sancti Petri Gandavensis. Obiit Lutetiæ 4. Junii 1477. sepultus in ecclesia regalis abbatiæ S. Genovefæ.

XXXIX. Richardus Chambellan & ipse Divionæus, in jure canonico baccalaureus, antea prior S. Aniani d'Ahuy, tunc vero SS. Geminorum, necnon sacrista S. Stephani & rector hospitalis domus B. M. virginis, in urbe Divione, eligitur abbas die 6. Julii 1477. Simone de Placentia tunc priore claustrali. Non tamen continuo confirmationem accepit, nedum possessionem aut benedictionem. Duos siquidem æmulos habuit, primum vocatum *Dreux Morand*, canonicum Regularem sancti Martini Nivernensis, alterum *Andream le Visle* Cluniacensem monachum. At vero tanta fuit ejus dexteritas, ut obtentis primum a Sixto IV. bullis confirmationis 13. Decemb. 1477. tum æmulis suam intercessionem in consilio Regis remittere coactis, demum ad possessionem realem admissus sit XI. Julii 1478. Nec multo post, insequenti scilicet anno, ecclesias suæ curæ commissas in urbe Divione visitavit. Eodem anno societatem precum iniit cum Guillelmo abbate & conventu Castellionensi. Annis vero 1481. 88. 91. & 92. se se excusavit quod S. Mamantis apud Lingonas solemnitati non interfuisset. Interea maximam ecclesiæ partem collapsam die Dominica 30. Januar. 1487. vel 1488. septem prope continuis annis feliciter instauravit. Defecit 19. Aug. 1495. sepultus in choro Stephaniensi ante principem aram, unde postmodum a suo nepote Antonio Chambellan altero successorum, in conditorium, quod est hodie sub ecclesiæ choro, translatum est.

XL. Jacobus I. Langley canonicus erat S. Stephani professus 5. Oct. 1449. prior S. Aniani d'Ahuy & vicarius ecclesiæ parochialis S. Michaelis Divion. quando in abbatem assumtus est die 29. Aug. 1495. Tum vero die 13. Septembris a Johanne d'Amboise episcopo Lingonensi confirmatus, ab ejusdem suffraganeo Johanne episcopo Ebronensi benedictionem percepit in ecclesia S. Florentii de Tillecastro, assistentibus Petro S. Sequani, Guillelmo du Bois antiquo Castellionis super Sequanam abbate & Stephano Ungiaci, die Dominica 8. Novembris ejusdem anni. Cesserat jam die 2. Julii 1496. in gratiam sequentis, ea conditione ut ordinem profiteretur.

XLI. Antonius Chambellan filius Henrici rationum & monetarum in Burgundia magistri ex Aleide Berbisey, diœcesis Lingon. clericus, ac in utroque jure doctor, vi cessionis prædictæ, quam Alexander VI. admisit die 27. Septembris 1497. canonicum regularem induit, professus est, agnitus abbas regularis, ac in possessionem inductus una eademque die 23. Nov. 1497. Tum vero a sede Romana licentia sibi facta ecclesiasticos ordines extra tempora consueta suscipiendi, minoribus initiatur & subdiaconatu ab Andrea de Poupet Cabilonensi episcopo die 16. Febr. 1498. in sacello ejusdem episcopali, crastina die Dominica 1. Quadragesimæ, diaconatu, insequenti Sabbato, presbyteratu in ecclesia cathedrali S. Vincentii Cabilonensis, tandemque in

eadem ecclesia suscipit abbatialem benedictionem A Dominica 2. Quadragesimæ, collaborantibus Christiano Godran vel Gouldran abbate Ungiaci, & Jacobo Langley antiquo S. Stephani abbate. Idem quoque perpetuus administrator prioratus S. Florentii de Tilicastro, annis 1499. 1503. 1505. 1507. 1508. & 1509. excusavit absentiam a S. Mamantis apud Lingonas celebritate, statutis interea salubribus ad fovendam disciplinam regularem calendis Junii an. 1500. evulgatis. Obiit an. 1509. 17. Decemb. sepultus in conditorio abbatum.

XLII. Claudius I. de Husson filius Caroli comitis Tornodorensis ex Antonietta de la Trimoüille, episc. Pictaviensis & administrator perpetuus Sagiensis episcopatus, præviis commendatitiis litteris Ludovici XII. Francorum regis ad priorem & conventum S. Stephani, necnon eligendi facultate a Johanne d'Amboise episcopo Lingonensi data 20. Decemb. 1509. in abbatem postulatur 29. ejusdem mensis, possessionem adeptus 4. Maii 1510. cujus anni & mensis die 25. paciscitur cum parochianis ecclesiæ S. Michaelis Divionensis super nominatione dictæ ecclesiæ capellanorum, quæ nominatio hos inter & abbatem alterna decernitur, Philippo Remond tunc priore claustrali.

XLIII. Franciscus Sforcia ex illustri ducum Mediolani gente, Bonæ Barri ducissæ & Sigismundi regis Poloniæ uxoris frater, Johannis Galeacii & Isabellæ Neapolitanæ filius, in Franciam ductus captivus, clero se addixit, jamjamque abbas Majoris monasterii renuntiatus, fit quoque Stephaniensis cessione Claudii de Husson; cumque bullas a Julio II. papa obtinuisset 18. Julii 1511. possessionem apprehendit per procuratorem die 25. Augusti sequentis. Obiit in suo Majori monasterio sub finem Decembris ejusdem anni.

XLIV. Jacobus II. Hurault episc. Eduensis, D filius Jacobi domini de Chiverni summi ærarii præfecti, & comitatus Blesensis gubernatoris, hujus abbatiæ possessionem adiit 7. Julii 1512. quam vix tenuit ultra mensem Januarium anni sequentis.

XLV. Stephanus III. Faulquier solum innotescit ex litteris administrationis quatuor obedientiariorum, Philippi Raimundi prioris, &c. *vacante abbatia S. Stephani per obitum reverendi in Christo patris Stephani Faulquier abbatis ultimi & pacifici possessoris*, datis 1. Martii anno 1513.

XLVI. Renatus de Bresche dictus etiam ali- E quando de la Trimoüille, monachus Benedictinus, episcopus Constantiensis in Normannia, abbas S. Benigni Divion. Flaviniaci, Buxeriæ & Fonteneti, fuit quoque Stephaniensis anno saltem 1515. cujus mense Julio uni ex suis canonicis plura hujus abbatiæ beneficia possidendi facultatem impertivit. Deinde pactiones fecit cum suo conventu XI. Augusti 1526. Girardo Motet priore claustrali, & mense Nov. 1528. Obiit anno seq. 19. Novemb. in sua Flaviniacensi abbatia.

XLVII. Claudius II. de Longvic cardinalis de Givry & episc. Lingon. filius Philippi domini de Pagni, de Givry, &c. ex Johanna de Bauffremont, postulatur in abbatem an. 1529. bullisque donatur 13. Febr. 1530. Consensit an. 1544. die 16. Martii ad preces canonicorum, ut ad statum secularem redirent, imo jam anno 1538. libellum supplicem ad hoc Regi Francisco I. obtulerat; verum id consilii ea vice caruit effectu. Decessit 9. Aug. 1561. in suo castro *de Mussy-l'Evesque*, non immemor ecclesiæ suæ Stephaniensis, cui suo testamento sacram suam supellectilem ex argento inaurato B legavit. Jacet in ecclesia cathedrali Lingonensi. Fuit etiam abbas sancti Benigni Divionensis & Pulteriarum.

XLVIII. Carolus de Bourbon cardinalis & archiepiscopus Rothomagensis, filius Caroli ducis Vindocinensis, decennio præfuit usque ad annum 1571. quo cessit, superstes ad 9. Maii 1590. quo anno ex hac vita migravit apud Fontem-comitis* in Pictonibus. Hinc vero corpus elatum sepelitur in Carthusia de Gaillon, quam in Normannia fundaverat.

* Fontenay-le-Comte.

XLIX. Jacobus III. du Tillet senator clericus Parisiensis, filius Johannis, cessione Caroli pro- C bata Regi, bullas obtinuit a Pio V. die 3. Maii 1571. cujus tamen ecclesiæ nonnisi die 9. Maii anni seq. possessionem adeptus est per procuratorem. An. 1573. die 25. Octobris paciscitur cum parochianis S. Petri Divionensis super nominatione capellanorum dictæ ecclesiæ. Rexit maxime per vicarios generales, Felicem le Masle priorem claustralem & abbatem Marciliaci, atque Parisium Berard etiam priorem claustralem, usque ad 1592. quo dignitatibus tum secularibus, tum ecclesiasticis valedicens, Carthusianum ordinem in majori Carthusia professus est, Deodatus du Tillet appellatus. Inde fuit prior Carthusiæ Divionensis ab an. 1600. ad sexdecim annos, in provincia Franciæ visitator, ac demum prior Carthusiæ de Bassa-villa, ubi spiritum Deo reddidit 25. Decemb. an. 1626.

L. Andreas Fremyot filius Benigni præsidis in senatu Burgundiæ, pro abbatia concertatores habuit Parisium Berard electum, priorem claustralem 15. Julii 1580. Antonium Richard fratrem N. des Portes Carolo de Lorraine duci Meduanensi a secretis, & Humbertum Quocy. Æmulo priori favebat cessio Jacobi in ejus gratiam, & exinde majoris consilii placitum, quo libere poterat in possessionem venire, quibus adde sodalium gratiam exultantium maxime sibi caput ex eadem familia restitutum fuisse; ac insuper fœderatorum * auctoritatem, qua fretus aliquandiu redditus percepit, possessionem adeptus per Albertum du Bois cantorem; Antonius vero favore fratris, qui plurimum apud fœderatos auctoritatis habebat, vi schedulæ Caroli ducis Meduanensis, qui se locum tenentem patriæ & coronæ Franciæ jactitabat, bullis donatus possessionem accepit mense Febr. an. 1594. frustra intercedente Parisio Berard. Humbertus denique innixus nescio cui placito, quod se a majori consilio obtinuisse

* la Ligue.

dictitabat, possessionem aggressus est die 7. Julii 1595.

Verum hæc inter Benignus Fremyot præses in senatu Burgundiæ tunc Sinemuri commorante, schedulam regiam Henrici IV. obtinuit 22. Dec. 1592. qua fructus saltem percipere posset, donec bullas pro se vel pro quo vellet accepisset; hincque factum est ut eadem regia auctoritate, die 29. Augusti 1593. Claudio Peto sacræ capellæ præposito & in senatu consiliario data sit provincia, beneficia & officia huic abbatiæ subdita conferendi, quandiu vacaret, & Oudino du Thu tanquam œconomo regendi fructus & administrandi. Ad hæc etiam Benignus Divionem urbem non multo post sub imperium Regis reversuram auguratus, schedulam alteram pro filio suo Andrea Fremyot obtinuit 15. Ap. 1595. novasque litteras œconomatus pro Oudino du Thu 14. Julii ejusdem anni. His quidem intercessit Paritius Berard, sed incassum, tandemque e vivis excessit 24. Januar. anni sequentis, successorem in officio prioris claustralis Albertum du Bois sortitus. Hic porro steterunt lites, mansitque penes Andream pacifica possessio, quam tamen haud apprehendit ante diem 10. vel 17. anni 1601. bullis donatus septimo tantum idus Octobris anni præcedentis. Paulo post Andreas evasit archiepiscopus Bituricensis, per translationem Reginaldi de Beaune ad ecclesiam Senonensem, bullis acceptis 16. Junii, 1603. cum potestate abbatiam retinendi, hanc quidem studuit pro viribus ad meliorem frugem revocare, sed operam perdidit, in tantum ut, ægre licet, consenserit ultima die Sept. anno 1604. illam abjecta regulari disciplina ad statum redire secularem; quanquam id negotii non tam cito consummatum est, bulla scilicet Pauli V. data 26. Augusti. 1611. ac Lutetiæ promulgata 1. Novemb. 1613. vi cujus, die 24. Decemb. ejusdem anni Andreas prius abbas commendatarius cœpit abbatiam regere tanquam abbas secularis-titularis, eoque nomine plura statuta edidit circa ecclesias suæ jurisdictionis 2. Febr. 1622. & 28. Octob. 1628. Dehinc sibi coadjutorem adlegit Jacobum de Nucheze episcopum Cabilonensem, suum ex sorore nepotem anno saltem 1633. Obiit Lutetiæ comes consistorianus 13. Maii 1641. cujus corpore in ecclesia monialium a Visitatione sepulto, cor delatum est Divionem urbem natalem, depositumque ad sancti Stephani in conditorio abbatum, cum hac inscriptione ex Gallico Latine reddita: *Hic jacet cor illustrissimi & reverendissimi patris in Christo domini Andreæ Fremyot patriarchæ-archiepiscopi Bituricensis, primatis Aquitaniæ, comitis consistoriani, abbatis sancti Stephani Divionensis, qui obiit Parisiis 13. Maii M. DC. XLI.*

LI. Jacobus IV. de Nucheze episcopus & comes Cabilonensis, filius Johannis Jacobi baronis de Bussy & Margaretæ Fremyot sororis Andreæ decessoris, ex coadjutore factus abbas 1641. Noviomensi capitulo sui episcopi sancti Medardi reliquias petenti, an. 1650. die 1. Julii os integrum sinistri femoris indulsit. Idem sui avunculi statuta denuo promulgavit mense Junio anni 1653. Morte sublatus est Cabilone prima die Maii 1658. simul abbas Ferrariensis, Bretolii & Varennarum, necnon Regis in sanctiore consistorio, & senatu Burgundiæ consiliarius. Jacet in sua ecclesia cathedrali a latere principis aræ.

LII. Post hunc autem Guillelmus de Malartic. diœcesis Aginnensis clericus a Rege designatus est abbas die 30. Octobris ejusdem anni, quinetiam vi decreti majoris consilii possessionem accepit per procuratorem 7. Maii sequentis; sed cum bullas obtinere intra 6. menses, hoc ipso decreto teneretur, nec obtinuisset, suam Rex nominationem revocavit, sive mutavit, data Guillelmo abbatia Boni-loci diœcesis Burdigalensis; Stephanienti vero Claudio Fyot, qui sequitur.

LIII. Claudius III. Fyot Regi ab eleemosynis, ac prior de Pontalier ad Ararim ordinis Vallis-Scholarium in finibus utriusque Burgundiæ, filius Philippi domini d'Arbois præsidis infulati in senatu Burgundiæ, a Rege nominatur abbas die 14. Maii 1662. Inde bullas accipit 8. Julii sequentis, ac possessionem 13. Septemb. ejusdem anni 1662. tum ecclesias sibi subjectas in urbe Divione visitavit 13. Martii 1664. deinde rurales. Anno 1665. ex parte abbatum diœcesis Lingonensis legati vices obivit in camera ecclesiastica Lingonensi. Quo etiam anno in cœtu provinciali Lugduni habito mense Aprili, ad comitia generalia cleri Gallicani habita Parisiis & Pontisaræ annis 1665. & 66. ex secundario ordine delegatus est. Anno 1668. mense Julio senator ad honores in senatu Burgundiæ litteris regiis declaratur, admissus 4. Decemb. ejusdem anni. Electus etiam statuum provinciæ a clero designatur anno 1674. eo munere functus hoc anno, 75. & 76. Hoc autem ipso anno suam ecclesiam innovari cœptam ab an. 1669. ac tandem quasi de novo constructam solemni ritu benedixit 4. Junii, quam deinde Stephanus le Camus episcopus Gratianopolitanus assensu Lingonensis consecravit 5. Aug. 1685. Insequenti 2. Julii, delapso fulmine combustum fuit campanile, simulque campanæ colliquerunt, cui damno resarciendo integrum quadriennium insumsit, quo exacto novas decem campanas benedixit 14. Junii 1690. Neque vero suum de Pontalier prioratum suæ pietatis ac liberalitatis carere voluit monimentis, quem scilicet ab an. 1636. pene desertum reparavit & cum assensu Antonii Petri de Grandmont Vesontion. archiepiscopi restituit canonicis Regularibus congregationis Gallicanæ, pacto inito cum abbate Vallis-Scholarium mense Maio 1679. habente copiam ab abbate S. Genovefæ Parisiensis, & confirmato per capitulum generale ejusdem congregationis, cui Vallis-Scholarium accessit. An. 1693. mense Martio jus dicendæ sententiæ in omnibus capitularibus negotiis & in quacumque causa præsidendi obtinuit, pacto cum decano & canonicis habito; quo etiam anno, die 14. Aug. fundo sufficienti ad augmentum divini cultus ex rebus propriis collato, effecit ut abbates haud secus ac canonici distributionum quotidianarum in posterum essent participes. Denique Claudius Fyot zelo salutis

animarum æstuans, quæ maxime posita est in A pastorum ecclesiæ doctrina & exemplo, instaurato suæ abbatiæ claustro, illique domunculis ex una parte impositis, ibidem suscepit ac instituit juniores clericos pauperes. qui vitam communem agentes, in omni virtutum genere ac in primis ecclesiasticarum exercentur. Pia morte vitam non absimilem clausit 27. Apr. 1721.

LIV. Franciscus-Ludovicus de Clermont Tonnerre episcopus & dux Lingonensis successit, mortuus 12. Martii 1724.

LV. Johannes Bouhier præsidis in parlamento Burgundiæ cognatus, designatus a Rege episcopus Divion. 25. Decemb. 1725. fructus abbatiarum S. Stephani & Besuæ obtinuit regia schedula 17. Jan. anni seq. in dotem episcopatus in eadem urbe stabiliendi.

CHASTILLON.

CASTELLIO.

Suburbana est urbis cognominis ad Sequanam, ordinis S. Augustini abbatia, olim S. Maria de Castro extra urbem appellata, & ut fertur urbe Castellionensi prior, de qua Guillelmus Armoricus Philippidos, lib I.

Insuper & castrum, Castellio nomine, vicus
Nobilis, Allobrogum decus, & munitio regni,
Quem fluvius medium renitenti perluit unda
Sequana, nobilium pater, instructorque virorum.

Cum vero tempore Caroli-calvi imperatoris reliquiæ S. Vorlii, quæ in pago Marcenay diu sepultæ jacuerant, in illam fuissent translatæ, permixtim S. Mariæ & B. Vorlii titulo gaudere cœpit, ususque obtinuit ut parochia S. Vorlii vocitetur, quanquam cum de canonicis agitur in veteribus scriptis, raro S. Vorlii, sed fere semper canonici S. Mariæ de Castro legantur. In ea primo instituti canonici a Brunone episc. Lingon. sub finem decimi seculi, inde parochia, tandemque D abbatia exstitit.

Sub ecclesiæ Castellionensis canonicis secularibus, qui in scholis publice litteras explicabant, S. Bernardus adhuc adolescens prima pietatis studiorumque humaniorum tyrocinia posuit, cui in eadem Castri basilica per id tempus singularis illa & satis nota Virginei lactis sugendi gratia contigisse fertur. Sed, ut ait Mabillonius, tom. 2. operum S. Bernardi, pag. 1231. *In omnibus S. Bernardi miraculorum libris nulla uspiam mentio de miraculoso illo lacte a Beatissima Virgine in Bernardum expresso, quod tamen miraculum præ aliis certissimis a pictoribus & incautis S. Bernardi devotis nunc venditari cernimus.* Quo tempore Castellionensis basilica facta est regularis, florebat in Atrebatensi diœcesi Abbatia Arroasiæ, multorum monasteriorum parens, unde orta quædam congregatio canonicorum Regularium, quæ ordo Arroasiæ communiter nuncupatur: ex hac monasteria de Castriciis, S. Eligii fontis, S. Crispini & S. Leodegarii apud Suessionem, aliave multa fuisse reperiuntur, inter quæ Castellionense, quod a monasterio S. Mariæ in Nemore sive Ruiselli villa originem habet, huic ordini per centum

Vide Loerium in chronico Belgico, pag. 251.

circiter annos subjectum fuit, ejusque constitutiones servavit. Congregationis hujus integritas anno 1250. sin penitus dissoluta, saltem labefactata est; ab ea enim ætate lites inter abbatem Arroasiæ superiorem generalem, & quosdam inferiores cœnobiarchas ordinem jam collabentem magnopere perturbarunt. Evanuit quoque haud multo post in monasterio Castellionis regularis disciplina, cum circiter an. 1320. proprietas ac divisio bonorum inter ascetas, episcopi Lingonensis, abbatisque auctoritate stabilitur. Ceterum fuit arcta societas Castellionis cum abbatia Septemfontium regulæ Præmonstratensis an. 1206. qua B duo abbates sibi mutuo adesse debebant, vel per se, vel per priorem in ipso patroni ecclesiæ suæ festo, hoc fœdere, ut si cui ex illis contingeret discordia cum aliquo ex subditis alumnis, alter abbas pacem procuraret. Præterea cum monasterio Vallis-Scholarium 1404. inita societas, & permultis aliis canonicorum Regularium abbatiis, videlicet S. Mariæ Ungiacensis an. 1470. S. Stephani Divion. 1479. B. M. de Virtute 1480. & S. Lupi Trecensis 1582. in quibus concordiis hoc erat peculiare, nempe ut se sacrosanctis sacrificiis adjuvarent.

Antiqui porro Burgundionum principes, qui C ante annum 1200. ecclesiæ S. Mariæ fundamenta in castro posuerunt, primi inter benefactores numerantur. Hugo III. in primis an. 1182. in suam successorumque ducum Burgundiæ tutelam monasterium Castellionense suscepit. Eum Odo III. & filius Hugo IV. a quo Castellio jure civitatis donatur an. 1231. ceterique duces imitati sunt; unde & anniversarium pro uno ex supradictis ducibus persolvitur. Constat etiam S. Bernardum & Guilencum episcopum Lingonensem insignis hujus abbatiæ fuisse amplificatores. Bernardus præsertim in negotio introducendi regularis instituti S. Augustini multum profuit, & in aliis negotiis monasterio opitulatus est, ut ex pluribus ejusdem epistolis constat. Theobaldus comes Campaniæ Bernardo carissimus adscribitur inter munificos dotatores, in quibus etiam eminent tres Lingonenses episcopi, nempe Godefridus consanguineus S. Bernardi, ex priore Claræ-vallis ad episcopatum assumtus post obitum Guilenci & consequenter circa tempus, quo S. Bernardus exstincto schismate Petri-Leonis, in Gallias reversus est, ut patet ex prædicti sancti Bernardi epistolis. Hic multas ecclesias seu parochias regimini ascetarum attribuit; ac præcipue cum essent duæ parochiæ in urbe Castellionensi, nimirum E una in castro ad canonicos Regulares pertinens, altera in ecclesia S. Martini, episcopus ille, ut tota urbs a canonicis regeretur, eam parochiam, quæ ad illos non pertinebat, penitus suppressit; unde ab hoc tempore unica fuit in oppido parochia, quæ ita canonicis ab ipso summo Pontifice confirmata est, ut prohibitum sit, ne quis absque consensu eorum possit ecclesiam in urbe ædificare; eaque de causa domus Dei de Calvomonte nunquam aliter fundari potuit, nisi gubernationi canonicorum subjiceretur. Galterus successor circa 1160. multa ecclesiastica beneficia adjecit, &

præcipue basilicam de Gico. Garnerius præsul alia A liberaliter donavit, sed & utiliter pro bono religionis ordinavit, ut ecclesias Castellionis, Columarii, Masingei & Poinsonis, in quibus jam abbati jus inerat unum ex suis pastorem nominandi, ipse immediate possideret, & qui esset abbas Castellionis, esset earum quoque rector ecclesiarum. Nonnulli etiam milites in eleemosynam possessiones contulerunt, maxime Arnoldus, qui dedit villam Vallis-noctis cum nemore Faiolæ 1180. & Hugo de Granceio ducis Burgundiæ seneschallus, circa idem tempus multa largitur in villa Chalmis, quæ donatio, procurante S. Bernardo, ab Eugenio papa apud Claram-vallem commorante confir- B mata est. Nunc de abbatibus dicendum.

SERIES ABBATUM.

I. ALDO ARROASIÆ disciplina informatus, primus fuit abbas Castellionis notus ex bulla Innocentii papæ II. data pontificatus anno octavo indict. 1. Dominicæ Incarnationis 1138. quam vide inter instrum. Memoratur his verbis in necrologio S. Stephani Divion. *VIII. idus Jan. obiit Aldo quondam abbas Castellionis, sacerdos & canonicus.*

Ch. XLVI. col. 170.

II. Balduinus erat S. Bernardo familiaris, ut liquet ex hujus ad illum epistolis, altera scilicet C n. 401. cum adhuc Balduinus esset abbas Castellionensis, altera n. 4. cum jam esset Noviomensi pontificatu condecoratus. Porro abbas erat anno 1145. quo* privilegium tuitionis accepit ab Eugenio III. itemque subscripsit eodem anno compositioni factæ a S. Bernardo Claræyallensi inter Hugonem episcopum Autissiodorensem & Willelmum comitem Nivernensem,* quæ est inter epistolas S. Bernardi n. 426. Recensetur etiam in epistola ejusdem sancti 279. ad Henricum comitem, ex qua discimus Balduinum Romam pergentem omnia sua dereliquisse in custodia Bernardi. Eidem abbati Godefridus episc. D Lingonensis concessa ecclesiæ Castellionensi a suis decessoribus, Brunone, Lamberto, Hugone, Rainardo & Roberto, confirmavit. Constat insuper adhuc præfuisse Balduinum, quando is Godefridus episcopus Jerosolymam cum Ludovico VII. Francorum rege profectus est, quod factum, inquiunt, an. 1146. cumque Eugenius III. papa ad Claram-vallem divertit. Imo testis legitur in charta Humberti episc. Eduensis pro Reomaensi cœnobio an. 1147. ex Roverio in hist. Reomai, pag. 192. quanquam ibidem pag. 196. Nicolaus abbas testis occurrat an. 1145. Fortasse nimirum Balduinus tunc cesserat, licet abbatis nomen re- E tineret. Ceterum Malbranchius de Morinis, lib. 10. cap. XI. ait Balduinum fuisse ortum ex gente inter Bononienses honesta, & antequam ad regimen Castellionis assumeretur, præfuisse B. Mariæ de Calniaco, quæ nunc est abbatia Eligii-fontis; neque id negat Christophorus Labbe prior sancti Martini de Calniaco reformatæ canonicorum Regularium congregationis Gallicanæ.

* al. 1149.

* Autissiod.

III. Nicolaus I. ex dictis præerat jam anno 1145. nisi forte sit mendum typographicum. At certe is an. 1151. privilegium obtinuit ab Eugenio III. quo etiam anno reperitur in charta Godefridi episc. Lingon. pro cœnobio Reomaensi. Adhuc recensetur 1155. in charta Ungiaci, & 1158. apud Perard. pag. 137.

IV. Waldericus seu Vaudricus in judicio quodam lato a Samsone archiepiscopo Remensi & Balduino Noviomensi præsule, compositionem fecisse legitur cum Calone de Granceio.

V. Nantelmus seu Antelmus & Andelinus præerat, cum judicium, de quo supra, latum est, itemque annis 1160. & 1185. Natelinus vocatur an. 1169. in charta Lingonensi, & Antelmus in quadam commutatione facta cum capitulo Lingon. per manum Gauterii episcopi.

VI. Daniel bullam protectionis accepit ab Urbano III. an. 1185. pontificatus anno 1.

VII. Giraudus memoratus anno 1186. in charta Quinciaci, an. 1190. *communitatem* fecit cum episcopo Lingon. Manasse, in cujus etiam charta reperitur 1191. Idem anno sequenti vel 1192. bullam obtinuit a Cœlestino papa III. ejus pontificatus anno secundo. Denique paciscitur an. 1196. cum Odone duce Burgundiæ, adhuc memoratus 1197. in charta Garnerii episc. Lingon. pro ecclesia Castellion. Obiit Giraudus cal. Martii.

VIII. Henricus I. an. 1200. privilegio donatus est ab Innocentio papa III. quo etiam anno litteras accepit ab H. Cluniac. abbate, super quadam controversia. Defecit cal. Septemb.

IX. Hugo I. reperitur annis 1203. & 1211. in tabulis Claræyallis, 1216. & 1219. in chartis Vallis-caulium, 1218. in charta Quinciaci, & 1219. in tabulis abbatiarum de Moris & Albæripæ & 1222. mense Jan. in charta Castellionis. Moritur XI. cal. Junii.

X. Guido I. legitur abbas an. 1223. in charta Hugonis episcopi Lingonensis pro Castellione, & 1225. in charta Vallis-caulium & alibi.

XI. Henricus II. 1227. ex Sammarthanis; omittitur tamen in hist. MS. recentiori hujusce loci non mediocriter accurata.

XII. Guido II. memoratur anno 1230. in chronico S. Benigni. An. 1235. mense Febr. Hugo dux Burgundiæ eidem abbati & magistro Frederico Belnensi decano commisit provinciam inquirendi de translatione hominum S. Benigni, sive utrum homines ecclesiæ S. Benigni Divion. ab ejus dominio recederent. Occurrit etiam 1237. 39. 41. & 47. in chartis Quinciaci, 1243. mense Junio in chartulario Campaniæ, & an. 1248. in litteris hominii, quod Guido de Turre exhibuit episcopo Lingonensi pro feodo de Capella, ex lib. feod. ecclesiæ Lingonensis, fol. 71. & seq. Mortuus est hoc anno, XV. cal. Septemb.

XIII. Jacobus eodem an. 1248. in abbatem cooptatus, an. 1250. mense Junio, & 1255. mense Nov. excusat suam absentiam a S. Mamantis apud Lingonas festivitate, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 227. verso; ubi etiam ejusdem exstant litteræ datæ an. 1254. mense Martio. Memoratur insuper in variis chartis Vallis-caulium 1257. 58. 61. 63. 69. 70. 71. 72. &

1275. Idem paciſcitur an. 1258. cum Amedeo S. Stephani Divion. abbate, initque ſocietatem cum Agaurienſibus. Præterea ſigillum apponit eodem anno litteris recognitionis factæ epiſcopo Lingonenſi ab Hugone domino de Argilleyo, ex lib. feod. eccl. Ling. fol. 178. in quo etiam exſtat ejuſdem mentio annis 1260. 62. & 68. menſe Julio, 74. menſe Martio & 1278. eodem menſe. Jacet in choro prope aquilam cum hoc epitaphio : *Jacobus a mundo tranſivit corpore mundo, anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo nono, idus Aprilis.*

XIV. Nicolaus II. electus, inquiunt Sammarthani, 1279. componit anno 1282. cum monaſterio Vallis-caulium; in cujus etiam chartario reperitur 1283. & 1299. in lib. feod. eccleſ. Lingon. fol. 73. verſo, ubi ſigillum apponit litteris Petri de Caſtellione hominium reddentis epiſc. Ling. die Mercurii poſt feſtum S. Laurentii. * al. 1313. An. 1306.* pepigit cum fratribus Minoribus; adhuc ſuperſtes anno ſeq. cujus obitus dies notatur in necrol. III. cal. Aug.

XV. P. 1310. in tabulario Pultarienſi.

XVI. Guillelmus I. jam an. 1320. ex Sammarthanis, annis 1325. 32. 39. & 1347. ſe ſe excuſat quod intereſſe non poſſit S. Mamantis apud Lingonas celebritati. Societatem iniit an. 1341. cum Præmonſtratenſibus Septemfontium, ſub quo facta dicitur diviſio menſarum. Obiit an. 1348.

XVII. Hugo II. de Corbigniaco antea præpoſitus Caſtellionenſis 1323. dein vicarius eccleſiæ Caſtri ſeu ſancti Vorlii 1332. tandem abbas 1349. quo anno priorem inſtituiſſe reperitur. Annis 1353. 1355. 1358. & 1362. ſuam excuſavit abſentiam a S. Mamantis apud Lingonas feſtivitate. Idem vir *malæ-famæ* a Sammarthanis appellatus an. 1356. a Guillelmo epiſc. Lingonenſi nigras veſtes deferendi obtinuit facultatem. Reperitur adhuc 1363.

XVIII. Jacobus II. quem Sammarthani fratres *de Recepto* cognominant, vivebat annis 1368. & 1371.

XIX. Dominicus paucis annis rexit, mortuus VI. calend. Auguſti.

XX. Hugo IV. de Marchia patre Trecenſi mercatore divite natus, habuit fratrem canonicum eccleſiæ cathedralis S. Petri. An. 1374. inſtituit anniverſarium pro duce Burgundiæ, unamque miſſam perpetuam pro anima Johannis regis, qui jure morticinii duas domos Caſtellione ſitas donaverat, ex camera computorum Divionenſi. Anno 1377. ſocietatem iniit cum Hugone ſancti Petri Catalaun. abbate & 1382. cum Johanne Perſin abbate S. Lupi Trecenſis; adhuc ſuperſtes & rector 1385. ex charta S. Lupi Trecenſis, ſed hoc anno deceſſit IX. cal. Septemb. ex libro obituum ejuſdem ſancti Lupi, his verbis : *VIII.* fortaſſe *IX. cal. Septemb. obiit Hugo de Marchia abbas B. Mariæ de Caſtellione ſuper Sequanam anno M. CCC. LXXXV. cujus tempore ſocietatem firmavimus in invicem.*

XXI. Guillelmus II. de Chaſtenay ex honeſta & nobili familia Caſtellionenſi oriundus, A reperitur abbas 1387. & in computo Marioti d'Eſtibourt anno 1391. ex camera computorum Divionenſi. Obiit IV. idus Martii.

XXII. Johannes Mandoville baccalaureus in decretis 1392. & 1398. quo anno, die 24. Apr. ſocietatem iniit cum abbate & monachis tum monaſterii Moliſmenſis tum prioratuum ab eo dependentium. Reperitur & 1405. in veteri charta monaſterii Trium-Fontium. Vivere deſiit 1414.

XXIII. Hugo V. du Noyer electus 1414. inquiunt Sammarthani, tranſiit ad meliorem vitam 1459. ſepultus ante ſacellum prope ſacriſtiam, niſi fallantur iidem. Certe anno 1452. die 12. B Novemb. ſocietatem iniit cum Bertrando abbate S. Martini Nivernenſis ejuſque conventu. Verum ipſius epitaphium prope ſacriſtiam longe brevius ei regimen adſcribit, his verbis : *Obiit frater Hugo de Nuce abbas hujus monaſterii die ſabbati ultima Martii . . . . 14. annis utiliter rexit.* Fortaſſe toto hoc tempore duo fuerunt Hugones. Ceterum poſt hujus obitum

XXIV. Guido II. Gaſtefarine eligitur a fratribus, & confirmatur ab epiſcopo Lingonenſi. Verum dux Burgundiæ ſuis officialibus imperavit, ne Guidonem hunc abbatiæ poſſeſſionem adipiſci paterentur, quam decernit habere cardi- C nalem de Liſbonne, ejuſque nomine apprehendi per procuratorem, ex computo anni 1459. fol. 88. in camera computorum Divionenſi. Cum autem obiiſſet non multo poſt dictus cardinalis, dux idem Robertum de la Magdelaine ſuum capellanum deſignavit abbatem, ſummuſque pontifex confirmavit, ex computo anni 1460. fol. CXI. *ibid.* Quod tamen effectu caruiſſe videtur : nam

XXV. Guillelmus III. de Boſco aſceta profeſſus ſancti Stephani Divionenſis, annis 1462. 84. 86. 87. & 88. ſuam excuſavit abſentiam a ſancti Mamantis apud Lingonas celebritate. An. 1480. ſacram iniit ſocietatem cum Stephano D abbate Ungiaci. Abdicavit circiter an. 1493. in gratiam Franciſci de Dinteville clerici ſecularis, ſervato ſibi per modum penſionis dominio de Chalmis; ac denique interiit circa annum 1502. III. nonas Aprilis. De quo ſic habetur in necrologio Stephanienſi : *Pridie cal. Aprilis anniverſarium R. patris domni Guillelmi de Boſco abbatis beatæ Mariæ juxta Caſtellionem ſuper Secanam, olim canonici noſtri, pro quo dedit nobis quadraginta francos, & pro uno alio in menſe Septemb.*

XXVI. Franciſcus I. de Dinteville protonotarius apoſtolicus, primus fuit commendatarius abbas Caſtellionis, tum epiſcopus Siſtaricenſis, E ac deinde Autiſſiodorenſis 1514. de quo legenda hiſtoria epiſc. Autiſſiodorenſium tom. I. novæ biblioth. Labb. p. 517. & ſeqq. Abbatia demum ceſſit, vir de religione benemeritus, qui in pleriſque locis eccleſiæ, clauſtri, &c. multa reparavit.

XXVII. Euſtachius de Sanctis *de Saintes* protonotarius apoſtolicus, cedente Franciſco bulliſque donatus XIII. cal. Julii, abbatiæ poſſeſſionem adeptus eſt die 21. Julii anno 1514. per magiſtrum Johannem de Sauvery in utroque jure licentiatum ac preſbyterum diœceſis Aurelianenſis. Memoratur abbas commendatarius 28. Junii

1521. in excerpto cujusdam litis, ex camera computorum Divionensi.

XXVIII. Petrus Rouillart patria Picardus, quamvis regularis, a Rege tamen nominatus abbatiam tenuit anno 1531. Decessit sub annum 1543. etiam abbas B. M. de Burgo medio apud Blesas ab an. 1523. ad annum saltem 1543.

XXIX. Antonius Prevost de Sessac *al.* de Sansac Burdegalensis archiep. fit abbas 1548. die decima Aug. Memoratur & annis 1556. & 1562. ac denique moritur 1591. etiam abbas Fontis-Comitis.

XXX. Ludovicus de Lorraine card. de Guise 1569. & 1577. quem anno seq. mors abstulit.

XXXI. Guido III. Guarry de Montrigaud archidiaconus ecclesiæ Burdegalensis & cleri Gallicani syndicus generalis, nominatur abbas commendatarius in charta collati muneris procuratoris ex officio, data 1. Martii 1594. ex camera Comput. Divionensi; hic vero abbatiam possedit ab anno 1580. ad 1601. quo vivere desiit, dictus a Sammarthanis *flagellum Regularium*.

XXXII. Bertrandus de Latzague non tam fuit abbas legitimus quam fiduciarius, cujus scilicet nomine Corizanda d'Andoines comitissa de Guiches & de Grammont abbatiam tenuit; ea porro jubente anno 1606. abbatia cessit in gratiam Petri Conardi monachi ordinis Cisterciensis, qui quidem ecclesiam nuper detectam ab urbis gubernatore Henrici IV. Francorum regis partibus adversante, tegi, aliasque domus abbatialis ruinas resarciri curavit anno 1607. sed cum hanc cessionem admittere Papa recusasset, Petrus Conardi & Bertrandus de Latzague jus suum anno 1611. ei qui sequitur, cesserunt

XXXIII. Philippo le Grand Castellionensi, filio domini le Grand de S.te Colombe, vix adolescentiæ annos assecuto, qui seq. anno ægrotans fratri suo Alexandro le Grand cessit; sed cum Philippus non multo post se melius habere cœpisset, irrita cessio jussa est, suumque regimen produxit usque ad an. 1622. quo iterum cessit alteri fratri suo

XXXIV. Johanni Bapt. le Grand, qui post decem annos, militiæ pertæsus ecclesiasticæ, hanc abbatiam dimisit in manibus Regis an. 1632.

XXXV. Philippus le Grand iterum schedula Regia efficitur abbas usque ad an. 1638. quo vitam cum morte commutavit, postquam anno 1634. monasterium reformatæ congregationi Gallicanæ a S. Genovefa nuncupatæ, reluctante licet abbate, accessisset

XXXVI. Franciscus II. de Metel de Boisrobert canonicus ecclesiæ Rothomagensis, Regi ab eleemosynis, scriptis suis notus, præerat 1639. cessit anno 1664.

XXXVII. Henricus III. Lenet de Laré clericus Divionensis cessione præcedentis factus est abbas 1664. Obiit 1710. die 27. Novemb. etiam abbas Loci-crescentis seu Trium Regum in diœcesi Vesontion. Tumulum sibi ante mortem paraverat cum hac inscriptione: *Expectans resurrectionem Henricus Lenet hujus monasterii & Trium Regum abbas commendatarius, necnon prior de Altapetra, hoc sibi suæ mortalitatis monumentum posuit ætatis suæ LXVI. Christi vero MDCCIX. Sit Deus illi propitius.*

XXXVIII. Philibertus Guyet Divionæus nominatur abbas Castellionis schedula Regia an. 1710. in festivis Natalis Domini diebus, quo cedente

XXXIX. Claudius-Franciscus Amatus Gagne de Perigny subdiaconus Divionensis, designatus fuit abbas mense Augusto anni 1720.

VALLIS-SCHOLARIUM
OLIM CAPUT ORDINIS,

VAL DES ECOLIERS ou GRAND-VAL, autrefois chef d'ordre

FUndatur sub titulo B. Mariæ an. 1201. in finibus Campaniæ & Burgundiæ, in castellania de Luseyo ac diœcesi Lingon. a quatuor famosis theologiæ doctoribus in academia Parisiensi, Guillelmo, Richardo, Evrardo & Manasse, quibus post annos quatuordecim se se adjunxit Fredericus doctor in decretis, episcopus Catalaunensis electus, & hoc circiter seculo medio Stephanus de Cudoto ecclesiæ Autissiodor. archidiaconus, de quo habet necrologium hujus ecclesiæ cathedralis eo tempore scriptum: *X. cal. Decemb. obitus Stephani de Cudoto hujus ecclesiæ venerabilis archidiaconi, qui spretis hujusmodi honoribus & divitiis, in domo Vallis-Scholarium sub religione in pace vitam finivit, qui dedit nobis XXX. libras, quas posuimus in emptione salvamenti de Merriaco, pro quibus dividimus & solvimus XXX. solidos in hoc anniversario.* *Tom. 1. bibl. Labb. pag. 391.*

Locum ad ædificia contulit montibus hinc inde asperum, una leuca ab urbe Calvomonte, ubi jam pridem erat ecclesia parva, Guillelmus de Joinville episcopus Lingon. anno 1212. ex instrumento nostra in appendice relato, non 1203. uti legitur apud Choppinum. Deinde an. 1218. hanc Willelmi donationem totum Lingonense capitulum confirmavit. Porro hi ascetæ qui sanctam Catharinam ab initio veluti patronam coluerunt, sibi regulam S. Augustini observandam proposuere, cum usibus & consuetudinibus S. Victoris Parisiensis. Vacabant scilicet laboribus, a carnibus abstinebant, jejunabantque ab Exaltatione S. Crucis ad Pascha. Et hoc quidem institutum ratum habuit prædictus episc. Lingon. an. 1215. posteaque Honorius papa III. anno sui pontificatus tertio, hoc est 1219. uti constat ex ipsorum litteris in appendice relatis. Sic autem legitur in Alberici chronico ad annum 1212. *Novus*, inquit, *ordo Vallis-Scholarium cœpit in diœcesi Ling. per Guillelmum Anglicum & per fratrem Ricardum de Narceio, Euvrardum & Manassen theologicæ facultatis professores, cooperante illis & totum disponente Guillelmo Lingon. episcopo, pontificatus sui anno tertio, qui infra annos viginti priorias fecerunt sexdecim. Isti legunt regulam B. Augustini.* Porro hæc sunt ejusdem ordinis monasteria capiti suo proxime subjecta; inter quæ tria prima eminent.

Ch. XCIII. col. 199. *Ch. XCVI. col. 202.* *Ch. XCIV. & XCVII. col. 199. & 203.*

I. Ecclesia B. Mariæ de Bonavalle prope Talentum, quæ fundata fuit an. 1214. ab excellentissimo principe domino Burgundiæ, in diœcesi Lingon. & amplius dotata a Garnerio de Fontaines an. 1270. — I. Nostre-Dame de Bonneval ou Bonnevaux.

II. N. Dame de Beau-Roy. Ecclesia de Bello-rege fundata 1217. prope A castrum Blaigniaci in loco, qui nunc dicitur *Beau-Roy le vieil*, a Radulfo milite de eodem loco, quæ haud multo post, anno scilicet 1222. inde translata fuit ad ripariam Albæ prope Barrum super Albam, in loco diœcesis Lingon. a civibus Trecensibus collato.

III. N Dame Spineuse-val. Spinosa-vallis diœcesis Catalaunensis, fundata 1219. a toparchis de S. Desiderio, qui vitam religiosam ibidem amplexi sunt. Hunc prioratum nuper possidebat dominus Vialar episcopus Catalaunensis.

IV. N. Dame des Ermites. Ecclesia fratris Draconis, vulgo B. Mariæ de Eremo, constructa 1216. in nemoribus de B Vasseyo, a Blancha Trecensi comitissa, in diœcesi Catalaunensi.

V. S.t Jacques de Pont-sur-Seine. Ecclesia S. Jacobi de Pontibus super Sequanam condita 1217. a Guidone milite de Accellis, in diœcesi Trecensi.

VI. N. Dame de Landeve. Ecclesia de Landeviis fundata 1219. in diœcesi Remensi, locum præbentibus duobus fratribus dominis *de Ballais* vici ducentis passibus a Landeviis prope Retellum dissiti, qui religiosam in eodem loco vitam amplexi, eamdem pia morte cumularunt. Balduinus vero dominus de Vandy a quo vicus de Ballais pendebat locum de Landeviis ab omni justitia liberum fecit, eique mu- C nificum se præbuit, ibidem sepultus ante aram principem. Hic prioratus an. 1623. abbatiali titulo condecoratus est, quem primus omnium gessit Dionysius le Cointre * tunc prior regularis. De hac abbatia, quam hodie incolunt canonici regulares S. Genovefæ, plura suo loco dicemus.

* *al.* le Cointe.

VII. N. Dame de Beauchamp. Ecclesia Belli-campi fundata 1220. in diœcesi Virdun. ab Henrico Barri comite, qui inter alia sua beneficia, ad ecclesiæ luminare omnia dedit apum examina, quæ in sylvis occurrerent. Inhabitatur a canonicis Regularibus S. Genovefæ.

VIII. S.t Paul de Reims. Ecclesia S. Pauli Remensis condita 1258. a duobus fratribus magistro Nicolao & magistro D Thieriço, hodie S. Stephani nomine insignita, sedes est canonicarum Regularium, quæ illuc ex urbe Suession. migrarunt, facta sedium suarum & patronorum utriusque loci permutatione cum canonicis Vallis Remensibus an. 1617. qui canonici suum locum & redditus S. Pauli Suession. aliis ord. S. Aug. monialibus paulo post cesserunt. Sed de his duabus feminarum abbatiis suo loco fusius dicemus.

IX. N. Dame de Geronsart. Ecclesia Beatæ Mariæ de Geroldi-sarto prope Namurcum diœcesis olim Leodiensis, modo Namurcensis, ordini Vallis-Scholarium apposita 1221. nunc est abbatia, de qua jam diximus E tom. 3. Gall. Christ.

Has præter ecclesias sunt aliæ plurimæ iis proxime vel mediate subjectæ.

Ecclesia videlicet B. Mariæ de Ponte-scisso *de Pontallié*, secus Aussonam ad Sagonam fluvium in diœcesi Bisontinensi, fundata 1217. cujus mater est ecclesia B. Mariæ de Bona-valle. Hanc occupant canonici Regulares S. Genovefæ.

Ecclesia B. Mariæ in insula Trecensi condita 1222. a civibus Trecensis urbis, filia B. Mariæ de Bello-Rege, non ita pridem desiit, altera reditum parte unita mensæ episcopali Trecensi, altera seminario ejusdem diœcesis.

Ecclesia de Dei memoria, *Dieu en souvienne*, diœc. Tullensis, filia Belli-campi, tota possidetur & absorbetur a priore commendatario.

Ecclesia B. Mariæ Leodiensis, de Heusisalesia sive Hussalisia, de Lievis in Brabantia, & B. Mariæ Mechliniensis matrem agnoscere dicuntur Geroldi-sartum; proindeque emendandum fortasse quod superiori tomo diximus Hussalisiam esse filiam Vallis-Scholarium Leod.

Ecclesia B. Mariæ in diœcesi Trecensi, & S. Catharinæ Paris. quæ fundata est an. 1229. a S. Ludovico Francorum rege, hæ duæ ecclesiæ filiæ sunt B. Mariæ in insula Trecensi.

Ecclesia S. Eligii prope Longum-Jumellum *Long-Jumeau* Parisiensis agri-vicum, fundata 1235. a Johanne de Dreux cognomento de Braine & ab ipsius conjuge Alixa sive Aleide comitissa Matisconensi, quæ mortuo marito 1239. monacham induit in cœnobio S. Mariæ Regalis, vulgo *Maubuisson*, hinc educta per Blancham reginam, cujus erat consanguinea, ut prima Lilii secus Melodunum esset abbatissa. Possidetur hic prioratus, qui sanctæ Catharinæ Parisiensis membrum est, a canonicis Regularibus S. Genovefæ.

Ecclesia B. Mariæ de Montibus in Hannonia diœc. Camerac. de qua nunc abbatiali superiori tomo diximus, sanctam itidem Catharinam Parisiensem matrem agnoscit.

Ecclesia S. Genovefæ de Marsiaco diœcesis Autissiodor. fundata an. 1255. a Guidone domino de Dampierre, est quoque filia S. Catharinæ Parisiensis.

Ecclesia B. Mariæ Parci de Haricuria Ebroicensis diœcesis, condita 1257. a Johanne de Harcour & Aleide ipsius conjuge in medio sui parci, suam pariter originem debet S. Catharinæ Parisiensi. Hanc incolunt canonici Regulares S. Genovefæ.

Ecclesia S. Nicolai de Lauduno, *ad Cordelas* dicta, cujus originem nonnulli tribuunt B. Mariæ in insula Trecensi, vere pertinet ad S. Catharinam Parisiensem tanquam ad suam matrem, ex veteri regesto filiarum ejusdem, ubi sic habetur: *Ecclesia S. Nicolai ad Cordelas in civitate Laudunensi, fundata fuit, applicata & confirmata in ordine nostro anno Domini 1263.* Nunc in ea patres Minimi resident.

Ecclesia B. Georgii de Grangia Senonensis diœcesis, fundata 1271. ab Erardo de Valery & uxore ejus Margareta, proxime subest S. Catharinæ Paris.

Ecclesia de Regali-loco, *Royau-lieu*, prope Compendium, modo S. Johannis in Nemore, ex quo permutatus est hic locus cum abbatissa & monialibus nunc de Regali-loco, anno 1634. Conditur a Philippo IV. cognomine Pulcro in honorem S. Ludovici pro viginti & uno Vallis alumnis ex S. Catharina Paris. desumtis, anno 1303. in suo castro Novæ villæ in nemore, in suburbio Compendii. Erat autem quasi sacra capella Regalis, iisdem immunitatibus, quibus id genus

genus ecclesiarum, gaudebat. Illic sua obeunt munia canonici Regulares S. Genovefæ.

Ecclesia B. Mariæ de Hanemonte *d'Ennemont* diœc. Carnotensis prope S. Germanum in Laya fundatur a Petronilla de Geriaco, permittente an. 1299. Philippo IV. Francorum rege, & approbante Clemente V. Romano pontifice; cujus temporibus an. 1308. die 1. Junii septem ibi sanctæ Catharinæ Parisiensis alumni sedem fixerunt, ex quibus primus prior exstitit Henricus de Lauduno. Dehinc an. 1317. Philippus cognomento Longus Francorum rex priorem *d'Ennemont*, ordinarium capellæ castri regalis Pisciacensis capellanum suis litteris in perpetuum instituit; itemque Carolus quintus capellæ regalis S. Germani in Laya eum fore capellanum sancivit. Incolas habet hic prioratus canonicos Regulares S. Genovefæ.

Jam vero his prælibatis ad qualemcumque hujus ordinis cognitionem, revertor ad nostram Vallem-Scholarium ipsius ordinis caput; quæ nimirum an. 1234. a loco primævæ fundationis, qui nunc dicitur Vetus vallis, ad aliam vallem ex confluentium illuc Scholarium & fratrum copia Vallis-Scholarium nomen sortitam, beneficio Roberti de Torota Lingonensis episcopi translata est. Deinde hujus cœnobii fama succrescente, illud ex prioratu in abbatiam erexit Paulus III. pontifex Romanus, ipsiusque rectores pontificalibus insigniis & aliis immunitatibus frui permisit bulla data an. 1539. III. idus Maias, quam vide inter instrumenta. Tum vero an. 1636. seu 1637. Laurentius Michel abbas generalis suum monasterium & ordinem Vallis-Scholarium univit reformatæ congregationi Gallicanæ S. Genovefæ, suis omnibus in dictum ordinem juribus ad abbatem S. Genovefæ transfusis, retenta nihilominus abbatiali dignitate, dum viveret, quam voluit postea triennalem esse.

Ch. cxxv. col. 218.

SERIES PRIORUM ET ABBATUM.

I. GUILLELMUS, Anglicus a patria dictus, ut quidem nobis videtur, quanquam in epitaphio primis fundatoribus Vallis communi ita loquentes inducuntur, *Gallia nos genuit, docuit Sorbona, &c.* priusquam in solitudinem secederet, consuluit Absalonem abbatem S. Victoris Paris. tumque adscitis sibi sociis Ricardo, Evrardo & Manasse, initium dedit monasterio & ordini Vallis-Scholarium, cujus ipse caput effectus est. Huic autem præerat annis 1212. & 1215. ex litteris Guillelmi de Joinville episcopi Lingon. plura hisce novis incolis concedentis, & eorum vivendi rationem approbantis. Exstant & aliæ ejusdem episcopi litteræ tres datæ, ut putamus ejusdem prioris tempore. Prima anni 1218. mense Febr. Vallis fratribus concedit *auctoritatem & facultatem capiendi, ac in sua domo detinendi omnes & quosquos malefactores in suis terris sive pratis repertos, illorumque animalia*; altera anni 1219. sic præsul loquitur: *Ego dedi ecclesiæ B. Mariæ Vallis-Scholarium & fratribus ibidem Deo servientibus libertatem piscandi in aquis nostris communibus de Lusseyo, volens ulterius, quod ipsi possint tribus diebus solum in qualibet hebdomada, etiam in aquis nostris bannalibus piscari*; tertia denique data eodem anno 1219. mense Aprili unum Vallis benefactorum docet, Raymundum decanum de Luzy, qui locum ad construendum molendinum huic novellæ congregationi dederat; sed episcopo monente ex hac novi molendini constructione redditus ex aliis ejusdem regionis molendinis episcopali mensæ provenientes valde imminutum iri, locum hunc eidem fratres dimisisse; *Et ego in recompensationem* (addit episcopus) *fratribus in perpetuum dedi quidquid habebam in decima de Montigneto, & de Vacuaula; præterea concessi in perpetuum eisdem apes, quæ inveniuntur in nemoribus de Luzeio ultra Matronam & citra Matronam, & quod in molendinis meis de Luzeio possint sine molitura molere.* Anniversarium Guillelmi primi prioris agebatur in ordine 23. Martii, sic annotatum: *Anniversarium magistri Guillelmi primi fundatoris ordinis nostri.* Die vero 3. Octobris legitur in necrologio S. Catharinæ, *anniversarium bonæ memoriæ Guillermi quondam episcopi Lingon. qui dedit fratribus nostris Vallis-Scholarium usagium eorum in nemoribus suis*: hic est Guillelmus de Joinville.

Premier voyage litteraire de Dom Martenne, pag. 114.

Ch. xciii. & xciv. col. 199.

II. Ricardus cognominatus de Narcey, alter sociorum Guillelmi, sedebat 1222. Hujus tempore episcopus Lingon. Hugo de Montreal cum assensu capituli sui dedit monasterio Vallis *partem prati siti juxta Varbillam a latere montis a Matrona usque ad stagnum, seu locum in quo dictæ fratres ecclesiæ habebant grangiam*, mense Julio anni 1223. Adhuc memoratur 1225. & 1227. quo anno decem libras annui redditus in monte Salionis vendidit capitulo Lingonensi. Ante aliquot annos mortuus conjicitur, quando a veteri valle an. 1234. ad locum ubi nunc posita est abbatia, transmigratum est. Tunc vero & ossa primorum patrum, qui ordinem instituerant, translata sunt, & hactenus quiescunt in choro ante aram principem sub insigni tumba, cujus inscriptionem vide loco citato in margine primi prioris.

III. Johannes I. prioratus officium gerebat an. 1238. cui post biennium mense Septembri Robertus de Torote episcopus Lingon. concessit *totam particulam illam nemoris, quæ dicitur Valedom, videlicet vallem & latera ejus a terminis de Chamarandes usque ad terminos loci dicti les Vannes.* Hujus episcopi anniversaria dies recolebatur in ordine 13. Junii sic annotata: *Anniversarium bonæ memoriæ Roberti quondam Lingonensis episcopi, qui dedit ordini nostro locum, in quo domus Vallis-Scholarium modo sita est.* Adhuc autem reperitur Johannes prior an. 1246. mense Decembri in chartulario Campaniæ. Sub quod tempus Everardus de Vullenis Burgundus in Valle putatur regulam professus, qui deinde studiis decursis apud S. Catharinam Parisiensem, primus ex ordine doctoris lauream adeptus, & *magister in theologia* appellatus, sacras litteras publice docuit. Cœnobii S. Catharinæ priorem egit, vita defunctus circa annum 1267.

IV. Dominicus Johanni successit an. 1246. A adhuc superstes in officio 1264.[a] Certe anno 1260. mense Junio litteris datis notum facit se intra domum suam molendinum ædificasse cum licentia episcopi Lingon. pro domus tantum utilitate & commodo, agnoscens sibi non licere pro extraneis molere, ex lib. feod. ecclesiæ Lingonensis. Porro hisce temporibus Guido de Rochefort episcopus Lingon. quandam juris monasterii mensuram terræ invaserat, in qua, reluctantibus licet priore & fratribus stagnum ædificaverat: *Verum nobis* (ait episcopus ad se reversus) *super hoc sanioris a patre luminum lumine cognitionis infuso, veritate super hujuscemodi sollicitius* B *inquisita, diligentiori quoque functi consilio, terram in qua nequaquam juris aliquid habebamus, priori & fratribus restituimus & reddidimus pro injuria sibi a nobis illata, in terra ipsorum construendo stagnum, constangias, quas illud faciendo fecimus, concedentes eisdem ut ab hac hora dictum stagnum pacifice possideant.* Actum feria secunda Quinquagesimæ, an. 1265. Sic autem ea episcopi benignitate prior & fratres affecti sunt, ut eidem promiserint se pro eo defuncto solemni ritu quotannis rem divinam celebraturos.

V. Girardus I. occurrit 1270. & 1279. quo anno cœnobiorum sibi proxime subjacentium ca- C pitulum generale convocavit. Memoratur adhuc 1281. in charta Polongiaci. Quo circiter anno Nicolaus III. Romanus pontifex bulla inscripta priori S. Catharinæ, esum carnium, quanquam statutis ordinis Vallis-Scholarium contrarium indulget eleemosynario reginæ Mariæ, Miloni de Chatenay, vel Ebroino, qui sequitur, utrique dictum ordinem professo, dum fuerit in comitatu reginæ. *Du Peyrat antiquitez de la chapelle du Roy, liv. 1. chap. 10.*

VI. Ebroinus seu Evroinus ortu Parisinus, professione vero alumnus S. Catharinæ Parisiensis, reginæ Mariæ alteri conjugi Philippi Audacis D fuit ab eleemosynis, ut liquet ex necrologio sanctæ Catharinæ, in quo sic ejus anniversarium die 25. Junii annotatur: *Anniversarium fratris Evroini de Parisiis, qui fuit eleemosynarius dominæ reginæ Franciæ Mariæ, & prior Vallis-Scholarium, pro quo habuimus centum libras Turonenses, & plures libros, ac quamplurima bona nobis fecit.* Hic autem Valli-Scholarium præerat 1291. & 1293. quo anno habuit capitulum generale, in quo priores S. Nicolai de Lauduno, B. Mariæ in insula Trecensi, S. Catharinæ Paris. & B. Mariæ de Montibus creati sunt definitores; *Statuimus*, inquiunt, *quod liceat fratribus uti* E *mutrellis in dormitorio, &c.* Item eo sedente habitum est aliud capitulum generale anno 1296. *in quo statutum est quod de furibus & proprietariis statutum rigide teneatur, item de esu carnium, quod cum honestis personis & cum familiaribus nostris cum temperantia poterit comedi. Item quod tempus celebrationis nostri capituli generalis per priorem Vallis-Scholarium, nisi de consensu & voluntate speciali definitorum, qui in illo tempore fuerint, non valeat aliqualiter immutari.* Huc referre juvat quod maximo vertitur honori canonicis ecclesiæ Lingonensis; cum enim sede episcopali vacante an. 1292. inde Johannes decanus Calvimontis seu alii male affecti, vexandi fratres Vallis occasionem arripuissent, negando illis dominium veteris vallis; episcopatus administratores dictorum fratrum patrocinium benigne susceperunt, & scripto memoriæ prodiderunt, his verbis: *Universis præsentes litteras inspecturis, Girardus de Girandovillari & Johannes de Bello-visu canonici Lingonenses & guardiani episcopatus Lingonensis, sede vacante, salutem in Domino. Noveritis quod nos volumus & concedimus, quod prior & fratres Vallis-Scholarium de nemore dicto* dou viel val *gaudeant, &c.* Actum mense Novembri 1292.

VII. Laurentius I. de Poulengy agebat in cœnobio S. Catharinæ Parisiensis an. 1288. quo digestus est librorum hujus monasterii catalogus; sic enim in eodem legitur: *Anno Domini 1288. in die Jovis ante Nativitatem B. Mariæ virginis habebamus in nostro armariolo Parisiensi libros inferius nominatos & compilatos, præsentibus fratribus Laurentio de Pollengio, Jacobo de Brugis, Johanne de Castillione, Girardo de Trecis, Jacobo de Vertuto, Johanne de Braio.* Hic Laurentius studiorum magistrum habuisse videtur Gregorium de Bourgogne Vallis-Scholarium ascetam, sua ætate doctorem celeberrimum, qui circiter anno 1291. prior S. Catharinæ defunctus est. Ejusdem Gregorii haberi sermonem manuscriptum, & alterum Laurentii de Poulengy in bibliotheca Sorbonica testatur R. P. Eschart Dominicanus. *Biblioth. Domin. t. 1. pag. 386.*

Prioris autem munere fungebatur Laurentius an. 1297. quo, cum Roberto duci Burgundiæ esset a confessionibus, testamenti ejusdem cum aliis fuit exsecutor, die 25. Martii, ex probationibus hist. Vergiaci, pag. 217. Eodem anno habitum est capitulum generale, in quo electi sunt definitores, priores de Bello-rege, de Trecis, de Longo-jumello & de Montibus. Item celebrata sunt ordinis comitia anno 1299. definitoribus creatis prioribus Spinosæ-vallis, Geroudi-sarti, S. Catharinæ Paris. & S. Pauli Remensis, qui quidem inter alia decreta statuerunt, ut *anniversarium fratris Johannis de Castellione professoris theologicæ facultatis, & fratris Anselmi quondam D. Papæ pænitentiarii, solemniter in nostris conventibus celebretur; item anniversarium fratris Johannis eleemosynarii illustrissimæ reginæ Franciæ.* Hic Johannes de Castellione, uti supra diximus, degebat an. 1288. in cœnobio S. Catharinæ Paris. & adhuc vivebat 1297. quo fuit exsecutor testamenti Theoderici de St Verran canonici & archidiaconi Ebroicensis. Commemoratur in

[a] Legimus in tab. Lotharingiæ arcula *Choiseul*, Hieronymum priorem Vallis-Scholarium & ejus conventum anno 1253. feria secunda ante Dominicam *Lætare Jerusalem*, promisisse Johanni de Caseolo connestabulo Burgundiæ & Aleidi ejus uxori se pro ipsis duas missas singulis hebdomadis, & post eorum mortem, anniversarium quotannis in perpetuum celebraturos, ob multa sibi collata beneficia. Verum iste Hieronymus non caput ipsius ordinis, sed prior tantum alicujus ecclesiæ eidem subjectæ, puta Belli-campi diœc. Virdun. vel de Dei memoria diœc. Tullensis censendus est.

necrol. S. Catharinæ die 6. Julii in hæc verba: A *Anniversarium fratris Johannis de Castellione magistri nostri in theologia, & parentum suorum, de quorum bonis habemus sexaginta libras.* Sedente adhuc fortasse an. 1304. eodem Laurentio, priorum ordinis habitus est conventus generalis, in quo inter alia id statutum est; *Quia priores habent a summo pontifice speciale indultum, ut de esu carnium provideant fratribus, qui egent tali cibo, ideo fuit statutum fratribus quod in minutionibus in ordine consuetis vesci poterunt carnibus de prioris sui licentia speciali, nec alibi quam locis concessis ab ordine carnes manducare præsumant.*

Hoc ipso anno vivere desiit regina Johanna de B Navarre uxor Philippi Pulcri, hunc ordinem eximia caritate complexa. Habuerat a suis eleemosynis fratrem Johannem des Granges, in prioratu de Landeviis professum, cui testamenti sui dati 25. Martii an. 1304. exsecutionem demandavit, ei legatis quadringentis argenti libris semel solutis & annui redditus sexaginta Turonensibus. Talis est Johannis des Granges commemoratio in necrol. S. Catharinæ ad diem 27. Junii: *Anniversarium fratris Johannis de Granchiis quondam eleemosynarii regis Franciæ, & sororis ejus & parentum suorum, qui quamplurima bona tam nobis quam toti ordini fecit & etiam procuravit.* C Idem anniversarium notatur mense Julio in obituario libro B. Mariæ in insula Trecensi, ubi primum Reginæ, tum Regi ab eleemosynis dicitur; eoque fungens officio an. 1313. alter exsecutorum testamenti Philippi Pulcri nominatur.

Hist. de l'Université t. 4. p. 74. 75. & 79.

Du Peyrat antiquitez de la chapelle du Roy, liv. I. chap. 17.

Cessit quoque optima princeps eodem suo testamento S. Catharinæ Parisiensi ducentas libras ad emendos redditus, centum pariter B. Mariæ in insula Trecensi, pro suo anniversario singulis annis celebrando, ac denique sexaginta libras capitulo generali Vallis-Scholarium. Ubi notandum ejusmodi dona generali capitulo collata tunc temporis in usu fuisse, ut liquet ex hoc de- D creto capituli generalis an. 1297. *Statuimus quod si aliqua pecunia sit legata nostro capitulo generali, quæ posset distribui prioribus nostris, de cetero reponatur una cum sigillo nostri ordinis sub custodia definitorum in aliqua arca in Valle-Scholarium ad negotia nostri ordinis procuranda.*

Laurentius vero ita commemoratur in necrol. S. Catharinæ ad diem 4. Augusti: *Anniversarium fratris Laurentii de Polengio magistri in theologia & prioris Vallis-Scholarium, qui dedit nobis 20. libras Turonenses ad emendos reditus pro anniversario suo faciendo.*

VIII. Dionysius I. reperitur an. 1307. E

IX. Galterius 1312. quo tempore Johannes de Grandpré monasterii de Landeviis alumnus, regibus Philippo Pulcro & Ludovico Hutino fuit ab eleemosynis, ejusdemque Philippi testamentum & codicillum curavit.

X. Robertus vel Goubertus 1317. & 1318. cujus vel successoris temporibus Johannes papa XXII. decretum capituli generalis de duodecim alumnis inter optimos selectis communi totius ord. expensa jugiter alendis in cœnobio S. Catharinæ, qui sacræ theologiæ operam navarent, approbavit.

Hist. de l'Université tom. 3. pag. 15. & 16.

XI. Girardus II. 1324.

XII. Johannes II. 1325. quo anno, mense Junio necrologium S. Catharinæ ita commemorat Johannem de Sedeloos: *Anniversarium fratris Johannis de Sedeloos magistri in theologia, qui obiit anno Domini 1325. Dominica ante festum S. Barnabæ.* Florebat eodem tempore frater Petrus de Verberie celeberrimus doctor Parisiensis, de quo sic habetur in necrologio S. Catharinæ. *Orare debemus pro anima magistri Petri de Verberia, qui fuit frater de Regali loco, & quondam prior Trecensis.*

Ibid. t. 4. pag. 237.

XIII. Guido sedebat an. 1338. mense Aprili, quo habitum est de more capitulum generale, in eodem munia definitorum obeuntibus Nicolao priore S. Catharinæ, Henrico Spinosæ-vallis, Nicolao B. M. de Landeviis & Jacobo S. Eligii de Longo-Jumello. Regebat adhuc an. 1341.

XIV. Parisius 1342. & 1345.

XV. Johannes III. 1352. cujus tempore ordinem illustrabat Petrus de Faiaco *du Fay* doctor in theologia, de quo necrol. S. Catharinæ.

XVI. Laurentius II. de Lingonis 1354. & 1369. quo anno habita sunt ordinis comitia, in quibus electi definitores, Johannes prior de Bello-rege, Johannes de Lauduno, Richardus de Rhemis, & Gerardus de Ponte-scisso, hoc decretum condiderunt: *Cum antiquitus exstitit ordinatum per prædecessores nostros in religione nostra continuum jejunium observari a festo Exaltationis S. Crucis usque ad S. Pascha, considerata per nos pro modernis & futuris temporibus debilitate & fragilitate corporum, volumus & statuimus quod loco prædicti jejunii omni sexta feria de cetero continuum jejunium observetur, cum jejuniis per ecclesiam constitutis: & si in dicta feria festum solemne vel minutio evenerit, prædictum jejunium relaxetur.* Idem Laurentius anno 1378. adfuit Richardo d'Estain priori S. Catharinæ è sacro baptismi fonte principissam Catharinam filiam regis Caroli V. tanquam unico patrino, suscipienti. Alterum habuit capitulum generale anno 1383. superstes ac prior 1385. sub quo floruit Henricus Vallis-Scholarium alumnus doctor celeberrimus.

Archon hist. de la chapelle du Roy, t. 2. pag. 289.

Eschart, hist. Domin. t. 1. pag. 691.

XVII. Petrus I. de Luzy 1395. & 1400.

XVIII. Jacobus I. de Marilleis 1404.

XIX. Nicolaus Perrot 1419. cujus tempore facta est unio ecclesiæ de Cirey a Carolo Lingon. episcopo.

XX. Petrus II. Seclier præfuit capitulis generalibus annorum 1427. 1428. 1430. 1441. & 1443. Bullam obtinuit an. 1445. ab Eugenio IV. qua prioribus ordinis injungitur adesse comitiis generalibus. Obiit anno 1453. ætate provectus.

XXI. Johannes IV. Perrot, Proth vel Prothi natus in vico *Brothe* juxta Calvum-montem, sua vix emiserat vota in hoc cœnobio, cum ad urbem Parisios accessit mense Julio an. 1449. in cœnobio S. Catharinæ litteris operam navaturus. Brevi tempore factus baccalaureus *formatus*, ac deinde Parisiis sacerdotio initiatus, ad suam Vallem rediit an. 1452. tandemque anno seq.

mortuo Petro Seclier una omnium voce subrogatur, electioni de jure præsidentibus Bonæ-vallis, Belli-regis & Spinosæ-vallis prioribus. Anno 1454. Dominica IV. post Pascha (ut moris erat) comitia ordinis generalia coëgit, in quibus saluberrima resarciendæ disciplinæ statuta condidit; itemque an. 1456. ubi priori S. Mariæ in insula Trecensi ordinaria jurisdictio in S. Catharinam Parisiensem pro hac vice a definitoribus interdicta, extraordinarie tradita est Johanni Proth, qui Lutetiam profectus eodem anno, ibi maxime doctoris lauream aucupatus est, quam demum an. 1461. solemni ritu adipiscitur. Hujus ceremoniæ apparatum apparatè describit Johannes Maupoin tunc prior S. Catharinæ, his verbis: *Frater Johannes Prothi prior ecclesiæ Vallis-Scholarium juxta Calvum-montem, post multos labores pro ipso per me susceptos, & habitos etiam per sumtus per me causa ipsius factos, & per commendationes, per me dominis scabinis civitatis Parisiensis, dominis præsidentibus parlamenti, & aliis pluribus viris ecclesiasticis & laïcis, nobilibus & burgensibus pro ipso reverenter factas, hac die lunæ de mane undecima mensis Janu. anno Dom. 1461. a facultate & per facultatem theologiæ Parisius admissus & receptus est ad licentiam, & fuit licentiatus in theologia quintus in gradu, habito respectu ad primum, qui primus fuit magister Johannes Normanni diœcesis Belvacensis. Hic in die Mercurii ultima mensis Martii post Dominicam de Lætare eodem anno 1461. in aula domini episcopi Parisiensis datum sibi biretum rotundum, & fecit juramenta solita, & effectus est doctor in theologia; & ipsa die in aula collegii Sorbonæ fecit splendidum convivium domino archiepiscopo Bituricensi, dominis episcopis Parisiensi, Trecensi & Albiensi, omnibus doctoribus, licentiatis, baccalaureis formatis in theologia, & pluribus magnatibus, proceribus, burgensibus, & aliis quamplurimis magnis & summatissimis viris, etiam pluribus prioribus hujus ordinis nostri ibidem præsentibus & assistentibus. Etiam in crastino, videlicet prima Aprilis eodem anno in scholis Sorbonæ legit primam lectionem suam, in qua fecit plures regratiationes pluribus burgensibus hujus villæ Parisiensis, & etiam de Lingonis & de Calvo-monte, sed nullum regratiatus est de ordine, licet a prioribus & fratribus hujus ordinis multas pecunias & multa alia bona receperit, & signanter in favorem & propter honorem hujus monasterii S. Catharinæ multa receperit bona ab ipsis burgensibus, vina scilicet & blada & pecunias, & a me priore habuerit quadraginta duo scuta auri & amplius, & multas curiositates, &c.*

Porro hic novus doctor Parisiis verbum Dei tanto plausu annunciare, sacramque scripturam in collegio publico tanta perspicuitate explicare cœpit, ut ipsius fama ad aures Franciæ regis, comitis Cenoman. & Renati Siciliæ regis personante, hic eum apud se eleemosynarium, confessarium, concionatorem & oratorem retinuerit. Quod vix tamen crediderim contigisse ante annum 1469. quo Paulus II. papa, ipso Johanne Proth in Urbe degente, privilegia ordinis confirmavit, cuncta ipsius membra ab episcoporum
A jurisdictione exemit, & abbatem S. Genovefæ privilegiorum ordinis denuo instituit conservatorem; enim vero jam anno 1463. Pius II. Pauli decessor ei tunc etiam Romæ agenti concesserat, ut omnes ordinis causæ ad cameram apostolicam S. Genovefæ, cujus tribunalis abbas erat præses natus, devolverentur. Ceterum præter capitula generalia annorum 1454. & 1456. de quibus supra, alia duo celebravit annis 1463. & 1467. cumque Renato Siciliæ regi aliquot annis adhæsisset, obiit Massiliæ in ipsius comitatu an. 1474. ætatis 45. regiminis 20. amplissime funeratus in ecclesia patrum Augustinianorum
B Massiliæ. Ipsius laudes breviter texuit Johannes Maupoin prior S. Catharinæ, quanquam ad invicem sæpius contendissent, in hæc verba: *Hic* (Johannes Prothi) *dominus Vallis-Scholarium egregius orator & prædicator, circumspectus & prudens, ipsius illustrissimi principis Renati nomine, regis Siciliæ, ducis Andegavensis, comitis Provinciæ confessor, totius Vallis-Scholarium clypeus & ægis, a quatuor summis pontificibus multum amatus, etiam & amatus a Regibus & pluribus magnatibus, tandem in obsequio ipsius Regis Siciliæ obiit in ipsa Dominica die 17. mensis Julii 1474.*

XXII. Dionysius II. Seclier cum tunc esset
C prior Spinosæ-vallis, Vallis-Scholarium electus est die XI. Aug. 1474. confirmatusque die 20. ejusdem mensis a prioribus, quibus id juris competebat. Interea tamen Sixtus IV. Romanus pontifex bulla data 29. Sept. ejusdem anni priorem instituit Johannem de Montmirail Calvomontanum, sed hic ecclasiasticus secularis jure suo cessisse videtur. Exinde Dionysius ordinis comitia frequens coëgit, quæ inter, notanda sunt præsertim anni 1485. comitia, ubi cautum est lege ut singuli priores imperatam pecuniæ summam pro pensione duodecim ordinis Scholarium in Parisiensi S. Catharinæ cœnobio studentium, accurate solverent. In
D iis vero definitorum munere functi sunt Johannes Berthin prior Trecensis & curio S. Maximini Senonensis, ac Johannes Nervet prior S. Catharinæ jam tunc Ludovico XI. ab eleemosynis, a confessionibus & a sanctioribus consiliis, qui postea fuit abbas Juliacensis in diœcesi Meldensi & episcopus Megarensis; quem hisce variis dignitatibus præfulgentem vidit Dionysius Seclier. Hic obiit sub finem anni 1504. postquam eodem anno generale capitulum habuisset.

XXIII. Jacobus II. Cornuot electus anno 1504. IX. cal. Novembris, Avenione confirmatur a Georgio d'Amboise cardinali legato die 10.
E Apr. 1505. cum jure suo Johannes Peronde presbyter secularis, hunc prioratum in commendam, ut loquuntur, adeptus, cessisset; statimque Jacobus possessionem nactus 16. Aprilis ejusdem anni, plurima celebravit capitula generalia, annis videlicet 1507. 1508. & 1510. Viam universæ carnis ingressus est 1511.

XXIV. Johannes V. Peronde in jure baccalaureus, appetito, uti jam diximus, post obitum Dionysii, Vallis-Scholarium prioratu, solumque tunc prioratu Bonæ-vallis in commendam potitus, regnandi in ordinem impatiens, vitam reli-

giosam in Valle-Scholarium amplexus est, cujus demum electione facta 12. Sept. anni 1511. obtinuit principatum. Vivere desiit 17. Febr. 1514.

XXV. Petrus III. Bertrand assumtus in priorem generalem die 2. Martii 1514. è vita migravit 16. Jan. 1519.

ABBATES TITULARES.

I. CLEMENS CORNUOT JACOBI consanguineus, loci in quo situm est ipsum monasterium indigena, quinta die post obitum decessoris electus, interfuit an. 1527. Lugdunensi concilio, ex actis ejusdem tom. 4. Anecdot. Hic suum monasterium hactenus prioratum duntaxat, in abbatiam erigi a Paulo III. Romano pontifice bulla data 13. Maii 1539. impetravit. Tum apud Virdunum benedictione abbatiali donatus est 2. Julii 1540. præsentibus Adamo Lambin. . . . . & Claudio Rouze de Alto-fonte abbatibus. Obiit 3. Aug. 1541.

Ch. cxxv. col. 218.

II. Claudius I. de Longvic cardinalis de Givry & episc. Ling. post obitum Clementis Cornuot, postulatur a conventu abbas generalis; utrum tamen vere abbatia potitus sit, incertum; nam ipso adhuc superstite.

III. Bernardus du Chatel abbas commendatarius reperitur annis 1543. 45. 48. 49. 50. & 51. quo anno, cum sibi commendatario ordinis monasteria visitare non liceret, hanc fratri Stephano Daniot Vallis-Scholarium alumno provinciam dedit circa prioratum S. Catharinæ Parisiensis. Ceterum legitur Johannes du Chatel abbas mortuus an. 1553. sed mendum videtur quantum ad nomen.

IV. Johannes I. Benedicti, ordinis Fratrum Prædicatorum alumnus, de quo R. pater Eschart biblioth. Dominic. tom. 3. pag. 190. cum cardinali Guisio in primis carus esset, anno 1553. creatus fuit Vallis-Scholarium abbas; quo nomine visitationis officio fungens in cœnobio S. Catharinæ statuta digessit saluberrima, quorum praxim supremus senatus judicio lato 1. Martii an. 1572. commendavit; neque vero hæc ipsa solum regimen spirituale spectabant, sed etiam rei temporariæ providebant, adeo ut ipsi Tussano de Hocedy episcopo Tullensi, sub quo novem decemve abhinc annis priore commendatario, res familiaris ruebat, mulctam pecuniariam quingentarum librarum irrogaverit. Defecit Johannes an. 1563. sepultus Lingonis in ecclesia Fratrum Prædicatorum.

V. Philippus de Choiseuil ex illustri toparcharum hujusce nominis genere ortus, post obitum Johannis Benedicti, abbatiam cum voto profitendi aliquandiu obtinuit; at cum se votis adstringere detrectaret, fiduciarie cessit in gratiam sequentis.

VI. Thomas Morizet spe obtinendæ abbatiæ, imo certitudine, regulam amplexus est; at, inquiunt, solo titulo contentus, maximam redituum partem Philippo dimisit. Habitum est an. 1570. capitulum generale, quod ipse dicitur coëgisse, ut in abbatem ordinis generalem agnosceretur. In eo vero numerus fratrum Leodiensis cœnobii ad 17. redactus est. Deinde abbatiam transcripsit sequenti.

A

VII. Christianus de Choiseuil suscepto habitu religionis mense Nov. an. 1572. bullas obtinuit pro abbatiali regimine 15. Nov. ejusdem anni. Cessit an. 1580. suis votis a Romano pontifice nullis declaratis.

VIII. Michael Thibouret occurrit abbas eodem an. 1580. Cessit paulo post retenta sibi pensione.

IX. Johannes I. de Choiseuil, cui puero nomen ac redditus abbatis in spem vitæ religiosæ attribuuntur, Michaeli cedenti creat pensionem an. 1583. Cessit & ipse post duos circiter annos in gratiam Johannis Noiret, qui nequidem inita possessione, 8. Febr. 1586. abbatiam dimisit Michaeli Thibouret, ea jam non ita pridem potito.

B

X. Michael Thibouret iterum abbas bullis obtentis a Sixto V. summo pontifice VI. idus Febr. 1586. possessionem adiit 25. Julii 1588. iterumque abdicavit prima die Apr. 1595.

XI. Ludovicus de Vornay de Brechinville antea monachus Benedictinus, ac prior de la Genevroye ordinis Vallis-Scholarium, hunc ordinem professus est, quando illi commissus est regendus. Hic porro vi decreti magni consilii regiminis possessionem adeptus est 17. Aug. 1595. quo etiam anno, die 2. Decemb. jus illi concessum est a Rege in toto regno visitatoris generalis sui ordinis officium exercendi; idque magnum consilium in suos commentarios retulit die 25. Decemb. ejusdem anni & 24. Febr. anni sequentis. Deinde bullas obtinuit a Clemente VIII. datas V. cal. Aprilis an. 1596. Tum vero 1597. sui ordinis monasteria in inferiori Germania perlustravit. Postea monitus a Johanne Chaillou doctore facultatis Paris. subpriore S. Catharinæ, viro disciplinæ regularis studiosissimo, male se habere hanc domum, in ea visitationis juridicæ munus obivit die 14. Octob. 1607. pluribus ad eam renovandam sapientissime decretis, usus præsertim consilio prioris S. Germani a Pratis. Plura item statuta maxime necessaria condidit in capitulis generalibus annorum 1600. & 1614.

C

D

XII. Laurentius Michel ex subpriore S. Catharinæ, seu fratrum superiore, eligitur abbas anno 1617. tum regia schedula confirmatur 18. Sept. ejusdem anni. Deinde bullis acceptis XVI. cal. Nov. abbatiali benedictione perficitur in ecclesia S. Catharinæ ab episcopo Lingon. possessionem adeptus 17. Januarii 1618. Anno seq. Belgii monasteria visitavit, secretario usus N. Cornuot. Habuit an. 1620. comitia generalia, in quibus electi definitores Nicolaus Lixuel abbas de Montibus, Johannes le Clerc prior Barri super Albam, Egidius Bechet prior Trecensis, & Dionysius le Cointre prior de Landeviis, decernunt abbatem Michaelem, quem Regi a consiliis & eleemosynis vocant, & successores duobus tantum fratribus totidemque famulis comitantibus monasteria visitaturos. Inde Laurentius Michel præmonitus a cardinali de la Rochefoucauld de resarcienda in suo ordine disciplina, capitulum habuit generale an. 1627. in quo de quibusdam ad reformationem spectantibus inter omnes convenit, sed absque

E

ullo exitu. Interea prædictus cardinalis vi alterius *brevis* dati ab Urbano VIII. die 6. Julii 1628. quo sibi omnimoda jurisdictio in ordinem Vallis-Scholarium tribuebatur, primum in cœnobio S. Catharinæ strictiores leges invexit, eo modo quo describitur in vita R. patris Faure abbatis S. Genovefæ, lib. 2. capp. 15. 16. & 17. Ablatum sibi hoc monasterium doluit abbas, doluerunt & definitores capituli generalis an. 1629. quod ut sibi restitueretur nihil non moliti sunt. Ut enim populo suaderent se velle ad meliorem vitam convertere, suas constitutiones prælo submiserunt, quæ licet longe absimiles a primis Vallis-Scholarium statutis, cura D. Edmundi Martenne in suo itinerario litterario anni 1717. pag. 114. in lucem editis, eximiæ tamen & in praxim redigi dignissimæ censentur. Has quidem nonnulli, in quibus Dionysius le Cointre abbas de Landeviis & ipsius nepos Johannes le Roy jam tunc avunculi coadjutor, non modo sequi, verum & in totum ordinem strictiorem observantiam inducere peroptabant, quo minus alteri congregationi jungeretur. Et maxime Johannes le Roy, tanto hujus rei æstuabat desiderio, ut spe frustratus corrigendi ordinis, qui quidem *in capite & membris* pars efficiebatur Gallicanæ congregationis, solus primigenias ordinis amplexus sit austeritates, iisque servandis ad mortem usque fidelis exstiterit.

Cum itaque nulla spes esset melioris vitæ in hoc ordine, Laurentius abbas pactionem fecit cum reformata congregatione Gallicana canonicorum regularium a S. Genovefa nuncupata, die 27. Julii, an. 1636. de uniendis ipsi tam suo quam aliis eidem subjectis monasteriis, his tamen subjunctis conditionibus; prima, ut cessante hac junctione, Vallis abbas generalis in integrum restituatur; altera, ut post obitum dicti abbatis generalis, eligatur per abbatem S. Genovefæ & seniores ejus aut per capitulum generale abbas regularis ad triennium è gremio sumtus dictæ congregationis Gallicanæ, qui sic electus nedum valeat sibi nomen abbatis generalis dicti ordinis arrogare, imo superiori generali dictæ congregationis Gallicanæ subdatur. Tertia denique, ut vita functo Laurentio Michel dicti ordinis abbate generali, congregationis Gallicanæ superior generalis in omnibus visitationum actis seu aliis necessariis ad jura monasteriorum dicti ordinis spectantibus, in quibus disciplina regularis dictæ congregationis minime servabitur, exprimat & assumat titulum superioris generalis dictæ congregationis canonicorum Regularium S. Augustini in Francia, & dictæ Vallis-Scholarium.

Quibus omnibus accedente capituli generalis dictæ congregationis Gallicanæ 28. Oct. 1637. approbatione, & edicto privati consilii regis die 30. ejusdem mensis; firmata quoque hac unione subscriptionibus fratrum Vallis-Scholarium, canonici Regulares congregationis Gallicanæ magnæ Vallis possessionem adepti sunt 27. Nov. 1637. a quo tempore longe plures aluntur ibi quam antea fratres. Insuper autem ne quid in hac unione deesse videretur; Innocentius X. hanc approbavit, connexis in perpetuum titulis superioris generalis Vallis & superioris generalis congregationis Gallicanæ, attributa etiam capitulo generali eligendi abbatem triennalem facultate, adeo tamen ut si Vallis abbas extra capituli tempus moreretur, superior generalis congregationis Gallicanæ alterum eidem subrogaret. Data est bulla 22. Septemb. 1646. dein promulgata & in commentarios relata.

Unum superest dicendum de Laurentio Michel. Hic primum quidem abbatialem sibi dignitatem ad obitum usque retinere statuerat; sed tandem fractus infirmitate eam dimisit an. 1652. die 7. Martii litteris datis apud Calvum-montem, quibus annuit ut quamprimum capitulum generale canonicorum Regularium in Francia, vel ii, qui dicti capituli generalis auctoritate funguntur, eligere & nominare possint abbatem triennalem ad magnam Vallem regendam, exclusis tamen nomine & muniis superioris generalis Vallis. Superstes vixit ad diem 6. Aprilis anni 1657. quo mortuus est annos natus octoginta. Jacet in choro, ubi hoc epitaphium habet: *Reverendissimus dominus Laurentius, hujus monasterii professus & abbas, necnon ordinis Vallis-Scholarium præpositus generalis. Obiit 6. Apr. 1657.*

ABBATES TRIENNALES.

I. GABRIEL BARBIER vi transactionis cum Gallicana canonicorum Regularium congregatione initæ, & ab apostolica sede confirmatæ primus nominatur abbas triennalis ab abbate S. Genovefæ Parisiensis totiusque congregationis superiore generali, ad quem bulla Innocentii X. de qua supra, nomen & jura superioris generalis Vallis-Scholarium transfert; eidemque jus ad abbatiam Vallis extra tempus capituli generalis congregationis Gallicanæ vacantem nominandi attribuit & annectit, virumque idoneum in abbatem ibidem instituendi potestatem facit. Itaque per spontaneam Laurentii Michel abdicationem 18. & amplius mensibus, priusquam capitulum generale cogi posset, peractam, vi hujusmodi privilegii instituitur abbas, uti dictum est, anno 1652. ex priore claustrali, quod munus obiverat ab anno 1637. quo reformatio, seu strictior regulæ Augustinianæ observatio in hanc abbatiam inducta fuit. Perquam grata accidit omnibus ejus electio, ipso solo ægre consentiente, qui sibi præter meritum ad hunc honorem evectus videretur. Is Biellæ in diœcesi Lingon. natus 5. Aug. anni 1602. humaniores litteras ac Philosophiam didicit in patria, tum altioribus theologiæ studiis imbuendus cum Parisios venisset, haud multo post canonicis Regularibus S. Genovefæ ejusdem urbis noviter reformatis sodalem se adjunxit, a venerabili patre Faure perhumaniter exceptus. Cumque tirocinium in S. Catharinæ Vallis-Scholarium domo in eadem urbe posuisset, vota sua solemniter emisit 10. Aug. an. 1630. ætatis suæ 28. Virtutibus summisque animi dotibus ornatus illico claruit, quo factum est, ut sacerdotio initiatus an. 1633. Romam statim ablegaretur una cum R. patre Claudio Esprit ad impetrandum a sancta sede diploma pontificium,

quo omnia canonicorum Regularium per universam Galliam reformata monasteria in unam congregationem coirent, iisdemque institutis sub eodem capite totius congregationis superiore generali unirentur, abbas insuper S. Genovefæ Parisiensis singulis quibusque trienniis in comitiis generalibus; eligendus decerneretur, cui superioris generalis congregationis sic unitæ officium, munus, ac dignitas in perpetuum & irrevocabili modo annecteretur ac competeret. Hoc impetrato diplomate 3. Febr. 1634. Barberius ad suos vix redux, Trecas mittitur cum aliquot sodalibus strictiorem disciplinam in abbatiam S. Lupi ejusdem urbis inducturus, ubi priorem gessit ad annum 1637. quo ad Vallem-Scholarium ordinis caput congregationi Gallicanæ recenter unitam migravit, ibidem prior institutus; quo in munere adeo prudenter versatus est, ut omnes sibi devinxerit, ac præsertim Laurentii ultimi ejusdem loci abbatis perpetui familiaritatem fidemque meruerit; quem & vacillantem in proposito firmavit. Hic quippe seu unionis domus suæ cum Gallicana congregatione pertæsus, seu vereretur ut satis firma rataque foret apud sedem apostolicam (totum autem decennium fluxit, priusquam Romanus pontifex huic unioni robur adjiceret) seu tandem timeret ne commendæ subjaceret aliquando abbatia, nutare interdum visus est, & ab incœpto resilire velle; quin & congregatis Calvo-montii capitulariter antiquis canonicis, de successore sibi designando cum iisdem consuluit, inque ipsum Gabrielem oculis conjectis, pedum abbatiale mitramque suam ei sponte obtulit, bullas ceteraque ad id necessaria facile impetratum iri pollicitus. At ille oblata dignitate carere maluit, quam quidpiam contra superiorum & congregationis suæ statuta admittere. Alia postmodum sed gloriosiori via hunc honorem adeptus, haud alius a seipso fuit, idem animi candor, eadem in moribus modestia & in victu frugalitas; sed & caritas ejus ac zelus animarum nequaquam domi se continuit, sed foras erumpente, in parochiis circumpositis & ab abbatia pendentibus, pueros religionis elementa ipse docebat, rusticos erudiebat, egenos ac pauperes mirum in modum solabatur.

Sub ipsius regimine tentata fuit omnium monasteriorum eidem abbatiæ Vallis-Scholarium subditorum cum Gallicana congregatione conjunctio. Omnes quidem hujus ordinis domus infra Galliæ regnum sitæ transactioni ab abbate Laurentio initæ, pontificioque diplomati eamdem confirmanti consenserant; verum quominus illa admitteretur in sex domibus infra Belgium positis bella supervenientia obstaculo fuerant; & quidem superiores earum haud sufficienter consulti, nec satis expresse in bulla pontificia designati, transactionem prædictam haud sibi denuntiatam contendebant; quapropter pace tandem reddita missus est in Belgium an. 1661. mense Aprili R. P. Paulus Beurrier primus assistens præpositi generalis, qui has sex domos ad obsequium abbatis S. Genovefæ reduceret, ejusque auctoritatem tanquam totius ordinis Vallis-Scholarium superioris generalis & capitis blande ipsis insinuaret. Is utique a religiosis horum monasteriorum reverenter quidem habitus est, at eo ad suos regrediente, diu inter illos deliberatum est quid in rem suam magis conduceret, & animis, ut sæpe fit, in diversa abeuntibus, quidam episcopis subesse, alii vero in unum congregationis corpus ab aliis distinctum coalescere has sex domos volebant. Transactioni jam supra memoratæ adhærebant quidam, nonnulli satius abbatem Vallis-Scholarium tanquam totius ordinis caput agnoscere, eique tametsi triennali facto semper parere, ducebant. Hæ dum consultationes fiunt in singulis sex domibus, integer abiit annus, donec harum superiores & abbates in unum coacti & capitulariter congregati Leodii in B. Mariæ monasterio 22. Maii anni 1662. re mature discussa & explorata inter se convenerunt has sex domos congregationem Gallicanam amplecti debere, & abbatem S. Genovefæ Parisiensis verum ac legitimum totius ordinis Vallis-Scholarium caput & superiorem generalem agnoscere, eique soli in posterum subesse decreverunt. Eapropter data fuit abbatibus Geronsarti & Montium in Hannonia ampla potestas rem conficiendi; quibus Parisios accedentibus mense Augusto ejusdem anni, conclusa fuit unio 27. ejusdem mensis, certis tamen conditionibus, quas inter cautum fuit, ut statuta ordinis Vallis-Scholarium semper vigerent, & abbas S. Genovefæ, totius licet ordinis caput ac superior generalis deinceps ab omnibus habitus, vel ejus vice fungens aliquis & ipsius auctoritate munitus, nihil nisi congruenter ad eadem statuta decernere posset, libera nihilominus cuilibet ex his sex domibus severiorem congregationis Gallicanæ disciplinam amplectendi, eique strictius adhærendi potestas foret; qua libertate sola domus Leodiensis usa est, legibus hujus congregationis omnino se adstringens; adeo ut inita conventione 3. Januarii anno 1667. ab omnibus, quarum intererat, potestatibus postea ratihabita, abbas hujus domus triennalis fit ad nominationem capituli generalis congregationis Gallicanæ, vel extra tempus illius, abbatis S. Genovefæ ejusdem congregationis capitis ac superioris generalis. Ex aliis vero quinque domibus quarum superiores vel abbates perpetui sunt, pleræque tametsi strictiori ejusdem congregationis disciplinæ haud obnoxiæ sunt, habitum tamen ac vestes, usus & consuetudines adoptarunt sibi, maxime domus Geronsarti & Montium in Hannonia.

Occubuit interim Barberius, & quidem priusquam hæc ad exitum perducerentur, tunc officio visitatoris fungens in provincia Campaniæ. Obiit, inquam, majoris Vallis abbas in monasterio Castellionis ad Sequanam 13. Aug. 1662. ibidemque sepelitur cum epitaphio. Cor tamen ejus ad propriam ecclesiam delatum conditur apud Vallem sub hac epigraphe: *Hic positum est cor reverendissimi patris Gabrielis Barbier, primi è congregatione Gallicana canonicorum Regularium hujus monasterii abbatis & in eadem congregatione visitatoris, qui obiit in monasterio beatæ Mariæ Castellionis anno Domini 1662. die 13. Aug. ætatis 60. professionis 32.*

II. Franciscus I. Seguier Parisiis illustri gente A natus, professionem emisit anno 1638. tum ex priore S. Genovefæ evasit abbas Vallis-Scholarium. Deinde abbatia S. Severini Castri Nantonis a Rege donatur, quam plures annos sapientissime rexit; eaque postmodum abdicata, Balgentiacum in diœcesi Aurelianensi, eminentissimi cardin. de Coislin cognati sui suasu secessit, ubi è vivis exemtus est 2. Octob. 1699. fratrem habuit Jacobum episcopum Lombariensem postea Nemausensem.

III. Erardus Floriot in Barrensi ducatu ac diœcesi Tullensi natus an. 1622. adhuc juvenis frequens visebat canonicos Regulares reformatos B in Vallem-Scholarium recenter inductos, quibus postea se addixit. Inde prior S. Genovefæ Parisiensis & tironum magister constitutus, abbas postmodum Vallis nominatur, quo in munere virtutibus omnibus emicuit, sanctos Antonium & Pacomium æmulatus. Parisios subinde revocatur, & assistentis officio aliquandiu functus, abbas ipsemet S. Genovefæ & totius congregationis caput renuntiatur, qua dignitate potitus est ad mortem, quæ accidit 14. Jan. 1685. ibidem tumulatus.

IV. Antonius I. Watrée Feuqueriis in diœcesi Ambianensi ortus, canonicum Regularem pro- C fessus est 20. Febr. an. 1663. Vallis abbas erat an. 1673. simul visitator in provincia Franciæ. Vir fuit vitæ sanctimonia conspicuus, & in negotiis tractandis sollers & industrius; cumque toti congregationi aliquandiu præfuisset abbas S. Genovefæ, ibidem præpositi generalis primus assistens obiit 21. Julii 1688. de quo vide tom. 3. novæ Gall. Chr. col. 1115. seu potius 1015.

V. Claudius I. Chenvot Braii in diœcesi Senonensi natus anno 1611. vota sua nuncupavit an. 1630. Vallis abbas simul & visitator Campaniæ diem supremum Parisiis clausit in abbatia S. Genovefæ die 30. Sept. 1680. ætatis 70. D professionis 50.

VI. Antonius II. Petitpied Parisinus N. Petitpied canonici Parisiensis germanus & patruus illustrissimi hujus nominis doctoris Sorbonici, ex abbate B. M. Leodiensis assumitur ad majoris Vallis abbatiam regendam, ubi defunctus est 28. Octob. 1693. professionis 49. ætatis 69.

VII. Franciscus II. le Fevre Noviomensis, professus an. 1632. 8. Oct. Lutetiæ Parisiorum exstinctus est apud S. Genovefam abbas majoris Vallis simul & visitator Campaniæ 18. Oct. 1684.

VIII. Henricus Wiart Remensis professionem emisit an. 1636. majori Valli præfuerat, quando E mortuus est in S. Genovefæ cœnobio an. 1692. in necrologio hujus abbatiæ sic memoratus, *præpositi generalis quondam assistens & congregationis per multos annos visitator.*

IX. Petrus I. Buisset Remis & ipse natus an. 1641. religioni se adstrinxit an. 1659. Transiit ad meliorem vitam 11. Junii 1702. in prioratu canonicorum Regularium Sinemurii in Alexiensi tractu & diœcesi Eduensi, cum tunc esset, præpositi generalis secundus assistens simul & prior S. Genovefæ.

X. & XI. Antonius Petitpied & Petrus Buisset, iterum.

XII. Thomas le Berger Augæ, Normanniæ oppido in finibus Picardiæ natus an. 1632. religionem amplexus an. 1650. fuit abbas majoris Vallis simul & congregationis visitator. Decessit an. 1711. apud S. Genovefam præpositi generalis assistens, singulari pietate commendatus.

XIII. Claudius II. Paris Catalaunensis, canonicum regularem induit anno 1655. majorem Vallem rexit abbas simul & congregationis visitator, inde triennio præpositus generalis & abbas S. Genovefæ, ubi fato functus est 15. Julii 1711.

XIV. Petrus II. David Sinemurii in pago Alexiensi ortus an. 1653. professionem emisit an. 1673. Tum ex priore abbatiæ S. Volusiani Fuxensis, majoris Vallis abbas nominatur. Naturæ concessit Parisiis apud S. Genovefam 6. Aprilis 1720. tunc præpositi generalis secundus assistens, necnon prior ejusdem abbatiæ regalis.

XV. Ludovicus Samuel de Rosset Parisinus, Antonii Petitpied ex sorore nepos, ordini canonico nomen dedit an. 1677. Deinde ex priore S. Catharinæ Vallis-Scholarium Paris. majoris Vallis abbas renuntiatur. Adhuc in vivis superest.

XVI. Johannes le Franc Remis natus 6. Apr. 1646. professus 21. Novemb. 1666. ex priore Montis-fortis abbatiæ in Britannia minori, Vallis abbas nominatur in capitulo generali an. 1712. Summa vir fuit animi modestia & ardenti ad officium divinum zelo, cui infirma licet valetudine & senio confectus interesse nunquam destitit. Canonicis inter psallendum exemplo præibat & voce, pietate sola vires sufficiente. Tandem vero mane post orationem & psalmos in choro decantatos apoplexia correptus, elapsis aliquot horis spiritum Creatori suo reddidit 31. Jan. 1727. ætatis suæ 81. cui hac ipsa die unus ex canonicis suis tale scripsit elogium.

Siste gradum, fatumque senis mirare viator,
E templo in cœlum, qui sibi fecit iter.
Aras ante tuas mactatus amore sacerdos,
Quam bene, facta tibi victima, Christe litat!
Occidit! intereuntis eheu vox ultima cygni
Quem spirabat amans vel moriendo canit.

XVII. Philippus-Bernardus Lenet Divionæus ex gente togata, quæ plures supremi Burgundiæ senatus nobiles familias cognatione attingit, ex priore S. Quintini Bellovacensis Vallis abbas evasit, reverendissimi patris Johannis Polinier præpositi generalis & abbatis S. Genovefæ nominatione 3. Febr. anni 1727. Is aliquando cum Pruvinii in abbatia S. Jacobi theologiam profiteretur, Francisco d'Aligre piissimo hujus loci abbati fuerat ab intimis, ejusque conscientiæ moderator & consiliorum particeps, cui in extremis posito semper adfuit, ac sanctissime defuncto oratione funebri typis edita parentavit. Hactenus præest.

Hæc nobiscum perhumaniter communicavit R. P. Prevot biblioth. S. Genovefæ Parisiensis custos, plura suppeditaturus, si opportunius rogatus fuisset.

CLARA-VALLIS.

CLAIRVAUX.

CLARAVALLIS.

Filia tertia Cistercii, nuncupata prius Vallis[a] absinthialis, conditur ad fluvium Albam[*] in comitatu Campaniæ, anno, inquiunt, 1115. VII. calend. Julii, melius fortasse 1114. ex chronico Lingon. & ex Chiffletio in libro, cui titulus est, *Illustre S. Bernardi genus assertum;* ut pote cujus fundatio præcessit Morimundensem, quam nonnulli consignant v. idus Julii an. 1114. Conditur, inquam, precibus S. Bernardi, ab Hugone comite Trecensi, ut patet ex ipsius charta, quam ex notis fusioribus ad epistolas S. Bernardi epist. 31. ad eumdem Hugonem, & ex libro Chiffletii memorato, pag. 513. descriptam in appendice nostra recudimus. (Ch. XXXI. col. 155.) Accessit autem laus & assensus Joceranni episcopi Lingonensis non solum in hac charta anni 1115. Verum & solemnior anno 1121. in cœtu clericorum suæ ecclesiæ, præsente Humbaldo Lugdunensium primate, qui primus huic privilegio subscripsit, ut ibidem legere est. (C. XXXIII. col. 156.) At vero in translatione monasterii facta anno 1135. Theobaldum Campaniæ comitem auctorem habuit celeberrimum hoc asceterium, *Cælestis Jerusalem* ipsi Bernardo, *nobile Galliarum monasterium* Saxoni Grammatico dictum. Ejusdem cœnobii commendatio habetur apud Petrum Cellensem lib. 3. epist. 12. Vincentium lib. 26. cap. 24. Nicolaum Clarævallensem S. Bernardo a manu epist. 37. & 45. Cæsarium, lib. 1. cap. 1. & alios. Sed & hoc ipsius famæ plurimum conducit, quod præsit aut saltem præfuerit octingentis circiter monasteriis, (390. enumerat Jongelinus) & quod in sola Claravalle S. Bernardus reliquerit 700. monachos. Neque minus facit ad ejus laudem, quod ibi sepulti sint Philippus Flandriæ comes, cum Mathilde uxore, Margareta Navarræ regina, Agnes comitissa Campaniæ, & cor Isabellæ filiæ S. Ludovici, plurimique præsules, qui in ea basilica egregio opere constructa sibi conditorium elegerunt.

ABBATUM SERIES.

I. S. BERNARDUS I. patre Tessclino; matre Aletha[b] de Montbar in castro Fontanis prope Divionem in Burgundia natus an. 1090. vel seq. a teneris annis mira ingenii felicitate in Castellionensi canonicorum collegio ad Sequanam humanioribus litteris operam dedit, quibus apprime instructus, a seculo transiit ad Cisterciensem familiam cum triginta sociis, sub abbate Stephano an. 1113. Egressus inde post duos circiter annos præclari hujusce monasterii fundamenta jecit anno 1114. ex Roberto Altissiodorensi in sua chronologia, 1115. ex Alberici chronico, his verbis: *Hoc anno fundatum est cœnobium Clarævallense sub primo abbate B. Bernardo, qui uno anno fuit novitius & claustralis monachus, & annis 38. usque ad obitum suum fuit in abbatis officio: erat, quando factus est abbas, 25. annorum.*

[*] Fallitur Yperius, cum eo nomine Cistercium fuisse olim appellatum tradit, tom. 3. Anecdot. col. 597.
[b] Sepulta est in cœnobio S. Benigni apud Divionem.

A Tum vero Bernardus abbas inauguratur a Guillelmo Catalaunensi præsule, quia tunc, inquiunt Albericus & Guillelmus abbas S. Theoderici, lib. 1. vitæ S. Bernardi cap. 7. Lingonensis vacabat sedes, id est, aberat episcopus Lingonensis, qui tunc erat Joscerannus. Centum & sexaginta ecclesias partim de novo condidit, partim ad leges & ritus Cistercienses instituit, eo felici successu, ut ex iisdem alumnis, quos informaverat, viderit apostolicæ Petri cathedræ præsidentem Eugenium III. cardinales sex, archiepiscopos quinque, episcopos viginti tres & multo plures. Ejus nomen subscriptum legitur in donatione ecclesiarum de B Clareyo & de Follis facta monasterio Arremarensi per Hatonem episc. Trecensem rogatu ejusdem Bernardi & Hugonis Autissiodor. episcopi, quarum alteram Innocentius II. alteram Lucius II. summi pontifices eorumdem precibus inclinati confirmarunt. An. 1132. Bernardus abbas Clarævallensis diploma protectionis obtinuit ab Innocentio II. in quo hæc inter alia summus pontifex: *Ceterum quia firma perseverantique constantia causam B. Petri & sanctæ matris tuæ Romanæ ecclesiæ, dilecte in Domino fili abbas Bernarde, incandescente Petri Leonis schismate, fervor tuæ religionis & discretionis susceperit defensandam,* C *& se murum inexpugnabilem pro domo Dei exponens, animos Regum & Principum, & aliarum tam ecclesiasticarum, quam secularium personarum ad catholicæ ecclesiæ unitatem & B. Petri ac nostri obedientiam frequentibus argumentis & ratione munitis inducere laboraverit, magna, quæ ecclesiæ Dei & nobis provenerit utilitas manifestat.* In primis vero notatu dignæ sunt litteræ Alfonsi I. Lusitaniæ regis, quibus suum regnum vectigale facit Clarævallensi monasterio, datæ sunt IV. cal. Maii æra 1142. *quas vide in annalibus ordin. Cisterc. tom. 1. ad an. 1142. cap. 5.* Templariis, ex decreto concilii Trecensis, certam vivendi reD gulam præscripsit; ecclesiam diuturno schismate vexatam fortiter tutatus est; Abailardum de dogmatibus fidei visum prave sentire publica disputatione in synodo Senonensi convicit, & in Carnutensi totius belli dux pro expeditione in terram sanctam declaratus fuit, ut observant acta vitæ Bernardi, quæ de ipso plura Anno 1152. testis occurrit in charta Godefridi episcopi Lingonensis ecclesias de Landrevilla & de Lochis Arremarensi monasterio concedentis. Tandem doctrina, miraculis & vitæ sanctimonia comprimis celebrandus, ad cœlestem patriam evolavit apud suam Claramvallem 20. Aug. 1153. sepulturæ traditus ante E altare Deiparæ virginis, cujus pectori imposita est capsula reliquias continens B. Thadæi apostoli, quas ipso anno ab Jerolymitanis missas suo corpori jusserat superponi. Epitaphii loco his versibus, quos refert Robertus monachus Altissiodorensis in chronologia, quispiam memoriæ Bernardi lepidissime parentavit.

Sunt Claræ Valles, sed Claris Vallibus abbas
Clarior, his clarum nomen in orbe dedit:
Clarus avis, clarus meritis, & clarus honore
Claruit eloquio, religione magis.

Claraque mors, clarusque cinis, clarumque sepulchrum,
Clarior exultat spiritus ante Deum.
Martyrio Magni celebrato, magnus ad ipsum
Colligitur martyr; par sine morte pari.

Hunc inter sanctos retulit Alexander papa III. an. 1174. xv. cal. Febr. quo tempore facta est corporis ejus elevatio & ecclesiæ Clarævall. dedicatio, ex chronico Clarævall. apud Chiffletium lib. citato pag. 84. Fuit autem & alia solemnior ejusdem corporis elevatio facta post aliquot annos per G. archiepisc. Lugdun. rogatu Henrici abbatis. Vide tom. 1. editionis Benedictinæ operum S. Bernardi col. 1341. &c. Ad innumeras B. Bernardi virtutes & præconia commemoranda, cum unica laudatio vix sufficiat, non abs re fieri putamus, si aliquot doctorum virorum elogia hic apponamus: Robertus de Monte in supplemento Sigeberti ad annum 1139. sic scribit. *Inter hos etiam alios multos tunc claros scientia viros, Bernardus abbas Claravallensis vir opinatissimæ religionis eminentissimè clarebat, qui multorum miraculorum patrator, & verbi Dei ferventissimus prædicator, atque plurimorum monasteriorum fundator, animarum lucra maxima Deo adhibebat, adeo ut magistri scholarum cum magno clericorum comitatu, etiam de longinquis regionibus, ad ejus optabile magisterium confluentes, centenario, vel ampliori novitiorum numero domum probationis implerent, & uno die Quadrasimæ monachi fierent.* Hunc perhonorifico elogio prædicat cardinalis Baronius Eliam vocans, cujus hæc verba ad an. 1153. n. 14. in annal. eccles. *Verè vir apostolicus, immo verus apostolus missus a Deo, potens opere & sermone, illustrans ubique, & in omnibus suum apostolatum sequentibus signis, ut planè nihil minus habuerit a magnis apostolis. Hic vivens jam centum sexaginta monasteria ubique terrarum erexit, sed ista minora censenda respectu illorum, quæ extra claustra in diversis orbis ecclesiis, potissimum verò pro Romana est operatus ecclesia, qui & apud Imperatores, Reges, aliosque Principes pro omnium sublevatione, atque ipsorummet principum salute tot tantaque peregerit; Et qui dicendus sit totius ecclesiæ Catholicæ ornamentum, simul ac fulcimentum: Gallicanæ verò inprimis ecclesiæ prædicandus sit summum decus, summa gloria, summa felicitas. Cujus memoria felicissima in benedictione & sanctificatione ad morum informationem & disciplinam, & condemnationem hæreticorum in sancta ecclesia jugiter perseveret.* (Jacobus Vitriacus c. 14. hist. Occident. eum laudat totius religionis probatissimam margaritam, lucernam ordinis, & stellam in ecclesiæ Dei firmamento radiantem. Bernardus, inquit Cæsarius, lib. 14. cap. 17. in illa formidolosi schismatis flamma, qua Christianus orbis flagrare cœperat, lustravit provincias, infectum reddidit quidquid factum non oportuit, & gladio verbi divini succinctus fregit terrorem armorum: vir tantæ auctoritatis, ut per unius os Bernardi purpurati patres, Reges, principesque terrarum, quasi per commune mundi oraculum loquerentur. Roberto Autissiodorensi, servus Dei opina-

A tissima sanctitate præclarus, per quem sui temporis ecclesia in antiquum religionis decus refloruit, ex illa sua Claravalle ascendit in montem claritatis æternæ. Vita ejus, fama ejus, opera, scripta, miracula, fides, spes, caritas, castitas, abstinentia, mortificatio demum in membris ejus, sermo, vultus, habitus, gestus, & his similia ipsa sunt, quæ testimonium perhibent de eo, qui alumnus fuit familiarissimus Dominæ nostræ, ut refert Petrus Cellensis, lib. 6. epist. 23. & lib. 9. epist. 9. unde Vernerus in Fasciculo temporum, doctorem magnum, apostolicum virum, & Moysem alterum vocat: venerabilem sapientiæ
B & doctrinæ titulis clarum Guillelmus Neubrigensis; vita & moribus venerabilis, religionis ordine conspicuus, sapientia, litterarumque scientia præditus, signis & miraculis clarus Ottoni Frisingensi: vir devotissimus, exemplo præfulgido illustrans ecclesiam sanctitate vitæ, suavitate doctrinæ, miraculorum gloria, S. Antonin. tit. 15. cap. 5.) Legendus Alexander III. in bulla pro eo inter sanctos adscribendo, edita inter epistolas hujus Papæ, estque tertiæ appendicis 18. tom. x. concil. Labb. col. 1376. Guillelmus Tyrius lib. 16. cap. 19. Conradus abbas, S. Thomas sermone de hoc sancto, Urspergensis, Henricus
C Gandavensis, Volaterranus, Polydorus lib. 13. hist. Angl. Hector Boëtius lib. 12. hist. Scoticæ, Fulgosius lib. 2. cap. 5. Sigonius de Regno Italiæ, Rubeus in historia Ravennæ, Platina in Paschale II. Gerso t. 2. Paradinus de antiquo statu Burgundiæ, Sixtus Senensis in bibliotheca, Possevinus in Apparatu sacro, Alfonsus d'Elbene de Origine Cistercianæ familiæ, Petrarcha lib. 2. de vita solitaria cap. 14. Fasciculus sanctorum Cistercii, Angelus Manrique in Laurea Evangelica, Menologium Chrysostomi Henriquez, ceterique alii scriptores. Ceterum opera, quæ sanctus Bernardus composuit, recitantur a Gaufrido ejus discipulo
D & alumno lib. 3. vitæ ipsius cap. ultimo: exstat quoque elenchus lucubrationum apud Bellarminum de scriptoribus ecclesiasticis, cujusmodi sunt homiliæ, epistolæ ad diversos, libellus de consideratione ad Eugenium papam, & alia diversa monumenta. Vitam Bernardi primus edidit illo vivente Guillelmus abbas S. Theoderici Remensis ipsi percarus; deinde secundum librum exaravit Arnaldus abbas Bonævallis ord. S. Benedicti, denique tres ultimos conscripsit Gofridus monachus Clarævallensis prædicti S. Bernardi ab epistolis, vir pius & doctus, quæ quidem opera Parisiis an. 1648. ex Latina lingua Gallicè red-
E dita sunt, ea styli venustate, quam sermonis in scribendo puritas & elegantia comprobant. Eadem vero latino idiomate recognovit & accuravit Mabillonius, ac deinde D. Renatus Massuet, ambo monachi Benedictini è congregatione sancti Mauri. Festum S. Bernardi instituit Odo de Soliaco episcopus Parisiensis an. 1207. in sua ecclesia, in crastino S. Bartholomæi, consentientibus decano & capitulo, ut fieret *ad dimidium duplum.* Vide chartam Odonis in appendice ad opera Petri Blesensis, pag. 788.

II. Robertus I. Brugis oriundus ex abbate

primo Duniensis monasterii, ex quo scilicet ad ordinem Cisterciensem accessit, Bernardi jam animam agentis consilio, ei subrogatus est anno 1153. probante Godofredo episc. Lingonensi. Trium annorum cum dimidio regimen pio transitu clausit an. 1157.* III. cal. Maii. Corpus ejus ad Claramvallem, delatum sepulturæ mandatur in claustro capituli, juxta ostium basilicæ, sub arcu lapideo, cum sanctis Serlone, Humberto, Odone & Gerardo primis S. Bernardi alumnis, ubi ista legitur epigraphe : *Hic jacent venerabiles & beati patres, quorum nomina primis litteris in lapide insculptis designantur, & acta in tabulario copiosius describuntur.* Ipse vero singulari epitaphio gaudet, his verbis :

* 1158. ex Jongelino.

Robertus natus de Brugis, hicque secundus
Abbas, de Dunis pastor & ante fuit,
Hanc vallem rexit cum dimidio tribus annis;
Hic jacet in claustro mortuus in Domino.*

*prope ostium ecclesiæ.

III. Fastredus ex primo Camberonensi abbate regimini Claræyallis admotus est an. 1157. quo Flaster corrupte nuncupatus testis reperitur in charta Eraclii Lugdunensis præsulis querelam inter Godefridum episcopum Lingonensem & ejus capitulum componentis, ex tab. eccl. Ling. Hic an. 1159. Fredericum imperatorem adiens pro pace Mediolanensium, ab eo perhumaniter, tanquam a Deo missus excipitur, testante Radevico lib. 1. Tum de Alexandri III. pontificis electione consultus, salutaria respondet, plurimumque laborat pro exstinctione schismatis; cujus etiam occasione scripsit epistolam ad Omnibonum Veronensem episcopum de concilio Tolosano, anno circiter 1161. Vide t. X. concil. Labb. cap. 1406. & seq. Eximiam quoque scripsit epistolam ad quemdam ordinis sui abbatem, quem ad Evangelicæ paupertatis observantiam severiorem hortatur, estque numero 440. inter epistolas S. Bernardi novissimæ editionis. Idem abbas Godefridum ex priore Claræyallis Lingonensem præsulem, abjectis infulis rursum apud Claram vallem suscipit; ac denique Cistercio præficitur, ut infra dicemus; de quo Bonifacius hist. Virginal. lib. 4. cap. 16. Speculum magnum exemplorum, & tomus secundus operum S. Bernardi editionis novissimæ in folio col. 1231.

IV. Godefridus notarius quondam S. Bernardi ac vitæ ejus auctor, apud Claram vallem monachus circiter anno 1140. Bernardum in itineribus Franciæ & Germaniæ secutus est, ut ipse designat in scriptis, eumdemque ad synodum Remensem comitatur 1148. ubi rogatu cardinalis Albanensis, historiam accuratissimam elucubravit de illius gestis, quæ habentur tom. 3. conciliorum generalium. Inde abbas Igniaci, tum Claræyallis an. 1162. privilegium tuitionis obtinuit ab Alexandro III. ei prorsus simile, quo S. Bernardum ab Innocentio II. fuisse donatum diximus : *Ceterum*, inquit, *quam firma perseverantique constantia causam B. Petri & S. R. E. Fastradus quondam Claræyallensis, nunc vero Cisterciensis abbas & universus ordo Cisterciens. tuque*

A *fili Gaufride Claræyallensis abbas; Octaviano schismate nequiter sæviente, susceperitis defensandam, &c.* Nominatur Gaufridus in charta Alani episcopi Autissiodor. an. 1163. ind. XI. epacta 25. pontificatus Alexandri III. anno V. ex parvo chartul. Rigniaci. Idem pro Alexandro abbate Cistercii ad Fredericum imperatorem destinatus, quæstionem etiam de conversione aquæ in vinum, quæ tum in Gallia examinabatur, Henrico cardinali Albanensi proponit; sed jam tunc cesserat seu fuerat depositus, ab anno scilicet 1165.* uti legitur in chronico Claræyallis, apud Chiffletium libro citato, & t. 2. veterum monum. col. 707.
B Postea tamen Henricus Claræyallis septimus abbas cum Fossæ-novæ in Italia constituit abbatem, tandemque Altæ-combæ, quo tempore familiariter usus est S. Petro Stamedii abbate, deinde archiepiscopo Tarentasiensi. Memoratur in menolog. Cisterc. 8. Nov.

* 1168. ex lib. Gallico, cui titulus, le veritable gouvernement de l'ordre de Citeaux, pag. 180. & 226.

V. Pontius Arvernensis ex abbate Grandis-silvæ fit Claræyallensis an. 1165. & 1170. desinente episcopus Claromontanus, ex chronico Claræyallis. Hic Alexandrum papam adiit pro pace ecclesiæ, iterumque a Frederico ad eumdem Pontificem delegatur. Ei Thomas Cisterciensis monachus eruditus expositionem in cantica Sa-
C lomonis, quam ipso jubente scripserat, dicavit; itemque Alanus quondam episc. Autissiodor. ei vitam S. Bernardi nuncupavit. Fit mentio ejusdem in menologio Cisterciensi ad diem 6. Martii, & in Exordio distinct. 2. cap. 24.*

* lib. 2. c. 6.

VI. Gerardus I. patria Lombardus ex abbate Fossæ-novæ ad hoc cœnobium sublectus est anno saltem 1170. quo cum Garino abbate Pontiniaci judex sive arbiter constituitur ad dirimendam controversiam inter Rigniacenses & Boniradii monachos. Transigit an. 1172. cum abbate Rigniaci. Exstat ad hunc & Petrum Cellensem tunc abbatem S. Remigii epistola Alexandri papæ III. inter
D eas, quæ cum operibus Petri Cellensis circumferuntur. Idem de Bernardi inter sanctos cooptatione ab Alexandro litteras suscipit 1174. quo ipso anno basilicam ab eodem inceptam patre solemniter benedixit. Eodem anno pactum firmavit inter monachos Bellæ-Perticæ & inter monachos Grandis-silvæ super divisione pascuorum, ex tabul. Grandis-silvæ. Tandem anno 1175.* XVII.* cal. Nov. crudeliter interfectus est Igniaci ab Hugone de Basoches ejusdem ecclesiæ monacho. Jacet apud Claramvallem in claustro capituli, in ipso fere ingressu ecclesiæ, cujus tumulo elevato, hæc inscripta leguntur : *Hic requiescunt*
E *venerabiles viri bonæ memoriæ digni, D. Girardus VI. & D. Petrus Monoculus VIII. Claræyallensis abbates, quorum prior post laudabilem vitam, pro justitia & zelo ordinis innocens occisus est : alter vero paupertatis & humilitatis ferventissimus æmulator, multis in vita sua virtutibus claruit. Hos apud Deum patronos habere mereamur, amen.* De eo plura liber Exordii Cisterc. distinct. 2. cap. 27. Cæsarius lib. 8. cap. 78. Vincentius lib. 1. cap. 31. & Angelus Manrique in Laurea evangelica, Nangius quoque de eo refert ad an. 1182. sanctos Bernardum & Malachiam appa-

* al. 1176.
* al. pridie idus Octob.

rentes Petro Monoculo abbati, testatos esse ipsum tanquam martyrem cum Christo regnare.

VII. Henricus de Castro Marciaco juxta Cluniacum natione Gallus, quibusdam vero patria Lombardus, cum a puero in Claraevallensi monasterio sub Roberti abbatis disciplina vixisset, ordinatur abbas Altae-combae in Sabaudia, mox vero post Gerardi interitum ad Claraevallis administrationem evocatur an. 1176. ex chronico Claraevallis. Is cum Petro S. Chrysogoni cardinali & episcopis nonnullis an. 1178. legatus est adversus Albigenses, ad quos confutandos & ad sanam doctrinam revocandos non segnem praestitit operam. Factus idem cardinalis & episcopus Albanensis in concilio Lateranensi an. 1179. crescente auctoritate, fortius adversus haereticos decertavit, quorum etiam castra, in his Vaurense, nunc in urbem episcopalem erectum, expugnavit. Unde vir egregius inter insignes columnas Christi ecclesiae appellatur cap. 3. vitae S. Petri Tarentasiensis. Porro adfuit Veronae Lucio pontifici è vivis abeunti an. 1185. ac Ferrariae Urbano III. in extremis agenti 1187. postremum pietatis officium exhibuit. Praesulatum ecclesiae Tolosanae, necnon Cistercii generalem praefecturam recusavit ex Jongelino; quodque raro quidem hactenus ulli purpuratorum contigerat, apostolicum thronum ascendere detrectavit, eodemque tempore Gregorium VIII. suffragiis ad hanc supremam dignitatem assumi curavit; a quo deinde & a Clemente III. ejus successore legatus ad Christianos principes cum amplissima auctoritate missus, Fredericum cum Romana sede reconciliatum & aliis principibus bello claris militari cruce consignavit; pacem quoque inter Franciae regem & Philippum Flandriae comitem sancivit; qui postremo sub Clemente III. in Belgio legationem obiens, Flandrensis comitis cum Atrebatensi ecclesia dissensione summa prudentia composita, in reditu Atrebatensi morbo exitiali correptus, ante aram B. Andreae cathedralis ecclesiae deferri se jussit, & sacramentis probe munitus, inter sacerdotum preces Spiritum Domino reddidit prima die anni 1189. ex hist. eccles. D. Fleury tom. 15. pag. 580. Ejus praescripto corpus ad Claramvallem defertur tumulandum a Lingonensi episcopo, inter sanctos Bernardum & Malachiam, cum hac brevi epigraphe:

Tom. 3. Anecdot. col. 390.

Subjacet huic lapidi, quondam notissimus orbi
Abbas Henricus Romano cardine dignus,
Lubrica, qui vani contemnens gaudia mundi,
Terrae membra dedit, caelis animamque remisit.

Hujus abbatis gesta Caesarius coaetaneus auctor in libro miraculorum refert; cujus & meminere Magnum Exordium Cisterciensis ordinis lib. 2. cap. 3. & 21. Vincentius Bellovacensis lib. 30. cap. 31. calendarium Cisterciense, Baronius, Sirmundus in notis ad Petrum Cellensem, Henriquez in Fasciculo sanctorum ord. Cisterc. lib. 1. distinct. 24. & in menologio ad diem 14. mensis Julii, Gaspar Jongelinus in notitia abbatiarum & in chronico Cisterciensi. Plura quoque abbas Ughellus in episcopis Albanensibus. Denique

A librum Henrici de peregrinante civitate Dei & aliquot ejus epistolas edidit D. Bertrandus Tissier in biblioth. Cisterc. an. 1660. quibus adde undecim editas tom. 1. anecdot. col. 576. & seq.

VIII. Petrus I. cognomento Monoculus ex Nangio ad an. 1182. stirpe nobilis, ex abbate Igniaci invitus ad clavum abbatiae Claraevall. admovetur an. 1179. eumque Petrum putamus esse, quem reperimus in prob. Bisont. an. 1280. feria 5. post festum Annuntiationis, ubi legendum 1180. Idem Petrus judex apostolicus una cum abbate Cistercii inter Grandimontenses dissidentes mittitur, quorum clericos è propriis domi-
B bus pulsos apud aedem suam gratanter excipit. Cum autem ex officio ecclesias sui ordinis visitaret, Fusniaci extremum spiritum exhalavit IV. cal. Nov. 1186. ex chronico Claraevallis; quem sanctitatis opinione celebrem emigrasse tradit chronicon Autissiodorense. Inde ad Claramvallem elatus, in primo S. Bernardi conditorio juxta Gerardum abbatem VI. communi cenotaphio sepelitur, quod ita inscribitur: *Sub hac cellula lapidea jacent D. Gerardus martyr egregius, sextus Claraevallis abbas & D. Petrus octavus, miraculis clarus, cujus vita in volumine B. Bernardi habetur.* Vitam ipsius habes in Fasciculo SS. ordin.
C Cisterc. lib. 2. dist. 22. ejusdemque nonnullas epistolas tom. 3. bibl. Cisterc. De quo etiam & successore vide librum VII. vitae S. Bernardi editionis novissimae in folio, pag. 1222.

IX. Garnerius de Rochefort ex abbate Albaeripae electus 1186. Claraevallensis, anno seq. Calatravenses ad obedientiam Cistercii in conventu generali accedentes, proxime voluit ecclesiae Morimundensi subesse. Eodem anno controversiae inter monachos Trium-fontium & Cheminonis subortae finem imposuit; quo etiam anno testis fuit in charta W. abbatis Cistercii quandam compositionem inter Danielem Cam-
D beronis abbatem & Gerardum S. Audomari praepositum confirmantis. Scripsit ad eum Ricardus Angliae rex ad terram sanctam recuperandam profectus, nuntiavitque insignem a se victoriam de Saladino reportatam die 7. Septemb. an. 1191. unaque rogavit, ut Christianos ad zelum religionis accenderent & ad bellum sacrum. Idem Garnerius paciscitur 1192. cum priore S. Aigulfi Pruvinensis, annuente Petro Cellensi abbate; ipsoque anno creatur episc. Lingon. Unde asserere non dubitamus errorem inesse cuidam chartae Clarae-vall. an. 1191. quae sic incipit. *Johannes Dei gratia primae Lugdunensis ecclesiae quondam*
E *archiepisc. & frater Guillelmus dictus abbas Claraevallis, &c.* pro qua voce *Guillelmus* legendum est *Garnerius.* Quiescit apud Claramvallem retro majus altare; cujus aliquot sermones edidit Bertrandus Tissier tom. 3. bibl. Cisterc. Legendus etiam fasciculus SS. ord. Cisterc. lib. 2. dist. 10. cap. 16.

Roger. Hoveden, pag. 698.

X. Guido nobili stemmate ortus, prius abbas Ursicampi, anno 1196. quasdam vineas acquirit ab Odone primo, abbate Molismensi. An. 1198. Philippo Francorum rege cum archiepisc. Rothomagensi graviter disceptante arbiter constituitur, iterumque ad hunc principem delegatur 1212.

sub quod etiam tempus litem diremit inter Gui- A donem Trium-Fontium & Andream Cheminonis abbates, tempore capituli generalis. Eum an. 1204. electum fuisse unanimi consensu capituli in archiepis. Remensem, post mortem Willelmi; docent ejusdem capituli ad ipsum litteræ, & hujus responsa, quibus semel ac iterum maximam hanc dignitatem detrectavit. Vide tom. 2. Miscel. Baluzii pag. 245. & 247. An. 1208. domum de Morans cum omnibus appenditiis sibi a Blancha comitissa dono traditam, eidem ad vitam concessit, ex chartulario Campaniæ. Quo etiam anno domum monialium sancti Antonii Paris. ordini Cisterciensi addixit; insuper anno 1210. B ei munificum se præbuit Balduinus de Lobiis Valencenarum senescallus; quo anno per geminam litteram W. solummodo connotatus, hoc est Wido, compositionem iniit cum Benignianis monachis, VIII. calend. Martii. Denique pro suo monasterio rebus optime gestis, senectute gravis interiit IX. cal. Septemb. 1214.

Tom. 1. Anecdot. col. 821.

XI. Conradus I. Æginonis comitis filius, ex abbate Villarii transiit ad Claram-vallem 1214. quo anno interfuit capitulo generali; necnon ejusdem anni mense Aprili supscripsit compositioni factæ inter conventum Arremarensem & Simonem abbatem Ripatorii, ex tabul. Arrema- C rensi. Ejus tempore an. 1216. Johannes dominus Risxelli Claræválli plurima confert, priusquam vota sua Deo nuncuparet. An. sequenti fit abbas Cistercii, ubi de illo plura; hic tamen sepultus est. De eo vide bibliothecam scriptorum ordinis Cisterciensis pag. 80.

XII. Guillelmus I. ex abbate Monasterii in Argonna eligitur Claravallensis an. 1217. nec multo post legatus ad Philippum regem Francorum, nomine Honorii III. comite Morimundi abbate, mittitur. An. 1219. se quosdam homines ad vitam ipsorum tantum, non autem etiam heredes a comite accepisse profitetur, ex chartul. D Campaniæ. Diem suum obiit XIV. calen. Junii an. 1221. sepultus in claustro capituli sub primo lapide cum hac brevi epigraphe: *Hic jacet dominus Guillelmus duodecimus abbas Claravallis.*

XIII. Robertus II. primum cellerarius Claravallis, tum abbas domus Dei,* tandem Claravallensis nominatur 1221. quo quidem anno reperitur in chartul. Campaniæ. Ejus tempore Artaudus ex templi milite factus monachus Claravallis, pretioso reliquiarum gazophylacio sacrarium basilicæ decoravit. Rebus excessit humanis 1223. idibus Martii.

* idest Nigri-lacus diœc. Bitur.

XIV. Laurentius ex abbate Ursariæ in Gal- E læcia suffectus est Roberto 1223. quo anno Jacobo abbati Trium-Fontium permisit, ut certos redditus in gratiam pauperum ostiarius expenderet. Ornavit ecclesiam vase eximii operis, ubi reconditum est S. Vincentii martyris caput, quod a Conrado cardinali Portuensi acceperat. Præfuit hic duobus annis ex Jongelino.

XV. Radulfus de Pinis seu de Peyrinis, quem Baluzius hist. domus Arvern. lib. 1. pag. 78. & 79. filium Eustorgii de Rupe Aymonis & Dalmatiæ tradit, ex abbate Igniaci, non Signiaci uti legitur apud Jongelinum, efficitur Claræval. anno saltem 1224. quo & 1227. reperitur in chartul. Campaniæ. Anno 1226. Guillelmum Remensem archiepiscopum sepulcro condidit; idemque prima sui nominis littera R. connotatus, cum J. Trium-Fontium & M. Monasterii in Argonna abbatibus an. 1229. testatur custodiam Monasterii in Argonna ad dominum comitem, non ad dominum de Possessa pertinere. Reperitur eodem modo 1230. in veteri charta Trium-Fontium. Porro hic sacras reliquias thesauri seu sacrarii Claravallis pretiosis inclusit vasculis, gemmisque pluribus locupletavit. Privilegia quoque & immunitates pro sua Claravalle impetravit 1232. Deinde efficitur Aginnensis episcopus ac demum Lugdun. metropolita. Tumulum habet apud Claramvallem ante altare S. Salvatoris juxta beatam Aleydem sive Aletham sancti Bernardi matrem illuc translatam an. 1250. die 19. Apr. ex æde Benigniana Divionensi, ubi primum sepulta fuerat 4. Aprilis.

XVI. Drogo professus in ordine Grandimontensi, tum vero Claravallensis monachus, ac deinde abbas Ursicampi, ad hoc cœnobium regendum evocatur anno 1233. Is novam iniit cum abbate Cistercii concordiam, quam tamen Gregorius IX. abnuit confirmare, eamque solum quam Honorius III. probaverat, servandam demandavit. Obiit III. nonas Maii 1235. terræ mandatus in claustro capituli retro Guillelmum abbatem cum brevi inscriptione.

XVII. Everardus qui & Ebrardus ex cellerario Claravallis & abbate Ripatorii ad hanc ecclesiam assumitur 1235. quo circiter anno ad Reges Galliæ & Navarræ inter se dissidentes legatus a Gregorio IX. summo pontifice missus est. Administrationis annos implevit an. 1238. XVI. cal. Febr. hoc est 1237. secundum veterem calculum, humatus cum decessore in claustro capituli. Ita liber obituum Claravallensium.

XVIII. Guillelmus II. Villariensis abbas, vir miraculorum gratia præditus, quæ Thomas Cantipratanus æqualis auctor memoriæ prodit, cooptatur in abbatem Claravallensem an. 1238. Sane hoc anno die 8. Febr. cum Thomas Flandriæ & Hannoniæ comes ægre ferret Claravallenses monachos tempore messis sacrum omittere, ut ad metendas segetes festinarent, idemque per Ancherum Igniaci abbatem postulasset a Willelmo Claravallensi, ut in perpetuum tempore messis, sicut alio tempore fieri solet, sacerdotes conventus missas privatas celebrarent, aliique nondum presbyteri missas audirent quotidie, antequam conventus ad laborem exiret, ultro annuit abbas die & anno prædictis, quod ne in detrimentum Claravallis cederet, idem comes in puram & perpetuam eleemosynam dedit 30. libras Flandriæ monetæ an. 1239. mense Maio. Hoc autem anno 1239. mense Febr. litteris datis, in quarum sigillo cernitur abbas, testatur Guidonem dominum Barri super Albam cessisse & *quitasse* feodum de Lucey Matthæo duci Lotharingiæ, ex tabul. Lothar. arcula *Nancy*; quo etiam anno interfuit capitulo generali. Eodem insuper anno

ad synodum generalem vocatus a Gregorio IX. cum Guillelmo abbate Cistercii & aliis præsulibus, intercipitur ab imperatore Frederico & in carcerem conjicitur, ubi consolatorias ab eodem Gregorio litteras accepit; Postea tamen ab ipsomet Imperatore dimissus est * cum aliis detentis, rogatu S. Ludovici Francorum regis. Haud diu superstes, defunctus scilicet, ait Jongelinus, post quinque annos regiminis; corpus vero ad Claramvallem relatum jacere tradit in claustro capituli.

* al. moritur in ipso carcere.

XIX. Stephanus I. de Lexintonia natione Anglus, angelicus vita, S. Edmundi postea Cantuariensis archiepiscopi Parisiis quondam auditor, atque ejus prædicatione ad ordinem Cisterciensem conversus, cum jam esset Saviniacensis abbas, Claræ vallensis electus est in festivitate sancti Nicolai hyemalis, non 1242. sed ad summum anno seq. die siquidem prima mensis Maii anno 1243. hic Stephanus adhuc abbas Saviniacensis fecit translationem *sanctorum hujus monasterii*, ex chronico ejusdem loci, quod edidit Baluzius tom. 2. Miscellan. p. 313. An. 1244. facultatem impetrat ab Innocentio IV. construendæ domus Lutetiæ Parisiorum pro sui ordinis alumnis. Memoratur anno 1247. in charta Triumfontium & 1250. in chartul. Campaniæ; quo etiam anno corpus B. Alethæ S. Bernardi matris a Benignianis monachis acceptum ad Claramvallem transtulit. Idem ab Alexandro IV. judex datus circa 1254. in controversia super senescallia Lugdunensi, anno seq. 1255. a Guidone Cistercii abbate, quod Parisiense collegium inconsulto capitulo generali condidisset, deponitur. Ab Alexandro tamen per eumdem Guidonem pristinæ dignitati restitui jussus est, sed illo dissimulante, dum nominat magistros Parisienses restitutionis suæ executores, abbatiæ suæ administrationi nuntium remisit. Rem illustrat Mathæus Paris hist. Angl. ad annum circiter 1257. *Labentibus dierum illorum curriculis Stephanus cognomento de Lexintona abbas Claravallensis, eo quod contra statuta ordinis Cisterciensis privilegium impetraverat perpetuo abbatizandi, ignominiose depositus est. Sed hoc, ut dicitur, malitiose & per invidiam machinatum est in ipsum, eo quod scholam Parisiensem, quæ Chardenai dicitur, initiavit & initiatam sustentaverat, & præpollens omnibus virtutum & scientiæ eminentia, Anglicus exstitit natione. Quod cum audisset dominus Papa, & voluisset ipsum absolutum in pristinum statum restituere, adversarii ejusdem Stephani effusa non minima pecunia in curia Romana machinati sunt, ut sententia staret quam firmaverant, de ipsius depositione.* Stephanus ergo Ursicampum se recepit, nec multo post vacante ecclesia patriæ suæ in Anglia, ab eodem Alexandro pontificia dignitate exornatur; quem tamen asserunt mortuum XII. cal. Aprilis, in eodem Ursicampo conditum esse.

XX. Johannes I. monachus primum San-Dionysianus prope Parisios, tum Claræ vallensis, ac deinde abbas Igniaci, addit Jongelinus, & Gratiæ-Dei,[a] demum eligitur Claræ vallensis an. 1257. ac insequenti funus excipit Margaretæ reginæ Navarræ, quam in presbyterio sepelivit. Præfuit anno 1259. die natali sancti Johannis Baptistæ electioni Pontii in abbatem Reclusi. Memoratur an. 1260. in charta Trium-fontium, hoc ipso defunctus anno calendis Aprilis, ex Sammarthanis, sive 1261. ex annal. Cistercii, cum tamen ei Jongelinus sex annos regiminis adscribat. Vide menologium Cisterc. ad diem 20. Aprilis.

[a] Chrysostomus Henriquez in suo Fasciculo SS. ord. Cist. tradit Johannem hanc abbatiam rexisse post al dictam Claræ vallensem.

XXI. Philippus I. ex canonico & officiali Cenomanensi Monachus & abbas Fulcardi-montis, vir facundia & eruditione præstans, in abbatem Claræ vallensem cooptatus dicitur an. 1262. ac insequenti postulatus in episcopum Maclovienem, inquit Angelus Manrique, non Cenomanensem, sed noluisse consentire; qua de re exstant epistolæ Pontificis ad ipsum, ut consentiat, & ad abbatem Cistercii, ut hortetur eum & auctoritate sedis apost. compellat. Eam porro hujus postulationis rationem affert prædictus auctor, quod Jacobi Cisterciensis abbatis electionem a solis priore & monachis ecclesiæ Cisterciensis factam an. 1262. omissis quatuor primis abbatibus, ipse ante alios impugnaverit. Unde cum non minimum domesticæ dissentionis periculum esset, haud aliter averti posse visum est Urbano IV. quam Philippo cathedram episcopalem destinando. Verum Philippus & ipse postea impugnatus est: legitur enim in actis capituli generalis Cisterc. an. 1265. *Cum super excessibus quibusdam, quos abbas Claravallensis dicitur commisisse, clamosa insinuatio venit ad aures capituli generalis, de Alta-crista, de Fonte-vivo & de Filieto abbatibus committitur in plenaria ordinis potestate, ut super iisdem excessibus veritatem inquirant, & quod invenerint, sub sigillis suis anno sequenti renuntient capitulo generali, & tradantur articuli contra ipsum in capitulo propositi, ab inquisitoribus sigillati.* Ex quibus liquet hunc abbatem invidiæ calumniæque tela non effugisse. Incassum tamen in eum jacta fuisse colligitur ex actis capituli generalis anni seq. in quorum altero *abbati Claræ vallis indulgetur, quod tres vel quatuor monachos de studio Parisiensi, quos voluerit & judicaverit meliores ei liceat retinere, ne inviti præficiantur in domo aliqua in abbates.* Eodem an. 1266. mense Maio permutationem fecit cum abbate & conventu S. Benigni; quem denique Philippum & successores Radulfus Sedunensis episcopus ab omni pedagio liberavit 1272. in vigilia B. Martini hyemalis. Decessit hoc anno XII. cal. Febr. hoc est 1273. extra Claramvallem, ad quam relatus sepulturæ traditur cum S. Roberto, Serlone & aliis, sub ea inscriptione.

Tom. 4. Anecdot. col. 1424.

Ibid. col. 1426.

Abbas Philippus oculis de quatuor unus,
Clarus & illippus jacet hic, o flebile funus!
Officialis erat & canonicus Cenomanis,
Cum claustrum subit, ubi vixit pluribus annis.
Claravallensis fuit abbas relligiosus,
Multum famosus, electus Maclovienss.
Hic pius & humilis, devotus, carne pudicus,
Ad veniam facilis & sobrietatis amicus,

Egregios mores habuit, contemsit honores
Mundi, namque datum sibi sprevit pontificatum.
Magnus jurista, sapiens, sermone disertus
Pater, jacens ista pausat petra coopertus.
Anno milleno bis centum septuageno
Bino, decessit Philippus, qui requiescit.
Quisquis dictamen leget hoc, respondeat, amen.

XXII. Bono ex abbate Trium fontium successit an. 1272. seu 73. post diuturnam litem pace fruiturus, si exhaustam civilibus discordiis domum religiosam ad statum pristinum revocare voluisset. Præfuit octo annis, sublatus è vivis VII. idus Febr. 1280. & in claustro tumulatus.

XXIII. Johannes II. omissus in vulgatis catalogis an. 1281. die festo S. Matthæi, cum toto suo conventu, litteris suis profitetur sibi minime licere facere *Establachamentum* in quodam loco, nisi de voluntate episcopi Lingonensis ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. fol. 230.

XXIV. Theobaldus de Sansiaco seu Sanceio abbas Domus Dei sive Nigri lacus in diœcesi Bituric. eam præfecturam abdicavit ut Bononi abbati Clarævallensi ab epistolis esset. Tum factus prior Clarævallensis, indeque abbas anno, ut fertur, 1280. melius tamen fortasse 1281. ex Jongelino, tandem ad Cistercium promovetur 1284.

XXV. Girardus II. ex abbate Igniacensi electus Clarævallensis 1284. sedit annis duobus, de quo nihil occurrit inter dyptica monasterii, nisi quod post Bernardum primus per annos plusquam ducentos in ipsa Claravalle decesserit, ubi & in claustro capituli juxta antecessores quiescit.

XXVI. Johannes III. ex monacho Prateæ & abbate Domus Dei eligitur 1286. quo anno feria 3. post festum Omnium SS. approbat compositionem monialium de Lesigniis* super fundatione missarum in dicto conventu facta per Margaretam Siciliæ & Jerusalem reginam, &c. ex regesto comitatus Tornodor. in camera comput. Divion. Ad eum scribit Nicolaus papa IV. pontificatus anno secundo. Gubernavit annis quinque & aliquot mensibus, cursumque suum implevit pridie nonas Octob. in capitulo sepultus.

* nunc est abbatia virorum, dicta *Caritas* prope Tornodorum.

XXVII. Johannes IV. de Sansiaco Theobaldi superioris frater, ex monacho Clarævallis & abbate Barbelli, reperitur Clarævallensis an. 1291. Naturæ debitum solvit 1312. sepulturæ traditus in claustro capituli.

XXVIII. Guillelmus III. ex abbate Balernæ & Cari-loci seu Caroli-loci in comitatu Burgundiæ, successor designatus 1312. moritur anno seq. III. cal. Febr. cum suis antecessoribus tumulo conditus.

XXIX. Conradus II. monachus Clarævallensis & abbas Altæ-combæ, præfuit annis duobus cum dimidio, ab anno scilicet 1313. ad 1316. quo Lutetiæ Parisiorum cessit è vita VIII. idus Januarii.* Quiescit in basilica collegii Parisiensis.

* Julii, ex Jongelino.

XXX. Matthæus I. de Aumella ex monacho Clarævallis & notario decessoris constituitur abbas 1316. cujus operis in Claravalle exstare memorantur duæ cruces argenteæ gemmis ornatæ. Occurrit 1329. in charta Dunensi, successorem sortitus 1330. quanquam superstes ad V. idus Decemb. 1332. Cadaver ejus illatum est in cenotaphio abbatum.

XXXI. Johannes V. de Azainvilla, genere nobilis, ex cellerario abbas pronuntiatur anno saltem 1330. quo sententiam dixit pro Dunensibus monachis adversus moniales Spermaliæ. Ei mater ingentem pecuniæ summam contulit pro redditibus annuis ad usus pauperum erogandis in Claravalle, cujus beneficii abunde fuisse memorem filium testatur sacellum, quod ad rei memoriam erexit. Is etiam capita sancti Bernardi & S. Malachiæ pretiosissimis vasculis inclusit; cujus insuper & aliorum præcipuorum abbatum operam adhibuit Benedictus XII. papa ad condenda statuta pro reformatione ordinis Cisterciensis; cumque ipsius temporibus collegium Parisiense ex proprio Claræ valli, commune factum pro monachis totius ordinis ab eodem Benedicto XII. papa, ædificari cœpisset, defecit Johannes pridie calend. Octobris, post annos fere quindecim regiminis.

Baluz. in notis ad vitas Pap. Aven. col. 806.

XXXII. Bernardus II. de Lauduno monachus Claræ vallis & abbas Fusniaci, necnon sacræ theologiæ professor, jam præerat Claræ valli an. 1348. & 1350. ex MS. codice Firmitatis. Memoratur 1352. in charta Pultariensi, fato ereptus V. idus Decemb. 1358.

XXXIII. Johannes VI. de Buxeriis antea cellerarius monasterii, sacræ theologiæ professor, abbatis titulo condecoratur 1358. assumtus paulo post ad Cistercium, & inde ad cardinalatum. Jacet in Claravalle, cum epitaphio, quod vide infra in Cistercio.

XXXIV. Johannes VII. de Dullemonte sacræ theologiæ professor, ex priore creatur abbas 1360. Privilegia Calatravensibus impetravit, ut est apud Chopinum in Monastico. An. 1373. die 6. Sept. dat procurationem nonnullis monachis ad gerenda negotia, ex tabul. Lothar. arcula *Choiseul.* Decessit VI. idus Junii 1380. teste ipsius epitaphio.

XXXV. Stephanus II. de Foissiaco *al.* de Foiniaco theologiæ professor & abbas Pruliaci, electus est Claræ vallensis an. 1380. Is, cum Claravallis multo ære alieno oppressa esset, oppigneravit conventui Cisterciensi redditus decem modiorum vini, quibus solvendis Cistercium tenebatur, Burgundiæ ducum aut Belnensium comitum dono. An. 1395. die 21. Aug. litteras dedit de viso a se instrumento compositionis factæ inter Hugonem abbatem & conventum S. Benigni ex una parte, atque abbatem & conventum Claræ vallis ex altera 1296. mense Octobri, ex chartario S. Benigni pro cella Vangionis-rivi *Vignory.* Denique privilegium utendi mitra atque aliis insigniis pontificalibus aut primus impetravit, aut saltem primus impetrato usus est; unde & in lapide sepulcrali cum mitra cernitur. Præfuit annis 22. mortuus IV. idus Julii 1402.

XXXVI. Johannes VIII. de Martiniaco theologiæ professor & ordinis procurator, ex abbate Morimundi fit Claræ vallensis an. 1402. Deinde Cisterciensis 1405. ubi vide.

XXXVII. Matthæus II. Pillard seu Pyllaerdt oriundus ex Warneston juxta Ipras, monachus de Dunis & quondam provisor collegii S. Bernardi Parisiensis, ex abbate Belli-prati in Lotharingia & Mortui-Maris, subrogatur in Claravalle 1405. Interfuit anno 1413. die 13. Maii cum Simone Gemeticensi, Guillelmo Fontanellensi, & Petro S. Maxentii abbatibus solemni receptioni Bernardi de Chevenon episc. Bellovac. Occurrit anno 1408. 9. Julii & 1409. 10. Aprilis in chartis authenticis collectionis D. de Ganieres vol. 4. abbatiarum; quo etiam anno legitur inter abbates, qui præsentes fuerunt in concilio Pisano, his verbis: *D. Matthæus abbas Clarævallis ord. Cisterc. sacræ theologiæ professor*, ex actis ipsius concilii editis tom. VI. Spicil. pag. 356. Sedit etiam 1412. in capitulo generali Cisterc. ubi totius ordinis, singulorumve monasteriorum ac personarum procurator instituitur cum aliis abbatibus, tam in generali concilio proxime celebrando, nempe Constantiensi, quam & in aliis curiis, iterumque specialiter in concilio Constantiensi an. 1416. quo quidem anno legatus ecclesiæ Gallicanæ in prædicta synodo, magnam ibi laudem promeruit. At vero carpitur Matthæus, quod immoderato zelo, sive, ut nonnulli volunt, in Cistercium æmulatione, matrem suam insectatus sit bellis domesticis, quibus florentem Cistercii domum pene labefactarit, uti fusius in annalibus ordinis continetur. Vitam finivit 5. Aug. 1428. anno regiminis 23. prout inscriptum habetur in tumulo.

Tom. 4. Anecdot. col. 1558.

Ibid. col. 1563.

XXXVIII. Guillelmus IV. de Edua ex monacho & priore Clarævallis, abbas Mortui-Maris per annos 23. ad hanc Clarævallensem translatus est 1428. Hic sacræ theologiæ professor nuncupatus, delegatur cum aliis abbatibus ad concilium Basileense proxime celebrandum, an. 1430. ex hist. MS. Vallium Sernaii & tom. 4. Anecdot. col. 1579. Memoratur idem anno 1438. 25. Febr. 1446. 21. April. & 1447. 10. Novemb. in chartis authenticis collectionis D. de Ganieres vol. 4. abbatiarum. Fatis concessit 3. Decembris 1448. sepulcro conditus in claustro capituli.

XXXIX. Philippus II. de Fontanis antea monachus Laudis in Belgio, edoctus a Matthæo decessore, & ipse postmodum sacræ theologiæ professor ac ordinis procurator, declaratur abbas hujus cœnobii 1449. quo anno, die 15. Junii, & 1467. 15. Februar. recensetur in chartis authenticis prædictæ collectionis ibidem. Occurrit etiam in tabulario de Precibus anno 1457. 7. Julii & 1460. 26. Maii; itemque anno 1455. cum aliis abbatibus a capitulo generali deputatur ad litem dirimendam inter monasteria Trium-Fontium & Cheminonis; ac insuper interfuit capitulo generali anno 1462. Denique obiit vir benemeritus de toto ordine 10. Septemb. 1471. humo conditus cum ceteris abbatibus in claustro capituli, sub ea epigraphe: *Hic jacet reverendus pater Philippus de Fontanis, religiosus in Laude, theologiæ solemnis professor, qui prius octo annis Maceriarum, postea Clarævallis 38. ac utilissimus 23. annis exstitit abbas, & cessit, & 10. Septem. Deo devotissime decessit an. 1471.*

XL. Petrus II. de Vircio *al.* Bircio monachus de Maceriis, sacræ theologiæ professor, ex abbate Caroli-loci annis tredecim, insulas Clarævallensis monasterii adeptus est 1471. gessitque annis 25. & 4. mensibus, quo tempore multa privilegia obtinuit a rege Carolo VIII. Reperitur anno 1473. 16. Junii & 1488. 11. Martii in chartis authenticis prædictæ collectionis ibidem. Porro is est cujus liber scriptus contra Cisterciensem abbatem comburi jubetur in capitulo generali an. 1482. & in quem rursus propter eumdem librum graviter invehitur capitulum generale an. 1484. Ipse nihilominus abbas beatæ Mariæ & sancti Bernardi Clarævallensis nuncupatus, bullam obtinuit ab Innocentio VIII. an. 1486. VI. idus Decemb. pontificatus ejusdem anno III. Sponte abdicat 1496. & post decennium moritur nimius fortasse jurium defensor 21. Septem. an. 1506. in claustro funeratus.

Tom. 4. Anecdot. col. 1639.

XLI. Johannes IX. Foucault *al.* de Cabilone monachus Firmitatis, doctor theologus, ex abbate Rigniaci * & Fonteneti eligitur Clarævallensis 1496. æmulum passus Antonium de Chastillon designatum ab abbate Cistercii, quasi caduca foret electio Johannis, sed frustra. Et certe memoratur Johannes an. sequenti 12. Aprilis & 1501. 10. Septemb. in prædicta collectione chartarum authenticarum. Idem sui monasterii bibliothecam construxit & codicibus ditavit; cujus etiam beneficio servatur tabula argentea, multis pretiosis lapidibus decorata, quæ plurima continet sacrarum reliquiarum fragmenta. Ad hæc immunitatibus a Regibus Francorum confirmatis, novas impetravit, ac tandem post regimen tredecim annorum, senio & adversa valetudine fractus, sponte cessit & paulo post obiit VIII. cal. Octob. 1509. in claustro tumulatus.

** Igniaci, ex Fasciculo SS.*

XLII. Edmundus de Sedeloco *de Saulieu* ex monacho Clarævallis, quanquam erat junior sacerdotum, dignus tamen habitus est cui cura pastoralis demandaretur. Exstat ejus memoria an. 1514. 29. Januarii, & in prædicta chartarum authenticarum collectione an. 1518. die penultima Junii. Hoc ipso anno & 1535. scripsit ad eum rex Franciscus I. Clarævallis ecclesiæ multa indulgens. Anno. 1532. Hispaniam invisit, & apud Lusitanos celebrem abbatiam Albocaciæ ad pristinam disciplinam reformavit. Morbis tandem & senio confectus abbatiam dignitatem deposuit 1552. eoque ipso anno 24. Augusti ad meliorem vitam emigravit, postquam præfuisset annis 43. uti constat ex tumulo.

XLIII. Hieronymus de la Souchiere, gente Arvernus, professione monachus Montis-petrosi, doctor theologus, sublectus est abbas Clarævallis an. 1552. Interfuit sacræ synodo Tridentinæ, pietate & doctrina reverendus, cujus opera, ait Ciacconius, atque consilio Henricus II. Franciscus II. & Carolus IX. Francorum reges frequenter usi, singulare ingenium & profundam sapientiam demirabantur. Is deinde promotus ad Cistercium, Claramvallem retinuit, non ambitu, sed præcepto Pontificis ad preces monachorum, ob quas, etiam purpura donatus, neutram præfecturam

turam dimisit usque ad obitum, qui contigit Romæ A 1571. ubi sepelitur in ecclesia S. Crucis. Cor tamen ipsius mandato ad Claramvallem delatum, in claustro capituli sepultum est, cum hoc epitaphio : *Reverendissimus pater D. Hieronymus de Soucheria monachus de Monte-petroso, sacræ theologiæ possessor,* XLII. *abbas Claravallis, in Tridentina synodo pietate & doctrina claruit, & Cistercii electus abbas, a Pio V. pontifice maximo delatam cardinalatus dignitatem recusans, ut acciperet coactus, Romamque accitus, postquam successorem nominasset, decima Novembris 1571. ibi moriens omnibus admirationi fuit, corpore cujus in basilica S. Crucis nostri ordinis quiescente, cor ad* B *nos delatum est, ubi 20. annis abbatisavit.*

Hieronymum domus hæc simul & Cistercia patrem,
Doctoremque Tridens synodus alma tulit;
Munere cardineo quem ornarat Roma negantem,
Corpus habet, nos cor, sydera nunc animam.
Frater Edmundus a Cruce secretarius
domino suo pientissimo mæstissimus scripsit.

XLIV. Lupinus le Mire patria Campanus, professione vero Clarævallis monachus ac præcedentis notarius, successor ab eodem renuntiatur seu potius designatur an. 1571. quem semper imitatus, monasticam disciplinam in melius C promovere nunquam destitit. Quamobrem ipsum abbas Cistercii generalem totius ordinis vicarium instituit anno 1573. Idem an. 1579. die 20. Februar. & 1587. die 20. Junii chirographum dedit de quatuor modiis salis sibi a præfecto Salinarum de Rosieres traditis, ex tabul. Lothar. arcula *Rosieres Salines 3. n. 4. & 13.* Tandem vir variis scriptis celebris, quæ Seguinus commemorat, denascitur post annos 25. regiminis 1596. conditus in claustro, ubi hoc epitaphium legitur : *R. Lupinus a Myra Clarævallis monachus, singulis monasterii functionibus probatus, an. 1572. electione & eulogia Hieronymi cardinalis* D *Soucherii abbatis prædecessoris pientissimi, a Pio V. pontifice max. nominatus abbas* XLIII. *adeptam jure possessionem vario vitæ discrimine retinuit, res domus religiosissime administravit, accurata & laboriosa administratione ab omnium invidia, militum insolentia, bellorum civilium lascivia liberavit, liberatas D. Argenterio theologo, quem sibi successorem delegerat, reliquit anno salutis 1596. ætatis vero 67. die 17. Octobris, quo, ut devotus semper vixerat, ita devotus lubens in Domino obiit. R. in pace.*

XLV. Dionysius l'Argentier Trecensis, theologus Parisiensis, ex monacho Clarævallis & E ordinis procuratore generali declaratur abbas 1596. quem anno seq. die Purificationis B. Mariæ Edmundus de la Croix abbas Cistercii solemni benedictione donavit. An. 1607. fuit sequester compositionis factæ inter m[illegible]chos Vallium Sernaii & œconomum abbatis [illegible]ici de Bourbon, ex histor. MS. Vallium Sernaii. Postremo Belgium ex officio perlustrans, in Aurea valle, Luxemburgensis tractus monasterio Cisterciensis ordinis spiritum reddidit 25. Oct. 1624. ibique sepelitur in ingressu presbyterii sub tumba lapidea, cui hoc a se compositum inscribi jussit epitaphium : *Expecto beatam spem & adventum gloriæ Magni Dei & Salvatoris nostri J. Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, F. Dionysius l'Argentier.*

Aliud epitaphium hodie incisum legitur tumbæ marmoreæ, quam Carolus de Bentzeradt, dum ecclesiam repararet, loco lapideæ jussit apponi : VIII. *cal. Novembris in Aurea-valle commemoratio piæ memoriæ Dionysii de Largentier abbatis Claravallensis, quem Deus in vita egregiis virtutibus, miro fervore, reformationis zelo illustravit.* Ex menologio Cisterciensi. *Obiit an. 1624.*

Ortum Treca, gradum Sorbona, & Clara thiaram
Vallis & exsequias Aurea, & astra Deus.* * al. at;

Funebri oratione laudatus est in exsequiis a Laurentio de la Roche, tunc coadjutore Bernardi de Montgaillard abbatis. Et hic quidem Bernardus Dionysii tabellæ vivum in pontificalibus abbatem exprimenti hanc inscriptionem apposuit.

D. O. M.
Viator paulisper adsta.
Dionysius de Largentier ego sum,
Parum scis, si hoc nescis,
Audi
Treca me genuit, Claravallis monachum fecit,
Sorbona doctorem, Italia ordinis procuratorem
Et vicarium generalem
Præclara denique Claravallis
Patrem & archimandritam.
Jam modicus pulvis sum Aurea-valle & urna tectus:
Nam dum hanc ut filiam unice dilectam viso & visito,
Animam in ea reddidi Deo, corpus humo.
Hoc etiam vis!
Vixi, vexi, rexi,
Mortalem vitam decades septem demto biennio:
Cisterciense suave jugum quinas, addito biennio:
Claramvallem ternas, minus triennio:
Denatus sum anno nati Dei
CIↃ. IↃC. XXIV. VIII. *cal. Novembris.*
Abi jam & ora.
F. BernarDVs AVreæ VaLLIs abbas pIo
ParentI & bene MerentI posVit.

Cor autem ejus ad Claramvallem delatum in claustro collocatur, cum hoc epitaphio : *Sub hoc lapide depositum est cor reverendi dom. D. Dionysii l'Argentier de Trecis, doctoris Sorbonici,* XLIV. *abbatis Claravallis, cujus corpus requiescit in monasterio de Aurea-valle, ubi obiit die 25. Octobris anno Domini 1624.*

XLVI. Claudius l'Argentier nepos Dionysii, sacræ theologiæ doctor, ex coadjutore ab anno 1621. successisse dicitur 1624. & id quidem vero simile videtur; attamen refragatur auctoritas libri Gallice scripti, cui titulus est *le veritable gouvernement de l'ordre de Citeaux :* Quippe in eo legitur post obitum Dionysii diu abbatiam vacasse, monasterio interim gubernato per commissarios, priorem scilicet Longi-vadi institutum 1. Januarii 1625. deinde per abbatem Clari loci, qui quidem ad tempus priorem Claravallis ab

administratione sui muneris removit. Et certe Claudium non ita facile regimen adeptum fuisse ex eo colligi potest, quod sibi necesse fuerit edicto privati consilii an. 1626. confirmari. An. 1638. die 10. Aprilis scripsit epistolam ad Gasparem Jongelinum auctorem Notitiæ abbatiarum ordinis Cisterc. Cetera docet ejus epitaphium, quod ita legitur in claustro Clarævallis: *Hic jacet reverendus admodum in Christo dominus D. Claudius l'Argentier, Trecis oriundus, hujus monasterii XLV. abbas, morum innocentia & sanctitate amabilis, cordis & corporis puritate spectabilis, devotione præcipuus, denique multimoda domus Dei decoratione posteris commendandus, qui piam vitam pio fine clausit ætatis suæ anno 70. præfecturæ vero 29. Reparatæ salutis humanæ 1653. die 7. Septembris, cujus anima requiescat in pace.*

XLVII. Petrus III. Henry Campanus, in loco de Quercu haud longe a S. Desiderio natus, postquam in variis ordinis præfecturis versatus esset, magistrum noviciorum apud Claramvallem egisset, exinde priorem abbatiarum Ripatorii, Bullencuriæ & ipsius Claræsvallis, eo tandem in munere monachorum suffragiis delectus est abbas 10. vel 12. Martii 1654. cui anno 1660. D. Bertrandus Tissier tomum tertium biblioth. Cisterciensis nuncupavit. Cessit anno 1676. 13. Febr. obiitque 1678. 12. Aprilis, uti docet hoc epitaphium in claustro: *Anno Domini 1678. duodecima die Aprilis, reverendissimus dominus Petrus Henry hujus archicœnobii alumnus & XLVI. abbas, biennio post liberam & spontaneam dignitatis suæ cessionem obiit, cujus corpus sub hoc lapide jacet. Anima ejus requiescat in pace, amen.*

XLVIII. Petrus IV. Bouchu doctor facultatis Parisiensis ex abbate Firmitatis eligitur Claræ-vallensis 15. vel 16. Febr. 1676. per cessionem præcedentis. Vivere desiit 18. Febr. 1718. ætatis 88. professionis 70. & 41. abbatialis dignitatis.

XLIX. Robertus Gassot de Deffens eligitur 17. Maii 1718. & anno seq. 20. Novembris benedictionem percipit ab episcopo Lingonensi.

MORI-MOND.

MORIMUNDUS.

HÆc est quarta Cistercii filia, mox futura plurimarum ejusdem ordinis abbatiarum parens. Sita est in Bassigneyo, Campaniæ Francicæ regione, ita fines Lotharingiæ & comitatus Burgundiæ attingens ut in ejus territorio sit lapidea tabula, limitem trium episcopatuum designans, Lingonensis, Tullensis & Bisonticensis, in valle satis angusta & profunda. Fundatur autem an. 1114. V. idus Julii, ex Chiffletio in probationibus diatribis ad illustre genus S. Bernardi, p. 505. & quidem beneficio Odolrici de Acrimonte & Adelinæ uxoris ejus, toparcharum de Cascolo, *Choiseul*, ut discimus ex charta Guilenci episcopi. Lingonensis data an. 1126. quam ex libro citato, pag. 503. & ex Jongelino nostra inter instrumenta descripsimus. Et certe Morimundi fundatores, esse toparchas de Cascolo, post inquisitionem factam declaravit ballivius Calvimontis die Lunæ ante Dominicam in Ramis Palmarum an. 1314. ex tabul. Lothar. arcula *Choiseul*, eamque sententiam Carolus Pulcher Francorum rex ratam habuit an. 1322. ex eodem tabulario, ubi & alia plurima in rem eamdem asservantur instrumenta. Ducenta vero circiter monasteria matrem suam agnoscunt Morimundum, cum quinque ordinibus militaribus, de Calatrava, Alcantara, Montesa, Avisio & de Christo, uti patet ex Pii II. pontificis & Caroli V. imperatoris diplomatibus; quibus addunt sextum, SS. Lazari & Mauricii in Sabaudia. Ceterum in hoc monasterio visuntur sepulcra & epitaphia dominorum de Choiseul & d'Aigremont fundatorum ac benefactorum; item dynastarum de Fenay, Maulain, Bourmont, Grancey, Bourbonne, d'Oiselet, Bauffremont, de Ray, Salins, Montferrant & aliorum nobilium. Sequuntur abbates.

Ch. XXXVI. col. 159.

INDICULUS ABBATUM.

I. ARNOLDUS qui & Arnulfus, germanus frater Friderici Coloniensis archiepisc. & Henrici monasterii de Riddaghusen primi abbatis, Cistercio emissus cum octo monachis a suo abbate Stephano, iisdemque præesse jussus, Morimundi vitæ monasticæ primordia constituit an. 1115. Septem post annis unum ex fratribus Henricum nomine primum instituit abbatem in Vetericampo, celeberrimo Germaniæ asceterio, cui hodieque septuaginta minimum alia subsunt. Tum vero Arnaldus, quem S. Bernardus epist. IV. magnam columnam ordinis appellat, a vicinis exagitatus, ex ejusdem epistola 141. cum selectis aliquot monachis peregrinationem suscepit, frustra conante S. Bernardo epistola laudata ipsum avocare; ac tandem paulopost è vivis sublatus est in Belgio anno 1126. III. nonas Januarii. Juvat etiam legere epistolas S. Bernardi 5. 6. & 7.

II. Walterius I. ex primo Claræ-vallis priore, ac S. Bernardi undecim annos fido adjutore, deligitur abbas anno 1126. Hic ecclesiam suam ex priore loco ad commodiorem transtulit anno 1130. quo etiam anno Tulleii fundationem excepit. Item suppeditavit monachos pro fundatione Berdonarum in diœc. Ausciensi 1134. idemque præstitit pro Bono-fonte in diœcesi Convenensi an. 1136. quem proinde falso mortuum dicit 1131. Angelus Manrique in suis annalibus. Ejus obitus dies notatur in necrol. VIII. idus Jan.

III. Otho ex cathedra pontificali quam obtinuit, dictus Frisingensis, celebris historiographus anno 1126. cum Lutetia, studii transacto tempore, ad propria redire properaret, in Morimundensi cœnobio, ubi pernoctaverat, effectus est monachus, cum 12. *al.* 15. sociis, è quibus principes viri, ac inter alios Henricus Carinthiæ, postea episcopus Trecensis. Is Otho, testante Ra[illegible] ejus familiari, Imperatorum Henrici IV. nepos, Henrici V. sororius, filius autem Leopoldi Austriæ marchionis & Agnetis, quæ filia erat Henrici IV. nupta primum Friderico Sueviæ duci, unde etiam Otho frater uterinus erat Conradi III. Cæsaris & Friderici ducis Sueviæ, im-

peratoris Friderici Ænobarbi genitoris, itemque A Liupoldi Bavariæ ducis, Henrici ducis Austriæ & Conradi archiepiscopi Salzburgensis. Porro hac præcellente generis nobilitate cum pari scientia & religione conspirante eligitur abbas circa an. 1136. indeque * assumitur in episcopum Frisingensem a Conrado III. imperatore 1138. quem secutus est in expeditione sacra, auctore Guillelmo Tyrio. Idem octo libris complexus est chronicon rerum ab initio mundi ad sua usque tempora; scripsit etiam libros de gestis Friderici I. imperatoris, in quibus cum duriuscule locutus fuisset adversus Bernardum Clarævall. & pro Gilberto Porretano indulgentius, B hæc morti proximus a viris doctis & prudentibus emendari rogavit; vir æqui studiosissimus & amantissimus religionis, qui cum more solito iter ad Cisterciense capitulum ageret, & ad cœnobium proprium, Morimundum scilicet, in quo monachum induerat, visendi causa divertisset, gravi pressus infirmitate, in habitu monachi, quem nunquam in episcopatu deposuerat, felicissime obiit in Domino XI. cal. Octobris* an. 1159.* sepultus ante majus altare a latere Evangelii cum epitaphio. Videndi Chrysostomus Henriquez in fasciculo SS. ord. Cisterc. Menologium Cist. die 7. Sept. Baronius, qui de eo plura, C Onuphrius, Possevinus, Trithemius, Bellarminus, Miræus, Gerardus Johannes Vossius, qui lucubrationes ejus lib. 2. de histor. Latinis refert, & plerique alii historici.

* Sequenti die, ex chronico Alberici Triumfontium monachi ad an. 1146.

* in procrastino S. Mauricii 1158. ex observationibus Hug. Menardi ad martyrol. Bened.

* 1158. ex Bucelino.

IV. Rainaldus Friderici comitis Tullensis frater, cui uxor Helvidis soror Matthæi Lotharingiæ ducis, eligitur anno 1139. Componit 1151. cum Hugone de Bonosageto, coram Henrico Tullensi episcopo. Insequenti reperitur in tabulario Lotharingiæ arcula *Remiremont* 1. n. 12. De quo legenda epistola x. inter Bernardinas n. 359. Abdicavit circa annum 1154. mortuus XIII. cal. Febr. D

V. Lambertus antea Morimundi alumnus, ex abbate Clari-fontis fit abbas Morimundi anno 1154. inde promotus ad Cistercium, ubi vide.

VI. Henricus I. uno tantum anno præfuisse dicitur.

VII. Aliprannus I. seu Ariprandus ad Imperatorem Fridericum pro impetranda Mediolanensibus pace delegatur 1159. Decessit anno seq. XIII.* cal. Martii; cujus meminit Radevicus, lib. 1.

* *al.* III. cal.

VIII. Odo ex priore Morimundi & abbate Belli-prati factus Morimundensis abbas, transiit ad meliorem vitam anno 1161. VI. nonas Maii. E Exstant quædam ejus opuscula a Philippo Seguino recensita in bibliotheca.

IX. Walterius II. electus an. 1161. inde post annum transiisse dicitur ad Cistercium, de quo tamen nulla fit mentio in tabulis Cisterciensibus. Fortasse fuit tantummodo electus, quando Lambertus abdicata Cisterciensi præfectura ad Morimundum se recepit. Liber obituum ejus meminit XIV. cal. Febr.

X. Aliprandus II. Coronati seu Morimundi in Lombardia professus, cum tunc esset in Morimundo Burgundiæ jam pridem hospes, assumtus est in abbatem 1162. Insequenti donum accepit a Rainerio domino Acrimontis, coram Walterio Lingonensi episcopo. Paciscitur cum Crista an. 1164. & 1165. Simonem comitem Claromontis beneficum experitur. Occurrit adhuc an. 1168. sed eo ipso mortuus est VII. cal. Sept.

XI. Gilbertus una cum Gerardo Claræyallis, Stephano Petrarum & Helia Callovecii abbatibus electus arbiter querelam sopivit inter Ascelinum *al.* Anselmum Rigniaci & Guillelmum Boniradii abbates an. 1172. ex hist. MS. cœnobii Rigniaci.

XII. Henricus II. bullam protectionis obtinuit ab Alexandro III. an. 1170. ex Martennio nostro; quod si constaret, Gilbertum ante obitum abdicasse necessario dicendum esset. Fuit autem Henricus sequester pacis 1174. inter monachos Belli-prati & Flabonis-montis. Ejusdem fit mentio anno seq. in charta Buxeriæ, 1176. in historia monasterii S. Apri Tullensis, 1177. in charta Petri Tullensis episc. pro Morimundo, & 1179. in historia abbatiæ S. Mansueti. Eidem, an. 1182. Reinerius dominus Borbonæ satisfacit de illatis injuriis, coram Manasse episcopo Lingonensi; quo etiam anno Gerardus comes Vadonis-montis, Henrico abbati & Morimundo ferri fodinam concessit, præsente Petro Leucorum episcopo, sive Tullensi.

XIII. Petrus I. occurrit sæpius in chartis annorum 1184. & 1185. & quidem hoc anno bullam protectionis & confirmationis obtinuit ab Urbano III. summo pontifice; quo etiam anno Fulco dominus Caseoli terram de Salveschars ei contulit. An. 1187. testis est in charta W. abbatis Cistercii compositionem inter Danielem Camberonensem abbatem & Gerardum præpositum S. Audomari ratam habentis. Memoratur adhuc 1188. 1189. & 1192. quo anno Ulricus dominus Novi-villaris ei satisfecit, ut discimus ex litteris Odonis episc. Tullensis. Postea sponte abdicat, *bonæ memoriæ* nuncupatus in statuto 25. capituli generalis an. 1194. De eo multa & mira Cæsarius lib. 1. Dialog. cap. 33. cujus item meminit Menologium Cisterciense ad 14. diem mensis Septemb.

XIV. Henricus III. annis duobus præfuisse dicitur, de quo nihil præter nomen in codicibus adnotatur.

XV. Bartholomæus octo mensibus rexit. Jacet in capitulo Morimundi.

XVI. Petrus, qui prius cesserat, regimini iterum admotus, cum abbate Cistercii Calatravensibus regulam præscripsit. Fato fungitur circa an. 1198. uti observat Cæsarius.

XVII. Betholdus seu Wetolo & Bezellus bullam tuitionis obtinet ab Innocentio III. an. 1198. Subscribit anno seq. regulæ Calatravensibus præscriptæ, in capitulo generali, in qua prioribus per omnia confirmatis aliæ leges superadduntur.

XVIII. Guido I. 1200.

XIX. P. anno 1208. domum monialium S. Antonii Paris. ordini Cisterciensi addixit, itemque an. 1214. interfuit capitulo generali, ex tom. 4. Anecdot. col. 1314.

XX. Guido II. an. 1214. examinandæ præ- A sulis Bisonticensis causæ præficitur. Multa hunc a summis pontificibus Innoc. III. & Gregorio IX. privilegia obtinuisse tradit Angelus Manrique in suis annalibus, t. 1. pag. 521. ubi vide. Præfuit annis 38. quibus exactis, senio jam gravatus migravit feliciter, æternam sui memoriam orbi relinquens; ita prædictus auctor loco citato.

XXI. Arnaldus II. natione Germanus, Morimundi professus, sex tantum mensibus gubernavit, non vero annis. Jacet in capitulo.

XXII. Cono an. 1241. Hispaniam perlustravit. Dehinc curavit ecclesiam Morimundensem dedicari, VII. idus Sept. anno 1253. a Guidone B Lingonensi & Arnaldo quondam Senogalliensi, episcopis. Eidem Cononi capitulum generale Cistercii, primum an. 1255. mox Alexander IV. sequenti anno, jus in sacram militiam Calatravæ & potestatem instituendi priorem monachum ample confirmat, bulla data Laterani pridie nonas Januarii pontificatus anno secundo. An. 1262. in crastino conversionis S. Pauli apost. scripto profitetur se nullum tam Guidoni episc. Lingon. quam R. abbati S. Benigni intendere præjudicium generare, ex concessione sibi facta in domo Morimundi apud Divionem capitulum suæ generationis celebrandi. Tandem 25. annis expletis in præ- C fectura, mortuus est circa annum Christi 1263.

XXIII. Nicolaus I. ejusdem loci alumnus an. 1264. litteras exemtionis a Jacobo abbate & capitulo generali Cistercii, quandiu lis inter prædictum Jacobum & quatuor primos ordinis patres duraret, expeditas per Urbanum IV. suscipit. Idem anno seq. cum Cistercio componit; & cedente Jacobo, electioni successoris interest. Ad hæc capitulum generale institutionem prioris in Calatrava ad ipsum pertinere declaravit an. 1268. quo & ejusdem declarationis confirmationem a Clemente papa IV. obtinuit, litteris datis Viterbii cal. Dec. pontificatus ipsius an. 3. Postremo diem D clausit VII. cal. Aprilis 1272. postquam, inquit Angelus Manrique, confirmationem privilegiorum ordinis, atque propriæ ecclesiæ Morimundensis obtinuisset a Gregorio X. anno 1271. Fortasse tamen id gratis adscribitur Nicolao, quod alteri successorum convenit.

XXIV. Ricardus cum suo conventu, anno 1268. die Veneris post Natale Domini dat litteras de quadam donatione Henrici comitis Grandisprati, ex tabul. Lothar. arcula *Rosieres Salines 1. n. 10.* Omittitur in vulgatis catalogis, neque a nobis audacter asseritur.

XXV. Simon itidem omissus innotescit ex E litteris, quibus consentit ut Fromondus abbas & conventus Theoloci vendant homines, quos habebant apud Facugneyum * Guidoni episcopo Lingonensi, an. 1270. mense Aprili, ex lib. feod. eccl. Lingon.

* al. Sacugneyam.

XXVI. Johannes I. an. 1272. Si qua tabulis fides, visitavit Calatravam, & Hispanias 1283. quo anno sacræ militiæ dedit leges sanctissimas, duodecim capitibus distinctas.

XXVII. Hugo I. 1284. a Conrado ex ordine Fratrum Minorum episcopo Tullensi impetravit jus ædificandi ecclesias & villas in possessionibus Morimundi; vi cujus Levecuriam vulgo *Levecou* in pagum erexit. Moritur x. cal. Maii.

XXVIII. Dominicus transigit an. 1286. cum Theobaldo abbate Luxoviensi; quo etiam anno excipit eleemosynam Johannis toparchæ Cascoli & Acrimontis & Bertremettæ dictæ Aalidis uxoris ejus. Occurrit adhuc 1288. in tabul. Lothar. arcula *Chatillon n. 7.* Sub idemque tempus privilegiorum confirmationem obtinuit ab Honorio & Nicolao IV. Et hic quidem Papa scripsit ei pontificatus sui anno secundo, Christi 1289. singulorum abbatum, qui tunc Cistercio & quatuor primis ecclesiis præsidebant, exprimens nomina: *Dilectis filiis, Theobaldo Cisterciensi, Rufino de Firmitate, Roberto de Pontigniaco, Johanni de Claravalle, & Dominico de Morimundo abbatibus, &c.* Obiit x. cal. Sept. an. 1296. sepultus in capitulo sub hac inscriptione: *Hic jacet dominus Dominicus, quondam abbas Morimundi, qui obiit anno MCCXCVI. x. cal. Septembris.*

XXIX. Gerardus 1296. & 1297. quo anno ipsius nomen inscribitur litteris Bonifacii VIII. datis Romæ VI. idus Julii pontificatus ipsius anno 4. Vivere desiit 1301. XII. cal. Sept. sepultus in capitulo.

XXX. Hugo II. prætermissus in vulgatis catalogis, reperitur an. 1303. in tab. Lothar. arcula *Bar Meslanges 1. n. 14.*

XXXI. Guillelmus I. Calatravam per se ipse visitavit an. 1304. editisque legibus non Latina sed Hispanica lingua communivit, æra Cæsaris 1342. hoc est eodem anno 1304. sub hoc initio: *Nos Don Fray Juan Guillen abbas de Morimundo, &c.* ex quibus verbis conjicere licet binominem fuisse hunc abbatem, Johannem scilicet vocatum esse & Guillelmum. Transigit vero Guillelmus an. 1316. cum Johanne de Choiseul; superstes, inquiunt, ad an. 1320. Ejus obitus dies consignatur VIII. idus Aprilis.

XXXII. Walderus seu Walterus III. natione Brito, doctrina æque insignis ac pietate, anno 1325. cum non posset per seipsum, per Johannem abbatem Palatiolensem *de Palacuelos* visitavit Calatravam, ibique præscripsit leges. Decessit Walterius VIII. idus Dec. an. 1331. sepultus in capitulo, cum inscriptione, cui bini versus subjuncti sunt: *Hic jacet dominus Walterus, quondam abbas Morimundi, qui obiit anno 1331. in die S. Nicolai episcopi:*

Abbas egregius tumulo pie subjacet isto
Doctilogus Brito, quem vix tantum tulit ordo.

XXXIII. Renaudus seu Reginaldus I. qui & Arnaldus Angelo Manrique, an. 1332. sive æra Hispanica 1370. Calatravam visitavit, iterumque 1338. ubi constanter Hispano idiomate vocatur *Arnaldus.* Attamen eodem an. 1332. die festo sancti Thomæ apostoli, Reginaldi nomen assumit in litteris, quibus ipse & conventus super advocatia abbatiæ & aliis juribus, quæ sibi toparcha de Choiseul vindicabat, consentiunt stare judicio arbitrorum utrimque electorum, Johannis scilicet abbatis Claræv allis & Godemari du

Fay ex tabul. Lothar. arcula *Choiseul* n. 3. Idem quoque Reginaldus fuit alter eorum, quorum opera Benedictus XII. edidit bullam de reformatione ord. Cisterc. ex Baluzio in notis ad vitas Paparum Avenion. col. 806. Adhuc reperitur 1347. & 1349. Defunctusque est pridie idus Aprilis; ac proinde perperam inducitur Guillelmus Hispaniarum visitator 1342. causam erroris præbente æra Hispanica pro vulgari sumta. Vide supra in Guillelmo I.

XXXIV. Thomas de Romanis supra Mosam 1355. 56. & 57. quo anno reperitur definitor capituli generalis. An. 1362. redemit abbatiam a servitute Guidonis domini Caseoli & Johannæ de Poigni uxoris ejus; cumque 25. annos præfuisset, obiit VIII. idus Aprilis anno 1380. Abeat ergo Reginaldus a Sammarthanis post Jongelinum & alios inductus 1370. tanquam Hispaniæ & Calatravæ visitator; non alius profecto a Reginaldo I. qui Calatravam an. 1332. sive æra Hispanica 1370. visitavit.

XXXV. Johannes II. de Levecour paciscitur an. 1388. cum Johanne Gaites de la Mare & Isabella ejus uxore. Præfuisse dicitur annis 13. ac obiisse XVI. cal. Maii 1393. sepultus in capitulo, sub hac epigraphe: *Hic jacet venerandæ memoriæ dominus Johannes de Levecuria, quondam abbas Morimundi, qui die 16. mensis Aprilis obiit an. 1393.*

XXXVI. Johannes III. de Martiniaco, sacræ theologiæ doctor, electus an. 1393. Calatravam visitavit 1397. Tum fit abbas Clarævallis, deinde Cistercii, ubi vide.

XXXVII. Johannes IV. de Britannia doctor theologus, assumtus in abbatem 1402. bis Calatravam & Hispanias visitavit. Idem 1416. in capitulo generali, cum Matthæo Clarævallis, Ludovico Caroliloci, & Guill. Fontis-Danielis abbatibus, ordinis procurator instituitur in concilio Constantiensi. Hunc etiam primum utendi mitra & annulo facultatem obtinuisse tradit Jongelinus, verum Angelicus Manrique auctor melioris notæ id reticet. Transiit autem ad alteram vitam III. nonas Decembris 1423.

XXXVIII. Guido II. transigit anno 1426. cum Johanne & Petro de Caseolo, ex schedis Dom. Edmundi Martenne; sed forte legendum 1436.

XXXIX. Johannes V. de Sabaudia moritur 1431. IV. nonas Septembris.

XL. Guido III. annis 1432. & 1434. visitavit monasterium Bonifontis, eoque priori anno 1432. monasterium B. Mariæ de Valle-nigra dioecesis Mirapicensis, in quo regula minus observabatur, exstinxit; itemque abbatiam B. Mariæ de Gojono univit B. Mariæ de Gimonte. Idem quoque bis Calatravam visitavit, annis scilicet 1433. & 1437. defunctus 1441. XIII. calend. Septembris.

XLI. Johannes VI. de Plazeia, *al.* de Blaseyo, visitator generalis Hispaniarum, pro Calatrava leges promulgavit an. 1444. Pepigit an. 1448. cum Petro de Choiseul & Guillelmo Acrimontis domino. Defecit anno seq. V. idus Maii.

XLII. Johannes VII. de Graille visitavit Scotiam & Hispaniam ac specialiter militiam Calatravæ, promulgatis legibus 23. Julii 1452. Obiit VIII. cal. Septembris 1460. antea fortasse abdicato regimine.

XLIII. Philibertus hactenus prætermissus, an. 1459. procuratores generales instituisse reperitur, ex schedis D. Edmundi Martenne.

XLIV. Lambertus *al.* Humbertus vel Himbertus de Lona, electus an. 1460. visitavit Calatravam, Alcantaram, Montesiam & Avisium sacras militias, necnon Poloniæ regnum, factus inde abbas Cistercii 1462.

XLV. Theobaldus & aliquando Thomas de Luxembourg, memoratur in capitulo generali an. 1462. Præfuisse dicitur annos quatuor.

XLVI. Guillelmus II. de Mege anno 1468. Hispaniam & Calatravam visitavit, in qua & leges eximias Morimundensium abbatum ultimus condidit. Decessit an. 1471. mense Aprili ante Pascha, ex D. du Fourny, *al.* III. cal. Jan.

XLVII. Antonius de Boisredon Regi a consiliis, ex priore de Sercophago *de Cerveil* præfuit annis 13. interimque anno 1473. die 7. Sept. clientelæ juramentum præstitit, ejusque opera in multis usus est Ludovicus XI. rex Francorum. Adhuc memoratur 1478. 81. & 82. quo tempore ecclesiam fulmine ictam reparavit. Cessit in manibus Papæ anno circiter 1484. uti colligitur ex statuto decimo capituli generalis ejusdem anni. *Tom. 4. Anecdot. col. 1640.*

XLVIII. Jacobus I. de Livron frater domini de Borbona, monachus Benedictinus, instituitur a Papa, uti legimus t. 4. Anecdot pag. laudata, & confirmatur a capitulo generali anno 1484. Biennio post *al.* quadriennio, in causa Claræ-vallensis abbatis cum Cisterciensi judex totius ordinis nomine designatur. Mortalitatem explevit 1491. XV.* cal. Decemb. sepultus in anteriori parte capituli, cum subscriptione notante diem & annum.

** al. XIII. cal.*

XLIX. Johannes VIII. de Vivien ordinis procurator ex abbate Vallis dulcis* & Belli-prati, erat Morimundensis & commissarius abbatis Cisterciensis an. 1492. Divione obiit XV. cal. Octobris 1495.

* non Vallis-lucis, ut in annalibus Cisterc.

L. Jacobus II. de Pontaillé *al.* de Pontarlier provisor Parisiensis collegii, ex abbate Cariloci & Bellæ-vallis fit Morimundensis 1495. indeque Cisterciensis 1503. ubi vide.

LI. Remigius de Brasaio *al.* de Brasseio, sacræ theologiæ baccalaureus, ordinis reformator generalis per universam Germaniam, Bohemiam & Poloniam anno 1504. Gerardum Leidis ex subpriore in priorem monasterii Zybekeloensis confirmavit. Defunctus est XVI. calend. Maii ex Jongelino & annalibus Cistercii, Aprilis ex Sammarthanis, *al.* die 22. Aprilis 1517.

LII. Aymo seu Edmundus Ornot de Pichange ex abbate Miratorii eligitur Morimund. 1517. Ei se subditum in administratione militiæ Calatravensis fatetur imperator Carolus V. in capitulo Burgis celebrato anno 1523. Decessit 27. die Septemb. anno 1551. sepultus in ecclesia Morimundensi, non longe a B. Othone, in presbyterio,

sub hoc epitaphio : *Hic jacet frater Aymo, sive Edmundus Ornot a Pigangia, quondam abbas hujus domus, qui obiit 27. Septemb. an. 1551. & rexit eamdem domum annis 34.*

LIII. Johannes IX. Coquey collegii Parisiensis provisor, & sacræ theologiæ doctor, an. 1572. totius ordinis vicarius generalis instituitur ab abbate Cistercii. Complura illius scripta commemorat Philippus Seguinus. Jacet in postrema parte capituli, ad latus sinistrum, cum hac inscriptione : *Tegitur hoc lapide frater Johannes Coquey doctor theologus, Cisterciensis religiosus & abbas hujus domus, qui diem ultimum clausit XVI. cal. Novemb. an. 1576.*

LIV. Gabriel de Saint-Belin monachus ordinis Cluniac. jurisque pontificii doctor, nobilis Burgundus, frater Johannis Coquey ultimi abbatis defuncti, in ejus locum fratrum calculis subrogatus, bullas obtinet datas IX. cal. Jan. 1576. qui tamen haud ante annum 1578. possessionem adeptus est. Nominatur inter deputatos cleri pagi Bassiniacensis, quorum consilio & assensu descriptæ sunt consuetudines hujus pagi an. 1580. ex tabul. Lothar. arcula *Toul* n. 77. Obiit Lutetiæ XIV. cal. Septemb. an. 1590. ætatis suæ 44. sepultus in collegio Parisiensi. Post quem Rex nominavit dominum de Bellegarde regii equilis summum præfectum 21. Nov. 1590. sed hæc nominatio nullum sortita est effectum.

LV. Franciscus I. de Serocour ex abbate sancti Benedicti in Vepria electus Morimundensis 13. Decemb. 1590. confirmatur ab Edmundo de la Croix abbate Cistercii 23. Decemb. ejusdem anni, quo die possessionem adeptus est. Deinde abdicavit.

LVI. Claudius I. Masson hujus loci alumnus, per canonicam electionem in abbatem cooptatus, an. 1591. benedictionem accepit ab abbate Cistercii in urbe Remis, ex libro cujus titulus, *le veritable gouvernement de l'ordre de Citeaux, pag. 386.* non nisi tamen 30. Dec. 1593. regia schedula confirmatus, ex schedis D. Edmundi Martenne. Occurrit vero 1607. in tabul. Lothar. arcula *Condé* n. 72. ac 1609. die 16. Aug. Magdalenam de Clermont de Chaste confirmat in abbatissam Clavassii. Jacet in capitulo hac epigraphe insignitus a successore :

PIIS POSTERIS.

Admodum reverendum dominum D. Claudium Masson doctorem theologum, Regis christianissimi consiliarium & eleemosynarium, Morimundi abbatem breve spatium continet, cui totus orbis æternum erit monumentum ; universus ordo Cisterciensis vicarium generalem laboriosum ; Tectosagûm, Arvernorum, Germanorum, Polonorum, Helvetiorum, &c. monasteriorum reformatorem generalem, publicæ Galliæ & Lotharingiæ convocationes solertem consiliarium lugent, desiderant. Coadjutor ejus & successor dominum observandum deflet. Quos vero solo superstes juvit consiliis, nunc cælo superstans, precibus adjuvat a calendis Maii M. DC. XX. Requiescat in pace.

LVII. Claudius II. Brissault Campanus, antecessoris ex sorore nepos, theologiæ professor, Regi a consiliis & eleemosynis, avunculi coadjutor 12. Januarii 1619. bullas eo nomine obtinuit nonis Febr. ejusdem anni ; post obitum ejus adeptus possessionem 14. Maii 1620. benedictusque a Nicolao Boucherat abbate Cistercii 19. Junii 1622. Idem binas litteras scripsit ad Gasparem Jongelinum Notitiæ abbatiarum ord. Cisterc. auctorem XI. April. & 14. Junii anno 1639. & ad Carolum de Visch priorem Dunensem, bibliothecæ scriptorum ordin. Cisterc. auctorem an. 1648. 28. Jan. Obiit vero 1665. si non fallunt schedæ D. Edmundi Martenne; legimus enim in libro Gallico, cui titulus, *le veritable gouvernement de l'ordre de Citeaux, pag. 524.* eo mortuo 1662. abbatem Cistercii Morimundum abbati Vallis dulcis regendum commisisse, donec anno 1667. novus abbas electus est.

LVIII. Franciscus II. de Machault è congregatione Fuliensium, electus in abbatem Morimundensem, bullas obtinuit pridie nonas Febr. 1667. Reperitur 6. Julii 1668. superstes ad annum saltem 1678. ex libro laudato, ibidem.

LIX. Nicolaus II. de Chevigni post obitum Francisci de Machault bullas accepit IV. nonas Junii 1681. possessionem adeptus 10. Aug. ejusdem anni.

LX. Benedictus Henri Duchesne per obitum præcedentis bullis donatur 1684. mortuus 1703.

LXI. Nicolaus III. Aubertot ex priore Morimundi abbas electus 3. Julii 1703. schedula regia confirmatus 9. Julii, ac pontificia VI. calend. Decembris, possessionem adipiscitur 10. Januarii 1704. tumque benedicitur 2. Febr. anni sequentis. In resarciendis ædificiis strenuum se præbet.

CRISTA.

LA CRESTE.

SECUNDA MORIMUNDI * filia conditur an. 1121. pridie cal. Julii * in decanatu Calvimontis *Chaumont* Lotharingiam versus. Meminit ejus S. Bernardus epist. 346. ejusdemque abbati scribit Innocentius papa III. contra incumbentes bibliorum translationi in linguam vulgarem in urbe Metensi. Quod si tabularium monasterii perlustrare licuisset, plura haud dubie dicenda nobis suppeterent, ut pote quod amplitudo tum ecclesiæ tum claustri insigne olim fuisse ostendit.

* subest Clarævalli, ex chronico Ling. *al. 1. Junii.

SERIES ABBATUM.

I. BALDUINUS fratrem habuit Widonem de Bona-curia, cujus meminit charta Morimundi scripta tempore Guilenci episcopi Lingonensis. Dicitur autem primus abbas in charta Godefridi successoris Guilenci ; iterumque memoratur tempore S. Bernardi Claræval. abbatis in compositione facta inter monachos S. Apri & Luxovienses.

II. Milo reperitur 1144. & 1152. in tabul. Lotharingiæ arcula *Remiremont* n. 12. & adhuc 1153.

III. Petrus occurrit 1162. in charta Septem-fontium; itemque paciscitur an. 1164. cum Aliprando Morimundensi abbate.

IV. Wenericus 1177. in charta Petri Leucorum episcopi pro Morimundo & 1178.

V. Genimondus seu Gemmondus & Gemmo an. 1180. contendit cum monasterio Septem-fontium. Memoratur quoque 1182. cum Radulfo abbate Longivadi, in charta Hugonis Burgundiæ ducis pro ecclesia Lingon. ex tabulario Lingon.

VI. Willelmus I. 1183. 84. & 88. in chartis Morimundi.

VII. S. 1207. in chartulario Campaniæ, 1214. in charta B. M. Castellionis, & 1220. mense Decembri in tabul. Campaniæ.

VIII. Jacobus 1252. in charta recognitionis factæ Lingonensi episcopo a Petro domicello de Dampetra, ex lib. feod. eccl. Ling. An. 1256. quædam commutat cum Claravalle; testis denique in compositione inter Orricum abbatem de Vallibus & abbatem S. Michaelis an. 1258.

IX. T. in chartulario Albæ-ripæ lib. 4. tit. 81. notum facit omnibus suam chartam inspecturis, quod Michael de Clinchan dedit ecclesiæ Albæ-ripæ in eleemosynam perpetuo possidendam, quidquid habebat apud Polengerot, &c. actum 1260. Porro is est Theobaldus in chartis Septem-fontium memoratus 1272. & 1275.

X. Dominicus *al.* Demenges abbas Cristæ, tanquam pater abbatiæ S. Benedicti in pago Vabrensi consentit compositioni factæ a Frederico abbate S. Benedicti pagi Vabrensis ordin. Cisterc. qui sedebat annis 1269. 77. & 85. Sane memoratur hoc anno Dominicus abbas Cristæ in tabulario Lotharingiæ arcula *Luneville* n. 1.

XI. H. 1287. in charta Morimundi.

XII. Simon testis est in litteris Philippi abbatis Insulæ Barrensis 1298. mense Martio.

XIII. Nicolaus I. an. 1357. fuit definitor capituli generalis Cisterciensis. Idem est fortasse ac Nicolaus de Blancheville abbas Cristæ, qui 1372. componit cum Alberto Septem-fontium abbate.

XIV. Johannes de Bruxella abbas Cristæ, Theoloci, Bellæ-vallis & Alnæ, ubi postremum obiit an. 1452. Vide t. 3. nostræ Gall. Christ. col. 1118. seu potius 1018.

XV. Hugo de Soncourt 1425. & 1439. quo anno interest bendictioni Johannis Gillot abbatis S. Urbani. Pepigit anno 1442. cum Johanne d'Andelot abbate Septem-fontium. Præerat adhuc 1449.

XVI. Guillelmus II. le Ryel innotescit ex ipsius epitaphio in ecclesiæ navi, his verbis: *Jacet sub hoc monumento venerabilis, religiosus, morum honestate præclarus frater Guillelmus le Ryel quondam hujus eximii cœnobii pastor non immeritus, cui Atropos quinto-decimo calendas Febr. anno Domini* M. CCCCCXVI. *diem clausit extremum. Anima ejus requiescat cum beatis.*

XVII. Nicolaus II. Vincenot jacet in ecclesiæ navi, cum hoc epitaphio: *Cy gist frere Nicole Vincenot natif de Nerod le Grand, qui ceda l'abbaye de la Creste a noble personne frere François de Choiseul, qui deceda le 5. jour de Decembre 1548.*

XVIII. Franciscus I. de Choiseul ultimus abbas regularis obiit 1567. sepultus in ecclesiæ navi, cujus tumulo inscriptum legitur hoc epitaphium: *Cy gist reverend pere en Dieu frere François de Choiseul en son vivant abbé de ceans, aumonier du Roy nostre Sire, enfermier de Montier en Der & prieur de Nogent-le-Roy, qui deceda le 13. jour d'Avril 1567.*

XIX. Carolus I. d'Escars episcopus Lingon. primus abbas commendatarius an. 1598.

XX. Nicolaus de la Ferté 1617. simul ecclesiæ Trecensis decanus.

XXI. Carolus II. d'Anglure de Bourlemont episcopus Castrensis, ac deinde Tolosanus archiepiscopus abbatiam obtinebat 1659.

XXII. Franciscus II. d'Anglure de Bourlemont sedit ab anno saltem 1673.

XXIII. Antonius Charpin de Genetines episc. Lemov. nominatur abbas Cristæ 14. Aug. 1711. etiam abbas Piperaci.

TULLEIUM.

TULLEY.

SIve Theolocus diœcesis Lingonensis in comitatu Burgundiæ, prope Autreyum, & non longe a Grayaco *Grey*, in decanatu Fontis-vennæ *Fonvenz*, ordinis Cisterciensis monasterium, filia Morimundi, fundatur anno 1130. XII. calend. Aprilis a nobili viro Petro[a], cui cognomen *Malus respectus*, ex charta apud Jongelinum lib. IX. notitiæ abbatiarum pag 92. quam in appendice nostra retulimus. Præcipuos autem benefactores agnoscit Theolocus dominos Vergeii, quorum illic epitaphia spectantur.

Ch. XI. col. 163.

SERIES ABBATUM.

I. NICODEMUS huc accitus ex Morimundo; memoratur abbas Theoloci an. 1154. in charta Henrici episcopi Tullensis pro cœnobio Altæ-silvæ, item Godefridi episcopi Lingonensis tempore, in tabulis Vallis-Dulcis, & 1179. in charta Belli-loci, sed jam pridem cesserat ex dicendis. Ejus obitus dies notatur X. cal. Maii.

II. Gerardus I. prius abbas de Alta-silva, reperitur abbas Theoloci annis 1163. & 1173. in chartis Morimundi; quo etiam anno testis est in charta Galterii episcopi Ling. pro Bello-loco, ex tabul. Albæ-ripæ, & in charta Stephani Burgundiæ comitis pro Claro-fonte.

III. Johannes I. monachus de Alta-silva.

IV. Natalis ex monacho Caritatis præerat 1177. 78. 81. 85. & 88. ex chartis Morimundi; quo etiam anno dictus *Naandus* testis est cum War. abbate Albæ-ripæ in charta Manassis episcopi Lingon. quandam donationem a nobili viro Gerardo de Ache factam domui Dei de Grossa-silva attestantis, ex tabul. Grossæ-silvæ n. 149. Nominatur adhuc cum Theobaldo abbate

[a] Hic & Odo de Veleyme habentur fundatores in martyrol. domestico, his verbis: *In cœna Domini obitus Odonis de Veleyme & Petri Maulregart fundatorum domus istius.*

Caritatis in charta Albæ-ripæ. Vide bibl. scripto- A
rum ord. Cisterc. ad vocem *Nicolaus*.

V. Odo monachus Cari-loci, testis legitur in charta G. Lingonensis episcopi pro cœnobio Albæ-ripæ anno 1194. cum Gebaudo abbate Carilocensi.

VI. Gebuinus asceta Theoloci ratam habuit chartam capellani de Chamois, qui dedit Albæ-ripæ totam decimam, quam emerat a Viberto milite de Arcu 1214. ex tabul. Albæ-ripæ; quo etiam anno reperitur in charta Claræ-vallis.

VII. Stephanus I. ejusdem loci monachus, occurrit an. 1218. in charta Albæ-ripæ.

VIII. Fulco alumnus Cari-loci anno 1224. B
mense Febr. domum apud Divionem, juxta domum S. Antonii extra muros, cum horto dictæ domus &c. vendit Petro abbati sancti Stephani Divionensis, ex historia S. Stephani edita, pag. 123. probationum. Reperitur adhuc 1228. in chartis Claræ-vallis.

IX. Stephanus iterum electus abbas, jacet in claustro, ubi hoc habet epitaphium:

Stephane simplicitas tua nobis profuit abbas.

X. Petrus I. è gremio assumtus sepelitur in claustro.

XI. Garnerius asceta Morimundi. C

XII. Fromundus è Cari-loco accersitus, an. 1253. legitur abbas in charta Albæ-ripæ. An. 1256. litteris suis notum facit dominum Hugonem de S. Sequano se præsente cum fratribus Grossæ-silvæ composuisse super quarta parte decimæ de Aureo ramo, ex chartario Grossæ-silvæ n. 259. Occurrit adhuc 1257. & 1259. quo anno cum assensu Simonis abbatis Morimundi quædam apud Sacugneium vendit Guidoni episcopo Lingonensi.

XIII. Johannes II. Cistercii monachus anno 1263. mense Aprili suis litteris testatur Isabellam uxorem Godefridi de Blando-fonte laudasse quan- D
dam donationem factam a viro suo, Guidoni episc. Lingonensi, ex lib. feod. ecclesiæ Lingon. Sedebat adhuc vel successor anno 1265. mense Augusto.

XIV. Johannes III. Morimundi asceta, reperitur abbas Theoloci an. 1268. in charta Albæ-ripæ.

XV. Galterus an. 1280. aliquid permutat cum Henrico abbate Belli-loci. Defunctus est XII. cal. Maii.

XVI. Jacobus I.

XVII. Hugo I. monachus Theoloci, memoratur abbas an. 1292. mense Decemb. in pro- E
bationibus hist. Vergiaci pag. 212. Interiit XIV. calend. Maii, sepultus in claustro, ubi hoc olim epitaphium habebat:

Umbra poli thronis societur patris Huonis
Abbatis, cujus tegitur caro tegminis hujus
Cælesti turbæ supera comitetur in urbe. Amen.

XVIII. Gerardus II. occurrit an. 1304. in charta Morimundi.

XIX. Ferricus è familia Cistercii.

XX. Johannes IV. Theoloci monachus, ut & sequens

XXI. Johannes V.

XXII. Guido I. è Morimundo assumtus.

XXIII. Stephanus II. an. 1333. ex charta Belli-loci.

XXIV. Guillelmus I. asceta Morimundi sepelitur in ecclesia cum hoc epitaphio: *Hic jacet D. Guillelmus de Bonacuria quondam abbas Theoloci, qui obiit die Sabbati ante cathedram B. Petri anno Domini 1339. Requiescat in pace, amen.*

XXV. Guido de Chadenay assumtus ex Caroloco, obiit an. 1343. sepultus in ecclesia cum hoc epitaphio: *l'an 1343. le jour de S.t Remy trepassay Guiz de Chadenay abbé de Tulley, cui Deus ait ame. Quel jour doit on chanter pour lui solemnellement chescun an. . . . . & chescune une messe privée, & le jour dessuis dit avoir li convent* XV. *souz en pitence, & qui chanterai la privée, aurai double pitence. Cest anniversaire ay achetez Jehanz ses freres moignes de Lure.*

XXVI. Guichardus.

XXVII. Johannes VI. ex priore Theoloci. In martyrologio domestico legitur, *die 20. Sept. obiit D. Johannes de Jusseio abbas.* Sed cui id cognomen competat ignoratur.

XXVIII. Dominicus ex priore Morimundi, 1357. & 1367.

XXIX. Johannes VII. monachus Morimundi.

XXX. Petrus II. asceta quoque Morimundi rexit annis 15. sepultus in claustro cum hoc epitaphio: *Hic jacet frater Petrus abbas Theoloci; qui obiit anno Domini 1400. 12. Septembris. Requiescat in pace.*

XXXI. Martinus de Camplito Cistercii alumnus, reperitur abbas Theoloci an. 1406. die 20. Sept. in probationibus hist. Vergiaci pag. 274. Jam vero defunctus erat die 1. Maii 1429. ex iisdem chartis pag. 294. Et certe ipsius obitus consignatur XI. Augusti an. 1425. in epitaphio quod sequitur:

Hic, pater eximiæ laudis Martine, quiescis,
Istius ecclesiæ pastor quondam probus annis
Viginti quinque post frueris requie,
Undena Augusti Domini non immemor, anni
Milleni quadringenti . . . . . . protinus adde
Viceni quini, Christe remitte sibi. Amen.

XXXII. Johannes VIII. de Bruxella sacræ theologiæ professor, in capitulo generali anni 1430. nomine totius ordinis, cum abbate Cistercii & aliis deputatur ad proxime celebrandum concilium Basileense. Vide tom. 3. nostræ Gall. Christ. col. 1118. seu potius 1018. & tom. 4. Anecdot. col. 1579.

XXXIII. Johannes IX. de Lieneville ex schedis nostri D. Edmundi Martenne, de Bulleineville ex Sammarthanis post Jongelinum & ex martyrol. domestico, cognominatur de Dalineville in probationibus hist. Vergiaci pag. 295. & in ipsa historia pag. 216. ubi Johannes de Vergy alter heredum Antonii de Vergy, qui Theoloco

Theoloco quingentas libras suo testamento legaverat, promittit huic abbati 15. Maii 1443. se solum illas soluturum, quanquam non nisi pro parte ad illas teneretur. Rexisse dicitur novem annis, cujus tempore anno 1433. die 9. Maii dominus de Chasteauvillain abbatiam spoliavit, ex prob. hist. Vergiaci pag. 295. Jacet in claustro, hoc epitaphio donatus: *Hic jacet frater Johannes abbas Theoloci, qui obiit 17.* mensis Januarii anno Domini M. CCCC. XLV.*

* al. 19.

XXXIV. Johannes X. de Camplito *al.* de Campolito praeest annis 20. ex martyrologio; moritur 1465. die 22.* Januarii, sepultus in ecclesia.

* al. 21.

XXXV. Odo la Corne aliquando dictus Odo Duchy ex Eremitarum S. Augustini ordine ad Cisterciensem translatus, sacrae theologiae doctor, ac percelebris verbi divini praeco, vivere desiit an. 1468. XVIII. cal. Octob. in monasterio Caritatis, ubi jacet ante portam capituli.

XXXVI. Johannes XI. de Divione monachus Caritatis, dein Parisiensis S. Bernardi collegii provisor, eligitur abbas die 2. Oct. 1468. doctoris lauream adeptus 17. Junii 1470. in alma Parisiensi facultate. Praeerat adhuc 1474. In hist. MS. Balernae legimus cognominatum de Circy, ex abbate Theoloci Balernensem creatum an. 1475. & anno sequenti Cistercii archimandritam.

XXXVII. Johannes XII. de Trecis *al.* de Flexis monachus Caritatis praeerat 1476. Jacet in claustro, cum hoc epitaphio: *Anno Domini M. CCCC. LXXXII. obiit frater Johannes de Flexis monachus Caritatis, abbas hujus domus, cujus anima requiescat in pace, amen. Obiit autem mense Februarii.*

XXXVIII. Jacobus II. de S. Mauricio reperitur abbas 1485. & 1489. Jacet in capitulo, cujus hoc fertur epitaphium esse:

Intus Jacob functus officio celleriatus
Belli-loci prius, abbas hujus postea domus.
Jamque funereus jacet hoc sub tumulo clausus,*
Delicta cujus rogat deleas, o pie Deus.
Qui obiit 21. mensis Januarii anno Domini 1493.*

* cinereus. * al. 20.

XXXIX. Hugo II. de Aultreio innotescit ex epitaphio, quod ita legitur in ecclesia: *In hoc ergastulo jacet reverendus in Christo pater frater Hugo de Aultreio, qui annis XXXV. hanc domum feliciter rexit, quem Dominus 5. Februarii ad se vocavit in anno M. D. XXVIII. Requiescat in pace, amen.* Is est proinde Hugo Bourrier abbas Theoloci, cujus fit mentio in epitaphio fratris Claudii de Saquencio, in quo is legitur emisisse professionem sub hoc abbate an. 1515. nempe cognomen *Bourrier* familiae proprium est, *de Aultreio* patriae.

XL. Julianus de Aultreio sepelitur quoque in ecclesia cum hoc epitaphio: *In hoc ergastulo jacet reverendus in Christo pater frater Julianus de Aultreio, qui annis VIIII. hanc domum feliciter rexit, quem Dominus XXV.* Januarii ad se vocavit M. D. XXXVII.* Anima ejus requiescat in pace.*

* al. 26. * al. 1538.

XLI. Adrianus Lucquet de Liella memoratur 1538. & 1564. quo anno excessit è vita, sepultus in ecclesia cum hoc epitaphio: *Hic inter duos suos fratres jacet reverendus pater in Christo Adrianus Luquet de Liella, qui cum hanc domum septem & viginti annos feliciter rexisset, fere octogenarius occubuit anno ab Incarnato Dom. 1564. die 22. Octobris. Parcat illi nobisque Deus, amen.* Successor ejus, tacito nomine, legitur electus eodem anno 1564.

XLII. Guillelmus II. de Mandre legitur abbas die 7. Aug. an. 1591. in quodam excerpto pupillarium bonorum administrationis, ex camera rationum Divion. Idem an. 1593. fuit patrinus Johannis Baptistae de la Baume ex hist. Sebus. part. 3. pag. 52. Jacet in ecclesia hoc epitaphio decoratus: *Reverendus in Christo pater Guilliel. de Mandre anno 1565. a Philippo Hispaniae rege nominatur, a fratribus eligitur, a patribus confirmatur abbas & benedicitur, praeest & prodest. Lutetiam Sorbonici studii ergo convolat, redit doctior, vivit liberalis, illi hospites defuerunt nusquam. Vices reverendissimi in Christo patris ac domini Cisterciensis sustinet, bellorum & tempestatum turbinibus ipse domusque tota affligitur. Ingravescente tandem senio transit an. 1602. ex hoc mundo ad Patrem. Illi hic sepulto monumentum humilis ejus successor frater Laurentius-Martinus, juris canonici doctor de suo obitu, de tuisque, viator, pro defunctis orationibus bene cogitans, posuit.* Coadjutorem habuit fratrem Franciscum a Mandra Theoloci monachum, sed hic annos 28. duntaxat natus obiit V. idus Maii an. 1600.

XLIII. Laurentius Martin electus a monachis, cum esset parochus seu vicarius ecclesiae Graiacensis, obiit 1626. X. cal. Maii.

XLIV. Petrus III. de Cleron genere & doctrina clarus eligitur an. 1626. sed propter tenuitatem redditum relicto monasterio factus est abbas Cari-loci an. 1639. obiitque 1666.

XLV. Franciscus Jouffroy olim prior de Brery, &c. monasterii redditus belli aestu ad nihilum pene redactos sua industria auxit. Defunctus est an. 1656. 29. Aug. uti docet ejus epitaphium in haec verba: *Hic jacet nobilis ac reverendus in Christo pater DD. Franciscus Jouffroy de Goussans. olim magnus camerarius Balmensis & Breriensis prior, demum abbas hujus monasterii, qui paucis annis praefuit, multis modis profuit, de utroque ordine, de hospitibus, de tota provincia benemeritus, Graiaci obiit 29. Aug. an. 1656. hic translatus, ubique desideratus.*

Nobilis admodum ac reverendus in Christo pater DD. Philippus-Ludovicus de Prouvotz de Pelouzay antehac vicarius generalis Balmensis, tunc successivè Ledone-Salinensis & Gigniacensis prior, nunc hujus coenobii abbas antecessori antiquae fraternitatis memor, monumentum hoc anno 1669. posuit pro votis, ut anima ejus requiescat in pace.

XLVI. Blasius Catallan *al.* Catalanus Patrice, primus abbas commendatarius, Johanni Austriaco ab eleemosynis, obiit 1661. vel 62.

XLVII. D. Danquerque vel Dantorpe *al.* de

Goaille Hispaniarum Regi a sacris concionibus, A præfuit tantum sex mensibus, Bruxellis mortuus, antequam bullas accepisset.

XLVIII. Philippus-Ludovicus de Prouvotz de Pelouzay, abbas regularis de quo supra in epitaphio Francisci Jouffroy, nominatus 1663. denatus dicitur 5. Martii 1668.

XLIX. Patricius Guinco *al.* Maguin Hibernus patria, theologiæ doctor primusque Reginæ Angliæ eleemosynarius, obiit Parisiis in collegio Longobardorum, cujus erat provisor, anno ætatis suæ 66. Christi 1683. 16. Aprilis. Plura legavit pro instituendo presbyterorum Hibernorum sodalitio.

L. Stephanus Johannes de Robec de Pallieres prior de Vauce, nominatur 31. Aug. 1686. per obitum præced. Rexit ad annum saltem 1710.

LI. Franciscus Firminus Trudaine nominatur a Rege Christianissimo die 14. Aug. an. 1711.

QUINCT.

QUINCIACUM.

B. MARIÆ DE QUINCIACO prope Tanlayum, in decanatu S. Willemerii, duabusque leucis ab urbe Tornodoro, ordinis Cisterciensis monasterium è linea Pontiniaci, fundatur XI. cal. Maii an. 1133. vel 1132. ex C hist. Pontiniaci edita t. 3. Anecdot. col. 1265. ab Elia de Rugemont, Rogerio d'Ancy & Bernardo Ambesas, qui locum ipsum, in quo positum est cœnobium contulerunt. Deinde vero Stephanus, Petrus & Boëmundus de Milese *al.* de Melisé erga hunc locum se munificos exhibuerunt, ut patet ex charta Godefridi episc. Ling. in appendice relata. Ejusdem meminit Petrus Cellensis lib. 2. epist. 13. ad priorem Molismensem, cumque parem prope modum Claravalli fuisse olim colligitur ex vestigiis; nunc ad paucos monachos redactus est. Porro ecclesia dedicatur anno 1139. in qua sepulti jacent Guillelmus de Tanlay D & uxor ejus Adelina cum Johanne ipsorum filio, Robertus etiam de Tanlay & Agnes de Saintyon uxor ejus. In claustro denique tumuli dominorum Noërii & Vergeii *de Noyers & de Vergy* cernuntur.

Ch. IX. col. 179.

SERIES ABBATUM.

I. ALBERICUS anno 1135. privilegium obtinuit ab Innocentio papa II. quod vide inter instrumenta.

Ch. XLI. col. 164.

II. Urbanus præerat anno 1144. ex charta S. Michaelis Tornodorensis. Anno seq. bullam protectionis accepit ab Eugenio papa III. Eidem Adalardus abbas Melundensis sive Molosmensis E dedit an. 1146. sub annuo censu, quidquid habebat in territorio de Semunt. Cui etiam Godefridus episc. Lingonensis privilegium indulsit in appendice relatum.

Ch. LIX. col. 178.

III. Hugo memoratur in chartis Pontiniacensibus ann. 1153. 1157. & 1165. vel potius 1163. quo jam anno præerat alter. An. 1154. ei privilegium concessit Anastasius papa, eique se beneficum præbuit Guillelmus Nivernensis comes an. 1157.

IV. Garinus an. 1163. privilegium accepit ab Alexandro papa III.

V. Galterius I. reperitur an. 1172. cumque putamus Galterium esse, qui Gerardo comiti (Matisconensi) precum societatem & alia plurima concedit.

VI. Garmundus 1178. in charta Pontiniaci, & 1180. in tabulis S. Michaelis Tornodorensis. Fortasse is est Garmundus qui Pontiniaco præerat anno 1181.

VII. Milo 1189. in charta Joyaci, & 1194. in charta S. Michaelis Tornodorensis; & adhuc tempore M. Pontiniaci, W. Cistercii, & B. Firmitatis abbatum, in tabulis Pontiniaci.

VIII. Johannes I. 1196. & 1198. quo anno B transigit cum Radulfo abbate S. Germani Autissiodorensis. Occurrit adhuc 1201. in charta Pontiniaci.

IX. Oliverius paciscitur an. 1202. cum Arremarensi ecclesia. Memoratur anno 1203. in charta Cellensis monasterii, 1208. & 1213. quo anno testium depositiones excipit super cognatione inter Erardum de Brena* & Philippam Henrici comitis filiam. Anno 1214. interfuit capitulo generali Cisterciensi, perperam notatus littera initiali D. tom. 4. Anecdot. col. 1314. nisi per eam litteram D. vox *domnus* intelligatur. Idem an. 1215. B. comitissæ Trecensi dedit hominem in *excambium*, eique promisit mense Aprili ejusdem anni nihil se in tota Barri super Albam castellania acquisiturum absque ejusdem licentia vel heredum ejus, ex chartulario Campaniæ; quod quidem jam anno præcedenti & eodem mense comiti Pollicitus fuerat. Rursus autem eodem an. 1215. cum Blancha comitissa fuit sequester concordiæ inter Galterum Vallis-lucentis abbatem & Gaufredum de Pleisseto, &c. *ibid.*

*al. de Rameruco.

X. P. 1218. in charta Pontiniaci.

XI. Johannes II. 1227. 35. & 36.

XII. S. Galterius II. de quo hæc habet scheda recens apud Quinciacum: *Anno Incarnationis Dominicæ 1244. XVI. cal. Octob. migravit a seculo bonæ memoriæ venerabilis vir Galterius, divina quondam gratia Autissiodor. episcopus, hujus insignis abbatiæ abbas, multa sanctitate splendidus. Obiit autem in hoc monasterio, jacetque ante magnum altare hujus insignis ecclesiæ, & multos curat a febribus.* Nullus tamen eo nomine in vulgatis catalogis exstat episcopus Autissiodor. fortasse fuit tantum electus, quem certe in alia scheda abbatem & martyrem legimus tantum 1244. non episcopum. Ceterum ipsius reliquiæ an. 1691. in sepulcrum, quod in ecclesia cernitur elevatum, auctoritate Lingonensis episcopi translatæ fuerunt.

XIII. Guillelmus 1248. in charta Fontis Johannis, cujus anni mense Junio compositionem iniit cum Arremarensibus monachis. Anno 1251. mense Januario testis est cum Jacobo abbate Castellionensi acquisitionis factæ ab G. episcopo Lingon. ex lib. feod. eccl. Lingon.

XIV. Rainaudus 1252. in charta Molismensi, & 1265. in tabulario Caritatis.

XV. Johannes III. 1269. in charta Molismensi, obiit 1287. sepultus in claustro, ubi hoc epitaphium legitur:

Virtutis totius sub tumulo jacet hoc J.
Abbas, duxque loci præsentis, morte feroci
Subtractus nobis, quos rexit lustra duobus
Bis, annis mille C. ter, tredecim minus hunc capit æther.

XVI. Albericus II. 1288. & 1297.

XVII. Johannes IV. an. 1303. transigit cum abbate Cellensi, & 1305. cum Tornodorensi. Præerat adhuc 1312.

XVIII. Hugo II. 1312.

XIX. Johannes V. de Courtenay filius Guillelmi domini de Tanlay & Aleydis de Noyers, ex Jongelino, 1314.

XX. Petrus I. 1321. & 1328. quo anno, die Martis in festo B. Luciæ paciscitur cum Gerardo abbate & monachis Arremarensibus. Obiit 1330. humatus in ecclesia, cum hoc epitaphio:

Abbas sub lapide jacet hoc P. de Nunduno,
Annis nos placide rexit septem semel uno,
Qui tertio nonas decessit Aprilis mense recessit;
M. C. ter cessit sex quinquies, huic requies sit.

XXI. Adrianus d'Iranci morte sublatus est an. 1350. cujus hoc epitaphium in claustro legitur:

Mil trois cens L. en ci mis fut Adrien d'Iranci.
Nos laudabiliter annos per quinque bis * *I. ter*
Rexit, ab hac transmigrans luce. . . . .
Patris & matris te medium tumulus locat iste.
His tribus, o Christe, dona nil contingere triste,
Te rogo, solamen semper eis sis, amen.

* hoc est, tredecim, ac proinde Petro non proxime successit.

XXII. Petrus II. 1380. idem fortasse ac Petrus mignot abbas 1405.

XXIII. Stephanus Divionæus ex monacho & cellerario Cistercii fit abbas Quinciacensis an. 1420. vel 1421. inde ad Pontiniacum assumtus, ubi de illo plura.

XXIV. Christinus de Grey 1437. imo jam an. 1430. & adhuc 1439. ex regestis cameræ rationum Divion.

XXV. Petrus III. de S. Sequano 1460. & 1473. quo anno vitam hanc mortalem cum æterna commutavit.

XXVI. Jacobus I. Bertin de Semur, prius abbas Requiei sive Marcilliaci, electus inde via Spiritus sancti in abbatem Quinciaci, confirmatur a Cistercii abbate die Martii penultima anni 1473. Æmulum vero passus est Germanum Droüet, qui bullis apostolicis confidebat datis 1475. *Regest. 36. crimin.* at nihilominus præerat adhuc Jacobus Bertin an. 1500.

XXVII. Hugo III. de Gigny 1503. & 1509. in computo Jacobi Testar, ex camera rationum Divionensi, superstes sed non abbas, nisi antiquus, 1520. ex computo Petri Gondran, *ibid.*

XXVIII. Georgius de Thorey 1517. & 1518. in computo Petri Gondran, *ibid.*

XXIX. Hugo IV. de Maignicour 1519. in computo Petri Gondran, *ibid.* & adhuc 1521.

XXX. Hugo V. de Joigny 1530. & 1531. ex camera computorum Divionensi. Reperitur adhuc 1532. 35. & 52.

A XXXI. Odo de Chastillon cardinalis, primus abbas commendatarius 1560. quo deficiente a fide, monasterium ab hæreticis eversum est, magna monachorum parte internecioni data, omnique sacra suppellectile flammis addicta.

XXXII. Rogerius de Vinos 1570. & 1572. quo anno transcripsit abbatiam sequenti; fortasse vero idem est Rogerius qui reperitur adhuc 1577.

XXXIII. Philippus Baluget 1573.

XXXIV. Johannes VI. Leger 1578.

XXXV. Franciscus Pierron Regi a consiliis & eleemosynis, necnon administrator xenodochii Tornodorensis, 1582. & 1609.

B XXXVI. Jacobus II. la Grange le Roy filius Jacobi ex Francisca Gaudart, duodennis abbatiam obtinuit anno 1609. cui adhuc præerat 1615. sed postmodum ad nuptias convolavit.

XXXVII. Carolus Tarteron 1622.

XXXVIII. Ludovicus de Mesgrigny 1628.

XXXIX. Matthæus de Mesgrigny ex monacho Clarævallensi, electus in abbatem Quinciaci 12. Novemb. 1636. transiit anno 1643. die Martii ultima ad regimen abbatiæ Pontiniacensis. Obiit Lutetiæ Parisiorum 1650. mense Aprili, sepultus in ecclesia collegii Cisterciensis.

C XL. N. Moudin 1649.

XLI. Petrus Balthasar Phelyppeaux de la Vrilliere, senator in suprema Parisiensi curia 1668.

XLII. Michael Phelyppeaux de la Vrilliere præcedentis frater, Biturigum archiepiscopus & abbas S. Laudi 1669. & 1688. Obiit Lutetiæ 28. Aug. 1694.

XLIII. Laurentius Coignet de Marmiesse frater episcopi Conseranensis, Regis capellanus & canonicus regiæ capellæ *du Vivier en Brie*, designatur a Rege 1694. die 24. Decemb. E vivis excessit an. 1708. 21. Aprilis.

D XLIV. Antonius Bastide regiorum *ephebörum eleemosynarius, canonicus Audomarensis & capellanus castri *de Brie Comte Robert*, nominatur 27. Maii 1708. Adhuc præest 1727.

* pages.

ALBA-RIPA.

AUBERIVE

Filia Clarævallis ordinis Cisterciensis, fundatur 3. vel 4. Febr. 1135. vel 1136. a Willenco episcopo Lingonensi, duobus fere millibus passuum a fonte Albæ fluvii, in radicibus montis nemorosi, vulgo *le Charmois.* Hoc autem in cœnobio, cujus fundationis chartam vide inter E instrumenta ex ipsomet authentico descriptam, visitur sepulcrum Aymonis episcopi Matisconensis, uti Jongelinus tradit.

Ch. XLIII. col. 165.

SERIES ABBATUM.

I. RAIMBALDUS eligitur 1136. cujus abbatis tempore fratres Vallis Salvatoris se suaque monasterio Albæ-ripæ submiserunt. Porro hanc vallem Robertus episc. Lingon. Guillelmo clerico Normanno tradiderat, eamque locupletaverant nobiles domini de Grancey & de Saulx. Per manum ejusdem Raimbaldi Hugo de Aspre

cum laude uxoris suæ Elisabeth & fratris sui Widonis dedit tres partes *finagii* de Torvillons, quam donationem ratam habuit Godefridus episc. Lingonensis, ex chartulario membraneo Albæ-ripæ. Testis quoque subscripsit privilegio ejusdem Godefridi pro cœnobio Reomaensi anno 1147. eique Innocentius papa II. laudavit omnes possessiones, bulla data 1138. quam in appendice retulimus. Obiit pridie cal. Maii anno 1158.

Ch. XLV. col. 169.

II. Rainerius nominatur 1158. VI. idus Septembris in charta Godefridi episc. Lingon. monasterio largientis fundum totius *finagii de Amorex*, ex lib. 2. abbatiæ Albæ-ripæ, tit. *Amorex*, ubi expressis verbis dicitur abbas secundus, & hic annus 1158. ejus ordinationis primus. An. 1162. bullam protectionis obtinuit ab Alexandro III. quo etiam anno ecclesiam de Lactrisce accepit ab Adone S. Eugendi abbate. Memoratur insuper 1163. in charta Galterii episc. Lingon. pro Crista; itemque testis legitur an. 1165. jam tum abdicato regimine, in tabulis ejusdem Galterii de donatione facta huic monasterio.

III. Guillelmus anno 1165. testis occurrit in charta Galterii episcopi Lingon. pro abbatia de Moris. Reperitur 1175. in tabulis Buxeriæ, 1178. & 1179. in chartis Belli-loci; quo etiam anno Fredericus dominus de Cossens ei medietatem totius *finagii* d'Esconet donavit. Attigit annum 1180. quo circiter Rainerium militem de Rochetaillée munificum expertus est. Scripsit nonnullas epistolas, de quibus in biblioth. scriptorum ord. Cisterc. pag. 325.

IV. Garnerius de Rochefort ex monacho Longivadi & priore Claraevallis fit abbas Albæ-ripæ an. 1180. duobusque post annis privilegium obtinuit a Lucio papa. An. 1185. pacem firmavit inter abbatem & conventum S. Stephani Divion. & clericos capellæ Ducis, teste Aymone abbate S. Benigni, quam Lucius papa laudavit. Idem anno seq. Calonis filii Raimundi de Granceio donum excepit, de his quæ reclamabat in *finagio* de Arfruit. Subscripsit etiam cuidam donationi factæ domui Dei de Grossâ-silva a nobili viro Geraldo de Ache, testibus abbatibus Naando Tuslei, & Warn. Albæ-ripæ, quam donationem postea suo diplomate asseruit Manasses episc. Ling. an. 1188. cum jam duos ante annos assumtus fuisset Garnerius in abbatem Claraevallensem.

V. Simon I. 1186. ex Sammarthanis; & certe sub hoc tempus cum Garnerio Claraevallensi abbate litteras dedit de quadam venditione facta Manassi episcopo Lingonensi.

VI. Benignus an. 1190. componit cum Lingonensi capitulo super *finagio* de Espunteres, &c. Nominatur 1199. cum Widone abbate Claraevallis in compositione Hilduinum inter decanum Lingonensem & capitulum, ac Albæ-ripæ ecclesiam super *finagio* de Espateres & de Petra fonte. Anno 1203. paciscitur cum Margareta abbatissâ Belli-montis. Sedisse dicitur annis 17.

VII. Stephanus I. suis Albæ ripæ fratribus diploma dedit super *pitancia* conventus. Actum in Ramis Palmarum mense Aprili an. 1206. Memoratur & annis 1212. 1217. & 1224. in chartario Lingonensi, 1227. 1231. & 1233. in charta Ungiaci. Cujus tempore 1219. pagus sancti Lupi datus est Albæ-ripæ ab Odone de Granceyo.

VIII. Egidius præerat an. 1236.

IX. Fulco etiam 1236. ex veteri Gall. Chr.

X. Aymo 1240. mense Augusto, & 1242. in charta Ungiaci.

XI. Johannes I. de Gonessia an. 1233. factus est prior Claraevallensis, & 1246. abbas Albæ-ripæ, prius electus in Fontemorum. Memoratur anno 1258. mense Octobri in tabul. Fusniaci; idemque anno sequenti componit cum Guidone episcopo Lingonensi super quibusdam *finagiis* terræ, ex chartul. Lingon. Reperitur & 1260. 61. & 64. quo anno, mense Julio subscriptione sua firmavit permutationem factam inter quosdam milites & episcopum Lingonensem, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 210. Hoc autem anno, IX. cal. Octob. ultimum diem clausisse dicitur, quo tempore S. Ludovicus existens Albæ-ripæ, immunitatem teloneorum contulit abbatiæ.

XII. Petrus I. d'Autricourt an. 1266. mense Maio litteris permutationis de S. Benigno in Bosco cum Guidone domino de l'Escot suum apposuit sigillum cum Theodoro abbate Longivadi, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 223. verso. Idem quoque testis est anno 1269. in compositione facta inter Henricum de Beaume, & monasterium Vallis-caulium.

XIII. Nicolaus de Firmitate super Albam ex priore Claraevallis creatus abbas Albæ-ripæ, an. 1278. mense Febr. obtinuit ab episc. Lingon. confirmationem bonorum omnium immobilium, quæ in ejus feudis vel retrofeudis monasterium acquisierat, ea tamen lege, ut deinceps abbas & conventus nihil omnino possent acquirere absque licentia episcopi, ex lib. feod. eccl. Ling. Vivere desiit IV. cal. Aprilis 1299.

XIV. Simon II. reperitur annis 1299. & 1300. in chartario Lingon. 1301. in charta domestica & 1304. in tabulis Igniaci & Triumfontium. Obiisse dicitur 1306. V. idus Septembris.

XV. Johannes II. componit an. 1317. cum Guillelmo episc. Lingonensi, Sabbato post festum SS. apostolorum Petri & Pauli, quo in instrumento fit mentio litterarum ejusdem Guillelmi an. 1316. die Dominica post *Bordas*, ex chartario Lingon.

XVI. Reginaldus animam exhalavit an. 1332.

XVII. Johannes III. de S. Lupo sedit ab anno 1332. ad 1336. quo vivendi finem fecit, XIV. cal. Octobris.

XVIII. Anselmus præerat annis 1337. & 1338. Obiisse dicitur calendis Augusti.

XIX. Henricus I. 1340.

XX. Hugo de Anjorrea non de Ammorra, 1342. ex Sammarthanis, occurrit in veteribus instrumentis annorum 1365. 68. & 82. Expiravit pridie cal. Maii 1384.

XXI. Thomas I. de Aysanvilla 1384. jacet ante capitulum cum hoc epitaphio: *Hic jacet*

domnus Thomas de Aysanvilla XXI. abbas Albæ-ripæ, qui obiit octava die Maii, anno Domini M.CCCC.IV. Anima ejus requiescat in pace, amen.

XXII. Theobaldus de Bergeriis reperitur annis 1404. & 1409. Cessit 1417. VIII. cal. Novembris in præsentia Matthæi abbatis Claræ-vallensis, qui hoc tempore Vallis-baonis monasterium annexuit Albæ-ripæ anno 1505. quod quidem cœnobium Theobaldus de S. Lupo fundaverat.

XXIII. Johannes IV. de Bulegnivilla monachus Claræ-vallensis, præfuit ab an. 1417. ad 1428. quo defunctus est VI. idus Julii.

XXIV. Petrus II. de Louvemont jam anno 1428. Abdicavit 1436. superstes ad tempus Guidonis de Mardoto abbatis Albæ-ripæ.

XXV. Simon III. de Vilaine *al.* d'Argille memoratur annis 1436. & 1437. Cessit an. 1448. ibidem postea defunctus.

XXVI. Guido de Mardoto 1448. & 1457. Conditus est ante capitulum, cum hoc epitaphio: *Hic jacet domnus Guido de Mardoto monachus Albæ-ripæ & ejus ecclesiæ abbas 26. Vitam finivit 1485.*

XXVII. Henricus II. Lambert 1485. è vita sublatus mense Junio 1499.

XXVIII. Franciscus de S. Georgio *al.* Bureau Pictavinus, ex cellerario Claræ-vallis electus abbas Albæ-ripæ, amovetur a regimine per abbatem Claræ-vallensem 1490. Mortalitatem explevit circa festum Regum 1499.

XXIX. Thomas III. Meline de Alneto *d'Aulnoy* possessionem adeptus est 14. Martii 1495. Sepulcrum habet ante capitulum cum hoc epitaphio: *Hic jacet domnus Thomas de Alneto præclaris virtutibus præditus abbas XXIX. Albæ-ripæ, qui huic abbatiæ XIX.* * *annis plurimum fructus faciens & sic obiit anno Domini MD. sexto decimo.*

* *f.* XVII. tantum, Sammarthani enim eum abdicasse tradunt 1511.

XXX. Petrus III. Maulcourant a Gurgeivilla, præpositus monasterio an. 1511. postea cessit ex Sammarthanis.

XXXI. Nicolaus II. Perret Trecensis, ex monacho Claræ-vall. & abbate Bullionis subrogatur an. 1512. sepultus ante capitulum, cum hoc epitaphio: *Hic jacet domnus Nicolaus Perret de Trecis, doctor theologus, abbas XXXI. Albæ-ripæ. Obiit anno MD. XIX. Requiescat in pace, amen.*

XXXII. Johannes V. de Hans rexit aliquot mensibus tantum.

XXXIII. Ludovicus de Rye Simonis equitis parlamenti Dolani & Guiæ sororis Petri cardinalis Balmei filius, eligitur admodum juvenis, inquiunt Sammarthani, an. 1519. Occurrit autem in computo anni 1529. ex camera rationum Divionensi. Idem an. 1532 nomine Petri de la Baume designati coadjutoris Vesontion. possessionem accepit 17. Decembris. Obiit 1550. die festo sancti Ludovici, etiam abbas Aceii & S. Eugendi.

XXXIV. Petrus IV. Castellanus, præest circiter anno uno & mensibus sex. Episcopus Matisconensis & Aurelianensis obdormivit an. 1552. cujus epitaphium scripsit elegantissimis versibus Michael Hospitalis Galliæ cancellarius, & elogium Scævola Sammarthanus.

XXXV. Gilbertus de Levis post annum unum & menses octo naturæ debitum solvit 1553.

XXXVI. Martialis de Levis Regi ab eleemosynis, filius Gilberti, secundi hujus nominis, comitis de Ventadour & baronis de la Voute ex Susanna de Leyre domina de la Mothe de Grigny, commendatarius abbas 1554. ac deinde titularis 1563. obiit XIV. cal. Febr. 1572.

XXXVII. Stephanus II. Boivault Cistercii monachus Regia schedula nominatur abbas anno 1572. Rexit annis 37. denatus mense Julio 1609. sepultusque Palleii in sacello recens ædificato sumtibus Franciscæ de la Baume viduæ marescalli de Tavannes, in cujus comitatu vivens sæpissime degebat, quæ quidem femina redditibus abbatiæ potiebatur.

XXXVIII. Johannes de Saulx Johannis vicecomitis de Tavannes & Gabrielidis des Prez filius, creatur abbas a Paulo V. summo pontifice, octo natus annos tantum, ob spem egregiæ indolis & natalium splendorem. Occubuit anno 1621. in obsidione Montis-albani, corpore Suliacum in Æduis reportato.

XXXIX. Melchior de Saulx de Tavannes eques ordinis Jerosolymitani, fratris sui Johannis cessione legitur abbas circa an. 1616. etiam abbas S. Margaretæ diœcesis Eduensis, superstes anno saltem 1630.

XL. Lazarus Gaspardus de Saulx duorum præcedentium frater, abbas erat 1636.

XLI. Johannes Hieronymus de Tisserand du Trocher 1650. 70. & 80.

XLII. Claudius le Gendre filius Petri libellorum supplicum magistri, doctor facultatis Parisiensis, & eximius verbi divini præco, abbas designatur a Rege Christianissimo mense Septembri 1695. Migravit ad Dominum vir piissimus 25. Martii 1709.

XLIII. Henricus III. Bochart de Champigny, Johannis VII. libellorum supplicum magistri ex Maria Boivin de Vaurouy prima conjuge filius, præpositus S. Petri Insularum in Belgio, nominatur abbas Albæ-ripæ die 5. April. 1709.

LONGUM-VADUM.

LONGUE.

PRius hanc abbatiam pertinuisse ad ordinem S. Augustini, tuncque addictam fuisse servitio pauperum & hospitum palam fit ex charta Guilenci episcopi Lingon. nostra inter instrumenta duabusque litteris Petri Cluniacensis abbatis; tum vero aggregatam fuisse ordini Cisterciensi, ex charta Godefridi ejusdem sedis episcopi, *ibidem*. Hæc quidem notis chronicis destituta est, sed ei potius aggregationi sub Claravalle adscribendus est annus 1149. 14. nonas Martii, quam primæ fundationi, quæ non ita parum præcessisse videtur. Ceterum memoratur hæc abbatia in vita S. Petri Tarentaliensis, cap. 27. & c. *Dilectus* de præbendis in veteri collectione.

Ch. L. col. 171.

Ch. LI. col. 172.

SERIES ABBATUM.

I. CHRISTIANUS cum suis nepotibus Guidone & Hugone memoratur in charta laudata Guilenci episcopi; quo tempore fratres S. Augustini militabant. Vide quoque probationes hist. S. Stephani Divion. pag. 114.

II. Wido I. idem fortasse qui supra, reperitur abbas in charta Albæ ripæ 1158. quo etiam anno donum excepit a Guilenco Molismensi abbate, de villa, quæ dicitur Curia episcopi.

III. Evrardus I. ex solo innotescit necrologio domestico ad VII. idus Sept. ubi tertius abbas Longi-vadi appellatur.

IV. Radulfus occurrit 1163. in tabulis Cristæ. Idem cognominatus Motoiers & Viardi frater nuncupatus, legitur abbas in privilegio, quo hæc abbatia traditur Albæ ripæ, ex chartul. Albæ-ripæ; ubi etiam reperitur 1168. in charta Galteri episcopi Lingon. pro Alba-ripa. Obtinuit quoque privilegium ab Alexandro III. an. 1179. Item anno seq. reperitur in charta Clarævallis, 1182. in concordia Manassis episcopi Lingon. cum Vichardo de Claromonte super villa Bonæ-curtis, facta per Hugonem Burgundiæ ducem; 1186. in charta de Moris, 1187. 1188. & 1189. in charta Manassis episc. Lingon. 1190. in instrumento Arremarensis cœnobii, & 1191. in chart. Albæ-ripæ lib. 2. tit. 13. Cesserat autem jam anno saltem 1195. superstes nihilominus 1197. & 1198. quibus dicitur quondam abbas Longi-vadi in chartis Claravallis & Quinciaci.

V. Arnaudus memoratur annis 1195. 96. 99. 1200. 1202. 1207. 1209. 1210. 1213. 1214. & 1215. in chartis Albæ-ripæ; ac proinde is est abbas Longi-vadi, qui cum suo conventu Gillæ quondam dominæ Vergiaci & Guillelmo ejus filio nonaginta libras commodavit, super feodo quod ipsa tenebat a comitissa Campaniæ apud Firmitatem, an. 1212. mense Junio, ex chartulario Campaniæ. Ejus obitus notatur in necrol. XVII. cal. Nov.

VI. Hugo 1217.

VII. Gualterius 1218. in charta Albæ-ripæ.

VIII. Evrardus II. aliquando Guiardus & Guirardus, 1222. in chartario eccl. Lingon. 1223. 24. & 25. in chartis Albæ-ripæ, 1230. in tabul. Lingonensis capituli: quo etiam anno, mense Octobri ejus exstant litteræ in libro feod. ecclesiæ Lingon. ac denique 1235. usque ad 1238. in chartis Albæ-ripæ. Obiit VII. idus Febr. ex necrologio domestico, ubi sextus abbas nuncupatur.

IX. Bartholomæus 1243.

X. Theodericus I. 1246. in charta Claræ-vallis, 1253. mense Februario in charta Simonis equitis de Calma, ex tabulario Albæ-ripæ. Anno 1257. testis est hominii Lingonensi episcopo præstiti a Renero milite domino Marefci. Idem occurrit 1259. mense Nov. in lib. feod. ecclesiæ Lingon. & 1264. mense Julio, quo litteras cujusdam permutationis sigillo suo munivit cum Pontio abbate Albæ-ripæ, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 210. ubi rursum fol. 223. verso cum

A Petro abbate Albæ-ripæ sigillum apponit litteris cujusdam permutationis an. 1266. mense Maio; hincque suspicio nobis suboritur mendosam esse chronicam notam 1262. Evrardo attributam.

XI. Robertus 1280.

XII. Radulfus II. 1287. in charta Albæ-ripæ.

XIII. Petrus I. Johanni electo & confirmato Lingonensi, promittit obedientiam.

XIV. Parisius 1300. & 1305. in tabulario Igniaci. Obiit pridie idus Nov.

XV. Guido II. 1322. & 1323. quo anno societatem iniit cum Carthusianis. Notatur ejus obitus pridie nonas Decemb.

B XVI. Michael 1344. cujus obitus consignatur IV. cal. Apr.

XVII. Jacobus 1366. notatus in necrologio VIII. idus Nov. *al.* nonis.

XVIII. Johannes I. 1389. adscriptus necrologio VIII. cal. Octobr.

XIX. Evrardus III. 1399.

XX. Johannes II. 1403. de quo necrologium, IV. cal. Julii.

XXI. Simon 1437. defunctus V. idus Febr.

XXII. Petrus II. moritur 1463. IV. cal. Sept.

XXIII. Guillelmus memoratur an. 1476. die 14. Septemb. in tabulario de Precibus. Interfuit an. 1493. C comitiis generalibus ordinis sui Lutetiæ congregatis. Migravit anno 1505. V. idus Octob. postquam præfuisset 42. annis, ex necrologio.

XXIV. Bernardus è vivis excessit pridie nonas Julii an. 1543.* ex necrologio, ubi dicitur rexisse 25. annos. *f. 1535.

XXV. Johannes III. Damoncour primus abbas commendatarius per decem & novem annos, ab anno scilicet 1532. ex dictis in episcopis Pictav. tom. 2. novæ Gall. Christ. ad an. 1551. quo factus episc. Pictav. abbatiam dimisit. An. 1548. dicitur abbas de Longuay, archidiaconus D Lingon. & vicarius generalis cardinalis de Givry, in charta Pultariensi. Obiit IX. cal. Aug. 1559. ex necrol. Longi-vadi, postquam annis octo sedisset in cathedra Pictaviensi.

XXVI. Franciscus I. post viginti duos menses regiminis decessit an. 1552. XVII. cal. Januarii.

XXVII. Claudius I. de Givry cardinalis episcopus Lingon. 1562.

XXVIII. Claudius II. de Beaufremont episc. Trecensis 1593.

XXIX. Nicolaus Brulart Franciæ cancellarius 1618.

XXX. Franciscus II. Dauvet filius Gaspardi E domini Desmarets Bellovaci gubernatoris, ex Isabella Brulart filia Nicolai de Sillery Franciæ cancellarii, frater vero Nicolai majoris Franciæ falconarii, præfuit ab an. 1618. ad. 1695. quo vita functus est die 8. Octob.

XXXI. Bernardus Ludovicus Eleonorius Langdou de la Villeneuve *al.* de Villerceau canonicus ecclesiæ Carnot. nepos ex sorore Johannis Francisci de Brezay* de Denonville episc. Convenarum, nominatur a Rege 1. Nov. 1695. *al. Britay d'Enouville

XXXII. N. Cogueré *al.* de Caqueré schedula regia designatur 19. Maii 1714.

VAU-LA DOUCE.

VALLIS-DULCIS sive DULCIS-VALLIS.

Filia Clari-fontis è linea Morimundi, in decanatu Petræ-fictæ diœc. Lingonensis, conditorem agnoscit Manassen decanum ecclesiæ Lingonensis an. 1152.* xiv. cal. Aug. Legimus tamen in historia ecclesiastica & politica urbis & diœcesis Tullensis auctore R. patre Benedicto Capucino pag. 419. hanc abbatiam fuisse fundatam ab Adelaide ducissa Lotharingiæ, mortua postmodum in Tartensi virginum cœnobio, idque Henricum a Lotharingia Tullensem episcopum fratrem Simonis Lotharingiæ ducis prædictæ Adelaidis sponsi ratum habuisse. Illic vero primum fuisse canonicos probant instrumenta vetera Vallis-dulcis; qui quidem canonici locum cessisse monachis creduntur, fortasse videlicet Cisterciensibus Clari-fontis, ut pote quem locum nonnulli volunt in suis cunabulis nihil aliud fuisse præter *grangiam* a Lamberto Clari-fontis abbate ibidem constructam, ubi aliquot prædia ipsius monasterio concesserant Odo de Firmitate ad Amantiam fluvium & Odo de Calvo-monte, probante Godefrido episcopo Lingonensi. Sane in hoc monasterio Galterius de Firmitate suam elegit sepulturam an. 1288. sed nulla hodie ipsius tumuli vestigia supersunt.

* 1168. ex Jongelino.

Series Abbatum.

I. Norbertus præerat 1172. quo anno plures ei donationes Walterius episc. Lingon. confirmavit. Testis etiam est an. 1182. in charta Manassis episcopi pro Morimundo.

II. Albericus 1184. in charta Morimundi.

III. Richardus 1200. in charta Matthæi Leucorum episcopi & in tabulis Joffredi de Joinvilla pro Morimundo.

IV. Pontius 1209. quo anno Renardus de Choiseul totam ei *pasturam* d'Augemont *invadiavit*.

V. Stephanus abbas totusque Dulcis-vallis conventus omnia sua bona ponunt sub custodia Regis an. 1241. litteris datis, quas inter instrumenta legere est; idque ratum habuit eodem anno H. abbas Clari-fontis.

Ch. cviii. col. 107.

VI. Guerricus anno 1255. componit cum Guillelmo Cari-loci abbate.

VII. Girardus abbas Dulcis-vallis an. 1263. mense Decembri suis litteris testatur cum Johanne Belli-loci abbate, Sibyllam relictam seu viduam Gaufredi domini de Firmitate super Amantiam, ejusque liberos *quittasse* Guidoni episcopo Lingonensi tractum tertiæ partis decimæ de Champigneyo, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 146. verso.

VIII. Aubertus beneficiorum memor, quæ contulerat Th. Companiæ comes, tanquam hujus ecclesiæ specialis custos, eidem in vita sua Missam quotidianam de B. Virgine, & post obitum de defunctis constituit an. 1269. mense Januario, laudante & approbante iisdem anno & mense D. abbate Clari-fontis, ex chartulario Campaniæ regio. Idem Aubertus paciscitur an. 1276. cum A Catone Luxoviensi abbate, assensu Nicolai abbatis Clari-fontis; superstes ad annum saltem 1282.

IX. Petrus 1306.

X. Hugo I. 1310. 1312. & 1313. quo tempore vel circiter quædam acquirit a Vincerio de Bise milite, filio Galterii domini Firmitatis ad Amantiam. Præerat adhuc 1315.

XI. Johannes I. cui an. 1327. Johannes de Firmitate donationes factas a Galterio decessore confirmavit.

XII. Johannes II. 1456. 1459. ac circiter 1470. Vide Jongelinum in abbatiis diœcesis Colon. in Veteri campo pag. 10.

B XIII. Johannes III. Vuire *al.* de Vivien 1487. & 1490. postea Belli-prati & Morimundi abbas.

XIV. Hugo II. 1494.

XV. Antonius de Nanthon ex abbate Vallis-dulcis præerat Bellæ-valli an. 1515. ex hist. hujus monast. Bellævallis.

XVI. Johannes IV. Gorgeon 1518.

XVII. Johannes V. Beslot 1521.

XVIII. Johannes VI. Gorgeon 1525. & 1527. in charta Belli-prati, ac 1536.

XIX. Gabriel le Beuf 1539.

XX. Franciscus I. de Hodicq abbas commendatarius 1560. & 1564.

C XXI. Franciscus II. de Bournonville 1568. & 1571.

XXII. Nicolaus Rolin 1577.

XXIII. Renatus Damoncour canonicus & archidiaconus Lingonensis, Regique ab eleemosynis & consiliis, nominatur a Rege 12. Octob. 1583. adhuc abbas 1595.

XXIV. Claudius Regnault præerat 1607. Obiit 8. Martii 1650.

XXV. Petrus I. Viart vel Wiart a Rege designatur abbas mense Julio anni 1650. simul ordinis procurator generalis in Francia. Cessit anno 1669.

D XXVI. Franciscus III. Mathe cessione præcedentis bullas obtinuit pridie idus Aprilis 1669. possessionem adeptus eodem anno 17. Julii.

XXVII. Carolus Mynaut jam ab aliquot annis cœnobium monachis destitutum instauravit, atque ibidem conventum aggregavit. Obiit 1708. sepultus in ecclesia prope altare, cum hoc epitaphio:

Hujus cœnobii præsul, pater, atque refector
Carolus Mynault jacet hic, quo justior alter,
Nec pietate fuit major, quem noxia Parca
Sustulit è vivis, ut in altum ferret olympum.
Obiit die 19. Octobris 1708. ætatis suæ 57.
E *conversionis 40.*
Anima ejus requiescat in pace, amen.

XXVIII. Petrus II. Rogre Langlée de Champignelle ex monacho Pontiniacensi & priore Fontis-Johannis a Rege nominatur abbas 1. Novemb. 1708.

XXIX. N. Beroüin coadjutor est hoc anno 1727.

MORES.

MORÆ.

ORdinis Cisterciensis è linea Claraevallis monasterium in Campania fundatur beneficio maxime canonicorum Regularium S. Dionysii Remensis, qui precibus Samsonis archiepiscopi ecclesiam apud Moras dederunt ad faciendam ibidem abbatiam ordinis Claraevallensis, ut liquet ex charta, sive epistola ejusdem Samsonis inscripta Bernardo venerabili abbati Claraevall. an. 1153. IV. vel VI. idus Septembris. Hæ quidem notæ chronicæ non conveniunt, Bernardus enim jam è vivis excesserat a die 20. Augusti ejusdem anni. Verumtamen cum & Sammarthani in sua veteri Gall. Chr. & ultimus operum S. Bernardi editor in appendice ad epistol. ejusdem sancti n. 435. hanc chartam recudi curaverint, nobis quoque hîc eam inserere visum est. [Samson Dei gratia Remorum archiepiscopus, carissimo ac præcordiali amico suo Bernardo Claraevallensis monasterii venerabili abbati salutem, & in sanctæ religionis proposito beatam perseverantiam. Sanctitatis vestræ petitionibus debita sollicitudine annuentes, apud abbatem & canonicos B. Dionysii multum diuque laboravimus, ut ecclesiam, quæ est apud Moras nobis donarent cum omnibus appenditiis suis ad faciendam ibidem abbatiam ordinis Claraevallensis, quod quidem vix impetrare potuimus. Cæterum Domino propitiante, tandem ipsam ecclesiam cum omnibus appenditiis suis nobis donaverunt, ea conditione videlicet, ut ibidem abbatia Claraevallensis ordinis fieret. Nos itaque ecclesiam illam cum omnibus appenditiis vobis, & sanctæ Congregationi Claraevallensi concedimus, & donamus, ita videlicet, ut ibidem ecclesiam Claraevallensis ordinis absque longioris moræ obstaculo faciatis. Valeat sanctitas vestra in Domino, & pro nobis, & pro ecclesiis nobis commissis jugiter Dominum exoret.] Præcipui vero benefactores fuerunt, Guido comes Barri, Ansericus de Caceneio, Jacobus de Caceneio filius ejus, Paganus de Juvencurt, Herbertus de Villenesse, quibus adde Guidonem abbatem Arremarensem, qui per manum Bernardi Claraevallensis abbatis dedit terram, quæ vocatur Mons-medius; Arvaldum abbatem Pultariensem, qui sponte sua omnem terram concessit, quam in finibus de Moris possidebat; ac denique abbatem Molismensem, qui nonnulla etiam contulit. Ceterum in hoc cœnobio caput S. Belinæ virginis & martyris religiose asservatur.

SERIES ABBATUM.

I. GIRARDUS testis est in charta Godefridi episcopi Lingon. quandam donationem Arremarensi monasterio factam confirmantis, ex tabul. Arremar. vide tom. 2. operum S. Bernardi postremæ editionis col. 1131. B.

II. Mainardus & Menardus I. monachus Claraevallis sub S. Bernardo, an. 1165. donum excipit a Manasse comite Barri super Sequanam, cum assensu Theobaldi fratris ejusdem Manassis, coram Godefrido quondam episcopo Lingonensi.

A Memoratur anno 1167. in transactione inter Theobaldum filium Guidonis comitis Barri & monachos Quinciacenses. Rainaldus quoque Pultariensis abbas eidem nonnulla cessit apud Landrevillam an. 1168. De eo legenda, menologium Cisterciense die 8. Junii, t. 2. operum S. Bernardi editionis proximæ col. 1199. C. & genus illustre S. Bernardi auctore Chiffletio pag. 283.

III. Herbertus quondam abbas de Moris, tunc vero Claraevallensis monachus an. 1178. libros duos miraculorum S. Bernardi composuit apud Claramvallem, ex chronico Claraevall. Deinde fit archiepiscopus Turritanus *de Torre* in Sardinia.
B Vide biblioth. scriptorum ord. Cisterc. p. 146.

IV. Hugo & Huo memoratur 1178. & 1180. in chartis Claraevallis, 1179. in charta Albæ-ripæ, 1183. & 1184. cum Willelmo de Salione in instrumento Manassis episcopi Lingon. & adhuc 1186. & 1188.* in tabulis Albæ ripæ. *f. ante Pascha.

V. Mainardus II. reperitur an. 1187. in charta Quinciaci.

VI. Bartholomæus I. 1191. in charta Arremarensi, & 1196. in instrumento Castellionis. Notatur in necrologio VI. idus Junii *sextus abbas de Moris.*

VII. Bartholomæus II. 1198. in charta Quin-
C ciaci, 1199. 1200. & 1205. in tabulis Arremarensibus; idemque circiter annum 1210. Blanchæ comitissæ Campaniæ piscationem indulsit in stagno de Montchevrel, ex chartulario Campaniæ Colbertino. Ejus ita meminit necrologium: *VIII. idus Aug. obiit piæ memoriæ Bartholomæus, septimus abbas de Moris.*

VIII. Galo & Gualo reperitur an. 1212. in charta Vallis-Caulium, & 1215. ac proinde is est G. Morarum abbas, qui cum Arremarensi & Quinciacensi abbatibus testium depositiones recipit super cognatione inter Erardum de Brena & Philippam Henrici comitis filiam.

D IX. Radulfus 1216. in charta domestica, 1219. in tabulis Lingonensibus, & 1220. in chartulario S. Quiriaci-Pruvinensis.

X. Michael 1223. in charta Albæ-ripæ, & 1226. in charta domestica, postea fuit abbas Sacri-portus seu Barbelli.

XI. Nicolaus I. 1232. & 1238. quo anno transigit cum Hugone abbate Pultariensi pro decimis de Landrevilla.

XII. Petrus de Barro ex priore Claraevallis abbas de Moris, deinde Igniaci, ac tandem cardinalis tit. S. Marcelli an. 1245. Lugduni creatus ab Innocentio IV.

E XIII. Theobaldus an. 1247. excipit donum Petri militis de Lochis, quo etiam anno memoratur in charta Molismi. Ejus obitus notatur in necrologio, III. cal. Novemb. ubi dicitur abbas decimus quartus.

XIV. Arnulfus 1256. in tabul. Albæ-ripæ & S. Michaelis Tornodorensis, transigit mense Junio anni seq. cum Roberto abbate Arremarensi pro quibusdam decimis. In necrologio die XVI. calend. Augusti dicitur abbas decimus-quintus de Moris.

XV. Nicolaus II. 1262. in tabul. Albæ-ripæ,

XVI. Johannes I.

XVI. Johannes I. 1272. in charta monasterii Arremarensis. In catalogo priorum Claraevallis ita legitur : Johannes dictus Boiliave, de Barro, qui & cellerarius, postea Bullencuriae abbas, novissime de Moris, ubi vitam finivit. De eo, ut videtur, sic habet necrologium : *VI. idus Augusti obiit piae memoriae domnus Johannes septimus decimus abbas de Moris.*

XVII. Guillelmus I. 1279. in charta Pultariensi.

XVIII. Gilbertus piae memoriae consignatur in necrologio nonis Julii.

XIX. Milo piae memoriae abbas de Moris, defunctus XVI. cal. Octob. ex necrologio.

XX. Martinus una cum Joceranno Boni-radii abbate judex seu arbiter electus querelam dirimit an. 1302. inter Rigniacenses & Quinciacenses monachos. De eo sic habet necrologium : *VII. idus Aug. obiit Martinus, decimus abbas de Moris,* lege *vigesimus.*

XXI. Johannes II. 1346.

XXII. Guillelmus II. 1369.

XXIII. Johannes III. an. 1389. solita servitia pendit camerae apostolicae : idem fortasse Johannes, qui reperitur in chartario Pultariensi eo tempore, quo Pisanum concilium Lugdunum ad tempus translatum est. Notatur in necrologio idibus Novembris.

XXIV. Simon de Marcio, antea bursarius, portarius & prior Claraevallis.

XXV. Johannes IV. Bacquelet 1483. & 1485. de quo, ut videtur, sic habet necrologium : *XIV. cal. Julii anno Domini 1501. obiit piae memoriae domnus Johannes abbas de Moris, cujus corpus quiescit in capitulo ante locum abbatis.*

XXVI. Johannes V. Morel consignatur in necrologio, his verbis : *X. calendas Junii obiit domnus Johannes Morel abbas de Moris, cujus corpus quiescit in claustro ante capitulum, 1530.*

XXVII. Johannes VI. Raguier abbas Arremar. & administrator abbatiae de Moris, decessit Lutetiae, unde ortus erat, XI. cal. Maii 1537.

XXVIII. Johannes VII. Bochetel 1568.

XXIX. Gabriel de Bleigny le Genevois episc. Noviomensis, obiit 1592.

XXX. Johannes-Baptista Largentier 1605. in charta Pultariensi ; cessit postea, decessitque 1617. cujus cor in ecclesia de Moris conditum est cum hoc epitaphio :

Piis manibus
Johannis-Baptistae Largentier
de Chapelaine
Abbatis hujus Moriensis
coenobii,
Cujus hoc lapide cor tegitur,
cadaver gentili conditum
sepulcro est,
Andreas Stegler amico & decessori suo
Moerens posuit.
Obiit an. 1617. III. idus Aug. aetatis suae 33.

XXXI. Andreas Stegler cessione praecedentis abbatiam obtinuit anno saltem 1614.

XXXII. Franciscus de Servien 1640. & 1645. etiam abbas S. Jovini* de Marnis & episcopus Bajocensis, obiit 1661. *In Pictonibus.

XXXIII. Carolus de Cossé de Brissac filius Francisci ducis de Brissac, Jesuitarum ingressus societatem, postea deseruit, obiitque in parthenone Calensi, ubi soror ejus abbatissa erat, die 6. Septemb. 1693. simul abbas S. Vincentii de Luco & Begardi.

XXXIV. Ludovicus Guillelmus de Chavaudon senator clericus Parisiensis, ac antea Reginae ab eleemosynis, abbatiam de Moris assecutus est die 1. Novembris 1693. quo nomine memoratur 4. Julii 1703. 1715. & 1722. in monumentis Claraevallis.

BELLUS-LOCUS. Beaulieu

Filia Cari-loci ordin. Cisterc. fundatur anno 1166. in decanatu Petrae-fictae in Bassigneyo, duabus ab urbe Lingonis[a] leucis, a Manasse decano & capitulo Lingonensi, assensum praebente Galterio Lingonensi episcopo, quorum litteras Lucae abbati Cari-loci inscriptas vide inter instrumenta. (Ch. LXIII. col. 181.) Exstant quoque ibidem litterae ejusdem Lucae abbatis, quibus Guidoni abbati & fratribus, (Ch. LXIV. & seq. col. 182.) quos ad fundationem Belli-loci miserat, locum ipsum cum aliis ad eum pertinentibus cedit an. 1178. necnon ejusdem concordia cum abbate Morimundensi, de terminis abbatiae Belli-loci constituendis.

[a] Duodecimo ab Lingonis milliari, quod quatuor leucas Campanienses aequat, *ex chron. Lingon. pag. 116.*

Series abbatum.

I. Guido I. Cari-loci monachus novo gregi apud Bellum-locum praeficitur a Luca Cari-loci abbate anno 1166. Ei bullam protectionis ac bonorum confirmationis Alexander papa III. indulsit anno 1171. (Ch. LXX. col. 187.) Reperitur etiam in variis tabulis annorum 1178. 1179. & 1188.

II. Johannes I. abbas Belli-loci & Garnerius Clarae-vallis tanquam a Clemente papa delegati judices, controversiam de Montinneyo motam inter ecclesiam Lingonensem & Erardum dominum Cathenaii composuerunt, Manasse episcopo Lingonensi consentiente.

III. Guido II. reperitur annis 1193. 1195. & 1197. Sed hoc fortasse anno cesserat; legitur enim in schedis D. de Ganieres

IV. Hugo I. 1196.

V. B. testis legitur in testamento Matthaei canonici Lingon. circa an. 1200.

VI. Hugo II. 1201. & 1204. quo circiter Lingonensi capitulo cedit quidquid habebat in parochia de Molandum.

VII. Nicolaus I. testis est an. 1209. compositionis factae inter abbatem Vallis-dulcis & Girardum de Oya.

VIII. A. 1214. & 1215. mense Aug. quo litteras scripsit de sexaginta solidis Lingonensibus, quos Willelmus episc. Lingon. dederat Willelmo de Roseto, propter quos factus est ejus *homo-*

ligius, ex lib. feod. eccl. Lingon. Præerat adhuc 1218.

IX. Hugo III. 1225. & 1228.

X. Guido III. 1228. quædam ad censum tradit.

XI. Aymericus anno 1235. donum excipit Odonis cujusdam militis.

XII. Nicolaus II. reperitur 1245. in charta Vallis-dulcis.

XIII. A. 1246. in chartario Lingonensi Boheriano; cujus abbatis vel sequentis temporibus, anno videlicet 1252. Guillelmus de Vergy dominus de Mirebeau senescallus Burgundiæ & uxor ejus Clementia domina de Fonvens huic cœnobio domum suam contulere, quam habebant Champliti cum omnibus ad eam pertinentibus, pro sui anniversarii celebratione.

XIV. Johannes II. an. 1256. mense Junio domum sitam Lingonis Guidoni episcopo concedit, ex lib. feod. eccl. Lingon. fol. 141. verso. Memoratur ibidem fol. 146. verso, mense Decembri anno 1263. cum Gerardo abbate Vallis-dulcis. An. 1267. mense Decembri testis fuit *excambii* facti inter Johannem de Arces & Elisabetham uxorem ejus ac G. episcopum Lingon. ibidem fol. 173. verso; itemque anno 1272. mense Decembri permutationis factæ a Gerardo de Molayo milite cum Guidone episc. Lingon. ibidem fol. 191. Denique ejus temporibus anno 1258. Guillelmus de Genevre eques contulit monasterio medietatem decimarum in villa de Orbeigné & de Mont, approbante Henrico de Vergy senesc. Burgundiæ & dom. Mirebelli.

XV. Laurentius an. 1276. mense Jan. cum Simone decano Petræ-fictæ, nescio quod suis litteris testatur circa fratres Grossæ-silvæ, ex tabul. hujus xenodochii.

XVI. Henricus I. an. 1280. mense Aprili quædam permutat cum Galterio Theoloci abbate.

XVII. Hugo IV. 1288. quo anno Johannes de Vergy Burgundiæ senescallus & dominus de Fonvens dedit pro celebratione sui anniversarii decimas vineæ suæ, quam habebat juxta Champlitum, ad partem de Malinges, &c. Reperitur an. 1289.

XVIII. Guillelmus I. de Roseto defunctus memoratur in instrumento anni 1327.

XIX. Petrus de Bertrancuria 1326. & 1328. die Jovis post Circumcisionem Domini.

XX. Johannes III. reperitur anno 1360. aut 1370.

XXI. Girardus anno 1380. componit cum Clementia de Cusance Belli-montis abbatissa, sequestro Hugone abbate Albæ-ripæ. Adhuc præerat 1382.

XXII. Johannes IV. 1389.

XXIII. Rolandus de Romaricomonte 1415. 1426. 45. & 47.

XXIV. Johannes V. de Cuseio 1451. & 1455.

XXV. Thomas de S.t Marcel 1463. 1464. 73. & 81.

XXVI. Jacobus I. 1483. ex schedis D. de Ganieres.

XXVII. Guillelmus II. Chastelet 1497. 1501. 1507. & 1509.

XXVIII. Henricus II. Bonnier 1518. 1519. & 1534.

XXIX. Philippus de Choiseul abbas commendatarius 1536. 45. & 48. Num idem ac Philippus de Senlis frater & heres Johannis de Senlis equestris vexillarii in turma centum virorum lancea armatorum, sub imperio marescalli du Buz vel de Biesse, qui dicitur abbas Belli-loci in charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 2. abbatiarum an. 1545. IV. Febr. & XI. Apr. ejusdem anni, in charta originali earum, quæ spectant ad nobiles?

XXX. Franciscus de Hodicque 1550. 1554. & 1568.

XXXI. Renatus de Chastelet sedis apostolicæ protonotarius, abbas Belli-loci, Flabemontis & Clari-loci 1594.

XXXII. Claudius Belin 1601. 23. Aug. in quadam transactione, quæ exstat in camera rationum Divionensi.

XXXIII. Jacobus II. Bernier 1624. & 1630.

XXXIV. Guillelmus III. de Longueil abbas Belli-loci, Concharum & S. Carauni, 1653. 1659. & 1660.

XXXV. Jacobus III. de Fieux episc. Tullensis 1670. & 1680. Obiit 17. Martii 1687 simul abbas Bellosannæ.

XXXVI. Ludovicus de Bonsens des Espinets presbyter Rothomag. canonicus Luxoviensis & sacræ capellæ Parisiensis, designatur a Rege abbas Belli-loci 29. Maii 1687. superstes an. 1710.

CARITAS.

LA CHARITÉ-lez-LESINES.

Cœnobium B. M. de Caritate ordin. Cisterciensis olim feminarum, postea virorum sub Claravalle, in decanatu Tornodorensi ad Armansionem fluvium, fundatorem præcipuum habuit Guillelmum dominum de Lesiniis, qui circa an. 1184. agrum ipsum, in quo cœnobium constructum est, terramque adjacentem contulit, uti docet charta Manassis episcopi Lingon. in appendice relata. Sanctimoniales vero illud ab initio incoluerunt usque ad annum 1432. quo viris ejusdem ordinis cessit ex decreto capituli generalis. Charta LXXVIII. col. 191.

SERIES ABBATUM.

Duas offendimus abbatissas, Petronillam abbatissam de Lisigniis, quæ anno 1286. feria 2. post festum Omnium SS. declarat Margaretam Siciliæ & Jerusalem reginam necnon Tornodori comitissam fundasse in ecclesia monasterii sacellum ab uno monacho vel seculari administrandum, cui decem modios vini *competentis & mediocris* centumque & quinquaginta libras assignat, pro missa quotidiana in altari principe dicenda; in cujus beneficii memoriam abbatissa & conventus anniversarium perpetuum post ejus obitum eidem pollicentur, ex regesto comitatus Tornod. in camera rationum Divion. & Guillelmetam d'Aubigni anno 1369. quo Truilardum dominum Lesiniarum & Crearum ad precum societatem admisit. Eidem quoque abbatissæ an. 1379. Egidius de Poissy dominus de

Sternantes *usuagium* in nemoribus d'Ancy concessit.

I. Thomas de Roüen reperitur abbas 1434.

II. Claudius I. 1458.

III. Erardus I. de Chassenay 1464. 1479. & 1480.

IV. Matthæus d'Ampilli 1486. 92. 93. & 96.

V. Erardus II. de Landreville 1500. 1506. & 1519. quo tamen anno præsens consuetudo esse dicitur hanc olim abbatiam virginum tanquam prioratum regularem conferri & administrari, quod in posterum vetat Leo X. papa, apud Pinsonium, tom. 2. Regaliæ pag. 915.

VI. Johannes I. de Narteau 1522. Is est fortasse cujus ætas decrepita allegata est, ad excusandam absentiam a concilio Lugdun. an. 1527. tom. IV. Anecdot. col. 415.

VII. Jacobus de la Chaulme 1539. 51. 52. & 1558.

VIII. Franciscus Dorge 1558. & 1560.

IX. Georgius de Mandelot abbas Caritatis an. 1573. Dicitur Fr. Georgius de Mandelo in pacto matrimoniali Johannis de Rochefort domini de la Croisette & Annæ de Sautour, cui adfuit anno 1582. 10. Aug. Fuit etiam abbas Molosmensis.

X. Claudius II. Tassard 1589. 93. & 96.

XI. Nicolaus Profit doctor in theologia 1601. 1609. 1611. & 1613.

XII. Bartholomæus Joly procurator generalis ord. Cisterc. & abbas Caritatis 1626. & 1628. quo anno fuit notarius capituli generalis.

XIII. Johannes II. Cattois vel Cathois 1633. 1634. 2. Maii & 1641.

XIV. Johannes III. le Comte doctor theologus 1645. 55. 57. & 65. Deinde abdicavit, mortuus in cœnobio Persenniæ an. 1682. ætatis 80.

XV. Michael Turpin 1675. & 76.

XVI. Ludovicus Meschet baccalaureus in theologia & ordinis procurator generalis in Francia, possessionem adeptus 1678. benedictionis munus accepit apud Cistercium 8. Oct. 1679. Obiit circiter annum 1715.

XVII. N. de Requelaine Cistercii monachus, patria Divionæus successit hoc an. 1715. 18. Jan.

TARTUM.

LE THART.

PRimum Cisterciensis normæ puellarum asceterium inchoatur tempore Goceranni episcopi Lingon. circa an. 1125. in pago de Thart quatuor ab urbe Divione leucis, uniusque duntaxat horæ itinere a Cistercio, sub titulo Assumtæ B. V. M. in cœlum, ab Arnulfo Cornu milite & illius conjuge Emilina seu Amelina, *de assensu & emtione Hugonis Burgundiæ ducis & Mathildis uxoris ejusdem, per manum Stephani abb. Cisterc.* uti legitur in charta primaria apud Franciscum Chifflet, libro cui titulus est, *S. Bernardi genus illustre*, pag. 443. Perficitur autem an. 1132. sub Guilenco episcopo, uti ex eadem charta conjicere est; quo quidem maxime tempore ex Juliacensi parthenone a Molismo pendente colonia

A virginum illuc confluxit. Insuper autem ex alia Guidonis abbatis Cistercii charta ibidem prolata pag. 450. nostraque in appendice recusa, discimus plura jam an. 1200. (quo circiter datum est hoc instrumentum, non autem 1124. ut irrepsit in margine) monasteria subjacuisse Tartensi, adeo ut illorum abbatissæ singulis annis in festo S. Michaelis ad capitulum generale Tartum convenire tenerentur. Ceterum an. 1623. die 24. Maii monasterium ex primario fundationis loco in urbem Divionem translatum est, Sebastiano Zamet episc. Lingonensi & Nicolao Boucherat Cisterciensi abbate curantibus; nec multo post B apostolica Urbani papæ VIII. auctoritate distrahitur a jurisdictione ordinis Cisterc. ut episcopo diœcesano subjiciatur. Viget ibi hactenus strictissima Portus-regii regulæ disciplina, cujus odoris optimi fragrantia omnis circumquaque vicinia recreatur.

Charta XXXIV. col. 157.

ABBATISSARUM SERIES.

I. ELISABETH I. DE VERGY filia Savarici comitis Cabilonensis, prima fuit abbatissa, temporibus Goceranni & Guilenci episcoporum Lingonensium, Maria utrobique priorissæ officio fungente. Vide probationes historiæ S. Stephani C Divionensis pag. 299. Porro sub id tempus Adhelais soror Lotharii imperatoris & vidua Simonis I. Lotharingiæ ducis, in hoc monasterio velum accepit; sane vero & quidem 1142. quo ejusdem filius Matthæus dux Lotharingiæ, matris in gratiam, certam salis mensuram apud Vicum annis singulis percipiendam Elisabethæ abbatissæ contulit; idque firmavit eodem anno Fredericus Tullensium comes. Vide librum cui titulus, *S. Bernardi genus illustre*, pag. 443. 44. 46. & 48. Vide etiam tom. 2. operum S. Bernardi editionis ultimæ col. 1277. & t. 1. epist. 119. col. 126.

D II. Aalidis præfuisse dicitur an. 1163. cujus depositio commemoratur in necrologio S. Stephani Divion. v. cal. Nov.

III. Catharina I. an. 1164.

IV. Elisabeth II. de Beaumont anno 1180. excipit donum Mauricii militis de Jauli.

V. Beatrix 1204.

VI. Adelina sedisse reperitur ab anno 1210. ad 1246. ac proinde ipsa est, quæ controversiam habuit cum Roberto Lingonensi episcopo super jurisdictione in parthenonem de Polongeyo, quæ quidem sic asserta est abbatissæ, ut tamen episcopus, quæ illa decrevisset, posset immutare.

E VII. Guillelmeta ab an. 1246. ad 1263.

VIII. Elisabetha III. de Chaulet de Pontalier S. Bernardi, ut ferunt, consanguinea 1263.

IX. Isabellis I. 1290. quo anno Johannes abbas Buxeriæ auctoritate Cisterciensis abbatis ei præcipit, ut sibi subdita monasteria perlustret.

X. Johanna I. rexit ab an. 1296. ad 1313.

XI. Agnes I. de Chaudenet ab an. 1313. ad 1342.

XII. Catharina II. de Pontalier ab an. 1342. ad annum saltem 1357.

XIII. Isabellis II. Dorrieres 1363. 70. & 71.

XIV. Johanna II. de S.t Remy.

XV. Catharina III. de Marey, quam ex S. Bernardi prosapia genitam tradunt, memoratur abbatissa 1393.

XVI. Margareta I. de Marey an. 1407. instituit anniversarium Catharinæ de Marey & Johannæ de S.t Remy abbatissarum.

XVII. Johanna III. de Courcelles sedit ab anno 1423. ad 1467.

XVIII. Catharina IV. de Trodedant *al.* de Trotedan ab anno 1467. ad 1495.

XIX. Johanna IV. de la Faye confirmatur abbatissa per capitulum generale anni 1497. Jacet in sacello S. Bartholomæi *de Thart l'abbaye* cum hoc epitaphio : *Cy gist madame de la Faye a son vivant humble abbesse de ceans, fille de. . . . . messire Jehan de la Faye chevalier, seigneur dudit lieu, & de madame Catherine de Travers, laquelle trespassa le Samedi IV. jour de May l'an MD. XXVII. &c.*

XX. Catharina V. de Chissey, quam dicunt ex genere S. Bernardi procreatam, præfuit ab anno 1527. ad 1542.

XXI. Margareta II. de Chissey ab an. 1542. ad 1575.

XXII. Claudia I. de la Tournelle ab anno 1575. ad 1607.

XXIII. Anna de Boisset ab anno 1607. ad 1618. quo sponte cessit 1. Dec. fuerat autem benedicta 1611. a Cisterciensi abbate.

XXIV. Johanna Francisca de Courcelles de Pourlant seu de Porlan abbatiam anno 1618. adepta, nihil prætermisit, ut eam Divionem transferret, & ad primariam vivendi rationem revocaret : quod utrumque bene ac feliciter gessit. Ut vero restitutam apud sorores suas strictiorem disciplinam magis ac magis roboraret, sua se lubens dignitate abdicavit, annuentibus tum Rege Christianissimo, tum summo pontifice, ut deinceps singulis trienniis abbatissæ Tartenses eligerentur, nec ultra sex annos regimen obtinerent. Obiit plena virtutibus, postquam non semel electa præfuit, 16. Maii 1651. cujus corpus in novam ecclesiam translatum est, hac epigraphe tumulo inscripta :

DEO OPT. MAX.

Cy gist noble dame, dame Jeanne de Courcelles de Pourlant, qui vint au monde pour le salut de plusieurs, & pour l'édification de tous ceux qui la connurent, le 2. Avril 1591. Reformatrice de l'abbaye de Tard, autant par la pureté de ses mœurs, que par la sagesse de ses ordonnances, derniere abbesse titulaire de cette maison, qu'elle transfera de Tard en cette ville en 1623. & dont elle se démit par sa profonde humilité, voulant estre la derniere, quoique la premiere par le merite de sa vertu. Elle quitta cette vallée de larmes le 16. May 1651. âgée de 60. ans. Ses cheres filles, auxquelles elle a transmis son esprit, ont transferé en ce mausolée ses precieuses dépoüilles, le 28. Novembre 1708. Une plume habile a rendu son nom immortel parmi les hommes. Son ame joüit de la gloire avec les Anges, pendant que son corps victime de la penitence attend dans ce sejour de la mort une nouvelle vie & la recompense de ses travaux. Vita ejus scripta est *in octavo* Lugduni.

XXV. Maria I. de Toulorge a S. Bernardo nuncupata, eligitur 10. Maii 1629. anno ætatis 26.

XXVI. Agnes II. Arnaud d'Andilly a S. Paulo dicta, Portus-Regii alumna in abbatissam cooptatur 14. Aprilis 1632. deinde abbatissa Portus-Regii 1636.

XXVII. Johanna Francisca de Courcelles de Pourlant a S. Josepho, quod præ summa humilitate regimen abdicaverat, iterum assumere cogitur 6. Aprilis 1637.

XXVIII. Martha de la Tournelle ab Incarnatione cognominata eligitur 15. Aprilis 1643.

XXIX. Johanna Francisca de Courcelles de Pourlant a S. Josepho, iterum eligitur 20. Aprilis 1646.

XXX. Maria II. Munier ab Angelis sortita cognomen, 28. Julii 1651.

XXXI. Magdalena de Militin de Lagot, dicta a Jesu, 4. Nov. 1656.

XXXII. Christina Arvisenet a Jesu, 3. Nov. 1659.

XXXIII. Catharina VI. Courtot, a Sacramento, eligitur 25. Nov. 1665.

XXXIV. Christina Arvisenet a Jesu, iterum nominatur 7. Decemb. 1671.

XXXV. Clara Messie a S. Antonio, 26. Julii 1675.

XXXVI. Catharina Courtot, secundo eligitur 15. Octobr. 1683.

XXXVII. Claudia II. Fevret ab Assumtione 29. Apr. 1687.

XXXVIII. Anna Amata de la Michodier, 29. Martii 1694.

XXXIX. Dorothea d'Aligny a Conceptione, 27. Sept. 1700.

XL. Claudia Fevret iterum electa est 20. Jan. 1707.

XLI. Dorothea d'Aligny iterum eligitur 4. Julii 1713.

XLII. Claudia Fevret tertio eligitur 24. Sept. 1719.

XLIII. Anna Francisca Tisserand fuit electa 9. Octob. 1725.

BELLUS-MONS. BEMONT.

HIc parthenon Cisterciensis ordinis fundatur tempore Guillenci episc. Ling. ac proinde ante annum 1138. imo circiter annum 1127. ut fert traditio, a Widone & Philippo d'Achey, Girardo & Ricardo de Couslens, qui Mariæ priorissæ de Tart & sorori Petronillæ Bellummontem dederunt ad construendam abbatiam, ut patet ex charta fundationis inter instrumenta, (Ch. XLIX. col. 171.) cui minus appositè annum circiter 1148. attribuimus. Plura insuper dona Bello-monti facta sunt tempore ejusdem Guillenci episcopi, quæ postea Godefridus ejusdem sedis antistes confir-

mavit. Hæc autem abbatia memoratur inter illas quæ Tartensi cœnobio subjacebant, ex charta Guidonis abbatis Cistercii circa 1200. A

Series abbatissarum.

I. PETRONILLA fundatorum soror, ut quidem videtur, vivebat adhuc anno 1147. quo bullam protectionis accepit ab Eugenio III.

II. Margareta I. Bellilocensibus monachis nonnulla dat ad censum, tempore Garnerii episc. Ling. Cum ea componit anno 1203. B. abbas Albæripæ. Quæ rursum memoratur in confirmatione donationis ecclesiarum de Frette & de Tournay facta a Roberto archidiacono Lingonensi. B

III. Hanors innotescit ex bulla Honorii papæ anno 1222. eamdemque putamus esse ac A. Belli-montis abbatissam, quæ an. 1219. quædam vendit ecclesiæ Lingonensi.

IV. Aalix I. an. 1235. Roberto episc. Lingonensi cedit medietatem, quam habebat in *tertiis* de Loicheio, pro tribus *minis* frumenti & duabus avenæ, ex lib. feod. eccl. Lingon.

V. Galtera reperitur an. 1255. in charta *grangiæ* de Louviere; regebat an. 1261. ut constat ex instrumento de duobus modiis vini annuatim debitis apud Champlitte; & adhuc 1263. ex ipsiusmet litteris in chartulario Grossæ-silvæ num. 4. C

VI. Beatrix 1273. in chartulario Grossæsilvæ num. 187.

VII. Aalis II. de Vergeles 1298. & 1299.

VIII. Margareta II. de Raiz anno 1320 ex charta de Grenant.

IX. Isabellis I. 1328.

X. Margareta III. de Chauviray 1343.

XI. Isabellis II. 1355.

XII. Clementia de Cuzance 1378. & 1380. quo paciscitur cum Girardo abbate Belli-loci, sequestro Hugone Albæ-ripæ; & adhuc 1386.

XIII. Johanna I. de Meellin 1392. D

XIV. Aalix III. de Touraise 1404. & 1413.

XV. Margareta IV. d'Igney 1444. 1463. & 1467. in charta Belli-loci.

XVI. Jordanna 1474.

XVII. Aalix IV. de Rupe-forti 1475.

XVIII. Aalix V. de Mont-fort 1481. & 1491.

XIX. Johanna II. de Mont S.t Leger 1503. & 1510. Obiit 9. Maii 1514.

XX. Anna de S.t Belin 1516. Defuncta est 20. Junii 1539.

XXI. Edmunda de Molain 1555. Vivere desiit 2. Octob. 1561. E

XXII. Pernetta Arbelot 1563. & 1564. quo cessit in gratiam sequentis.

XXIII. Renata de S. Belin SS. Trinitatis Pictaviensis alumna, reperitur abbatissa annis 1565. & 1573. Jacet in ecclesia cum hoc epitaphio: *Cy gist sœur Renée de Saint Belin abbesse de ceans, laquelle deceda le 27. Novembre 1614. ayant gouverné ceans l'espace de 50. ans. Dieu luy fasse misericorde.*

XXIV. Johanna III. de S.t Belin 1634. & 1643. Obiit 14. Aug. 1652.

XXV. Maria de Nicey post quindecim annos regiminis, è vivis abiit 24. Junii 1667. Jacet in ecclesia.

XXVI. Catharina de Choiseul Beaupré filia Ludovici marchionis de Francieres ex Catharina de Nicey Romilly, hoc habet epitaphium in ecclesia: *Cy gist sœur Catherine de Choiseul Franciere abbesse de Belmont, qui déceda le 24. Septembre 1707. a gouverné 40. ans. Dieu luy fasse paix.*

XXVII. Bernardina Blitervic de Montcley soror episcopi Eduensis, renuntiatur abbatissa Belli-montis in festo Omnium Sanctorum anno 1709.

SEPTEM-FONTES. SEPT-FONTAINES.

MOnasterium Septem-fontium ordinis Præmonstrat. diœcesis Lingon. in circaria Lotharingiæ prope Montem-clarum, filia Bellævallis in Argona, fundatur a Josberto presbytero, tempore Joceranni episc. Ling. tametsi locum ipsum in quo prima ascetarum habitacula constructa fuerunt, concesserint Claravallenses, testante S. Bernardo epist. 253. his verbis: *Illis de Septem-Fontibus locum, quem primum inhabitaverunt Francævallis* * *nomine eis nos contulimus.* Porro desideratur annus in charta fundationis, sed ex charta Joceranni episc. Ling. palam fit hujus cœnobii originem prævertisse annum 1127. ac proinde unum esse ex primis ordinis Præmonstratensis.

* Francevals

Abbatum indiculus.

I. RADULPHUS innotescit ex charta fundationis tempore Joceranni episc. Lingon.

II. Bucelinus tuitionis privilegium obtinuit an. 1138. ab Innocentio II. & 1145. ab Eugenio III.

III. Garnerius, cui varias donationes confirmat Godefridus Lingon. episc. an. 1153.

IV. Macelinus an. 1178. privilegium protectionis accepit ab Alexandro III. quo etiam anno memoratur in charta Galterii episc. Lingon.

V. Rogerius 1187. in charta Manassis episcopi.

VI. Hubertus, cujus ordinationis annus primus consignatur anno 1189. in charta Alwidis de Wangionis-rivo.

VII. Nicolaus I. an. 1196. quædam comparavit a Werrico milite.

VIII. Petrus 1198. quo anno se debere capitulo Lingon. sexaginta solidos Pruvinenses annuæ pensionis profitetur. Adhuc sedebat anno 1201.

IX. S. 1214. in charta B. M. Castellionis.

X. Johannes I. abbas Septem-fontium de consensu patris sui abbatis Bonævallis *lege* Bellævallis, Campaniæ comitissam in societatem sui territorii assumsit ea lege, ut in eo novas villas construeret an. 1220. ex chartul. Campaniæ.

XI. Simon 1253. & 1254. in chartis Claravallis, & 1259. in charta monasterii de Crista.

XII. Dominicus, gallicè *Domoinges* 1281. 1302. & 1303.

XIII. Nicolaus II. 1339. & 1341. quo anno societatem cum abbatia Castellionensi renovavit.

XIV. Albertus de Boiches 1369. & 1372.

XV. Johannes II. de Rocha 1402. 1405. & 1418.

XVI. Johannes III. d'Andelot interest anno 1439. benedictioni Johannis Gillot abbatis S. Urbani. Reperitur adhuc 1442. & 1457.

XVII. Jacobus I. Hayne 1480. benedictus a Guidone episcopo Lingon. cessit an. 1510. in gratiam sequentis.

XVIII. Jacobus II. Brisson præcedentis nepos ex sorore, ejusdem cessione probata Johanni Werpel abbati Bellævallis in Argona & Johanni abbati Præmonstratensi an. 1510. evasit abbas.

XIX. Petrus II. Thomassin ex parocho d'Andelot factus abbas, præerat 1518. 1523. & 1551.

XX. Ludovicus de la Haye 1563.

XXI. Godefridus de S.t Belin 1568.

XXII. Nicolaus III. Charnot possessionem adeptus 1573. cessit in gratiam sequentis anno 1596.

XXIII. Claudius de S.t Belin Regi a consiliis & eleemosynis fit abbas regularis per cessionem præcedentis a Clemente papa VIII. admissam an. 1596. IV. nonas Febr.

XXIV. Gabriel de S. Belin cedente Claudio primus abbatiam obtinuit in commendam anno 1622. Abdicavit autem in gratiam sequentis an. 1653. die 21. Martii.

XXV. Carolus-Nicolaus de l'Hostel d'Escot bullis obtentis an. 1655. possessionem adiit 30. Dec. anni sequentis. Ejus tempore an. 1675. monasterium accessit ad reformatam Præmonstratensium congregationem, quæ illud a fundamentis erexit.

XXVI. Henricus Renatus Richomme anno 1684. nonis Martii bullas obtinuit ab Innocentio XI. Præerat adhuc 1710.

LA SAINTE CHAPELLE DE DIJON.

SACRA CAPELLA DIVIONENSIS.

Ch. LXIX. col. 187. jam edita apud Mir. novæ edit. pag. 706. & 708.

Sive capella Ducis vel Ducum, uti olim appellabatur, ecclesia collegiata, fundatur an. 1172. sub titulo B. Mariæ & S. Johannis Evangelistæ ab Hugone III. Burgundiæ duce in sua curte apud Divionem, ex voto, quod in Jerosolymitana peregrinatione, dum in procellosi maris discrimine cum suis versaretur, conceperat, & Alexander pontifex approbarat. In ea porro administranda, congruis assignatis redditibus, laude & assensu Aalidis uxoris & Odonis primogeniti sui, decem clericos seu canonicos sub uno decano constituit, quibus Odo III. anno 1214. decem aliis canonicis additis, quatuor ibidem voluit esse personatus, cancellariam, thesaurariam, cantoriam & præposituram; iisque rursus ex munificentia Philippi Boni Burgundiæ ducis an. 1432. facta est accessio quatuor præbendarum seu canonicatuum, pro totidem canonicis musices peritis. Jam vero, uti legitur in commentariis diœcetarum, sunt in hac ecclesia decanus, qui primus ante omnes decanos etiam cathedralium ecclesiarum sedet in comitiis Burgundiæ, cantor, præpositus, cancellarius & thesaurarius, atque viginti quatuor canonici. Ceterum paulo post a primaria fundatione voluit Hugo fundator canonicos seculares convertere in Regulares, idque jam Lucius papa laudaverat bulla inscripta Miloni abbati & canonicis S. Stephani Divionensis, qua capellam ipsam iis concedit, salvis redditibus canonicorum, qui nunc in ea deserviunt, sub eo censu, qui jam pridem sedi apostolicæ noscitur assignatus, adeo ut secularibus canonicis decedentibus vel alio quocumque modo cedentibus, nonnisi canonicus Regularis eorum alicui succedat. *Datum Velletri III. idus Nov.* Verum exinde nil præter lites inter utramque ecclesiam, quæ, tametsi deinceps non semel recruduerunt, hac vice tamen visæ sunt sopitæ anno 1185. judicio Garnerii abbatis Albæ-ripæ, domini Belini sacristæ Lingonensis & decani de Nuilleio, atque domini Arnaldi decani de Chasneio, quod Lucius papa comprobavit. Hanc vero plurimum commendat ecclesiam sancta hostia perpetuo illustris miraculo, quam ab Eugenio IV. acceptam Philippus III. Burgundiæ illuc intulit an. 1433. quo in eadem ecclesia habitum fuit capitulum tertium nobilissimi equestris ordinis Aurei-velleris. In cujus rei notitiam & illustrationem, pæter ea, quæ refert Guillelmus Paradinus, lib. 3. cap. 24. historiæ Sabaudiæ & in commentario de antiquo statu Burgundiæ, diploma sequens Eugenii IV. ad Philippum III. hic apponitur: *Dilecte fili salutem & apostolicam benedictionem. Singularis devotionis zelus, quem ad fidem catholicam & sacramentum passionis Domini nostri Jesu Christi gerere te videmus, merito nos inducit, ut ea tibi concedamus, quæ devotionem tuam & aliorum Chisti fidelium augere valeant. Tuis igitur in hac parte devotis supplicationibus annuentes, tibi hostiam quandam sub imagine Salvatoris in throno sedentis, mirabile sacramentum Dominici corporis, multis in locis a vesana cujusdam feritate gladii ictibus perforatam, & ex eo sanguine respersam in locis præfatis, quæ in sacrario nostro erat recondita, tuæ piæ devotioni concedimus & donamus, volentes & mandantes tibi, ut eam in aliqua ecclesiarum, quas possides, aut alio in loco celebri cum eo honore & reverentia recondas futuris temporibus venerandam, prout tanti sacramenti majestas & magnitudo requirit. Datum Romæ apud sanctum Laurentium in Damaso sub annulo nostro secreto, die 27. mensis Septembris pontificatus nostri anno tertio.* Nunc vero præstat exscribere catalogum decanorum hujusce capellæ regiæ Divionensis.

SERIES DECANORUM.

I. Nicolaus I. cum jam esset Hugonis ducis capellanus, ejusdem quoque capellæ, statim atque erecta est, decanus evasit, uti videre est in charta fundationis an. 1172. inter instrumenta. Ch. LXIX. col. 187. Nominatur etiam 1184. in charta Hugonis Burgundiæ ducis anniversarium suum fundantis in ecclesia Lingon. ac in prima compositione cum Stephaniensibus canonicis anno 1185. Ergo mendum est in nota chronica an. 1183. chartæ Hugonis ducis pro Aimone S. Benigni abbate,

in qua Hugo Ducis capellanus testis est. Exstinctus A est die S. Marci 25. Aprilis.

II. Hugo I. de Cippo subscripsit instrumento Hugonis ducis an. 1186. secunda hebdomada post Resurrectionem, & cum eo Ansericus dominus de Monte-regali. Vivebat adhuc 1195. cujus obitus dies notatur v. cal. Aprilis.

III. Robertus I. d'Ancenoys reperitur in instrumento ducis Odonis an. 1214. mense Septembri, & apud Innocentium papam III. cap. 1. de eo qui mittitur in possessionem causa rei servandæ, quem etiam hunc esse Robertum decanum capellæ Ducis Divion. existimamus, cui & abbati ac priori Cistercii scribit idem Innocen- B tius: imo haud alius nobis esse videtur ac Robertus de Jenseigney vel Jencigné 1220. & 1233. tertio cal. Aprilis; obiit iv. idus Septembris.

IV. Galterius I. de Bellonova.

V. Johannes I. Quinerit nominatur 1237. mense Decembri, 1240. die Martis post *Bordas*, & 1244. mense Julio cum Henrico de Vergeyo domino Mirabelli Burgundiæ senescallo, & adhuc 1246. cum Garnerio decano Christianitatis in charta pro monachis Benignianis.

VI. Mercator reperitur an. 1248. mense Januario in probationibus hist. Vergiaci pag. 132. cum A. comitissa de Auxona vidua Stephani C comitis in Burgundia, & cum Amedeo abbate S. Stephani 1255. mense Septembri. Memoratur & 1258. apud Perard. pag. 490. Sed male 1239. *ibid.* pag. 443. Defecit vi. cal. Martias an. 1262.

VII. Petrus I. de Bar 1263. 1267. 1269. & 1272. mense Maio in litteris de societate cum Benignianis & Stephaniensibus inita. Decessit xiv. cal. Decemb. sepultus in claustro Stephaniensi, cum inscriptione.

VIII. Artaudus 1277. & 1279. mense Nov. quo subscripsit testamento Roberti militis domini de Bera. Anno 1288. die Veneris post octavas D Trinitatis, Lambertum Accoroisse suum concanonicum procuratorem sive compromissarium nominavit in controversia, quam habebat cum Stephaniensibus, Girardo abbate ab his delecto procuratore. Denique suum testamentum condidit ante festum S. Nicolai hyemalis 1289.

IX. Lambertus Auserrois *forte* Accoroisse de quo supra, jacet ante altare S. Fidis, mortuus die Martis post festum S. Vincentii an. 1300.

X. Odo I. de Beze.

XI. Petrus II. Gromet de Salone, vico distante duabus circiter leucis Divione, oriundus, nominatur cum Hugone Stephaniensi abbate an. 1311. E 17. Martii, quo inter se motam querelam composuerunt. Scripsit testamentum suum 1313. iv. idus Novembris.

XII. Henricus de Arcu super Tilam, gentilis Hugonis abbatis Benigniani, decanus legitur an. 1325. cum Ponicardo abbate Stephaniensi, in bulla Johannis XXII. prædictam compositionem ratam habentis anno pontificatus nono, x. cal. Januarii. Desiit esse in vivis vi. idus Januarii 1337. sepultus ante majus candelabrum chori.

XIII. Aimo de Domna-petra memoratur canonicus an. 1303. in chartulario Rubeo Stephaniensi, decanus autem 1345. 20. Febr. Jacet ad ingressum chori, cujus obitus dies consignatur in necrologio S. Stephani nonis Julii, anniversarium 10. Novembris.

XIV. Hugo II. Poissenot 1370. antea uxoratus, utpote pro cujus conjuge Guieta fit anniversarium die 20. Julii. Hugoni vero anniversarium assignatur die 2. Rogationum.

XV. Guido Rabbi *al.* Raby an. 1366. *lege* 1376. in libro describi curavit fundationes capellaniarum. Obiit 2. Septemb. 1379. conditus in choro ante aquilam æneam. Habet anniversarium die xi. Martii & 15. Novembris.

XVI. Johannes II. de Baubigneyo ex cantore electus 21. Sept. 1379. confirmatur a Gerardo abbate Cistercii. Sponte abdicavit 1385. defunctus 13. Decemb. 1391. sepultusque apud fontes baptismales. Simul erat canonicus beatæ Mariæ Belnensis.

XVII. Johannes III. Collierius ex archidiacono Tornusiano in diœcesi Cabilonensi confirmatur sacræ capellæ Divion. decanus ab eodem Gerardo 7. Febr. 1385. Sedebat adhuc 1393. habet anniversarium 15. Nov.

XVIII. Galterus II. de Boux confirmatus 30. Junii 1403. custos etiam clavium chartarum domini Ducis, decessit post festum Omnium SS. an. 1408.

XIX. Hugo III. Morelli de Auxona ex thesaurario hujus ecclesiæ & decano Belnensi, 1408. die xi. Decemb.

XX. Johannes IV. de Marciliis *al.* de Maroilliis antea uxoratus, recipitur in decanum 1421. filium habuit cognominem ejusdem ecclesiæ canonicum cantorem, librariæ in claustro constructorem, qui ambo fuere custodes chartarum Ducalium 1429. Jacet decanus cum uxore sua in navi, habetque anniversarium 12. Decemb.

XXI. Antonius I. Juif per viam compromissi 1438. calendis Sept. Duci a consiliis, officialis Eduensis, & postea decanus.

XXII. Henricus de Salins cessione Antonii per electionem confirmata 9. Junii 1440. fato functus 14. Julii 1478.

XXIII. Robertus II. de Salione Duci a consiliis, receptus in canonicum 1421. legitur decanus & vicarius generalis in spiritualibus & temporalibus, a sancta sede apostolica specialiter deputatus episcopatus & ducatus Lingonensis, sede episcopali vacante, in consecratione cœmeterii intra septa cujusdam capellæ novæ in vico *la Vannerie* ædificatæ a Johanne de Noidento consiliario & magistro hospitii domus Burgundiæ ducis & ballivio ejus in urbe Divione, facta per Laurentium Pignon ex ordine fratrum Prædicatorum episcopum Autissiodorensem; ex probationibus histor. S. Stephani Divion. pag. 197. Nominatur insuper in bulla Eugenii IV. data Florentiæ iii. cal. Nov. 1442. Occubuit die Mercurii vel Jovis 15. Jan. 1449. sepultus ante altare S. Aniani. Ex eadem gente ortum duxerunt

Philibertus episc. Cabilon. & Gaspar dominus de A
Tavannes Franciæ maresc. qui sepulcrum magnificum habet in hac capella a cornu Evangelii. Robertus anniversarium habet die 14. Junii.

XXIV. Antonius II. de Rye vir nobilis, baronum stemmate oriundus in Sequanis, ex decano Dolæ missus in possessionem decanatus sacræ capellæ Divion. 1449. sedit in comitiis Burgundiæ 1460. Anniversario gaudet 29. Maii. Jacet Dolæ.

XXV. Robertus III. de Baudricour magister in artibus, sedis apostol. protonotarius, primum obtinuit canonicatum Antonii de Rye defuncti 17. Aug. 1495. deinde ipsius decanatum 20. B
Decemb. sequentis, quo nomine insignitus reperitur 20. Martii 1495. hoc est 1496.

XXVI. Guillelmus de Machecol abbas commendatarius S. Johannis Reomaensis, canonicus Eduensis & Cabilon. decanus etiam Lingon. & capellæ Divitum Divion. necnon consiliarius in senatu Burgundiæ, receptus fuit in canonicum sacræ capellæ an. 1478. & in decanum 1500. 4. Julii. Fato fungitur Lingonis 14. Septemb. sepultus in æde B. Mariæ parochiali Divione. Habet anniversarium in sacra capella die 16. Sept. ex martyrol. domestico. ubi solum dicitur abbas Reomaensis, & canonicus ecclesiarum Eduensis C
& Lingonensis.

XXVII. Odo II. de Machecol Jurium doctor, canonicus ecclesiæ Cabilon. fit etiam canonicus Divionensis 1482. deinde ex thesaurario decanus 1505. die 14. Oct. obiit idibus Sept. 1510. sepultus ante altare S. Crucis, quod erigendum curavit, festo ejusdem fundato in Inventione & Exaltatione. Anniversarium habet 2. Maii.

XXVIII. Stephanus le Prince *al.* Cauderonier medicinæ doctor, ex thesaurario decanus electus 19. Decemb. an. 1510. & confirmatus a Renato de Bresche abbate Buxeriæ, S. Benigni & S. Stephani, tanquam delegato Jacobi de Ponte scisso D
abbatis Cistercii, animam exhalavit 23. Febr. 1515. simul abbas Buxeriæ post Renatum & canonicus Eduensis. Habet anniversarium die 23. Febr. sepultus in capella B. Lazari, in qua fundavit *missam*.

XXIX. Andreas de Leval abbas Ungiaci, receptus in canonicum 1498. & in decanum 1515. 8. Martii, obiit IX. cal. Julii 1548.

XXX. Nicolaus II. de Bris eligitur 1548.

XXXI. Petrus III. Sayve *al.* Soyve jurium doctor & abbas S. Margaretæ dioecesis Eduensis, vivere desiit 19. Decemb. 1570. circa horam primam pomeridianam. Jacet in choro, cujus fit E
anniversarium die 21. Dec.

XXXII. Philippus Berbiz, Philippi senatoris filius, Petri libellorum supplicum in aula Ducis Burgundiæ magistri pronepos, consiliarius supremæ curiæ, canonicus Cabilon. & Claudii cardinalis de Givry episc. Lingon. vicarius generalis, ex thesaurario electus decanus, confirmatur 6. Jan. 1571. obiit an. 1586. die 22. Januarii. Jacet in choro, hoc epitaphio donatus:

D. M. S.

Ut se legas viator hoc saxum rogat;
Procul hinc pedes sex, plus minus, sepultus est
Philippus ille Berbius, piissimus
Ecclesiæ hujus antistes, & integer
Burgundici senatus supremi pater
Conscriptus, omnis sceleris purus, familiæ
Claræ caput clarum suæ, cunctos bonos
Qui fovit hospitalitate libera.
Hoc addere ad laudem illius tantum lubet,
Hæredibus pecuniæ liquit parum,
Sed gloriæ multum. Ex iis Bailletus
Philippus ex sorore nepos mæstissimus,
Me jussit, hoc ut dicerem, cælarier.
Vale viator, bene precare mortuo.
Obiit ætatis anno LXX. *Christi 1586. mense Januario.*

XXXIII. Jacobus I. Berbiz sepelitur in claustro, ubi hoc epitaphium habet: *Jacobo Berbiz Regii hujus sacelli Domino, probis omnibus probatissimo, in eamque dignitatem magni illius Philippi Berbiz fratris, decessorisque sui judicio, proborumque omnium consentientibus votis suffecto, pr sca fide, pietate, & in hoc corruptissimo sæculo moribus integerrimis prædito, qui jam biennium grassantis morbi lue percussus, intraque biduum præpropera morte sublatus, nullo tamen Christiano ritu insuper habito, optime meritam animam reposcenti Deo reddidit: agnati, cognatique hæredes H. M. P. Vixit annos 66. obiit* VIII. *idus Oct. an. 1586.*

XXXIV. Girardus Sayve obiit 18. Junii an. 1608. sepultus ante majus altare. Patruum habuit cognominem hujus ecclesiæ cantorem & abbatem Buxeriæ.

XXXV. Johannes V. Milieres vel de Miliere canonicus Cabilonensis & prior Spissarum, electus 27. Junii 1608. possessionem adipiscitur ultima die ejusdem mensis post confirmationem factam per Nicolaum Boucherat Cistercii abbatem. Jacet in choro prope candelabrum medium a parte capellæ sacrosanctæ hostiæ.

XXXVI. Johannes VI. Baillet decanus sacræ capellæ electus 15. Decemb. 1626. & officialis Lingon. interfuit tribus comitiis cleri Gallicani Lutetiæ constitutis, an. 1645. 1655. & 1657. quo in hac urbe defunctus est 29. Jan. De eo ita legitur in obituario domestico: *Die* XXX. *Jan. anniverf. cum duplici cappa & musica pro D. Johanne Baillet hujus ecclesiæ decano, qui hac die* XXX. *anni 1657. Parisiis extremum diem obiit. Distribuuntur* XII. *libræ.*

XXXVII. Benedictus Bouhier electus 15. Febr. 1657. cessit an. 1690. ineunte. Jacet in ecclesia S. Stephani.

XXXVIII. Jacobus II. Maletete sedit ab an. 1690. quo electus est die 8. Maii, ad 1706. 3. Apr. quo decessit, sepultus in choro sacræ capellæ.

XXXIX. Johannes VII. Bouhier senator Divionensis ad honores, eligitur decanus 14. Aprilis 1706. A clero deputatur 5. Maii 1721. & novæ jurium facultatis in urbe Divion. cancellarius nominatur mense Sept an. 1723.

ECCLESIA

ECCLESIA CABILONENSIS.

Hujus urbis nomen tum apud antiquos, tum apud recentiores varie exprimitur. A Cæsare lib. 7. Commentar. *Cabilonnum* dicitur, quo vocabulo constanter utitur Fredegarius in postremo chronici libro, unde & *Cavilonnum* effectum est. In itinerario Æthici, *Cabilunnum* seu *Capilunnum* & *Cavilunum*. A Strabone *Cabyllinum*. A Ptolemæo *Caballinum*. In notitia imperii, *Caballodunum*. In duabus notitiis provinciarum & civitatum Galliæ *castrum Caballonense*, & *Cavallonense*. A Mario *Cabalonnus*. In gestis Pipini Francorum regis, *Cavalonnum*. In tabula Theodosiana Peutingeri, *Cabillio*. Ab Ammiano Marcellino lib. 14. *Cabillo*, & lib. 15. *Cabillonus*. A Gregorio Turon. *Cabillonum* & *Cavillonum*; ab aliis, quod idem est, *Cabillunum* & *Cavillunum*. In veteribus Galliarum notitiis, *castrum Cabilonense*, *civitas Cabilonensis*; unde in gestis Francorum *Cavalo*, & nunc *Cabilo*, *Chalon*. Ob nominis affinitatem sæpe cum Cavallione in comitatu Vindassino confusa est, & ex ea confusione errores orti sunt in assignandis sedibus episcoporum, qui conciliis interfuisse memorantur.

Castrum, oppidum, urbs dicitur Eduorum ad Araris ripam sita: nunc Burgundiæ civitas, cujus ditio limites habet Burgundiæ comitatum ad Orientem; ad Meridiem, Matisconensem tractum; ad Occidentem, Carolesium & montem Cinisium; Belnesium ad Septentrionem. Cœlo, soloque adeo felici & fertili gaudet, ut ad necessaria, imo & ad vitæ suavitatem omnia abunde suppeditet: ad fluvium ita commode ac tuto posita ut nobile fuerit emporium, ubi negotiandi causa Romani consistebant, ubi Cæsar frumenti horreum suis copiis providit, ubi in hibernis fessæ cohortes collocabantur. Primo, pars Eduorum, communibus eorum reipublicæ legibus paruit. A Romanis devicta, eorum imperio subacta est. Exinde sub Burgundionum, ac postea in Francorum ditione & potestate fuit, ex quibus Guntramnus in ea sedem suam elegit, ac veluti regni caput constituit. Suos postea comites habuit, a quibus transiit ad Burgundiæ duces, quibus exstinctis cum ducatu ad regnum Franciæ deinceps pertinuit. Sub Chroco Vandalorum duce solo æquata est, diruta sub Attila. Sub Clotario I. a Chramno ejus filio rebelli ferro flammaque vastata. A Saracenis dirissima passa octavo seculo. Nono, a Lothario in odium Warini comitis, qui Ludovicum cognomento Pium, a filiorum vexationibus eripuerat, obsessa, ac tandem pactis conditionibus dedita, violata fide, igni tradita est, unica salva miraculo basilica in memoriam S. Georgii fabricata. Sequenti seculo paria experta ab Hungaris. Denique furore Calvinianorum eo crudelius divexata est, quo ab eis sacra præcipue violata sunt. Verum ex his omnibus calamitatum fluctibus semper emersit, novo splendore se semper renovavit, & celebrior evasit, adeo ut etiamnum inter præcipuas & populosas urbes censeatur, arce munita, ponte saxeo decorata, regia sede ad lites decidendas ornata.

Ad res ecclesiasticas quod spectat, vix ulla Galliarum urbs, si Lugdunum excipias, prius fidem Christianam excepit. Primi quippe illius apostoli, si traditioni patriæ fidem adhibeamus, fuere sancti Marcellus & Valerianus, qui è numero martyrum Lugdunensium fuere, quique divinitus erepti è carcere, alter per Sequanorum limites Cabilonem, alter Trenorchium venit. Marcellus apud virum clarum hospitatus, ipsum, omnemque ejus familiam ab idolorum cultu ad Christum convertit: inde vitandæ persecutionis causa, Cabilone egressus, Sagona locis secretioribus transmissa, fugiens ad villam, quæ *Argenteomagensis agger* nuncupatur, incidit in manus Prisci præsidis, a quo de sua religione inquisitus, se Christianum esse palam professus est; unde post varia tormenta, in terra cingulo tenus defossus, post triduum ad cœlos evolavit. Valerianus vero Trenorchii degens multos ab idolorum cultu revocavit: quod cum Priscus ibidem didicisset, eum comprehendi jussit, & ad se adducto similem cum Marcello mortem minitatus est; quam cum se nullatenus timere professus fuisset, illum, post diversi generis cruciatus, præses jussit gladio interfici. Similia habet Surius 4. Septembris, sed compendiosius, verum utraque a doctissimis viris parvipenduntur, & certe vulgi rumoribus nituntur. Perriana vero videntur a monacho S. Martyris cœnobii exarata fuisse, ut in ejus officio legerentur, atque adeo sub finem VI. seculi. Deinde ex quo fonte ea hausit scriptor ille, a passione martyris adeo remotus: certe nullibi videmus quemquam martyrum Lugdunensium è carcere divinitus aperto fuisse ereptum. Quæritur an sacerdos, an episcopus fuerit S. Marcellus. Sacerdotem fuisse affirmat Theophilus Rainaud eo argumento, quod cum idolis sacrificium offerre jussus fuisset, responderit, sibi nullatenus fas esse impuris ejusmodi hostiis se inquinare, qui quotidie *sinceram hostiam Christo offerebat*: verum pace docti viri dixerim nullius ponderis est ejusmodi argumentum, alia quippe sunt sacrificia, quæ laïci etiam ipsi Deo offerre possunt, idemque responderunt plurimi, quos sacerdotes esse non posse in confesso est; sic sancta Serapia simili mandato respondit: *quotidie Christo offero sacrificia, adorans illum & deprecans die ac nocte.* Episcopum fuisse scribit Severtius & in antiquo martyrologio manu exarato, apud Florentinium, die 4. Septembr. legitur: *Marcelli episcopi*, quem etiam Reginæ Sueciæ MS. *episcopum & confessorem* vocat. Et quia sanctus ille, in his hagiologiis martyr non dicitur, contendunt quidam duos fuisse Marcellos Cabilonenses, alterum martyrem, confessorem alterum. At primo eadem die 4. Sept. colitur martyr, & recensetur episcopus absque ullo

distinctionis indicio, secundo nullum hujus nominis episcopum exhibent catalogi Cabilon. antistitum, nullum sincerum martyrologium, nullum Gregorius Turonensis; nullibi in actis suis Marcellus martyr nuncupatur episcopus. Valeriani acta edidit Bosquetus, Marcellianis similia, in iisdem peccantia & longe recentiora, in iis enim magna cum laude citatur Eusebius Cæsariensis episcopus; & ipsa sunt, quæ in historia Cabilonensi referuntur absque capite & fine. Chifflетius a quo referuntur in hist. Trenorch. putat ea scripta fuisse a Balderico Dolensi episcopo sub exitum XI. seculi: quid ergo certi ex his inferri potest? Quia tamen illorum martyrum tempus designandum est, cum nullum aliud nobis suppetat, donec lux major affulserit, acta S. Valeriani sequemur & annum 179. quo consul fuit Lucius Aurelius Commodus assignabimus cum illorum scriptore, quanquam hallucinatur bonus ille vir, cum passum scribit Valerianum *Lucio Aurelio, & Commodo ex æquo consulibus.* Unicum imperatorem in duos male dissecans. Ut ut est, nescio an magnos in ea urbe progressus fecerit religio Christiana post primorum apostolorum martyrium. Scio nonnisi longe postea episcopos ibi sedisse. Inter suffraganeos Lugdunensis episcopi tertio loco recensetur præsul Cabilonensis & a quingentis amplius annis comitatus Cabilon. honore gaudet, cum prærogativa consiliarii in parlamento Burgundiæ, & privilegio sessionis in publicis provinciæ comitiis. Cathedralis ecclesia patronum habuit primo S. Stephanum protomartyrem: secundo, cum Childebertus rex in Hispaniam profectus fuisset, Cæsaraugustam obsedisset, & reversus sancti Vincentii martyris reliquias Cabilonensi ecclesiæ dedisset, sub annum 541. relicto priori titulo, hujus invicti athletæ nomen accepit, quod hactenus retinet. Illius collegium, si fides adhibenda domino a sancto Juliano in antiquitatibus Cabilon. fuit primo canonicorum regularium, secundo Benedictinorum, tertio canonicorum secularium, idque XIII. seculo. Constat 25. præbendis, quas obtinent canonici, & ex iis septem dignitatum nomine decorantur; decanus, cantor, thesaurarius, ab electione capituli, & quatuor archidiaconi a collatione episcopi pendentes; qui recensentur cap. 15. *de ætate & qualitate ordinandorum.* Præter hos duo insuper sunt succentores, & tres, ut aiunt, præbendarii, quinquaginta clerici stabiliti, Musices magister, cum octo chori pueris. In urbe sunt S. Petri monasterium celeberrimum, & collegiata eccl. S. Georgii: sunt & religiosorum familiæ Franciscanorum, Carmelitarum, Capucinorum, Minimorum S. Francisci de Paula, domus Oratorii Jesu, Jesuitarum; monialium olim Clarissarum, nunc Benedictinarum de Lanchare, Carmelitanarum, & Ursulanarum virginum. In diœcesi reperiuntur parochiæ circiter 200. in quinque archipresbyteratibus de Montiniaco, de Demigneio sub archidiaconatu majore seu Cabilonensi; de Bressia, de Trenorchio, & Oscarensi, qui singuli sunt sub singulis ejusdem nominis archidiaconatibus: sunt & sex abbatiæ, S. Petri, Tornusium, Cistercium caput ordinis, Firmitas prima Cistercii filia, Maceriæ, Molesia, quibus merito addideris S. Marcellum primo abbatiam, sed in prioratum a Cluniacensibus postea redactam.

De episcopis & antiquitatibus Cabilonensibus Gallice scripsere Petrus Sanjulianus Balleureus, usus commentariis Latinis Petri Naturelli cantoris, è quibus pleraque eruit. Perrius è Societate Jesu, auctor qui operi suo titulum imposuit: *l'illustre Orbandale*, vir doctus Claudius Robert, & illustrissimi viri domini de Sainte-Marthe, in libris de Gallia Christiana; quibus hac in historia nostra usi sumus, pluribus, ex ecclesiæ monumentis, MS. codicibus, & diplomatibus, ad eorum lucubrationem additis, & in ea emendatis.

CABILONENSES EPISCOPI ET COMITES.

ANNI CHRISTI

Quis primus in civitate Cabilonensi episcopalem sedem constituerit, incompertum. Qui primi illius successores fuerint, quo præcise tempore vixerint, hucusque nemo potuit definire. Nos, vulgatos indices secuti, quid de illis nobis videatur sincera fide pronuntiabimus.

I. Donatianus.

De Donatiano non convenit inter auctores. Illum ut primum Cabilonensem episcopum exhibent duo Cabilonensis historiæ scriptores, Sammarthani fratres, aliique plurimi; fuisse vero negant Petrus a S. Juliano in antiquitatibus Cabil. & Claudius Robertus primus Galliæ Christianæ scriptor. Prioris sententiæ fundamentum est con-
346. cilium Coloniense adversus Euphratam an. 346. celebratum, in quo inter episcopos recensetur. *Donatianus Cabillonorum*, & in latis sententiis sic habetur: *Donatianus episcopus dixit: in pace negavit Christum Deum, & ideo constat Euphratam non esse catholicum.* Quidquod videtur ad concilium Sardicense cum 33. aliis Gallicanis episcopis convenisse! inter eos enim Donatianus scriptus legitur, qui non alius a nostro esse vide-
A tur, & hæc est docti Sirmondi sententia. Aliorum vero præcipuum fundamentum est, quod in antiquis Cabilonensium indicibus Donatiani nomen nullibi compareat. Unum laudat secundæ Cabilonis historiæ scriptor, qui exstat ad calcem veteris MS. de regulis chori, & in quo sic numerantur episcopi: *S. Flavius seu Flavus, S. Tranquillus, S. Johannes, S. Sylvester, Desiderius, Legontius, Theodorus, S. Agricola, S. Veranus, S. Lupus, &c.* usque ad Willermum inclusive. Ad synodos vero supra relatas, aiunt nihil ex Sardicensi inferri posse, quia *Donatianum* simpliciter nominat, nulla ei attributa sede: sed & nihil amplius ex Agrippinensi, primo quia de illa dubitant viri docti, secundo quia, licet admittatur, nihil tamen ex subscriptionibus episco-

ANNI CHRISTI

ANNI CHRISTI

porum inferri potest, utpote quæ erroribus scatent, & secum invicem conciliari vix possunt: deinde fuerit in synodo Agrippinensi & in Sardicensi Donatianus, non ideo sequitur fuisse Cabilonensem: reperitur enim Donatianus, secundus Catalaunensium episcopus, quem, ob Gallicum urbis nomen, in Cabilonensem sciolus quidam immutare potuit: tertio potest esse Cavallionensis episcopus. In quibusdam enim exemplaribus dicitur *Cabellonorum* antistes, quod nomen sæpe attributum est Cavallioni. Non contemnenda sane hinc & inde argumenta: verum quia quod secunda sententia profert, negans duntaxat est, & unico catalogo, eoque in pluribus imperfecto & falso nititur, donec major lux affulserit, Donatianum primum inter episcopos recensebimus. De illo præter nomen nihil omnino nobis suppetit. Post eum nova exurgit difficultas: ab illo enim ad Johannem, cujus electio consignatur anno circiter 470. unus duntaxat, aut duo ad summum suppetunt episcopi, qui ad 120. annorum spatium supplendum nequaquam sufficiunt: aut ergo admittendum interpontificium, aut primum episcopum non Donatianum, sed Paulum fuisse asserendum foret. In tantis tenebris oculatos cæcutire necesse est.

II. Paulus I.

Paulum primum seu seniorem hic reponunt exarati a recentioribus catalogi, qui in eo, quem supra laudavimus, omittitur. Illius existentiam inde colligunt recentiores, quod sequens *junior* cognominetur a Sidonio Apollinari, unde probabiliter inferunt seniorem aliquem cognominem huic cathedræ antea præfuisse. Sed nescio an non aut ætatis, aut ordinationis tempus potius indicare voluerit Sidonius, quam relationem ad cognominem decessorem; scriptoris illustrissimi verba jam jam referemus, quorum sensum & judicium lectori permittimus.

III. Paulus II.

Paulum Cabilonense pedum tenuisse, & sancti Johannis fuisse sine medio decessorem evincit Sidonius Apollinaris, qui lib. 4. epistola ultima narrat Patientem Lugdunensem episcopum Cabilonum profectum fuisse, provincialium sacerdotum partim prævio, partim comitante collegio, *ut municipio summus aliquis antistes ordinaretur. . . . . postquam junior episcopus Paulus discesserat, decesseratque.* Quod evenisse creditur circa annum 470. Ex quibus infer nec hunc nec
470. antecessorem ejus, eum esse Paulum qui subscriptus legitur inter præsules Valentinæ synodi, cum autem hæc nonnisi an. 474. habita sit, jam Cabilonensem cathedram occupabat Johannes.

IV. Johannes I.

Johannes, quem Sidonius loco citato *sanctum* nuncupat, & *virum honestate, humanitate, mansuetudine insignem; fuit lector primum, sic minister*
Ch. 1. col. 221. *altaris, idque ab infantia: post, laborum temporumque processu, archidiaconus; in quo seu gradu, seu ministerio multum retentus propter industriam,*
A *diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolvi. Sed demum sacerdos, & ex sacerdote renuntiatus est Pauli successor*, sanctorum Patientis, & Euphronii Eduensis industria & animi constantia. Ferebantur, pergit Sidonius, *variæ voluntates oppidanorum, necnon & studia privatorum; quæ quidam triumviratus accenderat competitorum: quorum hic antiquam natalium prærogativam, reliqua destitutus morum dote, ructabat: hic per fragores parasiticos, culinarum suffragio comparatos, Apicianis plausibus ingerebatur: hic apice motivo si potiretur, tacita pactione, promiserat ecclesiastica plausoribus suis prædæ prædia fore.*
B *Quod ubi viderunt sanctus Patiens, & S. Euphronius, qui rigorem, firmitatemque sententiæ sanioris primi tenebant, consilio cum coëpiscopis prius clam communicato, quam palam prodito, strepituque despecto turbæ furentis; jactis repente manibus arreptum, nihilque tum minus quam quæ agebantur optantem, suspicantemque, sanctum Johannem, dissonas inter partium voces, quæ differebant laudare non ambientem, sed nec audebant culpare laudabilem, stupentibus factiosis, erubescentibus malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis, collegam sibi consecravere*, idque, ut jam diximus, circa annum 470. Quam pius fuerit
C Johannes, quam mira in episcopatu gesserit, ex his conjice lector; sed & simul dole, quod ita perierint ejus gesta, ut de illo quid amplius dicamus nihil omnino suppetat. Ejus festum agitur die 30. Aprilis, ut & aliorum antistitum, quos Johannes VIII. in sanctorum numerum retulit nono seculo, postulante præsule Gerboldo.

V. Tranquillus.

Tranquillum hic consignamus, hoc uno fundamento ducti, quod locus suppetat, quippe cujus nec tempus ordinationis, nec gesta in episcopatu ullo modo comperta sunt. Id unum de illo
D habetur, quod ut sanctus, & ut Cabilonensis episcopus recenseatur in illius ecclesiæ calendario, a Johanne VIII. papa beatorum numero adscriptus.

VI. Sanctus Silvester.

Sanctus Silvester commemoratur in vita sancti Cæsarii: *Hic*, inquit illius scriptor, *territorii Cabilonensis, ut fertur, indigena. . . . cum octavum decimum gereret ætatis annum, ignorante familia, ... se illius temporis pontificis S. Silvestri vestigiis, præmissa supplicatione postravit, petens, ut ablatis sibi capillis, mutatoque habitu, Divino*
E *eum pontifex servitio manciparet. Agente ergo pontifice, nulla exstitit votis optimis mora . . . . . inibique biennio, seu amplius sub hac inchoatione servivit.* De eo pauca supersunt. Subscriptus reperitur ad calcem canonum concilii Epaonensis an. 509. inquit Ruinartius, seu 517. ut volunt 517.
alii, necnon in Lugdunensi, hoc postremo anno. Gregorius Turonensis de eo cap. 85. libri de gloria Confessorum hæc refert: *Beatissimus Silvester Cavillonensem rexit ecclesiam, qui 42. annis sacerdotio ministrato migravit ad Dominum. Habuit lectulum funibus subtilibus innexum: sub quo cum*

ſemel atque iterum infirmi, ſive quartanarii, ſive variis febribus oppreſſi, ſubderentur, ſtatim virtute divinitus indita ſanabantur: idcirco hic lectulus in eccleſia ſacrarium deportatus, ſimili virtute niteſcit. Multi enim, ſicut oculis propriis inſpexi, abſciſſis de funibus illis particulis, in longinquum deferebant, ipſiſque ſuper infirmos locatis, ſanitatis adeſſe beneficium contuebantur. Nam mater mea ab hoc deciſa particula, ut puellæ, a frigoribus febricitanti, collo dependi fecit, morbo extemplo depreſſo, puellam ſanam adſpexit.

In veteri legendario eccleſiæ Cabilonenſis ejus reliquiarum inventio ſic deſcribitur: [Girbaldus ſeu Girboldus, urbis epiſcopus ad eccleſiam B. Marcelli acceſſit, & relecto B. Silveſtri epitaphio, levatoque a ſiniſtra parte altaris cum inſcriptis vocibus marmore, accipiens raſtrum, primus ipſe fodere cœpit, & poſtea alii quique, qui undique congregati confluebant. Jamque egeſta telluris congerie apparet ſarcophagum Divino intus honore plenum. . . . . Nec mora reſerato a preſbyteris & diaconibus tanti theſauri tegmine, ingentem, ceu ſuavis unguenti fragrantiam ſacra pignora contrectantes Divino munere hauſerunt. Jacent oſſa omni pretio cariora; ipſa adhuc caro, tanquam recens ſentitur & vivida. . . . epiſcopus ſumens reliquiarum partem, beatum Silveſtrum, ſicut pridem fuerat, iterum humo & marmore texit. . . . . Acta ſunt hæc . . . . pridie nonas Maii. . . . . . . Eodem anno, qui eſt ab Incarnatione Domini 879. domnus Johannes VIII. ſummæ ſedis Romanæ apoſtolicus pontifex. . . . . Cabilonum devenit. . . . peractiſque, propter quæ in Gallias venerat, denuo Cabilonenſem civitatem repetiit. . . . . & ut deinceps hi beatiſſimi confeſſores (Silveſter & Agricola) venerationi haberentur, & dies eorum glorioſi tranſitus feſtive celebrarentur, apoſtolica auctoritate injunxit.] Quod exinde factum eſt die 20. Novembris, quo feſtum ejus recolitur. De tempore & modo illius, ut aiunt, canoniſationis alibi agemus. Notandum in vulgatis indicibus huic ſedi epiſcopum adſcribi Philagrium quemdam, qui nobis videtur fuiſſe potius Cavalionenſis antiſtites, ut patet ex ſubſcriptionibus ſynodi Epaonenſis.

VII. Desiderius.

Sanctum Deſiderium Cabilonenſem epiſcopum indicat vita S. Arigii ſeu Aredii Vapincenſis epiſcopi, quam edidere Labbe & Bollandiani, in ea enim hæc referuntur: *Parentes, cum eſſet biennium ſuæ nativitatis egreſſus, Aredium Deo offerunt, & ante altare Cabilonenſis urbis S. Vincentii exhibuerunt. B. Deſiderius epiſcopus prælibatum filium cum gaudio ſuſcepit & baptiſavit, quia præſcivit ſibi futurum obedientia reverentem filium, &c.* Ex quibus apparet B. illum Deſiderium fuiſſe Cabilonenſem epiſcopum. Enim vero qui dicitur puerum ſuſcepiſſe & baptiſaſſe in eccleſia S. Vincentii Cabilonenſis urbis, & ſimul epiſcopus vocatur, haud dubie præfatæ eccleſiæ epiſcopus cenſendus eſt, ſi enim alienus fuiſſet epiſcopus, lectorem

A monuiſſe debuerat. Adde eum in veteri catalogo a nobis ſupra laudato inter Cabilon. epiſcopos locum habere. Abnuunt tamen doctiſſimi Bollandiani, huncque locum de S. Deſiderio, qui fuerit Cabilon. epiſcopus intelligendum negant. Fortaſſis, inquiunt, Deſiderius qui baptiſavit, & erudiendum ſuſcepit Aredium, non fuit epiſcopus Cabilonenſis: nam utrum aliquis hujus nominis fuerit Cabilone, vehementer eſt ambiguum: Quis ergo? is inquiunt, quem XI. Februarii ut ſuum colunt Claromontani, appellantque *S. Deſideratum*, affini utique & facile alternabili nomine cum *Deſiderio*. Ad contextum quod per-
B tinet, contendunt duo illa, quæ in eo conjungi videntur, eſſe ſeparanda; ita ut oblatus quidem fuerit Cabiloni, ſed baptiſatus in Arvernia, quo, cum parentibus commigravit; & certe migraſſe aliquando dicendus eſt, quem conſtat in Arvernis fuiſſe promotum; quidquod Deſiderii epiſcopatus cum Arigii ætate non convenit. Verum contextui vim apertam faciunt Bollandiani, ut legenti patebit. Obtulerunt parentes Aridium & Deo ante altare S. Vincentii exhibuerunt, ſuſcepit epiſcopus Deſiderius. Quis non videat hæc ſibi correſpondere, & ſimul præſtita fuiſſe. Adde quod nec locus Deſiderio, ſeu De-
C ſiderato inter Claromotenſes epiſcopos ſuppetat. Eum Quintianum inter & Gallum reponendum cenſent Bollandiani, ſed falluntur viri periti: Quintiano Gallum, & quidem ſine medio, ſubrogatum fuiſſe aperte docet Gregor. Turonenſis qui eum habuit patruum; ſic enim loquitur hiſt. lib. 4. cap. 5. *Cum beatus Quintianus ab hoc mundo migraſſet, S. Gallus in ejus cathedram, Rege opitulante ſubſtitutus eſt:* ſed quæ habet S. epiſcopus de vitis patrum, cap. 6. adeo clara ſunt, ut commentario non egeant, nec cavillantis artem experiri poſſint: aliunde ex eodem Gregorio aſſeritur annos 27. Claromont. eccle-
D ſiam rexiſſe; cumque inierit anno 527. ſequitur è vita migraſſe an. 553. Ubi ergo locus Deſiderio Arvernenſi, qui S. Aredium baptiſarit? Inſuper in antiquis monumentis nulla Deſiderati epiſcopi Arvernenſis fit mentio; memoratur quidem S. Deſideratus in eccleſia Illidiana ſepultus, in libro de altaribus, aut eccleſiis Claromont. n. XI. ſed abſque titulo epiſcopi, & aliunde conſtat eo loci plurimos conditos fuiſſe ſanctos, qui epiſcopi non fuerunt. Denique quotquot ei locum inter epiſcopos dederunt, nullum certum, imo & niſi hiſtoriæ regulis contrarium aſſignarunt. Verum, inquient, quem vos ipſi
E Deſiderio veſtro locum aſſignabitis? connaturalem, eum nempe quem hic occupat: quod ſic oſtendimus. Obiit Agricola an. 580. exactis in epiſcopatu 48. annis, ut docet Gregorius, & agnoſcunt viri doctiſſimi: anno ergo 532. inierit neceſſe eſt. Johannes iniit 470. annis 8. ſedit, obiit 478. Seſſionis ſex annos Tranquillo aſſignamus, ſic Silveſter cathedram obtinuit an. 484. tenuit annis 42. obiit ergo anno 526. intervallo quod ſupereſt, ſedere potuit Deſiderius. Sicque Aregius qui anno circiter 579. factus eſt Vapincenſium epiſcopus, 47. annos, ut ſupponimus,

ANNI CHRISTI

natus, a S. Desiderio baptisatus est sub annum A
531. biennium natus.

VIII. S. Agricola.

Sanctus Agricola, qui & Agroecula nuncupatur, senatorio ordine natus post Desiderium Cabilonensem rexit ecclesiam, factus episcopus
532. anno, ut nobis videtur, 532. *Fuit homo valde elegans ac prudens. Multa in civitate illa ædificia fecit, domos composuit, ecclesiam fabricavit, quam columnis fulcivit, variavit marmore, musivo depinxit. Magnæ autem abstinentiæ fuit, nam numquam prandio usus est, nisi tantum cœna, ad quam sic temporive* (MS. codex, *tempore veris*, vel forte legendum, *temporius*) *residebat, ut sole stante consurgeret. Humanitatis exiguæ* (staturæ,) *facundiæ vero magnæ erat. Obiit autem episcopatus an. 48. ævi autem 83.* Ita Gregor. lib. 5. hist. cap. 46.
538. Interfuit concilio Aurelianensi III. per Avolum presbyterum, in eo suas vices agentem: adfuit vero
541. & per seipsum quarto ejusdem urbis concilio 541.
549. ac etiam quinto, an. 549. & Arvernensi, eodem anno: secundo Parisiensi 551. ac denique Lug-
567. dunensi secundo 567. Ejus tempore habita est apud Cabilonem synodus illa, in qua an. 579. Salonius Ebredunensis & Sagittarius Vapincensis episcopi ob adulteria & homicidia iterum damnati & in æternum exauctorati fuerunt, uti refert Gregorius hist. lib. 5. c. 28. Denique hæc de eo refert lib. de gloria Confes. c. 86. Florebat illis temporibus *Desideratus* presbyter apud monasterium Gurthonense seu Guerdonense, *Gourdon*, in pago Cadrellensi, virtutibus & miraculis clarus, cujus transitum cum didicisset Agricola, misit archidiaconum suum, ut corpus ejus in urbis cœmeterium afferret; sed resistentibus monachis, quod jussus fuerat non implevit: postea tamen ædificato leprosorum xenodochio, in ejus ecclesiam illud sanctus episcopus, stipantibus abbatibus & omni clero, transtulit. Cum ipsius cubicularius febri ad mortem usque premeretur, sanctus antistes eum ad beatum Germanum, tunc temporis abbatem S. Symphoriani, postea Parisiorum episcopum, misit, ut eum merito sancti Martyris curaret: qui ad sancti basilicam progressus, precibus fusis, ægro sanitatem obtinuit, ut videre est in vita S. Germani. Sub eo fundatum est S. Marcelli cœnobium a rege Guntramno, si quod ejus fundationi tempus vulgo assig-
Ch. II. col. 222. natur constans est.

580. Obiit Agricola anno, ut jam diximus, 580. die 17. Martii, qua nomen ejus habetur in martyrologio Romano: sepultus est in ecclesia sancti E Marcelli secus pedes martyris, ac postea in loco sepulcri fornix miro opere variisque cum ornamentis exstructa est, tabulatis & columnis decorata marmoreis, in altum, usque ad basilicæ summum porrecta. Sepulcrum vero tegebat speciosa tabula marmorea titulum in se continens, quo docebatur quantum esset colendus: cum autem longo temporum successu omne illud opus dirutum fuisset, indignatus Gerbaldus episcopus, revoluta sepulcri tabula, beata ossa linteis & capsula recondidit, & super aram S. Petri, sequenti die devexit pridie nonas Maii anno 879. Fortunatus lib. 3. Poëmatum cap. 22. hoc epigrammate celebravit Agricolam.

Præsul honoris apex, generis, fideique cacumen,
Cultor agri pollens, pastor opime gregis.
Cum mea terra manu meruit genitoris arari,
Reddatur nati vomere culta sui.
Nam pater affectu dulci memorabilis orbi
Me vobiscum uno favit amore duos.
Corde parens, pastu nutrix, bonus ore magister;
Dilexit, coluit, rexit, honesta dedit.
Ille pio studio sulcata novalia sevit,
Quod pater effudit, hoc mihi semen ale. B

Verum id de Agricola Cabilonensi non esse intelligendum probat Cointius, quia concipi nequit quomodo patri Agricolæ Cabilonensi, qui vixit annos 83. seditque duodequinquaginta, notus fuerit Fortunatus, ac filii loco dilectus fuerit eidem, qui ante annos duntaxat 18. in Gallias primum venerat. Illud ergo carmen attribuit Agricolæ Nivernensi, qui post S. Æoladium circa hæc tempora sedere cœpit. Anniversaria memoria S. Agricola colitur 16. cal. Aprilis, notaturque officium duplex in calendario Cabilonensi & in martyrologio 17. Martii. C Auctor vitæ S. Droctovei Actor. t. 1. pag. 255. de dedicatione basilicæ S. Crucis & S. Vincentii, nunc S. Germani Prat. loquens n. 13. eam factam asserit *anno Incarnati Verbi 559.* a S. Germano Paris. episcopo, *adminiculantibus sibi sanctis præsulibus, Nicetio Lugdunensi archipræsule, Prætextato Cabilonensi antistite, &c.* Verum id falsum esse, ex his quæ de Agricola diximus palam est. Intellige Cavallionensem episcopum Prætextatum, qui hoc ipso tempore florebat. Johannes Columby Agricolæ successorem dat Domitianum, quem docet convenisse ad synodum Turonensem II. an. 570. Cumque sibi objici videret D nomina episcoporum illius concilii, in ejus actis non reperiri, respondet in appendice ad noctes Blancalandanas ea excidisse. Unde ergo Domitianum illum eruit, cum nullum aliud testimonium proferat!

IX. Flavius.

Flavius vir nobilis, ex Guntramni regis referendario, Agricolæ successit, inquit Greg. Turon. l. hist. 5. c. 46. Subscripsit concilio Matisconensi primo, anno ex Sirmundo 581. ex Cointio 583. 581.
& hoc anno postremo Lugdunensi: Valentino
585. Matisconensi II. hoc ipso anno: denique 585.
conventui Nemptodorensis villæ, ad celebrandum Clotarii Regis baptismum 591. ut habet 591.
Gregorius l. 10. c. 28. Ab eo fundata dicitur aut certè reparata insignis abbatia sancti Petri extra muros urbis versus Orientem. Quo anno ad cœlestem patriam migrarit incertum. Ejus nomen reperitur 12. calendas Maias in martyrologio Gallicano, & pridie cal. ejusdem mensis in illius martyrologii supplemento, & in calendario Cabilonensi.

Veranum hic inserunt multi, tum antiqui, tum recentiores, Gregorii Turonensis editorum

mendo decepti: in illis enim Veranus exhibetur Cabilonensis episcopus, sed ubique legendum Cavellionensis *de Cavaillon*, ut habent manuscripti; & recte quidem cum constet utrumque, Flavium Cabilonensem, & Veranum Cabellicensem eodem tempore concilio Matisconensi II. interfuisse & subscripsisse.

X. Lupus.

De Flavii successore gravis hîc exsurgit difficultas. Lupum in ejus locum suffectum fuisse propugnant quotquot de Cabilonensibus episcopis scripserunt, Robertus, Sammarthani, Petrus a S. Juliano, & auctores historiæ Cabilon. quibus suffragium tulere viri hisce in rebus eruditissimi, Mabillonius & Papebrochius. In contrarium stat doctissimus Cointius in Annalibus Francorum, contendens Lupo præponendum esse Gratum. Utriusque partis argumenta referemus.

Lupum statim post Flavium sedisse hoc argumento probant omnes hujus sententiæ assertores. In confesso est apud omnes Mellitum ac socios Roma in Angliam a Gregorio Magno papa missos fuisse anno Christi 601. ac novem epistolis hoc ipso anno, indict. IV. regibus Francorum, Brunichildi Reginæ, variisque præsulibus Galliarum commendatos. Exstant eæ litteræ lib. XI. earum porro una, quæ jacet num. 58. hanc habet epigraphen: *Mennæ Telonæ, Sereno Massiliensi, Lupo Cabiloni, Aygulpho Mettis, Simplicio Parisiis, Melantio Rotomo, & Licinio episcopis Francorum.* Regebat ergo ecclesiam Cabil. anno 601. Lupus: ergo Flavio successerat qui nonnisi post 590. decessisse videtur. Suppetias ferunt Bollandiani ex actis sancti Gervasii diaconi & martyris, septimo, ut autumant, seculo exaratis. Hic ex agro Cœnomanico Romam profectus, indeque rediens, cum per silvam pagi Cabilonensis transiret, a latronibus trucidatus est: quo in loco postea sanctus Lupus Divinitus admonitus, ecclesiam in ejus honorem construxit, quam *monasterio B. Petri* (Cabilonensis,) *ab antecessore B. Flavio jam dictæ civitatis episcopo constructo* donavit, *accepto a Sigeberto gloriosissimo Francorum rege præcepto.* Non me latet velle Cointium loco Sigeberti, quem Dagoberti filium putat, cuique nunquam paruisse Burgundiam affirmat, reponendum, aut Chlodoveum ejus fratrem, aut Clotarium Chlodovei filium. Unde colligit Lupum Flavii successorem fuisse non proximum, sed quartum. Verum, ut notat Mabillon. si mutandum est Sigeberti nomen, cur ejus loco non reponatur Childebertus Sigeberti senioris filius, aut Theodoricus ejusdem Childeberti filius, ac in regno Burgundiæ successor!

Cointius, ut suam sententiam propugnet, contendit falsam esse epistolæ S. Gregorii epigraphen, prout nunc se habet, & præter Mennam Tolosanum, aliorum episcoporum nomina incaute adjecta fuisse, idque duplici probat argumento. Primum ducit ex veteribus codicibus, & sancti papæ editionibus. Nam in perantiquo regesto Gregorii, ex bibliothecha patrum Au-

A gustinianorum majoris conventus Parisiensis, ita concepta est epigrapge: *Mennæ Tolosano, & pluribus aliis episcopis Galliæ, indict. IV.* eamque fere secutæ sunt editiones Erasmi, tum Parisienses ann. 1518. 1523. & 1542. Nivelliana quoque anni 1591. in hunc modum: *Mennæ Tolosano, & quamplurimis episcopis per Galliam, &c.* Alterum est Melantium Rothomagensem episcopum, cujus nomen in ea epigraphe legitur quadriennio antea occubuisse: Aigulphum quoque Metensem episcopum hoc ipso an. 598. x. cal. Decembris è vivis excessisse. Verum hæc nullius sunt roboris; & primum ejus argumen-

B tum invicte confutatur a doctissimo Dionysio de Sainte Marthe generali nostro dignissimo, in notis ad eam S. Gregorii epistolam. Alterum nullam patitur difficultatem: primo enim unde probat hos duos episcopos an. 598. ad immortalem vitam migrasse! certe nullum profert ea de re testimonium. Aigulphum Sammarthani aiunt dici obiisse circa annum 598. Sed quid id est! nihil omnino. Melantium vero adhuc sedisse an. 601. probare nobis facile est. At longe validius argumentum subministrat Mabillonius noster, quod Cointius non novit. Quippe Actor. seculo 3. part. 2. pag. 613. & seqq. ac

C etiam in annalibus ad annum 658. refert privilegium Emmonis Senonensis episcopi, pro monasterio S. Petri in urbis illius suburbio, scriptum *an. III. Domini nostri Clotharii Regis*, id est 658. Cui subscribit *Lupus episcopus*, non adjecto urbis episcopatus loco, sed quem utroque in opere, Cabilonem constanter dicit Mabillon. Quod si ita est, certe non videtur, ut ex dicendis palam fiet, quo pacto Lupus sedere potuerit jam ab an. 601. Hæreo, fateor, nisi forte aliquis Lupus sedem, quam ignoramus, occuparit. Perpendat lector & judicet, hîc Lupum reponimus, salvo jure utriusque sententiæ. His

D præmissis jam ad sancti hujus vitam.

Scripta est S. Lupi vita ab auctore anonymo antiquo, sed qui tanta vel ignorantia, vel negligentia eam exaravit, ut nec quis, qualisve ante episcopatum fuerit, cuive successerit, memorarit. Fuit natione Burgundus, genere nobilis, & terrenarum rerum abundantia pollens, quibus ante episcopatum nuntium misisse significat anonymus, nam *Baugiacum* villam, inquit, ex parentum hereditate sibi dimissam ecclesiæ B. Vincentii contulit: unde probabile fit susceptam ab eo monachicam professionem; imo cœnobio S. Petri præfuisse creditur. *Postea ob morum pro-*

E *bitatem, & religiosorum actuum excellentiam, tam Divina electione, quam totius cleri populique acclamatione*, seu Flavio, seu Grato successor datus est. Vigebant in eo summa & præcipua virtutum caritas, abstinentia singularis, oratio continua, vigiliæ vix interruptæ, mira in excipiendis hospitibus liberalitas, maximus pro sublevandis pauperibus, liberandisque in carcere positis, ardor, sæpe etiam miraculo comprobatus, in regenda diœcesi studium continuum, in reformandis moribus sedulus labor, in erudiendis omnibus tanta cura, ut & Divinorum voluminum

ANNI CHRISTI

scholam instituerit, in qua qualiter singuli proficerent, propositis sententiarum quæstionibus, vigilantissime requirebat. Obiit VI. cal. Februarii, ante & post mortem miraculis clarus. *Corpus ejus ex more compositum in ecclesia B. Petri*, ubi se *tumulandum* mandaverat, & quidem *ad dexteram altaris partem reconditum fuit*, ubi notandum quod addit. Dum ex urbe funus eo inferretur ubi rei in carcere detinebantur, corpus adeo grave factum est, ut inde moveri, nisi liberatis vinctis, potuerit. Hinc diu penes Cabilonenses episcopos perseveravit jus solvendi vinctum in festo S. Lupi, quemcumque voluissent. Girboldus episcopus monasterii instaurator sacras ejus reliquias tumulo efferri, & in digniori loco recondi curavit: solum ejus caput ex hæreticorum profanationibus conservatum est, quod in eadem ecclesia magno cum honore colitur.

Ex Herrico apud Labbe t. 1. bibl. pag. 542. Lupus episcopus *de superioribus Burgundiæ partibus* Autissiodorum venit cum Chrotilde regina, ibique 16. calend. Julii defunctus, ex Reginæ mandato, in sancti Germani basilica, quam illa recens construxerat, humatus fuit. Quis ille Lupus Burgundiæ episcopus? An noster? verum Lupus Cabilonensis, in ea civitate mortuus & sepultus exhibetur ab anonymo, coliturque 7. calendas Febr. cum ille, de quo Herricus, Autissiodori diem clauserit extremum XVI. cal. Julii, vivente Chrotilde regina, ibidemque quiescit, *quod Pario impressum marmori scriptura prodit antiquior*, inquit Herricus noni seculi scriptor. An forte, inquit Mabillon. ejus corpus Autissiodoro relatum Cabilonum, ejusque translatio annotata 7. cal. Februarii, quo die S. Lupus Cabilonensis celebratur? Conjecturam lectoribus, cum ipso, permittimus.

XI. Wadelinus.

Wadelinum hactenus in catalogis Cabilonensium antistitum omissum, refert Cointius ductus auctoritate vitæ episcoporum Autissiod. cap. 20. in qua scriptum est Desiderium præsulem varia prædia dedisse basilicæ sancti Stephani, quæ est cathedralis, & additur: *Domum etiam dedit, vel areas infra muros civitatis Cabilonensis sitas, quas cum Wadelino episcopo commutavit.* Sed nescio utrum id invictum sit argumentum. A Wadelino episcopo domum accepit Autissiodor. antistes, indene sequitur necessario Wadelinum fuisse Cabilonis episcopum? Annon poterat alterius civitatis præsul, ibi tamen domum possidere? Sed quæ fides adhibenda contextui, in quo enumerantur alii episcopi sedium, in quibus eorum nomen nunquam reperitur. Sic Aëtius dicitur Senonensis & Mammo Cadurcensis episcopus, at in neutra harum ecclesiarum ullus hujus nominis reperitur, tunc enim Senonensem ecclesiam regebat Artemius, & Cadurcensem Maurillio, nec ullus in earum catalogis hiatus reperitur, quo novis illis nominibus locus tribuatur. Si vero falsus est scriptor ille in duobus illis præsulibus, quidni & in Wadelino hallucinatum quoque dicamus? Reponit Cointius Aëtium Artemii locopositum & Mammonem ex Maurilione depravatum propter litterarum affinitatem, quia Maurilio & Mammo pronuntiatione quidem plurimum, sed efformatione characterum vix differunt, nam pro duabus hisce litteris, *ur*, littera *m* & pro littera *l* inter duplicem *i* sic posita, *ili*, iterum littera *m* facili negotio capi potest in MSS. codicibus. Id quidem ingeniose, sed ad libitum effictum, nec locum habet in Aëtio & Artemio. Id ergo totum mera est viri docti conjectura, quam nec Papebrochius admittit, qui Flavio Lupum, Lupo Gilderinum, huic Gratum substituit. Nec cum Cointio omnino convenit Mabillon. qui, etsi Wadelinum admittat, satius tamen judicat ei locum post Lupum tribuere, cum eum Flavii successorem constituat doctus Francorum annalista.

XII. Gelionius.

Gelionium seu Gilderinum & Gebderinum sedem hanc tenuisse asserunt recentiores omnes, Sanjulianus, Robertus, Sammarthani, Perry, Cointius, Mabillon. Rosveydus, &c. quamvis de illo sileant omnes antiqui indices, si forte eum excipias, quem initio retulimus, & præter nomen nihil suppetat. Ejus tempore sub annum 641. juxta nostri domni Theodorici Ruinart calculum, Cabilonum, nescio quo casu, omne fere concrematum est, ex Fredegarii chronico: alii hoc ad annum 648. referunt. 641.

XIII. S. Gratus.

De sancti Grati tempore jam supra egimus. Perry & Cusset ejus vitam ex veteri legendario Cabilonensis ecclesiæ publicarunt. Ejus auctor ab ejus ætate longe abfuit, utpote qui translationem ejus X. seculo ad finem vergente factam recenset. Unde non mirum si nonnulla falsa, & a verisimilitudine aliena recenseat: non ob id tamen in omnibus abjiciendus; nos vera seu probabiliora a falsis secernere conabimur.

Sub temporis illius spatio, inquit scriptor, quo pontifex Cabilonensis Gebderinus è mundo discesserat, plebs & clerus ad ecclesiam conveniens, virum mundanæ nobilitatis titulo præclarum, Deo & nomine gratum & gratia, ad episcopalem cathedram elegerunt, & ab episcopo Lugdunensi consecrari curarunt. Exinde interfuit Cabilonensi concilio in basilica sancti Vincentii habito VIII. calend. Novembr. sub Chlodoveo II. anno 644. secundum Cointium, 550. ut fert communis sententia: ad nos quod attinet, censemus habitum fuisse ante sancti pontificis inclusionem, & non post 648. nec ante 646. Addit vitæ scriptor nec Grato, nec antecessoribus episcopis domicilium fuisse in civitate propter gentilium persecutionem, sed trans alteram Araris ripam, in quodam municipio, quod etiamnum S. Laurentii suburbium nuncupatur, ab ecclesia in sancti illius martyris honorem paulo ante Grati episcopatum ibi constructa, *in qua quotidiani consuetudo celebrabatur officii*: sanctus tamen episcopus ovium amore ductus *morem sibi imposuit ut unaquaque Dominica die per Sagonæ pontem transeundo ad majorem ecclesiam veniret, ibique*

ANNI CHRISTI

Missas peragens adstanti populo prædicationis officium exhiberet. Hoc in scriptore arguunt viri eruditi; fidemque ejus aut scientiam in hoc requirunt. Quis enim credat, inquiunt, VII. seculo tantam fuisse Cabilone gentilium potentiam! parebat civitas Christianis principibus ab annis plusquam 300. imo ab annis circiter 80. sedes erat Regia. Quonam ergo modo ibidem ita dominabantur gentiles, ut episcopum in urbe residere non paterentur? Quæ porro subjungit anonymus haud potiorem fidem mereri asserunt, utpote quæ priorem fabulam supponunt. Aliqua die Dominica, secularibus curis plus solito impeditus, tardiusque profectus, in pontis medio positus angelum audivit dicentem, *ite Missa est.* Hinc *tardioris officii negligentiæ sibi maculam adscribens, annulum excussit è digito & in aquam fluminis projecit*, dicens, *nisi annulum recuperavero, officii pastoralis minister nec dici veraciter, nec esse ulteriùs potero.* Hoc excogitatum affirmat Cointius ut ratio redderetur arctioris pœnitentiæ quam sanctus episcopus septennio egit: sed absque ejusmodi fabulis facile est Grato in mentem venisse ut episcopale munus dimitteret, & pœnitentiæ vacaret. Utut est, juxta muros ecclesiæ B. Laurentii *reclusionis cellulam fieri præcepit, in qua per continuos, & eo amplius, septem annos in vigiliis & orationibus pernoctavit. Cellulæ contiguum fabricari jussit tugurium*, in quo mater ejus, nomine *Celsa, mulier religiosa corpus domuit & extenuavit. Additus est clericus serviens deforis*, & vitæ *necessaria deferens.* Populos ad se undequaque confluentes hortabatur ut *alium patrem eligerent animabus suis:* at illi asserebant, in ejus sedem, quandiu viveret, nullum alium successurum. Sed tandem expleto septennio, clericus ille, qui necessaria pœnitenti subministrabat, cum quadam die pisces emisset, in uno eorum exenterato repertus est Grati annulus, eique restitutus. Re per urbem propalata, cives turmatim accurrentes cellulæ murum effodiunt, & confractis voluntariæ custodiæ repagulis, patrem nolentem totisque viribus renitentem extraxerunt, ac barba, crinibus & diutinæ pœnitentiæ vestibus destitutum ad matrem ecclesiam miro tripudio deportarunt. Sed brevis omnino lætitia, post dies viginti in morbum delapsus, congregato clero denuntiavit corporis sui dissolutionem imminere; & ut in ecclesia B. Laurentii, in qua diu Domino servierat sepeliretur ab eo multis precibus obtinuit. Mox in cinere & cilicio ad cœlos spiritum exhalavit VIII. idus Octobris. Verum quo anno? 652. inquit Cointius, quia inquit, adfuit synodo Cabilon. anno 645. postero se cellulæ inclusit, post spontaneam 7. annorum pœnitentiam ad ecclesiam suam reversus est anno 652. ac post 20. dies ad vitam migravit æternam. Optime sane, si anno post concilium Cabilonense cellulam ingressum fuisse constaret: verum nec constat, nec probare aggreditur vir doctissimus. In loco sepulturæ diu mansit, ac miraculis coruscavit; sed tandem inde, postulante Lamberto Cabilon. comite, Hugone præsule concedente, Paredum * tanslatum est. Ejus mater solatio destituta, relicta specu sua in B. pontificis ergastulum ingressa, quandiu vixit, modis omnibus gratiam Dei studuit promereri, ac post gloriosum vitæ exitum pro sanctitatis merito sub altari basilicæ S. Laurentii condita est.

* Paray le Moineau, monasterium a Cluniaco pendens.

XIV. DESIDERATUS.

Desideratus cognomento Dido, vix aliunde quam ex criminibus notus, Grato in episcopatu successit: certe jam in ea urbe sedebat VI. calend. Julii, anno 10. Chlotarii regis, Christianæ æræ 666. quo privilegio parthenoni sanctæ 666.
Mariæ in Suessionensi civitate a sancto Drausio ibidem præsule concesso subscripti leguntur inter alios plurimos Leutgarius Augustodunensis, & Desideratus Cabilonensis. Quin & antea episcopatum illum possidebat, si genuinum est Clodovei præceptum pro S. Dionysio Parisiensi, quod refert Jacobus Sirmundus tom. I. conciliorum Galliæ, in eo enim subscribit *Desideratus episcopus*, certe Cabilonensis, quis enim alius?

Exhinc se totum dedit Ebroino: ejus consiliorum, machinationum, ac fraudum & crudelitatis particeps fuit. Eum in primis juvit in supponendo rege Clodoveo, quem Clotarii quondam Regis filium finxit, & cum aliis ejusdem farinæ viris, id multis persuasit: *Erant enim in hoc mendacio*, inquit anonymus vitæ S. Leodegarii scriptor, *primi, & quasi rectores palatii, Desideratus cognomento Dido, qui quondam Cabilloniæ habuit principatum, necnon & ejus collega Bobo, qui urbem Valentiam habuerat in dominium. Nec enim digni sunt ut urbium nominentur episcopi, qui magis desideriis terrenis inhiabant, & cœlestia non curabant. Horum talium sacerdotum, & similium optimatum Ebroinus usus consilio. . . . elevatus & excæcatus est.* Nec minus ejus crudelitati, quam ambitioni servivit: nihil ille magis cupiens quam Leodegarium perdere; eaque de re cum suis consulens, *Dido & Waymirus* Campaniæ comes, *caput malitiæ effecti dixerunt se posse rapere eum de civitate, & in eum facere vindictam, ex qua malitia Ebroini esset satiata.* Hic gavisus *dedit eis exercitum copiosum valde*, quocum Eduam obsederunt, nec se recessuros asseverarunt nisi traderetur Leodegarius, se pius pastor tradidit pro ovibus; dedito, sub specie iniquissimi commenti, lumen avulserunt oculorum, ac Waimerus & Dido Boboni, qui nuper fuerat anathemate de episcopatu Valentino dejectus, Augustidunum adsignaverunt in dominium, imo, quod verius est ad devastandum.

Inde Desideratus, qui & Dido, una cum Bobone & Adalrico duce, perrexerunt usque ad Lugdunum, ut ita exinde adducerent Genesium, sicut de Augustiduno Leodegarium. Verum non diu tantam nequitiam pati potuit æquissimum Dei judicium. Ebroino, nescio qua ratione, exosus factus est Dido: unde cum coacta fuisset synodus in quadam villa regia, inquit anonymus, ibi inter ceteros Dido de suo episcopatu expulsus est, & pœnæ traditus, ab ipsa synodo condemnatus, *calvaria accepta in capite, expulsus & segregatus a sancta congregatione.* Deinde in exilium missus, ac tandem pœna

ANNI CHRISTI

pœna capitis exsolvit quidquid in sanctum Leodegarium peccaverat. Quis fuerit ejus in sede Cabilonensi successor, nobis incompertum; quia ab eo ad ætatem usque Caroli-Magni in hodiernis Cabilonensium episcoporum catalogis duo tantum præsules occurrunt, Antestius & Amblacus, quorum etiam gesta penitus exciderunt.

XV. Antestius.

Antestius reperitur in antiquo codice regularum chori ecclesiæ Cabilonensis, uti illius episcopus.

XVI. Amblacus.

Amblacum ut & Antestium exhibent regulæ chori, jam supra laudatæ: eos tamen Sanjulianus in suo elencho non reponit. Illorum temporum obscuritatem tribuendam censemus Saracenorum procellæ: hi enim ex Hispania profecti circa hæc tempora Cabilonum in sua potestate redegerunt.

XVII. Hubertus.

De Huberto, qui & Huebertus nuncupatur, nihil aliud nobis suppetit, quam quod ex Caroli-Magni diplomate, inter instrumenta referendo (Ch. III. col. 225.) discimus, nempe eum virum percelebrem fuisse, utpote quem *magnificum* appellat; fuisse simul *episcopum & rectorem*, id est abbatem *basilicæ sancti Marcelli;* postulasse, ut privilegia & jura, quæ Caroli antecessores, ac in primis pater Pipinus prædicto monasterio contulerant, diplomate confirmaret, idque Regem concessisse, & quidem *Heristallio pridie cal. Maias an. XI. & V.*
779. *regnorum*, nempe Christi 779. qui est Caroli undecimus in Francia, quintus in Italia per mensem Aprilem numerabatur, inquit Cointius. Hic ipse esse videtur de quo in epistola Adriani papæ ad eumdem Carolum hæc referuntur: *Iter pergratum annectens ad limina apostolorum Petri & Pauli reverendissimus & sanctissimus Huebertus episcopus, desiderii sui vota adimplens, obtulit nobis præfulgidos eximiosque vestros in triumphis regales affectus, &c.*

XVIII. Fova.

Fova, qui & Faova sive Facova, imo & Faof, ac Eaof nuncupatur, sedit in Cabilonensi cathedra, cujus tempore habitum fortasse est concil.
813. in hac urbe II. an. 813. ex omni Gallia Lugdunensi, excepta provincia & metropoli Turonensi, ad disciplinam resarciendam, ut jusserat Carolus-Magnus: exstant illius canones sine episcoporum chirographis in tomis conciliorum.
829. Cointius ad annum 829. n. 113. putat eum esse Eaof episcopum, qui hoc anno scripsit cum Agobardo Lugdunensi & Bernardo Viennensi archiepiscopis ad Ludovicum Pium, *de Judaicis superstitionibus*. Subscripsit chartæ Alberici Ling. episc. pro restauratione monasterii Fontis-Besuæ, his verbis: *In Christi nomine Faova Cabilonensis, anno ab Incarnatione Domini 830. ind. VIII. cal. Novembris, anno Christo propitio 14. imperii D. Ludovici imperatoris, & Lotharii Augusti filii ejus sexto*, ubi in Imperatorum annis mendum est, nec ideo tamen cum quibusdam sciolis falsum esse diploma clamitamus, sed cum apprime conveniant annus Christi & indictio, mendum in exscriptores aut notarios rejicimus. Subscripsit & diplomati Aldrici pro Remigiano apud Senones monasterio anno 833. Anno 835. adfuit 833.
generali placito, quod apud Theodonis-villam 835.
habuit Ludovicus Pius, & in quo Ebbo depositus est. Denique anno 837. Carisiacum venit, 837.
& cum multis aliis episcopis Carilephianorum monachorum causam definiit, & sententiæ adversus eos latæ subscripsit hoc modo: *Favo Cavilonensis.*

XIX. Milo.

Milonem hic inserunt indices hactenus editi; ejus nomen reperitur in veteri exemplari regularum chori ecclesiæ Cabilonensis. Ceterum de eo nihil omnino superest.

XX. Godelsadus.

Godelsadum, quem & Godescaldum nuncupant, ad episcopatum Cabilonensem a rege Carolo Calvo designatum fuisse discimus ex epistola Guenilonis Senonensis archiepiscopi & Gherardi comitis (inter Lupi litteras n. 81.) scripta anno saltem 843. ut affirmat Balusius & ex Eduensi- 843.
bus episcopis evidens est: ex Sammarthanis vero sub an. 848. Sic habet epist. *Godelsadum etiam, quem ex palatio suo, more prædecessorum Regum majorum suorum, Cabilonensi præfecit ecclesiæ, flagitat ut hac Quadragesima non gravemini ordinare. Quod si per absentiam Teutboldi episcopi visum fuerit impossibile, quocumque tempore constitueritis, congruum vobis curabimus ex episcopis nostris facere supplementum, ut quod prosit populo Christiano absque dilatione per vos Deus implere dignetur.* Anno 853. interfuit synodo Suessio- 853.
nensi II. in urbis suburbio, in basilica S. Medardi, præsente Carolo Calvo rege celebratæ a quinque provinciarum episcopis. Eodem anno, mense Augusto adfuit Vermeriensi II. ac in ea subscripsit litteris a patribus datis in gratiam Herimanni Nivernensis episcopi, & diplomati quo vetitum est monasterium Lebraha, quod juris erat sancti Dionysii, in *precariam* dari Conrado. Lingonensi item anno 859. ut patet ex charta Jonæ episcopi Eduensis super donatione villæ Simponiaci facta canonicis ecclesiæ suæ, quæ sic explicit *testes adfuerunt infra scripti, quos synodalis celebritas convocavit* (& paulo superius) *in territorio Lingonensi in abbatia SS. Geminorum, &c. Remigius Lugdun. Godescaldus Cabilon. &c.* & ex ejusdem Jonæ privilegio pro parthenone sancti Andochii Augustodun. ab eodem Jona concesso. Adfuit & Tullensi concil. ad Saponarias, eodem anno, mense Junio, & subscripsit epistolæ synodali ad Wenilonem Senonensem archiepiscopum. Tullensi præterea II. an. 860. cujus decreta sua sub- 860.
scriptione roboravit, uti & privilegium monasterio S. Martini Turon. a patribus concessum. Pistensi & Suessionensi an. 862. ubi & subscripsit privi- 862.
legiis cœnobio S. Dionysii concessis.

ANNI CHRISTI

XXI. GERBOLDUS.

Gerboldus, qui & Girboldus, & Girbaldus, ac Gerbardus, a Carolo rege Cabilonem missus, factus est episcopus anno 863. aut ad summum
864. 864. quo conventui Pistensi interfuit, & cum aliis præsulibus, petente Lothario Regis filio & S. Germani Autissiodorensis abbate, bona omnia illius cœnobii confirmavit. Adfuit & synodo Suessionensi III. apud S. Medardum, & subscripsit epistolæ synodicæ ad Nicolaum papam in causa Wlfadi aliorumque clericorum ab Ebbone ordinatorum, ut & alteri ad eumdem de Britonum infestationibus, & de Actardo ab episcopis Romam misso; necnon & privilegio ab eadem synodo
866. monasterio Solemniacensi concesso, anno 866.
870. Schedulam, qua an. 870. Hincmarus Laudunensis episcopus Carolo regi & Hincmaro Remorum archiepiscopo obedientiam profitetur, subscriptione sua firmavit. In synodo Cabilonensi
873. an. 873. Leuterius præpositus S. Marcelli patres admonuit, ecclesiam S. Laurentii juris esse sui monasterii, ac exhibitis Regum præceptis demonstravit: qua de re *Dominus & frater noster, præclarus vir Girboldus episc. interrogatus*, inquiunt præsules, hic *ut justis rebus fuit semper annuens, dixit... Decernat sanctitas vestra quid nos conveniat agere..* Unde ex ipsius consensu S. Marcello adjudicata est ecclesia: scriptumque ea de re diplo-
875. ma, cui & ipse subscripsit. Habita est & an. 875. altera synodus Cabiloni, in qua ordinatus est Adalgerius Eduensis episcopus, & datum Tornutio privilegium omnia ejus bona confirmans, illi subscripsit *Gerbaldus Cabilon. episcopus.* Subscripsit & capitulis a Carolo Calvo in Pontigonensi conventu editis an. 876. in quo & Carolus in Imperatorem electus & confirmatus est. Sub
877. annum 877. inquit Mabillon. Girbaldus suburbanum S. Petri monasterium a Barbaris destructum instaurasse memoratur in diplomate Hugonis Lugdun. archiepiscopi & Romanæ sedis legati, & ei Aimonem *doctorem*, id est pastorem præfecisse; ac pro sepultura tam episcoporum quam canonicorum, qui jam illic sepulti fuerant, contulisse villam, quam vulgus *Deus-adjuva me* nominat cum ejus ecclesia sancto Vincentio dicata. Dubium facit, quod in eo diplomate Gerbaldus dicitur a Carolo Magno missus: sed hic Caroli Magni nomine procul dubio intelligendus est Carolus Calvus, cujus principatu Godelsado substitutus est noster antistes.

Sub idem tempus sanctorum episcoporum Lupi, Silvestri & Agricolæ, decessorum suorum corpora è terra levavit, & digniori sepultura exornavit: eosque postea a Johanne VIII. papa in sanctorum numerum cooptari, & publicæ venerationi, in ecclesia Cabilonensi exponi curavit, adjunctis tanto honori Flavio, Tranquillo, Johanne, Desiderio, Grato præsulibus, ac Desiderato presby-
878. tero. In Galliam venit Pontifex an. 878. Cabiloni aliquandiu moratus est, & concilium Tricassinum celebravit, cui adsuit Girbaldus. Adfuit & Mantalensi synodo, in qua Boso in Burgundiæ regem electus est. Inter episcoporum nomina

A apud San-julianum & alibi legitur Orichardus pro Girbaldo seu Gilbaldo, sed mendose. Expungendus ergo ex episcoporum indice Orichardus, qui non reperitur in libro regularum chori. Non ante annum 885. è vivis ereptum fuisse Gerboldum probatur ex Caroli Crassi regis & imperatoris præcepto, quo Cabilonensi ecclesiæ canonica suorum episcoporum electio conceditur, quodque datum dicitur: *Pridie idus Junii, anno ab Incarnat. Domini* 885. & in quo legere est: *Quoniam Girboldus Cabilonensis ecclesiæ venerabilis antistes & reverendus, infirmitate jam senioque confectus, non modicum metu sui obitus civibus*
B *& filiis ecclesiæ suæ inferret dolorem.*

XXII. WARNULFUS.

De Warnulfo nihil certi nobis suppetit. Eum exhibent recentiores Cabilonensium præsulum indices, sed ordine incerto: Robertus in Gallia Christiana eum refert ad annum 872. alii eum Stephano præponunt, postponunt alii, imo Cabilonensem episcopum fuisse nullatenus constat. Ex duplici charta hic titulus ei vulgo affingitur, verum nescio an genuinam utramque esse quis audeat affirmare. Prima est Agapiti papæ bulla in S. Marcelli Cabilonensis chartulario, hoc fere te-
C nore concepta: *Agapetus servus servorum Dei..... Galliarum omnis animadvertat plebs, quod J. C. Domini devotus adiit quidam Warnulfus Cabilonensis ecclesiæ ordinatus episcopus limina B. B. apostolorum...... deprecans quatenus in monasterio, sito in loco, qui vocatur Hubiliaco, in honorem martyris Marcelli dicato nostra auctoritate, juxta quod in præcepto filii nostri Caroli continetur.... cunctas res ad idem monasterium pertinentes confirmaremus...... cujus precibus, quia providente vitæ suæ merito satis nobis carus est, libenter annuimus;* quod & præstat in sequentibus. *Datum per manum Walperti diaconi humillimi S. Portuensis ec-*
D *clesiæ, anno Domini nostri J. C. 873. indict. VI.* Hæc bulla Agapiti esse nequit, utpote qui S. Petri cathedram non nisi an. 946. conscendit. Aiunt nonnulli amanuensem, quia prima duntaxat littera, A. in authentico legebatur, inscite supplevisse, & pro Adriano posuisse Agapitum: sed nec sic diploma propugnari potest, cum dicatur datum anno 873. & Adrianus II. diem suum clauserit anno præcedenti, prima Novembris. Legendum aiunt alii Johannem VIII. verum quo fundamento nituntur? Quis pro Agapeto legat Johannem? secundo nec Warnulfus dici potest electus anno 873. eo quippe, & plusquam decennio post, se-
E dem Cabilonensem occupabat Girboldus. Tertio Johanni triennio supervixit, imo & Adriano III. idem Girboldus.

Altera charta Warnulfi mentionem faciens, est diploma Caroli bona S. Marcelli confirmantis, ad quod alludit laudata Papæ bulla *Carolus*, inquit, *Divina propitiante clementia.* .... *Adeuntes nostræ serenitatis genua Aledravisus dilectus nobis comes & Warnulfus dilectissimus nobis præsul, humiliter flagitaverunt.* .... *ut canonicis sancti Marcelli sempiternum imperatorii privilegii*

ANNI CHRISTI

stabilimentum concederemus. Quod in consequentibus præstat, tum sic explicit præceptum : *Data pridie idus Junii anno ab Incarnatione Domini 873. indict. VI. Anno vero regni D. Caroli imperatoris V. Imperii autem II.* Utraque Cabilon. historia tempus aliter annotat : *Anno ab Incarnat. 885.* Anno vero regni Caroli imperatoris VIII. imperii vero V. Verum & hic falsa videntur omnia : nullus Aldravisus reperitur inter Cabilonenses comites ; sed nec hunc nec Warnulfum Cabilonensem aut episcopum aut comitem fuisse asserit diploma. Ad chronicas notas quod spectat, prima reperitur in chartulario S. Marcelli, & hæc aperte falsa est, nullus enim Caroli nomine, fuit imperator anno 873. altera vero nota non video quo fundamento nitatur : si enim vera est, ex aliquo loco desumenda fuit, maxime ex chartulario illius, cujus gratia diploma concessum est. Secundo, an. 885. indictio erat non sexta, sed tertia. Nec etiam cum anno Christi 885. convenit annus v. regni Caroli Crassi, de quovis ejus regnorum id intelligatur. Nihil ergo tam caducis fundamentis superstrui potest & Warnulfum hîc inserimus, mori duntaxat obsequentes.

XXIII. Stephanus.

886. Stephanus jam infulas gerebat an. 886. ind. v. ut patet tum ex synodo Cabilonensi, de qua chronicon Besuense, & in qua ut præsens memoratur : tum ex privilegio Carilocensi cœnobio in ea concesso, illi quippe sic subscribit : *Stephanus dignatione Divina Cabilon. ecclesiæ episcopus.* Notandum porro non cohærere inter se annum & indictionem, verum, ut monet Jacobus Sirmundus, castiganda potius est indictio, ut quarta scribatur, & notandus Christi annus ut in authographo.
887. Subscripsit anno sequenti cum pluribus aliis præsulibus chartæ Geilonis Lingonum episcopi, qua nonnulla canonicis S. Stephani Divionensis concedit ; quæque data dicitur *anno Dominicæ Incarnat. 887. indict. v.* Paucis annis pedum tenuit, utpote qui illud jam reliquerat 889.

XXIV. Ardradus.

Ardradus qui & Adradus, Ardiardus, ac Ardraditius & Andradus jam Cabilonense pedum gestabat an. 889. Eo siquidem adfuit placito apud Varennas, in quo jussu Ermengardis reginæ Bosonis relictæ, Bernardus quidam vassallus coactus fuit dimittere Balmam cellam, quam monasterio Gigniacensi ereptam, per donum Ludovici Bosonis atque Ermengardis filii se possidere asseverabat. Diplomati porro hac de re conscripto subscripsit *Andradus S. Cabilon. ecclesiæ episcopus.* Scio chronicas diplomatis notas a Mabillonio vitiosas censeri, probarique ex ipso Rodulfi regis præcepto, quo Balmam cellam Bernoni abbati contulit an. 904. Rodulfi XIV. Indeque concludere virum doctum hoc placitum post hunc annum datum fuisse, id est an. 905. ind. VIII. prædito, quæ in illo placito notatur. Petrus tamen de la Lande primam hujus placiti epocham inde adstrui probat, quod Ludovicus Bosonis filius non appelletur Rex ; appellandus sane, si fuisset : sed hoc illi nomen anno sequente 890. duntaxat in synodo Valentina ab Arelatensis regni episcopis ac proceribus delatum est. Judicet lector, rem alibi definiemus. Anno 894. adfuit synodo Cabilonensi in suburbana basilica S. Johannis Baptistæ, in qua purgatus est Girfredus Flaviniaci monachus & levita, de morte illata Adalgario Eduensium episcopo. Subscripsit litteris Alwalæ archiepiscopi Lugdunensis de Mornanco, cujus ecclesiam Autcario presbytero atque canonico, cum suis appendicibus vindicavit : *Datum VIII. idus Aprilis anno VI. Ludovici imperatoris*, id est *anno Dominicæ Incarnationis 907.* ut in contextu legitur. Eodem anno, ut in Lugdunensibus episcopis ostendimus, sub nomine *Adraditii* subscripsit litteris Argrimi Lingon. episc. quibus Ratherio archidiacono ecclesiam sancti Vincentii Divion. restaurandam committit. Subscripsit insuper & chartæ in gratiam S. Stephani Divionensis anno 912. Adfuit synodo Cabilonensi in ecclesia S. Marcelli in suburbio ab Austerio Lugd. archiepiscopo celebratæ anno 915. Subscripsit & litteris Walonis Eduensis episcopi Tilionacum villam ecclesiæ suæ restituentis, anno 918. & Hervei Walonis successoris testamento, quo quædam legat cathedrali suæ ecclesiæ sancti Nazarii Augustodunensi : conditum est IX. calend. Maii ind. VII. an. 24. Caroli regis post obitum domni Odonis. Hoc est, ut placet Mabillonio, Christi 919. cui optime respondet indictio, sed non annus Caroli. Melius assignatur annus 920. ut diximus in Eduensibus episcopis : in eo enim omnia conveniunt.

894.

907.

Mancio.

XXV. Axoranus.

XXVI. Stacteus.

XXVII. Durandus.

De Mancione silent chori regulæ, nihilque aliud reperitur, quam quod refertur a Surio in vita S. Radbodi Ultrajectensis episcopi die 29. Novembris, his verbis : *Erant ei condiscipuli Stephanus & Mancio, ætate quidem superiores, sed non tamen studio litterarum in adolescentia ; quorum virtus eo progressa est, ut non multo post uterque episcopus creatus : Stephanus quidem Tungrensis ecclesiæ, Mancio vero Cabilonensis, &c.* Unde in Gallia Christiana inter Cabilon. episcopos computatur. Sed mendum est exscriptoris, & legendum *Catalaunensis.* Constat enim ex Frodoardo, lib. 4. post Rodoaldi Catalaun. episcopi obitum, Mancionem ibidem ordinatum fuisse præsulem a Fulcone Remensi, & de ea ordinatione reprehensum fuisse a Formoso papa. Exstat insuper ipsius epistola ad prænominatum Fulconem, de presbytero, qui quamdam mulierem consentientibus propinquis ejus in villa Wasnau publice desponsarat, hæc vero est epistolæ inscriptio : *Domino patri Fulconi venerabili archiepiscopo & omnibus ejus suffraganeis, Mancio humilis Catalaunicus episcopus.* Erat ergo Mancio hoc ipso tempore episcopus Catalaun. Cabilonensis vero ejusdem nominis nullibi reperitur, imo & ab

ANNI CHRISTI

omnibus omittitur, a San-Juliano, ab utraque Cabiloni historia, a Nicolao-Carolo de Sainte-Marthe in Cabilonensium episcoporum & comitum historia MS.

Axoranum in libro regularum chori ecclesiæ Cabilonensis memorari testantur Sammarthani fratres, diversaque nomenclatura in calendario legi Andream Cabilonensem episcopum obiisse an. 923. ind. XI.

Stacteum denique & Durandum in laudato codice regularum chori, Axorano, absque annorum epocha subrogari notant Sammarthani.

XXVIII. Hildebodus.

Hildebodi seu Childebodi, ac Holdebodi & Gildebodi prima, quæ nobis occurrerit, mentio habetur in historia Trenorchiensi, si Sirmondo aliisque fidem adhibere velimus. Cœnobium suum deseruerant monachi, ne intrusum abbatem agnoscerent, & in S. Porciani cella per triennium jam commorati fuerant; lugebat interim variis calamitatibus oppressa Burgundia, cum id sanctarum reliquiarum ablationi tribueret populus, Trenorchium convenerunt episcopi, inter quos noster Hildebodus, & in synodo decreverunt ut monachi cum sanctorum exsuviis in pristinas sedes revocarentur. Advenientibus cum sanctorum reliquiis obviam processionaliter ivit episcop. cum Matisconensi antistite, magna utriusque ecclesiæ cleri & populi comitante caterva. Hujus porro concilii nec dies, nec annus referuntur. Duæ de anno sunt sententiæ; prima eaque communior, est Petri a sancto Juliano, Jacobi Sirmundi, tom. 3. concil. Gall. Sammathanorum fratrum, Labbei, Severt. &c. quæ illum consignat an. 944. Altera illum differt ad annum 949 & est Chiffletii in historia Trenorch. cap. 29. quem sequitur noster Mabill. quam sententiam in Lugdun. episcopis probavimus. Enarratis his quæ in hoc concilio acta sunt, addit Falco in chron. Trenorch. n. 36. *His diebus Hildebodus Cabilonensis venerabilis antistes pristinos abbatiæ nostræ terminos multo admodum terrarum spatio canonica traditione, a parte dilatavit aquilonis: cujus etiam quanta circa locum nostrum exstiterit sollicitudo, prodit non solum rerum devota largitio, verum & contra quorundam severitatem tyrannorum res nostras incessanter diripientium, oportuna jugisque defensio.* Addit eum Romam profectum, & Agapitum Romanæ sedis antistitem adiisse, & ab eo impetrasse ut scriberet ad Matisconensem episcopum litteras injungentes ut Trenorchium ab ingruenti tyrannorum sævi-
948. tia summo studio & conamine tueretur. Anno 948. litteras, quibus Aquinus vir nobilis & uxor ejus Doda se, suaque Deo & Cluniensi monasterio dedebant, sua subscriptione confirmavit. Quo eodem anno suo chirographo munivit & litteras, quibus Aimardus Cluniacensis abbas in coadjutorem seu coabbatem sibi S. Maiolum elegerat. Subscripsit diplomati, quo anno 949. Burchardus Lugdun. archiepiscopus auctoritate episcopali confirmat Saviniacensi cœnobio omnes suas possessiones, & liberam eligendi abbatis facultatem. Anno 954. Maiolum, defuncto Aymardo consecravit in abbatem. Denique nominatur in chartulario S. Symphoriani Eduensis, cum Amblardo Lugdun. archiepiscopo, & aliis Burgundiæ præsulibus, de excommunicatione Isnardi bonorum illius cœnobii invasoris. 954.

XXIX. Frotgarius.

Frotgarii memoriam exhibent duo antiquitatis monumenta, alterum spectat Isnardi bonorum S. Symphoriani Augustodunensis invasoris excommunicationem, alterum est diploma ab illo editum, quo significat quemdam, Alexandrum nomine, a se postulasse, ut capellam sui juris, duobus filiis suis Bernardo Levitæ, atque Evrardo puero concederet; seque illis eam cum decimis hac conditione donasse, ut omnibus annis, in festivitate B. Marcelli, cujus monasterii juris erat, sibi, suisque successoribus viginti denariorum censum statutum ex decimis persolverent. Datum porro est diploma *die Jovis in mense Maii anno VI. regnante rege Lothario.* Christi 960. aut 961.

XXX. Radulfus seu Rodulfus.

Radulfum non aliunde quam ex regulis chori Cabilonensis ecclesiæ notum esse asserunt, qui indicem Cabilonensium episcop. texuerunt. Litteris tamen dotationis Paredi monachorum, nunc decanatus, ut aiunt, Cluniacensis, a Lamberto comite Cabilonensi confectis subscribunt post illum Adelais uxor ejus, Hugo filius ejus, Rodulfus episcopus Cabilonensis, Johannes & Isardus item episcopi, &c. anno circiter 977. Sed & *canonicæ* Cabilonensis donationem factam Cluniaco 977.
confirmavit an. 980. hoc diplomate: *Rodulfus sanctæ Cabilonensis ecclesiæ præsul significo, qualiter Agenor archidiaconus nos deprecatus est, ut canonicam, quam ab ecclesia possedit, abbati Maiolo & fratribus ejus in perpetuum traderemus.* Quod & multis prædicto abbati datis laudibus concedit. *Signum Rodulfi humilis præsulis S. Vincentii..... S. Frogerii decani. Datum pridie cal. Decembris, die Martii, anno 26. regnante Lothario rege.* Ubi observandum diem Martis incidisse in diem secundum calendas Decembris anno 980. sed annum fuisse Lotharii regis 27. a mense Octobri. Verum non ideo clamitandum suppositam esse chartam, sed asserendum rotundo numero totum annum præcedentem hic tributum fuisse. Denique anno 984. Aymus Matiscon. archidiaconus vineas suas villæ Fusciaci in pago Cabilonensi Cluniaco concedit, & ejus donationem confirmant Rodulfus episcopus Cabilon. Gauzfredus comes, & Adeleis comitissa. Anno 986. Natrannus Nivernensis episcopus paulo ante obitum quædam altaria canonicis ecclesiæ suæ, ad sublevandam eorum inopiam, concessit, & instrumento ea de re confecto post ipsum subscribunt Sevinus Senonensis, Gibuinus Catalaunensis, Albero Laudunensis, Letulfus Niviomensis, Guedricus seu Wedricus Lingonensis & Rodulfus Cabilonensis antistites, mense Martio, an. 32. regnante Lothario rege.

980. 984. 986.

ANNI CHRISTI

XXXI. Lambertus.

Quod de Radulfo dixerunt vulgati Cabilon. episcoporum catalogi typis editi, idem pronuntiant de Lamberto, de illo nihil uspiam, prætterquam in regulis chori reperiri: verum utrobique falluntur. Reperitur enim diploma Roberti & Hugonis filii ejus Francorum regum dato 1017.
1017. in quo memoratur Lambertus, noster & in quo Odiloni Cluniac. abbati, ejusque monachis confirmant *quandam abbatiolam in honore B. martyrum Cosmæ & Damiani dicatam, juxta mœnia Cabilonensis urbis sitam*, quam comes Hugo & Lambertus *episcopus.... jure, testamento tradiderant B. Petro & Cluniensi monasterio.* Illud refert Mabill. ad annum 1017. nec potuit prius exarari, siquidem hoc definite anno Rex côronatus est Hugo, uti apud omnes convenit. Potuit posterius scribi, chronicis enim notis caret: & ex eo constat Lambertum ante 1017. jam fuisse episcopum.

XXXII. Hugo I.

De Hugone vix quicquam certi reperio. Quidam è nostris eum Lamberti comitis Cabilonensis ex Adhelaide filium fuisse asserit, is autem clericus erat, cum Maiolo data est ecclesia S. Marcelli, ut patet, inquit, ex charta Theobaldi comitis pro eodem monasterio, & postea fuit episcopus. Verum fallitur bonus vir: comes Hugo clericus fuit, postmodum episcopus non Cabilonensis, sed Autissiodorensis, ac proinde differt ab Hugone nostro, qui memoratur in vita S. Grati, his verbis: *Dum Cabilonensem ecclesiam Hugo præsul regeret, primusque comes civitatis ejusdem Lambertus nomine comitatus obtineret monarchiam:* Cum hic Aureævallis seu Paredi basilicam perfecisset, *accessit ad serenissimi genua pontificis solo tenus flagitans* ut *Grati beatissimi corpus ad............ prælibatum transferri fineret cœnobium. Præsul favit inconsultus*, ut aiunt: *& quia cleri consensum habere non poterat id agendi, intempestæ noctis silentio a comitis officialibus B. Patris confracto sarcophago, miserunt pretiosa membra in capsam argento opportune decoratam, & ita cum diligentia, qua valuerunt, ad prædestinatum transtulerunt locum.* Verum id quo pacto stare potest! Vidimus in Rodulfo, ipso die dedicationis ecclesiæ Paredi, chartam dotationis hujus cœnobii ab ipso ut Cabilon. episcopo subscriptam. Insuper Lambertus comes ex hac vita migravit an. 988. Non ipse ergo hoc pium, ut aiunt, furtum approbavit, sed potius Rodulfus. An duos distinguemus Hugones? sed nullibi distinguntur: An non potius error erit vitæ S. Grati scriptoris, qui pro Rodulfo scripserit Hugonem! Denique anno 1040. Juliacum villa pagi Cabilon. Odoni Cluniacensi abbati asserta est a Roberto Burgundiæ duce, præsentibus duobus Hugonibus. Autissiodorensi, & Lingonensi, inquit Mabillon. Annal. tom. 4. pag. 443. in cujus textu mendum est typographi, & legendum est Cabilonensi, non Lingonensi, ut patet tum ex ejus indice; tum ex eo quod nullus erat an. 1040. Lingonensis episcopus, Hugonis nomine. Verum si id ita est,

A Gaufredo qui sequitur non præponendus, sed postponendus est hic Hugo.

XXXIII. Gaufredus.

Gaufredus, qui & Gaufridus, Joffridus, Gotfridus ac Godefridus nuncupatur, erat episcopus jam an. 1015. ut patet ex præcepto regis Rotberti bona S. Benigni confirmantis: *VIII. cal. Februar. anno ab Incarnat. Domini 1015. ind. XIII. regnante Rotberto 28. anno.* Ei enim 1015.
post Robertum, ejusque conjugem, ac filios Henricum tunc Burgundiæ ducem, & Rotbertum, subscribunt Lambertus episcopus Lingon.
B *Joffridus episcopus Cabillonum, &c.* Illud vide apud D. Duchesne in probationibus hist. geneal. ducum Burgundiæ pag. 3. 4. 5. id. autem si ita sit, initium regni Roberti, non a morte patris sumendum est, sed ab eo tempore, quo una cum patre regnare cœpit. Et ille annus 1015. secundum veterem anni inchoandi morem, est 1016. ut nunc computamus. Benedictus papa VIII. in epistola ad episcopos Burgundiæ, Aquitaniæ & Provinciæ adversus invasores bonorum Cluniacensium, inter episcopos nominat Gaufredum Cabilonensem. Data est cal. Septembris anno, ut ex pluribus conjicit Mabill. 1016. A Roberto 1016.
C rege diploma accepit an. 1019. quo nonnullas ecclesias injuste usurpatas S. Vincentio restitui imperat. Refert Falco, Bernerio Trenorchium regente, restitutum ex incendio monasterium solemni ritu dedicatum fuisse anno ab Incarnatione Domini 1019. IV. calendas Septembris in præ- 1019.
sentia venerabilium episcoporum Joffredi Cabilonis episcopi, Gauffeni Matisconensis & Hugonis Autissiodor. quorum postremus chartam edidit, qua plurima eidem cœnobio largitus est; quam priores sua subscriptione roborarunt.

Anno 1025. Ansæ in agro Lugdunensi ad 1025.
Ararim habita est synodus episcoporum in eccle-
D sia S. Romani, cum tribus metropolitanis & pluribus episcopis interfuit noster Gaufredus. Eodem ut videtur anno cum rege Rotberto, Henrico ejus filio, Hugone Autissiodorensi, aliisque episcopis, litteris Helmuini Eduensis antistitis, quibus cellam S. Georgii Colchensis Flaviniaco tribuebat, subscripsit. Interfuit coronationi Henrici filii Rotberti regis, ipso die Pentecostes anno 1027. & subscripsit præcepto ejusdem 1027.
Roberti pro monachis Dervensibus. *Anno ab Incarnat. Dom. 1030. ind. XIII. 9. cal. Octobr.* 1030.
adiit Robertum regem, ab eo postulans ut donationes a se factas abbatiæ sancti Hyppoliti in pago
E Belnensi sitæ confirmaret; quod præstitit piissimus princeps, diplomate, quod refert Perardus. Cabilonensi ecclesiæ datam an. 1032. abbatiam 1032.
S. Mariæ de Latona, ab Hugone Autissiodor. episcopo, & comite Cabilonensi, donumque a Roberto confirmatum fuisse litteris Remis conscriptis affirmat Perrius. Hoc ipso anno Gaufredus suscripsit testamento seu diplomati, quo Enzelinus Vergiaci dominus & Parisiensis antistes, monasterium a se ibi constructum sub nomine sancti Dionysii, tradit capitulo cathedralis ecclesiæ Augustodunensis. Denique anno 1039. 1039.

ANNI CHRISTI

ut scribit secundus histor. Cabilon. auctor, t. 2. pag. 34. jam laudatus Hugo comes & episcopus a partibus ultramarinis reversus plurima contulit ecclesiæ sancti Vincentii, ea sola conditione, ut canonici octavam patroni sui diem quotannis solemniter celebrarent. Memoratur in præcepto quo Robertus, uxor ejus & filius, pro remedio animarum suarum dant S. Marcello nonnulla de rebus suis sitis in comitatu Cabilonensi in villa Olonis; cui præcepto & ipse cum Achardo decano subscribit: sed absque chronicis notis. Quo anno mortuus fuerit nobis incompertum.

XXXIV. Wido.

Vido seu Wido, & Guido nobis notus est ex regulis chori, & ex historia antistitum Vesontionensium. Ex primis discimus ejus nomen &
1044. ordinem, ex altero vero eum an. 1044. die 25. Martii, testamento Hugonis I. archiepiscopi subscripsisse, & interfuisse solemni consecrationi primarii altaris superioris basilicæ sancti Stephani
1050. Vesontionensis anno 1050. per Leonem IX. papam. Vide in archiepisc. Vesontion. Aliunde tamen, nempe ex tabulario Casæ-Dei, habemus, cum absolutum fuisset illud monasterium, fundatorem ab Henrico rege postulasse ut in abbatiam erigeretur, quod libentissime concessit datis litteris, quibus insuper omnes illius possessiones ratas habet: *Datæ porro dicuntur Victriaco palatio mense Septembri indict. v.* ab Incarnat. Domini anno 1052.* Apposita sunt signa plurium epis-
1052. coporum, inter quos reperitur Wido Cabilonensis.

* Sic in authentico, alias *secunda*

XXXV. Achardus.

Achardus, Aichardus, Accardus & Archardus, idem Cabilonensis episcopi & Widonis successoris nomen. Interfuit concilio Augustodunensi, in quo cum ipso Gaufredus Lugdunensis, Hugo Vesontion. Drogo Matiscensis episcopi, ac Hugo Cluniacensis abbas Robertum Burgundiæ ducem cum Haganone Eduensi præsule reconciliarunt. De anno, quo hoc concilium habitum est, magna sententiarum diversitas: Anno 1055. vulgo illigatur: A Cossartio differtur ad 1063. ab aliis ad 1070. quod in Drogone Matisconensi definiemus. Anno 3. Lotharii regis memoratur in charta Girbergæ matris & Hectoris fratris sui, qua donant Aimardo abbati Cluniacensi ecclesiam S. Mauricii in villa quæ dicitur *Breugis.* Philippi I. sacro Remis celebrato inter-
1059. fuit anno 1059. Recensetur in conventu procerum Burgundiæ apud castrum Palvellum, cum Hugone duce, Guillelmo comite trans Ararim principatum tenente, Haganone Eduensi episcopo, &c. In collectaneis Perardi histor. Burgund. hæc charta refertur: omnibus innotescat quod *domnus Arcardus Cabilonensis episcopus ecclesiam de Ciliciaco dedicavit suasu domni Arduini Lingonensis episcopi, & Rocelini de sancto Juliano. Quippe domnus Harduinus ad has partes non audebat, propter infestationem Roberti ducis, ac-*
1064. *cedere.* Anno 1064. habita est synodus Cabilonensis, cui subscripsit Achardus, vide in probationibus ad ecclesiam Vivariensem spectantibus in charta Hugonis episcopi pro ecclesia S. Stephani. Hoc ipso anno, nonis Decembris facta dicitur *dedicatio ecclesiæ Cluniaci in honorem B. Mariæ, quam egit piæ memoriæ Achardus episcopus Cabilonensis;* quod nequaquam intelligendum est de ecclesia, quam sanctus Hugo postea exstruxit, quæque SS. Petro & Paulo apostolis nuncupata est, sed de adjuncta ecclesia B. Mariæ. Monendus insuper lector, quod in illo fragmento additur, hanc dedicationem factam esse *feria VI.* non convenire cum nonis Decembris, quæ anno 1064. in Dominicam incidebant. Eo denique plurima largitus est capellæ cujus nomen est *Alacarmeda.* Anno 1066. subscripsit litteris Leo- 1066.
degarii Viennensis episcopi, quibus Brivatensibus canonicis dedit ecclesiam S. Juliani Viennensis. Verum in illis vitiatæ sunt chronicæ notæ, ut probat Mabillon. t. 4. Annal. pag. 679. n. CVI.
An. 1070. Ansano concilio interfuit, cui præfuit 1070.
Humbertus Lugdunensis, adfuere Hugo Chrysopolitanus, Hagano Eduensis, Drogo Matisconensis antistites, &c. In illo professus est Achardus cupere se monasterium S. Laurentii, olim ab antecessore suo sancto Grato constructum, tuncque pene ad nihilum redactum, ut restitueretur, largiri abbatiæ Insulæ Barbaræ, cui tunc præerat Ogerius abbas; cui dono consensere patres congregati. Factum est hac de re instrumentum VII. calendas Februarii hujus anni. indict. VIII. cui post Achardum subscripsere Roclenus decanus, aliique canonici. Ejus depositio notatur VI. cal. Junii, in calendario Benigniano, inquiunt Sammarthani fratres.

XXXVI. Roclenus.

Roclenus primum Cabilonensis decanus, & ex decano, post Achardum episcopus, memoratur in vita S. Hugonis Cluniac. abbatis, ab altero Hugone coætaneo scripta, his verbis: Cum *pacis agendæ gratia præfatus pater cum episcopis Rocleno Cabilonensi & Drogone Matiscensi in campo venatorio pariter assuisset,* intuitus est *quemdam pessimo fœdatum crimine,* coram omnibus arguit, ac convertit, at cum detexisset esse *de episcopatu Cabilonensi, miserum illum pariter & peccatum episcopo Rocleno proposuit, quem episcopus seorsum tulit, & pro officio correxit.* Sed nullam temporis notam apposuit scriptor. Litteras Alexandri II. in gratiam ecclesiæ suæ datas anno, ut videtur, 1072. ab aliis episcopis subscribi curavit. 1072.
In chronico Hugonis Flaviniacensis memoratur, his verbis: *Anno ab Incarnatione Domini 1073.* 1073.
Alexander papa Giraldum Ostiensem episcopum ad Gallias destinavit, & vices suas ei per Franciam & Burgundiam commisit: at ille ex præcepto Papæ concilium apud Cabilonem instituit, cui præerat Roclenus episcopus, litteris apprime eruditus, & in litteris Divinorum voluminum studiosissimus. Subscripsit chartæ Hugonis comitis Cabilonensis bona S. Marcelli confirmantis. Præsens fuit restitutioni factæ a Reginardo de Monte S. Johannis eorum omnium, quæ canonicis S. Vincentii abstulerat in villa de *Biliniaco,* anno 1076. 1076.

Memoratur cum Hugone comite in charta, qua ecclesia Alusiæ datur beato Marcello an. 1077. inquit J. Columbi. Plurima mala fidelibus inferebant illorum temporum Judæi, unde ad illorum vindictam suos sæpius hortabatur: hæc enim in veteri Martyrologio Cabilonensi leguntur: *Benedictio a Rocleno præsule data super populum*, ad ulciscendam Judæorum perfidiam.

Gregorius VII. epistolam numero trigesimam quintam libri primi, an. 1073. scribit *Roderico Cabilonensi episcopo*, adversus Philippum, quem Simoniæ arguit, sicque comminatur: *Nam aut Rex ipse repudiato turpis Simoniacæ hæresis mercimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittet, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussi, illi ulterius obtemperare recusabunt.* Minæ hucusque inauditæ, nec usquam a Romanis pontificibus intentatæ. Tum ad Cabilonensem episcopum conversus: *Hæc ideo*, inquit, *vigilantiæ tuæ intimare curavimus, quatenus ea prædicto Regi insinuare...... modisque omnibus inculcare studeas...... tibi maxime hæc idcirco injungimus, quia prudentiam tuam magnam esse*, & Regia familiaritate uti *cognovimus*, &c. *Data Piperni II. nonas Decembr. ind. XII.* Et in epistola sequenti ad Humbertum Lugdun. episcopum: *Studuimus confratri nostro Rodino Cabilonensi episcopo nostras dirigere litteras, ut ipse nostra functus legatione, Regem conveniat*, &c. Denique chartæ, qua S. Symphoriani Eduensis ecclesiam Floriacensi monasterio in melius reformandam commisit Pontius de Glana, subscribunt Manasses Remensis, Agano Eduensis, Rodericus Cabilonensis, &c. antistites, quam & confirmat Philippus Francorum rex. *Actum publice Aurelianis in palatio nostro, celebrato regali concilio, anno Incarnati verbi 1077. regni nostri 18.* inquit Philippus.

Ex his porro duos episcopos Rodericum & Rodinum Cabilonense pedum hisce temporibus tenuisse inferre quis posset: verum immerito inferret: Rodinum enim unum & eumdem esse cum Roderico ex ipsismet Gregorii epistolis manifestum est: Rodinum vero a Rocleno non distinguendum esse probatur tum ex catalogis, qui unum Roclenum toto hoc tempore constanter exhibent: tum quia Rodericum illum ab anno 1073. quo scriptæ sunt Gregorii epistolæ, quæ primo libro continentur, ad 1077. quo charta Glenani domini exarata est, sedisse necesse est; at hoc ipso definite temporis intervallo sedit Roclenus, ut ex scripta ejus historia palam est. Binominem ergo fuisse Roclenum asserendum est; aut ab Amanuensibus permixta fuisse hæc duo nomina seu potius Roclinum ab illis imperitis pro Rocleno lectum fuisse, ut facillimum esse nemo non videt, ac tandem, ut semper crescit error, ex Rodino factum esse Rodericum.

Defuncto Rocleno Cabilonensis cathedra dudum proprio pastore viduata luxit, innumeraque a mundanis potestatibus damna passa est, inquiunt Cabilonenses clerici in charta electionis Waltherii. Unde porro tot mala orta fuerint, discimus ex litteris Gregorii VII. ad Hugonem Diensem legatum suum, de concilio alicubi celebrando (quod postea Lugduni initio anni 1080 habitum est) illas refert Hugo Flaviniacensis bibl. MS. Labb. tom. 1. pag. 205. in illis hæc, quæ ad nostrum pertinent institutum, habentur: *Præterea eum quem per secularem potestatem, id est Regiam investituram, Cabilonensem ecclesiam intrasse significastis, ab omni regimine & spe ipsius ecclesiæ alienum esse, apostolica auctoritate decernimus. Quod si post hujus nostræ interdictionis sententiam ad hujus regiminis dignitatem aspiraverit, quid B. Petri gladius valeat, sine dubio experietur; & in perpetuum nulla sibi ecclesiastici regiminis fiducia relinquetur.* Hæ porro litteræ datæ sunt circa finem anni 1079. & Rocleni successorem a Walthero distinctum indicant: sed quinam ille sit, nobis incompertum, nisi forte is sit Frotgerius de quo in diplomate Philippi regis anno 1084. confirmantis institutionem monachorum Angeriacensium in quadam S. Luciani ecclesia diœcesis Bellovacensis: ei quippe subscribit *Frotgerius episc. Cabilonensis*, qui forte a Rege nominatus, a Papa exclusus fuerit, & ejus jussu Walterius electus, se tamen pro episcopo gesserit.

XXXVII. Walterius I.

Walterius seu Gualterius & Walterus post diutinum interpontificium, tandem omnium votis & assensu electus est Cabilonensis episcopus an. 1080. Electionis chartam, quia tum ob antiquitatem, tum ob summas Walterii laudes, quas continet, inter instrumenta referre operæ pretium duximus: hic nonnulla relaturi quæ ad præsens nostrum institutum maxime conferunt. Electionis causas sic referunt canonici: *Est quippe, ut in promptu habetur, generosi stemmatis prosapia ortus; peritia non modo sacrarum litterarum, verum & mundanarum industria legum admodum eruditus; jejuniis, vigiliis, & orationibus, & cunctis misericordiæ operibus insignitus; probissima morum honestate præclarus, omnium virtutum matre discretione pulcherrime redimitus, luculentissimi etiam eloquii, & apprime disertus. Quantum quoque humanæ fragilitas conditionis admittit, omni bonitate manet conspicuus.* Eodem anno interfuit synodo Meldensi, & subscripsit litteris, quibus Gaufridus Mauritaniæ comes & ejus uxor Beatrix ecclesiæ S. Dionysii de Nogiomo donum Cluniacensibus a se factum confirmavere. Anno 1081. A... Augustodun. R... Lingon. G... Cabilon. L... Matiscensis, scribunt omnibus provinciæ Turonensis episcopis, abbatibus, &c. litteras, quibus Andegavensem comitem, & episcopum, ac monachos Majoris monasterii, Lugdunum, in jus vocant; si obedire renuerint, episcopum ab episcopali & sacerdotali officio suspendunt, Fulconem vero comitem cum monachis, auctoritate B. Petri, atque D. Hugonis primatis & Romanæ ecclesiæ legati, excommunicant, an. 1081. Hanc chartam scripsit an. 1087. apud Petardum: Ego Walterius sanctæ Cabilonensis ecclesiæ humilis episcopus, ecclesiam S. Mariæ

(Right margin: 1080. — Ch. XII. col. 231. — 1081. — 1087.)

ANNI CHRISTI

in suburbio Cabilonensi sitam disposui reformare, & eam sancto Benigno Divionensi ac Jarentoni abbati reddo & concedo, cum omnibus ad eam pertinentibus, jure perpetuo possidendam, sub reverentia & honore Cabilonensis ecclesiæ atque successorum meorum. *S. Gausleni decani, Landrici præpositi atque archidiaconi, Rodulfi thesaurarii*, &c. Cum Lugdunensi archiepiscopo nominatur arbiter dissidii inter canonicos cathedralis S. Vincentii, & regulares S. Petri Matisconensis, pro jure sepulturæ. Refert Perry anno 1093. ejus, Aquensis archiepiscopi, & Gratianopolitani præsulis opera, Magalonensem episcopum & comitem ad concordiam fuisse revocatos. Anno 1094. concilio Eduensi interfuit, in quo ob Bertradam a communione præcisus fuit rex Francorum Philippus. Godefridus de Vergiaco, dominus Donziaci in terram sanctam cum Godefrido Bullionensi profecturus, cum pecunia indigeret, nec ab avunculo obtinere posset, ipso mediatore, partem mediam comitatus Cabilonensis, quam possidebat, vendidit Walterio episcopo & capitulo, quorum bona tunc erant communia, pretio centum unciarum auri puri, cujus maximam partem ex altari S. Vincentii abstulerant.
Ch. XIII. col. 231. Chartam inter instrumenta retulimus. Data videtur an. 1096. Interfuit dedicationi ecclesiæ
1096.
1097. S. Stephani Nivernensis an. 1097. & unctioni Berardi archidiaconi Lugdunensis in episcopum Matisconensem, ac missus est ut Jarentonis abb. S. Benigni consensum obtineret pro electione Hugonis monachi in Flaviniaci abbatem.

Ad Cisterciensis ordinis fundationem & propagationem plurimum contulit: cum enim S. Robertus Molismo cum suis discessisset locum quæsiturus, ubi regulam S. Benedicti ad extremos apices observare possent, Cistercium tandem invenerunt, ubi & sedem figere decreverunt, & ambo exordia illius ordinis, *voluntate Cabilon. episcopi, & consensu illius, cujus ipse locus erat*
1098. *monasterium construere cœperunt* 1098. Eo completo, Robertus communi omnium fratrum voto in abbatem electus, pastoralem baculum ab eodem episcopo, secundum illius temporis usitatum morem accepit. Sed illud non diu gessit vir sanctus, Molismenses enim patris absentiam ægre ferentes, eum sibi restitui instantissimis precibus ab Urbano papa postularunt, quarum in gratiam Hugoni Lugdunensi archiepiscopo & Romanæ sedis legato gravissimas litteras scripsit Pontifex, vi quarum habito apud Petram-scissam concilio, cui Gualterus aderat, Robertum Molismum remittendum esse unanimi consensu decretum est
1099. anno 1099. ita tamen *ut priusquam illuc rediret Robertus, Cabilonem veniens, in manu episcopi, cui secundum consuetudinem cæterorum abbatum professionem fecerat, absolutionem acciperet, virgam & curam abbatiæ redderet & Novi-monasterii* (sic primo nuncupatum Cistercium) *monachos ab obedientia sibi debita absolveret*. Quæ omnia executioni mandata sunt, imo & Albericus in abbatem benedictus fuit, ut patet ex litteris Gualterii ad Robertum Lingonensem præsulem. Sed & primus confirmationis Cistercii privilegium

A ab ecclesia Romana postulavit, his verbis: *Venerabili patri papæ Paschali, Gualterus Cabilon. ecclesiæ episcopus salutem & debitam subjectionem... Simpliciter petimus, quatenus quod factum est de fratribus illis, qui arctioris vitæ Desiderio, a Molismensi ecclesia, sanctorum virorum consilio recesserunt, quos in nostro episcopatu Divina pietas collocavit, a quibus transmissi præsentium litterarum bajuli vobis præsentes adsunt, vos approbare, & ut locus ille abbatia libera in perpetuum permaneat, salva tamen nostræ personæ, successorumque nostrorum canonica reverentia, auctoritatis vestræ privilegio corroborare dignemini: sed & abbas, quem*
B *in eodem loco ordinavimus, & cæteri fratres totis viribus hanc confirmationem in suæ quietis tutelam a vestra flagitant pietate.*

Anno 1100. invitatus ad synodum Valentinensem, in qua causa Norgaudi Eduensis episcopi multorum criminum accusati examinanda erat, adesse noluit, prohibitus, ut dicebatur a metropolitano suo Hugone Lugdunensi. Re ad Pictavense concilium remissa, Norgaudum ad illud accedentem comitatus est, missus a Lugdunensi archiepiscopo, ut accusati partes tueretur, sed frustra fuere, nec ejus damnationem impedire potuerunt. Eodem anno Ansanæ synodo interfuit. Eo
C præsente cum Hugone Lugdunensi anno 1105. idem Norgaudus domno Hugoni Cluniaci abbati pro monasterio B. Magdalenæ de Quadrella confirmavit ejusdem pagi ecclesias, de quibus Leotbaldus Digonensis litem movebat. An. 1107. 1107.
scripto diplomate significat, Hugonem, & Salicherium, ac Airardum fratres de Marchia, plurima apud Aluziam, S. Marcelli cœnobio concessisse. Subscribunt Jothaldus decanus, Gaucerannus cantor, &c. Eodem anno nominatur arbiter cum Lugdunensi metropolitano dissidii inter canonicos S. Vincentii, & cathedralis D. Petri Matisconensis. Anno Dominicæ Incarnat. 1111. 1111.
D Walterius Cabilon. episcopus & Jarento Divionensis abbas societatem sic inter se inierunt, *ut cum brevis de canonico Cabilonensi venerit Divionem, vel de monacho Divionensi venerit Cabilonum, statim pro eo fiat plenarium officium mortuorum, hoc est vigilia & missa, & eo die habeat præbendam... Fiat* (insuper) *in hebdomada post Dominicam mediæ Quadragesimæ apud utrosque pro utrisque generale officium & missa. Concessit præterea præfatus W. episcopus abbati J. & omnibus successoribus ejus unam canonicalem præbendam integram & cottidianam in ecclesia S. Vincentii, quam idem abbas concessit monacho Divionensi apud S. Ma-*
E *riam commanenti; & ut monachus idem apud S. Vincentium septimanam faciat, & Divionensis ecclesia, eleemosynæ hujus causa, Cabilonensi ecclesiæ & corporaliter & spiritualiter pro posse servitium impendat.*

Bernardi in Novum-monasterium adventu, ac virtutum exemplo, in tantum aucta est Cisterciensis familia, ut de novo condendo monasterio cogitaverit Stephanus abbas: Walterius diœcesanus episcopus consilii conscius, simul cum eo diœcesim suam perlustravit; occurrit silvaticus locus ad Gronam fluvium, ibique anno 1113. 1113.
fundatur

ANNI CHRISTI

fundatur cœnobium, ejusque ecclesia in honorem A Dei genitricis Mariæ a Galterio, præsentibus Joceranno Lingon. præsule, & Gauderico ac Guillelmo comitibus, dedicatur 15. calendas Junias. Novo cœnobio inditum est Firmitatis nomen, quòd tunc primum firmatum & stabilitum esse cœperit Cistercienſe institutum. Chartam hanc in gratiam S. Marcelli scripsit anno sequenti: Ego Dei gratia Walterius Cabilon. episcopus peccatorum meorum veniam & Divinæ pietatis misericordiam desiderans, concedo Deo......... ad locum S. Marcelli Cabilon. ecclesiam de Boens, cum omnibus ad eam pertinentibus..... Factum est in Cabilonensi civitate in capitulo canonico- B rum, 8. cal. Octobr. anno ab Incarnat. 1114. Synodo Trenorchiensi interfuit 1115. Concessit canonicis sancti Stephani Divionensis, anno 1117. ut affirmat D. Fiot, ecclesiam S. Martini, quæ sita est in loco, qui vulgo *Arcus* nuncupatur. Refert & Perardus ejus chartam, sed nulla temporis nota insignitam, qua iisdem canonicis ecclesiam de Bassiaco, quam jam dederant Acardus & Roclenus ipsius antecessores, confirmat & de novo concedit, cum decimis & oblationibus ac etiam cum universis *appenditiis* suis, *servitio* tamen synodali sibi reservato, &c. Non videtur ante annum 1120. aut finem 1121. diem C extremum clausisse, siquidem Jotsaldus, quem in episcopatus successorem habuit ex epist. Callixti II. adhuc decanu erat.

Ch. xix. col. 237.

1114.

Maxima hic se se offert difficultas de sequentibus episcopis, quorum ordo & tempus perturbantur. A recentioribus harum rerum scriptoribus, utraque Gallia Christiana Roberti scilicet & Sammarthanorum, Severtio, & utraque Perrii & Cusseti Cabilon. historia, post Walterium recensetur Gotsaldus, & ei substituitur Robertus, quem primum dicunt. Gotsaldus ex decano episcopus an. 1112. factus dicitur apud Severtium; paulo serius, anno scilicet 1116. apud Sammarthanos. D Roberti vero initium anno 1120. constanter ab omnibus illis illigatur. Duo sunt porro hujusce sententiæ fundamenta. Alterum, ducitur ex charta tabularii S. Vincentii Cabilonensis, his verbis exarata: *G.... Dei gratia Eduensis episcopus, R..... Cabilonensis episcopus, R. Matisconensis episcopus.... Notum sit omnibus, quod dum essemus apud Lugdunum coram rege Francorum Philippo; qui jam iter Jerosolimitanum aggressus fuerat, dominus Henricus Grossus quidquid apud Rochetam calumniabatur..... totum in præsentia nostra guerpivit: & ut hoc melius & firmius teneatur, Hugonem ducem Burgundiæ fidejussorem... E posuit... Actum est hoc anno ab Incarnat. Domini M. C. XX.* Vides, inquiunt, an. 1120. R.... fuisse Cabilonensem episcopum: non ergo aut Walterius, aut Jotsaldus, sed Robertus tunc sedebat. Alterum repetitur ex instrumento Hugonis Burgundiæ ducis de lite seu actione inter capitulum & Henricum de Branciduno pro terra *Rochetæ*, quod datum est an. 1120. regnante Ludovico VI. præsentibus G. Eduensi, R. Cabilonensi, & R. Matisconensi episcopis, ac Walterio Colcharum domino.

His non obstantibus, contrariam sententiam tuentur Chifflet. in hist. Trenorch. cap. 40. & Mabillonius, his, ut videtur, invictis, argumentis ducti. Primum est, constare Jotsaldum nonnisi an. 1120. pedum Cabilonense obtinuisse; atque adeo ejus initium anno 1112. aut etiam 1116. falso alligari. Eum enim anno 1119. decanum duntaxat fuisse eruitur ex charta Joceranni Lingonensis episcopi, quam refert Chifflet. inter instrumenta histor. Trenorch. qua Besuensibus monachis quidquid in villa Mantusca possidebant, confirmavit, ad cujus calcem hæc habentur: hujus rei testes sunt, Galo canonicus regularis, *Jotsaudus decanus Cabilonensis, &c. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini 1119. indict. XII. apostolicæ sedis Calixto anno 1. pontificatum regente, Ludovico Francorum rege, &c.* Qui vero Jotsaudum a Jotsaldo distinguere vellet, nugaretur: hæc enim duo, Jotsaldus & Jotsaudus, unum & idem nomen sunt; ut patet in Tetbaldo & Tetbaudo; in Leotaldo & Leotaudo, ex consueta, *l*, & *u* permutatione. Imo verisimile putat Chifflet G. episcopum Cabilonensem memoratum in epistola Calixti II. data 15. Decemb. indict. XIII. id est anno 1120. qua illi denuntiat a se consecrata Trenorchiensis ecclesiæ altaria, fuisse Gualterium, non Gotsaldum: hic enim constanter Jotsaldus, aut Jotsaudus nuncupatur in S. Marcelli, Besuensis, & S. Stephani Divion. tabularii chartis, unica duntaxat San-Marcelliani excepta, in qua per collectoris oscitantiam, *Gothaldus*, cacographiâ legitur, cum quatuor aliis in locis constanter *Jotsaldus* legerit.

Ad primum adversæ sententiæ fundamentum quod spectat, ea charta se sola destruitur. Primo enim scripta dicitur *Lugduni, coram rege Francorum Philippo, qui jam iter Jerosolymitanum aggressus fuerat.* Quis porro ille Philippus! non primus, qui anno 1108. è vita discesserat: non Philippus Augustus, secundus nomine, qui nonnisi an. 1190. transmarinum iter aggressus est. Secundo episcopos sic enumerat: *G. Dei gratia Eduensis episcopus, R. Cabilonensis R. Matisconensis.* At eo tempore quo inscribitur charta, non G. sed Stephanus erat Eduensis episcopus; nec Matisconensis R. sed Berardus. Fierine potest ut tot tamque absurda admiserit chartarum hujus tabularii collector? si admisit, quam fidem meretur! unicum aut in ipso, aut in exscriptore mendum supponamus, & plana erunt omnia. Si enim in numericis characteribus *x*. in *c*. commutemus: si pro *M C X X*. legamus *M C X C*. jam nulla superest difficultas: eo enim præcise tempore Philippus Augustus Jerosolymitanum iter aggressus: & tunc G. id est Galterius Eduensem; R. seu Robertus, quem secundum fingunt, quique revera primus est, Cabilonensem; R. seu Rainaldus denique Matisconensem sedem occupabant. Ad alterum argumentum quod spectat, idem re ipsa est easdemque patitur difficultates, quas primum, excepto quod Philippi loco Ludovicus rex appositus est, quod primo quidem vitio mederi potest, sed non secundo. Robertum ego primum ex indice nostro expungemus.

ANNI CHRISTI

XXXVIII. Jotsaldus.

Jotsaldus qui & Jotsaudus, & forte Gothaldus, imo & Lotaldus, per cacographiam ex decano factus est episcopus: verum quo præcise anno, non ita certum, circa 1116. inquiunt Sammarthani fratres: sed falluntur viri docti, siquidem in superiori articulo probavimus eum anno 1119. decanum duntaxat fuisse. Sæpe commemoratur, sed absque ullo temporis charactere. Sic in chartulario S. Stephani Divionensis parte 2. cap. 8. ubi dictum est de donatione ecclesiæ de Arcu facta a Walterio episcopo, statim additur: *Post mortem vero domni Walterii.... domnus Jotsaldus Cabilonensis ecclesiæ pontifex atque decanus, donum sicuti primitus factum fuerat per manum Rodulfi abbatis Lathonensis, in cujus archidiaconatu ecclesia illa sita est, laudavit & confirmavit, &c.* Scio id a D. Fiot *consignari an. 1117.* sed fallitur, deceptus a Galliæ Christianæ primis scriptoribus. Sic in tabulario S. Marcelli Cabilonensis data charta significat Stephanum de Neblens villam Pontodicum huic cœnobio concessisse. *Facta est hæc charta tempore Gothaldi venerabilis Cabilon. episcopi, regnante Ludovico rege Francorum.* Ibidem habetur charta Achereæ nobilissimæ dominæ dantis S. Marcello mansum Uldrici cum appenditiis; hæc porro *facta est tempore Jotsaldi venerabilis episcopi reg Ludovico regnante.*

Calixtus papa II. Beraldo Matisconensi & Gotsaldo Cabilon. episcopis significat se *nuper Trenorchium venientem, abbatis & fratrum petitionibus altaria consecrasse,& cimiterium benedixisse.... Datum Matiscone 18. cal. Februar. indict. XIII.* anno Christi 1120. inquit Chifflet. qui suspicatur non Gotsaldum sed Gauterium intelligi, per litteram G. quæ sola scribitur. Unde tempus ejus regiminis definit ab an. 1120. & forte uno aut altero post, ad annum circiter 1126.

XXXIX. Walterius II.

DE SERCY.

Walterius de Sercy, ex illustri familia Burgundiæ de Serciaco ortus, Jotsaldo successit. De eo hæc habet Henricus Claræ vallis abbas in epistola ad Petrum illius in Cabilonensi sede successorem: *Cui sic exuberavit pietatis liberalitas in egenos, ut præsto semper esset justitiæ severitas in tyrannos.* Prima illius mentio ducitur ex chartulario S. Stephani Divionensis cap. 47. in quo cum de duabus ecclesiis inter San-Stephanienses canonicos & San-Sequanenses monachos orta fuisset controversia; Guilencus Lingon. episcopus eam definiit adjunctis sibi *venerabili fratre & coepiscopo nostro*, inquit, *Galterio Cabilonensi.*
1129. *Actum anno ab Incarnatione Domini 1129. indictione septima, &c.*

Ex eodem chartulario cap. 39. idem Guilencus dat canonicis S. Stephani ecclesias de Columerio & de Bruxeroliis *anno Domini 1129. indict. VII. in Natali S. Mammetis.......... præsente venerabili G...... Cabilonensi episcopo.* Subscripsit & hoc ipso anno sub nomine Gualterii chartæ, qua lis inter San-Benignianos & Luxovienses monachos terminata est. Sub eo

A fundata est abbatia Maceriarum in diœcesi Cabilonensi, anno, ut asserit Perrius, 1132. Unicum tunc temporis erat cœmeterium urbis, quod juris erat abbatiæ S. Petri, quodque illi concessum antiquitus fuerat ab episcopis. Jus illud jam monachis auferre tentaverat Walterius primus, sed irrito conatu, dato diplomate hanc in rem ab Hugone archiepiscopo Lugdunensi & sedis Romanæ legato, quo novum cœmeterium ab episcopo destinatum, *ex parte Dei & omnium sanctorum* prohibuerat, *& eos qui se ibi sepeliri facerent, & sepelientes anathematis vinculo innodarat.* His nequaquam obstantibus Walterius noster jus illud B violare tentavit, infra muros urbis cœmeterium consecravit, & in eo canonicum sepelivit: sed postea, ut ipsemet habet in charta hac de re conscripta, *visis apostolicis decretis & regalibus præceptis, & synodalibus sanctorum præsulum institutis ac reclamante super hoc cœnobii S. Petri abbate Arlebaudo* professus est se, *quorumdam clericorum male sentientium instinctu, peccasse, & indiscrete egisse.* Unde & declaravit se novi cœmeterii consecrationem exsecrari, *& ne ibi ulterius aliquis sepeliatur, Dei, atque omnium sanctorum, & sua auctoritate confirmare. Actum est hoc per manum D. Rainardi abbatis Cisterciensis, anno* C *ab Incarnat. Domini 1133.* Subscribunt Angelicus abbas Maceriensis, Raimundus decanus Cabilonensis, &c. Hoc ipso anno subscripsit litteris Anserici Vesontionensis archiepiscopi, in gratiam abbatiæ Caritatis ordinis Cisterciensis. Vide in Anserico.

ANNI CHRISTI 1132.

Ch. XXIV. col. 240.

1133.

Abbatiam B. Mariæ Latonensis, ad Ararim; olim ab Hugone Cabilonensi comite & Autissiodorensi episcopo datam ecclesiæ S. Vincentii, de canonicorum suorum consensu dat Cluniacensibus, litteris exaratis anno 1136. Incensam S. Stephani basilicam cum universa urbe Divionensi, ac intra paucos annos restauratam conse- 1141.
D cravit Walterius cum Gotefrido Lingon. episc. anno 1141. v. calend. Maii sed & antea ibidem Walterius consecraverat altare sanctæ Crucis, & B. Margaritæ virginis. Interfuit & dedicationi ædis sancti Lazari Augustodunensis an. 1146. Anno præcedenti Eugenium Cabiloni magna pompa exceperat, ut Perrius asserit. Eo sedente obiit 21. Aprilis an. 1142. ætatis 63. apud sanctum Marcellum prope Cabilonum, famosus Philosophus & Theologus Petrus Abaelardus tunc monachus Cluniacensis. De fine Walterii hæc habent Sammarthani fratres: *sepultus est in ecclesia Præmonstrati, illic professus regularis* E *canonicus anno 1152.* habet hoc epitaphium in ala sinistra chori: *Valtherius episcopus quondam Cabilonensis:* dies obitus ejus notatur 26. Julii, crediturque ejus corpus esse integrum. Galterius de Sercy nepos ejus Cabilonensis archidiaconus, ejus anniversarium diem fundavit, ut ex chartulario S. Vincentii refert Perry.

XL. Petrus I.

Petrus ex canonico, ut Sammarthanis placet; ex monacho, & quidem Cisterciensi, ut Chiffletio ex meris tamen conjecturis visum est, electus in

ANNI CHRISTI

episcopum, laudem postea tulit eximiæ administrationis, ut refert quadripartita Gallia Christiana. Quo porro definite anno episcopatum obtinuerit, non omnino certum. Annum millesimum centesimum quinquagesimum-tertium assignant Sammarthani fratres, sed incerto prorsus fundamento. Hunc ipsum esse affirmant, qui cum Eraclio Lugdunensi aliisque ejus suffraganeis, & Odone cardinali legato conventum habuit *apud Matisconem in ecclesia S. Vincentii, anno 1153.* pro pace ecclesiæ Cluniacensis, contra pervasores ejus bonorum, ut est in chronico Cluniacensi. Verum hìc sedes quidem suffraganeorum referuntur, sed non nomina, Petrum tamen tunc sedisse recte conjicimus, si an. 1152. Præmonstr. regulam jam professus fuerat Walterius II.

Anno 1657. aperta S. Viventii capsa, hæc charta intus reperta est: *Anno ab Incarnatione*
1164. *Domini 1164. VII. idus Junii, Vergiaco cœnobio revelatum est corpus sanctissimi confessoris Christi Viventii, quod comes Manasses ab alia provincia ibidem deportaverat, & in hoc Mausoleo positum per manus Petri venerabilis Cabilonensis episcopi, & Galonis abbatis de Busseria, &c.*

Ex chartulario Cisterciensi apud Duchesne in probationibus hist. genealogicæ ducum Burgundiæ, hoc ejus diploma refertur: *Ego Petrus Cabilonensis episcopus........ testificor quod Hugo Rufus, ducis Burgundiæ filius, Cabilonensis Castelluli dominus per manum meam dedit ecclesiæ Cisterciensi........ vineam suam, totum videlicet clausum in Murissalt...... in perpetuum possiden-*
1168. *dam. Anno Dominicæ Incarnat. 1168. Hujus rei testes sunt Henricus Eduensis episcopus, &c.*
1169. Anno sequenti ipse & Henricus Eduensis episcopus confirmant donum, quo Guido Vergiaci dominus Alexandro Cisterciensi abbati quidquid Erveius de Vergiaco, vel quicumque alii tenebant in territorio Desten, concessit. Quo eodem anno Hugoni Donziacensi Jerosolymam proficiscenti commodat ducentas libras. In tabulario capituli Cabilonensis, ejus ad Ludovicum VII.
Ch. XXVII. col. 242. exstant litteræ, quæ sic incipiunt *illustri domino suo Ludovico Dei gratia regi Francorum, Petrus Cabilon. ecclesiæ humilis episcopus, salutem.* In prima, se excusat quod gravi infirmitate detentus ante præsentiam ejus se exhibere non possit, se tamen ad ipsius voluntatem & *servitium* esse paratum affirmat: tum ad querelam Josseranni Grossi & canonicorum Cabilonensium quod spectat, significat se, ex ipsius mandato, partibus auditis, Grosso præcepisse *ut terram canonicorum non inquietaret, nihilque in illa quæreret vel acciperet;* at cum obedire noluisset, se ejus terram interdicto supposuisse. In altera de eo iterum conqueritur. Unde Rex de his querelis tandem judicium profert, quod è codicibus Cabilonensibus extractum est, quodque sic incipit: *Ludovicus Dei gratia Francorum rex, amicis & fidelibus*
C. XXVIII. col. 243. *suis Waltero venerabili decano & toti ecclesiæ Cabilonensi, salutem.* Eoque per curiæ suæ *judicium canonicis adjudicat possessionem & saisinam totius querelæ, donec eam Josserannus legitime derationaverit in curia; prohibentes ne Josserannus,*

A *aut aliquis ex parte sua in eas villas manum mittere præsumat. Datum per manum Hugonis cancellarii anno 1171. apud Trenorchium.* Habetur & tertia ejusdem ad Regem epistola apud Quercetanum tom. 4. hist. inter Sugerianas n. 232. in qua sic loquitur: *Non suspicetur dominus meus de servo suo quicquam indignum, quia ad omnem voluntatem vestram, & ad omne servitium, pro modo possibilitatis meæ sum paratus. Proinde Regiæ majestatis vestræ genibus provolutus, supplex flagito, quatinus dulcedinem gratiæ vestræ nobis benigne indulgeatis, & laborem præsentiam vestram adeundi clementer nobis remittatis. Parcite ætati* ANNI CHRISTI 1171.
B *& debilitati nostræ, & paupertati ecclesiæ nostræ, imo vestræ, quæ his diebus ultra solitum dissentionibus & bellis apud nos omnia vastantibus, periculis multis exposita, nunquam magis quam nunc præsentia nostra indiguit. Si pro nobis ista omnia non satisfaciunt, placeat saltem clementiæ vestræ ut nobis oportuniore tempore diem statuatis, aut causam istam domino Eduensi, sive Cisterciensi committatis.* Ut suæ ecclesiæ inopiam sublevaret, unam ex præbendis, quam antea sibi arrogabat, capitulo dimisit: & sub anathematis pœna prohibuit ne quis successorum suorum eam exigere præsumeret, ut ex ecclesiæ tabulario refert Perrius.

C Rodulfum Cluniacensem abbatem consecravit 7. cal. Septembr. an. 1173. ut est in chronico 1173.
abbatum. Inscribitur & hoc anno in chartulario basilicæ S. Vincentii, cum Cisterciensi abbate, Galtero decano Cabilonensi, Hugone de Paluello, Hugone duce, &c. ubi memoratur procuratio in refectorio die S. Johannis Baptistæ, ab Hugone de Mirmanda canonicis debita.... Quin & B. de Verduno Cabilon. archidiaconus scripto diplomate multa donat capitulo & inter alia tantum ligni quantum vehi posset in una navi, ad calefaciendum canonicos ægrotos in valetudinario: ex quibus palam est cathedralis ecclesiæ canoni-
D cos tunc vitam egisse communem. Quo anno è vivis excesserit nobis incompertum. Eum esse putamus, quem jacere Cistercii indicat hoc epitaphium jam in Eduensibus episcopis relatum:

Hic duo pontifices servi veri Salomonis
Pausant, Henricus Æduæ, Petrus Cabilonis.

Nam in hujus monasterii necrologio notatur obiisse Petrus Cabilonensis episcopus VI. idus Novembr.

XLI. ENGILBERTUS.

Litteras, quæ ad Petrum decessorem scriptæ
E fuerant nomine abbatis Cisterciensis, Engilberto datas asserunt Sammarthani: verum, absque ullo, ut nobis videtur, fundamento. Petro successit ante annum 1179. quo concilio Lateranensi, sub 1179.
Alexandro III. papa, solus ex provincia Lugdunensi adsuit; quo insuper memoratur in charta Firmitatis. Videtur circa illa tempora controversiam non unam habuisse cum suo capitulo, a cujus partibus constanter stetit idem Alexander papa. Primo enim anno ab Incarnatione 1180. 1180.
VI. nonas Julii, bullam dedit ad Galterum decanum & canonicos Cabilonenses, qua sub D. Ch. XXIX. col. 243.

ANNI CHRISTI

Petri & sua protectione eorum bona suscepit; secundo cum conquesti fuissent, quod Engelbertus episcopus personas idoneas, ab ipsis ad suas ecclesias præsentatas, recipere pro suo arbitrio recusaret, sic statuit: *Si præfatus episcopus post trinam commonitionem, personis idoneis*, a vobis præsentatis ad vestras ecclesias, *curam animarum*
Ch. xxxi. col. 244. *committere noluerit; liceat vobis illas venerabili fratri nostro Eduensi episcopo præsentare, qui nullius temeraria contradictione obstante, eisdem animarum curam apostolica auctoritate committat.* In tertia denique: *Auctoritate præsentium*, inquit,
Ch. xxx. col. 244. *vobis indulgemus, ut Cabilonensis episcopus nullum clericum Cabilonensis ecclesiæ interdicere, excommunicare, sine manifesta & rationabili causa, vel suspendere valeat: & nisi prius per eumdem aut nuntium suum capitulo fuerit nuntiatum.* Chartæ compositionis inter Guillelmum Cabilonensem comitem & ecclesiam Cluniacensem
1181. sigillum suum hoc ipso anno apposuit. Anno sequenti ecclesias de Pruneriis & de Forfrens, cum omni earum jure & dote concedit ecclesiæ S. Stephani Divionensis.

Petrus ejus decessor litem habuerat cum capitulo suo, contendens canonicatuum & beneficiorum omnium collationem ad episcopum solum pertinere, & canonicum designarat; forte Petri morte decisa lis non fuerat: eam renovavit Engilbertus; ac tandem post nonnullas altercationes, electi sunt duo arbitri, Firmitatis & Flaviniaci abbates, qui gravi examine ponderatis omnibus, auditis ac perpensis rationibus & argumentis hinc & inde prolatis, pro capitulo pronuntiarunt, jubentes ut episcopus eum, cui Petrus contulerat canonicatum abdicare cogeret, jusque nominationis sibi non amplius arrogaret. Adfuit judicio lato a Stephano Eduorum episcopo, arbitro a summo pontifice designato, qui villam Dianetum adjudicavit Johanni abbati S. Benigni Divionensis, quam Guido comes Salicum sibi vindicabat. Chartam hac de re confectam refert Perardus, sed quæ nullam habet temporis notam inscriptam. Demum abjecta pontificali infula Carthusianum cucullum induit Engilbertus anno 1183. inquit Perrius, ac non multo post 1185. aiunt Sammarthani, fit prior Vallis S. Petri, in diœcesi Laudunensi: unde transfertur ad Montis-Dei Carthusiam, quam ad mortem usque gubernavit. Post discessum suum 3. epistolas accepit a Johanne Sarisberiensi. Prima quæ est num. 161. de novo vivendi genere ipsi gratulatur eumque ad perseverantiam hortatur. Secunda 162. illum de suo exsilio certiorem facit, ejusque preces pro se, pro Cantuariensi ecclesia ejusque præsule divo Thoma, ac pro Henrico Anglorum rege efflagitat. Tertia denique, tum ipsum tunc S. Petri priorem, tum Simonem Montis-Dei rectorem orat atque obtestatur, ut in cœtu pro Regis & Angliæ primatis negotio habendo strenue se se gerant. Memoratur & Petro abbati Cellensi variis in locis, cujus epistola 14. lib. 16. ad ipsum dirigitur, cum tamen nullibi nomine proprio designat. At vero epist. 12 lib. 5. subindicat, scribens Basilio priori Chartusiæ, ac postulans ut Henrico comiti Trecensi liceret per ipsum, aut priorem Montis-Dei, Carthusiam suis sumtibus in terra sua ædificare. Refert Perrius ex monumentis a domno Antonio-Maria, Montis-Dei vicario sibi exhibitis, Engelbertum, etiam monachum, munia omnia episcopalia jussu summi pontificis obiisse, & ab eo delegatum, Trevirensi archiepisc. cum Philippo Coloniensi & Bertrando Metensi præsulibus consecrationis munus præbuisse. Obiit 13. Febr. at quo anno incompertum.

XLII. Robertus I.

Robertus I. qui male in editis nonnullis indicibus II. asseritur, ut supra probavimus, jam ab an. 1180. Cabilon. ecclesiæ thronum conscendisse dicendus foret, si verum esset, quod exstat ad calcem bibliothecæ Sebusianæ, ex charthulario Cluniacensi. Sic enim illic habetur: *Judicium Roberti Cabilonensis episcopi & Gualterii abbatis sancti Petri super querela* mota inter priorem de Marmessa, & capellanum de Castrovillano, *anno 1180.* Verum id stare nequit cum iis, quæ in Engilberto retulimus: & certe quod refert Guichenon fidem nullam meretur, utpote quod informe est, & quasi titulus instrumenti ab amanuensi aliquo male concinnatus: denique in abbatibus S. Petri eadem historia refertur ad annum 1188. ex Cluniacensi chartulario. Iniisse constat
anno saltem 1185. ex testamento Galterii basilicæ Vincentianæ decani hoc ipso anno, præsente Roberto episcopo, condito. *Hugo Dei gratia dux Burgundiæ & Albonii comes concedit in perpetuum generalitati ecclesiæ Cabilonensis*, pro remedio animæ D. Gerardi de Reone, & pro ejus anniversario singulis annis celebrando, centum solidos annuales in pedagio Chagniaci. *Factum est istud in præsentia D. Roberti Cabilon. episc. Testes sunt Bartholomæus decanus. Anno Incarnationis* 1185.
Dominicæ 1187. Anno 1188. ipse & abbas S. Petri componunt litem inter Nicolaum priorem de Marmesse & Odonem capellanum Castrivillani. Hanc chartam habet tabularium Firmitatis: *Ego Guillelmus comes Cabilonensis notum* 1187.
facio quod anno Incarn. Dominicæ 1189. iturus ad partes Jerosolymitanas, veni apud Firmitatem... & ibi coram conventu omnia, quæ pater meus dederat, *concessi & confirmavi... & in testimonium hujus rei præsentem chartam muniri feci sigillo domini Roberti Cabilonensis episcopi.* 1189.

Anno 1190. Henricus Grossus remittit Trenorchiensi cœnobio, quæ habebat apud Rochetam, præsentibus Galtero Eduensi, Roberto Cabilonensi, & Rainaldo Matisconensi præsulibus, Lugduni, coram rege Philippo Augusto, qui tum Jerosolymitanum iter aggrediebatur. Litteræ ea de re conscriptæ annum exhibent M. C. XX. sed mendum est, & legendum M. C. XC. ut ex omnibus adjunctis palam est, & jam supra probavimus. Cistercienfis cœnobii ecclesiam sacra unctione dedicavit mense Octobri anno 1193. 1190.
Sequenti, litteras, quibus Bona de Vergiaco quidquid in agro d'Esten possidebat Cistercienfibus monachis concessit, suo sigillo confirmavit. Anno 1202. adest Stephano Trenorchiensi ab- 1193.

bati caducariam servitutem, seu *manum mortuam* Trenorchiensibus oppidanis certis conditionibus remittenti. Componit cum magistro nosocomii Bellæ-Crucis, pro ecclesiis ejusdem loci & Chagniaci: ac tandem fit arbiter dissidii inter Beatricem Cabilon. comitissam & sancti Vincentii capitulum exorti, quod suo arbitrio sedat, & compositionis litteras suo sigillo munit. Anno 1204. Rainaldus Lugdunensis archiepiscopus & Robertus Cabilon. præsul dato instrumento testantur, Beatricem Cabilon. comitissam villam de
1205. Buxiaco libertate donasse. Memoratur an. 1205. in donatione Alexandri fratris ducis Burgundiæ facta monasterio Macceriarum, apud Chifflet. in epistola de Beatrice Cabilonensi, p. 137. inquit Johannes Columbi.

Cum exorta fuisset discordia & controversia inter capitula ecclesiarum S. Vincentii & B. Petri *super quæstione* cœmeterii, *anno Incarnationis Do-*
1209. *minicæ 1209. D. Roberto Cabilonensi episcopo*
Ch. xxxii. col. 245. *& aliis bonis viris mediantibus, in pristinam concordiam & amorem amicabili compositione redierunt* & *chirographi pagina, D. Roberti Cabilon. episcopi & D. Girardi abbatis S. Petri* sigillis impressa, roborata est *ad perpetuam firmitatem.* De ipso intelligendus est Innocentius III. papa cap. XIV. *de accusationibus*, qui circa hæc tempora episcopo Cabilonensi & abbati Firmitatis committit famæ inquisitionem in archiepiscopum Bisonticensem gravissimorum criminum accusatum. Pactum pacis inter Cluniacensem ecclesiam & dominam Branceduni initum est *mediantibus venerabili episcopo* Cabilonensi R..... & nobili domina B. comitissa Cabilon. sed confectum ea de re instrumentum nullum habet adjunctum
1210. temporis characterem. Anno 1210. Odo Burgundiæ dux dato diplomate spopondit se damna omnia, quæ Beatrix comitissa Cabilon. capitulo S. Vincentii intulerat, reparaturum, ac consensit ut, si promissis non staret, Eduensis & Cabilon. antistites terras suas interdicto supponerent. Re-
1213. censetur anno 1213. cum Girardo de Saudone; quo & fato functus asseritur a Roberto primo Galliæ Christianæ auctore; affirmat tamen Perry nonnisi 1215. naturæ debitum persolvisse, confectum quippe sub illius nomine, hoc ipso anno instrumentum a se perlectum asseverat. In martyrologio ecclesiæ Cabilonensis legitur sepultus fuisse die XII. Januarii; duasque refectiones pro canonicis fundasse, alteram sui obitus die, alteram in festo S. Nicolai. Jacet Cistercii cum altero Roberto Lingonensi episcopo, ut docet illorum epitaphium in Lingonensibus præsulibus relatum.

XLIII. DURANDUS.

Durandus seu Durannus Roberto successit non anno 1203. ut visum est auctori postremæ Cabiloni historiæ, sed 1215. aut 1216. Primum, quod de eo legimus, quodque in superioribus episcopis exemplo caret, est hominium Petri Autissiodorensis & Tornodorensis comitis, ac postea imperatoris Constantinopolitani, ipsi præstitum *an. Dom. 1216. mense Januario*, hoc est, ut nunc
1217. computamus 1217. pro terris *Regniau, Bau-*
A *voir, Vitrez, Brachenoille, Landes, Ricey, &c.* Idem præstitit Burgundiæ ducissa, his verbis: *Ego Alaidis Burgund. ducissa notum facio universis præsentes litteras inspecturis, me fecisse hominium D. Duranno Cabilonensi episcopo, causa infirmitatis meæ, qua tunc temporis graviter detinebar in domo mea sita in monte Talenti, salvo jure & honore ecclesiæ Cabilon. Actum est hoc anno gratiæ 1218.* Hoc ipso anno cum quidam 1218.
nomine Leobaudus Porcellus, inquit Durandus in diplomate, nobis & ecclesiæ nostræ in persona dilecti filii & canonici nostri Hugonis de Guercio, per violentam manuum injectionem in-
B juriam irrogasset, tandem ad cor rediens nobis & nobili viro Petro de Paluel, talem nostræ ecclesiæ, pro jam dicta injuria, fecit emendationem; ecclesiæ ipsi decem solidos Divionenses in perpetuum singulis annis persolvendos assignavit. Quod ut firmius habeatur, nos de voluntate utriusque partis præsentem chartam sigilli nostri munimine duximus roborandam. Hoc insuper anno, cum prædia pro quibus hominium præstiterat Autissiodorensis comes, in potestatem Barrensis ad Sequanam comitis venissent, is se clientem professus est Cistercii, in capitulo generali die decima-quarta Septembr. ut datis litteris tes-
C tantur abbates Fonteneti & Buxeriæ.

An. 1219. mense Maio fertur sententia *per* 1219.
fr. W. priorem Liviniaci, & magistrum M. archidiaconum Flavin. a Duranno Cabilon. episcopo & abbate ac conventu Cluniacensi electos super procurationibus, quas D. episcopus asserebat sibi deberi in decanatibus S. Jangulfi, Bellimontis, & Juliaci in sua diœcesi constitutis; per quam sententiam pronuntiatum fuit, ut abbas episcopo centum & sexaginta solidos Divionensis monetæ daret pro dictis procurationibus. Gravissimo inter episcopum & Guillelmum Virduni dominum exorto jurgio, eo quod prædictus Guillelmus ex
D hominibus episcopi in agro Virdunensi degentibus mulctas sumeret & in illos jus dicere præsumeret, mediatrice Alaide Burgundiæ ducissa, electi sunt arbitri qui litem dirimerent. Nec minor cum ipsa ducissa exorta est controversia: querebatur episcopus *vi fractas catenas & barras suas* apud Cabilonum, multaque alia sibi, fuisque illata damna; unde urbem interdicto supposuerat, campanarum sonum, Divinorum officiorum celebrationem prohibuerat vir intrepidus, sicque ad apertum bellum ruebant omnia. Verum caduceator effectus Willelmus Catalaunensis episcopus, qui tunc casu Divione mora-
E batur, litem componere aggressus est, ac tandem ab utraque parte arbiter electus, hanc tulit sen-
tentiam: *quod barræ & catenæ reficerentur, &* C. xxxiii. col. 245.
reponerentur eodem in loco & eodem modo quo prius fuerant; post cujus inceptionem operis statim campanæ pulsarentur, & Divina more solito celebrarentur. Nominavit insuper alios arbitros, qui rem ab ovo examinarent ac dirimerent: *quæ omnia bona fide prædictus episcopus & ducissa se servaturos promiserunt. Actum apud Divionem an. 1219. mense Decembri.*

Anno 1220. pactis Cluniacenses inter & 1220.

ANNI CHRISTI

dominos Branciduni initis sigillum suum apposuit. Falconi abbati sancti Ruffi largitus est ecclesiam de Chagniaco, in qua etiamnum sacra faciunt canonici regulares illius congregationis, qua de
Ch.xxxiv. col. 246. causa gratias illi agit F. abbas S. Ruffi. An. 1221. instrumentum suo sigillo munitum edidit, quo Burgundiæ ducissa postulante, declarat se illius terras in sua diœcesi sitas *districto suppositurum interdicto, si resiliat a pactionibus, quas habet erga communiam Divionensem, usquedum Hugo filius ejus pervenerit ad vicesimum primum annum ætatis suæ.* Eodem anno electis 12. arbitris cum eadem ducissa ipse transegit de juribus vitæ & ne-
Ch. xxxv. col. 247. cis, carceris & mulctæ aliarumque pœnarum, & de urbis dominii finibus. Transactionis instrumentum in appendice referemus. Anno 1222. ei profitentur obedientiam, capellanus, clerici ac laïci domus de Merloto, præsentibus S. decano, O. cantore Cabilonensi, &c. Dato instrumento Aleidis Burgundiæ ducissa declarat se & filium suum dedisse capitulo S. Vincentii Cabilonensis, pro remedio animæ mariti sui Odonis ducis quidquid habebant in villa Ruffiniaco, &c. anno
1223. gratiæ 1223. cal. Sept. In hist. ecclesf. Lugdun. in probat., pag. 327. chartam refert de Mura qua Durandus sic habet: Ego D. permissione Divina Cabilonensis episcopus vacantis diœcesis Eduensis procurator auctoritate domini archiepiscopi Lugdunensis notum facimus, Guichardum nobilem dominum de Chaumont & Beatricem uxorem ejus dedisse Deo & B. Mariæ de Benedictione Dei, quidquid juris habebant in Guillelma la Grue de Bella-Spina. Actum anno gratiæ 1223. mense Januar. Eodem anno, seu potius sequenti secundum præsentem anni inchoandi modum, litteras accepit ab Odone Montis-acuti domino, quibus affirmabat se, cum latronem in sua justitia captum suspendi fecit apud Chagny, non ideo id fecisse, *quod aliquam vellet apud Fontanas vel in ipsius episcopi terra justitiam reclamare.* Cum Guido Bressans civis Belnensis 15. libras prioratui S. Stephani in perpetuum percipiendas dedisset, ad majorem doni confirmationem, litteras ea de re confectas petiit roborari *sigillo domini Duranni Dei permissione Cabilonensis episcopi, vacante sede Eduensi, tunc gerentis vices venerabilis D. archiepiscopi Lugdunensis 1223.*

Odo Montis-acuti dominus chartam, qua Chagniaci incolas certis conditionibus manu mittit, firmat sigillis Lugdun. archiepiscopi & Duranni Dei permissione Cabilon. episc. an. 1224. die Jovis ante festum S. Michaelis, mense Septembri. Anno sequenti, mense Julio, datis litteris suo sigillo munitis testatur venerabilem virum Ol. S. Sequani abbatem ejusque conventum concessisse D. Christiano de Bernes quidquid juris habebant apud Coreclates, ea conditione *ut totum illud, & quidquid* ibidem acquisierit, ad ipsos post ejus decessum revertatur. Beatrix comitissa Cabilonensis, an. 1226. pridie calend. Aprilis venerabili patri D. Durando Cabilon. episcopo & successoribus ejus legat in perpetuum VII. libras Divionenses annis singulis persolvendas pro sui absolutione in synodo facienda. Ortam litem in-

A ter capitulum S. Vincentii & Guidonem dominum de Vauvri diremit Guido Eduensis episcopus in hunc modum, ut *quidquid juris vel exactionis in villis de Dalmat, de Bæs & de Aleriet, ratione feodi, justitiæ, seu custodiæ, vel alio modo dictus Guido contendebat, Cabilonense capitulum habeat & possideat quiete & pacifice........ & pro bono pacis Guidonem à restitutione eorum, quæ de bonis ecclesiæ Cabilon. in dictis villis ceperat, duximus absolvendum. Actum anno gratiæ 1226. apud Belnam, Dominica qua cantatur,* Lætare. An. 1227. mense Aprili instrumen- 1227.
tum exaravit Durandus, quo notum facit *se ho-*
B *magium manuale recepisse a Guidone nobili comite Nivernensi & Forensi de feodo de Bagnaux, &c.* Quartam partem *ventarum* in nundinis Cabilonensibus suæ ecclesiæ acquisivit an. 1228. mense 1228.
Junio. Quo anno mense Julio gravem controversiam inter episcopum Lingon. & Tornodorensem comitem exortam de præbendis ecclesiæ Tornodorensis conferendis, arbiter electus, hac ratione composuit, ut comes primum personatum & primam præbendam conferret, & episcopus secundum personatum & secundam præbendam, & sic deinceps alternatim. Beatrix comitissa Cabilon. sui testamenti exsecutores nominavit Du-
C randum episcopum, Firmitatis abbatem, Simonem decanum, &c. & illius exsecutionem approbavit Johannes ejus filius & hæres an. 1229. An. 1231. Guido de Fontanis agnoscit *se tenere in feudo ligio a venerab. Durando episcopo Cabilon. domum suam lapideam, sitam ante ecclesiam de Fontanis.* Hoc ipso anno è vivis excessit præsul noster, ut testatur Albericus in chronico, his verbis: *1231... obiit episcopus Cabilonensis Durannus.* Sepultus est in ecclesia monasterii Firmitatis, cum hoc simplici epitaphio: *Durandus Cabilon. episc. cujus anima requiescat in pace.* Dicitur una cum Simone de Rocha decano statutum
D edidisse de canonicorum residentia. Recensetur in diplomate Honorii III. qui & Durando rescribit cap. *Ex parte*, de constitutionibus.

XLIV. Guillelmus I.

Guillelmum de Turre cognominant Sammarthani, asseruntque ex prosapia equestri dominorum de Turre natum esse: verum in utraque Cabilonensis urbis historia cognomen de Cabanis seu de Chevanis habuisse affirmatur, & quidem ex antiquis instrumentis ab illarum scriptoribus perlustratis. Ut ut est, Durando successit an. 1231. decimo calendas Aprilis ex Sammar-
E thanis, seu potius mense Februario, ex Perrio, qui ex episcopatus chartulario instrumentum laudat hoc mense exaratum, & Guillelmi sigillo munitum, in quo continetur pactum inter Johannem Cabilon. comitem, Beatricem ejus matrem, & capitulum S. Vincentii pro terra Chagnii. Suppetunt & 4. chartæ hoc ipso anno conscriptæ. Prima est: *Quittatio facta Willelmo episcopo Cabilonensi per Hugonem de Fontanis, & recognitio feudi, quod habet apud Fontanas.* Secunda. *Quittatio facta per Girardum de Juilleio Willelmo episcopo Cabilonensi de jure hæreditatis Petri dicti*

ANNI CHRISTI

Cheuvel de Fontanis. Tertia, *Nos C. abbas S. Petri Cabilon... notum facimus quod Girardus de Montfaucon domicellus in nostra presentia constitutus, concessit & quittavit pro se, & pro suis, quidquid juris habebat vel reclamabat in Hugone Ruffo de Verduno, venerabili patri Willelmo Cabilon. episcopo.* Quarta est Johannis Cabilon. comitis, qui multis gravaminibus & damnis episcopatui illatis satisfacere cupiens, ratum habet donum 7. librarum a matre sua factum & illud auget 40. solidis annuatim persolvendis, coram Willelmo episcopo, *pro absolutione nostri & nostrorum in singulis synodis facienda*, inquit. Ante hæc omnia, decimo scilicet calend. Septembr. societatem inierat cum Guillelmo abbate & conventu Insulæ-Barbaræ; cujus instrumentum refert D. le Laboureur in Ruderibus. Similem iniit & cum ecclesia S. Petri Matisconensis.

1232. Anno 1232. approbante Guillelmo præsule, Artaudus decanus & totum S. Vincentii capitulum, ob nimiam canonicorum paupertatem decreverunt, nullum deinceps in suorum numerum cooptandum fore, donec ad viginti duntaxat revocati fuissent. Eodem anno nominatur in privilegiis Divionensibus & Belnensibus concessis, ubi Hugo Burgundiæ dux consentit terram suam ab hoc præsule, & aliis vicinis interdicto supponi, si contradixerit libertati marcharum ipsis concessæ. Ipse, ejus capitulum, Hugo dux Burgundiæ, & Johannes Cabilonensis comes hoc ipso anno decretum emittunt, quo licet omnibus in urbe Cabilonensi, & extra illius muros carnes vendere. Vincentius Firmitatis & Bonifacius Maceriarum abbates instrumento publico referunt Guillelmi nostri chartam, qua tributa sibi Fontanis debita ad certam pecuniæ summam eamque mediocrem annuatim solvendam revocat: quod onus ut facilius ferrent incolæ, illos ab omni alio tributo exemit. Legimus eum a G. comite Nivernensi & Forensi manuale hominium excepisse in festo Pentecostes. Effecit ut Guido miles & Petrus frater ejus quidquid habebant, vel habere poterant *in tallia seu collecta de Fontanis*, sibi dimitterent, ut datis litteris testantur B. de Maceriis & C. S. Petri Cabilon. archimandritæ *anno Domini 1233. Sabbato proximo post festum S. Bartholomæi.* Eodem anno, mense Julio, publico instrumento significat præsentibus & futuris Guidonem dominum de Sercecio Jerosolymam profecturum, ecclesiæ Cluniacensi in perpetuam eleemosynam concessisse, quidquid percipere consueverat in decima vinearum de Sercecio. Mense Septembri Girardus de Monte-Falconis scriptum dedit, quo profitebatur se quosdam agros apud Chastenay clientelari jure a nostro Guillelmo tenere. Denique is esse videtur qui sub generali Cabilonensis episcopi nomine a Ludov. VIII. rege delegatus est, ut cum Lugdun. archiepisc. fidelitatis sacramentum reciperet, quod sibi præstare tenebatur Beatrix comitissa Cabilonensis, mense Augusto ex litteris originalibus chartophylacii Regis.

De jure cœmeterii jam toties exortam & sedatam capitulum inter & abbatiam S. Petri controversiam, iterum recrudescentem compescuit piissimus antistes, jus avitum sepeliendi mortuos solis monachis reservavit. Facultatem dedit canonicis in defunctorum commemoratione apud S. Petrum sacrum solemne faciendi pro episcopis ibidem terræ mandatis; ac jussit ut in compensationem expensarum a capitulo in litis prosecutione factarum, ei quotannis octo libras Divionenses monachi penderent. Actum est hoc anno

1234. mense Junio. Sedavit & alterum jurgium 1234. inter abbatem S. Benigni Divionensis & dominum de Paluau, de jure & justitia Paluelli, & suum cuique, arbiter electus, attribuit. Memoratur in tabulario Silviniacensi an. 1235. mense Martio, hoc est 1236. quo insuper, mense Octobri ecclesiam Maceriarum dedicat. An. 1236. mense Martio, seu 1237. ipse & Haymo Matisconensis episcopus Hugoni abbati & monachis Cluniacensibus castrum de Botavant, ipsis a Jocerando Grosso Branciduni domino venditum, confirmant. Et ipse doni decem librarum Divionensium ab H. & O. Burgundiæ ducibus facti confirmationem accipit a Johanne Burgundiæ & Cabilon. comite. Anno 1238. Willelmus episcopus Cabilonensis acquirit a Petro de Fontanis domicello, fratre Guidonis militis, plures homines, multaque *tenementa sita apud Fontanas*, inquit charta conscripta. Blancha domina de la Buissiere scripta charta suo sigillo munita anno

1239. die Mercurii post octavam Pentecostes, 1239. agnoscit se, domum suam, & quæcumque habet in parochia de la Loère clientelari jure ab episcopo nostro tenere. Idem mense Augusto profitetur Petrus Paluelli dominus de villis de Mongruyn & de Baignaux; idem insuper de castro Paluello, mense Julio. Denique mense Februario ejusdem anni, ut tunc computabant, sequentis vero, pro more præsenti cum Guidone Virduni domino componit lites exortas de justitia & juribus agri Virdunensis. Mense Julio 1240. Petrus Beraut 1240. cruce signatus Willelmo nostro ejusque successoribus decem solidos Divionensis monetæ annuatim super vinea sua de Vireio in puram & perpetuam eleemosynam concedit, *pro absolutione sua singulis annis in synodo facienda.* Eodem anno, mense Septembri D. Petrus de Paluello testamentum condidit, in quo hæc habet: *Concedo ecclesiæ B. Vincentii de Cabilone duas marchas auri & duas corugias auri, & unam argenti, & omnes annulos nostros, & lapides meos, & reliquias, quæ invenientur in cophinello meo sigillato sigillo meo, pro quadam cruce plena facienda..... Ut autem hæc omnia firmiter adimpleantur, rogo, & quantum id possum exoro charissimum ac dominum venerabilem patrem meum G. Dei gratia Cabilon. episcopum, quem ad hoc specialissimum & fidelem perspexi, ut totam terram meam, & omnia bona mea possideat, donec testamentum meum* plenum sortiatur effectum. Mense Martio, id est anno sequenti, in omnes, afflictos præcipue, beneficus, effecit ut Odo Montis-acuti dominus homines suos de Chaigné ab omnibus pravis usibus ac

ANNI CHRISTI

consuetudinibus eximeret, omnesque immunitates jam illis concessas confirmaret, qua de re instrumentum edidit piissimus præsul. An. 1241. mense Novembri Willelmus de Reez miles accepit ab episcopo nostro *in feudum & casamentum* quidquid habebat apud Loëriam, & nonnulla in compensationem ei tribuit antistes, ut constat ex instrumento B. abbatis Firmitatis, quod habemus. Die Martis ante festum B. Andreæ apostoli ad clientelæ professionem pro terra Paluelli excepit Alixiam Hugonis de Paluello Burgundiæ comitis stabuli viduam, & Durandum ac Petrum filios Petri de Paluello Burgundiæ marescalli.

1242. *al. 1232. An. 1242.* mense Junio, dato instrumento notum facit omnibus amicum suum dilectissimum Odonem Montis-acuti *recognovisse, guerpivisse & quitavisse Hugoni duci Burgundiæ omnes querelas, quæstiones & controversias quascumque habebat vel habere poterat erga ipsum.* Cum suæ diœceseos loca visitaret an. 1243. reperit ecclesiam de Merlot, in qua viri religiosi manebant adeo esse, utpote in medio nationis pravæ positam, in spiritualibus & temporalibus diminutam, ut, nisi celeriter succurreretur, restitui vix valeret; attendensque illam ab iisdem religiosis viris reformari non posse, nec etiam defensari, eam, de consensu magistri & fratrum, secularem efficere decrevit, quod & præstitit anno sequenti, obtenta tum Aymerici metropolitani, tum Innocentii IV. papæ licentia, & XIII. ibi canonicos, datis sufficientibus reditibus, instituit. Hugo de Dervaim, & Willelmus filius ejus profitentur, præsentibus & scripto attestantibus abbatibus de Firmitate, & S. Petri Cabilon. *se recepisse & tenere in feudum & casamentum de Willelmo Cabilon. episcopo decimam suam de Dervenis.* Ipse S. Vincentii capitulo legat v. libras singulis annis persolvendas, ea conditione, ut dum vixerit, Missam de Spiritu sancto pro se dicerent canonici; post obitum vero anniversarium celebrarent; ac tandem recensetur cum Felicitate abbatissa Romaricensi. Anno 1244. mense Januario canonicis secularibus in ecclesia de Merloto recens constitutis, ut vivere possent, concessit fructus ecclesiæ de Meliceio, & jus patronatus ac fructus ecclesiæ de Draceio. Anno 1245. interest concilio Lugdunensi sub Innocentio IV. a quo eodem anno transfertur ad Vesontionensem ecclesiam, ut patet ex epistola registri Vaticani, in qua Willelmus dicitur vir secundum cor Pontificis, famæ celebris & notæ scientiæ.

Vide chartis XXXVI. XXXVII. XXXVIII. & XXXIX. col. 248. 249. & 250.

XLV. ALEXANDER.

DE MONTAIGU.

Alexander de Montaigu celsissima ducum Burgundiæ stirpe natus, patrem habuit Alexandrum a Burgundia, Montis-acuti dominum; matrem Beatricem ex comitibus Cabilonensibus ortam, ut probabilius censet D. Duchesne: avum Hugonem tertium Burgundiæ ducem. A teneris clericalem vitam assumsit, ac in omni virtutum genere exercitatus, decanus Bisontinensis effectus est, tandemque Cabilonensem thronum conscen-

A dit designatus an. 1245. mense Maio, in concilio Lugdunensi, præsentibus & plaudentibus innumeris episcopis, pluribus cardinalibus, & ipso summo pontifice Innocentio IV. quem exinde Cluniacum usque secutus est, & ibi sacrum facienti adstitit. An. 1246. IV. nonas Septembr. interfuit translationi reliquiarum sanctorum Ferreoli & Ferrutii Vesontione. Ipsi Mathildis comitissa Nivernensis hominium exhibuit apud Colongias ad Icaunam an. 1247. pro Riceio, &c. Anno sequenti chartæ, qua Hugo archipresbyter de Montana anniversarium fundavit, sigillum suum apposuit. Ipse, ipsius capitulum, ac Eparvaci & Brandonis curio litem habebant cum Cistercii monachis; hi pensionem annuam ex his locis sibi ab Engilberto concessam repetebant, & jus curiones ibidem designandi vindicabant. Unde lis inter utrosque exurgebat: verum piissimus antistes memor apostolici dicti rem arbitri judicio permisit, qui definiit Cisterciensibus summam 40. solidorum Divionensium per modum pensionis solvendam, ejusque judicio stetit pars utraque an. 1249. Eodem anno rogatu Seguini Matisconensis episcopi, quandam domum sitam in claustro Cabilon de qua se devestierat idem præsul, contulit Alexander episcopus Cabilonensis, Willelmo cuidam clerico. Vide chartam XL. inter instrumenta col. 250. Hoc ipso anno ecclesiam de Issurra concedit Belnensi capitulo.

ANNI CHRISTI 1245.

B

1249.

C

Anno 1250. mense Aprili primores civitatis Cabilonensis coram præsulis officiali recognoverunt a se electos sex viros, quibus negotia civium procuranda commiserunt, ea tamen lege, ut contra domini episcopi & capituli voluntatem nihil omnino possent attentare. An. 1251. vir æquissimus, cum ipsius mandato decanus & capitulum S. Vincentii pro Johanne rectore ecclesiæ Melicei spopondissent *in manu abbatis Claravallis de centum libris Viennensibus singulis annis persolvendis*, timens ne quid inde damni paterentur, se, suos hæredes, suaque bona omnia tam mundana, quam ecclesiastica pignori opposuit, ut eos præstaret indemnes. Memoratur hoc eodem anno in tabulario Barbelli, mense Sept. An. 1252. Guichardus de Insula miles coram Hugone archipresbytero de Montana *recognovit se recepisse in perpetuum feudum a venerabili patre Alexandro episc. quidquid habebat apud S. Germanum de Bosco & apud Julliacum.* In collectionibus chartarum Burgundiæ, quæ apud nos exstant, in codice inscripto A. 2.ª parte, pag. 144. num. 72. hæc eadem charta refertur, sed mendum est in temporis inscriptione: dicitur enim data an. M. CC. XLII. quo nondum episcopus erat Alexander. Tollendum X. ante L. Idem præstat coram B. Firmitatis abbate Guillelmus de Malleio miles pro quinque familiis hominum, quas in villa S. Germani de Bosco possidebat, anno 1253. mense Augusto. 1253. Agnes vidua Acherii de Sisseio profitetur coram abbate Maceriarum se cum episcopo nostro commutasse quidquid habebat in villa & parochia S. Lupi, an. 1255. mense Maio. Guillelmus de

1250.

D

E

Desise

ANNI CHRISTI 1255. *Desise* mense Junio agnoscit se in clientelaris juris prædium ab eodem plurima apud Vircium sita tenere. Gaucherius & Odetus de Montaigu episcopi nepotes litem cum eo habent pro hereditate Bertrandi Peregrini sui consanguinei, sed arbitrio abbatis S. Petri Cabilon. amice fuit composita. Certe hoc ipso anno iidem fratres patruo præstant *hominium*. Anno sequenti in parochia sancti Lupi plura emit a Girardo & Johanne de Pratis. An. 1260. mense Aprili Galterus de Corteambles profitetur coram abbate S. Petri Cabilon. se titulo pignoris plures familias apud *Condemenes* in manu Alexandri episcopi obligasse. Ejus tempore Minoritæ in Burgo sancti Laurentii insulæ Araricæ constituuntur, & urbs Cabilonensis pluribus privilegiis decoratur ab Hugone Burgundiæ duce. Demum anno 1261. condito testamento, & designatis illius executoribus, legatis ecclesiæ suæ villa S. Lupi prope Macerias, terra & dominio de Vignolis prope Belnam, domibus insuper nonnullis in urbe, quarum tamen unius usum ad vitam permittebat Johanni suo nepoti & canonico, ad meliorem vitam transiit 11. *al.* 12. calend. Januarii, ut habet necrologium Vesontionensis ecclesiæ. Sepulturam accepit in basilica abbatiæ Maceriarum cum hoc epitaphio:

Præsul Alexander ex prole ducum generatus,
Cabilone ferens onus olim pontificatus,
Virginis in sacro partu fuit hic tumulatus.
Sobrius, & castus, mundi phantasmata, fastus
Ut licuit, sprevit, & sic in pace quievit.
Annis ter quinque tenuit cathedram Cabilonis,
Custos devotus sponsæ veri Salomonis;
Anno milleno, centeno bis numerato
Et sexageno primo, cum fine beato
Se præsentavit Christo, quem semper amavit.

XLVI. Theobaldus.

1261. Theobaldus ex canonico Trecensi, an. 1261. præfectus est ecclesiæ Cabilonensi ab Urbano IV. papa, rescissa electione cantoris Eduensis, in cujus gratiam scripserat dux Burgundiæ, ad quem exstant hac de re Urbani litteræ, inquiunt Sammarthani fratres. Anno 1262. consuluit Guillelmum olim Cabilonensem, tunc Vesontionensem antistitem, circa statum in quo domus Dei de Melloto erat tempore, quo Cabilon. ecclesiam regebat: respondit Guillelmus litteris datis VI. nonas Martii ejusdem anni. Illas refert Perry inter instrumenta Cabilon. ecclesiæ, pag. 70. & 71. Mortuo Alexandro villam S. Lupi, quam sedi suæ testamento legaverat, invasit Guillelmus Montis-acuti dominus: hinc inter ipsum & Theobaldum orta gravis controversia, quæ tandem electo arbitro ea ratione composita fuit, ut Montacutius legatum in gratiam episcopi Cabilon. ratum haberet, & datam comprobationem sacramento confirmaret: sibi vero quæcumque de villa S. Lupi perceperat, in perpetuum dimitte-

A rentur; ac insuper villa de Grangeio, quæ ex paterna hereditate Alexandro præsuli obtigerat, in perpetuum possidenda traderetur. *Datum anno 1263. mense Julii, in die festo apostolorum Petri & Pauli:* apud Perry, *mense Augusti*, sed male. Exinde prædictus Montis-acuti dominus dato instrumento patrui testamentum laudat & confirmat. Suum pontifex noster testamentum scripsit an. 1264. mense Novembri, & condenti adfuere ut testes & confirmatores Guido archidiaconus Cabilonensis, Rainaudus archidiaconus Oscariensis, Petrus officialis, & Guillelmus prior Firmitatis cum cellerario & vicario. In eo sepulturam eligit apud Firmitatem ad Gronam, *cui loco*, inquit, *damus & concedimus bibliam nostram, sententias magistri Petri Lombardi, sermones nostros, quos propria manu descripsimus. Item legamus ecclesiæ Cabilonensi pro anniversario nostro annis singulis in die obitus nostri celebrando IV. libras Viennenses. Item fabricæ S. Petri X. libras, & totidem domui Dei Cabilonensi.* Obiit eodem anno, &, ut petierat, sepultus est in monasterio Firmitatis, juxta Durannum antecessorem. Ejus anniversarium celebratur Cabilone Nonis Decembris, quo die, ut videtur, ex hac vita migraverat. Post ejus obitum, Regis ministri omnia ejus mobilia forte in manum illius posuerant, quam vim improbavit pius princeps, & hoc in episcoporum gratiam diploma edidit: *Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Notum facimus universis. . . . . quod intentionis nostræ non est, ut utensilia domorum episcopalium Cabilonensis episcopatus, quæ fuerunt decedentium episcoporum. . . . . in usus nostros converti debeant, vel in usus successorum nostrorum, sed quod executoribus prædictorum decedentium episcoporum, vel futuris pontificibus Cabilonensibus reserventur..... Actum apud Corbolium, anno Domini 1264. mense Februario,* id est an. 1265. ineunte.

(margin: ANNI CHRISTI; Ch. XLII. col. 251.; 1264.; B; C; D)

XLVII. Guido II.

DE SENECEY.

Guido de Senecey ex antiqua stirpe baronum de Seneceio, ex canonico & præposito Nivernensi, atque ex archidiacono Cabilonensi, ut opinatur Perrius, electus est Cabiloni episcopus an. 1264. a Guillelmo decano, G. cantore, Pontio thesaurario, Guillelmo de Oblato, Simone de Rocha, S. de Sandone, G. de Desisia, Simone de Rurelato, & aliis canonicis. Anno sequenti, 1265. cum 30. libras Viennenses commodasset Galtero de Courteambles, hic omnia, quæ possidebat in E villis de Camposerreolo & de Condemenes ipsi ac ipsius successoribus in pignus dimittit, ut patet ex instrumento, quod penes nos est. Odo comes Nivernensis data charta profitetur se Guidoni nostro *fecisse homagium manuale* pro iisdem prædiis pro quibus idem præstiterat decessori Mathildis ejusdem pagi comitissa. Guillelmus decanus, Pontius Thesaurarius, & Rainaldus Brulati archidiac. Oscariensis, scriptis mense Octobri litteris significant Hugonem Gotedor confessum fuisse, se suosque hac in parte heredes ob medietatem molendini super Ararim siti, episcopi

ANNI CHRISTI

clientes esse, & teneri equorum episcopi ejusque comitatus soleas induere aut indui curare. Eodem denique anno dat diploma, quo notum facit Beatricem relictam Guillelmi de Saux militis testatam fuisse se tenere ab Hugone duce Burgundiæ quidquid habet in parochia S. Romani de Andeniaco.

Nondum eo tempore villa S. Lupi pacifice fruebantur episcopi Cabilonenses: post dominos de Monte-acuto de illius possessione eos interpellavit Hugo Burgundiæ dux, duplici potissimum fundamento nixus; primum quidem quia & domum & villam in suo *feudo* esse contendebat, secundo quia donationi non consenserat. B Verum hæc omnia præsulis nostri industria & urbanitate dissipata sunt, eoque tandem, bonis viris mediantibus, res perducta est, ut prætensis suis juribus dux destiterit, ea solum conditione, ut sibi retineret in omnibus locis *guardam, & pro guarda* LX. solidos Turonenses sibi & successoribus suis, ab eo, qui pro tempore Cabilonensis episcopus fuerit, persolvendos. Duas ea de re chartas habemus, prima est Guidonis episcopi apud Perardum; altera est Hugonis ducis, utra-
1266. que scripta est an. 1266. die 28. mensis Maii. Factam vero concordiam confirmat Ludovicus rex dato diplomate iisdem anno & mense. Com- C posuit insuper cum abbate Maceriarum hoc ipso anno pro suprema & infima justitia illius loci: compositionis exemplar penes nos habemus, quod
1267. datum dicitur *pridie nonas Martii*. An. 1267. *Johannes*, cognomento Tristan & de Damieta, *filius domini Regis Francorum*, per uxorem suam Iolandam filiam Odonis a Burgundia, comitis Nivernensis, & ipse post eum comes hanc edidit chartam. *Notum facimus quod nos venerabili patri Guidoni Cabil. episc. apud S. Dionysium in Francia fecimus homagium de iis de quibus prædecessores nostri ei & suis prædecessoribus facere consueverant.* De Riceio scilicet, &c. Idem præstitit mense D Julio Andræas Bialpoiz Burgensis & castellanus Colcharum, ut dato instrumento testatur Guillelmus abbas S. Petri Cabil. Idem abbas significat: *Guidonem præpositum de Fontanis militem, titulo pignoris tradidisse Guidoni* nostro *x. libratas terræ suæ annui reditus pro centum libris Viennensibus, quas a dicto episcopo confessus est se habuisse.* Cum Guido præsul furcas in supremi juris indicium levasset in villa S. Lupi, Hugonis Burgundiæ ducis ministri eas everterunt, sed expostulatione facta a Guidone, solemni instrumento declaravit princeps, velle se furcas restitui. *Actum anno Domini 1268.* mense Augusto. E Idem dux mense Sept. profitetur se in feudum a Guidone tenere quidquid habet apud Cabilonem, aliisque locis: unde & pro his omnibus
1269. ei præstat *homagium manuale*. An. 1269. eidem præstat fidem Odo Nivernensis, Autissiodorensis & Tornodorensis comes pro Riciaco. Obiit hoc ipso anno IV. idus Octobris, ex martyrologio Nivernensi, in quo legitur: *IV. idus Octobris Guido episcopus Cabilon. & hujus ecclesiæ canonicus atque præpositus*, seu forte mense Novembri, sic enim de illo vetus martyrologium Eduense:

A *III. idus Novembris obiit bonæ memoriæ Guido de Seneciaco episcopus Cabilonensis, qui dedit ecclesiæ nostræ Eduensi 30. libras Viennenses ad emendum reditus pro anniversario suo in dicta ecclesia annuatim faciendo.*

XLVIII. Pontius. DE SISSEY.

Pontius de Sissey ex illustri familia, Anselmo patre toparcha Sisseii natus, clero addictus, fuit primum eccl. Cabilon. canonicus ab an. 1255. quo temporis intervallo a Johanne fratre suo & ab Anserico de Lugny canonicis testamenti ab ipsis conditi exsecutor designatus est; deinde ejusdem ecclesiæ thesaurarius, ac tandem votis jus suffragii habentium, quorum plerique primæ nobilitatis erant, electus est in episcopum 1269. quo anno Johannes filius Regis Franciæ ipsi electo Cabilonensi præstitit *homagium apud Trouarnum diœcesis Bajocensis*; quod cum episcopatus juribus damnum ferre posset, dato instrumento declarat: *Per hoc non intendimus electo, aut ejus successoribus præjudicium..... generari, quo minus nos & successores nostri dictum homagium facere teneamur in loco ubi fieri consuevit. Actum in vigilia B. Jacobi apostoli.* Scio apud Perardum pro Pontio legi Petrum electum; sed error est exscriptoris, qui cum sola prima littera P. in autographo legeretur, inconsultis Cabilon. episcoporum indicibus, male Petrum apposuit. Capellam S. Martini in Vastina, antea ecclesiæ de Allereio unitam, in parochiam erexit 1271. Quo anno, mense Decembri cum abbate San-Benigniano transegit super visitatione prioratus sanctæ Mariæ Cabilonensis, quem ex inito pacto, singulis annis visitandi jus habet, in eo pernoctandi, & procurationis nomine sexaginta solidos Viennenses percipiendi. Idem de prioratu de Chievrès definitum est, ut & de alio de Combertaud, pro cujus procuratione sex libras Viennenses percipit episcopus, & unam thuris libram in festo S. Vincentii; delatori vero debet præsul unum candelæ cereæ *cubitum* & unam *libraturam* avenæ. Mense Aprili ejusdem anni, seu ut nunc annum inchoamus 1272. ab Henrico Rabutin clerico rogatus 1272.
est sigillum suum litteris a se exaratis apponere.

Statim ab inito episcopatus munere in pago sibi subdito, ut damno, quod ab aquarum copia patiebatur, aliquo pacto mederetur, stagnum fieri jussit: sed inde orta lis est; quædam enim nobilis mulier poposcit damnum inde in prædio suo ortum reparari, quam ut finiret vir æquissimus, prædium sibi pretio soluto comparavit. Charta hac de re conscripta penes nos est. Hominium ei præstat Iolanda comitissa Nivernensis die Veneris post octavas sanctorum Petri & Pauli 1272. Eodem anno mense Decembri cum Philippo Montis-acuti domino compromissum facit ad finiendam controversiam pro justitia Maceriarum inter ipsos exortam. Denique in die Epiphaniæ Domini, Petrus de Reez *homagium manuale* de consensu fratris sui Geraldi, præstat episcopo nostro pro his quæ tum apud Draceium, tum apud Loeriam possidebat. Obiit Pontius anno 1273. & charta exstat, qua probatur exstinctum

ANNI CHRISTI

fuisse ante mensem Aprilem, sic enim habet: *Nos frater Guillelmus abbas S. Petri Cabilonensis, & nos Johannes canonicus & officialis Cabilon. a decano & capitulo institutus, sede vacante,* &c. *Datum anno 1273. mense Aprilis, sede Cabilonensi vacante.* Vide Perrium hist. Cabilon. probat. p. 74. imo ex hoc auctore 14. Februarii exstinctus est. Ejus testamenti executores emerunt an. 1274. tertiam partem decimarum de Fontanis, illamque pro fundationibus ab ipso institutis donarunt ecclesiæ Cabilon. Non omittendum, Pontio præsente, cum Odone archiepisc. Vesontionensi & nobilibus baronibus, *franchisiam* seu libertatem datam fuisse hominibus de Louans ab Henrico d'Antigny.

Dublé. XLIX. GUILLELMUS II.

Guillelmus de Oblato, *Gallice*, olim Doublé, nunc Dublé, Guillelmi equitis, dynastæ de Cormatin filius; fratrem habuit Henricum, a quo provenerunt barones d'Uxelles. Unanimi consensu, plaudentibusque omnibus antistes electus

1273. est 1273. mense Maio, inquit Perry, & confirmatus a P. Lugdunensi archiepiscopo ex t. 2. indicis thesauri chartarum, fol. 17. Miscellan. Hinc Johannes de Novo-castro, charta hoc ipso anno, mense Decembri data, profitetur se curiam rerum ecclesiasticarum & claustri præposituram tenuisse *per aliquod tempus sede vacante per mortem bonæ memoriæ Pontii episcopi, usque ad confirmationem Guillelmi Dei gratia* nunc *episcopi*, ac secundi muneris fructus, *a die qua dictus pater recepit regalia dictæ sedis, usque ad festum Assumtionis B. Mariæ virginis.* De utriusque emolumentis cum episcopo rationes contulisse, 60. librarum Viennensium illi debitorem esse, ac præposituræ fructus pro illis oppignerare, & illam in feudum ab eo accipere. *Datum anno 1273. mense Decembris*, sigilla apponunt Odo decanus, & alii. Hoc eodem anno ipse & David archiepiscopus Cassalensis bullam Gregorii X. papæ in gratiam Bolbonensis monasterii se vidisse testantur, ex tabular. Bolbon. Primum ejus studium fuit abbatiæ S. Petri privilegia impugnare, & abbatem ac monachos sibi omnino subjicere, nec irriti fuere ejus conatus. Primo contendebat episcopus *visitationem monasterii, correctionem, & ratione visitationis procurationem sibi competere de jure communi.... secundum canones.* Obtendebant monachi sedis apostolicæ privilegia ab ordinaria episcopi jurisdictione cœnobium liberum esse decernentia, & plurium seculorum nusquam turbatam possessionem, quæ, licet nonnulla eorum periissent, prævalere debebat. Ad annuam procurationem quod spectat, respondebant se illam nunquam dedisse, nec mirum id esse, cum sumtus a se fieri consueti in jucundo cujuslibet episcopi adventu ad longe plures sufficerent. Secundo volebat episcopus ut quoties Cabilonum interdicto & divinorum cessatione plecteretur, hoc quoque servarent monachi; qui id a se repellebant, quod & ultra omnium hominum memoriam ejusmodi interdicta non servassent, & quod in urbe non manerent. Tandem utrimque, amicis suadentibus, ita compositum est dissidium. Primo, singulis trienniis cœnobium visitare poterit episcopus; &, si intra illud temporis spatium, crimen aliquod enorme vel abbas, vel monachus commiserint, monebit episcopus ut puniantur; si infra 40. dies a monitione reus non fuerit correctus aut punitus; episcopi erit tanto malo mederi. Secundo, ut in perpetuum in sua abbatia præsules primum in urbem ingressum facturos excipiant monachi, omniaque tam ipsis quam familiæ necessaria subministrent. Tertio, ut quando cathedralis ecclesia & urbs interdicto subjacebunt, subjaceat & S. Petri ædes sacra, ita tamen ut in ea, januis clausis, Divina officia & sacrum possint celebrare, & pro quibusdam personis in diplomate designatis, & in abbatiæ cœmeterio tumulandis, quasdam campanas pulsare. A Perrio datum dicitur hoc diploma *anno 1274. mense Octobr.* Ab uno tamen è nostris 1274.
qui Burgundica tabularia sedulo perlustravit, quique hanc chartam cum aliis plurimis exscripsit & nobis concessit, temporis inscriptio sic refertur: *Actum & datum anno Domini 1277. mense Augusti.* Eodem an. 1274. memoratur in charta Bonifontis.

M. CC. LXXV. mense Junio plurima prædia quadraginta supra ducentas librarum Viennensium pretio emit a Jocerando de Courteambles, & inde chartam edidit Girardus Eduensis episcopus, quæ penes nos est. Verum nihil ecclesiæ suæ utilius præstitit, quam cum castrum Paluelli comparavit a Durando ejus domino cathedralis ecclesiæ cantore, ultimo nobilis illius familiæ germine, dato pretio 2200. librarum Viennensium, & annuæ trecentarum ad vitam pensionis. Charta venditionis, quam habemus decani & capituli S. Vincentii præsentia, ac Girardi Eduensis, & Guichardi Matisconensis episcoporum sigillis roborata est, 1275. mense Octobr. Antea mense 1275.
Julio, cum Guillelmus de Fontanis illius loci dominus, criminum reus, in carcerem conjectus fuisset, & ex eo exiisset ad tempus cum promisso sub pœna magnæ argenti summæ se sistendi, cum conditioni non stetisset, ac interim exstinctus fuisset, Regius Matisconi ballivus ejus terram fisco adjudicavit, quod cum episcopo supremo illius loci domino plurimum noceret, Regem adiit, & prædium ab eo obtinuit. Præceptum ea de re datum est Silvanecti. Pro domo & ecclesia de Melloto Romaricensi sanctimonialium cœnobio litem intulit, ut patet ex epistola A. abbatissæ ad ipsum data mense Octobri. *Hugo de Alta-ripa Guillelmo Cabilon. episcopo Domino suo ligio omnia bona hæreditaria, quæ habet in villa de Alta-ripa & omne jus quod sibi competit* in appendicibus ejus, tradit & pignori opponit pro 60. libris Viennensibus, quas ab episcopo recepit. *Datum VII. idus Februarii anno 1275.* pro antiquo annum inchoandi more, 1276. pro novo. Johannes de Mariolo & Henricus de S. Maurino,* S. Aniani Aurelianensis & Catalaunensis ecclesiarum, illustris Regis Siciliæ, & D. Margaritæ uxoris ejus clerici & procuratores *pro feudo seu feudis infra fines comitatus Tornodorensis, R. P. D. Guillelmo Cabil. episcopo nomine procuratorio*

* *al.* de S. Maximo.

ANNI CHRISTI

dictorum Regis & Reginæ præstitimus juramentum. Datum Parisius anno Domini 1276. die Martis ante Ramos Palmarum, hoc est 1277. Idem exhibet Nicolaa vidua Simonis de Condemenes cum filiis suis pro castro suo 1278. mense Aug.
1278. Leobaudus aliique domum aliquam Cabiloni sitam agnoscunt esse de feudo episcopi mense Junio ejusdem anni. Septembri insequenti incolæ S. Johannis Verduni, Chanorti, &c. clientelaria jura ab episcopo redimunt pretio XXV. librarum Turonensium. Denique mense Novembri, die Martis post octavam Omnium Sanctorum interfuit generali canonicorum capitulo, in quo statutum est ponendos in ecclesia cathedrali vicarios, qui sacris officiis ac liturgiæ ipsorum loco adessent: de quo statuto judicent æqui bonique.

An. 1279. die Veneris in crastino B. Mathæi apostoli Johannes de Chille domicellus confitetur se omnia sua prædia tenere in feudum a Guillelmo Cabilon. episcopo, & hac de re chartam conscribunt Durandus cantor Eduensis, & Girardus cantor Cabilonensis. Eodem anno exorta inter Robertum II. Burgundiæ ducem & Guillelmum nostrum discordia de nundinis Cabilonensibus, juribus portoriorum, nothorum, & similibus, facto compromisso & electis arbitris sedata est. Synodum coëgit an. 1281. in qua sta-
1281. tuta edidit disciplinæ ecclesiasticæ utilissima, quæ in ditissima domini de la Mare bibliotheca, Divione asservantur. Composuit cum Felicitate Romaricensi abbatissa de juribus nosocomii & ecclesiæ de Melloto. Compromittit cum Maceriarum abbate an. 1281. Guiotus de Malleio domicellus plures possessiones in villis de Julleio & de sancto Valeriano profitetur esse de feudo Guillelmi. Idem profitetur Johanneta de Condemenes, an. 1282. mense Decembri de quibusdam agris sitis apud Secry & sanctum Gervasium. Idem quoque præstat anno sequenti Alexander de Leaix miles de quibusdam domibus Cabiloni
1284. sitis mense Decembri; & anno 1284. Seguinus de Fontanis, pro prædiis ejusdem loci, mense Augusto; item Robertus Burgundiæ dux de omnibus, quæ habet Cabiloni, Virduni & Branciduni, mense Octobri; Uti etiam Henricus de Vauvreio die Sabbati post Pentecosten. Margarita quoque Siciliæ regina, Tornodori comitissa, fidelitatem jurat de Riciaco an. 1285. Quo eodem anno cum fossis vicum suum de Maceneria munivisset episcopus, eas complere aggressi sunt Roberti Burgundiæ ducis ministri: verum ubi id rescivit piissimus princeps, eorum temeritatem repressit, ac scripto eas perficiendi licentiam Guillelmo concessit mense Aprili. Sed & præsul se suo capitulo obligavit ad 200. librarum solutionem, quas ab eo mutuo acceperat. Testes & vades sunt Hugo de Fontanis decanus Matisconensis, &c. Componit etiam die Lunæ ante festum Omnium Sanctorum cum J. de Malleio de quibusdam rebus sitis apud Paluellum, & aliis in locis. An. 1286. adfuit synodo provinciali Matiscone a Radulfo de Torretta coactæ, cujus acta & statuta refert de Mura histor. eccles. Lugdun. pag. 336. & seqq.

ANNI CHRISTI 1286.

M. CC. LXXXVI. die Dominica in crastino festi B. Mathæi, G. Dei gratia Cabil. episcopus plures reliquias è terra levavit Divione in ecclesia S. Stephani, easque visitantibus indulgentias concessit; ut patet ex autogropho Stephaniensi apud D. Fiot inter instrumenta historiæ, p. 141. n. 225. Eodem anno clientelarem fidem accipit a Gaufrido domino de Breio, & a Johanne de Draceio pro castro ejusdem nominis: & anno sequenti a Johanne dicto *Malnorry* domicello, pro vineis inter Paluellum & Germigneyum sitis. Quo eodem anno cum Hugone abbate S. Benigni, & priore Paluelli componit pro juribus, quæ sibi in dominio de Paluello competere contendebant. Johannes de Saussëio domicellus profitetur quidquid habet in parochia S. Martini de Gasteneio esse de feudo Guillelmi episc. an. 1288. mense Sept. An. 1289. acquirit tertiam partem decimæ S. Lupi a Perello de Vaux, & acquisitionis pretium persolvit, ut data charta testantur officialis curiæ Cabilonensis, & G. de Capella archidiaconus. Nominatur anno 1290. mense Junio, 1290.
cum Roberto duce Burgundiæ, Henrico* archiepiscopo Lugdun. G..... decano Cabilonensi, Hugone Maceriarum abbate & Johanne S. Lupi curione, in instrumento, in quo agitur de decimis fructuum parochiæ ipsius S. Lupi. Transigit an. 1291. cum Felicitate, dicta Laureta, Romarici montis abbatissa pro ptochomio de Merloto. Anno 1294. abbatiæ S. Petri privilegiis inhians cœmeterium apud Motham benedixit, & nequicquam obstantibus decretis toties latis, arbitrorum electorum sententiis, ac pluribus transactionibus habitis, civium Cabilonensium defunctorum corpora in eo tumulari voluit, & ipse, qui hoc anno, mense Septembri ex hac vita migravit, ibidem, sed non sine controversia & tumultu, terræ mandatus est.

* rectius Beraldo.

L. GUILLELMUS III.

DE BELLE-VEURE, seu DE BELLE-VESURE.

Guillelmus de Bellaveura, de Bellavaura, & aliquando de Vaura, nepos Anselmi de Pomarco Eduensis præsulis, & frater Theodorici de Monbeliardo, ex canonico, archidiacono, & decano electus est Cabilonensis episcopus anno 1294. confirmatus ab Hugone d'Arcy Augustodunensi, Lugdunensis ecclesiæ vacantis administratore; quanquam recens historia episcoporum Cabilon. ait ejus electionem non fuisse sine controversia, & ea occasione in ambitum vehementer invehitur. Certe Philippus rex, cognomento Pulcher, jurium suorum vindex acerrimus gravissime tulit canonicos se inconsulto antistitem sibi delegisse, sed ad ipsum profectus Guillelmus, animum ejus iratum hoc scripto sedavit: *Nos Guillelmus Dei gratia Cabilonensis electus & confirmatus, notum facimus, quod nos obligamus in manu excellentissimi principis Philippi regis Franciæ omnia bona temporalia episcopatus, pro emenda ei ad voluntatem suam facienda, pro eo quod capitulum nostrum processit ad nostram electionem celebrandam, prædicti Regis licentia minime requisita, nisi dictum capitulum pro se super hoc legitime & rationabiliter excusare se possit. Datum sub nostro sigillo apud Fontem-Blaudi*

ANNI CHRISTI 1294. *anno Domini 1294. mense Decembri.* Arduinus dominus de Aula, die Veneris post Trinitatem, *recognoscit se tenere in feudum a R. P. D. Guillelmo de Vaura episcopo Cabilon. plurima prædia & jura apud Fontanas.* Tertio nonas Julii venditionem plurium jurium ab Odeto de Fontanis factam decano & capitulo S. Vincentii confirmat, & indulget ut illa jure *morticinii* possideant. Chartam refert Perry probat. pag. 76. & 77. Ad sublevandam canonicorum suorum inopiam, capitulo suo concedit ecclesias Bucciaci & sanctæ Helenæ. Fecit & aliquid amplius biennio post. Certa quædam officia, quæ *vicedominatus* dicebantur, & a locis commissis cognominabantur, de Varennis scilicet, de Crisseio, de Givriaco, &c. quibusdam canonicis conferebant ejus antecessores. Videbat ea a plerisque negligi, extraneis divendi, capituli homines ab his plurimum vexari: ut tantis malis remedium afferret, consultis prudentibus & doctis viris, statutum edidit, quo omnia officia in tota sua amplitudine decano & capitulo dimisit tam suo quam successorum nomine, paucis reditibus cathedræ reservatis, qui a se & a successoribus distribuerentur canonicis dumtaxat, cum illos vacare contingeret; additis etiam aliis conditionibus commodo canonicorum & incolarum aptissimis. Charta ea de re conscripta est mense Augusto an. 1297. Id porro abolevit ejus successor. Eodem anno scripto profitetur numeratam sibi quandam pecuniæ summam a Johanne Defrée Draceii domino pro 2. annis debitam, ratione pacti cum duce Burgund. initi ob immutabilitatem monetæ ab eodem impetratam.

1298. An. 1298. die Lunæ ante festum S. Johannis Baptistæ cum ducis Burgundiæ ministri Judæum in claustro canonicorum contra jus episcopi, ac ejus præposito renitente, apprehendissent, litteras dedit princeps Robertus, quibus spondet id in præsulis & ejus successorum damnum accipi nunquam posse. Id refert Perry ad annum 1294. Verum majorem fidem adhibemus uni è nostris, his in rebus peritissimo, qui autographum oculis lustravit. Referunt Sammarthani ipsius consensu canonicorum numerum ad 25. redactum fuisse in capitulo generali post synodum Paschalem. Anno

1299. 1299. adest cum aliis provinciæ episcopis Ansanæ synodo ab Henrico Lugdunensi archiepiscopo coactæ. Illam refert de Mura in historia ecclesiæ Lugdun. & saluberrima illius statuta. Confirmat jura seu privilegia hominum de Fontanis, & transigit cum illis. Quædam insuper commutat cum Maceriarum abbate super decimis S. Lupi, & quibusdam aliis. Gravissimam cum duce Burgundiæ Roberto controversiam habuit. Paluellum castrum a Durando canonico illius nobilis domus ultimo germine emerat Guillelmus de Oblato: fundum sibi utilissimum reposcebat dux, restiterat episcopus decessor, sed cessit Guillelmus noster, vi agnationis, utpote juris in Burgundia locum habentis; & sic castrum dux recuperavit, refuso emtionis pretio, datisque pro 2200. libris & 300. annuæ pensionis ceterisque expensis *ducentis libratis terræ ad parvos Turonens.*

Datum & actum anno Domini 1300. mense Januarii. Et alio diplomate è suis prædiis terras ei assignat anno seq. mense Novembri & agnoscit se suosque successores castrum illud in prædium beneficiarium ab episcopis Cabilon. perpetuo possessuros. Hoc insuper anno, mense Junio collegium septem canonicorum cum decano fundavit in ecclesia B. Mariæ virginis apud Allereyum. Decessit hoc eodem anno, x. calendas Decembres, condito prius testamento, quo Cabilonensem ecclesiam reliquit heredem in mobilibus suis, inter quæ fuit annulus cum lapide *granato*, quem a Roberto duce Burgundiæ acceperat, in usum episcoporum successorum. Ejus corpus sepultum est Augustoduni in crypta S. Johannis, juxta avunculum & fratrem supra nominatos. Vacavit sedes usque ad mensem Aprilem anni sequentis. ANNI CHRISTI 1300.

LI. Robertus II. DE DESISE.

Robertus a Desizia vel Disezia ex illustri genere, patre milite, prædicti oppidi in Nivernensi agro siti condomino natus, in Cabilonensem antistitem anno 1302. mense Aprili eligitur a G. decano, Odone cantore, G. thesaurario, B. de Capella canonico, inquiunt Sammarthani fratres. Anno sequenti præposituram Virduni acquirit a Johanne Defrée, dato hac de re instrumento, quod penes nos est, mense Junio die Jovis post nativitatem S. Johannis Baptistæ; & sigillum apponit diplomati concordiæ initæ inter Ansericum Dublé archidiaconum Bressiæ & & Jambliæ vicedominum, ac Ansellum de Jamblia domicellum. Anno 1304. feria IV. post octavam Pentecostes Blancha domina de la Buissiere scripto professa est se quidquid habebat in villa de Luparia clientelari jure a Roberto possidere. Plura acquirit an. 1305. mense Januario apud Condemenes, Corneyum, &c. venditionis chartam habemus. Anno 1306. feria 6. post festum Conceptionis B. Mariæ pro prædiis in Tornodorensi comitatu sitis hominium Parisiis accipit ab N. de Mellot. Nominatur hoc eodem anno in instrumento Agnetis Burgundiæ ducissæ, S. Ludovici filiæ, quæ eum vocat metuendum suum patrem in Domino. Ordinem & destinationem vicedominatuum ecclesiæ cathedralis a Guillelmo de Bellavaura instituta commutavit an. 1307. consentientibus Gerardo decano, totoque canonicorum collegio. Chartam inter instrumenta retulimus. Conquestus est 1308. apud Henricum Trenorchii abbatem, quod in abbatiæ basilica excommunicatorum corpora contra jus & sibi debitam reverentiam sepulta fuissent; abbas, convocato statim capitulo, chartam edidit & suo sigillo munitam obtulit episcopo, qua promisit se suosque nunquam deinceps id facturos.

1302. 1306. Ch. XLVII. col. 255. 1308.

Cum undique rimas agerent matris ecclesiæ parietes, imminensque portenderent excidium, nec tanto malo sanando ordinarii proventus & collecta pecunia sufficerent, ad illius reparationem, assentiente capitulo, concessit unius anni fructus omnium ecclesiarum parochialium, tam in urbe quam in aliis locis vacantium, idque toto decennio; detracta tamen prius pecuniæ

ANNI CHRISTI 1310. summa, iis tribuenda qui sacris muneribus in A illis ecclesiis fungerentur. Actum anno 1310. Pallium a Clemente V. missum ipse & Matisconensis episcopus Eduensi antistiti dederunt Avenione anno, ut nunc annum inchoamus 1313. ut olim numerabant 1312. mense scilicet Aprili. Electis arbitris hoc postremo anno, pro se, suisque subditis Campiferreoli & aliorum locorum, componit cum nobili viro Girardo de Castro-novo. An. 1181. Engilbertus capitulo S. Steph. Divion. ecclesiam de Pruneriis concesserat, ita tamen ut presbyterum instituendum Cabilon. episc. præsentaret: sed ea conditione liberati sunt S. Steph. canonici; cum enim orta fuisset controversia *de* B *capella seu domo de Breteneria*, suam esse asserentibus Cabilonensibus, negantibus Divionensibus, sic amice composita est. Breteneria relicta episcopo Cabilon. qui jus præsentationis ecclesiæ de Pruneriis San-Stephaniensibus dimisit, pacto initoan. 1313. Eodem anno Stephanus de Sisseyo domicellus vendit Roberto de *Desiseya XII. libratas terræ super taillia S. Lupi:* & Johanna filia Simonis de Malleyo militis mediam partem de Chevigneyo & de portu Paluelli. Exorta iterum de castro Paluelli controversia: moleste ferebat episcopus tantum prædium ab ecclesia sua ablatum, hinc non obstantibus jam multoties ini- C tis cum Burgundiæ ducibus pactis, Roberto II. actionem coram Rege intendit, sed frustra, post varias enim litium ambages, res tandem finita est, facta de novo concordia, qua castrum duci Burgundiæ permissum est sub quibusdam conditionibus relatis in instrumento dato 1314. feria
1314. v. post Dominicam in Albis. At quo pacto hujus instrumenti veritas stare potest, cum jam ab anno 1309. è vivis excessisset Robertus II. Reponi potest cum Perrio concordiam quidem constitutam ac decretam fuisse Roberto in vivis superstite, sed non nisi quinquennio post ejus obitum litteras ea de re conscriptas fuisse.

1315. Testamentum condidit an. 1315. mense Julio, D cujus ab authentico exemplar descriptum habemus. Eo sepulturam eligit in capella cathedralis ecclesiæ, a se magnifice fundata, & sub S. Laurentii nomine dedicata, aut si id aliquo casu fieri non posset, in ecclesia B. Mariæ de Mota, sub tumba honesta & decenti, è regione tumuli Guillelmi de Oblato. Duos instituit presbyteros, a S. Laurentio Laurentianos dictos, qui alternatim pro animæ suæ remedio sacrum facerent. Plurima monasteriis, aliisque locis sacris, & personis ecclesiasticis; plurima etiam Johanni & Hugoni Pelerin fratri & filio neptis suæ; & Margaritæ nepti, uxori Odeti E de Oblato legavit. Ex eo discimus familiæ illius nomina: pater Guillelmus de Desisia dicebatur; frater vero, Guido miles; & ex fratre neptis, Beatrix uxor Alardi de Chagneio militis, quam cum Jacobo neptis filio omnium aliorum bonorum ex asse heredem designavit. Testamenti executores dixit Jocerandum archidiaconum nepotem suum, Hugonem de Corrabeuf archidiaconum Oscariensem; Theobaldum de la Sale canonicum, &c. Testes vocavit Odonem decanum & sex alios canonicos, &c. Hoc ipso anno è vivis excessisse videtur. Ubi jaceat incertum; in ecclesia de Mota tumulatum fuisse probabilius judicat Perry.

LII. Bertaudus.

DE LA CHAPELLE DE VILLERS. Bertaudus seu Bertholdus de Capella ex canonico episcopus renuntiatur, an. 1316. inquiunt Sammarthani, & probant ex libro partitionum terrarum capituli; sed nec hujus libri verba, nec ubi illum consulere possimus indicant: an. 1315. asserunt auctores historiæ Cabilonensis, quorum Perrius addit eum statim a funere decessori facto electum fuisse mense Novembri & inauguratum in basilica abbatiæ S. Petri, cui sacramentum de conservandis ejus juribus præstitit. Castrum Paluelli controversiarum seges semper erat; Beatrix de Paluau domina d'Ecoüelle, vidua Johannis de Mailli militis, contendit jus sibi competere illud redimendi, pro quo jure transactionem cum Roberto decessore olim factam fuisse, & idcirco octingentarum quinquaginta librarum summam ab eodem fuisse promissam, hæc omnia negante præsule & nonnulla episcopatus prædia ejusdem Beatricis jussu vastata expostulante, tandem satagentibus amicis pax redintegrata fuit, habitaque transactio, qua de suo quisque jure decedit. *Datum anno Domini 1316. in vigilia apostolorum Petri & Pauli.* Sequenti anno ecclesiæ suæ utilitati consulens petiit a Philippo Francorum rege jus mercatus in castro & villa de Fontanis; quod utrum concesserit ignoramus: penes nos exstant litteræ, quibus prædictus Rex recuperatores designat, qui de commodo vel incommodo inquirant, datæ sunt mense Aprili an. 1317. 1317.
pro veteri anni inchoandi more. Duas vinearum liras dat eodem anno domui leprosorum sitæ in villa S. Johannis a vineis cognominata. Unus fuit ex arbitris hoc anno selectis ad dirimendam controversiam de hominio reddendo ortam inter Philippum Longum Francorum regem, Odonem Burgundiæ ducem aliosque proceres. Guillelmus Draceii Fortis dominus hominium ei exhibet, ac profitetur prædium, castrum, eorumque appendices esse de feudo sedis episcopalis. Datum die Dominica post festum S. Martini hyemalis an. 1318. Diremit & controversiam, quæ olim efferbuerat cum gente de Seneceyo circa institutionem rectoris capellæ & nosocomii ab ea ad Gronæ pontem conditorum; permissa primum illius designatio Guillelmo domino de Seneceio, ac deinceps ipsi, ac episcopo alternis vicibus: quod dato instrumento Margarita, ejusque filius Guillelmus de Seneceio testantur an. 1319. 1319.

Cum ecclesia Cabilon. & domini de Malleio terram & molendina villæ Allerii possiderent, multaque inde jurgia & incommoda quotidie emergerent, ea inter sese, electis arbitris divisere Bertaudus noster & Hugoninus de Malleyo anno 1321. Facta sibi a Johanne XXII. potestate, rurales archipresbyteratus & decanatus ecclesiæ Cabilonensis ordinavit, & cuilibet archipresbyteratui ecclesiam aliquam annexuit & univit, die IV. mensis Januarii 1323. Perrius id 1323.
refert ad annum sequentem hist. Cabilon. p. 227.

ANNI CHRISTI

Eodem anno 1323. permittente summo pontifice, exsequente Bertaudo, condente Odoardo Montis-acuti domino, fundationem approbante Odone duce Burgundiæ, parochialis ecclesia S. Georgii in urbe in collegiatam erecta est duodecim canonicis & decano constantem, eo pacto ut decanus a sodalibus eligeretur, & ab episcopo confirmaretur, & canonicorum designatio, jusque patronatus fundatori reservaretur, institutio vero episcopo competeret. An. 1324. Robertus Burgundus comes Tornodorensis ei præstat hominium de Riciaco: & jubet ei solvi singulis annis quinquaginta solidos ratione feudi quod ab illo tenebat. Agnes filia S. Ludovici ducissa Burgundiæ sui testamenti exsecutorem instituit Bertholdum nostrum, ejusque testem esse voluit. Eodem anno, die 8. Martii Sabbato ante Dominicam IV. Quadragesimæ, qua cantatur *Lætare*, stabiliuntur in urbe Carmelitæ. An. 1326. mensuram siliginis acquirit a Guillelma de Allereyo vidua Hugonis de Porte domicelli, & duo stagna & quasdam terras sitas inter Breteneriam & Cemetriam a Girardo de Saissenay domicello. Johannes papa XXII. ei datis litteris mandat ut nobilem mulierem Margaritam de Sancta Cruce Lugdunensis diœcesis adjuvet in fundando conventu monialium sanctæ Claræ. *Datum Avenioni X. calendas Aprilis, anno XI.* Christi 1327. ex hujus anni registro, num. 1276. Id est 1328. uti nunc annum inchoamus. Quo eodem anno & mense *manuale hominium* ei præstat M. comitissa Nivernensis & Forensis ratione prædiorum *Bellividere*, *Branchenoüille*, Riciaci, &c. Eodem quoque anno in capitulo festi Omnium sanctorum, præsens consentit ut numerus canonicorum vicesimum-quintum non excedat. Anno 1329. concessit fabricæ ecclesiæ cathedralis unius anni fructum, omnium ecclesiarum suæ diœceseos intra decennium vacaturarum. Adfuit cum Petro Bertrandi Eduensi episcopo disputationi de Jurisdictione ecclesiastica adversus Petrum de Cuneriis. E vivis ereptus est an. 1333. in cujus funere horrendum scandalum ortum est. Cum enim aliò quam ad cœmeterium abbatiæ S. Petri sepeliendus duceretur, indignati monachi ac in furorem acti, canonicos probris, contumeliis ac vulneribus oppresserunt, unde publica sententia, feria IV. post festum S. Bartholomæi an. 1333. a ballivo Matisc. lata, ingenti pecuniæ summa mulctati sunt. De episcopo hæc habet Lanchariense necrolog. *Obiit dominus Bertudus de Capella de Villers episc. Cabilonensis*, additur: *Obiit domina Alis de Capella de Villers priorissa Pulleii ejus soror.* Ex quibus de vero ejus cognomine nobis constat. Sepultus est in cathedr. ecclesf.

Ch. XLIX. col. 258.

LIII. Hugo II.

DE CORRABEUF.

Hugo cognominatus de Corrabeuf a castro & prædio in Burgundia sito, vir nobilis, pius, ac tractandis negotiis aptissimus, clero addictus, fuit Eduensis canonicus; Cabilone archidiaconus Oscharienfis, & decanus; gubernator & locum tenens comitatus Artesii, cui in eadem provincia subrogatus est Robertus de Ligny thesaurarius Cabilon. Decanus cum esset, cathedrali ecclesiæ cappam dedit splendidissimam, quam etiamnum gestant episcopi in primis ac secundis S. Vincentii vesperis. Tandem omnibus canonicorum votis Bertaudo episc. suffectus est, an. 1333. 18. Maii, inquiunt Sammarthani, addentes, ut patet, ex actis consistorialibus, seu libris obligationum Vaticani: De illo vix quicquam suppetit. An. 1337. decano & capitulo annuum vectigal assignavit ex domo in urbe sita percipiendum, ea conditione ut anniversarium Johannis de Sinemuro S. Vincentii canonici perpetuo celebrarent. Memoratur in instrumento anni 1339. Transegit cum capitulo de jure in chorales, & in charta transactionis inter cætera statuitur, quod in iis, quæ spectant ad regimen animarum, seu ecclesiarum parochialium in diœcesi Cabilonensi, juris erunt episcopi. Vitam cum morte commutavit anno 1342. & quidem pridie cal. Maii, ut habet necrologium S. Stephani Divionensis, his verbis: *2. calendas Maii depositio felicis memoriæ Hugonis de Corrabeuf Cabilonensis episcopi, qui dedit nobis 50. libras Turonenses pro redditibus emendis.*

1333.

1337.

LIV. Petrus II.

DE CHALON.

Petrus de Cabilone, quem Robertus Galliæ Christianæ primus auctor putat oriundum ex illustrissima familia *de Chalon*, quod & libenter admittit Perry, fratrem habuit Henricum ecclesiæ Cabilonensis decanum, nepotem Perrenotum de Chalon, patruorum heredem, quo titulo confessus est se in quatuor frumenti *bichetis* teneri erga ædem sancti Vincentii, quotannis solvendis ratione jurium, quæ debebant patrui a tempore adeptæ possessionis suarum, episcopi & decani dignitatum. Fuit primum canonicus, postea episcopus Cabilonensis 13. Julii anno 1342. ex regesto Vaticani, inquiunt Sammarthani fratres. Brevissimo tempore rexit, non ergo mirum si vix quidquam de illo occurrat. Anno 1344. nihil non tentavit ut vicedominatus a suis decessoribus capitulo collatos recuperaret, sed irriti fuerunt ejus conatus, prædia & dominia quibus illi constabant, abolito tamen nomine, adhuc possident canonici. Fato functus est anno 1345. 8. idus Novembris sed ubi corpus ejus terræ mandatum fuerit, hactenus incompertum manet. Sub ejus regimine abbas S. Petri bullam a Clemente VI. papa obtinuit, qua abbatiam a quorumlibet archiepiscoporum, episcoporum, archidiaconorum, archipresbyterorum & aliorum ordinariorum, &c. potestate, jurisdictione, visitatione, & dominio, auctoritate apostolica prorsus eximit & liberat: sibique & sedi Romanæ subesse decernit; adeo ut enumeratæ dignitates non possint in monasterium, abbatem, conventum, membra ac personas dominium aliquod exercere.

1342.

1345.

LV. Johannes III.

AUBRIOT.

Johannes Aubriot patria Divionensis, unde & secundum cognomen habuit, ex cujus gente recensetur Hugo Aubriot præfectus Parisiensis, arcis Bastiliæ apud Lutetiam conditor, tumultibus popularibus sub Burgundica factione notissimus, Odoni IV. Burgundiæ duci a consiliis & nego-

ANNI CHRISTI 1346. tiis, cui se totum dedit, ac perutilem operam navavit. A Electus est in Cabilonensem episcopum aut exeunte an. 1345. aut ineunte 1346. quo anno postremo, ut nunc inchoamus, hominium a principe, quem urgebat benevolentia, excepit. Eodem anno, in vigilia Pentecostes venit ad abbatiam S. Petri, consuetum de servandis ejus juribus præstitit juramentum, & solemnem in urbem & in suam ecclesiam ingressum fecit. Datis trecentis florenis Odeto de Virduno, chirographi cautionem ab eo accepit 17. Julii de quadraginta libris annui redditus percipiendis ex proventibus villæ de *Bourdet*. Die 12. Octobris nominatur unus exsecutorum testamenti Odonis ducis, apud castrum B Mazeium, cum Johanne domino Castri villani, & Johanne de Til Burgundiæ cancellario: in eo vero testamento fundat dux anniversarium in ecclesia Cabilonensi, datis ei viginti libris annui redditus, illud vero celebratur feria v. ante Dominicam Palmarum. Vidimus supra datam a Clemente VI. papa bullam, qua plurima, eaque maxima privilegia concedit abbatiæ S. Petri: eadem hoc anno quibusdam terminis circumscribit, declarans *suæ intentionis non fuisse, nec esse abbatem a receptione suis sumtibus & expensis futurorum episcoporum Cabilonensium in sui jucundi adventus vigilia, per totam diem ipsius vigiliæ, necnon a com-* C *paritione in synodis per episcopos* Cabilon. *celebrandis* eximere, *sed in illis duntaxat eidem episcopo remansisse & remanere subjectum. Datum Avenioni* VI. *cal. Decemb. Pontificatus nostri anno quinto.*

Interest quibusdam pactis anno, pro stilo præ-
1347. senti, 1347. 26. Februarii, de quibus vide in Hugone de Pomarco Lingonensi episcopo. Hoc eodem anno canonici S. Vincentii a summo pontifice postularunt, ut, ob eorum inopiam, decretum Bertaudi de Capella suum numerum ad 25. revocantis sua auctoritate confirmaret, is abbatem Firmitatis Durandum de Marcilly designavit ut de eo negotio inquireret: quo præstito, D quid definitum fuerit ex actis publicis non habemus, postulata tamen concessa fuisse inde inferimus, quod exhinc ad nostra usque tempora numerus ille constanter perseverarit. Eodem iterum anno, feria VI. post festum corporis Christi, die VI. Junii adfuit pactis initis pro matrimonio Johannæ filiæ Philippi Burgundiæ ducis cum Amedeo VI. Sabaudiæ comite, quorum instrumentum lectum fuit in majori basilica Cabilonensi, quæque nihilominus irrita fuere: ex camera computorum Divion. arcula 2.ª de pactis matrimonialibus, fasciculo quarto, c. 71. Denique castrum, prædia, omnesque appendices Pa- E luelli restituta sunt antistiti nostro ab Odone IV. duce Burgundiæ, sub conditionibus jam tempore Bertaudi expressis. Datum apud *Monbar* die decima-septima Augusti. Præsens fuit hominio ab eodem Odone Guidoni II. Eduensi antistiti præstito Divione an. 1347. Martii 21. hoc est 1348. Johannes primogenitus Regis Franciæ Philippi Valesii & Johannæ a Burgundia, dux Normanniæ & Aquitaniæ, comes Andegavi & Cenomani, habens tutelam, & procurationem (ut aiunt) nobilem ducatus Burgundiæ, jurat clientelæ professionem Johanni episc. 1350. 14. April. Divione. Cum muri omniaque urbis propugnacula ruerent, Johannes noster, decanus & capitulum S. Vincentii civibus licentiam dedere vectigal ex evectis invectisque mercibus triennio percipiendi. Datum die x. Julii ejusdem anni. Anno 1351. Junii 21. noster antistes factus est præses cameræ computorum Parisiis. Quod quo pacto stare possit non video; siquidem Perry, pag. 239. & 89. instrumentorum chartam refert Roberti de Lugny ecclesiæ Cabilon. thesaurarii & Burgundiæ cancellarii scriptam an. 1350. qua testa- 1350.
tur se vidisse testamentum *bonæ memoriæ Johannis* Ch. L.
Aubriot quondam Cabilonensis ecclesiæ episcopi si- col. 259.
gillis tum ipsius, tum curiæ ducis Burgundiæ munitum, quo abbatiæ Albæ-ripæ concedit suppellectilem & omne penu domus suæ in villa *de Desnoms*, exceptis tamen auro & argento, frumentoque ac vino; dat nihilominus eidem cœnob. 20. libras Turon. decem frumenti heminas, totidem avenæ & vini modios XX. Dimittit insuper id omne in quo erga se teneretur in die sui obitus hæc abbatia, &c. Verum forte error est in temporis inscriptione, forte male legit & exscripsit Perry. Certe convenit inter omnes Reginaldum nonnisi an. 1352. iniisse pedum, vacasset ergo sedes fere toto biennio, quod nec probabile est, nec a quoquam adnotatum.

LVI. Reginaldus.

De Reginaldo nihil omnino suppetit, nisi quod historiæ Cabilon. scriptores constanter affirmant ex libro provisionum prælatorum in Vaticano asservato, dici eum ad hanc sedem assumtum fuisse an. 1351. die 25. Februarii, hoc est an. 1352. secundum nostrum anni inchoandi modum.

LVII. Johannes IV.

DE MELLO seu DE MERLO, & DE MELLOTO

De Johanne de Mello seu de Marlo cognominato, a loco qui etiamnum Merlou aut Marlou nuncupatur, jam egimus in tomo 2. Galliæ nostræ Christianæ, ubi vide. Inter canonicos Ambianensis ecclesiæ recensetur a viro clar. Riancurtio in viris illustribus hujus ecclesiæ. Episcopatus possessionem adeptus est an. 1354. solemni in- 1354.
gressu in urbem invectus, cum pridie apud S. Petrum hospitatus esset, ac solitum de servan- Ch. LI.
dis abbatiæ & cathedralis ecclesiæ juribus sacra- col. 260.
mentum præstitisset. An. 1355. die octava mensis 1355.
Septembris Simonius de Marigniaco scripto professus est se quidquid apud Fontanas possidebat clientelari jure ab ipso tenere. Exstruxit ædificium apud B. Dominam de Merloto, ubi erant moniales è familia Romarici-Montis, inquiunt Sammarthani fratres. Ejus anniversarium agunt canonici Cabilonenses 22. Sept. ex iisdem Sammarthanis, sexta vero Februarii ex Perrio, acceptis pro eo x. libris annui reditus in parochia Givriaci. Demum ad Claromontensem transiit ecclesiam 1330. inquit Sanjulianus, sed fallitur, ut ex dictis hucusque evidens est. Inter instrumenta ecclesiæ Claromontensis, charta XXVII. col. 96. A. id retulimus: *Johannes è Cabilonensi cathedra ad Claromont. transfertur bulla Innocentii papæ VI. data*

ANNI CHRISTI

data Avinione VI. idus Februarii, pontificatus anno V. id est 1357. Quo ipso anno excepit hominium quorumdam, jam in Claromont. sede positus, uti dicitur in secundo tomo nostræ Gall. Christ. jam citato. Hujus gentis de Mello genealogiam accuratam habes, præsertim in opere D. du Fourny, in historia genealogica & chronologica domus Regiæ, majorumque Coronæ ministrorum pag. 305. & seqq.

GERMAIN DE DIMONT.

LVIII. JOHANNES V.

Johannes *Germani de Dimonte diœcesis Senonensis*, ut ipse ait in præfatione chartularii, quod conficiendum curavit, & servatur in tabulario episcopali, fuit humilis generis homo, sed clarus meritis, virtutibus & scientia, quibus ad supremos honores sibi gradum fecit: in utroque jure licentiatus, prudens in consiliis, fidei plenus, probitate conspicuus, Johannæ de Arvernia, seu de Bolonia, uxori Philippi Artesiæ comitis, Odonis IV. ducis Burgundiæ primogeniti, notus, eidem postea reginæ Francorum familiaris & charus Parisiis fuit a consiliis, sicut & Johanni & Carolo regibus; pro quibus, ut patet ex veteri scheda pergamena anni 1359. die 16. Dec. in camera computorum Paris. asservata, magni momenti negotia gessit tum Divione, tum multis aliis in locis. Ex Autissiodorensis ecclesiæ primum decano, inde Reginæ favore Cabilonensis episcopus evasit anno 1357. quo, die 19. mensis Martii solemnem ingressum fecit in abbatiam sancti Petri, ac præstito pro more sacramento, inde in urbem & in suam ecclesiam postridie invectus est. Eodem anno reperimus *Johannem Derbo domicellum in pignus & gageriam sex mansos apud Chevigneium tradidisse Johanni episcopo Cabilonensi:* eodem iterum anno hominium accepit a Guillelmo de Oblato cantore Cabilonensi, & a Johanne de Lacu domicello pro pluribus rebus sitis apud Altam-ripam. Anno 1358. die 6. mensis Julii Girardus de Thureio miles fundavit capellam in ecclesia de Cusereyo hujus diœcesis, & fundationem confirmavit Johannes noster. Ea vero capella successu temporum fuit unita ecclesiæ parochiali, institutis ibi 4. sacerdotibus, *concuratos* vocant, quibus præest decanus, beneficio nobilis viri Johannis de Lugni, domini de Ruffey, ballivi Cabilonensis, qui horum beneficiorum præsentationem sibi reservavit. Sammarthani fratres & Perry hanc fundationem ad annum 1348. referunt, qua ratione nescimus. Certe socius noster qui instrumenta ecclesiarum Burgundiæ collegit & accuratissime exscripsit, hoc ipsum habet integrum, &, ut videtur ex autographo descriptum, at ubique annum 1358. exaratum, quater scilicet, exhibet. Judicet lector eruditus. Eodem anno, die Dominica post festum apostolorum Philippi & Jacobi, scripto testatus est Johannes dictus d'Arboul de Chevigneio domicellus, se ei fidem & obsequium pro domo, pluribusque prædiis sitis apud Chevigneium servaturum.

1359. Anno 1359. die xv. Maii Johanna regina dato diplomate in Burgundia, quam pro filio

A duce minorenni regebat, jubet episcopi nostri subditos ab omni portorio liberos dimitti. Cum Angli Burgundiam infestarent, tot malis remedium afferre cupiens Johannes, cum illis convenit & conventi litteras exaravit die 30. mensis Martii 1359. hoc est 1360. pro more nostro. 1360.
Noverint universi quod nos Johannes episcopus Cabilonensis confitemur & asserimus ducem Burgundiæ, dominos de Gransone & Lonvico, & suos sequaces, fore obligatos de nostris voluntate, consilio, pariter & assensu in manibus Regis Angliæ in summa ducentorum trium millium florenorum certis terminis solvendorum, pro redemptione villæ de Flaviniaco, & ut dictus Rex qui ducatum invaserat, recederet ab eodem. B Nec id solum, sed insuper sub sacramento promittit se, suam, suorumque partem ex integro soluturum ante præfixos temporis terminos, *ut in terminis ordinatis nullus solutionis habeatur defectus.* Cum Johannes a sancta Cruce Saviniaci toparcha, subditos quosdam episcopi nostri ad refectionem munitionum fossarumque oppidi sui Virdunensis operarum præbitione ac pecuniæ collatione compulisset, nonnullosque renuentes mobilibus ac bonis mulctasset: præsuli postea hac de re conquerenti cumulate satisfecit eodem anno. *Carolus regis Franciæ primogenitus,* C *regens regnum, dux Normanniæ, delphinus Viennensis* Matisconensem comitatum germano suo dederat, cujus principis ministri Cabilonensem tractum vexare cœperunt, ut apud se jura peterent Cabilonenses, & se in illorum fidem & clientelam darent: quod cum antiquo mori & Regum præceptis contrarium esset, diploma edidit idem Carolus, obsecrantibus episcopo, decano, & capitulo, quo definit suæ intentionis nunquam fuisse hujusmodi *salvam-gardiam & ressortum* fratri suo in eos concedere. Eodem quoque anno Johanna de Verdun Sumbernoni domina, infirmitate corporis impedita, procuratorem nominat, D qui pro se hominium præstet episcopo pro iis, quæ tenebat apud Chevigneium & Palluellum. Exhinc ad Autissiodor. cathedram transfertur ab Innocentio VI. an. 1361. post mensem Junium; maximo ecclesiæ Cabilonensi beneficio collato, chartas quippe & documenta ad ipsam spectantes in unum colligi, transcribi & temporum ordine disponi curavit, quibus & monitum præfixit, sicque Cabilon. ecclesiæ vale dixit de ea optime meritus.

DE SAINT JUST.

LIX. JOHANNES VI.

Johannis de Saint Just origo, natale solum, & E juventutis acta nobis incomperta. Scimus eum clero adscriptum, fuisse S. Quintini Viromanduensis, dein Belvacensis ecclesiæ, necnon & regiæ apud Parisios capellæ canonicum; regiæ item computorum cameræ ibidem magistrum jam anno 1339. quo, 27. Novembris scribit Franciæ cancellario de collegarum suorum immunitate in curia magni Regis sigilli: ejusdem denique cameræ præsidem an. 1351. Junii 21. ex Petro Miraumontio in libro de tribunalibus sedibusque justitiæ, quæ sunt intra ambitum palatii

ANNI CHRISTI 1361. regii Lutetiæ, tractatu de camera computorum. Demum ad sedem Cabilonensem evectus est anno non 1360. ut asserit Perry, sed 1361. ut volunt Sammarthani fratres: quo postremo anno, seu potius sequenti, Belnæ sacramentum dixit Johanni Francorum regi, cui carissimus fuit, ut ex hoc diplomate patet: *Johannes Dei gratia Francorum rex, dilecto & fideli nostro Johanni Cabilonensi episcopo salutem & dilectionem. Clara virtutum dona, ac quamplurima probitatis merita, quæ vobis, sicut fide digna habet assertio, suffragantur, necnon sincera quam ad nos geritis dilectionis affectio, merito nos inducunt ut personam vestram tantis ornatam virtutibus, & moribus insignitam, speciali favore & gratia prosequamur. Hinc est quod vos in consilium nostrum & de consilio nostro in ducatu nostro Burgundiæ de speciali gratia duximus retinendum, mandantes. . . . . cæteris nostris consiliariis, quatenus deinceps in nostris negotiis & aliis agendis præfati ducatus vos recipiant & admittant. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum apud Villam-novam*
1362. *prope Avenionem, die x. Novembris anno 1362.* An. 1363. cum Carmelitæ, combusta domo sua in suburbio, se in urbem transferre decrevissent, contradixere tam ipse, quam cathedralis ecclesiæ canonici, abbatia S. Petri & collegium canonicorum S. Georgii; ac tandem post multas altercationes, suppeditatis auxiliis, extra urbem amandati sunt. Fuit unus exsecutorum testamenti D. Hugonis Rogerii tituli S. Laurentii in Damaso presbyteri cardinalis, dicti Tutelensis, & cum aliis coëxsecutoribus recognovit ac recensuit pecuniam numeratam, quæ in ejus arca continebatur, die 26. Maii, anno Dom. 1364. vide Baluzium in historia Paparum Avenionensium, tom. 2. col. 762. Quædam bona acquisivit apud Fontanas juxta Cabilonum, ex quibus suo S. Vincentii capitulo decem libras annui reditus largitus est ad suum anniversarium an. 1369. quo finem vivendi fecisse asserit Gallia Christiana quadripartita: ejus tamen obitum Perrius differt ad annum 1371. Sed id dubitanter ait, & certe tempus & locus tum mortis, tum sepulturæ hujus præsulis incerta sunt.

LX. Johannes VII.

DE SALORNAY

Johannes de Salornay vir nobilis, ex toparchis de Salornaio, villa diœcesis Matisconensis, propinquum sui nominis habuit comitem & canonicum Lugdunensem; fratrem canonicum, cantorem, & postea decanum Matisconensem, quem ad se invitavit, & vicarium suum generalem constituit. Sed quando Johannes inierit, quamdiu rexerit, quid egerit, ubi & quo mortis genere vitam finierit, aut ubi sepultus fuerit, nobis, imo omnibus hucusque incompertum. Id unum constat, brevissimo tempore pedum gestasse.

LXI. Godefridus II.

Goffridum seu Godefridum de Saligniaco cognominat historia universitatis Avinionensis, ad- ditque cum pluribus annis legisse *Infortiatum* in illius urbis academia, ejusque lectiones Lugduni typis mandatas fuisse an. 1552. fuisse etiam auditorem *contradictarum* sacri palatii Avinionensis: sed & ex decano Matisconensi postea episcopum Cabilonensem, ac tandem Bajocensem evasisse. Fides sit penes auctorem. Id certum est, Goffredo episcopo Cabilonensi clientelam professum fuisse Philippum, cognomento Audacem, Burgundiæ ducem, ob *feudum*, quod ab ecclesia Cabilonensi possidebat, more antecessorum ducum, & Divione instrumentum publicum ea de re confici curasse 25. Jan. 1372. id est, pro hodierno stilo, 1373. adstantibus in consilio abbatibus S. Benigni & D. Stephani, necnon toparchis de Sombernon & aliis, ut habetur in tabulis episcopatus. 1373.

LXII. Nicolaus.

DE VERIS.

Nicolaus de Veris oppidulo Pontium super Icaunam diœcesis Senonensis, humili loco natus est, sed ingenii sagacitas, studium indefessum, rerum agendarum peritia, animi magnitudo, patientia & industria, quod ipsi ex genere minus erat abunde supplevit. Primo ad Senonensis archidiaconi dignitatem evectus est, illiusque prærogativas, ac in primis jus in possessionem mittendi non solum Senonensem archiepiscopum, sed & omnes ejus suffraganeos & abbates, quorum monasteria in suo archidiaconatu sita erant, adversus Autissiodorensem episcopum magno animo propugnavit, & motas lites semper vicit, fretus præcipue Grægorii XI. cujus capellanus fuerat, auctoritate ac benevolentia. Quin & archiepiscopi sui iram & indignationem elusit; ab ipso quippe male habitus, de injuria questus est apud regem Carolum V. cui fuit a consiliis & secretis, cuique acceptissimus erat, commotus princeps eum sub sua tutela posuit, jussitque D. Guillelmo de Seris primo in suprema curia Parisiensi præsidi, ut id suo nomine significaret antistiti, quod & præstitit in plenis Parlamenti comitiis ultima Februarii, anno 1372. inquit Perry, hoc est 1373. Demum factus Cabilonensis episcopus possessionem adeptus est 17. Dec. 1374. & 1374. statim hominium accepit a Guillelmo de Lugni cathedralis ecclesiæ cantore. In superioribus vidimus solam ecclesiam S. Petri jus habere cœmeterii, vidimus & quanto ardore, qua vi & industria illud conservare tentaverint monachi; illo tamen jure, licet Pontificum bullis variisque excommunicationum minis munito, ceciderunt an. 1375. Pontificio Gregorii XI. diplomate, quo 1375. facultatem dat præsuli nostro & canonicis sepulturam in cathedrali ecclesia eligendi, nequicquam obstantibus quibuscunque in contrarium transactionibus.

An. 1382. cum primi justitiæ ducis ministri, 1382. Jacobum Blanchart, qui se clericum asserebat, comprehendi jussissent, ecclesiasticorum jurium vindex acerrimus Nicolaus excommunicationis fulmen in eos vibravit: tumultus inde exortos litemque princeps sapientissimus, electis utrinque arbitris, composuit. Aliam cum suo capi-

ANNI CHRISTI

tulo controversiam de funalibus cereis in basilica A S. Vincentii ministrandis compescuit: curioni oblationes in ea ecclesia fieri solitas attribuit, ipsiusque curionatui capellam Castelleti conjunxit cum suis reditibus, ea conditione ut cereos ecclesiæ cathedrali subministraret. Id porro factum est anno VI. Clementis VII. supremi senatus Parisiensis decreto ab Arnaldo de Corbeia principe pronuntiato Sabbato nona die Sept. in spiritualium rerum ambitu omne Cabilonensis episcopi forum coercitum est, & omnis actionis realis inquisitio ipsi sublata, anno 1385. Hoc ipso anno
1385. 22. Novembris acquisivit prædium de Deynignam, ac partem mediam portus Chavortii ad B Ararim, necnon silvam Marachot in confinio Allereii sitam. Eodem denique ipsi adjudicata sunt bona Bertrandi Grifet defuncti olim curionis de Frita, de quibus cum ipso disceptarat Guillelmus de Souheto prior S. Marcelli. Ex hac vita migravit VIII. Nov. anni 1386. fundatis anniversariis calendis cujusque mensis celebrandis, necnon 2. etiam quotannis apud Carthusianos Vallisprofundæ diœcesis Senonensis, quorum insignis benefactor nominatur. Varia in sua ecclesia reliquit munificentiæ monumenta adaucto episcopii censu, acquisitis cathedrali eccl. & successoribus, quibusdam latifundiis. Chorus sancti Vincentii sub ipso instaurari cœptus est fornicibus, C quorum duos priores, suis impensis erexit, ac missam matutinalem fundavit a pueris choralibus decantatam. Jacet in capella de suo nomine nuncupata, atque adeo a se constructa, sub mausoleo, quod sibi præparaverat, cui superposita erat ipsius effigies habitu pontificio, quæ a novatoribus fuit temerata. Hoc epitaphio decoratus fuit:

Hic jacet Nicolaus quondam episcopus Cabilon. primus in hac ecclesia inhumatus, de Pontibus supra Yonam Senon. diœces. Obiit anno Domini 1386. D *die octava Novembr.*

Ceterum paulo ante obitum postulatus fuerat in archiepiscopum Senonensem, sed non confirmatus. In hac autem eccl. fundavit sacellum S. Martini, cui donavit terram d'Epiry.

DE SALIGNY.

LXIII. GUILLELMUS IV.

Guillelmum de Saligny, virum fuisse nobilem ex tractu Bellijocensi, fratremque Matiscon. episcopum habuisse probabilissimum. Verum utrum fuerit Cabil. antistes valde incertum est. Asserunt Robertus in prima Gallia Christiana. Severtius E in episcopis Cabilon. Perry in sua historia affirmat constare eum sedisse anno 1387. Illum etiam recenset Cusset in suo indice, quem & reperiri aiunt in veteri martyrologio 3. Junii. Secundo idem Perrius docet eum nominari in instrumento anni 1392. cum Amedeo de Bolonia cantore, & Johanne archidiacono. Tertio refert Jacobum quemdam hæreseos accusatum & convictum coram Guillelmo episcopo, per inquisitorem Valdensium, deinde brachio seculari, ac tandem igni traditum fuisse an. 1393.

Sammarthani econtra negant fuisse episcopum hoc ordine ac tempore. Primo quia nullum de eo instrumentum reperitur in archivo Cabilonensi. Secundo aiunt ex testamento Olivarii de Martrolio palam esse decessorem ejus non fuisse Guillelmum de Saligny. Tertio repugnare regesta Vaticana. Quarto Olivarium è sede Vivariensi ubi præerat ab anno 1385. ad Cabilon. translatum an. 1387. Judicet sapiens lector, quæ utrinque proferuntur instrumenta non vidimus.

LXIV. OLIVARIUS.

DE MARTREUIL.

Olivarius de Martrolio nobilis Aquitanus, Iterii Pictaviensis episcopi germanus, inquiunt Sammarthani, ex decano Eduensi & canonico Vivariensi fuit primum Vivariensis episcopus an. 1385. 21. Octobris, ut indicant libri obligationum, postea translatus ad episcopatum Cabilonensem 1387. die IX. Septembris ex libro obligationum Clementis VII. ut referunt Sammarthani. Econtra vero Perrius, qui inter ipsum & Nicolaum de Veris, Guillelmum de Salignia-co interserit, ejus initium illigat anno 1385. idque constare affirmat ex instrumento concordiæ ipsum inter & abbatem ac monachos S. Petri Cabilon. hoc anno initæ. Contendebat in primo suo in urbem ingressu a monachis cappis indutis, processionaliter, ut aiunt, & integram cum nocte diem gratuito hospitio excipi debere, ac inde in certum urbis locum solemniter deduci; omnibus præterquam sumtuum suppeditationi, quam lubens dimisit præsul, consensere monachi, anno, ut autumat, 1395. verum nec chartam, nec temporis inscriptionem refert. Ut ut est, eum animo vehementem callidumque, austerum vultu ac sermone durum fuisse asseverant Naturalis & Sanjulianus. Ipsi viderint.

Asserit Perrius eum sæpe capitulo suo litem intentasse, ut illud suæ potestati, suoque juri subjiceret, at semper incassum, utpote qui in suprema curia perpetuo causa ceciderit: felicior tamen fuit erga moniales de *Lancharre*, quæ, cum sibi obsequium, jusque visitationis denegarent, præstare coactæ sunt, sententia Petri Berardes primarii judicis Matisconensis, ballivi ejusdem loci vices gerentis. Curiale beneficium ecclesiæ collegiatæ sancti Georgii cum capitulo in perpetuum conjunxit, & illius institutionem sibi servavit litteris datis XI. Julii, an. 1398. Confirmavit fun- 1398.
dationem capellæ factam in ecclesia de *Vilgaudin*, per Guillelmum de Marchia in Bressia an. 1400. die X. Junii: quo item anno benedictionis munus impendit Raimundo de Cadoena abbati Cluniacensi. Cathedralem ecclesiam de novo restauratam consecravit an. 1403. cujus dedicationis memoria 1403.
agitur Dominica quarta post Pascha. Testamentum, inquiunt Sammarthani fratres, condidit in camera *Paramenti* magnæ turris castri sui de Campoferreolo prope Cabilonem, die Mercurii ante festum Ascensionis 7. Maii 1404. Inter alia ordinat sepulturam suam in monasterio Maceriarum, ubi cenotaphium erexerat, cujus loci abbati die funebris pompæ legat quamdam pecuniæ summam, ut & canonicis Cabilonensibus

ANNI CHRISTI

sex libras: vult quolibet anno celebrari sex anniversaria pro suis parentibus in ecclesia S. Vincentii, & alterum die 25. Februarii, quo fuit receptus in antistitem: donat capitulo quædam in villa de Fontanis a se acquisita: fundat capellaniam sancti Dionysii in cathedr. eccl. sub collatione episcopi: cessit ecclesiæ Eduensi sex & viginti francos pro anniversario; Pictaviensi, in qua fuerat beneficio præditus ecclesiastico, 20. pro annua sui memoria; ecclesiæ similiter Vivariensi 120. in eumdem finem; collegiatæ de Cerviduno apud Eduos 50. libras. Jubet Cabilonensi eccl. restitui ornamenta pontificia, calicem, &c. Ibidem vocat Nicolaum de Veris antecessorem suum, a cujus heredibus habuerit octingentas libras ad reparationes castrorum episcopatus. Legat decano & capitulo 100. francos pro iis in quibus posset teneri; hospitali de Cabilone & monasteriis dona largitur; uti & Johanni præposito claustri Cabilonensis & Guillelmo de Martrolio nepotibus, quos nominat sui testamenti exsecutores, cum Itherio de Martrolio cantore Pictaviensi, Helia Maceriarum abbate, &c. Tandem fato functus est anno 1405. & ejus exsequiæ celebratæ 9. Maii in ecclesia Vincentiana.

DE LA COSTE.

LXV. JOHANNES VIII.

Johannes de la Coste juris utriusque doctor, canonicus & cantor in ecclesia Bajocensi, Benedicti XIII. seu Petri de Luna antipapæ referendarius, a quo factus Cabilonensis episcopus, possessionem per procuratorem accepit prima Augusti,
1405. an. 1405. De ejus consensu Antonius Buisson Bethleemitanus episcopus sociorum suorum Carmelitarum ecclesiam dedicavit die 24. Junii 1406.
1407. In urbem invehitur ultima Februarii 1407. inquiunt Sammarthani. Quo anno Johannes dux Burgundiæ Parisiis 19. Junii, scripto profitetur se dilecto & fideli consiliario suo domino Johanni episcopo Cabilonensi hominium præstitisse. Ut erat animo lenis & humanus, intentatas capitulo lites pro immunitate & jurisdictione capituli, ædificiorum eccl. præfectura, vicedominatibus, &c. sedavit amice, facta an. 1408. cum canonicis transactione. Inde ad Mimatensem cathedram a suo benefactore Petro de Luna translatus est: sed quo tandem eventu & successu incertum. Vide in Mimatensibus episcopis.

DE SAULX.

LXVI. PHILIBERTUS.

Philibertus de Saulx, frater Johannis Burgundiæ cancellarii, è nobilissima familia Burgunda de Salione ortus, fuit primo S. Amati Duaci Atrebatensis diœcesis præpositus, canonicus Eduensis, archidiaconus Belnensis: deinde a Benedicto XIII. promotus est ad episcopatum Ca-
1409. bilonensem, apud Portum Veneris anno 1409. 6. idus Martias, pontificatus anno XIV. Die Novembris sequentis 19. venit in abbatiam S. Petri, exinde solemni pompa in urbem ingressus est, & in suæ dignitatis possessionem immissus. Pauca admodum de illo nobis suppetunt, quia brevissimo tempore pedum tenuit. Delegatur eodem anno a Johanne Burgundiæ duce ad Regem Bohemiæ,

A Elizabetham Luxemburgicam ipsius nomine petiturus in uxorem ducis Brabantiæ fratris ejus. Fundavit missam, quam *Pigrorum* vocant, singulis diebus ad altare Crucifixi, incipiendam post majoris missæ epistolam. Instituit quoque quatuor alias missas quotannis celebrandas die Martis ante singula quatuor tempora. Litem ei intentavit cantor, contendens sibi ab ipso vestem talarem coccineam cum humerali quotannis sufficiendam esse: sed nonnisi sub ejus successore finita est. Ad Ambianensem cathedram hinc translatus fuit, an. 1413. ex Sammarthanis, qua infula decoratus cum esset, Cabilone die S. Vincentii 1414.
B celebravit solemniter in pontificalibus, inquiunt iidem auctores.

D'ARSONVAL.

LXVII. JOHANNES IX.

Johannes cognominatus d'Arsonval, non a prædio familiæ, sed a parochia Arsonvallis in castellania de Jaucourt, & diœcesi Lingon. ubi natus erat; cujus stirps, nobilis an ignobilis fuerit, hucusque incompertum. Ex canonico Turonensi, Carnutensi, & sacræ capellæ Parisiensis (uti ex ejus testamento patet) ac Ludovici Delphini ducis Aquitaniæ, filii Caroli VI. regis confessario, factus est episcopus Cabilon. 1413. missus in possessio-
C nem 19. Augusti. Anno sequenti litem sub ipsius decessore intentatam a cantore amice composuit, facta transactione, qua pro veste supra descripta, 27. libras argenti quolibet anno die 1414.
S. Bartholomæi se suosque successores soluturos spopondit; consentire primo renuit capitulum, sed tandem manus dedit, & etiamnum viget & exsecutioni mandatur ea transactio.

Testamentum condidit Parisiis 1416. die *9. 1416.
Augusti. Eo vult sepeliri Lutetiæ, unumque obitum solemnem dotat in basilica Cabilonensi, erogatis mille libris ad opus ædificii navis ecclesiæ. Donat Carnotensi ducentas libras, quia præben-
D dam ibi obtinuerat ante suam assumtionem ad pontificatum: totidem ecclesiæ Trecensi ad opus campanilis: parochiæ de Arsonvalle diœcesis Lingon. 100. scuta ad celebrationem Missarum pro refrigerio animæ Ludov. Delphini Viennensis defuncti: Petro *Bechebien* magistro in medicina (qui postmodum promotus fuit ad episcopatum Carnotensem) quo usus est in extrema ægritudine 20. libras. Testamenti exsecutores deligit Johannem Haguenin regium in senatu Parisiensi procuratorem, & Johannem Milet Regi a secretis neptis suæ maritum. Die *21. Aug. alias
E tabulas scripsit, quibus benefacit collegio Campaniæ, dicto Navarræ, thesaurario ac canonicis sacræ capellæ, in qua fuerat præbendatus. E vivis excessit die 27. ejusdem mensis, humatus apud Carthusianos Parisienses, quibus plurima legavit. Anniversarium habebat in ecclesia Cabilonensi 31. Januarii.

* al. 13.

* al. 24.

D'ORGES.

LXVIII. HUGO III.

Hugo d'Orges natus in Mandubiorum vico, Vilberni diœcesis Eduensis: de ejus generis humilitate aut nobilitate silent antiqua monumenta; fuisse Cabilonensem canonicum, archidiaconum

ANNI CHRISTI

Catalaunensem & laureatum doctorem Parisiensem constat. In comitiis ad electionem successoris Johannis defuncti, orta ex prensationibus jurgia, factionesque diversæ; Cabilonum venit ducissa Burgundiæ ut cuidam faveret; episcopatum ambiebant plurimi, atque hinc in varios distracta electorum vota; de electione compromissum fecere, & eo designatus est episcopus Hugo noster, die 3. Septembris, anno 1416. confirmatus die 15. Januarii sequentis, Lugduni a Ferrico de Grancé Eduensi præsule, hujus tunc metropolis administratore. Maxima pompa urbem ingreditur 1417. mense Augusto. His temporibus Henricus V. Angliæ rex, Francicum regnum magna ex parte occuparat, ac ut usurpationem conservaret, ab omnibus, etiam a clero pecuniam extorquebat, & Cabilonensi capitulo 80. libras hoc ipso anno imperavit. Interfuit Hugo decreto senatus Paris. lato pro electione archiep. Lugdun. 16. Julii 1419. Anno sequenti ei clientelare obsequium præstitit Philippus, cognomento Bonus, de rebus & feodis, quæ habebat Cabilone, actum apud Castellionem 29. Maii. In eo vero instrumento dux Burg. vocat eum fidelem suum consiliarium. Anno 1422. die 25. Jan. hoc est 1423. nonnulla scabinis urbis indulsit, quæ ad civium securitatem conferebant. Permisit ædificationem capellæ S. Mariæ de Strata, seu aggere ad Auxonam, eamque dedicavit 1429. Dominica in Albis. Denique anno 1431. ad sedem Rothomagensem translatus est. Reliqua, quæ ad eum spectant, inde requirat lector.

1417.

LXIX. Johannes X.

Rolin.

De Johanne Rolin jam fuse egimus in Eduensibus episcopis, hic ea duntaxat referemus, quæ ad ejus episcopatum in ecclesia Cabilonensi pertinent. Ad hanc cathedram evectus est ab Eugenio papa IV. an. 1431. die 7. Sept. magnaque pompa urbem ingressus est die Dominica. Eum in jus vocavit, diemque constituit ad supremam Parisiens. curiam dux Burgundiæ ad prosecutionem litis inter se ac Hugonem d'Orges olim intentatæ. Ejus tempore anno circiter 1434. Nicolaus Borrelerii canonicus ad concilium Basileense deputatus est a capitulo. Altare S. Lazari in cathedrali eccl. construxit, & ad illud Missam quotidianam fundavit, in honorem hujus sancti a canonico celebrandam; festum quoque ipsius instituit 1. Sept. ut & antiphonam, *Salve Regina*, a clericulis musices post completorium decantandam in capella *Veris*. Omnes fructus ecclesiarum, quæ in sua diœcesi vacarent, capitulo concessit pro perfectione basilicæ Cabilonensis. Postea ad cathedram Eduensem translatus est an. 1436. Ubi vide.

1431.

1434.

LXX. Johannes XI.

Germain.

De Johannis Germain genere variæ sunt scriptorum opinationes. A Ludovico Jacob Carmelita dicitur Burgundus, patria Cluniacensis *præclaris natus parentibus*: ab aliis omnibus qui de Cabilonensibus episcopis scripsere, dicitur tenui familia ortus, filius Jacobi Germain Cluniaci bur- A gensis, & Odettæ, qui adhuc junior ducissæ Burgundiæ tunc ibidem degenti, aquam lustralem die quadam Dominica, tanta venustate & gratia obtulit, ut illius benevolentiam sibi conciliarit, & ab ea Parisios studiorum curriculum emensurus missus fuerit & sumtibus propriis enutritus. Hæc tamen aliquo pacto conciliari possunt: fuerit honesto, ac claro inter Cluniaci cives genere, non ideo tamen res familiaris satis ampla fuit, ut in capite regni sumtus necessarios toto decennio præberet; nec quicquam facit, quod de aqua lustrali dicitur, nemo quippe nescit loci clariores ad hocce ministerium erga principes vulgo designari. B Ut ut est, studiis tum philosophicis, tum theologicis maximo cum plausu in academia Parisiensi absolutis, celeberrimus doctor evasit. A jam citato Carmelita dicitur insuper fuisse sensu pervigil, consilio providus, tractandis negotiis perquam idoneus, in sermone cautus, in omnibus moderatus, omni virtutis genere ornatus, musarum decus, &c. Tot tantisque dotibus instructus rediit in patriam, ac Philippi, cognomento Boni, aulam frequentavit, a quo benignissime acceptus, cognitis viri meritis, in arcanum consistorium allectus est, deinde ad pontificatum Nivernensem evectus, & inde ad C Cabilonensem translatus, ac tandem dignitate cancellarii illustrissimi ordinis Velleris-Aurei decoratus est, ut notat Oliverius de Marchia in suis commentariis. Nivernensis episcopus a suo principe legatus est orator ad concilium Basileense, ibique cum reliquis ducibus ac electoribus imperii, cuinam prior locus sessionis assignaretur, pro Burgundiæ duce tanta vi & eloquentia peroravit, tanta prudentia ac ingenii dexteritate egit, ut immediate post Reges collocatus fuerit, patrum sententia, quæ in actis conciliorum reperitur.

Ad Cabilonensem ecclesiam traducitur ab Eugenio IV. litteris Bononiæ datis 1436. exceptusque fuit eodem anno, die 26. Octobris. 1436.
D Anno sequenti perhonorificum rescriptum ab eodem Pontifice recepit nostris instrumentis insertum, quo præsulem nostrum monet Johannem Paleologum Constantinopolitanum imperatorem, ac ejusdem urbis patriarcham, &c. octavo die mensis Februarii Venetias appulisse, & Ferrarias pro œcumenico concilio ibi celebrando mox venturos: mandat ut id populo suo denuntiet, ut unionis opus suis precibus promoveant, tum ad concilium ut ipse confestim iter assumat, præcipit in virtute sanctæ obedientiæ. Germano autem a prædicta synodo reverso, absolvitur E ecclesiæ Vincentianæ concameratio lapidea. Anno 1443. sopita lis est de foro venalium, quod sibi solis arrogabant sancti Petri monachi, sibique competere propugnabant Burgundiæ dux & ecclesia Cabilonensis; concordiæ pactas conditiones vide apud Perry. Dedicavit ecclesiam sanctæ Magdalenæ Trenorchiensis 1448. Dominica post festum Assumtionis; & eodem anno ædem sanctæ Mariæ suburbanam Cabilone. Hoc eodem præsule facta est processio generalis, & singulis in posterum annis facienda decernitur 12. Augusti, ob Normanniæ reductionem, ut 1448.

Ch. III. col. 260.

ANNI CHRISTI

habetur in actis capituli, ubi & asservantur litteræ regis Caroli VII. datæ Malleaci 1450. ultima Augusti. Hoc ipso anno ad synodum ab episcopo vocatus abbas S. Petri adesse recusavit, quamobrem judicatus est reus ob desertos vadimonii dies, eique intentatæ excommunicationis minæ; verum abbas a Nicolao V. papa diploma accepit, quo immunitas cœnobii confirmatur, &
1450. sic in fumum abiere minæ. Præterea eodem anno die Martis post hyemale festum S. Martini, in castro Campi-Ferreoli confecit litteras fundationis capellæ S. Mariæ de Pietate in ecclesia Vincentiana, easque cum capitulo communicavit, præsentibus Quintino Vesontionensi archiepiscopo & Guillelmo Virdunensi antistite, in quibus se dicit de Cluniaco, artium magistrum, & sacræ theologiæ professorem, Dei & apostolicæ sedis gratia Cabilon. episcopum, Burgundiæ ducis consiliarium. Hanc fundationem alligat Perrius an. 1442.

Anno 1452. primum conventus Franciscanorum lapidem benedixit, opus magnificum, Philippi ducis fundatoris pietate & munificentia dignum. In eo Johannes Portugalliæ princeps religionem professus sepelitur. Johannes noster testamentum condidit in castro Campi Ferreoli die
1460. Mercurii, 12. Aug. 1460. quo inter cætera legat centum solidos conventui Fratrum Minorum sancti Laurentii: item ducentos francos ecclesiæ Cabilonensi, pro constructione bibliothecæ, cui libros a se exaratos concedit: totidem francos legat ad perficiendum claustrum Carmelitarum Divionensium, in quorum ecclesia quiescit Jacobus Germain ejus pater, mortuus an. 1424. qui navim ecclesiæ, librariam & capitulum illius conventus construxerat. Demum Johannes pie decessit in castello Salæ prope Cabilonem, eodem anno 1460. die 2. mensis Februarii seu 1461. ut nunc annum computamus. Certe in computo anni quod explicit ultima Septembr. 1461. fol. 103. statim post mortem ipsius vulgatam, camera computorum legavit dominum *Mongin Coutant* ducis consiliarium & computorum auditorem, ut chartas omnes, quæ ducem spectabant, inde asportaret. Conditur in ecclesia cathedrali juxta portam claustralem, è regione capellæ suæ beatæ Mariæ de Pietate, in sepulcro lapideo ante obitum erecto, cum ipsius statua habitu pontificio ad vivum expressa. In ejus exsequiis die 4. Febr. celebratis primam Missam cantavit archidiaconus Bressiæ, secundam abbas Maceriarum, tertiam abbas Firmitatis. Hac ipsa die anniversarium habet solemne in eccl. cathedrali; sed & alterum notatur 28. Maii in capella ducali Divione. Plura scripsit ex quibus quædam edita, pleraque manu conscripta in bibliothecis asservantur. *De Conceptione beatissimæ Virginis Mariæ* libros duos *adversus Mahometanos & infideles* opus prægrande Philippo duci dicatum. *Adversus Alcoranum* libros V. *Adversus hæreses Augustini de Roma* librum unum, *in libros IV. sententiarum* commentaria, &c.

DE POUPET.

LXXI. Johannes XII.

Johannes de Poupet nobili apud Sequanos gente natus, ex dominis de la Chaux toparchis castri de Popeto supra Salinas, fuit canonicus Vesontionensis. Sepulto Johanne Germain ad episcopi electionem indicta sunt canonicorum comitia ad diem sextam Februarii, sed cum nihil tunc definitum fuisset, inde ad decimam sextam, ac ab ea die ad decimam nonam dilata est electio. Moræ causa, duo episcopatus competitores, Johannes noster & Antonius de Toulongeon S. Vincentii canonicus, ambo tanto honore digni, ambo prensationibus procerum fulti; pro Antonio agebant Robertus de Damas & Johannes de Toulongeon, quibus adjuncti erant cives cum cathedralis ecclesiæ præbendariis aliisque clericis ibidem deservientibus. Verum pars Johanni favens longe præstantior; agmen ducebant Philippus Burgundiæ dux, ejusque filius Carolus comes Carolesii, qui capitulo commendatitias litteras misere per Ludovicum Moreau equitem, ac Ferricum de Cluny virum nobilissimum ac eloquentissimum, qui tanta vi & suavitate ea de re orationem habuit, ut Popeto vota omnium conciliarit. Scripsit & in ejus gratiam Dolense Parlamentum, misso suo nomine legato Stephano de Virey collegiatæ Dolensis ecclesiæ decano. Unde vicit æmulum Johannes, & ex canonico ad effectum designato, via, ut aiunt, Spiritus sancti, ac unanimi omnium consensu electus est episcopus die 19. Februarii 1461. ac statim Dolam missa per canonicos legatione salutatur antistes, ab archiepiscopo Lugdunensi confirmatur, uti & a Pio secundo pontifice maximo, a quo dicitur: *Juris utriusque licentiatus, vitæ munditia ac honestate morum, spiritualium providentia & temporalium circumspectione clarus.* Possessionem per procuratorem iniit mense Augusto, & ut episcopus permittit Antonio episc. Hipponensi, Johannis Rolini cardinalis episcopi Eduensis suffraganeo, consecrationem ecclesiæ S. Johannis Baptistæ de Vallibus, factam 1461. 17. Januarii, id est 1462. Ordinatus ab archiep. Vesontionensi, solemniter ecclesiam suam ingreditur Dominica post festum Corporis Christi 1462. 1461.

Anno 1465. adlectus est in consilium ducis Burgundiæ. Ejus permissu 1466. 20. Sept. 1466.
ecclesia Franciscanorum consecratur ab Antonio Buisson Carmelita episcopo Bethleemitano, cui ecclesiæ primarius lapis impositus fuerat anno 1452. Defuncti Philippi Burgundiæ ducis exsequias maximo apparatu celebravit Cabilone 1467. & paulo post mittitur cum abbate Cisterciensi nomine trium provinciæ ordinum salutaturus Carolum ducem novum Philippi successorem. Nobilem ac potentem virum Ludovicum Damas Montis-acuti dominum a sententia excomunicationis, qua innodatus fuerat ob violationem jurisdictionis ecclesiasticæ ipsius episcopi, absolvit in castro Aulæ 1470. 26. Februarii. Nonnulla 1470.
in administratione officialatus reformat 1473. Fundamentis majoris ecclesiæ suæ turris, seu campanilis primarium lapidem imposuit 1477. & tabulas censuales Fontanorum conficiendas curavit eodem anno. Demum episcopatum abdicat anno 1480. cum clausula de regressu, in gratiam

ANNI CHRISTI

Andreæ nepotis, cujus vices gessit factus episco-
pus Salonensis auctoritate speciali sedis apostolicæ
1486. 4. Jan. In camera computorum Divion.
in computo anni finientis ultima Sept. 1490.
fol. 109. id occurrit scriptum. *R. in Christo pater D. Johannes Poupet quondam episcopus Cabilonensis 300. annuæ pensionis libras habet.* Ex
hac vita migravit in castro Salæ 1491. 16. Martii.
in ecclesia cathedrali terræ mandatus ad lævam
majoris altaris: cor vero sepelitur ad altare sancti
Blasii, ut indicant hi versus sepulcro inscripti:

Hæc cor JOHANNIS *generosum petra* POPETI
Contegit, hoc Cabilon præsule læta fuit:
Claruit antistes multa pietate beatus,
Justitia populum rexit & ipse suum:
Inclyta perpetuæ meruit cognomina laudis,
Pontificem dixit publica fama bonum.
Hoc altare tibi pro voto rite sacravit,
Dive Blasi, & proprium nobile corque dedit.

LXXII. ANDREAS.

DE POUPET.

Andreas de Popeto, natione Sequano-Bur-
gundus, utriusque juris doctor, Parlamenti Bur-
gundiæ consiliarius, abbas S. Petri Cabilonen-
sis, & ex abbate, cessione patrui, episcopus anno
1480. 1480. per Sixtum IV. papam creatur pridie idus
Julii, cum dispensatione ob defectum natalium.
Vir erat prudentia, probitate, morum suavitate,
ingenio & litteris clarus. Urbem solemni pompa
ingreditur anno 1481. calend. Junii. Postridie
pro pace dies læti, & publica maximæ pietatis
opera, ipso jubente aguntur. Confirmat hoc ipso
anno 2. Octobris constitutiones sodalitatis a
S. Spiritu nuncupatæ in ecclesia præpositüræ
Branciduni. Generalibus regni comitiis Turonibus
1483. coactis interfuit anno 1483. Ecclesiam Montis
S. Vincentii consecravit 1484. die festo aposto-
lorum Petri & Pauli. An. 1485. cum Carolus
VIII. Franciæ rex Divione institutum a Patre
Ludovico XI. parlamentum abrogasset, convo-
catis provinciæ ordinibus, delecti sunt viri cele-
berrimi, qui id Regi dissuaderent, horum caput
Andreas noster, qui tanta vi peroravit, ut abro-
gationis edictum Rex revocarit: quin & anno
sequenti supremæ illius curiæ consiliarius creatus,
in possessionem hujus dignitatis inducitur a Jo-
hanne de Ambasia episc. Lingonensi & Johanne
de Baudricourt Burgundiæ gubernatoribus. Anno
1488. in camera computorum Divion. scriptum
reperitur asserens eum a Rege percepisse 300.
pensionis libras. Dicitur etiam Andræas Caroli
regis per regnum & partes Aquitaniæ pro utilitate
1491. reipublicæ legatus an. 1491. in chartulario epis-
copii Cabilonensis, in litteris quibus datur ei os
brachii S. Caprasii martyris Agennensis.

An. 1493. cum cives nonnulla egissent ac sta-
tuissent, quæ præsuli displicebant, conquestus est
apud Johannem ab Ambasia Burgundiæ guberna-
torem, eosque traduxit, quasi quid mali machi-
narentur, hi Lingonas profecti sunt ut hujusmodi
suspicionem, falsosque rumores a se amoverent.
1494. Anno sequenti Carolus VIII. rex ad Neapolita-
nam expeditionem profectus Cabilonem intravit,
& ea qua par fuit magnificentia exceptus est; in-
gressurus inde S. Vincentii basilicam, canonicali
habitu induitur ab episcopo & decano, quam
vestem gessit donec coram altari principe precibus
fusis, illam adolescenti nobili Petro de Rosset
largitus est, simulque primam, quæ vacaret, præ-
bendam contulit. Inter episcopum ac cives etiam-
num perseverabant simultates & lites; sed tandem
finem accepere hoc ipso anno, electo arbitro Jo-
hanne de Baudricourt Franciæ marescallo ac pro-
vinciæ moderatore, qui sententiam protulit die 7.
Augusti anni 1495. cui se partes submiserunt
die octava. Illi hominium exhibuit Engilbertus
è principibus Cliviæ, comes Nivernensis, pro
feodis, quæ possidebat apud Cabilonem, pro cas-
tro Branciduni, Virduni, & cæteris appenditiis
1499. 12. Augusti. Eodem anno publicat con- 1499.
stitutiones synodales post festum Omnium Sanc-
torum. Idem anno 1502. senatus-consultum ob-
tinet in parlamento Parisiensi pro Riceii terrâ &
aliis ab ecclesia S. Vincentii pendentibus, adver-
sus Tornodori comitem. Episcopatum in gratiam
Johannis sequentis dimisit, cum clausula de re-
gressu, Julii II. papæ venia, consentiente capitulo
& Rege probante, titulumque inde gessit Salo-
nensis episcopi anno 1503. idibus Decembris; 1503.
& quod inauditum est, recipitur anno 1504.
mense Aprili in canonicum & archidiaconum
majorem, ac postea in decanum ex cessione
Johannis de Jenly, quo in munere decessit anno
1506. humatus in cathedrali ecclesia in monu-
mento, quod sibi vivens erexerat; hoc habet
epitaphium:

Hic jacet Andreas clausus sub mole POPETUS
Antistes generis gloria magna sui,
Qui primis olim virtuti deditus annis
In jure est doctor factus utroque micans.
Post hac ingenio præstans, linguaque lepore;
Urbem adiit Romam, Romulidumque domos;
Et mox Pontifici clara virtute supremo
Dilectus, Francis Regibus inde fuit:
Namque inservivit tribus idem Regibus, hosque
Consilio juvit tempora longa suo;
Sicque hujus vixit præsul meritissimus ædis
Pervigil, ut proprias qui refoveret oves.
Quemque avus heredem, tiaræque pedique reliquit,
Illa hæc germano reddidit æquè suo.
Hoc igitur tandem requiescit marmore carmen,
Qui supplex vestras flagitat ille preces.

LXXIII. JOHANNES XIII.

DE POUPET.

Johannes de Popeto Gandavi natus ex domino
de la Chaux, post datam humanioribus litteris
operam, animum juri applicuit, & in illo doc-
toris lauream magno omnium plausu consecutus
est. Viginti quinque annos natus, per antecef-
soris resignationem cum regressu, Cabilonensem
thronum obtinuit a Julio II. papa 1503. idibus
Decembris, ac illius possessionem primo per pro-
curatorem, mox per seipsum sumsit. Pisanæ sy-
nodo ab Imperatore & Francorum rege coactæ
adversus Julium II. papam, cum aliis pluribus in-
terfuit anno 1511. Alteram synodum opposuit

ANNI CHRISTI

Pontifex, & in ecclesia Lateranensi celebravit, A quam post ejus decessum continuavit Leo X. & adversæ partis episcopos vocavit, ut Pisani cœtus rationem redderent; significans nisi se sisterent latam in ipsos excommunicationem subituros. Nonnulli, inter quos Johannes de Poupet, his minis conterriti statim proficiscuntur, verum defectu commeatus in cœnobio diœcesis Taurinensis duos menses subsistere coacti, ineunte an. 1515. palam & coram publicis notariis tam suo quam cleri Gallicani nomine professi sunt se Pisanam synodum ejurare, paratos ad omnem ecclesiæ & Pontifici præstandam obedientiam, summa animi devotione postulare a censuris ab- B solvi; lectis autem Romæ eorum litteris in nona concilii sessione veniam obtinuere. Anno 1511. ei juramentum præstat Philippus de Bussi dom. de Montjay, tanquam urbis *capitaneus*.

Anno 1513. centum aureos solvit capitulum pro liberatione urbis Divionensis ab obsidione Helvetiorum: quo anno Celsus Hugo de Dissutis juris doctor dicat Johanni episcopo *lecturam* Philippi Franci super Sextum decretalium. Suorum jurium vindex acerrimus, cum regii juris cognitores in Ballivi Cabilonensis prætorio, judicibus ab ipso institutis causarum realium, etiam inter laïcos, cognitione interdixissent, rem Parisios C ad amplius consilium transtulit, ac post varias litis ambages decretum obtinuit jus possessionis
1515. confirmans, anno 1515. Cathedralis ecclesiæ cantor, pro sua dignate fidem ei ostrinxit 1516. Provinciali synodo Lugdunensi, litteris Francisci I. regis evocatus an. 1527. interfuit per legatum Johannem Girard ecclesiæ Cabilonensis canonicum & vicarium suum generalem. Tandem è vita
al. Januarii 1532. migravit in castro Salæ an. 1531. die 28. Decembris, tumulum habet in cathedralis ecclesiæ sacello gentis Popetorum, quorum cenotaphia a sectariis diruta restauravit Guillelmus de Poupet abbas Balernæ & Balmæ. Cor tamen ejus terræ D mandatum est in capella S. Blasii ab ipso ædificata in æde S. Lupi Maceriarum.

DE VIENNE.

LXXIV. Antonius I.

Antonius de Vienne nobilis Burgundus è vetustissima & clarissima gente ortus, patrem habuit Ludovicum baronem de Ruffey, matrem Isabellam de Neufchattel, fratrem Girardum Ruffiaci toparcham equitem torquatum. Quidam aiunt ipsum monasticam vitam professum fuisse, certe abbas fuit beatæ Mariæ Molismensis, sancti Sequani, Firmitatis ad Gronam, Miratorii, Maceriarum, & Balernæ in comitatu Burgundiæ. E Favore fratris sui apud Franciscum I. regem, Cabilonensis episcopus nominatur, vi concordatorum cum Leone X. papa. Canonicorum comitia ad electionem coacta fuerant, sed cum nimium differrent canonici, regias litteras acceperunt, quibus vetabantur ne ulterius procederent, & a Rege nominatum reciperent. Hi ut jus suum utcumque servarent designatum elegerunt, & illum ut suæ electionis jure uteretur rogarunt, quod libenter concessit, ac sedis possessionem ma-
1532. gnifica pompa accepit penultima Martii 1532. sed gravissima lis orta est scabinos inter & principis ecclesiæ canonicos; illi decreto in urbis comitiis lato primas in præsulis exceptione sibi arrogabant, hi totis viribus renitebantur: tandem suasionibus domini de Vienne, aliorumque magnatum ac proborum virorum omnia sedata sunt, jusque præeminentiæ canonicis assertum. Anno
1535. Decembris die 13. statuta edidit pro ecclesia Montis S. Vincentii in Carolesio & diœcesi 1535.
Cabilonensi sita. Adsuit anno 1543. Junii 20. 1543.
pactis motrimonialibus nepotis sui Guillelmi de Vienna cum Christina de Vergy, filia Guillelmi de Vergy baronis d'Autrey. Henricus II. rex Cabilonum ingressus est & ab episcopo magna pompa in ecclesia receptus an. 1548. Demum mense Februario anni 1551. id est 1552. apoplexia oppressus interiit & tumulatus est in abbatia Molismensi, cujus ecclesiam regali opere instaurabat, quæ tamen ad nostra usque tempora imperfecta remansit donec a nostris in eam inductis, ad aliquem perfectionis statum devenit.

Eo exstincto aliquandiu sedes vacavit, interimque spiritualia canonicis administrantibus, temporalium dispensatio curatori a Rege designato commissa fuit: postea patrocinio ducissæ Valentinensis Johannes de Levis ex dominis de Charlus, vir nobilis & militaris nominatus est ad episcopatum, ait San-julianus, sed nunquam de illo provisus, uti nec de Meldensi ecclesia, cujus fructus per œconomum duntaxat administravit.

LXXV. Ludovicus. GUILLART

Ludovicus Guillart nobilis Caroli domini d'Espicheliere in senatu Parisiensi secundi præsidis filius ex Johanna de Vignacourt, germanus Andreæ domini de Mortier sacri consistorii consiliarii, patruus vero Caroli episcopi Carnutensis, nominatur primo Tornacensis episcopus, eo tempore quo Franci rerum apud Nervios potiebantur, sed expugnata ab Anglis civitate, in Franciam se recepit: tum vero fœdere pacis restituta civitate, ad eumdem rediit episcopatum, ex quo translatus est ad Carnotensem & inde ad Cabilon.
1553. 20. Dec. Civium animos a se avertit, 1553.
cum enim hi diem solemnis ejus ingressus a domesticis inquisiissent, male ab illis excepti sunt; quin & per apparitorem eos in jus vocavit præsul & diem denuntiavit resumendæ litis antiquissimæ & interruptæ, apud Divionense parlamentum. Indignati ædiles civica comitia impulerunt, ut illi in primo ingressu urbis repagula claudi juberent, quam contumeliam monitus vitavit obscuro imo & clandestino ingressu. Primus fuit, ut San-juliano placet, qui ex prælatis Burgundiæ, reditus omnes episcopatus indiscriminatim tam spirituales quam temporales locavit, quod omnibus displicuit; suæ tamen ecclesiæ casulam, duas tunicas & cappam donavit ex aureo panno ditissimas. Generalibus regni comitiis Lutetiæ coactis die v. Jan. 1557. interfuit. Ac tandem 1560. aut potius 1561. mense Febr. hunc episcopatum dimisit & ad Silvanectensem transivit. Obiit cæcus, cum antea monoculus esset, Parisiis, an. 1565. ubi jacet apud Albimantellos.

Statuta

ANNI CHRISTI

ERLAULT.

Statuta synodalia ad ecclesiæ suæ regimen condidit Cabilonensis episcopus 1554.

LXXVI. Antonius II.

Antonius Erlault natus in villa de Mareüil in pago Belvacensi, doctor theologus Parisiensis, & Catharinæ Mediceæ Francorum reginæ a confessionibus sacris, verbi Divini præco suo tempore celeberrimus, ad episcopatum Cabilonensem evectus est ita secreto, ut per procuratorem, ecclesiæ possessionem prius inierit, quam ejus designatio Cabilonensibus nota fuisset. Vir erat illis temporibus suo gregi pernecessarius, qui tamen ab ovili fere semper absens fuit, tum ob fortunæ casus, tum ob tumultus ab hæresi Calviniana excitatos, tum ob amorem, quo Parisios & suam Sorbonam prosequebatur. Flagrabat pestifera illa hæresis, quæ tot mala in regnum, ac specialiter in urbem Cabilonum invexit. In eam clam primum irrepsit, aucta, caput extulit, & clerum aperta vi infectata est: hinc sibi metuentes ecclesiæ cathedralis canonici, magni sui claustri fores noctu occludunt, frustra renitentibus malevolis: verum an. 1562. ab hæreticis, duce D. de Montbrun, occupata civitate, horrenda ubique in ea perpetrata sunt. Interea Antonius episcopus interfuit colloquio Pisciacensi an. 1561. Ecclesiam S. Medardi Parisiis, cum ab hæreticis polluta & spoliata
1562. fuisset, reconciliavit anno 1562. 17. Martii. A rege Carolo IX. ad concilium Tridentinum legatus est; verum in via prope Trecas a domino de Traves de saint Leger heterodoxo captus, tamdiu fuit in vinculis, ut ante finis concilio fuerit impositus quam liberaretur, nec ex illis ereptus est, nisi pacto sexcentorum nummorum pretio, quod tamen non solvit vi edicti, quod vocant, *pacificationis*. Abalienatis cleri Gallicani prædiis ad subveniendum regni necessitatibus, villæ, Fontana & de Fargis, ac Crissiaci & Cabilonis prata ad episcopatum pertinentia, in secularium dominium transierunt, sed ea, ut edicto anni 1563. licitum erat, soluto
1564. pretio recepit antistes. Anno 1564. in urbem ingressus est die 7. Maii, sed absque ullo apparatu: die sequenti in episcopali sacello contulit ordines; tum de rebus Divinis in suggestu cathedralis ecclesiæ dixit ad populum, tanta vi, tamque felici exitu, ut omnes in admirationem & compunctionem traxerit; Carolum regem excepit in basilica majore pridie calendas Julii. Demum animam suam, senectute & morbis fractus, exhalavit an. 1573. mense Augusto, seu, ut refert Perry, 28. Septembris non Codulii in Boiis, ex quo municipio non erat oriundus, ut placet San-juliano, sed in pago Belvacensi: sepultus fuit in æde S. Eligii de Marolio, ut videre est in sequenti inscriptione è Gallico Latine versa:

Hic jacet reverendus in Christo pater, dominus Antonius Erlaut, quondam presbyter, doctor in theologia universitatis Parisiensis, episcopus Cabilonensis ad Ararim, ordinarius confessor, & primus eleemosynarius dominæ Catharinæ de Medicis reginæ Franciæ. Qui testamenti tabulis statuit in hac ecclesia decantari altam Missam cum nota, de sanctissimo Spiritu celebrandam quolibet anno & mense, die prima Veneris perpetuo. In ecclesia item parochiali S. Eligii de Marolio nativitatis suæ, ubi humatus, Missam de S. Cruce qualibet die ultima Veneris, mensis & anni, pro quibus matricularii, rectori ecclesiæ, vel iis qui sacra peragent Missarum sacrificia, solvent pro unaquaque Missa sex solidos Turonenses, diacono vel subdiacono duos, & pauperibus adstantibus iisdem Missis sex solidos; reliquum legat fabricæ ecclesiæ, quæ panem, vinum, ornamenta, cæterave curato ad celebrationem Missæ convenientia exhibebit. Propterea inpræsentiarum Johannes Erlaut presbyter, defuncti germanus, & testamenti curator, dedit quadringentas libras Turon. redditus, nomine parochorum & matriculariorum eccl. qui donum hoc ratum habuere, sub pactione celebrationis illarum, ut continetur in instrumento Compendii dato 1573. mense Februario...... insuper eisdem ecclesiis donavit calicem argenteum deauratum. Obiit apud Marigniacum die 28. Septembris 1573. Orate Deum pro ejus anima.

Monumento defuncti antistitis appositum etiam fuit hoc epitaphium:

Epitaphium R. P. domini & magistri ANTONII ERLAULT *episc. Cabil. doctoris Parisiensis, natione Bellovaci.*

Inter Sorbonicos Antonius ordine doctor,
Et Cabilonensis nomine præsul obit.
Tempore sed citius, quam tu Catharina volebas,
Facta trium Regum mater & alma parens.
Dum secreta animi sibi te poscente reservat
Expurganda tui, sed miserante Deo.
Rite lubet, patrio ut recubent simul ossa sepulcro,
Imo Marigniaci patris in æde mori.
Ante frequens aderat nupturis Regibus, ut quos
Conjunxit Dominus, solvere nemo queat.
Chrismate Bellovacus, nativi gloria ruris,
Lenti Isaræ fluxus accola lenis erat.
Regibus Henrico, Francisco carus utrique
Defuit exsequiis, Carole none, tuis.
Ereptum vobis musæ lugete Picardæ,
Orbi tale feret rarius uva merum.
Aëre ab Augusto cælis Antonius adsit;
Lustret ut Arctoüm, jam nova stella, polum.
Obiit 28. mensis Septembris 1573. Orate pro defunctis.

Cum sequenti episcopo fuit amicitia conjunctissimus & nihil non tentavit, ut eum, etiam vivens haberet successorem, in ejus quippe gratiam abdicare voluit: quod tunc quidem successu caruit, at post ejus mortem effectum est.

LXXVII. Jacobus II.

FOURRÉ.

Jacobus Fourré in vico Mainvillarii, decimo lapide ab urbe Carnuto distante honestis parentibus natus est: in adolescentia institutum sacri ordinis Prædicatorum in urbe Carnuto suscepit; Parisios inde missus artes liberales ac scientias philosophicas magno cum progressu didicit; demum tam strenuam theologiæ dedit operam, ut in ea summam laudem & doctoratus lauream consecutus

ANNI CHRISTI

fuerit; præfuit nativo suo conventui, ac ordinis provincialis fuit in Francia. Verbi divini præco fuit celeberrimus, tantamque famam sua eloquentia sibi comparavit, ut & delectus fuerit, qui in ecclesia cathedrali Parisiensi orationem funebrem Ferdinandi imperatoris haberet anno 1544. 19. Septembris; & ab Henrico II. rege ut sibi esset a consiliis & a concionibus nominaretur. Demum ex Livriacensi abbate, defuncto decessore, curante Regina, consentiente ordinis generali, confirmante Gregorio XIII. papa anno
1573. 1573. cal. Decemb. ad Cabilonensem cathedram evectus est. Dominica *in Albis* 18. Aprilis anni sequentis a Ludovico Brezeo Meldensi, assistentibus Guillelmo Ruzeo Andegavensi, & Jacobo Amioto Autissiod. episcopis inauguratus est in ecclesia Dominicanorum a S. Jacobo nuncupata. Missus antea fuerat in possessionem episcopatus eodem anno 18. Febr. per procuratorem suum Petrum Naturel cantorem, postea vicarium generalem, & officialem: ipse vero diœcesim suam
1575. adiit 1575. Cum paucis annis pedum tenuerit, pauca de illo supersunt. Maceriis, sacellum Omnium Sanctorum a Johanne de Malain priore fundatum, dedicavit 1576. die Junii decima nona. Antoniam de Chastenay abbatissam Pomerayæ diœcesis Senonensis, permittente archiepiscopo, benedixit 1577. Post quatuor circiter regiminis annos Matisconem profectus, ibidem morbo
1578. correptus diem supremum obiit 20. Jan. 1578. ætatis 63. Solemnibus exsequiis die 22. ejusdem mensis ibidem celebratis, corpus Cabilonem delatum in majori basilica sepelitur ante aram principem, cor vero Carnuti apud suos sodales, uti mandaverat, ad ipsius sacrarii aditum repositum est. Chorum suæ ecclesiæ aulæo passionem S. Vincentii repræsentante decoravit.

Hoc epicedium illi pro elogio consecravit Petrus a sancto Juliano Balleurreus, in commentariis rerum Cabilonensium, scriptor antiquitatum Burgundiæ, qui ejus tempore floruit decanatu ecclesiæ insignis.

Quid sibi vult populi tam magna frequentia flentis!
Quid quòd lustrali rore madescit humus!
Cur lugubre sonant triduum conflata vocandis
Ad sacra christicolis æra, chorusque sacer!
Luctus quare aliqui portant insignia! tædas
Quid juvat illustri sic radiare die!
Ah bone Christe horum facile est cognoscere causam:
Proh dolor! agnosco funeris exequias.
Heu Cabilon viduata suo est antistite, quo non
Utilior potuit plebe rogante dari.
Cui fuit orandi vis admirabilis, & cui
Hæsit perpetuò diva Suada comes.
Orba suo Cabilon bene charo præsule, luctum
Edit, cui nullus par dolor esse potest.
Nec minui poterit, nisi successore recepto,
Quem plebs amisso sentiat esse parem.
Fac Deus ereptum felice quiescere sorte,
Et successorem da Deus alme bonum.

His versibus animi ægritudinem, quam de præmatura morte reverendi patris D. Jacobi Fourré, doctoris theologi Parisiensis, & Cabilonensium episcopi meritissimi contraxerat, minuere conabatur Petrus San-julianus Balleurreus, Cabilonensis ecclesiæ decanus. Obiit XX. Januar. 1578.

ANNI CHRISTI

LXXVIII. Pontus.

DE THYARD.

Pontus de Thyard nobili familia, Johanne Thyardæo Bissiani toparcha, & Johanna de Ganay, Johannis Franciæ cancellarii consobrina parentibus, in castello Bissiano progenitus, avum habuit Stephanum præsidem in parlamento comitatus Burgundiæ. Is adolescens humanioribus litteris tam strenuam navavit operam, ut exactam trium linguarum cognitionem assecutus fuerit, ait præses Thuanus; in juvenili ætate sub Henrico II. in poëtica vernacula primum lusit, inde mathematicis studiis, ac philosophiæ præsertim Platonicæ se totum mancipavit: vir demum factus, omissis inanibus curis, assiduæ rerum cœlestium cogitationi, ac theologiæ studio totis ingenii viribus incubuit, ut testantur egregiæ tanti viri lucubrationes, Gallicæ quidem illæ, sed eo stylo conscriptæ, qui numerosam illam Græcæ, Romanæque facundiæ concinnitatem planè referat, & tam reconditæ scientiæ plenæ, ut omnes in sui traheret admirationem: hincque Petro Ronsardo, Philippo Portæo, Jacobo David Perronio, aliisque viris illius temporis doctissimis familiaris fuit & commendatissimus; quin & ad Carolum IX. regem perlata tantorum meritorum fama, in aulam accitur, quam paulo post exstincto tanto patrono, reliquit, & ad pristinam solitudinem, cujus tanto amore tenebatur, & ad dilecta sibi studia reversus est; sed mox ab eorum amplexibus avulsus, adhortante Henrico III. Caroli successore in aulam regreditur, & tanta benignitate, tantoque favore ab eo excipitur, ut unus ex præcipuis Regis aulicis haberetur. Interea factus est protonotarius apostolicus & major Cabiloni ecclesiæ archidiaconus, ac paulo post vacante hujus urbis episcopatu, illum Henrici liberalitate consecutus est anno 1578. ac bullis Gregorii XIII. 1578.
pontificis institutus, iniit possessionem 16. Junii ejusdem anni, procuratorio nomine per Petrum Naturellum majorem vicarium & officialem. Celebravit pontificali habitu cal. Januarii 1579. cum pridie ad valvas ecclesiæ exceptus fuisset a Petro San-juliano decano, & capitulo, præsentibus Nicolao Cistercii & Francisco Firmitatis abbatibus, ac multis proceribus infinitaque propemodum populi multitudine.

Comitiis particularibus cleri metropoleos Lugdunensis interfuit, in quibus electi sunt legati ad generalem conventum Melodunensem. Anno 1580. 2. Jan. novam S. Petri ecclesiam dedicavit, 1580.
& quatuor in ea altaria benedixit, spectante maxima procerum & plebeiorum caterva. Publico & generali regni conventui Blesis habito a Burgundia delegatus interfuit, seque præstitit Henrico III. regi tam benemerito probe gratum & memorem, cum in illa præsulum turba, qui plerique omnes Ibericæ factioni favebant, legitimam principis auctoritatem acerrime defendit, utque erat in sententia dicenda gravis & apprime facundus, multorum

ANNI CHRISTI

permovit animos, ad officiumque revocavit. Sed ab his turbarum initiis exorta est repente sævissima tempestas, furere cœpit Henotica factio, & Cabilonum occupavit, Cabilonensesque suo veneno infecit; quorum omnium pertæsus, primævæque suæ solitudinis studio captus præsul, in gentis suæ castrum Bragneium dictum secessit, nullum deinceps cum Cabilonensibus Henoticis habiturus commercium: scilicet ut qui tam honeste pieque diu vixerat, mortem quoque tali vita non indignam procul ab hominum improbitate meditaretur. Infando scelere sublato Henrico III. Sixtus V. papa cardinalem Caëtanum misit in Franciam, & scripto *brevi* die 2. Octobris 1589. cum Ponto commendavit; hic, cum absens esset, Cyro canonico & archidiacono legatum recipiendi provinciam commendavit, qua ita functus est nepos, ut gratias patruo legatus egerit. Cum Henricus Magnus de suscipienda religione catholica sedulo cogitaret, litteras comitate plenas ad præsulem nostrum scripsit, eum ad colloquium invitans an. 1593. sed ætate gravis iter assumere non potuit. Denique eodem anno pontificatu se abdicavit Pontus, Cyrumque fratris filium, virtutis merito, non minus quam ipsa cognatione commendabilem sibi suffecit.

Ch. LIII. col. 261.

Ch. LIV. col. 262.

Vixit annos 84. fatoque functus est eo fere tempore, quo ingens illa contigit solis defectio, quam ego, inquit Scævola Sammarthanus libro v. elogiorum, musis fatalem vere videor posse dicere, quando multi celebres earum alumni, tum in Gallia, tum apud exteros ea tempestate perierint. Mortuus est Bragneii ad Ararim anno 1605. 9. cal. Octobris, ibique sepelitur absque mausoleo & inscriptione. Sequens tamen epitaphium priusquam è vivis discederet sibi exaravit, quod cernitur marmori incisum cura successoris, in choro ecclesiæ cathedralis S. Vincentii Cabilonensis, juxta sedem episcopalem.

D. O. M.

Non teneor longæ dulcisque cupidine vitæ;
Sat vixit, cui non vita pudenda fuit.
Nec famæ illustris me tangit gloria, forsan
Per genium vivent sat mea scripta suum.
Nilque moror, quo sint mea membra tegenda sepulcro:
Hæc propria heredis sit pia cura mei.
Sed cupio ut tandem, mens Christo innixa, levetur
Peccati duro pondere, ad astra vehar.

Pontus Tyardæus Bissianus, episc. Cabilon. extremum hoc voveb. scribebat. Qui verò stemmate, doctr. dignit. virtute clarus, & Regibus carus propè decem expletis enneadib. Thesbytem sequutus Cyro Tyardæo thiaram, sedem & onus reliquit feliciter, cujus funeri non defuit gratum psephisma, cui ille pietatis & officii sui non ascia politum, hoc, P. C. mnema, vide lector, licet cenotaphium hic sit non capulum, non ossuarium, quam bene plusquam voti compos, tu saltem virumque piis precibus adjuva, qui lampada tradidit, functus est, qui accepit in cursu est. Bragneii obiit IX. calend. Octobr. ann. ætat. 84. salutis 1605.
Johannes autem Auratus poëta regius ejus anagramatismum notavit, his verbis:

Pontus Thyardæus. Pastor Dei natus.

Pastor apum fueras per Hymetia rura volantum,
Nunc es apum Pastor, quas Deus ipse dedit.
Mella prius dederas, bona post meliora daturus,
Cujus apes pascis melle fluente tuo.
Pastor erasque Dei natus, vel nomine teste,
Ne rapienda lupis sit pecus ulla cave.

Habuit Pontus ex fratre nepotes Heliodorum & Cyrum Tyardæos; Heliodorus verò vir planè militaris 1595.* armatus occubuit propè Belnam, parens Ponti, Bissiani dynastæ, & Ludovici domini Bragneii, cui posteriori Pontus inscribit librum de recta nominum impositione. Ejusdem gentis fuit Antonius Tyardæus cantor Cabilonensis mortuus 1493. 23. Augusti, fundator capellæ Thyardæorum, & officii beatæ Mariæ de Pietate, Claudius prior major S. Petri 1507. ac Claudius alter Tyardæus a Carolo V. imperatore ad pontificem maximum legatus.

* 1593. 22. Julii, ex epitaphio, in cœnobio Maceriarum.

Plura scripsit, quorum elenchum recensuit Lud. Jacob, nempe de erroribus amatoriis libros tres: Lyricorum, unum: operum poëticorum collectionem: solitaria: discursum de tempore, anno, & ejus partibus: tractatum de veritate divinationis per astrologiam: discursum de mundi partibus: ephemerides octavæ sphæræ, seu tabellas diarias: de cœlestibus asterismis: de recta nominum impositione: annotationes in librum Philonis: de genealogia Hugonis Capeti; & alias lucubrationes. De scriptis & encomiis Ponti meminere Ronsardus, Jacobus Augustus Thuanus in historia, Guillelmus Colletetus in ejus vita edenda in opere poëtarum Gallorum, Scævola Sammarthanus, lib. v. elogiorum, fratres Sammarthani in Gallia Christiana, & alii multi.

LXXIX. Cyrus.

DE TYARD.

Cyrus de Thyard filius Claudii dom. de Bissi & Guillelmæ de Montgommeri Charneii & Bragneii dominæ; clero addictus, studiis ad id necessariis totus incubuit, tantumque progressum in iis fecit, ut patruum vix non passibus æquis secutus fuerit: blandis erat moribus, pietate conspicuus, zelo ardens, omnibus mitis & urbanus, pauperum pater, cleri & populi salutis cupidissimus. Fuit primum major archidiaconus ac comes consistorianus; tum abdicante patruo designatus est episcop. & eo titulo delectus a fœderatis Burgundiæ ad comitia, quæ dux Meduanius Parisiis indixerat an. 1593. ex Thuano historiæ libro 105. Romam proficiscenti Francisco a Joyosa cardinali se se comitem adjunxit, cui familiarissimus fuit & ab intimis: & in hac urbe episcopus consecratur ab eodem, in æde S. Ludovici nationis Gallicanæ an. 1594. die 24. Febr. Reversus Cabilonem cum summa omnium lætitia & plausu solemniter ingressus est, statimque omnia boni episcopi munia implere studuit. Pastorale ad usum diœcesis Cabilonensis correctius an. 1603. instructionem ad parochos & vicarios ad Christianæ fidei capita populo explicanda, officia denique propria sanctorum suæ diœcesis edidit. Ut populi plura haberent pietatis exempla, Minimos 1597. 17. Julii, Capucinos 1604. Carmelitanas 1610. è conventu Divion. accersitas in monasterium S. Mariæ tunc

1594.

ANNI CHRISTI

ordinis Benedictini, olim vero Urbanistarum sanctæ Claræ, Francisca Baufremontia ultima abbatissa sedente. Sorores S. Catharinæ Dominicanas, conventus Divionensis filias 21. Julii 1621. in urbem induxit.

1598. Anno 1598. Romam iterum profectus cum cardinali de Joyosa, ne per absentiam suam pastore carerent oves sibi creditæ, patruum suum Pontum enixe rogavit, ut episcopatus curam tam in spiritualibus, quam in temporalibus in se susciperet: jusque suum omne illi commisit datis hanc in rem litteris. Henricus IV. rex cognitis ejus virtute ac meritis, dato diplomate parlamenti Divionensis consiliarium illum constituit 1602. Capucinorum ecclesiam 1609. &

1602.

templum S. Johannis-Baptistæ Virduni ad confluentem Dubis & Araris 1612. consecrat 29. Aprilis, cujus loci dominus comitis titulo insignitur, ac fidem clientelæ debet episcopo Cabilonensi pro castro & burgo Virduni. Calvinianæ autem sectæ errores ejuravit, & fidem catholicam, Cyro præsente & sacra faciente, professus est dom. de Fontcouvert nobilis Gasco, hoc ipso anno, 23. Septembris. Interfuit comitiis generalibus Parisiis 1614. Petrus Morestellus Trenorchiensis illi dicavit tractatum de anno & feriis Romanorum libris quinque distinctum. Paulo ante obitum summo studio procuravit curionum residentiam, quod etiam senatusconsulto comprobatum fuit. Tandem optimus pontifex dierum & bonorum operum plenus, Cabilone in palatio, quod a fundamentis exstruxerat, vivendi finem fecit 3. Januarii 1624. summo diœcesanorum mœrore, regni, Regisque amantissimus, suæ vero ecclesiæ sponsæ dilectissimæ devinctissimus, in qua solemne habet anniversarium, cum epitaphio in choro, quod primus retulit Ludovicus Jacob in tractatu de claris scriptoribus Cabilonensibus. Est autem hujusmodi.

1612.

Summum nec metuas diem, nec optes: sed siste & luge. Jacet hic vir colendæ memoriæ, cui nomen fuit Cyrus a lavacro, Tyardæus a gentilitate, Cabilonensis episcopus a meritis, quem pietas incredibilis, morum integritas, doctrina singularis ab oblivione vindicabunt. Non erit illi mediocris auctoritatis recordatio patrui Ponti, post homines natos præsulis doctissimi, in cujus sedem maximo omnium plausu successit, feliciterque respondit expectationi moderationis & æquitatis, quam de se archidiaconus toti clero concitarat, præsidendo comitiis provincialibus sæpenumero Divione habitis, & generalibus Rothomagi an. M. DC. XV. Quid plura? non vacat huc adducere illos veteres Thyardæos, cunctis fere equestribus Burgundiæ familiis affinitatis vinculo conjunctos, fide, studio, caritate in Deum, Regem, patriam ardentissimos, cum satis id testetur vel solus Heliodorus Cyri frater, quem ab officio in Reges Henricum Tertium & Henricum Magnum, nulla vis tempestatis abripuit, cujus Heliodori, optimi parentis carissima pignora exemplum æmulantia, Ludovici verè justi auspicia, signaque venerantur, sequuntur, ex quibus singulis multa cura ac sollicitudine mortalitatis & immortalitatis assiduo memor viaticum tibi viator parabis. Obiit 3. Nonas A *Januarias M. DC. XXIV. Pontus Tyard. Bissian. eques, patruo carissimo, M. H. M. P. C.*

ANNI CHRISTI DE NUCHESE.

LXXX. JACOBUS II.

Jacobus de Nucheze, qui fuit caput nobilis & vetustæ familiæ Nuchesiorum apud Pictones, natus est an. 1591. die 25. Oct. patre Johanne-Jacobo de Nucheze barone de Bussi & des Francs, equite torquato, præfecto quinquaginta regiis militibus cataphractis; matre Margareta Fremiot, commendanda, non tam quod originem duxerit ex stirpe primis senatus Divionensis dignitatibus perfuncta, quam quod germanam habuerit Jo- B hannam baronis de Chantal, ex gente Rabutinorum, viri natalibus inclyti conjugem, sanctimoniæ morumque laude admodum illustrem, & sacrarum postea virginum a beata Maria Elisabetham visitante nuncupatarum primam præfectam. Avunculum habuit Andream Fremiot archiepiscopum Bituricensem & a teneris magistro usus est Claudio Roberto Lingonensi, viro singularis probitatis & eruditionis, a quo politioris litteraturæ & scientiarum cognitionem edoctus; inde ab avunculo, qui ejus institutionis curam in se susceperat, Biturigas evocatus, in hujus urbis academia, laureatus doctor, theologus canonicus, C ac ecclesiæ & universitatis cancellarius renuntiatus est: cujus dignitatis cum partes impleret, panegyrica oratione in ecclesia metropolitana funebrem pompam Francisci de la Grange dom. de Montigny, Franciæ marescalli nobilitavit 1617. 24. Decembris. Varenarum postea factus abbas in diœcesi Bituricensi, plurimis inde iisque opulentis sacerdotiis ditatur; nam & abbatias obtinuit, S. Stephani Divionensis, sanctorum Petri & Pauli Ferrariensis in Vastinesio, B. Mariæ de Bretolio in episcopatu Bellovacensi; ac prioratus S. Dionysii de Nogento Rotroci in Pertico, & Nantuaci in Bressia, Regi quoque fuit a sanctioribus consiliis D & Burgundici senatus consiliarius.

A Ludovico XIII. ad sedem Cabilonensem designatus, ab Urbano VIII. papa apostolico diplomate anni 1624. constituitur episcopus & 1624.
comes Cabilon. & eodem anno, die 29. Decembris Parisiis sacro ritu inauguratur in æde sacra Minimorum, ab avunculo suo Bituric. archiepiscopo, cooperantibus Egidio de Souvré Convenarum, & Claudio de Toiras Nemausensi episcopis. Tum procuratorio nomine, per Claudium Burgat tunc cathedralis ecclesiæ cantorem, postea decanum, possessionem adeptus est die 15. Jan. 1625. quam ipse die 21. *al.* 25. ejusdem mensis E iteravit solemni pompa & gratulatione ab universis civitatis ordinibus exceptus. Die sequenti sancto Vincentio ecclesiæ patrono sacra, Divinum Missæ officium & episcopalia munia obivit, ac paulopost a sua provincia delegatus est ut generalibus cleri Gallicani comitiis interesset. Patres Oratorii Domini Jesu in urbem induxit magno omnium plausu. Defuncto Nicolao Boucherat Cisterciensis ordinis abbate generali, a Rege delegatur ut successoris electioni præesset, tantaque prudentia & dexteritate se gessit ut, contra metum conceptum, Petrus Nivelle magno &

ANNI CHRISTI 1626.

pacifico consensu electus fuerit. Ultima Octobris A 1626. recepit in urbem moniales Benedictinas, nuncupatas de l'Ancharre, a pago earum ditionis, quem antea incolebant, quo melius ac tranquillius orationi & regulæ observationi vacarent. Ursulanæ 19. Martii 1627. sedem figunt in suburbio S. Johannis de Veteri Macello; & cucullum exuunt monachi Trenorchienses vi bullæ Urbani papæ VIII. quam exsecutioni demandavit præsul noster ad id delegatus, novosque canonicos suæ jurisdictioni subjecit. Pallium Narbonensi archiepiscopo sibi a Pontifice missum Cabilone imposuit 1628. An. autem sequenti Ludov. XIII.

1628. regem Christianissimum Cabilonum ingredientem gratulatorio sermone excepit in eccl. cathedrali 3. Februarii: hoc ipso anno, mense Junio peste in urbe grassante, altare Deo sub invocatione sancti Caroli Borromei in majori basilica, voto in perpetuum nuncupato solemniter dicatum est. Ceterum in diœcesis visitatione an. 1630. 14. Julii die Dominica ecclesiam Capucinorum Auxonæ ipsorum rogatu & archiepisc. Bisuntini permissu consecravit. In inauguratione vero Johannis Passelaigue in Bellicensem episc. adjutor fuit Matiscone an. 1631. 24. Martii.

Orationem habuit ad Henricum Borbonium principem Condæum Bugundiæ proregem, cum urbem & basilicam Vincentianam ingrederetur

1632. die 20. Decemb. 1632. Ipso instante, Regeque jubente, Calvinianorum templum in suburbio Cabilonensi evertitur an. 1634. quo & Patres societatis Jesu post varios conatus, variasque ambages, repulsas, ac interpositas moras tandem sollicitante episcopo, agente præcipue Condæo principe, in urbem urbisque collegium inducti sunt. Anno 1635. noster antistes ecclesiam villæ de Rocheta dedicavit, summum cathedralis ecclesiæ altare, & aram Carmelitarum consecravit. In festo

1645. S. Mathiæ apostoli, 24. Febr. 1645. in sacello navis ecclesiæ Vincentianæ, quod sub invocatione B. Mariæ Compatientis quondam exstruxerat Johannes Germain episcopus, Benedicta Richard ab infantia paralytico morbo laborans, ita ut erecta nunquam fuisset, post exactum votum, precibus Virginis, integræ sanitati in conspectu populi restituitur; confectis & obsignatis postea ad perpetuam rei memoriam publicis documentis ab ipso nostro antistite, eoque absente, a Claudio Burgat decano, necnon & Guillelmo Gon officiali. Eodem anno, Claudio Vaussin abbati Cistercii Lutetiæ in templo Bernardinorum benedictionis munus impertivit. In conventu trium ordinum provinciæ Burgundiæ apud Divionem an. 1650. mense Martio, omnium nomine maximis de rebus ad Ludovicum XIV. missus, eum die 4. Aprilis ornata oratione salutavit. Eodem anno excepit fidei sacramentum quod Papæ, per procuratorem dominum Chifflot exhibuit Ludovicus Doni d'Attichi a Regiensi episcopatu translatus ad Eduensem. An. 1654. 29. Junii Camillum de Neufville Lugdun. archiepiscopum metropolitanum suum consecravit in basilica S. Johannis Lugdun. Exinde a provincia sua legatus mittitur ad generalia cleri Gallicani comitia Parisiis indicta anno 1655.

ANNI CHRISTI 1654.

Condito testamento, ac designato herede suo comite Nuchesio, nulli plus quam ecclesiæ suæ benefecit, cui omnem suam supellectilem, vasaque omnia & ornamenta pretiosissima suæ capellæ legavit; in pauperes quoque beneficus mille librarum summam eorum hospitio attribuit, & singulis urbis cœnobiis trecentas libras assignavit; cor suum & bibliothecam Jesuitis reliquit; & unicuique domesticorum pro suo cuique gradu munera concessit, ac tandem placida morte vitam finiit anno 1658. prima Maii, die suo patrono sancto Jacobo sacra, annos natus 66. & menses sex, cum ecclesiam suam 33. annis & mensibus quatuor B sanctissime gubernasset. Terræ mandatus est in ecclesia cathedrali prope episcopalem thronum, cujus laudes varii oratores in diversis urbis ecclesiis pro funere celebrarunt.

LXXXI. Johannes XIV.

DE MAUPEOU

Toga militiaque claris ortus est parentibus Johannes de Maupeou, humanioribusque litteris a pueritia optime institutus, theologiam in Sorbonæ collegio postea hausit, cumque facundia polleret, verbi divini prædicationi operam dedit, tum insignis ecclesiæ collegiatæ S. Quintini apud Viromanduos decanatu cohonestatur, Regique C Christianissimo Ludovico XIV. fuit ab eleemosynis, a quo ad Cabilon. sedem nominatur plaudentibus aulicis, omnibusque viris bonis anno 1658. 31. Julii. Inde bullis Alexandri VII. confirmatus, episcopali charactere insignitur Parisiis 9. Maii anni 1660. ministerio Victoris le Boutillier Turonensis archiepiscopi, cui assistebant Dionysius de la Barde Sanbriocensis & Claudius Auvry olim Constantiensis in Neustria antistites, in ecclesia S. Lazari presbyterorum a Missionibus nuncupatorum. In urbem suam solemniter invectus est eodem anno 28. Octobris, & elapsis inde aliquot diebus episcopale solium in ecclesia sua D conscendit 5. Nov. habita prius in capitulo coram canonicis eleganti oratione, quibus sicut & civibus solitum præstitit de juribus ac privilegiis utrorumque conservandis sacramentum. Episcopus factus omnia vigilantissimi pastoris munia adimplere sategit, diœcesim sæpissime lustrabat, quin & operarios Evangelicos suis sumtibus summittebat, qui vicatim agrum Dominicum excolerent, ac plebem indoctam fidei mysteria edocerent: ipse rusticos & pueros erudire gestiebat, eosque confirmationis sacramento roborare; sed nec in temporalibus auxiliis ovibus sibi commissis deerat; parcus quippe sibi, largas in egenos effundebat E eleemosynas, ægros invisebat, ipsisque omnia necessaria abunde suppeditabat. His bonis operibus intentus, pie uti vixerat, obdormivit in Domino 2. Maii anno 1677. ætatis suæ 54. Sepulturæ mandatur in choro eccl. ad latus Epist. è regione sacelli S. Caroli cum hoc epitaphio.

Piæ Memoriæ.

Johannis de Maupeou episcopi & comitis Cabilonensis, strenui ecclesiasticæ disciplinæ instauratoris. Clerum deffendit, plebem erudivit, inopes aluit. Sedit annos 16. menses sex, dies quinque, quibus

ANNI CHRISTI

universam diœcesim, septies vicatim, pauperes evangelisando lustravit: at majora meditantem mors abripuit sexto Nonas Maii M. DC. LXXVII.

Æternum victurum.

Bene merito, Petrus de Maupeou nepos, in magno consilio advocatus regius, Renati in suprema Parisiensi curia præsidis filius.

Lugens mærens posuit.

FELIX DE TASSY.

LXXXII. HENRICUS.

De hoc præsule jam egimus in Diniensibus episcopis, t. III. novæ *Galliæ Christianæ*. Transfertur autem ad cathedram Cabilonensem nominatione regia 1. Julii an. 1677. tum probante summo pontifice pridie idus Febr. 1678. sedis hujus possessionem cepit 27. Maii ejusdem anni, pro qua & Regi fidem obstrinxit 19. Aprilis. Cleri Gallicani cœtui interfuit a provincia Lugdunensi deputatus anno 1705. Munere simul ac vita cessit in sua diœcesi XI. Nov. an. 1711. ætatis suæ 72. Vir fuit ingenio & doctrina commendandus, studio deditus, aditu facilis, & injuriarum patiens.

MADOT.

LXXXIII. FRANCISCUS.

Guaractum Marchiæ superioris haud ignobile oppidum ad Wartimpæ fontem, in diœcesi A Lemovicensi, ortum dedit huic præsuli, qui patrem habuit curiæ præsidialis in eodem oppido prætorem primarium. Amœnioribus inde litteris in collegio PP. S. J. Lemovicensi adolescens imbuitur, postea Parisios regni caput a parentibus missus, philosoph. ac theologiæ operam dedit, & clero addictus, in seminario S. Sulpitii ejusdem urbis educatur, tum sacerdotio initiatus, in celebri parochia cognomine diu sacris functionibus vacavit, donec abbatia Loci-Regii donatus & ad infulas tandem Bellicenses nominatur a Rege Christianissimo Ludovico XIV. XI. Aprilis anni 1705. accedente inde pontificia confirmatione, sacratur B episcopus 18. Oct. eodem anno in sacello archiepiscopali ab eminentissimo card. Noallio, cui in re sacra opem ferebant Jacobus Gojon de Matignon olim Condomiensis, & Cæsar de Sabran Glandavensis antistites, Regi vero sacramentum dixit 1. Novembris. Abbatiam quoque Belli-loci in diœc. Bolon. ord. S. Aug. obtinuit 24. Dec. anni seq. Porro transiit ad hanc sedem, Rege sic volente 28. Dec. an. 1711. pro qua de novo Regi fidem obstrinxit XI. Maii 1712. & in possessionem mittitur 3. Junii anni sequentis, inde ad cleri comitia deputatus an. 1715. Adhuc præest hoc an. 1727.

DECANI CABILONENSIS ECCLESIÆ.

PRima Cabilonensis capituli dignitas est decanus, quando autem instituta fuerit, nobis incompertum, nulli enim ante decimum seculum hucusque detegi potuerunt decani. Eorum ab illo tempore seriem satis accuratam hic proponemus.

I. Letaldus recensetur primus in veteribus monumentis anno VI. Lotharii regis, Christi 959. aut 960. cum Frotgario episcopo & Roberto comite Cabilonensi.

II. Frotgerius præerat an. 26. regnante Lothario rege, hoc est 980. quo consensit & subscripsit Rodulphi episc. litteris confirmantis cessionem præbendæ canonicalis factam ab Agenore archidiacono in gratiam Maioli abbatis & ecclesiæ Cluniacensis. Vide in Rodulpho episc.

III. Achardus decanus sub Gauffredo præsule, & Hugone comite, postea episcopus evasit.

IV. Roclenus præpositus & decanus nominatur in charta Cluniacensi an. 1064. tempore Achardi episcopi. Memoratur & cum Josseranno cantore ac Antideo archidiacono; inde creatur episcopus.

Ch. XII. col. 231. & 232.

V. Gauslenus primum archidiaconus, exinde decanus, quo titulo interfuit electioni Walterii hujus nominis primi in antistitem Cabilon. factæ an. 1080. ejusque instrumentum subsignavit, ut videre est in appendice. Testamentum suum eodem anno condidit ex chartulario S. Vincentii; occurrit tamen adhuc an. 1087. in charta, qua Walterius episcopus dat ecclesiam S. Mariæ suburbii Cabil. Jarentoni abbati S. Benigni Divion. reformandam. Subscribunt Gauslenus decanus, Landricus præpositus & archid. & Radulphus thesaurarius.

VI. Jotsaldus qui & Jothaldus & Jotsaudus decanus memoratur jam anno 1107. in charta Walterii episcopi, cui subscribit cum Gauceranno cantore; subscriptus etiam reperitur an. 1114. C in instrumento, quo idem Walterius concedit ecclesiam de Boens cœnobio S. Marcelli. Sed & an. 1119. in charta Joceranni Lingon. episc. quam refert Chifflet. inter instrumenta ad histor. Trenorc. pertinentia, qua Besuensibus monachis donat quidquid in villa Mantusca possidebat. Sic enim explicit: Hujus rei testes sunt *Galo canonicus regularium, Jotsaudus decanus Cabilonensis, &c.* Walterio successit in episcopatu.

VII. Litgerius tempore Jotsaldi episc. memoratur in tabulis S. Marcelli, omissus in Gall. Chr. veteri.

D VIII. Raynaldus de Buxiaco nominatur cum Philippo S. Marcelli priore 18. cal. Februarii.

IX. Raimundus de Bussi in necrologio Cabilonensi vocatur de Bussiaco, forte superioris nepos aut consanguineus. An. 1133. subscribit Waltheri secundi diplomati, quo retractat quidquid adversus jus cœmeterii in damnum abbatiæ S. Petri constituerat. Subscripsit & alteri ejusdem episcopi præcepto, quo an. 1136. donat ecclesiæ Cluniaci, ac specialiter Vergiacensi cœnobio ecclesiam B. Mariæ de Latona, quam Hugo Autissiod. episcopus & comes Cabilon. in secundam sedem episcopis Cabilonensibus olim concesserat.

E X. Petrus I. decanus cum Eraclio Lugd. archiep. reperitur in veteri charta chronicis notis destituta.

XI. Galterius de Sercy, Galterii seu Walterii cognominis nepos, ex archidiacono decanus, testis legitur in chartis Firmitatis annis 1166. & 1172. An. 1171. Ludovicus VII. præcepto dato amicis suis & fidelibus Waltero venerabili decano & toti ecclesiæ Cabilonensi, eis adjudicat id omne, quod mota lite Jocerannus Grossus sibi vendicabat. Triplex pontificium diploma ab Alexandro III. accepit. Primo, omnia capituli bona confirmat. Secundo, decernit adversus Engilbertum

episcopum, ut si post trinam commonitionem, ad eorum præsentationem, personis idoneis curam animarum in ecclesiis, quæ ad ipsos pertinent, committere noluerit, possint illas Eduensi episc. præsentare, qui nullius temeraria contradictione obstante, eisdem animarum curam apostolica auctoritate committat. Tertio denique, indulget ut Cabilonensis episcopus nullum clericum Cabilon. ecclesiæ interdicere & excommunicare sine manifesta & rationabili causa, vel suspendere valeat, & nisi prius per eumdem aut nuntium suum capitulo fuerit nuntiatum. Sub eodem decano 1182. facta fuit concordia inter episcopum & capitulum. Testamentum suum condidit anno 1185. & in veteri calendario Cabilonensi IV. idus Octobris dicitur obiisse, fundato patrui sui episcopi anniversario.

XII. Bartholomæus decanus anno 1187. ex charta Hugonis Burgundiæ ducis, qua dat ecclesiæ Cabilonensi centum solidos annuales in *pedagio Chaneiaci*, cui primo loco subscribit ut testis. Apud Perry probat. pag. 55. Reperitur & in duabus chartis ann. 1188. & 1189.

XIII. Guillelmus I. reperitur anno 1208. ex Perry & Sammarthanis.

XIV. Hguo I. de S. Marcello memoratur an. 1212. pridie nonas Julii. Cognominatum fuisse de S. Marcello, palam est ex litteris Roberti episc. super difficultate, quæ contigerat in fundatione sui anniversarii; datæ porro sunt litteræ an. 1214.

XV. Simon I. de Rupe, seu de Rocha cognominatus, decanus erat jam ab an. 1220. Nominatur in statuto Durandi de canonicorum residentia an. 1222. An. 1227. Beatricis comitissæ Cabilon. testamenti exsecutor, cum aliis quatuor dictus est. Sedebat adhuc an. 1230. sub Durando episc. Fundavit distributionem panis, vini & denariorum in festo S. Andreæ. Obiit 7. idus Aug.

XVI. Artaudus decanus, vicedominus Varennarum, dignitatem obtinebat ex Sammarthanis & Perrio annis 1230. 1231. & 1232. Societatem iniere sancti Vincentii Cabilon. & Insulæ Barbaræ ecclesiæ anno 1231. X. cal. Febr. de voluntate, assensu & concessione Artaudi decani Cabilonensis. Instrumentum exhibet vir clariss. dom. le Laboureur in Ruderibus Insulæ Barbaræ cap. 22. n. 3. pag. 158. Anno autem 1232. cum Guillel. I. episcopo, capitulo S. Vincentii, Hugone Burgund. duce & Johanne comite Cabilon. dat omnibus licentiam carnes vendendi sub certis quibusdam conditionibus. Eodem anno Artaudus decanus & totum capitulum ob nimiam canonicorum paupertatem decreverunt nullum deinceps in canonicum cooptandum, donec numerus ad viginti duntaxat revocatus fuisset. Inter ipsum capitulumque suum ex una parte, ac monachos S. Petri ex altera, exorta de jure cœmeterii controversia, pacifice diremta est an. 1234. vide Perry p. 169. & 170. sed forte jam cesserat Simoni, qui sequitur. Ejus anniversarium fit 7. cal. Jan. fundata distributione panis, vini, & denariorum in die sanctæ Catharinæ, & S. Stephani.

XVII. Simon II. de Cabanis seu de Chavanes, & ut alicubi legimus Gallicè *des Chaucins*, frater Guillelmi I. episc. ut patet ex charta, qua an. 1241. A uterque domum & prædium in villa de Gerlanto sita dant capitulo S. Vincentii pro animarum suarum refrigerio. Reperitur etiam in variis chartis annorum 1242. 1251. 1255. 1257. mense Aprili. Videtur autem iniisse jam ab an. 1233. quo memoratur in charta monasterii Macceriarum.

XVIII. Guillelmus II. de Cabanis forte superioris frater vel consanguineus, adfuit testis an. 1265. mense Nov. hominii exhibiti Guidoni Cabilon. episc. a Galtero de Courteamble domicello. Quo eodem anno una cum matris ecclesiæ thesaurario & archidiacono, scripto declarat Hugonem Gotedor confessum fuisse se episcopi *vassallum*. Affirmant B Sammarthani eum jam fuisse decanum an. 1258. & memorari 1262. in testamento Theobaldi episcopi: obiisse vero 1270. ac jacere in monasterio Firmitatis in sacello Annuntiationis. Perrius vero mortem ejus consignat anno tantum 1278. Forsan decanatum antea abdicaverat, cui successit

XIX. Simon III. de Rurelato fato functus calend. Jan. die Lunæ post Nativitatem Domini 1270. ex Sammarthanis & Perrio.

XX. Odo I. de Barberey testis est in charta anni 1273. mense Dec. qua Johannes de Novo-castro (aliis de Moro) canonicus & claustri Vincentiani præpositus agnoscit præposituram suam esse de C *feudo* episcopi: hoc eodem anno designatus fuerat exsecutor testamenti Pontii Cabilonensis episcopi. Anno 1278. testis est recognitionis cujusdam feudi factæ episcopo Cabilon. a Leobaudo de Brussys domicello mense Junio. Obiit eodem anno 8. idus Februarii, id est 1279.

XXI. Guillelmum III. affirmant Sammarthani & Perry annis 1280. & 1283. nominari cum Pontio thesaurario & Petro Dalmatio cantore, sub Guillelmo de Oblato episcopo.

XXII. Odo II. hic inseritur a Sammarthanis & Perry, ex tabulis ann. 1283. 1286. 1288.

XXIII. Guillelmus IV. de Bellavaura, memoD ratur decanus in compromisso inter episcopum & capitulum S. Vincentii, facto in capitulo generali Omnium Sanctorum, die Veneris, in vigilia beati Martini hyemalis mense Novemb. an. 1290. & eodem anno in charta, in qua de decimis parochiæ S. Lupi agitur, prima nominis sui littera designatus. Occurrit & an. 1293. mense Julio, ex Galliæ Christianæ primis auctoribus & Perry. Anno sequenti fit episcopus.

XXIV. Girardus I. de Rurelato 1295. componit cum Guillel. de Bellavaura episcopo circa anniversarium Guillel. de Oblato. Ipsi & capitulo idem episcopus remittit quidquid sibi debeE bant pro vicedominatibus. Ex necrolog. sancti Vincentii, *obiit 20. Maii 1310. vir bonæ memoriæ Girardus de Rurelato decanus noster.*

XXV. Girardus II. de Mello electus hoc ipso an. 1310. nominatur cum Hugone de Seneceio cantore. Ortum trahebat ex nobili gente dominorum de Merloto, quæ nomen sumsit a pago, qui dicebatur Merlo, nunc diruto, ubi restat solum sacellum de B. Maria de Merlou nuncupatum, & a populo illuc religionis ergo confluente multum frequentatum, necnon vicinum castello de Germoles, amœnissima olim ducum Burgundiæ domo, sed jam pene subversa.

XXVI. Odo III. Viridis, *le Verd* subscripsit testamento Roberti de Desisia, episcopi, anno 1315. Obiit 4. Martii 1317.

XXVII. Hugo II. de Corrabeuf, ex archidiac. Oscariensi, & cantore decanus eligitur 1317. veteri stilo, & nominatur 1318. in privilegiis Divionensibus, quo anno domus claustri Vincentiani annectitur decanatui, in qua ab eo tempore commorati sunt decani. De illo fit etiam mentio in statuto sub Bertaudo episcopo, cujus fuit successor. Dedit magnificam cappam ecclesiæ cathedrali, quæ non nisi in festo S. Vincentii defertur.

XXVIII. Henricus I. de Cabilone, frater Petri *de Chalon* episcopi, decanus erat 1336.

XXIX. Theobaldus de Aula *de la Salle*, memoratur decanus an. 1347. in litteris Durandi abbatis Firmitatis pro reductione canonicorum ad numerum 25. inclusive, qui numerus etiamnum perseverat.

XXX. Henricus II. de Saudone, ex gente antiqua, a quâ viculus & turris vulgo *de Saudon* in urbe, quam nunc Patres Oratorii inhabitant. Ex archidiacono Trenorchiensi eligitur decanus, quo titulo interfuit sacramento abbati S. Petri Cabil. de conservandis cœnobii juribus præstito a Johanne Germano de Dimont an. 1357.

XXXI. Robertus I. de Lugni ex nobili stirpe Lugniaci, Burgundiæ cancellarius, ex thesaurario S. Vincentii Cabilonensis decanus, nominatur an. 1361. exsecutor testamenti Philippi ultimi, ex prima stirpe, Burgundiæ ducis. Aiunt Sammarthani & Perrius nominari quoque eodem anno in testamento Johannis de Melloto ex episc. Cabilonensi, Claromontani præsulis. Obiit 1366. 22. Nov. sepultus in capella S. Stephani, quæ est in capitulo. Dedit pro anniversario faciendo 22. Dec. 40. solidos Turon. ex necrol. Cabilonensi.

XXXII. Petrus II. Paris 1370. in consilio ducis Burgundiæ.

XXXIII. Johannes I. de Jenley 1372. ex thesaurario decanus. Ejus frater thesaurarius fundavit *Salve Regina* singulis diebus Sabbati. Sepultus est ad ostium capellæ de Vere, quæ B. Virgini dicata est.

XXXIV. Guichardus de Semur dominus Chamiliaci ortus è perantiqui & perillustri gente de Sinemuro, floruit an. 1379. quo sedente & ipsius cura, a Clemente VII. capitularia statuta confirmantur Avenione. Obiit 1386. 18. April.

XXXV. Petrus III. de la Jaille, a Sammarthanis dictus Paris, duci Burgundiæ fuit a consiliis, & cancellariæ ipsius moderator, reperitur decanus annis 1388. & 1390.

XXXVI. Stephanus de Semur filius Guaguini equitis, domini de Sansenier, antea canonicus & comes Lugd. 1390. 1409. rector S. Vincentii 1419. nepos superioris Guichardi decani.

XXXVII. Hugo III. Fabri ex archidiacono Oscarensi decanus circa 1420. Fundavit processionem in cappis in die Annuntiationis B. M. V. & pro festo Conceptionis ejusdem dedit 60. libras Turon. ex necrologio Cabilon. Fiebat ejus anniversarium 21. Februarii.

XXXVIII. Girardus III. Perriere eligitur in decanum 1423. condit testamentum 1444.

A Fundat cum Hugone fratre capellam S. Johannis Bapt. in cathedrali ecclesia, in qua anniversarium habet 28. Januar. sepultus retro majus altare.

XXXIX. Hugo IV. Perriere jacet cum fratre Girardo mortuus 21. Aprilis.

XL. Johannes II. de Jully tempore domini de Cran Burgundiæ gubernatoris, qui eum, ægre ferentibus id civibus, post suppellectilis direptionem, misit in carcerem, in quo triennio detentus est.

XLI. Philibertus de Jenley protonotarius sedis apostolicæ, decanus erat an. 1494. quo Carolum VIII. ad Neapolitanam expeditionem profectum, una cum episcopo excepit & in ecclesiam intro-

B euntem *superpelliceo & almutia* induit. Nominatur in capitulo generali Paschæ 1498. in institutione alterius succentoris, & 1502.

XLII. Johannes III. de Jenley vicarius Johannis episc. 1520. at diu ante sponte cesserat decanatu in gratiam sequentis.

XLIII. Andreas de Poupet ex episcopo Cabilonensi, canonicus & archidiaconus, ac tandem decanus abdicatione Johannis de Jenley, inquit Perry pag. 306.

XLIV. Humbertus le Goux consiliarius in senatu Divion. decanus instituitur a Georgio de Ambasia cardinali & summi pontificis in Gallia legati. Fuit

C quoque decanus Belnensis & cantor Vergiaci; Legitur in statutis capituli an. 1506. & 1509.

XLV. Johannes IV. de Faltans nobili loco natus, anno ætatis 18. dispensatur a Georgio de Ambasia legato 1502. ut ubi annum ætatis 22. attigerit, eligi posset ad quascumque dignitates post pontificalem majores; recensetur vicarius generalis Johannis Poupeti consanguinei sui Cabilonensis episcopi. Sepelitur ante altare S. Petri, fundata processione solemni in cappis die Annuntiationis 1540. mense Februario. Hoc tempore canonici erant Odo de Macheco, Antonius de Salins, Franciscus de Dinteville, & Jacobus Vintimilius

D è comitibus Vintimiliensibus oriundus, Rhodius Lascarinus senator Divionensis parlamenti & alii, qui memorantur in tabulario capituli.

XLVI. Blasius Baillet frater Johannis primi præsidis in senatu Divion. Roberti proprætoris in balliviatu Cabilonensi, & Johannis regii in prædicto senatu Divion. patroni. Obiit 30. Dec. 1563. fuit canonicus 40. annis, & decanus Cabilon. 23.

XLVII. Petrus IV. de Saint Julien de Balleure, nobili genere natus, primum protonotarius apostolicus, deinde canonicus S. Petri Matisconensis, postea Cabilonensis, decanus Cuseriensis & sanctæ Catharinæ de Brangia, archidiaconus Matiscon.

E demum ex Trenorchiano, decanus Cabilonensis, electus ultima Decembris 1563. Jacet in cathedrali ecclesia ad cornu evangelii cum hac inscriptione tumulo imposita. *Petri San-juliani Balleurei Cabilonensis ecclesiæ decani depositum: qui obiit die 20. Martii anno Domini 1593.* Multa scripsit Miscellanea, historica & antiquitates civitatum Cabilonensis, Æduensis, Matisc. ubi de episcopis: de abbatia Trenorchiana; de origine Burgundionum & Burgundiæ statuum antiquitate, Miscellanea historica de ortu Hugonis Capeti regis, cum apologia pro ejus familia, ubi tacito nomine carpit

tractatum

tractatum Ponti Tyardei episcopi de ejusdem Capeti origine; & alia, quorum elenchum accuratum edidit R. P. Jacob in indice scriptorum Cabilonensium. Cessit autem decanatu longe ante obitum Ejus tempore 1574. in capitulo Paschali renovantur statuta ad Divinum officium celebrandum, descripta in tabula pendente juxta secretarium, seu sacrum vestiarium. Eodem decano & multo ante clarebat ingenio & doctrina Petrus Naturel cantor, officialis, & major vicarius quinque episcoporum, qui scripsit historiam MS. cathedralis eccl. S. Vincentii, quam è Latino vertit in Gallicum sermonem Petrus San-julianus. Porro Petrus Naturel in fata concessit an. 1582. 9. Nov.

XLVIII. Robertus II. Perrault electus 1589. ordinatur presbyter a Cyro episc. 1598. Obiit 1602. 17. Januar. sepultus ad S. Georgium in majorum tumulo.

XLIX. Guillelmus Bernardon Cabilonensis, ex archidiacono majore eligitur decanus, fuit vicarius generalis & officialis Ponti & Cyri de Thyard & Jacobi de Nuchese episcoporum, in cujus postremi ingressu solemni peroravit an. 1625. vir de sua ecclesia & de tota diœcesi benemeritus. Obiit die Veneris 25. Augusti 1628. sepultus in cathedrali ecclesia, laudatus oratione funebri a Cirillo de Belna Capucino. Scripsit perutilem tractatum de residentia parochorum, dicatum Jacobo Cabil. episcopo. Anniversarium habet solemne in ecclesia cathedrali, cui inter cætera, candelabra argentea donavit.

L. Claudius Burgat Cabilonensis, primum ecclesiæ collegiatæ S. Georgii, deinde cathedralis ecclesiæ canonicus, archidiaconus Trenorchiensis, postea cantor, & prior fuit S. Crucis, quo tempore possessionem episcopatus iniit nomine Jacobi de Nuchezes. Demum eligitur in decanum 7. Septemb. an. 1628. æmulum passus N. Tapin thesaurarium ejusdem ecclesiæ, cui prælatus cantoratum cessit. Avunculum habuerat Robertum Perrault & proavunculum Blasium Baillet decanum S. Georgii. Porro Claudius noster diu fuit cleri Cabilon. syndicus, & Burgundiæ electus in ordine decanorum triennalis 1642. Obiit 14. Jan. 1656. anno ætatis 75. illatus familiæ tumulo apud patres Carmelitas. Vir fuit acris ingenii & tenacis memoriæ.

LI. Guillelmus Gon Cabilonensis, ex canonico, archidiacono majori & Bressiæ, ac officiali Cabilon. unanimi canonicorum consensu electus est decanus anno 1656. die 23. Februar. interfuerat comitiis generalibus cleri Gallicani anno 1650. cum Ludov. Dinet Matiscon. præsule pro Lugdun. provincia. Anno autem 1658. Christianissimum regem Ludovicum XIV. Cabilonem ingressum 20. Novembr. eleganti oratione gratulatoria excepit: eodem quoque urbanitatis officio reginam matrem Annam Austriacam prosecutus est, necnon Andegavorum ducem Regis fratrem unicum, & eminent, cardinalem Mazarinum præcipuum regni administrum, ac elapsis inde paucis diebus, regni cancellarium, qui aulam sequebatur; nec omittendum quod ad hujus viri laudem apprime facit: nam cum ille

A cleri syndicum ageret in diœcesi, religionis zelo accensus, Calvinistis nova molientibus fortiter restitit, decretoque subreptitio, quo ipsis templi restituendi facta fuerat potestas, cleri nomine intercedens, non solum effecit, quo minus id exsecutioni mandaretur, sed & postea prolatis in sanctiori Regis consilio gravibus argumentis placitum obtinuit, quo hi postulationibus iniquis exclusi sunt. Anno 1660. Johanni de Maupeou episcopo Cabilon. ecclesiam suam solemniter ingredienti fausta omnia dux verbi precatus est. Denique 4. Jan. anni 1669. exstinguitur vir de tota diœcesi benemeritus, & humatur in ecclesia

B cathedrali sub odeo ad ingressum chori cum epitaphio æri inciso & muro affixo ad lævam. Regi fuerat a concionibus & protonotarius apostolicus.

LII. Philippus Galoche antea cantor, in ejus locum subrogatur electione canonica 23. Januarii ejusdem anni, & in possessionem decanatus ipsa die immittitur, qua dignitate simul & vita exuitur eodem anno, morte præreptus 23. Septembris. Sepelitur in choro eccl. 25. ejusdem mensis.

LIII. Theodorus Joly cantor hujus ecclesiæ cathedralis, votis canonicorum sufficitur in locum demortui ipso anno 1669. 18. Octobris & in fata concessit XI. Decembris anni 1694. in castro

C Montis-acuti, unde elatum corpus humatur in parvo claustro ante portam, qua itur in magnum claustrum, ubi sepulturam elegerat.

LIV. Hoc ipso anno 22. Decembris, in decanum assumtus est Johannes le Goux & ipse cantor, canonicus, ac supremi senatus Divionensis consiliarius, qua in urbe utplurimum degit, adhuc superstes hoc anno 1727.

Memorant & alios quosdam Cabilon. ecclesiæ decanos Sammarthani, at incerto tempore & sine annorum notis; Berardum scilicet d'Amanzé ex nobili & antiqua gente Burgunda, filium Johannis II. domini d'Amanzé ex Antonia de Villon, antea

D canonicum Lugdunensem, qui germanos habuit Johannem, & Rainaldum in eadem ecclesia Lugdunensi canonicos, Guillelmum Fabri & Simonem de sancto Marcello.

Porro hîc attexere juvat elogium clarissimi viri Claudii Roberti, canonici & archidiaconi majoris Cabilon, primi *Galliæ Christianæ* auctoris, omni commendatione dignissimi; quod opus hac nostra nova editione pluribus tomis auctum, recognitum, & illustratum evulgamus.

Obiit ille placide & Christiane in palatio episcopali major septuagenario, sepultus in navi ecclesiæ cathedralis ad latus concionatorii subsellii,

E quem virum hoc epitaphio Jacobus de Nuchese episc. & comes Cabilon. ob singularem benevolentiam cohonestavit, laminæ æreæ inscripto & columnæ affixo in hæc verba:

Hic jacet Claudius Robertus, hujus ecclesiæ canonicus, major archidiaconus, auctor Galliæ Christianæ, qui obiit 16. Maii anno 1637. Posuit amantissimo præceptori illustrissimus Cabilon. episcopus Jacobus, & ei, quem vivum suum constituerat vicarium generalem, exanimi voluit hoc studio gratitudinis parentari. Hujus mentio fit fusius in lib. de claris scriptoribus Cabilonensibus.

DE ABBATIIS DIŒCESIS CABILONENSIS.

DIcemus primum, ut assolemus, de iis, quarum status immutatus est, tum vero de illis, quarum illibatus perseverat.

I. GURTHONENSE monasterium (Gourdon) florebat in episcopatu Cabilonensi an. 534. sed a quo structum sit nos latet. Ipsius meminit Gregorius Turonicus lib. de Gloria Confessor. cap. 86. in quo scilicet, cum regnum Burgundiæ Francis accessit, degebat Desideratus presbyter, vir sanctitate magnificus, qui sæpius frigoriticos, dolore dentium laborantes, aliosque morbidos orando sanavit.

II. Antiquum S. Laurentii Cabilon. monasterium a B. Grato ejusdem urbis episcopo nobiliter constructum, restituitur canonicis S. Marcelli suburbani an. 873. tanquam olim a Regibus ipsius loci fundatoribus, ex consensu episcoporum Cabilonensis civitatis eidem ecclesiæ tributum, sed incuria & negligentia postea deperditum. Datum in ecclesia S. Laurentii, ubi tunc habebatur concilium episcoporum. At nihilominus Achardus episcopus Cabil. in concilio Ansano anni 1070. S. Laurentii prioratum dedit monasterio S. Martini Insulæ Barbaræ & Ogerio abbati. Vide prob. hist. Cabilon. auctore Claudio Perry Societatis Jesu presbytero, pagg. 31. & 41.

III. Abbatia S. Mariæ in suburbio Cabilon. datur a Roberto rege Francorum sub initium XI. seculi, monasterio Fructuariensi, rogatu abbatis Divionensis Willelmi, ex vita ejusdem sancti abbatis, secul. VI. Bened. part. I. pag. 349.

IV. Abbatia S. Cosmetis seu S. Cosmæ exstabat ante annum 925. quo inter cetera, quæ tradit Rodulphus Francorum rex S. Benigno Divionensi, memoratur mansum unum, quod Jurannus cum Amedeo comite, de abbatia S. Cosmetis, quam in alodo tenebat, commutaverat & S. Benigno dederat; ex Perardo, pag. 163. Deinde vero Hugo comes, & Lambertus episcopus, itemque Robertus Francorum rex jure testamentario hanc abbatiolam in honore BB. martyrum Cosmæ & Damiani dicatam, juxta mœnia Cabilonensis urbis sitam tradiderunt B. Petro & Cluniacensi monasterio; quam postremo idem Robertus & Hugo filius ejus Francorum reges Odiloni abbati circa an. 1020. confirmarunt.

V. Abbatia in honorem S. Hippolyti in pago Belnensi diœcesis Cabilonensis memoratur apud Perardum, pag. 178. cujus scilicet possessiones Robertus Francorum rex an. 1030. confirmavit.

VI. Abbatia B. Mariæ de Lodona, vel de Latona & de Laumpna, fundatur a Theoderico rege Francorum,* Childeberti minoris filio, dotaturque *ad hoc*[a] *ut dicta abbatia secunda sedes esset ecclesiæ Cabilonensis*, ad celebrationem sacrorum ordinum & ceterorum ecclesiastici ordinis officiorum; eamdemque pius princeps ab omni exactione tam Regum successorum, quam civilis dignitatis principum exemit. Quam concessionem Rotbertus Francorum rex anno 1032. Remis suis litteris confirmavit, uti legitur in charta Galterii episcopi Cabilon. hanc abbatiam monasterio Cluniacensi concedentis, sub speciali jure ecclesiæ seu prioratus Vergiacensis, an. 1136. Ceterum hoc est oppidum Latona ad Araris & Oscaræ *la Saone & l'Ouche* confluentem, vulgo S. Johannis de Latona, *S.t Jean de Laone* appellatum, de quo fit mentio in gestis Dagoberti, ubi B. Mariæ ecclesia exstitit ad finem usque sec. XVII. quo tempore ob rationes politicas penitus excisa est, ejus loci monachis alio translatis.

* Burgundiæ.

[a] *Mabill. t. 1. annal. Bened pag. 229.*

Ch IX col. 2. 5.

[a] Hic scopus a Claudio Perry in hist. Cabilon. pag. 96. attribuitur Hugoni comiti Cabilon. simulque Autissiodorensi episcopo, danti eo fine monasterium de Latona ecclesiæ Cabilon. an. 1032.

Duo nobis occurrerunt abbates ecclesiæ beatæ Mariæ de Latona; Galo scilicet seu Walo anno 1103. in probationibus hist. S. Stephani Divion. pag. 46. itemque an. 1106. in prob. hist. Vergiaci, pag. CXI. vide & ipsam historiam, pag. 136. Quo etiam anno subscribit dono Hugonis Burgundiæ ducis facto ecclesiæ S. Benigni eo die IX. cal. Martii, quo a Paschali II. Romano pontifice dicata fuit ecclesia an. 1106. Idem quoque reperitur in charta Roberti episcopi Lingonensis, ecclesias S. Johannis & S. Eusebii, in villa, quæ Latona dicitur, sitas, Jarentoni abbati S. Benigni apud Divionem concedentis. Insuper in hist. Burgundiæ auctore D. Duchesne, pagg. 32. & 42. testis occurrit cum Hugone abbate Divion. Stephano Cisterc. Bernardo Clarævallis & Herberto S. Stephani Divion. in charta Hugonis Burg. ducis Arembergam filiam suam tradentis in monasterio de Lariaco ad serviendum Deo.

Alter abbas Latonensis Radulfus, in prob. hist. S. Stephani Divion. pag. 80. simulque archidiaconus pag. 81. & in charta Josfaldi episcopi Cabilon. apud Perardum pagg. 93. & 96.

Suburbana S. Marcelli basilica trans Ararim sita in vico Ubiliaco prope Cabilonum civitatem conditur anno circiter 577. a Guntchramno rege, qui posthabitis Aurelianis regni sedem hac in urbe fixerat, rebusque plurimis locupletatur, uti palam fit ex charta fundationis nostra inter instrumenta col. 222. Scribit vero Fredegarius in chronico, Guntchramnum subinde quadraginta episcoporum coacto concilio, instituta monasterii Agaunensis confirmanda & monachis S. Marcelli tradenda curavisse, quod forte referendum est, inquit Mabillonius, ad secundum Matisconense concilium an. 579.* convocatum. Jacet in hac basilica pius fundator, pro sancto a quibusdam habitus, cujus loculus ibidem visus est usque ad proximam heterodoxorum tempestatem, qui eo penitus destructo, etiam cineres piissimi Regis projecerunt & ossa comminuerunt. Solum ipsius caput effugit eorum furorem, quod VII.

* *al.* 585.

hactenus in theca argentea asservatur. Porro cœnobium istud memoratur in divisione monasteriorum facta inter Ludovicum & Carolum Francorum reges an. 870. & est in portione Caroli; sed tunc jam ab anno saltem 779. inhabitabant clerici seculares, ibique perstiterunt usque ad finem seculi X. quo hæc basilica monachis restituta est sub S. Majoli abbatis disciplina. Verum etsi defecerat ab institutis regularibus, haud tamen suum penitus amiserat splendorem, quæ sæpius delecta est, ubi cogerentur episcoporum synodi, anno scilicet 875. pro Adalgarii Eduensis episcopi ordinatione, an. 887. & 915. Vide bibl. Cluniac. col. 1706. & 1710. Sequuntur rectores sancti Marcelli, sive abbates, præpositi & priores.

I. Hubertus vel Hucbertus rector S. Marcelli & episcopus Cabilon. an. 779. tempore Caroli-Magni, a quo privilegium obtinuit editum in appendice nostra col. 225. *lege* 223.

II. Warinus sive Garinus comes Cabilonensis anno 835. seu 22. imperii Ludovici Pii, ex charta in probationibus, hist. Cabilon. pag. 29. auctore R. P. Claudio Perry è Societate Jesu presbytero.

III. Leuterius presbyter, præpositus & advocatus canonicorum S. Marcelli obtinet ecclesiam S. Laurentii Cabilon. a patribus concilii in eadem congregatis an. 873. ex instrumento in appendice nostra edito col. 226. *lege* 224.

IV. Deodatus prior S. Marcelli privilegium confirmationis bonorum obtinuit a Johanne papa, pontificatus ejusdem anno sexto indictione XII. quæ notæ soli Johanni VIII. conveniunt, ac proinde an. 878. vel 879. non 818. uti legitur in prob. hist. Cabilon. laudati auctoris, pag. 32.

V. Berno præpositus S. Marcelli tempore Ermengardis comitissæ & Gisleberti ejus filii circa an. 950.

VI. Robertus comes abbatiam S. Marcelli tenebat an. 961. ex probationibus laudatæ hist. Cabilon. pag. 34. & prob. hist. Vergiac, pag. 37.

VII. Gaufridus comes Cabilonensis dedit monasterium S. Marcelli abbati Cluniacensi S. Majolo, idque postea confirmavit Hugo Cabilonensis comes simulque Autissiodor. episcopus, ac tandem Theobaldus itidem comes circa an. 1050. ex prob. hist. Cabilon. pag. 39. & alibi.

VIII. Siefridus prior S. Marcelli sub S. Odilone abbate, ex hist. Cabilon. pag. 101.

IX. Beraldus tempore Theobaldi comitis Cabilon. ex abbatum & priorum serie ad calcem historiæ Cabilon. Conjicimus tamen eum esse Geraldum præpositum, quo præsente cum Signaldo priore Cluniacensi, Agano episc. Eduensis & alii donum villæ cujusdam, Letnæ nomine, firmatum ecclesiæ S. Marcelli ab Hugone filio Theobaldi comitis in manu Hugonis abbatis Cluniac. laudaverunt, ex prob. historiæ laudatæ Cabilon. pag. 39.

X. Geraldus I. idem qui supra, præp. S. Marcelli an. 1093. ex laudato abbatum & priorum syllabo. Sedebat tempore Guidonis & Gaufredi comitum Cabilon. ex historiæ Cabilon. pag. 111.

XI. Hugo I. Diensis præsul, ac deinde Lugdunensis antistes, erat prior S. Marcelli an 1098. sub Savarico Cabilonensi comite ex prob. hist. Vergiaci, pag. 82.

XII. Hugo II. superioris nepos, prior S. Marcelli dicitur in controversia, quam habuit de villa Floriaco cum Hugone Odonis filio Burgundiæ duce, an. 1104. Vide nostra inter instrum. ac probationis, hist. laudatæ Cabilon. pag. 47. Ch. XVII. col. 236.

XIII. Gaufredus nepos (Hugonis) abbatis Cluniacensis erat prior S. Marcelli, quando Hugo Vesontionensis archiepisc. Willelmi comitis filius ecclesiam S. Aniani juxta Rosiacum S. Marcello contulit, ex chartario domestico.

XIV. Artaldus prior de S. Marcello testis memoratur in charta compositionis inter Stephanum Besuensem & Hugonem Autissiodorensem abbates an. 1109. ind. 11. Ludovico rege filio Philippi regnante, anno 2. imperii ejus, &c. Spicil. t. 8. pag. 634.

XV. Geraldus II. anno 1110. ex laudato abbatum & priorum indiculo.

XVI. Hugo III. Beraldi prior S. Marcelli 1114. tempore Walterii I. episc. Cabilon. & Jotsaldi decani, ex probat. histor. Cabilonensis pag. 49.

XVII. Lambertus prior S. Marcelli tempore Guillelmi Vesontionensis archiepiscopi, Jarentonis S. Benigni & Guidonis Alpensis abbatum, ex Perardo, pag. 208.

XVIII. Philippus sub Jotsaldo episcopo, cujus erat nepos Vido de Verduno, ex laudato abbatum & priorum catalogo. Eumdem vero putamus esse Philippum, qui cum Rainaldo de Buxiaco decano Cabilonensi memoratur XVIII. cal. Febr.

XIX. Nardunus in charta prædicti Vidonis de Verduno, *ibid.* Hic autem Vido florebat tempore Galterii episcopi Cabilon. & Stephani abb. Cisterciensis, ex prob. hist. Cabilon. pag. 49.

XX. Alenardus prior S. Marcelli tempore Bernardi abb. Faverniaci circa 1140. ex Perardo, pag. 229.

XXI. Hugo IV. prior S. Marcelli, ecclesiæ de Savacia, quam olim dederat E. Valentin. episc. confirmationem accepit ab Eugenio III.

XXII. Achardus.

XXIII. Stephanus.

XXIV. Galterus 1250.

XXV. Yvo de Vergy cognominatur de Poiseu in historia laudata Cabilon. pag. 187. deinde fuit abbas Cluniac. non tamen jam anno 1250. uti legitur in biblioth. Cluniac. col. 1626. sed potius circa 1257. ut ibidem col. 1667.

XXVI. Petrus I. de Beaufort fuit arbitrorum alter in causa inter B. Bisont archiepisc. & abb. Cluniacensem de subjectione Belmensis cœnobii 1269.

XXVII. Radulphus de Guichia testis est an. 1329. in causa contra episcopum Eduensem attentantem prioratum de Marcigny & alios.

XXVIII. Guillelmus de Souheto 1385.

XXIX. Johannes I. card. S. Anastasii, dictus Vivariensis, S. Marcelli Cabilon. commendatarius an. 1425. nuper defunctus dicitur.

XXX. Johannes II. Rolin episcopus Cabilon.

ac postea Eduensis & cardinalis 1431. Iste, ut A discimus ex laudata Cabilon. histor. pag. 273. non Johannes Robertus, ut mendum est apud Mabillonium, pontificatu Eugenii papæ IV. thecam S. Marcelli martyris plurimum ornavit & sacellum supra (sancti) Guntchramni sepulcrum exstruxit. An. 1451. contulit monacho cellerariam prædicti loci.

XXXI. Petrarcha du Blé major prior Cluniacensis & Caritatis ex laudato catalogo, aliunde ignotus, tum inter Cluniaci priores, tum inter Caritatis & S. Marcelli rectores.

XXXII. N. Munier.

XXXIII. Petrus II. de Bianfort prior 1527. B

XXXIV. Johannes III. du Blé filius natu major Hugonis ex Anna de la Magdelaine, prior S. Marcelli, obtinuit etiam prioratum Caritatis per cessionem Johannis de la Magdelaine majoris prioris Cluniaci, ex hist. Matiscon. San-juliani pagg. 330. & 331.

XXXV. Nicolaus de Canroy, *al.* du Couroir adest cuidam pacto matrimoniali 4. Febr. 1599. ex regestis cameræ computorum Divion.

XXXVI. Henricus du Blé filius Ant. baronis d'Huxelles gubernatoris urbis & arcis Cabilon. proregis in Burgundia ex Catharina Amata de Bauffremont Senecey circa 1618.

XXXVII. Claudius Thorel XI. Martii 1633. ex *placitati** cujusdam excerpto, in camera rationum Divion. Hic anno ætatis 83. cessit in gratiam sequentis.

* *Gallice*, Plaidoyer.

XXXVIII. Alexander de Nagu de Varennes comes & canonicus Lugdun. filius Francisci de Nagu regiorum ordinum equitis, proregis Aquarum-mortuarum & Eleonoræ du Blé d'Huxelles, etiam abbas de Jugo-Dei.

XXXIX. N. Foudras de Chateau Thiers ord. Melitensis præceptor ab anno circiter 1681. cessione præcedentis ad hunc annum 1727.

VIII. In suburbio S. Mariæ civitatis Cabilonensis D sedem olim habuerunt Clarissæ sive Urbanistæ ex liberalitate Margaretæ dominæ de S.te Croix diœc. Lugd. tempore Johannis XXII. Romani pontificis, qui litteris Avenione datis x. calend. Febr. anno pontificatus XI. Cabilonensi episcopo mandavit, ut prædictam dominam in hac sua fundatione adjuvaret. Illic vero permanserunt ad annum 1611. quo ipsis minus religiose viventibus, sorores de Monte-carmelo, seu Carmelitanæ successerunt.

Illic præfuerunt abbatissæ.

I. Henrica de Lugny.
II. Susanna de Demigny.
III. Philiberta de Messey.
IV. Huguetta de Colombiere.
V. Anna de Ganay, &
VI. Francisca de Beaufremont soror marchionissæ d'Uxelles, cui è suo monasterio egredienti data est summa 3600. librarum, & asserta insuper annua pensio ad vitam 28. Aug. 1611.

ELENCHUS ABBATIARUM DIOEC. CABILON.

Quæ hactenus suam abbatialem dignitatem retinuere.

ORDINIS S. BENEDICTI.

S. PETRUS Cabilonensis, *Saint Pierre de Chalon.*
Trenorchium sive Tornusium, *Tournus*, modo secularis ecclesia, abbatialis tamen.
Beata Maria de Lancharre, sive Cabilonensis, *Lancharre*, ou *N. Dame de Chalon.*

ORD. CISTERC.

Cistercium, caput ordinis, *Citeaux, chef d'ordre.*
Firmitas ad Gronam, *la Ferté sur Grosne.*
Maceriæ, *Maizieres.*
Molesia, *Molese*, feminarum.

S. PETRUS CABILONENSIS.

Benedictinum S. Petri monasterium B. Flavius ex referendario Guntchramni regis factus episc. Cabilonensis fundavit, ipsumque post multas clades illi a barbaris illatas Girboldus ejusdem sedis antistes restauravit. Mansit autem eo in loco, C ubi primum fuit ædificatum, extra muros urbis Cabilonensis, usque ad an. 1562. quo ab hæreticis intercepta & spoliata civitate, expulsi monachi domum, patrum Carmelitarum conventui vicinam, in suburbio S. Johannis de Veteri macello *de Meizelle* incolere cœperunt, in qua etiamnum commorantur, monasterio primo in arcem commutato, in cujus damni compensationem a rege Carolo IX. trecentis libris annuatim percipiendis donati sunt, litteris datis 20. Martii 1566. Statim vero illic ædificatur ecclesia, quam anno 1580. die 2. Januarii Ponthus de Thyard episc. Cabilonensis consecravit. Sed cum postmodum D hæc abbatia congregationi S. Mauri an. 1662. adjuncta esset, visum est alumnis ejus illuc transmissis domum penitus renovare; itaque an. 1684. dormitorium ex præscripto regulæ construxerunt, ac 1698. novæ ecclesiæ jacta sunt fundamenta, cujus primum lapidem posuit hoc anno Henricus Felix de Tassy episcopus Cabilonensis, quam demum feliciter absolutam diœcesanus episcopus Franciscus Madot solemni ritu consecravit die 29. Aug. anno 1713. In ipsius vero constructione plusquam centum millia librarum insumta sunt, quibus cum par non esset monasterium, ipsa congregatio abunde suppeditavit. Abbas jus habet E sessionis in comitiis Burgundiæ.

SERIES ABBATUM.

I. S. LUPUS, postea præsul Cabilonensis, an. 601. sepelitur in ecclesia S. Petri, ubi caput ipsius asservatum, in exstinguendis incendiis præsens remedium est. Quod sæpius experta civitas, quot annis die hujus sancti festo recurrente magistratum unum delegat, qui præsens majori sacro, cereum cum insignibus urbis & nummum ad offertorium porrigat. Item paris beneficii memores Fratres Minores hoc ipso die annuatim,

ritu supplicantium agmine composito, cappis A seu pluvialibus induti, ad ecclesiam S. Petri accedunt ex voto ad centum annos, rem divinam adhibito cantu facturi, quibus licet exactis, idem nihilominus præstant. Eamdem quoque experti sunt opem die XI. Julii anno 1672. monachi S. Petri, cum ex conflagratione vicinæ domus, suo monasterio veriti, coram domino de Maupeou episcopo Cabilonensi spoponderunt, si periculum evaderent, se in signo argenteo umbilico tenus efformato sacras S. Lupi reliquias inclusuros; idque, voti compotes facti, perfecerunt.

Ch. XVI. col. 235. II. Aimo tempore Caroli-Calvi, sub Girboldo episcopo, qui ipsum abbatem constituit. B

III. Rodulfus seu Radulfus subscribit chartæ, qua Aymardus Cluniacensis abbas se se abdicat regimine & curat eligi Maiolum. Vide tom. VI. Spicil. pag. 421. Præerat adhuc 965. cujus tempore monasterium fulmine ictum penitus conflagravit, uti videre est apud Chiffletium in probationibus hist. Trenorchiensis, pag. 292.

IV. Suffredus anno circiter 1055. subscribit litteris Hildebrandi legati Victoris II. papæ pro Viennensi sancti Petri cœnobio nuper instaurato. Vide Mabillonium ad hunc annum n. 68. Idem sub nomine Seinfredi abbatis Cabilonensis S. Petri subscribit chartæ Hugonis episcopi Nivernensis C pro S. Stephano, confirmatæ in synodo Cabilonensi an. 1064.

Ch. XII. col. 232. V. Rainardus seu Rainaudus interfuit electioni Walterii I. Cabilonensis episcopi anno 1080. Eum virum *honestæ vitæ & integri nominis* appellat Hugo Lugdunensis archiepiscopus in charta, (Ch. XVI. col. 235.) quam pro jure cœmeterii ipsi concessit, a Rainardo ejus successore & aliis postea confirmatam & subsignatam.

Ch. XXIV. col. 241. VI. Arlebaudus memoratur anno 1133. in charta Walterii Cabilon. episcopi de jure cœmeterii, ex probationibus hist. Cabilon. pag. 50. Anno 1142. quædam nemora cedit Firmitati, D tempore Innocentii papæ II. regnante Ludovico Francorum rege, sub venerabili Walterio episcopo Cabilonensi.

VII. Petrus adfuit solemni capsæ reliquiarum S. Lazari apertioni, factæ Augustoduni ab Humberto de Baugé Eduensi episcopo an. 1146. die 20. Oct. Reperitur an. 1160. sub Petro episc. Cabilonensi.

VIII. Walterius seu Galterius 1180. & 1188. quo anno testis est in charta Roberti episc. Cabilonensis de dono facto Firmitati a Rodulfo de Buxi & Hugone ipsius fratre. Eodem anno judex delegatur cum eodem Roberto episcopo ad litem E componendam inter priorem de Marmasse & Odonem capellanum S. Juliani castri Villani, ex chartario Cluniacensi. Memoratur adhuc 1190. in charta Odonis Burgundiæ ducis pro Firmitate.

IX. Durandus I. seu Durannus an. 1199. Alexandri fratris Burgundiæ ducis hominium excipit coram Roberto episcopo Cabilonensi. Paciscitur an. 1200. cum Nicolao abbate Firmitatis; quo circiter tempore Guido de Verduno ei decimas omnes parochiæ de Toutenans concessit.

X. Girardus I. reperitur an. 1202. in charta Roberti episcopi Cabilon. pro Firmitate; item 1204. 1208. & 1209. quo concordiam & societatem iniit cum capitulo S. Vincentii, de qua vide inter instrumenta. Ch. XXXII. col. 245.

XI. Guillelmus I. componit an. 1213. cum O. duce Burgundiæ.

XII. Constantinus memoratur in variis chartis episc. Cabilon. 1222. 23. 26. 34. 38. & 40. quo anno litteras societatis accepit ab abbate B. Mariæ de Latina seu Latona in Jerusalem. Editæ sunt in probationibus, hist. Cabilon. pag. 66. Reperitur adhuc 1244. & 1245. in chartario episcopi Cabilon.

XIII. Guillelmus II. occurrit an. 1249. in charta domestica, & 1250. in tabulis episcopi Cabilon.

XIV. Simon I. 1252. ex hist. Cabilon. auctore R. P. Claudio Perry societatis Jesu presbytero, pag. 125.

XV. Ansericus 1253. in charta Firmitatis, & 1255. 56. & 57. in chartis Cabilonensis episc. Is autem Gallico idiomate vocatur *Aussery* in excerpto confirmationis libertatum de Neublans, ex camera rationum Divion.

XVI. Simon II. reperitur in variis chartis episcopi Cabilon. 1258. 59. 60. & 63.

XVII. Nicolaus 1263. & 1265. in chartis episcopi Cabilon.

XVIII. Guillelmus III. 1267. 68. 71. 74. 75. & 77. quo anno transigit cum G. episcopo Cabilonensi. Sedebat adhuc 1279.

XIX. Robertus I. 1282. 83. 84. & 85.

XX. Johannes I. commutationem facit anno 1293. cum abbate Cluniacensi. Reperitur 1294. 97. & 1300. quo anno transigit cum Guillelmo de Bellaveura episcopo Cabilonensi super cœmeterio a se in Motta erecto & benedicto. Is est haud dubie Johannes de Barbreio abbas S. Petri Cabilon. qui an. 1301. donationem quandam pro suo monasterio excipit. Præerat adhuc 1308.

XXI. Robertus II. usum pedi, mitræ & annulli in ecclesia sui monasterii & in aliis ab eo dependentibus accepit a Clemente V. summo pontifice anno ejusdem pontificatus quarto. Sub hoc abbate idem summus pontifex anno præsulatus quinto sua bulla declaravit in quibus abbas S. Petri Cabilon. teneretur erga episcopum Cabilonensem. Reperitur etiam 1310. 1314. & 1315. quo Berthaudum, postquam in episcopum Cabilonensem consecratus est, excepit. Attigit annum 1316. Charta XLVIII. col. 257.

XXII. Girardus II. de Vienna 1318. 21. & 23. quo anno testis est in charta donationis factæ monasterio a Johanne de Avilleio milite. Eidem, an. 1329. Johannes filius Seguini Lupi de Uxello domicelli hominium fecit. Memoratur & 1333. in obitu Berthaudi de Capella episcopi Cabilonensis.

XXIII. Hugo I. de Chamilleio a Johanne Lupi de Uxello domicello hominium excipit an. 1340. & 1345. ab Alardo de Seneceio domicello.

XXIV. Durandus II. Johannem episcopum

Cabilonensem accedentem ad suum monasterium A excipit solito more an. 1346. ab eodem prius accepto sacramento, quod ipsius privilegia integra servaret.

Ch. LI. col. 260. XXV. Hugo II. cum simili cautione Johannem de Melloto an. 1354. & Johannem Germain 1357. utrumque episcopum Cabilonensem excepit. Sedebat adhuc 1360.

XXVI. Jocerandus 1371. & 1372. die 26. Januarii, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 12. abbatiarum.

XXVII. Robertus III. reperitur an. 1379.

XXVIII. Hugo III. compositionem iniit cum Oliverio episc. Cabilonensi an. 1394. Memo- B ratur adhuc 1398. & 1403.

XXIX. Johannes II. an. 1405. debita cameræ apostolicæ servitia solvit; annoque 1408. Philibertum episcopum ritu consueto excipit. Idem porro, vel qui sequitur Johannes occurrit an. 1409. quo monacho dedit ad vitam domum suam de Marigny diœc. Cabilon. & 1412.

XXX. Johannes III. de la Marche 1413.

XXXI. Henricus de la Marche 1419. 24. & 34. in bulla Eugenii IV.

XXXII. Johannes IV. de Salins 1437.

XXXIII. Johannes V. Pelerin an. 1442. die 12. Aug. suo conventu assentiente *bichenagium* C Cabilonense Duci transcripsit, ex camera rationum Divion. Memoratur etiam 1443. 51. & 62. quo anno Johannem Cabilonensem episcopum excepit.

XXXIV. Humbertus de Monteferrando Sacræ theologiæ & decretorum doctor 1469. & 1476.

XXXV. Petrus Versé 1482. postea episc. Ambianensis.

XXXVI. Andreas Poupet episcopus Cabilonensis, *Francorum Regis per regnum & partes Aquitaniæ pro utilitate reipublicæ ambasciator*, &c. fuit primus abbas commendatarius annis D 1492. 94. & 97.

XXXVII. Johannes VI. Poupet episcopus Cabilonensis 1508. & 1527. mense Martio;

XXXVIII. Nicolaus Rodolfus cardinalis Florentinus circa 1536.

XXXIX. Johannes VII. de Halluyn 1552.

XL. Johannes VIII. de Hallenad vel Halmon 1560.

XLI. Ludovicus de Lorraine cardinalis de Guise 1570.

XLII. Simon III. Bailly 1582.

XLIII. Lazarus Morot decanus Avalonensis 1588. & 1604. in pacto quodam matrimo- E niali, ex camera rationum Divionensi. Idem an. 1614. interest comitiis regni generalibus Lutetiæ coactis.

XLIV. Philibertus Espiard 1623. & 1624.

XLV. Claudius Espiard Superioris frater, canonicus S. capellæ Divion. fratrem alterum habuit Jacobum magnum priorem & vicarium hujus cœnobii, qui etiam factus est an. 1629. canonicus S. Capellæ Divionensis. Hujusce porro abbatis tempore unitum fuit monasterium reformatæ congregationi S. Mauri an. 1662.

XLVI. Philibertus Carolus de Pas de Feuquieres 1673. & 1683. cessit in gratiam sequentis. Obiit episcopus Agathensis sub finem anni 1726.

XLVII. Carolus Andrault de Langeron de Maulevrier canonicus & comes Lugdunensis, &c. designatus 22. Apr. 1691. abbatiæ S. Petri possessionem adeptus est 19. Novemb. 1691. de quo vide in abbatibus Reomaensibus diœcesis Lingon. & in episcopis Eduensibus.

XLVIII. Carolus Alexander le Filleul de la Chapelle episcopus Vabrensis, nominatur abbas per obitum præcedentis 8. Jan. 1721.

TORNUTIUM.

TOURNUS

Nomen est oppidi Burgundiæ usurpatum a Johanne VIII. papa, quod & Tornusium in synodo Cabilonensi an. 875. ac Trenorchium & castrum Trinorciense apud Gregorium Turon. lib. 1. de Gloria martyrum cap. 54. Situm est in dextra Araris ripa, Matisconem inter & Cabilonem, in diœcesi Cabilon. & præfectura seu balliviatu Matiscon. ubi celebre quondam beati Philiberti ordinis S. Benedicti monasterium exstitit, nunc vero seculare collegium abbatiale ab anno 1627. seu 1623. ex commentariis diœcetarum & ruderibus Insulæ Barbaræ, constans abbate seculari & duodecim canonicis, quorum alter decanus, cantor alius, & alter thesaurarius est. In suo tamen exordio, priusquam monachi S. Philiberti è Nigro monasterio vel aliis locis profugi illuc accederent, nonnisi abbatiola *raro monachorum agmine* exculta, S. Valeriani nomen obtinebat. At vero non audiendum chronicon Alberici Triumfontium monachi, cum ab insula Herio ad castrum Tornusium translationem S. Philiberti refert an. 837. Neque enim ab hac insula, unde jam dudum exsulabant monachi, sed ex cœnobio S. Porciani in Arvernis, haud citius anno 875. ad castrum Tornusium appulerunt. Ceterum ante Sammarthanos Petrus a S. Juliano scripsit historiam abbatiæ & urbis Trenorchiensis editam Parisiis an. 1581. & post ipsos Petrus Chiffletius Societatis Jesu presbyter Gallicè vulgatam Divioni 1664. Verum nobis tacere non licet, quod in hac brevi concinnanda historia plurimum debeamus viro clarissimo domino Juenin hujus ecclesiæ canonico, qui novam ejusdem historiam Gallico idiomate propediem publici juris facturus est.

SERIES ABBATUM.

I. Geilo ultimus Herensis seu Nigri monasterii abbas, fuit primus Trenorchiensis, uti diximus, tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 1428. Ei quippe traditum est a Carolo Calvo Trenorchiense S. Valeriani cœnobium incolendum, scripto diplomate anno 875. quod vide inter instrumenta. Et quidem hoc ipso anno die 14. Maii Geilo abbas cum suo conventu secum ablatis corpore S. Philiberti & aliis reliquiis solemni ritu novum istud monasterium ingressus est. Quo etiam anno in conventu Cabilonensi, post Adalgarii Eduorum episcopi ordinationem, confirmata sunt, quæ ad cœnobium Tornutium Ch. V. col. 224.

pertinebant, petente ipso Adalgario episcopo ex parte Caroli regis, Geilone abbate sedente. Exstat hoc privilegium in historia hujus monasterii auctore Francisco Chiffletio Societatis Jesu presbytero, & tom. 9. concil. Labb. pag. 275. Habetur insuper eodem conciliorum tomo pag. 242. epistola Johannis VIII. *ad Carolum imperatorem*, scilicet Carolum Calvum, *Geilonem abbatem Tornusiensem, ejusque monachos*, qua confirmat omnes hujus monasterii possessiones; eamque præcedit ejusdem summi pontificis privilegium pro dicto cœnobio inscriptum Geiloni abbati. Utrumque vero instrumentum ex autographo in philyra descriptum edidit Chiffletius. Aliud denique privilegium ejusdem Pontificis legitur datum in concilio Trecensi an. 878. Deinde anno sequenti interfuit Geilo abbas nomine Adalgarii Eduensis episcopi concilio Mantalensi, in quo Boso comes inauguratus est rex; tum vero idem princeps ei non multo post cellam, quæ vocatur Talgeria in diœcesi Gebennensi concessit; qui Geilo tandem ad episcopatum Lingonensem traducitur, ubi vide.

II. Blitgarius præerat 886. quo anno Carolus Crassus Duserense monasterium *Donzere* ad fluvium Rhodanum ei contulit, rogatu Geilonis episcopi Lingonensis. Anno 889. die 16. Julii rex Odo eidem indulsit cudendæ monetæ privilegium. Post decem annos regiminis è vivis excessit.

III. Galterius octo annis administravit, sive ut habet chronicon, pag. 20. *bis quaternis annis*, non quatuor annis, ut habet Chiffletius; quem hic error in alium induxit dando Galterium successorem proximum Geiloni, cum inter promotionem Geilonis ad episcopatum an. 880. usque ad 886. quo jam sedebat Blitgarius, non reperiantur bis quaterni anni. Hinc vero suspicamur eum esse abbatem, qui Adalgarium Eduensem episcopum, mortuum in cœnobio Trenorchiensi, dum Romam tenderet, an. 893. ibidem in ecclesia subterranea sepelivit, ubi etiamnum visitur ejus tumulus.

IV. Herveus I. an. 899.

V. Guicherannus & Wicherannus privilegium obtinuit a rege Carolo Simplice datum an. 915. die 10. Octobris. Sedit annos quatuor.

VI. Herveus II. privilegium accepit a Rodulfo rege, quo jura & possessiones monasterii confirmantur. Datum est die 19. Aprilis an. 924. Sub hæc tempora Armannus filius Armanni vicecomitis plurima prædia in tractu Vellaunorum, cum veteri S. Georgii ecclesia in suburbio antiquæ civitatis Podiensis eidem abbati contulit. Vivebat adhuc an. 928.

VII. Aiminus sedit annis octodecim, tempore Hilbodi episcopi Cabilon. Ei Ludovicus Transmarinus privilegium indulsit, datum Trenorchii 8. Novemb. an. 941. Gerfridus quoque Vesontionensis archiepiscopus quasdam ei terras concessit die 21. Maii an. 945. Denique tradunt eo sedente monasterium cum ipsamet urbe ab Hungaris incensum fuisse; post cujus abbatis obitum Gilbertus comes Eduensis, Cabilon. &c. ac

A deinde Burgundionum dux donis cujusdam Guidonis ortu Lingonensis & monachi Trenorchiensis delinitus, ad abbatiæ præfecturam voluit eum assumere, præter assensum monachorum, quod cum impedire non valerent, neque parere Guidoni vellent, eorum pars sanior Matisconem recessit cum sacris reliquiis, indeque ad S. Porcianum, quo in monasterio Herveum, qui sequitur, in abbatem elegerunt.

VIII. Herveus III. electus abbas, uti mox diximus, in cœnobio S. Porciani, ibidem mansit tres circiter annos, donec scilicet Burgundia variis cladibus vexata, prælati non pauci Tornusium
B accedentes Guidonem intrusum deturbari statuerunt, monachosque ad S. Porcianum exsules revocari. Hoc autem concilium habitum non est anno 944. uti Petrus a S. Juliano asserit, sed an. 948. vel etiam 949. inter Pascha & Ascensionem; statimque monachi festive & gratanter excepti sunt a præsulibus Vesontionensi, Eduensi, Cabilonensi & Matisconensi obviam progressis ritu supplicantium agmine facto. Deinde vero Herveus abbas reperitur in variis donationum instrumentis ann. 951. 53. 59. & maxime 955. quo anno, die 7. Novemb. Lotharius rex Hervei abbatis rogatu privilegia cœnobii roboravit.

C IX. Stephanus I. monasterium ab Hungaris eversum instauravit anno incerto. Idem anno circiter 970. ut autumat Tillemontius, corpus S. Valeriani martyris in capsa inclusit. Donationes excepit an. 974. & anno 27. regni Lotharii, hoc est 980. vel 81.

X. Odo memoratur in quadam donatione anni 31. regni Conradi, id est 981. si sumatur initium ab an. 951. quo per semetipsum regnare cœpit in Burgundia Transjurana. Attigit annum regni Hugonis Capeti decimum, quo hic princeps abbatiæ jura & privilegia confirmavit, hoc est anno 989.

D XI. Wago, cujus administrationis anno sexto, hoc est 1006. uti conjicit D. Juenin, igne fortuito monasterium conflagravit. Post biennium ab hoc incendio decessit; cujus fit memoria in quodam rotulo, seu scheda defunctorum fratrum a Threnorchiensibus ad fratres S. Stephani Divionensis missa, his verbis ex necrologio S. Stephani Divion.

Ergo pias aures, Jesu, pulsavimus omnes,
Ut verum fratres defuncti percipiant Est.
Vos quoque quod vestris Est verum poscite nostris.
Ardagno abbati, Thedeno abbati Ge......
E *Guagoni abbati, &c.*

De Ardagno infra, videtur autem Thedenus fuisse abbas alterius monasterii quam Trenorchiensis.

XII. Bernerius ecclesiam restauravit, quæ dicata est IV. cal. Septembris an. 1019. Jam autem anno præcedenti Hugo Cabilonensis comes & episc. Autissiodorensis ei villam, quæ vocatur *Isleis*, concesserat, præsentibus Gaufrido Cabilonensi & Gaulleno Matiscon. episcopis. Præfuit annis 20. mortuus circiter 1028.

XIII. S. Ardagnus sic nominatur in duabus donationibus anni 1037. qui cum præfuisset

annis 28. hominem exuit XI. Febr. an. 1056. A qua die ipsius agitur festum. Sepultus est in claustro pro more illorum temporum. Exstat vero ejus elogium secul. VI. Benedict. part. 2. pag. 102.

XIV. Guillelmus ex nobilissimo Mercorii genere procreatus, patruum habuit S. Odilonem Cluniacensem abbatem, fratres vero Stephanum episcopum Claromontanum, & Falconem de Jaligniaco, ejusdem loci monachum & chronographum, qui anno 1056. nonnulla prædia in diœcesi Claromontensi fratri suo Guillelmo abbati concessit. An. 1059. die 23. Maii interfuit sacræ inunctioni Philippi regis, qui privilegio B patris Henrici I. hac ipsa die dato in gratiam Guillelmi abbatis subscripsit. Ejus quoque fit mentio in charta Isemberti episcopi Pictav. fundationem prioratus *de Loudun*. factam Trenorchii causa roborantis an. 1060. eumdemque putamus esse Guillelmum abbatem S. Philiberti, qui reperitur in necrologio S. Florentii Salmur. XIII. cal. Octobris.

Baluz. hist. domus Arvern. lib. 1. pag. 28.

XV. Girardus I. sedit annis quinque, ex chronico, interimque subscripsit chartæ Hugonis episcopi Nivernensis pro ecclesia S. Stephani approbatæ in concilio Cabilonensi an. 1064.

XVI. Petrus I. successit, cujus præcepto circiter annum 1066. Falco Trenorchiensis mona- C chus scripsit ejusdem monasterii chronicon, quod Chiffletius historiæ suæ probationibus præfixit. Officium B. Mariæ virginis superinduxit in suum monasterium, insigni donatus privilegio an. 1075. a rege Philippo I. Obtinuit an. 1077. a Galterio de Pariniaco ecclesiam, hodie prioratum de Pariniaco, in diœcesi Eduensi. Nominatur an. 1080. in instrumento electionis Galterii episcopi Cabilonensis. Idem paulo post curavit matrimonium Constantiæ viduæ Hugonis II. comitis Cabilon. filiæ Roberti Burgundiæ ducis cum Alfonso Castilliæ rege. (Hic desinit chronicon Falconis) D Petrus insuper privilegium accepit ab Urbano II. datum Turonis die 20. Martii an. 1095. Lugduni quoque adfuit conventui prælatorum anno 1099. in quo statutum est Robertum abbatem Molismi & Cistercii fundatorem ad suum Molismense monasterium reversurum. Denique bullam obtinuit a Paschali II. an. 1105. in qua omnia monasterii beneficia recensentur.

XVII. Willelmus II. an. 1108. paulo post obitum Petri, concordiam fecit super terris Arvæi de Pedrona, cum Hugone Cluniacensi abbate, præsente Berardo Matisconensi præsule.

XVIII. Franco de Rociaco, vulgo *de Rouzay* E ex priore S. Porciani assumtus est in abbatem Trenorchiensem; cui ante annum 1114. Galterius episcopus Cabilonensis dedit ecclesias S. Petri de Baudrieres & S. Pancracii de Gigni, præsente Jotcelino decano sancti Vincentii Cabilonensis. An. 1119. die 10. Maii bullam accepit a Calixto II. qua jura monasterii asseruntur. Insequenti, dum idem summus pontifex in Italiam remearet, apud Trenorchium divertit, ubi rogatu monachorum ecclesiam & cœmeterium benedixit XI. Januarii, uti bulla data tribus post diebus Matisconensi & Cabilonensi episcopis significavit, & adhuc clarius bullis duabus anni sequentis 1121. Hæc ipsa dedicatio agitur etiamnum die XI. Januarii.

XIX. Theodardus regebat tempore Ulgerii episcopi Andegavensis, quem scilicet hic abbas judicem constituit querelarum, quas cum canonicis S. Dionysii *de Doé* habebat. Porro Ulgerius factus est episcopus an. 1125.

XX. Petrus II. Hugonis de Belloforti patruus, primum abbas nominatur in *brevi* apostolico Innocentii II. papæ ad Brixium episcopum Namnetensem dato Cluniaci an. 1132. VIII. idus Febr. Duas ipse bullas Valentiæ datas 16. Martii sequentis obtinuit ab eodem summo pontifice; & anno 1140. corpus sancti Ardagni abbatis è terra levavit. Item Petri abbatis jussu Garnerius Trenorchiensis monachus martyrium, translationem, ac miracula S. Valeriani litteris commendavit. Nominatur an. 1143. in charta Godefridi comitis Andegavensis, 1144. in bulla Lucii papæ II. & 1146. in alia Eugenii III. quo etiam anno reperitur in privilegio regis Ludovici Junioris Augustoduni dato. Eodem anno ac in eadem urbe Augustoduno, die 20. Octobris interfuit solemni reliquiarum S. Lazari reserationi factæ ab Humberto Augustodunensi antistite. An. 1152. die 12. Febr. Gilbertus Porretanus Pictavorum præsul agnoscit Petri abbatis jus ad nominandum capellanum de Beauvoir. Biennio post Henricus Augustodunensis episcopus ei donavit ecclesiam de Pierrefite, quam Adrianus IV. eidem confirmavit die 14. Aprilis. Porro is est haud dubie P. abbas Trinorciensis, cui, G. episc. Lingonensi & S. abbati Rigniacensi Eugenius III. provinciam dedit audiendi testes super querela inter He. episcopum Eduensem & P. abbatem Vezeliacensem, eaque testimonia in scripturæ seriem fideliter redacta, sigillisque prædictorum G. episcopi, S. & P. abbatum obsignata ad ipsum papam transmittendi. Idemque rursus est P. abbas Trenorchii cujus querela cum Philippo abbate S. Florentii super ecclesiis S. Nicolai & S. Crucis de Losduno *de Loudun* sopita est an. 1156.

Spicil. t. 3. pag. 485.

XXI. Lebaldus & Letbaldus, quem eum esse conjicimus, qui papam Alexandrum III. adiit pro certo negotio, quod in epistola hujus Papæ ad regem Ludovicum VII. videre est in probationibus historiæ patris Chiffletii, pag. 450. Principis hujus arbitri judicio Trenorchii dato 1171. in pacem cum civibus rediit. Idem abbas ecclesiam de Moncello in Bressia dono accepit ab Humberto Lugdun. archipræsule & apostolico legato. Ceterum circa illud tempus ad tantam redacti sunt inopiam Trenorchienses, ut Alexander papa III. scripserit ad Ludovicum VII. regem epist. 89. secundæ appendicis, de monachis hujus cœnobii per diversa monasteria dividendis, relictis tantum ibidem quatuor vel quinque, donec debita solverentur. Vide tom. X. concil. Labb. col. 1348.

XXII. Girardus II. bullam obtinuit ab Alexandro III. summo pontifice 8. Aprilis an. 1179.

XXIII. Jocerannus

XXIII. Jocerannus & Gaucerannus societatem iniit cum Guichardo abbate Insulæ Barbaræ, cujus Guichardi successor Jaucerannus jam præerat 1198. ex ruderibus Insulæ Barbaræ, pag. 125. Certe is est G. seu Gaucerannus abbas Trenorchiensis, cujus pactum cum suo capellano Otgerio de Spinos R. Lugdun. archiepisc. & R. Matiscon. præsul confirmarunt an. 1197.

XXIV. Bernardus I. a S. Romano antea prior *de Loudun*, societatem prædictam Jocéranni decessoris cum Guichardo abbate Insulæ Barbaræ renovavit an. 1200. cum Jauceranno Guichardi successore; ex prima parte seculi IV. Bened. pag. 563. & 564.

XXV. Stephanus II. ex priore S. Porciani an. 1202. civibus Tornusii caducariam servitutem* certis conditionibus dimisit.

* le droit de Main-morte.

XXVI. Pontius obtinuit ab Hugone Cluniacensi abbate immunitatem a *portorio* in omnibus terris Cluniaci. Is autem Hugo mortuus est 1207.

XXVII. Petrus III. paciscitur an. 1211. cum Gerardo filio natu majore Guillelmi comitis Viennensis & Matisconensis super damnis a patre superstite illatis prioratui sancti Romani in agro Matisconensi. Vide Chiffletium, pag. 458. Idem abbas initam compositionem inter cellerarium monasterii & capellanum seu curionem S. Andreæ Tornusiensis firmavit an. 1215. cum Roberto episc. Cabilonensi.

XXVIII. Guichardus I. ex priore S. Porciani memoratur abbas in charta anni 1217. mense Jan. 1219. 1220. 21. & 22. mense Aprili, quo Guillelmum comitem Viennensem & Matisconensem munificum expertus est. Cognominatur *de Roaneis* ad marginem *memento* vivorum in veteri collectaneo, quod inde conjicimus scriptum eo superstite; cumque ibidem ad marginem *memento* mortuorum legatur *de Meduno Roberti Aniciensis episcopi*, necessario scriptum dici debet post annum 1219. vel 1220. quo hic præsul occisus est.

XXIX. Berardus ex priore Nigri-monasterii ac deinde S. Porciani electus est abbas Trenorchiensis die 2. Aprilis 1223. cui apud Vezeliacum die 3. Maii ejusdem anni Conradus episc. Portuensis ac sedis apostolicæ legatus benedictionem impertitus est. An. 1224. defuncto Guillelmo comiti Viennensi & Matisconensi sepulturam dedit in prima ecclesiæ suæ navi. Insequenti bullam accepit ab Honorio III. datam die 14. Junii, qua consuetudo convocandi abbates & priores a Trenorchio dependentes, ad emendationem & reformationem ordinis comprobatur. An. 1226. Beatrici comitissæ Cabilonensi duas domos contiguas ante januam monasterii concessit ad vitam, ab ea vicissim domo ejus Cabilonensi donatus: *Et me receperunt*, inquit, *in monacham eorumdem & sororem, participationem omnium bonorum tam spiritualium quam temporalium, quæ in dicta ecclesia, vel in membris ejus fierent, benignissime & plenissime in perpetuum concedentes.* Eidem hominium exhibuit Renaudus dominus de Baugé an. 1230. mense Septembri; A quo etiam anno in cujusdam donationis excerpto sic legitur: *Nos videlicet Haymo permissione divina Matisconensis ecclesiæ minister humilis, & Berardus humilis abbas Trenorchiensis, notum facimus, &c.* Memoratur 1232. in charta Maceriarum; idemque post biennium Margaretam a Provincia, cum Parisios ad S. Ludovicum nuperum sponsum veniret, in suis ædibus abbatialibus excepit. Romam perrexit 1237. ubi jus annuli & aliorum pontificalium obtinuit. Inde reversus, claustrum, capitulum ac domitorium labentia refecit. Ejus denique pompa funebris esse videtur, quæ sic depicta cernitur in muro ad infimam navis ecclesiæ B partem. Jacentem cum baculo duo præsules Gaufridus Cenomanensis, qui haud dubie ad concilium Lugduni habendum ab Innocentio IV. mense Junio anni 1245. properabat, ad caput defuncti, & ad pedes Guillelmus Cabilonensis præsul & B. abbas Firmitatis eum sepulturæ tradunt. Sane ad hunc annum pervenit Berardus, ut patet ex bulla Innocentii IV. *dilectis filiis B. abbati & conventui Trenorchiensi*, data Lugduni XII. cal. Febr. pontificatus anno secundo; quam quidem Seguinus episc. Matisconensis se vidisse testatur mense Augusto anni 1255. Post ejus obitum, successoris electionem permittentibus monachis C R. priori S. Porciani, hic nominavit G. abbatem de Sulleio in diœcesi Turonensi, sed incassum. Inter hæc totum exarsit monasterium die festo S. Michaelis an. circiter 1246. vacante adhuc abbatiali sede.

XXX. Renaudus, is est R. prior S. Porciani, de quo supra, ut patet ex bulla Innocentii IV. ad abbatem S. Petri Cabilonensis data Lugduni 23. Maii 1250. pontificatus anno septimo, ad abrogandum statutum, *quod ipso* (abbate Trenorchiensi) *tunc priore S. Porciani existente ac præbente consensum fuit editum & juramento firmatum.* Nempe hoc statutum conditum fuerat a con- D ventu, *abbatiali sede vacante*, in detrimentum abbatis. Præerat autem jam an. 1248. quo subsidium prioratibus Trenorchio subjectis a capitulo generali impositum laudavit his verbis: *Et nos Renaldus permissione divina abbas Trenorchiensis, qui præsentes fuimus huic statuto, auctoritatem præbuimus & assensum, & in testimonium veritatis.* . . . .
Datum anno Domini MCCXLVIII. Idipsumque approbavit Innocentius IV. sed solum ad duodecim annos. Anno 1253. mense Aprili idem Renaudus prima tantum littera sui nominis designatus, domum suam Griviliaci, precibus *ve-* E *nerabilis patris P.* (Petri) *abbatis Insulæ Barbaræ, visitatoris deputati a capitulo abbatum provinciæ Lugdunensis*, annexuit officio cellerarii ad augmentum victus monachorum.

XXXI. Hugo I. sedebat anno 1260. quo Johannes antea comes Cabilonensis, tunc vero Burgundiæ, ac dominus Salinarum in Sequanis beneficum se præbuit erga prioratum Stellæ dependentem a Trenorchio, *cui tunc præerat Hugo abbas.* Memoratur insuper in variis chartis usque ad annum 1268. quo vacasse monasterium discimus ex thesauro chartarum Regis, arcula

Electione n. 16. ubi exstat libellus supplex monachorum a Rege postulantium eligendi abbatis facultatem, quia videlicet ipsorum abbas hoc an. 1268. in manibus legati sedis apostolicæ in Francia regimen abdicarat.

XXXII. Johannes I. de Montbelet an. 1271. cum Guidone abbate S. Eugendi antiquam inter utrumque monasterium societatem renovavit. An. 1281. mense Julio plurimas querelas inter se & suum conventum ex una parte & Amedeum de Sabaudia dominum Baugiaci & Sibyllam uxorem ejus sopivit. Obiisse vel saltem abdicasse videtur an. 1285. siquidem hoc anno Trenorchiensis conventus eligendi abbatis licentiam a Rege postulavit.

XXXIII. Johannes II. de Lugny sub decessore abbate major prior Trenorchiensis anno 1287. die 3. Maii Philippi de Vienna hominium excipit, quo se in feudum a monasterio tenere urbem de Louhan confessus est. Ejusdem fit mentio in tabulis usque ad annum 1306. ex Chiffletio.

XXXIV. Henricus de Senecеyo ex antiqua & nobili gente Tornusium inter & Cabilonem ortus, nonnulla excipit hominia 1306. Biennio post, conquerente Roberto episcopo Cabilonensi, quosdam monachos Trenorchienses ad sepulturam ecclesiasticam in cœmeterio suo admisisse aliqua defunctorum corpora, qui vel ipsius auctoritate vel officialis ejusdem Cabilonensis fuerant excommunicati, contrarium licet monachis asserentibus, pro se tamen & successoribus suis, gratia concordiæ statuit, quod nullus dicti cœnobii monachus de cetero præsumat aliquem excommunicatum tradere ecclesiasticæ sepulturæ in diœcesi Cabilonensis donec ab excommunicatione fuerit absolutus, vel data sit licentia eum sepeliendi. *Datum in capitulo nostro* (Trenorchiensi) *die Lunæ post festum B. Bartholomæi apostoli anno Domini* MCCCVIII. Denique anno seq. mense Aprili obtinuit privilegium a Philippo Pulcro rege Francorum, superstes ad annum 1311. ex Chiffletio.

XXXV. Nicolaus confirmatus a Clemente papa V. Regi Francorum commendatur ab eodem summo pontifice anno pontificatus octavo, hoc est 1312. Idem abbas contulit prioratum Voltæ Podemniacensis a Tornusio dependentem Sabb. post Pascha an. MCCCXV. ex archivo gentis de Polignac; quem hodie prioratum obtinet eminentissimus cardinalis de Polignac. Ad hæc compositionem iniit cum Odone IV. duce Burgundiæ, in qua Dux abbati hominium exhibuisse dicitur ante principem aram ecclesiæ Trenorchiensis, de omnibus, quæ heredes Philippi de Vienna domini de Pagni in feudum a monasterio tenebant. Dux vero & abbas huic instrumento feria III. X. Octobris MCCCXVIII. sigilla sua apposuerunt, iisdemque petentibus, Stephanus de Poiiilli custos sigillorum Regis in senescallia Lugdunensi & Matiscon. Petrus de Savoye Lugdun. archiepiscopus & Bertrandus Cabilonensis antistes. Pervenit Nicolaus ad annum saltem 1323.

A XXXVI. Girardus III. d'Achies reperitur apud Chiffletium mense Augusto anni 1327.

XXXVII. Theobaldus abbas Trenorchiensis cum abbate de Doa diœcesis Aniciensis delegatur a Johanne papa XXII. pro stabilienda pace inter Bernardum episc. Aniciensem & capitulum ejusdem ecclesiæ, super jurisdictione, correctione & dominiis. Datum Avenione nonis Decembris an. 15. ejusdem pontificatus, hoc est anno 1330. vel 1331.

XXXVIII. Girardus IV. die 1. Januarii an. 1343. officia *pitanciarii* & *operarii* univit.

XXXIX. Archambaldus memoratur in charta B compositionis prioratus de Turretis a Trenorchio dependentis cum hominibus castri de Grignan Diensis diœcesis an. 1344.

XL. Petrus IV. de Croso Lemovix, juris utriusque doctor, primum fuit monachus Benedictinus S. Martialis Lemovicensis, tum præpositus de Roffac, deinde cellerarius Tutelensis, postea prior de Volta ordinis Cluniacensis in diœcesi S. Flori, tandemque abbas Trenorchiensis ab anno circiter 1351. ad 1361. quo S. Papuli episcopus evasit, inde Bituricensis archiepiscopus, & Arelatensis, ubi vide, necnon cardinalis. Dum vero solum esset abbas, datis litteris apud Tornu- C sium potestatem fecit Hugoni d'Asiniere æditu o Trenorchii & Guillelmo majori priori Floriaci in diœcesi Claromont. se ipsius nomine obligandi coram duce Burgundiæ & ejus majori consilio, pro summa Regi Angliæ promissa. Circum vero has litteras ea verba leguntur: *Petrus Dei & apostol. sedis gratia humilis abbas regalis monasterii Trenorchiensis ordin. S. Benedicti, Cabilon. diœcesis, ad Romanam duntaxat ecclesiam pertinentis*, ex camera rationum Divionensi, arcula de pactis inter Burgundiæ Duces & Angliæ Reges. Ejus epitaphium lege-sis, tom. 1. nostræ Galliæ Christ. col. 579. E.

D XLI. Hugo II. de Chiverey 1364. & 1366. quo anno, die 26. Junii unionem prioratus simul & curionatus S. Philiberti de Domigni in diœcesi Viennensi factam cum officio *pitantiarii* confirmat. Denique anno 1367. mense Decembri privilegium obtinuit a rege Carolo V.

XLII. Johannes III. Fabri *le Febvre* Parisinus, juris canonici doctor, an. 1369. die 8. Januarii trium missarum fundationem singulis hebdomadis ad altare B. M. Virginis & S. Ardagni factam a Renaudo Trenorchii monacho, approbavit. Memoratur adhuc in charta ejusdem anni 29. Sept. at paulo post creatus fuit abbas S. Vedasti, E ubi vide tom. 3. nostræ Gall. Christ. col. 388. & post decem annos episcopus Carnotensis; qui demum efflavit animam XI. Januarii 1390. sepultus ad S. Martialis Avenion. juxta cardinalem de Cros suum in abbatia Trenorchiensi decessorem.

XLIII. Bernardus II. de la Tour ex nobili gente de la Tour d'Auvergne, præerat an. 1373. die Dominica post Ascensionem. Anno sequenti ad sedem Lingonensem evectus est, cui cum laudabiliter plusquam viginti annos præfuisset, mortalitatem explevit die 21. Januarii 1395.

sepulturæ traditus in medio choro suæ cathedralis ecclesiæ sub æneo monumento.

XLIV. Petrus V. de Croso, quem Sammarthani in historia Sampapulensium episcoporum Petri superioris germanum faciunt, titulo abbatis insignitur in instrumento anni 1375. 8. Aprilis. Dehinc ad ecclesiam S. Papuli episcopalem, cujus antea camerarius fuerat, sublimatur, ibidem mortuus 1412.

XLV. Bertrandus Roberti 1377. & 1379. quo exeunte, hanc abbatiam reliquit pro episcopatu Montalbanensi. Vide Chiffletium.

XLVI. Amedeus de Courgenon vel de Corgenon ex antiqua Bressiæ familia trecentis abhinc B circiter annis exstincta, assumtus in abbatem dicitur an. 1379. in quodam placito anni 1399. mense Martio, regnante Carolo VI. anno 19. Eum vero sedisse usque ad annum saltem 1412. certo liquet ex libello supplici ad Reinerium Pot Delphinatus gubernatorem pro libertate a pedagiis, oblato Gratianopoli die 2. Novembris ejusdem anni. Obiisse tamen hoc anno desinente vel ineunte 1413. colligitur ex charta ballivii Matisconensis, qua, post obitum ejusdem abbatis, tutelam abbatiæ, castrorum ac redditiuum quibusdam præpositis nomine Regis concreditam, visis postea cœnobii privilegiis, tanquam C ad ipsos monachos spectantem iisdem restituit decima die Junii an. 1413.

XLVII. Ludovicus I. de la Palu ex vetusta itidem gente in Bressia oriundus, monachum induit in abbatia Trenorchiensi, tum fuit camerarius Ambroniaci quatuor annis, & abbas decem, unde traductus est ad abbatiam Trenorchiensem anno saltem 1413. quo litteras monitorias dedit in gratiam Cluniacensium. De hoc vide histor. Sebus. part. 3. pag. 290. Hic præsens in concilio Constantiensi, ibidem fuit custos sacri conclavis, in quo Martinus V. salutatus est papa, a quo & bullam accepit datam Constantiæ x. calendas D Januarii anno primo ejus pontificatus, qua beneficiorum a Trenorchio dependentium unionem factam aliis beneficiis tempore schismatis abrogavit. Tornusii morabatur Ludovicus 1420. 21. & 22. quo anno clerus Gallicanus eum ad concilium Siennense delegavit. Manebat insuper Tornusii die 22. Septemb. 1425. 26. & 27. quo circiter alium cognominem nactus est successorem, ut ex dicendis patebit.

XLVIII. Ludovicus II. de la Palu cognomini patruo successit ex Perrio in historia Cabilonensi pag. 167. sed quo tempore non tradit; nos autem feliciores id probamus contigisse anno circiter E 1427. ex litteris Henrici Angliæ regis & se Regem Franciæ dicentis datis anno 1428. 24. Sept. quibus eidem Ludovico tempus prorogat ad sua bona temporalia recensenda, ubi dicitur Papæ cubicularius & non ita pridem ad hanc abbatiam promotus. Is est proinde Ludovicus II. cujus ab an. 1427. ad diem 12. Nov. anni 1431. soli nominantur vicarii. Jam vero Lausanensis erat episcopus die 28. Aprilis 1432. quo ipsius nomine quidam monachus gemmas attulit signo S. Philiberti pectore tenus opera monachorum

A efformato intexendas. Eum denique Amedeus antea dux Sabaudiæ, a concilio Basileensi Pontifex factus creavit cardinalem, quam ipsi dignitatem Nicolaus V. confirmavit. Porro seipse nominat *cardinalem de Varembone* in suo cujusdam epistolæ ad Trenorchienses chirographo, in qua de sacellis loquitur, quæ a se ædificata in abbatiali ecclesia dotare volebat. Ibidem sibi mausoleum apparaverat, in quo tamen minime conditus est, cum Romæ spiritum emiserit mense Sept. an. 1455.

XLIX. Hugo III. de Fitigny nominatur abbas in chartis an. 1431. 18. Februar. 1432. 26. Aprilis, & in pluribus aliis usque ad annum 1470. Ei Philippus dux Burgundiæ hominium præstitit ultima die Martii an. 1441. pro feudis, quæ toparchæ de Vienne tenuerant a cœnobio Trenorchiensi. An. 1453. præcipuas suæ abbatiæ chartas exscribi curavit; quo etiam anno, die 27. Oct. prioratum de Cunaud in Andibus vacantem promotione Ricardi Olivier ad episcopatum Constantiensem, cardinali d'Estouteville archiepiscopo Rothomagensi contulit.

L. Johannes IV. de Toulonjon antea prior de Beauvoir supra mare in diœcesi Lucionensi, abbatiam S. Mariæ & S. Philiberti Trenorchiensis vacantem per obitum Hugonis obtinuit a Sixto IV. summo pontifice bulla data 4. Sept. 1471. cujus autographum vidit D. Juenin. Æmulum habuit Franciscum de Sabaudia protonotarium apostolicum, a nonnullis monachis electum, uti docet epistola Ludovici XI. regis ad Sixtum IV. pontificem data 1477. Hinc Georgius de la Tremoüille Credonii toparcha, qui Burgundiæ præerat, Johannem abbatem cum quibusdam monachis, quasi adversus Regem Arausicano principi favissent, comprehendi jussit. Johannes tamen stetit abbas, eratque Matisconi ultima Augusti an. 1485. Idem nonnulla permutavit cum Johanne de Fitigny camerario 23. Junii 1489. Unioni officiorum hospitalarii & cellerarii robur addidit 18. Maii 1493. ac postridie capsa reliquiarum S. Philiberti, precibus Jacobi d'Amboise abbatis Cluniacensis & Gemeticensis reserata, costam unam cum parte maxillarum ejusdem sancti Gemeticensi monasterio concessit. Johannes insuper ultimus abbas regularis ædificia monasterii passim resarcivit, ut fidem faciunt ipsius insignia hic & illic apposita; itemque ædes abbatiales, quales etiamnum cernuntur, ædificavit. Demum occubuit in suo castro d'Ulchisi, quod reædificabat, Sabbato sancto 14. Aprilis 1498. seu 1497. pro veteri more annos computandi. Jacet in media navi suæ ecclesiæ juxta fratrem suum Claudium de Toulonjon, cum hoc epitaphio:

Sub hoc Johannes de Tholonjon jacet clausus ergastulo,
Qui mortis solvit debitum Aprilis quarto-decimo,
Milleno quatercenteno, ut necis notescat dies,
Nonagesimo-septimo. Sit illi pax & requies. Amen.
Rexit annis XXVII.

LI. Robertus I. de Lenoncour abbas S. Remigii Remensis ab anno 1480. & archiepiscopus Turonensis ab anno 1484. successit in abbatia

Trenorchiensi Johanni de Toulonjon an. 1498. A Circiter an. 1508. Turonensem archiepiscopatum cum Remensi permutavit. Conventui suo recuperatam a quodam toparcha præposituram Trenorchiensem contulit an. 1518. Cessit an. 1530. in gratiam sui nepotis, ac mortuus est anno sequenti die 25. Septemb. sepultus in sua cathedrali ecclesia ante aram sacelli sacri lactis.

LII. Robertus II. de Lenoncour abbas S. Remigii Remensis patrui cessione ab anno 1522. ac prior de Godeto a Trenorchio dependente 1528. demum Trenorchiensem abbatiam obtinuit 1530. quam magno apparatu ingressus est anno seq. die 14. Junii. Memoratur an. 1533. B 12. Decemb. in tabulario Lothar. arcula notata *Pont-à-Mousson fiefs* n. 77. Anno 1535. fit episcopus Catalaunensis, ac biennio post, suam abbatiam Trenorchiensem pro abbatia Belli-loci apud Virdunum permutavit cum cardinali de Tournon. Ipse vero cardinalis an. 1538. tum episc. Metensis, archiepisc. Ebredunensis, Arelatensis ac Tolosanus obiit in suo prioratu Caritatis ad Ligerim an. 1561. die 4. Febr. *al.* Metis 2. Febr. qua die alii mortuum dicunt in suo tanquam episc. Autissiodor. Regennarum castro, sepultum vero in dicto prioratu.

LIII. Franciscus I. cardinalis de Tournon pa- C rentibus Jacobo equite, domino de Tournon & & Johanna de Polignac filia Guillelmi dicti Armandi vicecomitis de Polignac natus an. 1489. cum attigisset annum ætatis duodecimum se se religioso S. Antonii ordini addixit, cujus non ita multo post, præfecturam, quam vocant generalem Fori Segusianorum, sive Forezii præceptoriam, assecutus est. Exinde assumitur ad archiepiscopatus Ebredunensem, Bituricensem, Auscensem & Lugdunensem, quas ecclesias singulatim rexit. Cardinalis jam an. 1530. permutatione, uti jam diximus, Trenorchiensem abbatiam obtinuit mense Aprili an. 1537. Donatur D anno sequenti a rege Francisco I. archiepiscopatu Auscensi, cum paucis ante mensibus Bituricensem pro abbatia S. Florentii Salmuriensis abdicasset. Regius quoque fuit præfectus in agro Lugdunensi, Forensi & Bellijocensi, ordinis S. Michaelis cancellarius, imo regni administer. Verum post obitum Regis, aulæ mutata facie, ad suum Trenorchium secessit, ubi cum Gerardo de Haracourt hospitalario monasterii compositionem sibi valde utilem iniit die 25. Aug. an. 1547. Inde supremæ curiæ Divionensis decreto 21. Martii 1550. contra cives Cabilonenses obtinuit jus piscationis in Arari supra Tornusium. E Anno seq. permutavit Auscensem archiepiscopatum pro Lugdunensi, ac denique sacri collegii decanus evasit an. 1560. Vivere desiit Lutetiæ 22. Aprilis 1562. ætatis anno 73. humatus in suo collegio urbis Tornusii, quod circiter ante duos annos patribus Societatis Jesu contulerat. Porro præter abbatias, de quibus supra, fuit insuper abbas Casæ-Dei (*Chaize Dieu*) Ambroniaci per electionem factam 22. Julii 1544. sancti Germani a Pratis, Athanaci, S. Johannis Reomaensis & Miratorii.

LIV. Jacobus de Tournon superioris ex fratre nepos, patrui potius coadjutor ab anno saltem 1540. quam vere abbas dicendus est; ut pote cujus titulus non ante suum sortiri debebat effectum, quam mortuus esset patruus. Et certe nepos nequidem titulum abbatis assumsit unquam, neque munus obivit. Sane in prædicta transactione patrui cum hospitalario inita 25. Augusti 1547. solo titulo episcopi Valentinensis utitur nepos in suo chirographo; semper autem patruo *administratoris perpetui* titulus servatur, & nonnunquam *ex apostolica reservatione* verba sunt in usu. Obiit Jacobus an. 1553.

LV. Ludovicus III. de Lorraine cardinalis de Guise, filius Claudii I. Guisiæ ducis ex Antonia de Bourbon Vendôme, fit episc. Trecensis die 13. Julii 1545. ætatis anno 18. Albiensis & abbas S. Victoris Parisiensis 22. Dec. 1553. cardinalis & archiepisc. Senonensis sub finem 1560. vel initio 1561. ac post obitum cardinalis de Tournon abbas Trenorchiensis, bullis acceptis die XI. Maii 1562. quæ regis Caroli IX. auctoritate die 14. Julii sequentis promulgatæ sunt; sub quo abbate, mense Augusto ejusdem anni heterodoxi abbatiam devastarunt. Anno 1565. die 18. Sept. Johannes de la Rochefoucaud abbas Cormeriaci & regiæ capellæ magister, tanquam vicarius generalis cardinalis a Guisia officium præposituræ Trenorchiensis sibi restitutum a monachis accepit, quibus vicissim nonnullos census a civibus Tornusii persolvendos, quos an. 1547. hospitalarius cardinali de Tournon cesserat, dimisit. Cum vero Ludovicus Senonensem archiepiscopatum abdicasset, Metensi cathedræ impositus est an. 1568. Denique transcripta Francisco de la Rochefoucaud sua Trenorchiensi abbatia 1574. obiit Lutetiæ 28. aut 29. Martii 1578. ætatis anno 56. ac sepultus est in abbatia S. Victoris, præter quam & Trenorchiensem, Moissiaci quoque, Burgulii & S. Germani Autissiodorensis abbatiis gaudebat.

LVI. Franciscus II. de la Rochefoucaud natus 8. Decemb. 1558. patre Carolo de la Rochefoucaud comite de Randan in Arvernia, matre Fulvia Pica ex gente de la Mirande in Italia, jam an. 1569. die 7. Aug. inquit Chiffletius, erat vicarius generalis cardinalis de Guise in abbatia Trenorchiensi, ex cujus demum cessione facta 1574. ipsius possessionem adiit XI. Julii 1575. Inde Claromontensem ecclesiam suscepit regendam an. 1584. ad quam accessit commorandi gratia die 3. Febr. 1586. quamque tamen postea pro Silvanectensi an. 1608. commutavit, cum anno præcedenti, mense Decembri sacro cardinalium collegio adscitus fuisset. An. 1618. majoris Franciæ eleemosynarii munus obire cœpit, quod jam pridem in antecessum obtinuerat. Paciscitur cum monachis jugum vitæ regularis excutere volentibus de necessariis ad cultum die 4. Febr. 1621. probante quidem Gregorio XV. sed rem infectam relinquente per obitum: in cujus locum suffectus Urbanus VIII. 6. Aug. 1623. ipso die suæ electionis bullam absolutionis a legibus monasticis dedit, in commentarios supremæ curiæ

Parisiensis relatam 14. Aug. 1627. ac promulgatam Tornusii 27. Octob. sequentis a domino de Neucheze episcopo Cabilonensi. Interea vero cum ei Papa an. 1622. Franciæ monasteria reformandi provinciam dedisset, se se episcopatu Silvanectensi abdicavit; tum an. 1628. pronepotem sibi coadjutorem allegit in abbatia Trenorchiensi; quod etiam præstitit aliquot post annis in gratiam alterius pronepotis pro abbatia Reomaensi. Denique abiit è vivis die 14. Febr. 1645. conditus in abbatia sua S. Genovefæ Parisiensis, delato ipsius corde ad collegium Jesuitarum ejusdem urbis, dictum Claromontanum. A

LVII. Carolus de Rochechoüard in lucem editus est 10. Aug. 1612. parente Johanne Ludovico de Rochechoüard comite de Champdenier, & barone Turris in Arvernia, filio Mariæ Silviæ sororis Francisci de la Rochefoucaud, matre vero Ludovica de Montberon. Is apud abavunculum probe institutus, ipsius favore primum obtinuit abbatiam Eleemosynæ, tum ejusdem coadjutor factus est in abbatia Trenorchiensi, pro qua bullis obtentis ab Urbano VIII. pontificatus anno quinto, die 1. Maii 1628. hujusce monasterii possessionem 20. Nov. 1630. per procuratorem accepit. Cum vero ad arma propenderet, ut pote Melitensis eques, has duas abbatias, paulo post obitum cardinalis, fratri suo Ludovico transcripsit, retenta pensione decem millium librarum. Decessit Claromontii in Arvernia die 15. Novembris an. 1653. B C

LVIII. Ludovicus III. de Rochechoüard de Champdenier Caroli frater, bullas accepit 8. Januarii 1646. possessionem vero 12. Aprilis 1647. ac iterum per procuratorem 10. Febr. 1653. Is etiam abbas S. Johannis Reomaensis, cessit postmodum his beneficiis, ut se totum sacris missionibus devoveret. Camberiaci defecit 3. Maii 1660.

LIX. Emmanuel Theodosius de la Tour d'Auvergne cardinalis de Boüillon patrem habuit Fredericum Mauricium de la Tour d'Auvergne summum ducem Bullionii, supremum Sedani principem, vicecomitem Turennæ, &c. matrem Eleonoram Catharinam Febroniam de Bergh filiam Frederici comitis de Bergh, Frisiæ gubernatoris; ex quibus prognatus est an. 1643. Primum quod obtinuit beneficium ecclesiasticum fuit abbatia Trenorchiensis, quam etiam in primis amare visus est, a se in quantum potuit decoratam. De ipso plura in Cluniaco. D

LX. Andreas Hercules de Fleury festis diebus Pentecostes anni 1715. quo se Forojuliensi episcopatu abdicaverat, abbatiam Trenorchiensem consecutus est. Bullas accepit 17. Sept. ejusdem anni, deinde possessionem 4. Martii 1716. per decanum hujus ecclesiæ suum hac in re procuratorem. Eidem hactenus feliciter præest, uti etiam Cadomensi S. Stephani. E

B. MARIA DE LANCHARRE, seu CABILONENSIS.

Lancharre, ou N. Dame de Chalon.

Iste parthenon ord. S. Benedicti, olim prioratus, nunc abbatia, cognomen de Lancharre sortitus est a vico hujus nominis, prope Brianconem, in quo positus erat, priusquam in urbem Cabilonem transferretur. Sequentes tum priorissas tum abbatissas in chartis monasterii deprehendimus.

SERIES PRIORISSARUM.

I. Guillelma 1236. & 1248.

II. Margareta I. de Germole 1285. eadem forte ac Margareta, quæ reperitur absque cognomine in chartis ann. 1289. & 1295.

III. Margareta II. Li-Hongre 1299. & 1301.

IV. Alisia I. 1306.

V. Margareta III. Li-Hongre 1319. fortasse eadem ac cognominis, quæ præcessit.

VI. Aalis de Capella don Viller quædam acquirit 1332.

VII. Alisia II. 1337.

VIII. Alluissa* de Brissiis sive de Brasey præerat jam an. 1356. Obiit an. 1408.

* Ludovica de Bresse.

IX. Huguetta I. de Nanthone electa 1408. reperitur 1410.

X. Catharina de Tenare possessionem adiit 1416.

XI. Maria de Trecetis 1441.

XII. Gabriëlis I. de Bosco-vario *de Bois-vert* 1445.

XIII. Isabellis I. de Bosco-vario 1452. Obiit 1462.

XIV. Gabrielis II. de Bosco-vario 1463. 76. 82. & 1485. eadem forte ac ea quæ præerat 1445.

XV. Claudia de Tenare 1491. 1504. & 1505.

XVI. Margareta IV. de Buxeul 1523. 1524. & 1529. quo anno decessit.

XVII. Philippa de Laye antea priorissa de Puleio, eligitur an. 1529.

XVIII. Isabellis II. du Blé d'Uxelle 1542. & 1560. quo anno cessit in gratiam neptis.

XIX. Enardis I. du Blé, aliquando dicta Eduardis sedit ab anno 1560. ad annum saltem 1594.

XX. Enardis II. de S. Julien 1595. & 1601.

ABBATISSÆ.

I. Maria du Blé d'Uxelle a Rege nominatur an. 1611. Hæc prima nomen ac titulum abbatissæ usurpavit; an. 1621. monasterium Cabilonem transtulit, & ad severiores leges revocavit. Cessit anno 1662. in gratiam sequentis.

II. Maria II. Carola de Nagu Varenne cessione præcedentis Regi probata 1. Junii 1662. possessionem adipiscitur anno seq. cujus deinde obitu

III. Carola Bouton de Chamilly tunc magistra novitiarum, nominatur a Rege, 25. Decemb. 1684. tum bullas obtinuit datas VIII. cal. Martii

1685. possessionem XI. Junii, ac mortua est 18. Sept. ejusdem anni.

IV. Francisca Damas de la Clayette ejusdem loci alumna, a Rege designata 1. Nov. 1685. bullas obtinet IV. idus April. 1686. ac in possessionem inducitur die 24.* Junii sequentis. Per ejus obitum, qui contigit 5. Jan. 1692.

* al. 25.

V. Ludovica-Francisca de Chastenay de Saint-Vincent prævia nominatione Regis facta 5. Apr. 1692. ac summi pontificis approbatione XVII. cal. Junii, possessionem adiit 15. Augusti ejusdem anni, ac postridie benedictionem accepit. Hactenus vivit.

CITEAUX, CHEF D'ORDRE.

CISTERCIUM, CAPUT ORDINIS.

* histor. Vergiac. prob. pag. 113.

CEleberrimum orbe toto monasterium, dictum aliquando S. Maria Novi-monasterii,* ac simpliciter Novum-monasterium, fortassis relative ad prius, Molismum, mater & caput ordinis Cisterc. ac ducum Burgundiæ ex prima stirpe regia olim[a] Mausoleum, conditur a S. Roberto Molismensi abbate, dotante Odone, primo hujus nominis Burgundionum duce, juvantibusque ac probantibus Galterio Cabilonensi diœcesano, & Hugone Lugdunensi præsulibus an. 1098. quo sanctus abbas cum fratribus 21. ipso S. Benedicti festo in Dominicam Palmarum incidente huc accessit, moxque illic in allodio Rainardi Belnæ vicecomitis, loco uliginoso & nemore vastissimo domum ligneam exædificavit. Verum post aliquot annos, aquæ penuria cogente, hinc ad leucæ quartam partem, ad fluvium *de Vouge* abscesserunt, ibique monasterium, quod a cisternis sortitum nomen augurantur, excitarunt. Situm est in ducatu Burgundiæ, quatuor ab urbe Divione leucis, tribus a S. Johanne de Latona *S.t Jean de Laone*, & a Nuisio duabus. Sic autem Albericus in chronico fatur de hujus archicœnobii institutione: *Hoc anno* (1098.) *ordo Cisterciensis cœpit per Robertum abbatem & monachos, qui exierant a Molismo, qui invenientes locum salinosum cujusdam nemoris & vastæ solitudinis, resederunt, & locum Cistercium vocaverunt. Venerabilis itaque Hugonis Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopi, sedis apostolicæ tunc legati, & religiosi viri Galteri Cabilonensis episcopi, necnon clarissimi principis Odonis Burgundiæ ducis freti consilio, inventam eremum in abbatiam construere cœperunt XII. calend. Aprilis in festo S. Benedicti, præfato abbate Roberto ab illius diœcesis episcopo Cabilonensi suscipiente curam, virgamque pastoralem, ceteris sub ipso in eodem loco firmantibus stabilitatem.* Cujus etiam fundationis meminit Ordericus, lib. VIII.

Sed nec alienum fuerit hic attexere Cæsarii Heisterbacensis excerptum, lib. I. miracul. cap. I. de Cisterciensis ordinis primordiis loquentis in hunc modum: *In episcopatu Lingonensi situm est cœnobium, nomine Molismus, fama celeberrimum, religione perspicuum, viris illustribus nobilitatum, possessionibus amplum, virtutibus clarum, & quia divitiis virtutibusque diuturna non potest esse societas, viri nimium sapientes & virtutum amatores, altius intelligentes, licet honeste in præfato cœnobio viverent, minus tamen ipsam, quam professi fuerant regulam, qualiter observarent considerantes, habito inter se communi consilio, viginti & unus monachi una cum patre suo Roberto, unanimi assensu, eodem spiritu venerunt in locum horroris & vastæ solitudinis, nomine Cistercium, ibi vivere cupientes de opere manuum suarum secundum regulæ præceptum. Anno igitur Dominicæ Incarnationis MXCVIII. venerabilis Hugonis Lugdunensis ecclesiæ episcopi & tunc sedis apost. legati, atque religiosi Walteri Cabilon. antistitis, necnon & clarissimi principis Odonis ducis Burgundiæ consilio & auctoritate roborati, in prædicto loco abbatiam construere cœperunt; & quia cœnobium, de quo exierant, constructum fuerat in honore B. Dei genitricis Mariæ, tam ipsi, quam eorum successores de eodem novo monasterio propagati, omnes suas ecclesias in honore ejusdem gloriosæ Virginis censuerunt esse dedicandas.* Id porro decretum & alterum de nigri in album habitus mutatione, accepta imprimis referuntur Alberico, secundo abbati, in necrologio Cisterc. ad diem 26. Jan.

Primaria vero basilica[b], quæ sola ex antiquis ædificiis superest, plumbo ex parte cooperta, longa est ducentos octoginta duos pedes, lata sexaginta; eaque plurimis sanctorum reliquiis nobilitatur, quas inter eminet brachium dextrum sancti Johannis-Baptistæ, huc missum an. 1263. ab Othone de Cicons supremo domino de Kariste in Romania, qui a Balduino secundo imperatore Constantinopolitano illud acceperat anno 1261. Vetus dormitorium longitudinis habet 168. pedes, latitudinis 50. quælibet ala majoris claustri longa est 153. cum dimidio, lata 16. Refectorium extenditur in longum 135. pedes, in latum 58. Vetus aula infirmorum ædium latè patens est sexaginta pedibus, longe 178. Bibliotheca denique longa est duntaxat 72. pedes, lata 24. sed mirum in modum dives est codicibus manuscriptis. Et hæc quidem omnia loca, si claustrum excipias, concamerata sunt.

Adde hoc cœnobium irrigari fluviolo, qui ortus è fonte passim dicto Sine-fundo, quod ejus fundus nondum penetrari potuerit, in villa de Chevigny-fenay, leuca una ab urbe Divione dissito, currit ab Oriente in Occidentem usque ad vicum Salonii de Capella, ubi flectitur a

[a] Illic jacent Odo I. fundator, mortuus in itinere Terræ sanctæ anno 1102. Hugo I. ejus filius defunctus 1132. Odo II. filius Hugonis I. 1163. Hugo II. filius Odonis II. 1192. Odo III. filius Hugonis II. 1218. Hugo III. filius Odonis III. 1273. Robertus filius Hugonis III. 1309. Hugo IV. filius Roberti 1315. Odo IV. frater Hugonis IV. 1349. Philippus I. Odonis IV. filius 1346. Philippus II. filius Philippi I. successor avi sui Odonis IV. 1361. Nec solum hi principes ibi conditi sunt, sed & uxores & nati, seu ad majorem basilicæ portam, seu in presbyterio; ac insuper toparchæ de Vergy, *de Mont Saint-Jean*, *de Vienne*, & alii viri nobiliores Burgundiæ, cardinales, archiepiscopi, & ipsum cor Calixti II. papæ pone principem aram.

[b] Sammarthani fratres in sua Gallia Christiana quadripartita basilicæ longitudinem attribuunt 136. passuum, præter porticum, ad majorem portam, longam 10. passibus, latitudinem 83. choro longitudinem 83. refectorio 62. & latitudinem 28. capitulum æqualiter longum & latum prædicant 30. passus; claustrum majus septuaginta longum, latum 8. vetus valetudinarium 92. passuum in longum, 30. in latum. Dormitorium 90. longitudinis, latitudinis 25. ac denique bibliothecam passuum 40. quoad primam dimensionem, quoad alteram 25. qui passus, inquiunt, hic intelliguntur communes hominis gressus.

Septentrione in Meridiem arte & industria hominum, ponte ei superstrato juxta vicum Noiron, supra quem decurrit, altero fluviolo eumdem pontem ab Oriente in Occidentem subterlabente. Itaque angulis in formam crucis rectis, transversim intersectis, hinc inde itineribus omnino diversis meant. Fons vero prædictus tria ordine ingentia creat stagna, omnium piscium genere, præsertim luciorum magnitudine & bonitate commendatorum referta, multis aliunde aquis adauctus, suis contentus bonis, in hortis monasterii amœnissimis pulcherrimam efficit piscinam, ac præterea rotis pluribus ad molendas fruges & ligna secanda, aliosque in usus aquam copiose subministrat. Sed quod mirere magis, crescit intumescitque serena & sicca anni tempestate, aëris vitio sitiens; decrescit autem & minuitur pluviis cœlestibus, queis ceteri fluvii gaudent locupletari.

Ceterum hanc domum sacram Cisterciensem (sic appellatur Petrarchæ) & multorum servorum Dei sancta conversatione sublimem (Theoderico in vita S. Dominici apud Surium) multis, ut decet, privilegiis & elogiis pontifices Romani cohonestarunt. Calixtus II. capitula Cistercii, seu constitutiones & decreta confirmavit litteris datis Sodoloci *Saulieu* x. calend. Jan. ind. XII. anno Incarnationis Dom. 1119. sui pontificatus anno 1. Vide epist. 2. ejusdem Calixti, tom. X. concil. col. 827. Eugenius III. an. 1152. ait eam florere opinione religionis sacræ, tanquam odore agri pleni, cui benedixit Dominus. Innocentius III. lib. 1. epist. commendat honestatem Cisterciensis ordinis, quæ per Dei gratiam longe lateque diffunditur; & Gregorio IX. Cisterciensis ordinis titulus dicitur adeo insignis, ut vix credatur. Hinc etiam Innocentius IV. sexto calend. Maii, pontificatus anno secundo Cistercienses alloquens, ait: *Thesauro virtutum sic præclara vestra religio suum semper adstrinxit officium, quod habetur & in conspectu Regis æterni placita, & in oculis hominum gratiosa. Ipsa quidem ut columba mitis & humilis & electa, pulcra per totum aspicitur, omnem a se rugam enormitatis abjiciens, & maculam deformitatis excludens, vigilantibus illis, qui primæ sollicitudinis in ea gerunt officium, quod ibidem nullæ possunt vitiorum spinæ succrescere, sed ipsa florum honoris & honestatis immarcescibili polleat ubertate. Propter hunc etenim sanctæ operationis effectum, nunquam ordo vester officio alienæ visitationis vel correctionis indiguit. Cum itaque nos, qui ex hujusmodi virtuosis actibus spiritu in Domino exultamus, claris agnoscamus indiciis dictum ordinem esse aliis rectæ vitæ speculum & salutiferæ conversationis exemplum, quod ipse sicut olim, sic & in posterum ab ejusdem duntaxat abbatibus ac monachis idoneis, quos vos filii abbates ad hoc provideritis deputandos, & a nullo alio visitari possit aut corrigi, auctoritate præsentium duximus statuendum.* Eadem quoque ratione Paschalis antea censuerat, ut locus Cistercii ab omnium mortalium molestia tutus & liber maneret. Nec immerito gratus & timentibus Deum acceptus ordo appellatur a Lucio III. sacer & famosus, ac virtutum meritis rutilans, sanctitatisque odore fragrans, atque in ecclesiæ
A corpore membrum nobilissimum a plantatione sui per semitam mandatorum Dei ambulans, flores honestatis copiosius proferens, & vitæ fructus uberrimos producens: in Alexandri IV. bulla, nobilissimum monasterium, & antiquissimus ordo apud Clementem VIII. Quem, inquit, merito complectimur, tum quod plurimorum sanctorum veneratione est illustris, tum quod perpetuo præstantissimos viros de catholica religione & apostolica sede benemeritos progenuit, in bulla anni 1592. qua hortabatur omnia ordinis monasteria matri expilatæ & direptæ subvenire.

Observandum autem ex hoc ordine quatuor
B electos fuisse Romanos pontifices, Eugenium III. Gregorium VIII. Cœlestinum IV. & Benedictum XII. plurimos cardinales, & antistites, olimque cœnobiorum virilium numerum ad 1800. muliebrium ad 1400. excrevisse. Porro hæc sunt abbatis hujus archicœnobii præcipua jura: Ordinariam & proximam jurisdictionem habet in quatuor primas ordinis abbatias, a Cistercio prognatas, quæ sunt Firmitas in diœcesi Cabilon. Pontiniacum diœc. Autissiodor. Claravallis & Morimundus in diœcesi Lingon. quarum quidem abbates, primi patres ordinis appellantur, ratione scilicet abbatiarum, quas vel proxime, vel
C mediate genuerunt, sed alium titulum assumere prohibentur placito regio anni 1681. Totius item ordinis caput est ac superior generalis, quo nomine singula quæque orbis Christiani monasteria sub eodem instituto militantia, necnon ordines militares de Calatrava, de Alcantara, & de Montezio in Hispania, de Aviso quoque & de Christo in Portugallia ejus obediunt jurisdictioni. In suo Cisterciensi cœnobio comitia ordinis generalia cogit, iisdem præest & medio inter ea tempore ipsorum pollet auctoritate. Vi bullæ Innocentii VIII. datæ IX. Aprilis an. 1489. jus ipsi & quatuor primis patribus assertum est pon-
D tificali pompa rem divinam faciendi, sacrandi calices in suis monasteriis, etiam aliunde allatos; & aras similiter in singulis ordinis totius cœnobiis, sacros itidem subdiaconatus & diaconatus ordines conferendi, cum eo tamen discrimine, quod primi quatuor abbates jure hoc uti non possint præterquam in alumnos propriorum monasteriorum; abbas autem Cisterciensis in omnes omnino totius ordinis valeat exercere, eique soli jus competat omnes tum abbates, tum abbatissas ordinis benedicendi, ad quod munus obeundum, brevi pontificio Clementis VIII. dato 24. Julii an. 1595. delegare potest quemcumque volue-
E rit ex suis vicariis generalibus abbatibus. Alia insuper bulla Bonifacii VIII. data precibus Roberti II. Burgundiæ ducis die 26. Junii anno 1298. decanum sacræ capellæ Divionensis electum canonice confirmat; sedet proximus in comitiis Burgundiæ post episcopos eodem ordine & in sella, ut illi, brachiata; Primum inter senatores Burgundiæ locum obtinet ex privilegio sibi & successoribus confirmato ab Henrico III. Franc. rege an. 1578. ac denique in urbe Roma locum habet in conspectu Papæ, & in conciliis ante alios omnes ordinum regularium generales.

Legendi sunt Petrus Blesensis epistola 97. A Petrarcha lib. 1. epist. 1. Chassanæus in catalogo Gloriæ mundi; indiculus collectionis privilegiorum Cisterciensium editus Divione 1491. Arnoldus Vion Ligni vitæ lib. 1. cap. 42. Chopinus lib. 2. Polit. & lib. 2. Monasticon, Angelus Manrique in Laurea evangelica, Fasciculus sanctorum ordin. Cisterc. auctore Chysostomo Henriquez, &c. Abbatum catalogus talis ex veteribus scriptis & auctoribus ordin. Cisterc. concinnatus exit in lucem, in quo emendando in primis adjuti sumus a domino Cotheret bibliothecæ Cisterciensis erudito custode, & a D. Ludovico Bard nostræ congregationis monacho, B qui & in multis aliis ad hanc provinciam spectantibus nobis haud mediocriter profuit.

Abbatum nomenclatura.

I. S. Robertus abbas Molismensis, inde egressus cum 21. monachis, Cistercium excitavit auctoritate Lugdunensis archiepiscopi legati apostolici, & diœcesani præsulis Cabilon. an. 1098. sola regula S. Benedicti sine ullis constitutionibus & interpretationibus usus. Ibidem præfuit anno uno, post quem, votis Molismensium obsecundante Romano pontifice, ad priorem abbatiam redire cogitur, ubi vide, atque inter C Instrumenta chartam xv. col. 234.

II. Albericus antea Molismensis monachus, ex priore Cisterciensi sub S. Roberto, ei Molismum regredienti successit an. 1099. Hæc sunt verba Orderici lib. viii. *Albericum magnæ religionis virum ad opus Cistercii vicarium sibi elegit, & Johanni ac Hilbodo Atrebatensibus, aliisque duobus viginti fratribus abbatem Cistercii constituit, qui in magna egestate per decem annos ibi deguit, & cum suis contubernalibus Deo gloriose militavit.* Is porro novi ordinis confirmationem obtinuit a Paschali II. papa an. 1100. loci vero & bonorum immunitatem ab Odone Burgundiæ D duce 1102. quo ipso anno eum Cistercii tumulo condidit, ac ejus filium Henricum monachum fecit. Denique Hugoni principi Odonis nato eximie carus, bonisque ab eodem locupletatus ad fabricam loci, obiit vii. cal. Febr. 1107. ex chronico Roberti de Monte; post novem annos & dimidium regiminis, ex originibus ord. Cisterc. apud Labb. t. 1. novæ bibl. pag. 646. an. 1108. ex Fasciculo SS. ord. Cisterc. 1109. ex martyrologio, sive 1110. quo anno Stephanus successor factus est abbas, ex chron. Alberici Trium-fontium monachi. Vide Menol. Cisterc. ad diem 26. Jan.

III. S. Stephanus I. cognomine Hardingus, E Molismensis & ipse monachus, conspicuæ sanctitatis omniumque virtutum gratia decoratus, eremi amator & ferventissimus sanctæ paupertatis æmulator, ut est in Exordio Cistercii cap. 15. absens designatur abbas ex priore an. 1109. vel 1110. pro vario annum inchoandi modo; sane vero scriptum habetur in ultima pagina secundi voluminis bibliorum MSS. *in folio* apud Cistercium, hunc librum absolutum fuisse an. 1109. sub Stephano, secundo * abbate Cistercii, qua in pagina ipse testatur Albericus hæc biblia a se correcta ad Hebræos & Chaldæos codices, sibi Latine a Judæis quos consuluit explicatos. *Stephanus natione Anglicus*, ait Ordericus, *vir magnæ religionis & sapientiæ successit, & plusquam 24. annis doctrina & operatione sancta gloriose pollens tenuit.* Vir iste nobili apud Anglos stemmate oriundus, totius ordinis Cisterciensis promotor, S. Bernardum cum triginta sociis habitu monastico donat 1113. primum generale capitulum Cistercii congregat 1116. & 1119. chartam Caritatis, id est unionis ecclesiarum inter se promulgat, quam a Calixto II. papa confirmari obtinet, unaque primas ordinis Cisterc. constitutiones. Idem anno 1127. Ludovicum Crassum Francorum regem in abbatia excipit, quem & eodem circiter anno libere increpavit, quod episc. Parisiensi esset infensus. Vide epist. 45. inter Bernardinas. Adest concilio Trecensi, eodem anno 1127. vel 1128. & an. 1132. exemtionem abbatum ab episcopis & ecclesiarum a decimis solvendis, Innocentii II. rescripto impetravit. Demum viginti per seipsum fundatis monasteriis è sola linea Cistercii, abdicavit 1133.[a] è vivis exemtus anno seq. die 28. Martii, cujus tamen festum, propter occurrentia frequenter redemtionis nostræ mysteria, notatur 17. Aprilis in martyrologio Romano & menologio Cisterciensi; qua die ejus *canonizationis* memoria recolitur. Vide auctorem magni speculi exemplorum, Vincentium Bellovacensem, fasciculum temporum & sanctorum Cistercii, ac menologium diebus 17. & 29. Apr. Cistercii jacet prope Albericum decessorem.

* Tunc scilicet S. Robertus inter abbates Cistercii non computabatur.

IV. Wido, primus abbas Trium-fontium, Stephano superstite, electus abbas Cisterciensis pedum pastorale gessit duos annos ex chronico Roberti de Monte, melius sex menses, ut alii volunt, vel etiam unum duntaxat, ex Chiffletio in libro, cui titulus *S. Bernardi genus illustre*, pag. 294. ubi tamen non ita clare diuturnitas regiminis adnotatur, ac indignitas rectoris. Vide Exordium magnum Cisterc. cap. 23. & menologium die 18. Apr. Omittitur in vulgatis catalogis.

V. Rainaldus filius Milonis comitis Barri super Sequanam, ex monacho ClaræVallensi assumtus in abbatem Cistercii 1133. perficitur a Waltero Cabilonensi pontifice; quo anno memoratur in charta ejusdem Walterii pro monasterio S. Petri. *Prob. lib. Cabilon. pag. 50.* Statuta saluberrima condidit anno seq. seu potius statuta capitulorum generalium collegit. Anno 1138. S. Petro Stamedii primo abbati in Sabaudia præcepit ut oblatum Tarentasiensem archiepiscopatum acciperet. Petrum Abaëlardum cum S. Bernardo Claræ-Vallensi abbate sub finem mensis Septembris anni 1140. reconciliavit. Eodem circiter anno scripsit ad Innocentium II. papam pro Humberto Eduensi episcopo contra monachos Vezeliacenses; cumque hoc ipso anno agerentur comitia generalia Cistercii, pactum fecit cum Hugone & monachis Præmonstratensis ordinis, quo neutri monachos alterius ordinis in *Tom. 1. Anecdot. col. 392.*

[a] Clarius, qui tunc scribebat, in chronico S. Petri Vivi, notat obitum S. Stephani & Rainardi subrogationem an. 1133.

suum

suum recipere liceret, neque abbatias ædificare, nisi eo intervallo, quo inter se distant Præmonstratense & Suessionense S. Medardi monasteria, ac insuper cavetur ne mutuæ querelæ aliis quam monachis utriusque ordinis finiendæ committantur, ex tabul. Bolbonæ. Scribit ad eum Petrus Venerabilis, lib. 5. epist. 25. de quo etiam Exordium Cisterciense, lib. 1. cap. 28. & Vincentius in speculo hist. lib. 27. cap. 27. Idem an. 1148. visitatur ab Eugenio III. summo pontifice in capitulo generali, & hic cœmeterium abbatiæ consecravit. Adfuit autem Rainardus consecrationi ecclesiæ S. Lazari Eduensis factæ an. 1146. ab Humberto episcopo diœcesano; B tandemque plurimis cœnobiis maximo religionis bono conditis, obdormivit in Christo 1151. ut est in supplemento Sigeberti, XVII. cal. Januarii, ex martyrologio Cisterciensi; cujus in morte doluit S. Bernardus: *Dominus*, inquit epist. 270. *Cisterciensis deseruit nos, magna plaga in ordine, mihi vero duplex incumbit mœroris ratio, qui in uno homine & patrem amisi & filium. Et nunc habemus pro eo domnum Goswinum Bonæ-vallis abbatem.* De Rainaldo etiam ita loquitur scriptor æqualis vitæ B. Stephani Obazinæ abbatis, lib. 2. cap. XI. *Eo tempore Cisterciensibus præerat abbas nomine Rainardus, vir. . . . . nullis* C *facile comparandus: siquidem elegantia personæ, generis nobilitate, humilitatis decore, religionis fervore, cunctis quibus præerat abbatibus præeminebat, & sanctæ religionis vigore flagrabat, ut ignis superaret ardorem, & exterius tanta dulcedine præeminebat, ut mellis vinceret suavitatem.* Vide tom. 2. Miscellan. Baluzii, pag. 117. & seq. ac menologium Cisterciense ad diem 16. Maii.

VI. Gosuinus Lotharingus, Cistercii monachus, ex abbate Bonæ-vallis in diœcesi Viennensi creatur abbas Cistercii an. 1151. seu potius 1152. quo in Daniam ad Granadium mona- D chos misit; & ab Eugenio III. chartæ Caritatis confirmationem accepit; ubi prave dicitur Gothonius in bullario Romano, tom. 1. pag. 61. Anno subsequente sua præsentia cohonestavit exsequias S. Bernardi, quem ante condictum diem tumulandum curavit, vitandi causa populorum undique concurrentium tumultus. Ei quoque post biennium Anastasius IV. prædictam Caritatis chartam laudavit; cumque jam numerus abbatiarum ordinis ad quingentesimum excrevisset, apud Cistercium vivere desiit eodem an. 1155. pridie cal. Aprilis, ad quam diem vide menologium Cisterciense. Legendus etiam liber septimus E vitæ S. Bernardi editionis Benedictinæ *in folio*, cap. 28. col. 1219.

VII. Lambertus primum abbas Clari-fontis diœcesis Vesontion. è linea Morimundi, deinde ipsius Morimundi, ac postremo Cistercii, memoratur 1155. in charta Pontiniaci, quo anno legatos ab imperatore Friderico, ipsumque Fridericum in fratrem Cistercii suscepisse dicitur. Scripsit ad eum Adrianus IV. pontifex an. 1156. indict. V. quarto cal. Martii pro firmanda charta Caritatis. Anno 1158. militarem ordinem de

A Calatrava in Hispania suo Cisterciensi univit. Tum anno sequenti consultus est a Friderico imperatore, de cogendo concilio super electione Alexandri III. & antipapæ Victoris; cujus etiam occasione schismatis Romam cum episcopo Bambergensi & Fastredo Clarævallensi abbate anno 1160. delegatus est ab eodem imperatore; sed cum aditum interclusissent Longobardi, in Franciam redire cogitur, ubi an. 1161. habito generali capitulo Alexandrum III. in verum ac legitimum pontificem haberi curavit. Qua re indignato graviter Friderico monachis suarum ditionum eumdem ordinem profitentibus; Lambertus, ad emolliendam ipsius iram, abbatialem curam dimisit eodem anno, reversusque Morimundum, ibidem sancte obdormivit 12. Julii anno 1163. ad quam diem, vide menol. Cisterc. Ch. Ling. LXV. col. 182.

VIII. Fastredus seu Fastradus de Gaviaumer, nobili sanguine in provincia Hannoniæ ortus, Clarævallis alumnus sub disciplina S. Bernardi, deinde primus abbas Camberonensis, postea Clarævallensis, demum Cisterciensis evasit anno 1161. vel 1162. ex chronico Clarævallis apud Chiffletium, lib. de genere illustri S. Bernardi, pag. 82. Hoc an. 1162. Odo Burgundiæ dux ei donationem domus Divionensis a Mathilde sua matre factam, confirmavit. Adiit Fastredus anno seq. Alexandrum III. Parisiis commorantem, postulaturus S. Bernardum inter sanctos adscribi, sed invida mors hac eum consolatione defraudavit. Mortuus est eodem anno, XI. cal. Maii, non autem 1164. uti legitur in chronico laudato; cui ultimum spiritum trahenti prædictus Pontifex extremam unctionem ministravit, præsente Ludovico VII. rege, tanta erat viri integerrimi etiam inter orbis terrarum principes gratia atque auctoritas. Sepelitur Cistercii cum quatuor ex decessoribus suis communi tumulo prope ingressum in ecclesiam, in ea claustri parte, quæ capitulum attingit. Vide Fasciculum sanctorum Cistercii, menologium ad diem 21. Apr. & Exordium Cisterc. lib. 2. cap. 24.

IX. Gilbertus Anglus gente, cognomento Magnus vel Theologus, ex abbate Ursi-campi summum totius ordinis fastigium adeptus 1163. bonorum Cistercii præsentium ac futurorum confirmationem accepit ab Alexandro III. an. 1164. quo etiam in suo capitulo generali statuta condidit pro militibus de Calatrava. Eidem prædictus Pontifex bullam direxit datam Montepessulo an. 1165. indict. XIII. pridie nonas Augusti anno pontificatus sexto, qua toti ordini exemtionem ab episcoporum jurisdictione asserit. Eodem anno Ludovicum VII. Francorum regem excepit in capitulo generali, ad quod se pius princeps contulerat, ordinis preces imploraturus pro impetrando filio, quem Deus optimus illi concessit anno seq. Insuper an. 1166. sancti Thomæ Cantuariensis partes egregie adjuvit adversus Henricum Anglorum regem, nihil curans, quid inde mali accideret cœnobiis ordinis, quæ in ditione Principis hujus posita erant. Denique an. 1167. Erveium Vergiaci dominum beneficum expertus est, pactumque fecit cum Eduensi capitulo 17. Maii ejusdem Prob. hist. Vergiaci, pag. 164.

anni, quo & ipse mortuus est, XVI. cal. Novembris, ex menologio Cisterc, ubi vide. Plura scripsit, de quibus consule bibliothecam scriptorum ord. Cisterc. pag. 127.

X. Alexander Coloniæ natus, ibique canonicus S. Mariæ ad Gradus, de cujus conversione ad religionem monasticam, vide lib. VII. S. Bernardi editionis Benedictinæ *in folio*, col. 1208. & Chiffletium, lib. de illustri genere S. Bernardi, pag. 289. ex Claræ vallis monacho fit abbas Grandis-silvæ, indeque Cistercio præficitur anno saltem 1168. quo ad ipsum Fridericus imperator scripsit, certis propositis cum Alexandro III. conditionibus pacis. Idem abbas anno sequenti mittitur legatus ad S. Thomam Cantuariensem, ei quasdam fœderis leges ab Henrico Anglorum rege dicturus. Quo etiam anno ad ipsum exstat bulla prædicti Papæ data Beneventi IV. nonas Julii indict. 2. pontificatus anno X. qua, charta Caritatis confirmatur. Anno 1170. Imperatorem convenit, eumque valenter commonuit, ut Alexandrum III. verum haberet pontificem; unde ad Cistercium reversus, suum generale capitulum celebravit, in quo pluribus tum archiepiscopis, tum episcopis adstantibus, litteras Pontificis, de zelo abbatis erga se, gratulantis publice legit; ubi & præsens Hugo Burgundiæ dux ad communionem beneficiorum & orationum totius ordinis, per manum Guicardi Lugdun. & Petri Tarentasiensis archiepiscoporum, necnon Alexandri Cisterciensis abbatis, omniumque abbatum, qui aderant, susceptus est; cui vicissim ordini æquissimus princeps in tota sua ditione jus libertatis donavit. Anno seq. 1171. Cistercii domum apud Divionem, vulgo *le petit Citeaux*, &c. traditam olim a Mathilde ducissa, in censum accepit a monachis Sanbenignianis. Eidem & quatuor primis patribus bulla *canonisationis* sancti Bernardi, data 1174. ab Alexandro III. inscribitur; quo etiam anno ejusdem Pontificis mandato, una cum B. Petro Tarentasiensi Henricum Anglum patrem & filium inter se diffidentes reconciliare studuit. Obiit Cistercii anno sequenti, die 29. Julii, ad quam vide menol. Cisterc.

Ch. Lugd. XXVI. col. 31.

XI. Guillelmus I. ex abbate Firmitatis, ad hanc abbatiam sublectus, anno, inquiunt, 1175. serius tamen fortasse ex dicendis in Firmitate, eximiæ liberalitatis laude commendatur in Autissiodorensi chronico, adeo ut fame grassante in regno anno 1176. alendis pauperibus etiam ecclesiæ ornamenta pignerarit. Rogavit eum Arnulfus episc. Lexoviensis scripta epistola, anno, ut volunt, 1175. suffragiorum ordinis societatem, & assensum ut sibi, quam in abbatia Mortuimaris ædificaverat, domum inhabitare liceret, ad quam nimirum se recipere volebat, ut se ad vitæ exitum compararet. Cistercii morte sublatus est Guillelmus III. idus Januarias, de quo tamen menologium die 22. Aprilis.

XII. Petrus I. Cisterciensis abbas ex Pontiniacensi sexto, inquit Jongelinus, sed male, & ex incerti loci abbate, ut scribit Angelus Manrique, an. 1179. interest concilio Lateranensi sub Alexandro III. Idem anno 1182. bullam obtinuit a Lucio III. datam Velletrii 15. Maii, qua tum prædia Cistercii, tum ordinis privilegia confirmantur; itemque ab eodem Pontifice jussus est vitam S. Petri Tarentasiensis scribendam curare. Ad eum quoque hoc ipso anno scribens Hungariæ rex patrem suum appellat, iisdemque monachos suæ ditionis privilegiis gaudere decernit, quibus in Francia gaudent. Denique anno 1183. privilegium alterum obtinuit a Lucio III. datum calendis Martii, factusque est eodem anno episcopus Atrebatensis; de quo vide t. 3. novæ Gall. Christ. ac menol. Cisterc. die 18. Decemb. Ceterum in historia MS. Cistercii legimus hunc cum fama sanctitatis obiisse 1185. communemque cum Roberto 27. abbate sortitum sepulturam. Duos scilicet volunt in Atrebatensi cathedra successisse Petros, alterum ex abbate Cistercii, alterum ex Pontiniacensi. Idemque habet Angelus Manrique in suo Cisterciensium abbatum catalogo.

XIII. Bernardus ad hanc abbatiam promotus 1183. vitæ curriculum implevit 1184. X. cal. Januarii, de quo tamen menologium differt calendis Januarii.

XIV. Guillelmus II. ex monacho Prateæ electus abbas Cistercii 1184. judex anno seq. a sede apostolica constituitur in causa Grandimontensium monachorum cum laïcis fratribus disceptantium; cumque eo superbiæ & furoris devenissent, ut choro addictis fratribus, & ipsi priori è suis propulsis sedibus reditum abnegarent, eos interim suscepit hospitio, & omnia necessaria subministravit. Anno 1187. die 3. post festum S. Dionysii ei se Hugo dominus Vergeii obligavit ad reparandas injurias, quæ monasterio a suis possent inferri. Quo etiam anno W. abbas Cistercii, hoc est Willelmus, ratam habuit compositionem Danielem inter Camberonensem abbatem, & Gerardum præpositum S. Audomari, fratrem comitis Flandriæ, ex tabul. S. Audomari. Idemque dicendum de regula pro Calatravensibus militibus hoc anno composita a Mainardo abbate Pontiniacensi, & Guidone, inquit Annalista, Cistercii abbate, ubi legendum putamus W. hoc est Willelmo: & certe idem Guillelmus paciscitur anno 1188. cum Stephano de Monte S. Johannis, teste Hugone abbate Miratorii, sponsoribusque Hugone II. Burgundiæ duce & Hugone de Vergy. Hic autem princeps an. 1189. donum Cistercio factum ab Evrardo Divionensi præposito, quando ad bellum sacrum profectus est, ei laudavit; quo etiam anno Galterum dominum de Sombernon & Hugonem dominum Vergiaci munificos expertus est. Anno 1191. Stephanus abbas S. Genovefæ scripsit ad eum epistolam in gratiam abbatis Vallium Cernaii, quem jusserat Guillelmus in Syriam redire: cui demum Cœlestinus III. bulla data Romæ 15. Febr. an. 1192. omnia Cistercii bona confirmavit. Defunctus ibidem dicitur anno 1193. *lege* 1192. ex dicendis die 28. Novembris, ad quam vide menologium.

Prob. hist. Verg. pag. 146 148. & 167.

XV. Petrus II. moritur VI. calend. Apr. an. 1193, ad quam diem vide menologium.

XVI. Guido II. Paré ex abbate Vallis in insula Franciæ, hodie Fulienfium monachorum ab an. 1616. Petro successit eodem anno, statimque ecclesiam Cistercii die 16. Octobr. ejusdem anni dedicari fecit a Roberto Cabilonensi episcopo, qui in eadem sepultus est. Anno sequenti, tria millia marcharum argenti ab Henrico IV. imperatore Friderici Ænobarbi filio ad capitulum generale missa, detrectavit, spretis muneribus Principis, quem existimabat officio suo defuisse erga Ricardum Angliæ regem, ab illo comprehensum, dum a bello sacro rediret. Induxit quoque vir æqui bonique amans Philippum Augustum Francorum regem, ut quos Canutus rex Daniæ ad eum miserat legatos de Imburge sorore sua a Philippo dimissa sub specie consanguinitatis, liberos dimitteret. Ex composito statuit an. 1195. cum Janselino priore majoris Carthusiæ, ne Carthusiani ad Cistercienses, vel hi ad Carthusianos transirent sine licentia suorum generalium. Habetur ad eumdem bulla Innocentii III. Laterani data 5. Maii anno 1199. qua Cisterciensis abbatiæ bona & privilegia roborantur; quo etiam anno ac die 21. ejusdem mensis, precum ipsius & monachorum ambivit communionem dictus Pontifex; qui & an. 1201. vectigal imperatum singulis familiæ Cisterciensis monasteriis pro bello sacro, revocavit. Quamobrem Guido Romam profectus [a] Pontifici grates acturus, ab eodem creatus est cardinalis episcopus Prænestinus, & in Allemanniam legatus. Tum eidem archiepiscopo Remensi an. 1203. datum est negotium ab eodem Innocentio, ut Philippum Augustum Franciæ & Johannem Angliæ reges ad concordiam reduceret. Anno 1204. quà legatus apostolicus pactionem inter Cistercium & capitulum S. Stephani Divionensis ratum habuit. Denique suum diem obiit Gandavi 30.* Julii an. 1206. unde Cistercium delatus ibidem conditur in ecclesiæ sanctuario a latere Evangelii. Vide bibl. script. ord. Cisterc. pag. 132.

* 10. Apr. & 20. Maii ex martyrol. Cist.

XVII. Arnaldus I. Amalric antiqua stirpe ducum Narbonensium genitus, ex abbate Populeti in Catalaunia, & Grandis-silvæ in diœcesi Tolosana, memoratur Cisterciensis in charta Pontiniaci an. 1201. cui anno sequenti Innocentius III. sermones suos nuncupavit. An. 1203. statutorum sui ordinis collectionem alteram fecit. Deinde, anno sequenti hæreticæ pravitatis inquisitor adversus Albigenses ab Innocentio III. designatus, ordinis comitia coëgit an. 1206. quibus congregatis idem summus pontifex abbatum & monachorum precibus se se commendavit, anno pontificatus nono, a quo tempore ad an. 1209. fuit sedis apostolicæ legatus, ac deinde præsul Narbonensis, ex tabulario Inquisitionis in bibliotheca Colbertina. Sic autem legitur in regesto cameræ rationum Divionensis, arcula A donationum, lib. 1. cap. 2. ubi agitur de Silva de Fez Cistercio data ab Odone duce Burgundiæ: *Hac eleemosyna investivi per librum regulæ B. Benedicti Arnaudum tunc abbatem Cisterciensem in capitulo, coram conventu ipsius domus, anno Domini 1209. mense Junio.* Porro in ejusdem abbatis manu Simon Licestriæ comes, dominus Montis-fortis dedit ecclesiæ Cisterciensi castrum Aniciacum prope Biterras cum territorio. *Actum in obsidione Tolosæ X. calend. Julii 1211.* ex tabul. Carcasson. in biblioth. Colbertina. Qui tandem Arnaldus multis gestis percelebris promovetur in archiepiscopum Narbonensem anno B 1211. ex chronico Alberici, 1212. ex observationibus D. Cotheret; quo in munere defunctus 1225. humatur Cistercii in inferiori parte sanctuarii, a latere Evangelii, sub mausoleo præcelso, quod ipsi capitulum metropolitanum Narbonense erigi curavit. De eo videndum menologium Cisterc. III. cal. Augusti.

XVIII. Arnaldus II. successit Arnaldo I. 1212. quo anno pactionem fecit cum capitulo Lingon. ratione fluvioli Sinefundi, quem ne ad Cistercium deduceret, avertit. Biennio post habuit capitulum generale, & anno 1215. adsuit concilio Lateranensi, in quo statutum est mona- C steria, quæ nondum alicui congregationi adhæserant, quamprimum ad aliquam accessura, quæ adinstar Cisterciensis sua celebraret capitula generalia, ad quorum formam edíscendam duo primum abbates ord. Cisterciensis adhiberentur & in iis præsiderent. Hunc eodem anno litteris datis commonuit Fridericus II. imperator se Romanorum principatum adeptum fuisse, eumque rogavit ut fieret particeps ordinis suffragiorum; ad quorum similiter communicationem, prima tantum sui nominatis littera connotatus, admisit Blancham Trecensem comitissam anno 1216. Eodem anno mittitur legatus ab Honorio III. ad D Philippum Francorum regem & Ludovicum filium; qui demum cessit ac decessit an. 1217. humatus Cistercii. Vide menologium VIII. cal. Octob. Dubitatur vero uter sit Arnaldus quondam abbas Cistercii, cui plenarium, sicut ei concessum fuit, *servitium* persolvi decernitur, in capitulo generali an. 1229. statuto 6. tom. 4. Anecdot. Martennii, col. 1351.

XIX. Conradus nobili familia ducum Turingiæ in Allemannia ortus, de quo jam diximus in Villariensi cœnobio, cujus primum fuit abbas, tom. 3. novæ Galliæ Christ. col. 586. & iterum in Clarævallensi, tomo præsenti, quod secundo E gubernavit, quemque nec immerito ante has dignitates, decanum fuisse in ecclesia Leodiensi asserit D. Cotheret, tandem an. 1217. ad Cisterc. culmen ascendit; quo quidem in munere, monasticæ regulæ observantione, prudentiaque sic inclaruit, ut ab Honorio III. pontifice cardinalis episcopus Portuensis ac S. Rufinæ renuntiatus fuerit 1219. Is porro ipso suæ electionis in abbatem Cisterciensem an. 1217. die 3. Novemb. compositionem iniit cum Simone Montis-fortis comite, ratione permutationis domus apud Carcassonam. *Actum in obsidione Tolosæ.* Anno

[a] Anno 1202. ex observationibus D. Cotheret, *al.* 1200. ex chronico Cisterc. apud Miræum pag. 315. Et certe hoc anno & 1202. qui sequitur Arnaldus successorem habebat Aimericum in abbatia Grandis-silvæ, nisi forte hic Aimericus, utique distinctus in catalogo abbatum Grandis-silvæ, sumatur pro cognomento Arnuldi, quod est Amalric. Sed hoc vix stare potest cum tabulario Pontiniaci, in quo reperitur Arnaldus abbas Cisterc. anno 1201.

ſequenti Honorius III. papa ei privilegium indulſit, quo totus ordo Ciſtercienſis ab omnimoda ſolutione pro terris novalibus, quæ vel extricatæ vel extricandæ eſſent ante & poſt concilium Lateranenſe, liberatur. Cum vero jam eſſet cardinalis, adfuit cum ceteris, poſt Honorii papæ tranſitum, in comitiis creando novo Pontifici congregatis, ubi cum electio in varias partes diſtraheretur, compromiſſa nominatione Pontificis in tres cardinales, è quibus unus erat Conradus, pontificalem tiaram, quam ſibi duos alios deſtinare præſenſerat pius cardinalis, raro moderati animi exemplo a ſe avertit, auctorque fuit præcipuus, ut Gregorius IX. ad ſolium apoſtolicum ſubveheretur; a quo legatus contra hæreticos & & Saracenos deſtinatus, cruciatam expeditionem zelo vere paſtorali reſtaurandæ religionis prædicavit, inſtructis etiam copiis, quas deinde in Palæſtinam transfretare curavit. Quibus in locis ſanctis, dum erga hoſtes fidei acies inſigni animo explicat, fractus laboribus ac febri tentatus, felicem animam Deo reddidit pridie calend. Octob. 1227. Ejus corpus in Gallias delatum funeratur apud Claramvallem prope S. Bernardum, in cujus ſepulcro ad pedem hæc inſcriptio legitur: *Hic jacet dominus Conradus, qui primo Villarienſis, deinde Claræ vallenſis, poſtea Ciſtercienſis exſtitit abbas, & demum Portuenſis epiſcopus cardinalis. Hic cum in Tranſmarinis partibus moraretur, inſtantiſſime præcepit, ut Claramvallem, ubi jamdudum ſuam elegerat ſepulturam, oſſa ſua deferrentur, & ibidem ſepelirentur. Obiit autem anno Domini* MCCXXVII. *pridie cal. Octobris*, ad quam diem vide menologium.

XX. Gualterus & Galcherus de Ochies ſacræ theologiæ doctor, ex abbate Longipontis, Ciſtercii præfecturam adeptus 1219. eodem anno 2. Dec. bullam accepit ab Honorio III. qua ſingulis abbatibus præcipitur, ut novitios ad profeſſionem admittant, ſpretis parochorum interceſſionibus, qui pretium ab iiſdem pro jure *obitus*, antequam profiterentur, exigebant. Anno 1220. rogavit eumdem Papam ut S. Robertum abbatem Moliſmenſem catalogo ſanctorum adſcriberet, & exinde in ſuo generali capitulo anni 1222. hunc primum abbatem Ciſtercienſem declaravit, ejuſque feſtum inſtituit. Interfuit anno ſequenti cum L. abbate Claræ vall. compoſitioni cuidam inter Anſericum decanum & capitulum eccleſiæ Lingon. ex una parte, ac inter fratres Albæ-ripæ, ex altera. Porro ejus temporibus Honorius III. ſermonum opus archimandritæ Ciſtercii & ejuſdem alumnis nuncupavit; bullamque an. 1224. eidem indulſit, qua privilegia non tantum Ciſtercii, ſed & ordinis confirmantur. Idem præſtitit Gregorius IX. an. 1227. qui & hunc abbatem reſcripto Peruſii dato 18. Apr. an. 1229. delegavit pro pace inter S. Ludovicum Franciæ & Henricum Angliæ reges ineunda; ipſumque inſuper eodem anno cum epiſcopo Pariſienſi & abbate Firmitatis judicem inſtituit pro Lugdunenſi archiepiſcopo, qui ſpoliatus, è ſede ſua ejectus, & in carcerem detruſus fuerat. Memoratur adhuc eodem anno, die 21. Decembris,

A quo nimirum a Roſeriarum abbatia in Burgundiæ comitatu, jus quod habebat in ſalinis apud Salinas in Sequanis, comparavit. Quinetiam ſuperſtes erat menſe Martio anni 1232. uti conſtat ex inſtrumento authentico acquiſitionis prati, munito Egidii Belnenſis archipreſbyteri ſigillo. Ita hucuſque DD. Cotheret & Ludovicus Bar viri perſpicaciſſimi; a quibus vel latum unguem diſcedere nefas crediderim: attamen manet ingens difficultas de Guillelmo, qui ſæpius intra ſpatium regiminis Gualteri nobis occurrit; ac primo quidem in hiſtoria Vallium Cernaii, circa an. 1227. ambiiſſe dicitur juriſdictionem in parthenonem
B Portus regii diœc. Pariſienſis adverſus Thomam Vallium Cernaii abb. Qua de re cum hujus cœnobii ſanctimoniales libello ſupplici dato ad capitulum generale anni 1227. manere ſub abbatis Vallium Cernaii juriſdictione poſtulaſſent, Galterius ex abbate Pontiniaci epiſcopus Carnot. Rogerus Savigniaci & Thomas Vallium Cernaii abbates ad inquiſitionem faciendam delegati ſunt; eaque facta, capitulum generale anni 1228. prædictam juriſdictionem abbati Vallium Cernaii aſſeruit, idque ratum habuit Gregorius IX. anno 1229. Secundo reperitur apud Sammarthanos an. 1228. in tabulis monaſterii de Batanis diœc.
C Biſonticenſis; quo etiam anno G. abbas Ciſtercii ſcribit ad Theobaldum Campaniæ comitem de ſigillis abbatiarum ordinis, in quibus, ait, proprium nomen alicujus abbatis nunquam imprimi; tom. 1. Anecdot. col. 946. Tertio, Guillelmus nomine integro ſcribit ad Bernardum abbatem Fontis-frigidi an. 1233. menſe Sept. ut hoſtias cuique flagitanti diſtribuat, quatenus ſic pravitati eorum occurratur, qui panem impuris manibus ſubactum conſecrari non poſſe neque transſubſtantiari prædicare palam non dubitabant, ex tabul. eccl. Narbon. in biblioth. Colbertina, & inde in tom. 1. Anecdot. col. 1849. ubi ſunt & aliæ
D ejuſdem Guillelmi litteræ datæ eodem anno, tempore capituli generalis apud Ciſtercium.

Quarto G. abbas Ciſtercii an. 1235. tempore capituli generalis ſcribit ad Theobaldum Campaniæ comitem de conceſſo ipſi anniverſario & de fundatione abbatiæ S. Jacobi de Vitriaco approbata; t. 1. Anecdot. col. 991. iterumque hoc anno in tabulis fundationis cœnobii monialium Pratenſis in territorio Trecenſi, apud Camuſatum in Antiq. Trecenſibus, ubi Sammarthani legunt 1236. menſe Januario, quod utique contrarium non eſt.

Quis porro nodum hunc ſolvet? Num quis
E fortaſſe dixerit, nudam, ut ſatis aſſolet, litteram G. his in locis occurrentem pro Guillelmo loco Gualteri, imprudenter acceptam fuiſſe; ſic tamen & alia manebit difficultas de initio regiminis Jacobi, quod noſtri duces conſignant an. 1234. ſed fortaſſe hic annus 1235. habendus eſt, ſecundum hodiernum calculum. Obiit autem Gualterus 20. Jan. plurimarum abbatiarum inſtitutor, inquiunt Sammarthani, at certe ordini ſuo tam carus, ut ipſi quondam abbati decretum fuerit plenarium *ſervitium* per totum ordinem, ſtatuto 19. capituli generalis an. 1242. Vide biblioth. ſcriptorum

ord. Cisterc. pag. 130. & menologium ad diem 20. Januarii.

XXI. Jacobus I. in locum Gualterii suffectus, a Gregorio IX. bullam accepit an. 1234. qua episcoporum consilia super electionibus abbatum atteruntur, simulque impeditur ne parochis justæ mercedis attributio annua augeatur in damnum decimarum, quæ ad ipsius ordinem pertinebant. Hoc autem anno Cistercium ex ære alieno tantopere laborabat, ut a capitulo generali anni 1235. commune subsidium in ipsius gratiam imperatum sit; quod cum ipse Jacobus perlustrando monasteria exigere voluisset, ei plures abbates in faciem restiterunt, in quibus abbas Pruliacensis in diœcesi Senonensi eum aditu prohibuit, imo excommunicatum denuntiavit. Porro his adversis ita fractus est Jacobus, ut vel exeunte anno 1237. vel ineunte 1238. regimine se abdicaverit; cujus certe hoc anno causam suscipiens capitulum generale, animadvertit depositione in abbatem Pruliaci, & alios secundum injuriæ modum mulctavit. Statutum ipsum hîc referre juvat, quo tota res in manifesto ponatur: *Abbas Pontiniaci, cujus consilio & consensu, abbas Caroli-loci exclusit domnum Jacobum quondam abbatem Cistercii, cui licet pluralia imposita fuerint, tamen nec convictus super his exstitit, nec confessus, sex diebus sit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & 40. diebus extra cellam abbatis.*

Abbas de Caroli-loco, qui de consilio patris sui exclusit domnum Jacobum quondam abbatem Cistercii, tribus diebus sit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua & 20. diebus extra cellam abbatis.

De Joyaco, de Fonte Johannis, de Ripatorio, de Sacra-cella abbates, qui simpliciter & minus discretè sigilla sua apposuerunt apud Prulliacum quibusdam litteris, quibus continebatur, quod ipsi credebant nonnum Jacobum quondam abbatem Cistercii excommunicatum, parcendo eis injungitur auctoritate capituli generalis, ut tribus diebus sint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

Abbas de Vallibus Cernaii, qui propter simplicitatem suam excludi fecit domnum Jacobum quondam abbatem Cistercii a grangia sua, tribus diebus sit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua & 20. diebus extra cellam abbatis.

Abbas de Prulliaco, qui minus discretè & nimis præcipitanter denuntiavit dominum Jacobum quondam abbatem Cistercii excommunicatum & conspiratorem, & exclusum & excludi fecit, non solum eum, sed abbates alios a domo sua & a filia sua de Valle-lucenti, & grangia ejusdem domus, & multa alia contra formam ordinis perpetravit, deponatur in instanti.

Ex quibus colligas fictitia esse statuta 13. 14. 15. 16. & 18. capituli generalis an. 1238. descripta tom. 4. Anecdot. col. 1367. & 1368. ubi ter J. quondam abbas & integro nomine Johannes bis reperitur; neque enim eo tempore sedebat Johannes, sed Jacobus, cui quidem a nonnullis abbatibus intenta lis est, sed illo neque convicto neque confesso, eos coërcuit capitulum generale, ac de cetero curam puniendi quosdam monachos & conversos, qui eum male habuerant, successori demandavit, hoc statuto:

Correctio excessuum tam monachorum, quam conversorum nonno Jacobo quondam abbati Cistercii factorum in abbatiis Pontiniaci & Pruliaci, & præcipue de prioribus utriusque domus, domino Cisterciensi committitur auctoritate capituli generalis, ut emendet, prout secundum formam ordinis viderit faciendum. Ipsius meminit martyrol. die 18. Apr.

XXII. Guillelmus III. de Monte-acuto cedenti Jacobo successit; qui clarus legatione ad conciliandos Galliæ & Angliæ reges, insignique donatus immunitate a Rege Daniæ, obtinuit a capitulo generali anni 1239. statuto 17. ut ejusdem auctoritate tam ipse quam Willelmus abbas Clarævallensis *possent unire filias monialium duas vel plures in unam, prout viderent expedire, & illarum conventus transferre ad loca, quæ viderint aptiora, absque tamen aliarum abbatiarum læsione: ita tamen quod ad successores suos minime extendatur hæc potestas.* Eodem anno, mense Julio Odo le Riche abbati Guillelmo dedit domum lapideam, dictam *le Cellier Dom Gilles*. Idem quoque cum Willelmo Clarævallis abbate & aliis vocatus ad synodum Lateranensem a Gregorio IX. intercipitur ab Imperatore an. 1240. pro quibus carceri mancipatis decernuntur preces in capitulo generali an. 1241. statuto 3. atque etiam subventio in victualibus & necessariis, statuto 12. Idque decretum renovatur in capitulo generali anni sequentis, usque ad liberationem ipsorum, statuto 17. De quo rursus Guillelmo hæc leguntur statuto XI. capituli generalis anni 1245. *Petitio D. Guillelmi quondam abbatis Cistercii, qui pro negotio ecclesiæ passus est vincula & carceres, de faciendo pro ipso plenario servitio per universum ordinem, exauditur.* Ex quibus potissimum verbis colligitur non Bonifacium sed Guillelmum pergentem Romam ad concilium generale, fuisse ab Imperatore Friderico interceptum. An. 1244. rex S. Ludovicus, Regina uxor, & Regina mater, Regis fratres, dux Burgundiæ, & alii adstantes in capitulo generali, suffragiorum ordinis communionem postularunt, ibidemque statutum fuit nomina Regis & Reginæ matris ad marginem primi *memento* missæ inserenda esse. Cessit hoc anno Guillelmus, ad suam regressus Claramvallem, inquiunt Sammarthani, ubi quiescit, 19. Maii consummatus, ex menologio, anno, ut creditur 1245. Ceterum ejus temporibus adeo florebat ordo Cisterciensis, ut jusserit summus Pontifex ordinem Præmonstratensem per abbates Cisterciensis ordinis circumquaque visitari, teste Willelmo abbate, Andrensis chronici coævo scriptore.

XXIII. Bonifacius an. 1244. litem movit S. Theobaldo abbati Vallium Cernaii, seu potius antiquam renovavit super jurisdictione in parthenonem Portus-regii, eamque resumsit an. 1256. contra Guerrinum S. Theobaldi successorem. Re ad summum pontificem delata, causam obtinuit Guerrinus ab Alexandro IV. dato rescripto III. nonas Maii anno pontificatus secundo. Verumtamen in capitulo generali ejusdem anni, facto

Tom. 4. Anecdot. col. 1370.

Ibid. col. 1375.

Ibid. col. 1378.

Ibid. col. 1385.

Tom. 9. Spicil. pag. 668.

compromisso, vicit abbas Cisterciensis, ex hist. MS. Vallium Cernaii. Vide etiam t. 4. Anecdot. col. 1406. Idem Bonifacius an. 1245. litteris datis universos fideles hortatur ad reædificationem ecclesiæ S. Dionysii de Vergiaco; idemque præstat anno sequenti, mense Junio pro Trenorchiensi cœnobio. Eodem anno 1246. scribit ad Theobaldum regem Navarræ & Campaniæ comitem, ut sibi respondeat super negotio, quod ipsum inter & episcopum Pampelonensem vertebatur. Festum S. Edmundi Cantuariensis archiepiscopi, S. Thomæ successoris an. 1247. instituit. An. 1249. in crastino B. Barbaræ virginis societatem iniit cum R. abbate S. Martini de Gemellis, scriptis apud Paraclitum litteris, ex tabul. S. Martini de Gemellis. Is etiam est B. abbas Cistercii, qui cum G. Bisonticensi archiepiscopo privilegia ordini Cisterciensi collata ab Alexandro III. itemque bullam Eugenii III. ordinis consuetudines approbantis se vidisse profitetur. Attigit annum 1257. quo, tempore capituli generalis precum iniit societatem cum Johanne abbate Montis S. Eligii, uti jam diximus, tom. 3. col. 428. nisi quod pro *Benedicto* legendum est *Bonifacio*. Deposuisse dicitur ante obitum abbatialem dignitatem. Cistercii jacet juxta S. Stephanum & alios primos abbates, de quo menolog. Cisterc. 21. Septemb.

Tom. 1. Anecdot. col. 1025.

XXIV. Guido III. haud prius innotescit quam an. 1260. die 13. Junii, quo Alexander IV. bulla Anagniæ data ei & successoribus ejus Minores ordines cunctis sui ordinis alumnis conferendi licentiam præbet. Idem anno sequenti in suo generali capitulo præcepit, ut communio sub utraque specie hactenus in ordine usitata, solis ministris altaris concederetur. Plura insuper & amplissima privilegia impetravit a pontificibus Romanis Alexandro IV. & Urbano IV. qui quidem Pontifex eum in epistola capitulo generali inscripta virum angelicum, virtutum & scientiæ splendore illustratum prædicat, ac tandem an. 1262. inter purpuratos proceres sub titulo S. Laurentii in Lucina cooptavit. Sed neque in minori pretio habitus est a Clemente IV. successore, a quo non solum jussus est an. 1. ejus pontificatus, v. nonas Julii, ut se ad proxime celebrandum generale capitulum Cisterciense conferret, exortas lites patres inter abbates compositurus, verum & ipsius nomine in Daniam, Sueciam, Norvegiam, Saxoniam & omnem Germaniam cum amplissimo honore legationem exercuit, ac legati apostolici fastigio insignitus Viennæ an. 1267. concilium congregavit. Denique Lugduni in concilio generali peste consumtus est 20. Maii 1274. ad quam diem vide menologium.

XXV. Jacobus II. ex priore Cistercii a solo conventu Cisterciensi, non vocatis quatuor primis abbatibus ordinis, aliisque in charta Caritatis designatis, abbas electus est; & quamvis ea de causa impugnata fuerit ejus electio an. 1262. a Reginaldo Pontiniacensi, &c. confirmata est nihilominus a Clemente IV. bulla data 9. Junii 1265. vi cujus ab eo tempore soli conventuales Cistercii suum eligunt abbatem, nemine contradicente. Ceterum memoratur hic abbas an. 1263. in charta Fontis Moriniaci, & 1265. feria III. post *Lætare Jerusalem* in instrumento Portus-regii. Idem quoque subscripsit an. 1272. die Lunæ ante festum B. Michaëlis testamento Hugonis IV. Burgundiæ ducis, & quidem proxime post Girardum Eduensem episcopum & ante plurimos abbates, ex Roverio in historia S. Johannis Reomaensis, pag. 282. Ex qua subscriptione tam singulari colligas, non eum abdicasse regimen an. 1265. ut vulgo fertur.

XXVI. Johannes I. quem dicunt antea Saviniacensem abbatem, an. 1273. x. calend. Febr. tempore capituli generalis, ordini Cluniacensi aggregari consensit quatuor abbatias ab Alfonso rege Castilliæ fundatas pro sustentando S. Mariæ Hispaniensis sodalitio, quod adversus Saracenos, tanquam fidei Christianæ columen erexerat, ex tabul. Grandis-silvæ. Scripsit ad eum Rodulfus I. de sua Imperii adeptione an. 1274. Idem abbas anno sequenti, tempore capituli generalis monasterio de Cartagena liberam abbatis sui eligendi facultatem concessit. An. 1278. tempore item capituli generalis, abbati Boni-radii ablatam jurisdictionem in Callovium attribuit Pontiniacensi. Circa 1280. muris è lapide coctili seu lateritio Cistercium cinxit, cujus & æs alienum dissolvit. Denique an. 1284. controversiam inter episcopum Cabilonensem & Burgundiæ ducem de successione illegitimo partu natorum composuit. Jacet in capitulo sub hac epigraphe: *Anno Domini MCCLXXXIV. VII. idus Octobris obiit domnus Johannes XXV. abbas Cistercii, cujus anima per misericordiam Dei, requiescat in pace. Amen.*

Tom. 1. Anecdot. col. 1149.

Tom. 3. Anecdot. col. 1256.

XXVII. Theobaldus de Sansiaco ex abbate Domus-Dei seu Nigri lacus in diœcesi Bituricensi, tum Claræ-vallis, ad Cistercium promotus, an. 1286. Latæ-silvæ monasterium ordini Cisterciensi aggregavit. Ei suam electionem ad summum pontificatum Nicolaus IV. per litteras notam fecit an. 1288. ac insequenti negotium dedit visitandi abbatiam S. Dionysii in Francia, cui ex suppetiis ad bellum sacrum valde accreverat æs alienum. Hoc eodem anno 1289. statuta sui ordinis tertio collegit; qui & an. 1291. mense Decembri tanquam arbiter una cum Roberto Burgundiæ duce sua sententia diremit quasdam querelas inter Robertum abbatem Pontiniaci & Margaretam olim Siciliæ & Jerusalem reginam, Tornodori comitissam, ex regesto cameræ rationum Divion. Diem postremum obiit IV. idus Januarii 1293. ex epitaphio, quod legitur in capitulo, ubi sepultus jacet; cujus tamen non hac die sed IV. nonas Jan. memoria celebratur in menologio.

XXVIII. Robertus II. antea Pontiniacensis abbas, sacra purpura decoratur sub titulo S. Pudentianæ a Cœlestino pontifice an. 1294. cardinalis Albi nomen assecutus, quod vestem albam sui ordinis nunquam dimiserit. Bailletus in sua de Bonifacii VIII. papæ cum Philippo Pulcro Francorum rege altercationibus historia, quid de his Burgundiæ duci responderit iste cardinalis, refert.

Decessit Parmæ in Italia an. 1305. mense Aug. ibique extra muros urbis in S. Martini cœnobio ord. Cisterc. tumulatur, unde postea translatus Cistercium, ibidem in choro a sinistra parte principis aræ conditus est, cum hoc epitaphio:

Quam sit homo fragilis, mortales discite cuncti,
Quamque brevi cursu naturæ debita solvens
Occubuit: velut hic quondam præclarus in orbe*
Robertus, domui pastor qui præfuit isti,
Cardinis officio pro munere postea fungens,
Italiæ pago Parmæ cadit, hic tumulatur.
Annis mille semel, centum ter, quinqueque lapsis,
Quem tulit è medio Deus, hunc det vivere cælo.

* occumbit.

XXIX. Ruffinus eodem anno 1294. suffectus, quo Robertus cardinalitia dignitate insignitus est, præcepit anno sequenti in suo generali capitulo, ut festum S. Bernardi per totum ordinem cum octava celebraretur. Idem annis 1296. & 1297. privilegiorum ordini concessorum super decimis & novalibus confirmationem accepit a Bonifacio VIII. qui & anno sequenti jus confirmandi decanum sacræ capellæ Divion. canonice electum ei & successoribus confirmavit; ac insuper an. 1299. die 29. Septembris rogatu monachorum S. Germani a Pratis prioratum de Gilliaco a suo Pratensi monasterio dependentem, vice permutationis, univit Cisterciensi. Moritur hoc anno, die ultima Novembris, sepultus in capitulo, sub hac inscriptione:

Domni Ruffini jacet istic corpus humatum,
Quem virtus Domini faciat super astra beatum.
Hic bis septenus abbas charismate plenus
Exiit è membris extrema luce Novembris
Cum ter C, D. *bis, minus* I. *capies & habebis*
Sic annos Christi, cum vivere defuit isti.

XXX. Johannes II. de Pontisara *de Pontoise*, ex abbate Mortuimaris & Igniaci sublectus ad abbatiam Cisterciensem 1299. nominatur anno sequenti in instrumento urbis Divionis. Anno 1301. supremum militiæ Calatravensis magistrum injuste depositum, ad capitulum generale appellantem, per abbatem Bethaniæ restitui jubet. In conventu Parisiensi ad Luparam contra Bonifacium papam, solus ab ejusdem partibus stetit, omnibus præter illum ad concilium appellantibus, ut refert Bzovius ad annum 1303. Quamobrem sponte se abdicavit anno sequenti veritus ne sui occasione per Regem Franciæ Philippum Pulcrum vel ejus satellites ordini suo aliquod in temporalibus detrimentum contingeret. Ita Guillelmus Nangius in chronico, tom. XI. Spicil. pag. 613. Et certe in actionibus Papæ a Bailleto relatis pagina probationum 338. conqueritur Bonifacius Johannem abbatem Cistercii suum carissimum filium cum pluribus aliis in castelleto Parisiensi detineri. Mortem oppetiit hoc anno, die 25. Martii, sepultus in capitulo Cistercii a parte secundi chori sub hac inscriptione pene deleta: *Hic jacet. . . . . Igniaci, tandem in istius abbatiæ. . . . . assumtus migravit. . . . . VIII. calend. Aprilis . . . . in spiritu mansuetudinis per triennium cum dimidio. Anima ejus requiescat in pace.*

XXXI. Henricus ex abbate Joyaci reperitur abbas Cisterciensis anno 1304. quo, de ipsius consensu Simon abbas Pontiniaci nonnulla divendit J. abbati Joyaci. Eodem anno, mense Junio Philippus rex amplissimum ei privilegium concessit; & an. 1308. Clemens V. pontifex antiqua eidem tum Cistercii tum ordinis privilegia laudavit; cujus etiam exstat memoria in veteri charta Trium-fontium anni sequentis. Tum vero ab eodem Clemente papa invitatur ad concilium Viennense; ac deinde an. 1313. ipse habuit capitulum generale, in quo facta est definitio de reparandis Bulencuriæ & Cheminonis monasteriis, ad quod exsequendum, Conradum Claræ-vallis abbatem delegavit 1315. Decessit hoc anno V.* cal. Aug. sepultus in introitu capituli prope Jacobum de Ponte-scisso, ubi tale ipsius epitaphium legitur:

* 19. Jul. ex martyrol. Cisterc.

Abbas Henricus istic requiescit humatus,
Moribus ornatus, dum vixit, pacis amicus;
. . . . rexit, sed tempore pleno;
Nazarii festo cum fine quievit honesto,
Anno milleno trois cens trois *cum duodeno.*
Sedem pacis ei donet Deus & requiei.
Amen.

XXXII. Guillelmus IV. de Valcellis, sic dictus, quia prius erat Valcellensis abbas quam Cisterciensis, an. 1316. libellum definitionum (hæc est quarta statutorum collectio) contexuit in quindecim partitum distinctiones, quas a Johanne XXII. obtinuit confirmari. Porro is esse videtur libellus de quo in codice MS. antiquarum definitionum Cisterciensium asservato in bibliot. Firmitatis, ad calcem hæc leguntur: *Explicit libellus diffinitionum capituli generalis complectens R. patris domini Conradi primo monachi & abbatis Claræ-vallis XXVIII.* (legendum puto XI.) *postea abbatis Cistercii, & tempore domini Clementis papæ V. publicatus, & traditus anno I. pontificatus domini Johannis papæ XXII. successoris ejus, anno gratiæ 1316.* Dixi legendum XI. non XXVIII. secundus enim Conradus Claræ-vallensis abbas XXIX. nunquam fuit abbas Cisterciensis. Anno sequenti 1317. imperavit in capitulo generali ne ullus homicida usque ad quintam generationem in monachum admitteretur. Quo etiam anno vir Deiparæ Virginis cultui devotissimus, in sua ecclesia recitari quædam officia in ejus honorem constituit. An. 1325. Agnes filia S. Ludovici ducissa Burgundiæ suo condito testamento Guillelmum abbatem Cistercii testem ipsius voluit esse cum abbatibus S. Benigni & Maceriarum, ex regesto cameræ computorum Divionensis, arcula testamentorum, fasce 2. *cotté* 19. Idem anno 1329. feria VI. post festum S. Crucis in mense Septembri, quandam initam compositionem inter Margaretam Siciliæ reginam, Tornodori comitissam, & Robertum

abbatem Pontiniaci ratam habuit in capitulo generali, ex regesto cameræ computorum Divion. Denique an. 1335. Benedictus papa XII. Cisterciensis ord. olim monachus bullam edidit pro ejusdem ordinis reformatione, ad quam usus est opera Guillelmi abbatis nostri, Johannis de Claravalle, Johannis de Firmitate & Rainaldi de Morimundo. Edita est in bullario Romano, tom. 1. pag. 233. ejusdemque vetus exemplar habetur in codice MS. 2419. biblioth. Colbertinæ. Vide Baluzium in notis ad vitas Paparum Avenion. col. 806. Porro in vulgatis catalogis obiisse dicitur *an. MCCCXXXVII. pridie idus Febr.* Martennius noster, qui monasterii chartas evolvit, legit *MCCCXXX. VII. idus Febr.* Nos diem legimus *idibus Febr.* in quodam MS. codice Cisterciensi: ex quibus dubium suboritur an non potius legendum sit *MCCCXXXV. II. idus Febr.* maxime cum Johannes de Rougemont sedisse dicatur jam an. 1335. Jacet in capitulo Cistercii ante sedem abbatis.

XXXIII. Johannes III. de Rougemont anno 1335. visitationis officium exercuisse dicitur in monasterio Claravallensi; quod si constaret, certissima quoque esset nostra conjectatio de anno mortis præcedentis, & consequenter necessario admittenda foret Johannis hujus ab eo qui sequitur distinctio; alii enim aliter sentiunt. Porro sub idem tempus abbas erat cognominis illustri genere clarus, apud Pontiniacum; ex hist. hujus monasterii edita, tom. 3. Anecdot. col. 1258.

XXXIV. Johannes IV. de Chaudemayo ex antiqua gente in Burgundia natus, doctor theologus an. 1339. in crastino S. Lamberti martyris, tempore capituli generalis, quandam compositionem inter comitissam Tornodori & abbatem Pontiniaci ratam habuit; quo eodem anno obtulit Guillelmo Quatuor Coronatorum presbytero cardinali tria florenorum millia pensionis annuæ, quam quidem Benedictus papa XII. approbavit bulla data idibus Octobris pontificatus anno quinto, ex bibliotheca Colbertina, de rebus ecclesiasticis in genere. Addit domnus Cotheret hunc primum fuisse Cisterciensem abbatem, quem Romani pontifices coëgerunt bullas accipere soluto cameræ apostolicæ annui reditus pretio. Anno 1348. vexato pestilentia regno, ordinis monasteria pene vacua monachis & exposita prædæ manserunt, quæ mala coërceri posse putavit, si conservatores a Clemente VI. pontifice obtineret, sed hoc ejus pium studium exitus fefellit; inde nimirum exortæ sunt commendæ, ut vocant. Ceterum anno 1350. quintam statutorum sui ordinis collectionem fecit, novem post annos defunctus, & in capitulo sepultus, cum hoc epitaphio: *Hic jacet venerandæ memoriæ vir, moribus & genere nobilis dominus Johannes de Chaudemayo, sacræ theologiæ professor, & hujus loci trigesimus tertius abbas, qui obiit anno Domini 1359. VI. cal. Junii. Abbatisavit autem hic XXII. annis cum tribus mensibus & novem diebus. Anima ipsius, &c.* de quo vide menologium die 14. Octobris.

XXXV. Johannes V. de Buxeriis, cui

A cognomento additur aliud a domno Cotheret, *de la Tour d'Auvergne*, a patria, uti videtur, erat enim Arvernensis, unde & appellatur de Arvernia, quem tamen asserit Burgundum Reginaldus & alii nobilem Forensem, adolescens apud Claramvallem ingressus, humanioribus litteris in S. Bernardi collegio Parisiensi, philosophiæ ac theologiæ operam dedit, in qua doctoratus lauream carpsit. Tum vero eligitur abbas Claræ-vallensis, non autem Pontiniacensis, uti notatum, sed perperam, dicunt in bullis, quas pro Cistercii adeptione obtinuit ab Innocentio VI. datis Villæ-novæ prope Avenionem 9. Julii

B anno 1359. Eo tempore bello flagrabat tota Gallia, a cujus gravissimis incommodis ut suos tutos præstaret, facultatem erigendi sacella & altaria in *grangiis* monasteriorum sui ordinis, quæ loca refugii essent obtinuit ab Urbano V. bulla data XI. Octob. 1363. Exinde Johannes abbas misit ad Gregorium XI. nuper in cathedra sancti Petri collocatum 30. *botas* vini tam de Belna, quam de Generiaco, munus adeo gratum Pontifici, ut litteris datis VI. nonas Maii an. 1372. se futurum beneficii memorem pollicitus fuerit. Nec fefellerunt promissa; enim vero inter purpuratos patres cooptatus est ab eodem Pontifice

C die 20. Dec. 1375. ex Ciaconio, non 1371. titulo S. Laurentii in Lucina cohonestatus. Moritur Avenione pridie nonas Sept. anno 1376. cujus corpus translatum ad Claramvallem sepelitur juxta S. Bernardum, cum hac brevi inscriptione in tabula marmorea: *Hic jacet Johannes de Bugeriis* (*lege* de Buxeriis) *trigesimus secundus abbas Claravallis, qui postea factus abbas Cistercii, ac demum S. R. E. cardinalis, obiit 4. Septemb. 1376.*

XXXVI. Gerardus, cui cognomen *de Buxieres de la Tour d'Auvergne* D. Cotheret affingit, quique ab eodem prius abbas Fontaneti

D prædicatur, nec displicet, Johanni ejusdem cognominis successit. Anno 1379. 18. Septembris ratam habet venditionem cubiculi factam olim Guillelmo abbati Bolbonæ a Guillelmo Cistercii abbate; quo etiam anno, die 21. Septembris Johannem de Baubigneyo, & 1385. die 7. Febr Johannem Collerium decanos sacræ capellæ Divionensis confirmavit. Primus autem abbatum Cisterciensium sibi & successoribus obtinuit a Clemente VII. jus pontificali habitu rem divinam faciendi, bulla data Avenione 10. Martii anno 1380. Lutetiæ Parisiorum diem clausit ultimum VII. idus Julii, ibidem sepultus in ecclesia collegii

E S. Bernardi.

XXXVII. Jacobus III. de Floigniaco, monachus & cellerarius Cisterciensis, tum abbas Bonæ-vallis in diœcesi Viennensi, ac deinde Pontiniaci, ubi tamen deest, tum in veteri Gallia Christiana, tum in serie abbatum edita tom. 3. Anecdot. tanquam abbas Cisterciensis celebravit capitula generalia annis 1390. & 1391. in quo ultimo aliquid de imperata monasterio Vallium Cernaii pecunia relaxavit, quod ejus reditus plurimum imminuti essent. Cetera docet ejus sepulcralis inscriptio in capitulo, his verbis: *Hic jacet memoria*

memoria dignus, religionis forma, devotionis exemplar, dominus Jacobus de Floigniaco, professus & deinde cellerarius hujus monasterii & provisor S. Bernardi Parisiensis, & successive monasteriorum Bonæ-vallis, Viennensis, & Pontiniaci, Autissiodor. diæcesum, demum monasterii Cisterciensis abbas, ubi præfuit annis 15. & mensibus 8. Migravit autem 18. Aprilis an. 1405.

XXXVIII. Johannes VI. de Martigniaco ex abbate Morimundi & Claræ-vallis ad Cistercium promotus 1405. interest concilio Pisano anno 1409. ex ejusdem actis, Spicil. tom. VI. pag. 353. Idem an. 1415. totius ordinis procurator specialis adfuit concilio Constantiensi, ubi cura ipsi demandatur cum duobus cardinalibus & uno episcopo discutiendi doctrinam Johannis Viclefi & Johannis Hus. An. 1417. die 10. Decemb. bullam obtinuit a Martino V. Constantiæ datam, qua privilegia Cistercii & ipsius ordinis confirmantur. Scripsit anno 1423. tempore capituli generalis ad archiepiscopos, episcopos, &c. ut Petrum Fortonis olim abbatem Vallis-crescentis, nunc vero monachum dicti monasterii, qui violentas manus in suum abbatem injecerat, excommunicatum denuntient. Is etiam die 13. Martii 1427. abbatem Vallium Cernaii, quem vocat sacræ theologiæ professorem, delegat pro visitando puellari monasterio de Thesauro B. Mariæ. Interiit anno sequenti XI. calend. Decemb. cujus epitaphium in capitulo Cisterciensi tale est:

Tom. 1. Anecdot. col. 1760.

Hic jacet in cineres de Martigniaco Johannes,
Doctor theologus, virtutum culmine clarus.
In Morimundo præfuit abbas, Claraque valle;
Hinc superans rexit Cistercium sex quater annis.
Anno milleno centeno quadruplicato,
X. triplicato, sed bis uno inde remoto,
Columbani die pater hic de corpore migrat.
Sit tibi vita Deus, qui regnat trinus & unus.

XXXIX. Johannes VII. cognomen *Picart* a gente sua sortitus, *d'Aulnet* a natali solo, & *d'Estan* a professionis loco, ex abbate Gardi & Ursicampi in Cisterciensem assumtus est 1428. Iste est Johannes, qui die 6. Januarii 1431. traditam sive commissam Dominico de Belna Maceriarum monacho quandam pecuniæ summam, eidem acceptam tulit, ex hist. MS. Vallium Cernaii. Adfuit synodo Basileensi 1435. tam sui ordinis, quam academiæ Parisiensis nomine, in qua orationem habuit editam in supplemento patrum a R. patre Jacobo Hommeis Augustiniano an. 1684. pag. 660. cui præmittitur eximii abbatis elogium; habetur autem manuscripta alia inter acta, quæ concilium misit cum diplomate singulari 3. Decemb. 1439. inscripto abbati & monachis Cistercii; quæ quidem acta tribus comprehensa voluminibus asservantur in bibliotheca Cisterciensi. Hinc est quod orator solus ad Bohemos a Johanne de Ragusia Dominicano multum celebretur; maximam quoque inde promeritus laudem inter patres ejusdem concilii, quod cum duobus episcopis scientiarum cognitione non mediocriter instructis judex in causa fidei delectus sit.

A Adde quod trecentos ducatos auri nummos de camera mutuo dederit Basileensibus patribus, ut ipsi testantur in litteris ea de re scriptis die ultima Junii an. 1436. Vide t. X. Spic. p. 655. Abscessit autem a concilio priusquam disjungeretur, ut suum haberet capitulum generale an. 1437. ubi, servatam pro solis ministris altaris communionem sub utraque specie a capitulo generali anno 1261. omnino abolevit, præcepitque ut deinceps omnes, qui choro adessent ad elevationem cœlestis hostiæ flexis genibus adorarent, cum id fieri stando hactenus in ordine consuetudo fuisset. Anno sequenti concilium repetiit quà legatus B Philippi Boni Burgundiæ ducis, cujus nomine in conspectu omnium sermonem habuit de conciliandа utraque ecclesia, Orientali & Occidentali. Ceterum, dum hic totus versari videtur in rebus ecclesiæ, ne quis existimet eum res ordinis haud curare. Eodem quippe an. 1439. 8. Octobris, abbati Bolbonæ provinciam dedit abbatem Candelii excommunicatum denuntiandi, quod ante annos decem non interfuisset capitulo generali, neque scholarem, prout debebat, in universitate Parisiensi aluisset, ex tabulario Candelii. Demum occubuit an. 1440. III. cal. Aprilis, conditus in capitulo Cistercii cum aliis decessoriC bus, ubi tumulo incisi sunt hi versiculi:

Virtutum specimen claudit lapis iste Johannem,
Quem tumulo exstinctum præceps mors mersit acerbo.
Alnetum genuit, sed Elancium rutilat ejus
Exemplo, Gardus regitur, post Ursicampus.
Huic patri undenis Cistercium subditur annis,
Mille quadringenti quadraginta tunc fuit annus,
Cum pater hic migrat, & Aprilis tresque calendæ.
Sit sibi cum superis requies, mercesque laboris.*

* *æterna.*

XL. Johannes VIII. Vion de Gevreio in monte non longe a Cistercio natus, antea proviD sor collegii Parisiensis S. Bernardi, eligitur abbas 1440. cui anno sequenti totius ordinis visitatio ac emendatio in conventu generali demandatur. An. 1446. 23. Maii abbatem Ursi-campi delegat ad inquirendum, utrum abbas de Lanneyo senio confectus abdicare velit, & ad procurandam successoris electionem. Suum an. 1454. die 27. Sept. procuratorem instituit Petrum de Vireyo monachum de Maceriis, ex charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 4. abbatiarum in Bibliotheca regia. An. 1456. dux Burgundiæ Philippus Bonus super comitiis generalibus ordinis statuta edidit saluberrima, litteris datis 28. E Julii anni prædicti. Laudatur hic abbas in dialogo de prospero & adverso statu ordinis, parte 2. cap. 52. ad quem Eugenius IV. Nicolaus V. & Calixtus III. scripsere, ut abusus ratione *commendarum* in ordinem inductos pro viribus impediret. Denique cum ejusdem ordinis privilegia confirmari obtinuisset a Pio II. pontifice anno 1. ejusdem pontificatus, pridie nonas Augusti, decessit paulo post, sepultus in capitulo a parte primi chori ad lævam, sub ea inscriptione: *Hic jacet bonæ memoriæ dominus Johannes Vion de Gevreio in monte oriundus, quondam monachus Cistercii,*

baccalaureus in theologia Parisius formatus, primo cellerarius collegii S. Bernardi Parisiensis, deinde provisor, postremo abbas hujus monasterii, quod 18. annis & 8. mensibus laudabiliter rexit. Migravit a seculo 25. Novemb. anno MCCCCLVIII. &c.

XLI. Guido IV. vel Guidus, cognominatus de Edua *d'Autun*, patria Senonensis, Fontaneti monachus, ex abbate Caroli-loci, & an. 1458. Pontiniaci, haud multo post ad supremam ordinis evectus est dignitatem. Sane reperitur anno 1460. die 14. Sept. in charta authentica memoratæ collectionis D. de Ganieres. Anno seq. IV. idus Aprilis privilegiorum ordinis confirmationem accepit a Pio II. pontifice. Sepulcrum habet in capitulo a parte secundi chori, tali exornatum epigraphe: *Hic jacet dominus Guido de Edua, monachus quondam de Fontaneto, baccalaureus in theologia Parisius formatus, qui primo fuit abbas Caroli-loci, deinde Pontigniaci, postremo autem hujus ecclesiæ, quam laudabiliter rexit tribus annis & septem mensibus. Obiit an. MCCCCLXII. XXVI. Julii. Requiescat in pace.*

XLII. Imbertus seu Humbertus Martin, dictus *de Losne*, a natali solo, inquit Jongelinus, quod est urbecula vulgarius dicta *S.t Jean de Laone* ad Ararim, prius abbas Morimundi, denato Guidoni subrogatur 1462. quo anno Pius II. papa ipsum Philippo Bono Burgundiæ duci commendavit. Eodem anno, die 14. Sept. in suo capitulo generali, habita ratione penuriæ monasterii Vallium Cernaii, provinciam dedit abbati Caroli-loci, ordinis alumnos, qui forte pecuniam dicto monasterio deberent, ad solutionem compellendi, ex hist. MS. Vallium Cernaii; quo insuper anno, 10. Nov. insequenti, 5. Nov. 1466. 20. Aprilis, & 1470. 21. Maii memoratur in chartis authenticis memoratæ collectionis D. de Ganieres. Idem an. 1463. in capitulo generali præcepit antiphonam *Salve Regina* quotidie post completorium in singulis ordinis monasteriis in posterum decantari; quo quidem anno Burgundiæ comitia eum principem legationis ad Carolum comitem Carolesii, qui suum patrem Philippum Bonum offenderat elegerunt, quem sic abbas allocutus est, ut princeps Gandavo Brugas profectus, stipante caterva ministrorum & legatorum, ad genua patris se provolverit, sibi suppliciter orans ignosci; sicque feliciter hanc Imbertus legatione peracta, alteram obire meruit eodem anno ad Ludovicum XI. Francorum regem; qui rursum in comitiis Burgundiæ generalibus electus a clero prædicatur an. 1466. mense Aprili, in regesto cameræ comput. Divion. Anno seq. die 16. Febr. intuitu cladis illatæ monasterio de Bredelaris in Westphalia ex armorum strepitu, eidem anno præced. subsidia imposita relaxavit, ex Jongelino Notitiæ abbatiarum ordin. Cisterc. lib. 2. pag. 54. Habuit capitulum generale an. 1469. Sub idemque tempus ad Carolum Burgundiæ ducem pro tribus provinciæ ordinibus destinatur, uti observat Egidius de Roya abbas Regalis-montis in suo chronico Belgico, quod ipsi dicavit. Romam profectus an. 1473. inquiunt Sammarthani, sive 1474. ut placet domno Cotheret, hoc anno, A inquit, a capitulo generali legationis antesignanus ad Sixtum IV. pontificem mittitur, adjunctis sibi sociis; ex parte abbatum Franciæ, Claravallensi abbate; ex parte Germaniæ, abbate Veteris-montis; ab Hispania, Populeti; & a Burgundia, Theoloci abbatibus; quibus addunt Johannem S. Bernardi Valentin. abbatem, ordinis procuratorem generalem, illucque tandem appulsus die XI. Junii 1475. coram Pontifice & purpuratorum cœtu vehementem orationem habuit contra usum *commendarum*. Scripsisse vero dicitur & hoc an. 1475. pontificatus Sixti IV. anno quarto, de jubilæo, quem pro toto impetraverat B ordine, hoc est fortasse de abstinentiæ a carnibus dispensatione, quam obtinuisse hoc anno legimus. Romæ decessit anno seq. VII. vel IX. cal. Aprilis, cum laudabiliter præfuisset annis 14. pluribus eruditionis monumentis & opusculis in lucem evulgatis commendatus. Quiescit ibidem in ecclesia S. Sebastiani ad catacumbas ordinis Cisterc.

XLIII. Johannes IX. de Cirey, patria Divionæus, ex qua gente Benignus de Cirey duodecies major evasit urbis Divionensis, quod nulli alii contigit. Primum fuit monachus Caritatis è linea Morimundi, in diœcesi Vesontionensi, doctor in theologia, abbas Theoloci, Balernæ ac postremo C Cistercii an. 1476. propter morum integritatem *Boni abbatis* cognomen adeptus. Hic ipse est abbas Theoloci, qui Romam cum Himberto perrexerat, ubi adhuc versabatur; sed tunc Balernæ abbas, cum è vivis egressus est Himbertus. Statim vero ei Sixtus IV. pontifex, cui notus erat, provisiones, ut vocant, pro abbatia Cisterciensi dare voluit, sed eo recusante, quod ægre ferret alumnos Cistercii jure sui abbatis eligendi privari, ipsoque Claravallensi abbate, quem ipsius loco Sixtus IV. nominaverat, a jure suo discedente, cum interim Johannes de Cirey unanimi consensu monachorum electus fuisset, (hi quippe D parati potius erant è domo facessere, quam a Pontifice designatum admittere) ipsis tandem rogantibus primis abbatibus ex parte capituli generalis, electioni suæ consensum dedit. Hoc autem ipso an. 1476. die 9. Jan. sive, uti nunc annum inchoamus, 1477. fratrem Nicolaum de Sinemuro instituit procuratorem collegii S. Bernardi Parisiensis, ex charta authentica memoratæ collectionis. Sub hoc tempus Carolo duce mortuo, cum partim provincia, & singulatim urbs Belna Mariæ unicæ Caroli heredi, fidem servare constituisset, & eo fine cives urbem vallare proposuissent, pecuniam ad expensas, omnibus qui prædia in locis cir- E cumjacentibus haberent, imposuerunt, quam cum abbas Cisterciensis ob fidem præstitam regi Ludovico XI. abnuisset solvere, ultionis causa Belnenses domum insignem Cistercii juris, a qua pendebat pars suburbii, quod Cistercii nomen gerebat, incendio deformarunt 23. Maii 1478. nec ipsum suburbium intactum reliquerunt. Adfuit eodem anno comitiis cleri Gallicani habitis Aureliæ mense Octobri super mutuis querelis inter Sixtum IV. pontificem & Ludovicum XI. regem; in quibus sedit eodem ordine quo Clarimontis & Belli-joci comites, necnon Franciæ cancellarius, proxime

post episcopos, qui contra Monasterii-majoris & aliorum abbatum argumenta, Cisterciensem tanquam *præcipuum abbatem abbatum* in conciliis Constantiensi & Basileensi alios antecessisse testificati sunt. Destinatur paulo post ab ordinibus provinciæ ad Ludovicum XI. qui dedit ei locum in suo sanctiori consilio, cum annua trecentarum librarum Turonensium pensione, quandiu in aula versaretur, quinetiam obtulit primam vacaturam sedem episcopalem, si continuo apud se vellet remanere, a quo tempore in suprema Burgundiæ curia primus senator natus haberi cœpit. Inde an. 1483. Carolum VIII. regni habenas adeptum, nomine provinciæ salutavit oratione tam eleganti, ut eam typis impressam nemo non habere voluerit. Adfuit biennio post universi regni comitiis Turonis convocatis tanquam primus provinciæ legatus, ubi jus præcedendi Normanniæ, Aquitaniæ & Occitaniæ legatos tam acriter defendit, ut rex Carolus VIII. consilio principum adstantium, solis vicecomitatus Parisiensis legatis, Burgundiæ legatos præcedere permiserit. Ceterum prædicta pensione gaudebat an. 1488. dono & nomine Burgundiæ ducis, ex regesto cameræ computorum Divion. Bullam obtinuit ab Innocentio VIII. datam IV. calend. Sept. 1487. qua privilegia ordinis confirmantur. Deinde ipsum adiit Pontificem pro *commendarum* exstinctione, qui bullam votis ejus consentaneam die 3. Maii 1489. indulsit; ex hist. MS. Vallium Cernaii; cum jam V. idus Aprilis ejusdem anni eidem & quatuor primis abbatibus privilegium dedisset subdiaconatus & diaconatus ordines suis monachis conferendi, ex menolog. Cisterc. die 1. Januarii. An. 1491. privilegia ordinis in unum corpus redacta, Divionensibus typis mandari curavit. Præfuit an. 1493. electioni Dionysii le Doulx ex priore abbatis Joyaci, per obitum Egidii, ex tabulario Resbacensi. Anno seq. 1494. die XI. Januarii Johanni le Chevrier abbati Vallium Cernaii & Michaëli Bussereau in quem ille jus suum in abbatiam Oratorii in Andibus refuderat, has suas abbatias mutuo commutare permisit, ex hist. MS. Vallium Cernaii. Rursum vero legationem gessit cum aliis nomine provinciæ ad Ludovicum XII. regem, cui omnium nomine pro prima regni adeptione gratulatus est, adstantibus Eduensi & Cabilonensi episcopis, necnon multis patriæ proceribus, an. 1498. Denique Bonifacius Symoneta, lib. 2. epist. 19. vocat eum massam omnibus virtutibus conditam & elimatam, sine arrogantia civilem, &c. Cessit an. 1501. ac mortuus est 1503. VI. cal. Jan. sepultus in introitu capituli respiciendo claustrum, cum hac funebri inscriptione:

Quindecies Christi centenus tertius annus,
Sexque calendæ erant, maxime Jane tibi,
Cum tegitur tumulo præstanti laude Johannes;
Relligionis apex, maximus eloquio.
Familiæ Cirei soboles, Divionis alumnus,
Pro sacris studiis laureolam meritus.
Primus honor Theolocus erat, Balerna secundus,
Quem commendarum depulit è manibus.
Ter novies annis supremo munere functus,
Ordinis & princeps frugifer usque fuit,
Sed titulos tantos, & munera sponte reliquit.
Nomen fama tenet, hic nisi sunt cineres.

Hæc autem verba leguntur in extrema parte tumbæ: *Lapidem diu confractum amantissimi patris devotissimi filii restituerunt 1716.* Quibus omnibus adjicere placet verba quæ leguntur ad calcem veteris chartularii abbatiæ Cisterciensis: *L'an de grace 1503. le Mercredy jour de feste de Monseigneur S.t Jean l'Evangeliste 27. jour du mois de Decembre, en la venerable maison, abbaye & monastere de Citeaux, rendit l'ame a Dieu Reverend pere en Dieu M.gr Jean de Cirey natif de Dijon, docteur en S.te theologie & abbé dudit Citeaux, homme de grande fâme, vertu & renommée en tout l'ordre dudit Citeaux, & par tout le royaume, Empire & plusieurs regions & pays de Chretienté, & en bonne & grande especialité ez pays de Bourgogne, & demeure en bonne memoire de tous, & mesmement de tous ses religieux, lequel est inhumé au chapitre de ladite église. Je souscris clerc notaire Royal estant audit monastere & maison de Citeaux, au jour & an dessusdits, certifiant les choses dessusdites estre vrayes.* Signé GOURDET.

XLIV. Jacobus IV. de Theulley de Pontalié, latinè *de Ponte-scisso*, primo, ut videtur cognomine donatus, a gente sua, altero a natali solo, nepos ex sorore Johannis de Cirey abbatis decessoris, Cistercii monachus, doctor in theologia, collegii Parisiensis S. Bernardi provisor, abbas Cari-loci, Bellæ vallis & Morimundi successive, demum eligitur Cisterciensis abbas die 20. Nov. an. 1501. per spontaneam avunculi cessionem. Rescriptum obtinuit a Julio II. papa datum 5. Febr. 1504. quo abbas S. Sequani, decanus Eduensis, & cantor Trecensis ecclesiarum delegantur ad inquirendum adversus eos, qui bona, chartas & cetera ad Cistercium spectantia injuste retinerent. Anno seq. tempore capituli generalis quandam sopivit querelam inter Petrum Tessier abbatem Vallium Cernaii & collegium Parisiense S. Bernardi, seu potius definiendam commisit abbatibus Firmitatis, Frigidimontis & Caroli-loci sacræ theologiæ professoribus, ex hist. MS. Vallium Cernaii. Sub idem tempus ex ipsius delegatione Petrus de Prulliaco & Antonius de Valle-lucenti abbates præfuerunt electioni Johannis Brisson in abbatem Joyaci per obitum Dionysii le Doulx, qui contigit 1505. ex tabulario Resbaci. Memoratur & anno 1506. die 23. Martii in charta authentica collectionis D. de Ganieres. Adfuit an. 1511. conciliabulo Pisano, salutato ante discessum supremo senatu Divionensi in camera consilii, quatenus est primus ejusdem senator natus. Cumque an. 1515. mense Martio Andream de Leval in decanum sacræ capellæ Divionensis confirmasset, abbatia se abdicavit 25. Octobr. 1516. Cistercii mortuus eodem anno, prima die Novembris *al.* 2. Jacet in introitu capituli respiciendo claustrum, sub hac epigraphe:

Impia quem nobis rapuerunt fata Jacobum
Pastorem, qui ovibus pascua sacra dabat,
Cernite marmorea hac magna sub mole sepultum.
Summus in augenda is relligione fuit:
Qui cum Parisia regeret provisor in urbe,
Multiplici ad primam sorte domum rediit.
Nam post Carilocum, Bellam vallem & Morimundum,
Excelsum meruit ordinis esse caput.
Mille & quingentis, bis sex & quatuor annis
Expletis, gaudens aurea tecta subit.

XLV. Blazius Larget, dictus etiam d'Aiserey a solo natali, una leuca Cistercio, doctor theologus Parisiensis, ex abbate Marciliaci è linea Claraevallis in dioecesi Eduensi, creatur Cisterciensis an. 1516. sed fato praeripitur IV. idus Septembris 1517. aetatis an. 43. tumulo conditus in collegio Parisiensi ante principem aram, his versibus subnotatis:

Postquam praeclarae deduxit stamina vitae,
Hic Blasius cineres Azerianus habet,
Cui trita in studiis & relligione juventa,
Ornavit dociles laurea bacca genas.
Et cum provisor foret, hinc Cistercius abbas,
Septembris decima Parisiis cecidit.
Mille & quingentis bis septem cum tribus annis,
Umbra fuit superis credita, corpus humi.
Flete igitur, patres, tristis spectacula busti,
Et qui non poterunt plangere, dent requiem.

De eodem in Parisiensi collegio sic scriptum ait Angelus Manrique;

Qui florente animo & dudum vigentibus annis,
Fidus in hoc studio gymnasiarcha fuit,
Mox, spirante Deo, factus Cistercius abbas,
Imbibita pavit relligione gregem.
Et vix lustra octo, juncta trieteride, nerat,
Et senis abbas mensibus exstiterat;
Cum gelidae tremulo febris praeventus hiatu,
Intempestiva morte praeventus obit.

XLVI. Guillelmus V. du Boisset natus in finibus Vasconiae, primum fuit abbas Candelii, tum Cistercii, de quo nihil aliud habetur, nisi quod, dum perlustraret monasteria, Brivate in Arvernia obierit die 25. Aprilis 1521. & ibidem conditus sit.

XLVII. Guillelmus VI. le Fauconnier, patria Rothomagensis, Mortuimaris alumnus, doctor theologus, ex abbate Miratorii è linea Cistercii in dioecesi Lugdunensi, pedum abbatiale Cistercii assumsit an. 1521. Insequenti, die 4. Novemb. Gabrielem Ragnier abbatem Montispetrosi confirmavit. Anno 1533. corpora SS. Alberici & Stephani necnon aliorum abbatum cum hisce ordinis Cisterciensis sacris institutoribus conditorum è terra effossa, & in majus claustrum translata collocari fecit in eodem conditorio, cui superinduxit altare in honorem S. Stephani, &c. atque ab ipsius latere hanc inscriptionem: *Beati ac venerabiles patres monasterii & ordinis Cisterciensis fundatores & amplificatores hic simul reconditi sunt: videlicet, domini Albericus II. Stephanus III. Rainaldus IV. Gosvinus V. Fastredus VI. Gilebertus*
A *VII. Alexander VIII. Guillelmus IX. Bernardus X. Guillelmus XI. Petrus XII. Johannes, Robertus prior, Johannes, Bonifacius XXII. vir bene compositus & honestus, quorum felices animae Omnipotenti Deo viventes nostri semper memores existant. Amen.* Memoratur & an. 1537. die 20. Maii in charta authentica collectionis D. de Ganieres. Emigravit an. 1540. VII. cal. Aprilis, sepultus in capitulo, cum hoc epitaphio:

Luce sacra Veneris, quingentis mille sub annis
Atque decem quater transiit ad superos,
Qui hoc jacet in tumulo Falconius ille Guillelmus,
B *Mortemaris monachus, doctor in arte sacer;*
Ante Miratorii, post, lustris quatuor abbas
Cistercii, vix primum attigerat senium.

XLVIII. Johannes X. Loysier ex oppido *de Seurre* in Burgundia oriundus, Cistercii monachus, ac theologus Parisiensis, eligitur abbas feria 3.* post Pascha, die 30. Martii an. 1540. Ubi notandum occurrit capitulum generale non prius haberi solitum quam feria 2. post Dominicam 4. Paschae, hoc anno habitum dici ab auctore libri, cui titulus *Gouvernement de Citeaux*, pag. 312. sede abbatiali vacante, quia scilicet necdum C electionis suae confirmationem acceperat a Romano pontifice. Recensetur autem in chartis authenticis memoratae collectionis an. 1543. 24. Aprilis, 1548. penultima Junii, & 1553. die 3. Julii. Vir ingenio nobili & facundia plane disertus, relictis pluribus sui studii in decorem & commodum Cistercii monumentis, quibus in ecclesia supereminent organa pneumatica eximii operis. Naturae debitum solvit an. 1559. sepultus in ecclesia ad analogium Epistolae ante gradum sanctuarii, ubi Nicolaus Boucherat successorum alter hanc inscriptionem ejus memoriae erigi curavit. *Domino Johanni Loisier Cistercii abbati,* D *sacrae theologiae professori, frater Nicolaus Boucherat ejusdem Cistercii abbas, domino & praedecessori suo posuit. Praefuit ann. 18. Obiit 26. Decemb. an. 1559.*

* al. Feria 2. die 29. ut infra.

Cingunt corona populea caput
Fortes athletae, qui pede fervido
Non indecorum pulveris Isthmii
Collegere tumultum.
Victrice miles quique manu impetum
Recidit hostilem & gemini Dei
Postes trophaeis operuit sacros
Lauro tempora cingit.
E *Prarara virtus denique praemium*
Semper tuetur, nec sine praemio
Suos relinquit, sed comes huic adest
Laus, merces satis aequa.
*Ut te Lozeri, quem Polyhymnia **
*Succo irrigarat nectarei melis, **
Quemque alma virtus, dum tua ducerent
Molles stamina Parcae,
Casto fovebat plus aliis sinu,
Non indotatum vidimus, ast tuis
Rerum parentem justa laboribus
Tandem dona tulisse.

* πολύμνια, nomen musae.
* mellis.

Nam tarda dum te canities senem
Fecisset, & jam te miseri velut
Taederet orbis, te superas trahi
Laetum jussit ad oras.
Fores ut omni parte beatior,
Et meliori te modo redderet
Vitae sequacis quem series levis
Certe haud conteret unquam.
Vive ergo felix, & levius tuos
Urna reclusos hac cineres premat
Lapis, lepores qui tegit Atticos,
Virtutumque cohortes.

In tabella, quae vivum exprimit, haec habetur inscriptio: *Fr. Johannes Loysier Cistercii monachus, theologus Paris. & Cistercii electus 2. feria post Pascha 1540. obiit Vogeoti die 26. mensis Dec. an. 1559. Praefuit ann. 18. mensibus 3.*

XLIX. Ludovicus I. de Baissey nobilis Burgundus, Claudio domino de Longecourt & Johanna de Crux parentibus ortus, primum fuit monachus abbatiae de Pratea è linea Claraevallis in dioecesi Bituricensi, & juris canonici doctor, tum abbas ejusdem monasterii & Maceriarum simul ad breve tempus, seu divisim Prateae primum, deinde Maceriarum, tandemque Cistercii, renuntiatus 6. Januarii 1560. Reperitur anno 1562. die 3. Julii & 1564. 1. Junii in chartis authenticis memoratae collectionis; & hoc quidem anno ac die vicarium generalem habuit fratrem Johannem de Beaune Cistercii priorem. Abiit è vita eodem anno 19. Junii in coenobio monialium de Poigiola ordin. Cisterc. dioecesis Montis-regalis, cum a synodo Tridentina reverteretur; unde cor ejus allatum Cistercium, in sacello S. Vincentii martyris depositum est cum hac inscriptione: *Domino Ludovico de Baissey Cistercii abbati frater Nicolaus Boucherat ejusdem Cistercii abbas domino & praedecessori suo posuit. Praefuit annis 4. mensibus 5. diebus 13. Corpus ejus jacet in monasterio monialium de Poiglola dicto, in quo obiit 19. Junii an. 1564. cum ex concilio Tridentino reverteretur.* Ipsius effigies ad vivum expressa cernitur, cum hac, in infima parte, inscriptione: *Fr. Ludov. de Baissey de Pratea monachus, de Maceriis primum, deinde Cistercii abbas, &c.* Ubi notandum silentium de ejus apud Prateam abbatiali dignitate; quia fortasse patrui cessio in ejus gratiam locum non habuit.

L. Hieronymus de la Souchiere Arvernus, adolescens apud Montem-petrosum, cujus primum fuit monachus, studiis navavit operam, Parisiis posthaec philosophicis ac theologicis in collegio S. Bernardi incubuit. Deinde laurea doctoratus in alma facultate theologica Sorbonae insignitus, an. 1552. creatur abbas Claraevallensis; quo munere fungens, cum jam esset toti Galliae propter eximias virtutes, eruditionem, pietatem, aliasque dotes summopere notus, ad celeberrimam synodum Tridentinam profectus est, ubi quantum doctrina ac religionis zelo praefulserit coram purpuratorum & patrum consessu, abunde testatur S. Carolus Borromaeus. Postea vero ad Cisterciensem praefecturam sublimatus 2.* Julii 1564. antiquam disciplinam in omnibus fere ordinis coenobiis instauravit; qui demum purpura dignus habitus, oblatam vir incredibilis modestiae suscipere recusavit; at nihilominus a Pio V. declaratus presbyter cardinalis titulo S. Matthaei in Merulana an. 1568. magna apud omnes floruit existimatione, inprimisque apud Pontificem, qui singularem ejus virtutem demiratus, magnum lumen ecclesiae Dei in publico patrum consistorio eum post ipsius obitum vocitabat. Hic contigit Romae an. 1571. x. Novembris, cujus cor ad Claram-vallem delatum est, & ibidem sepultum, ut in historia hujus monasterii diximus; cadaver autem conditum est ad S. Crucis in Jerusalem, sub nobili mausoleo, cujus marmor tali condecoratur elogio:

* al. 1.

DEO OPT. MAX.

Domino Hieronymo Socherio, Arverno, Parisiensi theologo praestantissimo, qui Henrico II. & Carolo IX. Gallorum regibus, Carolo cardinali Lotharingio, bonisque omnibus eximie carus, Claraevallensis abbas, in Tridentina synodo sententias doctrinae, pietatis, ac prudentiae plenissimas dixit; inde Cistercii electus abbas, ipsiusque ordinis generalis, a Pio V. pontifice maximo delatam absenti cardinalatus dignitatem ut acciperet vix adduci potuit; deinde in Urbem accitus, singulari opum atque gloriae contemtu & vitae moderatione omnibus admirationi fuit. Vixit annis LXIII. Obiit X. Novembris MDLXXI. Monachi Claraevallenses poni curaverunt.

Siste, rogo, & precibus, lector, venerare sepulcrum,
Siste, feres parvae praemia magna morae.
Vita prior mortem, sed mors tibi prima secundam
Vitam, quae nunquam est interitura, dabit.

Denique apud Cistercium in capella Ducum visitur, inquiunt, imago Hieronymi de la Souchiere, sub qua haec verba leguntur: *Frater Hieronymus de la Souchiere de Monte-petroso monachus, theologus Parisiensis, Claraevallis primum, deinde Cistercii abbas, electus die 2. Julii 1564. ac postremo S. R. E. tituli S. Matthaei cardinalis. Praefuit annis 7. mensibus 4. diebus 9. Obiit Romae die 10. mensis Nov. an. 1571.*

De cardinali Socherio plura Ughellus in suis ad Ciaconium additionibus, scriptores Cisterciensis ordinis, Nicolaus Barcetius, lib. ultimo Septimianae historiae, dum hujus cardinalis sacrarum litterarum peritissimi gesta erudite conscripsit, uti & ceteri, qui de cardinalibus vitas texuerunt.

LI. Nicolaus I. Boucherat ex gente hujus nominis in oppido Pontium ad Sequanam in Campania natus, monachus, & prior, addit Annalista, monasterii de Recluso è linea Claraevallis in dioecesi Trecensi, Parisiensis doctor, ac ordinis procurator generalis in curia Romana, quo nomine an. 1534. interest concilio Tridentino. Electus porro in abbatem Cistercii monachorum suffragiis die 12.* Dec. 1571. regibus Carolo IX. Henrico III. innotuit. Cum anno 1575.

*3. ex Samm. fortasse 13. ut infra.

Condæus princeps Calvinistarum agmine ducto Burgundiam pervasisset, incendium Cistercii haud aliter abbas effugere potuit, quam solvendo tria millia nummorum. Præsens an. 1577. comitiis Blesensibus, eodem anno, 10. Aug. priori Bolbonensi provinciam dedit adeundi Fuliensem abbatiam, grandi abbatem inter & monachos schismate discissam, ex tabulario Bolbon. Anno seq. nomine cleri Burgundiæ orationem habuit Rothomagi ad Henricum III. regem, postea editam, de calamitatibus, quibus affligebatur provincia. Quo etiam anno litteris ejusdem Regis datis XI. Januarii, ipsi & successoribus asserta est dignitas primi senatoris nati in parlamento Burgundiæ. Adfuit an. 1584. 21. Augusti pacto matrimoniali inter Claudium de Vergy & Catharinam Chabot, ex probationibus hist. Vergiaci pag. 368. Abdicavit hoc anno & post biennium decessit 12. Martii, sepultus in æde Cisterciensi prope majus altare, æreo tumulo instaurato ab Edmundo successore an. 1601. cum prior bellis civilibus ab impiis & sacrilegis adsportatus fuisset. Epitaphium ejus tale est in medio æneæ tabulæ.

DEO OPT. MAX.

Reverendissimo domino piæ memoriæ domino Nicolao Boucheratio doctori theologo, Cistercii abbati dignissimo; qui magni judicii, eruditionis & eloquentiæ, & monasterii de Recluso religiosus, procurator generalis Romæ ordinis sui Cisterciensis, in sacro Tridentino concilio sententiis doctrinæ & pietatis plenissimis claruit; jura & privilegia ordinis confirmari studuit. Ex commendatione illustrissimi piæ memoriæ D. Hieronymi Soucherii cardinalis, hujus Cistercii & Clarævallis abbatis, factus ejusdem Cistercii & ordinis abbas generalis, multas legationes obivit pro suo ordine ad Pontifices maximos Pium V. & Gregorium XIII. & pro Burgundia ad Galliarum Reges Christianissimos Carolum IX. & Henricum III. quibus carus exstitit. Hanc ecclesiam plurimis ac pretiosis ornamentis sericis, æreisque bello civili direptis decoravit. Tandem de omnibus optime meritus, prælaturæ suæ anno XV. ætatis LXXI. anno MDLXXXVI. die XII. Martii migravit ad Dominum, postquam biennio antea resignasset Fr. Edmundo a Cruce in Claravalle. Hic post præclarum monumentum cupreum a se ejus memoriæ positum, & ab impiis monasterii hujus vastatoribus raptum, hoc ipsum reposuit VI. nonas Maii MDCI. Anima ejus requiescat in bona pace, amen. Cernitur autem ad visum depictus cum hac subtus imaginem epigraphe: *Frater Nicolaus Boucherat monasterii de Recluso monachus, theologus Paris. Cisterc. ord. procurator generalis, deinde Cistercii abbas electus die 13. mensis Decembris anni 1571. qui postquam præfuit 14. ann. & 45. diebus, cessit fratri Edmundo a Cruce Claræ-vallis monacho & theologo Paris.*

LII. Edmundus I. de la Croix Trecensis, monachus Claræ-vallis, doctor theologus Parisiensis, & prior Bellæ-aquæ, cum tunc esset ex delegatione Cisterciensis abbatis visitator monasteriorum Germaniæ, Bohemiæ, &c. in locum A Nicolai, qui cesserat in ejus gratiam, suffectus est, tanto dignior pacatioribus temporibus, quanto in turbulentiora incidit. Iste videlicet statim ab impia cæde in Henricum III. regem perpetrata an. 1589. & iterum 1595. suum Cistercium direptum, exspoliatum atque incensum, vastata prædia, quin & monachos, partim jugulatos & male mulctatos, partim in carcerem detrusos ingemuit. Quæ quidem prima direptio movit Clementem VIII. pontificem ut scriberet ad abbates Galliæ hortatorias litteras an. 1592. ad auxilium communi matri ferendum. Anno 1599. quædam constituit pro monasterio de Precibus, B ac paulo post sibi coadjutorem electum a fratribus adscivit. Tum vero in Hispaniam progressus an. 1603. vi pontificiarum litterarum, cum jam lustratis Arragoniæ & Catalauniæ monasteriis, in Castellam iter appararet, Barcinone postremum diem obiit in prioratu S. Nazareti XII. cal. Septembris 1604. perhonorifico funere ad abbatiam Populeti in Catalaunia delatus, in monumento Regibus Aragoniæ communi sepeliendus. Ceterum monemur a D. Vienot erudito Cisterciensi monacho, versus allatos in veteri Gallia Christiana, quasi tumulo incisos, nunquam visos fuisse Populeti, sed Cistercii compositos fuisse, C quos tamen referre non pigebit.

Edmundus mundus, mundi qui crimina vicit,
His Regum tumulis præbuit ipse decus.
Si Crucis a Christo mundus jam pignore fulget,
Nunc Cruce ab Edmundo munda cuculla micat.
Concinat & mundus de Edmundi carmine laudes,
Qui vitam degit semper in ore Dei.
Non solum hæc proles, sed Cister turma ciensis
Omnis exultat tale habuisse caput.
Hunc Claravallis nutrit, hunc Cistercius ornat;
D *Atque inter Reges hunc Populetus humat.*

Vide bibliothecam scriptorum ordin. Cisterc. pag. 87.

LIII. Nicolaus II. Boucherat sub patrui cognominis præfectura Cistercii vitæ religiosæ tyrocinium posuit, inde doctor theologus Parisiensis, ac prior Cistercii, demum ex abbate Valcellensi in diœcesi Cameracensi designato, electus coadjutor, Edmundo successit 1604. Hic totius fere ordinis monasteria visitavit ac reformavit, disciplina exactiore revocata. Abbatiam suam pene E oppressam ingenti ære alieno tumultibus Gallicis contracto, summa parcimonia & industria liberavit. Seminarium Dolense instituit; quinque capitula generalia congregavit, annis 1605. 1609. 1614. 1618. & 1623. Interest comitiis Franciæ Parisiensibus 1615. præfuitque legatus in Burgundicis nomine Henrici IV. & Ludovici XIII. regum Christianissimorum. Denique amplissimis muneribus cum laude perfunctus, animam exhalavit 1625. 8. Maii ætatis 63. cui tale inscriptum fuit epitaphium Cistercii prope patruum.

Parca parens lachrymis, quid ego Cistercia partam!
Cum jaceat vitæ vita resecta meæ.
Heu! cecidit palma abbatum, quam Parca cecidit,
Cistercii columen, lumen amorque gregis.
Quod varias inter stetit inclytus ordo procellas,
Hoc debet curis, præsul amande, tuis.
Ac nisi averruncet mala mille minantia numen;
Corruet heu mecum, cor ruet atque meum.
Quem virtus meritis æquet tibi, Boucherat, errat,
Qui se posse patrem speras habere parem.
Plange ergo mecum, sacer asceta plange,
Votaque pro tanto pange precesque viro.

Inscriptum quoque in eadem basilica hoc carmen:

Pons Nicolao ortum, Sorbona gradum, ordo tiaram
Divio consilium, dat humum hic chorus, astra coronam.

LIV. Petrus III. Nivelle Trecis in Campania ortus, Cistercii monachum a teneris professus, theologiæ doctor & abbas S. Sulpitii è linea Pontiniaci in diœcesi Bellicensi, tandem anno 1625. die 3. mensis Novembris post longam deliberationem Cistercii abbas generalis nominatur, præsidente Jacobo de Nucheze episcopo & comite Cabilonensi, qui brevem ea de re sed luculentam habuit orationem. Hunc porro antistitem, Petrus abbas solemni ritu, Cistercium adeuntem excepit an. 1628. Abbatum imagines tabellis in aula abbatiali cum brevi indiculo vitæ depingi curavit; domum etiam Gilleii injuria temporum & bellorum civilium collapsam instauravit elegantius. An. 1635. die 4. Martii scripsit epistolam ad Gaspardum Jongelinum auctorem notitiæ abbatiarum ord. Cisterc. qua hortatur eum ut hoc opus publici juris faciat. Cessit Petrus hoc ipso anno in gratiam sequentis, factus episcopus Lucionensis in Pictonibus, qua in urbe spiritum emisit die 10. Febr. an. 1661.

LV. Armandus Johannes du Plessis cardinalis dux Richelii & Fronsaci, Cluniacensis ac Præmonstratensis ordinum archicœnobiarcha, etiam pro ipsius votis postulatur abbas Cisterciensis per cessionem præcedentis 19. Nov. 1635. a quatuor primariis patribus & aliis 34. monachis. Inde vero possessionem quidem adeptus est 15. Jan. 1636. sed numquam fuit ab apostolica sede confirmatus, adversantibus exterarum gentium abbatibus. Obiit 4. Decembris 1642. Lutetiæ sepultus in æde Sorbonæ. Cujus toto regiminis tempore Cistercium fuit penes strictioris observantiæ cœnobitas.

LVI. Claudius Vaussin, de Corsin oriundus non longe a monasterio S. Johannis Reomaënsis in Burgundia, frater uterinus Johannis Bouchu principis senatus Burgundiæ, monachus Claræ-vallis, sacræ theologiæ doctor in facultate Parisiensi, ex priore Frigidi-montis, ab antiquis seu mitioris observantiæ monachis eligitur abbas Cisterciensis in hospitio Cistercii Divionensi, quod ipsos intra Cistercium reformati patres nollent recipere, die 2. Januarii an. 1643. sed quia rex Ludovicus XIII. jusserat eligi, post decessum

A cardinalis de Richelieu, strictioris observantiæ monachum, ipsius electio rescissa fuit edicto sanctioris consilii 21. ejusdem mensis & anni. Re ad sedem apostolicam delata, qui de hac inquirerent, delegati sunt archiepiscopus Senonensis & episc. Sagiensis *al.* Uticensis atque Autissiodorensis; cumque dicta utrinque causa fuisset, ex parte scilicet cum strictioris tum mitioris observantiæ monachorum, hi commissarii apostolici lata sententia 13. Junii 1644. jure aliorum fruendi suffragiis antiquos monachos privarunt, permissa tamen altera electione; quibus in abusu dicendi juris quantum ad hanc privationem appellantibus ad consi-B lium Regis, id anno seq. die 5. Aprilis abusum in hac sententiæ parte declaravit & alteram confirmavit. Inde igitur his & illis ad electionem faciendam convenientibus 10. Maii an. 1645. antiquorum unanimi consensu, numero circiter 40. electus est altera vice Claudius Vaussin, aliis numero 15. Johannem Jouaut abbatem de Precibus in Armorica eligentibus. Tum vero Claudius a Rege confirmatus die 26. ejusdem mensis, & ab Innocentio X. die 27.* Novembris; abbatiæ possessionem assecutus est 15. Jan. anni seq. admissusque 19. Aprilis in primum consiliarium natum Burgundiæ senatus, cum jure præcipuo C ferendi suffragii, ex concessione Regis data 20. Febr. ejusdem anni. Insuper hoc anno 1646. comitia sui ordinis apud Claram-vallem coëgit, in quibus visitatores monasteriorum instituit, & anno seq. plura ipsemet in Galliis, Provincia maxime & Vasconia perlustravit. Idem an. 1648. ad regem Ludovicum XIV. delegatus fuit ab ordinibus provinciæ, & 1649. varias abbatum Hispaniæ, Austriæ, Bohemiæ, Moraviæ & Silesiæ accepit epistolas de sua electione gratulatorias, quorum vicarios seu visitatores confirmavit. Excepit an. 1650. Ludovicum XIV. Francorum regem apud Cistercium, & insequenti ca-D pitulum generale celebravit. Annis 1652. & 1658. monachis congregationis Romanæ capitula generalia cogere permisit, quibus per suos commissarios præfuit, eorumque statuta roboravit. Litteras encyclicas misit ad omnia Gallicana sui ordinis monasteria pro Galliæ Christianæ opere a Sammarthanis suscepto promovendo 16. Martii 1652. Anno seq. plurimas Galliæ peragravit provincias, Cenomanensem, Andegavensem, Turonensem, Armoricensem, Normannicam, &c. monasteria sui ordinis visitando. In Germaniam quoque profectus 1654. ipsius monasteria perlustravit; quo anno *breve* apostolicum E ab Innocentio X. impetravit adversus commendatarios abbates, quo a regimine spirituali penitus excluduntur. Sed cum interim ei pertinaciter strictioris observantiæ monachi adversarentur, volentes ut ipse inter illos noviciatus annum ageret, aut saltem ipsi lineam specialem componerent, cujus abbas de Precibus superior esset, Romanum iter aggressus est Claudius anno 1661. ubi perhonorifice exceptus ab Alexandro VII. clericalem tonsuram, ordinesque minores suis contulit monachis die 30. Novembris ejusdem anni, quo ipso anno, die 8. Decemb. adfuit concioni Papæ.

* al. 29.

sede sibi designata a summo rituum magistro, proxime post episcopos & ante ordinis S. Basilii præpositum generalem. Inde Christi natali die Pontifici sacra facienti adstitit habitu pontificali, è sacrario ad altare progressus cum ultimo episcoporum, quorum in ordine sessionem habuit tempore Tertiæ & missæ; itemque feria 4. cinerum anni sequentis, qua sacros cineres eodem habitu a summo pontifice suscepit. Nil tamen ea vice profecit super iis de quibus agebatur. Quare ad Urbem iterum rediens an. 1664. demum an. 1666. 19. Apr. *breve* apostolicum adinstar constitutionis ab Alexandro VII. accepit, quo cavetur expresse ne quis unquam in abbatem ordinis generalem eligatur, præter monachum ejusdem ordinis professum; idque ratum habuit Rex Christianissimus suis litteris datis 14. Julii ejusdem anni, mense Decembri 1711. & mense Martio 1719. Denique Claudius abbas, Cistercii capitulo generali habito an. 1667. cujus decreta 26. Febr. 1669. Clemens IX. pontifex maximus approbavit, Divione obiit 1. Febr. 1670. ætatis suæ an. 63. Cistercii sepultus in sanctuario a latere Evangelii, ubi hoc epitaphium legitur:

D. O. M.

Reverendissimo domino piæ memoriæ domino Claudio Vaussin Claravallis religioso, Sorbonæ doctori, Cistercii abbati, ordinis generali, primo in senatu Burgundiæ consiliario.

His titulis eo splendidius in ortu suo fulsit quasi sol Claudius noster, quo eum densiores litium multarum obsedere nebulæ: sed eas lucis ejus comes individuus ardor dissipavit, a quo ut non esset qui se absconderet, cleri Burgundiæ bis in comitiis electus, Regi Christianissimo a sanctioribus fuit. His honorum fastigiis evectior tanquam in medio cælo, Galliam, Germaniam, Belgium, Italiam visitando illustravit exemplis & verbis, illustraturus Hispaniam, nisi ob exortas in ordine controversias materno motus zelo bis Romam adire fuisset coactus, pro quibus componendis breve a summo pontifice obtinuit. Verum cum senescerent corporis vires, minus tamen pietatis affectus, sui cursus imminentem prospiciens finem, in concinnando hoc archicænobio totus incubuit, exornatoque altaribus inclytis templo hoc manufacto, æternum in cælis effici meruit Dei habitaculum, anno ætatis suæ 63. prælaturæ 25. salutis 1670. calendis Febr.

LVII. Ludovicus II. Loppin ex oppido *de Seurre* * in Burgundia, prius eleemosynarii, procuratoris ac majoris cellerarii officiis perfunctus, eligitur abbas suffragiis 59. ex septuaginta tribus, die 29. Martii 1670. Verum accepta schedula regia, dum rediret Parisiis, obiit apud Virtutem Campaniæ urbem 6. Maii, die 38. post electionem suam 1670. Jacet apud Argensolium sui ordinis monasterium puellare in diœcesi Suession. fundatum a Blancha Navarræa Campaniæ comitissa, in infimo gradu sanctuarii sub lampade, ubi hoc epitaphium habet: *Cy gist le tres reverend pere Dom Loüis Loppin, prieur titulaire de Mouchy, élû abbé general de Citeaux, qui mourut le 6. jour de May 1670. âgé de 62. ans. Priez Dieu pour son ame.* Hoc ejusdem alterum legitur epitaphium in columna a parte sinistra dicti sanctuarii.

* al. Bellegarde.

Jacet hic.

Infausto conditus lapide,
Cujus nunquam satis manibus parentatum erit,
Vir illustrissimus & supra modum illustris,

D. D.

Ludovicus Loppin
Titularis Prior de Mouchiaco-petroso,
Cistercii Abbas generalis electus
Anno reparatæ salutis MDCLXX. die XXIX. Martii, ætatis suæ LXII.
Huic in Burgundia Bellogardium
Felicia dedit natalitia,
Sed Cistercium longe feliciora, quia religiosa:
Egit diu cellerarium procuratoremque in hac peraugustâ domo:
Exinde missus Chantiliacum, fuit serenissimo principi
Condæo ab eleemosynis & consiliis.
Juris ille canonici doctor in schola Parisiensi est inauguratus,
Quem electum sic probavit Rex,
Quod diploma confirmationis Apostolicum
Ipse litteris suis a Pontifice postulaverit.
Sed heu luctuosa funestaque fata!
Repetebat Cistercium.
Cum ecce in viciniori pago, cui Virtutum nomen est
Premente stomacho, ardente pulmone,
Assiduâque febri corpore toto exæstuante,
Obiit
Die 6. Maii ejusdem anni;
Divina licet sacramentorum charismata pro fine habuerit,
Ora tamen viator, ut quietus electorum sorte fruatur, amen.
Æternum hocce gratitudinis suæ monimentum
Abbati suo amantissimo lugentes posuere
Religiosi Cistercienses. D. Blasius Leaulté
Doctor theologus Parisiensis, prior de Thoroneto, vicarius
Generalis ordinis in Provinciâ,
&
Joachimus Matthieu de la Pierre
Rector collegii Sinanquæ.

LVIII. Johannes XII. Petit patria Cabilonensis, asceta Cisterciensis & juris canonici doctor, die 20. Junii 1670. suffragiis 69. in abbatem electus, sabbato quatuor temporum post Pentecosten an. 1672. sacros subdiaconatus & diaconatus ordines in suo cœnobio contulit, iique monachi, qui hisce ordinibus initiati sunt, ad presbyteratum postea admissi sunt ab archiepiscopo Vesontion. vi bullæ Innocentii VIII. datæ an. 1489. Hic supremam abbatum Cisterciensium auctoritatem adversus quatuor primos patres strenue tutatus est, quam suo decreto Rex Christianissimus 19. Septemb. an. 1681. confirmavit. Verum adversa post aliquot annos usus est fortuna

est fortuna in causa contra Jesuitas ratione unionis abbatiæ Bellæ-Branchæ, factæ collegio Flexiæ, quam hi obtinuerunt, sub onere tamen annuæ pensionis 1800. librarum pro sustentatione monachorum sex in collegio S. Bernardi Parisiensis scholarium. Monasteria sui ordinis perlustravit, capitula generalia celebravit, ædes abbatiales & dormitorium construxit, ecclesiæ supellectilem auxit, ac tandem è vivis excessit 15. Jan. 1692. natus annos 63. postquam egregie præfuisset annos 21. menses sex, dies 21. Tumulum habet in capitulo, cum hoc epitaphio:

D. O. M.

Reverendissimo felicis memoriæ dom. Johanni Petit
Zelo & pietate Cistercii monacho verè magno,
Pervigili cura & fidelitate officiali ceteris multo majori,
Totius ordinis patri, pastori, generalique, maximo;
Qui nec ambitionis, nec quarumlibet humanarum rationum,
Sed virtutum ac meritorum gradibus
Ad id muneris unanimi omnium voto assumtus,
Semper & ubique sibi constans,
Non stupuit honorum fulgoribus.
Congregatum ex universa Europa in generalibus comitiis
Religiosum orbem eloquentia, ingenio, peritia tertium detinuit.
Contra obtrectantes juribus Romana in curia,
Majori, privato & sanctiori consilio causam sæpe vicit,
Sui generalatus auctoritatem summo labore vindicavit,
Patiens, impavidus, inconcussus.
Filios cum in maritimis & mediterraneis Galliæ provinciis, tum in Belgio
*Visitans, sanctissimis astrinxit * legibus, verbo pavit & exemplo.*
Cujus laudem pretiosa, qua templum, domumque auxit
Supellex, necnon ampla, quæ extra modum sumtu
Ac magnificentia hic exstruxit ædificia,
Nunquam dicent satis.
Ad omnia summa natum
Mors præmatura sustulit anno ætatis LXIII.
Prælaturæ XXII. R. S. H. MDCXCII. 15. Januarii
Æmulamini preces, lachrymas effundite.

* *sanxit.*

LIX. Nicolaus III. Larcher patria Belnensis, professione monachus Cisterciensis, doctor Sorbonicus, ex priore de Buxeria in diœcesi Augustodunensi electus est abbas Cistercii suffragiis 41. die 27. Martii 1692. quem eminentissimus cardinalis de Furstemberg in sua S. Germani a Pratis apud Parisios abbatia benedixit 15. Aug. ejusdem anni. Hic ordinis monastici & maxime sui jurium defensor, suis precibus & commonitionibus obtinuit a Rege Ludovico XIV. ut is edictum suum anni 1695. de juribus episcoporum, interpretatione leniret, professus se religiosorum ordinum immunitati haud intendisse derogare, eorum præsertim, quorum abbates sui sunt ordinis capita. Anno 1699. mense Aprili edicto celebri Regis, in pari cum episcopis sella brachiata & in eorum ordine post ipsos sedere permissus est in comitiis Burgundiæ, seu potius ista sedendi ratio ei confirmata fuit. Morte sublatus est octogenarius die 14. Martii an. 1712. obtenta anno præcedenti privilegiorum sui ordinis a Rege Ludovico XIV. confirmatione. Conditus est in capitulo, cum hoc epitaphio digne apposito: *Hic jacet R. DD. Nicolaus Larcher Cistercii religiosus, deinde abbas Cisterciensis generalis, probitate clarus, eruditione singulari, doctor Sorbonicus, jurium hujus ecclesiæ & ordinis vindex acerrimus, qui emenso cum pietate per duos & amplius sexaginta annos vitæ regularis stadio, quorum abbatialis dignitatis vigesimo, ætatis vero octogesimo secundo ad æternam sospitatem transiit quarto nonas Martii MDCCXII. Requiescat in pace, amen.*

LX. Edmundus II. Perrot Divionæus, doctor in theologia, è gremio assumtus est in abbatem Cistercii generalem 20. Maii 1712. postquam pridie domnus Carolus Vallot in capitulo generali hujus monasterii hanc dignitatem deprecatus esset. Porro hoc eodem anno, die 19. Novemb. Clemens XI. papa ei gratulatoriam scripsit epistolam de ipsius electione. Tum anno 1719. Ludovicus XV. Francorum rex ordinis privilegia confirmavit; ac denique Innocentius XIII. pontifex maximus litteris datis 13. Aug. an. 1721. suam eidem ordini toti protectionem pollicitus est. Obiit Cistercii die 31. Januarii 1727. sepultus in capitulo.

LXI. Andochius Pernot des Crots frater senatoris Divionensis electus est 21. Apr. 1727.

FIRMITAS.

LA FERTÉ SUR GROSNE.

PRima Cistercii filia, ad Gronam fluvium diœcesis Cabilon. fundatores agnoscit Savaricum & Guillelmum comites Cabilonenses, qui Cisterciensibus monachis territorium hereditatis suæ ad congregationem, quæ Deo famularetur, contulerunt; cujus monasterii origo in veteri libro Exordii Cisterc. sic exprimitur: [Tantus erat numerus Fratrum apud Cistercium, quod nec substantia quam habebant eis sufficere, nec locus in quo manebant eos convenienter poterat capere. Placuit itaque abbati ejusdem loci Stephano nomine, ceterisque fratribus, ut locum alium quærerent, in quo pars ipsorum ab aliis corpore non animo separata, Deo devotè & regulariter deserviret. Quem locum dum præfatus abbas sollicitè ac studiosè perquireret, ad notitiam domini Gualterii Cabilonis episcopi, & canonicorum ejusdem civitatis, necnon ad aures duorum comitum, Saverici * videlicet, & Guillelmi, aliorumque illustrium virorum, ista pervenit discussio. Qui vehementer inde gaudentes, & terram suam circumquaque perlustrantes, Deo volente, tandem locum idoneum prædictis monachis ad Deo serviendum, & regulariter vivendum invenerunt, in quo eos honorificè susceptos,

* Gaudericus vocatur ab Annalista ad an. 1113. cap. 3. n. 4. & 5.

sicut Domino placuit, posuerunt. Quibus inibi collocatis, duo supradicti comites quandam partem sylvæ, quam incolæ loci illius *Bragne* appellabant, læto animo præbuerunt. Quam utique partem ne inde ulterius ab aliquo calumniam vel contentionem fratres præscripti paterentur, præsente domino Gualterio Cabilonensi episcopo, & domino Stephano Cisterciensi abbate, Widone de Virduno, & aliis quampluribus, sicut oportunum fuit, designaverunt fixis crucibus. In qua postea designatione, sicut duo episcopi diffinierunt, dominus Gualterus Cabilonensis, & dominus Jocerannus Lingonensis, in dedicatione * ipsius loci, unanimi eorum consensu, qui ad ipsam venerant dedicationem, bannum statuerunt, quod si quis fratrum jam dictorum possessionem, quam eodem tempore in eodem loco à prædictis comitibus, Saverico, & Willelmo susceperunt, ullomodo infringeret, excommunicationi in perpetuum subjaceret, nisi Deo, & beatæ Mariæ, & fratribus ipsius cœnobii de infractura satisfaceret. Sed & prædicti comites reliquam partem silvæ, *Bragne* videlicet, quæ extra terminum possessionis antedictorum fratrum erat, & omnia necessaria sua explenda, ad usus domorum, ad pastus suorum animalium, ad fœnum colligendum gratanter concesserunt. Acta sunt ista anno ab Incarnatione Domini MCXIII. indict. VI. epacta I. concurrente 2. cal. Junii.] Non tantum vero prædicti comites contulerunt de suo in Firmitatis dotationem, sed etiam alii Principes, inter quos Hugo, quem volunt esse Rufum, filium Hugonis II. & patruum Hugonis III. Burgundiæ ducis fundatoris S. Capellæ Divionensis. Visuntur hic sepulcra Durandi & Theobaldi episcoporum Cabilonensium, Pontii præsulis Matisconensis, ac Beatricis comitissæ Cabilonensis.

* Angelus Manrique ordinis Annalista loci dedicationem revocat ad diem 18. Maii, postridie quam illuc è Cistercio conventus appulit.

Abbatum catalogus.

PRimus abbas vocatur passim Bertrandus. Ita quidem Annalista ad an. 1112. cap. 2. n. 6. ad an. 1113. cap. 3. n. 3. & 5. ad an. 1117. cap. 3. n. 6. & menolog. Cisterc. die 10. Apr. Idem quoque asserunt novissimi celebris hujus monasterii ascetæ, cum ea tamen restrictione, modo scilicet Philibertum, modo Bertrandum vocari, unde binominem forsitan fuisse augurantur. At siquidem etiam nobis conjicere licet, putamus confictam esse hanc vocem *Bertrandus* ex vocabulo *Bertaut*, quod idem sonat in plebe Divionensi ac *Philibert*. Itaque

I. Philibertus abbas primus innotescit ex brevi charta, quæ sequitur, ex autographo desumta: *Notum sit omnibus futuris & præsentibus, quod Cerebrunus de Charella & Simon frater ejus, & Garoldus & Artaldus fratres consobrini eorum germani dederunt, atque concesserunt Deo & S. Mariæ de Firmitate, & monachis ejusdem loci, in manu scilicet Filiberti primi abbatis ipsius loci, &c.* Idem quoque donum excepit Guillelmi de Cabilone, coram Joceranno Lingonensi episcopo, uti constat ex charta in appendice relata. Ch. XX. col. 238.

II. Opizo, secundus abbas memoratur in litteris Gentilis mulieris viduæ de Cabilone vendentis Opizoni secundo abbati Firmitatis pratum sub villa S. Lupi, coram Jotzaldo decano Cabilonensi.

III. Petrus I. ex priore, aiunt, ejusdem cœnobii assumtus abbas, doctrina & pietate conspicuus, in archiepiscopum Tarentasiensem primus ex Cisterciensi ordine ad infulas pontificias promotus est anno circiter 1123. alter a S. Petro Stamedii abbate, qui fuit etiam archipræsul Tarentasiensis, cujus eximias laudes Gaufridus abbas Altæ-combæ celebravit. Illi vero, dum adhuc præesset Firmitati, Gualterius episcopus Cabilon. Jotzaldi successor dedit medietatem *paratæ*, quam debebat pro ecclesia S. Ambrosii. De hoc Petro vide menolog. Cisterc. die 29. Junii. Ch. XXI. col. 238.

IV. Bartholomæus I. quem nonnulli S. Bernardi fratrem asserunt, ex monacho Claraevallis suffectus est abbas Firmitatis * Petro ad sedem Tarentasiensem evecto. An. 1132. Maceriensis monasterii excepit fundationem. Sancti Gregorii libros moralium exscribi curavit 1134. cujus etiam meminit tabula anni 1140. regnante Ludovico, Petro abbate Cluniacensi, & Waltero Cabilonensi antistite. An. 1142.* cum Rainaldo Cisterc. Bernardo Claraevallensi & Guichardo Pontiniac. abbatibus societatem iniit cum Præmonstratensibus. Idem paciscitur 1144. cum Petro Cluniac. abbate, ac post biennium, die Dom. post festum S. Lucæ 20. Octob. adfuit solemni capsæ reliquiarum S. Lazari apertioni factæ Augustoduni ab Humberto de Baugé Eduensi episcopo, ad quam similiter convenerunt solemnitatem Gualterus Cabilon. Pontius Matiscon. & Gofridus Lingon. episcopi, necnon Rainardus Cistercii, Pontius Vezeliaci, Gallus Corbiniaci, Petrus Trenorchii, Petrus S. Petri Cabilonensis Guillelmus Fonteneti & Petrus Buxeriarum abbates, ac insuper Odo dux Burgundiæ & Guillelmus Cabilonensis comes. An. 1147. hic comes Bartholomæo abbati contulit decimam vinearum, quas cœnobium acquisierat in parochia Miliaci, ut fidem faciunt litteræ comitis nostra inter instrumenta. Eidem quoque anno seq. Walterius abbas S. Martini Eduensis dedit capellam sancti Nicolai; ipse vero Bartholomæus, Aimoni, Johanni & Rainaldo fratribus spopondit se vel successorem, unum dicti Johannis filium facturum esse monachum, quando ætatem debitam attigisset: ac interim puerum tunc septennem de rebus monasterii indutum iri, sutularibus caligis, tunica, cappa & pellibus; parentes vero teneri voluit ad ipsum decem annos in domo sua retinendum. Actum anno 1151. Ei quoque nonnulla prædia concessit capitulum S. Stephani Bisontic. anno 1156. cujus item fit mentio in charta donationis territorii de Nulliaco, tempore Walterii episcopi Cabilon. & Widonis de Cerciaco fratris ejusdem episcopi. Denique memoratur Bartholomæus in quibusdam

Ch. XXII. col. 239.

* an. 1134. ex histor. Cabilon.

* 1141. ex Sammarth.

Ch. XXV. col. 241.

chartis anni 1158. ac proinde Mabillonius in A chronologia Bernardina post Angelum Manrique in annal. ord. Cisterc. minus appositè mortem ejus consignat anno 1144. quam Sammarthani melius 1160. annotarunt. Dies autem obitus habetur in martyrologio 9. Decembris, sed nulla in ipso textu dignitatis abbatialis facta mentione, secus in notis.

V. Guillelmus seu Willelmus I. occurrit abbas Firmitatis annis 1171. & 1172. Sub quod tempus Gerardum comitem Viennensem & Matisconensem munificum expertus est, teste Stephano Cluniacensi abbate. Memoratur etiam 1174. in charta Guidonis domini Virduni pro B monasterio Maceriarum, & 1175. in tabulis Buxeriæ; quo etiam anno, in ejusdem abbatis gratiam Guillelmus comes Cabilonensis patris sui Willelmi dona confirmavit. Anno seq. Ebrardus archiep. Bisonticensis coram Guillelmo Cabilonensi comite, Guillelmo abbate de Maceriis & Bernardo abbate Bellævallis sententiam dixit adversus Margaretam dominam de Naviliaco & Hugonem dominum Paluelli, pro Guillelmo Firmitatis abbate, qui reperitur adhuc 1178. in charta Stephani episcopi Matisconensis. Unde colligas Guillelmum hunc vel serius quam vulgo dicitur sublectum fuisse in abbatem Cistercii, vel C simul retinuisse abbatiam Firmitatis.

VI. Herveus seu Arveius & Alverius ex historia S. Stephani Divion. fuit Humberti de Faverney filius ex Elisabetha de Vergy, Savarici de Douziaco comitis Cabilonensis & Elisabethæ filia. Hic primum canonicus, deinde abbas S. Stephani Divion. Cistercii monachum induit non ante an. 1175. dimisso abbatiali munere, quod postea suscepit apud Firmitatem. De eo sic habet necrologium S. Stephani: *XIV. cal. Aprilis obiit Alverius abbas de Firmitate, monachus Cisterciensis, & quondam abbas hujus ecclesiæ.* Sepultus est in cœnobio Firmitatis ante aram S. Laurentii, D in monumento gentilitio, ubi hodie ejus imago spectatur, quasi ad sanctum Laurentium preces fundens.

VII. Bruno I. seu Burno memoratur 1178. in tabulis Roberti episcopi Cabil. de dono facto a Rodulfo de Buxi & Hugone fratre ejus, 1186. in charta Willelmi comitis Cabilon. & 1187. in litteris Hugonis Burgundiæ ducis & Odonis filii ejus, quibus dant monachis de Firmitate duodecim modios censuales vini apud Givriacum in emendationem malorum, quæ intulerat Girardus de Reone apud Belnam, præsentibus Guillelmo abbate Cistercii, B. abbate de Firmitate, J. abbate E de Buxeria, G. abbate Leuncelli, G. abbate de Maceriis, & G. abbate S. Petri Cabilon. Eodem anno Calatravenses, qui ab ordine defecerant, supplices cum litteris Alfonsi Castellæ regis & Hispaniæ Principum redeuntes, ut iterum Cistercio incorporati in veros ordinis fratres susciperentur, cum Guidone Cistercii & coabbatibus admittit, normaque vitæ tradita Morimundo esse subjectos decernit. Exstat ejusdem mentio in actis anni 1188. pridie idus Augusti, 1190. in charta Rocleni canonici Cabilonensis, 1193. in

Prob. hist. Vergiaci, pag. 402.

tabulis Roberti episcopi Cabilon. pro Cistercio, ac denique 1194. in instrumento S. Stephani.

VIII. Guillelmus II. reperitur in charta Alidis dominæ de Brancion, quondam uxoris Josserandi Grossi, & tunc Ulrici de Bagiaco an. 1198. teste Bernardo abbate Trenorchii, quem Chiffletius omisit.

IX. Nicolaus 1199. & 1201. apud Sammarthanos, recensetur an. 1200. tempore Roberti episcopi Cabil. in compositione cum Duranno abbate S. Petri Cabilon.

X. Audo sive Odo an. 1203. donum Bartholomæi de Genesto militis excipit, memoratus anno seq. in charta Gerardi abbatis S. Petri Cabilon.

XI. Petrus II. an. 1206. concordiam iniit cum Josceranno de Saula, *forte* de Saulx, coram Roberto episc. Cabilonensi. Omittitur a Sammarthanis, cujus loco inducunt eodem an. 1206. Gerardum, & post eum Hugonem mortuum 1217. VI. idus Apr. ac sepultum in capitulo. Quinetiam legitur R. abbas Firmitatis an. 1208. apud eosdem Sammarth. t. 4. col. 61. sed hic error typographicus videtur, pro qua littera, P. vel S. substituenda. Verum in tabulis domesticis neutrius fit mentio.

XII. Simon an. 1208. postridie festi S. Mariæ Magdalenæ paciscitur cum Arnulfo de S. Helena comite. Reperitur etiam 1210. & 1214. quo anno interfuit capitulo generali Cisterciensi. An. 1224. Simon abbas Firmitatis & ejusdem loci conventus Jacobo S. Apollinaris Papiensis abbati domum de Barrona dimittunt. Memoratur insuper in litteris Gregorii papæ IX. datis Laterani XII. cal. Aprilis, pontificatus ipsius anno secundo, Christi 1228. in quibus promotionem abbatis S. Benigni Divion. in archiepiscopum Bisontinensem examinare & super ipsa decernere jubetur. Insequenti an. 1229. missus est contra sacrilegos, qui Lugdunensem archiepiscopum nequiter captum detinebant in vinculis, ac sub idem tempus ad conciliandos Grandimontenses acrius inter se disceptantes.

XIII. Bonifacius abbas Firmitatis an. 1230. societatem iniit cum Duce Burgundiæ. Perard.

XIV. Vincentius reperitur an. 1232. cum Bonifacio abbate de Maceriis.

XV. Guillelmus III. 1233. &

XVI. Robertus absque nota chronica reperiuntur hoc ordine apud Sammarthanos.

XVII. Bartholomæus II. jam an. 1239. ex Sammarthanis; qui certe prima sui nominis littera B. recensetur cum C. abbate S. Petri anno 1243. Interfuit autem anno 1245. exsequiis Berardi abbatis Trenorchiensis, annoque 1253. auctoritate Hugonis Burgundiæ ducis monasterii metas renovari sollicitus fuit; cujus denique ad canonicos Vesuntionenses exstant litteræ an. 1259.

XVIII. Johannes I. transigit an. 1266. cum Bernardo abbate Maceriarum & cum Guidone Cabilon. episcopo; ac 1267. cum Laurentio Costruen. Idem an. 1273. societatem initam a Bonifacio cum Duce Burgundiæ renovavit. Ad hunc vero spectare videtur ea vetus inscriptio, quæ legitur in capitulo: *Hic jacet domnus Johannes quondam abbas Firmitatis.*

XIX. Gerardus præerat 1276. & 1282. A quo anno Alix filia Willelmi de Petra-campi hominium ei præstitit pro villa sua de la Luye. Petrus & Willelmus de Montagu Gerardo subjiciuntur in veteri Gallia Christ. de quibus nihil in tabulis Firmitatis reperire licuit.

XX. Rufinus an. 1285. concordiam iniit cum Guillelmo de Bressis milite & Alide ipsius conjuge. Memoratur etiam 1286. in litteris Beatricis de Gravilliaco viduæ Guillelmi de Branciduno; ad quem denique scribit Nicolaus papa IV. calendis Martii pontificatus anno secundo, Christi 1289.

XXI. Petrus III. de Monte-calerio nominatur B in litteris Bonifacii papæ VIII. datis Romæ apud S. Petrum VII. idus Julii 1297. Jacet in capitulo cum hoc epitaphio: *Anno Domini MCCCXI VII. idus Apr. obiit bonæ memoriæ domnus Petrus de Monte-calerio, quondam abbas Firmitatis, cujus anima requiescat in pace.* Interea vero legitur in menologio Cisterc. ad 9. Julii: *In Gallia passio beatorum quinquaginta monachorum B. Mariæ de Firmitate, qui simul cum abbate crudeliter interemti, cum palma martyrii victores evolarunt ad cœlos.* Et hoc quidem in notis ad dictum menologium adscribitur an. 1300. sed quo fundamento non liquet. Quod si constaret, C Petrus hic in duos dividendus esset, alterum hoc anno 1300. affectum martyrio, alterum placida morte sublatum an. 1310. uti legit Martennius noster, non 1317. ut Sammarthani volunt.

XXII. Hugo innotescit ex epitaphio, quod habetur in capitulo, his verbis: *Anno Domini MCCCXVII. mense Decembris obiit domnus Hugo sextus abbas Firmitatis, cujus anima requiescat in pace per misericordiam Dei, amen.* Cur autem sextus abbas nominetur, non est in promptu dicere, nisi forte sextus sit hactenus, qui mortuus fuerit abbas, ceteris ante obitum abdicantibus.

XXIII. Johannes II. de Marcilly sedebat D 1321. & 1327. quo anno ad ecclesiam Villænovæ de Cluz præsentavit. An. 1338. Sabbato ante Dominicam *Oculi mei* spondet anniversarium pro Roberto Burgundiæ duce, ex camera computorum Divionensi, arcula 1. de fundationibus, lib. 2. capp. 24. & 25. ubi etiam reperitur 1341. Eodem anno missam quotidianam pro Durando abbate de Bolbona, quondam monacho Firmitatis, qui dormitorium restauraverat, instituit; ac insuper anniversarium Odonis Burgundiæ ducis & Roberti comitis Tornodorensis accepit. Ejus denique opera, uti & Guillelmi Cisterc. Johannis Clarevall. & Rainaldi de E Morimundo abbatum usus est Benedictus XII. in condendis statutis pro reformatione ord. Cisterc. Tumulum habet in sacello Omnium Sanctorum, ut infra dicendum.

Baluz. in notis ad vitas Pap. Aven. col. 806.

XXIV. Bruno II. sedet an. 1341. in capitulo generali; ubi provinciam accepit scribendi ad summum Pontificem pro S. Eduardo Cantuariensi archiepiscopo quam citius in sanctorum numerum adscribendo, ex tom. 3. Anecdot. col. 1768. eamque executus est scripta epistola; quam vide ibidem col. 1898.

XXV. Durandus de Marcilly Johannis superioris frater præerat anno saltem 1346. Insequenti vero, tanquam commissarius apostolicus canonicos ecclesiæ Cabilonensis reducit ad numerum 25. qui etiamnum durat, ex probationibus hist. Cabilon. pag. 108. An. 1348. quædam commutat cum Odone de Oblato milite. Ei Willelmus de Traves, *f.* de Travers miles nonnulla contulit 1356. quo etiam anno duo millia librarum Turonensium pro communibus expensis Cistercio tradidisse ad censum dicitur, Dialog. de prospero & adverso statu ordinis, pag. 1. cap. 10. Fuit autem definitor in capitulo generali anni 1357. Jacet in sacello* Omnium SS. cum Johanne fratre suo, quorum lapis sepulcralis duos exhibet abbates in habitu monastico cum virga pastorali, & hac epigraphe: *Hic jacent bonæ memoriæ domini Johannes & Durandus de Marcilhaco fratres germani, quondam hujus monasterii abbates, &c.*

* *al.* in sacello beatæ Mariæ, quod est in claustro, ex hist. Cabilon. pag. 237.

XXVI. Claudius I. interest comitiis generalibus sui ordinis Lutetiæ habitis an. 1357. Ita quidem reperimus in scheda quadam, sed nihilominus hic abbas nobis suspectus est.

XXVII. Petrus IV. de Marcilly Johannis & Durandi abbatum ejusdem cognominis nepos an. 1371. Guillelmi de Senecey hominium excipit. Reperitur & 1373. ac 1374. in litteris Gregorii papæ XI. Vivere desiit 1384. sepultus in capitulo cum inscriptione communi Stephano II. abbati, de quo infra.

XXVIII. Guido de S. Romano jacet in capitulo, ubi hoc habet epitaphium: *Anno Domini MCCCLXXXVII. VIII. cal. Decemb. obiit bonæ memoriæ domnus Guido de S. Romano nonus abbas Firmitatis.* Legendum forte, *vigesimus-nonus.*

XXIX. Stephanus I. de Cheza memoratur absque cognomine an. 1392. in vigilia apostolorum Petri & Pauli in charta Boscheti, & adhuc 1399. & 1405.

XXX. Guillelmus IV. 1412.

XXXI. Stephanus II. de Marcilly reperitur 1416. & 1419. quo anno è vivis excessit, uti docet ejus epitaphium in capitulo, his verbis: *Hic jacent bonæ memoriæ venerabiles Petrus & Stephanus cognati germani, quondam abbates hujus monasterii, nepotes venerabilium fratrum quiescentium in capella Omnium S S. Obiit autem domnus Petrus 1384. & domnus Stephanus anno Domini 1419. Animæ eorum per misericordiam Dei requiescant in pace, amen.*

XXXII. Johannes III. de Belna ex cellerario electus abbas 9. Augusti 1419. usum mitræ & pontificalium obtinuit a Martino papa V. 1420. Obiit 1439. conditus in capitulo cum hoc epitaphio: quod etiam successori commune est: *Hic jacent bonæ memoriæ domnus Johannes de Belna abbas Firmitatis, qui obiit an. 1439. VII. idus Sept. & domnus Johannes de S. Petro, professor theologiæ, abbas dictæ Firmitatis, qui præsentem tumulum fabricari fecit, & obiit anno Domini MCCCC...... die ...... mensis......*

XXXIII. Johannes IV. de S. Petro an. 1439. usum pontificalium sibi & successoribus confirmari

studuit ab Eugenio papa IV. Anno 1448. Dominica post festum Assumtionis adfuit dedicationi ecclesiæ & cœmeterii S. Mariæ Trenorchiensis, factæ a Johanne Germain episcopo Cabilonensi, cujus postmodum præsulis exsequias celebravit. Reperitur adhuc 1453. & 1460. quo anno, die 27. Aug. interfuit comitiis generalibus Burgundiæ, & 1462. solemni receptioni Johannis de Poupet episcopi Cabilon. in ecclesia abbatiali S. Petri. Tandem migravit a seculo 1470. IV. nonas Augusti, inquiunt Sammarthani, *al.* nonis Aug. cujus epitaphium vide in decessore.

XXXIV. Claudius II. de Dinteville abbas Buxeriæ, Vallis S. Mariæ, Belli-loci in Argona & Rigniaci, filius Claudii domini de Polizi juxta Barrum super Sequanam, frater vero Ludovici abbatis S. Benigni Divionensis, & S. Memmii, regius consiliarius & abbas regularis Firmitatis dicitur in computo anni 1478. ex quo discimus trecentarum librarum pensionem ei assignatam fuisse regio diplomate dato Atrebati 18. Martii 1476. ex camera comput. Divionensi. Reperitur & alibi 1474. 77. 87. 97. 1502. & 1503. quo anno cum Lutetiæ moraretur, rogatus a monachis Vallium Cernaii præfuit electioni novi abbatis Petri Texier factæ eodem anno, die 3. Julii, ex hist. MS. Vallium Cernaii, ubi etiam dicitur commissarius capituli generalis & speciatim abbatis Cisterciensis. Simul abbas Firmitatis & Vallis S. Mariæ occurrit in chartis authenticis collectionis D. de Ganieres vol. 6. abbatiarum, an. 1484. 9. Septemb. & 1506. 1. Maii. Obiit anno seq. mense Octobri, ex D. du Fourny hist. magnorum Franciæ venatorum. Laudatur Claudius ob disciplinam regularem conservatam & auctam in cœnobio. Rem quoque familiarem auxit optimus pater, sibi parcus in mensa, quam communem habebat cum fratribus, in supellectile & aliis.

XXXV. Antonius de Vienne antea monachus Firmitatis, & Maceriarum abbas, filius Johannis de Vienne domini de Pymont ex Catharina de Beaufort filia Ludovici domini de Canillac, in redditione rationum Johannis Saumaire dicitur electus comitiorum Burgundiæ ex parte cleri super subsidio 32000. librarum Regi concesso ab ordinibus mense Januario anni 1508. eidemque abbati Firmitatis & S. Sequani ducentas persolvi libras imperatur ab aliis electis, ex camera computorum Divion. Legitur etiam abbas Firmitatis annis 1515. 16. 28. 42. & 45. Fuit etiam reginæ Catharinæ de Medicis a confessionibus, episcopus Cabilonensis, abbas Balernæ & Molismi, ubi decessit an. 1551.

XXXVI. Renatus Damoncour utriusque juris doctor, prior S. Columbæ & abbas S. Martini Trecensis, designatur abbas Firmitatis an. 1549. si qua tabulis domesticis fides. Et certe Antonius decessor, cum se jam exacta ætate conspiceret morbisque gravatum, a Regina impetrasse dicitur ut episcopatum & abbatiam Firmitatis abdicaret. Memoratur adhuc 1551. & 1557. quo anno bullam a Paulo IV. summo pontifice obtinuit adversus raptores bonorum sui monasterii.
A Ejus tempore sævientibus per universam Galliam hæreticis adversus catholicos, Firmitas devastata primum fuit an. 1562. & iterum 1567. direpta domus, officinæ eversæ, profanata sacra, & monachi, dum reculant fugere, martyrii palmam sunt adepti: Renatus vero inter hæc mala tabescens spiritum emisit III. cal. Martii 1567. Jacet Montigniaci super Albam.

XXXVII. Elziarius de Rastellis postea episc. Regiensis aliquandiu rexisse dicitur Firmitatem, annum scilicet unum & quinque menses.

XXXVIII. Ludovicus de Breschard vacantem abbatiam per obitum Renati Damoncour
B obtinuit, acceptis bullis a Pio V. summo pontifice datis Romæ IX. cal. Octob. 1568. Possessionem adeptus est die 16. Sept. 1569. statimque tot cladibus attritæ domus restaurationi sedulo incubuit, nec pauca decori pristino restituit. Tandem vero cum prius abdicasset obiit XI. vel XII. Octob. an. 1576. sepultus in Bona-valle.

XXXIX. Franciscus de Beugre ex monacho Firmitatis in abbatem assumitur per cessionem præcedentis, bullis datis an. 1574. quem Nicolaus Boucherat Cistercii abbas in ecclesia Firmitatis benedixit Sabbato infra octavam Paschæ 5. Aprilis 1578. Deinde Franciscus sibi coadjuto-
C rem adscivit domnum Petrarcham Dublé ex dominis de Cormatin, primum S. Philiberti Trenorchiensis, tum Firmitatis monachum, per electionem factam exeunte Aprili an. 1595. ac regio diplomate Gratianopoli dato 15. Maii subsubsequentis firmatam. Is tamen non adiit possessionem, abdicato munere 20. Aug. an. 1600. cujus loco ea ipsa die electus a conventu domnus Yvo Sauvajot Cistercii monachus, confirmatur ab Henrico Magno Christianissimo rege litteris datis Gratianopoli 18. Sept. ejusdem anni. Aliquanto post è vita migravit Franciscus, sexto nimirum calendas Octobris ejusdem anni 1600. Tumulum
D habet in capitulo, atque incisam epigraphen litteris chronicis annum obitus exhibentem:

SoL fert Vt seXtVs SepteMbrIs bIs qVoqVe DenVs,
BeVgræVs terras spernIt, & Astra petIt.
Anima ejus requiescat in pace.

XL. Yvo Sauvajot Cistercii monachus, origine Trecensis, Michaëlis filius, doctor theologus Parisiensis, ex coadjutore, uti diximus, factus abbas, regio diplomate Annecii dato die 16. Oct. 1600. ac pontificio Romæ apud S. Petrum IV. cal. Martii 1601. confirmatur. Obiit die 3. Februarii anno 1655. sepultus in capitulo cum
E epitaphio sequenti:

Hic jacet eximius pater Yvo Sauvajot abbas,
Cistercii monachus, natus in urbe Trecis.
Quinquaginta annis & quinque hic præfuit, olim
Doctrina, meritis, ac pietate potens.
Valde monasterii bona, & ordinis auxit honorem;
Pauperum amator, oves pavit amore suas.
Octoginta annis in terra vixit & octo,
Quem velit æterna pace beare Deus.
Sexcenti quinquaginta cum quinque fluebant
Mille anni & Februi tertia lux, cum obiit.

XLI. Petrus V. Bouchu Divionæus Johannis in supremo Burgundiæ senatu principis filius, Cistercii monachus sub avunculo Claudio Vaussin abbate, doctor theologus sacræ facultatis Parisiensis, prior titularis de Gaudio institutus an. 1648. tum insequenti a Christianissimo rege abbas Septem-fontium designatus, & a summo pontifice confirmatus, tandem in abbatem Firmitatis electus est die 15. Febr. an. 1655. Rege annuente, ac summo pontifice approbante bulla data IV. nonas Aug. ejusdem anni, quo etiam anno, die 10. Septemb. possessionem accepit. Verum eam reliquit dignitatem mense Maio 1677. postquam die 16. Febr. 1676. electus fuisset in abbatem Clarævallensem, ubi vide.

XLII. Claudius III. Petit Divionæus Benigno nobili viro parente nascitur die 6. Decemb. an. 1623. Firmitatis monachus effectus, ætatis suæ anno 26. novitiorum regimini præficitur in eodem cœnobio, deinde ex priore Maceriarum, Pontiniaci & Caroli-loci prope Silvanectum successivè, unanimi totius Firmitatis conventus assensu eligitur in abbatem mense Augusto 1677. quo anno rex Christianissimus Ludovicus Magnus litteris datis die 26. ejusdem mensis, ac summus pontifex Innocentius XI. bullis concessis Romæ apud S. Mariam Majorem XVII. calend. Decemb. ejusdem anni, ipsius electionem ratam habuere. Tum vero possessionem adeptus 18. Jan. 1678. per procuratorem specialem domnum Carolum Macé priorem hujus loci, eodem anno 21. Martii benedictionem abbatialem in basilica supradicti Caroli-loci ab Henrico Felix Cabilon. episcopo percepit. De cetero quæ, dum vixit, præclare gessit, utcumque indicant tum epigraphe incisa organorum majori, tum ejus epitaphium in capitulo. Utrumque hîc subjicimus.

Reverendissimus D. D.

Claudius Petit

Firmitatis archimandrita
Huic basilicæ
Variis sculpturis
Decoratæ
Pretiosis ornamentis
Ditatæ
Organorum consonantiam
Addidit.
Anno R. S. H. MDCCV.

Ejus epitaphium sic habet :

D. O. M.

Æternæ memoriæ reverendissimi in Christo patris D. D. Claudii Petit hujus archicœnobii abbatis, qui monasterium vetustate collapsum ædificavit, codicibus cujuscumque litteraturæ ditavit, basilicam digne Deo decoravit, fame grassante pauperes aluit, omnium virtutum exempla reliquit. Hoc amoris monimentum pium patrem mærentes monachi posuere. Obiit III. nonas Jan. anno salutis CIↃIↃCCX. ætatis XIIIC. conversionis LXX. regiminis XXXIII.

Anima ejus requiescat in pace.

XLIII. Johannes Maria Vernois de Monjournal Molinæus, Francisci in Molinensi tributorum curia præsidis ex Maria Hallier filius, in lucem editus est die 3. Martii an. 1663. Is postea Firmitatis monachus, sacræ facultatis Paris. doctor theologus, philosophiam primum in suo cœnobio, tum in Parisiensi S. Bernardi collegio professus, theologiam ibidem summa omnium laude per plures annos legit, quo in munere die 26. Maii an. 1708. a Rege designatus est abbas S. Sulpitii in diœcesi Bellicensi, bullisque confirmatus apostolicis. Sed antequam possessionem adiret, assumtus est in abbatem Firmitatis electione facta 13. Martii anno 1710. quam Rex Christianissimus litteris datis die 19. Aprilis, ac summus pontifex XII. cal. Augusti ejusdem anni comprobarunt. Cum itaque nihil jam obstaret quominus dicti cœnobii possessionem apprehenderet, apprehendit die 26. Aug. ac 21. Sept. ejusdem anni abbatiali benedictione in basilica Firmitatis donatus est ab Henrico Felix episcopo Cabilonensi, assistentibus Josepho Caron Pontiniacensi abbate & Lazaro Languet ex priore Firmitatis, designato S. Sulpitii diœc. Bellicensis abbate. Obiit 28. Decemb. anno 1725. subita oppressus apoplexia. Jacet in capitulo, cujus lapis sepulcralis gentilitio stemmate decoratur & epitaphio sequenti : *Hic jacet reverendissimus in Christo pater D. D. Johannes Maria Vernois de Montjournal hujus archicœnobii abbas, sacræ facultatis Paris. doctor theologus, innocentia vitæ, morumque integritate venerabilis. Obiit V. calend. Jan. anno salutis CIↃIↃCCXXV. ætatis LXIII. Convers. XLVII. regiminis XV.*

Anima ejus requiescat in pace.

XLIV. Johannes Carolus Descriveux natus in diœcesi Lugdun. nobilibus parentibus die 2. Nov. 1676. monasticen profitetur in cœnobio Firmitatis die 23. Apr. an. 1694. ubi per plures annos vicibus præsidis & procuratoris laudabiliter perfunctus, die 27. Septemb. 1720. a Johanne Maria Vernois abbate prior instituitur, & in congregatione primariorum ordinis patrum Cistercii, die 9. Octobris subsequentis habita creatur ordinis vicarius generalis in Arvernia partibusque adjacentibus. Tandem vir prudens electus in abbatem Firmitatis die 26. Martii 1726. annuente Rege 6. Aprilis, proponitur in consistorio Papæ secreto, die XI. Septemb. ejusdem anni, iterumque 9. Decemb. in altero consistorio, qua die bullæ ipsius datæ sunt Romæ apud S. Petrum anno Benedicti XIII. pontificatus tertio. Tandem vero regimen abbatiale auspicatus est die 16. Jan. 1727. benedictionemque percepit die 27. Apr. ejusdem anni ab episcopo Cabil. collaborantibus Pontiniacensi & Clarævall. abbatibus, & adstante Morimundensi.

MACERIÆ.

Maizieres.

Monasterium ordinis Cisterciensis in diœcesi Cabilonensi, duabus a Belna leucis, filia Firmitatis non prima, nisi respectivè ad Galliam, sed quarta, nunc arctioris observantiæ ab anno

1660. Ipsius fundatores fuerunt Falco de Reum, quem tradunt filium Alexandri, ac nepotem Hugonis III. Burgundiæ ducis, & Chonors uxor ejus atque eorum filii, quorum tumulus cernitur in parte sinistra claustri juxta ecclesiæ introitum. In charta quidem fundationis, quam inter instrumenta retulimus, annus desideratur, sed eruitur ex veteri inscriptione, quæ hactenus in ecclesia legitur hoc modo. *Anno Domini MCCXXXVI. IV. idus Octobris dedicata est hæc ecclesia a domino Willelmo Cabilonensi episcopo, ab initio hujus abbatiæ anno CIIII.* Ex quibus colligas monasterium an. 1132. initium habuisse, & quidem in territorio Scoteriensi, unde paulo post ad locum *Macerias* translatum fuit. In eo sepulti jacent domini de Monte-acuto, tametsi eorum tumuli hodie non comparent.

Ch. XXII. col. 239.

SERIES ABBATUM.

I. ANGELERUS seu Angelerius, qui & Anglericus & Angelicus in quibusdam vetustissimis chartis, primus abbas nuncupatur, in aliis vero ac præsertim in annalibus ordinis Paganus, fortasse quod binominis esset. Primo nomine appellatur in charta Walterii episc. Cabil. pro S. Petri Cabilon. cœnobio an. 1133. Paganus autem fertur post decimum suæ administrationis annum Simeoni II. Lotharingiæ duci & uxori ejus Annæ Namurcensi petentibus monachos, qui Stulzelbrunam a se in finibus Lotharingiæ, Alsatiam versus, constructam incolerent, duodecim indulsisse; tandemque obiisse an. 1146. Verum & Engelerius occurrit hoc anno in abbatia Miratorii.

Ch. XXIV. col. 241.

II. Guillelmus, qui secundus abbas in chartis nonnullis appellatur, an. 1147. bullam protectionis obtinuit ab Eugenio papa III. Testis etiam est an. 1151. in charta Cistercii inter probationes hist. Vergiac. pag. 139. An. 1154. accipit a Guidone de Vergiaco quidquid habebat in villa de Bulliaco. Pacifcitur autem anno 1158. cum Guidone abbate Arremarensi pro quadam *grangia*; ac denique reperitur an. 1172. in chartario ecclesiæ Cabilonensis; proindeque locus non suppetit cuidam Richardo, cui factam volunt donationem terræ apud Aleracum *Aleray* ad Ararim a Guidone dom. Virduni coævo Guillelmi abbatis, actasque gratiarum actiones de breviario, quo eum donaverat Richardus abbas, quem addunt mortuum 1171.

III. Zacharias in serie abbatum manu exarata vocatus abbas tertius, legitur ab Alexandro III. litteras pontificias obtinuisse, quibus Eugenii III. diploma roboratur, & obiisse an. 1182.

IV. Artaudus, cui Hugo de Paluello jus pascuorum per totam terram suam concedit, nominatur in charta Engilberti episc. Cabilonensis pro Firmitate. Idem an. 1182. bullam accepit a Lucio III. trium episcoporum ac duodecim cardinalium chirographo munitam, in qua recensentur omnia monasterii prædia, quæ *ad exemplar*, ut ipse loquitur Lucius, *Eugenii & Alexandri prædecessorum suorum sub sua protectione suscipit.* Similem quoque an. 1185. ab Urbano III. consecutus est; post biennium, ut fertur, morte sublatus.

V. Guido I. de Plamben idem forte est ac Guido, qui sub Artaudo abbate prioris officio fungebatur. Ipsum vero esse putamus G. abbatem Maceriarum, qui reperitur an. 1187. in charta Hugonis Burgundiæ ducis pro Firmitate. Sane Guido ejusdem Hugonis Jerosolymam proficiscentis donum excipit anno 1190. Occurrit cum Nicolao abbate Miratorii in charta donationis factæ Maceriarum cœnobio. Idem anno 1199. privilegium tuitionis obtinuit ab Innocentio III. quo circiter tempore nominatur in charta Molesiæ. An. 1201. ipse & Mathelia soror ejus Guidoni cognomento Garos suo cognato dederunt quidquid habebant in villa de Plamben. Præerat adhuc 1205. & 1210. quo anno compositionem habuit cum Bertrando de Saudun.

VI. Stephanus an. 1214. decimarum, quas in diœcesi Augustodunensi acquisierat, confirmationem accepit a Gautero episcopo. Nominatur etiam 1221. in charta Elisabethæ de Muresaltu.

VII. Andreas donum accipit ab Hugone domino de Colchis 1223. idemque est haud dubie ac A. memoratus 1228. in charta Albæ-ripæ.

VIII. Bonifacius 1229. 32. & 33. quo anno paciscitur cum Bertrando de Chaagniaco milite. eidem an. 1237. Guillelmus episcopus confirmat decimas in episcopatu suo acquisitas.

IX. Bartholomæus reperitur anno 1239. in chartario Cabilon. & 1242. mense Aug. in tabulis S. Sequani; idemque transigit anno seq. cum Philippa Molesiæ abbatissa.

X. Robertus præerat jam an. 1243. Compositionem iniit cum nobili viro Stephano Ruellée an. 1248. memoraturque 1250. cum Guillelmo S. Petri Cabilon. abbate in chartario episcopi Cabilonensis. Huic porro subjicitur Lambertus ad annos decem in quodam catalogo MS. in altero vero supponitur Oliverio. Sed nihil de ipso reperimus, neque suppetit locus.

XI. Guido II. an. 1250. in charta Buxeriæ, omittitur in catalogo MS. nuper ad nos transmisso. Fortassis de abbatia contendit cum Oliverio qui sequitur, eique supervixit.

XII. Oliverius 1253. 54. & 55. mense Maio in chartario Cabilonensi, & adhuc alibi 1257.

XIII. Guido III. 1262. in charta Buxeriæ; fortasse idem, qui supra.

XIV. Bernardus 1264. & 1265. quo anno Petro Paluelli & Alerii domino dedit ad vitam domum de Escouale. Transigit anno seq. cum Guidone episcopo Cabilonensi & cum Johanne Firmitatis abbate. Adhuc sedebat 1278. ad quem spectare videtur inscriptio sequens incisa tumbæ lapideæ, quæ fuit aliquando lapis altaris S. Christophori ante annos circiter 40. destructi: *Hic jacet frater Bernardus tertius abbas hujus domus;* ubi forte legendum XIII. pro III.

XV. Geraldus Bernardo successit.

XVI. Renaudus seu Reginaldus nominatur an. 1281. cum Guillelmo Cabilonensi episcopo in chartario Cabilon.

XVII. Matthæus 1286. 1288. & 1291.

XVIII. Hugo, quem de Croceto cognominatum reperimus in charta episcopi Cabilon. pro

Molesia, cum Henrico Lugdunensi archiepisc. A Girardo decano Cabilon. & aliis judex nominatur cujusdam controversiæ super decimis fructuum parœciæ S. Lupi prope Macerias. Idem componit anno 1299. cum Guillelmo de Bellavaura episcopo Cabilonensi; adhuc memoratus in variis chartis annorum 1304. 1305 & 1309.

XIX. Johannes I. 1321. & 1323. quo anno permutationem facit cum Hugonino de Malleyo domicello toparcha de Alerio.

XX. G. abbas Maceriarum testis occurrit in testamento Agnetis filiæ sancti Ludovici, ducissæ Burgundiæ, condito an. 1325. ex camera comput. Divion. arcula de testamentis, fasce 2. num. 19. B

XXI. Petrus I. de Chastenay 1340.

XXII. Johannes II. anno 1368. quingentos & quadraginta florenos auri solvit Jacobo de Vienna domino de Longovico, pro domo, quam ab eo emerat apud Voonam. Idem est fortasse ac Johannes de Ripparia, qui reperitur in variis chartis annorum 1371. 72. & 73.

XXIII. Odo de Belna 1378. 1379. & 1388.

XXIV. Elias Jacquelini aliquando dictus Elias de Chaneio, matrem habuit Odetam de Chagneio, cujus anniversarium notatur in obituario 7. April. fratrem vero Johannem Jacquelini. Præerat au- C tem annis 1398. 99. 1400. 1414. 24. 25. 31. & 1435. Jacet in ecclesia cum epitaphio, quod fallit, ei 31. annos tantum regiminis concedendo, nisi forte prius cesserat.

XXV. Guido IV. cognominatus Bridard, non de Firmitate, nisi forte a solo natali, reperitur an. 1434. in charta Stamedii, & adhuc 1437. & 38.

XXVI. Philippus de Fontanis 1440. & 1441. quo anno bullam obtinuit ab Eugenio IV. adversus bonorum monasterii raptores. Adhuc memoratur 1443. & 1446. quem Chrysostomus Henriquez in suo fasciculo SS. ordin. Cisterc. D scribit post annos regiminis octo transiisse ad Claravallensem præfecturam, ubi vide.

XXVII. Gerardus Margueron de Poiley 1446. 1450. 51. 60. & 62. quo anno interfuit solemni receptioni Johannis de Poupet episc. Cabilonensis in abbatiali ecclesia S. Petri. Cum vero annum ætatis sexagesimum attigisset, nepoti abbatiam transcripsit, retenta sibi pensione centum florenorum, id approbante Paulo papa II. E vita migravit 1470. sepultus in ecclesia ante aram S. Benedicti, dictam hodie Omnium SS. cum hoc epitaphio: *Cy gissent Reverends peres en Dieu dom Girard Margueron, qui a esté abbé de ceans* E *27. ans, qui trepassa l'an mil quatre cens soixante & dix; & dom Pierre Margueron, lequel a esté abbé de ceans 33. ans, qui trepassa le seiziéme jour de Juin l'an mil cinq cens & trois; & venerables & religieuses personnes dom Jehan Gignaud bachelier formé en theologie, lequel trepassa le 21. de Decembre l'an mil cinq cens trente & un; & dom Adam Belicot dit Veillerot, qui a esté prieur de ceans 34. ans, lequel trepassa le 18. de Novemb. l'an. 1534. & fut ledit dom Pierre abbé par la renonciation de dom Girard. Lesdits Belicot & Gignaud neveus desdits abbez.*

Dieu par sa sainte grace,

De leurs pechez misericorde leur fasse.

XXVIII. Petrus II. Margueron baccalaureus præesse cœpit an. 1469. ad annum 1503. quo ipsius mors consignatur in epitaphio præcedenti.

XXIX. Antonius de Vienne monachus Firmitatis, reperitur Maceriarum abbas 1503. 1505. & 1506. quem Julius II. papa confirmavit anno seq. eoque ipso anno abdicasse videtur, quando scilicet ad abbatiam Firmitatis promotus est; factus deinde episc. Cabilonensis, &c.

XXX. Claudius de Bessey de quo jam diximus, tom. 2. in abbatia Prateæ diœcesis Bituricensis, Antonii cessione tanquam novus abbas commendatur abbati Cisterciensi a Julio II. papa an. 1507. Hoc autem in monasterio sarta tecta diligentissime curavit, & campanile opere eximio construxit. Memoratur etiam 1512. 1513. & 1527. quo se anno per procuratorem excusat a concilio Lugdunensi, quod tunc esset Parisiis in ordinis congregatione. Interim obtinet abbatiam Prateæ, quam & retinuit cum Maceriensi, donec utramque nepoti reliquit, Prateam cessione, utrum similiter Macerias, an per obitum, non ita clarum est; at certe Claudius præerat adhuc Maceriis 1547. & Prateæ 1548. mortuus an. 1551.

XXXI. Ludovicus de Bessey, Claudii ex fratre nepos, fuit etiam abbas Prateæ, deinde Maceriarum, quo nomine reperitur annis 1551. & 1557. tandemque abbas Cistercii generalis, ubi vide.

XXXII. Renatus de Birague cardinalis S. R. E. & Franciæ cancellarius, hanc abbatiam obtinuit per novem circiter annos.

XXXIII. Franciscus Scipio ab Ecclesia, ex dominis Cervignaschi, Pedemontanus Cheriensis, cui tale elogium inscribit Franciscus Augustinus ab Ecclesia Salutiensis episcopus ejus ex fratre nepos, in chronologica historia Pedemontana. [Hic Augustini regii senatoris filius, natus Salutiis 10. Octobris 1549. monachus professus Cistercii in abbatia Staphardæ in Pedemontio 1567. ac abbas S. Mariæ Maceriarum constitutus, benedicitur ab Antonio cardinali Boba, in sua abbatia Pineroliensi 3. Aprilis 1569. paulo post vicarius generalis totius ordinis sui in Italia creatur: ferè totam provinciam visitavit, & cum esset in omni genere linguarum versatissimus, vitam S. Bernardi, ac elogia virorum illustrium sui ordinis latino sermone composuit, factaque egregia mulierum a variis auctoribus collecta uno volumine complexus est: fratrem habuit Ludovicum ab Ecclesia comitem Cervignaschi peritissimum senatorem in supremo senatu Taurinensi, qui res Pedemontanas tribus libris illustravit, multaque alia edidit opera, ipse vero novis ædibus abbatialibus auctis, obiit Salutiis omnibus sui desiderium relinquens 23. Martii 1578. & sepelitur in claustro ecclesiæ B. Mariæ Staphardæ cum hoc epitaphio.] *Franciscus Scipio ab Ecclesia perillustri Salutiis familia, Cisterciensium ordinis professor, Maceriarum ad Sequanos abbas, & totius ejusce ordinis in Italia vicarius, sacræ Theologiæ;*

Theologiæ, sacrive juris doctor, omnium ferè scientiarum peritia insignis: octo super viginti annos natus obiit 10. calend. Aprilis: filio perdilecto Anna parens tumulum mæstissima posuit 1578. A

XXXIV. Silvester de Saluces de la Mente, Michaëlis Antonii Salutii, Mantæ, Verzolii aliorumque locorum in marchia Salutiana comitis, necnon equitis torquati Franciæ & Sabaudiæ ex Bernardina de Aubri Cheriensi filius, per obitum Francisci Scipionis consobrini creatur abbas Maceriarum 1579. quam deinde abbatiam cum cœnobio Altæ-cumbæ ad lacum Burghetti in Sabaudia permutavit, anno, inquiunt, 1606. *al.* 1604. at profecto non ante 1592. Hic sæpe B delegatus ad Regem Galliæ & Venetos, tum a Carolo Emmanuele, tum a Victore Amedeo Sabaudiæ ducibus, obiit Camberiaci 1636. 29. Septemb. sepultus in claustro abbatiæ suæ Altæ-cumbæ.

XXXV. Alfonsus I. d'Elbene prius abbas Altæ-cumbæ, ex permutatione cum superiori factus est Maceriensis. Obiit vero simul episcopus Albiensis 8. Febr. 1608.

XXXVI. Alfonsus II. d'Elbene propatruo successit anno saltem 1609. quem & an. 1642. reperimus abbatem. Deinde vero factus est simul episc. Aurelianensis, obiitque Lutetiæ 20. Maii C 1665.

XXXVII. Franciscus Gendron, melior quam solent esse commendatarii abbates, monasterio summa tunc laboranti penuria pro viribus opem tulit. Jacet in cœmeterio Aurelianensi, cum hoc epitaphio inscripto marmori nigro:

Hic Jacet
Vir immortalitate dignissimus
D. Franciscus Gendron
Presbyter,
Regi a consiliis & eleemosynis,
Abbas S. Mariæ Maceriarum in Burgundia: D
Qui Vovis modico Belsiæ oppido ortus,
Medendi arte in urbis hujus nosocomio initiatus,* (* Aurelia.)
Dein variis cum hujus, tum novi orbis peragratis regionibus
Plurimisque in morbos & eorum remedia collectis observationibus,
In ruris sui secessu
Partam usu & peregrinationibus peritiam,
Simulque relictam a parentibus substantiam,
In confluentium undique ægrorum, maximeque pauperum levamen
Pius ac munificus medicus miro successu contulit.
Hinc accersitus ab Anna Austriaca regina,
Ludovici Magni matre
Cancro ulcere laborante,
Remedia in pauperum usum parata
In aulam tulit.
Unde abbatia S. Mariæ Maceriarum a Rege donatus,
Migravit in hanc urbem,
Ut ubi primum artis tyrocinium posuerat
Inter pauperes,
Ibi potissimum fructus ex ea perceptos effunderet
In pauperes.
Quod cum per annos circiter XX. a suo ex aula reditu fecisset,
Perenni benignitate, caritate inexhausta,
Sibi constans & semper idem,
Summis juxta & imis carus,
Inter pauperum, quos orbos relinquebat, lamenta & planctus
Lætus ipse beatæ spei propinquitate,
Mortalem hanc vitam meliore mutavit,
Die 11. mensis Apr. anno MDCLXXXVIII. ætatis LXX.
I nunc viator
Et homini de omnibus benemerito
Bene precare.

XXXVIII. Henricus Felix de Tassi primum fuit archidiaconus Auscienfis designatus a Rege 29. Junii 1662. tum sacræ capellæ Vincennarum thesaurarius 24. Apr. 1664. deinde episc. Diniensis ac demum Cabilonensis. Insuper autem regia schedula 17. Apr. 1688. & pontificia XVII. cal. Nov. 1689. hanc abbatiam consecutus, ejusdem adiit possessionem XVIII. calend. Octobris 1690. Ejus temporibus, monachorum impensis ex regula viventium domus ex omni parte nova facta est, adeo ut nihil pene in ea desiderari possit, sive in ecclesia quantum ad sacram supellectilem, in bibliotheca quantum ad libros, in hortis quoad amœnitatem & utilitatem consitis, seu denique in claustro, capitulo, dormitorio, xenodochio, ptochodochio & nosocomio, quæ omnia ex legibus monasticæ disciplinæ apparata sunt. Obiit Henricus an. 1711. de quo jam egimus in episcopis Diniensibus, tom. 3. & in Cabilonensibus hujusce tomi p. 948. ac iterum agemus in thesaurariis sacræ capellæ Vincennarum.

XXXIX. Michaël Andreas Hennequin d'Egvilly nominatur abbas a Rege Christianissimo in festo Natalis Domini 1711. Adhuc præest.

MOLESIA.

Molezz.

B. Mariæ de Molesia Cisterciensis ordinis parthenon in diœcesi Cabilonensi, Cisterciensi abbati proxime subest; de quo nihil aliud reperimus, præterquam quod subjacuerit olim Tartensi, ex charta XXXIV. inter instrumenta ecclesiæ Lingonensis, cujus incerta nota chronica.

Series abbatissarum.

I. Amelina 1189. & 1190. quo anno munificum experitur O. ducis Burgun- E diæ filium.

II. Jacoba notatur in necrologio IV. idus Apr. absque ulla temporis nota.

III. Philippa an. 1243. componit cum Bartholomæo Maceriarum abbate. Præerat adhuc 1249.

IV. Guillelma I. 1259.

V. Margareta I. 1264.

VI. Beatrix de Chaagné 1278. Obiit anno seq. sepulta in ecclesia, cum hoc epitaphio: *Anno Domini MCCLXXIX. obiit Beatrix de Chaagné abbatissa istius ecclesiæ. Anima ejus requiescat in pace.*

VII. Margareta II. 1279.

VIII. Guieta de Varennis 1290.

IX. Johanna I. 1293. & 1296.

X. Isabellis de Vignoliis 1318. & 1319.

XI. Stephana I. 1326.

XII. Margareta III. de Navillerio, 1333.

XIII. Stephana II. de Pascuis seu de Pascuerio 1350. 1356. & 1357.

XIV. Maria I. de Varoigne seu de Varennes 1374. & 1376. ex camera comput. Divion. 1402. & 1404.

XV. Stephana III. de Savigny 1409. 1413. & 1414.

XVI. Guillelma II. de Courbouson in computo Stephani Joinguot 1430. ex camera comput. Divion. Præerat jam an. 1423.

XVII. Reginalda de Courbouson obiit VI. cal. Junii 1439.

XVIII. Stephana IV. de Rochefort 1442. & 1443. ecclesiam renovavit, dormitorium & alia construxit ædificia. Migravit a seculo III. nonas Febr. 1459.

XIX. Antonia Bouton 1469. obiit 1478. IX. cal. Octobris.

XX. Johanna II. de Salins 1484. 86. & 88. Decessit nonis Novembris an. 1501.

XXI. Stephana V. de Savigny 1502.

XXII. Anna I. Bouton 1508. 1511. 1513. 1516. Jacet in ecclesia cum hoc epitaphio: *Cy gist dame Anne Bouton en son vivant abbesse de ceant, laquelle trepassa le. . . . . jour du mois d'Aoust l'an 1520. Priez Dieu qu'il veuille, &c.*

XXIII. Johanna III. de la Ferté 1523. die 13. Julii, ex camera comput. Divion. 1530. 1540. & 1546. Postea cessit, ac obiit VII. idus Julii an. 1556.

XXIV. Catharina de Saulx præerat jam an. 1548. ac insequenti memoratur in quodam pacto 27. Maii, ex camera comput. Divion. Ædificia quædam reparavit, mortua 1569. Jacet in ecclesia cum hoc epitaphio: *Cy gist madame Catherine de Saulx abbesse de Molaise, laquelle trespassa le XI. d'Avril 1569.*

XXV. Gabrielis de Saulx 1574. Defecit XIII. calend. Novemb. 1582.

XXVI. Carola de Colombier obiit VI. idus Decemb. 1584.

XXVII. Anna II. de Mandelot memoratur an. 1588. in regestis cameræ rationum Divion. quam proinde frustra mortuam dicunt VIII. cal. Dec. anno præcedenti.

A XXVIII. Blasia de Colombier vivere desiit pridie cal. Martii 1593.

XXIX. Prudentia de Brunet cum titulo antiquæ abbatissæ reperitur in charta anni 1598. Jacet in ecclesia cum hoc epitaphio: *Cy gist madame Prudente de Brunet, jadis abbesse de ceant, laquelle trépassa le dernier de Mars 1602.*

XXX. Huguetta Blondeau præerat an. 1598. Obiit XV. cal. Octob. 1607.

XXXI. Magdalena I. Brulart præerat jam an. 1602. Fatis concessit IV. idus Oct. 1607.

XXXII. Maria II. Brulart Dionysii senatus Burgundiæ principis filia, ex Magdalena Hennequin, sorori successit. In testamento parentum (B) condito 10. Nov. 1609. annua quinquaginta librarum pensione donatur, a filiis & heredibus solvenda, ex camera computor. Divion. Post annos 28. regiminis decessit XV. calend. Aprilis 1637. in oppido de Bellegarde, quo se propter furentia bella receperat.

XXXIII. Magdalena II. le Goux de la Berchere interiit III. idus Novemb. 1652.

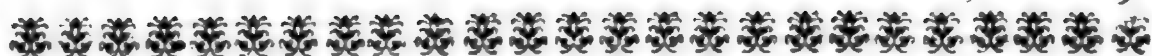
XXXIV. Maria III. de Thyard Bragny jacet in claustro, sequenti donata epitaphio: *Cy gist madame Marie de Thyard Bragny abbesse de ceans, laquelle a mis la grille dans cette maison, elle a* (C) *gouverné l'espace de 15. ans, & est decedée le 12. Janvier 1689. âgée de 76. ans. Anima ejus requiescat in pace.*

XXXV. Margareta IV. de Thyard de Bragny tumulum habet in claustro, tali decoratum epitaphio: *Cy gist haute & vertueuse dame, dame Marguerite de Thyard de Bragny abbesse de ceans, après un gouvernement de 29. années, elle a merité moins par le brave sang, dont elle est sortie, que par sa vertu, sa douceur & sa regularité, les fruits de son economie, & ses liberalitez, qui ont rétabli les fonds de cette abbaye royale, l'estime, le respect & les regrets des dames ses* (D) *religieuses. Elle deceda le 10. Aoust 1699. âgée de 81. ans. Requiescat in pace.*

XXXVI. Maria Carola de Veny d'Arbouze Esclasiæ apud Arvernos sanctimonialis, a Rege nominatur abbatissa Molesiæ 1. Nov. 1699. cujus abbatiæ possessionem nacta est 5. Julii 1700. Obiit Parisiis in prioratu Magdalenæ suburbii S. Antonii, quem in titulum soror ejus possidebat 15. Decemb. 1714.

XXXVII. Maria Anna de la Roche Courbon de Blenac designatur a Rege Christianissimo anno 1711. die 31. Octobris, per cessionem præcedentis.

ECCLESIA MATISCONENSIS.

MATISCO Æduorum urbs dextræ Araris ripæ imposita, Cabilonum habet ad Aquilonem Lugdunum vero ad Meridiem, medio fere inter utramque urbem itinere, a quibus pari * undecim leucarum spatio disjungitur, sita est in declivi collis, ad modum arcus, cui amnis pro nervo est, pons vero desuper stratus sagittæ figuram præbet, Pagi Matiscon. caput est, pulcra, populo frequens, comitatus titulo, balliviatu, & eorum, qui tributa describunt curia illustris. Matisconem primus omnium memorat Julius Cæsar libro 7. de bello Gallico, inde tabulæ Peutingerianæ, & in itinerario provinciarum Æthicus, at ipsius Strabo & Ptolemæus non meminere; ibi quondam sagittarum fabricam fuisse docet imperii Romani notitia. Castrum Matisconense itemque Matiscense nuncupatur in veteribus provinciarum & civitatum Galliæ notitiis. Gregorius Turon. lib. 8. c. 12. Matisconem, cap. XX. Matiscensem urbem, & initio lib. hist. IX. Matascense oppidum appellat, civitatem Matescensium annales Bertiniani in anno 861. castrum Matescanum in anno 880. denique Madasconam urbem dixere Fuldenses annales. De quibus videndus Hadrianus Valesius in notitia Galliarum: at posterioribus seculis corrupto nomine & transposita S. littera, Masticonem vocavere recentiores, ex quo Gallica nostra *Mascon* fluxit appellatio.

* al. decem.

A barbaris, Attila duce, plurima damna & varias successu temporis calamitates perpessa est Francis Burgundiam impugnantibus. Ultimo restituitur sub Philippo Augusto Francorum rege an. 1222. cum generosioris animi cives orsi sunt urbem novis mœnibus concludere, & adversus prædonum incursiones vallo & propugnaculis munire. Vide Adrianum in suo theatro. Decimo-sexto seculo Calvinistæ foede in hac urbe debacchati sunt.

Pagus Matisconensis, Matiscensis & Matescensis Gallice *le Masconnois*, Bressiæ, Dumbarum principatui, Carolesio, Bellijocensi, Cabilonensi, & Lugdunensi tractibus conterminus, fertilis ac vini imprimis generosi ferax est, duodecim leucas in longitudinem, novem in latitudinem protenditur & quinque præter Matisconem oppida continet. Cluniacum scilicet, Trenorchium sub episcopatu tamen Cabilonensi, S. Gengulphi regalis, Marsilliaci Puellarum, & Saltus seu Bosci S. Mariæ. Comitiis peculiaribus, tametsi in ducatu Burgundiæ inclusus, imo gubernatore ac Regis locum tenente propriis gaudet.

Comites olim suos habuit Matisco longo ordine, quibus deficientibus, regno accrevit civitas cum suo tractu emtionis titulo anno 1238. inde ad Burgundiæ ducem Philippum Bonum Caroli VII. Francorum regis cessione venit, ac tandem exstincto Carolo Audaci Philippi Boni filio, Francicæ coronæ iterum asserta est.

Nunc ad ecclesiastica veniamus. Basilica cathedralis, quam quidam abbatialem & monasterio quondam conjunctam volunt, SS. apostolis Petro & Bartholomæo primitus, necnon SS. martyribus Gervasio & Protasio sacra, postea S. Vincentii martyris Cæsaraugustani nomen sumsit, pretiosis ipsius reliquiis a Childeberto rege ditata, a quo & plurimis beneficiis aucta est, quartum inter Lugdunensis archiepiscopatus suffraganeas locum obtinet. Sane prima fidei semina Lugdunensis ecclesiæ pontificibus & maxime S. Irenæo accepta refert, a quo missos aiunt apud Matisconenses & ulterius in Burgundiam SS. Valerium atque Marcellum deinde SS. Benignum Tirsum & Andochium eo accessisse, qui Evangelicam fidem illis in regionibus egregie disseminarunt.

Præpositos olim habuit hæc ecclesia imo & abbates, quorum nomen ac dignitas jam pridem exolevit. Capitulum vero nunc constat sex dignitatibus nimirum decano, cantore & quatuor archidiaconis Matisconensi scilicet, de Rosseyo, Virisseti & Vallis Regnaudi, decem & novem canonicis: præterea sunt in ecclef. tres nuncupati confratres majoris altaris & quatuor minores celebrantes ad Missam Primæ, non ad magnam; plurimi insuper alii ecclesiastici tum beneficiati (uti aiunt) tum mercede conducti in choro deserviunt. Ducentæ vero quinquaginta tres parœciæ * in diœcesi numerantur, (uti ad nos nuper scripsit illustrissimus hodiernus episcopus) sub quatuor archipresbyteratibus Bellijoci, Rosseti, Virisseti, & Vallis Regnaudi, plures quoque prioratus & capellaniæ.

Duæ præterea sunt in hac diœcesi ecclesiæ collegiatæ, una Matiscone B. Petri olim extra muros nunc in urbe, abbatiæ primum titulo decorata, postea in prioratum canonicorum regularium versa, diu sub regula S. Augustini floruit, donec an. 1557. in collegium 13. canonicorum secularium defecit Pauli papæ IV. auctoritate regiis litteris biennio post confirmata: huic capitulo præest præpositus a Rege nominatus, collatio vero & omnimoda provisio thesaurariæ secundæ hujus capituli dignitatis ad præpositum spectat, canonicatus autem & præbendæ alternatis mensibus respective conferuntur a præposito & capitulo. Porro nulli ibidem assumuntur nisi de nobili genere parentum ad quartum usque gradum ascendentium ex utroque latere procreati fuerint: altera secularis collegiata est B. Mariæ Bellijoci ecclesia, in qua 12. canonici cum decano sacris operantur. Binæ tantum sunt viriles abbatiæ, Cluniac. nempe ad Romanam sedem nullo medio pertinens & S. Rigaldi.

* In indice beneficiorum hujus diœcesis exarato per Thomam Seyvert officialem ecclesiæ Matiscon. sedente Claudio de Longovico episcopo Matiscon. an. 1513. parœciæ 31. supra ducentas computantur præter septem, quæ non sunt archipresbyteratibus subditæ, quæque cathedrantes appellatæ in majoribus officiis episcopo per curiones assistunt, & 12. prioratus: at vero in diœcesis lustratione, quam peregit D. Gaspar Dinet an. 1601. dicitur visitasse bis centum sexaginta parœcias, undecim prioratus, 504. capellas præter abbatiam S. Rigaudi, sui omnino juris.

In urbe sunt octo pari utriusque sexus numero familiæ religiosæ, gymnasium vero litterarum moderantur PP. Societatis Jesu.

Quatuor ibidem celebrata concilia memorantur. Primum an. 581.* regnante Gumtranno rege sub Prisco Lugdun. archiepiscopo præside, qui & præfuit alteri coacto an. 585. Tertium habitum est an. 623. vel 627. quarta demum synodus coacta refertur ad an. 1286. sub Radulpho de Torretta archiep. Lugdun. *al. 583.

De episcopis Matiscon. scripsere Jacobus Severtius, qui historiam præsulum Matiscon. fusiori stylo digessit, de quibus etiam Petrus a S. Juliano Balleureus in antiquitatibus ejusdem urbis, Philibertus Bugnonius & alii, ex quibus post Sammarthanos catalogum hunc correctiorem evulgamus: at prius hîc haud abs re, imo lectoribus gratum nos facturos speramus, si subjiciamus indicem quendam Matiscon. pontificum, ex codice MS. illustriss. Boherii in senatu Divionensi præsidis exscriptum & a Mabillonio nostro tom. 3. Analectorum suorum editum, qui sic habet.

NOMINA ANTISTITUM S. MATISCENSIS ECCLESIÆ.

Primus NICETIUS confessor. II. ALMUS JUSTUS, III. S. EUSEBIUS, IV. INCLYTUS DECIUS, V. EGREGIUS MOMULUS, VI. BEATUS FLORENTINUS, VII. Sanctus item DECIUS, VIII. GUNDULFUS vocatus episcopus, IX. ADALRANNUS, X. BRAIDENCUS, XI. BERNARDUS, XII. LAMBERTUS, XIII. GOMTARDUS, XIV. Sacratus GIRALDUS; XV. BERNO, XVI. MAIMBODUS, XVII. TERCELINUS, XVIII. ADO, XIX. JOHANNES, XX. MILO, XXI. LEBALDUS, XXII. GAUSLENUS, XXIII. WALTERIUS, XXIV. DROGO, XXV. LANDRICUS, XXVI. BERARDUS, XXVII. JOCERANNUS, XXVIII. PONTIUS, XXIX. STEPHANUS, XXX. RENAUDUS, XXXI. PONCIUS, XXXII. HAYMO.

Discrepat in multis elenchus ab eo, quem Sammarthani, qui nobis præivere, texuerunt in sua quadripartita *Gallia Christiana*, sed & de S. Placido omnium Matisconensis ecclesiæ antistitum, quorum ad posteros transiit notitia, primo, silet omnino: sane potuerunt & alii quidam ipsum in episcopatu Matisconensi præcedere, at eorum acta perierunt, *etenim* (inquit Severtius) *frequentes ignes & tristia bella, dum sæpe urbs hostiles impetus in visceribus sustinuit, omnia hactenus documenta priscæ ætatis non simul aut semel è coætaneorum ac posteritatis manibus evulsere.* Itaque pontificatus exordium in hacce Matisconensi sede in S. Placido statuimus.

MATISCONENSES EPISCOPI.

I. PLACIDUS.

ANNI CHRISTI

PRimus in vulgatis antistitum Matisconensium indicibus reponitur, cujus subscriptio reperitur in synodis Aurelianensibus 3. 4. & 5.

538. annis 538. 541. & 549. Interfuit etiam con-

541. cilio II. Paris. anno 551. sub Childeberto &

549. Clotario regibus, ubi exauctoratus est Saffaracus

551. Paris. episcopus, cui concilio adfuerunt 27. episcopi & inter eos subscripsit Placidus Matiscensis episcopus. Quod autem fuerit idem ac S. Placidus protomartyr ordinis Benedictini, non est cur huic opinioni refellendæ immoremur, quæ se ipsa ruit, passus est enim S. Placidus an. 541. cui decennium & forte amplius supervixit Placidus Matiscensis episcopus, uti liquet ex concil. Paris. cui præsens adstitit. Unus est Jacobus Severtius, qui (quod sciamus) huic conjecturæ pondus adjicere conatur levissimis sane argumentis. De hoc præsule silent tituli antiqui ecclesiæ Matiscon. Demochares & Bugnonius. Annus ipsius obitus hactenus incompertus.

II. S. SALVINUS.

560. Sedebat anno 560. ex Sammarthanis & Cointio post Severtium; ejus autem acta omnino A interciderunt. Porro celebrari solitam ipsius olim festivitatem per urbem ac diœcesim Matiscon. IV. idus Septembris ex vetustiori breviario hujus ecclesiæ impresso narrat idem Severtius post Sanjulianum. De eo quoque minime loquuntur antiquæ tabulæ, Demochares & Bugnonius.

ANNI CHRISTI

III. S. NICETIUS.

Inscribitur primus Matiscensis antistes in lib. MS. nec palam edito de titulis antiquis ecclesiæ Matiscon. & Bugnonio; de quo Nicetio Sanjulianus ait vulgi sententiam ferre, quod sederit temporibus Gumtranni regis, qui pius princeps B dedit ecclesiæ S. Vincentii Matiscon. Romenæum oppidum in Bressia in dotem pastoralis oneris, sedente Nicetio circa annum 566. ex Severtio 566.
refellente quorumdam opinionem, qui hunc Nicetium cum archiepiscopo Lugdun. confundunt, quasi is ante erectam Matiscone sedem vel post ejus erectionem vacantem utramque simul gubernarit ecclesiam, certe in charta tempore Ch. XIX. col. 277.
Maimbodi episcopi exarata, an. 949. vel circiter, diserte recensetur Nicetius inter sanctos, qui in

ANNI CHRISTI

ipsa urbe Matiscon. olim exstiterunt episcopi & A confessores & in ecclesia S. Clementis papæ & martyris corporaliter requiescunt. Sane cum desint monumenta, quæ tam remotæ antiquitatis tenebris lucem aliquam afferre queant, nihil certi definire potuimus. Refert idem Severtius exstare veterem ecclesiam quondam parœcialem infra muros urbis Matiscon. sub sui divi Nicetii nomine Deo dicatam, quæ piæ civium congregationi Pontificio diplomate attributa fuit. Hunc præsulem omittit Cointius.

IV. Cæledonius.

Cæledonius *al.* Chelidonius tertius episcopus B Matiscon. ex Cointio, subscriptus occurrit in concilio II. Lugdun. sub Nicetio metropolita
567. an. 567. quod concilium quartum ordine numerat Severtius, aitque celebratum an. 570. De hoc antistite silet Sanjulianus.

V. S. Justus.

Bugnonius itemque Sanjulianus huic præsuli cognomen *Almus* dant, sicut & index initio
574. præfixus; quem præfuisse circa annum 574. scribit Cointius. Quiescit in æde S. Clementis apud Matisconem sancti titulo decoratus, ex antiqua traditione hujus ecclesiæ. In titulis antiquis C Matiscon. & chronico Philiberti Bugnonii sufficitur immediate Nicetio.

VI. S. Eusebius.

Concilium Matiscon. primum sua subscriptio-
583. ne communivit an. 583. ex Cointio, ubi se dicit Matisconensem episcopum. Hanc autem synodum alligat Sirmondus cum an. 581. calend.
Sirmond. t. 1. p. 381. Novemb. Interfuit etiam Eusebius concil. Lugdun. eodem an. 583. S. Prisco archiepisc. ibidem
585. sedente, Valentino II. an. 584. aut 585. uti vult Cointius, ac demum Matiscon. II. eodem anno, in quo vocat se Matiscensem episcopum. De D ipsius autem obitu nihil comperti habemus. Jacet & ipse in S. Clementis ecclesia.

VII. Florentinus.

Florentinum seu Florentium hoc ordine reponit Cointius nullo medio post Eusebium, & quidem merito; memorat quippe hunc virum tanquam Matisconensem episcopatum adeptum Fortunatus in vita S. Germani Parisiensis antistitis a Gregorio Turonensi laudata lib. 5. cap. 8. Porro Gregorius ad superos evolavit anno 595. ideoque Florentini episcopatus citius quam in catalogis vulgo scribitur collocandus venit. Me- E minit autem ipsius, his verbis, Fortunatus de Germano verba faciens. *Pergens Augustodunum pro ordinatione Siagrii episcopi, huc inter reliquos cives Florentinus illuster pro consensu delatus est habens nævum in oculo, speciositati derogans aliquantulum, ne florens haberetur in vultu. Interea dum laudes acclamantur episcopo, a quodam ignorante ex improviso percutitur eodem in oculo, evulsoque de loco cæpit supra maxillam dubio pendere cum visu, qui cursu præpropero ad beatum Germanum cum clamore prosequitur, multa ipse concrepitans, ut loqui solet calamitas. Tunc sancti Germani manu lumen in locum reducitur, & ab eo ad beatum Symphorianum dirigitur. Qui pro ipso tamdiu vigiliis institit, donec amissus oculus, purgatâ pristina macula, addito beneficio integrior redditur, & melius redit post vulnera, quam quod natus fuerat per naturam. Qui Florentinus deinceps Matiscone ordinatus est episcopus.*

VIII. Decius I.

Hunc conjicit Severtius sedisse ab an. 599. ad 612. & fortasse ulterius; tabulis antiquis ecclesiæ Matiscon. adscribitur, dictus ibidem inclytus, quem præterit Bugnonius, recenset vero Demochares.

IX. S. Momulus.

Momulus seu Mommolus pedum gessit ex Severtio ab anno 617. ad 630. In titulis an- 617.
tiquis *egregius* vocatur, ad cujus tempora referri potest concilium tertium anno 627. (Cointio 623.) Matiscone celebratum, in quo pro regula S. Columbani strenue pugnavit beatus Eustasius abbas Luxoviensis adversus Agrestium seu Agrestinum ejusdem loci monachum magistri sui calumniatorem. Subscripsisse quoque creditur Momulus cuidam privilegio concesso rogante S. Farone Meldensi episcopo, cujus fragmentum exstat in bibliotheca S. Genovefæ Parisiensis nisi forte id ad Adeodatum successorem revocandum est. Sepulturam habet Mommolus in ecclesia S. Clementis quondam abbatiali, ex antiqua traditione.

X. Deodatus seu Adeodatus.

Subscripsit cum multis aliis episcopis litteris S. Eligii nondum antistitis pro condendo Solemniacensi cœnobio, datis x. cal. Decemb. an. 10. Dagoberti regis, hanc vero fundationem revocant ad annum Christi 631. regni autem Dago- 631.
berti quartum Cointius in annalibus num. 19. & Mabillon. num. 22. annalium suorum in anno prædicto. Eundem postea Eligium presbyterum ordinavit, uti testatur S. Audoenus in vita ejusdem S. Eligii, lib. 2. cap. 2. Interfuit & synodo Cabilon. an. 644. Clodovei II. regis septimo. Post hunc præsulem mancus videtur antistitum Matisconensium catalogus, nullus quippe alius pontifex præter illum & Decium qui sequitur, toto integro seculo sedisse reperitur, quod vix credibile est.

XI. Decius II.

Deodati successor scribitur Sammarthanis & Severtio, at de ipso nihil explorati occurrit, quippe cujus acta perierunt, sicut & antecessorum, propter cladem a Sarracenis toti penè Galliæ illatam, & urbi potissimum Matiscon. ab his barbaris occupatæ anno circiter 732. quo tempore ipsis cesserunt Cabilonum, Lugdunum, Vesontio, &c. de quibus videndi Ado, in chronico, item annales Fuldenses & Metenses. Ceterum hic Decius, qui unicus nominatur in *titulis antiquis* seu veteribus Matisconensis ecclesiæ

ANNI CHRISTI

instrumentis, idem inscribitur ut sanctus, cujus tamen memoria, imo & superiorum præsulum deest in martyrologiis. Andreas Saussayus in indice SS. Galliæ, quem martyrologio Gallicano præfixit, sub littera M. & vocabulo Matiscone, cur hos antistites sanctitate conspicuos & nonnullos alios ejusdem civitatis, quorum acta non receperat, albo martyrologii non inseruerit, ita se excusat. *Nicetius, Cæledonius, Justus, Eusebius, Decius, Momulus, Florentinus, Decius alter, tam sanctitatis meritis, quam rerum gestarum titulis clari, Matiscone inter SS. episcopos numerantur & coluntur, quos quia natalibus carent compertis & historiis actorum, non potuimus in album hujus martyrologii adscribere.*

XII. Domnolus.

Sub ipsius pontificatus initium urbs ab Arabibus occupata creditur. Sedebat autem an. 732. ex Cointio & ad Pipini regis tempora pervenire potuit. A quo principe tunc majore palatii regii obtinuit præceptum immunitatis pro ecclesia sua Matiscon. an. 743. datum Metis cal. Januarii, anno secundo principatus ejus, qui annus concurrit cum anno prædicto. Carolus quippe Martellus Pipini pater biennio ante obierat an. 741. vide inter instrum. Huic calculo adstipulatur Sanjulianus in antiquitatibus Matiscon. Memorat hunc præsulem Demochares, tom. 2. quem prætermittit Bugnonius, & catalogus episcoporum imperfectus.

732. 743. Charta I. col. 263.

XIII. Leduardus.

A Sammarthanis & imperfecto catalogo omissus hic præsul, recensetur hac serie in titulis antiquis, alio nomine Eduardus apud Democharem. Si fides est Bugnonio electus est anno salutis 769. quo Carolus Magnus Pipino patri jam successerat. Sane vocatur archicancellarius in præcepto ejusdem Caroli tunc Imperatoris ineunte nono seculo, quo Leduardi rogatu reddit ecclesiæ S. Vincentii Matiscon. Diviacum cum ecclesia S. Martini, villam Siciaci cum ecclesia S. Jangulphi & mansa quatuordecim in usus fratrum ibi Deo servientium. Vide inter instrum. Obitum ipsius consignat Cointius an. circiter 802.

Charta II. col. 263. 802.

XIV. Wichardus.

Wichardus seu Guichardus, cujus episcopatus initium alligat Cointius ad annum circiter 802. fuit & ipse archicancellarius Caroli Magni imperatoris, a quo impetravit confirmationem restitutionis Leduardo decessori factæ in gratiam S. Vincentii Matiscon. Charta penes nos est ex tabulario Boheriano descripta, quæ cum sit eadem ipsissimis verbis repetita ac ea, quæ nostris instrumentis inserta est, illam omisimus, ne rem actam agere videamur. Quanto autem tempore præfuerit Wichardus ignoramus.

XV. Gundulphus.

Octavus inscribitur episcopus in imperfecto catalogo supra allato, verum decimus-quintus occurrit in titulis antiquis, Demochare & Severtio, at ubique absque seculi nota; quem tamen pedum tenuisse ab an. 810. ad 813. conjicit Severtius. Nos vero de ipsius præfecturæ vel initio, vel fine nihil certi proferre possumus.

XVI. Adelranus I.

Hujus præsulis nomen diversimode effertur apud auctores, Adalrannus in titulis, Adelrannus Sanjuliano, Alaranus Bugnonio, Alrannus Guichenoni, & quibusdam aliis Andelinus: de quo nihil præter nomen & ordinem superest. Ex quibusdam tabulis abbas simul Nantuaci fuit post Godelsadum, vide Mabillonium 757. n. 33. & Guichenonem in hist. Sebusiana, pag. 215. Perperam autem consignatur a Sammarthanis an. 817. quo & mortuum scribit Bugnonius. Certe ex successore Hildebaldo patet eum vel citius obiisse, vel saltem abdicasse.

XVII. Hildebaldus.

Hildebaldus qui & Hiltibaldus jam sedebat an. 815. imperii Ludovici Pii primo, uti patet ex duabus chartis ejusdem Imperatoris. Prima, res quasdam in pago Lugdunensi sitas in villa Rosarias donat hic princeps ecclesiæ S. Vincentii Matisc. *ubi Hildebaldus episcopus præest*, charta sic explicit. *Data v. idus Septembris anno primo imperii nostri indict. VIII. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine.* Altera, quam refert Severtius, obtinet Hildebaldus ab eodem Imperatore confirmationem immunitatis a Pipino tunc majore domus Franciæ collatæ olim Domnolo episc. Matiscon. sic autem desinit charta. *Data III. Decembris anno primo, Christo propitio, imperii domini nostri indict. VIII. Actum Aquisgrani palatio regio.* Anno 816.* Hildebaldi nostri precibus idem Imperator suis litteris præcipit omnibus, qui beneficia ex ecclesi. Matisc. tenerent, *nonas & decimas* annis singulis de eisdem beneficiis dare & ad ædificia ipsius ecclesiæ restauranda, pro viribus suis opem ferre. Tertiam quoque partem telonei Matiscon. & tertiam partem de Salinis, quæ sunt in jugis, necnon de villa, quæ nuncupatur Candaverris* cum omnibus appenditiis asseruit idem Augustus eccles. Matisc. sedente Hildebaldo diligenti prius inquisitione facta per missum nostrum *(inquit)* venerabilem Leidrardum archiepiscopum Lugdunensem. Charta hæc, quam exhibet Severtius, caret chronicis notis. Anno 825. vel 26. imperii ejusdem Ludovici Pii XII. villam Cluniacum in pago Matiscon. sitam & aliam villam in pago Nivernensi permutat Hildebaldus cum Warino comite & Albana ipsius uxore, pro quibus in compensationem alias villas recipit in iisdem pagis sitas & in Arvernico tractu & pago Donobreise villam Lituinias: quam commutationem ratam habuit idem Imperator Aquisgrani eodem anno ind. III. Subscripsit Hildebaldus an. 830. chartæ Alberici Lingon. episcopi pro Besuensi cœnobio ex chron. Besuensi. Eodem anno interfuit concilio ibidem celebrato cum aliis provinciæ Lugdun. episcopis. Obitum hujus præsulis consignant Sammarthani post Severtium an. 850. 3. cal. Maii, ex lib. obituum ecclesiæ.

815. Charta III. col. 264. * al. 817. Charta IV. col. 265. * al Caudeneria. 825. Charta V. col. 265. 830. Charta VI. col. 266. 850.

ANNI CHRISTI

XVIII. Brenduicus.

Diversimoda appellatione notus est hic episcopus apud auctores, Demochari Branduncus, Sanjuliano Brendavicus, Bugnonio Brandanicus, in titulis Breindigneus, Breidingus & Bregidus, aliquando etiam Rodingus & Grundicus appellatus,
853. pluribus synodis interfuit Suessionensi an. 853. Vermeriensi eodem anno, Bonogilensi an. 855. vide tom. 3. annalium Mabillonii, pag. 668. in appendice. Subscriptione sua firmavit donationem Jonæ episcopi Æduensis, factam canonicis matris
858. ecclesiæ S. Nazarii an. 858. vide ch. XII. inter instrumenta Eduensis ecclesiæ col. 50. Idem procul dubio, qui sub nomine Grundici recensetur inter præsules synodi Lingon. an. 859. Adfuit & Tusiacensi concilio an. 860. Porro memoratur Brenduicus in pluribus chartis Caroli Calvi regis. Primâ confert ecclesiæ S. Vincentii Matisc. *cui auctore Deo Brenduicus reverendus pontifex præsidere cognoscitur* Tornotium cum 30. mansorum integritate, &c. ea conditione ut in die obitus Ludovici augusti ac Judith augustæ parentum suorum, in die nativitatis suæ & inunctionis in Regem, ac postquam ex hoc seculo migraverit in die obitus sui, agantur dictæ S. matris ecclesiæ fratribus refectionis prandia, pro tempore & rerum possibilitate, *quatenus*, inquit,
Ch. VII. col. 267. *nostri memoriam recolentes devotiori supplicatione divinam propitiationem pro nobis implorare contendant.* Data XII. cal. Junii indict. I. an. XIV. regis Caroli. id est an. 854. Secunda destituitur quidem chronicis notis, verum ad annum 862. commode referri potest, in ea ratam habet Carolus donationem Ludovici Pii patris sui, dudum factam Hildebaldo Matisconensi episcopo de tertia parte telonei civitatis, &c. Eodem anno
Ch. VIII. col. 268. idem Carolus, requirente religiosissimo præsule Matiscensis ecclesiæ Breidingo, reddidit canonicis Matisconensibus cellulam S. Imitterii in pago Lugdunensi sitam, *eo scilicet pacto quatenus Christo propitio æternaliter memoratam ecclesiam hoc nostræ*
Ch. IX. col. 269. *largitionis dono perpetuo jure fovens, nativitatis nostræ die, quæ est idibus Junii, simulque die inunctionis nostræ in Regem, quæ est 7. Junii a prædicto*
Paulo aliter legit hanc chartam Severtius. *præsule ejusque successoribus, fratribus inibi Deo obsequiis famulantibus.* . . . . *refectio cibi & potus decenter subministretur.* Data pridie nonas Decembris ind. VIII. melius X.
862. an. 22. regnante Carolo gloriosissimo rege, hoc est anno 862. Interfuit hoc ipso anno synodo Aquisgranensi III. uti videre est, tom. 8. conc. col. 758. Chartam aliam refert Severtius temporis nota destitutam, in qua femina quædam Maguisindis nomine donat *sacrosanctæ ecclesiæ S. Vincentii martyris, quæ est constructa infra muros civitatis Matisconensium*, pro remedio animæ suæ & senioris Umberti res quasdam juris sui sitas in pago Matiscon. *in agro Aginacensi in villa Amoniaco cum manso indominicato juncto ad vias publicas. . . . . vel alias res, quæ ad ipsum mansum aspiciunt, medietatem ad ipsam casam Dei Matiscom, vel pontificem Breindigneum. . . . . pro alimonia fratrum ibidem Domino famulantium, &c.*

A Perperam autem Brenduici episcopatum producit Bugnonius ad annum 867. uti in successore patebit, at quo anno obierit incertum. Monet vero idem auctor hunc præsulem adeo Carolo regi fuisse acceptum ob præclaras virtutis ac probitatis dotes, ut illi sufficientes pecunias commiserit pro templo S. Vincentii reparando, quod solo pene æquarat exercitus Lotharii imperatoris Caroli fratris natu majoris, dum urbem Matisconem cum Cabilonensi paulo ante devastaverat.

XIX. Bernardus.

Bernardus, quo vulgari nomine insignitur B apud Democharem, Sanjulianum, Bugnonium, se ipse Bernoldum vocat in quodam instrumento a Severtio relato. Brenduico nullo intermedio sufficiendus nobis videtur cum Sammarthanis, qui ipsum loco motum ab his auctoribus in ordine suo reposuerunt: nam subscriptus occurrit in privilegio, quod an. 864. conventus Pistensis 864.
indulsit Sangermanensi apud Autissiodorum monasterio. Adsuit autem conc. Suessionensi anno 866. & Cabilon. an. 873. in ecclesia S. Laurentii celebrato, ubi de hac ecclesia disceptatum est, liberane esset an sancti Marcelli potestati Ch. IV. inter instrument. Cabilon. eccl. col. 224.
subdita, Bernardus Matiscon. episcopus subscrip- C tus cum aliis præsulibus memoratur, sub quo præsule Leudricus quidam seu Landricus concessit locum & capellam S. Albani, & alia loca ecclesiæ Matiscensi *ad luminaria ejusdem & alimoniam ca-* Ch. X. col. 269.
nonicorum ibidem Deo famulantium, incerto anno; caret enim charta chronicis notis. Donum quoque excepit Bernardus Manii cujusdam presbyteri, qui dedit ecclesiæ S. Vincentii capellam & vineam in pago Matisconensi in villa Madriaco *ad luminaria augenda.* Fecit & alii cuidam presbytero Grimrino nomine potestatem ædificandi basilicam in villa Soloniaco, quam postea ædificatam ipse consecravit regnante Carolo rege. D Transiisse vero ex hac vita an. 873. 6. calend. 873.
Sept. indictione VI. Sammarthani nos docent.

XX. Lambertus I.

Ad hujus præsulis vices Fulcualdus archidiaconus interfuit cœtui Cabilon. an. 875. in quo 875.
est ordinatus Adalgerius in episcopum Æduensem & concessum abbatiæ Trenorchiensi privilegium. Legitur quoque subscriptus in synodo Pontigonensi an. 876. ubi confirmata est fundatio Cariloci tunc abbatiæ, nunc prioratus ordinis Cluniacensis, vide tom. IX. conc. Labbei in append. pag. 1261.

E Diremta videtur eodem anno controversia inter ipsum & Gilbaldum seu Girboldum Cabilon. de cellula S. Albani ac S. Vincentii orta, Ch. XI. col. 270.
præsente imperatore Carolo-Calvo, qui secundum ecclesiam Matisc. sententiam dixit, dictamque cellulam ipsi adjudicavit, quasdam insuper alias terras in pago Matiscon. sitas dono dedit an. 876. Lambertum è vivis exemtum hoc ipso 876.
anno vel sequenti ineunte conjicimus, cujus pontificatum, ne ulterius protendamus & cum alterius cognominis annis componamus, obstat Evicini sequentis series.

ANNI CHRISTI

XXI. Evicinus.

Eruitur hic episcopus ex actis translationis solemnis reliquiarum SS. Lupi, Silvestri, & Agricolæ, a Girboldo Cabilonensi episcopo peractæ
877. sub annum 877. 4. cal. Septembris, cui adfuisse memoratur Evicinus Matiscon. antistes, de cujus perbrevi pontificio nihil præterea suppetit, quippe qui anno tantum uno sedisse videtur.

XXII. Lambertus II.

Innotescit Lambertus hujus nominis secundus ex charta Ludovici Francorum regis, quem Balbum intelligimus, qua is rogatu Lamberti venerabilis episcopi Matiscensis ecclesiæ plurima donat ad victum canonicorum S. Vincentii. Data tertio idus Septembris indictione XI. regnante Ludovico gloriosissimo rege. Hanc vero chartam Balbo potius attribuimus quam Ludovico III. ejus successori, quod indictio XI. ibidem notata optime quadret in annum 878. quo ab anno superiori rerum potiebatur Ludovicus Balbus dictus: brevis quoque ævi pontifex fuit iste Lambertus.

Ch. XII. col. 270.

XXIII. Guntardus.

Guntardus seu Guitardus, male Conrardus apud Severtium nominatus, qui auctor duos ex hoc duplici nomine fingit episcopos Matiscon. omnino discretos tempore; in quem errorem lapsus est prava forte cujuspiam MS. lectione, ubi exscriptorum ignorantia Conrardus pro Guntardo irrepserat, quis enim non videt ex amborum nominum affinitate & unius vel alterius litterulæ mutatione Conrardum facile pro Guntardo inseri potuisse? Sane Guntardus diserte exprimitur in editione conciliorum Galliæ Sirmundi, itidemque apud Labbeum ubi agitur de concilio Mantalensi, cui interfuit, & in quo Regis nomen Bosoni ab Arelatensis regni episcopis proceribusque delatum est idibus Octobris, anno
879. Christi 879. Johannis VIII. papæ VII. Ludovici & Carolomanni regum primo. Anno autem 881. 17. cal. Augusti, anno secundo regnante eodem Carlomanno rege, Guntardus episcopus Matiscon. concessit per *præstariam*, res quasdam in pagis Tolnedolensi & Sabrianicensi Adalgodo cuidam presbytero & Theoloni fratri ejus. Vide inter instrumenta, ubi annus 882. irrepsit pro 881. Sub hæc tempora Waremfredus quidam & uxor ejus Altrudis donarunt ecclesiæ S. Vincentii de bonis suis res quasdam sitas in pago Matiscensi in agro Fusciacensi, sedente Guntardo episcopo, cujus regimen extendit Severtius ad annum 895. sed perperam, vix enim attigit annum 886. uti in successore ipsius Geraldo liquet.

Ch. XIII. col. 271.

XXIV. S. Geraldus.

Geraldus, qui & Geroldus aliis Giraldus, Gerardus vel Girardus vir valde religiosus dicitur in commentariis Nantuacensibus, & in indice initio præfixo *sacratus Geraldus* appellatur.
886. Ordinatur episcopus Matisc. anno 886. ind. IV. 15. cal. Junii secundum Sammarthanos, certe in charta quadam a Martennio nostro, tom. 1. Anecdotorum edita col. 53. Geraldus Matiscon. antistes Ingelario abbati Cari-loci capellam sancti Martini cum cœmeterio vicinam monasterii sui, quam Lambertus præcessor suus voce tenus concesserat, scripto dato confirmasse dicitur anno Incarnationis 887. imperante domno Augusto Carolo, ordinationis suæ secundo indictione V. cui donationi subscribunt Fulcaldus præpositus, Winardus decanus & alii. Interfuit eodem anno synodo Cabilon. apud S. Marcellum habitæ, in qua Geiloni episcopo Lingon. ecclesia S. Martini de Luco adjudicata est contra Adalardum capellæ S. Marcelli presbyterum. Adfuit similiter alteri synodali aliquot episcoporum judicio in causa Gerfredi Flaviniacensis monachi, qui Adalgerium Æduorum episcopum veneno sustulisse infamabatur, anno 894. indict. 12. calend. Maii Cabilone in ecclesia beati Johannis præcursoris Christi; ac deinde Flaviniaci, facta ejusdem Gerfredi purgatione canonica per corpus Domini, scriptæ desuper chartæ Geraldus rector & humilis episcopus Matiscon. subscripsit. Anno autem 906. una cum Austerio Lugdun. archiepiscopo Geraldus noster judex sedit in ecclesia S. Eugendi supra fluvium Borbontiam pro dirimenda controversia inter monachos S. Eugendi & canonicos S. Vincentii Matiscon. orta, quam & secundum canonicos definierunt. Eodem circiter anno subscripsit donationi Argrimi Lingonum episcopi pro restauranda S. Vincentii ecclesia in castro Divione, uti refert Mabillon. noster ad hunc annum n. 42. Concessit & cuidam nobilis prosapiæ viro, Teutgonno nomine, licentiam construendi capellam in proprio fundo & pago Matiscon. in villa, quæ dicitur Gange, quam constructam postea solemniter dedicavit anno 907. indict. X. Recensetur in antiquo instrum. S. Stephani Divion. una cum Lingon. præsule anno 912. Adfuit & synodo alteri Cabilon. an. 915. indict. 3. apud S. Marcellum coactæ, præside eodem Austerio Lugdun. archipræsule, in qua sententiam tulit in favorem parochiæ S. Clementis. Sigillo suo roborasse memoratur testamentum Herivæi Augustodun. episcopi eodem anno 915. *al.* 919. Denique anno 926. convenit ad Carilocense monasterium una cum Anscherio Lugdun. archiep. & Odilardo Maurianensi præsule. Qua in synodo inquisitum *qualiter ecclesiis locisque sanctorum desolatis propter pravorum hominum nequissimam cupiditatem subveniri posset*, ita Sammarthani.

894. Ch. XXV. inter instr. Æduens. eccles. col. 64.

906.

Tabular. Cariloc. monasterii.

Geraldum deposito episcopali onere in eremum secessisse fama est, & quidem illum eremi Brovensis in agro Bressiano apud Sebusianos primum cultorem memorant Fustalius, Severtius, Bugnonius, Paradinus & Guichenon. Ibi cellam erexit in saltu seu loco, quem nuncupant Brou, aliis quoque Broz dictum, ubi reliquum dierum ex voto transegit, quæ cella olim prioratus Ambroniacensi abbatiæ subjectus, nunc conventus Augustinianorum eremitarum conditorio Sabaudiæ ducum illustris evasit. Geraldi abdicationem & secessum in eremum consignat Severtius anno 927. & quidem probabiliter, at hic auctor parum sibi constans, ejusdem episcopatum profert ad tempora

ANNI CHRISTI

tempora Ludovici regis ex charta quadam ubi A Gillardus & Rotrudis uxor ejus donant ecclesiæ S. Vincentii, cui præest Geraldus, aliquid ex rebus suis in pago Lugdun. in villa Cortriellas. Actum regnante Ludovico, qui Rex alius haud esse potest a Ludovico Transmarino dicto, nullus quippe hujus nominis, toto quo Geraldus sedit tempore, sceptra regni tenuit præter hunc Transmarinum, qui nonnisi an. 936. paterno solio restitutus est. Verum Berno tunc temporis præerat ecclesiæ Matiscon. imo Ledbaldum & Adalrannum antecessores in episcopatu habuerat ex eodem Severtio, quod ægre conciliari potest.

De beato item S. Geraldi fine nihil comperti B occurrit. Sammarthani quidem hunc ad Dominum feliciter migrasse an. 912. indict. xv. ex veteris calendarii fide scripserunt; at ipsimet conventum Carilocensem in episcopis Lugdun. & Maurianensibus allegantes pro anno 926. eidem interfuisse Geraldum asseruerunt, uti supra vidimus. Guicheno in hist. Sebusiana obitum ipsius differt ad annum 958. Quid de his sentiendum sit, definire nobis haud in promptu est, deficientibus hanc in rem vetustis monumentis, interim salva sit recentioribus sua fides. Erit forte qui subdubitet ne Gerardus iste confundatur cum Gerardo abbate Broniensi, & Broviensis cella C cum Broniensi monasterio apud Namurcenses; aut cum aliquo alio sancto cognomine, sed, uti jam diximus, recentiorum auctoritati cedendum est, qui Gerardum ex episcopo Matiscon. monachum factum tradunt, uti legitur in breviario Matiscon. quod a veteribus chartis acceptum credere par est. Circa ipsius sepulturam variæ sententiæ, quidam in cella Broviensi sepultum illum volunt, imo in xenodochio pauperum collocatum fuisse, ipso sic mandante scripsit Bugnonius, alii vero censent eum Matiscone humatum in ecclesia B. Petri & sacello sui quondam nominis, atque ea est vulgaris fama ex veterum traditione retenta, D ob idque prudenter concludendum ejus postea corpus vel translatum fuisse ex eremo vel monasterio in sacellum, vel etiam econtra (& forte verius) ex urbano hujusmodi sacello in idem rurale cœnobium.

Certiorem ejus cultum reddunt, 1.° officium ecclesiasticum de eo per diœcesim celebratum IV. cal. Junii sine peculiari tamen historia, quæ legatur, inscribitur hac ipsa die martyrologio Benedictino, & inter sanctos hujus ord. annumerari solet. 2.° Vicus & sacellum sui quondam nominis Matiscone a segregibus dirutum anno 1567. Porro Hugo Menardus noster recte Se- E vertium confutat, qui verisimile existimavit hunc Geraldum eumdem esse ac sanctum comitem Auriliacensem cognominem, cujus memoria colitur 13. Octobris. Ex ipsius enim vita ab Odone Cluniacensi scripta liquet illum neque episcopum fuisse, nec unquam monachum induisse.

XXV. Adalrannus II. seu Alrannus.

Geraldo abdicanti binos brevi spatio sufficit successores Severtius, Ledbaldum scilicet I. & Adalrannum II. posteriorem priori anteponimus, quod electus post Geraldum & ipsi nullo medio subrogatus videatur, uti innuit ejus vita, quam ex commentariis Nantuacensibus excerptam refert idem Severtius; suis quoque antiquitatibus MS. Lugdun. ac Bellic. diœceseon Benedictinis inseruit noster D. Claudius Estiennot, pag. 57. sic autem habet:

Hoc itaque tempore Caroli regis Francorum in primæva ætate, ita Domino studuit (Adalrannus) *deservire, ut cunctis circumpositis hominibus mirabilis esset in abstinentia, in libris volutandis, in meditatione præceptorum Dei. Electus itaque ab Aureliano Lugdunensi archipræsule ad ordinem presbyterii, commissa est ei ecclesia S. Stephani *Gesiriaci: postquam autem curam suscepit animarum, ita prædicatione Divina populo incumbebat, ut multos ex his heredes vitæ æternæ fecerit. Defuncto itaque Matiscon. civitatis episcopo Geraldo valde religioso, omnino ecclesia turbari cœpit in eligendo episcopo. Tandem igitur salubri clericorum consilio, more antiquitus instituto cum magno effectu, decretum est ut triduanum jejunium peragerent, atque voluntatem Dei in eligendo patre perquirerent. Peracto ergo jejunii termino, in ipsa nocte apparuit Angelus Domini cuidam clerico; admonens quatenus Adalrannum presbyterum, qui ecclesiæ Gesiriaci præerat, hunc sibi patrem eligerent atque præferrent: die autem crastino, cum omni clero simul & populo retulisse illico asseritur, &c. assumtumque in sede episcopali eumdem constituerunt. . . . . Cum diu ergo resisteret, relictis omnibus pompis seculi, ad monasterium Nantuacense nomen dedit, ibique monachi habitum sumsit. . . . . quanquam vero subdi vellet, non præesse, tamen fratrum victus postulatione post mortem Bertherii abbatis suscepit regimen loci, ibidem persistens multa innumerabilia perfecit ornamenta, unde consummato cursus sui campo, ad cœlestia regna (ut credimus) translatus est.* Ex quo contextu patet Alrannum quidem electum fuisse ut Geraldo non obeunti sed abeunti succederet, at ipsum ad consecrationem pervenisse non evincitur & certe si unquam hanc ecclesiam rexit, brevissimo eam tempore gubernasse necesse est.

* Jujurieu.

XXVI. Ledbaldus.

Ledbaldus qui & Leuboldus & Letbaldus Sanjuliano ignotus, hic inducitur alter Geraldi successor & quidem ex senario chartarum numero, in quibus expresse nominatur episcopus Matiscon. regnante Rodulpho. Prima autem sic habet:

Dura legum auctoritas secularium a nonnullis pleniter custodiri multimode congruit, ut sacra ordinis forma a fidelibus observetur, quotiescumque aliquibus hominibus de rebus ecclesiasticis aliquid conceditur. Ita namque condecet litteris corroborari, ut in posterum valeat permanere. Hujus rei gratia intimare decrevimus sanctæ Matiscensis ecclesiæ filiis præsentibus atque futuris, quia cum resideret domnus Leuboldus præsul spectabilis secus basilicam gloriosi martyris Christi Vincentii, infra ambitum mœniorum Matisconensium, adiit præsentiam ejus quidam vir nobilissimus Uldricus

ANNI CHRISTI

deprecans ut concederet ei & heredi suo de corpore suo exeunti ecclesiam in honore S. . . . . cum colonis, colonabus & omnibus appenditiis. Cujus petitionem domnus pontifex benevolus suscipiens contulit ei omnia ad integrum: ea ratione ut post eorum discessum, ad sanctum Vincentium deveniant, & in festivitate S. Vincentii per singulos annos XII. denarios exolvant, &c. signavit & Mayolus præpositus, Sendelenus archidiaconus & alii tres. Data per manum Rodulphi levitæ ad vicem Mayoli archicancellarii die III. nonis Februarii anno 2. regnante Rodulpho rege. Verum hîc suboritur difficultas enodanda, nam annus 2. Rodulphi regnantis non cohæret cum anno 928. B uti vult Severtius, sed cum anno 924. quo secundum regni sui annum numerabat hic princeps; anno quippe 923. Carolus Simplex dictus Peronæ carceri mancipatus est, & Rodulphus regni gubernaculis admotus regnavit inde ad annum 936. quo vita simul & regno decessit. Geraldum autem præfuisse ad annum 926. supra probavimus, cui abdicanti Alrannus electione suffectus, cessit & ipse paulopost, tumque Ledbaldus præfici potuit, & inde gubernare hanc ecclesiam ad annum usque 928. quo, ipso forte tunc obeunte, Berno episcopatum Matiscon. nactus est, uti infra dicemus. Cetera vero instru- C menta a Severtio allata, Letbaldi quidem episcopi nomine sunt insignita, at dies & annus regnantis hoc tempore Rodulphi non adscribitur; itaque illa eodem anno 928. scilicet Regis hujus sexto exarata credere par est, nisi forte hæc omnia Ledbaldi secundi, (quem unicum Matiscensem antistitem agnoscit Sanjulianus) tempore consignanda veniant: & quidem ut mentem nostram hîc aperiamus, hæc contigisse regnante Roberto conjicimus, cujus tempore certissime sedit Ledbaldus episcopus, proindeque confusa tempora suspicamur, Rodulphique regis nomen his instrumentis Roberti regis loco per- D peram appositum exscriptorum vel imperitia, vel oscitantia, qui litteram R. initialem utriusque Regis nomini communem invenientes in omnibus chartis, integrum Rodulphi nomen in quibusdam male suppleverunt, conjectura vero inde nostra firmatur, quod eadem fere nomina in variis utriusque Ledbaldi chartis occurrant. Denique vix tempus pro Ledbaldo suppetit, propter prementem Bernonis sequentis episcopatum. Ut ut est, mentem hanc nostram lector benevolus æqui bonique consulet.

XXVII. BERNO.

Berno S. Geraldi proximus successor fuit ex Bugnonio & Sanjuliano, qui etiam ipsum ex comitum Matisconensium stirpe prognatum ait. Certe huius ecclesiæ pontificatum gerebat jam anno 928. uti patet ex charta ipsius in favorem Cluniacensium data anno Rodulphi regis sexto,
928. Ch. xv. col. 274. qui annus, uti supra diximus, concurrit cum anno Æræ Christianæ 928. Rodulphus quippe regni clavum tenebat ab an. 923. De Bernone quoque nostro intelligenda videtur epistola Johannis X. papæ scripta eidem Rodulpho Regi, Widoni

A Lugdun. archiepiscopo *atque reverendissimis episcopis Stacteo & Bernoni* pro componenda controversia quadam Cluniacenses inter & Gigniacenses monachos, vide seculum v. Benedictinum in elogio S. Bernonis abbatis Cluniac. num. 30. pag. 73. Hoc rescriptum notis quidem chronicis destitutum est, sed ex Widonis abbatis Gigniacensis litteris intelligimus id datum fuisse eodem anno, nempe 928. vel circiter.

Anno sequenti idem Berno concessit cuidam viro illustri Stephano & filiis ejus ecclesiam S. Pancratii in *communitate* Analensi sitam cum 15. mansis, de communi consensu parique voluntate canonicorum suorum concordantium, ea ratione ut revoluto quoque anno, in festivitate S. Vincentii martyris duos solidos denariorum sine refragatione eidem ecclesiæ persolvant, & illis decedentibus, hæc omnia sine controversia S. Vincentio deveniant. *Berno peccator episcopus* subscripsit *Rodulphus archidiaconus, &c. Ado abba. . . . . Ayminus archicancellarius dictando scripsit & datavit die Martis in mense Junio anno VII. regni Rodulphi gloriosissimi regis*, id est 929. ubi obiter notandum decimo isto seculo fuisse in hac ecclesia usurpatum nomen abbatis, & uni ex canonicis qui ceteris post episcopum præesset, attributum, cujus antiquato sicut & præpositi nomine munia deinceps ad decanum transierunt. Dedit idem Berno Alberico comiti illustri & filiis ejus ad vitam ecclesiam SS. geminorum Amoris & Viatoris in pago Lugdun. sitam, pro qua recepit in compensationem ab eodem comite ecclesiam de Fabricis in pago Matiscon. & in Lugdun. Seminiacum & Castanedum, &c. anno 930. vel 31. Refert & alteram chartam Severtius, eodem Bernone sedente, conscriptam, quæ sic habet. *Cum resideret domnus ac venerabilis Berno episcopus secus basilicam almæ Mariæ virginis genitricis Dei, sanctorum martyrum Vincentii, &c. expetiit ab eo domnus Albericus comes illustris ex rebus aliquid dictæ basilicæ Matiscon. villas videlicet in pago Lugd. conjacentes & villam Curti-francionis cum ecclesia beati Petri atque omnia ibi pertinentia . . . . . in potestatem filio suo Letardo conferri postulavit, cujus precibus Berno pontifex annuens contulit filio villas & ecclesias cum appenditiis sicut superius, pro quibus Letardus comes donavit cum assensu patris in pago Lugdun. quidquid visus est habere in villa Montis-Gudini, scilicet quinque colonicas cum omnibus appenditiis, pratis, silvis, &c. ipsas res donavit ad mensam fratrum.* Quinque testes E obsignarunt, tum ipsemet comes *Letardus, uxor ejus Berta, Raterius, Rodulphus, Arnaldus, data die Martis cal. Januarii an. VIII. regnante Rodulpho rege, id est 930.*

Ch. xvi. col. 275.

Ch. xviii. col. 276. 930.

Anno XI. regnante Rodulpho IV. nonas Sept. id est an. 935. sub præsule Bernone Ardradus 935. quidam dedit de rebus suis in honorem apostolorum Petri & Pauli, donatumque in perpetuum esse voluit, *curtile*, vineam, campum cum ædificiis & omnibus appenditiis in agro Fusciacensi in villa Toriaci. Chartam habet Severtius, qui Bernonis episcopatum profert ad annum 939.

ANNI CHRISTI

imo 940. sed citius eundem obiisse liquet ex infra dicendis in Maimbodo ejus successore, tametsi tempora Ludovici regis Transmarini dicti attigit : uti constat ex instrumento, quod sic habet; *Sacrosanctæ Dei ecclesiæ, quæ est constructa in pago Matiscon. cui Berno episcopus præest. Ego Drogbertus dono ad supradictam ecclesiam allodium in agro Salmacensi, in villa Sargo-villaro cum casa indominicata, & vinea insimul tenente, quæ terminat de uno latere viam, &c. Beraldus fecit. Actum est hoc tempore Ludovici regis*, hoc est an. 936. vel sub initium anni sequentis, quo ipsum obiisse conjicimus. Non parum autem ad hujus episcopi laudem confert, quod Mayolum nobilissimum juvenem inter canonicos ecclesiæ suæ assumserit, qui postea ex archidiacono monachus factus, celeberrimus abbas Cluniacensis evasit.

XXVIII. Maymbodus.

Maymbodum seu Naymbodum pontificem ordinatum anno 937. indictione x. scripserunt Sammarthani, quem virum magnæ virtutis & sanctitatis appellat Bugnonius. Memoratur autem hic præsul anno 3. Regis Ultramarini, hoc est an.
938. 938. in charta, qua vir quidam illustris Willibertus nomine enixe ab eo expetiit ut filio suo cognomini concederet quasdam ecclesias in pago Matiscon. & in villis Agenayo & Pasciaco sitas, quas *Naymbodus præsul clementissimus largiri dignatus est*, hancque donationem propria subscriptione roboravit, & residentium manibus signandam tradidit. *Signum Naymbodi episcopi & Uberti præpositi, signarunt etiam Ado abba, Ayminus archidiac. Mayolus levita, &c. Data die Dominica mense Sept. anno 3. regnante Ludovico.* Occurrit & anno 942. in instrumento donationis Leotadi filii Alberici comitis, quod exhibet Baluzius ad hunc annum inter probationes histor. domus Arverniæ. Quasdam terras permutavit biennio post in villa Rosiaco cum Aimardo abbate Cluniacensi. Interfuit eodem anno 944. concilio Trenorchiensi, quod eodem anno celebratum volunt Sanjulianus, Severtius,
948. Sirmundus & alii; at anno tantum 948. exeunte habitum probat Chiffletius, quem sequitur Mabillonius noster : quo ipso anno subscriptione sua firmavit electionem S. Mayoli in abbatem seu potius coadjutorem Aimardi abbatis Cluniacensis, qui annis gravis & oculis captus sponte abdicarat. Donum excepit eodem anno Wichardi cujusdam & uxoris suæ Gertrudis *al.* Gerberdis, qui charta scripta, plurima donarunt ecclesiæ S. Vincentii pro amore Dei & æterna retributione XIV. cal. Julii anno XII. regnante Ludovico rege. Vide apud Severtium. Subscripsit anno sequenti privilegio, quod Burchardus Lugdun. archiepisc. concessit cœnobio Saviniacensi, & ipsemet largitus est Willemaro cuidam capellam S. Stephani in Lentiniaco villa sitam, & terram
Ch. XVIII. col. 276. Morcampi sub censu annuo de consensu Umberti præpositi & reliquorum fratrum ecclesiæ an. XIII. regnante Ludovico rege. Hugonem insignem marchionem & Leotaldum piissimum comitem

A munificos expertus est eodem anno plurimis donis ad sarta tecta ecclesiæ S. Vincentii restauranda & canonicos sustentandos collatis : quæ omnia dona Agapetus II. papa diplomate suo confirmavit; privilegio etiam concesso, ut non aliunde ibidem ordinetur episcopus, nisi qualem canonici una cum prædictis religiosis laïcis inter se elegerint. Ch. XIX. col. 277. Ch. XX. col. 278.

Anno 950. indict. XIV. 3. cal. Nov. Maimbodus præsul venerandus Matisconensis consecravit sacellum S. Taurini in villa Cavaniaco, præsente Aimardo abbate Cluniacensi & aliis multis religiosis viris, ex codice MS. Cluniac. ubi advertendum indictionem 14. huic anno non
B convenire sed 8. ideoque hanc chartam consignandam censemus anno 956. cui cohæret indictio XIV.

Convenit circa idem tempus ad quandam incerti in Burgundia loci synodum cum multis aliis præsulibus, qui communem scripserunt epistolam commonitoriam ad Manassen archiepisc. Arelatensem & alios Provinciæ episcopos contra invasores terrarum S. Symphoriani Æduensis, quos anathemate feriendos decernunt. Hanc synodum revocat Labbeus ad annum circiter 955. quæ forte tantum anno sequenti vel etiam anno 957. celebrata est. Ad hujus quoque antistitis
C preces Leotaldus imperatorius comes & fidelis suus Guichardus *Werpiverunt* & sincera voluntate dimiserunt quidquid habebant de rebus ad ecclesiam S. Vincentii pertinentibus anno 955. vel circiter : quinetiam idem Leotaldus comes cum uxore sua Berta dedit de bonis suis eidem ecclesiæ colonicas cum omnibus appenditiis sitas in pago Lugdun. in villa Monte-Gudini. Data per manum Berardi sub die Mercurii XI. cal. Octobris an. 6. regnante Lothario, id est an. 959. quod donum jam pridem a se factum hac charta solum confirmasse videtur. Plurima alia refert Severtius instrumenta Naymbodi tempore conscripta, ex
D quibus ad annum 962. ipsum pervenisse liquet quo post annos 25. regiminis spiritum exhalavit XV. cal. Octobris, id est 17. Septembris, qua die inscribitur libro MS. obituum insignis ecclesiæ Matiscon. Ch. XXI. col. 279. Bibl. Sebus. pag. 236. 959.

XXIX. Teotelmus.

Maymbodum excepit eodem an. Teotelmus, 962.
al. Theotelinus, Tetcelinus & Thertermus quibusdam dictus, quem ex antiqua Balgiaci domo ortum asserit Sanjulianus, ideoque (inquit idem auctor) *is* (Teotelmus) *voluit benigno favore prosequi virum aliquem nomine Hugonem con-*
E *sanguinitatis aut affinitatis vinculo sibi conjunctum, eique in feudum contulit terram Balgiaci postea in comitatum versam : quam feudi translationem rex Lotharius confirmavit regiis patentibus litteris an. XIII. regni sui datis, id est anno salutis 967. qui fuit annus quintus sedis Teotelmi* 967.
(inquit Severtius) *sed quia vassalli seu beneficiarii ecclesiæ non adstringuntur sequi dominum suum feudatarium ad bellum, ut hujusmodi alienationi aliqua obtenderetur species, Hugoni ejusque successoribus id oneris impositum est, ut quotannis largirentur ecclesiæ Matisconensi centum libras ceræ*

nova, dictas clypeus ceræ, *ad quod se munus devinxit Hugo, simulque successores suos adstrinxit.* Hæc Sanjulianus. Nominatur autem Teotelmus episcopus in quodam instrumento, quod anno 967. scriptum vult Severtius, sic vero habet, *sacrosanctæ ecclesiæ S. Vincentii martyris, quæ est constructa infra muros Matisconenses, cui domnus Teotelmus præest, ego Adalbertus presbyter cum Landrano donamus ad ipsam casam Dei aliquid ex rebus nostris, quas Rainfredus presbyter ad obitum suum commendavit, in stipendia fratrum, quæ sunt sitæ in pago Matiscensi, in agro Ibacensi, in villa Verriaco, campum, qui terminat a mane & a sero, &c. habet in longo perticas* XXX. *in fronte perticas* IV. testibus octo subsignatis. Porro Bugnonius refert quod Teotelmo sedente Remestagius quidam filius Geraldi Equirandæ litem suscitaverit ecclesiæ Matiscensi ratione nonnullorum redditurum, qua pendente & prolata jurgii definitione Matisconem venit & ipse vir ut id suum factum publico firmaret juramento; verum Teotelmus optimo usus consilio hominem adversum rationum vi ac eloquentia ita ad se traxit, ut miles lubens jure suo cesserit. Eadem quoque tempestate Hugo qui supra Balgiaci comes in Bressia Gallicana apostolicis mandatis obtemperans restituit Teotelmo ecclesiam abbatiamque S. Laurentii in altero suburbio civitatis Matiscon. ad Bressiæ latus, opus sane pergratum nostro antistiti, Hugonem propterea summe diligenti (inquit Severtius) quam relaxationem confirmavit Lotharius rex anno regni
967. XIII. salutis 967. quo Teotelmi obitum post quinquennii sedem consignat Severtius. Bartholomæum quendam Matiscon. episcopum ordinatum memorant Sammarthani ex veteris calendarii fide, at hîc mendum esse suspicamur & Bartholomæi nomen pro Teotelmo seu Theutelino perperam irrepsisse.

XXX. Ado.

Hoc ordine eaque serie recensetur episcopus Ado in omnibus indicibus & apud auctores. Cleri electione pro sacro illius ævi more subvec-
968. tus, regimen auspicatur anno 968. ineunte, ex Severtio & Sammarthanis, cujus nomen sicut & Johannis præpositi in multis occurrit instrumentis regnante Lothario partim conscriptis at sine ullo temporis discrimine præter unam chartam anno hujus Regis decimo sexto id est anno 970. exaratam, quæque ad Cluniacenses spectat, in qua subscriptus reperitur. Sane exstat diploma Johannis XIII. papæ pro Cluniaco, quo ipsum præ ceteris episcopis obtestatur amicis verbis, ut huic cœnobio potectionem impendat. Quasdam autem terras per *cambium* commutavit cum Cluniacensibus ex charta, quam refert Severtius in qua *Maiolus abbas & fratres dicti cœnobii donant ex rebus communibus quæ sunt sitæ in agro Salorniaco, &c.* ecclesiæ S. Vincentii *Insequenter domnus Ado venerandus præsul necnon Johannes præpositus, Ayminus etiam archidiaconus & reliqui canonici donant ad locum Cluniensis cœnobii, quem D. Mayolus regit aliquid de rebus S. Vincentii* A *in pago Lugdunensi super fluvium Ararim, &c.... Actum regnante Lothario rege.* Titulum vero abbatialem cœnobii sancti Petri antea pedo suo pastorali conjunctum transtulit in unum ex canonicis suis Odonem nomine quem clericis hujus loci præfecit, cuique varias de consensu Johannis præpositi & aliorum canonicorum attribuit ecclesias. Chartam habet Severtius ex archetypo descriptam. Porro plurima alia refert idem auctor instrumenta donationum, seu quas ipse excepit antistes Ado, seu quas aliis contulit chronicis notis destituta, quæ ideo memorare hîc supersedemus. Sedit ad annum 973. quo mortem ipsius B 17. Aprilis consignant Sammarthani, forte citius collocandam ex consequentibus.

XXXI. Johannes I.

Adoni successit Johannes ex omnibus catalogis; ejus mater Landrada nominatur Sanjuliano. Certe sedebat anno decimo-octavo Lotharii regis id est an. 972. ex charta, quam habet Severtius, 972.
in qua Ivo quidam & uxor ipsius Attala donant ecclesiæ S. Vincentii infra muros Matisconenses constructæ *quam domnus Johannes episcopus ad regendum habere videtur, aliquid ex rebus suis sitis in pago Matiscon. in agro Fusciacensi duos* C *curtilos, &c. . . . . & pratum, quod vocatur ad Pedronacum, &c.* Actum Matisconi publice per manum Umberti levitæ die Dominico 2. calendas Martii an. XVIII. regnante Lothario rege. Cetera hujus præsulis documenta a Severtio allata temporis nota carent. Migravit è vita Johannes X. cal. Junii ex lib. MS. ecclesiæ Matisc. anno incerto; quem tamen fuisse annum 977. conjicit Severtius: hoc quippe anno & ali- 977.
quamdiu postea sedes vacasse videtur ex quadam donationis charta qua Flocbertus quidam & uxor ejus Odila plurima bona conferunt ecclesiæ sancti Vincentii Matiscon. *quam domnus Arembertus* D *præpositus & ceteri fratres ad regendum habere videntur* nulla episcopi mentione facta. Data per manum Stephani presbyteri sub die Dominico 3. calendas Junii anno 23. regnante Lothario. Porro Severtius merito hîc refellit Bugnonium, qui prætermisso Johanne episcopo, duos quosdam Faneum & Janum finxit antistites Matiscon. Adonis successores, quos ut pote omnibus catalogis ceterisque instrumentis prorsus ignotos cum ipso omittimus.

XXXII. Milo.

Milo ex abbate Besuensi ad infulas Matisco- E nenses sublegitur incerto anno & post aliquanti temporis interpontificium, certe sedebat an. 981. 981.
IV. cal. Junii, qua die in synodo sua S. Mayolo & Cluniacensi monasterio ecclesiam S. Germani in villa Rosseio & ecclesiam S. Mariæ in villa Pedrono concessisse perhibetur *salvo tamen servitio synodali, paratis & eulogiis.* Plurimis autem instrumentis ecclesiæ Matiscon. inscribitur hujus episcopi nomen Hugone in Francia & Conrado in Burgundia regnantibus, at sine speciali temporis nota. Interfuisse videtur Ansanæ synodo anno 990. celebratæ in basilica B. Romani cui

Chartul. Cluniac. S. Maioli, pag. 13.

ANNI CHRISTI

Ex veteri Cluniac. MS.

præfuerunt Burchardus II. Lugdunensis & Teutbaldus Viennensis archiepiscopi, & ad quam utriusque suffraganei convenisse memorantur, qui jura & privilegia monasterii Cluniacensis rata esse sanxerunt, & de fidelium moribus & disci-
991. plina novem canones ediderunt. Anno sequenti præsens adfuit concilio Remensi in ecclesia sancti Basoli prope Remos coacto, in quo Arnulphus Remensis archiepiscopus reus læsæ majestatis postulatur & è sede sua dejicitur. Ipse est procul dubio, qui recensetur inter præsules, qui cum Rodulpho Burgundiæ Jurensis rege frequentes adfuerunt electioni S. Odilonis in abbatem Cluniacensem, quam consignat Mabillonius noster anno 991. tametsi aliunde falsus est vir eruditissimus, errandique ansam præbuit clarissimo D. abbati de Fleuri historiæ ecclesiasticæ scriptori novissimo; dum in Odilonis electione Hugonem quendam Matiscon. episcopum præsentem inducit, qui nullus unquam fuit, & ab omnibus auctoribus ignoratur, certe Milo tunc temporis præerat, seditque diu postea, cujus nomen ubique in chartis occurrit. Porro laudatur hic episcopus quod magnam pacem & tranquillitatem tractui Matisconensi conciliaverit ob litem de comitatus successione prudentia sua diremtam. Alberico quippe comite improle mortuo, cum hinc Bertha defuncti mater & inde Guillelmus Alberici patruus de ipsius successione contenderent & ad arma tandem & gladios ventum esset, Milo ab utraque parte delectus arbiter, Guillelmum & Bertham matrimonio copulandos censuit, non obstantibus parentelæ gradibus pro quibus dispensationem (uti aiunt) concessit. Sicque ejus consilio & prudentia pax summa toti familiæ simul & regioni allata est. Decessisse Milonem
996. anno 996. ait Severtius 18. Januarii ex Sammarthanis, XIV. ejusdem mensis ex Sanjuliano.

XXXIII. LEDBALDUS II.

Letbaldus qui & Leuboldus, Redbaldus etiam Demochari nominatus & Lothaldus Bugnonio, cognomen de Branciduno habuit, uti docet Guillelmus Buirin, archiclavus Cluniac. in hist. MS. magnorum priorum hujus cœnobii. Sane nobilem hanc gentem cognatione attingebat, erat quippe avunculus Warulfi de Branceduno Walterii Matiscensis præpositi fratris, ejusque mater Aremburgis nobilis femina quædam mansa sancto Benigno Divionensi obtulisse pro filio dicitur. Episcopatum inivit Hugone adhuc regnante, forte sub finem anni 996. mense Octobri, quo Rex ille rebus humanis exemtus est. Certe occurrit anno primo Roberti regis Hugonis successoris, id
997. est an 997. in instrumento tabularii Matiscon.
* f. Sulpicia. quo Durannus quidam & uxor ejus * Sufficia campos duos ex rebus suis in pago Lugdunensi ecclesiæ S. Vincentii *ubi domnus Letbaldus episcopus ad regendum præesse videtur*, donasse memorantur. *Actum Matisconi via publica per manum Teudonis sacerdotis 6. die mensis Maii regnante Roberto rege anno primo.* Anno ejusdem Roberti IX. 3. Julii Ardradus presbyter pro amore & bona voluntate & pro remedio animæ suæ & parentum suorum, dedit ecclesiæ S. Vincentii, *quam D. Ledbaldus præsul regit & Mayolus præpositus ac ceteri canonici; ex rebus propriæ hereditatis suæ in pago Lugdun. in fine Spinacensi, in villa Spinaco. Data per manum Teudonis. Anno IX. regnante Roberto*, id est 1005. Odiloni abbati & 1005.
monasterio Cluniacensi duos ex servis suis dedisse memoratur an. X. eodem regnante Roberto, die Lunæ mense Augusto, hoc est 1006. &
anno 1019. eidem abbati & monachis Cluniacensibus decimas ecclesiæ sancti Sulpitii in villa Lausraco habere concessit. Recensetur quoque Ledbaldus anno 25. regni Roberti regis 8. cal. Martii, id est 1021. in charta a Severtio allata, qua *dilecto Rodulpho & filio suo donat de ratione S. Vincentii unum campum ad medium plantum in pago Matiscon. in agro Salornac. in villa Muyson, &c. signum Ledbaldi episcopi, Walterii præpositi*, testibus quinque presbyteris tribusque diaconibus. Ex quo falsi arguitur obitus ipsius perperam a Sammarthanis consignatus anno 1018. quo ipso anno *precariam* S. Petro donasse dicitur in epistola Benedicti papæ VIII. Sed forte onus episcopale tunc deposuerat, nam Gauslenus ejus successor occurrit episc. Matiscon. eodem anno, ex charta qua præsens adfuisse refertur Hugoni episc. Autissiodor. & Cabilon. comiti villam *Isseis* Bernerio abbati Trenorchiensi concedenti, cujus monasterii ecclesia consecrata est an. 1019. ex chronico ejusdem cœnobii adstante eodem Gausleno antistite Matiscon. Porro Ledbaldum in Cluniacense cœnobium secessisse, ibidemque monachum obiisse narrat idem Guillemus Buirin, & quidem visitur hujus præsulis sepulcrum in sacello S. Benedicti majoris ecclesiæ, ubi jacet, cum Gausleno successore & Guidone de Vergeyo S. Petri Matiscon. abbate, quorum nominibus lapis sepulcralis inscriptus est & his duobus versibus ornatur, hoc ordine, teste eodem Guillelmo Buirin, supra memorato:

1019.

Chartul. Cluniac. S. Odilonis, cap. 36.

Letbaldus episcopus, Gauslenus episcopus, Guido abbas.
Cum lapis iste trium positus sit theca virorum
Ordine quo parent nomina, membra jacent.

In necrologio S. Benigni Divionensis notatur *Ledbaldi depositio nonis Februarii* incerto anno, & ex veteri MS. ejus tale habetur epitaphium:

Hoc fidei splendore nitens Ledbaldus in anno,
Præsul ab hac migrans discessit luce coruscus;
Vitæ præsentis cursu feliciter acto,
Qui fidei monitis multorum corda rigavit,
Qui meruit Domini dictis factisque doceri,
Instituitque suum in commune vivere clerum
Intrantis quarto Februinam sole recessit.

XXXIV. GAUSLENUS.

Gauslenus de Vienna dictus in histor. MS. magnorum priorum Cluniacensium, in locum Letbaldi subrogatur circa annum 1019. tametsi istius nomen variis adscriptum monumentis reperitur ob reverentiam subsequentibus annis. Certe

Xxx iij

ANNI CHRISTI

adfuit Gauslenus dedicationi ecclesiæ Trenorchiensis hoc ipso anno peractæ IV. calendas Septemb. uti jam diximus. *Chronic. Trenorch.* 1020. Anno autem 1020. regnante Roberto rege ecclesiam B. Petri dirutam extra muros Matiscon. restaurare aggressus est, constituitque ibi fratres, qui in dicto loco quotidianas laudes Domino persolverent, dedit quoque eis ad victum quasdam res ad jam dictam ecclesiam pertinentes in pago Matiscensi, id est altare, oblationes, & baptisterium cum decimis; quibus & eodem tempore benefecit Otto comes Matiscensis, necnon Wigo vicecomes, qui chartam hac de re conscriptam sigillis suis roborarunt, *Severt.* sicut & Burchardus Lugd. archiepiscopus, Walterius præpositus Matiscon. Hugo archidiaconus & alii. Ipsum aliosque episcopos tum Burgundiæ tum Aquitaniæ hortatus est litteris Benedictus VIII. papa ut defensioni Cluniacensis cœnobii a dom. de Belli-joco & aliis dynastis vexati prospicerent. *Tom. 4 coll. script. hist. Franc. Duchesnii, pag. 169.* Et quidem ex MS. codice Cluniac. habemus Teuzonem quemdam *Werpivisse* seu dimisisse circa hoc tempus huic monasterio terram Raculfi, sedente Odilone abbate, *in conspectu Ottonis comitis Matiscon. urbis præclari, Gausleni quoque ejusdem civitatis summi præsulis an.* 1019. *die XVII. Octobris.* Quasdam terras permutavit cum eodem abbate Cluniac. in villis Luppiaco & Fontanilla in pago Matiscon. anno 1023.

1025. Interfuit anno 1025. Ansanæ synodo, ubi & conquestus est apud patres de ordinationibus Cluniaci se inscio & inconsulto factis a Burchardo Viennensi archiepiscopo, quem ad satis sibi ea de re faciendum coëgit. Signo suo confirmavit anno sequenti chartam, qua Helmoinus Augustodun. episcopus monasteriolum Colchas Flaviniacensi abbatiæ reformandum tradidit. *Vide instrum. Aduensis eccles. Ch. XL. col. 76.* Porro Gauslenum abbatiam S. Laurentii tunc dirutam resque omnes ad eam pertinentes, in clientelare beneficium dedisse Radulpho Balgiaci domino memorat Sanjulianus. Chartam hac de re exaratam tempore Ludovici regis refert Severtius. Quis sit iste Ludovicus plane ignoramus, nullus quippe hujus nominis, sedente Gausleno, regnavit in Francia sed neque in Burgundia, proindeque ad Ludovici filii Bosonis tempora referri nequit hæc charta, nam is seculo integro Gausleni episcopatum præcessit. Ut ut est, variis insuper consignatur hic præsul instrumentis, sed sine ulla temporis nota, quem ad annum 1032. pervenisse scribit Bugnonius, at citius ipsum obiisse censet Severtius, anno scilicet 1030. VIII. idus Julii ex martyrologio MS. Matiscensi. Sepulturam autem habet Cluniaci, uti supra monuimus, & quidem si fides est Guillelmo Buirin, postquam ibidem sub finem vitæ monachum induerat. Hoc ipsius epitaphium addunt Sammarthani.

Præsul Goslenus divino numine fultus,
Octavo Juli de corpore sole migravit.

XXXV. WALTERIUS seu GUALTERIUS.

DE BEAUJEU.

Ex nobilissima dominorum Belli-joci prosapia ortus Walterius, patrem habuisse creditur Berardum hujus loci dynastam secundum, qui uxorem duxerat Vandalmodam ignotæ familiæ, ex hujus gentis genealogia a Severtio descripta, tametsi in charta quadam Cluniac. mater ipsius Tescenda vocatur, prima forte Berardi conjux. Ex canonico Matiscon. uti vult Severtius, totius cleri assensu in episcopum assumitur anno primo Henrici regnantis, id est an. 1031. & quidem 1031. memoratur in instrumento Fremberti cujusdam uxorati dato *per manum Willelmi VI. nonas Martii anno primo regnante Henrico rege;* frequens quoque ejus exstat mentio in tabulis ecclesiæ Matisconensis. Cum Cluniacensibus controversiam renovavit pro episcopali in abbatiam jurisdictione, quam B. Odilo tunc abbas prudentia sua composuit: rem sic narrat Severtius ex archetypo.

Gausleno episcopo defuncto citissime Gualterius in præsulatu successit Domino permittente: cujus diebus venit Anciensis episcopus Cluniacum ad consecrandum ibi altare, unde vehementer commotus Gualterius episcopus misit quosdam de clericis suis ad dominum Odilonem conquerens cum eo de altari contra jus consecrato, simulque denuntians, quod nisi ex hoc sibi satisfaceret, quibuscumque modis posset, se vindicaret. Quod ipse audiens, primo respondit se in consecratione altaris defuisse; posthæc præcepit clericis, ut altare discooperirent, vel si vellent, solo tenus destruerent: deinde mandaverunt per eosdem clericos episcopo diem & locum, quo sibi conloquerentur: quo cum convenissent, post diversa querelarum & pacificationum conloquia, dedit ei loco emendationis vel satisfactionis equum decem libris appreciatum, simulque vas argenteum pulcherrime decoratum. Posthæc invitaverunt eum, ut de monachis suis ordinationes faceret tempore proximo, quod & subsequenter fecerunt in eodem Cluniacensi monasterio, quod & jam sæpius fecerat in sua ecclesia. . . . .

Diu vero postea veniens domnus Odilo Matisconem, cum requievisset nocte apud S. Martinum suum monasterium, mane cum suis matrem ecclesiam S. Vincentii pedester expetiit; & quia cum episcopo atque canonicis in capitulo vellet loqui, cum ingrederetur, omnibus sibi tanto viro assurgentibus, ipse in medio eorum genua flexit, & si quid erga locum ac fratres commiserat, ut sibi remitteretur postulans; & quia ecclesiæ sicut matri non obedierat, se pœnitere declamaverunt, ac deinceps dum adviveret, erga ecclesiam ac præsidentes se permansurum qualis deberet promisit. His ergo benignissime remissis, atque ab eisdem cum gratiarum actione acceptis, recessit cum pace & concordia, impendens loco & clericis multa beneficia; nam inter alia transmisit duo optima tapeta ecclesiæ atque centum solidos Casininæ monetæ.

Sub Walterii regimine eoque præsente Wicardus de Belli-joco, quem episcopi pronepotem dicit Severtius, *Werpivit* & dimisit Deo & sancto Vincentio, necnon canonicis præsentibus & futuris omnes malas consuetudines, quas pater suus & antecessores sui imposuerant terris & villanis ecclesiæ S. Vincentii Matiscon. *Actum Matisconi* III. cal. Februarii regnante Henrico rege. *Ch. XXII. col. 279.*

Subscripsit anno 1044. VI. calend. Aprilis 1044.

ANNI CHRISTI

testamento Hugonis archiepisc. Vesontionensis cum multis aliis præsulibus: ipse vero confirmavit donationem, quam Tescenda mater sua fecerat de terra in villa Curles pro anima Valterii filii Warulfi fratris sui, cui donationi consensere nepotes ipsius Walterius, Bernardus, Otto, præsente Hugone priore Cluniacensi anno 1049.
1050. Adfuit anno sequenti consecrationi majoris altaris S. Stephani Bisonticensis a Leone IX. peractæ 4. *al.* 5. nonas Octobris. Anno 1055. Bernardus de Branciduno dictus Grossus in præsentia Walterii episcopi & canonicorum ejusdem ecclesiæ *Verpivit* vel dedit ipsis decimas condaminarum suarum, quas jamdudum tulerat eis, &c. (Biblioth. Sebus. pag. 244.) Nominatur Walterius adhuc episcopus in quodam instrumento Philippi primi regis tempore
1062. conscripto, id est circa annum 1061. vel 1062. Narrat autem Sanjulianus, quod cum senio premi corpus suum agnosceret Walterius, seque in propriis & ecclesiæ bonis omni ex parte invadi & & percuti ab his, qui bonitatem morum ipsius & cordis simplicitatem deridebant; propterea, ut secularibus ejusmodi curis & calamitatibus finem imponeret, voluit in monasterium Cluniacense habitu donatus includi: cui auctori suffragatur Guillelmus Buirin archiclavus Cluniac. in histor. MS. magnorum priorum Cluniac. dum ait hunc præsulem jam senem monachum Cluniaci factum ibidem pie mortuum sepeliri retro capellam sancti Stephani majoris ecclesiæ, ubi tumulum habet more Anglorum notatum num. 2. verba sunt hujus auctoris. Contra hoc tamen pugnare videtur, quod dicit Severtius, Walterium nempe fuisse tandem interemtum, idque conjici ex titulis sub Drogone ipsius successore exaratis: De quo mortis genere plane silent alii scriptores. In necrologio sancti Benigni Divion. annotatur obitus Walterii episcopi Matiscon. v. calend. Augusti.

XXXVI. Drogo.

Regimen auspicatum fuisse Drogonem anno
1063. 1063. communis est scriptorum opinio; quod tamen aliquanto citius inivisse conjicit Severtius. Ad hunc autem annum vulgo refertur concilium Cabilonense a Petro Damiano cardinali legato apostolico & episcopis tredecim celebratum adversus ipsummet Drogonem episcopum Matisc. qui Cluniacensia privilegia violasse accusabatur. De qua synodo sermo est tom. IX. conciliorum Labbei col. 1177. & apud Severtium in episcopis Matisconensibus, qui hanc serius habitam autumat. Recruduerat nempe tunc temporis antiqua ecclesiæ Matiscon. pro jurisdictione in Cluniacense cœnobium controversia & Drogo clericorum suorum suasione pellectus, jus potestatis sibi contra sedis apostolicæ privilegia vindicare conabatur. Vallatus quippe cuneis militum, velut prædicandi gratia, vel etiam judicii synodalis obtentu, ad beati Mayoli basilicam usque pervenit; sed resistentium obstaculo intrare non potuit. Tunc Hugo venerabilis abbas Romanam adiens synodum, querelam suam exposuit, obtinuitque ut Petrus Damianus Ostiensis episcopus

A ad subveniendum monasterio destinaretur. Is ergo apud Cabilonensem civitatem synodum congregavit, in qua adstantibus patribus lectum est Willelmi comitis primi loci fundatoris monimentum, ubi præter Romanum pontificem nullum jus in eo, nullum dominium cuicumque reliquit ecclesiæ. Lecta quoque sedis apostolicæ multorum Pontificum privilegia, de tuitione, munitione ac perpetua ejusdem monasterii libertate. Inquisiti sunt omnes episcopi, an privilegia, quæ audierant, rata decernerent; omnes uno ore concorditer laudaverunt, atque ut perpetuo servanda atque illibata permaneant communi judicio decreverunt: ipse quoque Matiscensis inquiritur, qui nimirum non minus, quam ceteri omnes episcopi, rata privilegia, inviolabili ac perpetuo jure servanda libere cunctis audientibus profitetur. Et quia in iisdem privilegiis inter cetera, sub anathematis intentatione erat, ne cui episcoporum liceat in præfati cœnobii monachos excommunicationis promulgare sententiam: episcopus autem non absolute (sic enim factum excusabat) sed in hunc modum (ut aiebat) ira commotus enuntiarat: *si qui sunt mei juris in illo monasterio, quos mihi liceat excommunicare, illos excommunico:* qua in re contra privilegia Romanæ ecclesiæ quoquo modo egisse convincebatur, licet ille se ignorasse constanter affirmaret: tandem decernente concilio sancitum est, ut episcopus manu super sanctis evangeliis superposita juraret, sicque sedis apostolicæ legato & concilio satisfaceret, quod & præstitit: post eum quoque quatuor ecclesiæ ejusdem clerici in conspectu omnium accesserunt, & jurejurando, quod ille juraverat, super eadem evangelia firmaverunt. Illico Matiscensis episcopus pavimento prostratus, veniam petiit, seseque peccasse confessus, pœnitentiam in pane & aqua jejunaturus accepit. Sicque perpetua monasterii libertate firmata, omnis inter episcopum & abbatem controversia sopita est; atque inter utrumque firma pax reformata. Hæc ex Cluniacensibus tabulis, ubi paulo fusius continentur, Sirmondus excerpsit, de quibus etiam videndus Severtius. Hoc ipso anno indictione prima, Severtio vero anno sequenti indictione 2. Philippo puero regnante, Drogo Matiscensis episcopus ad preces canonicorum & clericorum ecclesiæ suæ, *officium præpositurae, quod tenuerat præpositus ipse, cujus prælationis occasione, malis consuetudinibus & creberrimis direptionibus res & facultates ecclesiæ maxime erant perturbatæ*, abrogavit, & abrogatum restituit clericorum suorum *communioni.* (Ch. XXIII. col. 280.) Recensetur in chartulario Sandionysiano an. 1064. in privilegio concesso Raynerio abbati per Alexandrum II. papam anno 4. sui pontificatus 2. nonas Maii, cui consensit Drogo cum aliis episcopis. Eo sedente & de ipsius assensu fundata est abbatia S. Rigaldi de Avesa circa annum 1065. cui beneficum se præbuit, quæque postea Pontificio diplomate confirmata est ab Alexandro II. papa anno 1071. indictione IX. Æduam quoque circa hæc tempora venit ad concilium cum Gaufredo Lugd. archiepiscopo, Hugone Bisuntino & Achardo Cabilon. pro

ANNI CHRISTI

causa Haganonis Augustodun. episcopi a Burgundiæ duce Roberto dire vexati, cui, Hugonis præsertim Cluniacensis abbatis opera, cum episcopo in pacem redire & illata eidem damna reparare suaserunt. De ipso sic habet codex chartophylacii S. Petri Matiscon. *Supradicta apostol. Petri & Pauli, quæ quondam reædificari cœperat abbatia, permansit tenuis ac modica, secularibus laïcis retinentibus decimas & prædia ad eam pertinentia: verum succedente tempore, cum Drogo vir simplex & humilis suscepisset præsulatum ecclesiæ, abbatia pervenit sub præsulis ditione; adeuntes ergo canonici ejusdem loci præsentiam episcopi, petierunt ut more boni patroni imitando exemplum decessoris sui Gausleni, quibus modis posset, misericorditer subveniret ecclesiæ & sibi; quorum precibus benignissimo animo promisit Domino & ipsis, res ad eos pertinentes nunquam ulli se deinceps concessurum vel locaturum seculari aut laïco, & concessit eis reddendo, & reddidit concedenda quæcumque ad præsens & in futurum jure ipsis ad eorum advenirent locum.* Chartæ hac de re conscriptæ signum apposuit ipse, necnon Humbertus archiep. Lugdun. Achardus Cabilon. & Gaucerannus Bellicensis antistites, &c. Adfuit Ansanæ
1070. synodo an. 1070. cui præsedit idem Humbertus Lugd. archiepiscopus. Hoc ipso anno Drogonis episcopi interventu Alexander papa II. sub defensionis apostolicæ tutela suscepit ecclesiam collegiatam S. Mariæ de Belli-joco in diœcesi Matisconensi, pontificatus sui anno IX. Sedit adhuc ad biennium pius antistes, sic enim habet Bugnonius. *Anno 1072. obiit Godefridus comes Matiscon. filius Othonis comitis, successitque comitatui Guigo vir adeo pius, ut post diuturnam vitam sine uxore, divino pulsus afflatu, Cluniacum ingressus, habitum & monasticam professionem religiose susceperit cum 30. militibus & in comitatu successit Renaudus ejus patruus, qui jurgium repressit inter quosdam propter possessiones nonnullas Flacciaci, quas adjudicavit ecclesiæ Matisconensi eodem anno, quo tempore Drogo episcopus Aureliis exitum vitæ dedit, in ecclesia S. Aniani ejusdem civitatis sepultus, cui Hugo de Belli-joco impertitus est Mardubium & *Argilium in dominium: atque Landricus homo devotus in ejus locum suffectus.*

Ch. xxiv. col. 280.

* al. Agriliacum.

De ipso quoque hæc legit Mabillonius noster ad marginem veteris martyrologii Matisconensis: *Pridie nonas Martii Drogo Matiscensis episcopus vir misericordiæ ac bonis operibus plenus, ab hac ærumnosa & mortali vita feliciter migravit ad Dominum. Corpus ejus requiescit Aurelianis in ecclesia S. Evurtii.* Sane vacasse sedem Matiscensem anno 1072. docet nos instrumentum electionis Hugonis in abbatem S. Rigaldi, ubi sic loquuntur monachi: *Anno 1072. Incarnat. cum auctoritate & privilegio Alexandri papæ, ex præcepto quoque D. Drogonis Matiscensis episc. qui jam obierat in Christo. . . . . cum magna opitulatione Aganonis Æduensis præsulis eligimus nobis abbatem Ugonem, hunceque, quoniam Matisconensi ecclesiæ deest episcopus, cum assensu canonicorum, domno archiepiscopo Lugdun. ecclesiæ Umberto offerimus in abbatem consecrandum, cui actui subscribit inter alios Udo Matiscon. decanus. . . . . .*

Porro hîc inserit Severtius Rodulphum quemdam alias prorsus ignotum, ex inscriptione epistolæ 15. lib. 2. epistol. Gregorii papæ VII. in causa Pultariensis cœnobii & abbatis nomine Humberti contra Lingonenses clericos. Hæc epist. data est Romæ III. idus Novemb. indict. XIII. quæ convenit an. 1075. at Landricus jam anno superiori Romæ ab ipsomet Gregorio papa vel saltem ipsius jussu consecratus fuerat, uti patet ex epist. 76. lib. 1. epist. ejusdem Gregorii ad Humbertum Lugdun. archiep. data etiam Romæ 17. cal. Aprilis indict. XII. quæ currebat per annum 1074. seditque inde Landricus ad annum 1096. proindeque mendum esse contendimus in inscriptione epist. 15. lib. 2. & nomen. Landrici loco Rodulphi substituendum.

XXXVII. LANDRICUS.

DE BERZE.

Landricus de Berziaco fratres habuit Gunterium priorem, Walterium monachum Cluniacenses, & Artaldum baronem de Berziaco a quibus multa in ecclesiam Cluniacensem collata sunt: teste Guillelmo Buirin in magnis prioribus Cluniac. Ex archidiacono Augustodunensi una cleri & populi Matiscon. voce antistes eligitur, deque ipsiusmet Philippi regis consensu, qui tamen utpote pecuniæ avidus, & plura licitantibus sacerdotia tribuere solitus, episcopatus temporalia Landrico gratis conferre diu recusavit, quæ causa fuit cur ipsius ordinatione ab Humberto I. Lugdun. archiep. simoniæ etiam suspecto diutius protracta, pastore viduata biennio remanserit ecclesia Matiscon. de quo Gregorius VII. sic loquitur lib. 1. epist. 35. ad Roclenum Cabilon. episcopum. *Hujus ergo promissionis* (Regis Francorum) *fidem in Matiscon. ecclesia pastoris regimine diu desolata, & ad nihilum pene redacta volumus experiri, ut scilicet Augustodunensem archidiaconum, unanimi cleri & populi consensu, ipsius etiam Regis* (ut audivimus) *assensu electum, episcopatu, dono gratis* (ut decet) *concesso, ecclesiæ præfici patiatur*, tum epistola 36. ejusdem libri ad Humbertum archiep. Lugd. subdit *Landricum Augustod. archidiac. seu per te, seu per suffraganeos tuos episcopum ordinare studeas.* Eundem vero ipse postea Romæ consecravit Gregorius an. 1074. uti nos docet epistola 76. ejusdem 1074.
libri ad eumdem Humbertum ejusque suffraganeos data 17. cal. Aprilis indict. XII. quæ huic anno convenit. En Pontificis verba: *Confratrem nostrum* (Landricum) *Matisconensem episcopum, quem intervenientibus quibusdam rationabilibus causis ordinavimus, ad vos cum nostris litteris & apostolico sigillo mittimus, quatenus de suscepto sacerdotalis officii ordine & honore, non incerta vobis signa & indicia referat.* Et ad clerum & populum Matisconensem. *Quanta sit erga vos & locum vestrum apostolicæ sedis benevolentia, ex amore, quem in episcopum vestrum habemus, cognoscere datur, quoniam episcopalis officii benedictionem ac dignitatem per impositionem manuum nostrarum auctore Domino suscepisse dignoscitur. Ceterum ut ordinationis*

Ch. xxvii. col. 281.

ANNI CHRISTI

ordinationis suæ certa demonstrare posset indicia, A *sicut oportere cognovimus, cum litteris & apostolico sigillo eum ad vos remisimus, &c.* Eidem antistiti (Landrico) (non Rodulpho, uti mendose scriptum esse supra monuimus) necnon Humberto Lugdunensi archiepisc. & Agino seu Aganoni Æduensi præsuli inscripta est epistola 15. lib. 2. qua idem Pontifex causam Pultariensis cœnobii adversus Lingonensem clerum ipsis committit
1075. an. 1075. indict. XIII. Eodem anno vel circiter cum Guidone comite Matiscensi judicio suo di-
Charta XXVIII. col. 283. remit litem, quæ vertebatur inter Hugonem de Suisiaco & canonicos S. Vincentii. Circa idem quoque tempus Landricus Grossus *in præsentia* B *domni Landrici venerabilis episcopi, Odonis decani, & aliorum canonicorum eccles.* S. Vincentii Matisconensis, concessit & laudavit donum &
Ch. XXIX. col. 283. *verpitionem*, quam pater suus fecerat de villa Siciaci.

De Cluniacensibus, qui jura quædam ecclesiæ auferebant conquestus est apud Gregorium VII. papam, uti legere est in epistola ejusdem Pontificis ad Hugonem abbatem Cluniacensem, qua ipsum monet ut res illas super quibus prædicta Matiscon. ecclesia queritur, & ad Landrici tempus possedit, *deinceps quoque aut quiete retinere permittat, aut concambium competens reddere studeat.* C A Landrico vice versa vexati monachi querelas suas Petro Albanensi episcopo & cardinali Gregorii papæ legato detulerunt, qui privilegia hujus
Biblioth. Sebus. pag. 436. cœnobii firmavit & episcopo Matiscon. necnon Gebuino Lugdun. archiep. intimavit *se eos ex parte domini Papæ excommunicaturum, nisi a molestiis, quas monachis Cluniacensibus inferebant, abstinerent*: sane ejusdem Gregorii animum nonnihil offendit, quod privilegiis Cluniacensium subscribere eaque confirmare recusaret, qua de re rescripsit ad eum hic Pontifex, his verbis:

Gregorius, servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Landrico Matiscon. episcopo, &c. Mirari D *valde compellimur, quomodo fraternitas tua persuasione clericorum (sicut audivimus) in confirmatione privilegii Cluniensis ecclesiæ, episcopo Albanensi legationem nostram ferenti inobediens exstiteris: præsertim cum etiamsi aliquid, (quod non credimus) inconsultius tibi irrogare voluisset, & quidquid esset, pro reverentia apostolicæ sedis ferre decuisset: itaque propter bonam vitam & pastoralem vigilantiam, qua circa ecclesiam tibi commissam desudas, hanc culpam supportantes, præcipimus tibi, quatenus vocatis de melioribus monachis Cluniacensis ecclesiæ, ad communem locum inter Matisconem & Cluniacum venias, ut in præsentia* E *illorum prædictum privilegium confirmes, & sic in episcopali officio restitutus, adjuvante Domino po-*
1076. *pulum tuum valeas consolari.* Adfuit an. 1076. consecrationi ecclesiæ Belli-jocensis cum Gebuino Lugdun. archipræsule & Hugone Diensi episc. Subscripsit anno sequenti litteris Philippi regis, quibus S. Symphoriani Æduensis monasterium Floriacensibus traditum ad reformandum con-
1082. firmavit. Interfuit an. 1082. concilio Meldensi, ubi positus sigillo suo roboravit chartam, qua Gaufredus castri Mauritaniæ comes in Pertico ecclesiam S. Dionysii ab avo suo fundatam & patre ditatam dedit Deo & S. Petro Cluniacensis cœnobii cum omnibus juribus suis; litteris quoque Guarini comitis Rosnacensis ecclesiam S. Margaretæ eidem cœnobio dantis signum apposuit cum multis aliis præsulibus. Memoratur præsens eodem anno electioni Walterii in Cabilon. episcopum & illius decreto subscripsit. Denique una cum ceteris provinciæ Lugdunensis præsulibus suffraganeis vice primatis curam gerentibus ecclesiæ Lugdun. cum toto cleri Lugdun. conventu scripsit ad omnes provinciæ Turonensis episcopos, abbates, clericos & monachos, in gratiam Radulphi Turonensis archiepiscopi, quem Fulco Rechinus Andegavorum comes, suadente Philippo rege, pepulerat è sede sua, significantque se Fulconem comitem, Gaufridum Andecavi præsulem, qui Fulconis malitiam magis foverat quam impugnaverat & Majoris monasterii monachos ad sanctæ sedis Lugdun. examen invitasse, quibus ad diem statutum non comparentibus & judicium declinantibus, episcopum quidem ab episcopali officio ad tempus removisse, Fulconem vero cum monachis excommunicationis gladio percussisse. Varia exhibet Severtius donationum instrumenta ex tabulario Matisconensi deprompta, in quibus occurrit Landricus noster, primum quod an. 1079. conscriptum recte censet idem auctor, (mendum siquidem irrepsit in chronicis notis) donum continet Guidonis comitis, qui pro remedio animæ suæ & antecessorum suorum concedit ipsi ecclesiæ, cui domnus Landricus præest & canonicis ejus de beneficio suo, quod tenet ab ipsa ecclesia & episcopo, locum ad ædificandam ecclesiam cum cœmeterio in silva Cenuæ, &c. Alterum restitutionem narrat Hugonis Fuldradi, qui an. 1080. cum assensu uxoris suæ Gerbergæ reddit quartam partem decimarum ecclesiæ S. Mariæ de Agrillo, quam injuste tenebat, S. Vincentio, *residente in sede Matiscensi Landrico venerandæ memoriæ viro* per manus Odonis decani & Berardi archipresbyteri, &c. Tertium, exhibet actum electionis unius ex fratribus S. Rigaldi in abbatem ejusdem cœnobii, quem electum domino Landrico venerabili præsuli Matiscon. cui se subjici canonice profitentur, consecrandum offerunt anno 1087. 1087.
Controversiam inter canonicos S. Vincentii & regulares S. Petri motam pro sepultura mortuorum paulo ante composuit cum Hugone Lugdunensi archiepisc. sedis apost. legato, Aganone Æduensi & Walterio Cabilon. præsulibus: arbiter quoque delectus cum Hugone Cluniacensi abbate litem, quæ jamdiu perseverabat inter canonicos S. Vincentii & regulares S. Petri ex una parte, & monachos Cluniacenses ex altera propter decimam cujusdam condaminæ & vinearum juxta positarum, diremit, eosque ad concordiam reduxit. Memoratur an. 1090. idibus Martii in charta donationis N. de Granval quatuor mansos in pago Lugdun. &c. eidem ecclesiæ S. Petri laudantis. Ipse vero an. 1093. indict. I. ecclesiam B. Mariæ 1093.
de Berziaco, cum presbyteratu, cœmeterio, oblationibus, decimis, &c. tradidit S. Hugoni

ANNI CHRISTI abbati & fratribus Cluniacensibus, quam ecclesiam anno sequenti omnino liberam dimisit Hugo de Berziaco, ex cod. MS. Cluniac.

1096. Anno 1096. indict. III. *al.* IV. 15. calend. Novemb. Urbanus II. ad petitionem Landrici episcopi omnia ecclesiæ Matiscon. bona apostolicæ sedis auctoritate munivit bulla data Cluniaci pontificatus sui anno octavo. (Ch. XXXI. col. 184.) Moritur eodem anno Landricus, ex Virdunensi chronico, forsan mense Novembri & sepultus est ad S. Petrum (uti mandaverat) quod monasterium olim extra urbis mœnia, cum tunc fortuito casu deflagrasset, munificentissime restauravit, canonicis regularibus ibidem constitutis, ejusque abbatialem dignitatem, cœnobio deinceps in præposituram verso, cum pedo suo episcopali conjunxit; uti narrat Sanjulianus, qui etiam addit corpus ejusdem præsulis aliquot annis ante turbas anno 1562. religionis ergo excitatas, ab operario quodam terram fodiente repertum, cultu pontificio ornatum, ut primum in lucem prodiit, in cineres abiisse, præter baculum pastoralem & annulum, gemmasque vestibus sacris insertas.

XXXVIII. Berardus seu Bernardus.

DE CHATILLON lez DOMBES.

Landrico subrogatur Berardus antea Lugdunensis archidiaconus, Milonis Castellionis domini ad oram Dombensem ex Ingeltrude filius & Stephani ejusdem loci dynastæ frater. Eligitur a clero adstantibus Hugone archiepisc. Lugdun. Æduensi & Cabilon. præsulibus, qui ad exequias Landrici decessoris convenerant an. 1096. Sane IV. idus Decembris ejusdem anni subscriptione sua firmavit donationem ecclesiæ S. Juliani de Mondonio factam cœnobio Casæ-Dei ab Hugone archiepisc. Lugdun. de bonis, quæ Willelmus comes Forensis ad sacrum bellum profecturus in manu archiepiscopi dimiserat, cujus charta authentica in tabulario Casæ-Dei servatur, in qua Berardus episcopum se simul & archidiac. Lugdunensem dicit & ibidem vocatur Bernardus.

1097. Consecratur anno 1097. ab Hugone Lugdun. metropolita, qui & ipsum anno sequenti misit obviam Anselmo Cantuariensi archiepiscopo ex Anglia exulanti, quo illum Lugdunum usque honorifice perduceret. Romanum iter aggressus est paulo post; unde rediens captus est a satellitibus Guiberti antipapæ, nec è custodia eductus ante ejus mortem, quæ contigit anno 1100. Romam liber remeavit Berardus, ibique legatos Æduensis ecclesiæ offendit de episcopo suo Norgaudo graviter expostulantes, cujus ipse patrocinium suscipiens, deprecator in illius causa intervenit, acceptisque a Pascali papa litteris, quibus legatos suos ut justi rectique tenaces essent, hortabatur, ad sua regressus est: quem interfuisse concilio Pictaviensi scribit Hugo Flaviniac. quod

1100. anno 1100. 14. cal. Decembris hac in urbe celebratum est a Johanne & Benedicto cardinalibus sedis apostol. legatis, ubi Norgaudi Æduensis causa iterum agitata, ab officio episcopali is amotus est. Certe adfuit Berardus Ansanæ synodo hoc ipso anno coactæ, in quo de Hierosolymitano itinere actum est. Bullam acceperat eodem anno a Pascali papa II. datam Laterani 18. cal. Maii indict. VIII. pontificatus ejus primo, qua omnia, quæ ad ecclesiam Matisconensem pertinent, confirmantur. Interfuit an. 1103. conventui apud 1103.
Massiliam habito a Milone cardinali & Prænestino episcopo in Galliam ab eodem Pontifice misso, ubi pax Norgaudum Æduensem episcopum inter & Cluniacenses revocata, & hujus cœnobii immunitates assertæ; porro Hugonis archiepiscopi Lugdun. vices egit ibidem Berardus. (*Perard. pag. 88 iter. 214. iter. 216. circ finem.*) Memoratur eodem anno in concordia, quam Humbertus de Castellione fratrum suorum alter fecit de loco Cavariaci cum monachis ejusdem cœnobii. Recensetur quoque in charta, qua Hugo dominus de Thoria in pacem rediit cum canonicis ecclesiæ S. Vincentii, & calumnias, quas prius ipsis intulerat in terra S. Andreæ & S. Vincentii omnimoda *verpitione* finivit uxore sua laudante. (*Chartul. Cluniac. & biblioth. Sebus. pag. 266. Ibidem, pag. 412.*) Testis adest an. 1104. ind. 12. in instrumento Hugonis 1104.
Burgundiæ ducis, qua is monasterio S. Marcelli Cabilon. restituit Floriacum: (Ch. XVII. inter instr. Cabilon. eccles. col. 236.) interfuit an. 1108. concordiæ inter Hugonem Cluniac. & Willelmum Trenorchiensem abbates. Berardum sub hæc tempora Hierosolymam profectum fuisse discimus, ex epistola Pascalis papæ II. ad Pontium abbatem Cluniacensem qui an. 1109. S. Hugoni successit. Quam epistolam hîc referre juvat.

P. episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis P. abbati seu monachis Cluniacensis monasterii salutem & apostolicam benedictionem. Confrater noster B. Matiscensis episcopus partim rogatu nostro, partim probitate sua, erga prædecessorem tuum venerabilem H. abbatem benigne se habuit: & cum Hierusalem iturus discessit, omnia inter vos & ipsum pacifice habebantur. Ceterum post discessum ejus, non parum jus Matisconensis ecclesiæ perturbastis; quia quod hactenus factum non est, in monasterio vestro chrisma consecrari fecistis; hoc enim per episcopi personam exhibetur ecclesiæ; rogamus ergo dilectionem vestram, ita hoc plena charitate corrigere; item etiam in ceteris circa eum vos habere, ut inter vos præteritæ pacis vinculum arctius restringatur. Ipse enim plenius vos diligit, & a vobis plenius est diligendus: quamobrem præcipimus ne talia ulterius fiant, &c. Ex qua, tum Hugonis archiepiscopi Lugdun. epistola ad suffraganeos suos intelligimus antiquam Cluniacenses inter & ecclesiam Matiscon. querelam necdum fuisse sopitam, sic enim loquitur Hugo Lugdun. . . . . *venerabilibus & religiosissimis in Christo fratribus episcopis Eduensi, Lingonensi & G. Cabilon salutem & eam, quæ in Christo est dilectionem. Quam rationabilem justamque querelam domnus & frater noster ac vester Berardus venerabilis Matiscon. eccles. episcopus adversus Cluniacenses fratres habeat, vestra prudentia non ignorat; veruntamen quia in adipiscenda sua & eccles. suæ justitia solus sibi non sufficit, a nostra vestraque charitate, quantum ipsa charitas exigit, humiliter supplicando adjuvari requirit, &c.*

Transegit an. 1111. indict. IV. cum Hugone 1111.
Nivernensi episcopo apud Paredum pro jure in ecclesiam Candaverris. Præsentibus Richardo

ANNI CHRISTI

apostolicæ sedis legato & Norgaudo Æduensi A præsule VIII. idus Aprilis, regnante in Francia Ludovico Philippi filio. Convenit an. 1115. ad concilium Trenorchiense a Guidone Viennensi archiepisc. sedis apostolicæ legato celebratum in causa ecclesiarum Vesontionensium S. Johannis & S.Stephani. Recensetur anno sequenti in charta, qua Guido quidam & germanus ejus G. recognoscunt ecclesiam de Floriaco & appendices ejus esse juris ecclesiæ Matisc. 300. a canonicis dictæ eccles. solidos Cluniac. monetæ accipiunt, & si quid juris ibi habebant, Deo & beato martyri Vincentio & canonicis inibi degentibus reddunt & donant in perpetuum. Alteri cuidam synodo B Trenorchiensi habitæ an. 1117. ipsum adfuisse memorant conciliorum collectores, tom. x. col. 812. ex fide (inquiunt) unius Claudii Roberti primi *Galliæ Christianæ* auctoris. Is enim refert Jotsaldum episcopum Cabil. confirmasse jus patronatus, quod Walterus ipsius decessor contulerat S. Stephano Divionensi super ecclesiam S. Martini de Arcu ad Tiliam per manum Rodulphi abbatis Lothonensis, in cujus archidiaconatu sita erat, idque in concilio Trenorchiano an. 1117. cui aderant (inquit) Gocerannus Lingonensis & Berardus Matisconensis; at Jotsaldum necdum tunc temporis fuisse episcopum probavimus, C Walterus enim ipsius antecessor adhuc sedebat; nulla exstant hujus synodi acta, nulla apud alios scriptores mentio, ac proinde istam ab anteriori perperam distinctam contendimus. Hoc ipso anno Wicardus Bellijocensis dominus & domnus Hugo abbas Germanus suus scripta charta significant omnibus se misisse & posuisse *in vadimonium canonicis Matiscon. beati Vincentii martyris, quidquid habebant juste vel injuste in villa Avenaco, quæ antiquitus monasterium Pelogii vocitatur, videlicet omnes consuetudines cibarias fiendas super captiones, reclamationes & quidquid habebant in manso de Castilione, &c. pro 30. marchis argenti purissimi.* Actum Bellijoci VIII. cal. Aug. D anno 1117. ab Incarnatione Domini sedente Matisconi Berardo, regnante Ludovico rege Francorum. Testes sunt Gaucerannus decanus,

1118. Umbertus archidiaconus & alii. Anno sequenti Odolricus de Balgiaco & filii ejus Ulricus & Rainaldus transigunt cum canonicis Matiscon. super ecclesia de Floriaco, quam Artaldus olim decanus beato Vincentio *verpiverat*, & pro qua multas *intulerant querimonias super quibus canonici. . . . . tandem ad faciendam inde concordiam coacti sunt, dantes 300. solidos Matiscensis monetæ Odolrico; unde pacem taliter* E *sibi & eccles. suæ adquisierant VI. idus Aprilis, sub testibus Berardo episcopo, Gauseranno decano, Gauseranno de Balgiaco cum pluribus aliis.*

Tom. x. concil. pag. 803.

1116.

Anno 1119. Calixtus papa II. Berardo Matiscon. & G. Cabilon. episcopis scribit se nuper Trenorchium venientem, abbatis & fratrum petitionibus altaria consecrasse & cœmeterium benedixisse 18. cal. Februarii indict. XIII. id est an. 1120. (inquit Chiffletius) cujus Pontificis hoc ipso anno offensam incurrit B. ob damna quædam illata Cluniacensibus occasione cujusdam parocciæ, pro quibus ipsi interdicitur ab eodem Calixto omne episcopale officium, donec Cluniac. monasterio fecerit satis, uti legere est, tom. 1. Anecdot. Martennii nostri, col. 350. & 51. Interfuit anno 1124. concilio Viennensi cujus acta ex chartulario Romanensi descripta publici juris fecit idem auctor, tom. 4. Anecdot. col. 136. non ergo decessit an. 1121. Berardus, uti scripserunt Sammarthani post Severtium. At quo anno? incertum. Obitus vero dies consignatur 12. cal. Aug. ex martyrologio MS. eccl. Lugd. 13. cal. ejusdem mensis ex lib. MS. obituum eccles. collegialis Bellijoci. 1124.

XXXIX. JOCERANNUS.

Jocerannus qui & Jotcerannus, Gaucerannus & Bugnonio Josserandus hoc ordine ponitur post Berardum in omnibus indicibus, tametsi id auctoritate non probatur. Fratrem habuit Guidonem militem, id est virum nobilem & strenuum, qui dum jura & libertates ecclesiæ Matisconensis tueretur occisus est. Ipse vero a teneris in hac ecclesia educatus, per omnes gradus ad episcopale fastigium viam sibi fecit: at quo anno? plane ignoramus. De illo præsule mentio quidem fit pluribus in chartis, verum omnes temporis nota carent: harum prima sic habet.

Scire volumus præsentes & posteros, quod comes Willelmus Matiscon. frater comitis Rainaldi movit querelam & calumniam domino episcopo Jotseranno & canonicis, proptereaque miserunt se in manu prædicti comitis R. & domini Vicardi Bellijocensis, ut de his dictum eorum utrinque sequerentur: per manum ergo & consilium ipsorum supradictus comes Willelmus laudante comite Rainaldo fratre suo finivit calumnias, & concessit episcopo in perpetuum atque canonicis firmitates suas & bastimenta & domos infra Matisconem & extra...... promisit pacem & bonam concordiam cum episcopo & canonicis deinceps habere. Sic autem fert secunda. *Sciri cupimus, quod Petrus de Bavieriis quidquid apud Miringas possidebat, ecclesiæ beati Vincentii Matiscensis, cujus canonicus erat, sub præsentia domni Jotseranni episcopi donavit, perpetuoque fruendum concessit. Testes sunt præfatus episcopus & ipsius Matiscensis ecclesiæ conventus assistentes in capitulo.*

Tertia charta continet donationem Galterii de Crai jure perpetuo concedentis eccles. S. Vincentii quidquid habebat in decima de Crai & in censu cœmeterii ejusdem villæ. Testes sunt Jotserannus episcopus, Guido cantor, Stephanus de Vinosa presbyter & alii.

Quartum vero instrumentum ita incipit *scire volumus præsentes & posteros, quod facta calumnia a fratribus Malliacensibus, videlicet a Thoma Gaufrido & Stephano, canonicis S. Vincentii de multis rebus, tandem ventum est ab utraque parte in curiam domni Gauceranni tunc Matisconensis episcopi, ubi prædicti fratres finierunt & verpiverunt omnes calumnias, quas ecclesiæ S. Vincentii & canonicis faciebant nominatim. . . . . Hujus rei testes sunt dominus Gaucerannus episcopus, Wicardus decanus, Guigo*

ANNI CHRISTI

cantor, Gaufridus de Blanco archidiaconus, Gaucerannus de Balgiaco, Odo Rebutinus, Hugo de Berriaco, Hugo de Classiaco, Bernardus Paganus, &c.

Ex his sane documentis recte asseritur Joceranni episcopatus, at quo incœptus, quove clausus anno? incompertum. Unum fuisse ex consecratoribus monachi cujusdam Cluniacensis ad Lingonensem episcopatum assumti circa annum
1137. 1137. haud improbabiliter ait Severtius, sedere quippe tunc potuit Jocerannus, quem tacito nomine carpit S. Bernardus epist. 164. sicut & Lugdun. archiep. & Æduensem antistitem, qui manus huic monacho imposuerant, cujus tamen consecrationem rite peractam Innocentius papa II. instante eodem Bernardo irritam declaravit. De quibus vide in Godefrido Lingon. episcopo col. 575. & seq. Porro Joceranni episcopatum producunt Sammarthani post Severtium ad annum usque 1143. quo mortalitatem explevisse aiunt, nullo tamen prolato ad id firmandum argumento: dies obitus annotatur XV. cal. Octob. in libro MS. eccles. collegiatæ Belli-joci, at in necrologio S. Benigni Divion. memoratur Jocerannus episc. Matiscon. 14. cal. Sept.

XL. Pontius I.

DE ROCHE-BARON.

Pontio cognomen de Roche-baron tribuunt Sammarthani, aiuntque ex vetusta familia prognatum, canonicum primo Podiensem ac præcentorem Lugdunensem, inde ad Matisconensis ecclesiæ cathedram fuisse sublectum anno circiter 1144. Certe hoc ipso anno innotescit episcopus in charta Gaufredi de Albaspina, qua jus decimarum & primitiarum quod ipse Gaufridus habebat in parochia sancti Amoris & capellæ de Nant donavit in perpetuum & *verpivit* ecclesiæ sancti Vincentii de Matiscone, & Pontio episcopo fecit hominium fidelitatemque juravit pro his quæ ab illo in *feudum* tenebat. Actum est hoc apud S. Amorem per manum domini Pontii Matiscon. episcopi, in præsentia Hugonis cantoris, Stephani archidiaconi, Bernardi Porcarii tunc dapiferi &c. anno ab Incarnatione Domini
1144. mini 1144. die 17. cal. Julii, indictione VII. Anno 1146. quædam legavit *choristis* ecclesiæ Aniciensis in qua canonicus fuerat. Interfuit an. 1148. mense Decembri cum aliis comprovincialibus episcopis pluribusque abbatibus solemni reliquiarum S. Lazari apud Augustodunum *reserationi*, earumque in templum sub ipsius invocatione recens dicatum translationi. Raynaldus Balgiacensis dominus in concordiam rediit cum ipso & scripta charta *recognovit & proprio ore testatus est, quod ipse habebat casamenta, pro quibus debebat hominium episcopo Matisconensi & ceram in festo S. Vincentii: & laudavit atque concessit se in hominium episcopi, quod ipse & antecessores debuerant & fecerant: concessit quoque & voluit ut heredes sui hominium in perpetuum facerent & ceram persolverent. Acta sunt hæc anno ab Incarnat.*
1149. *Domini 1149. epacta 9. concurrente 5. indict. 12. regnante Ludovico Juniore rege Francorum in præsentia D. Pontii tunc Matiscon. episcopi D. Hugonis cantoris, D. Stephani tunc dapiferi.*

Plurima subsequentibus annis coram Pontio nostro facta sunt placita nobilium, inter quæ est documentum venditionis Gualonis & Witfredi fratrum militum de Sarciaco, pro decimis, quas possidebant in parochia S. Amoris.

Charta Hugonis filii Stephani de Vela, qua *calumniam, quam faciebat de venditione & dono, quod patruus ejus Guigo cantor fecerat S. Vincentio de terra, quæ jacet in villa Cropii, finivit & verpivit in manu domini Pontii Matiscon. episcopi in capitulo dictæ ecclesiæ, &c. Testes fuerunt Wicardus decanus, Hugo cantor, Stephanus tunc dapifer & alii anno ab Incarnatione Domini 1151.* 1151.
indict. 13. al. 14.

Altera, Hugonis de Germolla eodem anno; testibus eodem Wicardo decano, Hugone cantore, Gaufredo de Berriaco & aliis. Vide apud Severtium.

Quartum instrumentum est Guigonis Incatenati & filiorum ejus, qui *verpiverunt* & donaverunt Matiscensi ecclesiæ quidquid apud Montem-Gudinum juste habebant vel injuste usurpabant, & juraverunt se ac suos pacem tenere in perpetuum, fidejussoribus datis Reginaldo Balgiaci domino, Hugone de Canannis, Hugone de Castellione & aliis. Hoc autem placitum factum est in domo Pontii Matisconensis episcopi, præsentibus Wicardo decano, Hugone cantore, &c. an. 1152. Testis quoque memoratur anno sequenti in charta Wicardi Vetuli, qui multa mala ecclesiæ S. Vincentii intulerat & tandem divina justitia percussus & morti addictus, poenitens tamen gratia Dei effectus, *quæ injuste erga ecclesiam præfatam egerat, placitari jussit.* Pro quibus damnis reparandis *fratres ejus Jocerannus & Bernardus eidem ecclesiæ in præsentia D. Pontii episcopi Matisconensis duas vercherias quæ sunt in villa Prisciaci donaverunt, & quidquid in præstaria ab eis calumniabatur in perpetuum dimiserunt.*

Pontium ecclesiam Bellæ-villæ dedicasse anno 1158.
1158. volunt aliqui; quod solum de ara principe intelligendum putamus, nam aliunde templi hujus consecrationem a Guichardo Lugdunensi archiepiscopo peractam fuisse constat an. 1179. Ceterum ipse Pontius ædificari curavit ruralem basilicam S. Juliani de Rupe teste Sanjuliano, quam tamen ab hoc præsule solum restauratam censet Severtius. Post duos supra viginti regiminis annos eundem decessisse putant iidem scriptores anno circiter 1166. cui sententiæ suffragantur Sammarthani. Sane hoc ipso anno post obitum Pontii ecclesia Matisconensis querelas suas detulit ad curiam Regis contra Gerardi comitis Viennensis vexationes, qui in jus coram Rege vocatus apud Cabilonem, recognovit in plena curia se vacante sede nihil omnino juris habere in domibus episcopalibus neque in terris ad episcopum pertinentibus, & professus est terras ecclesiæ prorsus esse liberas, uti docet regii chartophylacii Paris. documentum tempore Ludovici VII. Francorum regis exaratum anno 1166. regni ejus 29. Ch. XXXIV. col. 287.

In libro obituum ecclesiæ collegiatæ Bellijocensis obitus ejus sic consignatur 4. *calendas*

ANNI CHRISTI

Maias obiit Pontius Matiscensis episcopus, qui dedit huic ecclesiæ. 100. solidos tali conditione, ut in refectorio annuatim communis fiat refectio. Locus autem sepulturæ hujus antistitis controversus est Severtium inter & Sammarthanos. Is in templo cœnobii Firmitatis ad Gronam Pontium I. jacere autumat haud spernendis ductus argumentis, isti vero pernegant; & quidem chronica nota tumbæ adscripta Pontium II. ibi quiescere significat. Ut, ut est, de alterutro intelligendum venit, quod in libro obituum ecclesiæ metropolitanæ Lugdun. legitur, uterque enim illic præcentorem egit ante episcopatum adeptum. Sic autem habet:

Pontius Matisconensis episcopus bonæ memoriæ, & antea ecclesiæ Lugdun. præcentor, dedit ecclesiæ sancti Stephani cyphum argenteum cum cochleari, & quingentos solidos fortium &c. In opere majoris eccles. sexaginta solidos, in magna eleemosyna centum solidos, in minori 20. solidos, duas cappas & dalmaticam cum aurificiis, &c.

DE BAUGÉ.

XLI. STEPHANUS.

Pontio successit Stephanus cognomento de Balgiaco, forte ex natali solo, tametsi hunc ex nobilissimis Balgiacensibus dynastis Ulrico & filia comitis Sabaudiæ parentibus natum asserunt Sammarthani; qua de re silent Severtius & Sanjulianus. Ex archidiacono ad episcopatum assumtus
1167. consecratur anno circiter 1167. aut sequenti (inquit Severtius) exstat hujus præsulis epistola ad Ludovicum VII. Francorum regem, qua de molestiis ecclesiæ suæ illatis a Girardo Viennensi conqueritur; quas ut compesceret Rex in Burgundiam profectus est, uti nos docet diploma sequens, quod hic exscribere juvat:

Tom. IV. script. hist. Fr. Duchesnii, pag. 651.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Ludovicus Dei gratia Francorum rex, post Guerras & dissentiones diutinas, quæ inter nos & comitem Girardum, ac ecclesias nostras & dominum Humbertum de Bello-joco exstiterunt, tandem venimus Vinziliacum, & ibi consilio baronum nostrorum pacem hujusmodi fecimus & affirmavimus. Comes Girardus recognovit se hominen nostrum esse & in casamentum recepisse de nobis salva fidelitate primogeniti fratris sui comitis Stephani tria castra Vinzellas, Montembelletum & Salam. Juraverunt etiam fidelitatem nobis & Philippo filio nostro, & quod pacem in perpetuum teneret ipse & sui nobis & nostris omnibus & nominatim Humberto de Belli-joco ac suis: & quod pacta inter eos facta, sicut in charta Humberti continetur, firmiter observaret. Ecclesiæ etiam Matisconensi sub eodem sacramento promisit perpetuam pacem de se & suis, & præcipue de illis quibus occasione comitis Gerardi aliquod a nobis vel a nostris damnum fuerat illatum, præterquam de Ulrico de Balgiaco, de quo faceret posse suum. Hospitationem vero, quam in terra Romanacensi exigebat, concedente & laudante fratre suo comite, Stephano episcopo & ecclesiæ guerpivit, & quatuor miteriatas terræ capitulo donavit, & de gageria Flacciaci, quam ecclesia ei reddidit de monachis Laisiaci, ad quos pertinebat, pacem se eis facturum promisit. Quod si aliquando de pace ista a se vel ab aliquo suorum, per se vel per submonitionem noverit esse infractum, infra quadraginta dies illud se emendaturum juravit, &c. Actum Vinzeliaci anno Verbi Incarnati 1172. adstantibus in palatio nostro his. Signum comitis, Redbaldi dapiferi, Matthæi camerarii, Guidonis buticularii, Radulphi constabularii, vacante cancellaria. Petrus notarius subscripsit. 1172.

Interfuisse memoratur dedicationi ecclesiæ Bellæ-villæ, quam Guichardus Lugdun. archiepiscopus peregit an. 1179. Cumque Girardus comes plura sibi arrogare Matiscone & in terris ad ecclesiam pertinentibus non desisteret, urgente præsule Stephano in ordinem tandem cogitur a Philippo II. Francorum rege anno 1180. regni ipsius primo. Ipse vero litem, quæ jamdiu vertebatur inter ecclesiæ suæ capitulum & dominam de Vela pro nemore quodam in communi ab utraque parte possesso composuit anno 1182. mense Martio. Recensetur una cum Wichardo decano in pluribus aliis instrumentis temporis nota destitutis, quem sedisse ad annum 1184. vel 85. opinatur Severtius. Notatur vero mortuus in libro obituum ecclesiæ Belli-joci XI. cal. Decembris: de quo præsule forsitan interpretari par est, quod scribit Stephanus Cluniacensis abbas in epistola ad Ludovicum VII. Francorum regem *honestatem ejus & prudentiam honori ad quem assumtus est, optime convenire.*

1179.

1182.

DE VERGY.

XLII. RAYNALDUS.

Antiqua & nobili in comitatu Matisconensi stirpe satus Raynaldus, qui & Reginaldus & Renaudus, parentes habuit Guidonem Vergeii dominum & Adelaïdem de Bellomonte, secundum Sammarthanos. Ex præcentore hujus ecclesiæ, ad eandem gubernandam eligitur anno circiter, uti autumat Severtius, 1186. certe eodem anno idibus Julii memoratur a Pontifice Romano delegatus, qui controversias inter fratres Templarios de Mucia & Umbertum de Genos militem componeret. Ejus sæpe mentio fit in tabulis ecclesiæ Matisconensis at sine ullo charactere chronico. Anno autem 1192. sigillum suum apposuit scripto cuidam, quo Humbertus Li-Ungres & Arduinus frater ejus dederunt Cluniaco locum sive plateam ad opus molendini construendi tempore Hugonis IV. abbatis Clun. ex chartulario hujus cœnobii n. 257. & prob. hist. Verg. pag. 154. Eo sedente incœpit divisio mensæ episcopalis necnon jurisdictionis forensis inter episcopum & capitulum cathedrale, uti nos docent litteræ Melchioris presbyteri cardinalis tituli SS. Johannis & Pauli, & sedis apostolicæ legati, quas postea Cœlestinus papa III. bulla sua confirmavit idibus Maii pontificatus sui anno sexto, id est an. 1196. diploma integrum refert Severtius. An. 1197. mense Julio *Raynaldus primæ Lugdunensis & Raynaldus S. Vincentii Matiscon. ecclesiarum humiles ministri notum faciunt, quod cum domus Ternacensis cuidam creditori titulo pignoris graviter esset adstricta nec spes aliqua superesset de ejus redemtione, D. Hugo Cluniacensis abbas domum illam cum appendicibus suis in jus conventus Cluniacensis transtulit &c.* 1197.

1186.

Biblioth. Sebus. pag. 141.

ANNI CHRISTI *quatuor annis procurationibus & ipsi episcopi prænominati se pro abbate fidejussores tradidere.*

1197. Eodem anno ipse & idem archipræsul Lugd. sigillis suis munierunt pactum Joceranni seu Gauceranni abbatis Trenorchiensis cum Otgerio de Spinos ejus capellano. Porro primus inter episcopos Matisconenses cognomen gentilitium in actibus publicis aut epistolis proprio nomini addidisse fertur, cum antea (inquit Severtius) *præsules solo proprio nomine cum dignitate conjuncto uterentur in scripturis, ut nossent se ad id fastigium divini honoris pervenisse, in quo paternæ domus ita deberent oblivisci, quod se totos devoverent oneri & curæ seu provinciæ, quæ eis unis demandaretur, hoc est quod pascendis animis & sectandæ perfectioni vitæ Christianæ toti incumberent.* Attigit

1198. annum 1198. vel forte etiam excessit, mortuus tantum anno sequenti, episcopatus sui decimo quarto, uti conjicit idem Severtius. In necrologio Matisconensi sic adscribitur dies ipsius obitus *VII. idus Septembris obiit domnus Raynaldus venerabilis hujus ecclesiæ episcopus, qui construxit murum hospitii usque ad capellam, & aulam restauravit, necnon cameras a fenestris sursum consummavit, &c.*

DE THOIRE DE VILLAR.

XLIII. PONTIUS II.

Pontius ex celebri & antiqua comitum de Villariis propagine in peninsula Rhodani & Araris in confinio Dombarum & Bressiæ, patre Humberto II. domino de Thoire & Aleide de Coligny domina de Cerdon matre natus est. Fratribus gaudebat Stephano I. gentis propagatore & Bonifacio postea episcopo Bellicensi. Ex qua perillustri domo prodierunt Henricus & Ludovicus Villarii Lugdunenses successive archipræsules. Ipse vero ab infantia clero addictus primum fuit canonicus & cantor ecclesiæ Lugdunensis sub Humberto archiepiscopo, cujus vitæ sanctimonia excitatus & exemplo, mundo vale dicens in Carthusiam Sellionis prope Burgum in Bressia secessit, ac tertius ejusdem eremi prior postea constituitur; ad quem exstat Hugonis IV. abbatis Cluniacensis epistola in qua sic eum alloquitur :

Amantissimo & venerabili patri nostro & amico domno Pontio servorum Dei, qui sunt in Carthusia Sellionis priori, quidquid in D. Fr. Hugo humilis Cluniacensis abbas & servus. . . . . quibus de causis præsentiam meam sacro vestro conventui, cui me more solito, die indicta S. Joh. Bapt. interesse rogaveratis, subtraxerim, credite intimo amico, credite vera dicenti, quia vere volui, sed non valui, & quia adhuc non valeo, etsi volo, doleo. Utinam sicut præsentem chartam, ita vobis & mentem meam mittere possem, legeretis certissime, quid in corde meo & amore vestro digitus Dei scripsit, quid meis impressit medullis: ex quo una cum Renaudo nostro Matisconensi episcopo vos vidi, & mores placidos hausi, &c.

Cum autem virtutis ejus fama percrebuisset, defuncto eodem Raynaldo, concordibus canonicorum votis in antistitem eligitur an. 1199. tum annuente Innocentio papa III. consecra-

1200. tur pridie idus Januarias anno 1200. Præsul factus, insignibus charitatis exemplis, piisque hortationibus suam auspicatus est dignitatem & totius continentiæ ac sanctimoniæ exemplar ceteris se præbuit. Christi templa donariis ornavit, rectores ecclesiarum in sacris rite agendis sua diligenter exsequi officia jussit; atque suam diœcesim piis lustrando sudoribus, docendo, monendo, hortando, utrumque populum ad veræ pietatis observationem instigavit. Ita annales Carthusiani.

Anno 1207. mense Aprili P. Dei patientia Matiscon. episcopus chartam conscribit de pace facta super querelis, quas dom. Gaufredus de Busseio miles habebat erga ecclesiam Cluniacensem. Testis memoratur anno sequenti, mense Octobri una cum B. Bellicensi episcopo & aliis quibusdam in instrumento Rainaldi Lugdun. archiepiscopi pro eodem cœnobio Cluniac. contra monachos Menatenses. 1207. Biblioth. Sebus. pag. 432. Ibid. pag. 444.

Philippus II. Francorum rex an. 1209. regni sui trigesimo *quittat* & dimittit Pontio Matisconensi episcopo, quidquid juris in regalibus ecclesiæ Matisconensis habebat, conceditque ut vacante sede episcopali regalia sint in manu decani & capituli Matiscon. ut ea salva & integra ad opus futuri episcopi reserventur, cujus electionem fieri permittit non petita a se eligendi facultate. Cum autem inter ipsum & abbatem Cluniacensem orta esset controversia super procurationibus, quas sibi deberi contendebat episcopus in decanatibus S. Victoris, Arpayaci, Lordoni, S. Hypoliti, Meleti, &c. consenserunt stare judicio Bernardi Gebennensis episcopi tunc Ebredunensis electi & magistri Columbi D. Papæ subdiaconi necnon Matisconensis archidiaconi idibus Aprilis anno 1212. at forsan hac vice querela ista sopita non fuit, nam legimus Pontium Matiscon. episcopum & capitulum ecclesiæ triennio post amicabiliter composuisse cum abbate & conventu Cluniac. pro iisdem procurationibus, arbitris Hugone priore Silviniaci & eodem magistro Columbi archidiacon. Matiscon. anno 1215. mense Augusto in vigilia S. Bartholomæi apud S. Petrum Matiscon. uti videre est in charta, quam instrumentis nostris inseruimus, ubi Petrum pro Pontio incaute adscripsimus. Sigillum suum apposuit *verpitioni* custodiæ molendini de Verneto factæ eidem cœnobio a Willelmo & Guichardo de Varennis an. 1217. 1217. Interim vitæ pacatioris, quam fuerat expertus desiderio flagrans, relicta sede sua in Carthusiam Montismerulæ sese inclusit, ibique animam exhalavit religione & sanctimonia clarus pridie idus Januarii an. 1220. regiminis sui vigesimo, qui calculus veluti sincerior nobis exhibetur a Severtio, variant quippe scriptores circa diem obitus hujus præsulis, quem Bugnonius 16. Octobr. Sanjulianus 17. liber vero obituum ecclesiæ Bellijocensis 18. ejusdem mensis die consignant: denique necrologium Matisconensis ecclesiæ sic habet *II. calendas Maii obiit Dom. Pontius episcopus, qui regalitatem a Rege acquisivit, & volsuram ecclesiæ juxta domum suam fieri fecit, & cameram suam inter pinnaculum ecclesiæ & turrem episcopalem, atque aliam cameram sitam juxta*

1209. Charta XXXVI. col. 188. 1212. Biblioth. Sebus. pag. 430. Charta XXXVII. col. 188. Biblioth. Sebus. pag. 432.

ANNI CHRISTI

ecclesiam ; domumque lapideam apud Virisetum. A

De loco autem ubi jacet, haud minor est opinionum diversitas, aliis in cœnobio Firmitatis ad Gronam sepultum illum asserentibus, teste cenotaphio, quod quadro lapidi ad lævam majoris altaris ibidem insculptum est in hæc verba : *Annus ab Incarnatione Domini MCCXXI. erat II. cal. Maii, quando obiit dominus Pontius Matisconensis episcopus cujus anima requiescat in pace. Godefridus fecit hanc tumbam :* aliis apud Carthusianos suos Montis-merulæ conditum volentibus, quod nos docet chronologia Carthusiano-politica domni Polycarpi de la Riviere ejusdem ordinis professi. *Anno MCCXX. decedit ex hac* B *vita momentanea vere sanctissimus antistes Pontius II. de Villariis olim Sellionensis Carthusiæ archimandrita perfectissimus, conditus in ecclesia novæ Sellæ, quæ Montis merulæ nomen habet, ubi inter fratres orationibus ceterisque piæ conversationis studiis intentus menses aliquot sanctissime posuerat, &c.* Cui posteriori sententiæ adhærendum putat Severtius, ratio est (inquit) quia magis intima agnoscitur & exactior descriptio historica Carthusiana, deinde censet obitum Pontii Maio mensi attributum concipi oportere de Pontio I. apud Firmitatem sepulto, non quidem an. 1221. ut habet lapis sepulcralis, sed verius an. 1166. C quo mortem oppetiit, neque enim (subdit) satis firma fides emergit ex insolita formula lapidis sepulcralis, quippe quæ neque stylum retinet, neque statim a Pontii morte confecta videtur, sed aliquot postea annis a quodam Godefrido inscio exacti temporis jam pridem elapsi, unde faber ille annum Pontii II. facile usurpavit & perperam applicuit primo multis post utriusque pontificis obitum annis. Tertio quod ad mensem Octobrem attinet a recentioribus duntaxat impressum, cum falsum nulloque fundamento nixum arbitratur Severtius, nisi forte (inquit) aliqua circa hunc mensem facta fuit corporis Pontii primi translatio D hactenus tamen ignota. Porro Pontius II. castrum Viriseti altis mœnibus lapideis, turribusque ac ponte versatili munivisse fertur, ex Sanjuliano.

XLIV. Haymo.

Haymo aliis Aymo antea Lugd. ecclesiæ cantor
1219. cedente Pontio episcopus renuntiatur an. 1219. teste Alberico in chronico, pag. 505. An. 1221. mense Januario. *Aymo divina miseratione Matisconensis episcopus & ejusdem ecclesiæ capitulum* scriptis litteris notum faciunt se a D. Rolando venerabili abbate & conventu Cluniac. recepisse centum marcas argenti, quas sibi debebant ad E emendos reditus secundum formam compositionis factæ inter ecclesias Matiscon. & Cluniac. tempore D. Pontii bonæ memoriæ Matiscon. episcopi & D. Geroldi tunc abbatis Cluniac. super procurationibus decanatuum ejusdem monastici ordinis per diœcesim Matiscensem existen-
1222. tium, &c. Confirmavit anno sequenti dispositionem, quam magister Columbus domini Papæ subdiaconus & Matisconensis ecclesiæ canonicus fecerat de capellis suis sitis in porticu S. Vincentii Matisconensis.

Anno 1223. mense Julio fratribus Albæ-ripæ ibidem Deo servientibus dedit in eleemosynam & pro remedio animæ suæ & antecessorum suorum decimam novæ villæ, quam Rogerius de Chalante miles in *feodum* a se tenebat, ita ut in posterum non ab episcopis Matisconensibus sed ab ecclesia Albæ-ripæ dictum *feodum* teneretur, chartamque hac de re conscriptam sigilli sui impressione munivit. Hoc ipso anno & eodem mense *in quindena B. Johannis Baptistæ Renaudus Dei gratia primæ Lugdun. ecclesiæ minister humilis scripta* charta significat se, *cum ecclesia Matisconensis tam in spiritualibus quam temporalibus minus sufficienter ordinata esset. De speciali mandato D. C. Portuensis & S. Ruffinæ episcopi apostolicæ sedis legati & de potestate sua ordinaria ac voluntate totius capituli Matisconensis ad dictam ecclesiam personaliter accessisse & de consilio venerabilium fratrum suorum Matiscon. & Cabilon. episcoporum ac plurium aliorum, assensu etiam capituli, defectum circa personas & res debitæ reformationi restituere curasse ;* multa quippe statuta condidit, quæ lege-sis apud Severtium, & quibus ad majorem firmitatem tam ipse Haymo episcopus, quam capitulum sigilla sua apposuerunt. Anno 1230. scriptis litteris testatur visas a se & dili- 1230.
genter inspectas epistolas Urbani II. & aliorum summorum pontificum, quibus monasterium S. Germani Autissiodor. Cluniac. abbatis providentiæ ac disciplinæ supponitur. Vide lib. 6. Miscell. Balusii, pag. 885. & seqq.

Plurimas autem injurias perpessus est iste antistes, bisque in carcerem conjectus ab inimicis ob jura ecclesiæ suæ, quæ viriliter tutabatur, qua de re vetus calendarium Matisconense sic habet : *Venerabilis Aymo episcopus castrum Rupis-solutrei, quod tenebat nobilis miles Pontius de Monte sancti Johannis, qui illud* caute *per auxilium* decepti *venerabilis episcopi Pontii prædecessoris ipsius Aymonis cepit, & recuperavit a nobili viro Gerardo filio Willelmi comitis, qui eandem Rupem canonicis ibidem morantibus abstulerat & bastierat; emit & redemit trecentis marchis argenti & uno equo de 25. libris a præfato Pontio* milite *tunc castellano Regis, a quo Rege super hoc habuit mandatum dictus Pontius propter expensas ibidem bastiendo & tenendo castrum factas a sua familia, ut dicebat. Dictus vero Aymo viriliter tuens jura ecclesiæ pro defensione ipsius ecclesiæ a nobili viro Johanne tunc comite Matisconensi* (ægre ferente quod castrum in potestatem matricis ecclesiæ rediret) *captus fuit & per longum temporis spatium detentus : ac in* eadem captione *multa pericula tormentaque sustinuit. Dum vero detineretur, castrum Matisconense quod nobilis vir Willelmus comes Matiscon. tribus ligneis propugnaculis & aggeribus circumquaque vallaverat annihilatum fuit penitus & destructum. Turris vero castri prius fuit omnino ope ejus* (Aymonis) *& consilio abolita : muri claustri temporibus ejus facti fuere ; & infra villam Matisconensem ac supra pontem villæ fecit fieri portas. Deinde vero propter Rupem* arcem fortissimam, *quam pro tuenda libertate ecclesiæ tenebat, a viro illustri Guillelmo comite Viennensi*

ANNI CHRISTI

tunc decano Bisuntinensi fuit iterum captus & longo tempore detentus episcopus, multaque in ea captione damna intolerabilia perpessus est. Castrum autem Rupis magnis ac terribilibus muris clausit & firmavit, & ibidem quandam domum lapideam fecit, & multa alia bona præstitit; siquidem pleraque episcopali domui casamenta militum & feoda acquisivit. Apud Virisetum domum lapideam fecit optimam: & capellam, turremque & stagnum. Apud Prissiacum aliam domum lapideam ædificavit, quam circumquaque aquis & magnis aggeribus præmunivit. De captione vero ipsius quam fecit dictus Guillelmus comes Viennæ habent in emendam episcopi XL. marcas & capitulum alias XL. libras super pedagium Matisconis in partem ipsius perpetuam. Porro secundam Aymonis episcopi incarcerationem contigisse oportet post annum 1232. nam hoc anno Guillelmus decanus Bisontinensis *pedagio* Matiscon. adhuc pacifice potiebatur, uti liquet ex ipsius charta, qua Guillelmo de Germola militi 30. libras assignat super eo percipiendas eodem anno Sabbato post Ascensionem Domini.

Sigillo suo roboravit Haymo episcopus Matiscon. instrumentum quo Dalmatius Li-Hongres *invadiavit* decimam suam de Cortamblay Stephano II. abbati Cluniac. anno 1234. mense
1234. Januario. Confirmavit quoque venditionem decimæ de Marziaco factam eidem cœnobio per dominam Beatricem de Laye uxorem quondam Bartholomæi de Clusa militis & Umbertum de Mingiaco ipsius nepotem anno 1236. mense Martio. Præsens adstitit iisdem anno & mense actui, quo Josserannus Grossus Branciduni dominus & Hugo VI. abbas Cluniac. quædam inter se permutant, quam permutationem laudant & sigillis suis muniunt Aymo noster & Willelmus Cabilon. episcopi: quo ipso anno & eodem mense Johannes de Chainiaco miles accepit in feudum quartam partem decimæ de Froges & Domnæpetræ ab eccl. Cluniac. sub sigillo Aymonis Matisc. episc. Pepigit anno sequenti pro 360. libris Matisc. in quibus se fidejussorem præbuerat pro Raynaldo Baugiaci dynasta, qui vicissim Aymomonem indemnem præstare promittit, & castrum suum de S. Triverio *in feodum & casamentum ligium* ab ipso tenere sub juramento pollicetur.
1237. Actum Matiscone in domo episcopi 1237. mense Octobri in festo B. Leodegarii. Porro an. 1238. Matisconem cum comitatu suo sceptro Gallicano accessisse emtionis titulo & regnante S. Ludovico auctor est Severtius. Johannes quippe dynasta Brennæ ac Viennæ Allobrogum necnon comes Matiscensis ex capite Alexiæ uxoris suæ legitimæ comitatus heredis, ejusdem consensu vendidit illum pro decem millibus libris Turonensibus & mille libris annui proventus in Normannia consignatis. Dum autem a curia negotiorum ecclesiæ suæ causa rediret Haymo, è vivis excessit in monasterio Albæ-ripæ diœc. Lingon.
1242. an. 1242. 19. Octobr. inquiunt Sammarthani, a quibus non dissentit Severtius. Eundem obitus diem adnotat Sanjulianus. Denique sic habet necrologium Matisconense *XIV. cal. Novembris obiit venerabilis Aymo episcopus, qui apud Romaniacum duo stagna fecit optima; demum pro libertate ecclesiæ suæ tuenda curiam Regis petiit, unde revertens, apud Albam-ripam decessit è seculo.*

Biblioth. Sebus. pag. 439. — Ibid. pag. 432. — Ibid. pag. 438. — Ibid. pag. 446. — Ibid. pag. 363.

XLV. SEGUINUS.

DE LUGNI.

Seguinus *al.* Siguinus ex nobili familia de Lugniaco in agro Matisconensi ortus, decanus fuit Matisconensis & archidiaconus Cabilonensis. Ex Sammarthanis, priusquam in antistitem consecraretur, quod probabilius accidisse sub finem anni 1242. putat Severtius. Sane nominatur 1243.
episcopus anno sequenti, mense Januario * in instrumento Cluniacensi, quo ratam habet donationem quandam Rainaldi domini de Buxeria factam Hugoni VI. abbati & conventui Cluniacensi, & in altero, quo Guichardus de Montigniaco Discalceatus dictus vendidit eidem abbati & conventui ejusdem loci quidquid habuit, tenuit, & possedit in villa S. Pontii ac pertinentiis ejus pro pretio 65. librarum Cluniac. monetæ eodem anno. Interfuit dedicationi ecclesiæ S. Petri Matisconensis ab Innocentio papa IV. factæ, 12. cardinalibus, 2. patriarchis, 7. episcopis (è quorum numero Seguinus noster) & multis abbatibus ac prælatis præsentibus, necnon S. Ludovico Rege, Blancha regina ejus matre, tribusque Regis fratribus cum comitatu maximo adstantibus an. 1245. 8. Decembris die Conceptioni beatissimæ Virginis Mariæ sacra: adfuerat eodem anno concilio 1. Lugdunensi œcumenico ab eodem Pontifice celebrato, uti autumat Severtius. Insequenti autem anno elevationi corporum beatorum martyrum Ferreoli & Ferrucii Vesuntione adstitit 4. Nonas Septembris cum Willelmo ejusdem urbis archipræsule, Johanne Lausanensi, Alexandro Cabilonensi & aliis prælatis. Anno 1249. Ansericus Seguini nostri nepos cessit 1249.
quandam domum, quam habebat in claustro Cabilonensi Alexandro ejusdem urbis episcopo, qui eam Willelmo cuidam clerico ejusdem Seguini rogatu contulit. Eo sedente FF. Prædicatores evocantur in urbem, quibus B. Ludovicus Francorum rex aream palatii anteriorum comitum Matisconensium vacuam concessit & ibi conventum ordinis luculentissime construendum curavit. Memoratur Seguinus in tabulis Cluniacensibus an. 1260. cum Hugone de Crusiliis 1260.
ballivo Matiscon. & Dalmatio S. Rigaldi abbate. Animam tandem exhalavit anno 1262. de quo 1262.
sic habet liber obituum ecclesiæ Matisconensis: *XIV. calendas Junii anno Domini MCCLXII. obiit venerabilis memoriæ Seguinus istius ecclesiæ episcopus, qui tempore sui regiminis multas fortes guerras & litigia infinita pertulit. Pro qua etiam multa acquisivit: primo vineas circa castrum de Rupe plantavit, turrim unam ibidem construxit de novo & alias turres restauravit. Tandem pro anniversario suo in ecclesia faciendo, legavit quidquid acquisivit apud Davaiacum & apud S. Mauritium juxta Laisiacum, excepta decima, quam dominus Guillelmus Doule habet in feudum ab eo apud S. Mauritium. Item dedit huic ecclesiæ duos pannos de baudequino optimos.*

* mense Aprili ex chartul. Cluniac.

XLVI.

ANNI CHRISTI

XLVI. Johannes II.

DE DAMAS.

Du Fourny histor. mag. Franc. magist.

Seguinum excepit Johannes canonicus Matisconensis Renaudi Dalmatii domini de Cousan vicecomitis Cabilonensis filius, & confirmatur in antistitem ab Henrico Ebredunensi archiepiscopo de mandato Philippi de Sabaudia metropolitæ Lugdunensis an. 1262. quod notat regium chartophylacium, t. 2. fol. 15. verso, & liquet ex comperta tunc grossorum fructuum ipsius canonicatus divisione inter sodales. Fuerat antea cantor ecclesiæ Autissiodorensis & officialis, quo
1263. nomine sententiam tulit an. 1263. adversus incolas loci S. Salvatoris in gratiam *senescallæ* ejusdem loci. Ejus habetur mentio in instrumento anni 1263. cum Eustachio de Milliaco Matisconensi ballivo & Ivone Cluniaci abbate, ex Sammarthanis. Recensetur & anno 1264. mense
1264. Augusto in altera charta, qua Bernardus de Boneria miles vendidit eidem Yvoni abbati Cluniacensi quasdam aquas & *piscariam* coram Johanne Matisconensi episcopo. Moritur eodem anno 17. cal. Januarii, qua die ipsius mentio fit in necrologio B. Mariæ civitatis Autissiodorensis in hæc verba: *16. Decembris obitus Johannis episc. Matisconensis, qui fuerat cantor Autissiodorensis, qui dedit nobis super stalla relicta Bocheti XII. solidos.* Memorat etiam illum hac ipsa die calendarium Bellijocensis eccl. in qua fundavit anniversarium.

XLVII. Guichardus.

DE JARMOLE.

In locum demortui Johannis assumitur eodem anno Guichardus, cognomento de Jarmole, canonicus ecclesiæ cathedralis, idque patet ex eo quod fructus omnes sui canonicatus atque præbendæ tanquam vacantis per suam ad episcopatum promotionem protinus inter canonicos fuere distributi die Jovis ante Pascha anno 1264. id est 17. Aprilis anni 1265. pro hodierno com-
1265. putandi more; quo anno supremi senatus Parisiensis decreto ipsi & ecclesiæ Matisconensi jus assertum est percipiendi unum denarium super unaquaque libra monetæ Matiscone aut apud Boscum S. Mariæ, vel alibi in tractu Matisconensi percussæ, quod jus (inquit Severtius) ex antiqua donatione basilicæ S. Vincentii facta profluxerat. Litem diremit anno sequenti, quæ vertebatur inter Guillelmum de Formaigne canonicum Bellæ-villæ & priorem sancti Laurentii institutum ab abbate Casæ-Dei in Arvernia, & Stephanum capellanum dicti S. Laurentii diœcesis Matisc. die Mercurii post festum Assumtionis B. V. Mariæ anno Domini 1266. Exstat in indice regii chartarum thesauri, cap. inscripto *Bourgogne* fol. 136. verso, transactio Guichardi episcopi Matisconensis & ejusdem ecclesiæ capituli, qua *hominium*, quod sibi deberi contendebant, aliaque jura Regi remittunt, vicissim ab eo donati 40. libris annui reditus ab omni onere in perpetuum exemtis an.
1267. 1267. mense Julio. Jura Cluniacensium mo-
1270. nachorum cum milite de Bufferiis composuit eodem anno. Recensetur & in aliis instrumentis ejusdem cœnobii annis 1270. mense Februario, 1274. mense Novembri, & 1276. Defunctus

Ex chartul. Cluniac. apud Silviacum.

A hoc ipso an. 17. Octobris, regiminis sui duodecimo inscribitur in libro obituum ecclesiæ Matisconensis, his verbis: *Anno MCCLXXVI. obiit Guichardus episcopus die XVI. kal. Novembris, qui dedit huic ecclesiæ mansa & reditus in multis paroeciis.* Ex chartis Trenorchiensibus sedes episcopalis Matisconensis vacabat anno 1277. mense Martio, & adhuc die Lunæ *post quindenam Pentecostes* eodem anno, ex litteris H. de Ædua canonici & officialis Matisconensis pro capitulo sede vacante.

Ex chartul. Cluniac. apud Silviacum.

XLVIII. Petrus I.

DE LA JAISSE.

B Petrus de Jaissia diœcesis Lingonensis viculo, ex quo ortum traxerat, nuncupatus, primum fuit canonicus Autissiodorensis ecclesiæ, & inde ad infulas Matisconenses evectus, anno (uti putat Severtius) 1277. quo sedente ballivi regii Ma- 1277.
tisconensis sententia decanatus & capitulum ecclesiæ cathedralis steterunt in possessione omnimodæ jurisdictionis in paroeciam & homines S. Clementis an. 1279. pro qua re controversiam moverat litigator Goffredus præpositus Matisconensis laicus. Petro autem satagente Philippus III. rex privilegia ecclesiæ Matisconensis, quæ dudum Pipinus & aliquot Reges ejus successo-
C res contulerant, rata esse voluit; nempe ut vi datæ legis claustra hujus ecclesiæ a judiciaria seculari urbis ac regia potestate eximantur, statuitque princeps ut episcopus, decanus & capitulum illo jure suo potiantur, eisque liceat carceribus suis includere quotquot infra ecclesiam & claustra deliquerint; sed quia regius Matisconensis præpositus, quo minus Regis diploma publicaretur, intercesserat, actio ad supremam Parisiensem curiam delata est, cujus decreto antistes ejusque clerus cathedralis fines suos assecuti sunt anno 1282. Naturæ concessit Petrus an. 1283. 14. 1282.
Aprilis ante Pascha, id est 1284. secundum ho-
D diernum calculum, cujus funus Matiscone præsentia sua cohonestavit Margarita Francorum regina S. Ludovici vidua, quæ tunc cathedralem ecclesiam pluribus ornamentis ditavit. Petri sic meminit necrologium Matisconense.

Anno MCCLXXXIII. die XIV. Aprilis obiit bonæ memoriæ Petrus de Jaissia Matisconensis episcopus, qui legavit nobis & ecclesiæ nostræ beati Vincentii centum libras Turonenses ad emendum reditus pro anniversario annis singulis ibidem faciendo, quorum redituum medietas debet distribui inter præsentes in obsequiis seu vigiliis, & alia ad Missam anniversarii. Item dedit operi hujus ec-
E *clesiæ centum libras Turonenses, cujus sepulturæ interfuit illustrissima Regina domina Margarita uxor Ludovici piissimi Francorum regis, cum nobilium multitudine copiosa; quæ Regina dedit beato Vincentio tres optimos bandequinos.*

XLIX. Hugo.

DE FONTAINES.

Ecclesiam primo Cabilonensem coluit Hugo de Fontanis canonicus ibidem & cantor, cui ecclesiæ partem decimæ de Fontanis donavit; tum archidiaconus in ecclesia Matisconensi, postea pluribus annis decanus, demum episcopale solium

conscendit electione capituli an. 1284. uti colligitur ex divisione præbendæ suæ & fructuum canonicatus inter sodales suos eodem anno facta post festum Pentecostes. Forte æmulum passus est, qui de episcopatu cum ipso contendit, qua lite pendente sedes Matisconensis vacasse dicitur in charta tabularii Trenorchiensis, quæ sic habet: *Nos magister Gualterius canonicus & officialis Matisconensis pro capitulo, sede Matisconensi vacante, notum facimus, &c. Datum anno Domini MCCLXXXV. mense Januarii*, id est 1286. secundum hodiernum annos computandi morem. Vicit tamen Hugo seditque postea pacifice, quo nihilominus absente celebratum est Matiscone eodem anno 1286. die Jovis post festum SS. apostolorum Petri & Pauli provinciale concilium, cui præsedit Rodulphus de Torretta Lugdunensis archiepiscopus cum suffraganeis suis Æduensi & Cabilonensi episcopis præsentibus, aderant & P. archidiaconus Lingonensis procurator reverendi in Christo patris & domini G. Lingonensis episcopi & P. archidiaconus Lugdunensis & officialis Matisconensis, Hugonis præsulis nomine tunc in remotis agentis; porro in hac synodo plurima statuta condita sunt, quæ refert D. de la Mure & Martennius noster publici juris fecit, tom. 4. Thesauri anecdoctorum. Eodem quoque anno Philippus IV. Francorum rex præceptum ballivo Matisconensi transmisit, quo decanus & capitulum Matisconense potiri jubentur jure sibi quæsito percipiendi denarium super unaquaque libra monetæ Matiscone cudendæ, mense Julio circa festum sanctæ Mariæ Magdalenæ: alligat etiam Severtius eidem anno *hominium* ab Amedeo IV. Sabaudiæ comite Balgiaci & Bressiæ dynasta Hugoni episcopo præstitum pro terra Balgiaci.

1290. Anno 1290. diploma clientelare (litteras salvæ-gardiæ vulgus appellat) obtinuit ab eodem Philippo IV. rege ballivo Matisconensi inscriptum adversus eumdem Sabaudiæ comitem *& ejus gentes* in dominio Balgiacensi, contra quem etiam *compulsorium* (inquit Severtius) impertitus est idem Rex Hugoni episcopo pro damnis
1299. Romenæi illatis, &c. an. 1299. Denique dies clausit an. 1300. 29. Novembris, qua die consignatur in libro obituum ecclesiæ Matisconensis. De eo fit pariter mentio VIII. calendas Novembris in obitu sui capellani tanquam domestici.

DE BAR. L. NICOLAUS.

Ex civitate Barri ad Sequanam oriundus Nicolaus, inde cognomen traxit, sicut & Gaufridus antistes Ebroïcensis ejus patruus. Eligitur
1301. mense Dec. an. 1301. & ineunte anno sequenti possessionem apprehendit sedis suæ. Privilegio clientelari donatur a Rege Philippo IV. litteris ad ballivum Matisconensem missis sub annum 1303. pro firmiore castri & castellaniæ Romenæi tuitione a nonnullis oppressorum. Exstat in tabulario ecclesiæ Bellijocensis charta a Severtio relata, qua parœcialem ecclesiam beati Nicolai burgi Bellijocensis univit & annexuit cum officio sacristæ ecclesiæ collegiatæ dicti loci, declaravit insuper & ordinavit *auctoritate sua ordinaria, de consensu & ad requisitionem capituli, quod prædicta sacristia in ecclesia Belli-joci sit dignitas, seu etiam personatus, & quod pro personatu seu dignitate post decanum & cantorem in dicta ecclesia ab omnibus perpetuo communiter habeatur. Datum anno Domini MCCCIV. die Mercurii ante festum beati* 1304.
Clementis, id est mense Novembri. Rescriptum quoque clientelæ iterum impetravit Nicolaus episcopus ab eodem rege Philippo IV. an. 1311. adversus multas Eduardi Sabaudiæ, Balgiaci dynastæ incursiones pro castellania sancti Albini de *Cormeranches* & ceteris terris spectantibus ad omnimodam Matisconensis ecclesiæ jurisdictionem, pariterque adversus Guichardum hujus nominis quintum Belli-joci dominum cognomine Magnum, qui aliquot parœcos adigere conabatur in præmissi diplomatis clientelaris Hugoni antea episcopo concessi damnum. Datum die Veneris 9. Martii eodem anno. Arbiter deligitur 1311.
hoc ipso anno una cum Henrico abbate Cluniacensi in causa decani regularis decanatus Grandis-rivi & curionis ejusdem loci inter se dissidentium, quos ad concordiam reduxerunt & sigilla sua apposuerunt instrumento hac de re confecto mense Augusto. Ipsum & ecclesiam Matisconensem in tutelam suam suscepit Rex Christianissimus litteris Lugduni exaratis an. 1312. & ad appellationum judicem missis, quas subinde executioni mandavit Stephanus de Polliaco tenens sigillum regium Matiscone adversus potentes viros, qui in jura ejusdem ecclesiæ irruebant, & præcipue in Berziaci dominum, qui contumeliis affecerat Petrum de Monte-verduno Viriseti archidiaconum in ecclesia Matisconensi,& plurimos excessus perpetrarat in ipso Viriseti castello; episcopus namque & capitulum cathedrale ipsum ad injuriæ reparationem adegerunt anno 1315. su- 1315.
premæ Parisiensis curiæ decreto expensis præsertim & diligentia Simonis de S. Cruce decani obtento, quo prædictus Berziaci dynasta & ipsius heredes condemnati sunt ad solvendum quotannis cereum ingentis ponderis perpetuo ante altare cathedralis ecclesiæ arsurum *a die festo S. Vincentii ad octavas*, cum appensa subtus cereum tabella rei gestæ historiam exhibente; hodieque (inquit Severtius) quotannis accenditur & restauratur hic cereus. Nicolaum quoque nostrum Carolus IV. rex, cognomento Pulcher, strenue tutatus est contra Amedeum V. *alias* Aimonem Sabaudiæ comitem, ecclesiæ Matisconensis oppressorem, litteris datis an. 1327. apud Noam 1327.
die 28. Aug. in hæc verba: *Visis fidelibus nostris a nobis in Matisconensi ballivia pro reformatione patriæ deputatis super incendiis, homicidiis, surprisiis, deprædationibus, maleficiis & excessibus aliis commissis per Aymonem de Sabaudia dominum Baugiaci, gentes suas & complices, in homines, terram & bona dilecti nostri Matisconensis episcopi apud Romanayum & loca alia fundationis nostræ existentia in nostra protectione speciali, &c. mandamus vobis quatenus, nisi idem Aymo requisitus, celeriter ablata restituere vel resarciri facere & emendari plene curaverit, si in regno nostro valeant reperiri, alioqui in terra sua ubicumque,*

ANNI CHRISTI

A *extra loca sacra, etiam manu forti curetis capere, & ulterius extenso brachio, sicut res de patria exigunt, procedere, sicque oppressionem ipsius valida repressione compescite, quod deinceps talia non audeat.* Duobus abhinc mensibus elapsis Rex denuo præcepit Matiscone, ut ballivus satageret episcopo temporalia reddi ab ipso sublata Amedeo è terris Romenæi, & illum *ad emendam condemnari* pro illata injuria sub pœna bonorum comitis rursus capiendorum extra locum sacrum, ubicumque forent; qui Amedeus se tandem regiæ voluntati submisit litteris datis Lutetiæ apud Luparam die 7. Januarii anni sequentis. Denique in gratiam ejusdem episcopi & ecclesiæ Matis- B censis Philippus VI. rex, Valesius dictus, concessit vindicias (*recredentiam* vocant) in bona de quibus amoti fuerant, litteris datis Lutetiæ anno 1329. quo rursus anno promulgata est regia constitutio in eumdem Amedeum comitem pro *hominio* antistiti Nicolao debito ratione Balgiaci *per missionem Johannis de Marziaco domicelli præpositi regii Matisconensis*, uti loquitur autographus; & inde tunc profluxit *arrestum* Parisiensis supremæ curiæ *super quibusdam attentatis in jurisdictione episcopi apud Romaniacum*, ab ipso comite una cum *adjornamento*, seu vadimonii denuntiatione. Moritur tandem Nicolaus optimus C
1330. præsul an. 1330. regiminis sui trigesimo, ecclesiæ fabrica bonorum suorum herede scripta, cui insuper variæ supellectilis sacræ ornamenta contulit.

DE SALAGNY.

LI. Johannes III.

E nobili domo de Salagniaco in tractu Bellijocensi ortus Johannes frater Guillelmi antistitis Cabilonensis Nicolao subrogatur & pontificali infula decoratus recensetur in tabulis episcopalibus ubi *Johannes de Salloigno*, aperte nuncupatur, in transactione videlicet facta 12. Septem-
1332. bris anno 1332. ipsum inter & Amedeum V. Sabaudiæ comitem, Balgiaci marchionem super D clientelari fide episcopo debita & recognitione *feudi*, quod ab ecclesia tenebat, cui reipsa comes hominium præstitit 21. Octobris ejusdem anni Matiscone in suburbio S. Laurentii, quo se rogatu ipsius comitis transtulerat episcopus, adstantibus Simone de sancta Cruce decano, Humberto Caprarii canonico, &c. Jurisdictionem ex baronia
1336. Romenæi pendentem egregie restituit an. 1336. & compositionem factam prius cum Amedeo Sabaudiæ comite renovavit cum Blancha de Burgundia Sabaudiæ comitissa, Balgiaci domina, quæ illam ratam habuit & obsignavit an. 1347. Sacellum S. Ivonis in ecclesia cathedrali miro opere E
1350. construxit an. 1349. Recensetur anno 1350. in instrumento Amedei VI. Sabaudiæ comitis, quo concordiam cum antecessoribus suis & antistite nostro initam firmavit, & nonnulla etiam cum ipso permutavit an. 1353. Capellæ autem S. Georgii fundationem ac dotationem a Simone de S. Cruce decano dudum factam in ecclesia cathedrali laudavit ac probavit Johannes anno
1355. 1355. die 5. mensis Julii. Pepigit vero circa hæc tempora cum decano & canonicis ecclesiæ suæ super justitia & jurisdictione ad forum ecclesiasti-

A cum pertinente, quæ transactio pluribus articulis comprehensa, sub Odone successore postea promulgata creditur. Denique Johannes litteris Talairandi S. R. E. cardinalis & episcopi Albanensis necnon legati apostolici acceptis excommunicatos denuntiavit & denuntiari per diœcesim mandavit sacrilegos prædones, qui ejusdem legati ad curiam Romanam revertentis sarcinas diripuerant & famulos ac familiares ejus carceri mancipatos violenter detinebant, uti patet ex litteris ejusdem datis an. 1359. die XI. mensis Maii. Quem annum 1359. haud excessisse Johannem conjicit Severtius.

LII. Odo.

B Johanni proxime sufficiunt Odonem episcopum Sanjulianus, Severtius, & Sammarthani, cujus pontificatus initium sicut & finis omnino incerta. Sane conventio facta inter episcopum Johannem *& canonicos ac incorporatos ecclesiæ Matisconensis* pro jurisdictione ecclesiastica, de qua supra diximus, anno (uti autumat Severtius, 1360.) promulgata est, & in ea dicitur idem Johannes, vir bonæ memoriæ quondam Matisconensis episcopus, quæ verba illum jam pridem obiisse denotant quidem, at Odonem ipsi successisse perinde non probant: verum cum mo- C numenta desint unde episcopatus ipsius aliunde certi tempora definire possimus, illum, scriptorum, qui nobis præiverunt vestigiis inhærentes, hoc ordine reponimus, donec lux major affulserit. Porro liber obituum ecclesiæ Matisconensis sic Odonem memorat: *X. calendas Aprilis obiit Odo hujus ecclesiæ episcopus, qui dedit S. Vincentio mansum de Monte-canino cum suis appendicibus, & alium mansum in Albiniaco, ac in villa de Cannanis cum eorum appenditiis.*

LIII. Philippus. DE SAINTE CROIX.

Philippus castri Colangiarum Vinosarum & D villæ Vallis de Merce in diœcesi Autissiodorensi jure patrimonii dynasta, natus erat patre Stephano de sancta Cruce milite Savigniaci in Reversomonte domino. Is clero addictus & canonicus Matisconensis ecclesiæ factus decedenti patruo Simoni decano successit, qua dignitate pluribus annis potitus est, ac demum pontificali throno imponitur, 1366. si fides Severtio, sed forte citius, nam Gaufridus de Salagniaco jam anno superiori decanus erat. Certe prima hujus præsulis mentio ex chartis episcopalibus eruitur anno tantum 1370. quo fidem clientelarem ipsi juravit Ame- 1370. deus VI. Sabaudiæ comes pro nonnullis terris, E quas ab ecclesia tenebat. Eo sedente fundantur in ecclesia cathedrali binæ capellaniæ S. Vincentii de Albiniaco nuncupatæ, & ipse duos alios capellanos dotavit in sacello beati Georgii dudum a Simone patruo decano constructo. Chartam habet Severtius exaratam die Jovis 13. Julii anni 1374. præsente Guidone de Bleterens de- 1374. cano ceterisque canonicis. Hospitalem præterea domum pauperibus, peregrinis, & miserabilibus personis (verba sunt instrumenti) excipiendis erexit, bonis suis ac redditibus auxit & ditavit apud castrum suum Colangiarum Vinosarum in

ANNI CHRISTI 1378. in diœcesi Autissiodorensi. Charta scripta est Matiscone in domo episcopali die Mercurii 9. mensis Maii an. 1378. Variis autem persecutionibus ac molestiis sub hæc tempora tentata est præsulis optimi patientia. Rem sic narrat Severtius post Sanjulianum. Johannes quidam dom. d'Arguel ex surculo comitum Cabilonensium cretus castellum Romenæi occupavit, ob quam arcem episcopalis ditionis captam & redimendam, Philippus coactus est quinque florenorum millia ad minus latroni sacrilego numerare: qui flagitiosus homo & ejus complices non diu moras traxere, quin ipsi nefandi sceleris conscii pœnas divinitus immissas fuerint suæ temeritatis, ex tristi & acerbiore letho, quo cuncti finem vitæ brevi acceperunt, scilicet morte funesta criminum vindicatrice. Sed nondum satis, Deo sic constantes justorum animos comprobante; enim vero aliæ multæ successerunt calamitates, quas Philippus denuo pariter sustulit: dum idem antistes Missarum solemnia Romenæi celebraret seu audiret, captus est ab Hugone S. Triverii non Bressiæ, sed Dombarum dynasta ejus affini, & a socio aggressionis nobili Josserando vassallo ecclesiæ Matisconensis Romenæi oriundo, cum aliis plerisque eorum satellitibus; qui spoliis onusti in urbe & castro, episcopum in carcerem detrudere ausi sunt, violentas in Christum Domini manus injicientes, ac eum detinentes in compedibus mense & semis, ut vinctum cogerent ad majorem pecuniarum summam componendam. Canonici capitulantes ex eo vehementer indignati, ad regem Carolum V. mittendum haud dubitarunt, præterea consanguinei omnes antistitis Guillelmo Vesuntionum archipræsuli & Amedeo Sabaudiæ comiti adversus ejusmodi sacrilegos & tortores calcar addiderunt: qui impii armis undique oppressi componere & augustum virum restituere coacti sunt cum magno sui dedecore; videlicet Hugo se atque successores suos fassus est esse vassallos episcopi & ecclesiæ Matisconensis, citra præjudicium aliorum dynastarum, quibus antea erat adstrictus, eo tamen pacto, ut si ipsius heredes semel quandoque persolverent eidem ecclesiæ quingentas auri libras, tali servitute liberarentur. Josserandus vero in *emendam* condemnatus est ad offerendum quotannis die festo sancti Vincentii duos cereos viginti quinque librarum ponderis ad altare cathedralis basilicæ, & una vice duo vasa argentea ponderis quinque marcharum argenti cum sculptis ejus atque Hugonis nominibus: utroque diffamato ex accensis facibus, quas palam manu gestarunt ad fores ecclesiæ cathedralis: hæc Severtius. Divisas autem jurisdictionis ecclesiasticæ metas inter se & capitulum renovavit Philippus sub finem sui episcopatus, præterquam quod talia jam composuerat, quando decanatu fungebatur; quo adhuc sedente circa
1380. annum 1380. canonici cathedralis ecclesiæ antea incerti ac sæpius plures cum multo incommodo & ambitu nobilium, laïcorum ac monachorum in canonicos receptorum, mox tandem ad fixum numerum viginti canonicorum redacti sunt, omnium deinceps clericorum secularium: capitulo tunc approbante decretum prius in eam rem constitutum a Clemente VI. papa, qui è vivis excessit an. 1352. (inquit Severtius) verum id potius Clementi papæ septimo *al.* Roberto Gebennensi, qui semper in Galliis legitimus Pontifex est habitus, attribuendum censemus. Rebus humanis eximitur Philippus eodem an. 1380. 6. idus Octobris ex repertorio bonorum ipsius jam defuncti hoc ipso anno exarato; tametsi Sanjulianus biennio serius anno scilicet 1382. eundem obiisse perperam scribit.

LIV. JOHANNES IV.

DE BOISSY.

Qui Philippo in episcopatum succederet, assumtus est Johannes de Boissiaco Imberti in senatu Parisiensi præsidis viri nobilis ac Regis consiliarii frater. Ad hanc autem cathedram pervenit anno 1380. 24. Octobris ex Sammarthanis. Festiva vero pompa excipitur in urbem adventans 22. Maii 1382. quo anno 29. Julii indictione 5. Aymaræ Josserandi Frepperii viri nobilis filiæ prædia ac bona alia ob perfidiam patris ecclesiæ clientis publicata condonasse legitur *sub cautione de solvendo.* Chartam videsis apud Severtium, qui Johannem renovasse scribit transactionem sub Philippo antecessore conceptam seu concordata jurisdictionis spiritualis, quæ prius inita fuerant inter episcopos & capitulum. Ad Ambianenses infulas traducitur an. 1389. mense Januario ex iisdem Sammarthanis.

LV. THEOBALDUS.

DE ROUGEMONT.

Ex nobilissima de Rubeomonte in Bressia domo ortus Theobaldus, episcopus Matisconensis renuntiatur an. 1389. 28. Martii ex actibus 1389.
consistorialibus Vaticani, inquiunt Sammarthani, & solemni apparatu invehitur in urbem suam 17. Martii anno sequenti, quo consuetam ceræ oblationem ex parte Amedei supremi Sabaudiæ comitis palam recepisse memoratur, dum ipse in ecclesia cathedrali sacra perageret in festo S. Vincentii mense Januario eodem anno, id est 1390. 1390.
pro hodierno computandi more. Ejus tempore promulgatas fuisse conventiones jurisdictionis ecclesiasticæ per antecessorem suum Johannem renovatas auctor est Severtius. Sedit ad annum circiter 1397. quo ad Viennensem primum ac 1397.
postea Vesontionensem metropolim translatus est, de quo in archiepiscopis harum urbium fusius agemus.

LVI. PETRUS II.

DE JUYS.

Petri nuncupati de Juys in sede Matisconensi primordia hactenus male assignata eruimus ex ratione quadam reddita an. 1398. & excerpta 1398.
ex camera comput. Divionensi, arcula *Mascon*, in qua Petrus solvisse dicitur 40. libras senescalliæ Matisconensi debitas pro sua in episcopum electione recens a decano & capitulo Matisconensi celebrata. Is ex nobili in Dumbarum principatu prosapia satus, Benedicto XIII. *al.* Petro de Luna dubio pontifici addictissimus fuit, a quo & delegatus est ad conventum celeberrimum eodem anno 22. Maii Parisiis habitum, ut ipsius

ANNI CHRISTI

partes tueretur, quod strenue præstitit, nam A cum patriarcha Alexandrinus de deneganda Benedicto reverentia (subtractionem obedientiæ vocant) imo tollendo ipsi omnis potestatis ac jurisdictionis per Galliam exercitio, in consessu dixisset, Petrus audacter surrexit cancellariumque regni rogavit, quo sibi pro Benedicti rebus responsuro benignum cœtus præberet auditum; annuère principes & optimates, adjunctique sunt episcopo sex doctores ut tutius Pontificiam auctoritatem propugnaret, idque ex decreto conventus, in quo utrinque per octo dies gnaviter disceptatum est. Perstitere tamen Rex & alii ut cessionem a Benedicto expostularent, altero ad B insequentem Julium cœtu indicto. Adfuit per procuratorem concilio Pisano an. 1409. uti indicant acta ejusdem concilii edita t. VI. Spicilegii, pag. 364. Ceterum fundavit in cathedrali ecclesia Matisconensi sacellum S. Pauli, proventibus apud Dombas & S. Desiderium constitutis, itemque legavit quatuor, uti vocant, anniversaria an. 1410. ac biennio post defecit XV. cal. Junias, qua die inscribitur calendario MS. ecclesiæ an. 1412.

Du Puy, hist. schism. Bonif. IX. & Bened. XIII pag. 256. & ex magno registro regii chart. thes. a fol. 355. ad fol. 494. num. 14.

In historia MS. sacræ capellæ Parisiensis legimus Johannem d'Arsonval canonicum Carnotensem & regiæ ejusdem capellæ, fuisse designatum a Rege vel potius ejus commendatione elec- C tum episcopum Matisconensem anno 1413. at hic mendum est procul dubio legendumque *Cabilonensem*, ad quam sedem reipsa assumtus est hoc anno, uti jam diximus.

LVII. JOHANNES V.

CHRISTINI

Johannem cognomento Christini episcopatum Matisconensem adeptum jam ab an. 1413. Severtius docet; & certe ex chartis Trenorchiensibus solemnem ingressum habuit eodem anno 2. Februarii. Recensetur autem annis sequentibus in variis perspectis recognitionum actis de annuo suæ sedis proventu. Interfuit an. 1416. 16. *al.* 6. D Januarii consecrationi Amedei II. in archiepiscopum Lugdunensem. De illo præterea nihil nobis dicendum suppetit: quem præfuisse ad annum 1419. idem Severtius autumat.

LVIII. GAUFFREDUS.

DE SAINT AMOUR.

Gauffredus nobilis Bellijocensis de sancto Amore dictus, antea canonicus ecclesiæ Belli-joci, inde cantor Matisconensis, episcopatum tandem hujus urbis nactus est ac solemniter exceptus 5. Aprilis
1420. 1419. ante Pascha, id est an. 1420. secundum modernum calculum, ex chartis Trenorchiensibus. Fundavit sacellum sancti Claudii in ecclesia E cathedrali; demumque gravi detentus infirmitate, decimo sui regiminis anno emisit spiritum
1430. calendis Octobris an. 1430. tabulis testamenti scriptis, quibus heredes constituit collegium ecclesiæ Bellijocensis, capitulum Matisconense, & ejusdem urbis hospitalem domum, quemque locorum pro tertia parte ex æquo. Ceterum plusquam uno antea seculo floruerat in eadem ecclesia Petrus de sancto Amore ejusdem Gauffredi consanguineus seu propatruus canonicus & archidiaconus Vallis Regnaudi, qui obiit an. 1295.

calendis Januarii sedente Hugone de Fontanis episcopo, & jacet in sacello sancti Salvatoris.

ANNI CHRISTI

LIX. JOHANNES VI.

MACET.

Ex gente de Trevernay in Bressia prognatum Johannem cognomine Maceti refert Sanjulianus, quo in castro gentilitio turrim condidit diu postea arcem episcopalem nuncupatam. Erat decretorum doctor, quando in episcopum electus est anno 1431. vel circiter. Legati apos- 1431.
tolici munere fungens missus est anno sequenti ab Eugenio papa IV. Trajectum ad Rhenum ut cives rebelles, qui ab episcopo suo Zwedero de Culembourg defecerant, excommunicatione devinctos in integrum restitueret. Festivo apparatu urbem suam subiit anno 1435. XI. Aprilis. 1435.
Parœciali divi Petri ecclesia solemniter dedicata 1. Maii anno 1441. pauperibus inde ac bonis eorum hospitio attributis prospexit constituto & ordinato rectore & administratore hospitalis domus burgi Matisconensis. *Ld offerentibus atque præsentibus scabinis & civibus.* Sic habet publicum instrumentum ibidem datum pridie Nonas Januarii an. 1447. vi cujus actus episcopi per- 1447.
severarunt in ea juris possessione audiendi annuas hujus ædis hospitalis rationes, una cum vocatis ad id muneris viris civitatis; tum peste anno sequenti Matiscone grassante, in castrum Viriseti se se recepit, ubi obiit ac humatus est 3. calend. Septembris an. 1448.

Vide chron. Johan. de Beka in append. pag. 132.

LX. GUIDO.

DE ROCHEFORT.

Guidonem de Rupeforti cognominatum hic inserunt Sammarthani, quem electum reperiri aiunt 5. cal. Novembris per obitum Johannis anno 1448. ex libris provisionum prælatorum 1448.
Vaticani: de quo nulla in catalogis Matisconensibus sed neque apud scriptores fit mentio. At forte sedit ad annum 1450. ex infra dicendis.

Sanjulianus, Severtius & Sammarthani post ipsos, Johannem le Jeune cardinalem presbyterum tituli S. Laurentii in Lucina Matiscone primum sedisse antistitem, & inde ad Ambianensem ac postea Tarvannensem cathedram migrasse scripserunt, quod falsi omnino arguitur, nam 1.° Johannes Ambianensis episcopus fuit ab an. 1433. quam sedem postea dimisit ad Tarvannensem Morinorum traductus anno 1437. eamque retinuit etiam cardinalis factus ad obitum usque, qui contigit an. 1451. 2.° in pia illa fundatione, quam in ecclesia Matisconensi fecisse tradit vetus ejusdem ecclesiæ martyrologium, quæque ansam præbuit his scriptoribus illum episcopis Matisconensibus accensendi, non Matisconensem sed Morinensem se dicit antistitem, 3.° denique locus non suppetit, qui commode ipsi assignari possit; Johannes siquidem Maceti sedit ad annum 1448. uti supra diximus, cui successit eodem anno exeunte Guido de Rupeforti ex libris provisionum prælatorum Vaticani, ac forte rexit ad annum 1450. quo Stephanum Hugonet cathedræ impositum fuisse constat: ex albo itaque præsulum Matisconensium Johannem le Jeune expungendum censemus.

ANNI CHRISTI

HUGONET

LXI. Stephanus II.

Matisconensis patria Stephanus cognomine
Hugonetus, hoc propria virtute meruit, ut urbis
suæ præsul ex decano cathedralis ecclesiæ deligeretur, quod accidit (inquit Severtius) ad minus
1450. an. 1450. quia hoc ipso anno transegit jam episcopus de præfectura castri sui episcopalis Viriseti.
Duos ex fratre nepotes habuit, virtutibus ac meritis illustres, quorum alter Guillelmus major
natu dominus de Saillant & d'Espoisse, causidicus
primum Matisconensis, tum consiliarius Caroli
ducis Burgundiæ, ac demum ejusdem cancellarius
effectus est, alter patruo in episcopatu successit
variis pro principe legationibus & sacra purpura
clarus, de quo infra dicemus. Stephanus autem
pepigit cum duce Borbonii Belli-joci dynasta
super jurisdictione in presbyteros diœcesanos aliisque de controversiis pro quibus inter se disceptabant, ex regestis cameræ rationum regiarum
Parisiensis. Statuta quædam edidit pro ecclesia
1458. parœciali S. Petri infra muros civitatis an. 1458.
XI. Junii. Portam *de Bourgneuf* dictam, instau-
1464. randam curavit anno 1464. Eo sedente canonici regulares prioratus S. Petri extra muros
everso prius bellorum injuria ipsorum monasterio, in civitatem admissi sunt & ad prædictam
parœcialem S. Petri ecclesiam Sixto IV. papa annuente translati an. 1471. Stephani episcopatum
producit Severtius ad annum 1479. sed perperam, Philibertus enim ipsius nepos jam sedebat
an. 1474. ex chartis Trenorchiensibus, immo ad
purpuram Romanam assumtus fuerat ab anno
superiori, cum prius patrui defuncti sedem obtinuisset, uti volunt aliqui Fundavit Stephanus
sacellum S. Annæ in cathedrali ecclesia.

HUGONET

LXII. Philibertus.

Patrui Stephani cura optime institutus Philibertus Divionem studiorum causa primum accessit, mox Taurinum & inde Patavium, ubi sexennio
transacto juris utriusque laurea donatus est tum
canonicatu Matisconensis ecclesiæ, quo nomine
cum civibus transegisse memoratur 1. Aprilis an.
1467. pro quibusdam reparationibus, ex chartis
Trenorchiensibus, postea decanus ejusdem ecclesiæ cum esset, in aulam Caroli Burgundiæ ducis
accersitur, satagente in primis Guillelmo fratre
cancellario, & in consilium principis admissus,
pro quo variis ad Paulum II. & Sixtum IV.
Romanos pontifices, necnon Ferdinandum Neapolitanum regem legationibus fungitur. Stephano
patruo defuncto subrogatur in sede Matisconensi
1473. anno, uti auguramur, 1473. quo presbyter etiam
cardinalis creatus est 7. Maii ab eodem Sixto IV.
sub titulo S. Luciæ in Silice & deinde SS. Johannis & Pauli, cujus meminit instrumentum tabularii Matisconensis, in quo *Guido miseratione
divina Trojanensis episcopus vices gerens in hac
parte reverendissimi in Christo patris & domini
Philiberti eadem miseratione divina tituli SS. Johannis & Pauli S. R. E. presbyteri cardinalis &
episcopi Matisconensis ecclesiam seu capellam sancti
Georgii in castro Tisiaci diœcesis Matisconensis*
A *consecrasse dicitur an. 1479. die Mercurii 22.
Decembris.* Carolo Burgundiæ duce ultimo in
Nanceianis campis cæso an. 1477. Guillelmus 1479.
cancellarius Philiberti frater a Gandavensibus
pœna capitis plectitur, quod eorum rebellioni
non favisset, dum dux in humanis ageret, quæ
causa fuit cur in Italiam secesserit Philibertus,
legatus subinde patrimonii Viterbiensis a Pontifice constitutus. Memoratur in bulla Sixti papæ
IV. ad regem Franciæ an. 1483. die 5. Martii.
Romæ in fata concessit ære oppressus alieno an.
1484. & jacet ad S. Mariam *de Populo*, camera 1484.
apostolica sumtus ad exequias ipsius suppeditante.
B De die obitus non convenit inter auctores. Solus
Severtius ipsum nonnisi an. 1493. obiisse contendit ex charta quadam Belli-jocensis ecclesiæ, in
qua Philiberti quasi superstitis mentio fit eodem
anno: at illam longe post obitum ipsius conscribi potuisse persuasum habebit, quisquis eamdem apud Severtium attente legerit. Denique
Paris Grassi sacris ritibus præfectus expresse observat Philiberti obitum contigisse Romæ, vivo
adhuc Pontifice Sixto IV. qui decessit an. 1484.
mense Augusto. Ejus autem anniversarium 3.
Nonas Septembris in calendario Parisiensi notatur.
Porro Philiberti virtutes sic enarrat Antonius
C Lullius in oratione funebri, quam de ipso coram
frequenti senatu habuit.

Philibertus sacrorum canonum peritia, justitia, clementia, facilitate, rerum usu, liberalitate, animi magnitudine, innata humanitate, qua dignitatis tamen ratione non prætermissa, omnes complectebatur, modestia, continentia enituit: clara & erudita ingenia domi aluit, litterarum cultor & doctorum virorum Mæcenas, hos ipsos è cœno erigebat, & a tenebris in lucem vendicabat: munificentiam in ignotos etiam exercuit, tantaque est usus liberalitate, ut in æris alieni compedes inciderit.

DE LONGVY.

D LXIII. Stephanus III.

Philiberto Romæ obeunte, tametsi ex præscripta consuetudine sedi vacuæ Matisconensi episcopum hac vice imponendi jus sibi arrogaret
curia Romana, vi tamen Pragmaticæ Sanctionis
per Galliam vigentis canonica capituli electione
sublectus est Stephanus de Longvy sanctæ sedis
apostolicæ protonotarius de Givry nuncupatus. Is
Johanne Givriaci domino & Johanna a Vienna
nobilissimis parentibus ortus, regimen auspicatus 1485.
est anno 1485. quo sacramento Regi præstito
16. Martii obtinuit ut res episcopatus sui a sequestro abirent & manus regiæ injectio solvere-
E tur, uti constat ex commentariis cameræ computorum Parisiensis, in regio chartarum thesauro
asservatis. Urbem suam solemniter subiit anno
tantum 1488. 27. Julii ex tabulis Trenorchien- 1488.
sibus. Episcopus factus diœcesanis suis acceptissimus fuit, frequentius vero Romenæi ditionis
suæ castro morabatur, ubi & statuta quædam
condidit utilissima an. 1493. XI. Aprilis & per 1493.
diœcesim publicari mandavit. Quo anno obierit
incertum; illum tamen anno 1511. denatum
conjicit Severtius, facta prius episcopatus cessione
in gratiam Claudii nepotis, qui sequitur.

ANNI CHRISTI

LXIV. Claudius.

DE LONGVY.

De Claudii nobilissimo genere, parentibus, variis sacerdotiis, quibus ditatus est, necnon cardinalitia dignitate jam egimus in Lingonensibus, Pictaviensibus & Petragoricensibus episcopis & alibi, adhucque sermo recurret in Ambianensibus. Hîc tantum præcipua ipsius in sede Matisconensi acta texemus, illum autem fuisse religiosum ac votis adstrictum colligimus ex quibusdam monumentis in quibus fratris titulo donatur, uti infra videbimus. Ut ut est, ex canonico & archidiacono Matiscon. patruo abdicanti suffectum fuisse ipsum auctor est Sanjulianus, sedemque suam inivit, si fides est Severtio jam ab an. 1512. Sane ejus mentio
1513. fit anno sequenti in volumine cleri Matisconensis (*poletum* Gallice *poüillé* vocant) qui liber tunc in vulgus prodiit opera & studio Thomæ Seyvert canonici Matisconensis, archipresbyteri de Rossyo, necnon officialis sedis episcopalis *pro Reverendiss. in Christo patre DD. Claudio de Longovico Dei & apostolicæ sedis gratia Matisconensi episc. Stephani*
1516. *nepote & successore.* Solita pompa in urbem suam invectus est an. 1516. 16. Martii, ex chartis Trenorch. Adstitit Francisco I. regi Christianissimo sedenti pro tribunali in supremo Parisiensi senatu sub annum 1523. una cum suo Lugdunensi archipræsule & innumeris aliis Galliarum magnatibus, quales ad unum depinxit Johannes Tillius in optimatibus Franciæ. Ipsi anno præcedenti 1522. 8. Julii expresse concessum est ad triennium ut neutri parti, Regiæ scilicet & Cæsareæ faveret in tractibus Burgundiæ & Matisconensi, ex repertorio regii chartarum thesauri, folio
1527. 127. verso *Bourgogne.* Anno 1527. præfuit tanquam vicarius generalis Francisci de Rohan Lugdunensis archiepiscopi concilio ibidem celebrato ad imponendum subsidium pro liberandis regiis Francisci I. liberis, ad reprimendam hæresim & reformandos cleri mores, cujus acta synodi in editione conciliorum Galliæ & generalium de-
1528. siderantur. Burgundiæ comitiis adfuit cleri nomine an. 1528. mense Octobri, & ibi nominatur frater Claudius de Longovico episcopus Matisconensis; memoratur insuper in rationibus magistri Chapellain redditis hoc ipso anno in camera computorum Divionensi, ubi hæc leguntur gallico idiomate. *A Reverend pere en Dieu frere Claude de Longvy evesque de Mascon, esleu du consentement de Messeigneurs de l'Eglise sur le fait d'un ayde de 50000. liv. 200. pour ses gages.* Sedebat adhuc Matiscone anno 1529. die III. Januarii ex quibusdam actis, at eodem anno ad Lingonensem transiit ecclesiam, ubi vide.

LXV. Ludovicus.

CHANTEREAU.

Professione Augustinianus eremita Ludovicus Canterellus sacræ theologiæ doctor, & provincialis Franciæ, Ludovico XII. regi, tum Reginæ ac postea Francisco I. itidem regi fuit a confessionibus, cujus favore primum sancti Euvertii Aurelianensis abbas institutus est anno 1527. mense Septembri, & inde biennio post ad infulas
1529. Matisconenses promotus an. 1529. nominatione regia (uti credere par est) & vi concordatorum Franciscum I. regem inter & Leonem X. papam haud ita pridem initorum, electionibus cleri tunc aboleri cœptis. Synodum diœcesanam celebravit mense Aprili an. 1531. dumque in clero 1531.
suo morum correctionem molitur, *præpeditus, ne ad rectum, quo pie tendebat, scopum collimaret*, (inquit Severtius) *& quasi undique obvallatus, cadens spe ulterius secundum Deum proficiendi ac tristis, secessit Lutetiam suarum domicilium musarum petiturus.* Mortuus eodem anno 24. Septembris conditur in templo Augustinianorum ante majus altare, ubi lacunar seu opus tabulatum apposuerat & sacellum beatæ Virginis construxerat: cujus tumulo hi versus adscripti sunt

Regum magnificas si laudent prisca colomnas,
Egregium dices hocce, viator, opus.
Canterellus amans Divûm Ludovicus honorem
Providus, extremos hæc dedit ante dies.
Æquora fumosos generant calefacta vapores,
Imber & hinc lapsus rursus in æquor abit.
Sic decet & sacris cumulata numismata rebus;
In sacra legitimo dona redire gradu.

LXVI. Carolus.

HEMARD DENONVILLE.

E nobili gente Denonvillea in Belsiæ tractu ortus Carolus virtute clarior, parentes habuit Petrum Hemard equitem dominum de Denonville Regi a cubiculis, & Johannam Fremiere. Is ex consiliario magni consilii, protonotario, & tunc in legatione Franciæ datario, canonicorum suffragiis absens delectus est ad episcopatum Matisconensem 20. Nov. anni 1531. uti patet ex instrumento electionis, quod videsis apud Severtium, & confirmatur a Johanne de Rebé Crudacii abbate Francisci archiepisc. Lugdun. vicario generali die Mercurii post festum Purificationis eodem anno, id est 1532. pro hodierno stylo. 1532.
(Nempe concordata Francisci I. regis & Leonis X. papæ non usquequaque obtinuerant, & electiones his non obstantibus in plerisque ecclesiis cathedralibus & monasteriis adhuc celebrabantur.) Tres vicarios generales instituit eodem anno, die ultima Februarii, dum adhuc a sua diœcesi absens Rothomagi degeret: ad quem misit diplomatis instar litteras Antonius cardinalis a Prato archipræsul Senonensis, in Francia legatus, quarum hæc series:

Antonius miseratione divina titulo sanctæ Anastasiæ S. R. E. presbyter cardinalis, archiepiscopus Senonensis, Galliarum & Germaniæ Primas; episcopus Albiensis & Franciæ cancellarius, & sanctæ sedis apostolicæ in regno Francorum de latere legatus, Reverendo in Christo patri Carolo de Hemard electo Matisconensi salutem. Meruit tuæ devotionis sinceritas, ut te paterno confoventes affectu, precibus tuis, in his præsertim, per quæ tuis indemnitatibus consulitur, quantum cum Deo possumus favorabiliter annuamus. Hinc nos, te, qui ecclesiæ Matisconensi praees, a quibusvis excommunicationis, vel suspensionis & interdicti sententiis, & si quomodolibet innodatus existis, hac serie absolventes, tuis supplicationibus inclinati,

ANNI CHRISTI

tibi quoad præfueris, ecclesias, monasteria, prioratus, capellas, & alia quæcumque loca intra limites jurisdictionis Matisconensis consistentia, in quibus visitationis officium de jure vel consuetudine seu ex privilegio competit, possis libere per aliquem vel aliquas personas idoneas deputandas, quoties tempus ingruerit, etiam plura eadem die visitare, ac personas ecclesiarum, monasteriorum, &c. in unum locum simul convocare, &c. auctoritate apostolica, qua fungimur in hac parte, tenore præsentium indulgemus, non obstantibus constitutionibus a felicis recordationis Innocentio IV. & Gregorio X. ac quibusvis aliis Romanis pontificibus in contrarium editis, &c. de quibus de verbo ad verbum in nostris litteris mentio specialis fieri deberet, &c. In quorum fidem præsentes litteras fieri, nostrique sigilli jussimus & fecimus appensione muniri. Datum apud Druidum de Cadomo Bajocensis diœcesis, anno Incarnationis Dominicæ MDXXXII. XVI. cal. Maii, pontificatus sanctissimi Clementis papæ VII. anno nono. Vi cujus indulti visitatores constituit tres eosdem vicarios generales, quarto addito, qui vices suas in absentia supplerent & visitationis munus per diœcesim obirent. Chartam refert Severtius datam Lugduni 16. Decembris anno
1533. 1533. Ipse autem Romam a Francisco I. rege orator missus legatione functus est annis 1534. 35. 36. & 37. uti constat ex litteris ipsius in bibliotheca Coisliniana apud S. Germanum a Pratis asservatis, vol. 264. 8. articulo. Porro in sacrum cardinalium collegium cooptatur sub titulo S. Matthæi a Paulo papa III. in quarta crea-
1536. tione anno 1536. 22. Septembris, cardinalis Matisconensis deinceps nuncupatus. Ad Am-
al. 1537. bianensem transiit ecclesiam anno 1538.* ex Sammarthanis, ubi vide. Abbas etiam fuit commendatarius S. Albini Andegavensis & S. Petri Carnotensis.

DE NARBONNE.

LXVII. Antonius.

Vetustissima stirpe editum Antonium aiunt Sammarthani, Guerino de Narbona domino de Salelles & Margareta de Miremont parentibus. Ordinem S. Benedicti professus, abbas fuit Anianæ in Occitania, & inde ad infulas Sistaricenses nominatus a Francisco I. rege vi concordatorum, quam sedem aliquandiu rexit, donec Carolo in ejus favorem abdicante, Matisconensis ecclesiæ præsul designatur: verum ob quædam impedimenta, quæ ignoramus, sedes aliquandiu vacavit, nam anno tantum quadragesimo supra sesquimillesimum die 13. Augusti a cathedrali capitulo rationem omnem fructuum episcopatus, quos jure regaliæ perceperant canonici, expetiisse legitur Antonius, testibus notariorum actis. In realem sedis possessionem immissus est per procura-
1541. tores XII. Januarii anni 1541. Ipse vero die Martis prima Augusti anni subsequentis solemni ritu Matisconem ingressus, Missæ sacrificium alta præclaraque voce intonuit (verba sunt Severtii qui & addit) deinde prandium civibus oppipare concinnatum, & hactenus observari solitum dedit præsens ac epulans: quibus a mensa surgentibus, nepos defuncti Ludovici Chantereau nuper in urbe antistitis elegantem habuit concionem in æde cathedrali super triplici dicto Christi ad apostolorum coriphæum: *Petre amas me, &c. Pasce oves meas, &c.* Sermonemque instituit de membris a capite pastoreque educandis & sublevandis, Johan. 21. v. 15. 16. 17.
necnon de ovibus ei subjiciendis, ab illoque sedulo custodiendis. Die vero abhinc tertia Antonius ab urbe discessit, postquam confirmationis sacramentum rite & palam ministrarat in templo, & IV. Idus *al.* pridie Nonas Octobris insequentis fato functus est eodem anno 1542. 1542.
de cujus è sede Sistaricensi ad Matisconensem translatione monere omisimus in Sistariensibus episcopis.

DU CHASTEL.

LXVIII. Petrus III.

Humili loco apud Lingonas natus Petrus Castellanus, virtute & ingenio viam sibi ad dignitates ecclesiæ paravit. Nam cum esset apprime doctus, multaque variis annis per orbem universum inspexisset ac memoriæ mandasset, Francisco I. regi litterarum & litteratorum amantissimo innotuit, a quo jussus est secum manere in aula & curia regia, eo potissimum fine, ut ad quotidianam summi principis mensam vocatus, quasque theses sibi propositas solveret; quod is adeo facunde & argute præstitit, ut eidem Regi summe placeret: a quo primum sacræ Capellæ Parisiensis canonicatu donatus, ejusdemque lector, eleemosynarius & bibliothecæ regiæ præfectus instituitur. Tutelensis episcopus in Lemovicibus creatur an. 1539. quam sedem si unquam per se adiverit ignoramus, suffraganeo seu vicario ad episcopalia munia ibidem obeunda usus Guillelmo Piato præsule Tarsensi; ad cathedram autem Matisconensem regia nominatione traductus, æmulum passus est Franciscum de Faucon; qui seu capituli electione, seu sedis apostolicæ diplomate, sive etiam Antonii decessoris *resignatione* fretus, (incertum quovis modo) hanc sedem sibi arrogabat, quæ controversia duravit aliquandiu, sed tandem sopita lis est Rege sic volente, ut Petrus Tutelensem Falconi transcriberet episcopatum & ipse Matisconensi pacifice potiretur. In cujus possessionem inductus est per procuratorem mense Dec. 1544. in vigilia Conceptionis Deiparæ Virginis; abbas quoque fuit Bellæ-perticæ & Altivillaris. 1544.
Ipso præsertim suasore Franciscus I. rex doctissimos homines undequaque Parisios accivit & in litteris Hebraicis & Græcis atque etiam Mathematicis, honestis stipendiis publicos professores instituit, quod cum gratanter excipi & feliciter succedere animadverteret, eodem Castellano auctore, alios in litteris Latinis, Medicina & Philosophia adjunxit, priorum professorum numero etiam adaucto, quo facto, academiam Parisiensem velut opulentissimum litterarum emporium, brevi florentissimam reddidit. Defuncto autem Rege an. 1547. res ipsius gestas, laudes & virtutes eloquenti oratione funebri celebravit in templo S. Dionysii prope Parisios VI. calend. Junii eodem anno; cui antea morienti in nullo pietatis officio defuerat, & ecclesiæ sacramenta ministraverat. Urbem suam invisit die sanctissimæ Trinitatis

ANNI CHRISTI 1548. Trinitatis 1548. festiva inaugurationis pompa exceptus, civibus pro more & ordine obviam procedentibus, subindeque antistes ad portam civitatis solita ab antiquo juramenta emisit, prope & extra claustrum cathedrale gradum sistens, ac pontificalibus infulis tunc assumtis, basilicam novo stratam porticu subiit; & 22. die Julii insequentis Francisco Delphino Henrici II. regis primogenito cum Maria Stuart Scotiæ regina desponsata sibi uxore in urbem adventanti ea qua pollebat facundia fausta omnia precatus est, & postridie coram eadem Regina publice concionem habuit in ecclesia. In aulam paulopost regressus, magni Franciæ eleemosynarii munere cohonestatur post obitum Philippi de Cossé episcopi Constantiensis in Normannia. Anno
1549. 1549. disputationem inivit adversus quosdam hæreticos morti destinatos, præsente & præcipiente eodem Henrico II. rege. Sedebat adhuc
1551. Matiscone an. 1551. mensis Decembris die 12. uti patet ex collatione cujusdam ecclesiæ, facta ipsius nomine a vicario generali eodem anno. Ad Aurelianensem paulo post migravit ecclesiam, nam in chartis Trenorchiensibus dicitur epis. Matiscon. 12. Febr. 1552. & quondam epis. 2. Martii eodem anno. Plura de ipso vide in Aurelianensibus. Porro celebratus est a Scævola Sammarthano, lib. 1. Gallorum doctrina illustrium, quem etiam magnus ille Franciæ nomophylax Michael Hospitalius epistolarum lib. 1. sic alloquitur:

Castellane decus Musarum, & caste sacerdos
Vittis ac merita frontem redimite corona,
Seu te Castalides nascentem hoc nomine Musæ
Donarunt, sive ipse tibi virtute parasti,
Id fidei commissa tuæ castella tuendo
Fortiter, & Musis longa obsidione solutis,
Quas fera barbaries successu turgida rerum
Injustaque orbis per vim potione potita,
Aut procul extremis Europæ finibus Alpes
Inter & Oceanum spatiis urgebat iniquis,
Et jam barbaries longe lateque tenebat
Omnia, jam sese Musæ suaque arma parabant
Dedere, præsidio nisi, Castellane, fuisses
Ausus te innumeris exponere millibus unum;
Pro quo magna tibi concessit magnus Apollo
Præmia, cujus tu auspiciis ea bella gerebas,
Dilectas servare dedit tibi namque sorores,
Teque sacerdotem defensi numinis ergo
Instituit, templique adytis præfecit & aræ.
Musarum antistes sacer interpresque fidelis,
Cujus mellifluo recitantis pendet ab ore,
Totus & in suavi penitus sermone quiescit,
Cum posita Musas pharetra respexit Apollo.

LXIX. Franciscus.

DE FAUCON.

E Falconia gente inter Florentinas in Italia nobilissima originem ducebat Franciscus apud Montempessulanum natus parentibus tunc forte è patria exulibus, è quorum familia plures olim summum magistratum Confaloniorum Florentiæ gesserant, stante adhuc republica. Is ad aulam Francisci I. regis accedens, variis mox muneribus A cohonestatur, nam fuit Regi a consiliis, canonicus sacræ capellæ Parisiensis & archidiaconus Carnotensis, tum abbas S. Johannis in eadem urbe. Tutelensi donatur episcopatu an. 1544. inde Aurelianensi ac tandem Matisconensi, permutatione cum Petro Castellano facta anno
1552. quam sedem dudum ambiverat, uti jam diximus; abbatias quoque Bellæ-Perticæ & Villæ-magnæ obtinuit in *commendam*. Porro is ad juvandam pontis Matisconensis super Arari refectionem indulsisse legitur cunctis, qui aliquid in id operis conferrent, facultatem edendi carnes singulis Sabbatis a festo Nativitatis Christi Domini ad Purificationem beatæ Virginis matris, B ovisque & caseo diebus Lunæ & Martis unius solum Quadragesimæ vescendi, sub onere nimirum trium denariorum ab exteris & decem ab oppidanis concivibus atque a nobilibus totius diœceseos solvendorum. Denique transcripto in gratiam Amedei, qui sequitur, Matisconensi episcopatu, ab eo vicissim recepit Carcassonensem, ad quem pervenit an. 1556. ubi de illo plura.

LXX. Amedeus.

DE FOIX.

Amedeus seu Amanevus ex nobilissima stirpe Fuxensi, Johanne de Fuxo comite de Candale C capitali Boyorum & Elizabetha de Albreto parentibus genitus, Carcassonensem sedem pro Matisconensi commutavit cum Francisco Falconio, missus in possessionem procuratorio nomine an.
1556. permutatio quippe, tametsi diu ante facta, Romæ priusquam admitteretur aliquanto tempore dilata est. Anno autem 1557. mense Junio Romenæi cum capitulo suo pro jurisdictione transegisse memoratur. Ecclesiam hanc rexit ad biennium & ad Vasatensem postea translatus est; cujus possessionem an unquam iniverit incertum est. Abbatiam Villæ-magnæ obtinuit in *commendam* an. 1554. quo eam ipsi cessit Franciscus D Falconis antecessor.

LXXI. Johannes-Baptista.

ALAMANNY.

Ortu Florentinus Johannes-Baptista, Ludovici poëtæ illius clarissimi, qui pro tuenda patriæ libertate mortem oppetierat Florentiæ in civili tumultu, filius fuit & in lucem editus 30. Octobr. 1519. natale itaque solum vertere coactus hanc forte ob causam, in Galliam se recepit, ubi a Catharina Medicea regina delectus est, qui sibi esset ab eleemosynis, dein Regi a secretis consiliis, mox ad Vasatensem promotus episcopatum, ultimo transiit ad Matisconensem, cujus reali E possessione donatus legitur anno 1558. & anno 1558.
1560. 1. Novembr. solemniter exceptus est. Priorem nihilominus adhuc ecclesiam regebat an. 1561. uti constat ex collatione quadam facta eodem anno a vicariis ipsius generalibus in sede Vasatensi. Eo sedente canonici regulares S. Petri Matisconensis propriis jam pridem orbati laribus & in locatis domibus mediisque laïcis conviventes, annuente Paulo papa IV. & rege Henrico II. probante, seculares facti sunt. Ipse autem transactiones ab antecessoribus cum capitulo suo pro jurisdictione factas confirmavit 24. Februarii an.

ANNI CHRISTI 1569. cui Petrus Sanjulianus decanus Cabilonensis & archidiaconus Matisconensis antiquitates suas Matisconenses nuncupavit x. Julii 1577.
1577. In diœcesim suam regressus obtenta prius a Rege venia (nam aulæ ex officio seu etiam de mandato adstrictus erat) resedit aliquandiu divinis rebus assistens; senio tandem gravis ac pressus infirmi-
1582. tate animam exhalavit an. 1582. idibus Augusti, postquam sacro se magistratu ultro abdicaverat in gratiam Lucæ consanguinei, qui sequitur.

ALAMANNY.

LXXII. LUCAS.

Lucas Alamanny nobilis Florentinus, decessoris consanguineus, vi cessionis in ejus favorem factæ, Rege ac summo pontifici probatæ, antistes renuntiatur & possessionem apprehendit anno
1583. 1583. festivoque apparatu urbem ingressus 15. Januarii anni sequentis, confestim defectus circa mores & disciplinam ecclesiasticam quanta potuit cura diligentiaque ex officio & charitate in clero diœcesano amputare studuit. Interfuit cœtui cleri Gallicani Parisiis habito in abbatia S. Germani a
1586. Pratis anno 1586. ubi ipse & alii sex præsules articulos reformationis unanimi consensu conscripserunt, & donec Tridentina synodus publicaretur, ad illorum observationem se se adstrinxerunt: inde Matisconem reversus diœcesim lustravit, sed furente tunc temporis civili bello cum creditis curæ suæ ovibus parum se utilem cerneret, in Italiam abscessit mœstus an. 1591. spe pacis ac futuri sui in brevi reditus, donec tantisper conquiesceret bellum & partium studia deferverent. Verum res aliter ac speraverat verterunt, nam summus pontifex Clemens VIII. tanti præsulis virtute illectus, varias ei commisit civiles præfecturas, in primis comitatus Aesini moderamen in Marchia Anconitata, tum omnem principatum Asculanorum, & ultimo ipsiusmet Anconæ ad mare Adriaticum civitatis præfecturam, quam vice Pontificia rexit. Volaterranæ demum ecclesiæ in Etruria pontifex designatur
1598. anno 1598. ab eodem Papa Clemente, ejurato priori episcopatu Matisconensi. Hanc novam sponsam per annos 19. gubernavit, tum tranquillioris vitæ amore onus episcopale lubens deposuit, cum prius consecrasset ecclesiam S. Francisci de Paula ac S. Marci. Florentiæ obiit an. 1625. ibique sepelitur: de quo videndus Ughellus, t. 1. in episcopis Volaterranis.

DINET.

LXXIII. GASPARD.

Molinis Boiorum ad Elaverim natus erat Gaspar, quintus ex septem filiis, quorum pater fuit Jacobus Dinet nobilis Molinensis jurisperitus, Putei-regalis & Monchenin dominus Regi a consiliis, sigillorum principatus Borboniensis custos, officio quoque præfecti seu locum tenentis generalis dominii Borboniensis sub regina Elisabetha Caroli IX. vidua donatus, ac tandem libellorum supplicum magister, mater vero nobilior matrona Philippa Euvraud ejus uxor, ex qua in lucem prodiit ipsa nocte Epiphaniæ Domini anno 1559. quæ causa fuit, cur sibi a parentibus nomen unius ex tribus Christi adoratoribus Magis inditum fuerit. Liberalibus in adolescentia disciplinis optime institutus, ordini Minimorum S. Francisci de Paula nomen dedit in cœnobio Vincennarum prope Parisios an. 1586. tum studiis theologicis totus ibidem incubuit. Romam inde missus a superioribus ad conventum SS. Trinitatis (qui unis Francigenis ex regia fundatione patet in alma Urbe) sacerdotio initiatur ac primam Missam celebravit ipso natali die Epiphaniæ Domini sacro, adstante plurimorum antistitum corona. Post varias exinde præfecturas, superioris generalis collega pro natione Gallicana designatus, ordinis sui cœnobia per Italiam & Hispaniam lustravit, quo in munere ea prudentia se gessit, ut summam sibi omnium existimationem compararit. In locum postea defuncti Petri fratris sui natu majoris capellæ regiæ magistri concionator regius assumitur ac per Florentiam divertens, quædam regis Henrici IV. negotia procuravit, uti & Massiliæ pro revocandis ad ejusdem obsequium Hispanicæ factionis fœderatis; tandem Parisios regressus in celebrioribus urbis ecclesiis è sacro suggestu concionatus est. Serenissimæ autem Hetruriæ ducissæ, cui acceptissimus erat, commendatione, ad Matisconensem episcopatum per promotionem Lucæ ad Volaterranum, vacantem nominatur inscius ab Henrico IV. rege, & acceptis bullis a Clemente papa VIII. 4. Nonas Aug. 1599. inauguratur antistes a Francisco cardinali de Joyosa in sacello inferiori B. Mariæ intra claustra insignis abbatiæ S. Germani a Pratis Parisiis, ipsamet sacra ac semper sibi fausta die Epiphaniæ Domini
6. Januarii anni 1600. assistentibus Arnaldo Sorbin Nivernensi & Francisco Pericard Abrincensi episcopis: mox idibus Februarii sequentibus Matisconem solenniter ingressus, possessionem per se adeptus est, ac continuo præsul pervigil visitationem diœcesis a multis annis interruptam aggressus, jacentem fere ubique disciplinam excitavit, cleri mores reformavit, omnia lustravit ad oculum: nam præter matricem civitatem, oppidis septem, abbatiæ S. Rigaldi sui omnino juris, XI. prioratibus, 260. parœciis & 504. sacellis visitationis munus impendit, & ex utriusque sexus populo tredecim mille quingentos-octoginta confirmationis sacramento munivit. Statuta condidit optima, quæ per diœcesim sedulo observanda promulgavit anno 1602. quo 1602.
transactiones pro jurisdictione ecclesiastica episcopos inter & capitulum cathedrale quondam initas renovavit, & latius expressas esse voluit, ut difficultates inde subortas & lites emergentes omnino tolleret. Capucinos admisit in urbem an. 1604. quibus ædes & oratorium excitavit, 1604.
dirutam quoque ab heterodoxis cœlique injuriis perviam Franciscanorum ecclesiam splendidiore forma instaurari curavit infra urbis mœnia ex collectis a se per eleemosynas publicas pecuniis. Xenodochium etiam pro peste infectis extra urbis septa admittendis erigendum civibus suasit expensis urbanæ hospitalis domus proventibus ditioris. Cathedralem basilicam bis ab hæreticis spoliatam, erectis in choro canonicorum subselliis,

ANNI CHRISTI

1610. duplici organo musices, & *tribuna* adornavit A ex communi totius cleri ærario an. 1610. necnon collegiatam S. Petri ecclesiam cum suo & S. Stephani cœmeterio restaurari sategit. Sæpius interim ad aulam evocatus fuerat a Rege ut sacramentales ipsius confessiones exciperet, augustissimam eidem synaxim porrigeret, & ex tempore conciones coram ipso haberet: idque Parisiis & apud Fontem-Bellaqueum, necnon in Sabaudia quo regium exercitum eodem jubente comitatus fuerat. Admisit ritum celebrandi officii ex oncilii Tridentini decreto præscriptum an. 1612. & ut beneficiorum sibi a Deo in festo Epiphaniæ collatorum perennaret memoria, tres archidiaconos B in cappis sub majoris sacri offertorium varia dona præsentare; primum scilicet, aureum coronatum ceræ affixum; secundum, omne thus aromaticum in magno pondere quo esset opus toto anni decursu ad divina illius ecclesiæ officia celebranda; tertium, myrrham odore suavem annuo pariter spatio utendam quotannis offerre voluit, proventibus ad id sufficientibus assignatis. Distributiones quoque fundavit in festo S. Francisci de Paula ordinis sui institutoris 2. Aprilis erogandas omnibus clericis, qui ad duplices vespertinas preces, matutinas & majus sacrum interessent & Deo pro se parentibusque suis orationes persolverent, C variis ad hoc prædiis attributis annui 110. & amplius librarum Turonensium reditus. Comitiis Burgundiæ interfuit frequenter, tum generalibus

1614. ordinum regni an. 1614. & cœtui cleri Gallicani

1617. anno 1617. ubi coram rege Ludovico XIII. orationem habuit 2. Junii. Moniales a S. Ursula nuncupatas in urbem induxit; & seminarium clericorum instituit in sacello B. Mariæ de Succursu, quod Patribus congregationis Oratorii Gallicani regendum commisit. Pia S. Eucharistiæ & Angelicustodis sodalitia erexit. Denique variam supellectilem sacram argenteam necnon pretiosa omnis generis ornamenta capitulo consignata reliquit D successoribus suis reddenda, ne in posterum antistites haud raro ad introitum egeni carerent necessariis ad cultum ecclesiasticum pontificalibus indumentis. Diuturnos demum viscerum dolores ex continuo ac nimio aquæ potu patientissime perpessus, supremum vitæ diem religiosissime clausit ultima Novembris *al.* cal. Decembris an.

1619. 1619. in collaterali parte navis ecclesiæ cathedralis tumulatus, cum hoc epitaphio:

STA VIATOR.

Hic jacet illustrissimus & reverendissimus Dominus
D. GASPAR DINET Matisconensium episcopus E
Ex religioso Minimo episcopus,
Sub episcopo religiosus Minimus,
Miscuit utrumque titulum, non confudit,
Et sub utroque nomine magnus fuit.
Provincialis ordinis sui, collega, visitator,
Concionator, confessarius regius, prælusit episcopo,
Episcopus consecravit hæc officia, non mutavit.
Abi viator & audi
Concionatorem mortuum, quem orbis miratus
Est vivum; inscribi jussit hoc carnem sepulcro.
Qui vivus mortuis, nunc mortuus loquor vivis.

ANNI CHRISTI

Obiit die ultima Novembris anno Domini MDCXIX. Ætatis LI.

Abbas etiam fuit S. Sulpitii in Bugesio.

LXXIV. PETRUS IV. DINET.

Petrus Claudio Gasparis fratre domino de Chassimpierre necnon Philiberti a Guichia tormentorum bellicorum magistri vices gerente natus, in coadjutorem a patruo, probante Rege, adsciscitur cum spe futuræ successionis, ac Romæ admissus, Pontificio diplomate confirmatur sub titulo episcopi Hieropolitani. Tum fidei sacramentum Regi præstitit pro temporalibus, adstante patruo Gaspare 25. Maii anno 1617. sed proh dolor! is adhuc diaconus, immatura morte correptus excessit è vivis annos natus XXV. 4. idus Januarii anni 1618. in castro Romenæi; unde corpus Matisconem elatum celebri funere conditur in ecclesia cathedrali, cui tale appositum est elogium:

D. O. M.

Reverendissimus admodum Dominus D. Petrus Dinet electus episcopus Hieropolitanus cum futura successione patrui sedentis in hujus ecclesiæ episcopali sede, prius extrema inunctus, quam sacra unctione consecratus, ante cælestis quam terrestris sedis possessionem adeptus, eligens magis abjectus esse in domo Domini quam habitare in tabernaculis peccatorum, inter electos annumeratus est, beatus profecto, quem elegisti & assumsisti Domine, ut inhabitet in atriis tuis. Obiit anno salutis MDCXVIII. die X. Januarii. Ætatis XXVII. al. *XXV.*

LXXV. LUDOVICUS. DINET.

Ludovicus alter Gasparis nepos ex fratre Jacobo castrorum Putei-regalis, Desensi & Valeriæ dynasta, primum canonicus Matisconensis, ac deinde post obitum Petri consanguinei, cessione patrui adhuc viventis antistes designatur, tum a Paulo papa V. confirmatur an. 1620. Regi fidem obligavit apud Fontem-Bellaqueum 13. Aprilis anno sequenti, sacra unctione delibutus 25. ejusdem 1621.
mensis & anni Parisiis in templo suburbano Dominicanorum strictioris observantiæ ab Ægidio de Souvrè Convenarum præsule, cui in re sacra opem ferebant Dinienses & S. Brioci antistites. Abbatiam quoque obtinuit S. Sulpicii in Bugesio, ac solemni ritu urbem suam ingressus est 28. Maii eodem anno. Sacras unius ex S. Ursulæ sociabus exuvias, quas decessor ex abbatia S. Sulpitii Matisconem transtulerat, septem urbis ecclesiis divisit. Sub hoc præsule Minimi, Carmelitanæ & moniales a Visitatione nominatæ stabiliuntur in urbe. Henricum Borbonium principem Condæum, Burgundiæ gubernatorem excepit an. 1632. & 1632.
comitiis generalibus cleri Gallicani Parisiis interfuit anno 1650. quo anno migravit è vita 3. 1650.
Octobris, cui Gilbertus de Choiseul tunc episcopus Convenensis in publicis exsequiis decreto cleri celebratis oratione funebri parentavit 19. ejusdem mensis. Cadaver Matisconem delatum quiescit in ecclesia cathedrali juxta patrui ossa cum hac inscripta epigraphe.

ANNI CHRISTI

STA VIATOR.

Hic jacet illustrissimus Dominus D. Ludovicus Dinet Matisconensis episcopus,
Jacere proximus patruo episcopo voluit
Episcopus nepos,
Successor dignitatis & virtutis, successor esse sepulcri debuit.
Abi viator nec plura quære
Laus est nepotis elogium patrui,
Redi viator
Tegit illustrem familiam idem marmor. Adjacent duobus episcopis episcopatu dignissimi,
Petrus & Johannes Dinet decanus hic, alter coadjutor.
Sed inexhausti laboris esset tot nobiles decantare nænias;
Viator hoc satis sit tibi,
Quos amor sociaverat vivos idem conjungit mortuos.
Obiit die III. Octobris anno Domini MDCL. ætatis LVIII.

DE LINGENDES.

LXXVI. JOHANNES VII.

Johannes Verbi divini præco facundissimus Ludovico XIII. regi pluribus annis fuit a concionibus sacris & sanctioribus consiliis, necnon abbas S. Vulmari in diœcesi Boloniensi, de quo jam egimus in Sarlatensibus episcopis, t. 2. *novæ Galliæ Christianæ*. Ab hac sede ad Matisconensem traducitur nominatione regia XI. Novembris
1651. an. 1650. pro qua regi Ludovico XIV. fidem clientelarem professus est 20. Julii anni sequentis. Statuta quædam promulgavit anno 1653. Adfuit unus ex consecratoribus Camilli de Neuville in archiepiscopum Lugdunensem an. 1654. 29. Junii in eadem civitate Lugdunensi. Comitiis vero cleri generalibus interfuit Lutetiæ an.
1655. 1655. a provincia Lugdunensi delegatus una cum Jacobo de Nucheze episcopo & comite Cabilonensi. Denique in fata concessit 2. Maii an. 1665. & tumulum habet in sacello S. Claudii in ecclesia cathedrali, hac perhonorifica inscriptione donatus.

DEO OPT. MAX.

Hic jacet Johannes de Lingendes episcopus Matisconensis, qui mortis ante obitum memor hoc sibi monumentum dum viveret exstrui curavit, vitæ futuræ annos æternos in mente habens, & consumta omni spe seculi præseutis, non aliud petens a Domino, nisi in abundantia justitiæ & pacis ingredi sepulcrum. Vixit regnante Ludovico XIII. apud quem plures annos ecclesiastis ordinarii ministerium implens, nullam Evangelii veritatem aut silentio pressit, aut adulatione corrupit, & spiritu Dei dante benedictionem, tam plena dicendi libertate nulli gravis, & principi gratus fuit. Beneficio simul & judicio episcopus Sarlatensis nominatus est. Mortuo Ludovico XIII. & augustissima Anna Austriaca, supra omnem laudem mirabili Regina matre regnum moderante, ab episcopatu Sarlatensi in aulam revocatus est, ad sacrum evangelizandi munus rursus obeundum, quo secundum Deum perfunctus officio, cum ecclesiæ Matisconensi tunc A *vacanti præpositus esset, ut commissum sibi gregem, præsens agnosceret & pasceret, ad ejus regimen non recessurus accessit & post susceptum semel regendi onus, in pastoris curas totus incubuit, perpetuæ inter oves suas residentiæ custos tenax & in ea ministerii sui opus operando perseverans, donec post varios & qui in sollicitudine ecclesiarum continui sunt, docendi agendique labores, ponens tandem in pulvere os suum, morte obmutuit & quievit anno Domini MDCLXV. ætatis suæ LXX.*

Defuncti Johannis de Lingendes successor designatur eodem anno 8. Maii Guillelmus le Boux B congregationis Oratorii presbyter & facundissimus concionator jam episcopus Aquensis: at hæc nominatio effectu caruit, uti jam diximus tom. 2. *novæ Galliæ Christianæ*, in episc. Petracoric. ad quam ecclesiam anno sequenti pervenit.

COLBERT DE SAINT POUENGES

LXXVII. MICHAEL I.

E gente Colbertorum tot virorum illustrium feraci prognatus Michaël fratrem habuit natu minorem in senatu Parisiensi consiliarium clericum, dominum de S. Poüenges & de Villacerf, qui postea archiepiscopus Tolosanus evasit. Ipse vero nominatione regia renuntiatur antistes Matisco-
C nensis 12. Maii anni 1666. ac 12. Decembris 1666.
insequentis rite inungitur episcopus Lutetiæ Parisiorum in ecclesia Minimorum Plateæ regalis a Carnotensi præsule, cui in sacris aderant Meldensis & Cabilonensis antistites. Regi fide jurata 16. ejusdem mensis, urbem suam invisit 22. Augusti anni sequentis, at sine ullo apparatu: quo sedente fundatur in tractu Matisconensi hospitium seu conventus FF. Minorum B. Maria de Gratia nuncupatus in dominio de Savigny, concedente Francisco Michaële le Tellier marchione de Louvois, toparcha de Savigny; ex contractu cum FF. Minoribus 2. Aprilis 1668. 1668.
D Naturæ debitum solvit Parisiis 28. Novembr. an.
1676. Cujus hocce legitur epitaphium Matiscone in ecclesia cathedrali: 1676.

HUC OCULOS VIATOR.

Ubi Matisco Michaëli Colbert episcopo suo mærens parentat,
Ubi ecclesia Gallicana suorum jurium assertorem;
Seminarium clericorum suum restauratorem,
Clerus patronum, & disciplinæ ecclesiasticæ vindicem,
Ludovicus magnus subditum fidelem,
Matisconenses suum lugent exstinctum decus.
E *Cum enim nesciens diem neque horam juxta Dominicum effatum,*
Pastor ille gregi suo invigilaret, & quæ forte poterant mala
In ovile subrepere, statutorum promulgatione vere apostolicorum,
Frequenti synodorum convocatione & accurata diœcesis visitatione
Praeideret; Dominus servum suum miseratus è terrena illa domo,
Quam propriis impensis suis magnificentissimam successoribus

ANNI CHRISTI

Emerat, ad palatium illum non manufactum æternum in cœlis evocavit.
Mors igitur Christiano non invisa spem habenti, non improvisa
Pontifici, victimam salutarem immolanti, denique pastori vigilanti
Non immatura, suis, ecclesiæ regnoque eripuit, quibus omnibus
Optimus præsul ingens desiderium reliquit; at quo viduæ suæ
Matisconensis ecclesiæ mœrentis utcumque solaretur orbitatem,
Legavit capitulo argenti libras MCC. ad fundationem sacri
In eadem ecclesia Matisconensi in pertuum solemni ritu
Celebrandi, quæ celebratio quotannis fiet ipso obitus die
Anniversario, vigiliis pridie recitatis, & quo prædictæ fundationis
Securitati consuleretur, testamento cautum est, ut hæc ipsa
Pecuniæ summa in rata sorte quamprimum ipsis capituli sumtibus collocetur.
Obiit Parisiis XXVIII. Novembris. Anno salutis MDCLXXVI. ætatis suæ XLVII.
Abi viator & precare.

A LXXVIII. Michael II.

ANNI CHRISTI — Cassagnet de Tilladet

Nobili & antiqua apud Occitanos stirpe satus Michaël patrem habuit Gabriëlem Cassagnet marchionem de Tilladet, prætorianum centurionem, Bapalmæ, postea Brisaci in Germania gubernatorem, qui cæsus occubuit an. 1655. mense Januar. matrem vero Magdalenam le Tellier Michaëlis Franciæ cancellarii sororem. Frater ejus fuit J. B. Cassagnet marchio de Tilladet regii vestiarii præfectus & eques torquatus. Post adeptam doctoris theologi in sacra facultate Parisiensi lauream, ex abbate Leunsii *(de la Honse)* & priore S. Thomæ de Sparnono in diœcesi Carnotensi nominatur a
B Rege episc. Matiscon. 18. Dec. anni 1676. cujus sedis inivit possessionem procuratorio nomine 26. Nov. an. 1677. Consecratur autem Parisiis 4. Junii an. 1678. in ecclesia PP. Societatis Jesu vici S. Antonii, ministerio Caroli Mauritii le Tellier archiepiscopi Remensis, cui assistebant Montalbanensis & S. Papuli antistites. Anno 1682. ad sedem Claromontensem designatus fuerat, nominato eodem tempore, qui in ipsius locum succederet, Claudio de S.t George Lugdun. postea archipræsule, sed cum diploma Pontificium neuter posset obtinere ob controversias cum sede apostolica tunc temporis motas, ad primam sponsam
C rediit, & adhuc feliciter præest hoc anno 1727. 1727.

(1677.)

ABbatialem aliquando exstitisse Matisconensem ecclesiam ante sedis episcopalis erectionem opinantur aliqui, & certe decimo seculo occurrunt aliqui abbatis nomine insigniti, verum sub finem ejusdem seculi id nomen passum est eclipsim in hac ecclesia: tum præpositura, altera capituli dignitas præcipua suppressa quoque fuit & commutata in primam decanatus hodiernam dignitatem; archidiacono tamen in tertiæ partis officii præpositurae societatem assumto, cui successu temporis adjuncti fuere tres alii archidiaconi, præter cantorem. Ita Sanjulianus.

Porro abbas quondam in cathed. eccl. Matiscon. is nuncupabatur, qui sub episcopo canonicis in claustro regulariter viventibus præerat, præpositus vero, qui jus ecclesiæ clientibus dicebat, & temporalium negotiorum potissimam curam gerebat.

Aliquot Abbates et Præpositi.

I. MAYOLUS quidam, abbas & canonicus S. Vincentii recensetur in instrumento, quo dilectæ in Christo Heldardæ donat *Curtilum* unum & vineam prope muros Matiscon. per consensum D. Letbaldi episcopi.

II. Ado abbas S. Vincentii tempore Bernonis episcopi, cujus chartæ subscripsit an. 7. regnantis Rodulphi, id est an. 929. Memoratur & in aliis documentis sedente Maymbodo episcopo an. 3. Ludovici regis, id est anno 938. & adhuc 949. & 958. regnante Lothario.

III. S. Odilo in multis occurrit instrumentis eccles. Matiscon. nominatus abbas & præpositus, priusquam Cluniacense monasterium gubernaret, ex Sanjuliano.

Ch. XIII. col. 271. IV. Fulcoldus seu Fulcaldus præpositus reperitur an. 881. tempore Guntardi antistitis & adhuc sub Geraldo episcopo ejus successore an. 887. quo subscripsisse legitur donationi ejusdem episcopi in gratiam Carilocensis monasterii.

V. Bernardus præpositus, eodem Gerardo sedente, quædam dedit in agro Carlomacensi.

VI. Humbertus seu Umbertus præerat sub Maymbodo pontifice anno 3. Ludovici regis Transmarini dicti, id est an. 938. & an. 949. ex duabus chartis ejusdem præsulis, quas refert Severtius. Ch. XVIII. col. 276.

VII. Johannes præpositus tempore Adonis
D episcopi, qui sedit ab an 968. ad 973. Memoratur & in commutatione quadam facta inter ecclesias Matisconensem & Cluniacensem sub eodem antistite.

VIII. Arembertus innotescit ex charta quadam an. 23. Lotharii regis scripta sede episcopali tunc vacante anno circiter 977.

IX. Mayolus præpositus Matiscensis eccl. an. 9. Roberti regis, 3. mensis Julii sub Letbaldo II. antistite circa an. 1006.

X. Walterius de Branciduno nuncupatus, præpositus invenitur sub Ledbaldo II. & Gaulleno pontificibus annis 1020. & 1021. regnante
E Roberto rege.

XI. Ramnulfus, sedente Walterio antistite, præpositus.

XII. Gualterius præposituram obtinebat sub initium episcopatus Drogonis. Vir fuit (ut ait Sanjulianus) quæstui deditus & pecuniis inhians, regidusque exactor mulctarum & emolumentorum suæ dignitatis; occiditur a sicariis dum ad preces matutinales procederet die 19. Novembris an. 1064. post quem antiquato præpositi nomine & officio, decanus prima capituli dignitas evasit. Ch. XXIII. col. 280.

DECANI MATISCONENSES.

I. Winardus decanus Matiſconenſis eccleſiæ memoratur an. 887. ſub S. Geraldo epiſcopo concedente ſacellum quoddam S. Martini Ingelario abbati Cariloceníi, cui donationi ſubſcripſerunt Fulcaldus præpoſitus & Winardus decanus. Vide tom. 1. Anecdotorum Martennii noſtri col. 53.

II. Walterius decanus reperitur ſub Walterio epiſcopo, regnante Henrico rege.

III. Vido ſeu Guido I. an. 1064. decanatum hujus eccleſiæ obtinebat ex Sammarthanis: ſubſcripſit remiſſioni quarumdam terrarum, quas Mayolus de Vinzella ceſſit S. Vincentio, Philippo I. regnante.

IV. Udo ſeu Odo decanus occurrit teſtis electionis Hugonis in abbatem S. Rigaldi confirmatæ ab Humberto Lugdunenſi archiepiſcopo, vacante ſede epiſcopali Matiſcenſi an. 1072. Recenſetur in charta quadam tempore Landrici præſulis exarata circa annum 1076. vide inter inſtrumenta ch. XXIX. col. 283. Nominatur quoque an. 1080. in inſtrumento, quo Hugo Fuldradus reſtituit S. Vincentio quartam partem decimarum S. Mariæ de Agrillio, quam injuſte tenebat.

V. Artaldus ſeu Artaudus decanus erat ſub initia epiſcopatus Berardi, in cujus variis inſtrumentis recenſetur. Anno 1110. reſtituit eccleſiæ ſuæ baſilicam de Floriaco de conſenſu Hugonis nepotis ſui, teſte Gauſmaro priore S. Petri in manu Berardi tunc epiſcopi. Ejus quoque mentio fit in charta, qua Guido & germanus ejus G. recognoſcunt eandem eccleſiam & appendices ejus eſſe juris eccleſ. Matiſconenſis & concordiam ineunt cum canonicis v. cal. Novembr. an. 1116. regnante Ludovico Craſſo rege Francorum: at tunc forte decanatum abdicaverat monachus Cluniacenſis factus. In necrologio Bellijocenſis eccleſiæ inſcribitur Artaudus quidam de Vicurtoé decanus Matiſconenſis & canonicus Bellijocenſis 2. idus Auguſti; forte idem qui ſupra.

VI. Gaucerannus decanus memoratur in charta Wichardi Bellijocenſis dynaſtæ an. 1117. 8. cal. Auguſti & anno 1118. in inſtrumento, quo Odolricus de Balgiaco & filii ejus concordant cum canonicis Matiſconenſibus pro eccleſia Floriaci. In eodem necrologio Bellijocenſi habetur mentio Joceranni Matiſconenſis decani & canonici Bellijocenſis eccleſiæ, cui dedit thuribulum argenteum, & obiit 2. nonas Julii anno incerto.

VII. Wicardus I. decanus teſtis occurrit in charta fratrum Malliacenſium, qua calumniam canonicis S. Vincentii factam finiunt in curia domni Gauceranni epiſcopi Matiſcenſis; ſed temporis nota deeſt.

VIII. Petrus nominatur decanus ſub Pontio I. epiſcopo in inſtrumento Hugonis domini de Berriaco, quo vendit eidem Pontio antiſtiti & canonicis S. Vincentii omnem decimam, quam poſſidebat in parœcia de Petra-clauſa pretio mille

A ſeptingentorum ſolidorum Matiſcenſis monetæ, & triginta pro uxore ſua, quæ hoc laudavit. *Actum in præſentia plurium clericorum & laïcorum anno illo quo rex Ludovicus Franciæ* (junior dictus) *cum maximo exercitu proceſſerat ad ferocitatem gentilium deprimendam & Orientalem eccleſiam exaltandam*, hoc eſt circa annum 1147.

IX. Wicardus II. decanum agebat eodem epiſ-

B copo ſedente; ejus quippe mentio fit in variis documentis annorum 1151. 1152. 53. & 58. Scripſit ad Ludovicum VII. contra G. comitem, a cujus tyrannide poſtulat liberari Matiſconenſem eccleſiam, vide tom. IV. ſcriptorum hiſt. Franc. Ducheſne, pag. 685. ibidem pag. 735. legitur epiſt. VI. decani Matiſcon. de eodem Girardo comite conquerentis. Occurrit etiam in quibuſdam inſtrum. ſub Stephano epiſcopo exaratis.

X. Gautherius Hugonis de Berriaco dynaſtæ frater, memoratur decanus Matiſconenſis eccleſiæ in charta quadam tempore Raynaldi de Vergeyo præſulis exarata, qui ſedit antiſtes ab an. 1186.

C ad 1198.

XI. Guillelmus I. decanus & ejuſdem eccleſiæ capitulum de communi conſenſu approbant diſpoſitionem, quam magiſter Columbus concanonicus fecerat de capellis ſuis ſitis in porticu eccleſiæ S. Vincentii & inſtitutionem quatuor capellanorum, qui ibidem deſervirent. Actum Matiſcone anno 1222. menſe Septembri.

XII. Seguinus de Lugny decanus erat anno 1231. XI. cal. Martii ex charta Aymonis epiſcopi, qua Guidonem Chivror *al.* Chevrier militem & Arembergam uxorem ejus & omnes liberos eorum ab excommunicatione abſolvit & ab-

D ſolutos nuntiari mandat. Anno autem 1234. in craſtino beati Urbani vendidit Seguinus decanus quaſdam poſſeſſiones, quas habebat in caſtellania Berziaci, cujus venditionis Jocerannus Branciduni dominus fidejuſſor extitit. Pervenit ad epiſcopatum anno (uti cenſet Severtius) 1242.

XIII. Guillelmus II. de Chavanis decanus Matiſconenſis mortuus an. 1270. jacet in ſacello quodam in clauſtro ſito. Ex Sanjuliano.

XIV. Hugo I. de Fontanis ex archidiacono decanus occurrit an. 1282. & in epiſcopum aſſumitur an. 1284.

XV. Ayminus de Peſſeu hîc forte collocandus,

E recenſetur in necrologio Bellijocenſis eccleſiæ Matiſconenſis decanus, Lugdunenſis ſacriſta & canonicus Bellijoci, qui obiit 6. idus Martii anno incerto.

XVI. Simon de ſancta Cruce decanus Matiſconenſis & comes Joigniaci jure patrimonii, ſtrenuus eccleſiæ ſuæ defenſor, Berziaci dynaſtam, qui Petrum de Monte-Verduno Viriſeti archidiaconum in eccleſia Matiſcon. contumeliis affecerat, in jus vocavit, & decreto curiæ Pariſienſis obtento ad injuriæ reparationem adegit anno 1315. Adſtitit Amedei Sabaudiæ comitis fidei

clientelaris ſacramento, quod præſtitit epiſcopo A Johanni de Salagniaco an. 1332. Fundavit ſacellum S. Georgii binoſque ſacellanos dotavit in eo, alterum ſummi altaris, alium vero confratrem altaris Primæ nuncupatum in eccleſia Matiſcon. 19. menſis Maii an. 1340. Ipſe quoque vir potens caſtelli S. Clementis & Verziaci ad eccleſiam Matiſconenſem pertinentia conſtrui curavit.

XVII. Philippus I. de ſancta Cruce poſt patruum decanus, epiſcopalem thronum aſcendit anno 1366. (uti conjicit Severtius.)

XVIII. Gaufredus de Salagniaco doctor, decanus Matiſcon. auditor palatii papæ an. 1364. 22. Januarii, id eſt 1365. pro hodierno ſtylo, B Philippo forſan tunc in epiſcopum aſſumto, ex Baluſio.

XIX. Guido II. de Bleterens in utroque jure licentiatus recenſetur decanus una cum aliis canonicis in charta pro ſodalitiis eccleſiæ Matiſconenſis ad majus & minus altare die Jovis 13. Julii an. 1374. ſub epiſcopo Philippo de S. Cruce, & in tranſactione pro juriſdictione eccleſiaſtica, quam renovavit Johannes antiſtes Philippi ſucceſſor. Præerat adhuc anno 1383. ex Sammarthanis.

XX. Theobaldus de Monte-auro decanus ex iiſdem Sammarthanis, de quo nihil præter nomen occurrit. C

XXI. Girardus Perrier archidiaconus primum, tum decanus an. 1425.

XXII. Johannes I. de Damas decanus anno circiter 1444. quo, menſe Februario Claudius Dublé dominus de Cormatin compoſuit cum capitulo Matiſconenſi pro litigioſis, orta occaſione ex legato facto eccleſiæ Matiſconenſi a prædicto Johanne de Damas. Du Fourny mar. de Franc. pag. 864.

XXIII. Stephanus Hugonet decanatu gaudebat quando creatus eſt epiſcopus an. 1450.

XXIV. Antonius de Laye in decretis licentiatus, decanus Matiſconenſis & paſtor parœcialis D eccleſiæ S. Petri in eadem civitate, cujus conſenſu Stephanus Hugonet epiſcopus ſtatuta quædam edidit pro eadem eccleſia parœciali an. 1458. XI. Junii.

XXV. Philibertus Hugonet decani munere fungebatur, cum ad inſulas Matiſconenſes patrui loco evectus eſt anno (uti conjicimus) 1473.

XXVI. N. Verjuſt decanus eccleſ. Matiſcon. quem Carolus Sammarthanus a generis claritate, ingenio, virtutibus laudavit carminibus editis an. 1540.

XXVII. Philippus II. de Courſant decanus Matiſcon. adhuc in vivis erat 14. Octobris anni 1531. quando comitia indicta ſunt ad diem 20. Novembris ſequentis pro electione novi epiſcopi celebranda: in inſtrumento autem electionis dicitur nuper defunctus.

XXVIII. Franciſcus de la Guiche Philippo ſuffectus eſt capituli electione, uti patet ex eodem inſtrumento electionis Caroli Hemard in antiſtitem Matiſconenſem 20. Novembr. 1531. ibi nempe vocatur electus decanus & confirmatus. Fuit etiam abbas Lucernæ & S. Satyri, archidiac. Turonenſis & ſedis apoſtolicæ protonotarius; fratremque habuit Claudium de la Guiche epiſcopum primo Agathenſem, deinde Mirapicenſem.

XXIX. Philippus III. Bernard ſenator Pariſienſis & decanus Matiſconenſis an. 1590.

XXX. Nicolaus Chandon decanus teſtis adfuit an. 1602. in tranſactione pro juriſdictione epiſcopum inter & capitulum renovata, ſub Gaſpare Dinet antiſtite. Cleri Gallicani negotia procuravit in comitiis generalibus Pariſienſibus anno 1606.

XXXI. Gratianus Bernard decanus & canonicus Matiſconenſis, officialis necnon vicarius generalis, delegatus a provincia Lugdunenſi in 2. ordine an. 1641. nominatur in conventione facta inter Regem & clerum Gallicanum in cœtu Meduntæ habito eodem anno. Obiit an. 1652.

XXXII. Johannes II. Dinet decanatum nactus eſt eodem anno, deceſſit è vita an. 1660.

XXXIII. Philibertus II. Morel in decanum eligitur an. 1660. & ceſſit an. 1670. in gratiam nepotis cognominis, qui ſequitur.

XXXIV. Philibertus III. Morel abdicante patruo decanatum adeptus eſt eodem anno, præfuit inde ad annum 1712. vel circiter.

XXXV. Hugo II. Foillard a quindecim annis decanus, feliciter adhuc præeſt hoc anno 1727.

DE VETERIBUS MONASTERIIS DIŒCESIS MATISCON.

I. Vetus abbatia S. Laurentii ſecus Matiſconem primum innoteſcit ex charta Ludovici Pii, E eam concedentis Wigoni ſive Hugoni marchioni Breſſiæ & comiti Baugiaci an. 830. Tum alter *Hiſt. Sebuſ. part. 1. pag. 41.* Hugo Balgiaci comes in Breſſia Gallicana eamdem abbatiam in altero ſuburbio civitatis Matiſconenſis ad Breſſiæ latus reſtituit Teotelmo epiſcopo Matiſconenſi circa annum 965. eamque reſtitutionem Lotharius rex anno regni ſui XIII. Chriſti 967. confirmavit, ex Severtio in epiſcopis Matiſconenſibus pag. 73. Hanc tamen abbatiam Balgiaci dominus ſibi & ſuis heredibus concedi popoſcit, obtinuitque a Gauſleno præſule Matiſconenſi circa annum 1023. De qua donatione videndus quoque Severtius in epiſcopis Matiſcon. pag. 89. *Ibid. pag. 45.*

II. Abbatia S. Martini in ſuburbio Matiſcenſi ea eſt fortaſſe abbatiola S. Martini ejuſdem diœceſis, quam Boſo rex Arelatenſis ſeu Viennenſis Cariloceſibus monachis contulit an. 879. quamque poſtea Ludovicus Francorum rex anno regni ſui XI. Chriſti 946. Cluniacenſi monaſterio tranſcripſit, ex Severtio in epiſc. Matiſc. pag. 69. Vocatur autem abbatia S. Martini Matiſc. an. 1282. in commentariis ſupremi ſenatus Pariſienſis. Vide biblioth. Cluniac. col. 1709.

III. Abbatia S. Johannis in suburbio Matiscensi traditur etiam Cluniaco ab eodem Ludovico rege an. 946. ex Severtio loco citato, & biblioth. Cluniac. col. 274.

IV. Abbatia S. Clementis in suburbio civitatis Matiscon. aliquando sanctimonialium, exstabat mediante circiter seculo x. quo Ludovicus Francorum rex, rogatu Maimbodi episcopi, Hugonis inclyti marchionis & Leutoldi comitis, eam attribuit seu potius restituit cum suis appenditiis, cœnobio sive ecclesiæ cathedrali sancti Vincentii martyris, ad ejusdem loci restaurationem, qui sic erat a perfidis Christianis fœdatus, ut canonici S. Vincentii non haberent, unde communiter viverent. Idque mox laudavit Agapetus papa II. ex Severtio in episc. Matiscon. pag. 66. In ea vero S. Clementis basilica corporaliter requiescunt hi sancti, qui olim in ipsa urbe exstiterunt episcopi & confessores, Momulus, S. Eusebius, S. Nicetius & S. Justus, *ibid.* pag. 71.

Ch. XIX. & XX. col. 177. & 178.

V. Carus-locus seu Carilocus *Charlieu*, sic nuncupatus a loco minus grato, (qui tamen urbi cognomini originem dedit) uti aliquando Somna dictus est a fluvio, cui adjacet, qui aliis Sonnus vel Sona, aliis Surna, aliis denique Scorvinus est, non longe a Ligeri. Fuit autem olim abbatia Benedictina, quam sub invocatione SS. Stephani & Fortunati * martyrum ac S. Martini confessoris Robertus seu Rotbertus Valentinensis præsul atque germanus ejus Eudradus vel Eduardus condiderunt in finibus agri Lugdunensis, in pago tamen seu territorio Matiscensi, a qua diœcesi pendet in spiritualibus, in temporalibus vero a curia Lugdunensi. Hæc nos docet instrumentum confirmationis ejusdem abbatiæ datum in synodo Pontigonensi an. 876. cui subscripserunt octo metropolitani & plurimi episcopi; ex quo etiam discimus jam tunc obiisse fundatorem Eduardum. Verum Deus alterum suscitavit, Bosonem, quem nonnulli recentiores perperam, inquit Mabillonius, fratrem Ratberti fundatoris faciunt. Iste videlicet Boso paulo post sumtam regni Arelatensis sive Burgundiæ Cisjuranæ coronam, rogatu Siwaldi comitis abbatiolam S. Martini monasterio Cariloci, quod *dicatum* dicitur *in honore S. Stephani in comitatu Matiscensi super Sonam fluvium* contulit. *Datum anno regni ejus primo, indict. XII. quarto nonas Decembris.* Insigne quoque privilegium huic monasterio concessum est in synodo Cabilonensi an. 886. vel 87. & iterum in altera anni 926. habita in ipso Cariloccensi monasterio. At vero non multo post B. Odo Cluniac. abbas Cariloccense monasterium, *Hugone rege ordinante* a Leone papa VII. impetravit; idque ratum habuit tum Ludovicus rex an. 946. tum Agapetus II. papa anno, ut videtur, 949. cui convenit indictio VII. in privilegio notata. Hoc tamen monasterium, inquit Andreas Quercetanus in notis ad biblioth. Cluniac. col. 73. Cluniacenses monachi diu sub jure suo non retinuerunt, quin Sebo vel Sobo princeps nescio quis illud invaderet. Verum & ipse facti pœnitens, Aimardo Cluniacensi *abbati præfatam abbatiolam reddidit pro animæ suæ remedio,* (circa an. 953. ex Severtio in episc. Matisc. pag. 68. & 69. sicut ipse loquitur in charta restitutionis. Quanquam nec sic etiam Cluniacenses eo monasterio pacifice frui potuerunt: Odolricus enim Lugdunensis ecclesiæ archidiaconus, qui post Burchardum Lugduni constitutus est pontifex in alia veteri charta legitur publicam pœnitentiam & restitutionem suscepisse cujusdam *dynastæ super altare S. Stephani,* prioratus Cariloci, *de omnibus malis a se illatis, tum eidem ecclesiæ, tum circumjacentibus terris ac villis ad præfatum locum pertinentibus,* in præsentia Almanni decani claustralis abbatiæ Cluniacensis, Roberti prioris Cariloccensis ac plurimorum nobilium, &c. Et hæc fortasse malorum illatio causa fuit, ut post condignam satisfactionem, quæ procul dubio regente Cluniacum Odilone contigit, *ex toto etiam suo tempore constructus fuerit Carus-locus,* ex biblioth. Cluniac. col. 1820.

Ceterum an hæc abbatia statim a prima ejus donatione facta Cluniacensibus in prioratum defecerit, non satis compertum; constat vero jam fuisse prioratum tempore celebrationis concilii Claromontensis sub Urbano II. an. 1095. ex bulla Paschalis II. ad Hugonem abb. Cluniac. data pontificatus anno secundo, Christi 1100. qua & altera anni 1109. hunc & alios prioratus in eo statu quo tunc erant permanere decernit. Imo jam prioratus erat circa an. 1034. ex dicendis in prioribus. De numero monachorum illic haberi solito & prioratibus ab eo monasterio dependentibus vide biblioth. Cluniac. col. 1705. & 1709. Nunc juvat duos abbates & priores aliquot recensere.

Gausmarus, primus abbas, non aliunde dignoscitur quam ex instrumento patrum concilii Pontigonensis anno 876. ut supra. Is autem Mabillonio videtur esse Gausmarus abbas Bonævallis in agro Carnutensi, Carolo regi perquam familiaris, sed nullo hujus opinionis allato fundamento.

Ingelarius excepit Gausmarum, sedebatque anno saltem 887.* quo privilegium obtinuit a patribus concilii Cabilon. Eodem anno Geraldus episc. Matiscensis capellam S. Martini cum cœmeterio, monasterio proximam, quam ipsius decessor voce tenus concesserat, scripto confirmavit.

* al. 886. & 885.

Robertus, prior occurrit circa annum 1034. tempore scilicet Odolrici ecclesiæ Lugdun. archidiaconi, ac deinde archiepiscopi, ut supra.

Achardus, prior tempore S. Petri Venerabilis abbatis Cluniac. defunctus, ex lib. 2. miracul. cap. 27. auctore ipso Petro Venerabili, biblioth. Cluniac. col. 1327.

Guillelmus tempore ejusdem Petri Venerabilis, mortuus circa an. 1145. ut infra dicemus in serie majorum Cluniaci priorum, bibl. Cluniac. col. 1324. & 1327.

Altaldus sive Artaudus prior Cari-loci testis est anno 1180. in charta Artaldi vicecomitis custodiam

* Is, quem S. Irenæi discipulum tradunt, in chartis nonnullis solus adhibetur patronus & vicissim S. Stephanus, quibus etiam in altera Felix & Achilleus adduntur, omisso S. Martino.

custodiam de Amberta restituentis Theobaldo abbati Cluniacensi. Quo etiam anno donationum suo monasterio factarum confirmationem accepit a Philippo Augusto rege Francorum.

Guillelmus de Espiniacia prior Cari-loci jam anno 1412. cujus mensæ abbas Cluniac. univit decanatum Cari-loci, ubi 26. monachi debent esse ex fundatione, an. 1420.

Simon de Ronchival anno 1428. quo, ipso agente, Odo Cluniac. abbas mensæ Cari-loci unit prioratum S. Nicetii de Strata dioec. Lugd. de consensu capituli generalis.

Johannes de Magdalena prior Cari-loci circa 1518. de quo intra in majoribus Cluniaci prioribus.

Claudius de Magdalena monachus Benedictinus, tanquam prior sive commendatarius prioratus Cari-loci interest concilio Lugdunensi an. 1527. prior simul prioratus conventualis Marcigniaci dioecesis Eduensis, quo etiam nomine eidem concilio interfuit, ex tom. 4. Anecdot. col. 425. & 407.

Gabriel de Roquette episc. Eduensis permutavit pro prioratu Vallis S. Benedicti ejusdem ordinis, ac dioecesis Eduensis 7. Aprilis 1697.

Bertrandus de Senaux antea prior Vallis S. Benedicti, ex permutatione prædicta obtinuit prioratum Cari-loci 7. Aprilis 1697.

VI. Abbatia S. Stephani Matiscon. canonicorum Regularium seu potius clericorum communiter viventium unitur ecclesiæ cathedrali Matiscon. a Guntchramno Burgundiæ rege; qua postmodum abbatia destructa, locus ipse monasterii cum adjacentibus attributus est Judæis, ex Petro Sanjuliano in sua Burg. historia, pag. 234. & 247.

VII. Abbatialis quondam ecclesia S. Petri ad portam urbis Matisconensis, ordinis S. Augustini clericorum, seu canonicorum, deinde prioralis, ac tandem collegiata secularis florebat seculo saltem nono desinente, ut liquet ex charta ipsius restaurationis factæ a Gausleno episcopo; sic autem habet: *Ecclesiæ Matiscensis venerabilis præsul Gauslenus considerans loca olim venerabilia ad nihilum redacta, quæ omnia restaurare non valuit, B. Petri, quæ urbi imminet, ecclesiam primum reinstruere maluit, maxime quia canonicorum sancti Vincentii ibi corpora tumulabantur, & beatæ memoriæ Geraldus ibidem requiescit. Hoc itaque salubri accepto consilio, constituit fratres, qui in jam dicto loco Domino quotidianas laudes persolverent, &c. Dedit autem eis ad quotidianum victum quasdam res ad jam dictam ecclesiam pertinentes in pago Matiscensi, id est altare, oblationes & baptisterium cum decimis, &c.* circa annum 1020. Sed quoniam Gauslenus episcopus ad detrimentum locorum sibi commissorum a præsenti decessit vita, neque successor ejus Galterius satis habuit vigoris ad ecclesiarum incrementa, supradicta apostolorum Petri & Pauli, quæ quondam reædificari cœperat, abbatia permansit tenuis ac modica, secularibus & laïcis retinentibus decimas & prædia ad eam pertinentia. Verum succedente tempore cum Drogo vir simplex & humilis ecclesiæ præsulatum suscepisset, pervenit sub præsulis *dictione*, qui rogantibus canonicis res ad eos pertinentes nunquam ulli se deinceps concessurum vel locaturum seculari aut laïco promisit, & concessit eis reddendo, quæcumque ad præsens & in futurum jure ipsis & eorum advenirent loco. Actum est anno circiter 1072.

Sub id vero tempus basilicam S. Petri sic restitutam consecravit Gebuinus Lugdun. archiep. eique plures ecclesias parœciales sui olim archiepiscopatus, ac in sua Lugdunensi dioecesi collocatas annexuit. Sic tamen diu non stetit; narrant enim Bugnonius & Sanjulianus monasterium incendio consumtum fuisse tempore Landrici episcopi, qui quidem pro virili ædificia restaurare studuit, locumque & canonicos Regulares, quos primus hac in ecclesia constituit, donis ingentibus affecit; at vicissim titulum abbatialem hujus cœnobii univit in perpetuum episcopali dignitati, circa 1090. conventumque in posterum redegit ad formam prioratus. Deinde nihilominus bullas protectionis obtinuerunt canonici ab Innoc. II. Lucio III. & Nicolao V. quibus adde Sixtum IV. qui cum, bello sæviente inter Ludovicum Francorum regem & Carolum ducem Burgundiæ, excisum a civibus monasterium audiisset, ne forte scilicet invasum ab exercitu Regio, eidem urbis capiendæ facilitatem præberet, ac insuper metu paris periculi nolle cives loci reædificationem permittere, parœcialem S. Petri intra muros Matisconenses, de patronatu prioris & canonicorum, univit monasterio, seu potius exstinctis in monasterio extra muros prioratu, dignitate & ordine prædictis, dictam parœcialem ecclesiam unione & annexione in monasterium sub dicta S. Petri invocatione, quod per priorem regeretur, erexit, ac juxta eam in domibus ad ipsum monasterium pertinentibus, unam domum pro habitatione prioris & canonicorum, cum refectorio, dormitorio, claustro, hortis & aliis necessariis construi mandavit. Data est bulla Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dom. 1471. IX. cal. Novemb. pontificatus anno 1. Tandem vero Paulus IV. in hoc cœnobio nomen ac titulum monasterii, dignitatem prioralem & *conventualitatem*, camerariam, sacristiam, eleemosynariam, præposituram & refectuariam perpetuo suppressit & exstinxit, immutando statum Regularium, in statum præpositi, thesaurarii, canonicorum & clericorum secularium, ipsamque ecclesiam in secularem & collegiatam sub dicta invocatione SS. Petri & Pauli, & in ea capitulum seculare erigendo & instituendo, bulla data Romæ apud S. Petrum an. 1557. die 12. Julii, quæ suum tamen ultimum non habuit effectum, nisi post biennium.

Sequuntur aliquot abbates, priores et præpositi.

I. ODo memoratur abbas ecclesiæ S. Petri, quæ est in suburbio Matisconis, regnante Lothario rege, circa an. 965. & hic quidem videtur esse Odo clericus & canonicus S. Vincentii, cui Ado Matiscensis præsul hanc abbatiam contulit, & *est*, inquit, *ecclesia fundata in suburbio*

civitatis Matiscensis, & est hospitale, ac ibi convenit sepultura præfatæ urbis, cujus duæ partes sunt canonicorum, tertia vero ipsius loci, &c. ex Severtio in episc. Matiscon. pag. 75.

II. Ramnulfus vivebat an. 1029. inquiunt Sammarth. idemque apud Severtium loco citato, pag. 91. vocatur abbas ecclesiæ in honore apostol. Petri & Pauli dicatæ, in suburbio Matisconensi, ab occidentali parte fundatæ circa an. 1040.

III. Walterius abbas suburbanæ abbatiæ Matiscon. dicatæ in honorem apostolorum Petri & Pauli, cum canonicis ipsius ecclesiæ permutationem facit cum Stephano priore S. Martini cellæ, regnante Henrico circa medium seculum XI. Idem quoque Gualterius Girbergam matronam cum tribus filiis benefactricem experitur, regnante Philippo rege.

IV. Guido de Vergy abbas S. Petri Matiscon. & monachus Cluniacensis sepelitur Cluniaci prope duos episcopos Matisconenses Ledbaldum & Gauslenum sub eodem lapide, teste Guillelmo Buirin archiclavo Cluniacensi in historia majorum priorum Cluniaci.

V. Raimundus de Chivigny vir sapientissimus atque doctissimus dicitur a Severtio loco citato, pag. 99. ultimus abbas monasterii sancti Petri Matiscon.

VI. Landricus episc. Matisconensis, prius abbatiæ S. Petri cœnobiarcha dicitur a Sammarthanis; eundemque asseverant titulum abbatialem suppressisse, & univisse dignitati episcopali, instituto prius S. Petri priore.

VII. Varulfus fuit primus prior, regnante Philippo, rege an. 1090. ex Severtio, loco citato pag. 119.

VIII. Gausmarus de Sallornay, sub quo statutum fuit ne quis in monachum S. Petri reciperetur, nisi qui nobili genere procreatus esset, primum fuit præpositus an. 1090. deinde prior regnante Philippo rege & Willelmo comite de Burgundia; nonnulla permutat cum Gisleberto abbate Luxoviensi; ex Severtio pag. 118. & 119. *Hic prior per 45. annos semper virgo & pius, quotidieque missas celebrans, multa bona ecclesiæ contulit;* ex martyrologio basilicæ, *successor Varulfi 1. prioris post ignes allatos.* In veteri martyrologio S. Vincentii notatur X. cal. Martii. *Hist. Sebus. parte 3. pag. 398.*

IX. Hugo prior tertius ex martyr. S. Vincentii.

X. Stephanus I. prior quartus ex eodem martyrol. ubi notatur 21. Maii.

XI. Christianus de Silva *de la Forest* prior S. Petri Matiscon. 1180. tempore Stephani de Baugé episcopi Matiscon. & Guichardi decani. *Ibid. p. 1. pag. 51.*

XII. Petrus I. 1208. & 1209.

XIII. Lambertus 1237. & 1248.

XIV. Berardus 1255.

XV. Godefridus de Charlieu prior an. 1296. in oppido Pontis-velæ *du Pont de Veyle* hominium excipit ab Amedeo IV. comite Sabaudiæ pro obedientiariis seu obedientiis *de Long-champ, S.t Martin-le-Chastel & Cusia* in Bressia; itemque an. 1330. ab Aimone comite in oppido Baugiaci, *ibid.* *Ibid p. 54*

XVI. Guillelmus I. de Mars idem hominium recipit ab eodem Aimone comite an. 1341. *ibid.*

XVII. Stephanus de Chandée idem quoque hominium excipit in oppido *de Chastillon les-Dombes* an. 1349. ab Amedeo V. cognomento comite Viridi, *ibid.*

XVIII. Petrus II. Colombi 1393.

XIX. Petrus III. de Sotizon 1417.

XX. Johannes I. de la Geliere licentiatus in decretis, erat prior S. Petri Matiscon. an. 1426. *Ibid. p. 3. pag. 155.*

XXI. Guillelmus II. de Germoles Matisconensis, 1450.

XXII. Johannes II. de Marmont Sebusianus, 1470.

XXIII. Humbertus de la Geliere 1472. exsecutor testamenti Georgii de la Geliere. *Ibid. pag. 123.*

XXIV. Claudius I. de Feillens Sebusianus 1492. Jam autem an. 1527. hic prioratus erat in commendam, ut patet ex concilio Lugdunensi ejusdem anni, cui frater Petrus de Varenis Regularis & superior dicti prioratus, tanquam vicarius generalis commendatarii perpetui adfuit. *Tom. 4. Anecdot. col. 425.*

XXV. Antonius Laubespin 1550.

XXVI. Odetus de Coligny cardinalis de Chastillon erat major prior commendatarius an. 1559. quo conventus a statu Regulari ad secularem transiit, ex Severtio in episc. Matiscon. pag. 233. Obiit Cantuariæ miser apostata anno 1568.

XXVII. Franciscus de la Guiche Odeto successit eodem an. 1559. primus ejusdem ecclesiæ collegiatæ præpositus, de quo vide Sanjulianum in antiquitatibus Matisconensibus, pagg. 337. & 339.

XXVIII. Emardus de Chauvigny 1583.

XXIX. Franciscus de Rebé canonicus & comes Lugdun. & abbas Bellæ-villæ, fuit etiam præpositus S. Petri Matisconensis 1585. Obiit Matiscone 1642. sed jam diu hac cesserat dignitate.

XXX. Claudius II. de Rebé 1622. deinde archiepisc. Narbon.

XXXI. Marcus de Cremeau 1629.

XXXII. Alexander de Nagu de Varenne 1684. per cujus obitum

XXXIII. Alexander de Chevrieres de S.t Mauris canonicus ecclesiæ S. Petri Matiscon. ejusdem præpositus a Rege nominatur 24. Dec. 1701. Deinde fuit episc. Santonensis.

XXXIV. Eleonorius de Chauvigny antea vicarius generalis ecclesiæ Diensis, 1703.

XXXV. Petrus-Franciscus Blot de Chauvigny jam abbas Cellæ-Fruini, diœc. Engolismensis, factus est etiam postmodum præpositus S. Petri Matiscon. cujus erat canonicus.

ABBATIÆ DIŒCESIS MATISCONENSIS, quæ hactenus in sua dignitate perseverant.

Ordinis S. Benedicti.

Cluniacum, caput ordinis, *Clugny chef d'ordre.*

S. Rigaldus, *S.t Rigauld.*

CLUNIACUM CAPUT ORDINIS.

Clugny chef d'ordre.

Hoc celeberrimum totoque orbe famosum monasterium, beatis apostolis Petro & Paulo [a] dicatum, sub regula sancti Benedicti, conditur ad Graonam fluvium in diœcesi Matisconensi anno salutis 910.[b] a Bernone abbate, favente Guillelmo I. comite Arverniæ & Aquitanorum duce; quem tamen multi recentiores non fundatorem sed instauratorem tantum abbatiæ comminiscuntur. Inter illos sunt Bugnonius, Paradinus, Sanjulianus, & Severtius, qui omnes Warinum seu Guarinum comitem Matisconensem & Cabilonensem primum cœnobii fundamenta posuisse tradunt, & Hildebaldum Matisconensem pontificem Deo sub invocatione Sanctorum apostolorum Petri & Pauli benedixisse. Et id quidem aliquatenus credibile foret, nisi chartarum, privilegiorum ac diplomatum in archivis abbatiæ crebra testimonia contrarium evincerent.

Biblioth. Clun. col. 6.

Enim vero Agapitus II. papa in suis litteris, Rodulfus & Ludovicus Ultramarinus Francorum reges in suis diplomatibus, S. Odilo abbas in vita S. Maioli decessoris, scriptor chronici Cluniacensis, ejusdem ordinis alumnus,[c] & alii passim perantiqui historici Guillelmum ducem Aquitanorum hujus abbatiæ fundatorem comprobant; quibus monimentis alii quoque auctores assentiunt, fragmentum vetus historiæ Francorum, Ademarus sancti Martialis Lemovicensis monachus, scriptor vitæ B. Hugonis Eduensis sancti Martini monachi, & nonnulli recentiores, quorum indicem fusius legere est apud Andream

A Duchesne in notis ad testamentum Willelmi ducis. Ibid. ad calcem, pag. 9.

Porro hoc ipsum testamentum, licet jam passim editum, tomo scilicet IX. conciliorum col. 565. in biblioth. Cluniac. pag. 2. apud Severtium in episcopis Matiscon. §. 8. pag. 57. in probationibus historiæ Vergiacensis, apud
B Cussetum in historia Cabilonensi, ac denique emendatius seculo v. Bened. pag. 78. hoc ipsum, inquam, uti primæ fundationis exemplar ex autographo descriptum nostra inter instrumenta recudimus. Ch. XIV. col. 272.

Notandum veo Leduardum Matiscon. episcopum prius obtinuisse Cluniacum villam a Carolo-Magno in augmentum dotis ecclesiæ cathedralis S. Vincentii; pontifices Leduardum secutos eumdem locum retinuisse usque ad Hildebertum antistitem, qui hanc villam, &c. cum Warino Matisconensi comite & Alba seu Albana ipsius conjuge pro quibusdam aliis rebus in pago
C Nivernensi & Arvernico sitis commutavit circa annum 825. uti constat ex præcepto Ludovici Pii Augusti, quo ratam habuit hanc permutationem; ex cujus textu asserere voluit Bugnonius Warinum Cluniaci primum fundatorem exstitisse, cum tamen nulla hic mentio de cœnobii conditione habeatur.

Sane hujus sententiæ, quam impugnamus, longe probabilius fundamentum stat in apographo chartarii S. Vincentii Matiscon. in hæc verba: *Notum sit omnibus, quod Hildebaldus Matisconensis episcopus Cluniacum villam Warino comiti, & Albanæ seu Avæ uxori ejus commutavit & vice*
D *commutationis ecclesiam S. Andreæ & villam Genoliacum, aliasque terras, quæ in charta commutationis habentur, suscepit. In qua Cluniaci villa nobile cænobium in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli constructum est, quod dudum prædictus Hildebaldus sacravit, deditque ex ratione canonicorum sancti Vincentii, Cluniaci ecclesiæ ecclesiam unam in villa Corta & alteram in villa Galoniaco.*

Eidem sententiæ suffragatur & hoc testimonium è gazophylacio ipsius ecclesiæ erutum, apud Severtium: *Monasterii Cluniacensis primus fundator Guarinus* al. *Gerinus comes Cabilonensis &*
E *Matiscon. regnante Ludovico Pio Caroli-Magni filio circiter annum 820. quod postea ab Hungaris devastatum, a Guillelmo Aquitaniæ duce restauratum fuit.* Verum incertæ antiquitatis sunt ista testimonia, quibus alia præponderant multa & gravissima. Non inficiamur tamen quin aliquod Cluniaci clericorum sodalitium institutum sit temporibus Hildebaldi præsulis, a quo ipsorum ecclesiæ vel capellæ fuerint dedicatæ: nam in charta quadam anni quarti Odonis regis, data in villa Dardario, *cessum unum in villa Naldis traditur sacerdotibus servientibus in ecclesia S. Petri.* Eodem

[a] In libro sub Maioli abbatis regimine scripto, in chartis scilicet 51. & 59. Cluniacense monasterium SS. Petro & Paulo atque Andreæ dicatum legitur. Quinetiam additur S. Johannes Evangelista in quodam instrumento, quo res sitæ in villa Montico pagi Lugdunensis dantur *Deo & SS. apostolis Petro & Paulo atque S. Johanni, ad locum, qui dicitur Cluniaco, ubi domnus Hoydelus abbas præest, regnante Rodulfo rege Burgundiæ Transjuranæ.*

[b] Fundationis charta exhibet annum XI. Caroli regis ind. XIII. cujus quidem in regnum ab Odonis obitu redintegrati primus annus stylo cancellariæ fuit annus Christi 898. qua ratione undecimus Caroli annus, Christi foret 908. quo revera fundatum Cluniacum legitur in chronico S. Petri Vivi: sed hic biennio serius inchoari Aquitanicum Caroli regnum docet indictio XIII. congruens anno Christi 910. ad quem Cluniacensis monasterii conditionem referunt chronographus Cluniacensis, Hugo abbas Cluniaci, aliique permulti, inter quos Miræus in editione novissima, pag. 652. qui quidem ut habeat fundationis annum 910. decimum tertium Caroli regis, undecimi loco reposuit. Verum indictionem XIII. cum anno Caroli regis undecimo legi in ipso exemplari atque in chartario jussu Odilonis digesto testatur Mabillonius noster, ita ut omnino retinenda sit lectio illa.

[c] Vocatur a quibusdam Glaber Rodulfus, sed hic vivebat tempore sancti Odilonis, chronicon vero tempore Pontii & forte serius scriptum est.

anno, Christi scilicet 891. Teogrinus quidam A cum uxore sua ecclesiæ Cluniacensi SS. Petro & Paulo consecratæ res suas tradunt. In alia charta Gerberga quædam *ad casam S. Petri, ad luminaria accendenda & ad suos rectores* concedit mansum unum in pago Matisconensi, in villa Noviliago, anno VI. Odonis regis.

Ceterum habemus seculo V. Bened. pag. 76. chartam Avæ donantis villam Cluniacum Willelmo fratri suo, *atque glorioso comiti, anno primo certantibus duobus regibus de regno, Odone videlicet & Carolo, id est anno Christi* DCCCXCII. Unde mirari subit qua ratione breve chronicon Laubiense an. 895. consignet fundationem Cluniacensis cœnobii tanquam a Bernone ex comite Burgundiæ abbate Gigniacensi factam *ex dono Avæ comitissæ*. Verum & hoc amplius mirandum quod legimus in chronico sancti Bertini auctore Johanne Iperio: *Hoc etiam tempore claruit in Burgundia Berno abbas Gigniacensis ecclesiæ a se fundatæ: Fundavit ex dono Annæ comitissæ & construxit ecclesiam Cluniacensem, non ut proprie tunc monasterium, sed domum sive cellam subjectam abbati & ecclesiæ Gigniacensi; quæ Cluniacensis ecclesia postmodum est exaltata & fundata in monasterium magnum & solemne per Hugelinum Burgundiæ principem tempore primi Berengarii imperatoris.* Quod infra quoque reperitur his verbis: *Hujus Conradi tempore & circa suæ regnationis* (in Alemannia) *principium, Berno abbas Gigniacensis, qui de comite monachus eamdem ecclesiam fundaverat, & ex dono Annæ comitissæ construxerat ecclesiam Cluniacensem in cellam Gigniacensem, &c.*

Tom. 3. Anecdot. col. 1415.

Ibid. pag. 534.

Ibid. col. 539.

Non immoror his nugis, quas retulisse, rejecisse est. Enim vero quo fundamento Cluniacum dicitur fundatum ex dono Annæ comitissæ, seu potius Avæ, quam supra diximus eum locum dedisse fratri suo Willelmo an. 892. quove testimonio auctor ille innititur, ut dicat nonnisi cellam Gigniacensis cœnobii ab exordio Cluniacum exstitisse? Numquid fortasse testamento Bernonis, in quo Wido, quem Gigniacensibus præficit, prior subscripsit præ Odone, quem Cluniaco subrogabat? sed ille Wido Bernonis consanguineus erat, qua ratione primus ei debebatur locus in subscriptionibus. Num vero quia *priores filii* vocantur Gigniacenses, *posteriores* Cluniacenses! Id verum de origine, non de dignitate, qua nunquam Gigniaco inferius fuit Cluniacum, ut pote a sua fundatione liberum ab omni potestate præterquam apostolica. Imo vero cum Berno suam apud Cluniacum sepulturam eligat, primas eidem partes tribuere videtur.

Hisce ita explosis, ad Avam seu Avanam sororem Guillelmi fundatoris revertimur; quam quidem adhuc superstitem anno saltem 905. ex Mabillonio secul. V. Bened. pag. 76. vix adduci possumus, ut cum Andrea Duchesne eamdem esse putemus cum Albana Warini comitis uxore; non solum quia differunt vocabula *Albanæ* seu *Alba* quod idem, & *Avæ* seu *Avanæ*, sed quia Albana pervenire non potuit ad hunc annum, nisi dicatur attigisse aut etiam excessisse centum annorum ætatem, quod sane parum verisimile est.

Jam vero inquirendum nobis est, quis fuerit Willelmus iste fundator. In suo testamento, seu charta pro conditione cœnobii Cluniac. seipse comitem ac ducem absolute dicit, ab aliis non paucis *comes* item & *dux* Aquitanorum appellatus, eodem tempore, quo Ebolus II. Aquitaniæ dux præerat. Dux autem Aquitanorum dictus est Willelmus, quod esset superioris Aquitaniæ, id est Arvernorum dux; uti Acfredus ejus nepos ex Adalinde sorore, eumdem sibi titulum tribuit in charta pro ecclesia Brivatensi, relata in miscel- B laneis Labbeanis pag 620. Nam & ducatus Arvernia censebatur, ut patet ex diplomate Ludovici Pii, de quo supra; & Arverni dicebantur Aquitani. Unde Stephanus Arvernensis episcopus in quadam charta pro Cluniaco dicitur præsul *Aquitanorum*: idem Guillelmus vocatur *consul Palatinus* in charta quadam pro Hugone & Lilia conjugibus, quibus Bieriam in pago Matisconensi, agro Galoniacensi, simul cum sorore sua Ava dedit anno 905. Tum *major* in alia charta, ad discrimen alterius Willelmi comitis, ejus nepotis atque heredis, nempe in diplomate Rodulfi Francorum regis an. DCCCCXXVII. con- C firmantis testamentum, *quod Willelmus ille major & sui temporis vir magnificus* de Cluniacensi monasterio fecit. Patrem habuit Bernardum comitem Arvernensem, mortuum an. 886. matrem Ermengardem, teste S. Odone in lib. 1. de vita S. Geraldi Auriliacensis capp. 32. & 34. Hunc vero Bernardum alio Bernardo comite Pictaviensi, qui cæsus est an. 844. genitum affirmant. Porro Willelmus Ingelbergam uxorem duxit, Bosonis Burgundiæ ducis filiam, ex qua unicum tulit filium, qui a puero exstinctus est, Bosonem: habuit vero nepotem ex Adalinde sorore inter alios Willelmum, qui in patrui sui D honores successit.

Abbatiæ situm & nominis etymon graphice expressit Rodulfus Glaber, lib. 3. hist. Francor. cap. 5. *Monasterium cognomento Cluniacum, quod ex situ ejusdem loci acclivo atque humili tale sortitum est nomen: vel etiam quod aptius illi congruit, a cluendo dictum, quoniam cluere crescere dicimus. Insigne quippe incrementum diversorum donorum a sui principio in dies locus idem obtinuit. Construxit prædictum cœnobium primitus pater monachorum Balmensis monasterii Berno vocatus, jubente Willelmo piissimo Aquitanorum duce, in pago Matisconense super Graonam fluviolum.* Aliam quo- E que etymologiam affert Petrus Damianus, lib. VI. epistola ad Hugonem abbatem & monachos.

Bibl. Clun. col. 479.

Primorum vero Cluniaci cœnobitarum numerum valde exiguum fuisse docent auctor vitæ S. Hugonis & Glaber prædicto capite: *Cœnobium*, inquit, *in primo non amplius quam quindecim terræ colonias dicitur in dotem accepisse. Fratres tamen duodecim numero ibidem memorantur convenisse; ex quorum veluti optimo semine multiplicata stirps Domini exercituum innumerabilis magnam orbis plagam cognoscitur replesse.* Post hæc amplificata est hæc congregatio, ita ut Petrus Venerabilis

abbas suo tempore, plusquam trecentos fratres in A hoc monasterio vixisse referat: *Quando*, inquit, *ad hoc officium assumtus sum, magnam quidem ecclesiam, religiosam & famosam inveni, sed pauperrimam, magnarum expensarum & comparatis redditibus cum expensis, nullorum pene redditunm. Trecenti erant vel eo amplius fratres, nec centum de propriis sumtibus domus illa procurare solebat.*

Multiplici encomio Cluniacum celebratur; nam passim *amicabile, famosum, nobile, religionis totius exemplar in Galliis* apud Petrum Venerabilem aliosque reperitur laudatum: hanc abbatiam nominat Pascalis II. *religionis monasticæ suis temporibus speculum in Gallia*; Rex Ludovicus VII. B *nobilius membrum regni sui*. Riquinus episcopus Tullensis, *summi patris-familias universalem domum & curiam, in qua Deo sacra* resultant præconia. Auctor vitæ S. Maioli, *nobile, amicum salutis & amicum monasticæ religionis*; Goffridus Vindocinensis, *secundum paradisum*; Petrus Cellensis, *hortum Domini, urbem de qua egrediebantur quondam mille per episcopatus, per abbatias, per Regum & principum curias*; Hildebertus in vita S. Hugonis, *lavacrum animarum*; Petrus Damianus epist. ad Hugonem & monachos, *spiritualem campum, ubi cœlum & terra congreditur, ac velut arenam certaminis, ubi spiritualis more* C *palæstræ caro fragilis adversus potestates aëreas colluctatur*; Petrus Blesensis epist. 97. *sanctum Cluniacensem, sanctumque Cisterciensem ordinem, in utroque posuit Deus mysterium reconciliationis & negotium salutis*; Johannes Saresberiensis, lib. 2. cap. 7. *Policratici Cluniacenses multis provinciis formam religionis dederunt*; quorum ordo, teste Roberto in chronico Autissiodor. *ita floruit sub Odone sancto abbate, ut merito fonti aquæ vivæ possit comparari, qui veræ religionis pietate ad se venientes & inibi Deo deservientes plenissime abluebat.* Gelasius II. *prudens monasterium religione.* A Petro Venerabili, lib. 1. epist. 34. vocatur D (sedis apostolicæ) *præ totius mundi ecclesiis singularis filia*; ac lib. 1. Miracul. cap. 9. *Est*, inquit, *Cluniacense monasterium religione, disciplina, severitate, fratrum numerositate, omnique monastici ordinis observatione, toto pene orbe notissimum, singulare ac commune peccatorum refugium.* Unde hunc ordinem Gregorius XII. pontifex in præfatione Benedictinæ constitutionis scribit *in ecclesiæ paradiso plantatum, a mari ad mare uberes fructus honestatis producere.* Ex eo scilicet promanarunt ecclesiæ summi pontifices Urbanus II. & Paschalis II. (Tertius memoratur in veteri

Tom. IV. Annal. ad an. 1046. n. 113.

Gallia Christ. Gregorius VII. sed Mabillonio E suspectus est. Quartum addit Urbanum V. novissimus operum Miræi editor, pag. 652.) plurimi denique cardinales ac innumeri præsules. Ordericus, lib. XI. hist. censuale sedis apostolicæ tradit Cluniacum esse; at privilegio Gregorii VII. eximitur ab omni jurisdictione tam principum quam episcoporum, & specialiter sub protectione Regum Francorum suis cum appenditiis ponitur præcepto Ludovici dato Aurelianis an. 1119.

Amplissima est abbatialis ecclesia (opus viginti quinque annorum) quæ quidem longa est passibus 250. lata 58. sedilia in choro habens 220. Narrat autem chronici Cluniacensis auctor rem memoria dignam, quæ contigit an. 1242. nimirum quod Innocentius papa hospitatus sit in hoc monasterio, secum habens cardinales 12. patriarchas 2. Constantinopolitanum & Antiochenum, archiepiscopos tres & episcopos 15. cum simul adessent Constantinopolitanus Imperator, Rex Franciæ cum sua matre, sorore & fratre comite Artesiæ, filii Regum Castellæ & Arragoniæ, dux Burgundiæ, comites sex & multi alii principes ac barones, cum infinita militum multitudine, nec tamen unquam monachi amiserint dormitorium, refectorium, monasterium, capitulum, infirmariam, cellerariam, neque ullam de officinis conventui deputatis, omnibus hospitantibus infra ecclesiam cœnobii, clausura monachorum intacta.

Addam, Cluniacum jus olim habuisse cudendæ monetæ, quæ quidem erat quarta parte fortior Parisiensi; nam ad efficiendum francum unum sexdecim solidi Parisienses desiderabantur, duodecim tantum Cluniacenses; ad unum itidem album quatuor denarii Parisienses, tres duntaxat Cluniacenses; ac denique solidus Cluniacensis unum veterem grossum efficiebat, solidus Parisiensis valebat tantum tres albos, hoc est 15. denarios Turonenses aut Viennenses, hæc enim utraque moneta æquivalebat. Hæc autem jam ab an. 1382. & citra constant ex chartis authenticis.

De Cluniaci antiquitatibus, de vitis abbatum, chronicis, privilegiis, chartis & diplomatibus ex professo collegerunt opus eruditissimum, bibliothecæ Cluniacensis nomine inscriptum, doctissimi viri Martinus Marrier S. Martini a Campis apud Parisios monachus, & Andreas Duchesne, qui hanc item luculenter notis illustravit. Insuper antiquiores Cluniacensis abbatiæ consuetudines tribus libris complexus est Udalricus Cluniacensis monachus, quas Dacherius noster publici juris fecit, tom. IV. Spicilegii, ubi & admonet exstare codicem earumdem consuetudinum auctore Bernardo Cluniacensi monacho, qui hunc dicavit B. Hugoni abbati, eodemque tempore utrumque auctorem scripsisse. Porro ab hisce scriptoribus, aliisque monumentis sequentem abbatum catalogum proferimus.

Abbatum nomenclatura.

I. B. Berno ex nobilissimo genere inter Sequanos, sive, ut habet Franciscus de Rivo in chronico Cluniacensi, è comitibus Burgundiæ oriundus, fit abbas ex comite, inquit Sigebertus in chronico; unde infert Mabillonius noster cum potius in ipso Gigniacensi cœnobio monachum induisse, quam in Eduensi S. Martini, in quo quidem si vixit unquam, non inde Balmam missus est, ut idem auctor asserit, sed Gigniacum, cujus ante abbas erat quam Balma ci a Formoso papa confirmaretur. Porro S. Euticium, cujus discipulum fuisse Bernonem tradunt, non alium quam S. Benedictum Anianæ abbatem putamus, qui ritus ac mores veterum patrum collegit, suisque discipulis præscripsit. Ritus autem ejusmodi haud

aliunde Berno accepisse censendus est, quam a vicino Eduensi S. Martini cœnobio, quod religione tum florentissimum erat, eo derivata per coloniam eductam è S. Savini monasterio apud Pictones, uno ex illis monasteriis, quæ Benedicti Anianensis imbuta fuerant institutis. At vero non solum Balmensi & Gigniacensi monasteriis Berno imperavit, sed etiam Æthicensi, Dolensi apud Bituriges, Masciacensi, &c. ac demum Cluniacensi, cujus regimen suscepit an. 915. tenuitque undecim annis, inquit chronicon Malleacense. Quod quidem intelligendum est de tempore quo (*Tom. 2. bibl. Labb. pag. 202.*) cœpit monasterium habere monachorum congregationem; Berno enim memoratur jam anno 910. in charta fundationis & anno XIII. Caroli regis, Christi 912.[a] Berno abbas Cluniacensis commutat res sitas apud Galoniacum *Jalogny* in pago Matisconensi; unde vulgariter ei tribuuntur sexdecim anni regiminis, (ita sane chronicon S. Petri Vivi) obdormivit siquidem in Domino idibus Januarii anno 927. ex chronico Dolensi apud Labbeum, tom. 1. pag. 315. non autem 912. uti legitur in chronico S. Bertini, tom. 3. Anecdot. col. 539. Et huic quidem priori sententiæ concinunt chronographi Malleacensis & Masciacensis, apud eumdem Labbeum, tom. 2. pag. 732. qui pro veteri calculo annum superiorem, id est 926. assignant. Porro hac die, idibus Januarii, sic legitur in libro anniversariorum cœnobii Silviniacensis: *Idus Januarii officium fiat plenum pro domno Bernone abbate, XII. pauperes reficiantur.* De cujus item obitu sic habet chronicon Cluniacense: *Berno obiit idibus Januarii, jacetque apud Cluniacum in veteri ecclesia S. Petri, retro altare S. Benedicti, quod nunc ab aliquibus dicitur esse altare S. Catharinæ;* atque etiam hac die memoratur in necrol. S. Benigni Divion.

Crebra Bernonis apud auctores mentio, scriptores videlicet chronicorum Cluniacensium, Johannem monachum in vita S. Odonis, Odilonem in vita sancti Maioli, Glabrum Rodulfum, scriptorem vitæ S. Hugonis, Sigebertum, ceterosque in bibliotheca Cluniacensi commemoratos. Sed maxime consulendum est Bernonis elogium a Mabillonio exaratum, tom. V. actorum SS. Bened. pag. 67. ac sequentibus, ubi monasteriorum Balmensis, Gigniacensis, & Cluniac. &c. primordia describuntur. Ibidem etiam, pag. 86. legere est testamentum hujus abbatis, quo in extremis positus partitur abbatias, quas possidebat, inter duos suos alumnos, Widonem consanguineum suum atque Odonem æque dilectum, ita scilicet, ut Wido cœnobio Gigniacensi, Balmensi, Æthicensi, &c. præesset, Odo vero Cluniacum, Massiacum, atque Dolense monasterium possideret. Quamvis autem vel sancti vel beati titulum Berno consecutus sit, nunquam tamen cultu religioso fuit donatus.

II. S. Odo ex nobilibus Francorum, patre Abbone ortus an. 879. in Turonico, vel ut alii volunt, in Cenomanico pago, cum secularis & militaris vitæ eum tæderet, allectus est inter canonicos S. Martini Turon. anno ætatis 19. teste chronico Malleacensi. Deinde litteris impensius dare operam cœpit, factus auditor Remigii monachi Autissiodorensis. Hic fuerat discipulus Henrici ejusdem loci ascetæ, qui audierat celeberrimum Lupum abbatem Ferrariensem. Tum vero monachus in cœnobio Balmensi effectus anno Christi 909. postea que inauguratus sacerdos a Turpione Lemovicensi episcopo, demum vivente adhuc Bernone ac volente, ut vota fratrum cognovit, solus reluctans Odo, neque nisi episcoporum excommunicatione superatus, designatur abbas Cluniac. paulo ante obitum ipsius Bernonis, quem ineunte anno 927. contigisse diximus; statimque benedicitur a Berengario Bisonticensi præsule (Bernuinum vocant Miræus in originibus ord. S. Bened. lib. 2. cap. 3. & Andreas Duchesne in notis ad biblioth. Cluniac.) Odonis electionem recenset Glaber Rodulfus, lib. 3. histor. *Post Bernonem suscepit regiminis curam sapientissimus abbas Odo, vir per omnia religiosissimus, qui fuerat S. Martini Turonis ecclesiæ præpositus, moribus & conversatione sanctitatis valde ornatus. Hic enim in tantum hujus instituti propagator exstitit, ut a Beneventana provincia quæque habebantur in Italia & in Galliis, usque ad Oceanum mare potiora monasteria illius ditioni gratularentur esse subjecta.* Hæc quidem inter Tutelense annumeratur, modo sedes episcopalis, sed ejusdem fuisse abbas S. Odo perperam legitur, tom. 1. novæ biblioth. Labb. pag. 637. quod & nobis ansam errandi præbuit, tomo nostro 2. Galliæ Christianæ. Ceterum monasteria, quæ tunc Cluniacensi subjiciebantur, simul obtemperabant ipsi abbati Cluniacensi & alteri abbati singulari, qui coabbas dicebatur, ut optime probat Mabillonus in observatione ad chartam Celsiniacensem; sed postea illi secundi abbates Cluniacensi subditi priorum titulo contenti sunt. Revertor ad S. Odonem, qui religiosum ordinem in Gallia mirifice renovavit, ac nomen suum miraculorum gloria & scriptis propagavit. Romam invitatus a Leone papa anno 936. & iterum 939. aut saltem ineunte sequenti, cum tertio denique jussu Stephani papæ anno 942. ut inter Hugonem Italiæ regem & Albericum Romæ principem pacem sequester componeret, in Urbem advenisset; ægritudine correptus, B. Martini patrocinio sanitatem recuperavit. Tum vero in Franciam regressus, Turonis in monasterio S. Juliani, quod ipse a fundamentis construxerat, id est restituerat, Teotolone archiepiscopo sumtus suppeditante, vir immortali memoria dignus spiritum Deo reddidit eodem an. 942.[b] XIV.* calend. Decembris, ibique in crypta subtus altare basilicæ tumulatur. (* XIII. calend. ex Trithemio.)

[a] Id unum sufficiat ad confutandum errorem brevis chronici Elnonensis, quod sic habet tom. 3. Anecdot. col. 1395. *Anno 912. Odo constituitur primus abbas Cluniac. cœnobii fundati a Bernone abbate Gigniaci.*

[b] 937. ex Sigeberto, 938. ex chronico Malleacensi, tom. 2. biblioth. Labb. pag. 203. an. 944 ex bibliotheca Cluniac. unde & Aimardum hoc anno consecratum volunt a Rotmundo episc. Eduensi; 945. ex Nalgodo, ac denique 947. ex chronico S. Petri Vivi: sed præferenda est Frodoardi scriptoris æqualis auctoritas, qui Odonem decessisse anno 942. affirmat. Idem habet Hugo Flaviniac. in chronico, quibus accedit chronicon Dolense apud Labbeum, tom. 1. biblioth. novæ pag. 315.

De Odone omnes passim tam veteres quam recentiores historici agunt, de quibus satis accurate bibliotheca Cluniacensis, ubi exstant plurima veterum auctorum ad calcem ipsius vitæ testimonia: Flodoardi in chronico, Aymoini, lib. 2. de miraculis S. Benedicti cap. 4. S. Odilonis in vita sancti Maioli, Glabri Rodulfi, Sigeberti in chronicis, Petri Venerabilis, lib. VI. epist. XVII. S. Bernardi, Roberti Altissiodorensis in chronologia sic loquentis: *Hic beatus Odo miræ sanctitatis exstitit, & incomparabilis in monastica disciplina fervoris, ac pene suo seculo singularis. Hic ob suæ sanctitatis cumulum, non solum Cluniacensis, sed & multorum in regno Hesperiarum cœnobiorum effectus est abbas egregius, & disciplinæ regularis sagacissimus propagator. Ipsius enim industria & fervore, monachorum tepor versus est in ardorem, & in fidei & religionis devotionem venerandam. Valde quippe per eum & sub eo refloruit exsiccata monachorum devotio, & B. Benedicti institutio laudabilis viguit plurimum in cœnobiis, & convaluit reparata. Cluniacensis denique ecclesia tanta religione sub hoc sanctissimo patre Odone in initio ac longe post floruit, ut merito fonti aquæ vivæ comparari potuisset, quæ veræ religionis puritate ad se venientes & inibi Deo deservientes plenissime abluebat.* Hæc eadem habent complures alii auctores, apud biblioth. Cluniacensem, uti & Trithemius ac Possevinus, qui ejus opera recensent. Præcipuum fuit epitome Moralium S. Gregorii magni in Job triginta quinque libris, quos dum viveret in sodalitio S. Martini Turonensis elucubravit. Exstat ejusdem S. Odonis sermo de S. Martino Turon. archiepisc. tom. 5. Anecdot. col. 618. Sacer ejus apud Cluniacenses cultus receptus est jam inde ab ipsius obitu, & quidem XIII. cal. Decemb. propter octavam S. Martini, in quam incidit ejus mortis dies. Vide ipsius elogium historicum seculi V. Bened. pag. 124. & seqq. duplici ejusdem vitæ a Johanne & Nalgodo discipulis exaratæ præfixum.

III. B. Aymardus, Eymardus & Heymardus atque aliquando Ademarus, obscuro loco natus, sive ut habet Cluniacensium abbatum chronologia, quæ tempore Odilonis abbatis scripta est, *humilis quidem genere, sed celsus humilitatis culmine*, imo nobilis genere (additur in margine dictæ chronologiæ) fuit enim ex comitum Engolismensium prosapia; sed id exsufflat Mabillonius tanquam nullo fundamento subnixum, Odoni successit, nemine auctore contradicente. Ob eam vero, qua præcellebat, humilitatem electus abbas dicitur Aymardus tum in chronologia laudata, tum in chronico Petri de Rivo, his verbis: *Fratribus super electione abbatis agentibus consilium, idem sanctissimus Eymardus a Caviniis sua obedientia rediens, equum super quem sedere consueverat, ante se ipse pedes piscibus onustum ducens, consilio eorum admiscetur, omnibus humilitatem ejus admirantibus. Itaque, ejus humilitate obtinente, abbas eligitur & ab Eduensi episcopo Rotmundo, regnante Ludovico, consecratur. Virum venerandum* prædicat Hugo Flaviniacensis abbas; *humilem abbatem* chronographus Malleacensis; Odilo in vita S. Maioli, *felicis memoriæ, beatæ simplicitatis & innocentiæ filium, tum in augmentatione prædiorum & adquisitione temporalis commodi studiosum, & in observatione satis devotum.* Ejus denique ita meminit Glaber Rodulfus: *Post Odonis obitum successit Heymardus, vir simplex in ipsius locum, qui licet non adeo famosissimus, regularis tamen observantiæ non impar custos.* Quæ quidem verba, *post obitum Odonis successit*, innuunt Aymardum nonnisi mortuo Odoni suffectum fuisse; verum ante postremam Odonis Romanam peregrinationem abbatem fuisse renuntiatum certo colligitur ex charta de villa Flaviaco data anno quarto regis Conradi, & altera de villa Noglis pagi Matiscon. in gratiam Aymardi abbatis, data anno V. Ludovici Transmarini, qui respondet anno Christi 941. Sunt & alia plurima instrumenta tum ejusdem anni, tum sequentis, quibus Aymardi nomen inscribitur, quæ mitto brevitatis causa. Imo vero jam ab anno 936. absente ob Romanum iter Odone, ejus vices Aymardus egit, ut eruitur ex charta 21. Heymardo abbati data anno primo Ludovici regis, die Dominico III. idus Martii; qua charta, ecclesia S. Andreæ, S. Johannis & S. Marcelli in villa *Acquiranda** comitatus Matisconensis donatur. Item anno tertio Ludovici regis, quo tempore Odo Romæ occupatus erat, Aymardo abbati & monachis Cluniacensibus dantur quædam res sitæ *apud Exartum in plano Boranti & apud Alivertum a Beraldo abbate.* Neque vero tot chartarum vel etiam auctorum ponderi prævalere debet, quod aiunt respondisse Odonem morti proximum fratribus de Cluniaci dispositione percunctantibus: *Cluniacum suæ dispositioni reservavit Deus, nec nostræ ordinationi hac in re subditur ille locus*, vel quid simile, quasi nondum de successore providisset; fortasse enim id unum sua responsione innuere voluit, quod etsi a seipso Aymardus fuisset abbas designatus, fratribus tamen liberum esset illum vel alium eligere.

* Ingrande.

Quanta porro incrementa res familiaris habuerit sub Aymardi regimine, probant plurimæ donationes, quarum chartæ numero 278. adhuc asservantur in tabulario Cluniacensi. Tandem vero Aymardus oculis orbatus, anno 954. ex chronico Cluniac. quorum amissionem, inquit S. Odilo, absque animi murmuratione patientissime tulit, de substituendo successore cogitavit, & Maiolum discipulum suum, consentientibus fratribus, in sui locum abbatem institui curavit. Qua de re exstant ejusdem litteræ Spicil. tom. VI. adjecto in margine anno 954. sed perperam; longe enim ante hunc annum Maiolus abbas nominatur in chartis. Et certe jam anno XII. Ludovici regis, id est anno Christi 948. Leotaldus Matisconensis comes & Richildis uxor ejus dimittunt Maiolo abbati & monachis ejus servitium, quod homines de Caviniis *Chevines* debebant. Et tamen Aymardus hoc anno & sequentibus usque ad annum VI. Lotharii regis, & ultra abbas memoratur. Ex quo intelligitur, Aymardum non ita regimen in Maiolum rejecisse, ut

ipse penitus ab eo recesserit, sed eum adsciviſſe A in coadjutorem, abbatis nomine retento, tametsi præcipua rerum cura penes Maiolum erat. Id patet ex Petro Damiani in opusculo 33. cap. 7. & ex charta anni XI. Lotharii regis, qua domnus Maiolus cum consensu fratrum duobus levitis præstariam fecit de quadam vinea sita in pago Cabilonensi subtus castrum Brancudunum: cui præstariæ Maiolus & Eymardus abbates subscribunt: *Sig. Maiolus humilis abbas. Sig. Heymardus abbas.* His adde chronicon Alberici, quod Aymardi cessionem, & substitutionem Maioli consignat anno 944. citius tamen fortasse; & chronicon Lemovicense, quod sex annos B tantum regiminis Aymardo tribuit (ab obitu scilicet Odonis) quibus exactis Maiolum sibi substituerit. Contra hæc tamen pugnare videtur Malleacense chronicon, ubi Maiolus dicitur *anno 961. sexto anno ordinationis suæ suscepisse curam* Cluniacensis cœnobii. Sic autem ea verba possunt explicari, ut Maiolus non nisi postquam Aymardus amisit oculos an. 954. abbatiali benedictione donatus sit 955. & an. 961. integrum regimen in se susceperit; & hoc quidem innuere videtur charta superius memorata anni XI. Lotharii regis, in qua Maiolus abbas ante Heymardum abbatem subscribit. C

Quandiu vero Aymardus post hunc annum 964. superstes fuerit, nobis incompertum. Cluniaci jacet in veteri ecclesia, retro altare B. Mariæ; cujus exstat memoria in martyrol. Bened. III. nonas Octobris, eodemque die in necrologiis Benigniano, Novi-monasterii & Silviniacensi, sed nulla mentio est in vetustis Cluniaci breviariis, nulla in divinis officiis. Vide ipsius elogium seculo V. Bened. pag. 316. & seqq.

IV. S. Maiolus nobilissimis parentibus, patre Folcherio milite in Provincia natus Valentiolæ, ut communis fert Cluniacensium traditio, in Avennicorum oppido, id est Avenionensi, ut D habent Syrus & Aldebaldus biographi, quos Mabillonius sequitur, primum fuit Matiscensis archidiaconus, quo in officio virtutibus & scientia ceteris præluxit clericis, postea recusato Vesontionensi archiepiscopatu, declinandi honoris ergo fit Cluniacensis monachus, ac demum an. 948. ex dictis superius, *sexto anno (ut fertur) conversionis suæ a sæculo*, inquit S. Odilo, ab Aymardo abbate coadjutor assumitur & ut alter abbas ab Hildeboldo Cabilonensi præsule consecratur.

Quominus tamen huic anno, sub Ludovico Transmarino, electionem Maioli reponamus, E obstare videtur, quod anno 2. Lotharii regis, filii ac successoris Ludovici Transmarini, missus Maiolus (si tamen idem est) cum Hildebrando ad Maimbodi episcopi Matisconensis synodum, decimas ecclesiarum S. Andreæ in Evranda & S. Boniti petiturus, in charta ea de re scripta Hildebrando postponatur, neque *abbas*, sed tantum *monachus* appelletur. At quoniam, ut diximus, Aymardus non ita regimen in eum rejecerat, ut primis annis nihil omnino gesserit, contigit ut Maiolus, qui potius coadjutor censebatur, aliquando *abbas* a secularibus in publicis instrumentis, aliquando *monachus* appellaretur, maxime in actis, quæ curante Aymardo gerebat; ac etiam fortasse tunc Maiolus a regimine amotus erat pro causa, quam refert Petrus Damiani in opusculo 33. cap. 7. & lib. 2. epist. 14. in bibl. Cluniac. pag. 270.

Ut ut est, plurima hic undequaque, sed maxime Gallicana monasteria in meliorem statum revocavit, in quibus præcipua sunt, Majus monasterium, Autissiodorense S. Germani, Reomaense S. Johannis, Divionense S. Benigni, Fossatense S. Mauri, &c. Anno 980. ei Rodulfus episc. Cabilon. canonicatum in sua ecclesia concessit. *Charta Cabil. VII. col. 116.* Ejus quoque temporibus dicata est ecclesia Cluniacensis ab Hugone Ricardo archiepiscopo Bituricensi, XIII. vel XVI. cal. Martii an. 981. Idem abbas summum pontificatum offerenti Othoni II. Augusto, peneque cogenti constanter est reluctatus. Cum autem de proxima morte frequens meditaretur, assumsit adjutorem, cum quo regiminis onera partiretur, sanctum scilicet Odilonem anno saltem 990. quam quidem electionem ratam haberi a Rodulfo rege & a plurimis præsulibus sollicitus fuit. *Spicil. VI. pag. 425.* Tandem rebus gestis, doctrina, sanctitate ac miraculis clarus, cum jam pro reformanda, Hugonis regis Francorum precibus, in S. Dionysii prope Parisios cœnobio regulari disciplina iter faceret, obdormivit in monasterio Silviniaco, ubi sepelitur an. 994. V. idus Maii, ad quam diem vide Bolland. tom. 13. pag. 657. Statimque post suum ipsius obitum sanctus habitus est & cultus: de quo sic habet necrologium S. Caprasii Aginnensis: *V. idus Maii Silviniaco cœnobio transitus B. Maioli abbatis, cognomine hominis Dei.*

Præter S. Odilonem successorem, & anonymum Silviniaci monachum, qui vitam ejus & miracula edidere, multa quoque de Maiolo habent Glaber Rodulfus, lib. 3. cap. 5. variisque in locis historiæ, Petrus Venerabilis, lib. 2. miracul. cap. 30. Ademarus, Odo monachus Fossatensis, Petrus Damiani, lib. 2. epist. 14. Gerbertus pluribus epistolis, Vincentius in Speculo, Baronius in annalibus & ad martyrologium Romanum, Vionius in ligno vitæ & martyrologio Benedictino, ceterique auctores memorati in notis Andreæ Duchesne ad suam biblioth. Cluniac. quibus adde Mabillonium nostrum secul. V. Bened. pag. 670. & seqq. ubi amplum ejus elogium legitur.

V. S. Odilo de Mercoeur Beraldi I. cognomento Magni domini de Mercorio, vetusta prosapia in Arvernis & Gerbergæ filius, de cujus genealogia consule Baluzium hist. Arvern. pag. 27. ex clerico Brivatensi effectus Cluniacensis monachus, cedente postmodum S. Maiolo & curante, approbantibusque Rodulfo rege, Burchardo archiepiscopo & plurimis præsulibus, solus ipse reluctans in abbatem electus est. In instrumento quidem electionis edito Spicil. tom. VI. p. 425. non exprimitur annus, sed eam differri non posse ultra 990. probatur ex concilio Ansano, hoc anno habito, cui supplex adstitit contra infestantes monasterium. *Tom. 4. Anecdot. col. 73.* Biennio post Odilo nuncupatur abbas

abbas in chartario 2. monasterii Cluniac. charta A 738. qua campus quidam in villa Bersoniaco situs datur monasterio Cluniac. *cui præest Odilo abbas, anno v. Hugonis regis Francorum*, id est anno saltem 992. Insuper anno VII. ejusdem regis charta invenitur, in qua Berardus vir nobilis..... dicitur *Werpivisse querelam illam adversus dictum Cluni locum, cui domnus ac reverentissimus pater Odilo præest, jussione sanctissimi patris Maioli.* Ex quibus intelligitur Rodulfum regem & alios fortasse, nonnisi aliquot post annos instrumento electionis subscripsisse, qui necdum anno 992. regia insignia gerebat. Ruit proinde Hugonis Flaviniacensis sententia, Odilonis ordinationem B remittentis in annum 994. ejusdemque auctoris opinio falsitatis arguitur, dicentis Odilonem non nisi anno 991. ad conversionem venisse. Porro sic differunt de Odilone Sigebertus & Albericus ad annum 993. *Odilo Arvernia oriundus, monachus Cluniacensis, post S. Maiolum præficitur cœnobio, quod per 56. annos* (ab obitu S. Maioli) *miro religionis fervore rexit & provexit, qui egregie præter cetera pietate insignis, non solum vitæ exemplis, sed etiam miraculis in vita sua claruit. Qui cum reprehenderetur, quod in peccantes misericordior justo videretur: si damnandus sum*, inquit, *malo damnari pro misericordia, quam pro avaritia* C *sive duritia.* Adfuit Odilo Ansanæ synodo anno 994. de quo id notatu dignum prædicat Petrus Damiani, eum primum in suis monasteriis observari præcepisse commemorationem omnium fidelium defunctorum, prima die post festum Omnium Sanctorum, anno tertio Roberti regis, ex chronico S. Bertini; quam postea solemnitatem anniversariam ecclesiæ universali probatam fuisse palam fit ex testimoniis variorum scriptorum, qui de ritibus ecclesiasticis scripsere. Anno 1027. adfuit Rhemis pro coronatione Henrici, filii Roberti regis, quæ facta est in festo Pentecostes, ubi etiam privilegio ejusdem Roberti pro D Dervensi monasterio subscripsit. Anno circiter 1032. Johannes XIX. papa S. Odilonem creavit archiepiscopum Lugdunensem, missis etiam annulo & pallio; sed nunquam adduci potuit vir animi demissione major, quam ceteris naturæ & gratiæ dotibus, ut summam hanc dignitatem acceptaret, uti refert Glaber, lib. v. cap. 4. Qua de re indignatus summus pontifex ad sanctum abbatem scripsit epistolam increpatoriam, quam excusam vide-sis, tom. IX. concil. Labb. pag. 858. & Spicil. tom. 2. pag. 387. Denique Silviniaci migrat in cœlum B. Odilo, ubi & sepultus est, die Dominica festo Circumcisionis Domini sacra E an. 1049. (non 1047. uti legitur in Alberici chronico) ætatis an. 86. vel 87. præ excellenti virtutum merito cognominatus *Archangelus monachorum* ab Alberico & Fulberto Carnutensi; sed frustra dictus a nobis, tom. 2. novæ Galliæ Christ. col. 374. E. *abbas simul Celsiniacensis*, quem alium esse satis innuunt hæc verba, ex tomo 3. fragm. nostri D. Claudii Estiennot, pag. 184. *In Dei nomine Odilo Cluniensis monasterii indignus presbyter & negligens monachus, Odilo etiam Celsiniensis monasterii præpositus & ceteri fratres, &c.*

Biblioth. Clun. pag. 340.

Tom 3. Anecdot. col 569.

Odilonis vitam scripsere Jotsaldus ejusdem discipulus, quam habes cum elogio ipsi præfixo seculi VI. Bened. p. 1. pag. 631. & S. Petrus Damiani, quæ habetur in biblioth. Cluniac. ubi auctores plerique allegantur, qui de Odilone mentionem fecerunt. Nonnullas etiam epistolas sive Odilonis, sive ad illum scriptas edidit noster Lucas Dacherius, tom. 2. Spicil. pag. 386. & seqq. & noster Martennius, tom. v. Anecdot. col. 622. quosdam ejus sermones. Jam autem an. 1064. adeo celebre apud omnes erat Odilonis nomen, ut Achardus episc. Cabilonensis nonis Decemb. ejusdem anni, indict. 2. feria VI. sacellum in ejus honorem dedicaverit. Ejus corpus e terra levatum, annuente Romano pontifice Clemente VI. cultui fidelium patet ab anno 1345. quo solemniter ista corporis elatio facta memoratur a B. Rogerio Bituricensi præsule; nam aliæ minus solemnes jam præcesserant, uti legere est apud Mabillon. in citato S. Odilonis elogio, pag. 676.

VI. S. Hugo I. de Semur in Burgundia Dalmatio toparcha de Semur & Aremburgi de Vergeio nobilissimis parentibus natus sub annum 1024. fratres habuit Gaufridum militem, Andream & Dalmatium ex charta, tom. 1. Anecdotorum Martennii edita, pag. 243. nepotem Rainaldum Lugdunensem archiepiscopum, ex Petri Venerabilis epist. 2. lib. 3. & notis ad bibl. Cluniac. col. 83. non vero fratrem, uti perperam legitur in hist. Sebus. p. 2. pag. 122. Hic primis pueritiæ annis Cabiloni exactis, adolescens, invitis patre & matre in Cluniacense monasterium secessit, ubi a B. Odilone susceptus, atque habitu indutus monastico, sic obedientiæ & humilitati studuit, tanto fervore vigiliis, jejuniis & orationibus se addixit, ut brevi absolutissimum monasticæ perfectionis exemplar se præbuerit. Hinc licet juvenis, prior monasterii constitutus, tanta cum religione ac prudentia impositum exsecutus est ministerium, ut obeunti paulo post B. Odiloni fuerit monachorum omnium calculis subrogatus, tempore Quadragesimali, inquit Miræus in chron. ord. S. Bened. pag. 91. ac in solemnitate cathedræ S. Petri ordinatus ab archiepiscopo Bisontino.

Adfuit eodem an. 1049. synodo Rhemensi, 1072. concilio Cabilonensi, & 1080. electioni Walterii in episcopum Cabilonensem. An. 1067. III. idus Aprilis Fulco quidam Exiense monasterium pagi Aginnensis sic tradit Hugoni Cluniacensi abbati, ut tamen a cœnobio pendeat Moissiacensi. Item Monasterium novum apud Pictavos in suam disciplinam recipit an. 1076. eidemque anno seq. Isarnus episc. Tolosanus ecclesiam B. Mariæ Deauratæ tradit institutis Cluniacensibus informandam. Bernardus quoque Bisuldunensis comes an. 1078. Era 1116. tribuit Hugoni dominium monasteriorum S. Petri de Campredon diœcesis Gerundiensis, S. Mariæ de Arulis, Elnensis, & S. Pauli in Valle-olei diœcesis Narbonensis.

Tabul. Moissiac.

Ibidem.

Porro ex epistola Gregorii VII. numero sexta lib. 1. ad Girardum Ostiensem episcopum in

Galliis legatum data an. 1073. pridie cal. Maii intelligimus, nonnihil dissensionis intercessisse inter Hugonem Candidum cardinalem, quem in Hispaniam mittebat, & Hugonem Cluniacensem abbatem, quos Alexander papa jam in concordiam revocaverat, in qua eos per Girardum confirmari Gregorius cupit. Eumdem vero abbatem rogari jubet, ut quosdam e suis monachis Hugoni Candido, qui eum in Hispanica legatione comitentur & adjuvent, concedat.

Duas item epistolas ad Hugonem abbatem scripsit Gregorius, quarum altera 62. lib. 1. data XIV. cal. Aprilis indict. XI. hoc est 1074. vehementer ejus præsentiam optat, &c. sed præsertim legenda est 49. lib. 2. in qua de statu totius ecclesiæ dolorem conceptum in cor amici Hugonis effundit. Idem Gregorius epist. 22. lib. 4. ad Hugonem Diensem episcopum sedis apostolicæ legatum data an. 1077. sic loquitur: *Volumus etiam ut fratrem nostrum Hugonem venerabilem Cluniacensem abbatem tecum synodo interesse ex nostra parte convocare rogando & multum instando procures: cum propter alia multa, tum maxime ut causa Arvernensis ecclesiæ competenti & firma determinatione cum Dei & illius adjutorio finiatur. Confidimus enim in misericordia Dei & conversatione vitæ ejus, quod nulla deprecatio, nullus favor & gratia, nec aliqua prorsus personalis acceptio eum a tramite rectitudinis dimovere poterit.* Celebratum est illud concilium Augustoduni mense Septembri anni 1077. Exstant insuper aliæ plures ejusdem Gregorii epistolæ, ex quibus certo colligitur, nullum fere his diebus in Gallia negotium fuisse tractatum absque Hugone abbate, nullum concilium habitum, cui de Pontificis mandato non interesset, adeo ut sedis apostolicæ legatus censeretur. Unde Gregorius in epist. 20. lib. 5. ad Rainerium episcopum Aurelianensem, qui ecclesiæ suæ ornamenta dilapidaverat, aliaque errata commisisse dicebatur, præcipit, ut episcopus, restitutis omnibus, ad synodum suis in partibus indicendam se sistat, *ibique coram legatis nostris*, inquit, *videlicet Hugone Diensi & Hugone abbate Cluniacensi, necnon & Rogerio subdiacono nostro, de his & aliis, quæ tibi intentantur, rationem canonice exponas.* Sub id temporis Hugo dux optimus Burgundiæ, pronepos Roberti regis Francorum, nepósque Roberti filii hujus Regis, qui primus ex regio Franciæ sanguine ducatum Burgundiæ obtinuit, monachum induit in monasterio Cluniacensi an. 1078. Quod quidem ægre tulit Gregorius VII. papa, ut liquet ex ejusdem epist. 17. lib. 6. data indict. 2. in qua Hugonem Cluniaci abbatem reprehendit, quod in tanta bonorum principum penuria Ducem ad se venientem recepisset, qui ecclesiam variis agitatam turbinibus debuisset tueri. At nihilominus pius princeps in sancto proposito perseveravit, cumque mira virtutum, in primis humilitatis exempla dedisset, obiit anno circiter 1093. Eumdem principem æmulatus Guido Matisconensis comes se suosque filios Cluniaco consecravit, quod alii volunt jam an. 1077. contigisse. Interea ipsemet Henricus imperator Hugonem

A abbatem sic colebat, ut eum rogaverit de suis cum Papa dissidiis judicem sedere, pollicitus assensurum se & obtemperaturum. Hæc & aliæ ejusdem Henrici ad Hugonem epistolæ habentur, tom. 2. Spicil. a pagina 390. ad 397. & una Hugonis ad Philippum Francorum regem, qua eum ut, abdicato regno, monasticam vitam arripiat adhortatur, *ibid.* pag. 401. Tanti quoque S. Hugonem faciebat Alfonsus V. Hispaniarum rex, cujus precibus e carcere, quo tenebatur a fratre Sancio clausus, evasisse pro certo habebat, ut annuum censum a patre Ferdinando Cluniacensi monasterio concessum duplicaverit,
B duo monasteria in Hispania pro Cluniacensibus condiderit, & ipsam basilicam Cluniacensem immensis pene sumtibus a fundamentis excitaverit. Legenda hujus Regis epistola, tom. VI. Spicil. pag. 445. hanc rem sic narrat Bertholdus ad an. 1093. Hoc anno, ex quo Cluniacensis basilica ab Hugone venerabili inchoata erat quinto, Alfonsus Hispaniæ rex *in conservatione Cluniacensis abbatis obedientiarius Cluniaci majorem ecclesiam a fundamentis ædificavisse* perhibetur, & ad istius *ecclesiæ dedicationem infinitam pecuniam Cluniacum direxisse, qui etiam jam dudum se ibidem monachum fecisset, si dominus abbas eum*
C *sub seculari habitu retinere non satius judicaret.* Eumdem sub annum Raimundus Gallæciæ & Henricus Portugalliæ comites ad Hugonem abbatem mittunt exemplar fœderis & amicitiæ inter se initæ & pactorum de partienda successione soceri sui Alfonsi regis Castellæ ac Legionis. Absit autem ut inter Hugonis cultores omittam Urbanum II. papam qui, ut ita dicam, nefas existimavit, si eum de sua electione certiorem minime faceret; imo præsentiam ejus efflagitavit, aut saltem aliquorum ipsius discipulorum, in quibus eum videre posset. Hic bullam indulsit datam calendis Novembris indict. XI. an. 1088.
D pontificatus primo, qua libertates Cluniaco ab antecessoribus concessæ roborantur, ei subjiciuntur monasteria Caritatis ad Ligerim, S. Martini de Campis, S. Dionysii apud Nongentum, S. Mariæ de Nazareth, &c. ipsique Hugoni abbati *sanctissimo* jus pontificalium vestimentorum in quinque præcipuis monasterii solemnitatibus conceditur. Sic rursum idem Urbanus sub ipso Hugone religiosæ disciplinæ studiis informatus, sui pontificatus initiis ad eum scribit: *Tibi ergo sanctissime, reverentissime ac dilectissime frater, tam ex antiqua sedis apostol. familiaritate, quam ex nobilissima tua, tuique cœnobii reverentia, singularis a nobis*
E *debetur prærogativa dilectionis. Est præterea quod nos tibi non minus, tuoque monasterio debitores faciat, quoniam per te monasticæ religionis rudimenta suscepi in tuo cœnobio per secundam S. Spiritus gratiam renatus.*

Anno 1095. summus idem pontifex majus altare novæ basilicæ consecravit, præcipiens ut hac ipsa die basilica opportuno tempore consecraretur. Item anno seq. cum Hugone Lugdunensi & Aldeberto Bituric. præsulibus curavit in concilio Claromont. pacem & concordiam inter Hugonem Cluniaci & Pontium Casæ-Dei abbates

Spicil. t. 3. pag. 122.

Tabul. Marcian.

Baluz. Misc. t. VI. pag. 474. & 475.

sanciri; ac denique Hugoni abbati facultatem A concessit quemcumque voluerit episcopum accersendi ad sanctum oleum conficiendum. Data est bulla v. cal. Maii indict. v. an. 1097. pontificatus nono; quo etiam anno, suæ ordinationis 49. Hugo abbas ad pacem rediit cum Petro Trenorchiensi abbate pro Arboniaco.

Tabul. Matisc.

Jam vero quid de Paschali II. altero discipulorum Hugonis loquar! Hic decessorum pontificum exempla secutus, privilegia simul & monasteria, quæ Gregorius VII. & Urbanus II. ei concesserant, roboravit bulla data XII. cal. Dec. indict. VII. anno Christi 1100. pontificatus secundo. Abbatiam quoque S. Vulmari precibus B Johannis episcopi Morinensis & Eustachii Boloniensis comitis Hugoni abbati tradidit ordinandam 1107. indict. XV. pontificatus sui anno octavo; idemque decrevit de cœnobio Menatensi, *quod jamdiu*, inquit, *in vestra* (Cluniaci) *ordinatione permansit*. Denique Hugo clarus miraculis hanc mortalem vitam cum æterna commutavit an. 1109. III. cal. Maii, ætatis 85. sepultus retro altare majoris ecclesiæ, quam sub honore SS. apostol. Petri & Pauli a fundamentis condiderat, deinde juxta principem aram collocatus, ac in sanctorum album relatus a Calixto II. Ipsius epitaphium chronicum ex codice MS. C Cistercii profertur in hæc verba:

Ibidem.

Ex autographo.

Finito cursu, remanenti perpete fructu,
Transiit ad superos Hugo venerabilis heros,
Anno centeno post mille sequente noveno,
Cum sexagenis regimen tenuisset in annis,
Post octogenos & quinos corporis annos,
Binos ante dies Maii quam prima veniret,
Virginei partus per quem Deus induit artus
Sumserat ætatis quod lustris quinque peractis.

Alii tamen sive diem obitus, seu ætatis annum quando mortuus est, seu tandem regiminis annos D paulo aliter notant: necrologium Lirinense diem consignat pridie cal. Maii, & IV. cal. necrologium abbatiæ S. Egidii in bibliotheca Fratrum Prædicatorum Chamberiaci, ordinationis ejus anno 60. natum annos 84. testatur chronicon Malleacense tom. 2. novæ biblioth. Labb. pag. 217. Miræus autem in chron. Bened. pag. 92. ei tribuit annos ætatis 86. ordinationis 61. Et certe in charta compositionis Willelmi Trenorch. abbatis cum Hugone Cluniacensi annus 1108. illigatur cum sexagesimo regiminis Hugonis; & ipsemet Hugo in sua quadam epistola bibl. Cluniac. col. 496. se *aliquid amplius* supra sexaginta annos rexisse E profitetur.

Præter Hildebertum Cenomanensem episcopum, cujus operum novissimam editionem consule, pag. 910. Hugonem Cluniacensem monachum, & Rainaldum S. Hugonis nepotem, abbatem Vezeliacensem ac deinde archiepiscopum Lugdunensem, qui vitam S. Hugonis edidere, de eo agunt Petrus Damiani, lib. 2. epist. 4. & 16. Goffridus Vindocinensis, lib. 4. epist. 1. *abbatum excellentissimum vocans;* Petrus Venerabilis, Ordericus, Sigebertus, Aimoini continuator, Vincentius & varia chronica, de quibus in additamentis biblioth. Cluniac. mentio habetur. Ceterum fallitur Gaufredi prioris Vosiensis chronicon, tom. 2. novæ bibl. Labb. pag. 298. cum ait Hugonem alterum successisse paucissimis diebus, deinde Pontium.

VII. Pontius de Melgueil filius Petri Merguliensis comitis, prior quondam S. Martialis, vel ut alii volunt S. Pontii monachus, ex biblioth. Clun. col. 1310. seu *alterius ecclesiæ monachus*, quam Cluniacensis, ex chronico S. Bertini, tom. 3. Anecdot. col. 605. quæ quidem inter se non pugnant, successor tandem B. Hugonis electus 1109. VII. idus Maii, benedictionem percepit a Guidone Viennensi archiepiscopo. Sane hoc ipso anno, qui primus alicubi dicitur ordinationis Pontii, Hugo de Liziniaco ipsius consobrinus de quadam ecclesia ei se munificum præbuit; Paschalisque II. papa eidem privilegia confirmavit anno pontificatus decimo, ind. 2. Insequenti Petrus Santonensis episc. abbatiam S. Stephani, quam Ranulfus decessor sancto Hugoni tradiderat, eidem Pontio confirmavit. Item Amelius episcopus Tolosanus, Bernardus Ato vicecomes (Biterrensis) Petrus Raymond frater dicti episcopi & Adela uxor Petri Raymond, soror* Pontii abbatis Cluniac. ei restituunt eodem anno ecclesiam S. Columbæ cum suis annexis & appendicibus, ex tabul. Moissiacensi. Eodem Amelio consentiente, cum Raimundo præposito & canonicis S. Stephani, Pontius abbas Cluniacensis & Ansquitinus Moissiacensis ecclesiam S. Mariæ de la Dalbade dono recipiunt a Geraldo xenodochii S. Mariæ Deauratæ præceptore, ex tabulis B. Mariæ Deauratæ. An. 1116. Henricus imperator misit legatos ad Paschalem II. quorum primus erat Pontius, qui Papæ consanguineus dicebatur; hac autem legatione optime prudenterque functus est, uti & multis aliis negotiis pro pace procuranda in ecclesia. Una præsertim ex his legationibus disertis verbis exprimitur in charta Guidonis episcopi Gebennensis, Pontio abbati *amico nostro*, inquit, ecclesiam de Condominio cum omnibus appenditiis pro anima sua & animabus antecessorum suorum largientis an. 1119. &c. *præsente quoque Willelmo Catalaun. episcopo, qui cum prædicto abbate pro pace regni & sacerdotii ad dominum imperatorem Henricum proficiscebatur, &c.* Pontius iste dicitur ab Orderico Vitali hist. lib. XII. *Consulis Merguliensis filius, Regum & Imperatorum consanguinitate proximus, Paschalis papæ (II.) filiolus, cujus imperio inter Cluniacenses educatus est, a pueritia docilis, affabilis, in virtutibus stabilis; statura ejus erat mediocris, facies candida.* Concinit Johannes Iperius in chronico S. Bertini, t. 3. Anecdot. col. 605. *Quidam*, inquit, *juvenis Pontius nobilis genere & alterius ecclesiæ monachus ad episcopatum fuerat electus, sed reclamantibus altioris consilii viris, Papa substituit alium episcopum, & hunc Pontium venerabili Hugoni Cluniac. abbati commendavit attente.* Porro ipsius mores, religio, & peritia litterarum ceteris dotibus consimiles erant: quibus præsidiis munitus, modeste quidem,

Vide biblioth. Sebus. pag. 440. & 443.

* ibid. pag. 441.

ſed fortiter ſui monaſterii privilegia defendit in celeberrima ſynodo Remenſi an. 1119. menſe Octobri, cujus orationem in hanc rem habitam coram concilio refert idem Ordericus libro laudato. Id quoque tum ejus religionem, tum generis nobilitatem luculenter probat, quod videns vinum, infra ſacra miſſarum ſolemnia Cluniaci libatum, ex communi vino eſſe, admonuerit amitam ſuam dominam Judith Arvernenſem comitiſſam, quæ dedit centum aureos ad emendam vineam, & pro hac eleemoſyna venerabilis abbas domnus Pontius eidem comitiſſæ pro filio ejus Willelmo Arvernorum comite & ipſius conjuge, necnon pro filiis Willelmi comitis Roberto & Willelmo & filia Judith anniverſarium in Cluniaco jugiter perſolvendum promiſit. Ad Pontium exſtat epiſtola 32. Paſchalis II. de non porrigenda communione intincta, ſeu qua præcipit ita ſumendam Euchariſtiam, ut corpus & ſanguis ſeorſim ſumantur, exceptis infirmis & *infantibus*; unde probatur tunc communionem ſub utraque ſpecie fuiſſe in uſu, ac perſeveraſſe etiam pro infantibus. Eſt & alia ejuſdem ſummi pontificis epiſtola 47. qua Pontio abbati pontificalia concedit ornamenta. Ejus autem ſucceſſor Gelaſius papa II. cui ex Italia fugienti Pontius abbas triginta equos liberaliſſime dederat, quique viciſſim Cluniacenſe monaſterium inſigni privilegio donaverat, pie moritur in eodem cœnobio ac ſepelitur, ibidemque ipſius loco Calixtus II. pontifex acclamatur, qui Pontio & ſucceſſoribus abbatibus conceſſit, ut cardinalis Romani officio ubique fungi poſſet, eidemque Pontio indulſit, ut omne genus monachorum, præter excommunicatos in ſuum valeret monaſterium admittere, ac inſuper eccleſias monaſterii, omneſque poſſeſſiones confirmavit. Data eſt bulla VIII. cal. Martii indict. XIII. anno 1120. pontific. ſecundo. Alteram habes ejuſdem Papæ ad eumdem abbatem datam 1122. in bullario Cluniacenſi. Neque vero prætermittendum eſt Hildebertum Cenomanenſem epiſcopum eidem Pontio vitam S. Hugonis ipſius deceſſoris nuncupaſſe, ipſique Willelmum Petragoricenſem antiſtitem anno 1121. eccleſiam S. Theodori de Rocaboucort tradidiſſe.

Tom. X. concil. Labb. col. 821. & bibl. Clun. col. 572.

Tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 486. instr.

Ceterum pluribus narrat illius geſta Petrus Venerabilis, lib. 2. miracul. capp. 12. & 13. ex quo ſequentia deſcribit Spondanus in annalibus. Hugone fatis functo, cum in ejus ſedem a Cluniacenſibus electus fuiſſet Pontius, per aliquot annos ſatis modeſte cum ſuis religioſis converſatus eſt; inſequenti tempore monaſterium labefactare, ac variis perturbationibus fratrum animos a ſe paulatim avertere cœpit; quapropter cum per decennium circiter diſſenſio perduraſſet, Romam Pontius ad Calixtum profectus eſt, ibique abbatiali officio renuntiavit (abnuente Papa, menſe circiter Aprili anni 1122. poſtquam ſediſſet annis 13.) & mox Jeroſolymam manſurus ſe recepit; poſtea vero mutata mente in Gallias reverſus, armis Cluniacum invaſit, monachos dire vexavit & expulit, vaſa aurea, argentea, villas & dominia abbatiæ veluti barbarico more deprædatus, igne, ferro, rapinis & cædibus in religioſum locum impune deſæviit. Quod ſcandalum audiens Honorius papa, miſit Petrum cardinalem, qui cum Humbaldo Lugdunenſi archiepiſcopo anathemate percuſſit Pontium & eos qui ipſi adhærebant: Deinde Romam ad ſubeundum controverſiæ judicium citatur Pontius, ut ſe ſe purgaret, ſed lata ſententia idem ut invaſor ac ſacrilegus ab omni eccleſiaſtica dignitate depoſitus eſt. Exſtant ea de re plures Honorii papæ ad Petrum abbatem & ad monachos Cluniacenſes epiſtolæ; quarum in altera ſic loquitur: *Pontius ſiquidem B. Benedicti præceptionibus inimicus & monaſtici ordinis malleus, qui Cluniacenſem abbatiam in manu prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ papæ Calixti ſine ſpe recuperationis refutaverat, & ſe perpetuo Jeroſolymis victurum voto adſtrinxerat, contra voluntatem Dei & noſtram Cluniacenſe monaſterium ſuperba obſtinatione & præſumtione ſacrilega occupavit.* Hinc altera ad ipſos Cluniacenſes monachos ſcripta vetat, ne ad Pontium olim abbatem ſine Petri tunc abbatis licentia convertantur. Habentur autem acta depoſitionis & excommunicationis ejuſdem Pontii in codice Celſiniacenſi, ex quo ipſa eruta noſter D. Claudius Eſtiennot inſeruit tom. IV. fragmentorum hiſtor. fol. 31.

Vide chronicon Alberici ad hunc an. 1122.

Tom. 1. Anecdot. col. 363.

Denique vix elapſo menſe ab iſto infortunio, diem poſtremum obiit Romæ anno 1125. IV. cal. Jan. ex notis ad biblioth. Cluniac. calendario ſancti Leonorii Bellimontis, & ex necrologio abbatiæ S. Egidii, quod habetur in bibliotheca Fratr. Prædicatorum Chamberiaci, non IV. idus, uti legitur in chronico Cluniac. Franciſci de Rivo. Alibi tamen dies obitus ejus notatur 28 Decembris, & annus 1126. qui quidem magis convenit; nam in bullario Cluniacenſi habetur epiſtola Honorii papæ ad Petrum abbatem, data XIII. cal. Nov. ind. 3. an. 1126. pontificatus ſecundo, ex qua conſtat Pontium adhuc ſuperſtitem fuiſſe. Hiſtoriam Pontii concludo verbis chronici Voſienſis: *Juſſu Apoſtolici frater comitis de Melgoir ſine audientia captus, in turre, quæ dicitur ad Septem-ſalas, uſque ad obitum, videlicet V. cal. Jan. in cuſtodia tentus eſt; ſepultus vero fuit quaſi pauper, imo captivus apud S. Andream, qui optime per quatuordecim annos Cluniacenſe monaſterium rexerat olim.* Hæc autem verba ex aliis ſic interpretari libet, *ſine audientia*, idcirco ſcilicet non fuit auditus, quod recuſaſſet abſolvi ab excommunicatione; contendens ſe a nemine poſſe excommunicari, quæ reſponſio inſanientis viſa eſt; *in cuſtodia tentus eſt:* Ita etiam Johannes Iperius tom. 3. Anecdot. col. 660. *quaſi pauper:* Honorius II. papa ſcribens ad Petrum abb Cluniac. epiſt. 1. de Pontio ſic loquitur: *Qui quamvis de malis Cluniaco illatis ſæpe commonitus, pœnitentiam agere noluerit, nos tamen pro reverentia hujus monaſterii, cujus monachus fuit, eum honeſte ſepeliri fecimus.* Revera primum ſepultus fuit apud S. Andream, ſed poſtea Cluniacum tranſlatus eſt, ubi viſitur ejus ſepulcrum in majori eccleſia prope S. Martini oratorium, hominem exhibens pedibus ligatis, quia excommunicatus interiit, &

Biblioth. Labb. t. 1. pag. 311.

manu ac pedo amputatis. Exstat ipsius vita in biblioth. Cluniac. pag. 551. Vide etiam observationes Hugonis Menardi in martyrologium Benedictinum ad diem 29. Decemb. pag. 429.

VIII. Hugo II. prius monachus sancti Pontii Tomeriarum, dein Cluniacensis, tum demum erat prior monialium de Marcigniaco, quando hanc abbatiam assecutus est abdicatione Pontii 1122. ut habet Petrus Venerabilis, lib. 2. miracul. cap. 12. *Papa fratribus Cluniacensibus mandans, ut sibi patrem eligerent, auctoritate apostolica praecepit. Illi post praeceptum, accepto consilio, totius religionis ac religiosae opinionis virum, Marcigniacensium sororum priorem venerabilem Hugonem sibi pari assensu in abbatem eligunt. Suscepit sanctus ille, licet valde renitens, quod imponebatur. Sed vix quinque elapsis mensibus ex hac luce migravit, & (sic longa ejus in sancta conversatione vita meruerat) ut merito creditur, ad meliora transivit.* Alii tamen, auctor videlicet chronologiae abbatum Cluniac. Franciscus de Rivo in suo chronico Cluniac. & Ordericus Vitalis loco mox citando, Hugonem viam universae carnis ingressum tradunt VII. idus Julii an. 1122. post tres menses regiminis; unde verba S. Hugonis *vix quinque elapsis mensibus* non incongrue intelligenda sunt de mensibus inchoatis a fine Martii ad initium Julii. Conditur autem Cluniaci juxta altare sanctorum Nazarii & Celsi; de quo sic habet Ordericus Vitalis, lib. XII. pag. 871. *Hugonem probatissimae vitae senem sibi abbatem praefecerunt, quem post tres menses defunctum in Aquilonari climate periboli sepelierunt, & in arcu lapideo super eum constructo epitaphium hujusmodi annotaverunt.*

Biblioth. Cluniac. col. 1623. & 1647.

Hic Cluniacensis jacet abbas Hugo secundus,
Patre Besontinus, Lugdunensis genitrice,
Relligione nitens, grandaevus amore, pioque
Semper ovans cultu, tibi summe Creator inhaesit.
In requie tecum modo felix vivat in aevum.

IX. Petrus I. Mauricii de Montboissier, cognomento Venerabilis ob eximiam divinarum & humanarum scientiarum cognitionem cum insigni vitae probitate conjunctam, inter coenobiarchas Cluniacenses summo praeconio celebrandus venit, qui vetusta aeque ac nobili de Monte-Buxerio prosapia in Arvernis editus erat, septimus filius Mauricii domini de Montboissier & Raingardis, postea Marcigniaci sanctimonialis, cujus mortem an. 1134. cum ipse rediret a concilio Pisano, sibi nunciatam docet epist. 17. lib. 2. Pii conjuges pie ac religiose filios instituerunt, quorum alter Heraclius fuit archiepisc. Lugdun. Pontius Vezeliacensis & Jordanus Casae-Dei abbates, Armannus prior Cluniaci, indeque abbas Magnilocensis, & hic Petrus, qui sub B. Hugone religionis magna laude tyrocinium posuit, tum prior Vezeliacensis, ac tandem Hugone II. defuncto 9. Julii 1122. assumitur in abbatem aetatis anno ferme 30. in octavis Assumtionis B. M. virginis die 22. Augusti & a Bisonticensi praesule benedicitur; uti probant ipsius electionis acta ex codice Celsiniacensi, tom. IV. MS. Fragmentorum historic. fol. 31. a nostro D. Claud. Estiennot inserta.

Exinde vero Petrus numquam non se ministrum dignissimum praebuit. An. 1125. IV. nonas Aprilis Honorius II. papa sui pontificatus anno primo indict. 3. insigne privilegium ei concessit, editum, tom. X. concil. pag. 910. Ac vicissim hujus sancti abbatis fides ac studium erga sanctam sedem enituit anno 1130. quando Innocentio papae II. in Galliam adventanti misit obviam sexaginta equos aut mulos stratos, quibus Papa, cardinales, & qui erant in ejus comitatu libere uterentur, quamvis hujus pontificis aemulus Anacletus fuisset Cluniacensis monachus, & alias electionem suam ad S. Petri cathedram non usquequaque spernendis rationibus tutaretur. Tunc Papa per dies undecim Cluniaci mansit, ubi basilicam, quae adhuc exstat, sub titulo S. Petri consecravit die 25. Octobr. eo ipso, quo jam pridem Urbanus II. majus altare consecraverat. Anno 1132. habuit capitulum generale, in quo numerati sunt ducenti priores, cum quibus decreta quaedam promulgavit ad regularem disciplinam jam collabentem muniendam. Insequenti, sui regiminis anno XII. ratam habuit permutationem ecclesiae Montis-martyrum cum ecclesia S. Dionysii in carcere; quo etiam anno, VI. nonas Martii Innocentius papa II. sui pontificatus tertio, indict. XI. ei diploma protectionis indulsit. Sub eodem Pontifice interfuit concilio Romano seu Lateranensi secundo an. 1138. ab ipso subinde pluribus epistolis cohonestatus, 28. 29. 31. 33. &c. Carus etiam fuit successoribus ejus, Coelestino II. qui de sua ipsum electione certum fecit, Lucio II. Eugenio III. & Adriano IV. qui ad eumdem scripsere. An. 1144. idibus Maii Romae adstitit Lucio II. bullam danti pro subjectione Dolensis ecclesiae erga Turonensem. Idem post biennium omnia statuta numero 76. a se facta per annos 24. in unum corpus collegit, & observari praecepit. Nec dubium est, quin ipse sit abbas Cluniacensis, designatus per litteram P. qui cum Brocardo priore Silviniacensi quingentas marchas argenti Aymonis filio Jerosolymam cum Ludovico Francorum rege ituro commodavit, quas Archimbaldus & uxor ejus Agnes comitissa juraverunt super altare S. Maioli, multis praesentibus, se reddituros, an. 1147. ex tabul. Silviniacensi. Petrus quoque non mediocrem a discipulis mutuatur laudem, *gloria patris filius est sapiens.* Duos ex multis appellabo, Algerum canonicum Leodiensem, multis scriptis celeberrimum, ac inprimis tractatu eximio *de sacramento corporis & sanguinis Domini adversus Berengarium*, qui eo ferme tempore, quo Petrus electus est abbas, in eodem coenobio monasticam vitam amplexus est, ac post decem annos in magna vitae innocentia & humilitate transactos, obiit an. 1130. vel 1131. Alter est Petrus Abaelardus tandiu jactatus, quem tandem Cluniaci monachum a Petro abbate susceptum, salutis portum ac tranquillitatis reperisse palam est; quo tempore, inquiunt Sammarthani, in coenobio degebant 460.

Tom. 3. Anecdot. col. 638.

Ibid. col. 888.

monachi, cum tamen ipse Petrus asserat trecentos tantum exstitisse, cum ad regimen accessit, adeoque floruit sub ejus regimine ordo Cluniacensis toto orbe Christiano propagatus, ut etiam in valle Josaphat & in monte Thabor monasteria possideret. An. 1153, ind. 1. tertio idus Junii eidem abbati ad ipsius preces Fridericus Romanorum rex diploma concessit, quo tum donatio Balmensis cœnobii, tum aliarum possessionum Cluniacensi ecclesiæ facta roboratur. Ipse vero Petrus abbas anno seq. ecclesiis Cluniacensibus in Italia constitutis indulgentiam præbuit, teste subscripto Arnaldo Aureliacensi abbate.

Baluz. Miscell. lib. VI. pag. 500.

Porro non solum moribus & doctrina clarissimus fuit, sed & suis aliorumque scriptis notissimus, uti manifeste declaratur tot elogiis eruditorum, inter quæ illud Petri Pictavensis ejus notarii retulisse consentaneum est, ait enim ad ipsum scribens: *Quis unquam Plato subtilius, quis Aristoteles argumentosius, quis Cicero pulcrius aut copiosius aliquando quicquam disseruit! Quis grammaticus instructior, quis rhetoricus ornatior, quis dialecticus fortior, quis arithmeticus numerosior, quis geometricus regularior, quis musicus cantilenosior, quis astronomus perspicacior exstitit! sed & si de sanctis patribus aliquid dicere audeamus, vos ab uno quoque quatuor fluminum paradisi, quæ post sanctos Evangelistas totum orbem irrigant, aliquid simile reportastis: quia cum Hieronymo velox, cum Augustino profusus, cum Ambrosio profundus, cum Gregorio clarus inceditis.* Vitam Petri abbatis, elogia, scriptaque habes collecta, tom. 22. biblioth. patrum Lugd. pag. 812. & seqq. Quod autem inter præcipuos seculi sui doctores emicuerit, testes sunt ejus libri contra Judæos, Mahumetanos, Petrobusianos, pro asserenda Christi divinitate, sex libri epistolarum, quibus præter vulgatas adde tres alias magni momenti, quarum meminit vir clarissimus D. Fleury in hist. ecclesiast. tom. 15. At forte nonnullis mirum videbitur inter illa opera inveniri Alcorani versionem, quam fieri a pluribus doctis viris procuravit, cum in Hispania lustrandis & visitandis ordinis sui monasteriis moraretur. Verum non alio consilio illam publicavit, quam ut pseudoprophetæ Mahumedis deliramenta & somnia refutaret, quod & præstitit. Vide chronicon Alberici ad an. 1143. pag. 301.

Denique functus abbatis præfectura annis 35. mensibus quatuor & quatuor diebus, Cluniaci 1158. beato fine ad superos transfertur calendis Januarii ex Roberto de Monte, seu potius prima die anni ex chronico Cluniacensi, apud Miræum in Originibus ordin. S. Bened. pag. 95. Sed annum incœpisse a die Natali Domini illinc patet, quod ibidem, pag. 96. obiisse dicitur ipso die Natalis Domini, sive VIII. cal. Januarii, quo die inter sanctos reponitur in martyrologio monastico Benedictino. Conditur ibidem ab Henrico Vintoniensi episcopo, fratre Stephani regis Anglorum, juxta altare SS. Jacobi & Philippi, sive, inquit Miræus loco citato, in capite majoris & novæ basilicæ; qui quidem Petrus, ut ibidem notatur, pag. 94. ecclesiam Cluniacensem gravi æris alieni pondere oppressam, prudentia & expensis suis, omni fere debitorum allevavit onere; ita ut tam in persolutione debiti, quam etiam in reparandis possessionibus, necessariis etiam rei familiaris comparandis, sicut ex ore ejus audivimus, plusquam septem millia marcharum argenti expenderit. Tale ipsius epitaphium legitur in bibliotheca Cluniac.

Patet in hac urna, quod non sit vita diurna,
Qualescumque sumus, morte coæquat humus.
Dum Petrus moritur pius abbas, jus sepelitur,
Pax cadit, ordo jacet, flere morique placet.
Ille salus patriæ, mundi decus, arca Sophiæ,
Nescius invidiæ, vena fuit veniæ.
In Natale Dei solemnis mane diei,
Mortuus obtinuit plurima quæ meruit.

Præter monachum Pictaviensem, Petri abbatis meminere etiam S. Bernardus Clarævallensis, Sugerius S. Dionysii & Petrus Cellensis abbates, quorum ad eum & hujus vicissim ad ipsos epistolæ plurimæ exstant, Robertus de Monte, Matthæus Paris, Baronius in annalibus, ceterique virorum illustrium scriptores ecclesiastici, qui fusissime proferuntur in notis ad biblioth. Cluniacensem ab Andrea Duchesne editis.

X. Hugo III. de Trasam *al.* de Frazan, de Fraisens & Fransens renuntiatur abbas an. 1158. Dominica Pastoris Boni, ex chronico Cluniac. apud Miræum in originibus Benedictinis, p. 96. De eo sic habet chronicon Roberti de Monte continuatoris Sigeberti ad an. 1157. *Deposito Roberto abbate Clun. & mortuo, Hugo prior claustralis factus est abbas Cluniacensis.* Quæ verba sic elucidantur ex ipso Sigeberto in supplemento ad an. 1158. *Post Petri transitum*, inquit, *monachi Cluniacenses electione tumultuaria Robertum quemdam semilaicum, sed Flandriæ comitis cognatum, renitentibus plerisque, abbatem nominarunt, sed ille postea ejectus moritur, cum Roma rediret.* Idipsum quoque docet epistola Petri Cellensis, biblioth. Cluniac. col. 1412. Deinde Hugo an. 1160. suæ ordinationis tertio, ut ipse loquitur, chartam edidit, qua certis conditionibus prioratum Grandis-campi recipit a quodam milite Matthæo nomine, cognomento Lotharingo, fratre Drogonis Lupi Cluniacensis monachi. Plures ad eum scripsit epistolas Petrus abbas Cellensis, & ipse Hugo scripsit epistolam unam ad Fredericum imperatorem, quam legere est t. 2. Spicil. pag. 400. Id vero notatu dignum est de nostro abbate: Cum electo Alexandro III. an. 1159. Octavianus cardinalis apostolica insignia præripuisset, assumto Victoris nomine, hac in controversia *Hugo prudens moribus & simplex ingenio*, inquit scriptor hist. Vezeliacensis, tom. 3. Spicil. pag. 666. cum toto capitulo seu conventu, Alexandro renuit adhærere; unde & ab Alexandro excommunicatione mulctatus est, atque etiam cogitatum de ipso deponendo & Pontio abbate Vezeliacensi subrogando. Vide tom. 2. veterum monumentorum nostri Martennii, pag. 660. & 661. Imo vero ejectum a quibusdam fratribus

Vide chron. Vosiense, tom. 2. bibl. Labb. pag. 313.

Hugonem quondam abbatem, virum vere magnæ A religionis & prudentiæ, & ad Imperatorem confugisse constat ex epistola authentica Christiani Moguntinensis archiepiscopi ad B. priorem claustralem, totumque Cluniacensis ecclesiæ conventum, qua hortatur ipsos, ut eum honori pristino restituant, quem *in plenitudine* gratiæ a domino Papa susceptum fuisse, & tam ipsi quam toti curiæ placere testatur. Habes hanc epistolam inter instrumenta, quæ an suum sortita sit effectum, ignoramus. Sane Hugo defunctus dicitur idibus Martii an. 1164. ex Sammarthanis, vel 1163. ex Miræo in orig. Bened. pag. 96. serius tamen duobus ad summum annis, ut pote superstes an. B 1166. quo nomen ejus cum abbatis titulo subscriptum legitur in diplomate Friderici imperatoris Viennensem antistitem, principem & archicancellarium consilii regni Burgundiæ constituentis. Conditur apud Valles sub Poliniaco, prioratum ordinis in comitatu Burgundiæ.

Charta XXXIII. col. 286.

Vide in archiepisc. Lugdun. pag. 126.

XI. Stephanus I. ex monacho Cluniacensi creatur abbas 1161. ex codice MS. S. Stephani Nivernensis edito tom. 3. Anecdot. col. 1387. Sane hoc anno, vel etiam præcedente pro vario computandi more, indict. VIII. quinto idus Januarii, bullam accepit ab Alexandro III. Anno 1163. interfuit concilio Turonensi, sub C eodem Alexandro papa, teste Hugone histor. Vezeliac. scriptore, qui tunc vivebat. Quo etiam anno paciscitur cum Iterio ecclesiæ Petragoric. decano & capitulo super ecclesia S. Theodori de Rocabovis-curti in agro Petragoricensi; idemque sub hoc tempus scripsit epistolam consolatoriam ad Moissiacenses. Scripsit & ad Ludovicum VII. Francorum regem de negotiis ad suum monasterium pertinentibus; qui quidem Rex anno regni sui 30. Philippi filii sui natalis 2. Christi 1166. III. nonas Nov. ecclesiam de Amberta ipsi confirmavit, eamdemque in manum regiam seu defensionem suscepit 1169. Memo- D ratur & in præcepto Guillelmi Acconensis episcopi, dato Accone 1170. pro construendo in parochia sua monasterio, & 1171. in charta Widonis comitis Nivern. pro cœnobio S. Stephani ejusdem civitatis. Hoc autem anno, V. idus Aug. Henricus Vintoniensis episcopus, filius comitis Blesensis ac nepos ex sorore Henrici I. regis Anglorum, Cluniaci alumnus pie excessit. Denique abdicat Stephanus post decimum annum regiminis 1173. & anno seq. pridie idus Augusti sepelitur Cluniaci ante majus altare S. Stephani Ita Sammarthani fratres, qui saltem falluntur ex dictis, in annorum regiminis computatione, ac E etiam fortasse in anno mortis; nam ex chronico S. Stephani Nivern. edito tom. 3. Anecdot. col. 1387. mortuus est an. 1173.

Bullar. Clun. circa finem.

Tom. 3. Spicil. pag. 553.

Tom. 1. Anecdot. col. 464. & seq.

Duchesne tome 4. script. hist. Franc. pag. 740.

XII. Rodulfus de Sully, nepos Henrici Vintoniensis episcopi, assumtus ex Caritate supra Ligerim, confirmatur in abbatem ab Alexandro III. bulla data IX. cal. Febr. in qua dicitur prior quondam de Caritate, vir utique nobilis, religiosus, providus, & honestus, & nobis (loquitur Papa) carus admodum & acceptus, ordinaturque a Petro Cabilonensi antistite an. 1173. VII. cal. Septembris; quo anno, electionis suæ primo, VI. cal. Nov. paciscitur cum Hugone Discalceato. Idem abbas bullam alteram accepit ab eodem Alexandro papa datam Anagniæ XVII. cal. Febr. indeque an. 1175. tertio suæ administrationis, sponte abbatiali officio renuntiavit, mortuus anno seq. XI. cal. Octobris, sepultusque ad S. Mariam de Caritate supra Ligerim. Hæc habent Sammarthani de cessione & obitu Rodulfi; Miræus autem in Origin. Benedict. pag. 96. hanc abdicationem illigat an. 1176. & quidem hoc anno tanquam abbas Cluniac. præbuit assensum cuidam donationi factæ Petro abbati Caricampi a Galterio de Chaalons priore S. Martini de Campis; ex hist. domus Castellionææ, pag. 701. Sed audiendus maxime Robertus de Monte in chronico ad annum 1177. *Deposito Rodulfo abbate Cluniacensi, consobrino comitis Theobaldi, Gauterus prior sancti Martini de Campis successit illi, & ille exabbas factus est iterum prior Caritatis.*

Tom. 2. novæ Hist. ... pag. 323.

Biblioth. Sebus. pag. 438.

XIII. Galtherus seu Gauterius & Walterius de Chaalons, Hugonis de Basochiis vicedomini Catalaunensis filius, ex priore sancti Martini de Campis, eam sedem adeptus est 1176. qui cum persolvisset maximam debitorum partem, quibus ecclesia Cluniacensis gravabatur, anno primo præfecturæ vix completo, *al.* post annum unum & menses tres, 1177. ex chronico sancti Stephani Nivernensis decessit VIII. idus Septemb. Cluniaci conditus ante sacellum sancti Martialis.

Tom. 3. Anecdot. col. 1387.

XIV. Guillelmus I. *vir venerabilis* ex abbate Ramesiensi in Anglia præficitur monast. Cluniac. an. 1176. vel 1177. quo gubernato per annos 2. & menses 4. sive tres annos (inchoatos) ut scribit Miræus in Orig. Bened. pag. 97. defecit apud monasterium Caritatis III. idus Jan. anno 1179. traditus sepulturæ ante majus altare basilicæ S. Martini de Campis, inquiunt Sammarthani, cum tamen ex chartis Caritatis ibidem sepultus sit; sed forte post aliquod tempus ejus corpus Parisios delatum est, & in cœnobio sancti Martini, cui plurima contulerat, dum ejusdem prior esset, collocatum.

XV. Theobaldus & aliquando Titbaldus prior monasterii SS. Crispini & Crispiniani, inde abbas ejusdem ac S. Basoli, annis, inquiunt, quindecim itemque Floriacensis & S. Luciani Bellovacensis, tandem in demortui locum successit an. 1179. cui electo scribit Petrus Cellensis, tunc abbas S. Remigii apud Remos epist. 3. lib. 9. Anno seq. Isembertum S. Martialis abbatem in suo monasterio hospitem excepit; quo etiam an. 1180.* Theobaldi promotionis primo, die 1. Septembr. Artaudus Albus vicecomes custodiam de Amberta ei remisit, coram Johanne Lugdunensi & Pontio Claromontensi præsulibus; cui rursus eodem anno,* regni sui anno secundo Philippus Francorum rex, Cari-loci & Paredi monasteria seu cellas confirmavit, agentibus presertim Artaudo Cari-loci & Johanne Paredi prioribus. Memoratur adhuc simpliciter abbas in bulla Lucii papæ III. an. 1182. indictione XV. tertio idus Aprilis,

*al. 1181.

*non 1170. errore typographico, apud Perard pag. 245.

Bullar. Cluniac.

qua imperat Pontifex, ne alia præter Benedictinam (A) regula in ecclesiis a Cluniaco pendentibus admittatur, vel etiam fiant cœmeteria in parœciis dictarum ecclesiarum, nisi de consensu abbatis; occurrit etiam in donatione Willermi Burdegal. archiepiscopi facta eodem anno VII. cal. Julii; quo insuper anno, die festo natalis S. Martialis, festivo more in cœnobio Lemovicensi sub ejusdem sancti patrocinio, susceptus est, missamque rogatus ab Isemberto abbate celebravit, præsentibus Artaldo Turturiacensi & P. S. Martini abbatibus, cum canonicis urbis, qui cum Rege diem solemnem peregerunt ex chronico Vosiensi, tom. 2. biblioth. Labb. pag. 331. Imo legitur in (B) eodem chronico, pag. 337. episcopum Nivern. & Teobaldum abbatem Cluniac. circa festum Pentecostes anni 1183. attulisse litteras a summo pontifice sibi directas, ut patrem & filium Angliæ reges ad ea quæ sunt ad pacem provocarent. Verum paulopost, Sabbato scilicet magnæ hebdomadæ Pentecostes Rex junior obiit, cujus exsequias apud Grandimontem feria 3. insequenti celebrarunt Johannes episc. Nivern. Bertrannus Aginn. & Saibrandus Lemovic. cum Theobaldo abbate Clun. *ibid.* pag. 338. Ex quibus falsum esse colligas uno tantum anno Cluniacensem abbatem exstitisse, factumque cardinalem ab Alexandro (C) III. Verum anno tandem 1183. mense Decembri creatur episcopus Ostiensis a Lucio III. pontificatus ejusdem anno tertio; unde in Urbani III. & Clementis III. Romanorum pontificum privilegiis pro Hugone abbate Cluniaci sequente, subscribit ipse Theobaldus episcopus Ostiensis & Veliternensis. Porro legationem obivit in Germania 1186. ac pridie nonas Novembris Romæ interiit. Arnoldus Vion, lib. 2. Ligni vitæ cap. 9. Cluniaci humatum asserit, sed Ughellus in serie episcoporum Ostiensium dissentit, quiescere docens in ecclesia S. Pauli extra muros Urbis, sub brevi epitaphio, cui inscripta sunt hæc verba: (D) *Hic requiescit dominus Theobaldus episcopus Ostiensis.*

Tabul. B. M. Deaurate apud Tolosam.

Bibl. Clun. col. 1445.

Bibl. Clun. col. 1497.

XVI. Hugo IV. de Clermont Rainaldi comitis Claromontensis in pago Bellovacensi & Clementiæ de Barro filius, consanguineus vero Raginaldi episcopi Carnotensis, primum fuit abbas S. Geremari Flaviacensis, inde S. Luciani Bellovacensis, ac postremo Cluniacensis an. 1183. ad quem Petrus Cellensis tunc episc. Carnutensis scripsit epist. XI. lib. 9. An. 1185. confirmat societatem inter fratres suos Frodonis-villæ & Belli-prati monachos, donumque Johannis Frodonis-villæ prioris factum iisdem Belli-pratensibus (E) monachis ratum habet; testes sunt Ricardus abbas Belli-campi & Beraldus prior Cluniaci. Eidem Hugoni abbati Hugo dux Burgundiæ pro damnis a Gerardo de Reon illatis Cluniaco dedit an. 1187. partem Castellionis. Anno seq. R. Nivernensis comes eidem abbati pro satisfactione *forisfacti* Cari-loci concessit exemtionem pedagiorum apud Descisam, ubi se etiam daturum locum ad ædificandum domum regularem promisit; eique Johannes archiep. Lugdunensis canonicatum in ecclesia Lugdunensi contulit.

Ch. XXXV. col. 187.

An. 1191. Bernardi domini de Turre hominium excepit, ex biblioth. Sebus. pag. 29. ubi etiam pag. 246. reperitur an. 1192. & in prob. hist. Vergiaci pag. 154. Hic denique domum Ternacensem cuidam creditori titulo pignoris graviter adstrictam, adeo ut vix spes aliqua superesset de ejus redemtione, cum ejusdem appenditiis in jus conventus Cluniacensis transtulit pro quatuor annuis procurationibus, in anniversario scilicet Herberti abbatis S. Theuderii, alia in festo SS. apost. tertia in anniversario Didagi Lupi nobilis viri in Hispania, quarta in anniversario Raimundi Leodiensis episcopi, de quorum eleemosynis magna ex parte per sollicitudinem Theobaldi majoris prioris eamdem domum constat esse redemtam, & Rainaldus archiepisc. Lugdun. & Aymardus Viennensis, qui hoc notum faciunt, se pro abbate fidejussores tradiderunt an. 1197. mense Julio. Eodem etiam Hugone præsente, Guillelmus comes Cabilonensis sepultus fuit apud Cluniacum an. 1198. ex charta Firmitatis; ipse vero abbas mortuus est anno seq. die 6. Aprilis, ibidem sepultus inter altaria S. Andreæ & S. Vincentii. Hoc ipsius epitaphium habetur in chronologia Cluniacensi:

Sanguine regali bene natus & imperiali
De Claromonte clarissimus exstitit iste:
Abbas dum vixit, Cluniacus in alta refulsit,
Dum rexit plaustrum, mansit sine murmure claustrum.

In ecclesia vero ejus epitaphium tale est:

Quid sit homo, quid honor, quid opes, quid cetera mundi,
Et quæ cuncta nitent, mors metuenda monet.
De Claromonte clarum culmen Cluniaci
Claruit Hugo pater, clareat ante Deum.
Nobilitas, probitas, pietas, prudentia, forma
Marcet in hoc, cedit, deficit, aret, obit.
Lux Aprilis eum subtraxit sexta, beatus
Vivat in octava. Qui legis, adde preces.

XVII. Hugo V. ex abbate Radingensi evasit Cluniacensis 1199. suo consentiente decessore in extremis posito. Hic an. 1202. calend. Maii Raimundo duci Narbonensi & marchioni Provinciæ facultatem dedit construendi palatii in villa S. Saturnini de Portu, ex codice originali. Vide etiam ad hunc annum biblioth. Sebus. pag. 80. & 339. An. 1204. cum Hugone suo nepote, priore Silviniaci Romam perrexit propter gravem dissensionem inter monachos & clericos Silviniacenses; ac post biennium societatem precum iniit cum Bertrando episcopo Aniciensi. Ejusdem meminit auctor vitæ S. Hugonis Lincolniensis, lib. 2. cap. XI. cujus etiam statuta circumferuntur. E vivis excessit de suo monasterio bene-meritus, IV. calend. Octobris ex necrologio S. Roberti de Cornilione, Septembris, ex Miræo loco citato & ex bibl. Cluniac. col. 1626. & 1663. an. 1207. Jacet Cluniaci. Habetur autem tom. 5. Anecdot. col. 898. liber dialogorum de summo bono, quem codex Colbertinus vindicat Hugoni abbati Radingensi, postea Cluniacensi.

XVIII.

XVIII. Guillelmus II. ex priore Cluniacensi A & S. Martini de Campis creatur abbas Cluniacensis an. 1207. qui proinde perperam laudatur an. 1200. in hist. Sebus. contin. 2. partis, pag. 60. De ipsius electione legenda est B. subprioris S. Martini de Campis epistola ad B. priorem claustralem & conventum Cluniaci, tom. 1. Anecdot. col. 803. Eodem anno Guidonis Bestialis hominium excepit, & an. 1209. societatem renovavit cum Gaufrido abbate Tironiensi. Idem Guillelmus nominatur abbas in quodam instrumento anni 1210. mentionem faciente initæ quondam pactionis inter ecclesiam Arremarensem ex una parte & Johannem priorem de Gaya B ex altera, in quo etiam instrumento Hugo dicitur abbas quondam Cluniacensis, ex tabul. Arremarensi. Ei quoque Raimundus de Rossiac Moissiacensis abbas promisit obedientiam mense Febr. an. 1214. seu 1215. uti hodie computamus; quo anno post regimen annorum septem, totidemque mensium Guillelmus abdicavit feria IV. ante Pascha. Et hic quidem an. 1219. IV. cal. Apr. dictus quondam abbas Cluniacensis, & tunc prior Gayæ, permittit Blanchæ comitissæ Campaniæ, ut in capella sua de Monte-Ymeri unum vel duos instituat capellanos, ex chartul. Campaniæ. Diem clausit ultimum 1222. XI. cal. Octobris, ex C Sammarthanis, III. cal. ex necrologio Monasterii-Novi Pictav. depositus apud Gayam, ex chronico Francisci de Rivo, in biblioth. Clun. col. 1664. ante altare S. Martini, ex Sammarth.

Bibl. Clun. col. 1497. melius 1491.

*

XIX. Geroldus seu Geraudus ex abbate Molismensi in Cluniacensem una omnium voce assumtus est an. 1215. post Pascha, vel, ut inquiunt Sammarthani, ipso die quo Guillelmus administrationem dimisit. Sane hoc anno seu pontificatus Innocentii papæ III. decimo-octavo jus correctionis in abbatia S. Germani Autissiodor. ab eodem Pontifice accepit: editum est hoc privilegium in Bullario Cluniac. Quo etiam anno idem Pontifex D Geroldum absolvit a juramento servandarum constitutionum Petri Cluniacensis abbatis, quo cum obstrinxerat conventus, antequam ad electionem procederetur, eidemque præcipit, ut pro temerario juramento conventui pœnitentiam injungat. An. 1216. die 1. Aprilis Aymoni thesaurario militiæ Templi Paris. serenissimam Campaniæ comitissam sponsorem dedit pro mille marchis argenti, quas infra duos menses dicto Aymoni solvere tenebatur, suasque simul omnes in comitatu Campaniæ possessiones dictæ comitissæ oppignerat, donec eidem fuerit de prædicta summa omnino satisfactum, ex chartul. Campaniæ. Vide E quoque biblioth. Sebus. pag. 152. Anno seq. paciscitur cum Helia Angeriaci abbate super prioratu de Buriaco. Fit autem Geroldus episcopus Valentinus an. 1220. Patriarcha Jerosolymitanus non 1230. uti legitur in veteri Gall. Chr. sed vel 1225. ex chronico Alberici, aut saltem anno secundo pontificatus Gregorii IX. qui ecclesiam regere cœpit an. 1227. In ea vero dignitate Jerosolymis sublatus è vivis VII. idus Sept. ex necrol. S. Roberti de Cornilione, & chron. Cluniac. apud Sacrosanctum Domini sepulcrum inhumatur.

Bibl. Clun. col. 1497.

XX. Rolandus promovetur an. 1220. cujus anni die 12. Novembris promittit se venturum ad electionem novi abbatis S. Martialis. Memoratur anno seq. mense Jan. in biblioth. Cluniac. col. 1501. & an. 1228. in tabulario Cluniac. Cessit hoc anno 1228. ac mortuus est pridie * idus Novemb. ex chronico Francisci de Rivo, in biblioth. Clun. col. 1664. Jacet in capitulo Cluniacensi.

** 2. Nov. ex Sammart.*

XXI. Bartholomæus ex archidiacono Cluniacensi abbas electus ipso die cessionis Rolandi an. 1228. mox a Gregorio IX. ejus pontificatus anno secundo, XII. cal. Novembris confirmatur. Qui quidem Pontifex ait se delectatum in odore religionis & famæ abbatis prædicti, tunc archidiaconi Cluniacensis, & expertum caritatis ejus zelum & donum discretionis & scientiæ; additque decessorem sponte regimen abdicasse. An. 1229. societatem renovavit cum Willelmo S. Theuderii abbate. Obiit Cluniaci 1230. calendis Maii, ibidem retro chorum tumulatus.

XXII. Stephanus II. de Berziaco *al.* de Brancion ex hist. Sebus. p. 1. pag. 53. ex priore Silviniaci, uti Severtius habet, vocatur electus Cluniacensis an. 1230. mense Augusto in transactione, quam fecit cum abbate Trium-fontium; eumque tradunt benedictum a Johanne Viennensi archipræsule. Anno seq. XIX. fortasse, vel 12. cal. Septemb. non XXI. cal. uti habetur in bibl. Sebus. pag. 434. Joceramnus Branceduni (de Brancion) dominus vocat hunc abbatem carissimum consanguineum suum, fratrem appellat Guichenon hist. p. 1. pag. 53. in oppigneratione jurium, quæ habebat in villa de Perciaco, facta Cluniaco, quam dictus Jocerannus a suo fratre Bartholomæo Quinque-Ecclesiarum episcopo roborandam pollicetur. An. 1232. feria IV. infra octavas Ascensionis Domini hominium excepit a dom. de Serciaco, sub sigillo Jocerанni Grossi domini Branceduni & castellani domini Reginaldi in Burgundia; ex biblioth. Sebus. pag. 445. ubi etiam memoratur an. 1233. pag. 430. & in bibl. Clun. col. 1503. Eidem an. 1234. mense Jan. Dalmatius Li-Hongres miles oppignerat decimam suam de Cortamblay, sub sigillo H. Matisconensis episcopi; quo etiam anno W. Cabilonensis præsul ei domum de Masseroy *ad firmam* dedit. Ipse vero Stephanus abbas domum de Troaut Alaidi matri ducis Burgundiæ ad vitam concessit an. 1235. Reperitur adhuc 1236. mense Julio in biblioth. Sebus. pag. 445. sed hoc anno abdicavit, mortuus pridie cal. Nov. ac sepultus Silviniaci, unde fuerat ex priore assumtus.

Bibl. Sebus. pag. 446.

XXIII. Hugo VI. quem Severtius cognominat de Monte-regali, ex abbate Majoris monasterii, Cluniacensis renuntiatur 1236. quo anno, mense Martio, seu 1237. secundum hodiernum computandi modum, nonnulla permutavit cum Joceranno Branceduni domino. An. 1239. in crastino Pentecostes compositionem iniit cum Odone Balmensi abbate. Eidem anno 1243. Hugo Dux Burgundiæ & comes Cabilon. jurejurando se adstrinxit servaturum se chartas decessorum suorum concessas Cluniaco, de Paredo

Ibid. pag. 437.

Ibid. pag. 447.

Bibl. Clun. col. 1511.

&c. Ad quem proinde Hugonem abbatem spectare videntur hæc verba Frederici II. imperatoris ad Ottonem Bavariæ ducem : *Ceterum ad tractandum & ordinandum consummationem matrimonialis fœderis inter Conradum de. . . . . in Romanorum regem electum & regni Jerosolymitani heredem & dilectam filiam nostram Isabellam sororem vestram, venerabilem Cluniacensem abbatem & magistrum Gualterum de Ocra notarium & fidelem nostrum excellentiæ nostræ legatos & nuncios speciales duximus ad vestram præsentiam destinandos, anno videlicet 1243.* Insuper Hugo an. 1244. Aldemarum ex Auriliaci cellerario Figiaci abbatem electum confirmavit, & anno seq. Moissiacenses ab eo facultatem petierunt eligendi abbatis post obitum R. Denique ad sedem Lingonensem sublimatur, in cujus locum electus est Raimundus abbas Moissiacensis; verum, ut erat vir modestus, tantam dignitatem deprecatus est.

Biblioth. Sebus. pag. 439.

XXIV. Guillelmus III. de Pontoise ex priore Caritatis ad Ligerim electus in abbatem Cluniacensem mense Maio 1245. interest eodem anno concilio Lugdunensi ; quo etiam anno, mense Julio Guillelmus abbas S. Victoris eidem scribit de *censa* domus de Vallenceos. Eodem anno, die Martis post Inventionem S. Crucis missam singulis diebus pro Innocentio IV. insigni ecclesiæ Cluniac. benefactore celebrandam instituit. Hoc autem ipso anno in festo B. Andreæ apostoli, idem Pontifex una cum 12. cardinalibus, duobus patriarchis, tribus archiepiscopis, quindecim episcopis, ac pluribus abbatibus; item Imperator Constantinopolitanus, Ludovicus rex Franciæ, & Regina mater ejus, cum sorore & fratre, filio regis Arragonum, & filio regis Castellæ, duce Burgund. & multis aliis principibus, omnes intra septa monasterii hospitio suscepti sunt, & Papa missam celebravit. Anno 1250. paciscitur Guillelmus cum Odone domino de Castellione *en Basois* super dominio, justitia & *garda* prioratus de Simulay, sequestro Ansello episcopo Eduensi. Idem anno 1253. apud Regem conqueritur de injuriis suo monasterio illatis a duce Burgundiæ, ex cod. MS. biblioth. Coislianæ excellentissimi domini episcopi Metensis, inscripto *Bourgogne, Lionnois, &c. tit. Cluni.* Reperitur adhuc 1254. seu anno 1. pontificatus Alexandri IV. & 1256. quo anno, die 13. Jan. frustra vocatur Geraldus in charta Ferrandi Castellæ regis, anno 1. regni sui, in bibl. Sebus. pag. 305. Antea vero fuisse monachum S. Geremari Flaviacensis colligitur ex scheda inclusa in theca, qua tegitur os brachii S. Geremari, fidem faciente huic translationi adfuisse Guillelmum abbatem Cluniacensem, Flaviacensem alumnum. Deinde abdicavit, factus episc. Olivensis in Achaia 1258. ex Miræo in Origin. Bened. pag. 98. Olenensis vocatur & quondam abbas Cluniacensis in rescripto Alexandri papæ IV. ad Philippum episcopum Placentinum de prioratu S. Georgii Placentini, dato Viterbii III. cal. Octob. pontific. anno IV. hoc est 1257. & hic quidem habetur annus in vita S. Ludovici ; ad quem corrigendus est annus 1250. qui irrepsit in bibl. Clun. col. 1626. Demum exspiravit die XV. cal. Jan. an. 1263. nova sua ecclesia insalutata, ex bulla Clementis IV. data Perusii anno pontific. primo, hoc est 1265. sepulturæ vero traditus est Parisiis apud S. Martinum de Campis.

Ibid. pag. 444. — Bibl. Clun. col. 1514. — Bibl. Clun. col. 1666. — Prob. hist. Castell. p. 4. — Bullar. Clun. — Bibl. Clun. col. 1513. & 1665.

XXV. Yvo I. de Vergy Hugonis domini de Bellomonte ad Vigennam, ex toparchis Vergeii in Burgundia, & Aleidis de St Seigne filius, cognominatus etiam de Poyson in chronico Cluniac. sed jure annon, ignoramus, duos habuit fratres, Hugonem de Vergy priorem S. Martini a Campis, & Milonem priorem Caritatis; ipse vero ex priore S. Marcelli Cabilon. præerat monasterio Cluniacensi jam an. 1256. indict. XIV. die XVI. cal. Octob. Ludovico Francorum rege & fratre Guidone Claromontensi episcopo existente, si habenda fides tabulario S. Flori explorato per D. de Ganieres. Anno 1259. mense Aprili S. Pancratii prior in Anglia excusatum se rogat apud Yvonem Cluniac. abb. quod generali capitulo non interfuit. Idem abbas anno seq. sententiam dixit in capitulo generali super querela inter abbates Moissiac. & Fiacensem* & Gaillardum de Montagut Moissiaci monachum, ex tab. Moissiac. An. 1261. Johannem priorem S. Orientii Auscienfis suum procuratorem instituit in causa adversus Bertrandum abbatem Grandis-silvæ, super territoriis & ecclesiis de Manetuila, de Noguer & de Serenis, feria IV. post Dominicam *Jubilate;* qua de re transactionem factam confirmavit IV. nonas Maii 1273. ex tabul. Grandis-silvæ. Yvoni quoque Sancius abbas suum S. Salvatoris Legorensis monasterium in diœcesi Pampelonensi subjicit anno 1265. pontificatus Clementis IV. anno primo. Fuit insuper anno 1269. in festo S. Vincentii alter sequestrorum pacis inter archiep. Lugdun. & ejusdem ecclesiæ capitulum, ex delegatione summi Pontificis & Regis. Denique an. 1275. VI. nonas Martii antiquam societatem cum Hugone S. Benigni abbate renovavit.

Ibid. col. 1663. — Vide hist. Vergiaci, pag. 199. — * Figiacensem. — Prob. hist. Lugdun. R. P. Menestrier.

De Yvone audiendum Cluniac. chronicum in biblioth. Clun. col. 1667. *Iste bonæ memoriæ Yvo primus, Cluniacensis abbas non tantum dictam ecclesiam, sed & totum ordinem in magna pace & & tranquillitate conservavit. . . . . Qui dictam ecclesiam invenit 24. millibus librarum Turon. obligatam & amplius ; & licet ecclesia tantis debitis esset onerata, propter hoc conventum non minuit, sed potius augmentavit, ita quod toto tempore vitæ suæ fuerunt in conventu CCLX.* monachi ad minus, & etiam sæpe plures, eisdem necessaria plenissime administrans, & ante obitum dictam ecclesiam dimisit ab omni debito liberam & immunem ; ipsamque usque ad annum sequentem post obitum suum victualibus reliquit munitam, &c.* Addam & hujus abbatis virtutes ex chronico Gerardi de Arvernia, quod ipsi dicavit: *Præco divini verbi, tuba Evangelii, amicus sponsi, columna Dei, sol* terræ, lumen patriæ, minister Altissimi. Tota conversatio ejus est schola honestatis, morum ædificatio & structura salutis. Est enim in judiciis rectus, in carne angelus, in misericordiis totus, in dando largissimus, & in consiliis circumspectus.*

* al. CXII — * f. sal

Habemus autem epistolam nuncupatoriam seu prologum hujus operis, tom. 1. Anecdot. col. 1187. scriptum anno 15. præfecturæ Yvonis, Gregorio X. *nunc in papatu sedente*, ac proinde anno circiter 1270. non 1282. ut habetur loco citato in margine. Historia vero figuralis, de qua ibidem loquitur auctor, tanquam a se contexta, ea esse videtur, quam Possevinus in apparatu sacro tradit manu exaratam in biblioth. S. Galli asservari. Neque etiam premendum est silentio eum fuisse fundatorem collegii Cluniac. apud Parisios, in cujus rei argumentum hæc verba prostant in ejusdem porticus superliminari: *Yvo primus hujus nominis abbas Cluniacensis, ac primus hujus collegii fundator, anno Domini CCLXIX. supra M. plateam emit, murosque fecit in circuitu, refectorium, culinam, dormitorium, ac claustri medietatem. Æterna pace fruatur, amen.* Cluniaci jacet Yvo primus inter altaria SS. Jacobi & Clementis, cujus obitus notatur in chronico 25. August. 1275. aut 26. Aug. ex necrolog. Monasterii-novi Pictav.

Bibl. Clun. col. 1667.

XXVI. Yvo II. de Chasant *al.* de Chuzan superioris nepos ex sorore, successor pronunciatur, die ipsius sepulturæ, cum tunc esset prior S. Martini a Campis, & antea fuisset prior Cluniacensis, ut infra probatur in catalogo priorum. Is suo gregi & ordini mirifice profuit; nam ipsius opus est castrum Givræi-montani duabus leucis ab urbe Divione in diœcesi Lingon. cujus loci justitiam, ut vocant, altam a duce Burgundiæ acquisierat. Condidit & castrum de Givreio, pluribusque structuris domos, & basilicam ornamentis instruxit. An. 1277. societatem precum iniit cum Hermanno abbate & conventu Paderbornensi. Eidem Nicolaus III. summus antistes anno secundo pontificatus, Christi 1278. privilegium indulsit tonsuram clericalem monachis totius ord. Cluniac. conferendi; quo etiam anno idem Nicolaus papa permisit monachis in bona tam mobilia quam immobilia, feodalibus exceptis, quæ hereditario jure ad eos, si in seculo remansissent, devolvi contingeret, succedere. Anno seq. mense Decembri domum S. Viventii de Vergeyo Othoni Burgundiæ comiti elocavit. Cluniacense vero collegium Parisiis ab avunculo fundatum, uti supra diximus, absolvisse hunc Yvonem, perhibet titulus ibidem adscriptus: *Yvo secundus, abbas Cluniacensis, primi fundatoris nepos, hanc ædem divæ Virgini sacram, capitulum, & alteram claustri medietatem fecit, cum bibliotheca; æterna pace fruatur, amen.* Demum carnis sarcinam deposuit III. nonas Novemb. *al.* pridie ex necrol. Monast. novi Pictav. 1289. sepultus Cluniaci inter altaria SS. Andreæ & Clementis. De quo sic habet necrologium Celsiniarum: *IV. nonas Novembris officium solempne pro domno Yvone II. abbate Cluniacensi, qui dedit conventui hujus loci vestiarium integrum in perpetuum, scilicet tunicas pelliceas & capucia forrata, atque totas, quibus tunc temporis valde indigebant.*

Tom. 1. veterum monum. col. 1382.

XXVII. Guillelmus IV. de Igiaco antea prior de Condamina Gebennensis diœcesis, electus in abbatem Cluniacensem 1289. confirmatur a Nicolao IV. quinto cal. Febr. anno ipsius pontificatus secundo. Idem Pontifex ei permisit anno seq. vigesimam partem omnium proventuum ecclesiarum ordinis per sex annos colligere; itemque alia bulla apud Urbem-veterem data X. cal. Aug. anno pontific. 4. vetuit ne cui beneficium Cluniacense conferretur, præterquam ordinem professo, ac insuper ne beneficium ultra sex menses vacuum relinqueretur, & secus facta vult ab abbate G. revocari. An. 1292. statuit Guillelmus abbas, ut deinceps caligæ de tela, & totidem ac antea solebant dari *de Blancheto* cum iisdem *de Blancheto*, ex peculio abbatis fratribus dentur. Pendet sigillum, in quo cernitur abbas cum mitra & ceteris pontificalibus. Diem clausit in curia Romana 1295. III. cal. Octob. de cujus obitu exstat epistola Bonifacii VIII. data pridie cal. Octob. pontificatus anno 1. qua monet Cluniac. congregationem, ut probatæ vitæ, ac in pastorali onere versatum archimandritam eligat. Sepulturæ illatus est Cluniaci in capitulo juxta Rolandum abbatem, ubi hoc habet epitaphium semiesum:

Guillelmi fossa quarti patris tegit ossa
Hæc. . . . . genuit Ygiacum, rexit Cluniacum.
Qui quinque minus. . . . .
. . . .
. . . . *Obiit festo Michaëlis.*

XXVIII. Bertrandus de Colombiers Bonneti de Colomberiis & Margueronæ de Chastillon filius, antea monachus S. Sequani, ut probat extrema ejus voluntas, qua decernit quosdam libros, quos secum exinde attulerat, eo remitti, deinde prior de Nogento, tandem ex priore Caritatis, electione fratrum peracta die Jovis post festum S. Lucæ, hoc est 20. Octobris in abbatem cooptatur 1295. & a Bonifacio VIII. confirmatur IV. idus Januarii anno pontific. 1. Anno seq. seu pontificatus anno 2. summus idem antistes ei potestatem fecit a quocumque vellet episcopo benedictionem accipiendi, VIII. cal. Febr. Eidem an. 1297. Rainaldus de Burgundia comes Biligardi auxilium promisit, ut ipsi a Balmensibus & aliis monachis ordin. Cluniac. in sua ditione manentibus debita redderetur obedientia: cui nihilominus eodem anno venienti ad visitandum hoc monasterium Balmenses monachi fores monasterii occluserunt, ob quod interdicto supposuit monasterium, & monachos rebelles a sacris arcuit. Anno 1298. die Mercurii post Ascensionem, Bernardi domini de Turre hominium excepit. Memoratur an. 1302. die Jovis ante festum B. Mariæ Magdalenæ in tabulis S. Flori; atque haud dubie is est abbas Cluniac. qui cum archiepiscopis & abbatibus subscripsit appellationi factæ per regem Philippum Pulcrum & regnicolas contra Bonifacium VIII. Anno 1307. die Lunæ in festo Circumcisionis Domini corpus B. Paxentii è capsa lignea in argenteam ab Odone S. Martini a Campis priore factam, cum Johanne Aniciensi episcopo & Berengario Figiacensi abbate transtulit. *Vir,* inquit chronicum Cluniacense, *facundissimus & eloquentissimus, scientia & moribus mirabiliter ornatus, rexit istam ecclesiam &*

Baluz. prob. hist. domus Arvern. pag. 565.

totum ordinem in magna pace & tranquillitate. A Cetera ejus dona in temporalibus acquirendis vel resarciendis prædicat idem chronographus, ac jure inter præcipuos loci dotatores annumerandus est. De ejus legatione pro inquisitione facienda de criminibus Hugoni de Cabilone Leodiensi præsuli objectis, vide in hoc episcopo, tom. 3. novæ Gall. Christ. Refertur insuper Bonifacium VIII. papam octo cum cardinalibus, Franciæ Regem cum duobus filiis suis, necnon multos principes ac nobiles Franciæ & Burgundiæ ac variarum provinciarum præsules a Bertrando abbate per dies quinque hospitio fuisse susceptos. Postremo desiit esse in vivis IV. cal. Nov. 1308. B Cluniaci funeratus inter altaria BB. Vincentii, Nazarii & Celsi.

XXIX. Henricus de Falteriis *de Fautrieres al.* de Faltredi & de Francreriis, prior de Pricemella & ordinis procurator in curia Romana, eligitur abbas per compromissum 1308. die 29. *al.* 30. Oct. & hoc ipso anno, seu pontificatus Clementis V. anno quarto, hic summus pontifex ei privilegium concessit vigesimam partem proventuum omnium beneficiorum ordinis per quadriennium percipiendi. Anno seq. 1309. permisit fratribus S. Martini de Campis priorem sibi deligere; & an. 1314. VII. cal. Jan. Figiacense C monasterium visitavit. Multa utiliter pro abbatiæ Cluniacensis regimine ordinavit, de quibus mentio fit in chronico memorato, ubi & statuta pro monasterio proferuntur. Annis undecim præfuit, indeque 1318. vel 1319. secundus S. Flori episcopus creatus, obiit 1320. IV. cal. Febr. De quo notandum, in obituario libro Gallice scripto Helyardem de Courtenay neptem hujus abbatis vocari.

Bibl. Clun. col. 1539.

XXX. Raimundus I. Bernardi antea prior de Aleyraco, deinde abbas Psalmodii, Cluniacensi tandem monasterio præficitur 1319. ex schedis Suarezianis. Sane Johannes papa XXII. anno D pontificatus tertio ei privilegium contulit pro augenda pensione scholarium collegii Cluniac. apud Parisios. Item alia bulla ejusdem Pontificis anno sexto idibus Octobris inscribitur Ostiensi episcopo, ut compellat priores & alias ordinis personas ad solvendas *censas* & alia jura debita Raimundo abbati. Porro hic Raimundus controversiam habuit cum Petro Caritatis priore, super correctione & visitatione membrorum a Caritate dependentium, quam idem Pontifex dirimendam commisit Guillelmo archiepiscopo Viennensi & Geraldo de Lautreco Avenionensi præposito, capellanis Johannis papæ XXII. a E quo pro statu monasterii Cluniacensis reformando missi fuerant; seu potius in eos compromisere dicti abbas & prior an. 1322. 18. Maii die Martis ante Ascensionem, & hi crastina die pronunciarunt; quorum sententiam, precibus Petri abbatis, qui mortuo Raimundo successerat & dicti prioris, Johannes papa confirmavit Avenione x. calend. Aprilis anno pontific. octavo. Naturæ debitum persolvit Raimundus Avenione in curia, calendis Nov. 1322. ibique sepultus est in ecclesia B. M. de Donis nunc metropolitana.

XXXI. Petrus II. de Castro-lucii *de Chastelus* decretorum doctor, ex abbate Montis-olivi an. 1322. Cluniacensi abbatia donatur a Johanne papa XXII. qui quidem Pontifex data bulla v. cal. Dec. anno pontificatus septimo monet archiepiscopum Aquensem & episcopos Rivensem ac Forojuliensem ut eidem Petro abbati Montis-olivi, quem recenter, inquit, ad abbatialem Cluniaci dignitatem promovimus, auxiliarem manum præbeant, pro duarum vicesimarum solutione, quas Raimundo decessori abbati Cluniacensi ad quatuor annos concesserat, a quolibet monasterio Cluniacensis collationis percipiendas, ad redimendum Cluniacense monasterium, ex tabul. Moissiac. Hic plurimis decoravit ecclesiam ornamentis, ædificiis auxit, domum Parisiensem Thermarum acquisivit, &c. quem ab eruditione, facundia & suavissimis moribus laudat chronicum Cluniac. Recensetur an. 1334. die 28. Aprilis in charta authentica collectionis D. de Ganieres vol. 5. abbatiarum. Adfuit parlamento an. 1336. & compilationi constitutionis Benedictinæ, quæ edita est tom. 1. Bullarii Romani, pag. 241. cum nota anni 1336. in margine. An. 1342. ipse & conventus decretum faciunt, quo monachis permittitur tenere & possidere quandiu vixerint, bona quæ per industriam suam acquisierint. Hoc autem anno præfecturam abdicavit, quando scilicet ad cathedram Valentinensem & Diensem evectus est; obiitque 1344. IV. nonas Maii deportatus Cluniacum sepeliendus in sacello sanctis Martialis.

XXXII. Iterius de Mirmande *solemnis Doctor* appellatus, successit 1342. Testis est anno seq. die 23. Septembr. in instrumento venditionis castrorum & feudorum Humberti Delphini apud Villam-novam prope Avenionem, factæ Guillelmo Rogerii, ex commentariis pro historia Delphinatus, pag. 510. Denique sui ordinis privilegiis renovatis, mortem oppetiit in curia IV. idus Febr. an. 1347. in æde S. Mariæ de Donis conditus Avenione.

XXXIII. Hugo VII. Fabri origine Tutelensis ex prima vita Clementis VI. nominatusque inter socios domus Sorbonicæ an. 1331. tom. 4. hist. Universit. Paris. pag. 229. ac in Rubricis anni 3. Benedicti XII. prior Vallis Aurelianensis diœcesis Buthen, creatur abbas 1347. quo circiter, seu pontificatus ejusdem Clementis papæ anno quarto, & iterum anno quinto XVI. cal. Aprilis dictus Pontifex ei privilegia concessit; ex quibus, si genuina sunt, colligas biennio ante 1347. creatum fuisse abbatem; verum ea ipsa esse putamus quæ edita sunt in bullario Cluniac. pag. 177. alterum datum VI. cal. April. anno pontif. V. & alterum XV. cal. Apr. ejusdem anni. Ceterum anno sui regiminis quarto in manus Papæ abdicat; statimque ordinem Carthusianum ingreditur in prioratu Vallis S. Mariæ, cujus postmodum effectus est prior. Cumque ibidem vixisset annis 18. mortuus est pridie cal. Augusti 1368. illicque sepultus jacet.

Bibl. Clun. col 1627. & 1672.

XXXIV. Androinus de Rocha seu de Rupe *de la Roche* Burgundus, frater comitis de Rocha

in comitatu Burgundiæ, theologiæ doctor, ex abbate S. Sequani Cluniacensis electus 1351. seu a Clemente VI. assumtus, ut ait primæ vitæ hujus Papæ scriptor, rexit Cluniacum annis novem, seu potius decem. Porro hic dudum anno 1355. cum Philippo abbate S. Sequani habere controversiam dicitur, in ejusdem judicio lato a Petro episcopo Prænestino, die 13. mensis Apr. & confirmato ab Innoc. VI. septimo cal. Octob. pontific. anno tertio, ex bullario Cluniac. Ex quo etiam discimus Androinum quadraginta florenos annui redditus sibi ex prædicta sententia per monasterium S. Sequani solvendos dedisse in perpetuum officiariis conventus Cluniac. die 23. mensis Jan. an. 1356. eodemque anno testis est in præcepto Caroli imperatoris pro monasterio Aureæ-vallis. Quod quidem jam innuit quanta valeret gratia apud magnates; sed longe clarius tot grandia negotia, quibus adhibitus est, manifestabunt. An. 1360. ex hist. Franc. auctore R. P. Daniele Societatis Jesu presbytero, Andreas de la Roche appellatus, quod verum ipsius nomen existimat, *post multos & varios labores. . . . . Reges Franciæ & Angliæ ad concordiam inclinavit;* sicque libertatem Johannis Franciæ regis procuravit, uti refert qui scripsit primam vitam Innocentii VI. Sane Andruinus abbas Cluniac. & nuncius apostolicus ad Franc. & Angl. Reges nuncupatur in charta Cellensis monasterii an. 1360. Barnabam quoque vicecomitem Mediolanensem ad pacem cum ecclesia Romana perduxit; quem idcirco magnæ prudentiæ abbatem prædicat Johannes Froissartus. Idem mittitur ab Innocentio VI. ad reformandam pacem inter Carolum ducem Britanniæ & Johannem Montis-fortis comitem anno pontific. nono IV. idus Martii; in qua legatione notanda sunt hæc verba Pontificis: *Te tanquam pacis angelum ad locum præfatum. . . . . ut solita tua prudentia se, prout in majoribus consuevit, in hujusmodi laudabili negotio utiliter exerceat, prout ex patentibus litteris per nos tibi directis colligere poteris, duximus destinandum.* Easdem Androini laudes repetit in epistolis ad ducem Britanniæ & ad Montis fortis comitem scriptis. Eodem anno, VII. cal. Maii ei provincia datur ab Innocentio prælatos & personas ecclesiasticas Angliæ inducendi ad subveniendum aliquo pecuniario subsidio ecclesiæ necessitatibus. Legenda etiam ea de re ejusdem Pontificis epistola ad Eduardum Angliæ regem, data XII. cal. Augusti ejusdem anni.

Tom. 2. Anecdot. col 894. 95. & 96.

Tom. 2. Anecdot. col. 940. & 1038.

Jam tum vero cogitabatur de Andruino patres inter purpuratos cooptando: legitur enim apud Rimerium, tom. VI. pag. 304. *De Regis Angliæ petitionibus super promotione Andruyni abbatis Cluniac. in cardinalem a Papa non admittendis. Datum Avenione VII. cal. Jan. pontificatus Innoc. anno octavo.* Integrum habes responsum Innocentii VI. ad Eduardum Angliæ regem, t. 2. Anecdot. col. 1027. quo de cardinalitia dignitate, quam Rex pro Androino tam enixe postulabat, nihil certum, absentibus pene omnibus a curia cardinalibus, respondere se posse de præsenti rescribit. Tandem nihilominus in sacrum collegium ab eodem Pontifice admissus est die 17. Septembris feria VI. quatuor temporum, anno 1361. quo tempore curam abbatiæ dimisit; in qua variis munificentiæ monimentis relictis, ab eodem Innocentio legatione in Italia condecoratur, ac pro Urbano in Bononia & Romandiola hoc munere perfungitur.

Ceterum cardinalis appellatur in epistola Innocentii VI. ad Johannem Franciæ regem & in alia ad ipsum Androinum datis IV. nonas Novembris anno ejus pontificatus nono; sed ex iisdem constat nondum tunc fuisse pileo rubeo donatum, quanquam rex Franciæ Johannes Papam rogaverat, ut ipsi è Romana curia transmitteretur. Postea tamen Innocentius misit ad eum pileum rubeum, quo libere uteretur, *non obstantibus, quod capellum ipsum de manu nostra non receperis,* ait Papa in epistola ad ipsum Androidum, data XIII. calend. Jan. ejusdem anni, *& qualibet consuetudine hactenus in contrarium observata.* Verum ex primæ vitæ Urbani V. scriptore æquali habemus Androinum non habuisse titulum cardinalitium tempore Innocentii VI. nec fuisse *installatum*, quippe qui non est ingressus curiam, nisi cum Innocentius animam exhalabat. Fuit tamen admissus & habuit vocem in electione Urbani V. quod expresse notat hic auctor, ut probet solam promotionem ad cardinalatum sine tituli assignatione dare vocem ad electionem Papæ. Porro eidem Andruino a Johanne rege ad vitam concessas fuisse 2000. libras annuæ pensionis colligere libet ex epistola Caroli Francorum regis & delphini Viennensis ad thesaurarium Delphinatus, qua jubet ut cardinali Andruino *fideli*, inquit, *amico nostro, cui pater, &c.* solvat ex vectigalibus Bellicadri & Nemausi, cum reliquis dictæ pensionis, quæ summam 4000. Francorum auri conficiebant. Datum 3. Januarii anno regni quinto in castro de Lupara. Verum id totum suspectum faciunt hæ superscriptiones, *per Regem & Delphinum vobis domino cardinali Belvacensi*: hæc enim ultima verba haud alii convenire possunt, quam Johanni de Dormans tunc Franciæ cancellario, cardinali & episcopo Bellovacensi; itaque ad certiora, quæ plura suppetunt, transeamus. Hic suo testamento, cujus exsecutores vult esse Johannem de Vienna episcopum Basileensem & Ricardum abbatem Balmensem; dat nepotibus suis, dicto scilicet Basileensi episcopo, Jacobo domino de Loingi, Henrico domino de Amabello, Gerardo præceptori de Espailleyo ord. S. Johannis Jerosolymitani, militibus de Vienna, & Catharinæ dominæ de Murassello nepti suæ, singulis unum jocale valoris 30. florenorum auri, & Johanni de Novo-castro alteri nepoti canonico libros, & alios alteri nepoti Guillelmo de Conans; itemque alios exsecutores instituit Johannem Nemausensem & Stephanum Parisiensem cardinales an. 1369. 25. Oct. Idem quoque inter benefactores Cluniaci censetur, qui collegio sancti Martialis Avenionensis initium dedit an. 1361. indeque in suo S. Marcelli titulo constituit præfecturam ordinis Servorum, cujus erat protector. Deficit

Ibid. col. 1062.

Ibid.

peste consumtus Viterbii IV.* cal. Nov. 1369. habitu Servorum in basilica tumulatus, ut est apud Archangelum Glabium in chronico Servorum, lib. 3. cap. 2. unde tamen postea corpus Cluniacum relatum, juxta sacellum S. Dionysii deponitur. De eo sic habetur in libro anniversariorum Silviniaci: *V. cal. Novembris officium fiat pro domino Androyno condam abbate Cluniacensi, qui postea cardinalis fuit, & XII. pauperes reficiantur.* Legendi etiam chronographus Cluniacensis, Matthæus Villanus, lib. 7. & 8. Bernardus Corius, Platina, Ciacconius, Reginaldus in Annalibus ecclesiasticis ad annos 1360. & 1368. &c.

** VI. cal. ex bibl. Clun. col. 1672.*

XXXV. Simon de la Brosse decretorum doctor & Regi a consiliis, ad Cluniaci regimen accessit an. 1361. Hic ab Urbano V. plurima obtinuit privilegia, annis scilicet ejus pontificatus 1. 2. & 5. Duo priora edita sunt in Bullario Cluniac. pag. 180. & 181. Idem an. 1365. statuta edidit pro scholaribus Cluniacensis collegii Paris. quem & ad obeundam legationem apud Andegavorum ducem, summum Pontificem & Reginam Siciliæ fuisse delectum, eique diurnos, quandiu hac legatione fungeretur, decem Francos aureos fuisse assignatos, discimus ex litteris authenticis Caroli regis, datis die 23. Junii, ipsius regni quinto. Ejus denique erga suam basilicam liberalitas summopere commendatur; ut pote quam pretiosa sacrarum vestium supellectile donavit. Quiescit in æde collegii Cluniac. Lutetiæ ad gradum altaris majoris, sub hac marmorea inscriptione: *Hic jacet bonæ memoriæ domnus Simon de Brossa, quondam abbas Cluniacensis, & magister in sacra pagina, consiliarius domini nostri Regis, qui obiit Parisius anno Dom. MCCCLXIX. in festo S. Sacramenti.* Orate pro eo.*

** VI. cal. Junii ex bibl. Clun. col. 1673.*

XXXVI. Johannes I. du Pin doctor theologus, ex priore sancti Martini de Campis electus 1369. confirmatur ab Urbano V. bulla data V. cal. Julii anno pontificatus septimo; eique paulo post, nimirum X. cal. Octob. ejusdem anni ab eodem Pontifice conceditur facultas benedictionem a quocumque vellet episcopo percipiendi. Administravit annis quinque; cujus tumulo apud sacellum B. Martino in eodem prioratu S. Martini a Campis dicatum, subjecta legitur epigraphe ex Gallico latine reddita: *Hic jacet frater Johannes de Pinu quondam monachus hujus cœnobii & prior, magister in theologia, inde abbas Cluniacensis: multa bona contulit huic ecclesiæ, & obiit anno gratiæ 1374. 27. Decemb. Orate pro anima ejus, Amen.*

XXXVII. Jacobus I. de Caussanis seu de Caussanicis stirpe inter Avenionenses nobili natus, monachum induit in cœnobio S. Andreæ Avenion. tum prior effectus B. Mariæ de Guillestra diœcesis Ebredunensis, ac deinde abbas S. Theofredi, tandem renuntiatus est Cluniacensis an. 1374. Huic, an. 1376. die 4. Septembris Bertrandus de Turre domicellus, castri de Turre Claromontensis diœc. dominus hominium fecit Avenione, pro eodem castro & castellania. Idem abbas post biennium facultatem obtinuit a

Balez. prob. histor. dom. Arvern. pag. 619.

A Clemente pseudopontifice erigendi monasterii in urbe Avenionensi sub nomine S. Martialis; ad quod exsequendum die 13. Dec. an. 1379. plures simul univit prioratus, adjuncto sibi commissario Petro Cameracensi episcopo Papæ camerario, ac præsente Petro Magalonensi præsule thesaurario Papæ, qui hoc totum eodem anno, sui pontificatus secundo, X. cal. Octobris ratum habuit & approbavit. Sedit octo annis & mensibus sex, qui an. 1383. die 2. Aprilis in lecto extremæ ægritudinis decumbens, totius ærarii sui declarationem fecit. Denatus est hoc ipso anno pridie nonas Julii Avenione, ubi & sepultus est B ad ecclesiam S. Martialis in sacello S. Martini. Memoratur quondam abbas Cluniac. in charta fundationis unius missæ diebus singulis in monasterio S. Andreæ per unum è monachis in aurora dicendæ, & duorum anniversariorum singulis annis in eodem cœnobio celebrandorum, factæ a fratre Johanne Pelegrini decano & vicario generali Guillelmi Villate abbatis S. Andreæ Avenionensis & a Jacobo de Caussanis decretorum doctore, ejusdem loci monacho, ad commodum animarum suarum & animæ Jacobi de Caussanis quondam abbatis Cluniac. Actum 23. Aprilis 1387.

XXXVIII. Johannes II. de Cosano *de Cosant* C nobilis Segusianus, filius Amedei equitis domini de Cosant & Alisiæ de la Perriere dominæ de Roanne, ex abbate Arremarensi post Guillelmum de Vaudray, factus est Cluniacensis bulla Clementis VII. data VII. Augusti anno pontificatus quinto, hoc est die 7. Aug. 1383. Idem Pontifex sexto calend. Sept. anno pontificatus XIV. ei permisit de suis bonis testamento statuere & erogare in gratiam famulorum suorum & in pios usus, usque ad valorem 3000. francorum auri, omni prius ære alieno & debitis ab ipso contractis ex integro solutis. An. 1394. die 17. Maii Beraudus Dalphinus Arverniæ, comes Claro- D montensis, junctis manibus inter manus D. abbatis (Johannis) cum oris osculo, & extracto capucio feodum fecit & homagium dicto Dom. Cluniacensi abbati. Et hic an. 1398. X. Nov. cum suo conventu missam quotidianam & anniversarium spopondit Ludovico duci Borbonii, qui constructa S. Dionysii capella, plurima ecclesiastica ornamenta & mille scuta auri ad emendos redditus contulit. Denique post regiminis annos septem-decim, mensem unum & dies quinque, è vivis excessit anno 1400. IV. idus Septembris. Hujus monasterii etiam dotator & apud suos sodales summo in pretio habitus, humatur Cluniaci E prope introitum chori, hocce epitaphio laudatus in chronico Cluniacensi:

Le Mur. hist. de Forez

Abbatum numerus ter denus necnon & octo;
Ultimus illorum de Cosant castro Johannes,
Annis [a] sexquedecem Cluniacum strenue rexit;
Multaque constanter adversa pertulit idem;
Sed fisus penitus bonitate Cunctipotentis,
Continuat regimen posse tenus cum pietate.
Det Deus ut vivat per multos longius annos;

[a] Non mirum, si sexdecim tantum ei tribuuntur anni regiminis, qui nondum obierat, ut patet ex contextu.

Quatenus ordo suus in cunctis melioretur,
Et Cluniacus in hunc per prospera amplificetur.
Incolumem Christus servet per tempora longa,
Seque, suos monachos, & tandem gaudia donet
Perpetua cœli, sic vates supplicat optans.

XXXIX. Raimundus II. de Cadoëne ex monacho Ternacensi & sacrista, ac postmodum majori priore Cluniacensi, a toto conventu, more antiquo, abbas electus an. 1400. IV. idus Sept. *al.* die XI. ab Olivario de Martreuil episcopo Cabilonensi benedictionem percepit. Anno 1402. die 6. Maii in capitulo generali Robertum Barrensem ducem & uxorem ejus Mariam de France admisit ad societatem precum & bonorum sui ordinis operum, ex litteris authenticis. Biennio post, Guichardum de Saules abbatem S. Richarii suum procuratorem instituit ad gubernandos decanatus de Lessiaco & de Perrona. Ei Benedictus XIII. pseudopapa an. 1407. declarationem dedit, quod transgressiones statutorum Cluniac. quæ non essent directe contra essentialia vota, obedientiæ, paupertatis & castitatis, non essent culpæ mortales, & solum obligarent ad pœnam corporalem vel arbitrariam per confessarium imponendam, etsi in dictis statutis contineretur, quod essent præcepta in virtute sanctæ obedientiæ. Idem Raimundus ad concilium Pisanum anno 1409. misit procuratorem suo & totius ordinis nomine, uti testantur acta ejusdem synodi edita Spicil. tom. VII. pag. 365. Anno seq. exstinxit sacristiam prioratus B. Mariæ de Hyenvilla in diœcesi Aurelianensi; itemque dicitur hoc anno consuetudines Cluniacenses sanxisse & desumsisse ex breviario, quod noviter composuerat. Insuper an. 1412. ipse se dicit Bertrandi decessoris sui consuetudines in multis imperfectas, quas hic an. 1307. ediderat, reformasse. Præfuit annis sexdecim, quibus cœnobium suum pluribus ornamentis præclare auxit & illustravit; ac floruit eximia sanctitate Guillelmus de Arvernia. Denique is an. 1416. mense Aug. scribens patribus concilii Constantiensis pro sua absentia excusanda se dicit plusquam septuagenarium esse; quo etiam anno, die 4. Sept. totius ærarii sui declarationem fecit; ac tandem die 12. Septembr. ejusdem anni spiritum emisit, Cluniaci sepultus juxta sacellum S. Dionysii a parte majoris altaris. De cujus obitu habemus epistolam prioris Cluniacensis ad Robertum priorem Celsiniarum, electum Cluniac. abbatem.

XL. Robertus de Chaudessola *al.* d'Eschaudessola decretorum doctor, prior Celsiniarum & ordinis procurator in Avenionensi curia, in concilio Pisano & in Constantiensi, ubi actum est de restituendo Cluniacensi ordini pristino splendore, electus est in abbatem Cluniacensem an. 1416. die Dominica 13. Septembris, ex charta superius laudata, ubi virtutes ejus prædicantur. Anno seq. in octava Paschæ seu 18. Aprilis abbatiali benedictione donatus apud Constantiam a Johanne cardinale Ostiensi, assistentibus Ludovico Trenorch. & Guillelmo S. Salvatoris Anian. abbatibus, eodem, 16. Febr. Johannem de Pino

A subcamerarium Cluniacensis monasterii & vicarium generalem in temporalibus instituit. Quo etiam anno unus fuit ex electoribus Martini V. in concilio Constantiensi, qui mox ad ejus preces litteras dedit commendatitias ad prælatos & principes Allemanniæ pro visitatoribus quos illuc Robertus abbas reformandi causa ordinis Clun. monasteria utriusque sexus illis in partibus existentia mittebat; itemque Robertus hoc anno, die 25. Julii proprio motu priorem S. Martini de Campis domnum Guidonem de Nourry renuntiavit. An. 1421. 17. Martii litteris ad Raimundum de Arensis priorem B. Mariæ Deauratæ apud

B Tolosam scriptis, jubet uniri mensæ abbatiali Moissiacensi prioratum de Castel-Sarrazin. Demum an. 1423. die 3. Apr. suam apud Martinum V. papam a concilio generali absentiam excusavit, ad quod tamen misit procuratores, Johannem de Vinzellis priorem Caritatis, &c. Mortuus est hoc anno juxta decessorem humatus. *Tab. Moiss.*

XLI. Odo II. de Perreria *de la Perriere* filius Guichardi equitis, & cognatus germanus Johannis de Cosant abbatis Cluniacensis, primum fuit Cluniac. monachus, tum prior claustralis, deinde major prior, & postea prior Silviniaci, ac tandem abbas canonice subrogatus Roberto

C 1423. quem tunc licentiatum in decretis Martinus V. anno VII. pontificatus, IX. calend. Junii confirmavit. Iste vir pius, observantiæ regularis amator, prophetiæ etiam spiritu clarus, cujus elogium habetur in chronico Cluniacensi, die 3. Martii anni 1423. seu potius 1424. procurationem dedit ad gerenda negotia. Anno 1432. iterum atque iterum a synodo Basileensi invitatus excusat se, tandemque censura perculsus appellat eodem anno, bella causatus & arcium suarum pericula inter hostes existentium; a qua etiam obtinet eodem anno litteras monitorias contra Jacobum de Chabanes militem, qui castrum de

D Langiaco & alia ad Cluniacum pertinentia per vim occupabat. An. 1437. die 1. mensis Maii festum S. Morandi Cluniacensis sub S. Hugone monachi ritu festorum 12. lectionum fieri 3. die Junii instituit. An. 1449. ejus vicarius generalis Petrum de Caraman electum abbatem Moissiacensem confirmavit. Ipse vero an. 1451. die 4. Jan. Jacobum de Mouxy Nantuaci priorem instituit, & 1455. Henrici I. statuta quædam renovavit, & rata esse voluit. Moritur anno seq. 2. Novemb. post annos 33. & aliquot menses regiminis, sepulturæ mandatus Cluniaci ante altare S. Benedicti, cum hoc epitaphio:

E *Magno sub hoc lapide tectus jacet Oddo secundus;*
Virtutum speculum, in relligione decus.
Cuncta per officia claustri prius ille probatur,
Hic præsul factus opera plura struit.
Pauperes hic curat, summeque silentia servat,
Post tresque ter denos annos hic abbas obit.

XLII. Johannes III. de Bourbon filius naturalis Johannis I. ducis Borbonii, abbas S. Andreæ de Villa-nova secus Avenionem, & episcopus Aniciensis, ac etiam aliquando renunciatus archiepisc. Lugdun. unanimi consensu, ipso die

obitus decessoris in abbatem Cluniacensem postulatur 1456. quem, ut fertur, eligentes dicunt monachum expresse professum fuisse. Sed huic monasticæ professioni contradicere videtur Calixtus papa, dum ipsius electionem confirmando, titularem abbatem singulari privilegio, non commendatarium voluit esse. Data est bulla die 3. idus Aprilis, pontificatus anno secundo, hoc est 1457. secundum veterem computandi morem; quo quidem anno 18. Aprilis, Johannes episcopus & abbas Johannem de Monte-lamberti sancti Martini de Campis priorem instituit. An. 1464. 26. Jan. Regi a consiliis dicitur & 1467. 24. Jan. locum tenens in Occitania ducis Borbonii & Arverniæ, gubernatoris Occitaniæ, & commissarius ad præsidendum comitiis Occitaniæ habitis apud Anicium mense Martio; qui rursum iisdem comitiis apud Montem-pessulanum celebratis an. 1468. mense Febr. præfuit, ex chartis authenticis collectionis D. de Ganieres vol. 5. abbatiarum. Construxit hospitium seu domum Cluniacensem Parisiis ad Thermas. Ipsum Cluniacense monasterium donis liberalissime locupletavit, plura ibidem de novo ædificavit, ornamentis basilicam instruxit, & statuta perutilia condidit. Cujus quidem monasterii disciplinam regularem multis commendat in epistola ad Ludovicum XI. Francorum regem. Cessit anno 1480. in manibus Papæ in gratiam sequentis, retenta nihilominus tam spirituali quam temporali administratione; tandemque devixit 2. Decemb. an. 1485. in prioratu S. Renoberti, cujus fuit perpetuus administrator 17. annis; Cluniaci tamen sepultus est in sacello, quod ipse maximo sumtu exstruxerat.

Tom. X. Spicil. pag. 658.

XLIII. Jacobus II. d'Amboise Georgii I. cardinalis frater, primum fuit monachus ex numero sex puerorum Cluniaci, inde abbas Gemeticensis, & sancti Illidii Claromontensis, prior S. Martini de Campis & episcopus Claromontensis; abdicanti vero Johanni de Bourbon successit in abbatia Cluniacensi anno saltem 1481. ex bulla Sixti papæ IV. ejusdem anni, Petrum de Caramanno abbatem Moissiacensem ab ejus dominio & jurisdictione solventis; cui adstipulatur D. du Fourny in Franciæ marescallis, pag. 610. quanquam non ante diem 8. Septembris an. 1485. in possessionem realem immissus dicitur. Plurima Cluniaco beneficia contulit, ac præcipue stromata ad ornatum chori, quæ vitas sanctorum quatuor abbatum Cluniacensium exhibent. Hic etiam in cœnobio sancti Martini de Campis regularem disciplinam restitui curavit IV. idus Junii an. 1500. vel 1501. de qua reformatione fit mentio in bulla Leonis X. data XVI. cal. Octob. an. 1516. pontificatus quarto. An. 1503. 19. Julii consules Albienses Jacobo d'Amboise Cluniacensi abbati, nepoti Ludovici Albiensis episcopi, tanquam ejusdem procuratori claves urbis tradiderunt. Vivere desiit in prioratu Paredi 1516. die 27. Decemb. Cluniaci tumulatus in sacello S. Martialis.

Sammarth.

Bullar. Clun. pag. 202.

Tab. urbis Albiensis.

XLIV. Gofridus d'Amboise filius Johannis toparchæ Buciaci & Normanniæ proregis ex Catharina de S.t Belin, frater vero Georgii II. cardinalis, ex priore Silviniaci, Jacobo patruo cedente, abbatiam consecutus est 1510. 27. Decemb. Fatis concessit an. 1518. 15. Aprilis apud Pisciacum prope Parisios, Cluniaci tamen conditus in sacello S. Martialis.

Post hunc electus est canonice 17.* Aprilis ejusdem anni Johannes de la Magdelaine de Ragny major prior Cluniacensis & prior Caritatis; verum cedere cogitur pro bono pacis in gratiam sequentis.

** al. 19. & 29.*

XLV. Aimardus II. Gouffier de Boissi monachus Benedictinus, abbas S. Dionysii in Francia & episcopus Albiensis, volente rege Francisco I. nominatur abbas Cluniac. 1518. quo anno, seu pontificatus Leonis X. sexto exstat ad ipsum bulla in Bullario Cluniacensi. Fuit etiam abbas S. Jovini in Pictonibus, qua in abbatia decessit 9. Octob. 1528.

Inde Jacobus le Roy abbas S. Florentii Salmuriensis & decanus de Gaya electus est in abbatem Cluniacensem; sed hic parem cum Johanne de la Magdelaine sortem expertus est, coactus scilicet abdicare, qui postea factus est archiepiscopus & primas Bituricensis, ubi vide. Huc etiam referre placet quod legimus in obituario libro Cluniacensi Gallice scripto; in quo videlicet fit mentio Johannis de Rebé doctoris in decretis, qui fuit abbas Cluniac. cujus soror an. 1528. nomine Claudia de Rebé vidua viri nobilis Johannis de Faverges domini de Bournel & de Sandal, &c. Sed utrum hic liber genuinus sit, dubitamus.

XLVI. Johannes IV. de Lorraine cardinalis tit. S. Onuphrii, de Lotharingia nuncupatus, archiepisc. Narbonensis, episc. Tullensis & Virdunensis, ecclesiarum Metensis ac Morinensis perpetuus administrator, necnon abbas Fiscannensis & primus, inquiunt, commendatarius Cluniaci, hanc abbatiam vacantem adhuc 26. Junii 1529. obtinuit, ut vocant, in commendam a Clemente VII. papa idibus Septemb. an. 1529. pontificatus sexto, ubi vacare dicitur per resignationem ab Aimardo cardinale Albiensi factam in favorem Philippi de Cossé monachi S. Dionysii, qui tamen possessionem non erat adeptus. Regere cœpit, aiunt Sammarthani, an. 1529. 10. Februar. hoc est 1530. secundum hodiernum computandi morem, & quinque post diebus suum tam in spiritualibus, quam in temporalibus vicarium generalem instituit Johannem de la Magdelaine majorem Cluniaci priorem; obiit an. 1550. mense Julio apud Nogentem-Regium, ubi sepulturam accepit.

XLVII. Carolus de Lorraine cardinalis titul. S. Ceciliæ, a Lotharingia vocitatus, cum jam esset archiep. Remensis, in coadjutorem Johannis patrui abbatis Cluniacensis postulatus est anno 1548. cui postea successit. De eo plura in archiepiscopis Remensibus, quorum in historia tom. I. veteris Galliæ Christ. mortuus dicitur an. 1574. VII. calend. Januar. in sua metropoli sepultus.

XLVIII. Claudius de Guise nothus, quem alii Cluniacensem monachum, alii Sandionysianum dicunt, ex abbate S. Nicasii Remensis eligitur in coadjutorem

in coadjutorem Caroli Cluniac. abbatis die 24. A Octob. 1562. Sub hæc tempora hæretici castrum Lurdunum invadentes, thesauros omnes, vasa, reliquias, ac pretiosa quæque ecclesiæ ornamenta in eo recondita, pretii vicies centum millium argenti deprædati sunt, exceptis nonnullis sanctis reliquiis, quæ Cluniacum delatæ, in sanctuario repositæ sunt. Vicarium habuit generalem an. 1575. Antonium Vialart archiepiscopum Bituricensem. An. 1593. 18. Januarii vacante abbatia Cluniacensi per rebellionem domni Claudii de Guise, Rex nominavit œconomum in spiritualibus domnum Henricum de la Coupelle infirmarium S. Martini a Campis, B approbante magno consilio die 7. Octob. ejusdem anni. Insequenti tamen 1594. die 4. Junii redintegratur abbas Claudius de Guise, annuente magno consilio 23. Augusti. Capitulum generale celebravit 1608. editum Nivernis, ac morte sublatus est 23. Martii 1612. Cluniaci funeratus.

XLIX. Ludovicus de Lorraine cardinalis de Guise, archiepiscopus Remensis, Claudii coadjutor postulatus est XI. Aprilis 1611. cui successit mense Martio 1612. simul abbas S. Dionysii in Francia, Ursicampi, Dervi, & S. Urbani, &c. An. 1614. ei nuncupatur bibliotheca Clu- C niacensis. Pontificiam gratiam vulgo *indult* accepit a Paulo V. quam Rex probavit 1618. magnumque consilium in suos commentarios retulit die 1. Martii ejusdem anni. Eodem an. 1618. 3. Febr. domnum Jacobum Ozan priorem de Anceia in jure canonico licentiatum instituit vicarium generalem monasterii, totiusque ordinis Cluniacensis. Anno seq. patribus Recollectis xenodochium, ecclesiam, hortum & loca adjacentia concessit; quo anno domnus Johannes de Brou Cluniacensis archidiaconus crucem ibi solemniter fixit die 7. Aprilis, qua festum S. Lazari agebatur, & prima die Maii ejusdem anni primarium D lapidem posuit; qui denuo crucem alteram prope portam S. Odilonis defixit an. 1624. Ludovicus autem abbas die 14. Junii an. 1621. statutis nonnullis promulgatis, septimo post die Lunæ defunctus est.

L. Jacobus III. de Veny d'Arbouze ex nobili gente hujusce nominis in Arvernia procreatus, (Sammarth.) antea major prior Cluniacensis, sodalium suorum calculis in abbatem electus est 12. Maii 1622. & 4. Aprilis ab episcopo Damasceno benedictus. Anno seq. die 13. Julii suum vicarium generalem in abbatiis & prioratibus a Cluniaco dependentibus instituit Jacobum le Grand presby- E terum, ordinis S. Benedicti monachum, baccalaureum in theologia, & priorem collegii Clun. in urbe Parisiensi, probante consilio magno 29. Julii ejusdem anni. Quo etiam anno, 26. Aug. id quod vocamus *committimus* impetravit. Dehinc coadjutor ei datus est 17. Aprilis 1627. Armandus Johannes du Plessis, cui demum Jacobus abbatiam transcripsit 3. Aug. 1629. sed non accepta vicissim Magnilocensi, uti diximus, tom 2. in præpositis Claromontensibus pag. 308. quam dignitatem obtinebat, antequam monachus fieret, nisi forte hanc abbatiam obtinuerit pro consanguineo Gilberto, qui revera eo tempore fuit abbas Magnilocensis. Ceterum Jacobus antequam abbatia Cluniacensi cederet, die 28. Decemb. an. 1627. novi Recollectorum conventus, S. Hugonis nomine & patrocinio insigniti primum lapidem ritu pontificio collocavit. Denique obiit 29. Aug. an. 1635. sepultus, inquiunt, in decanatu d'Ecurolles diœcesis Claromontensis, *alias* diximus in prioratu de Rivis ejusdem diœcesis.

LI. Armandus Johannes du Plessis cardinalis de Richelieu, regni Franciæ administer, bullis coadjutoris donatus 18. Decemb. an. 1627. vix abbatiam obtinuit, cum illuc reformationem secundum instituta monasterii S. Vitoni Virdunensis inducere sollicitus fuit. E vivis excessit 4. Decemb. 1642. sepultus in æde Sorbonæ apud Parisios.

LII. Armandus de Bourbon, princeps serenissimus de Conty, abbas S. Dionysii in Francia, Grandis-silvæ, Molismi, S. Germani Autissiodor. S. Sequani, S. Leonardi de Corbiniaco & aliorum fortasse monasteriorum, successit in abbatia Cluniacensi cardinali Richelio, suo è sacro fonte susceptori, postulatus in abbatem 13. Dec. 1642. quem Rex confirmavit, rescissa electione domni Germani Espiard facta per capitulum generale congregationis S. Mauri, ex quadam cardinalis de Richelieu conventione. Tum vero possessionem accepit 24. Dec. 1643. deinde an. 1651. sæviente bello civili abdicavit, seu potius privatus fuit suis beneficiis, moxque ipsius loco postulatus fuit dux d'Enghien; sed quoniam Rex sui consilii placito 21. Junii ejusdem anni hanc postulationem rejecit; resque interim pacatæ fuerunt, abbas stetit Armandus usque ad annum 1654. quo clericatum abjecit die 15. Febr. Pia morte vitam finivit an. 1662. sepultus in choro Carthusiæ Villæ-novæ secus Avenionem.

LIII. Julius cardinalis Mazarini regni Franciæ primarius minister, episcopus Metensis, abbas S. Arnulfi, S. Clementis & S. Vincentii ejusdem urbis, S. Dionysii in Francia, S. Victoris Massil. S. Medardi Suession. S. Martini Laudun. S. Taurini Ebroicensis, S. Michaëlis in Eremo, Moissiaci, &c. Armandi de Bourbon Conty cessione creatur abbas Cluniacensis die 21. mensis Febr. an. 1654. Ejus obitus contigit 9. Martii 1661. in castro regio Vincennarum, unde ipsius corpus delatum Parisios, in æde sacra collegii Mazarinæi sub insigni mausolæo conditum est.

LIV. Reginaldus seu Renaldus cardinalis Atestinus d'*Est* postulatur abbas 18. Novemb. an. 1661. quo regni Franciæ negotia in curia Romana gerebat, bullasque obtinet III. cal. Junii 1668. Moritur an. 1672. die ultima* Sept. ætatis anno 56. simul abbas Bonæ-cumbæ diœc. Ruthenensis, S. Vedasti Atrebat. &c. Tum vero domnus Henricus Bertrandus de Beuvron monachus strictæ observantiæ, subprior & eleemosynarius Cluniacensis monasterii unanimi fratrum

(* *al.* 23 & 1673. Mem. de D. Jean Marin pour le cardin. de Boüillon, pag. 79.)

consensu in abbatem electus est 17. Oct. 1672. sed ipsius abrogata electione edicto regio die 21. ejusdem mensis, coactus cessit, abbasque S. Vedasti de Morolio factus est, quam abbatiam quoque diu ante 1709. sui obitus annum dimisit. Sicque vacavit abbatia Cluniacensis a morte cardinalis d'Est ad an. 1683. interim an. 1674. die 25. Martii Paulo Pelisson regias œconomatus litteras adepto.

LV. Emmanuel Theodosius de la Tour cardinalis de Boüillon, postulatus est abbas die 5. Martii an. 1683. cui bullarum defectu privati consilii placitum succurrit; quo munitus præfuit capitulo generali an. 1685. Tandem vero bullas accepit die 3. Martii 1689. seu 1690. tertioque post anno, mensis Octobris die 7. possessionem nactus est. Hoc anno 1693. 1697. 1701. & 1704. capitula generalia celebravit, interim an. 1697. adscito sibi coadjutore Henrico Oswaldo nepote. Emmanuel Theodosius natus est Turennæ die 24. Martii 1643. Godefridi Mauricii de la Tour ducis Bullonii, paris Franciæ ac regii thalami magistri natu minor frater. Ipsum Clemens papa IX. ad Regis petitionem creavit cardinalem tit. S. Petri in Vinculis 5. Aug. 1669. Isque viginti post annis, die 20. Novemb. episcopus Albanensis Romæ inauguratus est, cum jam an. 1671. 10. Decemb. magni Franciæ eleemosynarii per obitum cardinalis Antonii Barberin ac regiorum ordinum præceptoria dignitate cohonestatus fuisset. Interfuit electionibus Romanorum pontificum Clementis X. Innocentii XI. Alexandri VIII. Innocentii XII. & Clementis XI. quorum ultimo infirmitate detento, unaque sacri collegii decano, sacram portam S. Petri Romæ pro anni sancti jubilæo, ut qui subdecanus erat, solemni ritu an. 1700. reseravit. Denique purpuratorum patrum decanus, episcopus Ostiensis, canonicus & major præpositus Leodiensis, & Argentinensis canonicus ad honores, abbas sancti Audoëni Rothomag. S. Vedasti Atrebat. S. Martini Pontisarensis, Tornusii, montis S. Eligii, Viconiæ, &c. in pœnam inobedientiæ erga Regem, desiit esse major Franciæ eleemosynarius & regiorum ordinum præceptor. Quinetiam beneficiorum suorum redditibus a Rege privatus est die 7. Julii an. 1710. mortuus Romæ 2. Martii 1715. ætatis 72.

LVI. Henricus Oswaldus de la Tour d'Auvergne viventis patrui coadjutor postulatus mense Apr. an. 1697. bullas obtinuit mense Septembri ejusdem anni; factusque est anno seq. major ecclesiæ Argentinensis præpositus. Sedet hoc anno 1727. in cathedra Viennensi, a Turonensi ad hanc translatus, simul abbas S. Salvatoris de Rothono diœcesis Venetensis & Concharum diœcesis Ebroicensis.

A

B

C

D

E

DE MAJORIBUS CLUNIACI PRIORIBUS.

INter alias dotes quibus prior major Cluniacensis præeminet, hæ sunt duæ præcipuæ, ut scilicet omnes ordinis priores præcedat, & in omnibus prioratibus non solum sibi proxime subjectis tanquam majori priori, sed & in aliis tam a prioratu claustrali, quam etiam a prioratibus de Caritate, S. Pancratii in Anglia, & S. Martini de Campis, qui priores quinque filiarum dicuntur, dependentibus, sedem abbatis teneat, etiam præsentibus prioribus dictorum prioratuum, & ipsorum munia exerceat.

Majorum priorum catalogus.

I. HILDEBRANNUS I. seu HILDEBRANDUS præposituram seu prioratum gerebat temporibus SS. Odonis, Aimardi & Maioli abbatum; de quo Johannes S. Odonis abbatis secundi discipulus, & ejus vitæ scriptor: *Deinde quæ domnus Hildebrannus vir nempe veridicus, & Cluniaci cœnobii præpositus, in regularibusque disciplinis præceptor meus.* S. Odo videlicet Romæ Johannem præfatum an. 939. religoni monasticæ acquisitum, domno Hildebrando Cluniacensi præposito, ut ipse loquitur Johannes, disciplinis regularibus informandum tradidit. Laudatur quoque, ait Mabillonius, in compluribus instrumentis Odone abbate factis, & cancellarii vice subscripsit chartæ Adelaidis comitissæ; qui quidem Cluniaci prior seu præpositus adhuc memoratur anno XVII. Ludovici Transmarini. Adde quod multum valuerit ad conversionem seu acquisitionem Maioli, allocutio venerabilis viri Hildebranni Cluniacensis præpositi, ut habetur in vita ejusdem S. Maioli a S. Odilone conscripta. Idque reperitur in altera sancti Maioli vita, auctore quodam, ut videtur, monacho Silviniacensi, his verbis: Maiolus *mundani arbitrii dimittens amplam & spatiosam viam, se sub levi jugo Christi constrinxit, & monitione & exhortatione domni ac religiosissimi patris Hildebranni Cluniacensis monasterii prioris, monachilis districtionis nobile magisterium expetivit. Qui ipsum patrem Maiolum secum per multos dies in Christi Domini servitium enutriens, perfectum athletam Dei protulit.* Neque vero dubitandum, inquit Andreas Duchesne in notis ad biblioth. Cluniac. col. 60. quin ille ipse sit idem & magister Johannis sub Odone abbate & Maioli sub Aimardo. De Hildebranno quippe legitur in vita priori S. Maioli superius laudata, quod ea ipsius modestia fuerit, ut bis invitatus ad capessendum abbatis officium, nunquam eo adduci potuerit, longe satius ac securius ducens subesse quam præesse. At vero ab Odonis tempore usque ad Maiolum abbatia Cluniac. bis vacavit, & Odonis scilicet ipsius & Aimardi successoris ejus morte, post quem demum Maiolus hujus Hildebranni discipulus electus est.

Secul. v. Bened. pag. 151

Ibid.

Bibl. Clun. pag. 222.

Ibid pag. 1767.

Ibid pag. 282.

II. Vivianus reperitur an. 990. cum S. Odilone abbate, in concilio Ansano, ex tomo IV.

Anecdot. col. 73. & adhuc anno septimo Hugonis regis, ex tomo IV. annal. Benedict. pag. 480.

III. Rainoldus I. sub S. Odilone, regnante Rodulpho rege Provinciæ, ex tom. IV. annal. Bened. pag. 480.

IV. Humbertus præpositus 1019.

V. Gaufridus prior memoratur cum senioribus Warnerio, &c. qui Warnerius paulo post fuit & ipse prior.

VI. Robertus an. 1032. *ibid.* ac insuper temporibus Henrici Francorum regis.

VII. Warnerius, Henrici Francorum regis principatu, *ibid.*

VIII. S. Hugo I. sub finem vitæ S. Odilonis, deinde ejusdem successor in abbatiali dignitate.

IX. Sigaldus qui & Signaldus, prior Cluniacensis memoratur tempore Aganonis Eduensis & Achardi Cabilon. episcoporum, atque etiam Hugonis abbatis Cluniac. apud Claudium Perry in prob. hist. Cabilon. pag. 39. Aliquando vero præpositus & aliquando prior dicitur in chartario Cluniac.

X. Unaldus sive Hunaldus aliquanto tempore post Sigaldum.

XI. Josceramnus.

XII. Geraldus I. Ratisponensis, fuit major prior Cluniacensis, ac postmodum ab Alexandro II. creatus est episc. Ostiensis, in qua dignitate sanctissime vixit.

XIII. Gunterius frater Landrici de Berziaco episcopi Matisc.

XIV. Hildebrannus II. tempore S. Hugonis, ex notis ad bibl. Cluniac. col. 60. & 84. deinde S. R. E. card. ac demum papa Gregorius VII. nomine. Mabillonius tamen, tomo 4. annal. Benedict. pag. 479. & seq. ipsum negat sive Cluniacensem monachum, sive priorem. Consule ipsius vitam parte 2. seculi VI. Bened. pag. 403. & seq.

XV. Wido nobili genere satus, ex majori priore Cluniac. fit primus abbas Monasterii novi apud Pictavos circiter an. 1077. Spicil. tom. I. pag. 605.

XVI. Warmundus & Odo dicuntur priores in charta donationis ecclesiæ S. Georgii sub castro Vendoperæ, tempore Hugonis abbatis.

XVII. Odo I. de Castillione, idem qui supra, sub S. Hugone abbate, dein episcopus Ostiensis, tandemque summus pontifex Urbanus II. vide historiam domus Castellionææ pag. 20. Bibliothecam Cluniac. col. 108. 149. 445. 518. & 1641. ac notas ad eamdem bibl. col. 98. sed inprimis consule ipsius vitam parte 2. seculi VI. Bened. pag. 902. & seq. Vide etiam chronicon Alberici Trium-fontium monachi ad an. 1087. Certe memoratur an. 1078. in charta Hugonis Burgundiæ ducis ecclesiam B. Mariæ Avalonensis dantis Hugoni Cluniac. abbati.

XVIII. Hugo II. tempore S. Hugonis abbatis anno 7. Gregorii papæ VII. ex biblioth. Cluniac. col. 511.

A XIX. Rainaldus II. aliquando prior & aliquando præpositus nominatur tempore S. Hugonis abbatis, forte idem, qui postea Paschalis II. papa dictus est.

XX. Yvo I. antea prior claustralis, major prior occurrit annis 1081. & 1093. indict. I. sub S. Hugone abbate, t. I. Anecdot. col. 264. de quo vide Severtium in episcopis Matiscon. pag. 119.

XXI. Henricus seu Hendricus tempore Paschalis papæ an. 1100.

XXII. Bernardus I. ex priore Cluniacensi anno saltem 1105. creatur abbas S. Martialis B Lemovic. a Pontio Cluniac. abbate an. 1114. vide t. 2. novæ bibl. Labb. pagg. 299. & 301. At vero hic non est Bernardus Grossus de Brancione, uti perperam diximus tom. 2. novæ Gall. Chr. pag. 560. n. XXI.

XXIII. Yvo II. prior memoratur tempore Pontii abbatis in charta Algerii tunc canonici Leod. deinde monachi Cluniac.

XXIV. Bernardus II. Grossus de Brancione; tanquam prior Cluniaci testis est in pluribus chartis Bernardi Grossi militis, cujus patruus dicitur, ann. 1116. 1117. & 1124. & in aliis absque cognomine 1123. & 1125. quo anno *placitavit* C cum Willelmo de Borbonio super pluribus terris. Item hoc anno reperitur in charta Eustachii olim comitis Bolon. nunc monachi Cluniac. de decem libris monetæ Anglorum datis in manu ejusdem prioris, teste Balduino S. Wulmari abbate. Idem quoque Bernardus cum Wicardo camerario ex centum aureis ab amita Pontii abbatis Judith Arvernorum comitissa collatis vineam emit Cluniacum inter & Galaniacum sitam, unde vinum pro sacrificio altaris optimum colligeretur. Denique is est haud dubie cujus epitaphium scripsit ipse Petrus venerabilis, bibl. Cluniac. col. 600. & 1658. Vide etiam ibidem col. 552. & D 1311.

Tom. 1. Anecdot. col. 364.

XXV. Guillelmus I. prior Ambertæ, Cariloci, Celsiniarum, Silviniaci & Cluniaci successive a S. Petro Venerabili creatus, indeque in abbatem Moissiacensem assumtus, cum postremo hac dignitate abjecta Cluniacum rediisset, primum aliquanto tempore camerarii officio functus est, deinde vero ad prioratus administrationem remissus; ita Petrus Venerabilis, lib. 2. miracul. biblioth. Cluniac. col. 1324. & 1327.

XXVI. Humbertus reperitur an. 1136. in compositione Petri Nantuacensis prioris cum E Carthusianis Majorævi. Fortasse idem est ac Arbertus seu Albertus major prior an. 1142. in biblioth. Sebus. pag. 446. cujus infirmitatibus tanquam antiqui ac familiaris amici Guigo prior Carthusiæ majoris compatitur in epist. ad Petrum Venerab. inter epistolas hujus sancti abbatis, lib. 1. epist. 25. bibl. Cluniac. col. 654.

Hist. Sebus. contin. 2. p. pag. 79.

XXVII. Guillelmus, de quo jam supra, ex abbate Moissiac. & aliquandiu camerario Cluniaci, iterum prior ejusdem monasterii effectus est,

quo in officio decessit sub initia pontificatus Eugenii papæ III. idest anno circiter 1145. uti legitur apud S. Petrum Venerab. lib. 2. miracul. biblioth. Cluniac. col. 1324.

XXVIII. Armannus de Montboissier frater Petri Venerabilis abbatis Cluniacensis fuit prior Cluniaci, deinde abbas Magnilocensis in diœcesi Claromont.

XXIX. Petrus I. prior Cluniacensis bullam accepit ab Eugenio III. an. 1151. Postea fit abbas S. Martialis Lemovic. ante annum 1154. ex notis ad bibl. Cluniac. col. 149. melius ab an. 1156. ad 1160. vide chron. Alberici jam laudatum, ad an. 1157. & chron. Roberti de Monte ad eumdem annum.

XXX. Johannes I. de Bapalmis diebus Stephani I. Cluniac. abbatis fuit prior & sacrista, disciplinæ regularis observantissimus.

XXXI. Theobaldus, quem auctor Vezeliacensis hist. t. 3. Spicil. pag. 567. perperam confundit cum priore S. Martini a Campis cognomine, an. 1165. pactum Stephani abb. Cluniac. de reddenda Henrico episcopo Trecensi præbenda, qua Cluniacum fruebatur in ecclesia Trecensi, precibus Henrici Trecensis comitis Palatini, qui compensationis nomine duodecim libras Pruvinenses annui redditus dedit, sua & totius conventus subscriptione roboravit, ex notis ad bibl. Cluniac. col. 106. Hunc etiam Ludovicus VII. familiarem suum vocat in suo anni 1166. diplomate, quo Ambertam Stephano abbati confirmat. Fuit autem postmodum abbas Molismensis, ubi vide.

XXXII. Otgerius prior, testis est in charta Henrici abbatis de Alta-cumba Cluniaco dantis terram apud Marziacum pro damnis eidem illatis a fratre suo Gaufrido, an. 1173. Memoratur etiam tempore Guillelmi I. abbatis circa 1176. ex biblioth. Cluniac. col. 1662.

XXXIII. Berardus donum accepit ab Hugone Burg. duce an. 1179. ex probationibus genealogiæ dominorum de Monte-acuto, auctore Andrea Duchesne in hist. genealogiæ ducum Burg. pag. 132. Fortasse idem est ac Bernardus qui subscripsit an. 1180. compositioni factæ inter Willelmum comitem Cabilon. ex una parte ac Theobaldum abb. Cluniaci & Johannem Paredi priorem ex altera, inter probationes hist. Vergiaci, pag. 121. & in bibl. Clun. col. 1442. Vocatur Beraudus (corrupte Gaudus in biblioth. Sebus. pag. 156.) in compositione Gerardum inter Matisconensem comitem & monachos Cluniacenses, eodem an. 1180. ex bibl. Cluniac. col. 1444. Memoratur idem Beraldus an. 1185. sub Hugone de Clermont abbate, & 1188. in charta Humberti Junioris de Bello-joco pro Cluniaco. Porro hic esse videtur, de quo sic habet liber obituum ecclesiæ collegiatæ Belli-joci: *x. calend. Septemb. obiit Berardus prior Cluniaci, & istius ecclesiæ canonicus.*

XXXIV. Artaldus reperitur 1191. & 1192. in chartario Cluniacensi; quo ultimo anno testis est donationis loci ad opus molendini in prioratu de Maleto construendi, factæ ab Humberto sive Hucberto Hungres & Arduino ipsius fratre, cui subscripsit Rainaldus de Vergy episc. Matiscon.

XXXV. L. occurrit an. 1200. quo ipsi & conventui Cluniacensi epistolam inscribit conventus S. Martini de Campis, expostulans de abbate Cluniacensi; qui cum tunc Parisios applicuisset, quando mortuus est eorum prior, pro suæ libito voluntatis, irrequisito sancti Martini monachorum consensu, Guillelmum ejusdem S. Martini monasterii camerarium ipsis priorem constituerat. Ad ipsum quoque & conventum Cluniaci exstat epistola conventus Caritatis an. 1201. qua profitetur omnimodam obedientiam abbati Cluniacensi, etiam quoad sui prioris institutionem.

XXXVI. Guillelmus II. ex priore assumtus est in abbatem an. 1207.

XXXVII. Odo II. amovetur ab officio prioris anno 2. Hugonis VI. abbatis, hoc est 1237. ex biblioth. Cluniac. col. 1665.

XXXVIII. Regnaldus antea monachus Carthusianus, subrogatur Odoni, *ibid.*

XXXIX. Galterius subscripsit compositioni cuidam inter Achardum de Macy & Guillelmum abb. Cluniac. 1248. *ibid.* col. 1515.

XL. Yvo III. ex priore S. Martini a Campis factus abbas Cluniacensis post Yvonem I. avunculum, videtur etiam sub eodem Yvone priorem egisse in Cluniaco, legimus enim conventionem factam nomine Yvonis prioris & conventus cum abbate Yvone pro redditibus *pittanciæ*, qui ibidem ex parte articulatim describuntur, anno 1263. (lege 1267.) Clementem papam confirmasse, Viterbii v. cal. Aug. anno pontificatus tertio.

XLI. Guichardus 1297. x. Maii, quo die & anno Raimundus de Vauro abbas Lezatensis omnimodam obedientiam professus est Bertrando Cluniacensi abbati, in præsentia Guichardi prioris majoris Cluniaci, & Hugonis abbatis Thierni.

XLII. Guillelmus III. de Lugniaco reperitur an. 1308. in electione Henrici de Francreriis in abbatem Clun. ex bibl. Clun. col. 1541.

XLIII. Guillelmus IV. de Pommeriis hoc modo notatur in necrologio Arremarensi: *21. Julii commemoratio obitus D. Guillelmi de Pommeriis, qui ex archipriore Cluniacensi hujus loci abbas electus, post duos menses è vivis excessit 1369.*

XLIV. Raimundus de Cadoëne ex priore claustrali major prior effectus est ad annos triginta, uti legitur in quodam placito anni 1411. cum jam esset abbas Cluniac. ab anno 1400.

XLV. Odo III. de Perreria antea prior claustralis, statim ut scripsit ad universos Cluniacensis ordinis Amedeus abbas Trenorchiensis tanquam exsecutor litterarum Benedicti XIII. antipapæ quibus datis an. 1404. pontificatus decimo,

die 22. Aprilis Raimundo abbati Cluniacensi subsidium sex millium florenorum exigere permittebat, electus est cum Hugone de Castellione abbate Belli-loci, H. de Ysserpano Silviniaci, & Roberto de Chaudessola Celsiniarum prioribus, cum 4. definitoribus capituli generalis, qui ratam cuique portionem decerneret. Idem an. 1408. fuit definitor capituli generalis; & an. 1416. 4. Febr. vacante abbatia, id est absente abbate, judiciarium munus Lordonii contulit; adhuc major prior 28. Martii ejusdem anni, & 9. Maii quo die scribit cum suo conventu pluribus episcopis, ut electum suum Robertum abbatem, si ab eis requisitus fuerit, benedicere dignentur. Deinde factus est prior Silviniaci 8. Sept. 1417. ac tandem abbas Cluniacensis.

XLVI. Andreas Textoris antea prior claustralis, hanc majoris prioratus dignitatem, quam deserebat Odo, recusante Nicolao Nugeti de Castronovo, assecutus est an. 1418. 27. Decembris, initio anni a Natali Domini ducto, eodemque an. 26. Junii permutavit cum Johanne de Vinzelles Celsiniarum priore.

XLVII. Johannes II. de Vinzelles doctor theologus an. 1412. rector erat collegii Parisiensis. Eidem *ordinem expresse professo* Johannes papa XXIII. anno pontificatus 3. XVII. cal. Julii contulit prioratum de Ynimonte dioec. Gratianopolitanæ, quem ante concilium Pisanum Carthusiæ majori addictum, idem Romanus pontifex ordini Cluniacensi restituerat, eique permisit possidere cum prioratu de Ancra dioecesis Ambianensis, de quo dictus Johannes de Vinzelles in curia libellorum supplicum decertabat. Deinde prioratum illum de Ynimonte permutavit pro Celsiniarum prioratu ante diem 25. Julii anni 1417. & hunc an. 1418. 26. Junii pro majori prioratu Cluniacensi, istamque rursus dignitatem 1421. 5. Octob. pro prioratu de Caritate; ac demum abbas S. Eugendi effectus est, ubi vide.

XLVIII. Jacobus I. Seguin diebus 3. & 4. Febr. anni 1423. dat procurationes, in quibus monasterium vacare dicitur administratore: die vero 21. Decembr. ejusdem anni coëgit capitulum pro electione successoris abbatis post obitum Roberti de Eschaudessola.

XLIX. Petrus II. Alberti decretorum doctor majorem prioratum administrabat die ultima Aprilis an. 1435 & 1440. Scripsit tractatum de decimis novalibus, ex biblioth. Cluniac. col. 1676.

L. Petrarcha du Blé dicitur major prior Cluniacensis, & prior Caritatis in catalogo priorum S. Marcelli Cabilon. apud Cl. Perry ad calcem historiæ Cabilon.

LI. Jacobus II. de Moussiaco decretorum doctor, majoris prioris dignitate exornatus reperitur annis 1449. 28. Jan. simulque vicarius generalis, 1451. & 55. atque etiam prior ruralis de Talissieu dioec. Gebennensis, ex hist. Sebus. contin. 2. partis pag. 106. & quidem jam an. 1442. quo, die 29. Jan. vicecancellarius Felicis V. anno ejusdem pontificatus 5. ad ipsum tanquam priorem de Talissiaco litteras dedit in synodo Basileensi, quibus absentiæ ejus a synodo causas approbare se declarat. Item major prior occurrit an. 1456. & 61. quo paciscitur cum Armando de Flageac abbate Piperacensi. Anno 1462. legitur judex & exsecutor super visitatione monasterii S. Eugendi seu S. Claudii a Pio II. papa specialiter commissus & delegatus. Denique an. 1466. post 25. annos in hac dignitate transactos, petiit a Johanne de Bourbon abbate ut sibi liceret pro conservanda valetudine, extra Cluniacum residere, sive ut hanc licentiam sibi jam a sede apostolica concessam, gratam & acceptam habere dignaretur. Obiit in collegio S. Martialis Avenionensis, de quo vide biblioth. Clun. col. 1676. Porro hic esse videtur Jacobus de Moussiaco, qui anno 1418. ante præsentiam Jacobi abbatis S. Justi de Secusia ord. Benedict. Taurin. dioecesis, ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, ejusdem loci monachus vota emisisse dicitur.

LII. Philippus I. de Lozier *al.* de Lariere titulo majoris prioris potiebatur tempore Johannis de Bourbon abbatis. Mortuus est abbas Thiernensis an. 1482.

LIII. Claudius I. de l'Age ex abbate Thierni prior major Cluniacensis an. 1483. contulit officium subpriorissæ in cœnobio monialium Curtæpetræ *de Corpieres* a Cluniaco dependente. Adhuc abbas Thierni & prior Cluniacensis reperitur an. 1484. Fuit etiam abbas Issiodorensis, ac mortuus est circa an. 1497.

LIV. Franciscus de Rivis vel de Rivo doctor theologus majorem prioratum gessit temporibus Johannis de Bourbon & Jacobi d'Amboise abbatum, ad cujus postremi regimen suum Cluniacense chronicon perduxit, ex biblioth. Clun. col. 1627. &c.

LV. Antonius de Rupe decretorum doctor tempore Jacobi d'Amboise abbatis collegium S. Hieronymi apud Dolam extruxit a fundamentis. Major prior memoratur 1486. & 1488. quo anno electus est prior Caritatis. Idem anno 1494. magnus prior Clun. & prior titularis de Caritate, abbatiam S. Salvatoris de Barmondizay non procul Londino in Anglia dependentem a monasterio Caritatis, vacantem per obitum Johannis Begniley abbatis contulit fratri Johanni Abraham ejusdem loci monacho. Anno 1496. uti vicarius abbatis Cluniac. Stephano de Longovico episcopo Matisconensi præsentavit ad ecclesiam S. Saturnini; adhuc superstes an. 1502. Jacet in capitulo Cluniacensi juxta Rolandum abbatem, ex biblioth. Clun. col. 1686.

LVI. Philippus II. Bourgoin antea prior claustralis & prior S. Martini de Campis Antonio successit per obitum 1505. Anno sequenti tanquam vicarius Jacobi abbatis, Leonardo de Franchelune contulit prioratum Gigniaci vacantem per obtentum dissociabile beneficium a

Francisco de Chastillon. Adhuc memoratus A 1508. & 1510. demum efflavit animam 2. Oct. 1514. sepultus in capitulo juxta Guillelmum abbatem.

LVII. Petrus III. Menes circa 1515.

LVIII. Gerardus II. de Grassays prior Clun. Figiacum visitavit tempore Ludovici de S.t Germain abbatis Figiacensis; sub quod tempus Antonius de Grassay, Gerardi, uti videtur, consanguineus, erat prior claustralis.

LIX. Johannes III. de la Magdelaine de Ragny doctor in utroque jure, fuit abbas S. Rigaldi, prior major Cluniac. prior Caritatis, Cari-loci & B. Magdal. de Charolliis, ubi fundavit collegium 12. B canonicorum in ecclesia S. Nicetii *S.t Nizier* an. 1526. Insuper idem vita functo an. 1518. 15. Aprilis Goffrido d'Amboise abbate, jam tunc prior Cluniac. in abbatem electus fuit 19.* Apr. ejusdem anni, sed incassum, ut diximus in abbatibus. Ceterum majorem prioratum administravit temporibus Jacobi II. d'Amboise, Goffredi I. d'Amboise, Aimardi II. Gouffier & Johannis de Lorraine abbatum, quem hic abbas an. 1529. 15. Febr. suum vicarium generalem in spiritualibus & temporalibus instituit. Postremo defecit an. 1537.

*al. 17.

Bibl. Clun. col. 1687.

LX. Christophorus Coquille theologiæ doctor, major prior nuper effectus per obitum Johannis de la Magdelaine, instituitur vicarius generalis ab eodem Johanne de Lorraine an. 1537. 21. Aug. & iterum a Carolo de Lorraine successore 12. Oct. 1550. visitato interim Mauziacensi monasterio an. 1541. Denique vita functus est 12. Oct. 1564. ætatis suæ an. 72. postquam per 28. annos in ordine Cluniac. pie ac religiose vivendo prioris majoris dignitate functus fuisset. C

Ibid. col. 1688.

LXI. Johannes IV. Cotignon theologus cum integro decennio prioris claustralis munus obiisset, major prior electus est mense Decembri in vigilia D S. Thomæ an. 1564. Obiit 22. Aprilis 1572. ætatis suæ an. 63. sepultus apud Marcigniacum in sacello B. Mariæ.

LXII. Claudius II. de Laurentiis major prior Cluniacensis memoratur annis 1583. 1595. & 1600. quo anno fuit definitor in capitulo generali. Viam universæ carnis ingressus est anno seq.

LXIII. Johannes V. Papon Segusianus, doctor Sorbonicus, major prior Cluniaci & ordinis visitator, instituitur vicarius generalis a Claudio de Guise abbate an. 1601. adhuc superstes & prior 1612.

LXIV. Jacobus III. de Veny d'Arbouze E major prior, an. 1615. die 29. Junii vicarius generalis creatur a Ludovico de Lorraine abbate. Hic postea strictam regulæ observantiam amplexus dicitur, adhuc major prior 1621. deinde abbas Clun. ubi vide.

LXV. Johannes VI. Sesse strictioris observantiæ monachus, major prior a Jacobo d'Arbouze abbate institutus, seu ejusdem Jacobi cessione, die saltem 3. Julii an. 1621. reperitur annis 1623. 25. & 26. (& hoc quidem anno vicarius generalis) 1628. & 1631.

LXVI. Hubertus Rollet ex monacho congregationis S. Vitoni translatus ad strictam ordinis Cluniac. observantiam, fit major prior Cluniaci per obitum superioris an. 1632. eoque munere adhuc fungebatur an. 1642. sed hoc anno illud dimisit in manibus cardinalis de Richelieu abbatis. Attamen ejus possessio interpellata fuisse videtur, cujus scilicet dignitatis fructus dari sequestro jussum est a magno consilio 10. Sept. 1632. quanquam hoc anno, die 12. Oct. major prior appellatur; cur autem in capitulo generali anni seq. ab hoc nomine abstineat, qui se definitorem vocat & præsidentem hujus capituli, ignoramus.

LXVII. Ignatius Philibert major prior memoratur 1642. & 1643. Erat autem magister noviciorum an. 1646.

LXVIII. Hugo III. Bataille 1646. 20. Martii, 8. & 10. Maii, deinde a reformatis discessit factus prior de Coincy.

LXIX. Petrus IV. Lucas strictioris observantiæ monachus, majorem priorem agebat 10. Aprilis & 21. Maii. 1646. ac 1647. 18. Maii & 24. Aug. Interea tamen

LXX. Philibertus II. Lemperiere prior Cluniaci & major prior ordinis memoratur annis 1640. 1648. 1650. 1651. 52. & 54. Cessit an. 1663.

LXXI. Henricus de Vallongne 1663. & 1664. antea subcamerarius Cluniaci ac prior de Ventadour & de Rampont 6. Aug. 1663.

LXXII. Petrus V. Dulaurent doctor Sorbonicus occurrit major prior an. 1665. 26. Maii, 1666. 1667. 10. Maii & 1668. tempore cardinalis d'Est abbatis, & adhuc 1676. simul abbas B. Mariæ nuncupatus, ac prior collegii Cluniac. apud Parisios, tandemque episcopus Bellicensis anno 1677. Ejus epitaphium in ecclesia Bellicensi ipsum memorat majorem priorem & vicarium generalem ordinis per annos quadraginta sub tribus abbatibus, quo tempore duo capitula generalia celebravit.

LXXIII. Laurentius l'Empereur doctor theologus in sacra facultate Parisiensi, tanquam major prior Cluniaci adfuit capitulo generali sub cardinale de Boüillon abbate an. 1685. 21. Octobris & ceteris ad annum saltem 1704. Dehinc an. 1708. factus est prior titularis de Sezanne, ex permutatione cum sequenti.

LXXIV. Johannes VII. Marin antea Capucinus, ex priore titulari de Sezanne evasit major prior Cluniacensis an. 1708. eamque dignitatem obtinet hoc an. 1727.

S. Rigauld.

S. RIGALDUS seu RIGAUDUS.

BENEDICTINUM S. RIGALDI DE ANCISA monasterium positum est in parochia de Ligny, in finibus agri Matisconensis, a cujus primaria urbe distat duodecim leucis. Fundatur vero in Silva quadam, quæ dicitur Adursa,* ab Eustorgio cœnobii S. Austremonii Issiodorensis monacho, interventu Haganonis episc. Eduensis, ac Drogone Matisconensi episcopo consentiente, uti legitur in bulla Alexandri II. ejus institutionem confirmantis, data Laterani XIII. vel XVI. calend. Aprilis anno 1071. quam ex Severtio vide nostra inter instrumenta. Hujus ecclesiæ dedicatio celebratur die 18. Decembris, cujus abbas sessionem habet in comitiis provinciæ generalibus. Ea porro adhuc seculo XV. ineunte abbate gaudebat regulari, constabatque tribus dignitatibus claustralibus, camerario, cantore & sacrista, &c. modo sex tantum alit monachos, & unum fratrem laïcum, uti legimus in commentariis diœcetarum.*

* Avera, ex Severtio.

Ch. XXV. col. 281.

* Intendants.

SERIES ABBATUM.

I. EUSTORGIUS primum fuit monachus[a] S. Austremonii in Arvernia, dehinc eremum inhabitavit in silva quadam quæ dicitur Adursa in episcopatu Matisconensi, donec sibi fratribus adjunctis summum pontificem Alexandrum II. adiit, qui novam congregationem in sedis apostolicæ tutelam suscepit, eidemque eligendi abbatis facultatem concessit, bulla data, ut supra. In ea porro Eustorgius dicitur tantum *venerabilis frater*, jamque anno 1072. aut è vivis excesserat, aut quod dicendis magis consentaneum est, alium a se eligi abbatem curaverat.

Ibid.

II. Hugo I. vi bullæ memoratæ eligitur in abbatem anno 1072. consecrandusque offertur Humberto Lugdunensi archiepiscopo, sede Matisconensi vacante. Videnda charta hujus electionis inter instrumenta, ex Severtio. Sub ejus tempora vel sequentis abbatis scripta est *charta benefactorum monasterii S. Rigaldi*, quorum alter fuit Artaudus sive Artaldus, cujus hæc inscriptio legitur litteris uncialibus in ecclesia S. Rigaldi juxta principem aram a latere Evangelii: *Artaudus miles de Neyronda* al. *de Nigra unda fundator hujus loci.* Vide Severtium in episcopis Matisconensibus, pag. 107. Hanc vero chartam ex archivis ejusdem cœnobii, vir clar. D. de la Mure suæ historiæ ecclesiasticæ probationibus adjecit, pag. 295. Ceterum Hugoni mortuo vel cedenti subrogatur anonymus quidam anno 1087., ex Severtio in histor. episc. Matiscon. pag. 115.

Ch. XXVI. col. 282.

III. Stephanus abbas sancti Rigaldi, ac frater Ermenaldus prior ejusdem loci ante annum 1100. *votiva concordia declinare volentes tumultuosas procellas secularium actionum, divino nutu devenere in Cordam insulam in occidentali Oceano sitam, cumque solitudinis gratia inibi manere vellent, ipsam insulam juris esse Cluniacensis ecclesiæ* audientes, *assensum domini Hugonis abbatis super hoc* quæsierunt, *& paulo post* obtinuerunt. *Venerat autem* ad eos *cohabitandi gratia quidam Cluniacensis monachus, nomine Willelmus*, Stephani nostri germanus; quinetiam alii Cluniacenses monachi, quos invisere Amatus sedis apostolicæ legatus, Burdegalensis archiepiscopus non dedignatus est, eorumque cœmeterium consecravit, & ut strenue ædificarent non solum concessit, atque laudavit, verum etiam sub obedientia imperavit. Verum Stephanus ante hanc demigrationem, bonorum suorum confirmationem a Duranno episcopi Matiscon. accepit.

[a] Abbatem vocat Severtius in episcopis Matisconensibus, pag. 107.

IV. Dalmatius I. præerat an. 1200. ex catalogo abbatum sancti Rigaldi, quem digessit D. le Laboureur in suo libro Maceriarum Insulæ Barbaræ.

V. Gaufredus societatem iniit an. 1230. cum Guillelmo de Jareys abbate Insulæ Barbaræ.

VI. Dalmatius II. an. 1260. una cum Henrico de Cusancitiis milite, ballivio Matisconensi componit discordiam inter Yvonem abb. Cluniacensem & priorem atque conventum Cariloci ex una parte & burgenses villæ Cari-loci ex altera. Idem prima sui nominis littera D. memoratur apud Perardum, pag. 507. an. 1265. mense Octobri. Bibl. Clun. pag. 1521.

VII. Girardus de Jantes frater Rainaldi de Jantes domini de Chateauthier in pago Matisconensi vivere desiit an. 1300.

VIII. Johannes I. de Bosco 1306.

IX. Guillelmus de Bosco.

X. Hugo II. an. 1320.

XI. Johannes II. 1340.

XII. Radulphus Perriere è gente dominorum du Banchet anno 1409. judex subdelegatur ab abbate Trenorchiensi conservatore perpetuo Cluniacensis monasterii. Reperitur & 1410.

XIII. Thomas Perriere superioris ex fratre nepos reperitur abbas sancti Rigaldi 1445. 1450. & 1456. quo anno ex delegatione Calixti papæ III. dat potestatem abbati & monachis Cluniac. percipiendi partem decimæ in terris novalibus, 8. Aprilis, pontificatus Calixti anno tertio. Tab. Misc.

XIV. Claudius I. de la Magdelaine 1471. 1480. & 1492. 12. Febr. quo die & anno doctor in decretis, abbas S. Rigaldi & prior S. Theobaldi in agro Alexiensi nuncupatur, in excerpto cujusdam litis & adhuc 1494. quo tanquam judex & conservator privilegiorum Clun. ord. dat litteras monitorias contra vim inferentes rebus Cluniacensibus.

XV. Johannes III. de la Magdelaine de Ragny erat abbas S. Rigaldi an. 1507. cum jam anno 1504. institutus esset prior Caritatis, fuit etiam major prior Cluniaci, Cari-loci & B. Mariæ

Magdalenæ de Charolliis, electus etiam abbas Cluniac. ubi vide. Obiit in prioratu Caritatis ad Ligerim 17. Aprilis 1537.

XVI. Claudius II. de la Magdelaine Johannis ex fratre nepos 1528. ex catalogo D. le Laboureur, prior etiam Cari-loci.

XVII. Martinus de Beaune Rainaldi Bituric. archiepiscopi frater, libellorum supplicum magister, episc. Aniciensis & abbas commendatarius S. Rigaldi 1540.

XVIII. Marcus de l'Espinasse 1555.

XIX. Johannes IV. du Mas 1560.

XX. Gaspardus du Vernay dictus de la Garde abbas S. Rigaldi & prior Clepeii ad Ligerim 1567.

XXI. Antonius d'Amanzé decanus ecclesiæ A Lugdunensis & major vicarius archiepisc. 1578.

XXII. Michaël de Villecour 1590.

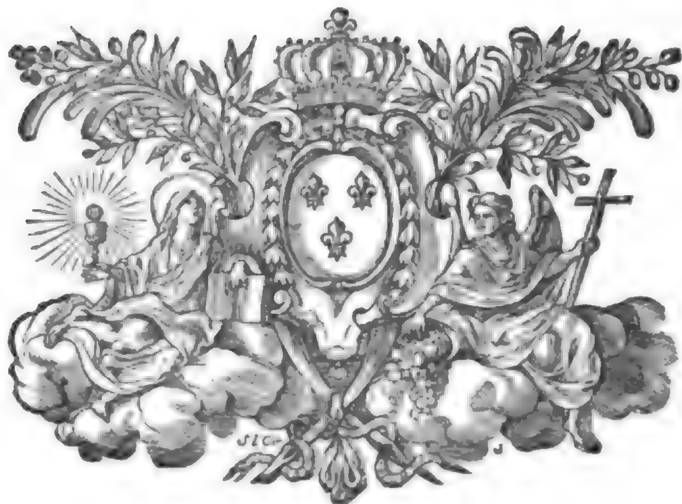
XXIII. Claudius III. de Gaspard 1602.

XXIV. Laurentius de Gaspard du Sou Claudii nepos ex fratre 1632. ac fortasse adhuc 1665. quo anno editus est liber Maceriarum Insulæ Barbaræ, in quo D. le Laboureur catalogum abbatum S. Rigaldi sibi ab hoc abbate suppeditatum evulgavit.

XXV. Jacobus de Chamarande antiquior canonicus S. Justi Lugdun. erat abbas commend. S. Rigaldi an. 1674.

XXVI. N. du Saussay.

XXVII. N. de Clermont-Tonnerre nominatur abbas exeunte Augusto anni 1727.

INSTRUMENTA

INSTRUMENTA
AD TOMUM IV.
GALLIÆ CHRISTIANÆ
IN PROVINCIAS ECCLESIASTICAS DISTRIBUTÆ
SPECTANTIA.

QUÆ PERTINENT AD PROVINCIAM LUGDUNENSEM.
ECCLESIÆ LUGDUNENSIS INSTRUMENTA.

I.

Charta donationis, ex qua constat de tempore fundationis monast. S. Petri Lugdun.

Ex archivo S. Petri.

IN Christi nomine dilecta atque mihi filia mea nomen Adaltruda sponsa Christi benedicta, ad monasterio quod est dedicatione sancti Petri scitam in Lugduni civitate inter Rodanum & Ararim substructum a rege Gaudisello, & a regina Theudelinda sua sponsa piissima. Ego igitur nos quidem in Dei nomen Girart & uxore sua Gimbergia pro ipsa amore, & benevolentia nostra qui erga vos habeo, & pro eo quod de corpus nostrum concepta vel nata fuisti propterea cedimus & donamus nos vobis aliquid de res proprius Juris nostri qui est scitas in pago Lugdunense in agro Menthearense hoc est ecclesia Damas cum decimis & parochia, & in alia loca de Selmena curtiliis cum vineis & arboribus, & ad curtiliis hoc advenit usque ad inquisitum, & in alio loco acclavense curtiliis & terra, & illius ex omnibus quidquid in advenit totum ad integrum, & de ipsas ecclesias, & ipsas villas, & alodiis quod in ipsa charta conscriptum, & ad filiam nostram Adaltrudam nos donamus & incartamus in ea ratione dummodo vixerimus usum & fructum habeamus, & si filia nostra Adaltruda super nos vixerit tamen dum illa vixerit usum & fructum habeat, & post sua discessione pro redemptione animas nostras vel parentum nostrorum ad Casa-Dei S. Petri perveniat si quis vero, aut ullus de heredibus nostris, aut ulla emissa aliqua persona qui contra donatione vel incartatione ista dicere, vel calumpniare voluerit, & ad nos vel de nostris partibus deffensatum non fuerit, tunc sit culpabilis, & implecturi tantum libras auri 16. componat, & in antea hac donatione ista facta firma stabilis permaneat, cum stipulatione subnixa. Sig. Girard & uxor ejus Gimbergia, qui donatione ista fieri & firmare rogaverunt, sig. Gosmart, sig. Ismard, sig. Euvart, sig. Rotolt, sig. Jugo, sig. Dronovo, sig. Costabulus. Ego Antonius rogatus scripsi, datam die Mercurii in mense Julii annos XXVI. a regnante Guntshram rege. *

Datum pro copia albi.

II.

Epistola Leydradi Lugdunensis archiepisc. ad Carolum-Magnum.

SUMMO CAROLO IMP. LEYDRADUS EPISCOP. LUGDUNENSIS.

DOmine noster Constans & sacer imperator supplico clementiæ celsitudinis vestræ, ut hanc brevem suggestiunculam vultu serenissimo audiatis, quatenus quæ hic inserta sunt, piissimæ prudentiæ vestræ nota fieri queant, & intentio meæ postulationis ab

A ingenua clementia vestra reminiscatur. Olim me exiguissimum famulorum vestrorum ad regimen ecclesiæ Lugdun. destinare voluistis, cum ego huic officio impar existerem & indignus; sed vos qui non attenditis hominum merita sed solitam clementiam, egistis de me sicut ineffabili pietati vestræ placuit, nullo existente merito meo, meque admonere dignati estis ut ego solicitudinis curam gererem, & ut negligentiæ quæ in prædicta ecclesia perpetratæ noscebantur emendarentur, & perpetrandæ vitarentur. Erat enim dicta ecclesia multis in rebus destituta interius exteriusque tam in officiis quam in ædificiis & ceteris ecclesiasticis ministeriis. Ego humillimus servus vester postquam ibidem perveni, quæ cum Dei adjutorio & vestro peregi audite. Quoniam ut inspector conscientiarum

B Dominus omnipotens mihi testis est, non tali intentione ea vobis patefacio quæ dicturus sum ut propterea in rebus augeri merear, neque aliud tale in cogitatione mea composui ut acquisitionis mihi occasio sit, hæc suggero, quoniam quotidie exitum a rebus humanis suspicor, & incessanter de morte suspectus sum: & ideo hæc suggero, ut cum benignissimis auribus vestris præsentata fuerint & clementer inspecta, si quæ bene & secundum voluntatem vestram gessi, post meum discessum non deficiant aut pereant. Denique postquam secundum jussionem vestram sæpedictam ecclesiam suscepi, juxta vires parvitatis meæ omni industria egi,

C ut clericos officiales potuissem, sicut jam Deo favente ex magna parte mihi habere videor. Et ideo officio pietatis vestræ placuit ut ad petitionem meam mihi concederetis redditus, qui ab antiquo fuerant de Lugdunensi ecclesia, per quam Deo juvante, & mercede vestra annuente in Lugdun. ecclesia est ordo psallendi instauratus, ut, juxta vires nostras secundum ritum sacri palatii omni ex parte agi videatur, quidquid ad Divinum persolvendum officium ordo exposcit: nam habeo scholas cantorum, in quibus plerique ita sunt eruditi ut alios etiam erudire possint. Præter hæc vero habeo scholas lectorum non solum qui officiorum lectionibus exercentur, sed etiam in librorum meditatione spiritalis intelligentiæ fructus consequuntur, ex quibus nonnulli de libro Evangelii sensum spiritalem etiam ex parte

D adipisci possunt. Plerique vero librum prophetarum secundum spiritalem intelligentiam adepti sunt. Similiter libros Salomonis, vel libros Psalmorum, atque Job. In libris quoque conscribendis in eadem ecclesia in quantum potui elaboravi. Similiter vestimenta sacerdotum, vel ministeria procuravi. De restauratione etiam ecclesiarum, in quantum valui, non cessavi: ita ut ejusdem civitatis maximam ecclesiam quæ est in honorem S. Johannis Bapt. a novo operuerim, & maceriam ex parte erexerim. Similiter ecclesiæ S. Stephani tegumentum de novo instauravi. Ecclesiam quoque S. Nicetii de novo etiam reædificavi; similiter ecclesiam S. M. præter monasteriorum restaurationes,

* Circa difficultates, quas hoc diploma pati potest, consule Mabillonium Annal. tom. 1. p. 222.

domus quoque epiſcopales, inter quas unam reſtauravi, quæ jam pene deſtructa erat, quam operui. Aliam quoque domum cum ſolario ædificavi & duplicavi, & hanc propter vos paravi, ut ſi in illis partibus veſter eſſet adventus, in ea ſuſcipi poſſetis. Clauſtrum quoque clericorum conſtruxi, in quo omnes ſub uno conclavi manere noſcuntur. In eadem civitate alias reſtauravi eccleſias. Unam quidem in honore S. Eulaliæ, ubi fuit monaſterium puellarum in honorem S. Georgii, quam de novo operui ex parte, macerias ejus a fundamentis erexi. Alia quoque domus in honorem S. Pauli de novo operta eſt. Monaſterium quoque puellarum in honorem S. Petri dedicatum, ubi corpus S. Annemundi humatum eſt, quod ipſe S. epiſcopus inſtituit, ego a fundamentis tam eccleſiam, quam domum reſtauravi, ubi nunc ſanctimoniales numero triginta duæ ſecundum inſtitutionem regularem viventes habitare videntur. Monaſterium regale inſulæ Barbaræ ſitum in medio Araris, quod antiquitus eſt dedicatum in honorem S. Andreæ apoſtoli & omnium apoſtolorum.* (Nunc autem in honorem S. Martini recens videtur eſſe fundatum juſſu domini Caroli imperatoris, qui ibidem præfecit dominum Benedictum abbatem, cum quo ſimul & direxit ibi ſuos codices) ita reſtauravi ut tecta de novo fecerim, & aliqua de maceriis a fundamentis erecta : ubi nunc monachi ſecundum regularem diſciplinam numero nonaginta habitare videntur. Cui etiam abbati tradidimus poteſtatem ligandi atque ſolvendi, uti habuerunt prædeceſſores ſui, ſcilicet Ambroſius, Maximinus, Licinus, clariſſimi viri qui ipſum locum rexerunt; quos Eucherius, Lupus, atque Geneſius, ceterique epiſcopi Lugdunenſes, ubi ipſi deerant aut non poterant adeſſe, mittebant cognituros utrum catholica fides recte crederetur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis in tantum erat commiſſa cura, ut ſi eccleſia Lugdunenſis viduaretur proprio patrono, ipſi in cunctis adeſſent rectores & conſolatores, quo uſque eccleſia a Domino digniſſimo illuſtraretur paſtore. Et nos ſimiliter poſteris illorum hanc poteſtatem tradidimus. Inſuper juſſimus fieri decreta priſcorum regum Franciæ, ut, quemadmodum ipſi ſtatuerunt monimenta, emendi & augendi locum in omnibus rebus ad præſens habere videntur, vel in futuro, Deo auxiliante acquirere poterant, ſine ulla querimonia per ſecula poſſideant.

* Quæ hîc quaſi, parentheſi concluduntur, videntur verbis Leidradi aſſuta.

III.

Ex autographo.

Diploma Caroli regis ſcilicet Calvi pro Rigberto abbate S. Eugendi.

862. IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Carolus gratia Dei rex, ſi ea quæ ſancta Dei eccleſia adquiſivit & fideles noſtri, confirmaverimus præcepto noſtræ auctoritatis, idcirco ſcimus nobis Dei miſericordiam præſtolari, & viventes in noſtra fidelitate promtiores exhibemus. Quocirca noverit omnium optimatum & noſtrorum fidelium ſolertia imperii noſtri, quoniam venit ad noſtræ ſublimitatis excellentiam Richertus venerabilis abbas ex monaſterio S. Eugendi jurenſis, in civitate Remis apud S. Remigium una cum abbate Dattone & comite Adalardo, quos antea direximus ad ſuum præfatum cœnobium ad diſcernendas & inquirendas rationes, quas ipſe habebat, & Gedeon archiepiſcopus Veſontionenſis de cella, in qua corpus B. Lupicini humatum jacet, humiliterque & adcline ſupplicando petiit cum ſuis monachis, ut & eis concederemus & confirmaremus præcepto noſtræ auctoritatis rectitudinem quam ſe oſtendit habere ante noſtrorum præſentiam legatorum in prædicta cella, cujus petitioni aſſenſum præbentes, ſuam manſuetudinem humilitatemque videntes, præcipimus ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, vel aliquis miniſterialis ipſam cellam ſubtrahat a jam dicto monaſterio S. Eugendi, neque monachis ibi Deo deſervientibus aliquam moleſtiam, neque damnietatem inferre præſumant; ſed ſicut temporibus priſcorum patrum, vel ſanctorum, (ut a multis didicimus) unanimes ſive conſortes fuerunt in ſilvis exartandis & terris laborandis, ita ſint a præſenti & in futuro ſocii in proſperis & in adverſis. Ne ergo aliquis perſona ab hac die & deinceps lites inferat monachis prænominatis de prænominata cella, ſuiſque appendiciis, donamus ad præfatum locum Condatiſcenſem, ſilvam quæ vocatur Juris a termino Bracioli aquæ vocabulo Orba, & in ipſa contra terminationem Nigrimontis, ſicut pendit aqua, & in ipſa contra ubi aqua in foveam intrat, uſque in alpes, & uſque in viam qua venit per mediam Ferreriam : ſicut aqua currit, quæ vocatur Perrona uſque ad Brunnum Betus, & a Brunnum Betus uſque ad Salcimanam, a Salcimana uſque ad Betus Nocivum, & a Betus Nocivum tertiam partem Eſcalon, & ſicut ab ipſa jam dicta Orba partibus Occidentalibus venitur in Calmibus Merrenſes vocabulo uſquequo in planitiem perveniatur parrochiæ Sagoniacenſe. Et ut hæc noſtræ corroborationis auctoritas pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria ſubterfirmavimus & annuli noſtri impreſſione ſignavimus. Signum Caroli ſereniſſimi Auguſti. Hrodmundus notarius ad vicem cancellarii recognovi. Data XI. calendas Octobris anno XXII. regni Caroli piiſſimi. Actum Remis civitate apud S. Remigium.

IV.

Ex autographo.

Charta Lotharii regis pro monaſterio Lugdunenſi S. Petri.

IN nomine omnipotentis Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Hlotharius Divina præveniente clementia rex. Si locis Deo dicatis ob reverentiam Divini reſpectus quippiam muneris largimur, id nimirum nobis ad perpetuam vitam nanciſcendum ad futurum fore non ambigimus. Igitur comperiat omnium fidelium ſanctæ eccleſiæ noſtrorumque præſentium ſcilicet & futurorum univerſitas, quia dum ad monaſterium quod eſt in veneratione B. Petri principis apoſtolorum inter Ararim & Rodanum ſitum in burgo Lugdunenſi orationis cauſa deveniſſemus, dignum duximus ob amorem Dei, emolumentum animæ genitoris noſtri ac genitricis, necnon & dilecti fratris noſtri Hludovici imperatoris, fratris etiam noſtri Caroli quondam piiſſimi regis, cujus ibidem corpus ſepulturæ traditum eſt, ſeu ut delictis noſtris ſuperna miſericordia facilius ignoſcat, aliquantula rerum noſtrarum largitate eumdem cœnobium ditaremus. Quo circa hos excellentiæ noſtræ decrevimus fieri apices per quos eidem monaſterio S. Petri ſeu eccleſiæ S. Mariæ res quaſdam noſtræ proprietatis in comitatu Mauricienſi conjacentibus tribuimus, cellam videlicet S. Maximini, cum ædificiis ſupra poſitis, ad quam pertinere noſcuntur inter ingenuiles & ſerviles manſi triginta quinque cum omnibus rebus & mancipiis illud juſte & legaliter pertinentibus, quatinus deinceps ad remunerationem præfatorum piiſſimorum principum atque ſalvationem amantiſſimæ conjugis noſtræ Waldradæ & filii noſtri Ugonis ad luminaria inibi concinnanda in ſtipendia famularum jugiter ibi Deo famulantium ſupplenda perpetuis temporibus perſeverent : & nullus ſucceſſorum noſtrorum, vel pontifex ejuſdem loci in alios uſus eamdem eccleſiam in rebus & mancipiis ibidem pertinentibus transferre præſumat, niſi ut prædiximus ad quotidiana ſtipendia vel luminaria præparanda. Et ut hæc noſtræ largitionis atque roborationis auctoritas inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria ſubterfirmavimus & anuli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Signum Hlotharii glorioſi regis. Ercambaldus regiæ dignitatis archicancellarius recognovi & ſubſcripſi. Data XV. calendas Junii anno Chriſto propitio regni domni Hlotharii glorioſi regis octavo indict. XII. Actum civitate Lugduni in Dei nomine feliciter, amen.

V.

Ex archivo Nantuac. & antiquo Cluniac. chartul. circa an. 960.

Charta Lotharii regis Nantuacum monasterium Cluniaco subdentis.

IN nomine Dei & individuæ Trinitatis Lotharius Dei gratia Rex. Prædecessorum nostrorum consuetudines Regum obtinemus, si familiariter congruis in petitionibus fideles nostros exaudimus, quapropter universæ sanctæ Dei ecclesiæ nostrorumque omnium fidelium tam præsentium quam futurorum animis notum esse volumus. Quoniam domina mea mater gloriosissima Gerberga regina per consensum suorum nostrorumque fidelium, accessit ad nostræ serenitatis præsentiam maternis cum jussionibus rogans, ut cum monasterium quod est situm in comitatu Vausino in honore sancti Amandi dicatum, eo quod absque rectoribus esset; veluti inhabitabilibus locis, monasterio Cluniacensi suisque rectoribus subderemus, cum suis omnibus ad se rebus pertinentibus, tam in villis quam in prædiis omnibus cumque mancipiis utriusque sexus, pratis, vineis, silvis, aquis aquarumque decursibus, & regressibus, & exitibus, cui assensum præbentes, petitiones in hac jussione ut in aliis suscepimus, præfatumque monasterium sancti Amandi, cum omni integritate, ut jam dictum est, jam dicto Cluniacensi monasterio, subdendo concessimus eo statu, ut in quantum illis Deus supeditaverit auxilium, id conservent, locumque habitabilem prout poterunt reddant, quatenus cunctipotens Deus ibi jugiter laudetur cum sanctis: dominaque mea gloriosissima nobiscum mater, quæ hoc statuit, æternæ felicitatis præmio Christo largiente donetur: & quo firmius credatur stabiliusque possideatur, manu propria subterfirmavimus & annulo nostræ authoritatis insigniri jussimus. Datum IX. cal. indict. III. Actum Divionensi in palatio feliciter. Amen.

VI.

Charta Amblardi archiepiscopi Lugdunensis de fundatione S. Petri de Nisiaco prope Thiernum in pago Arvernico.

978. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Amblardus Lugdunensis archiepiscopus humanæ cogitans fragilitatis casum, ac Deo innuente videns facinora delicti terrena substantia posse redimi, & æterna tabernacula feliciter inde adipisci. Ergo pro animæ meæ remedio parentumque meorum omnium concedo quasdam res meæ acquisitionis, quas propria mea acquisivi substantia, Deo & sanctis apostolis B. Petro & Paulo Cluniacensis cœnobii; eo scilicet tenore, quatenus monachi Cluniacensis loci in Misiaco cellam Deo dicatam sibi construerent in honore B. Petri apostolorum principis sanctique Benedicti monachorum patris Deo militantes. Et quod sæpe mente bonæ voluntatis habui, Deo opitulante in fine obitus libenter perfeci. Namque cernens & subtili consideratione perpendens memet nullo modo evadere posse casum mortis diræ conditionis, ante me breviare omnia jussi, quod tribuere cupiebam Deo meo conditori, ac monachis B. Petri & Pauli Cluniacensis monasterii. Itaque jure jurando præcepi vadiatoribus meis pro Deo, pro omnibusque sanctis & per fidem quam mecum habebant, ut chartam meæ elemosynariæ integram & expressam facerent supradictis monachis, jam dictis apostolis B. Petro & Paulo Cluniacensis cœnobii. Ideoque nos Vadiatores, videlicet Andreas præpositus, Ornadus decanus, Gundrannus abbas, Hugo abbas, Augendus canonicus, Stephanus diaconus, Hugo laïcus, sicut

A ipse senior noster Amblardus Lugdunensis archipræsul jussit, facimus ejus vice Deo & sanctis ejus apostolis B. Petro & Paulo monachisque Cluniacensis aulæ chartam de acquisitis substantiis, quæ res sunt sitæ in pago Arvernico, in agro Thiernense, in vicaria Dorotense. In primo donat Ninsiacum villam cum omnibus appenditiis suis, campis, pratis, vineis, silvis, pascuis, aquis aquarumve decursibus & quicquid ibi visus fuerat habere usque in Exquisitum & villam Gevretam totam ad integrum sicut ipse possidebat, & montem Briosonem similiter sicut ipse tenebat, & Arlatiam villam, similiter & Selviacum totum sicut ipse habebat, & in vicaria Lodolense villam Ledracum, cum omnibus appendiciis suis, sicut ipse possidebat, & Calomnam villam, similiter quidquid ibi habebat & Foliosum & quidquid ibi visus erat habere, & Arnogolem totum B quod suum erat & Spiriacum, & quicquid ibi possidebat, & Runcavulpem, similiter totum quod suum erat. In his omnibus locis quicquid visum erat habere totum ad integrum quæsitum & usque in Exquisitum Deo & sanctis apostolis B. Petro & Paulo, & monachis Cluniacensis loci concedit. Siquidem charitas vestræ fraternitatis precatur vos Dei oratores ut inter vestris orationibus mereatur conscribi, ac vestris precibus particeps fieri quoniam vos præ ceteris vestris vicinis venerabiliter dilexit. Si quis vero, quod minime fieri credimus huic nostræ elemosynariæ aliquam calumniam inferre voluerit, aut tentare conatus fuerit, in Dei omnipotentis iram incurrat, omniumque sanctorum Archangelorum, Angelorum, apostolorum, martyrum, confessorum, sanctarumque virginum. Et sit particeps cum C Juda traditore, & anathematizatus & condemnatus sit, & bonorum omnium fidelium consortio ejectus, & cum Datan & Abiron in ima profundi barathri expulsus, qui contra hanc elemosynam vim nequitiæ exercere voluerit, nec vindicet quod petit, sed sit alienatus a clericorum omnium orationibus monachorumque omnium, nec requies illi veniat æterna nisi resipiscat, & se inculpabilem reddat. Et deinceps hæc eleemosyna firma & stabilis permaneat a stipulatione subnixa. S. Amblardi archiepiscopi qui hanc eleemosynam suis vadiatoribus scribere & firmare præcepit, S. Andreæ præpositi, S. Guntramni abbatis, S. Ornadi decani, S. Hugonis abbatis, S. Stephani diaconi, S. Augendi canonici, S. Asterii sacerdotis, S. Gotescalci canonici, S. Pontionis diaconi, S. Sigibaldi diaconi, S. Artaldi D laïci, S. Hugonis, S. Lydonis, S. Hugonis. Ego Lambertus humilis clericus hanc eleemosynæ firmitatem in mense Augusti V. idus in die Veneris dictavi D. CCCC. LXXVIII. Domini Incarnati indictione VI. Lothario piissimo rege feliciter regnante in Francia. Actum Lugduni in publico coram populi multitudine.

VII.

Statutum Burchardi & capituli Lugdunensis de non alienandis ecclesiæ prædiis.

Ex MS. eccles. Lugdunensis a domino de Foudras comite Lugdun. communicato. 984.

ANno ab Incarnatione Christi DCCCC. LXXXIV. indict. XII. præsulatus quoque domni Burchardi anno VI. Concio ac collegium sub prætitulato S. Ste-E phani apud Lugdunum degens, omnibus ubique Deo famulantibus tam præsentibus quam futuris pacem & securitatem in Domino. Notum vobis esse volumus quia peccatis nostris exigentibus talia videmus qualia ab ævo patres nostri qui ante nos fuerunt numquam auribus suis perceperunt, nec etiam inter gentes audita sunt. Videntes assiduas desolationes barbarorum, continuas devastationes rerum quæ a sanctis patribus & christicolis Deo & sanctis ejus collatæ sunt, quod a pravis hominibus indesinenter vastantur & subtrahuntur, qui ferino more ac rabido impudenter sine respectu Dei & sanctorum ejus discerpunt & lacerant & cum execratione hæreditatem Dei exhauriunt & ve-

xant, præcepta Domini, ac præcepta sanctæ Dei ecclesiæ floccifacientes, nihilque pendentes. Nos autem talia videntes, maxime nos qui ad quotidianum officium divinumque mysterium delegati sumus, mærore animi, atque acerbo dolore admodum addicti* non in clypeo & hasta fiduciam habentes, scutum orationis contra talia opponimus, auxilium subsidiumque a Domino petimus, & a sanctis ejus suffragia exposcimus, ut attritis & tristibus Dominus subvenire dignetur. Videmus etiam terras quæ nostro usui deputatæ sunt fluere ac interire ac tam mutatione aeris quam sterilitate fructus infœcundas ac steriles, videmus cellariorum nostrorum ac horreorum deliquia & omnes serras exhaustas & evacuatas de quibus per anni circulum statutis horis quotidianus victus nobis dabatur, videmus etiam nonnullos ex nostris fessos, rerum copiis inopes, quod infandum est & nimis dolendum, inedia & penuria attritos, oppido dolemus & tabescimus adeo, ut ad hoc omnes nos in unum congregati, opportunum ac necessarium communiter tale decrevimus consilium, ut villæ ac prædia quæ modo nostræ ditioni subsunt, ab insolentibus vel diffidentibus in reliquum non sint exinanitæ ac diminutæ: quia circa nos delitescit rabies civilis & intestina rapacitas. Videmus etiam discrimina successorum nostrorum, qui post nos venturi sunt victum non habentes dolore stimulati ac fame constricti culpam super nos retorquenes, animabus nostris detrahendo male dicunt, ideo talia timentes, unanimes censuimus ut tali sacramento nos obligaremus, quod & fecimus testem adhibentes Deum ac reliquias sanctorum & iis in manibus præsentes habuimus, ut ne quis nefarius nostrorum clericorum ac laïcorum præstigiis aut favoribus finitimorum aut amicorum delinitus, aut cupiditate munerum accensus, de his villis ac prædiis quorum nomina subtus sunt per ordinem digesta audeat demere, vel diminuere præter villicorum ac præfectorum & illi moderatam particulam secundum æstimationem seniorum accipientes. Porro si aliquis clericus in eandem ecclesiam aliunde veniens & hunc excipimus. Nomina autem villarum ac prædiorum hæc sunt .... Porro si quis temerarius de præfatis rebus a mensa fratrum postquam exta* ad ipsam redierint potestatem, aliquid exemerit, vel substraxerit, nisi causa magni emolumenti, vel quæsti cujuscumque rei, iram Domini omnipotentis nisi cito resipuerit incurrat, & cum eis quibus in regeneratione dicturus est Dominus *nescio vos*, flammivomas averni pœnas sustineat, & in favillis & atomis nusquam compareat. Fiat, fiat; amen, amen.

*al. afflicti.

*f. Eruta.

Prolixam bonorum ac prædiorum enumerationem exhibet hæc charta apud Menestrier, *sed quæ a Burchardo facta fuisse dici nequit, plura enim repræsentat quæ Lugdunensi ecclesiæ post ejus obitum collata sunt, ab Hugone scilicet. Dicendum ergo, plura huic successu temporis addita.*

VIII.

Charta Ermengardis Rodulfi regis Burgundiæ uxoris Iterio abbati Saviniacensi tradentis ecclesiam B. M. de Tallueriis.

1037. EGo Ermengardis domni Rodulphi regis conjux humilis, pro remedio animæ senioris mei Rodulfi regis, & pro remedio animæ meæ, construxi ecclesiam in honore sanctæ Mariæ ad habitationem monachorum sancti Martini Saviniacensis monasterii, & ad regimen & subjectionem Iterii abbatis & successorum illius, & utilitatem fratrum ibidem Deo regulariter famulantium, in pago Albanense, in villâ quæ vocatur Teluveriis: cui loco ex permissione senioris mei Rodulfi, per consilium archiepiscoporum & episcoporum, scilicet Leodegarii Viennensis, & Eminonis Tarentasii & Frederici Genavensis & Pontii Valentini, & comitis Umberti, & aliorum, qui ibidem convenerunt fidelium nostrorum in dedicatione ecclesiæ, donavi ad victualia fratrum, potestatem de Dullatis cum ecclesia, & appenditiis suis, & Marciacum cum appenditiis suis, & Velonem cum appenditiis suis, & potestatem Marlensem cum ecclesia & omnibus appenditiis ejus, & villam Blusiacum cum ecclesia & appenditiis, & in Verello tres mansos, & in Poniaco unum mansum: & unum mansum qui vocatur Ramponatus, & mansum de Escalvina, & silvam quæ vocatur Cheria, & villam Calvenacum cum appenditiis & duabus partibus decimæ ipsius villæ, ut fratres libere teneant, & possideant, sine ulla contradicente persona. *Apud Guichenon, cap. 6. hist. Sabaud. pag. 3.*

IX.

Epistola Halinardi archiepiscopi Lugdunensis ad canonicos Lugdunenses.

Ex chartario Athanacensi dom. de la Vallette.

circa an. 1051.

HAL. indignus episc. dominis Lugdunensibus canonicis orationum suffragium. Vestræ fraternitati notum fiat me carnis ergastulo exuendum in proximo, quapropter absentialiter præsens solotenus supplico communiter miserando indulgeatis quidquid negligentiæ in vobis contraxi. Namque si Dominus, quod facere potens est, præsentem mihi vitam concesserit, omne mei studium vestro profectui assidue invigilabit. Ad hæc de substituendo mihi pastore fidele do vobis consilium. Nolite deinceps sicut hactenus hac de causa diversa & extera perlustrare loca: sed præmissis precibus atque jejuniis Omnipotentis clementiam deposcite, ut qui potens est suscitare filios Abrahæ ex vobis se dignum præficiat prælatum. Huic autem officio secundum hujus temporis qualitatem idoneus esse videtur Vin. præpositus: quem si ad id prælaturæ ut spero non potueritis flectere, sum enim testis suæ conscientiæ ..... honor mihi succedere. Tandem omnia vere... velle & disponere. Ad hæc tibi carissime Ponci senescalle omnigena supplico prece, quatenus bonorum meorum partem B. Stephano, partem vero Athanacensi monasterio pro meæ animæ salute tribuas, sum enim illis multum debitor. Porro ecclesiam de Veisa omnibus modis interdico ut nemo ibi habitet, vel laboret, aut divinum opus faciat præter Athanacenses, donec eamdem ecclesiam & terras quiete possideant sicut Rotbertus illis convenit. Deinde ipsi R. per fidem, quam mihi spopondit mando, quatenus octo unciarum auri medietatem, quarum mihi obnoxius est B. Stephano & alteram Athanacensibus pro mea redemtione sua gratia offerat. Interdico etiam & anathematizo auctoritate Dei Patris omnipotentis, & B. Petri omniumque sanctorum necnon mea, ut nemo contrarius existat Athanacensibus propter pecuniam Judæorum ibidem dudum interfectorum Valete.

X.

Bulla Gregorii VII. qua Primatum Lugdunensis ecclesiæ confirmat.

GREGORIUS episcopus servus servorum Dei. Dilecto in Christo fratri Gebuino Lugdunensi archiepiscopo. Antiqua sanctorum Patrum, quibus licet indigni & longe meritis impares in administratione hujus sedis succedimus, vestigia in quantum divina dignatio permittit, imitari desiderantes, jus quod unicuique ecclesiarum pro merito & dignitate sui, ipsi contulerunt, nos ex eorum successionis consideratione decet illæsum & immutabile conservare, ac munimine decretorum nostrorum ad perpetuam stabilitatem cor- 1079.

roborare. Quapropter, quia dilectissime in Christo frater Gebuine, postulasti a nobis, quatenus dignitatem ab antecessoribus nostris concessam ecclesiæ, cui Deo authore, præesse dignosceris, confirmaremus, & quæque sua ab infestatione hostili, apostolicæ sedis defensione tueremur, inclinati precibus tuis confirmamus primatum super quatuor provincias Lugdunensi ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus, his tantum qui nullo interveniente munere electi, vel promoti fuerint, videlicet a manu, ab obsequio, & a lingua. A manu, ut nullum pretium prorsus a se, vel ab aliquo tribuatur. Ab obsequio, ut nihil inde servitii faciat, sicut quidam intentione ecclesiæ prælationis potentibus personis solent deferre. A lingua, ut neque per se, neque per submissam personam preces effundat. Sed neque his, qui per secularem potestatem ad hanc dignitatem pervenerint, scilicet dono, vel confirmatione alicujus personæ, quæ sanctæ religioni videatur obviare, & contra puram authenticamque sanctorum Patrum authoritatem venire. Sed his nimirum hanc dignitatem concedendam esse sancimus, qui pura & sincera electione tibi successerint, & ita per ostium intraverint, sicut fraternitatem tuam cognovimus intrasse. His vero qui aliter intraverint, videlicet qui juxta Dominicam sententiam, non per ostium, sed aliunde, ut fures & latrones ascenderint, non solum primatum hujus dignitatis non concedimus, verum etiam omni honore ecclesiastici regiminis indignos & alienos fore adjudicamus. Provincias autem illas, quas vobis confirmamus, dicimus Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem, & Senonensem, ut hæ videlicet provinciæ condignam obedientiam Lugdunensi ecclesiæ exhibeant: & honorem quem Romani pontifices reddendum esse scriptis propriis præfixerunt, humiliter & devote persolvant, salva in omnibus apostolicæ sedis reverentia & authoritate. Præterea, juxta tenorem postulationis tuæ, hujusmodi privilegia præsenti authoritatis nostræ decreto indulgemus, concedimus atque firmamus, statuentes nullum Regem, &c. Datum Romæ XII. cal. Maias, ind. 2.

XI.

Altera Gregor. VII. Bulla qua Rotomagensem, Turonensem & Senonensem archiepiscopos jubet obedire Lugdunensi præsuli, tanquam suo primati.

GREGORIUS episcopus servus servorum Dei fratribus & coepiscopis Rotomagensi, Turonensi & Senonensi, salutem & apostolicam benedictionem. Sicut novit fraternitas vestra, sedes apostolica, cui, licet indigni, Deo auctore præsidemus Divina gratia inspirante, Spiritu sancto edocta per diversas provincias & regna præsules, archiepiscopos, & primates ordinavit: cujus constitutione & authoritate Lugdunensis ecclesia primatum super quatuor provincias videlicet Lugdunensem, Rotomag. Turon. & Senonensem per annorum longa curricula obtinuisse cognoscitur. Sanctorum igitur patrum nos, inquantum Deo favente valemus, exempla sequi cupientes, ecclesiæ memoratæ primatum, quem ipsi decretis suis constituerunt, atque sanxerunt, eorum freti potestate subinde confirmare studemus. Ad hoc enim divinæ dispensationis provisio gradus & diversos constituit ordines esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, una concordiæ fieret ex diversitate connexio, & recta officiorum gigneretur administratio singulorum. Quia igitur unumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit unus ad quem recurri possit præpositus, provinciæ autem multo ante Christum divisæ sunt, & postea ab Apostolis & Clemente divisio renovata est, & A in capite provinciarum, ubi dudum primates legis erant seculi, ac prima judiciaria potestas; ad quos confugiebant pro oppressionibus, qui ad Reges confugere non poterant, ipsis quoque civitatibus, vel locis celebrioribus patriarchas, vel primates, qui unam formam tenent, licet diversa sint nomina, leges divinæ & ecclesiasticæ poni & esse jusserunt, ad quos episcopi confugerent, & ipsi nomine primatum fruerentur, & non alii. Reliquæ vero metropolitanæ, quæ minores judices habebant licet majorum comitum essent, haberent tamen metropolitanos suos, qui prædictis juste obedirent primatibus, sic ut & in legibus seculi olim ordinatum erat, qui non primatum, sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine fruerentur. Et licet singulæ metropoles, suas provincias habeant & episcopos, primates tamen tunc & nunc habere jussæ B sunt, ad quos post sedem apostolicam summa negotia conveniant, ut ibidem, quibus necesse eleventur & juste restituantur, & qui injuste opprimuntur, juste reformentur & fulciantur, episcoporumque causæ, & summorum negotiorum judicia, salva apostolicæ sedis authoritate justissime terminentur. Quapropter apostolica vobis auctoritate præcipimus, ut Lugdunensi ecclesiæ honorem, & reverentiam a majoribus nostris de ecclesiis vestris præfixam, exhibere humiliter procuretis, quemadmodum vobis a suffraganeis vestris reddi debere non dubitatis. Omnipotens & misericors Deus, pacis justitiæque serenus inspector cordi vestro clementer inspirare dignetur, ut per viam æquitatis concordiæque firmos gradus mihi in hoc seculo tendere taliter studeatis, quatenus pro temporalibus æterna sumC turi, ad cœlestis Jerusalem fines mereamini pervenire. Datæ Romæ duodecima Maii, indictione secunda.

XII.

Charta Hugonis Lugdun. archiepisc. & apostolicæ sedis legati de absolutione Fulconis Andegavensis comitis.

HUGO Lugdunensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus, dilectissimis in Christo fratribus 1094.
archiepiscopis, episcopis, abbatibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus salutem. Communi Orthodoxorum omnium notitiæ tradere dignum judicavimus, qualiter D ex præcepto Domini nostri papæ Urbani pro causa Fulconis Andegavensium comitis usque ad fines Andegavorum veniendi obedientiam suscepimus, ut eum a vinculo anathematis, quo diutino tempore innodatus erat pro captione fratris sui Gaufridi, quem in bello publico ceperat, absolveremus: cum tamen ipse comes rationem reddere, aut satisfacere, aut judicium subire non subterfugeret: immo semper paratus esset: ut virorum probabilium clericorum & laïcorum relatione cognovimus, præfatus frater ejus, tempore quo captus fuit, a Stephano cardinale Romanæ sedis legato pro multimoda injuria, quam inferebat Turonensi ecclesiæ & abbati S. Martini majoris monasterii, excommunicatus erat, & Fulconi huic principatus Andegavensis comitatus ab ipso legato ex parte S. Petri donatus E erat. Quem quidem & ab avunculo suo Gauffrido concessum fuisse, virorum probabilium de nobilibus suis veraci cognovimus relatione. Nos igitur hac suscepta legatione, ut vigor apostolicæ obedientiæ majori a nobis tractaretur auctoritate, venerabilem fratrem nostrum Bituricensem archiepiscopum executionis hujus adhibuimus socium; & sic simul positi fratrem comitis, quem captum audiebamus, consulto adivimus. Quem ita desipientem invenimus, ut ferebatur ab omnibus; ut prorsus inutile & vanum videretur regendæ ei patriæ committere principatum, qui sibi & omnibus stultitia sua factus fuisset inutilis: usque adeo, ut nec per manus nostras a captione vellet eripi. Veni-

mus itaque ad cœnobium S. Florentii, & in die Nativit. A S. Johannis Baptistæ, virorum religiosorum, episcoporum, & abbatum, qui invitati advenerant, Fulconem comitem paratum satisfacere aut rationem reddere unanimi omnium voto & laude absolvimus; acceptis ab eo securitatibus, ut si frater ejus melioritatem sensus reciperet, ex præcepto Domini nostri papæ, vel nostro, aut concordiam faceret cum eo, aut judicium subire paratus esset: nec uxorem duceret, de quarum numerositate culpabatur, absque nostro consilio, cujus rei gestæ seriem vobis pandere judicavimus. Religiosorum autem, qui adfuerunt, nomina hæc sunt. Aldebertus Bituricensium archiepiscopus, Ouvellus Cenomanensis episcopus, Guillelmus abbas S. Florentii, Bernardus abbas SS. Sergii & Bacchi, Girardus abbas S. Albini, Nualdus abbas S. Nicolai, Baldricus abbas Burguliensis, Gaufridus abbas Vindocinensis. B Actum est anno ab Incarnatione Domini M. XCIV. apud abbatiam S. Florentii, die festo S. Johannis Baptistæ.

XIII.

Decretum Urbani Papæ II. & synodi Claromont. de primatu Lugdunensi.

1096. URBANUS episcopus servus servorum Dei; venerabili fratri Hugoni Lugdunensi archiepiscopo & primati ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum. Ex apostolicæ sedis debito & sanctorum canonum auctoritate impellimur, in omnibus ubique terrarum ecclesiis prave acta corrigere, recte statuta firmare. Unde cum nos in Galliarum partes venire supernæ dispositionis dignatio concessisset, curæ C nobis fuit apud Clarummontem Arverniæ generale concilium convocare. Ibi inter alia, quæ ad synodalem audientiam discutienda perlata sunt, fraternitas tua de primatu sanctæ Lugdunensis ecclesiæ querelam exposuit, multis jam ante provincialibus conciliis agitatam. Lecta sunt in eodem consessu eundem primatum astruentia Romanæ & apostolicæ auctoritatis privilegia. Cum igitur Richerius Senonensis archiepiscopus pro causa hac, die altero respondere præceptus esset, nullamque excusationis rationem legitimam reddidisset, placuit tamen nobis ex apostolicæ mansuetudinis abundantia ad deliberandum de subjectione hac, in diem tertium inducias indulgere. Tertio itaque die, cum se ille partim pro negotii gravamine, partim pro D ægritudinis occasione, synodali conventui substraxisset, per legatos requisitus & obedire renuens, adhuc deliberandi inducias flagitabat. Definitionis etiam jam imminente sententia, rursum ab Senonensis ecclesiæ suffraganeis in diem alterum, ut eum familiarius convenirent induciæ impetratæ sunt; ea nimirum pollicitatione præmissa, ut si etiam ille tunc pertinaciter reniteretur, ipsi tamen definitioni concilii unanimiter obedirent. Porro die jam sexto concilii evoluto, cum ille adhuc inducias expetendo resisteret, ex totius synodi favore & judicio sancitum est, Senonensem archiepiscopum Lugdunensi tanquam primati subjectionem obedientiamque debere, quia & catalogorum antiquitas, & sedis apostolicæ idipsum contestabatur auctoritas. Cui profecto sententiæ se humiliter obedituros Senonensis E ecclesiæ suffraganei propria quisque voce professus est. Idipsum etiam de Rotamagensi ecclesia confirmatum est: de Turonensi enim, quia jam a retroactis temporibus sine refragatione obedierat, nulla jam quæstio movebatur. Die vero concilii octavo, tua iterum fraternitas questa est, Senonensem archiepiscopum a legatis tuis Aganone scilicet Eduensi, & Lamberto Atrebatensi episcopis admonitum; nullam adhuc Lugdunensi ecclesiæ pro primatu reverentiam profiteri. Eapropter, nos, toto consentiente concilio, pallii usum & suffraganeorum obedientiam, donec ipse obediret, Senonensi archiepiscopo interdiximus. In Rotomagensem quoque qui aberat, eandem sententiam promulgamus, nisi intra tres menses, post sententiam cognitam, si quidem viva voce non posset, subjectionem debitam scripto polliceretur. Ipsius itaque suffraganeis, qui præsentes aderant, sententiam nostram debita humilitate suscipientibus, ac obedientiam promittentibus, sic tandem Lugdunensis ecclesiæ querela diuturna annuente Domino, terminata est. Per præsentis igitur privilegii paginam, Lugdunensi ecclesiæ tuæ, primatum super quatuor provincias confirmamus, & per eam tibi tuisque successoribus, his tantum qui eo ordine eoque tenore electi vel promoti fuerint, qui per sanctæ memoriæ Gregorii VII. privilegium prædecessori tuo Gebuino præfixus & præscriptus est. Provincias autem illas, quas vobis confirmamus dicimus Lugdunensem, Rotomagensem, Turonensem & Senonensem, ut hæ videlicet provinciæ condignam Lugdunensi ecclesiæ obedientiam solvant, & honorem, quem Romani pontifices reddendum esse scriptis propriis præfixerunt, devote, humiliterque, salva in omnibus sedis apostolicæ reverentia & auctoritate. Si qua sane in crastinum ecclesiastica secularisve persona hujus privilegii paginam sciens, contra eam venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat: cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Dom. N. J. C. quatenus & hic fructum actionis percipiant & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Interfuerunt autem definitioni huic archiepiscopi diversarum provinciarum numero duodecim, cum episcopis octoginta, abbatibus nonaginta, & eo amplius. Datum apud Clarummontem Arverniæ per manum Johannis S. Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, calendis Decembr. indict. III. anno Domin. Incarnat. M. XCVI. pontificatus autem Urbani II. papæ anno octavo.

XIV.

Bulla ejusdem Papæ in rem eamdem.

URBANUS episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri & coepiscopo Hugoni Lugdunensi 1099. primati salutem & apostolicam benedictionem. Pro querela, quam adversus Senonensem ecclesiam, & prædecessorum tuorum & tua hactenus fraternitas vehementer exercuit, quantis contentionibus, quantis clamoribus, & nostro & antecessorum nostrorum tempore sedes apostolica interpellata sit, non est necessarium memorare: quoniam & antecessorum nostrorum scripta indicant, & conciliorum, quæ nos auctore Deo in Galliis celebravimus, communis memoria protestatur. Ea siquidem causa in plenario Arvernensi concilio tractata & definita est. Et cum Richerius Senonensis archiepiscopus synodali definitioni minime acquievisset, in Turonensi pariter, ac Nemausensi concilio per tuam est industriam repetita; & supradictus quidem Richerius pro sua pertinacia interdictus obiit, suffraganeis ejus tibi tanquam primati & synodali judicio obedientiam jam professis. Frater autem noster Daimbertus, qui eidem nunc ececlesiæ disponente Domino præsidet, sicut tibi nostris significatum est literis, sub eadem querela per ministerium nostrum gratiam consecrationis accepit. Nuper autem, cum ad apostolorum limina, tam pro ejusdem causæ actione, quam pro communi synodica vocatione, rediisset, præsentibus legatis tuis Ismeone Diensi episcopo, Girino decano, & item Girino capellano, sedis apostolicæ cogente judicio, omni demum tergiversatione cassata, in manu nostra professus est, se & Lugdunensis ecclesiæ super Senonensem pri-

matum agnoscere, & de cetero tibi, tuisque legitimis successoribus tamquam primatibus obedire. Similiter etiam pollicitus est, statuto a nobis tempore, id est usque ad proximam B. Dionysii solennitatem, se ad vos venturum, & in conspectu Lugdunensis ecclesiæ idipsum ore proprio professurum, nisi canonicum impedimentum evenerit: quo transacto, infra triginta dies id ipsum implere curabit. Sic enim vicariis vestris, & per eos tibi ac Lugdunensi ecclesiæ in manum assignavimus, præsentibus fratribus nostris, quorum infra scripta sunt nomina; Anselmo videlicet Cantuariensi, Leodegario Bituricensi, Amato Burdigalensi archiepiscopis; Gualterio Albanensi, Odone Ostiensi, Guntardo Fundano, Leutaldo Silvanectensi episcopis, Nunerio de titulo S. Clementis, Teuzone de titulo sanctorum Johannis & Pauli, Johanne de titulo S. Anastasiæ nostræ sedis apostolicæ presbyteris cardinalibus, Petro Leonis, Johanne Frejapane Romanis proceribus. Tua ergo fraternitas quid apostolicæ sedi debeat propensiore deinceps & amoris & obsequii exhibitione perpendat. Datum Romæ apud beatum Petrum, per manum Johannis S. Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, indictione septima, VIII. calendas Maii, anno Dominicæ Incarnationis M. XCIX. pontificatus domni Urbani secundi papæ XII.

XV.

Ex autographo Athanac.

Confirmatio ecclesiarum & possessionum monasterii Athanacensis facta abbati Gauceranno. a summo pontif. Paschal. II.

1106. PASCHALIS episcopus servus servorum Dei dilecto filio Gauceranno Athanacensis monasterii abbati ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Ad hoc in apostolicæ sedis regimen, Domino disponente, promoti conspicimur, ut ipso præstante, religionem augere & ejus servis tuitionem debeamus impendere. Tuis igitur, dilecte in Domino fili abbas Gauceranne, justis petitionibus annuentes, beati Martini Athanacense monasterium, cui, Deo auctore, præsides, contra pravorum hominum nequitiam apostolicæ sedis auctoritate munimus: statuimus enim ut sancti Johannis ecclesia, quam Guido Gebennensis episcopus in sua vobis parochia tradidit, ecclesia etiam S. Romani de Agenta in parochia Sedunensi, item ecclesia de Isiniacho in Aniciensi parochia per Ademarum & Pontium episcopos vobis tradita cum pertinentiis suis, cetera etiam quæcumque in præsenti quinta decima indictione, seu concessione pontificum, sive liberalitate principum, vel oblatione fidelium, legitime, ac quiete vestrum monasterium possidet, quo videlicet tempore vestram ecclesiam, disponente Domino, consecravimus; quæcunque etiam in futurum largiente Domino juste atque canonice poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus vel illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli hominum liceat ejusdem cœnobii possessiones auferre, vel ablatas retinere, vel injuste, datas, suis usibus vindicare, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Lugdunensis archiepiscopi canonica reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in examine districtæ ultioni subjaceat: cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Dom. nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & A apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego PASCHALIS Catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum apud Belnam in manu Johannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothec. II. id. Febr. ind. XV. Incarnat. Dominicæ, an. M. C. VI. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ VIII.

XVI.

Incipit prologus libri chartarum; quem domnus Pontius abbas Saviniac. describi fecit.

Ex chartario Saviniac. nobiscum a D. de la Valette communicato.

1120.

B SApiniacense cœnobium olim longe ab antiquis patribus instructum, diu multumque claruit, donec Hunnorum bestiali feritate, divino & occulto permittente judicio, desolatum fuit, monachis, qui ibi inhabitabant effugatis, atque occisis. Deinde cum reædificari destructa cœpissent, multi nobilium atque fidelium Dei, rerum suarum largitione, locum ipsum ditaverunt, & dona sua scriptis firmaverunt; quæ videlicet longa vetustate attrita, cum venerabilis ac nobilissimus abbas Pontius considerasset jam pene ipsa vetustate passim absumi, partim scindi, partim obliterari provida sollicitudine prævidens, ne ipsa vetustas venturæ generationi, atque ecclesiæ suæ obesset in damnum, præsertim cum his diebus pronus sit mundus, & hi, qui in eo sunt, ad malum omni tempore, voluit renovare scripta, & in unum corpus comprehendere, quicquid C pene absumptum, scissum, & oblitteratum fuerat. Ex præcepto igitur supradicti abbatis memoratum opus non sine quodam magno labore assumentes, antiquarum chartularum scripta, ut potuimus, revolvimus, & eorum abbatum ordinem, quos ante Hunnorum tempora huic loco præfuisse comperimus, ordinate disposuimus, necnon eorum, qui post Hunnorum tempora juxta majorum relationem & fidem temporum huic loco præfuerunt, pro viribus nostris ordinavimus. Præ vetustate quidem temporum, ante memoratæ perfidæ gentis incursionem, non nisi undecim tantum abbates invenimus, quorum nomina hæc sunt: Adalbertus, Analleus, Segefridus, Amulfus, Ingenaldus, Asterius, Justus, David, Christoforus, Adalbertus, Benedictus. Porro a desolatione hujus ecclesiæ D ad nostra usque tempora, 13. invenimus abbates, quorum quidem usque ad vitæ suæ finem bene & commode ecclesiam sibi commissam rexerunt, quidam autem ante mortis ostium turpiter dejecti sunt, videlicet Lento atque Durannus, qui proxime fuerunt abbati Dalmatio, domnus quoque Girbaudus, qui post abbatem Iterium secundum extitit, partim coactus, partim sponte sua honorem abbatiæ longe ante mortem suam amisit. Horum igitur abbatum ordo talis est: Badinus, Gausmarus, Hugo, Durantus, Iterius, Lento, Durantus, Dalmatius, Vido, Berardus, Iterius, Girbaudus, & hic, qui nunc Præest, domnus Pontius. Istorum etiam temporibus acquisitiones, emptiones, seu donationes ecclesiæ nostræ factæ, per ordinem sunt distributæ. Cum ergo diligens lector aliqua eorum, E quæ in hoc continentur volumine voluerit inquirere, quid sub isto & illo abbate sit actum facile poterit invenire; quæ videlicet abbatum tempora ideo seriatim discrevimus, ne generaret errorem scriptorum confusio, & ut aperiret utilitatem rerum facta divisio.

A

XVII.

Ex chartul. Claræ-vallis.

Donatio Adonis abb. S. Eugendi facta Bernardo abbati Claræ-vallis.

1121. CUm omnis nostra vis in animo & corpore sit sita, & animus debet præesse, corpus vero subesse, ipse tamen subjicitur & corpus quod est gravius dominatur, atque ita nostra actio cassa, ut dicit Ecclesiastes, *vanitas vanitatum est.* (Eccl. 1. 2.) Sed ut ipsa nostræ naturæ imbecillitas in melius corroboretur, decet nos toto nisu mentis & corporis niti, ne hanc vitam veluti insensata animalia transeamus, & aliquid agere unde perennem vitam speremus, & in quantum in nobis est singuli alter alterius membra, subserviendo alius alii, ut dicit apostolus, unum corpus in Christo, qui caput nostrum est, esse possimus & sibi conformemur, scilicet ut qui pollet sapientia, imperitos retundat a stultitia, qui vero justitia, oppressos sublevet misericordia, qui autem consilio, indigentes refoveat eloquio, & qui diviciis, in necessariis subveniat miseris. Quare ego Ado abbas cœnobii S. Eugendi memor humanæ conditionis, quia omne quod est genitum tendit ad interitum, dono Bernardo abbati de Claris-vallibus ejusque successoribus inibi regulariter substituendis nostram partem decimæ de terra illa, quam in parrochia sancti Eusebii acquisivit, si eam ipsi monachi in sua proprietate & dominatu retinuerint & arando vel fodiendo laboraverint & de nutrimento quod in prædicta terra fecerint similiter concedo. Si vero, quod absit, idem monasterium ad conformitatem aliorum monasteriorum minus regularium devenerit tunc cassa fiat hæc donatio. Signum domni Garnerii præpositi de Barro S. &c. Hanc autem donationem laudat omnis congregatio S. Eugendi, prout supradictus abbas concessit. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. C. XX. primo indict. XIV. regnante Ludovico rege Francorum.

XVIII.

Ex chartario Cluniac.

Charta Petri archiepisc. Lugdunensis qua cœnobium S. Ramberti Cluniaco subjicit.

Medio circiter seculo XII.

PETRUS Dei gratia Lugdunensis archiepiscopus & apostolicæ sedis legatus, Petro Cluniac. abbati, ejusque successoribus, & toti conventui in perpetuum salutem. Quoniam ad nos pertinet, ut ea, quæ sunt sub cura nostra, sub solicitudine habeamus, idcirco monasterium S. Ramberti religione, & omni bono tam spirituali quam corporali destitutum, consilio religiosorum virorum, tibi, Petre Cluniacensis abbas, omnibusque successoribus tuis tam intus quam extra ordinem committimus, atque donamus. Abbatem namque, quem ipse volueris semper ibidem pones, & cum tibi videbitur removebis, aliumque, qui utilior tibi fuerit, subrogabis; qui quidem more solito a nobis benedictionem suscipiet & reverentiam debitam exhibebit. Ut autem cautius ibi religionis integritas conservetur, interdicimus, ne aliquis monachorum futuris unquam temporibus a loci illius abbate benedictionem accipiat, aut ipsi professionem faciat, sed vel de Cluniaco illuc monachi mittentur, vel ad idem monasterium S. Ramberti venientes, Cluniacensi monasterio professionem faciant, & ab abbate Cluniacensi benedicentur. Hujus rei testes & laudatores sunt domnus Stephanus de Chandiaco archidiaconus, &c.

XIX.

Charta Falconis in gratiam Carthusianorum domus Portarum.

FALCO sanctæ Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus, pontificibus universis, qui usque in finem seculi per Dei gratiam, ecclesiæ ejusdem pastoralem cathedram obtinebunt, pastorum principi placere, &c. 1141. Quapropter servi Domini, qui anno ab Incarnatione M. C. XV. in heremo Portarum Domino servire cœperunt, volentes a se jurgia hominum sua quærentium submovere, ut religiosum studium possent coram Deo exercere, habitationi suæ licet modicæ, certos circumquaque terminos statuêre, ultra quos juxta tenorem Carthusiensis propositi nullam eis immobilem possessionem adquirere vel possidere liceret; prædecessores autem mei Lugdunenses archiepiscopi primum, ac deinde papa Innocentius II. scriptis & privilegiis suis decreverunt, & sub anathematis sententia statuerunt, ut sicut fratres Portarum ultra præscriptos terminos licentiam, vel cupiditatem acquirendi sibi, & posteris suis amputaverant, ita nulli omnino religiosorum, vel sæcularium liceret infra eosdem terminos acquirere, quæ illi statuêre, nos quoque pontificali authoritate roboramus, & eorum constitutionem ad notitiam omnium vestrum, qui post me in pontificali sede Lugdunensis ecclesiæ sessuri estis, per præsentem scripturam transmittimus, &c. quædam autem quæ in præsentia mea gesta sunt, huic quoque scripto volumus inserere, &c. Cum Bernardus Portarum prior, & fratres quos ei Dominus paulatim per incrementa temporum aggregavit, in prædicta Portarum heremo, per viginti quinque & eo amplius annos Christo Domino deservissent, & ea quæ infra terminos suos jure quantum eis videbatur, adquisierant, quiete & pacifice se possidere arbitrarentur, relatione multorum didicerimus, quod quidam canonici S. Rufi, qui juxta eos in loco qui dicitur Ordinatus, habitabant, de eis conquererent, quasi terras vel possessiones eorum subripuissent. Quod cum & ab eisdem canonicis sciscitantes audissent, & ad me querelam detulissent, rogatu ipsorum convenimus, ego & venerabilis Guillelmus Bellicensis episcopus, & Ismio abbas Ambroniacensis die & loco utrisque partibus constituto, ubi cum venisset jam dictus Bernardus Portarum prior, & cum eo ejusdem domus monachi, & multi clerici, milites & laici, affuerunt, ex altera parte Fulcherius prior ecclesiæ S. Rufi & Girardus prior ecclesiæ S. Mariæ de Plateria, cum quibusdam canonicis regularibus, ut coram nobis ostenderent, quam adversus eos querelam haberent; qui consilio accepto coram me & omnibus, qui aderant, &c. legi fecerunt privilegium Innocentii II. &c. Lecto privilegio declaraverunt iidem fratres Portarum, quomodo terras acquisierant, &c. Huic negotio interfuerunt, qui mecum aderant, Tancredus canonicus, & alii nonnulli cum episcopo Bellicensi. De ecclesia Bellicensi Arnulfus archidiaconus, Aymo de Lustrino, Hugo de Palude, cum abbate Ambroniacensi, Ambertus prior Ambroniacensis, Manasses Otgerius prior S. Saturnini, Guitfredus, qui fuerat capellanus de Lonnax, & plerique alii. Hi etiam interfuerunt de circumjacentibus oppidis & villis, de loco Saturnino, Humbertus sacerdos, Odo de Vallibus, Manasses Leobardus, & Hugo frater ejus, Artoldus de Fonte, &c. Hæc gesta sunt die kalendarum Septembris Luna XXVII. ind. IV. Incarn. Domini, an. M. C. XLI. pontif. vero Dom. Innoc. papæ II. XII.

XX.

XX.

Bulla aurea Frederici imperatoris ad Heraclium archiepiscopum.

1157. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Fredericus Divina favente clementia Romanorum imperator & semper Augustus. In examine cuncta Dei conspicientis æquale meritum credimus fore dantis & corroborantis, credimus etiam ad imperialem nostram majestatem pertinere, omnium sanctarum Dei ecclesiarum, earum præcipue quæ specialiter sub jure ac dominio Romani imperii consistunt, commoda considerare, & perpetuo valitura corroborationis nostræ suffragia eis impendere, si quid est incommodum abolere: ut inter sævientis hujus pelagi procellas secure & intrepide Deo servire, & pro stabilitate imperii nostri Divinam misericordiam indefessis precibus valeant exorare. Noverit igitur omnium Christi, imperiique nostri fidelium tam præsens ætas, quam futura posteritas, quantis honoribus progenitores nostri, & divi imperatores Lugdunensem ecclesiam sublimaverint, quam largis beneficiis ditaverint, & quam digne eam nobis successoribus eorum impoilerum transmiserint imperialibus dignitatum fastigiis exaltandam. Venientem itaque ad curiam nostram ejusdem sedis Lugdunensis (quæ antiquis temporibus, ritu Gentilium primis flaminibus, vel primis legis doctoribus, cæteris civitatibus præeminebat; nunc autem Divina religione, & imperiali magnificentia, latius præsidet, & inter omnes ecclesias Galliarum prima est, & primatus dignitate præfulget,) Eraclium archiepiscopum & primatem debita honorificentia suscepimus, & consueta benevolentia tractatum, sicut prædecessorum nostrorum pia ac veneranda sanxit authoritas, & sicut sacra eorumdem nos informabant monimenta, de universo corpore civitatis Lugdunensis, & de omnibus Regalibus, infra vel extra civitatem per totum archiepiscopatum constitutis, quæ tam antiquo quam moderno tempore visa est habere Lugdunensis ecclesia plenarie eum investivimus.

Concessimus itaque præfato archiepiscopo & primati Eraclio, & per eum omnibus successoribus ejus in perpetuum, totum corpus civitatis Lugdunensis, & omnia jura regalia, per omnem archiepiscopatum ejus citra Ararim, infra vel extra civitatem, in abbatiis & in earum possessionibus, monasteriis, ecclesiis & earum appenditiis, ubicumque sint, comitatibus, foris, duellis, mercatis, monetis, naulis, teloneis, pedagiis, castellis, vallis, vicis, areis, servis, ancillis, tributariis, decimis, forestibus, venationibus, molis, molendinis, aquis, aquarumve decursibus, campis, pratis, pascuis, terris cultis & incultis, & in omnibus aliis rebus quæ in Lugdunensi episcopatu ad imperium pertinent. Concedimus quoque & casamenta tam comitis Savoyæ, quam alia omnia de antiquo & novo jure ad ecclesiam Lugdunensem pertinentia, & in supra dictis omnibus, sive infra episcopatum, vel extra sint. Nulla igitur in supradictis omnibus infestatio tyrannorum sæviat, nulla potestas ibi per violentiam irruat, nullus comes aut judex legem in his facere præsumat præter archiepiscopum & primatem Lugdunensem. Omnis ecclesiæ possessio pro immunitate habeatur. Sit illa civitas Lugdunensis, & totus episcopatus liber ab omni extranea potestate, salva per omnia imperiali justitia. Quatenus ibidem Deo famulantes, & primi constructoris memoriam digne celebrare, nosque fautores & corroboratores possint & velint Deo sedulis precibus commendare.

Cæterum ut Lugdunensis ecclesia dominum suum imperatorem Romanorum recognovisse semper exultet & gaudeat, archiepiscopum ejus ampliori & eminentiori prærogativa dignitatis quæ a nostra imperiali excellentia esse possit, nova & gratuita pietate investivimus: ut sit semper videlicet sacri palatii nostri Burgundiæ gloriosissimus Exarchon & summus princeps consilii nostri, & in omnibus faciendis, agendisque nostris præcipuus. Ut autem hæc nostra donatio & confirmatio perpetuæ firmitatis robur obtineat, præsentem inde paginam conscribi, & bulla aurea jussimus insigniri, annotato signi nostri charactere, adhibitis idoneis testibus, quorum nomina hæc sunt. Humbertus Bisuntinus archiepisc. Ado abbas S. Eugendi, Henricus curiæ protonotarius, Eberhaldus archidiaconus Bisunt. Mathæus dux Lotharingiæ, Bertolphus dux de Cenuga, Depoldus frater ducis Bohemiæ, Udalricus comes de Leuceburg, Hugo comes de Tagesburg, Stephanus comes. Signum Domini Frederici Romanorum imperatoris invictissimi. Ego Reinaldus cancellarius vice Stephani Vienn. archiepisc. & archicancellarii recognovi. Datum Arbosii XIV. calend. Decemb. indict. V. anno Dom. Incarnat. M. C. LVII. regnante D. Frederico Romanorum imperatore gloriosissimo, anno regni ejus sexto, imperii vero tertio.

XXI.

Charta Eraclii archiep. de 40. solidis datis capitulo ab Henrico Campaniæ comite percipiendis ex Pertusagio nundinarum Barri.

ERACLIUS Dei gratia Lugdunensis ecclesiæ minister humilis, omnibus in perpetuum. Ea quæ a Christi fidelibus, sanctis locis, vel pauperibus pro defunctorum animabus erogantur, firma debent stabilitate consistere, & a nullo penitus violari. Inde est quod eleemosynam XL. solidorum, quos illustris comes Palatinus Henricus ecclesiæ Lingonensi, ad mensam canonicorum apud Barrum super Albam in pertusagio nundinarum, pro remedio animæ suæ & patris sui, atque antecessorum suorum, donavit, nos auctoritate qua fungimur, confirmamus: sub anathematis interminatione prohibentes ne aliqua ecclesiastica, secularisve persona præfatam donationem præsumat de cetero violare. Quod si forte quis ipsam ausu temerario facere præsumpserit, in tota villa Barri, ex tunc Divina, præter baptismum & pœnitentiam, prohibentur officia celebrari.

XXII.

Charta Eraclii Lugdun. archiepiscopi qua nonnullas ecclesias canonicis Lingonensibus confirmat.

ERACLIUS Dei gratia Lugdunensis ecclesiæ minister humilis & apostolicæ sedis legatus, omnibus in perpetuum. Noverint præsentes & posteri controversiam quæ inter venerabilem fratrem nostrum Godefridum Lingonensem episcopum & canonicos suos pro ecclesiis de Anceio, de S. Hilario, de Porcheriis & de Buxeriis emerserat, in præsentia nostra sic esse sopitam. Quod videlicet canonici produxerunt testes idoneos, ecclesiam quidem de Anceio a Guilenco olim Lingonensi, alias vero tres a prædicto G. episcopis eisdem concessas. Quia igitur nostrum est testimonium veritati perhibere, præfatas ecclesias, quemadmodum ipsi canonici suas esse probaverunt, authoritate nostra eis confirmamus, prohibentes omnino ne quis super hoc de cætero ipsos vexare præsumat. an. circiter. 1157.

XXIII.

Confirmatio possessionum Saviniaci per Fredericum imperatorem rogatu Eraclii Lugd. archiep. Ex autogr. Tallaer.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Fredericus Divina favente clementia Romanorum imperator Augustus. Inclinari precibus fidelium nostra semper consuevit benignitas, & bene de se merentium votis bonum assensum præbere nunquam recusavit, illorum præcipue, quorum devotionem & sinceram fidelitatem 1162.

cum .... ipsorum exhibitione operum frequentius comprobavit. Eapropter cognoscant universi fideles imperii præsentes & futuri quod nos primitus Divino respectu, secundario pro interventu carissimi principis nostri Heraclii Lugdunensis primatis & venerabilis archiepiscopi aliorumque fidelium nostrorum pia petitione, ecclesiam Lustriacensem cum priore & fratribus, bona quoque & possessiones cum suis appenditiis intus & foris sub nostram imperialem tuitionem suscipimus. Præterea quoniam prædicta ecclesia Lustriacensis, cum suis appenditiis quæ in Lausannensi episcopatu sita est, & cum hiis prioratibus, videlicet Talueriensi prioratu cum suis appenditiis & ecclesia S. Jorii, & ecclesia Lovaniacensi & ecclesia Burdegalensi, & appendiciis earum ad Saviniacense monasterium tanquam filiæ spectant, hæc omnia in nostram protectionem accipimus, & prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes prædicta bona & possessiones juste acquisitas, vel in futurum legitime acquirendas ubique locorum in imperio nostro Saviniacensi monasterio concedimus & imperiali auctoritate confirmamus: adjicientes omnem utilitatem eidem monasterio videlicet in mancipiis utriusque sexus, in areis, in edificiis, pratis, pascuis, terris cultis & incultis, viis & inviis, silvis, venationibus, aquis, aquarum decursibus, molis, molendinis, piscationibus, exitibus & reditibus & cum omni utilitate quæ præfato Saviniacensi monasterio & prædictis ecclesiis sibi subditis exinde poterit provenire. Ceterum nostro imperiali edicto statuentes præcipimus ne aliqua persona in imperio nostro magna, vel parva, sæcularis, vel ecclesiastica supra memoratum Saviniacense monasterium, vel ecclesias ei subjectas inquietare, molestare, vel in aliquo gravare præsumat: siquis vero contra hoc nostrum præceptum temerario ausu venire præsumserit, centum libras auri pro pœna computet, & solvet medietatem fisco nostro & medietatem Saviniacensi monasterio: ne autem de prædictis prioratibus aliqua in posterum dubitatio oriatur, constat in episcopatu Gebennensi hos tres prioratus contineri, videlicet Tallueriensem, & S. Jorii & Lovaniacensem cum eorum appenditiis, Burdegalensis vero prioratus in episcopatu Diensi continetur. Omnes itaque prædictas ecclesias eorumque possessiones monasterio Saviniacensi libere confirmamus, & sigillo nostro communimus, salva per omnia imperiali justitia.

Signum domni Frederici Romanorum imperatoris invictissimi. Ego Ulricus cancellarius vice Rainaldi Colon. electi & archicancellarii recognovi. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. M. C. LXII. ind. X. regnante domino Frederico imperatore victoriosissimo anno regni ejus X. imperii vero VII. feliciter, amen. Datum apud pontem Laone super Saonam fluvium VII. idus Septembris. Hujus concessionis & confirmationis testes sunt Heraclius primas Lugdunensis & archiepiscopus, Henricus dux Bavariæ & Saxoniæ, Bertoldus comes de Andella, Henricus protonotarius, Drogo Lugdun. archid. Dalmatius Morellus dapifer Lugdunensis, & alii quamplures.

XXIII.

Epistola Drogonis electi Lugdun. episc. ad Ludov. VII. regem Francorum pro sua electione.

1164. CArissimo domino suo Ludovico Dei gratia Francorum regi gloriosissimo, Drogo Lugdun. dictus electus, salutem & fidele servitium. Pari voto & communi consensu tam Cleri quam populi, non ambitiose, licet indigni, in Lugdunensi ecclesia electi fuimus. Sed quod ex post facto contigerit, unde cedere debeamus, nullis rationibus juris comprehendere valemus. Nos namque neque convictos, neque confessos, neque electionis resignatores, aliquorum falsis persuasionibus, justissime Rex, credatis. Abbas autem quondam Pontiniacensis, ad vocationem quorumdam conspiratorum, qui hostibus publicis & manifestis ecclesiæ nostræ adhærerant, qui sex numero tantum comprehenduntur, supplantationibus suis se fecit execrari. Clementiam itaque vestram, benignissime Rex genibus exoramus, ut hoc tam enormi facto juri nostro non derogetis. Nos enim servitio & honori vestro paratos semper invenietis. Conservet vos Deus sanum & incolumem. Christianissime princeps.

XXIV.

Epistola Lugdun. capituli ad regem Ludov. VII. pro Drogonis electione.

EXcellentissimo domino suo Ludovico Dei gratia gloriosissimo regi Francorum, universus Lugdunensis ecclesiæ conventus salutem. Noverit sublimitatis vestræ discretio; quod pastorali sollicitudine destituta Lugdunensis ecclesia, convocatis suffraganeis suis, & aliis religiosis personis, S. Spiritus invocata gratia, pari voto & communi omnium consensu dominum Drogonem ejusdem ecclesiæ archidiaconum in pastorem sibi elegit & dominum, Romanæ ecclesiæ devotum filium. Cujus electionem ratam faciens summus pontifex scripti sui munimine roboravit. Ejus industria pro pace ecclesiæ nostræ plurimum desudavit, plurimum profuit. Accensi vero pravitatis odiis, quidam è fratribus nostris, qui senario clauduntur numero, quos tanquam filios uterinos Lugdunensis ecclesia tenere dilexit & fovit, conspirantes in unum conjuraverunt adversum Dominum & electum suum: in tantam prorumpentes insaniam, ut nobis inconsultis, imò penitus ignorantibus, extra sedem propriam ad alterius electionem, contra sacros canones & universalis ecclesiæ consuetudinem convolarent. Præsertim altero præsidente, quem nec reatus sui confessio propria dejecit, nec ordo judiciarius legitime convictum condemnavit, nec tam catholicæ electioni sicut falso asseverant, resignavit. Eapropter excellentiæ vestræ pedibus provoluti majestatem vestram humilius exoramus, quatinus honoris & servitii vobis per partes nostras iter dirigentibus, a nobis in eadem voluntate perseverantibus exhibiti, non immemores, Divinis ecclesiæ nostræ laboribus misericorditer compatiendo, ipsam a conspiratoribus hujusmodi inquietari non permittatis, & honorem ipsius illibatum conservare dignemini. Conservet vos Dominus sanum & incolumem, Christianissime princeps. 1164.

XXV.

Charta Guichardi archiepiscopi Lugdun. pro Cassania.

GUICHARDUS Dei gratia Lugdunensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus omnibus in perpetuum. Notum fieri volumus tam præsentibus quam posteris, quod Stephanus de Vilars per manum nostram dedit Deo & fratribus de Cassania in perpetuum terras, prata, nemora, pascua quoque in omni terra sua & transitum aquarum. Dedit etiam ut nusquam in omni dominio ejus domus de Cassania solvat Leydas, vel pedagia, vel aliud quod ad jus mercati pertineat. Hoc etiam addidit, ut si quid fratres de Cassania præsentes, vel posteri de feudis ejusdem Stephani adquisierint, vel aliquo modo adquirere poterint, in liberum alodium eis cedat. Super hæc prohibuit, ut nullus successorum, vel heredum ejus hæc suæ largitionis dona aliquatenus temerare præsumat. Ut autem hæc & alia quæ fratres de Cassania a prædicto viro aliquo modo acquisierunt, vel acquirere poterunt, firma & inconcussa in perpetuum maneant, rogatu Stephani, sigilli nostri impressione munire curavimus. Et notandum quod idem Stephanus quando hoc donum per manum nostram facit, nullum de uxore sua infantem habebat. Quando vero hæc sigillari rogavit, interfuerunt Vitfredus abbas de Cassania, circ. 1170.

Berardus de Loys, Petrus de Vassiliaco, Petrus de Palude, Stephanus de Quinciaco, Ugo de Cassiaco milites.

XXVI.

Charta Guichardi Lugdun. archiepiscopi, de domo Ducissæ trans Ocaram.

1171. EGO GUICHARDUS Dei gratia Lugdunensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, universis fidelibus in perpetuum. Notum fieri volumus præsentibus & futuris, quod Philippus abbas S. Benigni Divionensis, & monachorum ecclesiæ suæ conventus concesserit ecclesiæ Cisterciensi domum quæ dicitur Ducissæ, & vineam & pratum cum tota adjacenti possessione; sicut dux Hugo & ducissa Matildis tenuerant de ecclesia S. Benigni & tam idem dux & ducissa quam filius eorum dux Oddo Cisterciensi ecclesiæ, salvo jure ecclesiæ S. Benigni, donaverant, sine cujus assensu nulla alia ecclesia illam possessionem poterat obtinere. Itaque per manum nostram & venerabilium fratrum, & coepiscoporum nostrorum Gauterii Lingonensis & Petri Cabilonensis, abbas Philippus & ecclesia S. Benigni totam illam possessionem ecclesiæ Cisterciensi concesserunt liberam, & quietam ab omni prestatione decimarum, vel alterius consuetudinis aut pensionis, sub annuo censu tamen 40. solidorum Divionensis monetæ solvendo in mense Martio, sine occasione aliqua ea die qua voluerint fratres Cistercienses; quod si infra mensem illum census solutus non fuerit, licebit ecclesiæ S. Benigni, & pignus tollere, sicut de aliis censualibus terris fieri solet, & censum suum si voluerit cum legitima emendatione exigere. Eo quoque tenore & sub ea conditione concessa est fratribus Cisterciensibus ipsa possessio, ut neque ecclesiam, neque cimiterium, neque molendinum, vel fullonium, vel etiam furnum, vel batandos ad corticem pulverisandum ibi construant; neque piscationem habeant aque; sed ipsam aquam, si voluerint, per domum vel circa eam divertant, sine aliqua tamen elevatione alicujus cluse, vel quolibet aque retinaculo. Hoc etiam convenit inter utrasque ecclesias, ut si quas deinceps possessiones in eadem villa Divionensi, vel in territorio ejus Cisterciensis ecclesia quocumque modo adquisierit ad jus ecclesiæ S. Benigni pertinentes, nichil perdat ecclesia S. Benigni de jure quod in eis prius habebat; sed sicut reddebant prius qui eas tenuerant, & censum & decimas, & alias consuetudines ecclesia Cisterciensis exsolvat. Ut autem hæc omnia inviolabiliter imperpetuum observentur, sigilli nostri inpressione, & sigillis predictorum episcoporum, sed & probabilium personarum subscriptione presentem chartam signari fecimus & muniri. Signum Gauterii episcopi Lingonensis, sign. Petri episcopi Cabilonensis, sign. Philippi abbatis S. Benigni, sign. Alexandri abbatis Cisterciensis, sign. Willelmi abbatis de Firmitate, sign. Hervei abbatis Ugniacensis, sign. Garnerii, sig. Gerardi Lingonensium archidiaconorum, sign. Valterii decani Cabilonensis, sign. Bartholomei archidiac. Cabilonensis, sign. Beraldi archipresbyteri de Sendrens. sign. Hugonis Remensis clerici nostri. Actum Divione anno ab Incarn. Dom. M. C. LXXI.

XXVII.

Ex autographo.

Charta Friderici imperatoris qua concedit ecclesiæ S. Eugendi potestatem cudendi monetam.

1175. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Fridericus Divina favente clementia Romanorum imperator Augustus . . . . Imperialem decet excellentiam & antecessorum nostrorum piæ devotionis limitem exequimur, si ecclesias Christi in imperio constitutas cum omnibus earum pertinentiis salvas protegimus, & a malignantium invasione defensamus. Eapropter notum esse volumus omnibus nostris fidelibus, tam futuris quam præsentibus, quod nos fidelem nostrum Adonem abbatem S. Eugendi, & ipsam ecclesiam cum omnibus, quæ nunc possidet & in futuro rationabiliter acquiret, in nostram suscepimus protectionem, & eam sub nostra defensione salvam permanere volumus, & illæsam. Ad hæc etiam, omnia quæ filius Pipini beatæ memoriæ Carolus-Magnus imperator, & alii reges seu imperatores eidem ecclesiæ contulerunt, confirmamus, & nos ex nostra largitate & divinæ retributionis intuitu superaddentes jam dicto abbati & ecclesiæ S. Eugendi concedimus, ut prædictus abbas & ejus successores potestatem habeant cudendi monetam, prout sibi & ecclesiæ S. Eugendi magis expedire cognoverint. Statuentes igitur imperiali edicto interdicimus, ut nulla persona, magna vel parva, sæcularis vel ecclesiastica, prædictum abbatem vel ecclesiam in hiis quæ acquisierunt, & antecessores nostri reges, sive imperatores eis contulerunt, & in moneta quam nos superaddimus, molestare, vel inquietare præsumat. Quod qui facere attemptaverit & mandati nostri transgressor extiterit, banno nostro subjaceat, & pro pœna satisfactionis quinquaginta libras persolvat, dimidium ecclesiæ & dimidium cameræ nostræ. Ut autem hæc omni ævo rata permaneant & inconvulsa, præsentem inde chartam conscribi, & sigillo nostræ majestatis jussimus insigniri. Hujus rei testes sunt Philippus Coloniensis archiepiscopus, Arnoldus Treverensis archiepiscopus, Hermannus Babenbergensis episcopus, Cuno Ratisbonensis episcopus, Hugo Verdensis episc. Gero Halverstadensis episcopus, Cuonradus Palatinus comes Rheni, Otto Palatinus comes de Withelingelbach, Bertoldus marchio Istriæ, Bertoldus marchio de Voheburch, Henricus comes de Dietse, Albertus comes de Everstein, Everhardus comes de Seine, Simon comes de Tekeneburch, Fridericus comes de Altina, Burcardus de Afroel, Cuonradus pincerna, Cuonradus dapifer, Henricus marescalcus, Willelmus camerarius & advocatus Aquensis, & alii quam plures. Signum domni Friderici Romanorum imperatoris invictissimi. Ego Godefridus cancellarius, vice Philippi Coloniensis archiepiscopi, & Italici regni archicancellarii recognovi. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarn. M. C. LXXV. indict. VIII. regnante domno Friderico Romanorum imperatore gloriosissimo, anno regni ejus XXIV. imperii vero XXII. Datum apud Papiam IX. calend. Maii feliciter, amen.

XXVIII.

Charta Guigonis comitis Forensis pro monasterio Vallis-Benedictæ.

Jam excusa est in histor. eccl. Lugd. Dom. de la Mure, pag. 312.

1184. IN nomine Domini nostri Jesu Christi, amen. Anno ab Incarnatione ejusdem millesimo centesimo octuagesimo quarto, notum sit omnibus hominibus tam præsentibus quam futuris, quod ego Guigo comes Forensis, & ego Guigo filius ejus in præsentia domini Johannis archiepiscopi Lugdunensis constituti, authoritate nostra quam habemus a domino nostro papa & a Rege Franciæ, & precibus Hugonis abbatis Bonæ-vallis, & Johannis Maret primi abbatis Vallis-Benedictæ, & insuper precibus Briandi de Laviaco *, & Pontii sancti Præjecti * in cujus allodio fundatum est monasterium Vallis-Benedictæ, recipimus idem monasterium in nostra custodia & protectione, & donavimus ad ædificationem ipsius loci quingentos solidos Fortium, * promittentes Deo & B. Mariæ in cujus honorem fundatum est monasterium & dictis abbatibus, & fratribus præsentibus & futuris ibidem Deo servientibus, ab omnibus hominibus omnia bona mobilia & immobilia prædicti monasterii semper custodire, defendere, & servare, & etiam pro salute nostra, & omnium parentum nostrorum tam vivorum quam defunctorum,

* Lavieu & Saint-Priest, prosapiæ Forensis perillustres.

* al. Forens.

donavimus & concessimus bona fide & sine aliqua retentione, per nos & nostros, modo & in perpetuum, prædicto monasterio, & prædictis abbatibus & fratribus mansum de Guttis, *al.* Gultis, cum omnibus suis pertinentiis, & ledas, pedagia, & omnes usiaticos tam in terra quam in aquis, & pascua per totam terram nostram. Confitemur & recognoscimus, quod prædicti Briandus & Pontius dederunt & concesserunt in præsentia nostra, & etiam supradictorum virorum dicto monasterio & dictis abbatibus & fratribus præsentibus & futuris omnia sua nemora, aquas & pascua, & omnes usiaticos per totam terram suam ad omnes necessitates suas faciendas, & in feudagiis suis perpetuam liber-
* laude. tatem acquirendi sine aliqua fraude * & consensu, & sine aliquo usiatico & dominio. Et hoc juraverunt super sancta Dei Evangelia per se & suos semper tenere & observare, & ullo modo aut aliqua ratione nunquam contravenire, & insuper prædictum monasterium, & omnia ad ipsum pertinentia in sua libertate in perpetuum custodire. Et ad majorem omnium supradictorum firmitatem, nos prædictus comes præsentes litteras sigilli nostri munimine una cum sigillo prædicti domini archiepisc. sigillavimus in testimonium veritatis. *Ex MS. codice viri cl. domini de la Valette.*

XXIX.

Fundatio ecclesiæ conventualis & collegiatæ de Forverio in honorem B. Mariæ & S. Thomæ Cantuar. archiep. novi martyris, cum homagio erga ecclesiam Lugdun.

1192. JOHANNES Dei gratia primæ Lugdun. ecclesiæ humilis sacerdos, & Stephanus ejusdem decanus, cum universo capitulo, omnibus Dei fidelibus in perpetuum. Ea quæ in ecclesia Dei, ipso auctore noviter plantantur, firmis oportet radicibus roborari, ne tractu temporis per oblivionem, & injuriam aliquando possint metuere ruinam. Eapropter nos præsenti scripto futuræ posteritati notum facimus, quod nos in capitulo nostro communiter residentes, capellam de Forverio ab Oliverio quondam decano in fundo nostro in honore B. M. & S. Thomæ Cantuariorum episcopi martyris inchoatam, sicut infra notatum est, Deo inspirante instituimus & dotavimus.

In primis concessimus eam fore ecclesiam conventualem, ita quod ad cultum Dei, & ad honorem B. Mariæ, & novi martyris, novi creantur canonici, quibus præficiatur unus de canonicis nostris, & non alius, in capitulo nostro communi consensu venerabilis pro tempore archiepiscopi, & totius capituli concorditer electus, qui statim celebrata electione, antequam donum de manu archiepiscopi per librum accipiat, jurabit quod nihil unquam per se, vel per alium faciat, vel facienti aliquo modo consentiat, quod ad gravamen, vel læsionem ecclesiæ nostræ possit, vel etiam videatur retorqueri, nec aliquod privilegium a sede apostolica postulare præsumat, nisi de communi voluntate & consilio archiepiscopi, totius capituli nostri ad hoc nominatim convocati. Habebunt autem ipse & fratres quos dabit ei dominus potestatem substituendi canonicos, quibus in choro nostro eamdem stationis prærogativam indulsimus quam habent canonici S. Justi & S. Pauli. Et statuimus ut conventus ecclesiæ nostræ Missam majorem ibi die passionis ejus celebrare teneatur, eodem modo & ordine quo fiebat in choro nostro..... vesperas tamen in ejus vigilia minime tenebimur celebrare ibi. Alia quoque quæ ibi ordinanda videbuntur communicato consilio ordinare debebunt: ita quod nec is qui ibi præpositus fuerit sine majori & saniori fratrum ibi residentium parte, nec ipsi sine ejus consilio aliquid ordinare præsumant. Concessimus siquidem eis jus parochiale in vineis & locis in quibus thesaurarius noster decimas percipit, si forte aliqua domus ibi

A de novo fuerit ædificata statuente ibidem cimiterium ecclesiæ nostræ, ut videlicet tam canonici quam alii clerici qui in choro majoris ecclesiæ & B. Stephani, & S. Crucis serviunt ibi sepeliantur, salva tamen antiqua libertate, ut dum vixerint, liceat eis in aliis ecclesiis eligere sibi sepulturam; si vero pater defuncti superstes fuerit, possit de sepultura filii ordinare, cum ipse filius nihil de ea mandaverit, hoc ipsum de familiis nostris domesticis instituimus, salvo tamen earum ecclesiis jure parochiali, donavimus eis totum ipsum locum in quo sita est ecclesia liberum ab omni alia consuetudine, excepta ea quæ infra notata est, & domus, & cimiterium, & vineas, & hortos, & campum, ita tamen ut nullum in campo fiat ædificium, & quidquid primi capellani tenebant a crypta rotunda usque ad
B vineam Vulgrinorum, & locum illum qui vulgo dicitur *les sales*, ea tamen platea retenta, in qua boves vendi consueverant. Dedimus etiam eis plateam in qua turris de Collia fuerat, retento tamen per omnia supradicta quod si major mater ecclesia fodere, vel cavare voluerit, marmorei lapides & illi qui, vulgo dicuntur Chaoni, proprii erunt ipsius majoris ecclesiæ; reliqui vero tam ipsius ecclesiæ quam ecclesiæ S. Mariæ & S. Thomæ. Si autem ecclesia S. Mariæ & S. Thomæ foderit, vel cavaverit, marmorei lapides & Chaoni majoris erunt ecclesiæ, reliqui autem proprii erunt ecclesiæ S. Mariæ & S. Thomæ. Item concessimus eis quidquid ad feodum nostrum, tam videlicet archiepiscopi quam ecclesiæ voluerunt eis feudatarii donari; sed etsi de prædictis feudis aliquid vendere voluerint, licebit eis emere, ni forte archiepiscopus, vel ecclesia maluerit emendo retinere.

C Præterea statuimus ut illi qui Deo volente in ecclesia illa servituri sunt anniversariorum nostrorum celebrent officia, & cibum defuncti qui uni de sacerdotibus antea dabatur, ipsi accipiant, tricesimum defunctorum nostrorum per 30. dies accipiant singulis diebus sex denarios de bonis defuncti, si in ejus substantia inveniri poterit, accepturi. Si quando in illis dictus refectorium vacare contigerit, habebunt quoque decimam eorum redditiuum quos de ecclesia defuncti ejus habiturus est a die obitus sui usque ad primum Martium post solutionem refectoriorum & debitorum, & clamoribus pacificatis, ipsi vero debebunt ecclesiæ nostræ possessionem & missam in natale Domini, in Pascha, in Pentecoste, in nativitate S. Johannis, & in decollatione ejusdem, in revelatione S. Stephani in 3. diebus roga-
D tionum & in ramis Palmarum. De his autem quæ eis donavimus, & Deo volente acquisituri sunt, dabunt S. Johanni candelam unius libræ in nativit. ejusdem, & S. Stephano aliam unius libræ in ejusdem revelatione. Factum est hoc anno ab Incarnat. Dom. M. C. XCII. anno a passione memorati martyris 20. ind. X. epacta IV. concurrente III. præsidente Romæ Cælestino papa III. imperante Henrico Romanorum imperatore, regnante Philippo Francorum rege. Ut autem super hac nostra donatione nullus successuræ posteritati oriendæ dubietatis scrupulus relinquatur, imo firmum, & inconcussum vigorem semper obtineat & tenorem, tam archiepisc. quam ecclesiæ sigillo præsentem chartam fecimus insigniri.

XXX.

E *Charta Guidonis II. comitis Forensis & Rainaldi ipsius filii archiep. Lugd. pro Valle-Benedicta.*

NOs G. comes Forensis & Raynaldus primæ ecclesiæ Lugdun. archiepiscopus, notum facimus 1195. quod anno Domini M. C. XCV. quædam matrona nomine Willelma de Rossillone soror Jaulerandi de Piseys, & mater Beraudæ uxoris Ramerii Albe de Chamas dedit jure perpetuo pro se Deo & B. Mariæ & Hugoni abbati Bonæ-Vallis, & Hugoni abbati Vallis-Benedictæ quidquid habebat in campo de Ulmo, qui est situs in parochia sancti Stephani de Furanis juxta grangiam de Beus; aqua de Furanis intermedia ex

una parte, & juxta montem regalem, & montem ferratum ex altera: dedit etiam quidquid habebat in mandamento Rupis scissæ laudatum a dicto Ranerio, & uxore Berauda ac dicto Jauserando, &c.

XXXI.

Ex archivo B. Mariæ de Saux in Dioecesi Lingon.

Rainaudus archiepisc. Lugdun. confirmat dotationem factam a Guidone domino Salionis pro fundatione canonicorum in ecclesia B. Mariæ Salionis.

circiter an. 1196. RAINALDUS Dei gratia primæ Lugdun. ecclesiæ minister humilis, omnibus ad quos istæ litteræ pervenerint in perpetuum. Constitutus in præsentia nostra vir nobilis Guido de Saux, rogavit nos humiliter ut institutionem, quam de novo ipse fecerat in ecclesia de Saux, instituendo ibi in remedium animæ suæ canonicos sæculares, & possessiones, quas eisdem canonicis ad sui sustentationem jure perpetuo in eleemosynam dederat, auctoritate nostra confirmaremus. Nos ergo justis ipsius postulationibus grato concurrentes assensu, institutionem ipsam & possessiones & alia bona quæ eidem ecclesiæ pro salute animæ suæ liberaliter contulit; sæpe dictæ ecclesiæ, auctoritate qua fungimur confirmamus jure perpetuo possidenda. Ut autem hæc nostra confirmatio perpetua nitatur firmitate, præsentem chartam in testimonium, sigilli nostri auctoritate fecimus insigniri per quam ratum habemus, quod ab ipso Guidone circa ecclesiam memoratam liberaliter est ordinatum.

XXXII.

Celestinus papa confirmat donationes, institutiones & dotationes factas a Guidone domino Salionis, pro institutione canonicorum in ecclesia B. Mariæ Salionis.

1198. CELESTINUS episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis decano & canonicis B. Mariæ de Saux salutem & apostolicam benedictionem. Cum a vobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Sane sicut ex tenore litterarum venerabilis fratris nostri Lugdunensis archiepiscopi cognovimus evidenter, quod dilectus filius nobilis vir Guido dominus de Saux pro animæ suæ remedio vos in ecclesia B. Mariæ ipsius castri canonicos de novo instituit, & vobis & ipsi ecclesiæ possessiones plurimas, & reditus de mera liberalitate donavit & alias concessiones & libertates indulsit, & idem archiepiscopus, ipsius nobilis pietatis opus scripti sui pagina roboravit. Nos ergo factum ejusdem nobilis laudabile attendentes, institutionem vestram & concessiones ac liberalitates vobis, & eidem ecclesiæ factas sicut rationabiliter factæ sunt, ut supradicti nobilis authentico continentur, vobis & per vos ipsi ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei & B. Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Laterani XI. kal. Novemb. pontificatus nostri VII.

XXXIII.

Ex chartar. Cluniac.

Charta Rainaldi de Forest archiepisc. Lugdunensis de decem libris quas Cluniaco assignavit super decimam de Nerviaco.

1203. NOverint tam præsentes quam futuri, quod ego R. Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus, de mandato Guidonis fratris mei comitis Forensis, cum haberem comitatum Forensem in manu mea, nomine tutelæ liberorum ipsius nepotum meorum, assignavi abbati & conventui Cluniacensi totam decimam villæ de Nerviaco citra aquam & ultra aquam, scilicet majorem & minutam decimam pro decem libris Lugdunensis monetæ, quas debitales annis singulis de mandato præfati fratris mei eis assignare tenebar, liberè & sine aliqua diminutione jure perpetuo possidendam; ita quod nec ego nomine archiepiscopi, vel aliquis successorum meorum sive capitulum Lugdunense, pater meus, sive nepotes mei, vel heredes eorum aut aliquis alius in prædicta decima aliquid vindicare possimus, sed tota & integra in annona, & in nutrimentis animalium ad faciendum anniversarium sæpe dicti fratris mei, ecclesiæ Cluniacensi quieta & in pace remaneat. Et sciendum, quod ad hanc decimam colligendam nullus minister est per hereditatem, vel per aliquam successionem, sed ille colliget eam & feret ad utilitatem ecclesiæ, cui abbas vel nuntius ejus ipsam committere voluerit colligendam & ferendam in ea libertate, in qua tempore fratris mei hoc fieri consuevit. Ego quoque ad majorem firmitatem auctoritate archiepiscopi ratum istud habeo, & sigilli mei auctoritate confirmo. Hoc laudaverunt pater meus, & nepos meus Guigo & sorores ejus Guigona & Marquissa, & uxor fratris mei Adaladix comitissa. Testes sunt Hugo Benedictionis Dei & Eustorchius Mauriciensis abbates, Guillelmus archipresbyter de Nerunde, Durannus de Spodio, & Johannes de Vaura, Johannes Rochæ, Aimardus de Nerol, Catardus de Siure, & Catardus de Fierno. Actum anno Incarnati Verbi M. CC. III. mense Dec.

XXXIV.

Quoddam excerptum ex veteri chartulario MS. S. Johan. Lugdun. quo innotescit Saviniacum nulli unquam laïcæ potestati, sed solum ecclesiæ Lugdun. subjacuisse.

TUm vero G. humilis abbas Saviniaci exponit excellentissimo domino Philippo regi, abbatiam ab antiquo immunem fuisse ab omni laïca potestate; tamen prædecessores sui Reges & Imperatores, sive Reges solum, jus regium, quod habebant in abbatia, archiepiscopis & ecclesiæ Lugdunensi pio contulerunt affectu in perpetuum, libere, & sine contradictione, & ita nulli unquam laïcæ potestati respondit ecclesia nostra super aliquo dominio vel regali, sed semper archiepiscopis & ecclesiæ Lugdunensi subjacens. Verum temporibus nostris ad præsentiam piæ recordationis serenissimi patris vestri Ludovici comes Forensis accessit, & falsa suggestione religionem ejus circumvenire........ asserens, quod abbatia nostra locus erat pauperrimus, & oppressionibus malorum hominum expositus, & rapinis, & non poterat securitatem habere, vel pacem, nisi per ipsum, & si ipse concederet ipsi in loco illo dominium. Rex noster pater vester ignorans ea quæ præcesserant, concessit ei regale habendum in abbatia nostra, quod cum ad Lugdunensis archiepiscopi ecclesiæ & nostram notitiam pervenisset, & dominus Rex tandem esset apud Montem-Brisonem in terra comitis Forensis, ad ipsum accessimus & libertatem nostram quantum ad omnem laïcam potestatem, &c. Et recognitum suum coram ipso domino Rege, domino Umberto de Bellojoco seniore, unde comes ad mandatum regium donum sibi factum in manu Regis, me præsente, resignavit; dominus vero Rex tunc præcepit, ut de cetero sub ea conditione maneremus, sub qua antiquis temporibus fueramus, nemini nisi tantum Lugdunensi ecclesiæ respondentes. Procedente vero tempore cum dominus Rex Æduæ interesset & Lugdunensem archiepiscopum Guichardum (qui sedisse dicitur ab anno 1161. ad 1175.) ad suam præsentiam convocasset me abbate præsente, &c. Abbatiam 1204.

nostram ad Lugdunensem ecclesiam pertinere favorabiliter recognovit. Placeat itaque serenitati vestræ libertatem nostram, & jus ecclesiæ Lugdunensis a pio patre vestro concessum & recognitum confirmare.

PETRUS N. camerarius pro conventu Saviniaci ad perpetuam memoriam notum facimus tempore Richardi abbatis & Rainaldi archiepiscopi Lugdunensis fuisse contentionem de jure regio ex concessione Regum, sed & ex concessione incliti regis Francorum Philippi tandem conventum, &c. recognitis. Necnon recognitione Bernardi quondam abbatis nostri, &c. an. M. CC. IV.

XXXV.

Charta Guigonis comitis Forensis pro Valle-Benedicta.

1222. NOS GUIGO comes Forensis, notum facimus universis successoribus nostris, & omnibus præsentes litteras inspecturis, quod nos in ecclesia monasterii Vallis-Benedictæ Cisterciensis ordinis, primum in fundamento ipsius ecclesiæ posuimus lapidem, promittentes, Deo, & B. Mariæ, in cujus honore fundata est ecclesia, & omnibus sanctis & Heraldo * abbati, & fratribus præsentibus, & futuris ejusdem loci, semper prædictum monasterium, & omnia immobilia in perpetuum custodire, deffendere, conservare, & in suis necessitatibus subvenire. Datum anno Domini 1222. in cujus rei testimonium, nos prædictus Guigo comes præsentes litteras sigilli nostri munimine roboravimus.

* *al.* Geraldo.

XXXVI.

Ex schedis domini de la Vallette.

Charta fundationis ecclesiæ colleg. Montis-Brisonis in diœcesi Lugdunensi.

1223. GUIGO comes Forensis universis præsentes litteras inspecturis rei gestæ notitiam cum salute. Quoniam fragilis est hominum memoria, & ea, quæ geruntur in tempore, labuntur cum tempore, idcirco ad veram & perpetuam rei gestæ memoriam, ne lapsu temporis suboriri possit oblivio, quod a nobis pie, sicut credimus, factum est, his præsentium litterarum apicibus jussimus commendari. Nos igitur illum solum habentes præ oculis, qui reddet unicuique secundum opera sua, in memoriam prædecessorum nostrorum, nostri quoque, successorumque nostrorum non immemores, ad honorem Dei, & beatæ semper virginis Mariæ, deliberatione diligenti præhabita, prudentum quoque magnorumque virorum, venerabilium in Christo patrum Viennensis & Ebredunensis archiepiscoporum prælibato consilio, specialiter de assensu & auctoritate diœcesani nostri venerabilis in Christo patris Lugdunensis archiepiscopi patrui nostri, ecclesiam construximus apud Montem-Brisonem in parochia Modonii, & in eadem ecclesia 12. canonicos instituimus, qui divinis officiis mancipati, Deo & B. semper virgini Mariæ perpetuo deservirent: ex quibus unus decanus, alius cantor, alius sacrista, alius magister chori esset; tres autem ex aliis, præter decanum & sacristam & magistrum, quos semper onus sacerdotii comitari debet, sacerdotes esse debent, qui secundum vices suas in eadem ecclesia diebus singulis Missarum solemnia celebrabunt, & eorum præbendæ sacerdotales appellabuntur; & cum aliquis ex ipsis decesserit, talis substituatur, qui sacerdos sit, vel saltem infra annum ad sacerdotium velit & valeat promoveri. Verum quia nemo tenetur suis stipendiis militare, & virtutum præmia tribui merentibus convenit, & Beatæ Mariæ & canonicis ibidem constitutis donavimus & concessimus, subsequente corporali traditione, libere, liberaliter, & devote castrum de Modonio, & mandamentum cum omnibus appendiciis & pertinentiis suis, cum terris cultis, & incultis, & quidquid dominationis, quidquid juris, usagii, vel consuetudinis in prædictis rebus habebamus, nihil prorsus nobis retinentes, sed totum in memoratos canonicos transferentes. Donavimus etiam nihilominus ipsis decimam de Ververes d'Escotay, & quintum quod ibidem cum decima mixtum habebamus, & grangiam de Petra cum appenditiis suis, pro qua, ecclesia ad anniversarium semel in anno pro patre nostro tenetur faciendum: donavimus inquam scilicet, quod prædictum castrum cum suis pertinentiis, vel istam decimam sive grangiam aliquo modo, aliqua occasione nos vel nostri successores a prædicta ecclesia non poterimus removere; nec etiam ipsis canonicis licebit alicui, vel aliquibus permutare, vel alienare. Donavimus insuper dictis canonicis sexaginta libras forenses in foro Montis-Brisonis sine difficultate annis singulis persolvendas scilicet 15. libras in vigilia Nativitatis Domini, alias 15. libras in vigilia Paschæ, alias 15. libras in vigilia beati Johannis-Bapt. & nos ad removendam omnem difficultatem nostram, Lesdaricum in ascensamento fori ad hæc adstringimus, ut nisi dicta pecunia suis statutis diebus ab eodem solveretur, ipse dictis canonicis pro qualibet dictorum quatuor temporum, quam faceret in non solvendo mora, quinque solidos nomine pœnæ solvere teneatur. Sciendum inquam quod nos vel nostri successores dictas 60. locis idoneis & tutis sine omni præjudicio dictæ ecclesiæ eisdem canonicis poterimus assidere, interveniente tamen voluntate capituli & consensu. Huic insuper novellæ plantationi specialiter intendentes ad amplitudinem, & incrementum ipsius privilegialiter indulsimus ut quidquid in comitatu nostro canonici memorati de feudis nostris acquisierint hoc eis sit licitum, pro nobis & nostris successoribus ad præsens pariter & futurum, ita tamen ut res sit ad eos quantum ad nos excepta tallia cum suo onere transitura. Notandum præterea quod tam personatus, quam præbendas alias cum vacaverint, nos vel successores nostri infra sex menses ex quo ad nostram notitiam pervenerint ubicunque sint, personis idoneis conferre possumus & debemus: instituti vero canonici jurabunt nobis & nostris successoribus fidelitatem, & in forma juramenti, quod ecclesiæ facere non debent, singuli exprimere tenentur quod non erunt in consilio, assensu, adjutorio, facto vel dicto quod nos, vel nostri successores hujusmodi patronatus sive hujusmodi dominationis quam in eadem ecclesia nobis & successoribus nostris retinuimus perdamus aliqua occasione vel aliquo modo. Illud insuper notandum quod canonici ejusdem ecclesiæ post fidelitatem nobis factam, decano in spiritualibus fidelitatem promittere debent. Præterea ordinationem ipsius ecclesiæ in melius tamen & de prudentum consilio, quandiu vivemus nobis retinuimus faciendam; post nostrum vero decessum successores nostri in nullo præter quam in collatione personatuum & præbendarum, ut proditum est se intromittere poterunt vel debebunt. Sciendum quoque quod si facultates ecclesiæ adjuvante Domino multum excrescerent, arbitrio nostro, & successorum nostrorum & capituli ejusdem ecclesiæ numerus canonicorum & præbendarum poterit augmentari. Hæc omnia supradicta in præsentia venerabilis patris in Christo domini R. Lugdun. archiepiscopi diœcesani nostri & multarum sanctarum reliquiarum, tactis quoque corporaliter sacro-sanctis evangeliis pro nobis & successoribus nostris juramus adimplere & observare, & ad perpetuam rei firmitatem præsentem chartam scribi jussimus sigillo nostro munitam in testimonium veritatis. Actum anno Dom. M. CC. XXII. Apud Modonium ante ecclesiam S. Juliani.

XXXVII.

Charta B. episcopi Bellicensis & abb. S. Eugendi.

1226. B. Dei gratia Bellicensis episcopus & abbas S. Eugendi, totusque ejusdem loci conventus, universis ad quos præsentes litteræ pervenient, salutem in Domino. Universitati vestræ notum facimus quod Petrus abbas S. Benigni Divionis, totusque ejusdem loci conventus concesserunt charissimo & venerabili fratri nostro Willelmo de Tramelay priori nostro de Salmasia Cathalaunensis diœcesis, prioratum S. Mariæ Magdalenæ de Salins, cum appenditiis suis toto tempore vitæ suæ pacifice possidendum. Sub hac forma, quod ipse Willelmus tenebit duos de monachis S. Benigni quibus necessaria providebit competenter, & unam marcham argenti conventui & camerario S. Benigni singulis annis in festo S. Benigni apud Divionem persolvet; abbati & monachis S. Benigni, quotiescumque ad dictum locum venerint gratia hospitandi, providebit necessaria competenter. Quæcumque vero dicta domus facere ecclesiastico judici, sive sæculari, ipse faciet: debita dictæ domus omnia ad minus usque ad tredecim annos cum integritate persolvet; ita scilicet quod viginti quinque libræ Stephanienses de debito dictæ domus singulis annis a dicto Willelmo solvantur; ita quod si in fine prædictorum tredecim annorum aliquod residuum de debito dictæ domus remaneret, totum impleto tredecim annorum numero dictus Willelmus solveret; ita quod quieta ab omni debito post tredecim annos remaneret. Si vero ipsum infra tredecim annos, quod absit, decedere contingeret, quicquid de debito dictæ domus ultra supra dictas viginti quinque libras annuatim solvendas dictus Willelmus solveret nobis vel mandato ipsius Willelmi, & abbas & conventus S. Benigni & dictus prioratus de Salins satisfacere tenerentur. Possessiones vero dictæ domus de Salins non poterit vendere, nec alienare, nec obligare, nec in alia manu quam in sua propria ponere. Domos meliorabit, & in bono statu conservabit; jura dictæ domus de Salins manutenebit & defendet bona fide; & injurias prioratui illatas pro posse suo revocabit; ecclesiam prout Deus inspirabit reædificabit. Post decessum vero dicti Willelmi dictus prioratus de Salins cum omnibus appenditiis suis ad abbatem, & conventum S. Benigni cum omni integritate & melioratione, & adquisitione mobili & immobili, & sine omnium contradictione revertentur, & statim in perpetuam & quietam remanebunt possessionem. Si vero dictus Willelmus, quod absit, aliquando ab hiis conventionibus vellet resilire, nos abbas & conventus S. Eugendi promittimus abbati & conventui S. Benigni quod nos ad hoc eum faciendum & tenendum compelleremus; & in hujus rei testimonium præsentibus litteris sigilla nostra apposuimus. Actum anno Verbi Incarnati M. CC. XXVI.

XXXVIII.

Ex schedis clarissimi viri dom. de la Valette.

Roberto archiepiscopo Lugdunensi clientelæ fidem præstat Dalphinus Viennensis.

1230. NOs Dalphinus Viennensis & Albonensis comes notum facimus universis præsentibus & futuris, quod ob reverentiam & amorem, necnon & manutenentiam archiepiscopi ecclesiæ Lugdunensis nobis promissam, ab eis considerata & inspecta utilitate nostra accepimus ab archiepiscopo & ecclesia Lugdunensi in feudum sine redditione, scilicet castra de Annonay & de Argentau in hunc modum, quod quicumque fuerit comes Albonensis teneat dicta castra in feudum francum ab archiepiscopo & ecclesia Lugdunensi; nec separari possit a comitatu Albonensi. Pro his vero nos fecimus homagium dictis archiepiscopo & eccl. Lugd.

A & eis juravimus fidelitatem; & quicumque fuerit pro tempore comes Albonensis tenetur ad idem homagium scilicet & sacramentum. Præterea ipsis promisimus & tenemur eos juvare per diœcesim Lugdunensem adversus quoslibet homines, qui justitiam nollent facere eis vel accipere ab eisdem & tenetur idem facere quicumque fuerit comes Albonensis. Nos vero Robertus archiepiscopus, P. decanus & capitulum primæ Lugdunensis ecclesiæ promisimus & tenemur domino Dalphino Viennensi & Albonensi comiti eum juvare per Viennesium & per terram suam usque ad Voraipam, vel si forsan aliquod castrum de suis usque ad castrum Buxeriæ suum esset obsessum, ipsum juvare tenemur & auxilium impendere, & hoc promittimus bona fide. Item sciendum quod nos dictum feudum alienare non possumus ab ecclesia Lugdunensi & concessimus liberaliter B & benigne quod quicumque fuerit comes Albonensis, eoipso quod comes fuerit dicti loci, sit canonicus nostræ ecclesiæ Lugdunensis. In horum itaque supradictorum omnium testimonium tam nos Dalphinus prædictus, quam nos R. archiepiscopus & P. decanus & capitulum supradicti præsentes litteras sigillis nostris fecimus roborari. Actum anno Dom. M. CC. XXX. mense Januario.

XXXIX.

Ex schedis clarissimi viri dom. de la Valette.

Charta, qua probatur Bernardum du Thoire fuisse episc. Bellic. & abb. S. Eugendi.

EGO AMEDEUS dominus de Coloniaco omnibus præsentes litteras inspecturis vel audituris notum C facio, quod me hominem domini abbatis & ecclesiæ S. Eugendi profiteor & recognosco, & per fidelitatem qua erga vos teneor promisi abbati & ecclesiæ nominatæ quod quidquid boni vel adversi mihi contigerit, pro gageria quam abbas & ecclesia S. Eugendi habebant apud Jasseron a bonæ memoriæ Amedeo de Coloniaco avunculo meo: quam gageriam dominus Bernardus de Toria tunc temporis Bellicensis episcopus & abbas S. Eugendi domino Stephano de Villars nepoti suo dedit & concessit, & postea Hugo S. Eugendi abbas & ejusdem ecclesiæ conventus donum illud laudaverunt & concesserunt. Ego, inquam, vel mei nullatenus de cetero propter hoc abbatem vel ecclesiam S. Eugendi poterimus in aliquo impetere vel convenire, quia mediantibus bonis viris Pontio de Moysia videlicet tunc D temporis venerabili abbate Balmensi, & nobili viro domino Guidone milite de Tramelay, super hoc ego & abbas S. Eugendi plenarie concordavimus & pacem bonam fecimus, & propter hoc ab abbate & ecclesia S. Eugendi quinquaginta libras Gebennenses habui: in hujus autem rei testimonium & munimentum, sigillum memorati abbatis cum sigillo meo præsentibus litteris feci apponi. Actum anno gratiæ M. CC. XXXI. mense Januario. 1231.

XL.

Bulla Innocentii papæ IV. in gratiam Aimerici archiepiscopi Lugdunensis qui abdicato episcopatu apud Grandi-montem se receperat.

E INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis decano Lemovicensi & priori S. Radegundis Pictaviensis salutem & apostolicam benedictionem. 1246. Vera humilitas .... Aymerici archiepiscopi quondam Lugdunensis nobis & aliis in eo potissime patuit quod pontificalis onus officii ejus honori ...... in nostris manibus libere resignavit, ipso de divite translato in pauperem, cum semper suum desiderium sit ad perennis patriæ acquisitionem. Nos itaque, qui ex apostolici dignitate tenemur officii humiliatas propter Deum animas opportunæ provisionis auxilio consolari, authoritate apostolica duximus statuendum ut de bonis Lugdunensis archiepiscopatus & præcipue de Pedagiis

Saonaria & Granetaria .... sive vacet, vel non vacet Lugdunensis eccl. quingentæ libræ Turonensis monetæ per manus illius, qui bona ipsa tenuerit sub...... ejus in domo fratrum militiæ Templi Parisiis annis singulis deponantur, sibi, vel procuratori suo in proximo festo S. Michaëlis, & subsequenter annuatim in eodem festo omni difficultate postposita persolvendæ. Quod si postponi contigerit .... archiepiscopus Lugdunensis qui pro tempore fuerit aut procurator prædictorum bonorum ipso facto latis per nos extent suspensionis. .... & si per tres hebdomadas postea solutionem protraxerint excommunicationis sententiis sint astricti nullatenus relaxandis quousque sibi de pecunia ipsa plenarie satisfiat : pro singulis etiam diebus infra quos ejusdem pecuniæ solutio fuerit prorogata, idem archiepiscopus aut clericus, vel bonorum archiepiscopalium procurator unam marcham argenti erogandam pauperibus, necnon trecentas libras Turon. ipsi archiepiscopo pro suæ remuneratione familiæ in proximo festo Assumptionis B. Virginis hac vice duntaxat exsolvet ; alioquin ipsi juxta prædictum modum suspensionis & excommunicationis sententiis sint ligati, non obstantibus aliqua indulgentia seu quibuscunque litteris a sede apostolica impetratis, vel etiam impetrandis, quæ de litteris ab eodem archiepiscopo super præmissis a nobis obtentis plenam non fecerint mentionem. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatum archiepiscopum super provisione hujusmodi non permittentes ab aliquo molestari si prædictæ suspensionis, vel excommunicationis fuerint incursæ sententiæ, ipsas usque ad satisfactionem condignam solemniter publicetis & faciatis solemniter publicari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, constitutione de duobus diætis in generali concilio edita non obstante : quod si non ambo his exequendis potueritis interesse, alter vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Lugd. V. cal. Aug. pontificatus nostri anno 3.

XLI.

Bulla Innocentii papæ IV. de indulgentiis in festo translationis S. Eugendi concessis.

circa an. 1250. INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati & conventui monasterii S. Eugendi ordinis S. Benedicti Lugdun. diœc. salutem & apostolicam benedictionem. Cum firma spes nobis sit, & certa fiducia quod indulgentiarum Dominus merita singulorum considerans, contentus nostris indulgentiis non existat quin benefacientibus gratiam indulgeat potiorem, ad eam promerendam fideles Christi libenter nostris remissionibus invitamus. Cum igitur sicut accepimus corpus B. Eugendi patroni vestri quod in ecclesia vestra minus decenter habetur reconditum, collocare in aliqua capsa argentea, & transferre ad locum magis honorabilem apud eandem ecclesiam proponatis : nos omnibus vere pœnitentibus, & confessis qui ad ecclesiam ipsam in illo die quo transferetur corpus prædictum causa devotionis accesserint, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus auctoritate confisi unum annum, deinde singulis annis in anniversario die translationis hujusmodi quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Lugd. XV. cal. Sept. pontific. nostri anno septimo.

XLII.

Bulla ejusdem pontificis, de indulgentiis in festo S. Claudii concessis.

circa an. 1254. INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus per Lugdunensem, Bisuntinam, & Gebennensem civitates & diœceses constitutis salutem & apostolicam benedictionem. Quoniam ut ait apostolus omnes stabimus ante tribunal Christi recepturi prout in corpore gessimus sive bonum fuerit sive malum, oportet nos diem messionis extremæ, misericordiæ operibus prevenire ac æternorum intuitu seminare in terris quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis, firmam spem fiduciamque tenentes quoniam qui parce seminat parce & metet, & qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum igitur monasterium S. Eugendi Lugdun. diœc. in ejusdem honore constructum esse dicatur, & ibidem corpus beati Claudii confessoris integrum requiescat pro quo Dominus quotidie multa & magna miracula ibi asseritur operari, & ad promerenda Divina gaudia sanctorum sint suffragia opportuna, universitatem vestram rogamus, monemus & hortamur in Domino in remissionem vobis peccaminum injungentes quatinus ad monasterium ipsum in festo confessoris ejusdem devote, & humiliter accedentes, digna ibidem vota & munera pro peccatorum vestrorum remediis offeratis ut per hæc & alia bona quæ Domino inspirante feceritis, ad æternæ possitis felicitatis gaudia pervenire, nos enim de omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum auctoritate confisi omnibus vere pœnitentibus, & confessis qui causa devotionis ad dictum monasterium in festo eodem accesserint, viginti dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Lugduni VII. idus Junii pontificatus nostri anno undecimo.

Rom. 14. 10. — 2. Cor. 9. 6.

XLIII.

Charta Petri archiepiscopi Lugdunensis, de administratione temporalium post præstitam Regi fidem non ante gerenda.

1272. PETRUS Divina miseratione primæ Lugdun. eccles. electus notum facimus universis, quod cum nos excellentissimo domino nostro Philippo ejusdem gratia Francorum regi illustrissimo offerremus fidelitatem debitam, edictum fuit nobis ex parte dicti domini Regis quod, nobis non licuit gerere administrationem bonorum temporalium ecclesiæ Lugdunensis extra Sagonem ante exhibitionem fidelitatis prædictæ, ad quod respondimus, quod proximus prædecessor noster, videlicet dominus Philippus de Sabaudia quondam dictæ eccles. Lugdun. electus, & alii prædecessores nostri gesserunt & administraverunt prædicta bona temporalia antequam excellentissimis dominis Francorum regibus fidelitatem debitam exhiberent : super quo produximus quosdam testes, quibus examinatis, quia plene non liquebat domino Regi per testes prædictos de jure suo & nostro, ut dicebat, idem dominus Rex fidelitatem nostram recepit ; ita tamen, quod istud nec in possessione nec in proprietate acquireret nobis jus, & salvo jure suo si quod pro se poterit in posterum invenire. Actum die Veneris post festum beati Andreæ apostoli anno Domini M. CC. LXXII.

XLIV.

Charta Aymari Lugdunensis de consuetudine ecclesiæ Eduensis vacante Lugdunensi, aut Lugdunensis vacante Eduensi. Ex chartul. Eduens.

1282. AYMARUS Divina miseratione primæ Lugd. eccl. archiepiscopus, officiali Lugdunensi & omnibus judicibus temporalium & spiritualium jurisdictionem exercentibus, tam in civitate Lugdunensi, quam in castris & villis ad sedem metropolit. Lugdun. spectantibus, & omnibus castellanis seu deputatis vel deputandis ad custodiam castrorum seu fortalitiorum ad dictam metropolitanam ecclesiam pertinentium, salutem in Domino sempiternam. Cum nobis constet vacante sede metropolitana Lugdun. episcopum Eduensem, qui pro tempore fuerit, debere de antiqua & approbata consuetudine

consuetudine dictam sedem metropolitanam tenere & omnem administrationem tam in temporalibus quam in spiritualibus habere, & omnia castra & fortalitia, villas & domus prædictæ sedis tenere, & fructus levare, & suos integre facere; sicut e contra idem jus per omnia de antiqua similiter, & approbata consuetudine archiepiscopus Lugdunensis, qui pro tempore fuerit, sede Eduensi vacante, optinet in prædictis, & nos ipsi vidimus reverendum patrem bonæ memoriæ Girardum quondam episcopum Eduensem consanguineum nostrum charissimum uti isto jure pluribus annis in ecclesia Lugd. nomine eccles. Lugd. vacante sede Lugd. per resignationem Philippi de Sabaudia; & nos versa vice
*f. utimur. usi sumus & inpræsentiarum ut cunque * eodem jure in ecclesia Eduensi vacante per mortem dicti Evrardi quondam episc. Eduensis; & hoc sit per rei evidentiam adeo notorium, quod non potest aliqua tergiversatione celari, idcirco ne pro defectu nostro vel negligentia pereat vel perire possit, vel cedi in aliquo jus quod in prædictis ex prædicta consuetudine competit ecclesiæ Eduensi, vobis præcipiendo mandamus sub vinculo sacramenti super hoc nobis specialiter præstiti: quod si contigerit nostram metropol. ecclesiam quoquo casu, quod absit, vacare, vos officialis, & judices prædicti omnem jurisdictionem spiritualem & temporalem episcopo Eduensi, qui pro tempore fuerit, vel suis deliberetis, & ipsum
* hic deest aliquid. vel suos in qua * possit jurisdictionis spiritualis & temporalis inducatis & sigilla ad dictam jurisdictionem spiritualem & episcopalem pertinentia Eduensi episc. vel suis tradatis vos castellani seu deputati ad deputandum ad custodiam castrorum & fortalitiorum prædictorum. Similiter dicta metropolitana ecclesia vacante omnia castra, fortalitia, villas & domus ad dictam sedem metropolitanam pertinentia vel pertinentes episcopo Eduensi, qui pro tempore fuerit, vel suis tradatis vel deliberetis pacifice & quiete; & ipsum vel suos in corporalibus poss. prædictorum inducatis. Hæc autem omnia prædicta vos omnes & singuli faciatis, quoties quæsito a dicto episcopo vel ab aliquo seu aliquibus mandatum super hoc habente vel habentibus fueritis requisiti, ita quod dictus episcopus nomine suæ eccl. Eduensis libere possit uti & pacifice, si quod ecclesiæ prædictæ de antiqua & approbata consuetudine exstitit acquisitum. In cujus rei testimonium litteris præsentibus apponimus sigillum nostrum. Datum anno Dom. M. CC. LXXXII. mense Decembri.

XLV.

Ex chartar. Eduensi. *Charta Philippi Francorum regis, pro jure administrationis Eduensis & Lugdun. ecclesiarum sede alterutra vacante.*

1289. PHILIPPUS, &c. Noverint universi præsentes pariter & futuri, quoniam legitimorum hominum testimonio Lugdunensis ecclesiæ jus esse didicimus, ut quoties Eduensis sedes vacaverit, totiens Lugdunensis archiepiscopus & regalia nostra Eduensia & alia quæ ad episcopatum Eduensem pertinent in manu sua habeat, & versa vice quotiens Lugdunensem sedem vacare contigerit, totiens episcopus Eduensis in manu sua habeat & custodiat universa ad archiepiscopatum Lugdunensem pertinentia. Quocirca, quoniam jura harum ecclesiarum volumus & debemus inmutilata conservare, decrevimus & præcepimus quatinus utraque ecclesia jus suum integre habeat sicut prædictum est & sicut ex legitimorum hominum testimonio didicimus; ita videlicet quod ecclesiarum non cedat ad præjudicium, quod regalia episcopatus Eduensis ignorantia occupavimus post decessum Stephani Eduensis episcopi; unde fideli nostro Johanni tunc archiepiscopo Lugd. regalia ipsi restituimus, & per ipsum successoribus suis ipso episcopatu vacante in perpetuum habenda concessimus. Quod ut perpetuum robur obtineat, præsentem paginam sigilli nostri auctoritate ac regii no-

A minis caractere inferius annotato præcepimus confirmari. Actum Parisius anno M. CC. LXXXIX. regni nostri anno V. astantibus in palatio nostro, quorum nomina superposita sunt & signa. Signum comitis Theobaldi dapiferi, signum Guidonis buticularii, signum Mathei camerarii, signum Radulphi constabularii. Datum vacante canncellaria.

XLVI.

Fundatio Cartusiæ monialium Saletarum in Delphinatu, & archiepiscopatu Lugd.

NOs Humbertus Delphinus Viennensis & Albonis comes, ac dominus de Turre, & Anna Cousois nostra filia inclytæ recordationis dom. Guigonis Del- circa 1296.
B phini & Beatricis, & Johannes primogenitus noster ad honorem Dei & gloriosæ virginis Mariæ matris ejus, & B. Johann. Bapt. & BB. apostol. Petri & Pauli & omnium sanctorum, pro remedio animarum nostrarum, & totius nostri generis; in baronia de Turre, in Castellania castri nostri de Quirieu, in parochia de Balma in loco vulgariter appellato de Belmont, quem an. 1293. acquisivimus a Johanne & Petro Belmont, quo in loco quoddam monasterium de ordine Cartusiensi duximus construendum, illudque volumus appellari Aulam B. Mariæ, & quod in dicto monasterio sint perpetuo sex tam monachi, quam redditi sacerdotes, vel parati ad sacerdotium promoveri, & unus vicarius de ordine Cartusiensi, & triginta moniales ejusdem ordinis, qui & quæ ibidem omni tempore Deo pro nobis & nostris
C serviant secundum instituta & statuta ordinis supradicti.

Quibus, & locum & monasterium per nos constructum cum suis pertinentiis, limitibus, & confinibus damus, piaque & perpetua donatione concedimus simul & cætera bona hic annotata & designata: omniaque eidem ordini incorporamus sub beneplacito capituli generalis ejusdem sacri ordinis, in præsentia vero fratris Hugonis primi vicarii hujus nostræ plantationis & sororis Mariæ vel Annæ ibidem priorissæ.

Primo, quadringentos quadraginta ducatos aureos cum tertia parte alterius ducati qui faciunt 1532. libras Turonenses annuales, super Brigantium, Doursentium & Exchillium.

2. Redditus turris Pini, quadraginta duo sextaria
D frumenti, & 18. libras ad 120. libras reducta.

3. Redditus Cremiaci, 30. sextaria frumenti & 15. sextaria secalis & avenæ ad 135. libras.

4. Redditus Balmæ, simul & Quiriaci 200. sextaria frumenti, 24. secalis & avenæ, & 150. libras, ad 1580. libras.

5. Redditus extra Rhodanum in parte antiquæ Sabaudiæ, 42. sextaria frumenti, ad 158. libras.

6. Nemus de Sarverim, Burnaudi Lavaresse, & Lavers 770. libras.

7. Avenagium S. Stephani 84. libras.

8. Pedagium, & vingtemium Quiriaci 360. libras pro quibus pedagio & vingtemio addidit ille princeps Delphinus 8. alias moniales.

Inter quas allegit princeps alias duas moniales, qui-
E bus dedit 30. solidos grossos super talliis communialibus seu generalibus Ulciensibus ovis.

Alias 13. ascribit in hunc numerum pro 200. libris hic designatis. ✠

9. Grangiam de la Craz, quam permutationis gratia habuimus, ait fundator, a dom. abbatissa S. Pauli ordinis Cisterciensis ad 100. libras.

10. Terram, prata de Lyvola cum aquis & aquagiis, molendinoque de Travers cum eorum aquagio & piscatione 67. libras.

11. Certas pensiones usque ad summam 70. libras.

12. Concedimus, ait princeps, prædictis monachis & monialibus eorumque successoribus, quod possint piscari in fluvio Rhodani ad usum monasterii, & in

omnibus aliis aquis, seu fluminibus per terram nostram A decurrentibus.

13. Volumus quod omnes ex parochia Balmæ & de la Brochey eant ad molendina hujus domus facta, vel facienda in dicta parochia.

14. Item volumus, illisque concedimus, & eorum successoribus sigillari gratis sine aliqua pecuniæ solutione, sigillo curiæ nostræ, & hæredum nostrorum omnes litteras pertinentes ad causas dictæ domus.

15. Inhibemus nostris omnibus subjectis ut nullus possit infra confines dicti loci, & monasterii aliquo genere venationis uti, nisi quantum de prædictis monachis & monialibus processerit voluntate, nec domum vel grangiam ibi ædificare.

16. Et quia dictus locus patens est omnibus viatoribus, & posset ab hospitibus maxime in librando equos B multipliciter gravari; nolumus quod in dicto monasterio ministretur libra equorum ibidem hospitantibus.

In quorum omnium robur & testimonium sigilla nostra quibus utimur præsentibus duximus apponenda. Nihilominus præsentem litteram, & contenta in ea, omnia universa & singula juramentis propriis roborantes; supplicantes humiliter nos prædicti per has patentes litteras sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & summo pontifici ut hanc præsentem nostram ordinationem, donationem & concessionem laudet, approbet & confirmet, & easdem perpetuo inviolabiliter custodiat & defendat.

Rogantes nos prædicti donatores & fundatores reverendos in Cristo patres dom. Henricum Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopum & dom. C Guillelmum Divina providentia Viennensem archiepiscopum ut hanc nostram ordinationem, & omnia universa & singula ratificent & confirment.

XLVII.

Charta erectionis ecclesiæ S. Nicetii in collegiatam.

1305. LUDOVICUS miseratione Divina primæ Lugdun. ecclesi. archiepisc. &c. Cum per scripturam antiquam didicerimus sedem metropolitanam nostræ eccles. Lugdunensis in nostra S. Nicetii Lugduni retroactis temporibus extitisse, multaque corpora sanctorum prædecessorum nostrorum ibidem requiescere: nos ad laudem Dei & Petri apostoli, sanctique Nicetii & aliorum sanctorum in dicta ecclesia quiescentium, cultum divi- D num ibidem augeri cupientes, in hoc bonæ memoriæ Rodulphi prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, qui infra scripta facere proposuerat, sed morte præventus non potuit; ordinamus dictam ecclesiam S. Nicetii, quæ ad nos pertinet pleno jure, in perpetuum conventualem esse: ubi per nos & nostros successores creentur & instituantur sexdecim canonici, ac conferantur per nos & nostros successores, &c. Primos canonicos creamus in dicta ecclesia, videlicet curatum ipsius Petrum de Chalone, &c. Sit unus Sacrista major inter cæteros, & caput capituli, & qui curam animarum regimenque ipsius ecclesiæ seu canonicorum ac aliorum qui ibidem deserviunt, habeat: necnon tota familia dictorum canonicorum & capituli dictæ ecclesiæ, eadem immunitate gaudeat, qua gaudent nostri canonici Lugdunenses in personis, rebus & familia eorumdem, &c. E quando litteræ canonicorum fuerint sigillandæ, pro sigillo nostro & successorum nostrorum, ac officialatus nostri Lugdun. nihil omnino dare teneantur, &c. In cujus rei testimonium, &c. Datum Riorgiis die Veneris ante ramos Palmarum an. M. CCC. V.

XLVIII.

Excerptum ex scriptis actis revelationis corporum SS. Martyrum Irenæi, Epipodii & Alexandri. *Exscripsit & communicavit R. P. Bongiraud canonicus Regularis congreg. Gallicanæ.*

PETRUS miseratione Divina tit. sanctæ Susannæ, Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis de Turreyo vulgariter nuncupatus, in Lugdunensi & certis aliis regni Franciæ provinciis cum plena potestate legati a latere, nuncius apostolicus specialiter destinatus, universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. 1410. Gloriosos Christi martyres, qui in ejus amore victo terrore sæculi ac spretis pœnis corporis sanguinem proprium fundere non timentes, cœlestis sunt effecti beatitudinis possessores, & in choro sanctitatis coruscant, decet per Christi fideles magnis attolli præconiis ac sollicitis & indefessis studiis honorari, ipsi namque eisdem fidelibus cum ad eos humiliter recurrunt benignas aures exhibent, & pro eis, utpote gentium devotarum incliti defensores apud Regem Regum suis excellentibus meritis ac devotis exorationibus sedulo intercedunt. Cupientes igitur prout juris exigit authoritas & exposcit judicium rationis, veritatis testimonium perhibere eisdem Christi fidelibus, claram notitiam fieri volumus quod nuper videlicet anno Domini M. CCCC. X. ad notitiam deducto quod incliti Christi martyres S. Irenæus, olim Lugdunensis secundus archiepiscopus, Epipodius & Alexander pro fide orthodoxa glorioso martyrio coronati, per beatum Zachariam in basilica sive ecclesia monasterii S. Irenæi Lugduni dicti ordinis sancti Augustini, in terra fuerant tumulati, & quod dilecti nobis in Christo prior & conventus dicti monasterii asserentes dictorum sanctorum corpora in eorum ecclesia fuisse tumulata, multipliciter affectabant dictorum sanctorum corpora exhumari, & in loco nobiliori relevari, quamquam pro parte nonnullorum canonicorum ecclesiæ S. Justi Lugduni assereretur dicta sanctorum corpora non in basilica sancti Irenæi sed in dicta ecclesia sancti Justi fuisse tumulata. Nos cum de præmissis aliquam notitiam non haberemus, cupientes de hujusmodi varia assertione plenarie informari, die datæ præsentium una cum reverendissimis in Christo patribus dominis Philippo de Turreyo archiepiscopo & comite Lugdunensi atque Galliarum primate germano nostro, Petro de Salutiis Amnatensi, Jacobo Crepigniaci Damacensi episcopis, necnon Johanne de Acherio Savigniaci, Ludovico de Varambone Ambroniaci, Guillelmo Maliruphi sancti Ruphi Valentiniensis, Emardo de Cordone Insulæ Barbaræ, Antonio de Uzrena Athenatensis Lugdun. monasteriorum abbatibus ac domino Petro de Monte-joco decano ecclesiæ Lugdunensis & pluribus aliis viris tam litteratis quam nobilibus & laïcis in multitudine copiosa, primo personaliter accessimus ad ecclesiam sancti Justi Lugdunensis in Monte supra civitatem situatam, & ibidem ipsius ecclesiæ canonici scientes quod pro informatione hujusmodi facienda principaliter veneramus ad probandum quod dicta sanctorum corpora Irenæi, Epipodii & Alexandri in eorum ecclesia S. Justi requiescunt, quamdam scripturam privatam in qua continebatur quod prædicta corpora sanctorum in dicta eorum eccles. S. Justi requiescebant, in pargameno nobis produxerunt cujus lecto coram nobis ac intellecto tenore, nos postmodum una cum eisdem prælatis, litteratis, nobilibus & aliis supradictis accessimus, intravimus & visitavimus, inspectionique oculorum subjecimus ipsam cryptam ecclesiæ S. Justi. Quo facto subsequenter ad dictam basilicam sive ecclesiam S. Irenæi direximus gressus nostros dictis priore & conventu processionaliter & honorifice obviam exeuntibus omnibus nobis & ad probandum quod supradicta sanctorum corpora in eadem basilica sive ecclesia S. Irenæi requiescerent, nonnullos libros antiquos martyrologia nuncupatos, legendas sanctorum, & nonnulla alia scripta tam in archivis ipsius monasterii, quam me-

tropolitanæ Lugdunensis, necnon S. Nicetii & Athenatensis Lugdunensium ecclesiarum reperta, coram nobis produxerunt, in quibus quidem scripturis coram nobis diligenter perlectis inter cætera cavebatur dictorum sanctorum Martyrum corpora, videlicet sanctus Irenæus dudum per beatum Zachariam sepultus in dicta sancti Irenæi basilica, videlicet in crypta basilicæ sancti Johannis Evangelistæ sub altari, & sanctus Epipodius a parte dextra altaris sancti Irenæi, & sanctus Alexander a parte sinistra tumulata extitisse, hoc etiam sculptura antiqua in dicta crypta posita & fama publica referebat, & ipsa crypta quam vidimus & visitavimus seipsam manifestat, attestabantur hæc etiam tria altaria in eadem ecclesia, videlicet altare sancti Irenæi quasi in medio & altaria sanctorum Epipodii & Alexandri a duobus lateribus ad quæ collegium ecclesiæ Lugdunensis singulis diebus festivitatum dictorum sanctorum ibant processionaliter Missam magnam celebraturi; subsequenter vero, ut res majoris firmitatis & approbationis existeret, vocari fecimus capitulum ecclesiæ S. Justi supradicti, ut venirent ad certificationem & apertionem tumulorum dictorum sanctorum, & ad visionem scripturarum sculptarum in eorum tumulis, ut super disceptatione hujusmodi quam ipsi de sancto Justo prætendebant, viderent, nos cum multitudine prælatorum, doctorum & licentiatorum in utroque jure ad dictorum corporum sanctorum relevationem processuros, unde comparentibus coram nobis cum capitulo sancti Justi, dilectis nobis in Christo Amedeo de Thalaru decretum doctore canonico & Gaufrido de Thelis dictæ ecclesiæ sancti Justi magistro chori, ac etiam canonico ejusdem ecclesiæ ab una parte, ac præfatis priore & conventu S. Irenæi ex altera; habitaque super his matura deliberatione cum dictis prælatis & aliis solemnibus clericis in utraque facultate peritis, videlicet venerabilibus & religiosis viris magistris Johanne Bart, & Johanne Ploceti magistris in sacra pagina, ac etiam venerabilibus viris dominis de Burgo camerario sancti Pauli, Petro papa sacrista Viennensis & cantore sancti Nicetii Lugdunensis ecclesiarum, Hieronymo de Valart legum doctore judice ressortorum Regis Lugduni, Antonio Grandis legum doctore, Antonio de Furano & Petro de Aurelliaco licentiatis in legibus, Jacobo de Meysiaco judice metropolitano in decretis licentiato & pluribus aliis viris litteratis & expertis ibidem existentibus, ac materia hujusmodi per nos una cum ipsis diligenter examinata manifeste comperimus indubitatum & notorium esse quod attentis antiqua fundatione dictæ ecclesiæ sancti Irenæi, ac scripturarum, & martyrologiorum sculpturis, fama publica, oculari que visione & aliis præmissis, dictorum sanctorum corpora non in dicta ecclesia sancti Justi, sed in ecclesia sancti Irenæi fuisse & esse tumulata, & ideo ad relevationem dictorum sanctorum processimus in hunc modum. Primo ad monumentum dicti sancti Irenæi pluribus facibus cereis accensis accessimus, & capsam plumbeam in qua corpus S. Irenæi jacebat per dilectum nobis in Christo Johannem Deban aurifabrum fecimus aperiri, infra quam ossa capitis ejus invenimus, quæ per dictum episcopum Amnatensem cum magna reverentia recipi & levari & in mappa alba quam tenebant abbas Ambroniaci, & decanus ecclesiæ Lugdunensis poni, & nobis fecimus apportari, quod caput infra quandam capsam fusteam argento tectam posuimus, ac ossa alia sui corporis reponi fecimus in eadem. Deinde ad tumulum sancti Epipodii accedentes, & aperta sua capsa plumbea per aurifabrum prædictum invenimus in ea ossa sui corporis cujus caput super humerum suum dextrum existebat & ab ipso capite in cerebro vulnerato cruor sanguinis adhuc apparebat, quod caput cum aliis ossibus sui corporis in quadam capsa fustea reposuimus. Ad tumulum vero sancti Alexandri postmodum accedentes, capsam ipsam fecimus aperiri, in qua capsa dicti S. Alexandri corpus quasi in carne cum capite prorsus piloso repertum levari & extrahi & nobis aportari & in

A quadam alia capsa fustea ad hoc parata reponi fecimus & recondi, ac per priorem & canonicos dicti monasterii præcepimus, prout decet, dictorum sanctorum corpora honorifice custodiri, & ne de cætero ubi dicta sanctorum corpora requiescant in futurum valeat hæsitari, præmissa ad perpetuam gestorum memoriam publice attestamur; ideoque cupientes ut Christi fideles ad exhibendam eisdem sanctis martyribus reverentiam & honorem eo devotius invitentur quo ex iis, donis gratiæ spiritualis uberius conspexerint se refectos, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum apostolorum Petri & Pauli ejus authoritate confisi & ex potestate a sede apostolica nobis tradita omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui in sanctorum Irenæi, Epipodii & Alexandri prædictorum festivitatibus & in sermone generali qui ibidem fiet & in die relevationis hujusmodi,

B videlicet sexta die Aprilis prædictam ecclesiam & loca in quibus dictorum sanctorum corpora sunt collocata devote visitaverint, annuatim singulis videlicet festivitatibus ipsorum ac relevationis diebus quibus ecclesiam & loca prædicta visitaverint & in dicto sermone interfuerint, ut præfertur, tres annos & tres quadragenas de injunctis eis pœnitentiis misericordia relaxamus, præsentibus tamen quoad indulgentias hujusmodi post decennium minime valituris. Datum Lugduni apud sanctum Irenæum prædictum octavo idus Aprilis, pontificatus Domini nostri Domini Alexandri papæ quinti anno primo; *& plus bas*, expedita, F. abbas, S. G.

XLIX.

C *Juramentum Hippoliti d'Este Lugdun. archiepisc. præstitum capitulo Lugdun.*

EGO HYPOLITUS ESTENSIS card. Ferrariensis nuncupatus, archiepiscopus Lugd.... juro contenta in forma juramenti .... Audite canonici S. Stephani, qui inpræsentiarum prætitulati, vel prætitulandi huic nostræ ecclesiæ estis: ecclesias & terras cum appenditiis quæ præsentialiter tenetis ac deinceps Deo donante acquisiveritis non tollam de vestra communi possessione me sciente, nec aliquis me consentiente. Abbatias canonicales, quas nunc domini canonici tenent, laïcis nullomodo dabo, neque viduas relinquam in quantum potero, quas autem laïci tenent liberabo si potuero... & nonnisi clerico illius ecclesiæ canonico

D provida utilitate tribuam, salvo meo episcopali honore. Præcepta Regum & apostolicorum, seu illius ecclesiæ episcoporum privilegia de mansionibus vestri claustri, secundum meum posse & scire inviolabiliter custodiam. Malas autem consuetudines vestræ matris ecclesiæ, terris & ecclesiis impositas injuste, ubi potuero, Deo annuente, auferam, & ego non imponam, nec imponere alicui pro posse sinam.

Item ecclesias & terras de vestra communi possessione injuste ablatas, ubi potuero, vestræ mensæ restituam, præjudicium vel violentiam vestrorum corporum, sive possessionum nulli vestrum faciam, nec alicui facere consentiam, nisi talem qualem vestri capituli conventus recte definierit. Neminem autem vobis ad canonicalem societatem constituam, nec alicui facere consentiam, nisi

E quem sententia vestri capituli sine malo ingenio elegerit. Electionem præpositi & cæterorum prælatorum istius ecclesiæ, seu abbatum canonicalium seu monachalium isti ecclesiæ subjacentium non vobis auferam, neque facere consentiam; neque aliquem constituam, nisi quem vestri capituli sententia utilius judicaverit, salvo meo episcopali honore. Thesaurum vestræ ecclesiæ, quem nunc possidet, & inantea Deo dante acquisierit, nullo modo auferam ut perdat, nec aliquis me consentiente. Ecclesias & terras canonicorum, monachorum & monacharum istius ecclesiæ adjacentium non tollam, ut perdant, nec malas consuetudines ibi ponam me sciente, nec aliquis me consentiente.

Item in toto archiepiscopatu Lugduni nullum ca-

ftellum construam, nisi per commune & utile consilium istius capituli ecclesiæ, aut nisi propter acquisitionem illius castelli mei, si quod perdidero, aut propter destructionem illius, quod inimicus meus contra me fecerit, & postquam acquisiero perditum, aut constructum ab inimicis superavero aut vi, aut placito, si quod construxero omnino destruam. Ita attendam me sciente personas B. Stephano & ecclesiæ Lugduni & vobis servientium a violentiis & injuriis ubique pro posse meo deffendam. In personis vestris, dictorum incorporatorum & clericorum ac familiarium vestrorum & ipsorum, manum per me vel per alium non ponam, vel poni finam, nec in bonis quibuscumque vestris, & ipsorum incorporatorum clericorum & familiarium pro aliqua ratione, occasione vel causa, in morte vel in vita, privilegia, libertates, franchisias, immunitates & jurisdic- A tionem claustri vestri & pertinentiarum, personarum, canonicorum, incorporatorum & clericorum dictæ ecclesiæ, ac familiarium vestrorum & ipsorum incorporatorum & clericorum in dicta ecclesia inviolabiliter observabo & observari faciam pro posse.

Permutationem olim factam inter D. Guichardum archiep. Lugdun. & Guidonem comitem Forensem: & compositionem & ordinationem factam inter Beraudum archiep. Lugd. & vestrum capitulum dudum per reverendos patres dominos Gerardum episcopum Sabinensem & Benedictum S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum cardinalem inviolabiliter observabo. Hæc autem omnia superscripta, & hoc pergameno annotata vobis canonicis vestrisque successoribus canonicis sine malo ingenio me sciente inviolabiliter attendam & servabo. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

INTRUMENTA AD ECCLESIAM EDUENSEM SPECTANTIA.

I.

Euphronii & Lupi Tricassini episcoporum Responsio ad quæstiones sibi propositas de Solemnitatibus, de clericis bigamis & iis qui conjugati assumuntur.

DOmino sancto, & in Christo cultu atque honore venerando, beatissimo fratri Thalasio episcopo pariter positi. Commonitorium, quod per subdiaconum Archontium missum fuerat, inspeximus, ad quod sanctitati tuæ, sicut poposcisti, respondere curavimus. Vigilia natalis Domini longe alio more, quam Paschæ vigilia, celebranda: quia hic Nativitatis lectiones legendæ sunt, illic autem Passionis. Epiphaniæ quoque solemnitas habet suum specialem cultum. Quæ vigiliæ, vel maxime, aut perpete nocte, aut certe in matutinum vergente, curandæ sunt: Paschalis autem vigilia a vespere raro in matutinum usque perducitur. Deinde in vigilia Paschæ diversorum librorum lectiones sunt recensendæ, quæ totæ habent aliquid de præfiguratione, aut vaticinio passionis. Antedicta autem vigilia, prout visum fuerit, inter psallendum, & legendum, sive de prophetis sive de novo testamento, quod quisque voluerit, non legali, sed voluntaria lectione præsumet. De clericis vero bigamis, usque ad ostiarios ecclesia permittit, & patitur; & quam quis sacerdotum regulam pro districtione sua assumpserit, jure custodiet: exorcistas vero, aut subdiaconos a secundis nuptiis penitus excludit. Generationem vero filiorum ab iis, quos conjugatos assumimus, melius esset, si fieri possit, arceri, quos melius est non assumi, quam de his postea sub diversa sensuum varietate certari: cum melius sit omnes disceptationum causas excludi; ut qui non vult in clericatu generari, non constituat in altario conjugatos. Hæc pro consuetudine ecclesiarum nostrarum, quarum una est regula, paginæ hujus sermone texuimus. Si quid vero pro honore Domini potest districtionis adcrescere, & si imitari non possumus, pro Domini honore laudabimus. Nam jam ecclesiæ obsequiis aggregatos ad secundas nuptias transire non patimur: quos, postquam adsumpti fuerint, etiam a primis penitus arcemus; exorcistas dumtaxat, atque subdiaconos. In Augustodunensi autem ecclesia, vel ostiarius in imo officio constitutus, si uxorem aliam acceperit, ab officio penitus abdicatur. Subdiaconos autem ad pacem inter se in sacrario oportet accedere. In altario autem, non nisi dum porrigunt pallas diacono, aut suscipiunt, quod refertur; ad pacem autem nequaquam eis permissum est. Si autem illius amentiæ fuerit, vel B exorcista, vel subdiaconus, vel etiam, sicut supra memoratum est, ostiarius, ut secundis se nuptiis illigarit, non solum ab officio, sed etiam a communione penitus arcetur.

I I.

Gregorii magni epistola, qua Syagrio Augustodunensi episcopo, pallium & primum locum inter metropolis Lugdunensis provinciales episcopos concedit.

MUltum tibi, dilectissime frater, condelector atque congaudeo, quod sic eadem caritate te præditum C multorum testificatione comperio, ut & ipse quæ sacerdotis sunt decenter exhibeas, & aliis te laudabiliter imitandum ostendas. Quia igitur in prædicationis opere, quam diu cogitans Anglorum genti per Augustinum quondam monasterii mei præpositum nunc fratrem & coepiscopum nostrum impendere studui, ita solicitum atque devotum, adjutoremque in omnibus te, ut oportuit, fuisse cognovimus, ut magnum me sibi fraternitas tua hac de re faceret debitorem: tantæ rei consideratione commonitus, ne infructuosus erga te viderer existere, fraternitatis tuæ petitionem nulla pertuli ratione postponere. Proinde secundum postulationis tuæ desiderium, pallii te usu, D quod inter ecclesiam tuam habere debeas, ad sacra tantum Missarum solemnia celebranda, Deo auctore, prævidimus honorandum. Quod tamen ita tibi dandum esse decrevimus, si prius per synodi definitionem emendari promiseris quæ corrigenda mandavimus: quia dignum profecto esse credimus, ut cum mentis gravitate qua Deo te propitio pollere didicimus, habitus quoque exterioris clarior in te cultus accresceret; præsertim cum te hunc non ad superfluæ elationis pompam, sed pro genio & honore tuæ arbitramur ecclesiæ petivisse. Cujus ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut metropolitæ suo per omnia, loco E & honore servato, ecclesia civitatis Augustodunæ, cui omnipotens Deus præesse te voluit, post Lugdunensem ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum & ordinem ex nostræ auctoritatis indulgentia vendicare. Cæteros vero episcopos secundum ordinationis suæ tempus, sive ad considendum in concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam ordinum vindicare: quia omnino rationis ordo nos admonet, ut cum usu pallii aliqua simul, sicut diximus, largiri privilegia debeamus. Curam præterea congregandæ synodi, quam vobis, atque aliis fratribus nostris pro illicitarum rerum

prohibitione fiendam scripsimus, vestræ specialiter sollicitudini noveritis incumbere. Unde quia præcellentissimos filios nostros Francorum reges magnam vobis novimus dilectionem impendere, omni vos studio, omnique vos agere annisu necesse est, ut quod de synodo congreganda mandavimus, fraternitatis vestræ vigilantia compleatur; atque omnia illic, quæ pro animarum salute scripsimus censeantur: quatenus per hoc, & vos zelum vestrum, & qualiter vobis illicita displiceant, ostendatis, & nos utiliter providisse, qui vestram ad hoc præ cæteris personam eligimus, videamur.

III.

S. Leodegarii ad Sigradam matrem suam epistola consolatoria.

DOminæ & sanctissimæ genitrici Sigradæ, quæ antea per cognationem carnis, modo per conjunctionem spiritus facta es vera mater, & impletum est illud
Matth. 12. 50. quod sancta veritas dicit: *Quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, soror & mater est;* Leodegarius servus servorum J. C. Salvatoris nostri; gratia vobis & pax a Deo patre nostro, & Domino J. C. Gratias ago Deo meo, qui non abstulit misericordiam suam a me, sed dedit auditui meo gaudium & lætitiam pro fide vestra & patientia in omnibus persecutionibus & tribulationibus ejus, quas sustinuisti in exemplo justi judicis Dei, ut digna habearis in regno Dei, in quo elegit te Dominus Deus noster J. C. ante constitutionem mundi, & dedit tibi non solum ut in eum credas, sed etiam ut pro illo patiaris, si qua consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si quæ viscera misericordiæ in ipso, implesti sanctorum gaudium, omnis tristitia versa est in lætitiam, quia nullo modo oportebat tristari,
1. Petr. 1. 6. 7. sicut ait B. Petrus: *Modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestræ fidei multo pretiosior sit auro quod per ignem probatur.*
2. Cor. 4. 17. Ita & B. Paulus testatur dicens: *Id enim quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur*
Hebr. 10. 32. *in nobis;* &c. & alibi. *Rememoramini pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum,* &c. Et ut confirmatio & retributio maneat in æternum, addit dicens:
35 *Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem: patientia enim necessaria est, ut facientes voluntatem ejus reportetis promissionem, adhuc enim modicum aliquantulum qui venturus est veniet. Justus autem ex fide vivit. Quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in adquisitionem animæ.* O domina quantum gaudium oportet te habere in Domino, nec lingua effari, nec pagina valet continere. Dereliquisti quod derelinquendum erat, adepta es quod desideravit anima tua. Exaudivit Dominus orationem tuam & vidit lachrimas tuas, quas multis peractis fudisti in conspectu ejus, & quod paululum videbatur impedire ad capiendam beatitudinem, truncavit a te, ut soluta a vinculo familiarium & libera ab omni compede hujus mundi, vaces & vivas Domino, & gustes quam suavis est Christus. Ipse est Deus noster, ipse est Rex noster, ipse est redemptor noster, ipse via & veritas & vita in agnitione Dei Patris & Filii, & Spiritus sancti, ipsi serviendum est in perpetuo de quo Psalmista ait: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi! Significans quid retribuendum sit, illico adjungit:
Psal. 115. *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* O felix mors quæ vitam tribuit! Felix amissio rerum quæ divitias restituet sempiternas! Felix tristitia quæ gaudium affert Angelorum! Impræsentiarum probasti, quantum clementissimus Dominus J. C. misertus est tui, qui devotionem spiritualem & custodiam sanctæ disciplinæ & contemtum mundi tibi habere con-

A cessit, & pignora uteri tui de ærumna hujus seculi & de errore præsentis vitæ eripuit, & dedit spem vitæ æternæ iis quos lugere poteras quasi mortuos, si superstites reliquisses in mundo; de quibus non est habenda mæstitia, sed multimoda gratiarum actio referenda Deo Patri & Domino J. C. Ecce ablata est caligo quæ obscurabat pupillam animæ. Ecce abjecta est subfascinatio & cura præsentis vitæ. Jam non habet nudus luctam ubi adhæreat manus sua, suscepto jugo levi portans crucem Christi. Sequentes itaque Dominum, ejus præcedente misericordia, intrepidi procedamus ad certamen, fidelis enim est, dabit nobis victoriam, quia ipse præliabitur pro nobis, & conteret Sathan sub pedibus nostris velociter. En quo Deus suos milites vocat ad certamen, quibus post certamen paratas
B habet coronas, & talibus armis induit, qualia inimici eorum non habent, id est scutum fidei, loricam justitiæ, galeam salutis, in quo possint omnia tela nequissimi ignita extinguere, & gladium spiritus quod est verbum Dei, per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes. Nihil vult Rex noster in suis militibus de veteribus armis, nec de veteri vestimento reperire, sed innovatos vult probare ad prælium: & si aliquid fuerit (quod absit) de vetusta consuetudine, quamvis parvum videatur, maximum generat detrimentum, præcipue si aliquid odii contra inimicos fuerit in corde, quod avertat Deus ab animo Christianorum fidelium. Quæ enim potest perfectior esse virtus, ut diligendo inimicos mereatur effici filius Dei, & dimittendo debita mereatur absolvi a vinculo delictorum suorum, dicente Domino: *Siquis mihi* Johan. 12. 26.
C *ministrat, me sequatur, & ubi sum ego, illic & minister meus erit.* Qualem viam Dominus sequi docuit: audi eum dicentem, cum ad crucem iret: *Domine* Luc. 23. 34.
pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Si auctor vitæ æternæ, qui carnem de Virgine absque peccati macula assumsit, pro inimicis orabat; quanto magis nos, qui pleni peccatis sumus oportet inimicos diligere & orare pro eis, ut imitando Dominum, & sequendo illum, mereamur partem habere in regno illius cum sanctis. Et si sunt nonnulli quos perversitas vitæ in communione a nobis separabat, tamen in id quod conditi sunt non sunt odiendi, sed potius propter præcepta Dei diligendi. Illud namque summopere cavendum est, ut quos divina pietas de rerum temporalium cura liberavit, nullatenus nec corpore nec animo re-
D vertantur: & si qua sint quæ jure legitimo debentur, cum omni festinatione vendita aut data, vel etiam dispensata pauperibus, ad thesaurum regni cœlestis, & æternam beatitudinem animus incalescat. Huic exemplo Maria obsequens, quæ sedebat ad pedes Domini, audiebat verbum illius: Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit & ait: *Domine non est* Luc. 10. 40. 41. 42.
tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare: & respondens dixit illi Dominus: *Martha, Martha sollicita es & turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium: Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.* Tanti amoris æstu Maria intrinsecus anhelabat, ut etiam a corporali ministerio Domini vacaret, & solam ejus potentiam Deitatis, in quantum Dominus ei præstabat contemplaretur. Ideo oportet
E ut quisquis ad hanc contemplationem surgere meruerit, & malis impediatur obstaculis, & obedientiam sanctæ regulæ custodiens præstoletur venientem Dominum accensa lampade, ut cum venerit & pulsaverit confestim aperiatur ei. Nihil melius quam timor Dei, nihil dulcius quam respirare in mandatis ejus. O bona domina, quod tibi pius Dominus præparatum habet, nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendere potest. Qualiter in præsentem vitam te Dominus remuneraverit, audi & ausculta. Pro obsequio famulorum, dedit tibi omnes fratres sanctos qui cotidie pro te orant: pro servitiis ancillarum, dedit tibi sorores sanctas, quarum consortio frueris; pro labore præsentis vitæ, quietem in congregatione monasterii; pro amissione rerum,

fcripturam Divinam & meditationem fanctam & orationem affiduam; pro amiffione parentum, habes venerabilem & fanctam dominam Itheriam abbatiffam; eft tibi mater, eft tibi foror, eft tibi filia. Tu itaque ei viciffitudinem redde quia, ut certus fum in Chrifto Jefu, eft vobis cor unum & anima una. Ideo te confido ita omnia accepiffe, quia non meis meritis, fed fola mifericordia Chrifti, per tuam orationem & fanctitatem omnia mihi a Chrifto collata funt. Fidelis fermo & omni acceptione dignus, quia Chriftus Jefus venit in hunc mundum peccatores falvos facere, quorum primus ego fum; fed ideo mifericordiam confecutus fum, ut in me clementiffimus Jefus oftenderet patientiam fuam, ad confolationem omnium peccatorum & fpem veniæ. Quod minus apud nos terrena habetur fubftantia, de thefauris facrarum fcripturarum vobis direximus: & cum legeritis & audieritis, gratias agite Domino per fecula æterna. Amen.

IV.

Teftamentum Anfeberti Eduenfis epifcopi.

696. ACtoribus ecclefiæ fancti Nazarii martyris Auguftidunenfis, & S. Symphoriani martyris, ubi ipfe prætiofus in corpore requiefcit, Anfebertus peccator epifcopus. Divina nos ammonet lectio, ut quod Chrifti mifericordiâ in rebus terrenis confert abundantia de fua largitate unde in hoc fæculo utimur, de ejus pietate in fuis pauperibus pro abluenda mole peccaminum offeramus. Ergo dono ad fupra fcriptam ecclefiam S. Nazarii martyris, ubi ego ac fi indignus cura paftorali defervio, de alodo parentum meorum villam, cui vocabulum eft Hauriaco in pago Belnenfe cum folliditate & appenditiis, domibus, villa, rebus, campis, pratis, filvis, vineis, pafcuis, aquis, fervis, libertis, ac colonis, accenfifque omnibus,& quidquid in ipfo pago præfenti tempore poffidere valemus, aut quod inante ibidem in Dei nomine acquirere, vel quidquid dici aut nominari poteft cum integra foliditate fuprafcripta ecclefia fancti Nazarii ut habeat, volo, & pro portione illa quam germanus meus Autarius, apud nos ibidem habet, portionem noftram in villa Bivago ut habeat volo, & fortaffe, quod non credimus, fi ei fuerit contrarietas, in fuprafcripta villa, in Hauriaco & Bivago, quidquid pro portione mea nobis de alodo parentum meorum tam de paterno quam de materno, quod debitum eft, ecclefia S. Nazarii ut habeat volo atque decerno, villa vero Pagetis quam ex parte conquifivimus ecclefia S. Nazarii ut habeat volo, villa vero Solempiaco quam Wlpertus per fuum inftrumentum nobis dedit & Leodebertus in ufuario tenet, ecclefia S. Nazarii ut habeat volo atque decerno. Bafilica S. Symphoriani martyris quæ mihi ab adolefcentia mea in omnibus unde fubftantia mea proceffit, unde credimus ut & futura ejus interceffio apud æternam pietatem pro remiffione peccatorum meorum interceffor affiftat.

Villa vero Tres-valles in pago Maginontenfe una cum appenditiis fuis, domibus, villaribus, campis, vineis, filvis, accenfifque omnibus, quos Wlbertus per fua inftrumenta in noftro nomine delegavit ecclefiæ S. Symphoriani ad fuos clericos pafcendos in elemofyna noftra ut habeat volo, fimiliter ad oratorium S. Leodegarii qui fub habitu Symphoriani conftructus effe videtur, ubi fi Deo placuerit corpufculus infuper requiefciturus erit. Colonicas in pago Maginontenfe in Taviniaco quas Wlbertus per fuum inftrumentum nobis dedit, & Colonicas illas quas Bertoaldus in Fulvicio per fuum inftrumentum dedit ad oratorium S. Leodegarii ut habeat volo, villa vero Corvillo in pago Autiffiodorenfe quam nos cumque fuis adquifiimus ipfum oratorium domni Leodegarii ut habeat volo atque decerno, fimiliter in pago Auguftidunenfe Colonicas quas Beroaldus per venditionem nobis dedit ipfum oratorium domni Leodegarii ut habeat volo: villa vero Buxido quicquid ibidem germanus meus in ufuario tenet ipfum oratorium domni Leodegarii ut habeat volo, villa vero Muido quæ eft prope Montem-Waumarum in pago Vertudenfi cum omnibus quicquid ibi adfpiciunt,oratorium domni Leodegarii ut habeat volo, fic tamen inde lumen & facrificium ipfo oratorio ftabiliat & omnia fub poteftate fratrum ipfius ecclefiæ S. Symphoriani in omnibus effe debeant & quatuor matricularios, qui ad ipfum oratorium domni Leodegarii deferviunt, ibidem inftituimus, ut totum victum atque veftitum de fuprafcriptis rebus habeant, habere qualiter & illi alii matricularii qui ad bafilicam S. Symphoriani defervire videntur portionem victus & veftitum accipiant & pro eo quod in ifta epiftola delegavimus in ufuario germanæ noftræ Sicolinæ conceffimus, illos matricularios & illud lumen ad oratorium domni Leodegarii & in hoc ufu teneat & debeat procurare & poftea difceffu jam pontifex fuprafcriptus hæc ecclefiæ S. Nazarii quam clerici Dei, ecclefiæ S. Symphoriani quantum in ifto ftrumento inftituimus in Dei nomen debeant procurare; reliqua vero facultate quicquid nos tempore noftro conquifivimus quam in ifta epiftola incommemoratum nobis remanfit,in quibufcumque locis adcrefcere cupimus, ecclefia S. Symphoriani ut habeat volo,de alodo parentum meorum quicquid portio noftra in quibufcumque locis vel territoriis quod portio noftra tam de paterno quam de materno nobis debitum eft fub omne fupellectile quicquid dici aut nominari poteft dulciffima germana mea Sigolina fi nobis fuperftes fuerit in omnibus recipiat & ubicumque pro fidelibus Chrifti atque ad ecclefiam Dei delegare voluerit in omnibus habeat poteftatem, de mancipiis vero quæ dato prætio comparavimus aut adquifivimus in omnibus volo ut ingenui effe debeant & ut pro ingenuis fuprafcripta germana mea dummodo advivit, in fuum debeant adeffe obfequiuum, poft ejus difceffum Chriftianorum defenforem feu Regem fi eligere voluerint ut habeant in eorum fit poteftate,de fupra fcripta facultate quam ad fupra dictas ecclefias S. Nazarii vel S. Symphoriani delegavimus, dum ipfa mea germana Sigolina fæculum contemfit & dum cognovimus jugiter fe Chrifto obtulit & S. Mariæ in ancillam fe tradidit fub ufu & beneficio hoc debeat tenere & poft ejus difceffum ad fuprafcriptas ecclefias pro ifta epiftola integra foliditate delegavimus, cum re meliorata ad ipfas ecclefias debeat pervenire. Si quia, quod non futurum effe credimus fi ea quæ fuperius funt confcripta quod nos pleniffima voluntate decrevimus de hæredibus noftris aut quis liber appofita perfona refragare voluerit non hoc valeat vindicare quod repetit & Judæ traditori fimilis efficiatur & infuper inferat auctoribus ecclefiæ aut cui hoc pro ifta epiftola delegavimus una cum fifco auri lib. VI. & in argento pondus LX. & hæc epiftola quam noftra fimplicitas pleniffima voluntate decrevit perpetuam obtineat firmitatem in Chrifti nomine Anfebertus peccator epifcopus hanc epiftolam a me factam relegi, Adoneus epifcopus rogatus, Agnericus epifcopus rogatus, Aglius epifcopus rogatus, Winebertus jubente domno Anfeberto epifcopo hanc epiftolam fcripfi, & fubfcripfi. Notavi quod fecit menfis Augufti die V. anno II. regnante Domino Childeberto Rege.

V.

Diploma Caroli-Magni quo conceditur facultas abbati Flaviniaci conftruendi monafterium Corbiniaci.

Ex tabul. Flaviniac.

Sub initium sec. IX.

CAROLUS gratia Dei rex Francorum & Patricius Romanorum abbati Manaffæ Flaviniacenfis cœnobii falutem. Benedictum nomen Domini in fæculum, quod per te & monachorum tuorum laudabilem converfationem, plurimum glorificatur in gentibus & quod laus ejus in ore veftro femper verfatur. Petitionem itaque de conftructione cœnobii apud Corbiniacum quam

per Theodulphum episcopum Aurelianensem & abbatem Floriacensis cœnobii insinuasti, libenter suscipimus & clementer concedimus, & præcipimus ut monachi quos ibi mittetis, ne aliquando mandatorum Dei viam obliti, sæpius in Flaviniacum revertantur cœnobium, ibique officia sua compleant & meliorati jussu tuo & monachorum tuorum. . . . . Censum vero quemcumque statueris eis, omni tempore solvant, ab alio vero censu, tuo amore liberos reddo, uti reddidi Flaviniacum. Mitto autem vobis capsam argenteam sepulchri Salvatoris & S. Jacobi fratris Domini reliquias continentem : orans & supplicans ut mei memores pro me & filiis nostris assiduè apud Dominum interveniatis. Saluto te & omnem congregationem vestram.

VI.

Charta Ludovici Augusti qua sub sua protectione prædia & jura Augustod. ecclesiæ suscipit.

815. IN nomine Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi. Ludovicus Divina providentia ordinante imperator Augustus. Cum petitionibus servorum Dei justis, & rationabilibus, Divini cultus amore acquiescimus, superni muneris donum a Domino impertiri credimus. Idcirco noverit sagacitas, seu utilitas omnium fidelium nostrorum tam præsentium,quam futurorum, quia venerabilis Modoinus Augustudunensis urbis ecclesiæ episcopus, obtulit obtutibus nostris auctoritatem immunitatis domini & genitoris nostri bonæ memoriæ Kar. piissimi Augusti, in qua erat insertum, quod non solum idem genitor noster, vêrum etiam & antecessores ejus Reges videlicet Francorum ecclesiæ S. Nazarii martyris, cui, auctore Deo ipse Modoinus præest, sub suo nomine, & defensione, cum monasteriis, & cellulis, seu parochiis sibi subjectis, & rebus, vel hominibus ad se pertinentibus, vel aspicientibus, consistere fecerant, & eorum immunitatum auctoritatibus, hactenus ab inquietudine judiciariæ potestatis eadem munita, atque defensa fuisset, ecclesia,sed pro rei firmitate postulavit a nobis præfatus episcopus Modoinus, ut paternum, seu prædecessorum nostrorum Regum morem sequentes, hujuscemodi nostræ immunitatis præceptum, ob amorem Dei, & reverentiam ipsius sancti loci, circa ipsam ecclesiam fieri censeremus. Cui petitioni libenter adsensum præbuimus, & hoc nostræ auctoritatis præceptum erga ipsam ecclesiam immunitatis, & tuitionis gratia, pro Divini cultus amore, & animæ nostræ remedio fieri decrevimus, per quod præcipimus, atque jubemus ut nullus judex publicus, vel quislibet ex judiciaria potestate, in ecclesias, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones, quas moderno tempore, in queislibet pagis, vel territoriis infra ditionem imperii nostri, tam ultra, quam citra Rhenum, Rhodanum, Ligerimque justè, & legaliter tenet, vel possidet ecclesia, vel ea, quæ deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda, aut tributa exigenda, aut mansiones, vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius ecclesiæ, tam ingenuos quam servos super terram ipsius commorantes distringendos, nec ullas redhibitiones, aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea, quæ super memorata sunt, penitus exigere præsumat. Sed liceat memorato præsuli, suisque successorbus, res prædictæ ecclesiæ cum monasteriis, & cellulis, seu parochiis sibi subjectis, ex rebus vel hominibus ad se pertinentibus, vel aspicientibus sub tuitionis, atque immunitatis nostræ defensione, remota totius judiciariæ potestatis inquietudine, quiete possidere, & nostro parere imperio, atque pro incolumitate nostra, conjugis, & prolis, seu etiam totius imperii a Deo nobis conlati, & ejus clementissima miseratione per immensum conservandi una cum clero, & populo sibi subjecto, Dei immensam clementiam jugiter exorare delectet. Et quidquid de præfatæ rebus ecclesiæ jus fisci exigere poterit in integrum eidem concessimus ecclesiæ; scilicet ut perpetuo tempore ei ad peragendum Dei servitium augmentum & supplementum fiat. Hanc itaque authoritatem ut pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, & nostris credatur, & diligentius conservetur, ea manu propria subterfirmamus, & annuli nostri impressione subtersignari jussimus : Signum Ludovici serenissimi imperatoris, Durandus diaconus ad vicem Elizacar recognovi & subscripsi, data XI. kalend. Augusti anno Christo propitio II. imperii Domini Ludovici piissimi Augusti indict. VIII. Actum Paderburno in Saxonia, in nomine Dei feliciter, amen.

VII.

Donatio facta parthenoni S. Petri de Ysodro, d'Isseure.

SAcro-sancto monasterio regulari in pago Augustod. a vicaria Isodoro ubi venerabilis a Deo dilecta Analberga abbatissa præesse videtur. Ego inquitus * nomine Childebramnus comes pavens diem extreme vocationis cedo cessumque perpetuum ut permaneat volo, quicquid in ipsa vicaria Ysodro in fiessum habere & de genitore meo Dibilungo comite quondam a legitima hereditate pervenit ad me, tam in campis, vineis, silvis, cultis, & incultis, exitibus, & ingressibus totum ad integrum Ysodro ad jam dictam abbatiam Religiosarum cedo, & transfundo pro remedio animæ meæ & charæ conjugis Nomanne atque in eleemosyna Eraldi, Frideluni, Teuderici filiorum germani fratris mei Teberti. Et ut hæc donacio omni tempore firma, & stabilis permaneat stipulatione subtaxa.* an. 817. vel 832.

* f. inquisitus.

* f. subnixa.

Ego Childebrannus comes donum feci. Signum ✠ Arnulfi, signum ✠ Eraldi qui consensit, signum ✠ Ingelmari, signum ✠ Frideluni qui consensit, signum ✠ Donnane, signum ✠ Teudrici qui consensit. Data IV. kal. Apr. indict. X. anno imperii domni Hludovici Augusti, Augustiduno civitate. In Domini nomine feliciter, amen. Giraldus Rogittus scripsit.

VIII.

Charta Caroli pro Altheo episcopo, & ecclesia Augustodunensi.

IN nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Si erga loca Divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis juge famulantes beneficia opportuna largimur, eorumque congruis, ac opportunis efflagitationibus assensum prebere non differimus, præmium ob hoc nobis apud Deum æternæ remunerationis rependi non ambigimus. Quocirca notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ nostrisque fidelibus præsentibus, atque futuris, quia vir venerabilis Altheus Augustudunensis urbis pontifex obtulit obtutibus nostris quasdam auctoritates domni & genitoris nostri Hludovici serenissimi Augusti, in quibus continebatur inditum, quod Modoinus memoratæ sedis quondam episcopus eidem domno & genitori nostro quasdam auctoritates Francorum regum relegendas obtulisset, quæ revolutæ atque in præsentia illius relectæ, invenit, qualiter olim a perfidis Sarracenis præfata urbs depopulata fuisset & sedes matris Ecclesiæ quæ est constructa in honore S. Nazarii martyris igne concremata fuisset, & omnia instrumenta cartarum in eodem incendio exusta, & quod a regibus Francorum inclytis, Divino instinctis fervore pleniter restaurata, atque in statu suo sublimata foret, & iisdem genitor noster postmodum ob amorem Dei, & reverentiam ipsius sancti 843.

loci statuta antecessorum suorum Francorum videlicet regum pleniter observans, suæ auctoritatis præceptum super id decrevit, atque fieri jussit, quatinus villæ ac monasteria ad præfatam sedem pertinentia, quæ sunt tam intra urbem, quam extra, id est monasterium puellarum, S. Andochii infra eamdem urbem constructum, & monasterium S. Petri seu S. Stephani in suburbio ejusdem civitatis, & alia monasteria infra eandem parochiam, S. Andochii in Sedeloco, & S. Eptadii in Cerviduno, & S. Martini de Cassiniaco, & S. Martini de Magavero, sive Circiniaco, necnon & Colticas monasterium, quod dudum ab ipsa sede subtractum & a domno & genitore nostro diligentissime pro Dei amore investigatum, atque libentissime redditum memoratæ ecclesiæ fuit, ut absque ullius inquietudine aut retractione memoratæ sedis rectores tenere perpetim possint. Quod nos denuo per hanc nostram scriptionem perpetuo mansurum volumus atque firmamus. Invenimus etiam in suprascriptis auctoritatibus qualiter domnus & genitor noster eandem ecclesiam cum suis omnibus rebus & mancipiis sub sua defensione & immunitatis tuitione pro remedio animæ suæ recepisset: quod nos denuo ob deprecationem Althei præsulis, & ob emolumentum animæ nostræ memoratam ecclesiam cum omni sua integritate, sub nostra defensione atque mundeburdo recepimus, & per hanc nostram auctoritatem perpetim mansuram deliberamus. Præcipientes ergo jubemus ut nullus judex publicus, vel quislibet ex judiciaria potestate in ecclesias, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones quas moderno tempore in quibuslibet pagis vel territoriis infra ditionem regni nostri juste, & legaliter memorata tenet vel possidet ecclesia, vel ea quæ deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit Divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda aut tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius ecclesiæ tam ingenuos quam & servos super ipsius terram commanentes ad distringendos, nec ullas redibitiones aut inlicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat. Sed liceat memorato præsuli suisque successoribus res sæpe dictæ ecclesiæ cum monasteriis, & cellulis seu villulis sive parochiis & rebus, vel hominibus ad se pertinentibus, vel aspicientibus sub tuitione ac immunitatis nostræ defensione, remota totius judiciariæ potestatis inquietudine, quietem possidere & nostro fideliter parere imperio, atque pro incolumitate nostra & conjugis, seu etiam totius regni a Deo nobis conlati, & ejus clementissima miseratione per immensum conservandis, una cum clero & populo sibi subjecto immensam Dei clementiam jugiter exorare delectet, & quidquid de præfatæ rebus ecclesiæ jus fisci exigere poterit, in integrum eidem concessimus ecclesiæ, scilicet ut perpetuo tempore ei ad peragendum Dei servitium augmentum, & supplementum fiat. Hanc itaque auctoritatem ut pleniorem, in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris verius credatur, & diligentius conservetur, manu nostra subter eam confirmavimus, & anulo nostro sigillari jussimus. Signum Karoli gloriosissimi regis. Jonas notarius ad vicem Hludovici recognovit & subscripsit. Data III. nonas Julii ind. VI. an. IV. regnante Karolo glorioso rege. Actum Atiniaco palatio nostro in Dei nomine feliciter, amen.

IX.

Præceptum Karoli Calvi quo omnia ecclesiæ Augustodunensis bona & prædia confirmat & sua protectione munit.

850. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus Dei gratia Rex. Cum petitionibus servorum Dei justis & rationabilibus, Divini cultus amore favemus

A superni muneris donum a Domino impertiri credimus. Idcirco noverit sagacitas, seu utilitas omnium fidelium, tam præsentium, quam futurorum quia vir venerabilis Jonas Augustodunensium urbis ecclesiæ episcopus obtulit obtutibus nostris auctoritates immunitatis avi nostri Cæsaris magni Karoli necnon domni & genitoris nostri bonæ memoriæ Hludovici piissimi Augusti in quibus erat insertum quod non solum ipsi gloriosissimi Imperatores, verum etiam, antecessores eorum Reges videlicet Francorum ecclesiam S. Nazarii martyris cui auctore Deo ipse memoratus Jonas episcopus præest, sub suo nomine & defensione cum monasteriis & cellulis, seu & parochiis sibi subjectis, & rebus & hominibus ad se pertinentibus vel aspicientibus consistere fecerunt, & earum immunitatum auctoritatibus hactenus ab inquietudine judiciariæ potestatis eadem munita atque defensa B fuisset ecclesia: sed pro rei firmitate postulavit a nobis præfatus Jonas episcopus ut paternum seu prædecessorum nostrorum morem sequentes hujuscemodi nostræ immunitatis præceptum ob amorem Dei & reverentiam ipsius sancti loci circa ipsam ecclesiam fieri censeremus; cujus petitioni libenter assensum præbuimus, & hoc nostræ auctoritatis præceptum erga ipsam ecclesiam immunitatis atque tuitionis gratia pro Divini cultus amore & animæ nostræ remedio fieri decrevimus. Per quod eam cum omnibus monasteriis ac cellulis & villis seu parochiis, & cum omnibus rebus & hominibus ad eam juste & jure pertinentibus atque super ipsius immunitatem degentibus, sub nostra protectione & immunitatis tuitione suscepimus. Præcipientes ergo jubemus ut nullus judex publicus, vel quislibet ex C judiciaria potestate in ecclesias, sive domos, aut loca, vel agros seu reliquas possessiones, quas moderno tempore in quibuslibet pagis vel territoriis infra ditionem regni nostri juste, & legaliter memorata tenet vel possidet ecclesia, vel quæ deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit Divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda aut tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas aut fidei-jussores tollendos, aut homines ipsius ecclesiæ tam ingenuos quam servos super terram ipsius commanentes distringendos, nec ullas redditiones aut inlicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat: sed liceat memorato præsuli suisque successoribus res prædictæ ecclesiæ cum monasteriis, & cellulis, seu parœchiis sibi subjectis, & rebus D vel hominibus ad se pertinentibus, vel aspicientibus seu super ipsius terram commanentibus, sub tuitionis atque immunitatis nostræ defensione, remota totius judiciariæ potestatis inquietudine, quiete possidere, & nostro fideliter parere imperio, atque pro incolumitate nostra, conjugis ac prolis, seu etiam totius regni nostri a Deo nobis conlati ejusque clementissima miseratione per immensum conservandi una cum clero, & populo sibi subjecto Dei immensam clementiam jugiter exorare delectet; & quidquid de præfatis rebus ecclesiæ jus fisci exigere poterit in integrum eidem concedimus ecclesiæ, scilicet in perpetuo tempore ei ad peragendum Dei servitium augmentum & supplementum fiat. Hæc itaque auctoritas ut pleniorem semper in Dei nomine obtineat vigorem, manu nostra eam subterfirmavimus & E annuli nostri impressione adsignari jussimus. Signum Karoli gloriosi regis. Bartholomæus notarius ad vicem Hludovici recognovit. Data VII. idus Augusti anno XI. regnante Karolo gloriosissimo rege indict. XIII. Actum Vedrarias villa in Dei nomine feliciter, amen.

X. *Charta*

X.

Ex chartar. Eduensi.

Charta Lotharii imperatoris pro Jona episcopo Eduensi.

853. IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei æterni Lotharius * divina ordinante providentia imperator Augustus. Si in restitutione rerum ecclesiasticarum curam adhibemus providentiamque non minimam gerimus, non solum in hoc imperialem exerceremus consuetudinem, sed & id ad emolumentum animæ nostræ pertinere non ambigimus omnimodis. Quapropter omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium nostrorumque præsentium & futurorum noverit universitas, quia Jonas venerabilis Augustodunensis ecclesiæ episcopus per Remigium venerabilem sanctæ Lugdunensis ecclesiæ præsulem & vassallum suum Gislulphum nomine ad aures pietatis nostræ perducere studuit, quod Aldricus quondam comes ex rebus ecclesiæ S. Nazarii, cui idem Jonas Deo auctore præsidet, in pago Scudingis villam unam Voltnaus vocabulo, antequam hanc lucem emisisset, temere invasisset, suoque vassallo Rotfrido nomine, beneficiario munere delegasset: quam causam viro venerabili Remigio & Agilmaro reverentissimis archiepiscopis diligenter inquirere & discutere jussimus, & per ipsos, sicut superius nobis indicatum fuerat, eamdem villam ad præfatam S. Nazarii ecclesiam legitime pertinere didicimus atque per judicium nobilium virorum comitum, atque scabinorum memorato Gislulfo vassallo jam dicti Jonæ episcopi eam reddi præcepimus; sed ut in perpetuum memoratus Jonas episcopus successoresque ejus ad partem præfatæ S. Nazarii ecclesiæ quiete eamdem villam obtinere valeant, hoc nostræ mansuetudinis præceptum fieri decrevimus, per quod statuentes decernimus atque jubemus ut abhinc in futuro præscriptam villam in jam dicto pago Scudingis sitam pars memoratæ S. Nazarii ecclesiæ quiete teneat ac possideat, & prout utilitas ejusdem loci dictaverit ordinet atque disponat. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas stabilem & inconvulsam obtineat firmitatem, de annulo nostro subter jussimus sigillari. Rodmundus notarius ad vicem Hilduini recognovi. Data V. nonas Julii anno Christo propitio imperii dom. Lotharii Pii imperatoris in Italia XXXIV. & in Francia XIV. indict. prima. Actum Theodonis villa palatio Regio in Dei nomine feliciter, amen.

XI.

Ex chartar. Eduensi.

Charta Caroli regis de ecclesia S. Crucis a Jona episcopo ædificata.

854. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratia Dei Rex. Quidquid locis Divinis cultibus mancipatis aut conferendo largimur, aut restituendo reddimus profuturum nobis ad æternam beatitudinem facilius obtinendam procul dubio confidimus. Itaque notum sit omnibus S. Dei ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus atque futuris, quia ad deprecationem atque saluberrimam admonitionem reverendi viri Jonæ Eduorum pontificis, complacuit præcellentiæ nostræ pro peccatorum nostrorum absolutione basilicam in honore sanctæ & vivificæ Crucis olim fundatam, & negligentia rectorum eversam sive destructam cum terris sibi adhærentibus, hoc est a via publica usque ad murum præmissæ civitatis spacii perticarum quatuordecim, & altera fronte perticarum duarum & pedum quatuor; alteram vero item duarum & pedum duorum, mediante assensu illustris comitis Ilembardi, cujus dominio habe-
A batur, sanctæ matri ecclesiæ antefatæ civitatis in honore beati Nazarii martyris dicatæ pleniter reddendo restituere, ac summa nobilitate libuit nobis restituendo reddere. Quare altitudinis nostræ scriptum hoc jussimus fieri, per quod memoratam ecclesiam cum suis pertinentiis eidem supradictæ sanctæ sedi restituentes constituimus atque firmamus, ut sine cujuspiam contradictione aut repetitione liceat prænominato venerabili episcopo Jonæ & successoribus ejus eam habere; & sicut alias ipsius matris ecclesiæ facultates canonica ordinatione disponere sive administrare, quam etiam pro nostra suaque æterna salute in pristinum statum decrevimus restruendo reformari. Ut autem hæc sublimitatis nostræ restitutio pleniorem semper in Dei nomine obtineat vigorem, manu nostra subter eam firmavimus & annuli nostri impressione signari jussimus. Signum Ca-
B roli gloriosissimi regis, Gillebertus notarius ad vicem Hludovici recognovit. Data VII. cal. Augusti anno XV. ind. I.* regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum Bituricas civitate in Dei nomine feliciter. * 1.

XII.

Charta Jonæ episcopi Augustodunensis de Claustro canonicorum.

ANno Incarnationis Dominicæ D. CCC. LVIII. siquidem & gloriosissimi Karoli serenissimi regis XVIII. In nomine Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi Jonas superna præveniente clementia Eduorum episcopus perpendens, quia dum in hac mortalitate vi- 858.
C vitur sine terrenarum rerum adminiculo Deo a mortalibus non servitur, & pastoris officium esse ut gregibus sibi creditis geminam pastionem impendere debeat, spiritalem videlicet & carnalem: quoniam dum carnalia eis congruenter impenduntur adhibito spiritali labore, uberius in eis salubria quæque excrescunt, & quia ubi hæc provida ac rationabili distributione non impenduntur, necesse est ut illa negligantur. Idcirco de facultatibus ecclesiæ, cui Deo miserante deservio, canonicorum cœtui mihi commisso aliquid subsidium sicut in subsequentibus declaratur conferre studui. Ductus ergo honore Domini nostri Jesu Christi eorumque saluti pastorali sollicitudine prospicere gestiens, dignum æquumque judicans pro viribus eis ferre debere consultum, secundum canonicam auctoritatem adhibito consensu presby-
D terorum, diaconorum ac totius sequentis ordinis ejusdem ecclesiæ ob Divini cultus amorem superaddere studui eis secundum quod ratio dictavit, quantum necessaria fore existimavi. Primum enim prospiciens illorum habitum officinarum inconvenientem & pene nullum esse comparatione aliorum juxta morem aliarum urbium claustra illis construere officinasque congruentiores & aptiores ad usus eorum ædificare studui. Et licet quædam ecclesiasticæ res ad supplementum eorum & victum administrandum a prædecessoribus meis illis conlatæ fuissent, tamen pro quantitate sui atque difficultate itineris, quia longius ab urbe distabant, penuriam sæpissime pati solebant quotidiani victus. Ut ergo penitus hæc occasio tolleretur receptis eisdem rebus atque militaribus viris distributis, id est Caramanno & Tillido-villis,
E cum Fisciaco ad se pertinente delegavi in usus eorum in viciniori & pinguiori loco Marcassolium villam indominicatam cum omni integritate sui, Simpiniacum etiam villam similiter indominicatam ad quotidianum potum eis administrandum, superaddens etiam beneficium quod ex eodem fundo Ragefredus quondam habuit, ut idem prædium cum omnibus ad se pertinentibus eorum usibus deserviat. Has ergo villas cum omnibus ad se pertinentibus simul cum Aulaciaco villa quæ olim a domno Motoino eis conlata fuerat, prædictis canonicis matris ecclesiæ S. Nazarii episcopali auctoritate cedimus & perpetualiter deservituras mancipamus, & non solum hæc, verum & illa quæ noviter a canonicis ejusdem matris ecclesiæ de propriis sumtibus ibidem data sunt, & ali

* Notandum initium imperii Lotharii, ab annis omnino diversis detumi. Verum constat ab ipso Lothario post mortem patris, regni Francici exordium a secundo Junii an. 840. imperii vero ab anno 820. computatum fuisse, ut demonstrat Mabillonius noster, *lib. 2, de re Diplom. c. 26. n. 14. & 15.*

aliis fidelibus deinceps conlata fuerint in usus famulorum Dei in integrum cedant, quatinus his ad supplementum sui utcumque suffulti, devotiores in Christi militia existant, & non solum pro principibus & rectoribus ecclesiæ ejusdem, sed etiam pro statu totius sanctæ ecclesiæ jugiter divinam exorent misericordiam. Sed quoniam sæpissime evenire solet, ut bene pieque ob Divini cultus honorem ordinata, multifaria occasione convellantur: ideo necessarium judicavi hoc privilegium pontificalis auctoritatis fieri & affirmari debere, ut videlicet de supradictis rebus nihil qualibet occasione aut a me, aut a successoribus meis auferatur. Sed neque pro eisdem rebus alicujus terreni servitii aut muneris ab eis exigatur, & quinquagenarius numerus canonicorum non transgrediatur, donec Deo opitulante prædictæ res augmententur. Vos igitur ó successores mei quos Divina pietas eidem sedi pastores substituerit, humiliter obsecro, & per Dominum nostrum Jesum Christum pastorum omnium pastorem precibus quibus valeo paternitatem vestram imploro, ut hanc constitutionem auctoritatis nostræ ob Divinæ servitutis honorem factam, ratam acceptamque habeatis, eamque ita conservetis & conservari inviolabiliter faciatis, sicuti vultis a successoribus vestris pia vestra indissolubiliter conservari, quatenus quod absit non de convulsione aut subtractione, aut diminutione aliquem lapsum incurratis, sed magis de conversatione & superadditione liberalissimæ pietatis vestræ præmium apud Deum adquiratis: verum si ad votum nostrum hæc res cesserit, vestraque voluntas nostris humillimis petitionibus faverit, non solum mihi qui hoc facere studui, sed & vobis a quibus constiterit observari plenissimam mercedem a Domino constat retribui. Hanc ergo privilegii chartulam tam de supradictis rebus quam etiam de his quæ ipsi canonici intra vel extra urbem videntur habere conscriptam non solum manus parvitatis nostræ scripto, verum etiam insignium virorum episcoporum videlicet & abbatum ceterarumque spectabilium personarum manuum confirmatione roborari decrevimus.

Jonas humilis Eduorum episcopus hoc privilegium a me factum ob Divini cultus amorem roboravi & subscripsi. Remigius humilis episcopus relegi & subscripsi. Isaac humilis episcopus relegi & subscripsi. Ebo indignus Gratianopolitanus episcopus SS. Godesaldus Cabilonensis episcopus, SS. Teuttramnus humilis episcopus relegi & subscripsi, Brindingus Matiscensis episc. SS. Abbo Mauriennensis episcopus, SS. Remigius Diensis episcopus SS. Rathertus ac si indignus Valentinensis episc. SS. Theodmundus humilis diac. scripsi & subscripsi, Elradus licet indignus corepiscopus, SS. Bernardus abba Melundensis monasterii SS. Ado indignus presbyter subscripsi, Manno presbyter subscripsi, Godrannus presbyter subscripsi, Rando humilis abba subscripsi. Data XIII. calendas Junii anno XVIII.
* VI. regnante Carolo gloriosissimo rege ind. VII.* Actum in territorio Lingonensi in monasterio sanctorum Geminorum in Dei nomine feliciter.

XIII.

Charta Jonæ episcopi Eduensis pro cœnobio S. Andochii.

858. ANno Incarn. Dom. DCCC. LVIII. gloriosissimi Caroli Regis serenissimi XVIII. ind. VII. In nomine sanctæ Trinitatis Jonas Divina præveniente clementia Æduorum episc. perpendens quod dum in hac mortalitate vivitur, sine terrenarum rerum adminiculo, Domino a mortalibus non servitur, &c. Idcirco de facultatibus ecclesiæ, cui Domino miserante deservio, monastico gregi mihi commisso, aliquod subsidium eis in subsequentibus declaratum, ob Divini cultus amorem conferre studui. Pluribus igitur notum est qualiter in urbe sedis nostræ ab antiquo constructum sit monasterium sacrarum Monialium, in quo Domino sacratæ sub

A canonico habitu vitam duxere temporalem, pro perceptione sempiternæ: sed quoniam abundante iniquitate multorum, quod refrigescente charitate idem ordo in eodem loco vacillare videbatur, prædecessor meus sanctæ recordationis Mothoinus episcopus, eundem Divina tactus inspiratione, in regularem & Monasticum ibidem transferre studuit ordinem, proinde Domino auctore & opifice, in initio ejusdem religionis, utpote tanto potitæ pastore, optimè ferventes in eadem sanctimoniales religione, divino accensæ amore nobiliter floruerunt; post cujus obitum divisione regni accedente, multisque & variis intercedentibus tribulationum tentationibus, licet multos sint exterius diversarum angustiarum perpessæ labores, tamen ipso gubernante qui dedit interius, eandem Monasticam institutionem severissimè servaverunt. Cum igitur Omnipotentis dispositio

B præesse me voluisset ecclesiæ, cui Domino miserante deservio, adveniens, & in prædicta cella cernens numerositatem Domino devotarum ibidem ferventissime confluere velle, animadverti quod ex eis quæ habebant subsidiis, stipes necessaria eis administrari non posset. Quapropter ductus honore, & amore Domini nostri Jesu Christi, eorumque saluti pastorali sollicitudine ac paterno affectu prospicere gestiens, dignum equumque judicans talibus personis, sua propter amorem Dei relinquentibus, pauperemque vitam eligentibus, immo Christum pauperem sequi cupientibus, pro viribus ferre debere consultum, secundum canonicam authoritatem adhibito præsbyterorum, diaconorum consensu, ac sequentis totius ordinis sæpe memoratæ ecclesiæ, cui Deo propitio ministramus, superaddere studui eis

C secundum quod ratio dictavit, quanta necessaria fore existimavi, hoc est in pago Tornodorensi in villa quæ vocatur Quintiacus, abbatiolam S. Germani mansorum viginti, cum omnibus abscitatibus & vineis, cunctisque ad se pertinentibus, alios quoque mansos ad prædictam villam adjicientes quatuordecim & dimidium, ut cum omni integritate sui eadem villa usibus eorum deserviat; & in pago Belnensi Maissollium villam optimam cum terris & vineis, pascuisque, & omnibus justè & rationabiliter ad se pertinentibus, & in eodem territorio in villa quæ nuncupatur Lollus ecclesiam S. Saturnini, & quatuor mansos quos habebat in beneficio Constantinus quondam, & unum mansum de beneficio Aldrici, & alterum de beneficio Gonfredi, ut & ipsa villa cum omni integritate sui earum obsequiis manci-

D paretur, & in Gebriaco fundo de beneficio Henrici abbatis reddidimus mansos quatuor; nihil enim amplius in eodem prædio habebant, nisi unam vineam & terram abscitatis, quæ mulier quædam vidua Daëla nomine, eidem loco noviter contulerat pro remedio animæ suæ, quando filiam suam Domino in eodem loco offerens consecraverat. In pago quoque Augustodunense in villa quæ vocatur Dernacus, quia prope monasterium est locus, addicimus tertiarium unum, in quo possunt bonam partem fœni colligere, atque ad monasterium devectum hyemis tempore animalium suorum inopiam quam frequentius patiebantur, temperare. In prædictis denique fundis & locis, quidquid eidem venerabili loco a fidelibus olim collatum fuerat, in usus ancillarum Dei destinare curavimus, & si amplius ibidem ecclesiæ nobis

E commissæ ditionis invenietur, aut forte nostri juris, pro amore Omnipotentis & veneratione S. Andochii, cujus patrocinia ibidem a nobis maxima ex parte delata sunt, propter congruentiam, ejusdem loci venerabilibus habitatricibus promptissima voluntate cederemus. Quia ergo in denominatis villis copia sylvarum deest juxta civitatem & eundem monasterium addicimus optimam sylvam ad porcos eorum saginandos, quæ Centoperas nominatur, quam de potestate ingenuorum hominum * justè usurpatam legaliter extorsimus. Licet omnia su- *f. injuste.
perius denominata cum iis quæ a domino Mothoino eis collata fuerunt in Quintiaco, & Lollo, & Salomaco, atque Saviliaco, & ea quæ intra urbem, vel extra habent, qui secundum descriptionem fidelium nostrorum

sunt simul mansi centum duodecim, & de superadditis ex nostra parte septuaginta septem & dimidium, & tertiarium, id est ad vestitum illarum & victum administrandum, episcopali authoritate cedimus, & perpetualiter deservitura mancipamus, & non solùm hoc, verùm illa quæ noviter a fidelibus ibidem data sunt, vel deinceps collata fuerint in usus ancillarum Dei, in integrum cedant, quatenus iis ad supplementum sui utcumque suffultæ, totiusque necessitatis angore sublato, devotiores in Christi militia existant, & non solùm pro principibus & rectoribus ecclesiæ, quorum munificentissima liberalitate donatæ sunt, sed etiam pro totius sanctæ ecclesiæ statu jugiter Divinam exorent misericordiam. Sed quoniam sæpissimè peccatis præpedientibus evenire solet, ut benè pieque ob Divini cultus honorem, statuta & ordinata, multifaria occasione convellantur, ideo pernecessarium fore judicavi, hoc privilegium pontificalis authoritatis circa eundem cœnobium fieri, & affirmari debere, ut videlicet Domino perpetuam opem ferente, in eodem monasterio regularis ordo custodiatur, & de rebus eidem cellæ, sive a me, sive a memorato prædecessore meo collatis, nihil qualibet occasione, aut a me, aut a successoribus meis auferatur. Sed neque pro eisdem rebus alicujus terreni servitii, aut muneris ab eis exigatur, aut tale quid oneris aut oppressionis imponatur, quo a proposito suo in aliquo impediantur, sed remotis cujuslibet vexationibus, cunctisque gravaminibus procul expulsis, cum summa animi devotione Divinum opus inexcusabiliter Domino adjuvante perficere valeant. Illud autem summoperè ac specialiter pia paternaque sollicitudine ejusdem sedis præsuli providendum, ut sanctimoniales ipsius monasterii secundum canonicam constitutionem, & regularem ordinem iis quæ Deo voverunt, deditæ sint, ne scilicet in diversa propriarum voluntatum possint vagari, neque earum illicito facto, aut interius regularis ordo enervari, aut exterius res eidem monasterio deportatæ earum incuria aut insolentia, quoquomodo possint imminui. Statui etiam ut obeunte abbatissa ejusdem monasterii, licentiam habeant permittente ac sollicitè providente pontifice ejusdem matris Ecclesiæ, ipsæ sanctimoniales abbatissam de eadem congregatione sibi eligendi, ita videlicet ut non alia eligatur, sed quam dignam moribus & sanctorum actuum probitate decoratam, pari consensu cuncta congregatio sibi poposcerit ordinandam; & hoc observetur ut quandiu ibi talis inveniri potest, de alio loco, in eodem, abbatissa non constituatur, & donec res divina miseratione qualibet occasione in memorato monasterio adaugeantur, sexagenarius Deo sacratarum monialium numerus non transgrediatur, ut hac discretione sub monastico habitu ibidem degentes, victum regulariter accipere, & hospites ac pauperes suscipere supervenientes, & necessaria quæque sufficienter administrare possint. Monachæ verò ejusdem monasterii per hoc privilegium otium & quietem adeptæ, memoratæ sanctæ matris Ecclesiæ, cujus loco & rebus utuntur, perpetuò fidem congruamque subjectionem servare studeant, & nullatenus eis subrepat propriæ voluntatis, aut alicujus hominis persuasio, ut quibuslibet fraudum machinationibus se eandemque cellam a jure & potestate ejusdem ecclesiæ quoquo modo subtrahere, aut alienare possint, aut debeant; sed cum consilio prænominatæ ecclesiæ, regulam monasticæ religionis teneant. Vos igitur ô successores mei, quos Divina pietas eidem sedi pastores substituerit, humiliter obsecro, & per Dominum nostrum Jesum Christum omnium pastorum pastorem precibus quibus valeo paternitatem vestram imploro, ut hanc constitutionem authoritatis nostræ ob divinæ servitutis honorem factam, ratam, acceptamque habeatis, eamque ita conservetis, & conservari inviolabiliter faciatis, sicut vultis a successoribus vestris, pia facta vestra indissolubiliter conservari, quatenus quod absit non de convulsione, aut subtractione, aut diminutione aliquem lapsum incurratis, sed magis de conservatione & superadditione

A liberalissimæ pietatis vestræ præmium apud Dominum acquiratis. Verùm si ad votum nostrum hæc res cesserit, vestraque voluntas nostris humilibus petitionibus faveat, non solùm mihi qui hoc facere studui, sed & vobis, a quibus constiterit observari plenissimam mercedem a Domino constat retribui; de qua re duas privilegii chartulas uno tenore conscriptas decrevimus fieri, & unam earum in eodem cœnobio, alteram vero in archivis memoratæ ecclesiæ censuimus reservari: providendum etiam & studendum est nobis propter quorumdam laïcorum hominum avaritiam seu cupiditatem, ut qui contra hoc nostri privilegii decretum de laïcis, vel alio quolibet ordine ad cujus curam minimè pertinet, contradictionem aliquam inferre temerarie præsumpserit, in earumdem rerum videlicet denominatione, & in earum abbatissarum electione, quatenus nostræ
B authoritatis jaculo feriantur. Quapropter ex authoritate tremendæ Trinitatis & beati Petri potestate anathemamus eos, & a conventu fidelium sejungimus, seu a liminibus S. matris Ecclesiæ secrevimus, si qui, ut diximus, calumniatores fortè extiterint in futurum nostræ pactionis, &c. Hanc igitur privilegii paginam, &c. episcoporum, abbatum, cæterarumque spectabilium personarum, manuum confirmatione roborari rogavimus. Jonas humilis Hæduorum episcopus, hoc privilegium ob Divini cultus amorem roboravi, Remigius humilis ecclesiæ Lugdunensis episcopus rogatus a fratre & consacerdote hoc privilegium confirmavi, Godelsadus Cabilonensis episcopus, Ebo indignus Gratianopolitanus episcopus, Isaac summæ Lingonensis ecclesiæ hoc privilegium, Braidengus Matiscensium ecclesiæ episcopus,
C Teutrannus humilis ecclesiæ Tarantasiensis episc. rogatus a fratre & consacerdote huic privilegio, Abbo Maurienensis episcopus, Remigius Diensis episc. Audinus coepiscopus, Culdradus* coepiscopus. Recolemus Levita scripsit XIII. cal. Junii an. XVIII. regnante Carolo glorioso rege. Actum in territorio Lingonensi in monasterio sanctorum Geminorum in Dei nomine feliciter, amen. * Elradus.

XIV.

Privilegium Caroli-Calvi de concessis a Jona episc. pro victu canonicorum. *Ex chartar. Eduensi.*

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus Dei gratia Rex. Si ecclesiasticas sanctiones atque earum decreta nostro confirmamus edicto, procul dubio Regiæ celsitudinis morem exequimur, atque apud æternam retributionem hoc ad emolumentum animæ nostræ nullatenus ambigimus pertinere. Quapropter noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium solertia, nostrorumque tam præsentium quam futurorum: quia Jonas venerabilis præsul Eduorum ecclesiæ, quam constat in honore S. Martyris Christi Nazarii dicatam, adiens culmen nostræ celsitudinis obtulit obtutibus nostris quoddam privilegium episcoporum atque abbatum manibus roboratum, in quo continebatur insertum, qualiter idem Jonas Divino tactus amore pro Dei honore & reverentia B. Nazarii martyris Christi, canonicorum ejusdem matris Ecclesiæ curam gerens & perpendens quod 859.
D
E canonice degere neque ibidem Deo deservire possent, prospiciens primum illorum habitum officinarum inconvenientem & pene nullum esse comparatione aliorum, juxta morem aliarum urbium, claustra illis construere, officinasque congruentiores & aptiores ad usus eorum ...... * & victum administrandum a prædecessoribus suis illis conlatæ fuissent; tamen pro quantitate sui ac difficultate itineris qui a longe ab urbe distabant, penuriam sæpissime pati solebant quotidiani victus. Et ut pœnitus hæc occasio illis tolleretur, receptis eisdem rebus, hoc est Carimanno & Tillido villis cum Fisciaco ad usus eorum in pinguiori atque viciniori loco Marcassoliacum villam indominicatam & Simpiniacum similiter villam indominicatam, cum beneficio quod Ragenfredus * vide Chartam XII.

quondam ex ea villa habuit, ad quotidianum victum & potum ministrandum delegavit, & per idem privilegium confirmavit cum Aulaciaco villa, quæ olim eis a domno Modoino collata fuerat. Hoc decernens, ut ibidem quinquagenarius canonicorum numerus non transgrediatur, donec Deo opitulante prædictæ res augmententur, & nullus census ex eisdem rebus aut alicujus terreni servitii vel muneris exigatur, ut ex eisdem rebus aliquid auferatur aut diminuatur. Sed ut illius bona intentio atque decreti confirmatio firmior habeatur & perpetuis temporibus conservetur inviolabilis, nostram deprecatus est magnificentiam ut super hoc nostræ auctoritatis præceptum fieri dignaremur. Cujus petitionem ratam judicantes hoc altitudinis nostræ præceptum illis fieri jussimus, per quod omnimodis firmamus atque jubemus, ut numquam vel nusquam ex rebus in præfato privilegio consistentibus a nemine mortalium quicquam tentetur evellere, vel diminuere, sed sicut in præfato privilegio constat esse præfinitum in cunctis, ita inviolabiliter nostris futurisque temporibus maneat firmum atque inconvulsum. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas nostris futurisque temporibus majorem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus & annuli nostri impressione subsigillari jussimus.

Signum Caroli gloriosissimi regis, Folchricus diaconus ad vicem Hludovici recognovit & subscripsit. Data XVIII. calendas Julii anno XIX. domni Caroli gloriosissimi regis indict. VII. Actum Tussiaco villa in Dei nomine feliciter, amen.

XV.

Charta qua Jonas episcopus Eduensis dat canonicis S. Nazarii Simponiacum.

859. JONAS superna permittente clementia Eduorum episcopus, sedulo perpendens mortales Deo servire diu non posse sine terrenarum rerum adminiculo; atque pastoris officium esse gregibus sibi creditis geminam impendere pastionem, spiritalem videlicet & carnalem; quia dum carnalis impenditur, spiritualis uberiùs crescit, adhibito presbyterorum, diaconorum, ac sequentis ordinis ejusdem ecclesiæ consensu, ob Divini cultus amorem superaddere studuit, quæ ratio dictavit atque necessaria fore existimavit. Quare licet jam antea quædam res ad canonicorum victum administrandum, a predecessoribus essent collatæ; quia tamen pro quantitate sui & itineris longioris difficultate, quotidiani, victus penuriam paterentur canonici, Simponiacum villam indominicatam, cum omni sua integritate ad quotidianum eorum potum concessit, beneficium superaddens quod ex eodem fundo Ragopedus* habebat, ut idem predium cum omnibus ad se pertinentibus ipsorum usibus integrum deserviret, quatenus ad supplementum sui suffulti, in Christi militia devotiores existant; nec solum pro principibus, ut sanctus instituit Leodegarius, sed pro rectoribus totius ecclesiæ & universo grege jugiter Divinam exorent misericordiam. Et quia sepissime evenire solet, ut quæ piè & devotè ad Divini cultus honorem ordinantur, occasione multifaria convelluntur; necessarium judicavit privilegium illud authoritate pontificali firmandum; quatenus de supradictis, vobis occasione qualibet nihil a successoribus auferatur, aut pro eisdem aliquid terreni servitii, aut muneris exigatur. Actum in territorio Lingonensi, in abbatia SS. Geminorum, Speusippi, Eleusippi & Meleusippi XIII. kal. Maii XVIII. Karoli gloriosissimi Regis indict. VII. Testes adfuerunt infra scripti, quos synodalis celebritas convocarat. Remigius Gratianopolitanus, Godefaldus Cabilonensis, Grundicus* Matiscensis, Abbo Mauriennensis, Remigius Diensis, Ratherus* Valentinensis, Ebrardus Chorepiscopus, Bernardus abbas Melundensis. Chartam confirmavit Carolus Ludovici Augusti filius, Caroli item Augusti nepos, Tussiaci XVIII. kal. Julii eodem anno quo facta est. Confirmavit

* Ragenfredus.

* Brindicus.

* Ratherius.

A item Johannes pontifex, procurante Hermæo Himningardis comitissæ Cabilonensis filio episcopo Heduensi.

XVI.

Charta Caroli regis pro monasterio S. Andochii Eduensis.

Ex schedis clarissimi viri dom. de la Valette.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus Dei gratia Rex. Si ecclesiasticas sanctiones atque eorum decreta nostro confirmamus edicto, procul dubio regiæ celsitudinis morem exequimur, atque apud æternam retributionem hoc ad emolumentum animæ nostræ nullatenus ambigimus pertinere. Quapropter noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium solertia tam præsentium quam futurorum, quia adiens Jonas venerabilis B præsul Eduorum ecclesiæ, quam constat in honorem S. martyris Christi Nazarii dicatam, obtulit obtutibus nostris quoddam privilegium episcoporum atque abbatum manibus roboratum, in quo continebatur insertum, qualiter idem Jonas Divino tactus amore, pro Dei honore & reverentia BB. martyrum Andochii, Tyrsi & Felicis sanctimonialium regularem vitam eligentium infra Eduam urbem in monasterio S. Andochii curam gerens & perpendens, quod ex eisdem rebus quas hactenus habuerunt, libere Deo & sine gravi inopia deservire non possent, simul cum consilio episcoporum illis superaddere studuit quasdam res ex eadem ecclesia pertinentes, quarum subter habentur nomina adnotata, ex quibus libere Deo servire & pro statu totius ecclesiæ Domini misericordiam exorare: hoc est in pago Tor- C nodorensi in villa quæ vocatur Quinciacus abbatiolam S. Germani cum mansis XX. cum omnibus absitatibus & vineis, cunctisque ad se pertinentibus, aliosque mansos ad prædictam villam aspicientes XIII. cum omni integritate sui, & in pago Belnensi Marsolium villam cum omnibus ad se jure & rationabiliter pertinentibus, & in eodem territorio in villa quæ vocatur Lollus ecclesiam S. Saturnini & 4. mansos quæ habebat in beneficio Constantinus, & unum mansum de beneficio Aldrici, & alterum de beneficio Egrinastechi, & in Gibraio de beneficio Hibici, mansos 4. & in villa quæ vocatur Dernajus tertiarium unum ad folium colligendum, & in pago Augustodunensi silva quæ vocatur Centupetras. Hæc omnia cum his quæ a domno Motoino episcopo eis collata fuerant in Quinciaco, & Lollo, Acaretio seu D Salanaco atque Saviliaco, & ea quæ intra urbem habent vel extra, prædictus præsul judicio atque roboratione episcoporum in usus sanctimonialium supra scripti loci confirmare per idem privilegium studuit. In eodem etiam privilegio continetur, ut sexagenarius Deo sacratarum numerus non transgrediatur, nisi forte Deo favente ampliores & majores res ibi augmentatæ fuerint, ut hac discretione regulariter vivere & hospites & pauperes suscipere, & supervenientibus necessaria quæque ministrare possent. Et si quando ab hac vita abbatissa ejusdem loci decesserit, licentiam habeant ex seipsis cum consensu sui pontificis canonice & regulariter abbatissam eligendi, & pro eisdem rebus nullus census nullaque illicita occasio a pontificibus ejusdem loci exigatur vel inferatur. Sed pro statu totius regni jugiter Dominum E exorantes, libere possint ibidem subsistere & hoc procul dubio recognoscant, quod sub potestate pontificis & sub ejus potestate vel ordinatione nullatenus se subtrahere vel alienare possint, ne fraus apparens irritum illius faceret votum atque decretum, sed semper sub jure & potestate illius ecclesiæ se noverint subdituras, de cujus rebus & locis & substantia vivunt, sed ut illius bona intentio atque decreti confirmatio firmior habeatur, & perpetuis temporibus inviolabiliter conservetur, nostram deprecatus est magnificentiam, ut super hoc nostræ auctoritatis præceptum fieri dignaremur, cujus petitionem ratam videlicet judicantes, hoc altitudinis nostræ præceptum illi fieri jussimus, quod quidem omnimodo firmamus atque jubemus, ut numquam vel nusquam

859.

ex rebus quæ in prædicto privilegio consistunt a nemine mortalium quidquam tentetur evellere vel diminuere, sed sicut in præfato privilegio constat esse præfinitum, in cunctis ita inviolabiliter nostris futurisque temporibus maneat firmum atque inconvulsum. Et ut hæc confirmationis nostræ auctoritas nostris futurisque temporibus majorem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria subterfirmavimus eam, & annuli nostri impressione sigillari jussimus. Signum Caroli gloriosissimi Regis. Folcardus diaconus ad vicem Hludovici recognovi & subscripsi. Data 18. cal. Julii anno XIX. Domini Caroli gloriosissimi regis, indict. VII. Actum Tussiaco villa in Dei nomine feliciter.

XVII.

Diploma Caroli Calvi de restitutione villæ Tiliniaci facta ecclesiæ Eduensi ad deprecationem Jonæ episcopi.

860. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus Dei gratia Rex. Quicumque Regiæ dignitatis culmine efferri desiderat merito cum præ oculis semper habere debet cujus gratia præfertur. Igitur noverit omnium sanctæ ecclesiæ, & nostrorum tam præsentium quam futurorum solertia, quia nobis qui ubique res ecclesiasticas pro viribus jugiter tutari atque augmentari gaudemus ob emolumentum mercedis animæ nostræ, libuit cuidam sanctæ matri ecclesiæ Eduorum, quæ noscitur esse dicata in honore S. Nazarii martyris Christi, cui etiam præesse videtur Jonas venerabilis præsul, restitui atque solemniter refundi quandam villam quæ vocatur Tiliniacus, cum omni sua integritate, & est sita in pago Oscharense super fluvium Sagonnam. Ipsa enim villa olim incuria rectorum prædictæ ecclesiæ, & malivolorum hominum violentia ab eodem loco distracta esse dinoscitur; unde nos qui, ut diximus, res ecclesiarum pro viribus tutamur, hoc celsitudinis nostræ præceptum fieri ac prædicto loco sancto ad deprecationem dilecti nobis memorati pontificis Jonæ dari reddique jussimus, per quod præfatam villam cum omnium rerum juste legaliterque sibi pertinentium summa integritate, jam dicto loco æternaliter mancipandam ac perenniter famulandam refundimus ac delegamus; eo videlicet modo ut rector præfatæ ecclesiæ, & successores ejusdem quicquid ex prædicta villa cum omnibus pertinentibus sibi rebus pro utilitate ac commoditate ecclesiæ, & suorum necessitate facere decreverint, libero in omnibus perfruantur arbitrio canonice legaliterque faciendi quemadmodum ex reliquis rebus ad eundem locum similiter contraditis ac restitutis. Et noster anniversarius ac dilectissimæ nostræ conjugis Hyrmindrudis in eadem ecclesia per singulos annos, gratia restitutionis istius villæ, solemniter celebrari atque honorifice frequentari non negligatur. Et ut hæc nostræ restitutionis auctoritas pleniorem in Dei nomine per supervenientia tempora optineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus ac annuli nostri impressione sigillari jussimus.

Signum Karoli K R A V L S gloriosissimi regis ✠

✠ Folchricus diaconus ad vicem Hludovici recognovit & subscripsit.

Data tertio idus Octobris indictione VII.* anno XX. regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum Tusiaco villa supra Mosam in Dei nomine feliciter, amen.

* VIII.

XVIII.

Charta fundationis Corbiniaci per Eygilum abbatem Flaviniaci.

SUperni Regis opitulante gratia, sacri cœnobii Flaviniacensis Eygilus nomine, peccator & indignus abbas, sacerdotali tamen officio indutus, cunctis fidelibus sanctæ ecclesiæ nostris successoribus, monachis & abbatibus gaudium æternæ fœlicitatis. Quia juxta Salvatoris vocem comperimus sanctum Spiritum spirare ubi vult, & per apostolum, eundem Paracletum didicimus gratiam suam unicuique fideli dividere prout vult, secundum nostræ capacitatis modulum. Venturis ut præsenti ratum fore duximus sæculis. Quoniam anno 864. quod Verbum caro factum est, dum apud Flaviniacum sequenti die post humationem sacri corporis Reginæ martyris, XI. scilicet calendas Aprilis, una cum Salocone, Jonæ Heduensis præsulis cathedræ coepiscopo, charitatis glutino, nostræque familiaritatis collegio firmiter compaginato, Deo propitio, hilari residerem animo, meo oratu, ut pote noviter ibidem precibus compulsus insignis regis Caroli piissimi Augusti Hludovici filii a cœnobio veniens Prumiæ, annuente Treverorum Antistite, ob pastoralem curam Flaviniacensis cœnobii, oblata sunt ante nostram præsentiam quædam litterarum monumenta a fratribus; inter quæ quoddam repertum est, ubi erat insitum, quod religiosus Flaviniacensium Manasses Abba, olim a Rege Francorum, duceque Longobardorum, ac Patricio Romanorum, Magno scilicet Carolo, licentia accepta ad collienendos* congregatis altius duodenos monachos, quibus perpetuo jure tam abbas, quam monachi memorati Flaviniacensis cœnobii præessent omni tempore, universis conlaudantibus fratribus, cœnobium Avalinse, seu Nevernense voluerit ædificare in comitatu apud Ammonias, in loco qui a Corbone viro inclito Corbiniacus dicitur, patre videlicet sanctæ memoriæ Guideradi abbatis, qui ipsum Corbiniacum cum omnibus villis, & eorum appendiciis tradidit Domino Jesu Christo, sanctoque Præjecto, dum in ejus honore venerabile Flaviniacum condidit cœnobium. Hoc igitur lectitans animadverti fratrum omnium avida mente intentos esse animos, idque a me perficiendum annuentibus intra se vultibus indicare, consilio habito cum præfato viro rore sapientiæ perfuso, nostræ ut diximus, familiaritati mente & corpore nexo, Salocone, vice scilicet Jonæ episcopo, & cum nobilibus viris qui ob adventum tantæ virginis pridie illuc advenerant, opere duxi commodum, memor B. Benedicti dicti quia in omni loco uni Domino servitur, uni Regi militatur, universis suggerentibus fratribus, conlaudantibusque laudabilis vitæ patris Manassæ votum...... * Si quidem celebrato, quod jam imminebat Paschali gaudio, sociatis mecum cæmentariis, cum pluribus artificibus, locum adii Corbiniacum, in quo fundato Oratorio in honore apostolorum principis Petri, duodecim ibidem in memoriam duodecim apostolorum in initio ad manendum constituimus fratres, quibus præfecimus decanum in sancta conversatione moribusque probum, nomine Wlfridum, concedentes eorum necessariis usibus ipsum Corbiniacum, cum suis appendiciis, omnesque villas, quas jam dictus in eodem comitatu conjacentibus Flaviniaco cœnobio tradidit Wideradus, ut in ejus testamento habentur. Antonium utique cum omnibus adjacentiis vel appenditiis earum, in integrum, & colonetis, Inlisicomum, Dunsatium, Viriacum, Valentingas, Vallegrovaria, Juliacum, Pagatiacum, Cassaniola, Wldonacum, Careacum, Cappas, Degantiacum, Cassiacum, Roscella, Palatiolum, Govilis, Sipitiacum, & Sapiliacum, seu & illa coloneta in Ariaco, quæ fuit Ansceberti, & quidquid ad eam aspicere videtur; & clausiva totum in integrum, quem idem Wideradus plantari jussit. Has igitur villas, vel mansioniles iisdem fratribus monachisque nostris per labentia

864.

* f. Colligandos.

Reg. S. B. cap. LXI.

* *Hic aliqua desunt quæ sic supplenda videntur:* quam primum exsequi constitui.

* f. curricula. tempora, & annorum * illic degentibus cum omnibus appendiciis suis, vel universum censum eorum redditibus, ea ratione concedimus, ut in collaudatione & præcepto Caroli Magni continetur, ut semel in anno singuli qui sacerdotali seu levitico funguntur officio, per singulas hebdomadas repræsentent se Flaviniaco, ibique sibi comissum celebrent officium; quo expleto, nemo eorum ad cellam Corbiniacensem regredi audeat, donec ab abbate loci ipsius & a fratribus probata ejus vita in timore sancto, suique propositi voto, imperetur regressus. Concedimus quoque eis mansum unum apud villam quæ dicitur Menres, quo venientes hospitentur monachi, & si necessitas exegerit, loti aqua, sua induant vestimenta. Census vero a decano prædicti loci Corbiniaci annualis & triplex sic solvatur, ut 8. calend. Febr. & 7. idus Sept. mensam fratrum Flaviniacensium orment convenientibus dapibus: pridie vero cal. Decembr. reddant c. solidos in lanificiis vestibus. Hactenus de constructione & observatione cœnobii Corbiniaci. Nunc in fine nostri testamenti omnipotentem Dominum obsecramus, ut illius misericordia perpetuo nos deffendat, tueatur, augeat multipliciter, & ut in vera charitate radicati & fundati ad gaudia pervenire mereamur cæli. Si quis vero infidelis aliter felle amaritudinis dulcoratus, atque zelo cruenti livoris inflatus, quod descripsimus aliquando contemnere voluerit, vel sæpe dictum Corbiniacum a subjectione & dominio cœnobii Flaviniacensis aliqua occasione scindere præsumpserit, hic cum suis sequacibus æterna maledictione damnatus pereat, & nisi pœnituerit corde tenus cum Hieroboam, qui a Deo recessit, & filios Israel recedere fecit, in æternum periit.* Preterea curam fidelium procurantes animarum, decrevimus, atque unanimiter statuimus, ut si quis nobilium vel familiarium, in illo sacro cœnobiolo Corbiniaco scilicet, pro minuendis solvendisque peccatis, & beata requie sumenda viam petentes universæ carnis se sepulturæ tradiderint, cœnobitæ Flaviniacenses indefessis exorent Dominum precibus, pro eorum absolutione animarum, missasque ac officia persolvant, ac si in eodem cœnobio humata sint eorum corpora. Caveant autem fratres illi, ne eorum pigritia animæ defunctorum amittant promissa, & debita eis gratuita vota.

* pereat.

XIX.

Ex chartar. Eduensi.

Charta fundationis & consecrationis capellæ de Lanoscla.

865. IN nomine Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi Jonas Divina providente clementia Augustudunensis ecclesiæ episcopus. Notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & præcipue successoribus nostris, quia venerabilis vir atque religiosus Tanchradus nomine, accepta a nobis licentia, oratorium de propriis sumtibus construxit simul cum sua conjuge christianissima femina quæ vocabatur Rictrudis in pago Augustudunense in villa quæ vocatur Lanoscla, quam ipse de densitate silvarum ad agriculturam & habitationem hominum exercendo & excolendo perducere studuit, deprecatique sunt simul nostram pastoralem sollicitudinem, quatinus idem oratorium eorum opere constructum ad debitas Omnipotenti laudes persolvendas ex more consecraremus. Quorum devotionem animadvertentes, etiam dotem ejusdem basilicæ secundum consuetudinem requirere procuravimus, & ipsi prout ratio dictabat, studiosissime adimplere studuerunt, ea videlicet ibidem ad hoc opus deputantes quæ subtus adnexa demonstrant. Sed quia contigit prius illos ab hac luce migrare quam otii nobis fuisset & congruentia loci & temporis nobis ambobus dictaret, ut illorum laudabile desiderium in consecratione ejusdem basilicæ ad effectum perducere potuissemus, ne eorum opus & studium frustratum esse videretur, mox ut occupatum fuit quod illis viventibus promisimus, hoc post illorum obitum adimplere curavimus, exhortando & commonendo filios eorum, ut vestigia parentum sequentes eorumque bonam voluntatem imitantes in sanctæ religionis studio & christianitatis opere vigilantissime excrescant, & semper quæ placita sunt Deo adjuvante se Divina illius gratia agere satagant. Illis ergo pro posse & sapere cum Dei omnipotentis adjutorio hoc totum servare se velle pollicentibus, prædictum oratorium ad persolvendum ibidem Divinum jugiter officium IV. idus Aprilis in honore Dei omnipotentis & veneratione S. Cyrici egregii martyris solemni officio dedicavimus. Ego itaque in Dei nomine Achardus pro amore omnipotentis Dei & æterna memoria supra nominati genitoris atque genitricis meæ, necnon etiam pro remedio animarum eorum atque pro absolutione delictorum meorum secundum paternam ordinationem & maternam dispositionem dono prædictæ casæ-Dei S. Cyrici martyris incliti, cum consensu carissimi germani mei Achemundi, de rebus proprietatis meæ, quæ mihi hæreditario jure de paterno dato atque materno advenerunt, id est casalem unum in quo idem oratorium S. Cyrici patris nostri ope constructum esse videtur, cum adhærenti sylva, qui habet terminationes in uno latere mansum indominicatum ejusdem donatoris & viam publicam: in una fronte terram Grimaldi & guttam mortuam: in altero latere terram ipsius donatoris, quam vocant Exartum Helico: in quarto terram Grumal. Dono etiam in loco qui appellatur Biat terram arabilem ad modios XII. quæ habet terminationes in uno latere silvam ejusdem donatoris in altero latere terram S. Mariæ, in tertio latere rivum decurrentem, in quarto vero latere terram ipsius Achardi infra istas terminationes totum & ad integrum. Dono etiam in Marvanto pratum unum ad carra XX. quod habet in duabus partibus viam, & in aliis duabus partibus terram Grimaldi. Dono etiam in Alciato villa vineam unam ad modum XX. quæ habet in duobus lateribus viam, in tertio latere vineam Ragentei, in quarta vero fronte terram ipsius donatoris infra istas terminationes totum & ad integrum. Dono etiam in supradicta villa Lanoscla mansum vestitum unum cum omni super posito & terris & pratis ad ipsum aspicientibus & cum mancipiis supra commanentibus quorum hæc sunt nomina superius denominata de meo jure & potestate in illius casæ Dei & rectorum ejus dono atque transfundo perpetualiter cum potestate ad faciendum ex hiis omnibus quicquid juste & rationabiliter judicaverint, & ut omni tempore ab infestatione heredum sit quieta, libere eandem basilicam cum omnibus rebus ad se pertinentibus juri ecclesiæ S. Nazarii contradimus, perpetualiter deservituram mancipamus, ea conditione & firmitate ut annis singulis persolvatur inde a me vel ab heredibus meis * festivitate S. Nazarii de cera lib. I. Si quis vero quod futurum esse non credo, si ego ipse aut ullus de heredibus meis vel quælibet opposita persona contra hanc donationem, vel dotationem a me plenissima voluntate factam aliquid dicere, vel calumniare voluerit, sua repetitio nullum obtineat effectum, sed insuper qui litem intulerit auri uncias VI. coactus exsolvat, & præsens hæc donatio firma & stabilis permaneat cum stipulatione subnixa. Actum supradicta villa publice. Signum Achardi qui hanc donationem fieri & firmari rogavit, signum Adchamundi fratris ejus qui consensit, S. Arnulfi, S. Ragentei, S. Volberti, S. item Ragentei, S. Hildemodi, S. Fulcherici, S. Adelongi, S. Aglivi, S. Bermundi, S. Warlanni. Arnulfus clericus scripsit & subscripsit. Data in mense Aprilis die quo supra, anno XXV. regnante Domino Carolo rege in Dei nomine feliciter.

* in.

XX.

Ex autographo in archiv. Eduens. eccl.

Charta Ludovici cognomento Balbi, qua Beliniacum restituit sancto Nazario.

878. IN nomine Domini Dei, etiam & Salvatoris nostri J. C. Ludovicus misericordia Dei Rex. Si locis Christi Divinis cultibus mancipatis subsidium nostra auctoritate tribuimus, ob hoc credimus emolumentum cœlestis patriæ melius acquiri, & præsentem vitam convenientius transire. Quocirca noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium, atque nostrorum unanimis universalitas, quoniam nos ad deprecationem Theodorici comitis Augustodunensis villam Beliniacum, quæ olim a pravis antecessoribus nostris ab episcopatu sublata fuerat, & comitatui sociata, nonis & decimis adhuc ad dictam ecclesiam venientibus, ob amorem Dei, æternorumque præmiorum remunerationem, sancto Nazario, præsentique præsuli Adalgario seu successoribus ejus æternaliter reddimus & delegamus, eo videlicet modo, ut & numerus canonicorum ob hoc augeatur, & stipendia eis ex hac villa, ad dispositionem episcopi tribuantur, quo multiplicato numero canonicorum, & ordinatione in alimoniis eorum confirmata, pro nobis, conjuge, & prole, regnique statu libentius atque licentius Domini misericordiam exorare procurent. Statuimus ergo atque decernimus, Domino teste & judice, ut a nullo unquam Regum successorum nostrorum hæc nostræ largitionis authoritas violetur, seu, sicut aliæ res ejusdem episcopatus, ita hæc villa æternaliter maneat indivulsa; immunitatem quoque, sicut aliæ res ejusdem ecclesiæ, ita hæc jam dicta villa habeat, reliquisque privilegiis ejusdem ecclesiæ subjecta persistat & maneat. Ut autem hujus nostræ confirmationis authoritas pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, manibus propriis eam subscripsimus. Signum Ludovici gloriosissimi Regis. Vibaldus notarius ad vicem Gauzelini recognovit. Datum X. cal. Febr. ind. XII.* an. 2. regni Domini Ludovici gloriosissimi Regis. Actum Gundulfi villa palatio publico, in Dei nomine feliciter. Amen.

* XI.

XXI.

Ex chartul. Eduensi.

Confirmatio plurium rerum facta per regem Bosonem ecclesiæ Eduensi; scilicet abbatiæ Flavigniaci, villæ Beliniaci, Lucennaci, Tilinaci, & donatio montis dicti Senmurus, &c.

879. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Boso gratia Dei Rex. Si piis servorum Dei petitionibus opem ferendo consulimus, Deum nobis ob id præsenti & futuro sæculo propitiari nullatenus dubitamus. Quapropter notum sit omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ nostrorumque unanimitati, quoniam Adalgarius venerabilis Eduorum episcopus ad nostræ sublimitatis accedens mansuetudinem deprecatus est, ut auctoritates & præcepta Regum videlicet prædecessorum nostrorum ob majoris firmitatis vigorem scripto nostræ auctoritatis confirmaremus & secundum quod moris est roboraremus: nos autem ejus petitionibus tanto libentius cessimus quanto nobis id profuturum prospeximus. Statuimus ergo confirmantes & confirmando decernimus ut omnia præcepta quæ jam dictæ ecclesiæ ab antecessoribus facta sunt, omnibus temporibus maneant inconcussa, & tam ex abbatia Flaviniaco quam & ex villa Beliniaco, necnon ex villa Lucennaco, seu & ex villa Tilinaco, quam etiam ex aliis rebus omnibus eidem ecclesiæ præcepta & auctoritates nostra ditione roborentur & maneant inconvulsæ. Montem quoque, qui vocatur Senmurus cum ecclesia quæ supra est & duobus molendinis, jam dictæ ecclesiæ suoque præsuli Adalgario æternaliter delegamus & delegantes concedimus, & de nostro jure in jus & dominationem S. Nazarii Regio more transferimus. Ut autem

A hujus nostræ authoritatis confirmatio majorem obtineat vigorem, manibus propriis subter firmantes annuli nostri impressione subter jussimus sigillari. Signum Bosonis gloriosissimi Regis. Elibertus cancellarius ad vicem Aureliani archiepiscopi recognovit. Datum VI. idus Novembris indictione XII. anno primo regni Domini Bosonis gloriosissimi Regis. Actum Lugduno civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

XXII.

Adalgarii Eduensis episcopi Charta, qua plurima largitur ecclesiæ S. Nazarii.

ADALGARIUS Divina miseratione S. matris ecclesiæ B. Nazarii præsul..... * Hoc scriptum nostræ
B mediocritatis pervenerit pie in Christo viventibus. Decedente divæ recordationis Carolo gloriosissimo Imperatore Augusto, qui hanc ecclesiam pluribus donis ampliavit, videlicet nostro tempore abbatiam Flaviniacum dictæ ecclesiæ confirmavit filius ejus dominus Ludovicus gloriosus Rex, qui ex more regio hæreditati successit. Imminentibus ergo peccatis & consurgentibus iniquorum filiis * regiæ illius potestati a Deo ordinatæ contradicere, & pro posse contraire non timuerunt, nos quoque qui tunc superscriptæ ecclesiæ præesse videbamur, non eorum minis, nec illatis cedentes damnis, sed pro debito in illius fidelitate perdurantes, quem & electione & genere Regem esse noveramus, multa & inaudita mala ab iisdem suis infidelibus sustinuimus, & pene universa parochia nostra deprædata, & eccle-
C siarum res annulatæ sunt. Ob quam rem deprecantibus nobis sub Theodorico comite villam Beliniacum, quæ retro ab ecclesia S. Nazarii ex longinquo fuerat abstracta, præcepto suæ auctoritatis restituit, & ad usus canonicorum nimium destitutorum æternaliter delegavit. Eo autem abeunte viam totius carnis, magnificus dux Boso comitatum Augustodunensem pacifica susceptione adeptus est, cujus munificentiam humili prece precantes, obtinuimus amore & timore Dei ut in eleemosyna Domini Caroli Imperatoris Augusti, filiique sui Ludovici, atque suæ, cujus tunc potestatis erat, ob amplioris firmitatis augmentum, ipsum præceptum, quod exinde factum fuerat, super altare beatissimi martyris Nazarii mittere juberet. Nam & ex dicta villa Lucennacum similiter idem piissimus dux Boso agere
D non omisit, nobis autem quibus tunc temporis hujusmodi largitionis pia confirmatio omnipotentis Dei misericordia operata est, visum fuit ut unam villarum, idest Beliniacum, stipendiis clericorum S. Nazarii scripto nostræ auctoritatis confirmaremus. Ad hoc enim Domini adminiculo eam impetravimus, credentes non solum illis qui contulerunt præmium profuturum, sed necnon nobis, cujus deprecatio per misericordiam Dei collata est, remunerationem defuturam. Statuimus ergo, & auctoritate B. Petri, imo per eum nobis a Deo collata decernimus, ut hæ sanctæ res sine aliqua subtractione, & injusta minoratione, vel commutatione, usibus canonicorum S. Nazarii deserviant, eorumque utilitatibus necessaria subministrent, orantes assidue pro statu totius regni, atque pro Domino Carolo Impera-
E tore Augusto, & pro Ludovico Rege, atque pro glorioso duce Bosone, necnon & inclito comite Theodorico & eorum uxoribus, atque liberis qui sint vel futuri fuerint, &c.

* f. omnibus ad quos.

* qui.

XXIII.

Diploma Johannis papæ VIII. Adalgario episcopo concessum.

Ex chartar. Eduensi.

JOHANNES episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo sanctæ Augustudinensis ecclesiæ episcopo......... in eadem ecclesia in perpetuum. Divinæ præceptionis monent cunctos eloquia, 879.

ut quotiens res aliena citra rationis ordinem a quoquam detinetur, æquitate debeat imminente restitui. Constat siquidem villam quandam Tilionacum proprietatis jure sancti quondam fuisse Leodegarii Augustidunensis episcopi, & ab eo sancto collatam Nazario, cujus vocabulo ipse honoratur episcopatus. Post vero cum a pravis hominibus longo tempore fuisset retenta & quasi in proprietatem eorum redacta, dilectus filius noster Karolus clementissimus Imperator super hac subtili examinatione habita, cum eam ad jus ecclesiæ Augustidunensis pertinuisse legitime cognovisset, & possessam primo ab ea & postea pervasam a violentis hominibus liquido didicisset: hanc præcepto suæ auctoritatis ipsi episcopio reddidit & ad jus ipsius ecclesiæ revocavit, cui scilicet hanc superius nominatus sanctus Leodegarius olim contulerat. Et ideo quia postulavit a nobis sanctitas tua, ut jam memoratam villam secundum Imperiale præceptum apostolicæ auctoritatis liberalitate aut privilegio Augustidunensi ecclesiæ confirmaremus, inclinati precibus tuis supernæ pietatis gratia suffragante, prædictæ ecclesiæ, cui fraternitas tua præesse dinoscitur, sæpe memoratam villam, sicut antiquitus fuit, denuo confirmamus, ut hoc quod suum fuerat & redditum nunc possidet, debeat sine cunctatione perpetuis temporibus possidere vel adhærere; hujus privilegii auctoritate confirmantes, antedictam villam in præfato episcopio constituimus, quod in ejusdem episcopii ecclesia de qua ablata fuerat nunc reddita in ipsius dominio sine ambiguitate permaneat. Non solum autem crebro dictam villam, sed & omnes quæ ejusdem vel modo sunt vel futuræ consistunt in eodem episcopio confirmamus habendas, statuentes pontificali censura sub interdictione anathematis futurique judicii, nulli licere hæc quæ a nobis tam super jam dicta villa, quam super omnibus rebus ab eadem ecclesia vel habitis vel habendis promulgata sunt, aliqua temeritate violare vel conturbare aut repetere, sed potius stabilitate perenni inconvulsa permanere in eodem pio loco decernimus. Quod si quis aut magnus vel parvus adversus hoc privilegium auctoritate apostolicæ sedis munitum agere tentaverit, sciat se perenni judicio condemnandum, & igni qui non extinguitur mancipandum. Qui vero custos & conservator ejus extiterit, æternis gaudiis perfruatur, & præmiis cum angelis in cœlestibus potiatur. Scriptum per manus Gregorii notarii & regionarii & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Novembri indict. duodecima. Bene valete.

XXIV.

Ex autogr. in archiv. Eduensis eccles.

Carolomanni regis præceptum quo Taniacum villam S. Nazario restituit.

880.

IN nomine Domini Dei æterni & Salvatoris nostri J. C. Carolomannus gratia Dei Rex. Si locis Divinis cultibus mancipatis subsidium nostra auctoritate tribuimus, ob hoc credimus emolumentum cœlestis patriæ melius adquiri & præsentem vitam convenientius transire. Quocirca noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium, atque nostrorum unanimis universalitas, quoniam nos ad deprecationem Richardi comitis Augustodunensis villam Taniacum, quæ olim a pravis antecessoribus nostris ab episcopatu sublata fuerat & comitatui sociata, nonis & decimis adhuc ad jam dictam ecclesiam venientibus, ob Dei amorem, æternorumque præmiorum retributionem, S. Nazario, præsentique præsuli Adalgario, seu successoribus ejus æternaliter reddimus & delegamus. Quæ siquidem villa sita est in comitatu Avalensi. Statuimus ergo atque decernimus, Deo teste & judice, ut a nullo unquam Regum successorum nostrorum hæc nostræ largitatis auctoritas violetur, sed sicut aliæ res ejusdem episcopatus, ita hæc villa æternaliter maneat indivulsa; immunitatem quoque sicut aliæ res ejusdem episcopatus, ita hæc jam dicta villa habeat, reliquisque privilegiis ejusdem ecclesiæ A subjecta persistat ac maneat. Ut autem hujus nostræ confirmationis auctoritas pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, manibus propriis eam subscripsimus, & annuli nostri impressione subter assignari jussimus. Signum Carlomanni gloriosissimi regis, Norbertus notarius subscripsit. Datum pridie calendas Decemb. anno secundo regni Carlomanni gloriosissimi Regis ind. XIII. Actum apud Nerondam villam in Dei nomine feliciter, amen. Theodoricus comes ambassiavit.

XXV.

Historia purgationis Gerfredi, qui accusabatur quasi veneno exstinxisset Adalgarium episcopum.

B ANno 894. ind. XII. invidiæ instinctu, malorum hortatu, oborta est infamis fama Flaviniaco monasterio & castro publico, in quemdam loci illius levitam & monachum Gerfredum, officio prælationis functum, quod piissimum patrem, & reverendum præsulem, Adalgarium Aeduorum episcopum lethali extinxerat veneficio. Hujus criminis iniquissimum objectum, Deo simul & hominibus horrendum, non modo ipsius ecclesiæ, verùm etiam totius Galliæ aures pulsavit, & infami satis elogio notavit. Præfatus vero levita & monachus super illatione tanti facinoris nimium exhorruit, ut pote qui tanta tamque prævalida ab ipso dulcissimo patre persenserat beneficia, uti omnibus satis abundeque claret, super quo primitus consilium gloriosi præsulis domni Gualonis ipsius successoris expe- C tiit, seque a tam nefandissimo scelere non minùs cogitatu, quam facto, præsentiæ illius Deo teste & judice omnium, ac inspectore cordium immunem firmavit. Denique tantus, tamque præcelsus pontifex, divinorum necnon & humanorum sciens, filiorum ecclesiæ consilio fultus, ovem sibi creditam perire noluit, sed insuper fomenta adhortationum, & medicamenta Divinorum eloquiorum piè & misericorditer adhibuit: ut si fortè diaboli pellacia quid simile cordi illius injecerat, saltem suggestione Spiritus sancti, & infusione ipsius verbi, ecclesiastica institutione professus salubriter curari posset & ablui. Verum jam dictus levita & monachus, in nullo penitus tanti flagitii conscius, judicium sibi S. Spiritus proposuit, & se, ad quodcunque examen ecclesiastico more conferretur, modis omnibus D promptissimè deliberavit. Quocirca prænominatus præsul tantum & tam inauditum facinus proprio cunctatus deliberare judicio, ad sanctam, & comprovincialem synodum Aureliani nominandi archiepiscopi, & cæterorum coepiscoporum præsentia discutiendum, & diffiniendum censuit. Quod & ipse, ut potè immunis, haudquaquam distulit. Proinde Deo propitio præfixo calend. Maiarum die convenere sacri pontifices, Aurelianus primas totius Galliæ, cum illustrissimis Gualone Aeduensi, Ardrado Cabillonensi, Geraldo Matisconensi coepiscopis, simul & legatis memorandi Teutbaldi Lingonensis episc. apud Cabilonensem urbem in ecclesia B. præcursoris Christi Johannis, quæ est in prospectu ejusdem urbis, ubi instituta SS. Patrum canonice & regulariter promulgantes, & ecclesiastica E negotia diligentius pertractantes, infamia notatum crebro dictum monachum coram positum subtili indagine & multo examine discutere laborarunt. Quo iisdem monachus omni judicio more ecclesiastico, & humani juris experimento instructus, nec hujus infamiæ evidentem accusatorem, nec alicujus certitudinis proclamatorem reperire potuit. Quod tertio sub testificatione S. Spiritus clamari jubentes, & nihil prorsus verisimile repetientes, sanciverunt communi consilio, ut quia nec convictum, nec etiam confessum experiebantur, tamen quia ventilatum, & usque locorum erat divulgatum, ut ab omni suspicione liberrimus redderetur, in viciniori synodo, quam omni reverentia dignus Gualo Antistes erga filios ecclesiæ celebraret, Corporis Christi & Sanguinis

Sanguinis illo examine, quod solùm verius probatur & terribilius, immò salubrius creditur, a flagitio divulgato publicè expiaretur: eo scilicet tenore eundem prius testificantes, ut si in aliquo conscius tanti piaculi foret, nullo modo ad sacra sumenda accederet, & si fortè temerariè præsumeret, censura sancti Spiritus, & auctoritate apostolorum principis, ab ipso vivifico redemptionis nostræ pretio extorris fieret, & cum Juda Domini proditore damnatus æternis inremediabiliter suppliciis addiceretur. Sin verò immunem se esse per omnia pernosceret, fisus misericordiæ Dei, tanti muneris donum ad salutis suæ remedium saluberrimè percipere non diffideret. Quod omnibus usquequaque satis fuit. Inde igitur pastor piissimus misericordia motus, illius causa apud Flaviniacum cœnobium & castrum publicum, sanctam synodum propriæ ecclesiæ colligens, juxta statuta supradictorum antistitum, Missarum solemniis deductis, omnibus qui adfuere in primore ecclesia S. Petri collectis, jam suprafatum præmonuit virum, ut sicut sibi ipsi conscientia dictaret, ad sacra sumenda, aut etiam refugienda, quoquo vellet modo, se ipsum præfigeret. Quique in nullo hæsitans, Deum sibi & ipsum, quod percepturus erat, redemptionis pretium in testimonium & judicium invocans fidissimè, omnibus in prospectu positis, quæ supra fuerant præfixa, votis omnibus peregit. Hoc igitur tanto donatus munere, ne unquam ulterius tam æmuloso sauciaretur vulnere, hoc scriptum a præfato seniore & subternotatis suis coepiscopis petiit relegendum, & manibus corroborandum. Walo humilis sanctæ Æduensis ecclesiæ episcopus relegi & subscripsi, Ardradus humilis Cabilonensis ecclesiæ episcopus subscripsi, Geraldus rector & humilis episcopus Matisconensis ecclesiæ subscripsi.

XXVI.

Præceptum Caroli Francorum regis, quo confirmat omnia privilegia ab avo & genitore suo, monasterio S. Martini Eduensis collata, &c.

900. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus Divina propitiante clementia Rex. Quando servorum Dei justis petitionibus aurem nostræ serenitatis accommodamus, easque ad effectum piæ petitionis opem ferendo perducimus, hoc nobis profuturum jure ad æternæ remunerationis præmium felicius obtinendum & ad præsentem vitam facilius transigendam nullo modo dubitamus. Quocirca noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium, nostrorumque tam præsentium, quam futurorum industria, quoniam Gregorius venerabilis abbas ex monasterio S. Martini, quod est in suburbio Eduæ civitatis, accedens ad nostræ mansuetudinis excellentiam, deprecatus est nos per dulcissimæ genetricis nostræ Adheleidis Reginæ interventionem, atque Richaldi illustris comitis & dilecti marchionis nostri deprecationem, quatenus res prædicti cœnobii, quas divæ recordationis avus noster Carolus Imperator Augustus, & genitor piæ memoriæ Hludovicus rex per præcepta auctoritatis suæ eidem cœnobio confirmando delegaverunt & apostolicum privilegium denuo roboravit * præcepto nostræ auctoritatis iterum supra dicto cenobio confirmando roboraremus. Quorum petitionibus tanto libentius cessimus, quantum id nobis profuturum ad æternæ remunerationis emolumentum esse perspeximus. Statuimus igitur juxta petitionem præfatorum fidelium nostrorum, ut monachi memorati cœnobii post jam dicti abbatis decessum licentiam habeant ex se se eligendi abbatem secundum regulam S. Benedicti, qui eis præesse & prodesse possit. Quia vero omnia quæ per præcepta Regum scilicet avi & genitoris nostri eidem cœnobio collata sunt confirmando perpetualiter delegamus; suscipimus præterea præfatum cœnobium sub immunitatis seu tuitionis nostræ defensione. Unde & jubemus ut nullus comes seu vicecomes, aut aliquis ex secularibus judicibus vel ex missis nostris discurrentibus, in præfato cœnobio potestative mansiones accipiat, aut paratas, seu freda, aut cespitaticum vel pontaticum, aut inferendas ab eo exigere præsumat, sed liceat servis Dei in eodem cœnobio degentibus suave ac quiete pro patre & genitrice nostra, & pro nobis, totiusque regni statu, absque alicujus inquietationis molestia Dominum exorare. Volumus etiam & præcipientes jubemus, ut quicunque ex rebus ejusdem abbatiæ beneficia habent, nonas & decimas earumdem rerum ecclesiæ annuatim reddant; & quicquid ædificiorum ex eisdem beneficiis circa eandem ecclesiam actum fuit perficiant. Ut autem hoc nostræ munificentiæ præceptum, seu roborationis largitio firmior habeatur & inviolabiliter per futura tempora conservetur, manu propria eum firmavimus & annuli nostri impressione subter sigillari jussimus. Signum Caroli gloriosissimi Regis. Datum VI. cal. Julii ind. III. anno VIII. regnante & redintegrante III. Carolo gloriosissimo rege. Actum apud Vermeriacium in Dei nomine feliciter, amen.

* roboratum.

XXVII.

Caroli Regis præceptum.

Quo Waloni episcopo castrum Eduense & jus cudendæ monetæ restituit.

IN nomine sanctæ Trinitatis Karolus Divina propiciante clementia Rex, &c. Noverit omnium S. Dei ecclesiæ fidelium & nostrorum, præsentium scilicet & futurorum generalis unanimitas, quoniam adiens præsentiam nostræ serenitatis Richardus comes illustris & marchio, adhibito secum Walone venerabili Eduensis ecclesiæ episcopo, retulit nobis qualiter antecessor ipsius episcopi castrum, quod est situm in latere Eduæ civitatis, in quo mater ecclesia in honore S. Nazarii habetur sacrata, per præceptum regium adeptus fuerat, & præsens pontifex hactenus libero est potitus arbitrio; & ob hanc causam, quo liberiùs eum in restitutione illius ad custodiam suæ ecclesiæ invigilare delectet, precatus est, ut illud eidem suæque ecclesiæ precepto nostræ auctoritatis largiendo confirmaremus. Adiens insuper, ut monetam ejusdem urbis dudum ab eadem ecclesia, pravitate quorumdam, indebite alienatam, nostra innovatione ei redintegraremus. Cujus rationabilem petitionem perspicientes, ob amorem Dei & reverentiam beati Nazarii, atque ad deprecationem prænominati proceris, hoc nostræ confirmationis præcepto jam dictum castrum cum omni sua integritate ecclesiæ B. Nazarii, & jam dicto præsuli ac successoribus suis, absque ulla judiciariæ potestatis inquietudine nostris futurisque temporibus habendum, regendum, ac possidendum renovamus, delegamus, & confirmamus. Similiter & pro remedio domini & avi nostri animæ Karoli piissimi Augusti, seu & genitoris nostri Hludovici serenissimi Regis, nec non pro absolutione nostrorum peccaminum & pro stabilitate regni nostri, monetam quam in præfata urbe comitalis potestas dominabatur per consensum & deprecationem supra memorati comitis, sæpe dicto Martyri & suæ ecclesiæ restituendo restauramus, immò & largiendo confirmamus, & inviolabiliter indulgemus: ea videlicet conditione, ut præsens, futurique ipsius ecclesiæ episcopi, tam præfatam regendi castri confirmationem, quam & subjectam nostræ cessionis largitionem, immò & regiæ munificentiæ innovationem, ecclesiastico jure, nemine inquietante, possideant, & canonico in dispensando fruantur arbitrio. Pro integra quoque nostræ tuitionis firmitate, nostra devotione eidem ecclesiæ conferenda, omnia præcepta a suprascripto avo nostro divæ recordationis Augusto, & deinceps stabilita, hanc nostri decreti roborationem superaddentes, confirmamus, & ut a nemine in præsenti aut in futuro cujuscumque inquietari præsumantur temeritate, modis omnibus prohibemus. Ut autem hujus nostræ confirmationis, renovationis, & largitionis cessio tutiorem in Dei nomine

obtineat firmitatis plenitudinem, manu propria eam firmantes annuli nostri impressione subter jussimus insigniri. Signum Karoli gloriosissimi Regis. Heriveus notarius ad vicem Anskirici episcopi recognovit.

XXVIII.

Charta Richardi comitis & filiorum ejus.

Qua res quasdam ad Tiliniacum pertinentes, restitutas testantur.

an. ut videtur 901.

CUm in cunctis definitionibus idonea sint adhibenda testimonia, convenit tamen ut litteris describatur causa rationis, quatenus in futuro dignosci possit veritas definitionis, cum ante conspectum deducta fuerit inquirentis. Propterea scire oportet omnes Dei fideles, præcipue autem summos regni principes, eorumque ministros, qualiter residente domino Richardo nobilissimo marchione, seu & clarissimis illius filiis Rodulfo, Hugone, atque Bosone elegantissimæ prolis comitibus in villa Pulliaco, venit in præsentiam illorum Abbo missus & advocatus Wallonis venerabilis Augustodunensis episcopi, reclamans quasdam res S. Nazarii sitas in villa quæ vocatur Cananas, ad Tiliniacum pertinentes, contra Cadilonem & illius hæredes, quas tunc temporis quasi in proprium tenere videbantur. Unde ad judicium scabinorum idem Abbo mallavit supradictum Cadilonem, quod dicti & præfati hæredes injuste tenebant vel tenere conabantur easdem res, easque contradicere missis præfatæ ecclesiæ & sui pontificis contendebant, ubi & tales testes se promisit habere, qui hoc secundum legale judicium probarent, & ad perfectum opus deducerent. Jam dictus vero Cadilo ad consilium fautorum suorum respondit, quod ipsas res, pro quibus apellabatur, juste & legaliter possidebat, & testes similiter ad hoc probandum promisit. Cum ergo ita invicem contenderent, indicatum est illis ut statuta die ad hoc ut promiserant adimplendum, datis triduo induciis, suos testes paratos haberent, quod & factum est. Jam dictus autem Cadilo, accepto amicorum consilio, die statuta, ante præsentiam illustrium comitum veniens, res supradictas reddidit, quas memoratus princeps suscipiens, in manum jam dicti episcopi, & præfati sui advocati in conspectu omnium reddidit, eosque reinvestivit: pro quo etiam hanc notitiam fieri jussit, & omnium sibi assistentium manibus firmari rogavit. Signum Rodulfi comitis, filii prædicti principis, qui per jussionem prænominati patris sui, in conspectu illius, & ejus vice firmavit, & manu propria signavit. Signum Cadilonis qui sua & fratrum suorum vice res reddidit, S. Richardi fratris illius, qui consensit, S. Hectoris sororis illorum viri, qui consensit. S. Ragenaldi, S. Odilonis, S. Oduini, S. Lamberti, S. Berlanni, S. Elbonis, S. Arlegii, S. Viboldi, S. Bodonis, S. Adroldi, S. Landrici, S. Arnulphi. S. Landrici ministri hujus definitionis, S. Otfendi, S. Erebranni, S. Rainoardi, S. Theubaldi, S. Adhalardi.

Datum nonas Sept. indict. IV. an. XIX. Acta apud suprascriptam villam Pulliacum.

XXIX.

Charta Walonis episcopi.

Qua Tilionacum villam a fratre Manasse usurpatam majori basilicæ restituit.

918. * VI.

ANno sacratissimæ Incarnat. Domini nostri Jesu Christi DCCCC. XVIII. ind. VII.* Walo superna dispensante miseratione humilis Eduorum episcopus, omnibus piè in Christo vivere cupientibus, & ad spem cœlestis patriæ tendentibus. Notum fieri volumus, quoniam cernentes congregationem præfatæ sanctæ matris ecclesiæ stipendiis alimentorum necessariis nimia difficultate carere, &c. Quapropter dignum fore duximus, ne in hujus corporis otio Divinæ militiæ cultus suffocaretur, de rebus ipsius ecclesiæ aliquod præbere subsidium. Proinde amore Divino tacti, & consilio fidelium ejusdem sanctæ ecclesiæ & nostrorum roborati, adhibito etiam hortamento & auxilio domni Richardi excellentissimi ducis, cujus defensione & protectione per Domini administrationem hæc ipsa consistit ecclesia, villam Tilionacum sitam in comitatu Oscarensi supra fluvium Sagonnam ad stipendia supradictæ congregationis ministranda mancipavimus, cum omni sua integritate, sicut a B. Leodegario ejusdem nostræ ecclesiæ quondam pontifice ex proprio eidem fuit collata, & postmodum per præcepta Regum restituta & confirmata, & insuper apostolico privilegio roborata: quatinus sublata omnis indigentiæ occasione liberiùs & vigilantiùs grex ipsius collegii Deo & S. Nazario militare valeat, & attentiùs pro remedio animarum dom. Karoli serenissimi Augusti & conjugis illius Hirmintrudis, ac totius prolis illorum; sed & pro absolutione Odonis gloriosi Regis, & nobilissimi fratris illius Roberti illustris marchionis, cum præcedente progenie, & subsequente posteritate illorum, & omnium largitorum & restauratorum, & earumdem rerum ipsi ecclesiæ Domini misericordiam implorare studeat: pro diuturna quoque tranquillitate & quiete Richardi piissimi ducis, & nobilissimæ conjugis illius, ac clarissimorum filiorum illorum, & omnium fidelium suorum; quatinus defuncti æternam mereantur omnium peccatorum indulgentiam & remissionem, & viventes optabilem prosperitatem, & sanitatem & ad defensionem sanctæ ecclesiæ, & gentium sibi commissarum sub munimine divinæ dexteræ laudabilem & acceptabilem Deo virtutem, atque pro impenso labore dignæ mercedis remunerationem. Omnem igitur hujus rei summam memorati principis Richardi defensioni, & protectioni, & per eum filiorum ejus cooperationi in Dei nomine tuendam committimus, pro cujus amore, qui omnium benefactorum certissimus remunerator est, tantam impendere non graventur eleemosynam, quantam ab eo non possunt diffidere se percepturos cum plenitudine cœlestium præmiorum gratiam. Quia ergo Divina pietas nos ad hoc perscrutandum atque exhibendum provocavit, nostramque humilitatem ad suam voluntatem implendam & prædicandam excitavit, humiliter imploramus, ut supradictorum precum oblatione adjuti, eorumdem præmiorum participes fieri mereamur. Pro misericordia autem, quæ se in tribulatione quærentibus nulli denegat, pro fratris nostri Manassæ absolutione, simili prece obsecramus, ut qui illicita & periculosa temeritate hanc ipsam villam malè usurpavit, & ad gremium S. matris ecclesiæ confugiens pœnitendo, per prænominatum Principem suo interventu restitui fecit, ut beneficiis supradictarum orationum consolari mereatur, successorum itaque nostrorum reverendam deprecamur paternitatem, &c. Actum Augustiduno civitate feliciter in Domino, amen. Walo sanctæ Eduensis ecclesiæ humilis episcopus hoc testamentum fieri jussit, atque subscripsit. Signum Rodulphi illustris comitis, qui per jussionem prænominati patris sui in conspectu illius, sua & ejus vice firmavit, & manu propria subscripsit. Ardradus Cavilonensis ecclesiæ episcopus subscripsit, Durannus præpositus subscripsit, Fulco archidiaconus subscripsit.

XXX.

Testamentum Herivei Eduensis episcopi.

Ex chartar. Eduensi.

920.

IN nomine Domini Dei æterni Salvatoris nostri Jesu Christi, Heriveus ejusdem propitiante miseratione humilis Eduorum episcopus. Si pastoralem a Deo nobis commissam curam digna & Deo placita sollicitudine providemus & in pascendis atque enutriendis Dominici gregis collegiis operam damus, ad repromissa bonis servis a summo pastore præmia percipienda gressus no-

ſtros dirigi ipſo duce non diffidimus. Quapropter noverit omnium S. Dei eccleſiæ fidelium, præſentium ſcilicet & futurorum generalis unanimitas, quoniam cum de variis memoratæ noſtræ eccleſiæ incommoditatibus præcordialiter moveremur, & ſpecialiter de congregatione ejuſdem ſanctæ matris, qualiter in Divinis cultibus condigna ſinceritate ſubſiſteret, cum rectoribus illius ſollicite tractaremus, præcipue autem cum veneranda genitrice noſtra domna Yrmengardi illuſtri comitiſſa, hujus poſſibilitatis conſilium expeteremus, quam tanto noveramus in hujuſmodi incrementis voluntariam, quanto de noſtra ſalute non dubitamus amplius eſſe ſollicitam, reperimus horum omnium conſilio quandam noſtræ poteſtatis villam olim a noſtra eccleſia injuſte alienatam & anteceſſorum noſtrorum ſtudio nonis & decimis eidem ſervatis ſolemniter receptam, Mariniacum videlicet, ſitam in comitatu Nivernenſi ſuper fluvium Icaunam, talibus obſequiis commodam, quam canonicorum prædictæ congregationis, & egregii patroni noſtri B. Nazarii uſibus deſtinavimus eternaliter poſſidendam cum omnibus ad ſe juſte & legaliter pertinentibus, quæſitis & inquirendis, & cum manſis quinque ſitis in comitatu Avalenſi diverſis in locis poſitis atque a poſſeſſoribus jam dictæ villæ ſimili jure poſſeſſis. In comitatu etiam Auguſtudunenſi in montibus ſcilicet eidem civitati prominentibus manſos duos penitus abſos & omni cultura deſtitutos, paſcuis ſolummodo animalium aptos, quos de poteſtate comitali domnus Jonas anteceſſor noſter regia auctoritate adeptus eſt, in loco videlicet quem Porcariam incolæ appellant. Juxta murum quoque ipſius civitatis, in loco quem Brolium nuncupant, manſum unum ſimiliter abſum. Ortum ſimiliter ad villam Ameias pertinentem, ad quam & ipſe manſus viſus eſt pertinuiſſe, & ortolanum nomine.................. cum uxore & liberis, piſtorem vero nomine........... cum uxore & liberis, coquum necnon nomine Budinum cum uxore & liberis. Hos omnes tam manſos quam ſervientes cum ſupradicta villa & omnibus jam dictis rebus jure prædicto prælibatæ congregationi in perpetuum habendos & dominandos mancipavimus. Unde & hoc piæ inſtitutionis teſtamentum fieri decrevimus, ſucceſſorum noſtrorum venerandam aſſenſum præbere orantes ſucceſſionem, per quod ſtatuentes decernimus & pontificali auctoritate confirmamus, ut ſupradictas res cum omnibus ſupra conſignatis fratres memorati collegii, ſicut reliquas res ad eorum generalitatem pertinentes, canonico jure poſſideant & inviolabiliter, prout communi utilitati melius viſum fuerit, diſponant atque regant, nullo inquietante aut diſrumpente. Omnium igitur prælatorum & ſecularium principum & virorum nobilium una cum prædicti ordinis patribus eorumque ſubjectis piam exoramus devotionem, ut hæc ſtatuta noſtra ita obſervent paterna conlaboratione, quemadmodum poſt ſe ſua obſervari optabunt decreta, quo participes ejuſdem mercedis fieri mereantur, qua nos credimus remunerandos pro talibus largitionibus. Ut ergo hoc noſtræ inſtitutionis teſtamentum tutiorem in Dei nomine obtineat firmitatis plenitudinem, prælibatorum patrum & coepiſcoporum noſtrorum manibus firmandum offerentes, manu noſtra firmavimus & prædictorum principum, eorumque & noſtrorum amicorum atque fidelium manibus humiliter firmari rogavimus.

Heriveus humilis S. Eduenſis eccleſiæ epiſcopus huic ſcripto voluntate plena aſſenſum præbui & ſubſcripſi. Ego Yrmengardis humilis comitiſſa meæ proli venerabili epiſcopo hoc teſtamentum conſtituere ſuggeſſi; manuque propria confirmatum aſſenſum prebui. Giſlebertus vicecomes, Ardradus Cavillonenſis eccleſiæ epiſcopus, Adalardus humilis Anicienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi, Geraldus peccator & humilis epiſc. ſubſcr. Aimo abbas ſubſcr. Letricus monachus & abbas ſubſcr. Durannus prælatus S. Vincentii ſubſcripſi, Trutbaldus archidiaconus ſubſcripſi, Erbaldus abbas ſubſcripſi, Letrardus humilis levita ſubſcripſi, Uruldricus presb. ſubſcripſi, Theobodus humilis abbas ſubſcripſi, Altem-

A baldus archidiaconus ſubſcripſi, Fulco archidiaconus ſubſcripſi, Aimardus abbas ſubſcripſi, Girardus humilis abbas ſubſcripſi. Signum Bodonis, ſignum Eldradi, ſignum Radulfi, ſignum Arlegii, ſignum Rotgarii, ſign. Theoderici. Item ſignum Arlegii, ſign. Adaldi, ſign. Landrici, ſign. Walicardi. Datum IX. kalend. Maii, ind. VII.* an. XXIV. Karoli regis, poſt obitum domni Odonis quondam Regis. * VIII.

XXXI.

Bulla Johannis papæ X. pro Heriveo epiſcopo Eduenſi. *Ex chartar. Eduenſ.*

B JOHANNES epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverentiſſimo & ſanctiſſimo Heriveo ſanctæ Auguſtudunenſis eccleſiæ epiſcopo & per te in eadem eccleſia in perpetuum. 921. Oportet nos qui eccleſiaſtici culminis Divina ſuffragante pietate munus ſuſcepimus, ut in diſtrictione rerum eccleſiaſticarum, confratrum & epiſcoporum injuriis compatiendo, armis eccleſiaſticæ auctoritatis ſubveniamus, & in reſtauratione fidelium devotione certa opem confirmationis ferendo gaudentibus congaudeamus. Unde quia popoſcit noſtram paternitatem filiatio tua, ut privilegio noſtræ auctoritatis res & villas tuæ eccleſiæ uſibus deputatas, videlicet quæ in honore B. Nazarii martyris ſacrata eſt, confirmare deberemus, ſcilicet villam Tiliniacum cum ſuis appendiciis, quam anteceſſor & avunculus tuus una per conſenſum & aucC toritatem Richardi comitis & filiorum ejus eorum uſibus delegaverat, ſimul etiam & monetam tuæ civitatis, quam per præceptum filii noſtri Caroli glorioſiſſimi regis iſdem anteceſſor tuus adeptus fuerat, & ex tua largitione decimas redituum omnium eccleſiarum tuæ diœceſis, qui tertio anno ex tunc tam ex iis quæ tibi debentur, quam etiam ex iis quæ miniſterialibus tuis contingunt, necnon & capellas tres, unam in honore S. Johannis, aliam in honore S. Leodegarii, tertiam in honore S. Eptadii. Decernimus autem per privilegii noſtri auctoritatem & ſupra nominatam villam cum ſupradictis omnibus perpetuis temporibus in canonicorum uſibus ſine ambiguitate & ſine cunctatione permaneant; non ſolum autem illam, ſed etiam omnes eorum res, videlicet Ruiliacum, quod munificentia genitricis tuæ per conſenſum Richardi comitis illis contulit; ſimul etiam D Biliniacum. Suſſiacum autem Marcaſolium, necnon & Simpiniacum & Mariniacum cum omni integritate ſua & omnibus appendiciis ſuis illorum uſibus per apoſtolicæ auctoritatis privilegium confirmamus, atque ſub interdictionis excommunicatione, ne quis illud violare audeat, pontificali regimine ſeu modis omnibus prohibemus. Si quis autem præſumtor temerario auſu hoc quod tuæ humilitatis petitione, & quod pro eleemoſyna Regum & principum, necnon & animæ anteceſſoris tui noſtra apoſtolica liberalitas, privilegii auctoritate firmando roboravit & promulgando confirmavit, contraire, infringere, contradicere, ſubtrahere, aut in aliquo imminuere niniſus fuerit, cognoſcat ſe anathematis vinculo a Patre & Filio & Spiritu ſancto æternaliter obligatum. Sed & cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti & fure ſacrilego, qui ea quæ pauperibus eroE ganda erant, loculos habens furabatur, ignis æterni incendio concremandum, & in barathrum cum dæmonibus deputandum, ac ſine ſpe recuperationis demergendum. Cuſtodes autem & obſervatores hujus noſtri decreti benedictio & pax Domini noſtri Jeſu Chriſti conſervare dignetur per ſæcula.

Scriptum per manus Adriani ſcriniarii S. R. E. in menſe Novembri, ind. VIII.* Bene valete. * IX.

XXXII.

Charta Rodulphi regis pro Eimone abbate S. Martini Eduensis.

924. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Rodulphus ejusdem Dei omnipotentis gratia & misericordia rex. Superna provisione rectoris sæculorum & gubernatoris omnium temporum collatam nobis immeritis cognoscimus & confitemur regiam potestatem. Ideo gratificemus ipsius largifica pietate petentes & commissa nobis regni sceptra ad ejus dirigamus voluntatem, & ecclesiam illius pro qua proprium sanguinem fudit, eodem juvante protegamus, credentes quia nihil hac oblatione illi gratius unquam offerre valeamus, quod in hac vita nobis salutarius, & in æterna retributione gloriosius B provenire possit. Quapropter noverit omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ, nostrorumque tam præsentium, quam & futurorum solertia, quoniam quidam noster abbas nomine Eimo, ex monasterio S. Martini, quod est situm in suburbio Æduæ civitatis, ad nostræ accedens sublimitatis magnificentiam, innotuit nobis, qualiter præcepta a Regibus & Imperatoribus, nostris antecessoribus, ex capite abbatiæ & rebus prænominati cœnobii solita haberet, deposcens nostram serenitatem, ob majoris firmitatis plenitudinem, ut eisdem præceptis nostræ auctoritatis præceptum superadderemus. Cui assensum præbentes, ob amorem Dei sanctique Martini, & remedium genitoris genitricisque nostræ, & nostrum dilectæque nobis conjugis Ymmæ, per cujus deprecationem egimus hoc præceptum nostræ celsitudinis fieri, C illique dari jussimus, per quod confirmamus eidem loco, quæ ab aliis Regibus sunt prius concessa, in pago videlicet Augustidunensi villam Cellas cum omnibus appendiciis, & Tilium, & Braniacum cum Fabricis & Meletaco, & Vitriarias cum Novo-vico, cum omnibus appendiciis, & in pago Cabilonensi Canabas & Granias: & in pago Alsensi Dusiacum: & in pago Avalensi Gerellas & Tanidum, cum omnibus ad eas pertinentibus: & in pago Nevernensi Buznacum, & Casanias, & S. Salvium, & Camboitam cum omnibus appendiciis: & in pago Bituricensi Columbarium, & Aloiacum, & Porceoriorum cum omnibus appendiciis: & in pago Viennensi Tortilianum cum appendiciis: & in Provincia, in comitatu Forojuliensi Verzemonum: & in comitatu Vasionensi Bensentianum, & Muleriacum: & in pago D Aurelianensi villam Pinus & Roborem: & in prædicto pago Augustidunensi Montem-Ursarium cum appendiciis, sed & lacum qui est subtus Tilium villam, in prospectu Carbonaci super fluvium Aturavum, cujus una ripa S. Martini erat, altera vero nostra ex Carbonaco, quem dilecta nobis conjux nostro impetrato assensu, in elemosyna nostra suaque eidem sancto contulerat cum campo sibi adhærente: sed & capellam sanctorum Geminorum sitam extra muros Æduos, cum appendiciis, quæ legali commutatione præscriptus noster abbas acquisierat, deprecante nostro fideli Berengario, qui ea a nobis habebat in beneficium, ut liceret illud dare abbati & fratribus, & accipere ex terra S. Martini in recompensationem tantum, quantum dabat pro E utrorumque opportunitate; cuncta quæ ad ipsas res superius memoratas juste & legaliter pertinent eidem abbati jure beneficiario in vita sua habendum ac regulariter ordinandum concessimus. Post cujus discessum, volumus eo rogante & primoribus loci ut Hugo........ loco ejus succedat, & post eum ipsi monachi abbatem sibi canonicè & regulariter eligant: eadem verò abbatia sub immunitatis nostræ munimine maneat, & ab omni servitio, nisi Divino nostroque, libera existat, & quidquid per nos successoresque nostros eidem largiri, restituique libuerit, sub præfata immunitate consistat. Ut autem hæc nostræ munificentiæ largitio firmior habeatur, & inviolabilius per futura tempora conservetur, manu propria eam firmavimus, & annuli nostri impressione A subter sigillari jussimus. Signum Rodulphi gloriosissimi Regis. Ragenardus notarius ad vicem Abbonis episcopi recognovit & subscripsit. Datum VIII. id. Apr. ind. XII. anno I. regnante Rodulpho rege glorioso. Actum Cabillono civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXIII.

Præceptum Ludovici Regis Francorum de electione Humberti abbatis S. Martini Eduensis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Ludovicus Divina propitiante clementia Francorum Rex: notum volumus fieri omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, quod anno Dominicæ Incarnat. DCCCC. XLIX. 949. cum Hugo præcellsus marchio, filius Richardi fidelis nostri & Gilbertus comes, necnon proceres regni Burgundiæ in Edua civitate convenirent de consultu sanctæ Dei ecclesiæ atque utilitate regni tractaturi, inter cetera Hildebodus Cabilonensis episcopus & monachi Cluniensis cœnobii querimoniam fecerunt pro destitutione religionis monasterii S. Martini in suburbio ejusdem civitatis siti, quod olim omni religione ac honore fuerat præcipuum, nunc autem funditus suæ dignitatis statu ac abbatis patrocinio pene privatum. Perquirentibus igitur invicem personam, cui hoc onus salubrius imponeretur, astiterunt monachi ejusdem loci cum privilegio Gregorii papæ, poscentes, ut sicut in eodem continebatur, electio sibi concederetur, qua concessa, unanimiter elegerunt quemdam ex propriis nomine Humbertum, quem & ascitum non multis diebus interjectis, festivitate videlicet S. Philiberti, eisdem principibus obtulerunt; quorum electioni congratulantes, petitionibusque eorum assensum prebentes, prædictam abbatiam cum omni integritate vice nostri eidem Humberto commisere: sed quia idem locus manu regia erat dandus, prædictus nostræ celsitudinis præsentiam adiit quantocius; unde ob nostræ conjugis interventum, astantibus quoque & faventibus regni nostri primoribus, Arthaldo scilicet archiepiscopo, Goslino & Achardo præsulibus, venerabilique abbate Gingmaro, Raginoldo, etiam Bernardo, & Theodorico comitibus, cum reliquis fidelibus nostris, pro remedio animæ nostræ seu progenitorum nostrorum eundem locum ad reparationem religionis ei concessimus. Quocirca nostræ altitudinis præceptum fieri ac prælibato abbati Humberto dari præcepimus, per quod præfatam abbatiam cum cellula, quæ vocatur Enziacus & omnibus appendiciis regulariter teneatur. Et ut hæc nostræ auctoritatis concessio inviolabiliter conservetur, manu propria eam subter firmantes annuli nostri imagine corroborari jussimus.

Signum LUDOVICI gloriosissimi Regis.

Datum in Edua civitate IV. idus Nov. indict. VII. anno XIV. regnante Ludovico glorioso rege.

XXXIV.

Charta Herivei episcopi, pro suo anniversario. Ex chartar. Eduensi.

CUm in diversis transeuntium rerum negotiis cujuslibet hominis in hac vita manentis animus implicatur, & terrenis commodis inhians lucris temporalibus pascitur, & oblitus scripturæ Salomonis dicentis, *fili miserere animæ tuæ placens Deo*, plusquam necesse est semetipsum in rebus perituris dilatare cogatur, Eccli. 30. 24. expedite super omnia ad æternam requiem suspirari, & mansuras opes pro transitoriis cœlo inseri & gaudium perenne pro temporali lucro mercari. Quocirca Heriveus humilis Eduorum episcopus omnibus notum esse volumus Dei & sanctæ ecclesiæ fidelibus, præsentibus scilicet ac futuris, quoniam cum apud Sedelocum diœcesis nostræ vicum gravi detineremur molestia corporis, adstante & visitante nos cœtu clericorum & laicorum

fidelium nostrorum, occurrit inter cetera memoriæ A nostræ, qualiter post excessum nostrum nostri obitus anniversaria dies rememoraretur, & a fidelibus fratribus in memoriam haberetur. Tunc ad inquisitionem fidelium nostrorum reperimus quosdam terræ mansos, quatuor scilicet, quos generalitati canonicorum S. Nazarii damus, & ad mensam eorum penitus deputamus. Sunt siquidem duo mansi illius terræ in pago Cabilonensi in villa Brigia, quem tenet Constantius, alium vero mansum Adalerus tenet. Item alii duo esse videntur in circuitu civitatis in villa quæ dicitur Mons Tolonni, quos tenent ad Cainam Constabilis & fratres ejus. In ipsa eadem villa alius mansus quem tenet Alricus, Leotbrannus & Godolbertus.

Heriveus humilis Eduorum episcopus firmavi & subscripsi, Girbaldus humilis abbas & archidiaconus SS. Girardus levita SS. Ego Fulcherius humilis abbas B consensi, S. Arlegii, S. Eldievi, S. Andraldi, S Windrici, S. Walterii.

XXXV.

Ex chartar. Eduensi. *Charta Gerardi episcopi, capellam S. Leodegarii Rodulpho tribuentis.*

972. QUicquid per futura tempora pro uniuscujusque congruentia inviolabiliter optatur mansurum, scripturarum fide oportet ita muniri, ne ulla calliditate possit aliquando impugnari. Ob quam rem Gerardus optimæ memoriæ omnipotentis Dei gratia episcopus, notum agere cupimus omnibus nostris matris ecclesiæ successoribus, præsentibus scilicet atque futuris, quia C dum apud Eduam celebraremus synodum sanctam, advenerunt ante celsitudinem nostram primates nostræ ecclesiæ Rodulfus cardinalis archidiaconus, & Ansiisus abbas & archiclavus, necnon Gauzbertus præpositus, ostendentes nobis qualiter unus fidelis & alumnus noster nomine Rodulfus volebat a nobis impetrare quandam ecclesiam in pago Augustudunensi sacratam in honore S. Leodegarii martyris Christi. Nos igitur audivimus flagitationem illorum concupiscenti animo & bono desiderio jussimus ei tales grammatoforas nostræ auctoritatis in membrana adscribi, per deprecationem supradictorum fidelium nostrorum & per exhortationem omnis S. Nazarii collegii, ut diebus quibus Rodulphus advixerit supra denominatam capellam teneat, regat & possideat, & post excessum ejus Rodulfus ne- D pos ejus in eadem ecclesia successor inviolabiliter permaneat, ea tamen ratione ut synodalia servitia persolvat, & hoc scriptum inconvulsum perduret, & singulis annis solidos v. ad mensam fratrum festivitate S. Nazarii, quæ celebratur v. calendas Augusti solvere non negligat. Actum Augustoduno feliciter in Christo.

Gerardus humilis Eduorum episcopus, Rodulfus cardinalis archidiac. Ansiisus abbas & archiclavus, Walterius levita, Walterius Eduorum episc. Rodmundus decanus, Gauzbertus præpositus, Warnerius clericus, Volbaldus sacerdos, Adalbertus sacerdos, Fulcherius archipresbyter, Senerius archipresbyter, Eriveus archipresbyter, Ylembardus archipresbyter. Ego Rodulfus levita ad vicem Ansiisi cancellarii scripsi & subscripsi. Datum IV. idus Maii indict. XIII. anno XIX. regnante E Lothario rege.

Circa hanc chartam, notandum 1.° non mirum si duorum episcoporum, qui sibi successerunt, in eadem charta subscripta reperiantur nomina; nemo enim harum rerum peritus ignorat eandem chartam a decessore scriptam, successori subscribendam offerri, plurima quippe suppetunt moris istius exempla. Porro Gerardo sine medio successit Walterius. 2.° hic cum anno Christi non convenire indictionem ex errore amanuensis vel exscriptoris, quod & sæpissime in antiquis monumentis videre est. Indictio autem XV. convenit anno Christi 972. qui annus concurrit cum XIX. Lotharii regis.

XXXVI.

Rescriptum papæ pro excommunicatione Isnardi & sociorum.

EGo in Dei nomine Johannes papa sedis apostolicæ & Romanæ urbis apostolicus Divina clementia largiente. Notum volo fieri omnibus qualiter veniens quidam episcopus a partibus Galliarum nomine Girardus Augustudunensis civitatis præsul egregius pro Regis etiam amore & B. Petri principis apostolorum servitio Romam expetiit, nostram honorifice adgressus præsentiam, qui dum nobis pro sua industria & honoris magnificentia, gratus, acceptabilis & charus existeret, dum de pluribus sermo inter nos haberetur, manifestavit mihi humillime reclamando de quibusdam hominibus qui terram de suo episcopatu præsumptuose & violenter tenere videntur: insuper deprecatus est ut eos excommunicaremus, & maledictionis jaculo illos damnaremus. Cujus petitionem benevole suscipiens, jussi ego Johannes papa servus servorum Dei talem excommunicationem & maledictionem fieri, scriptam manu propria Benedicti archiepiscopi nostri. Conjacet autem eadem terra in patria quæ dicitur Provincia de abbatia S. Symphoriani. Quicumque ergo eam tenent terram S. Symphoriani, aut aliquid ex terra S. Nazarii sine assensu Girardi ejus civitatis episcopi, ex auctoritate Dei Patris Omnipotentis & Filii & Spiritus sancti, omniumque sanctorum Dei, potestate insuper B. Petri senioris nostri cum cæteris apostolis, quibus data est potestas ligandi atque solvendi, & ex ministerio nostro sint excommunicati & anathematizati atque a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alienati, nisi conversi ad satisfactionem venerint. Omnes enim maledictiones quæ in veteri testamento & novo scriptæ sunt veniant super eos, nisi ad emendationem venerint, sint maledicti in civitatibus, in villis, in agris, in viis, in castellis, in silvis & in omnibus locis, deleantur de libro viventium & cum justis non scribantur, nisi resipiscendi ad satisfactionem & emendationem venerint. Fiat.

XXXVII.

Isnardi resipiscentia.

IN nomine æternæ individuæque Trinitatis. Cultus & priscorum sanctorum vestigia sectando, domno Girardo summo eximioque pontifici Isnardus expetiit paternitatem, sciens quia omnipotens Deus præterita oblivisci concedit, latebant quædam S. Symphoriani præcipuæ ecclesiæ vestræ in nostris partibus ignota & vobis. Ego hactenus aliquid possidens sine vestro dono, & ideò recognoscens fidei veritatem, deprecor vestram clementiam, quia ego ignotus sacratissimæ majestati vestræ, ut si aliqua incusitatio exinde apud me deget, absolvatur per vestrum ministerium, potestatem & gratiam. Quamobrem quia tamdiu soleo, quamvis extra vestram licentiam, cum sagacitate & labore meo ea exercui, dabo vobis auri dimidiam libram eo modo, ut per vestrum donum deinceps teneam & possideam, proximisque hæredibus meis & cui voluero derelinquam, talique vero ratione ut ad tertium annum persolvatur exinde ecclesiæ vestræ census vel pondere, vel prætio, directo legato vestro ad nos, valente solidos x. & dum evenit humanæ naturæ debitum nobis solvere & alius episcopus locum vestrum subrepserit, in primo anno in ærario sanctæ sedis Ostudunensis prædicti S. Symphoriani martyris & ipsius episcopi propter ipsas terras prædictas S. Symphoriani & vestras, quæ sunt in comitatibus Avenionense & Cavellico, ut firmius teneantur a nobis & hæredibus nostris, de moneta nostra libra una persolvatur. Vestræ ideo largifluæ pietati scribere feci, ut de fervolo me quidem vestro aliqua misericordiæ consolamina ... Si perperam egi, vel molestè contra vos statui, spes mei recuperandi est in vobis, sicut scitis, per 972.

ministerium vestrum, quia in quadro viget almitas vestra. A
Ut altius stabiliatur, deprecor vos, ut potenti manu vestra vestrisque sacris clientibus firmetur titulus iste & indulgeantur potenti pietati vestræ nexa a nobis..... Sane, si quis, ego Girardus episcopus, aut ullus de successoribus meis citra hoc testamentum agere voluerit vel eum irrumpere præsumpserit, non valeat vindicare quod repetit, sed restituat vobis tantum, quantum ipsæ res illo tempore melioratæ valere potuerint, & in antea. Scriptura ista firma & roborata, & in omni tempore stabilis permaneat cum stipulatione interposita, firmitate subnixa. Actum Fr. III. XVIII. kal. Aug. anno Domini DCCCC. LXXII. indict. XV. regnante quidem rege
Conrado. Gondrando.

XXXVIII.

Charta Walteri Eduensis episcopi. De decimis Blanziaci.

999. SUmmi opificis gratia disponente Walterius sanctæ sedis Eduensis episcopus cunctis sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, tam præsentibus scilicet quam futuris innotescere gliscimus, quia dum apud Hæduam moraremur civitatem venit ante conspectum nostrum Walterius abbatiali apice comptus, nostram flagitans mansuetudinem ut impartiremur domno Werico abbati decimas ecclesiæ unæ, quæ est sita in pago Alsinse in villa Blanziaco nuncupata, & hæc præfata ecclesia est dedicata in honore S. Symphoriani martyris Christi: nos vero libenti animo utrumque fecimus & decimas ei concessimus, & chirographum nostræ auctoritatis fieri præcepimus, ut diebus quibus prædenominatus Wericus abbas advixerit prædictam ecclesiam teneat possideatque & annis singulis sinodalia servitia solvere non omittat. Post obitum vero vitæ ejus, canonicis sui loci remaneat nullo inquietante, vel calumnias inferente. Qui autem destruere præsumpserit hoc nostrum scriptum, cum anathematibus portionem suam manere sentiat. Ut autem vigoris fortitudinem obtineret, impressione nostri nominis signavimus & fidelibus nostris ad roborandum tradidimus. Actum Augustiduno feliciter in Domino. Walterius episcopus, Auchericus archidiaconus, Girardus archidiaconus, Gualterius abbas, Umbaldus abbas, Ansiisus præcentor, Elmoynus archidiaconus, Richardus archidiaconus, Rodulfus, Domninus, Gislebertus, Wicardus, Enricus, Bererius, Rodulfus, Giraudus, Raynaldus, S. Henrici benignissimi ducis, S. Landrici comitis, S. Arlebaldi comitis, S. Gisleberti militis, S. Herlei militis. Ego Walterius levita ad vicem Rodulfi scripsi & subscripsi, regnante Roberto rege an. 3.

XXXIX.

Ex chartar. Eduensi. *Hugonis canonici testamentum, quo S. Nazario plura largitur.*

1014. AUctoritas edocet regalis, ut si quis fidelium in hoc mortali degens corpore tactus Divino amore, Deo & sanctis ejus ob remedium animæ suæ aliquid de rebus suæ propriæ hereditatis conferre voluerit, multis coram testibus alligare faciat, ut perenniter inconvulsum permaneat. Igitur ego in Dei nomine Hugo S. Nazarii Eduensis ecclesiæ canonicus notum fieri volo omnibus Christianæ fidei cultoribus, quia ipso ultimo mei obitus die recogitans peccatorum meorum magnitudinem, præsente domno Hugone comite pariter & episcopo, atque Landrico milite & matre mea nomine Adda & duabus sororibus meis, una nomine Eldeberga, & alia Deda, placuit mihi dare Deo & sancto Nazario & canonicis ejus partem meæ hæreditatis, quæ est in comitatu Augustudunensi, in villa quæ dicitur Viriacus, cum ecclesia in honore S. Eptadii confessoris Christi consecrata. Hanc siquidem meam hæreditatem pariter cum ecclesia, quæ in prædicta villa sita est, & quicquid ibi visus sum habere, scilicet terris cultis & incultis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, totum & ad integrum dono ego Hugo Deo & S. Nazario & canonicis ejus, ut perpetualiter habeant & possideant. Si quis vero parentum meorum hoc meæ donationis testamentum contradicere tentaverit, nequeat adimplere quod voluerit; sed potius iram omnipotentis Dei incurrat, nisi ad satisfactionem & emendationem venerit. Ut autem hæc donatio firma & stabilis permaneat, &c. Sig. Walterii episc. Ugonis episc. Anscherici archidiac. Unerici dec. Anseisi præcentoris, Rainaldi, Gausleni, Elmuini archiclavi, S. Rocleni archidiaconi, S. Albuini, S. Ainaldi, S. Bererii, S. Walterii militis, S. Ugonis militis, S. Landrici militis, S. Walonis militis; S. Adda quæ fieri jussit & firmare rogavit, S. Eldeberga, S. Deda. Ego Bernardus scripsi vice Rainaldi
B cancellarii, regnante Roberto rege anno XVIII.

XL.

Charta Helmuini Eduensis episcopi monasteriolum Colchas Flaviniacensi abbatiæ reformandum tribuentis.

QUia constat universalis statum ecclesiæ pro meritis 1026.
subjectorum atque rectorum sumere detrimentum aut
sui vel incrementum, idcirco cernere est sæpenumero 1027.
quædam monasteria aliquoties, favente bonorum omnium auspice Christo, multigena augmentatione in dies ad meliora provehi, &c. Hujus considerationis cura instanti pervigil atque sollicitus domnus Walterius Eduorum præsul, monasteria sui episcopatus ditioni subdita
C pro Dei amore atque honore, cum regulari B. Benedicti institutione imbuere, tum etiam bonorum præsentium stipendiis sagaci industria, quantum valuit, studuit augmentare. Cumque his tam piis actibus, jugiter indefessus operator insisteret, animadvertit inter cætera quoddam cœnobiolum Colchas nuncupatum, quod etiam olim magno honore simul & religione floruerat, ita penitus eversum, ut nullus inibi monachorum, nullus maneret canonicorum, præter unum, qui ibidem Missam celebrare erat solitus, presbyterum. Itaque quia pia intentione, religiosaque sollicitudine statui unde deciderat illud cupiebat reformare; sed quoniam a præcessoribus ipsius episcopis in beneficio secularibus ac potentibus viris erat distractum atque datum, nequaquam absque eorum assensu valebat effectui operam dare. Tan-
D dem fuit consilii, ut per laudationem Hugonis Cabilonensis comitis, cujus beneficium erat prætaxatum monasteriolum, interim abbati vel monachis cœnobii Flaviniacensis ad restaurandum committeret, temptaturus in reliquum majora reparationi seu meliorationi ejusdem loci proficua, si id ei superstite vita, superna concederet gratia: sed quia vitam illius mors livida nobis abstulit, nec cœpta perfectioni transmittere valuit, idcirco ego Helmoinus Augustidunensis episcopus successor ipsius, pia hujus cœpti auspicia, quæ isdem domnus Walterius antecessor & senior meus studuit inchoare, cupio Omnipotentis favente misericordia conditoris, cum consilio & adjutorio jam dicti domni Hugonis comitis ad finem usque deducere. Cum vero sollicita mentis cura pertracto, qualiter hujus negocii efficien-
E tiam meliori fine peragam, illud vel maximè ad hoc opus virium fortitudinem mihi videtur eximere, dum perpendo terras vel ecclesias ad eundem locum pertinentes ita diversis in partibus in multorum beneficio traditas & distractas, ut nullatenus his possint auferri, quorum subjacent ditioni. Quocirca quoniam penitus ita est destitutum atque destructum, quo jam per se sine alterius levaminis solatio nequeat stare, nullum melius invenire potui consilium, quam ut cœnobio Flaviniacensi, quod miserante omnipotentia Creatoris, S. Benedicti pollet institutis, quodque nostri episcopii adnectitur sedi, illud perpetuo jure subderem, atque conferrem: ut scilicet tam abbas quam monachi ejusdem monasterii per succedentis ævi metas, sub sui regiminis

potestate & dominatione id habeant, restructionemque, aut restaurationem ejus agere summo studio procurent. At vero ad peragendum tam laudabile opus dapsilis liberalitas prænominati domni Hugonis comitis nobis non defuit. Sed insuper, ut diximus, quia de ejus beneficio erat, ipse obnixis petitionibus, ut hujus testamentum auctoritatis facerem postulavit. Cujus favore, necnon canonicorum S. Nazarii, sive aliorum nostrorum fidelium laudatione fretus, necnon venerabilis abbatis Amadei humilis supplicationum precibus adstrictus, statuo atque confirmo per hoc privilegium nostræ auctoritatis, quatinus sine alicujus falsitatis vel calumniæ jactura, sub regiminis dominio patris seu monachorum prædicti Flaviniacensis monasterii prælibatus locus S. Georgio Christi testi dicatus, qui Colchas dicitur; sine tenus permaneat ac perseveret, cum omnibus videlicet quæ ad præsens inibi haberi videntur; vel in futuris temporibus tam prælati Flaviniacenses quam alii homines ibidem donaverint, vel quolibet modo adquirere potuerint. Quod si quis hujus nostræ auctoritatis firmitati aliquo modo nisus fuerit refragari, hic talis perpetuo anathemate multatus, eliminatusque a cœtu fidelium, æternæ damnationis subeat supplicium. Actum Augustiduno, Helmuinus episcopus qui fieri jussit, & firmari rogavit. Robertus gratia Dei rex Francorum firmator extitit, filiusque ejus Enricus, Hugo episcopus Autissiodorensis, Lambertus episcopus Lingonensis, Gausfredus episcopus Cabillonensis, Beraldus episcopus Suessionis, Gauzlinus episcopus Matisconensis, Hugo episcopus Nivernensis, Aganus abbas, Hugo abbas, Ainaldus archidiaconus, Anseisus decanus, Gausfredus abbas, Albuinus præpositus, Guido abbas, Richardus archidiaconus, Erbertus abbas, Landricus comes, Otto comes nepos Hugonis episcopi, Tetbaldus comes nepos episc. Gerardus Sinemurensis. Anno notati regis Roberti XXX. Guillelmo scribente vice Reginaldi cancellarii.

XLI.

Ex chartar. Eduensi.

Charta fundationis ecclesiæ S. Dionysii de Vergiaco.

1033. JESU CHRISTI Domini Dei & Salvatoris nostri nomen quod est super omne nomen, merito nostræ fragilitatis aliquidcumque cœptis præponimus & imponimus; a quo enim nos ipsi primordia ducimus, oportunum est ut ab ipso eodem actuum nostrorum principia sumamus, præsertim cum nostræ infirmitatis conamen tamdiu sit caducum, & labile, donec respectu ejus potentiæ roboratum, firmum fiat & stabile. Quod ergo nostra imbecillitate stabiliri posse diffidimus, ei sine quo nil validum nec durabile roborandum statuendumque fidei devotione offerimus. Ego igitur Euzelinus Parisiacensium episcopus Dei gratia, Verziacensium vero paterno & hæreditario jure dominus, infra prælibati oppidi septa monasteriolum a me, ob mei parentumque meorum requiem, vitæque æternæ adoptionem, constructum & in honore sanctissimi martyris Dionysii dedicatum, quantulacumque meæ hæreditatis portione pro modulo meæ possibilitatis ditaveram, clericosque inibi Dei die noctuque obsequiis invigilantes, prout prædicta facultas postulabat, adhibueram. Porro prospiciens magna quæque ad inferiora relabi, minora vero difficillime ad altiora posse erigi, cum & mundus jam senescens positus sit in proclivi, ecclesia insuper Christi undique adversitatum procellis irruentibus Divini auxilii anchora firmata ad æternæ securitatis littus tendens vix periculum evadat naufragii, hanc quam prædixi ecclesiam indigam alieni cognovi amminiculi. Quod quo inveniretur circumspiciens, ad sanctissimi martyris Nazarii venerandam fratrum congregationem mentis intuitum intendi, congruumque hoc ob duarum rerum exactionem fore decrevi. Primum quia prædicta ecclesia in prælibati sancti sita est diœcesi: secundo quia præfata canonicorum congregatio in regularibus institutis nulli valet inferior inveniri: ea vero lege ad congregationem hanc ecclesia nostra volumus respiciat, ut nihil inibi sancti Nazarii episcopus potestatis seu dispositionis exerceat, decanus Eduensis prælationis officium præbendasque Verziacensium fratrum det, vel sicut usus immò melius abusus est, vendat, prætiumque in fratrum Eduensium usus, sicut eis complacitum fuerit eat, locusque Verziacensis situs tantummodo positione, sed non fraternitatis unitate ab illo sancti Nazarii loco distet. Testamenti igitur calumniator seu inficiator hujus nostri, anathematis vinculo irretitus, ejus vero sciat se judicio puniendum, cujus nomini schedulæ adscripsimus principium, quo regnante in æternum hoc publice Augustiduni est actum anno Incarnationis ejusdem M. XXXIII. ind. XV. regnante Henrico rege an. 2. Ego Euzelinus episc. subscribens signo testamentum firmavi. Signum Rodberti ducis a quo & in cujus præsentia hæc charta est firmata, sign. Helmuini, sign. Hugonis episcopi & comitis, sign. Hugonis archiepiscopi Chrisopolitani, sign. Gaufredi episcopi Cabilonensis, sign. Hugonis episcopi Nivernensis, sig. Rainaldi comitis, sig. Ottonis comitis, sign. Widonis decani. S. Aganonis abbatis, S. Gaufredi abbatis, S. Hugonis abbatis, S. Eusebii præcentoris, S. Valeriani archidiaconi, S. Hugonis præp. S. Walterii, S. Rainaldi militis, S. Rainardi militis, S. Dalmacii militis, S. Ansedei militis, S. Widonis militis. Ego Bernardus scripsi & subscripsi vice Rainaldi cancellarii.

XLII.

Instrumentum authenticum Helmuini Eduensis episcopi in synodo actum, quo Corbiniacense cœnobium in obedientiam Flaviniacensis restituit.

IN nomine Domini Jesu Christi. Ego Helmuinus Dei permittente clementia Eduensis episcopus, cum post sanctæ recordationis dominum Gualterium pontificem res ecclesiæ fluitantes sacerdotali procuratione pro posse regerem: adiit mansuetudinis nostræ præsentiam venerabilis abbas Flaviniacensis Amadeus, ostendens in ecclesiæ suæ scriptis, qualiter Corbiniacense cœnobium Flaviniacensi jure esset antiquitatis subjectum, & ab iisdem qui ipsam ecclesiam suis patrimoniis a principio ditaverunt lege perpetua subjugatum. Et quia Corbiniacus a prædicto capite tunc temporis, & longe antea defecerat, & in sui se status constantiam insolentia ductus erexerat; quia etiam abbas qui eum qualitercumque rexerat paucis ante diebus obierat, accepta oportuna temporis occasione, nostram clementiam deprecatus est, ut vetustatis antiquæ statutis nostræ præberemus corroborationis assensum, quo auferri de medio posset quod irrepserat avaritia duce dissidium. Nos vero ad ejus petitionem nullius temeritatis levitate inducti, & sanctæ ecclesiæ nostræ scriniis Regum præp[illegible], Romanorumque pontificum proferri jussimus privilegia, in quibus tanta ejusdem rei inventa est consonantia, ut id differre nefas duceret communis omnium sententia. Exigebat etiam hoc per omnia maxime necessitas, & si deesset paternæ traditionis authoritas: regularis etenim ordinis rigore relaxato monachi Corbiniacenses communia bona in proprios usus transfuderant, & generalis stipendii summa in particulas divisa gravem loco & infamem pauperiem induxerant. Patrum ergo veterum decretis suffultus, præsenti necessitati consului, & cleri nostri militiæ, & plebis consultu, prædicti abbatis precibus aurem accommodavi. Do igitur quia nunc idem habebat, reddo quia olim habuerat, Corbiniacum Flavinicensi monasterio; ita ut præsens, & tempus in omne futurum, Flaviniacensis abbas jam dictam abbatiam, sicut cæteras res suæ ecclesiæ digerat, ordinet, & disponat, nullius contradictionis perturbatus impulsu, nullius calumniantis incursu. Quia ergo deditionem, & quod rectius est, redditionem fecimus, scripti hujus notitiam testem adhiberi decrevimus, ut & in futuro emergentis malitiæ

1034.

machinamenta conterat, & totius blaſphemiæ argumenta refellat. Quæ etiam ut pleniorem obtineat firmitatis vigorem, manu eum propria firmavimus, noſtrorumque clericorum, abbatum, ac primatum ſubſcriptione roborari inſignirique rogavimus. Actum Auguſtoduno civitate anno Verbi Incarnati M. XXXIV. Aenrici vero regis anno V. S. Helmoini epiſcopi, Widonis abbatis, Valterii cardinati archidiaconi, Gaufredi abbatis & archidiac. Brunonis præcentoris, Odilonis abb. Cluniac. Odonis abbatis Altiſſiodor. Hugonis epiſc. Autiſſiod. Hugonis Nivernenſ. Oſaldi abb. S. Martini.

XLIII.

Charta Belmuini, ſeu Helmuini Eduenſis epiſcopi de terra ſita in pago Genevenſi.

1055. INduſtria compellit ſæcularis & rationabilitas edocet veritatis, ut in adquirendis ex eccleſiaſtico jure ſancto terris quammaxime ſtudeat quiſque teſtamento roborare litterali, ne poſteritas ipſius jacturam patiatur aboſitionis. Quapropter ego Belmuinus ſuperna opitulante clementia Hæduenſis eccleſiæ præſul, notum fieri cupio omnibus ſucceſſoribus noſtris tam præſentibus quam etiam & futuris, quia direxit quidam nobiliſſimus miles nomine Umbertus, Oldricus, Poncio, Winicius quoſdam fideles legatos ad noſtram præſentiam, poſtulans renovari ſibi quamdam chartam, quam, dudum adquiſierat de quadam terra quæ attinet ad abbatiam ſancti Symphoriani martyris, quæ nunc in noſtra dominatione conſiſtit. Eſt autem ipſa terra in pago Genevenſe, in loco qui vulgo nuncupatur ad Sanctum Fauſtum in Campania. Ego vero prædicti militis petitioni aſſenſum tribuens, per conſilium & depræcationem Hugonis ejuſdem cœnobii ſancti Symphoriani abbatis, & per conſenſum canonicorum ibidem Deo ſervientium dedi ipſi ipſam terram, & quicquid ad eandem ſancti Symphoriani pertinet terram, per chartam firmitatis: eo ſcilicet tempore ut quamdiu vixerint teneant & poſſideant & in omni anno in ſolemnitate S. Symphoriani X. ſolidos in cenſum perſolvant. Quod ſi negligentes extiterint, legaliter emendent. Dedit namque idem miles unum manſum de ſua propria hæreditate Deo & ſancto Symphoriano in eodem pago Genevenſe, in villa quæ dicitur Cormarinca cum ſervo nomine Eldierio & uxore ſua & infantibus ſuis, ea videlicet ratione, ut omni anno in feſtivitate ſancti Symphoriani XII. denarios de eodem manſo in cenſum perſolvant, & poſt obitum eorum, ad locum ſancti Symphoriani perveniat. Taliter autem hæc noſtræ donationis charta firma & ſtabilis permaneat. Ego Belmuinus propria manu firmavi, & abbati Hugoni & canonicis ejus firmare rogavi. S. domni Hugonis qui fieri & firmare juſſit, S. Walterii decani, Warnerii paraphoniſtæ, Hugo præpoſitus, Hugo edituus, Hugo, Landricus, Robertus, Manaſſes, Eduinus, Arnulfus, Hugo, Herneus, Umbertus Conſtantinus. Ego Girbertus presbyter S. Eduenſis eccleſiæ canonicus ſcripſi & ſubſcripſi in die Veneris in penultima Aprilis die feſto S. Vitalis anno 24. regnante Henrico rege.

XLIV.

Ex chartar. Eduenſi.

Charta Aganonis de nimiis exactionibus fratris ſui Raginardi.

An. ut vid. 1076. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei æterni Agano Dei gratia Eduorum epiſcopus. Divinæ præceptionis monent cunctos eloquia, ut quotiens res eccleſiaſtica a quoquam detinetur, æquitate debeat imminente reſtitui. Quocirca noverit omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium atque noſtrorum unanimis univerſalitas, quia dum in eſtivo tempore per Beliniacum tranſiremus, in noſtri itineris tranſitu obvios habuimus homines poteſtatis illius vocibus luctuoſis coram præſentia noſtra conquerentes ſuper Reginardo fratre noſtro,

A qui eos novis & inauditis legibus juſtificabat de nimiis redditionibus, de magnis exactionibus quas cotidie exigebat. Sed & de malis conſuetudinibus quas in diebus ſuis in poteſtate elevaverat: anguſtiæ multæ, miſericordia nulla, & non erat qui adjuvaret, multaque a clericis nobilcum cuntibus de injuriis ab eo de die in diem illatis, de illicitis ſuperpoſitionibus ſeu & diverſis oppreſſionibus a ſervientibus ſuis in miſſis, noſtris intimata ſunt auribus. Unde quia preclarus dies Pentecoſtes evoluto anni circulo imminebat, illique ſolemnitati multos obtimates ſed & fere totius regionis principes apud Auguſtidunum intereſſe noveramus, piiſſimumque Burgundionum ducem, Hugonem ſcilicet, catervatim adfuturum non ignorabamus, dignum duxit noſtra paternitas illos clamores interdum patienter
B differre, quouſque omnibus ad prædictum diem congregatis, nobiſque domno & Religioſiſſimo patri Roceleno S. Cabilonenſis ſedis præſuli conjunctis una cum ejus pio conſilio importabile jugum malitiæ noſtra compaſſione a communi fieret auctoritate levigatum, ut populus Dei nobis ab eo commiſſus ſub noſtra protectione lege & juſtitia & dignitate ſibi conſervata reſpiraret, liceretque ei quiete juſteque vivere ſanctique Nazarii & clericorum ſuorum utilitatibus ſecure & fideliter vacare. Superna igitur largiente pietate corporaliter, atque in Dei nomine in prædictæ feſtivitatis vigilia noſtræ humilitati ſua ſe reverentiſſima ſociavit perſona; ille namque prius pro Divini amoris reſpectu ac Beatiſſimi Nazarii martyris veneratione, ejus ſacratiſſimi templi deliberaverat obtata viſitare limina, Deique aſpirante gratia magnum iſtius itineris perficiendi noſque videndi
C deſiderium quia implere meritus fuerat, gaudebat, & dum ab ejus ſacro ore dulcibus rigaremur verborum ſitientes fluentis, ſuiſque ſacris admonitionibus paterno more inſtrueremur, ejus ſanctitati intimare curavimus ea quæ ad communis profectus augmentum eſſent, ſi noſtra juſti vigoris cenſura corrigerentur, & ad ejuſdem communionis detrimentum pertinerent, ſi pari negligentia quæ corrigenda erant incorrepta remanerent. Proinde idem clariſſimus pater atque beatiſſimus paſtor ea quæ ſuæ ſacræ ſimplicitati erant incognita per noſtrum veredicum cognoſcens relatum, nobiſcum alto cepit pertractare conſilio, qualiter conſenſu communi oppreſſiones injuſtæ & ſuperpoſitiones illicitæ ſua conſociali & noſtra coepiſcopali ducalique abolitione eſſent evacuatæ. Nam juſtum apparuit omnium fidelium noſtrorum induſtriæ,
D ut quia pietate Divina tantæ dignitatis perſonæ, principes videlicet, chriſtianæ militiæ concordi bonæ voluntatis ſtudio erant unitæ, quicquid impie rectorum pravorum ceca ſubditis hominibus intulerat cupiditas, adhibita juſtitiæ linea fieret quantocius correptum, & omnia bona in Dei nomine conſequerentur noſtroque feliciſſimo indulto manſura atque confirmata conſiſterent. Tranſactæ autem noctis vigiliis celebratis, illuceſcente jam dicto Pentecoſtes die, nobiſque ex more poſt primam diei horam in unum coadunatis, ibi ferme omnis clericorum prælibati martyris Nazarii conglobata multitudo, vocibus vividis noſtræ pietatis clementiam ſibi flagitavit obnixe affuturam, dicens poteſtatem Beliniacum legis & juſtitiæ & pietatis beneficio eſſe privatam, atque tot oppreſſionibus a ſupradicto Raginardo adeo
E eſſe affectam, ut jam ferre tam diuturnum ac intolerabile non poſſet malum. Quorum clamoribus immenſis & miſeriis noſtra commota ſerenitas, Divinum etiam formidantes judicium, ſi noſtra non mitigarentur auctoritate, licet in tanta die non ſecularibus ſed Divinis officiis vacandum eſſet, tamen præcepimus ut præfatus Raginardus cum ſuis, ſed & fideles & ſeniores noſtri huic negotio intereſſent, in capitulum venirent, in quorum præſentia, clericorum querelas promiſimus nos eſſe audituros. Quibus illo ventis, etiam nobiliſſimi vicinarum urbium viri pro hac re noſtris ſunt accerſiti conſiliis. Igitur noſtris una cum venerabilibus clericis & cum religioſo coepiſcopo, necnon & cum noſtris dilectis obtimatibus in capitulo S. Nazarii reſidentibus, præſente etiam

etiam duce Burgundiæ cum suis castoreatis proceribus,
clericorum querelæ in medium sunt prolatæ, iterum at-
que iterum dicentium præfatam villam & habitatores
ejus nimio fasce malarum consuetudinum, assiduitate ex-
actionum, quas semper præfatus Reginardus exigebat,
gravari & pene confundi, quando ex uno quoque manso
ab habitatore possesso porcus & agnus, & gallina &
pullus, fœnum & annona, denarii, necnon & ea quæ
necessaria erant solebant extorqueri. Ad id enim homi-
nes potestatis jam redigebantur, & in tantum de eorum
vitæ periculo agebatur, ut omnes clamitarent, sicut vita
hominum semper querula est, se ad nimiam paupertatem
aut prorsus ad omnem exinanitionem substantiæ perven-
turos, præsertim cum & tyrannica prædonum rabies eos
sine cessatione afflictaret, & a senioribus suis in quorum
beneficiis commanebant, pro simili census redditione
gravarentur; sed & peccatis exigentibus tam peste anima-
lium quam sterilitate terræ misera & horribilis usquequa-
que declamatio ferebatur. Ventilata autem utrorumque
causa, & partis utriusque ratione audita, licet omnium
unus esset clamor, singulorum tamen clamores nostra
voluimus discutiendos esse præsentia. Cognita autem
rei veritate, quæ consuetudines justæ & quæ injustæ, tan-
dem invenimus homines S. Nazarii a nefanda jam dicti
Raginardi suorumque oppressione tanta perpessos fuis-
se mala, ut lex & justitia nomine tenus, non veraciter,
in eos teneretur; & non solum justitia facti erant extra-
nei, sed nec in his malis nullus * modus contendebatur
servari; deinde quidquid illis injuste a præfato salvatore
cognovimus fuisse superpositum, pro communis lucri
mercede absolventes, irritum fecimus, & malas consue-
tudines, ne amplius redderentur, nostra communi aucto-
ritate prohibuimus, justamque consuetudinem omnibus
rite conservandam reddendamque statuentes denomina-
vimus, & si fieri posset ut ex toto, hoc est, & ex justis & ex
injustis consuetudinibus remissionem illis faceret nos op-
taremus. Sed quia in hoc dictus frater noster nobis in hoc
consentire noluit, longa tandem deliberatione commu-
nique consultu ipsis adclamantibus & expetentibus,
unum quod potuimus remedium præstitimus, ut summa
videlicet illa nimis importabilis minueretur, injustitiæ
annullarentur, & per singulos mansos singulis habitato-
ribus frequentatos, sex denarios & unum obolum, duos-
que avenæ sextarios singulis annis rependerent; atque
ita nec potestati nostræ nimia esset profligatio, nec su-
perius dicto Raginardo omnis usquequaque videretur
destitutio. Paratis autem fere omnibus S. Nazarii jurare
istam veram & justam consuetudinem esse, & nec plus
nec minus, nisi quantum dictum est superius, cum in po-
testate habere, juravit Giroardus decanus & major do-
mus unus pro omnibus, in sex denariis cum uno obolo
& in duobus avenæ sextariis, ut dictum est, consuetudi-
nem totam contineri, nec magis vel minus a quoquam
sibi debere reddi; quo sacramento convictus & confu-
sus Raginardus simul cum suis, quos pro se paraverat,
& quid contra hos diceret non habens, consilio nostro
& fratrum suorum occupationes malas, exactiones pra-
vas, & cetera his similia præter rectam consuetudinem
pro salute animæ suæ parentumque suorum S. Nazario
reliquit, donum libenter fecit, super altare ejus suppli-
citer posuit, omnem calumniam & quicquid malarum
consuetudinum in potestate consueverat relinquens, cle-
ricorum voluntati per omnia consentiens. Dederunt
autem ei clerici sponte sua trecentos denariorum soli-
dos, quia placitum istud bene se servare & fideliter te-
nere promisit, quia uxorem suam, filios, & successores
donum istud laudare fecit. Hujus ergo donationis fir-
mitatem ad usus prædictorum canonicorum mancipa-
tam nostræ auctoritatis scripto confirmamus, atque sub
interdictionis excommunicatione, ne quis hoc privile-
gium violare audeat, pontificali regimine prohibemus;
statuentesque decernimus hujus decreti auctoritate, ut
hoc quod perditum fuerat & redditum nunc possidet
ecclesia, sine cunctatione perpetuis temporibus possi-
dere debeat, & sicut antiquitus fuit, ita in ipsius dominio

* ullus.

A omni tempore inviolabiliter permaneat. Si quis autem
præsumptor temerarius, quod minime fore credimus,
adversus hoc decretum auctoritate nostra munitum re-
calcitrare forte temptaverit, primum quidem ut a cœpta
citius resipiscat injuria eum obtestamur, deinde vero si
noluerit, anathematis vinculo ligamus & sathanæ in in-
teritu carnis tradimus; qui vero custos ejus extiterit,
æternis gaudiis perfruatur, & præmiis cum angelis in
celestibus potiatur. Ut autem hujus nostri testamenti
chirographum a nemine violetur, robustius solidetur, &
majori stipulatione stabiliatur, signi nostri cognitione
illud subter signavimus, & fidelium nostrorum tam cle-
ricorum quam laïcorum insignium manibus & signis
corroborari curavimus. Actum apud Eduam urbem pu-
blice. Hoc autem privilegium factum est in mense Maio
in ipsa die Pentecostes, prima feria, indictione v.* Aga-
B none præsule, Hugone duce, Philippo rege, Gregorio
universali pontifice. Signum A. P. S. R. Cabilonen-
sis episcopi, S. Hu. ducis, S. Ho. fratris ejus, S. P. Gla-
nanensis, S. V. de Colchis, S. A. de Insula, S. Hu. de
Monte, S. Johannis, S. B. de Monte-forti, S. G. Bruni,
S. W. de Archis, S. W. decani, S. Hu. abb. S. S. præ-
positi, S. W. archidiaconi, S. N. præcentoris: Heldierius
commentarius ad vicem Sevini cancellarii scripsit.

* Fallit indictio, lege IV.

XLV.

Charta fundationis eccl. S. Germani & S. Saturnini de Planesiia, ab Aganone Augustodunensi episcopo.

C CUm gesta & dicta præcedentium patrum ad memo-
riam reducimus, quam devote & salubriter posteros
suos, ut Divinis cultibus operam darent, exemplo & do-
ctrina monuerunt evidenter cognoscimus. Cum enim
conscientia nobis testimonium perhibente, in multis
omnes offendamus & nobis ad salutem nullatenus suffi-
cere valeamus, eorum suffragium necessario nobis est
implorandum, qui non solum laboris sui fructum per-
cipere, sed & nobis peccaminum nostrorum veniam
apud Divinam misericordiam juste & pie vivendo obti-
nere meruerunt. Qorum propitiationem ut nobis com-
paremus, sacra Deo loca in quibus eorum memoria
digne & laudabiliter excolatur, tota devotione construe-
re satagamus, ut de hac valle lacrymarum eorum ope
educi & ad consortium illorum pertingentes, tandem
D Deum eorum in Sion videre mereamur. Quia ergo B.
Germanum in numero eorum, qui in hoc nobis patro-
cinari possunt, non infimum esse, sincera sacræ paginæ
relatione & miraculorum evidentia didicimus, ego Aga-
no licet indignus, Eduensis tamen ecclesiæ, utinam non
ad detrimentum meum, dictus episcopus, videns olim
locum, in quo nunc prædicti confessoris ecclesia Divino
nutu sita est, religioni fore congruum, ut pote ab omni
strepitu populari remotum, quorumdam etiam relatione
& sepulcrorum quæ ibi effodiebantur attestatione com-
periens Deo quondam esse dicatum, quemdam bonæ
vitæ presbyterum Bernardum nomine de religione con-
veni, & ut sub canonicæ vitæ institutis ibi Deo & præ-
memorato confessori deserviret sæpe eum monens, ut
tandem monitis meis adquiesceret obtinui, ea condi-
E tione interposita, ut quandiu mihi vita comes esset, &
ex Divina misericordia oportunum fieret, ejusdem loci
commoditatibus inservirem. Unde postea comperiens a
quibusdam presbyteris, ingruente avaritia, prædictæ ec-
clesiæ commoda impediri, & pro exactione illorum,
quæ, illi quos presbyteri parochianos suos dicebant,
Deo & B. Germano pro remedio animæ suæ dimise-
rant, religiosos viros inquietari, statui auctoritate Patris
& Filii & Spiritus sancti & B. Petri apostolorum princi-
pis, beati quoque Nazarii patroni, necnon domni Gre-
gorii papæ, domni quoque Hugonis Lugdunensis ec-
clesiæ archipræsulis & apostolicæ sedis legati & nostra, ut
quicumque laïcorum ex quacumque parochia, Eduensis
vel alterius episcopatus, ad ecclesias, vicos & cimiteria

A B. Germani confugium fecerint, & inibi peracto anni spacio, statione vel hospicii necessitate immorati fuerint, ad ecclesiam scilicet B. Johannis Evangelistæ, quæ apud Barrum sita est & ecclesiam S. Saturnini de Planesia & ecclesiam S. Martini de Dronuentico, liceat prædictarum ecclesiarum clericis, quandiu communiter & sine proprio vixerint, illos ut proprios parrochianos habere, & oblationes eorum, quas vivendo seu moriendo pro se obtulerint, suscipere, & absque ullius personæ inquietudine retinere. Qui vero se eis prius ut parrochianus non junxerit, si tamen in alia parochia moriens aliquid de bonis suis, eis vel eorum ecclesiis dimittere vel apud quamlibet eorum ecclesiam sepulturam habere voluerit, si presbytero suo quod placuerit vel competens obsequium persolverit, præmissa auctoritate firmamus, ut hoc quoque nullius calumnia vel contradictione impediatur. B Quicumque igitur sæcularis vel clericus prædictarum ecclesiarum cimiteriis corpora sua sepeliri ad sustentandam pauperum Christi pauperiem concesserint, si viatico corporis & sanguinis Jesu Christi præmuniti peccatorum confessionem habuerint, quam possumus & debemus absolutionem auctoritate nobis comissa suscipere mereantur. S. Aganonis episc. Eduensis, S. Widonis archidiac. S. Hugonis archidiac. S. Sevini archid. & præpos. S. Norgaudi archid. & cantoris, S. Ramerii archipresbyteri cardinalis, S. Rotberti archipresbyteri, S. Durandi capellani.

XLVI.

Ex chartar. Eduensi.

De exceptione Urbani papæ II. ab Aganone episc. & pontificia confirmatione eorum quæ præsul S. Nazario concesserat.

1095. aut 1096. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Divina providente clementia domnus papa Urbanus, cum Galliarum partes quam plurimas permeasset, viris religiosissimis comitatus, ad usque urbem Heduorum pervenit, quo in loco ab episcopo & a clero cum suis non indecenter exceptus, cum dies per paucos demoraretur, Agano præfatæ urbis episcopus & cum ipso B. martyris Nazarii universus canonicorum conventus sublimitatis ipsius præsentiam adiverunt, seque paternitatis ejus genibus obvolventes humiliter ac suppliciter expetierunt, ut quæ supra memoratus Heduensis præsul, prædicti martyris canonicorum generalitati donaverat, ipse concederet, & ne a posteris refellerentur auctoritatis suæ majestate muniret. Quorum non injustam petitionem exaudibiliter venerabilis Papa suscipiens, quæ ab antistite data fuerant, canonicorum generalitati in perpetuum obtinenda concessit, ejusque sub regimine habenda perenniter auctoritate majestatis apostolicæ roboravit. Addidit quoque ut si quis eorum calumniator exsurgeret, vita in præsenti sanctorum omnium anathemati subjaceret & in futura æterno cremandus igne duplicem contritionem subiret. Ceterum ne posteros laterent dona, quæ diximus, memoriæ satisfacientes adnotando ea subscripsimus. Altare quippe principale S. Nazarii martyris & ecclesias Casleii & Cucurbitissæ villæ, thesauri quoque custodiam, ceteraque ad luminare ejusdem altaris pertinentia, necnon & ecclesiæ principalis B. Nazarii altaria universa quæ prædictus Agano præsul, Hugone thesaurario annuente præbuerat, pariter locum B. Germani cum Barro & universis appenditiis ejus & ea præter ecclesiam canonicorum B. martyris Dionysii Vergiaci castri.

XLVII.

Paschalis II. papæ epistola ad Norigaudum Eduensem episcopum.

PASCHALIS servus servorum Dei, dilecto fratri Norigaudo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. Cum Divini dispensatione judicii ad hujus officii gradum, licet indigni, promoti simus, ut apostolorum principis vices in ecclesiæ regimine teneamus, elaborandum nobis est & annitendum omnino, ut in constituendis ecclesiasticis negotiis, ejus monita & institutiones devotione fidelissima, & fide devotissima æmulemur, cujus fides præcipua & dilectio spectata Domino extitit, adeo ut in ejus singulariter fidei stabilitate immobili, pretioso sanguine redemptam suam Dei filius statuere & confirmare voluerit ecclesiam, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Cui etiam tantam potestatis prærogativam concessit, ut ejus arbitrio in cœlo & in terra vel liganda ligarentur, vel solvenda solverentur. Quam potestatis suæ successionem, ipse B. Clementi, & per eum omnibus concessit, qui ejus sedi juste præsidere, & ecclesiam Dei canonica studuerint ordinatione disponere. Cujus nos fidei auctoritate muniti, tibi dilecte frater Norigaude, omnibusque tibi canonice successuris, confirmamus omnia quæ ad Eduensem ecclesiam, in qua te canonice credimus ordinatum, pertinere videntur, tam in ecclesiis, parochiis, cimeteriis, presbyteriis, cunctisque ecclesiasticis ordinibus, quam C etiam prædiis, aliisque omnibus possessionibus, mobilibus, quæ acquisita sunt, vel juste acquiri poterunt, ut hæc omnia tibi tuisque successoribus, ita libere possidere liceat, sicut antecessor tuus in uno die ante suum obitum quiete & juste possedisse probatur. Illud autem apostolica auctoritate statuimus, ut nulli presbytero vel viventi, vel morienti, seu ad aliam religionem, vel ad quietam vitam transeunti liceat res, quas a die ordinationis suæ in ecclesia in qua est ordinatus conquirere poterit, auferre vel minuere; sed intacta ea & illibata, in ipsa, in qua conquisita sunt permittat ecclesia remanere. Illos etiam, qui a vobis excommunicati, vel ab officiis Divinis pro suis fuerint excessibus remoti, ne aliquis in communionem recipere, vel in officium præsumat restituere, eadem auctoritate prohibemus. Statuimus quoque ut D pro sepulturæ quidem loco, vel spatio, nullum penitus ab aliquo pretium exigatur: pro redemptione vero peccatorum, morientes, in ecclesia, in qua fidei sacramenta acceperint, eleemosynam dare secundum apostolica decreta statuimus omnino & confirmamus. Si quis autem ad aliam vivens, sive moriens, se conferre voluerit, de eo quod pro salute animæ suæ dare disposuerit, secundum apostolica decreta matrici ecclesiæ partem relinquat. Si qua sane ecclesiastica secularisve persona contra hanc nostræ constitutionis paginam præsumtuose venire tentaverit, hujusmodi, ut sacrilegii reum, a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ arcendum judicavimus. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus, sit pax Domini nostri J. C. quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud bonorum retributorem præ- E mia æternæ pacis inveniant Amen. Scriptum per manum Johannis scriniarii sacri Lateranensis palatii. Ego Paschalis episc. catholicæ sanctæ ecclesiæ subscrip. &c. Datum Laterani per manum Leonis scriptoris XVIII. cal. Maii, ind. VIII. anno Dominicæ Incarn. M. C. pontificatus autem D. Paschalis secundi papæ primo.

1100. Ex chartar. Eduensi.

Matth. 16. 16.

XLVIII.

Ex necrol. Ungiaci.

Charta fundationis Ungiaci.

1106. QUoniam plerumque institutiones humanæ rerum mutatione, vel qualibet occasione mutari solent: idcircò tam præsentium quam futurorum notitiæ scriptis litteris tradere curamus, quod dominus Gaudinus de Bruisino, cum nobili uxore sua Adelina, & filio Haymone, & fratre suo Guidone, ad honorem Dei & B. Mariæ genitricis ejus, & S. Laurentii, & B. Nicolai, totum quidquid liberaliter obtinebat, scilicet decimas, prata, nemora, terras & cætera quæ erant in loco, qui dicitur Ungiacus, fratri Christophoro, & fratribus suis ibidem secum Deo servientibus, & eorum sequentibus ad Dei servitium peragendum, & eorum cultibus & ædificiis, in spem cœlestis remunerationis in perpetuum habere concessit, domino Milone de Froliaco cum suis & filiis, si quid ibi habebant, pro Dei amore concedentibus. Hujus rei testes sunt Stephanus Eduensis, Hugo dux Burgundiæ, Tecelinus archipresbyter & alii complures in castris & villis commorantes. Hoc autem auctoritate Dei, & B. Mariæ matris ejus, & S. Laurentii, & B. Nicolai, & omnium Sanctorum interdicimus, & confirmamus, ne aliquis secularis ibi morandi habitaculum habeat, nisi qui secundum Deum mundana fugiens, ibi Deo sobrie & juste servire voluerit, fiat; factum est hoc corroboramentum anno ab Incarnatione Domini M. C. VI. X. concurrente, sexta epacta ind. nova, Ludovico * Rege regnante, Burgundionum duce, Stephano Eduensi cathedrante pontifice.

* Philippo.

XLIX.

Bulla Paschalis qua jam concessam bulla Nicolai papæ II. exemtionem Corbiniacensis cœnobii a subjectione Flaviniacensis confirmat.

1107. PASCHALIS episc. servus servorum Dei, dilecto filio Hugoni abbati & fratribus Corbiniacensis monasterii salutem & apostolicam benedictionem. Officii nos hortatur authoritas pro ecclesiarum statu sollicitos esse, & quæ recte statuta sunt stabilire; idcirco dilectionis vestræ petitionem clementer admisimus ut cœnobium vestrum a Flaviniacensium monachorum incursibus liberum redderemus. Vidimus siquidem venerabilium fratrum Hugonis & Amati episcoporum definitionem, qui tunc temporis apostolicæ sedis legatione in Galliarum partibus fungebantur, quam super hoc negotio in Exoldunensi concilio peregerunt. Auditis enim utriusque partis allegationibus, visis etiam litteris & munimentis quæ utrinque proferebantur in medium, ex concilii sententia statuerunt ut Flaviniacenses monachi, qui vestrum monasterium in cellam redigere conabantur, omnino deinceps ab hac infestatione desisterent; abbatis etiam Flaviniacensis in manus suas refutatione suscepta, definitionem ipsam subscriptione sua & multorum, qui affuerant, episcoporum nominibus munierunt. Et nos ergo, sicut & prædecessorem nostrum sanctæ memoriæ Nicolaum papam statuisse litterarum indicia manifestant, præsentis decreti assertione hanc Flaviniacensium monachorum querelam prorsus a vestro cœnobio removemus & sopitam in perpetuum cessare præcipimus. Porro si Augustodunensis episcopus, ad cujus ordinationem pro parochiali jure locus vester pertinet, aliqua vobis gravamina inferre persliterit, ad sedem apostolicam recurrendi liberam vobis concedimus facultatem. Si quis autem pertinaciter adversus ista præsumpserit, apostolicæ indignationis ultione plectatur. Vos igitur filii in Christo dilecti, Dei semper timorem & amorem in vestris cordibus habere satagite, ut quanto a secularibus tumultibus liberiores estis, tanto amplius placere Deo totius mentis & animæ virtutibus anheletis. Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus SS. Datum apud Lupertiacum per manum

A Johannis S. Romanæ ecclesiæ diac. cardin. ac biblioth. II. kal. Jun. ind. XV. Incarnat. Dom. anno M. C. VII. pontificatus aut dom. Paschal. secundi Pap. VIII.

L.

Transactio cum Hugone de Gisseio per Stephanum Eduæ episcopum.

NOverint fideles sanctæ ecclesiæ tam præsentes quam futuri, quo ordine controversia, quæ inter canonicos S. Symphor. & Hugonem de Gisseio & Hugonem de Saphra aliquanto tempore fuerat, consilio domni Stephani Eduensis ecclesiæ episcopi ad finem usque pervenit. Sancitum itaque fuit a præfato episcopo, cujus auctoritas intervenit ad litem hanc dirimendam, ut
B in terra S. Symphor. de qua controversia erat, supradicti milites haberent a villanis cultoribus & habitatoribus terræ quindecim sextarta annonæ, cujus dimidia pars in frumento, cætera vero in avena redderentur. In mansis etiam habitatis haberent eodem modo fascem inter fœnum & stramentum, corveas nihilominus haberet dominus Gissiaci, de bobus rusticorum, exceptis tamen propriis rebus canonicorum. Hujus rei causâ haberent tam canonici quam homines eorum in terra prædicti Hugonis de Gisseio usum tam in pascuis, quam in aquis, & in silvis ad utensilia plaustrorum, seu carrucarum & herciarum. Præter hæc autem quæ scripta sunt nihil omnino habeant suprascripti milites in hominibus vel terris canonicorum. Acta sunt hæc autem apud Sedelocum in conspectu domini Stephani vene-
C rabilis Eduorum episcopi. Hujus rei testes sunt Stephanus episcopus, Ranulfus, Zacharias, Ugo, canonici, Constantinus major, Agerius, Esperinus Arbertus & Ulduinus de Illyriaco, Gislebertus de Tiliis, Raynaldus de Dorna, Jurannus Belet & alii multi.

LI.

Notitia de malis consuetudinibus quas Hugo dux Burgund. dimisit Stephano episcopo in villa Canavis, &c.

QUoniam primi parentis culpa exigente, vita hominis & memoria in æternum duratura, nisi homo peccaret, facta mortalis cito labitur & evanescit, do- 1113.
D nationes, concessiones, & conventiones, quas inter se haberent homines, ne oblivione deperirent, scriptis annotari humana ratio procuravit. Nos hujusmodi salubre consilium priorum patrum approbantes, malarum consuetudinum, quas Hugo dux Burgundiæ, Odonis ducis filius, injuste habere consueverat in villa Canavis & Gratematio & earum appendiciis liberam dimissionem & omnimodam libertatem scribere & tam futuris quam præsentibus hujus chartæ testimonio notificare operæ pretium duximus, ut quod inspirante Divina gratia a cultoribus justitiæ & fidelibus bene agitur, transgredi & violare malignantium temeritas & audacia omnino vereatur. Stephanus Divina gratia Eduensis episc. post electionem suam Hugonem ducem & Willelmum comitem Nivernensem de constituenda & tenenda pace
E curiosus convenit, & ut pax per totum episcopatum suum statueretur & teneretur, cum illis firmandæ pacis diem constituit. Statuta die episcopus, dux, & comes, & alii quam plurimi amatores justitiæ Æduam convenerunt, pacem, quam dux monachus * antea statuerat, sacramentis firmaverunt, & si quando frangeretur, ut in festo S. Nazarii ad restituendam pacem annis singulis Æduam convenirent statuerunt. Sequenti festo S. Nazarii episcopus & conventus clericorum Eduensis ecclesiæ, de malis & injustis consuetudinibus, quas in villa Canavis & Gratematio cùm tyrannide exercebat, & de Tebbaldo Cambosio & filiis suis, quos ut suos proprios esse dicebat & tenebat, graviter conquerendo duci clamorem de malis, quæ eis inferebat fecerunt. Dux igitur

* Dux monachus, de quo hic fit mentio, fuit Hugo I. dux Burgund. qui liberis carens, principatum abdicavit in gratiam fratris sui Odonis, & Cluniaci monachum professus est. an. 1097. And. Duchesne.

de eorum querimoniis ut, sicut jus exigeret, episcopo & canonicis satisfaceret, apud Divionem castrum diem constituit, scilicet diem revelationis Stephani protomartyris; die statuto & loco episcopus & canonici, dux & sui pro sedandis supradictis querimoniis in domum Dominici mercatoris convenerunt, ibique in presentia ducis & curiæ suæ episcopus & canonici de prædictis villis querimoniam & clamorem iterum præsentaverunt, nihilque penitus in eis ducem habere veris rationibus & scriptis authenticis approbaverunt. Insuper si quid in præfatis villis & earum appendiciis, & in Tebbaldo & filiis suis dux Burgundiæ juste vel injustè habuerat, quod pater suus, videlicet Odo dux beato Nazario, & Eduensi ecclesiæ, & canonicis ultima die concilii apud Eduam ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo, & sedis Apostolicæ legato celebrati omnino dimiserat, memoriter retulerunt, & chartam de dimissione malarum consuetudinum & omnimoda libertate Canavis & Gratemacii, quam super altare sancti Nazarii pater suus posuerat, ut firmius teneretur, ostenderunt, unumque ex filiis ecclesiæ ibidem in habenda memoria a duce osculatum fuisse retulerunt testante charta; verumtamen nundum veridicis rationibus & scriptis adquiescens, imo diutinam possessionem suam dux pretendens, ut de suis & canonicorum verbis curia sua ad faciendum judicium in partem * tandem concessit. Ad faciendum igitur judicium in partem secesserunt Ansericus canonicus & præpositus S. Nazarii, Walo abbas & frater ejus Werricus, Adimarus de Maso, Willelmus de Fulventio, Hugo dapifer ducis, Tecelinus Sorus, Tebboldus Damac. Factum est judicium, Tebboldus Damac illud retulit in his verbis: ecclesiam Æduensem debere possidere jure & dimissione Odonis ducis prædictas villas cum suis appendiciis & eas inhabitantes & inhabitaturos, cum omni libertate & tranquilla pace judicamus. Relato igitur judicio Hugo dux, qui ibi præsens aderat, chartam per quam nominatas villas ab omni mala consuetudine & captione liberas & absolutas pater suus reddiderat accepit, & quidquid justè vel injustè in Gratemacio & Canavis & appendiciis ceperat & habuerat totum Domino & beato Nazario, & canonicis deseruit & reliquit: ponensque chartam in manu episcopi in hæc verba prorupit. Ego dux Burgundiæ Hugo omnes malas consuetudines & captiones & quidquid justè vel injustè in Gratemacio, & in Canavis & earum appendiciis & inibi habitantibus & inhabitaturis hactenus habui & habere consuevi, Domino & beato Nazario, & tibi Stephano episcopo & Eduensi ecclesiæ totum dono, trado, concedo & omnino dimitto. Si quis hoc violare præsumpserit, feriatur anathemate S. Leodegarii episcopi & martyris. Huic donationi & libertati testes interfuere isti, ex parte ducis, Willelmus de Fulventio, Hugo dapifer, Hugo de Besara Divionis præpositus, Tecelinus Sorus, Adimarus de Maso, Walo abbas, Werricus frater ejus, Tebboldus Damac, Odo Martinus: ex parte episcopi Sevinus decanus, Ansericus præpositus, Sevinus archidiaconus, Raginaldus, Engelbertus, Andreas, Petrus Adjutus, Warnerius presbyter. Laïci Mainus major, Umbertus cellerarius, Petrus de Ulgus, Tebbaldus Cambosius & filii ejus, Paganus & Dominicus, & Mainus Palmarius. Acta est indictione sexta, epacta prima, Ludovico rege Francorum regnante, Stephano Eduorum episcopo pontificante, amen.

* secederent.

LII.

Charta Stephani Eduensis episc. XXVIII. in gratiam Ungiaci.

Hoc decretum in chartario Ungiaci sequitur ejus fundationem.

STEPHANUS Dei gratia Eduensis episcopus dilectis filiis suis clericis & laïcis diœcesis suæ salutem & paternam benedictionem. Noverit dilectio vestra ad nostrum pertinere officium jura tueri ecclesiastica, & collata conservare beneficia, maxime ea quæ collata sunt pauperibus Christi, qui omnia reliquerunt, sed & villas & homines & ceteros reditus se habere non posse constituerunt, ut lites fugerent, & in causas non pertraherentur. Si quis igitur adversus eos aliquam suscitaverit calumniam, nolumus utique, ut in causas ducantur forenses, sed in nostram veniatur audientiam; quatenus in præsentia nostra judicio ecclesiæ orta in ecclesiam querimonia sopiatur. De his enim qui ad nostram pertinent advocationem, quæ sine assensu nostro recipere aut possidere non possunt, quomodo sine nobis procedent in audientiam laïcorum & alienum subibunt judicium! Præcipimus itaque & episcopali auctoritate sancimus, ne quis eos ullo modo inquietare audeat. Sed si quid habet adversus eos, usque ad nos deferatur, qui pro ipsis loqui & respondere habemus in terris, quos in die judicii locuturos & oraturos speramus pro nobis. Quod si quis huic decreto nostro temere obviaverit, a sacratissimo corpore & sanguine Domini nostri eum sequestramus, necnon & a limine & omni communione sanctæ ecclesiæ, donec digne peniteat, & a transgressione mandati nostri nobis satisfaciat. In eos etiam anathematis infligimus gladium, & potestate quam a Deo accepimus tradimus satanæ in interitum carnis, qui non occasione veritatis, sed cupiditatis instinctu sive in nostra, sive in aliena præsentia eos vexare præsumpserint. Eis autem qui pacem ipsis tenuerint & collata defenderint, sit omnium bonorum multiplicitas & æterna felicitas.

LIII.

Breve Paschalis II. ad Stephanum Augustodunensem.

PASCHALIS servus servorum Dei venerabili fratri Stephano Augustod. episcopo, &c. Justis votis assensum præbere, justisque petitionibus aures accommodare nos convenit, qui, licet indigni, justitiæ custodes atque præcones in excelsa apostolorum principum Petri & Pauli specula positi, Domino disponente conspicimur. Tuis igitur frater in Christo carissime Stephane justis petitionibus annuentes, sanctam Augustodunensem ecclesiam, cui Domino auctore præsides, apostolicæ sedis auctoritate munimus. Statuimus enim ut oppida, villæ, seu ecclesiæ, possessionesve, quas prædecessores tui Aganonis temporibus, Augustodunensis ecclesia tenuit, tibi quoque ac successoribus tuis, quietæ, firmæ, & integræ conserventur. Cetera etiam quæ eidem Augustodunensi ecclesiæ per tuam industriam recuperata vel adquisita sunt, videlicet ecclesia S. Mariæ, & S. Lazari de Avalone, & castrum Toilonum cum eorum pertinentiis, vel in futurum per Dei gratiam recuperari vel adquiri juste legitimeque contigerit, quieta semper & integra in ejusdem ecclesiæ jure ac possessione permaneant. Decernimus ergo ut nulli liceat eamdem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, tam tuis, quam clericorum & pauperum usibus profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini Redemptoris N. J. C. aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus, sit pax, &c. Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi. Datum Laterani, per manum Johannis S. Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac biblioth. II. idus Martii ind. IX. Incarnat. Dominicæ anno M. C. XVI. pontificatus autem domni Paschalis secundi anno XVII. 1116.

LIV.

Ex tabular. Bekeriano.

Charta dom. Garnerii de Sombernon,

De fundatione abbatiæ Buxeriæ, & de mutatione nominis & loci.

1131. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis anno ab Incarnatione Domini M. C. XXXI. fundata est abbatia de Alceraule a dom. Garnerio de Sombernon, qui in primo capitulo, quod ibi fuit, per manum venerabilis Stephani Cisterciensis abbatis secundi dedit monachis & omnibus successoribus eorum quicquid habebat in toto territorio & appenditiis ejus, quod Tres Valles nuncupatur. Hoc autem fecit præsente & laudante filio suo Herveio. Hujus tam piæ actionis testes fuerunt præfatus Stephanus Cistercii abbas, Willelmus ejusdem loci abbas, sanctum quoque duodecim monachorum collegium, quod de Cistercio venerat, seculares quoque qui aderant, videlicet Aubertus de Dreis, Dodo de Marigniaco, Garnerius de Ageyo, Arnulfus de Eschannay, Dodo & Albertus fratres ejus & Odo Waurellus, pluresque alii. Factum est autem hoc temporibus Stephani Eduensis episcopi, Guilenchi Lingonicæ civitatis episcopi, & Hugonis Burgundiæ ducis. Sane fidelibus certa & vera fideliter tenentibus notum esse volumus, quod præfata abbatia non multo post tempore combusta nomen pariter & locum mutavit, quod & Buxeria appellatur, ubi Garnerius de Sombernon donum de Tribus Vallibus,quod antea fecerat, sanctis laudavit & concessit, & in quantum potuit eis multiplicare studuit. Nam ab Odone Pancerio præsente & laudante fratre suo Guidone de Valle emit dom. Garnerius quicquid in toto territorio Trium-Vallium habebat pro decem & octo solidis. Guido etiam Chabuz quicquid in eodem territorio habebat vendidit dom. Garnerio pro sexaginta solidis. Humbertus de Meilano posuit in vadimonio quidquid habebat in prædicto territorio dom. Garnerio pro sexaginta solidis. Tempore vero procedente idem Humbertus Deo & fratribus de Buxeria hanc terram dedit & concessit, & dom. Garnerius sexaginta solidos qui erant super gageriam Humberto remisit & prata sua inter Florey & Villers, quæ ab ipso Humberto dom. Garnerius in vadio habebat ei restituit. Hujus rei testes sunt Albertus de Dreys, Arnulfus & Dodo fratres ejus de Eschannay, Arnulfo etiam Cornuto, a quo terram illam tenebat Humbertus, ut hoc monachis laudaret, dom. Garnerius equum donavit.Sciendum est præterea quod dom. Garnerius de Sombernon pro suæ voluntatis bonæ desiderio & necessitatis supplemento fratribus de Buxeria dedit & concessit per totam terram suam pascua & cetera usualia tam in planis quam in montibus, in aquis etiam & silvis & in omnibus locis, cujus anima requiem æternam obtineat, amen. Et ut hæc charta rata in perpetuum permaneat, signata est sigillo Hugonis ducis Burgundiæ.

LV.

Privilegia monast. S. Sequani in episcopatu Eduensi, a Stephano confirmata.

1134. STEPHANUS Dei gratia Eduensis episcopus dilecto filio suo Herberto monasterii S. Sequani abbati,omnibusque successoribus tuis regulariter substituendis in perpetuum. Si justis Deo famulantium postulationibus facilem commodamus assensum,ei nobis procul dubio parere confidimus, quem per Evangelium quotidie dicentem audimus, *qui recipit justum in nomine justi mercedem justi accipiet.* Ut ergo mercedis hujus portionem a Domino percipere mereamur, petitioni tuæ fratrumque tuorum, quæ justa nobis & rationabilis visa est, paterno pietatis affectu condescendimus, & infra

Matth. 10. 41.

A scriptas ecclesias tam nostro quam decessoris nostri sanctæ recordationis Norigaudi episcopi tempore a monasterii tui fratribus possessas libere & quiete perpetualiter possidendas per præsentis privilegii paginam concedimus & firmamus. Ecclesiam videlicet de Savrinne, capellam de Capet, ecclesiam de Bosa, ecclesiam de Socei, ecclesiam de Rupe,quæ est Curcellis, ecclesiam de Marille. Has ergo cum omnibus ad se pertinentibus, decimam quoque terræ, quæ Walthis appellatur & quæ monasterio tuo a viro nobili Josberto de Socei, in eadem terra concessa sunt, tibi monasterioque tuo sicut superius dictum est, statuimus, concedimus & firmamus, ea libertate atque quiete,qua Cluniacense monasterium vel quælibet alia persona, aut ecclesia per Eduensem diœcesim res & ecclesias suas possidere dinoscitur. Decedentibus vero vel quovis alio modo a jam B dictis ecclesiis presbyteris recedentibus,eligendi & substituendi catholicos sacerdotes libere concedimus facultatem,quos per te vel per nuntium tuum nobis præsentatos tantummodo spiritualis curæ regiminis investiemus. Si quid autem de rebus a nobis monasterio tuo concessis usurpaverint,per temetipsum memoratos sacerdotes coram te in justitiam vocabis & vocatos pro modo injuriæ corrigendi potestatem habebis. Si qua vero ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam venire temptaverit, si semel & secundo commonita non emendaverit, auctoritate sanctæ sedis hujus & nostra a communione Christiana alienam esse se noverit. Actum Eduæ & firmatum an. MC. XXXIV. coram testibus infra scrip. Sign. dom. Stephani Eduensis episc. S. Guillermi dec. S. Gerardi archid. S. Humberti C archidiac. S. Galterii sacerdotis & canonici, S. Odonis diaconi & canonici, S. domni abbatis Herberti abbatis S. Sequani,S. Ricardi sacerd. & monach. S.Rob. sacerd. & monach. S. Othonis sacerd. & monachi S. Benigni Divion. Constituimus & concessimus quod monachi S. Sequani in ecclesia de Marilleio in tribus festis annualibus, Nativitate & Resurrectione Domini, & in festo omnium Sanctorum per medium participabunt, similiter & in legatis in prædicta villa cum appenditiis suis in perpetuum per medium participabunt. Ego Petrus S. Lugdunensis ecclesiæ minister, sedis apostolicæ Legatus relegi, subscripsi, & firmavi.

LVI.

D *Bulla Adriani IV. ad monachos Corbiniacenses pro reformatione monasterii sui.*

ADRIANUS episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis universo capitulo Corbiniacensis monasterii salutem & apostolicam benedictionem. Qui Pharaoni submerso colla meruerunt ab Ægyptiorum servitute auxilio Divino eripere, qui mare Rubrum jam videntur sicco vestigio pertransisse, solliciti debent attendere,ne callidis suggestionibus diaboli subvertantur,& desiderent ad Ægyptiorum remeare cibaria, cum manna cœperint fastidire. Spiritalis enim cibus illis solum nauseam generat, qui diabolica fraude decepti in Domini servitio inveniuntur remissi vel tepidi, quos Scriptura prædicat ab ore Domini utique evomendos, quia nec E frigidi possunt nec calidi reperiri. Hæc ideo dicimus, filii,quoniam vigor monastici ordinis intra vestri monasterii claustrum secundum B. Benedicti regulam non ea qua convenit diligentia observatur,nec quidam vestrum illa student peragere per quæ debeant omnipotenti Deo complacere. Ne igitur in vanum videamini currere, sic currite filii ut possitis bravium æternæ hæreditatis acquirere & cum B. Benedicto mercedem recipere sempiternam. Ut autem hoc plenius & perfectius possitis peragere,universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dilecto filio nostro Hu. abbati vestro debitam studeatis obedientiam & reverentiam exhibere & ad reformandam in commisso sibi monasterio religionem ita ipsi auxilium & consilium tribuatis, ut vobis coope-

circa 1155.

Apocal. 3. 16.

rantibus possit in ipso religionis regulam reformare & ad statum reducere bonitatis. Ad hæc præsentibus litteris scire vos volumus, quod si quis vestrum supradicto filio nostro in reformanda religione in commisso sibi monasterio seu in aliis quæ secundum Deum ibidem fuerint ordinanda, contumax & rebellis exstiterit, sententiam quam in eum idem filius noster abbas vester propter hoc canonicè promulgaverit, nos auctore Deo ratam habebimus & ipsam usque ad condignam satisfactionem faciemus inviolabiliter observare. Datum Beneventi.

LVII.

Hugo Burgundiæ dux tres juris in urbe dicundi dies addit supra decem jam antea canonicis S. Nazarii concessos.

1171. NOverint tam præsentes quam futuri quod ego Hugo dux Burgundiæ Hierosolymitanum iter aggrediens, de injuriis & damnis quæ per me & meos feceram in potestatibus & terris ecclesiæ sancti Nazarii Eduensis, culpabilem me reddidi, & ea hoc modo emendare curavi. Habeo enim ex consuetudinario jure in potestatibus præfatæ ecclesiæ harbergarias, videlicet Beligniaco, Saxiaco, Marchisiolo, pro quarum harbergiarum redemptione quandoque nummos accipi feceram: quod nec juris mei esse cognovi, nec antecessores mei usque ad tempus meum fecerant. Hanc siquidem harbergiarum redemptionem ex toto dimisi, & ne deinceps fiat omnino prohibeo. Harbergariam vero, quam homines & clientes mei in villa Bieric & villulis & appendicibus ultra montes accipiebant in equis, in canibus, in hominibus, in omnibus quibus harbergaria fieri potest, omnino dimisi, & ne de cetero fiat modis omnibus prohibeo: ut non liceat nec mihi, nec alicui successorum meorum, nec hominibus, nec clientibus nostris pro harbergaria quicquam ab hominibus extorquere vel accipere. Verum pro remedio animæ meæ & antecessorum meorum tres dies in revelatione B. Lazari, videlicet vigiliam festi, & diem festi, & crastinum liberos & absolutos ab omni justitia mea, eo modo quo habent tres dies canonici, in festo prædicti martyris, & duos in octava in mense Septembri, quos prædecessores mei ecclesiæ dederunt, retento mihi solum pedagio & justitia pedagii, dono in perpetuum & concedo eidem ecclesiæ S. Nazarii & canonicis ibidem Deo servientibus. Similiter omnes dies qui sunt a festo B. Lazari in Septembri usque ad vigiliam octavarum liberos & absolutos ab omni justitia mea & meorum, memoratæ ecclesiæ dono & concedo: ita scilicet ut venientes ad nundinas, & ad festa, & morantes & redeuntes in conductu nostro sint. Sunt itaque prædicti, in revelatione scilicet & in Septembri emancipati & liberi ab omni justitia mea, excepto pedagio & justitia pedagii. Feci autem hoc donum super altare S. Nazarii flexis genibus & per Missale inde ecclesiam investivi. Postmodum vero sportam meam suscipiens de manu Guichardi Lugdunensis archiepiscopi & apostolicæ sedis legati, præsente Stephano Eduensi episcopo, donavi & concessi ad luminare ipsius altaris S. Nazarii XX. solidos singulis annis perpetuo in vino quod homines de Bieria, & alii de terra canonicorum ultra montes mihi censualiter debent, molendinarios quoque de fluvio Arro ab omni calumpnia & exactione mea & meorum absolvo & quittos clamo. Ut autem hæc omnia rata & inconvulsa perpetuo tenore permaneant, sigilli mei impressione firmavi & ad plenitudinem confirmationis sigillum Stephani Eduensis episcopi apponi curavi, qui omnes violatores hujus meæ donationis & concessionis anathemati supposuit, & in igne gehennali sathanæ puniendos tradidit. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini 1171. Alexandro III. in cathedra Romana sedente, Ludovico rege regnante, primo anno Stephani Eduensis episcopi. Testes sunt Seguinus Eduensis decanus, Renaudus præpositus, Gerardus de Quirigniaco, Hugo de Arneto, Renerius de Rivello, Odo Campaniæ senescallus, Gerardus de Reux, Petrus de Goc, Willelmus de Rivello, Willelmus Eduensis vigerius, Gualterius forestarius, Renaudus portarius. Hæc omnia laudavit Aalidis uxor mea, videntibus Seguino decano, Renaudo præposito, Renerio de Rivello, Guiardo de Favernai, Guillelmo de Orgeolo, Bartholomæo Camerario. Hoc idem totum laudavit Odo filius meus, præsente Seguino decano, Renaudo præposito, Hugone de Arneto, R. de Rivellio, Stephano de Rivellio, Stephano de Favernay Lingonensi canonico, Johanne Erupel, Gerardo de Escot, Petro de Vefrac; testis est etiam Nicolaus capellanus meus, qui hoc scripsit.

LVIII.

Donatio comitissæ Nivernensis facta Ungiaco. *Ex tabular. Ungiaci.*

QUoniam mortalium vita brevis est, & in ipso vitæ brevissimo cursu mentes hominum per varia rerum oblectamenta discurrunt, cito cadunt a memoria, quæ in hac luce præsenti fiunt, nisi per aliquod scriptum in posterum reserventur. Igitur ne beneficia sanctæ matris ecclesiæ filiis, a nobilibus collata, cujusquam impulsu maligno vel aliquorum consilio diminuantur, falsitati contradicentes & in æternum successoribus nostris pacem præparare curantes, litterarum tenacitati veritatem commendamus. Verumetenim illud quod audivimus & vidimus oculis nostris hoc testamur universis, quatinus Mahot comitissa Raimundi Grignonis comitis filia in præsentia capituli nostri genu flexo petensque veniam peccatorum suorum a Deo, Arveo Ungiacensis ecclesiæ abbati & fratribus ibidem commorantibus & Deo servientibus pro amore Dei & redemtione animæ patris sui & suæ animæ & animarum virorum suorum Odonis videlicet de Isodun, Guidonis Nivernensis comitis, Petri Flandrensis comitis & anniversario post mortem suam in eadem ecclesia annuatim agendo, dedit viginti solidos in censibus & costumis de Grignone & de Grangiis singulis annis ad festum S. Remigii persolvendos & piscaturam in stagno de Estalenta semel in anno duobus diebus & duobus noctibus ad festum S. Augustini in perpetuum possidendam. Et hoc laudavit filius suus de Isodun. Concessit equidem præfata comitissa & laudavit omnes elemosynas, quas pater suus Raimundus prædictæ ecclesiæ donavit. Hujus rei testes sunt Guido de Vernere, Raynerius de Froleys, Aimo d'Aise, Columbus præpositus Tornodoro, Richardus sacerdos, Hugo monachus de Divione, magister Hugo de Metel. Factum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXVII. 1177.

LIX.

Charta Seguini abbatis & capituli ecclesiæ Castri censorii, qua monialibus de Crisenone annuum cujuslibet vacaturæ præbendæ reditum tribuunt. *E chartul. B. M. de Crisenone.*

KAritatis operibus operam impendentibus inani hominum favore declinato, solius Dei omnipotentis gratiam appetentes, innitimur huic apostoli salubri consilio, *qui gloriatur in Domino glorietur.* Pateat igitur tam præsentium, quam futurorum notitiæ, quod ego Siguinus ecclesiæ Castri censorii Dei gratia humilis abbas, ejusdemque ecclesiæ capitulum, animabus nostris quærentes remedia, ecclesiæ B. Mariæ de Crisenone canonicorum nostrorum annualia jure perpetuo concedimus possidenda, pro cœlestibus terrena, pro æternis transitoria felici commercio commutantes; ita scilicet quod quoquomodo præbendam vacare contigerit, a prima die cognitæ vacationis, usque ad anni perfectionem, præbendæ vacantis fructus ecclesia de Crisenone integre recipiet: nullo ab ipsa in ecclesia Castri censorii exhibito servitio, excepto ebdomadali, quod annuo vacationis cursu solito canonicorum persolvet. Anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXII. factum est hoc. Hujus 1182. 2. Corinth. 10. 17.

rei testes sunt Guerinus canonicus de Avalone, Obertus de Cernum, Benedictus capellanus de Malliaco-villa, Christianus capellanus de S. Bricio, Radulfus clericus de Malliaco, Laurentius de Barsenia, & ne apud posteros inde aliqua oboriatur controversia, sigillorum nostrorum impressione roboramus.

LX.

Philippi regis diploma de mutuo Eduensis & Lugdunensis ecclesiæ Regalium jure.

1189. PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex. Noverint universi præsentes pariter, & futuri, quod legitimo hominum testimonio Lugdunensis ecclesiæ jus esse didicimus, ut quoties Æduensis sedes vacaverit, toties archiepiscopus Lugdunensis Regalia nostra *, & alia quæ ad episcopatum Æduensem pertinent in manu sua habeat, & versa vice, quoties Lugdunensem sedem vacare contigerit, toties episcopus Æduensis in sua manu habeat * universa ad Lugdunensem archiepiscopatum pertinentia. Quocirca, quoniam jura ipsarum ecclesiarum volumus, & debemus, * inviolabilia conservare * decernimus, & præcipimus, quatenus utraque ecclesia jus suum integre habeat, sicut prædictum est, & sicut ex legitimorum hominum testimonio didicimus, ita quod neutri ecclesiarum cedat ad præjudicium, id quod Regalia Æduensia ex ignorantia occupavimus post decessum Stephani Æduensis episcopi, unde fideli nostro * archiepiscopo Lugdunensi Regalia ipsa restituimus, & ipsa successoribus suis ipso episcopatu vacante in perpetuum habenda concessimus. Quod ut perpetuum robur obtineat, præsentem paginam sigilli nostri auctoritate præcepimus confirmari. Actum Parisiis, anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXIX. regni nostri X. adstantibus in palatio nostro, quorum nomina supposita sunt, & signa. Signum Theobaldi comitis dapiferi, S. Guidonis Buticularii, signum Matthæi camerarii, signum Radulphi conestabilis. Datum vacante cancellaria.

* Eduensia.
* & custodiat.
* Immutilata.
* decrevimus & præcepimus.
* Johanni tunc.

LXI.

Charta Galterii II. Eduensis episcopi referens sententiam divortii inter Galcherum de Salinis & M. de Borbonio consanguineos.

1195. GALTERIUS Eduensis, Garnerius Trecensis Dei gratia episcopi, & . . . . abbas monasterii in Argona, omnibus ad quos litteræ istæ pervenerint. Noverit universitas vestra quod D. Papa nobis scripsit in hunc modum.

Celestinus episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus G. Eduensi, G. Trecensi episcopis, & dilecto filio . . . . . abbati monasterii in Argona, salutem & apostolicam benedictionem. Cum ex assumpto regiminis universalis officio, de salute gregis sollicitudini nostræ commissi curam omnimodam gerere teneamur, circa matrimonia tanto magis cautos & sollicitos nos esse convenit, quanto ex ipsis, si indiscrete agantur, majora pericula proveniunt animabus, si vel illi videlicet, quos Deus conjunxit, per hominem minus rationabiliter separentur, vel invicem cohabitare sinantur, quos contra Deum constat esse ab homine copulatos. Significantibus autem consanguineis dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris M. dominæ de Borbonio ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod nobilis vir Galcherus de Salinis dictus vir ejus, ipsam in ea linea consanguinitatis attingit, infra quam nec matrimonium contrahi potest, nec contractum subsistere secundum sacrorum canonum instituta. Quoniam igitur nobis non constitit de substantia veritatis, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus evocatis ad vestram præsentiam, qui fuerint evocandi, & inquisita super præmissis diligentius veritate, quod canonicum fuerit, non obstante super principali seu etiam incidenti questione contradictionis vel appellationis obstaculo, statuatis & faciatis quidquid exinde duxeritis statuendum per censuram ecclesiasticam firmiter observari, provisuri attentius ut sic eidem mulieri favorabiliter assistatis, ne in jure suo aliquod sustineat detrimentum. Verum quia ipsa, sicut accepimus, quondam fuit ab eodem G. arctæ custodiæ deputata, & ob hoc de periculo proprii corporis sibi timens, ad suos de novo consanguineos liberata confugit, volumus & præsentium vobis auctoritate mandamus, firmiterque præcipimus, ut ne rursus lite pendente periculum idem incurrat, eam omni contradictione & appellatione remota, tutelæ venerabilis fratris nostri Willelmi Remensis archiepiscopi, S. Sabinæ cardinalis, apostolicæ sedis legati, sine dilatione aut difficultate aliqua, auctoritate apostolica committatis, nec predicto viro aliquatenus restitui permittatis, donec causa ipsa fuerit fine canonico terminata. Si qua vero partium legitime citata, præsentiam vestram adire, vel judicio vestro parere noluerit, vos in eadem causa nihilominus appellatione cessante prout ratio dictaverit procedatis. Ceterum quia sicut nobis est intimatum, venerabilis frater noster Henricus Bituric. archiepiscopus in ipsam excommunicationis sententiam promulgavit, volumus ut ab ea juxta formam ecclesiæ sufficienti cautione recepta, quod coram vobis debeat juri parere, ipsam auctoritate nostra sublato appellationis remedio absolvatis. Quod si post iter ab hujus negotii procuratoribus ad nos arreptum, quicquam contra prædictam mulierem attemptatum temere fuerit aut mutatum ante litis ingressum, in statum pristinum appellatione postposita reducatis, eos qui nominati fuerint ut testimonium perhibeant veritati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, ad id per districtionem ecclesiasticam appellatione remota cogentes, nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint, harum tenore non habito, a sede apostolica impetratæ. Quod si omnes his exequendis nequiveritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani XVIII. cal. Maii pontificatus nostri anno V.

Cum igitur hujus auctoritate rescripti G. de Salinis ex certa causa peremptorie citassemus, & data ei rescripti copia, ac spatio competenti ad deliberandum indulto vocassemus ipsum, ad locum satis idoneum & securum, Tornodorum videlicet in terra comitis Nivernensis, qui eum tanquam fidelem suum & hominem diligebat, præfixo sibi die, procurator ejusdem comitis cum litteris de rato ad nos accessit, qui cum tanquam de merito causæ diffidens, dilatoriis exceptionibus & litigiosis subterfugiis diutius institisset, & jam fuisset super principali lis contestata, appellatione facta contumaciter recessit a nobis. Nos vero prudentum & in utroque jure peritorum, qui præsentes aderant, communicato consilio & habita deliberatione super hoc pleniori, consideratis etiam damnis atque periculis quæ ex hujus protractione negotii poterant multipliciter provenire, cum ipse G. se ab uxore separandum præsentiens, terram ipsius circumquaque vastaret, juxta tenorem litterarum D. papæ, debita sedulitate processimus: cumque procedente accusatore in medium, & receptis ac diligenter examinatis testibus idoneis & omni exceptione majoribus, fama etiam consentiente nobis constaret ipsos esse consanguineos in quarto & quinto gradu, sententiam divortii inter ipsos juxta formam canonicam solemniter promulgavimus. Ipsa vero domina ad mandatum nostrum prædicti Galcheri consortium abjuravit. Unde in hujus rei testimonium præsentem paginam scribi, & sigillorum nostrorum impressione fecimus communiri.

LXII.

Transactio N. abbatis S. Sequani facta cum hominib. de Tullio.

1198.

EGO GAUTERIUS Dei gratia Eduensis episcopus notum facimus tam præsentibus quam futuris, quod quærela quæ vertebatur inter N. abbatem S. Sequani & Gaufridum, Martinum fratres & Widonem nepotem eorum de Tulliensi supra his quæ habebant in territorio finagii de Villeta & de Belum, pacificata est in hunc modum. Prædicti homines dederunt in eleemosyna prædictæ ecclesiæ S. Sequani & ejusdem abbati & conventui quicquid habebant in supradicto territorio & concesserunt pacifice possidendum. Promiserunt etiam juramentis interpositis, quod legitimam inde ferrent garantiam adversus omnes homines; ita quod si aliquis contra donationem eorum vellet quicquam proponere .... eos ad memorati abbatis curiam ad litigandum laborare oporteret: idem abbas in eundo & redeundo eos conduceret & expensas propter hoc ab eis factas solveret. Si vero de ipso negotio in præsentia nostra, vel mandati nostri tractaretur; ipsi homines propriis expensis ire, redire & litigare tenentur: propter hoc habuerunt iidem homines de bonis sæpe dictæ ecclesiæ centum solidos Pruvinienses, eruntque participes tam ipsi quam antecessores & hæredes, beneficiorum eorum, orationum, & eleemosynarum ejusdem ecclesiæ. Hanc eleemosynam laudaverunt Aranborz uxor Gaufridi, & Richardus filius ejus, Adelina uxor & Johannes filius Martini, & Helisabez mater Guidonis, testibus dominis archipresbyteris Laurentio, Girardo, Johanne & Widone Tullionum, qui eos laudasse viderunt & audierunt. Testes sunt etiam Nivardus abbas, Galterus prior, Johannes de Monte, Vido de Ventouz, Johannes de Salinis monachi S. Sequani, Lambertus Cornutus, Ramellus laïci: & nos ad majorem firmitatem præsenti chartulæ sigillum nostrum apponi fecimus. Actum est hoc per manum memoratorum Odonis archipresbyteri & Vidonis Tullionum anno ab Incarnat. Dom. M. C. XCVIII. pridie nonas Aprilis.

LXIII.

Charta Galteri Eduensis episcopi, quâ juri omni quod in sacellum de Bethleem sibi competere contendebat, omnimode cedit.

1211.

GALTERIUS Dei gratia Eduensis episcopus in Christo fratribus de Bethleem, & omnibus in burgo de Bethleem apud Clameciacum manentibus, salutem in Domino. Noveritis quod per sententiam reverendi patris Manasse Aurelianensis episcopi, & dilecti nostri Humbaudi Autissiodorensis canonici, in quos compromiseramus super capella & jurisdictione burgi de Bethleem, definitum est & declaratum, quod capella, domus & burgus, quoad ecclesiasticam jurisdictionem pleno jure spectant ad episcopum Autissiodorensem; & nos eidem sententiæ parentes, id vobis notificamus, & præsenti insinuatione denuntiamus. Datum anno gratiæ M. CC. XI. mense Oct. IV. calend. Novembr.

LXIV.

Charta fundationis carthusiæ Vallis S. Georgii, a Guidone comite Nivernensi & Mathilde ejus uxore confirmatæ.

NOS GUIDO comes Nivernensis & Forensis & nos Mathildis comitissa Nivernensis & Forensis 1235. universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis notum facimus nos hujusmodi litteras inspexisse & cum legerentur coram nobis diligentius audivisse. Universis ad quos præsentes litteræ pervenerint, Hugo dominus Ulmi in perpetuam rei gestæ notitiam cum salute. Quoniam memoria hominum sæpissime labitur super rite gestis ipsorum & maxime super his quæ longo temporis spacio protenduntur, ita quod pluribus quandoque gravia pericula subsequuntur, quare quæ Domino disponente geruntur in terris, oportet non immerito ad perpetuæ veritatis notitiam firmari robore litterarum. Inde est quod cum Dominus pius & misericors me suâ gratia, potentia sæculari & bonorum suorum temporalium satis sufficienti abundantia convallasset, mihi suo militi peccatori, sui sancti Spiritus gratia misericorditer inspiravit, ut sibi & mihi coadoptativos filios spirituales studerem quantocius procreare, templum sanctum eisdem in terra propria construendo, & etiam habitacula cum suis necessariis in expensis propriis præparando; ita quod per misericordiam Redemptoris una cum ipsis filiis templum coeleste & sanctorum tabernacula possem jure perpetuo possidere. Cui sanctæ inspirationi animo meo adhærens, cum ingenti gaudio & corde devoto deliberavi post modum in animo diligenter perscrutando, quod inter cæteras plurimorum ordinum domos, domum Carthusiensis ordinis quasi ignoti in patria, cùm in tota dioecesi nulla domus ipsius ordinis fundata reperiretur, cùm expensis propriis construerem & fundarem, atque terris & nemoribus & aliis bonis temporalibus juxta formam ordinis ita competenter dotarem eamdem, quod fratres in ea commorantes inde possint commodè sustentari cum aliis beneficiis & elemosynis, quæ ab aliis Christi fidelibus poterunt adinvicem recipere Domino concedente, prout hæc hujusmodi beneficia piis locis de novo fundandis consueverunt misericorditer erogari. Ad laudem igitur & honorem Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi & gloriosæ matris ipsius & beati Johannis Baptistæ & S. Georgii martyris & omnium sanctorum domum prædicti ordinis fundo, quæ vocabitur sancta Maria Vallis S. Georgii, & construo pro remedio animæ meæ & nobilis He.. uxoris meæ, necnon & parentum nostrorum & omnium antecessorum meorum vivorum & defunctorum animabus. Et dono in primis & concedo pleno jure in perpetuam elemosynam Deo & dicto ordini Carthusiensi locum fundationis ejusdem domus, videlicet nemus de Espesse cum omnibus pertinentiis suis, & stagnum cum molendino, & prata & omnes terras superius & inferius circum adjacentes dicto nemori & nemus de Combriens protendens sive descendens versus villam de Poques cum domibus Effecaz & clausuris & pertinentiis suis secundum quod via dividit, quæ per dictas domos se extendit versus clausum meum de Ulmo, in cujus residuo nemoris eidem domui perpetuum usagium in omnibus est concessum. Item omnes terras quas habeo nomine ganagii vel alio modo in villa de Poques & in appendiciis ejus & specialiter omnes terras ab introitu de Champaniæ cum pertinentiis suis, secundum quod protenduntur usque ad Brive, & usque ad plenum exitum de Combes sitæ inter nemora de Espesse & de Combriens protendentis versus villam de Mani cum pratis meis scilicet Brolio & Hasta, sitis sub prædicta parochia de Poques & quicquid habeo apud Brive. Item omnes terras ganagii villæ de Mani cum pratis meis scilicet Brolio & Hasta, sitis sub prædicta villa, & omnes census & campipartum parochiæ ejusdem villæ de Mani, &c. *recensentur varia prædia*, & quicquid fratres memoratæ domus infra terminos

terminos suos emptione, donatione, vel alia quacumque de causa adquirere potuerunt, a feudatariis seu ab aliis hominibus meis tam liberis quam servis in perpetuum habeant liberam facultatem, quoscumque etiam sanos vel infirmos voluerint recipere in fratres ejusdem domus de ipsis hominibus cum bonis suis mobilibus immobilibusque liberam similiter habeant potestatem. Item dono in perpetuum supradictis fratribus ad calefaciendum, plenum usagium in nemore de Montivim & ad ædificandum in nemore de Montcheinsi, & si ad hæc non sufficerent ista duo nemora pro prædictis & aliis suis necessariis faciendis, in nemoribus meis Desgaz ipsum perpetuum usagium habeant dicti fratres, & in aliis quibuslibet meis nemoribus Trembles & Vernes, quotiens necesse habuerint libere pro sua capiant voluntate. Hæc autem omnia præmissa sine aliqua retentione Deo & sanctis ejus atque præfato ordini Carthusiensi in puram & perpetuam elemosynam offero & concedo, atque sæpedictæ domus fratribus trado penitus & assigno, & in veram & corporalem omnium sæpedictarum rerum possessionem feci eosdem induci: præterea ob reverentiam Dei & honestatem ordinis, ad plenam pacem ejusdem domus ubique & specialiter infra terminos ab omnibus in perpetuum conservandam, sub pœna perpetuæ exhæredationis & amissionis non solum rerum sed & propriorum corporum prohibeo statuendo, ne aliquis nobilis vel ignobilis, qui ad meam jurisdictionem debeat pertinere, in priorem vel aliquem de fratribus ipsius domus manum audeat injicere temere violentam, nec domos sive grangias suas frangere, comburere, seu furtum, homicidium vel aliud maleficium perpetrare in eisdem; sed nec possessiones sive alia bona sua invadere, rapere, vel aliam injuriam super his irrogare præsumat, quandiu præfati prior & fratres coram competenti judice voluerint stare juri. Item firmiter inhibeo ne infra dictos terminos aliquis hominem capiat injuste, vel furtum, rapinam, incendium, seu homicidium perpetret sive prædam per eosdem ducat vel adducat. Item nec femina nisi in dedicationibus ecclesiarum portas sive clausuras domorum & grangiarum ipsorum fratrum appropinquare præsumat, nec in eundo per vias versus ipsas domos vel grangias protendentes moram faciat in eisdem, nec in nemoribus circa easdem constitutis; sed velociter transeat pergendo viam suam, nisi velit incurrere confusionem proprii corporis & ruborem. Item nullus per nemora sæpe dictæ domus & alias possessiones suas causa venandi aves vel animalia silvestria prosequatur; & si contigerit forsitan, ut in eisdem aliquid capiatur, domui protinus reddatur, cujus animalis carnes leprosis eroget, sibi corium cum aliis necessariis libere retinendo. Quicumque autem scienter offenderit in aliquo de prædictis prohibitionibus, secundum modum transgressionis per dominum terræ & suos ita gravissime puniatur, quod nemo præsumat consimile facinus attentare. In terra vero supradictam domum cum omnibus bonis suis & familia ab omni pedagio, leida, venditionibus, banno seu aliis quibuslibet hujusmodi institutis quocumque nomine censeantur per totam terram meam facio in perpetuum & præcipio liberam & immunem & salvam & securam ubique permanere, & per me & meos quasi propriam personam ipsam domum defendere teneor & salvare & etiam pro ipsa stare juri contra omnes molestatores indebitos, si qui fuerint, quod Deus avertat. Ad quæ omnia volo & statuo quod dominus Ulmi & sui omnes mei alii successores in perpetuum similiter teneantur. Si autem prior & fratres dictæ domus vel eorum successores aliqua de terris, reditibus seu aliis possessionibus collatis & assignatis eisdem qualicumque de causa forsitan amitterent, ita quod non possent pacifice & plenarie omnia possidere, sicuti sunt erogata, dominus Ulmi quicumque sit, semper teneatur ad valentiam rerum amissarum vel damnorum super his illatorum terras seu redditus eisdem fratribus assignare. Quod si non faceret, & non conservaret memoratam domum cum omnibus bonis suis & libertatibus in his & aliis meis litteris comprehensis, rogo quam plurimum & requiro in Domino venerabiles in Christo patres & dominos meos Eduensem & Nivernensem episcopos præsentes & futuros, ut ipsi domini Ulmi personam cum tota terra sua, monitione præmissa gravi subjiciant interdicto, donec de omnibus damnis datis prælibatæ domui sit plenius satisfactum. Ad quod etiam exequendum dominus meus comes Nivernensis & sui successores, cum super hoc fuerint requisiti, dictum dom. Ulmi causa Dei & precum mearum intuitu compellant firmiter & inducant. In hujus enim rei testimonium & munimen perpetuæ veritatis, ego & nobilis He. uxor mea laudans omnia superius nominata, & ad plenum concedens præsentem chartam sigillis nostris roboratam memoratæ domui tradidimus in perpetuum conservandam. Ego autem He. uxor nobilis supradictæ domus fundatoris pro amore Dei & Domini nostri Salvatoris & honore B. Virginis matris ipsius & omnium sanctorum, necnon & remissione meorum & ejusdem domini mei fundatoris peccatorum, hujusmodi vota ipsius tam salubria & opera tam pia in hac parte & omnia enarrata superius & expressa approbo in Domino & collaudo & sincero corde memoratæ domui in perpetuum concedo. In cujus rei testimonium & perpetuam firmitatem sigillum meum præsentibus apponere dignum duxi. Actum anno gratiæ Domini M. CC. XXXV. nos autem de quorum feodo ligio dicuntur esse omnia supradicta, causa Dei & remissione peccatorum nostrorum & etiam intuitu precum supradictorum nobilium Hugonis dom. Ulmi & Helviis uxoris ejus, memoratis priori & fratribus ejusdem domus Vallis S. Georgii & suis successoribus concedentes laudamus & approbantes in perpetuum confirmamus. Item & omnes libertates & bona ipsorum fratrum tam mobilia quam immobilia contra suos molestatores indebitos, si qui fuerint, quod Deus avertat, salva & secura ubique tamquam nostra propria volumus manu tenere & defendere pro posse nostro, ad quod successores nostri similiter teneantur, ut nos & ipsi omnium bonorum, quæ fiunt & fient de cetero in domo sæpedictorum fratrum specialiter possimus esse participes & consortes. In cujus rei testimonium & munimen perpetuæ veritatis sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Actum anno Dom. M. CC. XXXV.

LXV.

Confirmatio ejusdem fundationis a Guidone episcopo Augustodunensi.

GUIDO Divina gratia Eduensis ecclesiæ humilis minister, universis Christi fidelibus, ad quos præsentes litteræ pervenerint, perpetuam rei gestæ notitiam cum salute. 1235. Incarnata veritas prædicat, & concedit bona fidelium opera coram hominibus esse procul dubio facienda, ut Deus pater cœlestis & omnium bonorum creator inde glorificetur ab ipsis hominibus in cœlis, & in terris devotius adoretur, & maxime ut audientes & videntes hæc, ad imitanda consimilia vel alia pietatis opera commoneantur merito & pariter invitentur. Quare quæ ipso Domino disponente nostris temporibus misericorditer geruntur in terris, ad laudem ipsius volumus prout tenemur in perpetuum firmari robore litterarum, ne super his quæ longo temporis spatio protenduntur, ignorantia vel aliqua dubietate hominum obfuscari valeat claritas perpetuæ veritatis. Unde vestram universitatem scire volumus in hac parte quod dilectissimus in Christo filius & consanguineus noster nobilis vir Hugo dom. Ulmi gratia Dei & sui ad laudem Dei & Domini nostri Jesu Christi & gloriosæ Mariæ Virginis matris ipsius & S. Johannis Baptistæ & B. Georgii martyris atque Omnium sanctorum pro remedio animæ suæ & nobilis He. uxoris ejusdem & aliorum suorum antecessorum animabus, in suo proprio fundo & libero nostræ diœcesis, de nostro & capituli nostræ ecclesiæ Eduensis assensu & voluntate quandam domum Carthusiensis ordinis quæ vocatur S. Mariæ Vallis S. Georgii jam incœpit plenius

construere & fundare, terras, prata, nemora, decimas, redditus bladi & vini & denariorum atque pascua & alias possessiones, necnon & plures immunitates sive libertates cum aliis bonis temporalibus in perpetuam elemosynam concedendo & assignando eisdem, prout in litteris exinde confectis sigillis prædictorum nobilium Hugonis, & He. uxoris suæ communitis plenissime continetur, quas inspeximus & perlegi fecimus diligentissime coram nobis. Quibus diligentius auditis & clarius intellectis, ad preces eorumdem nobilium necnon & prioris & fratrum dictæ domus Vallis S. Georgii omnes prædictas elemosynas, libertates & cetera omnia prætaxata, sicuti de verbo, ad verbum in prædictis litteris annotantur, approbamus in Domino & laudamus prædictis fratribus Carthusiensibus & suis successoribus & per ipsos supradictæ domui eorumdem in perpetuum confirmamus & cum necesse fuerit in his & in omnibus aliis bonis jam acquisitis & etiam acquirendis nos & nostri successores manutenebimus ipsam domum in quantum cum Deo & justitia poterimus tamquam res nostras proprias, Domino concedente, ut specialiter esse possimus omnium bonorum quæ fiunt & fient de cetero in eadem domo participes & consortes. Si quis autem contra hæc vel aliqua ex his præmissis temere venire præsumpserit, iram Dei omnipotentis & maledictionem incurrat, nisi pœnitendo satisfecerit de reatu, & in districti examine judicii a corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi fiat alienus, cunctis autem benefactoribus eorumdem fratrum & hæc superius nominata & alia jura & bona supra dictæ domus pacifice servantibus & quiete gratia cœlestis in præsenti pacem tribuat & veniam peccatorum, necnon in futuro gloriam sempiternam. In cujus rei testimonium & munimen perpetuæ veritatis & confirmationis ad preces supradictorum nobilium atque prioris & fratrum memoratæ domus sigillum nostrum una cum sigillo capituli ecclesiæ nostræ Eduensis omnia præmissa approbantis & in Domino collaudantis, præsenti paginæ approbationis & confirmationis duximus apponendum. Actum anno gratiæ Domini M. CC. XXXV.

LXVI.

Gregorii papæ IX. breve pro monasterio B. Mariæ de Consolatione.

1237. GREGORIUS episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus per Lugdunensem provinciam constitutis salutem & apostolicam benedictionem. Quoniam, ut ait apostolus, *omnes stabimus ante tribunal Christi*, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit, sive malum, oportet nos diem messionis extremæ, misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis, firmam spem fiduciamque tenentes, quoniam *qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus* & metet vitam æternam. Cum igitur dilectæ in Christo filiæ abbatissa & moniales monasterii, quod dicitur Consolatio B. Virginis Cisterciensis ordinis Eduensis diœcesis monasterium ipsum de novo ædificare incœperint, & tanta, sicut asserunt, paupertate graventur, quod ad ædificationem ejusdem propriæ non sufficiant facultates, universitatem vestram rogandam duximus & monendam in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ad perfectionem dicti monasterii de bonis a Deo vobis collatis pias elemosynas & grata caritatis subsidia erogetis, & vos per hæc & alia bona quæ Domino inspirante feceritis, ad æternæ possitis felicitatis gaudia pervenire. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, ac ea quam idem nobis concessit auctoritate confisi, omnibus qui ad consummationem prædicti operis manum porrexerint caritatis, viginti dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Viterbii calendis Junii pontificatus nostri anno XI.

Rom. 14. 10. 2. Cor. 5. 10.

2. Cor. 9. 6.

LXVII.

Charta fundationis Marciliaci prope Avalonem.

Ex camera computorum Dirion. arcula fundationum, fasce 4.

1239. EGO MILO dominus Noyeriorum notum facio universis præsentes litteras inspecturis quod dominus Buretus de Preis miles, dilectus & fidelis meus & Maria uxor ejus in præsentia mea personaliter constituti dederunt & concesserunt pro remedio animæ suæ & antecessorum suorum in puram & perpetuam elemosynam abbatissæ & conventui de Insulis juxta Antissiodorum ad fundandam abbatiam monialium Cisterciensis ordinis apud Marciliacum ea quæ sunt inferius annota a libere, quiete & pacifice in perpetuum possidenda. Videlicet mansionem suam, in qua dictus Buretus & ejus uxor manent & ochiis suis dictæ mansioni adjacentibus, sicut se comportant a capella usque ad vineam, omnes terras quas tenent ad carrucam suam & finagium de Marciliaco, videlicet campum de la Vasseine, campum de la Coyre, campum de Chardonous, campum des Noës, campum des Aubuës; item prata sua, quæ habent in finagio de Marciliaco, videlicet pratum dictum de Sulancio, pratum de Laschise, pratum des Noës, duo boissonnia, cum fundo terræ quæ habent dicti Buretus & ejus uxor apud Marciliacum; item unum modium avenæ & dimidium modium frumenti totum ad mensuram Avalonis: insuper quindenam in terris & coustumis dictæ villæ, annuatim percipiendos census, quos habent in eadem villa; idem Buretus & Maria ejus uxor dant circiter quindecim solidos, & duas familias hominum, scilicet Duranum de Marciliaco, Robertum Lathonum cum omnibus conventionibus suis, suis hæredibus, successoribus eorumdem, & in posterum procreandis. Dant etiam & concedunt dicti Buretus & Maria ejus uxor abbatissæ & conventui supradictis omne jus contractus allegandi, recipiendi, & retinendi quoscunque & undecumque venientes in mansis & locis suis; dantes & concedentes eisdem omne jus denominationis prædictis taliter albergatis, necnon in datis duobus familiis hominum supradictis, exceptis solum alta justitia, raptus videlicet, homicidii & latrocinii, salvis tamen remanentibus & omnibus, & per omnia universis bonis sic delinquentium abbatissæ & conventui memoratis. Concedunt etiam dicti Buretus & Maria ejus uxor abbatissæ & conventui sæpe dictis, partem suam, quam habent in Boëssonno apud Thoriacum sito, cum fundo terræ, in quo Boëssonno .... de Insula habet tres partes, & dicti Buretus & Maria ejus uxor ac domina Alaidis quartam partem. Dant etiam & concedunt dicti Buretus & Maria ejus uxor quicquid jurium habent vel habituri sunt & quicquid advenire debet & potest eisdem de dicto Boëssonno post decessum dictæ Alaidis ex successione ejusdem, necnon & tertias quas habent apud Thoriacum, a via quæ ducit a Virziliaco usque ad Insulam, ad Comas Ducum & campum de Chamereul, quæ dicta domina Alaidis tenet, qui campus ad dictas moniales reveniet post decessum Alaidis prædictæ. Dederunt insuper eisdem in nemore de Herniello medietatem partis illius cum fundo terræ quam tenent & medietatem partis illius, quam habituri sunt post decessum supra dictæ Alaidis ex successione ejusdem. Concesserunt preterea memorati Buretus & Maria uxor ejus abbatissæ & conventui memoratis, ut animalia dictæ abbatissæ & hominum quos habent præsentialiter, & quos sunt in posterum habituri successive & in perpetuum libere pascant, ubicumque dictus Buretus & Maria ejus uxor jus habent in pascuis. Volentes & concedentes, quod si animalia dictorum abbatissæ & conventus propria exeant pascua communia dictis Bureto & Mariæ ejus uxori & hominibus eorum, aut aliis quibuscunque, jurisdictioni eorum divisione subjectis tam dicto finagio de Marciliaco quam

alibi damnum aliquod dederunt & hujus occasione capta fuerunt, per solius dampni restaurationem ad arbitrium boni viri absque omnium exactione aut alicujus emenda illis reddantur & libere absque omnium detentione restituantur eisdem. Dederunt insuper & concesserunt idem Buretus & Maria ejus uxor abbatissæ & conventui sæpe dictis tres pecias terræ arabiles sitas in finagio de Thoriaco, scilicet campum dictum de Ruë; quicquid etiam jurium habent & habituri sunt in omnibus supradictis, nihil omnino sibi, sive suis hæredibus in prædictis retinentes vel etiam reclamantes, promittentes fide super hoc in manu nostra corporaliter præstita se contra concessionem ac donationem prædictas per se vel per alium tacite vel expresse in posterum non venturos, & se dictis abbatissæ & conventui super præmissis omnibus legatis contra omnes ejus garantiam portaturos, se hæredes suos quantum ad promissa universa & singula tenenda, observanda & garantianda specialiter obligando. De prædictis igitur rebus omnibus donatis dicti Buretus & Maria, se devestientes dictas abbatissam & conventum corporaliter investiunt de eisdem, abrenunciantes in hoc facto sponte, specialiter & expresse omni auxilio jurium, tam canonici, quam civilis, necnon & omni consuetudini & exceptioni cuique tam facti quam juris, quæ sibi & hæredibus suis competere possent ad præsens vel in posterum adveniendum, quantum ad prædictas vel aliquod de prædictis & specialiter juri dicenti generalem renuntiationem non valere. Ego vero Milo dominus de Noyeriis, de cujus feodo res prædictæ movent, donationem & concessionem prædictas laudamus, auctoritatem præstitimus, consensum benignivolum & assensum. In cujus rei testimonium & munimentum, ad preces dictorum Bureti & Mariæ ejus uxoris præsentes litteras sigilli mei munimine roboravi. Datum & actum anno Dom. M. CC. XXXIX. mense Febr.

LXVIII.

Notitia fundationis monast. B. M. de Consolatione, sive dotationis ejus confirmatio.

1244. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, amen. Mathildis comitissa Nivernensis universis præsentibus & futuris præsentem paginam inspecturis salutem in Domino. Notum vobis facimus, quod cum nos, laudante & concedente carissimo marito nostro Guidone bonæ memoriæ quondam comite Nivernensi & Forensi, ad honorem Domini nostri Jesu Christi & matris ejus gloriosissimæ virginis Mariæ ob remedium animæ nostræ & antecessorum nostrorum fundavissemus quamdam abbatiam monialium Cisterciensis ordinis, in diœcesi Eduensi in proprio fundo nostro, quem de propriis denariis nostris emeramus a Stephano Tondu serviente nostro, videlicet apud Masetum prope Moncellos* castrum, quæ abbatia Consolatio B. Mariæ semper virginis nuncupatur, & ejusdem abbatiæ visitatorem & correptorem abbatem Cisterciensem constituissemus, ut idem abbas Cisterciensis, qui pro tempore fuerit, per se vel per alium, qui sit ejusdem ordinis, dictas visitationem & correptionem exequatur; & abbatissam & moniales ibidem in veram & pacificam possessionem ejusdem abbatiæ & bonorum ejus induxissemus, & Deo & B. Mariæ semper virgini & monasterio, dictæ abbatissæ & monialibus ibidem Deo servientibus & quæ præsentibus succedent in posterum in puram, perpetuam, liberam & quietam eleemosynam contulissemus & tradidissemus dictum fundum, & omnes res & singulas inferius subnotatas, fundationem & donationes prædictas, modo in viduitate nostra existentes, ut majorem in perpetuum obtineant firmitatem, & ut omnis dubitationis scrupulus auferatur de medio in futurum, renovamus, redonamus, & iterum quittamus, concedimus & confirmamus tamquam vera hæres & capitalis domina comitatus Nivernensis. Res etiam datæ a nobis dictæ abbatiæ, monasterio,

* al. Montellos.

A abbatissæ, & monialibus præsentibus & futuris in perpetuam eleemosynam hæ sunt. Dedimus enim eis & gratis donamus in costumis videlicet avenarum nostrarum de Monte Supplionis tres modios avenæ annui reditus, quos eis pro duodecim libris annui reditus assignavimus ad festum S. Remigii annis singulis percipiendos a monialibus supradictis, & in roagio ejusdem villæ quinquaginta bichetos frumenti annui reditus, & quinquaginta bichetos siliginis annui reditus ad mensuram dictæ villæ pro decem libris reditualibus a dictis monialibus in dicto festo percipiendos annuatim. Assignavimus etiam & assignamus in perpetuum monasterio dictæ abbatiæ gaagnagium de Cerviduno pro septem libris reditualibus in censu dictæ villæ, viginti quinque solidos & etiam bannum dictæ villæ annuatim percipiendos in festo B. Bartholomæi, vel in aliis terminis, B si in aliquibus aliis eos percipere solebamus. Item eisdem abbatiæ & monialibus dedimus in perpetuum & concessimus stagnum nostrum de Nyorre, decem modios avenæ, quinque percipiendos apud Ligniacum castrum nostrum in censa burgensium nostrorum Ligniaci, & in costuma exartorum Ligniaci in festo S. Andreæ apostoli annuatim, & alios quinque modios avenæ apud Tornodorum in decima bladi nostri percipiendos in eodem termino annuatim, & sexaginta modios vini puri percipiendos annuatim infra festum B. Martini hyemalis, in decima nostra vini Tornodorensis ad mensuram Tornodorensem in perpetuum annuatim, eo modo quo nos dictam decimam vini percipere consuevimus, vel eo modo, quo nos & successores nostri eamdem decimam percipiemus. Si contigerit, quod dictæ C moniales vel earum mandatum non possent habere dictos sexaginta modios vini quolibet anno, aliquo casu contingente, nos & successores nostri tenebimur supplere defectum usque ad valorem dictorum sexaginta modiorum vini de aliis reditibus Tornodorensibus. Item eisdem monasterio & monialibus donavimus in perpetuum & gratis donamus stallos nostros de Antissiodoro quos quondam tenuit defunctus Arnaudus de Lyvron, & etiam pondus nostrum de Antissiodoro, item eisdem donavimus in perpetuum & gratis condonamus nundinas & mercatum civitatis Antissiodorensis tenendas ab eis & possidendas quietè & pacificè cum omni jure, quod in eisdem nundinis & mercato habebamus, & eodem modo quo nos eadem tenebamus, ita videlicet quod abbatissa & conventus dicti loci, vel D earum mandatum poterunt reditus dictarum nundinarum vel mercati pro sua voluntate vendere ad annum vel ad annos tradere & adcensare cuicumque voluerint, sine mandato & licentia nostri & successorum nostrorum aut ballivi, aut præpositi Antissiodorensis. Item eisdem donavimus in perpetuum & gratuito donamus quadraginta libras monetæ currentis Antissiodorensis annui reditus in censa nostra Antissiodorensi annuatim percipiendas ad quindenam Nativitatis Domini, quæ censa debetur nobis solvi annuatim ad octabas festi, volentes etiam & præcipientes, quod quicumque dictam censam pro nobis seu pro nostris successoribus levaverit, ut ipse dictis abbatissæ & monialibus vel ipsarum mandato reddat dictas 40. libras annuatim ad dictum terminum, de primis denariis qui de eadem levabuntur. Si vero, quod absit, prædicti reditus, aut aliqua pars eorum per nos aut per factum nostrum, aut per E hæredes seu successores nostros aut per factum eorum aliquantulum minuerentur vel pejorarentur, aut per nos dum vivemus in aliquos reditus permutarentur, quod nobis tantum, & non nostris hæredibus & successoribus liceat dictos reditus permutare; nos dictis monasterio & monialibus plenam & commodam recompensationem permutationis, si quam fecerimus, pejorationis & damnorum, si quæ ut dictum est, factæ fuerint vel acciderint, teneamur reddere & reddemus in reditibus æquivalentibus, sine aliqua dilatione in propinquioribus reditibus nostris existentibus prope abbatiam supradictam, & ad hæc hæredes nostros &

successores comitatus Nivernensis specialiter obligamus. A Donamus etiam eisdem & gratis concedimus dictæ abbatiæ in perpetuum unam carruatam terræ, videlicet terram arabilem quam emimus apud Masetum a Balduino de Forseri milite, & a Dannona uxore ejus, & terram arabilem quam emimus a supradicto Stephano Tondu serviente nostro contiguam terræ de Maseto supradictæ. Præterea venditionem illam quam dilecta & fidelis nostra Amicia relicta domini Galcherii de Joigniaco militis, Galcherus filius ejus dilectus & fidelis noster fecerunt dictis monasterio, abbatissæ & monialibus de terris & pratis suis prope Moncellos castrum nostrum sitis, ac eorum pertinentiis, quia de donatione & feudo nostro erant, volumus, concedimus & laudamus, quittantes penitus dictis monasterio & monialibus omnes res prædictas venditas & omnia servitia quæcumque, si quæ exinde nobis antea debebantur. B Nemus etiam in quo fundata est abbatia sæpedicta emptum a dicto Stephano Tondu, & quicquid vendiderunt nobis prædictus Balduinus de Forseri & Dannona uxor ejus, videlicet quicquid ipsi habebant apud Masetum in terris, pratis, hominibus, nemoribus, in planis, in aquis, censu, costumis, justitiis & rebus aliis quibuscumque, & octo bichetos frumenti annui reditus, & sexdecim bichetos ordei annui reditus, quos ipsi habebant apud Gannayam dedimus & concedimus in perpetuum dictis monasterio & monialibus cum prato quod est in prato Moran, quod nobis Robinus de Cersiaco filius Gaudrici de Billiaco militis & uxor ejus vendiderunt. Preterea damus in perpetuum & concedimus dictis monasterio & monialibus vineam Cancellarii, quæ sita est apud Clamiacum in territorio de Goa & vineas sitas apud Mayers quæ fuerunt domini Henrici capellani nostri, C quæ ad nos devenerunt pro denariis quos ille nobis debebat, & vineam unam apud Cury de venditione dicti Balduini de Forseri militis, quæ vinea de Piru Borelli vulgaliter appellatur. Nemus etiam de Naygron & Brocias de Montigniaco eisdem donamus. Donamus etiam eis gratuito plenum usagium in nemore nostro de Castillione ad ardendum & ædificandum tam in capite dictæ abbatiæ, quam in membris ejus in perpetuum, & similiter gratuito de quitum pasnagium quinquaginta porcorum suorum in futurum. Donamus insuper gratis eisdem plenum usagium ad omnes bestias suas & ad omnia animalia sua per omnia pascua communia: volumus etiam & sponte concedimus quod quæcumque ipsæ in feudis nostris acquisierunt vel acquirere poterunt in futurum D dono, emptione, permutatione, elemosyna, aut alio modo quocumque usque ad quintum, sicut vulgariter dicitur, libere & quiete perquirant & pacifice possideant absque aliquo servitio nobis vel nostris successoribus vel posteris exinde reddendo. Statuimus etiam & volumus quod dicta abbatia cum pertinentiis suis & earum propria familia liberæ sint & immunes ab omni pedagio, leidis, venditionibus, emtionibus & ab omnibus exactionibus quibuscumque. Præcipimus etiam ut universi ballivi, servientes & præpositi nostri qui pro tempore fuerint sine onere, gravamine & præjudicio dictæ abbatiæ, eandem abbatiam & omnia bona ejus habita & habenda, præsentia & futura, defendant custodiant & manuteneant ad indemnitatem & utilitatem dictæ abbatiæ ubicumque fuerint, E tamquam nobis res nostras proprias & in bona pace teneant, nihil inde pro labore opera vel opere aliquatenus exigentes, caventes attentius ne dictæ abbatiæ exinde aliquod gravamen vel præjudicium irrogetur. Ista omnia & singula supradicta pro nobis & hæredibus & successoribus nostris comitatus Nivernensis fide præstita corporali promisimus & super sacrosancta juravimus, firmiter tenere & irrevocabiliter observare, promittendo fideliter contra prædicta vel aliqua prædictorum per nos aut per alium non venire ullo tempore in futurum. Nec permittemus quod aliquis contra veniat quin eis emendari faciamus pro posse nostro, & omnia promissa & singula dictis monasterio & monialibus garentizabimus in perpetuum contra omnes

gentes, & ad hæc omnia facienda dictos hæredes & successores nostros specialiter obligamus, & præcipue omnes hæredes & successores nostros in perpetuum, qui pro tempore fuerint, ut ex quo saisitiam comitatus Nivernensis adepti fuerint, infra annum dictum juramentum, sicut nos præstitimus, præstare omni occasione & exceptione remota, procul dubio teneantur. Insuper autem sanctissimum patrem Apostolicum dominum universorum & ordinarium singulorum, & venerabiles patres ac dominos Eduensem, Lingonensem, Antissiodorensem, & Nivernensem episcopos, qui modo præsunt, & qui pro tempore erunt, rogavimus & rogamus, ut si nos, quod absit, vel hæredes comitatus Nivernensis aut etiam successores contra ea vel aliqua eorum quæ in præsenti pagina continentur veniremus, vel venirent, aut facere attentaremus, vel attentarent, personas nostras aut hæredum, aut successorum nostrorum prædictorum dicti patres gravi anathemate percellant; & terram nostram in dictorum quatuor episcoporum diœcesibus indilate supponant interdicto, dictas sententias nullo modo relaxaturi, quousque de injuriis & damnis, quæ dictæ abbatiæ illatæ fuerint, competentius & plenius fuerit satisfactum. Ballivos, præpositos & servientes nostros qui aliqua de prædictis reditibus levabunt aut levari facient, vel scienter aut tacite consentient, ex quo eis nuntiatum fuerit, non facient emendari, ad talem pœnam obligamus & præcipientes obligatos teneri, ut nisi dictæ abbatiæ persolvenda solverint statutis diebus & terminis pro qualibet die moræ solutionis faciendæ quinque solidos nomine dictæ pœnæ quilibet persolvat abbatiæ memoratæ, & per nominatos episcopos ad preces & instantiam abbatissæ dictæ abbatiæ vel ejus mandati dictos ballivos, servientes & præpositos compelli volumus per excommunicationem & interdictum usque ad condignam satisfactionem tam de capitali, quam de damnis & pœna superius nominata. Et quod antequam eis ad plenum fuerit satisfactum, sententiæ in ipsos latæ nullo modo relaxentur. Nos tamen in * otione nostra retinuimus, eamdem * otionem posteris nostris denegantes, quod nos tantummodo quoad viximus, non autem posteri nostri, de aisamentis supra dictis ad proborum virorum æstimationem, hoc quod voluerimus dictæ abbatiæ permutare poterimus ad dictæ abbatiæ & monialium commodum & utilitatem in æquivalentibus redditibus nostris prope dictam abbatiam, salvo tamen juramento nostro superius præstito. Ita siquidem quod per dictam permutationem, si qua facta fuerit, nullum dictæ abbatiæ generetur præjudicium vel gravamen, nec post decessum nostrum posteri nostri dictæ abbatiæ reditus valeant permutare. Supra dicta autem omnia & singula dictis monasterio & monialibus præsentibus & futuris in puram, perpetuam, liberam, quietam, & absolutam elemosynam gratis & liberaliter concedimus & donamus, volentes, statuentes & præcipientes, quod dicti monasterii abbatissa & moniales præsentes & futuræ in omnibus rebus & singulis sibi a nobis, antecessoribus & successoribus nostris datis, concessis, dandis & concedendis ita plenissimum jus & dominium obtineant, sicut in rebus superius nominatis, asserentes per dictum juramentum nostrum, quod prædicta omnia & singula volumus, concedimus, facimus & dicimus spontanee, scienter & provide, bona fide, sine dolo, metu, vi qualibet & deceptione quacumque, vel fraude & sine omni qualibet pravitate. Nos autem in omnibus & singulis superius nominatis nobis & nostris successoribus gardam atque omnimodam justitiam retinuimus, excepta justitia de Maseto, quam a Balduino de Forseri milite & Dannona uxore ejus emimus, ut superius est expressum, & excepta justitia de porprisio & clausura abbatiæ supra dictæ, quæ ut in futuris temporibus rata sint & firma & inconcussa in posterum habeantur, & nequis aliquis aliquid de cætero possit obtinere in contrarium, diligenti præhabita deliberatione, solum Deum præ oculis habentes, præsentem chartam sigilli nostri munimine roboratam dictis monasterio &

* optione;
* optionem

monialibus dedimus & concessimus in prædictorum testimonium & munimen & in perpetuam confirmationem. Actum publice anno Verbi Incarnati MCC. XLIV. in mense Aprili die prima.

LXIX.

Breve Innocentii papæ IV. fundationem B. M. de Consolatione confirmantis.

1245. INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo filiabus abbatissæ & conventui monialium monasterii de Consolatione B. Mariæ Cisterciensis ordinis Eduensis diœcesis salutem & apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Cum itaque sicut accepimus dilecta in Christo filia nobilis mulier comitissa Nivernensis monasterio vestro redditus & alia bona pro sustentatione monialium, quæ pro tempore fuerint pia liberalitate donarit, prout in litteris inde confectis plenius dicitur contineri: nos ipsius nobilis precibus, quod ab ea pie & provide factum est, in hac parte ratum habentes auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lugduni X. calend. Aprilis pontificatus nostri anno tertio.

LXX.

Charta qua redditus prioratus de Paluello transferuntur ad usum Hugonis Burgundiæ ducis, & ea translatio confirmatur a Girardo Eduensi episc.

1255. NOS HUGO dux Burgund. notum facimus omnibus præsentes litteras inspecturis, quod cum bonæ memoriæ frater Stephanus quondam abbas & conventus ecclesiæ S. Benigni Divionensis unanimiter & concorditer nobis concesserint, tradiderint & dederint ad vitam nostram solummodo prioratum eorum de Paluello, cum omnibus pertinentiis, appenditiis & juribus quibuscumque prioratus ejusdem, tali conditione & pacto, quod in prioratu prædicto, duobus monachis ecclesiæ S. Benigni pro victu, vestitu & aliis eorum necessariis dabimus & solvere tenemur annuatim quinquaginta libras Divionenses, terminis subnotatis, videlicet ad festum S. Remigii viginti & quinque libras dictæ monetæ, & ad festum Dominicæ Resurrectionis alias viginti quinque libras monetæ ejusdem; habebuntque dicti monachi ea quæ provenient ad altaria ecclesiæ prioratus ejusdem, & de orto dicti prioratus quantum eis competenter necesse fuerit, & pro foagio ipsorum usuagium in nemoribus & in riparia ad opus similiter eorumdem. Insuper abbas S. Benigni qui pro tempore fuerit illos monachos removebit a prioratu prædicto pro voluntate sua, & alios ibi quotienscumque voluerit instituet, & illi instituti habebunt pecuniam & usuagium prout superius est expressum. Debemus autem, & tenemur & promittimus prioratum prædictum cum ejus pertinentiis, appenditiis & juribus omnibus quibuscumque quamdiu vixerimus in bono statu tenere & jura dicti prioratus manutenere, deffendere pariter & servare, & quod ea in aliquo diminui non consentiemus, nec permittemus, nec ipsum prioratum cum ejus appenditiis in alia manu quam in nostra ponere poterimus. Hæc autem omnia vir venerabilis & religiosus P. abbas S. Benigni Divion. & conventus ejusdem loci supra dictas donationem & concessionem prout superius expressæ sunt, nobis laudaverunt & concesserunt ad vitam nostram solummodo, salvis omnibus supra dictis. Quæ omnia promittimus facere, tenere

A & servare & in nullo per nos vel per alios contraire. Post decessum vero nostrum dictus prioratus cum omnibus ejus pertinentiis, appenditiis & juribus in bono statu & cum omnibus meliorationibus & augmentationibus, ædificiis, prout die obitus nostri invenientur, erunt ad dictos abbatem & conventum & eorum ecclesiam quitte, libere & sine contradictione qualibet seu reclamatione nostrorum hæredum aut alicujus alterius & absque debitorum & cujuslibet obligationis onere pacifice revertentur, salvis nobis & nostris heredibus equis & jumentis si qui vel quæ tunc fuerint in dicto prioratu vel pertinentiis ipsius. Rogamus autem venerabilem patrem Dei gratia Eduensem episcopum, ut si nos contra prædicta veniremus, vel aliquid attemptaremus, quod absit, seu hæredes nostri post decessum B nostrum, aut aliquis alius pro eis contra prædicta quicumque facerent aut faceret, dictus episcopus qui modo præest, vel qui pro tempore fuerit ex tunc ad requisitionem mandati dictorum abbatis & conventus in terram nostram sitam in diœcesi Eduensi sententiam interdicti proferat, & in contradictores & rebelles excommunicationis sententiam, easdem sententias tamdiu tenendo & secundum juris ordinem aggravando, quousque prædicta omnia essent ad statum redacta debitum & integre complerentur. In cujus rei testimonium & munimen præsentibus litteris sigillum nostrum fecimus apponi. Et nos Girardus Dei gratia Eduensis episcopus promittimus ad requisitionem dicti ducis prædictis abbati & conventui prædicta facere & tenere quotienscumque a dictis abbate & conventu vel eorum mandato super hoc fuerimus requisiti. In cujus rei testimonium C præsentibus litteris sigillum nostrum cum sigillo ipsius ducis precibus & voluntate ipsius apposuimus. Actum anno Domini M. CC. LV. mense Septembr.

LXXI.

Charta Girardi Eduensis episcopi de cessione ducatus Burgundiæ ab Hugone duce, facta Roberto filio. *Ex camerâ Computor. Burgund.*

NOS GIRARDUS Dei gratia episcopus Eduensis notum facimus universis præsentes litteras inspecturis, quod illustris vir Hugo dux Burgundiæ confessus est coram nobis in jure se donasse Roberto filio suo militi, emancipato, donatione irrevocabili inter D vivos ducatum Burgundiæ, cum omnibus pertinentiis & appenditiis, justitiis, mandamentis ipsius ducatus, & omnia quæ continentur & comprehenduntur sub ipso ducatu, retento in dicto ducatu ad vitam suam usufructu. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum apposuimus ad requisitionem dicti ducis. Datum anno Domini 1272. mense Octobris, die Lunæ ante festum apostolorum Simonis & Judæ. 1272.

LXXII.

Transactio P. abbatis & capituli Castri-censorii cum monialibus de Crisenone, super præbendarum vacatione ejusdem capituli. *Ex chartul. B. M. de Crisenone.*

E UNiversis præsentes litteras inspecturis. Nos P. abbas sæcularis ecclesiæ S. Potentiani Castri censorii, & ejusdem loci capitulum, salutem in Domino. Notum facimus, quod cùm religiosæ mulieres abbatissa & conventus de Crisenone haberent annualia canonicorum nostrorum in ecclesia Castri-censorii, ita quod quoquomodo præbendam vacare contingebat in nostra ecclesia Castri-censorii, prædicta ecclesia de Crisenone a prima die cognitæ vacationis, usque ad anni perfectionem, fructus integrè percipiebat, & percipere debebat, nulla tamen ab eadem ecclesia de Crisenone in dicta nostra ecclesia Castri-censorii............ servitio ebdomadali duntaxat excepto, quod anno vacationis cursu solito canonicè persolvebat; & dictæ 1274. *Vide chart. LIX. suprà.*

abbatissa & conventus non possent commodè in prædicta nostra ecclesia Castri-censorii deservire propter suorum deservientium sumptus onerosos. Nos eorum & nostra utilitate inspecta, cum prædictis abbatissa & conventu concordavimus in hunc modum; videlicet quod quotiescumque annuale devenerit, seu quoquomodo præbendam vacare contigerit in ecclesia Castricensorii prædicta, tenebimur & tenemur in perpetuum loco ipsarum pro ebdomadali servitio deservire, nullo prorsus servitio ab ipsis monialibus in ecclesia Castri-censorii de cætero faciendo. Tenebuntur autem dictæ Religiosæ illud servitium facere in ecclesia de Crisenone pro canonicis nostris, secundum quod facere consueverunt temporibus retroactis, a tempore cognitionis præbendæ vacantis, prout in litteris dictarum religiosarum super hoc confectis plenius continetur. Pro hiis autem sic concordatis nos tenemur pro qualibet vacante præbenda solvere dictis religiosis, vel earum certo mandato, centum & decem solidos Turon. annis singulis quibus ipsam, vel ipsas præbendas vacare contigerit, ad focos cujuslibet anni, fructibus tamen præbendæ seu præbendarum vacantium, vindemiarum & messium a nobis prius habitis & receptis. In cujus rei testimonium sigilla nostra duximus præsentibus apponenda. Actum in capitulo nostro die Lunæ post Octabas nativitatis B. Johannis Baptistæ. Anno Domini M. CC. LXXIV.

LXXIII.

Charta Bartholomæi episcopi Eduensis, miraculum sanguinis Christi attestantis.

1306. BARTHOLOMEUS permissione Divina Eduensis episcopus, universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis, salutem in Domino. Cùm sanctorum reliquias ad laudem & gloriam eorum cum devotione deceat venerari, patet profecto quod reliquias & stigmata corporis & sanguinis Jesu Christi Domini nostri, qui est sanctorum gloria & splendor mirabilis, oportet cum summa devotione & reverentia a cunctis Christi fidelibus majori devotione glorificari excellentius, & extolli. Nuper siquidem in ecclesia beati Mauritii de Marrigneio super Oscharam, insigne miraculum & miraculosum signum noscitur accidisse. Nam cùm decanus dictæ ecclesiæ, die Lunæ ante festum Epiphaniæ Domini nuper præteritum, Missam in dicta ecclesia celebraret, & post consecrationem corporis & sanguinis Christi, sumpto corpore vellet sumere ipsius sanguinem gloriosum: & ipsum sanguinem asperitate frigoris congelatum non posset de facili in totum sumere, adlatis sibi prunis ardentibus in parte vasis terrei fracti: & calefacto calice ad ignem carbonum, gutta seu stilla sanguinis super carbones prædictos cecidisset, & usque ad fundum vasis cum quodam sonitu penetrasset; inventa est post consummationem Missæ, gutta seu stilla prædicta in humanæ faciei effigiem ipsi vasculo adhærentem divinitus transformata. Quod signum mirificum, ac etiam pretiosum nos ardenti desiderio cupientes ad populum exaltare, in festo Exaltationis sanctæ Crucis ad ecclesiam prædictam personaliter duximus declinandum: & vas seu partem vasis prædicti, cum prædicta imagine eidem juncta celitus, in capsam argenteam inclusimus, cum solemnitate qua talia fieri convenit signum hujusmodi relevando, ad Dei laudem & gloriam, præsente multitudine populi copiosa. Unde ut istud miraculum, quod veritatem & virtutem gloriosi sacramenti corporis & sanguinis Christi, pro salute omnium mirabiliter instituti lucidius repræsentat, in memoria perpetuò habeatur, nos de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Nazarii & Celsi meritis confisi, omnibus nobis subditis verè pœnitentibus & confessis, qui prædictam ecclesiam diei dictæ Exaltationis causa visitaverint: & qui per octavas dicti festi, & de cætero in festo dictæ Exaltationis, cum octo diebus sequentibus, dictam Ecclesiam singulis annis visitaverint, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum sub sigillo nostro, die Martis ante festum beati Matthæi apostoli, anno Domini M. CCC. VI.

LXXIV.

Unio ecclesiarum de Sempigneio & de Desisia Eduensi decanatui, facta per Guidonem episcopum. *Extractum ex processu verbali.*

GUIDO permissione Divina Eduensis episcopus universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. 1350. Dudum hoc attendentes quod licet commoditatibus & honoribus omnium dignitatum & personarum nostræ ecclesiæ Eduensis ex officii nostri debito intendere debemus, honorem tamen & statum decanatus ejusdem ecclesiæ tenebamur potius adaugere, cum major dignitas post episcopalem in eadem ecclesia existeret, & decanis ipsius ecclesiæ pro tempore, pro tenendo statu suo & honore ecclesiæ conservando multa incubuerunt & incumbunt onera expensarum: attendentes etiam quod fructus, reditus & proventus decanatus prædicti erant tenues & exiles ad prædicta onera supportanda. Idcirco ex præmissis & ex aliis causis rationabilibus, quæ tunc temporis nos moverunt, parochialem ecclesiam de Sempigneio nostræ Eduensis diœcesis, cum suis juribus & pertinentiis universis, præfato decanatui auctoritate nostra propria unimus & perpetuo duximus annexandam, voluntate & consensu venerabilium & discretorum virorum capituli nostræ ecclesiæ Eduensis prædictæ, ad quos jus patronatus dictæ ecclesiæ de Sempigneio pertinebat, præhabitis & intervenientibus ad præmissa, salvo tamen & per nos reservato fructuum, redituum & proventuum dictæ ecclesiæ de Sempigneio congrua portione pro vicario perpetuo, qui curam animarum exerceat, ut inde possit congrue sustentari, & onera incumbentia supportare. Volumus etiam & concessimus quod cedente vel decedente rectore seu curato dictæ ecclesiæ Eduensis qui tunc erit, vel qui pro tempore existeret, possessionem dictæ ecclesiæ de Sempigneio ac jurium & pertinentiarum ejusdem posset auctoritate propria accipere & etiam retinere, nostra, seu capituli Eduensis prædicti voluntate seu licentia minime requisita, prout in aliis nostris patentibus litteris sigillo nostro sigillatis præmissa plenius continentur. Nuper vero vacante dicta parochiali ecclesia de Sempigneio, pro eo quia discretus vir D. Hugo Anthonii de Muris Salbo tunc rector seu curatus .... præfatam ecclesiam pure, simpliciter ac libere in nostris manibus resignavit, fuimus per nobilem & discretum virum dominum Johannem de Borbonio decanum Eduensem cum instantia requisiti, in præfata parochiali ecclesia quemdam vicarium perpetuum facere, creare, ac dotare........ qui curam & regimen animarum parochianorum habeat, instituere dignaremur. Nos igitur de valore fructuum & redituum ac proventuum prædictæ ecclesiæ, & de omnibus sibi incumbentibus & quæ & quanta portio fructuum, redituum, & proventuum prædictorum esset necessaria pro vicario perpetuo, ut inde posset congruè sustentari & onera incumbentia supportare inquiri fecimus diligenter. Quæ inquesta per nos visa & diligenter examinata, nos volentes dictam requestam per memoratum decanum nobis factam tanquam juri consonam favorabiliter exaudire. Idcirco volentes & statuentes quod in dicta vicaria deinceps futuris temporibus instituatur perpetuus vicarius qui curam & regimen animarum parochianorum dictæ ecclesiæ habeat & exerceat, & in eadem ecclesia residentiam faciat personalem; & infra annum a tempore possessionis adeptæ, canonico impedimento cessante teneatur ad presbyteratus ordinem se facere promoveri. Ut autem præfatus vicarius perpetuus de...... reditibus dictæ ecclesiæ pro sustentatione sua & oneribus ecclesiæ supportandis habeat congruam portionem, nos de bonis, rebus, &

juribus ad dictam ecclesiam pertinentibus assignamus & A concedimus præfatæ vicariæ pro dote sua . . . . pro portione sua congrua, res, bona, jura & debveria quæ sequuntur; videlicet tertiam partem decimarum bladi parochiæ de Sempigneio, de Desisia, & de Corcellis, prout partiuntur pro canonicis præbendatis ecclesiæ nostræ Eduensis, præbendas suas apud Sempigneium percipientibus. Item totam messem parochialem, prout parochiani dictæ ecclesiæ solvere consueverunt curato ejusdem. Item totum vinum redituale, in quo reditu vini plures parochiani tenentur ecclesiæ eidem. Item totum oleum redituale in quo dicti plures parochiani eidem ecclesiæ tenentur. Item omnes nuces existentes juxta rivulum venientem de Desisia. Item 24. operatas vinearum existentium in peciis inferius declaratis. . . . . . Item omnes terras arabiles cum juribus & pertinentiis earumdem pertinentes ad dictam ecclesiam de Sempi- B gneio & de Desisia existentes in finagiis de Sempigneio, de Desisia, de Challeio, & de Corcellis, & alibi . . . . . Item omnia anniversaria debita ecclesiæ de Sempigneio & capellæ de Desisia dictæ ecclesiæ annexæ. Item omnes oblationes, obventiones, benedictiones & sepulturas ac etiam charitates. Item totam summam pecuniæ quam debent dicti parochiani dictæ ecclesiæ, & eorum quilibet in festis Paschæ, & Omnium sanctorum curato ecclesiæ sæpedictæ. Item omnia & singula legata prædictæ ecclesiæ & curato ejusdem a duobus annis cum dimidio citra facta & in futuris temporibus a quibusdam personis facienda . . . . . Item omnes census eidem ecclesiæ de Sempigneio debitos.... Item totam grangiam in qua consuetum est deponi decimas & messes curati dictæ ecclesiæ. Item unam cameram sitam juxta dictam C grangiam & ortum dictæ ecclesiæ. Item unam aliam cameram sitam ante torculare. Item quandam parvam cameram sitam subtus coquinam. Item totam domum novam . . . . . quam ædificavit dominus Hugo Antonii olim dictæ ecclesiæ curatus . . . . . . Statuimus insuper & ordinamus quod res, bona, jura, ac deveria prædicta ad vicariam pertinentia & perpetuum vicarium, qui pro tempore fuerit pertineant pleno jure; & quod decanus Eduensis qui nunc est & pro tempore fuerit, in prædictis rebus, bonis, juribus & deveriis nihil possit & debeat requirere, percipere vel habere. . . . Cetera autem omnia, res, bona, jura, deveria, exceptis his quæ sunt superius expressa, ad decanatum nostræ Eduensis ecclesiæ, & ad decanum qui nunc est vel pro tempore fuerit integraliter pertinebunt; & non tenebitur decanus D ipse aliqua onera dictæ ecclesiæ de Sempigneio supportare, hoc excepto quod pro vineis, pratis & terris ad eum pertinentibus debebit solvere religioso viro priori de Chagneio Cabilonensis diœcesis & aliis personis census & reditus solvi hactenus consuetos. Ut autem hæc auctoritate præmissa perpetuo perseverent, præsentibus litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Acta fuerunt hæc apud Lucenagium castrum nostrum die Veneris post festum B. Andreæ apostoli die tertia mensis Decembris, an. Dom. M. CCC. L. petentibus venerabilibus & discretis viris Domino Johanne de Borbonio memorato decano, Guillelmo de Bessey canon. Eduensi, Durando Piscaudi archipresbytero de Poilleyo, Johanne Symoins de Cruentego, Henrico Mercincti de Corcellis subtus Grignonem nostræ Eduensis diœcesis E parochialium ecclesiarum rectoribus seu curatis, & presbyteris aliis pro testibus vocatis ad præmissa.

LXXV.

Bulla secularisationis Vezeliacensis monasterii, à Philiberto de Beaujeu episcopo Bethleemitano promulgata.

PAULUS episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ex supernæ Majestatis providentia Romanus pontifex in apostolicæ dignitatis sublimitate constitutus circa ecclesiarum & monasteriorum quorumlibet statum in melius, dante Domino, commutandum, prout ex debito pastoralis officii sibi incumbit, diligenter prospicit & intendit, illumque interdum alterat & commutat, ac desuper disponit & ordinat, prout rationabiles causæ suadent; ac pia catholicorum Regum vota exposcunt; necnon temporum, locorum & rerum qualitatibus ac conditionibus diligenter consideratis, ad Divini cultus augmentum, & bonorum illorum conservationem, necnon ecclesiarum, monasteriorum & personarum eorumdem decorem & venustatem conspicit in Domino salubriter expedire. Sanè charissimus in Christo filius noster Franciscus Francorum rex Christianissimus tam suo quam dilectorum filiorum Deodati de Beduer moderni abbatis, & conventus monasterii Vezeliacensis, ordinis S. Benedicti in Æduensi diœcesi nominibus, nobis exponi fecit, quod licet dictum monasterium nullius diœcesis, sedi apostolicæ immediate subjectum; olim monasterium monialium ejusdem ordinis, per quondam Gerardum comitem Nivernensem, & Bertham ejus uxorem, de bonis eis a Deo collatis, ad honorem Salvatoris Domini nostri Jesu Christi pie fundatum, & postmodum ad statum monachorum ejusdem ordinis apostolica auctoritate reductum, ac certis fructibus, redditibus; proventibus & emolumentis spiritualibus & temporalibus, pro illius abbatis & monachorum pro tempore existentium sustentatione, olim per dictos fundatores & alios Christi fideles pie elargitis, ac territorio insigni, potestate Vezeliacensi nuncupato, ab aliis dominiis & territoriis per cruces seu insignia & confinia certis limitibus penitus diviso, separato & limitato, laudabiliter dotatum; necnon diversis privilegiis, libertatibus, exemtionibus, gratiis & indultis eidem monasterio; & pro tempore existentibus abbati & monachis etiam per sedem prædictam concessis & approbatis decoratum: ipsique abbas & monachi privilegiis, libertatibus, exemtionibus, gratiis & indultis hujusmodi, a tempore immemorabili gavisi sint, & ab omni jurisdictione ordinaria pro tempore existentis episcopi Æduensis, ac quorumcumque aliorum ordinariorum ab omni ævo exemti extiterint & existant: quin immo conventus præfati, necnon omnes & singuli alii tam in oppido Vezeliacensi quam infra limites territorii hujusmodi pro tempore habitantes & commorantes, ac parochiales ecclesiæ in eis consistentes, dicto abbati pro tempore existenti, & nulli alteri in spiritualibus & temporalibus penitus subesse, ac parochiales ecclesiæ hujusmodi per dictum & pro tempore existentem abbatem pleno jure, ac per olim Philippum de Villars in dicto monasterio fundatam capellaniam ad præsentationem dicti conventus conferre, & earumdem parochialium ecclesiarum curam committere, ac ex privilegiis prædictis idem Deodatus, & pro tempore existens abbas, ab antiquo, mitra, baculo pastorali, tunica, dalmatica, cum diebus Dominicis & festivis celebrat, uti; & tam ex eisdem privilegiis, quam ex approbata consuetudine & observantia legitime præscriptis ejus subditos ac infra limites prædictos commorantes, militiæ clericali adscribi volentes, clericali charactere insignire, ac ex indulto felicis recordationis Martini papæ V. prædecessoris nostri minores ordines eis conferre, illisque alios majores ordines a quocumque maluerint catholico antistite recipiendi posse; licentiam & facultatem concedere, sive per quemcumque catholicum antistitem ad se propterea evocandum majores ordines eis conferri, ac 1537.

chrisma & oleum sanctum benedici facere, aut a quocumque maluerit catholico antistite chrisma & oleum sanctum hujusmodi recipere & eisdem suis subditis ministrare; necnon officialem, qui de omnibus & singulis, etiam de majoribus causis & ecclesiasticis cognoscat, & a quo appellationes pro tempore interpositæ ad sedem præfatam immediate devolvuntur, habere & instituere posse jus habere consueverit: ac in ipsum monasterium in quo mensa abbatialis prorsus distincta & separata a conventuali, & ultra dignitatem abbatialem una cameraria, una infirmaria, una sacristia, una cellerariа, una hostellaria & una cantoria, claustralia & forsan secularia officia: necnon impræsentiarum triginta monachorum numerus, dicta sex officia obtinentibus inclusis, fore noscantur, & prioratus S. Johannis de Vendaco dicti ordinis, Claromontensis diœcesis, eidem sacristiæ unitus perpetuo existat; necnon ab eodem monasterio de Langiaco Nivernensis, de Merloto & de Bornello Belvacensis, de Villari-sylva Noviomensis, & de Oseyo Cenomanensis diœcesis, ac forsan plures alii prioratus etiam conventuales, & alia beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura, ad plenam collationem & dispositionem abbatis ipsius monasterii pro tempore existentis pertinentia dependeant; cum tamen monasterium ipsum in dicto oppido Vezeliacensi satis insigni & populoso consistat, & ex frequenti monachorum illius monasterii conversatione cum utriusque sexus sæcularibus personis, ad illius ecclesiam quæ principalis dicti oppidi ecclesia existit, & in qua sermones publici, præsertim in Quadragesima & Adventu ordinarie fiunt; necnon ratione processionum generalium quæ in ipso oppido pro tempore celebrantur, confluentibus, monachi vitam regularibus institutis dicti ordinis conformem, de facili ducere nequeunt, quo fit ut vota sua Altissimo juxta regularia instituta hujusmodi non reddentes, animarum suarum saluti minus consulant, & seculares eorumdem monachorum famæ & honori nominique detrahant; ac devotio ad ecclesiam & ordinem hujusmodi minuatur: ac interdum in ipso monasterio sint monachi quorum opera & favore, bonorum & jurium dicti monasterii conservationi, & occupatorum recuperationi, & aliis ipsius monasterii necessitatibus, uti expediret, consuli non potest; & nisi per sedem prædictam opportune provideretur, gravia incommoda, pericula, & scandala forsan subsequerentur, si in dicto monasterio nomen & titulus monasterii & dignitas abbatialis & conventualitas, necnon in eo & singulis monachalibus portionibus ac unito & aliis dependentibus prioratibus & beneficiis prædictis, ordo S. Benedicti & omnis status, omnisque dependentia regularis, necnon cameraria, infirmaria, sacristia, celleraria, hostellaria & cantoria, & alia claustralia, ac forsan secularia officia, necnon beneficia hujusmodi penitus & omnino supprimerentur & extinguerentur: ac ecclesia monasterii hujusmodi in qua corpus B. Mariæ Magdalenes honorifice conservatur & veneratur, in secularem & collegiatam ecclesiam cum abbatiali, & ab illa prorsus separata capitulari mensis, necnon in ea loco regularis abbatialis dignitatis, una abbatia secularis quæ principalis pro uno abbate seculari, ac loco camerariæ unus decanatus pro uno decano qui secunda: & loco infirmariæ unus archidiaconatus pro uno archidiacono qui tertia; ac loco cellerariæ una thesauraria quæ quarta dignitates post abbatialem pro uno thesaurario; necnon loco sacristiæ, hostellariæ, & cantoriæ regularium; una sacristia, una hostellaria, & una cantoria, quæ personatus seu officia secularia inibi existerent pro uno sacrista, uno hostellario & uno cantore secularibus: necnon singulæ monachales portiones in canonicatus & præbendas seculares; ac quatuor hebdomadariæ pro totidem hebdomadariis, & aliæ duodecim perpetuæ capellaniæ pro totidem aliis duodecim perpetuis capellanis erigerentur & instituerentur. Ac unus bedellus, necnon sex pueri chorarii, & unus magister in cantu, qui eosdem pueros erudiret perpetuo deputarentur; ac mensæ capitulari de Langiaco, de Merloto, de Bornello, de Villari-sylva, & de Oseyo cum eorumdem annexis prioratus prædicti, per cessum vel decessum, necnon sacristia, & illi unitus prioratus de Vendaco, & hostellaria ac cantoria officia prædicta per cessum prioratus & officia hujusmodi obtinentium, quomodolibet vacantia, perpetuo unirentur, annecterentur, & incorporarentur, ipsique mensæ capitulari omnia & singula supprimendorum officiorum prædictorum fructus, redditus, proventus & bona similiter applicarentur & appropriarentur, profecto feliciori statui monasterii & illius ecclesiæ honori consuleretur, & illa venustior redderetur; ac Divinus cultus in ea, & ad illam Christi fidelium devotio, cum illorum spirituali consolatione, non parum augeretur: & facilius reperirentur viri nobilitate generis, litterarum scientia, & potentia, ac aliis virtutibus pollentes, qui dignitates ac canonicatus & præbendas hujusmodi ecclesiæ obtinere procurarent, & quorum doctrina, ope & consilio, necessitatibus ipsius ecclesiæ salubrius consuleretur, & facilius illius incommodis obviaretur. Quare præfatus Franciscus Rex, in cujus temporali dominio dictum monasterium consistit, tam suo, quam dicti Deodati abbatis & conventus prædictorum nominibus prædictis, nobis supplicari fecit, ut in dicto monasterio nomen & titulum monasterii, ac dignitatem abbatialem & conventualitatem, necnon in illo ac monachalibus portionibus, necnon unito, & dependentibus prioratibus & beneficiis prædictis, ordinem ipsum, ac omnem statum & dependentiam regulares, necnon singula officia hujusmodi, ut præfertur, perpetuo supprimere & extinguere, ac in ipsa ecclesia statum regularem in statum abbatis, canonicorum, presbyterorum & clericorum secularium immutare, & ad statum secularem reducere; necnon eamdem ecclesiam in secularem & collegiatam erigere & instituere, aliaque in præmissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui dudum inter alia volumus quod petentes beneficia ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annuum valorem secundum communem æstimationem, etiam beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret; & semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, quique ecclesiarum & monasteriorum quorumlibet, ac illorum personarum prosperum statum, decorem & venustatem, ac in melius directionem, necnon in eis Divini cultus conservationem & augmentum sinceris desideramus affectibus: Deodatum abbatem & conventum præfatos, ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutos fore censentes: necnon monasterii & singulorum claustralium, regularium & secularium officiorum ac monachalium portionum, necnon dependentium uniendorum, & non uniendorum prioratuum & beneficiorum prædictorum, fructuum, redditTuum, & proventuum veros annuos valores præsentibus pro expressis habentes: hujusmodi supplicationibus inclinati, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam ac militantis ecclesiæ exaltationem, necnon monasterii & illius ecclesiæ prædictorum feliciorem statum, in præfato monasterio nomen & titulum monasterii, ac dignitatem abbatialem & conventualitatem, necnon in illo ac omnibus & singulis illius monachalibus portionibus, necnon de Langiaco, de Merloto, de Bornello, de Villari-sylva, de Oseyo & de Vendaco, & forsan aliis a dicto monasterio dependentibus prioratibus non conventualibus & beneficiis, quæ de cetero prioratus & beneficia secularia existunt, ordinem prædictum S. Benedicti, omnemque statum & dependentiam regulares, necnon camerariam, cellerariam, sacristiam, hostellariam & cantoriam, claustralia ac secularia officia, illorumque omnium

omnium qualitates & denominationes, ita ut de cetero officia & monachales portiones denominari, seu censeri non possint, ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore præsentium, penitus & omnino supprimimus & extinguimus : ac in ecclesia monasterii hujusmodi statum regularem, in statum abbatis, canonicorum, presbyterorum & clericorum secularium immutamus, & illam ad statum secularem reducimus : necnon præfatum Deodatum modernum abbatem, qui olim canonicus regularis monasterii S. Antonii de S. Antonio, ordinis S. Augustini, Viennensis diœcesis ordinem ipsum S. Augustini expresse professus, præfato suppresso monasterio tunc certo modo vacanti, in abbatem dicta auctoritate præfectus existit, ac omnes & singulos ipsius suppressi monasterii, & prioratuum ab eo dependentium monachos, etiam ab eo dependentes prioratus hujusmodi, ipsorumque monasterii & prioratuum claustralia & alia officia & beneficia regularia obtinentes, dictum ordinem S. Benedicti in eodem monasterio vel alibi, tacite vel expresse professos, ab observatione statutorum & consuetudinum regularium monasteriorum & ordinum prædictorum, necnon quorumcumque per eosdem abbatem & monachos in eorum professione emissorum votorum, castitatis & obedientiæ votis dumtaxat exceptis, & Deodatum abbatem a S. Augustini, ac monachos præfatos, a S. Benedicti ordinum prædictorum regulis, ac secundum illas Divini officii recitatione, ita ut ipsi abbas & monachi nunc regulares, & eorum singuli, de cetero abbas & canonici seculares dictæ ecclesiæ existant, & pro talibus habeantur & reputentur, ac de cetero habitum regularem dictorum ordinum gestare, & illorum regularia instituta, ordinationes, diffinitiones, ritus & mores, etiam quoad divinorum celebrationem, jejunia, victum & ciborum ac alimentorum usum, & alia quæcumque, quæ ratione ordinis & professionis hujusmodi observare tenebantur, de cetero observare minime teneantur : sed in habitu, ritu, moribus, incessu, cerimoniis & vita, quoad omnia secularibus canonicis aliarum ecclesiarum secularium illarum partium se omnino & ubique conforment, absque alicujus apostasiæ aut censuræ ecclesiasticæ incursu, ac abbas & canonici seculares & alii ejusdem ecclesiæ ministri, horas canonicas diurnas & nocturnas, ac missas & alia divina officia secundum usum, morem & ritum Romanæ ecclesiæ, etiam noviter editum, absque alia concessione extra chorum; & quam primum de libris ad id requisitis provisi fuerint, etiam in choro dictæ ecclesiæ & alibi : ac interim juxta modum librorum quos nunc habent, se usui Romanæ ecclesiæ conformando, ac ordinem & numerum psalmorum, lectionum & hymnorum, quantum magis poterunt servando, debitis & congruis horis, & cantu ac accentu, morose & decenter dicere & decantare : & nunc præsentes monachi, qui habitum & regulam S. Benedicti dimittere noluerint, in illis quamdiu voluerint remanere possint; etiam si eis videbitur dimissa regula, habitum tantum retinere valeant, & nihilominus divinis in dicta ecclesia deserviendo, tantum percipiant quantum unus ex aliis canonicis dictæ ecclesiæ; & sedeant in solitis cathedris chori ecclesiæ hujusmodi, ac in processionibus & alibi in eorum locis incedant; vocemque activam & passivam, si in sacris constituti fuerint, cum aliis canonicis secundum ordinem pristinum in capitulo ejusdem ecclesiæ habeant, dummodo in divinis & ecclesiasticis officiis, in superiori habitu secularibus se conforment, penitus absolvimus & totaliter liberamus, ac eis desuper facultatem impartimur : ipsamque ecclesiam in secularem & collegiatam cum abbatiali & ab illa prorsus separata & seorsum capitulari mensis hujusmodi, necnon sigillo & arca communibus & aliis collegialibus insigniis, ac in ea capitulum seculare, necnon loco suppressæ abbatialis dignitatis unam abbatiam secularem, quæ principalis pro uno abbate seculari, qui omnibus & singulis dignitatibus, privilegiis, exemtionibus, preæminentiis, libertatibus, præ-

A rogativis, honoribus, gratiis, juribus & indultis, præsertim exemtionis & jurisdictionis suæ ordinariæ, ac etiam quoad usum mitræ, baculi pastoralis, & aliorum pontificalium supra dictorum, prout dictus modernus abbas, ac etiam ejus prædecessores ipsius monasterii abbates, privilegiis & indultis apostolicis, ac alias quomodolibet ab antiquo usi fuerunt, etiam utatur, potiatur & gaudeat : necnon jurisdictionem in capitulum & canonicos, ac inferiores ipsius ecclesiæ ministros, eorumque servitores & domesticos, aliosque dicti abbatis subditos, prout ante reductionem hujusmodi habere solebat; excepto in appellationibus ad sedem prædictam, ut moris erat, in solidum habeat : necnon loco dictæ camerariæ unum decanatum, qui secunda, pro uno decano; ac loco infirmariæ unum archidiaconatum, qui tertia, pro uno archidiacono; ac loco cel-

B lerariæ unam thesaurariam, quæ quarta, non principales dignitates, pro uno thesaurario : necnon loco sacristiæ regularis unam sacristiam secularem, cui dictus prioratus de Vendaco unitus remaneat, pro uno sacrista seculari : ac loco hostellariæ regularis unam hostellariam secularem pro uno hostellario; necnon loco cantoris regularis unam cantoriam, quæ personatus seu officia secularia inibi existant, ac quibus dignitatibus & personatibus seu officiis, canonicatus & præbendæ ejusdem ecclesiæ annexi sint, ac personis quibus de illis pro tempore providebitur, etiam de canonicatu & præbenda ejusdem ecclesiæ provisum esse censeatur; sic quod provisione de dignitatibus & personatibus seu officiis hujusmodi jam canonico facta, canonicatus & præbenda per eum obtenti vacent pro

C uno cantore seculari : necnon omnes & singulas monachales portiones in canonicatus & præbendas, ita quod omnes & singuli monachi, qui nunc sunt, & in eodem monasterio monachalem portionem actu percipiunt, etiam quamdiu vixerint ejusdem ecclesiæ canonici existant, ac dignitates & personatus seu officia sic erecta obtinere debeant, donec numerus eorumdem ad numerum duodecim canonicorum sit reductus, ac stallum in choro, & vocem in capitulo, prout nunc habent, habeant, & eorum præbendas percipiant, prout eorum monachales portiones percipiebant & percipere consueverant. Et ultra illas etiam post reductionem eorum ad numerum duodecim, antiquior & senior ecclesiasticus domus & generis de Beduer, ac ex nunc dilectus filius Carolus de Beduer presbyter ipsius eccle-

D siæ canonicus creatus sit & esse censeatur, illique & successoribus ejus divinis officiis assistendo, prout ceteris dictæ ecclesiæ canonicis distribuatur : & modernus abbas, necnon officia claustralia, ac loca & monachales portiones hujusmodi nunc canonice obtinentes, abbatialem & alias dignitates & personatus, necnon canonicatus & præbendas hujusmodi, loco suppressorum abbatialis dignitatis & officiorum claustralium ac monachalium portionum, vigore præsentium, absque alia provisione eis respective facienda retinere possint; & ipsius moderni abbatis in dicta seculari abbatia pro tempore successores, novam provisionem super eadem seculari abbatia pro tempore vacante, a sede prædicta obtinere, & jura cameræ apostolicæ propterea hactenus consueta integre solvere teneantur; alio-

E quin dicta abbatia post sex menses a die habitæ illius pacificæ possessionis computandos, eo ipso vacare censeatur. Ac idem abbas hujusmodi dignitates vel personatus, seu officia pro tempore vacantia nonnisi ipsius ecclesiæ canonicis actu existentibus, donec numerus canonicorum ad numerum duodecim sit omnino reductus; postea vero cuicumque personæ idoneæ, ita quod canonicatus & præbenda a dignitatibus & personatibus seu officiis separari nequeant, conferre & de illis providere possit : & canonici actu presbyteri suos canonicatus & præbendas quoties & in favorem quorum eis placuerit, novitii autem donec ad sacerdotium promoti fuerint, resignare non possint; sed dignitates & personatus seu officia hujusmodi pro tempore obtinentes, illos,

illas vel illa, ac canonicatus & præbendas per eos pro tempore obtentos, simul & semel vel separatim, etiam in favorem unius canonici, prout eis placuerit resignare valeant: ita tamen quod dignitates & personatus seu officia hujusmodi non separentur a dictis canonicatibus & præbendis, nullusque loco simplicium canonicorum decedentium recipi possit, sed canonicatus & præbenda sic decedentis, ut præfertur, suppressi & exstincti sint eo ipso, donec numerus canonicorum ad numerum duodecim integre sit reductus: & interim dum aliquem ex eis decedere contigerit, nulli de eorum canonicatibus & præbendis provideri possit; sed omnes canonicatus & præbendæ monachorum tunc canonicorum, etiam forsan aliorum in executione præsentium recipiendorum, aut illorum in quorum favorem dicti simplices monachi, aut alii sic recipiendi tunc canonici resignaverint, per decessum hujusmodi, aut alias quovis modo vacantes, suppressi & exstincti, ac fructus illorum dictæ mensæ capitulari applicati sint, & esse censeantur eo ipso: & cum ad dictum numerum duodecim pervenerint, ultra dictum abbatem, duodecim canonici præbendati, decanatu, archidiaconatu & thesauraria ac personatibus seu officiis prædictis inclusis, perpetuo existant, auctoritate & tenore supra dictis perpetuo erigimus & instituimus: ita quod etiam sacristia, hostellaria, & cantoria personatibus seu officiis hujusmodi, per obitum illos seu illa obtinentium vacantibus, illi seu illa suppressi seu suppressa sint eo ipso, ac eorum fructus, redditus, proventus & emolumenta quæcumque, mensæ capitulari prædictæ applicata & appropriata fore censeantur: ac eidem mensæ capitulari de Langiaco, de Merloto, de Bornello, de Villari-sylva, & de Oseyo, cum primum per cessum vel decessum eosdem prioratus in titulum vel commendam obtinentium, aut alias quovis modo, simul vel successive, necnon de Vendaco, cum decedente pro tempore sacrista ipsius ecclesiæ, & sacristia prædicta per illius decessum suppressa, ac per illius suppressionem unione hujusmodi dissoluta per dissolutionem hujusmodi vacaverint, prioratus prædictos qui conventuales non sunt, ex nunc prout extunc, & e contra, etiamsi ad prioratus & officia hujusmodi consueverint, qui per electionem, assumi, eisque cura immineat animarum, cum illis annexis, supportatis prius omnibus eisdem officiis & prioratibus incumbentibus oneribus; necnon omnia & singula omnium & singulorum suppressorum officiorum prædictorum fructus, redditus, proventus, jura, obventiones & emolumenta quæcumque, quorum ac sacristiæ & omnium prioratuum prædictorum insimul fructus, redditus & proventus viginti quatuor ducatorum auri de camera, secundum communem æstimationem, ut asseritur, summam non excedunt, auctoritate & tenore prædictis perpetuo unimus, annectimus, & incorporamus, ac applicamus & appropriamus: ita tamen quod officia & prioratus hujusmodi nunc in titulum vel commendam, aut alias quomodolibet obtinentes quoad vixerint, illorum onera illis respective incumbentia supportando, absque præjudicio ipsorum capituli, illorum fructus hujusmodi, prout hactenus perceperunt, percipere & retinere possint: liceatque præfatis capitulo de Langiaco, de Merloto, de Bornello, de Villari-sylva, de Oseyo, & de Vendaco prioratuum & annexorum, juriumque & pertinentiarum suarum, necnon omnium bonorum, ac etiam jurium & pertinentiarum suppressorum officiorum prædictorum, cum, ut præfertur, vacaverint, corporalem, realem & actualem possessionem per se vel alium, seu alios, propria auctoritate, & absque alia declaratione libere apprehendere & perpetuo retinere: necnon eisdem prioratibus sic unitis per presbyteros idoneos ad ipsorum capituli nutum ponendos & amovendos, & locorum ordinariis, solutis tunc juribus illis solvi consuetis, præsentandos deserviri, & animarum curam illis forsan imminentem exerceri facere, diœcesanorum locorum & aliorum quorumvis licentia minime requisita. Sic tamen

A quod capitulum præfati ratione prioratuum hujusmodi mensæ capitulari sic unitorum omnia onera illis incumbentia, quæ prioratuum hujusmodi priores pro tempore existentes subire tenebantur, etiam subire teneantur: & insuper quod modernus ac pro tempore existens ipsius ecclesiæ abbas bedellum suum guardianum nuncupatum, prout hactenus habere consuevit, habeat, & similiter decanus & capitulum hujusmodi eorum bedellum habere & deputare, ac unum magistrum in cantu, & sex pueros chori ad eorum nutum amovibiles tenere & manu tenere; & decanus primum locum & primam vocem in capitulo & illius tractatibus, archidiaconus vero secundum locum & secundam vocem, thesaurarius tertium locum & tertiam vocem, sacrista quartum locum & quartam vocem, hostellarius quintum & quintam, cantor vero sextum locum & sextam vo- B cem habere; & alii canonici præfati sive habitum regularem dimittant, sive non, & alii qui de novo recipientur, ordinem suæ receptionis servare debeant; ac in choro ecclesiæ prædictæ decanus in primo, thesaurarius in secundo, & hostellarius in tertio stallo prope ingressum chori ecclesiæ hujusmodi a parte sinistra, & archidiaconus in primo, sacrista in secundo & cantor in tertio stallo a parte dextra prope ingressum chori prædicti sedeant, alii vero canonici tam præsentes quam futuri hinc inde a dextris & a sinistris suæ receptionis ordinem servent. Thesaurarius etiam cantor pro tempore effectus locum non mutet, & hujusmodi sedendi ordo in eodem choro & alibi ac incedendi, quoad omnes dignitates & personatus, seu officia obtinentes & alios simplices canonicos, præterquam in sacro presbyteratus or- C dine non constitutos, qui vocem in capitulo non habeant, nec in altioribus sedibus sed inferioribus sedeant, servetur. Quodque in ipsa ecclesia majores missæ & horæ canonicæ distincte & debite ac cum pausa & debito accentu, necnon devota psalmodia secundum usum, ritum & morem dictæ Romanæ ecclesiæ celebrentur & recitentur: & diebus solemnibus decanus in absentia vel negligentia seu impedimento abbatis, & in absentia decani archidiaconus, & in absentia archidiaconi thesaurarius, & in absentia thesaurarii, alii personatus seu officia hujusmodi obtinentes, si eis placuerit, missas & alia divina officia cum ornamentis convenientibus, assistentibusque sibi duobus ex simplicibus canonicis inibi præsentibus, qui sibi gradatim assistere teneantur, celebrare debeant; & cantor rotulum tam de dictis duobus D quam aliis ejusdem ecclesiæ canonicis, qui in prædictis diebus solemnibus lectiones matutinales, quam capellanis & aliis qui alia officia dicere & decantare teneantur, conficere & in loco per decanum & capitulum propter hoc eligendo affigere, ac dicti quatuor capellani hebdomadarii nuncupati successive unus post alium per unam hebdomadam juxta ordinem per dictum cantorem indicendum, majores missas ordinarias seu dici occurrentis, ac horas canonicas, nisi aliquis eorumdem canonicorum missam & officia hujusmodi celebrare voluerit, incipere & terminare: alii vero ex ipsis quatuor hebdomadariis, qui non erunt in turno seu hebdomada ad alias missas celebrandas, in dicta majori missa ordinaria & aliis majoribus diaconum & subdiaconum, si cum diacono & subdiacono decantari debeant, alterna- E tis vicibus secundum ordinem per eumdem cantorem super hoc statuendum, facere: & dicti duodecim alii capellani tres magnas missas & quatuor minores qualibet die, & ultra illas singulis quartis & sextis feriis ac sabbati diebus unam parvam missam secundum turnum, modum & rotulum per dictos decanum & capitulum ordinandum, & per eumdem cantorem indicendum, decantare & celebrare teneantur.

Nullique ad capellanias hujusmodi admittantur, nisi bene legere & sufficienter cantare sciant, & actu presbyteri vel in ætate in qua infra annum ad sacros & presbyteratus ordines promoveri possint, constituti existant: & si alicui modo præmisso non qualificato, aliqua prædictarum capellaniarum conferatur, collatio

hujusmodi sit ipso jure nulla; sic quod si aliquis cui ex iisdem capellaniis provisum fuerit, infra annum ad sacrum presbyteratus ordinem, legitimo impedimento cessante, promotus non extiterit, capellania sibi collata ipso jure vacare censeatur, & de illa absque alia declaratione per abbatem alteri qualificato provideri possit. Et abbas pro sua domo abbatiali totum id & quidquid est a clausura stabulorum veniendo usque ad torcular, & a dicto torculari eundo per longitudinem horti usque ad stabulum per dilectum filium Raynaldum sive Reynal possessum; & residuum, non comprehensis eis quæ sunt a dormitorio & refectorio, capitulo & canonicis præfatis remaneat ad domificandum & domos canonicales & clausuras ædificandum secundum partem & distributionem per dictos decanum & capitulum faciendam; quodque domus & omnia & singula bona, res & jura, fructus, redditus, proventus, dominia, hæreditagia, terræ, prata, pascua, census, & alia jura quæ ad singula suppressa officia respective & divisim, spectent & pertineant ad dignitates & personatus seu officia loco suppressorum officiorum erecta pro tempore obtinentes libere, prout hactenus spectarunt & pertinuerunt: & si contingat quod aliqui ex canonicis adquirant aliquas domos in ipso oppido, a domo quam dilectus filius Franciscus Vachat habitat, veniendo directe ab utraque parte usque ad muros ipsius oppidi, dictæ domus sic acquisitæ, & ab illis dependentia quæcumque, ubicumque fuerint, & aliæ prædictæ domus claustrales, non comprehensis dictis domibus dignitatum & personatuum prædictorum, eisdem decano & capitulo pertineant & illæ pro tempore vacantes canonicis seu aliis ejusdem ecclesiæ capellanis & habituatis plus, & ultimo offerentibus, ad vitam beneficialem tantummodo vendi; & pecuniæ ex hoc provenientes in emtionem librorum, calicum & ornamentorum ecclesiæ prædictæ converti debeant. Necnon abbas præfatus ultra id quod dictis monachis competebat loco alimentorum & eorum quæ dictus abbas religiosis suppetere tenebatur, eisdem canonicis singulis annis super fructibus mensæ abbatialis ipse & ejus successores dictæ ecclesiæ abbates pro tempore existentes quantitatem septingentorum bichetorum grani bladi frumenti cum centum modiis vini, mensuræ illius oppidi; necnon trecentas sexaginta libras Turonenses in pecunia numerata eisdem decano & capitulo perpetuo in festo S. Remigii dare & effectualiter persolvere teneatur, saltem donec & quousque idem modernus & pro tempore existens abbas similes grani, vini & pecuniarum quantitates in competenti redditu oneribus deductis super bonis a præfato monasterio dependentibus, & de pertinentiis mensæ abbatialis præfatæ existentibus realiter & cum effectu assignaverit: quodque præmissorum omnium & singulorum aliorum eisdem decano & capitulo in futurum competentium, duodecima pars in arcam communem dictorum capituli anno quolibet primitus & ante omnia pro negotiis, rebus & indigentiis eorumdem decani & capituli reponatur & recondatur. Reliqua vero in distributionibus quotidianis tam eorumdem canonicorum quam hebdomadariorum & aliorum capellanorum ad dictamen & ordinationem decani & capituli prædictorum applicentur & distribuantur: ac quod dignitates, personatus, canonicatus & præbendas ac capellanias in eadem ecclesia nunc & in futurum obtinentes, & illis in divinis deservientes, habituati nuncupati, sint usuarii, habeantque liberum usum in nemoribus, sive ceduis & forestis ipsius monasterii ad dictum abbatem & ejus mensam abbatialem spectantibus tam ad domificandum in claustro dictæ ecclesiæ, quam ad comburendum ac scallatos, paxillos, seu perticas conficiendum, & capiendum pro eorumdem vineis tam ad capitulum seu mensam capitularem quam ad dignitates, personatus seu officia ac canonicatus & præbendas ecclesiæ hujusmodi spectantibus; necnon ad dolia pro vinis earumdem vinearum recondendis componendum & faciendum: quæ quidem ligna ad domificandum & scallatos ac

A paxillos & perticas conficiendum eisdem cum signo & marca dicti abbatis more solito liberentur. Ac liberi & immunes sint perpetuo a solutione molendinagii seu molituræ suorum granorum & minagii ac fumagii pro suis & suorum usu; ipsique capitulum & habituati dictæ ecclesiæ in illius claustro solum & unicum furnum pro omnibus habere possint; & quilibet obtinens dignitatem vel personatum seu officium ac canonicatum & præbendæ * percipiat distributiones pro canonicatu & præbenda, & non pro dignitate vel personatu seu officio: quarum quidem distributionum taxa per capitulum secundum quantitatem fructuum & redditruum ecclesiæ prædictæ fiat; ita quod canonici in presbyteratus ordine non constituti solum unam semi-præbendam, & tres capellani insimul tantum quantum unus canonicus tam in distributionibus quotidianis quam aliis, sic
B quod quilibet tertiam partem valoris unius præbendæ; & quilibet capellanus hebdomadarius unam semi-præbendam, & magister puerorum chori pro se & præfatis sex pueris unam præbendam cum dimidia per manus ipsorum capituli pro eorum victu, vestitu & manutentione percipiant. Ita quod si per præbendarum prædictarum suppressionem aut aliàs, ecclesiæ prædictæ fructus augeri contingat tempore procedente, eo casu etiam dictorum hebdomadariorum, capellanorum & magistri puerorum secundum canonicorum distributiones augeantur. Bedellus vero capituli secundum discretionem eorumdem capituli salarium percipiat, & quilibet obtinens dignitatem, personatum vel officium in ecclesia hujusmodi habeat singulis annis duos menses cum dimidio, ac quilibet canonicus duos menses de
C absentia continuos, vel pluribus continuis vel divisis diebus, quibus nihil perdant de prædictis suis grossis fructibus, sed præsentes reputentur: ita tamen quod nullus sive constitutus in dignitate, sive sit canonicus simplex, absens percipere valeat quotidianas distributiones, in quibus continentur grana, vina & pecuniæ quæ pro alimentis ejusdem capituli data fuerunt; sic quod de distributionibus pro absentibus nihil ministretur; poterunt tamen capitulum præfati cum canonicis illorum permissione & licentia absentibus ex justa & rationabili causa super hujusmodi fructibus & distributionibus in absentia percipiendis dispensare: liceatque dicto abbati unum canonicum ex numero dictorum duodecim habere, qui etiam absens suos grossos fructus percipiat, & dignitates seu personatus aut officia
D hujusmodi pro tempore obtinentes, quamvis absentes fuerint, grossos fructus dignitatum & personatuum suorum, dicta eorumdem absentia non obstante percipere valeant: sed de eorum præbendis nihil nisi ut præfertur durante absentia dictorum duorum mensium percipere possint. Et quoties dignitates & personatus seu officia ac canonicatus & præbendæ, necnon capellaniæ hujusmodi pro tempore vacabunt, illi quibus de iisdem dignitatibus, & personatibus sive officiis, canonicatibus & præbendis ac capellaniis provideri contigerit; donec sint pacifici possessores, vel aliquis collitigantium super illis sententiam, recredentiam nuncupatam, desuper reportaverit, nullos fructus ex eis percipere valeant, sed dicti fructus per ipses capitulum durante lite percipiantur, & ipsi capitulum ex illis divina officia, ad quæ
E dignitates, personatus, seu officia, canonicatus & præbendas vel capellanias hujusmodi obtinentes tenentur, celebrari faciant; & residuum si quid sit, in utilitatem & pro negotiis capituli hujusmodi convertatur.

Quodque decanus qui loco camerarii ratione onerum cameraræ incumbentium sexaginta libras Turonenses pro una videlicet in S. Johannis-Baptistæ, & alia illarum medietatibus in Domini nostri Jesu Christi Nativitatum festivitatibus; archidiaconus autem ratione onerum infirmariæ incumbentium triginta libras Turonenses pro una videlicet in celebritate omnium sanctorum, & alia in festo resurrectionis ejusdem Domini nostri Jesu Christi; & Thesaurarius ratione onerum cellerariæ incumbentium ultra manutentionem lampadis

* præbendam.

in ecclesia B. Mariæ virginis ejusdem monasterii continuo ardentis sexaginta solidos Turonenses pro una in celebritate omnium sanctorum, & alia æquis portionibus in festo Resurrectionis hujusmodi: hostellarius vero dimidium dolium boni vini in festo Nativitatis Domini singulis annis perpetuo, capitulo hujusmodi persolvere; & dictus hostellarius eleemosynam per eum feria quinta majoris hebdomadæ fieri solitam similiter perpetuo illam facere: sacrista autem onera per eum supportari solita, donec sacristiam hujusmodi per obitum nunc illam seu pro tempore possidentis vacare contigerit, omnino supportare teneantur: sed cum primum illam sic vacare contigerit, omnia dominia, jura, fructus, redditus & emolumenta quæcumque per modernum sacristam, ratione ipsius sacristiæ percipi solita, penitus pertineant, dictusque prioratus de Vendaco eidem sacristiæ unitus, etiam cum suis juribus & pertinentiis universis mensæ capitulari prædictæ perpetuo unitus sit & remaneat; & tunc capitulum hujusmodi onera sacristiæ & prioratui de Vendaco prædictis incumbentia omnino supportare, ac ecclesiam prædictam in omnibus manutenere ac reparare: sic tamen quod idem abbas manutentionem & reparationem hujusmodi, nunc & donec dicta unio suum sortita fuerit effectum, more solito facere teneatur; & expensæ convivionum quæ Dominica cujus missæ introitus incipit *Quasi modo*, & B. Mariæ Magdalenes, ac translationis ejusdem, Nativitatum, ac anniversarii ipsorum Gerardi & Berthæ fundatorum diebus fieri solebant, in piis eleemosynis dictis diebus juxta taxam seu providam ordinationem per abbatem & capitulum desuper faciendam, expensis ipsorum decani & capituli perpetuis futuris temporibus erogandis & distribuendis convertantur & applicentur. Quodque spolia decedentium monachorum quæ abbati dicti monasterii pertinebant, de cetero per ipsum abbatem exigi non possint, nisi canonici ipsi ab intestato decederent; quo casu dictus abbas sic in omnibus bonis mobilibus succedat, ac abbas & capitulum præfati bona mensarum suarum præsentia & futura aliqua locatione seu arrendatione ultra novem annos, altero non consentiente & inconsulto, quoquomodo arrendare seu locare nequeant: ac quod jus nominandi ad dictam abbatiam, illius occurrente vacatione ad præfatum Franciscum & pro tempore existentem Francorum Regem: collatio vero canonicatuum & præbendarum hujusmodi, siquando & cum primum ad dictum numerum reducti fuerint, ad præfatum Regem & dictum abbatem, ita quod primo vacaturorum ad abbatem, & secundo loco etiam vacaturorum canonicatuum & præbendarum ad Regem præfatos alternative secundum vacationem illorum: collatio autem dignitatum, personatuum, capellaniarum, prioratuum, parrochialium ecclesiarum & aliorum beneficiorum a dicto monasterio dependentium ad dictum abbatem pleno jure, præsentatio vero beneficiorum ab officiis olim regularibus, nunc in dignitates erectis dependentium ad decanum, archidiaconum & thesaurarios prædictos; aliorum tamen ab officiis, nunc personatibus seu officiis sacristiæ, hostellariæ & cantoriæ dependentium, postquam illorum fructus mensæ capitulari prædictæ applicati fuerint, ad capitulum & capitulo præfatis, & collatio seu institutio ad abbatem respective spectent & pertineant. Et quoniam ad priores prioratuum de Langiaco, de Merloto & de Villarisylva, de Bornello & de Oseyo prædictorum mensæ capitulari, ut præfertur, unitorum, forsitan competunt aliquorum beneficiorum vel officiorum ecclesiasticorum collationes, præsentationes, provisiones, institutiones seu aliæ dispositiones; illæ postquam dictorum prioratuum unio præsentium vigore sortita fuerit effectum, ad capitulum præfatos penitus spectent & pertineant. Quodque omnes causæ, dignitates & personatus seu officia obtinentium, ac canonicorum, capellanorum & aliorum habituatorum ejusdem ecclesiæ tam criminales quam civiles & mixtæ, sive de parte ad partem coram præfato abbate aut ejus vicario in loco capitulari ejusdem ecclesiæ, vel alibi infra ambitum ejusdem in quo habebunt carceres necessarios, & nullo modo in consistorio officialatus præfati tractentur; nec ipsi canonici aut habituati in carceribus officialatus hujusmodi introduci possint, sed eorumdem canonicorum causæ activæ & passivæ in dicto capitulari vel alio loco infra illius ambitum tractari debeant; ac quod ecclesia hujusmodi, necnon abbas, dignitates, personatus vel officia obtinentes, capitulum, canonici, hebdomadarii, & alii capellani, personæ, ministri, & habituati ecclesiæ hujusmodi pro tempore existentes, cum universo territorio ipsius olim monasterii, nullius provinciæ, prout prius monasterium & illius abbas ac officia obtinentes, necnon conventus, monachi, & personæ, ac territorium hujusmodi non erant, sic de cetero non existant, nullique archiepiscopo seu primati subsint, nec ab illo præterquam a nobis & successoribus nostris Romanis pontificibus & dictæ sedis legato visitari possint, eisdem auctoritate & tenore perpetuo statuimus & ordinamus ac decernimus. Præterea abbati & capitulo præfatis in executione præsentium dilectos filios Mathurinum de Rupemorello, Joannem Andream de Ludesse, Antonium Desquieulx, & Petrum Foilhac alias Gerbe, ac alium seu alios clericos seculares quos maluerint ejusdem ecclesiæ canonicos præbendatos recipiendi, necnon statuta & ordinationes rationabilia & honesta, ac sacris canonibus non contraria super receptione personarum ac celebratione divinorum officiorum, & agendis per ministros ejusdem ecclesiæ, ac capitulis generalibus & particularibus celebrandis & tenendis; necnon divisionibus fructuum faciendis, ac distributionibus percipiendis vel dimittendis, & horis canonicis, ac thesaurario & aliis officiariis necessariis, necnon iis quæ concernunt decorem & honestatem dictæ ecclesiæ, etiam quoad delationem almutiarum ac bonos mores dictorum magistri & puerorum, & super aliis quæ circa omnia præmissa majori declaratione indigebunt, substantia non mutata, & præeminentia abbatis, capituli, & aliorum ecclesiæ prædictæ ministrorum pro tempore existentium, quas habebunt in eadem ecclesia ac illius choro, etiam privando distributionibus & alias multando non servantes statuta ecclesiæ hujusmodi, etiam super honore superioribus exhibendo, & cæteris omnibus aliis quæ viderint statuenda, condendi & edendi, ac condita & edita quoties opportunum fuerit mutandi, limitandi, corrigendi & interpretandi secundum rerum & temporum qualitates, & loco illorum aliud vel alia statuta & ordinationes, quoties eis placuerit & visum fuerit expedire, de novo edendi & faciendi, quæ postquam condita, limitata & correcta fuerint, dicta auctoritate apostolica confirmata sint, & esse censeantur; & ad quorum observationem singuli de gremio dictæ ecclesiæ adstricti sint, & ad id cum pœnarum & censurarum ecclesiasticarum adjectione compelli possint, plenam & liberam facultatem & auctoritatem concedimus per præsentes. Necnon abbatem & monachos præfatos & eorum singulos qui propter transgressum institutorum regularium prædictorum aliquam apostasiæ notam, sive irregularitatem aut inhabilitatem forsan incurrerint ab hujusmodi excessibus, necnon apostasia, & quibusvis excommunicationis & aliis sententiis, censuris & pœnis ecclesiasticis, quas præmissorum occasione quomodolibet incurrerint, eadem auctoritate & præsentium tenore absolvimus, sic cum eis super irregularitate, si quam censuris hujusmodi ligati missas & alia divina officia celebrando, aut alias se immiscendo contraxerint: quodque etiam abbas, dignitates, personatus, canonici & capellani quæcumque, quodcumque & qualiacumque cum cura & sine cura, secularia, alias se invicem compatientia beneficia ecclesiastica, etiamsi canonicatus & præbendæ, aut dignitates, personatus, administrationes vel officia in cathedralibus etiam metropolitanis post pontificales majores, seu collegiatis ecclesiis hujusmodi principales fuerint, si eis alias canonice conferantur,

aut eligantur, præsententur, vel aliàs assumantur ad illa & instituantur in eis, etiam post reductionem hujusmodi, ac si regulares numquam fuissent absque alia dispensatione recipere, & illa, necnon quæcumque, quodcumque & qualiacumque alia beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura, secularia ac prædicti ac quorumvis ordinum regularia, etiamsi secularia, parochiales ecclesiæ, vel earum perpetuæ vicariæ: regularia vero beneficia hujusmodi, monasteria, prioratus, præposituræ, præpositatus, dignitates etiam conventuales, personatus, administrationes vel officia tam secularia quam regularia consueverint, qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum, quæ singuli eorum in dicto monasterio vel alibi, etiam ecclesiis cathedralibus, etiam regularibus, etiam ex quibusvis concessionibus & dispensationibus apostolicis, etiam natalium & ætatis ac aliis quibuscumque defectibus non obstantibus, in titulum & commendam & alias obtineant & exspectent ac in quibus & ad quæ jus eis quomodolibet competit absque nova provisione seu commenda & possessionis adeptione per eos desuper faciendis, ut prius quoad vixerint retinere, illaque omnia & singula simul vel successive, simpliciter vel ex causa permutationis quoties eis placuerit dimittere & eidem commendæ cedere, ac loco dimissi vel dimissorum aliud vel alia simile vel dissimile aut similia vel dissimilia beneficium seu beneficia, ecclesiasticum vel ecclesiastica quæcumque, quotcumque & qualiacumque se invicem compatientia similiter recipere, & ut præfertur retinere, necnon quascumque pensiones annuas super quibusvis fructibus, redditibus & proventibus ecclesiasticis eis forsan assignatas etiam ut prius quoad vixerint percipere, exigere & levare, ac quibuscumque gratiis, & dispensationibus ac indultis sibi & eorum cuilibet apostolica vel alia quavis auctoritate quomodolibet hactenus concessis, necnon eidem erectæ ecclesiæ ac illius abbati, capitulo, necnon dignitates & personatus ac canonicatus & præbendas inibi pro tempore obtinentibus, necnon omnibus & singulis beneficiatis & aliis personis ac ministris ipsius ecclesiæ, etiam pro tempore existentibus, omnibus & singulis privilegiis, immunitatibus, libertatibus, favoribus, prærogativis, concessionibus & indultis quibus aliæ collegiatæ ecclesiæ seculares & illorum capitula, ac dignitates & personatus obtinentes, necnon canonici ac clerici beneficiati, personæ & ministri de jure vel consuetudine utuntur, potiuntur & gaudent, uti, potiri & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum, ac etiam aliis gratiis & indulgentiis per quoscumque Romanos pontifices prædecessores nostros eis ac dicto monasterio quoquomodo concessis, quorum omnium tenores præsentibus haberi volumus pro expressis, quibus antea utebantur, potiebantur & gaudebant uti, potiri & gaudere; necnon beneficia sub eisdem dispensationibus comprehensa recipere, & juxta illarum tenorem retinere libere & licite valeant dispensamus sibique pariter indulgemus. Ac omnem inhabilitatis & infamiæ maculam sive notam per eos præmissorum occasione forsan contractam penitus abolemus; necnon beneficia obtenta & jus hujusmodi propter reductionem prædictam non vacare & commendas non cessare, ac dispensationes & gratias & indulta hujusmodi plenam roboris firmitatem obtinere, ac cum clausula permutandi & commendæ cedendi derogationibus ac omnibus & singulis aliis in eis contentis clausulis eisdem abbati, capitulo & canonicis, etiam post reductionem hujusmodi suffragari posse & debere in omnibus & per omnia ac si reductio ipsa minime facta fuisset, seu illa ecclesiæ, abbati, capitulo & monachis præfatis, ut ecclesiæ seculari & personis secularibus a principio concessa fuissent. Ipsosque Deodatum & pro tempore existentem dictæ ecclesiæ abbatem ad docendum de concessione facultatis ejus subditos & infra limites prædictos commorantes clericali charactere insigniendi & minores ordines eis conferendi, ac alios majores ordines ab aliis recipiendi licentiam concedendi, aliisque privilegiis & indultis prædi-

A ctis, olim abbati dicti monasterii pro tempore existenti concessis nullatenus teneri, nec ad id compelli posse; sed præsentes ad id in judicio & extra sufficere, nec alterius probationis adminiculum requiri debere; necnon easdem præsentes & in eis contenta quæcumque quovis prætextu seu quavis occasione vel causa etiam necessario exprimenda de nullitatis vitio aut intentionis defectu per quoscumque judices, cujuscumque dignitatis existant, notari seu impugnari, & illarum effectum quoquomodo impediri non posse, sed suum plenum effectum sortiri debere; necnon uniones & applicationes hujusmodi sub quibusvis revocationibus, suspensionibus & derogationibus unionum & applicationum effectum non sortitarum per nos & sedem prædictam, sub quibuscumque tenoribus & formis, etiam pro tempore faciendis, nullatenus comprehendi nec comprehensas,
B sed semper ab eis exceptas, ac per illas jus quæsitum esse & censeri; necnon præmissa omnia & singula vim contractus, transactionis & concordiæ inter ipsos abbatem & capitulum invicem ac præfatum Franciscum, & pro tempore existentem Francorum regem; necnon sedem prædictam favore & contemplatione hujusmodi novæ erectionis & ad secularitatem reductionis obtinere, ac inter cetera Franciæ privilegia adscribi & computari: sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscumque judices & commissarios quavis auctoritate fungentes, & dictæ Romanæ ecclesiæ cardinales, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate judicari & diffiniri debere; necnon quidquid secus super præmissis, vel eorum aliquo scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum &
C inane decernimus. Quocirca venerabili fratri nostro episcopo Bethleemitanensi & Nivernensis ac Autissiodorensis officialibus per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios, præsentes litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum abbatis & capituli, seu alicujus eorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra præsentes litteras & in eis contenta hujusmodi sub censuris & pœnis ecclesiasticis firmiter observari, ac singulos quos ipsæ præsentes litteræ concernunt illis pacifice gaudere; non permittentes eos desuper per quoscumque quavis auctoritate fungentes contra præsentium tenorem quomodolibet molestari,
D impediri seu perturbari; contradictores, molestatores quoscumque & rebelles per censuras & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita compescendo, ac censuras & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus quoties opus fuerit aggravando, invocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis: nonobstantibus præmissis ac priori voluntate nostra prædicta, necnon Lateranensis concilii novissime celebrati, uniones perpetuas nisi in casibus a jure permissis fieri prohibentis, & quibusvis aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon fundatione laïcali monasterii de Vezeliaco hujusmodi, & translatione illius status de monialibus in monachos, & de monachis in seculares, ipsiusque monasterii & ordinum prædictorum juramento, confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate roboratis statutis &
E consuetudinibus, necnon privilegiis & indultis apostolicis illis ac quibusvis universitatibus studiorum generalium & illorum personis, etiam super nominationibus faciendis, & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis; necnon irritantibus & aliis decretis etiam motu proprio, & quavis etiam regia consideratione, ac ex quibusvis causis concessis, approbatis & innovatis, quibus omnibus etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica & individua mentio fieri deberet; tenores hujusmodi ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus, pro sufficienter expressis & insertis habentes, quoad præmissa specialiter & expresse derogamus, & sufficienter

derogatum esse & adversus præsentes nemini suffragari posse decernimus; ac quorumvis tribunalium consuetudinibus, necnon contradictione alicujus partis conventus monasterii hujusmodi, ac dissensu seu consensus defectu, vel contradictione cujusvis dicti ordinis superioris, aut alterius forsan facta contrariis quibuscumque; aut si aliquibus communiter vel divisim a dicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Decernentes transsumtis præsentium seu processibus aut litteris dictorum executorum & cujuslibet eorum manu notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus eorum seu alicujus curiæ ecclesiasticæ aut personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eamdem prorsus fidem in judicio & extra adhiberi debere, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, suppressionis, extinctionis, immutationis, reductionis, liberationis, impartitionis, erectionis, institutionis, unionis, annexionis, incorporationis, applicationis, appropriationis, conservationis, reservationis, assignationis, statuti, ordinationis, concessionis, dispensationis, indulti, abolitionis, mandati, derogationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ M. D. XXXVII. 3. Idus Januarii, Pontificatus nostri anno 4.

Post quarum quidem litterarum apostolicarum præsentationem, visionem, lectionem & diligentem inspectionem nobis & per nos ut præmittitur factas; nos ad supradicti domum Deodati de Beduer abbatis coram nobis propterea personaliter constituti, & id fieri humiliter postulantis, ulteriorem instantiam, præinsertas litteras apostolicas hujusmodi per discretum virum dominum Joannem de la Motte clericum Meldensis diœcesis publicum auctoritate apostolica notarium, in archivio Romanæ curiæ descriptum transsumi exemplar, & in hanc publicam transsumti formam redigi ac exinde subscribi & publicari mandavimus; decernentes & volentes ut præsenti nostro transsumto publico sive exemplo, plena fides deinceps ubique locorum in judicio & extra, toties quoties opus fuerit adhibeatur, illique stetur firmiter & credatur, ac si præinsertæ originales ipsæ litteræ appstolicæ realiter in medium exhibitæ forent vel ostensæ. Quibus omnibus & singulis præmissis sic ut præmittitur rite peractis auctoritatem nostram interposuimus pariter & decretum: in quorum fidem & testimonium sigillum nostrum, quo in talibus utimur, præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Dorneryaci Æduensis diœcesis sub anno a Nativitate Domini 1538. indictione XI. die vero 16. mensis Aprilis, pontificatus prælibati SS. Domini nostri Domini Pauli divina providentia papæ III. anno 4. præsentibus ibidem venerabilibus viris DD. Joanne Mesmin aliàs Seguault abbate commendatario de Dei loco Senonensis & Guillelmo Mauduict presbytero rectore parochialis ecclesiæ de Courtesault ejusdem Senonensis, ac Joanne de la Porte laico loci de Clamecyaco Autissiodorensis respective diœcesum, testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis. P. de Beaujeu episcopus Bethleemitanus.

Et ego Johannes de la Motte clericus Meldensis diœcesis publicus auctoritate apostolica notarius, in archivio Romanæ curiæ descriptus, præmissis omnibus & singulis, dum sic ut præmittitur fierent & agerentur una cum prænominatis testibus interfui. Hoc igitur præsens publicum transsumpti instrumentum de mandato supradicti domini Philiberti de Beaujeu episcopi scripsi, subscripsi & publicavi in præmissorum eorumdem fidem, &c.

JOHANNES DE LA MOTTE.

LXXVI.

Processus juridicus de solemni Ludovici d'Attichy episcopi in urbem ingressu.

IN nomine Domini amen. Cunctis pateat & notum sit, quod anno ejusdem Domini M. DC. LIII. die vero XIX. mensis Januarii, circa horam de meridie tertiam, Reverendissimus in Christo pater ac dominus Ludovicus Dony d'Attichy Episcopus Eduensis ad præfatam civitatem accessit, & eam ingressus est, ac ante portam claustri Eduensis, quæ respicit illam de bannis, repagulis & longuriis obstructam, personaliter constitutus, rocheto, suppellicio, cappa & mitra ornatus, pedum pontificium illi præferente dictæ ecclesiæ ostiario, pluribus nobilibus & illustribus viris, precipue vero Claudio Damas comite de Tianges barone de Quincey, ac ordinariæ nobilium functionis Regio cubiculario, Petro de Choiseul Barone de Vauthonot, & Soubsterrain, &c. Carolo d'Escrots ejusdem loci etiam barone & domino de la Moliere, Boyvin, & Francisco d'Escrots pariter barone d'Uschon & Neufvy le Barrois, quatuor etiam barones Colcharum, Mothæ S. Johannis, Luzeii, & Montis Petrosi, huic solemnitati obstrictos, & ad id ut præfatus Reverendissimus dominus dixit, & per acta publica fidem fecit, debite citatos representantibus, ac aliis suis familiaribus stipatus, qui requisivit sibi præfata repagula aperiri: ad quem recipiendum processionaliter accesserant venerabiles domini Cantor & canonici dictæ ecclesiæ eorum domino decano notorie absente, cum dominis etiam canonicis ecclesiæ collegiatæ B. Virginis, ecclesiarum parochialium ejusdem civitatis rectoribus, ac mendicantium ordinibus, cruce, evangeliis & aqua lustrali præcedentibus; cui idem dominus cantor visis prius in capitulo bullis, provisionem dicti episcopatus sibi a sanctissimo domino nostro Innocentio Papa X. factam continentibus, respondit: ipsum debere juramentum consuetum ecclesiæ sponsæ suæ antequam claustrum ingrederetur præstare, quod illi in rituali seu ceremoniali ejusdem ecclesiæ exhibuit, quod præfatus reverendissimus dominus præstitit, ac alta & intelligibili voce pronuntiavit in hunc modum. Ego Ludovicus Dony d'Attichy episcopus Eduensis juro super hæc ista Dei evangelia, & promitto inviolabiliter observare, & custodire omnia privilegia, libertates, franchisias, immunitates, statuta, exemptiones, jura, & consuetudines ecclesiæ Eduensis sponsæ meæ, ejusque claustri & jurisdictionis Eduensis, nec quovismodo directe vel indirecte contra ipsa attentare vel venire, sive earum privilegia, exemptiones, & jura, sive eidem ecclesiæ per Romanos Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, vel Duces, sive per nostros prædecessores episcopos Eduenses concessa & indulta, sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia, quæ osculatus est. Quo acto sublatis repagulis, claustrum præfatum est ingressus, tum cathedræ impositus a quatuor capellanis ejusdem ecclesiæ ad hoc deputatis in humeros sublatus, processionaliter ad valvas basilicæ SS. Nazarii & Celsi, dominis cantore & præposito de Susseyo a dextris & sinistris retro comitantibus, ac dominis abbate S. Petri de Strata, & antiquiore canonico in locum domini abbatis S. Stephani absentis suffecto, gremium super ejus genua tenentibus, ac quatuor dominis præfatis, dictos quatuor barones Colcharum, Mothæ S. Joannis, Luzeii, & Montispetrosi repræsentantibus, quatuor angulos paramenti ejusdem cathedræ tenentibus delatus est: ad quas SS. Nazarii & Celsi valvas, idem reverendissimus dominus in manibus præfati domini Cantoris, insertum prius juramentum eadem forma repetiit & pronunciavit, tactis & osculatis ut prius evangeliis: deinde præfatam basilicam ingressus usque ad ipsius majus altare, super stromate babilonico ac pluviali procubuit, ac pronus dum caneretur psalmus *Benedictus Dominus*

Deus, in omni tempore Deum deprecatus est. Deinde in cathedra pontificali & lapidea, sita retro altare præfatum, aliud juramentum alta & intelligibili voce præstitit ut sequitur. Ego Ludovicus Dony d'Attichy episcopus Eduensis, juro & promitto ecclesiæ Eduensi sponsæ meæ, ac decano & capitulo ejusdem ecclesiæ fratribus meis, quod ego servabo jura, libertates, statuta, & exemptiones ipsius ecclesiæ & suppositorum ejus, omniaque donata & concessa eidem ecclesiæ per prædecessores nostros episcopos Eduenses rata habeo, ac per meum præsens juramentum ratifico, uniones ecclesiarum parochialium & conventualium diœcesis nostræ Eduensis per summos Pontifices aut dictos prædecessores nostros eidem ecclesiæ & corpori ipsius factas, confirmo & approbo, pacem, concordiam, & unionem inter supposita dictæ ecclesiæ, nutriam, & posse tenus procurabo, ipsamque ecclesiam, ipsius jura & supposita contra omnes suos adversarios & in eos malignantes tuebor, & totis viribus deffendam, nihil faciam quod in damnum & detrimentum ipsius ecclesiæ cedere possit in futurum, in juribus ipsius ecclesiæ tuendis & conservandis, aut recuperandis auxilium, juvamen & consilium præbebo, jura, possessiones & dominia mei episcopatus & ecclesiæ Eduensis non alienabo, infeudabo, aut permutabo, sed alienata aut deperdita posse tenus recuperabo, manus violentas in personas canonicorum, & suppositorum ejusdem ecclesiæ non injiciam, aut quod injiciantur permittam, consentiam vel procurabo, imo ipsos canonicos & supposita ab injuriis, molestiis, & oppressionibus pro viribus meis deffensabo, iisque illatas injurias, via & auctoritate juris contra maledicos, vel malefactores vendicabo, ac ipsam ecclesiam ejusque singula supposita, sicut sponsus sponsam, pie, dulciter, & humaniter tractabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia: tactis etiam & osculatis ut prius evangeliis. Deinde consuetum in choro stallum conscendit, ac clero & populo copiose inibi congregato & adstanti benedixit, inde sumptis sanctorum reliquiis, ad ecclesiam S. Lazari etiam processionaliter perductus, & illis super majus altare depositis in stallo consueto collocatus, iterum clero & populo benedictionem est impertitus: interim dum hæc agebantur hymni, cantici & psalmi tam symphoniace quam plana voce sunt decantati, & prolatæ orationes solitæ & consuetæ, universis & singulis dictæ ecclesiæ timpanis sine intermissione pulsatis, ac continuo vespertinæ horæ ab eodem reverendissimo domino pontificaliter inceptæ & terminatæ sunt, &c.

INSTRUMENTA LINGONENSIS ECCLESIÆ.

I.

Præceptum Chlodovei I. Francorum Regis quo dat S. Johanni unde monasterium Reomense condat.

496. CHLODOVEUS Rex Francorum vir inlustris. Servos Dei, quorum virtutibus gloriamur & orationibus defensamur, si nobis amicos acquirimus, honoribus sublimamus, atque obsequiis veneramur, statum regni nostri perpetuo augere credimus, & seculi gloriam atque celestis regni patriam adipisci confidimus. Quapropter notum sit omnibus, episcopis, abbatibus & inlustribus viris, magnificis ducibus, comitibus, domesticis, vicariis, graphionibus, centenariis, & omnibus curam S. Dei ecclesiæ gerentibus per nostrum regnum discurrentibus, tam præsentibus quam futuris. Quia dominus Johannes, clarus virtutibus, locellum suum in pago Tornotrinse, sub regula B. Macarii ad habitationem monachorum constructum, qui Reomaus vocatur, primo nostro susceptæ Christianitatis, atque subjugationis Gallorum anno, nostræ celsitudini tradidit & commendavit, ut sub nostra emunitate & mundiburnio, nostrorumque successorum regum semper maneat. Propterea & nos ipsum peculiarem patronum nostrum, cujus merito omnes hostes nostros vincere credimus, taliter honoravimus, ut quantumcumque suo asino sedens una die circa locum suum nobis traditum & commendatum de nostris fiscis circuisset, perpetuo per nostram regalem munificentiam habeat, & quod ipse nobis, nosque illi contulimus jure hæreditario tam nos, quam nostri successores reges teneant in omni defensione, reclamatione, advocatione, & immunitate, nullique unquam dignitati, nullique ecclesiæ propter meritum tanti patris subdatur & conferatur. Monachis vero ibidem per diversas cellulas manentibus seu mansuris omnia necessaria secundum numerum quo fuerint, a nobis & successoribus nostris Regibus, ex nostro censu regio præbeantur, ideoque has litteras manu nostra firmatas ipsi nostro patrono Domino Joanni dedimus. Id omnino vos rogamus atque decernimus, ut nec nos nostrique successores Reges, neque vos vestrique minores, nec ullus quilibet de judiciaria potestate, de Vemes-curtes, vel rebus ipsius monasterii in quibuslibet pagis vel territoriis in regno Deo propitio, nostro, nostrorumque successorum Regum, futuroque bono ipsius monasterii, quod vel ab ipso patrono Johanne, vel a nobis est concessum, seu a suis progenitoribus ipsi & nobis datum, & hæreditate vel judicio fuerit delegatum tam ex munere nostro, quam de paterno & proprio, vel in reliquum de comparato, aut de conlato populi, seu de quolibet adtracto, aliquid auferre præsumat. Et pro ipsa casa aut ipso patrono nostro tam cives, quam coloni, ac gasindi suscepti, si aliquid violenter rapuerint, Dei nostrorumque terrore percussi, ad integrum reddant. Et nemo prædictas res eorum inquietare audeat, nec in eorum vicos, vel villas, & curtes ad causas audiendas, nec ad mansiones faciendas, nec freda exactanda, nec ullas functiones requirendas, ingredi præsumat. Sed sub nostra, nostrorumque Regum successorum tuitione & mundiburno prædictum monasterium propter meritum tanti patroni permaneat & quiescat. Et quod a nobis circa ipsum peculiarem nostrum patronum Dominum Joannem conceditur & conservatur, hoc a nostris successoribus Regibus pro ipso patrono nostro, ac pro ipso loco Sancto ad successores suos, quos ex suis elegerint, semper sit conservatum, nec ullas acquisitiones, nec repetitiones, nec ullum impedimentum a judicibus publicis pertimescant. Unde ipsa congregatio pro tempore tanti patroni ejusque successorum, pro stabilitate regni nostri & salute patriæ Domini misericordiam jugiter debeat exorare. Et ut hoc præceptum firmius habeatur, & per omnia tempora conservetur, manus nostræ signaculo subter illud decrevimus roborare, ac signo crucis quo sacramur auctoravimus.

✠ *Signum* CHLODOVEI fortissimi Regis.

Datum sub die IIII. Kalendas Januarias, indictione V.
Actum Remis civitate in Dei nomine feliciter.
Ego Anachalus obtuli anno Magni Clodovei XVI.

Non me latet hanc chartam uti falsam & suppositam a viris doctis traduci, sed scio & a doctissimis etiam ut genuinam propugnari, ut a Roverio, Perardo, &c. Certe Reomaensi cœnobio diploma concedi potuisse, inde conficitur, quod alia diversis ecclesiis ab eodem Rege concessa palam sit (Vide Rover.) pag. 502. concessum fuisse si non evincitur, certe vero simillimum fit ex vita S. Johannis cap. 3. in qua apud Bollandum

ad diem 28. Januar. sic legere est : Quanto jam honore & veneratione Regum Francorum atque nobilium fulciretur virorum, ambigit nemo, qui beneficia a prædictis Regibus præstita, per præcepta chartarum, quæ usque nunc in publicis archivis prædicti condita sunt monasterii relegere cupit. *Quinam hi Reges? certe non alii quam Chlodoveus & ejus filiorum aliquis, quorum tempore vixit Johannes. Quidquod, ut contra Roverium censet Bollandus, hæc ejus vita non a Jona Columbani discipulo, sed a Reomaensi monacho sanctissimi viri filio spirituali conscripta est; chartas ergo, quas laudat, non ab aliis Regibus quam a Chlodoveo & ejus filiis dari potuisse palam esse videtur. Denique genuinam esse inde probatur quod & in tabulario Reomaensis abbatiæ, ex omni ætatum memoria, asservetur; probatur & ex Roberto de Becfumée qui anno 1324. juridice testatur se vidisse authenticum litterarum Chlodovei primi regis Christiani, & Clotarii ejus filii, in quibus continetur abbatiam Reomaensem eorum esse fundationis. Ex viro quoque doctissimo Stephano Perardo, qui asserit ejus authenticum in camera computorum Divion. contineri, iisdemque, quibus hic repræsentatur, terminis exhiberi. Ex charta tandem Clotarii Francorum regis, qui illius meminit. Plurima quidem adversus hanc virorum doctorum sententiam, ex ipso diplomate, non contemnenda proponuntur, quæ dissolvere non est instituti nostri. Quæ pro ea retulimus abunde sufficiunt, ut eam hic exscribere possimus.*

II.

Præceptum Chlotarii Regis Francorum confirmantis fundationem monasterii Reomensis.

537. *Ex Roverio quem consule in annotationibus ad hist. Reom.*

CHLOTARIUS rex Francorum vir illustris. Omnibus episcopis, abbatibus, & illustribus viris, magnificis ducibus, comitibus, domesticis, vicariis, graphionibus, centenariis, vel omnibus junioribus vestris, tam præsentibus, quam & futuris. Si petitionibus sacerdotum, quod ad profectum ecclesiarum pertinet, auditum devota mente præstamus, retributorem omnium bonorum Jesum Christum ex hoc nos habere confidimus. Igitur notum sit omnibus, quoniam Divæ memoriæ genitor noster Clodoveus monasterium domini nostri Johannis ex dono ipsius sua emunitate recepit, tenuit & honoravit, suisque posteris Regibus per præceptum hæreditarium reliquit. Ita & nos venerabilem Silvestrum abbatem ipsius loci & domini Johannis nostri generis peculiaris patroni & oratoris discipulum, ac successorem, sub nostra & nostrorum successorum Regum emunitate & defensione recipimus & revocamus, decernentes ut semper sub nobis & Regibus nostris successoribus, tam abbas quam monachi, quamque omnes, qui pro ipsa casa Dei, aut ipso abbate spectare videntur, seu in reliquum esse debent, semper maneant, & ex suis abbatem constituant; nullasque requisitiones nec nos, nec publici judices ab ipso loco, vel a dominis ejusdem monasterii requiramus. Sumptus vero, quos genitor noster monachis ad vestiendum, calciandumque, & victum præbuit, similiter & nos, nostrique successores Reges, ex nostra camera, vel fiscalibus reditibus abbati Silvestro, ejusque monachis & successoribus liberaliter conferemus, ut pro nobis, nostroque progenitore & regno Dominum jugiter exorent.

✠ *Signum* incliti regis CHLOTARII.

N. Ego attuli, obtuli & subscripsi. Datum sub die VIII. cal. Maii anno V. regni nostri. Actum Suessionis.

III.

De primordiis abbatiæ Besuensis.

IN Burgundia duo tunc erant duces, unus Waldalenus nomine, gentes quæ juxta Alpium septa & Iurani saltus incolunt, regebat. Hujus uxor Flavia, de qua cum nullos hæredes habuisset, per B. Columbani, qui Luxovio preærat, præcamina, filium susceperunt, quem sanctus vir baptisavit, qui postea in eodem monasterio sapientia imbutus Bisuntinæ sedis archiepiscopatum clarissime gubernavit. Alter vero dux harum duarum partium latissimus dominator Amalgarius nomine, habens uxorem Aquilinam, habuit ex ea filios, quorum uni Audalrico ducatum sui regiminis dereliquit, habuit alium Waldalenum nomine, quem offerre Deo per manus B. Columbani cum ipso in prædicto Luxoviensi monasterio, quod præ cæteris Galliarum & Burgundiæ florebat, educandum tradidit : habuit filiam Adalsindam, quam divino cultui adjudicavit. Dum itaque hi duo videlicet, Waldalenus & Adalsinda, pater Amalgarius excogitat, ubi religioni eorum ædificet loca convenientia &c. Waldalenum viris & Adalsindam fœminis præfecit, inter cetera ducatus sui loca duo invenit convenientia. Est locus inter fluvium Araris vel Sagunæ, & fluvium quem Tilam vocant, ab emergente ibidem fonte non modico, qui Besuus dicitur, dictus & ipse Besua. Fons limpidissimus, multimoda piscium copia fertilissimus : iste totius sui irrigans confinia, ad omnia quæcumque ibi feruntur vel coluntur confruenda loca reddit habilia. Terra satis opima, & nisi desit qui laboret, frugum feracissima : prata quoque sunt abunde, quibus possunt nutriri pecora, & suppleri alia quæque privata necessaria. Sylvas habet in procinctu locus & contiguas, quæ ad construenda ædificia, seu ad omnia quæ generi humano necessaria sunt sufficiant. Talem igitur locum Amalgarius dux Deo & sanctis Apostolis Petro & Paulo dignum duxit offerre, & sub manu filii Waldaleni, monachos, qui ibi Deo & sanctis ejus deservirent sub regula B. Columbani studuit aggregare. Quid plura ? Waldalenum abbatem ibi præfecit.

600. *Ex chronico Besuensi t. 1. Spicileg.*

IV.

Betto Lingon. ep. plurima largitur cœnobio S. Stephani Divion.

794. *Ex chartulario t. S. Stephani Divion. Apud Perard. Monum. hist. Burgund.*

VEnerabiles in Christo confratres nostros, cunctamque congregationem S. Stephani Divionensis, canonicos, Betto, licet indignus, episcopus perscrutans omnem facultatem vestram, unde subsidium corporale habere debetis, videtur mihi multa vobis deesse quæ tali congregationi procurare debemus. Idcirco tactus compassione miseriæ vestræ, dono a die præsente, & ut permaneat cunctos successores meos exposco, hoc est omnia altaria & decimas S. Stephani, de ratione, de villis nuncupatis Cupiaco, vel Tremoledo, Nobiliaco, Neirone : seu in ipso Divione, vel in circuitu ipsius, id est S. Germano de Cortarno, seu S. Martino Campaniensi, necnon S. Martino de Quintiniaco, necnon de aliis villis, Marciliaco, Tilecastello; & de villis unde nonæ & decimæ domui homines reddere debent, tam de presbyteratu quam de villis, unde a longo tempore per legem & consuetudinem de ipsis rebus sicuti exactum fuit, id est omnes laborationes, vinum, annonas; & de jumentis & pecudibus, tam majore quam minore utriusque sexus, licentiam nostram habeatis ad requirendum ad vestram necessitatem perpetuam. Et ut perpetualiter erga vos maneat ob Christi reverentiam, sicut jam dixi, successores meos in præfata ecclesia humiliter exposco : & ut apud vos litteræ nostræ melius credantur, manu propria roboravi, & præsenti ecclesiæ nostræ firmare rogavi. In Dei nomine ego Betto has litteras a me factas relegi. Et ego Reembaldus

Reemhaldus archidiaconus. Girardus archidiaconus. Aaron P. Seuvaldus P. Lo... P. Efembrannus P. David presbyter, Seidrannus presbyter. Ego Sigismundus presbyter scripsi & dictavi in mense Maio. In anno XXIII. regnante domino nostro Carolo imperatore.

Incertum quo præcise anno Christi inscribendum sit hoc Caroli Magni præceptum. Si ejus initium sumamus ab anno 679. quo cum fratre Carlomanno, diviso imperio, coronatus est, datum est hoc præceptum anno 791. ut habet Perardus. Si ab eo tempore quo fratre defuncto solus regnavit, consignandum est anno 794.

V.

Ex autographo.

Præceptum Ludovici Pii imperat. pro Bettone episcopo Lingonensi.

814. seu 815. IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Hludovicus divina ordinante providentia imperator augustus. Si sacerdotibus in quibuslibet necessitatibus ecclesiasticis nostra auctoritate sublevandis consulimus & ad ministerium suum liberius exsequendum opem ferimus, a summo pontifice Domino nostro Jesu Christo æternæ remunerationis largiri nobis præmia non ambigimus. Certum sit igitur omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris, præsentibus videlicet & futuris, quia venerabilis Betto Lingonensium urbis episcopus obtulit nobis auctoritates antecessorum nostrorum Regum, in quibus insertum reperimus quod olim, propter occupationem Sarracenorum, instrumenta cartarum, vel etiam immunitates Regum, quæ ibidem erant, perdita vel dirupta fuissent, & eidem Reges sua auctoritate miserandi gratia ad preces prædecessorum suorum episcoporum eamdem relevare jacturam .... Ita videlicet, ut eorum auctoritatem antecessores sui episcopi res & mancipia quæ in eisdem instrumentis cartarum incendio exustis continebantur, sive eadem quæ postea a catholicis viris eidem conlata fuerunt ecclesiæ hactenus secure & quiete in jure & potestate prædictæ tenuissent ecclesiæ. Sed & ipsam sanctam sedem antecessores nostros Reges cum cellulis subjectis vel omnibus rebus juste ad se adspicientibus, munitionem videlicet Lingonicæ civitatis, ubi habetur ecclesia in honorem sancti Mammetis eximii martyris, Castrum Divionense, in quo sita est ecclesia in honore S. Stephani protomartyris, & juxta murum monasterium B. Benigni cum omni eorum integritate. Et in pago * Tornetrensi monasterium Melundense, & in eodem pago castrum Tornotrense, caput videlicet comitatus, & abbatiolam S. Symphoriani in Ladiniaco cum ecclesiis aliisque rebus sibi adspicientibus. Et infra muros jam dictæ Lingonis abbatiam S. Petri, & juxta eamdem civitatem monasterium sanctorum Geminorum, & in comitatu Portense cum omnibus sibi competentibus ecclesiam S. Gengulfi martyris Christi, quæ quondam quorumdam principum tyrannica sacrilegaque temeritate, atque inlicita præsumtione sine omnipotentis Dei respectu substracta fuisset, sed per eumdem decretum in eodem loco restituta & confirmata. Et in pago Attoariorum monasterium Besuense sub plenissima semper defensione & immunitatis tuitione habuissent. Ob firmitatem tamen rei postulavit prædictus Betto episcopus ut eorumdem Regum auctoritates ob amorem Dei & reverentiam S. Mammæ martyris, nostra confirmaremus auctoritate. Cujus petitioni libenter adquievimus, & hoc præceptum auctoritatis nostræ circa ipsum locum pro amore omnipotentis Dei & S. Jacobi apostoli & fratris Domini cujus brachium in ecclesia S. Mammetis conditum est, fieri decrevimus, per quod jubemus atque præcipimus, ut nemo fidelium nostrorum vel quilibet ex judiciaria potestate, in ecclesias aut loca vel agros seu reliquas possessiones, sive eas ante præfatam occupationem Saracenorum a rectoribus ipsius ecclesiæ per præfata strumenta cartarum, legaliter possessas & pro auctoritate confirmationis antecessorum nostrorum Regum postea ad partem ipsius ecclesiæ confirmatas, nullas redhibitiones aut inlicitas occasiones requirendas nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt exigere penitus præsumat; sed liceat memorato præsuli suisque successoribus res prædictæ ecclesiæ cum cellulis sibi subjectis sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere, & nobis fideliter deservire, atque pro stabilitate nostra vel totius imperii a Deo nobis conlati vel conservandi, una cum clero & populo sibi subjecto Dei misericordiam exorare, & quicquid exinde fiscus noster exigere debet ad integrum prædictæ ecclesiæ concedimus, ut perpetuis temporibus ibidem proficiat in augmentum. Et hanc auctoritatem, ut firmius in Dei nomine habeatur & a fidelibus sanctæ ecclesiæ & nostris diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus, & annuli nostri impressione signari jussimus.

Signum HLUDOVICI serenissimi imperatoris.
Helisakar recognovit & subscripsit.

Data V. idus Septembris anno primo Christo propitio imperii nostri indictione VIII. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

VI.

Ex autographo.

Charta Ludovici Pii pro Alberico Lingon. episcopo.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Hludovicus divina repropitiante Clementia Imperator Augustus. Si sacerdotum ac servorum Dei justis & rationabilibus petitionibus ad effectum perducimus, non solum regiam & imperatoriam exercemus consuetudinem, sed etiam eosdem pro excessibus nostris ad Domini misericordiam exorandam devotiores & promptiores facimus. Igitur omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris, præsentibus scilicet & futuris, notum sit quia Albericus venerabilis Lingonicæ urbis episcopus nostram adiens celsitudinem suggessit mansuetudini nostræ de episcopio memoratæ urbis jam olim sibi a nobis ad plebem Domini nostri Jesu Christi regendam commisso, quod valde eum intrinsecus & extrinsecus tam in divinis obsequiis, quam in humanis officiis & ministeriis, tam in canonicorum institutionibus, sanctæque vitæ regulis, quam in ædificiis aliisque rebus necessariis, partim rectorum incuria, partim vero præpositorum ignavia, destitutum & nullo pene rectæ ordinationis tramite præmunitum invenerit, sed & sancto, ut oportebat, justo, magnoque labore, summis viribus, prout Dominus posse dare dignatus est, & ingenii studio ad rectitudinis decorisque normam perducere curaverit, & canonicorum vitam ibidem Domino famulantium in canonicis institutionibus humanæque fragilitati stipendiis necessariis, atque diversarum specierum habitaculis & claustris adprime exornaverit, ut in posterum eorum vita in nullo decideret, nonnullis memoratæ sedis villis & rebus subtulerit, tribuendo scilicet illis in circuitu murorum ejusdem civitatis colonias duas, & in eodem pago Lingonicam villam vocatam Marcilliacum cum ecclesia & appendiciis suis; & in eodem pago, villam nuncupatam Hurbaniacum quantumcumque de jure sancti Mammetis in eadem villa esse dinoscitur, necnon & illud quod exterius esse cognoscitur, ad eamdem villam pertinens, exceptis his rebus quæ sub jure ac potestate sanctorum Amatoris & Ferreoli esse noscuntur, similiter in eodem pago in loco, qui dicitur Radalenis pons, colonias duodecim cum omnibus ad easdem colonias pertinentibus simulque cum capella; & in eodem pago villam, quæ dicitur curtis Gregorii, sub omni integritate sua; & in Ciddennaco coloniam unam; & in eodem pago in nonnullis locis, illud quod nobiles personæ ad mensam clericorum

834.

*Tonnerre

solemni donatione contulerant; necnon & illam colonias quæ est in Primiaco villa cum vineis; & in pago Boloniense, in villa vocata Helnone, tam interius quam exterius colonias sex; & in pago Atoariorum & Divionense, utique in locis quæ dicuntur Succonicus, Brigendonis atque Salcis, quantumcumque in eisdem locis fluviolus Colonus sancti Mamæ visus fuerit possidere; & in pago Belnense in villa Givriaco, ecclesiam cum coloniis tredecim; & in eodem pago in villa quæ vocatur Godoleni curtis, colonias septem cum omnibus ad eas pertinentibus; & in centena Hoscarincæ, in villa Fiscinis ecclesiam & colonias novem cum omnibus ad easdem colonias pertinentibus, & vineam quæ vocatur Plantas; & in eadem centena, in loco Spernaco coloniam unam: obnixe nostram imperatoriæ majestatis deprecans excellentiam ut suam nullatenus improbandam dispositionem, atque ordinationem nostræ autoritatis munimine fulciremus, atque ut deinceps firma perennibus valeret temporibus, roborare dignaremur. Cujus supplicationibus, quia dignas judicavimus, annuere placuit, & quicquid, ut prædictum est, postulavit, ad effectum perducere non incongruum duximus. Proinde hos nostræ autoritatis apices, erga præfatam sedem, canonicosque inibi Domino per diuturna tempora militantes, divino inspirati amore fieri jussimus, per quos decernimus atque sancimus, ut loca præscripta cum omnibus ad se juste ac legaliter pertinentibus, sicut a sæpedicto Alberico venerabili jam dictæ sedis episcopo, eis conlata sunt, ita per hanc nostram autoritatem in eorum jure & potestate suis videlicet usibus diversisque necessitatibus ad divinum propensius cultum exsequendum, famulantia, absque cujuslibet diminutione aut retractatione permaneant, & nullus successorum suorum rectorum videlicet memoratæ ecclesiæ ab eorum dominatione ea quoquomodo auferre aut in aliam quamlibet partem quacumque occasione transferre præsumat, sed liceat eis jam dictis rebus ad Dominicum Dei nostri famulatum peragendum absque cujusquam contrarietate uti, & quæcumque ad suos in Domini nostri Jesu Christi militia usus, & necessitates pertinent, ordinare, disponere, justeque eff...re, quatenus sublata omnis indigentiæ penuria, pro nobis, conjuge, proleque nostra & pace ac stabilitate totius imperii a Deo nobis commissi alacrius eos indesinenter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc nostræ largitionis atque concessionis auctoritas firmiter habeatur, & per futura tempora melius conservetur, de annulo nostro subter eam jussimus sigillare.

Hirminmarus notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data undecimo quarto Calendas Septembris anno Christo propitio XXI. Imperii Domni Hludouvici piissimi Augusti indictione XII. Actum Lingonis civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

Affixum ibi Ludovici sigillum.

VII.

Ex authentico.

Charta Lotharii II. Austriæ regis pro Isahac Lingonensi episcopo.

859. IN nomine omnipotentis Dei & Salvatoris nostri J. Christi Hlotharius Divina preveniente clementia rex. Si in restauratione rerum ecclesiasticarum ob divini cultus amorem curam impendimus, & hæc quæ injuste sublata ex sacris locis noscuntur, regia cum auctoritate restituimus, piissimorum Regum imitamur vestigia, id etiam ad animæ nostræ salvationem pertinere liquido credimus. Quamobrem omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium nostrorumque præsentium videlicet ac futurorum comperiat universitas, quia Karolus rex gloriosus dilectusque patruus noster, necnon & venerabilis episcoporum conventus qui ob stabiliendam pacem oppido Leucorum convenerant, ad nostram accedentes sublimitatem innotuerunt auribus serenissimis nostris, pariter cum Isahac Lingonicæ sedis venerabili episcopo, quod villa quædam ejusdem sedis, cujus vocabulum est Ambiliacus, inde esset injuste subtracta, atque ad publicos usus inrationabiliter detineretur, implorantes etiam eminentiam nostram ut præscriptam villam cum omnibus suis pertinentiis ecclesiæ S. Mammetis, cui jure debebatur, pro præcepti nostri conscriptione restitueremus. Nos igitur salutiferis eorum monitis & precibus annuentes, clementiæ nostræ hos apices imperavimus fieri, per quos jam fatam villam in comitatu Januensi consistentem cum universis appenditiis suis episcopatui seu rectori Lingonicæ sedis pro amore omnipotentis Dei, nostrique genitoris ac genitricis animæ emolumento, ob reverentiam insuper sæpedictæ ecclesiæ beati Mammetis ac salvatione nostra sub integritate restituimus; quatinus ibidem perseverans debitum perennibus temporibus exhibeat famulatum, & præsul jam dicti loci liberam habeat illam recipiendi facultatem & quicquid in ea aut ex ea voluerit ordinandi ac disponendi licentiam habeat, absque reipublicæ potestate sive cujuslibet inquietudine aut subtractione, & congregationi inibi Deo devote famulanti pro nostra incolumitate seu regni nostri stabilimento omnipotentis Dei misericordiam libentius implorare delectet. Et ut hæc nostræ restitutionis confirmationisve auctoritas inconvulsum obtineat vigorem, manu propria subter firmavimus & annuli nostri impressione jussimus assignari.

Signum HLOTTAHRII gloriosi regis.

Ego Amboldus regiæ dignitatis cancellarius recognovi & data XV. Kal. Julii anno Christo propitio regni domni Hlotharii gloriosi regis IIII. indictione VII. Actum Gurdulfi villa palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

VIII.

Abbatia Pultariensis sedi Romanæ subjicitur ab ipso fundatore.

DOmino beatissimo & sacratissimæ sedis Apostolico atque peculiari patri nobis Nicolao, Gerar- *an. 863.* dus misericordia Dei apud regalem clementiam comitis honore sublimatus, una cum conjuge Berta nomine, publice notum esse volumus tam beatitudini vestræ quam clero, & omni populo sacræ urbis fidelem in Domino devotionem &c. Accessit devotioni nostræ, ut de facultatum nostrarum rebus apto & convenienti loco monasteria Deo construeremus, atque illic quidquid ad sustentationem Deo famulantium necessarium existit, solerti providentia procuraremus, & ut defensionem ordinis perennem haberent atque devotionis fructus perpetuo manaret, sacratissimæ urbi & loco ubi BB. Apostol. Petri & Pauli memoria celebratur subderemus, atque dominationi sanctissimi Pontificis ipsius urbis committeremus &c. Igitur fundavimus venerabilem & sacrum oblationis nostræ locum in nomine Jesu Christi, & veneratione BB. Apostolorum Petri & Pauli, ut sit habitaculum Dei servorum sub regulari ordine B. Benedicti degentium, super amnem præterfluentis Sequanæ, in agro respiciente ad villam quam ex antiquo Pultarias nominant, in pago Laticensi, in regno Burgundiæ, & parochia Lingonicæ civitatis: & ibi venerabile orationis domicilium votis fidelium frequentetur. Cumque res nostras & facultates quæ de parentum nostrorum successione nobis provenerunt, benignissimus Rex & senior noster Carolus per præceptum nobis conferre dignatus est, testamentario donationis jure transmisimus, hoc est agrum seu villam in pago Laticensi, ubi e vicino monasterium situm est Pultarias quidquid ibi ex parentum hæreditate, quid-

quid per præcepti auctoritatem pius Rex contulit, nobisque provenit &c. cum universis appendentiis in pago Senonico, cum omnibus appendentiis, Sertam cum omnibus ad eam respicientibus & appendentiis suis, villam Majuscam similiter cum omnibus appendentiis, verum etiam Villare, piscatoria quoque &c. totum ergo ut prætulimus, sacratissimo loco & monasterio condonavimus, tantum nobis dum maneremus in vita carnis, usufructuario nobis reservato, tuitionem potius loci ferendo.

IX.

Charta Caroli Crassi imperatoris qua Geiloni episcopo & ecclesiæ Lingonensi restituit abbatiam S. Johannis.

885. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus divina favente clementia imperator Augustus. Si venerabilium pontificum justis & rationabilibus petitionibus, quas pro ecclesiarum sibi commissarum utilitatibus, nostris auribus intimaverint, assensum præbemus, & eas ad effectum perpetuæ stabilitatis perducere satagimus, non solum in hoc nostram imperialem exercemus consuetudinem, verum etiam hoc ipsum ad præsentem vitam cum felicitate transigendam, & ad futuram quantocius capessendam nobis profuturum esse non dubitamus beatitudinem. Quapropter omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ nostrorumque tam præsentium quam futurorum comperiat solertia, quia Geilo sanctæ Lingonensis ecclesiæ reverendus antistes nostram adiens serenitatem, excellentiæ nostræ innotuit, qualiter quamplurimæ res, possessiones, & abbatiæ, quæ ecclesiæ commissæ dignitati suæ antiquitus juste & rationabiliter delegatæ fuerant, quorumdam principum tyrannica sacrilegaque temeritate atque inlicita præsumtione sine omnipotentis Dei respectu subtractæ fuissent. Hujus itaque rei causa ad nostram se colligens majestatem humiliter postulavit, quatenus pro Dei amore & sanctorum reverentia aliquid ex eisdem rebus prænominatæ ecclesiæ suæ per auctoritatis nostræ præceptum restituere dignaremur. Cujus nos laudabilibus petitionibus aurem serenitatis nostræ accommodantes, atque in omnibus consentientes, & quod quorumdam principum tyrannica sacrilegaque temeritas per violentiam abstulerat, ut nos eidem ecclesiæ aliquid restitueremus, bonum in omnibus prævidentes, pro amore omnipotentis Dei & sancti Mammetis martyris obtentu, in cujus honore hæc eadem ecclesia Lingonensis celeberrime dicata habetur, & pro reverentia beati Jacobi apostoli & fratris Domini, cujus brachium in ea conditum est: simul & ob deprecationem Liutuhardi venerabilis Vercellensis ecclesiæ episcopi, necnon, & ob devotionem præscripti Geilonis ejusdem ecclesiæ episcopi, abbatiam S. Mariæ & S. Johannis confessoris in pago Tornotrinsi & in loco qui Reumau nuncupatur atque super fluviolum qui Gozzia dicitur, ubi idem venerabilis confessor manu propria monasterium ædificavit & in quo ipse decentissimo requiescit honore, cum ecclesiis ac omni familia utriusque sexus omnique re ad eamdem ablatiam juste & rationabiliter pertinenti, sæpefatæ ecclesiæ Lingonensi, cui jure antiquitus fuerat delegata, per auctoritatis nostræ præceptum reddimus & condonamus, donatumque in perpetuum esse definimus, per quod statuentes decernimus & nostra imperiali auctoritate in omnibus confirmamus, ut prædictum monasterium in quo sæpefatus confessor requiescit, cum omni abbatia ad illud aspicienti abhinc & deinceps ad episcopium Lingonense pertineat, & quemadmodum aliæ res eidem ecclesiæ competentes conjunctæ sunt, ita & ipsa abbatia illi conjuncta & unita habeatur, atque sub rectorum illius potestate & ordinatione perpetuo consistat, eo videlicet tenore, ut pro nobis & antecessoribus nostris & conjuge ac prole nostra, seu totius im-

A perii nostri stabilitate Dei clementiam hæc eadem ecclesia assidue exoret, & annis singulis die consecrationis nostræ congregationi ejusdem ecclesiæ, & monachis in jam dicto monasterio Deo famulantibus una refectio ab episcopo nobiliter præparetur & honorifice exhibeatur. Post nostrum quoque ex hac vita discessum, dies anniversarii nostri cum precibus & oblationibus Missarum devotissime recenseatur, & hæc eadem refectio eisdem congregationibus absque aliqua relaxatione administretur. Et ut hæc nostra concessio firmiorem per futura in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus nostris verius certiusque credatur, ac diligentius observetur, manu propria firmavimus, & bulla nostra subter sigillari jussimus.

B *Signum* domni KAROLI serenissimi imperatoris Augusti.

Inquirinus ad vicem Liutuardi archicancellarii recognovit.

Data V. calendas Septembris anno Incarnationis Domini DCCC. LXXXV. indictione III. anno vero domni Karoli imperii V.

Actum monasterio quod dicitur Laureshani in Dei nomine feliciter. Amen.

X.

Diploma Caroli Crassi quo nonnulla vi ablata restituit ecclesiæ Lingonensi & ejus episcopo Geiloni. Ex tabulari S. Stephani Divion.

C IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus divina favente clementia imperator Augustus. Si 887. venerabilium Pontificum justis & rationabilibus petitionibus, quas pro ecclesiarum sibimet commissarum utilitatibus, nostris auribus intimaverint, assensum præbemus, & eas ad effectum perpetuæ stabilitatis perducere satagimus, non solum in hoc nostram imperialem exercemus consuetudinem, verum etiam, hoc ipsum ad præsentem vitam cum felicitate transigendam, & ad futuram quantotius beatitudinem capessendam, nobis profuturum esse non dubitamus. Quapropter omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ, nostrorumque tam præsentium quam & futurorum comperiat solertia, quia Geilo sanctæ Lingonensis ecclesiæ reverendus antistes, D nostram adiens serenitatem, excellentiæ nostræ innotuit, qualiter quamplurimæ res, possessiones & abbatiæ, quæ ecclesiæ suæ exiguitati commissæ antiquitus juste & rationabiliter delegatæ fuerant, quorumdam principum tyrannica sacrilegaque temeritate, atque inlicita præsumptione, sine omnipotentis Dei respectu subtractæ fuissent. Hujus itaque rei causa ad nostram se colligens majestatem humiliter postulavit, quatenus pro Dei amore, & sanctorum reverentia, aliquid ex eisdem rebus, vel abbatiis, ecclesiæ suæ, per auctoritatis nostræ præceptum restituere dignaremur. Cujus nos laudabilibus petitionibus aurem serenitatis nostræ accommodantes, atque in omnibus consentientes, & quod quorumdam principum tyrannica, sacrilegaque temeritas per violentiam abstulerat, ut nos eidem ecclesiæ E aliquid restitueremus, bonum in omnibus prævidentes, pro amore omnipotentis Dei, & sancti Mammetis eximii martyris obtentu, in cujus honore eadem Lingonensis ecclesia celeberrime dicata habetur, & pro reverentia beati Jacobi Apostoli, & fratris Domini, cujus brachium in ea conditum est, simul & ob deprecationem Luthuardi venerabilis Vercellensis ecclesiæ episcopi, aliorumque nostrorum principum, necnon & ob devotionem præscripti Geilonis episcopi, abbatiam sanctæ Mariæ, & sancti Sequani confessoris in pago Magni-montensi, eo in loco, qui Sicaster antiquitus nuncupatus est, juxta quem ipse venerabilis confessor Deo . . honore cujus.... ac omni familia utriusque sexus, omnique re ad eandem abbatiam juste & rationabiliter

pertinente, sæpefatæ ecclesiæ Lingonensi, cui jure antiquitus fuerat delegata, per auctoritatis nostræ præceptum condonamus... decernimus, & per nostram imperialem auctoritatem in omnibus decernendo confirmamus; ut prædicta abbatia sanctæ Mariæ, & sancti Sequani, cum omnibus sub integritate sibi aspicientibus, abhinc, & deinceps ad episcopum Lingonensem pertineat, & quemadmodum aliæ res eidem ecclesiæ competentes conjunctæ sunt, ita eadem illa abbatia ipsi ac ecclesiæ conjuncta & unita habeatur, atque sub rectorum illius potestate, & ordinatione perpetuo consistat, eo videlicet tenore, ut pro nobis, atque antecessoribus nostris, & conjuge, & prole nostra, seu totius imperii nostri stabilitate, Dei clementiam hæc eadem ecclesia assidue exoret, & annis singulis die consecrationis nostræ, congregationi ejusdem Ecclesiæ, & monachis in monasteriolo jam dictæ abbatiæ Deo famulantibus una refectio nobiliter præparetur, & honorifice exhibeatur. Post nostrum quoque ex hac vita discessum, dies anniversarii nostri cum precibus, & oblationibus Missarum, devotissime recenseatur, & hæc eadem refectio eisdem congregationibus absque aliqua relaxatione administretur. Et ut hæc nostra concessio firmiorem per futura tempora, in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus nostris verius, certiusque credatur, manu propria subterfirmavimus. Signum Caroli gloriosissimi, & serenissimi imperatoris Aug. Amalbertus notarius ad vicem Luthuvardi archicancellarii recognovit. Datum XVIII. Calend. Febr. anno Incarnat. Domini nostri Jesu Christi DCCC. * 5. LXXXVII. ind. 4. * anno quoque imperii Domini, & serenissimi Caroli imperatoris in Italia regnantis VI. in orientali Francia V. in Gallia II. Actum Selenstat palatio feliciter. Amen.

XI.

Ex autographo. 889.

Charta Odonis regis pro Aygrino Ling. episcopo.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Odo clementia Dei rex. Si sacerdotibus in quibuslibet necessitatibus ecclesiasticis nostra auctoritate sublevandis consulimus, & ad ministerium suum liberius exequendum opem ferimus, a summo pontifice Domino nostro Jesu Christo æternæ remunerationis largiri nobis præmia non ambigimus. Quapropter notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus scilicet & futuris, quia Aygrinus sanctæ Lingonicæ ecclesiæ reverendus antistes nostram adiens celsitudinem, obtutibus nostris præcepta & auctoritates Regum scilicet & Imperatorum, nostrorum videlicet antecessorum obtulit, Ludovici nempe imperatoris, & Caroli filii ejus nihilominus imperatoris, necnon & Caroli nepotis illius, similiter imperatoris, aliorumque Regum, qualiter ipsi abbatias, castra, villas, aliasque diversarum rerum possessiones jam dictæ ecclesiæ Lingonicæ, delegaverunt, & ablata reddiderunt, atque ut ibi perpetuo permanerent sua auctoritate confirmaverunt, munitionem videlicet Lingonicæ civitatis ubi habetur ecclesia in honore beati Mammetis eximii martyris, & castrum Divionense in quo sita est ecclesia in honore sancti Stephani protomartyris & juxta, monasterium sancti Benigni cum omni eorum integritate, & in pago Tornotrense monasterium Melundense, & in eodem pago castrum Tornotrense, caput videlicet comitatus & abbatiolam sancti Symphoriani in Ladiniaco cum ecclesiis aliisque rebus sibi aspicientibus, & intra muros jamdictæ Lingonicæ civitatis abbatiam sancti Petri, & juxta eamdem civitatem monasterium sanctorum Geminorum cum omnibus sibi competentibus, & in pago Atoariorum, monasterium Besuense cum omni sua integritate sive etiam alias abbatiolas, aliarumque diversarum rerum possessiones, quales eadem Lingonensis ecclesia juste & legaliter quieto ordine obtinere videtur. Obtulit etiam & inmunitates, & autoritates ex castello Barro scilicet & Magno monte, necnon & ex mercatis & monetis qualiter a supradictis antecessoribus nostris confirmatæ fuissent, & supradictæ ecclesiæ delegatæ, & ad jus illius rectorumque ejus ordinationem perpetuo absque alicujus judicis inquietudine pertinere debuissent. Hujus itaque rei causa ad nostram se colligens majestatem humiliter deprecatus est, quatinus pro Dei omnipotentis amore & supra memoratorum sanctorum obtentu, ex his omnibus supra memoratis, vel etiam ex iis quæ futuris temporibus a Deum timentibus, aliquando eidem ecclesiæ restituentur, tale autoritatis nostræ præceptum facere juberemus, per quod hæc eadem ecclesia omnia supra memorata absque alicujus inquietudine in Dei nomine obtinere valeret; cujus nos saluberrimis postulationibus aurem nostræ serenitatis accommodantes, ad deprecationem Askerili venerabilis episcopi, necnon & ob amorem supra memorati Aygrini episcopi hoc præcepti nostri edictum fieri jussimus, per quod statuentes decernimus & ex nostra regali autoritate confirmamus, ut quemadmodum supra memorata monasteria, abbatiæ, aliarumque rerum possessiones, monetæ etiam, castella atque mercata, insuper & omnia quæ jamdicta ecclesia juste & legaliter obtinere videtur, necnon & ex monetis, mercatis, atque castellis, sicut ab antecessoribus nostris Regibus, scilicet & Imperatoribus ordinatum est, sic absque alicujus inquietudine seu temeraria præsumptione aut repetitione seu diminutione seu etiam & comitum vel judicum præsumptiva occasione hæc eadem Lingonensis ecclesia obtineat, atque per futura tempora quieto ordine possideat. Similiter namque per hanc præcepti nostri autoritatem ex immunitatibus ejusdem ecclesiæ decernendo sancimus, ut nemo fidelium nostrorum, vel quilibet ex judiciaria potestate in ecclesias agros aut loca sive reliquas possessiones a rectoribus ipsius ecclesiæ legaliter possessas, & per autoritatem antecessorum nostrorum postea ad partem ipsius ecclesiæ confirmatas, in quibuslibet locis vel territoriis infra ditionem totius regni nostri, eadem memorata tenet vel possidet ecclesia, vel eas quæ deinceps a catholicis viris eidem collatæ fuerint ecclesiæ, ad causas audiendas aut freda, vel tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius ecclesiæ tam ingenuos quam servos super terram ipsius commanentes distringendos, nec ullas redditiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt exigere penitus præsumat, sed liceat memorato præsuli suisque successoribus res prædictæ ecclesiæ cum omnibus sibi pertinentibus sub immunitatis nostræ deffensione quieto ordine possidere, & nobis fideliter deservire atque pro stabilitate nostra vel totius regni a Deo nobis collati vel conservandi, una cum clero & populo sibi subjecto libere Dei misericordiam exorare, & quicquid exinde fiscus noster exigere debet ad integrum prædictæ ecclesiæ concedimus, ut perpetuis temporibus ibidem proficiat in augmentum. Et ut hoc nostræ autoritatis edictum pleniorem inviolabilemque obtinere valeat firmitatis per futura tempora vigorem, manu propria subter firmavimus atque annuli nostri impressione insigniri jussimus.

Signum ODONIS gloriosissimi regis.

Throannus notarius ad vicem Ebbonis recognovit & subscripsit.

Datum XIX. cal. Januarii indictione septima anno Incarnationis Dominicæ octingentesimo octogesimo nono, anno secundo regnante domino Odone gloriosissimo rege. Actum Lucduno Clavato in Dei nomine feliciter.

XII.

Charta Manumissionis cujusdam familiaris monasterii S. Benigni, ut ad sacros ordines promoveatur.

966. CONsuetudo est sanctæ Dei ecclesiæ, ut nullum sibi recipiat ad peragendum divinum officium, nisi noverit eum prius ab humano servitio solvendum. * Idcirco ego Manasses humilis abbas monasterii S. Benigni una cum consensu omnium monachorum jamdicti loci sub norma sacræ religionis commorantium, quemdam ex familiaribus nostri loci de Cercelles Barcinonem nomine ad sacros ordines promovere volentes, ne a divino ministerio expers maneat, ei concedimus cartam libertatis; ita ut deinceps liber deserviat Christi ministerio, nostro quo tenebatur antea solutus servitio: & ut ingenuitatis carta in perpetuum obtineat firmitatis indicium, propriis manibus subternotamus nomina. Ego Manasses humilis abbas signavi, Ermenaldus sacerdos secundus, Lauterius sacerdos scriptor, Waldus Levita, Albericus Levita, Athardus Levita, Oddo Levita, Marfredus Levita scripsi, Rotardus Levita, Vaddo Infans, Radulphus Infans, Benado * Infans. Datum die Dominica secunda Maii anno XII. regnante Lothario rege. . . . . . DCCCC. LXVI. *

* al. solutum.

* al. Bernilo.

* *Hæ tabulæ in sacrario ecclesiæ de Cercelles ad Osram sur* Ousche *inventæ sunt ab episcopo Cabilonensi, ibidem visitationis munus obeunte an. 1661. quarum authenticum ejusdem eleemosynarii cœnobio S. Benigni tradiderunt.*

XIII.

Privilegium Widrici episcopi & Milonis comitis fundatorum monasterii S. Michaëlis Tornodorensis.

Excusum in append. tom. IV. annal. Bened. p. 686.

980. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Widricus S. Matris ecclesiæ Lingoniensis gratia Dei humilis præsul, volo notum fieri omnibus legis divinæ cultoribus, quomodo per instinctum S. Providentiæ ecclesiam beati Michaëlis Tornodorensis oppidi, sitam ad meridianam plagam, ob remedium nostri nostrorumque successorum erratibus erigere vel reædificare cupimus, atque regulari culmine conamur subvehere. Superna vero annuente clementia hoc negotium cum consensu nostrorum fidelium libenter exercemus, & ut stabiliatur in perpetuum, cum omni clero nostræ ecclesiæ hoc privilegium exinde fieri jubemus, ut semper insignis existere valeat, & inviolabilem hæc pactio vigorem obtineat. Quem locum in sublime ego Widricus episcopus & Milo comes pagi Tornodorensis transcendere gestientes, atque ad incrementum futuræ nobis beatitudinis recogitantes, simul etiam quique nobilium nobiscum habentes spem retributionis æternæ, de rebus propriæ portionis inibi condonamus, quatinus jugiter exorare queant divinæ majestatis clementiam, qui illic degere videntur. Mansum enim præfatæ ecclesiæ & quæ de eo jure ecclesiastico ad me videntur pertinere, Deo, & sancto Michaëli, fratribusque inibi servientibus attribuo; Milone etiam comite, si quæ illi de eo justæ aut injustæ contingebant consuetudines, modis omnibus eis annuente. Adhuc autem donat prædictus comes illi ecclesiæ mansos duos vestitos cum appenditiis suis in villa quæ dicitur Sciffiacus cum ejus salvamento, & silvam quæ dicitur campus Moravi: & in alio loco in villa quæ dicitur Creth * mansum unum cum appenditiis suis adhærentibus, & silvam quæ dicitur Colradum, & in villa, quæ dicitur Domno-Petro medietatem quidquid habere videtur, & in pago Brionense in villa *Jasant* medietatem quidquid habere videtur; & post excessum Ingeltrudis uxoris suæ totum integre: & in suburbio ipsius castri Tornodorensis molendina duo, & in villa Argentiniaco quidquid habere videtur, hoc est mansos XII. vestita

* Ereth.

A cum appenditiis suis inibi adjacentibus, silvis, pratis, pascuis, africariis, aquis aquarumve decursibus: & in villa *Molins* quidquid habere videtur. Et ut hoc conscriptum titulum perpetualiter habeatur insigne, manibus propriis firmare decrevimus, fulti totius ecclesiæ clero nostræ sedis solempniter. Widricus episcopus, qui consensit & firmare rogavit. Beraldus archidiaconus, Wido abbas, S. Arembertus Levita, & M. abbas, S. Ainrici comitis, S. Milonis comitis, qui hanc scripturam firmavit atque consensit. S. Brimonis S. Beraldi præpositi, Milo abbas, Arnaldus, S. Richardi comitis, S. Milonis, signum Arnaldi presbyteri, Walmonnus Levita, Gislebertus presbyter, Linericus Levita, Stephanus presbyter, Arnulsus subdiaconus, David presbyter, Desiderius, Constantinus, Parisius, Teuscelinus, Olgerius, Eldemannus, Ainardus . . . . B . . . . S. Richardus, Winebaldus, Winiisus. Quicunque hanc firmationem calumpniare præsumpserit, si non resipuerit, anathema sit. Ego Hermannus Levita indignus ad vicem Ayrardi archicancellarii scripsi & subscripsi. Data mense Julio, indictione VIII. anno ab Incarn. DCCCC. LXXX. anno XXVI. regnante Lothario rege.

XIV.

Charta Brunonis Lingon. episcopi nonnulla Besuensi cœnobio conferentis.

COnsiderans ego Lingonensium Bruno episcopus officii mei negligentiam in damnationem animæ meæ cedere, juxta sensus mei modum elaboravi ecclesiis Domini provisores efficere qui, in eis talentum verbi divini disseminantes mecum pariter de eo ipsi Domino Jesu Christo lucrum reportantes æternæ vitæ remuneratione ditarentur. Volui igitur ecclesiæ Besuensi domnum Guillelmum virum religiosissimum abbatem præesse, qui dum in ea cuncta regulariter ac religiose disponeret, intelligens propria in quibusdam non satis sufficere, quæsivit ab ecclesia Lingonensi ecclesiæ Besuensi aliquid ad luminarii opus conferri. Cognoscens itaque petitioni viri Domini non esse contradicendum, cum consilio totius capituli Lingonensis statui, ut de ecclesiis a sex leugis ultra infra a Besua tempore Rogationum, omnes tam viri quam mulieres cum oblationibus ad SS. Apostolorum Petri & Pauli limina conveniant. D Illud quoque non otiose mecum reputans, quia cum tempore eodem Lingonas venire deberent, alii longitudine viæ, alii imbecillitate corporis, seu aliquibus aliis occasionibus retardati, pabulo Dominici verbi, & peccatorum remissione, quam ibi deberent accipere frustrabantur. Veniant igitur illo tempore statuto, & de peccatis suis veniam postulantes, ab eis quorum linguæ claves cœli factæ sunt, a monachis illic Deo servientibus, de salute animarum suarum admoniti, facta absolutione, & data benedictione, læti revertantur in pace, &c. Et ut hoc per secula inconvulsum permaneat, manu nostra subter firmavimus & ut a pluribus firmaretur rogavimus. S. Brunonis episc. S. Guillelmi abbatis. S. Lamberti præpositi. S. Geraldi archidiac. S. Teudrici archidiac. S. Brunonis archidiac. S. Teu- E donis archiclavi. S. Widonis archidiac. S. Amelii. S. Widonis presbyteri S. Geraldi hypodiac. S. Nivardi. S. Gocelini, & aliorum multorum. Ego Airardus cancellarius scripsi, & cum ceteris laudator & roborator extiti. 1008.

Acta sunt hæc anno ab Incarnatione 1008. indict. 6. Epacta XI. concurrente IV. regnante Roberto rege, & domino Brunone sedem Lingonicam tenente.

XV.

Ex autographo. *Charta Lamberti episcopi de fundatione monasterii S. Valentini.*

1018. IN nomine summæ Divinitatis æternæ & incomprehensibilis majestatis cuncta mirabili incommutabilitatis suæ dispositione regentis, cujus virtus, potestas, regnum,& imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum amen. Semper sit Deo honor & gloria. Omnipotentis Dei virtus ineffabilis coæterna sibi sapientia rerum universitatem mirabiliter operantis imaginis suæ specie insignitam, inter cetera machinæ triformis animantia eminere maluit creaturam, ut ejus nutui universæ famularentur, & nisus rerum creaturæ rationabili subditi haberentur; quæ vitæ spiraculo plena vocitamen de sui matheria figmenti dicitur esse sortita, ut homo a parente humo nuncupatus, divinæ dignationis memor, & suæ conditionis haberetur conscius. Hic etiam opificis sui inenarrabili ditatus sapientia, unicuique creaturarum, indagabili cordis sui prudentia, quibus adhuc appellantur indidit vocabula. Immortalitatis præterea locupletatus munere paradisi constitutus est incola, in quo interminabilem ævi sui metam vivifice servaret, si tantum Dominicæ præceptionis exequutor ab inhibito fructu appetitum illicitum cohiberet. Verum ubi mortifero tergiversoris livore, cavillationis incidit decipulam, immortalitatis infula nudatus, ac habitabilis principalitatis suæ monarchia ejectus, in hujus exiliationis lacrymosam convallem secum omne propaginis suæ traduxit genus. Tantæ itaque perditionis jactura non passus misericors conditor sui juris deperire effigiem, ipse eadem obnubilatus corporeæ fragilitatis clamide accessit, & recuperationis aditu patefacto, mortisque principe proculcato, ad cæleste cunabulum hominem revexit assumptum, & secum ad æternitatis thesauros introduxit perpetuo regnaturum. Hujus autem pietatis testes relinquens duodecim, in futuræ posteritatis ævum succedente fidelium prosapia, propaluri suæ benignitatis opem constituit, ut universæ conditionis sexus & ætatis indiscreta multitudo, sicut morti fuerat obnoxia, ita redemtionis particeps, & vitæ fieret comes individua. Horum plerique flagrante indeptæ fidei affectu, sanguinis sui effusione hujus vitæ mercati sunt præmium, alii in indeficientis famulatus sui confessione fine tenus perdurantes, eorum feliciter adepti sunt contubernium: quod miserante Deo sinceritatis devotione plurimos adhuc sectari cernimus, dum a nefariis sæculi actibus sese pro modulo compescentes, Christi servituti subjiciuntur, & in ejus nomine congregati laudibus ejus indeficienter insistunt. Ceteri vero fidelium dum illis in temporali suffragantur necessitudine, eorum absque dubio portionis coheredes efficiuntur juxta illud apostoli:

2. Cor. 1. 7 *Quoniam si socii fuerimus passionis, erimus & consolationis.* Igitur ego Lambertus sacrosanctæ Lingonensis ecclesiæ humilis antistes, præsentibus & futuris matris ecclesiæ filiis notum fieri cupio, quod prædictæ consolationis dulcedine Deo miserante satiari desiderans, in quodam nostræ diocesis loco clericis ad Christo serviendum congregandis opem nostræ caritatis conferre decrevimus, secundum quod ministerii nostri exigente ratione pro tempore faciendum esse novimus. Postulante itaque quadam nobilissima cui nomen est Ermengardis Veromandensium comitissa Christo Deo matrona devotissima, ut apud villam, quam Ecclesiolas nuncupamus, monachos ob sanctæ religionis officium exequendum aggregare eam permitteremus, faventibus clericis nostris Beraldo præposito, & altero Beraldo archidiacono, Oddone etiam, in cujus archidiaconi prædictam villam constat esse ministerio, Milone quoque archidiacono, fieri annuimus, & faciendi opem secundum temporis oportunitatem contulimus. Altare denique jam dictæ villæ in honore S. Valentini dicatum, cujus ibidem corpus venerabili honoratur cultu quod eadem A matrona beneficiali jure in casamento tenebat mihi reddens, fratrum usibus ejus studiosa devotione inibi congregandis dari petiit, absque ullius debiti redditione, oblationum videlicet & repatarum absolutum fieri postulavit, quod agere dignum censui cum servitutis Christi zelo & sacratissimi confessoris sui Valentini honore, tum etiam causa dilectionis memoratæ honorabilis matronæ Ermengardis, prædictis clericis nostris consentientibus, & omnino justum esse affirmantibus. Dedi ergo altare illud clericis ad serviendum Deo monastica institutione inibi congregatis & in posterum congregandis, & absolutum debitis omnibus statui, ob honorem Christi Domini nostri & sancti confessoris ejus Valentini, & ob dilectionem fidelis & amicæ nostræ Ermengardis, eo scilicet jure, ut subjectio loci & monachorum ipsorum mea successorumque meorum Lingonensium quidem episcoporum, firma stabilitate, B stabilique firmitate & absque ullius contradictione permaneat, & singulis annis censum quinque solidorum in festivitate S. Mammetis locus ille persolvat, ut plebs nostræ ecclesiæ subjectionem ejus loci & monachorum nostram esse sine dubio cognoscat. Addidit etiam ad hæc carissima Ermengardis postulans ut duarum ecclesiarum altaria, quæ jure beneficii a nobis data tenebat, fratribus præscripti loci possidenda concederem, quorum unum, in villa quæ Fonsaniæ dicitur situm esse in honore S. Desiderii cognoscitur, alterum in villa quæ vocatur Nicetum in honore S. Petri constructum esse videtur. Huic petitioni quoniam pietati & religioni videbatur congrua, & tantæ personæ hoc exigebat devotio laudanda, annuere non distuli; sed C satisfacere clericis nostris faventibus festinavi. Præbui itaque altaria jamdicta fratribus loci S. Valentini, causa honoris Dei & deprecationis matronæ Ermengardis, tali jure, ut post obitum eorum qui ea nunc tenere videntur, decimarum & oblationum fructum & omnium ad altaria pertinentium fratres absque calumnia possideant, & usibus suis communibus inde ministrent & obsequia debita synodali tempore & aliis temporibus congruis nostræ sedi persolvere non negligant. Interdicimus quoque omnipotentis Dei auctoritate & nostra, ut nullus clericorum & laicorum suis propriis usibus usurpare aliquid inde audeat, nec de communione fratrum aliquid subtrahere præsumat. Quod si fecerit, cuncta quæ dedimus in nostri dominii potestate redeant, & ipse maledictionis vinculo constrictus, nisi D resipuerit, permaneat. Precor autem fratres præsentes & futuros, ut memores mei, Christi clementiam pro me deprecentur & tempore vitæ meæ in commune pro salute mea decantent, videlicet expleto matutinali officio *Miserere mei Deus* cum precibus & oratione *Deus qui justificas impium*, & vespertino expleto *Levavi oculos meos*, cum precibus & oratione eadem. Post obitum vero meum *Miserere mei Deus* mane decantent cum precibus & oratione *Absolve Domine*, & sero *De profundis* cum eadem oratione. Pro Ermengardi vero cujus studiosa devotione locus religionis sumsit initium, assiduas preces Domino fundant, ut laboris sui præmium & vitæ felicis a Deo recipere mereatur commercium. Hujus igitur beneficientiæ mentionem fieri jussimus, ut si, quod absit, oblivioni traE dita fuerit, hujus testimonio corroborata, stabilitatis vigorem recuperet, & deinceps inconvulsa perduret, quam manu propria firmavi, manibusque fidelium meorum tam clericorum quam laïcorum firmandam tradidi.

Lambertus præsul subscripsit; Beraldus præpositus subscripsit, Beraldus archidiaconus subscripsit, Bruno archiclavus SS. Milo archidiaconus SS. Oddo archidiaconus SS. Achardus clericus SS. Raynaldus comes SS. Helvidis uxor ejus SS. Otto filius ejus SS. Raginaldus SS. Airardus SS. Hildradus SS. Raginaldus SS. Gozbertus SS. Girardus SS. Hyleramnus SS. Milo SS. Radaldus SS. Oedolo SS. Waldricus SS.

Actum publice Castellioni anno incarnati verbi M. XVIII. V. Calendas Junii anno regni Roberti XXVIII.

episcopatus Domni Lamberti III. regnante Domino A nostro Jesu Christo, cujus honor & gloria cum patre & Spiritu sancto permanet per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

XVI.

Charta Lamberti episcopi qua fundationem monasterii in honore & memoria S. Sepulchri ac S. Mariæ prope castrum Fontisvennæ confirmat.

1019. EGO Lambertus Dei gratia Lingonensis ecclesiæ præsul, notum iri volo cunctis sanctæ Christianitatis filiis præsentibus & futuris, quod Girardus Fontisvennæ dominus ante prædictum castrum monasterium in honore & memoria S. Sepulchri ac S. Mariæ semper B virginis ædificare volens, ibi monachos qui semper Domino serviant locare disposuit; ad claustrum quoque & officinas, ad hortum & horrea, & ad cuncta necessaria ipsius loci componenda, dat eis terram ab ulteriori ripa Vennæ aquæ, quæ est Lingonis, venientibus ad castrum sinistra, usque ad silvam quæ est eisdem a dextera. De altera vero parte a cruce quæ fixa est in medio Calmæ usque ad ipsum castrum per viam quæ ducit ad silvam. Et quia ipsum castrum cum adjacenti terra de casamento nostræ diœceseos noscitur esse, per laudamentum nostrum concedit S. Mammeti commutationem prædictæ terræ apud Artionis-curtem villam, quam de hæreditate Gertrudis uxoris suæ contigit habere; quam etiam terræ commutationem pro remedio C animæ meæ prædictæ laudo ecclesiæ, ut & ipse particeps fiam elemosynæ. Vult autem prædictus Gerardus hunc locum tali conventione construere, ut in subjectione atque disciplina S. Petri Besuensis atque abbatis ipsius ecclesiæ permaneat omni tempore. Similiter quidquid ipsi loco ad præsens dat, & quidquid in futurum dederit vita comite, & ceteri quique fideles pro remedio animarum suarum voluerint impartire, in prædictæ abbatiæ Besuensis semper subsistat ditione. Rogat etiam me obnixe episcopali auctoritate confirmare, ut omnium fidelium defunctorum militum corpora, quæ ab Fontis-vennæ castro ad Besuam, ut consuetudo eisdem, non potuerint portari, in cimiterio istius loci a me consecrato consuetudinaliter tumulentur. Cuncti etiam qui infra Castellatum vel in ipso ambitu & receptu Castellati mortui fuerint, in ipso S. Mariæ cimiterio per- D petua observatione sepeliantur. Cujus petitionis intentionem fidelem & devotam intelligens, libenter cum consensu omnium archidiaconorum & aliorum fidelium quod poscit annuo & confirmo, & S. Petro Besuensi illum locum laudo, & insuper hanc litterarum notitiam fieri jubeo, quam etiam propria manu firmo, &c.

Ego Lambertus Lingonicæ sedis episcopus, ut sit memoriale seculis, hanc chartam fieri jussi & signavi. Beraldus Suessionis civitatis episcopus signavit. Beraldus Veteranus archidiaconus & abbas signavit. Girardus comes Fontis-vennæ signavit. Bruno archidiaconus signavit. Girardus archidiaconus signavit. Alius Girardus signavit. Hugo comes signavit. Odo archidiaconus & abbas signavit. Vido signavit. Rotgerius signavit. Hugo capellanus sign. Item Hugo signavit. Rainoldus signavit. E

Acta publice Lingonas anno ab Incarnatione Domini M. XIX. indict. 2. Epacta 12. concurrente 3. mense Maio, regnante Roberto Francorum rege.

Ego Odolricus dictavi, ad vicem Beraldi cancellarii die Jovis scripsi & subscripsi.

XVII.

Charta Lamberti episcopi Lingon. de abbatia Saxonis-fontis. Ex autographo.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti, unius majestatis, unius virtutis, 1019. unius potestatis, regnantis nunc & semper & per infinita seculorum secula. Ipsi gloria virtus & potestas decus & imperium amen. Priscæ authoritatis institutione traditum retinemus ecclesiæ domesticos ecclesiasticis participare debere beneficiis, nec solum illos qui divinis artius mancipantur sacramentis, verum etiam eos qui exterioribus intenti negotiis, celestibus solummodo inservientes sua procuratione tuentur, & ut quietius Deo militent ope competenti amminiculantur. Sicut etenim dicente apostolo *multi unum corpus sumus in Christo & singuli alter alterius membra*, ita ecclesiæ beneficia ecclesiæ filiis unitate fidei connexis & Christianæ culturæ devotione invicem sibi pietatis officio famulantibus censemus distribuenda, & immutilata ejusdem ecclesiæ portione non ambigimus esse impertienda: unius namque mensæ soliti sunt participare convivio qui in patris familias domo diverso deserviunt officio; augetur quoque hujusmodi liberalitate plerumque facultas ecclesiæ potiusquam dematur, quia dum gratanter beneficiali jure suscipiunt non proprium, velut boni servi festinant de proprio reddere cumulatum: unde multiplicibus terrarum copiis ecclesiæ fines dilatatas esse cernimus, & Dei largitate uberius delitiarum opulentia circumquaque affluimus. Quapropter ego L. Dei bonitate Lingonum constitutus episcopus notum fieri Christiani nominis cupio domesticis, quod quidam meorum fidelium Armo nomine conveniens B. ecclesiæ nostræ præpositum interpellare cepit, quatinus apud me auxilii sui supplementum illi impenderet, & uxori suæ cum duobus heredibus abbatiam sanctæ Mariæ Saxonum fontis quam ipse tenebat a me impetrare studeret. Qui more solito incunctanter me adiens petitionem prædicti fidelis mei sedulius intimavit; addidit etiam portione prædiorum suorum atque servorum illum velle abbatiam dotare & augere, si consensum suæ postulationi vellem præbere. Cujus supplicationi favere dignum duxi & adimplere sicut petierat causa suæ dilectionis non distuli. Dedi igitur uxori prædicti viri nominatæ Gunegundis cum duobus suis filiis, quorum hæc sunt nomina, Heynricus videlicet & Ottho, abbatiam S. Mariæ scilicet Saxonum fontis hujusmodi jure, ut quandiu ipsa vixerit abbatiam in melius augmentando possideat, & clericos ibi Deo sanctæque matri ejus famulantes custodiat & res ecclesiæ nulla ratione dispertiat: post cujus obitum, si præfati filii supervixerint, eodem dominationis jure in fidelitate mea vel meorum successorum Heynricus teneat, & sicut præmisimus curam stabilitatis ejus non negligat, huic vero si Ottho superstes fuerit, & ipse sicut præcedens frater tenuit, firma stabilitate teneat & vita comite possidere valeat. Quibus prædictis tribus, matre videlicet & filiis decedentibus, meæ dominationi, si supervixero, aut mei cujuscunque successoris abbatia restituatur & a nemine calumpnia ecclesiæ nostræ inferatur. Dotem vero abbatiæ prædictus Armo donavit in comitatu Barrensi, in villa, quæ Membodi spania dicitur, alodum indominicatum cum mancipiis ad eum pertinentibus, Stephano videlicet & fratre ejus, cum ceteris omnibus. Si quis autem heredum eorum post mortem ipsorum, calumpniam ecclesiæ nostræ de hoc dotis beneficio inferre præsumpserit, legibus convictus auri libras X. persolvat & ecclesiæ datum inconvulsum persistat. Horum itaque notitiam apicum fieri annuentibus clericis nostris atque laicis præcepi, ut eorum testimonio factum istud robur soliditatis accipiens, illis perduret, quod a nobis conceditur & ecclesiæ nostræ permaneat dotis prædium quod impenditur.

Rom. 12. 5

Actum publice Lingonis anno incarnati verbi M. XIX. indictione II. X. Cal. Feb. anno regni R. XXIX.

regnante Domino nostro Jesu Christo cum patre & A sancto spiritu.

Lambertus episcopus signavit, Beraldus præpositus sig. Bruno archiclavus sig. Beraldus archidiaconus sig. Girardus Levita sig. Oddo decanus sig. Ansculfus sig. Constancius sig. Mauritius sig. Hugo sig. Wido laicus sig. Rotgerius sig.

XVIII.

Ex l. 2. probat hist. Montis-Morenc.

Charta Roberti Burgundiæ ducis pro monasterio S. Germani a Pratis Parisiensi.

1040. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Patris videlicet & F. & Sp. S. Ego Robertus Burgundiæ dux notum esse volo tam præsentibus quam futuris, B qualiter primum suscipiens ducaminis gubernacula Burgundiæ, cœperim perquirere consuetudines ejusdem regni, quas ante me strenue regnantes exegerunt mei prædecessores. Sed dum per meos, quos fideliores mihi & veriores esse credebam, cognovissem quas & in quibus terris accepturus eram, inter cætera in villa quæ dicitur Gilliacus S. Germani Parisiensis, plures accepi consuetudines, sicut ab eis didiceram lege consuetudinaria. Post vero reclamantibus abbate, & monachis prædicti S. Germani, quod inconsuete atque injustissime, si dici fas esset, contra me hoc facerem; amore Dei & S. Germani, necnon abbatis Aderoldi omniumque sibi commissorum monachorum has omnes consuetudines guerpivi, scilicet mei hospitalem susceptionem, & canum meorum hospitalitatem & pabulum, necnon caballorum meorum custodumque eorum receptum, atque vini captionem. Insuper omnes C quas sibi dominatio potentum adquirit consuetudines. Ex hac siquidem prædonatione hanc fieri cartulam jussi, quam meo jussu factam ut firma & inconcussa permaneat, signavi, horumque subscriptorum manibus signandam tradidi &c. Acta est hæc cartula publice apud castrum Divionem die festivitatis S. Mauricii sociorumque ejus. Regnante & strenue in sceptris agente Henrico Francorum Rege, anno x. Hugone autem Lingonensium præsule episcopali cathedræ præsidente anno v.

S. Roberti Burgundiæ ducis. S. Eliæ conjugis ejus. S. Ermuini Eduorum episcopi. S. Hugonis de Bellomonte. S. abbatis Aselini & Joannis fratris ejus. S. Theobaldi. S. Cadelonis. S. Sedaldi. S. Teoderici. S. Humberti. S. Widonis. S. Lamberti clerici. S. Hugo- D nis Lingon. præsulis. Postea ego Robertus dux hanc cartam Henrico regi firmandam reddidi & Parisiis guerpivi. S. Henrici regis Francorum. Hujus rei testes sunt Imbertus Paris. episcopus, Wido Silvanectensis episcopus, Burchardus, Maingoldus.

XIX.

Electio Hunaldi abbatis Tornodorensis.

1048. aut 1049. DEI omnipotentis opitulante gratia, B. Patris Benedicti salutaria relegentes atque imitari cupientes decreta, inter cetera ipsius monasticæ institutionis dogmata invenitur, quis vel a qualibus ad abbatis offi- E cium sit eligendus. Is quippe merito Dominico est præponendus ovili, cujus ordinationi timentes Deum & amantes favent consensu ac voluntate concordi, quique vita & verbo sibi commissis magis prosit quam præsit, illius sequens vestigia qui venit non ministrari sed ministrare; & quoniam ad eum qui est Via Veritas & Vita aliter non possumus redire, nisi per labores obedientiæ a quo primus parens ob culpam discessit inobedientiæ, ideo necesse est per omnia voluntati spiritalis obtemperare patris. Ergo Salvatoris nostri factis & monitis informati, sanctorum quoque patrum doctrinis instructi, nos sub habitu conversantes monachali volumus & petimus domine pater Harduine Lingonicæ sedis ecclesiæ præsul, proprii abbatis dominio subjici, ad cujus præceptum nostrarum secundum Deum disponantur moderamina voluntatum. Idcirco notificamus omni fidelium conventui, quod nos omnes qui Tornodorense inhabitamus cœnobium pastorem desideramus habere proprium, non alienum, non extraneum, non dissipatorem substantiæ, nec conturbantem Christi vineæ operarios, nec alterius sectæ imitatorem; sed ipsum utique, quem omnis concors congregatio secundum timorem Dei, necnon & beatæ in æternum memoriæ strenuus pater Hunaldus, cujus morte orfani relicti sumus, dum adhuc viveret, laudavit. Hunc nos omnes pariter, quos monasticæ professionis adornat titulus, cum consilio & voluntate supradicti patris eligimus nobis Hunaldum in pastorem & patrem, ut ab hodierna die simus illi subditi & obedientes secundum Deum & sanctæ quam promisimus regulæ decretum, cujus ordinationis status ut inviolabilis permaneat & inconvulsus persistat, propria manuum subscriptione roboramus & confirmamus. Abb. Hunaldus piæ memoriæ recolendus laudavit & monachis ac fidelibus suis firmare fecit, S. Widonis prioris, S. W. helemosynarii, S. Humberti, S. Stephani, S. Humberti juvenis, S. Ademari, S. Johannis, S. Otberti, S. Girardi, S. Theoderici, Arembertus vice cancellarii propria manu laudavit & subscripsit. Novissime cuncta familia cum clericis & laicis cum servis & ancillis pari consensu una voce, una sententia hunc sibi optant præfici in patrem, propriisque manibus roborant atque confirmant. S. Widonis præpositi, S. Rodgerii, S. Widonis vicecomitis, S. Hugonis præpositi, S. Odonis, S. Johannis, S. Hugonis juvenis, S. Rainardi: ore omnium concors laus efficitur.

XX.

Charta domini Arduini episcopi Lingonensis de villa Dyneto.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Pastorale officium idcirco nobis a Domino credimus & confitemur collatum, ut ecclesiæ suæ utilitatibus pro posse studeamus insistere, & luporum rapacitatem ab ea longius removere. Quapropter ego Arduinus per Dei misericordiam Lingonensis ecclesiæ minister licet indignus, præsentibus & futuris notum facio, quod Karissimus & venerabilis frater noster Adalbero abbas monasterii S. Benigni Divion. querelam supra domino Guidone comite de Castro-salicum ad nos deposuit; videlicet, quod quamdam villam monasterii sui Dinetum nomine, exactionibus plurimis & injustis consuetudinibus violentissime vexaret; eamque sibi tamquam hereditario jure eriperet. Igitur cum jam dictus comes ante nostram præsentiam vocatus astaret, nec in ipsa villa & ejus pertinentiis quicquam consuetudinis vel juris præter sex solidos, ob firmationem & custodiam castelli sui, domni & reverendi Brunonis episcopi prædecessoris nostri permissione sibi concessos, legitime potuisset ostendere, statim abbati de illatis injuriis satisfecit & emendavit; quodque deinceps in eadem villa suisque pertinentiis præter ipsos sex solidos, tres in resurrectione Domini, & tres in festivitate beati Benigni exigeret aut reclamaret, sacramento fidelitatis firmavit. Abbas vero ei ex beneficio quindecim libras dedit: eo videlicet pacto & tenore, ut si ipse comes aut aliquis successorum ejus, quod absit, ulterius quocumque modo villam memoratam per se vel per ministros suos fatigaret, abbas habeat suas quindecim libras repetere, & comes ei (excepto capitali) quadraginta librarum emendationem per districtum Lingonensis sedis teneatur exibere: datis nihilominus istis obsidibus Girardo scilicet de Vaugionum rivo, & Guidone nepote ejus, necnon Lebaldo de Coblensi castro. Ut autem istud decretum ex omni parte maneat roboratum, sigillum nostrum huic cartæ apposuimus: confirmantes & sub percussione anathematis districtius inhibentes, ne jam dictus 1057.

A dictus comes aut quilibet successorum ejus præter nominatos sex solidos in prælibata villa & ejus pertinentiis tam in nemoribus, quam terris cultis & incultis, aquis quoque & pascuis per succedentia tempora quicquam præsumat exigere; quod si transgressus fuerit, & semel & bis commonitus si satisfacere & cessare contempserit, excommunicationi & æternæ dampnationi subjaceat, & a sacratissimo corpore & sanguine Domini & consortio sanctorum alienus fiat. Interfuerunt huic rei & testes prædictus Girardus, Guido & Lebaldus fidejussores. Item Girardus archidiaconus, Warnerius archidiaconus, Herlerius archidiaconus, Gibuinus, Amalricus, Galterius decanus, Garinus Notcherus, Hugo de Rarcuello, Theodericus filius Gisleberti, Arlebaudus Ischiriacensis, item Arlebaudus de Gurziaco, Maufridus præpositus. Actum Lingon. publice anno Incarnationis Dominicæ M. LVII. indictione X. epacta XII. regnante Henrico Francorum rege.

XXI.

Ex primo cartulario Tornodor.

Charta D. Rainardi episcopi Lingonensis de donatione ecclesiæ S. Columbæ.

1068. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Authenticorum religionem virorum & exempla desiderantes imitari, sanctæ matris ecclesiæ continua procuratione honestatibus & utilitatibus debent incessanter invigilare quicumque filii Dei, cui soli sola desponsata est ecclesia, appellari cupiunt & esse; illis vero maxime quibus divina dispensatione datum est vices sponsi circa ecclesiam gerere, quatenus pater-familias cum redierit redarguens eos de pigritia servitutis sibi commissæ non condempnet, sed conlaudans pro multiplicato fenore dicat eis, euge servi boni & fideles venite, & in gaudium Domini vestri intrantes mercedem laboris multiplicatam accipite. Quapropter ego Rainardus summi & omnipotentis Dei deliberatione, cujus ad imperium substantia flectitur omnis, Lingoniensis ecclesiæ pontificali cathedra sublimatus, ecclesiarum mihi commissarum augmentis non satis, sed prout humana sarcina permisit, operam dans, Hunaldi abbatis ecclesiæ Tornodorensis dicatæ in honorem S. Michaëlis archangeli, petitionibus necnon humillimis flagitationibus fratrum ibidem Deo assidue famulantium, ob remedium animæ meæ adquiescere dignum æstimans, divino instinctu nostrorumque consensu fidelium clericorum & laïcorum, concessi ad mensam prædictorum fratrum ecclesiam in Tornodorensi comitatu sitam in honore S. Columbæ virginis consecratam cum omnibus appenditiis suis perpetuo jure possidendam, ea conditione ut singulis annis anniversarium meum celebrent. Verum quoniam hominum testimoniis non satis est credendum, cito enim humana memoria præterit, scriptum inde fieri jussi, cui etiam interponere dignum censui me, per crucifixum ex auro & argento compositum, hæc dedisse, bannumque meum & anathema super eum qui in hiis aliquam calumpniam intulerit imposuisse. Ut autem scriptura firmior haberetur manu propria firmavi, firmandamque aliis tradidi. S. Evrardi decani S. Gibuini archidiaconi S. Amalrici archidiaconi S. Rogerii archid. S. Girardi archidiaconi S. Herlerii archidiaconi S. Warnerii archidiaconi S. Wilelmi comitis S. Rainaldi filii ejus S. Lamberti S. Rodberti. Acta sunt hæc Lingonis anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo octavo, regnante Philippo rege anno octavo, indictione VI. ego Gozelinus cancellarius manu propria subscripsi.

XXII.

Ex primo cartulario Tornodor.

Charta Raynardi Lingonensis de ecclesia Barensi.

IN nomine summæ & individuæ Trinitatis. Nostrorum authoritate patrum firmati veteris novique testamenti, Salomonis videlicet regis de cujus clara stirpe vera lux quæ inluminat omnem hominem venientem in hunc mundum vita nostra Christus processit, qui prius Jerosolymis templum ad invocandum nomen Domini mirifico opere construxit, quod vario pretiosoque cultu vestium infinitoque thesauro decenter ornavit: præcipue vero beatorum apostolorum, quorum prædicationis sonitu, ad ædificationem nostram, qui sumus domus Domini, B terra generaliter repleta est, notum esse volumus omnibus vobis, quos sancta Lingoniensis ecclesia mater nostra suo fovet præsentialiter in gremio, necnon & posteris, quos adhuc tempore paritura est in futuro; me Rainardum prælibatæ ecclesiæ, pontificali largiente Deo, cujus ad nutum cuncta reguntur, cathedra sublimatum, quandam ecclesiam apud castrum quod Barrum dicitur situm super ripam Sequanæ, ab antecessoribus meis priscis temporibus fundatam, verum tam negligentia quam inundatione bellorum jam fere ad nihilum redactam, in melius reedificasse nominique summæ Trinitatis dedicasse, non enim lucerna cum accenditur poni debet sub modio sed super candelabrum ut lumen præbeat omnibus, qui in domo Domini sunt, quod enucleatius alias divina testatur pagina dicens *luceat lux vestra* hoc est C bonum opus vestrum *coram hominibus ut videntes glorificent patrem vestrum, qui in cælis est:* qui tunc vere glorificatur cum aliquis ad bonum opus, alterius bonis operibus invitatur. Ergo omnibus vobis hic in Dei nomine congregatis, immo qui templum Dei estis, exemplum bonæ operationis administrantes manifestum fore duximus, præfatam ecclesiam nostrorum instinctu fidelium parentumque consensu nostrorum, nos restituisse: monachos etiam ex monasterio S. Michaëlis archangeli, quod est situm ante portam castri Tornodori, regulari fungentes institutione ad serviendum trino & uno Deo ibi posuisse, eo tenore ut tam locus quam & monachi ibidem Deo servientes in subjectione abbatis supradicti monasterii sint jure perpetuo. Quia vero humanum corpus absque cibis vivere nequit, ne illis D præfatis fratribus stipendia vitæ necessaria deficerent, dedimus ex hereditate nostra ad mensam fratrum in eadem villa agros duos, quorum unus est ante portam qua venitur Lingonis, alius ante portam quæ respicit Trecorum urbem, & alodium Bicci cum servis & ancillis ibidem pertinentibus, dedimus etiam in villa Balenonis mansum unum in quo post modum ædificatam ecclesiam dedicavimus; dedimus etiam molendinos duos post mortem matris meæ non procul a monasterio ædificatos, & capellam castri inibi respicientis. Sed ne aliquo tempore, quod absit, audax impietas & sacra fames habendi cogat aliquem instigante diabolo in fratres ecclesiæ hujus insurgere, qui illam calumpniam ex hiis quæ data sunt inferat, bannum Regis nostrumque cum vinculo anathematis imposuimus, ut quicunque hoc E temptare præsumpserit legem anathematis episcopo, Regi vero mille libras auri persolvat, & cum Dathan & Abiron æterna maledictione pereat. At quoniam hominum memoria labilis est, ne perpetuæ traderetur oblivioni, scriptum inde fieri jussimus, quod ut firmius esset manu propria firmavimus firmandumque aliis tradidimus. S. Evrardi decani S. Gibuini archidiaconi S. Rogerii archidiaconi S. Girardi archidiaconi S. Herlerii archidiaconi S. Warnerii archidiaconi. S. Amalrici archidiaconi. Acta sunt hæc Lingonis anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo octavo, regnante Philippo rege anno octavo, indictione VI. ego Gozelinus cancellarius manu propria subscripsi.

1068.

Matth. 5. 16.

XXIII.

Ex cartul. Dervens.

Charta Rainardi Lingonensis episcopi de prædio Espulteimunt.

1072. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Omnibus hîc præsentialiter congregatis, necnon & his qui temporibus successuri sunt futuris, non ob inanem jactantiam mundi, sed ad laudem & gloriam nominis Christi, & ad incitandos animos fidelium ad effectum caritatis, in augmentum ecclesiæ, notum fieri decrevimus qualiter ego Rainardus Dei gratia Lingonensis episcopus meorum fidelium consilio, & assensu venerandi abbatis Brunonis monasterii dicati in honore apostolorum Petri & Pauli, ubi sacratissimum corpus venerandi martyris Bercharii quiescit, precibus adquieverim; multis namque & magnis supplicationibus frequenter nostram dilectionem expetiit, quatinus ad mensam fratrum in prædicto monasterio Deo quotidie famulantium darem quoddam prædium meum, cui nomen est Espulteimunt. Igitur ego indignum judicans tam piis & tam A justis efflagitationibus refragari, satisfaciens tanti viri desiderio, divino instinctu, Walteri Breonensis comitis heredis mei & uxoris suæ sororis meæ & infantum eorum nutu & adsensu, laude & consultu, dedi prælibatæ ecclesiæ fratribus omnem partem meam scilicet medietatem prænotati alodii mei cum omnibus appenditiis, servis, ancillis, sylvis, pratis, aquis, aquarumque decursibus. Quia verò aliquoties mali heredes, quod boni antecessores cum fide & devotione dant ecclesiis, diabolicis calliditatibus perturbare soliti sunt, ita omnino prædictum alodium liberum dedi, ut nec aliquis heredum meorum ibi aliquid retinere, nec advocationem nec ullam consuetudinem, quia aliquando occasione diabo- B lica mundanorum ardens cupiditas ecclesiæ possessionem invaderet & gregem Dominicum pro nostro dono inquietaret. Ut autem hæc donatio rata haberetur, bannum nostrum cum anathemate super calumpniatorem imposuimus, si aliquando quis calumniam inferret quod minime credimus; scriptumque quoniam mortalium testimonia labilia sunt inde fieri jussimus, quod ut firmius haberetur nostra manu firmavimus, firmandumque aliis tradidimus.

S. Domni Rainardi episcopi.
Evrardi decani.
Gibuini archidiaconi.
Gerardi archidiaconi.
Warnerii archidiaconi.

Herleri archidiaconi.	Walteri comitis Breonensis.
Amalrici archidiaconi.	Engelberti filii ejus.
Adalberonis abbatis.	Widonis comitis.
Bosonis abbatis.	Girardi militis.
Engelberti abbatis.	Widonis militis.
Eustatiæ comitissæ.	Aldonis.

Acta sunt hæc Lingonis anno ab Incarnatione Domini M. LXXII. indictione X. regnante Philippo rege Francorum anno XIV.*

* al. XII.

XXIV.

Donatio Molismensis Allodii.

circa 1075. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Patris & Filii & Spiritus sancti amen. Primo patre nostro prævaricante, omnes prævaricatores cum eo effecti sumus, quia omnes, quamvis non personaliter, tamen materialiter eramus: ideo a totius beatitudinis sublimitate in incommodæ infelicitatis abissum eo detruso, & nos omnes justo Dei judicio detrusi sumus; hinc est enim quod interior & exterior homo noster tot & tanta nocivis subjacet passionibus, quod caro nostra tot & tanta asperrimis afficitur adversitatibus, quod etiam spiritus noster a carne sibi unita tot & tam graves assultus quotidie patitur, ut vix ei resistere possit, & multoties a carne superatur. Huic tam multiplici infirmitati nostræ condolens misericors Dominus, ne sua periret factura, misit filium suum ad terras ut formam servi susciperet, & usque ad mortem ei obediens esset: per cujus humilitatem superbia nostra periret, & per cujus resurrectionem fidelis quisque a morte peccatorum resurgeret, & per cujus præceptorum observationem tandem ad statum primum remearet: qui etiam cum præceptis vitæ nobis temporalium bonorum largitatem præbuit & quotidie præbet, ut hæc observando, & horum superflua pauperibus erogando, per bona temporanea acquiramus nobis æterna. Quod totum Dei gratia non negligentes attenderunt Hugo de Merlennaco & sorores & nepotes & neptes suæ cum maritis suis, & Rainaldus de Molismo, & Odo Paganus, & Wido & Hugo de Curtinuno, & uxor ejus Gersennis cum sorore sua Chacennacensi & liberis ejus, & Odo de Furniaco & Odo filius Engelbaudi cum uxoribus suis: recolentes enim puro & sincero rationis oculo se nudos ab utero matris egressos & de hoc mundo miserabile exilium nisi bene egerint exituros, si C vero in bono perseveraverint in patriam celestem redituros. Memores etiam Dominici præcepti quo dicitur *date & dabitur vobis*, elegerunt hoc sibi utilissimum esse, ut de mammona iniquitatis amicos sibi facerent, qui in æterna tabernacula eos quandoque reciperent: dederunt igitur isti prænominati, & ut breviter concludam, omnes qui quicquam allodii ad Molismum attinentis habebant, illud Molismense allodium beatæ Mariæ & fratribus ejus in loco illo servituris totum ita liberum & ab omnium aliorum dominio solutum ut ipsi obtinebant, & justitias & omnes redditus ejus & omnia consuetudinaria jura, & quidquid ad illud allodium attinebat, ubicumque esset, sive in campis, sive in pra- D tis, sive in nemoribus, sive in aquis, sive in molendinis, nihil sibi vel alicui alii ex eo & ex pertinentibus ad illud retinentes, nisi hoc decimationis quod quisque eorum accipiebat ab ecclesia Polliacensi, cujus etiam decimationis partes suas concesserunt B. Mariæ & servitoribus suis Rainardus de Molismo & Odo filius Engebaldi annuente uxore sua Saria; retinuerunt etiam servos suos & mansos suos proprios; mansos etiam beatæ Mariæ, quos quasi proprios prius habuerant, dimiserunt ei & monachis ei servituris, nullusque eorum aliud aliquid excepit, excepta Gersenni & sorore sua, quæ plusquam alii, servis suis usuarium nemoris & aquæ tantum- E modo, nihilque aliud ex attinentibus toti Molismensi allodio sibi retinuerunt. Facta autem hac largitione, cui nemo rationabiliter contradixit, persuaserunt fratribus ipsi ut litterarum testimonio eam largitionem confirmarent. Cui testes Accardus miles Castellionensis, & Tescelinus Rufus, & Hugo Ecclesionensis, & Umbertus filius Wascelini, & Burdinus, & frater ejus de Larriaco, & Hugo de Sperriaco, & Rainerius de Monteforti, & Wlandus & Bernardus cum multis aliis interfuerunt. Facta sunt hæc Philippo rege Francorum regnante. Roberto vero ducatui Burgundiæ præsidente. Rainardo autem diœcesim Lingonensem gubernante.

Luc. 6. 38.

XXV.

Charta Roberti de Burgundia episc. Ling. qua S. Roberto Molismensi ea omnia confirmat quæ a diversis concessa fuerant.

1101. IN nomine summæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen.

Cogimur episcopali officio, pia religione pollentibus benevola compassione succurrere & justis postulantium desideriis alacri devotione assensum impertire. Ex hoc enim magnæ retributionis premium a Domino speramus, si venerabilia loca convenienter ordinata ad meliorem statum per nostram providentiam Domino adjuvante fuerint reformata. Igitur carissime semper nobis Roberte cœnobii Molismensis abba reverendissime, tua celsitudo a nobis petiit, quatenus omnia illa ecclesiastici juris beneficia, quæcunque a prædecessore nostro bonæ memoriæ Raynardo videlicet Lingonensis ecclesiæ episcopo, & a viris fidelibus, religiosissimo Molismensium conventui pia deliberatione tradita sunt & concessa, quæque ex nostra parte eidem ecclesiæ in nostris temporibus misericorditer largiti sumus, per nostram episcopalem auctoritatem tibi & ecclesiæ tuæ conscribi & perpetua stabilitate confirmari. Tuis itaque tuorumque justis petitionibus, totiusque Lingonensis ecclesiæ saniori consilio libenter acquiescens, predia, villas, ecclesias, capellas, decimas, oblationes, sepulturas, seu quascunque hujusmodi possessiones alias beneficiarias, sicut in consequentibus scripta & denominata continentur, ita, salvo jure Lingonensis ecclesiæ, omnia libera & ab omni calumniantium impugnatione absoluta tibi tuisque in perpetuum successoribus donamus, concedimus & confirmamus; in primis itaque locum ipsum Molismi fundamentum & caput ipsius abbatiæ ecclesiam Polliaci caput ejusdem parrochiæ cum omnibus appenditiis suis, ecclesiam Beati Desiderii infra muros Lingonicæ urbis cum appenditiis suis, exceptis militaribus casamentis, eccles. de Ispicient cum capella Divitisburgi & cæteris appenditiis, eccles. de Sommoster cum appenditiis, villam quæ Montion dicitur cum ecclesia & appenditiis ejus, ecclesiam de Gandeleneurte, capellam de Ultramonte, ecclesiam de Visigniis, ecclesiam Varennarum cum appenditiis suis, ecclesiam de Coysei, capellam de Nova-villa, ecclesiam de Vico, ecclesiam Campaniaci, ecclesiam de Stercis, ecclesiam Acuti-montis, ecclesiam de Gillomonte, ecclesiam de Buxerolis cum appenditiis suis, capellam Calvi-montis, ecclesiam Aggelli-villæ, ecclesiam Boloniæ, ecclesiam Bordonis, ecclesiam S. Lupi, ecclesiam de Granceiaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Campaniacio, & de Oltricurte cum appenditiis suis, ecclesiam de Ysfoia cum appenditiis suis, ecclesiam de Mariaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Britignola cum appenditiis suis, ecclesiam de Nueriis cum appenditiis suis, ecclesiam de Giurellis cum appenditiis suis, ecclesiam de Vulleio cum appenditiis suis, ecclesiam de Ulmeto cum appenditiis suis, ecclesiam de Vacua-Silva cum appenditiis suis, ecclesiam de Lenti cum appenditiis suis, ecclesiam de Leesina cum appenditiis suis, ecclesiam S. Benigni de Bosco cum appenditiis suis, ecclesiam de Solingneio, ecclesiam S. Columbæ cum capella Villæ-martini, ecclesiam de Marcennaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Bysseio, ecclesiam de Juilliaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Genniaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Caunaco, capellam Villarii, ecclesiam Villæ-Dei cum appenditiis suis, ecclesiam Sextenniaci cum appenditiis suis, ecclesiam de Noyeriis cum appenditiis suis, & capella ejusdem Castri, ecclesiam de Niella cum appenditiis suis, ecclesiam S. Aniani de Tornodoro cum omnibus quæ ad ipsam parrochiam pertinent, & capellam S. Petri cum cæteris capellis, ecclesiam de Colanno cum appenditiis suis, ecclesiam de Flocgneio cum appenditiis suis, ecclesiam Arvunnaci cum appenditiis suis, A medietatem ecclesiæ de Lentagia, cum medietate appendiciorum, ecclesiam de Cyresio cum capella ejusdem castri, ecclesiam de Fragninis cum appenditiis suis, ecclesiam de Chailiaco, ecclesiam de Villa-Nissa, ecclesiam Strichiaci cum appenditiis suis, ecclesiam Sivæ-Fontanæ, ecclesiam Albæ-Petræ, ecclesiam de Malla, ecclesiam de Insula sub Barro cum appenditiis suis, ecclesiam de Verteolo cum appenditiis suis. Horum omnium quæcumque superius collegimus, ego Robertus Dei gratia Lingonensis episcopus, tibi Roberte abba carissime tuisque in posterum successoribus, sicut conscripta sunt in hac charta, ita benigne communi ecclesiæ nostræ consensu & laude, donamus laudamus & pontificali authoritate nostra in perpetuum confirmamus & archidiaconis nostris confirmanda commendamus. B Præterea concedimus ut in ecclesiis vestris, sine contradictione aliqua, idoneos sacerdotes vobis liceat quærere & regulariter ponere & ordinare. Quicumque hujus nostræ institutionis decretum cassare vel irritare præsumpserit, nostræ excommunicationi, & divinæ animadversioni subjaceat, donec resipiscat & ad emendationem veniat. Ego Robertus Lingonensis episcopus propria manu firmavi & Amauricus decanus, & Lambertus thesaurarius & archidiaconus, & Goscelinus archidiac. & Hugo archidiacon. & Warnerius archidiaconus.

Acta sunt hæc Lingonis in plenaria synodo, Paschali Romanæ sedis pontificium gubernante, Philippo regnante, Roberto episcopo Lingonensem ecclesiam regente, Duranno notario dictante, anno ab Incarnatione Domini M. C. I. indict. nona epacta XVIII. concurrente prima.

C XXVI.

Altera ejusdem Roberti charta, alia plura Roberto Molismensi abbati largientis. *Ex autographo.*

EGO ROBERTUS Dei miseratione Lingonensis episcopus, venerabili Roberto Molismensis ecclesiæ abbati, ejusque fratribus universis in perpetuum. 1101. Sacrum vestræ devotionis attendentes carissimi fervorem, profectibus vestris, pro debito officii nostri paterno affectu instantius aspiramus. In primis itaque decernimus ut in cymiterio ecclesiæ vestræ, in qua regulariter degitis, cui benedictionis munus, juxta quod metæ ipsius cymiterii in subsequentibus annotatæ declarant, D impendimus, nullus aliquam præter vos habeat terrenam justitiam; & eam similiter quæ nos de jure contingit episcopatus justitiam, vobis de consensu Lingonensis capituli indulgentes, libere & quiete concedimus perpetuo jure possidendam. Cujus videlicet prima cymiterii meta ducit ad vallem Godefridi, secunda ad sarcofagum, tertia ad agros juxta virgultum abbatiæ, quarta ad ulmum juxta stratam, quæ ducit ad Tornodorum; quinta ad stratam quæ ducit ad Anseune; sexta ad stratam quæ ducit ad Castellionem; septima quoque ad stratam quæ ducit ad Pultariense cœnobium. Sicut ergo infra metas has vestrum continetur cymiterium, a justitia nostra liberum penitus & absolutum esse decernimus, & utriusque justitiæ libertatem, cymiterii scilicet & burgi vestri, cum aliis ecclesiasticis beneficiis in sequentibus exprimendis, pontificali vobis authoritate & præsenti sigillo nostro confirmamus, E ecclesiam vero de Polliaco ab Arnaudo S. Petri Vivi Senonensis abbate & fratribus ejus in numero aliorum testium subscribendis, ecclesiæ vestræ sub annuo quinque solidorum censu natali apostolorum Petri & Pauli ecclesiæ eorum ab ecclesia vestra solvendo concessam, vobis inquam Molismensibus confirmamus, & de ipsa vos ecclesia investimus; sicut idem Arnaudus abbas & fratres ejus apud Fontem-humosum, in præsentia domni Daimberti Senonensis archiepiscopi & nostra, astantibus quoque Willelmo Cathalaunensi, Burcardo Meldensi, Hugone Autissiodorensi episcopis, Willelmo etiam Nivernensi, & Milone de Barro super Sequanam comitibus, super

jam dicta ecclesia se devestire curarunt. Quidquid A etiam servitii & justitiæ in alodio Molismensi, in pratis scilicet & sylvis, in aquis decimisque & aliis milites casati cum uxoribus suis & progenie eorum habebant; Hugo videlicet de Merlenniaco, Regnaudus de Molismo, Odo Paganus, Guido, Hugo de Curterumo, & uxor ejus Gersennis, Odo de Furniaco, Odo Engelbaudi filius, sine retentione aliqua in manu mea deposuerunt, pro salute animarum suarum. Et ego nihilominus laudantibus eis, vos & ecclesiam vestram investire canonice curavi. Præterea supra dictus quinque solidorum annualis census sub tali conditione ad prædictum terminum a vobis ecclesiæ S. Petri Vivi annuatim solvetur. Quod si die ipso festivitatis apostolorum fortè non fuerit a vobis solutus; de consensu prædicti ejusdem ecclesiæ abbatis & fratrum suorum plene meruistis coram nobis obtinere, quod omni lege remota B & dampno vestro, emendam solummodo propter hoc eis reddetis. Quia vero in prædicta Poliaci ecclesia præsentatio vestra est: decernimus ipsum sacerdotem in posterum a vobis eligendum esse, electusque a vobis sacerdos publice vobis in capitulo vestro beneficiorum vestrorum ad commodum ecclesiæ vestræ conservandorum nec in ullo sibi deinceps contra vos & ecclesiam vestram usurpandorum fidelitatem jurabit; & eum quidem ex tunc ita vobis obligatum, vestrum erit nobis vel successoribus nostris præsentare: nostrum erit nostrorumve successorum cura animarum investire præsentatum. Nunc igitur quæ in eadem vobis ecclesia Polliaci cum sacerdote denuo proveniunt percipienda, sunt hæc. Omnium oblationum quæ per annum ad altare ejusdem parrochiæ quoquomodo offeruntur, tertiam quidem partem sacerdos, vos autem duas percipietis partes. Similiter & de omnibus, quæ ad præfatam ecclesiam pro sua dimiserunt salute morientes, tertiam, ut supradictum est, partem sacerdos, duas vero partes vos ipsi percipietis. Eandem percipere partem vestrum est in caritatibus, quæ vestro fuerint sacerdoti quomodocunque & a quolibet parrochiano suo fiant. Tricenariis quoque confessionibus & reconciliationibus; item in benedictionibus nubentium & ipsius sacerdotis procurationibus quotiens rediinuntur. Item in omnibus quæ pro parvulis post baptisma recenter in albis obeuntibus percipiuntur, tertiam nihilominus partem sacerdos, vosque duas habetis: mediam sacerdos partem habebit in perali peregrinorum benedictione, eorumque oblatione; & in testamentis eorum tertiam sacerdos, vosque duas habetis partes. Quicunque igitur huic confirmationi in aliquo præsumpserint deinceps contraire, donec ad emendationem coram vobis advenerint, excommunicationis pœnæ subdantur. Testes exinde sunt ex parte nostra Goscelinus, Amalricus, Lambertus, Warnerius archidiaconi nostri, Durannus notarius noster. Ex parte vero prædicti abbatis sancti Petri Vivi, Hulduinus, Erlebaudus, Eldradus, Arnulfus, Petrus, Eraclius, Letericus, Walbertus, Clarius, Archemb. Guido, Willelmus, Dodo, Hugo, Isembardus, Girardus, Odo, Gauterius, Fulco, Anselmus. Acta sunt feliciter apud Senonas, anno Incarnati verbi millesimo centesimo primo, indictione nona, epacta octava decima, concurrente vero ciclo lunari sexto decimo. Paschali secundo sanctæ Romanæ urbis pontificium feliciter gubernante.

XXVII.

Tertia Roberti charta omnia bona quæ possidebat Molismus confirmantis.

1103. IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti Amen. Ego Robertus Lingonensis ecclesiæ episcopus, religioso viro Roberto primo cœnobii Molisinensis abbati, ejusque fratribus universis in perpetuum. Sacram religionis vestræ devotionem dignis in Christo laudibus commendamus, vestræ profectibus ecclesiæ instantius aspiramus. Quæcunque igitur beneficia a prædecessore nostro bonæ memoriæ Rainardo Lingonensi episcopo & a fidelibus viris vestræ donata sunt ecclesiæ, & ab eodem episcopo consensu capituli Lingonensis solemniter confirmata, quæque etiam nostris temporibus eidem ecclesiæ vestræ donata sunt, nos de communi capituli nostri consensu, dictæ ecclesiæ vestræ in perpetuum possidenda concedimus, & pontificali auctoritate confirmamus: ipsum videlicet locum Molismi fundamentum & caput cœnobii cum atrii dignitate, quam tantæ libertatis esse decernimus, ut non solum ibi, sed & per omnes ecclesias vestras ad diœcesim nostram spectantes, nullus in atriis earum, nisi vos, potestatem habeat aut justitiam, & plenariam damus vobis libertatem sepeliendi in cunctis cymiteriis vestris quoscumque parrochianos, qui non fuerint interdicti, salvo jure capellani sui. Confirmamus vobis ecclesiam Polliaci cum omnibus appenditiis suis, ecclesiam sancti Desiderii infra muros Lingonicæ urbis cum appenditiis suis, exceptis militaribus casamentis, sicut canonici ibi prius positi libere possederant, corpus quoque beati martyris ibi feliciter sepultum, vobis id obtinet dignitatis, quod obeuntibus in civitate civibus, cujuscumque fuerint parrochiæ, nonnisi ibi pulsatur signum, & ibi prius, licet alibi tumulanda præsententur corpora, Missaque ibi cantatur a monachis, cujus Missæ oblationes propriæ sunt eorum: nec ibi Missam presbyter aliquis sine prioris & monachorum licentia debet celebrare præter quendam Herbertum, qui unus fuit ex quatuor ejusdem loci canonicis, qui solummodo quartum suum, cum ibi cantat, percipit, & hoc ei in vita sua cum consensu vestro indulsimus: post cujus obitum pars illa C sine ulla contradictione ad juris vestri possessionem revertetur. Adjicimus quoque, indulgentes tibi dilecte Roberte abbas, ut ipse pro tuæ religionis intuitu, tuique successores de consensu capituli nostri Lingonensis, & rogatu abbatum astantium, Geronti videlicet S. Benigni Divionensis, Stephani Besuensis, Lamberti Pultariensis, Batonis Melundensis, in synodo Lingonensi ad sinistram partem juxta episcopum sedeant, & similiter in festo S. Mammetis ad processionem incedant. Confirmamus & vobis, &c. (*Hic ecclesias enumerat quæ jam in superioribus chartis relatæ sunt.*) Ad hæc viri illustres Airardus Briniæ comes, Milo Barri super Sequanam comes, itemque Milo Chacenaci dominus, ad festum sancti Mammetis congregati, vobis in præsentia nostra concesserunt in elemosynam possidendum quidquid de D casamentis eorum & feodis in posterum vobis quibuslibet modis adquirere possetis. Adjecitque dictus Briniæ comes concedens vobis perpetuo habere usuarium in nemoribus suis, & ut quantum vobis opus fuerit ad ecclesiæ vestræ & officinarum vestrarum constructionem, ex eis capere vobis liceat; & nos eorum elemosynas coram nobis solemniter factas præsenti inserere confirmationi, & rogatu eorum vobis in perpetuum possidendas decrevimus confirmare. Quicumque autem hanc nostræ confirmationis paginam irritare vel ei deinceps contraire præsumpserit, excommunicationi & divinæ subjaceant animadversioni, donec resipuerit & ad emendationem venerit. Testes sunt inde Amalricus decanus noster, Lambertus thesaurarius & archidiaconus noster, Jocelinus, Hugo, Varnerius, Girardus archidiac. nostri. E Actum hoc Lingonis in capitulo nostro publico in festivitate S. Mammetis. Paschali Romano pontifice præsidente, Philippo rege Francorum regnante. Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo tertio, indictione undecima, ciclo lunari XVIII. Data per manum Duranni notarii.

XXVIII.

Charta Paschalis papæ super confirmatione ecclesiarum, quas tenent canonici Lingonenses.

an. circiter 1105. PASCHALIS episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Roberto Lingonensi episcopo suisque successoribus canonice promovendis in perpetuum. Justis votis assensum præbere, justisque petitionibus aures accommodare nos convenit, qui, licet indigni, justitiæ custodes atque præcones in excelsa Apostolorum principum Petri ac Pauli specula positi Domino disponente conspicimur. Tuis igitur frater in Christo charissime Roberte justis petitionibus annuentes, sanctam Lingonensem ecclesiam, cui Deo authore præsides, apostolicæ sedis authoritate munimus, & tam tibi quam legitimis successoribus tuis perpetuo possidendam sancimus civitatem Lingonensem cum omnibus, quæ ad eam pertinent tam extra quam intra, sive in ecclesia sive in comitatu seu in omnibus appenditiis ejus. Confirmamus etiam juri ac subjectioni vestræ ecclesiæ abbatias duas in castro Divionensi, alteram S. Benigni, quæ est monachorum; alteram S. Stephani, quæ est canonicorum. Item abbatias Besuensem, Molismensem, Melundensem, S. Michaëlis, S. Sequani, S. Johannis de prato. Abbatias etiam canonicorum, alteram in castro Castellione, alteram quæ dicitur sanctorum Geminorum. Item abbatias S. Petri in Polungio & sanctæ Mariæ de Rubeo monte. Confirmamus præterea in perpetua ejusdem ecclesiæ possessione castrum Gurgeium cum omnibus appenditiis ejus, castrum Castellionense, Tylecastrum, castrum montis Salgionis, castrum Confluens, castrum Fons-Vennæ, castrum Choscolum, castrum Graneyum, castrum Sala, castrum Barrum super Albam, item castrum Barrum super Sequanam, castrum Chacennaium, castrum Saxonis-Fontem, castrum Tornodorense, castrum Blaseium; in episcopatu Bisuntino castrum Acrimontis, & castrum Burbonæ; in episcopatu Æduensi, castrum Duisme & castrum Grinon, juxta Grinonem castrum ducis Burgundiæ. Quascumque præterea villas, quascumque possessiones, quæcumque prædia vestra inpræsentiarum ecclesia possidet, quæcumque etiam in futuro legitimis fidelium donationibus poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus & illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ei possessiones auferre, vel ablata retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur clericorum & pauperum usibus profutura. Si quis sane in crastinum archiepiscopus vel episcopus, Imperator aut Rex, princeps aut dux, comes, vicecomes, judex, aut ecclesiastica quælibet sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam venire temere temptaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte subjaceat. Cunctis autem ecclesiæ eidem justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

XXIX.

Ex 1. chartular. Tornodor.

Placitum de ecclesia S. Columbæ inter Milidunenses canonicos & S. Michaëlis monachos.

1106. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Rerum præteritarum notitia plerumque dilabitur ab hominum memoria, ubi deest scriptorum copia. Res equidem gestæ, ubi scribentis reperiunt manum, non obnubilantur per temporum

A vetustatem, imo renovantur per legentium mentionem. Unde posteris nostris scribere curamus, qualiter canonici S. Mariæ Milidunensis ecclesiæ calumniam fecerint ecclesiæ S. Michaëlis monachis tunc temporis abbate carentibus super ecclesiam S. Columbæ, quam monachi ipsi habebant a bonæ memoriæ Rainardo Lingoniensi episcopo; siquidem ecclesiam illam S. Columbæ reverendus ipse pontifex Rainardus ad supplementum victus fratrum in ecclesia S. Michaëlis degentium contulerat, & in synodo sua laudantibus archidiaconibus suis & decanis scriptum exinde monachis ipsis fecerat; canonici porro illi Milidunenses videntes ecclesiam S. Michaëlis pastore vacantem tempore domni Roberti præsulis, multisque persecutionibus oppressam, nacta occasione, de ecclesia S. Columbæ se investierunt: quam injuriam domnus Guido abbas noster jam in ecclesiam

B nostram reversus non ferens, præsentiam domni Roberti pontificis adiit, de ecclesia illa male sublata clamavit: at venerabilis ille pontifex diem super hoc negotio utrisque denominavit in synodo sua. Venerunt itaque tam monachi quam canonici; monachis tricenariam possessionem scripto monstrantibus absque synodali proclamatione, & canonicis in hac re deficientibus, judicavit synodus debere ecclesiam illam S. Columbæ abbati reddi. Itaque propitiante Deo domnus abbas Guido ecclesiam suam recepit, & ne subterfugisse judicium videretur, ex hoc in Trecassino concilio, quod in eodem anno domnus Paschalis papa celebravit, se præsentavit, & quiete ecclesiam suam reportavit. Judicium de tricenaria possessione, per quod ipsam ecclesiam recepimus, fecerunt hii, Guilencus archidiaco-

C nus, Garnerius archidiaconus, Jocerannus archidiaconus, Theodericus canonicus, Rotdulfus canonicus, abbas Jaranto Divionensis, cum priore suo Gotfrido, abbas Rotbertus Molismensis, abbas Bernardus S. Johannis, Amalricus decanus non interfuit, quia abbati Guidoni testimonium perhibuit de dono, & de tricenaria possessione. Joscelinus archidiaconus non interfuit, quia chartam donationis monachis scripserat, & de possessione testis erat. Actum est Lingonis in synodo domni Rotberti præsulis anno Domini M. C. VI. regnante Philippo rege, & filio ejus Ludovico designato rege, & Guillelmo Rainardi filio comite existente nostro.

XXX.

D *Charta de S. Lupo de Lingonis.*

IN nomine summæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Quoniam consuetudinarium 1115. & ab antecessorum nostrorum ductum industria, ut ea, quæ memoriæ commendanda videntur, litterali tradantur custodiæ, dignum duximus ea, quæ subinferuntur, ne oblivione dispereant, ne vel quod inde nostris temporibus legitime actum est, quacunque aliqua immutetur fraudulentia, in hujus chartæ sinu fideliter recondere. Ego igitur Gocerannus misericordia Dei Lingonensis ecclesiæ episcopus notum fore cupio universis præcipuè ecclesiæ nostræ filiis atque fidelibus, quia dum in matris basilicæ gremio nobis a Christo collatæ una cum fidelibus præfatæ ecclesiæ de statu & profectu illius cum

E consilio & voluntate eorum unanimiter tractaremus, venerunt ante præsentiam nostram Divionensis monasterii abbas Aldemarus, & S. Amatoris prior Aymo sacerdos reverendus, cum aliis quibusdam ejusdem loci personis & religiosis viris, mansuetudinem nostram cum omni humilitate rogantes, quatinus ecclesiam de sancto Lupo cum appenditiis suis, quam beatæ memoriæ prædecessor noster & dominus Robertus episc. de laycali possessione laboriosè ereptam ad honorem Dei & sanctæ Dei genitricis necnon & B. martyris Benigni Divionensis monasterii fratribus ibidem congregatis & in posterum congregandis, per manum Gaufridi prioris supradictus episcopus olim prædonaverat & benigne concesserat, nos quoque ex nostra parte concederemus &

donum prædecessoris nostri confirmaremus. Quorum justæ & rationabili petitioni, assensu etiam & consilio totius Lingonensis ecclesiæ, voluntarie consentientes, & legitimæ donationis votum domini mei Roberti pia curiositate plenarie perficere cupientes, prætaxatam S. Lupi ecclesiam cum omnibus appenditiis suis sanctæ Dei genitrici & beato martyri Benigno Divionensis monasterii, exclusa penitus & remota omni laycali potestate, salvis ecclesiæ Lingonensis consuetudinibus, sub isto tenore donamus & concedimus, ut presbyter eidem ecclesiæ serviens medietatem omnium decimarum, oblationum, sepulturarum & aliarum elemosynarum semper accipiat: confessiones vero quæ singulariter ad eum pertinent solus habeat. Ad synodum etiam consuetudinaliter veniat; synodales redditus, paratas scilicet & eulogias de communi jure suo tempore persolvat. Ut autem istam difinitionis nostræ paginam, quam præsentibus & futuris temporibus stabilem & firmam esse cupimus in virtute sancti Spiritus confirmare & coroborare possimus, manu propria tactam & auctorizatam, archidiaconis nostris tangendam & confirmandam donamus & porrigimus. Quicumque clericus sive laïcus decreti hujus institutionem violare præsumpserit, semel vel bis ammonitus, si non adquieverit, suis conatibus frustratus excommunicationis nostræ periculo quamdiu perseveraverit subjaceat. Acta sunt hæc publice in ecclesia Lingonensi, anno ab Incarnatione Domini M.C.XV. indict. VII. Paschali summo pontifice, Ludovico rege, Gauceranno Lingonens. ecclesiam gubernante, Guilencus Lingonens. ecclesiæ decanus & archidiaconus sig. Vido archidiaconus sig. Ayrardus archidiaconus sig. Gualo archidiaconus sig. Warnerius archidiaconus sig. ego Durannus Lingon. ecclesiæ levita licet indignus ad vicem Stephani cancellarii scripsi, dictavi, & recitavi.

XXXI.

Charta fundationis Claræ-vallis.

1115. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus præsentibus & futuris, quod ego Hugo Trecensis comes do Deo & beatæ Mariæ & fratribus Claræ-vallis locum ipsum, qui vocatur Clara-vallis cum pertinentiis, agris, pratis, sylvis, vineis, & aquis, nihil omnino mihi aut heredibus meis retinens, unde testes Achardus Remensis & Petrus, Robertus Aurelianensis milites mei. Et sciendum, quod Gaufridus Feloma dat pasturas suas in finagio de Juvencart tam in bosco quam in plano omni tempore, & si aliquod damnum intulerint animalia dictorum fratrum, solum capitale restituetur sine emenda. Hæc autem omnia dedit in præsentia supra dictorum testium. Sciendum quoque est quia dominus Josbertus de Firmitate cognomine Rufus, & dominus Rainaudus de Preci dederunt eisdem fratribus pasturam & usuarium per totam terram suam, & præcipue in aquis, sylvis, pratis, in finagio de Preci. Hujus rei testes sunt Achardus Remensis, & Robertus milites mei. Item sciendum quoque est, quod ego Hugo comes Trecensis laudo & concedo fratribus eisdem libere & quiete possidere terras & sylvas de Aretela: has donationes confirmamus, ego Joceranus Lingoniensis episcopus, & ego Hugo comes Trecensis de sigillo & annulo meo anno 1115.

XXXII.

Charta Joceranni episc. Ling. qua hospitali Grossiæ silvæ plura largitur & jam concessa confirmat.

1120. IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti amen. Ego Joceranus Dei gratia Lingonensis episcopus, notum volo esse omnibus tam futuris quam præsentibus, qualiter sacerdos quidam Guido nomine ante nostram præsentiam veniens feria quinta ante Pascha, congregatis A personis & capitulo beati Mammetis, videlicet ad consecrandum eo die Chrisma, & Cenam Dominicam, cum omni supplicatione postulaverit, quatenus pro amore divinæ pietatis, sibi & domui Dei de Grossasilva & pauperibus Christi ibidem suscipiendis de rebus pluribus supradicto xenodochio piè collatis & acquisitis litteras faceremus, & easdem auctoritate ecclesiastica & totius Lingonensis ecclesiæ confirmaremus. Videntes autem archidiaconi ecclesiæ beati Mammetis & canonici, locum illum profuturum tam pauperibus quam peregrinis, concesserunt eidem domui Dei, quoniam juris eorum erat adjacens terra & nemus, quidquid inhabitatores ipsius domus excolerent circa se, libere & absque omni redditu possiderent: & insuper pasturas & usum nemorum suorum. Quod si aliquis eorum parrochiæ ipsi domui Dei quoquomodo aliquid terræ suæ B largiretur, pro amore Dei, tam nostra petitione, quam Guilenci tunc temporis decani, & archidiaconorum, concesserunt, ut quidquid inde prædicta domus excoleret, absque decima & omni redditu in perpetuum possideret. Prævidentes autem & sperantes pro Dei misericordia eandem domum Dei amplificandam, hoc insuper addiderunt, quatenus quicumque ejusdem domus in futurum foret rector & magister, in choro beati Mammetis inter canonicos habiturus esset locum, & in refectorio, & in capitulo, & per hoc familiarius & audacius quidquid necesse foret pauperibus Christi, eis intimare valeret. Yterius autem Confluentis castri dominus, hoc salubri dono animatus, montem, qui Fulcosus dicitur per manum nostram ipsi Guidoni ad usus pauperum pia deliberatione donavit, cum omni integritate C sua, fratribus & matre concedente. Poncio etiam ipsius castri Confluentis advocatus & dominus & cooperator extitit, & ex sua parte laudavit: decimas vero, quod juris sui erat, Lebaldus frater ipsius Yterii concessit domui Dei. Hujus rei testes sunt Guido de Palleiaco, Poncio de Firmitate, Ebalus de Grenant: testes autem doni supradicti ecclesiæ beati Mammetis, Hubertus fundator Molmenti, Fulco de Puteolo. Sig. Guilenci archidiaconi, sig. Gualonis archid. sig Garnerii archid. & abbatis sancti Stephani, sig. Guidonis archid. sig. Ayrardi archid. Lamberti archid. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione M.C.XX. Calixto summo pontifice, Ludovico rege. Joceranno pontifice Lingonensis ecclesiæ.

XXXIII.

D *Charta Joceranni Lingonensis episc. qua fundationem Claræ-vallis confirmat.* Ex chartul. Claræ-val.

IN nomine summæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Ego Joceranus Lingoniensis ecclesiæ nutu Dei episcopus, cum in ejusdem matris basilicæ gremio, una cum archidiaconis nostris, & multis aliis religiosis personis, præsente etiam domino & patre nostro Lugdunensium primate Humbaldo, cum suorum comitatu reverentissimo, de statu & ordinatione ejusdem ecclesiæ unanimiter tractaremus, venit ante nostræ præsentiæ optutus domnus Bernardus monasterii Claræ-vallis, quod Deus nostris temporibus revelaverat, abbas religiosus, rogans & cum omni humilitate depos- 1121.
E cens, quatenus de fundo ipsius loci, & immunitatibus suis, & de aliis quibusdam rebus necessariis, authoritatis nostræ præsidio munitum privilegium faceremus, & præsentis paginæ decreto solempniter confirmaremus: cujus justæ & rationabili petitioni libenter acquiescere decernentes, quicquid justitia & honestate dignum postulare visus est, tantorum virorum judicio recto ordine ad effectum perducere curavimus: inprimis igitur firmam immunitatem & perpetuam libertatem in Christo, salva Lingoniensis episcopi canonica obedientia & subjectione, ipsi loco & fratribus præsentibus & in posterum successuris decernimus, mandamus, & confirmamus: de possessionibus autem & laboribus eorum præcipientes præcipimus, ut quocunque loco in toto epis-

copatu nostro nutrituræ vel agriculturæ ipsi & familia A eorum labores exercuerint, decimas suas ipsi habeant, & de manu Lingoniensis episcopi, cui decimarum distributio proprie pertinet, ad sustentationem & receptionem pauperum suorum decimas illas possideant: si quis tamen presbyterorum, qui anteriori dono decimas illas hodie possidet, hoc tam legitimum nostræ dispensationis donum concedere noluerit, & in tanta cordis duritia perseveraverit, prohibemus tamen successuris ne sibi ab aliquo decimas illas contra nostram authoritatem posse donari æstiment, nec illas ulterius accipere præsumant: si autem evenerit, ut in aliquibus terris vel locis, alii ecclesiæ vel monasterio, cœnobio etiam vel xenodochio prius ab episcopo donatis supra dictos fratres laborare contigerit, prout Deus destinaverit, fraterna dilectione requirant, & si habere potuerint, habeant: si B quis autem contra hujusmodi nostræ institutionis paginam temerario ausu agere præsumpserit, iram Dei & nostræ maledictionis sententiam incurrat, & nisi cito resipuerit, cum divite misero infernales penas sustineat. Ego Humbaldus Lugdunensis ecclesiæ.

Signum Guilenci decani, signum Aycardi archidiaconi, sign. Guarnerii archidiaconi, ego Jocerannus Lingoniensis episcopus, ego Goscelinus Lingoniensis ecclesiæ archidiaconus. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini M. C. XXI. indictione V.* Callixti Papæ II. anno III. Francorum rege Ludovico, Lingoniensis ecclesiæ Joceranno episcopo. Ego Durandus Lingoniensis ecclesiæ notarius ad vicem Fulconis cancellarii scripsi, dictavi, & recitavi.

*l. XIV.

XXXIV.

Guidonis abbatis Cisterciensis charta de fundatione abbatiæ Tardensis & de monasteriis ipsi subjectis.

Ex authent.

circa annum 1124.

EGo GUIDO dictus abbas Cisterciensis notum facio præsentibus & futuris quod Arnulfus Cornutus & uxor ejus Amelina de assensu & emptione Hugonis ducis Burgundiæ & Mathildis uxoris ejusdem, per manum domni Stephani abbatis Cisterciensis abbatiam sanctimonialium secundum instituta Cisterciensis ordinis viventium constituit, & abbatissam secundum formam Cisterciensis ordinis ibidem ordinavit. Sciant igitur omnes quod præfata abbatia de Thart propria est filia Cisterciensis, ita quod abbas Cisterciensis plenam potestatem habet corrigendi & ordinandi, quæ ibi corrigenda & ordinanda invenerit tam in capite quam in membris, & eligendi abbatissam in ea, & amovendi secundum formam ordinis: insuper omnes abbatiæ quæ ad ipsam pertinent, hæ scilicet Biaulmont, Estanchia Polongies, Beausaes, Colonges, Valbaions, Corceles, Mostrelet, Chambenoist, Dreveval, Moleise, Lesclache, Monaster, Boisrotes, Reynoth, insuper & abbatia de Lumine Dei, & Lude, & Ulnis, & si quæ aliæ in posterum pertinebunt, ad curam & ordinationem domus Cisterciensis jure perpetuo pertinent. Præterea sciendum quod supradictarum abbatiarum abbatissæ ad prædictam abbatiam de Thart singulis annis in festo S. Michaëlis ad capitulum generale quod abbas Cisterciensis vel per se, vel per aliquem cui vicem suam commiserit tenet, debent convenire, præter eas quæ de indulgentia ipsius abbatis Cisterciensis remanent: in quo generali abbatissarum capitulo debent proclamationes secundum formam ordinis coram abbate Cisterciensi vel vicem ejus agente, fieri, & quæ corrigenda & ordinanda fuerint, ad arbitrium & dispositionem ejus sine omni contradictione corrigi & ordinari.

XXXV.

Privilegium Guilenci episcopi Riciacum & alias villas, Reomensi cœnobio confirmantis.

Ex tabular. Reom. apud Roverium.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti Amen. Sanctorum prædecessorum nostrorum ordinatio, labilis memoriæ defectum, seu fortunæ mutabilitatem in futurum præcavens, multimodis nos instruit exemplis ea quæ in ecclesia Dei solemniter aguntur, litteralibus tradere monimentis, & episcopalibus confirmare munimentis. Eorum igitur meritis & dignis operibus pro spe & retributione cœlestium participare desiderans, Guilencus ego nutu Dei almæ Lingonicæ sedis episcopus, hoc in divinæ misericordiæ respectu pietatis genere consulendum destinavi, ut eleemosynis & bene gestis prædecessorum meorum monasterio Reomaensi rationabiliter subscriptis & deputatis manum favoris mittam, & per bonæ voluntatis holocaustum justorum me benefactis intercludam. Laude igitur & consilio fidelium nostrorum totius Lingonensis ecclesiæ, interveniente domno Bernardo Reomensis monasterii abbate præstantissimo, Deo primum, & B. Dei genitrici Mariæ, & B. Johanni Reomensis monasterii, & monachis ibi in servitio Dei aggregatis, vel eis in perpetuum successuris, de omnibus rebus subinsertis secundum privilegia SS. prædecessorum meorum Lingonensium episcoporum, hujusmodi testamentum ex parte mea constituo, conscribo & confirmo. Privilegium Sigoaldi episcopi de consecratione abbatis, de C fraterna dilectione, de caritativa fratrum correctione & emendatione, sed & de omnibus quæcumque episcopaliter præcepit & confirmavit, laudamus & confirmamus. Privilegium Guidrici episcopi de tribus ecclesiis, videlicet de Asiaco, & de Similiaco, & de Vineis. Privilegium Acchardi episcopi de ecclesia Corpus sancti, de ecclesia Montis Bertaldi, Betfontis, & Asneriis, Ricei, & Nuidis. Privilegium Hugonis episcopi de ecclesia Juliaci. Privilegium Arduini episcopi de jure parrochiæ Asiaci & de integritate ipsius. Privilegium Raynardi episcopi de ecclesia Curtannaci cum appenditiis suis, de ecclesia Ateiensi, de ecclesia Barri, de ecclesia Camedonensi. Privilegium Joceranni episc. de ecclesiis Birrei, Ricei, Curtannaci cum appenditiis suis, capella videlicet Montis-Barri ecclesiæ subscripta & subjecta, D de jure fundorum, & casamentorum B. Johannis, de oblationibus, & decimis laïcorum personis abjudicatis, & in omnibus parochiis illis per manus episcoporum, salvo jure ecclesiæ nostræ, B. Johanni redditis & concessis. Privilegium Roberti episc. de rebus supra scriptis & inferius subscribendis. Has igitur omnes denominatas ecclesias, & quæcunque antiquorum patrum seu principum pia deliberatione ad proprietatem prædicti monasterii pertinere cognovimus, pro posse nostro redintegrare & reformare cupientes, juxta legem & determinationem singulorum propriè & communiter salva consistere & inviolata permanere censemus & præcipimus. Et quidquid boni ratione justitiæ ex nostra parte superaddere possimus, Spiritus sancti gratia cooperante superaddimus & concedimus. De duabus vero E abbatiis illis sanctimonialium, Orbiaci videlicet atque Rubei montis, quarum una in proprio B. Johannis prædio, altera in propria parrochia constructa esse cognoscitur, scandalum discordiæ penitus contradicentes, ut debitum honorem & reverentiam domno abbati & suis exhibeant, mandamus & obsecramus: non enim licet aliis monachis subintrare, si aliquando contigerit in abbatiis illis ordinem inmutari. Cœmeteria vero in suis parochiis antiquitus constructa & consecrata secundum parrochialia jura suos usus habeant & obtineant, nec alterius parrochianum aliqua ecclesia recipiat, nisi per consilium ecclesiæ suæ abbas vel minister ejus hoc fieri permittat. Hæc autem omnia tam ex prædecessorum nostrorum quam ex præcepto nostro generaliter

1126.

astruentes, chartam subinde plenissime conscriptam & A adstipulatam in isto synodali conventu manus propriæ tactu & subscriptione confirmamus, & archidiaconis nostris ordinabiliter confirmandam donamus. Si quis vero contra istius nostræ definitionis paginam obvius ire præsumserit, bis vel tertio commonitus, nisi se correxerit, & ad emendationem venire festinaverit, inferni pœnis subjaceat, & cum misero divite Lazarum a longe videat, nec ad illius felicitatem unquam pertingere valeat.

Acta sunt hæc Lingonis in plenaria synodo anno ab Incarnatione millesimo centesimo vicesimo sexto, apostolicæ sedis cathedram obtinente domno Honorio II. Francorum excellentissimo rege Ludovico, Lingonensis ecclesiæ episcopo domno Guilenco.

Ego Lambertus Lingonensis ecclesiæ archiclavus subscripsi. Ego Airardus decanus Lingonensis ecclesiæ B sig. Ego Goscelinus archidiaconus sig. Ego Guido archidiac. sig. Ego Garnerius archid. sig. Ego Fulco archidiac. sig. Ego Durannus notarius ad vicem Fulconis cancellarii scripsi, dictavi, & recitavi.

XXXVI.

De Primordiis abbatiæ Morimundi.

1126. EGo GUILLENCUS Dei misericordia Lingonensis episcopus, fidelis dispositor & ordinator benevolus beneficiorum & eleemosynarum, quæ Morimundensi ecclesiæ liberaliter collata cognovi, accedo testis & proprii sigilli impressione signator. Primùm laïcus quidam Johannes nomine & habitu & animo religiosus, C locum Morimundi a domino Odolrico de Agrimonte, & ab Adelina nobilissima uxore sua expetivit & accepit. Protinus idem Johannes Robertum Lingonensem eo temporis antistitem adiit, & interventu meo accepta benedictione & licentia locum sibi datum pro viribus & posse fideliter extruxit: post obitum vero ejusdem antistitis, prædictus Johannes favore usus Joceranni, qui Roberto successerat in episcopatum, habens insuper consilium dom. Odolrici, locum susceptum abbati & capitulo Novi-monasterii obtulit & concessit pro emendatione vitæ melioris. Venientque Stephanus * Novi-monasterii abbas, suscepit locum ab Odolrico & uxore ejus, & ab episcopo & capitulo Lingonensi, & designatum est ab episcopo Morimundi cimiterium & benedictum. Postea Odolricus fretus animi sui liberalitate D cum consilio uxoris suæ locum adaugens, concessit terram quandam Galdenvillare vulgariter dictum, perambulans ipse cum uxore sua & cum nobilibus multis & incolis Fraxineti donationes suas, certis determinationibus designatis. Insuper omnibus feudis suis & allodiis, propinquis & remotis, concessit cum uxore sua piscarias in aquis, & ligna ad ignem, & ad varia opificia, & pascuale per terras, & in silvis ad opus animalium usuaria. Omnes istas donationes concesserunt Fulco, & Roierus, & Gerardus filii Odolrici, & horum omnium testes sunt qui viderunt & præsentialiter audierunt. Hugo miles Lupa vocatus, Odolricus de Provincheriis, Gerardus Domini Martini, Hugo de Mosa, Arlebaudus de Varennis, Rocelinus de Borbona, Ricardus villicus Fraxineti, &c. tunc prædictus Novi-monasterii abbas, E abbatem in eodem loco constituit virum per omnia venerabilem Arnaldum nomine: præcipiens monachis, ut regulam B. Benedicti, quam didicerant, fideliter observarent . . . . omnes has donationes sub anathemate confirmo, & corroboro, & archidiaconis confirmandas trado. S. Lamberti thesaurarii, S. Jocelini archidiaconi, S. Aycardi archidiaconi, S. Guidonis archidiaconi, S. Fulconis archidiaconi, S. Garnerii archidiac. Anno ab Incarnatione Domini 1126. Honorio papa, Lodoïco rege Francorum, Guilenco Lingon. episc. Ego Durannus Lingonensis notarius, ad vicem Fulconis cancellarii, dictavi & recitavi, amen.

* Cistercii.

XXXVII.

Charta Guilenci Lingonensis episcopi de ecclesia Pimellæ. — Ex primo chartulario Tornodor.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti. Quoniam omnium hominum utpote mortalium actiones seu conventiones nimia temporum vetustate traduntur oblivioni, nichilque quod litterarum apicibus non sit attestatum in diuturna habetur memoria, idcirco ego Guilencus Dei gratia Lingoniensis ecclesiæ antistes litteris & memoriæ mandare curavi donationem ecclesiæ S. Michaëlis Tornodorensis & domno Guidoni ejusdem loci abbati a nobis factam ad notitiam scilicet præsentium & memoriam futurorum. Noverint igitur tam præsentes quam futuri domnum Guidonem supradictæ ecclesiæ abbatem præsentiam nostram adiisse & ut ipsi & ecclesiæ Tornodorensi ecclesiam Pimellæ in honore S. Mariæ fundatam concederemus postulasse: idem vero abbas capellam sancti Winemari, quæ est in parrochia S. Columbæ virginis super fluvium Ermentionem sita a nobis itidem quæsivit; quas petitiones nos benigne suscipientes atque ipsius abbatis personæ contradicere indignum ducentes, ecclesiam Pimellæ cum omnibus appenditiis suis atque supra dictam capellam cum omnibus possessionibus suis, ea videlicet libertate, qua eam clerici ibi degentes habuisse noscuntur, domno abbati & ecclesiæ Tornodorensi perpetuo jure habendas concessimus, salvo tamen Ligoniensis ecclesiæ jure, synodalibus scilicet debitis atque paratis. Harum donationum testes sunt Guido archidiaconus cognomine Paganus, Erardus archidiaconus, Jocernus archidiaconus, Lambertus archidiaconus, Fulco archidiaconus & cancellarius, Garnerius archidiaconus, Girardus Besuensis abbas, Garnerius abbas ecclesiæ S. Sequani, Herbertus abbas ecclesiæ S. Stephani Divionensis, Willelmus decanus, Garnerius decanus, Milo decanus Tornodorensis, Mainardus decanus, Boso decanus. Facta quidem est hæc charta & in plenaria synodo Lingonis recitata & confirmata Idus Aprilis, anno ab Incarnatione Verbi Dei M. C. XXVII. in cathedra sedis apostolicæ residente papa Honorio secundo, anno ejus papatus secundo; Guilenco Lingonensi existente episcopo anno episcopatus ejus secundo, in Galliis regnante rege Ludovico Philippi regis filio. Quicunque igitur hanc donationem violaverit, nisi congrua satisfactione emendaverit, æternæ maledictioni subjaceat. 1127.

XXXVIII.

Charta Guilenci episcopi abbatiam Puteiorbis confirmantis. — Ex autographo.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Guilencus ego Lingoniensis ecclesiæ Dei gratia episc. notum volo fieri tam futuris quam præsentibus, quoniam cum de statu ejusdem matris ecclesiæ unanimiter cum nostris fidelibus tractaremus, venit ante nostram præsentiam Agnes venerabilis abbatissa Putei-orbis humiliter postulans quatinus illius loci abbatiam in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ fundatam, & ad sanctimonialium conversationem labore piorum edificatam, tam sibi quam eidem in posterum successuris firmaremus & episcopali authoritate in ejusdem ordinis perseverantia liberrimam statueremus: cujus justæ & rationabili petitioni pro consilio fidelium benigne annuentes, decernimus omnino abbatiam supradicti Putei-orbis in hoc ordine sanctimonialium immutabilem permanere, & in hujus sacræ professionis titulo perseverare. Hoc etiam statuendo proponimus ut neque episcopo, neque archidiacono, nec alicui personæ canonicam hujus ordinis institutionem in alium aliquem alterius religionis ordinem 1129.

ordinem liceat transmutare, nec locum supradictum a suis possessionibus minuendo inquietare. Electio vero abbatissæ facta canonice pro consuetudine aliarum abbatiarum Lingon. capitulo præsentetur & a Lingon. episc. benedicatur. Jura autem parrochiæ Segestri, & Funtanas, & Brullium & capellam Viridanci persolventem scilicet medietatem synodalis juris ecclesiæ Segestri cum eorum appendiciis supradicto loco & ejusdem loci sanctimonialibus concedimus: & quia a domnō Joceranno prædecessore nostro eis tradita certissime cognovimus & nos benigne corroboramus & præsenti scripto confirmamus. Quicunque enim hujus chartæ tenorem violaverit, Christum filium Dei judicem patiatur, & nostri authoritate anathematis vinculo feriatur. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini M. C. XXIX. ind. VII. Honorio feliciter papante, Guilenco Lingoniensi ecclesiæ præsidente, Philippo Francorum rege regnante, Hugone duce Burgundiæ. S. Guilenci, S. Ayrardi decani & archidiaconi, S. Lamberti thesaurarii, S. Goscelini archidiac. S. Fulconis archidiac. S. Garnerii archidiac.

Ejusdem episcopi charta, in qua dedicatio ejusdem ecclesiæ memoratur.

ex originali. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Guilencus nutu Dei Lingoniensis ecclesiæ humilis minister, præsentium pariter & futurorum memoriæ commendans quæ studio sanctæ devotionis a fidelibus in præsentia mea ecclesiis Dei collata sunt atque recognita, litteris adsignavi; eo namque die quo Putei-orbis Basilica in honore Dei genitricis Mariæ per manum humilitatis meæ Deo consecrata est, Bernardus vir nobilis dominus de Monte-Barro patris sui Rainardi eleemosynam, quam dederat ecclesiæ de Puteo-orbis & ibidem Deo famulantibus, videlicet ut intra finagium de Sigestri quicunque in jam dicta domo manerent, ad usus suos quantum vellent & possent excolerent, & ut omnes labores eorum fructuum sine redditibus cujuslibet servitii ac sine his quæ vulgo *tertiæ* nominantur perpetuo possiderent, pasturam quoque atque boschos libere similiter obtinerent, piè ac memoriter multis præsentibus recognovit: & quoniam frater suus Milo tunc recenter defunctus in eadem ecclesia ecclesiastico more & honore fuerat tumulatus, pro salute fratris & pro memorato patre suo, necnon & pro sua salute in meliorationem loci donavit isdem Bernardus illi ecclesiæ, & ejusdem venerabili abbatissæ Agneti eique canonice succedentibus cum pastura & boscho *tertias* de jam dicto finagio Sigestri de omnibus agricultoribus tam de illius loci hominibus quam de alienis, laudante Enors matre sua & sorore sua comitissa & viris earum laudantibus Wautero conestabulo & Ranerio de Rocha, & in præsentia mea ac multorum, perpetuo tenore & continua possessione donavit & concessit habendas. Ut autem illa donatio tutior habeatur, supra dictorum virorum atque mulierum precibus, sigilli mei impressione signavi & signatam inviolabiter obsignari præcepi. Quicunque igitur hujus præsentis paginæ tenorem minuere vel auferre illi ecclesiæ præsumpserit, episcopali authoritate sententia feriatur anathematis & iram summi judicis in die ultionis extremæ, si non resipuerit, patiatur.

Signum Guilenci Lingon. episc. sig. Ayrardi archid. sig. Guidonis archid. sig. Martini capellani, sig. Duranni diac. sig. Pontii subdiac. sig. Serlonis monachi, sig. Bosonis decani, S. Fulconis cancellarii, sig. Clementis sacerd. sig. Bernardi de Monte-Bar, sig. Wauterii conestabuli, sig. Ranerii de Rocha. sig. Odonis vicecomitis, sig. Pontii militis, sig. Raynaldi militis, sig. Hugonis militis.

XXXIX.

Charta Guilenci Lingoniensis episcopi qua omnia Molismi beneficia in sua diœcesi sita enumerat & confirmat.

IN nomine summæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti, amen. Cogimur episcopali *1129.* officio pia religione pollentibus benivola compassione succurrere, & justis postulantium desideriis alacri devotione assensum impertire. Ex hoc enim magnæ retributionis præmium a Domino speramus, si venerabilia loca convenienter ordinata ad meliorem statum per nostram providentiam Deo adjuvante fuerint reformata. Igitur carissime semper nobis Guido monasterii Molismensis abba reverentissime, petiit a nobis tua celsitudo quatenus omnia illa ecclesiastici juris beneficia, quamvis multa sint & immensa, quæcumque a bonis prædecessoribus nostris, videlicet Lingonensis ecclesiæ episcopis, sacratissimo Molismensium cœnobio, & ejusdem loci religiosissimo conventui, pia deliberatione tradita sunt & concessa, per nostram episcopalem constitutionem, tibi & ecclesiæ tuæ conscribi & confirmari, & sicut tuam decebat semper nostræ fidelissimam ecclesiam, perpetua stabilitate muniri & confirmari. Tuis itaque tuorumque justis petitionibus totiusque Lingonensis ecclesiæ fideli & saniori consilio libenter adquiescens, prædia, villas, ecclesias, capellas, decimas, præbendas, seu quascumque hujusmodi possessiones alias beneficiarias, sicut in consequentibus scripta & denominata continentur, ita salvo jure Lingonensis ecclesiæ omnia libera & ab omni calumniantium impugnatione absoluta tibi tuisque in perpetuum successoribus donamus, confirmamus & consecramus. In primis itaque locum ipsum Molismi fundamentum & caput ipsius abbatiæ, ecclesiam Poylliaci caput ejusdem parrochiæ, ecclesiam sancti Desiderii infra muros Lingonicæ urbis cum appenditiis suis, exceptis militaribus casamentis, præbendas defunctorum canonicorum S. Mammetis ad jus capituli pertinentes, ecclesiam de Ispielent cum capella Divitis-burgi & cæteris appenditiis, ecclesiam de Sommoster, Montem-Syon qui ita vocatur, ecclesiam de Gaudelencurte, capellam de Ultramonte, ecclesiam de Visigniis, ecclesiam Varennarum cum appenditiis suis, ecclesiam de Coysei, capellam de Nova-villa, ecclesiam de Vico, ecclesiam Campaniaci, ecclesiam de Stercis, ecclesiam Acuti-montis, ecclesiam de Gissomonte, ecclesiam de Buxerolis, capellam Calvi-montis, ecclesiam Agnelli-villæ, ecclesiam Boloniæ, ecclesiam Bordonis, ecclesiam sancti Lupi, ecclesiam de Granceiaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Campaniaco & de Ostricurte cum appenditiis suis, ecclesiam de Yssoia cum appenditiis suis, ecclesiam de Mariaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Britignola cum appenditiis suis, ecclesiam de Nuiz cum appenditiis suis, ecclesiam de Gybrellis cum appenditiis suis, ecclesiam de Viylleio cum appenditiis suis, ecclesiam de Ulmeto cum appenditiis suis, ecclesiam de Vogii-silva cum appenditiis suis, ecclesiam de Lenti cum appenditiis suis, ecclesiam de Leesma cum appenditiis suis, ecclesiam sancti Benigni de Bosco cum appenditiis suis, ecclesiam de Solengneio, ecclesiam sanctæ Columbæ cum capella Villæ-Martini, ecclesiam Montis-Lasconis cum appenditiis suis, ecclesiam Montis-Leonis cum appenditiis suis, ecclesiam de Marcennaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Bysseio, ecclesiam de Juilliaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Genniaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Caunaco, capellam Villarii, ecclesiam Villæ-Dei cum appenditiis, ecclesiam Sextenniaci, ecclesiam de Noyeriis cum appenditiis & capella ejusdem castri, ecclesiam de Niella, ecclesiam sancti Aniani de Tornodoro, capellam sancti Petri & sancti Nicomeri, ecclesiam de Colen, ecclesiam de Floengneio, ecclesiam Artennaci cum appenditis suis,

medietatem ecclesiæ de Lentagia cum medietate appenditiorum, ecclesiam de Cyretio cum capella ejusdem castri, ecclesiam de Fraxinnis, ecletiam de Poloniaco, ecclesiam de Caliaco, ecclesiam de Villa-Nissâ, ecclesiam Strichiaci, ecclesiam Siccæ-Fontanæ, ecclesiam Albæ-Petræ, ecclesiam de Heis, ecclesiam de Malla, ecclesiam de Insulis sub Barro, ecclesiam de Verteolo.

Horum omnium quæcunque superius exarata collegimus, Guilencus ego Dei miseratione Lingonensis episcopus, tibi abba reverentissime Guido tuisque in posterum successoribus, sicut a doctis & honestissimis prædecessoribus nostris episcopis Raynardo videlicet ipsius abbatiæ primo constructore & fundatore gloriosissimo, & piæ memoriæ domino Roberto tandem monacho facto & in ejusdem loci requiescente capitulo, domino etiam Joceranno religiosissimo viro, sicut ab eis piè & benignè collata sunt & concessâ, ita ex nostra parte communi ecclesiæ nostræ consensu, donamus, laudamus, & pontificali authoritate nostra in perpetuum confirmamus, & archidiaconis nostris confirmanda commendamus. Decernimus præterea ex privilegio familiaritatis ut in ecclesiis vestris sine contradictione aliqua idoneos sacerdotes vobis liceat quærere, & sine minoratione presbyteratuum regulariter ponere & ordinare. Quicunque hujus nostræ institutionis decretum cassare vel irritare præsumpserit, nostræ excommunicationi & divinæ animadversioni subjaceat, donec resipiscat & ad emendationem veniat. Guilencus ego Lingonensis episcopus propria manu sign. Lambertus archidiaconus & ejusdem ecclesiæ thesaurarius sig. Airardus decanus. sign. Gocelinus archidiaconus sign. Fulco archidiac. sig. Garnerius archidiac. sig. Guido archidiaconus. Datum Lingonis indict. VII. anno ab Incarnat. Domini M. C. XXIX. Apostolicæ sedi gratia Dei præsidente domino Honorio, Guilenco Lingonensis ecclesiæ episcopo, Francorum rege gloriosissimo Ludovico, ordinationis nobilissimi filii sui Philippi anno primo. Durannus ego Lingonensis ecclesiæ notarius ad vicem Fulconis archicancellarii, scripsi, dictavi, recitavi.

XL.

De fundatione Theoloci sive Thulleyi.

Ex authentico exemplari codicis MS. ejusdem abbatiæ.

1130.

DIgnum est memoriæ commendare, qualiter locus iste, qui dicitur Theolocus, per revelationem Deo donatus sit. Fuit vir quidam potens in hoc sæculo, Petrus nomine, cognomento Malusrespectus: hic dominus erat trium castellorum, videlicet Montissalionis, Miribelli, & Aquatici: sed Aquaticus ante mortem ejus a vicinis principibus devastatus, & in solitudinem redactus est. Ipse vero non multo post moriens, quinque filios dereliquit, quorum hæc sunt nomina: primus Odo, secundus Otto, tertius Gerardus, quartus Reinaudus, quintus Hugo vocabatur, è quibus Gerardus clericus & ecclesiæ Lingonensis archidiaconus, vir honestæ vitæ & morum probitate conspicuus; cæteri milites fuerunt. Contigit autem ut post mortem suam, dominus Petrus cuidam canonico Ligonensi nomine Galtero, qui ei in vita sua familiarissimus extiterat, per visum appareret. Cui & ait, magister Galtere, ite ad filios meos & dicite eis: ut si voluerint animæ meæ succurrere, locum qui vocatur Tulleyus Albis monachis tribuant. Ipse vero Galterius nec nomen Tulleyi unquam audierat. Accidit autem ut post dies aliquot, duo majores filii domini Petri Lingonis devenirent. Quos adiens magister Galterus taliter allocutus est. Domini, si pater vester mandaret vobis aliquid, faceretis, annon? Ad hæc dominus Odo respondit. Etiamsi pater meus mandaret mihi, ut oculum ei mitterem, libenter hoc facerem: cui magister Galterus. Ipse per me vobis mandat, quatinus locum, qui dicitur Tulleyus, Albis monachis conferatis, ut per hoc anima ejus apud Dominum misericordiam consequatur. Tunc illi. Et ubi sunt ipsi Albi monachi! Tunc adstitit quidam qui diceret: ego vidi hodie abbat. Morimundi in hac urbe. Quem statim requirentes & invenientes, donationem præfati loci in præsentia domini Vilenci ejusdem civitatis episcopi fecerunt. Posteà vero cùm laude & assensu fratrum suorum, videlicet Hugonis, Gerardi, Rainaldi, & parentum suorum & amicorum, laudante etiam Hugone Bellimontis oppidi domino, a quo desertum illud hæreditario jure tenebant: ipsum desertum cùm omnibus appenditiis ejus, terra scilicet arabili & nemorosa, arente & irrigua, per manum domini Walcheri abbatis Morimundensis impenderunt, nullo sibi usuarii jure infra prædicti terminos Tulleyi retento. Extra etiam terminos ejusdem loci, in omni terra sua ubicumque jacet, & pecoribus fratrum pabula, & omnia sua usibus eorum nemora, tam ad domorum suarum materiam, quàm ad cætera domus utensilia, sed & ad necessitudinem ignis, gratis, & absque ulla pretii commutatione, vel exactione concesserunt. In omnibus etiam suis nemoribus, ipsorum porcis recursum, & omnimodos fructus ad eorum pabulum, absque eo pretio, quod vulgò Paysnaticum dicitur. Omnes etiam aquas suas ad piscandum cæteris beneficiis addiderunt. Quam donationem prædictus abbas gratanter suscipiens, locum ædificavit, parvoque transacto tempore abbatiam ibi constituit, nomenque Tulleyi, eoquod locus Dei esset, in Theoloco commutavit. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini M. C. XXX. 12. Aprilis, concurrente 2. epacta IX. indict. VIII. Testes Odonis sunt: Gaula Amanseatus, Anscherius, Guido Ortensis. Testes Ottonis sunt: dominus Guido de Aculeo, Gaulo Columbus, & Aymo frater ejus, Pontius de Coloniis, Gaufridus Peregrinus, Rodulfus de Aquetio, Robertus Malus miles de Mirebello, &c.

XLI.

Bulla Innocentii papæ II. qua Quinciacensium monachorum prædia, aliaque confirmat.

1135.

INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei dilecto filio Alberico abbati de Quinceio ejusque successoribus regulariter substituendis . . . . . .
Quanta cordi nostro letitia de vestræ congregationis religione laudabili generetur, ille profectò cognoscit qui renum & cordium scrutator existit: vos enim de Pontiniacensi monasterio, ut pote apum examina, exeuntes longe lateque alvearia innumera cœlesti manna repletis & multorum sitientium corda aquæ salientis in vitam æternam salutari doctrina imbuendo reficitis. Eapropter sacrum collegium vestrum veræ caritatis affectione diligimus & monasterium beatæ Dei genitricis, in quo divino vacatis servitio, apostolicæ sedis suffragio communimus, statuentes ut quæcunque bona, quæcunque possessiones in præsenti duodecima indictione juste & canonice possidetis, quæcumque etiam in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis rationabiliter poteritis adipisci, firma vobis in perpetuum & illibata permaneant, in quibus hæc nominatim duximus exprimenda: locum ipsum videlicet de Quinceio, locum de Fontanis, locum de Baterio. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum cœnobium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus profutura. Si qua igitur in posterum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi aliena

fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ operationis percipiant & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, amen, amen, amen. Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus, ego Guillelmus Prænestinus episc. ego Lucas presbyter cardinalis tituli SS. Johannis & Pauli, ego Romanus diaconus cardinalis S. Mariæ in Porticu, ego Gregorius diaconus cardinalis SS. Sergii & Bacchi, ego Oddo diaconus cardinalis S. Georgii ad Velum aureum. Data Pisis per manum Aymerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii IV. idus Octobris indict. XII. Incarnat. Dom. an. M. C. XXXV. pontif. dom. Innocentii papæ II. anno V.

XLII.

Charta Guilenci Lingon. episc. de fundatione Albæ-Ripæ.

1135. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Quoniam ecclesiam Dei omnium religiosorum & maxime mundi contemptorum orationibus dilatari & confirmari non incongrue credimus, ego Wilencus Dei gratia Lingoniensis episcopus, mihi, ecclesiæque mihi commissæ in posterum providens, & quod totius Catholicæ est commune, Lingoniensis ecclesiæ quodam modo proprium faciens, filiis nostris dilectissimis, monachis videlicet Albæ-Ripæ commorantibus, eorumque in posterum successoribus, laude & consensu canonicorum nostrorum do libere & absque ulla retentione quicquid in subscriptis finagiis eorumque appenditiis, Solongeret videlicet, Ambrarias Campelle, Arcfracto, Rachese, Sale, Quince, Morosangie, Crille, tam in terris quam in nemoribus, aquis & decimis earum, jure episcopali possidemus, vel de nostri episcopatus descendunt dominio, ut si quis videlicet intra hos fines aliquid a nobis tenet, amodo jam non a nobis sed ab ipsis teneat; extra vero ubicumque vel quomodocumque laboraverint vel pecora nutrierint omnem decimam concedimus, quicquid etiam ex iis quæ a nobis descendunt juste acquirere potuerint; insuper addo omnes *aasentias* in omnibus terris nostris absque omni redditu & *coustumia* in aquis ad piscandum, in sylvis ad comburendum, ad ædificandum, ad pastum porcorum & cæterorum animalium; & si quid a fratribus, a mercenariis seu a servientibus aliquid mellis vel venationis vel cujuslibet alterius rei inventum seu receptum fuerit, liberum & absolutum absque omni *placitatione* concedo; quod si forte a prædictis personis sive animalibus aliquid damni vel forisfacti alicui fuerit illatum, solo capitali absque alia exactione restituant.

Quale donum fecit Wilencus Lingoniensis episcopus de dominio suo, de hiis quæ de suo descendunt dominio, de omnibus *aasentiis* omnium terrarum suarum tam intra quam extra prædicta finagia, tale donum fecit per omnia Rainaldus de Grance laudante uxore sua Agnete & filio Rainaldo. Testes sunt Wilencus Lingoniensis episcopus, Ulricus nepos ejus, Guido de Calance, Arnaldus frater ejus, Odo Ravez. Odo filius Rainaldi de Grance laudavit quicquid pater ejus dedit nobis. Testes sunt Rainerius de Rocha, Henricus Malusvicinus, Ergodus de Gurge, Guido de Calance. Ergodus, laudante uxore sua Odelina & filio ejus Josberto & filia Ermentrude, dedit nobis quidquid habebat & habere debebat in finagio Solongeret, Ambrarias, Campelle: testes sunt Rainerius de Rocha, Girardus de Ruvre, Henricus Malusvicinus: Odo de Furno, & Rainaldus Bichiers dederunt nobis quicquid habebant in suprascriptis finagiis: testes Ewlo comes de Salz & Willelmus frater ejus, Girardus de Ruvre & Rainerius de Rocha. Simile donum fecit Radulfus frater eorum ex parte sua: testes Wilencus episcopus, Odo de Montsalion, Ergodus de Gurge. Hugo de Vivariis dedit

A nobis quicquid habebat in supra scriptis finagiis, laudante uxore ejus Aviz: testes Rainerius de Rocha, & Walterius Malvallet, & Girardus de Rouvre. Rainaldus de Migno dedit nobis quidquid habebat in supra scriptis finagiis: testes Rainerius de Rocha, Walterius Malvallet, Girardus de Ruvre. Albericus de Baiz dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis: testes Richardus Travers, Hugo de Riveria; & Guido hoc laudavit a quo ille tenebat: testes Amelinus & Vaslinus. Arnaldus similiter dedit quidquid in supra scriptis finagiis habebat: testes Rainerius de Rocha, Girardus de Rouvre, Walterius Malvallet. Eodem modo Paganus de Chalance dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis laudantibus filiis ejus Radulfo & Anserico & filiabus Aviz & Gertrude & Poncio genero ipsius: testes Gualo cognomento Amassatus Odo & Guido clientes sui.
B De laude Radulfi, testes Odilo præpositus de Chanlinto, Pontius de Cuse, Hugo carnifex. De Laude Anserici & Pontii, testes sunt Hugo de Cuse, & Guido clericus filius ejus, & Notentius presbyter. De laude Aviz testes sunt Rainaldus Bichers, Gualo Amassatus, Odilo de Cuse. De Laude Gertrudis sunt testes Henricus de Calance, Odo filius Humberti Ravé. Hugo de Luegler dedit quicquid habebat in supra scriptis finagiis laudante uxore sua Dampneth: testes Hugo presbyter de Luegler, & Bartholomeus nepos ejus, & Martinus Galimarz. Lettranus & Guntardus & Fulcredus fratres ejus, & Rainaldus de Geverolles, & Durannus, & Guncelina, & Petrus, & Odo, & Wirricus filii ejus de Gurge dederunt quicquid in supra scriptis finagiis habebant: testes Rainerius de Rocha, & Henricus Malus-
C vicinus, & Ergodus. Similiter Herbetus de Vercellis laudante fratre suo Lamberto, & filio suo Bernardo, & uxore sua Pliceth, dedit quicquid habebat in supra scriptis finagiis: testes Odo de Vivariis & filius ejus Humbertus & Guido de Muisse. Humbertus etiam de Escuneoth dedit quicquid habebat in supra scriptis finagiis, laudante uxore sua Ermengarde & sorore sua Ferrea: testes David & Desiderius filius ejus. Guido de Flage, laudante uxore sua Maria dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis: testes Dominicus clericus de Aliurria, Lambertus, Humbertus & Theobaldus de Perenni & multi alii. Richardus Trabo, laudante Tescelina uxore sua & filiis Hebrardo, Ergodo, Petro, Rainerio, & filiabus Helisabeth, Pontia, Hemelina atque Leduit, dedit quidquid habebat Solongeret
D Ambrarias, Campellæ; laudaverunt etiam quidquid Ergodus dedit nobis de feodo suo; præterea dederunt nobis omnes *aasentias* in finagio Arcus subterioris: quod si aliquid damni illatum fuerit, solo capitali restituatur; testes Walterius, Gisardus, Robertus & Hugo de Chameres, Rainaldus de Ruvre.

Odo de Montsalion, laudante uxore sua Helissent, dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis, Arcfracto videlicet, Rachese, Sale, Quince, Morosangie, Crille, & concessit quidquid adquisierimus de feodo suo sive infra hos terminos sive extra; testes Pontius de Dummaren, Guido de Urtes, Odo de sancto Benigno. Ewlo comes de Salz, laudante uxore sua Regina & filiis suis Guidone & Girardo & Willelmo fratre ejus, similiter dedit quidquid in supra scriptis finagiis habebat,
E vel aliquis de illo tenebat, & extra in omnibus terris suis omnes supra dictas *aasentias*: testes Guido & Bernuinus presbyteri & Hugo de Baiz gener ejus. Raimundus etiam dedit quidquid habebat, vel jure in posterum habere poterat, vel de eo aliquis tenebat in supra scriptis finagiis & in omnibus terris suis omnes *aasentias*: testes Welfo de Atteis, Petrus de Bure, Lambertus de Nuident; Chalo laudavit hoc donum, testes Odo filius ducis, Humbertus de Fossato, Robertus Maseleirs. Gualo Amassatus laudante matre sua Maria & Elisabeth uxore sua dedit quidquid habebat vel habere debebat in supra scriptis finagiis: testes Haimo Malamessis & Besuntio cliens ejus. Nocherius de Bucenciо dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis, vel de eo aliquis tenebat;

testes Odo de Altre, Guido de Urtes. Similiter Aerlebaldus de Paregne laudante filia sua Alduide dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis vel de eo aliquis tenebat; testes Wilencus Lingonensis episcopus, Guido de Leinguet, Radulfus de Lingonis. Odo de Dampetra dedit quidquid in supra scriptis finagiis habebat; testes Guido de Curlens & Wirricus de Monte. Hugo etiam de Curlens dedit quidquid habebat, vel de eo alius tenebat in supra scriptis finagiis; testes Guido de Curlens, Rainaldus nepos ejus, Odo Urceus. Guido Tafavaz, laudante uxore sua Juliana dedit quidquid in supra scriptis finagiis habebat; testes Guido Peceeuverra & Herbertus cliens ejus. Obertus de Maire, laudante uxore sua Agnete & filio suo Humberto & filia Jumet, dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis; testes Walterius Malvallet, Raimundus de Bures. Hugo Troauz, laudante uxore sua Helisabeth & matre sua Helisabeth, dedit quidquid in supra scriptis finagiis habebat; testes Henricus presbyter & Humbertus famulus ejus. Odo Burguerelf & Walterius frater ejus dederunt quidquid in supra scriptis finagiis habebant: testes Wilencus episcopus, Rainaldus de Grance, Rainaudus de Bures. Simile donum fecit Adelina de Verge, laudantibus filiis suis Gralone & Theobaldo; testes Girardus de Ruvre, Odo Largus. Odo de S. Benigno, laudante uxore sua Brogalda, dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis; testes Pontius de Dummaren, Guido de Urtes. Paganus de Calance, laudante uxore sua Regina & filio suo Radulfo, dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis; testes Humbertus Ravez & Odo filius ejus. Simile donum fecit Milo de Bigorna; testes Guido Margoz, Girardus Palmarius: laudavit hoc donum uxor ejus Miraldis. Artaldus & Guido de Aspre dederunt quidquid habebant in Arcfracto, Rachese, Sale, Quince; testes Ranerius de Rocha, & Walterius Malvallet, & Girardus de Ruvre. Siguinus de Joco dedit quidquid habebat in supra scriptis finagiis; testes Ewlo comes de Salz & Walterius Malvallet. Gualterius Malvallet, laudante uxore sua Berta & filio Raimone, & filia sua Heliude & Guidone marito ejus, dedit quidquid habebat in Crille & in omni finagio ejus; testes Rainaldus de Grance, Ewinus de Berria, Nocherius de Bucencis. Bardo etiam & frater ejus Guido de Balma similiter dederunt quidquid habebant in Crille & in finagio ejus; testes Walterius Malvallet, Nocherius de Buceneis. Bertrannus de Crille, laudante nepte sua Helwide & Richardo viro ejus, dedit quidquid habebat in supra scripto finagio; testes Hugo de Baiz, Richardus Traversus, Ergodus frater ejus. Bartholomeus, laudante uxore sua Elisabeth, dedit quidquid habebat in finagio Crille; testes Willencus episcopus, Gotcelinus archidiaconus, Hugo præpositus & Simon nepos ejus; hoc donum laudavit Gilbertus de Nugento socer ejus, testes Willencus episcopus, Radulfus de Urgiis, Hugo præpositus. Radulfus de Urgiis, laudante uxore Hermentrude & filio suo Odone, dedit quidquid habebat Crille & in omni finagio; testes Hugo de Brecun & Freerius de Castello. Adelina etiam, laudante filio suo Hugone de Bugei & filia sua Lucia cum filiis ejus Guidone & Hugone, dedit quidquid habebat Crille, vel in posterum jure hereditario habere debebat. Anno, laudante uxore sua Adelina & Hugone filio suo simile donum fecit ex parte sua; utriusque doni sunt testes Hugo de Gie, & Odo filius ejus, & Pontius de Gie. Herbertus de Axeis, laudante uxore sua Willa & filio suo Ewino, dedit quicquid habebat Crille & in omni finagio ejus; testes Ewlo Comes de Salz, Paganus de Baiz. Henricus Malus-vicinus, laudante uxore sua Hermengarde & filiis Hugone & Nivardo, dedit quidquid habebat & habere debebat in finagio Crille; testes Girardus de Ruvre & Rainaldus filius ejus, & Ergodus. Radulphus de S. Michaële dedit quidquid habebat in finagio Crille & Morosangiæ; testes Odo de Mont-Salion, Pontius de Dummaren. Hugo Morellus, laudante uxore sua Regina, dedit quidquid habebat, vel jure hereditario habere debebat in finagio Crille & Morosangiæ; testes Guido conversus de Mormento, Gormundus famulus ejus. Raimundus de Bures, laudante uxore sua Paslet & filio suo Aymone & filia Belisen, dedit quidquid habebat Morosangiæ & finagio ejus; testes Osmundus de Venere, Helirannus de Grignum. Simile donum fecit Guido de Flage; testes Aymo de Aspre, Odo de Furno; hoc donum laudavit uxor ejus Maria; testes Henricus de Cur, Herlebaldus de Paregne. Guido de Aspre dedit quidquid habebat in finagio Morosangiæ; testes Wicardus de Nuident & Petrus de Augeria. Similiter Guido de Cuisun dedit quidquid habebat & habere debebat in finagio Morosangiæ; testes Wilencus episcopus & Guido de Altrei. Ego Wilencus Dei gratia Lingonensis episcopus totam præsentis paginæ chartam laudo & proprio sigillo munio, anno ab Incarnatione Domini M. C. XXXV. regnante Ludovico rege Francorum & filio ejus Ludovico. S. Pontii archidiac. S. Herrici præp. S. Hugonis subdiac. S. Duranni dec. S. Guidonis sacerd. S. Guidonis subdiac. S. Mammetis canonicorum, S. Clementis capellani, S. Bernardi sacerdotis.

XLIII.

Charta Guilenci episcopi qua dedit ecclesias S. Memmii & de Bona-curte canonicis Lingonensibus. *Ex autographo.*

1136.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Ego Guilencus Dei providentia Lingonensis ecclesiæ præsul indignus, notificare studui omnibus tam futuris quam præsentibus, ecclesiam de S. Memmio, quæ de jure patrimonii mei erat, Deo & ecclesiæ & B. Mammeti, ad mensam fratrum, pro anima patris mei Fulconis, & venerabilis fratris mei Oldorici concessisse, quatenus certus eorum anniversarius dies memoriter agatur, & singulis annis ad eorum memoriam refectorium inde procuretur. Viam etiam universæ carnis ingressurus, non minus de mea salute sollicitus, ut prædicti martyris adjutus precibus superni regis præsentari merear obtutibus, ecclesiam de Bonacurte prædictæ Lingon. ecclesiæ contuli, & donando concessi, ut similiter dies anniversarii mei annuatim agatur & perpetuæ memoriæ commendetur, atque refectorium inde honorifice procuretur. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini M. C. XXXVI. Ludovico rege regnante. Hujus testes sunt Robertus decanus, Gocelinus, Fulco, Pontius, Garnerius archidiaconi, Oldoricus præpositus, Clemens capellanus, Durandus, Guido, Auscultus presbyteri, Hugo de Banno, Gibuinus, Hugo Frosensis, Gerardus de Moncorion.

XLIV.

Charta Guilenci Lingonensis episcopi de ecclesia Ambonis-villæ. *Ex archivo Dervensi.*

1136.

IN nomine summæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti, amen. Laudabili sanctorum prædecessorum meorum consuetudine quæque digna memoriæ instruimur litterarum monimentis fideliter adnotare, ad omnipotentis Dei laudem & honorem, qui auctor est & amator veritatis, & ad refellendas iniquorum nequitias versutiasque diabolicæ pravitatis. Ego igitur Guilencus Dei misericordia Lingonensis ecclesiæ præsul indignus, notificare studui omnibus tam futuris quam præsentibus, me ecclesiam de Ambonisvilla Deo & beato Petro Dervensis cœnobii & venerabili ejusdem ecclesiæ abbati Guillermo, fratribus necnon ibidem Deo devote famulantibus, salvis ecclesiæ nostræ concessisse consuetudinibus; ita scilicet ut, vivente Stephano præfatæ ecclesiæ presbytero, monachi tertiam partem exceptis nuptiis & confessionibus habeant; illo

vero a sæculo migrante, vel ecclesiam quo quo modo dimittente, monachi idoneum sacerdotem eligant, & eo, per manum decani nostri confirmato & de animarum cura investito, medietatem omnium redditnum ad ecclesiam pertinentium ob memoriam anniversarii nostri habeant & perpetuo jure in pace possideant: si quid etiam de decimis vel ad ecclesiam eandem rebus pertinentibus prædicti monachi sibi vindicare potuerint, & a laica manu adquirere, absque ulla sacerdotis portione illis perpetua stabilitate possidendum confirmamus. Hujus rei testes sunt Girardus Besuensis abbas, Stephanus presbyter ejusdem eccl. Goscelinus clericus.

Acta sunt hæc anno ab Incarnat. Dom. M. C. XXXVI. indict. XIV. epacta XV. concurrente III. Innocentio papante, Guilenco pontificante, Ludovico Francorum regnum feliciter gubernante.

XLV.

Privilegium abbatiæ Albæ-Ripæ ab Innocentio II. concessum.

1138. INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei. Reverendissimo in Christo filio Rainbaldo abbati monasterii Albæripæ, suisque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. In apostolicæ sedis specula disponente Domino constituti, tanto amplius religiosas personas paterna debemus pietate diligere ac fovere, quanto magis eorum orationibus ad exequendum injunctum nobis apostolatus officium oportunis solatiis adjuvari, & in futuro æternæ benedictionis participes fore confidimus. Proinde dilecte in Domino fili Rainbalde abbas, exorati a carissimo filio nostro Bernardo Claraevallis abbate de cujus religione atque prudentia innumera commoda sanctæ ecclesiæ a Domino provenerunt ....., desideriis clementer annuimus, & monasterium Albæripæ cui Deo auctore præsides, præsentis scripti pagina communimus. Statuentes ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem locus inpræsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus & illibata permaneant; in quibus hæc nominatim duximus exprimenda. Videlicet quæcumque a bonæ memoriæ Wilenco Lingonensi episcopo per manum supradicti abbatis Clarevall. ad opus monasterii Albæripæ in locis inferius adnotatis, devotionis intuitu sunt collata. Scilicet in Solongereth, campo Alerii, Ambrariis, Aula, Arcufracto, Rachefe, Quince, Morethangiis, Crille. Quod profecto donum non solum de hiis quæ in proprietate ac dominio suo præfatus episcopus inibi possidebat factum esse cognoscitur, sed & quidquid ex hiis quæ alii ab eo de eisdem terris feudi nomine vel quocumque modo tenebant juste possetis acquirere. Præterea nihilominus confirmamus quæ idem episcopus exceptis supradictis locis in omnibus aliis terris suis circumjacentibus vobis contulit, id est omnia necessaria libere & gratis ad usus vestros & domorum vestrarum atque animalium tam in herbis quam in aquis, sylvis, glandibus & in quibuslibet rebus vel potu, melle, venatione & ceteris iis similibus a vobis vel universis vestris sive mercenariis capiendis vel inveniendis. Simile quoque donum a nobili viro Rainaldo de Grance vobis factum, simili sanctione firmamus. Adjicientes donationem, quam egregius vir Ebalus comes de Sauz & Rainaldus de Grance vobis fecisse noscuntur de iis quæ infra supradictos terminos possidebant. Et extra eadem loca si qua de proprietate & dominio eorum sunt vestris vel vestrorum hominum seu & animalium usibus necessaria, firma vobis & inviolata serventur. Nulli ergo omnino hominum liceat prædictum monasterium super hac nostra constitutione temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis fatigare, sed omnia integra conserventur vestris usibus omnimodis profutura: si quis autem huic nostræ constitutioni sciens contraire tentaverit, secundo tertiove commonitus, si non præsumptionem suam congrue emendaverit excommunicationi subjaceat. Conservantes vero hæc, omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus gratiam consequantur. Amen. Amen. Amen. Data Laterani per manum Aimerici S. Rom. Eccl. diaconi card. & cancell. VI. Kal. April. indict. I. Incarnat. Dominicæ M. C. XXXVIII. Pontificatus vero domni Innocentii papæ II. anno IX.

XLVI.

Bulla Innocentii II. papæ pro Aldone primo abbate Castellionis.

INNOCENTIUS servus servorum Dei, dilecto filio Aldoni abbati S. Mariæ de Castellione ejusque successoribus &c. Quod per aspirantem gratiam dilecte in Domino fili Aldo abbas in B. Dei genitricis ecclesia constitutus, nobis extat acceptum, unde etiam charitatem tuam duximus commonendam, ut more boni agricolæ commissam tibi vineam summi patris familias diligenter excolere, eamque pro viribus meliorare contendas: quia vero exhortatione confratrum nostrorum Guilenci quondam Lingonensis episcopi & Bernardi Claraevallensis abbatis est in B. Mariæ ecclesia institutum, ut obeuntibus sæcularibus ejusdem loci canonicis, nonnisi regulares substituantur, idipsum nihilominus gratum habemus, statuentes ut decedentibus sæcularibus canonicis, qui impræsentiarum apud vos esse noscuntur, nullus eis nisi regularem vitam professus canonicus subrogetur. Sancimus etiam ut quascumque possessiones idem locus hodie canonice possidet, aut inposterum concessione Pontificum, largitione Regum & principum poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus permaneant. Nulli ergo &c. Ego Innocentius ecclesiæ catholicæ episcopus, ego Drogo Ostiensis episcopus, ego Gerardus cardinalis S. Crucis in Hierusalem, ego Anselmus presbyter cardinalis, ego Lucas presbyter cardinalis, ego Martinus presbyter cardinalis, ego Vido diaconus cardinalis, ego Grisogonus diaconus cardinalis, ego Yvo diaconus cardinalis. Datum apud S. Germanum per manum Aimerici sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis & cancellarii 12. Cal. Octob. indictione 1. anno 1138. pontificatus Innocentii II. octavo. 1138.

XLVII.

Charta Godefridi Lingonensis episcopi, qua Roccamtaillatam a Jurensibus usurpatam S. Sequano restituit. Ex autographo.

GODEFRIDUS Dei gratia Lingon. ecclesiæ episcopus omnibus sanctæ sedis hujus rectoribus inperpetuum. Fraternitati vestræ per præsentia scripta notum facimus, filium nostrum monasterii S. Sequani abbatem Herbertum cum fratribus ejusdem loci præsentiam nostram adiisse, & super abbate S. Eugendi & monachis, ipso abbate præsente, querimoniam hanc deposuisse; videlicet quod ecclesiam possessionis, quæ Rocca-taillata dicitur, & quidquid in eadem possessione habere videbantur injuste occupassent, & sibi ac monasterio suo violenter auferrent. Quocirca nos quoniam abbas S. Eugendi & itineris intercapedinem & hiemis asperitatem causabatur, die natalis Apostolorum Symonis & Judæ quo jam dicta querimonia facta est, utrique parti Dominicam quæ Ramis palmarum præcedit præfiximus, & ut pars utraque actura de negotio præsens adesset præcepimus. Sed data die abbas quidem S. Sequani de petitione sua agere paratus adfuit, abbas vero S. Eugendi nec venit nec demandavit. Nos autem abbati, qui ad diem venerat querenti de fatigatione sua ac sumptibus, diem octavarum Paschæ apud Tornodorum constituimus, 1140.

ubi ipse quidem affuit, sed abbas S. Eugendi nec venit nec contra mandavit. Postmodum autem Castellioni, ubi ex imperio domini Papæ contra Molumenses monachos abbas S. Eugendi venerat, oppositis respondere noluit, nec excusationem legitimam quare non responderet pretendit, præcepit tamen ut vice sua prior Barensis & de Firmitate de jam dicta causa agerent, & quod illi in agendo perderent * ipse & fratres monasterii sui ratum haberent. Nos vero perinde priores illos instante abbate S. Sequani per litteras nostras vocavimus, & diem eis, quæ S. Mammetis natalem sequitur constituimus; sed nec ipsi venerunt nec impossibilitatis excusationem aliquam mandaverunt. Singillatim itidem missis litteris eos ad diem qui B. Mariæ nativitatem sequebatur appellavimus: sed eis neque tunc obtemperantibus, abbatem reclamantem, ut semel adhuc usque ad sequentem proxime synodum mensis Octobris sustineret, coëgimus. Etiam tunc vocati sunt nec venerunt. Abbate vero petente ut investiretur, & ut jam suis expensis & laboribus parceretur, quia Romani itineris sollicitudine arctabamur, licet justum æstimaremus investire, tamen ea etiam vice distulimus. Post reditum vero nostrum iterum abbate sollicitante, memoratos fratres vocavimus & diem eis vigiliam Apostolorum Petri & Pauli, locum Lingonis adsignavimus; sed nec ad hanc quidem diem venerunt, nec excusationem aliquam mandaverunt: eapropter nos paterna miseratione fratris nostri & pauperis ecclesiæ fatigationi & sumptibus parcendum jam estimantes, communicato fratrum nostrorum, decani scilicet, thesaurarii & archidiaconorum, capitulique nostri consilio, tandem abbatem & monasterium S. Sequani memoratis possessionibus & rebus, quas repetebant investivimus, & domnum Henricum investire rogavimus. Rogatus autem libenter assensit, & quo essent ecclesiastica, quove sui & monachorum juris hoc modo distinxit. Ecclesia, inquit, cum cimiterio censuque suo & justitia proprie monachorum est: minutarum decimarum partes duæ, tertiarum atque decimarum census, consuetudinum, justitiarum, omniumque redditaum, omnesque villæ exitus juribus quibuslibet ego & monachi æqualiter partiemur. Si extraneus campum coluerit, reditus campi proprie meus erit, decimarum autem parte debita ecclesia non carebit. Hæc domnus Henricus in præsentia nostra recognovit. Actum Lingonis adnitentibus, adstipulantibus infrascriptis testibus. S. Humberti decani. S. Goscelini archidiaconi. S. Guidonis archidiaconi. S. Durandi sacristæ. Anno ab Incarnatione habebatur M. C. XL.

* forte peragerent.

XLVIII.

Charta Eugenii papæ de cognitione juris sancti Mammetis in territorio Divionensi.

circa annum 1148.

EUGENIUS episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Humberto decano & canonicis Lingon. ecclesiæ sal. & Apost. Bened. Apostolicæ sedis auctoritate, debitoque compellimur pro universarum ecclesiarum statu satagere, & earum quieti & tranquillitati auxiliante Domino providere. Eo itaque intuitu, dilecti in Domino filii, pro ecclesiæ vestræ utilitate solliciti, vestris justis postulationibus duximus annuendum. Ex litteris siquidem illustris memoriæ Hugonis ducis Burgundiæ, tam suo sigillo, quam Odonis filii ejus atque venerabilis fratris nostri Gotifridi Lingon. episcopi firmatis inspeximus, quod præfatus Hugo dux acceptis a vobis quingentis solidis, pactum & concordiam vobiscum fecerit, super injuriis & indebitis exactionibus, quas pater suus & ipse faciebant in terris vestris, quas in territorio Divionensi habetis. Recognovit etenim ipse dux se nihil juris habere in villa quæ dicitur Gibriacus, & in villa quæ dicitur Fiscinis, & in mansis, quorum alterum est in Cocheio, & alterum in Cavenniaco, & quidquid ipse vel ministeriales sui in eisdem locis accipere consueverant, ex toto dimisit. Pedagium quoque, quod de carris vestris communibus sive propriis in transitu portæ Divionensis accipiebatur omnino dimisit. In villa vero, quæ dicitur Neronis nihil sibi retinuit præter *marischachiam, & brennariam* & justitiam, ita tamen si major vester eam facere noluerit. Hoc ergo pactum seu concordiam nostri favoris munimine confirmamus, & ratum manere censemus. Si quis autem hujus nostræ confirmationis tenore cognito, quod absit, contraire temptaverit, ordinis & officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione puniatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit. Datum Altissiodori 7. kal. Octob.

XLIX.

Charta fundationis Belli-montis.

circa annum 1148.

NOtum sit omnibus tam præsentibus quam futuris quod Philippus & Wido de Acherio, Girardus & Richardus frater ejus de Cuslens dederunt Mariæ priorissæ de Tart & sorori Petronillæ ad construendam abbatiam totum Bellum-montem & insuper nisi ipse mons sufficeret, quinque carrucis suppleverunt donationem de terra Bustieres usque ad plenam sufficientiam quinque carrucarum. Hujus doni testes sunt Fulco de Fouvens, Hymbertus & Burleot socius ejus de Fouvens, in quorum domo hoc donum factum est.

L.

Charta Guillenci episc. Lingon. qua probatur Longivadi abbatiam olim fuisse ord. S. Augustini.

GUILLENCUS Dei gratia Lingonensis ecclesiæ minister, pie, ac benigne suscipiens votum atque petitionem fratrum in Longo-vado commorantium, & vitam suam sub regula S. Augustini constringere volentium, his quod pie postularunt assensu capituli nostri prædictis fratribus annuimus, & in perpetuum confirmandum decernimus, ut fratres ibidem commorantes secundum S. Augustini, & sanctorum patrum institutionem digne Deo serviant, & domus in servitiis pauperum, & hospitalitatis officio eo quo cœpit caritatis proposito perseveret; quorum tres, fratrem scilicet Christianum cum nepotibus suis Guidone, & Hugone, qui jampridem se Deo, & illi loco devoverunt, ad hoc opus statuimus, & alios prout Dominus donaverit aliunde recipi mandamus; neve aliqua de prædicto Guidone calumnia ab ecclesia Divionensi B. protomartyris Stephani ulterius oriatur, notum sit omnibus, laude, & assensu Domini Herberti venerabilis abbatis, in manus nostras ad supradictæ domus supplendam necessitatem libere devenisse: hujus rei Guidone cantore, & archidiacono Pontio quoque testibus existentibus. Illud autem authoritate nobis a Deo concessa firma stabilitate quantum possumus sancimus, & sub anathemate confirmamus, ut nullus unquam episcopus, nullus ex ipsius loci fratribus domum illam alicui ecclesiæ vel personæ donare, aut subjicere aliqua temeritate præsumat, neve hanc constitutionem Dei, & nostram immutare præsumat.

LI.

Charta Godefridi episc. Lingon. Longivadi aggregationem ordini Cisterciensi approbantis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, ego Godefridus Lingonensis episcopus. Quanto cor nostrum amaritudine doloris afficitur, si in locis sanctis, ac Deo dicatis vigorem sanctæ conversationis annullari videamus, tanto correctio eorum quæ perperam committuntur, & sancti ordinis reformatio copiosiorem menti parit lætitiam. Eapropter religionis statum, quem jampri-

dem in domo Longivadi propemodum deperiisse cognovimus resarcitum, & præcepto piissimi patris nostri Eugenii summi Pontificis reformatum esse laudamus, & approbamus, & eandem domum ordini Cistercienſi confirmamus. Sed quia domus eadem eleemosynis & munifica largitione fidelium tam nostris quam prædecessorum nostrorum temporibus fundata fuisse dignoscitur, ne quis eadem beneficia rescindere, vel infirmare præsumat, prohibemus.

LII.

Ex tabular. Reomaensi apud Roverium.

Godefridus episcopus duas ecclesias dat Petro abbati Reomaensi.

1151. GODEFRIDUS Dei gratia Lingon. episcopus Petro venerabili abbati monasterii Reomaensis, ejusque successoribus substituendis in perpetuum. Æquitatis ratio postulat, ut qui Deo familiarius serviunt, eis diligentius sollicitudinis nostræ curam impendamus. Eapropter dilecte in Christo Petre concedo tibi tuisque successoribus ad usum tuorum apud Reomaense monasterium Deo famulantium libere & quiete perpetuo possidendam ecclesiam de Belaun, cum capella de Reu, salvo jure Lingonensis episcopi. Et ut hoc donum apud posteros ratum maneat & inconcussum, nostri sigilli impressione & testium adnotatione confirmo.

Signum Pontii archidiaconi, Nicolai abbatis Castellionis, Seguini decani, Achardi præpositi, Petri capellani Castellionis, Hugonis de Calma, Jocelini clerici, Henrici capellani de Claromonte, Matthæi Castellionensis, Rainerii de Puteriis militis, Henrici Chanlate, Andreæ Gizelit præpositi, & aliorum multorum. Actum anno M. C. LI. Incarnationis Dominicæ.

LIII.

Ex chartar. Lingonensi Boheriano.

Charta Ludovici regis Francorum super judicio de querelis Godefridi Lingon. episc. & Odonis ducis Burgundiæ.

1154. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, amen. Ego Ludovicus Dei gratia rex Francorum & dux Aquitanorum. Regiæ sublimitatis est officium eos qui justitiam subtegunt humiliare, subditos & obedientes exaltare, & eisdem ad integrum conservare jus suum. Notum igitur fieri volumus tam præsentibus quam futuris, qualiter Godefridus Lingonensis episcopus & Odo dux Burgundiæ in curia nostra placitaverint, & ad quem finem res perducta fuerit. Igitur ad præfixum illis diem apud Moretum venientes, congregatis multis archiepiscopis atque baronibus, in præsentia nostra episcopus sic exorsus est. In primis quæro a domino duce quod cum casatus S. Mammetis & homo noster esset, & bonum feodum inde haberet, placuit ei hominium nostrum relinquere, quatinus feodum reddat, & quicquid postea de eo accepit. Quæro etiam quæ mihi abstulit in Castellione, capiendo presbyteros aliosque homines nostros & res nostras, incendendo etiam villam quæ vocatur Oce. Quæro etiam quicquid forisfecit mihi Hugo de Ancels & socii ejus, eandem & alias incendendo, homines nostros occidendo, aliaque multa mala mihi inferendo: quia illud se mihi redditurum per manum domni abbatis Claræ-vallensis promisit, quando ei homines suos, quos captos tenebam reddidi. Quicquid etiam ipse Hugo & complices ejus infra respectum quem dominus dux de eis dederat forisfecerunt. Quæro dimidium pedagii quod accipit in Castellione, cum sine me ibi nihil habere * Molendinos etiam, cum super terram S. Mammetis violenter & sub excommunicatione facti sunt & tenentur. Varennas quoque & alia multa quæ contra jus exercent in ipso castro, ipse & ministri ejus, in nos contumelias, capitalia damna. Et hæc in præsenti nominamus. Quæro etiam villam Brasi, & aliam quæ dicitur S. Johannes,

* forte *deest* debet.

A quas in vadimonio tenet sine assensu nostro, cum sint de nostro feodo. Quæro etiam ut novos muros Divionis destruat, quia abbatias nostras nobis excludunt, & super terram nostram fiunt, & contra castella nostra, scilicet Sals & Tilæ-castrum: turrim etiam Villaris, quæ nociva est nobis, & super casamentum nostrum fundata, & contra castrum Gurgi. Quæro etiam capitalia, quæ aufert canonicis nostris in pago Divionensi, & in exitu portarum ejus, & damna quæ infert abbatiis nostris. E contra dux: Contra ista, inquit, respondere nolo, tum quod quædam facta sunt antequam homo suus essem, & postea me in hominem recepit. Tum quod cum homo ejus essem, rectum mihi facere denegavit; unde & hominio ejus abrenuntiavi. Sed quæro ut destruat mihi Calmam, & fossatum quod factum est
B apud Mussi. Ad hæc episcopus: Quando homo meus factus est, bonam fidem promisit mihi, & ego bona fide recepi eum, nec ideo auferre mihi debet quæ aufert, & si opus est aliquid addere, dico quia salvis justitiis meis recepi eum. Quod vero dicit, me ei rectum denegasse, dico, non cognosco, sed veritatem dicam: Designavi ei diem in curia nostra jus faciendi & recipiendi: veni ad diem, ipse autem non venit, sed nuntios misit, ut eis responderem. Mandavi iterum, ut veniret in domum domini sui, renuit, & ego nunciis respondere nolui. Calmam destruere nolo: tum quia frater meus eam ædificavit, ipso duce juvante, & iturus Jerosolymam in pace ab eo discessit, ut pote homo suus: tum quia in alodio S. Mammetis facta est, & ad eum nihil pertinet, & alia
C munitio in finagio ejus patris fuit, & proprior Castellioni. Ad hæc dux: In curia episcopi nec ego, nec prædecessores mei placitaverunt nisi per nuntios, & illis soliti sunt respondere. Ad hæc episcopus: Istud totum nihil est, quia nec ego, nec prædecessores mei numquam nuntiis ducum responderunt in placitis, nisi ducibus præsentibus, & antecessores ejus in domo episcoporum vocati, multotiens placitaverunt; & hic præ manibus sunt, qui avum suum in domo episcopi Lingonensis, atque alias placitare viderunt, & duellum in manu ejus firmare, & Lingonis deducere. Similiter patrem ejus bis & ter Lingonis, & Castellioni, & alibi multotiens; iste etiam dux, qui præsens est, placitavit in domo mea semel & bis. E contra dux, ob amorem, inquit, factum est. Ad hæc episcopus: non ob amorem tantum, sed ob reverentiam domini & debitum
D hominii. His dictis, itum est ad judicium. Sed judices de judicio alium diem quæsierunt; & nos præfiximus alium diem. Episcopus venit, dux contra mandavit. Iterum dedimus alium diem, episcopus venit, dux contra mandavit rursus. Dedimus & tertium, episcopus venit, dux venire contempsit. Habito ad hoc consilio, nuntium nostrum misimus ad ducem, qui eum reperit incolumem & equitantem, & ipsi de parte nostra nominavit quartum diem, ad quem venit episcopus; sed dux non veniens, suum misit nuntium, qui eo solo excusabat dominum suum quod tantas *dictas* * ferre non poterat. His de causis, abjudicavimus duci querelas suas, episcopo suas reddi debere judicavimus. Quod ut ratum sit in posterum, sigilli nostri auctoritate confirmari præcepimus. Actum Moreti anno Dominicæ Incarnat. M. C. LVIII.[a] adstantibus in palatio nostro,
E quorum subtitulata sunt nomina & signa S. Guidonis buticularii, S. Matthæi constabularii, S. Matthæi camerarii. Testes qui affuerunt, Hugo archiepiscopus Senonensis, episcopi Theobaudus Parisiensis, Alanus Autissiodorensis, Bernardus archidiaconus Parisiensis, Theodericus, Galerannus, Adam camerarius, & alii quam plures. Data per manum Hugonis cancellarii.

* *f.* diaitas.

a

[a] In his chronicis characteribus mendum ex amanuensis, aut exscriptoris oscitantia videtur irrepsisse, & non 1158 sed 1153. aut 1154. legendum. Tum quia Theobaldus Parisiensis episcopus, qui præcepto testis adhibetur obierat anno 1157. 24. Junii ex chron. Norman. & supplemento Sigeberti. Tum quia non videtur titulum ducis Aquitanorum anno 1158. assumsisse Ludovicus VII.

Ego Hugo dux Burgundiæ notum facio tam futuris quam præsentibus quod quando dominus Galtherus Lingonensis episcopus & avunculus meus munitionem murorum de Castellione mihi faciendam concessit, talis facta est inter me & ipsum conventio, &c. Actum ab Incarnatione Domini anno M. C. LXVIII.

LIV.

Charta de dono Hugonis Ravinelli & Guidonis militis de Vallibus.

1154. IN nomine Domini Jesu Christi. Notificamus præsentibus & futuris quod Hugo canonicus filius Guidonis Ravinelli de Gurgeio, & Guido de Vallibus miles dederunt Deo & B. Mammeti martyri ad mensam canonicorum Lingon. unam fœminam quæ vocata est Dulcis cum duobus filiis suis, unius nomen est Parisius, alterius nomen est Humbertus, pro remedio animarum suarum, & antecessorum suorum, necnon avunculorum suorum Gocelini archidiaconi Lingonensis, atque bonæ memoriæ Gibuini canonici Lingon. Nec enim prætermittimus, quod summopere rogaverunt, quatenus ad memoriam posterorum tam celebris donatio litterarum memoriæ traderetur, & sigillo capituli Lingon. firmaretur. Factum est hoc donum in capitulo Lingon. multis præsentibus clericis & laïcis, anno ab Incarnatione Domini M. C. LIV.[a] domini vero Godefridi episcopi Lingon. anno XXI. Uxor si quidem prædicti Guidonis militis nomine Yoya hoc donum simili voto fecit & laudavit apud Villare-villam in solio domus, quæ est juxta ecclesiam ejusdem villæ, & filia ejus Petronilla similiter laudavit eodem tempore & anno eodem; Domini Guidonis militis & Hugonis canonici isti sunt testes: Pontius archidiaconus, Hugo archidiaconus, Arnaudus decanus, Petrus sacerdos canonicus, Petrus diaconus, Guido Gayner, Rodulfus miles, Boso de Foro, Hugo archidiaconus Lambertus sacrista, Constantius subdiaconus, Guido subdiaconus, Gaufridus præpositus, Guido filius præpositi, Simon miles, Pontius archidiaconus, Lambertus sacrista, Durannus diaconus, Vicherius miles, Wandricus filius Hugonis Maronis de Relempont, Stephanus villicus canonicorum, Lambertus de Claustro, Henricus Grangiarius, Morillus de Claustro, Petrus de Burona, Odo de Burona, Haymo de Burona, Abricus Ferrarius.

[a] In his numerorum characteribus error est. Licet enim Godefridi initium a decessoris obitu, hoc est ab anno 1136. sumeretur, vicesimus ipsius annus esset Christi 1155.

LV.

Charta compositionis inter Philippum abb. S. Benigni Divion. & Vidonem de Sumbernone, de villa Magni-montis.

1158. EGO GODEFRIDUS Dei gratia Lingonensis episcopus universis fidelibus præsentibus & futuris salutem & benedictionem a Deo. Æquitatis exigit ratio atque officii nostri invitamur auctoritate, S. Ecclesiæ utilitatibus operam dare, paci etiam servorum Dei paterna sollicitudine providere; necnon pravorum quantum possumus diligenti cura simultates eliminare. Inde est quod quasdam conventiones de querelis, quæ versabantur inter venerabilem fratrem nostrum Philippum abbatem sancti Benigni Divionensis & dominum Vidonem de Sumbernone præsenti scripto ad notitiam præsentium & futurorum assignari & sigilli nostri patrocinio jussimus communiri. Prædictus enim Vido propter quasdam pravas consuetudines, quas in villa Magni-montis, sicut monachi conqueri videbantur, tam ipse quam pater ejus injuste usurpaverant, vel mandato domini Papæ a nobis interdicti sententia cum omni terra sua fuerat innodatus; tandem commonitione nostra ad viam veritatis revocatus apud Moloniam, partibus sub nostra præsentia constitutis, A sicut alibi a multis & venerabilibus viris cognitum fuerat, supra memoratus dominus in ipsa Magnimontensi villa ex antiqua consuetudine, quid habere, quid non habere deberet jussimus recognosci. Itaque audientibus multis qui aderant recognitum fuit dominum de Sumbernone, vel aliquem suorum in terra & in omnibus sancti nullam justitiam, nullam actionem, sive exactionem, nullam *arbergariam* habere, nisi forte comitatus ejus tantus fuerit quod inmansis suis congrue *arbergari* non possint, tunc demum suis mansis primitus *arbergatis*, qui superfuerint in mansis sancti sine violentia *arbergabuntur*, nichil ab eis penitus accipientes nisi stramen tantum. Hoc etiam in hominibus ejus abbas habere dinoscitur. Hominibus sancti, qui qualibet ex causa de potestate ipsius villæ exierant cum redire voluerint, per totam terram suam salvum conductum concessit; B terras, quas vel vendiderunt vel vadio obligaverunt, reddito eodem quod exinde acceperant prætio, recipiant: eos quos in terra sua retinuerat cum omnibus suis sine diminutione rerum suarum memoratæ possessioni promisit restitui. Universos etiam, qui ibidem morabuntur & a se, & a suis liberos ac quietos de cetero permanere. Casamentum quod de abbate tenet recognitum fuit; scilicet medietas de Buxeio, & medietas silvæ Magni-montis, & alia medietas silvæ de dominicatu est monachorum, ita ut medietatem omnium reddituum sive in justitia, sive in *pasnagio*, sive in *tertiis*, aut in censu pratorum, minister monachorum recipiat. Pro hoc præscripto casamento idem dominus fidelem & immunem tutelam hominibus sancti adversus omnes homines asseritur debere. Ad hæc autem omnia inviolabiliter observanda idem dominus famulos suos jurare C coëgit, tali pacto se obligans, ut quoties jurati vel deficient, vel mutabuntur, subrogati ministri identidem jurabunt: si vero aut ipse, aut aliquis suorum pacti hujus limitem in aliquo excesserit & ultra conductum ibidem præsumpserit extorquere: commonitus infra quindecim dies abbati vel monacho inibi commoranti in integrum restituet. De præteritis injuriis & dampnis illatis inter eos talis pactio, vel compositio constituta est, quod si præfatus dominus conventiones has illibatas custodierit aut forte violatas post commonitionem infra præfixum terminum redintegraverit, abbas ea non requiret. Sin autem, & præsentia & præterita dampna licebit requirere. Pro recognitione injuriarum quatuordecim solidos repigneravit. Acta sunt hæc pu- D blice apud Moloniam kalend. Augusti, anno ab Incarnatione Domini M. C. LVIII. testes sunt Hugo abbas Besuæ, Gislebertus abbas S. Stephani, Girardus archidiac, Robertus decanus Divion. Guilencus capellanus sancti Philiberti, Robertus decanus de Sumbernon, Herluinus Miles de Torcennay, Arnulphus de Eschanneto, Aymo de Drées, Vdo de Chadenay, Balardinus de Porta Guillelmi, Girardus camerarius, & Guillelmus filius ejus. Urricus cocus, Bonus-filius famulus, & alii quam plures.

LVI.

Charta fundationis collegiatæ ecclesiæ S. Machuti Barri super Albam. Ex MS. codice Br-kerian.

E EGO HENRICUS Trecensium comes Palatinus 1159. volens majestatis Divinæ cultum in terra mea dilatare & ei servientium numerum augmentare, laudante & consentiente & cooperante venerabili viro Godefrido Lingonensi episcopo, feci congregationem Deo servientium clericorum in castro meo Barri in ecclesia S. Machuti. Sed quia eadem ecclesia, ut pote capella ecclesiæ sancti Stephani & S. Germanæ de monte, ad jus sancti Eugendi Jurensis pertinebat, nolens cum detrimento alterius alteri subvenire, sed volens unicuique suum jus conservare & quod suum est cuique tribuere, quæsivi ab abbate prædicti monasterii nomine Adone, necnon ab Encelino ejusdem monast. tunc temporis priore, ut prædictam ecclesiam canonicis illis concederent, constituto

constituto annuali censu, quem singulis annis pro eadem A capella priori de Monte & monachis persolverent, quod & factum est. Concesserunt ergo jam dictus abbas & prior cum consensu totius capituli prædictam capellam canonicis illis, salvo per omnia jure ecclesiæ S. Petri Novi-monasterii, pro decem libris censualibus Pruviniensis monetæ, è quibus centum solidos in festo S. Dionysii, centum alios Dominica de Passione Domini qua cantatur, *judica me Deus*, ipsi canonici reddent; quod si prænominatis diebus redditi non fuerint & usque in quindecim diebus tardaverint, pro contemptu, decem solidorum damno punientur. Decretum quoque est, ut obeuntium seu seculum relinquentium canonicorum annuales ex integro monachis S. Sthephani persolvantur, & ut illi canonici qui in prædicto castro vel in proximis ei locis obierint in cimiterio Montis-Barri sepeliantur. Hoc quoque decretum est, B & per manum meam stabili jure firmatum, ut nihil unquam monachi de rebus ad canonicos pertinentibus, neque canonici de hiis quæ monachi possident usurpare sibi audeant, neque parrochianos monachorum, scilicet illos de Presbyteri-villa & de Fontanis, & illos qui in monte manent sibi attrahere, nec oblationes retinere, nec cimiterii jura dissolvere, nec aliquas indebitas molestias eis inferre; sed & si quando, quod absit, ipsi defecerint, non liceat viros alterius religionis vel monasterii ecclesiam illam invadere, sed ad prædictos monachos cum omnibus ad se pertinentibus revertatur. Hujus rei testes sunt Rainerius præpositus ejusdem ecclesiæ, Boso cantor, Radulfus decanus, Petrus filius Roberti, Guido de Fonteta, canonici: de monachis Bancelinus prior Montis-Barri, Stephanus prior C Valis, Garnerius prior Firmitatis: de Militibus Odo constabularius, Hugo de Planceio, Drogo de Pruvino: de hominibus monachorum, Aymo filius Varini, Bernardus atque Bernardus famuli. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. C. LIX. Lodovico rege Francorum regnante, Godefrido Lingonensi episcopo cathedra existente. Tradita est Trecis, per manum Guillelmi cancellarii.

LVII.

Ex autographo.

Charta Godefridi Lingon. episc. bona Molismensis ecclesiæ confirmantis.

1159. GODEFRIDUS Dei gratia Lingonensis episcopus Guilenco Molismensi abbati, & ceteris fratribus D ibidem Deo servientibus tam præsentibus quam futuris in perpetuum, amen. Justis petentium desideriis facilem nos convenit impertiri consensum, & vota, quæ a rationis tramite non discordant, sunt effectu prosequente complenda. Dilecti igitur in Domino filii, vestris justis postulationibus gratuito & misericorditer assentientes, omnia ecclesiæ B. Mariæ Molismensis beneficia, prædia, ecclesias .... &c. Salvo jure Lingonensis ecclesiæ largimur, concedimus & confirmamus; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. In primis itaque locum ipsum Molismum.... &c. *Quæ omittimus quia eadem omnino sunt cum illis quæ supra in charta Guilenci episcopi relata sunt.* Præterea quæcumque ecclesiæ vestræ benigè collata sunt & concessa, pontificali authoritate nostra nihilominus in perpetuum E confirmamus: decernentes etiam ut in ecclesiis vestris vobis liceat idoneos sacerdotes eligere, & episcopo Lingonensi, sive ejus vicario ut curam suscipiant animarum præsentare. Si quis autem hujus nostræ constitutionis paginam sciens, cassare vel contraire temptaverit, nostræ excommunicationi & divinæ ultioni subjaceat, donec ad condignam satisfactionem veniat. Signum Godefridi Lingon. episc. sig. Humberti Lingon. ecclesf. dec. sig. Garneri archidiac. sig. Fulconis archidiac. sig. Pontii archidiac. sig. Hugonis archidiac. sig. Girardi archid. Actum est hoc Lingonis anno ab Incarnatione Domini M. C. LIX. Data per manum Fulconis cancellarii, nono kalendas Maii.

LVIII.

Charta Adriani papæ de confirmatione sententiarum quas Ludovicus rex in Odonem ducem Burgundiæ promulgavit.

ADRIANUS episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Godefrido Lingonensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem. Ea quæ rationabili providentia diffinita esse noscuntur, in sua debent stabilitate consistere, & ne in recidivæ contentionis scrupulum valeant devenire, apostolicæ sedis munimine convenit roborari. Quocirca venerabilis in Christo frater episcope, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, sententiam quam charissimus in Christo filius noster Ludovicus illustris Francorum rex super quibusdam controversiis, quæ olim inter te & ducem Burgundiæ ventebantur, habito archiepiscoporum, qui præsentes erant consilio rationabiliter noscitur promulgasse, sicut in scripto ejusdem Regis continetur, nos authoritate sedis apostolicæ ratam habemus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Medietatem etiam castri de Monte-Sallionis, cum omnibus appenditiis suis tam in dominio quam in casatis, tibi & prædictæ ecclesiæ tuæ nihilominus confirmamus. Statuentes ut nulli hominum liceat hanc nostræ confirmationis paginam infringere, vel ei ullatenus contraire; si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & BB. P. & P. apostolorum ejus incurrat. Datum Beneventi, VI. idus Aprilis. 1159.

LIX.

Charta Godefridi episc. Lingon. dona Quinciaco facta omnesque ejus possessiones confirmantis.

GODEFRIDUS Dei gratia Lingonensis episcopus dilecto in Christo fratri Urbano abbati Quinciacensi ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Cum religiosas congregationes devote diligere & juxta possibilitatem divinitus nobis collatam promtissime juvare debeamus, illis quam maxime debitores sumus, qui in episcopatu nostro sincerissimæ suæ conversationis odore Christo innumeras animas attrahentes instar argumentosæ apis non annuatim, sed quotidie fructificant. Igitur dilecte in Domino frater Urbane abba, tuæ tuorumque successorum & sanctæ cui praees congregationis, Deum revera bono religionis suæ exemplo honorantis, perpetuæ paci providentes, sicut postulasti præsentis decreti sigillato privilegio curamus omnia dona omnesque concessiones seu laudes jam dicto cœnobio Quinciaci, cui Deo auctore præsides, factas confirmamus, statuentes, ut quæcumque bona, quascumque possessiones in episcopatu nostro in præsenti possidet, & quæ in futuro Deo largiente adipisci poterit, salva ejus & integra illibataque permaneant. In quibus hæc nominatim duximus exprimenda. Locum ipsum in quo idem cœnobium constructum est, qui antiquitus vocabatur Archia, & nunc dicitur Quinciacum, totamque circumjacentem terram ad eundem locum pertinentem, quam charta inde facta plenius determinat. Locum veteris Quinciaci cum omnibus appenditiis suis. Locum Baleno cum omnibus appenditiis suis. Locum Fontenarum cum omnibus appenditiis suis. Locum Bruils cum omnibus appenditiis suis. Terram censualem in potestate sancti Winemari, terram & vineas in finagio Espinolii, vineas in Omonte, pratum censuale sub Damnemonia. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit jam dictum sæpe monasterium temere perturbare, aut injustis vexationibus fatigare seu prædictas possessiones ejus, & si quæ sunt aliæ vel futuræ sunt auferre, aut oblatas minuere vel retinere; sed eorum quibus collatæ sunt necessitatibus profuturæ intemeratæ permaneant. Quod si quis sciente

contra hanc nostræ institutionis paginam facere præsumserit, a sacratissimo corpore & sanguine Domini & ab ejus ecclesia nunc & in perpetuum excommunicamus, nisi prius digna satisfactione fratribus Quinciaci reconciliatus fuerit; pax sit custodientibus eam, amen, amen, amen.

LX.

Charta donationis loci & finagii monasterii Quinciaci ordinis Cisterciensis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Godefridus Dei gratia Lingonensium episcopus notum fieri volo omnibus hominibus præsentibus & futuris, quod Helias de Rugemunt, Rogerius de Ancy, & B Bernardus Ambesas dederunt ecclesiæ Quinciacensi & fratribus inibi Deo servientibus in manu domini Alberici tunc temporis loci illius abbatis quandam terram in finagio de Cumissi, quæ antiquitus Arche, nunc Quinciacum appellatur, quæ terra incipit a foreste, quæ est inter abbatiam & villam de Cumissi & descendit ad quercum quæ est juxta fontem, inferius transcendens per crepidinem montis usque ad alteram quercum quæ erat ultra eundem fontem, superius transcundo montem venit per mediam vallem quantum durat ipsum finagium de Cumissi, inde ad fossatum qui ducit ad prædictam forestem, quem fossatum ibidem monachi pro signo fecerunt. Emerunt deinde monachi quemdam molendinum in ipsius fontis margine constitutum a quibusdam rusticis hereditario eum jure possidentibus, quod & ipsum laudaverunt prædicti milites, laudaverunt & fontem, & pratum, & omnia quæ ibi erant usque ad vadum quod erat in via quæ de Ruiniaco venit ad Cumissi, in quo dono nihil retinuerunt milites. Postea alii milites Stephanus, & Petrus, & Boëmundus de Melisé dederunt memoratæ ecclesiæ pro sorore sua, quam monachi apud Julliacum collocaverunt, quartam partem totius finagii quam habebant in villa de Cumissi. Dedit & alius miles Stephanus de Noyers eidem ecclesiæ propter duas filias suas apud Fussiacum a monachis collocatas alteram quartam partem totius finagii prædictæ villæ, sicque monachi totius illius territorii dimidium possidebant. Postea vero militibus videlicet Helia, Rogerio, & Bernardo, monachisque, pro villæ finagio inter se discordantibus, tali pacem conventione reformavi, ut quidquid citra forestem erat ex ea parte qua habitant monachi, solutum ac liberum perpetuo jure sine ulla contradictione habeant monachi, excepto usu pascuatum & nemoris ad calefaciendum tantum & ædificandum hominibus intra Cumissi villam manentibus, glandes vero si nemus attulerit monachorum erunt. De prædicta quoque foreste prout ejus tenditur longitudo ex parte abbatiæ de grosso nemore decem thesias in latum absque omni retrimento monachi possideant, eo modo ut sicubi nemus defuerit in longitudine, de adjacenti plano ipsæ decem thesiæ compleantur; a quibus decem thesiis quidquid ultra habebant monachi ex parte villæ reliquerunt militibus. Ipsi vero milites, si quis forte aliquam calumniam vel injuriam de his donationibus monachis facere voluerit, E promiserunt se vel pacificaturos omnia, vel mutatione congrua redintegraturos ablata. Notum item facio prætmemoratos milites Heliam, Rogerium, & Bernardum donasse sæpe dictis monachis finagium loci qui dicitur Mansum a prædicto fossato usque ad viam quæ ducit a Castellione usque ad Tornodorum; & ultra viam, terram in qua sunt molendini, & alteram terram quæ est inter duas aquas; quos molendinos monachi pro illius terræ donatione fecerunt tali conventione, ut milites dimidium redditum eorum molendinorum accipiant, ita sanè ut omnia ad molendum necessaria communiter ex utrorumque parte ministrentur; molendinarius autem per manus monachorum intret & exeat, sic tamen ut fidelitatem militibus faciat; gardia autem &

A justitia & quidquid præter usum molendi reddiderint molendini propriè monachorum erunt. Has omnes donationes laudavit Josbertus de Tillio & filii ejus de cujus casamento erant, laudavit & Milo de Noyers, laudavit & supra dictorum militum universa progenies. Hujus rei testes sunt Guillermus comes Nivernensis, Guido comes Barri, Oliverius de Lisennas, Milo decanus, Petrus de Melisé, Hugo & Petrus fratres monachi Pontiniacenses. Hæc omnia idcirco in conspectu nostro recitata, recognita & ex utraque parte concessa atque laudata sunt, nostroque sigillo signata atque munita, ut si forte ex conventionibus ex utralibet parte quilibet exire vel quispiam fraudare præsumpserit, Dei & nostra authoritate anathematis sententiæ se noverit subjacere.

LXI.

Pariagium villæ Magni-montis inter abbatem S. Benigni Divion. & ducem Burg.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Godefridus Dei gratia Lingon. episcopus notum esse 1160.
volo omnibus fidelibus tam futuris quam præsentibus, quod domnus Philippus abbas sancti Benigni Divion. per manum nostram laude capituli sui incommunicavit Oddoni duci Burgundiæ & hæredibus ejus, qui in ducatus honorem ei succedent, locum qui dicitur Magnimons gratia ædificandi, & quicquid in proprio dominio habebant in ipsa villa & parrochia de Magni-monte, exceptis his videlicet, ecclesia, cimiterio, decimis, pratis suis, terra ad opus unius carrucæ, & uno molendino, & C justitia familiæ monachorum ibidem degentium, & his quæ pertinent ad domum monachorum de Sumbernon; excepto etiam casamento domini de Sumbernon. Dux etiam incommunicavit monachis quicquid in eadem parrochia quolibet modo deinceps adquisierit. Præpositus vel villicus sive ministrales constituentur vel destituentur assensu ducis & abbatis: & quicquid inde provenerit lucri commune eis erit. Justitia eorum, si forisfecerunt, ita communis erit ut a quocumque sive ab abbate, sive a duce fiat, quod exinde acceptum fuerit, per medium partientur: & ille qui forisfactum fecerit ab utroque pacem habebit. Sic erit & de omnibus aliis. Ipsi vero omnes tam duci quam abbati fidelitatem jurabunt. De cætero omnis justitia totius villæ & eorum quæ ad ipsam villam pertinebunt, sive magna sit, sive parva, per omnia communis erit: D ita & redditus & omnes exactiones quoquomodo pervenerint vel qualescumque sint communes erunt. Furni quotquot ibidem ædificabuntur bannales, erunt & ipsi communes. Si propter hanc incommunicationem ecclesia sancti Benigni ab aliquo infestabitur: dux pro posse suo sopiri faciet & fideliter auxilium feret. Sciendum est etiam quod duci non licebit jure doni vel casamenti in aliam manum istud transferre: sed quicumque ducatum Burgundiæ de hæredibus ejusdem habuerit, ad illum tantummodo incommunicatio ista transibit. Si vero dux vel aliquis successorum ejus pactiones istas, quæ hic inscriptæ sunt, in aliquo transgressus fuerit, submonitus ab abbate vel a præsule sedis Lingonicæ, nisi infra quadraginta dies emendaverit, in jam dicta villa nihil juris pœnitus habebit. Sane si quacumque ex causa prædictum locum dux ædificare desierit vel si ipsum denuo destrui contigerit, quandiu reædificare distulerit, ad ecclesiam ipsa possessio ex integro absque ulla diminutione redibit; donec eodem pacto & bona fide reædificare cœperit. Ut autem hæc omnia inviolabiliter teneantur, prædictus dux super sanctas reliquias se fideliter observaturum juravit; necnon & Hugo filius ejus & Maria ducissa uxor ipsius ducis dominum Aymonem pro se jurare fecit. Alii vero ad quos imposterum possessionis * transierit similiter jurabunt, nichilque juris ibidem habebunt: nisi prius facto juramento. Ad munimentum hujus rei & ad notitiam futurorum scripturam istam sigilli nostri auctoritate & sigillo ducis, necnon & sigillo abbatis fecimus insigniri. Testes

* jug

horum sunt Petrus abbas S. Johannis de Prato, Hugo A
archidiaconus, Humbertus capellanus ducis. Hugo de Acellis, Aymo de Divione, Garnerius de Agcio, Willermus de Urgeolis, Stephanus de Polleio, Petrus frater ejus, Aymo Chamlardus, Poncius frater ejus, Barnuinus de Dreis, Bonus amicus præpositus, Balardinus, Bonus-filius famulus. Durannus de Longovico. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini M. C. LX. regnante piissimo rege Francorum Ludovico.

LXII.

Charta compositionis inter Philippum abbatem S. Benigni Divion. & Auvinum de Fossato.

1163. ANno ab Incarnatione Domini M. C. LXIII. Ego Galterus Lingonensis ecclesiæ humilis episcopus B
in natale apostolorum Petri & Pauli Divioni monasterio sancti Benigni martyris adveni, ubi cum pro possibilitate mea de negotiis ecclesiasticis agerem inter cætera quæ Deo adjuvante ad finem usque perduxi, etiam querelas, quæ inter Philippum abbatem Divionensem & Auvinum de Fossato diu fuerant, hoc modo terminavi. Auvinus cum erga prædictum abbatem querelas multas sive calumpnias injuste haberet, memorato abbati quæcumque essent quærelæ sive calumpniæ in manu nostra donavit penitus ac dimisit; nominatim quidem furnum de Marcenniaco & decimam de Boëris *werpivit* ex toto ac reliquit. Quod ut ratum & stabile permaneret, ab homine prædicto fidei pignus accepi, & ad notitiam posterorum rem uti gesta est scripto & sigillo nostro roborari præcepi. Testes Fulco, Poncius, C
Varnerius archidiaconi, Milo de Sauz, Hernaudus decanus.

LXIII.

Charta fundationis Belli-loci ordinis Cisterciensis in diœcesi Lingonensi.

1166. MANASSES Dei gratia Lingonensis ecclesiæ decanus universusque ejusdem ecclesiæ conventus venerabili Lucæ abbati Cari-loci in perpetuum. Res ecclesiæ recte dispensari creduntur, cum in usus pauperum spiritu expenduntur, illorum quidem præcipue qui circa cultum divinum jugiter noscuntur occupari. Unde in terris ecclesiæ nostræ dignum judicavimus construere locum Domino, tabernaculum Deo Jacob, D
quatenus inibi Deo servientes, suis apud Deum nobis & precibus & meritis auxilientur, qui pene jugiter & necessitate rei familiaris & variis carnalium populorum negotiis occupari cogimur; quapropter frater dilectissime Luca, tibi tuisque successoribus ad construendam abbatiam secundum morem Cisterciensis ordinis Montem-Rafredi cum omnibus appenditiis suis rogatu domini G. episcopi ex consensu totius capituli nostri perpetuo jure possidendum tradimus. Ut ergo firmior sit ac diuturnior nostra societas inter nos & vos, hujusmodi conventionem statuimus, quatenus pro defunctis nostris, ex quo vobis fuerint nuntiati, debitum reddatis officium & nos pro vestris eadem faciemus. Actum solemniter in capitulo Lingonensi anno ab Incarnatione Dom. millesimo centesimo sexagesimo sexto: testes sunt Garnerius, E
Fulco, Pontius, Girardus, Hugo, archidiaconi. Arnaldus, Petrus, Lambertus, presbyteri. Durannus, Arnulphus, Humbertus diaconi, Ulricus, Milo Girardus subdiaconi Theodoricus decanus de Petrafictà, Guido agricola, Petrus ejus filius, Daferus de Porta, Lambertus de Claustro.

LXIV.

Charta Galterii episc. Lingonensis pro confirmatione Belli-loci.

G. Dei gratia Lingonensis episcopus dilecto filio L. venerabili abbati Cariloci salutem & perpetuam pacem. Quæ a fidelibus recte fieri & ad honorem Dei sanctæque matris ecclesiæ pertinere noscuntur, propter pacis charitatisque custodiam manutenenda sunt & maxime episcopali munimine roboranda. Quapropter fili charissime L. abba Cari-loci totam terram Montis-rafredi cum universis appenditiis suis quam tibi venerabiles fratres nostri canonici scilicet beati Mammetis ad construendam Cisterciensis ordinis abbatiam dederunt, tibi tuisque successoribus quos ibidem regulari more, constitues benigne concedo & nostra nostrorumque successorum auctoritate confirmo, ipsum quoque locum Montis-rafredi & quæcumque ad utilitatem abbatiæ ibidem constituendæ legitime data vel danda sunt & omnia prorsus ipsius abbatiæ bona sub nostra & beati Mammetis totiusque capituli nostri protectione tuenda suscipio, sed & decimas totius laboris ac nutrimenti fratrum ibidem Deo servientium, sicut universo Cisterciensi ordini Romana dudum sancivit authoritas tibi fratribusque tuis, qui a te in prædicto loco constituendi sunt, perpetuo jure concedo & confirmo, & ut nullus eos super hac re inquietare præsumat pontificali authoritate prohibeo; quod ut ratum illibatumque permaneat, sigilli nostri impressione confirmo. Actum solemniter apud Lingonas anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo sexto. Testes sunt Garnerius, Fulco, Pontius, Hugo archidiaconi. Arnaldus, Petrus, Lambertus presbyteri, Durannus, Arnulphus Humbertus diaconi, Ulricus, Milo, Girardus subdiaconi. Theodoricus decanus de Petraficta. 1166.

LXV.

Concordia inter abbatem Morimondensem & abbatem Cari-loci de terminis ponendis abbatiæ Belli-loci.

QUoniam ex rerum gestarum oblivione plerumque solet oriri discordia, pro conservatione pacis & caritatis curavimus scripto certificare præsentibus, & ad futurorum notitiam transmittere quandam conventionem, quam nos Morimundenses tempore domini Ariprandi cum domino Luca abbate & fratribus Cari-loci fecimus. Noscant igitur tam præsentes quam futuri quod supradictus abbas de Caro-loco & fratres sui locum quendam in confinio nostro infra terminos lege ordinis & decreto generalis capituli constitutos intentione construendi abbatiam susceperunt; quod cum nobis manifestius innotuisset reclamavimus, & ex parte & authoritate ordinis, ne fieret interdiximus. Supra memoratus vero abbas & fratres sui benigne & humiliter responderunt non ob nostram molestiam locum illum se suscepisse sed ad religionis profectum & ordinis incrementum: nolle tamen hinc aliquid facere sine nostro consensu & bona voluntate: verum tamen humiliter supplicantes quatenus in hoc illis assentiremus; dixerunt nobis ad arbitrium nostrum quosdam terminos constituere, quos prædicti loci tam præsentes quam futuri habitatores, sive omnes ad eundem locum pertinentes nullatenus transgrederentur, nec in adquirendis possessionibus, nec in pascendis animalibus nec in aliquibus penitus usuariis. Nos igitur hac eorum humili supplicatione necnon & diutina inter nos & ipsos caritate devicti consensimus, & statuta die ad designandos terminos convenimus, & ex parte nostra dominus Lambertus quondam abbas Cistercii, Martinus supprior, Albricus laicus de Acro-monte, Johannes de Port, & conversi Alermus, Durannus, Bovo Tulensis affuerunt, & termini positi sunt cum laudatione, consensu, & bona voluntate abbatis de Caro-loco & monachorum ejus Bartholomæi & Gerardi & conversorum Burchardi de

Ultra-jur. Guidonis de Bonacort. Arenberti de Nueles A qui fuerunt cum eo. Termini sunt communis via, quæ ducit de Lingonis ad Marcellei, item via publica quæ ducit de Marcellei ad Veronas & vadit per Monnor, ita quod locus in quo fuerunt ædificia in parte nostra consistit & communis via quæ ducit de Varennis ad villam quæ dicitur Seeries & de Seeriis ad grangiam de Vallibus; & sciendum quod quando hæc conventio fuit facta & termini designati, locus erat adhuc in manu & potestate abbatis & fratrum Cari-loci, qui promiserunt nobis supradictos terminos nulla ratione transgrediendos.

LXVI.

Charta Galterii episcopi de Capella sanctæ Mariæ infra turres, & quibusdam aliis.

1169. GALTERIUS Dei gratia Lingon. episcopus, dilectis in Christo filiis Manasse decano, & universo capitulo ecclesiæ Lingon. præsentibus & successuris in perpetuum. Dignum est qui misericordia Dei ad ecclesiarum regimen disponente Domino sublimamur, eas beneficiorum patrocinio sublevemus, & libenti animo justis petentium desideriis congruum impertiamur suffragium. Ea propter dilecti in Domino filii vestris devotis postulationibus clementer annuentes, benigna largitione vobis concedendo donamus, & sigilli nostri autoritate communimus, ecclesiam S. Mariæ infra turres, ecclesiam de Barium cum appenditiis, ecclesiam de Ageio cum appenditiis, ecclesiam de Cojum, ecclesiam de Gyseio, ecclesiam de Barbire, medietatem ecclesiæ de Rumille, ecclesiam de Nuille in pago Divionensi, ecclesiam de Nerone cum paratis, paratas in ecclesia de Fiscinis, & de Gurgeio ex integro, in ecclesia S. Maurelii super Viennam duos bizantios, medietatem molendini juxta Fanagi, ecclesiam de Polesot cum appenditiis, ecclesiam de Biu cum appenditiis, ecclesiam de villa super Arche cum appenditiis, ecclesiam de Viveriis cum appenditiis, & de Prælato cum appenditiis. Statuentes nihilominus quascumque possessiones, quæcumque bona a prædecessoribus nostris, seu ab aliis fidelibus, vobis & ecclesiæ vestræ collata sunt, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant, & præsentis scripti privilegio roborata permaneant; confirmamus etiam ecclesiam de Laniaco cum decimis & appenditiis, ecclesiam de Blacejo, ecclesiam de Talicejo, homines de elemosyna domini Willelmi Tilecastri in ipsa villa cum hereditate eorum & omnibus appenditiis, ecclesiam de Anceio Franco, in archidiaconatu Barri ecclesiam S. Hilarii cum appenditiis, ecclesiam de Provencheriis, ecclesiam de Buseriis, & omnes alias ecclesias quas possidetis: quosdam præterea redditus, quos *Cruces* appellant, de universo decanatu Castellion. laudante & concedente Natelino venerabili abbate ecclesiæ Castellionensis, ea, universo ejusdem ecclesiæ capitulo assentiente, & de toto episcopatu nostro vobis itidem & ecclesiæ vestræ donando, concedendo largimur; illis videlicet exceptis qui ecclesiis aut monasteriis abbatiarum a predecessoribus nostris concessi & scripto corroborati esse noscuntur: illos etiam eosdem redditus si ab eis, quibus sicut diximus concessi sunt ab eisdem habere & juste acquirere poteritis, perpetua successione firmamus. Ecclesiam etiam de Dampetra super Salum fluvium, ecclesiam sancti Menni, & de Laona cum appenditiis, ecclesiam de Salnis cum appenditiis, elemosynam quoque Alberici canonici Lingonensis apud Chalmi cum appenditiis. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat super his præfatam ecclesiam perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia eisdem conserventur integra pro quorum sustententione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur ecclesiastica secularisve persona contra hanc nostram constitutionem venire temptaverit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque sub extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Hujus rei testes sunt Garnerius, Fulco, Pontius, Girardus, Hugo archidiaconi, Arnaudus, Lanbertus, Evrardus presbyteri, Buclinus, Humbertus, Radulfus diaconi, Girardus, Milo, Mathæus subdiaconi. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. C. LXIX. regnante Ludovico piissimo Francorum rege.

LXVII.

Charta Galterii episcopi Lingonensis, qua dedit capitulo suo parrochiam sanctæ Crucis cum appenditiis.

B GALTERIUS Dei gratia Lingonensis episcopus *circa annum* 1170. Manasse decano & universo ejusdem ecclesiæ capitulo in perpetuum. Pia postulatio filiorum effectu debet prosequente compleri, ut devotio patris erga filios laudabiliter commendetur, & postulata filiorum utilitas vires assumendo efficaciter roboretur. Eapropter dilecti in Domino filii vestris justis petitionibus benignius obsequentes, parrochiam S. Crucis in matrice ecclesia cum appenditiis, videlicet capella de Bourrona, & capella sanctæ Trinitatis in porticu Lingonensis ecclesiæ, quæ utique beneficia a predecessoribus nostris ad augmentum prebendæ vobis, & successoribus vestris concessa sunt & collata; vestræ nihilominus devotioni, ad prebendæ amplificationem, prænominatam parrochiam cum capellis & presbyteris ibidem servientibus, C pro voluntate & vestra consideratione quandiu & quoquomodo ad honorem Dei, & vestrum commodum eligendis & disponendis, necnon ab omni exactione & rogatu liberis & absolutis perpetua libertate concedimus. Decedentibus vero quoquomodo presbyteris jam dictæ parrochiæ amministrationem, quam succursum consuevimus appellare itidem & beneficium cum integritatate vobis donando conferimus. Ita tamen quod infra quadraginta dies personam idoneam eligere, & archiprebytero vestro a quo curam suscipere debeat presentare minime differatis: sed etsi super hoc, quod absit, scrupulus contentionis emerserit nec per capitulum fieri dilationem eligendi presbyterum fuerit manifestum, vobis, per alios 40. dies, ut pretaxavimus, amministrationem concedimus, donec in presentia nostri, si adesse D poterimus, vel archidiaconi, vel in capitulo concorditer & ordine judiciario decidatur, salvo tamen jure episcopali in præfatis presbyteris de preceptis nostris synodalibus & justitiis observandis, statuentes ut presbyter in sæpe dicta parrochia per capitulum ordinandus, antequam ab archipresbytero curam pastoralem suscipiat, evangelio sacro præsente in capitulo attestatione afferat juramenti, se cum pura conscientia pro beneficio illo nec per se, nec per alium aliquid dedisse nec promisisse, aut dare vel promittere in futurum. Ecclesiam quoque de Perceio cum decimis & appenditiis, ecclesiam de Curto-campo cum decimis & appenditiis, ecclesiam de Mosteriolo cum decimis & appenditiis donando vobis privilegio confirmamus, & nostro sigillo communivimus. Testes sunt Manasses decanus, Galnerus, Hugo, Girardus archidiaconi, E Arnaudus, Lambertus, Belinus presbyteri, Humbertus, Rodulfus, Guido diaconi, Girardus, Gautherus, Bartholomæus subdiaconi.

LXVIII.

Charta Alexandri papæ super confirmatione ecclesiarum quas canonici tenent.

ALEXANDER episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Manasse decano & universo capitulo 1170. sancti Mammetis Lingonensi tam præsentibus quam futuris canonicis instituendis in perpetuum. Officii nostri nos admonet & invitat auctoritas pro ecclesiarum

statu satagere, & earum quieti ac tranquillitati salubriter A auxiliante Domino providere. Eapropter dilecti in Domino filii, justis vestris postulationibus clementer annuimus, & præfatam ecclesiam in qua Divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut quascumque possessiones quæcumque bona eadem ecclesia inpræsentiarum juste & canonice possidet, aut iterum concessione pontificum, largitione Regum & principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propria duximus exprimenda vocabulis. Altare magnum in eadem ecclesia necnon & omnia altaria infra eandem ecclesiam libere, cum beneficiis quæ ibidem collata fuerunt & collationibus; capellam similiter B. M. inter duas turres, parrochiam B quoque sanctæ Crucis cum appenditiis suis, scilicet capellam de Bourona, & capellam sanctæ Trinitatis in porticu Lingonensis ecclesiæ cum electione & ordinatione presbyterorum in ecclesiis præfatis ab omni exactione liberis & absolutis; ecclesiam de Barium cum appenditiis suis, ecclesiam de Perceio cum appenditiis suis, ecclesiam de Curto-Campo cum decimis & appenditiis suis. Ecclesiam de Mosteriolo cum decimis & appenditiis suis. In ecclesia S. Martini * super Viennam fluvium duos bisantios, in ecclesia de Villa in Divionensi pago duos bisantios, in ecclesia de Bure duos bisantios, in ecclesia de Villania duos bisantios, ecclesiam de Dampetra super Salum fluvium, ecclesiam de Polesot cum decimis & appenditiis suis, ecclesiam de Laniaco cum decimis & appenditiis suis, ecclesiam de C Vivaco cum decimis & appenditiis suis, ecclesiam de Anceio Franco, ecclesias de Taliceio, & de Blaceio, ecclesiam de Merone * cum paratis, ecclesiam de Nancile * in pago Divionensi, ecclesiam de Ageio & de Gypseio, ecclesias de Barbire & de Coion, quidquid habetis in ecclesia de Rumille, ecclesiam S. Hilarii cum append. ecclesiam de Buxeria, ecclesiam de Provencheriis, ecclesiam sancti Calixti, elemosynam Alberici canonici Lingonensis apud villam Calinas *, & ecclesiam ejusdem villæ cum decimis & appenditiis suis, ecclesiam de Audeliaco cum appenditiis suis, ecclesiam de Marcilliaco & de Planiaco, ecclesiam de Monte-Landonensi cum appenditiis suis, ecclesiam de Chalandre, ecclesiam de Annulle, & omnes alias ecclesias quas legitime possidetis. Refectiones quoque quas episcopus D capitulo Lingonensi annuatim præstare debet. Scilicet in Natale Domini, in Cœna Domini, in Pascha, in die consecrationis suæ annuatim, in festo sancti Mammetis, & unam aliam ab ecclesia sancti Martini Lingonensis in ipso die festi, electionem omnium ecclesiarum & presbyterorum vestrorum sicut hactenus habuistis, vobis auctoritate apostolica confirmamus. Antiquas præterea & rationabiles consuetudines de justitiis & observationibus tenendis, & faciendis in ecclesia vestra & in aliis ecclesiis civitatis Lingonensis vobis nihilominus confirmamus. Consuetudines seu reditus quos *Cruces* appellant de toto episcopatu Lingonensi, exceptis illis qui ab episcopis Lingonensibus concessi sunt ecclesiis aut monasteriis ejusdem episcopatus, & scripto eorum corroborati noscuntur, vobis duximus confir- E mandas. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia ac integra conserventur eorum pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ authoritate, & Lingonensis episcopi canonica justitia. *Si qua igitur in futurum* ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam, sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digna correxerit satisfactione, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sanctissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat: cunctis autem eidem loco jura sua servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis, inveniant, amen. Datum Verulis per manum Gratiani sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi & notarii, III. calend. Aprilis indictione tertia Incarnationis Dominicæ anno M. C. LXX. pontificatus vero domini Alexandri Papæ III. anno undecimo.

* al. Maurelii.

* al. Nerone.

* al. Nuile.

* al. Chalmi.

LXIX.

Charta fundationis capellæ ducum Divionensis.

1172.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, amen. Ego Hugo dux Burgundiæ notum volo esse præsentibus & futuris, quoniam Jerosolymam proficiscens, præ nimia maris turbatione, & imminentis periculi acerbitate, tam ego, quam omnes qui in navigio erant graviter perterriti fuimus. Eapropter votum faciens Deo promisi me constructurum in mea curte apud Divionem, ecclesiam in honorem sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & beati Johannis Evangelistæ, unde factum est, ut in reditu meo Romam veniens, quod voveram per manum bonæ memoriæ Alexandri summi pontificis Deo obtuli, & auctoritate apostolica, quemadmodum in authentico scripto, quod ab eo impetravi, continetur, confirmari feci. Cùm autem rediissem gratia Dei, convocatis amicis meis, & multis honestis viris, decem clericos pro remedio animæ meæ, & prædecessorum successorumque meorum salute Deo in perpetuum servituros apud Divionem institui, quibus, laudante Aalide uxore mea, & Odone primogenito meo, in eadem villa in proprios usus redditus assignavi, videlicet quidquid habebam de ventis, & astalagium, quod mihi debebant panifici, & calceamentorum constructores, & placitum generale. Concessi etiam eisdem clericis, ut eamdem habeant apud Divionem libertatem, quam habent ecclesiæ principales, scilicet duæ, quæ in ea sunt, & milites. Quoniam autem ecclesia ista specialiter mea est, & præcipuum tribulationis meæ refugium, & oblatio votiva Deo liberatori meo, concessi ei plusquam cæteris, ut videlicet clerici & deservientes liberum habeant *atractum* in villa Divionensi, eodem modo, quo ego habeo, id est, libertatem retinendi homines eamdem, quam ego habeo in villa Divionensi. Dedi etiam eisdem clericis tres de hominibus meis ad sufficiendum ecclesiæ suæ thus, oleum, & ceram, quia nullos adhuc habebant homines, qui videlicet tres homines, & servientes clericorum, qui de domo, & mensa eorum erunt, alii quoque eorum homines, quos Deo largiente, prædicto, vel alio justo modo poterunt acquirere, ab omni exactione, & tallia, seu quacumque consuetudine omnino liberi erunt, plenarium usum fori habentes, sicut homines ducis, quorum videlicet hominum, vel servientium clericorum si quisquam in causam trahatur, non respondebit nisi per dominos suos, qui si culpabilis inveniatur, lex ejus in manu dominorum suorum erit. Quidquid vero iidem clerici de meo casamento poterunt acquirere, liberum habebunt. Ut vero iidem capellani mei de mensa mea & domo esse manifestius cognoscantur, in festis annalibus, id est in Navitate Domini, in Pascha, in Pentecoste, in Omnium sanctorum, si dux, vel ducissa Divione fuerint, accipient de expensa curiæ, tanquam commensales ducis in perpetuum duos solidos pro pane, quatuor sextarios vini, quatuor solidos pro coquina, vel æquivalens, oblationes omnes, & beneficia capellæ ducis & ducissæ, ubicumque sint apud Divionem, ex integro ipsorum erunt, nec capellanus ducis, vel ducissæ in eis quicquam habebit, nisi jure canonicatus, & non jure capellaniæ; si quidem nec dux, nec ducissa capellanum habebit, nisi decanum

capellæ, vel aliquem de canonicis ipsius, qui videlicet decanus, vice domini Papæ curam animæ ducis, & animæ ducissæ debet habere, sicut in præsenti habet curam animæ meæ Nicolaus capellanus meus, & decanus capellæ, quam curam ipse a domino papa Alexandro sumpsit. Quoniam igitur ecclesiam istam ad honorem Dei, & tutamen animarum ducum Burgundiæ, & ad illustrationem domus illorum non dubito pertinere: ipsam tanquam ducatus caput, & turrim salutis ducum cupio erigere, potestatem ducum tantum exinde sperans ampliari, quantum ad honorem suum retributor omnium bonorum, eam ab ipsis ducibus viderit longius exaltari; unde statuo, & posteritati meæ in salutem suam mando, ut quam cito quis dominium ducatus susceperit, statim tanquam felix operum suorum initium adeat ecclesiam suam, consortium spirituale canonicorum suorum recipiat, fidelitatem ei, & statuta præsentis scripturæ se servaturum juret, singulos canonicos in signum fraternitatis in osculo sancto recipiat, tam illos, quam res illorum in speciale tutamen amplectens. Hoc ipsum ducissa quoque in initio promotionis suæ cum venerit Divionem faciat, ut a sancto & pio opere incipientes, cætera agenda auctore Domino deinceps prospere succedant, ecclesiamque istam tanquam cubile, reclinatorium animæ suæ custodiant, ut sicut cætera corpori, ita hæc animis profutura conserventur. Ut autem hoc in posterum ratum habeatur, præsentem paginam sigilli mei, & sigilli Odonis primogeniti mei impressione feci muniri. Testes sunt Odo filius meus primogenitus, cujus laude hoc totum factum est, Maria venerabilis quondam ducissa Burgundiæ mater mea, Aymo de Divione, Wilermus de Orgeolo milites, item Bartholomæus Cambellanus meus, Raynaldus de Edua burgensis, de presbyteris magister Nicolaus capellanus meus & capellæ decanus, Vibertus, magister Hugo, magister Guido Maluspanis, magister Richardus diaconus. Actum est hoc anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXXII.

LXX.

Litteræ Carilocensium monachorum pro Belli-locensibus.

1178. OMnibus præsentes litteras inspecturis frater L. dictus abbas Cari-loci salutem & pacem perpetuam. Sciant omnes nos de consensu conventus nostri in nova creatione abbatiæ Belli-loci fratri G. abbati & monachis suis filiis nostris a nobis ibidem missis more nostro sub beati Benedicti regula Domino famulaturis suisque successoribus dedisse Montem-Rafredi cum appenditiis suis, videlicet cum planis & nemoribus totius ejusdem finagii sub annuo censu trium eminarum Lingonensium tritici & trium de avena ab ipsis Lingonensi capitulo reddendarum. Dedimus insuper eisdem in tam sanctæ & novæ plantationis augmentum grangiam nostram de Charmeto cum appenditiis suis & pertinentiis quibuscumque. Ut autem rerum gestarum non deleatur memoria, præsentem eis dedimus paginam sigilli nostri munimine roboratam. Actum solemniter apud Carumlocum anno ab Incarnat. Domini M. C. LXXVIII.

LXXI.

Charta Hugonis Burgundiæ ducis de comitatu Lingon. dato in eleemosynam episc. Lingon. Ex autographo.

1178. IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen. Notum sit præsentibus & futuris, quod ego Hugo dux Burgundiæ comitatum Lingonensem, quem a Guidone de Saux per commutativam accepi, ecclesiæ Lingonensi, episcopo videlicet patruo meo Gualtero & ejus in episcopatu successoribus in eleemosynam dedi, & habendum in perpetuum concessi, & eum in manu ejusdem Galteri guerpivi, laudantibus filiis meis Odone & Alexandro, Henrico etiam comite Barri consanguineo meo, qui præfatum comitatum a me in feodum acceperat, & fratribus ejus Theobaldo, Rainaldo & Hugone, hanc donationem confirmantibus & approbantibus; & si quod jus in comitatu illo a suis prædecessoribus habebatur, præfatæ ecclesiæ in eleemosynam concedentibus, & omnem inde calumpniam deponentibus: necnon etiam laudantibus hanc eamdem donationem Guidone de Saux, & filiis Odone & Henrico, & liberis ejusdem Odonis. Testes sunt, clerici, Manasses Lingon. decanus, Petrus Barrensis decanus, Ebrardus præpos. SS. Geminorum; milites, Girardus de Reou, Wiardus Moriers & Simon ejus frater, Petrus de Barro serviens Henrici Trecensis comitis, Boinus præpositus Castellionis, Petrus major Castellionis. Actum est hoc anno ab Incarnat. Domini M. C. LXXVIII.

LXXII.

Charta Ludovici regis pro Galtero episcopo Lingonensi. Ex autographo.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, amen. Ludovicus Dei gratia Francorum rex, providentes quieti & tranquillitati subjectorum nobis fidelium, attendentes etiam fervorem fidei ac devotionis, quam nobis & prædecessoribus nostris regibus Franciæ Lingonenses circa limitem regni nostri constituti, tam clerus quam populus, inreprehensibiliter a multis retro temporibus exhibuerunt, præsentis pagina privilegii duximus confirmandum, quod ad statum & incolumitatem coronæ nostræ credimus profuturum. Ad petitionem igitur dilecti & fidelis nostri Galteri episcopi Lingonensis, assensu & voluntate charissimi filii nostri Philippi statuimus, quod nec nobis nec alicui successorum nostrorum regum Franciæ liceat civitatem Lingonensem, vel aliquid eorum quæ tenet episcopus Lingonensis de nobis, de manu nostra & dominio in posterum dimittere, neque in alicujus alterius personæ dominationem modo aliquo vel occasione deinceps transferre. Quod ut perpetuæ stabilitatis robur obtineat, præsentem chartam sigilli nostri authoritate ac Regii nominis karactere subter annotato jussimus roborari. Actum Senonis anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXIX.* astantibus in palatio nostro quorum nomina supposita sunt & signa: S. comitis Theobaldi dapiferi nostri, S. Guidonis buticularii, S. Reginaudi camerarii, S. Rodulfi constabularii, data vacante cancellaria. 1179.

* MCLXIX. in chartario Lingon. Boheriano.

LXXIII.

Charta Henrici comitis Barrensis de comitatu Lingon. dato in eleemosynam episc. Lingon. Ex chartar. Lingonensi Boheriano.

NOtum sit præsentibus & futuris quod ego Henricus comes Barri, comitatum Lingonensem, quem ab Hugone duce Burgundiæ consanguineo meo in feodum recepi, Lingonensis ecclesiæ episcopo videlicet Galtherio & ejus in episcopatu successoribus in elemosynam dedi & habendum in perpetuum concessi, & eum in manu ejusdem Galtheri guerpivi, præsente & approbante hoc ipso Hugone præfato, approbantibus etiam hoc & fratribus meis Theobaldo, Rainaldo, & Ugone; & insuper si quod jus in comitatu illo ego & fratres mei prænominati a prædecessoribus nostris habebamus, Lingonensi ecclesiæ totum in elemosynam contulimus & concessimus, & omnem inde calumniam in perpetuum deposuimus. Testes sunt clerici, Manasses Lingonensis decanus, Petrus Barrensis decanus, Ebrardus præpositus sanctorum Geminorum. Milites, Girardus de Reon *, Viardus Moriers & Simon ejus frater, Petrus de Barro serviens Henrici comitis, Boinus præpositus Castellionis, Petrus major Castellionis. Actum est hoc anno ab Incarnat. Dom. M. C. LXXIX. 1179.

* Reou.

LXXIV.

Bulla Alexandri III. papæ dona & jura Tornodorensis S. Michaëlis abbatiæ confirmantis.

1179. ALEXANDER episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Stephano abbati monasterii S. Michaëlis Tornodorensis ecclesiæ, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum, &c. Ea propter dilecti in domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis nostri scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum & B. Benedicti regulam in eodem loco noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium impræsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestris successoribus etiam illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Ecclesiam B. Michaëlis & cimiterium cum terris & hominibus in eodem burgo commanentibus. Ecclesiam B. Ambrosii de Atheis cum terris & decimis & aliis pertinentiis suis; capellam & villam de Tessiaco cum pertinentiis; ecclesiam de Ligniaco-villa cum pertinentiis suis, & tertiam partem decimæ de Ligniaco castro; capellam de Mollemaco cum appenditiis suis; ecclesiam de Vallepelletana cum terris & molendinis, capellam de Florigniaco cum villa & molendino cum justitia, terris & appenditiis suis, Villam quæ Carriacus dicitur cum molendinis, terris & justitia, ecclesias & villam de Caniaco cum justitia & appenditiis suis; ecclesiam de Espinolio cum duabus partibus decimæ, & decimam molendini Camelli; ecclesiam S. Columbæ cum decimis & appenditiis suis, capellam S. Vinemari cum decimis & redditibus suis; ecclesiam de Anciaco-servili cum tertia parte decimæ & tertia parte molendinorum, & molendinum quod contra castrum est; ecclesiam de Pimella cum appenditiis suis, decimam frugii de Parson, & tertiam partem ejusdem nemoris cum terris & justitia; ecclesiam de Crusiaco cum decimis & redditibus ejus, & ecclesiam de Puteis; ecclesiam & villam de Cursegradu cum justitia & omnibus appenditiis ejus; ecclesiam de Ebroilo & medietatem decimæ, tertias redditus cum pertinentiis suis; ecclesiam de Turgeio cum tertia parte decimæ, cum terris, pratis & silvis; ecclesiam S. Laurentii de Con, & tertiam partem decimæ; usuarium silvarum de Vaula, & de Turgeio, & de Ebroilo ad omnes usus ecclesiæ, & officinarum; ecclesiam S. Michaëlis, & molendinorum de burgo Tornodori, & ad omnes usus domus & furni de Cursegradu, & pasturam omnium animalium ejusdem villæ & pascuaticum 60. porcorum. Duas partes decimæ de villa quæ dicitur Viros, medietatem decimæ & redditum eccles. de Lentagio; ecclesiam de Protonolo cum tertia parte decimæ, terris, & possessionibus suis; ecclesiam S. Trinitatis de Barro super Sequanam cum tertiis & molendinis ad eandem ecclesiam pertinentibus, & nundinis festivitatis, S. Trinitatis 1. Dominica 2. & 3. feria & tertiam partem molendinorum de Villamorini cum terris & pratis. Terras & redditus de Valeriis, de Chaale, & de Estorniaco. Terras & redditus de sanctis Virtutibus; Capellam de Monasteriolo cum terris, pratis, silvis, & tertia parte justitiæ; capellam & mediam partem villæ Campaniaci cum justitia, & terris & aquis & silvis ad eandem villam pertinentibus. In episcopatu Trecensi ecclesiam S. Petri in villa, quæ Jassenna dicitur, cum decimis & molendinis terris & pratis, & omnibus appen-

A ditiis suis. Et in eadem parrochia in villa quæ Trena dicitur, capellam S. Michaëlis, molendina de burgo Tornodori, & de burgo Beraudi, & molendina Boenerii. Et duas partes sedis molendini quod Camelli dicitur; capellam de Cappa & totum finagium cum justitia & vineis, & terram, quæ dicitur Charron, & Campum Rainfredi, & tertiam partem communium & justitiæ Vallis planæ. Statuimus præterea ut quicumque in castro Tornodori & in parrochia S. Aniani moriuntur, non alibi quam ad vestrum monasterium deferantur & ibidem sepeliantur, nisi sui compotes alibi elegerint sepulturam. In parrochialibus autem ecclesiis quas tenetis, liceat vobis sacerdotes eligere, & electos episcopo repræsentare, quibus si idonei inventi fuerint, episcopus ipsorum curam committat, ut de plebis quidem cura iidem sacerdotes episcopo, de temporalibus
B vero vobis debeant respondere. Obeunte te verò nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus in qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi sensu vel fratrum pars consilii sanioris secundùm Deum, & B. Benedicti regulam providerint eligendum. Decernimus ergo, &c. Ego Alexander catholicæ ecclesiæ papa III. ego Hubaldus Ostiensis episcopus, Johannes presbyter cardinalis, SS. Johannis & Pauli & Symmachii, Johannes presbyter card. tit. S. Anastasiæ, Johannes presbyter card. tit. S. Marci, Petrus presbyter card. tit. S. Chrysogoni, Jacobus diaconus card. tit. S. Mariæ in Cosinedin, Ardicio diaconus cardin. S. Theodori, Laborans diaconus card. tit. S. Mariæ in Porticu, Raynerius diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum,
C Johannes diac. card. S. Angeli, Raynerius diaconus card. S. Adriani, Hugo presbyter card. tit. S. Clementis, Arduinus presbyter cardin. tit. S. Crucis in Hierusalem, Matthæus presbyter card. tit. S. Marcelli. Datum Laterani per manum Alberti S. Romanæ Ecclesiæ presbyteri card. & cancellarii IV. calend. April. indict. XIII. Incarnat. Domini anno M. C. LXXIX. pontificatus dom. Alexandri papæ anno XX.

LXXV.

Charta Manassis episcopi super portione quam in comitatu Lingonensi habet capitulum. Ex autographo.

D MANASSES Dei gratia Lingonensis electus, omnibus in perpetuum. Tractatum diu fuit in nostra 1179. & capituli Lingon. præsentia super portione quam in comitatu Lingonensi haberet capitulum deinceps in perpetuum percipere, quodque concordatum non fuit propter procinctum itineris nostri ad curiam. Convenit inter nos ut tertiam partem omnium redditinum & proventuum, quæ de comitatu provenient, habeat capitulum in perpetuum, si ei placuerit: post reditum verò nostrum a curia, si dominis Lingon. aliter partiri & disponere placuerit, condictum fuit quod ratum hinc inde haberetur quidquid super hoc disponerent quibus commissa fuit dispositio, quatuor subscriptæ personæ, Girardus videlicet archidiaconus, Milo cantor, Petrus decanus Barri, Rodulfus de Conflento. Actum est hoc
E anno ab Incarnat. Domini M. C. LXXIX.

LXXVI.

Ex autographo.

Charta Manassis episcopi Lingonensis de concordia inter abb. Divion. & Ottonem dom. de Saux.

1182. EGO MANASSES Dei gratia Lingonensis episcopus, omnibus notum facio querelam, quæ vertebatur inter abbatem Divionensem & Ottonem dominum de Sauz in hunc modum in capitulo sancti Benigni me præsente sedatam & sopitam. Si quidem dominus Otto pro sua, & patris sui comitis Vidonis & antecessorum suorum animabus, omnem justitiam, omnem exactionem, & quidquid sive juste apud Dianetum usque ad diem hujus pacis possederat, in pace dimisit, & pro elemosyna in manu nostra guerpivit, præter casamenta sua & quosdam homines suos, qui ad ecclesiam sancti Benigni non pertinent, quos sibi retinuit, salvis *corvea & falce & furca* & aliis consuetudinibus quas ecclesiæ S. Benigni præfati homines domini Ottonis debent, pro quibus & habent usuarium Dianeti sicut & cæteri homines ejusdem villæ. Adjecit etiam de suo, quod homines de Dianeto omnem pasturam habeant per solam restitutionem dampni in tota terra sua : & similiter hominibus suis de Sauz & de Puiscolis, abbas pasturam de Dianeto concessit per solam restitutionem dampni hinc inde illati. Dominus Otto in bona fide custodiam villæ suscepit & promisit, pro qua custodia & pasturis terræ domini Ottonis concessit abbas ipsi Ottoni & hæredi suo de singulis animalibus arantibus hominum sancti Benigni in eadem villa manentium ; & de singulis focis *foxforanorum*, sex denarios in festo S. Remigii per obedientiarium reddendos & requirendos : animalia autem obedientiarii omnia tam arantia quam alia usuarium pasturæ habebunt libere sine hac sex denariorum persolutione. Item si dominus Otto de aliquo hominum abbatis clamorem facit, quod non denarios quos debebat reddiderit, per clamorem & justitiam obedientiarii vel ejus qui vicem abbatis ibi aget per unum testem vel per juramentum ille qui accusabitur, se solvisse ostendet, vel capitale & tantumdem de emenda persolvet. Si dominus Otto de hominibus de Chaneto qui sancti Benigni sunt clamorem fecerit, abbas vel mandatum ejus casatos apud Dianetum justificabit el, obedientiarius vero cæteros in eadem villa. Si quis contra hanc institutionem venire præsumpserit, anathema sit. Hii sunt testes. Ego ipse Manasses Lingon. episcopus qui sigillo nostro chartam feci confirmari. Girardus decanus Lingon. Petrus decanus Barri, Milo cantor, avunculi ipsius ; Viardus capellanus episc. Philippus notarius, Hugo major de claustro, Johannes camerarius, Ulricus coquus, Stephanus famulus, Belardinus de Castro, Bonardus Raromagnus. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXII.

LXXVII.

Charta de libertate ecclesiarum Longovici, sancti Apollinaris, Plumbarii & Villaris.

1183. EGO MANASES Dei gratia Lingon. episcopus omnibus notum facio me concessisse ecclesiæ sancti Benigni Divionensis libertatem ecclesiarum de Longovico, de sancto Apollinari, de Plumbariis & Villaris : ita ut tam easdem ecclesias, quam earumdem presbyteros ab omni exactione & rogatu liberos, & presbyteratus ecclesia Divionensis libere & quiete in perpetuum possideat. Liceat nichilominus abbati vel vicariis ejus sacerdotes in præfatis ecclesiis instituere, qui eis de omni beneficio & redditu ecclesiarum secundum ipsorum dispositionem debeant omnino respondere. Institutos ad decanum Divionensem ut ab eo curam animarum accipiant adducere. Ut autem hoc firmum sit, præsenti scripto sigillum meum adhibui. Testes Petrus decanus Barri, Johannes Divionensis decanus, Parisius & Martinus monachi. Actum anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXIII.

LXXVIII.

Charta fundationis monasterii S. Mariæ de Caritate ad Liesinas ordinis Cisterciensis.

Ex autographo.

EGO MANASSES Dei gratia Lingonensis episcopus omnibus notum facio Willelmum dominum de Liesinis per manum meam dedisse in eleemosynam Deo & B. Mariæ de Caritate ad Liesinas totam terram quam habebat, & continetur a communi strata quæ tendit apud Rubeum-montem usque ad semitam quæ tendit Passiacum, a ponte ad vineas Passiaci. Adjecit etiam eidem elemosynæ campum in quo domus ipsa cum appenditiis suis sedet, cum omni jure, juridictione, dominio, & districtu, in his nihil sibi reservans præter divinam retributionem, & justitiam in casu criminali tantum. Hanc autem elemosynam laudavit uxor ejus, laudavit elemosynam Theobaldus de Barro frater meus, de cujus casamento erat præfata terra. Testes sunt ejus rei Stephanus archidiaconus, Walterus decanus Montis-Barri, Philippus notarius meus. Actum anno Incarnati Verbi Dei M. C. LXXXIV. 1184.

LXXIX.

Charta Hugonis ducis Burgundiæ de anniversario suo in ecclesia Lingonensi faciendo.

Ex chartar. Lingonensi Bohetrano.

USus litterarum repertus est propter memoriam rerum. Inde est quod ego Hugo dux Burgundiæ 1184. præsenti scripto notum fieri volo tam præsentibus quam futuris, quod pro salute animæ patris mei, & meæ, omniumque prædecessorum meorum, atque pro restitutione excessuum, quos in res ecclesiæ Lingonensis feceram, septem libras perpetuo singulis annis in pedagio Divionensi in octavis Paschæ percipiendas, laudante Odone filio meo eidem ecclesiæ concedo : ita tamen quod anniversarium patris mei & meum in præfata ecclesia annuatim fiat, & ut donum istud in perpetuum ratum habeatur sigilli impressione confirmo. Hoc autem factum est per manum domini Manassis Lingonensis episcopi, per cujus manum beneficium hoc prælibatæ ecclesiæ confero. Hujus rei testes sunt Girardus Lingonensis decanus, Nicolaus castellanus meus, & capellæ meæ decanus, Arnaudus decanus de Chasneto, Constantius decanus S. Sequani, Ansericus senescalcus meus, Girardus de Reum, Wiardus Morchers, Otho de Saulz, Petrus major Castellionis. Actum est hoc anno ab Incarnat. Dom. M. C. LXXXIV.

LXXX.

Charta Manassis Lingonensis episc. de XV. solidis annuatim persolvendis ecclesiæ S. Benigni apud Ventous.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Manasses Dei gratia Lingonensis episc. Notum facio 1186. omnibus tam præsentibus quam futuris quod dominus Otho de Sauz pro suæ animæ remedio & antecessorum suorum salute & pro gravaminibus, quæ ecclesiæ S. Benigni intulerat, laude uxoris suæ & filiorum suorum, concessit & per manum nostram libere in elemosynam dedit quindecim solidos de Divionensi moneta in censibus villæ, quæ Ventos dicitur, annuatim persolvendos. Concessit etiam quod si redditus ejus villæ ad hoc devenerint, ut in ea nisi soli quindecim solidi reperiantur, de parte sua abbati & monachis omnes dabuntur, & si ibi (quod futurum non speramus) memorati solidi non fuerint inventi, ipse vel sui hæredes eos monachis persolvent ; & tamdiu terram suam voluit a nobis interdicto submitti,

submitti, quamdiu ipse vel sui hæredes de solutione A eorum solidorum monachos inquietaverint. Si quis ergo contra hanc auctoritatis nostræ paginam de hac elemosyna ecclesiam infestaverit, eum perpetuæ excommunicationis dampnationi submittimus; donec abbati & monachis digne pro hoc satisfecerit. Sigillum Odduini archidiac. signum magistri Aynaudi capellani nostri. Actum est hoc anno Domini M. C. LXXXVI. tempore Aymonis abbatis.

LXXXI.

Charta de Hospitali Dominici Divitis.

1189. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Manasses Dei gratia Lingonensis episcopus præsentibus B & futuris notum facio quod Dominicus Dives domum quam pro sua & antecessorum suorum salute ad recipiendos pauperes construxerat in manu nostra posuerat & protectioni nostræ subjecerat. Verum cum præfatam domum tam proprietate fundi quam jure parrochiali ad ecclesiam B. Benigni Divionensis pertinere, nec eam sine ipsius ecclesiæ præjudicio, nisi ipsius potestati subderetur, posse consistere indubitanter cognovimus, ne præfata ecclesia, cujus promotioni efficaciter intendere volumus, sicuti & debemus, aliquam in suo jure sustineret læsionem, laude & voluntate nostra præfatus Dominicus ex assensu fratris sui Evrardi, memoratam domum cum omnibus ab ipso eidem domui collatis & conferendis sæpè dictæ ecclesiæ in perpetuum possidendam concessit; & nos similiter laude & consilio capituli nostri, si quid juris nos vel ecclesia Lingon. C in eadem domo habebamus, libere & absolute eidem ecclesiæ concessimus. Quæ sint autem illa, quæ præfatus Dominicus eidem domui contulit propriis duximus exprimenda vocabulis. In primis quatuordecim jugera vinearum juxta molendinum Bernardi sita; apud Siliceium grangiam unam, & vineam & terram arabilem quam ei pater suus dimisit; grangiam etiam super Lariacum sitam cum omni ædificio quod ibi construxit; novem quoque stallos in foro Divionensi ubicumque forum fuerit, ad telam sepeliendis pauperibus comparandam deputatos; domum etiam juxta postellam sitam, & redditus ex eadem domo provenientes ad luminare pauperum deputatos; oves quoque trecentas, & decem boves: ne autem hæc, vel alia beneficia eidem domui collata vel conferenda, amministrorum incuria dissipari D valeant vel inhoneste tractari, a nobis statutum est & ab abbate sancti Benigni receptum, quod idem abbas nichil de bonis domus alienare, vel in alios usus quam in necessitates domus poterit expendere: poterit autem abbas plures conversos & conversas in eadem domo habere & amministrationem domus cuilibet ipsorum committere: & quotiens expedierit auferre & alium subrogare; ita tamen quod si ejusdem loci amministrator in amministratione negligens fuerit repertus, ad commonitionem duorum hominum de parrochia S. Johannis qui ad hoc eligentur, abbas emendare curabit. Nulla ibi oratorii vel cimiterii benedictio fiet; sed corpora defunctorum in cimiterio B. Benigni, salvo in omnibus jure parrochialis ecclesiæ sepelientur, medietate oblationum ibidem provenientium pauperibus, medietate E infirmis fratribus sancti Benigni deputata. Ut autem super hoc malignantium cavillatione, vel oblivionis subreptione, vel temporis successione nullatenus valeat vacillari, præsentem chartam inde fieri fecimus & sigillo capituli nostri ex voluntate ejusdem capituli & nostro jussimus roborari, & laudantibus hiis quorum signa & nomina sunt inferius annotata. Signum Hilduini decani, S. Gualterii archid. S. Amedei archidiac. S. Lamberti archidiac. S. Evrardi cantoris. Actum est hoc apud Lingonas publice in generali synodo IX. kalend. Junii, regnante Philippo rege Francorum anno ab Incarnat. Domini M. C. LXXXIX.

LXXXII.

Charta donationis Andreæ de Sauvisio factæ Molismensi cœnobio. *Ex chartar. Molismensi 2. p. 7.*

EGO MANASSES Dei gratia Lingon. episc. notum 1189. facio quod dominus Andreas de Sauvisio dedit in elemosynam eccl. Molismensi post decessum suum quidquid habebat vel reclamabat apud Molisinas, excepto homine nomine Humberto, testes Huldoinus Lingon. decanus, Stephanus & Lambertus archidiaconi, Petrus capellanus episc. Actum est hoc Lingonis anno Incarnationis Verbi M. C. LXXXIX.

LXXXIII.

Charta Manassis episc. Lingonensis, qua confirmatur donatio Hugonis ducis Burgundiæ. *Ex chartar. Cluniac.*

EGO MANASSES Dei gratia Lingonensis episcopus 1189. notum facio omnibus quibuscunque litteræ præsentes patebunt, quod cum nobilis vir Hugo dux Burgundiæ instinctu Divino contulisset ecclesiæ Cluniacensi in elemosyna quædam beneficia apud Castellionem, rogatus sum a domnino duce & Oddone filio ejus, ut donationem suam confirmarem, eo quod de feodo sit episcopi Lingonensis. Quia igitur bonorum virorum elemosynas approbare & ecclesiarum securitati teneor providere, donationem illam necnon & beneficium quod ecclesiæ Cluniacensi dedit in Divione præsenti charta mea confirmavi; ita etiam quod si dominus dux vel aliquis de suis inde molestiam vel injuriam fecerit ecclesiæ Cluniacensi, ego vel successores mei episcopi terram ducis interdicto supponemus, donec ecclesia Cluniacensis justitiam suam obtineat. Sic enim a nobis confirmari ista postularunt dominus dux & filius ejus, eo quod elemosynas suas stabiles esse desiderarunt. Actum anno Incarnationis M. C. LXXXIX.

LXXXIV.

Charta Celestini papæ de residentia canonicorum Lingon.

CELESTINUS episcopus servus servorum Dei, di- 1196. lectis filiis decano & capitulo Lingonensi, salutem & apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri, ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, institutionem a bonæ memoriæ P. quondam Tusculano episcopo in ecclesia Lingonensi factam, & per delegatos postmodum judices Claræ-vallis, & Longivadi abbates innovatam, & communi omnium canonicorum juramento firmatam, videlicet ne quis præbendæ fructum præsumat accipere, nisi annuatim per sedecim septimanas in ecclesia moram fecerit continuè, vel interpolatim, ita quod uni principalium horarum matutini vel majoris missæ, sive vesperarum intersit officio. Salva tamen ecclesiæ consuetudine de scholaribus, vel collateralibus episcopi & decani ad sedem apostolicam accedentibus, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo ut nulli, &c. Datum Laterani IV. idus Martii, pontificatus nostri anno sexto.

A

LXXXV.

Ex MS. Boheriano.

Charta fundationis ecclesiæ collegiatæ B. Mariæ Salionis in diœcesi Lingon.

1197. EGo GUIDO dominus de Saux omnibus tam præsentibus quam futuris notum facio, quod pro salute animæ meæ & patris & matris meæ omniumque prædecessorum meorum & Elisabeth uxoris meæ, filiorumque meorum constitui in ecclesia B. Mariæ de Saux canonicos, & dedi eis libere septem mansa in castello de Saux in perpetuum possidenda ad domos ædificandas convenientia, quas domos ita liberas esse volo, quod si aliquis ad eas confugerit priusquam in eum manus injecerim, vel res suas in eis posuerit sub protectione eorum, cum rebus suis tutus erit, nisi de forefacto magnæ justitiæ fuerit comprobatus. B Dedi etiam eis libere terras in usum ipsorum proprium ad culturam segetum vel propagationem vinearum excolendas. Præterea concessi eis quod si aliquis canonicorum in conductu suo aliquem acceperit, nec a me nec ab hominibus meis, nec ab aliquo supra quem potestatem habeam conductus infringetur. Exposui etiam eis omnes aquas meas ad piscandum. Concessi quoque eis quod si aliquis canonicorum vinum suum ad vendendum dederit, & interim ad vendendum vinum dari per edictum prohibeam, ne aliquis præter me vinum vendat, eidem canonico licebit vinum vendere prætaxatum. Dedi etiam eis quatuor libras censuales in villa castri, & in alia terra mea, & omnes decimas bladorum meorum & pecudum mearum, & quartam partem decimarum de Saux. C Porro canonicis prænominatis concessi quod ipsi habeant apud Saux mansa libera ad homines libere retinendos, qui sub eorum potestate eligent remanere: ita quod cum hominibus meis in nemoribus & in aliis rebus ad castellum de Saux pertinentibus usum habeant plenarium & absolutum, liberi omnimoda exactione mea & hominum meorum. Præterea si quis hominum meorum pratum aliquod vel terram aliquam de qua non habeam reditus eis in elemosynam dederit, vel aliquis militum, qui de me feodum teneat sive in elemosynam dederit vel vendiderit, vel in vadimonio posuerit, hoc libenter concessi. Hæc omnia laudavit uxor mea Elisabeth, & filius meus Bartholomæus. Actum anno ab Incarnatione Domini M. C. XCVII.

Hanc fundationem confirmaverunt Garnerius Lingonensis episcopus, Rainaudus archiepiscopus Lugdunensis & Celestinus papa II.

LXXXVI.

*Charta Innocentii papæ III. de provisoria sustentatione episcopi Lingon. episcopatum resignantis.**

* Garnerii ut videtur.

1200. INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis capitulo Lingonensi salutem & apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster quondam episcopus vester episcopatum ipsum in manibus nostris resignavit, & nos ei pro sustentatione sua de quibusdam ipsius ecclesiæ possessionibus fecerimus E provideri; sic ejusdem ecclesiæ volumus præcavere jacturis, quod super his quæ ad provisionem & mandatum nostrum facta esse noscuntur, sustinere nequeat futuris temporibus læsionem. Inde est quod volentes vobis & ecclesiæ vestræ providere sollicitudine diligenti, auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne prædictus episcopus de omnibus illis quæ pro sustentatione sua sibi a nobis fuerunt assignata, infeodare aliqua, seu alienare vel alio modo distrahere, aut sub tributo ponere alicujus, qualibet temeritate præsumat. Quod si forte facere contra prohibitionem nostram tentaverit, factum ejus irritum decernimus & inane. Datum Laterani 2. idus Martii pontificatus nostri anno 3.

LXXXVII.

Diploma Hilduini domum Dei de Espissia Reomaensibus monachis concedentis.

Ex tabular. Reom. apud Rover. in illius cœnobii historia.

1200. EGo HILDUINUS Dei gratia Lingon. ecclesiæ electus notum facio tam præsentibus quam futuris, nos intuitu pietatis & misericordiæ dedisse domum Dei de Espissia, ædificatam a B. domino ejusdem villæ, ecclesiæ Reomaensi, quia donatio & dispositio ejusdem domus ad nos de jure pertinet, & præcipue quia in parrochia ipsius ædificata est. Actum est hoc anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo.

LXXXVIII.

Charta Hilduini episcopi, qui post confirmationem electionis suæ dedit capitulo Lingonensi XXV. libras.

NOtum sit omnibus quod ego Hilduinus Dei gratia electus Lingonensis, post meæ electionis confirmationem & regalium receptionem dedi capitulo Lingonensi viginti quinque libras in venta & pedagio & universis reditibus Lingonensibus, qui ad episcopum pertinent, pro centum libris quas piæ recordationis Manasses episcopus ipsi debebat pro Lamberto de Barro archidiacono Lingonensi, & pro damnis quæ G. quondam Lingonensis episcopus ipsi dederat, quorum summa erat M. libr. & eo amplius; super quibus cum aliqua prius esset super quantitate damnorum controversia inter G. episcopum Lingonensem & capitulum, ex utriusque partis assensu litteræ a domino PP. Celestino ad judices delegatos fuerant impetratæ & lis fuerat contestata, & etiam pro quibusdam, quæ Theobaldus comes Campaniæ mandato G. Lingonensis episcopi ipsi dederat; & cum supra dicta omnia in usus & utilitates episcopatus fuissent universa, supradictos reditus ipsi capitulo annuatim assignavi percipiendos tribus terminis, ut scilicet tertia pars recipiatur in quindena omnium sanctorum, & alia tertia pars in quindena Purificationis B. Mariæ, & alia in quindena Ascensionis Domini. Quicumque autem sive per se sive cum alio recipiet reditus prædictos jurabit, & idoneos fidejussores dabit in vigilia B. Mammetis, quod prædictam pecuniæ summam statutis terminis, capitulo Lingonensi solvet: quæ etiam si nec ab ipso nec a fidejussoribus recipietur, sententia interdicti super episcopum vel electum Lingonensem, sicut moris est in ecclesia Lingonensi firmiter teneretur. Quod si prædicti reditus episcopi a quodam alio occuparentur, vel extra manum & potestatem episcopi fierent, ita quod de prædictis XXV. libris episcopus capitulo Lingonensi garentiam portare non posset, sententia interdicti, sicut moris est, in episcopum vel electum in ecclesia Lingonensi teneretur. Præterea decem alias libras, quas ipsi capitulo pro domino Fontisvennæ annuatim duobus terminis ego & prædecessor meus tenebimur reddere prædictis terminis tribus annuatim, sub eisdem pœnis & cautionibus, quæ prædictæ sunt fideliter solvam. Actum anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo. 1200.

LXXXIX.

Charta de Campo S. Sequani extra portam Willermi.

Ex autographo.

EGo PETRUS DE BESUA Deo volente major communiæ Divionis notum fieri volo universis, 1201. quod cum tam ego quam Girardus frater meus quandam terram quæ juris ecclesiæ S. Sequani erat, contra eos diu injuste & ignoranter tenuissemus, quæ etiam

ex multis temporibus ab incolis loci illius dicitur campus S. Sequani, situs extra muros Divionis ad portam Willermi, tandem ad cor revertentes jus suum eidem ecclesiæ recognovimus, venia de prædicta injuria quæsita & impetrata, ea compositione quæ subsequitur: scilicet quod eumdem campum tam ego quam hæredes mei pro ipsis deinceps possidebimus, & decimam ipsius cujuscumque culturæ fuerit, de more circum adjacentis terræ eis reddemus; unum etiam sextarium olei censualem imperio abbatis, quotannis in Dominica qua cantatur; *invocabit me*, persolvemus. Quod si forte nos vel successores nostri eumdem campum invadiare vel vendere voluerimus, prius abbatem vel fratres ecclesiæ conveniemus, quem si retinere voluerint, duas marcas argenti de pretio quod alter dare voluerit relaxabimus, nulli etiam alii de eo eleemosynam, nisi ecclesiæ S. Sequani nobis facere licebit. Ecclesia vero hæc eumdem campum nobis acquitare & deffendere de consuetudine abbatiarum Divionensium promisit. Hac de causa dominus abbas & conventus me & uxorem meam & filium & fratrem in fraternitatem suam receperunt, & omnium beneficiorum suorum tam in vita quam in decessu participationem plenariam concesserunt. Ego vero frater eorum effectus consilium & adjutorium meum eis omnimodis repromisi. Hujus rei testes sunt Galterius prior S. Sequani, Garnerius sacrista, Henricus de Pangez, Rainaudus de Sarrigne, Hugo de Fregne serviens ducis, Lamdricus cambellanus abbatis, & Lamdricus filius ejus. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini M. CC. I. Odone existente duce Burgundiæ. Hoduino tunc noviter in presbyterum & episcopum Lingonensem consecrato. Prima die Junii.

XC.

Ex autographo.

Charta Philippi Franc. regis super regalibus episcopi Lingonensis & super electione Lingon. præsulis capitulo concessa.

1203. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, amen. Philippus Dei gratia Francorum rex. Noverint universi præsentes pariter & futuri, quod nos concedimus ut decanus & capitulum Lingonensis ecclesiæ regalia episcopatus Lingon. vacante sede eadem, quotiens & quamdiu vacaverit, libere teneant & conservent ad opus episcopi successoris. Quia etiam prædicta ecclesia a nobis remota est, & in confinio regni & imperii sita, ad periculum evitandum, & pro utilitate ejusdem & nostra, concedimus eidem ecclesiæ ut quotiens sedes prædicta vacaverit, decanus & capitulum, non petita a nobis licentia eligendi, episcopum sibi eligant, & in continenti regalia nobis repræsentent. Quod ut perpetuum robur obtineat, sigilli nostri auctoritate, & Regii nominis charactere inferius annotato præsentem paginam confirmamus. Actum apud Paciacum anno ab Incarnat. Domini M. CC. III. regni vero nostri anno 25. adstantibus in palatio nostro quorum nomina super posita sunt & signa. S. Guidonis buticularii, S. Matthæi camerarii, S. Drogonis constabularii. Data vacante cancellaria.

XCI.

Bulla Innocentii papæ III. qua ordinem Vallis-Caulium confirmat.

1205. INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori & fratribus Vallis-Caulium, salutem & apostolicam benedictionem. Solet annuere sedes apostolica piis votis, & honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Ex litteris sanè venerabilis fratris nostri G. electi Remensis accepimus, quod, dum transiret per diœcesim Lingonensem, vos invenit in Valle-Caulium novellam institutionem ordinis assumpsisse, de cujus meritis diligenter inquirens nihil in eo

A nisi religiosum comperit & honestum. Invenit siquidem, prout eædem litteræ continebant, quod inter vos unus monachorum, quem vos filii monachi eligetis, debeat esse prior, cui omnes monachi videlicet & conversi, quorum societas vigesimum numerum non transcendet, tanquam spirituali patri reverentiam & obedientiam curabitis exhibere. Nullus vestrum proprium possidebit. In conventu singulis diebus missa & horæ canonicæ cantabuntur, privatasque missas, qui voluerint, celebrabunt. Capitulum tenebitis omni die, facturi duodecim lectiones temporibus constitutis. Simul laborabitis, & simul in refectorio comedetis, carnibus & sagimine non utentes: prior vobiscum in eodem refectorio comedet, simili cibo & veste contentus. A festo resurrectionis Dominicæ, usque ad exaltationem Crucis bis B comedetis in die, residuum temporis sub jejuniorum abstinentia transcursuri, pane & aqua & uno pulmento contenti sexta feria existente. In die Nativitatis Dominicæ non jejunabitis, nec sexta feria in æstate, ubi festum intervenerit duodecim lectionum. Vivetis de redditibus, silentium servaturi. Fœminæ interiores terminos non intrabunt, nec vos exteriores, excepto priore nisi in causa ordinis, transcendetis. Prior tamen si occupatus fuerit, vel ægrotans, & urgens necessitas vel evidens utilitas postularit, poterit unum quem voluerit, destinare. Cilicia induetis ad carnem, eos qui ferre non poterunt non cogentes. Lineas & cannabinas vestes nullatenus induetis, grossæ lanæ vestes non tinctas & pelliceas habituri, Cum tunicis, cingulo & caligis omnes jacebitis; & præter hæc, vos filii monachi, cum cuculla, nusquam & nunquam super culcitris quiescentes. C Erunt novitii vestri in probatione per annum. Et vos, filii monachi, a matutinis usque ad horam laboris, & a vesperis usque ad occasum solis, lectioni, orationi, & contemplationi vacabitis, exceptis his quos prioris discretio pro aliqua certa & necessaria causa duxerit retrahendos. Nos autem vestris justis postulationibus annuentes, personas vestras, & locum in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus quæ inpræsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum concessione pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, sub beatri Petri & nostra protectione suscipimus. Specialiter autem ordinem ipsum provida deliberatione de assensu episcopi diœcesani statutum auctoritate apostolica confimamus, & præsentis D scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis & confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, IV. idus Febr. pontif. nostri anno VII.

XCII.

Charta Willermi episcopi de suo anniversario.

Ex authent.

EGO WILLERMUS miseratione Divina Lingon. episcopus notum facio omnibus ad quos præsentes 1208. litteræ pervenerint, quod cum dedissem Deo & eccles. E B. Mammetis in perpetuam eleemosynam pro anniversario meo singulis annis faciendo quidquid habebam apud S. Germanum & apud Mavilleyum de emptione quam feci a fratre meo Simone domino Jonisvillæ pro 500. libris Pruviniensis monetæ, postmodum considerantes utilitatem ejusdem ecclesiæ, ego & totum capitulum Lingon. in hoc convenimus & statuimus, quod successores mei scilicet Lingonenses episc. prædictam emptionem possidebunt tanquam suam, & ego in recompensationem præfatæ eleemosynæ, assignavi in perpetuum eidem capitulo 25. libras Lingonensium singulis annis in redditibus meis Lingon. scilicet in Baunoit venta, & in redditibus meis Montis-Salionis, si redditus Lingonenses non sufficerent, percipiendas. Ita quod

quandiu vixero, pro remedio animæ meæ missa S. Spiritus celebretur solemniter singulis annis in ecclesia S. Mammetis, in crastino scilicet apostolorum Philippi & Jacobi, in qua de prædictis 25. libris dividantur canonicis 20. libræ, clericis de choro quinquaginta solidi, ita tamen quod de illis 50. solidis quilibet presbyter de choro non canonicus percipiet solus tantum quantum duo alii clerici de choro, si interfuerint Missæ; pauperibus novi hospitalis juxta S. Mammetem alii 50. solidi ad ipsorum refectionem. Post autem decessum meum singulis annis in eadem ecclesia fiet anniversarium meum, in cujus vigilia canonicis qui interfuerint 10. libræ dividentur, clericis vero qui interfuerint vigiliæ 25. solidi: ita quod de illis 25. solidis presbyteri de choro non canonici percipient tantum quantum duo alii clerici de choro: refectioni dictorum pauperum 25. solidi die anniversarii mei dividentur. Aliæ decem libræ canonicis qui præsentes fuerint; clericis de choro qui fuerint præsentes distribuentur 25. solidi, sicut prædictum est; sæpe dictis pauperibus ad ipsorum refectionem alii 25. solidi. Quod ut ratum & memoriter habeatur, præsentes litteras sigilli mei munimine feci roborari. Actum Lingonis anno gratiæ M. CC. VIII. XV. kal. Aprilis.

XCIII.

Charta fundationis Valis-Schollarium ordinis S. Augustini.

1212. SCiant præsentes & futuri quod ego Willelmus Lingonensis episcopus pro remedio animæ meæ, prædecessorum, & successorum meorum dedi fratri Willelmo, ceterisque sociis suis quos idem Willelmus duxerit eligendos, & ad honorem Dei convocandos, capellam in valle Barbillorum a me fundatam, quæ nunc Vallis-Scholarium dicitur. Dedi etiam eisdem fratribus ad ædificationem ejusdem vallem cum declivis lateribus a stagno usque ad essartum magistri Johannis scilicet, qui debuit ibi ædificare novam villam, & adducere libertatem ad Luseyum. Et dedi usuarium in omnibus, & omnes asiantias suas extra metas suas in eadem valle, & in omnibus nemoribus meis. Dedi etiam prædictis fratribus decem libras in foro Montis-Salionis, centum solidos in festo S. Remigii, & centum solidos in Pascha annuatim persolvendos, & decem modios vini in vinea mea de Chastcillonet, quam plantavi, & decem sextarios frumenti in novo molendino meo de Luseyo, in festo S. Remigii annuatim percipiendos. Quod ut ratum & inconcussum permaneat, ego in hujus rei testimonium præsentes litteras sigilli mei munimine roboravi. Actum anno Domini M. CC. XII.

XCIV.

Institutio ordinis Vallis-Scholarium.

1215. EGo WILLELMUS Divina miseratione episcopus Lingonensis universis & singulis præsentem paginam inspecturis notum facimus quod W. prior Vallis-Scholarium ceterique ejusdem loci fratres prudentum virorum freti consilio certam vivendi formam sibi eligentes proposuerunt sub regula B. Augustini militare, habentes officium ecclesiasticum, habitum, gestum, & incessum secundum propositi & facultatis eorum congruentiam more fratrum B. Victoris Parisiensis. Vacabunt laboribus, horis & temporibus constitutis, more quo decet silentium servaturi. Sani carnibus non vescentur, nec in domo nec extra domum, nisi in ægritudine vera, & tunc ut citius convalescant. A Pascha usque ad exaltationem S. Crucis bis reficientur in die, residuum temporis sub jejunii abstinentia transcursuri, exceptis diebus novem scilicet & octavis in quibus comedent usque ad festum S. Brixii, & a die Nativ. Dom. usque ad Septuagesimam, more dictorum fratrum B. Victoris. Habebunt lectralia culcitris & linteis carentia,

A dormientes succincti tunicas & calceati caligis. Hospites etiam jacebunt sine culcitris, laneis contenti sicut & fratres. Et si annuente Domino ecclesia Vallis-Scholarium in tantum fuerit propagata & ampliata, ut multitudinem pariat filiarum; omnes filiæ ejus & filiæ filiarum usque ad ultimam generationem ecclesiæ Vallis-Scholarium quasi matri & dominæ subjacebunt, & ibidem omnes ecclesiarum priores semel in anno more Cisterciensium tempore determinato convenient generale capitulum celebraturi. Prior Vallis-Scholarium liberam habebit potestatem per omnes ecclesias illius ordinis movendi & amovendi, & excessus corrigendi, & si forte in ecclesia Vallis-Scholarium fuerit aliquid emendandum, vel corrigendum in capitulo vel priorem eligendo vel deponendo, tres filiæ primariæ liberam habebunt potestatem
B in matrem, visitando, corrigendo, priorem etiam, si causa evidens exegerit, deponendo, & alium substituendo, salva tamen capituli electione, dummodo concorditer & ordinate conveniant in electione. Fratribus recipiendis certum numerum præfixerint, qui præteriri non potest, statuentes quod capitalis ecclesia in clericis & laïcis non possit excedere numerum tricenarium. Omnes filiæ contentæ erunt XII. clericis & tribus conversis fratribus, priore præsidente. Statuerunt etiam vivere sine agricultura, villis & grangiis, & hominibus, solis redditibus contenti & elemosynis. Pecudum possessiones non habebunt, præter decem vaccas tantum, quæ sufficere possint ad ministrandum lac pulmentis clericorum & familiæ eorum: ita tamen quod vaccæ sub custodia erunt aliena, longe ab ecclesiis semotæ. Ablata judicio non repetent: immo si quis eis injurio-
C sus extiterit & molestus, accedent ad episcopum loci, dicentes: Pater, nolumus vos ignorare quantum talis ille nobis molestus est, & ecce isti quomodo se res habeat non ignorant, ab ipsis si placeat rei veritatem inquirere. Mulieres ad habitum suum non recipient, nisi in extremis, & quæ apud eos forte sibi elegerint sepulturam, & tunc ad præsentationem sui plebani. Mulieres ad eos passim non ingredientes, præter eas quas portarius videbit habere necessitatem, per chorum ecclesiæ & per claustrum, & per alias intrinsecas officinas nequaquam ingredientur, nisi quæ causa devotionis vel visitandi gratia advenerint. Et tunc juxta discretionem prioris. Mulieres infra metas intrinsecas non comedent, neque bibent: immo si necesse fuerit extra metas comedent & pausabunt in hospitio ad hoc depu-
D tato nequaquam pernoctantes. Prior in refectorio cum ceteris comedet & in dormitorio dormiet, nisi in itinere fatigatus, vel occasione talis hospitis, cui debeat honor impendi & reverentia. Prior in victu nec in vestitu a ceteris differet. Prior nequaquam poterit fidejubere pro aliquo, neque pecuniam commendatam suscipere, nisi de assensu capituli, sed neque a Judæo nec per se nec per interpositam personam. Item prior mutuo non accipiet plusquam centum solidos, nisi de assensu capituli, nec plusquam decem libras præter assensum domini Lingonensis. Item fratres de Valle-Scholarium non poterunt ordinem superius specificatum mutare nec addere, nec subtrahere, nec alicui subjici, nec alios sibi subjicere, nec omnino aliquid horum mutare quæ in præsenti pagina continentur, nisi
E de voluntate & assensu domini Lingonensis & prioris Vallis-Scholarium. In cujus rei testimonium nos & idem prior Vallis-Scholarium petitione & assensu fratrum ejusdem Vallis sigillorum nostrorum munimine signavimus. Actum anno Domini M. CC. XV. mense Septembri.

A

XCV.

Ex autographo.

Charta Willermi episcopi super monasterio de Vaubooin.

1216. EGO WILLERMUS Divina miseratione Lingon. episcopus notum facio omnibus præsentibus & futuris, quod cum monasterium de Valbeon onere paupertatis deprehensum fere ad extremam devenisset inanitionem, ita quod nullam spem resurgendi haberet, venerabiles viri decanus & capitulum Lingon. inediam eorum compassionis & pietatis oculo conspexerunt, beneficia multa eisdem misericorditer impendentes, ita quod ad multam instantiam ipsarum & amicorum suorum, omnes terras suas, prata, & nemora ubicumque sint, & vineam de Lastricovo ad firmam perpetuam receperunt hoc modo, quod singulis annis persolvent quinquaginta minas frumenti de admodiatione, & sex minas avenæ, septem minas Lingonensis monetæ, tres carratas fœni, & quatuor carratas straminis. Retinuerunt autem sibi usuarium in nemoribus suis ad foca sua & ad marimentum ecclesiæ suæ & domorum suarum, ita quod non alii dare vel vendere poterunt, & retinuerunt clausum sicut ipsum duæ viæ adjacentes dividunt, & Gulas ex toto cum appenditiis suis, & unam pasturam ad opus decem pecorum, tres minas frumenti quæ debentur sibi apud Villarium, & triginta denarios censuales apud Gye. Et ne usuarium suum nimis esset onerosum & damnosum capitulo Lingon. promiserunt & statuerunt quod quando devenerint ad numerum 12. monialium, exceptis abbatissa & presbytero, de cetero numerum illum non excedent. Habebunt autem duos conversos & duas conversas: ita tamen quod dicta firma non poterit augmentari vel minui nisi de assensu episcopi Lingonensis. Et si forte obedientiarii de Montana infra 15. dies post ammonitionem meam de firma statuta monialibus prædictis non satisfacerent, 15. diebus elapsis liceret michi de suo accipere, & omnia damna & gravamina quæ in accipiendo de rebus suis incurrerent, ad dictum meum teneretur michi capitulum resarcire. Præterea prædictas quinquaginta minas frumenti, & sex minas avenæ tenentur reddere canonici in festo B. Martini de redditibus suis & ducere apud Valbeon, & medietatem prædictarum septem librarum tenentur reddere eisdem monialibus in festo B. Mammetis & aliarum medietatem in festo Purificationis B. Mariæ. Similiter tenentur ducere apud Valbeon prædictas tres carratas fœni, & quatuor carratas straminis. Retinuerunt etiam sibi prædictæ dominæ usuarium in nemoribus suis ad clausuram abbatiæ suæ & domorum infra & pro Chaufour, si eis necesse fuerit. Retinuerunt etiam sibi usuarium in finagio de Valbeon & de Boge pro petra & arena ubicumque poterunt accipere sine damno, & pro apibus suis recolligendis. Quod si propter hoc damnum fecerint, damnum probatum restituent sine emenda. Retinuerunt vero sibi unam pasturam cum prædictis ad opus unius tauri & unius jumenti, & si damnum fecerint in tali numero, quia majorem numerum pecorum habere non possunt, damnum probatum restituent sine emenda. Retinuerunt præterea sibi redditus bladi quos habent apud Semoster, & partem suam quam habent in molendino de S. Lupo. Habebunt autem ad minus sicut prædiximus duos conversos & duas conversas, si plures habere noluerint: intra autem numerum istum liberam sibi retinuerunt potestatem accipiendi sibi moniales, & conversos vel conversas. In hujus rei testimonium præsentes litteras sigilli mei munimine roboravi. Actum anno Domini M. CC. XVI.

XCVI.

Capitulum Lingon. fundationem Vallis-Scholarium approbat & confirmat.

EGO JACOBUS decanus totumque Lingonensis ecclesiæ capitulum, universis præsentes litteras inspecturis, notum facimus, quod nos donationem illam quam venerabilis pater noster Willelmus Dei gratia Lingonensis episcopus fecit in perpetuum fratribus de Valle-Scholarium, videlicet locum in quo domus sita est cum appenditiis & aisantiis suis, decem sextarios bladi in molendino de Luseyo, decem modios vini in vinea sua magna apud Chasteillonet, quam plantavit, & decem libras Lingonenses in foro Montis-Salionis laudamus & concedimus. In cujus rei testimonium, præsentes litteras sigilli nostri munimine roboravimus. Actum anno gratiæ M. CC. XVIII. 1218.

B

XCVII.

Confirmatio ordinis Vallis-Scholarium ab Honorio papa III.

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, priori & conventui Vallis-Scholarium, salutem & apostolicam benedictionem. 1219. Exhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quod cum de prudentium virorum consilio, certam vivendi formam elegeritis, juxta beati Augustini regulam observandam, de approbatis religionibus quasdam institutiones proinde assumseritis, quod tu scilicet fili prior & successores tui, omnibus ecclesiis tui ordinis, de more Cisterciensium, visitationis officium, sine ulla rerum temporalium exactione impendatis, & tres primæ filiæ ipsius ordinis visitandi matrem, de more Cisterciensium fratrum, habeant facultatem, & quod priores Forenseci semel in anno, tempore statuto apud ecclesiam vestram convenientes in unum, celebrent more dictorum Cisterc. capitulum generale; nec non etiam ut scapularia fratres deferant laborantes, camisias autem lineas non habeant, nec in domitorio culcitras, sani carnibus non vescantur, nisi debiles & ægroti. Unde nobis humiliter supplicastis, ut institutiones prædictas apostolico dignaremur munimine roborare. Nos autem vestris postulationibus inclinati, personas vestras & loca in quibus divino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis quæ impræsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, sub protectione beati Petri suscipientes, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis & confirmationis infringere, aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Laterani nonas Martii, Pontificatus nostri anno tertio.

C

D

XCVIII.

Acta canonisationis sancti Roberti Molismensis abbatis.

E

SAnctissimo patri, & domino universali Honorio, divina providentia sanctæ Sedis Apostolicæ summo Pontifici, sancti Benigni, sancti Stephani Divionensis, Reomensis, sancti Michaelis Tornodorensis, & sancti Martini Melundensis abbates, Lingonensis diœcesis, cum pedum osculo salutem, & debitæ reverentiæ famulatum. 1221. Cum Molismensis ecclesia, & illæ ecclesiæ, in quibus habemus administrare, proximæ sint sibi invicem, & adeo vicinæ, ut vix, aut nullatenus in una earum aliquid magni contingat, quod ad alteram fama velox cito non referat, de sancti patris

nostri Molismensis ecclesiæ primi abbatis, & Cisterciensis ordinis fundatoris vita, quæ innumeris veneranda virtutibus effulsit, & de miraculis quæ quotidie ad sepulchrum ipsius divina operatur clementia, dignum duximus in præsenti articulo veritati testimonium perhibere : Nam incessanter totius populi regionis ejusdem vox clamat in auribus nostris ; quod multitudo maxima contractorum, cæcorum, mutorum, & aliorum variis languoribus detentorum quotidie ad sepulchrum dicti sancti Roberti in ecclesia Molismensi confluentium facta oratione, & sancti nomine invocato pristina sanitate recepta, incolumis videtur remeare ad propria. Inde est quod ipsius sancti inflammati miraculis, sanctissimæ paternitati vestræ in quantum possumus, humiliter, & devote supplicamus, quatenus sæpedictum sanctum Robertum, quem mirabilis Deus in sanctis suis coruscantibus meritis, per miracula mirifice magnificavit in partibus nostris, canonizari, & sanctorum catalogo annumerari decernatis.

1221. HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Lingonensi, & Valentinensi episcopis, & dilecto filio abbati Cluniacensi, Matisconensis diœcesis salutem, & apostolicam benedictionem. Gloriosus Deus in sanctis suis, quorum animas jam glorificavit in cælis nonnunquam corpora honorat in terris, faciens ea quasi participantia supernæ gloriæ divinis miraculis coruscare, quibus tamque veridicis linguis sancti notam faciant filiis hominum Dei potentiam, & gloriam magnificentiæ regni ejus. Et nos ad venerationem eis debitam exhibendam, eorumque suffragia imploranda merito imitemur. Unde gaudemus in Domino, & in ejus laudibus delectamur, quod sicut dilecti filii universi abbates Cisterciensis ordinis in generali capitulo congregati, necnon abbas, & conventus Molismensis suis nobis litteris intimarunt, fœlicis recordationis Robertus, qui primus Molismensis monasterii fuit abbas, primusque jecit Cisterciensis ordinis fundamentum, quod divina gratia faciente, crevit in templum sanctum in Domino, religiose vivens, tanta fulsit gratia meritorum, quod Dominus tunc multa, & magna per eum miracula operatus, adhuc post ejus fœlicem obitum ad sepuchrum ipsius, ad ostensionem sanctitatis ejusdem dignatur operari majora, ut quem virtus morum honestavit in via, miraculorum virtus nobis insinuet in patria honorari. Quare iidem nobis supplicarunt instanter, ut cum luce clarius pateat ipsum in ordine confessorum regnare in ecclesia triumphanti, eum in militanti ecclesia sanctorum catalogo ascribere deberemus. Verum, quia in tam sancto negotio non est nisi cum gravitate plurima procedendum, nos de fide ac discretione vestra plenam in Domino fiduciam obtinentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus tam de vita, quam de miraculis sancti prædicti perquirentes solicite veritatem, quam inveneritis per vestras nobis litteras fideliter intimetis, ut ex vestra relatione sufficienter instructi, procedamus exinde prout secundum Deum viderimus procedendum. Quod si non omnes his exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani 8. cal. Febr. pontificatus nostri anno quinto, 1221.

1221. vel 1222. HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati & conventui Molismensi salutem, & apostolicam benedictionem. Cum olim nobis per litteras & nuntios vestros supplicassetis instanter adjuti testimoniis & intercessionibus plurimorum, ut sanctæ memoriæ beatum Robertum, cujus corpus in vestra requiescens ecclesia multis & magnis miraculis coruscabat, sanctorum catalogo ascribere deberemus, nos ne in tanto negotio videremur uti aliqua levitate, tam de vita ipsius, quam de miraculis per venerabiles fratres nostros Lingonensem & Valentinensem episcopos mandavimus inquiri, cum ad hæc ut aliquis habeatur sanctus in ecclesia militanti, necesse sit, ut & veræ fidei quæ per dilectionem operatur, sana merita cum perseverantia finali præcedant, & clara miracula subsequantur, nec alia sine aliis plene sufficiant ad indicium sanctitatis, eo quod nonnulli faciunt opera sua ut videantur ab hominibus, & nonnunquam angelus sathanæ se in lucis angelum transfigurans hominibus frequenter illudit, sicut de magis legitur Pharaonis. Cum itaque inquisitores prædicti nobis super his plene rescripsissent veritatem, quia licet nobis quædam miracula quæ post mortem fecerat intimarint, de his tamen quæ in vita fecisse dicitur, fidem plenariam non fecerunt : Nos ne precibus vestris videremur omnino deesse, concedimus vobis ut eum tanquam sanctum in vestra ecclesia venerantes, ejus apud Dominum suffragia fiducialiter imploretis. Datum Laterani sexto idus Januarii, pontificatus nostri anno sexto.

XCIX.

Charta Hugonis episc. excusantis se quod non venerit ad capitulum propter guerras. *Ex chartar. Roberiano. Lingonens.*

HUGO, Dei gratia, Lingonensis episcopus, viris venerabilibus & in Christo carissimis G. decano & capitulo Lingonensi, salutem & sinceram in Domino caritatem. Sciatis quod ad diem capituli vestri, hac die Veneris ante Ascensionem Dom. firmiter proposueramus interesse. Sed dux Burgundiæ & comes Campaniæ ita in promptu sunt faciendi sibi malum ad invicem, quod propter hoc circa partes illas remansimus ad providendum in aliquo nostræ terræ, si necesse fuerit, ne forte imputaretur nobis ad malum, si in tali puncto discederemus. Unde etiam hac die Jovis nos ex utraque parte mandaverunt : Ita quod oportet nos hac die Veneris esse apud Castel. & apud Firmitatem. Propter quod absentiam nostram habentes plenius excusatam, quantum ad præsens capitulum, tam de servitio ecclesiæ, quam de aliis bonis quæ videritis expedire prout vobis Dominus monstraverit, ordinetis, &c. Datum .... in translatione B. Nicolai anno M. CC. XXX.* 1230.

* Hic deest necessario aliquis numerus.

C.

Jus patronatus S. Johannis de Laudona assertum abbatiæ S. Benigni.

HUGO, Dei gratia, Lingonensis episcopus, universis præsentes litteras inspecturis, salutem in Domino. Noveritis quod nos recognoscimus ecclesiam S. Benigni Divionensis esse in possessione juris patronatus ecclesiæ sancti Johannis de Laudona, & quod nullum jus in dicto jure patronatus dictæ ecclesiæ S. Johannis habemus. In cujus rei testimonium præsentes litteras eidem ecclesiæ sancti Benigni Divionensis duximus concedendas. Datum apud Chasseignum domum nostram. Anno Domini M. CC. XXXI. die Sabbati post Dominicam qua cantatur *reminiscere.* 1231.

CI.

Charta Roberti Lingonensis episcopi qua fundat anniversarium antecessoris sui apud Claram-Vallem. *Ex chartul. Claraval.*

NOS ROBERTUS, divina miseratione, Lingonensis episcopus notum facimus, &c. quod laude & assensu capituli nostri viris religiosis fratribus Claræ-Vallis ob remedium animæ domini & prædecessoris nostri Hugonis bonæ memoriæ, dedimus & concessimus in puram & perpetuam eleemosynam quicquid habebamus in redditibus & proventibus ecclesiarum de Malenvilla & de Rouvra, nihilominus & contulimus eisdem jus patronatus in dicta ecclesia de Malenvilla, ipsi autem ex pia devotione & sincera affectione quam habuerunt erga dictum prædecessorem nostrum liberaliter & libenter 1232.

condescendentes & annuentes votis & supplicationibus A nostris statuerunt & promiserunt se facturos in perpetuum annis singulis, anniversarium ejusdem prædecessoris nostri, die ipso quo viam est universæ carnis ingressus. In testimonium autem & memoriam firmiorem piæ nostræ collationis prædictæ, præsentes litteras præfatis fratribus tradidimus sigilli proprii ac sigilli capituli nostri munimine roboratas. Datum anno gratiæ M. CC. XXXII. mense Nov.

CII.

Ex chartar. Lingonens. Bucheriano.

Sententia arbitraria de subjectione abbatiæ Polengeii monasterio de Thard & episc. Lingonensi.

1233. NOs magister Guillelmus de Bourmont archidiaconus Barrensis & Fredericus canonicus Lingonensis & decanus Belnensis notum facimus universis B præsentibus & futuris quod cum inter venerabilem patrem R. Dei gratia Lingonensem episcopum ex una parte, & abbatissam & conventum de Thard Cisterciensis ordinis ex altera quæstio verteretur super eo quod idem episcopus monasterium de Poulangeio sibi pleno jure dicebat esse subjectum, dictis abbatissa & conventu nihilominus e converso dicentibus subjectionem in eodem monasterio se habere: tandem præhabitis tractatu multiplici & processu, dictæ partes in nos super his compromiserunt, sicut in ipsarum litteris hinc inde confectis plenius continetur: nos vero auditis hinc inde propositis & plenius intellectis, de bonorum virorum consilio, de voluntate etiam & consensu expresso partium, per modum compositionis pronunciavimus in hunc modum: videlicet quod ordo C monasticus secundum S. Benedicti regulam juxta consuetudinem sanctimonialium de Thard in ecclesia de Polongeio perpetuis temporibus inviolabiliter observetur. Item abbatissa de Polongeio quæ pro tempore fuerit tenetur singulis annis ire ad capitulum de Thard, & ea quæ ibi ordinata fuerint recipere & custodire & in monasterio Poulangeii facere custodiri, sicut faciunt abbatissæ monasterio Tartensi subjectæ. Item abbatissa de Thard visitationem habebit in monasterio de Polengeio & correctionem, ita tamen quod per hoc jus episcopale in nullo minuetur, immo plenam habebit in eodem monasterio episcopus Lingonensis subjectionem & jurisdictionem, & plenum jus, sicut habet in monasterio de Rubeomonte. Ita etiam quod idem episcopus statuta abbatissæ de Thard poterit immutare, si viderit expedire. Item vacante monasterio D de Poulangeio, moniales de Poulangeio ab episcopo petent licentiam eligendi, & earum electioni abbatissa de Thard intererit, & in electione procedetur prout in jure canonico continetur, & ad episcopum Lingonensem ejusdem electionis confirmatio vel infirmatio pertinebit. Nos vero Lingonensis episcopus, abbatissa etiam & conventus de Thard in approbationem pronunciationis supradictæ sigillorum nostrorum testimonium apposuimus. Nos vero dicti magistri G. & Fr. supradicti in omnium præmissorum testimonium & munimen præsens scriptum ad petitionem partium confecimus sigillorum nostrorum testimonio roboratum. Actum anno Dom. M. CC. XXXIII. mense Junio, feria quarta post festum S. Barnabæ E apostoli.

CIII.

Cessio domini de Saux de juribus controversis inter se & abbatem S. Benigni.

1234. NOs Robertus Dei gratia Lingonensis episcopus, notum facimus præsentibus & futuris, quod Johannes canonicus Lingonensis filius nobilis viri G. quondam domini de Saux in mea præsentia constitutus recognovit, quod cum querela esset inter abbatem & conventum sancti Benigni Divionensis ex una parte & nobilem virum Guidonem dominum de Saux patrem suum ex altera, super eo videlicet quod dicti abbas & conventus petebant apud Viille medietatem in tertiis, molendino, aquis & aquarum decursibus, & pascuis, & nemoribus ejusdem villæ, supra quibus dictus G. injuriabatur eisdem secundum quod dicebant, & supra eo etiam quod petebant ut ab eodem G. patre dicti Johannis quod in hominibus suis quos ipsi habent apud Viille promitteret facere voluntatem suam; videlicet in talliis & exactionibus & rebus aliis. Tandem dicto G. patre dicti Johannis laborante, & adhuc dicta querela durante, præcepit idem Guido dicto Johanni filio suo in extrema voluntate quod ipsis de jam dicta querela jus suum quod habent in eadem villa & etiam de rebus supra dictis redderet. Dicto patre suo viam universæ carnis ingresso de dictorum abbatis & conventus consensu & suo per juramentum corporaliter præstitum facta fuit inquisitio ab hominibus dictæ villæ tam a suis hominibus quos habet in dicta villa, quam ab ipsorum hominibus supra dicta querela. Dictus vero Johannes per depositiones eorum habuit quod in tertiis & nemoribus & pascuis & molendino, aquis & aquarum decursibus ejusdem villæ habent medietatem; & etiam habuit quod in hominibus suis quos habent ibidem possunt facere voluntatem suam in talliis & exactionibus & rebus aliis, veruntamen per depositiones ipsorum habuit quod in eadem villa potest majorem suum pro voluntate sua idem Johannes solus facere. Idem tamen major quam cito per ipsum fuerit institutus jurabit ipsis fidelitatem sicut & eidem Johanni. Habuit etiam per dictorum hominum depositiones quod inter ipsius & dictorum abbatis & conventus homines talis est approbata consuetudo; quod si inter ipsorum abbatis & conventus homines invenerit mansum vacuum idem Johannes & voluerit herbergare de aliquo sine aliqua contradictione poterit. Et etiam habuit per depositiones ipsorum quod ipsi similiter poterunt facere; si inter ipsius homines invenerint mansum vacuum. Dictus autem Johannes hujusmodi inquisitionem ratam habens sæpe dictis abbati & conventui omnia jura sua secundum quod superius sunt expressa in bona pace dimisit: & ipsos inde investivit, volens & concedens ipsos de omnibus supradictis perpetuo pacifice possidere. In cujus rei testimonium & firmitatem perpetuam ad petitionem dicti Johannis præsentes litteras sigilli nostri munimine roboravimus. Actum anno Domini M. CC. XXXIV. mense Novembri.

CIV.

Charta Roberti de Torotta episcopi de usagio quod monast. S. Benigni habet in nemoribus Villæcomitis ad opus domus Casnedi.

EGo Robertus Dei gratia Lingonensis episcopus, notum facimus universis præsentes litteras 1235. inspecturis, quod cum abbas & conventus S. Benigni Divion. dicerent se habere usuagium in nemoribus de Villa-comitis sicuti cumba de Varno ad Villam-comitis importat citra aquam, excepto nemore de Rouvoi, ad omnia quæ vellent facere ad opus domus de Chasne; videlicet ad effoagium ejusdem domus, & ad opus furni, & ad claudendum cerveias & pratum ejusdem domus quæ clausura indiguerint, & ad domos reædificandas infra ambitum murorum, & ad omnia alia quæ infra ambitum murorum ejusdem domus vellent facere, & etiam pasturas haberent in dictis memoribus ad propria animalia dictæ domus videlicet quæ in ipsa domo morarentur: excepto quod de dictis nemoribus non possunt vendere, nec donare. Et dominus Guido de Villa-comitis miles se opponeret dicens, quod nimis pacifice possiderent. Tandem idem miles saniori fretus consilio, si quam habebat rationem opponendi, quittavit Deo & ecclesiæ S. Benigni Divion. & specialiter domui de Chasne & cessit omnino eidem ecclesiæ rationem si quam habebat, & etiam dedit in perpetuam elemosynam ecclesiæ supra

dictæ, pro remedio animæ suæ & antecessorum suorum, volens & concedens quod dicta domus de Chaisne in dictis nemoribus prædicto usuagio libere, & pacifice, & sine contradictione & reclamatione sui vel heredum suorum utatur in perpetuum & fruatur, sicut superius est expressum; & ad hoc tenendum firmiter & perpetuo observandum se & hæredes suos promisit in nostra præsentia observaturos. Et in hujus rei robur & testimonium ad preces dicti militis sigillum nostrum præsentibus litteris apponi fecimus. Actum anno Domini M. CC. XXXV.

CV.

Charta Roberti Lingonensis episc. qua monasterium Vallis-Scholarium a sua jurisdictione eximit.

1236. ROBERTUS Dei gratia Lingonensis episcopus universis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Notum facio quod de unanimi consensu capituli nostri Lingonensis, locum illum in quo de novo ædificata est ecclesia Vallis-Scholarium, quem fratribus illius in puram & perpetuam elemosynam contulimus, intuitu charitatis, & ut liberius & devotius orationi & Dei servitio vacare possint in futurum, a nostra jurisdictione temporali perpetuo eximimus, nihil penitus in tota septa suæ domus, sive juris, sive dominii postea retinentes. Quod ut ratum & firmum permaneat, præsentem paginam sigilli nostri munimine dignum duximus roborandam. Actum anno gratiæ M. CC. XXXVI.

CVI.

Charta qua Robertus episc. Lingon. testatur se non habere procurationem in domo de Longovico.

1240. ROBERTUS Dei gratia Lingonensis episc. universis præsentibus & futuris præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noveritis quod nos licet in domibus abbatis S. Benigni Divion. apud Longum vicum recepti, per dies aliquot moram fecerimus in eisdem, nullum ibi jus procurationis percepimus vel habemus, sed hoc ex sola causa liberalitatis confitemur esse factum. In cujus rei testimonium præsentes litteras eidem abbati tradidimus sigilli nostri munimine roboratas. Actum anno Dom. M. CC. XL. in crastino Nativit. B. Mariæ.

CVII.

Chartular. Camp. Regium. *Abbas & conventus Dulcis-Vallis Cisterciensis ordinis in custodia Theobaldi Campaniæ comitis ecclesiam suam & omnia bona sua constituunt.*

1241. UNiversis præsentes inspecturis fr. Stephanus dictus abbas, totusque conventus Dulcis-Vallis Cisterciensis ordinis salutem in Domino. Notum vobis facimus quod cum ecclesia nostra sub custodia alicujus hactenus non fuerit, & nos attendentes imminere destructionem ipsius ecclesiæ, & quod incursu malorum hominum, qui dictam domum quotidie destruebant, Divinis officiis vacare, & instituta nostri ordinis servare non possemus pro defectu custodiæ, laude & assensu venerabilis & patris nostri abbatis Clari-fontis & conventus ejusdem loci, illustrissimum virum Theobaldum Dei gratia regem Navarræ, Briæ & Campaniæ comitem palatinum adivimus, rogantes & petentes ut ecclesiam nostram cum omnibus appenditiis & pertinentiis suis in sua reciperet custodia & defensione: qui nostris petitionibus, intuitu Divinæ pietatis, & suorum remissione peccatorum acquiescens, humiliter & benigne Divinum officium in prædicta domo Dulcis-Vallis cupiens ampliare, & fratrum ejusdem loci paci & quieti volens providere, sæpe dictam domum cum omnibus appenditiis & pertinentiis ipsius in sua suscepit protectione & custodia; promittens bona fide quod ipse & heredes sui præfatam ecclesiam in omnibus bonis suis in perpetuum custodient: promisit etiam nobis quod nec ipse nec heres suus qui tenebit comitatum Campaniæ custodiam prædictam extra manum suam ponere poterit ullo modo. Datum anno Domini M. CC. XLI.

CVIII.

Charta Hugonis episcopi Lingonensis de institutione sexdecim clericorum chori in ecclesia Lingonensi. Ex chartar. Lingon. Bokeriano.

UNiversis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis, nos frater Hugo miseratione Divina Lingonensis ecclesiæ minister humilis, notum facimus, quod cum ad ampliationem Divini cultus nos cum capitulo nostro Lingonensi provida deliberatione duxerimus statuendum, quod in ecclesia nostra Lingonensi sexdecim instituantur clerici, qui bona fide teneantur in eadem ecclesia continue deservire, quorum quilibet duos denarios in matutinis, unum in missa, & unum in vesperis percipiet in futurum; nos decorem domus Domini diligentes & modicum reputantes, quicquid eidem matri nostræ possemus facere obsequii vel honoris, mediæ parti dictorum clericorum de bonis nostris per nos & successores nostros protinus ad distributiones prædictas decernimus in perpetuum provideri: ita quod ad nos & successores spectabit institutio medietatis eorumdem, volentes quod per nos & successores nostros distributori jurato XLVIII. libræ Lingonenses persolvantur annuatim ad dictam distributionem faciendam sub terminis annotatis, videlicet in festo B. Mammetis XVI. libræ, in apparitione Domini sequenti XVI. libræ, in Maio sequenti XVI. libræ, donec per nos vel successores nostros competentes reditus ad hoc fuerint assignati. Residuum vero pro distributione prædicta alteri mediæ parti facienda, videlicet XLVIII. libræ annuatim sub prænotatis terminis eidem distributori de bonis suis persolvet capitulum Lingonense. Si quid autem de dictis nonaginta & sex libris in fine anni residuum fuerit, fideliter reservabitur, ad emendos reditus in augmentum distributionis supra dictæ vel ad aliud faciendum, si nos vel successores nostri cum capitulo melius viderimus expedire. Tenebuntur autem prædicti sexdecim clerici, præcipue illi qui sacerdotes fuerint in celebratione missarum suarum memoriam facere pro nobis & aliis institutoribus distributionis sæpedictæ. 1246.

Quod ut ratum & firmum permaneat, nos sigillum nostrum cum sigillo capituli præsentibus litteris duximus apponendum. Actum anno Domini M. CC. XLVI. mense Augusto.

CIX.

Frater Hugo Lingonensis episc. ea omnia confirmat quæ a decessoribus suis concessa fuerant Molismensibus monachis.

UNiversis præsentes litteras inspecturis frater Hugo Divina miseratione Lingonensis ecclesiæ minister humilis, salutem in Domino sempiternam. Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum; & vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Cum igitur carissimi & speciales nostri viri religiosi, abbas & conventus Molismensis, erga ecclesiam nostram, personam nostram, & prædecessorum nostrorum obsequiosos se semper exhibuerint & devotos, nos ex hoc volentes ipsos prærogativa favoris & gratiæ prosequi plenioris, concessiones, immunitates, sive privilegia a prædecessoribus nostris Lingonensibus episcopis, super ecclesiis, possessionibus, terris & rebus aliis quandocunque sibi concessa rata habentes & firma, ipsa concedimus, & pontificali authoritate confirmamus ac præsentis scripti patrocinio communimus. In cujus rei testimonium præsentem cartam eisdem tradidimus sigilli nostri munimine roboratam. Dat. an. Dom. M. CC. XLVIII. mense Junio. 1248.

CX.

A

CX.

Statutum capituli Lingon. eccl. de octo presbyteralibus prebendis & duodecim diaconibus & subdiaconibus.

1257. ANno Domini M. CC. LVII. in generali capitulo Lingonensi, quod est in kalendis Maii præsentibus G. episcopo & capitulo, orta quæstione super quodam statuto ad cogendos canonicos ad susceptionem superiorum ordinum antea promulgato, aliis dicentibus dictum statutum valere, & illud observari debere, aliis contradicentibus, & dicentibus dictum statutum non valere, quia factum fuerat pluribus non vocatis, quod est contra consuetudinem ecclesiæ Lingonensis. Tandem omnibus volentibus, & consentientibus, dies fuit collecta & assignata ad capitulum subsequens, quod in festo B. Mariæ Magdalenæ celebrari consuevit, ad dissentiendum de dicto statuto, vel de novo ordinandum quomodo de presbyteris & diaconibus esset in posterum melius & utilius providendum. Ad quam diem, post multas altercationes & rationes hinc inde propositas, de consensu domni episcopi & decani, & aliorum omnium canonicorum præsentium, electi fuerunt quatuor, videlicet magister Julianus archidiaconus Latiscensis presbyter, Hugo archidiaconus Bassigniensis diaconus, G. de Tyle-castro & Physicus subdiaconi, qui potestatem habuerunt ordinandi de præmissis & eorum ordinationi concorditer & unanimiter factæ & ad capitulum relatæ, omnes alii consentirent. Ipsi autem accepta potestate infra tempus a capitulo præfinitum in ordinatione subscripta concorditer & unanimiter extiterunt. Hæc est autem ordinatio de presbyterio. Nullus canonicus ad susceptionem ordinis sacerdotalis cogetur invitus, nisi habeat prebendam presbyteralem: erunt autem de cætero octo presbyterales præbendæ, videlicet prebendæ, quas in presenti obtinent Otho decanus, Petrus Barrensis, Johannes Latiscensis archidiaconus, Petrus de curia episcopi, Petrus de Migno, Petrus de S. Hyppolito, Gerardus de S. Martino, & Girinus presbyter; & quotiens aliquam de prædictis vacare contigerit, non poterit conferri nisi presbytero jam promoto; vel infra annum promovendo & habili ad promovendum, qui ad hoc per juramentum suum in sua prima institutione publice & solemniter prestitum astringetur; jurabit etiam quod non impetrabit per se vel per alium, tacite vel expresse, quod ejus ordinatio differatur: & si forte impetratum fuerit, non utetur. Si autem contingat, quod dominus Papa capitulum compellat ad conferendum aliquam præbendam presbyteralem non presbytero vel non promovendo infra annum, alia prebenda non presbyteralis, quæ primo vacaverit, presbyteralis erit & loco illius inter presbyterales nominabitur & assignabitur & conferetur. De diaconibus, de cætero erunt duodecim diaconi ad minus, & quotiens minor fuerit diaconorum numerus, ad requisitionem ipsorum per capitulum compellentur subdiaconi, monitione premissa, ad susceptionem ordinis diaconatus, secundum quod priores existunt in canonicatu, donec duodenarius numerus diaconorum impleatur. Nec ullus excipietur, nisi senio vel infirmitate incurabili, vel alia causa necessaria & sufficienti & a capitulo approbata fuerit impeditus. Si qui autem huic ordinationi vel statuto inobedientes vel rebelles extiterint, astagium non facient & quotidianis distributionibus usque ad condignam satisfactionem, monitione premissa privabuntur. Hanc ordinationem seu statutum nos Guido Dei gratia episcopus, & nos Otho decanus, totumque capitulum Lingonense approbamus & sigillorum nostrorum appensione confirmamus; statuentes autem quod præsens statutum in sua prima institutione quilibet canonicus jurabit se firmiter observaturum. Actum anno Domini M. CC. LVII.

CXI.

Fundatio capituli Castri-Villani. Ex archiv. episc. Ling.

EGO JOHANNES dominus Castri-Villani notum facio tam præsentibus quam futuris, quod ego pro remedio animæ meæ & bonæ memoriæ Symonis quondam patris mei & antecessorum meorum, fundo & statuo decem prebendas ad valorem cujuslibet præbendæ tredecim librarum Pruviniensium fortium annui redditus in capella mea de Castro-Villano, videlicet beati Johannis Evangelistæ, vel alibi infra muros dicti castri, prout mihi & canonicis prædictis videbitur expedire; quarum præbendarum ad me & ad singulos qui pro tempore erunt domini Castri-Villani B in perpetuum collatio pertinebit. Volo autem & concedo ut prior de Marmissa Lingonensis diœcesis, Clugniacensis ordinis habeat & percipiat annualia canonicorum decedentium & distributiones quotidianas denariorum, panis, & vini, & anniversaria si qua in dicta capella seu ecclesia fieri contigerit in futurum, sive idem prior præsens fuerit seu absens, & quod cimiterium dicti canonici non habeant, sed corpora eorum in cimiterio de Marmissa sepelientur, nisi alibi, prout de jure poterunt suam eligerent sepulturam; & quod dicti canonici nomine suo vel alieno cimiterium nullatenus impetrent, & si alter nomine ipsorum impetraverit, non utentur aliquatenus impetratis. Habebunt autem curatus ecclesiæ Castri-Villani & prior de Marmissa oblationes quæ fient in sæpe dicta capella seu ecclesia, ubi C dictos canonicos contigerit celebrare. Volo etiam quod omnia & singula supradicta, ad ecclesiam Clugniacensem pertinentia, memorati canonici, quando in eadem ecclesia seu capella instituentur, promittant per juramentum suum firmiter tenere & inviolabiliter observare. Retineo autem gardiam dictorum canonicorum quantum ad temporalia, nec alium quam me & heredes meos dominos Castri-Villani poterunt pro gardiano dicti canonici advocare, salvis tamen reverendo patre domino Lingonensi & archidiacono loci, eorumque successoribus jure & justitia quæ de jure debentur eisdem. Volo autem quod dicti canonici faciant stagium suum in dicta capella seu ecclesia per octo menses singulis annis, & incipiet quolibet anno die Ascensionis Domini, ita tamen quod quilibet canonicus tempore quo faciet sta- D gium suum, singulis diebus tenebitur per se vel per alium interesse tribus horis, scilicet in matutinis & in missa & in vesperis. Promitto præterea bona fide, quantum in me est, prædicta omnia & singula firmiter observare & non contravenire & ad promissa firmiter tenenda & inviolabiliter observanda prout proxime dictum est, me & hæredes meos & omnia bona mea obligo presentia & futura. Quæ omnia prædicta ut robur habeant perpetuæ firmitatis præsentibus litteris sigillum meum dignum duxi apponendum. Actum anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo, mense Julio.

1260.

CXII.

E

Charta Guidonis episcopi Lingonensis pro Alba-ripa, data tempore Nicolai abbatis.

UNiversis præsentes litteras inspecturis Guido Divina miseratione Lingonensis episcopus salutem in Domino. Quoniam inter religiosos alios non mediocriter ordinis Cisterciensis fragrantia nos delectat, reficimur mundicia vitæ dictorum religiosorum, florentis religionis ipsorum observantia recreamur, & adjuvari speramus eorum piis, assiduis & Deo gratis orationibus, & in præsenti patria & cœlesti toto cordis affectu totoque desiderio atque posse volumus & optamus, iis quæ dilectis filiis nostris religiosis & amicis abbati & conventui monasterii Albæ-ripæ Cisterciensis ordinis nostræ diœcesis utilia, placita sint, & grata, opem & 1270.

operam exhibere: quia dum eisdem obsequimur, reputamus nos impendere sacrificium Deo dignum. Hinc est quod nos spiritualiter & temporaliter dictorum filiorum nostrorum abbatis & conventus Albæ-ripæ desiderantes honorem, & commodum affectantes, ac volentes quanto possumus ingenio monasterii sui indemnitatibus in posterum præcavere, omnia privilegia, cartas, donationes, & elemosynas, quæ & quas prædecessores nostri episcopi Lingonenses juste contulerunt & fecerunt, eisdem, quantum ad episcopalem pertinet dignitatem, gratas & ratas habemus, ipsas confirmamus, & etiam quantum possumus adprobamus. In cujus rei testimonium præsentibus litteris sigillum nostrum duximus apponendum. Datum anno Domini M. CC. LXX. mense Maio.

CXIII.

Ex autographo archivi. Lingon.

Litteræ Regis Philippi Audacis ad Guidonem episc. quibus ei remittit servitium quod exegerat.

1272. PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex dilecto & fideli suo Guidoni Lingon. episc. salutem & dilectionem. Cum vobis dederimus in mandatis quod veniretis ad nos parati in equis & armis ad nostrum servitium faciendum pro defensione jurium regni nostri, vos nichilominus requirendo ut tantum ultra servitium nobis debitum faceretis, quod exinde deberemus vobis non immerito scire grates, nos nolentes quod ecclesiæ vestræ præjudicium afferatur ex eo quod ultra debitum servitium impendistis, præsentium authoritate vobis concedimus, quod ex hujusmodi facto ecclesiæ vestræ libertas in nullo depereat, antiquo tantumodo servitio nobis debito salvo in omnibus & per omnia remanente. Actum apud Exoldunum die Martis post festum BB. apostolorum Petri & Pauli anno M. CC. LXXII.

CXIV.

Statutum de octo presbyteralibus prebendis & de residentia earumdem.

1274. ANno Domini M. CC. LXXIV. Otho decanus totumque capitulum Lingonensis ecclesiæ in capite Maii in nostro capitulo generali provida deliberatione statuimus, quod quicumque de cetero recipietur in ecclesia Lingon. ad prebendam presbyteralem in canonicum & in fratrem, jurare tenebitur, quod ex quo ipse percipiet fructus præbendæ suæ, integre per sex menses singulis annis in Lingon. ecclesia personaliter residebit, & quod de cetero aliud beneficium ecclesiasticum, ratione cujus teneatur ad residentiam in ecclesia vel alibi aliquantumcumque vel etiam qualecumque cum dicta prebenda non habebit, & si habuerit, tempore receptionis suæ per juramentum suum resignabit, postquam dictam prebendam adeptus fuerit pacifice & fructus cum integritate percipiet vel recipere poterit. Item jurabit quod super predictis vel aliquo predictorum indulgentiam, gratiam, privilegium, seu dispensationem a sede apostolica vel ab aliis nullatenus impetrabit, impetratis a se vel ab alio non utetur, alioquin, nisi prædicta omnia juramento suo firmare voluerit, nullatenus recipietur. Nos vero Guido Dei gratia Lingonensis episcopus dictum statutum ratum & firmum habentes idem laudamus & approbamus & eidem quantum in nobis est firmiter consentimus ac etiam sigilli nostri munimine una cum sigillo capituli prædicti fecimus roborari. Actum anno & die prædictis.

CXV.

Confirmatio Gregorii papæ X. super statuto capituli ecclesiæ Lingon. de octo prebendis sacerdotalibus & duodecim diaconibus, etiam & subdiaconibus.

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, decano & capitulo ecclesiæ Lingonensis, salutem & apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Sane petitio vestra nobis exhibita continebat quod nos sollicite attendentes, quia propter absentiam presbyterorum canonicorum ecclesiæ vestræ, frequenter defectum in divinis officiis, præsertim & celebratione missarum eadem ecclesia sustinebat, deliberatione provida statuistis, assensu ad id venerabilis fratris nostri Lingonensis episcopi accedente, quod quicumque ad sacerdotalem prebendam in canonicum ipsius ecclesiæ admittetur, ex quo integre fructus ejusdem præbendæ percipiet, per sex menses in dicta ecclesia personalem residentiam facere teneatur, & quod cum dicta præbenda aliquod beneficium non retineat, ratione cujus ad residentiam personaliter in alia ecclesia sit astrictus, & si tale beneficium receptionis suæ tempore obtineat, illud resignet postquam præfatam præbendam fuerit pacifice assecutus, & de prædictis omnibus observandis ante receptionem suam præstet corporaliter juramentum, alioquin ad præbendam ipsam in canonicum ejusdem ecclesiæ nullatenus admittatur, in hujusmodi statuti robur, adjectis quibusdam aliis licitis & honestis, prout in litteris inde confectis plenius dicitur contineri. Nos vestris supplicationibus inclinati, statutum ipsum, sicut proinde edictum est, ratum & gratum habentes, illud auctoritate apostolica confirmamus; & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Lugduni VII. Idus Aprilis. pontificatus nostri anno IV. 1274.

CXVI.

Guido II. dato scripto confitetur se nullum jus habere curionatus a Molismo dependentes, sede etiam abbatiali vacante, conferendi.

UNiversis præsentes litteras inspecturis. Guido Dei gratia, Lingonensis episcopus, salutem in Domino. Cum nos de Flogneyo, de Artonnayo, de Essoya & de Geuroliis ecclesias ad præsentationem abbatis Molismensis pertinentes, eo tempore quo vacavit monasterium Molismense per mortem fratris Guillelmi quondam abbatis ejusdem monasterii, contulerimus, & frater Droco abbas dicti monasterii, ad preces & requisitionem nostram, collationes a nobis factas sustineat ex gratia speciali, confitemur & recognoscimus quod per hujusmodi collationes nobis vel successoribus nostris, quantum ad possessionem vel proprietatem, non est jus aliquod acquisitum in hujusmodi ecclesiis conferendis, sed liberum sit dicto abbati & ipsius successoribus de cætero, quotiescumque obtulerit se facultas, nobis vel successoribus nostris ad dictas ecclesias & earum quamlibet personas idoneas præsentare. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini M. CC. LXXV. mense Februario. 1275.

CXVII.

Ex chartar. Lingon. Boheriano.

Litteræ hominii Philippi primogeniti regis Franciæ facti Guidoni episcopo Lingonensi.

1284. PHILIPPUS regis Francorum primogenitus, Dei gratia rex Navarræ, Campaniæ & Briæ comes Palatinus, universis præsentes litteras inspecturis, salutem. Notum facimus quod nos de rebus quas ratione carissimæ consortis nostræ Johannæ hæredis Campaniæ tenere debemus in feodum ab episcopo Lingonensi, homagium fecimus venerabili in Christo patri Guidoni Dei gratia episcopo Lingonensi: hoc pacto, quod si contingat nos ad successionem regni Francorum venire, evanescet homagium & nullius firmitatis existet: ita tamen quod eidem episcopo, vel illi qui tunc erit episcopus Lingonensis, teneamur dare sufficientem vassallum, qui res teneat feodales, & ipsi episcopo homagium faciat de prædictis, vel super his amicabiliter componere cum eodem. Cum autem ad preces & requisitionem nostram idem episcopus homagium nostrum receperit Parisius, nolumus quod super hoc sibi vel successoribus suis, aut ecclesiæ Lingonensi præjudicium generetur, cum dictum homagium, cum alias fuerit faciendum, fiat in loco debito, & ubi fieri consuevit. In quorum omnium testimonium, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Actum an. Dom. M. CC. LXXXIV. die Martis ante cathedram S. Petri.

CXVIII.

Ex chartar. Lingonensi Boheriano.

Litteræ regiæ de donatione villæ de Humis facta episcopo Lingon.

1285. PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex, universis ad quos præsentes litteræ pervenerint, salutem. Noveritis quod nos attendentes sumptuosa & laboriosa servitia quæ venerabilis pater dilectus, consanguineus & fidelis noster Guido de Gebennis, Dei gratia, Lingonensis episcopus, incliæ recordationis Philippo quondam regi genitori nostro & nobis exhibuit favorabiliter & benigne temporibus retroactis, & adhuc exhibere non desinit; damus eidem & concedimus donatione perpetua, pura & irrevocabili suisque successoribus in ecclesia Lingonensi quicquid habemus & habere possumus & debemus in villa de Humis subtus Lingonas cum suis pertinentiis universis, feodis, retrofeodis, gardiis, justitiis, hominibus, redditibus, censibus, & rebus, aliisque quibuscumque, nihil, excepto ressorto, retinentes nobis penitus in præmissis, salvo tamen in omnibus jure alieno, & quia dicta villa cum suis pertinentiis de hæreditagio carissimæ consortis nostræ Johannæ movere seu pertinere noscuntur, faciemus & procurabimus, quod ipsa donationi & concessioni hujusmodi suum pro se & suis successoribus præstabit assensum. Et quia postquam gubernationem regni Franciæ suscepimus, sigillum novum non habuimus, presentes litteras sigillari fecimus sigillo quo primum utebamur. Datum Narbonæ die Jovis, post festum beati Dionysii, anno Dom. M. CC. LXXXV. mense Octobris.

CXIX.

Petrus episc. Lingon. confitetur se jus procurationis non habere in domo de Dianeto.

1325. UNiversis præsentes litteras inspecturis Petrus miseratione Divina Lingon. episc. salutem in Domino. Noveritis quod nos die Sabbati ante Ramos Palmarum anno Dom. M. CCC. XXV. invitati & cum instantia rogati a venerabili & religioso viro domno Othone Dei gratia abbate S. Benigni Divionensis ad domum suam & dicti monasterii de Dianeto nostræ diœcesis descendimus: refectionemque nos & nostri recepimus & ibidem pernoctavimus, quod ex gratia & mera liberalitate A ipsius abbatis factum esse confitemur, nec volumus quod nobis aut successoribus nostris propter hoc, jus aliquod acquiratur. Datum in dicta domo de Dianeto die & anno prædictis.

CXX.

Charta venditionis unius præbendæ monachalis facta Wladislao de Polonia monacho S. Benigni, a Guillelmo obbate & conventu ejusdem monast.

UNiversis præsentes litteras inspecturis; nos frater Guillelmus Dei & apostolicæ sedis gratia abbas monasterii S. Benigni de Divione ordinis S. Benedicti, Lingonensis diœc. salutem in Domino. Noveritis quod attenta utilitate ecclesiæ nostræ nos vendidimus & con- 1375.
B cessimus pro nobis & successoribus nostris cum bona voluntate & deliberatione nostri conventus venerabili & charissimo fratri nostro Wladislao de Polonia monacho dicti monasterii nostri ad vitam ipsius, unam præbendam monachalem integram, qualem consuevit percipere monachus sacerdos monasterii nostri prædicti, una cum hac sibi vendidimus & concessimus ad vitam suam duas pitancias ordinarias procurandas & percipiendas statutis temporibus in dicto monasterio nostro; & dictam præbendam monachalem cum duabus pitanciis vendidimus & concessimus pretio sex viginti florenorum de Florentia boni auri, &c. Consentimusque quod percipiat suam præbendam monachalem ei debitam propter professionem religionis, & utramque & pitantias duas in præsentia & absentia. Dedimusque ei ad C vitam domum hospitalarii cum duobus virgultis contiguis, &c. Datum Divioni die mensis Aprilis anno Domini M. CCC. LXXV.

Inspectio juridica prædictæ venditionis.

IN nomine Domini, amen. Ex hujus publici transcripti tenore ad universorum notitiam deducatur 1382.
quod anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo trecentesimo octuagesimo secundo, indictione V. die 5. mensis Martii, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini dom. Clementis Divina providentia papæ septimi anno IV. in nostrum notariorum publicorum ac testium præsentia subscriptorum personaliter constitutus venerabilis & religiosus vir frater Wladislaus de D Polonia, monachus monasterii S. Benigni de Divione ordinis S. Benedicti Lingonensis diœcesis nobis notariis infra scriptis exhibuit, ac per nos videri, legi & diligenter inspici fecit quasdam patentes litteras, sanas, integras, non cancellatas, non vitiatas, nec in aliqua sui parte corruptas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes, sigillis venerabilis patris fratris Guillelmi quondam abbatis & conventus monasterii prædicti, in caudis pendentibus & cera viridi sigillatas ut prima facie apparebat, tenorem qui sequitur continentes. Universis &c. *ut suprà.*

CXXI.

Ex archiv. S. Benigni Divion.

Bulla Clementis VII. æmuli Urbani VI. qua Voladislaum ducem solvit a voto religionis.

E

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Voladislao, quondam 1381.
Casimiri ducis Cuinacensis nato militi, Voladislaviensis diœcesis, salutem & apostolicam benedictionem. Sedes apostolica pia mater animarum salutem desideranter affectans, personis sibi devotis generosi sanguinis claritate fulgentibus, libenter suæ benignitatis gratiam impertitur, in illis præsertim, per quæ salus hujusmodi verisimiliter creditur proventura. Sanè petitio pro parte tua nobis nuper exhibita continebat, quod in regno Poloniæ de antiquo, & approbata, & hactenus pacifice observata consuetudine est obtentum, quod

aliqua mulier non succedit in eo, idque fuit ibidem pacifice observatum a tempore cujus contrarii memoria non existit, quodque tu claræ memoriæ Casimiro regi Poloniæ, tertio consanguinitatis gradu per lineam masculinam conjunctus, & proximior masculus per hujusmodi existebas, & quod idem Rex, qui nullum superstitem filium, sed filias tantum habebat attendens, quod sibi propterea in dicto regno deberes succedere, dictæque filiæ excluderentur ab illo, cœpit te persequi odio capitali, teque duobus ducatibus, quos in eodem regno pacifice possidebas nequiter spoliavit, totque insidias vitæ tuæ posuit, quod te oportuit de partibus illis recedere, & cum in Allemannia te non reputares securum, ad regnum Franciæ transivisti, & quia non habebas, quo posses secundum priorem statum tuum vivere, decrevisti quod velut conversus in monasterio Cisterciensi Cabilonensis diœcesis habitares, sed abbas dicti monasterii, qui tunc erat, recipere te nolebat, nisi promitteres, quod in Cisterciensi ordine perpetuo remaneres, & quamvis regularis ordinis totaliter inexpertus existeres, tamen repente regularem professionem in eo fecisti: post medium autem annum, vel circiter, cum ipsius asperitatem ordinis pati non posses, ad monasterium S. Benigni de Divione ordinis S. Benedicti, Lingonensis diœc. de licentia prædicti abbatis accedens, in eo tanquam conversus per annos aliquot moram traxisti. Tandem vero prædicto Rege sublato de medio, cum dictum regnum tibi legitime deberetur, ac ipsius habitatores, & incolæ te affectarent in eorum Regem habere, & Ludovicus rex Hungariæ regnum ipsum contra justitiam occupasset, guerram sibi movisti, sed demum dubitans ejus potentiam, & quod te interfici faceret, metu mortis, ac necessitate cogente de consilio aliquorum parentum, & amicorum tuorum ad dictum monasterium S. Benigni rediisti, & ibidem per aliquot annos, ut conversus mansisti, nulla tamen inibi per te regulari professione emissa. Quare pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, ut cum numquam firmum propositum habueris in aliquo regulari ordine remanere, ac præfati habitatores & incolæ te in eorum Regem habere desiderent, si & in quantum indiges a quacumque regulari observantia te absolvere, tibique concedere, quod comitatus, ducatus, & quæcumque alia temporalia dominia, ac ipsum regnum obtinere, & regere valeas, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur attendentes sinceræ devotionis affectum, quo nos, & Romanam ecclesiam revereris, ac sperantes, quod illius, per quem Reges regnant, & principes dominantur, tibi suffragante clementia prædictos habitatores, & incolas, qui Ludovico faciente prædicto contra nos & Romanam Ecclesiam in schisma demum damnabiliter sunt collapsi, ad viam salutis & justitiæ revocabis, ac considerantes quod olim præfatus Ludovicus felicis recordationis Gregorio papæ XI. prædecessori nostro super hoc humiliter supplicavit, præmissis, & aliis rationabilibus causis moti, hujusmodi tuis in hac parte supplicationibus inclinati, te a quacumque regulari observantia, ad quam ex professione prædicta, aut mora, quam in præfatis monasteriis, ut præmittitur, fecisse dignosceris, quomodolibet adstrictus existis, & apostolicæ potestatis plenitudine per præsentes absolvimus: tibi nihilominus concedentes quod comitatus, ducatus, & quæcumque alia temporalia dominia, quæ ex successione, vel alias justo titulo ad te pertinent, & pertinebunt in posterum, & regnum ipsum, si tibi legitime debeatur, recipere, obtinere, regere, ac etiam gubernare perinde libere, & licite valeas, ac si in dicto Cisterciensi ordine professionem regularem minime emisisses, nullamque in eisdem monasteriis, vel eorum altero moram traxisses, constitutionibus apostolicis, necnon statutis apostolica auctoritate, vel quacumque alia firmitate roboratis, contrariis nonobstantibus quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avenione cal. Oct. pontificatus nostri anno quarto.

CXXII.

Bulla seu litteræ ejusdem papæ ducem prædictum Avenionem evocantis.

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Voladislao de Polonia, monacho monasterii S. Benigni de Divione, ordinis S. Benedicti, Lingonensis diœcesis, salutem & apostolicam benedictionem. 1381.
Cum pro nonnullis nostris, & Romanæ ecclesiæ negotiis tua præsentia sit nobis plurimum opportuna, præsentium tibi tenore mandamus, quatinus receptis præsentibus, ad præsentiam nostram personaliter te transferre procures, etiamsi dilectus filius abbas monasterii S. Benigni de Divione ordinis S. Benedicti Lingonensis diœcesis, aut aliquis alius superior tuus licentiam super hoc tibi duxerit denegandam. Datum Avenione 2. nonas Julii, pontif. nostri anno quarto.

CXXIII.

Unio monasterii Belli-fagi monasterio Morimundi facta & ordinata a capitulo generali Cisterc.

FRATER JACOBUS abbas Cistercii cæterique definitores capituli generalis, notum facimus universis, 1393.
quod anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo tertio in nostro generali capitulo facta fuit quædam definitio, cujus tenor sequitur in hæc verba: Mordaci conscientia considerans capitulum generale nonnullorum ordinis fundatorum atque benefactorum animas piis votis, & quæ adviventes devotius optavere suffragiis & precibus ecclesiæ in plerisque ordinis ipsius monialium monasteriis, proh dolor! defraudari, quia tum propter proventuum, ac per hoc regularium personarum minorationem tenuitatemve primævæ fundationis, tum propter monasteriorum ipsorum detestabile longævum regimen, regularis ex eisdem monasteriis adeo periit observantia, ut nec repromissæ quidem fundatoribus celebrentur missæ, nec laus ipsa quoque canonica Deo canora voce psallatur; sed unde sumpsisse debuerat clerus sanctitatis exemplum, speculum voluntariæ subjectionis, ingenuitatis, potentatus, & devotionis fervorem tepens popularis simplicitas, inde, proh pudor! oriatur hiis & illis derisionis occasio, materia scandali, religionisque contemptus,, satagit viribus omnimodis memoratum generale capitulum de competenti super hujusmodi fraude defunctorum remedio providere, præsertim autem quoad monasterium Bellifagi Lingonensis diœcesis, cujus adeo raræ sunt & successu temporis minorantur facultates & proventus, ut non nisi duæ tantum inibi resideant moniales, divinus cessarit cultus, & jamjamque corruerit pars maxima structurarum, monasterium ipsum Bellifagi una cum membris, possessionibus, juribus, bonis, libertatibus, & pertinentiis suis universis unit memoratum generale capitulum, incorporat & pro perpetuis temporibus annectit monasterio Morimundi diœcesis & ordinis eorumdem: ita tamen quod sublatis de medio vel alibi collocatis in eodem ordine prædictis monialibus, quibus per abbatem & conventum dicti monasterii Morimundi vult & præcipit idem capitulum pensionem annuam, moderatam & rationabilem pro modulo facultatum dicti loci quoad vixerint assignari, monachum unum dicti ordinis vel plures in dicto Bellifagi loco deputet dictus abbas Morimundi, qui missam vel missas secundum proventuum loci quantitatem, pro fundatorum & benefactorum ejusdem animabus celebrent, locumque reparent sæpe dictum, manuteneant, & gubernent. Datum in Cistercio sub sigillo definitorum, anno quo supra, tempore nostri capituli generalis.

CXXIV.

Ducis Burgundiæ præceptum, quo Divionensis cleri locum & ordinem in processionibus generalibus servandum definit.

1422. PHILIPPES Duc de Bourgogne, Comte de Flandres, d'Artois & de Bourgogne, Palatin, seigneur de Salins & de Malines, à tous ceux qui ces lettres verront, salut. Comme depieça debat & discord ayant esté entre les religieux, abbé & couvent du monastere de S. Benigne de Dijon pour eux & leurs suppots; c'est à sçavoir, les doyens & chapitres de la chapelote aux riches dudit Dijon, & les curez, prestres & clers desservans és eglises parrochiales de S. Jean & S. Philibert d'une part, & les religieux, abbez & couvent du monastere de S. Estienne dudit Dijon, & le doyen & chapitre de nostre chapelle dudit lieu pour eux & leurs suppots d'autre part, sur la maniere & ordre qu'ils devoient tenir l'un avec l'autre, en faisans processions generales entr'eux & les autres gens d'eglise, tant de la Magdelaine, du S. Esprit, du Val des Choux, des Jacobins, Cordeliers & Carmes d'icelle nostre ville de Dijon; & mesmement sur ce que lesdits de S. Benigne & leursdits suppots disoient & maintenoient que tous les gens d'eglise de ladite ville devoient aller devant eux, & eux & leurs suppots tout au dernier comme anciennement l'avoient accoutumé de faire: & lesdits de S. Estienne & de la Chapelle disoient le contraire, & que de rien n'estoient subjets desdits de S. Benigne, pour lequel debat & discord, ils avoient maintesfois delaissé à faire leursdites processions generales ensemble, mais les faisoient particulieres, qui n'estoit pas bien fait: sur quoy lesdites parties ont requis à nostre Amé & feal Chancelier l'evêque de Tournay qui sur ce mist aimable accord entre eux, & en ordonnast comme il verroit que faire se devoit & du tout s'en mettoient à son ordonnance, pour la nous rapporter: lequel nostre Chancelier aprés qu'il a oüi lesdites parties & eu sur ce bon avis avec plusieurs des gens de nostre conseil & de nos comptes, & autres de nos officiers, estant à Dijon; a ordonné & declaré, que lesdites processions se feront generales doresnavant entre tous les dessusdits de l'eglise, en la maniere & ordre qui s'ensuit. C'est à sçavoir que lesdits Carmes, Cordeliers & Jacobins iront devant comme ils ont accoûtumé, ceux de la Magdelaine, du S. Esprit, & les religieux du Val des Choux iront aprés en l'ordre qu'ils ont accoûtumé: les curez, chapelains & clercs deservans les parroisses de Nôtre-Dame, S. Michel, S. Jehan, S. Pierre, S. Nicolas, S. Philibert & S. Medard iront aprés ensemble l'un avec l'autre: les doyens & chapitre de ladite chapelle aux riches iront aprés, les chanoines de S. Estienne & de nostredite chapelle de Dijon & leurs Choriaux iront aprés. Lesdits religieux, prieur & couvent de S. Benigne iront aprés, l'abbé de S. Benigne, l'abbé de S. Estienne & le doyen de nostredite chapelle iront ensemble & de front où le lieu le pourra souffrir, & sera l'abbé de S. Benigne susdit au principal lieu & au-dessus: ledit abbé de S. Estienne au moyen lieu, & ledit doyen de nostredite chapelle au bas. Et en place où cet ordre ne se pourroit tenir, ledit doyen ira premier, l'abbé de S. Estienne aprés, & l'abbé de S. Benigne le dernier. Laquelle ordonnance lesdites parties, c'est à sçavoir, ledit abbé de S. Benigne pour luy & sesdits suppots, & ledit abbé de S. Estienne & doyen de nostredite chapelle à ce presents pour eux & pour leurs suppots, ont agreablement acceptée, consentie & accordée pardevant nostredit Chancelier; promettants doresnavant icelles processions generales faire & entretenir, tout par la forme, maniere & ordre cy-dessus declarée, sans y jamais mettre discorde, debats, ny empeschements au contraire, lesquelles choses nostredit A Chancelier nous a rapportées, & icelles avons semblablement eu & avons pour agreables. En tesmoing de quoy nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes. Donné en nostredite ville de Dijon le quatriéme jour du mois de Juillet, l'an de grace mil quatre cens vingt & deux, *Signé* sur le repli par Monseigneur le Duc à vôtre relation N. Hiberty, & scellées de cire rouge en double queüe de parchemin pendant, auquel sceau est insculpé un homme armé à cheval.

CXXV.

Bulla erectionis abbatiæ Vallis-Scholarium.

PAULUS episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, archidiacono Lugdunensi & Lingonensi & Ca- 1539.
B bilonensi officialibus, salutem & apostolicam benedictionem. Hodie a nobis emanaverunt litteræ tenoris subsequentis. Paulus episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Debitum pastoralis officii nobis meritis licet imparibus ex Alto commissum, mentem nostram excitat & inducit, ut religiosa loca, ac illis præsidentes, & in illis sub regulari disciplina Altissimo famulantes, in quorum prosperitate reficimur, condignis honoribus & privilegiis attollamus, eorumque profectui quantum possumus intendamus, ac in iis ejusdem officii partes favorabiliter impartiamur, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Sane pro parte dilecti filii Clementis Cornuot prioris prioratus, sedi apostolicæ immediatate subjecti B. Mariæ Vallis-Scholarium Lingonensis diœcesis nobis nuper exhibita petitio contine-
C bat, quod cum dictus prioratus celebris ac conventualis & electivus, necnon caput, ac ipsius prioratus prior pro tempore existens, prior generalis totius ordinis Vallis-Scholarium sub regula S. Augustini fore noscantur, ac propterea conveniens existat, ut condignis honoribus attollantur, si dictus prioratus in monasterium ejusdem ordinis ac dignitatem abbatialem, cum insigniis ad monasterium hujusmodi pertinentibus, ita quod de cætero non prioratus, sed monasterium ejusdem B. Mariæ Vallis-Scholarium, & dictus Clemens modernus ipsius prioratus prior, ac ejus in illo successores pro tempore existentes, non priores, sed abbates essent, ac esse censerentur & nuncuparentur, ac Clemens & successores præfati mitra, anulo, pastorali baculo, & aliis pontificalibus insigniis uti, ac benedictionem solemnem populo impar-
D tiri possent, erigeretur & institueretur, ex hoc profecto monasterium ipsum in majori veneratione a Christi fidelibus haberetur, & fidelium eorumdem devotio ad illud cresceret, divinusque cultus in eo peramplius augeretur, feliciorique illius statui, nec non loci ejusdem decori ac venustati non parum consuleretur. Quare pro parte præfati Clementis nobis fuit humiliter supplicatum, ut prioratum prædictum in monasterium ipsius ordinis, & dignitatem abbatialem, ut præfertur, erigere & instituere, ac alias in præmissis opportune providere, de benignitate apostolica, dignaremur. Nos igitur qui statum regularium locorum & personarum eorumdem in melius dirigi nostris potissime temporibus sinceris desideramus affectibus, præfatum Clementem a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque
E ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, prioratum prædictum in monasterium ipsius ordinis adinstar monasteriorum aliorum ordinum, ac illius dignitatem conventualem, in dignitatem abbatialem cum insigniis consuetis: ita ut de cætero non prioratus sed monasterium B. Mariæ Vallis-Scholarium sedi prædictæ immediatate subjectum, & totius præfati ordinis Vallis-Scholarium caput, prout antea erat; ac Clemens & successores præfati, non priores sed abbates &

generales totius ipsius ordinis sint & esse censeantur & nuncupentur : ideoque Clemens vigore præsentium absque alia provisione & electione & perfectione de persona præfato erigendo monasterio facienda, ejusdem erigendi monasterii abbas sit, & illi præsit, auctoritate apostolica tenore præsentium erigimus & instituimus, ac abbatialis dignitatis titulo insignimus : quodque Clemens & successores præfati dicti erigendi monasterii, pro tempore existentes abbates mitra, annulo, baculo pastorali & quibusvis aliis pontificalibus insigniis uti, necnon tam in eodem monasterio, quam quibuscumque prioratibus & eclesiis eidem monasterio subjectis & ab eo dependentibus, quamvis illi pleno jure non subsint, necnon in quibus aliquam superioritatem obtinent, ac in quibuscumque locis ecclesiasticis, in quibus Clemens & successores prædicti in pontificalibus pro tempore celebrabunt, benedictionem solemnem post missarum, vesperarum, matutinorum & aliorum divinorum solemnia, supra populum tunc inibi interessentem, dummodo inibi diœcesanus, seu alius antistes, aut aliquis apostolicæ sedis legatus præsens non sit, vel si præsens fuerit ejus ad id expressus accedat assensus, elargiri, ac omnes & singulos fratres novitios & servitores ac mediate vel immediate subjectos dicti erecti monasterii, necnon prioratuum & membrorum eidem erecto monasterio subjectorum, & ad ipsum erectum monasterium, ut inibi recipiantur, pro tempore convolantes ad hoc idoneos clericali caractere insignire, & ad quatuor minores ordines simul vel successive, prout expediens fuerit, quibusvis Dominicis vel festivis diebus promovere, ac dictos ordines eis conferre, necnon vestes, indumenta, paramenta & ornamenta ecclesiastica etiam sacerdotalia, ac libros, imagines, cruces, campanas, calices, vasa & tabernacula quæcumque præfati erecti monasterii ac prioratuum, membrorum ecclesiarum illi subjectarum, ac altaria illorum benedicere, necnon ejusdem erecti monasterii, & quascumque alias ecclesias, & capellas sæculares & regulares eidem erecto monasterio subjectas ab eo dependentes, ac super quibus Clemens & successores præfati aliquam superioritatem obtinebunt, illarumque cœmeteria & alia loca ecclesiastica sanguinis vel seminis effusione aut alias quovis modo pollutas vel polluta, aqua tamen prius per aliquem catholicum antistitem, ut moris est benedicta, reconciliare libere & licite valeant, auctoritate & tenore prædictis perpetuo statuimus & ordinamus, necnon eidem Clementi & suis in dicto erecto monasterio successoribus abbatibus, ut a quocumque maluerint catholico antistite, gratiam & communionem dictæ sedis habente, munus benedictionis suscipere valeant, ac eidem antistiti ut munus prædictum illis impendere possit præfata auctoritate, earumdem præsentium tenore de speciali gratia indulgemus, non obstantibus præmissis ac felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædecessoris nostri, quæ incipit *volentes*, & quibusdam aliis apostolicis, ac in provincialibus & synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, necnon monasterii erecti & ordinis prædictorum juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque. Per hoc autem, constitutioni quæ hujusmodi reconciliationes præcipit per episcopum tantum fieri, nullum volumus in posterum præjudicium generari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, erectionis, institutionis, insignitionis, statuti, ordinationis, indulti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum apostolorum, Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis dominicæ. **M. D. XXXIX. III.** idus Maii, Pontificatus nostri anno quinto. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo vestrum, per vos vel per alium, seu alios, præsentes litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quomodo potuerint, & quotiens pro parte Clementis abbatis & successorum præfatorum desuper fueritis requisiti solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciatis litteras & in eis contenta hujusmodi inviolabiliter observari, ac singulis quos ipsæ litteræ concernunt illis pacifice gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque, quomodolibet indebite molestari. Contradictores quoslibet & rebelles per censuras ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ac censuras ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, non obstantibus omnibus supradictis; aut si his omnibus communiter & divisim ab eadem sit sede indultum quod interdici, suspendi, excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicæ **M. D. XXXIX. III.** idus Maii, Pontificatus nostri anno quinto.

CXXVI.

Ludovici XIII. regis decretum, quo jubet supremæ curiæ Divionensi, ut Nicolaum de Castille ejusque successores in suis comitiis admittant cum iisdem prærogativis, quibus Gaudent episcopi, non obstante, dato ab illa in contrarium judicio.

LOUIS par la grace de Dieu, Roy de France & de 1632.
Navarre. A nos amez & feaux Conseillers, les gens tenans nôtre Cour de Parlement à Dijon, salut. Nôtre amé & feal Mr Nicolas de Castille abbé des abbayes de saint Benigne de Dijon, Nôtre-Dame de la Bussiere & saint Martin d'Autun, nous a fait remontrer que par nos lettres patentes du vingt-uniéme Septembre mil six cens dix-huit, cy-attachées soubs nôtre contrescel, & pour les considerations y contenuës, nous aurions donnez & octroyez a defunt nôtre amé & feal Conseiller & aumonier ordinaire Mr Nicolas Jannin abbé de saint Benigne dudit Dijon l'entrée, seance & voix deliberative avec vous en nôtredite cour de Parlement, pour en jouir par luy & ses successeurs abbez dudit saint Benigne avec semblables honneurs, autoritez, prerogatives & preéminances qu'ont accoutumé avoir les eveques de nôtre Royaume & autres prelats & ecclesiastiques ayant pouvoir & faculté d'entrée en nos Parlemens, neantmoins procedant par vous a l'enterinement de nosdites lettres, auriez par vôtre arrest du premier Mars mil six cens dixneuf, ordonnez qu'elles seroient registrées, pour avoir lieu pour ledit Jannin tant seulement, & sans tirer a consequence pour ses successeurs abbez dudit saint Benigne : ce qui a donné sujet audit exposant de recourir a nous, pour luy estre sur ce pourveu de nos lettres necessaires. A ces causes desirant luy subvenir, & le gratifier, & le favorablement traiter en considerations des signalez & recommandables services qui ont esté rendus au feu Roy nôtre tres honoré seigneur & pere, que Dieu absolve, & a nous par deffunts nos amez & feaux Conseillers en nos conseils les Srs Jannin & de Castille ses ayeuls & pere, & que nous esperons a l'advenir dudit exposant a leur imitation & a plaine confiance de ses vertus, sens, suffisance, loyaulté, prudhommie & experience, a iceluy pour ces causes & autres, a ce nous mouvans, avons donnez & octroyez, donnons & octroyons par ces presentes signées de nôtre main l'entrée, seance, & voix deliberative avec vous en nôtredite cour de Parlement, pour en jouir par ledit de Castille & ses successeurs abbez dudit saint Benigne avec semblables honneurs, autoritez, prerogatives & preéminances qu'ont accoutumez avoir les eveques de nôtre Royaume, & autres prelats & ecclesiastiques ayans pouvoir & faculté d'entrée en nos Parlemens, nonobstant & sans vous arrêter a vôtredit

arrêt dudit premier Mars mil six cens dix-neuf, es causes A notifiées d'être, que ne voulons nuire, ne prejudicier audit de Castille & a ses successeurs abbez de ladite abbaye en aucune sorte & maniere. Si vous mandons & tres expressement enjoignons par ces presentes que dudit de Castille prins & reçeû le serment en tel cas requis & accoutumé, vous le faites joüir & user pleinement & paisiblement de ladite entrée & voix deliberative avec vous en nôtredite cour, tant a l'audiance qu'a huys clos, & luy donner tel lieu, place & degré qu'il appartient a sa qualité & prelature, & ne permettre luy estre mis aucun empeschement, sans toutefois qu'il puisse pretendre part aux espices, vaccations & autres droits & emolumens. Car tel est nôtre plaisir; Donné a..... le B jour...... l'an de grace mil six cens trente-deux & de nôtre regne le vingt-deuxieme.

CXXVII.

Regiæ litteræ secreto sigillo obsignatæ ad sacram capellam Divion. de processionibus generalibus cleri Divion. Quarum inscriptio talis est:

A nos chers & bien amez les Doyens & Chanoines de la S.te Chapelle de Dijon.

DE PAR LE ROY.

CHers & bien amez, nous avons esté informez que encore que le Clergé de nôtre ville de Dijon ait accoûtumé de ne composer qu'un corps, neantmoins il est depuis peu survenu un grand different entre vous, le clergé de l'eglise de saint Benigne & celuy de l'eglise de saint Estienne, tant pour raisons des assemblées ecclesiastiques, que pour ce qui concerne les rangs aux processions & ceremonies publiques: & comme nous desirons que les choses demeurent dans l'usage ancien a cet egard, jusqu'a ce que lesdites contestations, qui sont survenuës, pour raison de ce, ayent esté par nous reglées. Nous vous faisons cette lettre pour vous mander & ordonner d'accomplir sur cela nôtre intention sans aucune difficulté: Car tel est nôtre plaisir. Donné a Versailles le XVII. jour d'Avril M. DC. LXXIV. signé Loüis, & plus bas, Phelippeaux. 1374.

INSTRUMENTA ECCLESIÆ CABILONENSIS.

I.

Edita est lib. 4. epist. ultima.

Sidonii Apollinaris epist. in qua narrat ordinationem S. Johannis in episc. Cabilonensem a Patiente archiepisc. Lugdunensi factam.

circa annum 470.

SIDONIUS Domnulo suo salutem. Nequeo differre, quin grandis communione te gaudii festinus impertiam: nimirum nosce cupientem, quid pater noster in Christo pariter & pontifex Patiens, Cabillonum profectus, more religionis, more constantiæ suæ fecerit. Cùm venisset in oppidum suprascriptum, provincialium sacerdotum prævio partim, partim comitante collegio, scilicet ut municipio summus aliquis antistes ordinaretur, cujus ecclesiæ disciplina nutabat, postquam junior episcopus Paulus discesserat, decesseratque: exceperunt pontificale consilium variæ voluntates oppidanorum, necnon & illa quæ bonum publicum semper evertunt, studia privata, quæ quidam Triumviratus accenderat competitorum: quorum hic antiquam natalium prærogativam, reliqua destitutus morum dote ructabat: hic per fragores parasiticos, culinarum suffragio comparatos, Apicianis plausibus ingerebatur: hic apice votivo, si potiretur, tacita pactione promiserat ecclesiastica plausoribus suis prædæ prædis foræ. Quod ubi viderunt sanctus Patiens, & S. Euphronius, qui rigorem, firmitatemque sententiæ sanioris, præter odium gratiamque primi tenebant: consilio cùm coepiscopis priùs clam communicato, quam palam prodito, strepituque despecto turbæ furentis, jactis repente manibus arreptum, nihilque tum minus, quam quæ agebantur E optantem, suspicantemque sanctum Johannem virum honestate, humanitate, mansuetudine insignem, (lector hîc primùm, sic minister altaris, idque ab infantia; post laborum, temporumque progressu, archidiaconus; in quo seu gradu, seu ministerio, multum retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolvi) attamen hunc jam secundum Ordinis sacerdotem, dissonas inter partium voces, quæ differebant laudare non ambientem, sed nec audebant culpare laudabilem, stupentibus factiosis, erubescentibus malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis, collegam sibi consecravere. Nunc ergo Jurensia si te remittunt jam monasteria, in quæ libenter solitus ascendere, jam cœlestibus, supernisque præludis habitaculis: gaudere te par est de communium patrum, vel patrono- C rum, seu sic sentiente concordia, seu sic concordante sententia. Illius quoque nomine exulta, quem creaverunt Euphronius testimonio, Patiens manu, ambo judicio. In quo fecit Euphronius, quod conveniret non senectuti modo suæ, verum etiam dignitatis longævitati: fecit & Patiens, vir quamlibet magnis par tamen laudibus, quod latis decuit facere personam, quæ caput est civitati nostræ per sacerdotium, provinciæ vestræ per civitatem. Vale.

II.

Ex chartul. ejusdem abbatiæ.

Fundatio abbatiæ sancti Marcelli.

circa annum 577.

D DIvina disponente gratia, servus servorum Domini Gontramnus rex, regnante Deo, universis sanctæ matris ecclesiæ filiis salutem. Quoniam culpis exigentibus, tum ob immoderatam principum ingluviem, tum ob negligentiam prælatorum & incuriam, cælestibus fundatas obsequiis ecclesias, heu! pessundari dolens video, indeque doleo: nec me cunctis pro velle efficacem sentio: unam saltem, ne ad Dominicam arcem manu vacua redeam, pretiosissimi videlicet martyris Marcelli Cabilonensis, quam ei Deo donante construximus basilicam, & solidioribus ditare prædiis & ordinationibus munire & officiis disponimus. Censemus ergo regalique authoritate roboramus, ut ibi manentes servi hospitale construant. Solarium vero cum caminata, illi de Gergeiaco, & de Alciato faciant. Illi autem de Mercureis, & de canopis lobiam ædificent. De Floriaco quoque introitus ecclesiæ, & secretarii, atque thesauri, monachi ibidem demorantes operatores mittant. Illi de Verniaco ad claustri introitum præparandum dirigantur. Porticum S. Petri illi de Noriaco dimidiam: illi de Berineis & de Tapariaco, & de Blaiaco dimidiam partem. Cellarium illi de Areo, & de Ogniaco, & de Liliaco construant. Qui vero Frenis, & Lingis habitant, refectorium faciant; & de Scociolis, & de Oriengiis, & de Aquis cætera peragant necessaria. Hæc autem sic disponimus, ut quicumque ea turbaverint, de vitæ libro deleantur, amen.

A

III.

Ex chartul. ejusdem abbatia.

Charta confirmationis immunitatum & privilegiorum S. Marcelli, factæ a Carolo rege Francorum.

779. CAROLUS Dei gratia rex Francorum & Longobardorum ac patricius Romanorum, omnibus gentibus nostris tam præsentibus, quam futuris. Juvante Domino, qui nos in solium regni constituit, principale quidem clementiæ nostræ est, cunctorum accommodare aurem benignam utilitatibus, præcipue quæ pro compendio animarum a prædecessoribus nostris Regibus ad loca ecclesiarum probamus esse indulta, devota mente debemus perpendere,& congrua beneficia, ut mereamur ad mercedem esse participes, non negare, sed robore majori pro nostris oraculis confirmare. Igitur magnificus Huchertus episcopus, rectorque basilicæ sancti Marcelli, quæ ponitur sub oppidum Cabilonicæ urbis, ubi ipse pretiosus dominus in corpore requiescit, nostræ celsitudini intulit suggestionem, eo quod antecessores nostri anteriores Reges, vel bonæ memoriæ domnus & genitor noster Pipinus quondam Rex, per eorum præceptiones, integras immunitates ipsi monasterio concesserint, ut in villas aut super terras ipsius monasterii, nullus judex publicus, nec ulla potestas ad causas audiendum, vel frida criandum, aut fidejussores tollendum, aut mansiones, aut paratas faciendum, nec ullas requisitiones requirendum, ibidem ingredi non deberent, unde & ipsas præceptiones antecessorum Regum, & confirmationes eorum jam dictus Huchertus episcopus nobis ostendit relegendas, & ipsa beneficia moderno tempore asserit esse conservata. Sed per confirmationis studium petit clementiæ regni nostri, ut denuo ipsi monasterio nostra deberet authoritas confirmare. Propterea jubemus, ut inspectis ipsis piorum principum authoritatibus, neque vos, neque juniores successores vestri, nec ullus quilibet de judiciaria potestate in villas ipsius monasterii, quas præsenti tempore habere videtur, aut inantea ad eum pertinentibus hominibus fuerint conlatæ, aut conlaturæ, nullus judex publicus ad causas audiendas, vel frida exigenda, aut fidejussores tollendum, vel mansiones aut paratas faciendum, nec ullas redhibitiones requirendum ingredi non præsumatis, nisi integra immunitate, sed sicut præcedentium antecessorum nostrorum Regum ipsi monasterio usque nunc fuit conservatum, ita & deinceps per nostram authoritatem generaliter maneat inconvulsum, & si anteactis temporibus, per aliquam negligentiam abbatum, aut tepiditatem rectorum, aut præsumptionem judicum, de ipsis immunitatibus fuerit immutatum, aut raptum, evulsumque, aut extractum, nostris authoritatibus & beneficiis restauretur. Et ulterius quod concessimus, nec vos, neque minores vestri infringere, nec violare præsumatis. Si quis autem fuerit aut dominus, aut comes, domesticus, vicarius, seu qualicumque judiciaria potestate succinctus, indulgentia bonorum, aut bonitate piorum Christianorum, aut Regum, qui ipsas irrumpere & violare præsumpserit, solidorum sexcentorum munere se cognoscat culpabilem, ita ut duas partes in archivium ipsius monasterii reddat, & tertiam partem ad fiscum nostro sacello componat, ut non delectet quod nostri antecessores, aut boni Christiani concesserunt, vel indulserunt, ab impiis hominibus lacerari, & quidquid exinde fiscus noster poterit sperare, in luminibus ipsius ecclesiæ S. Marcelli martyris pro stabilitate regni nostri, seu nostra subsequente progenie, proficiat in augmentum. Et ut hæc authoritas firma stabilitate debeat perdurare, subter eam signaculis propria manu decrevimus roborari.

Carolus S. signum glorisissimi regis, data pridie kal. Maias anno undecimo & quinto regnorum nostrorum. Actum Karestalio.

IV.

Charta qua concilium Cabilonense ecclesiam S. Laurentii S. Marcello adjudicat.

REMIGIUS sanctæ Lugdunensis sedis archiepiscopus, & cum eo Ado reverendissimus archiepiscopus Viennensis, Liudo quoque Augustodunensis episcopus, necnon & Gilbaldus Cabilonensis, Bernardus etiam Matisconensis reverendi episcopi, & Leubonius corespiscopus Lugdunensis, simulque acceptabilis multitudo canonicorum, & monachorum, archidiaconorum, abbatum, & reliquorum ordinum secundum Dei voluntatem, in suburbio Cabilonensi nobiscum congregata apud basilicam S. Laurentii, quæ juxta mœnia civitatis ejusdem constructa est, omnibus Christum, per orbem quadrificum, adorantibus, pacis, concordiæque munus. Notum sit cunctis, quod residentibus nobis in eadem ecclesia, antefati martyris nomine insignita, anno Dominicæ Incarnat. DCCC. LXXIII. regni domini Caroli tertio, post mortem nepotis sui Lotharii in Burgundia. Venit igitur in ipso concilio quidam presbyter nomine Leutherius, præpositus & advocatus canonicorum S. Marcelli martyris, & stans in medio synodi monstravit nobis per privilegia ejusdem loci, ipsam ecclesiam in qua residebamus, a Regibus ipsius loci constructoribus, & consensu episcoporum Cabilonensis civitatis fuisse tributam, eamque injuste per incuriam & negligentiam perditam haberent; de qua re, dominum & fratrem nostrum præclarum videlicet virum Gilbadum episcopum interrogantes, quid ei placeret (ut justis rebus fuit semper annuens) dixit. Si hæc nostris antecessoribus jamdicto loco donata, ut superna nobis patescerent limina, hæc ipsa ex nostra parte dare debuissemus ei donaria, sed quia hujusce causæ evidentia nobis monstratur scripta, quod eatenus a nobis ipsa tenetur ecclesia, decernat sanctitas vestra, quid nos conveniat agere. Cujus verba audientes, ex ipsius cunctæque illius congregationis canonicorum consensu, judicavimus S. Marcello ipsam ecclesiam reddi, atque ut deinceps illi servientes possiderent, cunctum concilium nostrum, per has litteras laudavit, & firmavit, ac in ipso nemo contradixit. Et quicumque clericus vel laicus contrariare præsumpserit, humanis legibus convictus, etiam divinis, iisque ad emendationem sub anathemate foret. Hanc autem scripturam fieri præcepimus, ac ut in futuris temporibus teneatur, manibus roboravimus. Remigius humilis episcopus sig. Ado Viennensis episcopus S. Liudo sanctæ ecclesiæ Eduensis episcopus S. Bernardus Matisconensis episcopus S. Gilbaldus Cabilonensis episcopus S. Leubonius corespiscopus S. Heriboldus monachus S. Heronius abbas S. Eudo humilis abbas S. Theotbertus diaconus S. Gondrannius presbyter S. Bertrandus diaconus S. Gontardus abbas S. Lenisingus archid. S. Data anno Incarnat. dominicæ DCCC. LXXIII. regno domini Caroli in Burgundia III. XII. cal. Junii. Marcellus non meritus levita scripsit & roboravit in Dei nomine feliciter. Amen. 873.

V.

Charta fundationis abbatiæ Trenorchiensis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus gratia Dei rex. Noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium, nostrorumque præsentium ac futurorum industria, quoniam intimante Geilone venerabili abbate ad nostræ celsitudinis notitiam venit, quia monachi beatæ & immaculatæ semperque virginis Mariæ, inclitique confessoris Christi Philiberti, non habentes locum quietudinis, reliquias præfatæ Dei genitricis, corpusque jam dicti confessoris paganorum truculentos impetus fugientes, per diversa loca vectitando deportarent, & ideo nos ob amorem Dei, & præfatorum sanctorum patrocinia, æternæque 875.

æternæque remunerationis præmium, necnon & eleemosynam domini & genitoris nostri Ludovici piissimi Augusti, & inclytæ genitricis nostræ Judith, ac pro salute nostra carissimæque conjugis & prolis, memoratæ Dei genitrici Mariæ, ac almifico Christi confessori Philiberto Herensi, necnon & Geiloni venerabili abbati, congregationique sibi commissæ, abbatiam sancti Valeriani martyris quæ est in pago Cabilonensi super fluvium Sagonam, ubi etiam idem venerabilis martyr corpore quiescit, & castrum Trenorchium, quod est ex eadem abbatia, seu & omnes res, quæ olim a fidelibus Christianis prædicto martyri collatæ sunt, quolibet modo inde abstractæ sint, & Tornusium villam cum familia utriusque sexus, & omni re ad se pertinente, & Bisiacum villam quæ est in pago Lugdunensi, quam tenet Ingelgarius cum mancipiis & omni re ad se pertinente, & Casiacum villam quæ est in agro Belzinensi cum mancipiis & omni re ad se pertinente, cum omni integritate & plenitudine æternaliter ad habendum, & jure ecclesiastico possidendum condonamus, & condonando concedimus. Condonamus etiam sacratissimæ virgini Mariæ, beatissimoque confessori Philiberto ad restaurationem loci superius dicti, ob deprecationem Bosonis comitis carissimi nostri, pro eleemosyna nostra, ac dulcissimæ conjugis, filiæ ejusdem Bosonis, cellam S. Romani quæ est in pago Matisconensi super fluvium Sagonam cum ecclesiis, villis, mancipiis utriusque sexus & cum omni re ad se pertinente, eo videlicet modo & tenore, ut præfati sancti, & præfatus abbas Geilo, suique successores has res perpetualiter habeant, & possideant. Statuimus etiam ut præfatus locus caput habeatur omnium rerum, quæ ei a nobis aut a fidelibus Christianis olim collatæ sunt, & omnia hæc loca, id est Asignarias quæ sunt in pago Santonico cum omni sua integritate, & in Pictaviensi territorio cellam S. Prudentii cum omni sua integritate; & in pago Andegavensi Conoltum cum omni sua integritate, & in pago Cenomanico Bussiolum cum omni sua integritate, memorato loco deservian in monachorum usibus, & pauperum necessitatibus. Cæterum eidem congregationi licentiam concedimus desuper se eligendi abbatem secundum regulam S. Benedicti, sicut hactenus tempore patris, avique nostri semper habuerunt: annualem quoque mercatum per dies quatuor, missa S. Philiberti de transitu & monachi habeant, concedimus. Satuimus autem ut omne teloneum ipsius mercati ipsi monachi habeant, & super hoc a nulla judiciaria potestate impediantur, aut inquietentur in aliquo: immunitatem quoque sexcentorum solidorum quam genitor meus Ludovicus Augustus, & Carolus avus meus imperator, & proavus Pipinus eis concesserunt, concedimus atque indulgemus; cujus immunitatis infractor DC. solid. culpabilis judicetur, & quidquid exinde jus fisci nostri sperare poterat, luminaribus ipsius ecclesiæ totum concedimus. Nos autem præcipimus, ut nullus nostrorum vel successorum nostrorum, comes, aut vicecomes, seu vicarius, aut missus discurrens in prædicta immunitate a nobis, aut antecessoribus nostris Ludovico, Carolo, atque Pipino & antecessoribus illorum concessa exquirere, aut mansionaticum, aut paratam, aut parafredum, aut eulogias præsumant, neque præsumat horum quisquam ab eorum servis, colonis, seu francis super eorum terram commanentibus exigere in publicis mercatis, sive de fratrum negotiis, sive de suis toloneum, aut ullam redhibitionem, seu exactionem, neque in mari, aut Rodano, seu Sagona, aut Dubi, vel Ligeri fluminibus, navigantibus, aut litoribus commorantibus requirere audeat, aut præsumat, aut navaticum, aut cespitaticum, aut salutaticum, aut pontaticum, neque in terra rotaticum; unde hoc nostræ altitudinis præceptum fieri, prædictoque Geiloni abbati dari jussimus, per quod ipse, suique successores memoratas res, quas modo concedimus, & de præterito concessas habemus jure perpetuo teneant & possideant. Signum Caroli gloriosissimi regis. Ebbo presbyter recognovit. Data XIV. kalend. April.

A ind. VIII. an. XXXV. regnante Carolo gloriosissimo rege, & in successione regni Lotharii anno sexto. Actum in sancto Dionysio in Dei nomine feliciter, amen.

VI.

Charta Frotgarii Cabilon. episc. sacellum quoddam in villa Saviniaco situm de jure S. Marcelli dantis Bernardo & Evrardo fratribus.

IN nomine unigeniti Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Frotgarius sanctæ Cabilonensis ecclesiæ humilis episcopus, omnibus nostro sub regimine constitutis compertum esse volumus, quoniam adiit præsentiam nostram quidam vir nomine Alexander humiliter deprecans, ut unam nostro in episcopatu commanentem capellam duobus filiis suis Bernardo atque Evrardo per scriptum firmitatis condonaremus. Est autem jam dicta capella sita in comitatu Lugd. in villa Saviniaco, dicata in honore B. Dei genitricis Mariæ, & pertinet ejus beneficium ad abbatiam S. Marcelli martyris. Nos vero tanto libentius cessimus, quanto congruum consideravimus. Jussimus itaque, per assensum Rotberti comitis, qui præfixam & abbatiam tenebat sancti Marcelli, jam nominatis fratribus Bernardo levitæ atque Evrardo puero hujus nostræ authoritatis testamentum tradere, per quod statuentes designamus, & designando statuimus, ut diebus quibus vixerint prælibatam capellam cum omnibus decimis ad se juste & legaliter pertinentibus teneant & possideant, & omnibus annis in festivitate B. Marcelli rectoribus ejusdem denarios XX. & nobis vel nostris successoribus ex decimis statutum censum persolvant. Ne autem aliquis nostrorum successorum valeat dissolvere, manu propria firmavimus, & a nobis commissis fratribus vel filiis subter firmari præcepimus. S. Frotgarii episcopi S. Rotberti comitis cum uxore sua Ingeltrude. S. Lamberti comitis qui consensit, & Adulfi, & Agini archidiaconi & Letardi decani, & Gausberti qui consensit, & Evrardi levitæ, & Rannulfi levitæ, Arberti levitæ, Otberti levitæ, Wandalgardi presbyteri, & Ranculfi levitæ, & Contardi levitæ. Ego Wolfardus sacerdos rogatus scripsi, dictavi die Jovis in mense Junio anno sexto regnante Lothario rege. 960.

VII.

D *Charta Rodulfi episcopi Cabilonensis de canonicatu in ecclesia Cabilonensi S. Maiolo concesso.* Ex chartar. Cluniac.

EVangelicis instruimur documentis, ut Dominum Deum tota virtute diligamus, & proximos tamquam nosmetipsos amemus; & si ipsos vere diligimus, eorum necessitatibus compati in quantum possumus amore superni judicis debemus, illius Samaritani reminiscentes, qui vulnerato fratri in via opera misericordiæ exhibuit mente benigna: unde & ecclesiam Dei proximorum collectatione congregatam pro virium capacitate subvenire debemus, ut ex nostra portione aliqua ditata supernæ beatitudinis mercedem ab ejusdem sponso ecclesiæ quandoque mereamur percipere. Quapropter, auxiliante in perpetuum Dom. nostro Jesu Christo, Rodulfus sanctæ Cabilonensis ecclesiæ præsul, omnibus ortodoxæ fidei pie famulantibus, maxime filiis ac fidelibus præsentibus scilicet ac futuris notum esse desideramus, qualiter Ageno archidiaconus noster adiit nostræ munificentiæ serenitatem in dubio vitæ adhuc lacrymabiliter languens, trahens sub ingenti dolore longa suspiria, quantis potuit precibus deprecans, quo perpetuale donum scriptum & testamentum concederemus donno Maiolo abbati & fratribus in Cluniensi cœnobio degentibus, ex area & mansione supra posita quam ipse proprio sumtu & facultate construxit, ubi ipse adhuc degere videtur. Est vero sita infra muros Cavillonicæ civitatis, conjacens in claustro canonicorum martyris Christi Vincentii, quam ab una parte claudit statio mansiona- 980.

ria Oidolonis canonici, ab alia Evrardi, & ab alia publici itineris semita; clauditur vero a quarta ipso supradictæ civitatis murorum agmine non modico. Ad augendum enim speratæ retributionis palmarium pio rogavit oratu, quo canonicam quam ipse ineunte ætate pro sustentatione diaria, sicut ceteri fratres, ab ecclesia matre possedit, præfato abbati & prætaxatis fratribus, sub hujus auctoritate testamenti in perpetuum traderemus. Nos vero prædicti abbatis personam ad memoriam reducentes, hanc postulationem absque aliqua tarditate dignum duximus adimplere: maxime cum tanti viri gloriam ab ipso Domino mutuatam & aure percepimus & intuitu proprii luminis, nihil in ejus dilectione conviventes, quotidie perspicimus. Ille enim ut vere est Galliarum jubar ad tempus exortum nostris sæculis admirandum, & si potis est omnibus imitandum. Jussimus denique illi & dilectissimis fratribus sibi commissis, præsentibus atque futuris tale tradere scriptum, ut nostri loci jam dictam canonicam & aream determinatam cum supra positum ædificium æternaliter habeant, perpetuo possideant, & absque aliqua inquietudine teneant. Si quis vero contra hoc decretum a nobis nostrorum consensu fratrum solemniter promulgatum venerit, & injuriam calumniantis miseriæ inferre voluerit, nisi resipuerit, auctoritate Patris & Filii & Spiritus sancti excommunicatus dispereat, & nostri anathematis vinculo innodetur: unde & manu propria subscripsimus & pontificali auctoritate corroboravimus. Signum Rodulfi humilis præsulis S. Vincentii, S. Adalaidis comitissæ humilis, S. Hugonis filii ejus, S. Roberti vicecomitis, S. Lamberti clerici, S. Frogerii decani, S. Hildradi levitæ. Gundrannus indignus sacerdos firmavit. Hildebertus sacerdos, Gislebertus levita, Giso levita, Frodgarius subdiac. Bertardus levita, Wichardus levita, Evardrus subdiac. Hugo subdiac. S. Odonis militis, S. Addoni archidiaconi. Ego Warulfus levita scripsi & subscripsi, dictavi, ad vicem Otberti archidiaconi, pridie calendas Decembris die Martii anno XXVI. regnante Lothario rege.

VIII.

Ex autographo.

Charta Roberti regis de restitutione quarumdam ecclesiarum facta ad precem Goffredi Cabilonensis episcopi.

1019. IN nomine summæ individuæque Trinitatis Rotbertus nec ne Hugo filius ejus uno eodemque tempore Divina miserante clementia reges Francorum. Dum locis sanctorum Divino cultui mancipatis opem nostri juvaminis præbere satagimus, ab omnium summo remuneratore id nobis recompensari pro certo confidimus. Quo circa omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium nostrorumve tam præsentium quam & futurorum noverit sollertia quoniam nostræ serenitatis adiens præsentiam Goffredus Cabilonum præsul magnificus, nobisque admodum diligendus humiliter expetiit, quatenus quasdam res quæ pravorum hominum violentia injuste Cabilonensi ecclesiæ subtractæ fore videbantur, nostræ tuitionis supplemento eidem ecclesiæ restituere dignaremur: quod & fecimus. Sunt autem prælibatæ res in pago Cabilonensi sitæ: hoc est Baugiacus villa super fluvium Ararim, quam beatus Lupus præsul suæ proprietatis dono ecclesiam sub anathematis vinculo in honore B. Victoris dicatam tribuerat; altera quoque ecclesia sita habetur in villa quæ dicitur Tauriacus in honore invictissimi martyris Christi Vincentii dicata: itemque alia in villa quæ dicitur Dalmaricus in honore S. Gregorii ecclesia consecrata: similiter autem terram quæ conjacet in villa quæ Canevilla vocatur, quam etiam Teutboldus pro suæ refrigerio animæ sancto contulit Vincentio. Unde hoc nostræ altitudinis decretum fieri ac Goffredo Cabilonensis ecclesiæ præsuli fratribusque ipsius sedis dare præcepimus, per quod jubemus ac regali auctoritate sancimus... prædictus pontifex omnia quæ prænotata sunt canonicis sancti contulit Vincentii, cum ecclesia suprascripta Baugiacæ villæ, quam a S. Lupo datam & ab aliis abstractam de fratrum generalitate, in honore S. Victoris dicatam, cum omni integritate habeant, teneant, firmiterve possideant. Et ut nostræ regalitatis auctoritas inviolabiliter conservetur, manu nostra subter firmantes sigillo nostro subtus corroborari jussimus. Actum Parisius Incarnati verbi anno M. XIX. & regni Roberti regis tricesimo quarto * indict. secunda. * *lege 32.*
Ego Balduinus cancellarius relegi & subscripsi.

IX.

Ex autographo.

Præceptum Roberti regis quo ecclesiæ S. Vincentii Cabilonensis abbatia B. M. de Laumpna unitur, & secunda sedes ejusdem ecclesiæ declaratur.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Robertus Divina repropitiante clementia rex. 1027.
Constat nos Divina disponente gratia ceteris mortalibus supereminere, unde oportet ut cujus præcellimus munere, ejus studeamus modis omnibus parere voluntati: nam & his, quibus nos scimus divinitus præesse, debemus in quibuslibet necessitatibus prodesse, ut videlicet nostro parentes obsequio, nostram sibi sentiant usquequaque suffragari clementiam. Quapropter noverit industria omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quam etiam futurorum, quod Heinrichus filius meus inclitus Celticæ Burgundiæ dux & Hugo Cabilonensis comes & Autissiodorensium pontifex, adeuntes genua serenitatis nostræ coram frequentia procerum nostrorum, humiliter petierunt ut ecclesiæ S. Vincentii Cabilonensis sedis & Gaufredo ejusdem ecclesiæ pontifici sempiternum regalis præcepti stabilimentum secundum statuta regalia concederemus. Itaque libuit nostræ celsitudini eorum saluberrimis adquiescere postulationibus, concedendo supradictæ ecclesiæ Cabilonensi & præfato pontifici regale præceptum, ex abbatia S. Mariæ quæ est in Laumpna cum omnibus sibi pertinentibus ecclesiis, villis, terris, silvis, pratis, servis, & ancillis, aquis, aquarumve decursibus, sicut olim Theodericus rex illam fundavit & ampliavit, totum ad integrum S. Vincentii ecclesia futurique pontifices inviolabiliter teneant & possideant. Concedo insuper villam Schinono nominatam cum farinariis & pratis & piscationibus aptis, aliaque omnia ad ipsam villam pertinentia. Ut autem hoc nostrum præceptum firmum sit, sit ipsa abbatia secunda sedes sæpedictæ ecclesiæ S. Vincentii, & sequentium præsulum in qua sedeant, & ordinationes faciant, sanctasque synodos digne episcopaliterque concelebrent. Ea ratione hoc præceptum facio atque corroboro, ut semper Deum exorent pro me & pro filiis meis, ut Rex Regum cuncta regens & continens concedat nobis tranquillam vitam, & pacem, & post istius temporis cursum ad æternam pervenire nos faciat hereditatem. Statuo etiam & confirmo in hoc præcepto nostræ celsitudinis, ut nullus princeps, neque dux, neque comes, neque alia secularis potestas in prædicta abbatia ullam consuetudinem mittat & in omnipotentis Dei nomine contestor omnes venturos pontifices per succedentia tempora, ut numquam prædictam abbatiam nullatenus in secularium manus mittant neque transfundant, sed sit libera ab omnibus tributis & ab omni lege seculari. Ut autem hoc præceptum nostræ auctoritatis inviolabilem & sempiternum in Omnipotentis nomine obtinere vigorem diuturnisque valeat durare temporibus, manu nostra illud subter firmavimus & anulo nostro subsignari jussimus. Actum Remis publice anno Incarnati Verbi M. XXVII. regnante Roberto rege 38.* Balduinus cancellarius relegendo subscripsi. * *lege 40.*

X.

Ex chartar. Cluniac.

Achardi Cabilonensis episcopi constitutio de capella Alacarmeda.

1064. ANno ab Incarnatione Domini M. LXIV. ind. 2. feria VI. Luna XXII. nonis Decembris dedicatio. Hujus ecclesiæ in honore B. Mariæ sanctorum martyrum ac piissimi & dulcissimi patris B. Odilonis quam egit piæ memoriæ domnus Achardus Cabilonensis episcopus cum venerabili cœtu nobilium clericorum sibi adhærentium. Est autem hæc capella sita in suburbio Cabilonis, in parrochia quæ vocatur Cidanis. Locus autem in quo ipsa capella sedet, dicitur Alacarmeda cincta undique silva densissima, quam passim incisam aliqui homines undecumque adventantes, habitacula sibi commoda præpararunt in circuitu prædicti oratorii. Constituit itaque jam dictus episcopus cum consensu clericorum, ut omnes convenæ qui de aliis locis ibi advenerint causa habitandi, vel quoquomodo demorandi, ut ipsi capellæ præbeant certam offerendam & baptisterium, quando etiam defuncti fuerint, debitam in ipso cimiterio ab ipso præsule sacrato excipiant sepulturam, sine alicujus personæ contradictione. Quod si quis huic constitutioni impie repugnare nisus fuerit, quod causatur non vindicet, sed sub vinculo anathematis permaneat usque dum congrue resipiscat. Istud decretum factum & laudatum est a domno Achardo pontifice & a clericis subnotatis; domnus Roclenus præpositus & decanus laudavit, Rodulfus archidiaconus, Constantinus capellanus, Ademarus canonicus, Bertrannus grammaticus laudaverunt; & non solum isti præsentes, sed & alii absentes laudaverunt. Volumus etiam nosse cunctos rationabiliter sectantes, quod Tetbaldus comes Cabilonensis requirebat in silva, quæ vocatur Prestaria capturam cervorum, aprorum, caprearum ceterorumve animalium silvestrium, & ob hoc prohibebat culturam agrorum in ipsa silva fieri: acceptis autem a domno Hugone abbate centum solidis werpivit quod injuste requirebat in ipsa silva, non solum semel, sed etiam bis.

XI.

Ex autographo.

Litteræ Alexandri II. papæ in gratiam ecclesiæ Cabilonensis, quas Roclenus episc. ab aliis postea curavit episcopis subscribi & confirmari.

1072. ☧ ALEXANDER Christi Domini favente gratia Romanæ sedis episcopus reverendo cœtui totius cleri Cabilonicæ urbis secus morem ecclesiasticæ institutionis constituto sub tutela matris ecclesiæ beati Vincentii levitæ & martyris, prosperari feliciter munimine totius salutis, ac pollere perpetuo continua defensione apostolicæ benedictionis. Quamvis quidem bene & specialiter summo conveniat moderamini sacrosanctæ & apostolicæ sedis Romanæ, omnibus Christiana pollentibus religione opem sui juvaminis pro sui necessitate fideli expetentibus devotione, paterno totius pietatis affectu, ac clementissima semper compati ac misereri subventione, maxime tamen qui de rebus ecclesiastici juris insigne apostolici præsidii juvamen, ac placidam suæ serenitatis audientiam rite videntur consultare, illos oportet faciliori suæ tranquillæ miserationis respectu de hiis, quæ fideliter & canonice expetunt prius clementer exaudiri debere, post vero ne ulterius fieri valeant irrita, inviolabili auctoritatis apostolicæ privilegio corroborari perpetuali confirmatione. Porro tam reverendam ac penitus intemeratam a primordio Christianæ religionis auctoritatem sedis apostolicæ, nostro quoque in tempore omnino inviolabiliter percipientes stabilire, patefieri volumus cunctis reverendis confratribus ac filiis fidelibus intra gremium constitutis sacrosanctæ matris ecclesiæ, qualiter nonnulli ex reverendo cleri collegio beati Vincentii Cabilonensis cathedræ, pridem sacratissima apostolorum Petri & Pauli

A limina ac placidam nostræ serenitatis studuerunt reverentiam adire, summittentes supplici prece in nostræ paternitatis præsentia quandam nefandæ factionis querimoniam cum canonica proclamatione, de quibusdam scilicet ecclesiis communitatis suæ, & rebus proprii juris suæ matris ecclesiæ, quæ sibi violenta auferri videbantur direptione, crudeli quoque & immoderata rapacitate non solum a quibusdam irreligiosis laïcis hujus potestatis mundanæ, verum etiam a nonnullis suæ ecclesiæ prelatis similia illis inferentibus violenta & tyrannica pervasione. Quorum miserabili quærimoniæ ac petitioni eorum canonicæ placidas nostræ serenitatis aures summitendo libentissime litteris illuc directis a B. Petri & nostra parte procuravimus mandare apostolica præceptione ea quæ illis injuste ablata fuerant restitui certissime; post quoque inviolabili privilegio sedis apo- B stolicæ, ne illis ulterius auferantur, decrevimus perpetuo corroborare. Est nempe, uti evidentissimis declaratur indiciis, eadem beati Vincentii mater ecclesia, præ ceteris totius Galliæ ecclesiis, huic apostolicæ sedi familiari ac speciali caritatis copulatione connexa; adeo ut a reverendis sanctæ sedis Romanæ vicariis illuc nostra directis licentia, statutis temporibus reverenda Jesu Domino annuente inibi celebrentur concilia, quorum prorsus celebratione reparatur status sacrosanctæ & universalis ecclesiæ Christi Domini juvante gratia ac per sacrorum instituta canonum examinatur in Domini fide religio Christiana. Igitur imperioso catholicæ & apostolicæ sedis edicto statuimus ac statuendo inrefragabili auctoritatis nostræ privilegio sanciri decernimus, quatinus istæ ecclesiæ a nobis denominandæ prædic- C torum communitati clericorum & prælibatæ matris ecclesiæ beati Vincentii perpetuis deserviant usibus: imprimis scilicet ecclesia fundi Baugiacensis, quam sequitur quoque ecclesia villæ Fontanensis, post vero denominatur ecclesia ruris Cerliacensis, nichilominus etiam ecclesia Bregniacensis, postremo ecclesia de S. Martino de Monte, ita nuncupata vulgaribus verbis, ad ultimum vero ecclesia de S. Privato ita vocitata a temporibus antiquis. His siquidem ecclesiis nominatim designatis, uti prælibavimus, matri ecclesiæ beati Vincentii Cabilonicæ sedis, communi quoque usui totius cleri inibi degentis, inconvulso sanctæ sedis Romanæ perpetualiter privilegio concessis, in monimentum quoque specialissimæ familiaritatis, quam inter se videntur obtinere, eadem scilicet mater ecclesia Cabilonicæ urbis, D ac insignis toto orbe sedes apostolicæ sublimitatis, oportunum procul dubio duximus cuncta antiqua ejusdem matris ecclesiæ privilegia, sibi firmissimo tenore concessa a prædecessoribus nostris, inviolabili confirmatione stabilire ac indissolubili tenore consolidare, secus auctoritatem apostolicam sacro sanctæ Romanæ sedis; sancientes eadem apostolica auctoritate illibata & intemerata permanere, succedentibus sibi invicem omne per ævum temporibus cunctis. Si quis vero cujuscunque conditionis aut potestatis homo huic nostræ apostolicæ auctoritatis privilegio contradictor temerarius voluerit existere, auctoritate profecto summæ & individuæ Trinitatis & beati Petri apostolorum principis, nostra quoque, qui ejus vices exequendo cathedræ ipsius videmur præsidere, noverit se indissolubili E feriendum anathemate, & cum Dathan & Abiron in tartareum chaos demergendum post occasum vitæ, in flammis quoque gehennæ se perpetualiter concremandum cum Juda Jesu Domini proditore. ✠ Ego G. Dei gratia Ostiensis episcopus & S. Romanæ ecclesiæ legatus rogatu domni Rocleni Cabilonensis episcopi legi Laudavi & subscripsi. ✠ Ego Humbertus archipresul Ludgdunensis ecclesiæ subscripsi. ✠ Ego * Ermannus Viennensis archiepiscopus subscripsi. ✠ Ego Ugo Bisuntinensis archiepiscopus subscripsi. ✠ Ego Agano Eduensis episcopus relegi. ✠ Ego Guntardus Valentinensis episcopus subscripsi. ✠ Ego Ermenfredus Sedunensis episcopus subscripsi. ✠ Raimbaldus apostolicæ sedis legatus M. SS.

* *lege* Varmundus.

Nota quod subscriptio Raimbaldi sedis apostolicæ legati non videtur eodem tempore exarata, quo aliæ subscriptiones, unde & ultimo ponitur.

XII.

Forma electionis Walterii in Cabilonensem episcopum.

1080. AUthor nostræ redemptionis, unigenitus altissimi Patris, sibi, nimirum ante totius ævi principium coæternus, & consubstantialis, cum jam plenitudine temporis adveniente, de cælorum supernis descendens, hominem induisset in terris, servata in assumpto homine majestate divinitatis; expletis tandem omnibus, quæ de ipsius susceptura temporaliter humanitate, nobilissimi antiquæ legis præcones veridicis prædixerant vaticiniis, protinus sacrosanctæ status ecclesiæ cœpit ubique terrarum innovari, saluberrimis apostolorum doctrinis, imo magnitudine virtutum & excellentia signorum, quæ per eos mirum in modum operabatur divinæ gratia dispensationis. Quorum videlicet sonus,juxta vaticinantis præsagium Regis, in omnem terram est diffusus: fines quoque orbis terræ verba eorum penetrasse profitetur omnis Christi fidelium cœtus. Hos itaque summos, & electos cœlestis senatores aulæ, è vestigio secuti insignes rectores ecclesiæ, qui ob ducatum recti itineris ad superni palatium Regis, merito habiti sunt digni pontificum insigniri cognomine. Ita nimirum prælibatam ecclesiam sibi a pastore patrum commissam, verbo decorare pariter & exemplo studuerunt, ut licet summi pontificii reverendo essent sublimati culmine, sibi tamen subditis eligerent prodesse potius quam præesse, æquissima eos regentes censura, & discreto moderamine. Verum si quando contra pravos subditorum mores zelus exigebat rectitudinis moveri illo quolibet fervore districtionis: ita in mentibus illorum virtus custodiebatur mansuetudinis, cum terrore severitatis, ut & iram mansuetudo condiret discretionis, & eamdem mansuetudinem, ne forte dissolveretur, idem zelus accenderet discretionis. Hos igitur tam reverendæ vitæ patres, tamquam admirabiles cœlestis disciplinæ censores, nos humiles filii sacrosanctæ matris ecclesiæ Cabilonensis imitari potissimum cupientes: ob id maxime, quoniam eadem nostræ sedis cathedra, jamdudum proprio pastore viduata, multa, & innumera a mundanis potestatibus patitur ad præsens infestationum probra: communi assensu & pari voto elegimus quemdam ejusdem ecclesiæ olim clericum, & archidiaconum, nomine Walterium ad culmen pontificii præfatæ sedis, Christo Domino disponente, regendum, cujus jurisdictioni & jugo sui regiminis nos, nostrumque locum tradimus disponendum, secundum canonum, & inconvulsum totius ecclesiæ privilegium. Est quippe, uti in promptu habetur, generosi stemmatis prosapia ortus, peritia non modo sacrarum litterarum, verum & mundanarum industria legum admodum eruditus, jejuniis, vigiliis, & orationibus, ac cunctis misericordiæ operibus insignitus, probatissima morum honestate præclarus, omnium virtutum matre discretione pulcherrime redimitus, luculentissimi etiam eloquii, & apprime disertus, quantum quoque humanæ fragilitas conditionis admittit, omni bonitate manet conspicuus. Igitur pro tot & tantis cœlestium charismatum donis, sibi superno munere collatis, Spiritus sancti cooperante gratia eligitur ad culmen officii pastoralis, non solùm a nobis prælibatæ ecclesiæ filiis, verùm etiam a diversæ conditionis plebe cohabitante intra & extra nostræ mœnia urbis, quam prosequitur etiam innumera populi multitudo adjacentium regionum, diversi sexus & ætatis. Qui omnes pariter intimis præcordiorum affectibus, & multiplicibus efflagitant votis, istius nostri electi personam, Jesu annuente Domino, sublimari infula pontificali Cabilonicæ sedis. Plerique etiam illustres, & prænobiles ecclesiarum Dei rectores existunt quoque legitimi fautores istius nostræ electionis. Videlicet dominus Gibuinus archipræsul eximius sacrosanctæ cathedræ Lugdunensis, dominus etiam Agano antistes venerandus ecclesiæ Heduensis, una cum reverendis cœtibus, utrorumque regimini, Christi Domini gratia providente, commissis. Religiosus etiam præsul D. Landricus ecclesiæ Matiscensis, cùm reverenda concione ejusdem cleri, annuit, & favet multiplici favore, in laude istius canonicæ nostræ electionis sperans in Dei misericordia, sibi suæque matri ecclesiæ subveniri in celebratione talis tantæque ordinationis. His siquidem eximiis jam fatis pontificibus, annectuntur illustres cœnobiorum patres, huic profecto electioni votis faventes omnibus: inter quos nimirum extat domnus Hugo sacri cœnobii Cluniacensis abbas revera celeberrimus, simulque venerandus loci Trenorchiensis rector domnus Petrus, præsidens quoque abbatiæ B. Petri Cabilonicæ urbis domnus Raynardus, una cum reverendis patrum utrorumque locorum concionibus, sub monasticæ tirocinio disciplinæ in Christi nomine militantibus. Qui omnes procul dubio, toto annisu mentis idonei existunt authores, & legitimi corroboratores totius electionis. S. Gausleni matris nostræ ecclesiæ decani, S. Almarici Lingonensis dec. S. Gotselmi archidiac. S. Hugonis Portensis, S. Engilberti, S. Gaufredi, S. Landrici archipresb. S. Guillelmi, S. Petri, S. Caroli, S. Bernardi, S. Roberti, S. Lamberti, S. Hugonis, S. Letardi archipresbyterorum, S. W. Vemensis, & matris ejus Adelaidis, S. Valtherii Neblensis, S. Dalmasii de Giniaco, S. Bernardi de Porta, S. Gotseranni, & Idmari fratris ejus, S. Duranni archipresb. S. Ademari, S. Roberti, S. Jotsaldi. Acta est hæc ecclesiastica, & generalis electio anno Incarnati unigeniti Verbi M.LXXX. præsidente divina dispositione Romanæ sedi excellentissimo papa Gregorio: sceptra quoque moderante regni nobilissimo Regum Philippo; consulatu Cabilonicæ urbis tunc temporis manente absque terreno principe.

XIII.

Charta Walterii Cabilonensis episcopi de acquisitione partis comitatus Cabilonensis a Saverico comite Cabilonensi. *Ex autographo.*

IN nomine summæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti, amen. Quoniam humanæ mentes *circa 1096.* erroris sui caligine nonnunquam veri notas amittunt, sed & hominum dicta vel facta vetustas ab humana memoria abolere solet, nihilque illiteratum in diuturna cognitione habetur; idcirco ego Walterius Cabilonensis ecclesiæ episcopus conventionem, quam ego & canonici nostri cum Saverico Cabilonensi comite habuimus, litteris & memoriæ mandare * curavi. Notum sit igitur omnibus tam posteris quam præsentibus, quia, quo tempore Gaufridus de Dunziaco Hierosolymam tendere vellet, qui partem mediam comitatus Cabilonensis possidebat, quem * cum Widone de Tyhæra * partitus fuerat, partem suam comitatus supradicti * domno Saverico avunculo suo vendere disposuit. Venit igitur ad nos Savericus cum uxore sua rogans, ut partem ipsius medietatis, quam emebat, ab se in vadio reciperemus, & ipsum de pecunia quam solvebat, juvaremus. Nos autem ea inducti spe, ducentas uncias auri purissimi, quarum singulæ pretii quadraginta solidorum fuerant, de moneta, cujus media pars argentea erat, quam nos de tabula sancti Vincentii corrasimus, domno Saverico accommodavimus, & vadium, quod nobis offerebat, ab ipso recepimus, ea videlicet ratione, ut ecclesia sancti Vincentii redditurum tam justorum quam injustorum ad partem Gaufridi sive Saverici successoris sui pertinentium medietatem in pace possideat infra istas terminationes, a crucibus trans S. Marcelli villam constitutis usque ad portum Luci, sicut Falieta* defluit a ponte Diroti* usque ad pontem Campiferreoli, & sicut tota terra illa protenditur usque ad Forestam, quam canonicalem * Vabriam vocant, usque ad prædictas cruces, præter casamenta militum & castelle-

* mandare
* quam.
* al. de Thies.
* al. supra dicto.
* Talieta.
* Doreti.
* al. canonicam.

tum atque ipsos quos habet in dominio servientes, & præter capturas illas, quas in rebus monachorum ecclesiæ sancti Marcelli juste vel injuste fecerit. Ipse etiam Savericus exactiones omnes ac consuetudines justas vel injustas quas se dicebat habere in villa sancti Isidori & in Gemula & ipsarum villarum appenditiis ex toto Werpivit & condonavit. In curia vero * sancti Isidori reditum suum retinuit, eo pacto ut canonicos vel rusticos eorum non gravaret, & quod inde solidam pacem & firmam Cabilonensi ecclesiæ teneret, præsente domno Goceranno * Lingonensium episcopo & Falcone * de Reione & Hugone Baiacensi*, Savericus se tenere pacem perpetuam juravit & uxor sua quemdam militem Arbertum nomine pro se jurare præcepit; & ut pax ista firmior haberetur viginti obsides Savericus misit, eo modo ut si ipse Savericus aut quilibet suorum aliquid inde abstulerit, nisi infra quadraginta dies in quibus cum eo * ratio posita fuerit, capitale reddiderit, ambitu murorum urbis Cabilonensis non exibit, nisi illa prolongatione, quam Cabilonensis episcopus vel ejusdem ecclesiæ decanus cum aliis duabus personis fecerit. Hanc vero pactionem si prædictus Savericus exsecutus non fuerit, postquam obsides a canonicis vel ab episcopo conventi fuerint, aut capitale infra dies quadraginta reddent, aut capti tamdiu in prædicta urbe manebunt, donec ablata restaurentur. Hanc etiam conventionem Savericus Simonem filium suum cum uxore sua, sed & Arvæum filium alterum laudare fecit; de obsidibus vero hæc lex data est ut ubi unus mortuus fuerit, alter in loco ejus mox subrogetur. Signum Gauceranni * Lingonensis episcopi S. Falconis de Reione S. Hugonis Bajacensis* S. Humberti de Villaco S. Raimundi Gumbadi S. Hugonis Rodulfi S. Vidonis de Monte Falconis.

* al. tamen. * al. Joceranno. * al. Fulcone de Reone. * Baracensi. * al. ratio composita fuerit. * al. Jocerandi. * Baracensis.

XIV.

Ex tabular. Cisterc.

Notitia fundationis Cistercii.

1098. NOtum sit omnibus Christicolis præsentibus atque futuris, quod Rainaldus Belnensis vicecomes & uxor ejus Hodierna nomine, & eorum filii Hugo, Humbertus, Rainardus, Hagano, eorumque soror Raimundis, pro suorum peccatorum remissione suorumque antecessorum, domino Roberto & fratribus, qui cum eo regulam sancti Benedicti arctius atque fidelius, quam illuc usque tenuerant, observare cupiebant, contulerunt de prædio suo, quod antiquitus Cistercium vocabatur, quantumcumque ipsis & eorum successoribus Dei famulis, ad monasterium & monasterii officinas construendas, ad arandum quoque, imo ad omnem usum necessarium fuerit. Unde ipse Rainaudus & ejus uxor de cujus patrimonii jure idem alodium ipsi proveneret, ac filii eorum prænominati, donum fecerunt legitimum ad opus ipsorum, Deo imprimis, ac specialiter beatissimæ Dei genitrici semperque virgini Mariæ, in cujus honore locus qui nunc Novum-monasterium dicitur, consecratus est, situs in territorio præfati Cisterciensis alodii. Et quia ejusdem loci ecclesiam, quam illuc usque tenuerat, quæ divini tantum juris est, abbas & reliqui fratres de manu ipsius, quia laicus erat, suscipere minime duxerunt dignum, dimisit eam, atque ab omnimoda ejus ulterius possessione renuntians, prædictis fratribus ad Dei servitium dereliquit. De residuo quoque ipsius terræ, quod dicto Rainaldo placuit retinere, fecit Odo dux Burgundiæ ad illius concessionem & libitum talem cum eo commutationem & pactum ad opus eorumdem monachorum, ut scilicet pro terra illa singulis annis in castro Belnensi solidos XX. susciperet tam ipse quam & ipsius post eum heredes. Propterea in eadem cambitione concessit ei ac filiis suis ipse dux quantumcumque vinearum in pago Belnensi possent plantare & colere in propria dominicatura. Retinuit autem idem Rainaldus duos servos ejusdem alodii, Theodoricum atque Martinum, & ancillam quamdam Osannam nomine, de terra quoque ipsa quantum eis in proprios usus ad colendum sufficiat. Illam autem terram tatummodo excolent quam ipse

A dux ac sæpefatus Rainaldus, ejusque uxor, si adesse voluerit, domnus quoque abbas ipsis divident & assignabunt, in parte scilicet remota a monachorum cultura. Postea cum dedicaretur ecclesia Novi-monasterii dux ipse & Rainaldus cum uxore sua inde iterum donum fecerunt in conspectu multæ plebis quæ aderat, in manu domini Walteri Cabilonensis episcopi ad usum supradictorum fratrum, quatenus ipsi sub tutamine sui pontificis a potentia laicali & omni strepitu sæculari liberi, servitio sui Creatoris quietius vacarent. Ipse vero dux tam in nemore præfato cœnobio conjuncto, quam in omni circumquaque dominicatura sua usuarium plenissimum eisdem fratribus attribuit. Huic commutationi suprascriptæ & dono interfuit Hugo filius ducis qui & idem concessit, sed & frater ejus Henricus hoc idem postea concessit. Affuerunt etiam testes infra subscripti, B Hugo de Monte S. Johannis, Gualo de Salvia, Seguinus de Belna & filius ejus Hugo, Hugo de Granceio, &c.

XV.

Ex parvo exordio Cist. monast.

Litteræ Gualteri episcopi Cabilonensis ad Robertum Lingonensem episcopum, de recipiendo Roberto abbate quondam Cisterc. ad suum prius cœnobium Molismense revertente.

DIlectissimo fratri & coepiscopo Roberto Lingon. episcopo, Gualterus ecclesiæ Cabilonensis servus salutem. Notum sit vobis fratrem Robertum, cui abbatiam illam in nostro episcopatu sitam, quæ Novum-monasterium dicitur, commiseramus, a professione quam C Cabilonensi ecclesiæ fecit, & ab obedientia quam nobis promisit, secundum domini archiepiscopi Hugonis definitionem, a nobis esse absolutum. Ipse autem monachos illos, qui in præfato Novo-monasterio remanere decreverunt, ab obedientia, quam sibi promiserant, & professione, absolvit, & liberos dimisit. Illum igitur amodo suscipere, & honorifice tractare ne vereamini. Valete. 1099.

Ex eodem libro.

Litteræ ejusdem Gualteri ad Paschalem papam, pro monasterio Cistercii.

VEnerabili patri papæ Paschali, Gualterus ecclesiæ Cabilon. servus salutem & debitam subjectionem. 1100. Sicut sanctitas vestra, ut fideles in vera religione profi- D ciant, ardenter desiderat, sic eisdem vestræ protectionis umbram, vestræque consolationis fomentum deesse non expedit. Suppliciter ergo petimus, quatenus, quod factum est de fratribus illis, qui arctioris vitæ desiderio a Molismensi ecclesia sanctorum virorum consilio recesserunt, quos in nostro episcopatu divina pietas collocavit, a quibus transmissi præsentium litterarum bajuli vobis præsentes adsunt, secundum prædecessoris vestri præceptum & Lugdunensis archiepiscopi apostolicæ sedis tunc legati, & coepiscoporum & abbatum definitionem, & scriptum, cui rei & nos præsentes, & ejus auctores cum aliis extitimus, vos approbare, & ut locus ille abbatia libera in perpetuum permaneat (salva tamen nostræ personæ, successorumque nostrorum canonica reverentia) auctoritatis vestræ privilegio corroborare dig- E nemini. Sed & abbas quem in eo loco ordinavimus, & cæteri fratres totis viribus hanc confirmationem in suæ quietis tutelam a vestra flagitant pietate.

XVI.

Ex authentico S. Petri Cabilon.

Litteræ Hugonis archiep. Lugdun. sedis Apostolicæ legati, quibus testatur, apud se conquestum fuisse abbatem sancti Petri de Valthero episc. Cabilon, quas vidit & recognovit postea Rainaldus I.

Exeunte xi. vel ineunte xii. sæculo.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Hugo Dei gratia Lugdunensis archiepiscopus, & sanctæ sedis apostolicæ legatus. Quia facile a memoria labuntur

A res gestæ, & a malivolis hominibus, & malignandi quærentibus occasionem, leges justæ, & canonice definitæ & decisæ solent suscitari, nobiscum etiam tam superioris ordinis, & dignitatis personæ, quam inferioris, litterarum apicibus annotari curavimus, quod domnus Rainaudus abbas sancti Petri Cabilonensis, vir honestæ vitæ, & integri nominis, ad audientiam nostram veniens, conquestus est de episcopo Cabilonicæ urbis Gualterio nomine, qui cæca cupiditate ductus, primores ejusdem urbis contra jus & morem fidelium, apud sanctum Vincentium infra urbem, duos Landrinum de prato, Ambleno, atque nepotem ejus Lhethaudum, post quos Constantinum quemdam canonicum sepelivit, aperiens nobis sui monasterii gravamen, & imminens periculum, simulque proferens quod a venerabili Girbaudo episcopo præfati monasterii reparatore, in sepulturam episcoporum, & canonicorum fuerat scriptum, & de cœmeterio totius B urbis apud monachos prædicti cœnobii; in quo legimus, quod gloriosissimi præsules Cabilonicæ urbis, beati Petri a fundamento, quorum beatus Flavius dictus est primus, construxere cœnobium, quod propriis tam honoribus, quam facultatibus ditaverant, & corporum suorum titulis magnificaverant. Denique post multum tempus, grassante Hungarorum perfidia, cum tota patria depopularetur, & ipse locus funditus destructus est, & ab habitatione hominum, quibus antea florebat, desolatus, sicque per multa annorum curricula, mansit inhabitabilis, donec Godelfado ejusdem civitatis mortuo episcopo Girbaudus missus a Carolo Magno * pastor crearetur venerabilis, qui pia sollicitudine videns memorati loci desolationem, ut primum fuerat, eum reparavit, monachosque, qui ibi semper Deo servirent, constituit, eisque Aimonem doc- C torem præfecit. Insuper quoque pro sepultura tam episcoporum, quam canonicorum, qui jam ibi sepulti fuerant, & in futuro sepeliendi, villam quam vulgus *Deus adjuva*, nominat, ubi habetur ecclesia in honore sancti Vincentii dicata, quatenus perpetuo esset memoria, & indicium collati beneficii, beato Petro contulit. Visis itaque & recitatis hujus munimenti litteris in præsentia nostra & nostri capituli, & aliorum nobis assistentium, quod a tanto viro factum fuerat, non esse irritandum decrevimus. Evocato igitur episcopo Cabilonensi, de quo supra, pacem inter utramque ecclesiam, & fraternitatem & antiquam societatem reformavimus, & ne ulterius talis violentia fieret abbati & ejus ecclesiæ, de re sic canonice facta, interdiximus. Usum vero sepulturæ noviter inceptæ in cæmeterio infra muros civitatis, si cæmeterium vocan- D dum sit, cujus author nec scitur, nec ostenditur, ex parte Dei & omnium sanctorum & nostra prohibemus, & eos, qui se ibi sepeliri fecerint & sepelientes, anathematis vinculo innodamus. Actum est hoc apud Lugdunum, & prædicta querimonia ita definita est, & coram omnibus qui ibi aderant, charta conscripta nostro sigillo, & signis sequentium testium corroborata. S. Girini decani S. Girini capellani S. Haymonis magistri S. Berardi archidiaconi S. Theobaldi camerarii S. Stephani capitis chori S. Guigonis *Panis frumenti* S. Stephani Torticolli. Ego Raynaldus primæ Lugdunensis sedis Dei gratia minister humilis, hoc scriptum sigillatum vidi, & in testimonium veritatis sigillum nostrum apponere curavi. Ego P. eadem gratia Belicensis episcopus similiter vidi, & sigillum nostrum apposui. Ego frater Galterius dictus ab- E bas Virziliacensis vidi, legi tenorem duarum cartarum, quas continet præsens rescriptum, & feci apponi sigillum nostrum. Ego F. R. dictus abbas Pulteriensis similiter vidi & legi, & nostrum feci sigillum apponi. Ego Sequinus beati Petri Melidunensis minister humilis vidi & legi, & audivi scriptum illud sigillatum, & in testimonium veritatis sigillum nostrum apponi feci.

* lege Calvo

XVII.

Charta Hugonis Burgundiæ ducis Floriacum S. Marcello restituentis.

NOtum sit omnibus tam præsentibus quam futuris, 1104. quod Hugo dux Burgundiæ Odonis filius calumniam faciebat de servitute super quibusdam hominibus in obedientia sancti Marcelli, quæ vocatur Floriacus. Unde prior sancti Marcelli sæpius ipsi duci & prudentibus viris ejus querimoniam fecit, donec temporum successione ad dominum Hugonem venerabilem, Lugdunensis archiepiscopi, nomine similiter Hugonis, nepotem ventum est, cui & ipse prior prædicti loci de eadem calumnia ipsius conquestus est. Post multas querimonias contigit eumdem priorem Hugonem videlicet ad prædictam villam venisse causa placitandi cum quodam milite, & in eadem villa per quam transitus erat duci hospitium præbuisse, ubi per prudentes viros, videlicet Josceramnum cantorem Cabilonensis ecclesiæ, Rainedum ducis dapiferum, & Tatcellinum a cognomine Sorum & Bernardum de Monte-forti & Warnerium de Sombernone atque Milonem de Frollés & Achardum de Castellione, Hugonem Caulardum, Rainaldum de Vissiaco, Gotfridum & Fredericum de Castellione, Rotbertum de Mivi, Oddonem præpositum ducis familiares. Ipse prior accessit ad ducem rogans eum ut calumniam prædictam derelinqueret, ut & pater suus & ipsemet peccatorum suorum remissionem a Deo suscipere mererentur. Consilio igitur prædictorum suorum familiarium, dux ipse persuasus & divino timore perterritus, recognoscendo peccatum patris sui & suum dixit se facturum quod prior expetebat, tali tamen tenore, ut in hoc sæculo aliquod terrarum munus susciperet, & in futurum pater ejus & ipse etiam mercedem adquirerent. Dedit ei ergo prior palefridum unum & centum solidos Divionensis monetæ, & insuper quod ipse valde desiderabat & pro quo potius hoc placitum fecit, anniversarium patris ejus constitutum est, fieri semper & inantea apud ecclesiam sancti Marcelli a priore & a cæteris fratribus, qui ibi manserunt, & pauperem unum pro utroque patre scilicet & filio in supradicta obedientia, videlicet Floriaco, omni tempore pascant; hoc placito hinc & inde concesso & firmato accessit ipse dux ad ecclesiam de Floriaco tempore Paschalis papæ, quarta feria hebdomadæ Paschalis & videntibus & comprobantibus prænominatis viris & aliis multis stans ante altare dimisit & dereliquit & dedit si quid juste in prædicta calumnia habebat, ne amplius quicquam quæreret super illos viros & mulieres qui illo tempore vivebant, quorum nomina sunt hæc, Odilo, Warembertus frater ejus, Stephanus, Gausbertus, Guintardus fratres filii Blialdi, Petrus decanus, Anno, Amardus & Valetius Blialdus fratres cum uxoribus & sororibus eorumdem & tota progenie quæ procreata erat & deinceps procrearetur ab illis. In eodem quoque placito dux ipse præposito præcepit suo & tunc & semper ne in Floriaco teneret placitum ipse qui tunc erat præpositus, nec aliquis successor ejus, sed si contingeret quod aliquis de potestate Floriacensi aliquam injuriam hominibus ducis vel homini faceret, præpositus ducis primum ante priorem veniret, ut ibi in curia condemnaretur si fieri posset, sin autem antequam aliquod malum inde pro vindicta fieret, ante ducem causa tractaretur, vel ante illum cui dux commendaret: quod si ille, de quo dux præcepisset rem non definiret; iterum eadem actio ante ducem rediret. Præcepit etiam & interdixit, ne quis venatorum suorum vel *cremnarii* sui, nec aliquis serviens ejus in Floriaco quæstum nec violentiam faceret, nec prior ejusdem loci volentibus facere permitteret, nec aliquis rusticus eis daret. Et ut certum & ratum hoc placitum semper teneretur, sub testimonio Dei & sanctorum, quorum ante altare stabat, videntibus cunctis qui aderant, genuflexo donec finiretur *Miserere mei Deus* in absolutionem peccatorum suorum & patris ejus,

susceptum librum posuit super altare cum osculo pacis A & veritatis. Confirmavit autem hanc cartam Hugo ipse dux Burgundiæ, fratre suo Henrico idem comprobante; ita videlicet quod in camera Divionensis abbatis nomine Jarentonis posuit eam in manu venerabilis archiepiscopi Lugdunensis supra nominati, laudantibus & consentientibus Hugone ducis dapifero, Widone & Rainaldo de Grancey, Willelmo de Fonvens, Walterio conestabulo & pluribus aliis; & hoc in præsentia reverendissimorum episcoporum Rotberti Lingonensis, Berardi Matisconensis, & Hugonis Antissiodorensis abbatis, & in præsentia Hugonis Trecensis comitis & multorum canonicorum Lugdunensium, anno ab incarnatione Domini M. C. IV. indictione XII. concurrente V. cum bissexto & epacta XXII.

XVIII.

Ex tabular. S. Benigni Divion.

Walterius episc. Cabilon. & Jarento Divionensis abbas ineunt societatem inter se & congregationes sibi commissas.

1111. IN nomine Christi cum omnia bona fidelium per unitatem fidei, vinculum charitatis, communia generaliter habeantur, inter religiosos tamen mos antiquus obtinuit, ut speciali societate sibi invicem fœderentur, quatenus tanto sibi alterutrum devotius & in suis prosperis congaudeant, & in adversis condoleant, quanto se strictius colligatos charitatis fœdere non ignorant. Quapropter notificamus præsentibus & futuris, quam speciali familiaritate Cabilonensis & Divionensis ecclesia sese mutuo colligarint, ut hujus dilectionis fœdus, quod C Cabilonensis ecclesia cum Divionensi cum magna devotione iniit, & quod Divionensis a Cabilonensi cum magna gratiarum actione acceperit, nulla oblivionis vetustate apud posteros deleatur, nulla unquam discordiæ scissione rumpatur. Anno itaque Dom. incarnationis M. C. XI. dominus Walterius Cabilonensis episcopus, & domnus Jarento Divionensis abbas talem inter se & congregationes sibi commissas societatem inierunt, ut cum *brevis* de canonico Cabilonensi venerit Divionem, vel de monacho Divionensi venerit Cabilonem, statim pro eo fiat plenarium officium mortuorum; hoc est vigilia & missa, & eo die habeat præbendam. Præter hæc etiam statutum est, ut in hebdomada post Dominicam mediæ Quadragesimæ fiat apud utrosque pro utrisque generale officium & missa. Concessit præterea præfatus D domnus Wal. episcopus domno abbati Jar. & omnibus successoribus ejus, unam canonicalem præbendam integram & quotidianam in ecclesia sancti Vincentii, quam idem domnus abbas concessit monacho Divionensi apud sanctam Mariam commanenti, & ut monachus idem apud sanctum Vincentium septimanam faciat, & Divionensis ecclesia eleemosynæ hujus causa, Cabilonensi ecclesiæ & corporaliter & spiritualiter pro posse servitium impendat.

XIX.

Charta Valterii Cabilon. episc. qua S. Marcello dat ecclesiam de Boens.

1114. OMnibus in unitate fidei viventibus, Christique misericordiam præstolantibus, & verbi Dei pabulo E mentis suæ arcana alentibus, sermo intonat divinus, quod ita dispensatio Redemptoris quibuscumque consulit ditibus, ut ex propriis rebus, quas transitorie possident centuplicatum valeant adquirere fœnus, si modo eisdem bene utendo rebus, & quæ habent studeant erogare pauperibus, & quoniam ut ait apostolus, *non habemus hic manentem* Hebr. 13. 14. *civitatem*, diesque nostri tamquam umbra præteriens quotidie evanescunt, & voce veritatis luce clarius constat omnem arborem, quæ non facit fructum bonum excidi & Matth. 7. 19. in ignem mitti oportere, maxime nos qui præ cæteris prælati videmur, ut dum in hoc corpore sumus aliquid ex his quæ ad Dei cultum pertinent, eo adjuvante operemur, quatenus in futuro æternæ retributionis participes existere mereamur. Quapropter ego Dei gratia Walterius Cabilonensium episcopus, peccatorum meorum veniam & Divinæ gratiæ pietatis misericordiam consequi desiderans, dono & concedo Deo & sanctis apostolis ejus Petro & Paulo ad locum S. Marcelli martyris Cabilonensis, cui præest domnus Hugo cognomento Beraldi monachus S. Petri Cluniacensis, ad cujus ordinationem idem locus spectare videtur, & fratribus in eodem loco Deo servientibus, ecclesiam de Boens cum omnibus ad eam pertinentibus, videlicet terris, pratis, silvis, aquis, ea conditione ut ipsi in perpetuum habeant, teneant & possideant, ac pro nobis Christi exorent clementiam: & quia eadem ecclesia pertinens est & subjecta ecclesiæ sancti Vincentii Cabilo- B nensis, ut videbatur, in capitulo generali ipso die inventionis sancti Vincentii cum consilio & voluntate canonicorum ejusdem ecclesiæ, domini videlicet Jotsaldi decani, Hugonis cantoris, Ansidei archidiaconi, Hugonis de Miliaco, Rotberti de Mirmanda, Raimondi de Bussiaco, Rodulphi Siguini, Stephani Bruni archipresbyteri, & cæterorum qui adfuerunt majorum sive minorum, hoc donum factum est atque confirmatum dono mei annuli in manu prædicti prioris. Quoniam igitur a memoria cito labitur, quod non cito scripturæ traditur, ad munimentum possidentium, contraque quærelas invidentium, hanc chartam fieri voluimus atque mandavimus, nostraque auctoritate corroboravimus. Factum est igitur hoc donum in Cabilonensi civitate in capitulo canonicorum mense Septembri IX. kal. Oct. anno ab Incarn. Dom. M. C. XIV. epacta XXIII. Ludovico rege Francorum regnante.

XX.

Donum Willelmi de Cabilon. sub Philiberto Firmitatis abbate.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Notificamus omnibus sanctæ ecclesiæ cultoribus quod Guillelmus de Cabilone Deo & S. Mariæ & monachis de Firmitate dedit omnem terram quam possidebat apud Chavals & quidquid ad eandem terram attinebat in parrochia S. Ambrosii, & in parrochia de Varennis sine ulla retentione, pro anima sua & pro animabus antecessorum suorum, hoc tantum ab abbate & fratribus ipsius loci exigens, ut si in salute sua vellet fieri monachus regulariter eum susciperent: si autem in sæculo sine excommunicatione moreretur, in cimiterio suo eum susciperent: ita tamen si ipse se faceret deferre usque ad januas monasterii ipsorum. Hoc donum sic definitum posuit super altare B. Mariæ de Firmitate & librum in confirmationem; in præsentia domni Jocerammi Lingonensis episcopi & duorum canonicorum suorum Matrici & Bensonis, assistente illius loci abbate Philiberto cum fratribus suis Helbodo, Marino, Constantino, Adam, Herberto, &c. circa annum 1120.

XXI.

Donum Galteri episcopi Cabilon. sub Petro Firmitatis abbate.

NOtum sit omnibus quod domnus Galterius Cabilonensis episcopus successor domni Jotsaldi præfatæ civitatis episcopi, post decessum domni Jotsaldi factus episcopus in capitulo coram canonicis Cabilonis ecclesiæ in inventione scilicet S. Vincentii martyris concessit ecclesiæ S. Mariæ de Firmitate in manu domni Petri abbatis ejusdem ecclesiæ, qui postea factus est archiepiscopus de Tarentasia, medietatem paratæ quam habebat pro ecclesia S. Ambrosii in perpetuum. Hujus rei testes sunt Raimundus archidiaconus, &c.

A

XXII.

Charta fundationis monasterii B. M. Maceriarum ordinis Cisterciensis.

circa annum 1132. IN mine Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus sancti. Descriptio qualiter Falco de Reum & uxor ejus Chonor & filii ejus Galterius sine-Terra, & Falco, & Jofridus, & Bartholomæus de S. Marcello, & filius ejus Bonifacius dederunt territorium Scoteriense Deo & S. Mariæ in capitulo de Firmitate, laudantibus filiabus suis. Omnibus itaque sanctæ matris Ecclesiæ filiis notificamus, quod Falco de Reum divino compunctus instinctu, faciem domni Bartholomæi abbatis de Firmitate summis precibus est deprecatus quatenus Scoteriense territorium in fundamento abbatiæ susciperet, & ad honorem Dei & S. Mariæ omniumque sanctorum, remedio animæ suæ, uxoris, filiorum, filiarumque suarum, patris & matris suæ, omniumque antecessorum suorum, monachis largitis præfatum locum construeret. Quod audiens præfatus abbas de Firmitate graviter suscepit, ejusque postulationi minime adquievit, eo quod facultas loci Firmitatis, sibi fratribusque suis secundum instituta regulæ S. Benedicti satis sufficiens esset, tantumque laborem assumere nollet. Præfato itaque Falcone in sua petitione persistente, & magnis clamoribus lacrymisque profusis inferente, quod Deus in tremendo judicio, quando facienda est peccatorum discussio, suam animam de manibus præfati abbatis Firmitatis requireret, nisi petitioni ejus adquiesceret, tandem sæpe fatus abbas de Firmitate precibus domni Stephani secundi abbatis ecclesiæ Cisterciensis & domni Petri Tarentasiensis archiepiscopi, & quam pluribus aliis adquievit. Concessione igitur juxta animi sui desiderium, præfatus Falco accepta, capitulum Firmitatis una cum Bartholomæo de S. Marcello, cujus erat fere medietas territorii, ne loci prædicti ulterius ab aliquo calumniam vel contentionem fratres qui locum erant possessuri paterentur, adiit, ibique in præsentia domni Galterii Cabilonensis episcopi, & domni Petri Tarentasiensis archiepiscopi, & coram cunctis fratribus de Firmitate, Scoteriense territorium, laudantibus uxoribus suis Chonors & Aidelina & filiis suis Gualterio sine-Terra, Falcone, Jofrido & Bonifacio filiis suis, Deo & S. Mariæ & omnibus sanctis, in manu domni Bartholomæi abbatis de Firmitate obtulerunt. Addidit hoc etiam prædictus Falco de Reum, ut in silvis, quæ sub ejus erant ditione, monachi, qui locum quem ipse dederat erant habitaturi, ad omnia necessaria sua explenda, ad usus scilicet domorum, ad pastus pecorum quæcumque vellent acciperent. Sed & pratum de Duminniaco, & unum rusticum qui cunctis diebus custodiret eum, & ut hoc inviolabiliter in ævum ratum sit. Testes sunt Galterius Cabilonensis episc. Jocerannus Lingon. Petrus Tarentasiensis archiep. Robertus de Martiniaco, Raimundus Gumber, Hugo Rufus de S. Romano.

Brevis charta donationis factæ eidem monasterio.

circa idem tempus. ITerum notificamus tam futuris quam præsentibus quod prædictus Falco de Reum laudantibus filiis suis Gualterio sine-Terra, Falcone, Joffrido, Vereclarium juxta Maiserias & quidquid habebat Maiseriis, vel alius ab ipso in eodem loco tenebat, totum concessit Deo & S. Mariæ & monachis, qui locum eumdem possessuri erant. Hujus rei testes sunt Stephanus de Cristol, Lebaldus de S. Marcello, Lebaldus de S. Gervasio, Robertus de Draciaco.

XXIII.

Charta Falconis de Gergei primum impugnantis donum patris sui pro fundatione Maceriarum, deinde confirmantis.

OMnibus sanctæ matris ecclesiæ tam futuris quam præsentibus notificamus filiis, quod Falco de Gergei filius Falconis de Reum post mortem patris sui cœpit inquietare monachos Maiseriæ de dono quod pater ejus & ipse & fratres ejus fecerant Scoteriensis territorii. Post multum vero temporis ad se reversus & pœnitentia ductus concessit præfatis monachis Maiseriæ, & monachis ibi in perpetuum Deo famulantibus quidquid calumniabatur in præfato territorio Scoteriensi & in omnibus appenditiis ejus, tam in bosco quam in plano sine ulla retentione, necnon etiam terram quæ est ultra Vandanam, quam Odo Extensus ab eo in feodo tenebat & præfatis monachis Maiseriæ concesserat, promto & læto animo concessit. Concessit etiam prædictus Falco de Gergei præfatis monachis Maiseriæ quidquid calumniabatur in prato Vereclarii, & totam terram quæ est inter Bennam & abbatiam & boscum & quicquid calumniabatur in abbatia Maiseriæ & in adjacenti terra, quæ in circuitu ejusdem abbatiæ est, in bosco & in plano & in Corcellis; & quidquid calumniabatur præfatis monachis Maiseriæ in aliquo. Sed ne hoc donum irritum fieret in posterum, prædictus Falco de Gergei accipiens librum coram præfatis monachis Maiseriæ & coram conversis ejusdem loci posuit eum super altare in confirmatione hujus doni & concessionis. Hujus rei testes sunt Petrus archipresbyter de Ruellei Tebertus capellanus ejusdem archipresbyteri, Bernardus Neials, Rainaldus præpositus S. Lupi. Elias de S. Desiderio, ne sibi vel alicui hoc donum & hanc concessionem liceret in sinistrum latus aliquando mutare in futurum; hoc ipsum quod fecerat, scilicet præfatus Falco de Gergei coram antefatis monachis Maiseriæ & coram prædictis testibus, fecit & coram domno Gualterio Cabilonensi episcopo Cabiloni & aliis quampluribus. Hujus rei testes Willelmus archidiaconus Cabilonis de Peureria, Petrus archidiaconus de sancto Marcello, Robertus de Marniaco, Bertrannus de Saldun, Robertus de Dracei.

XXIV.

Charta Walterii Cabilon. episc. dolentis quod contra jus monasterii S. Petri Cabilonensis, cæmeterium consecraverit & inibi canonicum sepelierit, ideo jus violatum confirmat. *Ex autographo. S. Petri Cabilon.*

UNiversis S. matris ecclesiæ filiis, ego Walterius S. Vincentii Cabilonensis indignus minister, in eo salutem, qui salus est & redemptio omnium justorum. *1133.* Notum vobis fieri volumus nos & omnes errantes ejus sequi tramitem, a quo habemus originem; is autem fuit noster primus parens Adam, qui a recta linea traditi mandati recedens, diabolo temptante, libero arbitrio in bonum concesso male utens, pro promissa & desiderata similitudine Deitatis, sibi & nobis cunctis mortalitatem & stoliditatem irrationabilitatis adquisivit, sicut testatus est longe post veridicus Psalmista dicens: *homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est cum jumentis insipientibus & similis factus est illis;* *Psalm. 48. 13. 21.* more quorum jumentorum nos homines sæpe terrenis inhæremus cælestia postponentes. Sed quoniam scriptum atque præceptum fuisse in ipsis universali ecclesiæ meminimus, *pœnitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra,* *Act. 3. 19.* timore meorum innumerabilium peccatorum coangustatus, contra sanctorum Apostolorum plura veneranda & observanda decreta, atque contra invictissimorum Regum præcepta, necnon contra synodalia

synodalia venerabilium præsulum, quorumdam clericorum male sentientium instinctu, fateor me peccasse, infra muros urbis Cabilonicæ indiscrete cimiterium consecrando, & canonicum sepeliendo. Sed sicut scriptum est : *quis est homo qui non peccet*, visis apostolicis decretis & regalibus præceptis & synodalibus sanctorum præsulum institutis, insistente ac rationabiliter reclamante super hoc cœnobii S. Petri in suburbio jam dictæ civitatis bonæ memoriæ Arlebaudo abbate, rememorans scriptum : *humanum est peccare, diabolicum perseverare*, iniquitatem meam cognoscens & peccatum meum coram me, ne coram Deo sit, semper ponens, cunctis præsentibus & futuris confiteor, ut jam dixi, ipsam consecrationem cimiterii indiscrete factam me execrare, & ne ibi ulterius aliquis sepeliatur, Dei & omnium sanctorum atque nostri auctoritate sub anathemate confirmare, & ut idem monasterium sepulturam totius civitatis, ad quod institutum est, perenniter obtineat, nec aliquis contra id quoquomodo ire præsumat, venerabilis Girbaldi ipsius cœnobii atque nostræ civitatis ammirabilis reparatoris, necnon succedentium præsulum, Stephani scilicet, atque Ardradi sequentes scriptas institutiones hoc scripto sancimus, & ut inviolabiles sint perenniter, nostræ infulæ sigillo confirmavimus. Actum est hoc per manum domni Rainaldi abbatis Cisterciensis, anno ab Incarnat. Domini M. C. XXXIII. regnante Ludovico piissimo rege Francorum ; S. Anglerici abbatis Maseriensis. S. Raimundi decani Cabil. S. Hugonis archidiac. Nuliaci. S. Hugonis canonici Cadiniaci. S. Willelmi archipresbyt. S. Landrici monachi prioris Capasiæ. S. Rocleni monachi. S. Eldradi monachi. S. Alberti clientis. S. Dalmatii majoris. S. Bernardi coci. Ego Theobaldus succentor dictavi & scripsi.

XXV.

Confirmatio fundationis Firmitatis.

Ex autographo.

1147. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, omnibus in Christo renatis notum fieri volumus tam futuris quam præsentibus, quod Willelmus comes Cabilonis anno ab Incarnatione M. C. XLVII. in Inventione S. Stephani protomartyris in capitulo Firmitatis coram domno Bartholomæo abbate & monachis ejusdem loci, dedit Deo & S. Mariæ de Firmitate & monachis ibi in perpetuum Deo servientibus decimam omnium vinearum, quas in parrochia Miliaci usque ad illum diem acquisierant. Confirmavit etiam omnia dona, quæ retro ante fecerat eidem abbatiæ, possessionem videlicet ejusdem abbatiæ, sicut ipse ante designaverat & a principio donum factum fuerat fixis crucibus, locum iterum Exart Bertrandi cum omnibus appenditiis suis atque omnibus necessariis per totam silvam Braigne, locum Roberti Eremitæ cum omnibus appenditiis suis atque omnibus necessariis per totam silvam Braigne, commutationem quoque quam fecit Jocerannus Grossus pro terra de Breies, quam Hugo Beraldus dederat antefatis monachis Firmitatis, & quicquid apud Nulliacum & in potestate de Jasengia eis dederat, addidit quoque ut si quis ab eo feodum teneret, liberam licentiam dandi monachis de Firmitate, si vellet, haberet, tantum ne ipse hominium suum pro hoc dono amitteret. Et ut hoc donum ratum permaneret in ævum, in confirmatione super altari B. Mariæ de Firmitate sancti Evangelii posuit librum. Hujus rei testes Hugo Beraldus, Richardus Despirei, Rodulfus præpositus de Buissi.

XXVI.

Litteræ Petri Cabilonensis episcopi ad Ludovicum VII. Francorum Regem.

Ex chartul. eccl. Cabil.

circa annum 1171.

ILlustri domno suo Ludovico Dei gratia Francorum regi, Petrus Cabilonensis ecclesiæ humilis episcopus salutem & prosperitatem. Gravi corporis infirmitate detenti ante præsentiam vestram nos exhibere non possumus. Scire autem vos volumus, quod ad voluntatem vestram, & servitium vestrum, pro posse nostro parati sumus. De querela domni Jocerannis Grossi, & canonicorum Cabilonensium, necessarium vobis significare duximus, quod ex mandato vestro, utramque partem ad nos evocavimus, & allegationibus hinc inde auditis, domno Jocerano Grosso præcepimus, ut mandato vestro staret, terram canonicorum non inquietaret, nec quidquam in illa terra (quia injuria* erat) quæreret, vel acciperet. Postea* dictus Jocerannus Rochetæ in cæmeterio in domo canonicorum* stetit, & hominibus illorum damna intulit ; quæsivimus, & non emendavit. Præterea de Seguino de Aula, qui tertiam partem decimæ de Marcille*, quam canonicis Cabilonensibus guerpivit, & finivit, & pacem juravit, & frater illius, & ipse Seguinus postea cepit, nec judicio stare vult, domnus Josserannus responsor de pace extitit*, quæsivimus, & non restauravit.* Super hoc autem, quod faciendum est, ut bonus princeps pro Dei amore facite, & ecclesiam vestram Cabilonensem graviter afflictam, Divino pietatis intuitu reformate. Valete. Victoriam contra inimicos vestros tribuat vobis omnipotens Dominus.

* tutoria.
* *al.* adde vero.
* *al.* add. violenter.
* de Marcelley.
* existit.
* *al.* add. propterea Seguinum de Aula excommunicavimus, & terram domni Josseranni Grossi interdicto supposuimus.

XXVII.

Litteræ ejusdem episcopi ad eumdem Regem.

ILlustri domno suo Ludovico Divina providente gratia Francorum regi, Petrus Cabilonensis ecclesiæ episcopus, ab eo salutari, qui dat salutem Regibus. Ex mandato vestro, pro querela Cabilonensium canonicorum, Jocerano Grosso standi ad cognitionem nostram obsides quæsivimus, nec habuimus, & plures dies illi inde statuimus, ad quos nec venit, nec responsales misit. Tandem volentes illi satisfacere, quia prætendebat milites suos in castro Ussella in estagio existere, illuc ad diem rogatu illius nominatam venimus, & canonicos venire fecimus ; allegationibus hinc inde ab abbate de Firmitate prolatis, canonici judicium expetierunt. Jocerannus, nec obsides quos promiserat dare, nec judicium subire, nisi secundum consuetudinem suam, & antecessorum suorum, voluit. Præterea magnitudini vestræ notum esse volumus, quod homines dicti Jocoranni, ex quo ad Burgundiam* venistis, in terra quam Cabilonensis a nobis habet ecclesia, in potestate Boyaci, & Rochetæ, & aliis locis, multa damna intulerunt, quæ canonici ad dictam diem probare parati erant, & malefactores servientes dicti Joceranni nominaverunt. Nec sub silentio prætermittere volumus, quod canonicis Cabilonensibus, & Jocerano Grosso pro querelis suis, ante nos existentibus, canonici sufficienti testimonio, nulla rationabili causa contradicente, prædicto abbate de Firmitate præsente, probaverunt, quod Hugo de Branciduno Jerosolymam proficiscens, Trenorchii, Bernardo Grosso Joceranni patre præsente, & laudante recognovit, & dixit quod nullam justitiam, nullam exactionem, nullam custodiam in potestate Boyaci habebat, & si quam habebat, guerpivit, & præpositis suis jurare fecit, ne quidquam justitiæ, vel custodiæ causa ibi acciperent. Et nisi imbecillitate corporis detineremur, viva voce in præsentia vestra profiteremur. Vestræ igitur sublimitati, domine mi Rex reverende, supplicamus exorantes, quatenus ecclesiæ vestræ provideatis, & a persecutione eam viriliter eripiatis.

* a Burgundia.

XXVIII.

Judicium Ludovici VII. contra Jocerannum Grossum, in favorem ecclesiæ Cabilonensis.

1171. LUDOVICUS Dei gratia Francorum rex, amicis & fidelibus suis Walthero venerabili decano & toti ecclesiæ Cabilonensi salutem. Fidelis noster Jocerannus Grossus in villis vestris Rocheta & Boyaco & in appenditiis clamabat jure hæreditario advocationem, & custodiam, vobis autem contradicentibus diu agitatum est verbum in curia nostra, & cum tandem juxta Matisconem, in castris essemus, magna parte capituli vestri, & decano vestro, & ipso Joceranno stantibus in præsentia nostra, secundum quod res tractatæ sunt in curia nostra, & literæ nostræ, quas exinde habetis testantur, adjudicavimus vobis per judicium curiæ nostræ possessionem, & saisinam totius querelæ, donec eam Jocerannus legitime derationaverit in curia nostra. Interim autem præcipimus quod saisinam in pace teneatis, prohibentes ne Jocerannus, aut aliquis ex parte sua, in eas villas manus mittere præsumat. Datum per manus Hugonis cancellarii. Anno verbi Incarnati M. C. LXXI. apud Trenorchium.

XXIX.

Ex chartar. S. Vincentii Cabilon. *Bulla Alexandri III. papæ decanum & canonicos ecclesiæ Cabilon. in tutelam apostolicam suscipientis.*

1180. ALEXANDER episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Galtero decano Cabilonensis ecclesiæ, ejusque fratribus, tam præsentibus, quam futuris canonice substituendis in perpetuum, salutem & apostolicam benedictionem. Cum nobis sit, quamquam immeritis, omnium ecclesiarum cura commissa, officii nostri debito congruit pro universarum ecclesiarum statu satagere, & ut esse possint a malignantium impugnatione securæ, eas patrocinio apostolico communire. Eapropter, dilecti filii in Domino, vestris justis petitionibus clementer annuimus, & præfatam Cabilonensem ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia impræsentiarum possidet juste & canonice, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis; ecclesiam de Fontanis cum decima terrarum quas ibi habetis, ecclesiam sancti Vincentii de Bragniaco cum decima & aliis pertinentiis suis, ecclesiam sancti Georgii de Dalmariaco cum pertinentiis suis, ecclesiam de Bragniaco juxta Verdunum cum decima, ecclesiam de Tureyo cum decima, ecclesiam de Viriaco *, ecclesiam de Cerseyo, ecclesiam de Albigneio cum pertinentiis suis, ecclesiam de Branciduno, cum capella quæ est inferius de * pertinentiis suis, ecclesiam de Bressiis, * ecclesiam sancti Germani in monte, & censum quinque solidorum quem habetis in ecclesia de Ozenayo, ecclesiam de Arconceyo, * ecclesiam sancti Privati cum redditibus, quos habetis in civitate Cabilonensi & circa civitatem, reditum quem habetis apud Boyacum cum pertinentiis suis, Rochetam cum appendiciis suis, quidquid habetis apud Varenas, Montaniacum cum pertinentiis suis, quidquid habetis apud sanctum Desiderium, & quidquid habetis apud Grevillam, & quidquid habetis apud Criciacum, jura quoque, libertatem, antiquas & rationabiles consuetudines, a prædecessoribus vestris, & a vobis hactenus observatas, aliqua levitate mutari, seu etiam possessiones abalienari, nisi cum consensu capituli, & majoris, & sanioris partis, authoritate apostolica prohibemus, alienationes quoque, inconsulto capitulo, factas ad ecclesiam legitime revocandi plenam concedimus facultatem. Decernimus ergo, ut nulli hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quomodolibet vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate & diœcesani episcopi ordinaria justitia. Si quæ igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ confirmationis paginam, sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat; reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Datum Tusculi per manum Aldradi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii VI. nonas Jul. indict. XIII. Anno Incarnationis Dominicæ M. C. LXXX. pontificatus vero domini Alexandri papæ anno XXI.

* Viriciaco

* cum aliis pertin.

* Brissiis.

* Arcenceyo.

XXX.

Bulla ejusdem Alexandri III. de privilegio clericorum Cabilonensium, quod episcopus ipsos excommunicare, vel sacris interdicere non valeat sine causa manifesta. Ex chartul. S. Vincentii Cabilon.

ALEXANDER episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Cabilonensi salutem & apostolicam benedictionem. 1180. Quoties a nobis petitur, quod rationi non obviat, & consonat honestati, animo nos decet libenti concedere, & petentium desideriis facilem impertiri favorem. Eapropter authoritate vobis præsentium indulgemus, ut Cabilonensis episcopus nullum clericum Cabilonensis ecclesiæ interdicere, excommunicare, sine manifesta & rationabili causa, vel suspendere valeat, & nisi prius per eundem & nuncium suum capitulo fuerit nunciatum, &c. Datum Viterbii VIII. kal. Julii.

XXXI.

Bulla ejusdem Alexandri III. qua concedit facultatem canonicis ecclesiæ Cabilonensis recurrendi ad episc. Eduensem, si Cabilonensis præsentationes capituli ad ecclesias renuerit admittere. Ex chartul. S. Vincentii Cabilon.

ALEXANDER episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Galtero decano & capitulo Cabilonensi, 1180. salutem & apostolicam benedictionem. Significastis nobis, quod venerabilis frater noster Engilbertus Cabilonensis episcopus, personas idoneas, cum a vobis vestras ad ecclesias præsentantur, recipere pro sua voluntate recusat. Vestræ igitur indemnitati imposterum providere volentes, præsentium auctoritate statuimus, quatenus si præfatus episcopus post trinam commonitionem, personis idoneis ad repræsentationem vestram, vel majoris partis, per congrua intervalla temporum factam, curam animarum in ecclesiis quæ ad vos pertinere noscuntur, committere forte noluerit, liceat vobis illas venerabili fratri nostro Eduensi episcopo præsentare, qui nullius temeraria contradictione obstante, eisdem animarum curam apostolica authoritate committat. Datum Viterbii III. kal. Julii.

XXXII.

Edito est in hist. Cabil. pag. 55.

Renovatio societatis inter ecclesias S. Vincentii & S. Petri Cabilonensis sub Roberto episc.

Ex autographo. circa 1209.

NE rerum mutabilitas & temporum decursus rei gestæ notitiam a posterorum memoria valeat abolere, ad perpetuæ pacis monimentum, ipsam successorum industriæ per litterarum apices studuimus commendare. Cum igitur inter capitula ecclesiarum sancti Vincentii & sancti Petri Cabilonensium, quarum ecclesia sancti Vincentii mater est, ecclesia vero sancti Petri filia specialis, discordia & controversia super quæstione cimiterii verteretur, anno Dom. Incarnationis circiter M. CC. IX. Roberto Cabilonensi episcopo & aliis bonis mediantibus & nolentibus viris utramque ecclesiam hujusmodi quæstione inutiliter gravari, tandem in pristinam concordiam & amorem tali compositione amicabili redierunt. In quali si quidem statu & amore erat utraque ecclesia erga alteram, antequam matrona illa quæ vocabatur Pascha, sepeliretur in ecclesia sancti Vincentii, in tali simpliciter remanserunt, nec illud factum in præjudicium cujusque partis poterit redundare; deinceps autem una ecclesia adversus alteram nichil machinabitur, sed antiquam illam societatem, quam sancti prædecessores inter utramque ecclesiam habuerunt, bona fide inviolabiliter observabunt. Hæc est autem antiqua & bona societas utriusque ecclesiæ. Si contigerit aliquem de canonicis S. Vincentii discordiam sui capituli sustinere, si ei placuerit tandiu in ecclesia S. Petri, sicut unus de monachis, sustentabitur, donec in pristinam pacem per sollicitudinem & industriam abbatis & monachorum vel aliorum amicorum ad suos concanonicos revertatur. Similiter etiam quilibet de monachis in ecclesia sua casu aliquo turbatus, si ei placuerit, tandiu in claustro S. Vincentii, tanquam unus de canonicis, sustentabitur, donec ad ecclesiam S. Petri domino episcopo & canonicis partes suas interponentibus pacifice regrediatur. Si ecclesia S. Vincentii vel S. Petri causam adversus aliquam aliam ecclesiam habuerit, neutra istarum contra alteram in causa stare poterit, quin potius ei adesse tenebitur. Ecclesia S. Vincentii tantum officii faciet pro defuncto monacho S. Petri, quantum pro suo canonico facere tenetur: similiter ecclesia S. Petri tantum officii pro canonico S. Vincentii faciet, quantum pro suo monacho facere consuevit. Ut autem hæc omnia firma & inconcussa in perpetuum perseverent, de utriusque partis voluntate & assensu, pagina præsentis chirographi domni Roberti Cabilonensis episcopi, & domni Girardi abbatis sancti Petri necnon & utriusque capituli sigillis impressa & roborata est ad perpetuam firmitatem feliciter. Amen.

XXXIII.

Ex chartul. episcopatus Cabilon.

Sententia Willelmi episcopi Catalaunensis tanquam arbitri controversiæ cujusdam inter Durandum episc. Cabilon. & ducissam Burgundiæ.

1219. EGO WILLELMUS Dei gratia Catalaunensis episcopus, notum facimus præsentes litteras inspecturis, quod cum discordia verteretur inter venerabilem patrem Durandum episcopum Cabilonensem ex una parte, & nobilem ducissam Burgundiæ ex altera, super fractione catenarum & barrarum episcopi apud Cabilonem, & super aliis querelis quas prædictus episcopus dicebat sibi & suis a ducissa & suis illatas, nos inter eos pacem reformare volentes, cum pars utraque dicto & ordinationi nostræ super hoc se stare promisissent, pronunciamus in hunc modum; videlicet quod barræ & catenæ reficerentur, & reponerentur eodem loco, & eodem modo, quo prius fuerant, post cujus inceptionem operis statim campanæ pulsarentur & divina more solito celebrarentur. Quo facto abbas Trenorchiensis vel major archidiaconus Eduensis ex parte episcopi, ex parte vero ducissæ dominus Clarebaudus

A de Capis, vel dominus Lambertus de Chateillione bona fide debent inquirere utrum de jure prædictæ catenæ & barræ debeant ibidem remanere. Quod si forte dominus episcopus Cabilonensis, vel ducissa, illos quos nominaverint, habere non poterunt, alios loco eorum tenentur substituere bona fide. Si vero inter se concordare nequiverint nos desuper abbatem Cisterciensem loco nostri constituimus, qui similiter facta, sicut superius est expressum, inquisitione cum illis duobus, vel cum altero eorum fine debito negocium terminabit, Diximus etiam quod res, & capitalia episcopi, & suorum a tempore litis motæ a ducissa & suis intercepta, pro posse suo ducissa faciet emendari, & rancores, & inimicitias ad invicem si forte occasione istorum subortæ fuissent, prorsus duximus remittendas. Hæc omnia B bona fide prædictus episcopus, & ducissa se servaturos fideliter, & firmiter promiserunt. Quod ut ratum habeatur, præsens scriptum sigilli nostri munimine duximus roborandum. Actum apud Divionem an. M. CC. XIX. mense Decembri.

XXXIV.

F. abbas S. Ruffi gratias agit Durando episc. Cabil. pro concessione ecclesiæ de Chagniaco.

Ex tabulario episc. Cabil. 1220.

REverendo patri, ac domino Durando Dei gratia Cabilonensi episcopo, & ejusdem ecclesiæ toti capitulo quamplurimum venerando, F. ecclesiæ S. Ruffi abbas, & universus ejusdem ecclesiæ conventus, salutem, reverentiam & honorem. Si pro omnibus beneficiis exhi- C bitis & impensis, gratiarum multiplices exsolvere dignum est actiones, & impendendis laudibus est immorandum: profecto humanitati nostræ credimus expedire, laudes vestræ benignitatis nunc, & semper pro viribus ampliare multipliciter, pariter & laudare. Recepimus enim litteras vestræ donationis, tam episcopi Cabilonensis, quam ejusdem ecclesiæ totius capituli sigillis roboratas, pariter, & munitas, in quibus manifeste continetur, quod ecclesiam de Chaniaco nobis & ecclesiæ S. Ruffi conceditis, datis unanimiter, & laudatis perpetuis temporibus possidendam, quam utique donationem ecclesiæ memoratæ gratam, ratam & firmam habemus, & eandem ecclesiam in nostram recepimus, prout vestra pagina protestatur, quæ nobis transmissa est in hunc modum. (Ego Durandus miseratione divina Cabilonensis episc. D omnibus præsentes litteras inspecturis, rei gestæ notitiam cum salute. Ex injuncto nobis officio tenemur benignius procurare, qualiter ecclesias religionis titulo multipliciter præfulgentes possimus beneficiis & moribus insignire. Nos itaque hac ratione ducti, & assensu dilecti filii S. decani, & totius capituli nostri, ecclesiam de Chagniaco, cum capellis de Bozerom & de Rumigny, & omnibus pertinentiis suis, & omnibus aliis quæ nunc habet, vel in futurum largitione fidelium, emptione, permutatione, & quolibet alio justo titulo imposterum præstante Domino poterit adipisci, tibi Falconi abbati sancti Ruffi in Valentia, & per te successoribus tuis, & ecclesiæ tuæ concedimus perpetuis temporibus tranquille & pacifice possidendam, retento plenarie jure nostro. Sciendum est etiam, quod abbas S. Ruffi & conventus, unum de fratribus suis idoneum ad curam eccle- E siæ præsentabunt, & tam nos de cætero, quam successores nostri præsentatum incurabimus. Incuratus vero nobis & nostris successoribus ad omnia ea tenebitur, quæ tenentur alii nostri sacerdotes. Præsentatus vero, & incuratus in vita sua præfatæ ecclesiæ præesse tenebitur, nisi ex sufficienti causa per episcopum Cabilonensem, & abbatem sancti Ruffi debuerit immutari. Sciendum est autem quod præfatus abbas, vel conventus authoritate alicujus privilegii impetrati, vel deinceps impetrandi, sine alia qualibet occasione contra prædictas pactiones venire nullatenus attentabunt. In cujus rei testimonium præsentem cartam nostro, & capituli nostri sigillis fecimus roborari. Facta est hæc

concessio apud Cabilonem anno ab Incarnatione Domini M. CC. XX.) Universa igitur supradicta prout melius & sanius possunt intelligi, authore Domino, servabimus, nihil addentes, aut aliquid minuentes, ut jam hujus rei major firmitas habeatur, præsentem cartam sigillorum nostrorum munimine roboravimus.

XXXV.

Ex archiv. civitatis Cabilon.

Divisio civitatis & suburbiorum inter Durandum episc. & capitulum ejus, ac Aleidem Burgundiæ ducissam & Beatricem comitissam Cabilonensem.

1221. EGO DURANDUS miseratione Divina episcopus & capitulum Cabilonense, & ego Aleidis ducissa Burgundiæ, & ego Beatrix comitissa Cabilonensis, omnibus notum facimus, quod nos eligimus duodecim dictores qui juramento præstito, nos, super consuetudinibus & jure quod unusquisque habebat apud Cabilonem certificarent, qui in hunc modum concordaverunt. Claustrum durat usque ad furnum au Cor, * & dimidium vicum Judeorum, & dimidiam Sagonam, quantum claustrum durat a ponte molendinorum usque ad pontem sanctæ Mariæ, & medietatem Dobie * usque ad turrem domini Verduni. Duodecim servientes sunt in Cabilone: tres illorum sunt episcopi & tres capituli, tres ducissæ & tres comitissæ. Isti possunt retinere homines in Cabilone, & liberi sunt ab omnibus coustumis, nec debent applegiare * de forefacto suo, nisi coram domino suo unusquisque. Claustrum est domini episcopi, & habet in eo justitiam suam. Ducissa etiam & comitissa habent in eo justitiam, ita tamen quod non possunt vadiare in claustro, sed quando ille qui forefecit, recedit a claustro, tunc possunt emendam levare secundum quod forefecerit: de parvis forefactis non debent emendam levare dictæ ducissa & comitissa, ni inde clamores habuerint, vel si præpositus episcopi emendam inde levavit, & si ita fuerit, possunt emendam levare famuli earum *. Si alienus homo venerit in civitatem, & hospitatus fuerit penes aliquem eorum qui possunt retinere homines, illius domini erit: Si autem non fecerit dominum infra annum & diem, erit ducissæ *. Si aliquis probetur esse fenerator per testes idoneos, totum mobile illius erit ducissæ & comitissæ quod tunc habebit, & similiter quotiescunque alias probabitur esse fenerator; dictores * vero illum solummodo feneratorem intelligunt, qui solidum vel libram per hebdomadam, vel mensem, vel annum pro denario vel denariis ejusdem monetæ vel alterius accommodat, ludo excepto. Ita quod de retroactis usque ad confectionem cartæ non possit aliquis super hoc conveniri, alio modo non intelligitur esse fenerator, & debet probari de usura ad turrim novam, & de omnibus forefactis claustri venitur similiter ad turrim novam, & de aliis forefactis extra claustrum venitur ad præpositos ducissæ & comitissæ & vicecomitis, & in omnibus emendis ducissæ & comitissæ habet vicecomes tertiam partem. Sed præpositi ducissæ & comitissæ emendam possunt quittare usque ad quatuor denarios. De omnibus qui possunt retinere apud Cabilonem homines, nullus potest retinere hominem alterius in Cabilone vel appenditiis, nisi juste & pacifice fuerit homo a domino suo separatus. Magnæ stratæ mercatorum per aquam & terram sunt ducissæ & comitissæ. Justitia villæ sancti Laurentii & de Chavannes, & sanctæ Mariæ sunt ducissæ & comitissæ, salva libertate ecclesiarum * & Pontenario * episcopi. Homines de Cabilone non debent pedagium circa tres leucas extra Cabilonem. Et si episcopus, vel ducissa, vel comitissa, vel ille qui pro negotio capituli mitteretur, voluerit ire per aquam, capient de navigatoribus dominorum pro voluntate sua, salvis expensis eorumdem. Nec ducissa, nec comitissa super episcopum vel capitulum, vel suos possunt aliquid allevare, nisi de assensu ipsorum, & de residuo facient voluntatem suam: & si clamor venerit ad episcopum, faceret * inde quod ad se pertineret *. Si crietur pro communitate villæ, criari debet assensu episcopi & capituli, ducissæ & comitissæ, & vicecomitis. Et justitia S. crucis, & S. Martini, & S. Alexandri, est episcopi, & quicquid ducissa habet apud Cabilonem & appenditias in quo partitur cum comitissa, est de feudo episcopi. Si vero aliquid est commissum * super quo non est a dictoribus definitum, per eosdem dictores, vel per alios, quos episcopus & capitulum, & ducissa & comitissa eligent, debet terminari. Actum est hoc anno ab Incarnat. Dom. M. CC. XXI. mense Aug. die Jovis post festum S. Bartholomæi.

* al. au Coq.
* al. Dubiez
* al. aproplegiare.
* eorum.
* & comitissæ.
* doctores.
* add. & cœmeteriorum.
* al. Pontenariorum.
* faciet.
* pertinet.
* al. omissum.

XXXVI.

Ordinatio facta per episcopum Cabilonensem in domo Dei de Melloto.

NOS WILLELMUS miseratione Divina Cabilonensis ecclesiæ minister humilis, universis præsentes litteras inspecturis, rei gestæ notitiam cum salute. 1243. Noveritis quod cum ad ecclesiam domus Dei de Merlout Cabilonensis diœcesis nobis pleno jure subjectam causa visitationis accessissemus & invenissemus dictam ecclesiam propter ministrorum impotentiam & paucitatem eorum tam in spiritualibus, quam in temporalibus sustinere non modicum detrimentum, ad instantiam & supplicationem magistri & fratrum dicti loci, pensata utilitate ecclesiæ, tredecim canonicos sæculares instituendos duximus in eadem, tam ejusdem ecclesiæ, quam aliunde viros providos & discretos, videlicet Leobaudum de Mavilleyo, Petrum de Givreyo, Guillelmum Claudum, Guillelmum dictum Fabrum, Johannem de Fontanis, Hugonem de Templo presbyteros, Henricum de Ledone, & Johannem de Sisseyo canonicos Cabilonenses, Andream de Sarigniaco, magistrum Robertum, Laurentium clericum & Guillelmum filium Guillelmi defuncti militis: antiqua tamen & consueta hospitalitate retenta sui hospitalis. Concedimus & assignamus de consensu omnium prædictorum hospitale novum & medietatem horti adjacentis eidem; necnon & medietatem vineæ de . . . . planta desuper, & grangiam de Codra cum toto tenemento adjacenti, & omnes terras arabiles, quæ sunt intra nemora & extra, videlicet ex parte Rougerie, & omnes illas quæ sunt a via dictæ grangiæ, quæ ducit versus Draceyum usque ad magnam stratam, qua itur apud Cabilonem, ex parte videlicet Cabilonis; & omnia prata quæ sunt dictæ ecclesiæ de Merlout a Draceyo usque ad molendinum domini de Jouchat, excepto prato Molain; & concedimus eidem usagium in nemore grangiæ memoratæ & omnes fructus præbendæ canonicorum decedentium unius anni proximo* subsequente incipientis a die obitus usque ad annum, & lectum munitum cujuslibet canonici decedentis. Prædictis autem canonicis assignamus omnes alios redditus & proventus & omnia bona mobilia & immobilia dictæ ecclesiæ cum pertinentiis universis inter omnes distribuenda, & equaliter dividenda; ita quod decanus duplicem percipiat portionem, cantor vero percipiet ratione cantoriæ medietatem fructus unius præbendæ. Tenentur etiam canonici dictæ ecclesiæ facere ibidem residentiam, & Divina officia celebrare secundum consuetudinem & modum in cathedrali ecclesia hactenus observatum. Verum in quotidianis distributionibus non percipient aliquid nisi solum modo canonici residentes. Thesaurarius vero ratione thesaurariæ habeat quicquid habet dicta ecclesia de Merlout apud Mercure. Ad opus autem fabricæ ecclesiæ memoratæ concedimus possessiones & proventus, quos antea possidebat. Præterea ordinavimus & præcepimus, quod quicumque tenebit præbendam in ecclesia memorata pro singula præbenda teneatur reddere capitulo ejusdem ecclesiæ 40. solidos Divionenses annuatim, exceptis tribus præbendariis capellanis, quibus de prædictis denariis solventur annuatim cuilibet VII. libræ, & propter hoc tenentur

* proxime subsequentis.

dicti capellani celebrare quotidie tres missas, unam videlicet de Spiritu sancto, aliam de beata Maria Virgine, & alteram pro defunctis. Collationem vero omnium præbendarum in memorata ecclesia præter quam trium presbyterorum præbendariorum jam dictorum, quorum collatio pertinet ad decanum; necnon institutionem elemosynarii hospitalis nobis & successoribus nostris duximus retinendam. Decanus vero & aliæ personæ a capitulo eligantur, & nobis præsententur. Hanc autem ordinationem, prout superius est expressa, facimus de consensu fratrum omnium dictæ domus & omnium prædictorum. Omnes illos qui contravenerint, excommunicationis vinculo innodamus. Datum apud dictam domum Dei de Merlout, anno Domini M. CC. XLIII. die Veneris proxima post festum B. Matthiæ apostoli.

XXXVII.

Quod ecclesia & domus Dei de Melloto subjaceant episcopo Cabilonensi pleno jure.

1243. SAnctissimo patri ac domino J. Dei gratia summo pontifici Leobaudus magister domus Dei de Merlot & fratres ejusdem loci devota pedum oscula beatorum. Cum ecclesia nostra in Cabilonensi diœcesi constituta & R. patri Willelmo Dei gratia episcopo Cabilonensi pleno jure subjecta, inter perversos homines constituta, propter paucitatem & impotentiam nostram tam in spiritualibus, quam in temporalibus sustineret non modicum detrimentum, dictus episcopus Cabilonensis causa visitationis ad ecclesiam nostram accedens, ad instantiam & supplicationem nostram, pensata utilitate ecclesiæ, tredecim canonicos tam ecclesiæ nostræ quam aliunde duxit instituendos ibidem, discretos videlicet & honestos, antiqua & debita hospitalitate retenta nihilominus in eadem: quocirca sanctitati vestræ supplicamus humiliter & devote, quatenus ordinationi prædictæ benevolum impertientes consensum eam dignemini confirmare. Datum apud dictam domum Dei de Merlot die Veneris post festum sancti Matthiæ apostoli, anno Domini M. CC. XLIII.

XXXVIII.

Willelmus episc. Cabilon. auget reditus ecclesiæ de Melloto.

1244. NOs Willelmus miseratione Divina Cabilonensis ecclesiæ minister humilis, notum facimus universis præsentes litteras inspecturis, quod cum nos de consilio venerabilis fratris Haymerici Dei gratia Lugdunensis archiepiscopi, & aliorum quam plurimorum bonorum virorum, & de consensu & voluntate Simonis decani & totius capituli Cabilonensis instituissemus in ecclesia de Merloto canonicos sæculares; nos considerantes, quod nova illa plantatio non haberet sufficientes redditus unde posset sustentari, fructus ecclesiæ de Melliceyo in qua dicta ecclesia de Merloto jus patronatus habebat, eidem ecclesiæ contulimus; Johannes tamen presbyter incuratus ipsius ecclesiæ de Melliceyo quamdiu vixerit, & ei placuerit, percipiet fructus ejus. Contulimus etiam eidem ecclesiæ de Merloto tam jus patronatus in ecclesia de Draceyo quam fructus ejusdem ecclesiæ. Hæc omnia possidebit pacifice in perpetuum supradicta ecclesia de Merloto. Solvent tamen nobis & successoribus nostris prædictæ ecclesiæ de Melliceyo & de Draceyo procurationes debitas, & census sive paratas & alia quæ ante solvere consueverant. Fructus autem ecclesiarum prædicti concessi sunt ecclesiæ de Merloto ad augmentationem præbendarum loci; ipsa tamen ecclesia de Merloto tenebitur præsentare nobis & successoribus nostris, loco & tempore, personas idoneas ad ecclesias de Melliceyo & de Draceyo supradictas. Nam si optamus & procurare velimus quod in ecclesia de Merloto prædicta Divini cultus exercitatio frequente-

A tur; nolumus tamen quod prædictæ parrochiales ecclesiæ de Melliceyo & de Draceyo per inopiam debito officio defraudentur. Hæc omnia sciverunt, voluerunt, laudaverunt, & in hiis consenserunt Simon decanus & universum capitulum Cabilonis. In hujus rei testimonium & perpetuum robur decano, & capitulo ecclesiæ memoratæ de Merloto tradidimus præsentes litteras sigilli nostri munimine roboratas. Actum anno Gratiæ M. CC. XLIV. mense Januario.

XXXIX.

Litteræ Innocentii papæ IV. pro confirmatione institutionis canonicorum in eccl. de Melloto diœcesis Cabilonensis. *Ex chartar. Cabilonens. Boheriano.*

B INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri . . . . . . episcopo Matisconensi salutem & apostolicam benedictionem. Ex parte venerabilis fratris nostri episcopi Cabilonensis fuit propositum coram nobis, quod cum ipse ad ecclesiam domus Dei de Mellot sibi pleno jure subjectam Cabilonensis diœcesis, impensurus eidem visitationis officium accessisset, idem provide considerans quod ecclesia ipsa, in qua viri religiosi manebant, adeo erat, ut pote in medio nationis perversæ posita, & in spiritualibus & temporalibus diminuta, quod nisi celeriter succurreretur eidem, ut resurgeret a dejectione vix valeret. Et attendens quod per eosdem religiosos reformari non poterat, nec etiam defensari, eam esse de consensu . . . . magistri & fratrum ejusdem statuit sæcularem, tredecim canonicis, assignatis eis sufficientibus redditibus, institutis. 1244.
C Quare nobis humiliter supplicavit, ut quod super hoc ab eodem factum est ratum habentes, illud apostolico curaremus munimine roborare. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita super his diligentius veritate, ordinationem hujusmodi, si expedire videris, prout, provide facta est, & in alicujus præjudicium non redundat, apostolica auctoritate confirmes: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Datum Laterani calendis Junii pontificatus nostri anno primo.

S. Matisconensis episcopus auctoritate prædictarum litterarum institutionem canonicorum in ecclesia de Merloto confirmavit, Sabbato post festum Omnium Sanctorum M. CC. XLIV.

D

XL.

Seguinus Matisconensis episc. cedit quidquid juris habebat in domo sita in claustro Cabil. & rogat Alexandrum episc. Cabilon. ut de eadem domo investiat Willelmum clericum.

REverendo Patri & domino A. Dei gratia Cabilon. episcopo, S. eadem gratia Matisconensis episcopus, salutem tamquam domino, atque patri. Paternitati vestræ innotescat, quod devestivimus nos de domo quam tenebat quondam Ansericus nepos noster in claustro Cabilonensi & quitamus quidquid juris habebamus in eadem domo, rogantes paternitatem vestram, 1249.
E ut Willelmum clericum, filium Willelmi de Oblato militis investiatis de domo supradicta. Datum II. calend. Januarii anno Domini M. CC. XLIX.

XLI.

Ex chartul. ecclesiæ S. Vincentii Cabilon.

Alexander episcopus Cabilonensis capitulo ejusdem ecclesiæ vadi suo omnia bona sua oppignerat.

1251. NOs ALEXANDER permissione divina Cabilonensis episcopus, notum facimus universis præsentes litteras inspecturis, quod obligavimus nos, & hæredes nostros, & omnia bona nostra tam ecclesiastica, quam mundana, decano & capitulo Cabilonensi, pro fidejussione, quam de mandato nostro fecerunt dicti decanus, & capitulum pro Johanne rectore ecclesiæ de Meliceio, in manu abbatis Claræ-vallensis de centum libris Viennensibus persolvendis annis singulis in Ramis palmarum apud Divionem, a dicto Joanne, seu substituto ab eodem, seu archipresbytero de Montana, dicto abbati Claræ-vallensi, vel ejus successoribus, pro hospitali de Melloto, dato & tradito dicto Johanni, vel substituto ab eodem, seu archipresbytero de Montana, pro centum libris Viennensibus, quamdiu vixerit venerabilis pater Joannes tituli sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis, & promisimus per stipulationem dictis decano, & capitulo quod eos servabimus indemnes, sub obligatione omnium bonorum nostrorum, & ad majorem securitatem, eisdem obligamus, & tradimus titulo pignoris, seu hypothecæ, quidquid juris habemus apud Fontanas, & villam nostram de Sancto Lupo, & villam de Granges cum nemoribus, & cum omnibus appenditiis & justitiis villarum prædictarum. Renunciantes expresse in hoc facto, &c. Actum an. gratiæ M. CC. LI. mense Sept.

XLII.

Ex archivis episcopatus Cabilon.

Guillelmus dominus de Monte-acuto donationem villæ S. Lupi prope Macerias factam sedi episcopali Cabilon. ab avunculo suo Alexandro episcopo confirmat.

1263. EGO GUILLIELMUS miles, dominus Montis-acuti, notum facio universis præsentes litteras inspecturis, quod ego volo, laudo, concedo atque ratum habeo legatum, quod fecit sedi episcopali Cabilonensi reverendus pater Alexander Dei gratia quondam Cabilonensis episcopus avunculus meus, de villa Sancti-Lupi prope Macerias, & appenditiis ejusdem villæ; prout in ordinatione, seu testamento ejusdem continetur, & de omni jure quod habebam, vel habere poteram, seu etiam habere debebam in dicta villa, & appenditiis ejusdem, & quod tenueram a tempore mortis ejusdem episcopi, me devestio, & venerandum patrem Theobaldum Dei gratia Cabilonensem episcopum, ratione dictæ sedis investio, & in corporalem possessionem mitto; salva villa de Grangeyo, quæ mihi & meis remanet in futurum. Promittens pro me & meis hæredibus contra prædicta, vel aliquod prædictorum non venire, nec contravenire consentire, juramento meo super hæc præstito corporali. In cujus rei veritatem, sigillum meum præsentibus apponendum duxi. Datum die vigiliæ beati Laurentii anno Domini M. CC. LXIII. mense Augusti.

XLIII.

Ex Perardo.

Charta de hominio præstito P. Cabilon. electo.

1269. JOHANNES filius domini regis Franciæ, comes Nivernensis, universis præsentes litteras inspecturis salutem. Cum venerabilis vir dom. Petrus * electus Cabilonensis receperit a nobis homagium apud Trouarnum, in diœcesi Baiocensi, quod eidem facere tenebamur ratione eorum quæ tenemus ab ipso, tenore præsentium omnibus volumus esse notum, quod pro hoc non intendimus nec volumus, ut eidem electo aut ejus successoribus episcopis Cabilonensibus, seu ecclesiæ Cabilonensi præjudicium in posterum, quantum ad hujusmodi homagium, in aliquo valeat generari, quominus nos & successores nostri dictum homagium facere teneamur successoribus suis in loco ubi fieri consuevit. Actum apud Trouarnum, in vigilia beati Jacobi apostoli, anno Domini M. CC. LXIX.

* Pontius.

XLIV.

Ex tomo 11 immunitatum ecclesiæ Gallicanæ.

Litteræ Guillelmi electi Cabil. quibus se Regi obligat, & se satisfacturum promittit, quod absque ejus licentia fuisset electus episcopus.

UNiversis præsentes litteras inspecturis, nos Guillelmus Dei gratia Cabilonensis electus, & confirmatus, notum facimus quod nos obligamus in manu excellentissimi principis Philippi Dei gratia regis Franciæ, omnia bona temporalia episcopatus Cabilonensis, pro emenda eidem dicto Regi ad voluntatem suam facienda, pro eo quod capitulum nostrum Cabilonense processit ad electionem nostram celebrandam, prædicti domini Regis licentia minime requisita, nisi prædictum capitulum pro se super hoc legitime, & rationabiliter excusare se possit. Datum sub sigillo nostro apud Fontemblaudi, anno Domini M. CC. XCIV. mense Decembri. 1294.

XLV.

Ex chartul. ejusdem ecclesiæ.

Compositio facta super vicedominatibus ecclesiæ Cabilonensis.

NOs GUILLELMUS de Bellavaura, miseratione divina Cabilonensis episcopus, notum facimus universis præsentes litteras inspecturis, quod cum prædecessores nostri, qui pro tempore fuerunt episcopi Cabilonenses, consueverunt ab antiquo conferre in terrariis decani, & capituli præfatæ ecclesiæ Cabilonensis inferius nominandis, pro eorum libito voluntatis, quædam officia, seu potestates quasdam, quæ vulgariter vicedominatus nuncupantur, canonicis videlicet ecclesiæ Cabilonensis, & non aliquibus aliis personis, quorum vicedominatuum nomina sunt hæc, videlicet vicedominatus de Boyaco, de Varennis, de Alerieto, de Crisseyo, de Giureio, de Jambles, de sancto Isidoro, de Montagneio, & de Rocheta. Nos habito super iis diligenti tractatu, & provida deliberatione præmissa, attendentes quod vicedominatus prædicti conferebantur aliquando personis negligentibus, & remissis, propter quæ aliquando jura ecclesiæ remanebant indefensa; videntes etiam quod personæ, quibus conferebantur vicedominatus prædicti, dictos vicedominatus seu redditus eorum vendebant laïcis, & personis extraneis, propter quæ aliquoties homines capituli gravabantur ab ipsis hominibus, levando emendas minus juste, extorquentibus etiam ab hominibus ecclesiæ Cabilonensis in dictis terrariis commorantibus, patrimonia eorumdem, & eosdem prægravantibus vexationibus infinitis, quæ excogitari non possunt. Attendentes etiam, quod ipsi vicedomini nonnumquam venditiones terrarum, & aliarum rerum immobilium factas personis extraneis laudabant, propter quæ contingebat commodum ipsius ecclesiæ diminui & incommodum augmentari. Respicientes etiam, quod quando homines dictæ ecclesiæ coram judicibus sæcularibus & extraneis citabantur, qui tantum conveniendi erant coram vicedominis antedictis, vel eorum vices gerentibus, dicti vicedomini curiam prædictorum hominum aliquoties petere negligebant, propter quæ ad potestates sæculares erant quodammodo eorum judicia devoluta: attendentes etiam quod propter communionem, quæ pluries parit dissensionem, contentio & discordia inter prædictos vicedominos & locorum terrarios movebatur. Volentes huic morbo celeri providere remedio, damus, concedimus, & perpetuo quitamus pro nobis & successoribus nostris decano & capitulo ecclesiæ Cabilonensis prædictæ, omnia jura singula & universa dictorum vicedomi- 1297.

natuum, & quæ ipsis vicedominis, & ad ipsos vicedominos spectabant, & spectare poterant, quoquomodo tam in justitia, jurisdictione, mero & mixto imperio, & omni jure alio quocumque; hoc tamen excepto quia retinemus nobis & successoribus nostris, pro quolibet vicedominatu summam reddituum infra scriptam, videlicet pro vicedominatu de Boyaco viginti & octo libras, de Varennis decem libras, de Alericto quadraginta solidos, de Crisseyo decem libras, de Giuvreyo viginti solidos, de Jambles quatuordecim libras, de sancto Isidoro decem & octo libras, de Montagneyo quindecim libras, & de Rocheta centum solidos Divionenses veteres, quorum duo valent unum Parisiensem, secundum antiquam æstimationem reddituum, & terrarium decani, & capituli ecclesiæ Cabilonensis, quos quidem redditus debitos pro vicedominatibus supradictis, nos & successores nostri, qui pro tempore fuerint, conferimus canonicis solummodo dictæ ecclesiæ Cabilonensis, cum eos vacare contigerit, & nullis aliis personis; qui canonici dictos redditus percipientes, nomine dictorum vicedominatuum, nobis & successoribus nostris, sicut consuetum est ab antiquo, facient homagium manuale, & nihil percipient aliud, nisi redditus superius nominatos. Hoc etiam addito, quod terrarii dictorum locorum poterunt laudare venditiones quæ fient in futurum terrariis jam dictis, consensu dictorum canonicorum dictos redditus percipientium minime requisito, & de pecunia, & de laudo, seu remuagio pro venditionibus contingentibus debitis, quartum denarium dictis canonicis dictos redditus ratione vicedominatuum prædictorum habentibus, nomine dicti capituli solvere tenebuntur. Si vero decanus & capitulum, vel terrarii dictorum locorum res, quæ venduntur, sibi retinuerint vel retinere voluerint, nomine dictæ ecclesiæ Cabilonensis, dicti canonici dictos redditus percipientes, nec etiam terrarii locorum aliquid nomine laudii percipient, vel habebunt. Et est sciendum, quod dicti terrarii dictorum locorum, in terrariis & locis prædictis, poterunt ponere auctoritate propria, ipsis canonicis prædictis prædictos redditus percipientibus minime requisitis, unum de terrariis, vel unum alium fidelem virum, qui dictas terras & justitias vicedominatuum prædictorum fideliter teneat & gubernet, per juramentum suum, sine aliqua illegitima exactione, & qui habeat omnimodam jurisdictionem, & merum imperium pro dictis terrariis, quod & quantum vicedomini hactenus habuerunt, & de iis respondeat in manibus terrariorum prædictorum. Et si forte dicti terrarii infra mensem quod absit, non concordarent de persona certa ibi instituenda, decanus & capitulum, unam personam poterunt in dictis locis instituere, hoc salvo, quod institutus per capitulum in manibus dictorum terrariorum respondeat de redditibus & exitibus dictorum locorum, prout superius est expressum. Nos vero decanus & dictum capitulum dictam donationem, concessionem, quittationem & ordinationem gratanter recipientes, & de communi assensu nostri capituli approbantes, promittimus bona fide pro nobis & successoribus nostris solvere & reddere omnia supradicta canonicis percipientibus redditus prædictos, ratione vicedominatuum prædictorum imposita singulis annis in perpetuum, videlicet medietatem in nostro capitulo generali Omnium Sanctorum, & aliam medietatem in alio capitulo Paschæ subsequenti, illi vel illis canonicis, qui dictos redditus tenebunt, cuilibet, pro rata sua, nomine vicedominatuum prædictorum, & terrarii dictorum locorum, cuilibet pro rata sua, in prædictis capitulis synodorum Omnium Sanctorum & Paschæ, dictos redditus impositos prædictis vicedominatibus in bursa capituli solvere tenebuntur, sub eodem modo, forma, pœna & conditione, ad quas tenentur in refusionibus & pecuniis, quas debent pro suis terrariis & præbendis. In cujus rei testimonium, nos prædictus Guillelmus episcopus Cabilonensis, sigillum nostrum, & nos prædicti, decanus & capitulum, sigillum nostrum commune capituli, una cum sigillo prædicti domini episcopi præsentibus litteris duximus apponendum, in testimonium omnium præmissorum. Actum & Datum anno Domini M.CC.XCVII. mense Augusto,

XLVI.

Charta fundationis ecclesiæ collegiatæ B. Mariæ Virginis in ecclesia de Allereyo. *Ex archivis episcopatus Cabilon.*

UNiversis præsentes litteras inspecturis & audituris. Nos Guillelmus miseratione divina episcopus Cabilonensis, notum facimus, quod nos considerantes & attendentes fidem & devotionem, quam habemus ad ecclesiam de Allereyo, & merito habere debemus, propter miracula quæ Dominus noster Jesus Christus ibidem multoties operatus est, & adhuc, ut dicitur, operatur, propter merita beatæ & gloriosæ Mariæ Virginis matris ejus, in cujus honore fabricata est dicta ecclesia & fundata: etiam majorem affectionem solito debemus habere ad locum, pro eo, videlicet, quod bonæ memoriæ vir dominus Gaufridus de Malliaco quondam archidiaconus Belnensis & canonicus Cabilonensis, & dominus Petrus quondam dominus Paluelli & Alereyi ac Isabella filia quondam dicti domini Petri fuerunt ibidem sepulti & traditi ecclesiasticæ sepulturæ. Quibus de causis nos volentes jam in dicta ecclesia de Alereyo cultum divini Numinis augmentare, canoniam quam dominus Petrus de voluntate, & permissione piæ recordationis domini Pontii, quondam prædecessoris nostri, fundavit in ecclesia sancti Martini de Gastenay, exnunc sint canonici de Alereyo, & ibidem tanquam canonici deserviant, & ut magis honorifice, & placide deserviatur in dicta ecclesia, in perpetuum Deo altissimo, de cujus munere venit, ut sibi digne & laudabiliter a suis fidelibus serviatur, superaddimus cum illis tribus canonicis alios quatuor, quos canonicos dicti loci de novo facimus, & creamus, videlicet Joannem de Edua officialem nostrum, Joannem de sancto Lupo curatum dicti loci, Petrum de sancto Isidoro curatum dicti loci, de Trenorchio & de Montana archipresbyteros, & magistrum Petrum de Cuysiaux clericum, qui septem canonici habebunt unum decanum. Unde dictam ecclesiam de Allereyo in collegiatam ecclesiam erigimus, & prædictos septem ibidem facimus canonicos, instituimus simul & creamus; volumus etiam & ordinamus, quod quilibet ipsorum teneatur facere residentiam personalem per viginti dies, in dicto loco: in residuo vero anni per se, vel vicarium ad hoc idoneum, qui sit ejusdem ordinis, cujus sunt canonici jam creati & creandi. Et quia qui altari servit, de altari vivere debet, dignum est, & ratio suadet, ut nos secundum quod augmentavimus numerum canonicorum, augmentemus & assignemus eis certos redditus, de quibus possint honeste vivere, & congrue sustentari: & quoniam ecclesia sancti Martini de Gastenay, quæ olim prout a fide dignis intelleximus, solebat esse capella beatæ Mariæ de Alereyo, quæ in prima fundatione seu creatione dictæ canonicæ extiterat per quendam prædecessorum nostrorum partita ab ecclesia de Allereyo, quod illæ duæ ecclesiæ sint una cura, & uni curato respondeant. De bonis autem dictarum ecclesiarum sic ordinamus. Volumus quod dicti canonici percipiant decimas, duas partes oblationum, & mortuariorum, & hoc dividant dicti canonici, & eorum successores inter se tanquam fratres; curatus vero, qui pro tempore erit curatus utriusque ecclesiæ, & decanus dictorum canonicorum, nullam tamen jurisdictionem habebit in dictos canonicos, neque dicti canonici in ipsum, pro cura & decanatu suo habebit missam parrochialem, illud quod consuetum est dari pro benedictionibus nubentium, tertiam partem oblationum, & tertiam partem mortuariorum in utroque. De iis autem volumus esse contentum pro cura, & decanatu prædictis. Item volumus quod ex abundanti habeat panem, & vinum quæ consueverunt offerre mulieres venientes ad purificationem post partum. Item episcopalia jura persolvet, excepta procuratione nostra, & successorum nostrorum, ac archidiaconi & archipresby-

1301.

teri, de quibus volumus ipsum a dictis canonicis de medietate relevari. Concedimus autem ipsis canonicis, ut possint acquirere redditus, & possessiones in feudis & retrofeudis nostris per unam leucam a villa Allerii, vel circa,& volumus quod in augmentatione præbendarum, dicti canonici habeant quatuor secturas prati, quæ partiuntur cum dictis canonicis. In his autem omnibus & singulis prædictis auctoritatem nostram interponimus, & decretum ratum & firmum habentes pro nobis & successoribus nostris, quidquid jam per dictum prædecessorem nostrum dominum Poncium, ac prædictum dominum Petrum primum fundatorem dictæ canonicæ extitit factum, & ordinatum in præmissis. Hæc etiam omnia & singula alia præmissa auctoritate ordinaria volumus, & consentimus ac confirmamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Anno Domini M. CCC. I. mense Junii.

XLVII.

Ex chartul. episcopatus & capituli Cabilon.

Altera compositio super vicedominatibus ecclesiæ Cabilonensis facta inter episcopum & capitulum Cabilonense.

1307. NOs Robertus miseratione Divina episcopus, Gerardus decanus, & capitulum ecclesiæ Cabilonensis, notum facimus universis præsentes litteras inspecturis, quod cum in terrariis nostrorum decani, & capituli prædictorum dudum essent quædam officia, quæ vicedominatus vulgariter appellantur, quæ officia conferebantur ab episcopo Cabilonensi canonicis dictæ Cabilonensis ecclesiæ duntaxat, super quæ officia, vel vicedominatus per quamdam ordinationem olim factam, pluribus justis & rationalibus de causis in ipsa ordinatione contentis, a bonæ memoriæ Guillelmo de Bellavaura quondam episcopo Cabilonensi, certæ pensiones in pecunia fuerint impositæ a præfato episcopo, & a successoribus suis, canonicis Cabilonensis ecclesiæ duntaxat, & non aliis personis, perpetuo conferendæ, videlicet super vicedominatum de Boyaco viginti octo libræ, super vicedominatum de Varennis decem libræ, super vicedominatum de Alerieto quadraginta solidi, super vicedominatum de Crisseyo decem libræ, super vicedominatum de Guireyo viginti solidi, super vicedominatum de Jambles quatuordecim libræ, super vicedominatum de sancto Isidoro decem & octo libræ, super vicedominatum de Montagniaco quindecim libræ, & super vicedominatum de Rocheta centum solidi Divionenses veteres, quorum duo valent unum Parisiensem secundum antiquam æstimationem redituum dictæ Cabilonensis ecclesiæ, qui canonici percipientes dictas pensiones nomine vicedominatuum prædictorum, nobis præfato episcopo, & successoribus nostris facerent homagium manuale, prætextu cujus ordinationis, dictus dominus episcopus Guillelmus videlicet dederit, & concesserit perpetuo, atque quittaverit pro se, & successoribus suis nobis decano, & capitulo supradictis universa & singula jura vicedominatuum prædictorum, & quæ ipsis vicedominis, & ad ipsos spectabant, & spectare poterant, quoquomodo tam in justitia, jurisdictione, mero & mixto imperio & omni jure alio quocumque nomine nuncupetur. Nos Robertus episcopus, Gerardus decanus prædicti, Odo cantor, Jocerandus archidiaconus, Gaudricus thesaurarius, Johannes archidiaconus Brissiæ, Richardus archidiaconus Oscharicnsis, Petrus de Pomareo decanus Belnensis, Hugo de Seneceyo, Bartholomeus de Bosco, Guillelmus de Lougose, Bertholdus de Capella, Johannes de Verduno, Regnaudus de Tenarre, Hugo de Torceyo, Hugo de Culellis, Theobaldus de Aula, Amedeus de Castro-novo, & Hugo de Corrabeuf, canonici Cabilonenses existentes in capitulo Cabilonensi anno Domini M. CCC. VII. die Veneris post Dominicam, qua cantatur *Quasimodo* continuata a nobis a die Jovis præcedente, qua die fuit capitulum nostrum generale, pulsata prius campana, prout moris est, ad capitulum congregandum, considerata utilitate sedis episcopalis, ac præfatæ ecclesiæ nostræ Cabilonensis, dictam ordinationem in melius reformantes, provida deliberatione unanimiter, & concorditer statuimus, ordinavimus, volumus, & concessimus, quod medietas pensionum prædictarum in utilitatem & commodum dictæ sedis, & alia medietas in augmentationem distributionum panis, & vini quæ fiunt canonicis dictæ ecclesiæ Deo servientibus in eadem, ex nunc singulis annis perpetuo deputetur, & a terrariis locorum prædictorum in quibus dicti vicedominatus existunt, videlicet medietas episcopo, & alia medietas camerario dictæ ecclesiæ, qui pro tempore fuerint, integraliter persolvantur. Nos vero Robertus episcopus prædictus, præfatos terrarios qui nunc sunt & omnes, & singulos, qui in futurum fuerint terrarii locorum prædictorum, in quibus dicti vicedominatus consistunt, ab homagio & fidelitate, in quibus nobis, & sedi nostræ tenentur, & teneri possunt, absolvimus penitus, & quittamus, exceptis illis qui nunc tenent vicedominatus dictos, & illis quibus per nos provisum fuit de vicedominatibus de Montagniaco, de Jambles, de Rocheta, de Crisseyo, de Givreyo, & de Boyaco, quamdiu vixerint, qui quamdiu fuerint in humanis, remanent in fidelitate nostra & successorum nostrorum, retenta nobis, & successoribus nostris, superioritate & potestate cognoscendi per nos, vel per alium de causis appellationum emissarum, & emittendarum ad nos, & ad dictos decanum, & capitulum ab audientia terrariorum locorum prædictorum, una cum auditore, quem dicti decanus & capitulum super hoc duxerint deputandum, eo modo, & forma, quibus inter nos, & dictos decanum, & capitulum hactenus exstitit observatum. Hæc autem omnia singula, & prædicta, prout superius sunt expressa, tenemus, promittimus, pro nobis, & successoribus nostris bona fide, & sub obligatione bonorum dictæ sedis, & per stipulationem solemnem tenere perpetuo, & inviolabiliter observare, & non venire contra statutum, seu ordinationem prædictam de cætero, nec cuiquam contra venire volenti in aliquo consentire. Et nos Odo cantor, Jocerandus archidiaconus, Hugo de Torceyo, quibus dictus dominus episcopus contulit vicedominatus infra scriptos, videlicet mihi cantori vicedominatum de Montagniaco, mihi archidiacono vicedominatum de Jambles & de Rocheta, & mihi Hugoni de Torceyo vicedominatum de Crisseyo & de Givreyo. Et ego Robertus de Lugneyo canonicus Cabilonensis filius quondam Seguini de Lugneyo domicelli, major quatuordecim annorum, ut assero, cui reverendus in Christo pater ac D. dominus Robertus, Dei gratia, prænominatus episcopus contulit pensionem dicti vicedominatus Boyaci, seu ipsum vicedominatum de consensu, & authoritate dicti domini Jocerandi curatoris mihi supra hoc dati a venerabili viro domino B. de Bosco canonico, & officiali Cabilonensi, prædictis ordinationi & statuto, & omnibus aliis, & singulis supradictis consentimus & certa scientia penitus, & expresse, & prædictam ordinationem, ac statutum, & omnia, & singula præmissa volumus, laudamus, & approbamus, promittentes bona fide, & per stipulationem solemnem contra prædicta, vel aliqua, prædictorum non venire, nec contraire volenti aliquatenus consentire, & si nos præfatum episcopum, vel successores nostros contra promissa, vel aliquid promissorum in posterum venire contingeret, quod absit, seu contra provisionem, quam nos episcopus prædictus dictis cantori, archidiacono, Hugoni & Roberto faciemus in posterum, venire contingeret, quod absit, volumus, & concedimus, quod prædicti decanus, & capitulum non teneantur nos, aut successores nostros ad aliquos tractatus communes admittere, nec aliquas distributiones quotidianas, aut dicti terrarii dictam medietatem dictarum pensionum nobis solvere, vel tradere, vel in partagio dictarum terrariarum dictæ ecclesiæ,

quando

quando casus occurreret, nobis, aut successoribus nostris aliquid assignare, quousque prædicta omnia, & singula servaremus, & a contradictione nos, & successores nostri penitus desisteremus, & dictis cantori, archidiacono, Hugoni, & Roberto, & eorum cuilibet esset de suis pensionibus per nos, aut successores nostros plenarie satisfactum: promittentes bona fide, & sub obligatione bonorum nostrorum nos prædictus episcopus pro nobis, & successoribus nostris, & nos decanus, & capitulum pro nobis, & successoribus nostris, omnia, & singula prædicta tenere firmiter, & inviolabiliter observare, salvo jure regio, quod in omnibus volumus esse salvum. Abrenuntiamus siquidem nos præfati Robertus episcopus, Gerardus decanus, & capitulum omnibus & singulis, quæ contra præsens publicum instrumentum, prædictam ordinationem & statutum possent objici, sive dici. Et ego Robertus de Lugneyo prædictus, omni beneficio, & auxilio minorum ætatis, & tutelæ renuntiamus penitus in hoc facto, & specialiter juri dicenti, generalem renuntiationem non valere. Rogans prædictum dominum officialem auctoritate dicti curatoris mei, ut huic præsenti statuto, & ordinationi, quoad consensum meum sigillum curiæ Cabilonensis apponat, & authoritatem, & decretum suum præsentibus interponat. In quorum omnium præmissorum robur, & testimonium, nos prædicti Robertus episcopus, Gerardus decanus & capitulum, sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Et nos Bartholomæus officialis & canonicus Cabilonensis ad requisitionem dicti Roberti de Lugneyo, & curatoris sui, præsentibus litteris sigillum dictæ curiæ Cabilonensis fecimus apponi, & universis, & singulis super hoc gestis, factis, concessis, pariter & laudatis, nostram auctoritatem interponimus & decretum. Datum anno & die supra dictis.

XLVIII.

Ex chartul. episcopatus Cabilon.

Bulla Clementis V. declarantis in quibus teneatur abbas sancti Petri Cabilonensis erga episcopum Cabilonensem.

1310. CLEMENS episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Apost. Sedis providentia circumspecta, dubia, quæ in actis, vel gestis per sedem eamdem interdum insurgunt, libenter dilucidat, & declarat ut exinde dispendia litium, & labores ac onera expensarum inter personas ecclesiasticas præsertim religiosas, valeant evitari. Dudum siquidem ex certis causis monasterium sancti Petri extra muros Cabilonenses, ordinis sancti Benedicti, ac abbatem, qui erat, & qui esset pro tempore, necnon dilectos filios, conventum ejusdem monasterii, cum suis membris, ac aliis personis dicti ordinis, in eodem monasterio virtutum Domino famulantibus tunc præsentibus & futuris, a quorumlibet archiepiscoporum, episcoporum, archidiaconorum, archipresbyterorum, & aliorum ordinariorum, & judicum, qui erant, & essent pro tempore, potestate, jurisdictione, visitatione, & dominio, authoritate apostolica, prorsus eximimus & totaliter liberavimus, nobisque & sedi prædictæ immediate subesse decrevimus, & etiam ordinavimus, ita quod iidem archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, archipresbyteri, ordinarii ac judices ratione delicti, vel contractus, aut rei de qua ageretur, ubicumque committeretur delictum, iniretur contractus, vel res ipsa consisteret, non possent in monasterium, abbatem & conventum, membra ac personas, prædicta, jurisdictionem, potestatem, visitationem, seu dominium aliquod exercere, districtius inhibentes eisdem archiepiscopis, episcopis, archidiaconis, archipresbyteris, ordinariis, & judicibus & quibusvis aliis communiter, vel divisim, ne ipsi contra tenorem exemptionis hujusmodi aliquid attentare præsumerent, ac decernentes, extunc irritum & inane, si secus super eis a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingeret attentari, prout in nostris inde confectis litteris, quarum tenorem de verbo ad verbum haberi volumus præsentibus pro expresso, plenius continetur. Cum autem sicut a quibusdam fide dignis postmodum accepimus, singuli abbates ipsius monasterii, qui fuerunt pro tempore, singulos episcopos Cabilonenses, qui etiam pro tempore extiterunt, in vigilia sui primi jucundi adventus ad Cabilonensem ecclesiam, secundum formam cujusdam compositionis olim inter episcopum Cabilonensem, & abbatem ipsius monasterii qui tunc erant, super hoc habitæ, per totam illam diem ipsius vigiliæ honorifice recipere, & ipsorum abbatum propriis sumptibus & expensis, & etiam decenter & honorifice associati, in quibuscumque synodis per eosdem episcopos celebratis personaliter comparere, etiam a tanto tempore, quod de contrario memoria hominum non existit, consueverint, & ab aliquibus revocetur in dubium, an dictus abbas virtute prædictarum litterarum a receptione & comparitione hujusmodi sit exemptus. Nos volentes litium anfractibus, quæ ob id possent verisimiliter exoriri, salubriter obviare, ad hujusmodi dubium submovendum, motu proprio, non ad alicujus supplicationis instantiam, sed de nostra mera voluntate, authoritate apostolica, tenore præsentium, declaramus nostræ intentionis fuisse, & esse, præfatum abbatem qui est, & erit pro tempore, a receptione suis sumptibus, & expensis futurorum episcoporum Cabilonensium in sui jucundi adventus vigilia, per totam diem ipsius vigiliæ, ut præfertur, necnon a comparitione præmissis in synodis celebrandis per episcopos antedictos, nullatenus exemisse, nec exemptum existere, sed in illis dumtaxat eidem episcopo remansisse, & remanere subjectum. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avenioni VI. kal. Decemb. pontificatus nostri anno quinto.

XLIX.

Ex chartul. episcopatus Cabilon.

Fundatio ecclesiæ collegiatæ sancti Georgii Cabilonensis.

1322. UNiversis præsentibus & futuris, nos Odoardus dominus Montis-acuti notum facimus, quod cum pro nostra, & parentum nostrorum salute desideremus parochialem ecclesiam sancti Georgii Cabilonensis collegiatam facere fieri, & in ea tredecim canonicorum, & totidem præbendarum numerum tam de bonis dictæ ecclesiæ, quam de bonis nostris facere ordinari secundum formam, & tenorem quarumdam litterarum apostolicarum a nobis super hoc obtentarum, &c. Nos Odoardus prædictus, nominatæ ecclesiæ in collegiatam, ut præmittitur, erigendæ, in dotem damus, tradimus, cedimus, concedimus, & in perpetuum realiter assignamus octies viginti libratas terræ ad Turonenses parvos, quas assidemus, & realiter assignamus super res inferius annotatas, tam in diœcesi Cabilon. quam Eduensi existentes, &c. supplicantes nobili & potenti principi domino duci Burgundiæ, ut dictas octies viginti libratas terræ, & omnes res, & singulas super quas dictæ octies viginti libratæ terræ sunt, ut supra dicitur, assignatæ & assessæ, mortificare & mortificatas in posterum tenere, & dictas assessiones & assignationes, ac traditionem, ut prædicitur, factas, dignetur ratificare, ac etiam approbare. Nos vero Odo dux Burgundiæ ad supplicationem, instantiam & requestam prædicti domini Montis-acuti carissimi consanguinei nostri, dictas octies viginti libratas terræ, necnon universas, & singulas res prædictas, super quas dictæ octies viginti libratæ terræ sunt assignatæ, ac etiam assessæ, pro nobis, hæredibus & successoribus nostris, in perpetuum mortificamus, & mortificatas esse volumus in futurum, ratificantes & approbantes assignationes prædictas; volentes & concedentes quod dictæ octies viginti libratæ terræ super res prædictas ex nunc & in posterum dictis decano & canonicis, qui pro tempore fuerint,

realiter assignentur: quittantesque in perpetuum omne A feudum, & retrofeudum, quod habebamus in prædictis rebus mortificatis, salvo tamen feudo gardiæ rerum prædictarum, quam gardiam dictus dominus Montis-acuti, hæredes & successores sui in posterum tenent, & tenere debent de feudo nostro, hæredum & successorum nostrorum; & salva nobis, hæredibus & successoribus nostris superioritate & baronia rerum prædictarum, &c. In cujus rei testimonium, nos præfatus Odo dux Burgundiæ ad preces & requisitionem dicti domini Montis-acuti, nostrum apponi fecimus præsentibus sigillum. Et nos Odoardus prædictus sigillum nostrum una cum sigillo domini ducis prædicti, litteris præsentibus duximus apponendum, in testimonium omnium præmissorum. Datum apud Argileium die nona mensis Aprilis anno Domini M. CCC. XXII.

L.

Perry. Ex archivo S. Vincentii.

Litteræ Johannis episcopi, decani & capituli quibus permittunt civibus tributa per triennium imponere ad murorum urbis, &c. restaurationem.

1350. NOUS JEAN par la grace de Dieu evesque de Chaslons, doyen & chapitre dudit lieu, faisons sçavoir à tous, que oüye la supplication & requeste à nous faite, de nos bien amés les bourgeois & habitans de la cité de Chaslons, disans que les murs & fossés ordonnés pour la forteresse & deffense de la cité, sont si descheus & gastez, que ladite cité pourroit estre en proye, si remede n'y estoit mis briefvement, & aussi que les chaintres, chemins & voyes publiques environ ladite cité, sont en si mauvais point & dommage, que les chevaux, charrettes, marchandises, vivres & autres necessitez ne peuvent bonnement venir à ladite cité, ni issir d'icelle sans grande peine. Nous euhe deliberation sur ce, avons octroyé & octroyons de grace speciale esdits bourgeois & habitans le peage, ou barrage à lever & recevoir en ladite cité, & en ses circonstances, par deux personnes avec celui, qui est ou sera pour l'octroy semblable commis par grand & excellent Prince Monsieur Jean de France ayant le bail & gouvernement de la Duché de Bourgongne, desquels l'une desdites personnes sera eluë par les gens de nous eveque, & l'autre par les gens de nous chapitre dessusdits, jusques à trois ans continués, à compter dés la datte de ces presentes, pour convertir D les levées que faites en seront par lesdits deputez, és refections desdits murs, fossez, & reparations des chemins & voyes publiques environ ladite cité, pour telle maniere que ceux qui seront deputez par nos gens, & ceux aussi qui sont & seront par les gens dudit Monsieur le Duc, promettent & soient tenus chacun an, durant lesdits trois ans, à rendre bon & loyal compte pardevant nous ou nos gens, ensemble ly bailly dudit Monsieur le Duc ou son lieutenant, des recepte, levées, missions & ouvrages dudit barraiges, & par leurs propres sermens, à l'us & profit de ladite forteresse, sans en rien convertir en autres usages: & n'est pas de nôtre intention ni volonté, que pour chose que ce soit faitte ou ditte en ces presantes lettres, aucun prejudice ou droit nouveau sur ce soit acquis à nulle personne encontre l'autre, mais tous droits anciens, & devant ces presantes gardez demeurent en leur bon estat. Mandons & commandons à tous nos officiers & sujets tant comme toucher nous peut, conjointement ou divisement, & requerans tous autres, que en faisant les choses susdittes, obeissent à ceux qui deputez y seront de par nous & nosdites gens, & leur donnent conseil, confort & aide, si requis en sont. Donné sous nos seels le 10. jour de Juillet 1350.

LI.

Instrumentum receptionis Johannis de Melloto episc. Cabilonensis in abbatia sancti Petri Cabilonensis, continens formam juramenti ab ipso præstiti, abbati dicti monasterii S. Petri.

Ex litteris originalibus in archivo ejusdem abbatiæ.

VEnerabilis ac religiosus in Christo pater dominus Hugo, permissione Divina humilis abbas monasterii sancti Petri Cabilon. ordinis S. Benedicti, constitutus ante fores ejusdem monasterii, & obviam veniens reverendo in Christo patri ac domino, domino Johanni de Melloto miseratione Divina Cabilonensi episcopo, ad præfatum monasterium venienti. Cui præfatus dominus abbas dixit & exposuit verba quæ sequuntur. 1354.

Reverende pater & domine, domine mi charissime Cabilonensis episcope, solitum est ab antiquo, quod quilibet Cabilonensis episcopus volens intrare nostrum monasterium, in sua novitate jurare debet, & tenetur quod ipse consuetudines, jura, privilegia, compositiones, & libertates dicti monasterii sancti Petri Cabilonensis prædicti conservabit illæsa, nec in contrarium veniet, seu venire procurabit, & sic juraverunt prædecessores vestri Cabilonenses episcopi, qui ad dictum monasterium in sua novitate veniunt, & idcirco rogo vos affectuose & etiam vobis humiliter supplico, ut præmissa juretis, & parati sumus vos in nostro monasterio recipere & admittere, ut moris est. Ad cujus domini abbatis instantiam & requestam dictus dominus Cabilonensis episcopus respondit, quod paratus erat facere, & jurare, prout sui prædecessores juraverunt, & manum suam apponens corporaliter supra textum juravit ad sancta Dei Evangelia, juramentum suum propter hæc præstando, quod ipse consuetudines, jura, privilegia, compositiones & libertates dicti monasterii sancti Petri Cabilonensis conservabit illæsa, & quod contra non veniet nec venire procurabit, &c. Actum die Lunæ vigesima secunda Septembris anno Domini M. CCC. LIV.

LII.

Breve Eugenii papæ IV. ad Johannem Cabilon. episcopum quo ipsum de fausto Græcorum in Italiam adventu certiorem facit & ad concilium œcumenicum proxime celebrandum evocat.

EUGENIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episc. Cabilonensi, salutem & apostolicam benedictionem. Benedicimus & laudamus Deum qui charissimi in Christo filii nostri Johannis Paleologi Romanorum Imperatoris illustris, & venerabilis fratris nostri Joseph Patriarchæ Constantinopolitani, & Græcorum corda inspiravit & sancta eis subministravit consilia, cùm octavo die præsentis mensis Venetias applicuerint, & ad civitatem Ferrariensem pro oecumenico concilio ibidem celebrando venturi sint: quod inter cæteros Prælatos, fraternitati tuæ significandum esse duximus, ut tu nobiscum in Domino gratuleris, & vero gaudio replearis; nam ob hujusmodi Græcorum adventum, jacta sunt fundamenta pacis, & unionis in fide Christiana & Dei ecclesia, quam, divina suffragante clementia, nostris etiam temporibus cùm grege Dominico, nobis desuper credito, assequuturos esse speramus. Hunc siquidem Græcorum adventum populo tibi commisso, ad communem ipsorum letitiam denunties, & ut hoc sanctum opus, orationibus ad Deum emissis, & processionum solemnitatibus, & aliis operibus adjuvent, inducere studeas. Verum quia tuæ devotionis ac fidei ardor, & zelus, erga incrementum Christianæ religionis & sedis apostolicæ, nobis notus est, ut hujus communis & salutaris boni particeps sis, eandem tuam fraternitatem ex corde requirimus, & hortamur in Domino, tibi etiam in virtute sanctæ obe- 1437.

dientiæ & præstiti juramenti præcipimus, & mandamus, A ut confestim iter assumas ad oecumenicum concilium, & ob hanc Dei causam (quæ cæteris rebus præponenda est) accedas, & insuper his tuæ diœcesis, qui de jure, seu antiqua consuetudine ad generalia concilia venire tenentur, nostro & tuo nomine, sub eadem præstiti juramenti virtute & obedientia præcipias & mandes, ut quam primùm se ad iter ponant, & ad hoc oecumenicum concilium accedant, & in eo Spiritus sancti gratia adjuvante, per tuam assistentiam & sapientiam, & aliorum prælatorum, ea tractentur & agantur, quæ ad ipsius Dei laudem cedant, fideique Christianæ unionem & incrementum, reformationem & exaltationem ecclesiæ suæ sanctæ. Cæterùm aliqua commisimus dilecto filio Petro de Comitibus, juris utriusque doctori, nuntio nostro, tibi referenda, cui debes fidem credulitatis plenariam adhibere. Datum Ferrariæ, anno Incarnationis Dominicæ M.CCCC.XXXVII. 12. cal. Martias pontificatus nostri anno VII.

LIII.

Breve Sixti V. papæ ad Pontum de Thiard episc. Cabilonensem.

1589. VEnerabilis frater salutem, & apostolicam benedictionem. Cum ii qui sub spirituali ditione sunt, quod pastorum suorum exemplo facere possunt, id jure sibi facere videantur, & qui alios sub eadem potestate habent, aliorum episcoporum res pie, ac præclare gestas, facile imitari soleant, quo tempore dilectum filium nostrum Henricum cardinalem Caëtanum Catholicæ religionis, ac publicæ pacis restituendæ causa ad universum Franciæ regnum, nostrum & apostolicæ sedis legatum de latere mittendum duximus, eodem fraternitatem tuam, cujus singularem in obeundo pastorali suo munere vigilantiam, & prudentiam exploratam habemus, his nostris litteris admonendam censuimus, nos omni, quæ per te, subditosque tuos, & collegas, in negotia, quæ legatus nostro nomine perficienda suscepit, conferentur, ea a te in nos collata fuisse arbitraturos; quæ autem per te fieri, quæque tua opera curari hoc tempore debeant, etsi tu ipse pro tua prudentia & spectato Christianæ religionis studio optimè perspicis, ex ipso tamen legato, cui, quæ hoc D tempore a te expectamus, ea ut tibi coram explicet, vel litteris significet, injunximus, uberius accipies. Quod si feceris, ne ille pro eadem causa, pro qua debes omnia officia & studia, a te desideret, rem, tua spectata in nos ac sedem apostolicam observantia, nostraque de singulari pietate & virtute dignissimam facies. Datum Romæ in monte Quirinali sub annulo piscatoris die 2. Octob. M. D. LXXXIX. pontificatus nostri, anno V.

M. VESTRIUS BARBIANUS.

Superscriptio: venerabili fratri PONTO episcopo Cabilonensi.

LIV.

Litteræ Henrici cardinalis Caëtani legati, ad eumdem.

REverendissime Domine. Nulla vestræ dominationi apud me opus erat excusatione, quod in meo ad 1589. Cabilonensem urbem adventu non adfuisset, nam & ætas sua omnibus, hoc præsertim anno & tempore, eam satis superque excusatam reddit, & ejus partes egregie obivit dominus Cyrus ejus nepos, doctrina, pietate, ac modestia ornatissimus, ac plane dignus, qui ab ea ametur, & in cujus juventute ingravescens ejus ætas conquiescat. Quod autem de nostra legatione gratu- B latur, utinam merito gratulari possit, ut qualicumque opera, ac ministerio nostro, afflictissimæ ac penè deploratæ Galliæ res, aut integram sanitatem, aut aliquam sentiant allevationem. Ego quidem in eam rem totus incumbam, neque industriam, diligentiamque meam desiderari patiar. Verum imbecillium virium mearum mihi conscius, in Deum omnem spem meam, cogitationemque conjeci, sed multorum præterea operam, & consilium requiro, præsertim episcoporum, quos velim nullo factionum studio esse infectos, aut privato cujusque amore, vel odio imbutos, sed Christiano zelo succensos, eam causam tuendam suscipere, quam noverint cum Catholica religione maximè conjunctam, ad eamque propugnandam populos sibi commissos, C & privatis cohortationibus, & publicis concionibus inflammare. Hoc dominationem vestram pro sua singulari pietate curaturam esse confido, ab eaque summopere peto, atque contendo. Mitto dominationi vestræ, litteras sanctissimi Domini nostri, indices paternæ suæ caritatis & benevolentiæ, quas sibi gratissimas fore non dubito. Deus optimus maximus eam incolumem conservet. Datum Cabiloni die VIII. Decembris anno M. D. LXXXIX.

Reverendissimæ vestræ dominationis.

Frater ad inserviendum paratus.

HENRICUS CAETANUS legatus.

Superscriptio: reverendissimo D. D. episcopo Cabilonensi.

INSTRUMENTA ECCLESIÆ MATISCONENSIS.

I.

Ex chartar. Matiscon. Boheriano.

Præceptum Pippini majoris domus pro Domnolo episcopo Matisconensi.

circa annum 750.

IN DEI nomine Pipinus * majorum domus maximus. Regni nostri augere credimus monimentum, si beneficia opportuna locis ecclesiarum benevola deliberatione concedimus, ac Domino protegente stabiliter producere conscribimus. Igitur noverit sollertia vestra * nos ad petitionem isto fidele nostro Domnolo sanctæ sedis episcopatum tenente in civitate Matiscensi in honore sancti Vincentii nobis suggessit, eo quod illa immunitas quæ antea ad ipsam casam Dei facta fuit anno superiori, sit igne concremata ob negligentiam custodientis, nobis hoc petiit, ut ipsius immunitatem ex nostro nomine ad ipsam casam Dei renovare vel affirmare deberemus : quod nos gratanti animo, pro reverentia ipsius sancti loci fecimus, & tale insuper pro æterna retributione beneficium visi fuimus indulsisse, ut in villas ecclesiæ illius, quas moderno tempore, aut nostro aut cujuslibet munere habere videtur, vel quas deinceps in jure ipsius loci voluerit Divina pietas ampliare, nullus judex publicus ad causas audiendas, aut freda undique exigenda, nullo omnino tempore præsumat accedere, & loco illi Domnolus vel successores ejus propter nomen Dei sub integro immunitatis nomine valeant dominari. *Statuentes ergo ut neque vos, neque juniores, neque successores vestri, nec ulla publica judiciaria potestas quoquo tempore in villas ubicumque ipsius ecclesiæ, aut Regis, aut privatorum largitate conlatas, aut quæ in antea fuerint, casas indominicatas ad audiendas altercationes * ingredere, aut freida de qualibet augere, nec mansiones aut paradas, aut fidejussores tollere non præsumatis, sed quicquid exinde in agris * vel finis, seu super terris prædictæ ecclesiæ * commanentes, fiscus aut de freida, aut undecumque potuerit sperare, ex nostra indulgentia pro futura salute in luminaribus ipsius ecclesiæ per manus agentium eorum proficiat in perpetuum, & quod nos propter nomen Domini, & animæ nostræ remedium simulque nostra subsequente progenie plena devotione indulsimus, nec regalis sublimitas, nec cujuslibet judiciaria potestas refragari tentetis, sed * ad præsens auctoritate tam præsentis quam futuris temporibus inviolata Deo adjutore, permaneat, manus nostræ subscriptione infra roborare decrevimus. Signum Pippini majoris domus, ego Rodegus jussus scripsi. Actum cal. Januarii, in anno secundo principatus ejusdem Pippini in civitate Metis in palatio regio.

* Major domus regni.

* quod, ad petitionem cleri, fidelis noster Domnolus sanctæ sedis episcopatum tenens in civitate.

* Statuimus.

* ingredi, nec mansiones aut paratas aut fidejussores tollere.

* in agros vel fines seu super terras fiscus undequaque potuerit sperare.

* f. silvis.

* ut præsens auctoritas tam præsentibus.

B

C

Eamdem immunitatem Hildebaldo episcopo confirmavit Ludovicus Pius imperii sui anno primo. 3. cal. Decembris indictione 8.

II.

Karolus Imperator reddit ecclesiæ sancti Vincentii Diviacum cum Siciaco & ecclesiis SS. Jangulfi & Martini.

anno saltem 801.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus divina clementia imperator Augustus. Notum sit cunctis ecclesiæ sanctæ filiis præsentibus scilicet & futuris, quia Leduardus venerabilis episcopus atque dilectus archicancellarius noster nostram adiit clementiam ut canonicis ecclesiæ sancti Vincentii, quæ est constructa in civitate Matisconensi, redderemus aliquas res injuste ablatas, pro remedio animæ nostræ & parentum nostrorum, ut beatus Vincentius Christi martyr apud piissimum Deum pro

A nobis sit perpetuus intercessor : cujus saluberrimam petitionem libenter audientes & profuturam cognovimus ; quapropter concessimus jam dicto S. Vincentio, agente supradicto episcopo, villam Siciaci cum ecclesia sancti Jangulfi & Diviacum cum ecclesia S. Martini & mansa 14. in usum fratrum ibi Deo servientium, ut per futura secula illis maneant absque ullo contradictore. Si quis autem, quod fieri non credimus, horum contradictor extiterit 30. auri libris culpabilis judicetur. Ut autem hæc verius credantur & diligentius conserventur, manu nostra propria firmavimus & annuli nostri impressione sigillari præcepimus. Signum domni Karoli piissimi imperatoris, Madalbertus notarius scripsit.

III.

Præceptum Ludovici Pii Imperatoris pro Hildebaldo Matisconensi episcopo.

Ex chartar. Matiscon. Boheriano.

815.

IN nomine Dom. Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Hludovicus divina ordinante providentia, Imperator Augustus. Si liberalitatis nostræ munere, de beneficiis nobis a Deo conlatis, locis Deo dicatis aliquid conferimus, id nobis est ad mortalem vitam feliciter transigendam, & ad æternam perpetualiter obtinendam profuturum liquido. Idcirco notum sit omnium fidelium nostrorum tam præsentium, quam & futurorum, * quia placuit nobis pro mercedis nostræ augmento & animæ nostræ emolumento res proprietatis nostræ, quæ sunt in pago Lugdunensi, in villa quæ vocatur Rosarias, quas olim quædam fœmina Dei sanctimonialis Anstrudis domino & genitori meo Karolo bonæ memoriæ præstantissimo imperatori per cartulam delegavit donationis, ecclesiæ sancti Vincentii Matisconensis tradere, ubi Hildebaldus episcopus præest. Has itaque res cum omnibus ad se pertinentibus vel aspicientibus cum mancipiis duobus his nominibus Elmengario videlicet & Adgerio, cum casa indominicata, curtis * foliis, pratis, perviis, exitibus, vel omnibus adjacentiis, vel quantumcumque eadem sanctimonialis fœmina in eadem villa sua fuit possessio * & præsenti tempore nostri juris atque possessionis in eadem villa Rosarias in re proprietatis est, totum & ad integrum, vel in exquisitum prædictæ ecclesiæ sancti Vincentii martyris & congregationi ibidem Deo famulanti in nostra concessimus eleemosyna. Quapropter volumus atque jubemus, ut hanc nostram auctoritatem presentibus videlicet & futuris temporibus prædictas res cum mancipiis superius nominatis & omnibus rebus ad se pertinentibus ejusdem ecclesiæ in nostra eleemosyna concessas habeat, atque jure perpetuo in ditione ipsius ecclesiæ, ea conditione D videlicet ut quicquid de eisdem rebus ob utilitatem & profectum, rectores ipsius ecclesiæ vel congregatio ipsius sancti loci ab hodierno die & tempore facere voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi hanc. Et ut auctoritatis pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatem, & per diuturna tempora inviolabilem & inconvulsum obtineat effectum, & manu propria subter eam firmavimus, & annuli nostri impressione signari jussimus. Signum Hludovici serenissimi imperatoris. Helisacar recognovit. Data quinto idus Septembris, anno primo imperii nostri indictione VIII. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine.

* deest hic aliquid : *forte*, universitati.

* *f.* silvis.

* possedit.

IV.

Ex chartar. Matiscon. Bohriano.

Præceptum Ludovici Pii Imperatoris pro Hildebaldo episcopo Matisconensi.

816. IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi Hludovicus Divina ordinante providentia Imperator Augustus. Noverit utilitas fidelium nostrorum comitum videlicet & vassallorum nostrorum, sive & vicariorum, centenariorum, vel missorum per imperium a Deo nobis conlatum discurrentium, quia vir venerabilis Hildebaldus Matisconensis ecclesiæ episcopus deprecatus est celsitudinem culminis nostri, ut ecclesiæ, cui Deo auctore episcopus præest, quæ est constructa in honore S. Vincentii martyris, ut omnes qui beneficia ex eadem ecclesia habebant, nonas & decimas annis singulis de eisdem beneficiis darent, & ad ædificia ipsius ecclesiæ restauranda juxta vires opem ferrent. Quod nos secundum jussionem a domno Imperatore jam dudum factam omnibus præcipimus, atque modo per has litteras jubemus, & confirmantes commendamus, ut quicumque ex largitione nostra de terris præfatæ ecclesiæ beneficia habent, nonas & decimas annis singulis prædicto episcopo Hildebaldo seu successoribus suis absque ulla contrarietate & negligentia dare non negligatis. Et ad domos ipsius ecclesiæ restaurandas unusquisque pro viribus suis adjutorium ferre non differat, & nullus quilibet de vobis qui præfatæ ecclesiæ beneficia habent, contra hoc jussionis nostræ præceptum facere præsumat: sed in omnibus ita illud observent, sicut a nobis jussum est, & sicut Dei & nostram gratiam vel ipsum beneficium habere vult. Et ut certius credatis hanc nostram esse jussionem, ut a vobis melius conservetur, de anulo nostro jussimus sigillari. Data IV. idus Februarii anno Christo propitio III. Imperii domni Hludovici piissimi Augusti, indictione IX. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine.

V.

Charta de permutatione Cluniaci facta cum aliis villis inter Hildebaldum episcopum Matiscensem & Warinum comitem.

825. INter quos charitas inlibata permanserit, pars cum parte beneficia opportuna præstantur, quia nihil sibi de rebus propriis censuit minuendum, quod econtra recipitur in augmentis. Ideoque placuit atque convenit inter venerabilem virum Hildebaldum scilicet episcopum urbis Matiscensis, & rectorem ecclesiæ sancti Vincentii ejusdem loci constructæ, sacerdotes vel reliquos canonicos sub ejus regimine ibidem Deo famulantes, necnon & ab alia parte Warinum comitem & uxorem suam Albanam, ut villas congruas & opportunas quæ sunt de ratione sancti Vincentii martyris inter se commutare deberent: quod ita & fecerunt. Primitus enim dat Hildebaldus episcopus de jam dicta ratione sancti Vincentii martyris & præceptione domni serenissimi Hludovici imperatoris, partibus, Warino comiti & uxori suæ Albanæ, villam in pago Matiscensi, cujus vocabulum est Cluniacum, ipsam villam cum capella, casa dominicata & reliquis mansis, ædificiis, exiis & regressis, vineis, vercariis, campis, pratis, sylvis, farinariis, aquis & aquarum decursibus, mancipiis illic commanentibus vel agnatione eorum omnia & ex omnibus ibidem adjacentibus, totum & ad integrum dat præfatus episcopus de ipsa ratione sancti Vincentii in pago Nivernensi villam cujus vocabulum est Loptamiarlo * ipsam villam cum capella, cum mansis, cum ædificiis, exiis & regressis, vineis, campis, pratis, pascuis, sylvis, adjacentiis, aquis aquarumque decursibus, mancipiis ibidem commanentibus cum agnatione eorum omnia & ex omnibus quantumcumque ad ipsam villam aspicit, totum & ad integrum. Pari modo in compensatione hujus rei dat Warinus comes & uxor sua Albana de rebus propriis, eorum partibus S. Vinc. Hildebaldo episcopo villam in pago Matiscensi, cujus vocabulum est Genuliacus, cum capella, casa dominicata, mansis, ædificiis, campis, pratis, vineis, cum exiis & regressis eorum, farinariis, sylvis, pascuis, aquis aquarumque decursibus, mancipiis illic commanentibus cum agnatione eorum, omnia & ex omnibus, quantum in ipsa villa vel ibi aspicientia & proprietate nostra visi sumus habere totum & ad integrum. Dat etiam Warinus comes vel uxor sua Albana partibus sancti Vincentii Hildebaldo episcopo in pago Nivernensi villam ex proprietate nostra, cujus vocabulum est Caldaqua, ipsam villam cum casa dominicata, cum mansis, cum ædificiis, exiis & regressis, vineis, campis, pratis, sylvis, pascuis, aquis aquarumque decursibus, mancipiis illic commanentibus cum agnatione eorum omni, omnia & ex omnibus ex proprietate nostra ibi adspicientibus totum & ad integrum. Dat autem Warinus comes & uxor sua Albana in patria Arvernica, in pago Donobreise villam, cujus vocabulum est Lirevineis * cum casa dominicata, mansum, cum ædificiis, exiis & regressis, vineis, campis, pratis, pascuis, sylvis, aquis aquarumque decursibus, mancipiis illic commanentibus cum agnatione eorum, omnia & ex omnibus ibi ex proprietate nostra aspicientibus partibus sancti Vincentii Hildebaldo episcopo totum & ad integrum visi fuimus possedisse; ita ut ab hac die unusquisque ex ipsis memorata loca, quæ acceperint habeant licentiam faciendi quicquid pro eorum opportunitate & compendio elegerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio. Ideo addi placuit, ut si unus ex ipsis vel successores eorum hoc evitare vel refragare conaverit, rem, quam accepit amittat & insuper componat par pari suo auri libras XI. & quod petit non vindicet, sed præsens commutatio, unde duas uno tenore epistolas inter nos confirmavimus, firmam & inviolabilem obtineant firmitatem, stipulatione interposita. Hildebaldus episcopus subscripsit, S. Sismundus, S. Adalcisus, S. Amandus, S. Warambaldus, S. Tertgerius, S. Ermenlardus, S. Magnardus, S. Hildiadus, S. Agebertus diaconus scripsit anno XII. regnante Hludovico Imperatore.

*al. Aptannacus.

*al. Lituinias.

VI.

Ex chartul. Cluniac.

Ludovicus Imperator ratam habet commutationem factam inter Hildebaldum episcopum & Warinum comitem.

825. IN nomine sancti Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Ludovicus Divina ordinante providentia Imperator Augustus. Noverit omnium fidelium nostrorum præsentium scilicet & futurorum industria, quia vir venerabilis Hilduinus abbas, & sacri palatii summus capellanus innotuit serenitati nostræ, eo quod Hildebaldus Matiscensis ecclesiæ episcopus, & vir illustris Warinus comes, de quibusdam rebus pro communi utilitate & compendio nuperrime inter se commutationem fecissent. Dedit interea prædictus Hildebaldus episcopus ex ratione episcopatus sui eidem Warino comiti & uxori suæ Albanæ, ad eorum proprium perpetualiter ad habendum in eodem pago Matiscensi, villam cujus vocabulum est Cluniacus, cum ecclesia in eadem villa, & cum casis, domibus, ædificiis, vineis, campis, pratis, sylvis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, farinariis, exitibus, & regressibus, cum mancipiis ibidem commanentibus, cum omni agnatione eorum, & ad integrum quidquid ad ipsam villam aspicere videtur; necnon & in pago Nivernensi villam, cujus vocabulum est Aptannacus, cum ecclesia ibidem constructa, cum mansis, domibus, ædificiis, vineis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, sylvis, exititibus & regressibus, & cum mancipiis ibidem commanentibus, vel cum omni agnatione eorum, omnia & ex omnibus quantumcumque ad ipsam villam aspicere videtur. Et contra in compensatione

hujus rei dedit memoratus Warinus comes & uxor sua A Albana de rebus proprietatis eorum, eidem Hildebaldo episcopo ad partem ecclesiæ suæ in eodem pago Matiscensi villam, cui vocabulum est Genuliacus, cum ecclesia ibidem constructa, cum mansis, domibus, &c. Et in pago Nivernensi villam, cujus vocabulum est Calda aqua cum casis, domibus, &c. Necnon & in ducatu Alvernico in pago Donobrinse villam, cujus vocabulum est Lituinias: unde & duas commutationes pari tenore conscriptas, manibusque bonorum hominum roboratas, præ manibus habere professus est; sed & pro integra firmitate petiit celsitudini nostræ, ut ipsas commutationes denuo per nostrum mansuetudinis præceptum plenius in Dei nomine confirmare deberemus, &c. Durandus diaconus ad vicem Fridegisi recognovit: data 3. nonas Junias anno Christo propitio 12. Imperii Ludov, piissimi Augusti, indict. 3. Actum B Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

VII.

Ex chartar. Matisc. Boheriano.

Charta Caroli regis qua dat ecclesiæ Matiscensi castrum Tornotium sub Brenduico episc.

854. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratia Dei Rex. Quidquid Divinis cultibus mancipatis munificentiæ largitate conferimus, profuturum nobis ad æternam beatitudinem facilius obtinendam omnino confidimus. Itaque notum sit omnibus Dei ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus & futuris, quia pro absolutione peccatorum nostrorum quasdam res juris nostri in pago Cabilonensi & Lugdunensi sive Matiscensi C sitas, sanctæ matri Ecclesiæ Matisconis civitatis in honore B. Vincentii martyris Christi fundatæ, cui auctore Deo Brenduicus reverendus pontifex præsidere cognoscitur, placuit nobis conferre ecclesiasticoque jure perpetuo habendas regaliter delegare, hoc est Tornotium cum triginta mansorum integritate & rerum, aliarum omnium, & cum familia & plenitudine, veluti eas dominii usu habuisse nos manifestum constat, unde etiam altitudinis nostræ scriptum hoc fieri jussimus, per quod eumdem castrum præscriptæ sanctæ ecclesiæ a nobis conlatum, seu delegatum constituimus atque firmamus, ut præfatus episcopus & successores ejus sine cujuspiam contradictione aut minoratione, sicut alias facultates præmissæ sedis, ita easdem res canonica administratione possideant, ordinent, atque disponant, post illius D videlicet discessum, id est Radonis sacerdotis, qui eam nostra concessione beneficiario jure habere cognoscitur, & idem pontifex & successores ejus in die obitus genitoris nostri Augusti Hludovici, qui est 12. calendas Julii, & in die obitus genitricis nostræ Judith Augustæ, qui est 13. calendas Maii, & in die nativitatis nostræ, quæ est idibus Junii, & in die inunctionis nostræ per misericordiam Dei in Regem, quæ est 7. idus Junii, & post vocationem nostram ex hoc sæculo, in die migrationis nostræ volumus agi superius dictæ sanctæ matris ecclesiæ fratribus refectionis prandia, pro tempore & rerum possibilitate parare non negligant, quatenus nostri memoriam recolentes devotiori supplicatione divinam propitiationem pro nobis implorare contendant. Ut autem hæc auctoritatis nostræ conlatio immobilem E per omnia tempora in Dei nomine obtineat vigorem, manu nostra eam subter firmavimus, & annulo nostro sigillari jussimus. Signum Caroli gloriosissimi Regis, Gilbertus notarius ad vicem Hludovici recognovit.
* 1. Data XII. calendas Junii indictione prima * anno XIV. regis Caroli. Actum in civitate Arvernorum in Dei nomine feliciter, amen.

VIII.

Carolus Calvus confirmat donum Ludovici patris sui factum ecclesiæ S. Vincentii Matisconensis de tertia parte telonei civitatis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratia Dei Rex. Si erga loca Divinis cultibus mancipata propter amorem Dei & qui eis locis sibi famulantur beneficia oportuna largimur, præmia nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Igitur notum situm sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus præsentibus scilicet atque futuris quia veniens dilectus nobis episcopus Matisconensium urbis nomine Breidingus detulit præsentiæ nostræ præceptum domini genitoris nostri Hludovici serenissimi Augusti quondam suæ ecclesiæ factum, in quo continebatur qualiter ad eodem genitore nostro tertia pars telonei ejusdem civitatis atque totius pagi, & tertia pars de salinis, quæ sunt in jugis, necnon in villa, quæ nuncupatur Caudeneriis, ecclesiæ, cui ipse autore Deo episcopus præest, quæ est constructa in honore S. Vincentii martyris, secundum divisionem, quæ priscis temporibus facta fuerat, sit concessa atque auctoritate ejusdem divinæ recordationis regia seu etiam imperiali delegata & inviolabiliter confirmata: ex quo nostram devota submissione obsecratus munificentiam petiit idipsum domni genitoris nostri edictum sibi suæque ecclesiæ regia nostra auctoritate & munifica largitione renovari: cujus petitioni libenter annuere placuit, & hanc nostram authoritatem renovationis & firmationis, gratia prædictæ sedis fieri libuit; per quam decernimus atque firmamus, ut sicut in eorum præcepto a genitore nostro sibi concesso plenius continetur, ab hodierna die & deinceps præscriptum teloneum ejusdem sanctæ matris Ecclesiæ sumptibus, nemine inquietante, aut inhibente, dispositioni ejusdem rectoris confirmamus perenniter mancipandum, & inconvulse æternaliter serviendum. Et ut hæc nostræ auctoritatis & renovationis roboratio firmior habeatur, ac per futura tempora diligentius observetur manu propria subtus eam firmavimus, & annulo nostro sigillari jussimus.

anno circiter 862.

IX.

Carolus Calvus reddit canonicis Matisconensibus cellulam S. Interii.

Ex chartar. Matiscon. Boheriano. 862.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei rex. Quicumque culmine regiæ dignitatis efferri desiderat, eum merito præ oculis vigili sollicitudine habere debet cujus gratia præfertur. Igitur notum esse volumus omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus & nostris, præsentibus scilicet & futuris, qualiter veniens olim Raginaldus vassallus scilicet Warini carissimi quondam marchionis nostri, innotuit serenitati nostræ quamvis mendaciter, quod quædam cellula in pago Lugdunensi sita, quæ vocatur S. Interius ex nostræ proprietatis fisco jure attineret, ex quo nostram auctoritatem devotissime obsecrans, precatus est, eamdem sibi nostra munifica largitione ad jus proprietarium concedi; cujus petitionibus clementer faventes, quod postulavit concessimus, atque præscriptam cellulam prædicto Raginardo per nostræ auctoritatis præceptum largiti sumus, quo ab hujus præsentis sæculi luce migrante, frater suus Raculfus nomine eamdem cellulam cum omnibus sibi pertinentibus, ac si hæreditario jure invadendo præsumpsit atque possedit. Quapropter religiosissimus præsul Matiscensis ecclesiæ Breindingus nomine, nostram adiens munificentiam, significavit mansuetudini nostræ eamdem cellam cum rebus ecclesiæ suæ per incuriam rectorum & malivolorum hominum violentiam distractam esse, atque temporibus prædecessorum suorum nonas & decimas partibus sancti Vincentii persolvisse.

Hæc quoque nostris auribus intimans, nosque illico prospicientes in tali actu animæ nostræ periculum non abesse, jussimus jam fatum Raculfum regia auctoritate præmunitum in causas palatii nostri auctoritate deferri, per quam jam dictam cellulam sibi suoque juri aut vindicaret aut jure redderet. Is vero ubi cognovit nominatum fratrem suum non nobis, uti decuerat, vera esse suasum, seque in hoc minus persistere atque evindicare posse, in causas palatii nostri venire distulit, ac per hoc nonnullorum palatii nostri primorum judicio, sæpe dicta cella ad proprietatis nostræ fiscum redacta est: unde animæ nostræ saluti consulentes, ob emolumentum æternæ remunerationis ac præmiorum, ad precationem præscripti præsulis, ipsam, cum omnibus sibi pertinentibus rebus cellulam sanctæ matri ecclesiæ Matisconensium, quam constat esse fundatam in honore S. Vinc. præclarissimi martyris restituimus, atque ibidem perpetualiter mancipandam nostræ auctoritatis præcepto confirmamus: eo scilicet pacto quatenus Christo propitio æternaliter memoratam ecclesiam hoc nostræ largitionis dono perpetuo jure fovens, nativitatis nostræ die quæ est Iduum Maiarum, simulque die inunctionis nostræ in Regem quæ evenit... a prædicto præsule ejusque successoribus fratribus inibi Deo obsequiis famulantibus, & eadem die pro nobis omnipotentis Dei misericordiam supplicantibus, refectio cibi & potus decenter subministretur. Quam inunctionis nostræ celebritatem volumus, cum vocante Domino huic sæculo vale dixerimus, in obitus nostri anniversarium transferri. Similiterque & de carissimæ conjugis nostræ Hirmentrudis ortus die, quæ evenit...... pariterque obitus agendum decernimus: cujus celebritatis atque refectionis necnon & hujus nostræ largitionis, ipsius ecclesiæ præsules suique inibi fratres consistentes, conjugisque nostræ cum prole & universalis ecclesiæ nobis divinitus commissæ.... Tum ut hæc restitutionis seu corroborationis auctoritas firmiorem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus, annulique nostri impressione signari jussimus. Signum Karoli gloriosissimi regis, Hildeboldus notarius ad vicem Hludovici recognovit. Data pridie nonas Decembris indictione VIII. * anno XXII. regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum prope Belnam castrum in villa.

* melius X.

X.

Leudricus concedit capellam S. Albani & alia loca ecclesiæ Matiscensi ad luminare & alimoniam canonicorum.

Nono sæculo inclinante.

SAcrosanctæ matri ecclesiæ sancti Vincentii quæ est constructa infra murum civitatis Matisconensis, quam venerabilis præsul Bernardus ad regendum habere videtur. Si quidem ego in Dei nomine Leudricus cogitans casum humanæ fragilitatis, ut omnipotens Deus animam meam, vel sobolum meorum a pœnis infernalibus liberare dignetur: propterea dono ad præfatam casam Dei sancti Vincentii suisque canonicis Deo ibidem famulantibus ad eorum alimoniam, vel luminaria ejusdem, ad ædificandum, res quasdam meas sitas in pago Matiscon. Gisariis, locum & capellam in honore sancti Albani jure proprietario ad habendum, quam domnus & senior meus piissimus rex Karolus mihi largiri dignatus est cum mancipiis desuper manentibus, cum peculiaribus eorum (præter infantulum unum nomine Bernarum quem reservamus) domibus, vineis, pratis, terris cultis & incultis, sylvis, cum decimis, pascuis, aquis aquarumque decursibus, exitibus, regressibus, vel ad quantumcumque ad supradictam capellam in eodem fato loco moderno tempore aspicere dinoscitur, & quicquid de parte genitoris vel genitricis meæ mihi advenit, aut quolibet ingenio adquisivi in pagis scilicet Matiscensium sive Lugdunensium, ex mei juris atque possessionis jure proprietatis est, totum & ad integrum vel in exquisitum præter hoc, quod incartatum habui, omnia & in omnibus ad prænominatam Dei domum sancti Vincentii suisque canonicis, sicut supra insertum est dono, trado, atque transfundo perpetualiter tenendum. Ita videlicet ut nullus episcoporum, nec qualibet alia potestas hanc meam eleemosynam, quam pro Christi amore vel corona æterna promerenda præscriptæ Dei domui suisque contuli canonicis, habeat subtrahendi licentiam; quod si fecerit, hæredes mei propinquiores habeant potestatem hoc ipsum recipiendi, & ut inviolabiliter maneat, volo si ego aut ullus ex hæredibus vel prohæredibus meis, aut ulla opposita persona contra hanc donationem, calumniam aliquam inferre voluerit, & a me vel hæredibus meis defensatum non fuerit, tunc simus, tam ipse qui temptat quam & nos, reprobi ante tribunal Christi, & præscriptæ domui Dei suisque canonicis, si culpabiles judicentur auri libras 60. persolvant. Hæc donatio ut firma & stabilis permaneat temporibus perpetuis, stipulatione subnixa. Signum Leudrici qui donavit, sig. Hildesendis uxoris suæ, sig. Elrici, sig. Ranulfi, sig. Aldremi, sig. Adalgari, sig. Girulfi, sig. Wicardi, sig. Erotgerii, sig. Folcherii, sig. Giraldi, sig. Ingelgerii. Ego &....... scripsi.

XI.

Altercatio inter episcopos Matisconens. & Cabilon. componitur.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei imperator Augustus. Quicumque imperiali desiderat sublimari culmine, sollicitudine vigili omnipotentis misericordiam Dei toto debet affectu precari, cujus gratia præfertur. Igitur notum esse volumus sanctæ Dei ecclesiæ filiis præsentibus scilicet atque futuris, qualiter veniens Lambertus Matiscensis ecclesiæ venerandus præsul innotuit serenitati nostræ altercationem se habere cum Gilbaldo Cabilonensis ecclesiæ episcopo de cellula sancti Albani ac sancti Vincentii, quæ est constructa in territorio Matiscensis ecclesiæ. Præfatus quidem Gilbaldus asserebat, quod jam dicta cellula subjecta deberet esse suæ ecclesiæ: domnus autem Lambertus ostendit præceptum, & hoc reperimus etiam nostrorum fidelium relatione, sedem ibi esse pontificalem antiquam, proinde claret quia plus attinet ad ecclesiam in cujus territorio consistit, quam ex nostro fisco, aut ex ecclesia Cabilon. mendaciter quamobrem aures sublimitatis nostræ Leutricus pulsavit, nunc res ipsas dicens, quoniam non erant, & ex novo adprobavimus irritum fieri ipsum præceptum. Deprecatus est etiam clementiam nostræ serenitatis Lambertus, ut dictis clericis de istis seu de aliis rebus nostris condonaremus, dicens pauperculam esse suam ecclesiam, & quod non haberent sui clerici nisi parum quod nostra largitio eis concesserat, & per præceptum. Quapropter dedimus eis terras, quæ adjacent in pago Matisconensi in loco qui dicitur Castellum: quod habet ecclesiam in honore sancti Martini, cum omnibus rebus ad eam pertinentibus, & fecimus eis firmitatis præceptum ob emolumentum æternæ remunerationis. 876.

XII.

Charta Ludovici II. regis Francorum pro Lamberto Matisconensi episcopo. Ex chartar. Matiscon. Bohriano.

IN nomine Domini Dei omnipotentis & Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludovicus misericordia Dei Rex. Quicumque gratiæ dignitatis culmine efferri desiderat, eum merito præ oculis vigili sollicitudine habere debet, cujus gratia præfertur. Igitur notum esse volumus omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus scilicet atque futuris, qualiter veniens Lambertus venerabilis episcopus Matiscensis ecclesiæ, quæ est fundata in honore inclyti martyris Vincentii, innotuit serenitati nostræ, quod non haberent sui clerici victum in sua canonica, qualiter ipsi degere potuissent; 878.

unde ipse episcopus ex suo indominicato nostram benignitatem adiit ut clericis illius loci militantibus concederemus: quod ita & fecimus, scilicet in pago Lugdunensi Odremarum villam, exceptis ministerialibus quinque, quos illi reservavimus cum beneficiis eorum, & concedimus illis in monte colonias duas, necnon,& in pago Matiscensi ecclesiam sancti Martini quæ est . . . . . aspiciunt colonias 8. in pago Lugdunensi, in Odremari capellam, in honore sancti Andreæ habere mansos vestitos quinque & absos undecim; de terra indominicata modiatas quinquaginta, habet ibi de terra absa modiatas sexaginta, sylva ad saginandos porcos centum, & aliam capellam in honore sanctæ Mariæ, in loco qui vocatur monasterium Pelagi, atque aliam capellam in honore S. Juliani, mansi duo sunt ibi vineæ, ex quibus exeunt modii duodecim. Sunt in Saviaco mansi duo, & est in Fuciaco mansus unus,& aquam calidam; mansi octo habet sylva ad saginandos porcos sexaginta. Ipsa quoque capella quæ vocatur monasterium Pelagi, habet servum unum, de terra absa modiatas centum quinquaginta, sunt in summa mansi octo viginti; cellulamque S. Imiterii quæ est in pago Lugdunensi, quam genitor noster per præceptum ibi concessit; aspiciunt mansa decem & terræ absæ, ad ecclesiam S. Albani, quæ est in Gisariis villa, aspicit Casillus, suntque ibi mansi octo & reliquæ terræ absæ inter Salonacum & Valles sunt mansi quinque, ad Rosarias mansum unum & quicquid deinceps condonatum fuerit canonicis, absque contradictione ipsi habeant futuris temporibus in eleemosyna genitorum nostrorum & nostra. Quapropter volumus atque jubemus per hanc nostram auctoritatem nostris videlicet & futuris temporibus, quatenus prædictas res cum omnibus rebus ad se pertinentibus iidem canonici in nostra memoria concessas habeant, atque jure perpetuo in ditione ipsorum consistant: ita videlicet, ut quicquid de iisdem rebus ob utilitatem canonicorum, congregatio ipsius sancti loci ab hodierno die & tempore facere voluerit, libero perfruatur arbitrio faciendi. Et ut hæc auctoritas pleniorem in Dei nomine teneat firmitatem, & per diuturna tempora inviolabilem & inconvulsum obtineat effectum, manu nostra subter firmavimus & annuli nostri impressione signari jussimus. Signum Hludovici gloriosissimi regis. Datum III. idus Septembris indictione XI. regnante Hludovico gloriosissimo rege.

XIII.

Charta Guntardi episcopi Matisconensis quâ concedit per præstariam res quasdam in pagis Tornedonensi & Sabrianicensi Adalgodo presbytero & Theoloni fratri ejus.

DIvina suffragante misericordia Guntardus humilis Matiscensis sedis episc. necnon & canonici ipsius ecclesiæ Adalgodo presbytero & Theoloni fratri ejus.

Dum non est incognitum qualiter vos res vestras quæ sunt in pago Tornedonensi * & in agro Sibrianicensi, * sive in locis quorum vocabula sunt Agrioledas * ad ecclesiam sancti Vincentii suisque canonicis condonastis: postmodum vestra fuit petitio & nostra decrevit voluntas, ut easdem res per præstariam vobis concederemus, quod ita & fecimus; eo duntaxat tenore ut eisdem uti in vita vestra habeatis potestatem, ita ut nec vendere nec alienare præsumatis, sed potius immelioratas custodire studeatis, & pro compensatione istarum rerum concedimus vobis per hanc præstariam usufructuario ecclesiam, quam avunculus vester Adalgaudus sancto Vincentio & nobis condonavit in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ constructam cum rebus & appenditiis subjectis, quæ ecclesia est in pago vel agro præmemorato; eo scilicet modo firmitatis, ut annis singulis ad præfatam Dei domum suisque canonicis sive ad festivitatem sancti Vincentii solidos argenti tres conferre minime recusetis. Quod si negligentes ex hoc apparueritis, & vos corrigere ad tempus vel emendare nolueritis, & ipsas res destruere dimiseritis, absque ulla judicis interpellatione rectores & canonici prædictæ ecclesiæ Dei ad eorum opus hoc illico revocent protinus, ut hoc legaliter emendare satagatis. Hæc præstaria in vos facta omnibus diebus vitæ vestræ firma & stabilis permaneat cum stipulatione subnixa. Guntardus humilis episcopus, Elduigus * archidiac. Fulcoldus præpositus, Ardradus presbyter, Guinardus presbyter, Adalbertus, Petrus, Fulcardus diaconus, Ardradus subdiaconus, Herlulfus presbyter datavit die Lunæ XVII. calend. Augusti anno secundo regnante Karlomanno rege, anno DCCC. LXXXII.

* al. Tolnedonensi.
* al. Sabrianicensi.
* al. Griolêdas.
* al. Ediniguis.

XIV.

Testamentum Guillelmi comitis Arverniæ & ducis Aquitaniæ, seu charta fundationis Cluniaci, ex ipso autographo, aut certe exemplo æque antiquo.

910.

CUnctis sane considerantibus liquet, quod ita Dei dispensatio quibusque ditibus consulit, ut ex rebus quæ transitoriè possidentur, si eis * bene utantur, semper mansura valeant præmia promereri. Quod videlicet divinus sermo possibile ostendens, atque ad hoc omnino suadens, dicit: *divitiæ viri redemptio animæ ejus.* Quod ego Guillelmus dono Dei comes & dux sollicitè perpendens, ac propriæ saluti dum licitum est, providere cupiens, ratum, immo pernecessarium duxi, ut ex rebus, quæ mihi temporaliter conlatæ sunt, ad emolumentum animæ meæ aliquantulum impertiar. Quippe quia adeo in his videor excrevisse, ne fortassis totum ad curam corporis redarguar in supremo expendisse: quin potius cum suprema sors cuncta rapuerit, quiddam mihi gaudeam reservasse. Quæ scilicet causa nulla specie vel modo congruentius posse fieri videtur, nisi ut juxta Christi præceptum, amicos mihi faciam pauperes ejus: utque hujusmodi actio non ad tempus, sed continuè peragatur, monastica professione congregatos ex propriis sumptibus sustentem. Ea si quidem fide, ea spe, ut quamvis ipse cuncta contemnere nequeam, tamen dum mundi contemptores, quos justos credo, susceperim, justorum mercedem accipiam. Igitur omnibus in unitate fidei viventibus, Christique misericordiam præstolantibus, qui sibi successuri sunt, & usque ad sæculi consummationem victuri, notum sit, quod ob amorem Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, res juris mei sanctis Apostolis, Petro videlicet & Paulo, de propria trado dominatione: Cluniacum scilicet villam, quæ sita est super fluvium, qui Grauna vocatur, cum cortile & manso indominicato, & capella quæ est in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ, & sancti Petri Apostolorum principis, cum omnibus rebus ad ipsam villam pertinentibus: villis siquidem, capellis, mancipiis utriusque sexus, vineis, campis, pratis, sylvis, aquis, aquarumve decursibus, farinariis, exitibus, & regressibus, cultum & incultum, cum omni integritate. Quæ etiam res sunt sitæ in comitatu Matisconense, vel circa, suis unaquæque terminis conclusæ. Dono autem hæc omnia jam dictis apostolis ego Willelmus, & uxor mea Ingelberga, primum pro amore Dei, deinde pro anima senioris mei Odonis regis, progenitoris ac genitricis meæ, pro me & uxore mea, salute scilicet animarum nostrarum & corporum: pro Avanæ ᵃ nihilominus, quæ mihi easdem res testamentario jure concessit: pro animabus quoque fratrum ac sororum nostrarum, nepotumque, atque omnium utriusque sexus propinquorum: pro fidelibus nostris, qui nostro servitio adhærent: pro statu etiam ac integritate Catholicæ religionis. Postremo vero sicut omnes Christiani unius

* suis, secul. v. Bened. pag. 78.
Prov. 13. 8.
Luc. 16. 8.

ᵃ Seu Avæ quæ donarat Cluniacum fratri suo Willelmo, ut liquet ex ipso donationis instrumento, ubi legitur: *Dono tibi Willelmo fratri meo atque glorioso comiti quamdam villam meam nomine Cluniacum, in pago Matiscon. super fluvium qui vocatur Grauna . . . . sub die v. idus Nov. an. 1. certantibus duobus Regibus de regno, Odone videlicet, & Karolo.* Vide probationes hist. Arvern. Stephani Baluzii, pag. 9.

compage

compage caritatis ac fidei tenemur, ita pro cunctis præteritorum scilicet, præsentium, sive futurorum temporum orthodoxis hæc donatio fiat. Eo siquidem dono tenore, ut in Cluniaco in honore sanctorum apostolorum Petri & Pauli monasterium regulare construatur, ibique monachi juxta regulam B. Benedicti viventes congregentur, qui ipsas res perenni tempore possideant, teneant, habeant, atque ordinent. Ita duntaxat, ut ibi venerabile orationis domicilium votis ac supplicationibus fideliter frequentetur, conversatioque cœlestis omni desiderio & ardore intimo perquiratur & expetatur, sedulæ quoque orationes, postulationes, atque obsecrationes Domino dirigantur, tam pro me, quam pro omnibus, sicut eorum memoria superius digesta est. (Præcipimus siquidem, ut maxime illis sit hæc nostra donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de sæculo egressi, nihil secum præter bonam voluntatem attulerint, ut nostrum supplementum sit * abundantia illorum,) sintque ipsi monachi, cum omnibus præscriptis rebus, sub potestate & dominatione Bernonis abbatis, qui quamdiu vixerit, secundum suum scire & posse eis regulariter præsideat. Post discessum vero ejus, habeant iidem monachi potestatem & licentiam quemcumque sui ordinis, secundum placitum Dei, atque regulam S. Benedicti promulgatam, eligere maluerint abbatem atque rectorem: ita ut nec nostra, nec alicujus potestatis contradictione, contra religiosam duntaxat electionem impediantur. Per quinquennium autem Romæ ad limina apostolorum, ad luminaria ipsorum concinnanda, decem solidos præfati monachi persolvant, habeantque tuitionem ipsorum apostolorum, atque Romanum * pontificem defensorem. Et ipsi monachi corde & animo pleno prælibatum locum pro posse & nosse suo ædificent. Volumus etiam, ut nostris, successorumque nostrorum temporibus, prout opportunitas atque possibilitas ejusdem loci se dederit, quotidie opera misericordiæ pauperibus, indigentibus, advenis, peregrinantibus summa intentione ibidem exhibeantur. Placuit etiam huic testamento inseri, ut ab hoc die, nec nostro, nec parentum nostrorum, nec fascibus regiæ magnitudinis, nec cujuslibet terrenæ potestatis jugo subjiciantur iidem monachi ibidem congregati. Neque aliquis principum sæcularium, non comes quisquam, nec episcopus quilibet, non pontifex supradictæ sedis Romanæ, per Deum & in Deum, *omnibusque sanctis ejus, & tremendi judicii diem contestor, ac deprecor, ne invadat res ipsorum Dei servorum, non distrahat, non minuat, non procamiet, non beneficiet alicui personæ, non aliquem prælatum super eos contra eorum voluntatem constituat. Et ut hoc nefas omnibus temerariis ac improbis arctius inhibeatur, adhuc idem inculcans subjungo, & obsecro vos, ô gloriosi principes terræ Petre & Paule, & te pontifex pontificum apostolicæ Sedis, ut per auctoritatem canonicam & apostolicam, quam a Deo accepisti, alienes * a consortio sanctæ Dei ecclesiæ & sempiternæ vitæ prædones & invasores atque distractores harum rerum, quas vobis hilari mente promptaque voluntate dono: sitisque tutores ac defensores jam dicti loci Cluniaci, & servorum Dei ibi commorantium ac commanentium, * harum quoque omnium facultatum, propter clementiam & misericordiam piissimi Redemptoris nostri. Si quis forte, quod absit, & quod per Dei misericordiam & patrocinia apostolorum evenire non æstimo, vel ex propinquis vel extraneis, vel ex qualibet conditione sive potestate, qualicumque calliditate contra hoc testamentum, quod pro amore Dei omnipotentis ac veneratione principum apostolorum Petri & Pauli fieri sancivi, aliquam concussionem inferre tentaverit, primum quidem iram omnipotentis Dei incurrat, auferatque Deus partem illius de terra viventium, & deleat nomen ejus de libro vitæ, fiatque pars illius cum his qui dixerunt Domino Deo: recede a nobis, & cum Dathan & Abiron, quos terra aperto ore deglutivit, & vivos infernus absorbuit, perennem incurrat damnationem. Socius quoque Judæ Domini proditoris effectus, æternis cruciatibus retrusus teneatur. Et ne ei in præsenti sæculo humanis oculis impune transire videatur, in corpore quidem proprio futuræ damnationis tormenta experiatur, sortitus duplicem direptionem cum Heliodoro & Antiocho, quorum alter acris verberibus coercitus vix semivivus evasit, alter vero nutu superno percussus, putrescentibus membris, & scatentibus vermibus miserrime interiit, cæterisque sacrilegis, qui ærarium domus Domini temerare præsumpserunt, particeps existat, habeatque, nisi resipuerit, Archiclavum totius monarchiæ ecclesiarum, juncto sibi S. Paulo, obstitorem, & amœni paradisi aditus contradictorem, quos si vellet habere poterat pro se piissimos intercessores. Secundum mundialem vero legem, his quibus intulerit calumniam, centum auri libras cogente judiciaria potestate coactus exsolvat, & egressio appetitus illius frustrata nullum omnino obtineat effectum, sed hujus firmitas testamenti omni auctoritate suffulta semper inviolata ac inconcussa permaneat cum stipulatione subnixa. Actum Bituricæ civitatis publice. ✠ Willelmus ego hanc auctoritatem fieri & firmare rogavi, ac manu propria roboravi. Signum Ingelbergæ uxoris ejus, sig. Madalberti peccatoris Bituricensis archiepiscopi, sig. Adalardi peccatoris episcopi, sig. Attonis peccatoris episcopi, sig. Willelmi comitis nepotis ejus, sig. Armanni & aliorum. Data tertio idus Septemb. an. XI. regnante Carolo rege, indictione XIII. Ego Oddo Levita ad vicem cancellarii scripsi & subscripsi.

Ansulis inclusa leguntur in chartario, sed desunt in exemplari antiquo.
* fiat.
* Romani pontificis defensionem.
* hæc omnesque sanctos ejus.
* alienetis.
* horum quoque omnium propter, &c.
Vide secul. V. Bened. p. 80. & seq.

XV.

Charta Bernonis episcopi Matisconensis pro Cluniaco.

Speciale Christi præceptum dilectionem esse nemo est qui dubitet, quæ licet inter sæculares nimium frigescat, tamen inter spiritales ubicumque sint, necesse est hanc aliquatenus reservari, ad quam videlicet plenius nutriendam debent ipsi quoque in exterioribus sibi mutuo suffragari. Quapropter ego Berno Matisconensis ecclesiæ præsul in Christi nomine notum facio cunctis successoribus meis, tam episcopis, quam archidiaconis, ac reliquis hujus ecclesiæ prælatis, quia Cluniacensis cœnobii congregationem speciali nobis familiaritate conjunctam in quantum possumus solatiari congruum ducimus, ut ipsorum bonis operibus Deo largiente participemus. Siquidem tempore prædecessoris nostri beatæ memoriæ Geraldi quasdam contradictiones de suis ecclesiis habuisse noscuntur. Et quia præcipuum est illis ut quieti suum ordinem tenere possint, placuit tam mihi quam omni nostræ congregationi, ut quidquid vel ad episcopum, vel ad archidiaconum de ecclesiis pertinet, excepto hoc quod ad synodales eulogias vel ad paratam, totum habitatoribus prædicti loci concedimus: ita ut ipsas ecclesias, res, decimas vel tenere, vel dare sine ullius contradictione valeant, dummodo neque opus ecclesiæ neque Divinum officium negligatur. Sunt autem hæ eædem ecclesiæ Copta, Lancus, Blanuscus, Galuniacus, cum aliis capellis, quæ ad easdem pertinent. Synodale vero servitium, vel paratæ, vel ab his quos ibi præfecerint reddantur: quæ si neglecta fuerint liceat monachis emendare, & quod eis concedimus tenere. Sit autem hæc scriptura etiam pro signo societatis, ut tam vivi quam defuncti vel illorum, vel nostri communiter participentur bonis actibus, quos per Dei gratiam gesserimus. Noverint autem qui lecturi vel audituri sunt hanc auctoritatem, quod nostra sedes ex antiqua consuetudine pro lege teneat, ut id de nostris decimis facere liceat. Si autem ex successoribus nostris aliquis hoc infringere tentaverit, revereatur illud, *maledictus qui transgreditur terminos*, id est consuetudines, *proximi sui*, & ne forte pro sua crudelitate B. Petrum offendat, quem nos per beneficium collatum placare credimus. Ut autem hæc auctoritas firmior sit, hanc manu propria firmo, nostræque congregationis fratres firmare

929.
Deut. 27. 17.

rogavi. Berno episcopus, Bernardus presbyter, Adraldus presbyter, Ayminus archidiaconus, Adalardus archidiaconus, Adalgisus levita, Maimboldus levita, Berno & Gislardus presbyteri, Giraldus & Aldo subdiaconi, Beraldus & Arnulfus levitæ. Data est mense Januario, anno VI. regni Rodulfi regis, qui de eadem donatione præceptum jussit fieri & sigillo suo insigniri. Actum publice apud Matisconensem urbem omnibus primoribus unanimiter consentientibus. Bernardus rogatus scripsit.

XVI.

Berno episcopus Matisconensis concedit ad vitam Alberico de Narbona & filiis ecclesiam SS. Amoris & Viatoris.

930. vel 931. OMnia quæ processu temporis solida debent persistere, apicum caracteribus oportet adnotare ut valeant inconvulsa per diuturna tempora subsistere. Hujus rei gratia, notum habeatur omnibus huic deciduo cosmo degentibus, quia dum resideret domnus Berno episcopus secus basilicam almæ Mariæ virginis genitricis Dei, expetiit ab eo domnus Albericus comes illustris ex rebus aliquid terrenis subtrahi sancti Vincentii Matisconensis, fiscum videlicet unum in pago Lugdunensi cum adjacente ecclesia SS. Amoris & Viatoris, & quidquid in Vinciaco villa cernebat habere, ministeriumve præposituræ dignitatis, quæcumque ibidem subjecta sunt & cum capellis inibi adjacentibus inquisitis & inquirendis, universa sibi conferri sub integritate oppido postulavit. Tum domnus Berno prætaxatus pontifex annuens precibus prælibati comitis, contulit illi ecclesiam geminorum sanctorum Amoris & Viatoris cum omnibus appenditiis sicut superius inserta sunt, ut ipse Letoldus comes atque Humbertus filii præmemorati Alberici temporibus vitæ illorum ipsas res suis aptare usibus firmiter sine ullius controversia valerent, & ut liberius hoc tenere quiverint sine contradictione, precario quia facta erant ista & in elemosyna S. Vincentio collata fuerant, donaverunt S. Vincentio in pago Matisconensi capellam unam in honore B. Bartholomæi apostoli dicatam & in villa Fabricas sitam & quicquid in ipsa villa visi erant habere cum cunctis rebus ibi adhærentibus, ut abhinc & deinceps sine ulla contradictione sanctus Vincentius & rectores ejus teneant & possideant, & in pago Scodingensi villam unam Salvamentum nuncupatam, cum ecclesia quæ est in Aspugniaco in honore sancti Petri cum universis sibi appendentibus, cum servis & ancillis in utrisque villis commorantibus, ut post illorum trium decessum S. Vincentius suæ ecclesiæ sua & suas res & istas quas prædicti viri ibi contulerunt emelioratas & bene constructas recipiat . . . . Idcirco autem hanc præcariam sibi fieri poposcerunt, nequando alicujus malignitatis actu, causa repetitionis, ea quæ acta sunt quiverint fore abolenda: & ut . . . . domnus præsul Berno eam propriis manibus roboravit & fidelibus suis signandam tradidit, sed annis singulis festivitate S. Vincentii solidos X. ex argento in censu persolvant; quod si negligentes exinde in reddendo apparuerint in duplum cogantur exsolvere. Similiter Seminiacum & Castanedum quod nunc pertinet ad S. Amorem. Ea vero ratione actum est hoc ut si quispiam ex illis quibus ista donantur vel ex hæredibus eorum distulerit sancto Vincentio aut rectoribus ejus, excommunicatus habeatur, & a liminibus sacræ ecclesiæ sequestratus & consortio Christianorum & perceptione corporis & sanguinis Domini suspensus, sit pars ejus cum Datan & Abyron & Chore & cum Juda traditore Domini, omnesque maledictiones, quæ in libris continentur divinis veniant super eum. Berno peccator & humilis episcopus confirmavit, S. Maymbodus levita, Ado levita, Flocbertus levita, Durannus levita, Arnulfus levita, Berno presbyter, Terquartus presb. Hugo Rammoldus, data per manum Aymonis die Martis kal. Jan. anno 8. regnante Rodulpho rege.

XVII.

Albericus comes dat ecclesiæ Matisconensi ecclesiam de Fabricis & recipit in precariam Burgum & ecclesiam S. Amoris.

NOtum sit omnibus futuris & præsentibus, quia ego Albericus comes dono sanctæ Matiscon. ecclesiæ 930. vel
in honore S. Vincentii dicatæ in pago Matisconensi 931.
ecclesiam de Fabricis & quicquid in ipsa villa in fixum haberent canonici ibi divino servitio mancipati deinceps libere possideant. Et quia domnus Berno præfatæ ecclesiæ Christi episcopus cum suis canonicis concedit precario michi & filiis meis in pago Lugdunensi Burgum & ecclesiam sancti Amoris cum Vinciaco villa, præpositura, capellis adjacentibus cæterisque appenditiis, nos sub aliqua recompensatione donamus sæpedictæ ecclesiæ in eodem pago Seminiacum & Castanedum, & in pago Scodingensi villulas Appruniacum* cum capella sancti Petri & Satgiacum cum foresta Demontis & nemoribus, Vigniaco & Vincalis cum servis & ancillis in utrisque villis commorantibus & cum cæteris appenditiis; eo tenore ut quamdiu vivemus ego & filii mei Letoldus & Umbertus singulis annis reddamus S. Vincentio X. solidos, post decessum vero nostrum trium prætitulata ecclesia dona ista & precariam integre recipiat, S. Albericus comes, S. Letoldus, S. Umbertus. Data per manum Aimonis die Martis kalend. Januar. anno VIII. regnante Rodulpho rege.

* al. Aspugniacum.

XVIII.

Maimboldus episc. Matiscensis concedit Wistemaro capellam S. Stephani, & terram Morcampi sub censu annuo.

SAcræ Matiscensis ecclesiæ filiis præsentibus scilicet atque futuris intimare dignum duximus, quia dum 949.
esset domnus Maimboldus præsul venerandus apud Matisconem urbem intra incliti martyris Christi Vincentii basilicam residens in suorum fidelium consortio, adiit genua pietatis ejus quidam vir fidelis ejus suprascriptæ ecclesiæ filius nomine Vissemarus omni supplicatione poposcens conferri sibi aliquid ab eo ex rebus præscripti martyris, capellam videlicet unam in pago præfato in honore protomartyris S. Stephani dicatam & in Liutiniaco villa sitam, quæ est ex ratione canonicorum S. Vincentii. . . . . domini præstantissimi; & ex indominicata supradicti pontificis terra Morcampini cum omnibus appenditiis, cujus petitionem digne recipientes tam domnus pontifex, quam domnus præpositus Umbertus & reliqui fratres concesserunt & uxori ipsius Annæ prænominatam capellam cum beneficio sibi debito & rebus & decimis sibi pertinentibus secundum canonicum ordinem dispositis in laïcali potestate concessis, sed non aliter ipso jubente clericis distributis, ut dum sibi advixerint sub decreto census denariorum, ad usus fratrum VI. solidorum, ad cameram præsulis, de Morcampo denarios XII. in parata solidos IV. in eulogiis denarios VI. soluto autem præscripto censu omni tempore diebus vitæ suæ teneant simul quod adquisierint nemine inquietante. Ne vero in reliquum aliquam inde molestiam paterentur, prætaxatus antistes hanc præcariam eis fieri consentientibus suæ ecclesiæ filiis præcepit, quam propriis manibus roboravit & suorum contribulum digitis firmari jussit regnante Ludovico rege anno XIII.

XIX.

Ex chartar. Matiscon. Boheriano.

Charta de collatis ecclesiæ Matisconensi ab Hugone marchione & Leotaldo comite ad precem Maimbodi episcopi.

circa annum 949. vel 950.

QUicumque sanctorum locis & Domino famulantium catervis aliquid commodi pro conamine conferre gliscit, id sibi profuturum, pro transitoriis æterna commutans minime diffidit. Quamobrem intimare maluimus omni cœtui Regis poli obsequenti, quia peccatis nostris præpedientibus olim urbs nostra Matisconensis ignis concrematione depopulata est, & ad nihilum penitus redacta, ubi omnia sarta tecta basilicæ gloriosi martyris Christi Vincentii vastata & ex toto diruta sunt. Sed domnus Maimbodus præsul reverendus, in quanta potuit diligentia, ea restaurare curavit; non habentibus vero canonicis ipso in loco commorantibus qualiter vivere regulariter quirent, dolore tactus cordis sedule angebatur, non reperire valens quomodo fratribus sibi subditis, prout optabat misericorditer subvenire posset. Unde alloquens domnum Hugonem marchionem insignem & domnum Leotaldum piissimum comitem, cujus mens corde tenus in augmento prædictæ ecclesiæ dedita erat, deprecatus est serenitatem eorum, ut præfatorum inopiæ canonicorum miserando subvenirent. Cujus petitionem gratam suscipientes, & dum inter se quid agendum inde foret tractantes, tam pontifex, quam & comites, ad ultimum decreverunt, ut has decimas cum rebus & decimis cum beneficiis presbyteratis, & omnibus ibi adjacentibus, in usibus prænominatorum fratrum, unde quotidianam sumerent alimoniam, paterno ducti amore condonare deberent, quod & fecerunt. Præsul decimas, comites beneficia, ecclesiam videlicet S. Clementis papæ martyris, caput abbatiæ quæ est in suburbio præscriptæ civitatis, ubi corporaliter requiescunt ii sancti qui olim in ipsa urbe extiterunt episcopi & confessores, Mommolus sanctus, Eusebius sanctus, Nicetius, & S. Justus, omnem ipsam abbatiam cum suis appendiciis & integritate, atque ecclesiam S. Romani de Cadeniaco, cum omni sua integritate, & nonas ac decimas ex eodem fisco, quæ quondam ab eis ablatæ fuerant, necnon ecclesiam S. Desiderii martyris in ipso pago sitam, in villa Veriaco cum omnibus nobis pertinentibus. Prælibatus autem antistes in ipsa villa de sua terra indominicata ex ratione S. Petri, sicut Ramfredus tenuit, dedit eis quantum videbatur habere. Hæc omnia velut hic inserta habentur, pro æterna retributione, pro communi utilitate, pro suorum omnium salute prætaxati proceres ad victus præfatorum canonicorum sustentandos, ut in auctoris superni obsequio stabiles infatigabiliter permanerent, & pro ipsis cunctis temporibus orare non desisterent, placida firmitate, & pura voluntate concesserunt. Ne vero in reliquum ab aliquo episcopo successore, aut laïco nequissimo pervasore hæc infringerentur acta, prælocutus pastor jaculum suæ excommunicationis interposuit ita, *auctoritate Patris & Filii & Spiritus sancti, & omnium sanctorum violator hujus facti sit excommunicatus, & a cœtu Christianorum procul sepositus, & cum diabolo & angelis ejus in baratro inferni perpetuo reclusus. Qui autem adjutor & cooperator hujus extiterit operis, benedictionem interminabilem, immarcessibilemque a Domino, & gaudium æternæ felicitatis cum sanctis omnibus in cælo possideat.* Quo vero hæc facta firmius perpetim persistere valerent, prædictus pontifex, etiam prænominati principes hoc soliditatis decretum fieri jusserunt, quod propriis manibus corroborare dignati sunt, & pontificum ac fidelium laïcorum digitis signandum tradiderunt. De omnibus vero fiscis passim commanentibus, qui olim S. Vincentii fuerunt, nonas & decimas reddiderunt. Maimbodus S. Matiscensis ecclesiæ humilis episcopus. S. Hugonis comitis, S. Leotaldi comitis, S. Alberici filii ejus, S. Walterii vicecomitis, S. Rotberti, S. Wicheranni, S. Hugonis, S. Gosberti, S. Leutgerii, S. Manonialdi, S. Baterii, S. Amelini.

XX.

Ex chartar. Matiscon. Boheriano.

Privilegium Agapiti papæ concessum Maimbodo Matisconensi episcopo.

circa annum 950.

AGAPITUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo Maimbodo Matisconensis ecclesiæ episcopo, perpetuisque successoribus in perpetuum. Cum omnium sanctarum Dei ecclesiarum status a beatorum Apostolorum principis Petri doctrinis provehatur, & ab ejus fulcimine lapsa quæ sunt resolidantur: oportet merito sanctam Matiscensem ecclesiam minorationem suæ diœceseos patientem, suarumque dignitatum copia carentem cito restitui, ut honorem suum non amittat. Cognoscentes igitur ipsam in omnibus quassatam, convenit ad ejus relevationis statum auxiliatricem nostram porrigere dextram: quatenus B. Petri apostoli fonte potata, Christo juvante, suis redintegretur honoribus; & ideo omnium sanctarum Dei ecclesiarum cultores comperiant atque fideles, eo quod Maimbodus, dilectus episcopus, spiritualis filius noster, suggessit apostolicæ almitati nostræ, quatenus concederemus suis canonicis & laïcis in ecclesia S. Vincentii martyris commorantibus, aliunde ibidem non ordinare episcopum nisi qualem canonici una cum prædictis religiosis laïcis inter se elegerint, sicut sacri censent canones; etiam concedimus sibi suisque successoribus, ut honor debitus omni tempore impendatur. Prænominatis etiam canonicis concedimus atque confirmamus omnes res, quæ per præcepta Regum vel largitionem bonorum Christi fidelium utriusque sexus in eodem loco conlatæ sunt, ut inrefragabiliter sine alicujus contradictione in perpetuum habeant. Abbatiam vero S. Clementis martyris, quæ est in suburbio præfatæ civitatis cum omni integritate & ecclesiis atque terris & ancillis, colonis & colonabus sibi pertinentibus; necnon & ecclesiam S. Desiderii in Vergiaco villa sitam cum terrula S. Petri ex episcopatu in prænominata villa conjacente, simulque ecclesiam S. Romani in Cathenaco * villa sitam. Verum etiam nonas & decimas & ex furtis * præfati pagi, atque tertiam partem nemoris juxta Ararim fluvium ab amne, villaque Adolani sitam, sicut pius Hludovicus rex dilectus filius noster annuente prætaxato Maimbodo præsule de decimis & terra, pariterque consentientibus Hugone marchione & Leothaldo moderatissimo comite, cujus animus in augmento præfatæ ecclesiæ omnino flagrabat, concessit. Itaque nos per hoc nostrum apostolicum privilegium concedimus detinendum perpetualiter cum decimis S. Albani martyris & Gisario: ita ut amodo & deinceps quicquid in eodem loco donata vel concessa sunt, vel Divina pietas in posterum augere voluerit quacumque persona, absque alicujus impulsionis molestia teneant & possideant. Ea vero ratione, ut nullus Rex, dux, comes, aut exactor vel publicus minister super eos aliquam angariam aut districtionem seu gravamen atque imperationem imponere præsumat, nisi quantam fideles canonici prædicti loci alicui personæ ob suam bonitatem concedere voluerint. Statuentes atque promulgantes coram Deo & terribili ejus examine, per hujus nostrum apostolici privilegii firmamentum sancimus, & beati Petri apostolorum principis auctoritate decernimus, & tam apostolicæ sedis obtestamur futuros pontifices, quam qui ecclesiasticas ministraverunt functiones, vel etiam magnas parvasque personas, ne quispiam, quacumque sit dignitate præditus, de omnibus istis capitulis, quæ a nobis concessa sunt quoquomodo licentiam habeant a sæpe sæpius nominato loco, atque specialiter apostolicæ exorationis gratia conjuncta disjungere aut alienare. Si quis interea, quod non credimus, temerario ausu contra ea, quæ hac nostra auctoritate pie & firmiter per hoc nostrum privilegium disposita sunt contraire

* al. Cadeniaco.
* f. furnis.

tentaverit, vel hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro A stabilitate jam dictæ ecclesiæ ordinate statuta sunt, refragare in aliquo aut transgredi præsumpserit, sciat se auctoritate B. Petri Apostolorum principis, cujus immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum; & cum diabolo & ejus atrocissimis pompis atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æterni incendii supplicio concremandum. At vero qui pio intuitu custos & observator in omnibus extiterit custodiens hujus nostri apostolici constitutum ad cultum Dei respiciens, benedictionem æternam a misericordissimo Domino Deo nostro percipiat & vitæ æternæ particeps effici mereatur.

XXI.

Leutaldus Imperatorius comes reddit quæcumque habebat de ratione & rebus S. Vincentii Matiscensis.

circa annum 955. NOtitia Werpitionis liquido omnibus nobilissime patet, qualiter domnus Mainbodus antistes cum collegio utriusque ordinis cleri ac populi serenitatem domni Leutaldi imperatorii comitis ut sancto Vincentio martyri invictissimo & sibi suisque de seipso justitiam facere humillime expetiit, de rebus scilicet abbatiæ S. Clementis martyris, quas per privilegia apostolica & præceptiones regales congregatio præscripti martyris ipso annuente & in omnibus opem ferente adquisierat, ut eas benignissime redderet & sui, qui ipsas injuste tenebant. Quicquid in præmemorata villa ex eadem ratione erat in servis & ancillis, vineis, campis, C pratis & omnibus ibi pertinentibus partibus dom. Vincentii gloriosi martyris & communitati fratrum victuique quotidiano Werpiverunt & sincera voluntate dimiserunt tam domnus comes Leotaldus quam fidelis suus Guichardus, unde hanc notitiam prælibatus comes fieri jussit, & fidelibus suis roborare præcepit. Quicquid autem ex eadem terra est in his locis inter Princiacum & Camillas, inter Priciacum & Corbonacum, modo Colonicas de Moncellis. Signum Leutaldi comitis, S. Alberici fratris ejus, S. Walterii vicecomitis, S. Alerici vicecomitis, S. Hugonis, S. Richardi, S. Ratherii. Data per manum Ummisse.

XXII.

Wichardus de Bellijoco dimittit omnes malas consuesuetudines, quas antecessores sui imposuerant terris & villanis ecclesiæ S. Vincentii Matisconensis.

medio XI. seculo vel circiter. NOtum sit omnibus, quod Wichardus de Bellijoco, recordans peccata & offensiones quas pater suus Wichardus & prædecessores sui habuerunt de communione B. Vincentii & canonicorum ejus, pro malis consuetudinibus quas miserunt terris & villanis eorum, quæ sunt in civitate sua, vel videbantur esse in salvamento suo, venit Matisconem in ecclesiam prædicti martyris ante altare & reliquias ejus: & in præsentia Valterii episcopi ac singulorum canonicorum dimisit vel Werpivit Domino & eidem martyri atque canonicis præsentibus & futuris, omnes illas malas consuetudines, quas sicut prædiximus, pater suus, vel prædecessores sui terris, vel villanis prædictæ ecclesiæ imposuerunt. Retinuit autem hac causa salvamenti, quamvis non justè nec rectè, tempore missionis villam, quæ manet in illa parte terrarum, quam ipse vel pater tenuerunt secundum divisionem suam, scilicet, ut qui cùm bobus laborant vel equis, reddant unum sextarium secundum mensuram de Bellijoco. Pauperiores verò qui manibus laborant, vel cùm fossoribus suis unde vivunt, reddent medietatem mensuræ: pro his igitur absolvimus patrem ejus & cæteros prædecessores ex parte Dei & sanctorum ejus, & nostra, de omnibus malis quæ fecerunt nobis & nostris, ut ipsi mereantur peccatorum suorum absolutionem per hanc remissionem, & illi uxorique ejus concedimus societatis nostræ, & orationum atque eleemosynarum partem. Actum Matisconi III. calend. Februarii regnante Henrico rege.

XXIII.

Drogo episc. Matiscensis restituit officium præpositura communioni canonicorum ecclesiæ S. Vincentii Matiscensis.

ANno M. LXIII. ab Incarnatione Dominica indictione II.* Philippo puero regnante in Francia quo Gualtherius crudeliter interemptus a præsenti decidit vita, Matiscensis ecclesiæ canonicorum seu clericorum caterva venit in Drogonis sui episcopi præsentia B humiliter petens, ut eidem quæ dudum nimiis fortunis erat afflicta, qualibet miserendo afferret remedia. Petierunt autem ut officium præpositura, quod tenuerat præpositus ipse, cujus prælationis occasione malis consuetudinibus & creberrimis direptionibus res & facultates ecclesiæ maxime erant perturbatæ, in eorum unde totum sumptum vel usurpatum erat redderet communione. Cognoscens itaque præsul eorum justæ de necessario annuendum petitioni, illud ministerium & quicquid ibidem tenuerant eatenus præpositi, ipsorum reddidit & restituit communioni, ut ea deinceps secure possiderent jure interminabili, cessante ulterius prælatione & nomine ipsius officii secundum tenorem moris in ipsa ecclesia hactenus habiti. Quasdam quoque injustitias, quas quidam prædecessorum suorum canonicis fecerant aliquando: scilicet res vel facultates eorum diripiendo in obitu suo, donando illorum propinquis, seu quibuslibet vendendo; exnunc & in futurum ipse eis remittit omnino, ne ab aliquo successorum ejus ulterius requiratur aut accipiatur omnino, obtestando & inhibendo præter quam tum illi scienter & gratis eis distribuerint prædestinando. Igitur ego episcopus licet indignus Drogo, hæc quæ prædicta sunt, in communione fratrum reddo & pono, atque omnes successores meos per Dominum obtestor & cum omni supplicatione exoro, ut in futurum perpetualiter laudent & faciant quod ego facio & laudo. Deprecor autem sanctæ Romanæ ecclesiæ Pontificem summum & dominum nostrum regem Francorum, sed & episcopos & principes ad quorum hæc oblata fuerint conspectum, ut hoc laudent & corroborent D scriptum, quatenus sint participes eorum quæ in ipso loco facta fuerint bonorum: confirmantibus autem & laudantibus illud sit perennis vita & perpes salus; perditio vero & anathema, nisi resipuerint, contradicentibus & dissipantibus. 1063. * al. I.

XXIV.

Bulla Alexandri papæ II. pro ecclesia collegiata S. Mariæ de Bellijoco in diœcesi Matisconensi.

ALEXANDER episcopus servus servorum Dei, canonicis eccclesiæ sanctæ Mariæ sitæ in episcopatu Matisconensi loco Bellijoco, illorumque successoribus in perpetuum. Quoties ea a nobis petuntur quæ a religione non discrepant, libenter debemus annuere, & favoris nostri gratanter præbere assensum. Quoniam ex consideratione Apostolicæ sedis, cui, Deo auctore, licet indigni meritis, præsidemus cogimur etiamsi a nobis exigantur, his talibus semper invigilare, ac saluti animarum solerti studio providere. Quapropter, dilectissimi filii, quia postulastis a nobis quatenus & ecclesiam circa quam degitis sub tutela apostolicæ defensionis susciperemus, cum per interventum episcopi vestri per litteras vestras, tum devotis vestris precibus flexi, petitioni vestræ libenter annuimus; inclinati ergo vestris rogationibus, vos vestraque bona atque prædictam ecclesiam sub munimine apostolicæ protectionis suscipimus, & confir- 1070. E

mamus quidquid dicta ecclesia juste habet vel deinceps juste adquisitura est tam in terris, quam in vineis, seu cujuslibet generis possessionibus : ita ut non liceat cuiquam ecclesiasticorum vel secularium, magnæ parvæque personæ vos inquietare, vel quidquid injuria prænominatæ ecclesiæ in alienum transferre, salva matris ecclesiæ & proprii episcopi reverentia. Quisquis autem temerario ausu hujus nostræ sanctionis privilegium infregerit, nisi resipuerit, noverit se excommunicationis atque anathematis vinculo innodandum. At vero qui pio intuitu custos & observator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Datum Laterani II. kal. April. per manus Petri clerici fungentis munere Petri sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis ac bibliothecarii. Anno ab Incarnatione Domini M. LXX. Pontificatus D. Alexandri II. papæ IX. indict. VIII.

XXV.

Ex chartar. Matisc. Boheriano & in app. annal. Bened. tom. 5. pag. 628.

1071.

Privilegium Alexandri papæ II. pro monasterio S. Rigaldi diœcesis Matisconensis.

ALEXANDER episcopus servus servorum Dei congregationi de monasterio S. Rigaldi de Ancisa* in perpetuum. Religiosis desideriis ea pietate & benevolentia consulendum atque concedendum est, ut propositum piæ devotionis de fructu suæ provectionis gaudeat, & meritum benignitatis acquirat, quod huic sine difficultate præsidia præstat. Igitur venerabilis frater Eustorgius monasterii S. Austremonii de Alverno monachus, in sylva quadam quæ dicitur Adursa* in episcopatu Matisconensi eremum inhabitaverat, & desertum loci adusque monasterii & aliquantulæ congregationis fructum adjutorio divinæ miserationis, & pia collatione fidelium animarum excoluerat, apostolatus nostri præsentiam adiens, intervenientibus fratris nostri Aganonis Augustodunensis episcopi precibus suppliciter postulavit, ut idem monasterium in apostolica jura reciperemus, & privilegio apostolicæ tuitionis muniremus, quatenus ille venerabilis locus singulari patrocinio & defensione matris omnium ecclesiarum suffultus & roboratus, & felicior in omni bono crescat, & sincerior inter humana tentamenta consistat, cujus precibus sine contemptu pietatis & justitiæ, effectum non potuimus denegare. Notum sit ergo omnibus fidelibus in perpetuum quoniam eidem fratri & carissimo filio nostro Eustorgio suisque fratribus, cunctisque eorum successoribus privilegium nostræ apostolicæ tuitionis concessimus, statuentes & expresse decernentes, ut ipsum monasterium S. Rigaldi de Ancisa *, & omnia quæcumque jure habet aut divina pietas....... in futurum sibi habenda concesserit, ita sub jure & apostolicæ majestatis protectione consistant, ut nullus Imperator, Rex, dux, marchio, episcopus, comes, seu abbas vel aliqua persona secularis aut ecclesiastica, magna vel parva, aut invadere aut molestare, vel in aliquo inquietare & a statu suo aliquid conditionaliter inde exigendo turbare præsumat. His etiam addimus ut nullus in eodem monasterio, nisi per electionem fratrum juxta regulam sancti Benedicti abbas constituatur, & episcopus Matisconensis in cujus parrochia est, si gratis & sine pretio hoc velit facere, electum a fratribus debeat consecrare, & suo regimini cœtum sibi commendare : sin vero pretium exigat pro consecratione, aut aliquo modo canonicam electionem fratrum tentet impedire, ad apostolicam sedem pro ordinando & consecrando abbate suo veniant. Si quis vero citra hujus nostræ constitutionis & confirmationis paginam nefario ausu agere & venire tentaverit, nisi resipiscat, auctoritate apostolorum Petri & Pauli ac nostra excommunicandum & ab omni consortio fidelium repellendum se esse pertimescat. Qui autem piæ venerationis intuitu observaverit, & hic apostolicæ benedictionis gratiam & consolationem habeat, & æternæ remunerationis pretium Deo donante capiat. Datum Laterani XVI. kal. Apr. per manus Petri S. R. E. presb. cardin. anno X. pontific. dom. Alexandri II. papæ, Dominicæ Inc. M. LXXI. ind. IX.

* alias de Avesa.

* al. Avesir.

* al. de Avesi.

XXVI.

Ex chartar. Matiscon. Boheriano.

1072.

Electio Hugonis abbatis S. Rigaldi ab Humberto Lugdunensi archiepiscopo confirmata.

ANNO M. LXXII. Incarnationis Domini nostri Jesu Christi, cum auctoritate & privilegio Alexandri venerabilis papæ sanctæ Romanæ ecclesiæ, ex præcepto quoque domini Drogonis Matiscensis episcopi, qui jam obierat in Christo, & cum adjutorio & assensu canonicorum ipsius ecclesiæ, atque cum magna opitulatione domni Aganonis Eduensis præsulis; nos humilis grex monachorum degentium in monasterio sancti Rigaldi vocitato in honore summæ & individuæ Trinitatis atque sanctæ Dei genitricis Mariæ, necnon & ipsius prædicti confessoris dicato, elegimus nobis unum de prioribus fratribus nostris abbatem nomine Ugonem, a puero sub regula beati Benedicti enutritum, doctrina institutum, natura prudentem, moribus temperatum, vita castum, hominibus affabilem, fide catholicum, litteratum, in lege Domini institutum, in dogmatibus ecclesiasticis exercitatum. Hunc itaque quoniam Matisconensi ecclesiæ, in cujus episcopatu degimus, deest episcopus, cui nos subjici canonice profitemur, cum assensu canonicorum ejusdem, domno archiepiscopo sanctæ Lugdun. ecclesiæ Umberto offerimus in abbatem consecrandum, optantes eum nobis præesse & prodesse, simulque promittentes ei obedientiam juxta beati Benedicti patris nostri institutionem. Signum Umberti Lugdunensis archiepiscopi, sig. domni Armanni Viennensis archiepiscopi, sig. Guichardi Athanacensis abbatis, sig. Bladini decani, sig. Ugonis præcentoris & camerarii, sig. Rothaldi archicapellani, sig. Pulcherii editui. Item sig. Udonis Matisconensis decani, sig. Anserardi secretarii, sig. Raynulfi præcentoris & cancellarii, sig. Eudelini archidiaconi, sig. Gauffredi, sig. Odonis, sig. Stephani.

XXVII.

circa annum 1074.

Litteræ commendatitiæ Gregorii papæ VII. pro Landrico ad clerum & populum ecclesiæ Matiscensis.

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, clero & populo Matisconensis ecclesiæ salutem & apostolicam benedictionem. Quanta sit erga vos & locum vestrum apostolicæ sedis benevolentia, ex amore quem in episcopum vestrum habemus cognoscere datur, qui episcopalis officii benedictionem & dignitatem per impositionem manuum nostrarum auctore Deo suscepisse dignoscitur. Cæterum ut ordinationis suæ certa demonstrare possit indicia, sicut oportere cognovimus, cum litteris nostris & apostolico sigillo eum ad vos remisimus, ammonentes vos & apostolica auctoritate præcipientes ut eum omni dilectione & gaudio recipientes unanimiter honoretis & reverentiam, quæ patri debetur & episcopo, fideli obedientia ac devota subjectione sibi exhibeatis, attendentes Dominica verba *qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit:* tanto enim lætioribus animis hunc suscipere, venerari, timere debetis ac diligere, quanto eum ab omni simoniaca ambitione purum & incontaminatum, nec aliunde quam per ostium ad custodiam animarum vestrarum in ecclesiam introisse & episcopalis vigilantiæ speculam constat ascendisse. Proinde nos multum vobis congaudentes, rogamus & ammonemus dilectionem vestram, quatenus ad regendam sibi commissam ecclesiam ejusque jura conservanda, & ubi opus fuerit recuperanda, quantum valetis consilium sibi & adjutorium præbeatis, & in omnibus quæ ad Christianam religionem pertinent ejus ammonitionibus acquiescatis, scientes sibi ac vobis & ecclesiæ cujus in Christo spiritales filii estis, apostolica suffragia quantum Deo præstante possumus ad libertatem fidei vestræ & nostram profectumque salutis, ubique prompta atque parata fore.

Luca 10. 16.

XXVIII.

Placitum coram episcopo & comite Matiscensi inter canonicos S. Vincentii & Hugonem de Suisiaco supra hæreditate Fromaldi.

1075. vel 1076. NOtum sit omnibus sanctæ Matiscensis ecclesiæ filiis præsentibus videlicet & futuris, quod Hugo de Suisiaco, licet injuste, calumniam dudum intulit canonicis sancti Vincentii de hæreditate quam Fromaldus quidam nobilis homo dederat sancto Vincentio: ipsi enim quia parentes erant contendebant inter se de hæreditatibus suis, quæ sibi provenerant ab antecessoribus suis, scilicet ab Arlulfo & Telina qui fuerunt frater & soror. Itaque post longam contentionem & calumniam quam ipse Hugo inferebat canonicis pro ipsa hereditate, venerunt inde ad placitum canonici, ipse Hugo B cum propinquis & amicis & senioribus suis ante domnum episcopum Landricum & comitem Guidonem, ubi post longas ratiocinationes querelarum & diversarum diffinitionum seu placitationum qualiter ipsi & partes eorum has hæreditates inter se calumniaverant vel tenuerant: episcopus & comes cum pluribus aliis judicibus intelligentes rectitudinem ecclesiæ, decreverunt causa equitatis & concordiæ, ut quia hæc hæreditas a fratre & sorore ad hæredes pervenerat, canonici sine inquietudine quæ possederant de his terris per donum Fromaldi haberent & retinerent; eo tamen pacto ut si aliquid inde haberent supra medietatem, unde ipse Hugo escambium non haberet, hoc illi dividerent, similiter & ille ipsis. De terris vero arabilibus & planis, quia divisæ non erant, judicatum est ut si alii illas laborarent per laudationem & præceptum, obedientiales, vel ministri ejus atque ministri illius Hugonis illas haberent & redditus earum ipsi inter se dividerent, usquequo terræ per consensum utriusque partis ad æqualem divisionem pervenirent. Judicatum quoque est ut si pars canonicorum de hac hæreditate aut per se, aut per donatorem suum melius vestita & ædificata est parte illius Hugonis, non propter hoc ipse in parte illorum divisionem requirat, sed suam desertam quæ de eadem hæreditate est, contra illam ad suum opus ædificet, quia non est recipiendum ad meliorationem terrarum sed ad quantitatem. Hanc convenientiam vel placitationem confirmavit Hugo & laudavit, & ipsi qui ex parte ejus adfuerunt, scilicet Goffredus pater uxoris ejus cum filiis suis Walterio, Bernardo, Gausferanno, Ansideus quoque de Obleto, & Bernardus, & Ansedeus de Muiciaco, & Gausferannus de Glassiaco. De alia parte domnus episcopus cum canonicis S. Vincentii, scilicet Rainulfo, Johanne Sendeleur, Eustachio, Jarentone, Odone, Gaufredo & Hugone Burdino laïco cum pluribus aliis.

XXIX.

Landricus Grossus una cum Bernardo fratre reddit episc. Matiscensi villam Siciaci & ambo admittuntur ad osculum.

post an. 1075. POst mortem Bernardi Grossi, factis monachis Gausferanno & Bernardo filiis ejus, quibus villa Sisiaci per precariam concessa fuerat, venit Landricus Grossus filius jam dicti Bernardi & frater horum cum alio Bernardo fratre suo in præsentia domni Landrici venerabilis episcopi & Odonis decani & aliorum canonicorum Matiscensium, concedens & confirmans donum & verpitionem, quam pater suus fecerat de villa Sisiaci. Insuper etiam pro absolutione antecessorum suorum, & ut Dominum inveniret sibi propitium intercedente B. Vincentio martyre suo, per annulum jam dicti Landrici episcopi finivit & reddidit, & si quid juris habebat in eadem villa Sisiaci dedit B. Vincentio & canonicis ejus. Ut autem hoc stabile & firmum permaneret, osculatus est domnum episcopum, in fide pollicens quatenus sicut promittebat ulterius teneret, & si quis exinde calum- A niam vel aliquam molestiam faceret B. Vincentio aut suis, sine omni malo ingenio fideliter adjuvaret: fecit autem & Bernardus frater ejus similiter. Sign. Landrici & Bernardi qui fecerunt & firmare rogaverunt, sign. Lethaldi & filii ejus de Digoine, sig. Ansedei de * Ocbaldo, sig. Elerii de Crais, sig. Gauseranni & Engelotti fratris ejus de Montenacio, sig. Umberti Ungri, sig. Roberti de Breciis, sig. Hugonis de Fais, sig. Bertranni de Ver. Factum est per manum B. & in manu domni Landrici Matiscensis episcopi, regnante Philippo rege.

* al. de Obleto.

XXX.

Berardus episc. Matisconensis restituit res quasdam ecclesiæ Athanacensi. Ex chartar. Athanac.

circa 1096. NOtum sit omnibus tam præsentibus quam futuris quod Berardus Lugdunensis ecclesiæ archidiaconus & deinde Matisconensis episc. factus, antea quam cum fratre suo Humberto Hierosolymam iret, consentiente eodem fratre suo reddidit Deo & sancto Martino Athanacensis ecclesiæ ea, quæ in parrochia de Vesa & in parrochia Esculiaco, & in parrochia de Darziliaco possidebat, hæcque redditio facta est per manum domni Jaucerandi Lugdunensis archiepiscopi & domni Pontii Athanacensis abbatis & Berardi prioris de Chaseto. Defuncto autem utroque fratre, Berardo scilicet Matisconensi episcopo & fratre ejus Humberto Orselli, successerunt sibi duo filii ejusdem Humberti, Hugo videlicet de Rioterio & Dalmatius de Castillione fratres, qui ea, quæ patruus eorum Matisconensis episcopus C laudante patre suo Humberto sine ulla retentione Athanacensi monasterio reliquerat, in irritum revocare conati sunt. Datis igitur quingentis solidis a supra memorato Berardo monacho Hugoni & Dalmatio fratribus, & decem Hugoni Palatino, decem quoque Renconi de Vugo consiliariis eorum, prænominata eorum calumnia penitus exclusa est. Quin etiam Lugduni super altare archiepiscopalis capellæ & in manu domni Petri Lugdunensis archiepiscopi, si quid juris in prædictis possessionibus habebant Deo & sancto Stephano & B. Martino Athanacensi dimiserunt, & ad æternam suæ concessionis memoriam vel dimissionis, hanc chartam fieri mandaverunt, quæ ex eorum conscripta voluntate & mandato domni Petri Lugdunensis archiepiscopi & Poncii Savigniacensis abbatis per quod id actum est, D sigillis munita est. Hujus autem dimissionis factæ in manu domni Petri Lugdunensis archiepisc. testes sunt Falco Lugdunensis decanus, Hilio abbas S. Justi, Stephanus archidiaconus, Guillelmus & Stephanus præcentores, Girinus dapifer, Guillelmus de Marziaco, Aymo de Varennis & Aymo de Ruvoiri, Durandus quoque de Sandraent, & Renco, & Stephanus de Vogo, & Hugo de Lasnai milites. Iidem postea in capitulo Athanacensi in manu Otgerii ejusdem loci abbatis & super altare Athanacensi S. Martini donaverunt S. Martino quidquid ibi juste seu injuste calumniabantur.

XXXI.

Bulla Urbani papæ II. pro Landrico Matisconensi episcopo.

E URBANUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri Landrico Matisconensi episcopo, suisque successoribus canonice promovendis in perpetuum. 1096.
Tuis frater, petitionibus annuentes, sanctam Matisconensem ecclesiam, cui auctore Deo præsides, auctoritate sedis apostolicæ munimus. Statuimus enim ut ecclesia de Prisciaco, de Fabricis, de Verchessoto, de Mardubrio, ecclesia S. Amoris, & cætera omnia quæ tua fraternitas ex hostium manibus erepta reparavit, universa etiam quæ juste ad eandem ecclesiam pertinere noscuntur, tibi tuisque successoribus libera semper & illibata serventur. Interdicimus etiam ut te ad Dominum

evocato, vel tuorum quolibet successorum, nullus omnino invitis vestræ ecclesiæ clericis, aut episcoporum, aut ecclesiæ res auferre, diripere, vel distrahere audeat; ipsum autem clericorum claustrum, & claustri domos ita semper liberas permanere sancimus, ut nemini illic violentiam liceat irrogare. Datum Cluniaci per manum Johannis sanctæ Rom. eccl. diaconi cardinalis XV. cal. Novemb. ind. 3. an. M. XCVI.

XXXII.

Bulla Paschalis papæ II. qua omnia monasteria a Cluniaco pridem dependentia eidem abbatiæ asserit.

1100. ZElus Domini & religionis prærogativa, qua per universum fere Occidentem nostris temporibus, per Dei gratiam congregatio vestra præcelluit & inconcussa unitas, qua inter procellas omnes sedi Apostolicæ adhæsistis, mansuetudinem nostram vehementius exhortantur, imo urgent atque compellunt, ut vestris petitionibus assensum accommodare, & quieti vestræ in posterum providere sollicitius debeamus. Quapropter quidquid libertatis, quidquid tuitionis, quidquid auctoritatis prædecessores nostri ecclesiæ Romanæ pontifices præsertim apostolicæ memoriæ Gregorius VII. & Urbanus II. vestro monasterio & locis ad id pertinentibus contulerunt, nos quoque præsenti decreto, auctore Domino, confirmamus: ad hæc adjecimus, ut in omnibus prioratibus & cellis, quæ nunc sine proprio abbate vestro regimini subjectæ sunt, nullus unquam futuris temporibus abbatem ordinare præsumat, sed tam prioratus ipsi & cellæ, quam & cætera in quibuslibet locis omnia de quibus fraternitas tua, Arvernensis concilii, quod per supradictum Urbanum pontificem celebratum est, tempore investita erat, de quibus tunc nulla quæstio mota est, cui nimirum concilio per temetipsum interfueras, tam tibi quam successoribus tuis in pace semper & quiete serventur, in quibus hæc propriis visa sunt annotanda nominibus. Sancta Maria de Charitate, de Martigniaco, S. Petrus de Munsiaco, S. Petrus de Leniciis, S. Paulus de Pergamo, S. Isidorus de Hispania, S. Odylus de Scarrione, S. Marcellus de Salsiniaco, S. Marcellus de Cabilone, Carus-locus, Paredus, Romanum monasterium, S. Victor de Gebenna, Paterniacus, S. Saturninus de Provincia, S. Europius, S. Martinus de Auxia, Monasterium de Caceriis, S. Maria de Tolosa, Boort, Tirinus, S. Martinus de Campis, Sylviniacus, Virgenus, Ginniacus, Nantuacus, S. Pangratius de Anglica, S. Licerius de Bigorro, S. Orientius Auscienfis, S. Maria de Nazara, S. Jacobus de Potino, S. Gabriel de Cremona, S. Salvator & S. Stephanus de Niverno. Præcipimus etiam ut omnes ecclesiæ, seu capellæ vestræ & cimiteria libera sint, & omnis exactionis immunia, præter consuetam episcopi paratam justitiam in presbyteros, si adversus ordinis sui dignitatem offenderint, exceptis nimirum ecclesiis illis, quæ absque hujusmodi subjectione in abbatis potestate subsistunt. Liceat quoque vobis in juribus vestris presbyteros eligere, ita tamen ut ab episcopis vel episcoporum vicariis animarum curam absque vænalitate suscipiant, quam si committere illis, quod absit, ex pravitate noluerint, tunc presbyteri ex Apostolicæ sedis benignitate officia celebrandi licentiam consequantur, neque cuilibet facultas sit, aut claustri unquam aut locorum vestrorum fines, pro vivorum sive defunctorum eleemosynis ob salutem datis inquietare, sed tam virorum quam mulierum oblationes quæ Deo offeruntur in usum servorum Dei pauperumque Christi percipere liceat. Abbatias vero quas tuæ, tuorumque successorum ordinationi prædecessor noster Gregorius VII. papa commisit, nos quoque committimus, videlicet Vizhelico, S. Egydii, S. Johannes de Angeliaco, S. Petrus de Moysaco, Maliacensè, S. Martialis de Lemovico, Novum-monasterium, S. Cypriani Pictaviensis, de S. Sacco, adjicientes etiam sancti Germani Autissiodorensis, sancti Austremonii, Mauriacensis, sancti Berthini Tarvaniensis eidem ordinationi subjaceant, salvo nimirum jure sanctæ ecclesiæ Romanæ. Nec minus illud supradictum Urbani secundi papæ capitulum confirmamus, ne cellarum vestrarum ubilibet positarum fratres pro qualibet interdictione vel excommunicatione divinorum officiorum suspensionem patiantur, sed tam monachi, quam & famuli eorum, & qui se monasticæ professioni devoverunt, clausis ecclesiarum januis, non admissis diœcesanis, divinæ servitutis officia celebrent, & sepulturæ debita peragant. Concedimus etiam vobis laïcos seu clericos seculares, nisi qui pro certis criminibus excommunicati sunt, ad conversionem sive sepulturam per loca vestra suscipere: clericos quoque regulares, qui pro necessitatibus ad vestrum cœnobium effugiunt suscipiendi & ad vestrum propositum admittendi religioni vestræ licentiam impertimus. Præterea decernimus, ut nulli omnium hominum liceat vestrum venerabile cœnobium, & loca subdita temere perturbare, sed eorum ecclesiæ possessiones & bona cætera quæ pro animarum salute donata sunt, vel in futurum Deo miserante donari contigerit, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permaneant quos* profecto cognoscimus ab excommunicatis, & rapacibus discretione debita* contineri. Si qua igitur ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere tentaverit venire, secundo & tertio commonita, nisi satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena sit, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat, cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem æternæ pacis inveniant. Amen. Ego Paschalis sanctæ ecclesiæ Catholicæ episcopus. Ego ...... Prænestinus episcopus. Ego Albericus cardinalis sancti Petri ad vincula. Ego Teuto cardinalis SS. Johannis & Pauli. Ego Johannes Tusculanensis episcopus. Ego Paganus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ. Datum Anagniæ per manum Johannis S. R. E. diaconi cardinalis XVII. kal. Dec. indictione VIII. Incarnationis dominicæ M. C. pontificatus autem domini Paschalis papæ secundo.

* f. quæ.
* indebita)

XXXIII.

Christiani archiep. Moguntini epist. ad Cluniacenses de Hugone III. abbate. *Ex authent.*

CArissimis & in Christo vere reverendis fratribus, B. priori claustrali totique Cluniacensis ecclesiæ conventui Christianus Dei gratia Maguntinæ sedis humilis minister salutem cum sinceræ dilectionis affectu. *circa annum* 1160. Temporibus patrum nostrorum sancta Maguntina ecclesia, cujus licet immeriti gubernacula tenemus, cum ecclesia & conventu Cluniacensi vinculo caritatis connexa uniformiter, unitatem servare decrevit. Ideoque præ cæteris religiosis ecclesiis speciali quadam prærogativa ipsam semper dileximus, & in posterum honorare pro sua reverentia firmum habemus propositum. Quanto ergo ampliori caritatis affectu ei conjuncti sumus, tanto amplius & efficacius ab ipsa & a vobis exaudiri, maxime in his quæ utilitatis vestræ sunt, non diffidimus. Discretionis itaque vestræ non latet prudentiam, quod domnus Hugo quondam abbas vester vir vere magnæ religionis & prudentiæ a quibusdam fratribus vestris injuste ejectus sit, & ad dominum Imperatorem confugit, quem ipse affectu benigno suscepit, & omnia quæ in potestate sua erant, divina providentia hoc agente, regenda donavit. Nam nisi ea sub nomine abbatis tempore schismatis tenuisset, hodie Cluniacensis ecclesia omnia amisisset. Hinc est quod ei gratias agere & ipsum honorare & honori suo intendere præ cæteris mortalibus debetis. Nunc autem certificare vos volumus quod ipse in plenitudine gratiæ a domino Papa susceptus est, & tam ipsi quam

toti curiæ placet, ut ipsum ad sedem propriam revocetis & honore debito sublimatum, veneratione congrua in patrem & pastorem sicut debetis revocando promoveatis, ne peccatum quod a quibusdam pro ipso contractum est, domum sanctam usque in tertiam & quartam generationem conturbet & sanguis ejus de manu vestra requiratur. Sciatis autem si utilitati vestræ & monitis nostris acquiescere volueritis, quod dominum Imperatorem semper propitium habebitis & tam ipsum quam ipsius hæredem vestris & ecclesiæ vestræ provectibus semper paratos invenietis. Cætera quæ scripto committere non potuimus, magistro R. amico nostro viro prudenti & discreto, viva voce vobis suggerenda commisimus, cujus dictis fidem indubitanter adhibeatis. Vestri sumus, orate pro nobis & sicuti fratres cum benevole suscipite.

XXXIV.

Instrumentum tempore Ludovici VII. Francorum regis confectum, quo in plena Regis curia Girardus comes Vianensis profitetur terras ecclesiæ Matisconensis prorsus esse liberas.

1166. EGO LUDOVICUS Dei gratia Francorum rex, per longam Regum absentiam, sine disciplina & fræno justi regiminis longo tempore dissoluta fuit terra Burgundiæ, & illis qui in terra erant alicujus potentiæ licuit impugnare, & inter se decertare, & pauperes opprimere & ecclesiarum bona vastare. Nos propter tantam indignati malitiam, & zelo Dei commoti, terram Burgundiæ copiis nostri .... obtentu faciendi vindictas, & reformandi pacem in patria. Notum itaque facimus, quod inter alia audivimus querimoniam ecclesiæ Mastigonensis contra comitem Girardum Vianensem, & ipse non potuit asserere se super ecclesiam aliquid juris habere sive in episcopi, sive in capituli terris & hominibus. Cognovit in plena curia dictus comes Girardus, quod vacante sede per mortem episcopi Mastigonensis, nihil omnino habet in domibus episcopalibus, neque in terris ad episcopum pertinentibus, neque in rebus mobilibus. Professus est terras ecclesiæ prorsus esse liberas, & affirmavit quod in villa clericorum, neque procurationes sive hospitationes, neque alias habet consuetudines, & quod exactiones in terris ecclesiæ amodo non faceret, fidem manualiter dedit & juramento firmavit. In villa tamen Viriaco in qua asserebat ex comitatu se nihil habere, si dominum Mirebelli aliquas consuetudines in ea habuisse probare posset, illas non remisit & donec cognitæ essent pacem promisit, &c. Actum publice Cabilon. anno incarnationis Verbi M. C. LXVI. Regni vero XXIX. Signum comitis Theobaldi dapiferi nostri, sig. Guidonis buticularii, sig. Matthæi camerarii, sig. Radulphi constabularii.

XXXV.

Johannis archiep. Lugdunensis litteræ ad Hugonem IV. abbatem Cluniacensem quibus ipsum & ipsius successores canonicos Lugdunenses instituit.

circa annum 1190. JOHANNES Dei gratia primæ Lugdunensis ecclesiæ humilis sacerdos, S. decanus & universum capitulum venerabili fratri & amico carissimo Hugoni abbati Cluniacensi ejusque successoribus in perpetuum. Familiaritatem & dilectionem, quam vobiscum, abba, contraximus, attendentes, & eam arctiori vinculo caritatis astringere tam circa vos, quam successores vestros grato animo cupientes de communi consilio & consensu fratrum nostrorum, personam vestram, & per vos omnes successores vestros in fratres & canonicos recipimus: ita quod in omnibus beneficiis ecclesiæ nostræ tam spiritualibus quam temporalibus vivi & post obitum quantum unus canonicorum percipiatis. Et licet hominium & juramentum archiepiscopo & ecclesiæ sicut alii canonici facere debeatis, illud tamen propter reverentiam ecclesiæ Cluniacensis vobis remisimus. Hanc quoque confœderatio-

A nis vicissitudinem expectantes a vobis omnes nos & qui nobiscum continuam procurationem percipiunt in refectorio nostro & qui in societate recepti sunt vel recipientur in posterum, omnium orationum & benefactorum quæ fient in capite Cluniacensi & membris participes fieri postulamus, & ut tantum faciat pro nobis ecclesia Cluniacensis post obitum, quantum pro fratribus vestris monachis cum de medio cedunt fieri consuevit, quod & nobis grataner & humiliter concessistis. Ut igitur hæc inter nos mutua caritas & confœderatio perpetuo valeat observari præsentem cartam nostræ concessionis vobis & successoribus vestris indulsimus, sigillorum nostrorum munimine roboratam, statuentes, ut omnes qui jure successionis in ecclesia vestra constituentur abbates, quam primum post institutionem suam Lugduni venerint, donum ab archiepiscopo & ecclesia percipiant canoniæ.

B

XXXVI.

Philippus Augustus rex Francorum remittit Pontio ep. Matisc. & successoribus ejus jus integrum regaliæ.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, amen. Philippus Dei gratia Francorum rex. Noverint universi quod nos dilecto & fideli nostro Pontio Matisconensi episcopo & successoribus ejus in perpetuum, quittamus quicquid juris in regalibus sedis Matisconensis habebamus. Ita quod vacante sede nihil de mobilibus vel immobilibus per nos vel per alium capiemus in domibus episcopi nec in castellis, aut in villis ejusdem, neque in hominibus regalium, nec in rebus eorumdem, neque in C prædictis regalibus aliquid prorsus retinemus, & debent habere exercitum in prædictis regalibus, non simpliciter, sed tantum hoc modo; si nos vel filius noster, vel marescallus, vel seneschallus, vel constabularius Franciæ de mandato nostro versus partes illas exercitum duceret, in hoc casu dictus Matisconensis episcopus usque Divionem & non ultra in nostrum exercitum cum militibus & armis venire teneretur, &c. Concedimus etiam vacante eadem sede, quod regalia sint in manu decani & capituli Matisconensis, ut ea salva & integra ad opus futuri episcopi reserventur. Ne autem propter locorum distantiam Matisconensi ecclesiæ damnum aliquod vel periculum immineret, si canonici mortuo episcopo suo eligere non possent, nisi prius a nobis peterent eligendi licentiam: volumus & concedimus, ut dicti canonici eligant, non petita a nobis licentia eligendi. Electus vero D quando confirmatus fuerit, ad nos venire debet facta nobis fidelitate ex manu nostra regalia recepturus. Præsentibus enim litteris per alias litteras prius obtentas nullum volumus præjudicium generari. Quod ut perpetuum robur obtineat, præsentem paginam sigilli nostri auctoritate & regii nominis caractere inferimus. Actum Parisiis anno ab Incarnatione Domini M. CC. IX. regni vero nostri XXX. vacante cancellaria. 1209.

XXXVII.

Charta Petri Matisconensis episc. de centum argenti marcis a monasterio Cluniacensi solvendis. Ex chartar. Cluniac. Colbertino.

E EGO PETRUS Dei gratia Matisconensis episcopus, notum facimus universis, quod centum marcæ quas venerabilis abbas & conventus Cluniacensis nobis tenentur reddere ab hoc instanti festo S. Michaëlis in unum annum ad reditus comparandos, sicut dilecti in Christo Hugo prior Silviniacensis & magister Columbus Matisconensis archidiaconus domini Papæ subdiaconus inter nos ex una parte, & dictos abbatem & conventum ex altera, amicabiles compositores pro bono pacis statuerunt, ponentur de mandato nostro in sequestro in manu prioris vel subprioris S. Petri Matisconensis, donec reditus possint inveniri, qui de prædictis centum marcis comparentur, & tunc de conscientia abbatis vel illorum, qui loco ipsius tunc fuerint in ecclesia Cluniacensi, si reditus simul inveniantur comparandi, 1215.

comparandi, denarii simul tradentur: si vero per partes, denarii similiter per partes de conscientia eorum tradentur. Si vero quod absit, de me..... contingeret, ad mandatum archidiaconorum Matisconensium dicti denarii sequestrarentur, & traderentur, sicut supradictum est ad reditus comparandos. Quam cito autem dictæ centum marcæ in comparatione redituum expendentur; ego vel successor meus tenemur dare ipsi abbati, vel ipsi, qui tunc loco ejus in ecclesia Cluniacensi fuerit, litteras nostras, & ipsis exprimere locum vel loca, in quibus dicti reditus fuerint comparati: ut si forte, quod absit, aliquo unquam tempore ego vel successores mei contra compositionem per dictos compositores inter me & capitulum Matisconense ex una parte, & dictos abbatem & conventum Cluniacensem ex altera, de consensu partis utriusque amicabiliter factam veniremus, reditus de dictis centum marcis comparati ad abbatem & conventum Cluniacensem, sine qualibet reclamatione devolventur, & nihilominus ego vel successores mei ducentas marcas argenti, antequam nobis in aliquo respondere teneantur abbas vel conventus, eisdem persolvimus, sicut in instrumento prædictorum compositorum continetur. Actum anno gratiæ M.CC.XV. in vigilia S. Bartholomæi apud S. Petrum Matisconensem, mense Augusto.

GLOSSARIUM

VOCUM BARBARARUM, CORRUPTARUM

& exoticarum, quæ in hoc quarto tomo continentur.

A

AASENTIÆ, jus utendi in alieno prædio rebus non suis, col. 165. C. *Insuper addo omnes aasentias in omnibus terris nostris absque omni redditu & coustumia in aquis ad piscandum, in sylvis ad comburendum, &c.*

Abbatia canonialis, sic dicta, quod hujus abbas esset canonicus, col. 177. D. hist. *Ego Johannes Borbonius vicarius & administrator Lugdun. ecclesiæ, &c. deinceps Deo dante non tollam de vestra communi possessione* (canonicos Lugdunenses alloquitur) *me sciente, abbatias canoniales, quas nunc canonici tenent.* Vide *abbas canonicorum apud Cangium.*

Abscitas seu *abseitas* ex Cangio, incultus ager, col. 52. C. & 56. C. *superaddere studui eis, secundum quod ratio dictavit, quanta necessaria fore existimavi, hoc est in pago Tornodor. . . . abbatiolam S. Germani mansorum viginti, cum omnibus abscitatibus & vineis, cunctisque ad se pertinentibus, &c. Terra abscitatis*, idem quod *terra absa*, id est inculta, col. 52. D. *Nihil enim amplius in eodem prædio habebant, nisi unam vineam & terram abscitatis, quæ mulier quædam. . . . . eidem loco noviter contulerat, &c.*

Absus mansus, hoc est ager incultus, col. 69. B.

Acclavensis, f. adjacens, incurrens in aliud. Gal. *enclavé*, col. 1. *In alio loco acclavense curtilis & terra, &c.*

Adititulatus, ecclesiastico titulo donatus. *Ecclesiam de Mormanco, Autcario presbytero atque canonico, qui ei adtitulatus ad presbyteratus officium erat, cum suis appenditiis vindicavit Alwalo Lugdun. archiepiscopus*, col. 86. C. hist.

Africarium, col. 137. E. *Hoc est mansos XII. vestita cum appenditiis suis inibi adjacentibus, silvis, pratis, pascuis, africariis, aquis, aquarumve decursibus.*

Applegiare, satis dare, prædem dare, *donner caution*, alias *applegement*, col. 247. B. *Duodecim servientes sunt in Cabilone, tres illorum sunt episcopi & tres capituli, tres ducissæ & tres comitissæ. Isti possunt retinere homines in Cabilone & liberi sunt ab omnibus coustumis, nec debent applegiare de forefacto suo, nisi coram domino suo unusquisque.*

Archiclavus ecclesiæ vel monasterii, idem quod *thesaurarius*, passim.

Astagium ab *Astare* dictum, ut conjicimus; idem quod præsentia, Gal. *assistance*, cui certa merces attribuitur in cathedralibus & collegiatis ecclesiis, col. 209. E. *Si quis canonicus huic statuto inobediens extiterit, astagium non faciet, & quotidianis distributionibus usque ad condignam satisfactionem, monitione præmissa, privabitur.*

Astalagium, præstatio pro mercibus vendendis in foris ac nundinis, Gal. *droit d'etalage*, col. 186. C. Vide in voce *venta.*

Attractus, facultas, quam habet dominus feudi, retinendi homines alterius dominii, ita ut a propriis dominis repeti non possint, col. 186. C. *Concessi ut clerici & deservientes liberum habeant attractum in villa Divionensi, eodem modo, quo ego habeo, id est libertatem retinendi homines eamdem, quam ego habeo in villa Divionensi.*

Avenaria, locus ubi crescunt avenæ, & interdum etiam Frumentum & siligo, in Bressia præsertim & partibus Lugdunensibus. *Acquisivit nobis avenariam Montis-Ferrandi*, col. 256. C. hist.

B

BADELLUS, pro *Bedellus*, apparitor, col. 149. E. Vide in *vigerius.*

Bandequinus, pro *Baldekinus*, pannus ditissimus, sic dictus a *Baldacco* seu Babilone Persidis, col. 1080. E. hist. *Item dedit huic ecclesiæ duos pannos de Bandequino optimos.* Vide apud Cangium, *Baldakinus.*

Bannum vel *Bannus*, districtus, jurisdictio, seu ambitus intra quem aliquis potest *banna* seu edicta publica promulgare, seu mulctas & proscriptionem bonorum indicere, col. 102. A. *Assignamus etiam in perpetuum monasterio dictæ abbatiæ bannum dictæ villæ*, col. 145. D. *Dignum censui bannum meum & anathema super eum, qui in his aliquam calumniam intulerit, imposuisse.* Hic idem est quod excommunicatio, col. 146. D. *Bannum Regis nostrumque cum vinculo anathematis, imposuimus, &c.* Bannum Regis imponere, hoc est, multæ pro infracto Regis *banno* obnoxium declarare.

Bastire, hoc est ædificare. Hæc vox *Bastire* derivatur à *Bastia*, quæ est arx, castrum, unde *Bastire* proprie significat, arcem, castrum construere, col. 1078. D. hist. *qui eamdem rupem canonicis ibidem morantibus abstulerat & bastierat.*

Batandus, officina, ubi cortices tunduntur & in pulverem rediguntur. *Eo quoque tenore & sub ea conditione concessa est fratribus Cisterciensibus ipsa possessio, ut. . . . . . . neque molendinum, vel fullonium, vel etiam furnum, vel batandos ad corticem pulverisandum ibi construant*, col. 21. C.

Beneficiare, dare in beneficium, col. 273. C.

Bisantius, nummus aureus cusus Byzantii seu Constantinopoli, col. 585. lin. 2. hist. *Dedit ad mensam canonicorum ecclesiam de Noirot. . . . . & quatuor bisantios in ecclesia de Villeines, pro quibus debet bursa centum solidos.* Vide *Byzantius* apud Cangium.

Blanchetus, videtur esse genus panni albi, col. 1152. A. *Statuit abbas ut deinceps caligæ de tela, & totidem ac antea solebant dari de blancheto cum iisdem de blancheto ex peculio abbatis fratribus dentur.*

Boissonium, parvus boscus, Gal. *Buisson*, col. 100. B. *Dederunt duo boissonia cum fundo terræ, quæ habent dicti Buretus & uxor ejus apud Marciliacum.*

Bordæ & *bourdæ*, idem fortasse quod *brandones*, seu Dominica I. Quadragesimæ quæ dicebatur alias Dominica *Brandonum*, col. 835. D. hist. ubi memorantur litteræ ex chartulario Lingon. die Dominica post *Bordas* datæ, & col. 613. E. *Actum anno Domini 1290. post bourdas. Bourdæ* vero erant foci, qui in plateis accendebantur Dominica I. Quadrag.

Brandones, Dominica prima Quadragesimæ.

Brennaria, furfur, purgamentum tritici, quo aluntur canes, col. 172. A.

Breviare, agendorum chartulam, seu conceptum animo testamentum delineare, perscribere, *Gal.* minuter. *Namque*

cernens. . . . . memet nullo modo evadere posse casum mortis diræ conditionis, ante me breviare omnia jussi, quod tribuere cupiebam Deo meo conditori, ac monachis B. Petri & Pauli Cluniacensis monasterii, col. 5. E.

Brevis. Schedula ad obitum alicujus nunciandum missa, col. 237. C. *Societatem inierunt, ut cum brevis de canonico Cabilonensi venerit Divionem, vel de monacho Divionensi venerit Cabilonem, statim pro eo fiat plenarium officium mortuorum.*

Brochus, diota, amphora, lagenæ majoris speciei, nostris *Broc*, col. 140. A. *Quotus aliquis civium Lugduni pretium vini vendendi augmentabat, senescallus habebat unum brocum. . . . . pro pretio vini augmentato.* Vide *Broscus* apud Cangium.

Bursa, hic arca, gazophylacium. Vide in *Bisantius.*

C

CALMA, f. tugurium, casa calamis frumentariis tecta, Gal. *chaumiere* vel *chaumine*, col. 174. A. *Sed quæro ut destruat mihi calmam & fossatum, quod factum est apud Mussi*, ibid. B. *Calmam destruere nolo, tum quia frater meus eam ædificavit, ipso duce juvante, & iturus Jerosolymam in pace ab eo discessit, ut pote homo suus, &c.*

Cambitio a *cambiare*, permutatio, Gal. *eschange*, col. 233. E.

Caminata, cœnaculum, cubiculum quodvis in quo caminus exstat, col. 222. E.

Campipartum vel *campipartus.* Messis in campo natæ partitio, Gal. *champart*, *Terrage*, col. 96. E. *Item omnes terras ganagii villæ de Mani cum pratis meis, & omnes census & campipartum parochiæ ejusdem villæ de Mani.* Vide *Terragium.*

Casamentum, feudum, quod a *casa dominica* dependet, est autem *casa* quodlibet ædificium, col. 140. A. *Altare, quod eadem matrona beneficiali jure in casamento tenebat, mihi reddens, fratrum usibus, ejus studiosa devotione inibi congregandis dari petiit, absque ullius debiti redditione, oblationum videlicet & repatarum absolutum fieri postulavit, &c.* item col 149. C. 152. B. 158. D. & col. 605. A. hist. *Agnovit se tenere in feodum & casamentum ab abbate, &c.*

Casatus, domesticus, vassallus, vel feodatus, col. 151. A. *Quidquid etiam servitii & justitiæ in alodio Molismensi, in pratis scilicet & sylvis, &c. milites casati cum uxoribus suis & progenie eorum habebant, &c.*

Castoreatus, castorina pelle indutus, col. 81. A. lin. 1. *præsente etiam duce Burgundiæ, cum suis castoreatis proceribus.*

Centena, pars comitatus seu regionis constans centum familiis, quibus sub comitis dispositione præerat minor judex, qui centenarius dicebatur, col. 671. D. hist. *De rebus suis sitis in centena Oscarensi.*

Cerveia, f. septa a cervis sic dicta, quod cervi aliave animalia in iis continerentur, col. 206. D. *Cum abbas & conventus S. Benigni dicerent se habere usuagium in nemoribus de Villa-comitis. . . . . ad omnia quæ vellent facere ad opus domus de Chasne, &c. ad claudendum cerveias & pratum ejusdem domus.*

Cespitaticum, tributum exactum pro loco cespitibus muniendo, col. 65. E. *Jubemus ut nullus comes, &c. in præfato cœnobio potestative mansiones accipiat, seu freda aut cespitaticum, &c. ab eo exigere præsumat.*

Cessum, col. 1118. E. *Cessum unum in villa Naldis traditur sacerdotibus in ecclesia S. Petri.*

Christianitatem alicui auferre, hoc est excommunicare aliquem, col. 385. C. hist.

Clamor, actio, quam quis intentat ad recuperandam rem suam, quam alius ei abstulit, Practicis nostris *clameur*, col. 191. C. *Si dominus Otto de hominibus de Chaneto, qui S. Benigni sunt, clamorem fecerit, abbas, vel mandatum ejus casatos apud Dianetum justificabit ei, obedientiarius vero ceteros in eadem villa.*

Clausus vel *clausum*, col. 228. B. hist. & 894. C. Locus aut ager sepibus vel muris septus.

Clusa, agger, quo concluduntur aquæ, Gal. *Ecluse*, col. 21. C. *neque piscationem habeant aquæ, sed ipsam aquam, si voluerint, per domum vel circa eam divertant, sine aliqua tamen elevatione alicujus clusæ, vel quolibet aquæ retinaculo.* Vide *Exclusa.*

Coloneta, villa seu villula cum modo agri, quantum colonus unus colere potest, col. 58. E. *concedentes. . . . . . Antonium (villam) cum omnibus adjacentiis earum in integrum & colonetis, & Sapidacum, seu & illa coloneta in Artaco, &c.*

Colonia, idem est ac *Coloneta*, col. 130. E. *tribuendo illis in circuitu murorum ejusdem civitatis colonias duas, &c.*

Confessiones tricenariæ, f. emolumentum ex fidelium confessione sacerdotibus obveniens quolibet mense, qui tricenariis circiter diebus semper constat, col. 151. C. *Similiter & de omnibus, quæ ad præfatam ecclesiam pro sua dimiserunt salute morientes, tertiam. . . . . partem sacerdos, duas vero partes vos ipsi percipietis. Eamdem percipere partem vestrum est in caritatibus, quæ vestro fuerint sacerdoti, quomodocumque & a quolibet parochiano suo fiant, tricenariis quoque confessionibus & reconciliationibus; item in benedictionibus nubentium & ipsius sacerdotis procurationibus, quoties redimuntur.*

Conventiones, f. qui simul convenientes unam & eamdem componunt familiam, col. 100. C. *Buretus & Maria ejus uxor dant circiter quindecim solidos & duas familias hominum, scilicet Duranum de Marciliaco, Robertum Lathonum cum omnibus conventionibus suis, suis heredibus, successoribus eorumdem & in posterum procreandis.*

Corona, nummus aureus Francicus. *Jacobus episc. Eduensis subscribit obligationi 745000. coronarum Anglis solvendarum*, col. 423. E. hist.

Corvata & *curvata*, col. 596. A. & 649. D. hist. idem quod *corveia*, Gal. *Corvée.*

Corvea, opera, quam subditi & rustici dominis suis præstare tenentur, Gal *corvée*, col. 191. B. *Otto dominus de Saiq omnem justitiam. . . . . S. Benigno in pace dimisit præter casamenta sua & quosdam homines suos, qui ad ecclesiam S. Benigni non pertinent, quos sibi retinuit, salvis corvea, & falce, & furca, & aliis consuetudinibus, quas ecclesiæ S Benigni præfati homines D. Ottonis debent, &c.*

Coustumia, præstatio, seu pensitatio, quæ fit ex consuetudine, col. 165. C.

Costuma exartorum, pensitatio, quæ ex consuetudine præstatur propter *exarta*, hoc est propter silvas aut dumeta succisa & in agrum cultum redacta, col. 102. B. *concessimus stagnum nostrum de Nyorre, decem modios avenæ, quinque percipiendos apud Ligniacum castrum nostrum in censa burgensium nostrorum Ligniaci & in costuma exartorum Ligniaci.*

Correarius, procurator, præpositus, vel judex. *Correarios* seu *courriers* etiamnum hodie judices ordinarios & matricularios confraternitatum vocant Lugdunenses, col. 295. E. hist. *Correarius monasterii.*

Cremnarii, milites arcubalista instructi, ut plurimum equites, Gallis olim *Cranequiniers*, col. 236. E. *Præcepit etiam & interdixit, ne quis venatorum suorum, vel cremnarii sui, nec aliquis serviens ejus in Floriaco quæstum nec violentiam facet.* Vide apud Cangium *Crenkinarii*; & Menagium ad vocem *Cranequiniers*, ubi ait sic dictos fuisse a voce *Cranequin*, instrumentum, quo arcus tendebantur.

Criare freda, per præconem publicare, col. 223. B.

Cubitus candelæ cereæ, id est candela cerea cubitalis, col. 909. D. hist. *episcopus Cabilon. pro prioratus de Chiewres procuratione sex libras Viennenses percipit, & unam thuris libram in festo S. Vincentii; delatori vero debet præsul unum candelæ cereæ cubitum & unam libraturam avenæ.*

Curtilium pro *curtillum* vel *curtile*, hortus rusticus, nostris *courtil*, col. 1. B. *In alia loca de Selmena curtiliis cum vineis & arboribus, &c.* Ibidem eadem vox ter repetitur.

D

DEMENCUS, col. 136. E. *x. demencos siliginis, &c.*

Dominicatura terra. Si mendum non est, terra est jure proprietario possidenda; sed forte legendum Dominicata vel dominica, id est libera, nobilis & nulli servituti obnoxia. *Dominium castri de Rochefort ac multas terras dominicaturas suis sumtibus acquisivit*, col. 138. B. hist.

E

EFFOAGIUM, idem quod *foagium*, lignatio, Gal. *chauffage*, col. 206. D. *Cum abbas & conventus dicerent se habere usuagium in nemoribus de Villa comitis. . . . . ad omnia quæ vellent facere ad opus domus de Chasne, videlicet ad effoagium ejusdem domus & ad opus furni, &c.*

Emunitas, defensio, tuitio Regum vel principum ecclesiis concessa, col. 125. D. *ut sub nostra emunitate & mundiburnio, nostrorumque successorum Regum semper maneat.*

Essartum, silva penitus extirpata & in terram arabilem redacta, col. 199. C. *a stagno usque ad essartum magistri Johannis, &c.* Vide *Exartum.*

Estachamentum, f. sepimentum, seu locus palis, quos olim

ftacas vocabant, clausus, col. 808. B. hist. Johannes II. abbas Clarevall. an. 1281. *litteris suis profitetur sibi minime licere facere estachamentum in quodam loco, nisi de voluntate episcopi Lingon.* Vide apud Gangium *ftaca & ftacamentum.*

Exartum, silva vel dumetum succisum & in agrum cultum redactum, col. 102. B. Vide *costuma exartorum.*

Exius pro *exitus*, seu reditus annui, vel terrarum commoda, quæ exeunt & proveniunt ex re aliqua, ut fructus terræ, exitus tenementi, col. 265. D. *Dat Hildeboldus episcopus villam Cluniacum cum capella, casa dominicata, & reliquis mansis, ædificiis, exiis & regressis, vineis, vercariis, campis, farinariis, aquis, &c.*

Exquisitum, col. 264. C. *Quantumcumque. . . . . . . juris atque possessionis in eadem villa Rosarias in re proprietatis est, totum & ad integrum, vel in exquisitum prædictæ ecclesiæ S. Vincentii martyris & congregationi ibidem Deo famulanti, in nostra concessimus eleemosyna*, col. 269. E. *Totum & ad integrum, vel in exquisitum. . . . . dono, trado, &c.* Dare in exquisitum, *f.* ita dare est, ut is, cui datur, rem traditam habeat sibi jure acquisitam, eam tranquille & quiete possideat.

F

FALX, jus domino competens, in quosdam subditos, qui falce domini fœnum demetere coguntur, col. 191. B. *salvis corvea, & falce & furca & aliis consuetudinibus, &c.*

Farinarium, moletrina, ubi ex frumento molito farina conficitur. *Concedo insuper villam* Schinono *nominatam cum farinariis & pratis & piscationibus aptis, &c.* col. 228. C.

Feodum ligium, illud dicitur, cujus possessor fidem omnem debet domino, a quo pendet illud feodum. *Odo dominus Montis-acuti accepit Montem-acutum ab Odone duce Burg. in feodum ligium jurabile & reddibile*, col. 139. B. hist. & 738. B.

Feudagium, locus in quo quis ratione *feudi* certa percipit tributa, col. 23. A. *Dederunt dicto monasterio in feudagiis suis perpetuam libertatem acquirendi sine aliqua fraude* (l. laude) *& consensu & sine aliquo usatico & dominio.*

Fidelitas ligia, ea est quam vassallus debet domino suo ratione feudi vel subjectionis, col. 139. A. hist.

Firma, ad firmam dare, hoc est locare, Gal. *donner a ferme*, col. 656. D.

Foagium, lignatio, Gal. *chauffage*, col. 105. D. *Habebant dicti monachi pro foagio ipsorum usuagium in nemoribus & in riparia ad opus similiter eorumdem.*

Ferratus: pellitus, Gal. *fourré*, col. 1151. E. *dedit conventui Celciniac. capucia ferrata, atque totas quibus tunc temporis valde indigebant.*

Foris facere, male agere; Ugutioni *facere foris*, id est extra rationem, col. 173. E.

Forisfactum, crimen, delictum, Gal. *forfait*, col. 180. C.

Fortia, vis, violentia, *Force*, col. 608. D. hist. *Jurabilem & reddibilem ad magnam fortiam & parvam.*

Fortium, col. 22. E. *donavimus ad ædificationem ipsius loci quingentos solidos fortium*, id est, quorum materia purior est minusque adulterata.

Foxforanus, fossor, vinitor, qui fodit vineam, col. 191. B. *dominus Oto in bona fide custodiam villæ Dianeti suscepit, pro qua custodia. . . . . concessit abbas ipsi Otoni & heredi suo de singulis animalibus arantibus hominum S. Benigni in eadem villa manentium & de singulis focis foxforanorum sex denarios in festo S. Remigii per obedientiarium reddendos & requirendos. Animalia autem obedientiarii omnia tam arantia quam alia usuarium pasturæ habebunt libere sine hac sex denariorum persolutione.*

Fredum, exactionis seu tributi species, col. 45. D. *Jubemus, ut nullus judex publicus. . . . . . ad causas audiendas, vel freda aut tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas. . . . nec ullas redhibitiones. . . . . . penitus exigere præsumat.* Vide Glossarium nostrum 2. tomi.

Frida, idem quod *freda*, col. 223. B.

Fruagium, f. pro *finagium*, col. 189. C. *decimam fruagii de Parson & tertiam partem ejusdem nemoris, cum terris & justitia.*

Functio, tributorum exsolutio, col. 126. C. *Et nemo prædictas res eorum inquietare audeat, nec in eorum vicos vel villas & curtes ad causas audiendas, nec ad mansiones faciendas, nec freda exactanda, nec ullas functiones requirendas ingredi præsumat.*

Furca, jus quod domino competit in subditos, qui cum furca illius fœnum colligere tenentur, col. 191. B. *salvis corvea, & falce, & furca, & aliis consuetudinibus, &c.*

G

GAAGNAGIUM, ager cultus, col. 102. A. *Assignamus in perpetuum monasterio dictæ abbatiæ gaagnagium de Cerviduno, pro septem libris redituualibus in censu dictæ villæ.* Vide *Ganagium.*

Gageria, oppigneratio, seu res ipsæ oppigneratæ, Gal. *gage, chose engagée*, col. 597. E. hist. & 922. C. *Quittavit priori & ecclesiæ Bertiniacæ curtis omnes gagerias, quas dicta ecclesia tenebat.* Est etiam obligatio, qua quis V. G. debitor tenetur res quasdam sequestro dare, ad plenam creditoris securitatem, col. 30. C. *Ego Amedeus dominus de Coloniaco. . . . . promisi abbati & ecclesiæ nominatæ (S. Eugendi) quod quidquid boni vel adversi mihi contigerit pro gageria, quam abbas & ecclesia S. Eugendi habebant apud Jasseron a bonæ memoriæ Amedeo de Coloniaco avunculo meo, quam gageriam dominus Bernardus de Toria tunc temporis Bellicensis episcopus & abbas S. Eugendi domino Stephano de Villars nepoti suo dedit & concessit.*

Ganagium, agri culti, sic dicti, quod lucrum, Gallis olim *gaignage* vel *gagnage*, & fructus afferant possessori, col. 96. E. *Item (dono) omnes terras, quas habeo nomine ganagii vel alio modo (hoc est, terras omnes tam cultas, quam incultas) in villa de Poques, &c. Item omnes terras ganagii villæ de Mani cum pratis meis, &c.* Vide *Gaagnagium.*

Gasindus, qui ex familia est, domo familiaris, seu famulus honoratior, col. 126. C. *Et pro ipsa casa, aut ipso patrono nostro (Johanne Reomaensi) tam cives quam coloni ac gasindi suscepti, si aliquid violenter rapuerint, Dei nostrorumque terrore perculsi, ad integrum reddant.*

Gistium, pro *gistum*, Gal. *giste*, col. 597. C. hist.

Grammatofora, scriptura, charta, diploma, col. 73. C. *Jussimus ei tales grammatoforas nostræ auctoritatis in membrana adscribi.*

Grossus vel *grossi*, monetæ species, vulgo *gros*, col. 290. B. hist. *tres solidos grossorum Lugdunensium argenti.*

H

HARBERGARIA, *harbergia*, jus *gisti* seu hospitii; quod non raro pecunia redimebatur, col. 91. B. *Habeo enim ex consuetudinario jure in potestatibus præfatæ ecclesiæ harbergarias, videlicet Beligniaco, Saxiaco, &c. pro quarum harbergiarum redemtione quandoque nummos accipi feceram.*

Hominium ligium, obsequium est, quod homo vel cliens domino suo præstare tenetur, col. 139. A. hist.

Homagium manuale, pro homagium nude; dicitur autem manuale quod vassallus in præstando homagio manus suas in manus domini immittebat, col. 253. B. *canonici dictos redditus percipientes, nomine dictorum vicedominatuum, successoribus nostris (episcopis Cabilon.) sicut consuetum nobis & est ab antiquo, facient homagium manuale, & nihil percipient aliud nisi redditus superius nominatos.*

I

IMPLECTURUM *aurum*, f. aurum mixtum, ab implecto, implico, misceo, col. 1. C. *Tunc sit culpabilis, & implecturi tantum libras auri 16. componat.* Haud prorsus absimili ratione dixit Plinius 33. 1. conf 25. 7. *Virorum crinibus aurum implexum.*

Incartare. Per chartam donare, conferre. *Ad filiam nostram Adaltrudam nos donamus & incartamus, &c.* instrum. col. 1. B.

Incartatio, eadem notione, ibidem C. *si quis vero. . . . . contra donatione vel incartatione ista dicere vel calumpniare voluerit, &c.*

Incastellare, pag. 322. & 323. lin. 5. *ecclesiam de Magdalena Lugduni incastellaverant.*

Incommunicare, idem quod communicare, conferre, impartire, col. 581. C. hist. ex charta anni 1160. *Philippus S. Benigni abbas per ipsius manum, laude capituli sui, incommunicat Odoni Burgundiæ duci, & heredibus ejus, qui in ducatus honorem ei succedent, locum, qui dicitur Magnus-mons, gratia ædificandi.*

Incurare, curionem seu parochum facere, alicui curam ecclesiæ conferre, col. 246. D. *sciendum est etiam, quod abbas S. Ruffi & conventus unum de fratribus suis idoneum ad curam ecclesiæ præsentabunt, & tam nos de cetero quam successores nostri præsentatum incurabimus. Incuratus vero nobis & nostris successoribus ad omnia ea*

tenebitur quæ tenentur alii nostri sacerdotes. Præsentatus vero & incuratus in vita sua præfatæ ecclesiæ præesse tenebitur, nisi, &c. Vide col. 249. D.

Indominicata villa, id est propria, ad se pertinens, qua quis utitur ad alendam propriam familiam, col. 54. E. Vide Glossar. nostrum 2. tomi.

Indominicatus vel *indominicatum*, proprietas, dominium, col. 271. A. *Unde ipse episcopus ex suo indominicato nostram benignitatem adiit, ut &c.*

Indominicatus adjectivè, col. 271. B. *De terra indominicata modiatas quinquaginta, habet ibi de terra absa modiatas sexaginta;* quo in loco indominicata terra eadem videtur quæ *culta*; opponitur enim terræ absæ seu incultæ.

Infeodare, in feodum dare, conferre, practicis nostris *infeoder*, col. 593. E. hist. *Verum ei auctoritate præsentium inhibemus, ne quidquam de assignatis infeodare seu alienare vel quoquo pacto distrahere præsumat.*

Inferenda, tributum alicui, & præserim fisco illatum, seu exsolutum, col. 66. A.

Invadiare, pignori dare, Gal. *engager*, col. 840. D. hist. *An. 1209. Renardus de Choiseul Pontio Vallis-dulcis abbati totam pasturam d'Augmont invadiavit.* Vide vadium apud Cangium.

Juniores, idem quod *minores*, posteri, col. 263. B. *Statuimus ut neque vos, neque juniores, neque successores vestri, &c.* Item *Juniores*, judices inferioris ordinis, majoribus subditi.

L

LAUDATIO, idem quod *laus*, consensus, col. 283. B.

Laudatio, id quod vassallus solvit domino, ut alienandi feudi facultatem obtineat, *laudationes & ventæ* Gal. *los & ventes*, col. 735. A. hist. *Dedit ecclesiæ Molismensi duos solidos censuales cum laudationibus & ventis, quas habebat annuatim de tenetura illa.*

Laudum vel *laudium*, pretium quod domino feudi exsolvitur, pro consensu quem præstat vassallo pro alienando feudo, col. 253. B. C. *Hoc etiam addito, quod terrarii dictorum locorum. . . . . . de pecunia & de laudo seu remuagio pro venditionibus contingentibus debitis quartum denarium dictis canonicis dictos reditus ratione vicecomitatum prædictorum habentibus, nomine dicti capituli, solvere tenebuntur.*

Laus, idem quod consensus, col. 23. A. *dederunt dicto monasterio in feudagiis suis perpetuam libertatem acquirendi sine aliqua fraude* (l. laude) *& consensu, & sine aliquo usatico & dominio.*

Lectrale, lectus, col. 199. E. *Habebunt lectralia culcitris & linteis carentia, &c.*

Libra, præbitio, donatio, vide *librare*.

Librare, pro *liberare*, præbere, dare. Hisp. *librar*. Gal. *livrer, delivrer, donner*, col. 35. B. *& quia dictus locus patens est omnibus viatoribus, & posset ab hospitibus, maxime in librando equos, multipliciter gravari, nolumus quod in dicto monasterio ministretur libra equorum ibidem hospitantibus.*

Librata terræ, apud nostros, uti videtur Cangio, est modus agri aut prædii, non quidem determinatus & fixus, sed ad valorem annuum pecuniarii redditus, & ad certum librarum monetæ currentis numerum exactus & determinatus. Vide Cangium in hac voce. Col. 258. D. *Nominatæ ecclesiæ in collegiatam erigendæ in dotem damus octies viginti libratas terræ ad Turonenses parvos, quas assidemus & realiter assignamus super, &c.* Item col. 908. D. hist.

Libratura avenæ, mensura, cujus quantitatis, ignoratur. Vide in *cubitus candelæ cereæ*.

Lobia, porticus aperta ad spatiandum idonea, Gal. *galleries*, col. 222. E. Vide in voce *solarium*.

M

MANDAMENTUM, districtus, jurisdictio, col. 106. D. *confessus est se donasse donatione irrevocabili ducatum Burgundiæ cum omnibus pertinentiis, justitiis, mandamentis ipsius ducatus, &c.* Vide Glossar. nostrum tomi 1.

Marimentum, materia lignea ædibus ædificandis idonea, col. 201. B. *Retinuerunt autem sibi usuarium in nemoribus suis ad foca sua & ad marimentum ecclesiæ suæ & domorum suarum, &c.*

Manso, proprie locus omnis, ubi manemus; unde vox Gallica *maison*, col. 65. E. *Jubemus, ut nullus comes aut aliquis ex secularibus judicibus vel ex missis nostris discurrentibus in præfato cœnobio (S. Martini Eduensis) potestative mansiones accipiat aut paratas, &c.*

Mansionaticum, idem quod *parata*, expensæ ad hospites suscipiendos, col. 223. D. *Præcipimus, ut nullus comes aut vicecomes seu vicarius aut missus discurrens in prædicta immunitate a nobis aut antecessoribus nostris concessa, exquirere aut mansionaticum aut paratam, aut parafredum, aut eulogias præsumant, neque præsumat horum quisquam ab eorum servis. . . . exigere teloneum, aut ullam redhibitionem seu exactionem, neque in mari aut Rhodano, seu Sagona & Dubi vel Ligeri fluminibus, navigantibus aut littoribus commorantibus requirere audeat, aut navaticum, aut cespitaticum, aut salutaticum, aut pontaticum, neque in terra rotaticum.*

Manutenentia, auxilium, subsidium, suppetiæ, col. 29. E. *Nos Delphinus Viennensis & Albonensis comes notum facimus universis. . . . . quod ob reverentiam & amorem necnon & manutenentiam archiepiscopi ecclesiæ Lugdunensis nobis promissam.* Juxta vocis etymum *manutenentia* celerem ac promptam opem significat, citius enim adesse potes ei, quem manu tenes.

Marischachia, stabulum equinum, col. 172. A. *In villa vero, quæ dicitur Neronis, nil sibi retinuit præter marischachiam & brennariam & justitiam.*

Meritus & meritum, proventus, 675. A. hist. *res suas dedit abbati præter meritos, quos sibi retinuit.*

Messio, idem quod *messis*; vulgo significat pensitationem ex messibus solvendam, col. 279. E.

Michium, col. 681. C. hist. Benigniani monachi clamorem fecerunt adversus Humbertum filium Gualcheri Salinensis, *quod unum michium cum caldaria apud villam Saloris eis injuste atque violenter eripiebat.* Qui hunc locum cum aliis a Cangio relatis contulerit, non dubitabit, quin agatur de salinis. Itaque *michium* fortasse locus est in quo sal conficitur, sic dictus quod sal ex particulis quasi micis componatur.

Mina, monetæ species in pago Lingonensi, col. 201. B. *persolvent 50. minas frumenti de admodiatione & seu minas avenæ, septem minas Lingonensis monetæ, tres carratas fœni & quatuor carratas straminis.*

Ministeriales, minores officiales Regum, ducum, comitum & dominorum feudalium, qui dominorum subditis jus dicunt, eorum jura procurant, census & reditus exigunt, villici, seu villarum præfecti, col. 269. E.

Minores, posteri, col. 223. D. *Et ulterius quod concessimus, nec vos neque minores vestri infringere, nec violare præsumatis.*

Mirabilium festum, id est miraculorum, vulgo *feste des merveilles*; unde sic dictum adhuc quærunt Lugdunenses, inquit Cangius, col. 173. C. hist. Hoc festum pio religiosoque animo cœptum, sed successu temporum ex populari abusu in deterius collapsum anno circiter 1401. abolevisse dicitur Philippus II. Lugdun. archiepisc. col. 173. C. hist.

Miteriata, modus agri, col. 1073. E. hist. *& quatuor miteriatas terræ capitulo donavit, & de gageria Flacciaci, quam ecclesia ei reddidit de monachis Laisiaci, ad quos pertinebat, pacem eis se facturum promisit.*

Modiata, mensura agraria, seu terra quæ unius modii sementis capax est, col. 269. E.

Monantesius, mensura frumentaria, quantum contineat nullibi reperimus. *Pro suo anniversario reliquit. . . . . ad opus majoris ecclesiæ centum marcas, & in memoriam eleemosynæ, quingentos monantesios siliginis*, col. 138. B. hist.

Mundiburnium, idem quod *Emunitas*.

Mutrella, fortasse *mitrella*, genus pilei quo caput tegitur, col. 782. E. hist. *Statuimus, quod liceat fratribus uti mutrellis in dormitorio.* Vide apud Cangium *mitrella* in *mitra*.

N

NAVATICUM, col 223. D. vel tributum ad navium compositionem exactum, vel navale teloneum. *Cangium consule in Glossario.*

O

OBEDIENTIA, beneficium ecclesiasticum, sic dictum, quod non daretur primum nisi per obedientiam abbatis, a quo pendebat hujusmodi beneficium. *Obedientiarii* dicebantur monachi qui ad nutum abbatis hujusmodi beneficia possidebant, col. 201. E. hist.

Obedientiarius, procurator rerum monasterii, seu quisquis

in monasterio munus aliquod exercet per *obedientiam*. Vide in voce *Foxforanus*.

Occasio, tributum aut præstatio, quæ propter *occasiones* bellorum vel aliarum necessitatum a domino subditis imponebantur. Vide *Redditio*.

Ochia pro *Olca*, Gal. *Ousche* vel *Osche*, portio terræ arabilis, fossis vel sepibus clausa, col. 100. B. *Videlicet mansionem suam, in qua dictus Buretus & ejus uxor manent, & ochiis suis dictæ mansioni adjacentibus, &c.* Vide *Olca*.

Ovum, f. *ovagium*, seu pensitatio ex ovis, col. 34. E. *inter quas allegit princeps alias duas moniales, quibus dedit 30. solidos grossos super talliis communialibus, seu generalibus Ulciensibus ovis.*

P

PAPELARDIA, hypocrisis, Gallis olim *Papelardie*. *Bene mihi placet quod eligamus ipsum, dummodo a juramento quod fecimus, per capitulum absolvamur, alioquin non consentirem, quia in isto nihil est de Deo: & sic absolutione obtenta a capitulo, fuit electus Rainaldus, non secundum Deum, sed non sine Deo, quia bene rexit & sicut probatur per opera, ipsam ecclesiam multipliciter augmentavit. Unde nec papelardia sola semper est omnibus aliis præferenda*, col. 134. A. hist.

Parafredum exigere, est exigere equos agminales ad vehenda, portandave impedimenta, vel exigere est certam pecuniæ summam ad istud oneris redimendum, col. 223 D. Vide in voce *Mansionaticum*.

Parata vel *paratæ* præstatio pecuniaria a presbyteris ruralibus episcopo debita loco expensarum, quas iidem presbyteri facere tenebantur in episcopi vel archidiaconi susceptionibus, col. 238. E. *concessit..... medi tatem paratæ, quam habebat pro ecclesia S. Ambrosii in perpetuum.* Item expensæ ad hospitum susceptiones, maxime Missorum seu legatorum publicorum, col. 45. D. 47. C. & 48. C. Vide Glossarium nostrum 2. tomi.

Pasnagium, tributum pro *glandatione* seu jure pascendi porcos in silva, col. 103 C. Vide Gloss. nostrum tomi 3.

Pedagium, tributum quod penditur & exsolvitur maxime a transeuntibus per loca quædam a domino constituta. Gal. *péage*, col. 91. D. Vide Cangium & Glossarium nostrum 1. & 2. tom.

Pedagii justitia, idem quod ipsum pedagium, vel jus pedagia exigendi, sive jus dirimendi lites pro pedagiis exortas, col. 91. D. *Sunt itaque prædicti, in revelatione scilicet & in Septembri, emancipati & liberi ab omni justitia mea, excepto pedagio & justitia pedagii.*

Peralis benedictio, oblationes sacerdotibus factæ pro peris peregrinorum benedicendis, col. 151. C. *Mediam sacerdos partem habebit in perali peregrinorum benedictione, eorumque oblatione, & in testamentis eorum tertiam sacerdos, vosque (abbas & monachi) duas habetis partes.*

Pertusagium nundinarum, idem quod Foragium, tributum scilicet, quod domino feudati præstatur pro facultate perforandi dolium, & exinde vinum vendendi. *Charta de 40. solidis....... in pertusagio nundinarum percipiendis, &c.* col. 124. C. hist.

Plena terra, idem quod, *arabilis terra*, col. 283. B.

Planum, col. 240. B. *tam in bosco quam in plano*, id est, in agro culto.

Plantum medium, col. 224. D. hist. *Ad medium plantum*, col. 1058. B. hist. *Ledbaldus episc. Matiscon. dilecto Rodulfo & filio suo donat de ratione S. Vincentii unum campum ad medium plantum in pago Matisconensi.* Ager *ad medium plantum* datus, est ager jure usufructuario ad complatandas vineas, &c. certis conditionibus datus.

Podesticum de Rocatailla, col. 201. E. hist. *Pedesticum de Rochetailla*, col. 226. C. hist. Cangius, cui nota fuere loca citata, putat legendum *Potestaticum*, quod idem est ac dominium.

Pondus, statera vel bilanx publica, qua debent uti qui merces habent ponderandas, atque etiam, id quod pro hujusmodi pondere exsolvitur, col. 102. C. Vide *Stallus*.

Pontaticum, tributum a transeuntibus pontem exactum, col. 66. A. 223. D.

Pontenarium, idem quod supra *pontaticum*, id est teloneum pontium. col. 247. E. *Justitia villæ S. Laurentii & de Chavannes & S. Mariæ sunt ducissæ & comitissæ, salva libertate ecclesiarum, & pontenario episcopi.*

Potestas, villa, pagus, dominium, &c. col. 91. B. lin. 6. *Habeo enim ex consuetudinario jure in potestatibus præfatæ ecclesiæ harbergarias, &c.*

Prioria, prioratus, minus beneficium pendens a majori monasterio. col. 777. *Fratris Vallis Scholarium infra annos viginti fecerunt priorias sexdecim.*

Procamiare, permutare, col. 273 C.

Procuratio in refectorio, id est pastus *Fœdus iniit* (ep. Lugd.) *cum Hugone abbate & monachis Cluniac quo abbas deinceps frater & canonicus ecclesiæ Lugdun. haberetur, procurationem acciperet in refectorio ejusdem ecclesiæ, &c.* col. 112. hist.

Q

QUITUS pro *Quietus*, liber, immunis, col. 103. C. Vide Glossar. nostrum tomi 2.

R

RASUS avenæ seu Rasum, mensura annonaria, col. 208. B. hist.

Redditio, idem quod redhibitio, tributum, vectigal, col. 136. C. *Sancimus, ut nemo fidelium nostrorum....... ad causas audiendas, aut freda, aut tributa exigenda.... nec ullas redditiones, aut illicitas occasiones requirendas... ingredi audeat.*

Redhibitio, tributum, vectigal, Gal. *redevance*, col. 45. D. 47. C. & 48 C. Vide Glossar. nostrum 2. tomi.

Regressus idem quod *reditus*. Vide in voce *Exitus*.

Remuagium, pretium quod datur pro mutatione prædii, cum alteri ceditur, col 253. B. *& de pecunia & de laude, seu remuagio pro venditionibus contingentibus debitis, &c.*

Repata seu *repatæ*, f. idem est ac repotia, quædam convivia. Vide in voce *casamentum*, & repotia, in Glossario nostro tomi 3.

Requisitio, exactio, rei alicujus ablatio, col. 127. D. *nullasque requisitiones nec nos, nec publici judices ab ipso loco vel a dominis ejusdem monasterii requiramus.*

Respectus, census annuus, col. 173. E. *Quidquid etiam ipse Hugo & complices ejus infra respectum, quem dominus Dux de eis dederat, foris fecerunt.*

Rotaticum, teloneum rotarum, seu tributum, quod pro damno, quod in viis publicis (rotabiles vocat vetus inscriptio) currus facere solent, exsolvitur domino prædii, col. 223. D. Vide in voce *Mansionaticum*.

Ruptarii, grassatores, prædones, ex rusticis potissimum collecti & conflati, vulgo *Routiers*, col. 122. E. hist.

S

SAISITIA a Gallico *saisir*, possessio, col. 104. A. *Heredes & successores nostros obligamus, ut ex quo saisitiam comitatus Nivernensis adepti fuerint, &c*

Saisiva forte *saisina*, vulgo missio in possessionem; vide in *Tenuta*, ubi sumi videtur pro possessione ipsa.

Salvamentum, prædium, pagus, *salvamentum* aliquando dicta, quod a viris potentioribus salvarentur, seu eorum protectioni ac tuitioni commendarentur, col. 137. E. *Adhuc autem donat prædictus comes illi ecclesiæ (S. Michaëlis Tornodor.) mansos duos vestitos cum appenditiis suis in villa quæ dicitur Seissiacus, cum ejus salvamento, &c.* Est etiam tutela, protectio, col. 279. E. *Retinuit autem hæc causa salvamenti, quamvis non juste nec recte, tempore messionis villam, &c.* col. 777. C. hist. *Dedit nobis XXX. libras, quas posuimus in emtione salvamenti de Merriaco.*

Salutaticum, Eulogiæ, xenia, seu præstationes, quæ fiebant ultra debitum censum, sic dictæ, quod qui eas deferebant dominis *salutem* cum hujusmodi xeniis impertirentur, col. 223. D. Vide in voce *Mansionaticum*.

Saumarius, equus clitellarius, Gal. *Sommier*, col. 343. C. lin. 7. *Anna matrona duorum saumariorum cum pane dirigit onera.*

Serra, apotheca, cella, seu locus, ubi ad victum necessaria reconduntur, a Gallico *serrer*, recondere. Unde etiam *serre* dicimus cellam malis aurantiis a frigore defendendis. *Videmus cellariorum nostrorum ac horreorum deliquia & omnes serras exhaustas & evacuatas, de quibus per anni circulum statutis horis quotidianus victus nobis dabatur, &c.* col. 7. A.

Solarium, domus contignatio, vel cubiculum majus & superius, col. 222. E. *Solarium vero cum caminata illi de Gergeiaco & de Alciato faciant, illi autem de Mercureis & de Canepis lobiam ædificent.*

Solatiari, auxilium vel solatium impertiri, col. 274. C.

Solidi grossi, monetæ aureæ species, sed cujus valoris, nobis incompertum.

Stagium, assidua canonici præsentia, vel ut loquuntur poste-

rioris ævi scriptores, *residentia*, col. 210. C. *Volo autem quod dicti canonici faciant stagium suum in dicta ecclesia, per octo menses singulis annis, &c.* Item *stagium*, cœnaculum, *étage*, col. 434. D. hist. *qui construxit & ædificavit de suis propriis tria stagia contigua granario & cellario capituli.*

Stallus vel *stallum*, Gal. *étau* vel *étal*, sedes & apotheca, ubi in foris & nundinis venales merces exponuntur & venduntur, col. 193. D. *Dedit quoque novem stallos in foro Divionensi, ubicumque forum fuerit, ad telam sepeliendis pauperibus comparandam deputatos.*

Synodales eulogiæ, *synodale servitium*, sunt census episcopo a clericis venientibus ad annuas synodos, quibus adesse tenentur, pendi soliti, col. 274. C.

T

TENEMENTUM, prædium quod de domino tenetur, col. 903. C. hist. *An. 1238. Willelmus episc. Cabilon. acquirit a Petro de Fontanis domicello, fratre Guidonis militis plures homines, pluraque tenementa sita apud Fontanas.*

Teneura, possessio, col. 735. A. hist. Vide in *laudatio*.

Tenuta, Gal. *tenuë*, possessio, col. 149. E. hist. *ex parte domini Regis tenutam & saisivam totius justitiæ meri & mixti imperii & jurisdictionis secularis Lugduni ipsi domino electo restituerunt.*

Terragium, idem quod *terrarium*, col. 395. E. hist.

Terrarium, ager, terra, prædium, Gal. *terroir*, col. 252. C. *consueverunt ab antiquo conferre in terrariis decani & capituli præfatæ ecclesiæ Cabilonensis, &c Ibid.* col. 253. C. *Et est sciendum, quod dicti terrarii dictorum locorum in terrariis & locis prædictis, &c.*

Terrarius, vassallus, tenens, col. 253. B. *Hoc etiam addito, quod terrarii dictorum locorum poterunt laudare venditiones quæ fient in futurum terrariis jam dictis, consensu dictorum canonicorum dictos reditus percipientium minime requisito, &c.*

Thesia, Gal. *toise*, col. 179. D.

Tota, col. 1151. E. *Dedit conventui Celsiniac. capucia forrata, atque totas, quibus tunc temporis valde indigebant.*

V

VADIARE, pignus a debitore invito auferre, præsertim ex sententia judicis, col. 247. B. *Claustrum est domini episcopi & habet in eo justitiam suam, Ducissa etiam & comitissa habent in eo justitiam, ita tamen quod non possunt vadiare in claustro. Sed quando ille qui forefecit, recedit a claustro, tunc possunt emendam levare, dictæ ducissa & comitissa, ni inde clamores habuerint.*

Vadiator, idem quod *Gadiator*, executor testamentarius. *ideoque nos vadiatores, &c.* col. 5. E.

Venta, teloneum quod præstatur pro quibusvis mercibus, quæ in foris ac nundinis venduntur, col. 186. C. *In proprios usus assignavi, quidquid habebam de ventis, & astalagium, quod mihi debebant panifici & calceamentorum constructores & placitum generale.* Item, col. 650. B hist. *Homines Othonis decani & capituli Lingon. in suburbio Lingon. non debent ventam nisi sicut alii homines Lingonenses.* Vide in *laudatio*.

Vercarium seu *vercaria*, f. idem quod Gallis *verger*. Vide in *Exius*.

Vercheria, idem quod *Bercaria*, locus berbicibus alendis idoneus; prædii species cum certa agri quantitate. *Duas vercherias accepit a Rainaldo archiep.* (Lugdun.) *ad ecclesiam & cœmeterium facienda*, col. 237. hist.

Vestararius sacri palatii; idem qui *vestiarius*, qui vestium vel thesauri curam habet, col. 678. B. hist.

Vestitus mansus, est villa culta, seu ager cultus. Opponitur nudo, qui idem est cum inculto, col. 60. C. *Dono etiam in supradicta villa Lanoscha mansum vestitum unum cum omni superposito, & terris & pratis ad ipsum aspicientibus.*

Vicedominatus, dignitas seu officium vicedomini, id est œconomi; vicedominus enim & œconomus in ecclesiis idem sonant, col. 252. & 253.

Vigerius, vicarius ex Gallico *Viguier*, col. 149. E. hist. Jusserunt ut *infra mensem unum a civitate Lugdunensi removeret gentes domini Regis, videlicet judicem, vigerium, badellos* (forte bedellos) *& alios exercentes jurisdictionem nomine dicti Regis in civitate Lugduni.*

Villicus, Col. 696. A. hist. episcopi magistratus.

Vingtemium, vicesima fructuum, quam dominus percipit in terris vassallorum, col. 34. D. lin. 12. *Pedagium & vingtemium Quiriaci 360. libras, pro quibus pedagio & vingtemio addidit ille princeps Delphinus 8. alias moniales.*

Usaticus, facultas utendi in alieno prædio rebus non suis, Gallis *aisance*, col. 23. A. *confitemur & recognoscimus, quod dicti Briandus & Pontius dederunt. . . . . dicto monasterio. . . . . omnia sua nemora, aquas & pascua & omnes usaticos per totam terram suam ad omnes necessitates suas faciendas.*

Usaticum, tributum, præstatio, col. 23. A. *confitemur & recognoscimus quod. . . dederunt dicto monasterio. . . in feudagiis suis perpetuam libertatem acquirendi sine aliqua fraude* (l. laude) *& consensu & sine aliquo usatico & dominio.*

Usitatio, usus, jus utendi, col. 585. E. ex charta anni 1173. in qua notum sit omnibus, Guidonem de Vergiaco dedisse Deo & S. Mariæ Theoloci omnimodam *usitationem in aquis, in agris, in silvis per omnem terram suam.*

Usuagium, jus utendi, col. 105. D. Vide in *Foagium*.

INDEX GENERALIS.

A

ABAELARDUS (Petrus) monachus & doctor famoſus, 797. D. 893. D. 985. E. 1138. E.
Abbatiæ, B. M. de Criſenone, ord. Ciſterc. femin. inſtr. 92. D. Geroldiſarti o. Aug. 778. D. S. Juliani Vienn. 382. A. de Landeviis o. A. 778. B. De Nanto pagi Vabrenſis, 215. C. S. Pauli Sueſſion. o. A. fem. 778. D. Regalis-loci prope Compendium, 779. E. Rubei-montis in diœceſi Conſtant. 747. E. S. Stephani Remenſis, o. A. femin. 778. D. Inſularum o. C. fem. inſtr. 100. A. Beatæ Mariæ de Valle-nigra diœc. Mirapic. 820. E.
Accoroiiſe (Lambertus) 760. A. 856. D.
d'Aceaux (Huguelinus) 684. B.
de Accelez (Hugo) 599. A.
de Acellis (Amedeus) 589. C.
(Hugo) inſtr. 181. A.
de Ache (Geraldus) 825. E. 834. D.
de Acherio (Philippus & Guido) inſtrum. 172. B.
d'Achey (Wido & Philippus) Bellimontis fundatores 851. E.
de Acrimonte (Magdalena) 749. B.
(Odolricus) Morimundi fundator 814. E. inſtr. 159. B.
de Aculeo (Guido) inſtr. 164. B.
Adaltruda, monialis S. Petri Lugdun. inſtr. 1. A.
de Ageio (Garnerius) inſtr. 89. B. 181. A.
d'Agouſt (Franciſcus) comes de Saulx, 186. C.
de Agouto (Bertrandus) domicellus, 256. D.
d'Aigue (Johannes) armiger, 621. D.
d'Ailly (Carlotta) 289. B.
d'Aiſe (Aimo) inſtr. 92. D.
de Aiſere (Aimo) 686. A.
Alamanni (Ludov.) eximius poëta 1098. D.
de S.t Alban (Jocerannus) 400. E.
de Albaſpina (Gaufredus) 1071. C.
Albe de Chamas (Ramerius) inſtr. 24. E.
d'Albert (Honoratus) dux de Chaulnes, &c. 289. B.
d'Albice (Helena) 290. E.
de Albimarco (Aſtorgius) 414. D.
de Albreto (Eliſabeth) 1098. C.
d'Albon (Andreas) mareſcallus, 186. C.
(Bertrandus) 269. C.
(Guillelmus) 287. A.
(Humbertus) comes, ac Vienn. Delphinus, 158. E. fundator Carthuſiæ Saletarum, 159. A.
(Rainaldus) 176. C.
(Robinetus) 287. E.
(Alexia) 171. A.
(Guicharda) 187. E.
(Petronilla Claudia) 302. E.
d'Albon de S.t André (Jacobus) Franciæ mareſcallus 186. A.
d'Albon de S.t Forgeüil (Guillelmus) 185. E.
(Martha) 211. E.
Albus (Artaudus) vicecomes, 1142. E.
Alenconii comites, (Carolus & Petrus) 169. D.
Alleman (Agnes) 277. C.
de Allereyo (Guillelma) 918. B.
de Altaripa (Hugo) 911. D.
de Alto-villare (Hugo) 730. E.
de Altre (Odo) inſtr. 167. A.
de Altrei (Guido) inſtr. 168. A.
de Amabello (Henricus) e gente de Vienne, 1154. D.
Amaſſatus (Gualo) inſtr. 166. A. E.
Ambezas (Bernardus) fundator Quinciaci, 830. C. inſtr. 179. B.
d'Amboiſe (Carolus) Campaniæ & Burgundiæ præfectus 422. B.
(Georgius) 180. B. card. Rothomag. 423. A. 631. C. D. 953. B. C. cardin. legatus, 787. D.
(Johannes) 1159. E.
(Antonia) 482. B.
de S.t Amour (Gaufredus) 1089. D.
(Petrus) 1089. E.
de Ancels (Hugo) inſtr. 173. D.
d'Ancy (Rogerius) fundator Quinciaci, 830. C. inſtr. 179. A.
Andegav. comes, (Fulco) inſtr. 10. C.
(Fulco Rechinus) 383. A.
(Godefridus) 969. B.
de Andella (Bertoldus) comes, inſtrum. 19. D.
d'Andelot (Simon) camerarius Lugd. 208. B.
Andiliaci (Bernardus) 136. B.
d'Andoines (Corizanda) comitiſſa de Guiches, 776. B.
d'Anfreville (Johanna) 283. A.
Angliæ rex (Eduardus) 492. B. 1153. D.
(Henricus I.) 1141. D.
(Henricus V.) 627. A. 930. B.
(Henricus VI.) 974. E.
(Henricus VIII.) 183. E.
(Ricardus I.) 803. D.
(Ricardus) 132. C.
(Stephanus) 1139. E.
d'Anglure (Maria) 502. C.
d'Anglure de Savigny (Anna) 280. C.
Annebaldus (Claudius) maris præfectus, 184. A.
Annunciatæ virgines, Lingonis 508. & in urbe S. Amoris 195. A.
(Cœleſtes) nuncupatæ, Lugd. 194. D.
Anſelmus, archiepiſc. Cantuar. inſtr. 13. A.
d'Antigny (Henricus) 910. A.
de Antiochia (Urbinus) eleemoſynarius Ambroniaci, 271. E.
de Antone (Guichardus) miles, 120. A. 135. A. 300. A.
Antoniani religioſi, apud Lugdunum, 152. D.
Antonii (Hugo) parochus de Sempigneio, inſtr. 108. C.
d'Apchon de S.t André (Catharina) 310. E.
de Apta (Franciſcus) Minorita, 157. B.
de Aquetio (Radulfus) inſtr. 164. C.
Aquitaniæ dux, Ebolus II. 1120. A.
Aquitaniæ comes (Guillelmus) 1117. B. 1119. A. C. 1120. A. inſtr. 272. B.
de Arboſio (Poincardus) vicarius generalis abbatis S. Benigni, 689. E.
d'Arboul (Johannes) 922. E.
d'Arbouze (N.) monialis S. Petri Lugdun. 288. E.
de Arces (Johannes) 846. B.
d'Arcy (Guido) ballivius Eduenſis, 418. B.
(Johannes) 407. C. 418. E.
de Archis (W.) inſtr. 82. B.
Arelatenſis rex, Boſo, 1110. E. 1111. D.
d'Arenes (Catharina) 233. C.
d'Argenteüil (Guillelmus) 153. C.
de Arneto (Arnulfus) 394. B.
(Hugo) inſtr. 91. E.
de Arragonia (Eliſabeth) Franciæ regina, 613. D.
Artmanni (Jaubertus) 116. C.
d'Artois (Bonna) 252. B.
(Robertus) 409. D.
de Arvernia (Guillelmus) pius monachus Cluniaci, 1157. D.
(Johanna) 922. B.
(Maria) 140. D.
Arverniæ delphinus, Beraudus, 1156. C.
Arverniæ comes (Bernardus) 1120. C.
(Guido) 138. E. 141. B.
(Guillelmus) 138. E. 1117. B. 1119. A. C. 1120. A. inſtr. 272. B.
(Johannes) 166. B.
(Robertus) 116. C. 142. A. 164. D.
(Judith) comitiſſa, 1166. C.
d'Aſiniere (Hugo) 973. C.
de Aſpre (Artaldus) inſtr. 167. C.
(Aymo) inſtr. 168. A.
(Guido) inſtr. 167. E. 168. A.
(Hugo) 833. E.
de Aſſere (Aymo) 600. B.
de Atteis (Welſo) inſtr. 166. E.
de Avalone (Anſericus) miles 568. B.
d'Aubenton (Guillelmus) 666. C.
de Aubri (Bernardina) 1034. A.
de Augeria (Petrus) inſtr. 168. A.
de Auguſta (Petrus) ſcriptor, 154. D.
Auguſtæ vicecomes, Ebolus, 163. E.
Auguſtiniani religioſi, Molini Boiorum, 192. A. B.
Auguſtiniani eremitæ, Lugduni, 191. E. Burgi in Breſſia, 279. B.
Auguſtodunenſis comes (Attalus) 517. E.
(Theodericus) inſtr. 61. A. 62. C.
de Aula (Seguinus) inſtr. 142. B.
(Theobaldus) inſtr. 255. E.
Auſtraſiæ rex (Lotharius II.) 565. D. inſtr. 131. E.
Autiſſiodor. comes (Herveus) 505. E.
(Petrus (898. E.
(Willelmus) 582. A.
d'Autriche (Anna) Franciæ regina, 1103. E.
(Eliſabeth) 636. D.
de Avilleio (Johannes) miles, 963. E.
de Aurelliaco (Petrus) licentiatus in legibus, inſtr. 37. C.
d'Autum (Guillelmus) 727. B.
d'Auxi (Matthæus) armiger, 629. D.
de Axeis (Herbertus) inſtr. 167. E.

B

BABOU DE LA BOURDAISIERE (Maria) 288. C.
(Philibertus) cardinalis, 667. C.
de Baiz (Albericus) inſtr. 166. A.
(Hugo) inſtr. 166. E. 167. D.
(Paganus) inſtr. 167. E.
Balarim (Petrus) 177. C.
de Baldimento (Andreas) 578. A.
de Balgentiaco (Lancelinus) 715. C.
de Balgiaco (Alexander) 146. C.
(Gaucerannus) 1069. E. 1071. A.
(Margareta) 228. C.
(Odolricus) 1069. D. 1107. C.
(Ulricus) 1023. A.
de Balleure de S.t Julien (Petrus) ſcriptor, 861. C.
de Balma (Agatha) 256. B.
(Anna) 302. D. E.
(Claudia-Proſpera) 485. B.
(Claudius) cardinalis, 253. B.
(Franciſca) 837. B.
(Franciſcus) Correrius Ambroniaci, 276. E.

(Guido) instr. 167. C.
(Hugo & Berardus) milites, 300. C.
(Humbertus) 251. A.
(Johanna) 692. B.
(Johannes Bapt.) 829. B.
(Marcus) 253. A.
(Petrus) cardinalis, 253. A. 667. A.
(Willelmus) 138. C.
de Balmeto (Garnerius) 201. A.
(Pontius) 201. A.
de Banno (Hugo) instr. 168. D.
de Barbares (Adrardus) 200. B.
Barberin (Antonius) card. & major Franciæ eleemosyn. 1163. C.
de Barbesieres (Margareta) 424. E.
Bard (Ludovicus) monachus congr. S. Mauri, 984. E.
Bardet (N.) pius sacerdos Lugdun. 314. B.
de Bardonenche (Catharina) 305. B.
de Bareis (Rainaudus) miles, 476. E.
de Bareria (Petrus) card. 416. C.
de la Barge (Stephanus) archidiac. & comes Lugdun. 190. A.
Baromagnus (Bonardus) instr. 192. D.
de Barro (Clementia) 1143. D.
(Hugo) 733. E.
(Lambertus) archidiac. Lingon. 594. B. instr. 196. B.
(Ludovicus) card. episc. Portuensis, 252. B. 626. E.
(Petrus) instr. 188. A. E.
de Baro comites (Guido) 586. D. 842. D. instr. 180. A.
(Henricus) 586. D. 647. B. 778. C.
(Manasses) 842. E.
(Milo) 588. B. 596. D. instr. 150. E.
(Theobaldus) 250. D. 606. C. 762. D. instr. 192. B.
Barri dux (Robertus I.) 626. A. 1157. A.
des Barres (Johanna) 480. D.
de Barsenia (Laurentius) instr. 93. A.
Bart (Johannes) magister in sacra pagina, instr. 37. C.
de Basoches (Hugo) 801. D. vicedominus Catalaun. 1142. B.
Basseti (Petrus) 764. D.
Bassiniacensis comes (Hugo) 652. C.
de Bassompierre (Gabrielis) 280. B.
Bataille (Guillelmus) 440. D.
Bavariæ dux & Saxoniæ (Henricus) instr. 19. D.
de Baucio (Agoutus) 256. C.
(Sibilla) 623. C.
Baudet (Guido) Franciæ cancell. 620. B.
(Guillelmus) miles, 620. B.
(Robinus) miles, 620. B.
Baudot (Dionysius) 692. B.
(Johannes) 666. C.
de Baudricourt (Johannes) 934. D. 935. A.
de Bavieriis (Petrus) 1070. D.
de Bayart (Petrus) 240. A.
de Beaudisner (Lucia) fundatrix abbatiæ Casalis, 292. C.
de Beaufort (Catharina) 1026. D.
(Hugo) 969. A.
de Beauffremont (Johanna) 635. A. 767. A.
(Maria 628. E.
de Beauffremont Senecey (Catharina Amata) 960. B.
(Eduardus) 301. D.
de Beaujeu (Eleonora) 166. B.
(Guichardus) 158. D. 160. D. 205. B. 208. D. 267. E. 281. C. 289. E. 1060. E. 1070. C. instr. 279. D.
(Hugo) 1063. D.
(Humbertus) 137. C. D. 293. E. 294. E. 300. B. 1073. D. 1167. E. instr. 26. E. comes, 124. D.
(Isabella) 300. D.
(Sibilla) comitissa, 236. E.
de Beaumont (Adelais) 1074. C.
(Hugo) 572. D. 708. B. C. instrum. 143. C.
de Beaune (Claudia) 487. C.
(Cyrillus) capucinus, 254. C.
(Henricus) 835. C.
(Johannes) prior Cistercii, 1010. C.
(Maria) 741. B.
(Seguinus) instr. 234. B.
de Beauveau (Anna) 312. E. 313. A.
de Beauvilliers (Claudius) comes de S.t Aignan, 288. C.
de Bechamel (Magdalena) 695. C.
de Beducr (Carolus) canonicus Vezeliaci, instr. 114. C.
Belet (Jurannus) instr. 86. C.
Belicot Veillerot (Adam) prior Maceriarum, 1032. E.
de S.t Belin (Catharina) 632. D. 1160. A.
de Bellievre (Albertus) 426. C.
(Claudius) princeps senatus Gratianop. 190. B.
(Franciscus) Franciæ cancell. 190. B.
(Nicolaus) præses in senatu Parif. 191. A.
(Pomponius) præses in senatu Parif. 191. A.
Belliparii (Lambertus) 742. E.
de Bello videre (Sibaudus) 140. E.
de Bello-visu (Guillelmus) 144. A.
(Johannes) 783. B.
Belmont (Johannes & Petrus) instr. 34. B.
de S. Benigno (Odo) instr. 166. D. 167. B.
Beraldi (Hugo) monachus Cluniac. instrum. 238. A.
Beraldus (Hugo) 681. D. instr. 241. D.
(Parisius) 767. C. D. E. 768. B.
(Petrus) 681. D. 903. D. 927. D.
Berbisey (Aleidis) 765. D.
de Bergh (Eleonora-Catharina Febronia) 978. D.
Bernard (Stephanus) 629. E.
Bernardus, Carthusiæ Portarum prior, instr. 16. C. D.
de Bernes (Christianus) 900. E.
de Berria (Ewinus) instr. 167. C.
de Berriaco (Gaufredus) 1072. B.
(Hugo) 1071. A. 1108. B.
Berthelot (Robertus) Carmelita, 192. A.
Bertheri (Thomas) 664. E.
Berthin (Johannes) 787. D.
Bertrandi (Guillelmus) canonicus Belnensis, & castri S. Romani dominus, 409. A.
(Matthæus) medicus, 408. E.
(Petrus) card. Ostiensis, 409. A. C.
(Robertus) dominus de Briquebec, Franciæ senescallus, 409. A.
Bertwaldus, Cantuar. archiep. 50. C.
de Berziaco, *forte* de Berriaco (Hugo) 1067. A.
de Besara (Hugo) Divionis præpositus, instr. 87. D.
de Besserel (Huguetta) 211. D.
de Bessez (Guillelmus) canonicus Eduensis, instr. 109. D.
Bestialis (Guido) 1145. A.
de Besua (Petrus) 594. C. instr. 196. E.
de Bethune d'Orval (Franciscus) dux, eques torquatus, 729. B.
Beurrier (Paulus) 792. E.
Bialpoix vel Biaupoix (Andreas) 908. D.
Biaupoix de Bisseio (Johannes) 739. A.
Bichiers (Rainaldus) instr. 165. E.
de Bigny (N.) priorissa B. M. Molinensis, 448. A.
de Bigorne (Milo) instr. 167. B.
de Billiaco (Gaudricus) miles, instr. 103. B.
Billon (Auberioz) 698. D.
de Birague (Renatus) card. 464. D. 1033. C.
de Bise (Vincerius) miles 841. A.
Biterrensis vicecomes (Bernardus Ato) 1134. B.
Biturigum dux (Johannes) 172. B. 173. A. 208. C.
Blanchart (Jacobus) 925. E.
Blanchet (Johannes) canon. Lingon. 633. D.
de Blanco, Gaufredus) archidiac. Matiscon. 1071. A.
de Blando-fonte (Godefridus) 826. D.
de Blaseio (Gaufredus) 413. C.
(Guido) 684. D.
de Blemur (Jacquelina) illustris sanctimonialis Benedictina, 293. C.
de Blenosco (Johannes) dom. Ussellarum, 687. E.
Blesensis comitissa (Adela) 733. B.
Blondellus (Johannes) officialis Eduensis, 424. B.
de Blot (Ludovicus) conventuum reformationis S. Claræ visitator, 312. E.
de Blya, prioratus femin. ordin. S. Bened. apud. Lugdun. 194. E. 213. B.
Boba (Antonius) card. 1033. D.
de Boccio (Johannes) 497. A.
de Boczonella (Arnulfus) 137. C.
Boiche (Hugo) 604. A.
du Bois (Albertus) 767. E. 768. A.
(Francisca) 240. E.
(Gerardus) scriptor historiæ eccl. Parif. 620. B.
de Boissy (Imbertus) præses in senatu Parif. 1088. B.
Boivin de Vaurouy (Maria) 837. D.
de Bolonia (Amedeus) 926. E.
(Guido) cardin. Portuensis, 164. E. 230. D. 689. D.
Boloniæ comites (Eustachius) 1133. B. deinde monachus Cluniac. 1166. C.
(Johannes) & Arverniæ, 166. B.
(Robertus) & Arverniæ 164. D.
de Bona-curia, *de Bonacort* (Guido) 823. E. instr. 183. A.
Bonædiei (Johannes) thesaur. Lugd. 290. B.
de Bonay (Franciscus) eques, dominus de Vomas, 500. E. 501. B.
de Boneria (Bernardus) miles, 1081. B.
de Bonofonte (Girinus) 132. D.
de Borbona (Rocelinus) instr. 159. D.
Borel (Hugo & Odo) Burg. duces, 566. B.
Borgia (Lucrecia) 424. C.
Borrelerii (Nicolaus) 930. D.
de Bosco (Bartholom.) canon. & officialis Cabilon. instr. 255. E. 256. D.
Botheanus (Johannes) doctor Franciscanus & episc. Damasc. 183. A.
Bouchu (Johannes) 1014. E. princeps senatus Divion. 437. B.
Boudet (Johannes) ærarii regii summus inspector, 633. B.
de Bouillon (Godefridus) 888. B.
de Bourbon (Carolus) card. 177. A. 231. E. 767. B.
(Henricus) 694. E. princeps de Condé, 946. C. 1102. E. Burgundiæ prorex, 702. E.
(Johanna) 167. C.
(Johannes) 176. C. comes 403. D. dux Bituric. 419. C.
(Ludovicus) card. 240. E.
(M.) instr. 93. E.
(Philippus) Belli-joci dominus, 175. E.
(Willelmus) 1166. C.
(Wicardus & Willelmus) Septem-font. ord. Cist. fundatores, 499. C.
de Bourbon, duces (Carolus) & Arverniæ, 177. A.
(Johannes) 179. B. 1158. E.
(Ludov.) 173. C. 208. D. 1156. D.
(Petrus) 167. C.
de Bourbon Vendôme (Antonia) 977. B.
du Bourg (Guillelmus) 164. C.
de Bourmont (Guillelmus) archidiac. Barrensis, instr. 205. A.
de Brabant (Henricus) 758. E.
de Braio (Johannes) 783. C.
de Brana (Robertus) comes Drocarum, 139. B.
de Branciduno *de Brancion* (Bartholomæus) Quinque ecclesiarum episcopus, 1146. C.
(Bernardus Grossus) 1061. A.
(Guillelmus) 1024. A.
(Henricus) 890. E.
(Hugo) instr. 242. E.
(Jocerannus Grossus) 1108. D. 1146. C. D. E.
(Warulfus) 1057. D.

de Brafey, *vide* de Briffiis.
de Breciis (Robertus) inftr. 284. A.
de Brecons (Simon) 647. C.
de Brecun (Hugo) inftr. 167. D.
de Brena (Andreas) 736. D.
(Erardus) 598. E. 831. D. 843. C.
Breffans (Guido) 399. D. 900. D.
Breffiæ & Baugiaci dominus (Gaufferannus) 272. A.
de Breffiis (Guillelmus) miles, 1024. A.
Briffaut (Nicolaus) 764. A.
Briffon (Jacobus) 854. A.
de Britannia (Anna) 180. A. E. 181. B.
(Arturus) comes Richemontis, 628. A.
Britanniæ duces (Carolus) 1153. C.
(Francifcus) 179. B. 180. C.
(Nomenoius) 363. E. 365. E.
Brixius (Johannes) fcriptor, 424. B.
de Brocia (Andreas) miles, 611. B.
(Irerius) miles, 604. C.
de Bron (Johannes) archidiacon. Cluniac. 1161. C.
(Ifoardus) domicellus, 238. B.
de Bronna (Berlio) miles, 300. C.
de Brugis (Galterus) fcriptor, 131. A.
(Jacobus) 783. C.
de Bruifmo (Gaudinus) fundator Ungiaci, 390. E. 487. D. E. inftr. 85. A.
Brulart (Dionyfius) princeps fenatus Burg. 1037. A.
(Ifabella) 839. E.
Brulart de Sillery (Nicolaus) legatus Henrici IV. Franc. regis, 191. B.
Brulati (Rainaldus) 907. E.
Bruni (G.) inftr. 82. B.
(Stephanus) inftr. 238. B.
de Bruffys (Leobaudus) 951. C.
de Buceneio (Nocherius) inftrum. 166. E. 167. C.
Budæus (Guillelmus) vir doctiffimus, 634. A.
de Bueil (Anna) 631. C.
de Buene (Umbertus) 297. D.
Buerii (Petrus) 290. B.
de Bufferiis (N.) miles, 1081. E.
de Bugei (Hugo) inftr. 167. D.
Buillon (Sibilla) 304. C.
Buirin (Guillelmus) archiclavus Cluniac. 88. B. 391. E. 1058. C.
Buiffon (Antonius) Carmelita, proepifcopus Eduenfis, 419. B.
de Bure (Petrus) inftr. 166. E.
(Raimundus) inftr. 167. B. 168. A.
(Rainaldus) inftr. 167. B.
de Burona (Haymo, Odo & Petrus) 175. C.
Burguerels (Odo) inftr. 167. B.
a Burgundia (Agnes) 177. A.
(Alexander) 904. E.
(Alexia) 146. D.
(Anna) ducis de Betford conjux, 494. A.
(Beatrix) domina de Montreal, 251. A.
(Blancha) Sabaudiæ comitiffa, 1085. D.
(Gregorius) 783. C.
(Guia) 150. E. 161. C. 205. D.
(Johanna) 920. E.
(Mathildis) filia Odonis II. Burg. ducis, 138. E. 142. A.
(Odo) 908. C.
(Rainaldus) comes Beligardi, 1150. A.
a Burgundia, collegium Parifienfe, 411. B.
Burgundiæ duces (Carolus) 179. B. 260. C. 630. E. 740. A. 933. E. 1004. E. 1005. D. 1091. A. D. 1092. A. 1114. B. inftr. 224. B. E.
(Henricus) 439. D. E. 467. E. 1027. inftr. 228. A.
(Hugo I.) 680. B. 980. E. 1131. D. 1165. E. inftr. 80. A.
(Hugo II.) 392. C. 496. A. 583. C. 645. C. 646. C. 681. E. 682. C. 708. C. 732. B. 754. E. 848. E. 890. E. 957. C. 959. A. 980. E. 989. D. 1068. B. inftr. 85. B. 86. C. 89. B. 157. C. 161. B. 171. E.
(Hugo III.) 496. D. 584. A. C. 585. C. E. 586. C. D. E. 588. A. C. E. 589. B. C. E. 590. A. B. D. 646. E. 647. A. B. C. 662. D. 683. A. D. 684. A. 697. D. 698. A. 757. A. 771. C. 824. A. 838. B. 854. D. 855. A. E. 895. C. 897. C. 950. B. 980. E. 988. C. 1022. D. 1030. A. 1031. A. 1143. E. 1167. D. inftr. 91. B. 128. C.
(Hugo IV.) 139. C. 140. A. 399. E. 400. D. E. 402. E. 403. A. C. 443. B. 463. A. 493. D. 504. A. 601. E. 603. C. E. 611. D. 619. B. C. 653. C. 664. B. 686. C. D. 687. C. D. 698. E. 738. A. 758. A. D. 759. C. 771. C. 773. D. 902. C. 904. B. 906. B. 908. A. D. 950. D. 980. E. 997. A. 1023. E. 1146. E. inftr. 105. C. 106. C.
(Johannes) antea comes Nivernenfis, 170. A. 627. E. 928. C. E.
(Odo I.) 586. A. 696. E. 731. C. E. 732. B. 980. B. D. E. 981. B. 984. D. inftr. 173. D. 180. B.
(Odo II.) 394. C. 579. C. 580. A. C. 581. B. 583. C. D. 584. C. E. 662. C. 682. D. 683. B. 749. E. 751. D. 980. E. 987. B. 1021. D.
(Odo III.) 399. E. 591. C. 594. D. 595. E. 653. C. 662. E. 663. A. 742. B. 771. C. 854. E. 856. A. 898. C. 900. B. 962. E. 963. A. 980. E. 991. A. inftr. 197. B.
(Odo IV.) 497. C. 619. C. 621. E. 791. C. 917. D. 918. A. 919. E. 920. B. E. 972. D. 980. E.
(Philippus I.) 920. D. 980. E.
(Philippus II.) 625. A. B. 628. B. 925. A. 952. C. 980. E.
(Philippus III.) 628. A. 930. B. 933. B. D. 975. B.
(Ricardus) 539. E. 540. B. 544. D.
(Robertus I.) 439. B. 460. B. 644. D. 882. E. 884. E. 1063. A. 1131. D.
(Robertus II.) 611. E. 613. A. 664. B. D. 687. D. E. 759. C. D. 760. A. 783. D. 912. B. D. 913. B. 914. C. E. 915. A. 916. C. 980. E. 997. D. 1024. D.
Burgundiæ ducifſæ (Aalis) inftrum. 92. A. 187. C. 247. A.
(Alexia) 400. C.
(Elia) inftr. 143. C.
(Maria) inftr. 180. E. 187. B.
(Mauldis, inftr. 21. B. 157. C.
Burgundiæ comites (Manaffes) fundator Vergiaci, 442. D.
(Otho) 150. E.
Burgundiæ reges (Bofo) 660. E. 878. E. 966. B. inftr. 61. D.
(Carolomannus) 245. C. D.
(Carolus) 217. E. 218. A. 289. B.
(Childebertus) 244. B.
(Chilpericus) 243. A.
(Clotarius) 244. B.
(Conradus I.) 967. C.
(Conradus II.) 678. C. E. idem ac
(Gondradus) inftr. 75. A.
(Gundebaudus) 28. C. 341. A. 519. A.
(Guntchramnus) 1113. C.
(Lotharius) inftr. 224. D.
(Ludovicus) 246. E. 878. E.
(Rodulfus I.) 219. C. 246. E. 878. E.
(Rodulfus II.) 235. A. 247. B. 261. B.
(Rodulfus III.) 247. C. D. 262. B. D. E. 263. B. 677. A. 1128. B. E. 1129. A.
(Sigifmondus) 30. B.
de Bufeul (Philiberta) 485. A.
de Buffi (Gaufredus) 1076. A.
(Philippus) 936. B.
(Raimundus) inftr. 238. B.
de Buxeria (Simon) 615. A.
de Buxeriis (Johannes) cardin. 809. C. 1001.
de Buxi (Rodulfus) 962. D. 1022. D.

C

De CABILONE (Beatrix) Defertæ fundatrix, 289. E. & Briennæ 291. D.
(Guillelmus) 1021. A. inftr. 238. C. comes Autiffiod. 514. A. D. E.
(Johanna) comitiffa Tornodor. 717. D.
(Johannes) 403. E. comes Autiffiod. & Tornodor. 664. D.
(Perrenotus) 919. C.
(Rofellus) 138. E.
Cabilonis comites (Gauzfredus) 881. E.
(Gilbertus) fimul Eduorum, 966. E.
(Guillelmus) 896. B. 897. D. 1144. B. 1167. D. inftr. 241. C.
(Hugo) 882. A. 885. E. 886. A. 948. D. 956. D. inftr. 76. D.
(Johannes) 901. E. 902. A. C. 950. D.
(Lambertus) 872. E. 881. C. 882. B. C. D.
(Robertus) 948. C.
(Savaricus) 959. A. inftr. 230. D.
(Theobaldus) 958. D.
(Warinus) 958. B.
Cabilonis comitiffa (Beatrix) 135. C. inftr. 247. B.
de Cacena (David) 730. E.
de Caceneio (Anfericus & Jacobus) 842. D.
Cœleftini religiofi, in civitate Lugduno, 180. E.
de Calciaco (Guido) 496. B.
de Calma (Hugo) inftr. 173. C.
de Calvo-monte (Hugo) 122. C. 201. D.
(Odo) 840. B.
(S. Simon) comes, deinde monachus S. Eugendi, 247. E.
Calvinianorum furor, 12. B.
Calvus (Girinus) I. & II.) 200. D. 201. B.
Campaniæ comites (Henricus) 124. C. 735. C. inftr. 18. B.
(Hugo) 248. A. 568. B.
(Theobaldus) 120. C. 398. E. 596. E. 597. D. 603. B. 737. E. 771. D. 796. B. 840. E. inftr. 207. E.
Campaniæ comitiffæ (Agnes) 796. C.
(Blancha) 597. D. 600. B. 843. C. 1145. B.
(Johanna) 613. A.
Campaniæ dux (Waymerus) 353. A. B.
Campegius (Symphorianus) 240. C. E.
de Campo-cervino (Odo) miles, 601. D.
de Canannis (Hugo) 1072. B.
S. Capella Parifienfis dedicatur, 609. A.
de Capella (Bertholdus) 915. B. 917. A. inftr. 255. E.
(G.) 913. B.
(Jofferandus) 762. D. 763. A.
de Capella de Villers (Alix) 918. D.
de Capis (Clarembaldus) 734. E. inftrum. 245. E. 246. A.
(Guido) 663. A.
(Ifabella) 434. B.
de Capite-ferreo (Hieronymus) card. 667. B.
Capranica (Dominicus) card. 178. B.
Caprarii (Humbertus) 1085. D.
Capucini fratres, Belnæ, Auguftoduni & Molini 426. B. Apud Arnetum Ducis, Borbonium Lancii, Sinemurum, Sedelocum & Corbiniacum, 427. D. Burgi in Breffia, 191. E. Cabiloni, 861. Divione, 637. E. Lingonis, 508. Lugduni, 191. D. Matifcone, 1100. E.
Cardinales, Aimardus Gouffier de Boiffy, 1160. D.
(Albericus) 469. B.
(Alfonfus Ludov. de Richelieu) 194. A. 428. C. 668. A.
(Amedeus de Talaru) 176. B.
(Andreas d'Efpinay) 180. A.
(Andreas Hercules de Fleury) in addit. col. XIV.
(Androinus de Rocha) 699. D. 1154. A.

(Annas d'Escars) 636. E. 694. A. 728. D. 740. E.
(Antonius Boba) 1033. D.
(Antonius de Chalance) 665. C.
(Antonius de Monte) 258. A.
(Antonius de Prato) 1094. D.
(Antonius Sanguin) 475. D. 693. D.
(Armandus Gasto de Rohan) 197. C. 431. C.
(Armandus Johannes du Plessis de Richelieu) 193. D. 677. E. 1162. A.
(Cæsar d'Estrées) 253. D.
(Carolus de Bourbon) 177. A. 231. E. 421. A. B. 767. B.
(Carolus Hemard de Denonville) 1095. C.
(Carolus de Lorraine) 475. C. 495. A. 498. B. 719. C. 1160. E.
(Claudius de la Baume) 253. A.
(Claudius de Longvy) 495. A. 693. E. 712. A. 767. A. 839. D. 1093. A.
(Conradus) 991. E.
(Dionysius de Marquemont) 192. B.
(Dominicus Capranica) 178. B.
(Emmanuel Theodosius de la Tour, dictus de Bouillon) 1163. A.
(Franciscus de Joyeuse) 426. A. 943. D. 944. A. 1100. C.
(Franciscus de Mailly) 465. D.
(Franciscus de Tournon) 183. B. 241. A. 279. C. 667. B. 976. C.
(Fredericus Fregose) 693. C.
(Georgius d'Amboise I. & II.) 180. B. 423. A. 1159. C. 1160. A.
(Geraldus) Ostiensis, 1165. C.
(Guido Paré) 990. C. 996. D.
(Guido de Bolonia) 164. E. 230. D. 689. D.
(Henricus Caëtanus) instrum. 261. C. 262. A.
(Henricus de Castro-Marciaco) 802. A.
(Hieronymus de Capite-ferreo) 667. B.
(Hieronymus de la Souchiere) 811. E. 1011. A.
(Hippolytus d'Este) 182. E. 185. D. 241. A. 424. D. 464. A.
(Hugo Candidus) 1131. A.
(Hugo Rogerii) 924. C.
(Hugo Seguin) 154. D.
(Johannes de Buxeriis) 809. C. 1001.
(Johannes de Crosso) 416. C.
(Johannes de Lorraine) 1160. C.
(Johannes de novo Castello) 417. A.
(Johannes Rolin) 419. C. 444. C. 453. D. 463. C. 489. D. 666. B.
(Johannes de Talaru) 170. C.
(Julius Mazarini) 695. C. 1162. D.
(Ludovicus de Bar) Portuensis, 252. B. 626. C.
(Ludov. de Gorrevod) 181. E. 279. B.
(Ludov. de Lorraine) 240. E. 1161. B.
(Ludov. de la Palu) 277. A. 975. A.
(Ludov. Antonius de Noailles) 431. B.
(Marcellus) Crescentius, 279. D.
(Melchior de Polignac) 972. D.
(Nicolaus Rodolfus) card. Florentinus, 964. D.
(Odetus de Coligny) 475. C. 693. E. 1116. C.
(Petrus de Balma) 253. A. 667. B.
(Petrus de Bareria) 416. C.
(Petrus Bertrandi) 409. A. C.
(Petrus de Gondy) 174. E. 189. B. 190. D. 302. C.
(Petrus Hemard de Denonville) 1095. C.
(Petrus de Pratis) 700. A.
(Petrus de Thurey) 172. E. 174. B. 231. B.
(Philibertus Babou de la Bourdaisiere) 667. C.
(Philibertus Hugonet) 1091. E.
(Philippus de Lenoncourt) 490. A. 667. C.
(Reginaldus d'Est) 1162. E.
(Renatus de Birague) 464. D. 1033. C.
(Ricardus Olivier) 277. B.
(Robertus) 997. E.
(Robertus de Lenoncourt) 976. B.
(Romanus) 472. E.
(Simon) 473. B.
(Talairandus) 1086. A.
a Caritate fratres, Molini 427. D.
de Carmantrand (Hugo) 761. C.
Carmelinæ sanctimoniales, Cabiloni, 861. Lugduni, 191. D. Matiscone, 1102. E. Excalceatæ Divione, 638. A.
Carmelitæ, Cabiloni, 861. B. Lugduni, 159. E. 205. B. Parisiis, 165. E. Excalceati, Lugduni, 191. E.
Carthusia Portarum in Bressia, instr. 16. A. Lugduni, 191. D. Molini, 427. D. Vallis S. Georgii, 400. E. instrum. 96. C.
Carthusia puellaris Saletarum, 159. A. instr. 34. A.
de Calcolis (Rainardus) 577. C.
Cassagnet (Gabriel) marchio de Tilladet, 1106. A.
(Johannes Bapt.) marchio de Tilladet, 1106. A.
de Cassiaco (Hugo) miles, instr. 21. A.
Castellæ reges (Alfonsus) & Legionis 1132. C.
(Ferrandus) 1147. D.
de Castellione (Achardus) instr. 236. B.
(Agnes) 597. D.
(Amedeus) 249. E.
(Dalmatius) instr. 284. B.
(Franciscus) 1171. A.
(Fredericus & Gotfridus) instr. 236. B.
(Guido) canon. Lingon. 594. D.
(Hugo) 1072. B.
(Humbertus) 1068. A.
(Johannes) 239. D. 783. C. 784. A.
(Lambertus) 400. A. 595. C. 596. B. 602. B. 610. B.
(Margareta) 1150. C.
(Odo) 1147. D.
(Petrus) 774. B.
de Castello (Freerius) instr. 167. D.
(Johannes) 470. D.
de Castille (Henricus & Nicolaus) 695. B.
de Castro (Belardinus) instr. 191. D.
(Hugo) 399. D.
de Castro-censorii (Witerius) miles, 732. E.
de Castro-novo (Amedeus) instr. 255. E.
(Girardus) 916. A.
(Odobertus) 166. D. 251. D.
S. Catharina Senensis moniales, in oppido S. Stephani de Furan, 195. A.
Caulardus (Hugo) instr 236. B.
de Cazillac (Claudia) 719. C.
de Cenoga dux (Bertoldus) instr. 18. A.
Ceolfridus, Wiremuthensis abbas in Anglia, 652. A.
de Cerciaco (Robinus) instr. 103. B.
(Wido) 1021. E.
de Cernum (Obertus) instr. 93. A.
de Chabanes (Jacobus) miles, 1158. C.
Chabot (Catharina) 1012. B.
(Johanna) 176. E.
Chabuz (Guido) instr. 89. C.
de Chadenay (Udo) instr. 176. D.
de Chagneio (Alardus) miles, 916. E.
(Bertrandus) miles, 1031. B.
(Odeta) 1032. B.
Chaillou (Johannes) 789. C.
de Chainai (Milo) 238. D.
de Chainiaco (Johannes) miles, 1079. C.
de Chalamont (Alardus) 300. B.
(Berlio) 300. C.
de Chalance (Antonius) card. 665. C.
(Guido instr.) 165. D.
(Henricus) instr. 166. B. 173. C.
(Paganus) instr. 166. A. 167. B.
(Rogerius) miles, 1078. A.
de Chales (Johannes Philibertus) episc. Burgi in Bressia, 181. E.
Chalon (Antonius Emmanuel) 190. A.
de Chambellan d'Ouilly (Magdalena) 289. B.
de Chameres (Gualterius) instr. 166. D.
Chamlardus (Aymo) instr. 181. A.
de Chamon (Johannes) canonicus Lingon. 629. D.
de S.t Chamond (Gabrielis) 232. C. 269. B.
de Chandiaco (Stephanus) 273. A. archid. Lugdun. instr. 15. E.
de Chaneto (Robertus) 763. A.
de Chaorsia (Durannus) 721. D.
Chapellain (N.) 1093. D.
Chapum (Willelmus) 601. C.
de Charella (Cerebrunus) 1020. E.
de Charmes (Claudius) 701. E. 702. A.
(Philibertus) 278. E.
de Charoem (Guillelmus) 135. C.
Charpineili (Pontius) 137. A.
de Chasseio (Harluinus) 496. D.
de Chateau Chinon (Hugo) 397. E.
de Chateauvillain (Johannes) 442. C.
(Simon) 608. A. 716. D.
(N.) 828. A.
de Chatellone (Lambertus) instr. 246. A.
du Chastelet (Annas) vicarius episc. Lingon. 637. E.
(Philiberta) 302. E.
de Chatenay (Milo) 782. C.
de Chavanes (Petrus) camerarius Saviniaci, 265. F.
(Robertus) miles, 239. A.
de Chastfour (Johannes & Theobaldus) 623. E.
Chavron (Maria) domina d'Ormeilles, 289. D.
de Chauvigny (Catharina) 422. B.
(Gilbertus) dominus de S.t Agoulin, 750. E.
de Chauviray (Philippus) 168. A.
Cheuvel de Fontanis (Petrus) 902. A.
de Chiel (Guillelmus) 275. C.
Chifflet (Franciscus) Jesuita scriptor, 654. B. 848. E.
Chifflot (N.) 946. E.
de Chille (Johannes) 912. B.
Chinon (Petrus) 763. E.
Chivror (Guido) miles, 1108. C.
de Choiseul (Johannes) 608. C. 616. A. 819. C. 820. D.
(Petrus) 820. D. E. baro de Vauthonot, instr. 124. B.
(Rainardus) 840. C.
de Choiseul Praslain (Catharina Blancha) 729. A.
de Chora (Hugo) prior claustralis S. Martini Eduensis, 452. E.
de Cicons (Otho) 981. D.
de Cirey (Benignus) major urbis Divionensis, 1005. B.
Clarissæ virgines, Annoniaci, 411. E. Molini, 419. C.
de Claromonte (Goffridus) 746. B.
(Wichardus) 588. C. 838. B.
(Robertus) comes, 407. D.
(Simon) comes, 745. E. *vide* Clermont-Tonnerre.
de Claffiaco (Hugo) 1071. A.
Claudus (Guillelmus) instr. 248. C.
de Claustro (Lambertus) instrum. 175. C. 181. E.
(Morissus) 175. C.
de Clerc (Helena) 310. D.
le Clerc (Johannes) 789. E.
de Clermont-Tonnerre (Jacobus) comes, 641. E.
de Cletis (Petrus) 268. A.
de Cleves (Maria) 423. B.
de Clinchan (Michael) 824. B.
de Cliffon (N.) stabuli comes, 625. B. D.
de Cluny (Ferricus) 933. B.
de Clusa (Bartholom.) 1079. C.
de Cociniaco (Anselmus) 730. E.
de Colchis (V.) instr. 82. B.
Collegium Cameracense, Parisiis, 413. B.
(Eduense, Parisiis, 411. C.
de Coligny (Adelais) 1075. C.
(Amedeus) instr. 30. B.

(Hugo) 138. D. 274. D.
(Humbertus) fundator Miratorii, 296. D.
(Odetus) card. de Chastillon, 475. C. 693. E. 1116. C.
(Stephanus) 250. E.
(Willelmus) 274. D.
Colombi (Johannes) scriptor, 589. D. 867. C.
(Walo) 164. B. 596. B.
Colombiers (Bonnetus) 1150. C.
de Colonges (Arnulfus) toparcha, 203. B.
de Coloniis (Pontius) instr. 164. B.
de S. Columba (Petrus) eleemosyn. Ambroniaci, 278. C.
de Comitibus (Petrus) doctor in utroque jure, instr. 261. B.
de Conans (Guillelmus) 1154. E.
Conardi (Petrus) 776. C.
Concilium (Æduense (an. 661.) 350. E. (circa 1066.) 88. A. 884. D. (circa 1071.) 1062. E. (1077.) 89. C. 563. A. 679. D. 1131. C. (1094.) 101. D. 384. A. 888. B.
(Albigense, 129. C.
(Ansanum (an. 990.) 220. B. 1056. E. 1128. E. (994.) 225. C. 1129. C. (1025.) 379. C. 883. C. 1059. C. (1070.) 88. C. 226. A. 236. B. 264. A. 382. B. 885. B. 956. B. (1100.) 388. C. 889. B. (1112.) 112. E. (1299.) 267. C. 301. A. 408. B. 615. A. 914. D.
(Aquisgranense (817.) 456. E. 660. A. (838.) 531. B. (862.) 1045. D.
(Arausicanum (529.) 31. C.
(Arelatense (314.) 328. E. (475.) 340. A. (524.) 31. C.
(Attiniacense (765.) 245. B. (822.) 56. E. (870.) 63. E.
(Aurelianense (536.) 342. E. (538.) 32. A. 342. E. 519. B. 866. B. 1039. A. (541.) 866. B. 1039. A. (549.) 438. A. 520. A. 866. B. 1039. A.
(Baliacense (1151.) 580. A.
(Basileense (circa 1430.) 176. A. 277. A. E. 302. A. 435. E. 474. C. 810. C. 930. D. 931. C. 975. A. 1002. D. 1158. C. 1170. A.
(Bellæ-villæ (1269.) 611. D.
(Beneventanum (1087.) 100. C.
(Besuense (830.) 1044. E.
(Bituricense), 151. E.
(Bonogilense (855.) 364. B. 1045. A.
(Cabilonense (579.) 37. D. (644.) 43. A. 871. D. 1042. D. (circa 650.) 348. E. (813.) 874. D (873.) 64. A. 366. C. 876. B. 1046. B. (875.) 64. A. 367. A. 535. B. 876. C. 958. A. 965. B. 1046. D. (579.) 866. B. (circa 650.) 523. C. (880.) 66. E. (886.) 368. C. 537. D. 878. C. 1111. D. 1112. D. (887.) 958. A. 1048. A. (894.) 67. A. 97. C. 370. C. 540. A. 879. A. (915.) 69. E. 879. B. 958. A. 1048. C. (1063.) 1061. D. (1064.) 443. A. 451. C. 460. A. 884. E. 962. C. 68. B. (1072.) 1130. D. (1073.) 883. E.
(Carilocense (926.) 70. C. 1048. D. 1111. D.
Carnacense (848. vel 849.) 363. E. 531. E. 533. D.
(Carpentoratense (527.) 31. C.
(Claromontense (525.) 519. B. (1095.) 101. C. 102. E. 384. A. 1112. C. 1132. E.
(Coloniense (346.) 514. E. 861. E.
(Compendiense (823.) 56. E.
(Constantiense (circa 1415.) 175. B. 435. C. 627. E. 763. D. 810. B. 974. C. 1002. B. 1157. D. E.
(Divionense (1117.) 681. C. (1200.) 684. B.
(Duliacense (860.) 1045. B. (871.) 63. E. 366. B. 534. D.
(Epoanense (517.) 519. B.
(Exoldunense (1081.) 383. B.
(Guarestallense (1106.) 109. A. 469. A.
Lateranense *vide* Romanum.
(Lingonense (859.) 62. E. 364. B. 721. A. 875. D. 1045. B.
(Lugdunense (517.) 863. E. (567.) 34. D. 344. D. 520. C. 866. B. 1041. B. (581.) 37. E. (583.) 37. E. 345. A. 522. C. 867. D. 1041. C. (829.) 57. C. (846.) 60. A. (1080.) 887. A. (1099.) 107. A. (1245.) 142. E. 144. C. 150. B. 608. A. 904. D. 905. A. 1080. C. 1147. B. (1274.) 266. E. 473. D. 996. E. (1299.) 408. B. (1527.) 304. D. 440. D. 443. B. 693. D. 723. 744. B. 788. A. 1093. C. 1113. B. apud Petram-scissam (1098.) 888. D.
(Magdonense (891.) 368. E.
(Mantalense (879.) 66. E. 368. B. 876. E. 966. B. 1047. C.
(Massiliense (1103.) 1068. A.
(Matisconense (579.) 957. E. (581.) 37. D. 345. A. 522. C. 867. D. 1039. A. (583.) 1041. C. (585.) 38. A. 97. A. 345. A. 867. D. 912. E. 1039. A. 1041. C. (623.) 1039. A. (627.) 1042. B. (1153.) 894. A. (1286.) 613. B. 1039. A. 1083. B. (1299.) 408. B.
(Meldense (1080.) 98. B. 383. A. 563. B. 887. D. 1065. E. (1082.) 98. D. 383. C. 563. C.
(Parisiense (551.) 520. B. 866. B. 1039. A. (573.) 37. C. 344. E. 519. D. 522. B. (825.) 57. A. (846.) 363. E. (1129.) 573. B.
(Pictaviense (1100.) 387. D. E. 461. B. 889. B. 1067. E.
(Pisanum (1409.) 474. B. 489. C. 626. D. 739. C. 810. A. 1002. A. 1089. B. 1157. C. (1511.) 935. E.
(Pistense (862.) 364. C. 534. B. 875. E. (864.) 876. A. 1046. B. (869.) 534. E.
(Placentinum (1095.) 102. C.
(Pontigonense (876.) 66. D. 367. C. 457. E. 535. B. 876. C. 1046. D. 1111. C. 1112. D.
(Ravennense (877.) 368. A.
(Remense (625.) 42. C. 347. D. 523. A. (991.) 376. D. 549. E. 1057. A. (1049.) 86. B. 468. A. 558. E. 725. A. 1130. D. (1119.) 113. D. 1135. A. (1148.) 96. A. 800. E.
(Romanum (769.) 526. A. (circa 877.) 368. A. (1049.) 86. B. (1050.) 86. C. (circa 1070.) 1061. E. (1099.) 106. D. Laterani (769.) 52. B. (1050.) 255. C. (1138.) 1138. C. (1179.) 802. B. 895. E. 988. E. (1215.) 936. A. (1515.) 991. B. (1240.) 995. B. (1511.) 252. E.
(Santonense (1080.) 563. B.
(Sardicense (347.) 330. A. 514. E. 861. E.
(Senonense (circa 833.) 457. A. (circa 850.) 363. D.
(Siennense (1422.) 974. D.
(Stramiacense *Cremieu* (836.) 58. A.
(Suessionense (853.) 364. A. 532. A. 533. D. 875. C. 1045. A. (862.) 364. C. 875. E. (866.) 63. E. 366. A. 457. D. 534. D. 876. A. 1046. B.
(Theodonis villæ (835.) 58. A. 531. B.
(Ticinense (circa 877.) 367. C.
(Tolosanum (circa 1161.) 800. C.
(Trecense (867.) 366. B. (878.) 66. D. 368. A. 535. C. 876. E. 966. B. (1104.) 568. B. 715. A. 725. E. 732. C. (1127.) 682. C. 756. A. 985. B.
(Trenorchiense (944.) 1053. D. (948. vel 949.) 374. A. 880. B. 967. B. (1115.) 110. D. 570. D. 890. B. 1069. A.
(Tridentinum) 187. E. 938. C. 1010. E. 1011. E.
(Tullense (circa 550.) 520. A. ad Saponarias (circa 860.) 62. E. 63. C. 364. B. C. 532. E. 534. B. 875. E.
(Turonense (570.) 867. C. (849.) 363. E. (1096.) 105. A. (1163.) 471. E. 1141. C.
(Valentinense (374.) 516. A. (474.) 862. E. (584.) 37. E. 867. D. 1041. C. (855.) 62. D. (890.) 66. E. 879. A. (1100.) 107. B. 386. B. 461. A.
(Vasense (529.) 31. C.
(Vermeriense (853.) 364. B. 532. A. 875. D. 1045. A. (860.) 534. E. (circa 866.) 366. A. (869.) 63. E.
(Viennense (890.) 67. A. (1124.) 1070. A. (1267.) 996. D. (1307.) 617. B. (1311.) 408. C. 999. B.
(Urgellense) 53. B.
(Wormatiense (833.) 660. B.
de Condemenes (Johanneta) 912. C.
(Simon) 912. A.
de Condriaco (Jaucerandus Lamberti) miles, 228. D.
de Conflento (Rodulphus) instr. 190. D.
Consecratio ecclesiæ S. Vincentii apud Parisios, 34. C.
Coquey (Johannes) 822. A. B.
de Corbeia (Arnaldus) 926. A.
de Corliaco (Berardus) major sacrista Insulæ Barb. 231. C.
Cornu (Arnulfus) miles, 848. E. *vide* Cornutus.
Cornuot (N.) 789. D.
Cornutus (Arnulfus) instr. 89. D. 157. C.
(Lambertus) instr. 95. C.
de Corrabeuf (Hugo) 916. E. instr. 255. E.
de Corveyssa (Catharina) 257. D.
de Cosant (Amedeus) eques, 1156. C.
de Cosse (Maria) 197. C.
(Philippus) monachus S. Dionysii, 1160. D.
Costraen (Laurentius) 1023. E.
Cotheret (N.) Cistercii monachus, 984. A.
de Couhlent (Johannes) 616. A.
de Couslens (Ricardus & Gerardus) Bellimontis fundatores, 851. E.
de la Coupelle (Henricus) infirmarius S. Martini a Campis, 1161. A.
de Courbeton (Johannes) 761. E.
(Petrus) 690. B.
de Courgenon (Alexia) 277. B.
Courret (Johannes) 666. B.
de Courteanbles (Galterus) 906. A. 907. D. 951. A.
(Jocerandus) 911. C.
de Courtenay (Guillelmus) dom. de Tanlay, 721. D.
(Heliardi) 1151. C.
(Mathildis) 608. A.
(Petrus) Imperator, 603. B.
de Courtpuron (Odetus) miles, 746. B.
de Crai (Galterus) 1070. D.
de Crais (Elerius) instr. 284. A.
de Cremona (Ansellus) miles, 737. D.
de Crepigniaco (Jacobus) episc. Damasc. 174. C. instr. 36. D.
de Crisse (Bertrannus) instr. 167. C.
de Cristol (Stephanus) instr. 239. E.
de Crosso (Johannes) card. Lemov. 416. C.
de S. Cruce (Johannes) 727. D. 923. B.
(Margareta) 918. B.
(Stephanus) miles, 1086. D.
de Crussol d'Usez (Julia Francisca) 643. A.
de Crusiliis (Hugo) ballivius Matisconensis, 1080. D.
de Crux (Johanna) 1010. B.
de Cucey (Petrus & Guido) 756. E.
de Cudeto (Stephanus) 777. B.

de Cugneriis (Petrus) miles, 410. B. 412. B. 918. D.
de Cuisum (Guido) instr. 168. A.
de Cur (Henricus) instr. 168. A.
de Curia-Episcopi (Petrus) instr. 209. C.
de Curlens (Guido) instr. 167. A.
(Hugo) instr. 167. A.
de Curtiruno (Hugo) instr. 147. E. 151. A.
de Cusa (Hugo) instr. 166. B.
(Odilo) instr. 166. B.
(Nicolaus) card. canonicus Eduensis, 417. A.
(Pontius) instr. 166. B.
de Cusance (Beatrix) 420. E.
de Cusanciriis (Henricus) miles 1174. B.
de Cusellis (Hugo) instr. 255. E.
de Cussigny (Johannes) 666. A. monachus Reomaensis, 630. C.
de Cuysaux (Petrus) instr. 254. C.
de Cuysiaco (Petrus) canon. S. Justi Lugd. 415. B.
de Cypria (Anna) conjux Ludovici Sabaudiæ ducis, 278. B.
de S. Cyriaco (Jocerinus) miles, 590. A.

D

DALMARIUS (Petrus) cantor eccles. Cabilon. 951. C.
Damas (Claudius) comes de Tianges, instr. 124. B.
(Guillelmus) dom. de Sifery, 665. B.
(Helia) 744. D.
(Josbertus) 488. C.
(Ludovicus) 933. E.
(Maria) 500. E. 501. B.
(Rainaudus) vicecomes Cabilon. 1081. A.
(Robertus) 933. A.
de Dampetra *Dampierre* (Gualo) 565. B. 596. C.
(Odo) instr. 167. A.
Daniot (Stephanus) 788. C.
Deban (Johannes) aurifaber, instr. 37. D.
Delphini (Johannes) comes Vapincensis, 160. A.
Delphinus Franciæ (Carolus) 167. C. 179. B. deinde Franc. rex Carolus VI. 170. A.
Franciscus, Henrici II. Francorum regis primogenitus, 1097. A.
Delphinus Vienn. (Humbertus) 166. C. 167. A. B. instr. 34. A.
Derbo (Johannes) 922. C.
de Dervain (Hugo) 904. C.
Descousut (Hugo) fundator cœnobii de Clusa, 121. D. E.
de S. Desidero (Elias) instr. 240. C.
de Desise (Guillelmus) 905. E. 907. D. 916. E.
Despirei (Richardus) instr. 241. E.
Desquieulx (Antonius) instr. 120. B.
Desrée (Johannes) 914. C. 915. C.
Dinet (Jacobus) nobilis Molinensis, 1099. E. 1102. C.
de Dinteville (Claudius) 692. B.
(Franciscus) 953. C.
(Ludovicus) Rhodius eques, 719. B.
(Marinus) 719. B.
Discalceatus (Hugo) 1142. A.
de Diffutis (Celsus-Hugo) juris doctor, 936. B.
de Divione (Aymo) instr. 181. A. 187. C.
Divionensis comes, Hugo, 89. C.
a Doctrina Christiana clerici, Avalone. 429. B.
de Domarien (Maria) 601. A. vide Dummaren.
Dominicanæ virgines, Divione, 638. A. Lingonis, 508.
Dominicani religiosi, Lingonis, 508. Matiscone, 1080. C.
Domni Martini (Gerardus) 159 instr. D.
Doncieu (Huguetta) 211. C.
de Dorlans (Humbertus) miles, 251. E.
de Dorna (Rainaldus) instr. 86. C.
Doulc (Guillelmus) 1080. E.
de Douziaco (Savaricus) 1022. C.
de Draceio vel Draciaco (Johannes) 913. A.
(Robertus) instr. 239. E. 240. C.
de Dreis (Aimo) instr. 176. D.
(Aubertus) instr. 89. B. D.
(Barnuinus) instr. 181. A.
de Dreux (Johannes) 779. B.
Dublé (Ansericus) 915. C.
(Claudius) dominus de Cormatin, 1109. C.
(Eleonora) 960. C.
(Nicolaus) marchio d'Uxelles & Franciæ marescallus, 498. D.
Duchesne (Andreas) scriptor, 1122. C.
de Dummaren (Pontius) instr. 166. D. 167. B. E.
de Durfort (Americus) miles, 616. D.
(Bernardus) miles, 616. C.
de Duyn (Maria) 231. B.

E

ab ECCLESIA (Ludovicus) 1033. D.
de Edua (Guido) dom. de Dracy, 480. D.
(H.) canon. & officialis Matisconensis, 1082. A.
(Johannes) instr. 254. C.
(Petrus) canonicus Eduensis, 405. B.
(Rainaldus) 187. C.
(Seguinus) 491. A.
Eduensis comes (Boso) instr. 62. C.
(Richardus) instr. 63. E. 67. A.
(Theodericus) 660. E.
d'Elbene (Alfonsus) 799. C.
B. Elisabethæ sanctimoniales, Lugduni, 191. D. Rodanæ, 194. E.
Engolismensis comes (Willelmus) 263. B.
Equiraudæ (Geraldus) 1055. D.
Ercambaldus, regis Lotharii archicancellarius, instr. 4. E.
Erlaut (Johannes) 939. A.
Ermengardis, uxor Rodulfi regis Burgund. instr. 7. E.
de Erviaco (Hugo) 730. E.
Erupel (Johannes) instr. 92. A.
d'Escars (Annas) card. de Givry, 636. E. 694. A. 728. D. 740. E.
(Franciscus) comes, torquatus eques, 636. E.
d'Escars de Perusse (Jacobus) 636. E.
de Eschannay (Arnulfus) instr. 89. B. D. 176. D.
d'Escotay (Bertrannus) 136. D.
(Gaudemarus) miles, 229. B.
(Gerardus) instr. 92. A.
(Hugo) 136. A.
d'Escrots (Carolus) dom. de la Moliere, instr. 124. B.
Espiart (Maria) 750. D.
de Espissia (Andreas) 663. E.
(Johannes) 605. C.
d'Espinac (Petrus) regii ordinis eques, 187. D.
d'Espinay (Andreas) card. 180. A.
(Ricardus) 180. C.
Esprit (Claudius) 791. E.
de Essoya (Petrus) 737. D.
d'Est (Hippolytus) card. 182. E. 185. D. 241. A.
(Reginaldus) card. 1162. E.
d'Estain (Ricardus) 785. C.
d'Estampay (Stephanus) scriptor ordin. Dominican. 154. D.
d'Estibourt (Marinus) 775. A.
des Estolz (Petrus) 129. B. 265. C.
d'Estouteville (N.) card. Rothomag. 975. B.
d'Estrades (Godefridus) Franciæ marescallus, 482. D.
(Ludov. Godefridus) Franciæ maresc. 751. B.
(Henrica) 483. A.
d'Estrees (Cæsar) card. 253. D.
(Victor Maria) Franciæ maresc. 753. D.
Euvraud (Philippa) 1099. E.

F

FABER (Guillelmus) instr. 248. C.
Fabri 955. D.
Facenet (Nicolaus) major archid. Lingon. 638. E.
de Fais (Hugo) instr. 284. A.
Falcrans (Stephanus) 692. A.
de Faverges (Johannes) vir nobilis, 1160. C.
de Favernay (Guiardus) 757. A. instr. 92. A.
(Humbertus) 1022. C.
du Fay (Claudius) major prior S. Benigni, 694. B.
(Godemarus) 819. E.
(Petrus) 781. B.
Faye (Stephanus) 181. C.
Feau (Petrus) Eduensis eccl. scholasticus, 436. C.
Ferlat (Johannes) 719. A.
Ferrariis (Albericus) instr. 175. C.
de la Ferté-Imbault (Jacobus) marchio, Franciæ marescallus, 728. E.
vide de Firmitate.
de Firmitate (Galterius) 840. B.
(Johannes) 841. A. instr. 155. D.
(Josbertus) instr. 155. D.
(Poncius) instr. 156. C.
de Firmitate ad Amantiam (Odo) 840. B.
de Fitigny (Johannes) camerarius Tornusii, 975. C.
de Flage (Guido) instr. 166. C. 168. A.
de Flandria (Maria) 164. E.

FLANDRIÆ COMITES.

(Petrus) instrum. 92. C.
(Philippus) 796. C. 802. C.
(Robertus) 563. B.
(Thomas) & Hannoniæ, 805. D.
de Fleard de Pressins (Francisca-Bona-Virginia) 642. A.
de Flessel (Renata) 507. C.
de Fleury (Andreas Hercules) card. in addit. tom. IV. col. 978. pag. XIV.
de S. Florentino (Richardus) 730. E.
Flote (Guillelmus) Franciæ cancell. 165. A. 625. C.
Foilhac (Petrus) instrum. 120. B.
de Foix (Johannes) comes de Candale, 1098. B.
de Fontanellis (Johannes) 238. C.
de Fontanis *de Fontaines* (Bartholom.) 395. E.
(Garnerius) 697. E. 777. E.
(Guido) 901. C.
(Guillelmus) 911. C.
(Hugo) miles, 228. C. 901. E.
(Johannes) instr. 248. C.
(Odetus) 914. A.
(Petrus) 903. B.
(Seguinus) 912. D.
de Fontcouvert (N.) 944. B.
de Fonteneto (Hugo) 664. D.
de Forez (Guido) 603. B.
Forezii comes (Artaldus) 285. B.
(Gerardus) 262. C.
(Guido) 128. E. 132. A. 228. A. 239. A. 266. B. 304. A. 305. E. 306. B. C. D. 309. C. 310. A. instr. 22. D. 27. B. C. 40. A.
(Guido II.) 124. A. 134. E. 136. B. E. 212. D. 333. E. instr. 24. E.
(Guido III.) 136. E. 333. E.
(Guido IV.) 136. E. 137. D. E. 333. E.
(Guido VII.) 168. D.
(Guillelmus) 105. B. 263. D.
(Johannes) 153. D. 267. C.
(Rainaudus) 300. D.
(Widelinus) 90. A. 264. A.
Forezii comitissa (Mathildis) 306. A. C.
de Forseri (Balduinus) miles, instr. 103. A. B.
de Formaigne (Guillelmus) canon. Bellæ-villæ, 1081. D.
de Fossato (Auvinus) 584. B. 646. D. 683. B. instr. 166. E. 181. B.

de Foucigny (Beatrix) 158. A.
(Margareta) 144. C. 286. A.
de Fouvent (Fulco) instr. 172. B.
(Girardus) 580. D. 589. C.
(Henricus) 590. C.
(Willelmus) instr. 87. B. 237. A.
de Franchelins (Guillelmus) 205. B.
a Francia (Carolus) primus Delphinus Franciæ, 207. A.
(Gasto) dux Aurelian. 641. A.
(Johannes) Burgundiæ gubernator, instr. 259. C. Dux Bituric. & Arvern. 625. A. comes Matiscon. 168. E.
(Isabella) filia S. Ludovici, 796. C.
(Maria) ducissa Barri, 1157. B.
(Philippus) dux Aurelian. 642. B.

Franciæ Reges.

(Carlomannus) 246. D. 260. C. D. 368. C. 537. A. C. 673. A. 1047. D. instrum. 63. D. 272. A.
(Carolus Magnus) 245. E. 246. A. 259. C. 284. A. 456. B. C. D. 526. B. 527. C. D. 671. A. B. 874. B. D. 958. B. 1043. C. 1118. B. E. instr. 44. E. 45. B. 223. A.
(Carolus Calvus) 260. B. 333. D. 359. D. 360. A. 363. A. B. 364. A. C. D. 366. C. D. E. 367. B. C. 439. A. 441. B. C. E. 442. B. 445. C. 448. E. 450. B. 458. A. 466. B. C. 467. A. 533. D. 534. C. 535. A. 660. B. C. D. 669. A. 672. A. B. C. 875. B. D. 876. A. 965. E. 966. A. 1045. B. 1046. C. E. instr. 3. D. 4. B. 46. D. 47. E. 49. D. 50. B. 51. E. 54. C. D. 55. E. 56. A. 57. B. 60. 62. B. 63. A. 267. B. 268. A. D. 270. B.
(Carolus Crassus) 537. C. D. 565. D. 673. C. 696. D. 877. A. 966. B. 1048. A.
(Carolus Simplex) 246. E. 369. A. B. 371. A. 372. A. B. 373. B. 450. C. 458. B. 535. D. 541. A. 542. B. D. 543. A. B. 618. D. 644. A. 673. D. E. 674. A. 815. A. 879. C. 966. D. 1050. A. 1051. B. 1084. D. 1119. A. 1123. B. instr. 65. C. 66. B. D.
(Carolus V.) 168. E. 477. D. 624. C. 625. A. 780. B. 785. D. 925. C. 973. D. 1087. C. 1154. C. 1155. B.
(Carolus VI.) 171. B. D. 172. E. 625. A. 626. C. 690. D. 974. B.
(Carolus VII.) 175. D. 178. C. 629. D. E. 630. A. 764. D. 932. A. 1037. 1038.
(Carolus VIII.) 180. A. E. 192. E. 666. C. 811. A. 934. D. E. 953. A. 1006. A. B.
(Carolus IX.) 425. B. 636. D. 811. E. 938. C. D. 941. C. 961. C. 977. B. 1011. E. 1099. E.
(Charibertus) 34. D.
(Childebertus) 213. A. 244. E. 357. A. B. 861. B. instr. 44. D.
(Childericus) 351. C. 352. A. B. C. E. 356. A. 438. C.
(Chilpericus) 670. A.
(Clodoveus I.) 341. A. 454. E. 455. C. 519. A. 658. D.
(Clodoveus II.) 223. D. 871. D. 1042. D.
(Clodoveus III.) 244. E. 357. A.
(Clotarius I.) 860. C.
(Clotarius II.) 523. A. 867. E.
(Clotarius III.) 659. C. 670. C. 704. A. 869. C. 873. A.
(Dagobertus) 348. D. 438. B. 670. A. 1042. D.
(Franciscus I.) 181. C. E. 182. A. C. 247. D. E. 269. A. B. 380. E. 381. A. 382. A. 384. A. 423. E. 424. D. 425. D. 440. A. B. 463. E. 473. A. 481. E. 503. D. 633. B. C. 635. B. E. 636. A. 657. A. 661. C. 678. D. 679. B. 745. B. 767. A. 811. D. 883. D. 884. B. 936. C. E. 968. B. 976. D. 1060. A. E. 1093. B. C. E. 1094. A. D. 1095. B. D. 1096. B. D. 1097. E. 1107. B. 1165. A. instr. 110. B. 280. A.
(Franciscus II.) 184. 811. E.
(Guntramnus) 479. D. 669. E. 860. B. 866. D. 957. D. instr. 222. D.
(Henricus I.) 451. B. 677. B. 1115. B. 1129. C. instr. 77. B. 143. C. 145. B.
(Henricus II.) 183. A. 186. C. 426. A. 464. E. 635. B. 637. C. D. 811. E. 937. A. 940. A. 941. B. 1097. B. 1098. E.
(Henricus III.) 188. A. C. 291. E. 293. B. 941. C. E. 942. A. 983. E. 1011. E. 1012. A. 1013. A.
(Henricus IV.) 189. C. 190. B. 191. A. 193. C. D. 291. E. 307. E. 465. A. 638. A. 768. A. 776. C. 942. B. 944. A. 1013. E. 1027. C. 1100. B. C.
(Hugo) 376. E. 550. A. 653. B. 674. D. 713. C. 882. A. B. 967. C. 1056. E. 1057. D. 1111. E. 1128. C. 1129. A. 1165. A.
(Johannes) 167. C. 208. A. 414. B. E. 415. C. 484. D. 497. D. 623. E. 700. B. 774. D. 924. A. 1153. B. 1154. A. C.
(Lotharius) 215. D. 259. C. 261. D. 284. E. 432. D. 459. A. 547. C. D. E. 548. A. B. 881. B. D. E. 948. C. 967. B. C. 1054. C. E. 1055. C. D. 1056. B. D. 1105. E. 1106. D. 1109. E. 1114. E. 1127. A. E. instr. 4. C. E. 5. A. 6. D. 226. C. 227. C.
(Ludovicus Pius) 447. D. 466. B. 529. B. D. 530. D. E. 531. A. 565. D. 652. D. 705. C. D. 874. E. 875. A. 958. B. 1044. B. D. 1118. C. E. instr. 225. A.
(Ludovicus Balbus) 368. B. 439. B. 457. E. 476. B. 660. E. 672. D. 1047. A. instr. 61. A. 270. E.
(Ludovicus III.) 1047. D.
(Ludovicus Transmar) 220. B. 247. B. 261. C. 373. E. 374. A. 432. D. 439. C. 451. A. 458. D. 546. C. D. E. 674. E. 966. E. 1049. A. 1053. B. E. 1105. E. 1106. C. 1110. E. 1111. A. 1117. C. 1125. E. 1126. B. C. E. 1164. C. instr. 276. E.
(Ludovicus V.) 439. E.
(Ludovicus VI.) 264. E. 469. A. 890. E. 891. B. 892. C. 959. B. 985. B. 1069. A. D. instr. 15. C. 168. B. D. 238. C. 241. B. 1107. D.
(Ludovicus VII.) 125. C. 220. A. B. 248. D. 265. B. 305. D. 306. A. 390. A. D. 392. B. 393. C. 394. A. 397. A. 452. A. 461. C. 471. E. 488. A. 573. B. 574. D. 577. E. 578. B. 579. C. E. 581. C. 584. D. 683. A. 697. D. 772. D. 894. D. E. 949. E. 962. D. 969. B. D. E. 987. C. D. 1021. C. 1071. E. 1072. E. 1073. C. 1074. B. 1108. A. B. 1121. B. E. 1138. D. 1167. C. instr. 19. E. 20. A. 26. D. 91. E. 168. B. D. 173. C. 177. C. 181. A. 184. A. 242. A. 243. A. 287. B.
(Ludovicus VIII.) 600. D. 902. E. 1141. C.
(Ludovicus IX.) 149. B. 158. B. 404. D. 487. C. 604. D. 609. A. 779. B. 806. A. 835. B. 907. C. 908. B. 992. E. 995. D. 1079. D. 1080. C. D. 1147. C. 1148. B.
(Ludovicus X.) 162. A. C. 409. D. 784. E.
(Ludovicus XI.) 179. B. 209. B. 322. & 323. E. 419. D. 630. B. C. E. 631. D. 740. A. 787. B. 821. B. 934. D. 975. C. 1005. E. 1006. A. 1014. D. 1114. B. 1159. C.
(Ludovicus XII.) 181. A. B. 288. A. 421. E. 422. A. 423. B. C. 436. A. 740. D. 766. B. 1006. D. 1093. E.
(Ludovicus XIII.) 193. E. 194. B. C. 308. B. 454. C. 638. B. 641. A. 694. D. 945. D. 946. A. 1013. E. 1014. E. 1101. C. 1103. B. D. instr. 220. C.
(Ludovicus XIV.) 196. A. 292. A. 309. B. 428. B. D. 429. D. 750. D. 946. E. 947. C. 949. A. 954. E. 1015. C. 1018. E. 1019. A. 1028. B. 1103. C. instr. 222. B.
(Ludovicus XV.) 1019. C.
(Odo) 368. D. E. 372. A. B. 373. B. 432. C. 542. A. 550. D. 652. E. 673. C. 879. C. 966. C. 1118. E. 1119. instr. 68. B. 135. C.
(Philippus I.) 264. B. 382. A. B. C. D. 383. A. D. E. 384. A. 460. C. 679. C. 714. C. 725. B. 732. B. 754. D. 884. D. 968. B. C. 1061. B. 1062. D. 1064. C. 1065. E. 1066. B. 1107. B. 1115. B. D. 1132. A. instrum. 146. E. 147. B. 148. E.
(Philippus II.) 131. D. 132. B. C. E. 134. D. 135. E. 202. E. 265. E. 320. 321. A. 397. C. E. 590. D. 592. B. 595. A. 596. E. 598. B. 683. D. 727. D. 803. E. 804. C. 890. D. E. 897. E. 990. A. C. 991. D. 1037. 1038. 1074. B. 1076. B. 1113. A. 1142. E. instr. 24. D. 93. A. 288. B.
(Philippus III.) 151. D. 404. E. 611. E. 612. D. E. 613. A. B. 782. D. 1082. B. instr. 211. E. 213. A.
(Philippus IV.) 94. C. 155. E. 156. B. C. 158. B. 160. B. D. 162. A. 164. A. 474. A. 610. D. 613. C. 616. A. D. 780. A. 784. C. E. 913. D. E. 972. D. 997. E. 998. E. 999. A. 1083. C. E. 1084. A. 1150. E. instr. 252. B.
(Philippus V.) 406. E. 409. C. E. 780. A. 917. C. D.
(Philippus VI.) 165. A. B. 167. A. 168. A. 205. E. 206. A. 620. D. 621. D. 920. E. 1085. B.
(Pipinus) 216. A. 245. B. C. 456. B. 480. A. 526. B. 671. A. instrum. 223. B.
(Robertus II.) 377. C. E. 378. A. B. D. 379. C. 380. A. B. 653. B. 654. B. 661. 676. C. 678. D. 706. D. 713. E. 714. A. 753. E. 754. B. 882. A. 883. A. B. C. D. 956. D. E. 957. A. 1057. E. 1058. A. instr. 75. D. 76. A. 77. B. 138. E. 140. E. 141. E. 142. E.
(Rodulfus) 219. E. 372. D. 373. B. D. 439. B. 450. D. 545. C. D. 546. B. 674. C. D. 956. D. 966. D. 1050. D. 1051. A. B. E. 1052. B. E. 1105. E. 1117. C. 1120. B. instr. 71. A. 275. A. E. 276. B.
(Sigebertus) 344. A. 868. D.
(Theodericus I.) 703. E. 704. B.
(Theodericus II.) 455. A. 670. D. 671. A.

Franciæ Reginæ.

(Adheleis) instr. 65. D.
(Bathildis) 350. C.
(Brunechildis) 234. A. 344. A. 448. D. 453. D. 479. D. 483. D.
(Catharina) 184. B. 186. C. de Medicis, 938. A. E. 1098. D.
(Imma) instr. 71. B.
(Johanna) 165. E. 409. D. 411. B. de Navarre, 784. B.
(Margareta) 1082. D. E.
(Maria-Theresia d'Autriche) 431. A.
(Maria de Medicis) 191. B.
(Valdechildis) 355. B.
(Ultrogotha) 213. A.
de Fredulfis (Franciscus) 167. B.

de Fregne (Hugo) inftr. 197. B.
Fregofe (Fredericus) card. 693. C.
Fremiere (Johanna) 1094. C.
Fremyot (Benignus) præfes in fenatu Burg. 768. A.
(Johan.) infirmarius S. Benigni, 694. C.
(Margareta) 768. E. 945. A.
Frepperii (Jofferandus) vir nobilis, 1088. B.
du Frefne (Bartholom.) vicarius generalis Eduenfis, 420. A.
de Frites (Guillelmus) 603. D.
de Froleys (Rainerius) inftr. 92. D.
de Froliaco (Milo) inftr. 85. B. 236. B.
Fuldradus (Hugo) 1066. C. 1107. C.
Fulienfes monachi, Fontanis prope Divionem, 638. A. Lugduni, 191. E.
de Furano (Antonius) licentiatus in legibus, inftr. 37. C.
de Furniaco (Odo) inftr. 147. E. 151. A.
de Furno (Odo) inftr. 165. E. 168. A.
Fyot (N.) 744. D.
(Dionyfia) 750. D.

G

De GADAGNE (Gabrielis) domina de Chevrieres, 191. E.
Gaites de la Mare (Johannes) 820. B.
Galimarz (Martinus) inftr. 166. B.
Gallæciæ comes (Raimundus) 1132. C.
de Galles (Antonius) 269. D.
de Ganay (Johanna) 941. A.
de la Garda (Petrus) camerarius Ambroniaci, 278. C.
Gardon (Hugo) conful urbis Lingon. 626. B.
de Garendeau (Jacoba) 633. B.
(Maria) 423. C.
Garos (Guido) 1031. A.
Gaudart (Francifca) 833. B.
Gayner (Guido) inftr. 175. C.
Gautherot (Dionyfius) fcriptor, 512. B.
de Gebennis (Hugo) dom. de Anthone, 239. A.
(Jacobus & Robertus) 172. A.
(Johannes) epifc. Hebronenfis, 633. A.
Gebennenfis comes (Amedeus) 164. A.
(Aymo) 248. A.
(Guillelmus) 145. D.
(Humbertus) 300. E.
de la Geliere (Georgius) 1116. B.
de Genay (Milo) 667. B.
de Genefto (Bartholomæus) miles, 1023. A.
de Genevre (Guillelmus) eques, 846. C.
de Genos (Humbertus) miles, 1074. D.
Gentian (Maria) 192. E.
Geraldi (Petrus) card. 174. E.
de Gergei (Falco) inftr. 240. A.
de Geriaco (Petronilla) 780. A.
Germain (Michael) monachus congregationis S. Mauri, 351. A.
de S. Germano (Guigo) epifc. Cafinenfis, 411. D.
de Germole (Guillelmus) miles, 1079. B.
(Hugo) 1072. B.
Gerfon (Johannes) infignis doctor Parif. 176. B.
de S. Gervafio (Lebaldus) inftr. 239. E.
de Geverolles (Rainaldus) inftr. 166. B.
de Giac (Petrus) Franciæ cancell. 690. A.
de Gié (Hugo) inftr. 167. E.
(Pontius) inftrum. 167. E.
Gignaud (Johannes) 1032. E.
de Gilbertes (Antonius) comes & archidiac. Lugdun. 190. D. 193. E.
de Giniaco (Dalmatius) inftr. 232. B.
de Girando villari (Girardus) 783. B.
Girard (Johannes) 936. C.
de Gifleio (Garnerius) 497. A.
(Guido) eques, 502. D.
(Hugo) miles, 391. B. inftr. 86. A.
de Givreio (Petrus) inftr. 248. B.
Gizelit (Andreas) inftr. 173. C.
de Glana (Pontius) 886. C. advocatus S. Symphoriani, 382. D.
de Glaffiaco (Gaufferannus) inftr. 283. D.
de Goc (Petrus) inftr. 92. A.
Godran (Odinetus) præfes in fenatu Burg. 637. E.
Goiffo (Galterus) 398. B.
Gon (Guillelmus) officialis Cabilon. 646. D.
Gonaut (Johannes) monachus Benedictinus, 322. 323.
Gondran (Petrus) 832. E.
de Gondy (Antonius) dom. du Perron, 636. D.
(Petrus) card. 189. B. 190. D. 302. C.
de Gorrevol (Ludovicus) cardin. 181. E. 279. B.
Gotedor (Hugo) 907. E. 951. A.
de Goth (Beraldus) an cardinalis? 156. E.
de Grancé (Calo) 773. A.
(Hugo) inftrum. 234. B. Burgundiæ fenecallus, 772. A.
(Jofbertus) 588. B. 756. D.
(Nicolaus) 648. B.
(Odo) 835. A.
(Raimundus) 834. D.
(Rainaldus) inftr. 165. E. 167. B. C. 169. E. 237. A.
(Wido) 237. A.
le Grand (Jacobus) prior collegii Cluniac. Parif. 1161. E.
de la Grange (Francifcus) Franciæ marefc. 945. C.
des Granges (Johannes) 784. B.
Grandis (Antonius) legum doctor, inftr. 37. C.
de Grandpré (Johannes) 784. E.
de Grandris (Johanna) 283. B.
de Granval (N.) 1066. E.
de Graffai (Antonius) prior clauftralis Cluniaci, 1171. A.
Graffi (Paris) 1092. B.
de Gravilliaco (Beatrix) 1024. A.
de Grenant (Ebalus) inftr. 156. C.
de Grefigny (Gilbertus) 756. D.
de la Greve & de Monforeau (Theobaldus) dom. 176. E.
de Grignan (Therefia) 211. D.
de Grignum (Helirannus) inftr. 168. A.
Grifet (Bertrandus) 926. B.
de Grolée (Beatrix) 239. D.
(Humbertus) facrifta ecclef. Lugdun. 209. B.
Groffus (Bernardus) inftr. 283. D.
(Henricus) 890. D. 897. D.
(Jocerannus) 894. D. 903. B. 949. E. 1023. A. 1079. C. inftr. 24. D. 242. A. C. 243. A.
(Landricus) 1065. B. inftr. 283. E.
de Gueldres (Philippa) 182. B.
de Guerreio (Hugo) 899. A.
de Guiche (Philibertus) 1102. A.
Guillaume (Clara) 241. C. 303. A.
Guiouft (Johannes) juris licentiatus, 633. D.
de Guiri *forte* de Givri (Stephanus) 171. D.
Gumber (Raimundus) inftr. 239. D.
de Gurge (Ergodus) inftr. 165. E.
de Gurziaco (Arlebaudus) inftr. 145. A.
Guy (Georgius) canon. Eduenfis, 447. A.

H

HAGUENIN (Johannes) 929. D.
Hallier (Maria) 1029. A.
de Harcourt (Geraldus) 976. D.
(Jacobus) 779. C.
(Ifabella) 301. E.
de Harlay (Jacoba) 196. A.
de Harville (Anna) 729. B.
de Havart (Carola & Maria) 750. D.
de Hautefort (Carlotta) 719. D.
d'Hautmonté (N.) thefauri chartarum Lingon. cuftos, 650. E.
de S. Helena (Arnulfus) comes, 1023. B.
Hemard (Petrus) dom. de Denonville, 1094. C.
Hemard de Denonville (Carolus) cardin. 1095. C.
Hennequin (Magdalena) 1037. A.
Henrici (Johannes) epifc. Damafc. 187. A.
Henriquez (Chrifoftomus) fcriptor ordin. Cifterc. 816. B.
de Heredia (Johannes Ferdinandus) 415. A.
de S. Hippolyto (Petrus) inftr. 209. C.
ab Hifpania (Maria) 169. E.

HISPANIÆ REGES.

(Alfonfus V.) 1132. A.
(Carolus V.) 83. D.
(Ferdinandus) 1132. A.
(Philippus IV.) 253. D.
Hollandiæ comes (Guillelmus) electus Romanor. rex, 143. E.
Hommeis (Jacobus) religiofus Auguftinianus, 1002. D.
Hongres (Humbertus) 1168. A.
Li Hongres (Dalmatius) miles, 1079. B. 1146. D.
de l'Hôpital (Michael) Franciæ cancell. 837. A.
Hugon (Chabertus) 164. D.
Hugonet (Guillelmus) 1091. A. D.
(Philibertus) card. 665. E. 1091. E.
Hungariæ rex (Ludovicus) 165. C. inftr. 215. B.
d'Huxelle (Seguinus Lupus) 963. E. *vide* Dublé.

I

JACOB (Ludovicus) Carmelita, 930. E.
Jacquelini (Johannes) 1032. C.
de Jaligny (Falco) 968. A.
Hudignus) alter fundatorum Septemfontium, ord. Cift. 499. E.
Jambes (Johannes) eques, 176. D.
de Jamblia (Anfellus) 915. C.
Jannin (Petrus) præfes in fenatu Burgund. 694. C.
de Jantes (Rainaldus) dom. de Chateauthier, 1174. C.
Jaquin (Guido) 665. D.
de Jarez (Gaudemarus) 139. E. 153. E. 203. B. D.
de Jaucour (Ricardus) miles, 699. D.
Javernaut (Johannes) major urbis Lingon. 637. A.
Jefuitæ, Burgi in Breffia, 192. A. Cabiloni, 861. Divione, 637. E. Lingonis, 508. Lugduni, 191. D. Matifcone, 1039. Molini, 426. B. Paredi, 427. D. Rodanæ, 191. E. Turnonii, 184. E.
Imblot (Nicolaus) Auguftodun. eccl. præfectus, 355. C.
de Infula (A.) inftr. 82. B.
(Poncia) 202. A.

IMPERATORES.

(Aurelianus) 564. A.
(Carolus-magnus) 221. C. 224. A. inftr. 22. A. 58. C. 129. A. 263. E.
(Carolus-calvus) 217. B. 770. C.
(Carolus-craffus) 246. D. 260. C. 368. C. D. inftr. 133. B. 134. C.
(Carolus IV.) 1153. B.
(Carolus V.) 181. C. 240. E. 424. A. 815. A. 821. E. 943. B.
(Conradus III.) 816. A.
(Fredericus I.) 249. A. B. 265. B. 800. B. 802. C. 816. A. D. 987. A. 988. A. 1140. D. 1141. B. inftr. 17. A. 18. E. 21. E.
(Fredericus II.) 142. E. 806. A. 991. C. 1147. A.
(Gallus) 564. E.
(Henricus I.) 132. E. 134. D.
(S. Henricus) 677. C.
(Henricus IV.) 247. E. 248. A. 264. B. 990. A. 1131. E. 1132. A. 1134. C. D.
(Henricus VI.) 202. E. inftr. 24. D.
(Jovianus) 331. D.

(Julianus) 564. E.
(Lotharius) 215. E. 216. D. 217. A. 246. A. B. C. 260. B. C. 363. C. 364. D. 672. A. B. 1046. A. instr. 49. A.
(Ludovicus Pius) 216. D. 224. B. 246. A. 260. A. B. 359. C. D. 456. E. 457. A. 671. C. E. 696. D. 720. D. 753. C. 1109. E. instr. 45. B. 46. C. E. 129. B. 130. C. 263. D. 264. B. 265. A. 266. C. D.
(Ludovicus II.) 246. C. 260. B.
(Ludovicus III.) 220. A. 284. E.
(Ludovicus IV.) 261. A. B. 879. A.
(Maximilianus) 666. C.
(Otho II.) 1128. B.
(Otho III.) 460. D.
(Rodulfus I.) 997. B.
(Severus) 10. E.
(Sigismundus) 277. E.
(Theodosius) 330. D.
(Valentinianus & Valens) 330. D.
Incatenatus (Hugo) 1072. B.
de Insula (Guichardus) miles, 905. D.
de Joco (Siguinus) instr. 167. C.
de Joigniaco (Galcherus) instr. 103. A.
Joinguot (Stephanus) 453. C. 491. A. 700. D. 1036. B.
de Joinville (Joffredus) 840. C.
(Johannes) 611. A.
Jongelin (Gaspard) scriptor ordin. Cisterc. 814. A.
Jourdain de l'Isle (Anna) 636. E.
de Joyaco (Joffredus) 301. B.
de Joyeuse (Franciscus) cardin. 426. A. 943. D. 944. A.
de S. Isidoro (Petrus) instr. 254. C.
de Issodun (Odo) 396. A. instr. 92. C.
Italiæ reges (Bertrandus) 360. B.
(Hugo) 247. B.
de Juilleio (Girardus) 901. E.
de S. Juliano (Rocelinus) 884. E.
Juliot (N.) 690. C. 700. C.
Junot (Johannes Bapt.) Minorita, 749. B.
Justellus (Christophorus) scriptor, 140. E.
de Juvencurt (Paganus) 842. D.
de Juys (Henricus) 230. E.
(Margareta) 277. D.

L

De LACU (Johannes) 922. C.
de Laire (Guillelmetta) 268. E.
(Johanna) 210. B. domina de Cuzieu, 293. A.
(Susanna) 837. A.
de la Lande (Johanna) 419. D.
(Petrus) scriptor, 878. E.
de Landeviis B. Maria, abbatia ordin. Aug. diœc. Rem. 778. C.
de Lania (Milo) miles, 605. A. 663. D.
Largus (Odo) instr. 167. B.
de Lasnai (Hugo) miles, instr. 284. D.
de Lauduno (Henricus) 780. A.
de Laviaco (Briandus) instr. 22. E.
Laurencin (Claudia) 282. E.
de Lay (Aimoinus) 264. D.
de Laye (Beatrix) 1079. C.
de Leaix (Alexander) miles, 912. C.
Leaulté (Blasius) 1017. D.
de Ledone (Henricus) instr. 248. C.
de Léé) Peronne) dom. de Montelon, 415. D.
Leidis (Gerardus) 821. E.
de Leinguet (Guido) instr. 167. A.
Lenet (Paulus) 744. D.
de Lenoncourt (Philippus) card. 490. A. 667. C.
(Robertus) card. 976. B.
de Lentis (Odo) 594. E.
de Leodio (Laurentius) scriptor, 680. D.
de Lespinasse (Adelais) 268. D. 287. A.
de Lessart (Guichardus) Augustinianus eremita, 181. B.
Leubonius, corepiscopus Lugdun. instrum. 224. D.
de Luceburg (Udalricus) comes, instr. 18. A.
de Levis (Annas) dux de Ventadour, 288. E.
(Antonius) comes de Villars, 302. A.
de Levis de Mirepoix (Elisabeth) 624. E.
de Lignano (Johannes) 416. E.
de Ligny (Robertus) 918. E.
de Lingonis (Radulfus) instr. 167. A.
de Lingonis (Radulfus) instr. 167. A.
de Lira (Nicolaus) minorita, 409. D. 411. B.
de Lisennas (Oliverius) instr. 180. A.
de Lissey (Humbertus) 571. B.
de Lissieux (Guillelmus) 275. B.
(Isabella) 275. C.
de Livron (Arnaudus) instr. 102. C.
(Franciscus) 475. C.
de Liziniaco (Hugo) 1134. B.
de Lobiis (Balduinus) Valencenarum senescallus, 804. B.
de Loingi (Jacobus) 1154. D. *vide* de Vienna.
de Longueval (Elisabeth) 749. A.
de Longo-vico (Claudius) card. de Givry, 495. A. 693. E. 712. A. 728. D. 767. A. 839. D.
(Durannus) instr. 181. A.
(Francisca) 694. A.
(Johanna) 485. B.
(Johannes) dom. de Givry, 1092. D.
(Loysia) 253. C.
(Philippus) dom. de Givry, 634. E.
de Loras (Bertrandus) monachus Ambroniaci, 278. A.
de Loriol (Percevalis) 231. D.
de Lorraine (Carolus) card. de Guise, 475. C. 495. A. 498. B. 719. C. 1160. E.
(Carolus) dux Meduanensis, 767. D. E.
(Johannes) card. 182. C.
(Ludovicus) 749. A. card. de Guise, 977. B.
(Margareta) ducissa Aurelian. 640. E.
Lotharingiæ duces (Antonius) 182. C.
(Matthæus) 805. E. 816. C. instr. 18. A.
(Renatus) & Calabriæ, necnon Jerusalem, Siciliæ & Arragoniæ rex, 182. B.
de Lougose (Guillelmus) instr. 255. E.
de Loys (Berardus) miles, instr. 21. A.
de Ludesse (Johannes Andreas) instr. 120. B.
de Luegler (Hugo) instr. 166. B.
de Lugduno (Petrus) 600. B.
Lugdunensis comes, Poncio, 213. C.
de Lugny (Anfericus) 909. A.
(Guillelmus) 925. A.
(Johannes) 922. D.
(Pontius & Rainaudus) fratres, 488. D.
(Robertus) Burgundiæ cancell. 921. A.
(Robertus) canon. Cabil instr. 256. D.
(Seguinus) instr. 256. D.
Lullius (Antonius) 1092. C.
de Luna (Petrus) pseudopapa Bened. XIII. 928. C. D. E.
Lupi (Didagus) nobilis Hispanus, 1144. A.
(Drogo) monachus Clun. 1140. D.
de S. Lupo (Johannes) instr. 254. C.
(Theobaldus) miles, 579. C. fundator Vallis Baonis, 656. C. 836. A.
Lusitaniæ Rex (Alfonsus I.) 797. C.
de Lustrino (Aymo) instr. 16. D.

M

MABILLONIUS, monachus Benedictinus congr. S. Mauri, instr. 1. D.
Macé (Carolus) prior Firmitatis, 1028. C.
(Philippus) 665. D.
de Macheco (Odo) 953. C.
Macuars de Barro (Guido) 665. A.
de Macy (Artaldus) 1168. C.
de la Magdelaine (Anna) 960. B.
(Claudius) 437. C.
(Franciscus) marchio de Ragny, 426. D.
Maillard (Benedictus) major prior Saviniaci, 259. C. 265. A.
de Maire (Obertus) instr. 167. A.
le Maire (Cecilia) 640. E.
Maistret (Jacobus) Carmelita, 190. A.
de Malain (Johannes) 940. B.
Mala-messis (Aymo) instr. 166. E.
de Malleio seu Malliaco *de Mailly* (Franciscus) card. 465. D.
(Gaufridus) archidiac. Belnensis, instr. 254. B.
(Guillelmus) miles, 905. E.
(Guiotus) 912. C.
(Hugo) 1032. A.
(Huguninus) 917. E.
(Humbertus) 551. A.
(Johannes) miles, 912. E. 917. B.
(Simon) 916. B.
(Tecelinus) 563. D.
Malnorry (Johannes) 913. A.
Malvallet (Walterus) instr. 166. A. 167. B. C.
Malus (Robertus) miles de Mirebello, instr. 164. C.
Malus panis (Guido) instr. 187. C.
Malus-respectus (Petrus) fundator Theolocí, 825. C. instr. 163. D.
Malus-vicinus (Henricus) instrum. 165. E. 167. E.
de Maneio (Guido) canon. Catal. 594. E.
Manrique (Angelus) scriptor ordin. Cisterc. 815. D.
Marcel (Stephanus) Mercatorum Parisiensium præpositus, 168. C.
de S. Marcello (Bartholomæus) instr. 239. A.
(Claudius) officialis Lugd. 312. E.
(Lebaldus) instr. 239. E.
(Simon) 955. D.
de Marchamp (Willelmus) 136. A.
Marchant (Hugo) eques, 295. B.
de Marchia (Guiardus) 408. C.
(Guillelmus) 927. D. miles, 416. A.
(Hugo) 889. C.
(Oliverius) 931. C.
de Marcieu (Willelmus) miles, 273. A.
de Marcilli (Beatrix) 175. A.
(Catharina) 426. D.
(Philibertus) 425. D.
(Regina) 502. D.
de Marclop (Margareta) 309. E.
de Marcossey (Antonia) 280. A.
de Mareio (Girardus) 618. D.
Margoz (Guido) instr. 167. C.
B. Mariæ moniales, in oppido Nantuaci, 195. A.
de Marigniaco (Dodo) instr. 89. B.
(Simonius) 921. D.
de Marillac (Valentia) 428. A.
de Mariolo (Johannes) 911. E.
de Marnaio seu de Marniaco (Gerardus) miles, 746. A.
(Robertus) instr. 240. C.
de Marquemont (Dionysius) Regi a secretis, 191. A. cardinalis, 192. B.
de S.te Marthe (Dionysius) primus auctor novæ Gall. Christ. superior generalis congregat. S. Mauri, 637. A.
de Martiniaco (Robertus) instr. 209. C.
de S. Martino (Gerardus) instr. 209. C.
de Marziaco (Guichardus) domicellus, 238. B. D. 290. A.
(Guillelmus) instr. 284. D.
(Hugo) 204. B. miles, 238. E.
(Johannes) 1085. B.
Maselciers (Robertus) instr. 166. E.
de Maso (Ademarus) instr. 87. B.
Masssuet (Renatus) monach. congr. S. Mauri, 799. E.
Matthieu de la Pierre (Joachimus) 1017. D.
Matisconensis comes (Albericus) instr. 275. B. 276. A.
(Gerardus) 1167. D.
(Guido) 1131. E. instr. 283. B.
(Johannes Brennensis) 130. A.
(Leotaldus) 1126. E.
(Roculfus) 69. E.
(Warinus) 1117. B. 1118. B. C. instr. 265. C.

Matiſcon. vicecomes (Iterius) 305. E.
de Matouvilla (Aubertus) notarius apoſtol. 154. C.
de Maudelot (Franciſcus) 288. D.
Mauduict (Guillelmus) parochus eccleſiæ de Courteſault diœc. Senon. inſtr. 123. D.
de Mavilleio (Leobaudus) inſtr. 248. B.
Maupoin (Johannes) 786. B. 787. B.
de S. Maura (Guillelmus) Franciæ cancell. 409. B.
de S. Maurino vel Maximo (Henricus) 911. E.
Mauritaniæ comes (Gaufridus) 887. D.
Mazarin (Julius) card. 695. C. 1162. D.
de Mechatin la Faye (Thomas) cantor & canon. Lugd. 191. C. 194. C.
de Medicis (Catharina) regina Franciæ, 938. A. E. 1098. D.
de Meilano (Humbertus) inſtr. 89. C.
de Meliſé (Boëmundus) 830. C. inſtrum. 179. C.
(Petrus) 830. C. inſtr. 180. A.
(Stephanus) 830. C.
de Melloto (Drogo) 494. A.
(Euſtachia) 492. B.
(N.) 915. D.
Menardus (Hugo) ſcriptor congreg. S. Mauri, 1049. E.
de Menthon (Johanna) 257. B.
de Mercenaio (Galcherus) miles, 738. B.
Mercineti (Henricus) parochus eccleſ. de Corcellis ſubtus Grignonem, inſtr. 109. D.
de Mercorio (Beraldus) delphinus, 165. A. 230. A. 1128. E.
de Merlennaco (Hugo) 390. A. 729. E. inſtr. 147. E. 151. A.
Merlinus (Jacobus) operum Petri Bleſenſis editor, 634. A.
de Meruſſel (Nicolaus) canon. Cabil. 452. C.
de Mery (Simona) 627. B.
de Metel (Hugo) inſtr. 92. D.
de Meyſiaco (Jacobus) judex metropolitæ Lugdun. inſtr. 37. C.
de S. Michaele (Radulfus) inſtr. 167. E.
de Migno (Petrus) inſtr. 209. C.
(Rainaldus) inſtr. 166. A.
Mignon (Robertus) 408. D.
Milet (Johannes) 929. D.
de Milliaco (Euſtachius) ballivius Matiſcon. 1081. B.
(Hugo) inſtr. 238. B.
de Mingiaco (Umbertus) 1079. C.
Minimi religioſi, Belnæ, 429. C. Cabiloni, 861. B. in oppido de S.t Chaumont, 191. E. Lingonis, 638. A. Lugduni, 428. D. Matiſcone, 1102. E. Molini, 427. D. Semuri & Avalone, 426. B. Tornodori, 638. A.
Minoritæ religioſi, Auguſtoduni, 422. A. Baltiæ apud Seguſianos, 180. E. Belnæ, 401. A. Cabiloni, 861. B. 906. B. Divione, 632. C. in oppido de S.t Galmier in Foreſio, 194. D. Lugduni, 180. E. Matiſcone, 1100. E. apud Montem-Briſonis, 152. D. apud Quadrellam, 427. D. in oppido S. Reginæ, 427. D. in dominio de Savigny, 1104. C.
de la Mirande (Fulvia Pica) 977. D.
de Miraumont (Petrus) 923. E.
de Miremont (Margareta) 1095. D.
de Mirmanda (Hugo) 895. C.
(Robertus) inſtr. 238. B.
Miron (Marcus) toparcha de l'Hermitage, 192. E.
(Maria) 667. C.
Mitte de Chevrieres (Beatrix) 210. C. 293. A.
(Melchior) marchio de S.t Chamond, 194. E.
de Mivi (Robertus) inſtr. 236. B.
de Molayo (Gerardus) miles, 846. B.
de Moliſino (Rainaldus) inſtr. 147. E. 151. A.
de Molone (Simona) 275. C.
Monaſterium (Agaunum) 30. B. 78. E. 79. B. 80. C.
(Amauſenſe in Burgundia) 442. D.
(Ebrolium) 355. A.
(Fiſcannum) 353. E.
(Fontiſvennæ) inſtr. 141. A.
(Foſſatenſe) 66. D.
(S. Germani a Pratis) inſtr. 143. A.
(Grandis-vallis) 250. C.
(Lebraha) 364. B.
(Lovaniacenſe in diœc. Gevenenſi) inſtr. 19. C.
(Majus monaſt.) 105. A.
(S. Maria ad Ligerim) 357. B.
(B. Maria de Arulis) 1130. E.
(Meimacum) 355. A.
(Mauzacenſe) 384. A.
(S. Maxentius) 354. E.
(Montis-olti) 411. D.
(S. Pauli in valle olei) diœc. Narbon. 1130. E.
(Puteolus) 352. B.
(S. Romani de Podio) 235. C.
(Silviniacum) 470. D.
(S. Stephani de Vallibus) 1134. B.
(Taluerienſe) 263. A. inſtr. 7. E. 19. A.
(S. Victoris Genevenſis) 76. B. 79. D.
(S. Vulmari) 1133. B.
de Monchavam (Galterius) 472. C.
de Moncorion (Gerardus) inſtr. 168. D.
Mondericus, Ariſitenſis epiſcopus, 521. C.
Mongin coutant (N.) duci Bungundiæ a conſiliis 932. D.
de Monſtier (Jacobus) vir nobilis, 613. D.
de Monſtrolio (Ermengardis) 713. E.
de Monte (Johannes) operum Gregorii Magni editor, 633. E.
(Johannes) monachus S. Sequani, inſtrum. 95. C.
(Wirricus) inſtr. 167. A.
de Monte-acuto (Alexander) dom. de Maalin, 752. B.
(Gaillardus) monachus Moiſſiacenſis, 1148. B.
(Gaucherius & Odetus) 906. A.
(Guillelmus) 699. B.
(Hugo) 690. C.
(Odo) 139. B. 904. B.
(Odoardus) inſtr. 258. C.
de Montauban (Beatrix) 180. C.
de Montbar (Aletha) mater S. Bernardi, 796. D.
(Bernardus) 570. A. 729. D. inſtrum. 160. E.
(Rainardus) 661. D.
de Montbel (Guido) dom. d'Entremont, 231. B.
de Montbeliard (Theodoricus) 913. D.
de Montberon (Ludovica) 668. B. 978. B.
de Montboiſſier (Anna) 436. B.
(Ludovicus) 122. A.
(Mauricius) 1137. D.
de Montbrun (N.) 938. B.
de Montchenu (Philibertus) 209. A.
de Montdor (Guido) domicellus, 228. E.
de Montenacio (Gaucerannus) inſtr. 284. A.
de Montfaucon (Girardus) 902. A. D.
(Wido) 389. E. 433. C. inſtr. 233. C.
de Montfort (Bernardus) inſtrum. 82. B. 236. B.
(Johanna) 310. A.
(Johannes) dux Britanniæ, 624. E. 1153. C.
(Rainerius) inſtr. 148. E.
de Montgommeri (Guillelma) 943. C.
de Montholon (Franciſcus) 475. B.
(Gaſparda) 744. D.
de Montiniaco (Gerardus) 709. D.
(Guichardus) 1080. B.
(Henricus) 238. C.
de Monte S. Johannis (Hugo) 382. D. inſtr. 82. B. 234. B.
(Pontius) 1078. C.
(Reginardus) 885. E.
(Stephanus) 297. C. 443. B. 989. D.
de Montjouvent (Guillelma) 312. B.
de Montluel (Humbertus) 229. A.
de Montmartin (Nicolaa) 485. C.
de Montmirail (Johannes) 787. C.
de Montmorency (Annas) 184. A.
(Margareta) 288. E.
de Montmorin (Anna) 210. B. 232. C.
de Montmorot (Richardus) Ballivius Divion. 760. A. 761. A.
de Montreal (Andreas) 742. E.
de Montſalion (Odo) inſtrum. 165. E. 166. D. 167. E.
de Montverdun (Petrus) 1084. C. 1108. E.
de Monz (Robertus) præpoſitus Belnæ, 496. C.
de Moranges (N.) vicarius archiep. Lugdun. 281. E.
Morcher (Hugo) 649. E.
Moreau (Ludovicus) eques, 933. B.
Morellus (Dalmatius) dapifer Lugdun. inſtr. 19. D.
(Hugo) inſtr. 167. E.
Moreſtellus (Petrus) 944. B.
Moriers (Simon) 590. B.
(Wiardus) inſtr. 189. A. E. 192. D.
Morin (Maria-Margareta) 253. D.
de Mornay (Balduinus) 656. A.
(Philippus) 190. C.
de Moſa (Hugo) inſtr. 159. D.
Motet (Gerardus) 766. E.
de la Motte (Johannes) clericus diœceſis Meldenſis, inſtr. 123. C.
de Muiciaco (Anſedeus) inſtr. 283. D.
de Muiſſe (Humbertus & Guido) inſtrum. 166. C.
de Muraſello (Catharina) 1154. E.
de Mureſaltu (Eliſabeth) 1031. B.
(Frogerius) 384. A.
de Muſſi (Jacobus) eques 624. A.

N

De NAGU (Franciſcus) torquatus eques, 960. C.
da Nanteuil (Guido) eques, 762. A.
de Narbonne (Guerinus) 1095. D.
de Narceio (Ricardus) 777. D. 781. C.
Naturel (Petrus) cantor eccl. Cabil. 861. C. 940. B. 941. D. 954. A.
(Philibertus) 240. D.
de Navarra (Johanna) Franciæ regina, 784. B.
Navarræ reges (Carolus II.) 165. D. 166. A.
(Henricus) 602. E. 612. D.
(Ludovicus) 617. A.
(Theobaldus) 473. C. 605. C. 611. A.
Navarræ Regina (Margareta) 609. D. 796. C. 807. A.
Neapolitanus Rex (Ferdinandus) 1091. D.
de Neblens (Stephanus) 892. B.
Neials (Bernardus) inſtr. 240. C.
de Neufville (Carolus) toparcha d'Alincourt, 195. E.
(Franciſcus) dux de Villeroy, Franciæ mareſcallus, 197. C.
(Maria) 313. D.
(Nicolaus) dux de Villeroy, 195. E. 196. A.
de Nicey (Eliſabetha) 441. A.
(Milo) infirmarius S. Mich. Tornod. 716. E.
de Nicey Romilly (Catharina) 853. A.
de S.t Nicolas (Andreas) Carmelita, 753. B.
Nivernenſes comites (Engilbertus) 935. A.
(Gerardus) inſtr. 110. B.
(Guido) 505. E. 585. E. 715. E. 734. D. 735. A. 748. A. 901. B. 1141. D. inſtr. 92. C. 96. A. 101. C.
(Guillelmus) 468. C. 470. C. 472. A. 583. A. 585. A. 679. C. 715. C. 772. C. 830. E. inſtr. 86. D. 180. A.
(Johannes) & dux Burgundiæ, 626. C. filius Regis Franciæ, inſtr. 251. E.
(Landricus) 366. D.
(Ludovicus) 409. D.
(Odo) 403. D. 907. E. 908. E.
(Rainaldus I. 366. D.
Nivernenſes comitiſſæ (Bertha) inſtr. 110. B.

(Mathildis) 600. C. instr. 92. C. 96. A. 101. C.
de Noailles (N.) comes, 694. E.
(Antonius) card. 431. B.
de Nogaret (Guillelmus) 318. & 319. E.
Nogaretus, Franciæ cancell. 161. C. D.
de Nogento (Gilbertus) instrum. 167. D.
(Henricus) miles, 647. D.
de Noidento (Johannes) 857. E.
(Lambertus) instr. 166. E.
(Wicardus) instr. 168. A.
Noiret (Johannes) 789. B.
Normanni (Johannes) 786. C.
de Novo-castello (Johannes) card. canon. Eduensis, 417. A.
(Isabella) 936. D.
de Novo-castro (Johannes) 910. B. 951. B. 1154. E.
de Nuceriis *de Noyers* (Aleidis) 832. A.
(Clarembaudus) 662. D.
(Milo) 502. C. D. E. 721. D. instr. 180. A.
(Stephanus) 617. C. instr. 179. C.
(Wido) 568. B.
de Nueles (Arembertus) instr. 183. A.

O

De OBLATO (Ansideus) instr. 283. D.
(Guillelmus) 907. D. 922. C. miles, 250. E.
(Odetus) 216. E.
(Odo) miles, 1025. A.
de Obtricuria (Milo) miles, 737. A.
de Ocra (Gualterus) notarius Frederici II. imperatoris, 1147. A.
de Odincourt (Pontius) miles, 600. A.
d'Oisole (Stephanus) miles, 614. A.
Olier de Nointel (Maria) 485. D.
Olier (Ricardus) card. 277. B.
d'Oncieux (Stephanus) 276. D.
Oratorii patres, Cabilone, 861. C. Lingonis, 508. Lugduni, 191. D. Matiscone, 1101. C.
de Orgeolo (Guillelmus) miles, instr. 92. A. 187. C.
Orselli (Umbertus) instr. 284. B.
d'Orsa (Jacobus) papa Johannes XXII. 162. C.
de Oya (Girardus) 845. E.
Ozan (Jacobus) prior de Anceya, 1161. C.

P

PAGANUS (Bernardus) 1071. A.
(Guido) archidiac. Ling. instr. 160. C.
Paleologus (Johannes) imperator Constantinopolit. 931. D. instr. 260. D.
de la Palisse (Johanna) 232. B.
(Maria) 268. E.
de Palleiaco (Guido) instr. 156. C.
Palmarius (Girardus) instr. 167. C.
de la Palu (Gerardus) dom. de Varembon, 300. E.
(Guido) 300. A. B.
(Hugo) instr. 16. D.
(Johanna) 179. D.
(Johannes) 238. D.
(Ludovicus) card. de Varembon, 277. A. 975. A.
(Petrus) 409. D. miles, instr. 21. A.
(Stephanus) 299. E.
de Paluau (Beatrix) 917. B.
de Paluel, prioratus, instr. 105. C.
de Paluel (Hugo) 895. C. 904. A. 1030. E.
(Petrus) Burgundiæ marescall. 140. B.
(Petrus) Burg. senescallus, 603. D.
(Petrus) 899. B. 903. C. D. 904. A.
Pancerius (Odo) instr. 89. C.
de Pangez (Henricus) instr. 197. B.
Papillon (Anna) 448. A.
Paradinus (Guillelmus) scriptor, 855. B.
de Pardaillan de Gondrin (Ludov. Antonius) dux d'Antin, 643. A.
Paré (Guido) card. 990. C.
de Paregne (Herlebaldus) instr. 167. A. 168. A.
de Pariniaco (Galterius) 968. C.
Paris (Matthæus) scriptor, 607. D.
de Passavant (Simon) 597. C.
de Paultrieu (Johannes) 313. A.
Pauper-homo (Galterus) miles, 612. C.
Peceuverra (Guido) instr. 167. A.
de Pedrona (Arvæus) 968. D.
Pelerin (Bertrandus) Burg. camerarius, 687. A. 906. A.
(Gaufridus) instr. 164. B.
(Hugo) 916. D.
(Johannes) 916. D. 1156. B.
de Pellissac de Lusy (Johanna-Maria) 437. C.
Pelisson (Paulus) œconomus regius abbatiæ Cluniac. 1163. A.
de Penhoet (Francisca) 181. A.
Perardus (Guillelmus) Dominicanus, suffraganeus Lugdun. 146. E.
de Perenni (Lambertus, Humbertus, &c.) instr. 166. C.
de la Perriere (Alisia) 1156. C.
Peto (Claudius) 768. A.
de Petra-campi (Willelmus) 1024. A.
de Petra-ficta (Pontius) 132. D.
Piatus (Guillel.) episc. Tarsensis, 1096. C.
de Pictavia (Aimarus) 627. E.
(Beatrix) 207. C.
(Guillelmus) toparcha de Beaudisner, 292. D. miles, 624. C.
(Ludovicus) 627. D.
Pictaviensis comes (Philippus) 162. C.
de Pierreviue (Maria) 302. C.
(Maria Catharina) 636. D.
du Pin (Johannes) subcamerarius Cluniaci, 1158. A.
Piscaudi (Durandus) archipresbyter de Poilleyo, instr. 109. D.
de Piscis (Guillelmus) miles, 204. D.
(Jausse andus) 303. C. instr. 24. E.
de Placentia (Simon) 765. A.
de Planciaco (Haicius) 734. C. 735. A.
(Hugo) instr. 177. C.
de Plessceto (Gaufridus) 831. C.
du Plessis (Guillelmus) 318. 319. E.
du Plessis de Richelieu (Alfonsus Ludov.) card. 428. C.
du Plessis (Franciscus) dom. Richelii. 193. D.
Plocc ti (Johannes) magister in sacra pagina, instr. 37. C.
Pœnitentes puellæ, Lugduni, 196. B.
de Pogiebrat (Georgius) Hussitarum hæresis fautor, 178. E.
de Poigny (Johanna) 820. B.
de Polignac (Antonia) 482. A.
(Johanna) 183. C. 976. C.
(Melchior) card. 972. B.
de Polonia (Uladislaus) monachus S. Benigni Divion. 690. A. 691. A. instr. 214. B. E. 216. A.
Poloniæ Reges (Casimirus) instr. 215. A.
(Henricus) dux Andegav. 637. B.
de Pomarco (Jacobus) 622. D.
(Petrus) dec. Belnensis, instr. 255. E.
Pomart (Johannes) 496. D.
de Pontaillier (Guillelmus) 611. D. armiger, 614. B.
de Pontevez de Carces (Gabrielis) 641. D.
Porcellus (Leobaudus) 899. A.
de Port (Johannes) instr. 182. E.
de Porta (Bernardus) instr. 232. B.
(Daserus) instr. 181. E.
(Hugo) obedientiarius de Collungiis, 229. D. 918. B.
(Johannes) instr. 123. D.
(Susanna) 193. D.
de Porta Guillelmi (Balardinus) instr. 176. D.
Portalenqui (Bartholomæus) Carmelita, 181. B.
Portugalliæ comes (Henricus) 1132. C.
Pot (Reinerius) Delphinatus gubernator, 974. B.
de Pouilly (Guillelmus) præpos. Insulensis, 759. D.
(Stephanus) 972. E. 1084. C. instr. 181. A.
de Poyson *vide* de Vergy, 1148. A.
de S. Præjecto (Pontius) instrum. 22. E. *vide* de S.t Priest
de Pratis (Gabrielis) 837. B.
(Gerardus & Johannes) 906. A.
(Petrus) card. 700. A.
de Prato (Antonius) card. 1094. D.
(Landrinus) instr. 235. A.
(Michael) 178. B.
de Preci (Rainaudus) instr. 155. D.
de Preis (Buretus) dominus de Marcilly, 502. C. instr. 100. A.
de S.t Priest de S.t Chamond (Gabrielis) 185. E.
de Provincheriis (Odolricus) instr. 159. D.
de Provincia (Margareta) uxor S. Ludovici, 971. A.
Provinciæ Reges (Boso) 368. B. C.
(Carolus) 224. C.
(Rodolfus II.) 1165. A.
Provinciæ marchio (Raimundus) & dux Narbon. 1144. D.
Provinciæ comes (Gerardus) conditor Vezeliaci, 466. B.
Prunier (Maria) 190. B.
de Pruvino (Drogo) instr. 177. C.
Pucelle (Johannes) 484. E.
de Puteaco (Hugo) 587. D.
de Puteolo (Fulco) instr. 156. C.
de Puteriis (Rainerius) miles, instr. 173. C.

Q

De QUINCIACO (Stephanus) miles, instr. 21. A.
de Quirigniaco (Gerardus) instr. 91. E.
Quocy (Humbertus) 767. D.

R

RABUTIN (Henricus) 909. D.
de Racines (Iterius) miles, 716. A.
de Ragusia (Johannes) Dominicanus, 1002. E.
Raguyer (Guillelmus) 719. B.
Raimond (Petrus) 1134. B.
(Philippus) 766. B. D.
Rainaud (Theophilus) 4. A.
de Rarcuello (Hugo) instr. 145. A.
de Rasalle (Franciscus) 230. E.
de Raveriis (Petrus) 726. C.
Ravez (Humbertus) instr. 166. B. 167. B.
(Odo) instr. 165. D.
Raviet (Nicolaus) 489. E.
Ravinelli (Guido) instr. 175. A.
(Hugo) 580. C. 646. D.
de Rebé (Claudia) 1161. C.
Rebutinus (Odo) 1071. A.
Rechinus (Fulco) Andegav. comes, 1066. B.
Recollecti religiosi, apud Cluniacum, 1162. A. Lugduni, 191. E. Marciniaci, 427. D.
de Reez (Petrus) 909. E.
(Willelmus) miles, 904. A.
B. Reginæ reliquiæ, apud Flaviniac. 455. B.
de Reon (Falco) fundator Maceriarum, 1030. A. instr. 233. A. 239. A. E. 240. A.
(Gerardus) 897. C. 1022. D. 1143. E. instr. 188. E. 189. A. 192. D.
de Reux (Gerardus) instr. 92. A.
de Riccio vel de Riciaco (Amburgis) 729. D.
(Johannes) 605. A. 663. D.
(Willelmus) 750. A.
Richard (Antonius) 767. D.
(Benedicta) 946. D.
le Riche (Odo) 995. B.
de Richelieu (Alfonsus Ludov.) card. 194. A. 668. A.
(Armandus Johannes) card. 193. D. 667. E.
de Rioterio (Hugo) instr. 284. B.
de Risnello (Gerardus) 589. D.
(Gillebertus) 589. E. 590. A.
(Guiardus) 589. E.
(Morellus) 590. A.

(Theobaldus) 590. A.
de Rivello (Renerius) instr. 92. A.
(Stephanus) instr. 92. A.
(Willelmus) instr. 92. A.
de Riveria *de la Riviere* (Hugo) 585. D. instr. 166. A.
(Polycarpus) Carthusianus, 1077. A.
de Rocha (Andruinus) card. 699. D.
(Renerius) Burg. senescallus, 749. E. instr. 161. D. 165. E. 167. C.
(Simon) 907. D.
de Rochebaron (Briandus) 238. C.
(Pontius) canon. Aniciensis, 227. A.
de Rochecorbon (Guillelmus) vir nobilis, 607. B.
de Rochefort (Aimo) archid. Ling. 610. D.
(Carola) 748. E.
(Galterus) canon. Regularis, 610. D.
(Johannes) 848. B.
(Renata) 281. A.
(Simon) 591. A.
de la Rochefoucaud (Franciscus) card. 194. A. 668. A. 977. E.
de Rochetaillée (Rainaudus) 589. B. 594. B.
de Rochetaillée (Rainaudus) 589. B. 594. B.
Rodolphus (Nicolaus) card. Florentinus, 964. D.
de Rodumna (Hugo) 138. E.
Roger seu Rogerii (Catharina) 741. C.
(Guillelmus) 1152. C.
(Hugo) card. 924. C.
de Rohan (Armandus) card. 431. C.
(Petrus) Franciæ marescallus, 181. A.
Rolin (Johannes) card. 453. D. 489. D.
(Nicolaus) dom d'Authune, 474. C.
Romani pontifices (Adrianus I.) 526. D. 874. C.
(Adrianus II.) 877. D.
(Adrianus IV.) 123. A. 249. A. 499. C. D. 580. D. 756. C. 969. C. 986. E. 1138. C. instr. 90. D. 178. A.
(Agapetus II.) 73. B. 78. C. 1054. A. 1111. B. E. 1117. C. instr. 278. A.
(Alexander II.) 273. C. 561. E. 725. C. 885. D. E. 1062. E. 1063. C. 1131. A. 1165. C. 1173. A. B. instr. 229. B. 280. D. 281. B.
(Alexander III.) 306. A. 397. A. 452. A. 461. D. 471. A. 499. C. D. 581. C. D. 584. B. 585. A. 647. A. 652. D. 662. C. 683. C. 697. D. 713. B. 715. D. 735. C. 757. A. 798. A. 799. B. 800. C. E. 801. A. B. C. D. 817. B. 830. E. 834. B. 845. C. 853. D. 854. D. 895. E. 969. D. E. 987. A. B. D. 988. A. B. C. E. 1030. D. 1140. E. 1141. B. E. 1142. A. 1143. C. instr. 91. E. 184. E. 186. B. 189. A. 243. C. 244. C. D.
(Alexander IV.) 214. D. 452. B. 686. E. 699. B. 806. C. 818. B. 983. A. 995. E. 996. C. 1147. D. E. instr. 219. D.
(Alexander V.) 174. D. 231. B. 626. D. instr. 38. B.
(Alexander VI.) 181. A. 287. D. 312. E. 421. E. 422. B. 765. E.
(Alexander VII.) 429. D. 947. C. 1015. E. 1016. A.
(Alexander VIII.) 1163. C.
(Anastasius IV.) 297. A. 461. C. 490. D. 496. B. 830. E. 986. D.
(Bened. IV.) 540. D. 541. A. 542. B.
(Benedictus V.) 458. E.
(Benedictus VI.) 467. D.
(Benedictus VII.) 467. D.
(Benedictus VIII.) 378. B. 551. D. 553. E. 676. E. 677. A. 883. B. 1058. B. 1059. B.
(Benedictus X.) 159. E.
(Benedictus XI.) 205. D.
(Benedictus XII.) 165. A. 763. B. 809. B. 820. A. 983. B. 1000. A. D. 1024. E. 1152. D.
(Benedictus XIII.) 1029. D.
(Bonifacius VIII.) 156. E. 157. C. 158. B. D. 159. A. D. 205. B. C. 251. B. 318. & 319. E. 408. B. 738. C. 760. D. 819. B. 983. E. 997. E. 998. B. D. 1024. B. 1150. C. E. 1151. A.
(Calixtus II.) 110. E. 113. D. 264. D. 681. E. 755. C. 890. C. 891. B. 892. C. 968. E. 980. E. 982. B. 985. A. 1069. E. 1133. B. 1135. C. E. 1159. A. instr. 157. B.
(Calixtus III.) 178. B. C. 240. A. 420. B. 713. A. 718. A. 764. D. 1003. E. 1174. D.
(Celestinus II.) 119. D. 1138. C. instr. 93. D. 194. D. 195. D. 196. C.
(Celestinus III.) 132. E. 134. D. 202. E. 227. A. 256. A. 398. A. 461. E. 462. A. 590. E. 591. D. 592. A. 647. D. 684. B. 773. B. 989. E. 1074. E. instr. 24. D. 25. C.
(Celestinus IV.) 983. B.
(Celestinus V.) 156. E. 997. E.
(Clemens II.) 86. A.
(Clemens III.) 130. D. 716. A. 802. C. 845. D. 1143. C.
(Clemens IV.) 146. B. 147. D. 148. D. 204. B. 452. C. 473. B. 699. B. 818. C. 996. D. E. 1148. C. 1168. C.
(Clemens V.) 155. E. 160. A. 161. B. E. 162. B. 214. D. 318. 319. E. 408. D. 410. C. 615. E. 616. D. 617. B. 688. E. 780. A. 916. A. 963. D. 972. D. 999. A. B. D. 1151. B. instr. 257. C.
(Clemens VI.) 165. B. C. 166. E. 167. C. 268. A. 411. C. E. 413. C. 622. A. 919. D. 920. B. 1000. D. 1088. A. 1130. B. 1152. D. 1153. A.
(Clemens VIII.) 190. B. D. 192. B. 789. C. 854. B. 983. A. D. 1013. A. 1099. C. 1100. C.
(Clemens IX.) 1016. B. 1163. B.
(Clemens X.) 1163. C.
(Clemens XI.) 430. E. 1019. C. 1163. C.
(Eleutherius) 7. D. 8. A.
(Eugenius III.) 119. E. 121. A. 237. B. 248. D. 394. E. 395. A. B. 440. B. 446. E. 470. B. D. E. 492. B. 583. A. B. 662. B. 682. E. 733. E. 748. A. 772. A. C. D. E. 797. A. 830. D. 852. A. 853. C. 893. D. 959. D. 969. B. 982. C. 983. B. 986. A. D. 1030. C. 1138. C. 1167. A. instr. 171. D.
(Eugenius IV.) 175. C. E. 176. D. 177. A. B. 463. C. 700. D. E. 785. E. 855. B. C. 857. E. 930. C. 931. C. 960. A. 1003. E. 1026. A. 1032. C. 1090. A. instr. 260. D.
(Formosus) 218. C. 369. E. 540. B. 879. E. 1122. E.
(Gelasius) 28. B. 1121. C. 1135. B.
(S. Gregorius magnus) 318. 319. C. 448. E. 449. 479. E. 483. D. 484. A. instr. 40. B.
(Gregorius VI.) 678. E.
(Gregorius VII.) 86. A. 88. D. 90. B. C. 92. B. C. E. 95. B. 98. A. 200. A. 218. E. 219. A. 264. B. 382. C. 383. E. 387. A. 436. D. 468. B. 560. E. 562. D. E. 563. B. 680. A. 725. B. 754. D. 886. A. 887. A. 1064. A. C. D. 1065. B. C. 1121. E. 1130. E. 1131. A. B. C. D. 1133. A. 1165. C. E. instr. 8. E. 9. D. 232. C. 282. C.
(Gregorius VIII.) 802. C. 983. B.
(Gregorius IX.) 141. C. 462. C. 505. B. 602. A. 655. B. 685. E. 805. C. 818. A. 982. C. 992. B. D. 993. B. 994. A. 995. B. 1023. C. 1145. E. 1146. A. instr. 99. D.
(Gregorius X.) 148. D. 150. B. E. 151. A. 156. A. 205. A. 266. E. 738. B. 818. D. 910. D. 1095. A. 1149. A. instr. 212. A.
(Gregorius XI.) 172. A. 739. C. 925. C. D. 1001. B. 1025. C. instrum. 215. D.
(Gregorius XII.) 1121. D.
(Gregorius XIII.) 187. B. 464. E. 637. C. 940. 941. D.
(Gregorius XV.) 192. B. 977. E.
(Honorius II.) 114. C. 272. D. 669. B. 682. B. 1136. A. C. E. 1138. A. instr. 159. A. E. 160. C. 163. C.
(Honorius III.) 282. B. 294. D. 399. C. 400. A. 480. B. 777. D. 805. C. 852. B. 901. D. 970. D. 991. C. E. 992. A. C. D. instr. 202. B. 203. B. E.
(Honorius IV.) 155. A. 406. E. 613. B. 819. A.
(Innocentius II.) 116. D. 118. E. 214. A. 255. E. 273. A. 391. C. 392. E. 393. D. E. 469. B. C. D. 470. A. 476. D. 573. D. 575. A. 582. E. 682. C. 715. C. 733. D. 772. B. 797. B. 830. D. 834. A. 853. C. 962. D. 969. A. 985. B. E. 1071. B. 1114. B. 1138. A. C. instr. 16. B. 164. C. 169. A. B. 170. B.
(Innocentius III.) 121. D. 282. B. 294. B. 333. D. 335. C. 399. B. 455. A. 462. A. C. 466. C. 472. C. D. 592. B. 593. D. 594. A. 598. A. 663. B. 685. B. 708. E. 716. A. 724. D. 736. B. 742. A. 757. E. 773. C. 817. E. 818. A. 823. D. 856. A. 898. B. 982. C. 990. B. C. D. 1031. A. 1075. E. 1145. C. instr. 195. D. 197. E.
(Innocentius IV.) 142. D. 143. F. 144. C. 145. E. 146. 148. E. 214. C. 229. A. 250. B. C. 401. A. 473. A. 477. A. 505. B. 607. D. 608. A. 758. D. 806. B. 843. D. 904. C. D. 905. A. 971. B. C. D. 1080. B. 1095. A. 1122. A. 1147. C. instr. 30. E. 31. C. E. 105. A. 249. B. 250. B.
(Innocentius V.) 149. C. 150. D.
(Innocentius VI.) 164. E. 165. D. 168. B. C. 169. A. D. 230. D. 414. B. C. E. 689. D. 700. A. 923. D. 1001. A. 1153. A. C. E. 1154. A. B.
(Innocentius VIII.) 232. A. 748. C. 811. B. 983. C. 1006. B. 1017. E.
(Innocentius X.) 194. C. 428. B. 507. B. 790. E. 791. C. 1015. B. E. instr. 124. C.
(Innocentius XI.) 1028. B. 1163. C.
(Innocentius XII.) 1163. C.
(Innocentius XIII.) 1019. C.
(Johannes III.) 670. E.
(Johannes IV.) 244. D.
(Johannes V.) 524. C. 670. C.
(Johannes VIII.) 64. D. 66. D. 355. C. 366. D. 367. C. E. 368. A. 369. B. 455. A. 457. E. 458. B. 467. A. B. 535. C. 724. C. 863. C. D. 864. C. 876. E. 958. C. 965. B. 966. A. 1047. D. instr. 62. E.
(Johannes IX.) 540. D.
(Johannes X.) 70. E. 219. E. 372. B. 951. E. instr. 70. A.
(Johannes XI.) 467. C.
(Johannes XII.) 75. A. 374. E. 375. A.
(Johannes XIII.) 1055. E.
(Johannes XV.) 467. D.
(Johannes XVIII.) 675. C.
(Johannes XIX.) 82. D. 677. A. 678. B. 1129. D.
(Johannes XXII.) 163. D. 230. A. 251. C. 257. A. 292. C. 410. C. 411. A. B. 412. C. 760. E. 784. E. 856. E. 917. E. 918. B. 960. D. 973. A. 999. C. D. 1151. D. 1152. A.
(Johannes XXIII) 626. E. 1169. C.
(Julius II.) 232. E. 289. E. 290. D. 423. D. 766. C. 935. B. E. 1007. C. 1033. A. B.
(S. Leo) 60. A.
(Leo VII.) 1111. E. 1124. D.

(Leo VIII.) 71. A.
(Leo IX.) 86. B. 255. C. 272. A. 468. A. 558. E. 559. E. 706. E. 884. B. 1061. A.
(Leo X.) 181. E. 182. C. 288. A. 635. B. 636. A. 657. A. 848. A. 936. A. E. 1094. A. D. 1161. B.
(Lucius II.) 393. A. 468. D. 470. C. 797. B. 969. B. 1138. C.
(Lucius III.) 202. C. 226. E. 472. C. 496. C. 582. E. 683. C. E. 715. E. 757. B. 802. B. 834. C. D. 855. A. B. 982. E. 1030. E. 1114. B. 1142. E. 1143. C.
(Lucius IV.) 363. C.
(Marcellus II.) 184. A.
(Marinus) 467. D.
(Martinus IV.) 152. 153. B. 473. D.
(Martinus V.) 103. E. 175. C. 182. A. 252. B. 494. A. 691. C. 763. C. 764. A. 974. C. 1002. B. 1025. E. 1158. A. B. instr. 110. E.
(Nicolaus I.) 62. E. 64. C. 359. D. 366. A. B. 467. A. 534. D. 724. B. 876. A.
(Nicolaus II.) 451. C. 476. C. instr. 85. C.
(Nicolaus III.) 782. C. 1149. C.
(Nicolaus IV.) 154. B. D. 155. B. 495. D. 808. D. 819. A. 997. D. 1024. A. 1150. A.
(Nicolaus V.) 420. A. 629. E. 630. A. 764. B. D. 932. A. 975. A. 1003. E. 1114. B.
(Paschalis II.) 107. A. 216. A. 217. D. 219. A. 220. B. 236. C. 248. B. 385. D. 386. A. 389. C. 390. C. 391. C. 466. A. 468. C. D. E. 469. A. 476. B. C. 568. B. C. D. 652. C. 669. B. 680. D. 696. E. 707. D. E. 715. A. 725. E. 745. C. 747. D. 889. A. 957. C. 968. D. 982. E. 984. C. 1067. E. 1068. A. B. 1112. C. 1121. A. D. 1133. A. 1134. B. C. D. 1135. B. 1166. A. instr. 13. C. 84. A. 85. C. 88. C. 150. B. 152. E. 153. A. 154. B. 155. B. 234. C. 285. A.
(Paulus II.) 178. E. 786. E. 1032. D. 1091. D.
(Paulus III.) 181. E. 182. E. 183. A. E. 186. A. 232. E. 258. A. 474. E. 667. B. 693. D. 780. C. 788. B. instr. 110. A.
(Paulus IV.) 183. E. 1026. E. 1037. 1038. 1098. E. 1114. D.
(Paulus) 192. A. 196. A. 289. A. 293. B. 299. A. 307. E. 498. C. 753. A. 768. C. 837. B. 1102. D. 1161. C.
(Pius II.) 787. A. 815. A. 933. C. 1003. E. 1004. B. 1170. A.
(Pius IV.) 187. A.
(Pius V.) 667. C. 767. C. 812. A. 1011. A. 1027. B.
(Sergius III.) 69. D.
(Silvester II.) 467. E.
(Sixtus IV.) 179. B. 257. D. 278. A. 420. E. 421. A. 666. A. 765. B. 787. C. 934. C. 975. C. 1005. A. C. E. 1091. C. D. E. 1092. A. B. 1114. B. 1159. D.
(Sixtus V.) 194. A. 290. E. 426. A. 490. A. 789. B. 942. A. instr. 261. B.
(Stephanus II.) 51. E. 216. A.
(Stephanus III.) 52. A. 526. A.
(Stephanus VI.) 68. A. 369. D. 467. C. 538. E. 541. A.
(Stephanus IX.) 1124. D.
(Symmachus) 519. A.
(Victor II.) 236. A. 255. C. 263. E. 451. C. 460. A.
(Victor III.) 92. C. 100. B.
(Urbanus II.) 100. C. 101. C. 102. E. 108. A. 384. B. 567. C. D. 731. E. 888. D. 962. B. 968. D. 1067. A. 1078. C. 1112. C. 1121. D. 1132. C. D. 1133. A. 1138. B. 1165. D. instr. 10. D. 11. B. 12. D. 83. C. 284. E.
(Urbanus III.) 683. D. 716. A. 802. B. 817. C. 1030. E. 1143. C.
(Urbanus IV.) 807. C. 818. C. 906. D. 996. C.
(Urbanus V.) 169. D. 1001. B. 1121. E. 1154. B. C. 1155. B. D.
(Urbanus VI.) 416. B. E. instr. 214. E.
(Urbanus VIII.) 192. B. C. 193. B. 194. A. B. 263. A. 291. B. 640. A. 741. C. 790. A. 849. B. 945. D. 946. A. 977. E. 978. B.
Romani pseudo-pontifices (Benedictus XIII. vulgo Petrus de Luna) 257. A. 277. B. 626. B. 665. C. 1088. E. 1157. B. 1168. E.
(Clemens VII. vulgo Robertus Gebennensis) 171. C. D. 172. B. C. 173. A. 182. A. 183. E. 252. A. 258. A. 268. B. 416. C. D. E. 635. A. 926. A. 927. B. 952. D. 1001. D. 1156. A. C. 1160. D. instr. 214. C. E. 216. A.
(Constantinus) 52. B.
(Felix V. vulgo Amedeus Sabaudiæ dux) 176. B. 277. E.
(Guibertus) 384. A.
(Victor, vulgo Octavianus) 1140. E.
de S. Romano (Hugo Rufus) instr. 239. D.
de Ronchivol (Johannes) cellerarius Insulæ Barb. 229. D. 230. A.
de Ronins (Petrus) 119. E.
Ronsard (Petrus) vir doctus, 941. B.
de Roseto (Sibilla) 594. C.
(Willelmus) 845. E.
de Roffilione (Artaudus) 137. A. 150. E.
(Beatrix) 277. C.
(Gerardus) 532. C. 533. C. Provinciæ comes 724. A.
(Guillelmus) 267. B.
(Odo) miles, 452. E.
(Willelma) 134. E. 303. E. soror Jaucerandi de Pifeys, instr. 24. E.
Roverius (Petrus) Jesuita, scriptor, 658. D. 668. 696. B.
de Rougemont (Elias) fundator Quinciaci, 830. C. instr. 179. A.
Roüillard (Maria) 191. A.
de Roure (Aymo) miles, 590. C.
de Rouvre (Huguetus) 763. A.
Rubeus (Johannes) miles de Merlegniaco, 600. C. 663. B.
Ruellée (Stephanus) 1031. C.
de Rupe (Ammarricus) 716. D. *vide* de Rocha.
de Rupe Aimonis (Eustorgius) 141. B. 804. E.
de Rupemorello (Mathurinus) instr. 120. B.
de Rurelato (Simon) 907. D.
de Ruvoiri (Aymo) instr. 284. D.
de Ruvre (Girardus) instr. 165. E. 167. B. C. E.
(Rainaldus) instr. 166. D.
Ruzé (Martinus) 189. A.

S

De SABAUDIA (Amedeus) dom. Baugiaci 972. A.
(Eduardus) dom. Baugiaci, 1084. A.
(Petrus) 145. D.
(Philippus) Baugiaci comes, &c. 311. E.
(Thomas) Valentin. archidiaconus, 140. E. 409. D. Sabaudiæ princeps, 205. D.
Sabaudiæ comites (Amedeus) 116. E. 120. B. 144. C. 256. B. 276. D. 392. D. 1108. E.
(Amedeus IV.) 267. C. 275. D. E. 276. A. 1083. C. 1115. E.
(Amedeus V.) 1084. D. 1085. C. 1116. A.
(Amedeus VI.) 920. D. 1085. E. 1086. D. 1087. C.
(Bonifacius) 146. A.
(Eduardus) 256. C.
(Petrus) 146. C.
(Philippus) 256. A. 275. D.
(Thomas) 144. C. 150. E. 255. D. 286. A.
Sabaudiæ comitissa (Sibilla) 238. B.
Sabaudiæ duces (Amedeus I.) fundator Clarissarum Burgi in Bressia, 311. D.
(Amedeus) dictus Papa Felix V. 630. A. 975. A.
(Amedeus VII.) 277. A. E.
(Carolus) 181. D. 302. B.
(Carolus V.) 311. E.
de Sachins (Antonia) 209. D.
de Safris (Herveus) 496. D.
(Johannes) canon. & sacrista Lingon. 614. C. 664. C.
(Seguinus) 496. D.
de Safro (Hugo) 496. A.
de Saillenay (Girardus) 918. B.
(Isabellis) 463. B. 690. C.
de Saintamour (Alexia) 425. B.
de S.t Argue (Bartholom.) 595. A.
de Saintyon (Agnes) 830. D.
de Saint-Seigne (Alais) 1148. A.
(Willelmus) 608. B.
Saladin (Philippus) baro de Viangès, 280. A.
de Salagny (Gaufridus) 1109. A.
de Saldun Bertrannus) instr. 240. C.
de la Sale (Petrus) miles, 276. D.
(Theobaldus) 916. E.
de Sales (Margareta) 252. A.
de Salinis seu de Salins (Antonius) 959. C.
(Galcherus) 398. A. instr. 93. E.
(Johannes) monachus S. Sequani, instr. 95. C.
de Sallenove (Claudia) 280. D.
de Salmasia (Guido) prior Tisiaci, 664. D.
de Salvia (Gualo) instr. 234. B.
de Salutiis (Petrus) episc. Amnatensis, instr. 36. D.
de Sandraent (Durandus) instr. 284. D.
Sanguin (Antonius) card. de Meudon, 475. B.
de Saphra (Hugo) miles, 191. C. instr. 86. A.
de Saquencio (Claudius) 828. E.
de Sarigniaco (Andreas) instr. 248. C.
(Renaudus) instr. 197. B.
de Sarsiaco (Gualo & Wilfredus) milites, 1072. A.
de Sartines (Henricus) 153. C. 309. E.
de Saffenage (Martha) 269. D.
de Saudone (Girardus) 898. D.
(S.) 907. D.
de Saudun (Bertrandus) 1031. B. *vide* de Saldun.
de Saulx (Gerardus & Henricus) 763. B.
(Guido) 138. A. 586. C. D. E. 591. E. instr. 25. A. C. 187. E. 188. A.
(Guillelmus) 716. E. 843. B. 908. A.
(Jocerannus) 1023. B.
(Milo) 646. E. instr. 181. C.
(Otho) 588. D. 589. C. instr. 192. D. E.
de Saulx de Tavannes (Eleonora) 310. E.
(Magdalena) 750. D.
Saumaire (Johannes) 463. E. 489. E. 498. B. 666. E. 1026. D.
de Saupans vel de Serpents (Antonia) 295. E.
du Sauffay (Andreas) scriptor, 631. E. 637. D.
de Sauffeio (Johannes) 913. B.
de Sautour (Anna) 848. B.
de Sauvery (Johannes) 775. E.
de Sauvisio (Andreas) 647. C. instr. 194. A.
de Scellieres (Hugo) miles, 505. C.
Seguin (Hugo) Dominicanus, card. 154. D.
(Philippus) scriptor, 816. E.
de Selve (Odetus) Regis Francorum in curia Romana orator, 298. D.
de Semur (Andreas & Dalmatius) fratres S. Hug. abb. Cluniac. 1130. B.
(Gaufridus) 487. A. frater S. Hug. abb. Cluniac. 1130. B.
(Gilo) 462. B.
(Girardus) 404. E.
(Johannes) 919. A.

(Nicolaus) procurator collegii S. Bernardi Parif. 1005. D.
(Rolinus) 181. C.
(Simon) 500. A.
de Senecey (Alardus) 963. E.
(Guillelmus) 917. E. 1025. C.
(Hugo) 951. E. inftr. 255. E.
de S. Sequano (Hugo) 826. C. *vide* de Saint-Seigne.
de Serecey (Jacoba) 750. D.
de Seris (Guillelmus) 925. C.
de Serviente (Giraudus) 730. E.
Seyve (Anna & Francifca) 750. D.
Seyvert (Thomas) 1037. 1038. E. 1093. B.
Siguini (Rodulfus) inftr. 238. B.
de Sillery (Nicolaus) Franciæ cancell. 839. E.
de Simiane (Guillelmus) marchio de Gordes, 641. D.
Sine terra (Galterius) inftr. 239. A. E.
Sirmondus (Jacobus) Jefuita, fcriptor eximius, 536. A.
de Siffeyo (Acherius) 905. E.
(Johannes) inftr. 248. C.
(Stephanus) 916. B.
de Socei (Jofbertus) inftr. 90. A.
de Sombernon (Anna) 754. B.
(Galterius) 599. B. 698. B. inftr. 236. B.
(Garnerius) fundator Buxeriæ, 495. C. 580. B. inftr. 89. A. B.
(Guido) 579. C. 581. A. 683. B. 708. D. Prati-longi fundator, 751. D. inftr. 175. D.
Sorus (Tatcellinus) inftr. 236. B.
de la Souchiere (Hieronymus) card. 811. E.
de Sovegny (Simon) 735. A.
de Sperriaco (Hugo) inftr. 148. E.
de Spinos (Otgerius) 134. E. 970. A. 1075. A.
de Spinofa (Milo) 487. E.
de Spiffia (Bernardus) canon. Lingon. &c. 599. E.
Stuart (Maria) Scotiæ regina & Franciæ Delphina, 1097. A.
de Suifiaco (Hugo) 1065. A. inftr. 283. A.
de Sully (Galterius) miles, 493. C.
Symoins (Johannes) parochus ecclefiæ de Cruentego, inftr. 109. D.

T

De TAGESBURG (Hugo) comes inftr. 18. A.
de Talaru (Amedeus) card. 176. B.
(Amedeus) decretorum doctor, canon. Lugdun. inftr. 37. B.
(Antonius) 171. A.
(Hugo) 137. A.
(Johannes) card. 170. C.
(Matthæus) archidiac. Lugd. 180. C.
(Matthæus) 170. C. 171. A. 175. A. 179. D.
Talavaz (Guido) inftr. 167. A.
de Tanlay (Guillelmus) 716. A. 830. D.
(Robertus) 742. E. 830. D.
de Tartvilla (Gualterius) 574. C.
le Tellier (Magdalena) 1106. A.
(Francifcus Michael) marchio de Louvois, 1104. C.
de Templo (Hugo) inftr. 248. C.
de Tenarre (Francifcus) dom. de Soufterain, 747. B.
(Regnaudus) inftr. 255. E.
Teftart (Jacobus) 666. E. 832. E.
Tefte (Johannes) prior Marbofii, 278. D.
Teftenoire (Johannes) prior & œconomus Bellæ-villæ, 296. B.
de Thelis (Gaufridus) cantor eccl. S. Jufti Lugdun. inftr. 37. B.
de Thiard (Cyrus) inftr. 262. A.
de Thies (Wido) inftr. 232. D.
de Thoire de Villars (Humbertus) 159. D. 166. B. 205. D. 300. D. E. 301. E.
(Stephanus) 141. A. 145. C. 158. A.
de Thoify (Gerardus) 407. D.
(Rainaudus) 307. A. 435. C.
du Thu (Oudinus) 768. A. B.
de Thureio (Girardus) 922. D.
(Guillelmus) canon. Lugdun. 206. E. 207. A.
(Petrus) card. 172. E. 174. B. D. 231. B.
de Thurium (Willelmus) 297. A.
de Tilecaftro (G.) fubdiac. Lingon. inftr. 209. B.
de Tillio *de Til* (Johannes) Burg. cancell. 920. B.
(Jofbertus) inftr. 180. A.
Tillius (Johannes) 1093. C.
Tiffier (Bertrandus) fcriptor ord. Cifterc. 803. A.
Tondu (Stephanus) inftr. 101. D. 103. A. B.
de Torceio (Hugo) inftr. 255. C.
Tornodorenfis comes (Milo) 548. A. 712. E. 713. C. E. inftr. 137. D.
(Petrus) 736. D.
(Rainaldus) 713. E.
(Robertus Burgundus) 918. A.
(Willelmus) 722. B. & Autiffiodor.
de Torote (Galcherus & Radulphus) 602. E.
Torticolli (Stephanus) inftr. 235. D
de Toulonjon (Claudius) 975. D.
(Johannes) 933. A.
de la Tour (Aimardus feu Ainardus) 166. D. 251. D.
(Albertus) 139. A. 140. D. 145. D. 146. A. 250. B. 275. B.
(Beatrix) 267. B.
(Bernardus) 1144. A. 1150. D.
(Bertrandus) domicellus, 1155. E.
(Godefridus Mauricius) dux Bullionis, 1163. B.
(Guido) 139. D. archidiac. Lugdun. 142. D. 626. E. 773. D.
(Hugo) 158. B.
(Maria) comitiffa, 139. C.
de la Tour d'Auvergne (Bertrandus) 624. D.
(Emmanuel Theodofius) cardinalis de Boüillon, 978. D.
de la Tour Dupin (Alafia) 610. E.
de Tournon (Francifcus) card. 183. B. 241. A. 279. C. 667. B. 976. C.
(Jacobus) 183. C.
(Margareta) 302. A.
Trabo (Ricardus) inftr. 166. C.
de Trainel (Gilla) 399. E.
de Tramelay (Guido) miles, inftr. 30. D.
(Willelmus) prior de Salmatia, inftr. 29. A. monachus S. Eugendi, 249. D.
Travaillot (Gerardus) arch. Divion. 629. B.
Travers (Ricardus) inftr. 166. A. 167. D.
de Travers (Catharina) 850. B.
de Traves (Willelmus) miles, 1025. A.
de Traves de S.t Leger (N.) heterodoxus, 938. C.
de Trecis (Gerardus) 783. C.
Trecenfis comes (Henricus) 249. B. inftr. 176. E.
(Hugo) 732. B. 796. B. inftr. 155. C. 237. A.
(Theobaldus) 562. A. 732. C.
de la Tremoüille (Antonietta) 766. B.
(Georgius) 975. C.
(Johanna) 421. B.
(Ludovicus) 633. C.
Triftan (Johannes) 908. C. 909. B.
Trivet (Nicolaus) Dominicanus, fcriptor, 149. C.
de S. Triverio (Guido) 137. A. 158. D. 227. E. 299. E.
Troauz (Hugo) inftr. 167. B.
de Turce (Gertrudis) 488. E.

V

VACHAT (Francifcus) inftr. 117. B.
de Valart (Hieronymus) legum doctor, inftr. 37. C.
a Valentia (Aymarus) comes de Pembrock, 408. C.
de Valery (Erardus) 779. D.
Valefius (Francifcus) dux Alenconii, 741. A.
de Valle (Guido) inftr. 89. C.
de Vallibus (Alardus) 762. A.
(Guido) 580. C. miles, inftr. 175. A.
(Johannes) 407. D.
(Perellus) 913. B.
Valtier (Johan.) monachus Molifm. 740. D.
de Varax (Catharina) 257. E.
(Johannes) monachus Ambroniaci, 278. A.
de Varennis (Arlebaudus) inftr. 159. D.
(Aymo) inftr. 284. D.
(Catharina) 295. B.
(Guillelmus & Guichardus) 1076. D.
(Petrus) 1116. B.
(Stephanus) 265. E.
de Varins (Henricus) 763. A.
de Vaffalicu (Clementia) 275. C.
(Margareta) 206. B.
de Vaffiliaco (Petrus) miles, inftr. 21. A.
de Vaubecourt (Nicolaus) prætorius pro Rege legatus, 241. C.
de Vaudrenes (Bartholomæus) 300. C.
de Vaudrey (Hugo) 154. D.
de Vaugregneufe (Gaufridus) 230. E.
de Vaure (Varinus) 726. D.
de Vauris (Willelmus) 136. B.
Vauffin (Maria) 750. D.
de Vauvreio (Henricus) 912. D.
de Vautravers (Perrinus) 700. C.
de Vefrac (Petrus) inftr. 92. A.
de Vela (Stephanus) 1072. A.
de Veleyme (Odo) Theoloci fundator, 825. E.
de Vendaco S. Johannes, prioratus diœc. Clarom. inftr. 111. A.
de Vendopera *de Vendeuvre* (Gaufredus) 594. E.
(Odo) 716. B.
de Venere (Ofmundus) inftr. 168. A.
de Ventouze (Wido) monachus S. Sequani, inftr. 95. C.
de Veny d'Arbouze (Guicharda) 750. E.
de Ver (Bertrannus) inftr. 284. A.
de S.t Veran (Theodericus) 783. E.
de Verberie (Petrus) 785. A.
de Verbo Incarnato, fanctimoniales, Lugduni, 196. B.
de Vercellis (Herbertus) inftr. 166. C.
de Verduno (B.) 895. C.
(Guido) 962. E. 1020. A.
(Hugo Ruffus) 902. A.
(Johanna) 923. C.
(Johannes) inftr. 255. E.
(Odetus) 920. A.
de Verge (Adelina) inftr. 167. B.
de Vergy (Aleidis feu Alixia) 504. A. ducifla Burg. 137. D. 142. D.
(Antonius) 827. E.
(Aremburgis) 114. E. 1130. B.
(Bona) 897. E.
(Claudius) 1012. B.
(Chriftina feu Chriftiana) 298. C. 937. A.
(Elifabeth) 756. D. 1022. C.
(Godefridus) 888. B.
(Guido) 585. E. 1030. C.
(Guillelmus) 610. B. 653. C. 709. C. Burgundiæ fenefcallus, 758. A. 846. A.
(Henricus) 608. C. 609. C. D. Burg. fenefcallus, 686. D. 846. C. 856. B.
(Hugo) 402. D. 404. A. Burgundiæ fenefcallus 605. A. 662. E. 757. D. 989. D. 1148. A.
(Johannes) dom. de Fonvent 612. B. 613. D. Burgundiæ fenefc. 614. E. dom. Champliti, 626. C. 827. E. 846. C.
de Vernere (Guido) inftr. 92. D.
de Vertuto (Jacobus) 783. C.
Vetulus (Wichardus) 1072. C.
a S. Victore (Hugo) fcriptor, 634. A.
de Vienne (Anna) 435. E.
(Guillelmus) miles, baro de Chevreuil, 298. A. C. 417. B. 420. E. 937. A

(Jacobus)

(Jacobus) dom. de Longo-vico 1032. B.
(Johanna) 1092. D.
(Johannes) Franciæ thalaffiarcha, 417. B. dominus de Pymont, 1026. B.
(Philippus) dom. de Pymont, 167. B. 407. E. 972. B.
de Vienne de Ruffey (Carlotta) 702. C.
de Vignacourt (Johanna) 937. C.
Vignerius (Jacobus) fcriptor chronici Ling. 652. E.
Vignier (Maria) 723. D.
de Vignory (Alwidis) 853. D.
(Galtherus) 759. B.
(Gerardus) inftr. 144. E.
de Villa-comitis (Guido) miles inftr. 206. E.
de Villa-Dei (Galcherus) 739. A.
de Villaribus (Mathildis) 730. C.
de Villariis (Johannes) prior S. Benigni, 688. D.
de Villars (N. præfes) in curia Lugdunenfi, 314. B.
(Helena) 233. B.
(Henricus) 158. A. canon. Lugdun. 300. E.
(Humbertus) 158. E. 159. E. 168. B. 208. C. 251. A.
(Ludovicus) archidiac. ecclef. Lugdun. 206. E.
(Philippus) inftr. 110. D.
(Stephanus) 128. A. D. 132. A. 201. E. 203. C. 204. A. 226. C. 227. A. E. 228. B. fundator Caffaniæ, 299. B. inftr. 20. D. 30. C.
(Ulricus) 201. E.
de Ville (Johannes-Claudius) vicarius generalis eccl. Lugd. 194. D.
de Villeceffey (Johannes) 665. D. 743. E.
de Villeneffe (Herbertus) 842. D.
(Hugo) 730. A.
de Ville-neuve (Ainardus) 286. E.
de Villiaco (Humbertus) inftr. 233. B.
de Villon (Antonia) 955. C.
de Vinofa (Stephanus) prefbyter, 1070. D.
de Vintimille (Jacobus) 953. C.
de Vinzella (Maiolus) 1107. B.
de Virey (Petrus) monachus Maceriarum, 1003. D.
(Stephanus) 933. B.
Viromandenfis comitiffa (Ermengardis) 653. E. inftr. 139. E.
de Virziliaco (Boneta) 473. C.
de Vifch (Carolus) fcriptor ordinis Ciftерc. 823. A.
a Vifitatione B. M. fanctimoniales, Lugduni, 191. D. in oppido S. Amoris, 194. D. Eduæ, Belnæ, Sinemuri, Avalone, Quadrellæ, Paredi, 427. D. Lingonis, 508. 638. A. Matifcone, 1102. E.
de Viffac (Johanna) 485. A.
(Rainaldus) inftr. 236. B.
de Vivariis (Hugo) inftr. 165. E.
(Odo) inftr. 166. C.
de Vivonne (Andrea) 741. D.
de Ultrajur (Burcardus) inftr. 182. E. 183. A.
li Ungres (Humbertus) 1074. D. inftrum. 284. A.
de Vogo (Renco) inftr. 284. C. D.
de Voine (Rofa) 750. D.
de Urbeia (Tetmarus) 730. E.
Urceus (Odo) inftr. 167. A.
d'Urfé (Annas) 313. C.
(Jacobus) 313. A.
(Petrus) regii ftabuli fummus magifter, 180. E. 312. D.
d'Urgel (Jofferandus) 204. B.
de Urgeolis (Willelmus) inftr. 181. A.
de Urgiis (Radulfus) inftr. 167. D.
des Urfins (Henrica) 429. A.
Urfulanæ fanctimoniales, Lugduni, 191. D. 194. D. 195. A. Rodanæ ad Ligerim, 194. D. in urbe de Chaftillon-lez-Dombes & S. Symphoriani de Caftro, 194. E. in oppidis S. Galmier, Montis-Bifonis & Trevoltii, 195. A. Belnæ, Flaviniaci, Sinemuri, Paredi, Marciniaci & Corbiniaci, 427. D. Lingonis, 508. 638. A. Cabiloni, 861. C. Matifcone, 1101. C.
de Urtes (Guido) inftr. 166. D. 167. A. B.
Waurellus (Odo) inftr. 89. B.
de Vullenis (Everardus) 781. E.

Y

De YCIO (Jacobus) 763. A.

INDEX ARCHIEPISCOPORUM.

A

ADo Lugdun. 52. A. 526. B.
Ælius, Lugdun. 13. A.
Ætherius, Lugd. 38. C. 214. A. 345. B.
S. Affricanus, Lugdun. 27. D.
Agobardus, Lugd. 55. B. 359. D. 530. C. 874. E.
Aimericus, Lugd. 141. D. 228. D. 904. C. inftr. 30. E. 249. D.
S. Albinus, Lugd. 17. B.
d'Albon (Antonius) Lugd. 185. D. 233. A. 269. B.
d'Alençon (Carolus) Lugd. 169. D.
Alwala, Lugd. 68. B. 260. E. 371. B. 642. E. 879. A.
Amblardus, Lugd. 72. A. 73. B. 74. D. 234. A. 235. A. 375. B. 881. A. inftr. 5. D. 6. C.
Amedeus I. Lugd. 119. D.
Amolo vel Amulus, Lugd. 59. A. 532. B.
S. Annemundus, Lugdun. 43. E. 283. D. 284. A. B.
Anfchericus, Lugd. 70. C. 212. C. 214. C. 1048. D.
S. Antiochus, Lugd. 17. E.
Aridus, Lugd. 40. A. 214. B.
de Augufta (Petrus) electus Lugd. 154. E.
Aurelianus, Lugd. 65. E. 97. C. 217. 218. B. 234. A. E. 246. D. 368. C. 370. C. 371. D. 536. D. 538. E. 539. A. 541. B. E. 1050. A. inftr. 62. A. 64. D.
Aufterius, Lugd. 69. A. 371. B. C. D. 543. A. 879. B. 1048. B. D.
Aycelini (Hugo) Dominicanus, utrum Lugdun? 157. D. E.

B

De BALGIACO (Humbertus) Lugd. 120. B. 389. E. 394. B. 470. B. 969. E.
de Bellievre (Albertus) Lugd. 190. B.
(Claudius) Lugd. 190. D.
de Bellis manibus (Johannes) Lugd. 81. C.
de Bello-joco (Guido) utrum Lugd? 147. D.
Beraudus, Lugd. inftr. 40. A. *vide* de Goth.
Bernardus, Lugd. 68. D.
de Bolonia & de Arvernia (Guido) Lugd. 164. D.
de Bourbon (Carolus) Lugd. 177. A. 213. B. 231. E. 282. E. 287. B. 295. D. 311. E.
(Johannes) defignatus Lugd. 209. A. 1158. E.
Burchardus I. & II. Lugd. 72. A. 76. A. 225. B. C. D. 261. C. D. 262. A. C. D. E. 263. A. 548. D. 880. E. 1053. E. 1057. A. 1059. B. 1112. A. 1128. E. inftr. 6. D.

C

De CHALANT (Petrus) utrum Lugdun? 163. E.
de Coligny (Jacobus) electus Lugd. 169. D.

D

DROGO, Lugdun. 125. C. 294. A. inftr. 19. E. 20. A.
Durgellus, electus Lugd. 153. A.

E

S. ELPIDIUS, Lugdun. 18. B.
d'Efpinac (Petrus) Lugd. 187. B. C. 190. E. 210. D. 233. A. 241. A. 283. B. 289. B. 307. D. 426. C.
d'Efpinay (Andreas) Lugd. 180. C.
d'Efte (Hyppolitus) Lugd. 182. D. E. 185. D. 241. A. 424. D. inftr. 38. C.
Eucherius I. & II. Lugd. 20. A. 22. D. 30. D. 221. D. 222. E. 223. A. 234. A.

F

FALCO, Lugdun. 118. A. 273. B. 306. A. inftr. 16. A.
S. Fauftinus, Lugd. 13. E.
de Forez (Rainaudus) Lugd. 212. D. 227. B. 228. A. 333. E. 598. D. 970. A. inftr. 25. E.
Francifcus, Lugdun. 194. C.
Fulcoaldus, Lugd. 51. A. 284. C.

G

GANDERICUS, Lugdun. 42. E. 214. E.
Gaufredus, Lugd. 87. D. 381. C. 884. C. 1062. E.
Gebuinus, Lugdun. 89. B. 247. E. 259. D. 264. C. 563. A. 1065. C. E. 1114. A. inftr. 8. E. 232. A.
S. Genefius, Lugd. 47. D. 221. D. 351. A. 352. E. 873. E.
de S.t George (Claudius) Lugd. 196. C. 211. D. 322. 323. D. 1106. B.
Goduinus, Lugd. 50. B. 357. B.
de Goth (Beraldus) Lugd. 154. E.
Guichardus, Lugd. 126. E. 265. C. 273. C. 294. B. C. 299. C. 488. B. 585. C. D. 798. A. 988. C. 1072. D. 1074. A. inftr. 20. 21. A. 40. A. 91. D.
Guido, Lugdun. 70. E. 261. B. 374. A. 1051. E.

H

HALINARDUS, Lugd. 84. D. 468. A. 556. D. 559. E. 678. E. inftr. 8. B.
Henricus, electus Lugd. 155. A.
Henricus, Lugd. 913. B. 914. D. 1032. A. inftr. 35. C.
Heraclius, Lugd. 249. A. 265. B. 293. E. 396. A. 581. B. 662. C. 800. B. 894. A. 949. E. inftr. 17. A. 18. B. D. E.
Hugo, Lugdun. 92. A. B. 97. D. 143. B. 212. C. 226. A. 248. A. 264. E. 384. B. 385. D. 386. B. 388. C. 389. C. 876. D. 887. E. 888. D. 889. B. C. 893. A. 962. C. 980. B. D. 981. B. 1066. D. 1067. C. D. 1068. A. D. 1132. E. inftr. 10. C. 11. B. 12. D. 82. E. 85. D. 87. A. 234. C. E. 236. A.
Humbaldus, Lugd. 113. C. 236. E. 264. E. 390. D. 571. D. 796. B. 1136. A. inftr. 156. D.
Humbertus, Lugd. 87. D. 88. C. 89. C. 236. B. 725. B. 885. B. 886. C. 1063. B. E. 1064. C. D. 1065. A. 1075. C. 1107. B. 1173. D. inftrum. 230. E. 282. B.

J

JAUCERANNUS, Lugd. 109. E. 215. A. 236. D. E. 248. C. 264. C. 285. C. 390. C. 570. A. 68 I. A. inftr. 284. B.
Johannes, Lugd. 93. E. 94. A. 227. A. C. 237. D. 397. C. 408. B. 803. D. 1142. E. inftr. 22. D. 23. C. 33. E. 93. B. 287. D.
S. Irenæus, Lugd. 5. D. inftr. 36. B.

INDEX ARCHIEPISCOPORUM.

Isaac, Lug. 49. D.
Julius, Lugd. 15. A.
S. Justus, Lugd. 15. E.

L

S. LAMBERTUS, Lugd. 48. E.
de Lavania (Percevallus) electus Lugd. 155. A.
Lebuinus, Lugd. 49. E.
Leidradus, Lugdun. 52. C. 213. A. C. D. 221. C. 284. A. C. 1044. D. instr. 1. D.
de Levis de Mirepoix (Robertus) Lugdun. 624. E.
Licontius, Lugd. 32. C.
Ludovicus, Lugd. instr. 35. C.
Ludovicus, Caroli Siciliæ regis filius, utrum Lugdun? 157. A.
S. Lupicinus, Lugd. 28. A.
S. Lupus, Lugd. 31. D. 221. D. 223. B.
de Lorraine (Johannes) Lugd. 182. B.

M

MADALBERTUS, Lugd. 51. E.
de Marquemont (Dionysius) Lugd. 191. A. 211. A. 314. C. 426. C. 694. C.
S. Martinus, 17. D. 222. C.
Maximus, Lugd. 15. C.
Miron (Carolus) Lugd. 192. E. 211. B. 667. E.
de Montboissier (Heraclius) Lugd. 121. C. 1137. E.

N

De NEUVILLE de Villeroy (Camillus) Lugd. 195. E. 233. D. 241. C. 946. E. 1103. C.
(Franciscus Paulus) Lugd. 197. C.
S. Nicetius, Lugd. 33. C. 521. C. 867. C. 1040. B. 1041. B.
Nicolaus, utrum Lugdun? 144. A.

O

S. ODILO, designatus Lugdun. 1129. D.
Odolricus, Lugd. 83. C. 1112. A. E.

P

S. PATIENS, Lugd. 25. E. 212. C. 862. D. 863. A. instr. 221. C.
Petrus, Lugd. 115. E. 215. A. 264. E. 273. A. 575. B. 697. A. B. instr. 15. C. 32. C. 90. C. 284. D.
de Peyrinis (Radulphus) Lugd. 141. A.
Philippus, Lugdun. 87. B. 143. B. 403. A.
de Pinis (Radulfus) Lugd. 141. A. 805. B.
du Plessis de Richelieu (Alfonsus Ludovicus) Lugd. 193. C. 428. C. 668. A.
S. Pothinus, Lugd. 4. A.
S. Priscus, Lugdun. 35. D. 1039. A. 1041. C.
Ptolomeus, Lugd. 15. B.

R

RADULPHUS, Lugd. 320. 321. C. 406. D. 407. A. C. instr. 25. D.
Raimundus, Lugd. 414. B. 415. C.
Rainaldus, Lugd. 114. E. 237. C. D. 265. E. 266. B. 294. E. 303. E. 306. B. 309. C. 573. C. 591. C. D. 698. A. 757. C. 898. A. 962. C. 1074. E. 1076. B. 1078. A. 1144. B. instr. 24. E. 25. A. 26. C. 28. D. 195. D. 235. D.
Remigius I. & II. Lugdun. 61. A. 70. A. 212. C. 214. C. 217. A. E. 224. C. 246. B. 259. C. 364. D. 371. E. 875. E. instr. 49. A. 51. C. 54. B. 224. A.
Robertus, Lugd. 138. D. 603. D. 604. A. instr. 29. E.
de Rohan Gié (Franciscus) Lugd. 181. A. 633. D. 1093. C.
de Roussillon (Aimardus) Lugd. 150. E. 267. A. 320. 321. 402. E. instr. 32. E.
de Rupe (Radulfus) Lugd. 141. A.

S

De SABAUDIA (Petrus) Lugd. 161. C. 206. B. 214. D. 292. C. 972. E.
(Philippus) Lugd. 320. 321. 403. E. 1081. A. instr. 32. C.
S. Sacerdos, Lugd. 32. D. 213. A.
Saquet (Raimundus) Lugd. 168. A.
Secundinus, Lugdun. 39. D.
de Semur (Rainaldus) 469. A. 1133. E.
S. Sicarius, Lugd. 18. C.
S. Stephanus, Lugdun. 28. E.
de Sura (Guillelmus) Lugd. 19. C. 163. E. 230. B.

T

De TALARU (Amedeus) Lugdun. 175. A. 207. E. 420. A. 627. E. 1089. D.
(Hugo) Lugdun. 179. D.
(Johannes) 169. D. 170. C. 208. A. 213. B.
de Tarentasia (Petrus) Lugd. 144. B. 148. A. 149. B. 910. B.
Theodoricus, Lugd. 42. C.
de Thureyo (Guillelmus) Lugd. 168. D. 172. E. 207. C. 295. B. 414. B.
(Philippus) Lugd. 172. D. E. 207. E. 208. C. 231. B. 268. D. 418. E. 419. A. instr. 96. C.
de Torreta (Radulfus) Lugd. 152. E. 912. E. 1039. A. 1083. B.
de Tournon (Franciscus) Lugdun. 183. B. 241. A.
de Turre (Guido) Ludg. 140. D. 275. A.

V

VASSALI (Gaufridus) Lugdun. 176. D.
de Vergy (Godefridus) Lugdun. 88. B.
(Rainaldus) Lugd. 1130. C.
Verissimus, Lugd. 15. D.
Verus, Lugd. 15. A.
de Ufclars (Henricus) Lugd. 166. B. 207. A. B. 208. D. 230. C. 267. C. 301. A. 408. B. 412. E. 622. B. 1075. C.
(Ludovicus) Lugd. 159. D. 206. A. 214. A. 289. E. 1075. C.
Viventiolus seu Viventius, Lugdun. 29. E. 43. B. 214. E. 243. E.
Vocius, Lugdun. 15. B.

Z

ZACHARIAS, Lugdun. 12. C.

INDEX EPISCOPORUM.

A

ACHARDUS, Cabilon. 87. E. 88. A. C. 225. E. 381. C. 382. B. 560. A. 644. D. 884. C. 948. D. 956. C. 1062. E. 1063. B. 1130. A. 1165. B. instr. 229. A.
Achardus, Lingon. 73. B. 653. D. 661. A. instr. 158. C.
Adalgarius, Eduensis, 64. A. 67. A. 366. C. 371. D. 458. A. B. 540. A. 876. C. 879. A. 958. A. 965. E. 966. A. B. C. 1046. D. 1048. B. instr. 61. B. D. 62. A. E. 64. B.
Adalrannus I. & II. Matisc. 216. D. 217. B. 1044. A. 1049. A. E.
Ado, Matisc. 1055. D. 1106. C. 1114. E.
Adoinus, Lingon. 524. B.
Adratitius, Cabilon. 69. B. *vide* Ardradus.
Agano, Eduensis, 87. E. 88. C. 106. A. 381. B. 433. A. B. 460. A. E. 461. A. 476. C. 561. B. 884. D. E. 885. B. 886. C. 887. D. 958. E. 1063. A. E. 1065. A. 1066. D. 1165. B. 1173. A. instr. 11. E. 79. E. 82. C. 83. C. 230. E. 232. A. 282. A.
S. Agricola, Cabilon. 14. A. 861. E. 864. C. E. 866. A. 876. E.
B. Agrippinus (Eduensis, 342. B. 437. D.
d'Aillibousl (Carolus) Eduensis, 425. D. 500. E. 506. C.
Aimo, Matiscon. 142. B. 400. E. 607. A. 833. E. 903. B. 971. A. 1077. C. 1108. C. 1146. D.
Alamanny (Johannes Bapt.) Matiscon. 1098. D.
(Lucas) Matiscon. 1099. A.
Albericus, Lingon. 359. C. 441. D. 529. D. 653. A. 668. E. 671. D. E. 705. C. D. 753. C. 874. E. 1044. E. instrum. 130. C.
Aldericus, Eduensis, 359. B.
Alexander, 1080. C. D.
Alteus, Eduensis, 362. B. 363. B. 483. E. instr. 46. D.
S. Amator, Eduensis, 326. C.
Amator, Eduensis 357. E.
Amblacus, Cabilon. 874. B.
d'Amboise (Johannes) Lingon. 631. C. D. 632. D. 651. B. 667. A. 718. E. 728. B. 750. B. 765. D. 766. B. 934. D. E.
(Ludovicus) Eduensis, 422. B.
Andrault de Maulevrier Langeron (Carolus) Eduensis designatus, 430. E. 668. C.
Ansebertus, Eduensis, 356. D. 438. D. instr. 43. B.
Ansegisus, utrum Eduensis? 372. C.
Ansellus, Eduensis, 1147. D.
Antestius, Cabilon. 874. A.
Aquinus, electus Eduensis, 370. A.
de Arceis d'*Arcy* (Johannes) Eduensis, 406. D. 412. C. 434. E. 622. A. 913. D. Lingon. 412. E. 413. A. 622. A.
Ardradus, Cabilon. 371. B. E. 878. D. instr. 64. D. 68. E. 69. E. 241. B.
Arduinus, Lingon. 86. C. 706. E. instr. 158. C. *vide* Harduinus.
Argrinus, Lingon. 69. B. E. 369. D. E. 371. B. C. 550. D. 644. A. 652. E. 673. D. 705. E. 763. B. 879. B. 1048. C. instr. 135. D.
d'Arsonval (Johannes) Cabilon. 929. B. 1089. B.
Arwlfus, Lingon. 527. A. 671. B.
Astoricus, Lingon. 524. D. 659. E.
d'Attichy (Ludovicus) Eduensis, instr. 124. A. *vide* Doni.
Aubertus, Eduensis, 355. D.
Aubriot (Johannes) Cabilon. 919. E.
Auspicius, Eduensis, 347. D.
d'Auxi (Johannes) Lingon. 629. C.
d'Auxonne (Guillelmus) Eduensis, 413. A.
Axoranus, Cabilon. 879. C.

B

BALDRICUS, Lingon. 527. B. 659. E. 659. E. 671. A.
de Balsac (Nicolaus) coadjutor Eduensis, 426. C.
de Bar (Ludovicus) Lingon. 626. A.
(Nicolaus) Matiscon. 1083. D.
(Rainardus) Lingon. 560. D. 887. D.
Barbier de la Riviere (Ludovicus) Lingon. 640. E.
de Barriere (Petrus) Eduensis, 416. B. 435. B.
Bartholomæus, Eduensis, 408. B. instrum. 107. C.
Bartholomæus, Lingon. 686. E.
Bartholomæus, utrum Matisc? 1055. D.
Baudet (Guido) Lingon. 620. A.
de Baugé (Humbertus) Eduensis, 120. C. 392. D. 496. A. 962. D. 1021. C.
(Stephanus) Eduensis, 389. E. Matisc. 1073. B. 1115. E.
de Beaujeu (Walterius) Matiscon. 1059. E.
de Beauregard (Girardus) Eduensis, 402. C. 452. C. 488. E. 493. D.

de Bellaveura (Guillelmus) Cabilon. 407. E. 913. D. 951. D. 963. C. 1032. A. instr. 252. C. 254. A. 255. C.
Benignus, Eduensis, 343. E.
Berardus, Matiscon. 106. A. 108. B. 384. B. 385. D. 388. E. 570. A. 888. C. 891. D. 892. C. 968. D. 1107. C. instr. 237. A. 284. B.
Bernard (Guido) Lingon. 629. E.
Bernardus, Matiscon. 680. C. 1046. A. instr. 224. A. 269. D.
Berno, Matiscon. 1049. A. 1051. B. E. 1105. E. instr. 274. C. 275. B. 276. A.
Bernoldus, Matiscon. 1046. B.
Bernus, Eduensis, 361. E. an-Eduensis? 660. B.
Bertaudus, Cabilon. 952. A.
Berterius, Matiscon. 69. B.
Bertoaldus, Lingon. 523. A.
Bertrandi (Petrus) Eduensis, 408. E. 918. C.
Bertrandus, Cabil. 972. E. Ling. 655. C.
de Berziaco (Landricus) Matiscon. 887. E. 1064. A. B. 1165. C.
Betto, Lingon. 527. E. 565. D. 652. D. 753. B. instr. 128. D. 129. B.
de Bhterfvich de Montcley (Antonius Franc.) Eduensis, 431. C.
de Boissy (Johannes) Matisc. 1088. B.
Boudet (Michael) Ling. 633. A. 651. C. 718. D.
de Bourbon (Carolus) Matiscon. an etiam Eduensis? 421. A.
le Boux (Guillelmus) designatus Matiscon. 1104. A.
de Branciduno *de Brancion* (Ledbaldus) Matiscon. 1057. D.
Brenduicus, Matiscon. 1045. A. instr. 267. B. 268. A. E.
de Breteüil (Hugo) Lingon. 555. E.
Brindingus, idem qui Brenduicus, instr. 51. C. 54. B. 55. E.
Bruno, Lingon. 77. B. 84. E. 378. B. D. 643. D. 644. B. 654. A. 661. A. B. 669. A. 675. A. B. D. 676. D. E. 678. A. 679. E. 687. C. 704. C. 706. A. C. 713. D. E. 770. B. instrum. 138. B. 144. D.
Bumbolus *vide* Mommolus.
de Burgundia (Galterus) Lingon. 394. C.
(Henricus) Eduensis, 394. C. 433. C.
(Robertus) Eduensis, 392. C. 394. C. Lingon. 566. B. 732. A. instr. 149. A. 150. C. 151. E. 153. A. 154. A. E. 158. D. 159. C.

C

De CABANIS (Guillelmus) Cabilon. 901. D.
de Cameraco (Ambrosius) designatus Ling. 629. E.
de Capella (Bertaudus) Cabilon. 963. D.
Carolus, Lingon 763. D. 764. A. 785. D.
Cassagnet de Tilladet (Michael) Matiscon. 1106. A.
S. Cassianus, Eduensis, 331. C.
de Castellione (Robertus) Lingon. 595. C. 647. D. E.
Celedonius, Matiscon. 1041. B.
de Chalon (Antonius) Eduensis, 421. B. 435. E. 442. C. 474. D. 481. D.
(Johannes) Lingon. 619. C.
(Petrus) Cabilon. 919. B. 952. B.
Chantereau, Ludov. Matiscon. 1093. E.
du Chastel (Petrus) Matiscon. 836. E. 1096. B.
de Chastillon sur Seine (Robertus) Lingon. 595. C. 684. D.
de Chastillon-lez-Dombes (Berardus vel Bernardus, Matiscon. 1067. B.
de la Chaume (Guido) Eduensis, 413. C.
Chedroaldus, Lingon. 525. E.
Christini (Johannes) Matiscon. 1089. C.
de Clermont-Tonnerre (Franciscus Ludov.) Lingon. 641. E. 712. B. 770. A.
de Cleves (Philippus) Eduensis, 423. A.
Colbert de S.t Pouenges (Michael) Matisc. 1104. B.
de Corrabeuf (Hugo) Cabilon. 918. E.
de la Coste (Johannes) Cabilon. 419. B. 928. C.
de S.te Croix (Philippus) Matisc. 1086. C. 1109. A. B.

D

DALMATIUS *de Damas* (Johannes) Matiscon. 146. A. 1081. A.
David (Godefridus) Eduensis, 415. E.
Decius I. & II. Matiscon. 1042. A. E.
Deodatus, Matisc. 1042. C.
Desideratus, Cabilon. 351. A. 353. A. 873. A.
Desiderius, Cabil. 861. E. 864. D. 876. E.
S. Desiderius, Lingon. 617. D.
de Desise (Robertus) Cabil. 915. E. 925. A.
Dido, Cabilon. 873. A.
Dinet (Gaspar) Matiscon. 1037. 1038. E. 1099. D. 1110. B.
(Ludovicus) Matisc. 954. E. 1102. C.
(Petrus) coadjutor Matisc. 1102. A. 1103. B.
Dodoaldus *vide* Modoaldus.
Domitianus, an Cabilonensis? 867. C.
Domnolus, Matisc. 1043. B. instr. 263. A.
Donatianus, Cabilon. 861.
Doni d'Attichy (Ludovicus) Eduensis, 428. A. 946. E. instr. 124. C.
Drogo, Matiscon. 87. E. 88. A. C. 381. C. 382. C. 884. D. 885. B. D. 1061. D. 1106. E. 1113. E. 1173. A. instrum. 280. A. 281. A.
Dugny (Philibertus) Eduensis, 424. D. 443. B. 464. A.
Durannus Cabilon. 137. B. D. 399. D. 601. E. 698. C. 879. C. 898. E. 950. C. 1020. C. instr. 245. D. 246. B.
de Durfort (Guillelmus) Lingon. 616. C.

E

EAOF, Cabilon. 874. D.
Egemonius, Eduensis, 329. C. 333. E.
Engilbertus, Cabilon. 735. C. 757. B. 895. D. 949. E. 1030. C. instr. 244. D.
Erlaut (Antonius) Cabilon. 938. A.
d'Escars (Carolus) Lingon. 495. A. 636. E. 825. A.
d'Este (Hippolytus) Eduensis, 182. E. 424. C. 464. A.
S. Evantius, Eduensis, 337. E.
Evicinus, Matisc. 1047. A.
Eupardus, Eduensis, 343. D.
Euphronius, Eduensis, 338. D. 436. D. 517. C. 863. A. instr. 39. B.
S. Eusebius, Matiscon. 1041. C. 1111. B. instr. 277. C.
Eustorgius, Lingon. 524. D.

F

FAOVA, Cabilon. 57. D. 874. D. *vide* Fova.
Faneus, an Matisconensis? 156. D.
de Faucon (Franciscus) Matiscon. 1096. C. 1097. E.
Felix de Tassy (Henricus) Cabilon. 948. A. 961. D. 1028. C. 1029. B. 1035. B.
Ferreolus, Eduensis, 347. A.
Flavianus, Eduensis, 347. A.
Flavichonus, Eduensis, 340. D.
S. Flavius, Cabilon. 861. E. 867. D. 876. E. 961. B.
Florentius, Matiscon. 1041. D.
de Foix (Amanevus) Matisc. 1098. B.
de Fontaines (Hugo) Matiscon. 1082. E. 1108. D.
Fova, Cabilon. 359. D. 530. C. 874. D.
Fourré (Jacobus) Cabilon. 939. E.
Frotgarius, Cabilon. 881. A. 887. B. 948. C. instr. 226. A.

G

GAIRO & Gaironus, Eduensis, 358. C. 456. B.
Galterius, Cabilon. 90. D. 98. C. 108. D. 382. E. 383. A. 384. B. 385. D. 389. C. 390. C. 393. A. 573. C. E. 645. A. 680. E. 886. E. 887. C. 948. D. E. 949. C. D. 957. A. 959. B. C. 962. C. D. 968. C. E. 980. B. D. 981. B. 985. D. 1019. E. 1020. A. 1021. B. C. E. 1030. B. 1066. A. D. 1068. D. 1069. E. 1130. D. instrum. 231. A. 232. C. 234. B. C. E. 237. B. 238. A. E. 239. C. 240. C. D.
Galterius, Eduensis, 84. D. 374. C. 376. B. 397. D. 432. D. 439. E. 441. B. 442. B. 451. A. 458. E. 459. B. 480. B. 484. B. 488. C. 493. A. 551. C. D. 552. A. 598. C. 662. E. 676. D. E. 678. A. 706. E. 891. E. 897. D. 1031. B. instr. 73. D. 75. B. 76. A. B. 78. C. 93. D. 95. A. D.
Galterius, Lingon. 492. E. 581. D. 583. C. 623. A. 646. D. 647. A. 652. D. 655. A. 656. A. 683. B. C. 697. C. D. 708. D. 715. D. 726. B. 735. B. 745. E. 756. E. 757. B. 771. E. 773. B. 817. A. 825. D. 834. B. 838. B. 840. C. 845. B. 853. D. instr. 21. B. D. 175. A. 181. B. D. 182. A. 183. B. 184. B.
Galterius, Matiscon. 84. B. 1106. E. 1107. A. 1113. E. instr. 279. D.
Garnerius Ling. 134. D. 674. A. B. 684. B. 698. A. 742. B. 772. A. 773. B. 852. A. instr. 195. D. 196. C.
Garobaldus, Lingon. 524. B.
Gaucerannus, Matisc. 1107. E. *vide* Jocerannus.
Gaufridus, Cabilon. 380. A. 552. D. 883. A. 948. D. 967. E. instr. 77. B. 78. B. 227. D. 228. C.
Gaufridus, Lingon. 124. B. 201. D. 395. C. 396. A. 492. C. E. 575. B. 646. B. C. 652. C. 654. A. 655. D. 658. D. 662. B. 683. A. 697. B. 708. C. D. 715. D. 721. C. 726. B. 733. E. 734. A. B. 745. D. 748. A. 750. A. 656. A. B. 771. D. 772. D. 773. A. 797. D. 800. B. D. 825. D. 830. C. E. 834. A. 837. E. 840. B. 842. E. 851. E. 853. C. 893. D. 969. C. 1021. C. instr. 18. B. 170. D. 171. E. 172. E. 173. A. C. 175. B. D. 176. E. 177. C. 178. A. C. 179. A. 180. B.
Gaulenus, Lingon. 674. C. D.
Gaulenus, Matiscon. 379. C. 380. A. 551. D. 706. C. 883. C. 967. E. 1106. D. 1109. E. 1113. D. E. 1115. B. instr. 77. B.
Gebderinus, Cabilon. 871. B. D.
de Gebennis *de Geneve* (Guido) Lingon. 610. D. 654. E. 722. A. 1083. B. instr. 213. C.
Geilo, Lingon. 66. E. 67. C. 68. A. 368. D. 371. D. 457. D. E. 565. D. 652. B. 696. D. 705. E. 878. C. 966. B. C. 1048. A. instr. 133. B. 134. C.
Gelionius, Cabilon. 871. B.
de S.t George (Claudius) designatus Matisc. 196. C. 1106. B.
Gerardus, Eduenos, 146. A. 148. C. 149. A. 152. B. 320. 321. B. E. 393. A. 402. A. C. 432. D. 441. B. 452. B. 458. E. 467. D. 611. D. 911. C. 997. A. 1106. C. instr. 33. A. 73. B. 74. A. D. 106. B. C.
Gerardus, Matisc. 69. A. B. E. 70. C. 217. C. 371. B. E. 542. C. 1047. E. 1050. B. 1051. B. 1107. A. 1112. D. 1113. D. instr. 64. D.
Germain de Dimont (Johannes) Cabilon. 922. A. 930. E. 952. B. 964. A. 1026. A.
Gildericus, Cabilon. 871. A.
Girboldus, Cabil. 433. E. 864. A. 866. E. 870. A. 876. A. 961. B. 962. B. 1046. E. 1047. A. instr. 224. A. 235. A. B. 241. B. 270. C.
Godefridus, *vide* Gaufridus.
Gobillon (Johannes) Lingon. 628. C.
Godefaldus, Cabil. 363. A. 532. B. 875. B. instr. 51. C. 54. B. 55. E. 235. B.
Godinus, Lingon. 524. B.

de Gondy (Petrus) Lingon. 636. D.
de Gorrevod (Ludovicus) episc. Burgi in Bressia, 181. E.
de Goth (Bertrandus) Lingon. 615. E. 621.
de Grancé (Ferricus) Eduensis, 419. B. 930. A.
(Milo) Eduensis, 173. B. 418. E. 435. B.
S. Gratus, Cabilon. 444. D. E. 868. B. 871. A. C. 876. E. 956. B.
S. Gregorius, Lingon. 668. D. 669. D.
Gualo, Eduensis, 68. B. 69. B. 371. D. 442. D. 458. C. 540. B. 879. B. instr. 64. B. D. 66. B. 67. B. E.
Guichardus, Matisc. 404. B. 911. C. 1043. D.
Guido, Cabilon. 884. B. 951. A. 1023. E. 1031. D.
Guido, Eduensis, 435. A. 477. A. 709. B. 901. A. 920. E. instr. 98. D. 108. A.
Guido, Lingon. 606. D. 650. A. B. C. 664. A. 666. B. 698. C. 710. A. 722. D. 738. D. 758. D. 759. B. C. D. 818. B. E. 826. C. D. 835. B. 840. E. 846. B. C. 854. A. instr. 210. E. 211. B. E. 212. D. 213. A. C.
Guidricus, Lingon. 77. B. 712. E. 881. E. instr. 137. C. 158. C.
Guilencus, Ling. 115. A. B. 527. D. 563. A. 572. C. 645. C. E. 646. A. 658. D. 659. D. 661. A. E. 682. C. 697. A. 708. A. B. 715. A. 726. A. 729. E. 731. C. 733. C. 749. C. D. E. 755. D. E. 756. A. 771. C. 814. E. 823. E. 833. D. 837. D. 838. A. 848. E. 849. B. 851. E. 892. D. E. instr. 18. D. 89. B. 158. A. 159. B. E. 160. A. D. 161. B. 162. A. 164. A. 165. B. 168. B. D. 169. C. 170. B. 172. C.
Guillart (Ludovicus) Cabilon. 937. C.
Guillelmus, Cabilon. 142. D. 405. B. C. 861. E. 950. D. E. 971. B. 1031. E. 1079. C. instrum. 248. B. 249. B. D. 252. A.
Guillelmus, Eduensis, 700. A.
Guillelmus, Lingon. 685. C. 736. C. E. 739. B. 760. E. 762. B. 774. C. 835. E. instr. 198. D. 199. B. D. 201. A.
Gundulfus, Matiscon. 1043. E.
Guntardus, Matiscon. 1047. B. 1105. E. instr. 271. D.

H

HAIMO, *vide* Aimo.
d'Hallencourt de Drosmenil (Carolus Franciscus) Eduensis, 431. A.
Harduinus, Ling. 555. E. 559. E. 643. E. 644. D. E. 679. A. C. instrum. 143. E. 144. C. *vide* Arduinus.
Helias, Eduensis, 408. C.
Helmuinus, Eduensis, 379. B. 432. E. 440. B. 442. A. 451. B. 459. C. 476. A. 554. E. 883. D. 1059. instr. 76. B. 78. B. 79. A. B. 143. C.
Helneus, an Eduensis? 384. D.
de Heluis de la Roche-sur-Yon (Jacobus) Lingon. 635. D.
Hemard de Denonville (Carolus) Matiscon. 1094. C. 1110. B.
Henricus, Eduensis, 128. C. 392. D. 447. E. 470. B. 476. D. 488. B. 490. D. 492. E. 496. B. 583. C. 584. E. 894. C. 895. D. 969. C.
Heriveus, Eduensis, 70. B. 366. C. 371. E. 432. C. 450. C. 458. D. 879. B. 1048. D. instrum. 56. A. 68. E. 70. B. 72. E.
Hermenarius, Eduensis, 349. B. 354. D. 355. D. 356. A. 438. C.
Heronus, Lingon. 524. B. 670. C.
Herulfus, Lingon. 526. A.
Hevricus & Hericus, Ling. 644. B. 712. E.
Hiddo, Eduensis, 352. A.
Hildeboldus & Hilbodus, Cabilon. 73. B. 374. B. 880. B. 966. E. 1127. D. instr. 72. B.
Hildeboldus, Matiscon. 54. C. 1044. B. 1117. B. 1118. C. D. E. instr. 263. D. 264. B. 265. A. C. 266. D.
Hildebertus, Matiscon. 1118. B.
Hilduinus, Lingon. 647. B. instr. 196. A. B. 197. B.
Hiltibaldus, Matiscon. 530. C.
Hubertus, Cabilon. 874. B. 958. B.
Hugo, Cabilon. 175. B. E. 444. E. 872. E. 882. B.
Hugo, Eduensis, 135. C. 153. E. 205. A. 320. 321. C. 664. B. 759. E. 760. A.
Hugo, Lingon. 84. B. 383. A. 434. A. 648. A. C. E. 649. A. B. 661. C. 663. B. 678. D. E. 685. C. D. 706. D. 709. B. 726. D. 743. A. 745. B. 757. E. 758. B. 773. C. instr. 143. C. 158. C. 204. B. D. 208. A. B.
Hugo, an Matisconensis? 1057. B.
Hugo (Rainardus) Lingon. 560. D.
Hugonet (Philibertus) Matiscon. 665. E. 1091. C. 1110. A.
(Stephanus) Matiscon. 1091. A. 1109. C. D.
Humbertus, Eduensis, 306. A. 389. E. 440. B. 461. C. 469. E. 470. A. 488. A. B. 492. D. 772. D. 969. C. 985. E. 986. B.
Hurault (Jacobus) Eduensis, 334. B. 423. C. 766. D.

I

JACOBUS, Eduensis, 152. C.
de la Jaisse (Petrus) Matisc. 1082. B.
Janus, an Matisconensis? 1056. D.
de Jarmole (Guichardus) Matisc. 1081. C.
Ingelrannus, Lingon. 672. A.
Jocerannus, Ling. 110. D. 390. D. 569. B. 645. C. 654. D. 661. D. E. 681. B. D. 682. C. 707. D. 721. B. 753. A. 754. E. 755. A. C. E. 796. B. 797. A. 848. D. 849. B. 853. B. C. 890. A. 891. A. 949. C. 1020. A. 1021. A. 1061. B. instr. 154. D. 155. E. 156. D. 158. C. 159. C. 161. A. 163. A. 233. A. 238. D. 239. D.
Jocerannus, Matisc. 1070. B.
Johannes, Cabilon. 4. A. 27. B. 339. B. E. 422. A. 623. A. 861. E. 862. B. E. 865. E. 963. E. 964. C. instr. 221. C. 259. B.
Johannes, Lingon. 689. B. 710. D. 722. B. 761. B. 839. A.
Johannes, Matisc. 175. B. 1056. B.
de Joinville (Guillelmus) Lingon. 136. D. 399. A. 596. E. 777. C. E. 780. D. 781. B.
Jonas, Eduensis, 63. C. 360. B. 362. B. 363. A. 483. E. 534. D. 875. D. 1045. A. instr. 48. A. 49. A. D. 50. B. 51. E. 54. B. C. D. 55. C. 56. A. 57. B. 58. B. 59. D. 69. B.
Jotsaldus, Cabilon. 891. A. 892. A. 957. D. 959. C. 1021. B. 1069. B. instrum. 238. E.
Isaac, Lingon. 565. D. 669. A. 672. C. E. instr. 51. C. 54. B. 131. E.
de S.t Just (Johannes) Cabilon. 923. D.
S. Justus, Matisc. 1041. B. 1111. B. instr. 277. C.
de Juys (Petrus) Matisc. 1088. E.

L

LAMBERTUS, Cabilon. 882. A. 956. D.
Lambertus, Lingon. 84. E. 380. A. 552. B. D. E. 555. D. 558. A. 643. D. 644. A. 669. B. 677. B. 678. A. 754. A. B. 883. A. instr. 77. B. 139. A. 141. A. 142. A.
Lambertus, Matisc. 69. A. 367. B. 1046. D. 1047. A. instr. 270. C. E.
Landricus, Matisc. 88. D. 89. A. 90. B. C. 91. B. 200. D. 383. A. 1107. B. 1114. A. 1115. C. instr. 232. A. 282. D. 283. B. E. 284. E.
Ledbaldus, Matisc. 1049. A. E. 1050. D. 1105. D. 1106. D. 1115. B.
Leduardus, Matisc. 1043. C. 1118. B.
Lefastus, Eduensis, 346. E.
Legontius, Cabilon. 861. E.
S. Leodegarius, Eduensis, 349. B. 438. C. 449. B. C. instr. 41. B. 63. A.
S. Leontius, Eduensis, 338. B.
de Levis (Johannes) an Cabilon? 937. B.
Leutgarius, Eduensis, 351. A. 873. B.
de Lingendes (Johannes) Matisc. 196. B. 1103. B.
Liudo, Eduensis, 366. A. instr. 224. A.
de Longvy (Claudius) Ling. 634. E. 693. E. 728. D. 767. A. 788. B. 839. D. 858. E. 1093. E. Matisc. 181. C. 635. A. 693. E. 1037. 1038. E. 1093. A.
(Stephanus) Matisc. 1092. D. 1170. D.
Ludovicus, Lingon. 717. B.
de Lugny (Seguinus) Matiscon. 1080. A. 1108. D.
S. Lupus, Cabil. 861. E. 868. A. 876. D. 961. E. instr. 227. E.

M

MACET (Johannes) Matisconensis, 1090. A.
Madot (Franciscus) Cabil. 948. B. 961. D.
de la Magdelaine de Ragny (Claudius) Eduensis, 426. D. 440. E. 446. A. 506. D.
Maimbodus, Matisc. 73. B. 374. B. 1040. B. 1053. B. 1105. E. 1106. C. 1111. A. 1127. E. instr. 276. C. 277. B. 278. A. 279. B.
Manasses, Lingon. 397. B. 587. B. D. 646. E. 647. B. 662. D. 683. D. 684. A. 698. A. 708. E. 716. A. 735. D. 757. C. 773. B. 817. B. 825. E. 834. D. E. 838. B. 840. C. 843. B. 845. D. 847. D. 853. D. instr. 181. C. 190. D. 191. A. E. 192. A. C. E. 193. A. 194. A. B. 196. B.
de Marcilly (Petrus) Eduensis, 425. B. 426. D. 436. B. 440. E.
S. Martinus, Eduensis, 327. B. 359. B.
de Martrolio (Olivarius) Cabilon. 927. A. 1157. A.
de Maubernard (Reginaldus) Eduensis, 414. B. 415. E.
de Maupeou (Johannes) Cabilon. 947. B. 955. A. 962. A.
de Mello seu de Melloto (Johannes) Cabil. 921. C. 952. C. 964. A. instr. 260. A.
Michael, Lingon. 692. D.
Mictius, Lingon. 522. D. 670. D.
Milo, Cabilon. 875. B.
Milo, Eduensis, 208. E.
Milo, Matiscon. 706. A. 1056. D.
Moderannus, Eduensis, 358. A.
Modoaldus, Lingon. 522. E. 670. A.
Modoinus, Eduensis, 213. C. 333. C. 359. B. 483. E. 530. C. 660. B. instr. 45. B. 52. A.
Mommolus, Lingon. 522. B. 659. B.
S. Mommolus, Matisc. 1042. B. 1111. B. instr. 277. C.
Mondericus, an Lingonensis? 521. B.
de Montaigu (Alexander) Cabil. 904. E.
de Montreal (Hugo) Ling. 599. E. 655. B. 781. C. 1147. B.

N

De NARBONNE (Antonius) Matisc. 1095. D.
Nectarius, Eduensis, 343. A. 437. D. 438. A.
S. Nicetius, Matiscon. 1040. A. 1111. B. instr. 277. C.
Norgaudus, Eduensis, 107. C. D. 108. D. 384. D. 433. B. 451. C. E. 568. C. 889. B. C. 1067. D. E. 1068. A. 1069. A. instr. 84. A. 90. A.
de Neucheze (Jacobus) Cabilon. 196. B. 324. 325. C. 428. C. 768. D. E. 945. A. 955. E. 978. A. 1014. B. 1103. C.

INDEX EPISCOPORUM.

O

De OBLATO (Guillelmus) Cabil. 910. B. 951. C. D. 963. C.
Odo, Matiscon. 1086. B.
Oliverius, Cabilon. 964. B.
d'Orges (Hugo) Cabil. 419. B. 929. E.

P

PAPPOLUS, Lingon. 521 E.
de Pardaillan de Gondrin d'Antin (Petrus) Lingon. 643. A.
Paulus I. & II. Cabilon. 862. C. D. instr. 221. C.
Pauteix (Godefridus) Eduensis, 415. C. al. David.
de Peruse d'Escars (Annas) Lingon. 728. B.
(Carolus) Lingon. 712. A. vide d'Escars.
Petrus, Cabilon. 396. B. D. 892. D. 893. E. 962. D. 1141. E. instr. 21. B. D. 242. A. C. 251. E.
Petrus, Lingon. 689. A. instr. 213. E.
Petrus Matiscon. instr. 288. D.
Philibertus, Cabilon. 964. B.
de Pictavia (Carolus) Ling. 175. B. 626. E. 627. A. B.
(Guillelmus) Ling. 623. A. C.
(Ludovicus) Lingon. 618. A.
S. Placidus, Matiscon. 1039. A.
de Pomarco (Ansellus seu Anselmus) Eduensis, 401. C. 434. A. 913. D.
(Hugo) Lingon. 413. A. B. 622. D. 920. C.
Petrus, Cabil. 404. B. 951. C. instr. 254. B.
Pontius, Matisc. 293. E. 393. A. 1020. C. 1021. C. 1107. E. instr. 288. B.
de Poupet (Andreas) Cabilon. 765. E. 934. A. B. 964. C.
(Johannes) Cabilon. 692. A. E. 932. E. 935. E. 953. C. 1026. A. 1032. D.
Pragmatius, Eduensis, 341. B.
des Prez (Johannes) Lingon. 621. C.
Proculus I. & II. Eduensis, 341. D. 342. A.

R

RACHO, Eduensis, 347. E.
Radulphus, Cabilon. 881. B. 948. D. 1128. A. instr. 226. D.
Radulfus, an Matisconensis? 1064. A.
Rainaldus, Lingon. 383. A. 644. E. 645. A. B. 661. C. 707. A. 714. D. 725. B. 729. D. 730. A. 754. C. instr. 146. A. 147. A. 148. E. 149. A. 154. A. 158. C. 163. A.
Rainaldus, Matiscon. 891. E. 897. D.
Reginaldus, Cabilon. 921. C.
Reginaldus, Eduensis, 359. B.
Remigius, Eduensis, 343. E.
Remigius, Lingon. 525. C.
S. Reverianus, an Eduensis? 327. B. D.
S. Rheticius, Eduensis, 327. E.
Ricardus, Lingon. 555. C.
Robertus, Cabilon. 135. B. 138. A. 397. E. 716. B. 760. D. 890. C. D. E. 891. E. 897. A. 950. C. 962. D. E. 963. A. 970. C. 972. B. 990. A. 1022. D. 1023. A. B. instr. 245. D. 255. B.
Robertus, Eduensis, 120. C. 492. D. 583. C.
Robertus, Lingon. 248. A. 389. D. 460. B. 592. A. 645. A. B. C. 661. C. D. 663. D. 680. B. C. 685. A. 690. A. 697. A. 698. E. 707. B. C. D. 709. C. 714. E. 715. A. 721. B. 725. D. 733. A. 737. B. 833. E. 849. D. 852. B. 888. E. 898. D. 957. C. instr. 158. D. 163. A. 204. E. 234. B. 237. A.
de la Roche (Gerardus) Eduensis, 374. D.
(Jacobus) Eduensis, 405. D.
de la Rochebaron (Pontius) Matiscon. 1071. C.
de Rochecorbon (Hugo) Ling. 607. B.
de Rochefort (Garnerius) Ling. 591. A. 803. D. 826. A.
(Guido) Lingon. 609. B. 709. D. 738. A. 743. B. 782. A. 831. E.
(Johannes) Lingon. 614. B.
(Petrus) Lingon. 619. A.
Roclenus, Cabilon. 383. D. 433. A. 885. C. 948. D. 1064. C. instr. 80. B 229. D.
Rodericus, Cabilon. 886. A. C.
Rodinus, Cabilon. 886. C.
Rolin (Johannes) Cabilon. 930. C. 959. E. 960. A. Eduensis, 322. 323. E. 419. C. E. 421. E. 436. A. 445. D. 453. C. D. E. 478. A. 666. B. 764. D. 930. E. 933. C.
de Roquette (Gabriel) Eduensis, 429. C. 437. B. 1113. B.
Rotmundus, Eduensis, 73. B. 373. A. E. 375. B. 432. D. 441. E. 442. C. 458. D. 1124. E. 1125. E.
de Roucy (Bruno) Lingon. 548. B.
de Rougemont (Theobaldus) Matiscon. 1088. C.
Rouxel de Medavy de Grancé (Franciscus) designatus Lingon. 641. C.

S

De SABRAN (Guillelmus) Lingon. 574. E.
de Salagny vel Saligny (Godefridus) Cabil. 924. E.
(Guillelmus) Cabil. 926. D. 1085. C.
(Johannes) Matisc. 1085. C. 1109. A.
de Salornay (Johannes) Cabil. 924. D.
S. Salvinus, Matiscon. 1039. B.
Saulnier (Petrus) Eduensis, 192. A. 426. A. 694. C.
de Saulx (Philibertus) Cabilon. 858. A. 928. D.
Seguinus, Matisc. 905. B. 971. B.
de Senaux (Bernardus) Eduensis, 430. D.
de Senecey (Guido) Cabilon. 907. D.
de Sercy (Walterius) Cabilon. 892. D.
Siagrius, Eduensis, 318. 319. C. 344. A. 479. D. 483. D. 1041. E. instr. 40. B.
Sigoaldus, Lingon. 523. E. 659. D.
S. Silvester, Cabil. 861. E. 863. D. 865. E. 876. E.
Silvester, Lingon. 521. D.
de Simirne de Gordes (Ludovicus-Maria-Armandus) Lingon. 641. D. 703. B.
Simplicius, Eduensis, 329. C. 334. B.
de Sissey (Pontius) Cabil. 687. C. 909. A.
Stacteus, Cabilon. 879. C.
Stephanus, Cabilon. 878. C. instr. 241. B.
Stephanus, Eduensis, 114. A. 120. B. 132. B. 433. C. D. E. 440. B. 441. C. 461. D. 469. B. C. E. 487. E. 492. A. D. 496. C. 662. A. 697. B. 757. B. 891. D. 895. C. instr. 33. E. 85. B. 86. A. C. 87. E. 88. C. 89. B. E. 91. D. 93. B.
Stephanus, Matiscon. 294. B. D. 1022. B. 1108. B.

T

Le TELLIER (Carolus Mauricius) coadjutor, Ling. 641. B.
Teotelmius, Matiscon. 1054. D. 1109. E.
Teotboldus, vel Teutbaldus, Lingon. 59. C. 67. C. 68. A. 369. E. 370. C. 531. D. 673. C. 712. D. instr. 64. D.
Theobaldus, Cabilon. 906. D. 951. B. 1020. C. instr. 251. D.
Theodorus, Cabilon. 861. E.
de Thiard (Cyrus) Cabilon. 426. E. 942. B. 943. C.
(Pontus) Cabilon. 941. A. 961. C. instr. 261.
de Thoire de Villars (Pontius) Matiscon. 135. D. 1075. C.
de Tholon (Nicolaus) Eduensis, 435. C.
de Thurey (Guillelmus) Eduensis, 414. A.
de Torote (Robertus) Ling. 140. B. 602. E. 716. C. 721. E. 780. B. 781. D. instr. 205. B. E. 206. D. 207. A. C.
de Toulon (Nicolaus) Eduensis, 418. A. vide de Tholon.
de Toulonjon (Antonius) ambit episcopatum Cabilon. 933. A.
de la Tour (Guillelmus) Cabilon. 901. D. 1146. D.
de la Tour d'Auvergne (Bernardus) Ling. 624. D. 973. E.
S. Tranquillus, Cabilon. 861. E. 863. C. 865. E. 876. E.

V

VALEOLUS, Eduensis, 342. A.
de Vandeuvre (Hilduinus) 593. E. 594. A.
Vandrarius, Lingon. 525. D.
Vasco, Eduensis, 357. C.
de Vaura (Guillelmus) Cabilon. 913. D. 914. A.
de Vergy (Guido) Eduensis, 399. E. 402. D.
(Rainaldus) Matiscon. 135. A. 237. B. 1074. C. 1108. B. 1168. B. A.
de Veris (Nicolaus) Cabilon. 925. B.
de Vienne (Antonius) Cabilon. 702. B. 740. D. 936. D. 1026. E. 1033. A.
(Gaustenus) Matisc. 1058. B. C. E.
(Guillelmus) Eduensis 417. A.
(Olivarius) an Eduensis? 420. E. 421. E.
(Philippus) Ling. 628. C. E. 630. B.
S. Urbanus, Lingon. 673. E.
Wadelinus, Cabilon. 870. D.
Waldricus, *vide* Baldricus.
Walo, *vide* Gualo.
Walterius, *vide* Galterius.
Warnerius, *vide* Garnerius.
Warnulfus, Cabilon. 877. B.
Wicardus, *vide* Guichardus.
Wido, *vide* Guido.
Widricus, *vide* Guidricus.
Wilencus, *vide* Guilencus.
Willelmus, *vide* Guillelmus.
Vulfrannus, Lingon. 524. A.

Z

ZAMET (Sebastianus) Ling. 638. D. 849. A.

INDEX PRÆPOSITORUM ET DECANORUM.

A

ABBO, decanus Eduensis, 433. C.
Achardus, dec. Cabil. 884. A. 948. D.
Achardus, præp. Ling. instr. 173. B.
Aidardus, dec. Eduensis, 432. D.
Ainardus, dec. Lug. 198.
Airardus, dec. Ling. 572. E. 573. A. 574. A. 645 D. instr. 159. B. 161. B. 163. B.
d'Albon (Antonius) dec. Lugd. 210. B.
(Guillelmus) dec. Lugd. 211. C.
d'Albret (Jacobus) dec. Ling. 651. C.
Amalricus, dec. Lugd. 203. A.
Amalricus, dec. Ling. 567. C. E. 645. A. B. instr. 150. B. 152. D. 154. C. 232. B.
d'Amanzé (Antonius) dec. Lugd. 1175. A.
(Berardus) dec. Cabil. 955. C.
(Claudius) dec. Lugd. 210. C.
(Johannes) dec. Lugd. 205. E.
d'Amboise (Johannes) dec. Ling. 632. D. 651. B.
d'Andelaincourt (Johannes) dec. Lingon. 650. E.

INDEX PRÆPOSITORUM ET DECANORUM.

Andreas præp. Lugd. 75. D. 77. E. inſtr. 5. E. 6. C.
Andreas, dec. Lugd. 204. A.
Anſeiſus, dec. Eduenſis, 432. E. inſtr. 77. B.
Anſericus, præp. Eduenſis, 390. B. inſtrum. 87. D.
Anſericus, dec. Lingon. 648. C. 992. D. inſtr. 87. B.
Arembertus, præp. Matiſcon. 1056. C. 1106. D.
de Argentoriis (Johannes) dec. Lingon. 651. A.
Arnaldus, dec. Ling. 644. B. 646. D. inſtr. 175. C.
Arnoudus, dec. Lugd. 142. D.
Artaudus, dec. Cabil. 902. B. 950. C.
Artaudus, dec. Matiſc. 1069. D. 1107. C.

B

BAFFU (Amodeus) dec. Lugdun. 207. C.
Baillet (Blaſius) dec. Cabil. 953. D.
de Barbirey (Odo) dec. Cabil. 951. B.
Bartholomæus, dec. Cabil. 897. C. 950. B.
Baſtet (Emilius) dec. Lugd. 207. C.
de la Baume (Stephanus) dec. Lug. 163. A. C. 206. B.
de la Baume de Suze (Annas Ludov. Franc.) dec. Lugd. 211. D.
de Baune (Guido) dec. Eduenſis, 434. C.
de Bellavaura (Guillelmus) dec. Cabilon. 951. C.
Berard (Petrus) dec. Lugd. 203. D.
Berardus, præp. Ling. inſtr. 138. A. 139. E.
Bernard (Gratianus) dec. Matiſc. 1110. C.
(Philippus) dec. Matiſc. 1110. B.
Bernardon (Guillelmus) dec. Cabil. 954. B.
Bernardus, dec. Eduenſis, 373. E. 432. C.
Bernardus præp. Matiſcon. 1106. C.
de Beſſerel (Carolus) dec. Lugd. 211. C.
Bladinus, dec. Lugd. 91. B. 200. A. D. inſtr. 282. B.
de Bleterens (Guido) dec. Matiſc. 1086. E. 1109. B.
Bonus-amicus, præp. Ling. inſtr. 181. A.
Boudet (Michael) dec. Lingon. 633. B. 651. C.
Bouhier de Lontenay (Antonius) decanus Eduenſis, 437. C.
de Bourbon (Johannes) dec. Eduenſis, 413. E. 414. A. 434. D. 435. A. inſtr. 108. D.
Bolo, dec. Ling. inſtr. 161. E.
de Branciduno (Walterius) præp. Matiſcon. 1106. D.
de Brouille (Simon) dec. Ling. 651. B.
Burgat (Claudius) dec. Cabilon. 945. D. 946. D. 954. C.
de Buſſi (Raimundus) dec. Cabil. 949. D.
de Buſſoliis (Guigo) dec. Lugd. 206. A. 267. D.
de Buxiaco (Rainaldus) dec. Cabil. 949. D. 959. C.

C

De CABANIS *de Chavanes* (Guillelmus) dec. Cabil. 951. A. 1108. D.
(Oliverius) dec. Lug. 202. C.
(Simon) dec. Cabil. 950. E.
de Capis (Clarembaldus) dec. Eduenſis, 434. B.
Capilucchi de Boulogne (Julius Armandus) dec. Ling. 650. E. 651. E.
de Caſtellione (Robertus) dec. Ling. 595. C. 647. D.
de Chalon (Antonius) dec. Eduenſis, 421. B. 435. E. 442. C.
(Henricus) dec. Cabil. 919. C. 952. A.
de Chamaremi (Chatardus) dec. Lugd. 204. E.
de Chateauneuf de Rochebonne (Ludovic. Joſephus) dec. Lugd. 211. D.
Chaudon (Nicolaus) dec. Matiſc. 1110. B.
de Colongiis (Arnulfus) dec. Lugd. 203. D.
(Guillelmus) dec. Lugd. 203. B.
de Corrabeuf (Hugo) dec. Cabil. 952. A.
de Courſant (Philippus) dec. Matiſcon. 1110. A.
de Cremeaux de Chamoſſet (Hector) dec. Lugd. 193. C. 194. C. 211. B.
de S.te Croix (Philippus) dec. Matiſc. 1086. D. 1109. A.
(Simon) dec. Matiſcon. 1084. C. 1108. E.

D

De DAMAS (Johannes dec. Matiſcon. 1109. C.
de Damas de Marillat du Rouſſet (Rogerius Joſeph.) dec. Lugd. 211. C.
Dinet (Johannes) dec. Matiſcon. 1103. B. 1110. C.
de Dio (Philibertus) dec. Eduenſis, 436. C. 437. A.
Dreux (Joachimus) dec. Ling. 651. E.
Durannus, dec. Lugd. 199.
Durannus, dec. Lingon. 646. A. inſtr. 168. B.

E

EDMUNDUS, decanus Eduenſis, 433. B.
Elgaudus, dec. Ling. 644. A.
d'Epoiſſe (Guido) dec. Ling. 650. C.
d'Eſpinac (Petrus) dec. Lugd. 188. A. 210. D.
d'Eſtain (Antonius) dec. Lugd. 210. A.
Evrardus, dec Lugd. 198. A.
Evrardus I. II. & III. dec. Ling. 560. C. 561. C. D. 644. A. E. 647. E. 706. E. inſtr. 146. E. 147. B.

F

FABRI (Hugo) decanus Cabilonenſis, 952. E.
Falco, dec. Lugd. 118. A. 201. C. 576. B. inſtr. 284. D.
de Faltans (Johannes) dec. Cabil. 953. C.
de Favernay (Stephanus) dec. Ling. inſtr. 92. C.
de Fauquier de Vitri (Amatus) dec. Lugd. 211. B.
du Feu (Antonius) dec. Eduenſis, 437. C.
de Feugeres (Claudius) dec. Lugd. electus, 209. D.
de Feurs (Antonius) dec. Lugd. 209. D.
de Flavigny (Nicolaus) dec. Ling. 648. E.
Foillard (Hugo) dec. Matiſc. 1110. D.
de Fontanis (Hugo) dec. Matiſc. 912. E. 1082. E. 1108. D.
de Foro (Nicolaus) dec. Ling. 651. B.
de la Foſſe (Philippus) dec. Ed. 437. A.
Fradeti (Petrus) dec. Ling. 651. B.
de Freſne (Bartholom.) dec. Eduenſis, 435. D.
Frogerius, dec. Cabilon. 881. D. 948. C. inſtr. 227. B.
Fulcherius, dec. Lugd. 199.
Fulcoldus, præp. Matiſc. 1048. A. 1105. E. inſtr. 272. A.

G

GAILLARD (Petrus) dec. Lingon. 651. E.
Galoché (Philippus) dec. Cabilon. 955. B.
Galterus, dec. Cabil. 894. E. 895. C. 897. C. inſtr. 21. D. 243. A. C. D.
Galterius, dec. Eduenſis, 382. D. 433. A. B. inſtr. 79. D.
Galterius, dec. Lingon. 560. B. 644. D. inſtr. 145. A.
Galterius, dec. Matiſc. 1057. D. 1058. B. 1059. B. 1106. E. 1107. A. 1108. B.
Garnerius, dec. Ling. inſtr. 160. C.
Gaſco (Daninus) dec. Lugd. 209. B.
Gaſte (Claudius) dec. Lug. 209. B.
Gaucerannus, dec. Matiſc. 1069. D. E. 1107. D.
Gaufredus, dec. Lingon. 646. E.
Gauſbertus, præp. Eduenſis, inſtr. 73. C. D.
Gauſlenus, dec. Cabil. 888. A. 948. D. inſtr. 232. B.
le Genevois (Gabriel) dec. Ling. 651. D.
Gerardus, dec. Cabilon. 915. D. 1032. A. inſtr. 255. B.
Gerardus I. II. III. & IV. dec. Ling. 644. C. 647. B. 649. E. 650. C. inſtr. 192. D. 193. C.
Gillot (Jacobus) dec. Ling. 651. D.
(Renatus) dec. Ling. 651. D.
Girinus, dec. Lugdun. 104. D. 111. C. inſtr. 235. D.
Giſlebertus, dec. Ling. 645. B.
Gon (Guillelmus) dec. Cabil. 954. D.
le Goux (Humbertus) dec. Cabil. 952. B.
(Johannes) dec. Cabil. 955. C.
de Grancé (Milo) dec. Eduenſis, 173. B. 418. E. 435. B.
Guichardus, dec. Matiſc. 1070. E. 1072. C. 1074. B. 1107. E. 1108. A. 1115. E.
de la Guiche (Franciſcus) dec. Eduenſis, 436. B. 437. A.
(Franciſcus) dec. Matiſc. 1110. A.
Guido, dec. Eduenſis, 432. E. 433. E.
Guido, dec. Lingon. 649. B.
Guido, dec. Lugd. 205. A. 406. E.
Guido, dec. Matiſc. 1107. B.
Guiduardus, dec. Eduenſis, 433. A.
Guilencus, dec. Lingon. 569. C. E. 570. D. 572. C. 645. C. 681. D. inſtr. 155. B. 157. B.
Guillelmus, dec. Cabil. 907. D. E. 950. B. 951. C.
Guillelmus, dec. Eduenſis, 390. E. 391. B. 433. C. 434. A. 689. D. inſtr. 90. B.
Guillelmus, dec. Ling. inſtr. 160. C.
Guillelmus, dec. Lugd. 135. E. 158. D. 160. E. 201. A. 237. D.
Guillelmus, dec. Matiſc. 1108. C.

H

HERNAUDUS, dec. Ling. inſtrum. 181. C.
Herricus, præp. Ling. inſtr. 168. B.
Hilduinus, dec. Ling. 647. B. 834. E. inſtr. 194. A.
Hue (Johannes) dec. Eduenſis. 435. C.
Huet (Antonius) dec. Eduenſis, 435. D.
Hugo, præp. Eduenſis, inſtr. 79. D.
Hugo, dec. Eduenſis, 397. C. 757. B.
Hugo, præp. Ling. inſtr. 167. D.
Hugo, præp. Lugd. 74. B.
Hugo, dec. Lugd. 151. A.
Hugonet (Philibertus) dec. Matiſc. 1091. D. 1109. D.
(Stephanus) dec. Matiſcon. 1091. A. 1109. C.
Humbertus, dec. Lingon. 577. D. 580. D. 582. D. 646. C. 733. E. inſtr. 171. C. D. 177. E. 193. E.
Humbertus, præp. Matiſc. 1053. E.
Hurault (Johannes) dec. Eduenſis, 436. B.

I

JACOBUS, dec. Ling. 648. B. inſtr. 202. A.
de la Jaille (Petrus) dec. Cabil. 952. D.
Jannin (Nicolaus) dec. Eduenſis, 426. C. 437. A. 443. C. 694. C.
de Jenly vel Jenley (Johannes) dec. Cabil. 935. C. 952. D. 953. B.
(Philibertus) dec. Cabil. 953. A.
Ingelrannus, dec. Eduenſis, 432. C.
Joffredus, dec. Ling. 646. E.
Johannes. dec. Cabilon 692. B.
Johannes, dec. Lingon. 614. D. 649. D. 650. C.
Johannes, dec. Lugd. 164. C.
Johannes, præp. Matiſc. 1055. E. 1056. A. 1106. C.
Joly (Theodorus) dec. Cabil. 955. B.
Jotcelinus, dec. Cabil. 968. E.
Jotſaldus, dec. Cabil. 571. C. 889. C. 890. C. 891. A. 948. E. 949. C. 959. B. 1021. A. inſtr. 288. B.
Jouard (Johannes) dec. Lingon. 651. C.
Juif (Antonius) dec. Eduenſis, 435. E.
de S.t Julien (Petrus) dec. Cabil. 425. E. 941. D. 953. D. 1099. A.
(Rocelinus) dec. Ling. 644. D.
de Jully (Johannes) dec. Cabil. 953. A.

INDEX PRÆPOSITORUM ET DECANORUM.

L

LAMBERTUS, præp. Lingon. instr. 138. D.
Lambertus, dec. Lugd. 74. C. 198.
de Laye (Antonius) dec. Matisc. 1109. D.
de Lespinace (Guichardus) dec. Lugd. 208. C.
Letaldus, dec. Cabil. 948. C. instr. 226. C.
Litgerius, dec. Cabil. 949. C.
de Livron (Franciscus) dec. Ling. 651. D.
de Lugny (Robertus) dec. Cabil. 952. C.
(Seguinus) dec. Matiscon. 1080. A. 1108. C.
de Luxembourg (Philibertus) dec. postulatus, 651. A.

M

De MACHECUL (Guillelmus) dec. Ling. & S. Cap. Divion. 651. B. 858. B.
(Odo) dec. S. Cap. Divion. 858. B. C.
de la Magdelaine de Ragny (Erardus Annas) dec. Eduenf. 437. B.
Maidon (Renatus) dec. Ling. 651. B.
de Mailly (Guido) dec. Eduenfis, 435. A.
Maiolus, præp. Matisc. 1051. A. 1058. A. 1105. D. 1106. D.
le Maistre de S.t Agnan (Seraphinus) dec. Ling. 651. E.
Mallenus, dec. Lugd. 122. C. 201. D.
Manasses, dec. Ling. 585. A. B. 586. B. D. 587. E. 646. E. 840. A. 845. B. instr. 183. B. 184. B. E. 188. A. E.
de S. Marcello (Claudius) dec. Lugd. 209. D.
(Hugo) dec. Cabilon. 950. B.
de Marcilly (Philippus) dec. Eduenfis, 425. D. 436. B.
de Martrolio (Glivarius) dec. Eduenfis, 416. B. 435. B. 927. B.
de Marziaco (Johannes) dec. Lugd. 206. E.
Maufridus, præp. Lingon. instr. 145. A.
de Mello (Gerardus) dec. Cabil. 951. E.
Meslet de la Besnerie (Johannes) dec. Lugd. 211. A.
Milo, dec. Lingon. instr. 180. A.
Mitte de Chevrieres (Johannes) dec. Lugd. 210. B.
des Molins (Franciscus) dec. Eduenfis, 436. B.
Mollis (Johannes) dec. Ling. 651. A.
de Montboissier (Marquesius) dec. Eduenfis, 436. A.
de Montchenu (Gaufridus) dec. Lugd. 208. E.
de Monte-aureo (Theobaldus) dec. Matisc. 1109. B.
de Monte-joco (Petrus) dec. Lugd. 208. D. instr. 36. D.
de Montmorin (Hector) dec. Eduenfis, 436. B.
Morel (Philibertus) dec. Matisc. 1110. C.
(Stephanus) dec. Matisc. 711. C.

N

NICOLAUS, dec. Ling. 648. A.
Norgaudus, dec. Eduenfis, 433. B.
des Noyers (Antonius al. Johannes) dec. Eduenfis, 435. D.

O

ODO, dec. Cabilon. 910. B. 916. E. 951. C.
Odo, dec. Ling. 554. C. 610. A. 612. A. 644. B. 649. E. 650. B. 709. C. 759. C. instr. 143. A. 209. C. 211. C.
Odo, dec. Matisc. 1065. B. 1066. C. 1107. B. instr. 283. E.
Odolricus, præp. Ling. instr. 168. D.
Olivarius, dec. Lugd. 131. E. 132. E. instr. 23. C.
Ornodus, dec. Lugd. 75. D. 198. 199. instr. 5. E. 6. C.

P

PAGANUS, dec. Lingon. 568. D.
Paris (Petrus) dec. Cabilon. 952. C.
Perrault (Robertus) dec. Cabilon. 954. B.
Perrier (Gerardus) dec. Matisc. 1109. C.
Perriere (Gerardus) dec. Cabil. 952. E.
(Hugo) dec. Cabil. 953. A.
de Perrolio (Guido) dec. Eduenfis, 434. C.
de Pesseu (Aiminus) dec. Matisc. 1108. D.
Petrus, dec. Cabil. 949. E.
Petrus, dec. Lugd. 140. A. 200. C.
Petrus, dec. Matisc. 1107. E.
Pignard (Johannes) dec. Lingon. 651. C.
de Pifeis (Hugo) dec. Lugd. 204. D.
de Pomarco (Anfellus) dec. Eduenfis, 401. D. 434. A.
de Pompadour (Godefridus) dec. Lugd. 210. A.
Pontius, dec. Lugd. 201. B.
de Poupet (Andreas) dec. Cabil. 935. C. 953. B.

R

RADULFUS, dec. Lingon. instrum. 177. B.
Ramnulfus, præp. Matisc. 1106. E.
Raimundus, dec. Cabil. 893. C. instrum. 241. B.
Rainaudus, præp. Eduenfis instrum. 91. E. 92. A.
Rainerius, præp. Ling. instr. 177. B.
Richard (Bartholom.) dec. Lugd. 204. A.
Richo, dec. Lugd. 200. A.
Rigaud (Anfelmus) dec. Lugd. 204. A.
Robertus, dec. Eduenfis, 138. E.
Robertus, dec. Lingon. 117. A. 574. D. 575. D. 582. C. 646. A. instr. 168. D.
de Rochetaillée (Stephanus) dec. Lugd. 202. B.
Roclenus, dec. Cabilon. 885. C. 948. D. instr. 229. B.
Rolin (Johannes) dec. Eduenfis, 422. A. 436. A.
de Rostaing. (Gilbertus) dec. Eduenfis, 437. C.
Rotmundus, dec. Eduenfis, 432. D. instr. 73. D.
de Rupe (Simon) dec. Cabilon. 901. C. 950. C.
de Rupeforti (Erardus) dec. Eduenfis, 437. A. 475. C.
(Guillelmus) dec. Lugd. 205. E. 206. A.
(Henricus) dec. Lugd. 206. D.
de Rurelato (Gerardus) dec. Cabil. 951. D.
(Simon) dec. Cabilon. 951. B.

S

De SABAUDIA (Petrus) dec. Lugdun. 161. C. 205. D.
de Sacierge (Petrus) dec. Ling. 651. B.
de Saconay (Gabriel) dec. Lugd. 210. E.
(Henricus) dec. Lugd. 209. B.
de Safris (Johannes) dec. Ling. 650. D.
de Saintamour (Johannes) dec. Lugd. 208. A.
(Stephanus) dec. Lugd. 202. D.
de Salagniaco (Godefridus) dec. Matiscon. 925. A. 1086. D.
de la Salle (Theobaldus) dec. Cabil. 952. B.
de Saluces (Adrianus) dec. Lugd. 211. B.
de Saudone (Henricus) dec. Cabil. 952. B.
de Savoisy (Henricus) dec. Ling. 651. A.
Seguinus, dec. Eduenfis, 390. A. B. 433. B. D. 440. B. instr. 87. D. 91. E. 92. A.
Seguinus, archidiac. & præp. Eduenfis, instr. 83. B.
Seguinus, dec. Ling. 580. A. instr. 173. B.
de Semur (Guichardus) dec. Cabil. 952. D.
(Rolinus) dec. Lugd. electus, 210. D.
(Stephanus) dec. Cabil. 952. E.
(Theobaldus) dec. Eduenfis, 412. D. 434. E.
de Sercy (Galterius) dec. Cabil. 949. E.
de Seygreio (Petrus) dec. Eduenfis, 434. A.
Simon, dec. Cabilon. instr. 249. B.
Stephanus, dec. Lugdun. 132. E. 134. C. 135. A. 201. C. 227. B. instr. 23. C.
Suranus, dec. Lugd. 84. C. 199.

T

De TALARU (Johannes) dec. Lugd. 169. D. 170. D. 207. E.
de Talaru de Chalmazel (Claudius) decanus Lugd. 210. E.
Tapin (N) ambit decanatum Cabil. 954. C.
Theobaldus, dec. Ling. 554. D. 644. C.
de Thuisiaco *de Thoisy* (Gaufridus) dec. Eduenfis, 419. A. 435. B.
de Thurey (Guillelmus) dec. Lugd. 168. D. 207. A.
(Rainaldus) dec. Lugd. 172. E. 208. B.
de la Tournelle (Guido) dec. Eduenfis, 437. A.
de Tournon (Jacobus) dec. Lugd. 210. C.
Travaillot (Johannes) dec. Ling. 651. C.

V

De VALENTINO (Johannes) dec. Eduenfis, 434. B.
de S. Valeriano (Johannes) dec. Eduenfis, 434. C.
de Vallibus (Milo) dec. Lugd. 147. D. 204. A.
de Vandeuvre (Hilduinus) dec. Lingon. 594. A.
Vauffin (Nicolaus) dec. Eduenfis, 437. B.
Udo, dec. Matiscon. 1064. A. B. instr. 282. C.
de Verduno (Guillelmus) dec. Eduenfis, 434. B.
de Vergy (Hugo) dec. Eduenfis, 434. C.
Verjust (N.) dec. Matisc. 1110. A.
de Vichi (Theodorus) dec. Lugd. 210. C.
de Vicarto (Artaldus) dec. Matisc. 1107. D.
de Vienne (Johannes) dec. Eduenfis, 435. E.
(Oliverius) dec. Eduenfis, 421. E. 436. A.
de Villars (Ludovicus) dec. Lugd. 207. D.
(Uldricus) dec. Lugd. 129. D. 201. E.
Vin. præp. Lugd. 82. A. instr. 8. C.
de Vinay (Guillelmus) dec. Lugd. 209. D.
de Vintimille (Jacobus) dec. Eduenfis, 437. A.
Virtius (Odo) dec. Cabil. 952. A.
de Vivier de la Roche-Jacquelin (N.) dec. Ling. 651. E.
Unericus, dec. Eduenfis, 432. D.
Volmarus, dec. Eduenfis, 432. D.
Urfinus, dec. Lingon. 644. A.
Wicardus, *vide* Guichardus.
Willelmus, *vide* Guillelmus.
Winardus, dec. Matisc. 1048. A. 1107. A.

INDEX ABBATUM ET PRIORUM.

A

ABBO, S. Martini Ed. vel S. Symphor. 449. A. B.
Abram (Steph.) S. Mich. Tornod. 718. A.
Acagnaa (Jacobus) Molofm. 723. B.
de Aceyo (Hugo) S. Steph. Divion. 760. B.
Achardus, S. Marcelli Cabil. 959. D. prior Cari-loci, 1112. E.
Achier (Guill.) contendit pro Jugo-Dei, 282. E.
d'Achies (Gerardus) Tornufii, 973. A.
Achinardus, S. Claudii, 247. B.
Achivus, S. Claudii, 246. A.
Adalardus, S. Nicetii Lugd. 214. B. 236. A. Athanaci, 235. E. comes Eduenfis & abbas S. Symphor. 365. C. 439. A. Molofmi. 721. B. 830. E.

INDEX ABBATUM ET PRIORUM.

Adalbero, S. Benigni Divion. 561. A. 644. D. 679. A. inftr. 144. D. 147. B.
Adalbertus, Saviniaci, 260. C. D. E. Flaviniaci, 456. C.
Adalbodus, Saxiaci, 218. C.
Adalgarius, Flaviniaci, 458. C.
Adalrannus I. & II. Nantuaci, 216. C. 217. B. 1044. A. 1050. C. 1051. B.
Adam, S. Benigni Divion. 684. E. 685. A.
Ademarus, S. Jufti Lugd. 214. E. S. Benigni Divion. 681. B.
Adevaldus, Flaviniaci, 456. E.
Ado, S. Claudii, 248. C. E. 834. B. inftr. 15. A. 18. A. 22. A. 176. E. S. Ragneberti, 256. A. abbas eccl. Matifc. 1105. E.
Ætherius, S. Benigni, Divion. 670. E.
Agano, Flaviniaci, 394. A. 461. B. 487. E. 488. A. S. Mich. Tornod. 715. E. Molofmi, 721. E. Pultar. 726. B.
Agenus, S. Steph. Divion. 753. B.
Agilbertus, S. Benigni, 670. C.
Agilmarus, S. Claudii, 246. A.
d'Agland (Guido) S. Martini Eduenfis, 453. B.
Aibrandi (Hugo) Saviniaci, 267. E.
des Aies (Antonius) de Jugo-Dei, 282. E.
(Guillelmus) de Jugo-Dei, 282. E.
Aiglerius, Athanaci, 238. A.
Aigobertus, Infulæ-Barb. 222. C.
d'Ailliboufl (Carolus) Septem-Font. o. Cift. 425. E. 500. D.
d'Ailloncourt (Guill.) Molifmi, 740. C.
Aimardus, Cluniaci, 72. D. 374. A. 880. E. 881. A. 884. D. 962. D. 1053. D. 1054. A. 1112. A. 1125. D. prior Paredi, 445. A.
Aimendricus, Athanaci, 237. C.
Aimericus, Athanaci, 136. B. 237. D. Belli loci, 846. A.
Aiminus, Tornufii, 966. E.
Aimo, de Jugo-Dei, 137. B. 282. D. S. Claudii, 249. B. Ambroniaci, 273. C. Benedictionis-Dei, 306. E. S. Martini Eduenfis, 450. C. D. 451. C. Flaviniaci, 459. E. Vezeliaci, 467. C. Fonteneti, 493. C. 750. A. S. Benigni Divion. 683. D. 687. B. 855. E. S. Sequani, 588. D. 697. C. Molofmi, 722. C. Pultar. 727. C. S. Petri Cabil. 876. D. 962. A. inftr. 235. C.
Ainardus, Caffaniæ, 303. C.
Airardus, S. Sequani. 581. C. 697. C.
de Aifenvilla (Claudius) Molofmi, 723. B.
(Johannes) Claræ-vallis, 809. A.
(Thomas) Albæ-ripæ, 835. E.
d'Aix de la Chaize (Antonius) Ambroniaci & Caffanio 281. A.
Alamanni (Antonius) Ambroniaci, 278. A.
Albericus, Infulæ-Barb. 224. C. Benedictionis-Dei, 306. A. Vezeliaci, 469. B. S. Benigni Divion. 545. D. 674. D. Vallis-dulcis, 840. C. Quinciaci, 830. D. 832. A. inftr. 164. C. 179. B. Ciftercii, 888. E. 981. C. 984. C.
Albertus, Buxeriæ, 496. E. Befuæ, 707. E. Septem-Font. 824. D.
d'Albon (Antonius) Infulæ-Barb. & Saviniaci, 185. E. Infulæ-Barb. 210. B. 232. B. C. 269. B. Saviniaci, 232. C. 269. A.
(Claudius) Saviniaci, 269. D.
(Francifcus) Saviniaci, 268. E. 269. D. Vallis Bened. 305. B.
(Guillelmus) Saviniaci, 174. D. 268. C.
(Johannes) Saviniaci, 268. D. 287. D.
Aldemarus, S. Benigni Divion. inftr. 154. E.
Aldo, Caftellionis, 772. B. inftr. 170. B.
Alduinus, Flaviniaci, 456. D.
Alenardus, S. Marcelli Cabil. 959. C.
Alexander, Vezeliaci, 474. C. S. Martini Ed. 453. B. Ciftercii, 801. A. 894. C. 988. A. inftr. 21. D.
d'Aligny (Petrus) Reomai, 632. C. 666. D.
Alix (Johannes) Flaviniaci) 465. A.
de Alta-curia (Richerius) Buxeriæ, 497. E.
de Alta-ripa (Hugo) Reomai, 665. C.
Amalric (Arnaldus) Ciftercii, 990. D.
d'Amanzé (Antonius) S. Rigaldi, 1175. A.
Amblardus, Athanaci, 235. A. Ambroniaci, 256. B.
d'Amboife (Georgius) ambit Reomaum, 667. A.
(Gofridus) Cluniaci, 630. D. 1159. E. 1171. B.
(Jacobus) Cluniaci, 486. E. 975. D. 1159. C.
(Johannes) Pultar. 728. B.
Ambrofius, Infulæ-Barb. 221. D. 223. A.
Amedeus, Ambroniaci, 256. D. Miratorii, 297. D. Caffaniæ, 300. A. Flaviniaci, 378. 380. B. D. 441. E. 442. A. 459. C. 551. D. E. 676. E. inftrum. 78. C. Mormenti, 654. D. S. Steph. Divion. 609. D. 610. A. 686. C. 687. A. 758. C. 774. A. 856. C. Tornufii, 1168. E.
d'Ampilly (Matthæus) Caritatis ad Lefinias, 848. A.
Anafteus, Saviniaci, 260. D. E.
d'Andelot (Johannes) Septem-Fontium, 824. D.
S. Andericus, S. Claudii, 244. B.
Andraldus, prior Paredi, 445. A.
Andrault de Maulevrier Langeron (Carolus) S. Petri Cabil. 431. A. 965. A. Reomai, 668. C.
Andreas, S. Symphor. Ed. 439. E. S. Martini Ed. 451. B. Molofmi, 614. D. 722. A. Maceriarum, 1031. B.
Angelerius, Angelicus & Anglericus, Maceriarum, 893. C. 1030. B. inftr. 241. B.
de Angeriaco (Petrus) Vallis-Bened. 304. C.
d'Angeville (Jacobus) major prior S. Claudii, 254. B.
d'Anglure de Bourlemont (Carolus) Criftæ, 825. B. Caffaniæ, 302. E.
(Francifcus) Criftæ, 825. B.
de Anjorrea (Hugo) Albæ-ripæ, 835. E.
Anfelmus, Athanaci, 234. C. S. Ragneberti, 256. C. Albæ-ripæ, 835. E.
Anfericus, Buxeriæ, 496. C. S. Petri Cabil. 963. B.
Anfterius, Athanaci, 235. B.
S. Antidiolus, S. Claudii, 243. D.
Antonius, Infulæ-Barb. 17. D. 222. C. 225. A. S. Claudii, 246. A. prior S. Symphor. Ed. 440. D.
de Apcherio (Johannes) Saviniaci, 268. C. inftr. 36. D.
Apollinaris, S. Benigni, Flaviniaci & Reomai, 456. D. 660. A. 669. E.
Aquinus, præp. Flaviniaci, 369. D. 458. B. C.
Arbertus, prior Cluniaci, 1166. E.
Archambaldus, Tornufii, 973. A.
de Arcu (Hugo) S. Benigni Divion. 687. B.
S. Ardagnus, Tornufii, 967. D. E. 969. B.
l'Argentier (Claudius) Claræ-vallis, 811. E.
(Dionyfius) Claræ-vallis, 812. D.
Argericus, Infulæ-Barb. 224. C.
d'Argretville, cardinalis, prior S. Symhor. Ed. 440. C.
Aridius, S. Benigni, 671. B. 674. E.
Ariprandus, Morimundi, 816. D. E. 824. A. inftr. 182. D.
Arivaldus, utrum abbas Infulæ-Barb? 223. E.
Arlebaudus, S. Petri Cabilon. 893. B. 962. C. inftr. 241. A.
d'Armanville (Ludov.) Molofmi, 723. A.
Arnaldus, Ciftercii, 685. A. 991. B. Fonteneti, 492. E. Longi-vadi, 736. C. 838. C. Morimundi, 815. B. 818. A. inftr. 159. E. Vezeliaci, 468. B. Pultar. 725. A.
Arnoux (Philippus) abbas fecularis Cerviduni, 445. E.
Arnulfus, Athanaci, 225. D. 262. E. S. Martini Ed. 459. A. Molofmi, 722. C. de Moris, 843. E. Saviniaci, 260. E. 261. A. S. Stephani Divion. 114. A. 755. A.
d'Arfy (Johannes) Vezeliaci, 474. A.
Artaldus, Athanaci, 236. C. Maceriarum, 1030. E. S. Marcelli, Cabil. 959. B. Vezeliaci, 582. E. dec. S. Cap. Div. 856. C. prior Cari-loci, 1112. E. prior Cluniaci, 1167. E. prior Paredi, 445. B.
Arvaldus, Pultar. 842. D.
Arvalo, Pultarienfis, 725. A.
Arveus, Flaviniaci, 493. C. Ungiaci, inftr. 92. C.
de Afneriis (Galterus) Caffaniæ, 300. D.
Afterius, Infulæ-Barb. 222. E. 224. E. Saviniaci, 260. A. B. E.
Aftoricus, Reomai, 659. E.
Atanulfus, Saviniaci, 266. C.
Aubertot (Nicolaus) Morimundi, 823. C.
Aubertus, Vallis-dulci, 840. E.
d'Aubigny (Claudius-Maurus) Pultarienfis, 729. A.
Augerius, Athanaci, 237. A.
Avivialo, Pultar. 726. B.
de Aumella (Matthæus) Claræ-vallis. 808. E.
de Aura (Guillelmus) Athanaci, 238. E.
Aurelianus, Athanaci) 217. D. 218. A. B. 234. E. S. Claudii, 234. E. 246. D. Nantuaci. 217. A. 234. E. Reomai, 661. A.
d'Avrili (Jacobus) Molifmi, 741. A.
Auferrois (Lambertus) dec. S. Cap. Divion. 856. D.
S. Auftregifilus, S. Nicetii, Lugd. 214. A.
S. Autfredus, S. Claudii, 245. A.
d'Autrey (Amatus) Marcilliaci, 503. B.
(Hugo) Theoloci, 828. D.
(Julianus) Theoloci, 828. E.
d'Autriche (Johannes) S. Claudii, 253. D.
d'Autricourt (Petrus) Albæ-ripæ, 835. B.
de Auxeio (Hugo) Vezeliaci, 473. E.
Azelinus, Reomai, 661. B.
Azey (Petrus) Ungiaci, 489. B.
Azo, S. Benigni Divion. 549. C. 675. A.

B

BABOUS (Philibertus) Reomai, 667. C.
de Bachod (Francifcus) Ambroniaci & S. Ragneberti, 258. A. B. 279. D.
(Johannes) S. Ragneberti, 258. B. Ambroniaci, 279. E.
Bacquelet (Johannes) de Moris, 844. C.
Badilo, Saxiaci, 218. A. B. S. Martini Ed. 450. B.
Badinus, Saviniaci, 72. C. 261. B.
S. Badulfus, Athanaci, 234. B.
de Baffia (Guillelmus) S. Irenæi, 212. D.
de Baigneux (Johannes) ambit Fontenetum, 494. C.
Baillet (Johannes) dec. S. Capellæ Divion. 859. D.
Bailly (Simon) S. Petri Cabil. 964. D.
Baldo, S. Steph. Divion. 753. C.
Baldricus, S. Benigni, 527. B. 671. A. Caftellionis, 773. A.
Balduinus, Caftellionis, 772. B. 823. E.
de Balloret (Hugo) Pultar. 727. E.
de Balma (Amedeus) Ambroniaci, 276. C.
(Beraldus) Infulæ-Barb. 230. B.
(Claudius) S. Claudii & Cari-loci, 253. B.
(Guillelmus) Ambroniaci, 251. A. 276. A. S. Claudii, 251. A. 252. A. utrum S. Claudii? 276. A.
(Johannes) Ambroniaci, 275. D. 276. B.
(Petrus) Ambroniaci, 135. D. 274. C. D. 275. C. S. Claudii, 252. E. 667. B. Reomai, 667. B.
(Profper) Miratorii, 298. D. Cari-loci, 298. E. 485. B.
Baluget (Philippus) Quinciaci, 833. A.
de Balzac (Petrus) Vezeliaci, 474. D.
du Ban de la Feuillee (Francifcus) Pultar. 729. A.
de Bapalmis (Johannes) prior Cluniaci, 1167. B.

de Bar

de Bar (Petrus) de Moris, 843. D. dec. S. Capellæ Divion. 856. C.
Baragnes de Moiffy (Jacobus) Buxeriæ, 498. D.
Barault (Johannes) de Chora, 447. B.
Barbe (Renatus) Marciliaci, 503. E.
Barbier (Gabriel) Vallis-Schol. 791. C.
Barbote (Petrus) S. Steph. Divion. 757. D.
de Barbreio (Johannes) S. Petri Cabilon. 963. C.
de Baronat (Amedeus) Caffaniæ & de Jugo-Dei, 283. B. 302. D.
de Barraud (Johannes) Cerviduni, 446. C.
de Barris (Theobaldus) Vallis-Bened. 304. B.
Bartholomæus, Athanaci, 167. C. 230. C. Cluniaci, 1146. A. Firmitatis, 393. A. 1021. B. 1023. D. inftr. 239. A. 241. C. Infulæ Barb. 224. C. 255. C. 284. D. Longi-vadi, 838. E. Maceriarum, 1031. C. 1035. E. S. Michael Tornod. 716. C. 737. B. Morimundi, 817. D. de Moris, 843. B. Vallis-caulium, 743. D. Ungiaci, 488. C.
de Basoches (Nivelo) Molifmi, 734. C.
Baffinet (Egidius) Vallis-caulium, 744. C.
Baftide (Antonius) Quinciaci, 833. D.
Bataille (Hugo) prior Cluniaci, 1172. B.
Batailler (Francifcus) Buxeriæ, 498. E.
Bato, Molofmi, inftr. 152. C.
de Baubigny (Johannes) dec. S. Cap. Divion. 867. B. 1001. D.
(Robertus) S. Steph. Divion. 762. E.
de Baudreuil (Guido) Corbiniaci, 478. C.
(Jacobus) Corbiniaci, 478. D.
de Baudricourt (Robertus) dec. S. Cap. Divion. 858. A.
de Beaufort de Canillac (Euftachius) Septem-Fontium, o. C. 501. C.
(Francifcus) S. Sequani, 702. C.
(Gilbertus) S. Sequani, 702. C.
(Petrus) S. Marcelli Cabilon. 959. E.
(Raimundus) Infulæ Barb. 230. B.
(Vincentius) Septem-Fontium, o. C. 501. C.
de Beaufremont (Claudius) Longi-vadi, 839. D.
Bechefer (Jacobus) Molofmi, 723. B. C.
de Beduer (Deodatus) Vezeliaci, 474. E. inftr. 110. B.
Belin (Claudius) Belli-loci, 847. B.
de S.t Belin (Claudius) Septem-Fontium, ord Præm. 854. B.
(Gabriel) Morimundi, 822. B. Septem-Fontium, ord. Præm. 854. B.
(Godefridus) Septem-Fontium, ord. Præm. 854. B.
de Bellegarde (Octavius) S. Mich. Tornod. 719. D. Pultarienfis, 728. E. defignatus abbas Morimundi, 822. C.
de Bello-joco (Hugo) S. Jufti Lugd. 215. A. 285. C.
de Bello-nodo (Johannes) Molifmi, 739. C.
de Bello-nova (Galterus) dec. S. Cap. Div. 856. B.
de Bello-refpectu (Guillelmus) S. Claudii, 231. E.
de Belna (Johannes) Firmitatis, 1025. D.
(Martinus) S. Rigaldi, 1175. A.
(Odo) Maceriarum, 1032. B.
(Reginaldus) Molifmi, 741. A.
Benedicti (Johannes) Vallis-Schol. 788. C.
Benedictus, Infulæ-Barb. 221. D. 224. A. 225. C. 255. C. 284. D. Saviniaci, 261. B. Electus S. Sequani, 696. E.
Benignus, Albæ-ripæ 647. C. 834. E.
Ber (Hugo) Bellæ-villæ, 295. B.
Beraldi (Hugo) S. Marcelli Cabil. 959. B.
Bera'dus (Hugo) S. Benigni Div., 681. D.
Beraldus, Athanaci, 237. A. prior Cluniaci, 1143. E. 1167. D. S. Marcelli Cabilon. 958. D. S. Mich. Tornod. 550. A. 713. D. prior S. Petri Matifc. 1115. E. Saviniaci, 264. C. S. Steph. Divion. 754. A. Tornufii, 140. C. 1023. E.
Berbiz (Jacobus) dec. S. Cap. Div. 859. B.

(Philippus) dec. S. Cap. Divion. 858. E. 859. B.
Bercandus, Befuæ, 705. B.
le Berger (Thomas) Vallis-Schol. 795. A.
de Bergeriis (Theobaldus) Albæ-ripæ, 836. A.
Berlio, S. Ragneberti, 258. E.
Berlionis (Petrus) Bellæ-villæ, 295. C.
Bermondus Infulæ Barb. 228. A.
Bernardi (Raimundus) Cluniaci, 1151. C. 1152. A.
Bernardus, Ambroniaci, 271. C. Bellævallis, 1022. B. Benedictionis-Dei, 306. D. Caffaniæ, 300. E. Ciftercii 989. B. Claræ-vallis, 129. D. 248. D. 305. E. 306. A. 391. A. 570. E. 571. D. 573. D. 574. B. 578. A. 579. E. 580. D. 582. A. E. 681. D. 682. C. E. 751. D. 770. D. 771. C. 772. C. 796. B. D. 842. A. 957. C. 985. A. E. 1021. C. 1071. B. inftrum. 15. A. 156. D. 169. C. D. 170. B. S. Claudii, 246. E. 249. B. prior Cluniaci, 1166. A. Fonteneti, 433. D. 493. A. B. 496. C. Infulæ-Barb. 199. A. 225. C. 262. E. Longi-vadi, 839. C. Maceriarum, 1023. E. 1031. D. S. Martini Eduenfis, 451. E. 452. A. Molofmi, 720. E. inftr. 51. D. prior Paredi, 445. B. S. Ragneberti, 256. A. Reomai, 362. A. 658. C. 660. B. 661. D. 662. C. inftr. 154. C. 158. B. Saviniaci, 129. B. 264. B. 265. C. 266. A. inftr. 27. A. Tornufii, 227. C. 970. D. 1023. A. Vallis-Bened. 304. A.
Bernerius, Tornufii, 883. C. 967. E. 1058. C.
Berno, Ambroniaci, 274. E. 300. C. Cluniaci, 219. D. 450. B. 1117. B. 1123. A. inftr. 273. B. Gigniaci, 70. E. 218. C. 219. B. 450. B. 1119. B. 1122. E. S. Marcelli Cabil. 958. C. S. Philiberti, 536. B. Vezeliaci, 468. B.
Bernier (Jacobus) Belli-loci, 847. B.
Berouin (N.) Vallis-dulcis, 841. E.
Bertfredus, Molofmi, 720. D.
Berthaldus, S. Claudii, 245. E. 246. E.
Bertherius, Nantuaci, 1050. C.
Bertilo, S. Benigni, 535. C. 672. B.
Bertin de Semur (Jacobus) Marciliaci & Quinciaci, 503. C. 832. D.
Bertoaldus, S. Benigni, 670. B.
de Bertrancuria (Petrus) Belli-loci, 846. D.
Bertrand (Petrus) Vallis-Schol. 788. A.
Bertrannus, S. Claudii, 246. D. Cluniaci, 1168. D. Firmitatis, 1020. D. Nantuaci, 217. B.
de Berziaco (Stephanus) Cluniaci, 1146. B.
Beflot (Johannes) Vallis-dulcis, 841. B.
de Beffey (Carolus) S. Benigni, 693. A. Cari-loci, 693. A. Fonteneti, 494. D.
(Claudius) Maceriarum, 693. B. 1033. A. S. Sequani, 702. A.
(Ludovicus) Ciftercii, 693. B. 1010. B. 1033. C. Maceriarum, 1010. B. 1033. C.
Betholdus, Morimundi, 817. E.
de Bethune d'Orval (Armandus) Pultar. 729. B.
Betto, S. Stephani Divion. 528. A. 537. A. 753. B. D. E.
le Beuf (Gabriel) Vallis-ducis, 841. B.
le Beugre (Francifcus) Firmitatis, 1027. B.
de Beuvron (Henricus Bertrandus) electus Cluniac. 1162. E.
de Beze (Nicolaus) Cerviduni, 445. E.
(Odo) dec. S. Cap. Divion. 856. D.
de Bianfort (Petrus) S. Marcelli Cabilon. 960. B.
Bicheti (Guillelmus) Bellæ-villæ, 295. C.
de Birague (Ludovicus) Flaviniaci, 465. A.
(Renatus) Flaviniaci 464. D. Maceriarum, 1033. C.
Bitault (Guillelmus) Pultar. 729. A.
de Blaify (Garnerius) S. Stephani Divion. 754. D. 755. A. B. E.
(Johannes) Morimundi, 820. E. S. Sequani, 700. C.
de Blancheville (Nicolaus) Criftæ, 824. D.
de Bleigny le Genevois (Gabriel) de Moris, 844. D.
Blenetus, Vezeliaci, 473. E.
Bligigarius, Infulæ-Barb. 32. C. 223. C.
Bligarius, Tornufii, 537. D. 556. B.
Blondeau (Claudius) Ungiaci, 490. B.
Blot de Chauvigny (Petrus-Franc.) S. Petri Matifc. 1116. E.
Bobo, Reomai, 659. C.
Bobolenus, S. Benigni Divion. 523. A. 670. A. D.
Bochart de Champigny (Henricus) Albæripæ, 837. D.
Bochetel (Johannes) de Moris, 844. D.
de Boiches (Albertus) Septem-Font. ord. Præm. 854. A.
Boiraut (Carolus) S. Marg. Belnenfis, 491. C.
(Stephanus) Albæ-ripæ, 837. A.
du Bois (Guillelmus) Caftellionis, 765. D.
de Bois-redon (Antonius) Morimundi, 821. B.
du Boiffet (Guillelmus) Ciftercii, 1008. D.
Boloneus, S. Benigni Divion. 670. A.
de Bona-curia (Guillelmus) Theuloci, 827. A.
de Bonay (Claudius) Septem-Font. ord. Cift. 500. E.
Bongards (Alexander & Johannes) Corbiniaci, 478. B.
Bonifacius, Ciftercii, 995. E. Firmitatis, 1023. D. Maceriarum, 902. C. D. 1023. D. 1031. B. prior Nantuaci, 144. C. S. Sequani, 696. D. Vezeliaci, 468. A.
Bonnardi (Johannes-Amedeus) ambit Reomaum, 666. D.
Bonneau (Renatus) S. Martini Ed. 454. D.
de la Bonnefontaine (Regnaudus) Molifmi, 738. C.
Bonnier (Henricus) Belli-loci, 847. A.
Bonnote (Andreas) Buxeriæ, 498. C.
Bono, Claræ-vallis, 808. A.
de Bonfens des Efpinets (Ludov.) Belli-loci, 847. C.
Bordet (Guido) Miratorii. 297. B.
de Borfat (Petrus) Caffaniæ, 303. C.
de Bofco (Guillelmus) Caftellionis, 775. C. S. Rigaldi, 1174. C.
(Johannes) S. Rigaldi, 1174. C.
Bofo, Ambroniaci, 273. D. 274. E. 299. E. S. Claudii, 247. B.
Boffuet (Jacobus Benignus) Saviniaci, 269. E.
Boucherat (Nicolaus) Ciftercii, 298. E. 498. C. 823. A. 849. A. 859. D. 945. E. 1009. C. 1010. C. 1011. E. 1013. D. 1027. B.
Bouchet (Guido) Flaviniaci, 463. C.
Bouchu (Claudius) Ambroniaci, 281. B.
(Petrus) Claræ-vallis, 501. C. 814. C. 1028. A. Firmitatis & Septem-Fontium, ord. Cifterc. *ibid.*
de Boves (Stephanus) Caffaniæ, 301. D.
Bouet (Jacobus) Septem-Font. o. C. 500. B.
Bouhier (Benedictus) dec. S. Cap. Divion. 859. E.
(Johan.) Befuæ, 712. C. 770. B. dec. S. Cap. Divion. 859. E. S. Steph. Divion. 770. B.
Bovis (Hugo) Ungiaci, 489. B.
Bovo I. & II. Pultar. 725. A.
de Bourbon (Bernardus) Flaviniaci, 463. C.
(Carolus) Infulæ Barb. 177. A. 231. E. S. Steph. Divion. 767. B.
(Johannes) Cluniaci, 1158. E. 1170. A.
(Ludovicus) Athanaci. 240. E.
de Bourbon Condé (Ludovicus) S. Claudii, 253. E.
de Bourbon Conty (Armandus) Cluniaci, 429. C. 1162. B. Corbiniaci, 479. B. Molifmi, 741. C. S. Sequani, 702. E.
de Bourgdieu (Johannes) prior S. Symphor. Ed. 440. E.

de Bourgogne (Rainaldus) Flaviniaci, 460. B.
Bourgoin (Philippus) prior Cluniaci, 1170. E.
de Bournant (Philippus) Molismi, 740. B.
de Bournonville (Franciscus) Vallis-dulcis, 841. C.
Bourrier (Hugo) Theoloci, 828. E.
de Bourzeis (Amabilis) de Chora, 447. B.
de Bouthillier de Chavigny (Dion. Franc.) Ungiaci, 490. C.
(Franciscus) Ungiaci, 490. C.
(Johannes) Ungiaci, 490. B.
de la Boutiere (Jacobus) S. Marg. Belnensis & Castri-censorii, 444. C 491. A.
de Boux (Galterus) dec. S. Cap. Divion. 857. C.
de Braci (Bertrandus) S. Mich. Tornodor. 717. E.
de Baissy (Johannes) Cassaniæ, 301. B.
de Brancion (Bernardus Grossus) prior Clun. 1166. B.
(Stephanus) Cluniaci, 1146. B.
de Brasaio (Remigius) Morimundi, 821. D.
Brecons (Guido) Molismi, 739. B.
de Bregeat (Nicolaus) Cassaniæ, 302. E.
Brenot (Petrus) S. Benigni Divion. 691. D.
de Brescard (Ludov.) Firmitatis, 1027. A.
de Bresche de la Tremoille (Ambrosius) Buxeriæ. 498. B.
(Renatus) S. Benigni & S. Stephani Divion. Buxeriæ, Flaviniaci & Fonteneti, 463. D. 494. E. 498. A. 693. B. 766. E. 858. C.
Bridard (Guido) Maceriarum, 1032. C.
Briffault (Claudius) Morimundi, 823. A.
de Briord (Amblardus) Ambroniaci, 275. E. 276. C.
(Johannes) S. Ragneberti, 256. B. 276. B.
de Bris (Nicolaus) dec. S. Cap. Div. 858. D.
de Britannia (Johannes) Morimundi, 820. C.
de Brizay Denonville (Johannes-Franciscus) Buxeriæ, 498. E.
de Brona (Antonius) Athanaci, 239. E. 710. E.
de Brossana (Rigo) Insulæ-Barb. 230. C.
de la Brosse (Johannes) Fonteneti, 495. A.
(Simon) Cluniaci, 1155. B.
Brulart (Nicolaus) Longi-vadi, 839. D. S. Martini Eduensis, 454. B.
(Petrus) S. Martini Ed. 454. B.
Brulart de Sillery (Fabius) S. Mich. Tornod. 719. D.
(Franc. Nicolaus) S. Mich. Tornod. 719. E.
Brunel (Johannes) S. Mich. Torn. 719. C.
Bruno, Firmitatis, 1022. D. 1024. E. Molismi, 735. E.
Brussey (Johannes) S. Martini Ed. 453. B.
de Bruxella (Johannes) Cristæ, 824. D. Theoloci, *ibid.* & 827. D.
Bucelinus, Septem-Font. or. Pr. 853. C.
de Buenco (Humbertus) S. Claudii, 245. A. 250. B.
(Manasses) Ambroniaci, 274. C.
de Bufferiis (Hugo) de Jugo-Dei, 282. D.
Bugnot (Johannes) S. Mich. Tornod. 717. E.
Buisset (Petrus) Vallis-Scholar. 794. E. 795. A.
de Bulegnivilla (Johannes) Albæ-ripæ, 836. A.
Burchardus, Pultar. 725. A. prior Vergiaci, 443. A. 495. E.
Bureau (Franciscus) Albæ-ripæ, 836. C.
de Burgo (Amblardus) S. Ragneberti, 757. A.
(Claudius) S. Ragneberti, 757. E.
de Buxeriis (Johannes) Cistercii & Claræ-vallis, 809. C. 1000. E. 1001. A.
de Buxieres de la Tour d'Auvergne (Gerardus) Cistercii & Fonteneti, 1001. C.
de Buxo (Johannes) Ungiaci, 489. B.
Buvnard (Ludovicus) S. Ragneberti, 258. C.

C

De CADOENA (Raimundus) prior & abbas Cluniaci, 927. E. 1157. A. 1168. E. 1169. A.
Caillat (Antonius) ambit Molosmum, 723. B.
de Calvo-monte (Gaufridus) S. Martini Ed. 453. A.
Cammundus, Reomai, 660. A.
Campio, Insulæ-Barb. 224. B. 255. C. 284. D.
de Camplito (Johannes) Theoloci, 828. A.
(Martinus) Theoloci, 827. C.
de Campo-Roberti (Johannes) S. Stephani Divion. 762. A.
de Canroy (Nicolaus) S. Marcelli Cabilon. 960. B.
de Capella (Antonius) ambit Bellam-villam, 295. E.
(Claudius) Bellæ-villæ, 295. E.
de Capite-ferreo (Hieronymus) Reomai, 667. B.
de Cari-loco (Johannes & Lancelottus) de Jugo-Dei, 282. C.
Carlat (Bartholom.) Bellæ-villæ, 295. E.
Carlomannus, Reomai, 660. D.
Carteron (Renatus) S. Marg. Belnensis, 491. E.
Castellanus (Petrus) Albæ-ripæ, 836. E.
de Castille (Nicolaus) S. Benigni Divion. Buxeriæ & S. Martini Ed. 498. D. 694. D. instr. 220. C.
de Castro-marciaco (Henricus) Claræ-vallis, 802. A.
de Castro-novo (Guido) Buxeriæ, 497. C.
de Castro-villano (Petrus) Vallis-Caulium, 743. D.
Catalan (Patritius Blasius) Theoloci, 829. E.
Cathois (Johannes) Caritatis ad Lesinias, 848. C.
Cauderonier (Stephanus) dec. S. Capellæ Divion. 858. C.
de Caussanis (Jacobus) Cluniaci, 1155. E.
de Chadenay (Guido) Theoloci, 827. A.
de la Chaize-d'Aix (Antonius) Ambroniaci & Cassaniæ, 303. A.
de Chalario (Guido) Molismi, 739. C.
de Chales (Johan. Philibertus) Ambroniaci, 279. C.
de Chalon (Galterius) Cluniaci, 1142 B. prior commend. Megabr. 442. C.
de Chamarande (Jacobus) S. Rigaldi, 1176. A.
de Chamariis (Petrus) Saviniaci, 266. B.
Chambellan (Antonius) S. Steph. Divion. 765. C. D.
(Ricardus) S. Steph. Divion. 765. A.
de Chambernaco (Bernardus) Athanaci, 236. D.
de Chambloy (Legualdus) Pultar. 729. B.
de la Chambre (Ludov.) Athanaci, 241. B.
de Chamilleio (Hugo) S. Petri Cabil. 963. E.
de Champernoy (Guillelmus) Molismi & Vezeliaci, 738. D.
de Chanac (Guillelmus) Besuæ, 710. D.
de Chandée (Ludov.) Cassaniæ, 302. A.
(Stephanus) prior S. Petri Matiscon. 1116. A.
de Chaneio (Elias) Maceriarum) 1032. B.
de Charlieu (Godefridus) prior S. Petri Matisc. 1115. E. *vide* de Cariloco.
de Charmes (Claudius) S. Benigni, 692. C.
(Philibertus) S. Sequani, 692. E. 701. D.
(Theodericus) Besuæ, 710. E.
Charnot (Nicolaus) Septem-Font. ordin. Præm. 854. B.
Charpin de Genetines (Antonius) Cristæ, 825. B.
de Chasant (Yvo) prior & abbas Cluniaci, 1149. B.
de la Chassaigne (Stephanus) Bellæ-villæ, 295. C.
de la Chasse (Aubertus) Vezeliaci, 474. D.
de Chassenay (Erardus) Caritatis ad Lesinias, 848. A.
de Chassigne (Hugo) S. Mich. Tornod. 717. D.
de Chastelet (Guillelmus) Belli-loci, 846. E.
(Renatus) Belli-loci, 847. B.
de Chastelus (Petrus) Cluniaci, 1151. E. 1152. A.
de Chastenay (Guillelmus) Castellionis, 774. E
(Petrus) Maceriarum, 1032. B.
de Chastillon (Antonius) designatus Claræ-vallis, 811. B.
(Odo) Quinciaci, 833. A. prior Cluniaci, 1165. D.
(Petrus) Bellæ-villæ, 164. C. 206. E. 295. B. Insulæ-Barb. 233. B.
de Chastillon Basoches (Theobaldus) Molismi & Prior Cluniaci, 734. D.
du Chatel (Bernardus) Vallis-Schol. 788. B.
de Chavaudon (Ludov. Guillelm.) de Moris, 845. A.
de Chaudemayo (Johan.) Cistercii. 1000. C.
de Chaudessola (Robertus) Cluniaci, 1157. D. 1169. D.
Chaudiot (Johannes) Ungiaci, 490. A.
de Chavent (Georgius) Cassaniæ, 301. C.
de Chaugy (Carolus) Marciliaci, 503. E.
de la Chaume (Jacobus) Caritatis ad Lesinias, 848. B.
de Chauvigny (Eleonorius) præp. S. Petri Matisc. 1116. E.
(Emardus) præp. S. Petri Matiscon. 1116. C.
de Chauvirey (Geraldus) S. Claudii, 252. D.
de Chembray (Ogerius) de Jugo-Dei, 283. A.
Chenuot (Claudius) Vallis-Schol. 794. C.
Chevalier (Hiacynthus) S. Mich. Tornod. 720. A.
(Nicolaus) Cerviduni, 446. B.
de Chevigny (Nicolaus) Morimundi, 823. B.
de Chevrieres de S.t Moris (Alexander) S. Petri Matisc. 1116. D.
de Cheza (Stephanus) Firmitatis, 1025. C.
de Chiel (Philibertus & Philippus) Bellæ-vilæ, 296. A.
de Chilley (Johannes) Miratorii, 298. A.
de Chitriaco (Steph.) Reomai, 664. E. 665. A.
de Chiverey (Hugo) Tornusii, 973. D.
de Chivigny (Raimundus) S. Petri Matisc. 1115. B.
de Choiseul (Christianus) Vallis-Scholar. 789. A.
(Franciscus) Cristæ, 825. A.
(Johannes) Vallis-Schol. 789. A.
(Philibertus) Belli-loci, 847. A. Vallis-Schol. 888. D.
de Choiseul Praslain (Franciscus) S. Mich. Tornod. 719. C. Pultariensis, 728. E.
(Nicolaus) Corbiniaci, 478. E.
de Choisy (Franciscus Timoleo) S. Sequani, 703. A.
Chretel (Laurentius) Ungiaci, 490. B.
Christianus, Longi-vadi, 838. A. Reomai, 659. E. 660. C.
Christophorus, Insulæ-Barb. 222. C. Molismi, 606. B. 737. D. Saviniaci, 260. C. E. Ungiaci, 487. E. instr. 85. A.
de Cippo (Hugo) dec. S. Cap. Div. 856. A.
de Cirey (Johannes) Cistercii & Theoloci, 828. C. 1005. B. 1007. C Miratorii, 298. C.
de Civria (Carolus) prior S. Claudii, 254. A.
Claudius, Caritatis ad Lesinias, 848. A. S. Claudii, 244. D. Firmitatis, 1025. B. de Jugo-Dei, 282. E.
Clemens, Insulæ-Barb. 226. A.
de Clermont (Antonius, Carolus-Henricus & Jacobus) Molosmi, 723. D.
(Girinus) Athanaci, 237. E.
(Hugo) Cluniaci, 1143. C. D. 1167. E.
de Clermont-Tonnerre (Francisc.) Molosmi, 723. D.
(Franc. Lud.) Besuæ, 642. A. 712. B. S. Steph. Divion. 770. A.

(N.) S. Rigaldi, 1176. A.
de Cleron (Petrus) Cari-loci & Theoloci, 829. C. D.
de Cleves (Franciscus) Corbiniaci, 478. C.
de Cluny (Ferricus) Flaviniaci, 463. D.
Clutin (Rainaldus) Flaviniaci, 464. A.
Coguerć (N.) Longi-vadi, 839. E.
Coignet de Marmiesse (Laurentius) Quinciaci, 832. C.
de Coligny (Odetus) S. Benigni, 693. E. prior S. Petri Matisc. 1116. C. Vezeliaci, 475. C.
Collerius (Johannes) dec. S. Cap. Divion. 857. B. 1001. D.
Colombi (Petrus) prior S. Petri Matiscon. 1116. A.
de Colombiers (Bertrandus) Cluniaci, 1150. C.
(Milo) Vezeliaci, 473. D.
de Comblant (Johannes) S. Sequani, 701. D.
de Commines (Hugo) S. Martini Ed. 452. D.
(Raimundus) Reomai, 664. C.
le Comte (Johannes) Caritatis ad Ligerim, 848. C.
de Constantio (Johannes) Vezeliaci, 473. E.
Cono, Morimundi, 818. A.
Conradus, Cistercii & Claræ-vallis, 804. B. C. 808. E. 991. D. 999. B. D.
Constantinus, Buxeriæ, 496. C. D. S. Petri Cabil. 963. A. S. Symphor. Ed. 419. A. Ungiaci, 390. E. 487. E.
Coquille (Christophorus) prior Cluniaci, 1171. C.
de Corberon (Ludov.) S. Sequani, 703. C.
de Corbigniaco (Hugo) Castellionis, 774. C.
de Cordon (Aimardus) Insulæ-Barb. 231. B. instr. 36. D.
de Corent (Johannes) Ambroniaci, 275. C.
la Corne Duch (Odo) Theoloci, 828. B.
Cornuot (Clemens) Vallis-Schol. 787. D. 788. A. instr. 218. B.
de Cosant (Johannes) Cluniaci, 1156. B. 1158. B.
de Cossé de Brissac (Carolus) de Moris, 845. A.
Costes de Champeron (Carolus) de Chora, 447. C.
Cotignon (Johannes) prior Clun. 1171. C.
de Coully (Gaucherus) Molismi, 739. E.
de la Cour de Chenavel (Claudius) Ambroniaci, 279. E.
de Courbeton (Pontius) S. Steph. Divion. 617. D. 760. E.
de Courgenon (Amedeus) Tornusii, 974. A.
du Couroir (Nicolaus) S. Marcelli Cabilon. 960. B.
de Courtenay (Johannes) Quinciaci, 832. A.
Courtois (Jacobus) Vallis-caulium, 744. A.
de Coustin de Manasdau (Annas & Johannes-Marcus) Fonteneti, 495. B.
de Couvet (Martinus) Corbiniaci, 478. E.
de la Couz (Steph.) S. Ragneberti, 258. B.
de Creciaco (Gaufridus) Flaviniaci, 463. D.
de Cremeau (Marcus) præp. S. Petri Matisc. 1116. D.
de Croceto (Hugo) Maceriarum, 1031. E.
de la Croix (Edmundus) Cistercii, 812. E. 822. C. 1012. E.
de Crosio (Petrus) Tornusii, 973. B. 974. A.
Crotier (Johannes) Miratorii, 298. B.
de Cuino (Bartholom.) Athanaci, 239. A.
Cumanus, Insulæ-Barb. 225. B.
de Cusance (Euvandelinus) Pultar. 728. C.
de Cuseio (Johannes) Belli-loci, 846. E.
de Cussigny (Johannes) Ambroniaci, 280. A. Reomai, 666. A. 748. C.

D

S. DAGAMUNDUS, S. Claudii, 244. B.
Dalmatius, Besuæ, 710. D. S. Rigaldi, 1080. D. 1174. B. Saviniaci, 90. B. 200. A. B. 263. D.
de Damas (N.) Saviniaci, 269. E.
Damoncourt (Guillelmus) Molismi, 739. D.
(Johannes) Longi-vadi, 839. C.
(Renatus) Firmitatis, 1026. E. Vallis-dulcis 841. C.
Danaise (Reginaldus) S. Ragneberti, 258. E.
Daniel, Castellionis, 773. B.
Dandelot (Gaspar Amedeus) prior major S. Claudii, 254. B.
(Johan.) Septem-Font.or. Pr. 854. A.
Danquerque vel Dantorpe (N.) Theoloci, 829. E.
Daretel (Ludovicus) prior major S. Claudii, 254. A.
David, S. Martini Ed. 450. C. Saviniaci, 260. B. E.
David (Petrus) Vallis-Schol. 795. B.
Dauvet (Franciscus) Longi-vadi, 839. D.
Dayvannus, Athanaci, 235. C.
Dego, Insulæ-Barb. 158. E. 230. C.
Deidonus, Reomai, 660. A.
Deodatus, S. Marcelli Cabilon. 958. C. Reomai, 659. D. S. Symphor. Ed. 348. E. 438. B.
Descriveux (Johannes-Carolus) Firmitatis, 1029. C.
Desiderius, Ambroniaci, 272. A.
Digoins (Alexander) Corbiniaci, 477. D. 478. A.
Dimier (Benedictus) Cassaniæ, 302. A.
de Dinteville (Claudius) Buxeriæ & Firmitatis, 498. A. 701. E. 1026. A.
(Franciscus) Castellionis, 775. D.
(Ludovicus) S. Benigni, 692. B. 701. E. 1026. B.
Dionysius, Vallis-Schol. 784. E.
de Divione (Johannes) Theoloci, 828. B.
Dodo, S. Mich. Tornod. 712. E. 713. C.
de Dola (Petrus) Ungiaci, 488. C.
Dominicus, Castellionis, 774. D. Cristæ, 824. C. Morimundi, 819. A. Septem-Font. ord. Præm. 853. E. Theoloci, 827. C. Vallis-Schol. 782. A.
S. Domitianus, S. Ragneberti, 254. C. E.
de Domna-petra (Aimo) dec. S. Cap. Div. 857. A.
Doncieu (Guillelmus) Athanaci, 239. C.
Dorge (Franciscus) Caritatis ad Ligerim, 848. B.
S. Dorotheus) Insulæ-Barb. 222. B.
Dorsi (Alexander) Corbiniaci, 477. E.
de Doubs (Eudo) Flaviniaci, 463. B.
de Drace (Petrus) Pultar. 727. D.
Drogo, Claræ-vallis, 805. B. Molismi, 738. B.
Drouet (Germanus) designatus Quinciaci, 832. D.
Dublé (Henricus) S. Marcelli Cabil. 960. B.
(Johannes) S. Marcelli Cabil. 960. B.
(Nicolaus) Buxeriæ, 498. D.
(Petrarcha) prior Cluniaci, 960. A. 1169. E. S. Marcelli Cabilon. 960. A. coadjutor Firmitatis, 1027. C.
Dubos (Guillelmus) S. Martini Ed. 453. B.
Dudo, Ambroniaci, 272. A.
Dugny (Philibertus) Flaviniaci, prior Vergiaci & Cari-loci, 424. E. 443. B. 464. A.
Dulaurent (Petrus) prior Cluniaci, 1172. C.
de Dullemonte (Johannes) Claræ-vallis, 809. C.
de Dunis (Robertus) Claræ-vallis, 580. C.
Durand (Johannes) Saviniaci, 269. C.
Durandus, Athanaci, 235. B. Cassaniæ, 300. A. 301. A. de Chora, 447. A. Firmitatis, 952. B. S. Marg. Belnensis, 490. E. S. Petri Cabil. 962. E. 963. E. 1023. A. Saviniaci, 199. A. 225. C. 235. D. 262. C. 263. D.

E

EBROINUS, Vallis-Scholar. 782. C.
ab Ecclesia (Franciscus Scipio) Maceriarum, 1033. C.
de Edua (Guido) Cistercii, 1004. A.
(Guillelm.) Claræ-vallis, 810. C.
Egidius, Albæ-ripæ, 835. A.
S. Eigil, Flaviniaci, 365. D. 457. C. 476. A. B. 534. D. instr. 58. A.
Eilbertus, Athanaci, 235. A.
Eimo, S. Martini Ed. instr. 71. B.
d'Elbene (Alfonsus I. & II.) Maceriarum, 1034. B.
(Petrus) Bellæ-villæ, 296. A.
Eldegisus, Insulæ-Barb. 225. A.
Eldradus, Vezeliaci, 467. D.
Elian (Josephus) Vallis-Bened. 305. B.
l'Empereur (Laurentius) prior Cluniaci, 1172. D.
de Enegret (Otho) S. Benigni Div. 689. A.
Engelbertus, Molismi, 735. B.
Engelerius, Maceriarum, 296. E.
d'Entragues (Angelicus) de Jugo-Dei, 283. C.
Epplenus, Molosmi, 720. E.
Erardus, Ungiaci, 697. C.
Erlebertus, S. Benigni Divion. 529. E. 530. E.
Erlegaudus, S. Benigni Divion. 671. B.
Ermendricus, Athanaci, 237. C.
Ermoldus, Nantuaci, 216. D.
d'Escars (Annas) S. Benigni, Molismi & Pulteriarum, 694. A.
(Carolus) Fonteneti, 495. A. Besuæ & Cristæ, 636. E. 825. A.
d'Eschallon (Henricus) prior major S. Claudii, 254. A.
d'Espernon (N.) Fonteneti, 495. A.
Espiard (Claudius & Philibertus) S. Petri Cabil. 964. E.
(Germanus) electus Cluniaci, 1162. C.
d'Espinac (Petrus) Athanaci, 188. B. 233. A. 241. A. Benedictionis-Dei, 188. B. 307. D. Insulæ-Barb. 188. B. 233. A. de Jugo-Dei, 188. B. 233. A. 283. B.
de Espinacia (Guillelmus) prior Cari-loci, 1113. A.
(Marcus) S. Rigaldi, 1175. A.
d'Espinay (Johannes) Buxeriæ, 497. B.
d'Esponne (Johannes) Pultar. 728. A.
d'Estampes (Rogerius) Pultar. 728. E.
d'Este (Hippolytus) Athanaci, 182. E. 241. A. Cluniaci, 1162. E. Flaviniaci, 182. E. 424. E. 464. A. prior Vergiaci, 424. E.
d'Estrées (Cæsar & Johannes) S. Claudii, 253. D.
Eudo, Vezeliaci, 467. A. B.
S. Eugendus, S. Claudii, 243. B.
Evrardus, Claræ-vallis, 805. C. Fonteneti, 493. D. Longi-vadi, 602. C. 838. A. D. 839. B. Molismi, 733. D. Vezeliaci, 467. E.
S. Eustadius, S. Benigni Divion. 518. E. 669. E.
Eustorgius, Miratorii, 297. A. Reomai, 524. E. S. Rigaldi, 88. D. 1173. B.
Eutherius, SS. Geminorum, 538. A. 652. B.

F

FABRI (Hugo) Cluniaci, 1152. D.
(Johannes) Tornusii, 973. D.
de Faleranco (Walterius) S. Benigni, 692. A.
Fastredus, Cistercii, 800. D. Claræ-vallis, 800. B.
de Faucoigneio (Hugo) Cerviduni, 445. D.
de Favernay (Herveus) Firmitatis, 1022. C. S. Stephani Divion. 756. D.
le Faulconnier (Guillelmus) Cistercii & Miratorii, 298. B. 1008. D.
Faulquier (Stephanus) S. Claudii, 252. C. D. S. Steph. Divion. 766. D.
de Fautrieres (Henricus) Cluniaci, 1151. B.
de Fauvernay (Herveus) Firmitatis, 757. A.
de Fay (Johannes) Besuæ, 711. D.
de Feillens (Claudius) prior S. Petri Matisc. 1116. B.
Felix de Tassi (Henricus) Maceriarum, 1035. B.
Ferreolus, Besuæ, 705. B.
Ferricus, Theoloci, 826. E.
de Ferrieres de Sauf-beuf (Carolus) Besuæ & Fonteneti, 495. B. 712. A.
(Johannes) Besuæ, 712. B.
de la Ferté (Nicolaus) Cristæ, 825. B.
de Fetans (Guillelm.) Cassaniæ, 301. B.
de la Feuillée (Steph.) S. Benigni, 691. B.

Feuillet (Claudius) Cerviduni, 446. D.
le Fevre (Franciscus) Vallis-Schol. 794. D.
de S. Fidolo (Petrus) Molismi, 739. A.
de Fieux (Jacobus) Belli-loci, 847. B.
Filandrier (Hugo) Ungiaci, 489. C.
le Filleul de la Chapelle (Carolus-Alexander) S. Petri Cabil. 965. A.
de la Fin (Gilbertus & Petrus) Benedictionis-Dei, 307. B. C.
de Firmitate super Albam (Nicolaus) Albæ-ripæ, 835. C.
de Fitigny (Hugo) Tornusii, 975. A.
Fleury (Nicolaus) S. Mich. Tornod. 719. C.
de Fleury (Andreas Hercules) Tornusii, 978. E.
de Flexis (Johannes) Theoloci, 828. C.
de Floignac (Jacobus) Cistercii, 1001. E.
Floriot (Erardus) Vallis-Schol. 794. A.
Flotte (Arnaldus) Vezeliaci, 474. A.
de Foissiaco (Steph.) Claræ-vallis, 809. D.
de Fontanis (Philippus) Claræ-vallis & Maceriarum, 810. D. 1032. C.
de Fonteites (Petrus I. & II.) S. Sequani, 700. E. 701. C.
de Forbin d'Oppede (Josephus-Magdalena) Septem-Font. ord. C. designatus, 702. B.
de la Forest (Christianus) prior S. Petri Matisc. 1115. D.
de Forez (Humbertus) S. Irenæi, 212. D.
de Fossato (Guillel.) Flaviniaci, 462. E.
(Milo) S. Mich. Tornod. 716. E.
(Petrus) S. Benigni, 686. D.
Foucault (Johannes) Claræ-vallis & Fonteneti, 494. C. 811. B.
Foucher (Jacobus) Cerviduni, 446. A.
Foudras (Antonius) Bellæ-villæ, 295. E.
Foudras de Chateauthiers (N.) S. Marcelli Cabil. 960. C.
Fouquet (Ludov.) Vezeliaci, 475. D.
Fouquet de la Varenne (Guillel.) Athanaci, 241. B. & Reomai, 667. D.
de Fourcieux de Rochetaillée (Jacobus) Vallis-Benedictæ, 305. B.
Fournier (Hugo) Benedictionis Dei, 307. B.
le Franc (Johannes) Vallis-Schol. 795. B.
de Franchelune (Leonardus) prior Gigniaci, 1170. F.
de Francia (Johannes) Cassaniæ, 302. C.
Franciscus I. II. III. S. Claudii, 251. C. 252. A. C. Firmitatis, 914. D. Longi-vadi, 839. D. Saviniaci, 296. A.
François (Petrus) prior Vallis-vinearum, 657. B.
de Francreriis (Henricus) Cluniaci, 1168. D.
de Frangey (Claudius) Miratorii, 298. B.
Fregose (Fredericus) S. Benigni, 693. C.
Fremiot (Andreas) S. Steph. Div. 767. D.
(Johannes) Vallis-caulium, 744. C.
de Fretoy (Renaudus) Castri-censorii, 444. C.
Frodinus, S. Benigni, 672. B.
de Frolois (Guido) Flaviniaci, 412. D. 463. A.
Fromondus Theoloci, 818. E. 826. C.
Frouard de Courcelles (Johannes) Fonteneti, 494. B.
de Froulay de Tessé (Renatus Ludov.) Saviniaci, 269. E.
Fulbertus, S. Benigni, 674. A.
Fulcherius, S. Benigni & Flaviniaci, 458. D. 674. E. Insulæ-Barb. 204. A. 228. D.
Fulco, Albæ-ripæ, 835. A. Theoloci, 826. B.
Fulcordus, Pultariensis, 725. A.
Fulgerius, Nantuaci, 217. A.
de Fuligny (Johannes) Saviniaci, 269. E.
de Furno (Stephanus) Vallis-Bened. 304. B.
Fyot (Claudius) S. Steph. Divion. 753. B. 769. B.

G

De GADDI (Nicolaus) Athanaci, 241. A.
Gagne de Perigny (Claudius Franc. Amatus) Castellionis, 777. A.
Gairo, Gaironus & Gaguinus, Flaviniaci, 358. C. 456. A.
Galloys (Johannes) de Chora, 447. B.
Gallus, Corbiniaci, 1021. D.
Galo, S. Benigni, 673. C. Buxeriæ, 496. B. Corbiniaci, 476. D. Flaviniaci, 369. E. 458. C. Latonæ, 754. E. 957. B. Miratorii, 297. B. de Moris, 843. C. Pultar. 726. B. S. Steph. Divion. 114. A. 571. C. 755. B.
Galterius, S. Benigni, 684. E. Cassaniæ, 300. B. de Chora, 447. A. prior Cluniaci, 1168. B. Corbiniaci, 476. E. 477. A. Flaviniaci, 458. E. 461. D. Longi-vadi, 838. D. S. Marcelli Cabilon. 959. D. S. Martini Ed. 451. A. 452. A. 1021. D. Morimundi, 815. D. 816. E. 819. D. instr. 164. A. an etiam Cistercii? 816. E. Quinciaci, 831. A. C. S. Petri Cabil. 897. B. 963. D. S. Petri Matisc. 1115. A. S. Steph. in suburbio Eduæ, 441. C. Theoloci, 826. C. 846. C. Tornusii, 966. C. Vallis-Schol. 784. E. prior Vergiaci, 443. B. Vezeliaci, 472. D. 684. E. instr. 235. E.
Garlandus, Insulæ-Barb. 223. D.
Garlarinus, Insulæ-Barb. 224. E.
Garmundus, Quinciaci, 831. A.
Garnerius, Albæ-ripæ, 683. E. 855. B. Athanaci, 236. C. Claræ-vallis, 845. D. prior Cluniaci, 1165. A. Insulæ-Barb. 225. D. Septem-Font. ord. Præm. 853. C. S. Sequani, 573. E. 697. A. instrum. 160. C. S. Steph. Divion. 77. B. 551. A. 557. C. 569. D. 572. A. 573. A. D. 574. D. S. Steph. Lingon. instr. 156. C. Theoloci, 826. C.
Garnier (Guillelmus) Vallis-caulium, 744. C.
de Gaspard du Sou (Claudius & Laurentius) S. Rigaldi, 1176. A.
Gassot de Deffens (Robertus) Claræ-vallis, 814. D.
Gaste farine (Guido) Castellionis, 775. B.
Gaucerannus, Athanaci, 236. C. instr. 13. C. S. Claudii, 247. C. Insulæ-Barb. 227. B. de Jugo-Dei, 281. E.
Gaucherus, Molismi, 735. E. 736. B.
Gaudemarus, Athanaci, 238. B.
Gauderamnus, S. Martini vel S. Symphor. Ed. 449. B.
Gaudricus, Reomai, 664. B.
Gaufredus, Besuæ, 708. D. Claræ-vallis, 582. B. prior Clun. 1165. A. S. Marcelli Cabil. 958. D. 959. A. S. Martini Ed. 451. B. 452. A. Molismi, 732. D. E. S. Rigaldi, 228. C. 1174. B. Vezeliaci, 468. A. 473. D.
de Gaviaumer (Fastredus) Cistercii & Claræ-vallis, 987. A.
Gausatus, proabbas Flaviniaci, 372. C. 458. D.
Gausbertus, Besuæ, 707. A.
Gausmarus, Cari-loci, 1112. C. prior S. Petri Matisc. 1107. C. Saviniaci, 72. E. 75. C. 198. A. 225. C. 261. D. 262. A.
Gebaudus, Cari-loci, 826. A.
Gebuinus, Theoloci, 826. A.
Geilo, an Flaviniaci? 457. D. Tornusii, 368. B. 536. C. 965. D. instr. 224. E.
de la Geliere (Humbertus & Johan.) priores S. Petri Matiscon. 1116. A. B.
le Gendre (Claudius) Albæ-ripæ, 837. C.
Gendron (Franciscus) Maceriarum, 1034. C.
Genest (Johannes) Cerviduni, 445. E.
le Genevois (Gabriel) de Moris, 851. D.
de Gentelles (Guillelm.) Pultar. 728. A.
de Gentils (Johannes) Corbiniaci, 478. B.
de S. Georgio (Franciscus) Albæ-ripæ, 836. C.
Gerridus, Athanaci, 214. B. 235. E. 236. A. Belli-loci, 846. D. 852. C. S. Benigni, 688. D. Besuæ, 573. C. 707. E. 709. D. E. instr. 160. C. 169. A. Castellionis, 773. B. Cistercii, 857. B. Claræ-vallis, 801. C. 803. B. 808. C. 817. A. Cluniaci, 736. D. 1077. E. 1145. C. prior Cluniaci, 1165. C. prior Colticensis, 461. B. Firmitatis, 1024. Flaviniaci, 388. E. 458. E. 461. B. Maceriarum, 1031. E. S. Marcelli, Cabilon. 958. E. 959. B. S. Mich. Torn. 722. C. Molismi, 582. D. 733. 736. C. 1145. C. Morimundi, 819. B. de Moris, 842. E. prior Paredi, 445. B. S. Petri Cabilon. 898. B. 963. A. 1023. B. instr. 245. D. Pultar. 726. A. S. Steph. Div. 612. B. 650. B. 759. B. 761. E. 856. D. Theoloci, 825. D. 826. E. Tornusii, 968. D. 969. E. 973. A. Vallis-Bened. 304. A. instr. 27. B. Vallis-dulcis, 840. D. 846. B. Vallis-Sch. 782. B. 785. A. Vezeliaci, 467. D. 472. A.
Germanus, an Athanaci? 236. B.
S. Germanus, S. Symphor. Ed. 342. A. 437. C. 866. D.
de Germoles (Guillelmus) prior S. Petri Matisc. 1116. B. *vide* de Jarmole.
Gerontus, S. Benigni Divion. instr. 152. C. *vide* Jarento.
de Giac (Guillelmus) S. Benigni, 690. A.
Gibaudus, Flaviniaci, 463. A.
de Gié (Nicolaus) prior SS. Geminorum, 652. D.
de Gigniaco (Hugo) Quinciaci, 832. E.
(Johannes) S. Ragneberti, 256. C.
Gilfridus, præp. Flaviniaci, 450. C. 458. C.
de Gillans (Simon) Insulæ-Barb. 230. B.
Gipperius, S. Claudii, 247. A.
Girbaldus, Saviniaci, 111. B. 264. C.
Girinus, Insulæ-Barb. B. C. S. Justi Lugd. 215. B.
Gislebertus, Athanaci, 235. B. S. Benigni, 599. D. 684. D. 685. B. 686. A. Morimundi, 817. A. de Moris, 844. A. S. Steph. Divion. 654. A. 708. D. 758. B. instr. 176. D.
Giso, S. Martini Ed. 451. A.
de Gisseio (Guil.) S. Mich. Tornod. 717. C.
de Goailic (N.) Theoloci, 830. A.
Godefridus, S. Benigni, 539. E. 673. C. Claræ-vallis, 800. D. Fonteneti, 492. C. Reomai, 661. D.
Godelsadus, Nantuaci, 215. C. 216. D. 1044. A.
Godinus I. & II. S. Benigni, 670. A. D.
Godradus, S. Benigni, 544. B. C. 674. A.
Godran (Christianus) Ungiaci, 489. E. 766. A.
(Odinetus) S. Marg. Belnensis, 491. C.
Goduinus, Molosmi, 721. D.
de Gois (Perrealis) Vallis-caulium, 744. A.
de Gomen (Johannes) S. Martini Eduensis, 453. B.
de Gondy (Petrus) Cassaniæ, 302. C.
de Goncilia (Johannes) Albæ-ripæ, 835. A.
Gorgeon (Johannes) Vallis-dulcis, 841. B.
de Gortevod (Ludov.) Ambroniaci, 279. B.
Gotbertus, S. Symphor. Ed. 438. E.
Gotzelinus, SS. Geminorum, 652. C.
Gotzerus, Flaviniaci, 457. C.
Gouffier de Boissy (Aimardus) Cluniaci, 1160. A. 1161. D.
(Ludovicus) Reomai, 667. E.
Goust (Desiderius) Marciliaci, 503. D.
de Gouzoles (Antonius) S. Marg. Belnensis, 491. C.
Gozuinus, S. Benigni, 674. B. Cistercii, 986. B. C.
de Graille (Johannes) Morimundi, 821. A.
de Granees (Benedictus) Corbiniaci, 475. B.
(Gilbertus) S. Steph. Divion. 756. C.
(Jolbertus) Fonteneti, 757. B.
(Milo) S. Steph. Div. 493. A. 757. A.
(Petrus) S. Benigni, 684. A.
le Grand (Alexander) Castellionis, 776. C.
(Claudius) Vallis-caulium, 745. A.
(Johannes-Bapt.) Castellionis, 776. D.
(Philippus) Castellionis, 776. C. D.
de Graneria (Johannes) abbas intrusus Miratorii, 298. A.
(Philippus) Bellæ-villæ, 296. A.

la Grange-le-Roy

la Grange-le-Roy (Jacobus) Quinciaci, 833. B.
de Grangia (Guido) Molismi, 738. C.
de Grassays (Gerardus) prior Cluniaci, 1171. A.
Gregorius I. & II. S. Martini Ed. 450. B. 451. C. instr. 65. D. S. Sequani, 696. E.
de Grey (Christianus) Quinciaci, 832. D.
Gribaldi (Vespasianus) Athanaci, 241. A.
de Grillet (Albertus) Cassaniæ, 302. E.
(Carolus Maximilianus) Cassaniæ, 302. D.
de Griselle (Edmundus) Flaviniaci, 465. B.
Gromet de Salone (Petrus) dec. S. Cap. Div. 856. D.
Guago, Tornusii, 967. D.
Guarry de Montrigaud (Guido) Castellionis, 776. B.
Guarinus, Besuæ, 705. E. Flaviniaci, 457. B. S. Marcelli Cabil. 958. B. Quinciaci, 830. E.
de Guerapin de Vaureal (Ludov. Guido) Molismi, 741. E.
Guerin de Tencin (Petrus) Vezeliaci, 475. D.
Guerricus, Vallis dulcis, 840. D.
Guiardus, Longi-vadi, 838. D.
Guibertus, Cassaniæ, 300. B.
Guichardi (Johannes) Bellæ-villæ, 295. D.
Guichardus, Athanaci, 236. B. 237. B. instr. 282. B. Benedictionis-Dei, 306. C. prior Cluniaci, 1168. E. præp. Flaviniaci, 458. D. Insulæ-Barb. 226. D. E. 970. A. Theoloci, 827. B. Vezeliaci, 473. A.
de la Guiche (Franciscus) præpos. S. Petri Matisc. 1116. C.
(Radulfus) S. Marcelli Cabil. 959. E.
Guicherannus, Tornusii, 966. D.
Guido, Bellæ-villæ, 295. B. Belli-loci, 845. C. D. 846. A. Benedictionis-Dei, 306. B. E. S. Benigni, 602. B. 672. C. 685. E 686. A. Besuæ, 707. A. 708. C. E. 709. B. E. Buxeriæ, 496. D. Cassaniæ, 299. E. 300. A. C. Castellionis, 773. C. D. Cistercii, 502. E. 806. C. 849. A. 852. A. 985. C. 996. C. instr. 157. C. Claræ-vallis, 597. D. 647. C. 736. A. 803. E. 834. E. S. Claudii, 247. B. 250. D. 251. A. E. 266. D. 972. A. prior Cluniaci, 1165. D. Corbiniaci, 477. B. Gigniaci, 71. A. 219. D. 1052. A. 1119. D. 1123. E. Insulæ-Barb. 137. A. 226. A. 227. C. Longi-vadi, 838. A. 839. A. Macceriarum, 496. E. 1031. D. S. Martini Ed. 452. B. S. Mich. Tornod. 568. E. 663. A. 714. E. 716. A. D. instr. 154. A. 160. A. Molismi, 568. E. 569. A. 715. A. 729. E. 731. C. 732. E. 739. B. instr. 162. B. Molosmi, 721. A. Morimundi, 817. E. 818. A. 820. D. Pultar. 725. D. Reomai, 595. D. 598. A. 602. B. 661. B. 663. A. 685. E. 686. A. Saviniaci, 264. A. prior S. Symphor. Ed. 440. C. Theoloci, 827. A. Tornusii, 967. A. B. Vallis-Schol. 785. A. Vezeliaci, 467. C. 713. E. 714. A. instr. 138. C. Buxeriæ, 495. E. 497. A. instr. 89. B. Cari-loci, 840. D. 1112. E. 1166. D. E. Cassaniæ, 301. A. Castellionis, 665. B. de Chora, 446. E. Cistercii, 297. C. 662. D. 806. A. 988. D. 989. B. 1001. D. 1022. C. D. 1024. E. Claræ-vallis, 804. C. 805. D. 808. D. 995. B. S. Claudii, 249. B. 251. A. Cluniaci, 401. D. 606. E. 1142. C. prior & abbas 1145. A. 1168. B. prior 1166. D. E. abbas, 1167. C. 1168. C. Corbin. 477. A. Cristæ, 824. A. Firmit. 496. C. 988. D. 1022. A. 1023. A. D. 1025. D. instr. 21. D. Flaviniaci, 406. C. 462. D. 463. A. Fonteneti, 391. A. 393. B. 488. A. 492. D. 493. A. B. D. 494. B. 750. A. 1021. D. Insulæ-Barb. 226. C. 266. B. 306. C. 902. B. Longi-vadi, 839. B. Macceriarum, 1022. B. 1030. C. S. Martini Ed. 396. C. 452. A. B. 493. A. S. Mich. Tornodor. 713. E. 714. A. 715. D. E. Molismi, 473. E. 737. E. instr. 212. D. Molosmi, 721. C. Morimundi, 819. C. de Moris, 844. A. B. Quinciaci, 831. E. S. Petri Cabil. 908. D. 910. A. 963. A. B. C. 1031. C. S. Ragneberti, 256. A. Reomai, 605. A. 661. B. 663. A. C. E. 664. D. 713. 714. A. Saviniaci, 137. B. 266. B. 294. E. Septem-Fontium ord. Cisterc. 493. A. S. Sequani, 699. C. Tornusii, 968. D. 1068. B. 1133. D. Vallis-Schol. 780. D. instr. 199. C. prior Vergiaci, 443. B. Vezeliaci, 473. E. 646. C. Ungiaci, 488. D.
de Guidon (Oliverius) Ungiaci, 490. A.
Guidradus, Flaviniaci, 455. A. C. instrum. 58. C. S. Andochii de Sedeloco, S. Reginæ d'Alise & S. Ferreoli, 455. D.
Guidricus, Besuæ, 708. B.
Guiffardus, Nantuaci, 216. D.
Guifredus, Cassaniæ, 299. D. S. Claudii, 851. B.
Guilencus, Molismi, 581. B. 734. B. 838. A. instr. 177. D.
Guillelmus, Albæ-ripæ, 496. C. 735. B. 834. B. prior Ambertæ, 1166. D. E. Ambroniaci, 275. A. Athanaci, 207. E. 276. E. Benedictionis-Dei, 306. D. S. Benigni Divion. 84. E. 378. A. B. 442. E. 459. C. 467. E. 543. C. 549. D. E. 550. A. 551. D. E. 555. A. 557. E. 653. D. 661. B. 669. A. 675. B. 679. E. 687. C. 721. A. 956. C. instr. 214. A. Besuæ, 239. E. 675. B. 710. E.
Guimondus, Cristæ, 824. A.
Guinco (Patricius) Theoloci, 830. A.
Guinet (Claudius) Cassaniæ, 302. C.
de Guise (Claudius) Cluniaci, 1160. E. 1171. D.
de Guizeu (Pontius) Insulæ-Barb. 230. A.
Gundramnus, Insulæ-Barb. 224. C.
Gunterius prior Cluniaci, 1165. C. prior Paredi. 445. B.
Guy (Georgius) S. Marg. Belnensis, 491. B. S. Steph. in ecclesia Eduensi, 441. D.
Guyet (Petrus) Buxeriæ & S. Steph. Div. decanus, 499. A.
(Philibertus) Castellionis, 777. A.

H

De HABENVILLE (Johannes) Ungiaci, 490. D.
Haiminus, Tornusii, 71. C. 564. D.
Halinardus, S. Benigni, 83. C. 85. A. 556. C. 557. C. 678. A. 706. D. Insulæ-Barb. 225. A. S. Sequani, 697. E.
de Hallenard (Johan.) S. Petri Cabil. 964. D.
de Halluyn (Johan.) S. Petri Cabil. 964. D.
de Hans (Johannes) Albæ-ripæ, 836. D.
de Haraulcourt (Gerardus) Miratorii, 298. C.
Hardingus (Stephanus) Cistercii, 984. D.
Hargenvilliers (Josephus) Septem-Fontium ord. Cist. 502. C.
Hariprandus, Morimundi, 656. A.
de Haros de Senevas (Melchior) Corbiniaci, 479. B.
Hato, Molosmi, 721. B.
de Hauteville (Andreas) Reomai, 665. D.
de la Haye (Ludov.) Septem-Font. ord. Pr. 854. B.
Hayne (Jacobus) Septem-Font. ord. Præm. 854. A.
Heirardus, Reomai, 660. A.
Heldebertus, Insulæ-Barb. 225. B.
Heldricus, Flaviniaci, 378. B. 459. A. 661. A. & Reomai.
Helgaudus, S. Steph. Divion. 537. A. 753. D. E.
Helias, Macceriarum, 928. B. S. Steph. Div. 753. D.
Helmuinus, Flaviniaci, 460. C. D. S. Sequani, 696. E.
Hennequin d'Egvilly (Michael Andreas) Macceriarum, 1035. C.
Henri (Petrus) Bellæ-villæ, 296. B. Claræ-vallis, 814. B.
Henri Duchesne (Benedictus) Morimundi, 823. C.
Henricus, Albæ-ripæ, 835. E. Belli-loci, 826. D. 846. C. S. Benigni, 681. C. 688. D. Besuæ, 710. D. Buxeriæ, 497. A. Castellionis, 773. C. D. Cistercii, 999. A. Claræ-vallis, 798. A. 801. B. 892. D. Cluniaci, 1084. B. prior Cluniaci, 1166. A. Corbiniaci, 476. D. S. Mich. Tornod., 717. C. Morimundi, 496. C. 816. D. 817. A. D. S. Sequani, 696. E. Tornusii, 915. D. Vallis caulium, 743. A.
de Henriotis (Perpetuus) prior commendat. Lariaci, 693. D.
Herbertus, Insulæ Barb. 224. C. de Moris, 843. A. Mormenti, 655. A. S. Sequani, 390. E. 573. B. 577. D. 697. A. instr. 89. E. 170. D. S. Steph. Divion. 114. A. 390. D. 443. A. 572. A. 573. B. 652. C. 681. D. 682. C. 697. B. 745. D. 755. E. 957. C. instr. 160. C. 172. D.
Heriveus, Flaviniaci, 371. C. 372. C. vide Herveus.
Herlebertus, S. Benigni, 671. E. 705. D.
Herlegaudus, S. Benigni, 529. D.
Hermannus, Vezeliaci, 468. A.
Hermenarius, S. Symphor. Ed. 438. C.
Herminius, S. Sequani, 382. B. 459. E.
Hermoldus, S. Symphor. 439. B.
Heron (N.) prior SS. Geminorum, 652. D.
Herveus, Flaviniaci, 458. D. 462. B. sancti Steph. Divion. 1022. C. Tornusii, 71. D. 72. D. 966. D. 967. A. Vergiaci, 443. A. 490. E. Ungiaci, 440. B. 488. B. instr. 21. D.
Hilderannus S. Benigni, 539. E. 671. B. 673. C. prior Cluniaci, 1164. B. an prior Cluniaci ? 1165. C.
Hildegrimus, S. Martini Ed. 451. B.
Himbertus, Cistercii, 494. C. 505. E.
Hincmarus, Reomai, 660. D.
S. Hippolytus, S. Claudii, 245. B.
de Hodicq (Franciscus) Belli-loci, 847. A. Vallis-dulcis, 841. B.
Hodricus, S. Claudii, 247. D.
de l'Hostel d'Escot (Carolus-Nicolaus) Septem-Font. ord. Præm. 854. C.
d'Houdreville (Alexander) Marciliaci, 503. E.
Hoüel de Morainville (N.) Benedictionis-Dei, 309. B.
Hubertus, Fonteneti, 493. B. S. Marcelli Cabil. 874. C. 958. B. S. Ragneberti, 255. D. Septem-Font. ord. Pr. 853. B.
Hugo, Albæ-ripæ, 846. E. 852. C. Ambroniaci, 271. E. 275. A. Athanaci, 235. D. 237. A. Belli-loci, 845. D. E. 846. A. C. Benedictionis-Dei, 306. B. instr. 25. B. C. S. Benigni, 267. B. 670. B. 809. D. 913. A. 957. C. 1148. D. Besuæ, 708. D. 709. A. 710. B. instr. 176. D. Bonifageti, 816. C Buxeriæ, 496. B. E. Castellionis, 773. C. Castricensorii, 444. A. S. Claudii, 251. D. instrum. 30. C. Cluniaci, 88. D. 90. D. 100. D. 102. C. E. 108. D. 112. C. 114. E. 126. B. 218. E. 219. A. 220. B. 272. B. 381. D. 382. E. 384. A. 389. C. 460. C. 468. B. E. 469. A. 471. A. 486. C. 487. A. 884. D. 885. C. 889. C. 903. B. 958. E. 968. D. 970. B. 1061. A. E. 1063. A. 1065. B. 1066. D. E. 1068. B. 1074. D. E. 1075. D. 1079. C. 1080. B. 1112. C. 1120. E. 1122. D. 1137. A. 1144. D. 1145. A. 1165. B. E. 1168. B. 1174. A. instr. 232. A. 286. D. 287. E. Colticensis, 442. A. Corbiniaci, 476. C. E. instr. 85. C. Firmitatis, 1023. B. 1024. C. Flaviniaci, 106. A. 384. C. 385. B. E. 386. D. 388. E. 389. A. 457. C. 460. D. 888. C. Fonteneti, 492. E. Insulæ-Barbaræ, 128. B.

226. C. D. 297. B. Longi-vadi, 838. D. Macceriarum, 913. B. S. Marcelli Cabil. 97. D. 108. C. 959. A. D. instr. 236. A. B. prior Marciniaci, 487. B. 1137. A. B. S. Marg. Belnensis, 491. A. S. Martini, Ed. 450. D. 451. C. 452. A. 489. A. 664. D. Miratorii. 297. B. C. E. 989. B. Molosmi, 721. A. D. 722. B. C. Morimundi, 818. E. 819. C. de Moris, 843. B. prior Paredi, 445. B. S. Petri Cabilon. 964. A. instr. 260. A. S. Petri Matiscon. 1115. D. Pultariensis, 728. D. 843. D. Quinciaci, 830. E. 832. A. S. Ragneberti, 207. E. 257. A. Reomai, 600. C. 662. D. 663. A. S. Rigaldi, 88. D. 200. A. 236. B. 382. C. 1063. E. 1107. B. 1173. C. 1174. C. instr. 282. A. Saviniaci, 78. A. 79. A. 225. C. 262. A. S. Sequani, 699. C. S. Steph. Divion. 439. A. 856. E. S. Stephani in suburbio Eduæ, 441. C. S. Symphor. Ed. 381. A. 439. D. 440. A. instr. 79. C. Theoloci, 826. D. Tornusii, 971. E. Vallis-Benedictæ, 303. E. instr. 24. E. Vallis-dulcis, 841. A. B. Vezeliaci. 472. C. 473. A. Ungiaci, 488. D.

Hugonet (Philibertus) Reomai, 665. E.

Huguet (Johannes) Insulæ-Barb. 233. B.

Humbertus, Athanaci, 236. C. 237. B. Bellæ-villæ, 294. D. S. Claudii, 248. B. D. 250. D. 251. A. præp. Cluniaci, 1165. A. prior Cluniaci, 1166. D. Insulæ-Barb. 225. D. S. Martini Ed. 451. A. instr. 72. A. Pultar. 562. E. 725. B. 1064. A. S. Ragneberti, 256. A. Vallis-caulium, 742. D. Vergiaci, 443. A. Ungiaci, 488. D.

Humiler (Guillelm.) prior Megabrensis, 442. C.

Hunaldus, S. Claudii, 248. A. B. 707. C. S. Mich. Tornodor. 144. A. 714. B. C. instr. 143. D.

Hunna, Reomai, 659. A. C.

Hurault (Jacobus) S. Steph. Divion. 423. D. 766. D.

(Johannes) S. Martini Ed. 423. D. 454. A.

(Robertus) S. Martini Ed. 423. D. 454. A.

de Husson (Claud.) S. Steph. Div. 766. A.

I

JACOBUS, Belli-loci, 846. E. Castellionis, 610. B. 738. A. 773. E. 831. E. Cistercii, 693. C. 818. C. 996. E. instr. 216. B. Cluniaci. 1170. E. Cristæ, 824. B. Longi-vadi, 839. B. Molosmi, 723. C. Theoloci, 826. D.

Jachiet (Hubertus) S. Marg. Belnensis, 491. E.

Jacquelini (Helias) Macceriarum, 1032. B.

Jannin de Castille (Henricus) S. Martini Ed. 454. C.

(Nicolaus) S. Benigni, Buxeriæ, S. Martini Ed. Vergiaci & Vezeliaci, 437. A. 443. C. 454. C. 475. C. 498. D. 694. C. instr. 220. C.

de Jantes (Gerardus) S. Rigaldi, 1174. C.

Jarento, S. Benigni, 101. B. 108. C. 248. B. 384. C. 460. E. 563. A. 567. A. C. 645. C. 679. D. 754. D. 888. A. C. 889. D. 948. E. 957. C. instr. 154. C. 237. A. B.

de Jarez vel de Jareys (Guill.) Insulæ-Barb. 228. A. 229. A. 1174. B.

de Jaucour (Guido) Reomai, 665. A.

(Jacobus) Fonteneti, 494. E.

(Johannes) S. Benigni, 699. D.

(Ludov.) Reomai, 665. B.

de S.t Jean de Losne (Petrus) Miratorii, 298. C.

de Jencigné (Robertus) dec. S. Cap. Divion. 856. B.

de Igiaco (Guill.) Cluniaci. 1149. E.

Ildebertus, S. Claudii, 246. C.

Ildefridus, S. Mich. Tornodor. 713. C.

Ilio, S. Justi Lugdun. 215. A. 273. A. instr. 284. D.

d'Illiers (Marcus) visus abbas Fonteneti, 494. D.

Imbert (Johannes) Cassaniæ, 302. D.

Ingelardus, Saviniaci, 260. E. 261. A.

Ingelarius, Cari-loci, 66. E. 880. 1048. A. 1107. A. 1112. D.

Ingelbaldus, Vergiaci, 442. E.

Ingelbertus, de Jugo-Dei, 281. E. S. Mich. Tornod. 714. E.

Ingelramnus. S. Benigni, 672. A. Reomai, 661. A.

Ingo, S. Benigni, 673. A.

B. Injuriosus, S. Claudii, 244. B.

Jocerannus, Athanaci, 109. E. 236. C. prior Cluniaci, 1165. B. Insulæ-Barb. 135. A. 203. A. 226. C. 294. D. 970. A. S. Petri Cabilon. 964. A. S. Rigaldi, 663. D. Tornusii, 227. A. 970. A. 1075. A. Vezeliaci, 468. B.

Joffredus, Besuæ, 709. C.

Johannes, Albæ-ripæ, 835. D. Ambroniaci, 275. C. Athanaci, 136. C. Bellæ-villæ, 137. B. 266. B. 294. E. Belli-loci. 840. D. 845. D. 846. B. D. E. Benedictionis-Dei, 306. B. E. S. Benigni, 397. C. 679. A. 683. C. 689. A. 895. C. Besuæ, 708. C. 710. C. Buxeriæ, 849. E. Cassaniæ, 300. B. D. de Chora, 447. A. Cistercii, 666. D. 997. A. 1002. D. Claræ-vallis, 806. E. 808. B. C. 819. B. E. 1000. A. 1024. E. sancti Claudii, 251. C. Corbiniaci, 477. D. Firmitatis, 1000. A. 1023. E. 1031. D. Flaviniaci, 462. D. Fonteneti, 493. B. 494. B. Longi-vadi, 839. B. Macceriarum, 1032. A. B. S. Marcelli Cabilon. 959. E. S. Marg. Belnensis, 491. A. Miratorii, 297. C. D. Molosmi, 717. C. 722. B. Morimundi, 818. E. de Moris, 844. A. B. prior Paredi, 445. B. 1142. E. 1167. D. S. Petri Cabil. 963. C. 964. B. Pultar. 726. E. Quinciaci, 831. A. C. E. 832. A. S. Regneberti, 255. A. Reomai, 658. E. 659. C. 695. E. instr. 125. D. S. Rigaldi, 1174. C. Saviniaci, 267. D. S. Sequani, 493. C. 606. B. 698. D. 699. A. B. 853. E. prior sancti Symph. Ed. 440. B. C. Theoloci. 825. E. 826. C. D. Tornusii, 250. E. Vallis-caulium, 743. A. Vallis-dulcis, 841. A. Vallis-Schol. 781. D. 785. B. Vezeliaci, 473. B. D.

de Joigny (Hugo) Quinciaci, 832. E.

Joly (Barthol.) Caritatis ad Lesinias, 848. C.

Jotsaldus, S. Claudii, 247. D.

Jouffroy de Goussans (Franciscus) Theoloci, 829. D.

d'Iranci (Adrianus) Quinciaci, 832. B.

Isartus, Cassaniæ, 303. C.

Isembardus, Molismi, 737. A.

Isnido vel Ismio, Ambroniaci, 119. A. 237. A. 272. D. instr. 16. C.

Iterius, Molosmi, 721. E. Saviniaci, 79. C. 91. A. C. 199. A. 225. D. 235. D. 262. D. 265. A. instr. 7. E.

Juif (Antonius) dec. S. Cap. Div. 857. D.

Juliani (Johannes) Cassaniæ, 301. D.

Julianus, Insulæ-Barb. 222. B.

Julien (Johannes) Bellæ-villæ, 295. A.

Ivo, Cluniaci, 204. C. 1081. B. 1168. C. 1174. C. prior Cluniaci, 1166. A. B. 1168. C.

Jurain (Johannes) Vezeliaci, 475. C.

de Jusseio (Jacobus) Molismi, 739. E.

(Johannes) Theoloci, 827. B.

Justinus, Fonteneti, 493. A.

de S. Justo (Stephanus) Saviniaci, 268. B.

Justus, Saviniaci, 260. A. E.

de Juyeu (Ludov.) Bellæ-villæ, 295. A.

K

KLODEBERTUS, Insulæ-Barbaræ, 225. B.

de Kneringhen (Bertrandus) Flaviniaci, 463. E.

L

De LAC (Johannes) Cassaniæ, 301. B.

de Lage (Claudius) prior Cluniaci, 1172. C.

(Edmundus) Fonteneti, 495. A.

de Lagniis (Matthæus) Molosmi, 722. D.

de Laignes (Johannes) Fonteneti, 493. E. S. Mich. Tornodor. 717. E.

Lambert (Henricus) Albæ-ripæ, 836. B.

Lambertus, Cistercii, 816. D. 986. E. instr. 182. E. Corbiniaci, 476. C. an Macceriarum? 1031. C. S. Marcelli Cabil. 959. B. S. Martini Ed. 451. E. Morimundi, 816. D. 986. E. prior S. Petri Matiscon. 1115. E. Pultar. 725. D. 732. C. instr. 152. C. Vallis-caulium, 743. D.

de Landore (Guill.) Insulæ-Barb. 230. D.

de Landreville (Erardus) Caritatis ad Lesinias, 848. A.

Landricus, Bellæ-villæ, 294. C. sancti Petri Matisc. 1115. C. Pultariensis, 726. C.

Langdou de la Villeneuve (Bernardus Lud. Eleonorius) Longi-vadi, 839. E.

Langley (Jacobus) S. Steph. Divion. 489. D. 765. C. 766. A.

Lanterius, S. Benigni, 544. A. 673. C.

Larcher (Nicolas) Cistercii, 1018. E.

Largentier (Johannes-Bapt.) de Moris, 844. D.

Larget (Blasius) Cistercii & Marciliaci, 503. D. 1008. A. B.

de Lariere (Philip.) prior Cluniaci, 1170. B.

Larrige (Antonius) de Jugo-Dei, 283. B.

de Latzague (Bertrandus) Castellionis, 776. B.

de Laval (Andreas) Ungiaci, & dec. S. Cap. Divion. 489. E.

de Laubespin (Antonius) prior sancti Petri Matisc. 1116. C.

(Simon) Flaviniaci, 463. B.

de Lauduno (Bernardus) Claræ-vallis, 809. B.

Laveau (Henricus) Marciliaci, 503. E.

de Laviaco (Jocerandus) Athanaci, 238. B.

Laurencin (Johannes) Vallis-Bened. 304. C.

de S.t Laurent de la Roche (Steph.) Miratorii, 298. A.

de Laurentiis (Claudius) prior Cluniaci, 1171. D.

Laurentius, Belli-loci, 846. C. Claræ-vallis, 804. E. Vallis-caulium, 743. C.

Lauverjat (Guill.) Vezeliaci, 475. D.

Lebaldus, Tornusii, 129. E. 969. D.

Leger (Johannes) Quinciaci, 833. A.

Lamperiere (Philibertus) prior Cluniaci, 1172. C.

Lenet (Philippus) Vallis-caulium, 744. D.

(Philippus Bernardus) Vallis-Scholar. 795. D.

Lenet de Laré (Henricus) Castellionis, 776. E.

de Lenoncour (Philippus) Reomai & Ungiaci, 490. A. 667. C.

(Robertus) Tornusii, 975. E. 976. A.

de Lenthené (Elionus) Besuæ, 711. A.

Lento, Saviniaci, 263. C.

Leobardus, Saviniaci, 268. A.

Leobonius, S. Justi Lugdun. & Insulæ-Barb. 215. A. 224. E.

Leopardinus, Reomai, 659. C.

de Leriaco (Guido) Ungiaci, 489. B.

de Leval (Andreas) Ungiaci & dec. S. Cap. Div. 858. D. 1007. E. vide de Laval.

de Levecour (Johan.) Morimundi, 820. B.

Levis (Antonius) Benedictionis-Dei, 307. D.

de Levis (Gilbertus & Martialis) Albæ-ripæ, 837. A.

Leutaldus, S. Claudii, 247. D.

Leuterius, S. Marcelli Cabilon. 876. B. 958. B. instr. 224. B.

de Lexintonia (Stephanus) Claræ-vallis, 806. A.

Licinius, Insulæ-Barb. 221. D. 223. D.

de Lieneville (Johannes) Theoloci, 827. E.

de Lingonis (Laurentius) Vallis-Schol. 785. B.

de Livron (Carolus) Ambroniaci, 280. D.
(Franciscus) Ambroniaci, 280. B. C.
(Jacobus) Morimundi, 821. C.
de Lona (Humbertus) Cistercii & Morimundi, 821. A.
le Long (Ludov. & Petrus) Septem-Font. ord. Cist. 500. C.
de Longa-villa (Johannes) Vallis-caulium, 743. E.
de Longueil (Guill.) Belli-loci, 847. B.
de Longueval (Hugo & Petrus) Benedictionis-Dei, 307. A.
de Longvic (Claudius) S. Benigni, Besuæ, Fonten. Longi-vadi, Pulteriarum, S. Steph. Divion. & Vallis-Schol. 495. A. 635. A. 693. E. 712. A. 728. D. 767. A. 788. B. 839. D.
(Ferdinandus) S. Claudii, 253. C.
Loppin (Ludov.) Cistercii, 1016. D.
de Lorraine (N.) card. Fonteneti, 495. A.
(Carolus) Buxeriæ, 498. B. Cluniaci, 1160. E. S. Mich. Tornodor. 719. C. Vezeliaci, 475. C.
(Johannes) Cluniaci, 1160. C. 1171. C.
(Ludovicus) Castellionis, 776. A. Cluniaci, 1161. B. 1171. E. S. Petri Cabil. 964. D. Tornusii, 977. B.
de Lorrois (Johannes) S. Mich. Tornodor. 718. A.
Lotarius, Reomai, 660. C.
de Louvain (Claudius) Besuæ, 711. D.
de Louvemont (Petrus) Albæ-ripæ, 836. B.
Loysier (Johannes) Cistercii, 1009. B.
de Lozier (Philippus) prior Cluniaci, 1170. B.
Lucas, Cari-loci, 845. B. C. instr. 181. C. 182. A. D. 187. C.
Lucas (Petrus) prior Cluniaci, 1172. B.
Lucquet de Liella (Adrianus) Theoloci, 829. A.
Ludovicus, Ambroniaci, 271. A. Tornusii, 1157. E.
de Lugny (Guido) Reomai, 665. D.
(Guillelmus) prior Cluniaci, 1168. D.
(Johannes) Tornusii, 972. B.
de Lugniana (Augustinus Eistensis) S. Claudii, 252. D.
S. Lupicinus, S. Claudii, 212. A. 242. D.
de S. Lupo (Johannes) Albæ-ripæ, 835. E.
Lupus, Insulæ-Barb. 223. A. S. Martini Ed. 448. E. 449. A. S. Petri Cabilon. 869. D. 961. E.
de Lustriaco (Johannes) Saviniaci, 267. E.
de Lusy (Petrus) Vallis-Schol. 785. D.
de Luxembourg (Theobaldus) Morimundi, 821. A.
de Luyriaco (Petrus) S. Ragneberti, 256. B.

M

MACÉ (Guillelmus) Cerviduni, 445. D.
Macelinus, Septem-Font. ord. Pr. 853. D.
de Machault (Franciscus) Morimundi, 823. B.
de Macheco (Guillelmus) Reomai, & dec. S. Cap. Divion. 651. C. 666. E. 667. A. 858. B.
(Odo) dec. S. Cap. Divion. 858. B. C.
de Macheco de Premeaux (Paulus-Francisc.) S. Marg. Belnensis, 491. E.
de la Magdelaine (Claudius) prior Cari-loci, 426. D. 1113. B. 1175. A. Cerviduni, 446. A. prior Marciniaci, 487. B. 1113. B. S. Rigaldi, 1174. D. 1175. A. prior S. Symphor. Ed. 426. D. 440. E. prior Vergiaci, 443. B.
(Franciscus) prior S. Symphor. Ed. 437. C. 440. E.
(Johannes) prior Cari-loci, 1113. A. 1171. A. 1174. E. prior Cluniaci, 424. B. 960. D. 1171. A. 1174. E. Cluniac. abbas designatus, 1160. A. E. S. Rigaldi, 1171. A. 1174. E.
(Robertus) designatus Castellionis, 775. C.

Maghoaldus, Flaviniaci, 455. C.
Maguin (Patritius) Theoloci, 830. A.
Maignicourt (Hugo) Quinciaci, 832. E.
de Mailly (Franciscus) Flaviniaci, 465. D.
(Garnerius) S. Steph. Divion. 754. A.
Mainardus, de Moris, 726. B. 842. E. 843. B.
S. Maiolus, Cluniaci, 74. B. 75. B. 78. C. 222. C. 225. A. 376. D. E. 444. C. 467. E. 549. C. 661. A. 669. A. 677. E. 704. C. 706. A. 880. E. 881. A. C. 948. D. 958. D. 962. B. 1053. B. D. 1055. E. 1056. E. 1126. D. 1127. C. 1129. A. 1164. C. E. instrum. 226. E. Reomai, 661. A.
de Maisonconte (Hugo) Corbiniaci, 477. E. Vezeliaci, 474. B.
de Malartie (Guill.) S. Steph. Divion. designatus, 769. A.
de Malestroir (Guillel.) Vezeliaci, 474. D.
Maletête (Jacobus) dec. S. Cap. Divion. 859. E.
de Maligniaco (Johan.) Molosmi, 722. D.
Malion (Johannes) Vallis-caulium, 744. A.
de Malovicino (Jacobus) Ambroniaci, 277. D.
Manasserius, Vallis-caulium, 743. E.
Manasses, S. Benigni, 549. C. 675. A. B. instr. 137. A. Flaviniaci, 358. D. 456. B. 475. E. instr. 44. E. 58. B.
de Mandelot (Georgius) Caritatis ad Ledinias & Molosmi, 723. C. 848. B.
Mandoville (Johannes) Castellionis, 775. A.
de Mandra (Franciscus) coadjutor Theoloci, 829. C.
(Guillelmus) Theoloci, 829. A.
Manegaudus, S. Mich. Tornod. 714. E.
de la Mar (Petrus) prior major S. Claudii, 254. A.
de S. Marcel (Thomas) Belli-loci, 846. E.
Marcellus card. Crescentius, Ambroniaci, 279. D.
de la Marche (Henricus) S. Petri Cabilon. 964. B.
(Hugo) Castellionis, 774. D.
(Johannes) S. Benigni, & S. Petri Cabil. 691. B. 964. B.
de Marcillis (Johan.) dec. S. Cap. Divion. 857. C.
de Marcilly (Durandus) Firmitatis, 920. C. 1025. A.
(Johannes) Firmitatis, 1024. D. 1025. A. B.
(Petrus) Firmitatis, 1025. B. D. prior S. Symphor. Ed. 425. B. 440. D.
(Stephanus) Firmitatis, 1025. D.
Marculfus, S. Nicetii Lugd. 214. B.
de Mardoto (Guido) Albæ-ripæ, 836. B.
de Marcio (Simon) de Moris, 844. C.
Marescalli (Georgius) S. Ragneberti, 257. C.
(Johannes) S. Ragneberti, 257. D.
(Ludovicus) S. Ragneberti, 257. B.
Moret (Johannes) Vallis-Bened. 303. D. instr. 22. E.
des Marets (Petrus) S. Benigni, 695. C.
Margueron de Poiley (Gerardus) Maceriarum, 1032. D.
(Petrus) Maceriarum, 1032. E. 1033. A.
Marianus, Flaviniaci, 457. A.
Marie (Guillelmus) Marciliaci, 503. D.
de Marigny (Johannes) S. Martini Ed. 453. A. S. Steph. Divionensis, 440. C. S. Symphor. Ed. 762. C. 763. A.
de Marilleis (Jacobus) Vallis-Schol. 785. D.
Marin (Johannes) prior Cluniaci, 1172. D.
Marion de Druys (Carolus) S. Sequani, 703. B.
de Marmont (Johannes) prior S. Petri Matisc. 1116. B.
de Mars (Guill.) prior S. Petri Matiscon. 1116. A.
Martin (Humbertus) Cistercii & Morimundi, 1004. B
(Laurentius) Theoloci, 829. C.

de Martiniaco (Johannes) Cistercii, Claræ-vallis & Morimundi, 809. E. 820. C. 1002. A.
Martinus, Fonteneti, 493. C. Insulæ-Barb. 222. C. de Moris, 844. B.
de Marxelly (Petrus) prior regul. S. Symph. Ed. 440. D.
de Marze (Andreas) Insulæ-Barb. 229. D.
du Mas (Johannes) S. Rigaldi, 1175. A.
Mascharus, Reomai, 659. D.
de Masle (Felix) Marciliaci, 503. D. 767. C.
de Maslinges (Hugo) Pultar. 726. D.
de Masso (Humbertus Antonius) Vallis-Bened. 305. B. D.
(Johannes & Petrus) Vallis-Bened. 304. E.
Masson (Claudius) Morimundi, 822. C.
Mastini de la Merlu (Guill.) Vallis-Bened. 304. D.
Mathe (Franciscus) Vallis-dulcis, 841. D.
de Matiscone (Barthol.) Molosmi, 719. D.
Matthæus, Claræ-vallis, 820. C. 836. A. Maceriarum, 1031. E.
Maudcourant (Petrus) Albæ-ripæ, 836. D.
Maurelius, Reomai, 659. E.
Maurinus, S. Benigni, 670. B.
Maximinus, Insulæ-Barb. 221. D. 223. C. Reomai, 660. B.
Maximus, Insulæ-Barb. 21. A. 222. E.
de May (Bertrandus) Corbiniaci, 477. C.
Mazarini (Julius) S. Benigni, 695. Cluniaci, 1162. D. S. Sequani, 703. A.
S. Medericus, S. Martini Ed. 449. C.
de Mege (Guill.) Morimundi, 821. B.
de Melan (Hugo) Pultar. 728. A.
de Meldun (Nicolaus) Vezeliaci, 474. B.
de Melgueil (Pontius) Cluniaci, 1134. A.
Meline d'Aulnoy (Thomas) Albæ-ripæ, 836. C.
de Mello seu Melloto (Guill.) Vezeliaci, 471. B.
Menes (Petrus) prior Cluniaci, 1171. A.
Mercator, dec. S. Cap. Div. 856. B.
de Mercorio (Guill.) Tornusii, 968. A.
(Odilo) Cluniaci, 1128. D.
le Merlet (Vincentius) Vallis-caulium, 744. A.
Meroaldus, S. Martini vel S. Symphor. Ed. 449. B.
de Meruffel (Michael) S. Martini Ed. 452. C.
Meschet (Ludov.) Caritatis ad Ledinias, 848. C.
de Megrigny (Ludov. & Matthæus) Quinciaci, 833. B.
(Petrus Antonius) Cerviduni, 446. D.
de Meso (Aubertus) Molosmi, 722. C.
de Messey (Eduardus) Insulæ-Barb. 231. D.
de Metel de Bois-robert (Franciscus) Castellionis, 776. D.
de Meyre (Ludov.) Marciliaci, 503. D.
Michael, Longi-vadi, 839. B. de Moris, 843. D.
Michel (Laurentius) Vallis-Schol. 780. D. 789. D.
Michotte (Steph.) S. Steph. Div. 758. B.
de Migneux (Henricus) Cassaniæ, 303. A.
Mignot (Petrus) Quinciaci, 832. C.
Milleres (Johannes) dec. S. Cap. Div. 859. C.
Milo, S. Benigni, 688. E. Besuæ, 706. A. 1056. D. Cristæ, 823. E. Flaviniaci, 462. C. Megabrensis, 442. C. 458. E. S. Mich. Tornodor. 699. A. 716. C. de Moris. 844. A. Pultar. 726. E. 727. A. Quinciaci, 831. A. Reomai, 661. C. Saviniaci, 125. B. 265. B. S. Stephani Divion. 588. A. 591. D. 855. A.
Milon (Carolus) Reomai, 667. E.
S. Minausius, S. Claudii, 243. B.
de Miolans d'Urtieres (Anthelmus) S. Ragneberti, 256. D. 276. C.
(Urbanus) an S. Ragneberti, 257. D.
le Mire (Lupinus) Claræ-vallis, 812. B.
de Mirmande (Iterius) Cluniaci, 1152. C.
Mitte de Chevrieres (Jacobus) Ambroniaci & Cassaniæ, 277. C. D. 301. E.

de Mocquor (Erardus) Cerviduni, 446. A.
de Modon (Petrus) Vezeliaci, 474. B.
Moduinus, S. Georgii Lugdun. 359. C. Reomai, 361. E. 660. B.
de Molario (Petrus) Ambroniaci, 239. D. 276. E.
Monardus, S. Sequani, 697. E.
Monoculus (Petrus) Claræ-vallis, 801. E. 803. A.
de Montagu (Alexander) S. Benigni & Flaviniaci, 463. B. 690. C.
(Guillelmus) Cistercii, 995. A.
(Hugo) S. Sequani, 700. A.
(Odo) S. Sequani, 700. C.
(Petrus & Guillelmus) an Firmitatis ? 1024. A.
de Montbar (Guillelmus) Fonteneti, 493. E.
de Montbelet (Johannes) Tornusii, 972. A.
de Montboissier (Armannus) prior Cluniaci, 122. B. 1137. E. 1167. A.
(Heraclius) S. Justi Lugdun. 215. A.
(Petrus Venerabilis) Cluniaci, 121. C. 122. B. D. 124. D. 395. D. 469. D. E. 470. E. 486. D. 487. B. 575. A. 721. C. 1112. E. 1120. E. 1136. A. B. C. E. 1137. D. 1145. C. 1166. D. 1167. A.
(Pontius) Vezeliaci, 122. B. D. 469. D. 1137. E.
de Monconis (Hugo) S. Benigni, 691. D.
de Mongin (Edmundus) S. Martini Eduensis, 454. D.
de Mongongis (Guillelmus) Ungiaci, 489. B.
de Monte (Adam) Athanaci, 239. D.
(Antonius) S. Ragneberti, 258. A.
(Johannes-Maria) S. Ragneberti, 258. A.
de Monte calerio (Petrus) Firmitatis, 1024. B.
de Monte-ferrando (Humbertus) S. Petri Cabil. 964. C.
de Monte-ferrato (Theodorus) Ambroniaci, 278. A.
de Monte S. Johannis (Guido) Flaviniaci, 463. A.
de Monte-regali (Hugo) Cluniaci, 1146. E.
du Montet (Guillelmus) Flaviniaci, 465. B.
de Montmayeur (Claudius) S. Ragneberti, 257. A.
(Hugo) S. Ragneberti, 256. D.
de Montmorency (Franciscus) Molismi, 741. B.
de Montsaulnin (Carolus I. & II.) Cerviduni, 445. E.
Moran (Nicolaus) de Chora, 447. C.
Morand (Dreux *latinè* Drogo) ambit abbatiam S. Steph. Divion. 765. A.
Morannus, Miratorii, 297. C.
Morel (Franciscus Philippus) Molosmi, 723. E.
(Johannes) de Moris, 844. C.
(Stephanus) Besuæ, 711. C.
Morelli (Hugo) dec. S. Cap. Div. 857. C.
(Petrus) S. Claudii, 252. C. D. E.
(Stephanus) Ambroniaci, 278. D.
de Morey (Petrus) Buxeriæ, 499. A.
de S.t Moris (Antonius) major prior S. Claudii, 254. B.
(Jacobus) Theoloci, 828. C.
(Johannes) Miratorii & major prior S. Claudii, 254. B. 298. E. 299. A.
(Stephanus) Ungiaci, 489. D.
Morizet (Thomas) Vallis-Schol. 788. E.
Morot (Lazarus) S. Petri Cabil. 964. D.
Motard (Hugo) Septem-Font. ord. Cist. 500. C.
Motier de la Fayette (Johan. Franciscus) S. Sequani, 703. C.
Motoiers (Rodulfus) Longi-vadi, 838. B.
Motuinus, S. Georgii Lugdun. 213. C.
Moudin (N. Quinciaci, 833. C.
de Mouxy (Jacobus) prior Cluniaci, 1169. E. Nantuaci. 1158. D.
de Mugneto (Guido) prior Gigniaci, 297. A.
(Petrus) S. Ragneberti, 256. A.
(Stephanus) Ambroniaci, 276. C.
Muleta (Stephanus) Bellæ-villæ, 295. B.
Mummolus, Reomai, 522. B. 659. B.
Munier (N.) S. Marcelli Cabilon. 960. A.
Mynaut (Carolus) Vallis-dulcis, 841. D.

N

NAANDUS, Theoloci, 834. D.
de Nagu de Varennes (Alexander) de Jugo-Dei & prior S. Marcelli Cabil. 283. C. 960. C. præp. S. Petri Matiscon. 1116. B.
(Rogerius) de Jugo-Dei, 283. B.
de Nancusia (Hugo) S. Claudii, 250. A. B.
de Nant (Theobaldus) S. Steph. Divion. 762. B.
Nantelmus, Castellionis, 773. A.
de Nanthon (Antonius) Bellæ-vallis, 841. B. Vallis-dulcis, 841. B.
Nardunus, S. Marcelli Cabilon. 959. C.
de Narteau (Johannes) Caritatis ad Lesinias, 848. B.
Natalis, Theoloci, 825. E.
Nepveu (Antonius) Vallis-caulium, 744. B.
de Nerestang (Claudius) Benedictionis-Dei, 307. D. Insulæ-Barb. 233. C.
(Antonius) Insulæ-Barb. 233. C.
de Nattancourt de Haussonville (Franciscus) Cassaniæ & Athanaci, 303. A.
(Franciscus-Henricus) Athanaci & Cassaniæ, 241. C.
de Neuville-de-Villeroy (Camillus) Athanaci & Insulæ-Barb. 195. E. 226. A. 233. D. 241. B. C.
(Ferdinandus) Bellæ-villæ, 296. C.
de Nicey (Claudius) Cariloci, 740. D.
(Johannes & Petrus) Molosmi, 722. E.
(Stephanus) S. Mich. Tornodor. & Molosmi, 717. E. 718. C. 719. A. 722. D. E.
Nicodemus, Theoloci, 825. D.
Nicolaus, Belli-loci, 845. E. 846. A. Buxeriæ, 495. E. dec. S. Cap. Divion. 683. E. 697. E. 855. E. instr. 187. A. 193. D. Cassaniæ, 301. A. Castellii, 492. D. 580. A. 772. D. E. 774. A. instr. 173. B. Cistercii, 941. D. Firmitatis, 962. E. 1023. A. Flaviniaci, 462. D. 686. B. S. Martini Ed. 451. E. Miratorii, 297. C. 1031. A. Molosmi, 721. C. Morimundi, 818. C. de Moris. 726. B. 843. D. E. S. Petri Cabilon. 963. C. Septem-Font. ord. Pr. 853. D. E. Tornusii, 972. D.
Nicot (Petrus) Marciliaci, 503. E.
Nivardus, S. Benigni & S. Sequani, 684. C. 697. E. instr. 95. C. Molosmi, 721. C.
Nivelle (Petrus) Cistercii, 945. E. 1014. B.
Nivelo, Molismi, 715. D.
de Nivernis (Johannes) Cerviduni, 445. D.
(Robertus) Corbiniaci, & præp. Flavin. 459. A.
Norbaldus, S. Claudii, 247. C.
Norbertus, Insulæ-Barb. 224. D. Vallis-dulcis, 840. C.
Norgaudus, Pulteriarum, 725. A.
de Nova-villa (Innocentius) Flaviniaci, 463. C.
du Noyer (Hugo) Castellionis, 775. A.
de Nucheze (Jacobus) S. Steph. Divion. 768. D. E. 945. C.
Nugeti (Nicolaus de Castro-novo) prioratum Cluniaci recusat, 1169. B.
Nugues (Ludov.) prior S. Symphor. Ed. 441. A.

O.

OBERTUS, prior S. Symphor. Ed 440. B. *vide* Otbertus.
de Ochies (Gualterus) Cistercii, 992. C.
Odericus, S. Claudii, 247. D.
Odidoardus, S. Martini Ed. 451. A.
Odillo, Ambertæ, 220. C. Besuæ, 708. C. Cluniaci, 78. C. 79. C. 82. C. D. 83. A. 220. C. 235. E. 262. D. 265. B. 376. E. 377. A. 379. B. D. 442. B. 445. A. B. 479. B. 644. C. 677. D. 882. A. 956. D. 958. D. 968. A. 1057. A. 1058. A. 1059. B. 1060. B. 1105. E. 1117. C. 1128. B. instr. 79. A. abbas ecclesiæ Matiscon. 1105. E.
Odo, Benedictionis-Dei, 306. A. Besuæ, 706. E. S. Claudii, 247. E. Cluniaci, 220. B. 882. E. 1111. D. 1113. A. 1119. D. 1123. E. 1164. B. prior Cluniaci, 1168. B. Firmitatis, 1023. A. Flaviniaci, 369. B. 382. B. 459. E. Fonteneti, 493. D. Insulæ-Barb. 225. B. Molismi, 736. A. E. 803. E. Morimundi, 816. D. S. Petri Matiscon. 1056. A. 1114. E. Pultariensis, 682. C. 726. A. Reomai, 609. E. 611. B. 661. C. 664. A. B. S. Sequani, 604. B. D. 698. C. Theoloci, 826. A. Tornusii, 967. C. Ungiaci, 489. B.
Odoleus, S. Benigni, 670. B.
Ogerius, Insulæ-Barb. 225. E. 885. C. 956. C. *vide* Otgerius.
Oliverius, Maceriarum, 1031. C. D. Quinciaci, 831. B. S. Sequani, 400. A. 698. B.
Olivier (Ricardus) Ambroniaci, 278. B.
S. Olympius, S. Claudii, 244. A.
Omarus, Insulæ-Barb. 228. E.
Opizo, Firmitatis, 1021. A.
Ornot de Pichange (Aimo) Miratorii & Morimundi, 821. E.
Osaldus *vel* Othardus, S. Martini Ed. 451. B. 452. A. instr. 79. A.
Otbertus, præpos. Flaviniaci, 369. E. 458. C. S. Margaritæ Belnensis, 490. D.
Otgerius, Athanaci, 237. A. instr. 284. D. prior Cluniaci, 1167. C.
Otho, S. Benigni Divion. 619. A. instrum. 213. E.
Otho Frisingensis, Morimundi, 815. D.

P

PAGANUS, Maceriarum, 1030. B.
le Paige (Claudius) Cerviduni, 446. B.
(Petrus) Cerviduni, 446. A.
Pajot (Nicolaus) Cassaniæ, 303. B.
de la Palu (Johannes) Athanaci, 239. D. 291. D.
(Ludov.) Ambroniaci & Tornusii, 277. A. C. 974. C. D.
Panto, S. Benigni, 674. B.
Papon (Johannes) prior Cluniaci, 1171. D.
Paré (Guido) Cistercii 990. A.
Paris (Claudius) Vallis-Schol. 795. A.
Parisius, Longi-vadi, 839. A. Miratorii, 297. E. Vallis-Schol. 785. B.
de Pas de Feuquieres (Philibertus-Carolus) S. Petri Cabilon. 965. A.
du Pasquier (Simon) Miratorii, 297. E.
Pastelle (Guido) Vallis-caulium, 743. E.
Pastorelli (Antonius) de Jugo-Dei, 282. D.
Pelerin (Johannes) S. Petri Cabilon. 964. B.
Pelletier (Johannes) Septem-font. O. C. 500. B.
du Perne (Johannes) de Jugo-Dei, 282. E.
(Laurentius vel Mauricius) de Jugo-Dei, 283. A.
Pernot des Crots (Andochius) Cistercii, 1019. C.
Peronde (Johannes) Vallis-schol. 287. E.
de Perreria (Odo) prior & abbas Cluniaci, 1158. B. 1168. E.
Perret (Nicolaus) Albæ-ripæ, 836. D.
Perriere (Radulfus & Thomas) S. Rigaldi, 1174. D.
Perrot (Edmundus) Cistercii, 1019. B.
(Johannes & Nicolaus) Vallis-Schol. 785. D. E.
de Perusse d'Escars (Annas) S. Benigni, Molismi & Pultar. 728. D. 741. A.
(Carolus) Besuæ, 712. A.
Petit (Claudius) Firmitatis, 1028. B.
(Johannes) Cistercii, 1017. D. Marciliaci, 503. E.
Petit-Jean (Johannes) S. Martini Ed. 453. B.
Petit-Martin (Michael) Bellæ-Villæ, 295. B.
Petit-pied (Antonius) Vallis-Schol. 794. D. 795. A. B.

de Petra-viva (Simon) de Jugo-Dei, 283. A.
de S. Petro (Johannes) Firmitatis, 1025. E.
Petrus, Albæ-ripæ, 838. E. 839. A. Ambroniaci, 207. E. Athanaci, 241. D. Bellæ-villæ, 227. C. 294. D. S. Benigni, 249. D. 434. A. 574. B. 589. D. 590. C. D. 601. C. D. 682. B. D. 684. C. 685. D. 689. C. 697. E. 698. A. 708. C. E. 761. C. instr. 29. A. Besuæ, 708. D. Buxeriæ, 393. B. 496. A. 497. A. 1021. D. dec. S. Cap. Divion. 760. D. Cassaniæ, 299. E. Castri-Censorii, 444. A. Cistercii, 988. E. 989. E. Cluniaci, 115. E. 116. E. 248. C. 255. E. 273. A. 1021. C. 1167. A. instr. 15. C. Crissæ, 824. A. Firmit. 1021. A. 1023. B. instr. 238. E. Flavin. 465. E. Fonten. 493. B. D. Insulæ-Barb. 228. E. 971. E. de Jugo-Dei, 207. B. 209. A. 282. C. D. Longi-vadi, 839. A. B. S. Martini Ed. 452. D. S. Mich. Tornodor. 715. C. 717. A. Miratorii, 297. D. Molosmi, 721. E. 722. C. Morim. 817. C. D. Nantuaci, 216. B. 1166. D. S. Petri Cabil. 393. A. 962 D. 1021. D. S. Petri Matisc. 1115. E. Pulteriarum, 727. A. Quinciaci, 832. B. S. Ragneberti. 256. A. 257. A. 276. A. Reomai, 578. B. 580. A. 582. B. 662. A. 748. A. 750. A. instr. 173. B. 181. A. Saviniaci, 268. A. Septem-font. ord. Pr. 853. D. S. Sequani, 698. E. 765. D. S. Steph. Divion; 604. C. 685. E. 826. B. Theoloci, 826. B. 827. C. Tornusii, 88. E. 116. D. 121. A. 395. C. E. 968. C. 969. A. 970. B. 1021. D. 1133. A. instr. 232. A. Vallis-dulcis, 841. A. Vezeliaci, 472. E.
de Peyrinis (Radulfus) Claræ-vallis, 141. C.
Phelyppeaux de la Vrilliere (Petrus Balthasar & Michael) Quinciaci, 833. C.
Philetus, Insulæ-Barb. 15. B. 222. B.
Philibert (Ignatius) prior Cluniaci, 1172. B.
Philibertus, Firmitatis, 1020. D. E. instr. 238. D. Morimundi, 821. A.
Philippus, S. Benigni, 128. E. 584. A. 646. D. 662. C. 682. E. 708. D. instr. 21. A. D. 175. E. 180. B. 181. B. Claræ-vallis, 807. A. Corbiniaci, 410. A. 477. C. S. Marcelli Cabil. 949. D. 959. C. S. Martini Ed. 451. E. S. Sequani, 669. E. 1153. A.
de Pichangis (Amedeus) Miratorii, 298. B.
Pierron (Franciscus) Quinciaci, 833. A.
Pillard (Matthæus) Claræ-vallis, 810. A.
du Pin (Johannes) Cluniaci, 1155. C.
de Pinis (Radulfus) Claræ-vallis, 804. E.
Pioche (Donatus & Johannes) Cassaniæ, 302. B. C.
Piqueron (Petrus) Pultar. 728. A.
de la Place (Mauricius) Molismi, 740. A. B.
B. Placidus, S. Symphor. Ed. 438. E.
de Plamben (Guido) Maceriarum, 1031. A.
de la Platriere (Paulus) Corbiniaci, 478. C.
du Plessis de Richelieu (Alfonsus) Reomai, 668. A.
(Armandus-Johannes) Cistercii & Cluniaci, 1014. D. 1161. E. 1162. A.
de Plomberiis (Ægidius) Buxeriæ, 497. D.
de Poigni (Johannes) Vallis-caulium, 743. D.
Poissenot (Hugo) dec. S. Cap. Div. 857. A.
Polette (Stephanus) Septem-Font. O. C. 500. E.
de Pomeroy vel de Pomiers (Josserandus) Vezeliaci. 474. B.
de Pommeriis (Guillelmus) prior Cluniaci, 1168. D.
(Petrus) Bellæ-villæ, 294. C.
de Ponceton (Claudius) de Jugo-Dei, 283. B.
Ponsardus, S. Steph. Divion. 856. E.
de Pontalier (Alexander) S. Steph. Divion. 763. E.
(Jacobus) Cari-loci, Bellæ vallis, Cistercii & Morimundi, 821. D. 858. D.
de Ponteville (Johannes) Molismi, 739. C.
Pontius, Athanaci, 236. E. instr. 284. B. Bellæ-vallis, 578. B. Bellæ-villæ, 294. C. Besuæ, 698. A. 709. B. Cassaniæ, 300. E. Claræ-vallis, 801. B. Cluniaci, 113. D. 114. C. 168. B. 1166. B. Nantuaci, 216. A. Saviniaci, 201. B. 237. A. 264. B. instr. 14. B. 284. D. S. Sequani, 606. B. Tornusii, 970. B. Vallis dulcis, 840. C. Vezeliaci, 393. A. D. 394. A. E. 395. A. B. C. D. 468. D. 470. B. 490. D. 492. E. 496. B. 582. E. 583. A. 715. D. 1021. D. 1140. E. Ungiaci, 489. A.
de Pontoise (Guill.) Cluniaci, 1147. B.
(Johannes) Cistercii, 998. D.
de la Porte (Hugo) S. Sequani, 699. A.
Pot (Georgius) S. Mich. Tornodor. 718. B.
Povere (Guill.) Corbiniaci, 478. B.
de Poulengy (Laurent.) Vallis-Schol. 783. B.
de Poupet (Andreas) S. Petri Cabil. 934. B. 964. C.
(Johannes) S. Petri Cabil. 964. D.
du Pré (Franciscus) S. Mich. Tornod. 719. E.
le Prestre (Ludov.) Bellæ-villæ, 296. C.
de Preudhomme (Claudius) S. Ragneberti, 258. D.
Prevost de Sessac (Antonius, Castellionis, 776. A.
de S.t Priest (Antonius) Vallis-Bened. 304. D.
le Prince (Stephanus) Buxeriæ, & dec. S. Cap. Divion. 498. B. 693. C. 858. C.
Profit (Nicolaus) Caritatis ad Lesinias, 848. C.
Proth (Johannes) Vallis-Schol. 785. E.
de Prouvotz de Pelouzay (Philippus-Ludov.) Theoloci, 829. E. 830. A.
Pucelle (Renatus) Corbiniaci, 479. C.

Q

De QUINCÉ (Armandus) Buxeriæ, 498. E.
de Quinciaco (Guido) de Jugo-Dei, 282. A.
Quincrit (Johannes) dec. S. Cap. Divion. 856. B.
Quintinus (Carolus) Molosmi, 723. C.

R

De RABASTENS (Johannes Pilus fortis) Insulæ-Barb. 230. D.
Rabby (Guido) dec. S. Cap. Divion. 857. A.
Rabutin (Franciscus) Vallis-caulium, 744. C.
(Guido) Vallis-caulium, 744. D.
(Michael Celsus Rogerius) Flaviniaci, 465. E.
(Sebastianus) Reomai, 667. A.
Radulfus, Fontaneti, 492. E. *vide* Rodulfus.
Raguier (Johannes) de Moris, 844. D.
Raimbaldus, Albæ-ripæ, 833. E. instrum. 169. B.
Raimundus, Benedictionis-Dei, 306. D. S. Benigni, 663. B. 686. A. 698. D. Pultar. 727. B. Reomai, 452. E.
Rainaldus, Athanaci, 235. C. Cassaniæ, 301. B. Cistercii, 296. E. 393. A. 470. A. 893. B. 985. D. 1021. C. D. instr. 241. B. prior Cluniaci, 1165. A. 1166. A. 1168. B. Flaviniaci, 461. E. de Jugo-Dei, 282. A. Maceriar. 1031. E. S. Mich. Tornodor. 715. D. 734. D. Morimundi, 816. C. 819. E. 1000. A. 1024. E. S. Petri Cabilon. 962. C. instr. 232. B. 235. A. Pultar. 726. B. C. 843. A. Quinciaci, 831. E. Reomai, 589. A. 662 D. 663. D. Tornusii, 971. C. Vallis-caulium, 743. A. Vezeliaci, 115. A. 1133. E.
Rainerius, Albæ-ripæ, 834. A. S. Marg. Belnensis, 491. A. S. Ragneberti, 255. D. Ungiaci, 488. D.
Raino, Megabrensis, 374. C. 442. C. 458. D.
de Rainzeville (Petrus) S. Benigni, 689. B. C.
de Ramilly (Johannes & Nicolaus) Septem-Font. ord. Cist. 500. D.
Ramnulfus, S. Petri Matiscon. 1115. A.
de Rastellis (Elziarius) Firmitatis, 1027. A.
Ratherius, S. Steph. Divion. 544. C. D. E. 674. A. 753. D.
Raudet (Jacobus) Cassaniæ, 302. C.
de Ray (Galterius) Besuæ, 710. C.
de Rebe (Claudius) Bellæ-villæ & præpos. S. Petri Matisc. 296. B. 1116. D.
(Franciscus) Bellæ-villæ & præp. S. Petri Matiscon. 296. D. 1116. D.
(Johannes) an Cluniaci? 1160. C.
de Recepto (Jacobus) Castellionis, 774. D.
Regnaudus vel Reginaldus, Albæ-ripæ, 835. D. Corbiniaci, 477. C. Flaviniaci, 383. E. 461. C. S. Martini Ed. 452. E. Molismi, 735. D. Molosmi, 722. A. S. Steph. Divion. 689. C.
Regnault (Claudius) Vallis-dulcis, 841. C.
de Regny (Guill.) Ungiaci, 490. B.
S. Remigius, S. Claudii, 246. B. Nantuaci, 217. A.
Rencho, prior Marciniaci, 486. E.
de Requelaine (N.) Caritatis ad Lesinias, 848. D.
des Riaux (Guill.) Corbiniaci, 478. A.
Ricardus, S. Benigni, 687. A. Besuæ, 709. B. an Maceriarum? 1030. D. Morimundi, 818. D. S. Ragneberti, 255. C. 468. B. Saviniaci, 265. E. 266. A. instr. 27. A. S. Sequani, 697. B. C. D. S. Symphor. Ed. 439. B. Vallis-dulcis, 840. C.
Ricbertus, S. Claudii, 245. D. instr. 3. D.
le Riche (Garnerius) S. Steph. Divion. 754. C.
de Richelieu (Armandus Johannes) Reomai, 667. E.
Richimarus, S. Benigni, 670. B. C.
Richomme (Henrichus Renatus) Septem-Font. ord. Præ. 854. C.
Rigaudi (Antelmus) Athanaci, 238. C.
Riollan (Philippus) Flaviniaci, 465. C.
de Ripparia (Johannes) Maceriarum, 1032. B.
Riviere (Guillelmus) Cassaniæ, 302. A.
(Johannes) Cassaniæ, 301. E.
de Rivis (Franciscus) prior Cluniaci, 1170. C.
de Roaneis (Guichardus) Tornusii, 970. C.
de Robec de Pallieres (Steph. Johannes) Theoloci, 830. B.
Roberti (Bertrandus) Tornusii, 974. A.
Robertus, Benedictionis-Dei, 306. D. Buxeriæ, 496. B. prior Cari-loci, 1112. B. D. Cistercii, 714. D. E. 731. D. 888. C. D. 984. B. 997. E. instr. 234. B. Claræ-vallis, 799. E. 804. D. S. Claudii, 212. B. intrusus Cluniaci, 1140. C. abbas Cluniaci, 1169. A. prior Cluniaci, 1165. A. Corbiniaci, 476. C. Firmitatis, 1023. D. Longi-vadi, 839. A. Maceriarum, 1031. C. S. Marcelli Cabilon. 958. D. S. Mich. Tornodor. 714. D. E. 731. D. Miratorii, 296. E. Molosmi, 106. C. 385. D. 567. E. 568. B. 714. D. E. 725. E. 729. D. 730. A. 731. D. 736. E. 737. A. E. 888. C. D. 968. D. 980. B. D. 981. B. 984. B. 992. D. instr. 149. A. 150. C. 151. E. 154. C. 202. E. 234. B. Molosmi, 722. C. S. Petri Cabilon. 963. C. D. 964. A. Saviniaci, 266. C. S. Sequani, 696. D. Vallis-Scholar. 784. E. prior Vergiaci, 443. A. Vezeliaci. 467. E. 468. E. Ungiaci, 488. D.
de Rocha (Androinus) Cluniaci & S. Sequani, 699. D. 700. 1152. E. 1153. A.
(Johannes) Septem-Font. ord. Præm. 854. A.
de Rochechouart (Carolus) Tornusii, 978. B.
(Ludovicus) Reomai & Tornusii, 668. B. 978. C.
de Rochecorbon (Hugo) Cluniaci, 606. E. 607. A.
de Rochefort (Antonius) Vallis-Bened. 304. D.
(Carolus) Corbiniaci, 479. A.

(Erardus) Cerviduni, 446. A. Corbiniaci, 437. B. 478. E. 779. A. B. Vezeliaci, 437. B. 475. C. 478. E.
(Franciscus) Vezeliaci, 475. D.
(Garnerius) Albæ-ripæ & Claræ-vallis, 591. A. 803. C. 834. C.
de la Rochefoucaud (Franciscus) Reomai, 668. A. 978. A. Tornusii, 977. C.
de la Rochefoucaud de Marcillac (Carolus) Molismi, 741. D.
de la Rochefoucaud de Verteuil (Alexander) Molismi, 741. E.
de la Rochelle (Franciscus) prior major S. Claudii, 254. B.
de Rochery (Johannes) Cerviduni, 445. E.
de Rochette (Johannes) Besuæ, 710. E.
Rodolfus (Nicolaus) cardin. Florentinus, S. Petri Cabil. 964. D.
Rodulfus, an Athanaci? 234. E. Cluniaci, 895. C. Flaviniaci, 461. B. Fonteneti, 493. C. Insulæ-Barb. 225. D. B. Mariæ de Lathona, 892. B. 957. D. 1069. B. Longi-vadi, 824. A. 839. A. S. Mich. Tornodor. 714. E. de Moris, 843. D. S. Petri Cabil. 962. B. Septem-Font. ord. Præm. 853. C. S. Symphor. Ed. 439. C. 440. A.
Rogerius, Septem-Font. ord. Pr. 853. D.
Rogre Langlée de Champignelle (Petrus) Vallis-dulcis, 841. E.
de la Roichette (Johannes) Castri-censorii, 444. C.
de Roigny (Odo) S. Sequani, 700. C.
Roingus, præpos. Flaviniaci, 458. C.
Rolandus, Bellæ-villæ, 295. B. Cluniaci, 1077. D. 1146. A.
Rolin (Johannes) Flaviniaci, 463. D. sancti Marcelli Cabil. & S. Martini Ed. 419. D. 422. A. 453. E. 959. E. ambit abbatiam S. Steph. Divion. 764. D. abbas Ungiaci, 489. D.
(Nicolaus) Vallis-dulcis, 841. C.
Rollet (Hubertus) prior Cluniaci, 1172. A.
de S.t Romain (Bernardus) Tornusii, 970. A.
(Guido) Firmitatis, 1025. C.
(Melchior) Buxeriæ designatus, 498. E.
de Romanis (Thomas) Morimundi, 820. A.
S. Romanus, S. Claudii, 212. A. B. 234. B. 242. B. D.
de Romaricomonte (Rolandus) Belli-loci, 846. E.
Romualdus, Insulæ-Barb. 224. D. 225. A.
de Ronchivol (Simon) prior Cari-loci, 1113. A.
Rondi (Claudius) Saviniaci, 269. D.
de Roquette (Gabriel) prior Cari-loci, 429. C. 1113. B.
de Rofeto (Guill.) Belli-loci, 846. D.
de Roffet (Ludovicus-Samuel) Vallis-Schol. 795. B.
Rotfredus, Insulæ-Barb. 223. C.
Rotmundus, Flaviniaci, 374. A. 458. D.
de Roüen (Thomas) Caritatis ad Lesinias, 848. A.
Roüillart (Petrus) Castellionis, 776. A.
de Roussillon (Amedeus) Saviniaci, 266. C.
(Arnaldus) Saviniaci, 267. A.
(Johannes) S. Claudii, 251. D.
de Rouzay (Falco) Tornusii, 968. E.
le Roy (Jacobus) electus Cluniaci, 1160. B.
le Roy de Chagi (Guill.) Septem-Font. ord. Cist. 500. C.
de Rubeo-monte (Aimo) S. Ragneberti, 258. E.
(Johannes) Cistercii, 1000. B. electus S. Ragneberti, 256. D.
Ruffi (Guichardus) Bellæ-villæ, 294. E.
Ruffinus, Cistercii, 998. B. Firmitatis, 819. B. 1024. A.
Rufus (Johannes) Athanaci, 237. D.
de Rupe (Antonius) Caffaniæ, 301. C. prior Cluniaci, 1170. D.
Rusticus, S. Claudii, 245. A.
de Rye (Antonius) dec. S. Cap. Divion. 858. A.
(Claudius) Besuæ, 711. A.
(Joachimus) S. Claudii, 253. C.
(Ludovicus) Albæ-ripæ, 836. D. S. Claudii, 253. B.
(Marcus) S. Claudii, 253. C.
(Philibertus) S. Claudii, 253. B.
le Ryel (Guillelmus) Cristæ, 824. E.

S

SABBATIER (Antonius) Flaviniaci, 465. D.
Sabinus, Athanaci, 234. B.
de Sabran (Guill.) Vezeliaci, 575. A.
de Sagey (Petrus) Miratorii, 298. B.
(Stephanus) Miratorii, 298. A.
de Saintes (Eustachius) Castellionis, 775. E.
de Saix (Hugo) S Ragneberti, 257. E.
(Petrus) Ambroniaci, 277. D.
de Salazard (Johannes) S. Martini Ed. 454. A.
(Tristandus) S. Martini Ed. 453. E.
de Salins (Henricus) dec. S. Cap. Divion. 857. B.
(Johannes) S. Petri Cabil. 964. B.
de Sallornay (Gausmarus) prior S. Petri Matisc. 1115. C.
Salomon, præpos. S. Symphor. Ed. 439. D.
de Saluces de la Mente (Silvester) Maceriarum, 1034. A.
Samuel, Reomai, 659. D.
Sanguin (Antonius) Vezeliaci, 475. B. an S. Benigni? 693. D.
Sanguin de Livry (Franciscus) Fonteneti, 495. C.
de Sansiaco (Johannes) Claræ-vallis, 808. D.
(Theobaldus) Cistercii & Claræ-vallis, 808. B. D. 997. C.
B. Sapientius, S. Claudii, 244. A.
Saro, S. Benigni & Pulteriarum, 672. E. 724. E.
de Sartines (Girinus) Insulæ-Barb. 229. B.
(Willelmus) Athanaci, 237. E.
Saturninus, Insulæ-Barb. 226. D.
Savaricus, Corbiniaci, 477. A. Vezeliaci, 472. E.
de Saubiez (Humbertus) S. Benigni, 691. E.
de Saucys (Guido) Flaviniaci, 461. D.
de Saulieu (Edmondus) Claræ-vallis, 811. C.
(Johannes) Vallis-Schol. 785. A.
Saulnier (Johannes) Cerviduni, 445. D.
de Saulx (Johannes) Albæ-ripæ, 837. B.
(Lazarus-Gaspardus) Albæ-ripæ, 837. C.
(Rabertus) dec. S. Cap. Divion. 628. C. 857. D.
(Simon) Besuæ, 711. B. Reomai, 665. B.
de Saulx de Tavannes (Gaspardus & Henricus) S. Marg. Belnensis, 491. D.
(Melchior) Albæ-ripæ, 837. B. & S. Margar. Belnensis, 491. D.
de Savoye (Franciscus) ambit. Tornusium, 975. C.
(Johannes) Morimundi, 820. D.
(Johannes Ludovicus) Ambroniaci & S. Claudii, 252. D. 278. B.
de Savoye Nemours (Henricus & Jacobus) S. Ragneberti, 258. D.
de Saupans (Reginaldus) Miratorii, 298. A.
du Sauffay (N.) S. Rigaldi, 1176. A.
Sauvajot (Yvo) Firmitatis, 1027. C. D.
Sauvat (Ludovicus) Marciliaci, 503. E.
de Sayve (Gerardus) Buxeriæ, 498. B. & dec. S. Capellæ Divion. 859. C.
(Petrus) S. Marg. Belnensis, 491. C. & dec. S. Cap. Divion. 858. D.
Seclier (Dionysius) Vallis-Schol. 787. B.
(Petrus) Vallis-Schol. 785. D.
Seguier (Franciscus) Vallis-Schol. 794. A.
Seguin (Jacobus) prior Cluniaci, 1169. D.
Seguinus, Castri-Censorii, 443. E. instrum. 92. E. Corbiniaci, 397. B. 476. E. Flaviniaci, 462. C. S. Martini Ed. 451. E.
de Semmery (Nicolaus) Septem-font. or. C. 500. D.
de Semur (Gaufredus) prior Marciniaci, 487. A.
(S. Hugo) Cluniaci, 1130. B. 1144. E.
(Rainaldus) Vezeliaci, 468 E.
Senator, S. Andochii, 484. A.
de Senaux (Bertrandus) prior Cari-loci, 1113. B.
de Seneceyo (Henricus) Tornusii, 972. B.
de Seneterre (Antonius) Benedictionis-Dei, 307. D.
(Carolus) Corbiniaci, 478. D.
(Claudius) Corbiniaci, 478. B.
de Senevoy (Annas-Franciscus) prior S. Symphor. Ed. 441. A.
de Senlis (Philippus) Belli-loci, 847. A.
de S. Sequano (Petrus) Quinciaci, 832. D.
(Simon) Besuæ, 711. C.
S. Sequanus, fundator & abbas cœnobii cognominis, 696. A.
Seraphim, Besuæ, 530. C. E. 653. A. 671. E. 705. C. 720. E.
de Serocour (Franciscus) Morimundi, 822. C.
de Servien (Franciscus) de Moris, 845. A.
Sesse (Johannes) prior Cluniaci, 1171. E.
Seylacii (Henricus) Insulæ-Barb. 231. E.
Sforcia (Franciscus) S. Steph. Divionensis, 766. C.
Siagrius I. & II. Nantuaci, 215. C. 216. A. 217. C.
Sicarius, Reomai, 659. C.
Siefridus, S. Marcelli Cabilon. 958. D.
Sigaldus, prior Cluniaci, 1165. B. Flaviniaci, 457. E.
Sigefridus I. & II. Saviniaci, 260. D. E.
Signaldus, prior Cluniaci, 958. E.
S. Silvester, Reomai, 659. B. instrum. 127. D.
de Simiane de Gordes (Ludovicus-Maria-Armandus) S. Sequani, 703. B.
Simon I. & II. Albæ-ripæ, 834. D. 835. D. Belli-fageti, 656. C. Besuæ, 709. B. E. Corbiniaci, 477. A. D. Cristæ, 824. C. Firmitatis, 1023. B. Longi-vadi, 839. B. S. Marg. Belnensis, 443. A. 490. E. S. Martini Ed. 451. A. Molismi, 738. D. Morimundi, 818. E. 826. C. S. Petri Cabil. 963. B. Septem-font. ord. Præm. 853. E.
de Sombernon (Alexander) S. Benigni, 690. C.
de Soncourt (Hugo) Cristæ. 824. D.
de Sotizon (Claudius) Insulæ-Barb. 231. C.
(Petrus) prior S. Petri Matisc. 1116. A.
de la Souchiere (Hieronymus) Cistercii & Claræ-vallis, 811. E. 1010. D. E.
Souhard (Joannes) S. Steph. Divion. 763. C.
de Souheto (Guillelmus) S. Marcelli. Cabil. 926. B. 959. E.
(Johannes) Insulæ-Barb. 231. A.
de Souvré (Jacobus) S. Mich. Tornodor. 719. D.
de Sponde (Henricus & Johannes, Corbiniaci, 479. A. B.
Stegle (Andreas) de Moris, 844. E.
Stephanus, Albæ-ripæ, 834. E. Athanaci, 237. B. Bellæ-villæ, 294. B. E. S. Benigni, 403. A. 649. E. 686. B. D. 758. D. 762. D. instr. 105. C. Besuæ, 567. B. 568. E. 653. C. 681. A. 707. B. 715. A. 959. B. instr. 152. C. Caffaniæ, 300. C. Cistercii, 390. C. 495. D. 573. D. 681. A. D. 682. C. 796. D. 815. B. 848. E. 889. E. 957. C. 959. C. 1020. A. instr. 89. B. 157. C. 159. C. 239. C. Claræ-vallis. 688. B. S. Claudii, 251. C. 252. C. Cluniaci, 1022. A. 1074. B. 1079. B. 1141. B. 1167. B. C. Corbiniaci, 477. C. Insulæ-Barb. 224. E. Maceriarum, 1031. B. S. Marcelli Cabil. 959. D. S. Mich. Tornod. 715. E. 716. B. 717. A. instr. 189. A. Molismi, 734. A. 735. A. C. 736. A. 738. B. D. prior S. Petri Matisc. 1115. D. Pultar. 727. D. Quinciaci, 832. C. S. Ragneberti, 255. B. 284. D. S. Rigaldi, 1173. E.

Saviniaci, 151. D. 206. A. 260. E. 267. D. Theoloci, 826. A. B. 827. A. Tornusii, 897. E. 967. C. 970. B. Vallis-dulcis, 840. D. instr. 207. D. prior Vergiaci, 443. B. Vezeliaci, 468. B. Ungiaci, 765. D. 775. D.
Suavus, S. Benigni, 544. E. 674. B.
Suffredus, S. Petri Cabil. 962. B.
de Sulli (Rodulfus) Cluniaci, 1141. E.
de Sure (Guido) Ambroniaci, 274. D.
Syrannus, Besuæ, 705. B.

T

De TALARIO (Bernardus) Athanaci, 236. D.
de Talaru (Antonius) Athanaci, 240. E.
(Iterius) Saviniaci, 264. B.
de Talent (Petrus) Miratorii, 297. E.
Tardinat (Hugo) Benedictionis-Dei, 307. B.
Tarteron (Carolus) Quinciaci, 833. B.
du Tartre (Guido) Miratorii, 297. E.
Tassard (Claudius) Caritatis ad Lesinias, 848. C.
Tebaldus, abbas Viridiacensis, seu Vergiac. 443. A.
de Teillaye (Bertrandus) Corbiniaci, 478. A.
le Tellier (Carolus-Mauricius) S. Benigni, 695. C.
du Terrail (Antonius) Athanaci, 176. E. 239. E.
(Theodorus) Athanaci, 240. A.
Terray (N.) Bellæ-villæ, 296. C.
Teto, Nantuaci, 216. A.
Teudolenus, S. Sequani, 523. B. 696. C.
Textoris (Andreas) prior Cluniaci, 1169. B.
B. Thalasius, S. Claudii, 244. A.
Thanotardus, S. Benigni, 671. A.
de Thelis de Valorge (Antonius) Insulæ-Barb. 232. D.
Theobaldus, S. Benigni, 672. B. Caritatis ad Lesinias, 825. E. Cistercii, 819. B. Cluniaci, 1113. A. 1142. D. 1167. B. D. Colticensis, 432. C. 442. A. Molosmi, 721. D. de Moris, 843. E. Tornusii, 973. A.
Theodardus, S. Martini Ed. 451. C. Tornusii, 969. A.
Theodericus, Longi-vadi, 838. E. Reomai, 661. C. S. Symphor Ed. 439. B.
Theodorus, Longi-vadi, 835. C.
de Thesut (Ludovicus) Reomai, 668. C.
Theudo, S. Leodegarii Campellensis, 530. E. 653. A. 705. C. S. Steph. Div. 547. C. 550. C. 573. E. S. Symph. Ed. 439. C.
de Theulley de Pontallier (Jacobus) Bellævallis, Cari-loci, Cistercii & Morimundi, 1007. C.
Theutbertus, Besuæ, 706. A.
Thibouret (Michael) Vallis-Schol. 789. A.
de Thoire (Berardus vel Bernardus, S. Claudii, 249. C. instr. 30. B. C.
Thomas, Benedictionis-Dei, 307. A. Cassaniæ, 300. B. 301. C. Molismi. 734. E.
Thomassin (Johannes) Vallis-caulium, 744. B.
(Petrus) Septem-font. ord. Pr. 854. B.
Thorel (Claudius) S. Marcelli Cabil. 960. C.
de Thurey (Petrus) Insulæ-Barb. 231. B.
du Tillet (Jacobus) S. Steph. Divion. 503. D. 767. B.
de Tisserand du Trocher (Johannes Hieronymus) Albæ ripæ, 837. C.
de Tivera (Hildebaldus) an Athanaci? 239. C.
de Tivez (Gerardus) S. Steph. Divion. 761. D.
de Torcenay (Johannes & Simon) Besuæ, 710. E.
de Torenchia (Hugo) Vallis-Bened. 304. B.
de Tossatis (Philippus) S. Mich. Tornodor. *fortè* de Fossatis.
de Toulonjon (Johannes) Tornusii, 711. D. 975. B.
de la Tour d'Auvergne (Bernardus) Tornusii, 624. E. 973. E.
(Emmanuel Theodosius) Cluniaci &

Tornusii, 978. D. 1163. D.
(Henricus Oswaldus) Cluniaci, 1163. D.
(Johannes) Cistercii, 1001. A.
de Tournon (Franciscus) Ambroniaci, Athanaci, Miratorii, Reomai & Tornusii, 183. C. D. 241. A. 279. C. 667. B. 976. B. E.
(Jacobus) Tornusii. 977. A.
S. Tranquillus, S. Benigni, 669. D.
de Trasam (Hugo) Cluniaci, 1140. C.
de Trecis (Johannes) Theoloci, 828. C.
Tremblais (Franciscus & Guido) de Jugo-Dei, 282. D.
du Trousset d'Hericourt (Franciscus) S. Mich. Tornodor. 720. A.
Trudaine (Franciscus Firminus) Theoloci, 830. B.
de Turceio (Guido) Flaviniaci, 463. A.
de Tumo *du Tour* (Franciscus) Cassaniæ, 301. D.
Turpin (Michael) Caritatis ad Lesinias, 848. C.
Turquillus, Marciniani. 487. B.
de Tylecastro (Simon) Buxeriæ 497. C.

V

De VALCELLES (Guillelmus) Cistercii, 999. C.
Valdo, Reomai, 527. D. 659. E.
de Vallavoire de Montlaur (N.) Cassaniæ, 303. B.
de Vallibus (Herardus) Septem-Font. ord. Cist. 500. B.
(Johan.) S. Benigni, 690. A. S. Steph. Divion. 761. D.
de Vallongne (Henricus) prior Cluniaci, 1172. C.
Vallot (Carolus) electus Cistercii, 1019. B.
de Varambone (Ludov.) Ambroniaci, instr. 36. D.
Varengadus, Insulæ-Barb. 224. D.
de Vareyo (Humbertus) Athanaci, 238. C.
de Varennes (Stephanus) Saviniaci, 267. A.
Vaucocourt (N.) prior S. Nicolai apud Barrum-super-Albam. 655. C.
de Vaudreyo (Jacobus) Molosmi, 722. E.
(Odo I. & II.) S. Claudii, 251. C.
Vaussin (Claudius) Cistercii, 526. E. 946. D. 1014. E. 1028. A.
de Vauxbusin (Guillelmus) Ungiaci, 489. B.
(Reginaldus) S. Steph. Div. & Ungiaci, 489. A. 761. B.
de Vauxtravers (Guillelmus) Miratorii, 298. D.
de Veny d'Arbouze (Jacobus) prior & abbas Cluniaci, 1161. D. 1171. E.
du Verdier (Rochus) Cerviduni, 446. B.
de Verduno (Wido) S. Marcelli Cabilon. 959. C.
de Vergy (Guido) S. Petri Matiscon. 1058. C. 1115. B.
(Humbertus) Athanaci. 238. C.
(Yvo) Cluniaci & prior S. Marcelli Cabil. 959. D. 1148. A B.
(Stephanus) S. Steph. Divion. 757. D.
du Vernay (Gaspardus) S. Rigaldi, 1175. A.
Vernois de Montjournal (Johannes-Maria) Firmitatis, 1029. A. C.
Versé (Petrus) S. Petri Cabil. 964. C.
de Vertelay (Gaufridus) Insulæ-Barb. 229. A.
(Petrus) Insulæ-Barb. 229. B.
de Veure (Marcellus) S. Marg. Belnensis, 491. A.
Viard (Petrus) Vallis-dulcis, 841. C.
(Theobaldus) S. Steph. Divion. & Ungiaci, 489. C. 764. B. C.
Viardus, fundator & prior Vallis-caulium, 742. A. D.
de Vienne (Antonius) Firmitatis, Maceriarum, Miratorii, Molismi, & S. Sequani, 298. B. 702. B. 740. C. E. 936. D. 1026. D. 1033. A.

(Girardus) S. Petri Cabil. 963. E.
(Guillelmus) S. Sequani, 417. C. 700. B. 702. C.
(Nicolaus) Ungiaci, 490. A.
(Philippus) prior S. Marcelli Cabil. 628. E.
Vigilius, Flaviniaci & Reomai, 456. E. 660. A.
Vignier (Jacobus) œconomus abbatiæ Benedictionis-Dei, 307. D.
de Vignon (Joannes) S. Ragneberti, 258. C.
de Vilaine d'Argile (Simon) Albæ-ripæ, 836. B.
de Villa-Franconis (Gerardus) S. Mich. Tornod. 717. B.
de Villa-nova (Simon) Pultar. 728. C.
de Villars (Henricus) Cassaniæ, 158. A. 301. A.
(Stephanus) S. Claudii, 251. B.
de Villecour (Michael) S. Rigaldi, 1176. A.
de Villeroy (Camillus) Athanaci, 314. C. *vide* de Neuville.
de Villers (Guido) Pultar. 627. B.
de Villette (Petrus) Insulæ-Barb. 230. E.
Vincenot (Nicolaus) Cristæ, 824. E.
Vincentius, Firmitatis, 902. C. 1023. D. S. Marg. Belnensis, 490. E. Miratorii, 297. D.
Vinfridus, Insulæ-Barb. 223. C.
de Vinos (Rogerius) Quinciaci, 833. A.
de Vinzelles (Johannes) S. Claudii & prior Cluniaci, 252. C. 1169. B. D.
Vion (Johannes) Cistercii, 1003. C.
de Vireio (Petrus) Claræ-vallis, 811. A.
Virgilius, S. Symphor. 438. B.
de Viry (Petrus) S. Claudii, 252. E.
le Viste (Andreas) ambit abbatiam S. Steph. Divion. 765. B.
S. Viventius, S. Justi Lugd. 214. E.
Vivianus, prior Cluniaci, 1164. E.
de Vivien (Johannes) Morimundi & Vallis-dulcis, 821. D. 841. B.
Uldericus, Insulæ-Barb. 226. C.
Ulacrius, Besuæ, 556. A. C. 706. D. 709. A.
Ulricus, Ungiaci, 488. B.
Unaldus, prior Cluniaci, 1165. B.
Voisin (Petrus) Septem-Fontium, ord. C. 500. E.
de Vornay de Brechinville (Ludovic.) Vallis-Schol. 789. B.
Urbanus, Castellionis, 773. B. Quinciaci, 582. C. 721. B. 830. D. instr. 178. C.
de Usiaco (Guido) S. Claudii, 252. C. D.
l'Usurier (Petrus) Vezeliaci, 474. D.
Uttredus, Cassaniæ, 128. A. 202. A. 273. D. instr. 20. E.
Utubaldus, Athanaci, 235. A.
Walcaudus, Besuæ, 705. E.
Waldalenus, Besuæ, 703. E. 704. D. instr. 128. C.
Walterius *vide* Galterius.
Warembertus, S. Sequani, 696. D.
Warmundus prior Cluniaci, 1165. D.
Warnerius *vide* Garnerius.
Warulfus, prior S. Petri Matiscon. 1115. C.
Watrée (Antonius) Vallis-Schol. 794. B.
Wenericus, Cristæ, 824. A.
Wericus, S. Symphor. 377. D. 439. E.
Werpel (Johannes) Bellæ-Vallis, 854. A.
Wiardus, Mormenti magister, 655. A.
Wiart (Henricus) Vallis-Schol. 794. D.
Wicardus *vide* Guichardus.
Widradus, S. Benigni, 670. B. Flaviniaci fundator & abbas, 358. A. S. Andochi de Sedeloco, 441. A.
Winitarius, Colticensis, 441. D. 442. A.
Winobertus, S. Martini Ed. 449. B.
Vulfardus I. & II. Flaviniaci, 457. D. E. Reomai, 660. D.
Vulfechramnus, S. Benigni, 524. C. 670. C.
Vulfridus, S. Claudii, 245. D. 246. D. Corbiniaci, 476. A. B. instr. 58. D. Flaviniaci, 476. B.

INDEX ABBATUM ET PRIORUM.

Vulpo, Reomai, 660. D.
de Uzrena (Antonius) Athanaci, instrum. 36. D.

Y

YVO vide Ivo.

Z

ZACHARIAS, Benedictionis-Dei, 306. B. Flaviniaci, 456. C. Saviniaci, 266. C. Maceriarum, 1030. D.

INDEX ABBATISSARUM.

A

AALIDIS, Polongeii, 745. E. Tarti, 849. D.
Aalix, Belli-montis, 852. B. Prati-longi, 752. B.
Adalaisia, S. Petri Lugd. 284. C.
Adelina, S. Andochii, 484. B. Polongeii, 745. D. E. Tarti, 849. D.
Aëlidis, Vallis-vinearum, 657. B.
Aglentina, Putei-orbis, 582. D. 750. A.
Agnes, S. Andochii, 484. C. S. Petri Lugd. 113. B. 284. D. 285. C. Putei-orbis, 574. A. 749. E. 750. A. instr. 160. D. 161. D.
d'Aignay (Johanna) Polong. 746. D.
d'Ailly de Chaulnes (Anna) S. Petri Lugd. 289. B.
(Antonia) S. Petri Lugd. 289. C.
Alamanda, Boni-loci, 309. E.
d'Albon (Guicharda, Guillelma & Maria) S. Petri Lugd. 287. D.
(Petronilla) S. Petri Lugd. 286. E.
(Sibilla) S. Petri Lugd. 287. C.
d'Albon de S.t André (Francisca) S. Petri Lugd. 288. A.
Aleta, Putei-orbis, 749. E.
Alexandrina, Prati-longi, 752. B.
d'Aligny (Dorothea) Tarti, 851. D.
Alisia I. & II. Priorissa de Lancharre, 979. B. S. Petri Lugd. 285. C.
Amalberga, S. Petri de Isodro, 447. D. instr. 46. B.
d'Amanzé (Cecilia) Casalis, 293. B.
(Margareta) Casalis, 293. A.
d'Amanzé de Chaufaille (Gilberta-Francisca) Casalis, 293. B.
(Maria) S. Petri Lugd. 287. C.
Amelina, Molesiæ, 1035. D.
de S.t Amour (Antonia) Desertæ, 290. D.
Andrena, Boni-loci, 309. E.
d'Angerieux d'Urfé (Catharina) Boni-loci, 310. A.
Animonia, S. Petri Lugd. 284. B.
d'Apchon de S.t André (Magdalena) coadjutrix Boni-loci, 310. D.
Arbelot (Pernetta) Belli-montis, 852. E.
d'Arcy (Catharina) an Rubei-montis? 748. B.
(Johanna) B. M. de Consolat. 506. B.
(Margareta) Marciliaci, 503. B.
de l'Ardiliere (Johanna) S. Johan. Ed. 483. D.
d'Armagnac (Antonia) S. Petri Lugdun. 288. A.
Arnauld d'Andilly (Agnes) Tarti, 851. A.
d'Ars de la Rainiere (Magdalena) Briennæ, 291. E.
Artaudi (Adelais) S. Petri Lugd. 285. B.
d'Artois (Beatrix) S. Petri Lugd. 286. B.
Arvisenet (Christina) Tarti, 851. B. C.
d'Aubigny (Guillelmeta) Caritatis ad Lesinias, 847. E.
de S.t Aubin (Elisabeth) S. M. de Consol. 507. B.
d'Aunaire (Antonia) Desertæ, 290. C.
d'Avone (Eremburgis) Marciliaci, 503. A.
Aycelina, S. Petri Lugd. 285. A.

B

De BAISARIE (Johanna) B. M. de Consolatione, 505. D.
de la Barge (N.) Briennæ, 292. B.
Barral (Bernarda) Desertæ, 290. C.
de la Baume (Anathoria) Loci-Dei, 504. C.
(Claudia) S. Andochii, 485. B.
(Margareta) S. Andochii, 429. B. 485. B.
(Maria) S. Andochii, 430. A. 485. D.
de la Baume de Montrevel (Antonia) ambit abbatiam Boni-loci, 310. C.
Beatrix, Belli-montis, 852. C. Tarti, 849. D.
de Beaudisner (Lucia) an abbatissa Casalis? 292. D.
de Beaufremont (Francisca) Urbanistarum Cabil. 944. A. 960. E.
de Beaujeu (Agnes) S. Petri Lugd. 286. B.
(Yolendis) Desertæ, 290. A.
de Beaumont (Elizabeth, Tarti, 849. D.
de Beauvilliers de S.t Aignan (Anna) Loci-Nostræ-Dominæ, 311. D.
de Beauvilliers de Fresne (Francisca) S. Petri Lugd. 288. C.
de S.t Belin (Anna) Belli-montis, 852. D.
(Johanna & Renata) Belli-montis, 852. E.
(Margareta) Loci-Dei, 504. D.
de Belouses (Catharina) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. B.
Berarda I. & II. S. Petri Lugd. 585. A. B.
de Bermando (Aalix) Prati-longi, 752. A.
de Bernault (Claudia, Huguetta & Ludovica) S. Johannis Ed. 481. B.
de Berarde (B.) S. Petri Lugdun. 285. E.
Berthelon (Philiberta) B. M. de Consol. 506. A.
de Bessac de Grand-maison (Claudia) Briennæ, 292. A.
de Bessey (Johanna) Loci-Dei, 504. C.
de Biard (Guillelmeta) Prati-longi, 752. B.
de Bieche (Simona) Loci-Dei, 504. B.
de Billy (Catharina) B. M. de Consol. 505. D.
de Birieux (Antonia) Desertæ, 290. C.
de Blaisey (Alix) Loci-Dei, 504. B.
Blancharde (Philippa) B. M. de Consol. 505. D.
Blitervic de Montcley (Bernadina) Belli-montis, 853. A.
Blondeau (Huguetta) Molesiæ, 1037. A.
de Blondeaux (Anna) B. M. de Consol. 506. C. D.
(Avia & Huguetta) B. M. de Consol. 506. C.
de Blot (Francisca) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. B.
Boisseau (Druina) Prati-longi, 752. C.
de Boisset (Anna) Tarti, 850. C.
de Boisvert (Gabrielis & Isabellis) prior. de Lancharre, 979. C.
(Juliana) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. C.
Bonadies (Anna) S. Claræ Lugd. 315. B.
Bongards (Agnes) B. M. de Consol. 506. A.
de Bordes (Anna) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. E.
Boton (Anna) Prati-longi, 752. B.
de Boudernaut de l'Abadie (Gabrielis) Putei-orbis, 751. C.
du Bourg (Laurentia Bernarda) Desertæ, 290. E.
le Bourgeois (Rosa) Putei-orbis, 750. C.
le Bourgeois d'Origny (Maria) B. M. de Consol. 507. B.
de Boutau (Huguetta) S. Andochii, 485. A.
Boutillac (Catharina) B. M. de Consol. 505. E.
Bouton (Anna) Molesiæ, 1036. C.
(Antonia) Molesiæ, 1306. B.
Bouton de Chamilly (Carola) de Lancharre, 979. E.
de Brasiers (Alix) S. Johan. Ed. 481. A.
(Johanna) S. Johan. Ed. 480. D.
de Bresse (Ludovica) priorissa de Lancharre, 979. B.
de Breuil de Geneteys (Isabella) Boni-loci, 310. A.
de Bricons (Guietta) Polong. 746. B.
de Brisay (Francisca) B. M. de Consolatione, 506. B.
de Brissis (Alluissa) priorissa de Lancharre, 979. B.
de Brosses (Catharina) Casalis, 293. B.
de Bruigny (Elisabeth) Marciliaci, 503. A.
Brulard (Magdalena & Maria) Molesiæ, 1037. A.
de Brunet (Prudentia) Molesiæ, 1037. A.
de Buffardans (Simona) Boni-loci, 310. A.
de la Buissiere (Margareta) S. Johan. Ed. 481. A.
Burlé (Amphelisia) Desertæ, 290. C.
de Bussy Rabutin (Carola) Prati-longi, 752. D.
de Buxeul (Margareta) priorissa de Lancharre, 979. D.

C

De CAPELLA don Viller (Aalis) priorissa de Lancharre, 979. B.
de Carammonne (Johanna) S. Claræ Molinensis, 507. D.
de Carbonieres de la Capelle-Biron (Maria) S. Johannis Ed. 429. A. 483. A.
Carroniere (Catharina) Desertæ, 290. C.
de Castres (Maria) Rubei-montis, 748. D.
Cathalana, abbatissa de Casuis, 656. A.
Catharina, B. M. de Brienna, 238. E. 291. D. Hospitalis S. Nicolai de Barro, 655. C. Tarti, 849. D.
de la Celle (Philippa) B. de Consol. 505. D.
de Certaines (Johanna) B. M. de Consol. 506. B.
de Chaagné (Beatrix) Molesiæ, 1035. E.
de Chabanes (N.) Boni-loci, 311. A.
de Chalançon (Antonia) Casalis, 293. A.
de Chalantin (Stephana) Desertæ, 290. C.
de Chalmasel (Agnes) Boni-loci, 310. A.
de Chalon (Agnes) S. Petri Lugd. 286. A. E.
(Johanna) Loci-Dei, 504. B.
des Champs (Maria) B. M. de Consol. 505. D.
de Champrobert (Johanna) Prati-longi, 752. B.
de Chapponay (Guidona) Desertæ, 290. E.
de Charboniers (Isabella) Boni-loci, 309. E.
de Charving (Agnes) S. Petri Lugd. 286. C.
de Chastenay de S.t Vincent (Ludovica-Francisca) de Lancharre, 980. A.
de Chastillon (Antonia) Desertæ, 291. E.
(Beatrix) S. Johan. Ed. 480. D.
de Chateaumorand (Johanna) S. Johan. Ed. 481. E.
de Chateauvieux (Jacquemetta) Casalis, 292. D.
de Chaudenet (Agnes) Tarti, 849. E.
de Chaulet de Pontalier (Elisabetha) Tarti, 849. E.
de Chauvigny de S.t Agoulin (Johanna) Putei orbis, 429. A. Johanna Margar. Putei-orbis, 750. E.
de Chauviray (Margareta) Belli-montis, 852. C.
Chevalier (Antonia) Clariss. Montis-Brisonis, 313. B.
de Chissey (Catharina) Tarti, 850. B.
(Margareta) Tarti, 693. B. 850. B.
de Choiseul Franciere Beaupré (Catharina) Belli-montis, 853. A.

(Maria)

(Maria) Polong. 747. C.
de Clavienges (Maria) Loci-Dei, 504. C.
de Clerat (Catharina vel Claudia) Desertæ, 290. E.
de Clermont (Francisca) S. Petri Lugd. 288. B.
de Clinay (Ludovica & Margareta) Loci-Nostræ-Dominæ, 311. C.
de Colombiere (Blasia) Molesiæ, 1037. A.
(Carola) Molesiæ, 1036. D.
(Huguetta) Urbanist. Cabil. 960. E.
Combet (Carlotta) S. Claræ Lugd. 315. C.
de Corsenay de Foudras (Johanna) Boni-loci, 310. B.
de Cossé de Brissac (Guyonna Francisca Judith) S. Petri Lugd. 289. C.
de Coumalque (Soubeyrana) Clariss. Montis-Brisonis, 313. B.
de Courboulon (Guillelma & Reginalda) Molesiæ, 1036. B.
de Courcelles (Jacoba) Prati-longi, 752. C.
(Johanna) Tarti, 850. A.
de Courcelles de Pourlant (Johanna Francisca) Tarti, 850. C. 851. A. B.
Courtot (Catharina) Tarti, 851. C.
de la Croix (Stephanetta) Rubei-montis, 748. C.
de Cusance (Clementia) Belli-montis, 846. D. 852. C.

D

Dacey (Johanna Judith, & Ludovica) Prati-longi, 752. C.
Daigreville (Isabellis) Polong. 746. D.
Dalonne de Clugny (Anna & Ludovica) S. Andochii, 485. A.
de Damas (Maria-Anna) Rubei-mont. 749. B.
Damas de la Clayette (Francisca) de Lancharre, 980. A.
Damas de Marcilly (Claudia & Maria Petronilla) Loci-Dei, 504. E. 505. A.
Damas de S.t Riran (Francisca) Polong. 747. B.
Damnuis, Rubei-montis, 748. A.
Damoncourt (Johanna) ambit abbatiam S. Johan. Ed. 481. D.
(Ludovica) Rubei-montis, 748. D.
Dannis, S. Johan. Ed. 480. B.
Dannona, S. Andochii, 484. C.
Davennes (Ludov. Maria) Loci-Dei, 504. D.
Deidona, S. Petri Lugdun. 284. D.
de Demigny (Susanna) Urban. Cab. 960. E.
Destamville (Ludovica) Loci-Dei, 504. D.
de Deulkio (Aalips) Polong. 746. C.
Dida, S. Petri Lugdun. 51. B. 284. C.
de Dio (Antonietta) priorissa S. Juliani diœc. Ed. 747. E.
Doigny (Johanna) S. Johannis Ed. 480. C.
Dorge (Antonia & Philiberta) Loci-Dei, 504. D.
Dorrieres (Isabellis) Tarti, 849. E.
de Drées (Guieta) S. Andochii, 484. C.
de Dronibant (Elisabeth) Prati-longi. 752. B.
de Drouant (Isabellis) Polong. 746. D.
Dublé (N.) Marciniaci priorissa, 487. C.
Dublé d'Huxelles (Isabellis, Enardis & Maria) priorissæ de Lancharre, 979. D. E.
Dupré (Johanna) B. M. de Consol. 506. C.
Duys (Isabella) Desertæ, 290. B.

E

Elisabeth, S. Andochii, 484. A. Hospitalis S. Nicolai de Barro, 655. C. S. Petri Lugdun. 285. A. 286. A. Polong. 745. E. 746. A. Putei-orbis, 750. E.
Elisendis, Johan. Ed 480. E.
Ermeniardis, Prati-longi, 752. A.
Erembургis, S. Johan. Ed. 480. A.
Ermentrudis, S. Andochii, 484. A.
d'Espinac (Elisabeth) S. Petri Lugd. 289. A.
d'Estables (Jolendis) Marciliaci, 503. A.
d'Estain de Saillans (Carlotta) Boni-loci, 311. A.
d'Estampes (N.) B. M. de Consol. 507. C.
Loci-Nostræ-Dominæ, 311. D.
d'Estrades (Antonia) S. Johan. Ed. 428. E. 482. D.
(Maria-Anna-Angelica) Putei-orbis, 751. B.

F

De la Fache (Margareta) Polong. 746. C.
Faure (Laurentia Catharina) S. Claræ Lugd. 315. B.
Fausta (S. Johannis Ed. 479. E.
de la Faye (Johanna) Tarti, 850. A.
Felicia S. Andochii, 484. B.
de Ferrieres (Anna) Rubei-montis, 748. C.
de la Ferté (Johanna) Molesiæ, 1036. C.
Fevret (Claudia) Tarti, 851. C. D.
de Fieux (Cecilia) Boni-loci, 309. E.
de la Fin (Aalix) B. M. de Consol. 506. A.
de Fontanez (Philiberta) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. C.
de Fontete (Helena & Jacoba) Prati-longi, 752. C. D.
de Forez (Aloysia & Willelma) S. Petri Lugdun. 286. A. E.
de Foudras de Corsenay (Antonia) Boni-loci, 310. C.
de Fouquerolle (Magdal.) Boni-loci, 310. A.
de Franc (Antonia) Briennæ, 291. E.
de Franc d'Anglure (Johanna) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. D.
de S.t Franchemer (Alis) S. Andoch. 417. D.
de S.te Franchise (Alix) S. Andoch. 484. D.
de Fredeville (Maria) Boni-loci, 310. D.
de Frolois (Jolandis) Loci-Dei, 504. B.
Fromentine (Maria) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. B.

G

Galtera, Belli-montis, 852. B.
de Gatay (Anna) Urbanistar. Cabil. 960. E.
de Garadeur (Magdalena) Briennæ, 291. E.
Garemburgis I. & II. S. Petri Lugdun. 285. A. E.
Garin (Catharina) Desertæ, 290. D.
de Gaucour (Amata) Rubei-montis, 748. E.
le Gay (Ludovica) Putei-orbis, 751. A.
de Gelongny (Petronilla) Marciliaci, 503. B.
de Geneve (Agatha) S. Petri Lugd. 286. B.
de Germole (Margareta) priorissa de Lancharre, 979. B.
Gertrudis, Polong. 745. D.
le Goux de la Berchere (Magdalena) Molesiæ, 1037. B.
de Grammont (Bruna-Bona) S. Petri Lugd. 286. B.
(Cathar. & Johanna) Desertæ, 290. D.
(Petronilla) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. A.
de Grand-Champ (Catharina) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. B.
de la Grange (Aalix) Putei-orbis, 750. B.
de Grignon (Isabellis I. & II.) Putei-orbis, 750. A. B.
de la Guiche (N.) priorissa Marciniaci, 487. C.
Guieta, S. Andochii, 484. C.
Guillelma, Desertæ, 290. B. priorissa de Lancharre, 979. A. Molesiæ, 1035. E. Tarti, 849. E.
de Guines (Agnes) S. Petri Lugd. 285. E. 286. D.
de Guise de Lorraine (Carola) S. Petri Lugd. 289. A.
Guyot (Johanna) Briennæ, 291. D.

H

Hanors, Belli-montis, 852. B.
de Hennin Lietard (Susanna) Loci-Dei, 504. D.
Hodoiart, Belli fagi, 656. A.
li Hongre (Margareta) priorissa de Lancharre, 979. B.
Hugand (Thomasia) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. A.
Hurault de l'Hospital de Belesbat (Magdalena) B. M. de Consol. 507. C.

I

Jacoba, S. Andochii, 484. B. Molesiæ, 1035. E.
de Jaucour (Francisca) Putei-orbis, 750. C.
d'Igney (Margareta) Belli montis, 852. D.
d'Illiers d'Entragues (Claudia Magdalena) S. Johan. Ed. 483. C.
de Joffroy (Isabella) Desertæ, 290. B.
Johanna, Desertæ, 290. A. Molesiæ, 1036. A. Tarti, 849. E.
Jolendis, Hospitalis S. Nicolai de Barro, 655. C.
Jordana, Belli-montis, 852. D.
Isabellis, Belli-montis, 852. C. Tarti, 849. E.
de Juilly (Margareta) Polong. 746. D. Prati-longi, 752. B. Putei-orbis, 750. B.
de S.t Julien (Enardis) priorissa de Lancharre, 979. D.

L

De Landrat (Maria Francisca) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. C.
de Laur (Catharina) Casalis, 292. E.
de Lay (Renata) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. D.
de Laye (Philippa) priorissa de Lancharre, 979. D.
de Layre (Gabrielis) Casalis, 292. E.
(Jacquelina) Desertæ, 290. A.
de Layrey (Guillelma) Loci-Dei, 504. C.
de Lescouet (Ludovica) Boni-loci, 310. D.
de Levis de Ventadour (Maria) S. Petri Lugd. 288. E.
de Ligniere (Maria) Rubei-montis, 748. B.
de Lorraine (Renata) Polong. 746. E.
Luca, S. Andochii, 484. C.
Lucia, S. Petri Lugd. 284. B.
de Lugnes vel du Pinet (Johanna) Marciliaci, 503. B.
de Lugny (Henrica) Urbanist. Cabil. 960. E.
de Lupercieu (Antonia) Desertæ, 290. C.
de Luyeres (Johanna) Vallis-Vinearum, 657. B.

M

De la Magdelaine (Anna) Rubei-montis, 748. D.
(Johanna) utrum S. Johan. Ed. 482. E.
de la Magdelaine de Ragny (Anna & Ludovica) S. Johan. Ed. 482. C.
de Mailly (Anna) Putei-orbis, 750. B.
(Johanna) Polong. 747. A.
(Prudentia) Polong. & Vallis-Bened. 746. E.
de Mandelot (Anna) Molesiæ, 1036. D.
(Claudia) Putei-orbis, 750. C.
de Mandre (Anna) Colongiarum, 655. E.
de Manges (Huguetta) S. Andochii, 484. E.
de Marbos (Catharina) Clariss. Burgi in Bressia, 312. B.
de Marcilly Cypierre (Antonia & Maria) S. Johan. Ed. 481. B. C.
de Marcy (Cathar. & Marg.) Tarti, 850. A.
Margareta, S. Andochii, 484. C. Belli-montis, 834. E. 852. A. Loci-Dei, 504. A. Molesiæ, 1035. E. 1036. A. Polong. 746. B. Putei-orbis, 750. A. Vallis-vinearum, 657. B.
de Margerot (Johanna) Loci Dei, 504. C.
Maria priorissa Tarti, instr. 172. B.
Maria-Elisabeth, S. Claræ Lugd. 315. B.
de Marigny (Blancha & Egidia) S. Johan. Ed. 480. C. D.
du Mas (Ludovica) Desertæ, 290. E.
Matheva vel Mathia, Desertæ, 290. A.
Mathildis, Polong. 746. B.
de Maurienne (Beatrix) S. Petri Lugd. 286. A.
de Meeslin (Johanna) Belli-montis, 852. D.
de Mellan (Isabellis) Rubei-montis, 748. A.
de Mellot (Margareta) Rubei-montis, 748. B.
de Meroges (Bernardina) Loci-Dei, 504. C.
de Messey (Philiberta) Urbanist. Cabilon. 960. E.
Messie (Clara) Tarti, 851. C.
de la Michodier (Anna-Amata) Tarti, 851. C.
de Migieux (Anna-Johanna) Putei-orbis, 751. C.
Mignot (N.) Briennæ, 292. B.
de Militin de Lagot (Magdal.) Tarti, 851. B.
Mitte de Chevrieres (Benigna) Casalis, 293. A.
de Molain (Edmunda) Belli montis, 852. D.
de Monceau (Claudia) Clariss. Burgi in Bressia, 312. A.
de Moncel (Martha) Clariss. Burgi in Bressia, 312. C.

de Mongeul (Margareta) Rubei-montis, 748. B.
de Monsterent (Johanna) Polong. 746. B.
de Montagny (Johan.) S. Johan. Ed. 480. E.
de Montagu (Anna) ambit abbatiam S. Johan. Ed. 481. D.
(Johanna) S. Johan. Ed. 480. E.
(Margar.) S. Andoch. 417. D. 484. C.
de Montbis (Huguetta) Colongiarum, 655. E.
de Montbourcher (Isabellis) Polong. 746. D.
de Montferrand (Willelma) S. Petri Lugd. 286. A. E.
de Montfort (Aalix) Belli-montis, 852. D.
de Monthelon (Guillelmetta) Prati-longi, 752. B.
de Mont S.t Leger (Anna) Belli-montis, 852. D.
de la Motoniere (Antonia) S. Claræ Lugd. 315. B.
Munier (Maria) Tarti, 851. B.
Myod (Francisca) Clariss. Burgi in Bressia, 312. A.
N
De NAGU DE VARENNES (Maria-Carola), prior. de Lancharre, 979. E.
(Maria-Magdal.) Casalis, 293. C.
de Nanthon (Huguetta) priorissa de Lancharre 979. B. & abbatissa Clarissarum Burgi in Bressia, 312. A.
de Navillerio (Margareta) Molesiæ, 1036. A.
de Nerestang (Adhemara Cathar.) Benedictionis-Dei, 308. A.
(Francisca) Benedict. Dei, 309. A. B.
de Nevers (Maria) utrum S. Johan. Ed. 482. E.
de Neuville (Margareta) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. B.
de Nicey (Maria) Belli-montis, 853. B.
Nicolaa, S. Johan. Ed. 480. C.
Noëmy, S. Petri Lugd. 284. D.
de Noyers (Beatrix) Marciliaci, 502. E.
O
ODA I. & II. S. Petri Lugd. 284. E. 285. D.
d'Osselet (Guillelma) S. Andochii, 484. D.
P
De la PALU (Adriana) S. Johannis Ed. & prior. Marciniaci, 482. A. 487. C.
de Pascuis & de Pascuerio (Stephana) Molesiæ, 1036. A.
de Peloux (Ludovica) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. B.
de Pernes d'Espinac (Dionysia & Margareta) priorissæ S. Andochii, 485. E.
Pernetta, Prati-longi, 752. A.
Petit (Anna) Loci-Dei, 504. C.
de S. Petro (Agnes) Marciliaci, 503. B.
Petronilla, Belli-montis, 852. A. Carnatis ad Lesinias, 847. D. S. Petri Lugd. 284. B.
Philippa, Molesiæ, 1031. C. 1035. E.
Philippe (Nicolaa) Putei-orbis, 751. B.
de Pierre-Gourde (Alesia) Casalis, 292. D.
de Pitoix de Chaudenay (Francisca) ambit abbatiam S. Johan. Ed. 482. A.
Pitre (Elisabeth) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. D.
du Plessis (Agnes) B. M. de Consol. 505. D.
de la Poëpe (Petronilla) Desertæ, 290. D.
de Polignac (Gabrielis) Boni-loci, 310. B.
de Pontalier (Catharina) Tarti, 849. E.
Pontia, S. Petri Lugd. 284. D.
Porte (Clara) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. C.
de la Porte (Beatrix) Boni loci, 310. A.
de Pra de Peseux (N.) Polong. 747. C.
Q
De QUIBLY (Margareta) Desertæ, 291. A. C.
R
De RABUTIN (Carola) priorissa S. Juliani Ed. 429. B. 749. B.
(Catharina) Rubei montis, 748. D.
(Claudia) S. Johan. Ed. & priorissa S. Juliani, 481. D. 747. E.
(Ludovica - Francisca) Rubei-montis, 749. C.
Radegundis, S. Petri Lugd. 284. B.
de Ragny (Elisabeth) Marciliaci, 502. E.
(Margareta) Marciliaci, 503. A.
(Maria) Rubei-montis, 748. B.
de Ragny Meirie (Maria) Rubei-montis, 748. A.
Raimunda, S. Petri Lugd. 284. B.
de Raiz (Margareta) Belli-montis, 852. C.
Rebourg (Girarda) Loci-Dei, 504. C.
de S.t Remy (Johanna) Tarti, 850. A.
de la Richardie de Besse (Magdalena) Boni-loci, 311. A.
Richoldis, S. Johan. Ed. 480. B.
Riel (Margareta) Putei-orbis, 751. C.
de Rieux de Sourdeac (Ludovica-Maria) Boni-loci, 310. D.
de la Riviere (Johanna) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. B.
(Maria) B. M. de Consol. 506. D.
de Rivoire (Clementia) Boni-loci, 309. E.
de la Roberte (Anna & Johanna) Rubei-montis, 748. B.
de la Roche (Bonna & Stephana) S. Johan. Ed. 480. C.
(Gabrielis & Ludovica) Boni-loci, 310. C.
(Simona) Polongeii, 746. C.
de la Rochebaron (Margar.) Casalis, 292. E.
de la Roche-courbon (Maria-Anna) Molesiæ, 1037. D.
de Rochefort (Aalix) Belli-montis, 852. D.
(Carola & Lucretia Magdal.) Rubei-montis, 748. E. 749. A.
(Jacoba) Putei-orbis, 750. B.
de Rochefort de la Voirette (Anna) Benedictionis-Dei, 309. B.
de la Rochefoucault (Benedicta) S. Johan. Ed. 482. B.
de la Roche de la Mothemergon (Johanna) Boni-loci, 310. C.
de la Rochette (Antonia) Loci-Dei, 504. E. S. Petri Lugd. 286. D.
(Sibilla) Loci-Dei, 504. B.
Rolanda, S. Petri Lugdun. 285. E.
Rolindia, S. Petri Lugdun. 585. A.
de Rostaing (Johanna-Maria) Casalis, 293. D.
de Roucy (Claudia & Lud.) Polong. 747. A.
Roussel de Medavy (Catharina Blancha) S. Johan. Ed. 483. B.
Rousselet de Rouville (Johanna) Briennæ, 292. B.
de Roussillon de Combes (Antonia) Briennæ, 291. B.
de Rouville (Agnes) Rubei-montis, 430. C.
(Anna-Agnes) Rubei-montis, 749. A.
de Rouvray (Carola) Loci-Dei, 504. C.
de Ruigny (Johanna) Marciliaci, 503. A.
(Jolandis) B. M. de Consol. 505. D.
de Ruilly (Guillelma) Loci-Dei, 504. B.
de Rulliat (Maria) Clariss. Burgi in Bressia, 312. B.
S
De SABRAN (Johanna) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. C.
de Saluces (Ricarda) S. Petri Lugd. 286. D.
de Saigny (Anna) Putei-orbis, 750. B.
de Saillant (Isabellis) Polong. 746. D.
de Salazar (Margareta) Polong. 747. A.
de Salemar de Ressis (Agnes, Johanna & Ludovica) Boni-loci, 310. A. B.
de Salins (Johanna) Molesiæ, 1036. B.
(Margareta) S. Andochii, 485. A.
de Sanciere-Tenance (Johanna) Rubei-montis, 748. D.
de Savigny (Stephana) Molesiæ, 1036. A. C.
de Saulx (Catharina) & Gabrielis) Molesiæ, 1036. C. D.
de Saulx de Tavannes (Maria-Theresia) S. Andochii, 486. A.
de Savoye (Agatha & Alix) S. Petri Lugd. 286. A. B. E.
de Segrens (Beatrix) Desertæ, 290. A.
Seigneurette (Catharina) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. A.
de Serilli (Aalix & Agnes) B. M. de Consol. 505. E. 506. A.
de Servande (Guillelmeta) Putei-orbis, 750. B.
Sibilla, Prati-longi, 752. B. Vallis-vincarum. 657. B.
de Silvecane (Magdalena & Margar.) Casalis, 293. D.
de Soleriis (Johan.) B. M. de Consf. 505. E.
de Solignac (Margareta) S. Petri Lugdun. 286. C.
de la Souche vel de la Fauche (Johanna) Marciliaci, 503. A.
Stephana, Molesiæ, 1036. A.
de Sully (Joachina) S. Johan. Ed. 482. B.
Suyreau (Maria) Loci-Dei, 504. D.
de Sygilly (Agnes) B. Mariæ de Consol. 505. E.
T
De TENARE (Catharina & Claudia) priorissæ de Lancharre, 979. C.
(Johanna vel Sana) ambit abbatiam S. Johan. Ed. 481. D.
de Terreneuve (Maria) coadjutrix Desertæ, 291. B.
Thalassia, S. Johan. Ed. 479. E.
de Thenay (Claudia) Boni-loci, 310. C.
Thessalia, S. Johan. Ed. 479. E.
Thimote (Beatrix) Desertæ, 290. C.
Thomacin (Johanna) Clarissarum Burgi in Bressia, 312. A.
de Thurey (Huguetta) S. Petri Lugd. 286. D.
de Thyard Bragny (Maria) Benedictionis-Dei, 309. B. Molesiæ, 1037. B.
(Margareta) Molesiæ, 1037. C.
Tisserand (Anna-Francisca) Tarti, 851. B.
de Toulorge (Maria) Tarti, 851. A.
de Touraise (Aalix) Belli-montis, 852. D.
de la Tournelle (Claudia & Martha) Tarti, 850. B. 851. B.
de Tournon (Antonia) S. Andochii, 485. A.
de Touzelles (Johanna) S. Petri Lugdun. 288. B.
de Trecetis (Maria) priorissa de Lancharre, 979. C.
de Trezettes (Antonia) ambit abbatiam S. Johan. Ed. 481. B.
de Trotedant (Catharina) Tarti, 850. A.
V
VADAMONIA, S. Petri Lugdun. 284. B.
de Vallier (Margareta) Boni-loci, 309. E.
de Vallieu (Catharina) Desertæ, 290. D.
de Vanoe (Noëmia) S. Petri Lugd. 285. C.
de Varenne (Guietta & Maria) Molesiæ, 1036. A.
(Maria Antonia) Casalis, 293. C.
(Sibilla) S. Petri Lugd. 164. C. 207. A. 286. C.
de Varey (Margareta & Richella) Desertæ, 290. B. C.
de Vassalieu (Alix) S. Petri Lugd. 287. A.
(Catharina) Desertæ, 290. B.
de Vaudenay (Beatrix) Polongeii, 746. C.
de Vaudray (Catharina) ambit abbatiam S. Johan. Ed. 481. B.
de Vaux (Johanna) Marciliaci, 503. B.
(Ludovica) Clariss. Montis-Brisonis, 313. B.
Veillan (Guillelma) B. M. de Conf. 506. C.
de Veny d'Arbouze (Maria-Carola) Molesiæ, 1037. D.
de Vergelles (Aalix) Belli-montis, 852. C.
de Vergy (Egidia) S. Andochii, 484. B.
(Elisabeth) Tarti, 849. B.
de Vernay (Antonia) Boni-loci, 310. A.
de Vesigneux (Johan.) S. Johan. Ed. 483. D.
de Vichy (Maria) Loci-Dei, 504. C.
de Vienne (Henrica, Jacoba & Maria) S. Andochii, 484. D. E.
(Petronilla) S. Johan. Ed. 421. C. 481. C.
(Philiberta) Clariss. Burgi in Bressia, 312. A.
de Vievres de Launay (Angelica) B. M. de Consol. 534. B.
Vigere (Cathar. & Gabrielis) Casalis, 292. E.
de Vignoliis (Isabellis) Molesiæ, 1036. A.

de Villars (Margareta) priorissa de Canali, 209. A.
de Villars la Faye (Marg.) Loci-Dei, 504. C.
de Villers Suffex (Johan.) Prati-longi, 752. B.
de Viry (Anna) ambit abbatiam B. M. de Consol. 506. B.
d'Urfé (Anna-Maria & Maria-Theresia) Clarissarum Montis-Brisonis, 313. D. E.
(Catharina) Boni-loci, 310. A.

INDEX ARCHIEPISC. EPISC. PRÆP. DECAN. ABBATUM ET ABBATISSARUM,

ad alios tomos spectantium, quorum in præsenti fit mentio.

ARCHIEPISCOPI.

ALBIENSES.

AIMARDUS Gouffier de Boissy, 1160. A. Alfonsus d'Elbene, 1034. B. Antonius du Prat, 1094. E. Bertrandus de Bordes. 409. C. Johannes de Lorraine, 182. C. Ludovicus d'Amboise, 422. C. 631. C. D. 1159. E. Ludovicus de Lorraine, 977. B.

AQUENSES.

Alfonsus-Ludovicus du Plessis de Richelieu, 193. E. Guido & Paulus Hurault, 423. D.

ARELATENSES.

Achardus, 130. C. Æonius, 29. C. Antonius d'Albon, 185. D. 186. C. 233. A. 269. B. Franciscus de Mailly, 465. D. Hilarius, 242. B. Hippolytus d'Este, 185. D. 186. D. Licerius, 438. D. Manasses, 73. B. 374. C. 1054. B. Marcianus, 14. A. E. Petrus de Croso, 973. B. E. Robertus de Lenoncourt, 976. B. Theodosius, 43. A. Virgilius, 438. B.

AUSCIENSES.

Franciscus de Tournon, 183. B. C. 976. C. Hippolytus d'Este 182. E. Johannes d'Armagnac, 173. E.

BITURICENSES.

Aldebertus, 1132. E. instr. 11. A. Annas de Levis de Ventadour, 288. E. Andreas Fremyot, 768. C. 945. B. Antonius Vialart, 1161. A. S. Austregisilus, 214. A. Franciscus de Tournon, 183. C. D. 976. C. Henricus, instr. 94. B. Herminardus, 526. B. Hugo Ricardus, 1128. B. Jacobus le Roy, 1160. B. Johannes Cœur, 179. B. Leodegarius, 568. B. instr. 13. A. Madalbertus, instr. 274. B. Michael Phelyppeaux de la Vrilliere, 833. C. Petrus de Croso, 973. B. E. Reginaldus de Beaune, 189. C. 741. A. 768. C. 1175. A. Ricardus, 383. B. Rogerius 1130. B. Sulpitius, 38. A. Vulfadus, 532. C.

BURDEGALENSES.

Amatus, 1174. A. instr. 13. A. Andreas d'Espinay, 180. D. Antonius Prevost de Sessac, 776. A. Bertecramnus, 38. A. Bertrandus de Gotho, 155. E. Gondegesilus, 345. B. Henricus electus, 155. A. Willelmus, 1143. A.

CAMERACENSES.

Guillelmus d'Auxonne, 413. A. Johannes d'Estrées designatus, 253. E. Petrus, 1156. A.

COLONIENSES.

Anno. 565. E. Euphrata, 330. A. 861. E. Fridericus, 815. B. Guntherius, 64. C. Rainaldus, instr. 19. D. Philippus, 897. A. instr. 22. B. C.

EBREDUNENSES.

Antonius Levis, 307. D. Bernardus, 137. A. electus, 1076. C. Chramlinus, 48. C. Franciscus de Tournon, 183. C. 976. C. Guillelmus d'Hugues, 193. E. Henricus, 1081. A. Pastor de Sarescudeno, 411. E. Petrus Guerin de Tencin, 475. D. Robertus de Lenoncour, 976. B. Salonius, 866. B.

MOGUNTINENSES.

Christianus, 1141. A. instr. 286. D. Lullus, 526. B.

NARBONENSES.

Arnaldus Amalric, 990. E. 991. A. Claudius de Rebé, 1116. D. Daniel, 526. B. Hippolytus d'Este, 182. E. Johannes, 94. A. 120. D. E. Johannes de Lorraine, 182. C. 1160. C. Nebridius, 53. B. E. Petrus, 130. C.

PARISIENSES.

Antonius de Noailles, 431. B. 949. B. S. Ceraunius, 508. E. 510. D. Enzelinus, 380. B. 432. E. 883. E. instrum. 77. D. S. Germanus, 34. D. 344. C. 438. A. 866. D. 867. C. Guillelmus, 620. C. Humbertus, 653. E. Imbertus, instr. 143. D. Johannes de Gondy, 428. A. Mauricius, 471. E. Odo de Soliaco, 799. E. Petrus de Gondy, 190. D. 302. C. 636. D. Saffaracus, 32. E. 1039. A. Simplicius. 868. C. Stephanus, 1154. E. T. 583. B. Theobaudus, instr. 174. E.

REMENSES.

A. 598. E. Antonius, 641. B. Arnulfus, 376. D. 550. A. 1057. A. Carolus de Lorraine. 1160. E. Carolus-Mauricius le Tellier coadjutor, 641. B. archiep. 695. C. 1106. B. Ebbo, 57. E. 364. B. 374. B. 875. A. Egidius, 344. E. Franciscus de Mailly, 465. D. Fulco, 536. D. 538. E. 879. E. G. electus, instrum. 197. E. Gerbertus, 376. D. Guido, 742. A. D. electus, 804. A. Guido Paré, 990. C. Guillelmus, 397. E. 805. A. instr. 94. A. Guillelmus de Joinville, 599. D. Henricus de Savoye-Nemours, designatus, 258. D. Hincmarus, 61. D. 366. B. 876. B. Hugo, 77. A. Hugo d'Arcy, 413. B. Humbertus de Levis de Mirepoix, 624. E. Johannes, 620. C. Johannes de Vienne 620. D. Ludovicus de Lorraine, 1161. B. Manasses, 98. A. 732. B. 886. C. Philippus de Lenoncour, 490. A. Robertus de Lenoncour, 976. A. S. 583. A. Samson, 733. E. 773. A. 842. A. B. Sonnatius. 523. A. Tilpinus, 526. B.

ROTHOMAGENSES.

Ansbertus, 49. C. Carolus de Bourbon, 767. B. Claudius-Maurus d'Augigny, 729. A. Cardinalis d'Estouteville, 178. A. Franciscus Rouxel de Medavy de Grancé, 641. C. Georgius d'Amboise, 661. C. D. Guillelmus de Durfort, 617. E. Guillelmus de Vienne, 173. C. 418. A. 700. B. Hugo, 112. B. C. 175. E. Hugo d'Orges, 930. C. Jacobus-Nicolaus Colbert, 197. B. 322. 323. D. Johannes, 252. A. Ludovicus de Harcuria, 173. C. 174. B. Melantius, 868. C. 869. A. B. Prætextatus, 38. A. Remigius, 525. D. Ruricius, 363. D.

SENONENSES.

Aldricus, 660. B. 875. A. Ansegisus, 367. C. Antonius du Prat, 1094. D. Artemius, 38. A. 870. E. Daimbertus. 104. A. D. 107. A. 108. C. 112. E. instr. 12. E. 150. E. Diorytius-Franciscus le Bouthillier de Chavigny, 490. C. S. Egil, 457. D. 534. D. E. Emmo, 50. D. 357. B. 869. C. Guenilo, 60. A. 63. C. 363. D. 364. B. 532. B. 534. B. 875. B. E. Henricus de Savoisy, 626. C. Hermanus, 73. B. Hugo, 583. B. 734. A. instrum. 174. E. Ludovicus, 177. E. Ludovicus de Lorraine, 977. B. Ludovicus-Henricus de Gondrin, 429. D. Nicolaus de Veris, postulatus, 926. D. Octavius de Bellegarde, 719. D. 728. E. Petrus de Corbolio, 593. C. Reginaldus de Beaune, 190. E. 741. B. 768. C. Richerius, 103. A. B. C. instrum. 11. C. 12. D. E. Rogerius, electus, 410. B. Sevinus, 881. E. Tristandus de Salazard, 453. E. Walterius, 369. A. 477. A. Willicarius, 526. B.

TARENTASIENSES.

Petrus, 123. C. 129. E. 202. A. 495. D. 801. B. 985. E. 988. C. D. 1021. A. B. instr. 8. A. 51. C. 54. D. 238. E. 239. C.

TOLOSANI.

N. Colbert S.t Pouenges, 1104. B. Amelius, 1134. B. C. Carolus d'Anglure de Bourlemont, 825. B. Franciscus de Joyeuse, 426. A. Isarnus, 1130. E. Odetus de Coligny, 693. E. Robertus de Lenoncour, 976. B.

TREVIRENSES.

Arnoldus, instr. 22. B. Teutgaudus, 64. C.

TURONENSES.

Claudius de S.t George, 196. C. Euphronius, 518. A. Gavienus, 526. B. Henricus-Oswaldus de la Tour d'Auvergne, 1163. D. Johannes Bernard, 630. A. Joscius, 471. E. S. Martinus, 17. D. 222. C. D. S. Perpetuus, 340. B. Radulfus, 95. B. 259. D. 383. A. 563. C. 1066. B. Robertus de Lenoncour, 975. E. Tutolo vel Teotolo, 71. A. 1124. E. Victor le Boutillier, 947. C.

VESUNTIONENSES.

Amedeus, 655. D. Ansericus, 110. E. 681. C. 893. C. S. Antidius, 510. D. Antonius-Petrus de Grammont, 769. D. B. 959. E. Berengarius, 1124. B. Celedonius, 242. B. S. Claudius, 244. D. Claudius de la Baume coadjutor, 253. B. Ebrardus, 1022. B. Ferdinandus de Longvic, dictus de Rye, 253. C. G. 996. B. Galterus, an Vesuntionensis? 583. E. Gedeon, 245. D. instr. 3. E. Gerfridus, 71. C. 374. A. 966. E. Gervasius, 244. D. Guillelmus, 959. C. 1080. C. 1087. C. Guillelmus de Turre, 904. D. 906. D. Hector. 551. C. 706. C. Herbertus, 583. E. Hugo, 84. B. 85. D. 86. A. 87. E. 88. C. 380. E. 381. C. 382. C. 468. A. 561. B. 566. C. 678. E. 884. B. D. 885. B. 959. A. 1061. A. 1062. E. instr. 78. B. 230. E. Humbertus, 578. B. 583. E. instr. 18. A. Ilberto, 126. B. Johannes, 685. E. S. Maiolus, postulatus, 1127. D. Nicolaus de Flavigny, 648. E. Odo, 910. A. Petrus de Balma, 253. A. 667. B. 836. E. Petrus de Longvic, 485. B. Quintinus, 932. B. Theobaldus de Rougemont 1088. D.

VIENNENSES.

Ado, 63. B. D. 64. A. B. C. D. instr. 224. A. Agilmarus, 246. A. instrum. 49. B. Aimardus, 1144. B. Alcimus Avitus, 29. B. Armannus, instr. 282. B. Bernardus, 57. D. 58. B. 270. B. 271. E. 874. E. Bernuinus, 541. B. Burcardus, 79. D. 263. A. 379. C. 1059. C. Claudius, 16. B. Desiderius, 40. A. 345. C. Domnolus, 40. B. Ermannus, instr. 230. E. Evantius, 38. A. G. 404. B. Gaufridus, 176. D. Guarmondus, 754. C. Guido, 110. D. 248. A. 571. A. 681. C. 1134. B. Guido de Arvernia, 146.

B. Guillelmus, 158. D. 1151. D. instr. 35. C. Guillelmus de Valentia, 41. A. Henricus Oswaldus de la Tour d'Auvergne, 1163. D. Johannes, 138. C. 145. D. 1146. C. Johannes de la Brosse, 495. A. Johannes Mitte de Chevrieres, coadjutor, 210. C. Leodegarius, 236. A. 247. D. 255. C. 382. A. 468. A. 885. B. instr. 7. E. Paschasius, 16. B. Petrus, 697. A. Petrus de Villars, 188. A. 233. B. Stephanus, 120. E. 123. C. 272. D. 285. E. 573. E. instrum. 18. A. Teutbaldus, 78. C. 1057. A. Theobaldus de Rougemont, 1088. D. Vespasianus Gribaldi, 241. A. Sedes vacat, 146. B.

ULTRAJECTENSES.

Ratbodus, 879. D. Zwederus de Culenbourg, 1090. A.

EPISCOPI.

ABRINCENSES.

Franciscus Pericard, 1100. C.

AGATHENSES.

Claudius de la Guiche, 1110. B. Ludovicus Fouquet, 475. D. Philibertus-Carolus de Pas de Feuquieres, 965. A.

AGINNENSES.

Beraudus de Gotho, 154. C. Bertrandus de Got, 615. E. Bertrandus, 1115. E. Radulfus de Peyrinis seu de Pinis, 141. C. 805. B.

AMBIANENSES.

Bertefridus, 48. A. Christianus, 659. E. Claudius de Longvic, 693. E. Guillelmus, 407. E. Johannes, 1090. D. Johannes de Boissy, 1088. C. Johannes de Grangia, 689. D. Johannes le Jeune, utrum Ambianensis? 1090. D. Petrus Hemard de Denonville, 1095. C. Petrus Versé, 964. C. Philibertus de Saulx, 929. A. Philippus de Cleves, 423. B.

ANDEGAVENSES.

Carolus Miron; 193. A. 667. D. Eusebius, 95. C. Franciscus de Rohan, 181. A. Gaufridius, 383. B. 1066. B. Guillelmus Fouquet de la Varenne, 193. B. 241. B. 667. D. Guillelmus de Ruzé, 940. B. Talasius, 339. C. D. Ulgerius, 969. A.

ANICIENSES.

Adalardus, 371. E. instrum. 69. E. Ademarus, instrum. 13. D. Bernardus, 973. A. Bertrandus, 1144. E. Gerardus, 404. B. Godefridus de Pompadour, 210. A. Gotescalcus, 546. D. Johannes, 1150. E. Johannes de Bourbon, 177. B. 287. B. 1158. E. Martinus de Beaune, 741. C. 1175. A. Pontius, instr. 13. D. Robertus de Meduno, 970. C.

ANTISSIODORENSES.

Alanus, 492. E. 582. A. 801. A. C. instr. 174. E. S. Amator. 334. C. 335. A. 336. C. Christianus, 660. C. Desiderius, 870. D. Eptadius, 341. A. Franciscus de Dinteville, 475. A. 692. C. 775. D. S. Galterius, 831. D. S. Germanus, 27. C. 335. A. Guido, 73. B. Guido de Melloto, 147. E. 148. D. Guillelmus, 398. D. 472. B. 613. A. Hugo, 379. A. 380. A. 442. A. 444. E. 445. A. 552. D. E. 577. E. 583. A. 662. E. 678. E. 732. B. 772. C. 797. B. 882. C. E. 883. C. D. E. 884. A. 949. D. 956. E. 958. D. 967. E. 1058. B. instr. 77. B. 79. A. 150. E. 228. B. Hugo de Noceriis, 593. E. Humbaldus, 389. D. E. Jacobus Amiot, 940. B. Johannes Germain de Dimont, 923. D. Laurentius Pignon, 857. E. Philippus de Lenoncour, 667. C. Robertus de Lenoncour, 976. B. W. 598. C.

APPAMIENSES.

Henricus de Sponde, 192. B. 479. A. Johannes de Sponde, 479. A. N. de Sponde, 20. D.

AQUENSES.

Guillelmus le Boux, 1104. B.

ATREBATENSES.

Lambertus, 101. D. E. 732. A. instr. 11. E. Petrus, 989. A. Petrus Bertrandi, 411. C. Vindicainus, 454. D.

AURELIANENSES.

Alfonsus d'Elbene, 1034. B. Eucherius, 356. E. Franciscus de Faucon, 1098. A. Helias, 393. D. 470. A. Manasses, instr. 95. D. Petrus du Chastel, 836. E. 1097. B. Rainerius, 1131. D. Sancio, 103. C. S. Theodoricus, 713. B. 714. A. Theodulfus, 52. E. 456. C. 475. E. instr. 45. A.

BAJOCENSES.

Franciscus de Servien, 845. A. Godefridus de Saligniaco, 925. A.

BAIONENSES.

Claudius de Rueil, 193. E.

BASILEENSES.

Johannes de Châlon, 619. E. Johannes de Vienne, 1154. D.

BELLICENSES.

Almo, 40. A. (B.) 135. D. 300. A. 1076. B. instr. 29. A Benedictus de Langiis, 249. E. Bernardus, 300. B. Bernardus vel Berardus de Thoire de Villars, 249. D. instr. 30. B. C. Bonifacius de Thoire de Villars, 1075. C. Franciscus Madot, 949. A. Gaucerannus, 1063. B. Guillelmus, 123. C. 273. B. instr. 16. C. S. Hippolytus, 245. B. Johannes de Balma utrum Bellicensis, 276. A. Johannes Passelaigue, 946. B. Johannes de Varax, 278. B. P. instrum. 235. D. Petrus, 256. A. 276. A. Pontius, 114. C. 249. C. E. 272. D. 385. D.

BELLOVACENSES.

Bernardus de Chevenon, 810. A. Guillelmus de Vienne, 418. A. Johannes de Dormans, 1154. D. Nicolaus Fumée, 189. A. Odetus de Coligny, 693. E. Petrus, 114. B. Philippus, 598. E.

BETHLEMITANI.

Antonius Buisson, 419. B. 420. D. 928. C. 933. D. Franciscus Batailler, 498. E. Philibertus de Beaujeu, 474. E. 634. E. instrum. 123. E.

BITERRENSES.

Hugo, 252. B Johannes, 268. B.

BRIOCENSES.

Dionysius de la Barde, 947. C.

BURGENSES IN BRESSIA.

Johannes-Philibertus de Chalés, 279. C. Ludovicus de Gorrevod, 279. B.

CABELLICENSES.

Desiderius, 439. D. Philippus Cabassole, 167. D. Prætextatus, 867, C. S. Veranus. 861. E. 868. A.

CADURCENSES.

Maurilio, 870. E.

CARCASSONENSES.

Amaneves de Foix, 198. C. Franciscus de Faucon, 1098. B. Ludovicus-Joseph de Chateauneuf de Rochebonne, coadjutor, 211. D.

CARNOTENSES.

Agirardus, 357. B. Carolus, 937. C. Ferdinandus de Neuville de Villeroy, 195. E. 296. C. Galterius, 993. B. Guillelmus, 125. E. 412. A. Johannes Fabri, 973. E. Johannes Saritberiensis, 131. C. Ivo, 103. E. Leobinus, 223. B. Ludovicus Guillart, 937. C. Pappolus, 37. C. 344. E. Petrus Bechebien, 229. D. Petrus Cellensis, 1143. D. Philippus Hurault, 423. D. Reginaldus, 1143. D.

CASTRENSES.

Carolus d'Anglure de Bourlemont, 825. B.

CATALAUNENSES.

Carolus de Poitiers, 626. E. Fridericus, electus, 598. A. 777. B. Gibuinus, 881. E. Guillelmus, 733. B. 797. A. 899. D. 1134. D. instr. 150. E. 245. D. Guillelmus de Campellis, 570. E. Ludovicus de Barro, 626. B. Mancio, 879. C. Philippus, 248. A. Philippus de Lenoncour, 667. C. Rodoaldus, 879. D. N. Vialar, 778. A. W. 598. E.

CENOMANENSES.

Aldricus, 360. A. 531. B. Gaufridus, 971. B. Gaufridus de Loduno. 141. E. Hildebertus, 486. C. 1121. B. 1133. E. 1135. D. Ouvellus, instr. 11. A.

CLAROMONTENSES.

Agilmarus, 442. D. Antonius de Senecterre, 307. D. Aprunculus 516. E. Arbertus, 230. A. S. Bonitus, 50. D. 284 C. Carolus de Bourbon, 177. A. 179. B. Claudius de S.t George, 196. E. Durannus, 384. A. Franciscus de la Rochefoucaud, 668. A. 977. D. Gallus, 865. C. Guido, 1148. B. Guido de Turre. 147. E. Guillelmus de Baffia, 212. D. Hugo, 139. D. 144. A. Hugo, Guido & Henricus de Levis de Mirepoix, 624. E. Jacobus d'Amboise, 631. C. 1159. D. Johannes de Mello seu de Melloto, 921. E. 952. C. Michael Cassagnet de Tilladet, designatus, 1106. B. Petrus d'Aigrefeuille, 165. D. Pontius, 801. B. 1142. E. S. Prajectus, 355. D. 455. A. Proculus, 284. C. Quintianus, 865. C. Robertus, 138. E. 500. A. S. Sidonius, 516. E. Stephanus, 75. B. 968. A. 1120. B.

CONDOMIENSES.

Jacobus Gojon de Matignon, 949. B. Johannes d'Estrades, 482. D.

CONSTANTIENSES IN NORMANNIA.

Claudius Auvry, 947. C. Nicolaus de Toulon, 418. B. Philippus de Cossé, 1097. B. Renatus de Brefche la Trimouille, 463. E. 494. E. 693. C. 766. E. Ricardus Olivier, 278. B. 975. B.

CONVENENSES.

Egidius de Souvré, 945. D. 1102. D. Gilbertus de Choiseail 1102. E. Johannes-Franciscus de Brizay d'Enonville, 498. E. 839. E.

DIENSES.

Aimarus de Vouta, 166. C. Amatus, instr. 85. D. Amedeus de Roussillon, 150. E. 267. A. Henricus de Villars, 166. C. Hugo, 89. C. 97. E. 98. C. 130. C. 383. C. 562. D. 563. B. 679. E. 680. A. B. 887. A. 959. A. 1065. E. 1131. B. D. Ismio, 104. D. 570. A. instr. 12. E. Ludovicus de Villars, 207. D. Petrus de Chastelus, 1152. C. Remigius, instr. 51. D. 54. B. 55. E. Urbanus de Miolans, 257. D.

DINIENSES.

Henricus le Meignem, 638. B. Henricus-Felix de Tassy, 948. A. 1035. B.

DOLENSES.

Saloco, 365. D. E. 457. D.

DUNENSES.

Promotus, 344. E.

EBROICENSES.

Gaufridus de Bar, 1083. E. Jacobus du Perron, 190. C. 191. B. Martialis, 176. B.

ENGOLISMENSES.

Antonius d'Estain, 210. A. Hugo, 580. B.

S. FLORI.

Henricus de Fautrieres, 1151. C.

GEBENNENSES.

Anscharius, 532. D. Arducius, 126. B. 249. A. Bernardus, 1076. C. Franciscus de Bachod, 258. B 279. D. Fredericus, 263. C. instr. 8. A. Guido, 248. A. 264. B. 570 A. 1134. B. instr. 13. C. Hugo, 76. B. 79. D. Humbertus, 114. A. Johan. Ludov. de Savoye, 252. D. 278 B. Ludov. de Rye, 253. B Nantelmus seu Nantelinus, 135. A. 227. B. Petrus, 164. B. Petrus de la Baume coadjutor, 253. A. episcopus, 667 B Philibertus de Rye, 253. B. Salonius, 234. A. D. V. 391. C.

GLANDATENSES.

Cæsar de Sabran, 949. B. P. instr. 82. B.

GRATIANOPOLITANI.

Ebo, instr. 51. C. 54. B. Hugo, 114. C. Humbertus,

Humbertus, 79. B. Soffredus, 138. C. Steph. 123. C. Steph. le Camus, 769. D.

LAUDUNENSES.

Albero, 881. E. Atelanus, 352. A. B. Cæsar d'Estrées, 253. D. Chagnoaldus, 39. E. Hincmarus, 63. E. 64. A. 366. B. 660. D. 876. B. Pardulus, 61. E. 363. E. Simeon, 363. E.

LAUSANENSES.

Gotescalcus, 374. A. Johannes, 1080. C. Ludovicus de la Palu, 974. E. Thomas de Savoye, 140. E.

LEMOVICENSES.

Antonius Charpin de Genetines, 825. B. Ruricius, 516. E. Saibrandus, 1143. B. Turpio, 1124. A.

LEODIENSES.

S. Amandus, Trajecti ad Mosam, 215. B. Hugo de Chalon 1151. A. Otbertus, 680. E. Raimundus, 1144. A. Robertus de Torote, 606. C. Stephanus, Tongrensis, 879. D.

LEXOVIENSES.

Annas d'Escars, 636. E. 694. B. Arnulfus, 988. D. J. 598. E.

LODOVENSES.

Bernardus Guido, 355. A. Petrus Geraldi, 175. A.

LOMBARIENSES.

Jacobus Seguier, 794. A.

LUCIONENSES.

Alfonsus-Ludovicus du Plessis de Richelieu, 193. D. Armandus-Johannes du Plessis de Richelieu, 193. D. Jacobus du Plessis de Richelieu, 193. D. Johannes de Lorraine, 182. C. Michael-Celsus-Rogerius de Rabutin de Bussy, 465. E. Petrus Nivelle, 1014. C.

MACLOVIENSES.

Ferdinandus de Neuville de Villeroy, 195. E. 196. B. 296. C. Philippus, 807. B.

MAGALONENSES.

Petrus, 1156. A.

MALLEACENSES.

Johannes d'Amboise, 631. D.

MASSILIENSES.

Serenus, 868. C.

MAURIANENSES.

Abbo, instrum. 51. D. 54. B. 55. E. Amedeus de Savoye, 144. C. 145. C. Evrardus, 262. C. Johannes-Philibertus de Chalés, 279. C. Ludovicus de Gorrevod, 279. B. Stephanus Morel, 278. D. 711. D. Odilardus, 70. C. 1048. D.

MELDENSES.

Ansellus, 736. B. Burcardus, instr. 150. E. S. Faro 1042. C. Jacobus Benignus Bossuet, 269. E. Johan. de Levis an Meldensis ? 937. C. Ludovicus de Brezé, 940. B. Manasses, 733. B. Robertus, 98. D. 383. C. Walterius, 98. D. 383. C.

METENSES.

Aigulfus. 868. C. 869. A. B. Annas d'Escars, 694. B. 728. D. S. Arnulfus, 42. D. Bertrandus, 897. A. Herimannus, 680. B. Johannes de Lorraine, 182. C. 1160. C. Julius Mazarini, 1162. D. Ludovicus de Lorraine, 977. C. Ludovicus de Poitiers, 618. E. Poppo, 101. B. C. Robertus de Lenoncour, 976. B.

MIMATENSES.

Albertus, electus, 412. C. Guillelmus, 230. A. Johannes d'Arcy, 412. C. 622. A. Johannes de la Coste, 928. D. Petrus de Saluces, 174. C. S. Privatus, 513. C.

MIRAPICENSES.

Claudius de la Guiche, 1110. B. Johannes d'Espinay, 180. C. Ludovicus Hercules de Levis de Ventadour, 288. E.

MONTALBANENSES.

Bertrandus Roberti, 974. A. Francisc. Henricus de Nettancourt de Haussonville, 241. D. 303. B. Georgius d'Amboise, 631. C.

MORINENSES.

Hieronymus de Capite-Ferreo, 667. D. Johannes, 1090. D. 1133. B. Johannes le Jeune, an Morinensis ? 1090. D. Johannes de Lorraine, 182. C. 1160. C. Raimundus Saquet, 168. A.

NANNETENSES.

Brixius, 969. A. Johannes d'Espinay, 180. D. Robertus d'Espinay, 180. C.

NEMAUSENSES.

Albertus de Uzetia, 115. E. Claudius de Toiras, 945. D. Johannes, 1154. E.

NICIENSES.

Hieronymus de Capite-Ferreo, 667. B.

NIVERNENSES.

Æoladius, 867. B. Agricola, 867. B. Antonius de Feurs, 209. E. Arnaldus Forbin, 1100. C. Bernardus, 461. D. Donatus, 358. B. Emmenus, 447. D. Erveus, 389. D. Franciscus de Dinteville, 692. C. Godefridus, 393. A. Guntherus, 73. B. Herimannus, 532. A. 875. D. Hugo, 380. A. 443. A. 451. C. 460. A. 962. C. 968. B. 1068. E. instr. 77. B. 78. B. 79. A. Johannes, 1143. B. Johannes Germain, 931. B. Mauricius, 418. B. Natrannus, 439. D. 881. E. Petrus Bertrandi, 409. D. Philippus de Cleves, 423. B. Rodulfus, 452. B. Theobaldus, 397. B. 683. D. Theobertus, 735. D. Willelmus, instr. 150. E.

NOVIOMENSES.

Balduinus, 772. C. 773. A. Franciscus de Clermont-Tonnerre, 723. D. Gabriel de Bleigny le Genevois, 844. D Guillelmus Bertrandi, 409. A. B. Letulfus, 881. E. Stephanus, 598. E.

OLERONENSES.

Amatus, 130. C.

S. PAPULI.

Petrus de Croso, 973. B. 974. A.

PETRAGORICENSES.

Willelmus, 1135. D.

PICTAVIENSES.

Ansoaldus, 349. B. 354. D. Carolus d'Escars, 636. E. Claudius de Husson, 766. B. Claudius de Longvic, 693. E. Dodo, 349. D. E. Galo, 476. D. Gilbertus Porretanus, 969. C. Guido, 268. C. S. Hilarius, 340. C. Hugo, 252. B. Johannes, 94. A. 130. C. Johannes Damoncourt, 839. C. Johannes de Fay, 711. E. Isembertus, 968. B. Iterius, 927. B. Ludovicus de Barro, 626. B. Petrus d'Amboise, 631. C.

REGIENSES.

Elziarius de Rastellis, 1027. A. Ludovicus Doni d'Attichy, 428. A. 946. E.

RUTHENENSES.

Dalmatius, 521. D. Francisc. d'Estain, 210. A.

SAGIENSES.

Claudius de Husson, 766. B.

SANCTONENSES.

Alexander de Chevrieres de St Moris, 1116. D. Bernardus de Senaux 430. D. Ilsus, 263. B. Petrus, 264. D. 1134. B. Ranulfus, 264. B. 1134. B.

SARLATENSES.

Johannes de Lingendes, 1103. C. Nicolaus de Gaddi, 241. A.

SEDUNENSES.

Radulfus, 807. D. Ermenfredus, instr. 230. E. Guillelmus de Balma, 252. A.

SILVANECTENSES.

Franciscus de la Rochefoucaud, 668. A. 977. E. Leutaldus instrum. 13. A. Ludovicus Guillart, 937. C. Nicolaus Sanguin, 193. E. Wido, instr. 143. D.

SISTARICENSES.

Antonius de Narbonne, 1095. D. Claudius de Louvain, 711. D. Franciscus de Dinteville, 775. D.

SUESSIONENSES.

Arnulfus, 98. B. Beraldus, 380. A. 678. D instrum. 77. B. 141. D. Claudius de Louvain, 711. D. S. Drausio vel Drausius, 48. C. 351. A. 523. D. 873. A. Fulco, 378. D. Godinus, 50. D. Guillelmus Bertrandi, 409. A. Joslenus, 733. E. Rothadus, 364. C. Theobaldus de Petrafonte, 98. B. Ursio, 98. B.

TELONENSES.

Mennas, 868. C.

TORNACENSES.

Ferricus de Cluniaco, 420. D. 463. D. Johannes des Prez, 622. A. Ludovicus Guillart, 937. C. Stephanus, 131. A.

TRECENSES.

Adalbertus, 363. E. Ansegisus, 73. B. 373. D. Claudius de Beaufremont, 839. D. Dionysius-Francisc. le Bouthillier de Chavigny, 490. C. Garnerius, 398. B. instr. 93. D. Hato, 726. A. 733. C. 797. B. He. 583. B. Henricus, 490. E. 734. A. 735. A. 815. E. 1167. B. Henricus de Poitiers, 623. C. Ludov. de Lorraine, 977. B. Lupus, instr. 39. B. Manasses, 587. E. 589. A. 684. A. Philippus, 733. B. S. Prudentius, 63. A. 363. E.

TRECORENSES.

Hyppolytus d'Este, 182. E.

TRICASTINENSES.

Gaucerandus, 227. C.

TULLENSES.

Andreas du Saussay, 639. D. E. 640. D. Bertoldus, 550. C. 676. D. Bruno, 86. B. 678. C. Conradus, 818. E. Gerardus, 255. C. Henricus, 816. C. 825. D. Henricus de Lorraine, 840. A. Jacobus, de Fieux, 847. B. Matthæus, 840. C. Odo, 817. D. Petrus, 126. B. 817. B. C. 824. A. Pibo, 101. C. 679. C. Riquinus, 681. D. 1121. B. Tussanus de Hocedy, 788. D

TUTELENSES.

Franciscus de Faucon, 1096. D. 1098. A. Petrus du Chastel, 1096. C.

VABRENSES.

Carolus Alexander le Filleul de la Chapelle, 965. A.

VALENTINENSES.

Aimarus de Vouta, 166. C. Amedeus de Roussillon, 150. E. 267. A. Bobo, 353. A. 355. E. 873. C. D. (E.) 959. D. Gerardus, 736 E. 1145. E. Guntardus, 680. B. instr. 230. E. Henricus de Villars, 166. C. Jacobus de Tournon, 977. A. Johannes de Lorraine, 182. C. Ludov. de Villars, 207. D. Petrus de Chastelus, 1152. C. Philippus, 144. C. 145. A. E. Pontius instr. 8. A. Ratbertus, instr. 51. D. 55. E. Robertus, 1111. C. Urbanus de Miolans, 257. D.

VAPINCENSES.

Aredius & Arigius, 41. E. 42. B. 864. D. 865. E. Sagittarius, 866. B.

VASATENSES.

Amanevus de Foix, 1098. C. Edmundus Mongin, 454. E. Joh. Bapt. Alamanny, 1098. D. Raimundus, 563. B.

VAURENSES.

Petrus Danesius, 184. C.

VENCIENSES.

Veranus, 25. A.

VIRDUNENSES.

Carolus-Franciscus d'Hallencourt de Drosmenil, 431. C. Guillelmus, 932. B. Johannes de Lorraine, 182. C. 1160. C. Ludovicus de Barro, 626. B. Otho de Poitiers, 623. C. Radulfus de Torote, 603. A. 605. E. 606. C. Richerius, 101. C. Theodericus, 100. E. 460. D.

VIVARIENSES.

Aimarus de Vouta, 166. C. Henricus de Villars, 166. C. Hugo, 883. A. Leodegarius, 568. C. Olivarius de Martrolio, 927. A. B. Petrus, 115. E.

PRÆPOSITI ET DECANI.

ANICIENSES. Petrus Bertrandi, dec. 409. C.

Antissiodor. Erardus de Rochefort, dec. 475. C. Johannes Germain de Dimont, dec. 922. C.

Argentinenses. Henricus Ofwaldus de la Tour d'Auvergne, præp. 1163. D.
Avenionenses. Gerardus de Lautrec, præp. 1151. D.
Augustenses. Petrus de Chalant, dec. 163. D.
Bajocenses. Franciscus Timoleo de Choisy, dec. 703. B. Johannes, dec. 495. E.
Bituricenses. Raimundus, dec. 735. D.
Cenomanenses. Licinius Cheminart, decanus, 422. E.
Claromontenses. Jacobus de Veny d'Arbouze, præp. 1162. A.
Leodienses. Conradus, dec. 991. E. Emmanuel Theodosius de la Tour d'Auvergne, præp. 1163. C.
Metenses. Philippus, primicerius, 144. C.
Nivernenses. Guido de Senecey, præp. 907. D. Johannes, dec. 735. D.
Parisienses. Guido Baudet, dec. 620. D. Hugo Aubriot, præp. 919. E.
Petragoricenses. Iterius, dec. 1141. C.
Pictavienses. Bertrandus de Kneringhen, dec. 463. E.
Tolosani. Raimundus, præp. 1134. C.
Trecenses. Nicolaus de la Ferté, dec. 825. B.
Vesontionenses. Alexander de Montaigu, dec. 904. E. Galterus, an Decanus? 583. E. Guillelmus dec. 1079. A. B. Prosper de la Baume, dec. 298. D.
Viennenses. Guillelmus de Claromonte, dec. 152. A. Philippus, dec. 144. C.
Ultrajectenses. Philibertus Naturel, præp. 240. E.

ABBATES.

Abundantiæ. Johannes, 250. C.
Aceii. Ludovicus de Rye, 436. E.
Æthicensis monasterii. Berno, 219. D. Wido, 219. D. 1123. E.
Agauni. Ambrosius, 223. A. utrum Apollinaris?
S. Albini Andegav. Franciscus de Rohan, 181. A. Gerardus. instr. 11. A. Petrus Hemard de Denonville, 1095. C.
Alnæ. Johannes de Bruxella, 824. D.
Alpium. Garinus, 248. C. Guido, 732. C. 959. C.
Altæ-combæ. Alfonsus d'Elbene, 1034. B. Conradus, 808. E. Gaufridus, 801. B. 1021. B. Guido, 300. A. Henricus, 1167. C. Henricus de Castro-Marciaco, 802. A. Silvester de Saluces de la Mente, 1034. A.
Altæ-silvæ. Gerardus, 825. D.
Alti-Fontis. Claudius Rouze, 788. B.
Alti-Villaris. Petrus du Chastel, 1096. D.
S. Amandi de Coli. Carolus de Ferrieres de Sausbeuf, 495. B.
S. Andreæ Avenion. Guillelmus Villate, 1156. Johannes de Bourbon, 1158. E.
S. Andreæ Vienn. Aimo, 248. C. Pontius de Guizeu, 230. A.
Andrensis monasterii. Guillelmus, 140. D. 995. E.
Angeriaci. Helias, 1145. E.
Anianæ. Antonius de Narbonne, 1095. D. S. Benedictus, 53. B. E. 224. A. 456. D. 696. C. 1122. E. Guillelmus, 1157. E. Tructesindus, 56. E.
S. Antonii Vienn. Carolus Martel, 425. E. Franciscus de Tournon, 183. C. D.
S. Apri, utrum Apollinaris? Widericus, 707. C.
S. Arnulfi. N. Morel, 723. E. Julius Mazarini, 1162. D. Richerus, 723. E.
Arremari. Gerardus, 580. B. 832. B. 842. D. 1030. D. Guillelmus de Dinteville, 701. E. Guillelmus de Pommeriis, 1168. D. Guillelmus de Vaudray, 1156. C. Johannes de Cosant, 1156. C. Johannes Raguier, 844. D. Petrus de Pardaillan de Gondrin-d'Antin, 643. A. R. 736. C. Robertus, 843. E. Rollandus, 663. B.
S. Audoeni Rothomag. Emmanuel-Theodosius de la Tour-d'Auvergne, 1163. D.
Aureæ-vallis in Luxemburgo. Bernardus de Mont-gaillard, 813. B. Carolus de Bentzeradt, 813. A. Laurentius de la Roche, 813. B.
Aureæ-vallis, diœc. Malleac. Carolus Miron, 192. E.
Aurillaci. Arnaldus, 1139. A.
Balernæ. Antonius de Vienne, 702. B. 936. E. 1026. E. Burcardus, 296. E. David, 732. C. Guillelmus, 808. D. Guillelmus de Poupet, 936. C. Johannes de Cirey, 828. C. 1005. C.
Balmæ. Berno, 878. E. 1120. D. Guido, 219. D. 1125. E. Guillelmus de Poupet, 936. C. Odo, 1146. E. Petrus de Moysia, instr. 30. D. Ricardus 1154. D.
Barbelli. Johannes de Sanciaco, 808. D. Michael, 843. D.
Barberii. Annas de Perusse-d'Escars, 728. D.
S. Bartholom. Brugensis. Lambertus, 763. B.
S. Basoli. Theobaldus, 1142. D.
Bassi-Fontis. Dionysius le Bouthillier de Chavigny, 490. C. Guiterus, 697. D.
Begardi. Carolus de Cossé de Brissac, 895. A.
Bellæ-perticæ. Franciscus de Faucon, 1098. A. Petrus du Chastel, 1096. D.
Bellæ-vallis. Johannes de Bruxella, 824. D.
Belli-campi. Ricardus, 1143. E.
Belli-fontis. Carolus Marion de Druys, 703. B.
Belli loci. Hugo de Castellione, 1169. A.
Belli-loci, diœc. Bolon. Franciscus Madot, 949. B.
Belli-loci, diœc. Virdun. Claudius de Dinteville, 498. A. 1026. B. Franciscus de Tournon, 976. B. Robertus de Lenoncour, 976. B.
Belli-prati. Johannes de Vivien, 841. B. Odo, 816. D.
Belli-portus. Alexander de la Rochefoucaud de Verteuil, 741. E.
Belli-prati in Lotharingia. Matthæus Pillard, 810. A.
Bellosannæ. Jacobus de Fieux, 847. C.
S. Benedicti, in pago Vabrensi. Fredericus, 824. C.
S. Benedicti in Vepria. Franciscus de Serocour, 822. C.
S. Bernardi Valentin. Johannes, 1005. A.
S. Bertini. Nantarius, 255. E.
Bolbonæ. Durandus, 1024. D. Guillelmus, 1001. D.
Bonæ-Cumbæ. Franciscus-Ludov. de Clermont-Tonnerre, 642. A. Reginaldus d'Este, 1162. E.
Bonæ-vallis. Adamus, 229. C. Amedeus, 304. A. Falco, 228. C. Hugo, 128. B. D. 226. D. 297. B. 303. E. instr. 22. E. 24. E.
Bonæ-vallis, diœc. Carnot. Arnaldus, 799. D. Gautmarus, 234. E. 1112. D.
Bonæ-vallis, diœc. Vienn. Gozuinus, 986. B. C. Jacobus de Floigniaco, 1001. E. Johannes, 285. E.
Boni-loci, diœc. Burdegal. Guillelmus de Malartic, 769. B.
Boni-radii. Claudius de la Magdelaine, 440. E. Guillelmus, 817. A. Jocerannus, 844. B. Johannes de Bourgdieu, 440. E.
Bosci-cavi. Hubertus Jachiet, 491. E.
Brantosmii. Ludovicus le Prestre, 296. C.
Bretolii. Jacobus de Nucheze, 769. A. 945. C.
Bullencuriæ. Johannes Boiliave de Barro, 844. A.
Bullionis. Johannes Malion, 744. B. Nicolaus Perret, 836. D. Vincentius le Merlet, 744. A.
Burgidoli. Berno, 1123. A. Odo, 1123. E.
de Burgo-medio. Petrus Rouillard, 776. A.
Burgulii. Baldricus, instr. 11. A. Ludov. de Lorraine, 977. D. Philip. Hurault, 423. D.
Caladiæ. Franciscus de Livron, 280. C.
Calloveii. Helias, 817. A.
Camberonæ. Daniel, 803. C. 817. C. 989. C. Fastredus de Gaviaumer, 800. B. 987. B.
Campaniæ. Annas de Perusse-d'Escars, 728. D.
Candelii. Franciscus de Tournon, 183. D. Guillelmus du Boisset, 1008. D.
Capellæ. Hugo, 473. A.
S. Carauni. Guillelmus de Longueil, 847. B.
Cari-campi. Petrus, 1142. A.
Cari-loci. Guillelmus, 808. D.
Caritatis. Petrarcha Dublé, 960. A. 1169. E.
Caritatis ad Ligerim, prioratus. Antonius de Rupe, 1170. D. Bertrandus de Colombiers, 1150. C. Carolus de Bourbon, 177. A. Guillelmus, 606. E. Guillelmus de Poitiers, 623. C. Guillelmus de Pontoise, 1147. B. Johannes Dublé, 960. B. Johannes de la Magdelaine de Ragny, 960. B. 1160. A. 1174. E. Johannes de Vinzelles, 1158. B. 1169. B. C. Milo de Vergy, 1148. A. Petrus, 1151. B. Philippus, 667. C. Robertus de Lenoncour, 976. B. Rodulfus de Sully, 1141. E.
Caroli-loci. Guido de Edua, 1004. A. Ludovicus, 820. C. Petrus de Vireyo, 811. A.
Carthusiæ majoris. Basilius, 896. E. Guigo, 469. D. 1166. E. Janselinus, 990. B.
Casæ-Dei. Aimericus, 108. E. Alfonsus-Ludovicus du Plessis de Richelieu, 193. D. Durandus, 679. D. Franciscus de Tournon, 183. C. Hugo de Arcu, 687. C. Jordanus de Momtboissier, 122. B. 469. E. 1137. E. Pontius, 102. E. 105. B. 226. A. 1132. E. Robertus, 75. C. 732. D. Stephanus, 201. B. 236. E. 255. D.
Castri-Nantonis. Franciscus Seguier, 794. A.
Catiaci. Franciscus-Philippus Morel, 723. E.
Cellæ-fruini. Petrus-Franciscus Blot de Chauvigny, 1116. E.
Cellæ-Trecensis. Felisius, 664. B. Flodobertus, 696. C. Petrus, 734. A. 803. D.
Celsiniarum, prioratus. Guillelmus, 1166. D. Johannes de Vinzelles, 1169. B. C. Robertus, 1157. D. Robertus de Chaudessola, 1169. A.
Cheminonis. Andreas, 804. A.
Cheriaci. Philippus de Marcilly, 436. B.
Clari-Fontis. D. 840. E. H. 840. D. Lambertus, 816. D. 840. B. 986. E. Nicolaus, 841. A.
Clari-loci. Renatus de Chastelet, 847. B.
S. Clementis Metensis. Julius Mazarini, 1162. D.
S. Columbæ Senon. Johannes de Salazard, 454. A. Ragnacarius, 357. A.
Compendii. Hugo de Talaru, 179. D. 180. B.
Concharum, diœcesi Ebroic. Guillelmus de Longueil, 847. B. Henricus Ofwaldus de la Tour d'Auvergne, 1163. D.
Concharum, diœc. Ruthen. Bego, 108. B. 460. D. Gauselinus, 201. E.
Corbeiæ. Adalardus, 57. C.
Cormeliarum. Ogerius de Chembray, 283. A.
Cormeriaci. Alfonsus Ludovicus du Plessis de Richelieu, 193. D. Carolus Miron, 192. E. Johannes de la Rochefoucaud, 917. C.
SS. Crispini & Crispiniani. Theobaldus, 1142. D.
B. M. de Crassa. Ludovicus Barbier de la Riviere, 640. E.
S. Crucis Burdeg. Andreas d'Espinay, 180. D.
Crudacii. Johannes de Rebé, 1094. C.
Culturæ. Hamelinus, 473. A.
Dei-loci. Hubertus Jachiet, 491. E. Johan. Mesmin instr. 123. D.
Dervi. Azo, 549. C. Bercharius, 352. A. Bruno, 562. A. Guillelmus, 574. E. instr. 168. E. Milo, 86. B. Ludovicus de Lorraine, 1162. B.
S. Dionysii in Francia. Aimardus Gouffier de Boissy, 1160. A. Armandus de Bourbon Conty, 1162. B. Ludovicus, 364. C. Ludov. de Lorraine, 1162. B. Matthæus, 613. A. Rainerius, 1062. E. Sugerius, 120. C. 394. D. 433. C. 471. B. 573. B.
Dunarum. Robertus, 800. A.
Ebronii. Johannes d'Estrées, 253. E. Nicolaus de Balsac. 426. C.
Elegii-Fontis. Balduinus, 772. E.

S. Euvertii. Ludovicus Chantereau, 1093. E.

Eleemosynæ. Carolus de Rochechouart, 668. B. 978. B. Claudius-Carolus de Rochechouart, 668. B. Ludov. de Rochechouart, 668. B.

Falesiæ. Johannes de Glatigny. 283. A.

Faverniaci. Bernardus, 959. D.

Ferrariensis. Franciscus de Tournon, 183. C. Jacobus de Nucheze, 945. C. Lupus, 59. C. 63. B. 532. B. 1124. A.

Figiaci. Aldemarus, 1147. A. Berengarius, 1150. E. Ludovicus de S.t Germain, 1171. A.

Fiscanni. Franciscus-Paulus de Neuville de Villeroy, 197. B. Guillelmus 661. B. Henricus, 683. E. Johannes 679. A. Johannes de Grangia, 689. D. Johannes de Lorraine, 1160. C. Rogerius, 682. D.

Flabemontis. Renatus de Chastelet, 847. B.

Flaviaci. Hugo de Clermont, 1143. D.

S. Florentii. Franciscus de Tournon, 183. C. 976. D. Guillelmus, instr. 11. A. Jacobus le Roy, 1160. B. Philippus, 969. D.

Floriaci. Archembaldus, 547. A. Carolus de Bourbon, 177. A. Helias, 452. C. Guillelmus Fouquet de la Varenne, 241. B. 667. D. Lambertus 450. C. Ludovicus Barbier de la Riviere, 640. E. Macharius, 470. E. 471. D. Theobaldus, 1142. D. Theodulfus, instrum. 45. A.

Fontis-Comitis. Antonius Prevost, 776. A.

Fontis-Danielis. Guillelmus, 820. C.

Fontis-frigidi. Bernardus, 993. C.

Fusniaci. Bernardus de Lauduno, 809. B. Camillus de Neuville de Villeroy, 195. E.

Galliaci. Carolus d'Escars, 636. E.

Gardæ-Dei. Antonius de Gouzoles, 491. C.

Gardi. Johannes, 1002. D.

Gaudii-vallis. Nicolaus Brulart, 454. B.

Gemetici. Jacobus d'Amboise, 975. D. 1159. C. Simon, 810. A.

S. Genovefæ Paris. N. Faure, 790. A. 791. E. Antonius Watrée, 794. C. Claudius Paris, 795. A. Erardus Floriot, 794. B. Franciscus de la Rochefoucaud, 978. A. Johannes Polinier, 795. D. Stephanus, 989. E.

S. Germani Antissiodor. Armandus de Bourbon-Conty, 1162. B. Claudius de Charmes, 692. D. Christianus, 660. C. Franciscus de Bello-joco, 692. D. Heldricus, 377. D. 459. B. 653. B. C. 661. A. Hugo, 680. C. 959. B. instrum. 237. A. Johannes de Chamesson, 665. A. Lotarius, 660. C. 876. A. Ludovicus de Lorraine, 977. D. Odo, 661. C. instrum. 79. A. Radulfus, 831. B. Reginaldus, 462. C. Steph. de Chitriaco, utrum abbas? 665. A.

S. Germani a Pratis. Aderoldus, instr. 143. B. S. Droctoveus, 437. D. 438. B. Franciscus de Tournon, 183. C. 976. E. Theobaldus, 471. D. Walterius, 684. E.

Grandis-silvæ. Alexander, 988. A. Armandus de Bourbon-Conty, 1162. B. Arnaldus Amalric, 990. D. Bertrandus, 1148. C. Gabriel de Roquette, 429. C.

Gratiæ-Dei. Johannes, 806. E.

S. Guillelmi de Deserto. S. Benedictus, 224. A.

S. Huberti. Theodoricus, 680. D.

S. Jacobi Pruvinensis. Franciscus d'Aligre, 795. E. Nicolaus Pajot, 303. B.

Jardi. Claudius de Bissey, 693. B.

Igniaci. Ancherus, 805. D. Gerardus, 808. C. Godefridus, 800. E. Johannes, 806. E. Johannes de Pontoise, 998. D. Johannes Foucault, *vide* in Rigniaco. Petrus de Barro, 843. D. Petrus Monoculus, 803. A. Radulfus de Peyrinis, 141. C.

S. Illidii. Jacobus d'Amboise, 1159. C. Robertus, 266. C.

Insulæ-Barrensis. Philippus, 824. C.

Johannis in Valle. Franciscus de Faucon, 1098. A.

S. Johannis in monte. Antonius d'Albon de S.t André, 232. B.

Johannis in vineis. Carolus-Maximilianus de Grillet, 302. D.

S. Jovini de Marnis. Aimardus Gouffier de Boissy, 1160. B. Franciscus de Servien, 845. A.

Joyaci. Albertus de Bellievre, 190. D. Dionysius le Doulx, 1006. C. 1007. D. Egidius, 1006. C. Henricus, 909. A. J. 999. A. Johannes Brisson, 1007. D.

Juliaci. Johannes Nervet, 787. D. Sebastianus Zamet, 638. E.

Issiodori. Claudius de Lage, 1170. C.

S. Juliani Turon. Franciscus de Tournon, 183. D.

de Juncellis. N. de Thesan-Pujol, 498. E. Johannes-Franciscus de Brizay-d'Enonville, 498. E.

S. Justi Bellovac. Camillus de Neuville de Villeroy, 241. C.

Laci. Humbertus, 249. D.

de Landeviis. Dionysius le Cointre, 778. C. 789. E. 790. B. Johan. le Roy, 790. B.

Latiniaci. Camillus de Neuville de Villeroy, 195. E.

S. Launomari. Franciscus de Tournon, 183. D. Guillelmus Fouquet de la Varenne, 667. D. Henricus, 362. B. Jacobus Hurault, 423. D. Johannes, 178. D.

S. Leodegarii, diœc. Santon. Josephus-Magdalena de Forbin-d'Oppede, 502. B.

S. Leonardi Ferrar. Anton. de Feurs, 209. E.

Leuncelli. G. 1022. E.

Leunsii. Michael Cassagnet de Tilladet, 1106. A.

Lezati. Raimundus de Vauro, 1168. D.

Liræ. Ludov. Barbier de la Riviere, 640. E.

Lirini. Bernardus, 266. C.

Livriaci. Jacobus Fourré, 940. A.

Loci-crescentis. Henric. Lenet de Laré, 776. E.

Loci-regii. Franciscus Madot, 949. A.

Longi-pontis. ord. C. Gualterus de Ochies, 992. C. Hugo, 469. D.

Lucernæ. Franciscus de la Guiche, 1110. B.

S. Luciani Bellovac. Hugo de Clermont, 1143. D. Jacobus Benignus Bossuet, 269. E. Theobaldus, 1142. D.

S. Lupi Trecensis. Johannes Perfin, 774. E.

Lutosæ. Badilo, 466. D.

Luxovii. Cato, 841. A. (B. Eustasius) 522. D. 1042. B. Gislebertus, 1115. D. Simon, 709. B. Theobaldus, 819. A. Walbertus, 696. C.

Magni-loci. Adelphius, 224. A. Armannus de Montboissier, 122. B. 1137. E. 1167. A. Gilbertus de Veny d'Arbouze, 1162. A.

Majoris-monast. Cardinalis de Joyeuse, 741. A. Franciscus Sforcia, 766. C. Hugo de Rochecorbon, 607. B. Hugo de Monteregali, 1146. E. Jacobus d'Avrili, 741. A. Philippus Hurault, 423. D.

Mansiadæ. Carolus de Balma, 304. C. Petrus, 266. A.

Mansi-Azilis. Johannes Pilus fortis de Rabastens, 230. D.

S. Mansueti. Rainaldus, 661. E. Willelmus, 663. C.

B. Mariæ fortè *le Val-Nostre-Dame.* Petrus Dulaurent, 1172. C.

B. Mariæ Deauratæ, prior, Raimundus de Arensis, 1158. A.

B. Mariæ Leod. Antonius Petit-pié, 794. D.

S. Mariani Autissiodor. Nicolaus de Castille, 498. D.

S. Martialis Lemovic. Bernardus, 1166. A. Isembertus, 1142. D. Petrus, 1167. A.

S. Martini Autissiod. Hugo Thiard, 666. C.

S. Martini a Campis, prior, Andreas d'Espinay, 180. D. Galterius de Chaalons, 1142. B. Guido de Nourry, 1158. A. Guillelmus, 1145. A. 1168. A. Hugo de Vergy, 1148. A. Jacobus d'Amboise, 1159. C. Johannes du Pin, 1155. C. Johannes de Montlambert, 1159. A. Ivo, 1168. C. Ivo de Chansant, 1149. B. Martinus Marrier, 1122. C. Matthæus, 469. C. Odo, 1150. E. Philppus Bourgoin, 1170. E. Theobaldus, 1167. B.

S. Martini de Gemellis. R. 996. B.

S. Martini Laudun. Julius Mazarini, 1162. D.

S. Martini Lemovic. P. 1143. A.

S. Martini Nivern. Bertrandus, 440. D. 775. B. Philippus de Cleves, 423. B. Theobaldus Henin, 446. A.

S. Martini Pontisar. Emmanuel Theodosius de la Tour d'Auvergne, 1163. D. Guillelmus de Mello, 471. C. Ludovicus de Thesut, 668. C.

S. Martini Trecensis. Renatus Damoncour, 1026. E.

S. Martini Turon. Hilduinus, 534. B. C. Alfonsus Ludovicus du Plessis de Richelieu, decanus, 193. D. Claudius de Longvic thesaur. 635. A. Odo, præp. 1124. B.

Masciaci. Berno, 1123. A. Franciscus de Mailly, 465. E. Odo, 1123. E.

Maursi. Eustorchius, instr. 25. B.

S. Maxentii. Audulfus, 349. B. C. Ludov. de la Chambre, 241. B. Petrus, 810. A.

S. Medardi Suess. Agobardus, 58. E. Arnaldus Flotte *utrum abbas?* 474. A. Galterus, 461. D. Hilduinus, 58. E. Johannes de Conflant *utrum abbas?* 474. A. Julius Mazarini, 1162. D.

Medii-montis. Carolus Andrault de Maulevrier Langeron, 668. C. Claudius de Nereslang, 223. C. Hector de Cremeaux de Chamosset, 211. B.

S. Memmii. Ludovicus de Dinteville, 692. C. 1026. B.

S. Michaelis in Eremo. Julius Mazarini, 1162. D.

S. Michaelis de Monte. D. electus, 324. & 325. A. Jacobus de Souvré, 719. D.

S. Michaelis ad Mosam. Galterius, 687. D.

Moissiaci. Ansquitinus, 1134. C. Guillelm. 1166. D. E. Guillelm. de Durfort, 616. D. E. Julius Mazarini, 1162. D. Ludov. de Lorraine, 977. D. Petrus de Caraman, 1158. D. 1159. D. R. 1147. B. Raimundus de Rosfiac, 1145. B.

Monasterii in Argona. Guillelmus, 804. C. M. 805. A.

Monasterii-novi. Wido, 707. C. 1165. D.

de Montibus. Nicolaus Lixuel, 789. E.

Montis S. Eligii. Emmanuel Theodosius de la Tour d'Auvergne, 1163. D. Johannes, 732. A. 996. B.

Montis B. Mariæ. Guill. de Vauxtravers, 298. D.

Montis-olivi. Petrus de Chastelus, 1152. A.

Montis-petrosi. Gabriel Raynier, 1108. E. Johannes de Heu, 307. C.

Mortui-maris. Dionysius Franc. le Bouthillier de Chavigny, 490. C. Guillelmus de Edua, 810. C. Johannes de Pontoise, 998. D. Matthæus Pillard, 810. A. Petrus de Marcilly, 425. B. 440. D.

S. Nicasii Rem. Claudius de Guise, 1160. E.

S. Nicolai Andegav. Guillelmus Fouquet de la Varenne, 667. D. Noaldus, instr. 11. A. Philippus Hurault, 423. D.

S. Nicolai de Nemore. Petrus des Marets, 695. D.

Nigri-lacus. Johannes, 808. C. Robertus, 804. D. Theobaldus de Sanfiaco, 808. B. 997. C.

Nigri-monasterii. Geilo, 965. E.

N. vem-Fontium. Petrus, 226. E.

Oratorii. Michael Buttereau, 1106. B.

S. Orientii Ausc. prior, Johannes, 1148. B.

S. Pauli Narbon. Paulus-Franciscus de Macheco de Premeaux, 491. E.

S. Pauli Vesontion. Henricus, 692. A. Johan. de Marigny, 440. C. Johan. Souhard, 763. C. Prosper de la Baume, 298. E. Robertus de Baubigny de Courbeton, 763. B. Theobaldus de Nant, 762. B.

S. Petri Carnot. seu in valle. Ludovicus de Thesut, 668. C. Petrus Hemart de Denonville, 1095. C.

S. Petri Catal. Hugo, 774. E.

S. Petri de Cella. Letricus, 663. C. *vide* Cella Trec.

S. Petri Gandav. Philippus Coumaud, 764. E.
S. Petri Metodun. Seguinus, instr. 235. E.
S. Petri vivi. Arnaldus, 570. B. 658. C. 661. E. 733. B. instr. 150. E.
de Petris. Stephanus, 817. A.
Piperaci. Antonius Charpin de Genetines, 825. B. Armandus de Flageac, 1170. A.
Pontiniaci. Galterius, 993. B. Garinus, 801. C. Garmundus, 831. A. Guichardus, 125. D. 126. E. 582. B. 1021. C. Guido de Edua, 1004. A. Jacobus de Floigniaco, 1001. E. Johannes, 1000. G. Josephus Caron, 1029. B. M. 831. A. Mainardus, 989. D. Matthæus de Mesgrigny, 833. B. Petrus de la Fin, 307. B. Reginaldus, 996. E. Robertus, 819. D. 997. D. E. 999. E. Simon, 999. A. Stephanus, 832. C.
S. Porciani, prior. Bernardus, 970. D. Franciscus de Tournon, 183. D. Guichardus, 970. C. Renaudus, 971. C. Stephanus, 970. B.
Portus-Dei. Franciscus de Tournon, 183. D.
Præmonstrati. Armandus-Johannes du Plessis de Richelieu, 1014. D. Hugo, 985. E. Johannes, 854. A.
Prateæ. Claudius de Beffey, 693. B. 1033. B. Ludov. de Beffey, 1010. B. 1033. C.
de Pratellis. Johannes d'Estrées, 253. E.
de Precibus. Johannes Jouaut, 1015. B.
Pruliaci, Petrus, 1007. D. Stephanus de Foissiaco, 809. D.
Prumiæ. S. Eigil, 457. C.
Psalmodii. Raimundus Bernardi, 1151. C.
S. Quintini. decanus, Johannes de Maupeon, 946. B.
Reclusi. Pontius, 807. A.
Regalis-montis. Egidius de Roya, 1004. E.
S. Remigii Rem. Guido Bernard, 630. A. Petrus, 683. B. Petrus Cellensis, 1142. D. Robertus de Lenoncour, 975. E. 976. A.
S. Remigii Senon. Johan. de Salazard, 454. A.
Resbaci. Rotbertus, 98. D. 383. C.
S. Richarii. Guichardus de Saules, 1157. B.
de Riddaghusen. Henricus, 815. B.
Rigniaci. Ascelinus, 817. A. Carolus Marion de Druys, 703. B. Guillelmus, 664. E. Johannes Foucault *forte* Igniaci, 811. B. S. 969. C. Stephanus, 395. C. 471. D. 473. D.
Ripatorii. Everardus, 805. C. Simon, 804. C.
Rotæ. Ludov. Maria-Armandus de Simiane.
S. Rufi. Falco, 900. A. instr. 246. B. Guillelmus Malerufi, instr. 36. D.
S. Salvatoris de Rothono. Henricus-Oswaldus de la Tour-d'Auvergne, 1163. D.
S. Satyri. Bertrandus de Kneringhen, 463. E. Franciscus de la Guiche, 436. B. 1110. B.
Saviniaci ord. C. Johannes, utrum abbas? 997. A. Rogerius, 993. B. Steph. de Lexintonia, 806. B.
SS. Sergii & Bacchi. Bernardus, instr. 11. A.
Sigillariarum. Franciscus le Bouthillier de Chavigny, 490. C. Herbertus, 736. B. C.
Silvæ-majoris. Ludovicus Barbier de la Riviere, 640. E.
Silviniaci, prior. Bernardus de la Tour-d'Auvergne, 624. E. Brocardus, 1138. D. Carolus de Bourbon, 177. A. Franciscus de Tournon, 183. D. Ganfridus d'Amboise, 1160. A. Guillelmus, 1166. D. H. de Isserpano, 1169. A. Hugo, 1076. D. 1144. D. instr. 288. E. Odo de la Perriere, 1158. B. 1169. P. Pontius, 470. D. Stephanus de Brancion 1146. E.
Sinanquæ. Armandus de Bethune-d'Orval, 729. B.
Spalli. Fabius & Franciscus-Nicolaus Brulart de Sillery, 719. E.
Scamedii. S. Petrus, 801. B. 985. D. 1021. A.
S. Stephani Cadom. Alfonsus-Ludovicus du Plessis de Richelieu, 193. D. Andreas-Hercules de Fleury, 978. E. Franciscus de Mailly, 465. E.
Sullei in Turonibus. G. 971. C.
S. Sulpitii Bellic. Ainardus, 273. C. 299. B. Johannes-Maria Vernois de Montjournal, 1029. A. Isardus, 300. A. Lazarus Languet, 1029. B. Ludovicus Dinet, 1102. D. Petrus, 299. C. Petrus Nivelle, 1014. B. Thomas, 238. B.
S. Taurini Ebroic. Julius Mazarini, 1162. D.
Thenoliæ, diœc. Laud. Franciscus-Ludovicus de Clermont-Tonnerre, 642. A. 712. C.
S. Theodorici prope Rhemos. Guillel. 799. D.
S. Theofridi. Jacobus de Caussanis 1155. E.
S. Theuderii. H. electus, 267. B. Herbertus, 1144. A. Willelmus, 1146. B.
Thierni. Claudius de Lage, 1170. C. Hugo, 1168. D. Philippus de Lariere *vel* de Lozier, 1170. B.
Tironelli. Erardus-Annas de la Magdelaine de Ragny, 437. B.
Tironii. Bernardus, 281. C. D. E. 715. B. Gaufredus, 1145. A.
Trappæ. Johan. Bouthillier de Rancé, 501. D.
Trium-Fontium. Bono, 808. A. Guido, 804. A. 985. C. Jacobus, 804. E. 805. A.
Troncheti. Francis. de Montmorency, 741. C.
Turturiaci. Artaldus, 1143. A.
Vadi-Alneti Thomas Dandin, 499. A.
Valcellæ. Guillelmus, 999. C. Nicolaus Boucherat, 1013. D.
de Vallibus. Orricus, 824. B.
B. M. de Vallibus, diœc. Nivern. Michael-Celsus-Rogerius de Rabutin de Bussy, 465. E.
Vallis. Guido Paré, 990. A.
Vallis S. Mariæ. Claudius de Dinteville, 498. A. 1026. B.
Vallis-Crescentis. Petrus Fontonis, 1002. B.
Vallis-Lucentis. Antonius, 1007. D. Galterus, 831. C.
Vallis-sanctæ, diœc. Apt. Nicolaus Pajot, 303. B.
Vallis-Vinearum, designatus, Ludovicus Guirand, 657. C.
Vallium-Cernaii. Guerrinus, 995. E. Henricus de Bourbon, 812. E. Johannes le Chevrier, 1006. D. Petrus Tessier, 1007. D. 1026. B. S. Theobaldus, 995. E. Thomas, 993. B.
Vallium-Ornesii. Antonius de Thelis de Valorge, 233. D.
S. Vandregisili. Ansbertus, 48. D. 49. C. Ansegisus, 720. C. Fulco, 457. A. Guillelmus, 810. A. Vandregisilus, 49. A.
Varenarum. Jacobus de Nucheze, 769. A. 945. C.
S. Vedasti Atrebat. Carolus de Bourbon, 177. A. Emmanuel-Theodosius de la Tour-d'Auvergne, 1163. D. Johannes Fabri, 973. D. Reginaldus d'Este 1162. E.
S. Vedasti de Marolio. Bertrandus-Henricus de Beuvron, 1163. A.
Vendoperæ. S. Leonardus, 476. D.
Veteris-campi. Henricus, 815. C.
Viconiæ. Emmanuel-Theodosius de la Tour-d'Auvergne, 1163. D.
Victoriæ Silvanect. Claudius-Maurus d'Aubigny, 729. A.
S. Victoris. Guillelmus, 1147. B.
S. Victoris Massil. Alfonsus-Ludovicus du Plessis de Richelieu, 193. D. Julius Mazarini, 1162. D. Ricardus, 100. C.
S. Victoris Paris. Absalon, 780. D. Johannes Borderius, 634. A. Ludovicus de Lorraine, 977. B.
Villæ-magnæ. Amenevus de Foix, 1098. C. Franciscus de Faucon, 1098. A.
Villarii. Conradus, 804. B. 991. D. Guillelmus, 805. D. Philibertus Naturel, 240. E.
Vincennarum sacræ Capellæ. Henricus-Felix de Taffy, 1035. B. Philippus Riollan, 465. C. thesaurarii.
S. Vincentii Vesontion. Amedeus de Balma, 276. C.
S. Vincentii de Luco. Carolus de Cossé de Brissac, 845. A.
S. Vincentii Metensis. Julius Mazarini, 1162. D.
S. Vincentii Silvanect. Ludovicus-Maria-Armandus de Simiane.
Vindocini Gaufridus, instr. 11. B.
S. Vitoni. Rodulfus, 101. C. Valerandus, 468. B. Valerannus de Breteuil, 555. E. 559. C.
Ulterioris portus. Jacobus de Souvré, 719. D.
de Volta, prior. Johannes, 607. A.
S. Urbani. Johannes Gillot, 824. D. 854. A. Ludovicus de Lorraine, 1162. B. Odelricus, 707. C.
Ursi-campi. Drogo, 805. B. Gilbertus, 987. D. Guido, 803. E. Johannes, 1002. D. Ludovicus de Lorraine, 1162. B.
S. Vulmari. Balduinus, 1166. C. Johannes de Lingendes, 1103. C.

ABBATISSÆ.

ANDECISIENSIS. M. 730. B.
Avennaci, Francisca de Beauvilliers, 288. D. Maria de Levis de Ventadour, coadjutrix, 288. E.
Balmæ. Elisabeth, 644. C.
Boni-loci, diœc. Cenomanensis. Angelica de Vievres de Launay, 507. A.
S. Cæsarii Arelat. Liliola, 344. C.
Calæ. Bertila, 47. E.
Clavassii. Magdalena de Clermont de Chaste, 822. C.
Crisenonis. Claudia de Fontenay, 445. E.
Dornaciaci prope Vesontionem. Adalsinda, 704. D.
S. Juliani Autissiodor. Johanna de la Magdelaine & Maria de Nevers, utrum abbatissæ?
Lilii. Alixa, 779. B.
Maloduni. Maria Suyreau, 504. D. Susanna de Hennin Lietard, 504. E.
Medii-montis. Francisca de Nereslang, 307. A.
S. Menulfi. Ermengardis, 447. E. 476. D. 490. E. 499. D.
Montis-martyrum. Maria de Beauvilliers, 288. D.
Montivillarii. Johanna de Chembray, 283. A.
S. Petri Remensis. Margareta de Salazard, 747. A. Renata de Lorraine, 746. E.
Pomerayæ, diœc. Senon. Antonia de Chastenay, 940. B.
Pontis-Dominarum. Claudia de Beauvilliers, 288. D.
Portus-regii. Agnes Arnaud d'Andilly, 851. A.
S. Radegundis. Leubovera, 38. D.
Romarici-montis. A. 911. D. Felicitas, 904. D. 912. C. 913. C. Johanna de Vaudemont, 656. C.
Vallis-gratiæ. Margareta de Veny d'Arbouse, 750. E.

